

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UC-NRLF

\$B 290 305

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

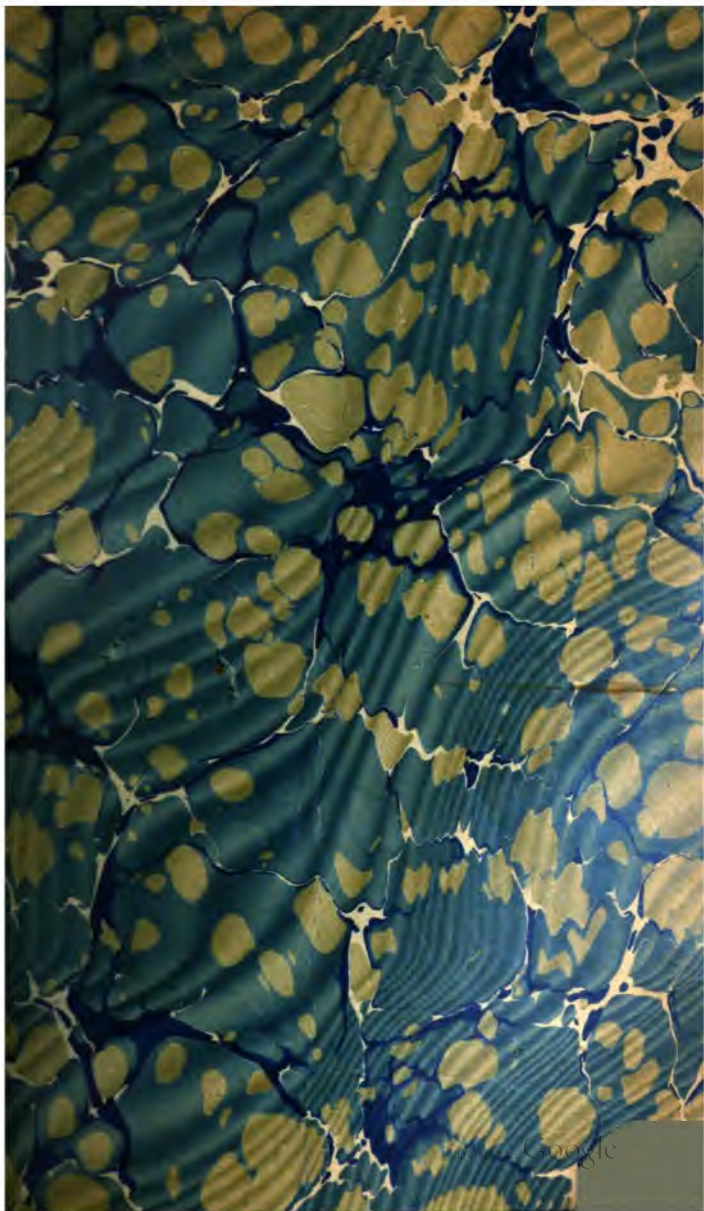
Class

751 u

✓

1869

✓ 3-5

**PLUTARCHI
VITAE PARALLELAE.**

**ITERUM RECOGNOVIT
CAROLUS SINTENIS.**

VOL. III.

**LIPSIAE.
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXIX.**

ADNOTATIO CRITICA.

INDEX NOTARUM.

Br = Bryanus	Sch = Schaeferus
C = Coraes	So = Solanus
R = Reiskius	St = Stephanus
S = Sintenis	X = Xylander.

Vita Niciae p. 1, 9 ὑπερβαλεῖσθαι pro ὑπερβαλέσθαι St.
 — 2, 21 Μελησιου S: Μιλησιου v. — 23 ἐκ Κέω R: ἐν Κέω
 v. — 24 ἀλλ' C et codex: ἀλλὰ καὶ v. — 3, 6 θράσος] τὸ θρά-
 σος R. — 10 δημαγωγοῦν pro δημαγωγῶν St. — 16 παρείχε
 C: παρέχειν v. — 4, 27 τῇ στήλῃ ἐνέγραψεν propter hiatum
 suspecta. — 32 ἐνεστιν pro ἔστιν Muretus. — 5, 21 Χαρικλέης
 S: Χαρικλῆς v. — οὖν pro οὐκ anonymus. — 24 τοῦτ' ἔδωκε]
 τοῦτ' ἔδρασε Cobetus. — 30 ἑωρακέναι Meinekius: ἑωρακέναι
 v. — 31 καθῶν anonymus: μαθῶν v. — 7, 14 κολούοντα pro
 καλύοντα Muretus. — 20 μακρὰς Br et codex: μικρὰς v. — 31
 Δηλῶ pro Δηλῶ X. — 8, 3 γενομένου pro γενόμενον Mure-
 tus. — 12 δ' αὐτῶ Br: δὴ αὐτῶ v. — 25 Θυρέαν C: Θυραίαν
 v. — 10, 7 ἦγαγεν Wyttenbachius: ἦνεγκεν v. — 14 γ' ἔτι
 Ροριουσι: γέ πω v. — 12, 12 συμβαινόντες C: συμβάλλοντες
 v. — 25 προτέρων R: πρότερον v. — 13, 10 οὐδ' C: οὐτ' v.
 — 15 προεντογγάνοντες R: προσεντογγάνοντες v. — 23 μετα-
 βαλόμενος C et codex: μεταβαλλόμενος v. — 16, 9 δ' οὖν S:
 γοῦν v. — 12 βουλῆς] σπουδῆς Emperius. — 17, 3 πραότητα]
 θρασύτητα So, θερμότητα S. — 18, 13 κάκεινα] κάκεινον C.
 — 17 Ἀδάνια C et codex: Ἀδάνεια v. — εἶχον] ἦγον Mure-
 tus. — 19, 12 γνώμην] δόμην Sch. — ὑπεξέλυσε R: ἐπεξέλυσε
 v. — 17 αὐτῶν S: αὐτῶ v, αὐτοῖς R. — 20, 1 ἔτεροι — ἔργω
 S: ἔτερον — ἔργον v, ἔτέρω — ἔργω codices. — 2 γενέσθαι
 ἐπιταλῆς] ἐπιταλῆς γενέσθαι S. — 16 ἐαυτῶ R: ἐαυτοῦ v. —
 21, 4 δ'] γὰρ S. — 14 ἐλείπετο pro λείπεσθαι St. — 15 ἤλπισεν
 C: ἤλπισεν v. — 28 Ὀλυμπιέου S: Ὀλυμπίου v. — 22, 4 αὐ-
 θις Emperius: εὐθύς v. — 20 ἐλεῖν] ἀνελεῖν C cl. Thncyd. 6,
 97. — 24, 3 ἦλθεν add. S. — 19 καθαρὰν] καθ' ἡμέραν S cl.

Thucyd. 7, 1. — 30 παρόντος τοῦ κινδύνου ἀφικνεῖται] τοῦ κινδύνου παρόντος ἀφικνεῖται S. — 25, 22 εἰσὶν] φησὶν Bekkerus. — 25 οὐ — μόνον pro ὄ — μόνου Muretus. — 26, 15 αἰτούμενον pro αἰτούμενος St. — 20 ἐμβαλόντων] ἐμβαλόντες S. — 27, 21 ἄριστον C ol. Thucyd. 7, 40: ἀριστερόν v. — 28, 8 ἢ Pflugkii: καὶ v. — 13 παραμενούντων pro παραμενόντων Muretus. — 21 στρατηγοῖς] συστρατηγοῖς S. — 29, 5 ἐπιβαῖνον R: ἀποβαῖνον v. — 11 οἶαν Muretus: οἶον v. — 30, 15 βουλευέσθαι pro βουλεύσασθαι X. — 18 παρέσχε] παρέστη C. — 20 συνεχώρησαν pro συνεχώρησεν Amiotus. — 31, 3 πρὸ Br: πρὸς v. — 4 τε R: γε v. — 32, 19 ἀνασχέτ᾽ Ἀθηναίους] ἀνασχέτ᾽ τοῖς Ἀθηναίους S. — 32 ἀναβάντας ἤδη πληρουμένων τῶν τριήρων. Ἐπεὶ δ' οἱ μάντις S: ἀναβάντας. Ἢδη δὲ πληρουμένων τῶν τριήρων, ἐπειδὴ οἱ μάντις v. — 33, 9 ἀπροσδοκῆτους pro ἀπροσδοκῆτας Muretus. — 13 ἄλλας ἐπιφερομένας Muretus et codex: ἄλλαις ἐπιφερομέναις v. — 32 βιάσεσθαι pro βιάσασθαι St. — 34, 9 ὑπέμεινεν R: διέμεινεν v. — ἃ ψευδῶς ἔδειξεν ὑπὸ pro ἀψευδῶς καὶ ἔδειξε μὴ τὸ Muretus. — 35, 7 λαμπρυνάμενος R: λαμπρυνόμενος v. — 32 μόρος] φθόρος S. — 36, 4 εὐτυχλαῖς R: ἀτυχλαῖς v. — 22 ὦν R: ὄν v. — 37, 22 post ἐνὸς aliquid exoidisse suspicatur S. — 38, 2 ἀλλ' ἦσαν] ὀλίγοι δ' ἦσαν? S. — 7 ἐκτὸς pro ἐντὸς Muretus et codex. — 16 δὴ R: δὲ v. — τοὺς Καυνίους R: τοῦ Καυνίου v. — 18 δέχεσθαι Muretus: μάχεσθαι v.

Vita Crassi 39, 21 Πλωτίου Wyttenbachius: Πλωτίου v. — 31 μίᾳ πασῶν R: μίᾳ πασῶν δ' v, μὴ μίᾳ, πασῶν δ' S. — 40, 4 ὑπατείαν Emperius: πολιτείαν v. — 14 κρατίστοις Wyttenbachius: ἀκρατήτοις v. — 27 ἀργυρείων Muretus: ἀργυρίων v. — 41, 19 ἐδάνεισε S: ἐδάνειξε v. — 26 ὑπερέβαλεν C et codex: ὑπερέβαλλεν v. — 42, 10 γοῦν S: δ' οὖν v. — 12 φεῦ — 13 ἠγούμενος del So. — 15 Κίννας καὶ Μάριος κρατήσαντες R: Κίννα καὶ Μαρίου κρατήσαντος v. — 28 Πακιακού] Πακιακουῦ S. — 31 ἐπιλιπόντων R: ἀπολιπόντων v, ἐπιλειπόντων Bekkerus. — 43, 8 παραπέμπουσι λαύραν C: παραπέμπουσιν αὐραν v. — 9 ἀγούσαν C: ἀνάγούσαν codices, ἀνάγουσιν v. — 10 ἀλλήλων Br: ἄλλων v. — 15 καταλάμπεται ἡμέρας] καταλάμπεται δι' ἡμέρας Emperius. — 44, 3 δεδιδαγμένα] δεδιδαγμένα S. — 8 Φενεστέλλας libri. — 15 Μαλακὴν C: Μαλακὴν v. — 19 συνειλοχότα Sch: συνειληγότα v. — 25

στρατιάν S: στρατείαν v. — 30 ἔργω] ἔγῳ Br. — 45, 19 ἀσθέντων S: ἀσθέντων, ἐύλων v. — 46, 5 ὀπηλίκος Sch: ὡς πηλίκος v. — 9 ἢ R: ἦν v. — 20 περιεγένετο C et codices duo: περιεγένετο v. — 47, 20 ἔφησεν R: φησὶν v. — 48, 12 ἀτυχῆς R: εὐτυχῆς v. — 12 ἦ — συνέφευγε post ὀργιασμοῖς transponi mavalt S. — 49, 1 ποιμένων R et codex: ποιμένες v. — 5 Φούριον pro Φρούριον St. — 9 Σαλλίνας pro Σαλήνας Amiotus. — 18 αὐτὰς C: αὐτοὺς v. — 50, 8 Μόμμιον Bekkerus: Μώμιον v. — 51, 10 ἐπιλειπούσης R: ὑπολειπούσης v. — 12 πνευμάτι] cf. Pelop. 9. — 14 στρατιάς Br: στρατείας v. — 31 Καννίκιος] Γάννικος S cl. Frontin. 2, 4, 7. — 52, 20 καὶ δὴ ἀρχαιρεσιάζοντες] καὶ δὴ καὶ ἀρχαιρεσιάζοντες? S. — 23 παραστρατοπεδεύσας Br: παραστρατοπεδεύσασθαι v. — 29 ἔχοι] ἔξει Sch. — 53, 6 διαφυγόντες ἐμπυρόντες C: διαπυρόντες v. — 16 τοῦ Πομπηίου αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλουμένου] αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλουμένου τοῦ Πομπηίου,? S. — 32 Ὀνάτιος] ὦν Γάιος S cl. Pomp. 23. — 54, 30 κομίζοντα τὸ περὶ τὸν Κατιλίαν ἐξηγουμένην S: κομίζοντα περὶ τοῦ Κατιλίαν καὶ ζητουμένην v. — 55, 18 ἦ pro ἦ anonymous. — 20 ἀφθεῖς Emperius: ἀφθεῖς v. — 21 λαμπρῶς pro λαμπρὸς Muretus. — 22 καλῶς del S. — 29 οἷς γε So: ὥστε v. — 30 αὐτὸν pro ἑαυτὸν Muretus. — 32 Λοῦκιαν pro Λουκίαν Muretus. — 56, 20 συμφέρει μετιέναι R: μετιέναι συμφέρει v. — 57, 11 βῆμα Emperius: οἴκημα v. — 58, 1 τοῦτο] τοῦτον R. — 59, 20 δεξιόμενος Br: δεξιόμενος v. — 30 γυμνασιῶν R: γυμνασίων v. — 61, 25 πορεύεσθαι pro πορεύεσθαι St. — 63, 27 δεῆσον So: δεησόντων v. — 65, 9 θινῶν τινων ἐρήμων] δεινῶν ἐρήμων Appianeā, unde θινῶν ἐρήμων C. — 27 βύθιον R: βύθον v. — 66, 17 αὐτοὺς] αὐτοὶ Cobetus. — 68, 2 αὐτός, τῆ δὲ R: αὐτὸς δὲ τῆ codices, αὐτὸς τῆ v. — 5 τῶν ἀνασίσλων] ἀνασίλλω C. — 71, 20 ὑπολειμμένους C: ἀπολειμμένους v. — 72, 28 εἰ δεῖ] ἔδει Muretus. — 73, 11 πελάται Gelenius: πελάται v, πελασταὶ Appianeā. — 75, 8 Βαργοντήιος Schweighaeuserus: Βαργοντίνος v. — 23 διὰ λόγων — συγγενέσθαι] διὰ λόγων — γενέσθαι S. — 79, 26 ὄνομα del Sch. — 80, 32 πρόσθεν C: πρόσωθεν v. — 81, 5 χορείας S: κόρνας v, χορείαν Appianeā.

82, 31 τόποις pro τοῖς Muretus. — 83, 6 ἄλλως δὲ] ἄλλ' ὡς R. — 18 ἦν μέρος ᾧ Muretus: ἦ μέρος δ v. — 22 εἰτ' ἀχρή-

στος Emperius: εἶτα χρηστῶς v. — 84, 13 ἀνεπίφθονον C: ἐπίφθονον v. — 85, 8 καίτοι ὃ γε] καίτοι γε S. — 15 εἰ δέοι] εἰ δὲ δέοι Br. — 86, 10 ἀπέπεισε pro ἐπέπεισε vel ἔδεισε St. — 12 Καίσαρος R: καὶ Καίσαρος v. — 15 προσεργάσασθαι] προσκατεργάσασθαι R. — 16 ἀντέσχευ] ἀντέσχετο Haltingerus. — 22 ἡττημένοις R et codex: ἡττωμένοις v. — 87, 18 αὐτῆς] αὐθις S cl. 85, 23.

Vita Sertorii 88, 5 ἀριθμῶ Muretus: ἀριθμῶν v. — συμπλέκεται C: ἐμπλέκεται v. — 25 καὶ add R. — 89, 10 Νούσσοις] Νουρσία X. — 90, 5 Καστῶνι S: Καστλωνι v. — 9 Γυρισιοινῶν] Ὀρισίαν So, Ὀριτανῶν S. — 17 στρατιώτας πάντας] στρατιώτας S. — 91, 1 ὑφήκατο pro ὑφήκετο St. — 12 ἐξεδέξαντο pro ἐξεδέξατο St. — 24 οὐ πολλῶ ἐλάττους τῶν μυρίων] οὐ πολλῶ τῶν μυρίων ἐλάττους Benseleerus. — 92, 3 προερχόμενος pro προσερχόμενος Muretus. — 4 ὑπολειπόμενον C: ἀπολειπόμενον v. — 26 πλουσίους C post Amiotum: πολλοὺς v. — 93, 19 καταβαλεῖ R et codex: καταβάλη v. — 24 πλήθει μὲν καὶ ἡλικίᾳ ἀκμάζοντα] πλήθει καὶ ἡλικίᾳ μὲν ἀκμάζοντα S. — 94, 2 υποβαλόμενος pro ὑποβαλλόμενος St. — 23 Πιτυνούσση C: Πιτυούση v. — 95, 12 ἀπέχουσι Photius: ἀπέχουσαι v. — 96, 11 Τίγγιν X: Τιγέννην v. — 18 Τιγγίται vel Τιγγιτανοὶ C: Τιγεννήται v. — 97, 5 καὶ del C. — 20 δοκεῖ So: δοκῆ v. — 25 γινομένων πονηρῶν C: γινόμενον πονηρὸν v. — 98, 2 Σπανός C: Σπάνος v. — 12 ἀκούειν] ὑπακούειν Cobetus. — 99, 10 Φουφίδιον Ruhkenius: που Φίδιον v. — 12 Λεύκιον S: καὶ Λούσιον v. — 15 Ῥωμαίων pro Ῥωμαίων St. — 18 Μάλλιον So: Λόλλιον v. — 104, 18 εἶτε μὴ C et codex: εἶτε τὸ μὴ v. — 20 ἄλλως R: ἄλλως δ' v. — 105, 28 ὑπερβαλόντι R et codex: ὑπερβάλλοντι v. — 107, 10 et 12 Σούκρωνι] Σούκρωνα Muretus. — 11 Τουρίαν S: Τουττιαν v. — 108, 5 σκότους ἤδη ὄντος] σκότους ἤδη S. — 7 ἀνέστρεψε Sch et codex: ἀνέστρεψε v. — 111, 11 ταπεινὸν Br et codex: ταπεινὸν μὲν v. — 28 ἡσύχιαν ἔχων ἐπεικῶς δι' αἰτίας] ἡσύχιον ἔχων ἐπεικῶς δλαιταν Emperius. — 112, 23 ἠνέσχετο ὁ] ἠνέσχετο S. — 115, 19 θρασύτητι Emperius: βραδυτήτι v. — 22 οὔτε προσέχων Sch: οὐδὲ προσέχων v. — 23 καὶ del Emperius. — 116, 22 ὁ τοῦ Μαλλίου ἀντεραστῆς propter hiatum suspecta.

Vita Eumenis 116, 31 Εὐμένη C et deinceps: Εὐμενή
— 117, 26 συνώκισε C: συνώκιζε v. — 118, 16 καὶ Sch et

codex: ἢ v. — 27 εἶχε pro ἔσχε St. — 119, 7 ξένω ὄντι] ὄντι ξένω Benselerus. — πολυπραγμονεῖν] πολυπραγμονεῖν ἐν C. — 21 ἀναδεξόμενος C: ἀναδεξάμενος v. — 121, 6 τὰ C et codices: τὰ τε v. — 30 δόντας καὶ add R. — 122, 4 στρατιὰν Br: στρατεῖαν v. — 30 προῆγεν R: προσῆγεν v. — 123, 7 τούτου So: τοῦτο v. — 18 γῆς pro τῆς Muretus. — 23 δὴ Sch et codices: δὲ δὴ v. — 124, 31 ἐπεδράξαντο C et codices tres, alius ἀπεδράξαντο: ἐπελάβοντο v. — 125, 26 τι So: τῆ v. — 127, 20 καὶ add R. — 128, 7 φυλάσασθαι Br: φράσασθαι v. — 23 ὑμῶν C: ἡμῶν v. — 129, 13 ἄτε δὴ συνήθεις γερονότες καὶ ἀλλήλοις κεχρημένοι πολλά? S. — 27 ἀποκατέστησε C et codices: ἀπεκατέστησε v. — 30 ἐγκρατῶς S: ἐγκρατῆς v. — γέγονε del S. — 130, 3 φιλοφροσύνην R: φιλοφροσύνη v. — 10 πάντων R: ἀπάντων v. — 15 μαραινόμενων pro μαραινόμενον Muretus. — 25 δ' ἀνηρητημένους Benselerus: δὴ ἀνηρητημένους v. — 30 σταλαγμὸν Emperius et codex: στεναγμὸν v. — 133, 2 τεθραμμένα] τεθρουμμένα? S. — 134, 2 ἐγένοντο C et codex: ἐγίνοντο v. — 4 Περσίδι R et codices: Περσικῆ v. — 135, 14 βραχεῖαν Dacerius: τραχεῖαν v. — 136, 3 περιβαλλόμενος R: περιβαλλόμενος v. — 5 γενομένου R: γινομένου v. — 137, 31 ῥῆδιον λαθῶν] ῥῆον διαλαθῶν S. — 138, 19 ἂν ἔστησε R: ἀνέστησε v. — ὑμῶν So et codex: ἡμῶν v. — 139, 5 ἄχθει] ἄχει So. — 21 ἦ add St. — 26 προσέλετο R: προσήγετο v. — 140, 3 ναὶ Sch. et codices: καὶ v. — 21 παρέδωκε Σιβυρτίῳ C post Br: παρέδωκεν Ἰβυρτίῳ v.

141, 3 δυνάμεων sepsit Bekkerus, τε del S. — 16 τοίνυν R: τοῖς νῦν v. — 24 στρατηγίαν R: στρατεῖαν v. — 28 γενομένη pro γερόμενος Muretus. — 142, 3 ἐπ' R: ἐν v.

Vita Agesilai 142, 27 Μελησιππίδα C. Keilius: Μελησιππίδα. — 29 βιοτεύσειν Sch: βιοτεύειν v. — 143, 8 φύσει ἡγεμονικῶ propter hiatum suspecta. — 11 συντρεφομένων Muretus: συστρεφομένων v. — 144, 25 τὴν ἀρετὴν] διὰ τὴν ἀρετὴν Br. — 145, 4 φθισιβρότου R: φθισιβροτον v. — 20 ὃ So: ὡς v. — 22 τοιοῦτόν ἐστι R: τοιοῦτο ἐκ v. — 146, 17 δεηθεῖσι pro δεηθεῖς St. — 23 παύσασθαι Sch et codex: παύσεσθαι v. — 24 πάντα R: ταῦτα v, ἑαυτὰ? S. — 147, 25 ἔχοντα R et codex: εὐθύς ἔχοντα v. — 28 ἀγαθὸν διαπεπράχθαι Emperius: ἀγαθὸν ἅμα πεπράχθαι codices quidam, διαπεπράχθαι ἀγαθὸν v. — 149, 2 ἄλλως δὲ] ἄλλως τε S. — 7 Λυσάνδρου μάλλον ἢ

S et cobices duo: μάλλον Δυσάνδρου ἢ v. — 32 ἦδειν] νῆ Δί Codetus. — 151, 14 ἐμισθοῦντο. — 16 ἱππεύειν om arophthegmata. — 30 ἄψασθαι Br: ἄψασθαι v. — 154, 18 δεινόν R: δεῖν libri, δεῖ v. — 156, 15 φέρεται S: ἀναφέρεται v. — 24 ἐλεεῖν ἅμα καὶ φρονεῖν] ἐλεεῖν ἅμα καὶ φιλεῖν codices duo, φιλεῖν ἅμα καὶ φρονεῖν S. — 157, 31 ἦδη τῆς Ἑλλάδος ἐξωρισμένον codices duo: τῆς Ἑλλάδος ἦδη ἐξωρισμένον v. — 158, 5 στρατηγούς] στρατοῦς Emperius. — 7 μέντοι οὐδὲν κρείσσον] μέντοι κρείσσον οὐδὲν S. — 159, 17 προάγειν So: προσάγειν v. — 26 ἄνδρας — καὶ hoc loco perversa suo loco erant transposita post Κόνωνος 160, 26 S. — 160, 13 μόρας pro μοίρας Muretus. — 25 οὖν add Muretus. — 163, 4 μητέρα γινωσκόντων S et codices duo: μητέρα ἐπιγινωσκόντων v. — 23 ἐν βιβλίῳ ἀπολειμμένον] ἐν βιβλίῳ καταλειμμένον Emperius. — 164, 21 lacunam indicavit S. — 165, 11 συμπεριπατοῦντας arophth.: περιπατοῦντας v. — 15 δεικηλίκτας arophth.: δικηλίκτας v. — 166, 17 ποιούμενος So et codex: ποιουμένους v. — 168, 11 Ἀρχίδα Br et postea: Ἀρχίδα v. — 15 βούλευμα Sch: βούλημα v. — 17 Θηβαῖοι Amiotus: Ἀθηναῖοι v. — 169, 6 Μέλωνα Br: Γέλωνα v. — 28 αὐτῶ κινδυνεύοντι codices duo: κινδυνεύοντι αὐτῶ v. — 170, 9 σκέψασθαι pro σκέψασθαι St. — 173, 3 δίκαιον αὐτονομεῖσθαι codices duo: δίκαιον εἶναι αὐτονομεῖσθαι v. — 24 αὐτονόμου del S. — 174, 6 παρὰ Sch: πρὸς v. — 176, 15 τούτῳ παντὶ S et codex: τούτῳ ἅπαντι v. — 180, 14 ἐλάττονα Emperius et codices duo: ἐλάσσονα ἀλλὰ v. — 182, 26 στρατηγὸν ἐπιδούς C: στρατηγῶ ἐπιδούς v. — 31 κελ γὰρ Emperius: εἰ γὰρ v, καὶ γὰρ codices. — 184, 31 πράξει Sch: πράξῃ v. — 185, 18 ὑπονοοῦσι] ἂν ὑπονοοῦσι R, τοῖς ὑπονοοῦσι καὶ προσδοκᾷ πρὸς ἄμυναν τρεπομένοις S.

Vita Pompeii 188, 29 ἐν add S. — 189, 3 ἔφυγεν C et codex: ἔφυγεν v. — 191, 13 διδόναι Sch: δοῦναι v. — 24 πελάται S: αἰγελάται v. — 192, 8 ἐκ δὲ τούτου οἱ] ἐκ τούτου δ' οἱ vel ἐκ δὲ τούτου καὶ S. — 27 ἀπολείποντας C et codices duo: ἀπολιπόντας v. — 193, 7 ἑαυτῶ δούς τὸ So et codex: ἑαυτὸν δούς τὸ v. — 194, 6 μετεβάλλοντο Sch et codices duo: μετεβάλλοντο v. — 8 ἐφέντος R: ἀφέντος v. — 195, 2 οὐ καλῶς ἔφη ἔχειν] οὐκ ἔφη καλῶς ἔχειν vel οὐ καλῶς ἔχειν ἔφη S. — 13 πανταχοῦ] πεντάθλου? S. — 17 δὲ C: τε v. — 196, 20 Ῥωμαῖον St: Ῥωμαίων v. — 197, 29 κελεύοντα εἰς] κελεύ-

οντος εἰς el. 199, 26 S. — 198, 3 Μέμμιον X: Μόμμιον v. — 14 ἀποτειθειμένων C: ἀποτιθειμένων v. — 199, 14 ῥύμη Br δάμη v. — 18 ἐγκαταστήσας R et codices duo: καταστήσας v. — 27 στρατιάν Br: στρατεῖαν v. — 200, 9 οὕτως ἐπαύσαντο S et codices duo: ἐπαύσαντο οὕτω v. — 201, 17 κωλύσων] κολούσων So. — 19 ἐκέλευσε Sch et codices tres: ἐκέλευε v. — 29 ἐλεφάντων ἄρματι codex: ἄρματι ἐλεφάντων v. — 202, 18 εὐνοία τῇ πρὸς αὐτὸν ἐκείνω codex: τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοία ἐκείνω v. — 203, 11 ἐν ἀξίωματι] cf. Galb. 3. — 17 κεινηκὸτα Emperius: νενικηκὸτα v. — 26 μεταβαλομένης C et codex: μεταβαλλομένης v. — 204, 12 ἔσχατον νόσημα τῶν] ἔσχάτων νοσημάτων τῶν S. — 14 Πλω X: Ἀπιλω v. — 206, 2 ἐπκότη pro ἐπκότης Muretus. — 208, 27 τῆς δημορχίας R post Amiotum: τῆς βουλῆς codices, τοῦ δήμου ex aldina v. — 209, 13 ἐλάττονα τοῦ R: ἔλαττον αὐτοῦ v. — 25 δόντας S: διδόντας v. — 210, 17 φανῆναι Amiotus: φάναι v. — 211, 32 ἐπαργύροις Sch: ὑπαργύροις v. — 212, 12 Λακινίω X: Λευκανίω v. — 15 πρῶτον Emperius: πρότερον v. — 213, 1 ἀπιέναι R: ἀπειναι v. — 19 et saepius deinceps ταμείων C: ταμείων v. — 30 μὲν R: τε v. — 214, 12 τυφλωθῆναι So: τυφλωθῆναι v. — 14 κενὸν πολὺ margo Amioti: κλόνον κενὸν πολὺν libri plerique: κλόνον πολὺν v. — 216, 12 ἐκόμιζεν R: ἐκόλαζεν v. — 29 τοὺς πολλοὺς St: πολλοὺς v. — 217, 1 δὲ add Emperius. — 9 ἀναλαβίων] ἀναλαμβάνων S. — 218, 14 Μάλλιος] Μανίλιος anonymus. — 219, 32 δάφναις ἀνεστεμμένας Br: δάφνας ἀνεσταλμένας v. — 220, 1 ὁμοῦ καὶ] ὁμοίως Sch, aliquid excidisse suspicatur S. — 221, 2 Σπαρτακείως S: Σπαρτακίοις v. — 27 στρατιάν pro στρατεῖαν St. — 222, 3 ἐπιέναι pro ἐπειναι St. — 25 Τρικράτεια Cobetus v. l. 87: Τρικρατία v. — 31 Σίνωρα C: Ἴνωρα v. — 223, 19 δὲ post ἀναλαβίων So: post αὐτὸς v. — 25 ἀπολυσάμενος R: ἀποδυσάμενος v. — 30 ἰδρυσάμενος αὐτοῦ R: ἰδρυσασθαι αὐτοῦ v. — 32 ἀφηρησθαι R: ἀφηρησθε v. — 224, 1 Σωφηνήν C: Σωφήνην et mox Σωφήνης v. — 21 ἔθνη del S. — 25 στρατιάν Br: στρατεῖαν v. — 226, 20 Ἀρβηλίτιδος Br: Ἀρβηλιτίδος v. — 26 ψάλτου τινὸς οὐκ εὐτυχοῦς τάλλα, πρεσβυτοῦ δὲ θυγατῆρ] ψάλτου τινός, οὐκ εὐτυχοῦς τάλλα, πρεσβυτοῦ θυγατῆρ S. — 227, 13 βάλλει C et codex: βάλλη v. — 30 καὶ add C. — 228, 11 ἄ So: ἄς v. — 17 δυναστῶν Br: δυνατῶν v. — 229, 1 φυλακῆς Muretus:

φύλακας v. — 230, 15 ἐπολεῖ αὐτὸς ὁ Πομπηῖος] ἐπολεῖ Πομπηῖος αὐτὸς S. — 231, 9 ῥᾶον anonymus: ῥᾶδιον v. — 12 περι Wyttenbachius: ἐπὶ v. — 27 ὕψος] εἰς ὕψος So. — 234, 10 βουλευμάτων] βουλήματος Wyttenbachius. — 12 ἀμῶς R: ἄλλως v. — 15 ὑπιδομένου Sch: ὑπειδομένου v. — 235, 16 χρυσίου Zonaras: χρυσοῦ v. — 29 τρεῖς R: τρεῖς v. — 236, 2 ὑπήχθαι R: ἐπήχθαι v. — 6 τετταράκοντα] πενήκοντα X. — 19 Λεύκολλον anonymus: Λεύκολλος v. — 22 κολούουσα anonymus: κελεύουσα v. — 237, 1 ἐν ἀγορᾷ ἔχων] ἔχων ἐν ἀγορᾷ Benselerus. — 238, 2 προαγαγῶν R et codices duo: προσαγαγῶν v. — 15 et 17 Καιπίωνι Amiotus: Σκηπίωνι v. — 30 κἀνταύτης πράξις Wyttenbachius: κατ' ἀντείσπραξις v. — 239, 8 ἐξέπεμπε C: ἐξέπεμψε v. — 240, 32 λιποθυμίας S: λειποθυμίας v. — 241, 1 ἀναλαμβάνοντος R et codex: ἀναλαβόντος v. — 6 στρατιᾶς C: στρατείας v. — 22 Σαρδόνα S: Σαρδαῖνα v. — 242, 10 πολέμων C et codex: πολεμίων v. — 22 μετεῖναι Muretus: μετεῖναι v. — 30 Καὶ R: ὦ καὶ v. — 31 μὲν ἂν Sch: μὲν δὴ v. — 243, 15 μὲν τὸν X: Μέλιτον v. — 22 ἀντι δὲ Κάτωνος S: Ἀντίαν δὲ καὶ v. — 245, 16 ἐπέσχευ] ἐπήρκεσεν vel ἀπέχρησεν C. — 20 ποτε So: τότε v. — 246, 14 Πομπηῖον μόνον ἐλέσθαι ὕπατον] μόνον ἐλέσθαι Πομπηῖον ὕπατον cl. Cat. min. 47 S. — 19 εἰσηνηγεμένη C et codex: εἰσηνηγεμένην v. — 247, 1 φράσειν pro φράζειν St. — 21 ἐπεὶ] ἔπειτα C. — 27 καὶ τριακοσίους C: καὶ τοὺς τριακοσίους v. — 248, 21 στρατεία] στρατηγία Sch. — 249, 18 αἰτίων Sch: αἰτιῶν v. — 25 ῥᾶον R: ῥᾶδιον v. — 28 ἐξεφλαύριζε Emperius: ἐξεφλαύρισε v. — 250, 16 μεταβαλλόμενος C et codex: μεταβαλλόμενος v. — 17 ἀμηγάνων Sch: ἀμηγάνω v. — 19 ὠφελείτο Emperius: ὠφείλετο v. — 251, 11 δεξιούμενον R: δεξαμένων v. — 252, 3 στρατιᾶν et 30 στρατιᾶς C: στρατεῖαν et στρατείας v. — 6 θάτερον anonymus: θατέραν v. — 18 Ρουβρίκωνα S: Ρουβικῶνα v. — 253, 17 εἰς add C. — 32 ἔπεσθαι αὐτῶ] ἔπεσθαι S cl. Caes. 33. — 254, 14 ὡς τοῦτο Haitinger: ὡς τὸ v, ὡς οὐ τὸ libri non nulli. — 18 Βρεντέσιον S: Βρεντήσιον v, mox Βρεντεσηνοῦς. — 255, 17 μὲν] μὲν ἐν Muretus. — 256, 8 Λαβειῶν] Λαβηνοῦς X. — 257, 1 καὶ del S. — 16 δυσχερεῖαις C: δυσχωρεῖαις v. — 258, 30 τὸν — πολεμοῦντα Muretus: τῶν πολεμοῦντων v. — 259, 15 αὐτὸν Ἀγνόβαρβος S: αὐτὸν αἰὶ ὁ βάρβαρος vel ὁ βάρβος codices, αὐτὸν αἰὶ ὁ Αἰνόβαρβος ex aldina

v. — 52 στρατιᾶς Br: στρατηγίας v. — 260, 28 ἀρθεῖσα Hel-
 dius: ἀφθεῖσα v. — 29 ἐπὶ] ἐπὶ τὸ R. — 31 πρὸς Σκοτούσαι
 Amiotus: πρὸ σκότους v. — 261, 13 εἰς τάξιν sepsit Bekkerus.
 — 29 εἰώθασιν] εἰώθεσαν S cl. Caes. 45. — 262, 21 ἕκαστος
 ἐσκόπει τὸ καθ' αὐτὸν S: ἐσκοπεῖτο ἕκαστος καθ' αὐτὸν v. —
 32 δ' ἔτι anonymus: δέ τι v. — 263, 10 μαχοῦμενοι συνήεσαν
 C: μαχόμενοι συνήσαν v. — 31 ἀνασχεῖν C: ἐνσχεῖν v. — 264,
 27 ἐννοοῦντι] ἐννοῶν ἔτι S. — 265, 2 συνεισέπιπτον Sch: συν-
 ἐπιπτον v. — 26 ἦ del Sch, ὁ R. — 266, 4 ἀπιέναι pro ἀπει-
 ναι St. — 10 ἐώρακει Sch: ἐώρακε v. — 12 περὶ R et codices
 tres: περὶ τῶν v. — 17 ἐπιστήσας Emperius: ἐπιστάς v. —
 267, 2 ἄν add R. — 5 ἐπεραιούτο C: ἐπέρα οὕτω v. — 25 περι-
 πλεύσαντα Bekkerus: παραπλεύσαντα v. — 268, 20 κακοπολι-
 τεῖαν· ἐρέσθαι] κακοπολιτεῖαν· ἀντερέσθαι? S sed etiam quae
 praecedunt corrupta sunt ac fortasse manca. — 269, 1 τῇ δὲ
 κρείττονι ἀδηρῆτως] τῇ κρείττονι δ' ἀδηρῆτως S. — 2 περιορ-
 μίσαι] παρορμίσαι Br. — 21 ἀπολιπόντα Sch: ἀπολιπόντας v.
 — 272, 10 ἤρχετο St: ἤρετο v. — 20 δέοντα Zonaras: δέοντος
 v. — 273, 16 καθορώμενος R: καθορώμενον v. — 22 ἄγους
 τοσοῦτου καταπεπλησμένην Emperius: οὕτω καταπεπληγμένην
 ex aldina v, αὔγουστος οὕτω καταπεπληγμένην codices. — 26
 λειψθεῖς So et codex: ληψθεῖς v.

274, 17 υἱὸν αὐτοῦ ἀπέδειξε] υἱὸν ἀπέδειξε S. — 27 πολι-
 τιτικά C: πολιτικά καὶ v. — 275, 11 ἠπόρησαν X: ἠπόρησεν
 v. — Εὐρυπαντίδαι Valckenarius: Εὐρυτίανι δὲ v. — 12 πα-
 ρασχεῖν X: παρέσχεν v. — 14 μέντοι R: μὲν v. — 15 ἴαμα pro
 ἄμα anonymus. — 276, 1 δοκεῖ C et codex: δοκῆ v. — 7 ὁμό-
 κληρον So: ὀλόκληρον v. — 10 μεταβαλομένοις C et codex:
 μεταβαλλομένοις v. — 11 τὸν Ἀρμενίαν C et codex: τῶν Ἀρ-
 μενίαν v. — 12 φήσας R et codices duo: καὶ φήσας v. — 277,
 1 ὄντα R: τὸ v. — 7 ὑφ' C: ἀφ' v. — 8 ἄν add R. — 19 ἄν
 add C. — 278, 2 Θηβαίους So: Θηβαίων v. — 10 προαπολέ-
 σθαι So: προσαπολέσθαι v. — 12 αὐτοὺς So: αὐτὸς v.

Vita Alexandri 279, 5 τοῦ Καίσαρος] τὸν Καίσαρος S.
 — 16 πολιορκίαι Br: πολιορκία v. — 280, 16 συνούσης ἀφο-
 σιούμενον codices duo: συνούση ἀφοσιούμενον v. — 281, 13
 φ' γ' S: ὡς v. — 20 ἄτην ἄμα] ἄμ' ἄτην S. — 27 συγγεγεννη-
 μένον C: συγγεγεννημένον v. — 31 μάλισθ' ἄ S: μάλιστα v.
 — 282, 15 ἔξαιρει R: ἔξαιρεῖ v. — 23 οὔτε C: οὔδ'

— οὐδὲ v. — 283, 10 πολέμους R: πολεμίους v. — 29 οὐ Br: οὖν v. — 284, 1 τῷ γένει Ἀκαρνάν] τὸ γένος Ἀκαρνάν Benselerus. — 6 Βουκεφάλαν C: Βουκέφαλον v. — 26 προπίπτουσαν Schmiederus: προσπίπτουσαν v. — 285, 1 ἑφείς C: ἀφείς v. — 27 βαθυτέρων C: βαρυτέρων v. — 286, 23 Ὀνησίκριτος So: Ὀνησικράτης v. — 287, 9 Μαίδων X: Μεδαίων v. — 288, 20 Πηξόδαρος S et mox: Πηξόδαρος v et mox Πηξοδάρω. — 289, 1 ἴοντα St: ὄντα v. — 7 Θεσσαλὸν S: Θετταλὸν v. — 9 δ' Ἐριγύιον Schmiederus: δὲ Φρύγιον v. — 290, 13 αὐτοῖς Ἀθηναίους So: αὐτοὺς Ἀθηναίους v. — ἐθέλων ἀνὴρ φανῆναι del So. — 26 τὰ del R. — 292, 1 χερσὶν Sch: χερσίν v. — 12 Ἰνδοὺς S: Ἰνδοῖς v. — 293, 21 τετρακισχιλίους et 23 πεντακισχιλίους R: πεντακισχιλίους — τετρακισχιλίους v. — 294, 27 τὸ — νενομισμένον Sch: τῶν — νενομισμένων v. — 296, 20 καὶ τὸ δόρυ κατακλάσας Emperius et codex: τὸ δόρυ καὶ κατακλάσας τοῦτο v. — 28 μέλας Blancardus: μέγας v. — 296, 25 θαλάσση pro θαλάσσης St. — 297, 5 παύσεσθαι pro παυσεσθαι St. — 12 προσεχεῖς anonymus: προσηχεῖς v. — 23 εἰκόνα ἀνακειμένην] εἰκόνα κειμένην? S. — 26 ἐν παιδιᾷ ἀποδιδούς τιμῆν] ἐν παιδιᾷ τιμὴν ἀποδιδούς Benselerus. — 31 ἐνδεδεμένην] συνδεδεμένην Cobetas. — 298, 8 τὴν λύσιν γενέσθαι ἐξελόντι] γενέσθαι τὴν λύσιν ἐξελόντι? S. — 9 συνείχετο τὸ Schmiederus: συνείχε τὸ v. — 21 ἀσιάνδης pro ἀσγάνδης St. — 24 γενήσεσθαι pro γενέσθαι St. — 32 λουσαμένω] ἐν] λουσαμένω? S. — καταπαγέντι] καὶ παγέντι Sch. — 299, 2 βοηθήσειν] βοηθεῖν C. — 30 ἐπιλιπεῖν C: ἐπιλίπειν v. — 300, 1 φαῖσας S: φάσας v. — 23 Πινάρω Br: Πινδάρω v. — 27 τοσοῦτω] τοσοῦτον S. — 301, 20 μὲν ὄλκια So: μενόλκια v. — 25 τραπέζας] τὰς τραπέζας Sch. — 26 ἀξίαν R: ἄξια v. — 302, 1 ἑαυτοῦ ἔμπαθῆς] ἑαυτοῦ συμπαθῆς R. — 7 τὰ S: τὰ ἀπὸ v, utrumque om codex. — 12 δὲ R et codex: δὲ καὶ v. — 24 Βαρσίνης Br et codex: Βαρσῆνης v. — 30 καὶ τὸ κάλλος del Schmiederus. — 303, 12 ἐκέλευσεν Sch et codex: ἐκέλευεν v. — 14 νεανίσκω del Br. — 23 βεβουλημένος S: βεβουλευμένος v. — 24 οὐδὲ C: οὔτε v. — 304, 7 ἔλυεν C: ἔλυσεν. — 8 ἐντέθεικεν Emperius: συντέθεικεν v. — 19 ἢ δικάζων ἢ συντάττων S: ἢ συντάττων ἢ δικάζων v. — 305, 10 πολλάκις vel hic vel 12 del S. — 306, 10 ὑπεξέφευγε C: ὑπεξέφυγε v. — 307, 24 ἐφ' C: ὑφ' v. — 308, 16 οὔκουν C et codex: οὔκ-

ουν οὐκ v. — ἀσύμβολος anonymus: ἀσύμβουλος v. — 309,
 11 μέγεθος ἐπὶ Emperius: μεγάλοι ἐπὶ v. — 12 ὑπέλιπον Br:
 ὑπελίποντο v. — 13 ἀλλὰ C et codices tres: ἀλλὰ καὶ v. —
 28 ὑπέξεφερε R et codices duo: ἐπέξεφερε v. — 312, 4 δ' οὖν
 Bekkerus: γοῦν v. — 10 κυκλίων C: ἐγκυκλίων v. — 313, 17
 εἰ] ἔδει? S, excidisse id suspicabatur R. — 315, 1 διγρηκέναι
 R: διγρημένους v. — 16 Γαιγαμήλοις X: Γαυσαμήλοις v. —
 23 μὲν ἐν pro μὲν St. — 28 Φόβω margo Amioti: Φόλβω v.
 — 31 Γορδυναίων Br: Γορδυναίων v. — 317, 4 ὑποτροπήν C:
 ἀποτροπήν v. — 21 ὑπένδυμα C: ἐπένδυμα v. — 28 εἶχεν
 Sch: ἦν εἶχεν v. — 318, 15 τῇ πτήσει ὀρθιον] τὴν πτήσιν ὀρ-
 θιον Benseleus. — 319, 9 διαφυγεῖν C et codex: διαφεύγειν
 v. — 320, 7 Βαβυλωνίαν C et codices duo: Βαβυλωνίαν v. —
 9 ἐν Ἐαβατάνοις del S. — 14 ἑξαπτόμενος R: ἑξαπτομένης v.
 — 17 ἔλαφρῶ] ἔλαφρῶς R. — 321, 13 ἐγγύθεν Br: ἐκείθεν v.
 — 16 ἐν δὲ τοῖς R: ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις v. — 19 lacunam indi-
 cavit Amiotus. — 23 χαμόθεν] χαμᾶθεν G. Dindorfus. — 322,
 2 κατηγορήσουσιν C et codex: κατηγοροῦσιν v. — 6 φασὶ C et
 codex: φησὶ v. — 24 λύκος Sch: Λύκος C, Λύκιος v. — 324,
 14 ὀλίγων. Ἀρίστων R: ὀλίγων ἀρίστων v. — 31 ἔβαλλε C et
 codices tres: ἔβαλε v. — 325, 2 ἔδωκε Sch: δέδωκεν v. — 8
 εἶχον C et codices duo: εἶχεν v. — 23 τὸν Βαγῶου ἔδωκεν οἶ-
 κον, ἐν ᾧ λέγεται τῶν περὶ Σοῦσα χιλίων ταλάντων εὐρεθῆναι
 ἡματισμὸν] τὸν Βαγῶου τῶν περὶ Σοῦσα ἔδωκεν οἶκον, ἐν ᾧ
 λέγεται χιλίων ταλάντων ἡματισμὸν εὐρεθῆναι S. — 327, 4 τὰ
 C et codex: τὰ μὲν v. — 17 ἔθυσεν Sch et codices tres: ἔθυσεν
 v. — κἀκεῖνω θῦσαι ἐκέλευσεν] κἀκεῖνον ἐκέλευσεν vel κἀκεῖ-
 νον ἐκέλευσε θῦσαι S. — 20 χρήσεται C: χρήσεται v. — 31
 ἔλευθέρως] ἔλευθέρων anonymus. — 328, 12 πάροδον R: παρό-
 δων πίστιν v. — 16 τότε δὲ ἐξήλανθεν Sch: τότε δὴ ἐξήλανθεν
 v. — 32 τὸ ποτὸν Sch et codex: ποτὸν v. — 329, 9 συνεισπε-
 σεῖν Sch: συνεκπεσεῖν v. — 330, 10 στρατείας pro στρατιᾶς
 St. — 18 ἄγοντες S: αὐτῶ ἄγοντες v. — 331, 14 ἐπὶ] ἔπρω
 S. — 17 Πολύκλειτος C: Πολύκριτος v. — 21 Θεαγγελεὺς Rei-
 nesius: εἰσαγγελεὺς v. — 332, 5 λέγων] λόγον So. — 9 ἐφῆκε
 C: ἔφη καὶ v, servato ἔφη Bekkerus ἀπιέναι pro ἀπιέναι. —
 17 ὠμόλου τε R: ὠμοιοῦτο v. — 25 χόρω Wyttenbachius: χροῖω
 v. — 334, 14 τούτου S: τοῦτο v. — 17 καὶ πρὸς] πρὸς R. —
 24 χαλεπῶς del R. — 28 Κεβαλίω anonymus: Βαλελίω v. —

335, 1 ἐποίησεν pro ἐποίησαν St. — ὑποψίαν Br: ὑπεροψίαν v. — 2 ἕτερον] Μέτρωνα anonymus. — 17 ἀναπετάσαντος anonymus: ἀναπετάσαντες v. — 336, 7 κατὰ Φιλώταν ἀγριώτερα C et codices tres: κατὰ Φιλώτα ἀγριώτερα v. — 10 εὐρίσκομεν pro εὐρίσκοντες anonymus. — 19 Κλεομάντει] Κλεομένει Wyttenbachius. — 22 ἰδεῖν Heldius: εἶδεν v. — 338, 2 Ἀριστοφάνους] Ἀριστόνου Palmerius. — 339, 16 πολλὰ] τάλλα Emperius. — 22 τοῖς So: τοῖς δὲ v. — 340, 25 πικρὸν καὶ βαρὺ ἐγγενέσθαι] βαρὺ καὶ πικρὸν ἐγγενέσθαι vel πικρὸν καὶ βαρὺ γενέσθαι S. — 341, 16 ἐν τῷ συμποσίῳ del S. — 25 ὑπογενομένης C: ὑπογινομένης v. — 342, 3 προβαλόντι R: προβάλλοντι v. — 4 εἶπεν R: εἰπεῖν v. — 26 ἐν — Ὀξυδράκαις del Sch. — 343, 16 αὐτοῖ So: αὐτοῦ v. — 344, 4 γεύσει ἐλαίου διαφέρειν] γεύσει διαφέρειν ἐλαίου S. — στιλπνότητα R et codex: στιλβότητα v. — 12 στρατείας Br: στρατιάς v. — 22 Σισιμήθρου C et codices tres et post: Σισιμήθρου v. — 23 ἀπρόσβατον] ἀπρόσμαχον Sch, ἀπότομον C, quod pro ἄβατον scribendum suspicatur S. — 345, 5 ἤδη ἔχων] ἔχων ἤδη S. — 346, 31 αὐτοὺς Sch: αὐτὸς v. — 347, 18 Κοῖνον Blancardus: κοινῆ v. — 30 προσμαχομένους Br et codex: προμαχομένους v. — 348, 2 ἐξῆρει C: ἐξῆρε v. — 7 καὶ τοὺς] τοὺς C. — 14 ἀπὸ S: ὑπὸ v. — 349, 17 Πραισίαν C et codex: Πραισιαίων v. — 350, 13 καὶ τὸ σῶμα R: τὸ σῶμα καὶ v. — 15 προσέστησαν Br: προσέστησαν v. — 26 ἐν del R. — 351, 2 ἀνήχθη R: ἀνήλθε v. — 9 ἀποκρινάμενον C et codex: ἀποκρινόμενον v. — 19 βουλόμενος Br: βουλόμενον v. — 22 οὗτος anonymus: οὕτως v. — 27 ἀνθρώπων] ἀνθρώπου S. — 31 ἀνθρώπων C et codex: ἄνθρωπον v. — ἔχων] ἔχοι Br. — 352, 5 ἀποκρινάμενον R et codex: ἀποκρινόμενον v. — 354, 11 ταῖς φιάλαις om Amiotus, ὁ φάλης T. Faber. — 28 στρατεία pro στρατιά St. — 29 τραῦμα R et Zonaras: στρατεύμα v. — 32 ἐνεποίησε C: ἐποίησε v. — 355, 8 πολέμων] πόλεων R. — 29 μοι add C et Zonaras. — 356, 7 Βαβυλωνί ὄψεσθαι hiant. — 20 ταλαντιαῖον S: τάλαντον v. — 26 καλὸν] ἄλλον C. — 31 διαλύσας] διέλυσε anonymus. — 358, 10 κόρανον] κάρανον C. — 24 ἅμα S: ἀλλὰ v. — 359, 4 Κοσσαίων C: Κουσσαῖον v. — 16 ἐξεργάσεσθαι Br: ἐξεργάσασθαι v. — 360, 9 οἱ νεανίσκοι οἱ] τῶν νεανίσκων οἱ? S. — σφαιρίζοντες] συσφαιρίζοντες R. — 16 χρόνον γεγονέναι ἐν] γεγονέναι χρόνον ἐν Benselerus. — 18 προαγαγεῖν Sch et

codex: προάγειν v. — 24 Ἰόλας S: Ἰόλαος v. — 361, 21 ἡ δεισιδαιμονία, ἥ, δίκην ὕδατος ἀεὶ πρὸς τὸ ταπεινούμενον καταφρόντος, ἀνεπλήρου ἀβελτερίας καταφροβον τὸν Ἀλέξανδρον γενομένου C. — 362, 3 φρενιτιᾶσαι R: φρενητιᾶσαι v. — 6 τὰ add C. — 363, 13 Νωνάκριδι οὔσης hiant.

Vitae Caesaris initium mutilum esse intellexit Emperius et Emperio prior Niebuhrius. — 364, 20 προῆλθεν So et codices tres: προσῆλθεν v. — 365, 3 Φαρμακοῦσαν C: Φαρμακοῦσαν v. — 9 τὸν τῶν R: τῶν v. — 14 ἡμέραις — δεούσαις] ἡμέρας — δεούσας S. — 366, 6 ἠκρόατο Cobetus v. l. 391: ἠκρόατο v. — 11 ἀλλ' del St, ἄλλοις Br. — 20 πολλαὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος R: πολλαὶ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τῶν. — 367, 8 ἠγητέον] ἠγητέον οὕτω St. — 22 Ποπίλιον X: Πόπλιον v. — 368, 7 Βέτερι X: Βαίτωρι v. — 27 διέσπαστο R et codex: διεσπᾶτο v. — 369, 3 ἄδηλος R: ἄδηλον v. — 8 εἰ τετιθάσσευται R: εἴτε τιθάσσειται v. — 14 εἴη ὁ propter hiatum suspecta. — 370, 28 παρέξει C et codex: πράξει v. — 373, 4 δῆ Br et codex: δὲ v. — 374, 6 γράμμασι C et codices tres: πράγμασι v. — ἀποδόντων C et codices quatuor: ἀποδιδόντων v. — 18 ὑπερβάλλοντος Sch et codex: ὑπερβαλόντος v. — 20 λυπρὸν C: λυπρῶν v. — παρερχομένου R: παρερχομένους v. — 375, 3 γοῦν] δ' οὖν S. — 17 στρατειῶν Sch: στρατηγιῶν v. — 376, 2 ἀπ' R: ὑπ' v. — 30 τῆς — εὐλαβείας] τῆ — εὐλαβείᾳ St. — 377, 1 ὑποδραττόμενος] ἐπιδραττόμενος C. — 3 Καίπλωνι pro Σκηπίωνι St. — 32 ἔφη ὁ Καῖσαρ] ἔφη Καῖσαρ vel εἶπεν ὁ Καῖσαρ S. — 378, 26 καθωμίλησε Wyttenbachius et codex: καθωμάλισε v. — 379, 12 Σκεύας Amiotus: Σκευᾶξ v. — 32 ἐλόντες S: ἔχοντες v. — 380, 6 λήματα R et codex: λήματα v. — 381, 31 ὀμαλῶς] ὀμαλῆς R. — 382, 17 περιόντων Br: παρόντων v. — 27 ἐπινομήσεσθαι Br et codex: ἐπινομήσεσθαι v. — 383, 2 πορευέσθαι C: πορεύεσθαι v. — 13 μὴ Br: ὃ μὴ v. — 21 συμβαλεῖν C et codices duo: συμβάλλειν v. — 31 ἀπέλιπε C et codices tres: ἀπέλειπε v. — 385, 1 δοκεῖ pro δοκῆ St. — 12 Καῖσαρ δ' S: καὶ γὰρ v. — 17 διαφθείροντες C et codices: διαφθείραντες v. — 386, 9 Οὐσίπας X: οὐς Ἰπας v. — 387, 10 ἀσπαζομένους] ἀσπαζομένους Οὐβίους Emperius. — 388, 13 Τιτύριον S: Τηγγύριον v. — 26 ἀνοικοδομεῖν] ἀποικοδομεῖν? S — 389, 11 παγοὶ So: πάγοις v. — 14 ἀσάφεια πολλῆ Br: ἀσάφειά πολλῆ v. — 17 Ἀρβέρνοι C: Ἀρβέννοι v. — 29 δοκῶν

del R. — 390, 3 χρόνω πολλῶ ἦν] χρόνων πολλῶν ἦν? S. — 16 ὄλοις R: ἄλλοις v. *altius latere vitium suspicatur* S. — 17 φόνω R: φόβω v. — 19 Ἀρβέρνοι C: Ἀρουβηνοί v. — 391, 25 ἀφαλόμενος R: ἀφαλλόμενος pars codicum, ἀφελόμενος v. — 392, 5 ἀπό R: ἐπί v. — 17 ὥσπερ] ὡσπερ ναῦν R. — 393, 14 Καίσαρι κελεύει S: Καίσαρι ἐπέλευε v. — 18 ὑπατεύοντι S: ὑπάτω ὄντι v. — 20 προσεκόσμησεν So: προσεκόμισεν v. — 394, 24 βία Muretus: διὰ v. — 395, 11 καὶ ante Κιτέρων del Sch. — 396, 8 καὶ del R. — 397, 17 ὡς] ὦν Bekkerus. — 398, 15 ἐξέλειπον C: ἐξέλιπον v. — 399, 17 καὶ del Sch. — 400, 14 τῷ σώματι C et codices: σώματι v. — 401, 7 πολέμων X: πολεμίων v. — 11 θυρεοῦ τίς ἐστι φειδῶ ἐν] θυρεοῦ φειδῶ τίς ἐστὶν ἐν? S. — 32 Ἀῶν Dacerius: Ἀνίου v. — 402, 13 ad ἐλάθοντο aliquid desiderabat R. — 403, 8 ἐκινδύνευσεν R: ἐκινδύνευσεν μὲν v. — 20 ἐπήρατο R: ἐπειράτο v. — 404, 6 ἐπισπάσασθαι pro ἐπισπάσασθαι St. — 18 τειχομαχοῦντες] τειχοφυλακοῦντες pars codicum, τειχοδομοῦντες S. — 27 Πομπηῖον — βουλούμενον C: Πομπηῖῶν — βουλομένων v. — 32 παρῶξυνον C et codices: παρῶξυναν v. — 405, 25 ἐδόκει — Ῥωμαίων del So, aliis visa est oratio manca esse. — 406, 9 Κορφίνιος] Κορφινίος X. — 407, 8 Καλβῖνον pro Καλβίνιον St. — 408, 2 προκαλούμενον R et codices: προσκαλούμενον v. — 3 ἄμιλλαν Emperius: ἄμυναν v. — 7 δὲ So: γὰρ v. — 15 οἱ Πομπηῖου ἱππεῖς] οἱ ἱππεῖς τοῦ Πομπηῖου? S. — 29 ἀπεστρέφοντο Br et codex: ἐπεστρέφοντο v. — 409, 5 ἦ — τεθαμβημένος del S. — 14 οἷαις R: ταῖς v. — 16 γράμμασιν del S. — 19 ἔτι κτεινομένους Hasius: ἐπικτεινομένους v. — 29 τὰ add C. — 410, 13 εἶπεν ὅτι codices: ἔφη ὅτι v. — 411, 27 ἐμβᾶσα Br et codices: ἐκβᾶσα v. — 412, 3 συμβασιλεύουσαν C et codex: συμβασιλεύουσαν v. — 413, 27 Ἀντώνιος καὶ Κορφίνιος] Κορφίνιος καὶ Ἀντώνιος X. — 414, 9 λαθῶν Schmiederus: καὶ λαθῶν v. — 30 τερπόμενοι καθήντο S: τερπόμενοι ἐκάθηντο v. — 415, 4 ὅτε] ὅ τι Bekkerus. — 17 προσέβαλλε pro προσέβαλε St. — ὑφ' R: ἐφ' v. — 29 αἰσθησιν ἤδη σειομένην S: αἰσθησιν, ἤδη σειόμενον v. — 416, 24 Κάτωνα] Κιτέρωνα R et codex suspectae fidei. — 417, 19 συνειλοχότας Orellius: συνειληγότας v. — 25 λαβόντες R: λαβόντας v. — 418, 13 δημοσία R: δημόσια v. — 20 μὲν del S. — 32 ἀνέγκλητον] ἀνέγκλητον ἑαυτὸν R. — 419, 11 κάλλιστον ἅμα codices: κάλλιστον ἑαυτοῦ

ἄμα v. — 420, 13 *Ταρρακίνη* R: *Ταρρακίνην* v. — 16 *Πωμεν-
 τίνον* S: *Πωμέντιον* So, *Νωμεντίνον* v. — *Σητιαν* pro *Σήτιον*
 anonymus. — 421, 2 *Μερκηδόνιον*] *Μερκηδίνον*? S cl. Num.
 18. — 11 τοῦτο anonymus: *παρὰ libri plerique, περὶ v. num*
καὶ παρὰ τοῖς βασιλεύουσι καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν
αἰτίας εἶχε? — 12 γούν S: οὖν pars codicum, γάρ v. — 29
 αὐτῶ R et codices: αὐτοῦ v. — 422, 12 *ἐπισπᾶσθαι* C et codi-
 ces: *ἐπισπᾶσασθαι* v. — 30 ἐπὶ τῶν] ὑπὲρ τῶν Bekkerus. —
 423, 23 δὲ post *μητρός* del C. — 25 ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ὀρμηῆσαι co-
 dices: μὲν ἐξ ἑαυτοῦ ὀρμηῆσαι v. — 424, 15 αὐτὸς pro αὐτοῦς
 anonymus. — 426, 21 *ἐντύχη* C et codices: *ἐντύχοι* v. — 26
προελθόντα S: *προελθόντα* v. — 427, 22 *προσκεκοσμημένων*
 So: *προκεκοσμημένων* v. — 428, 3 *Τιλλίω* S: *Τυλλίω* C, *Με-
 τιλλίω* v et mox *Μετλλίος*. — 11 *βαθειαν* Br: *βαρεϊαν* v. —
 31 ἀπὸ R: ὑπὸ v. — ὑπὸ τῶν So et codex: ἀπὸ τῶν v. —
 429, 1 αὐτήν] αὐτῆς R. — 8 *ἐλθόντος Βρούτου* codex: *Βρού-
 του ἐλθόντος* v. — 430, 4 *ἐψηφίσατο* C: *ἐψηφίσαντο* v. — 14
πλήθος] *πένθος* Emperius. — 431, 8 *παντὶ ἀρχὴν καὶ δυνα-
 στεϊαν*] *παντὶ δυναστεϊαν καὶ ἀρχὴν*? S.

Ν Ι Κ Ι Α Σ .

1. Ἐπει δοκοῦμεν οὐκ ἀτόπως τῷ Νικίᾳ τὸν Κράσσον παραβάλλειν καὶ τὰ Παρθικὰ καθήματα τοῖς Σικελικοῖς, ὧρα παραιτεῖσθαι καὶ παρακαλεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς συγγράμμασι τούτοις, ὅπως ἐπὶ ταῖς διηγήσεσιν αἷς Θουκυδίδης, αὐτὸς αὐτοῦ περὶ τὰῦτα 5 καθητικώτατος, ἐναργέστατος, ποικιλώτατος γενόμενος, ἀμιμήτως ἐξενήνοχε, μηδὲν ἡμᾶς ὑπολάβωσι πεπονθέναι Τιμαίῳ πάθος ὅμοιον, ὃς ἐλπίσας τὸν μὲν Θουκυδίδην ὑπερβαλεῖσθαι δεινότητι, τὸν δὲ Φίλιστον ἀποδείξειν παντάπασι φορτικὸν καὶ ἰδιώτην, διὰ μέσων ᾗθεται 10 τῇ ἱστορίᾳ τῶν μάλιστα καταρωθωμένων ἐκείνοις ἀγῶνων καὶ ναυμαχιῶν καὶ δημηγοριῶν, οὐ μὰ Δία

παρὰ Λύδιον ἄρμα

κερὸς οἰχνεύων

ὡς φησι Πίνδαρος, ἀλλ' ὅλωσ τις ὄψιμαθῆς καὶ μειρα- 15 κιάδης φαινόμενος ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὸν Δίφιλον

παχὺς, ἀνθυλευμένος στέατι Σικελικῷ, πολλαχοῦ δ' ὑπορρέων εἰς τὸν Ξέναρχον, ὥσπερ ὅταν λέγῃ τοῖς Ἀθηναίοις οἰωνὸν ἠγγήσασθαι γεγονέναι τὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἔχοντα τοῦνομα στρατηγὸν ἀντειπόντα 20 πρὸς τὴν στρατηγίαν, καὶ τῇ περικοπῇ τῶν Ἑρμῶν προσημαίνειν αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον, ὡς ὑπὸ Ἑρμοκράτους τοῦ Ἑρμῶνος πλεῖστα πείσσονται παρὰ τὸν πόλεμον· ἐτι δ' εἰκὸς εἶναι τὸν Ἡρακλέα τοῖς μὲν Συρακουσίοις βοηθεῖν διὰ τὴν Κόρην, παρ' ἧς ἔλαβε τὸν Κέρ- 25 βερρον, ὀργίζεσθαι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι τοὺς Αἰγυπτιᾶς, ἀπογόνους ὄντας Τρώων, ἔσωξον, αὐτὸς δ' ὑπὸ

Λαομέδοντος ἀδικηθεὶς ἀνάστατον ἐποίησε τὴν πόλιν. Ἀλλὰ τούτῳ μὲν ἴσως ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐμμελείας ταῦτα τε γράφειν ἐπήει καὶ τὴν Φιλίστου διάλεκτον εὐθύνειν καὶ τοῖς περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην λοιδορεῖσθαι·
 5 ἔμοι δ' ὅλως μὲν ἢ περὶ λέξιν ἄμιλλα καὶ ζηλοτυπία πρὸς ἑτέρους μικροπρεπὲς φαίνεται καὶ σοφιστικόν, ἂν δὲ πρὸς τὰ ἀμίμητα γίνωται, καὶ τελέως ἀναίσθητον. Ὡς γοῦν Θουκυδίδης ἐξήνεγκε πράξεις καὶ Φίλιστος, ἐπει παρελθεῖν οὐκ ἔστι, μάλιστα γὰρ δὴ τὸν τρόπον καὶ
 10 τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων παθῶν καλυπτομένην περιεχούσας, ἐπιδραμῶν βραχείως καὶ διὰ τῶν ἀναγκαίων, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀμελής δοκῶ καὶ ἄργος εἶναι, τὰ διαφεύγοντα τοὺς κολλοὺς, 524
 ὑφ' ἑτέρων δ' εἰρημένα σποράδην ἢ πρὸς ἀναθήμασιν
 15 ἢ ψηφίσμασιν εὐρημένα καλαιοῖς πεπεράμασι συναγαγεῖν, οὐ τὴν ἄχρηστον ἀθροῖζων ἱστορίαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἡθῶν καὶ τρόπου παραδιδούσας.

II. Ἐνεστὶν οὖν περὶ Νικίου πρῶτον εἰπεῖν ὃ γέγραπεν Ἀριστοτέλης, ὅτι τρεῖς ἐγένοντο βέλτιστοι τῶν
 20 πολιτῶν καὶ πατρικῆν ἔχοντες εὐνοίαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Θουκυδίδης ὁ Μελησίου καὶ Θηραμένης ὁ Ἄγνωτος, ἦττον δὲ οὗτος ἢ ἐκεῖνοι· καὶ γὰρ εἰς δυσγένειαν ὡς ξένος ἐκ Κέω λειοδόρηται, καὶ διὰ τὸ μὴ μόνιμον, ἀλλ' ἐπαμφοτερέ-
 25 ζον αἰετῆ προαιρέσει τῆς πολιτείας ἐπεκλήθη Κόθορνος. Ἐκείνων δὲ πρεσβύτερος μὲν ὁ Θουκυδίδης ἦν, καὶ πολλὰ καὶ Περικλεὶ δημαγωγοῦντι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν προϊστάμενος ἀντεπολιτεύσατο, νεώτερος δὲ Νικίας γενόμενος ἦν μὲν ἐν τιμῇ λόγῳ καὶ Περικλέους
 30 ζῶντος, ὥστε κἀκεῖνῳ συστρατήγησαι καὶ καθ' αὐτὸν ἄρξαι πολλάκις, Περικλέους δ' ἀποθανόντος εὐθύς εἰς τὸ πρωτεύειν προήχθη, μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν πλουσίων

καὶ γνωρίμων, ἀντίταγμα ποιουμένων αὐτον πρὸς τὴν Κλέωνος βδελυρίαν καὶ τόλμαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον εἶχεν εὖνον καὶ συμφιλοτιμούμενον. Ἴσχυε μὲν γὰρ ὁ Κλέων μέγα γερονταγωγῶν κἀναμισθαφρεῖν διδοῦς, ὅμως δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν αὐ- 5 τοῦ καὶ τὴν ἱταμότητα καὶ θράσος ὁρῶντες αὐτοί, οἷς πρὸς χάριν ἔπραττεν, οἱ πολλοὶ τὸν Νικίαν ἐπήγοντο. Καὶ γὰρ οὐκ ἦν αὐστηρὸν οὐδ' ἐπαχθὲς ἄγαν αὐτοῦ τὸ σεμνόν, ἀλλ' εὐλαβεία τινὶ μεμιγμένον αὐτῷ τῷ δεδιέναι δοκοῦντι τοὺς πολλοὺς δημαγωγοῦν. Τῇ φύσει γὰρ 10 ὦν ἀδαρσῆς καὶ δύσελπις ἐν μὲν τοῖς πολεμικοῖς ἀπέκρουπτεν εὐτυχίᾳ τὴν δειλίαν· κατώρθου γὰρ ὁμαλῶς στρατηγῶν· τὸ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ φοφοδεὲς καὶ πρὸς τοὺς συκοφάντας εὐθοροῦβητον αὐτοῦ καὶ δημοτικὸν ἐδόκει καὶ δύναμιν οὐ μικρὰν ἀπ' εὐνοίας τοῦ δήμου 15 παρείχε τῷ δεδιέναι τοὺς ὑπερορῶντας, αὔξειν δὲ τοὺς δεδιότας. Τοῖς γὰρ πολλοῖς τιμὴ μεγίστη παρὰ τῶν μειζόνων τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι.

III. Περικλῆς μὲν οὖν ἀπὸ τε ἀρετῆς ἀληθινῆς καὶ λόγου δυνάμειος τὴν πόλιν ἄγων οὐδενὸς ἐδέετο σχη- 20 ματισμοῦ πρὸς τὸν ὄχλον οὐδὲ πιθανότητος, Νικίας δὲ τούτοις μὲν λειπόμενος, οὐσίᾳ δὲ προέχων ἀπ' αὐτῆς ἐδημαγωγεί. Καὶ τῇ Κλέωνος εὐχερείᾳ καὶ βωμολοχίᾳ πρὸς ἠδονὴν μεταχειριζομένη τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρεξάγειν ἀπίθανος ὦν, χορηγίαις ἀνελάμ- 25 βανε καὶ γυμνασιαρχίαις ἐτέραις τε τοιαύταις φιλοτιμίαις τὸν δῆμον, ὑπερβαλλόμενος πολυτελείᾳ καὶ χάριτι τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἅπαντας. Εἰστήκει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς τό τε Παλλάδιον ἐν ἀκροπόλει, τὴν χρύσῳσιν ἀποβεβληκός, καὶ ὁ τοῖς 30 χορηγικοῖς τρόποισιν ὑποκείμενος ἐν Διονύσου νεώς· ἐνίκησε γὰρ πολλάκις χορηγήσας, ἐλείφθη δὲ οὐδέποτε.

Λέγεται δ' ἐν τινι χορηγία παρελθεῖν οἰκέτης αὐτοῦ
 κεκοσμημένος εἰς σχῆμα Διονύσου, κάλλιστος ὄφθῆναι
 καὶ μέγιστος, οὐπω γενειῶν ἡσθέντων δὲ τῶν Ἀθη-
 ναίων τῇ ὄψει καὶ κροτούντων ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνα-
 5 στάς ὁ Νικίας εἶπεν, ὡς οὐχ ὄσιον ἡγοῖτο δουλεύειν
 καταπεφημισμένον θεῷ σῶμα, καὶ τὸν νεανίσκον ἀπη-
 λευθέρωσε. Μνημονεύεται δ' αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ Δή-
 λου, ὡς λαμπρὰ καὶ θεοπρεπῆ φιλοτιμήματα. Τῶν γὰρ
 χορῶν, οὓς αἱ πόλεις ἐπεμπον ἄσομένους τῷ θεῷ, 525
 10 προσπλέοντων μὲν ὡς ἐτυχεν, εὐθύς δ' ὄχλου πρὸς
 τὴν ναῦν ἀπαντῶντος ἄδειν κελευομένων κατ' οὐδένα
 κόσμον, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως ἀποβαινόντων
 ἅμα καὶ στεφανουμένων καὶ μεταμφιεννυμένων, ἐκεί-
 νος, ὅτε τὴν θεωρίαν ἤγεν, αὐτὸς μὲν εἰς Ῥήνειαν ἀπ-
 15 ἔβη τὸν χορὸν ἔχων καὶ τὰ ἱερεῖα καὶ τὴν ἄλλην παρα-
 σκευήν, ξεῦγμα δὲ πεποιημένον Ἀθήνησι πρὸς τὰ μέτρα
 καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς χρυσώσσει καὶ βαφαῖς καὶ
 στεφάνοις καὶ ἀνλαίαις κομίζων, διὰ νυκτὸς ἐγεφύρωσε
 τὸν μεταξὺ Ῥηνείας καὶ Δήλου πόρον οὐκ ὄντα μέγαν·
 20 εἶθ' ἅμα ἡμέρᾳ τὴν τε πομπὴν τῷ θεῷ καὶ τὸν χορὸν
 ἄγων κεκοσμημένον πολυτελεῶς καὶ ἄδοντα διὰ τῆς γε-
 φύρας ἀπεβίβαξε. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα
 καὶ τὰς ἐστιάσεις τὸν τε φοῖνικα τὸν χαλκοῦν ἐστῆσεν
 ἀνάθημα τῷ θεῷ, καὶ χωρίον μυρίων δραχμῶν πριάμε-
 25 νος καθιέρωσεν, οὗ τὰς προσόδους ἔδει Δήλους κατα-
 θύοντας ἐστιᾶσθαι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ Νικία παρὰ τῶν
 θεῶν αἰτουμένους· καὶ γὰρ τοῦτο τῇ στήλῃ ἐνέγραψεν,
 ἦν ὡσπερ φύλακα τῆς δωρεᾶς ἐν Δήλῳ κατέλιπεν. Ὁ δὲ
 φοῖνιξ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀποκλασθεὶς ἐνέ-
 30 πεσε τῷ Ναξίῳ ἀνδριάντι τῷ μεγάλῳ καὶ ἀνέτρεψε.

IV. Τούτοις δ' ὅτι μὲν πολὺ τὸ πρὸς δόξαν καὶ
 φιλοτιμίαν πανηγυρικὴν καὶ ἀγοραίων ἐνεστίν, οὐκ ἄδη-

λον, ἀλλὰ τῷ λοιπῷ τρόπῳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἤθρι πιστεύ-
 σειεν ἂν τις εὐσεβείας ἐπακολούθημα τὴν τοιαύτην χά-
 ριν καὶ δημαγωγίαν γενέσθαι· σφόδρα γὰρ ἦν τῶν ἐκ-
 πεπληγμένων τὰ δαιμόνια καὶ θειασμῷ προσκείμενος,
 ὡς φησι Θουκυδίδης. Ἐν δέ τινι τῶν Πασιφῶντος δια- 5
 λόγων γέγραπται, ὅτι καθ' ἡμέραν ἔθυε τοῖς θεοῖς, καὶ
 μάντιν ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας προσεποιεῖτο μὲν αἰεὶ σκέ-
 πτεσθαι περὶ τῶν δημοσίων, τὰ δὲ πλεῖστα περὶ τῶν
 ἰδίων καὶ μάλιστα περὶ τῶν ἀργυρείων μετάλλων· ἐκέ-
 κτητο γὰρ ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ πολλά, μεγάλα μὲν εἰς 10
 πρόσοδον, οὐκ ἀκινδύνους δὲ τὰς ἐργασίας ἔχοντα· καὶ
 πλήθος ἀνδραπόδων ἔτρεφεν αὐτόθι, καὶ τῆς οὐσίας ἐν
 ἀργυρίῳ τὸ πλεῖστον εἶχεν. Ὅθεν οὐκ ὀλίγοι περὶ αὐ-
 τὸν ἦσαν αἰτοῦντες καὶ λαμβάνοντες. Ἐδίδου γὰρ οὐχ
 ἦττον τοῖς κακῶς ποιεῖν δυναμένοις ἢ τοῖς εὐπάσχειν 15
 ἀξίοις, καὶ ὅλως πρόσοδος ἦν αὐτοῦ τοῖς τε πονηροῖς ἢ
 δειλίαι καὶ τοῖς χρηστοῖς ἢ φιλανθρωπία. Λαβεῖν δὲ
 περὶ τούτων μαρτυρίαν καὶ παρὰ τῶν κωμικῶν ἔστι.
 Τηλεκλείδης μὲν γὰρ εἰς τινα τῶν συκοφαντῶν ταυτὶ
 πεποίηκε·

20

Χαρικλέης μὲν οὖν ἔδωκε μνᾶν, ἵν' αὐτὸν μὴ λέγη,
 ὡς ἔφθ τῇ μητρὶ παίδων πρῶτος ἐκ βαλλαντίου.

τέσσαρας δὲ μνᾶς ἔδωκε Νικίας Νικηράτου·

ᾧν δ' ἕκατι τοῦτ' ἔδωκε, καίπερ εὐεῖδῶς ἐγὼ

οὐκ ἐρῶ, φίλος γὰρ ἀνὴρ, σωφρονεῖν δέ μοι δοκεῖ. 25

Ὁ δ' ὑπ' Εὐπόλιδος κωμωδούμενος ἐν τῷ Μαρικᾷ
 παράγων τινὰ τῶν ἀπραγμόνων καὶ πενήτων λέγει·

A. Πόσου χρόνου γὰρ συγγεγένησαι Νικία;

B. οὐδ' εἶδον, εἰ μὴ ἄναγχος ἐστῶτ' ἐν ἀγορᾷ.

A. ἀνὴρ ὁμολογεῖ Νικίαν ἐορακέναι.

καίτοι τί παθῶν ἂν εἶδεν, εἰ μὴ προὔδιδου;

Γ. ἠκούσατ', ὦ ξυνήλικες,

30

ἐπ' αὐτοφώρῳ Νικίαν εἰλημμένον.

B. ὑμεῖς γάρ, ὡ φρενοβλαβεῖς,
λάβοιτ' ἂν ἄνδρ' ἄριστον ἐν κακῷ τινι;

Ὁ δ' Ἀριστοφάνους Κλέων ἀπειλῶν λέγει

5 Δαφυγγιῷ τοὺς φήτορας καὶ Νικίαν ταράξω.

Ἐποδηλοῖ δὲ καὶ Φρόνιχος τὸ ἀθαρσὲς αὐτοῦ καὶ κατα-
πεπληγμένον ἐν τούτοις

Ἦν γὰρ πολίτης ἀγαθός, ὡς εὖ οἶδ' ἐγώ,
κούχ ὑποταγείς ἐβράδιζεν, ὥσπερ Νικίας.

526

10 V. Οὕτω δὴ διακείμενος εὐλαβῶς πρὸς τοὺς συκο-
φάντας οὔτε συνεδείκνει τινὶ τῶν πολιτῶν οὔτε κινο-
λογίαις οὔτε συνδιημερεύσειν ἐνέβαλλεν ἑαυτὸν οὐδ'
ὄλως ἐσχόλαζε ταῖς τοιαύταις διατριβαῖς, ἀλλ' ἄρχων
μὲν ἐν τῷ στρατηγίῳ διετέλει μέχρι νυκτός, ἐκ δὲ βου-
15 λῆς ὑστάτος ἀπήει πρῶτος ἀφικνούμενος. Εἰ δὲ μηδὲν
ἐν κοινῷ πράττειν ἔχοι, δυσπρόσοδος ἦν καὶ δυσέντευ-
κτος οἰκουρῶν καὶ κατακεκλεισμένος. Οἱ δὲ φίλοι τοῖς
ἐπὶ ταῖς θύραις φοιτῶσιν ἐνετύγγανον καὶ παρητοῦντο
συγγνώμην ἔχειν, ὡς καὶ τότε Νικίου πρὸς δημοσίας
20 χρείας τινὰς καὶ ἀσχολίας ὄντος. Καὶ ὁ μάλιστα ταῦτα
συντραγφῶν καὶ συμπεριτιθῆεις ὄγκον αὐτῷ καὶ δόξαν
Ἰέρων ἦν, ἀνὴρ τεθραμμένος ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Νικίου
περὶ τε γράμματα καὶ μουσικὴν ἐξησκημένος ὑπ' αὐτοῦ,
προσποιούμενος δ' υἱὸς εἶναι Διονυσίου τοῦ Χαλκοῦ
25 προσαγορευθέντος, οὗ καὶ ποιήματα σώζεται, καὶ τῆς
εἰς Ἰταλίαν ἀποικίας ἠγεμῶν γενόμενος ἐκτίσε Θου-
ρίους. Οὗτος οὖν ὁ Ἰέρων τὰ τε πρὸς τοὺς μάντις
ἀπόρρητα διεπράττετο τῷ Νικίᾳ, καὶ λόγους ἐξέφερεν
εἰς τὸν δῆμον, ὡς ἐπίπονόν τινα καὶ ταλαίπωρον διὰ
30 τὴν πόλιν ζῶντος αὐτοῦ βίον· ᾧ γ' ἔφη καὶ περὶ λου-
τρὸν ὄντι καὶ περὶ δεῖπνον ἀεὶ τι προσπίπτειν δημό-
σιον· „ἀμελῶν δὲ τῶν ἰδίων ὑπὸ τοῦ τὰ κοινὰ φροντί-

ξιν μόλις ἄρχεται καθεύδειν περὶ πρῶτον ὕπνον. Ὅθεν αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα διάκειται κακῶς, καὶ τοῖς φίλοις οὐ προσηνῆς οὐδὲ ἡδύς ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τούτους προσαποβέβληκε τοῖς χρήμασι πολιτευόμενος. Οἱ δ' ἄλλοι καὶ φίλους κτώμενοι καὶ πλουτίζοντες αὐτούς ἀπὸ τοῦ βή- 5 ματος εὐκαθοῦσι καὶ προσπαίξουσι τῇ πολιτείᾳ. “ Τῷ δ' ὄντι τοιοῦτος ἦν ὁ Νικίου βίος, ὥστ' αὐτὸν εἰπεῖν τὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς αὐτόν

προστάτην δὲ τοῦ βίου

τὸν ὄγκον ἔχομεν, τῷ δ' ὄχλῳ δουλεύομεν. 10

VI. Ὅρθῶν δὲ τῶν ἐν λόγῳ δυνατῶν ἢ τῷ φρονεῖν διαφερόντων ἀποχρώμενον εἰς ἓνια ταῖς ἐμπειρίαις τὸν δῆμον, ὑπορφώμενον δ' ἀεὶ καὶ φυλαττόμενον τὴν δεινότητα καὶ κολούοντα τὸ φρόνημα καὶ τὴν δόξαν, ὡς δῆλον ἦν τῇ Περικλέους καταδίκη καὶ τῷ Δάμωνος 14 ἔξοστρακισμῷ καὶ τῇ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν Ῥαμνούσιον ἀπιστία τῶν πολλῶν, καὶ μάλιστα δὴ τοῖς περὶ Πάχητα τὸν ἐλόντα Λέσβον, ὃς εὐθύνας διδούς τῆς στρατηγίας ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ σκαθάμενος ξίφος ἀνεῖλεν ἑαυ- τόν, τὰς μὲν ἐργάδεις πάνυ καὶ μακρῶς ἐπειράτο δια- 20 κρούεσθαι στρατηγίας, ὅπου δ' αὐτὸς στρατεύοιτο τῆς ἀσφαλείας ἐχόμενος καὶ τὰ πλεῖστα κατορθῶν, ὡς εἰκός, εἰς οὐδεμίαν αὐτοῦ σοφίαν ἢ δύναμιν ἢ ἀρετὴν ἀνέφερε τὰς πράξεις, ἀλλὰ παρεχώρει τῇ τύχῃ καὶ κατέφευγεν εἰς τὸ θεῖον τῷ φθόνῳ τῆς δόξης ὑφιέμενος. Ἐπεμαρ- 25 τύρει δὲ καὶ τὰ πράγματα· πολλῶν γὰρ τότε προσκρουσμάτων τῇ πόλει καὶ μεγάλων γενομένων οὐδενὸς ἀπλῶς ἐκείνος μετέσχευ, ἀλλὰ περὶ Θράκην μὲν ἠττήθησαν ὑπὸ Καλκιδέων Καλλιάρχου τε καὶ Ξενοφῶντος στρατηγούντων, το δ' Αἰτωλικὸν πταίσμα συνέβη Δημοσθένους 30 ἄρχοντος, ἐν δὲ Δηλίῳ χιλίους αὐτῶν ἀπέβαλον Ἴπποκράτους ἡγουμένου, τοῦ δὲ λοιμοῦ τὴν πλεῖστην αἰτίαν

ἔλαβε Περικλῆς διὰ τὸν πόλεμον εἰς τὸ ἄστυ κατακλεί-
 σας τὸν ἀπὸ τῆς χώρας ὄχλον, ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν
 τόπων καὶ διαίτης ἀήθους γενομένου. Νικίας δὲ τού-
 των ἀπάντων ἀναίτιος ἔμεινε· καὶ στρατηγῶν εἶλε μὲν
 5 Κύθηρα, νῆσον εὖ κατὰ τῆς Λακωνικῆς πεφυκυῖαν καὶ
 Λακεδαιμονίους ἔχουσαν οἰκήτορας, ἔλαβε δὲ καὶ πολλὰ 527
 τῶν ἐπὶ Θράκης ἀφεστώτων καὶ προσηγάγετο, κατα-
 κλείσας δὲ Μεγαρεῖς εἰς τὴν πόλιν εὐθύς μὲν ἔσχε Μί-
 νφραν τὴν νῆσον, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκ ταύτης ὀρμώμε-
 10 νος Νισαίας ἐκράτησεν, εἰς δὲ τὴν Κορινθίαν ἀποβάς
 ἐνίκησε μάχῃ καὶ διέφθειρε Κορινθίων πολλοὺς καὶ
 Λυκόφρονα τὸν στρατηγόν. Ἐνθα δ' αὐτῷ συνέβη τῶν
 οἰκείων δύο νεκροὺς ἀπολιπεῖν διαλαθόντας περὶ τὴν
 ἀναίρεσιν. Ὡς οὖν τοῦτ' ἔγνω, τάχιστα τὸν στόλον
 15 ἐπιστήσας ἐπεμψε κήρυκα πρὸς τοὺς πολεμίους περὶ
 ἀναιρέσεως. Καίτοι κατὰ νόμον τινὰ καὶ συνήθειαν
 ἐδόκουν οἱ νεκρῶν ὑποσπόνδων λαβόντες ἀναίρεσιν
 ἀπολέγεσθαι τὴν νίκην, καὶ τρόπαιον ἰστάναι τοὺς
 20 τοῦτου τυχόντας οὐκ ἐνθεσμον ἦν· νικᾶν γὰρ τοὺς
 κρατοῦντας, μὴ κρατεῖν δὲ τοὺς αἰτοῦντας, ὡς λαβεῖν
 μὴ δυναμένους. Ἄλλ' ὅμως ἐκεῖνος ὑπέμεινε μᾶλλον
 προέσθαι τὸ νίκημα καὶ τὴν δόξαν ἢ καταλιπεῖν ἀτά-
 φους δύο τῶν πολιτῶν. Πορθήσας δὲ τὴν παραλλίαν
 τῆς Λακωνικῆς καὶ τοὺς ἀντιστάντας Λακεδαιμονίων
 25 τρεψάμενος εἶλε Θυρέαν Αἰγυνητῶν ἐχόντων, καὶ τοὺς
 αἰρεθέντας ἀπήγαγε ζῶντας εἰς Ἀθήνας.

VII. Ἐπεὶ δὲ Δημοσθένης Πύλον τειχίσαντος ἐπε-
 στράτευσαν ἅμα περὶ καὶ ναυσὶ Πελοποννήσιοι, καὶ
 μάχης γενομένης ἀπελήφθησαν ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ
 30 Σπαρτιατῶν ἄνδρες ἀμφὶ τοὺς τετρακοσίους, μέγα μὲν,
 ὥσπερ ἦν, ἡγούμενοι τὸ λαβεῖν αὐτοὺς Ἀθηναῖοι, χα-
 λεπῆς δὲ καὶ δυσέργου τῆς πολιορκίας οὔσης ἐν χωρίοις

ἀνύδροις, καὶ θέρους μὲν μακρὰν καὶ πολυτελῆ τὴν πε-
 ριαγωγὴν τῶν ἐπιτηδείων ἐχούσης, σφαλερὰν δὲ χειμῶ-
 νος καὶ παντελῶς ἄπορον, ἤχθοντο καὶ μετεμέλοντο
 πρεσβείαν Δακεδαιμονίων ἀπώσάμενοι περὶ σπονδῶν
 καὶ εἰρήνης ἀφικομένην πρὸς αὐτούς. Ἀπεώσαντο δὲ 5
 Κλέωνος ἐναντιωθέντος οὐχ ἤμιστα διὰ Νικίαν· ἐχθρὸς
 γὰρ ὦν αὐτοῦ καὶ προθύμως ὄρων συμπράττοντα τοῖς
 Δακεδαιμονίοις ἐπεισε τὸν δῆμον ἀποψηφίσασθαι τὰς
 σπονδὰς. Ὡς οὖν ἢ τε πολιορκία μῆκος ἐλάμβανε καὶ
 δεινὰς ἀπορίας ἐπυνθάνοντο περιεστάναι τὸ στρατόπε- 10
 δον, δι' ὄργῆς εἶχον τὸν Κλέωνα. Τοῦ δ' εἰς τὸν Νικίαν
 ἐκτρέποντος τὴν αἰτίαν καὶ κατηγοροῦντος, ὅτι δειλίᾳ
 καὶ μαλακίᾳ προίεται τοὺς ἄνδρας, ὥς αὐτοῦ γε στρατη-
 γοῦντος οὐκ ἂν περιγενομένους χρόνον τοσοῦτον, τοῖς
 Ἀθηναίοις εἰπεῖν παρέστη· „Τί δ' οὐχὶ καὶ νῦν αὐτὸς 15
 σὺ κλεῖς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας;“ ὃ τε Νικίας ἀναστὰς ἐξέ-
 στατο τῆς ἐπὶ Πύλον στρατηγίας αὐτῷ καὶ λαμβάνειν
 ὀπόσῃν βούλεται δύναμιν ἐκέλευσε καὶ μὴ θρασύνεσθαι
 λόγοις ἀκινδύνοις, ἀλλ' ἔργον τι τῇ πόλει παρασχεῖν
 ἄξιον σπουδῆς. Ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀνεδύετο τῷ μὴ 20
 προσδοκῆσαι τοῦτο θορυβούμενος· ἐγκελευομένων δὲ
 ταῦτά τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Νικίου καταβοῶντος
 ἐξαρθεῖς καὶ ἀναφλεχθεῖς τὸ φιλότιμον ὑπεδέξατό τε
 τὴν στρατηγίαν καὶ προσδιωρίσατο πλεύσας ἐντὸς ἡμε-
 ρῶν εἰκοσιν ἢ κατακτενεῖν ἐκεῖ τοὺς ἄνδρας ἢ ζῶντας 25
 ἄξιον Ἀθήναζε. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐπῆλθε γελάσαι μέγα
 μᾶλλον ἢ πιστεῦσαι· καὶ γὰρ ἄλλως εἰώθεσαν αὐτοῦ τὴν
 κουφότητα καὶ μανίαν φέρειν μετὰ παιδιᾶς οὐκ ἀηδῶς.
 Ἀέγεται γὰρ ἐκκλησίας ποτὲ οὔσης τὸν μὲν δῆμον κα-
 θήμενον ἄνω περιμένειν πολὺν χρόνον, ὃπῆ δ' εἰσελθεῖν 30
 ἐκείνον ἰστεφανωμένον καὶ παρακαλεῖν ὑπερθέσθαι τὴν
 ἐκκλησίαν εἰς αὔριον· „Ἀσχολοῦμαι γάρ“ ἔφη „σήμε-

ρον ἔστιαν μέλλων ξένους καὶ τεθυκῶς τοῖς θεοῖς· “
τοὺς δ’ Ἀθηναίους γελάσαντας ἀναστῆναι καὶ διαλυῖσαι
τὴν ἐκκλησίαν.

VIII. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε τύχη χρησάμενος ἀγα-
5 θῆ καὶ στρατηγῆσας ἄριστα μετὰ Δημοσθένους ἐντὸς οὗ
προεῖπε χρόνου τῶν Σπαρτιατῶν ὅσοι μὴ κατὰ μάχην 528
ἔπεσον τὰ ὄπλα παραδόντας ἤγαγεν αἰχμαλώτους. Καὶ
τοῦτο τῷ Νικίᾳ μεγάλην ἤνεγκεν ἀδοξίαν. Οὐ γὰρ ἀσπί-
δος ῥίψις, ἀλλ’ ἀσχιόν τι καὶ χειρὸν ἐδόκει τὸ δειλῆ
10 τὴν στρατηγίαν ἀποβαλεῖν ἐκουσίως καὶ προέσθαι τῷ
ἐχθρῷ τηλικούτου κατορθώματος ἀφορμᾶς, ἐντὸν ἀπο-
χειροτονήσαντα τῆς ἀρχῆς. Σκώπτει δ’ αὐτὸν εἰς ταῦτα
κάλιν Ἀριστοφάνης ἐν μὲν Ὀρνισιν οὕτω πως λέγων·

Καὶ μὴν μὰ τὸν Δί’ οὐχὶ νυστάζειν γ’ ἔτι
15 ὦρα ἄστιν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικίαν.

ἐν δὲ Γεωργοῖς ταῦτα γράφων·

A. Ἐθέλω γεωργεῖν. B. Εἶτα τίς σε κωλύει;

A. Ὑμεῖς· ἐπεὶ δίδωμι χιλίας δραχμάς,
ἐάν με τῶν ἀρχῶν ἀφήτε. B. Δεχόμεθα·

20 δισχίλιαί γάρ εἰσι σὺν ταῖς Νικίῳ.

Καὶ μέντοι καὶ τὴν πόλιν ἐβλαψεν οὐ μικρὰ τῷ Κλέωνι
τοσοῦτον προσγενέσθαι δόξης ἑάσας καὶ δυνάμεως, ὑφ’
ἧς εἰς βαρὺ φρόνημα καὶ θράσος ἐμπεισῶν ἀπάθεκτον
ἄλλας τε τῇ πόλει προσετρίψατο συμφορᾶς, ὧν οὐχ ἦκι-
25 στα καὶ αὐτὸς ἀπέλαυσε, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος κό-
σμον ἀνελῶν καὶ πρῶτος ἐν τῷ δημηγορεῖν ἀνακραγῶν
καὶ περισπάσας τὸ ἰμάτιον καὶ τὸν μηρὸν πατάξας καὶ
δρόμφ μετὰ τοῦ λέγειν ἅμα χρησάμενος τὴν ὀλίγον
ὑστερον ἅπαντα τὰ πράγματα συγγέασαν εὐχέρειαν καὶ
30 ὀλιγορίαν τοῦ πρέποντος ἐνεποίησε τοῖς πολιτευομέ-
νοις.

IX. Ἦδη δέ που καὶ Ἀλκιβιάδης ἐνεφύετο τηρικαντα

τοῖς Ἀθηναίοις δημαγωγὸς οὐχ ὁμοίως ἄκρατος, ἀλλ' οἷον ἢ Αἴγυπτίων χώρα λέγεται δι' ἀρετὴν ἐκφέρειν ὁμοῦ

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μειγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ, οὕτως ἢ Ἀλκιβιάδου φύσις ἐπ' ἀμφοτέρα πολλὴ φυνεῖσα 5 καὶ λαμπρὰ μεγάλων ἐνέδωκεν ἀρχὰς νεωτερισμῶν. Ὅθεν οὐδ' ἀταλλαγίς τοῦ Κλέωνος ὁ Νικίας καιρὸν ἔσχε παντὶ σὺν ἀναπαῦσαι καὶ καταστορέσαι τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐπεὶ ὁδὸν τὰ πράγματα σωτήριον καταστήσας ἐξέπεσε θύμῃ καὶ σφοδρότητι τῆς Ἀλκιβιάδου φιλοτιμίας αὐτίς ἐξωσθεὶς εἰς τὸν πόλεμον. Ἐπράχθη δὲ οὕτως. Οἱ μάλιστα προσπολεμοῦντες τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἑλλάδος Κλέων καὶ Βρασίδης ἦσαν, ὧν ὁ πόλεμος τοῦ μὲν ἀπέκρυπτε τὴν κακίαν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐκόσμει. Τῷ μὲν γὰρ ἀδικημάτων μεγάλων, τῷ δὲ κατορθωμάτων 15 ἀφορμὰς παρεῖχε. Τούτων οὖν ἅμα πεσόντων ἐν μάχῃ μιᾷ περὶ Ἀμφίπολιν εὐθύς ὁ Νικίας παραλαβὼν τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἐκπαλαί τῆς εἰρήνης ὀρεγομένους, τοὺς δ' Ἀθηναίους οὐκέτι τῷ πολέμῳ θαρροῦντας, ἀμφοτέρους δ' οἷον ἐκλελυμένους καὶ παρακαθιέντας ἐκουσίως 20 τὰς χεῖρας, ἐπραττεν, ὅπως εἰς φιλίαν τὰς πόλεις συναγαγῶν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἀπαλλάξας κακῶν καὶ ἀναπαυσάμενος βέβαιον οὕτω τὸ τῆς εὐτυχίας ὄνομα πρὸς τὸν αὐτίς χρόνον ποιοίτο. Τοὺς μὲν οὖν εὐπόρους καὶ πρεσβυτέρους καὶ τῶν γεωργῶν τὸ πλῆθος αὐτόθεν 25 εἰρηνικὸν εἶχεν· ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλοῖς ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ διδάσκων ἀμβλυτέρους ἐποίησε πρὸς τὸν πόλεμον, οὕτως ἤδη τοῖς Σπαρτιάταις ἐλπίδας ἐνδιδοὺς προεκαλεῖτο καὶ προὔτρεπεν ἔχεσθαι τῆς εἰρήνης. Οἱ δ' ἐπίστευον αὐτῷ διὰ τε τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν, καὶ 30 ὅτι τοῖς ἠλωκόσι περὶ Πύλον καὶ δεδεμένους ἐπιμελόμενος καὶ περιέπων φιλανθρώπως ἐλαφροτέραν ἐποίησεν τὴν

ἀτυχίαν. Ἦσαν οὖν πρότερον πεπονημένοι τινὰ πρὸς ἀλλήλους ἐχειρίαν ἐνιαύσιον, ἐν ἧ συνιόντες εἰς ταῦτό καὶ γενόμενοι πάλιν ἀδείας καὶ σχολῆς καὶ πρὸς ξένους καὶ οἰκείους ἐπιμιξίας ἐπόθουν τὸν ἀμίαντον καὶ ἀπό- 529
5 λεμον βίον, ἠδέως μὲν ἀδόντων τὰ τοιαῦτα χορῶν ἀκούοντες

Κεῖσθω δόρυ μοι μίτον ἀμφιπλέκειν ἀράχλαις· ἠδέως δὲ μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος, ὅτι τοὺς ἐν εἰρήνῃ καθεύδοντας οὐ σάλπιγγες, ἀλλ' ἀλεκτρούνες ἀφυσπύ- 10
ζουσι. Λοιδοροῦντες οὖν καὶ προβαλλόμενοι τοὺς λέγοντας, ὡς τρεῖς ἐννέα ἔτη διαπολεμηθῆναι πέπρωται τὸν πόλεμον, ἔπειθ' οὕτω περὶ παντὸς εἰς λόγους συμβαλίνοντες ἐποίησαντο τὴν εἰρήνην, δόξα τε παρέστη τοῖς πλείστοις ἀπαλλαγὴν κακῶν σαφῆ γεγονέναι, καὶ τὸν 15
Νικίαν διὰ στόματος εἶχον, ὡς ἀνὴρ εἰη θεοφιλῆς καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ δι' εὐσέβειαν ἐκωνύμφγενέσθαι τοῦ μεγίστου καὶ καλλίστου τῶν ἀγαθῶν δέδωκε. Τῷ γὰρ ὄντι Νικίου τὴν εἰρήνην ἐνόμιζον ἔργον, ὡς Περικλέους τὸν πόλεμον. Ὁ μὲν γὰρ ἐπ' αἰτίαις μικραῖς εἰς συμφο- 20
ρὰς μεγάλας ἐμβαλεῖν ἐδόκει τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ τῶν μεγίστων κακῶν ἔπεισεν ἐκλαθέσθαι φίλους γενομένους. Διὸ καὶ τὴν εἰρήνην ἐκείνην ἄχρι νῦν Νικίειον καλοῦσι.

Χ. Γενομένων δὲ συνθηκῶν, ὅπως τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις, αἷς εἶχον ἀλλήλων, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδι- 25
δῶσι, προτέρων ἀποδιδόντων τῶν κλήρω λαχόντων, ἀνήσατο τὸν κλῆρον ὁ Νικίας κρύφα χρήμασιν, ὥστε προτέρους ἀποδιδόναι τοὺς Λακεδαιμονίους. Καὶ τοῦτο μὲν ἱστορεῖ Θεόφραστος. Ἐπεὶ δὲ Κορίνθιοι καὶ Βοιωτοὶ πρὸς τὰ πραττόμενα δυσκολαίνοντες αἰτίαις καὶ μέμ- 30
ψεσιν αὐτίς ἐδόκουν ἀκαλεῖσθαι τὸν πόλεμον, ἔπεισεν ὁ Νικίας τοὺς Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους τῇ εἰρήνῃ τὴν συμμαχίαν ὥσπερ κράτος ἢ δεσμὸν ἐπιθέοντας

φοβερωτέρους τε τοῖς ἀφισταμένοις καὶ βεβαιοτέρους ἀλλήλοις γενέσθαι. Πραττομένων δὲ τούτων ὁ Ἀλκιβιάδης οὔτε πρὸς ἡσυχίαν εὐπεφυκῶς καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀχθόμενος, ὅτι τῷ Νικίᾳ προσέκειντο καὶ προσεῖχον, αὐτὸν δ' ὑπερεώρων καὶ κατεφρόνουν, ἐν ἀρχῇ μὲν 5 εὐθύς ὑπεναντιωθεὶς τῇ εἰρήνῃ καὶ ἀντιστάς οὐδὲν ἐπέφαινε, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ὁρῶν οὐκ ἔτι τοῖς Ἀθηναίοις ὁμοίως ἀρέσκοντας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἀδικεῖν δοκοῦντας, ὅτι Βοιωτοῖς ἔθεντο συμμαχίαν καὶ Πάνακτον ἐστῶσαν οὐ παρέδωκαν οὐδ' Ἀμφίπολιν, ἐπε- 10 φύετο ταῖς αἰτίαις καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ἐφ' ἐκάστη. Τέλος δὲ πρεσβείαν μεταπεμφάμενος Ἀργείων ἐπραττε συμμαχίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐπεὶ δὲ πρέσβεις ἐλθόντες ἐκ Λακεδαιμόνος αὐτοκράτορες καὶ τῇ βουλῇ προεντυγχάνοντες ἔδοξαν ἐπὶ πᾶσιν ἦκειν τοῖς δικαίοις, 15 δεισας ὁ Ἀλκιβιάδης, μὴ καὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπαγάγονται, περιῆλθεν αὐτοὺς δι' ἀπάτης καὶ ὄρκων ὡς ἅπαντα συμπράξων, ἂν μὴ φῶσι μηδ' ὁμολογήσωσιν ἦκειν αὐτοκράτορες· μάλιστα γὰρ οὕτως ἂ βούλονται γενήσεσθαι. Πεισθέντων δὲ καὶ μεταστάντων 20 ἀπὸ τοῦ Νικίου πρὸς ἐκεῖνον, ἐμβαλὼν αὐτοὺς εἰς τὸν δῆμον ἠρώτα πρῶτον, εἰ περὶ πάντων ἤκουσιν αὐτοκράτορες· ὡς δ' ἠρνοῦντο, παρ' ἐλπίδας μεταβαλόμενος τὴν τε βουλήν ἐπεκαλεῖτο μάρτυρα τῶν λόγων καὶ τὸν δῆμον ἐκέλευε μὴ προσέχειν μηδὲ πιστεύειν οὕτω περι- 25 φανῶς ψευδομένοις καὶ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ τάναντία περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσι. Θορυβουμένων δ', ὡς εἰκός, αὐτῶν καὶ τοῦ Νικίου μηδὲν ἔχοντος εἶπειν, ἀλλ' ἄχει καὶ θανάματι πεπληγότες, ὁ μὲν δῆμος εὐθύς ὤρημητο τοὺς Ἀργείους καλεῖν καὶ ποιεῖσθαι συμάχους, ἐβοή- 30 θησε δὲ τῷ Νικίᾳ σεισμός τις διὰ μέσου γενόμενος καὶ διαλύσας τὴν ἐκκλησίαν. Τῇ δ' ὕστεραία πάλιν τοῦ δή-

μου συνελθόντος πολλὰ ποιήσας καὶ εἰπὼν ἐπεισε μόλις ἐπισχεῖν τὰ πρὸς Ἀργείους, αὐτὸν δὲ πέμψαι πρὸς Λα- 530
κεδαιμονίους, ὡς πάντων καλῶς γενησομένων. Ἐλθὼν δ' εἰς Σπάρτην τάλλα μὲν ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πρόθυ-
5 μος εἰς αὐτοὺς ἐτιμήθη, πράξας δ' οὐδέν, ἀλλὰ κρατη-
θεὶς ὑπὸ τῶν βοιωτιαζόντων ἐπανῆλθεν, οὐ μόνον ἀδο-
ξῶν καὶ κακῶς ἀκούων, ἀλλὰ καὶ δεδιῶς τοὺς Ἀθηναί-
ους λυπουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας, ὅτι πεισθέντες ὑπ' ἐκείνου τοσοῦτους καὶ τοιούτους ἄνδρας ἀπέδωκαν·
10 οἱ γὰρ ἐκ Πύλου κομισθέντες ἦσαν ἐξ οἰκῶν τε πρώτων
τῆς Σπάρτης καὶ φίλους καὶ συγγενεὶς τοὺς δυνατωτά-
τους ἔχοντες. Οὐ μὴν ἐπραξάν τι τραχύτερον ὀργῇ πρὸς
ἐκείνον, ἀλλὰ τὸν Ἀλκιβιάδην στρατηγὸν εἶλοντο, καὶ
Μαντινεῖς καὶ Ἡλείους Λακεδαιμονίων ἀποστάντας
15 ἐποίησαντο συμμάχους μετ' Ἀργείων, καὶ ληστὰς εἰς Πύ-
λον ἐπεμψαν κακουργεῖν τὴν Λακωνικὴν· ἐξ ὧν αὐτίς
εἰς πόλεμον κατέστησαν.

XI. Ἀκμαζούσης δὲ τῆς πρὸς τὸν Νικίαν τοῦ Ἀλκι-
βιάδου διαφορᾶς καὶ γιγνομένης ὀστρακοφορίας, ἣν εἰ-
20 ὥθει διὰ χρόνου τινὸς ὁ δῆμος ποιεῖσθαι, ἕνα τῶν ὑπό-
πτων ἢ διὰ δόξαν ἄλλως ἢ πλοῦτον ἐπιφθόνων ἀνδρῶν
τῷ ὀστράκῳ μεθιστὰς εἰς δέκα ἔτη, πολὺς θόρυβος ἀμ-
φοτέρους περιῖστατο καὶ κίνδυνος, ὡς θατέρου πάντως
ὑποπεσομένου τῷ ἔξοστρακισμῷ. Τοῦ μὲν γὰρ Ἀλκι-
25 βιάδου καὶ τὸν βίον ἐβδελύττοντο καὶ τὸ θράσος ὠρρώ-
δουν, ὡς μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφομένοις δη-
λουῖται, τὸν δὲ Νικίαν ὃ τε πλοῦτος ἐπίφθονον ἐπολεῖ
καὶ μάλιστα τῆς διαίτης τὸ μὴ φιλάνθρωπον μηδὲ δη-
μοτικόν, ἀλλ' ἄμικτον καὶ ὀλιγαρχικόν ἀλλόκοτον ἐδό-
30 κει, πολλὰ δ' ἤδη ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν ἀντιτείνων
παρὰ γνώμην βιαζόμενος πρὸς τὸ συμφέρον ἐπαχθῆς
ἦν. Ὡς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν, νέων ἦν καὶ πολεμοποιῶν ἄμιλλα

πρὸς εἰρηνοποιούς καὶ πρεσβυτέρους, τῶν μὲν εἰς τοῦτον, τῶν δ' εἰς ἐκεῖνον τὸ ὄστρακον τρεπόντων.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκρατος ἔμμορε τιμῆς ὡς πού καὶ τότε διαστάς ὁ δῆμος δίχα χώραν ἔδωκε τοῖς ἱταμωτάτοις καὶ πανουργοτάτοις, ὧν ἦν καὶ Ἐπέρολος 5 ὁ Περιδοίδης, ἄνθρωπος ἀπ' οὐδεμιᾶς τολμῶν δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τολμᾶν εἰς δύναμιν προσελθὼν καὶ γενόμενος δι' ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει δόξαν ἀδοξία τῆς πόλεως. Οὗτος ἐν τῷ τότε χρόνῳ τοῦ μὲν ὄστράκου πόρρω τιθέμενος ἑαυτὸν, ἄτε δὴ τῷ κύφῳι μᾶλλον προσήκων, 10 ἐλάττω δὲ θατέρον τῶν ἀνδρῶν ἐκπεσόντος αὐτὸς ἀντίκαλος τῷ λειπομένῳ γενέσθαι, καταφανῆς ἦν ἠδόμενός τε τῇ διαφορᾷ καὶ παροξύνων τὸν δῆμον ἐπ' ἀμφοτέρους. Συνιδόντες οὖν τὴν μοχθηρίαν οἱ περὶ τὸν Νικίαν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ λόγον δόντες ἀλλήλοις 15 κρύφα, καὶ τὰς στάσεις συναγαγόντες εἰς ἓν ἀμφοτέρων καὶ ἀναμίξαντες, ἐκράτησαν, ὥστε μηδέτερον αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν Ἐπέρολον ἔξοστρακισθῆναι. Καὶ παραντίκα μὲν ἠδονῆν τοῦτο καὶ γέλῳτα τῷ δήμῳ παρέσχεν, ὅστερον δὲ ἠγανάκτουσαν ὡς καθυβρισμένον τὸ πρᾶγμα τοῦτο 20 πρὸς ἄνθρωπον ἀνάξιον γεγονέναι νομίζοντας, εἶναι γάρ τι καὶ κολάσεως ἀξίωμα, μᾶλλον δὲ κόλασιν τὸν ἔξοστρακισμὸν ἠγνούμενοι Θουκυδίδη καὶ Ἀριστείδην καὶ τοῖς ὁμοίοις, Ἐπερόλῳ δὲ τιμὴν καὶ προσποίησιν ἀλαζονείας, εἰ διὰ μοχθηρίαν ἔπαθε ταῦτά τοις ἀρίστοις, 25 ὡς πού καὶ Πλάτων ὁ κωμικὸς εἶρηκε περὶ αὐτοῦ.

Καίτοι πέπραχε τῶν τρόπων μὲν ἄξια,
αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν στιγμάτων ἀνάξια·
οὐ γὰρ τοιούτων εἴνεκ' ὄστραχ' εὐρέθη.

Καὶ τὸ πέρασ οὐδεὶς ἐτι τὸ παράπαν ἔξοστρακισθῆ μετὰ 30
531 Ἐπέρολον, ἀλλ' ἔσχατος ἐκεῖνος, πρῶτος δ' Ἰππαρχος ὁ
Κολαργεὺς συγγενῆς τις ὦν τοῦ τυράννου. Ἄκριτον δ'

ἡ τυχη κρᾶγμα καὶ ἄληπτου λογισμῷ. Νικίας γάρ, εἰ τὸν περὶ ὄστράκου κίνδυνον ἀνέρριψε πρὸς Ἀλκιβιάδην, ἢ κρατήσας ἂν ἀσφαλῶς ᾤκει τὴν πόλιν ἐκείνον ἐξελάσας, ἢ κρατηθεὶς αὐτὸς ἐξῆι πρὸ τῶν ἐσχάτων ἀτυχιῶν, τὸ δοκεῖν ἄριστος εἶναι στρατηγὸς διαφυλάξας. Οὐκ ἄγνοῶ δ' ὅτι Θεόφραστος ἐξοστρακισθῆναί φησι τὸν Ἐπέρολον Φαίλακος, οὐ Νικίου, πρὸς Ἀλκιβιάδην ἐρίσαντος. Ἄλλ' οἱ πλείονες οὕτω γεγράφασιν.

XII. Ὁ δ' οὖν Νικίας, τῶν Αἰγεστέων πρέσβειων καὶ
 10 Λεοντίνων παραγενομένων καὶ κειθόντων τοὺς Ἀθηναίους στρατεύειν ἐπὶ Σικελίαν, ἀνδιστάμενος ἠττάτο τῆς βουλῆς Ἀλκιβιάδου καὶ φιλοτιμίας, πρὶν ὅπως ἐκκλησίαν γενέσθαι κατασχόντος ἤδη πλῆθος ἐλπίζει καὶ λόγοις προδιεφθαρμένον, ὥστε καὶ νέους ἐν παλαιστραῖς
 15 καὶ γέροντας ἐν ἐργαστηρίοις καὶ ἡμικυκλίοις συγκαθεζομένους ὑπογράφειν τὸ σχῆμα τῆς Σικελίας καὶ τὴν φύσιν τῆς περὶ αὐτὴν θαλάσσης καὶ λιμένας καὶ τόπους, οἷς τέτραπται πρὸς Λιβύην ἢ νῆσος. Οὐ γὰρ ἄθλον ἐποιοῦντο τοῦ πολέμου Σικελίαν, ἀλλ' ὄρητῆριον, ὡς
 20 ἀπ' αὐτῆς διαγωνισόμενοι πρὸς Καρχηδονίους καὶ σχήσοντες ἅμα Λιβύην καὶ τὴν ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θάλασσαν. Ὡς οὖν ὄρημητο πρὸς ταῦτα, ὁ Νικίας ἐναντιούμενος οὔτε πολλοὺς οὔτε δυνατοὺς εἶχε συναγωνιστάς. Οἱ γὰρ εὐποροὶ δεδιότες, μὴ δοκῶσι τὰς λειτουργίας καὶ τριηραρχίας ἀποδιδράσκειν, παρὰ γνώμην ἡσύχαζον. Ὁ δ' οὐκ ἔκαμνεν οὐδ' ἀπηγόρευεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον Ἀθηναίους καὶ στρατηγὸν ἐλέσθαι πρῶτον ἐκείνον μετ' Ἀλκιβιάδου καὶ Λαμάχου πάλιν ἐκκλησίας γενομένης ἀναστὰς ἀπέτρεπε
 30 καὶ διεμαρτύρητο, καὶ τελευτῶν διέβαλε τὸν Ἀλκιβιάδην ἰδίων ἔνεκα κερδῶν καὶ φιλοτιμίας τὴν πόλιν εἰς χαλεπὸν ἐξῶθευ καὶ διαπόντιον κίνδυνον. Ἐπραξε δ' οὐδὲν

μᾶλλον, ἀλλ' ὑπὸ ἐμπειρίας δόξας ἐπιτηδειότερος εἶναι
 καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν ἔξειν πρὸς τὴν Ἀλκιβιάδου τόλ-
 μαν καὶ τὴν Λαμάχου προῤῥότητα τῆς ἐκείνου συγκεραν-
 νυμένης εὐλαβείας, βεβαιότεραν ἐποίησε τὴν χειροτοσίαν.
 Ἀναστὰς γὰρ ὁ μάλιστα τῶν δημαγωγῶν ἐπὶ τὸν πόλε- 5
 μον παροξύνων τοὺς Ἀθηναίους Δημόστρατος ἔφη τὸν
 Νικίαν προφάσεις λέγοντα παύσειν· καὶ ψήφισμα γρά-
 φας, ὅπως αὐτοκράτορες ὧσιν οἱ στρατηγοὶ κἀνταῦθα
 κἀκεῖ βουλευόμενοι καὶ πράττοντες, ἐπεισε τὸν δῆμον
 ψηφίσασθαι.

10

XIII. Καίτοι λέγεται πολλὰ καὶ παρὰ τῶν ἱερέων
 ἐναντιοῦσθαι πρὸς τὴν στρατείαν· ἀλλ' ἑτέρους ἔχων
 μάντις ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ δὴ τιῶν λογίων προῤῥφερε πα-
 λαιῶν μέγα κλέος τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ Σικελίας ἔσεσθαι.
 Καὶ θεοκρόποι τινὲς αὐτῷ παρ' Ἀμμωνος ἀφίκοντο 15
 χρησμὸν κομίζοντες, ὡς λήψονται Συρακουσίους ἅπαν-
 τας Ἀθηναῖοι· τὰ δ' ἐναντία φοβούμενοι δυσφημεῖν
 ἐκρυπτον. Οὐδὲ γὰρ τὰ προῤῥπτα καὶ καταφανῆ τῶν ση-
 μείων ἀπέτρεπεν, ἧ τε τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ μιᾶ νυκτὶ
 πάντων ἀκρωτηριασθέντων πλὴν ἑνός, ὃν Ἀνδοκίδου 20
 καλοῦσιν, ἀνάθημα μὲν τῆς Αἰγυπτίου φυλῆς, κείμενον
 δὲ πρὸ τῆς τότε οὔσης Ἀνδοκίδου οἰκίας, καὶ τὸ πρα-
 χθὲν περὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν. Ἄνθρωπος γάρ
 τις ἐξαίφνης ἀνακηθίσας ἐπ' αὐτόν, εἶτα περιβάς ἀπέ-
 κοψεν αὐτοῦ λίθῳ τὸ αἰδοῖον. Ἐν δὲ Δελφοῖς Παλλά- 25
 διον ἔστηκε χρυσοῦν ἐπὶ φοίνικος χαλκοῦ βεβηκός, ἀνά-
 θημα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἀριστείων· τοῦτ'
 ἐκοπτον ἐφ' ἡμέρας πολλὰς προσπετόμενοι κόρακες, καὶ
 τὸν καρπὸν ὄντα χρυσοῦν τοῦ φοίνικος ἀπέτρωγον καὶ
 592 κατέβαλλον. Οἱ δὲ ταῦτα μὲν ἔφασαν εἶναι Δελφῶν 30
 πλάσματα πεπεισμένων ὑπὸ Συρακουσίων· χρησμοῦ δέ
 τινος κελεύοντος αὐτοὺς ἐκ Κλαζομενῶν τὴν ἱέρειαν τῆς

Ἰσθμῶν ἄγειν μετεπέμψαντο τὴν ἄνθρωπον· ἐκαλεῖτο δὲ Ἰσχυρία. Καὶ τοῦτο ἦν, ὡς εἰκέν, ὃ παρήνει τῇ πέλει τὸ δαιμόνιον, ἐν τῷ παρόντι τὴν ἰσχυρίαν ἄγειν. Ἐἵτε δὴ ταῦτα δεῖσας εἰτ' ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ τὴν στρατείαν 5 φοβηθεῖς ὁ ἀστρολόγος Μέτων (ἦν γὰρ ἐφ' ἡγεμονίας τινὸς τεταγμένος) προσεποιεῖτο τὴν οἰκίαν ὑφάπτειν ὡς μεμηνάς. Οἱ δὲ φασιν οὐ μανίαν σκηψάμενον, ἀλλὰ νύκτωρ ἐμπρήσαντα τὴν οἰκίαν προελθεῖν εἰς τὴν ἀγορὰν ταπεινόν, καὶ δεῖσθαι τῶν πολιτῶν, ὅπως ἐπὶ συμ- 10 φορᾷ τοσαύτη τὸν υἱὸν αὐτοῦ μέλλοντα πλεῖν τριήραχον εἰς Σικελίαν ἀφῶσι τῆς στρατείας. Σωκράτει δὲ τῷ σοφῷ τὸ δαιμόνιον οἷς εἰδῶθαι συμβόλοις χρησάμενον πρὸς αὐτὸν ἐμήνυσε κάκεια, τὸν ἐκπλουν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως πραττόμενον. Ὁ δὲ τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις 15 ἔφρασε, καὶ διῆλθεν εἰς πολλοὺς ὁ λόγος. Οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τὰ τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς τὸν στόλον ἐξέπεμπον, ὑπέθραττεν. Ἀδῶνια γὰρ εἶχον αἱ γυναῖκες τότε, καὶ προὔκειτο πολλαχόθι τῆς πόλεως εἰδῶλα, καὶ ταφαὶ περὶ αὐτὰ καὶ κοπετοὶ γυναικῶν ἦσαν, ὥστε τοὺς ἐν λόγῳ 20 ποιουμένους τινὲ τὰ τοιαῦτα δυσχεραίνειν καὶ δεδιέναι περὶ τῆς παρασκευῆς ἐκείνης καὶ δυνάμεως, μὴ λαμπρότητα καὶ ἀκμὴν ἐπιφανεστάτην σχοῦσα ταχέως μαρανθῆ.

XIV. Τὸ μὲν οὖν ἐναντιωθῆναι φημιζομένη τῇ στρατεία τὸν Νικίαν καὶ μῆθ' ὑπ' ἐλαπίδων ἐπαρθέντα μήτε 25 πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἐκπλαγέντα μεταθέσθαι τὴν γνώμην ἀνδρὸς ἦν χρηστοῦ καὶ σώφρονος· ἐπεὶ δ' οὔτε τοῦ πολέμου τὸν δῆμον ἀποτρέψαι πειρωμένος οὔθ' αὐτὸν ἐξελεῖσθαι τῆς στρατηγίας δεόμενος ἰσχυσεν, ἀλλ' ὥσπερ ἀράμενος καὶ φέρων αὐτὸν ὁ δῆμος ἐπέθηκε τῇ 30 δυνάμει στρατηγόν, οὐδεὶς ἔτι καιρὸς ἦν τῆς πολλῆς εὐλαβείας καὶ μελλήσεως, ὥστε παιδὸς δίκην ἀπὸ τῆς νεῶς ὀπίσω βλέποντα καὶ τὸ μὴ κρατηθῆναι τοῖς λογι-

μοις ἀναλαμβάνοντα καὶ στρέφοντα κολλάκις ἐναρ-
 βλῦναι καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτῶ καὶ τὴν ἀκμὴν δια-
 φθεῖραι τῶν πράξεων, ἀλλ' εὐθύς ἔδει τοῖς πολεμίοις
 ἐφύοντα καὶ προσκείμενον ἐλέγχειν τὴν τύχην ἐπὶ τῶν
 ἐγάνων. Ὁ δὲ, Λαμάχου μὲν ἀντικρυς ἀξιοῦντος πλεῖν 5
 ἐπὶ Συρακούσας καὶ μάχην ἐγγιστα τῆς πόλεως τιθεῖναι,
 Ἀλκιβιάδου δὲ τὰς πόλεις ἀπιστάναι Συρακουσίων, εἶδ'
 οὕτως ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, τὰ ἐναντία λέγων καὶ κε-
 λύων ἀτρέμα παρὰ τὴν Σικελίαν κομιζομένους καὶ πε-
 ριπλέοντας ἐπιδειξασθαι τὰ ὄπλα καὶ τὰς τριήρεις, εἴτ' 10
 ἀποκαλεῖν Ἀθηναίε μικρὸν τῆς δυνάμεως Ἀλγεστεῦσιν
 ἀπαρξαμένους, αὐτίκα τε τὴν γνώμην ὑπεξέλυσε καὶ
 κατέβαλε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν. Καὶ μετ' ὀλίγον χρό-
 νον Ἀλκιβιάδην Ἀθηναίων μεταπεμφθεῖν εἰς κρίσιν,
 λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς δεύτερος ἡγεμῶν, δυνάμει δὲ μό- 15
 τος ὢν οὐκ ἐπαύσατο καθήμενος ἢ περιπλέων ἢ βουλευ-
 ῶμενος, πρὶν ἐγγηραῖσαι μὲν αὐτῶν τὴν ἀκμὴν τῆς ἐλ-
 πίδος, ἐκρυῆναι δὲ τῶν πολεμίων τὸ θάμβος καὶ τὸν
 φόβον, ὃν ἡ πρώτη παρέθηκεν αὐτοῖς ὄψις τῶν δυνά-
 μων. Ἐτι δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου παρόντος ἐξήκοντα ναυσὶ 20
 πλεῖσαντες ἐπὶ Συρακούσας τὰς μὲν ἄλλας ἀνεῖχον ὑπὲρ
 τοῦ λιμένος ἔξω παρατάξαντες, δέκα δὲ κατήλαυνον εἰσὼ
 κατασκοπῆς εἵνεκα· καὶ Λεοντίνους ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 ἐποκαλοῦσαι διὰ κήρυκος αὐταὶ λαμβάνουσι ναῦν πο-
 λεμίαν σανίδας κομίζουσαν, εἰς ἃς ἀπεγράφοντο κατὰ 25
 φυλὰς αὐτοὺς οἱ Συρακούσιοι· κείμεναι δ' ἄπωθεν τῆς
 πόλεως ἐν ἱερῷ Διὸς Ὀλυμπίου τότε πρὸς ἐξέτασιν καὶ
 533 κατάλογον τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετεπέμφθησαν. Ὡς οὖν ὑπὸ
 τῶν Ἀθηναίων ἀλοῦσαι πρὸς τοὺς στρατηγούς ἐκομίσθη-
 σαν καὶ τὸ πλῆθος ᾤφθη τῶν ὀνομάτων, ἡχθῆσθησαν 30
 οἱ μάντις, μὴ ποτε ἄρα τὸ χρεῶν ἐνταῦθα τοῦ χρησμοῦ
 περαιντο, λέγοντος, ὡς Ἀθηναῖοι λήφονται Συρακουσίους

ἅπαντας. Οὐ μὴν ἀλλ' ἕτεροί φασιν ἔργῳ τοῦτο τοῖς Ἀθηναίοις γενέσθαι ἐπιτελὲς καθ' ὃν χρόνον ἀποκτείναντας Δίωνα Κάλλιππος ὁ Ἀθηναῖος ἔσχε Συρακούσας.

XV. Ἀποπλεύσαντος δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου μετ' ὀλίγον ἐκ Σικελίας, τὸ πᾶν ἤδη κράτος ὁ Νικίας ἔσχευ. Ὁ δὲ Λάμαχος ἦν μὲν ἀνδρώδης καὶ δίκαιος ἀνὴρ καὶ τῇ χειρὶ χρώμενος ἀφειδῶς κατὰ τὰς μάχας, πένης δὲ τοσοῦτον καὶ λιτός, ὥστε καθ' ἑκάστην στρατηγίαν ἀπολογίζεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις μικρὸν ἀργύριον εἰς ἐσθῆτα καὶ κρηπίδας ἑαυτῷ. Τοῦ δὲ Νικίου καὶ διὰ τάλλα μέγας ἦν καὶ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ διὰ τὴν δόξαν ὁ ὄγκος. Λέγεται δ' ἐν τῷ στρατηγίῳ ποτὲ βουλευομένων τι κοινῇ τῶν συναρχόντων κελυσθεῖς ὑπ' αὐτοῦ πρῶτος εἰπεῖν γνώμη Σοφοκλῆς ὁ ποιητῆς ὡς πρεσβύτατος ὢν τῶν συστρατήγων „Ἐγὼ“ φάναι „καλαιότατος εἰμί, σὺ δὲ πρεσβύτατος.“ Οὕτω δὴ καὶ τότε τὸν Λάμαχον ἄγων ὑφ' ἑαυτῷ στρατηγικώτερον ὄντα, καὶ χρώμενος εὐλαβῶς καὶ διὰ μελλήσεως αἰεὶ τῇ δυνάμει, πρῶτον μὲν ἀπωτάτῳ τῶν πολεμίων ἐκπεριπλέων Σικελίαν θάρσος ἔδωκεν αὐτοῖς, ἐπειτα προσβαλὼν Ἰβλῆ πολυχνίῳ μικρῷ καὶ πρὶν ἔλειν ἀποστάς κομιδῇ κατεφρονήθη. Καὶ τέλος εἰς Κατάνην ἀπῆλθε πράξας οὐδὲν ἢ καταστρεψάμενος Ἰγκαρα, βαρβαρικὸν χωρίον, ὅθεν λέγεται καὶ Λαῖδα τὴν ἐταίραν ἔτι κόρην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις πρᾶθεισαν εἰς Πελοπόννησον κομισθῆναι.

XVI. Τοῦ δὲ θέρους διελθόντος, ἐπεὶ τοὺς Συρακουσίους ἐπυνθάνετο προτέρους ἐπ' αὐτοὺς ἀφίξεσθαι τεταρρηκότας, οἱ δ' ἰππεῖς ὕβρει προσελαύνοντες ἤδη πρὸς τὸ στρατόπεδον ἠρώτων, εἰ Καταναῖοις συνοικῆσοντες ἢ Λεοντίνους κατοικοῦντες ἤκουσι, μόλις ὁ Νικίας ὤρμησε πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας. Καὶ βουλόμενος ἀδεῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν ἰδρῦσαι τὸν στρατόν, ὑπέπεμ-

φεν ἄνθρωπον ἐκ Κατάνης κελεύοντα τοὺς Συρακου-
 σίους, εἰ βούλονται λαβεῖν ἔρημον ἀνδρῶν τὸ στρατό-
 πεδον καὶ τὰ ὄπλα τῶν Ἀθηναίων, ἐν ἡμέρᾳ φητῆ πρὸς
 Κατάνην πανστρατιᾷ παραγενέσθαι, τῶν δ' Ἀθηναίων
 ἐν τῇ πόλει τὰ πλεῖστα διατριβόντων ἐγνωκέναι τοὺς 6
 Συρακουσίων φίλους, ὅταν ἐκείνους προσιόντας αἰ-
 σθῶνται, τὰς τε πύλας καταλαμβάνειν ἅμα καὶ τὸν ναύ-
 σταθμον ὑποπιμπράναι· πολλοὺς δὲ εἶναι τοὺς συνε-
 στώτας ἤδη καὶ τὴν ἐκείνων περιμένοντας ἄφιξιν. Τοῦτ'
 ἄριστα Νικίας ἐστρατήγησε περὶ Σικελίαν. Πανστρατιᾷ 10
 γὰρ ἐξαγαγὼν τοὺς πολεμίους καὶ τὴν πόλιν ὁμοῦ τι-
 ποιήσας ἔρημον ἀνδρῶν, αὐτὸς ἐκ Κατάνης ἀναχθεὶς
 τῶν τε λιμένων ἐκράτησε καὶ τῷ στρατοπέδῳ κατέλαβε
 χώραν, ὅθεν ἤκιστα βλαπτόμενος οἷς ἐλείπετο τῶν πο-
 λεμίων, ἤλπιζεν ἐξ ὧν ἐθάραρει πολεμήσειν ἀκωλύτως. 15
 Ἐπεὶ δ' ἀναστρέψαντες ἐκ Κατάνης οἱ Συρακούσιοι παρ-
 ετάξαντο πρὸ τῆς πόλεως, ἐπαγαγὼν ταχὺ τοὺς Ἀθη-
 ναίους ἐκράτησε. Καὶ πολλοὺς μὲν οὐκ ἀπέκτεινε τῶν
 πολεμίων· οἱ γὰρ ἱππεῖς ἐμποδῶν ἐγένοντο τῇ διώξει·
 τοῦ δὲ ποταμοῦ διαφθείρων καὶ ἀποκόπτων τὰς γεφυ- 20
 ρας παρέσχεν Ἐρμοκράτει λέγειν παραθαρρύνοντι τοὺς
 Συρακουσίους, ὅτι γελοῖός ἐστιν ὁ Νικίας, ὅπως οὐ μα-
 χεῖται στρατηγῶν, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ μάχῃ πεπλευκώς. Οὐ
 μὲν ἀλλὰ φόβον τε καὶ κατάπληξιν ἰσχυρὰν ἐνειργάσατο
 τοῖς Συρακουσίοις, ὥστ' ἀντὶ τῶν ὄντων τότε πεντεκαί- 25
 δεκα στρατηγῶν ἑτέρους ἐλέσθαι τρεῖς, οἷς πίστιν ἐδώ-
 534 κεν ὁ δῆμος δι' ὄρκων, ἢ μὴν ἐάσειν ἄρχειν αὐτοκράτο-
 ρας. Τοῦ δ' Ὀλυμπιείου πλησίον ὄντος ὄρμησαν οἱ
 Ἀθηναῖοι καταλαβεῖν, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρυσῶν
 καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων. Ὁ δὲ Νικίας ἐπίτηδες ἀνα- 30
 βαλλόμενος ὑστέρησε καὶ περιειδε φρουρὰν εἰσελθοῦ-
 σαν παρὰ τῶν Συρακουσίων, ἡγούμενος, ἐὰν τὰ χρήματα

διαρκέσωσιν οἱ στρατιῶται, τὸ μὲν κοινὸν οὐκ ὠφελή-
 θήσεσθαι, τὴν δ' αἰτίαν αὐτὸς ἔξειν τοῦ ἀσεβήματος.
 Τῇ δὲ νίκη περιβητῶ γενομένη χρησάμενος εἰς οὐδέν,
 ὀλίγων ἡμερῶν διαγενομένων αὐτίς ἀνεχώρησεν εἰς
 5 Νάξον, κάκει διεχείμασε, πολλὰ μὲν ἀναλίσκων στρατιᾶ
 τοσαύτη, πρᾶττων δὲ μικρὰ πρὸς Σικελούς τινας ἀφι-
 σταμένους πρὸς αὐτόν, ὥστε τοὺς Συρακουσίους αὐτίς
 ἀναδαρρήσαντας ἐξελάσαι πρὸς Κατάνην καὶ τὴν τε χώ-
 ραν τειμεῖν καὶ τὸ στρατόπεδον κατακαῦσαι τῶν Ἀθη-
 10 ναίων. Ἄ δὴ πάντες ἤτιῶντο τὸν Νικίαν, ὥς ἐν τῷ δια-
 λογιζέσθαι καὶ μέλλειν καὶ φυλάττεσθαι τὸν τῶν πρᾶ-
 ξεων ἀπολλύντα καιρόν· ἐπεὶ τὰς γε πράξεις οὐδεὶς ἂν
 ἐμέμψατο τοῦ ἀνδρός· ὀρμήσας γὰρ ἦν ἐνεργὸς καὶ δρα-
 στήριος, τολμῆσαι δὲ μελλητῆς καὶ ἄτολμος.

15 XVII. Ὡς δ' οὖν ἐκίνησε τὴν στρατιάν πάλιν ἐπὶ τὰς
 Συρακούσας, οὕτως ἐστρατήγησε καὶ μετὰ τοσαύτης
 ὀξύτητος ἄμα καὶ ἀσφαλείας ἐπῆλθεν, ὥστε λαθεῖν μὲν
 εἰς Θάψον τὰς ναυσὶ προσμύξας καὶ ἀποβάς, φθάσαι δὲ
 τὰς Ἐπικολὰς κατασχών, τῶν δὲ προσβοηθούντων λο-
 20 γάδων κρατήσας ἔλειν μὲν τριακοσίους, τρέψασθαι δὲ
 καὶ τὴν ἱσπου τῶν πολέμων ἄμαχον εἶναι δοκοῦσαν. Ὅ
 δὲ πάντων μάλιστα καὶ Σικελιώτας ἐξέκληξε καὶ τοῖς
 Ἕλλησιν ἀπιστίαν παρέσχεν, ὀλίγῳ χρόνῳ περιετείχισε
 Συρακούσας, πόλιν Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα, δυσεργοτέ-
 25 ραν δὲ χωρίων ἀνωμαλίαις καὶ θαλάσῃ γειτνιώσῃ καὶ
 παρακειμένοις ἔλεσι τεῖχος κύκλῳ περὶ αὐτὴν τοσοῦτον
 ἀγαγεῖν. Ἄλλὰ τοῦτ' ἐξεργάσασθαι μικρὸν ἐδέησε τοῦ
 παντὸς ἀνθρώπος οὐδ' ὑγιαίνοντι χρόμενος ἑαυτῷ πρὸς
 τοσαύτας φροντίδας, ἀλλὰ νόσον νοσῶν νεφροῖτιν, ἧς τὸ
 30 μὴ προσεκκονηθὲν λείμμα ποιεῖσθαι δίκαιόν ἐστι. Θαυ-
 μάξω δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν τῶν
 στρατιωτῶν ἀνδραγαθίαν ἐν οἷς κατώρθουν. Ὁ μὲν γὰρ

Εὐριπίδης μετὰ τὴν ἦταν αὐτῶν καὶ τὸν ὄλεθρον γρά-
φωι ἐπικηδεῖον ἐποίησεν

Ὅτις Συρακουσίους ὄντων νίκας ἐκράτησαν

"Ἄνδρες, ὅτ' ἦν τὰ θεῶν ἐξ ἴσου ἀμποτέρους·

οὐκ ὄντων δὲ νίκας, ἀλλὰ πλείους ἄν τις εὖροι Συρα- 5
κουσίους γεννημένους ὑπ' αὐτῶν, πρὶν ἐκ θεῶν ὄντως
ἢ τύχης ἀντίστασιν τινα γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ
πλείστον αἰρομένοις δυνάμει.

XVIII. Ταῖς μὲν οὖν πλείσταις πράξεσι βιαζόμενος
τὸ σῶμα παρῆν ὁ Νικίας· ἐκμῆν δὲ ποτε τῆς ἀρρωστίας 10
λαβούσης ὁ μὲν ἐν τείχεσι μετ' ὀλίγων ὑπηρετῶν κατέ-
κειτο, τὴν δὲ στρατιὰν ἔχων ὁ Λάμαχος προσεμάχητο
τοῖς Συρακουσίοις ἐκ τῆς πόλεως τείχος ἀνάγουσι πρὸς
τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὃ καλύσειν ἐμελλε διὰ μέσου τὸν
ἀποτειχισμόν. Τῷ δὲ κρατεῖν τῶν Ἀθηναίων ἀτακτότε- 16
ρον φερομένων πρὸς τὰς διώξεις, ἀπομονωθεὶς ὁ Λάμα-
χος ἐπίστη τῶν Συρακουσίων τοὺς ἵππους ἐπιφερομέ-
νους. Ἦν δὲ πρῶτος αὐτῶν Καλλικράτης, ἀνὴρ πολεμι-
κὸς καὶ θυμοειδής. Πρὸς τοῦτον ἐκ προκλήσεως κατα-
στάς ὁ Λάμαχος ἐμονομάχησε, καὶ λαβὼν πληγὴν πρότε- 20
ρος, εἶτα δοὺς καὶ πεσὼν ὁμοῦ συναπέθανε τῷ Καλλι-
κράτει. Καὶ τὸ μὲν σῶμα κρατήσαντες αὐτοῦ μετὰ τῶν
535 ὀπλων ἐξῆραν οἱ Συρακούσιοι, δρόμῳ δ' ἐφέροντο πρὸς
τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἷς ὁ Νικίας ἦν οὐκ ἔχων
τοὺς βοηθοῦντας. Ὅμως δ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξαναστάς 25
καὶ κατιδὼν τὸν κίνδυνον ἐκέλευσε τοὺς καθ' ἑαυτὸν,
ὅσα ξύλα πρὸ τῶν τειχῶν ἐτύγχανεν εἰς μηχανὰς παρα-
βεβλημένα, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτὰς πῦρ κομίσαντας ἄφαι.
Τοῦτο τοὺς Συρακουσίους ἐπέσχε καὶ τὸν Νικίαν ἔσωσε
καὶ τὰ τείχη καὶ τὰ χρήματα τῶν Ἀθηναίων· φλόγα 30
γὰρ ἀφθείσαν διὰ μέσου πολλὴν ἰθόντες ἀπετράπησαν
οἱ Συρακούσιοι. Τούτων δὲ πραχθέντων ἀπολέλειπτο

μὲν ὁ Νικίας μόνος τῶν στρατηγῶν, ἣν δ' ἐλπίδος μεγά-
 λης. Καὶ γὰρ πόλεις μεθίσταντο καὶ πλοῖα μιστὰ σίτου
 πολλαχόθεν [ἤλθεν*] εἰς τὸ στρατόπεδον, τοῖς πράγμα-
 σιν εὖ φερομένοις πάντων προστιθεμένων. Καὶ λόγοι
 5 τινὲς ἤδη παρὰ τῶν Συρακουσίων ἐγίνοντο περὶ συμ-
 βάσεως πρὸς αὐτόν, ἀπεγνωκότων τὴν πόλιν. Ὅπου καὶ
 Γύλιππος ἐκ Λακεδαιμόνος πλέων βοηθὸς αὐτοῖς, ὡς
 ἤκουσε κατὰ πλοῦν τὸν ἀποτερισμὸν καὶ τὰς ἀπορίας,
 οὕτως ἐπλεῖ τὸ λοιπὸν, ὡς ἐχομένης μὲν ἤδη τῆς Σικε-
 10 λίας, Ἰταλιώταις δὲ τὰς πόλεις διαφυλάξων, εἰ καὶ τοῦ-
 τό πως ἐγγένοιτο. Μεγάλη γὰρ ἡ θόξα διεφοῖτα τοῦ
 κρατεῖν πάντα τοὺς Ἀθηναίους καὶ στρατηγὸν ἔχειν
 ἄμαχον δι' εὐτυχίαν καὶ φρόνησιν. Ὁ δὲ Νικίας εὐθύς
 αὐτὸς καὶ παρὰ φύσιν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι φώμης καὶ
 15 τύχης ἀνατεθαρρηκῶς, μάλιστα δὲ τοῖς ἐκ Συρακουσῶν
 διαλεγόμενοις κρύφα καὶ πέμπουσι πρὸς αὐτόν ὅσον
 οὐπω τὴν πόλιν ἐνδίδουσθαι κατὰ συμβάσεις νομίζων,
 οὐδένα τοῦ Γυλίππου λόγον ἔσχε προσπλέοντος οὐδὲ
 φυλακὴν ἐποιήσατο καθαρὰν, ἀλλὰ τῷ παντελῶς ὑπερο-
 20 ρᾶσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι λαθῶν αὐτόν ὁ ἀνὴρ εἰσέ-
 πλευσε διὰ πορθμοῦ, καὶ προσκομισθεὶς ἀπωτάτω τῶν
 Συρακουσῶν στρατιὰν συνηγάγετο πολλήν, οὐδ' εἰ πάρ-
 εστι τῶν Συρακουσίων ἐπισταμένων οὐδὲ προσδοκώ-
 των. Διὸ καὶ παρήγγελο μὲν αὐτοῖς ἐκκλησίαι περὶ τῶν
 25 πρὸς τὸν Νικίαν ὁμολογιῶν, καὶ τινες ἐβάδιζον ἤδη, πρὶν
 ἢ παντελῶς ἀποτερισθῆναι τὴν πόλιν οἰόμενοι δεῖν γε-
 νέσθαι τὰς διαλύσεις· βραχὺ γὰρ ἦν κομιδῇ τὸ ἀπολει-
 πόμενον τοῦ ἔργου, καὶ τοῦτο παραβεβλημένην εἶχε τὴν
 παρασκευὴν τῆς τειχοδομίας σύμπασαν.

30 XIX. Ἐν τούτῳ δὲ καιροῦ παρόντος τοῦ κινδύνου
 ἀφικνεῖται Γογγύλος ἐκ Κορίνθου μιᾷ τριήρει· καὶ συν-
 δραμόντων πρὸς αὐτόν, ὡς εἰκός, πάντων ἔφραξεν, ὅτι

Γύλιππος ἀφίξεται διὰ ταχέων καὶ νῆες ἄλλαι βοηθοὶ
 προσπλέουσιν. Οὐπω δὲ τῷ Γογγύλῳ πιστευόντων βε-
 βαιῶς ἤκεν ἄγγελος παρὰ τοῦ Γυλίππου κελεύοντος
 ἀπαντᾶν. Οἱ δὲ θαρρήσαντες ἐξωπλίζοντο· καὶ προσῆ-
 γεν εὐθύς ὁ Γύλιππος ἐξ ὁδοῦ παρατεταγμένος ἐπὶ τοὺς 5
 Ἀθηναίους. Ὡς δὲ κάκεινους ἀντέταξεν ὁ Νικίας, θέ-
 μενος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁ Γύλιππος τὰ ὄπλα καὶ κή-
 ρυκα πέμψας ἔλεγε διδόναι τοῖς Ἀθηναίοις ἄδειαν ἀπι-
 οῦσιν ἐκ Σικελίας. Ὁ μὲν οὖν Νικίας οὐθέν ἠξίωσεν
 ἀποκρίνασθαι· τῶν δὲ στρατιωτῶν τινες καταγελῶντες 10
 ἠρώτων, εἰ διὰ παρουσίαν ἐνὸς τρίβωνος καὶ βακτηρίας
 Λακωνικῆς οὕτως ἰσχυρὰ τὰ Συρακουσίων ἐξαίφνης γέ-
 γουεν, ὥστ' Ἀθηναίων καταφρονεῖν, οἱ πολὺν ῥωμα-
 λεωτέρους Γυλίππου καὶ μᾶλλον κομῶντας τριακοσίους
 ἔχοντες ἐν πέδαις δεδεμένους ἀπέδωκαν Λακεδαιμονί- 15
 οἰς. Τίμαιος δὲ καὶ τοὺς Σικελιώτας φησὶν ἐν μηδενὶ
 λόγῳ ποιεῖσθαι τὸν Γύλιππον, ὕστερον μὲν αἰσχροκέρ-
 δειαν αὐτοῦ καὶ μικρολογίαν καταγνόντας, ὡς δὲ πρῶ-
 τον ᾤφθη, σκώπτοντας εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν κόμην.
 Εἶτα μέντοι φησὶν αὐτός, ὅτι τῷ Γυλίπῳ φανέντι κα- 20
 θάρπε γλανκὶ πολλοὶ προσέπτησαν ἐτοίμως στρατευό-
 μενοι. Καὶ ταῦτα τῶν πρώτων ἀληθέστερά εἰσιν· ἐν
 536 γὰρ τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ τρίβωνι τὸ σύμβολον καὶ τὸ
 ἄζλωμα τῆς Σπάρτης καθορῶντες συνίσταντο. Κάκεινου
 τὸ πᾶν ἔργον γεγόνεναί φησὶν οὐ Θουκυδίδης μόνον, 25
 ἀλλὰ καὶ Φίλιστος, ἀνὴρ Συρακούσιος καὶ τῶν πραγμά-
 των ὄρατῆς γενόμενος. Τῇ μὲν οὖν πρώτῃ μάχῃ κρα-
 τήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τῶν Συρακουσίων ὀλίγους τινὰς
 ἀπέκτειναν καὶ Γογγύλον τὸν Κορίνθιον, εἰς δὲ τὴν
 ἐπιούσαν ἡμέραν ἔδειξεν ὁ Γύλιππος ὅλον ἐστὶν ἔμπει- 30
 ρία. Τοῖς γὰρ αὐτοῖς ὄπλοις καὶ ἵπποις καὶ χωρίοις χρη-
 σάμενος οὐχ ὡσαύτως, ἀλλὰ μεταθεὶς τὴν τάξιν ἐνίκησε

τοὺς Ἀθηναίους· καὶ φυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπιστήσας τοὺς Συρακουσίους, τοῖς λίθοις οἷς ἐκείνοι προσεκόμεζον καὶ τῇ ὕλῃ παροικοδομῶν εἰς διαστολὰς ἀπέκοψε τὸν ἐκείνων περιτειχισμόν, ὥστ' αὐτοῖς μηδὲν
 5 εἶναι πλέον κρατούσιν. Ἐκ τούτου δὲ θαρρήσαντες οἱ Συρακούσιοι τὰς τε ναῦς ἐπλήρουν καὶ τοῖς ἰκπεῦσι τοῖς ἑαυτῶν καὶ ἀκολούθοις περιελαύνοντες πολλοὺς ἤφρον. Καὶ ὁ Γύλιππος ἐπιὼν ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτὸς ἐξῶμα καὶ συνίστη πάντας ἐρωσμένως ὑπακούοντας αὐτῷ καὶ συλ-
 10 λαμβανομένους, ὥστα τὸν Νικίαν αὐτίς εἰς ἐκείνους ἀποτρεπόμενον τοὺς πρώτους λογισμοὺς καὶ συμφρο-
 νοῦντα τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν ἀθυμεῖν, καὶ γράφειν τοῖς Ἀθηναίοις κλεῦντα πέμπειν ἕτερον στρατὸν ἢ καὶ τοῦτον ἀπαγαγεῖν ἐκ Σικελίας, αὐτῷ
 15 δὲ πάντως αἰτούμενον τῆς στρατηγίας ἄφασιν διὰ τὴν νόσον.

XX. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι καὶ πρότερον μὲν ὄρμητο πέμπειν ἕτεραν δύναμιν εἰς Σικελίαν, φθόνῳ δὲ τῶν
 20 πρῶτον πραττομένων πρὸς εὐτυχίαν τοῦ Νικίου τοσαύ-
 την πολλὰς διατριβὰς ἐμβαλόντων τότε γοῦν ἔσπευδον βοηθεῖν. Καὶ Δημοσθένης μὲν ἐμελλε μεγάλῳ στόλῳ πλεῖν ἐκ χειμῶνος, Εὐρυμέδων δὲ διὰ χειμῶνος προ-
 25 ἐξέπλευσε χρήματα κομίζων καὶ συστρατήγους ἀποφαι-
 νων ἠρημένους τῷ Νικίᾳ τῶν αὐτόθι στρατευομένων
 30 Εὐθύδημον καὶ Μένανδρον. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐξαίφνης ἐπιχειρούμενος ὁ Νικίας
 ταῖς μὲν ναυσὶν ἠττώμενος τὸ πρῶτον ὅμως ἐξέωσε καὶ
 κατέδυσε πολλὰς τῶν πολυμίων, πρὸς δὲ τὸ πεζὸν οὐκ
 ἐφθασε βοηθῶν, ἀλλ' ἄφνω προσπεσὼν ὁ Γύλιππος
 35 εἶλε τὸ Πλημμύριον, ἐν ᾧ σκευῶν τριηρικῶν καὶ χρη-
 μάτων πολλῶν ἀποκειμένων ἐκράτησε πάντων καὶ διέ-
 φθειρεν ἄνδρας οὐκ ὀλίγους καὶ ζῶντας ἔλαβε· τὸ δὲ

μέγιστον, ἀφείλετο τοῦ Νικίου τῆς ἀγορᾶς τὴν εὐπέ-
 τειαν. Ἦν γὰρ ἡ κομιδὴ παρὰ τὸ Πλημμύριον ἀσφαλῆς
 καὶ ταχεῖα τῶν Ἀθηναίων κρατούντων, ἐκπεσόντων δὲ
 χαλεπὴ καὶ μετὰ μάχης ἐγένετο πρὸς τοὺς πολεμίους
 ἐκεί νουλοχοῦντας. Ἔτι δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν τοῖς Συρα- 6
 κουσίοις οὐκ ἀπὸ κράτους ἐφαίνετο νενικημένον, ἀλλ'
 ἀταξία περὶ τὴν δίωξιν. Αὐτίς οὖν ἐπεχείρουν παρα-
 σκευαζόμενοι λαμπρότερον. Ὁ δὲ Νικίας οὐκ ἐβού-
 λετο ναυμαχεῖν, ἀλλὰ πολλὴν ἀβελτερίαν ἔλεγεν εἶναι,
 στόλου τοσοῦτου προσκλίοντος αὐτοῖς καὶ δυνάμειος 10
 ἀκραιφνοῦς, ἣν ἤγε Δημοσθένης σπεύδων, ἀπ' ἐλατ-
 τόνων καὶ χορηγουμένων φαύλως διαγωνίσασθαι. Τοῖς
 δὲ περὶ τὸν Μένανδρον καὶ τὸν Εὐθύδημον ἀρτίως εἰς
 τὴν ἀρχὴν καθισταμένοις φιλοτιμία καὶ ζῆλος ἦν πρὸς
 ἀμφοτέρους τοὺς στρατηγοὺς, τὸν μὲν Δημοσθένην 15
 φθῆναι πρᾶξαντάς τι λαμπρόν, ὑπερβαλίσθαι δὲ τὸν
 Νικίαν. Πρόσχημα δ' ἦν ἡ δόξα τῆς πόλεως, ἣν ἀπόλ-
 λυσθαι καὶ καταλύεσθαι παντάπασι φάσκοντες, εἰ φο-
 βηθήσονται Συρακουσίους ἐπικλίοντας, ἐξεβιάσαντο
 ναυμαχεῖν. Καὶ καταστρατηγηθέντες ὑπ' Ἀρίστανος 20
 τοῦ Κορινθίων κυβερνήτου τοῖς περὶ τὸ ἄριστον, ὡς
 εἰρηκε Θουκυδίδης, κατὰ κράτος ἠττήθησαν καὶ πολ-
 537 λούς ἀπέβαλον· καὶ ἀθυμία πολλὴ παρεστῆκει τὸν Νι-
 κίαν τῇ τε μοναρχίᾳ κακοκαθοῦντα καὶ σφαλλόμενον
 αὐτίς ὑπὸ τῶν συναρχόντων. 25

XXI. Ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης ὑπὲρ τῶν λιμένων
 ἐπεφαίνετο λαμπρότατος τῇ παρασκευῇ καὶ δεινότατος
 τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν ἄγων
 ὀπλίτας πεντακισχιλίους, ἀκοντιστάς δὲ καὶ τοξότας
 καὶ σφενδονήτας τρισχιλίων οὐκ ἐλάττους, ὄπλων δὲ 30
 κόσμου καὶ παρασῆμοις τριήρων καὶ πλήθει κελυστῶν
 καὶ αὐλητῶν θεατρικῶς καὶ πρὸς ἐκπληξιν πολεμίων

ἐξησκημένος. Ἦν οὖν, ὡς εἰκός, αὐτίς ἐν φόβῳ μεγά-
 λῳ τὰ Συρακουσίων εἰς οὐδὲν πέρας οὐδὲ ἀκαλλαγῆν,
 ἀλλὰ πονουῦντας ἄλλως καὶ φθειρομένους αὐτοὺς μάτην
 ὁρῶντων. Τὸν δὲ Νικίαν οὐ πολὺν χρόνον εὐφρανεν
 5 ἢ παρουσία τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἅμα τῷ πρῶτον ἐν λό-
 γοις γενέσθαι, τοῦ Δημοσθένους εὐθύς ἐπιχειρεῖν τοῖς
 πολεμίοις κελεύοντος καὶ τῷ ταχίστῳ τῶν κινδύνων
 περὶ τοῦ παντὸς διαγωνισαμένους ἐλεῖν Συρακούσας ἢ
 ἀποπλεῖν οἰκαδε, δείσας καὶ θαυμάσας τὴν ὀξύτητα
 10 καὶ τόλμαν ἐδεῖτο μηδὲν ἀπεγνωσμένως πράττειν μηδὲ
 ἀνοήτως. Τὴν γὰρ τριβὴν εἶναι κατὰ τῶν πολεμίων
 οὔτε χρήματα κεκτημένων ἐτι, μήτε τῶν συμμάχων αὐ-
 τοῖς πολὺν χρόνον παραμενούντων, εἰ δὲ θλίβοντο ταῖς
 ἀπορίαις, ταχὺ πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ συμβάσεις τραπη-
 15 σομένων, ὡς πρότερον. Καὶ γὰρ ἦσαν ἄνδρες οὐκ ὀλί-
 γοι τῶν ἐν Συρακούσαις διαλεγόμενοι τῷ Νικίᾳ κρύφα
 καὶ μένειν κελεύοντες, ὡς καὶ νῦν ὑπερπονούντων τῷ
 πολέμῳ καὶ τὸν Γύλιππον βαρυννομένων, ἐὰν δὲ μικρὸν
 ἐπιτείνωσιν αἱ ἀνάγκαι, παντάπασιν ἀπαγορευσόντων.
 20 Τοῦτων ὁ Νικίας τὰ μὲν αἰνιττόμενος, τὰ δ' οὐ θέλων
 ἐν φανερωῷ λέγειν, ἀτολμίας παρέσχε τοῖς στρατηγοῖς
 δόξαν, καὶ ταῦτ' ἐκεῖνα πάλιν ἤκειν φάσκοντες αὐτοῦ,
 μελλήματα καὶ διατριβὰς καὶ ἀκριβολογίας, αἷς ἀπώ-
 λεσε τὴν ἀκμὴν οὐκ εὐθύς ἐπιχειρῶν τοῖς πολεμίοις,
 25 ἀλλ' ἔωλος καὶ καταφρονούμενος, τῷ Δημοσθένει προσ-
 ετίθεντο. Καὶ ὁ Νικίας μόλις συνεχώρησεν ἐκβια-
 σθεῖς. Οὕτω δὲ τὴν περὶ στρατιὰν ἀναλαβὼν ὁ Δη-
 μοσθένης νυκτὸς ἐπεχείρει ταῖς Ἐπικολαῖς· καὶ τοὺς
 μὲν φθάσας πρὶν αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων ἀπέκτεινε,
 30 τοὺς δ' ἀμυνομένους ἐτρέψατο. Καὶ κρατῶν οὐκ ἔμενεν,
 ἀλλ' ἐχώρει προσωτέρω, μέχρι οὗ τοῖς Βοιωτοῖς ἐνέ-
 τυχε. Πρῶτοι γὰρ οὗτοι συστρέφαντες ἑαυτοὺς καὶ

συνδραμόντες εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίοις τοῖς δόρασι
 μετὰ βοῆς ἐώσαντο καὶ πολλοὺς αὐτοῦ κατέβαλον. Δι'
 ὄλου δὲ τοῦ στρατεύματος εὐθύς ἦν πτοία καὶ ταραχὴ,
 καὶ τοῦ φεύγοντος ἤδη καταπιμπλάμενον τὸ ἔτι νικῶν
 καὶ τὸ ἐπιβαῖνον καὶ προσφερόμενον ὑπὸ τῶν πεφοβη- 5
 μένων ἀνακοπτόμενον ἑαυτῷ περιέπιπτε, τοὺς μὲν φεύ-
 γοντας οἰόμενον διώκειν, τοῖς δὲ φίλοις ὡς πολεμίοις
 χρώμενον. Ἡ γὰρ ἄτακτος ἀνάμιξις ἐν ταύτῳ μετὰ φό-
 βου καὶ ἀγνοίας καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἄπιστον ἐν νυκτὶ
 μήτε σκότος ἄκρατον μήτε φῶς ἐχούση βέβαιον, ἀλλ' 10
 οἶαν εἰκὸς ἤδη καταφερομένης σελήνης καὶ περισκιαζο-
 μένης ὄπλοις πολλοῖς καὶ σώμασι κινουμένοις διὰ τοῦ
 φωτὸς μὴ διασαφουῖσαν τὰ εἶδη φόβῳ τοῦ πολεμίου καὶ
 τὸ οἰκτεῖον ποιεῖν ὑποκτον, εἰς δεινὰς ἀπορίας καὶ περι-
 πετείας καθίστη τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτυχον δὲ πῶς καὶ 15
 τὴν σελήνην ἔχοντες ὄπισθεν· ὄθεν αὐτοὶ μὲν αὐτοῖς
 τὰς σκιὰς ἐπιβάλλοντες ἀπέκρυπτον τὸ πλῆθος τῶν
 ὄπλων καὶ τὴν λαμπρότητα, τοὺς δ' ἐναντίους ὁ πρὸς
 τὴν σελήνην τῶν ἀσπίδων ἀντιφωτισμὸς πολὺ πλείονας
 538 ὄρασθαι καὶ λαμπροτέρους ἐποίησε. Τέλος δὲ πανταχόθεν 20
 αὐτοῖς, ὡς ἐνέδοσαν, προσκειμένων τῶν πολεμίων φεύ-
 γοντες οἱ μὲν ὑπ' ἐκείνων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀπέθνη-
 σκον, οἱ δὲ κατὰ τῶν κρημνῶν ὀλισθαίνοντες· τοὺς δ'
 ἀποσκεδασθέντας καὶ πλανωμένους ἡμέρας ἐπιγενομέ-
 νης οἱ ἱππεῖς καταλαμβάνοντες διέφθειρον. Ἐγένοντο 25
 δὲ νεκροὶ δισχίλιοι, καὶ τῶν περιγενομένων ὀλίγοι μετὰ
 τῶν ὄπλων ἀπεσώθησαν.

XXII. Ὁ μὲν οὖν Νικίας πληγείς οὐκ ἀπροσδοκή-
 τως ἤτιστα τοῦ Δημοσθένους τὴν προπέτειαν· ἐκείνος
 δὲ περὶ τούτων ἀπολογησάμενος ἐκέλευσεν ἀποπλεῖν 30
 τὴν ταχίστην· οὔτε γὰρ ἄλλην ἀφίξασθαι δύναμιν αὐ-
 τοῖς οὔτ' ἀπὸ τῆς παρούσης τῶν πολεμίων κρατεῖν,

ὅπου γε καὶ κρατοῦντας ἐκείνων ἔδει μεταστῆναι καὶ
 φυγεῖν τὸ χωρίον, αἶε μὲν, ὡς πυνθάνονται, βαρὺ καὶ
 νοσῶδες ὃν στρατοπέδῳ, νῦν δ', ὡς βλέπουσι, καὶ διὰ
 τὴν ὄψαν ὀλέθριον. Μετοπώρου γὰρ ἦν ἡ ἀρχή· καὶ
 5 πολλοὶ μὲν ἠσθένουν ἤδη, πάντες δὲ ἠθύμουν. Ὁ δὲ
 Νικίας χαλεπῶς ἤκουε τὴν φυγὴν καὶ τὸν ἀπόκλον, οὐ τῷ μὴ δεδιέναι τοὺς Συρακουσίους, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον
 τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὰς ἐκείνων δίκας καὶ συκοφαντίας
 φοβεῖσθαι. Δεινὸν μὲν οὖν οὐδὲν αὐτόθι προσδοκᾶν
 10 ἔφασκεν, εἰ δὲ συμβαίῃ, μᾶλλον αἰρεῖσθαι τὸν ὑπὸ τῶν
 πολεμίων θάνατον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οὐχ ὅμοια
 φρονῶν οἷς ὕστερον ὁ Βυζάντιος Δέων εἶπε πρὸς τοὺς
 ἑαυτοῦ πολίτας· „Βούλομαι“ γὰρ ἔφη „μᾶλλον ὑφ'
 ὑμῶν ἢ μεθ' ὑμῶν ἀποθανεῖν“· περὶ μέντοι τόπου καὶ
 15 χώρας, εἰς ἣν μετατάξουσιν τὸ στρατόπεδον, βουλευσέ-
 σθαι καθ' ἡσυχίαν. Ταῦτα δ' αὐτοῦ λέγοντος ὁ μὲν
 Δημοσθένης οὐδὲ τῇ προτέρᾳ γνώμῃ κατεντυχήσας
 ἐπάνυστο βιαζόμενος, τοῖς δ' ἄλλοις παρέσχε τὸν Νι-
 κίαν προσδοκῶντα καὶ πιστεύοντα τοῖς ἔνδον οὕτως ἐφ-
 20 ρωμένως ἀναμάχεσθαι περὶ τῆς ἀποβάσεως· διὸ καὶ συν-
 εχώρησαν. Ὡς μὲντοι στρατιὰ Συρακουσίους ἐπῆλθεν
 ἄλλη καὶ μᾶλλον ἤπτετο τῶν Ἀθηναίων ἢ νόσος, ἤδη
 καὶ τῷ Νικίᾳ συνεδόκει μεθίστασθαι, καὶ παρήγγειλε
 τοῖς στρατιώταις εὐτρεπεῖς εἶναι πρὸς ἀπόκλον.
 25 **XXIII.** Ὡς δ' ἦν ἔτοιμα ταῦτα πάντα καὶ τῶν πο-
 λεμίων οὐδεὶς παρεφύλαττεν, ἅτε δὴ μὴ προσδοκῶν-
 των, ἐξέλιπεν ἡ σελήνη τῆς νυκτός, μέγα δέος τῷ Νικίᾳ
 καὶ τῶν ἄλλων τοῖς ὑπὸ ἀπειρίας ἢ θεισιδαιμονίας ἐκ-
 πεπληγμένοις τὰ τοιαῦτα. Τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου τὴν περὶ
 30 τὰς τριακάδας ἐπισκότησιν ἀμῶς γέ πως ἤδη συνεφρό-
 νουν καὶ οἱ πολλοὶ γενομένην ὑπὸ τῆς σελήνης· αὐτὴν
 δὲ τὴν σελήνην, ᾧτινι συντυγχάνουσα καὶ πῶς αἰφνί-

διον ἐκ πανσελήνου τὸ φῶς ἀπόλλυσι καὶ χροῶς ἴησι
 παντοδαπὰς, οὐ βράδιον ἦν καταλαβεῖν, ἀλλ' ἀλλόκοτον
 ἦγοντο καὶ πρὸ συμφορῶν τινῶν μεγάλων ἐκ θεοῦ γι-
 νόμενον σημεῖον. Ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατόν τε πάν-
 των καὶ θαρραλεώτατον περὶ σελήνης κατανασμάων καὶ 5
 σκιᾶς λόγον εἰς γραφὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας οὗτ'
 αὐτὸς ἦν παλαιὸς οὗτε ὁ λόγος ἐνδοξος, ἀλλ' ἀπόρητος
 ἔτι καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ πίστεως
 βαδίζων. Οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεω-
 ρολέσχας τότε καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ 10
 δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηναγκασμένα πάθη δια-
 τρίζοντας τὸ θεῖον, ἀλλὰ καὶ Πρωταγόρας ἔφυγε καὶ
 Ἀναξαγόραν εἰρχθέντα μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς
 καὶ Σωκράτης, οὐδὲν αὐτῷ τῶν γε τοιούτων προσῆκον,
 ὅμως ἀπώλετο διὰ φιλοσοφίαν. Ὅψὲ δ' ἡ Πλάτωνος 15
 ἐκλάμψασα δόξα διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι ταῖς
 539 θελαῖς καὶ κυριατέραις ἀρχαῖς ὑπέταξε τὰς φυσικὰς
 ἀνάγκας, ἀφείλε τὴν τῶν λόγων τούτων διαβολὴν καὶ
 τοῖς μαθήμασιν εἰς ἅπαντας ὁδὸν ἐνέδωκεν. Ὁ γοῦν
 ἑταῖρος αὐτοῦ Δίων, καθ' ὃν χρόνον ἐμελλεν ἄρας ἐκ 20
 Ζακύνθου κλεῖν ἐπὶ Διονύσιον ἐκλιπούσης τῆς σελή-
 νης, οὐδὲν διαταραχθεὶς ἀνήχθη, καὶ κατασχὼν ἐν Συ-
 ρακούσαις ἐξέβαλε τὸν τύραννον. Τῷ μέντοι Νικίᾳ συν-
 ηνέχθη τότε μηδὲ μάντιν εἶχειν ἔμπειρον· ὁ γὰρ συνή-
 θης αὐτοῦ καὶ τὸ πολὺ τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαίρων 25
 Στιλβίδης ἐτεθνήκει μικρὸν ἔμπροσθεν. Ἐπεὶ τὸ ση-
 μεῖον, ὡς φησι Φιλόχορος, φεύγουσιν οὐκ ἦν πονηρόν,
 ἀλλὰ καὶ πάννυ χρηστόν· ἐπικρύψεως γὰρ αἱ σὺν φόβῳ
 πράξεις δέονται, τὸ δὲ φῶς πολέμιόν ἐστιν αὐταῖς. Ἄλ-
 λως τε καὶ τῶν περὶ ἧλιον καὶ σελήνην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας 30
 ἐκοιούντο φυλακὴν, ὡς Ἀντοκλειδῆς διεγράψεν ἐν τοῖς
 ἐξηγητικοῖς· ὁ δὲ Νικίας ἄλλην ἐπεισε σελήνης ἀναμέ-

νειν περίοδον, ὥσπερ οὐκ εὐθύς θεασάμενος αὐτὴν ἀποκαθαρθεῖσαν, ὅτε τὸν σκιερὸν τόπον καὶ ὑπὸ τῆς γῆς ἀντιφραττόμενον παρῆλθε.

XXIV. Μικροῦ δὲ πάντων ἀφέμενος τῶν ἄλλων
 5 ἔθνε τε καὶ διεμαντεύετο καθήμενος, ἕως ἐπῆλθον αὐ-
 τοῖς οἱ πολέμιοι, τῷ μὲν πεζῷ τὰ τείχη καὶ τὸ στρατό-
 πεδον αὐτῶν πολιορκουῖντες, ταῖς δὲ ναυσὶ κύκλω τὸν
 λιμένα περιλαμβάνοντες, οὐκ αὐτοὶ μόνον ταῖς τριήρε-
 σιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδάρια πανταχόθεν ἐπιβαίνοντα τῶν
 10 Ἀλιάδων καὶ ταῖς σκάφαις προσπλέοντα προῦκαλεῖτο
 τοὺς Ἀθηναίους καὶ προῦπηλάκιζεν. Ὡν ἓνα, παιδα
 γνωρίμων γονέων, Ἡρακλείδην, προεξελάσαντα τῷ
 πλοίῳ ναῦς Ἀττικὴ διώκουσα κατελάμβανε. Δείσας δὲ
 περὶ αὐτῷ Πόλλιχος ὁ θεὸς ἀντελαύνει δέκα τριήρε-
 15 σιν, ὧν ἦρχεν· οἱ δ' ἄλλοι περὶ τοῦ Πολλίχου φοβηθέν-
 τες ὡσαύτως ἀνήγοντο. Καὶ ναυμαχίας ἰσχυρᾶς γενο-
 μένης ἐνίκησαν οἱ Συρακούσιοι, καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα
 πολλῶν μετ' ἄλλων διεφθειραν. Ἦν οὖν οὐκέτι μένειν
 ἀνασχετὰ Ἀθηναίοις, ἀλλὰ τῶν στρατηγῶν κατεβόων
 20 πεζῇ κελεύοντες ἀναχωρεῖν. Καὶ γὰρ οἱ Συρακούσιοι
 νικήσαντες εὐθύς ἐνέφραξαν καὶ ἀπέκλεισαν τὸν διέκ-
 πλον τοῦ λιμένος. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικίαν τοῦτο μὲν
 οὐκ ἐπέιδοντο· δεινὸν γὰρ ἦν ἀπολιπεῖν ὀλκάδας τε
 πολλὰς καὶ τριήρεις ὀλίγον ἀριθμῷ διακοσίων ἀποδεού-
 25 σας· ἐμβιβάσαντες δὲ τῶν πεζῶν τοὺς ἀρίστους καὶ τῶν
 ἀκοντιστῶν τοὺς ἀλκιμωτάτους ἐπλήρωσαν ἑκατὸν καὶ
 δέκα τριήρεις· αἱ γὰρ ἄλλαι ταρσῶν ἐνδεεῖς ἦσαν. Τὸν
 δὲ λοιπὸν ὄχλον ἔστησε παρὰ θάλασσαν ὁ Νικίας ἐκλι-
 πῶν τὸ μέγα στρατόπεδον καὶ τὰ τείχη τὰ συνάπτοντα
 30 πρὸς τὸ Ἡράκλειον, ὥστε, μὴ τεθνυκότων τὴν εἰδισμέ-
 νην θυσίαν τῷ Ἡρακλεῖ τῶν Συρακουσίων, θῦσαι τότε
 τοὺς ἱερεῖς καὶ στρατηγούς ἀναβάντας ἤδη πληρουμέ-
 νων τῶν τριήρων

XXV. Ἐπεὶ δ' οἱ μάντις τοῖς Συρακουσίοις ἀπήγγειλαν ἐκ τῶν ἱερῶν λαμπρότητα καὶ νίκην μὴ καταρχομένοις μάχης, ἀλλ' ἀμυνομένοις (καὶ γὰρ τὸν Ἡρακλέα πάντων κρατεῖν ἀμυνόμενον καὶ προεπιχειρούμενον), ἀνήχθησαν. Ἡ δὲ ναυμαχία πολὺ μεγίστη καὶ βκαρτερωτάτη γενομένη, καὶ μηδὲν ἐλάττονα πάθη καὶ θορύβους παρασχούσα τοῖς θεωμένοις ἢ τοῖς ἀγωνιζομένοις διὰ τὴν παντὸς ἐπίβλεψιν τοῦ ἔργου ποικίλας μεταβολὰς καὶ ἀπροσδοκίτους ἐν ὀλίγῳ λαμβάνοντας, ἐβλαπτε ταῖς αὐτῶν παρασκευαῖς οὐχ ἦττον τῶν πολε- 10 μίων τοὺς Ἀθηναίους. Ἀθροαῖς γὰρ ἐμάχοντο ταῖς ναυσὶ καὶ βαρελαῖς πρὸς κούφας ἀλλαχόθεν ἄλλας ἐπιφερομένας, καὶ βαλλόμενοι λίθοις ὁμοίαν ἔχουσι τὴν πληγὴν πανταχόθεν ἀντέβαλλον ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασιν, ὧν ὁ σάλος τὴν εὐθυβολίαν διεστρεφεν, ὥστε 15 μὴ πάντα κατ' αἰχμὴν προσφέρεσθαι. Ταῦτα δ' Ἀρί- 540 στων ὁ Κορίνθιος κυβερνήτης ἐδίδαξε τοὺς Συρακουσίους, καὶ παρὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἀγωνιζόμενος προθύμως ἐπεσεν ἤδη κρατούντων τῶν Συρακουσίων. Γενομένης δὲ μεγάλης τροπῆς καὶ φθορᾶς ἢ μὲν κατὰ 20 θάλασσαν φυγὴ τοῖς Ἀθηναίοις ἀποκέκοπτο· χαλεπὴν δὲ καὶ διὰ γῆς τὴν σωτηρίαν ὁρῶντες οὔτε ναῦς ἀφέλκοντας ἐγγύθεν ἔτι τοὺς πολεμίους ἐκώλυον οὔτε νεκρῶν ἤτησαν ἀναλῆσειν, ἅτε δὴ τῆς ἐκείνων ἀταφίας τὴν τῶν νοσοῦντων καὶ τετρωμένων ἀπόλειψιν οἰκτρο- 25 τέραν οὖσαν ἤδη πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, αὐτοὺς δὲ κἀκείνων ἐπικουωτέρους ἠγούμενοι, μετὰ πλειόνων κακῶν ἐπὶ ταὐτὸ πάντως ἀφιζομένους τέλος.

XXVI. Ὁρμημένων δ' αὐτῶν ἀπαίρειν διὰ νυκτὸς οἱ μὲν περὶ τὸν Γύλιππον, ὁρῶντες ἐν θυσίαις καὶ πό- 30 τοῖς τοὺς Συρακουσίους διὰ τε τὴν νίκην καὶ τὴν ἑορτὴν ὄντας, οὔτε πείσειν οὔτε βιάσεσθαι προσεδόκων

ἀναστάντας ἤδη προσφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἀπιούσιν,
 Ἐρμοκράτης δ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ συνθεὶς ἐπὶ τὸν Νι-
 κίαν ἀπάτην ἐπεμψέ τινας τῶν ἐταίρων πρὸς αὐτόν, ἀπ'
 ἐκείνων μὲν ἦκειν τῶν ἀνδρῶν φάσκοντας, οἳ καὶ πρό-
 5 τερον εἰώθεσαν κρύφα τῷ Νικίᾳ διαλέγεσθαι, παραι-
 νοῦντας δὲ μὴ πορεύεσθαι διὰ τῆς νυκτός, ὡς τῶν Συ-
 ρακουσίων ἐνέδρας πεπονημένων αὐτοῖς καὶ προκατε-
 χόντων τὰς παρόδους. Τούτῳ δὲ καταστρατηγηθεὶς ὁ
 Νικίας ὑπέμενευ ἅ ψευδῶς ἔδεισεν ὑπὸ τῶν πολεμίων
 10 ἀληθῶς παθεῖν. Προελθόντες γὰρ ἅμ' ἡμέρα τὰς δυσ-
 χωρίας τῶν ὁδῶν κατέλαβον καὶ τὰς διαβάσεις τῶν
 ποταμῶν ἀπετείχισαν τὰς τε γεφύρας ἀπέκοψαν, ἐν δὲ
 τοῖς ὀμαλοῖς καὶ πεδινοῖς τοὺς ἵππους ἔταξαν, ὥστε μη-
 δένα λελεῖφθαι τοῖς Ἀθηναίοις τόπον ἀμαχεῖ προελ-
 15 θεῖν. Οἱ δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν νύκτα τὴν
 ἐτέραν ἐπιμείναντες ἐπορεύοντο κλαυθμῷ καὶ ὀλοφυρ-
 μῷ, καθάπερ ἐκ πατρίδος, οὐ πολεμίας, ἀνιστάμενοι,
 διὰ τὰς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων καὶ τὰς ἀπολείψεις τῶν
 ἀδυνάτων φίλων καὶ συνήθων, ὅμως τὰ παρόντα κακὰ
 20 κουφότερα τῶν προσδοκωμένων νομίζοντες εἶναι. Πολ-
 λῶν δὲ δεινῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ φαινομένων οὐδὲν ἦν
 οἰκτρότερον αὐτοῦ Νικίου θέαμα, κεκακωμένου μὲν
 ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, συνεσταλμένου δὲ παρ' ἀξίαν εἰς
 ἀναγκαίαν δίαιταν καὶ τὰ μικρότατα τῶν ἐφοδίων εἰς τὸ
 25 σῶμα πολλῶν διὰ τὴν νόσον δεόμενον, πρᾶττοντος δὲ
 μετ' ἀρρωστίας καὶ καρτεροῦντος ἅ πολλοὶ τῶν ἐρρω-
 μένων μόλις ὑπέμενον, καταφανοῦς δὲ πᾶσιν ὄντος οὐ
 δι' αὐτόν οὐδὲ τῷ φιλοψυχεῖν τοῖς πόνοις ἐμμένοντος,
 ἀλλὰ δι' ἐκείνου τὴν ἐλπίδα μὴ προτεμένου. Καὶ γὰρ
 30 εἰς δάκρυα καὶ ὄδυρμούς τῶν ἄλλων ὑπὸ φόβου καὶ λύ-
 πης τρεπομένων, ἐκεῖνος, εἰ ποτε βιασθεῖη τοῦτο ποιη-
 σαι, δῆλος ἦν τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀκλεῆς τῆς στρατείας

ἀναλογιζόμενος πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν δόξαν ὧν ἤλ-
 πιξε κατορθώσῃν. Οὐ μόνον δ' αὐτοῦ τὴν ὄψιν ὀρών-
 τες, ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων μνημονεύοντες καὶ τῶν παραι-
 νέσεων, ἃς ἐποιήσατο κωλύων τὸν ἔκπλον, ἔτι μᾶλλον
 ἐνόμιζον ἀναξίως ταλαιπωρεῖν· καὶ πρὸς τὰς ἐκ θεῶν 5
 ἐλπίδας ἀθύμως εἶχον, ἐννοοῦντες, ὡς ἀνὴρ θεοφιλῆς
 καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα λαμπρυνάμενος πρὸς τὸ θεῖον οὐ-
 δενὸς ἐπιεικεστέρα τύχη χροῖται τῶν κακίστων ἐν τῷ
 στρατεύματι καὶ ταπεινοτάτων.

XXVII. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ γε Νικίας ἐπειράτο καὶ 10
 φωνῇ καὶ προσώπῳ καὶ δεξιῶσει κρείττων ὀραῖσθαι τῶν
 δεινῶν. Καὶ παρὰ πᾶσάν γε τὴν πορείαν ἐφ' ἡμέρας
 ὀκτὼ βαλλόμενος καὶ τραυματιζόμενος ὑπὸ τῶν πολε-
 541 μίων ἀήτητον ἐφύλαττε τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἄχρι
 οὗ Δημοσθένης ἔάλω καὶ τὸ μετ' ἐκείνου στρατεύμα,¹⁵
 περὶ τὴν Πολυζήλειον αὐλὴν ἐν τῷ διαμάχεσθαι καὶ
 ὑπολείπεσθαι κυκλωθέν. Αὐτὸς δὲ Δημοσθένης σπα-
 σάμενος τὸ ξίφος ἐπληξε μὲν ἑαυτόν, οὐ μὴν ἀπέθανε,
 ταχὺ τῶν πολεμίων περισχόντων καὶ συλλαβόντων αὐ-
 τόν. Ὡς δὲ τῷ Νικίᾳ προσελάσαντες ἔφραζον οἱ Συρα-
 20 κούσιοι καὶ πέμψας Ἰππέας ἔγνω τὴν ἐκείνου τοῦ στρα-
 τεύματος ἄλωσιν, ἤξιλον σπείσασθαι πρὸς τὸν Γύλιπ-
 πον, ὅπως ἀφῶσι τοὺς Ἀθηναίους ἐκ Σικελίας ὄμηρα
 λαβόντες ὑπὲρ τῶν χρημάτων, ὅσα Συρακουσίους ἀνά-
 λωτο πρὸς τὸν πόλεμον. Οἱ δ' οὐ προσεῖχον, ἀλλὰ πρὸς 25
 ὕβριν καὶ μετ' ὀργῆς ἀπειλοῦντες καὶ λοιδοροῦντες
 ἔβαλλον ἤδη πάντων ἐνδεῶς ἔχοντα τῶν ἀναγκαίων.
 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα διεκαρτέρησε καὶ τὴν ἐπι-
 οῦσαν ἡμέραν προΐει βαλλόμενος πρὸς τὸν Ἀσίναρον
 ποταμόν. Ἐκεῖ δὲ τοὺς μὲν οἱ πολέμιοι συνενεγκόντες 30
 ἐτίθεισαν εἰς τὸ φεῖθρον, οἱ δὲ φθάνοντες ὑπὸ δόλφους
 ἔρριπτον ἑαυτούς· καὶ πλείστος ἐνταῦθα μόνος ἦν καὶ

ώμοτατος ἐν τῷ ποταμῷ πινόντων ἅμα καὶ σφαττομέ-
 νων, ἄχρι Νικίας Γυλίπῳ προσπεσὼν εἶπεν· „Ἐλεος
 ὑμᾶς, ὦ Γύλιππε, λαβέτω νικῶντας, ἐμοῦ μὲν μηδεὶς,
 ὃς ἐπὶ τηλικαύταις εὐτυχίαις ὄνομα καὶ δόξαν ἔσχον, τῶν
 5 δ' ἄλλων Ἀθηναίων, ἐννοηθέντας, ὅτι κοιναὶ μὲν αἱ
 τύχαι τοῦ πολέμου, μετρίως δ' αὐταῖς καὶ πράως ἐχρή-
 σαντο ἐν οἷς εὐτύχουν Ἀθηναῖοι πρὸς ὑμᾶς.“ Τοιαῦτα
 τοῦ Νικίου λέγοντος ἔπαθε μὲν τι καὶ πρὸς τὴν ὄψιν
 αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς λόγους ὁ Γύλιππος· ἦδει γὰρ τοὺς
 10 Λακεδαιμονίους εὖ πεπονθότας ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὰς γε-
 νομένας διαλύσεις· μέγα δ' ἠγείτο πρὸς δόξαν, εἰ ζῶν-
 τας ἀπαγάγοι τοὺς ἀντιστρατήγους. Διὸ τὸν τε Νικίαν
 ἀναλαβὼν ἐθάφρυνε καὶ τοὺς ἄλλους ζωγρεῖν παρήγ-
 γειλε. Βραδέως δὲ τοῦ παραγγέλματος διέκνουμένου
 15 πολλῷ τῶν φονευθέντων ἐλάττους οἱ διασωθέντες ἐγέ-
 νοντο· καίτοι πολλοὶ διεκλάπησαν ὑπὸ τῶν στρατιω-
 τῶν. Τοὺς δὲ φανερῶς ἐαλωκότας ἀθροίσαντες τὰ μὲν
 κάλλιστα καὶ μέγιστα δένδρα τῶν περὶ τὸν ποταμὸν
 ἀνέδησαν αἰχμαλώτοις πανοπλίαις, ἐστεφανωμένοι δὲ
 20 αὐτοὶ καὶ κοσμήσαντες ἵππους διαπρεπῶς, κείραντες δὲ
 τοὺς τῶν πολέμιων εἰσήλαννον εἰς τὴν πόλιν, ἀγῶνα
 λαμπρότατον, ὃν Ἕλληνας πρὸς Ἕλληνας ἠγωνίσαντο
 καὶ νίκην τελεωτάτην κράτει πλείστῳ καὶ φώμῃ μεγίστῃ
 προθυμίας καὶ ἀρετῆς κατωρθωκότες.

25 XXVIII. Ἐκκλησίας δὲ πανδήμου Συρακουσίων καὶ
 τῶν συμμάχων γενομένης, Εὐρυκλῆς ὁ δημαγωγὸς ἔγρα-
 ψε πρῶτον μὲν τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ τὸν Νικίαν ἔλαβον,
 ἱερὰν ἔχειν θύοντας καὶ σχολάζοντας ἔργων, Ἀσιναρίαν
 τὴν ἑορτὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καλοῦντας· ἡμέρα δ' ἦν
 30 τετρὰς φθίνοντος τοῦ Καρνείου μηνός, ὃν Ἀθηναῖοι
 Μεταγεινιῶνα προσαγορεύουσι· τῶν δ' Ἀθηναίων
 τοὺς μὲν οἰκέτας ἀποδόσθαι καὶ τοὺς ἄλλους συμμα-

χοις, αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Σικελίας φρουρεῖν ἐμβα-
 λόντας εἰς τὰς λατομίας πλὴν τῶν στρατηγῶν, ἐκείνους
 δὲ ἀποκτείνει. Ταῦτα προσδεχομένων τῶν Συρακου-
 σίων Ἐρμοκράτης μὲν εἰπὼν, ὅτι τοῦ νικᾶν κρείττον
 ἐστὶ τὸ καλῶς χρῆσθαι τῇ νίκῃ, οὐ μετρίως ἐθορυβήθη, 5
 Γύλιππον δὲ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐξαιτού-
 μενον ζῶντας ἀγαγεῖν Λακεδαιμονίοις ὑβρίζοντες ἤδη
 τοῖς εὐτυχήμασιν οἱ Συρακούσιοι κακῶς ἔλεγον, ἄλλως
 τε καὶ παρὰ τὸν πόλεμον αὐτοῦ τὴν τραχύτητα καὶ τὸ
 Λακωνικὸν τῆς ἐπιστάσιος οὐ ῥαδίως ἐνηνοχότες, ὡς δὲ 10
 542 Τίμαιός φησι, καὶ μικρολογίαν τινὰ καὶ πλεονεξίαν κα-
 τεργνωκότες, ἀρρώστημα πατρῶον, ἐφ' ᾧ καὶ Κλεανδρί-
 δης ὁ πατήρ αὐτοῦ δῶρων ἀλοὺς ἐφυγε, καὶ οὗτος αὐ-
 τὸς ἀπὸ τῶν χιλίων ταλάντων, ἃ Λύσανδρος ἐπεμψεν
 εἰς Σκάρτην, ὑφελόμενος τριάκοντα καὶ κρύψας ὑπὸ 15
 τὸν ὄροφον τῆς οἰκίας, εἶτα μνησθεὶς, ἀσχεῖστα πάν-
 των ἐξέπεσεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ
 μᾶλλον δηκρίβωται. Δημοσθένην δὲ καὶ Νικίαν ἀπο-
 θανεῖν Τίμαιος οὗ φησὶν ὑπὸ Συρακουσίων κελευσθέν-
 τας, ὡς Φίλιστος ἔγραψε καὶ Θουκυδίδης, ἀλλ' Ἐρμο- 20
 κράτους πέμψαντος, ἐτι τῆς ἐκκλησίας συνεστῶσης, καὶ
 δι' ἐνὸς τῶν φυλάκων παρόντων αὐτοὺς δι' αὐτῶν
 ἀποθανεῖν· τὰ μέντοι σώματα πρὸς ταῖς πύλαις ἐκβλή-
 θέντα κείσθαι φανερὰ τοῖς δεομένοις τοῦ θεάματος.
 Πυνθάνομαι δὲ μέχρι νῦν ἐν Συρακούσαις ἀσπίδα κει- 25
 μένην πρὸς ἱερῷ δείκνυσθαι, Νικίου μὲν λεγομένην,
 χρυσοῦ δὲ καὶ πορφύρας εὐ πωρὸς πρὸς ἄλληλα μεμιγμέ-
 νων δι' ὑφῆς συγκεκροτημένην.

XXIX. Τῶν δ' Ἀθηναίων οἱ μὲν πλεῖστοι διεφθάρ-
 ρησαν ἐν ταῖς λατομίαις ὑπὸ νόσου καὶ διαίτης πονηρᾶς, 30
 εἰς ἡμέραν ἐκάστην κοτύλας δύο κριθῶν λαμβάνοντες
 καὶ μίαν ὕδατος, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐπράθησαν διακλαπέν-

τες ἢ καὶ διαλαθόντες ὡς οἰκείται. Καὶ τούτους ὡς οἰ-
 κέτας ἐπώλουν στήζοντες ἵππον εἰς τὸ μέτωπον· ἀλλ'
 ἦσαν οἱ καὶ τοῦτο πρὸς τῷ δουλεύειν ὑπομένοντες.
 Ἐβοήθει δὲ καὶ τούτοις ἢ τ' αἰδῶ καὶ τὸ κόσμιον· ἢ
 5 γὰρ ἠλευθεροῦντο ταχέως ἢ τιμώμενοι παρέμενον τοῖς
 κεκτημένοις. Ἐνιοὶ δὲ καὶ δι' Εὐριπίδην ἐσώθησαν.
 Μάλιστα γάρ, ὡς εἰκε, τῶν ἐκτὸς Ἑλλήνων ἐπόθησαν
 αὐτοῦ τὴν μούσαν οἱ περὶ Σικελίαν· καὶ μικρὰ τῶν
 ἀφικνουμένων ἐκάστοτε δείγματα καὶ γεύματα κομι-
 10 ζόντων ἐκμανθάνοντες ἀγαπητῶς μετεδίδοσαν ἀλλή-
 λοις. Τότε γοῦν φασὶ τῶν σωθέντων οἰκαδε συχνοὺς
 ἀσπάσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγείσθαι
 τοὺς μὲν, ὅτι δουλεύοντες ἀφείθησαν ἐκδιδάξαντες ὅσα
 τῶν ἐκείνου ποιημάτων ἐμέμνηντο, τοὺς δ', ὅτι πλανώ-
 15 μενοι μετὰ τὴν μάχην τροφῆς καὶ ὕδατος μετέλαβον τῶν
 μελῶν ἄσαντες. Οὐ δεῖ δὲ θανμάζειν, ὅτι τοὺς Καννίους
 φασὶ πλοίου προσφερομένου τοῖς λιμέσιν ὑπὸ ληστρί-
 δων διωκομένου μὴ δέχεσθαι τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἀπειρ-
 γειν, εἶτα μέντοι διαπνυθανομένους, εἰ γινώσκουσιν
 20 ἄσματα τῶν Εὐριπίδου, φησάντων ἐκείνων, οὕτω παρ-
 εῖναι καὶ καταγαγεῖν τὸ πλοῖον.

XXX. Ἀθηναίοις δὲ φασὶ τὴν συμφορὰν οὐχ ἦκιστα
 διὰ τὸν ἄγγελον ἄπιστον γενέσθαι. Ξένος γάρ τις, ὡς
 εἰκεν, ἀποβὰς εἰς Πειραιᾶ καὶ καθίσας ἐπὶ κουρείον
 25 ὡς ἐγνωκότων ἤδη τῶν Ἀθηναίων λόγους ἐποιεῖτο περὶ
 τῶν γεγονότων. Ὁ δὲ κουρεὺς ἀκούσας, πρὶν ἄλλους
 πνυθάνεσθαι, δρόμῳ συντείνας εἰς τὸ ἄστυ καὶ προσ-
 βαλὼν τοῖς ἄρχουσιν εὐθύς κατ' ἀγορὰν ἐνέβαλε τὸν
 λόγον. Ἐκπλήξεως δὲ καὶ ταραχῆς, ὡς εἰκός, γενομέ-
 30 νης οἱ μὲν ἄρχοντες ἐκκλησίαν συναγαγόντες εἰσήγαγον
 τὸν ἄνθρωπον· ὡς δ' ἐρωτώμενος, παρ' οὗ πύθοιτο,
 σαφὲς οὐδὲν εἶχε φράζειν, δόξας λογοποιὸς εἶναι καὶ

ταράττειν τὴν πόλιν, εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεῖς ἐστρεβλοῦτο πολὺν χρόνον, ἕως ἐπῆλθον οἱ τὸ πᾶν κακὸν, ὡς εἶχεν, ἀπαγγέλλοντες. Οὕτω μόλις ὁ Νικίας ἐπιστεύθη καθὰν ἂ πολλὰκις αὐτοῖς προεῖπεν.

5

ΚΡΑΣΣΟΣ.

10

543 1. Μάρκος δὲ Κράσσος ἦν τιμητικοῦ καὶ θριαμβικοῦ πατρός, ἐτράφη δ' ἐν οἰκίᾳ μικρᾷ μετὰ δυοῖν ἀδελφῶν. Καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ γυναῖκες ἦσαν ἐτι τῶν γονέων ζώντων, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐφοίτων τράπεξαν, ὅθεν οὐχ ἦκιστα δοκεῖ καὶ διὰ τοῦτο σώφρων 15 καὶ μέτριος γενέσθαι περὶ τὴν δαίταν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν τῇ γυναικὶ συνώκησε καὶ τοὺς παῖδας ἐξ ἐκείνης ἔσχεν, οὐδενὸς ἦττον καὶ περὶ ταῦτα Ῥωμαίων εὐτακτος γενόμενος. Καίτοι προῖων καθ' ἡλικίαν αἰτίαν ἔσχε Λικιννίαν συνιέναι τῶν Ἑστιά- 20 δων μιᾷ παρθένων· καὶ δίκην ἐφυγεν ἢ Λικιννίαν Πλωτίου τινὸς διώκοντος. Ἦν δὲ προάστειον αὐτῇ καλόν, ὃ βουλόμενος λαβεῖν ὀλίγης τιμῆς ὁ Κράσσος καὶ διὰ τοῦτο προσκεῖμενος ἀεὶ τῇ γυναικὶ καὶ θεραπεύων εἰς τὴν ὑποψίαν ἐκείνην ἐνέπεσε· καὶ τρόπον τινὰ τῇ φιλο- 25 πλουτίᾳ τὴν αἰτίαν τῆς φθορᾶς ἀπολυσάμενος ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφείθη. Τὴν δὲ Λικιννίαν οὐκ ἀνήκε πρότερον ἢ τοῦ κτήματος κρατῆσαι.

II. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν λέγουσι πολλὰς ἀρετὰς τοῦ Κράσσου κακίαν μόνην ἐπισκοτῆσαι τὴν φιλοπλουτίαν· 30 ἔοικε δὲ μία πασῶν ἐρρωμενεστέρα τῶν ἐν αὐτῷ κακιῶν γειομένη τὰς ἄλλας ἀμαυρῶσαι. Τεκμήρια δὲ τῆς φιλο-

πλουτίας αὐτοῦ μέγιστα ποιοῦνται τὸν τε τρόπον τοῦ
 πορισμοῦ καὶ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος. Τριακοσίων γὰρ
 οὐ πλείω κεκτημένος ἐν ἀρχῇ ταλάντων, εἶτα παρὰ τὴν
 ὑπατείαν ἀποθύσας μὲν τῷ Ἡρακλεῖ τὴν δεκάτην καὶ
 5 τὸν δῆμον ἐστιάσας, τρεῖς δὲ μῆνας ἐκάστω Ῥωμαίων
 σιτηρέσιον ἐκ τῶν αὐτοῦ παρασχών, ὅμως πρὸ τῆς ἐπὶ
 Πάρθους στρατείας αὐτὸς αὐτῷ θέμενος ἐκλογισμὸν τῆς
 οὐσίας εὗρεν ἑκατὸν ταλάντων τίμημα πρὸς ἑπτακιση-
 λίοις. Τὰ δὲ πλείστα τούτων, εἰ δεῖ μετὰ βλασφημίας
 10 εἰπεῖν τὸ ἀληθές, ἐκ πυρὸς συνήγαγε καὶ πολέμου, ταῖς
 κοιναῖς ἀτυχαῖς προσόδῳ τῇ μεγίστῃ χρησάμενος. Ὅτε
 γὰρ Σύλλας ἐλὼν τὴν πόλιν ἐπώλει τὰς οὐσίας τῶν ἀνη-
 ρημένων ὑπ' αὐτοῦ, λάφυρα καὶ νομίξων καὶ ὀνομάξων,
 καὶ βουλόμενος ὅτι πλείστοις καὶ κρατίστοις προσομόρ-
 15 ξασθαι τὸ ἄγος, οὔτε λαμβάνων οὔτ' ὠνούμενος ἀπέειπε.
 Πρὸς δὲ τούτοις ὁρῶν τὰς συγγενεῖς καὶ συνοίκους τῆς
 Ῥώμης κῆρας ἐμπρησμοὺς καὶ συνιξήσεις διὰ βάρος καὶ
 πλῆθος οἰκοδομημάτων, ἐωνεῖτο δούλους ἀρχιτέκτονας
 καὶ οἰκοδόμους. Εἶτ' ἔχων τούτους ὑπὲρ πεντακοσίων
 20 ὄντας, ἐξηγόραξε τὰ καιόμενα καὶ γειννιῶντα τοῖς καιο-
 μένοις, διὰ φόβον καὶ ἀδηλότητα τῶν δεσποτῶν ἀπ' ὀλί-
 γης τιμῆς προλεμένων, ὥστε τῆς Ῥώμης τὸ πλείστον μέ-
 ρος ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι. Τοσοῦτους δὲ κεκτημένος τε-
 χνίτας οὐδὲν φκοδόμησεν αὐτὸς ἢ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, ἀλλ'
 25 ἔλεγε τοὺς φίλοικοδόμους αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν καταλύε-
 σθαι χωρὶς ἀνταγωνιστῶν. Ὅντων δ' αὐτῷ παμπολλῶν
 ἀργυρείων, πολυτιμήτου δὲ χώρας καὶ τῶν ἐργαζομέ-
 νων ἐν αὐτῇ, ὅμως ἄν τις ἠγήσαιτο μηδὲν εἶναι ταῦτα
 πάντα πρὸς τὴν τῶν οἰκετῶν τιμὴν· τοσοῦτους ἐκέκτητο
 30 καὶ τοιοῦτους, ἀναγνώστας, ὑπογραφεῖς, ἀργυρογνώμο-
 νας, διοικητάς, τραπεζοκόμους, αὐτὸς ἐπιστατῶν μαν-
 θάνουσι καὶ προσέχων καὶ διδάσκων καὶ ὅλος νομίξων

τῷ δεσπότῃ προσήκειν μάλιστα τὴν περὶ τοὺς οἰκέτας ἐπιμέλειαν ὡς ὄργανα ἔμψυχα τῆς οἰκονομικῆς. Καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ὁ Κράσσος, εἶπερ, ὡς ἔλεγεν, ἠγείτο τὰ μὲν ἄλλα διὰ τῶν οἰκετῶν χρῆναι, τοὺς δὲ οἰκέτας δι' αὐτοῦ κυβερνᾶν· τὴν γὰρ οἰκονομικὴν ἐν ἀψύχοις 5 χρηματιστικὴν οὖσαν ἐν ἀνθρώποις πολιτικὴν γιγνομένην ὀρῶμεν· ἐκεῖνο δὲ οὐκ εὖ, τὸ μηδένα νομίζειν μηδὲ φάσκειν εἶναι πλούσιον, ὃς οὐ δύναται τρέφειν ἀπὸ τῆς οὐσίας στρατόπεδον (ὁ γὰρ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται, κατὰ τὸν Ἀρχίδαμον, ὡσθ' ὁ πρὸς πόλεμον πλοῦ-10 τος ἀόριστος), καὶ πολὺ τῆς Μαρίου γνώμης ἀπηρτημένως. Ἐκεῖνος γάρ, ἐπεὶ κατ' ἄνδρα νείμας ἐκάστω δέκα καὶ τέσσαρα πλέθρα γῆς ἔγνω πλεόν ἐπιζητοῦντας, „Μηδεῖς“ ἔφη „γένοιτο Ῥωμαίων ὀλίγην ἠγούμενος τὴν τρέφειν ἀρκοῦσαν.“ 15

III. Οὐ μὴν ἄλλα καὶ περὶ ξένους ἦν φιλότιμος ὁ Κράσσος· ἀνέφκτο γὰρ ἡ οἰκία πᾶσι, καὶ τοῖς φίλοις ἐδάνειζεν ἄνευ τόκων, ἀπήτει δ' ἀποτόμως τοῦ χρόνου παρελθόντος, εἰς ὃν ἐδάνεισε, καὶ τὸ προῖκα πολλῶν ἐγένετο τόκων ἐπαχθέστερον. Ἐν δὲ τοῖς δειλνοῖς ἢ μὲν 20 κλήσις ἦν ὡς τὰ πολλὰ δημοτικὴ καὶ λαώδης, ἢ δ' εὐτέλεια τὴν καθαριότητα καὶ τὴν φιλοφροσύνην ἠδίονα τοῦ πολυτελοῦς εἶχε. Παιδείας δὲ τῆς περὶ λόγον μάλιστα μὲν τὸ φηγορικὸν καὶ χρειωδὲς εἰς πολλοὺς ἤσκησε, καὶ γενόμενος δεινὸς εἶπειν ἐν τοῖς μάλιστα Ῥω-25 μαίων ἐπιμελεία καὶ πόνῳ τοὺς εὐφρευστάτους ὑπερέβαλεν. Οὐδεμίαν γὰρ οὕτω δίκην φασὶ μικρὰν οὐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι, πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ Πομπηίου πολλάκις ὀκνοῦντος καὶ Καίσαρος ἔξαναστῆναι καὶ Κικέρωνος ἐκεῖνος ἀνεπλήρου 30 τὴν συνηγορίαν. Καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἤρεσκε ὡς ἐπιμελὴς καὶ βοηθητικός. Ἦρεσκε δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς

δεξιώσεις και προσαγορεύσεις φιλόανθρωπον αὐτοῦ και δημοτικόν. Οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἀπήντησε Ῥωμαίων ἀδόξῳ και ταπεινῷ Κράσσος, ὃν ἀσπασάμενον οὐκ ἀντιπροσηγόρευσεν ἐξ ὀνόματος. Λέγεται δὲ και πολυμαθῆς καθ' ἑσῶ ἱστορίαν γενέσθαι, και τι και φιλοσοφῆσαι τοῖς Ἀριστοτέλους λόγοις προσθέμενος, ὃν διδάσκαλον εἶχεν Ἀλέξανδρον, ἄνθρωπον εὐκολίας και πραότητος ἀπόδειξιν δίδοντα τὴν πρὸς Κράσσον συνήθειαν. Οὐ γὰρ ἦν ἀποφήνασθαι ῥαδίως, πότερον προσῆλθεν αὐτῷ πενέστερος 10 ἢ προσελθῶν ἐγένετο. Μόνος γοῦν αἰετῶν φίλων αὐτῷ συναποδημῶν στέγαστρον ἐλάμβανεν εἰς τὴν ὁδὸν και τοῦτ' ἐπανελθῶν ἀπητεῖτο. [Φεῦ τῆς ὑπομονῆς, οὐδὲ τὴν πενίαν ὁ τλήμων ἀδιάφορον ἠγούμενος.] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

15 IV. Ἐπεὶ δὲ Κίννας και Μάριος κρατήσαντες εὐθύς ἦσαν εὐθηλοὶ κατιόντες οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, ἐπ' ἀναιρέσει δ' ἀντικρυς και ὀλέθρῳ τῶν ἀρίστων, οἱ μὲν ἐγκαταληφθέντες ἀπέδνησκον, ὃν ἦν και ὁ πατήρ Κράσσου και ὁ ἀδελφός, αὐτὸς δὲ νέος ὢν παντάπασιν 20 τὸ μὲν αὐτίκα δεινὸν ἐξέφυγε, πάντη δὲ περιβαλλόμενον ἑαυτὸν αἰσθανόμενος και κυνηγετούμενον ὑπὸ τῶν τυράννων τρεῖς φίλους ἀναλαβὼν και θεράποντας δέκα, τάχει δ' ὑπερβάλλοντι χρησάμενος εἰς Ἰβηρίαν ἐφυγε, γεγυῶς πάσαι στρατηγούντος τοῦ πατρὸς αὐτόθι και 25 φίλους πεποιημένος. Εὐρῶν δὲ πάντας περιδεῖς και τὴν ἀμότητα τὴν Μαρίου καθάπερ ἐφεστῶτος αὐτοῖς τρέμοντας, οὐδενὶ γενέσθαι φανερὸς ἐθάραρσεν, ἀλλ' εἰς 545 ἀγροὺς ἐμβαλὼν παραλλοῦς Οὐίβλιου Παμιακοῦ σπήλαιον ἔχοντας εὐμέγεθες ἐκρυψεν ἑαυτόν. Πρὸς δὲ τὸν 30 Οὐίβλιον ἐπεμψεν ἕνα δοῦλον ἀποπειρώμενος, ἥδη και τῶν ἐφοδίων ἐπιλιπόντων. Ὁ δὲ Οὐίβλιος ἀκούσας ἦσθη τε σωζομένῳ και πυθόμενος τὸ πλῆθος τῶν σὺν αὐτῷ

καὶ τὸν τόπον αὐτὸς μὲν οὐκ ἤλθεν εἰς ὄψιν, τὸν δὲ τῶν
 χωρίων ἐπίτροπον προσαγαγὼν ἐγγὺς ἐκέλευσε καθ'
 ἡμέραν δεικνον πεποιημένον κομίζεσθαι, καὶ τιθέντα παρὰ
 τὴν πέτραν ἀπέρχεσθαι σιωπῇ καὶ μὴ πολυπραγμανεῖν
 μηδ' ἐξετάζειν, προειπὼν πολυπραγμονοῦντι θάνατον, 5
 συμπράττοντι δὲ τοῦτο πιστῶς ἐλευθερίαν. Τὸ δὲ σπή-
 λαιον οὐκ ἄπωθεν μὲν ἐστὶ θαλάσσης, κρημνοὶ δὲ περὶ
 αὐτὸ συμφερόμενοι λεπτὴν καὶ ἄσαφῆ παραπέμπουσι
 λαύραν ἄγουσαν εἰσω, παρελθόντι δ' ὕψος τε θαυμα-
 στὸν ἀναπέπταται καὶ κατ' εὖρος ἔχει κόλπους δι' ἀλ- 10
 λήλων ἀνοιγομένους μεγάλαις περιφερείαις. Ἄμοιρε δ'
 οὔτε ὕδατος οὔτε φωτός, ἀλλὰ πηγὴ μὲν ἠδίστου νάμα-
 τος ὑπορρεῖ παρὰ τὸν κρημνόν, αὐτοφυεῖς δὲ ῥωχμοὶ
 τῆς πέτρας ἢ μάλιστα περιπίπτει τὸ φῶς ἐξωθεν ὑπο-
 λαμβάνουσι, καὶ καταλάμπεται ἡμέρας τὸ χωρίον. Ὁ δ' 15
 ἐντὸς ἀῆρ ἀστάλακτος καὶ καθαρὸς, πυκνότητι τῆς πέ-
 τρας τὸ νοτερόν καὶ ἀποτηκόμενον εἰς τὴν πηγὴν ἐκ-
 κισζούσης.

V. Ἐνταῦθα διατρίβοντι τῷ Κράσσω τὰ ἐπιτήδεια
 καθ' ἡμέραν ἐφοῖτα κομίζων ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς μὲν 20
 οὐχ ὄρων ἐκείνους οὐδὲ γινώσκων, ὑπ' ἐκείνων δὲ κα-
 θορῶμενος εἰδότην καὶ παραφυλαττόντων τὸν καιρόν.
 Ἦν δ' ἄφθονα καὶ πρὸς ἡδονήν, οὐ μόνον χρεῖαν, ποιού-
 μενα τὰ πρὸς τὸ δεικνον. Ἐγνώκει γὰρ ὁ Οὐτέβιος ἀπά-
 ση φιλοφροσύνη θεραπεύειν τὸν Κράσσον, ᾧ γε καὶ τὸ 25
 τῆς ὄρας ἐν νῷ λαβεῖν ἐπῆλθεν, ὡς παντάπασι νεανίας
 εἶη καὶ τι καὶ ταῖς καθ' ἡλικίαν ἡδοναῖς αὐτοῦ χαρι-
 στίον, ἐπεὶ τὴν γε χρεῖαν ἀναγκαίως μᾶλλον ἢ προθύ-
 ρως ὑποκουροῦντος εἶναι. Δύο δὲ θεραπευαίνιδας εὐπρε-
 πείς ἀναλαβὼν ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Ὡς δ' ἤλθεν 30
 ἐπὶ τὸν τόπον, δεξιάς τὴν ἄνοδον ἐκέλευεν εἰσω πορεύ-
 εσθαι καὶ θαρρεῖν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κράσσον ἰδόντες

προσερχομένας ἔδεισαν, μὴ καταφανὲς καὶ γνώριμον εἶη τὸ χωρίον· ἀνέκρινον οὖν αὐτάς, τί βούλονται καὶ τίνας εἰσίν. Ὡς δ' ἀπεκρίναντο δεδιδαγμέναι δεσπότην ζητεῖν ἐνταῦθα κρυπτόμενον, μαθῶν ὁ Κράσσος τοῦ Οὐτίβιου τὴν πρὸς αὐτὸν παιδιὰν καὶ φιλοφροσύνην ἀνέλαβε τὰς 5 παιδίσκας· καὶ συνῆσαν αὐτῷ τὸν λοιπὸν χρόνον ὧν ἔδειτο φράζουσαι καὶ διαγγέλλουσαι πρὸς τὸν Οὐτίβιον. Τούτων φησὶ τὴν ἑτέραν ἤδη πρεσβῦτιν οὔσαν ὁ Φαινεστέλλας ἰδεῖν αὐτός, καὶ πολλάκις ἀκοῦσαι μεμνημέ-

10 νης ταῦτα καὶ διεξιούσης προθύμως.

VI. Ὁ δὲ Κράσσος ὀκτῶ μῆνας οὕτω διαγαγῶν καὶ διακλαπέις, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν Κίinna τελευτήν φανερός γενόμενος, συνδραμόντων πρὸς αὐτὸν οὐκ ὀλίγων ἀνθρώπων, ἐπιλεξάμενος δισχιλίους καὶ πεντακοσίους 15 ἐπήρχετο τὰς πόλεις· καὶ μίαν γε διήρπασε Μαλάκην, ὡς πολλοὶ γεγράφασιν, αὐτὸν δὲ φασὶν ἀρνεῖσθαι καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς λέγοντας. Ἐκ τούτου συναγαγῶν πλοῖα καὶ διαπεράσας εἰς Λιβύην ἀφίκετο πρὸς Μέτελλον Πίον, ἐνδοξὸν ἄνδρα, συνειλοχότα στρατιὰν 20 οὐκ εὐκαταφρόνητον. Οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐνταῦθα παρέμεινεν, ἀλλὰ στασιάσας τῷ Μετέλλῳ πρὸς Σύλλαν ἀπῆρε καὶ συνῆν ἐν τοῖς μάλιστα τιμώμενος. Ἐπεὶ δὲ διαβὰς εἰς Ἰταλίαν ὁ Σύλλας πάντας ἐβούλετο τοὺς σὺν αὐτῷ νέους ἔχειν ἐνεργούς καὶ πρὸς ἄλλην ἄλλον ἔτα-

25 τε πρᾶξι, ἀποστελλόμενος εἰς Μαρσούς ἐπὶ στρατιὰν ὁ Κράσσος ἦται φύλακας· ἡ γὰρ πάροδος ἦν παρὰ τοὺς πολεμίους. Εἰπόντος δὲ τοῦ Σύλλα σὺν ὄργῃ καὶ σφό-

30 544
δρα πρὸς αὐτόν, „Λίδωμί σοι φύλακας τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τοὺς φίλους, τοὺς συγγενεῖς, ὧν παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀναιρεθέντων ἔργῳ μετέρχομαι τοὺς φονεῖς,“ οὕτω παθῶν τι καὶ παροξυνθεὶς ὁ Κράσσος εὐθύς ἐξῆλθε, καὶ διὰ τῶν πολεμίων ὠσάμενος εὐρώστως δύναμιν

τε συχνὴν ἤθροισε καὶ πρόθυμον αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι
 τῷ Σύλλα παρεῖχεν. Ἀπ' ἐκείνων δὲ τῶν πράξεων λέ-
 γουσιν αὐτῷ πρῶτον ἐγγενέσθαι τὴν πρὸς Πομπήϊου
 ὑπὲρ δόξης ἄμιλλαν καὶ φιλοτιμίαν. Ὁ γὰρ Πομπήϊος
 ἡλικία τε λειπόμενος αὐτοῦ καὶ πατρὸς γεγονῶς ἀδοξή- 5
 σαντος ἐν Ῥώμῃ καὶ μισηθέντος ἔσχατον μίσος ὑπὸ τῶν
 πολιτῶν, ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν ἐξέλαμψε καὶ διε-
 φάνη μέγας, ὥστε Σύλλαν, ἃ πρεσβυτέροις καὶ ἰσοτίμοις
 οὐ πάνυ πολλάκις παρεῖχεν, ὑπεξανίστασθαι προσιόν-
 τος αὐτοῦ καὶ κεφαλὴν ἀποκαλύπτεσθαι καὶ προσειπεῖν 10
 αὐτοκράτορα. Ταῦτα διέκαιε καὶ παρώξυνε τὸν Κράσ-
 σον οὐκ ἀλόγως ἐλασσούμενον. Ἐμπειρίας τε γὰρ ἐνδεὴς
 ἦν καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν χάριν ἀφῆρουν αἱ συγ-
 γενεῖς κῆρες ἐπιφερόμεναι, φιλοκέρδεια καὶ μικρολογία.
 Καὶ γὰρ πόλιν Ὀμβρικὴν Τουδερτίαν ἔλων ἔδοξε πλει- 15
 στα τῶν χρημάτων σφετερίσασθαι, καὶ διεβλήθη πρὸς
 Σύλλαν. Ἄλλ' ἐν γε τῷ περὶ τὴν Ῥώμην ἀγῶνι πάντων
 γενομένῳ μεγίστῳ καὶ τελευταίῳ Σύλλας μὲν ἠττήθη,
 τῶν κατ' αὐτὸν ὠσθέντων καὶ συντριβέντων, Κράσ-
 σος δὲ τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων ἐνίκησε καὶ μέχρι νυ-
 κτὸς διώξας τοὺς πολεμίους ἐπεμψε πρὸς Σύλλαν, δει-
 κνον αἰτῶν τοῖς στρατιώταις καὶ τὸ κατόρθωμα φράζων.
 Ἐν δὲ ταῖς προγραφαῖς καὶ δημεύσεσι πάλιν κακῶς
 ἤκουσεν, ὠνούμενός τε τιμῆς βραχείας μεγάλα πράγματα
 καὶ δωρεὰς αἰτῶν. Ἐν δὲ Βρεττίοις λέγεται καὶ προ- 25
 γράφαι τινὰ οὐ Σύλλα κελεύσαντος, ἀλλ' ἐπὶ χρηματι-
 σμῶ, δι' ὃ καὶ Σύλλαν καταγνόντα πρὸς μηδὲν ἔτι χρῆ-
 σθαι δημόσιον αὐτῷ. Καίτοι δεινότατος ἦν Κράσσος
 πάντας ἀνθρώπους κολακεία κατεργάσασθαι, πάλιν δ'
 αὐτὸς ὑπὸ πάντων διὰ κολακείας εὐάλωτος. Ἴδιον δὲ 30
 κακίον περὶ αὐτοῦ λέγεται, φιλοκερδέστατον ὄντα μά-
 λιστα μισεῖν καὶ λοιδορεῖν τοὺς ὁμοίους.

VII. Ἦνία δὲ Πομπήτος αὐτὸν εὐήμερων ἐν ἡγεμονίαις καὶ πρὶν ἢ βουλής μεταλαβεῖν θριαμβεύων καὶ Μάγνος, ὅπερ ἔστι μέγας, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀναγορευθεὶς. Καί ποτε καὶ φήσαντός τινος, ὡς Πομπήτος Μάγνος 5 πρόσεισι, γελάσας ἠρώτησεν, ὀπηλίκος. Ἀπογνοὺς δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἐξισώσασθαι πρὸς ἐκείνον ὑπεδύετο τὴν πολιτείαν, σπουδαῖς καὶ συνηγορίαις καὶ δανεισμοῖς καὶ τῷ συμπαραγγέλλειν καὶ συνεξετάζεσθαι τοῖς θεομένοις τι τοῦ δήμου κτώμενος δύναμιν ἀντίπαλον καὶ δόξαν ἢ 10 Πομπήτος εἶχεν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν. Καὶ πρᾶγμα συνέβαινε αὐτοῖς ἴδιον. Μεῖζον γὰρ ἦν ἀπόντος ὄνομα τοῦ Πομπηίου καὶ κράτος ἐν τῇ πόλει διὰ τὰς στρατείας· παρῶν δὲ πολλάκις ἠλαττοῦτο τοῦ Κράσσου, διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ βίου φεύ- 15 γων τὰ πλήθη καὶ ἀναδυόμενος ἐξ ἀγορᾶς καὶ τῶν θεομένων ὀλίγοις καὶ μὴ πάνυ προθύμως βοηθῶν, ὡς ἀκμαιοτέραν ἔχει τὴν δύναμιν ὑπὲρ αὐτοῦ χρώμενος. Ὁ δὲ Κράσσος ἐνδελεχὲς τὸ χρήσιμον ἔχων καὶ σπάνιος οὐκ ᾔν οὐδὲ δυσπρόσοδος, ἀλλ' ἐν μέσαις αἰεὶ ταῖς σπου- 20 δαῖς ἀναστρεφόμενος, τῷ κοινῷ καὶ φιλανθρωπῶ περιεγίνετο τῆς ἐκείνου σεμνότητος. Σώματος δὲ ἀξίωμα καὶ λόγου πειθῶ καὶ προσώπου χάριν ἀγωγὸν ἀμφοτέροις ὁμοίως προσεῖναι λέγουσιν. Οὐ μέντοι πρὸς ἐχθραν τι- 54 νὰ τὸν Κράσσον ἢ κακόνοιαν ἐξήνεγκεν οὗτος ὁ ζῆλος, 25 ἀλλὰ καὶ Πομπηίῳ καὶ Καίσαρι τιμωμένοις μὲν ὑπὲρ αὐτὸν ἤχθετο, τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ ταύτῃ δυσμένειαν ἢ κακοήθειαν οὐ συνῆπτε· καίτοι Καίσαρ ὑπὸ ληστῶν ἀλοῦς ἐν Ἀσίᾳ καὶ φρουρούμενος ἀνεβόησεν· „Ἠλίκης, ὦ Κράσσε, χαρᾶς ἀπολαύσεις πνυθόμενος τὴν ἐμὴν ἄλωσιν.“ 30 Ἄλλ' ὕστερόν γε φιλικῶς ἀλλήλοις προσεφέροντο· καί ποτε τῷ Καίσαρι μέλλοντι μὲν εἰς Ἰβηρίαν ἐξίεναι στρατηγῷ, χρήματα δ' οὐκ ἔχοντι τῶν δανειστῶν ἐπιπεσό- 55

των και τῆς παρασκευῆς ἐπιλαμβανομένων ὁ Κράσσος οὐ περιεῖδεν, ἀλλ' ἀπήλλαξεν ὑποθεὶς αὐτὸν ἔγγυον τριάκοντα καὶ ὀκτακοσίων ταλάντων. Καθόλου δὲ τῆς Ῥώμης εἰς τρεῖς νενεμημένης δυνάμεις, τὴν Πομπηίου, τὴν Καίσαρος, τὴν Κράσσου (Κάτωνος γὰρ ἡ δόξα μεί- 5 ζων ἦν τῆς δυνάμεως καὶ τὸ θαυμαζόμενον πλεον ἰσχυεν), ἡ μὲν ἔμφρων καὶ καθεστῶσα μερὶς ἐν τῇ πόλει Πομπηίου ἐθεράπευε, τὸ δ' ὄξυ καὶ φερόμενον μετ' εὐχερείας ταῖς Καίσαρος ἐλπίσιν ἐπηκολούθει, Κράσσος δὲ μέσος ὦν ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, καὶ πλείστας μεταβολὰς 10 ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβαλλόμενος οὔτε φίλος ἦν βέβαιος οὔτε ἀνήκεστος ἐχθρός, ἀλλὰ ῥαδίως καὶ χάριτος καὶ ὀργῆς ἐξέπιπτεν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, ὥστε πολλάκις μὲν ἀνθρώπων, πολλάκις δὲ νόμων ἐν ὀλίγῳ φανῆναι τῶν αὐτῶν συνήγορος καὶ ἀντίδικος. Ἴσχυε δὲ καὶ χά- 15 ριτι καὶ φόβῳ, φόβῳ δ' οὐκ ἔλαττον. Ὁ γοῦν πλείστα πράγματα παρασχὼν τοῖς καθ' αὐτὸν ἄρχουσι καὶ δημαγωγοῖς, Σικίννιος, πρὸς τὸν εἰπόντα, τί δὴ μόνου οὐ σπαράττει τὸν Κράσσον, ἀλλὰ παρήσι, χόρτον αὐτὸν ἔχειν ἔφησεν ἐπὶ τοῦ κέρατος. Εἰώθεισαν δὲ Ῥωμαῖοι 20 τὸν κυρίττοντα τῶν βοῶν ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας χόρτῳ περιελίσσειν τὸ κέρας.

VIII. Ἡ δὲ τῶν μονομάχων ἐπανάστασις καὶ λεηλασία τῆς Ἰταλίας, ἣν οἱ πολλοὶ Σπαρτάκειον πόλεμον ὀνομάζουσιν, ἀρχὴν ἔλαβεν ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Λέντλου 25 τινὸς Βατιάτου μονομάχου ἐν Καπύῃ τρέφοντος, ὦν οἱ πολλοὶ Γαλάται καὶ Θρᾶκες ἦσαν, ἐξ αἰτιῶν οὐ πονηρῶν, ἀλλ' ἀδικίᾳ τοῦ πριαμένου συνειροχθέντες ὑπ' ἀνάγκης ἐπὶ τῷ μονομαχεῖν, ἐβουλεύσαντο μὲν διακόσιοι φεύγειν, γενομένης δὲ μηνύσεως οἱ προαισθηθέντες 30 καὶ φθάσαντες ὀγδοήκοντα δυεῖν δέοντες ἐκ τινος ὀπτανεῖλου κοπίδας ἀράμενοι καὶ ὀβελίσκους ἔξεπήδησαν,

ἐντυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμάξαις ὄπλα κομιζούσαις μονομάχων εἰς ἑτέραν πόλιν ἀφήρπασαν καὶ ὠπλίσαντο· καὶ τόπον τινὰ καρτερόν καταλαβόντες ἡγεμόνας εἶλοντο τρεῖς, ὧν πρῶτος ἦν Σπάρτακος, ἀνὴρ Θραῶν τοῦ Νομαδικοῦ γένους, οὐ μόνον φρόνημα μέγα καὶ θάμνην ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνέσει καὶ πραότητι τῆς τύχης ἀμείνων καὶ τοῦ γένους Ἑλληνικώτερος. Τούτῳ δὲ λέγουσιν, ὅτε πρῶτον εἰς Ῥώμην ὄνιος ἤχθη, δράκοντα κοιμωμένον περιπεπλεγμένον φανῆναι περὶ τὸ πρόσωπον, ἢ γυνὴ δ' ὀμόφυλος οὖσα τοῦ Σπαρτάκου, μαντικὴ δὲ καὶ κάτοχος τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς, ἔφραξε τὸ σημεῖον εἶναι μεγάλης καὶ φοβερᾶς περὶ αὐτὸν εἰς ἀτυχεῖς τέλος ἐσομένης δυνάμεως· ἢ καὶ τότε συνῆν αὐτῷ καὶ συνέφυγε.

15 IX. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐκ Καπύης ἐλθόντας ὠσάμενοι καὶ πολλῶν ὄπλων ἐπιλαβόμενοι πολεμιστηρίων ἄσμενοι ταῦτα μετελάμβανον, ἀπορρίψαντες ὡς ἄτιμα καὶ βάρβαρα τὰ τῶν μονομάχων· ἔπειτα Κλωδίῳ στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Ῥώμης καὶ πο-
20 λιορκοῦντος αὐτοὺς ἐν ὄρει μίαν ἔχοντι καὶ χαλεπὴν καὶ στενὴν ἄνοδον, ἣν ὁ Κλώδιος ἐφρούρει, τὰ δ' ἄλλα 548 κρημνοὺς ἀποτόμους καὶ λισσάδας, ἄμπελον δὲ πολλὴν ἀγρίαν ἐπιπολῆς πεφυκυῖαν, ἔτεμνον τῶν κλημάτων τὰ χρήσιμα, καὶ συμπλέκοντες ἐξ αὐτῶν κλιμακίδας εὐτό-
25 νους καὶ βαθείας, ὥστ' ἄνωθεν ἀνηρημένους παρὰ τὸ κρημνῶδες ἄπτεσθαι τῶν ἐπιπέδων, κατέβαινον ἀσφαλῶς δι' αὐτῶν πλὴν ἐνός. Οὗτος δὲ τῶν ὄπλων ἕνεκα μείνας, ἐπεὶ κατέβησαν, ἤφιει κάτω τὰ ὄπλα καὶ βαλὼν ἅπαντα τελευταῖος ἀπεσώζετο καὶ αὐτός. Ταῦτ' ἡγνόουν
30 οἱ Ῥωμαῖοι· διὸ καὶ περιελθόντες αὐτοὺς ἐξέπληξαν τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ φυγῆς γενομένης ἔλαβον τὸ στρατόπεδον.

Και προσεγίνοντο πολλοὶ τῶν αὐτόθι βοιήρων καὶ ποι-
 μένων αὐτοῖς, πληῆται καὶ ποδαίεις ἄνδρες, ὧν τοὺς
 μὲν ἄπλιζον, τοῖς δὲ προδρομοῖς καὶ ψιλοῖς ἐχρῶντο.
 Δεύτερος ἐκπέμπεται πρὸς αὐτοὺς στρατηγὸς Πούπλιος
 Βαρῖνος, οὗ πρῶτα μὲν ὑποστρατηγὸν τινα Φούριον 5
 ἔχοντα δισχιλίους στρατιώτας ἐτρέψαντο συμβαλόντες·
 ἔπειτα σύμβουλον αὐτῷ καὶ συνάρχοντα Κοσσίνιοι
 ἀποσταλέντα μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτηρήσας ὁ Σπάρ-
 τακος λουόμενον περὶ Σαλίνας μικρὸν ἐδέησε συναρ-
 κάσαι. Χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις ἐκφυγόντος εὐθύς μὲν 10
 ἐκράτησε τῆς ἀποσκευῆς, ἐκ ποδὸς δὲ κατέχων καὶ διώ-
 κων φόνῳ πολλῷ τὸ στρατόπεδον εἶλεν. Ἔπεσε δὲ καὶ
 Κοσσίνιος. Αὐτὸν δὲ τὸν στρατηγὸν ἄλλαις μάχαις πολ-
 λαῖς καταγωνισάμενος, τέλος δὲ τοὺς τε φαβδούχους καὶ
 τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβών, ἤδη μὲν μέγας καὶ φοβερός ἦν, 15
 ἐφρόνει δὲ τὰ εἰκότα, καὶ μὴ προσδοκῶν ὑπερβαλέσθαι
 τὴν Ῥωμαίων δύναμιν ἤγεν ἐπὶ τὰς Ἄλπεις τὸν στρατόν,
 οἰόμενος δεῦν ὑπερβαλόντας αὐτὰς ἐπὶ τὰ οἰκεία χω-
 ρεῖν, τοὺς μὲν εἰς Θράκην, τοὺς δ' εἰς Γαλατίαν. Οἱ δὲ
 πλήθει τε ὄντες ἰσχυροὶ καὶ μέγα φρονουῦντες οὐχ ὑπή- 20
 κουνον, ἀλλ' ἐπόρθουν ἐπιπορευόμενοι τὴν Ἰταλίαν. Οὐκ-
 εἶ οὖν τὸ παρ' ἀξίαν καὶ τὸ αἰσχροὺν ἠνώχλει τῆς ἀπο-
 σιάσεως τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ δὴ διὰ φόβον τε καὶ
 κίνδυνον ὡς πρὸς ἓνα τῶν δυσκολωτάτων πολέμων καὶ
 μεγίστων ἀμφοτέρους ἐξέπεμπον τοὺς ὑπάτους. Ὡν 25
 Γέλλιος μὲν τὸ Γερμανικὸν ὕβρει καὶ φρονήματι τῶν
 Σαρτακειῶν ἀποσχισθὲν ἐξαίφνης ἐμπεσὼν ἅπαν διέ-
 φθειρε, Λέντλου δὲ τὸν Σπάρτακον μεγάλους στρατο-
 πέδοις περιλαβόντος ὁρμήσας ὁμόσε καὶ μάχην σιναΐφας
 ἐκράτησε μὲν τῶν πρεσβευτῶν, ἔλαβε δὲ τὴν ἀποσκευὴν 30
 ἅπασαν. Ὡθουμένῳ δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἄλπεις Κάσσιος
 ὁ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας στρατηγὸς ἔχων μυρίους

ἀπήντησε· καὶ γενομένης μάχης κρατηθεὶς καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν μόλις αὐτὸς ἐξέφυγε.

Χ. Ταῦθ' ἡ βουλὴ πυθομένη τοὺς μὲν ὑπάτους πρὸς ὀργὴν ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, Κράσσου δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸν εἴλετο· καὶ πολλοὶ διὰ δόξαν αὐτῷ καὶ φιλίαν συνεστράτευσον τῶν ἐπιφανῶν. Αὐτὸς μὲν οὖν ὑπέμεινε πρὸ τῆς Πικηνίδος ὡς τὸν Σπάρτακον ἐκεῖ φερόμενον δεξιόμενος, Μόμμιον δὲ πρεσβευτὴν ἄγοντα δύο τάγματα κύκλω περιέπεμψε, ἐπεσθαι κελεύσας τοῖς 10 πολεμίοις, συμπλέκεσθαι δὲ μὴ μῆδ' ἀψιμαχεῖν. Ὁ δ' ἅμα τῷ πρῶτον ἐπ' ἐλπίδος γενέσθαι μάχην θέμενος ἠττήθη· καὶ πολλοὶ μὲν ἔπεσον, πολλοὶ δὲ ἄνευ τῶν ὀπλων φεύγοντες ἐσώθησαν. Ὁ δὲ Κράσσος αὐτὸν τε τὸν Μόμμιον ἐδέξατο τραχέως, καὶ τοὺς στρατιώτας ὀπλί- 15 ζων αὐθις ἐγγυητὰς ἦται τῶν ὀπλων, ὅτι φυλάξουσι, πεντακοσίους δὲ τοὺς πρῶτους, καὶ μάλιστα τοὺς τρέσαντας, εἰς πεντήκοντα διανείμας δεκάδας ἀφ' ἐκάστης ἀπέκτεινεν ἓνα τὸν κλήρω λαχόντα, πάτριόν τι τοῦτο 20 διὰ πολλῶν χρόνων κόλασμα τοῖς στρατιώταις ἐπαγαγών. Καὶ γὰρ αἰσχύνῃ τοῦ θανάτου τῷ τρόπῳ πρόσεστι, καὶ δρᾶται πολλὰ φρικώδη καὶ σκυθρωπὰ περὶ τὴν κόλασιν ἀπάντων θεωμένων. Οὕτω δ' ἐπιστρέψας τοὺς 549 ἄνδρας ἤγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Ὁ δὲ Σπάρτακος ὑπέξεχώρει διὰ Λευκανίας εἰς τὴν θάλασσαν· ἐν δὲ πορθμῷ 25 ληστρίσι Κιλίσσαις ἐπιτυχῶν ὥρμησεν ἄψασθαι Σικελίας καὶ δισχιλλίους ἄνδρας ἐμβαλὼν εἰς τὴν νῆσον αὐθις ἐξωπυρῆσαι τὸν δουλικὸν ἐκεῖ πόλεμον, οὐκ ἔτι πολὺν χρόνον ἀπεσβηκότα καὶ μικρῶν πάλιν ὑπεκκαυμάτων δεόμενον. Ὁμολογήσαντες δὲ οἱ Κίλικες αὐτῷ καὶ δῶρα 30 λαβόντες ἐξηπάτησαν καὶ ἀπέπλευσαν. Οὕτω δὲ πάλιν ἀπὸ θαλάσσης ἀναξεύξας ἐκάθισε τὸν στρατὸν εἰς τὴν Ῥηγίνων χερσόνησον. Ἐπελθὼν δ' ὁ Κράσσος, καὶ τοῦ

τόπου τὴν φύσιν ὄρων ὑψηλομένην τὸ δέον, ὥρμησεν ἀποτεχνίσαι τὸν ἰσθμὸν, ἅμα καὶ τὴν σχολὴν τῶν στρατιωτῶν ὑφαιρῶν καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν πολεμίων. Μέγα μὲν οὖν ἦν καὶ χαλεπὸν τὸ ἔργον, ἦνυσε δὲ καὶ κατειργάσατο παρὰ δόξαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τάφρον ἐμβαλὼν ἐκ 5 θαλάσσης εἰς θάλασσαν διὰ τοῦ ἀχένος σταδίων τριακοσίων, εὖρος δὲ καὶ βάθος ἴσον πεντεκαίδεκα ποδῶν· ὑπὲρ δὲ τῆς τάφρου τεῖχος ἔστησεν ὕψει καὶ ρώμῃ θαυμαστόν. Ὡν ὁ Σπάρτακος ἡμέλει καὶ κατεφρόνει τὸ πρῶτον· ὡς δὲ τῆς λείας ἐπιλειπούσης προτέναι βουλό- 10 μενος συνείδε τὸν ἀποτεχνισμόν καὶ λαμβάνειν οὐδὲν ἦν ἐκ τῆς χειρρονήσου, νύκτα νιφετώδη καὶ πνευμά τι χειμέριον παραφυλάξας ἔχωσε τῆς τάφρου μέρος οὐ πολὺ γῆ καὶ ὕλη καὶ κλάδοις δένδρων, ὥστε τῆς στρατιᾶς περαιῶσαι τὸ τρίτον. 15

XI. Ἐφοβήθη μὲν οὖν ὁ Κράσσος, μὴ λάβοι τις ὄρμῃ τὸν Σπάρτακον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν, ἐθάρρησε δὲ πολλῶν ἐκ διαφορᾶς ἀποστάντων αὐτοῦ καὶ στρατοπεδευσαμένων καθ' αὐτοὺς ἐπὶ Λευκανίδος λίμνης, ἣν φασὶ τρέπεσθαι διὰ χρόνου γινομένην γλυκείαν καὶ αὐ- 20 θις ἄλμυράν καὶ ἄποτον. Τούτοις ἐπελθὼν ὁ Κράσσος ἔξέωσε μὲν ἀπὸ τῆς λίμνης, ἀφηρέθη δὲ τὸν φόνον καὶ τὴν δίωξιν αὐτῶν ἐπιφανέντος ὀξέως τοῦ Σπαρτάκου καὶ τὴν φυγὴν ἐπιστήσαντος. Γεγραφώς δὲ τῇ βουλῇ πρότερον, ὡς χρῆ καὶ Δούκουλλον ἐκ Θράκης καλεῖν 25 καὶ Πομπήϊον ἐξ Ἰβηρίας, μετενόει, καὶ πρὶν ἤκειν ἐκείνους ἔσπευδε διακράξασθαι τὸν πόλεμον, εἰδὼς ὅτι τοῦ προσγενομένου καὶ βοηθήσαντος, οὐκ αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα δόξει. Πρῶτον μὲν οὖν διαγνοὺς τοὺς ἀφεστῶσι καὶ κατ' ἰδίαν στρατευομένοις, ὧν ἀφηγοῦντο Γάϊος 30 Καννίκιος καὶ Κάστος, ἐπιθέσθαι, λόφον τινὰ προκαταληφόμενος ἄνδρας ἑξακισχιλίους ἀπέστειλε, λαυθάνειν

πειρᾶσθαι κελεύσας. Οἱ δ' ἐπειρῶντο μὲν τὴν αἰσθησιν ἀποκρύπτειν τὰ κράνη καταμπέχοντες, ὀφθέντες δ' ὑπὸ δυνεὶν γυναικῶν προθυομένων τοῖς πολεμίοις ἐκινδύνευσαν, εἰ μὴ Κράσσος ὀξέως ἐπιφανεὶς μάχην ἔθετο πασῶν
 5 καρτερωτάτην, ἐν ἣ τριακοσίους ἐπὶ δισχιλίους καὶ μυρίοις καταβαλὼν δύο μόνους εὔρε κατα νότου τετραμένους, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐστῶτες ἐν τάξει καὶ μαχόμενοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέθανον. Σπαρτάκῳ δὲ μετὰ τὴν τούτων ἦταν ἀναχωροῦντι πρὸς τὰ ὄρη τὰ Πετηλίνα
 10 Κόιντος τῶν περὶ Κράσσον ἡγεμόνων καὶ Σκρώφας ταμίας ἐξαπτόμενοι παρηκολούθουν. Ἐπιστρέψαντος δὲ γίνεται φυγὴ μεγάλη τῶν Ῥωμαίων, καὶ μόλις τρωθέντα τὸν ταμίαν ἀρπάσαντες ἀπεσώθησαν. Τοῦτο τὸν Σπάρτακον ἀπώλεσε τὸ κατόρθωμα, φρονήματος ἐπιγενομένου
 5 τοῖς δραπέταις. Οὐκέτι γὰρ ἤξιουν φυγομαχεῖν οὐδ' ἐπέιδοντο τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλ' ἦδη καθ' ὁδὸν ὄντας ἐν τοῖς ὄπλοις περισχόντες ἠνάγκασαν αὐτοὺς ὀπίσω διὰ τῆς Λευκανίας ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, εἰς ταὐτὸ τῷ Κράσσῳ σπεύδοντες. Ἦδη γὰρ ὁ Πομπήιος προσιῶν ἀπηγ-
 20 γέλλετο· καὶ δὴ ἀρχαιρσιάζοντες ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τὴν νίκην ἐκείνῳ τοῦ πολέμου προσήκειν· ἐλθόντα γὰρ εὐθὺς μαχεῖσθαι καὶ καταλύσειν τὸν πόλεμον. Ἐπειγόμενος οὖν διαγωνίσασθαι καὶ παραστρατοπεδεύσας τοῖς πολεμίοις ᾤρυττε τάφρον, πρὸς ἣν ἐκπηδῶντες οἱ δοῦ-
 25 λοι προσεμάχοντο τοῖς ἐργαζομένοις. Ἄει δὲ πλειόνων ἐκατέρωθεν ἐκβοηθούντων ὄρων τὴν ἀνάγκην ὁ Σπάρτακος ἅπαν παρέταξε τὸ στράτευμα. Καὶ πρῶτον μὲν τοῦ ἵππου προσαχθέντος αὐτῷ σπασάμενος τὸ ξίφος καὶ εἰπὼν, ὅτι νικῶν μὲν ἔχοι πολλοὺς ἵππους καὶ καλοὺς
 30 τῶν πολεμίων, ἠττώμενος δὲ οὐ δεῖται, κατέσφαξε τὸν ἵππον· ἔπειτα πρὸς Κράσσον αὐτὸν ἀθούμενος διὰ πολλῶν ὄπλων καὶ τραυμάτων ἐκείνου μὲν οὐκ ἔτυχεν,

ἐκατοντάρχας δὲ δύο συμπεσόντας ἀνείλε. Τέλος δὲ φυγόντων τῶν περὶ αὐτόν, αὐτὸς ἐστὼς καὶ κυκλωθεὶς ὑπὸ πολλῶν ἀμυνόμενος κατεκόπη. Κράσσου δὲ τῇ τύχῃ χρησαμένου καὶ στρατηγήσαντος ἄριστα καὶ τὸ σῶμα τῷ κινδύνῳ παρασχόντος, ὅμως οὐ διέφυγε τὸ κατόρθωμα ὅς τὴν Πομπηίου δόξαν. Οἱ γὰρ διαφυγόντες ἐμ^{*}]πεσόντες αὐτῷ διεφθάρησαν, ὥστε καὶ γράψαι πρὸς τὴν σύγκλητον, ὅτι μάχῃ μὲν τοὺς δραπέτας φανερᾶ Κράσσος νενίκηκεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου τὴν ῥίξαν ἀνήρηκε. Πομπήιος μὲν οὖν ἀπὸ Σερτωρίου καὶ Ἰβηρίας ἐπιφα- 10 νῶς ἐθριάμβευσε, Κράσσος δὲ τὸν μὲν μέγαν θρίαμβον οὐδ' αὐτὸς αἰτεῖν ἐπεχείρησεν, ἐδόκει δὲ καὶ τὸν πεζόν, δοῦσαν δὲ καλούμενον, ἀγεννῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπὶ δουλικῷ πολέμῳ θριαμβεῦσαι. Τί δ' οὗτος ἐκείνου διαφέρει. καὶ περὶ τῆς κλήσεως, ἐν τῷ Μαρκέλλου βίῳ γέγραπται. 15

XII. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Πομπηίου αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλουμένου, ἐλπίδας ἔχων ὁ Κράσσος συνάρξειν ὅμως οὐκ ᾤκησε τοῦ Πομπηίου δεηθῆναι. Δεξιόμενος δὲ τὴν χρεῖαν ἀσμένως ἐκείνος (ἐπεθύμει γὰρ ἀμῶς γέ πως αἰεὶ χάριτός τινος ὀφειλέτην λαβεῖν τὸν 20 Κράσσον) ἐσπούδασε προθύμως, καὶ τέλος εἶπεν ἐκκλησιάζων, ὡς οὐκ ἐλάττονα περὶ τοῦ συνάρχοντος ἔξει χάριν ἢ περὶ τῆς ἀρχῆς. Οὐ μὴν ἔμειναν ἐπὶ ταύτης τῆς φιλοφροσύνης εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντες, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν περὶ πάντων διαφερόμενοι καὶ πάντα δυσκολαίνον- 25 τες ἀλλήλοις καὶ φιλονεικοῦντες ἀπολίτευτον καὶ ἄπρακτον αὐτοῖς τὴν ὑπατείαν ἐποίησαν, πλὴν ὅτι Κράσσος Ἡρακλεὶ μεγάλην θυσίαν ποιησάμενος εἰστίασε τὸν δῆμον ἀπὸ μυρίων τραπεζῶν καὶ σίτον ἐμέτρησεν εἰς τρίμηνον. Ἢδη δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς τελευτώσης ἔτυχον μὲν 30 ἐκκλησιάζοντες, ἀνὴρ δὲ τις οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἱππεὺς Ῥωμαίων, ἀγροίκος δὲ τῷ βίῳ καὶ ἰδιώτης, Ὀνάτιος Αὐ-

ρήλιος, ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ προσελθὼν ὄψιν δεη-
 γειτο κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ γενομένην. „Ὁ γὰρ Ζεὺς“
 ἔφη „μοι φανείς προσέταξεν εἰς κοινὸν εἰπεῖν, ὅπως μὴ
 πρότερον περιτῆτε τοὺς ὑπάτους ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν
 6 ἢ φίλους γενέσθαι.“ Ταῦτα λέγοντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ
 τοῦ δήμου διαλλάττεσθαι κελεύοντος ὁ μὲν Πομπήλιος
 ἡσυχίαν ἤγεν ἐστῶς, ὁ δὲ Κράσσος ἐμβαλὼν τὴν δεξιὰν
 αὐτῷ πρότερος „Οὐδέν“ εἶπεν „ᾧ ἄνδρες, οἶμαι, πολι-
 ται, ταπεινὸν πράττειν οὐδ' ἀνάξιον ἐμαυτοῦ καταρχό-
 μενος εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς Πομπήλιον, ὃν ὑμεῖς μήπω
 γενειῶντα Μέγαν ἀνηγορεύσατε καὶ μήπω μετέχοντι
 βουλῆς ἐψηφίσασθε θρίαμβον.“

XIII. Ἡ μὲν οὖν ὑπατεία τοῦ Κράσσου ταῦτ' ἔσχεν
 ἄξια μνήμης, ἣ δὲ τιμητεία παντάπασιν ἀτελής καὶ
 15 ἄπρακτος αὐτῷ διήλθεν, οὔτε γὰρ βουλῆς ἐξέτασιν οὔθ'
 ἱππέων ἐπίσκεψιν οὔτ' ἀποτίμησιν πολιτῶν ἐποιήσατο, 55
 καίτοι συνάρχοντα Ῥωμαίων ἔχοντι τὸν πραότατον Λου-
 τάτιον Κάτλον. Ἀλλὰ φασιν ἐπὶ θεινὸν ὀρμήσαντι τῷ
 Κράσσῳ πολίτευμα καὶ βίαιον, Αἰγυπτίον ποιεῖν ὑποτε-
 20 λῆ Ῥωμαίοις, ἀντιβῆναι τὸν Κάτλον ἐρρωμένως· ἐκ δὲ
 τούτου γενομένης διαφορᾶς ἐκόντας ἀποθέσθαι τὴν ἀρ-
 χὴν. Ἐν δὲ τοῖς περὶ Κατιλίαν πράγμασι μεγάλοις καὶ
 μικροῦ δεήσασιν ἀνατρέψαι τὴν Ῥώμην ἤψατο μὲν τις
 ὑπόνοια τοῦ Κράσσου καὶ προσῆλθεν ἄνθρωπος ὀνομά-
 25 ζων ἀπὸ τῆς συνωμοσίας, οὐδεὶς δὲ ἐπίστευσεν. Ὅμως
 δ' ὁ Κικέρων ἐν τινὶ λόγῳ φανερὸς ἦν Κράσσῳ καὶ Καλ-
 σαρὶ τὴν αἰτίαν προστριβόμενος. Ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος
 ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀμφοῖν τελευτήν, ἐν δὲ τῷ Περι
 ὑπατείας ὁ Κικέρων νύκτωρ φησὶ τὸν Κράσσον ἀφι-
 30 κέσθαι πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν κομίζοντα τὰ περὶ τὸν
 Κατιλίαν ἐξηγουμένην, ὡς ἤδη βεβαιοῦντα τὴν συνω-
 μοσίαν. Ὁ δ' οὖν Κράσσος αἰεὶ μὲν ἐμίσει τὸν Κικέρωνα

διὰ τοῦτο, τοῦ δὲ βλάπτειν ἀναφανδὸν ἐμποδῶν εἶχε τὸν νόον. Ὁ γὰρ Πόπλιος ᾧν φιλόλογος καὶ φιλομαθῆς ἐξήρητο τοῦ Κικέρωνος, ὥστε καὶ συμμεταβαλεῖν αὐτῷ τὴν ἐσθῆτα κρινομένῳ καὶ τοὺς ἄλλους νέους ταῦτα ποιοῦντας παρασχεῖν. Τέλος δὲ τὸν πατέρα κείσας φί- 5
λον ἐπόησεν.

XIV. Ὁ δὲ Καίσαρ ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας, παρασκευαζόμενος ὑπατεῖαν μετιέναι καὶ Κράσσον ὄρων καὶ Πομπήτον αὐτίς ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀλλήλους ὄντας, οὔτε θατέρου δεηθεὶς ἐβούλετο λαβεῖν ἐχθρὸν τὸν ἔτε- 10
ρον, οὔτε μηδετέρου συνεργοῦντος ἤλπιζε κατορθώσειν. Ἐπαρτεν οὖν διαλλαγὰς αὐτοῖς προσκείμενος καὶ διδάσκων, ὡς καταλύοντες ἀλλήλους αὔξουσι Κικέρωνας καὶ Κάτλους καὶ Κάτωνας, ᾧν οὐδεὶς λόγος, ᾧν ἐκεῖνοι συννευγόντες εἰς ταῦτὸ τὰς φιλίας καὶ τὰς ἐταιρείας 15
ἐνὶ κράτει καὶ μιᾷ γνώμῃ τὴν πόλιν ἄγωσι. Πείσας δὲ καὶ διαλλάξας συνήγαγε καὶ συνέστησεν ἐκ τῶν τριῶν ἰσχὺν ἄμαχον, ἣ κατέλυσε Ῥωμαίων τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, οὐκ ἐκείνους δι' ἀλλήλων μείζονας, ἀλλὰ δι' ἐκείνων ἑαυτὸν μέγιστον ἀπεργασάμενος. Εὐθύς γὰρ ἀρ- 20
θεὶς ὑπ' ἀμφοτέρων ὑπατος ἀπεδείχθη λαμπρῶς. Ἐπατεῦντι δ' αὐτῷ [καλῶς] ψηφισάμενοι στρατευμάτων ἡγεμονίαν καὶ Γαλατίαν ἐγχειρίσαντες ὥσπερ εἰς ἀκρόπολιν κατέστησαν, οἴομενοι καθ' ἡσυχίαν νεμήσεσθαι τὰ λοιπὰ πρὸς ἀλλήλους ἐκείνῳ βεβαιοῦντες ἦν ἔλαχεν ἀρ- 25
χήν. Πομπήτιος μὲν οὖν ὑπὸ φιλαρχίας ἀμέτρον ταῦτ' ἐπαρτε· τῶν δὲ Κράσσου νοσημάτων τὸ ἀρχαῖον ἢ φιλοπλουτία καινὸν ἔρωτα προσλαβοῦσα καὶ ζῆλον ἐπιταῖς Καίσαρος ἀριστεταῖς τροπαίων καὶ θριάμβων, οἷς γε μόνους ἐλαττοῦσθαι προὔχοντα τοῖς ἄλλοις, αὐτὸν 30
οὐκ ἀνῆκεν οὐδ' ἐλώφησε πρὶν εἰς ὄλεθρον ἀκλεῆ καὶ δημοσίας συμφορὰς τελευτῆσαι. Καίσαρος γὰρ εἰς Λου-

καν πόλιν ἐκ Γαλατίας καταβάντος ἄλλοι τε πολλοὶ Ῥωμαίων ἀφίκοντο, καὶ Πομπήϊος καὶ Κράσσος ἰδίᾳ συγγενόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐγνωσαν ἐγκρατέστερον ἐχεσθαι τῶν πραγμάτων καὶ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοῖς ποιέσθαι τὴν ἡγεμονίαν, Καίσαρος μὲν ἐν τοῖς ὄπλοις μένοντος, ἄλλας δὲ ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα Πομπήϊου καὶ Κράσσου λαβόντων. Ἐνταῦθα δ' ὁδὸς ἦν μία δευτέρας ὑπατείας αἰτησις· ἦν μετιόντων ἐκείνων ἔδει συμπράττειν Καίσαρα, τοῖς τε φίλοις γράφοντα καὶ τῶν στρατιωτῶν πέμ-
10 ποντα πολλοὺς ἀρχαιρεσιάζοντας.

XV. Ἐπὶ τούτοις οἱ περὶ Κράσσον εἰς Ῥώμην ἐπανελθόντες εὐθύς ἦσαν ὑποπτοί, καὶ πολὺς ἐχώρει διὰ πάντων λόγος οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγονέναι τὴν σύνθετον αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ Μαρκελλίνου καὶ Δομιτίου
15 Πομπήϊου ἐρωτῶντων, εἰ μέτεσιν ὑπατείαν, ἀπεκρίνα- 55
το τυχὸν μὲν μετιέναι, τυχὸν δὲ μὴ μετιέναι· καὶ πάλιν ἐρωτώμενος ἔφη μετιέναι τοῖς δικαίοις πολίταις, μὴ μετιέναι δὲ τοῖς ἀδίκτοις. Τούτου δὲ δόξαντος ὑπερηφάνους ἀποκρίσεις καὶ τετυφωμένας ποιέσθαι μετριώτε-
20 ρον ὁ Κράσσος εἶπεν, εἰ τῇ πόλει συμφέρει, μετιέναι τὴν ἀρχήν, εἰ δὲ μὴ, πεπαύσεσθαι. Διὸ καὶ τινες ἐθάρρησαν ὑπατείαν μετελθεῖν, ὧν ἦν καὶ Δομίτιος. Γενομένων δὲ φανερῶν ἐκείνων ἐν ταῖς παραγγελίαις οἱ μὲν ἄλλοι δεισαντες ἀπέστησαν, Δομίτιον δὲ Κάτων οἰκτεῖον
25 ὄντα καὶ φίλον ἐθάρρυνεν ἐγκελευόμενος καὶ παρορμῶν ἐχεσθαι τῆς ἐλπίδος ὡς ὑπερμαχοῦντα τῆς κοινῆς ἐλευθερίας· οὐ γὰρ ὑπατείας Πομπήϊου δεῖσθαι καὶ Κράσ-
σον, ἀλλὰ τυραννίδος, οὐδ' ἀρχῆς αἰτησιν, ἀλλ' ἀρπαγὴν ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων εἶναι τὰ πραττόμενα. Ταῦτα
30 δὲ καὶ λέγων οὕτω καὶ φρονῶν ὁ Κάτων μονοῦ βία προῆγεν εἰς ἀγορὰν τὸν Δομίτιον, καὶ συνίσταντο πολλοὶ πρὸς αὐτούς. Καὶ τὸ θαυμάζον οὐκ ὀλίγον ἦν, „Τί

δὴ δευτέρως οὗτοι χρήξουσιν ὑπατείας; τί δὲ πάλιν μετ' ἀλλήλων; τί δ' οὐ μεθ' ἑτέρων; πολλοὶ δ' εἰσὶν ἄνδρες ἡμῖν οὐκ ἀνάξιοι δῆπου Κράσσω καὶ Πομπητῶ συνάρα-
 χειν.“ Ἐκ τούτου δεισαντες οἱ περὶ Πομπήτων οὐδενὸς ἀπέχοντο τῶν ἀκοσμοτάτων καὶ βιαιοτάτων, ἀλλὰ πρὸς 5
 πᾶσι τοῖς ἄλλοις λόχον ὑφέντες τῷ Δομιτίῳ νυκτὸς ἔτι μετὰ τῶν ἄλλων κατερχομένῳ κτείνουσι μὲν τὸν ἀνέ-
 χοντα τὸ φῶς πρὸ αὐτοῦ, συντιτρώσκουσι δὲ πολλοὺς, ὧν ἦν καὶ Κάτων. Τρεψάμενοι δὲ καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνους ἀνηγορεύθησαν ὑπατοὶ· καὶ μετ' 10
 οὐ πολὺν χρόνον αὐθις ὅπλοις περισχόντες τὸ βῆμα καὶ τὸν Κάτωνα τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες καὶ τινὰς ὑποστάν-
 τας ἀποκτείναντες, Καίσαρι μὲν ἄλλην ἐπέδοσαν πεντα-
 ετιαν τῆς ἀρχῆς, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἐψηφίσαντο Συρίαν καὶ Ἰβηρίας συναμφοτέρας. Κληρουμένων δὲ 15
 Συρίαν ἔλαχε Κράσσος, τὰ δ' Ἰβηρικὰ Πομπητός.

XVI. Ἦν δὲ οὐκ ἀκούσιος ὁ κληρὸς ἅπασιν. Οἷ τε γὰρ πολλοὶ Πομπητῶν μὴ μακρὰν εἶναι τῆς πόλεως ἐβού-
 λοντο, καὶ Πομπητός ἐρῶν τῆς γυναικὸς αὐτόθι τὰ πολλὰ διατρίβειν ἔμελλε, Κράσσος δὲ ὑπὸ χαρᾶς εὐθύς ἐκπε- 20
 σόντι τῷ κληρῷ καταφανῆς ἦν οὐδὲν εὐτύχημα λαμπρό-
 τερον ἑαυτῷ γεγονέναι τοῦ παρόντος ἡγούμενος, ὡς μό-
 λης ἐν ἀλλοτριῶσι καὶ πολλοῖς ἡσυχίαν ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις πολλὰ κενὰ καὶ μειρακιώδη λέγειν παρ' ἡλικίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν, ἥμιστα κομπαστῆς ἢ σο- 25
 βαρὸς τῷ βίῳ γεγονώς. Τότε δ' ἐπηρμένος κομιδῇ καὶ διεφθαρμένος οὐ Συρίαν οὐδὲ Πάρθους ὄρον ἐποίητο τῆς εὐπραξίας, ἀλλ' ὡς παιδιὰν ἀποφανῶν τὰ Δουκού-
 λου πρὸς Τιγράνην καὶ Πομπητῶν πρὸς Μιθριδάτην ἄχρι Βακτριῶν καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς ἕξω θαλάσσης ἀνήγευ 30
 ἑαυτὸν ταῖς ἐλπίσι. Καίτοι τῷ γραφέντι περὶ τούτων νόμῳ Παρθικὸς πόλεμος οὐ προσῆν. Ἦιδεσαν δὲ πάν-

τες, ὅτι πρὸς τοῦτο Κράσσος ἐπτόηται· καὶ Καίσαρ ἐκ
 Γαλατίας ἔγραφεν αὐτῷ τὴν ὁρμὴν ἐπαινῶν καὶ παρο-
 ξύνων ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ δημαρχῶν Ἀτήλος
 ἐμελλε πρὸς τὴν ἔξοδον ἐναντιώσεσθαι, καὶ συνίσταντο
 5 πολλοὶ χαλεπαίνοντες, εἰ τις ἀνθρώποις οὐδὲν ἀδικου-
 σιν, ἀλλ' ἐνσπόνδοις πολεμήσων ἄπεισι, δεισας ὁ Κράσ-
 σος ἐδέηθη Πομπηίου παραγενέσθαι καὶ συμπροπέμ-
 ψαι. Μέγα γὰρ ἦν ἐκείνου τὸ πρὸς τὸν ὄχλον ἀξίωμα·
 καὶ τότε παρεσκευασμένους πολλοὺς ἐνίστασθαι καὶ κα-
 10 ταβοᾶν ὀρώμενος πρὸ αὐτοῦ φαιδρῶ βλέμματι καὶ προ-
 σάφῳ κατεπράυνεν ὁ Πομπήιος, ὥσθ' ὑπέλκειν σιωπῇ
 δι' αὐτῶν προλοῦσιν. Ὁ δ' Ἀτήλος ἀπαντήσας πρῶτον 55
 μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκάλυε καὶ διεμαρτύρετο μὴ βαδίζειν,
 ἔπειτα τὸν ὑπηρέτην ἐκέλευεν ἀπάμενον τοῦ σώματος
 15 κατέχειν. Ἄλλων δὲ δημάρχων οὐκ ἐόντων, ὁ μὲν ὑπη-
 ρέτης ἀφῆκε τὸν Κράσσον, ὁ δ' Ἀτήλος προδραμῶν ἐπὶ
 τὴν πύλην ἔθηκεν ἐσχαρίδα καιομένην, καὶ τοῦ Κράσ-
 σου γενομένου κατ' αὐτὴν ἐπιθυμιῶν καὶ κατασπένδων
 ἀρὰς ἐπηρᾶτο δεινὰς μὲν αὐτὰς καὶ φρικώδεις, δεινοὺς
 20 δὲ τινὰς θεοὺς καὶ ἀλλοκότους ἐπ' αὐταῖς καλῶν καὶ
 ὀνομάζων. Ταύτας φασὶ Ῥωμαῖοι τὰς ἀρὰς ἀποθέτους
 καὶ παλαιὰς τοιαύτην ἔχειν δύναμιν, ὡς περιφυγεῖν
 μηδένα τῶν ἐνσχεθέντων αὐταῖς, κακῶς δὲ πράσσειν καὶ
 τὸν χρησάμενον, ὅθεν οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτὰς οὐδ'
 25 ὑπὸ πολλῶν ἀρᾶσθαι. Καὶ τότε οὖν ἐμέμφοντο τὸν
 Ἀτήλιον, εἰ δι' ἦν ἐχαλέπαινε τῷ Κράσσῳ πόλιν, εἰς αὐ-
 τὴν ἀρὰς ἀφῆκε καὶ δεισιδαιμονίαν τοσαύτην.

XVII. Ὁ δὲ Κράσσος εἰς Βρεντέσιον ἦλθεν. Ἐτι δ'
 ἀστατούσης χειμῶσι τῆς θαλάσσης οὐ περιέμεινεν, ἀλλ'
 30 ἀνήχθη καὶ συχνὰ τῶν πλοίων ἀπέβαλε, τὴν δ' ἄλλην
 ἀναλαβὼν δύναμιν ἠπέλιγετο περὶ διὰ Γαλατίας. Εὐ-
 ρῶν δὲ τὸν βασιλέα Δηλιόταρον πάννυ μὲν ὄντα γηραιὸν

ἦδη, κτιζόντα δὲ νέαν πόλιν, ἐπέσκωψεν εἰπών· „Ὁ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὄρας οἰκοδομεῖν ἄρχη.“ Γελάσας δ' ὁ Γαλάτης· „Ἄλλ' οὐδ' αὐτός“ εἶπεν „ὦ αὐτόκρατορ, ὡς ὄρω, πρωὶ λίαν ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνεις.“ Ἦν δ' ὁ Κράσσος ἐξήκοντα μὲν ἔτη παραλλάτων, πρεσβύτερος 5 δὲ τὴν ὄψιν ἢ καθ' ἡλικίαν. Ἀφικόμενον δ' αὐτὸν ἐδέξατο τὰ πράγματα τῆς ἐλπίδος ἀξίως τὸ πρῶτον. Καὶ γὰρ ἐξευξε φραδίως τὸν Εὐφράτην καὶ διήγαγε τὸν στρατὸν ἀσφαλῶς, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ κατέσχεν ἐκουσίως προσθεμένας. Ἐν μιᾷ δ', ἧς Ἀπολλώ-10 νιος ἐτυράννει, στρατιωτῶν ἑκατὸν ἀναιρεθέντων ἐπαγαγὼν τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ κρατήσας διήρπασε τὰ χρήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπέδοτο· Ζηνοδοσίαν ἐκάλουν τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες. Ἐπὶ ταύτης ἀλούσης δεξιόμενος αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθῆναι 15 πολλὴν ὄφλεν αἰσχύνην, καὶ ταπεινὸς ἐφάνη καὶ περὶ τὰ μείζονα δύσελπις οὕτω πλεονέκτημα μικρὸν ἠγαπηκός. Ἐρβαλῶν δὲ φρουρὰς ταῖς προσκεχωρηκυῖαις πόλεσιν, ὧν ἀριθμὸς ἦν ἑπτακισχίλιοι πεζοί, χίλιοι δ' ἵπ-20 πεις, ἀνεχώρησεν αὐτὸς ἐν Συρίᾳ διαχειμάσων καὶ δεξόμενος αὐτόθι τὸν υἱὸν ἦκοντα παρὰ Καίσαρος ἐκ Γαλατίας αὐτὸν τε κεκοσμημένον ἀριστείοις καὶ χιλίους ἵπκεις ἐπιλέκτους ἄγοντα. Τοῦτο πρῶτον ἁμαρτεῖν ἔδο-25 ξεν ὁ Κράσσος μετὰ γε τὴν στρατείαν αὐτὴν μέγιστον ἁμαρτήμα τῶν γενομένων, ὅτι πρόσω χωρεῖν θέον ἔχε-30 σθαί τε Βαβυλωνίους καὶ Σελευκείας, δυσμενῶν ἀεὶ Πάρθοις πόλεων, χρόνον ἐνέδωκε τοῖς πολεμίοις παρασκευῆς. Ἐπειτα τὰς ἐν Συρίᾳ διατριβὰς ἠτιῶντο χρηματιστικὰς μᾶλλον οὔσας ἢ στρατηγικάς· οὐ γὰρ ὄπλων ἀριθμὸν ἐξετάζων οὐδὲ γυμνασιῶν ποιούμενος ἀμίλλας, 30 ἀλλὰ προσόδους πόλεων ἐκλογιζόμενος καὶ τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἱεραπόλει θεοῦ σταθμοῖς καὶ τρυτάναις μεταχει-

ριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπιγράφων δὲ καὶ δήμοις καὶ δυνάσταις στρατιωτῶν καταλόγους, εἴτ' ἀνιείς ἀργύριον διδόντας, ἠδόξει καὶ κατεφρονεῖτο τούτοις. Γίνε-
 5 οὖν δὲ πρῶτον αὐτῷ σημεῖον ἀπὸ τῆς θεοῦ ταύτης, ἦν οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύ-
 σιν νομίζουσι καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν. Ἐξιόντων γὰρ ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶ-
 10 τος ἐσφάλη κατὰ τὰς πύλας ὁ νεανίας Κράσσος, εἴτ' ἐπ' αὐτῷ περιπεσὼν ὁ πρεσβύτερος.

XVIII. Ἦδη δὲ τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμαδίων συν-
 αθροίζοντος αὐτοῦ πρέσβεις ἀφίκοντο παρ' Ἀρσάκου
 βραχύν τινα λόγον κομίζοντες. Ἔφασαν γὰρ, εἰ μὲν
 15 ὑπὸ Ῥωμαίων ὁ στρατὸς ἀπέσταλται, πόλεμον ἄσπον-
 δον εἶναι καὶ ἀδιάλλακτον, εἰ δὲ τῆς πατρίδος ἀκούσης,
 ὡς πυνθάνονται, Κράσσος ἰδίῳν ἕνεκα κερδῶν ὄπλα
 Πάρθοις ἐπενήνοχε καὶ χώραν κατέλληφε, μετριάξειν
 Ἀρσάκην καὶ τὸ μὲν Κράσσου γῆρας οἰκτεῖρειν, ἀφιέναι
 δὲ Ῥωμαίοις τοὺς ἄνδρας, οὓς ἔχει φρουρομένους μάλ-
 20 λον ἢ φρουροῦντας. Πρὸς ταῦτα Κράσσου κομπάσαν-
 τος, ὡς ἐν Σελευκείᾳ δώσει τὰς ἀποκρίσεις, γελάσας ὁ
 πρεσβύτατος τῶν πρέσβειων Οὐαγίσσης καὶ τῆς χειρὸς
 ὑπτίας δείξας τὸ μέσον „Ἐντεῦθεν“ εἶπεν „ὦ Κράσσε,
 φύσσονται τρίχες πρότερον ἢ σὺ ὄψει Σελεύκειαν.“
 25 Οὗτοι μὲν οὖν ἀπήλαννον ὡς βασιλέα Ἰρῶθην πολε-
 μητέα φράσσοντες, ἐκ δὲ τῶν πόλεων, ἃς ἐφρούρουν
 Ῥωμαῖοι τῆς Μεσοποταμίας, παραβόλως τινὲς διεκπε-
 σόντες ἄξια φροντίδων ἀνήγγελλον, αὐτόπται μὲν γεγο-
 νότες τοῦ τε πλήθους τῶν πολεμίων καὶ τῶν ἀγώνων,
 30 ἃν ἠγωνίσαντο προσμαχόμενοι ταῖς πόλεσιν, οἷα δὲ φι-
 λει πάντα πρὸς τὸ δεινότερον ἐξαγγέλλοντες, ὡς ἄφυ-
 κτοι μὲν οἱ ἄνδρες διώκοντες, ἄληπτοι δὲ φεύγοντες,

βέλη δὲ πτηνὰ προθέοντα τῆς ὄψεως καὶ πρὶν ὀφθῆναι τὸν βάλλοντα χωροῦντα διὰ τοῦ προστυχόντος, τῶν δὲ καταφράκτων ὄπλα τὰ μὲν διὰ παντὸς ᾤθεισθαι, τὰ δὲ πρὸς μηδὲν ἐνδιδόναι πεποιημένα. Ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἀκουόντων τὸ θράσος ὑπέπιπτε. Πειπεισμένοι 5 γὰρ οὐδὲν Ἀρμενίων διαφέρειν Πάρθους οὐδὲ Καππαδοκῶν, οὓς ἄγων καὶ φέρων Λούκουλλος ἀπέειπε, καὶ τοῦ πολέμου τὸ χαλεπώτατον ἠγούμενοι μακρὰν ὁδὸν ἔσεσθαι καὶ δίωξιν ἀνθρώπων εἰς χεῖρας οὐκ ἀφιζομένων, παρ' ἐλπίδας ἀγῶνα καὶ κίνδυνον μέγαν προσεδό- 10 κων, ὥστε καὶ τῶν ἐν τέλει τινὰς οἰεσθαι δεῖν ἐπισχόντα τὸν Κράσσον ἀνδρὶς ὑπὲρ τῶν ὄλων γνώμην προθέσθαι. Τούτων ἦν Κάσσιος ὁ ταμίης. Ἑσυχῆ δὲ παρεδήλου καὶ οἱ μάντις, ὡς αἰεὶ πονηρὰ σημεῖα καὶ δυσέκδυντα προφαίνοιτο τῷ Κράσσῳ διὰ τῶν Ἰερῶν. Ἄλλ' οὔτε τού- 15 τοις προσείχεν οὔτε τοῖς ἑτερόν τι πλὴν ἐπέλεγσθαι παραινούσιν.

XIX. Οὐχ ἥμισυ δ' αὐτὸν Ἀρταβάξης ὁ Ἀρμενίων βασιλεὺς ἐπέφρωσεν· ἦλθε γὰρ εἰς τὸ στρατόπεδον μεθ' ἑξακισχιλίων ἰππέων. Καὶ οὔτοι μὲν ἐλέγοντο φύλακες 20 καὶ προπομποὶ βασιλέως· ἑτέρους δὲ μυρρίους ὑπισχνετο καταφράκτους καὶ τρισμυρρίους πεζοὺς οἰκοστίτους. Ἐπειθε δὲ Κράσσον ἐμβαλεῖν δι' Ἀρμενίας εἰς τὴν Παρθίαν· οὐ γὰρ μόνον ἐν ἀφθόνοις διάξειν τὴν στρατιάν αὐτοῦ παρέχοντος, ἀλλὰ καὶ πορεύσεσθαι δι' 25 ἀσφαλείας, ὄρη πολλὰ καὶ λόφους συνεχεῖς καὶ χωρία δύσιππα πρὸς τὴν ἰππον, ἢ μόνη Πάρθων ἀλκή, προβαλλόμενον. Ὁ δὲ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς βοηθείας μετρίως ἠγάπησε, βαδιεῖσθαι δ' ἔφη διὰ Μεσοποταμίας, ὅπου πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Πρω- 30 μαίων ἀνδρας ἀπέλιπεν. Ὁ μὲν οὖν Ἀρμένιος ἐπὶ τούτοις ἀπήλαυνε. Τῷ δὲ Κράσσῳ διαβιβάζοντι τὴν στρα

τιάν κατὰ τὸ Ζεῦγμα. πολλὰ μὲν ὑπερφυνεῖς βρονταὶ
 περιερρήγνυντο, πολλὰ δὲ κατήστραπτεν ἐναντία τῷ
 στρατῷ, πνεῦμα δὲ νέφει καὶ κρηστῆρι μεμιγμένον
 ἐρεῖσαν αὐτοῦ κατὰ τῆς σχεδίας ἀνέρρηξε πολλὰ καὶ
 5 συνέτριψεν. Ἐβλήθη δὲ καὶ κεραυνοῖς δυσὶν ὁ χῶρος,
 οὗ στρατοπεδεύειν ἐμελλεν. Ἴπκος δὲ τῶν στρατηγικῶν
 ἐπιφανῶς κεκοσμημένος βία συνεπισπάσας τὸν ἠνίοχον
 εἰς τὸ ρεῖθρον ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. Λέγεται δὲ καὶ
 τῶν αἰετῶν ὁ πρῶτος ἀρθεῖς ἀπὸ ταυτομάτου μεταστρα- 555
 10 φῆναι. Πρὸς δὲ τούτοις συνέπεσε μετὰ τὴν διάβασιν
 μετρομένοις τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις πρῶτα πάν-
 των δοθῆναι φακούς καὶ ἄλας, ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι
 πένδιμα καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν, αὐτοῦ τε Κράσ-
 σου δημηγοροῦντος ἐξέπεσε φωνὴ δεινῶς συγχέασα τὸν
 15 στρατόν. Ἐφη γὰρ τὸ ζεῦγμα τοῦ ποταμοῦ διαλύειν
 ὅπως μηδεὶς αὐτῶν ἐπανεῖλθη. Καὶ δέον, ὡς ἦσθετο τοῦ
 ῥήματος τὴν ἀτοπίαν, ἀναλαβεῖν καὶ διασαφῆσαι πρὸς
 τοὺς ἀποδειλιῶντας τὸ εἰρημένον, ἠμέλησεν ὑπὸ αὐθα-
 20 δείας. Τέλος δὲ τὸν εἰδισμένον καθαρμὸν ἐσφαγιάζετο,
 καὶ τὰ σπλάγχνα τοῦ μάντεως αὐτῷ προσδόντος ἐξέ-
 βαλε τῶν χειρῶν· ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα δυσχεραίνοντας
 ἰδὼν τοὺς παρόντας ἐμειδίασε καὶ, „Τοιοῦτον“ ἔφη
 „τὸ γῆρας· ἀλλὰ τῶν γε ὄπλων οὐδὲν ἂν ἐκφύγοι τὰς
 χεῖρας.“

25 XX. Ἐκ τούτου παρὰ τὸν ποταμὸν ἐξήλαυνεν ἑπτὰ
 μὲν ἔχων ὀπλιτῶν τάγματα καὶ τετρακισχιλίων ὀλίγον
 ἀποδέοντας ἱππεῖς, ψιλούς δὲ τοῖς ἱππεῦσι παραπλη-
 σίους. Τῶν δὲ προδρόμων τινὲς ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπανε-
 30 θόντες ἠγγελλον ἀνθρώπων μὲν ἐρημον εἶναι τὴν χῶ-
 ραν, ἱππων δ' ἐντετυχηκέναι πολλῶν ἰχθεσιν ὅλον ἐκ
 μεταβολῆς ὀπίσω διωκομένων. Ὅθεν αὐτός τε Κράσ-
 σος ἔτι μᾶλλον εὐέλπις ἦν, καὶ τοῖς στρατιώταις παντά-

πασι τῶν Πάρθων παρέσθη καταφρονεῖν, ὡς οὐκ ἀφι-
 ζομένων εἰς χεῖρας. Ὅμως δ' οἱ περὶ Κράσσιον αὐθις
 διελέγοντο τῷ Κράσσῳ, καὶ παρήνουν μάλιστα μὲν ἐν
 πόλει τινὶ τῶν φρουρουμένων ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν,
 ἄχρι οὗ τι πύθεται περὶ τῶν πολεμίων βέβαιον, εἰ δὲ ὅ-
 μῃ, χωρεῖν ἐπὶ Σιλευκείας παρὰ τὸν ποταμόν· εὐπο-
 ρίαν γὰρ τὰ σιτηγὰ τῆς ἀγορᾶς παρέξειν ἅμα συγκατα-
 ροντα πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ φύλακα τοῦ μὴ κυκλω-
 θῆναι τὸν ποταμὸν ἔχοντας ἀπ' ἴσης ἀεὶ πρὸς ἐναντίους
 μάχεσθαι τοὺς πολεμίους.

10

XXI. Ταῦτα τοῦ Κράσσου διασκοποῦντος ἔτι καὶ
 βουλευομένου παραγίνεται φύλαρχος Ἀράβων, Ἀριά-
 μνης ὄνομα, δολερὸς καὶ καλίμβολος ἀνὴρ καὶ πάντων,
 ὅσα συνήνεγκεν εἰς ὄλεθρον ἢ τύχη κακὰ, μέγιστον αὐ-
 τοῖς καὶ τελειότατον γεγόμενον· τοῦτον δ' ἤδεσαν ἐνιοὶ 1
 τῶν Πομπηϊῶν συνεστρατευμένων ἀπολαύσαντά τι τῆς
 ἐκείνου φιλανθρωπίας καὶ δόξαντα φιλορρώμαιον εἶ-
 ναι· τότε δ' ὑφείτο τῷ Κράσσῳ μετὰ γνώμης τῶν βασι-
 λέως στρατηγῶν, εἰ δύναίτο παρατρέψας αὐτὸν ἀπω-
 τάτω τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ὑπωρειῶν εἰς πεδίον ἐκβα- 20
 λεῖν ἄχανές καὶ περιελαυνόμενον. Πάντα γὰρ διανο-
 οῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ στόμα προσφέρεσθαι Ῥωμαίοις.
 Ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Κράσσον ὁ βάρβαρος (ἦν δὲ καὶ
 πιθανὸς εἰπεῖν) Πομπηϊῶν μὲν ὡς εὐεργέτην ἐπήνει,
 Κράσσον δὲ τῆς δυνάμεως μακαρίσας ἐμέμφετο τῆς δια- 25
 τριβῆς μέλλοντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὥσπερ ὄπλων
 αὐτῷ δεῆσον, οὐ χειρῶν οὐδὲ ποδῶν τῶν ταχίστων ἐπ'
 ἀνθρώπους, οἱ πάλοι ζητοῦσιν ἀρπάσαντες τὰ τιμιώ-
 τατα τῶν χρημάτων καὶ σωματίων εἰς Σκύθας ἢ Ἵνδα-
 νοὺς ἀναπτέσθαι. „Καίτοι μάχεσθαι μέλλοντας“ ἔφη 30
 „σπεύδειν ἔδει, πρὶν ἅπασαν ἐν ταύτῳ γενέσθαι τὴν
 δύναμιν ἀναθαρσῆσαντος βασιλέως· ἐπεὶ νῦν γε Σου-

ρήνας ὑμῖν προβέβληται καὶ Σιλλάκης ἐφ' αὐτοὺς ἀνα-
 δεξάμενοι τὴν δῖωξιν, ὁ δ' οὐδαμῆ φανερός ἐστι. “
 Ταῦτα δὲ ἦν ψευδῆ πάντα. Διχῆ γὰρ εὐθύς Ἑρωδῆς
 διελὼν τὴν δύναμιν αὐτὸς μὲν Ἀρμενίαν ἐπόρθητι τιν-
 5 νύμενος Ἀρταουάσθην, Σουρήναν δ' ἀφῆκεν ἐπὶ Ῥω-
 μαίους, οὐχ ὑπερφροσύνη χρώμενος, ὡς ἐνοιό φασιν·
 οὐ γὰρ ἦν τοῦ αὐτοῦ Κράσσον μὲν ἀπαξιοῦν ἀνταγωνι-
 στήν, ἄνδρα Ῥωμαίων πρῶτον, Ἀρταουάσθη δὲ προσπο- 556
 λεμεῖν καὶ ταῖς Ἀρμενίων ἐπιόντα κώμας ἐξαιρεῖν,
 10 ἀλλὰ καὶ πάννυ δοκεῖ καταδείσας τὸν κίνδυνον αὐτὸς
 μὲν ἐφεδρεύειν καὶ καταδοκεῖν τὸ μέλλον, Σουρήναν
 δὲ προκαθεῖναι πειρασόμενον μάχης καὶ περιέλεγοντα
 τοὺς πολεμίους. Οὐδὲ γὰρ ἦν τῶν τυχόντων ὁ Σουρή-
 νας, ἀλλὰ πλούτῳ μὲν καὶ γένει καὶ δόξῃ μετὰ βασιλέα
 15 δεύτερος, ἀνδρεία δὲ καὶ δεινότητι τῶν καθ' αὐτὸν ἐν
 Πάρθοις πρῶτος, ἔτι δὲ μεγέθει καὶ κάλλει σώματος ὡς
 οὐδεὶς ἕτερος. Ἐξήλανε δὲ καθ' ἑαυτὸν αἰεὶ χιλιαις
 σκευοφορούμενος καμήλοις, καὶ διακοσίας ἀπήνας ἐπή-
 γετο παλλακίδων, ἵππεῖς δὲ κατάφρακτοι χίλιοι, πλείο-
 20 νες δὲ τῶν κούφων παρέπεμπον, εἶχε δὲ τοὺς σύμπαν-
 τας ἵππεῖς ὁμοῦ πελάτας τε καὶ δούλους μυρῶν οὐκ
 ἀποδέοντας. Κατὰ γένος μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο βα-
 σιλεῖ γενομένῳ Πάρθων ἐπιτιθέναι τὸ διάδημα πρῶτος,
 Ἑρωδῆν δὲ τοῦτον αὐτὸν ἐξεληλαμένον εἰς Πάρθους
 25 κατήγαγε, καὶ Σελεύκειαν αὐτῷ τὴν μεγάλην εἶλε πρῶ-
 τος ἐπιβὰς τοῦ τείχους καὶ τρεψάμενος ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς
 ἀντιστάοντας. Οὐπω δὲ γεγονῶς ἔτη τριάκοντα κατ'
 ἐκείνον τὸν χρόνον εὐβουλίας καὶ συνέσεως δόξαν εἶχε
 30 μέγιστην, οἷς οὐχ ἦμιστα καὶ τὸν Κράσσον ἐσφηλε, διὰ
 θάρσος καὶ φρόνημα πρῶτον, εἶτα ὑπὸ δέους καὶ συμ-
 φορῶν ταῖς ἀπάταις εὐχείρωτον γενόμενον.

XXII. Τότε οὖν ὁ βάρβαρος, ὡς ἐπεισεν αὐτόν, ἀπο-

σπάσας τοῦ ποταμοῦ διὰ μέσων ἤγε τῶν πεδίων ὁδὸν
 ἐπιεικῆ καὶ κούφην τὸ πρῶτον, εἶτα μοχθηράν, ἄμμου
 βαθείας ὑποδεχομένης καὶ πεδίων ἀδένδρων καὶ ἀνύ-
 δρων καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδαμῆ πέρας ἐφικτὸν αἰσθησεῖ
 παυομένων, ὥστε μὴ μόνον δίψει καὶ χαλεπότητι τῆς 5
 πορείας ἀπαγορεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἀπαρα-
 μύθητον ἀδυμίαν παρέχειν οὐ φυτὸν ὀρώσιν, οὐ ρεί-
 θρον, οὐ προβολὴν ὄρους καθιέντος, οὐ πόναν διαβλα-
 σιάνουσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς πελάγιόν τι χεῦμα θινῶν τι-
 νων ἐρήμων περιεχόντων τὸν στρατόν. Ἦν μὲν οὖν καὶ 10
 ἀπὸ τούτων ὁ δόλος ὑποπτος· ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ Ἀρτα-
 ουάσδου τοῦ Ἀρμενίου παρῆσαν ἄγγελοι φράζοντες, ὡς
 πολλῶ συνέχοιτο πολέμῳ ὀνέντος ἐπ' αὐτὸν Ἰρῶδου,
 καὶ πέμπειν μὲν ἐκείνῳ βοήθειαν οὐ δύναται, παραινεῖ
 δὲ Κράσσω μάλιστα μὲν ἐκεῖ τραπέσθαι καὶ γενόμενον 15
 μετ' Ἀρμενίων ὁμοῦ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Ἰρῶδην,
 εἰ δὲ μὴ, πορεύεσθαι καὶ στρατοπεδεύειν αἰετὰ τὰ ἱππά-
 σιμα φεύγοντα καὶ προσχωροῦντα τοῖς ὄρεινοις, Κράσ-
 σος μὲν οὐδὲν ἀντιγράψας ὑπ' ὀργῆς καὶ σκαιότητος
 ἀπεκρίνατο νῦν μὲν Ἀρμενίοις μὴ σχολάζειν, αὐτίς δ' 20
 ἀφίξεσθαι δίκην ἐπιθήσων Ἀρταουάσδῃ τῆς προδοσίας.
 Οἱ δὲ περὶ Κάσσιον αὐτίς ἠγανάκτου, καὶ Κράσσον μὲν
 ἀχθόμενον αὐτοῖς ἐπαύσαντο νουθετοῦντες, ἰδίᾳ δὲ τὸν
 βάρβαρον ἐλοιδόρου· „Τίς σε δαίμων πονηρός, ὃ κά-
 κιστε ἀνθρώπων, ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ φαρμάκοις 25
 καὶ γοητείαις ἐπεισας Κράσσον εἰς ἐρημίαν ἀχανῆ καὶ
 βύθιον ἐκχέαντα τὴν στρατιάν ὁδὸν ὀδεύειν Νομάδι λη-
 στάρχῃ μᾶλλον ἢ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι προσήκουσαν;“
 Ὁ δὲ βάρβαρος ἀνὴρ ὦν ποικίλος ἐκείνους μὲν ὑποπί-
 πτων ἐθάρρυνε καὶ παρεκάλει μικρὸν ἔτι καρτερῆσαι, 30
 τοὺς δὲ στρατιώτας ἅμα συμπαραθέων καὶ παραβοηθῶν
 ἐπέσκωπτε μετὰ γέλωτος· „Ἰμεῖς δὲ διὰ Καμπανίας

ὀδεύειν οἰεσθε κρήνας καὶ νάματα καὶ σκιὰς καὶ λου-
 τρὰ δηλαδὴ καὶ πανδοκεία ποθοῦντες; οὐ μέμνησθε δὲ
 τὴν Ἀράβων διεξιόντες καὶ Ἀσσυρίων μεθορίαν;“
 Οὕτω μὲν ὁ βάρβαρος διεπαιδαγώγησε τοὺς Ῥωμαί-
 5 οὺς, καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι φανερὸς ἑξακατῶν ἀφίππευ-
 σεν, οὐ λαθὼν τὸν Κράσσον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πείσας, ὡς 557
 ὑπεργάσεται καὶ διαταράξει τὰ τῶν πολεμίων.

XXIII. Λέγεται δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸν Κράσσον
 οὐχ ὥσπερ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγοῖς ἐν φοινικίδι
 10 προσελθεῖν, ἀλλ’ ἐν ἱματίῳ μέλανι, καὶ τοῦτο μὲν εὐ-
 θὺς ἀλλάξαι προνοήσαντα, τῶν δὲ σημαιῶν ἐνίας μόλις
 ὥσπερ πεπηγυίας πολλὰ παθόντας ἀνελεσθαι τοὺς φέ-
 ροντας. Ὡν ὁ Κράσσος καταγελαῶν ἐπετάχυνε τὴν πο-
 ρεῖαν, προσβιαζόμενος ἀκολουθεῖν τὴν φάλαγγα τοῖς
 15 ἱππεῦσι, πρὶν γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ κατασκοπὴν ἀποσταλέν-
 των ὀλίγοι προσπελάσαντες ἀπήγγειλαν ἀπολωλέναι
 τοὺς ἄλλους ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτοὺς δὲ μόλις ἐκ-
 φυγεῖν, ἐπιέναι δὲ μαχομένους πλήθει πολλῶ καὶ
 θάρσει τοὺς ἄνδρας. Ἄπαντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν,
 20 ὁ δὲ Κράσσος ἐξεπλάγη παντάπασι καὶ διὰ σπουδῆς οὐ
 πάνυ καθεστηκῶς παρέταττε, πρῶτον μὲν, ὡς οἱ περὶ
 Κάσσιον ἤξιουν, ἀραιὰν τὴν φάλαγγα τῶν ὀπλιτῶν
 ἐπὶ πλείστον ἀνάγων τοῦ πεδίου πρὸς τὰς κυκλώσεις,
 τοὺς δ’ ἱππεὺς διανεμῶν τοῖς κέρασιν· ἔπειτα μετέδοξε,
 25 καὶ συναγαγὼν ἀμφίστομον ἐποίησε καὶ βαθὺ πλινθίον
 ἐν δώδεκα σπείραις προσερχομένης τῶν πλευρῶν ἐκά-
 στης. Παρὰ δὲ σπείραν ἔλην ἱππέων ἔταξεν, ὡς μηδὲν
 ἔχοι μέρος ἐνδεῆς ἱππικῆς βοήθειας, ἀλλὰ πανταχόθεν
 ὁμαλῶς προσφέροίτο πεφραγμένος. Τῶν δὲ κεράτων τὸ
 30 μὲν Κασσίῳ, τὸ δὲ τῷ νέῳ Κράσσῳ παρέδωκεν, αὐτὸς
 δ’ εἰς μέσον κατέστη. Καὶ προάγοντες οὕτως ἐπὶ γέ-
 θρον ἦλθον ὃ καλεῖται Βάλισσος, οὐ πολὺ μὲν ἄλλως

οὐδὲ ἄφθονον, ἀσμένοις δὲ τότε τοῖς στρατιώταις φάνεν ἐν ἀνύμφῳ καὶ καύματι καὶ παρὰ τὴν ἄλλην ἐπίκουον καὶ ἄνυδρον πορείαν. Οἱ μὲν οὖν πλείστοι τῶν ἡγεμόνων φόντο δεῖν ἐνταῦθα καταυλισαμένους καὶ νυκτερεύσαντας καὶ πυθομένους, ἐφ' ὅσον οἶόν τε, πλήθος 5 καὶ τάξιν τῶν πολεμίων, ἅμ' ἡμέρα χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. Κράσσος δὲ τῷ παιδί καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἱππεῦσιν ἐγκελευόμενοις ἄγειν καὶ συνάπτειν ἐπαρθεῖς ἐκέλευσεν ἐστῶτας ἐν τάξει φαγεῖν καὶ πιεῖν τοὺς δεομένους. Καὶ πρὶν ἢ τοῦτο διὰ πάντων γενέσθαι καλῶς, ἦγεν οὐ 10 σχέδην οὐδ' ὡς ἐπὶ μάχην διαναπαύων, ἀλλ' ὄξεϊα καὶ συντόνῳ χρώμενος τῇ πορείᾳ μέχρι οὐ κατώφθησαν οἱ πολέμοι, παρὰ δόξαν οὔτε πολλοὶ φανέντες οὔτε σοβαροὶ τοῖς Ῥωμαίοις. Τὸ μὲν γὰρ πλήθος ὑπέστειλε τοῖς προτάκτοις Σουρήνας, τὴν δὲ λαμπρότητα κατέκρυβε τῶν 15 ὅπλων ἱμάτια καὶ διφθέρας προδισχεσθαι κελεύσας. Ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ σημεῖον ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλαντο φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν οὐδὲ σάλπιγγιν ἐποτρύνουσι ἑαυτοὺς εἰς μάχην, ἀλλὰ 20 ρόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιτείναντες ἡχείοις χαλκοῖς ἅμα πολλαχόθεν ἐπιδουκουῖσι, τὰ δὲ φθέγγεται βύθιόν τι καὶ δεινόν, ὠρυγῆ θηριώδει καὶ τραχύτητι βροντῆς μεμιγμένον, εὖ πως συνεωρακότες, ὅτι τῶν αἰσθητηρίων ἀκοή ταρακτικώτατόν ἐστι τῆς ψυχῆς καὶ 25 τὰ περὶ ταύτην πάθη τάχιστα κινεῖ καὶ μάλιστα ἐξίστησι τὴν διάνοιαν.

XXIV. Ἐκπεκληγμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸν ἦγον ἐξαίφνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὅπλων καταβα-
 λόντες ὠφθησαν αὐτοὶ τε φλογοειδεῖς κράνεσι καὶ θά- 30
 ραξι, τοῦ Μαργιανοῦ σιδήρου στίλβοντος ὄξυν καὶ περι-
 λαμπές, οἳ θ' ἱπποὶ κατακεφραγμένοι χαλκοῖς καὶ σιδη-

ροῖς σκεπάσασιν, ὁ δὲ Σουρήνας μέγιστος καὶ κάλ-
 λιστος αὐτός, τῇ δὲ κατ' ἀνδρείαν δόξῃ τὴν θηλύτητα
 τοῦ κάλλους οὐκ εἰκώς, ἀλλὰ Μηδικώτερον ἐσκενα-
 σμένος ἐντρίμμασι προσώπου καὶ κόμης διακρίσει, τῶν
 5 ἄλλων Πάρθων ἐτι Σκυθικῶς ἐπὶ τὸ φοβερὸν τῶν ἀνα-558
 σίλλων κομῶντων. Καὶ πρῶτον μὲν διεννοοῦντο τοῖς
 κοντοῖς εἰσελαύνοντες ὠθεῖν καὶ βιάζεσθαι τοὺς προ-
 τάκτους· ὡς δ' ἐώρων τό τε βᾶθος τοῦ συνασπισμοῦ
 καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸ μόνιμον καὶ παρεστηκός, ἀνῆγον
 10 ὀπίσω καὶ σκίδνασθαι δοκοῦντες ἅμα καὶ διαλύειν τὴν
 τάξιν ἐλάνθανον ἐν κύκλῳ περιβάλλοντες τὸ πλινθίου
 αὐτῶν. Κράσσου δὲ τοὺς ψιλοὺς ἐκδραμεῖν κελεύσαν-
 τος οὗτοι μὲν οὐ πολὺ προῆλθον, ἀλλὰ πολλοῖς τοξεύ-
 15 μασιν ἐντυχόντες ταχὺ καὶ συμπαρέντες αὐθις ἐνε-
 δύνοντο τοῖς ὀκλίταις, καὶ παρεῖχον ἀκοσμίας ἀρχὴν καὶ
 δέους ὀρῶσι τὸν τόνον τῶν ὀιστῶν καὶ τὴν φώμην ὄπλα
 τε φηγνύντων καὶ διὰ παντὸς φερομένων ὁμοίως ἀντι-
 τύπου καὶ μαλακοῦ στεγᾶσματος. Οἱ δὲ Πάρθοι δια-
 στάντες ἐκ μήκους ἤρξαντο τοξεύειν ἅμα πανταχόθεν,
 20 οὐ τὴν ἀκριβῆ τοξείαν (ἡ γὰρ συνέχεια καὶ πυκνότης
 τῶν Ῥωμαίων οὐδὲ τῷ βουλομένῳ διαμαρτάνειν ἀνδρὸς
 παρεῖχεν), εὐτόνους δὲ τὰς πληγὰς καὶ βιαίους διδόντες
 ἀπὸ τόξων κραταιῶν καὶ μεγάλων καὶ τῇ σκολιότητι τῆς
 25 καμπῆς ἠναγκασμένον τὸ βέλος ἀποστελλόντων. Ἦν
 οὖν αὐτόθεν ἤδη μοχθηρὰ τὰ Ῥωμαίων· καὶ γὰρ μέ-
 νοντες ἐν τάξει συνετιτρώσκοντο, καὶ χωρεῖν ὁμόσε πει-
 ρώμενοι τοῦ μὲν ποιεῖν ἴσον ἀπειχον, ὁμοίως δ' ἐπασχον.
 Ἐπέφευγον γὰρ ἅμα βάλλοντες οἱ Πάρθοι, καὶ τοῦτο
 30 κράτιστα ποιοῦσι μετὰ Σκύθας· καὶ σοφώτατόν ἐστιν
 ἀμυνομένους ἐτι σώζεσθαι καὶ τῆς φυγῆς ἀφαιρεῖν τὸ
 αἰσχρόν.

XXV. Ἄχρι μὲν οὖν ἤλπιζον αὐτοὺς ἐκχεαμένους

τὰ βέλη σήσεσθαι μάχης ἢ συνάψειν εἰς χεῖρας ἑκα-
 τέρου· ὡς δ' ἔγνωσαν, ὅτι πολλοὶ κάμηλοι παρεστᾶσι
 τοξευμάτων πλήρεις, ἀφ' ὧν περιελάνοντες οἱ πρῶτοι
 λαμβάνουσιν, οὐδὲν πέρας ὄρων ὁ Κράσσος ἠθύμει, καὶ
 σκοπεῖν ἐκέλευεν, ἀγγέλους πέμπας πρὸς τὸν υἱόν, ὅπως 5
 προσμῖξαι βιάσεται τοῖς ἐναντίοις πρὶν ἢ κυκλωθῆναι·
 μάλιστα γὰρ ἐκείνῳ προσέπιπτον καὶ περιῖπτενον τὸ
 κέρας ὡς κατὰ νότου γεννησόμενοι. Λαβὼν οὖν ὁ νεα-
 νίας ἵππεῖς τε χιλίους τριακοσίους, ὧν οἱ χίλιοι παρὰ
 Καίσαρος ἦσαν, καὶ τοξότας πεντακοσίους καὶ τῶν ἐγ- 10
 γιστα θυρεοφόρων ὀκτὼ σπείρας συνήγαγεν εἰς ἐμβο-
 λήν. Τῶν δὲ Πάρθων οἱ περιελάνοντες, εἴτε τέλμασιν
 ἐντυχόντες, ὡς ἐνιοὶ φασιν, εἴτε λαβεῖν τὸν Κράσσον
 ἀπωτάτω τοῦ πατρὸς στρατηγοῦντες, ὀπίσω στρέψαντες
 ἐδίωκον. Ὁ δὲ βοήσας, ὡς οὐ μένουσιν οἱ ἄνδρες, 15
 ἤλαννε, καὶ σὺν αὐτῷ Κηνσωρῖνός τε καὶ Μεγάβακχος,
 ὁ μὲν εὐψυχία καὶ φώμη διαφέρων, Κηνσωρῖνος δὲ
 βουλευτικὸν ἔχων ἀξίωμα καὶ δεινὸς εἶπειν, ἑταῖροι δὲ
 Κράσσου καὶ παραπλήσιοι καθ' ἡλικίαν. Ἐπισπομένων
 δὲ τῶν ἵππέων οὐδὲ τὸ πεζὸν ἀπελείπετο προθυμία καὶ 20
 χαρὰ τῆς ἐλπίδος· νικᾶν γὰρ ᾤοντο καὶ διώκειν, ἄχρι
 οὐ πολὺ προελθόντες ἤσθοντο τὴν ἀπάτην, μεταβαλ-
 λομένων ἅμα τῶν φεύγειν δοκούντων καὶ πλειόνων ἄλ-
 λων ἐπιφερομένων. Ἐνταῦθα ἔστησαν, οἴομενοι συνά-
 ψειν αὐτοῖς εἰς χεῖρας ὀλίγοις οὔσι τοὺς πολεμίους. Οἱ 25
 δὲ τοὺς καταφράκτους προτάξαντες ἐναντίους τοῖς Ῥω-
 μαίοις, τὴν δ' ἄλλην ἵππον ἄτακτον περὶ αὐτοὺς ἐλαύ-
 νοντες, καὶ συνταράττοντες τὸ πεδῖον, ἀνίστασαν ἐκ βυ-
 θοῦ θῖνας ἄμμου κονιορτὸν ἐπαγούσας ἄπλετον, ὡς
 μήτε διορᾶν ῥαδίως μήτε φθέγγεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, 30
 εἰλουμένους δὲ ἐν ὀλίγῳ καὶ συμπίπτοντας ἀλλήλοις
 βάλλεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν οὐ ῥάδιον οὐδ' ὄξυν θά-

νατον, ἀλλ' ὑπὸ σπασμοῦ καὶ ὀδύνης δυσανασχετοῦντας
 καὶ κυλινδουμένους περὶ τοῖς ὀστοῖς ἐναποθραύειν τοῖς
 τραύμασι, βία τε πειρωμένους ἐξέλκειν ἠγκιστρωμένους 55
 ἀκίδας καὶ δεδυκυίας διὰ φλεβῶν καὶ νεύρων προσ-
 5 ναρρηγνύει καὶ λυμάλνεσθαι σφᾶς αὐτούς. Οὕτω δὲ
 πολλῶν ἀποθνησκόντων ἄπρακτοι καὶ οἱ ζῶντες ἦσαν
 πρὸς ἀλκὴν· καὶ τοῦ Ποπλίου παρακαλοῦντος ἐμβάλειν
 εἰς τὴν κατάφρακτον, ἐπεδείκνυσαν ἑαυτῶν χεῖράς τε
 θυρεοῖς συμπεπερονημένας καὶ πόδας διαμπὰξ προσε-
 10 ληλαμένους πρὸς τοῦδαφος, ὥστε καὶ πρὸς φυγὴν ἀμη-
 χάνους εἶναι καὶ πρὸς ἄμυναν. Αὐτὸς οὖν τοὺς ἰππεῖς
 παρορμήσας προσέβαλε μὲν ἐρρωμένως καὶ συνῆψε τοῖς
 ἀνδράσιν, ἦν δὲ ἄνισος ἐν τε ταῖς πληγαῖς καὶ τῷ φυ-
 λάττεσθαι, καίων μὲν ἀσθενέσι καὶ μικροῖς δορατοῖς
 15 θώρακας ὠμοβύρσους καὶ σιδηροῦς, παιόμενος δὲ κον-
 τοῖς εἰς εὐσταλῇ καὶ γυμνὰ σώματα τῶν Γαλατῶν· τού-
 τοις γὰρ ἐθάρρει μάλιστα, καὶ μετὰ τούτων ἔργα θαν-
 μαστὰ διεπράττετο. Τῶν τε γὰρ κοντῶν ἐπελαμβάνοντο,
 καὶ συμπλεκόμενοι τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν ἵππων ἐώθουν
 20 τῇ βαρύτητι τοῦ ὀπλισμοῦ δυσκινήτους ὄντας, πολλοὶ
 δὲ τοὺς ἑαυτῶν ἀπολείποντες ἵππους καὶ ὑποδυόμενοι
 τοῖς ἐκείνων ἔτυπτον εἰς τὰς γαστέρας· οἱ δ' ἀνεσκίρ-
 των ὑπ' ὀδύνης, καὶ συμπατοῦντες ἐν ταύτῳ τοὺς ἐπι-
 βάτας καὶ τοὺς πολεμίους ἀναπεφυρμένους ἀπέθνη-
 25 σκον. Ἐπίεξε δὲ τοὺς Γαλάτας μάλιστα τό τε θάλλπος
 καὶ τὸ δίψος, ἀμφοτέρων ἀήθεις ὄντας· καὶ τῶν ἵππων
 ἀπολώλεισαν οἱ πλείστοι πρὸς ἐναντίους ἐλαννόμενοι
 τοὺς κοντούς. Ἐβιάσθησαν οὖν ἀναχωρῆσαι πρὸς τοὺς
 ὀπλίτας, ἔχοντες τὸν Πόπλιον ὑπὸ τραυμάτων ἤδη κα-
 30 κῶς διακεείμενοι. Ἰδόντες δὲ θίνα βουνῶδη πλησίον
 ἐχώρουν ἐπ' αὐτήν, καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἐν μέσῳ κατέ-
 δησαν, ἔξωθεν δὲ τοῖς θυρεοῖς συγκλείσαντες ᾤοντο

φῶν ἀμνησθαι τοὺς βαρβάρους. Ἀπέβαινε δὲ τοῦ-
 ναντίω. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ὀμαλῷ τοῖς ὀπισθεν ἀμῶς γέ-
 πως παρέχουσιν οἱ πρότακτοι φαστῶνην, ἐκεῖ δ' ἄλλον
 ὑπὲρ ἄλλον διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἀνέχοντος τοῦ χωρίου
 καὶ μᾶλλον ἀεὶ τὸν κατόπιον ἐξαίροντος οὐδὲν ἦν τὸ δια- 5
 φεῦγον, ἀλλ' ἐβάλλοντο πάντες ὀμαλῶς ὀδυρόμενοι τὴν
 ἀκλεῆ καὶ ἄπρακτον αὐτῶν τελευτήν. Ἦσαν δὲ περὶ
 τὸν Πόπλιον ἄνδρες Ἕλληνες δύο τῶν αὐτόθι κατοι-
 κούντων ἐν Κάρραις, Ἰερώνυμος καὶ Νικόμαχος, οἱ
 συνέπειθον αὐτὸν ὑπεξελθεῖν μετ' αὐτῶν καὶ διαφεύ- 10
 γειν εἰς Ἴχνας, πόλιν ἠρημένην τὰ Ῥωμαίων καὶ οὐ
 μακρὰν οὔσαν. Ὁ δὲ φήσας οὐδένα δαινὸν οὕτως ἔσε-
 σθαι θάνατον, ὃν φοβηθεῖς Πόπλιος ἀπολείψει τοὺς
 ἀπολλυμένους δι' αὐτόν, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε σώζε-
 σθαι καὶ δεξιωσάμενος ἀπέλυσεν, αὐτὸς δὲ τῇ χειρὶ 15
 χρῆσασθαι μὴ θυνάμενος (διελήλατο γὰρ βέλει), τὸν
 ὑπασπιστὴν ἐκέλευσε πατάξαι τῷ ξίφει παρασχῶν τὸ
 πλευρόν. Ὁμοίως δὲ καὶ Κηνσωρῖνον ἀποθανεῖν λέ-
 γουσι· Μεγάβακχος δ' αὐτὸς αὐτὸν διεχρήσατο καὶ τῶν
 ἄλλων οἱ δοκιμώτατοι. Τοὺς δ' ὑπολελειμμένους ἀνα- 20
 βαίνοντες οἱ Πάρθοι τοῖς κοντοῖς διήλανον μαχομέ-
 νους· ζῶντας δ' οὐ πλείονας ἀλῶναι φασὶ πεντακοσίων.
 Τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἀποκόψαντες
 ἤλανον εὐθύς ἐπὶ τὸν Κράσσον.

XXVI. Εἶχε δὲ τὰ κατ' αὐτὸν οὕτως. Ὡς ἐκέλευσε 25
 τὸν υἱὸν ἐμβαλεῖν τοῖς Πάρθοις καὶ τις ἠγγειλεν αὐτῷ
 μακρὰν τροπὴν εἶναι καὶ διώξιν ἰσχυρὰν τῶν πολεμίων,
 ἑώρα δὲ καὶ τοὺς καθ' αὐτὸν οὐκέτι προσκειμένους
 ὁμοίως (ἐκεῖ γὰρ ἐφρῆσαν οἱ πλείστοι), μικρὸν ἀνε-
 θάρρησε, καὶ συναγαγὼν ὑπέστειλεν ἐν χωρίοις προσ- 30
 ἄντεσι τὸν στρατὸν, αὐτίκα προσδοκῶν τὸν υἱὸν ἐπανή-
 ξαι ἀπὸ τῆς διώξεως. Τῶν δὲ πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ

Ποπλίου πρὸς αὐτόν, ὡς ἐκινδύνευεν, οἱ μὲν πρῶτοι
 διεφθάρησαν ἐμπεσόντες εἰς τοὺς βαρβάρους, οἱ δ'
 ὕστεροι μόγις διαφυγόντες ἀπήγγελλον οἴχεσθαι τὸν
 Πόπλιον, εἰ μὴ ταχεῖα καὶ πολλὴ βοήθεια παρ' ἐκείνου 560
 5 γένοιτο. Τὸν δὲ Κράσσον ἅμα πολλὰ πάθη κατέσχε·
 καὶ λογισμῶ μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν πραγμάτων ἑώρα, φόβῳ
 δὲ περὶ τοῦ σύμπαντος ἅμα καὶ πόθῳ τοῦ παιδὸς ἐλκό-
 μενος βοηθεῖν καὶ μὴ βοηθεῖν τέλος, ὥρμησε προάγειν
 τὴν δύναμιν. Ἐν τούτῳ δ' οἱ πολέμιοι προσεφέροντο
 10 κλαγγῇ καὶ παιᾶνι φοβερώτεροι, καὶ πολλὰ τῶν τυμπά-
 νων αὐθις περιεμυκάτο τοὺς Ῥωμαίους ἐτέρας μάχης
 ἀρχὴν προσδοκῶντας. Οἱ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ποπλίου
 κομίζοντες ὑπὲρ αἰχμῆς ἀναπεπηγυῖαν ἐγγὺς προσελά-
 σαντες ἀνέδειξαν, ὕβρει πυνθανόμενοι τοκέας αὐτοῦ καὶ
 15 γένος· οὐ γὰρ δὴ πρέπειν γε Κράσσου πατρὸς ἀνανδρο-
 τάτου καὶ κακίστου γενναίου οὕτω παῖδα καὶ λαμπρὸν
 ἀρετῇ γενέσθαι. Τοῦτο τὸ θέαμα Ῥωμαίων ὑπὲρ ἅπαν-
 τα τᾶλλα δεινὰ τὰς ψυχὰς κατέκλασε καὶ παρέλυσεν, οὐ
 θυμοῦ πρὸς ἄμυναν, ὥσπερ ἦν εἰκός, ἀλλὰ φρίκης καὶ
 20 τρόμου πᾶσιν ἐγγενομένου. Καίτοι τὸν γε Κράσσον αὐ-
 τοῦ λαμπρότατον ἐν τῷ τότε πάθει φανῆναι λέγουσιν·
 ἔβόα γὰρ ἐπιὼν τὰς τάξεις· „Ἐμὸν, ὦ Ῥωμαῖοι, τοῦτο
 τὸ πένθος ἰδίον ἐστίν· ἡ δὲ μεγάλη τύχη καὶ δόξα τῆς
 Ῥώμης ἐν ὑμῖν ἔστηκε σωζομένοις ἄθραυστος καὶ ἀήτ-
 25 τητος. Εἰ δὲ καὶ ἐμοῦ τις οἶκτος ἀφηρημένου παῖδα
 πάντων ἄριστον, ἐπιδείξασθε τοῦτο ὄργῃ πρὸς τοὺς
 πολεμίους. Ἀφέλεσθε τὴν χαρὰν αὐτῶν, τιμωρήσασθε
 τὴν ὀμότητα, μὴ καταπλαγῆτε τοῖς γεγενημένοις, εἰ δεῖ
 τι καὶ παθεῖν μεγάλων ἐφιεμένους. Οὐδὲ Λούκουλλος
 30 Τιγρᾶνην ἀναιμωτὶ καθείλεν, οὐδὲ Σκηπίων Ἀντίλοχον,
 χιλίας δὲ ναῦς οἱ παλαιοὶ περὶ Σικελίαν ἀπώλεσαν, ἐν
 δ' Ἰταλίᾳ πολλοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγούς, ὧν

οὐδεις προητηθεις ἐκάλυθεν αὐτοὺς κρατῆσαι τῶν νενικηκότων. Οὐ γὰρ εὐτυχία τὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνη καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων εἰς τοῦτο προῆλθε δυνάμεως.“

XXVII. Τοιαῦτα λέγων καὶ παραθαρσύνων ὁ Κράσ- 5
σος οὐ πολλοὺς ἐώρα προθύμως ὑπακούοντας, ἀλλὰ καὶ συναλαλάξαι κελεύσας ἤλεγξε τοῦ στρατοῦ τὴν κατήφειαν, ὡς ἀσθενῆ καὶ ὀλίγην καὶ ἀνώμαλον κραυγὴν ἐποίησαντο· ἡ δὲ παρὰ τῶν βαρβάρων λαμπρὰ καὶ θρα- 10
σεια κατείχε. Τραπομένων δὲ πρὸς ἔργον οἱ μὲν οἰκέται 10
καὶ πελάται πλάγιοι περιελάνοντες ἐτόξευον, αὐτοὶ δὲ τοῖς κοντοῖς οἱ πρότακτοι χρώμενοι συνέστελλον εἰς ὀλίγον τοὺς Ῥωμαίους, πλὴν ὅσοι τὸν ὑπὸ τῶν τοξευμάτων φεύγοντες θάνατον ἀπετόλμων παραβόλως εἰς αὐτοὺς 15
φέρεσθαι, μικρὰ μὲν βλάπτοντες, ὀξέως δὲ θνήσκοντες 15
ὑπὸ τραυμάτων μεγάλων καὶ καιρίων, παχὺν ἐπωθούντων τῷ σιδήρῳ τὸν κόντον εἰς τοὺς ἵππους, κολλάκις δὲ καὶ διὰ θυεῖν ἀνδρῶν ὑπὸ φύμης διαπορευόμενον. Οὕτω δὲ ἀγωνισάμενοι νυκτὸς ἐπιούσης ἀπηλλάγη- 20
σαν, εἰπόντες ὅτι Κράσσω χαρίζονται νύκτα μίαν ἀπο- 20
θρηνησαι τὸν υἱόν, ἦν ἄρα μὴ βέλτιον ὑπὲρ ἑαυτοῦ σκεψάμενος ἐλθεῖν μᾶλλον ἐθελήσῃ πρὸς Ἀρσάκην ἢ κομισθῆναι. Οὗτοι μὲν οὖν ἐπανλισάμενοι πλησίον ἐν 25
ἐλπίσι μεγάλαις ἦσαν· νυξὶ δὲ χαλεπὴ τοὺς Ῥωμαίους κατελάμβανεν, οὔτε ταφῆς τῶν κειμένων οὔτε θεραπείας 25
τῶν τετριωμένων καὶ ψυχορραγούντων ποιουμένους λόγον, ἐκάστου δ' ἑαυτὸν ἀποκλαλόντος. Ἄφυστα γὰρ 30
ἐφαίνετο τὴν τε ἡμέραν αὐτοῦ προσμείνασι καὶ νύκτωρ εἰς πεδλὸν ἀχανὲς ἐμβαλοῦσιν· οἳ τε τραυματῖαι πολλὴν ἀπορίαν παρείχον, καὶ κομίζειν, ἐμποδῶν τῷ τάχει τῆς 30
φυγῆς ἐσόμενοι, καὶ ἀπολείπειν, βοῆ τὴν ἀπόδρασιν ἐξαγγελοῦντες. Τοῦ δὲ Κράσσου, καίπερ αἴτιον ἀπάντων

νομίζοντες, ἐπόθουν ὅμως τὴν τε ὄψιν καὶ τὴν φωνήν.
 Ὁ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγκεκαλυμμένος ὑπὸ σκότους ἔκειτο, ⁵⁶
 παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τύχης, τοῖς δ' εὖ φρονούσιν
 ἀβουλίας καὶ φιλοτιμίας, δι' ἣν οὐκ ἤγάπα πρῶτος
 5 ὦν καὶ μέγιστος ἐν μυριάσιν ἀνθρώπων τοσαύταις, ἀλλ'
 ὅτι θυσὴν μόνον ἀνδρῶν ὕστερος ἐκρίνετο τοῦ παντὸς
 ἀποδεῖν νομίζων. Τότε δ' οὖν αὐτὸν Ὀκταούτιος ὁ πρε-
 σβευτῆς καὶ Κάσσιος ἀνίστασαν καὶ παρεθάρρουν. Ὡς
 δ' ἀπηγορεύκει παντάπασιν, αὐτοὶ συγκαλέσαντες ἑκα-
 10 τοντάρχας καὶ λοχαγούς, ὡς ἔδοξε βουλευομένοις μὴ
 μένειν, ἀνίστασαν τὸν στρατὸν ἄνευ σάλπιγγος καὶ δι'
 ἡσυχίας τὸ πρῶτον· εἴτ' αἰσθομένων ὡς ἀπελείποντο
 τῶν ἀδυνάτων, ἀκοσμία δεινὴ καὶ σύγχυσις μετ' οἰω-
 γῆς καὶ βοῆς τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. Ἐκ τούτου δὲ
 15 ταραχὴ καὶ πτοία προΐοντας αὐτοὺς ὑπελάμβανεν, ὡς
 ἐπιφερομένων τῶν πολεμίων. Καὶ πολλάκις μὲν ἐκτρε-
 πόμενοι, πολλάκις δὲ εἰς τάξιν καθιστάμενοι, τῶν δὲ
 τραυματιῶν ὅσοι παρηκολούθουν τοὺς μὲν ἀναλαμβάν-
 οντες, τοὺς δὲ ἀποτιθέμενοι διατριβὴν εἶχον, πλήν
 20 τριακοσίων ἰππέων, οὓς Ἴγνάτιος ἔχων προσέμιξε ταῖς
 Κάρραις περὶ μέσας νύκτας. Φθεγγάμενος δὲ Ῥωμαστὶ
 τοῖς τειχοφυλακοῦσιν, ὡς ὑπήκουσαν, ἐκέλευσε Κοπω-
 νίῳ τῷ ἄρχοντι φράζειν, ὅτι γέγρονε μάχη μεγάλη Κράσ-
 σῳ πρὸς Πάρθους, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰπὼν οὐδ' αὐτὸν
 25 ὅστις ἦν ἀπήλανεν ἐπὶ τὸ Ζεῦγμα, καὶ διέσωσε μὲν
 τοὺς σὺν αὐτῷ, κακῶς δ' ἤκουσε καταλιπὼν τὸν στρα-
 τηγόν. Οὐ μὴν ἄλλ' ὦνησέ γε τὸν Κράσσον ἢ προσρι-
 φείσα τότε τῷ Κοπωνίῳ φωνή· συμφρονήσας γάρ, ὅτι
 οὐδὲν χρηστὸν ἀγγέλλειν ἔχοντος ἐστὶ τὸ τάχος καὶ τὸ
 30 συγκεχυμένον τοῦ λόγου, παρήγγειλεν εὐθύς ἐξοπλιζε-
 σθαι τοὺς στρατιώτας· καὶ αἶμα τῷ πρῶτον αἰσθέσθαι

τὸν Κράσσον ἐν ὁδῷ γεγενημένον ἀπαντήσας ἀνελάμβανε καὶ παρέπεμπε τὴν στρατιὰν εἰς τὴν πόλιν.

XXVIII. Οἱ δὲ Πάρθοι νυκτὸς μὲν αἰσθόμενοι τὴν ἀπόδρασιν οὐκ ἐδίωκον, ἅμα δ' ἡμέρα τοὺς μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καταλειφθέντας οὐ μείους τετρακισχιλίων 5 ἐπελθόντες ἀπέσφαξαν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πλανωμένους πολλοὺς ἱκασάμενοι συνέλαβον. Τέσσαρας δ' ὁμοῦ σπείρας, ἃς ἔτι νυκτὸς ἀπέροφηε Βαργοντίμος ὁ πρεσβευτῆς, ἐκπεσούσας τῆς ὁδοῦ περισχόντες ἐν τινι λόφῳ διέφθειραν ἀμυνομένας πλὴν ἀνδρῶν εἴκοσι. Τοῦ- 10 τοὺς δὲ γυμνοὺς τοῖς ξίφεσιν ᾤθουμένους δι' αὐτῶν θαναμάσαντες εἶξαν, καὶ διέξοδον ἀπιούσι βάδην εἰς τὰς Κάρρας ἐδίδοσαν. Τῷ δὲ Σουρήνῃ προσέπεσε ψευδῆς λόγος ἐκπεφυγέναι Κράσσον μετὰ τῶν ἀρίστων, τὸ δ' εἰς Κάρρας συνερρήνηκός ὄχλον εἶναι σύμμικτον οὐκ 15 ἀξίων σπουδῆς ἀνθρώπων. Οἰόμενος οὖν ἀποβεβληκέναι τὸ τῆς νίκης τέλος, ἔτι δ' ἀμφιδοξῶν καὶ μαθεῖν βουλόμενος τὰληθές, ὅπως ἢ προσμένων ἐνταῦθα πολιορκοῖη Κράσσον ἢ διώκοι χαίρειν ἑάσας Καρρηνούς, ὑποπέμπει τινὰ τῶν παρ' αὐτῷ διγλώττων πρὸς τὰ 20 τείχη, κελεύσας ἰέντα Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον καλεῖν Κράσσον αὐτὸν ἢ Κάσσιον, ὡς Σουρήνῃ διὰ λόγων ἐθέλοντος αὐτοῖς συγγενέσθαι. Ταῦτα τοῦ διγλώττου φράσαντος, ὡς ἀπηγγέλη τοῖς περὶ Κράσσον, ἐδέχοντο τὰς προκλήσεις· καὶ μετὰ μικρὸν ἤκον ἀπὸ τῶν βαρβάρων 25 Ἄραβες, οἳ Κράσσον εὖ καὶ Κάσσιον ἀπ' ὄψεως ἐγνώριζον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης γεγονότες. Οὗτοι τὸν Κάσσιον ἰδόντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔλεγον, ὅτι Σουρήνας σπένδεται καὶ δίδωσιν αὐτοῖς φίλοις οὔσι βασιλέως σώζεσθαι Μεσοποταμίαν ἐκλιποῦσι· τοῦτο γὰρ 30 ὄφῃ λυσιτελεῖς ἀμφοτέροις πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. Δεξαμένου δὲ τοῦ Κασσίου, καὶ τόπον ὀριεσθῆναι καὶ

— χρόνον ἀξιοῦντος, ἐν ᾧ συνίασι Σουρήνας καὶ Κράσ-562
σος, οὕτω φάμενοι ποιήσειν ἀπήλαννον.

XXIX. Ἦσθεις οὖν ὁ Σουρήνας ἐπὶ τῷ τοὺς ἄνδρας
ἐνέχεσθαι τῇ πολιορκίᾳ, μεθ' ἡμέραν ἐπῆγε τοὺς Πάρ-
5 θους πολλὰ καθυβρίζοντας καὶ κελεύοντας, εἰ βούλου-
ται τυχεῖν σπονδῶν Ῥωμαῖοι, Κράσσου ἐγχειρίσαι σφίσι
καὶ Κάσσιον δεδεμένους. Οἱ δ' ἤχθοντο μὲν ἡπατημέ-
νοι, μακρὰς δὲ καὶ κενὰς τὰς Ἀρμενίων ἐλπίδας κατα-
βάλλειν τῷ Κράσσῳ φράσαντες εἶχοντο δρασμοῦ· καὶ
10 τοῦτ' ἔδει μηδένα πρὸ καιροῦ Καρρηνηῶν πυθέσθαι.
Πυνθάνεται δ' ὁ πάντων ἀπιστότατος Ἀνδρομάχος, ὑπὸ
Κράσσου καὶ τοῦτο πιστευθεὶς καὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ἡγε-
μονίαν. Οὐδὲν οὖν ἔλαθε τοὺς Πάρθους, ἐξαγγέλλοντος
τοῦ Ἀνδρομάχου καθ' ἕκαστον. Ἐπεὶ δὲ νυκτομαχεῖν
15 οὐ πάτριον αὐτοῖς ἐστὶν οὐδὲ φάδιον, ἐξῆι δὲ νύκτωρ
ὁ Κράσσος, ὅπως μὴ καθυστερήσωσι πολὺ τῇ διώξει
στρατηγῶν ὁ Ἀνδρομάχος ἄλλοτε ἄλλας ὁδοὺς ὑφηγεῖτο,
καὶ τέλος ἐξέτρεψεν εἰς ἔλη βαθέα καὶ χωρῖα τάφρων
μεστὰ τὴν πορείαν, χαλεπὴν καὶ πολυπλανῆ γινομένην
20 τοῖς ἐπισπομένοις. Ἐγένοντο γάρ τινες, οἳ μηδὲν ὑγιὲς
τὸν Ἀνδρομάχον στρέφειν καὶ περιελίττειν εἰκάσαντες
οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ Κάσσιος μὲν ἐπανῆλθεν εἰς
Κάρρας πάλιν, καὶ τῶν ὁδηγῶν (Ἀραβες δ' ἦσαν) ἀνα-
μένειν κελευόντων, ἄχρι ἂν σελήνη παραλλάξῃ τὸν
25 σκορπίον, „Ἄλλ' ἔγωγε“ εἰπὼν „ἔτι τούτου μᾶλλον
φοβοῦμαι τὸν τοξότην“ ἀπήλανθεν εἰς Συρίαν μεθ'
ἱππέων πεντακοσίων· ἄλλοι δὲ χρησάμενοι πιστοῖς ὁδη-
γοῖς ἐλάβοντο χωρίων ὄρεινῶν, ἃ καλεῖται Σίννακα,
καὶ κατέστησαν ἐν ἀσφαλεὶ πρὸ ἡμέρας. Οὗτοι περὶ
30 πεντακισχιλίους ἦσαν· ἤγετο δ' αὐτῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς
Ὀκταούτος. Τὸν δὲ Κράσσον ἡμέρα κατελάμβανεν ἐπι-
βουλευόμενον ὑπ' Ἀνδρομάχου περὶ τὰς δυσχωρίας καὶ

τὸ ἔλος. Ἦσαν δὲ τέσσαρες σκεῖραι σὺν αὐτῷ θυροσφόρων, ἱκεῖς δὲ παντελῶς ὀλίγοι καὶ πέντε φαβδούχοι, μεθ' ὧν ἐπιπόνως εἰς τὴν ὁδὸν καὶ μόλις καταστάς, ἦδη τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, ὅσον δώδεκα σταδίους ἀπολιπὼν τοῦ συμμίξαι τοῖς περὶ τὸν Ὀκταούτιον ἐπ' ἄλλον 5 ἀναφεύγει λόφον, οὐχ οὕτω μὲν ἄφιππον οὐδ' ὄχυρόν, ὑποκείμενον δὲ τοῖς Σιννάκοις καὶ συνηρημένον ἀγχι μακροῦ δια μέσου κατατείνονται τοῦ πεδίου πρὸς τοῦτον. Ἦν οὖν ἐν ὄψει τοῖς περὶ τὸν Ὀκταούτιον ὁ κίνδυνος αὐτοῦ. Καὶ πρῶτος Ὀκταούτιος ἔθει μετ' ὀλίγων ἀνωθεν ἐπιβοηθῶν, εἶτα οἱ λοιποὶ κακίσαντες ἑαυτοὺς ἐπεφύροντο, καὶ προσπεσόντες καὶ ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους ἀπὸ τοῦ λόφου περιέσχον ἐν μέσῳ τὸν Κράσσον καὶ προσβάλλοντο τοὺς θυροσφούς μεγαληγοροῦντες, ὡς οὐκ ἔστι Πάρθοις βέλος, ὃ προσπεσεῖται τῷ σώματι 15 τοῦ ἀντοκράτορος πρὶν ἢ σφᾶς ἅπαντας ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἀποθανεῖν.

XXX. Ὀρῶν οὖν ὁ Σουρήνας τοὺς τε Πάρθους ἀμβλύτερον ἦδη κινδυνεύοντας, καὶ ἦν ἡ τε νύξ ἐπίσχη καὶ τῶν ὀρῶν οἱ Ῥωμαῖοι λάβωνται, παντάπασιν αὐτοὺς 20 ἕσομένους ἀλήπτους, ἐπήγε τῷ Κράσσῳ δόλον. Ἀφείθησαν μὲν γὰρ ἐνιοὶ τῶν αἰχμαλώτων ἀκηκοότες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων πρὸς ἀλλήλους ἐπίτηδες διαλεγομένων, ὡς οὐ βούλεται βασιλεὺς ἄσπονδον αὐτῷ τὸν πόλεμον εἶναι πρὸς Ῥωμαίους, τὴν δὲ φιλίαν 25 ἀναλαβεῖν χάριτι, Κράσσῳ χρησάμενος φιλανθρωπῶς, ἔρχοντο δὲ μάχης οἱ βάρβαροι, Σουρήνας δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων προσελάσας ἀτρέμα τῷ λόφῳ τοῦ μὲν τόξου τὸν τόνον ἀνῆκε, τὴν δὲ δεξιὰν προὔτεινεν, ἐκάλει δὲ τὸν Κράσσον ἐπὶ συμβάσει, εἰπὼν, ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας καὶ 30 δυνάμεως ἄκοντος πεπείραται βασιλέως, προτότητα δ' αὐτοῖς καὶ φιλοφροσύνην ἐκὼν ἐπιδείκνυται σπενδόμε-

νος ἀπιούσι καὶ παρέχων σώζεσθαι. Ταῦτα τοῦ Σου-56
 ρήνα λέγοντος οἱ μὲν ἄλλοι προθύμως-ἐδέξαντο καὶ
 περιχαρεῖς ἦσαν, ὁ δὲ Κράσσος οὐδὲν ὅ τι μὴ δι' ἀπά-
 της ἐσφαλμένος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ αἰφνίδιον τῆς μετα-
 5 βολῆς ἄλογον ἠγούμενος, οὐχ ὑπήκουεν, ἀλλ' ἐβου-
 λεύετο. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βοῶντων καὶ κελευνόντων,
 εἶτα λοιδορούντων καὶ κακιζόντων ὡς προβάλλοντα
 μαχουμένους αὐτοὺς οἷς αὐτὸς ἀνόπλοις εἰς λόγους οὐ
 θαρρεῖ συνελθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο δεῖσθαι καὶ
 10 λέγειν, ὅτι τὸ λεικόμενον μέρος τῆς ἡμέρας διακατε-
 ρήσαντες ἐν τοῖς ὄρειοις καὶ τραχέσι δύνανται διὰ
 νυκτὸς ἵεναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἐδείκνυε, καὶ παρεκάλει τὴν
 ἐλπίδα μὴ προέσθαι τῆς σωτηρίας ἐγγὺς οὕσης. Ὡς δὲ
 χαλεπαίνοντες αὐτῷ καὶ τὰ ὄπλα κρούοντες ἠπέλουν,
 15 φοβηθεῖς ἐχώρει, καὶ τοσοῦτον εἶπε μεταστραφεῖς·
 „Ὀκταοῦτε καὶ Πετρῶνιε καὶ ὅσοι πάρεστε Ῥωμαίων
 ἄρχοντες, ὑμεῖς ὁρᾶτε τῆς ἐμῆς ὁδοῦ τὴν ἀνάγκην, καὶ
 σύνιστε παρόντες, ὡς αἰσχρὰ πάσῃ καὶ βίαια, τοῖς δ'
 ἄλλοις ἄπασιν ἀνθρώποις λέγετε σωθέντες, ὡς Κράσ-
 20 σος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὐκ ἐκδοθεὶς ὑπὸ
 τῶν πολιτῶν ἀπώλετο.“

XXXI. Οὐ μὴν ἔμειναν οἱ περὶ τὸν Ὀκταοῦτον, ἀλλὰ
 συγκατέβαινον ἀπὸ τοῦ λόφου· τοὺς δὲ φαβδούχους ἐπο-
 μένους ὁ Κράσσος ἀπήλασε. Πρῶτοι δὲ τῶν βαρβάρων
 25 ἀπῆντησαν αὐτῷ δύο μιξέλληνες, οἳ καὶ προσεκύνησαν
 τὸν Κράσσον ἀπὸ τῶν ἵππων ἀλόμενοι, καὶ προσαγορευ-
 σαντες ἐλλάδι φωνῇ παρεκάλουν προπέμψαι τινάς, οἷς
 ἐπιδείξεται Σουρήνας ἑαυτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνό-
 πλους καὶ ἀσιδήρους προσερχομένους. Ὁ δὲ Κράσσος
 30 ἀπεκρίνατο μὲν ὡς, εἰ καὶ τὸν ἐλάχιστον εἶχε τοῦ ζῆν
 λόγον, οὐκ ἂν εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθεν, ὅμως δὲ δύο
 Ῥωσκιούς ἀδελφοὺς ἐπεμψε πευσομένους, ἐπὶ τίσι καὶ

κίσοι συνίασιν. Οὕς εὐθύς συλλαβῶν ὁ Σουρήνας
 παύσεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων ἰκπότης προσήει
 καὶ „Τί τοῦτ’“ ἔφη „περὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ,
 ἡμεῖς δὲ οὐχόμεθα;“ καὶ προσαγαγεῖν ἐκέλευσεν ἱκπον
 αὐτῷ. Τοῦ δὲ Κράσσου φήσαντος, οὔτε αὐτὸν ἀμαρ- 5
 τάνειν οὔτ’ ἐκείνου, ὡς ἐκατέρῳ πατριὸν ἐστὶ κοινομέ-
 νους τὴν σύνοδον, εἶναι μὲν αὐτόθεν ἔφη σπονδὰς καὶ
 εἰρήνην ὁ Σουρήνας Ἐρώδη τε βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις,
 δεῖν δὲ γράψασθαι τὰς συνθήκας ἐπὶ τὸν ποταμὸν
 προσελθόντας· „οὐ γὰρ ὑμεῖς γε“ ἔφη „πάνυ μνή- 10
 μονες ὁμολογιῶν οἱ Ῥωμαῖοι“, καὶ προὔτεινε τὴν
 δεξιὰν αὐτῷ. Μεταπεμπομένου δ’ ἱκπον οὐδὲν ἔφη
 δεῖν· „βασιλεὺς γὰρ σοι δίδωσι τοῦτον.“ Ἄμα δ’ ἱκ-
 πος τε τῷ Κράσσῳ παρέστη χρυσοχάλινος, οἷ τε ἀνα-
 βολίς αὐτὸν ἀράμενοι περιεβίβασαν καὶ παρείποντο 15
 πληγῇ τὸν ἱκπον ἐπιταχύνοντες. Ὀκταούσιος δὲ πρῶτος
 ἀντιλαμβάνεται τῶν χαλινῶν, καὶ μετ’ ἐκείνου εἰς τῶν
 χιλιάρχων Πετρώνιος, εἶτα οἱ λοιποὶ περιῖσταντο τὸν
 τε ἱκπον ἀνακόπτειν περιώμενοι καὶ τοὺς πιεζοῦντας
 τὸν Κράσσον ἐξ ἐκατέρου μέρους ἀφίλκοντες. Ὀθισμοῦ 20
 δὲ γενομένου καὶ ταραχῆς, εἶτα πληγῶν, Ὀκταούσιος
 μὲν ἀνασπᾶσας τὸ ξίφος ἐνὸς τῶν βαρβάρων κτείνει
 τὸν ἱκποκόμον, ἕτερος δὲ τὸν Ὀκταούσιον ἐκ τῶν ὀπι-
 σθεν κατάξας. Πετρώνιος δὲ ὄπλου μὲν οὐκ εὐπόρη-
 σεν, εἰς δὲ τὸν θώρακα πληγείς ἀπεπήδησεν ἄτρωτος· 25
 τὸν δὲ Κράσσον ὄνομα Πομαξάθρης Πάρθος ἀπέκτει-
 νεν. Οἱ δ’ οὗ φασιν, ἀλλ’ ἕτερον μὲν εἶναι τὸν ἀπο-
 πείναντα, τοῦτον δὲ κειμένου τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαι
 καὶ τὴν δεξιάν. Εἰκάζεται δὲ ταῦτα μᾶλλον ἢ γινώσκε-
 ται· τῶν γὰρ παρόντων οἱ μὲν ἐκεῖ μαχόμενοι περὶ τὸν 30
 Κράσσον ἀνηρέθησαν, οἱ δ’ εὐθύς ἀνεπήδησαν ἐπὶ τὸν
 564 λόφον. Ἐπελθόντων δὲ τῶν Πάρθων καὶ λεγόντων, ὅτι

Κράσσοσ μὲν δίκην δέδωκε, τοὺς δ' ἄλλοις κελεύει
 Σουρήνας κατιέναι θαρροῦντας, οἱ μὲν ἐνεχείρισαν
 αὐτοὺς καταβάντες, οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν, καὶ
 τούτων ὀλίγοι παντάπασι διεσώθησαν· τοὺς δ' ἄλλοις
 5 ἐκθηρεύοντες οἱ Ἄραβες συνελάμβανον καὶ διέφθειρον.
 Λέγονται δ' οἱ πάντες δισμύριοι μὲν ἀποθανεῖν, μύ-
 ριοι δὲ ἀλῶναι ζῶντες.

XXXII. Ὁ δὲ Σουρήνας τὴν κεφαλὴν τοῦ Κράσσου
 καὶ τὴν χεῖρα πρὸς Ἱερὴν ἐπεμψεν εἰς Ἀρμενίαν, αὐ-
 10 τὸς δὲ διαδοὺς λόγον ὑπ' ἀγγέλων εἰς Σελεύκειαν, ὡς
 ζῶντα Κράσσον ἄγοι, παρεσκευάζετο πομπὴν τινα γε-
 λοίαν ὕβρει προσαγορεύων θρίαμβον. Ὁ μὲν γὰρ ἐμ-
 φερέστατος Κράσσῳ τῶν αἰχμαλώτων Γάτος Πακκιανός,
 ἐσθῆτα βασιλικὴν γυναικὸς ἐνδύς καὶ διδαχθεὶς Κράσ-
 15 σος ὑπακούειν καὶ αὐτοκράτωρ τοῖς καλοῦσιν, ἐφ' ἵππου
 καθήμενος ἤγετο· πρὸ αὐτοῦ δὲ σαλπικταὶ καὶ φα-
 βδοῦχοί τινες ὀχούμενοι καμήλοις ἤλανον· ἐξήρτητο δὲ
 τῶν φάβδων βαλάντια καὶ παρὰ τοὺς πελέκεις πρόσφα-
 τοι κεφαλαὶ Ῥωμαίων ἀποτετημέναι. Κατόπιν δ' εἵ-
 20 ποντο Σελευκίδης ἐταῖραι μουςουργοί, πολλὰ βωμο-
 λόχα καὶ γελοῖα δι' ἁσμάτων εἰς θηλότητα καὶ ἀναν-
 δρίαν τοῦ Κράσσου λέγουσαι. Ταῦτα μὲν οὖν πάντες
 ἐθεῶντο. Τὴν δὲ γερουσίαν τῶν Σελευκῶν ἀθροίσας
 εἰσήνεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησια-
 25 κῶν, οὗτι ταῦτά γε καταψευδάμενος· εὐρέθη γὰρ ἐν
 τοῖς Ῥωσίου σκευοφόροις, καὶ παρέσχε τῷ Σουρήνα
 καθυβρίσαι πολλὰ καὶ κατασκῶσαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰ
 μηδὲ πολεμοῦντες ἀπέχεσθαι πραγμάτων καὶ γραμμά-
 των δύνανται τοιούτων. Τοῖς μέντοι Σελευκεῦσιν ἐδό-
 30 κει σοφὸς ἀνὴρ Ἀλωπος εἶναι, τὸν Σουρήναν ὁρῶσι τὴν
 τῶν Μιλησιακῶν ἀκολαστημάτων πῆραν ἐξηρημένον
 πρόσθεν, ὅπισθεν δὲ Παρθικὴν Σύβαριν ἐφελκόμενον

σαύταις παλλακίδων ἀμάξαις, τρόπον τινὰ ταῖς λεγομέναις ἐχίδναις καὶ σκυτάλαις ἀντιμόρφως τὰ μὲν ἐμφανῆ καὶ πρόσθια μέρη φοβερὰ καὶ θηριώδη δόρασι καὶ τόξοις καὶ ἵπποις προβαλλομένην, κατ' οὐρὰν δὲ τῆς φάλαγγος εἰς χορείας καὶ κρόταλα καὶ ψαλμοὺς καὶ 5 παννυχίδας ἀκολάστους μετὰ γυναικῶν τελευτῶσαν. Ψεκτὸς μὲν γὰρ ὁ Ῥώσκιος, ἀναιδεῖς δὲ Πάρθοι τὰ Μιλησιακὰ φέγοντες, ὧν πολλοὶ βεβασιλεύκασιν ἐκ Μιλησίων καὶ Ἰωνίδων ἐταιρῶν γεγονότες Ἀρσακίδαι.

XXXIII. Τούτων δὲ πραττομένων Ἐρωδῆς ἐτύγχα-10 νεν ἤδη διηλλαγμένος Ἀρταουάσδῃ τῷ Ἀρμενίῳ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ γυναῖκα Πακόρφ τῷ παιδί καθωμολογημένος, ἐστιάσβις τε καὶ πότοι δι' ἀλλήλων ἦσαν αὐτοῖς, καὶ πολλὰ παρεισήγετο τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀκουσμάτων. Ἦν γὰρ οὔτε φωνῆς οὔτε γραμμάτων 15 Ἐρωδῆς Ἑλληνικῶν ἄπειρος, ὁ δ' Ἀρταουάσδης καὶ τραγωδίας ἐποίησε καὶ λόγους ἔγραψε καὶ ἱστορίας, ὧν ἔνιαι διασώζονται. Τῆς δὲ κεφαλῆς τοῦ Κράσσου κομισθείσης ἐπὶ θύρας ἀπηρμέναι μὲν ἦσαν αἱ τράπεζαι, τραγωδιῶν δὲ ὑποκριτῆς Ἰάσων ὄνομα Τραλλιανὸς ἦδεν 20 Εὐρικίδου Βακχῶν τὰ περὶ τὴν Ἀγαύην. Εὐδοκιμοῦντος δ' αὐτοῦ Σιλλάκης ἐπιστὰς τῷ ἀνδρῶνι καὶ προσκυνήσας προὔβαλεν εἰς μέσον τοῦ Κράσσου τὴν κεφαλὴν. Κρότῳ δὲ τῶν Πάρθων μετὰ κραυγῆς καὶ χαρᾶς ἀραμένων, τὸν μὲν Σιλλάκην κατέκλιναν οἱ ὑπηρέται 25 βασιλέως κελεύσαντος, ὁ δ' Ἰάσων τὰ μὲν τοῦ Πενθέως σκευοποιήματα παρέδωκε τινι τῶν χορευτῶν, τῆς δὲ τοῦ Κράσσου κεφαλῆς λαβόμενος καὶ ἀναβακχεύσας ἐπέφαινεν ἔκτενα τὰ μέλη μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ᾠδῆς

Φέρομεν ἐξ ὄρεος

30

ἔλικα νεότομον ἐπὶ μέλαθρα,

μακαρίαν θήραν.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντας ἔτερον· ἀδομένων δὲ τῶν ἐφ' 55
 ἑῆς ἀμοιβαίων πρὸς τὸν χορὸν

A. τίς ἐφόνευσεν;

B. ἐμὸν τὸ γέρας·

5 ἀνακηδήσας ὁ Πομαξάδης (ἐτύγχανε δὲ δειπνῶν) ἀν-
 τελαμβάνετο τῆς κεφαλῆς, ὡς ἑαυτῷ λέγειν ταῦτα μῦθ-
 λου ἢ ἐκείνῳ προσῆκον. Ἡσθεὶς δ' ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν
 οἷς πάτριόν ἐστιν ἔδωκ' ἔδωκεν, τῷ δ' ἑώρακεν τάλαντον
 ἔδωκεν. Εἰς τιοῦτό φασιν ἐξόδιον τὴν Κράσσου στρα-
 10 τηγίαν ὄσπερ τραγοδίαν τελετῆσαι. Δίκη μὲντοι καὶ
 τῆς ἀμότητος Ἰσθμίου καὶ τῆς ἐπιτορίας Σουρήναν
 ἀξία μετῆλθε. Σουρήναν μὲν γὰρ οὐ μετὰ πολὺν χρό-
 νον Ἰσθμίου φθόνῳ τῆς δόξης ἀπέκτεινε, Ἰσθμίου δὲ
 ἀποβαλόντι Πάκορον ὑπὸ Ῥωμαίων μάχῃ κρατηθέντε,
 15 καὶ νοσήσαντι νόσον εἰς ὕδρωπα τραπέσαν, Φραάτης ὁ
 υἱὸς ἐπιβουλεύων ἀκόνιτον ἔδωκεν. Ἀναδξαμένης δὲ
 τῆς νόσου τὸ φάρμακον εἰς ἑαυτὴν, ὥστε συνακριθῆ-
 ναι, καὶ τοῦ σώματος κουφισθέντος, ἐπὶ τὴν ταχίστην
 τῶν ὀδῶν ἔλθων ὁ Φραάτης ἀπέκτεινεν αὐτόν.

20

[ΝΙΚΙΟΥ ΚΑΙ ΚΡΑΣΣΟΥ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

25

I. Ἐν δὲ τῇ συγκρίσει πρῶτον ὁ Νικίου πλοῦτος τῷ
 Κράσσου παραβαλλόμενος ἀμεμπτοτέρων ἔχει τὴν κτή-
 σιν. Ἄλλως μὲν γὰρ οὐκ ἂν τις δοκίμασσε τὴν ἀπὸ με-
 τάλλων ἐργασίαν, ἧς τὰ πλεῖστα περαίνονται διὰ καυσύρ-
 30 γων ἢ βαρβάρων, ἐνίων δεδεμένων καὶ φθειρομένων ἐν
 τόποις ὑπούλοις καὶ νοσηροῖς· παραβαλλομένη δὲ πρὸς
 τὰ Σύλλα δημιόπρατα καὶ τὰς περὶ τὸ πῦρ ἐργολαβίας

ἐπιεικεστέρα φανείται. Ταύτως γὰρ ὁ Κράσσος ἀνα-
 φανθὸν ὡς τῷ γαστροῦ ἐχρήτο καὶ τῷ θανεῖξαι· ἃ δὲ
 ἔξαρκος ἦν ἐλεγχόμενος, ἐπὶ κέρδεσιν ἐν βουλῇ λέγειν
 καὶ τοὺς συμμάχους ἀδικεῖν καὶ γύναια περιτῶν κολα-
 κεύειν καὶ συνεπικρύπτειν τοὺς πονηροὺς, τούτων αἰ- 5
 τίαν οὐδὲ ψευδῆ ποτε Νικίας ἔλαβεν, ἄλλως δὲ διδούς
 καὶ προίεμενος ἀργύριον ὑπὸ δουλίας τοῖς συκοφάνταις
 ἐγλευάζετο, πρᾶγμα ποιῶν Περικλεῖ μὲν ἰσως καὶ Ἀρι-
 στειδῇ μὴ πρόειπον, αὐτῷ δ' ἀναγκαῖον οὐκ εὖ πεφυκότι
 πρὸς τὸ θαρρεῖν. Ἰδε καὶ Λυκούργος ὕστερον ὁ ρήτωρ 10
 ἐπαρησιάζετο πρὸς τὸν δῆμον αἰτίαν ἔχων ἐξωνήσα-
 σθαί τινα τῶν συκοφαντῶν· „Ἢδομαι γάρ“ εἶπεν „εἰ
 τοσοῦτον χρόνον πεπολιτευμένος παρ' ὑμῖν διδούς πε-
 φώραμαι πρότερον ἢ λαμβάνων.“ Ἦν δὲ ταῖς δαπάναις
 πολιτικώτερος μὲν ὁ Νικίας ἀναθήμασι καὶ γυμνασια- 15
 χίαις καὶ διδασκαλίαις χορῶν φιλοτιμούμενος, ὃν δ' ὁ
 Κράσσος ἀνάλωσεν ἐστιάσας ἅμα τοσαύτας μυριάδας
 ἀνθρώπων, εἶτα θρέψας πάλιν, οὐδὲν ἦν μέρος ἃ Νικίας
 ἐκέκτητο σὺν οἷς ἀνάλωσεν, ὥστε θαναμάξειν, εἰ τινα λέ-
 ληθε τὸ τὴν κακίαν ἀνωμαλίαν εἶναι τινα τρόπου καὶ 20
 ἀνομολογίαν, ὁρῶντα τοὺς αἰσχροῦς συλλέγοντας εἰτ'
 ἀχρήστως ἐκχέοντας.

II. Περὶ μὲν τοῦ πλοῦτος τοσαῦτα· τοῖς δὲ πολιτευ-
 μασι τοῦ μὲν Νικίου πανούργου οὐδὲν οὐδὲ ἀδικον οὐδὲ
 βίαιον πρόσεστιν οὐδὲ θρασύτης, ἀλλ' ἐξηπατάτο μᾶλ- 25
 λον ὑπὸ Ἀλιβιάδου καὶ τῷ δήμῳ προσήει μετ' εὐλα-
 βείας. Τοῦ δὲ Κράσσου πολλὴν μὲν ἐν ταῖς πρὸς ἔχθραν
 καὶ φιλίαν μεταβολαῖς ἀπιστίαν καὶ ἀνελευθερίαν κα-
 τηγοροῦσι, βία δ' οὐδ' αὐτὸς ἤρνεϊτο τὴν ὑπατείαν με-
 τίνα μισθωσάμενος ἄνδρας τοὺς Κάτωνι καὶ Δομιτίῳ 30
 τὰς χεῖρας προσοίοντας. Ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν
 ψηφοφορίᾳ τοῦ δήμου κολλοὶ μὲν ἐτραύθησαν, ἔπεσον δὲ

τέσσαρες, αὐτὸς δ', ὅπερ ἡμᾶς ἐν τῇ διηγῆσει παρελή-
 λυθε, Δένικιον Ἀννάλιον, ἄνδρα βουλευτήν, ἀντιλέγοντα
 πύξ πατάξας εἰς τὸ πρόσωπον ἐξέβαλεν ἡμαγμένον. Ὡς
 δὲ περὶ ταῦτα βίαιος ὁ Κράσσος καὶ τυραννικός, οὕτως
 5 αὐτὸς πάλιν ἐκείνου τὸ ψοφοδεῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἄτολ- 566
 μων καὶ τοῖς κακίστοις ὑφειμένον τῶν μεγίστων ἐπιλή-
 ψων ἄξιον· ὁ δὲ Κράσσος ὑψηλὸς περὶ γε ταῦτα καὶ
 μεγαλόφρων, οὐ πρὸς Κλέωνα οὐδ' Ἐπερβόλους, μὰ
 Δία, τοῦ ἀγῶνος ὄντος, ἀλλὰ πρὸς τὴν Καίσαρος λαμ-
 10 πρότητα καὶ τρεῖς τοῦ Πομπηίου θριάμβους, οὐχ ὑπέ-
 ξας, ἀλλ' ἀντάρας ἐκατέρω τὴν δύναμιν, ἀξιῶματι δὲ τῆς
 τιμητικῆς ἀρχῆς καὶ Πομπηίου ὑπερβαλόμενος. Δεῖ γὰρ
 ἐπὶ μεγίστοις οὐ τὸ ἀνεπίφθονον, ἀλλὰ τὸ λαμπρὸν ἐν πο-
 λιτείᾳ λαμβάνειν μεγέθει δυνάμεως ἐξαμαυροῦντα τὸν
 15 φθόνον. Εἰ δ' ἐξ ἅπαντος ἀγαπᾷς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυ-
 χίαν καὶ δέδιας Ἀλκιβιάδην μὲν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐν δὲ
 Πύλῳ Λακεδαιμονίους, Περδίκκαν δ' ἐν Θράκῃ, πολλὴν
 εὐρυχωρίαν ἢ πόλιν ἔχει σχολῆς ἐκ μέσου γενόμενον κα-
 θῆσθαι πλέκοντα τῆς ἀταραξίας σεαυτῷ στέφανον, ὡς
 20 ἔνιοι σοφισταὶ λέγουσιν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς εἰρήνης ἕρως
 θεῖος ἦν ὡς ἀληθῶς, καὶ τὸ λῦσαι τὸν πόλεμον Ἑλληνι-
 κώτατον πολίτευμα· καὶ τῆς πράξεως ἕνεκα ταύτης οὐκ
 ἄξιον Νικίᾳ παραβαλεῖν Κράσσον, οὐδ' εἰ τὸ Κάσπιον
 φέρων πέλαγος ἢ τὸν Ἰνδὸν ὠκεανὸν τῇ Ῥωμαίων ἡγε-
 25 μονίᾳ προσώρισε·

III. πόλει μέντοι χρώμενον ἀρετῆς αἰσθανομένη καὶ
 κρείττονα ὄντα τῇ δυνάμει χώραν οὐ δοτέον τοῖς πονη-
 ροῖς οὐδ' ἀρχὴν μὴ ἄρχουσιν οὐδὲ πίστιν ἀπιστουμένοις,
 ὅπερ ἐποίησεν ὁ Νικίας, τὸν Κλέωνα μηδὲν ὄντα πλέον
 30 ἐν τῇ πόλει τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος ἀναισχυντίας καὶ
 κραυγῆς αὐτὸς εἰς τὸ στρατηγεῖν καταστήσας. Οὐκ ἐπαι-
 νῶ μὲν ἐγὼ τὸν Κράσσον ἐν τοῖς Σπαρτακείοις ἐπει-

χθέντα θᾶσσον ἢ ἀσφαλέστερον διαγωνίσασθαι, καίτοι
 φιλοτιμίας ἦν τὸ δεῖσαι, μὴ Πομπήτος ἐλθὼν ἀφέληται
 τὴν δόξαν αὐτοῦ, καθάπερ ἀφείλετο Μετέλλου Μόμμιος
 τὴν Κόρινθον· τὸ δὲ τοῦ Νικίου παντάπασιν ἄτοπον καὶ
 δεινόν. Οὐ γὰρ ἐλπίδας οὐδὲ φαστῶνην ἐχούσης ἐξέστη 5
 τῷ ἐχθρῷ φιλοτιμίας καὶ ἀρχῆς, ἀλλὰ κίνδυνον ὑφορώ-
 μενος ἐν τῇ στρατηγίᾳ μέγαν ἠγάπησε τὸ καθ' αὐτὸν ἐν
 ἀσφαλεῖ θέμενος προέσθαι τὸ κοινόν. Καίτοι ὁ γε Θε-
 μιστοκλῆς, ἵνα μὴ φαῦλος ἄνθρωπος ἐν τοῖς Περσικοῖς
 καὶ ἄφρων στρατηγήσας ἀπολέσῃ τὴν πόλιν, ἀργυρίῳ 10
 τῆς ἀρχῆς ἀπέστησεν αὐτόν, καὶ Κάτων ὅτε μάλιστα
 ἐώρα πράγματα καὶ κινδύνους ἔχουσαν ὑπὲρ τῆς πόλεως
 τὴν δημαρχίαν μετήλθεν· ὁ δ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μίνωφαν
 καὶ Κύθηρα καὶ Μηλίους τοὺς ταλαιπώρους φυλάττων
 στρατηγόν, εἰ θεοὶ μάχεσθαι Λακεδαιμονίοις, ἀποδύμε- 15
 νος τὴν χλαμύδα καὶ τῇ Κλέωνος ἀπειρία καὶ θρασύτητι
 ναῦς καὶ ἄνδρας καὶ ὄπλα καὶ στρατηγίαν ἐμπειρίας
 ἄκρας δεομένην παραδιδούς, οὐ τὴν ἑαυτοῦ προίεται
 δόξαν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν.
 Ὅθεν ὕστερον οὐχ ἐκῶν οὐδὲ βουλόμενος Συρακουσίοις 20
 πολεμεῖν ἠναγκάζετο, δοκῶν οὐ λογισμῷ τοῦ συμφέρον-
 τος, ἀλλὰ φαστῶν καὶ μαλακίᾳ τὸ παρ' αὐτὸν ἀποστε-
 ρεῖν Σικελίας τὴν πόλιν. Ἐκεῖνο μέντοι μεγάλης ἐπιει-
 κείας σημεῖον, ὅτι δυσχεραίνοντα τὸ πολεμεῖν αἰεὶ καὶ
 φεύγοντα τὸ στρατηγεῖν οὐκ ἐπαύοντο χειροτονοῦντες 25
 ὡς ἐμπειρότατον καὶ βέλτιστον· τῷ δὲ Κράσσῳ παρὰ
 πάντα τὸν χρόνον ἐφιεμένῳ στρατηγίας οὐχ ὑπῆρξε τυ-
 χεῖν, πλὴν ἐπὶ τὸν δουλικὸν πόλεμον ἐξ ἀνάγκης, Πομ-
 πηίου καὶ Μετέλλου καὶ Λουκουύλλων ἀμφοτέρων ἀπόν-
 των, καίτοι τότε τιμωμένῳ μάλιστα καὶ δυναμένῳ πλει- 30
 στον. Ἄλλ', ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς σπουδάζουσι περὶ αὐτὸν
 ἰδόκει κατὰ τὸν κωμικὸν ἀνῆρ

ἄριστος εἶναι τᾶλλα πλὴν ἐν ἄσπιδι.

Καὶ τοῦτο Ῥωμαίους οὐδὲν ᾤνησεν ἐκβιασθέντας ὑπὸ 567
τῆς φιλαρχίας αὐτοῦ καὶ φιλοτιμίας. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ
ἄκοντα Νικίαν ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὸν πόλεμον, Ῥωμαίους
5 δὲ Κράσσος ἄκοντας ἐξήγαγε· καὶ διὰ μὲν τοῦτον ἡ πό-
λις, ἐκεῖνος δὲ διὰ τὴν πόλιν ἠτύχησεν.

IV. Οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ἔστιν ἐν τούτοις τὸν Νικίαν
ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν τὸν Κράσσον. Ὁ μὲν γὰρ ἐμπειρία καὶ
λογισμῶ χρησάμενος ἠγεμόνος ἔμφρονος οὐ συνηπατήθη
10 ταῖς ἐλπίσι τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπέπεσε καὶ ἀπέγνω λήψε-
σθαι Σικελίαν· ὁ δ' ὡς ἐπὶ φᾶστον ἔργον τὸν Παρθικὸν
ὀρμήσας πόλεμον ἤμαρτεν. Ὁρέχθη δὲ μεγάλων, Καί-
σαρος τὰ ἐσπέρια καὶ Κελτοὺς καὶ Γερμανοὺς καταστρε-
φομένου καὶ Βρεττανίαν, αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Ἰν-
15 δικὴν ἐλάσαι θάλασσαν καὶ προσεργάσασθαι τὴν Ἀσίαν
οἷς Πομπήιος ἐπῆλθε καὶ Λούκουλλος ἀντέσχεν, ἄνδρες
εὐμενεῖς καὶ πρὸς πάντας ἀγαθοὶ διαμείναντες, προελό-
μενοι δ' ὅμοια Κράσσῳ καὶ τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις λαβόν-
τες· ἐπεὶ καὶ Πομπηίῳ τῆς ἀρχῆς διδομένης ἡ σύγκλη-
20 τος ἤναντιοῦτο, καὶ Καίσαρα μυριάδας τριάκοντα Γερ-
μανῶν τρεψάμενον συνεβούλευεν ὁ Κάτων ἐκδοῦναι
τοῖς ἠττημένοις καὶ τρέφαι τὸ μῆνιμα τοῦ παρασπονδή-
ματος εἰς ἐκεῖνον· ὁ δὲ δῆμος ἐρωᾶσθαι φράσας Κάτωνι
πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἔδυσεν ἐπινίκια καὶ περιχαρῆς ἦν.
25 Πῶς οὖν ἂν διετέθη καὶ πόσας ἔδυσεν ἡμέρας, εἰ Κράσ-
σος ἐκ Βαβυλῶνος ἔγραψε νικᾶν, εἰτ' ἐπελθὼν Μηδίαν,
Περσίδα, Ἰρκανοὺς, Σοῦσα, Βάκτρα, Ῥωμαίων ἐπαρχίας
ἀπέδειξεν; εἰπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, κατὰ τὸν Εὐρι-
πίδην, ἡσύχίαν ἄγειν μὴ δυναμένους μηδὲ χρῆσθαι τοῖς
30 παροῦσιν ἀγαθοῖς εἰδότας, οὐ Σκάνδειαν, οὐ Μένδην
ἐκκοπτέον, οὐδὲ φεύγοντας Αἰγινίτας ἀπολελοιπότας
τὴν ἑαυτῶν, ὡσπερ ὄρνιθας εἰς ἑτέραν χώραν ἀποκε-

κρυμμένους, ἐκθηρατέου, ἀλλὰ πολλοῦ τιμητέον τὸ ἀδικεῖν, μὴ φραδίως μὴδ' ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, ὡς τι φαῦλον ἢ μικρόν, προιεμένους τὸ δίκαιον. Οἱ δὲ τὴν μὲν τῆς Ἀλεξάνδρου στρατείας ὄρμην ἐκαινοῦντες, τὴν δὲ Κράσσου φέροντες, οὐκ εὖ τὰ πρῶτα κρίνουσιν ἀπὸ τῶν τελευταίων.

V. Ἐν δὲ ταῖς στρατηγίαις αὐταῖς Νικίου μὲν οὐκ ὀλίγα γενναῖα· καὶ γὰρ μάχαις πολλαῖς ἐνίκησε τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦ λαβεῖν Συρακούσας ὀλίγον ἐδέησε, καὶ πάντα δι' αὐτὸν οὐκ ἔπτασεν, ἀλλὰ καὶ νόσον ἄν τις ¹⁰ αἰτιάσαιο καὶ φθόνον τῶν οἰκοι πολιτῶν· Κράσσος δὲ διὰ πληθὸς ἁμαρτημάτων οὐδὲν τῇ τύχῃ χρηστὸν ἀποδείξασθαι παρήκεν, ὥστε θαυμάζειν αὐτοῦ τὴν ἀβελτερίαν οὐ τῆς Πάρθων δυνάμεως ἠττηθεῖσαν, ἀλλὰ τῆς Ῥωμαίων εὐτυχίας περιγενομένην. Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν μῆδε- ¹⁵ νος τῶν ἀπὸ μαντικῆς καταφρονῶν, ὁ δὲ πάντα ὑπεροφῶν ὁμοίως ἀπώλοντο, χαλεπὴ μὲν ἐν τούτοις ἡ ἀσφάλεια καὶ δύσκριτος, ἐπικαιρότερον δὲ αὐτῆς τοῦ παρυνόμου καὶ ἀνθάδους τὸ μετὰ δόξης παλαιᾶς καὶ συνήθους δι' εὐλάβειαν ἁμαρτανόμενον. Περὶ μέντοι τὴν ²⁰ τελευτὴν ἀμεμπτότερος ὁ Κράσσος οὐ παραδοὺς ἑαυτὸν οὐδὲ δεθεὶς οὐδὲ φενακισθεὶς, ἀλλ' εἷκας τοῖς φίλοις δεαμένοις καὶ παρασπονδηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὁ δὲ Νικίας αἰσχρᾶς καὶ ἀκλεοῦς ἐλπίδι σωτηρίας ὑποπεσὼν τοῖς πολεμίοις αἰσχίονα ἑαυτῷ τὸν θάνατον ἐποίησεν. ²⁵

Σ Ε Ρ Τ Ω Ρ Ι Ο Σ.

568 I. Θαυμαστὸν μὲν ἴσως οὐκ ἔστιν, ἐν ἀπείρῳ τῷ χρόνῳ τῆς τύχης ἄλλοτε ἄλλως φεούσης, ἐπὶ ταῦτα συμ-

πτώματα πολλάκις καταφέρεσθαι τὸ αὐτόματον. Ἐίτε
 γὰρ οὐκ ἔστι τῶν ὑποκειμένων ὠρισμένον τὸ πλῆθος,
 ἄφθονον ἔχει τῆς τῶν ἀποτελουμένων ὁμοιότητος χορη-
 γὸν ἢ τύχη τὴν τῆς ὕλης εὐπορίαν, εἴτ' ἐκ τινων ὠρι-
 5 σμένων ἀριθμῶ συμπλέκεται τὰ πράγματα, πολλάκις
 ἀνάγκη ταῦτ' ἀγίνεσθαι διὰ τῶν αὐτῶν περαινόμενα.
 Ἐπεὶ δ' ἀγαπῶντες ἐνιοὶ τὰ τοιαῦτα συνάγουσιν ἱστορίᾳ
 καὶ ἀκοῇ τῶν κατὰ τύχην γεγονότων ὅσα λογισμοῦ καὶ
 προνοίας ἔργοις ἔοικεν, οἷον ὅτι δυεῖν Ἄττεων γενομέ-
 10 νων ἐμφανῶν, τοῦ μὲν Σύρου, τοῦ δὲ Ἀρκάδος, ἐκάτε-
 ρος ὑπὸ σοῦς ἀπώλετο, δυεῖν δὲ Ἀκταιῶνων, ὁ μὲν ὑπὸ
 τῶν κυνῶν, ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἐραστῶν διεσπάρσθη, δυεῖν δὲ
 Σκηπιῶνων, ὑφ' οὗ μὲν ἐνικήθησαν Καρχηδόνιοι πρό-
 15 τερον, ὑφ' οὗ δὲ ὕστερον ἄρδην ἀνηγρέθησαν, ἐάλω δὲ
 τὸ Ἴλιον ὑφ' Ἡρακλέους διὰ τὰς Λαομέδοντος ἵππους
 καὶ ὑπὸ Ἀγαμέμνονος διὰ τοῦ δουρείου προσαγορευ-
 θέντος ἵππου, τρίτον δ' ὑπὸ Χαριδήμου, ταῖς πύλαις
 ἵππου τινὸς ἐμπεσόντος ἀποκλείσαι ταχὺ τῶν Ἰλιέων μὴ
 δυνηθέντων, δυεῖν δὲ ὁμωνύμων τοῖς εὐωδισταῖς
 20 φυτοῖς πόλεων, Ἴου καὶ Σμύρνης, τὸν ποιητὴν Ὅμηρον
 ἐν ἧ μὲν γενέσθαι λέγουσιν, ἐν ἧ δὲ ἀποθανεῖν, φέρε
 καὶ τοῦτο προσθῶμεν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῶν στρατηγῶν οἱ
 πολεμικώτατοι καὶ πλεῖστα δόλφ κατεργασάμενοι μετὰ
 δεινότητος ἑτερόφθαλμοι γεγόνασι, Φίλιππος, Ἀντίγο-
 25 νος, Ἀννίβας [καὶ *] περὶ οὗ τόδε τὸ σύγγραμμα Σερ-
 τώριος, ὃν Φιλίππου μὲν ἂν τις ἀποφαίνοιτο σωφρο-
 νέστερον περὶ τὰς γυναίκας, Ἀντιγόνου δὲ πιστότερον
 περὶ φίλους, Ἀννίβου δὲ ἡμερώτερον πρὸς πολεμίους,
 λειπόμενον δὲ συνέσει μὲν οὐδενὸς τούτων, τύχη δὲ
 30 πάντων, ἧ πολὺ τῶν ἐμφανῶν πολεμίων χαλεπωτέρα
 περὶ πάντα χρησάμενος ἐπανίσωσεν ἐαυτὸν ἐμπειρία μὲν
 τῇ Μετέλλου, τόλμη δὲ τῇ Πομπηίου, τύχη δὲ τῇ Σύλλα,

δυνάμει δὲ τῇ Ῥωμαίων, φυγὰς καὶ βαρβάρων ἐπηλυς ἄρχων ἀντιταξάμενος. Τούτῳ δὲ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων τὸν Καρδιανὸν ὁμοιοῦμεν Εὐμένην· ἀμφοτέροι γὰρ ἀρχικοί καὶ σὺν δόλῳ πολεμικοί, καὶ τῆς μὲν αὐτῶν ἀποξενωθέντες, ἠγησάμενοι δ' ἄλλοδαπῶν, τύχη δὲ χρησάμενοι βιάῳ καὶ ἀδίκῳ περὶ τὴν τελευταίαν· ἐπιβουλευθέντες γὰρ ἀμφοτέροι, μεθ' ὧν τοὺς πολεμίους ἐνίκων, ὑπὸ τούτων ἀνηρέθησαν.

II. Κοῖντῳ Σερτωρίῳ γένος ἦν οὐκ ἀσημότατον ἐν πόλει Νούσσοις τῆς Σαβίνων· τραφεὶς δὲ κοσμίως ὑπὸ 10 μητρὶ χήρᾳ πατρὸς ὄρφανὸς ὑπερφυῶς δοκεῖ φιλομήτωρ γενέσθαι. Ὄνομα τῆς μητρὸς Ῥέαν λέγουσιν. Ἦσκητο μὲν οὖν καὶ περὶ δίκας ἱκανῶς, καὶ τινα καὶ δύναμιν ἐν 569 τῇ πόλει μεράκιον ὧν ἀπὸ τοῦ λέγειν ἔσχεν· αἱ δὲ περὶ τὰ στρατιωτικὰ λαμπρότητες αὐτοῦ καὶ κατορθώσεις 15 ἐνταῦθα τὴν φιλοτιμίαν μετέστησαν.

III. Πρῶτον μὲν οὖν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἐμβεβληκότων εἰς Γαλατίαν στρατευόμενος ὑπὸ Καιπίωνι, κακῶς ἀγωνισαμένων τῶν Ῥωμαίων καὶ τροπῆς γενομένης ἀποβεβληκῶς τὸν ἵππον καὶ κατατετρωμένος τὸ 20 σῶμα τὸν Ῥοδανὸν διεπέρασεν, αὐτῷ τε τῷ θώρακι καὶ θυρεῷ πρὸς ἐναντίον ρεῦμα πολὺ νηχόμενος· οὕτω τὸ σῶμα ῥωμαλέον ἦν αὐτῷ καὶ διάπονον τῇ ἀσκήσει. Δεύτερον δὲ τῶν αὐτῶν ἐπερχομένων μυριάσι πολλαῖς καὶ δειναῖς ἀπειλαῖς, ὥστε καὶ τὸ μένειν ἄνδρα Ῥω- 25 μαίων ἐν τάξει τότε καὶ τὸ πείθεσθαι τῷ στρατηγῷ μέγα ἔργον εἶναι, Μάριος μὲν ἠγείτο, Σερτώριος δὲ κατασκοπὴν ὑπέστη τῶν πολεμίων. Ἐσθῆτι δὲ Κελτικῇ σκευσάμενος καὶ τὰ κοινότατα τῆς διαλέκτου πρὸς ἐντευξεν ἐπὶ καιροῦ παραλαβὼν, ἀναμίγνυται τοῖς βαρβά- 30 ροῖς· καὶ τὰ μὲν ἰδὼν, τὰ δ' ἀκοῇ πυνθόμενος τῶν ἐπιγόντων ἐπανῆλθε πρὸς Μάριον. Τότε μὲν οὖν ἀρι-

στειών ἔτυχε· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ στρατείᾳ πολλὰ καὶ συν-
 ἔσεως ἔργα καὶ τόλμης ἀποδειξάμενος εἰς ὄνομα καὶ
 πίστιν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προήχθη. Μετὰ δὲ τὸν Κίμ-
 βρων καὶ Τεττόνων πόλεμον ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Δειδίου
 5 στρατηγῷ χιλιάρχος ἐπὶ Ἰβηρίας ἐν τῇ πόλει Κασσιλῶνι
 παρεχίμαζε τῆς Κελτιβήρων. Ἐπεὶ δὲ τῶν στρατιωτῶν
 ἐν ἀφθόνοις ὑβριζόντων καὶ τὰ πολλὰ μεθυόντων κατα-
 φρονήσαντες οἱ βάρβαροι μετεπέμφαντο νυκτὸς ἐκικου-
 ρίαν παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων Γυρισσιωτῶν καὶ κατ' οἰ-
 10 κίας ἐπιόντες ἐκτεινον αὐτούς, ὑπεκδύς ὁ Σερωάριος
 μετ' ὀλίγων καὶ τοὺς ἐκκρίτοντας συναγαγὼν κύκλῳ
 τὴν πόλιν περιῆλθε· καὶ καθ' ὡς οἱ βάρβαροι πύλας
 ἔλαθον παρεισπεσόντες ἀνεωγμένας εὐρῶν οὐ ταῦτόν
 ἐκείνοις ἐπαθεν, ἀλλὰ φρουρὰς ἐπιστήσας καὶ καταλα-
 15 βῶν πανταχόθεν τὴν πόλιν ἐκτεινε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάν-
 τας. Ὡς δὲ ἀνηρέθησαν, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας
 πάντας τὰ μὲν αὐτῶν ὄπλα καὶ τὴν ἐσθῆτα καταθέσθαι,
 τοῖς δὲ τῶν βαρβάρων ἐνσπενασαμένους ἐπεσθαι πρὸς
 τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐξ ἧς ἀπέστάλθησαν οἱ νύκτωρ ἐπιπε-
 20 σόντες αὐτοῖς. Ψευδάμωπος δὲ τῇ τῶν ὀπλων ὄψει τοὺς
 βαρβάρους τὰς τε πύλας ἀνεωγμένας εὗρε καὶ πλήθος
 ἀνθρώπων ἔλαβεν οἰομένων ἀπαντᾶν εἰς πεπραχόσι φί-
 λους καὶ πολίτας. Διὸ πλείστοι μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
 ἐσφάττοντο περὶ τὰς πύλας, οἱ δὲ λοιποὶ παραδόντες
 25 ἑαυτοὺς ἐπράθησαν.

IV. Ἐκ τούτου Σερωάριος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ διεβροήθη·
 καὶ ὅτε πρῶτον ἐπανῆκεν εἰς Ῥώμην ταμίαις ἀποδείκνυ-
 ται τῆς περὶ Πάδου Γαλατίας ἐν δέοντι. Τούτῳ γὰρ Μαρ-
 σικοῦ πολέμου συνισταμένου, στρατιώτας τε προστα-
 30 χθὲν αὐτῷ καταλέγειν καὶ ὄπλα κοιμισθαι, σκουδῆν καὶ
 τάχος προσθεῖς τῷ ἔργῳ παρὰ τὴν τῶν ἄλλων νέων
 βραδυτητα καὶ μαλακίαν ἀνδρὸς ἐμπράκτως βιωσομένου

δόξαν ἔσχεν. Οὐ μὴν ὑφήκατο τῆς στρατιωτικῆς τόλ-
 μης εἰς ἀξίωμα προεληλυθὼς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ χειρὸς
 ἐπιδαιωνόμενος ἔργα θαιμιαστὰ καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀγῶ-
 σιν ἀφριδῶς ἐκιδιδούς τῶν ὄψεων ἀπέβαλε τὴν ἐτέραν
 ἰσσοποιεῖσεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ καλλωπιζόμενος αἰεὶ διε- 5
 τέλει τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους οὐκ αἰεὶ τὰ μαρτύρια τῶν
 ἀριστεῶν περιφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἀποτίθεσθαι στρατὰ
 καὶ δόρατα καὶ σταφάνους, αὐτῷ δὲ τῆς ἀνδραγαθίας
 παραμένειν τὰ γνωρίσματα τοὺς αὐτοὺς ἔχοντι τῆς ἀρε-
 τῆς ἅμα καὶ τῆς συμφορᾶς θρατῆς. Ἀπέδωκε δὲ καὶ ὁ 10
 θῆρος αὐτῷ τιμὴν πρέπουσαν. Εἰσελθόντα γὰρ εἰς θέα-
 τρον ἐξεδέξαντό τε κρότῳ καὶ κατευφήμησαν, ὧν οὐδὲ
 τοῖς κἄνυ προήκουσιν ἡλικία τε καὶ δόξῃ τυχεῖν ἢ ῥά-
 θιον. Δημαρχίαν μέντοι μετιῶν Σύλλα καταστασιάσασαν-
 570τος αὐτὸν ἐξέπεσε· διὸ καὶ δοκεῖ γενέσθαι μισσούλλας. 15
 Ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ὑπὸ Σύλλα κρατηθεὶς ἔφυγε, Σύ-
 λλας δὲ Μιθριδάτῃ πολεμήσων ἀπῆρε, τῶν δὲ ὑπάτων
 Ὀκτάβιος μὲν ἐπὶ τῆς Σύλλα προαιρέσεως ἔμενε, Κίν-
 νας δὲ νεωτερίζων ὑποφερομένην ἀνεκαλεῖτο τὴν Μα-
 ρίου σιᾶσιν, τούτῳ προσένευμεν αὐτὸν ὁ Σερτώριος, 20
 ἄλλως τε καὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁρῶν αὐτὸν μὲν ἀμβλύτε-
 ρον ὄντα, τοῖς δὲ Μαρίου φίλοις ἀπιστοῦντα. Γενομέ-
 νης δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐν ἀγορᾷ μάχης μεγάλης Ὀκτάβιος
 μὲν ἐκράτησε, Κίννας δὲ καὶ Σερτώριος οὐ πολλῷ ἐλάτ-
 τους τῶν μυρίων ἀποβαλόντες ἔφυγον· καὶ τῶν περὶ 25
 τὴν Ἰταλίαν ἐτι δισπαρμένων στρατοπέδων προσαγό-
 μενοι τὰ πλεῖστα κειθοὶ ταχὺ κατέστησαν ἀξιόμαχοι τοῖς
 περὶ τὸν Ὀκτάβιον.

V. Μαρίου δὲ κατακλείσαντος ἐκ Αἰβύης καὶ τῷ
 Κίννα προστιθέντος ἑαυτὸν ὡς ἰδιώτην ὑπάτῳ, τοῖς 30
 μὲν ἄλλοις ἐδόκει δέχεσθαι, Σερτώριος δὲ ἀπηγόρευεν,
 εἴτε τὸν Κίνναν ἤτιον οἴομενος ἑαυτῷ προσέξειν, ἀν-

δρὸς ἡγεμονικωτέρου παρόντος, εἴτε τὴν βαρύτητα τοῦ
 Μαρίου δεδοικῶς, μὴ πάντα τὰ πράγματα συγγέη θυμῷ
 μέτρον οὐκ ἔχοντι πέρα δίκης ἐντῷ κρατεῖν προσερχόμε-
 νος. Ἐλεγεν οὖν μικρὸν εἶναι τὸ ὑπολειπόμενον ἔργον
 5 αὐτοῖς ἤδη κρατοῦσι, δεξαμένων δὲ τὸν Μάριον τὸ σύμ-
 παν οἴσεσθαι τῆς δόξης ἐκείνου καὶ τῆς δυνάμεως, χαλε-
 πὸν ὄντα πρὸς κοινωνίαν ἀρχῆς καὶ ἄπιστον. Εἰπόντος
 δὲ τοῦ Κίννα, ταῦτα μὲν ὀρθῶς ὑπολογίσεσθαι τὸν
 Σερτώριον, αἰδεῖσθαι δὲ καὶ διαπορεῖν, ὅπως ἀπάσεται
 10 τὸν Μάριον αὐτὸς ἐπὶ κοινωνίᾳ πραγμάτων κεκληκῶς,
 ὑπολαβὼν ὁ Σερτώριος εἶπεν· „Ἄλλ’ ἐγὼ μὲν αὐτὸν
 ἀφ’ ἑαυτοῦ Μάριον ἦκειν νομίζων εἰς Ἰταλίαν τὸ συμ-
 φέρον ἐσκόπουν, σοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ βουλευέσθαι
 καλῶς εἶχεν ἦκοντος ὃν αὐτὸς ἐλθεῖν ἠξίωσας, ἀλλὰ
 15 χρῆσθαι καὶ δέχεσθαι, τῆς πίστεως μηδενὶ λογισμῷ χά-
 ραν διδούσης.“ Οὕτως μεταπέμπεται τὸν Μάριον Κίν-
 νας· καὶ τριχῇ τῆς δυνάμεως διανεμηθείσης ἦρχον οἱ
 τρεῖς. Διαπολεμηθέντος δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν περὶ
 τὸν Κίνναν καὶ Μάριον ἐμφορομένων ὕβρεώς τε καὶ
 20 πικρίας ἀπάσης, ὥστε χρυσὸν ἀποδεῖξαι Ῥωμαίοις τὰ
 τοῦ πολέμου κακὰ, Σερτώριος λέγεται μόνος οὔτε ἀπο-
 κτεῖναι τινα πρὸς ὄργην οὔτε ἐνυβρίσαι κρατῶν, ἀλλὰ
 καὶ τῷ Μαρίῳ δυσχεραίνειν καὶ τὸν Κίνναν ἐντυγχά-
 νων ἰδίᾳ καὶ δεόμενος μετριώτερον ποιεῖν. Τέλος δὲ
 25 τῶν δούλων, οὓς Μάριος συμμαχούς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ,
 δορυφόρους δὲ τῆς τυραννίδος ἔχων ἰσχυροὺς καὶ πλου-
 σίους ἐποίησε, τὰ μὲν ἐκείνου διδόντος καὶ κελεύοντος,
 τὰ δὲ καὶ βία παρανομοῦντων εἰς τοὺς δεσπότας, σφατ-
 τόντων μὲν αὐτούς, ταῖς δὲ δεσποίναις πλησιαζόντων
 30 καὶ βιαζομένων τοὺς παῖδας, οὐκ ἀνασχετὰ ποιούμενος
 ὁ Σερτώριος ἅπαντας ἐν ταύτῳ στρατοπεδεύοντας κατη-
 κόντισεν, οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων ὄντας.

VI. Ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ἐτελεύτησε καὶ Κίννας ἀνῆρέθῃ μικρὸν ὕστερον, ὁ δὲ νεανίας Μάριος ἄκοντος αὐτοῦ παρὰ τοὺς νόμους ὑπατεῖαν ἔλαβε, Κάρβωνες δὲ καὶ Νωρβανοὶ καὶ Σκηπίωνες ἐπιόντι Σύλλα κακῶς ἐκολέμουν, καὶ τὰ μὲν ἀνανδρία καὶ μαλακία τῶν στρα- 5
 τηγῶν ἐφθείρετο, τὰ δὲ οἱ προδιδόντες ἀπόλλυσαν, ἔργον δὲ οὐδὲν ἦν αὐτοῦ παρόντος τοῖς πράγμασι μο-
 χθηρῶς ὑποφερομένοις διὰ τὸ χεῖρον φρονεῖν τοὺς μάλ-
 λον δυναμένους, τέλος δὲ Σύλλας Σκηπίωνι παραστρα-
 τωπεδεύσας καὶ φιλοφρονούμενος, ὡς εἰρήνης ἐσομέ- 10
 νης, διέφθειρε τὸ στράτευμα, καὶ ταῦτα προλέγων Σκη-
 πίωνι καὶ διδάσκων Σερτώριος οὐκ ἐπειθε, παντάπασιν
 ἀπογνοὺς τὴν πόλιν ᾤρησεν εἰς Ἴβηρίαν, ὡς, εἰ φθά-
 σει τὴν ἐκεῖ κρατυνάμενος ἀρχὴν, καταφυγὴ τοῖς πται-
 15
 οῦσιν ἐνταῦθα τῶν φίλων ἐσόμενος. Χειμῶσι δὲ χαλε-
 ποῖς χρῆσάμενος ἐν χωρίοις ὄρειοις ὑπὸ βαρβάρων
 ἐκράττετο τέλη καὶ μισθοὺς τοῦ παρελθεῖν τὴν ὁδόν.
 Ἀνανακτοῦντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ δεινολογουμέ-
 νων, εἰ Ῥωμαίων ἀνθύπατος τέλη καταβαλεῖ βαρβάροις
 ὀλέθροις, μικρὰ φροντίσας τοῦ δοκοῦντος αἰσχροῦ καὶ 20
 καιρὸν ἀνεῖσθαι φήσας, οὐ σπανιώτερον οὐδὲν ἀνδρὶ
 μεγάλων ἐπιεμένῳ, τοὺς μὲν βαρβάρους ἐθεράπευσε
 χρήμασι, τὴν δ' Ἴβηρίαν ἐπειχθεὶς κατέσχε. Παραλα-
 βὼν δὲ ἔθνη πλήθει μὲν καὶ ἡλικία ἀκμάζοντα, πλεονε-
 βία δὲ καὶ ὕβρει τῶν πεμπομένων ἐκάστοτε στρατηγῶν 25
 πρὸς ὅλην κακῶς διακείμενα τὴν ἡγεμονίαν, ἀνελάμ-
 βανεν ὁμίλια τε τοὺς δυνατοὺς καὶ φόρων ἀνέσει τοὺς
 πολλοὺς. Μάλιστα δὲ τῶν ἐπισταθμῶν ἀπαλλάξας
 ἠγαπήθη· τοὺς γὰρ στρατιώτας ἠνάγκαζεν ἐν τοῖς προα-
 στεῖοις χειμάδια πῆγνυσθαι, πρῶτος αὐτὸς οὕτω κατα- 30
 σκηπῶν. Οὐ μὴν ἐπὶ τῇ τῶν βαρβάρων εὐνοίᾳ τὸ πᾶν
 ἐποιήσατο, Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐτόφθι μετοικούντων τοὺς

ἐν ἡλικίᾳ καθοπλίσας μηχανάς τε παντοδαπὰς καὶ ναυπηγίας τμημάτων ὑποβαλλόμενος διὰ χειρὸς εἶχε τὰς πόλεις, ἡμερος μὲν ὢν ἐν ταῖς εἰρηναῖς χρεῖαις, φοβερὸς δὲ τῇ παρασκευῇ κατὰ τῶν πολεμίων φαινόμενος.

- 5 VII. Ὡς δὲ Σύλλαν μὲν ἐπανθάνετο τῆς Ῥώμης κρατεῖν, ἔρρειν δὲ τὴν Μαρίου καὶ Κάρβανος στάσιω, αὐτίκα προσδοκῶν στρατιῶν διαπολεμήσουσαν αὐτῷ μεθ' ἡγεμόνος ἀφίξασθαι φράγγυται τὰ Πυρρηναῖα ὄρη διὰ Ἰουλίου Σαλινάτορος ἑξακισχιλίους ὀπλίτας ἔχοντας.
- 10 Καὶ μετ' οὐ πολὺ Γάτος Ἄννιος ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Σύλλα καὶ τὸν Ἰούλιον ἀπρόσμαχον ὄρων ἐν ἀπόρῃ καθῆστο παρὰ ταῖς ὑπαφείαις. Καλπουρνίου δὲ τινος ἐπίκλησιν Λαναρίου δολοφονήσαντος τὸν Ἰούλιον καὶ τῶν στρατιωτῶν τὰ ἄκρα τῆς Πυρήνης ἐκλιπόντων, ὑπερβαλὼν
- 15 Ἄννιος ἐπῆρι χειρὶ μεγάλη τοὺς ἐμποδῶν ἀνιστάς. Σεπτάριος δὲ οὐκ ὢν ἀξιόμαχος μετὰ τρισχιλίων εἰς Καρχηδόνα τὴν νῆαν καταφυγών, κἀκεῖθεν ἐπιβὰς τῶν νεῶν καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος, Λιβύη κατὰ τὴν Μαιουρουσίαν προσέβηκεν. Ἀφυλάκτοις δὲ τοῖς στρατιώταις
- 20 ὑδρευομένοις τῶν βαρβάρων ἐπιπεσόντων, συχνοὺς ἀποβαλὼν αὐτοῖς εἰς Ἰβηρίαν ἀπέπλει· καὶ ταύτης μὲν ἀποκρούεται, Κιλισσῶν δὲ ληστρίδων αὐτῷ προσγενομένων Πιτυούσση νήσῳ προσέβαλε καὶ ἀπέβη τὴν παρ' Ἄννιου φρουρὰν βιασάμενος. Ἄννιος δὲ μετ' οὐ πολὺ παρῆν
- 25 ναυσὶ τε πολλαῖς καὶ πεντακισχιλίους ὀπλίταις, πρὸς ὃν ἐπεχείρησε μὲν διαναυμαχεῖν, καίπερ ἑλαφροῖς καὶ πρὸς τάχος, οὐ πρὸς ἀλκῆν, πεποιημένοις σκάφεσι χράμενος, ξεφύρω δὲ λαμαρῷ τοῦ πελάγους ἀνσταμένου καὶ τὰ πολλὰ τῶν τοῦ Σερτωρίου πλοίων ὑπὸ κουφότητος
- 30 πλάγια ταῖς θαλίαις περιβάλλοντος, αὐτὸς ὀλίγαις ναυσὶ τῆς μὲν θαλάσσης ὑπὸ τοῦ χειμῶνος εἰργόμενος, τῆς δὲ γῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἡμέρας δέκα σαλεύων πρὸς

ἐναντίον κύμα καὶ κλύδωνα τραχὺν ἐπιπέοντας διεκαρτέ-
ρησεν.

VIII. Ἐνδόντος δὲ τοῦ πνεύματος φερόμενος νήσοις
τισὶν ἐναυλίχεται σκοράσιν ἀνύδροις· κάκειθεν ἄρας
καὶ διεκβαλὼν τὸν Γαθειραῖον πορθμὸν ἐν δεξιᾷ τοῖς 5
ἐκτὸς ἐπιβάλλει τῆς Ἰβηρίας, μικρὸν ὑπὲρ τῶν τοῦ Βαί-
τιος ἐκβολῶν, ὃς εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν ἐκφερόμενος θά-
λατταν ὄνομα τῇ περὶ αὐτὸν Ἰβηρίᾳ παρέσχευεν. Ἐν-
ταῦθα ναῦται τινεσὶ ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ νέον ἐκ τῶν
Ἀτλαντικῶν νήσων ἀναπεπλευνότες, αἱ δὲ δύο μὲν αἰσὶ 10.
λεπτῷ παντάσῃ πορθμῷ διαιρούμεναι, μυρίους δ'
ἀπέχουσι Διβύης σταδίουσιν καὶ ὀνομάζονται Μακάρων.
72 Ὀμβροῖς δὲ χρώμεναι μετρίοις σπανίως, τὰ δὲ πλεῖστα
πνεύμασι μαλακοῖς καὶ δροσοβόλοις, οὐ μόνον ἄρουν
καὶ φυτεύειν κατέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πῖονα χώραν, ἀλλὰ 15
καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν ἀποχρῶντα πλήθει καὶ
γλυκύτητι βόσκειν ἄνευ κόνων καὶ πραγματείας σχο-
λάζοντα δῆμον. Ἄηρ δὲ ἄλυπος ὥρῶν τε κράσει καὶ με-
ταβολῆς μετριότητι κατέχει τὰς νήσους. Οἱ μὲν γὰρ
ἐνθένδε τῆς γῆς ἀποπνέοντες ἔξω βορέαι καὶ ἀπηνλιῶται 20
διὰ μῆκος ἐπιπεσόντες εἰς τόπον ἀχανῆ διασπείρονται καὶ
προαπολείκουσι, παλέγιοι δὲ περιφρῶντες ἀργέσται
καὶ ξέφυροι βληχρῶς μὲν ὑετοῦσιν καὶ σκοράδας ἐκ θα-
λάττης ἐπάγοντες, τὰ δὲ πολλὰ νοτεραῖς αἰθρῆσις ἐπι-
ψύχοντες ἡσυχῇ τρέφουσιν, ὥστε μέχρι τῶν βαρβάρων 25
διεῖσθαι πίστιν ἰσχυρὰν αὐτόθι τὸ Ἠλύσιον εἶναι πεδίον
καὶ τὴν τῶν εὐδαιμόνων οἰαῖσιν, ἣν Ὀμηρὸς ἕψησε.

IX. Ταῦθ' ὁ Σερτώριος ἀκούσας ἰφῶτα θαυμαστὸν
ἔσχευεν οἰκῆσαι τὰς νήσους καὶ ξῆν ἐν ἡσυχίᾳ τυραννίδος
ἀκαλλαγῆς καὶ πολέμων ἀπαύστων. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ 30
Κίλιες οὐθέν εἰρήνης δεόμενοι καὶ σχολῆς, ἀλλὰ πλού-
του καὶ λαφύρων, εἰς Διβύην ἀπέπλευσαν, Ἄσκαλιον

τὸν Ἴφθα κατὰξοντες ἐπὶ τὴν Μαυρουσίαν βασιλείαν. Οὐ μὴν ἀπέκαμεν ὁ Σερτώριος, ἀλλὰ τοῖς πρὸς τὸν Ἄσκαλιν διαπολεμοῦσιν ἔγνω βοηθεῖν, ὡς οἱ σὺν αὐτῷ καινήν τινα λαβόντες ἐλπίδων ἀρχὴν καὶ πράξεων ἐτέ-
 5 ρων ὑπόθεσιν μὴ διαλυθεῖεν ὑπὸ τῆς ἀπορίας. Ἀσμέ-
 νοις δὲ τοῖς Μαυρουσίοις ἀφικόμενος εἶχετο ἔργου, καὶ καταμαχεσάμενος τὸν Ἄσκαλιν ἐπολιόρκει. Σύλλα δὲ Πακκιανὸν ἐκπέμψαντος βοηθῆσαι τοῖς περὶ τὸν Ἄσκα-
 λιν μετὰ δυνάμεως, συμβαλὼν ὁ Σερτώριος τὸν μὲν
 10 Πακκιανὸν ἀπέκτεινε, τὴν δὲ στρατιὰν κρατήσας προσ-
 ηγάγετο, καὶ τὴν Τίγγιν, εἰς ἣν ὁ Ἄσκαλις συνέ-
 φυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐξεπολιόρκησεν. Ἐνταῦθα τὸν Ἄνταλον οἱ Λίβυες ἱστοροῦσι κεισθαι· καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ Σερτώριος διέσκαψε τοῖς βαρβάροις ἀπιστῶν διὰ
 15 μέγεθος. Ἐντυχῶν δὲ τῷ σώματι πηχῶν ἐξήκοντα μῆ-
 κος, ὡς φασι, κατεπλάγη, καὶ σφάγιον ἐντεμῶν συνέ-
 χωσε τὸ μνήμα, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ τιμὴν τε καὶ φήμην συνηύξησε. Τίγγεται δὲ μυθολογοῦσιν Ἄνταίου τε-
 λευτήσαντος τὴν γυναῖκα Τίγγην Ἡρακλεῖ συλλεθῆναι,
 20 Σόφακα δ' ἐξ αὐτῶν γενόμενον βασιλεῦσαι τῆς χώρας καὶ πόλιν ἐπάνυμον τῆς μητρὸς ἀποδειξαι, Σόφακος δὲ παῖδα γενέσθαι Διοδώρου, ᾧ πολλὰ τῶν Λιβυκῶν ἔθνων ὑπήκουσεν Ἑλληνικὸν ἔχοντι στρατεύματι τῶν αὐ-
 τόθι καταφικισμένων ὑφ' Ἡρακλέους Ὀλβιανῶν καὶ Μυ-
 25 κηναίων. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀνακείσθω τῇ Ἰόβα χάριτι τοῦ πάντων ἱστορικωτάτου βασιλέων· ἐκείνου γὰρ ἱστο-
 ροῦσι τοὺς προγόνους Διοδώρου καὶ Σόφακος ἀπο-
 γόνους εἶναι· Σερτώριος δὲ πάντων ἐγκρατῆς γενό-
 μενος τοὺς δεσηθέντας αὐτοῦ καὶ πιστεύσαντας οὐκ
 30 ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τῆ· ἀρ-
 χὴν ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὅσα καλῶς εἶχε δεξάμενος δι-
 δόντων.

X. Ἐντεῦθεν ὅποι χρῆ τραπέσθαι βουλευόμενον
 ἐκάλουν Λυσιτανοὶ πρέσβεις πέμψαντες ἐφ' ἡγεμονία,
 πάντως μὲν ἄρχοντος ἀξίωμα μέγα καὶ ἐμπειρίαν ἔχον-
 τος θεόμενοι πρὸς τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων φόβον, ἐκείνῳ δὲ
 πιστεύοντες αὐτοὺς μόνῳ [καὶ] πυνθανόμενοι παρὰ τῶν 5
 συγγεγονότων τὸ ἦθος αὐτοῦ. Λέγεται δὲ ὁ Σερτώριος
 οὔτε ὑφ' ἡδονῆς οὔτε ὑπὸ δέους εὐάλωτος γενέσθαι,
 φύσει δὲ ἀνέκκληκτος ὢν παρὰ τὰ δεινὰ καὶ μέτριος εὐ-
 τυχίαν ἐνεγκεῖν, καὶ πρὸς μὲν εὐθυμαχίαν οὐδενὸς
 ἀτολμότερος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἡγεμόνων, ὅσα δὲ κλω- 10
 πείας ἐν πολέμοις ἔργα καὶ πλεονεξίας περὶ τόπους ἐχυ-
 ροὺς καὶ διαβάσεις τάχους δεομένης ἀπάτης τε καὶ ψευ-
 173 θῶν ἐν δέοντι, σοφιστῆς δεινότητος. Ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς
 τῶν ἀνδραγαθημάτων δαψιλῆς φαινόμενος, περὶ τὰς τι-
 μωρίας ἐμετρίαζε τῶν ἀμαρτημάτων. Καίτοι δοκεῖ περὶ 15
 τὸν ἔσχατον αὐτοῦ βίον ὀμότητος καὶ βαρυθυμίας τὸ
 περὶ τοὺς ὀμήρουςπραχθὲν ἔργον ἐπιδειξαι τὴν φύσιν
 οὐκ οὔσαν ἡμερον, ἀλλ' ἐπαμπεχομένην λογισμῶ δια-
 τὴν ἀνάγκην. Ἐμοὶ δὲ ἀρετὴν μὲν εἰλικρινῆ καὶ κατὰ
 λόγον συνεστῶσαν οὐκ ἂν ποτε δοκεῖ τύχη τις ἐκστήσαι 20
 πρὸς τοῦναντίον, ἀλλως δὲ προαιρέσεις καὶ φύσεις χρη-
 στὰς ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων παρ' ἀξίαν κακωθεύσας
 οὐκ ἀδύνατον τῷ δαίμονι συμμεταβαλεῖν τὸ ἦθος. Ὅ
 καὶ Σερτώριον οἶμαι παθεῖν ἤδη τῆς τύχης αὐτὸν ἐπι-
 λειπούσης, ἐτραχυνόμενον ὑπὸ τῶν πραγμάτων γινο- 25
 μένων πονηρῶν πρὸς τοὺς ἀδικούντας.

XI. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε τῶν Λυσιτανῶν κα-
 λούντων ἀπῆρεν ἐκ Λιβύης. Καὶ τούτους συνέταπτεν
 εὐθύς αὐτοκράτωρ στρατηγός, καὶ τὴν ἐγγὺς Ἰβηρίαν
 ὑπήκουον ἐποίητο, τῶν πλείστων ἐκουσίως προστιθεμέ- 30
 νων, μάλιστα μὲν διὰ τὸ πρᾶον αὐτοῦ καὶ δραστήριον,
 ἔστι δὲ ἂ καὶ σοφιστικῶς αὐτὸς εἰς ἀπάτην καὶ κήλησιν

ἐμηχανᾶτο. Καὶ πρῶτόν γε πάντων τὸ περὶ τὴν ἔλαφον.
 Ἦν δὲ τοιούδε· Σπανὸς ἀνὴρ δημοτῆς τῶν ἐπὶ χώρας
 βιούντων ἐλάφῳ νεοτόκῳ φεσυγούσῃ κυνηγέτας ἐπιτυχῶν
 αὐτῆς μὲν ἀπελείφθη, τὴν δὲ νεβρόν ἐκπλαγείς τῇ και-
 5 νότητι τῆς χροᾶς (λευκὴ γὰρ ἦν πᾶσα) λαμβάνει διωξας.
 Κατὰ τύχην δὲ Σερωρίου τοῖς τόποις ἐναυλισαμένου
 καὶ πᾶν ὃ τις ἐξ ἄγρας ἢ γεωργίας ἦκοι κομίζων δῶρον
 ἀσμένως δεχομένου καὶ φιλοφρόνως ἀμειβομένου τοὺς
 θεραπεύοντας, ἐγγειρίζει φέρων αὐτῷ τὴν νεβρόν. Ὁ
 10 δὲ δεξάμενος ἀντίκα μὲν ἦσθη μετρίως, χρόνῳ δὲ ποιη-
 σάμενος τιθασὸν οὕτω καὶ φιλάνθρωπον, ὥστε καὶ κα-
 λουῖντος ἀκούειν καὶ βαδίζοντί ποι παρακολουθεῖν, ὄχλου
 τε καὶ θορύβου παντὸς ἀνέχεσθαι στρατιωτικοῦ, κατὰ
 μικρὸν ἐξεθείλαξε φάσκων Ἀρτέμιδος δῶρον τὴν ἔλαφον
 15 εἶναι, καὶ πολλὰ τῶν ἀδήλων ἐπεφήμιξεν αὐτῷ δηλοῦν,
 γινώσκων εὐάλωτον εἰς δεισιδαιμονίαν εἶναι φύσει τὸ
 βαρβαρικόν. Ὁ δὲ καὶ προστεχνᾶτο τοιαῦτα· γνούς γὰρ
 ἂν κρύφα τοὺς πολεμίους ἐμβεβληκότας ποι τῆς ὑπ' αὐ-
 τὸν χώρας ἢ πόλιν ἀφιστάντας, προσεποιεῖτο τὴν ἔλαφον
 20 αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους διειλέχθαι, κελεύουσαν ἐν ἐτοί-
 μῳ τὰς δυνάμεις ἔχειν. Αὐθις δὲ νίκην τινὰ τῶν ἑαυ-
 τοῦ στρατηγῶν ἀκούσας τὸν μὲν ἄγγελον ἐκρυπτε, τὴν
 δὲ ἔλαφον ἐστεφανωμένην ἐπ' εὐαγγελίῳις προῆγεν, ἐν-
 θυμείσθαι παρακαλῶν καὶ τοῖς θεοῖς θύειν ὡς ἀγαθόν
 25 τι πεισομένους.

XII. Οὕτω δὲ χειροθήθεις ποιησάμενος αὐτοὺς ἐχρήτο
 πρὸς ἅπαντα μετριοτέροις, οὐχ ὑπ' ἀνδρὸς ἀλλοδαποῦ
 λογισμῶν, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ στρατηγεῖσθαι πειθομένοις,
 ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούντων τῷ παρὰ λό-
 30 γον τὴν δύναμιν ἀυξάνεσθαι. Δισχιλίους γὰρ ἑξακο-
 σίοις, οὓς ἠνόμαξε Ῥωμαίους, συμμίκτοις δὲ ἑπτακο-
 σίοις Λιβύων εἰς Λυσιτανίαν αὐτῷ συνδιαβᾶσι πελτα-

στὰς τετρακισχίλιους Λυσιτανῶν καὶ ἑπτακοσίους
 προσλαβὼν ἐπολέμηε τέτταρσι Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ὑφ'
 οἷς ἦσαν πεζῶν μὲν δῶδεκα μυριάδες, ἑπτακισ-
 χίλιοι, τοξόται δὲ καὶ σφενδονῆται δισχίλιοι, πόλεις δὲ
 ἀναριθμητοὶ τὸ πλῆθος, αὐτὸς εἴκοσι τὰς κάσας ἐν ἀρχῇ 5
 κεκτημένος. Ἄλλ' ὅμως ἀσθενὴς οὕτω καὶ μικρὸς ἀρξά-
 μενος οὐ μόνον ἔθνῶν ἐκράτησε μεγάλων καὶ πόλεις
 εἶλε πολλὰς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιστρατήγων Κότταν μὲν
 ἐν τῷ περὶ τὴν Μελλαρίαν πορθμῷ κατεναυμάχησε,
 74 Φουφίδιον δὲ τὸν ἄρχοντα τῆς Βαιτικῆς περὶ τὸν Βαϊ- 10
 τιν ἐτρέφατο δισχίλιους ἀποκτείνας Ῥωμαίων, Δομέτιον
 δὲ Λεύκιον ἀνθύπατον ὄντα τῆς ἐτέρας Ἰβηρίας διὰ
 τοῦ ταμίου καταγωνισάμενος καὶ Θωράκιον, ἄλλον ἡγε-
 μόνα τῶν ὑπὸ Μετέλλου κεμοφθέντων μετὰ δυνάμεως,
 ἀνείλεν, αὐτόν τε τὸν Μέτελλον, ἄνδρα Ῥωμαίων ἐν 15
 τοῖς τότε μέγιστον καὶ δοκιμώτατον, οὐκ ὀλίγοις σφάλ-
 μασι περιβαλὼν εἰς τοσαύτην ἀπορίαν κατέστησεν, ὥστε
 Λεύκιον μὲν Μάλλιον ἐκ τῆς περὶ Ναρθῶνα Γαλατίας
 ἐλθεῖν αὐτῷ βοηθόν, Πομπήιον δὲ Μάγνον ἐκ Ῥώμης
 κατὰ τάχος ἀποσταλῆναι μετὰ δυνάμεως. Οὐ γὰρ εἶχεν 20
 ὁ Μέτελλος ὅ τι χρήσαιτο προσπολεμῶν ἀνδρὶ τολμητῇ
 πάσης ἐξαναδυομένῳ φανερᾷ μάχῃ, πᾶσαν δὲ μετα-
 βαλλομένῳ μεταβολὴν εὐσταλεία καὶ κουφότητι τῆς Ἰβη-
 ρικῆς στρατιᾶς, αὐτὸς ὀπλιτικῶν καὶ νομίμων ἀσκητῆς
 γεγωνῶν ἀγῶνων καὶ στρατηγὸς ἐμβριθοῦς καὶ μονίμου 25
 φάλαγγος, ὥσασθαι μὲν εἰς χεῖρας ἐλθόντας πολεμίους
 καὶ καταβαλεῖν ἄριστα γεγυμνασμένης, ὀρειβατεῖν δὲ
 καὶ σπηλαιῶν διώξεις καὶ φυγαῖς ἀπαύστοις ἀνθρώ-
 πων ὑψηλῶν καὶ λιμὸν ἀνέχεσθαι καὶ δίαιταν ἄπυ-
 ρον καὶ ἄσκητον, ὥσπερ ἐκεῖνοι, μὴ δυναμένης. 30

XIII. Ἔτι δὲ αὐτὸς μὲν ἤδη πρεσβύτερος ἦν καὶ τι
 καὶ πρὸς ἀνειμένην ἤδη καὶ τρυφερὰν δίαιταν ἐκ πολ-

λῶν ἀγώνων καὶ μεγάλων ἐνδεδωκῶς, τῷ δὲ Σερτωρίῳ
 συνειστήκει πνεύματος ἀκμαίου γέμοντι καὶ κατεσκευα-
 σμένον ἔχοντι θαυμασίως τὸ σῶμα ῥώμῃ καὶ τάχει καὶ
 λιτότητι. Μέθης μὲν γὰρ οὐδὲ ῥαθυμῶν ἤπιετο, πό-
 5 νους δὲ μεγάλους καὶ μακρὰς ὁδοιπορίας καὶ συνεχεῖς
 ἀγρυπνίας ὀλίγοις εἰθιστο καὶ φαύλοις ἀρκούμενος σι-
 τίοις διαφέρειν, πλάνοις δὲ χρώμενος ἄει καὶ κυνηγε-
 σίοις, ὁπότε σχολάζοι, πάσης διεκδύσεως φεύγοντι καὶ
 διώκοντι κυκλώσεως ἀβάτων τε καὶ βασίμων τόπων ἐμ-
 10 πειρίαν προσειλήφει. Διὸ τῷ μὲν εἰργομένῳ μάχης ὅσα
 νικώμενοι πάσχουσιν ἄνθρωποι βλάπτεσθαι συνέβαι-
 νεν, ὁ δὲ τῷ φεύγειν εἶχε τὰ τῶν διωκόντων. Καὶ γὰρ
 ὑδρείας ἀπέκοπτε καὶ σιτολογίας εἶργε, καὶ προτόντι μὲν
 ἐκποδῶν ἦν, ἐκίνει δὲ ἰδρυνθέντα, πολιορκοῦντι δὲ
 15 ἄλλους ἐπιφαινόμενος ἀντεπολιόρκει ταῖς τῶν ἀναγ-
 καίων ἀπορίαις, ὥστε τοὺς στρατιώτας ἀπαγορεύειν
 καὶ τοῦ Σερτωρίου μονομαχῆσαι προκαλουμένου τὸν
 Μέτελλον βοᾶν καὶ κελεύειν μάχεσθαι στρατηγὸν στρα-
 τηγῶ καὶ Ῥωμαίων Ῥωμαίῳ, ἀναδυόμενον δὲ χλευάζειν.
 20 Ὁ δὲ τούτων μὲν, εὐ ποιῶν, κατεγέλα· στρατηγοῦ γάρ,
 ὡς ἔφη Θεόφραστος, δεῖ θάνατον ἀποθνήσκειν τὸν
 στρατηγόν, οὐ πελταστοῦ τοῦ τυχόντος· ὁρῶν δὲ τοὺς
 Λαγγοβρίτας οὐ μικρὰ τῷ Σερτωρίῳ συλλαμβανομέ-
 νους, δίψῃ δὲ ὄντας εὐαλώτους (ἐν γὰρ ἦν αὐτοῖς φρέαρ
 25 ἐν τῇ πόλει, τῶν δ' ἐν τοῖς προαστείοις καὶ παρὰ τὰ
 τεῖχη ναμάτων ὁ πολιορκῶν ἐπικρατεῖν ἐμελλεν), ἤκεν
 ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς ἡμέραις δυοῖς συναιρησῶν τὴν πολιορκ-
 κίαν, ὕδατος οὐκ ὄντος. Διὸ καὶ πέντε ἡμερῶν ἐπιφέ-
 ρεσθαι σιτία μόνον προείρητο τοῖς στρατιώταις. Ὁ
 30 Σερτωρίος δ' ὀξέως βοηθήσας ἐκέλευσε δισχιλίους
 ἄσκους ὕδατος ἐμπλῆσαι, καθ' ἕκαστον ἄσκον ἀργύριον
 συχνὸν τάξας. Καὶ πολλῶν μὲν Ἰβήρων, πολλῶν δὲ

Μαυρουσίων ὑφισταμένων τὸ ἔργον, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐρώστους ἅμα καὶ ποδώκεις ἐπεμψε διὰ τῆς ὄρει-
 νῆς, κελεύσας, ὅταν παραδῶσι τοὺς ἄσκους τοῖς ἐν τῇ
 πόλει, τὸν ἄχρηστον ὑπεξαγαγεῖν ὄχλον, ὅπως ἐξαρκῆ
 τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ποτόν. Ἐκπύστου δὲ τούτου γενο- 5
 μένου πρὸς τὸν Μέτελλον, ἤχθητο μὲν ἤδη τὰ ἐπιτή-
 575 δεια τῶν στρατιωτῶν ὑπαναλωκότων, ἐξέπεμψε δὲ ἐπὶ
 σιτολογίαν Ἀκύνον ἑξακισχιλίων ἡγούμενον. Αἰσθόμε-
 νος δὲ ὁ Σερτώριος καὶ προλοχίσας τὴν ὁδὸν ἐπανερχο-
 μένω τῷ Ἀκύνῳ τρισχιλίους ἄνδρας ἐκ τινος συσκίου 10
 χαράδρας ἐπανίστησιν, αὐτὸς δὲ κατὰ στόμα προσβαλὼν
 τρέπεται, καὶ τοὺς μὲν διαφθείρει, τοὺς δὲ λαμβάνει
 ζῶντας. Ἀκύνον δὲ μετὰ τῶν ὄπλων καὶ τὸν ἵππον
 ἀποβεβληκότα δεξάμενος Μέτελλος αἰσχυρῶς ἀπῆει, πολλὰ
 χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰβήρων. 15.

XIV. Ἐκ τε δὴ τούτων θαυμαζόμενος ἠγαπάτο παρὰ
 τοῖς βαρβάροις ὁ Σερτώριος, καὶ ὅτι Ῥωμαῖκοις ὀπλι-
 σμοῖς καὶ τάξεσι καὶ συνθήμασιν ἀφαιρῶν τὸ μανικὸν
 καὶ θηριῶδες αὐτῶν τῆς ἀλλοτρίας ἀντὶ λησθηρίου μεγάλου
 στρατὸν ἐποιεῖτο τὴν δύναμιν. Ἔτι δ' ἀργύρῳ χρώμε- 20
 νος ἀφειδῶς καὶ χρυσῷ κράνη τε κατεκόσμη καὶ θυ-
 ρεοὺς αὐτῶν διεποίκιλλε, καὶ χλαμύσιν ἀνθιναις καὶ
 χιτῶσι χρῆσθαι διδάσκων καὶ χορηγῶν εἰς ταῦτα καὶ
 συμφιλοκαλῶν ἐδημαγῶγει. Μάλιστα δὲ εἶλεν αὐτοὺς
 τὰ τῶν παιδῶν. Τοὺς γὰρ εὐγενεστάτους ἀπὸ τῶν 25
 ἔθνῶν συναγαγὼν εἰς Ὀσκαν, πόλιν μεγάλην, διδα-
 σκάλους ἐπιστήσας Ἑλληνικῶν τε καὶ Ῥωμαϊκῶν μαθη-
 μάτων ἔργῳ μὲν ἐξωμηρεύσατο, λόγῳ δὲ ἐπαίδευεν, ὡς
 ἀνδράσι γενομένοις πολιτείας τε μεταδώσων καὶ ἀρχῆς.
 Οἱ δὲ πατέρες ἤθοντο θαυμαστῶς τοὺς παῖδας ἐν περι- 30
 πορφύροις ὄρῶντες μάλα κοσμίως φοιτῶντας εἰς τὰ δι-
 δασκαλεῖα καὶ τὸν Σερτώριον ὑπὲρ αὐτῶν μισθοὺς τε-

λουῖντα καὶ πολλάκις ἀποδείξεις λαμβάνοντα καὶ γέρα τοῖς ἀξίοις νέμοντα καὶ τὰ χρυσᾶ περιδέραια δωροῦμενον, ἃ Ῥωμαῖοι βούλλας καλοῦσιν. Ἔθους δ' ὄντος Ἰβηρικοῦ, τοὺς περὶ τὸν ἄρχοντα τεταγμένους συναπο-
 5 θνήσκειν αὐτῷ πεσόντι, καὶ τοῦτο τῶν ἐκεῖ βαρβάρων κατάσπεισιν ὀνομαζόντων, τοῖς μὲν ἄλλοις ἡγεμόσιν ὀλίγοι τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν ἐταίρων, Σερτωρίῳ δὲ πολλὰι μυριάδες ἀνθρώπων κατεσπεικότων ἑαυτοὺς ἠκολούθουν. Λέγεται δὲ πρὸς τινι πόλει τροπῆς γενομέ-
 10 νης καὶ τῶν πολεμίων ἐπικειμένων τοὺς Ἰβηρας ἀμελήσαντας αὐτῶν τὸν Σερτώριον σῶζειν καὶ τοῖς ὄμοις ἐπαραμένους ἄλλους πρὸ ἄλλων ἀνακουφίσει πρὸς τὰ τείχη, γενομένου δ' ἐν ἀσφαλεὶ τοῦ ἄρχοντος, οὕτω τρέπεσθαι πρὸς φυγὴν ἕκαστον αὐτῶν.

15 XV. Οὐ μόνον δὲ τοῖς Ἰβηρσιν ἦν ποθεινός, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ Ἰταλίας στρατευομένοις. Περπέννα γοῦν Οὐέντανος ἀπὸ τῆς αὐτῆς Σερτωρίῳ στάσεως εἰς Ἰβηρίαν παραγενομένου μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ μεγάλης δυνάμεως, ἰδίᾳ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγνωκός πολεμεῖν
 20 πρὸς τὸν Μέτελλον, ἔδυσχέραινον οἱ στρατιῶται, καὶ πολὺς ἦν τοῦ Σερτωρίου λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸν Περπένναν ἀνιῶν εὐγενεῖα καὶ πλούτῳ τετυφωμένον. Οὐ μὴν ἄλλ' ἐπεὶ Πομπήϊος ἠγγέλλετο τὴν Πυρήνην ὑπερβάλλον, ἀναλαβόντες οἱ στρατιῶται τὰ ὄπλα καὶ
 25 τὰ σημεῖα τῶν τάξεων ἀναρπάσαντες κατεβόησαν τοῦ Περπέννα, κελεύοντες ὡς τὸν Σερτώριον ἄγειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, καταλιπόντες ἐκεῖνον ἠπέιλον αὐτοὶ βαδίσθαι πρὸς ἄνδρα σῶξασθαι καὶ σῶζειν δυνάμενον. Συγχωρήσας δὲ ὁ Περπέννας ἤγαγεν αὐτούς, καὶ συνέ-
 30 μιξε τῷ Σερτωρίῳ πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἔχων σπείρας.

XVI. Σερτώριος δέ, τῶν ἐντὸς Ἰβηρος αὐτῷ ποταμοῦ πάντων ὁμοῦ τι προστιθεμένων, πλήθει μὲν ἦν

μέγας· ἐπέφρουεν γὰρ αἶψα καὶ συνεφέροντο πανταχόθεν
 πρὸς αὐτόν· ἀταξία δὲ βαρβαρικῇ καὶ θρασυτητι ταρα-
 τόμενος ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις βοώντων καὶ τὴν τρι-
 βὴν δυσανασχετούντων ἐπειρᾶτο παραμυθεῖσθαι διὰ
 λόγων. Ὡς δὲ ἑώρα χαλεπαίνοντας καὶ βιαζομένους 5
 576 ἀκαίρως, προήκατο καὶ περιεΐδε συμπλεκομένους τοῖς
 πολεμίοις ἐν οἷς οὐ παντελῶς συντριβέντας, ἀλλὰ πλη-
 γὰς λαβόντας ἤλπισε πρὸς τὰ λοιπὰ κατηκόους μᾶλλον
 ἔξειν. Ὡν δὲ εἶκαξε γενομένων, ἐπιβοηθήσας ἀνέλαβέ
 τε φεύγοντας αὐτοὺς καὶ κατέστησεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ 10
 στρατόπεδον. Βουλόμενος δὲ καὶ τὴν ἀδυμίαν ἀφελεῖν,
 μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πάνδημον ἐκκλησίαν ἀθροίσας ἵπ-
 πους εἰσήγαγε δύο, τὸν μὲν ἀσθενῆ τελέως καὶ πρεσβύ-
 τερον ἦδη, τὸν δὲ ἕτερον εὐμεγέθη μὲν αὐτόν καὶ ἰσχυ-
 ρόν, θαυμαστήν δὲ πυκνότητι καὶ κάλλει τριχῶν οὐραν 15
 ἔχοντα. Παρειστήκει δὲ τῷ μὲν ἀσθενεῖ μέγας ἀνὴρ καὶ
 ῥωμαλέος, τῷ δὲ ἰσχυρῷ μικρὸς ἕτερος καὶ τὴν ὄψιν
 εὐκαταφρόνητος. Σημείου δὲ δοθέντος αὐτοῖς ὁ μὲν
 ἰσχυρὸς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τοῦ ἵππου τὴν κέρκον
 ὡς ἀπορρήξων εἶλκε βίᾳ πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ ἀσθενὴς τοῦ 20
 ἰσχυροῦ κατὰ μίαν τῶν τριχῶν ἐξέτιλλεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ
 μὲν οὐκ ὀλίγα πράγματα μάτην ἑαυτῷ καὶ πολλὴν γέλωτα
 τοῖς θεωμένοις παρασχὼν ἀπείπεν, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀκα-
 ρεῖ καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ ψιλὴν τριχῶν ἀπέδειξε τὴν οὐ-
 ράν, ἀναστὰς ὁ Σερτώριος „Οῤῥάτε“ εἶπεν „ἄνδρες 25
 σύμμαχοι, τὴν ἐπιμονὴν ἀνυσιμωτέραν τῆς βίας οὐσαν
 καὶ πολλὰ τῶν ἀθρόως ἀλήπτων ἐνδιδόντα τῷ κατὰ μι-
 κρόν. Ἄμαχον γὰρ τὸ ἐνδελεχές, ᾧ πᾶσαν ἐπιῶν ὁ χρό-
 νος αἶρει καὶ κατεργάζεται δύναμιν, εὐμενὴς ὢν σύμ-
 μαχος τοῖς δεχομένοις λογισμῷ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τοῖς 30
 δὲ ἀκαίρως ἐπειγομένοις πολεμιάτατος.“ Τοιαῦτα μὲν ὁ

Σερτώριος ἐκάστοτε πλέκων παραμύθια τοῖς βαρβάροις διεπαιδαγωγῆι τὸν καιρὸν.

XVII. Οὐδενὸς δὲ ἦττον αὐτοῦ τῶν πολεμικῶν ἔργων ἐθανμάσθη τὸ περὶ τοὺς λεγομένους Χαρακιτανούς. 5
 Εἰσὶ δὲ δῆμος ὑπὲρ τὸν Ταγώνιον ποταμὸν, οὐκ ἄσπερ σιν οὐδὲ κώμαις ἐνοικοῦντες, ἀλλὰ λόφος ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ ὑψηλὸς ἄντρα καὶ κοιλάματα πετρῶν βλέποντα πρὸς βορέαν περιέχων. Ἡ δ' ὑποκειμένη πᾶσα χώρα 10
 ἀργιλώδη καὶ γῆν ὑπὸ χαννότητος εὐθρυπτον ἀναδίδωσιν, οὔτε τοὺς ἐπιβαίνοντας ἀνέχεσθαι καρτερῶν, καὶ μικρὸν ἀψαμένων, ὥσπερ ἄσβεστον ἢ τέφραν, ἐπὶ πολὺ διαχειομένην. Τῶν οὖν βαρβάρων, ὅσακις φόβῳ πολέμου καταδύντες εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὴν λείαν 15
 εἰσω συναγαγόντες ἀτρεμοῖεν, ὄντων ἀλήπτων ὑπὸ βίας, τὸν δὲ Σερτώριον τότε διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ Μετέλλου καὶ καταστρατοπεδεύσαντα παρὰ τὸν λόφον ὑπερφρονούντων ὡς κεκρατημένον, εἶτε ὑπ' ὀργῆς ἐκεῖνος εἶτε μὴ δοκεῖν φεύγειν βουλόμενος ἅμ' ἡμέρᾳ 20
 προσελάσας κατεσκέπτετο τὸν τόπον. Οὐδαμῶθεν δὲ προσβολὴν ἔχοντος, ἄλλως ἀλύων καὶ κεναῖς χρώμενος ἀπειλαῖς ὄρᾳ τῆς γῆς ἐκείνης κονιορτὸν ἄνω πολὺν ὑπὸ πνεύματος ἐπ' αὐτοὺς φερόμενον. Τέτραπται μὲν γάρ, ὡς ἔφην, τὰ σπήλαια πρὸς βορέαν, ὃ δὲ ἀπὸ τῆς ἄρκτου 25
 φέων ἄνεμος, Καικίαν ἐνιοὶ καλοῦσιν, ἐπέχει μάλιστα καὶ πλειστός ἐστὶ τῶν ἐκεῖ πνευμάτων, ἐξ ὑγρῶν πεδίων καὶ νιφοβόλων συμφυσώμενος ὄρῶν, τότε δὲ καὶ θεῖρους ἀκμάζοντος ἰσχύων καὶ τρεφόμενος τῇ τῶν ὑπαρκτίων ἀνέσει πάγων ἠδιστος ἐπέπνει καὶ κατεῖχεν αὐτούς τε καὶ βοτὰ δι' ἡμέρας ἀναψύχων. Ταῦτα δὲ συλ- 30
 λογιζόμενος ὁ Σερτώριος καὶ παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἀκούωι ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας τῆς ἀραιᾶς καὶ τεφρώδους γῆς ἐκείνης ἀποσπῶντας καὶ παραφέροντας καταντικρῶ

τοῦ λόφου θίνα ποιεῖν, ἣν οἱ βάρβαροι χώματος ἐπ' αὐ-
 τοὺς εἶναι κατασκευὴν ὑπονοοῦντες ἐχλεύαζον. Τότε
 μὲν οὖν ἐργασαμένους τοὺς στρατιώτας ἄχρι νυκτὸς
 ἀπήγαγεν· ἅμα δ' ἡμέρα πρῶτον μὲν αὔρα μαλακὴ
 προαπέπνει διακινουῦσα τῆς συμπεφορημένης γῆς τὸ 5
 λειότατον ὥσπερ ἄχνην σκιδνάμενον, ἔπειτα σοβαροῦ
 τοῦ Καικίου πρὸς τὸν ἥλιον ἐκχεομένου καὶ τῶν λόφων
 577 κονιωμένων ἐπιστάντες οἱ στρατιῶται τὸν τε χοῦν ἀνέ-
 τρεπον διὰ βάρους καὶ τὸν σπῖλον ἐκοπτον, ἔνιοι δὲ καὶ
 τοὺς ἵππους ἄνω καὶ κάτω διεξήλασαν ἀνιστάντες τὸ 10
 χαινῶμα καὶ τῇ πνοῇ μετέωρον παραδιδόντες. Ἡ δ'
 ὑπολαμβάνουσα πᾶν τὸ θρυπτόμενον καὶ κινούμενον
 ἄνω προσέβαλλε τοῖς οἰκήμασι τῶν βαρβάρων κατὰ θύ-
 ρας δεχομένοις τὸν Καικίαν. Οἱ δὲ, ἅτε δὴ τῶν σπη-
 λαίων μίαν ἐκείνην ἀναπνοὴν ἐχόντων, ἢ τὸ πνεῦμα 15
 προσέπιπτε, ταχὺ μὲν ἀπεσκοτοῦντο τὰς ὄψεις, ταχὺ δ'
 ἀνεπίπλαντο πνιγῶδους ἄσθματος, τραχὺν ἀέρα καὶ
 κολλῇ κόνει συμπεφυρμένον ἔλκοντες. Ὅθεν ἡμέρας
 δύο μόλις ἀνασχόμενοι τῇ τρίτῃ παρέδωκαν ἑαυτούς,
 οὐ τοσοῦτον Σερτωρίῳ δυνάμεως, ὅσον δόξης, προσ- 20
 θέντες, ὡς τὰ δι' ὄπλων ἀνάλωτα σοφία κατεργασα-
 μένω.

XVIII. Μέχρι μὲν οὖν τοῖς περὶ Μέτελλον ἐπολέ-
 μει, τὰ πλεῖστα κατευτυχεῖν ἐδόκει, γῆρα καὶ φυσικῇ
 βραδυτῆτι τοῦ Μετέλλου πρὸς ἄνδρα τολμητὴν καὶ λη- 25
 στρικῆς μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς ἠγούμενον δυνάμεως
 οὐκ ἀναφέροντος· ἐπεὶ δὲ καὶ Πομπηῖον τὴν Πυρρήνην
 ὑπερβαλόντι παραστρατοπεδεύσας καὶ πᾶσαν ἅμα μὲν
 διδούς, ἅμα δὲ λαμβάνων στρατηγικῶν παλαισμάτων
 κείραν, ἀντιτεχνώμενός τε καὶ φυλαττόμενος πλεον 30
 εἶχε, κομιδῇ διεβοήθη μέχρι Ῥώμης ὡς δεινότατος ὢν
 πόλεμον μεταχειρίσασθαι τῶν τότε στρατηγῶν. Οὐ γάρ

τι μικρόν ἦν τὸ Πομπηίου κλέος, ἀλλ' ἦνθει τότε μά-
 λιστα πρὸς δόξαν ἐκ τῶν περὶ Σύλλαν ἀνδραγαθημά-
 των, ἐφ' οἷς καὶ Μάγνος ὑπ' αὐτοῦ, τουτέστι μέγας,
 ἐπωνομάσθη τιμῶν τε θριαμβικῶν οὕτω γενειῶν ἐτυ-
 5 χεν. Ὅθεν καὶ πολλὰ τῶν ὑπὸ Σερτωρίῳ πόλεων ἀπο-
 βλέψασαι πρὸς αὐτὸν ὀρμὴν μεταβολῆς ἔσχον, εἶτα
 ἐπαύσαντο, τοῦ περὶ Λαύρωνα πάθους παρὰ πᾶσαν ἐλ-
 πίδα συμβάντος. Σερτωρίου γὰρ πολιορκουίντος αὐ-
 τοὺς ἤκε Πομπήιος πανστρατιᾷ βοηθήσων· εἶτα ὁ μὲν
 10 λόφον εὖ δοκοῦντα πεφυκέναι κατὰ τῆς πόλεως προ-
 ληψόμενος, ὁ δὲ τοῦτο κωλύσων ἠπειύετο. Τοῦ δὲ Σερ-
 τωρίου φθάσαντος ἐπιστήσας τὸν στρατὸν ὁ Πομπήιος
 ἔχαιρε τῇ συντυχίᾳ, νομίζων ἐν μέσῳ τῆς πόλεως καὶ τῆς
 αὐτοῦ στρατιᾶς ἀπειληθῆναι τὸν Σερτώριον· καὶ πρὸς
 15 τοὺς Λαυρωνίτας εἰσέπεμψε θαρρεῖν κελεύων καὶ κα-
 θῆσθαι περὶ τὰ τεῖχη θεωμένους πολιορκούμενον Σερ-
 τώριον. Ἐκεῖνος δ' ἀκούσας ἐγέλασε, καὶ τὸν Σύλλα
 μαθητὴν (οὕτω γὰρ τὸν Πομπήιον ἐπισκώπτων προση-
 γόρευεν) αὐτὸς ἔφη διδάξειν, ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν κα-
 20 τόπιν μᾶλλον ἢ κατὰ πρόσωπον βλέπειν. Ταῦτα δὲ λέ-
 γων ἅμα τοῖς πολιορκουμένοις ἐπεδείκνυεν ἑξακισχι-
 λίους ὀπλίτας ὑπ' αὐτοῦ καταλειμμένους ἐπὶ τοῦ
 προτέρου χάρακος, ὃθεν ὀρμηθεὶς κατειλήφει τὸν λό-
 φον, ὅπως ἐπὶ σφᾶς τρεπομένῳ τῷ Πομπηίῳ κατὰ νό-
 25 του προσπέσοιεν. Ὁ δὲ καὶ Πομπήιος ὄψε μάλᾳ συμ-
 φρονήσας ἐπιχειρεῖν μὲν οὐκ ἐθάρρει κύκλωσιν δεδοι-
 κῶς, ἀπολιπεῖν δὲ ἠσχύνετο κινδυνεύοντας ἀνθρώ-
 πους, παρῶν δὲ καὶ καθήμενος ἠναγκάζετο ὄραν ἀπολ-
 λυμένους· ἀπέγνωσαν γὰρ αὐτοὺς οἱ βάρβαροι καὶ τῷ
 30 Σερτωρίῳ παρέδωκαν. Ὁ δὲ τῶν μὲν σωμάτων ἐφεί-
 σατο καὶ πάντας ἀφῆκε, τὴν δὲ πόλιν κατέπρησεν, οὐχ
 ὑπ' ὀργῆς οὐδ' ὀμότητος, ἐλάχιστα γὰρ δοκεῖ θυμῷ

χαρίσασθαι τῶν στρατηγῶν οὗτος ἀνὴρ, ἀλλ' ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ κατηφείᾳ τῶν τεθαναμακότων Πομπήϊον, ἵνα ἢ λόγος ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅτι παρῶν ἐγγὺς καὶ μονοῦ θερμαινόμενος τῷ πυρὶ τῶν συμμάχων οὐ προσήμυνεν.

XIX. Ἦται μὲν οὖν τῷ Σερτωρίῳ πλείονες συνέ-
 578 βαινον, αὐτὸν μὲν ἀήττητον ἀεὶ φυλάττοντι καὶ τοὺς καθ' αὐτόν, θρανομένῳ δὲ περὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας· ἐκ δὲ ὧν ἐπληρωθούτο τὰς ἦττας μᾶλλον ἐθανυμάζετο νικῶντων τῶν ἀντιστρατήγων, οἷον ἐν τῇ περὶ Σού-
 κρωνι μάχῃ πρὸς Πομπήϊου, καὶ κάλιν ἐν τῇ περὶ Του-
 ρίαν πρὸς τε τοῦτον ὁμοῦ καὶ Μέτελλον. Ἡ μὲν οὖν περὶ Σούκρωνι μάχῃ λέγεται γενέσθαι τοῦ Πομπηίου κατεπεξάντος, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος. Ὁ δὲ Σερτώριος ἐβούλετο μὲν τῷ Πομπηίῳ, πρὶν ἐκελθεῖν
 15 τὸν Μέτελλον, διαγωνίσασθαι, παραγαγὼν δὲ ἐσπέρας ἤδη συνέβαλεν, οἴομενος ξένοις οὔσι καὶ ἀπίροις τῶν χωρίων τοῖς πολεμίοις τὸ σκότος ἐσεσθαι καὶ φεύγουσιν ἐμπόδιον καὶ διώκουσι. Γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν χειρ-
 σιν ἔτυχε μὲν οὐ πρὸς Πομπήϊον αὐτός, ἀλλὰ πρὸς 20 Ἀφράνιον ἐν ἀρχῇ συνεστηκῶς ἔχοντα τὸ ἀριστερόν, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τεταγμένος. Ἀκούσας δὲ τῷ Πομπηίῳ τοὺς συνεστῶτας ὑποχωρεῖν ἐγκειμένῳ καὶ κρα-
 τεῖσθαι, τὸ μὲν δεξιὸν ἐπ' ἄλλοις ἐποιήσατο στρατηγοῖς, πρὸς δὲ ἐκεῖνο τὸ νικῶμενον αὐτὸς ἐβοηθόμεναι. Καὶ 25 τοὺς μὲν ἤδη τρεπομένους, τοὺς δὲ ἔτι μένοντας ἐν τάξει συναγαγὼν καὶ ἀναθαρρύνας ἐξ ὑπαρχῆς ἐνέβαλε τῷ Πομπηίῳ διώκοντι, καὶ φυγῆ· ἐποιήσατο πολλήν, ὅτε καὶ Πομπήϊος ἐγγὺς ἐλθὼν ἀποθανεῖν καὶ τραυματι-
 σθεῖς παραλόγως διέφυγεν. Οἱ γὰρ μετὰ Σερτωρίου 30 Αἰβυες, ὡς ἔλαβον αὐτοῦ τὸν ἵππον χρυσῷ κεκοσμημένον καὶ φαλάρων ἀνάπλεων πολυτελῶν, ἐν τῷ διανεμέ-

σθαι και διαφέρεσθαι πρὸς ἀλλήλους προήκοντο τὴν διώξιν. Ἀφράνιος δὲ τοὺς ἀνθεστῶτας πρὸς αὐτὸν ἅμα τῷ Σερτώριον ἀπελθεῖν ἐπὶ θάτερα βοηθοῦντα τρεψάμενος εἰς τὸ στρατόπεδον κατήραξε· και συνεισπεσῶν 5 ἐπόρθει σκότους ἤδη ὄντος, μήτε τὴν Πομπηίου φυγὴν εἰδὼς μήτε τοὺς στρατιώτας τῆς ἀρπαγῆς ἐπισχεῖν δύναμενος. Ἐν τούτῳ δὲ Σερτώριος ἀνέστρεψε τὸ καθ' αὐτὸν νευικηκῶς· και τοῖς Ἀφρανίου δι' ἀταξίαν ταρασσομένοις ἐκίπεσῶν πολλοὺς διέφθειρε. Πρωτὶ δὲ αὐ-

10 θις ἔξοπλισθεῖς ἐπὶ μάχην κατέβαινεν, εἶτα Μέτελλον αἰσθόμενος ἐγγὺς εἶναι λύσας τὴν τάξιν ἀνέξεν, εἰπὼν „Ἄλλ' ἔγωγε τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ παρῆν ἢ γραῦς ἐκείνη, πληγαῖς ἂν νουθετήσας εἰς Ῥώμην ἀπεστάλκειν.“

15 XX. Ἡθύμει δὲ δεινῶς διὰ τὸ μηδαμοῦ φανεράν τὴν ἔλαφον ἐκείνην εἶναι· μηχανῆς γὰρ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστέρητο θαυμαστῆς, τότε δὴ μάλιστα παραμυθίας δεομένους. Εἶτα μέντοι νυκτὸς ἄλλως πλανώμενοί τινες ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῇ, και γνωρίσαντες ἀπὸ τῆς

20 χρόας λαμβάνουσιν. Ἀκούσας δὲ ὁ Σερτώριος ἐκείνοις μὲν ὠμολόγησεν, ἂν μηδενὶ φράσωσι, χρήματα πολλὰ δώσειν, ἀποκρύψας δὲ τὴν ἔλαφον και διαλιπὼν ὀλίγας ἡμέρας προῆι μάλα φαιδρὸς ἀπ' ὄψεως ἐπὶ τὸ βῆμα, διηγούμενος τοῖς ἡγεμόσι τῶν βαρβάρων, ὡς ἀγαθόν τι

25 μέγα τοῦ θεοῦ προμηνύοντος αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους· εἶτα ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐχρημάτιζεν. Ἡ δὲ ἔλαφος ὑπὸ τῶν φυλαττόντων αὐτὴν ἐγγὺς ἀφειδῖσα και κατιδοῦσα τὸν Σερτώριον ἐχώρει δρόμῳ περιχαρῆς πρὸς τὸ βῆμα, και παραστᾶσα τὴν κεφαλὴν

30 ἐπέθηκε ταῖς γόνασιν αὐτοῦ και τῷ στόματι τῆς δεξιᾶς ἔψαυεν, εἰδισμένη και πρότερον τοῦτο ποιεῖν. Ἀντιφιλοφρονουμένου δὲ τοῦ Σερτωρίου πιθανῶς και τι και

δακρῦσαντος, ἔκπληξις εἶχε τοὺς παρόντας τὸ πρῶτον, εἶτα κρότω καὶ βοῇ τὸν Σερτώριον, ὡς δαιμόνιον ἄνδρα καὶ θεοῖς φίλον οἰκαδε προπέμψαντες ἐν εὐθυμίαις καὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἦσαν.

XXI. Ἐν δὲ τοῖς τῶν Σαγουντινῶν πεδίοις εἰς τὰς 5 ἐσχάτας ἀπορίας κατακεκλεικῶς τοὺς πολεμίους ἠναγκά-
 579 σθη συμβαλεῖν αὐτοῖς καταβαίνουσιν ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ σιτολογίαν. Ἡγωνίσθη δὲ λαμπρῶς παρ' ἀμφοτέρων. Καὶ Μέμμιος μὲν ὁ τῶν ὑπὸ Πομπηΐω στρατηγῶν ἡγεμονικώτατος ἐν τῷ καρτερωτάτῳ τῆς μάχης ἔπεσεν, 10 ἐκράτει δὲ Σερτώριος καὶ φόνῳ πολλῶ τῶν ἔτι συνεστῶτων ἐώθειτο πρὸς αὐτὸν Μέτελλον. Ὁ δὲ παρ' ἡλικίαν ὑποστὰς καὶ περιφανῶς ἀγωνιζόμενος παύεται δόρατι. Τοῦτο τοὺς μὲν ἰδόντας τῶν Ῥωμαίων, τοὺς δὲ ἀκούσαντας αἰδῶς ἔσχεν ἐγκαταλιπεῖν τὸν ἡγεμόνα, καὶ 15 θυμὸς ἅμα πρὸς τοὺς πολεμίους παρέστη. Προθέμενοι δὲ τοὺς θυρεοὺς καὶ συνεξενεγκόντες εὐρώστως ἐξωθοῦσι τοὺς Ἴβηρας· καὶ γενομένης οὕτω καλιντρόπου τῆς νίκης, ὁ Σερτώριος ἐκείνοις τε φυγὰς ἀδεεῖς μηχανώμενος καὶ τεχνάζων ἑτέραν αὐτῷ δύναμιν συνελθεῖν 20 ἐφ' ἡσυχίας, εἰς πόλιν ὀρεινὴν καὶ καρτεράν ἀναφυγῶν ἐφράγγυτο τὰ τεῖχη καὶ τὰς πύλας ὠχυροῦτο, πάντα μᾶλλον ἢ πολιορκίαν ὑπομένειν διανοούμενος, ἀλλ' ἔξηπάτα τοὺς πολεμίους. Ἐκείνῳ γὰρ προσκαθεζόμενοι καὶ τὸ χωρίον οὐ χαλεπῶς λήψεσθαι προσδοκῶντες, τοὺς τε 25 φεύγοντας τῶν βαρβάρων προτίεντο καὶ τῆς ἀθροισμένης αὐτίς τῷ Σερτωρίῳ δυνάμεως ἠμέλησαν. Ἡθροίξετο δὲ πέμψαντος ἡγεμόνας ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ καὶ κελεύοντος, ὅταν ἤδη πολλοὺς ἔχωσιν, ἄγγελον ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ ἀπέστειλαν, σὺν οὐδενὶ 30 πόνῳ διεκπαισάμενος τοὺς πολεμίους συνέμιξε τοῖς ἑαυτοῦ· καὶ πάλιν ἐπήει πολὺς γεγωνῶς καὶ περιέκοπτεν

αὐτῶν τὴν μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορίαν ἐνέδραις καὶ κυκλώσεσι καὶ τῷ πανταχόσε φοιτᾶν ὄξυς ἐπιών, τὰ δ' ἐκ θαλάττης ληστρικοῖς σκάφεσι κατέχων τὴν παραλίαν, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ στρατηγοὶ διαλυθέντες ὁ μὲν εἰς
 5 Γαλατίαν ἀπελθεῖν, Πομπήλιος δὲ περὶ Βαυκαίους διαχειμάσαι μοχθηρῶς ὑπὸ ἀχρηματίας, γράφων πρὸς τὴν σύγκλητον, ὡς ἀπάξει τὸν στρατόν, εἰ μὴ πέμποιεν ἀργύριον αὐτῷ· καταναλωκέναι γὰρ ἤδη τὰ αὐτοῦ προπολεμῶν τῆς Ἰταλίας. Καὶ πολὺς ἦν οὗτος ἐν Ῥώμῃ
 10 λόγος, ὡς Πομπηίου πρότερος εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοιτο Σερτώριος· εἰς τοσοῦτον τοὺς πρώτους καὶ δυνατωτάτους τῶν τότε στρατηγῶν ἢ Σερτωρίου δεινότης κατέστησεν.

XXII. Ἐδήλωσε δὲ καὶ Μέτελλος ἐκπεπληγμένος
 15 τὸν ἄνδρα καὶ μέγαν ἠγούμενος. Ἐπεκήρυξε γάρ, εἰ τις αὐτὸν ἀνέλοι Ῥωμαῖος, ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα δώσειν καὶ πλέθρα δισμύρια γῆς· εἰ δὲ φυγᾶς, κάθοδον εἰς Ῥώμην, ὡς ἀπογνώσει φανερᾶς ἀμύνης ἄνούμενος τὸν ἄνδρα διὰ προδοσίας. Ἔτι δὲ νικήσας ποτὲ μάχῃ
 20 τὸν Σερτώριον οὕτως ἐπήρθη καὶ τὴν εὐτυχίαν ἠγάπησεν, ὥστε αὐτοκράτωρ ἀναγορευθῆναι, θυσίαις δ' αὐτὸν αἱ πόλεις ἐπιφοιτῶντα καὶ βωμοῖς ἐδέχοντο. Λέγεται δὲ καὶ στεφάνων ἀναδέσεις προσίεσθαι καὶ δειπνῶν
 25 ἑπινοῶν ὑποδοχάς, ἐν οἷς ἐσθῆτα θριαμβικὴν ἔχων ἐπινε καὶ Νίκαι πεποιημέναι δι' ὀργάνων ἐπιδρόμων χρύσεια τρόπαια καὶ στεφάνους διαφέρουσαι κατήγοντο, καὶ χοροὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν ἐπινικίους ὕμνους ἤδον εἰς αὐτόν. Ἐφ' οἷς εἰκότως ἦν καταγέλαστος, εἰ δραπετήν Σύλλα καὶ λείψανον τῆς Κάρβωνος φυγῆς ἀπο-
 30 καλῶν τὸν Σερτώριον οὕτω κεχαύνωται καὶ περιχαρῆς γέγονεν, ὑποχωρήσαντος αὐτοῦ περιγευόμενος. Μεγαλοφροσύνης δὲ τοῦ Σερτωρίου πρῶτον μὲν τὸ τοὺς φεύ-

γοντας ἀπὸ Ῥώμης βουλευτὰς καὶ παρ' αὐτῷ διατρέ-
 βοντας σύγκλητον ἀναγορευῆσαι, ταμίαις τε καὶ στρατη-
 γοῦς ἐξ ἐκείνων ἀποδεικνύναι, καὶ πάντα τοῖς πατρίοις
 νόμοις τὰ τοιαῦτα κοσμεῖν· ἔπειτα τὸ χρώμενον ὄπλοις
 καὶ χρήμασι καὶ πόλεσι ταῖς Ἰβήρων μὴδ' ἄχρι λόγου 5
 580 τῆς ἀκρας ἐξουσίας ὑφίσταται πρὸς αὐτούς, Ῥωμαίους
 δὲ καθιστάναι στρατηγοὺς καὶ ἄρχοντας αὐτῶν, ὡς Ῥω-
 μαίοις ἀνακτώμενον τὴν ἐλευθερίαν, οὐκ ἐκείνους αὔ-
 ζοντα κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ γὰρ ἦν ἀνὴρ φιλόπατρις καὶ
 πολὺν ἔχων ἴμερον τοῦ κατελθεῖν· ἀλλὰ δυσπραγῶν 10
 μὲν ἠνδραγάθει καὶ ταπεινὸν οὐδὲν ἔπραττε πρὸς τοὺς
 πολεμίους, ἐν δὲ ταῖς νίκαις διεπέμπετο πρὸς Μέτελλον
 καὶ πρὸς Πομπήϊον ἔτοιμος ὢν τὰ ὄπλα καταθέσθαι καὶ
 βιοῦν ἰδιώτης καθόδου τυχών· μᾶλλον γὰρ ἐθέλειν
 ἀσημότατος ἐν Ῥώμῃ πολίτης ἢ φεύγων τὴν ἑαυτοῦ 15
 πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων αὐτοκράτωρ ἀναγορευέσθαι.
 Λέγεται δὲ οὐχ ἥκιστα τῆς πατρίδος ἐπιθυμεῖν διὰ τὴν
 μητέρα, τραφεὶς ὄρφανὸς ὑπ' αὐτῇ καὶ τὸ σύμπαν ἀνα-
 κείμενος ἐκείνῃ. Καλούντων δὲ τῶν περὶ τὴν Ἰβηρίαν
 φίλων αὐτὸν ἐφ' ἡγεμονίᾳ, πυθόμενος τὴν τελευτήν τῆς 20
 μητρὸς ὀλίγον ἐδέησεν ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον.
 Ἐπὶ γὰρ ἡμέρας οὔτε σύνθημά δούς οὔτε ὄφθεις τι
 τῶν φίλων ἔκειτο, καὶ μόλις οἱ συστράτηγοι καὶ ὁμοτί-
 μοι τὴν σκηνὴν περιστάντες ἠνάγκασαν αὐτὸν προελ-
 θόντα τοῖς στρατιώταις ἐντυχεῖν καὶ τῶν πραγμάτων 25
 εὐ φερομένων ἀντιλαμβάνεσθαι. Διὸ καὶ πολλοῖς ἔδο-
 ξεν ἡμέρος ἀνὴρ φύσει γεγρονῶς καὶ πρὸς ἡσυχίαν ἔχων
 ἐπεικῶς δι' αἰτίας παρὰ γνώμην ταῖς στρατηγικαῖς ἀρ-
 χαῖς χρῆσθαι, καὶ μὴ τυγχάνων ἀδείας, ἀλλὰ συνελαι-
 νόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰ ὄπλα φρουρὰν ἀναγ- 30
 καίαν τοῦ σώματος περιβάλλεσθαι τὸν πόλεμον.

XXIII. Ἦν δὲ καὶ τὰ πρὸς Μιθριδάτην αὐτοῦ πο-

λιτεύματα μεγαλοφροσύνης. Ἐπει γὰρ ἐκ τοῦ κατὰ
 Σύλλαν σφάλματος ὁ Μιθριδάτης ὡσπερ εἰς πάλαισμα
 δεύτερον ἀνιστάμενος αὐτῷ ἐπεχείρησε τῇ Ἀσίᾳ, μέγα
 δὲ ἤδη τὸ Σερτωρίου κλέος ἐφοίτα πανταχόσε καὶ τῶν
 5 περὶ αὐτοῦ λόγων ὡσπερ φορτίων ξενικῶν οἱ πλείοντες
 ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἀναπεπλήκισαν τὸν Πόντον, ὥρμητο
 διαπρεσβεύεσθαι πρὸς αὐτόν, ἐπηρμένους μάλιστα ταῖς
 τῶν κολάκων ἀλαζονείαις, οἱ τὸν μὲν Σερτώριον Ἀν-
 νίβα, τὸν δὲ Μιθριδάτην Πύρρῳ παρεικάζοντες οὐκ ἂν
 10 ἔφασαν Ῥωμαίους πρὸς τηλικαύτας ὁμοῦ φύσεις τε καὶ
 δυνάμεις ἐπιχειρουμένους διχόθεν ἀντισχεῖν, τοῦ δει-
 νοτάτου στρατηγοῦ τῷ μεγίστῳ τῶν βασιλέων προσγε-
 νομένου. Πέμπει δὴ πρέσβεις ὁ Μιθριδάτης εἰς Ἰβη-
 ρίαν γράμματα Σερτωρίῳ καὶ λόγους κομιζοντας, δι' ὧν
 15 αὐτὸς μὲν ἐπηγγέλλετο χρήματα καὶ ναῦς παρέξειν εἰς
 τὸν πόλεμον, ὑπ' ἐκείνου δὲ ἡξίου τὴν Ἀσίαν αὐτῷ βε-
 βαιοῦσθαι πᾶσαν, ἧς ὑπεχώρησε Ῥωμαίοις κατὰ τὰς
 πρὸς Σύλλαν γενομένας συνθήκας. Ἀθροίσαντος δὲ
 Σερτωρίου βουλήν, ἣν σύγκλητον ὠνόμαξε, καὶ τῶν
 20 ἄλλων δέχεσθαι τὰς προκλήσεις καὶ ἀγαπᾶν κελευόντων
 (ὄνομα γὰρ καὶ γράμμα κενὸν αἰτουμένους περὶ τῶν οὐκ
 ὄντων ἐπ' αὐτοῖς ἀντὶ τούτων λαμβάνειν ὧν μάλιστα
 δεόμενοι τυγχάνουσιν), οὐκ ἠνέσχετο ὁ Σερτώριος,
 ἀλλὰ Βιθυνίαν μὲν ἔφη καὶ Καππαδοκίαν λαμβάνουσι
 25 Μιθριδάτῃ μὴ φθονεῖν, ἔθνη βασιλευόμενα καὶ μηδὲν
 προσήκοντα Ῥωμαίοις, ἣν δὲ τῷ δικαιτάτῳ τρόπῳ Ῥω-
 μαίων κεκτημένων ἐπαρχίαν ἀφελόμενος καὶ κατασχῶν
 πολεμῶν μὲν ἐξέπεσεν ὑπὸ Φιμβρίου, σπενδόμενος δὲ
 πρὸς Σύλλαν ἀφῆκε, ταύτην οὐκ ἔφη περιόψεσθαι πᾶ-
 30 λιν ὑπ' ἐκείνῳ γενομένην· δεῖν γὰρ αὔξεσθαι τὴν πό-
 λιν ὑπ' αὐτοῦ κρατοῦντος, οὐκ ἐλαττώσει τῶν ἐκείνης

κρατεῖν αὐτόν· γενναίῳ γὰρ ἀνδρὶ μετὰ τοῦ καλοῦ νικᾶν αἰρετόν, αἰσχροῦς δὲ οὐδὲ σώζεσθαι.

81 **XXIV.** Ταῦτα ἀπαγγελθέντα Μιθριδάτης διὰ θάμβους ἐποιεῖτο· καὶ λέγεται μὲν εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους· „Τί δῆτα προστάξει Σερτώριος ἐν Παλατίῳ καθεζόμενος, εἰ νῦν εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν ἕξεσμένος θάλασσαν ὄρους ἡμῶν τῇ βασιλείᾳ τίθησι καὶ πειρωμένοις Ἀσίας ἀπειλεῖ πόλεμον;“ οὐ μὴν ἀλλὰ γίνονται γε συνθηκαὶ καὶ ὄρκοι, Καππαδοκίαν καὶ Βιθυνίαν ἔχειν Μιθριδάτην, Σερτωρίου στρατηγὸν αὐτῷ καὶ στρατιώτας πέμ- 10
ποντος, Σερτώριον δὲ παρὰ Μιθριδάτου λαβεῖν τρισχίλια τάλαντα καὶ τεσσαράκοντα ναῦς. Πέμπεται δὲ καὶ στρατηγὸς εἰς Ἀσίαν ὑπὸ Σερτωρίου τῶν ἀπὸ βουλῆς κεφευγόντων πρὸς αὐτὸν Μάρκος Μάριος, ᾧ συνεξελών τινὰς πόλεις τῶν Ἀσιάδων ὁ Μιθριδάτης εἰσελαύνοντι 15
μετὰ ῥάβδων καὶ πελέκεων αὐτὸς εἶπετο δευτέραν τάξιν καὶ σχῆμα θεραπεύοντος ἐκουστίως ἀνειληφῶς. Ὁ δὲ τὰς μὲν ἡλευθέρου, ταῖς δὲ ἀτέλειαν γράφων χάριτι Σερτωρίου κατήγγελεν, ὥστε τὴν Ἀσίαν αὐτίς ἐνοχλουμένην μὲν ὑπὸ τῶν τελωνῶν, βαρυνομένην δὲ ταῖς πλο- 20
νεξίαις καὶ ὑπερηφανίαις τῶν ἐπισκῆνων, ἀναπτοηθῆναι πρὸς τὴν ἐλπίδα καὶ ποθεῖν τὴν προσδοκωμένην μεταβολὴν τῆς ἡγεμονίας.

XXV. Ἐν δ' Ἰβηρίᾳ τῶν περὶ Σερτώριον συγκλητικῶν καὶ ἰσοτίμων, ὡς πρῶτον εἰς ἀντίπαλον ἐλπίδα 25
κατέστησαν, ἐπανέντος τοῦ φόβου, φθόνος ἦπτετο καὶ ζῆλος ἀνόητος τῆς ἐκείνου δυνάμεως. Ἐνῆγε δὲ Περπέννας δι' εὐγένειαν ἐπαιρόμενος φρονήματι κενῷ πρὸς τὴν ἡγεμονίαν, καὶ λόγους μοχθηροὺς διεδίδου κρύφα τοῖς ἐπιτηδεύουσιν· „Τίς ἄρα κνηρὸς ἡμᾶς ὑπολαβὼν ἐκ 30
κακῶν εἰς χεῖρονα φέρει δαίμων, οἱ Σύλλα μὲν ὁμοῦ τι συμπάσης ἄρχοντι γῆς καὶ θαλάττης ποιεῖν τὸ προστα-

τόμενον οὐκ ἤξειοῦμεν οἰκοὶ μένοντες, δεῦρο δὲ φθα-
 ρέντες ὡς ἐλεύθεροι βιωσόμενοι δουλεύομεν ἐκουσίως
 τὴν Σερτωρίου δορυφοροῦντες φυγὴν, ὄνομα χλευαζό-
 μενον ὑπὸ τῶν ἀκούοντων, σύγκλητος, ὄντες, ὕβρεις
 5 δὲ καὶ προστάγματα καὶ πόνουσ οὐκ ἐλάττονας Ἰβήρων
 καὶ Λυσιτανῶν ὑπομένοντες;“ Τοιούτων ἀναπιμπλά-
 μενοι λόγων οἱ πολλοὶ φανερώς μὲν οὐκ ἀφίσταντο, δε-
 δοικότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν, κρύφα δὲ τὰς τε πράξεις
 ἐλυμαίνοντο καὶ τοὺς βαρβάρους ἐκάκουν κολάζοντες
 10 πικρῶς καὶ δασμολογοῦντες, ὡς Σερτωρίου κελεύον-
 τος. Ἐξ ὧν ἀποστάσεις ἐγίνοντο καὶ ταραχαὶ περὶ τὰς
 πόλεις. Οἱ δὲ πεμπόμενοι ταῦτα θεραπεύειν καὶ ἀπο-
 πραῦνειν ἐπανήρχοντο πλείονας ἐξεργασμένοι πολέ-
 μους καὶ τὰς ὑπαρχούσας ἠϋξήκότες ἀπειθείας, ὥστε
 15 τὸν Σερτώριον ἐκ τῆς προτέρας ἐπιεικειᾶς καὶ πραότη-
 τος μεταβαλόντα περὶ τοὺς ἐν Ὀσκη τροφωμένους παρα-
 νομῆσαι παιδας τῶν Ἰβήρων, τοὺς μὲν ἀνελόντα, τοὺς
 δὲ ἀποδόμενον.

XXVI. Ὁ δ' οὖν Περπέννας πλείονας ἐνωμότους
 20 ἔχων πρὸς τὴν ἐπίθεσιν προσάγεται καὶ Μάλλιον, ἕνα
 τῶν ἐφ' ἡγεμονίας. Οὗτος ἐρῶν τινος τῶν ἐν ὄρω μει-
 ρακίου καὶ φιλοφρονούμενος πρὸς αὐτὸ φράζει τὴν ἐπι-
 βουλήν, κελεύων ἀμελήσαντα τῶν ἄλλων ἐραστῶν αὐτῷ
 μόνῳ προσέχειν ὡς ἐντὸς ἡμερῶν ὀλίγων μεγάλῳ γενη-
 25 σομένῳ. Τὸ δὲ μειράκιον ἐτέρῳ τινὶ τῶν ἐραστῶν Ἀν-
 φιδίῳ μᾶλλον προσπεπονθὸς ἐκφέρει τὸν λόγον. Ἀκού-
 σασ δὲ ὁ Ἀνφίδιος ἐξεπλάγη· καὶ γὰρ αὐτὸς μετείχε τῆς
 ἐπὶ Σερτώριον συνωμοσίας, οὐ μέντοι τὸν Μάλλιον ἐγί-
 νωσκε μετέχοντα. Περπένναν δὲ καὶ Γρακένον καὶ τι-
 30 νας ἄλλους, ὧν αὐτὸς ἦδει συνωμοτῶν, ὀνομάζοντος
 τοῦ μειρακίου, διαταραχθεὶς πρὸς ἐκείνον μὲν ἐξεφλαύ-
 ρισε τὸν λόγον, καὶ παρεκάλει τοῦ Μαλλίου καταφρο-

νειν ὡς κενού και ἀλαζόνος, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Περ-
 πένναν πορευθεὶς και φράσας τὴν ὀξύτητα τοῦ καιροῦ
 και τὸν κίνδυνον ἐκέλευσεν ἐπιχειρεῖν. Οἱ δὲ ἐπέ-
 θοντο, και παρασκευάσαντες ἄνθρωπον γράμματα κομί-
 582 ζοντα τῷ Σερτωρίῳ προσήγαγον. Ἐδήλου δὲ τὰ γράμ- 5
 ματα νίκην τινὸς τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατηγῶν και φόνον
 πολὺν τῶν πολαμίων. Ἐφ' οἷς τοῦ Σερτωρίου περιχα-
 ροῦς ὄντος και θύοντος εὐαγγέλια, Περπένας ἐστίασιν
 αὐτῷ και τοῖς παροῦσι φίλοις (οὗτοι δὲ ἦσαν ἐκ τῆς
 συνωμοσίας) ἐπηγγέλλετο, και πολλὰ λιπαρήσας ἐπεισεν 10
 εἰθεῖν. Ἄει μὲν οὖν τὰ μετὰ Σερτωρίου δεῖκνα πολ-
 λὴν εἶχεν αἰδῶ και κόσμον, οὔτε ὄραν τι τῶν αἰσχυρῶν
 οὔτε ἀκούειν ὑπομένοντος, ἀλλὰ και τοὺς συνόντας εὐ-
 τάκτοις και ἀνυβρίστοις παιδιαῖς χρῆσθαι και φιλοφρο-
 σύναις ἐθίζοντος· τότε δὲ, τοῦ πότου μεσοῦντος, ἀρχὴν 15
 ἀφιμαχίας ζητοῦντες ἀναφανδὸν ἀκολάστοις ἐχρῶντο
 ῥήμασι, και πολλὰ προσποιούμενοι μεθύειν ἠσέλγαινον
 ὡς παροξυνοῦντες ἐκείνον. Ὁ δὲ εἶτε δυσχεραίνων τὴν
 ἀποσμίαν, εἶτε τὴν διάνοιαν αὐτῶν τῇ θρασύτητι τῆς
 λαλιᾶς και τῇ παρὰ τὸ εἰωθὸς ὀλιγορῖα συμφρονήσας, 20
 μετέβαλε τὸ σχῆμα τῆς κλισίας, ὑπτιον ἀνεῖς ἑαυτόν, ὡς
 οὔτε προσέχων οὔτε κατακούων. Ἐπει δὲ ὁ Περπένας
 φιάλην τινὰ λαβὼν ἀκράτου [και] μεταξὺ πίνων ἀφή-
 κεν ἐκ τῶν χειρῶν και ψόφον ἐποίησεν, ὅπερ ἦν αὐτοῖς
 σύμβολον, Ἀντώνιος ὑπερκατακείμενος παῖει τῷ ξίφει 25
 τὸν Σερτωρίον. Ἀναστρέψαντος δὲ πρὸς τὴν πληγὴν
 ἐκείνου και συνεξανισταμένου, περιπεσὼν εἰς τὸ στῆ-
 θος κατέλαβε τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, ὥστε μηδὲ ἀμυνό-
 μενον πολλῶν καιόντων ἀποθανεῖν.

XXVII. Οἱ μὲν οὖν πλειστοὶ τῶν Ἰβήρων εὐθὺς 30
 ᾤχοντο και παρῆδωκαν ἑαυτοὺς ἐπιπρεσβευσάμενοι τοῖς
 περὶ Πομπήιον και Μέτελλον· τοὺς δὲ συμμείναντας ὁ

Περπένης ἀναλαβὼν ἐπεχείρει τι πράττειν. Χρησάμενος δὲ ταῖς Σερωρίου παρασκευαῖς ὅσον ἐνασχημονῆσαι καὶ φανερὸς γενέσθαι μήτε ἄρχειν μήτε ἄρχεσθαι πεφυκῶς, Πομπητῶ προσέβαλε· καὶ ταχὺ συντριβείς ὑπ' αὐτοῦ καὶ γενόμενος αἰχμάλωτος οὐδὲ τὴν ἐσχάτην ὑπέμεινε συμφορὰν ἡγεμονικῶς, ἀλλὰ τῶν Σερωρίου γραμμάτων κύριος γεγονὼς ὑπισχνεῖτο Πομπητῶ δεῖξειν ὑπατικῶν ἀνδρῶν καὶ μέγιστον ἐν Ῥώμῃ δυναμένων αὐτογράφους ἐπιστολάς, καλούντων Σερωρίον εἰς Ἰταλίαν, ὡς πολλῶν ποθοῦντων τὰ παρόντα κινῆσαι καὶ μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν. Ἔργον οὖν ὁ Πομπητῆς οὐ νέας φρενός, ἀλλ' εὐ μάλα βεβηκυίας καὶ κατηρτυμένης ἐργασάμενος μεγάλων ἀπήλλαξε τὴν Ῥώμην φόβου καὶ νεωτερισμῶν. Τὰς μὲν γὰρ ἐπιστολάς ἐκείνας καὶ τὰ γράμματα τοῦ Σερωρίου συναγαγὼν ἅπαντα κατέκαυσεν οὔτε ἀναγνοὺς οὔτε ἑάσας ἕτερον· αὐτὸν δὲ τὸν Περπένην κατὰ τάχος ἀνείλε, φοβηθεὶς μὴ τῶν ὀνομάτων ἐξενεχθέντων πρὸς τινὰς ἀποστάσεις καὶ ταραχαὶ γένωνται. Τῶν δὲ τῶ Περπένην συνομοσαμένων οἱ μὲν ἐπὶ Πομπητῆν ἀναχθέντες διεφθάρησαν, οἱ δὲ φεύγοντες εἰς Λιβύην ὑπὸ Μαυρουσίων κατηκοντίσθησαν. Διέφυγε δ' οὐδεὶς πλὴν Αὐφίδιος ὁ τοῦ Μαλλίου ἀντεραστής· οὗτος δὲ ἢ λαθῶν ἢ παραμεληθεὶς ἐν τινὶ βαρβάρῳ κώμῃ πενόμενος καὶ μισούμενος κατεγήρασεν.

25

ΕΥΜΕΝΗΣ.

30

1. Εὐμένης δὲ τὸν Καρδιανὸν ἱστορεῖ Δοῦρις πα-583
 τρὸς μὲν ἀμαξεύοντος ἐν Χερρονήσῳ διὰ πενίαν γενέ-

σθαι, τραφήναι δὲ ἐλευθερίως ἐν γράμμασι καὶ περὶ
 παλαιστραν· ἔτι δὲ παιδὸς ὄντος αὐτοῦ Φίλιππον παρε-
 πιδημοῦντα καὶ σχολὴν ἄγοντα τὰ τῶν Καρδιανῶν θεά-
 σασθαι παγκράτια μειρακίων καὶ παλαισματα παίδων,
 ἐν οἷς εὐημερήσαντα τὸν Εὐμένη καὶ φανέντα συνετὸν 5
 καὶ ἀνδρεῖον ἀρέσαι τῷ Φιλίππῳ καὶ ἀναληφθῆναι.
 Δοκοῦσι δὲ εἰκότα λέγειν μᾶλλον οἱ διὰ ξενίαν καὶ φι-
 λίαν πατρῶαν τὸν Εὐμένη λέγοντες ὑπὸ τοῦ Φιλίππου
 προαχθῆναι. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν οὔτε συν-
 ἔσει τινὸς οὔτε πίστει λείπεσθαι δοκῶν τῶν περὶ Ἀλέ- 10
 ξανδρον ἐκαλεῖτο μὲν ἀρχιγραμματεὺς, τιμῆς δὲ ὥσπερ
 οἱ μάλιστα φίλοι καὶ συνήθεις ἐτύγχανεν, ὥστε καὶ
 στρατηγὸς ἀποσταλῆναι κατὰ τὴν Ἰνδικὴν ἐφ' ἑαυτοῦ
 μετὰ δυνάμεως καὶ τὴν Περδίκκου παραλαβεῖν ἱππαρ-
 χίαν, ὅτε Περδίκκας ἀποθανόντος Ἡφαιστίωνος εἰς τὴν 15
 ἐκείνου προῆλθε τάξιν. Διὸ καὶ Νεοπτολέμου τοῦ ἀρ-
 χιυπασπιστοῦ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν λέγοντος,
 ὡς αὐτὸς μὲν ἀσπίδα καὶ λόγχην, Εὐμένης δὲ γραφεῖον
 ἔχων καὶ πινακίδιον ἠκολούθει, κατεγέλων οἱ Μακεδό-
 νες, μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν τὸν Εὐμένη καὶ τῆς κατὰ 20
 τὸν γάμον οἰκειότητος ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰδότες ἀξιο-
 θέντα. Βαρσίην γὰρ τὴν Ἀρταβάζου πρώτην ἐν Ἀσία
 γνοῦς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξ ἧς υἷον ἔσχεν Ἡρακλέα, τῶν
 ταύτης ἀδελφῶν Πτολεμαίῳ μὲν Ἀπάμαν, Εὐμένει δὲ
 Βαρσίην ἐξέδωκεν, ὅτε καὶ τὰς ἄλλας Περσίδας διέ- 25
 νειμε καὶ συνῴκισε τοῖς ἑταίροις.

Π. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσέκρουσε πολλάκις Ἀλε-
 ξάνδρῳ καὶ παρεκινδύνευσε δι' Ἡφαιστίωνα. Πρῶτον
 μὲν γὰρ Εὐτῷ τῷ αὐλητῇ τοῦ Ἡφαιστίωνος οἰκίαν κα-
 τανείμαντος, ἣν οἱ παῖδες ἔτυχον τῷ Εὐμένει προκατει- 30
 ληφότες, ἐλθὼν ὑπὸ ὀργῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Εὐ-
 μένης ἐβόα μετὰ Μέντορος, ὡς αὐλεῖν εἴη κράτιστον ἢ

τραγωδεῖν τὰ ὄπλα ῥίψαντας ἐκ τῶν χειρῶν, ὥστε Ἀλέ-
 ξανδρον αὐτῷ συναγανακτεῖν καὶ λοιδορεῖσθαι τῷ
 Ἡφαιστίῳ. Ταχὺ μέντοι μεταπεσῶν αὐθις εἶχε τὸν
 Εὐμένη δι' ὀργῆς, ὡς ὕβρει μᾶλλον πρὸς ἑαυτὸν ἢ
 5 παρρησίᾳ πρὸς Ἡφαιστίωνα χρησάμενον. Ἐπειτα Νέαρχον
 ἐκπέμπων μετὰ νεῶν ἐπὶ τὴν ἔξω θάλασσαν ἦτει
 χρήματα τοὺς φίλους· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ βασιλείῳ. Τοῦ
 δ' Εὐμένους αἰτηθέντος μὲν τριακόσια τάλαντα, δόντος
 δὲ ἑκατὸν μόνα, καὶ ταῦτα γλίσχρως καὶ μόλις αὐτῷ συν-
 10 ειλέχθαι διὰ τῶν ἐπιτρόπων φάσκοντος, οὐδὲν ἐγκα-
 λέσας οὐδὲ δεξάμενος ἐκέλευσε τοὺς παῖδας κρύφα τῇ
 σκηνῇ τοῦ Εὐμένους πῦρ ἐνεῖναι, βουλόμενος ἐκκομιζο-
 μένων τῶν χρημάτων λαβεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ ψευδόμε-
 νον. Ἐφθῆ δὲ ἡ σκηνὴ καταφλεχθεῖσα, καὶ μετενόησε
 15 τῶν γραμμάτων διαφθαρέντων ὁ Ἀλέξανδρος. Τὸ δὲ
 συγχυθὲν χρυσίον καὶ ἀργύριον ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνευρέθη
 πλεῖον ἢ χιλίων τάλαντων. Ἔλαβε δὲ οὐδέν, ἀλλὰ καὶ
 γράψας τοῖς πανταχοῦ σατράπαις καὶ στρατηγοῖς ἀντι-
 20 γραφα τῶν διεφθαρμένων ἀποστέλλειν πάντα παρα-584
 λαμβάνειν ἐκέλευσε τὸν Εὐμένη. Πάλιν δὲ περὶ δωρεᾶς
 τινος εἰς διαφορὰν καταστάς πρὸς τὸν Ἡφαιστίωνα, καὶ
 πολλὰ μὲν ἀκούσας κακῶς, πολλὰ δὲ εἰπὼν, τότε μὲν
 οὐκ ἔλαττον ἔσχε· μετ' ὀλίγον δὲ τελευτήσαντος Ἡφαι-
 στίωνος περιπαθῶν ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσιν, οὓς ἐδόκει
 25 ζῶντι μὲν ἐκείνῳ φθονεῖν, ἐπιχαίρειν δὲ τεθνηκότι
 τραχέως ὁμιλῶν καὶ χαλεπὸς ὢν, μάλιστα τὸν Εὐμένη
 δι' ὑποψίας εἶχε, καὶ προὔφερε πολλάκις τὰς διαφορὰς
 καὶ λοιδορίας ἐκείνας. Ὁ δὲ πανοῦργος ὢν καὶ πιθὰ-
 30 νος ἐπεχείρησεν οἷς ἀπώλλυτο σῶζειν ἑαυτόν. Κατ-
 ἔφυγε γὰρ εἰς τὴν πρὸς Ἡφαιστίωνα φιλοτιμίαν Ἀλε-
 ξάνδρου καὶ χάριν, ὑφηγούμενός τε τιμᾶς, αἰ μάλιστα

κοσμεῖν ἐμελλόν τον τεθνηκότα, και χρήματα τελῶν εἰς τὴν τοῦ τάφου κατασκευὴν ἀφειδῶς και προθύμως.

III. Ἀποθανόντος δὲ Ἀλεξάνδρου και τῆς φάλαγγος διεστρώσης πρὸς τοὺς ἐταίρους, τῇ μὲν γνώμῃ τούτοις προσένειμεν ἑαυτὸν ὁ Εὐμένης, τῷ δὲ λόγῳ κοινός 5 τις ἦν πρὸς ἀμφοτέρους και ἰδιώτης, ὡς οὐδὲν αὐτῷ προσῆκον ξένῳ ὄντι πολυπραγμονεῖν ταῖς Μακεδόνων διαφοραῖς. Καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων ἐκ Βαβυλωνος ἀνασκευασαμένων αὐτὸς ὑπολειφθεὶς ἐν τῇ πόλει κατεπράυνε πολλοὺς τῶν πεζῶν και πρὸς τὰς διαλύσεις ἡδί- 10 οὺς ἐποίησεν. Ἐπεὶ δὲ ἀναμιχθέντες ἀλλήλοις οἱ στρατηγοὶ και καταστάντες ἐκ τῶν πρώτων ταραχῶν διενέμοντο σατραπείας και στρατηγίας, Εὐμένης λαμβάνει Καππαδοκίαν και Παφλαγονίαν και τὴν ὑποκειμένην τῇ Ποντικῇ θαλάττῃ μέχρι Τραπεζοῦντος, οὐπω τότε 15 Μακεδόνων οὐσαν, Ἀριαράθης γὰρ αὐτῆς ἐβασίλευεν, ἀλλ' ἔδει Λεοννάτου και Ἀντίγονου χειρὶ μεγάλη τὸν Εὐμένην κατάγοντας ἀποδειξαι τῆς χώρας σατραπην. Ἀντίγονος μὲν οὖν οὐ προσέσχε τοῖς γραφεῖσιν ὑπὸ Περδίκκου, μετέωρος ὢν ἤδη και περιφρονῶν ἀπάντων, 20 Λεοννάτος δὲ κατέβη μὲν ἄνωθεν εἰς Φρυγίαν ἀναδεξόμενος Εὐμένει τὴν στρατείαν, Ἐκαταίου δὲ τοῦ Καρδιανῶν τυράννου συμμίζαντος αὐτῷ και δεομένου βοηθεῖν μᾶλλον Ἀντιπάτρῳ και Μακεδόνων τοῖς ἐν Λαμῖα πολιορκουμένοις, ὄρητο διαβαίνειν και τὸν Εὐμένην 25 παρεκάλει και διήλαττε πρὸς τὸν Ἐκαταίου. Ἦν γὰρ αὐτοῖς πατρικὴ τις ἐκ πολιτικῶν διαφορῶν ὑποψία πρὸς ἀλλήλους· και πολλάκις ὁ Εὐμένης ἐγγεγόνει φανερὸς κατηγορῶν τοῦ Ἐκαταίου τυραννοῦντος και παρακαλῶν Ἀλεξάνδρου ἀποδοῦναι τοῖς Καρδιανοῖς τὴν ἐλευθε- 30 ρίαν. Διὸ και τότε τοῦ Εὐμένους παραιτουμένου τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν και δεδιέναι φάσκοντος Ἀν-

- τίπατρον, μήπως Ἐκαταίφ χαριζόμενος καὶ πάλαι μισῶν αὐτὸν ἀνέλη, πιστεύσας ὁ Λεοννάτος οὐδὲν ὧν ἐφρόνει πρὸς αὐτὸν ἀπεκρύψατο. Λόγος μὲν γὰρ ἦν ἡ βοήθεια καὶ πρόφασις, ἐγνώκει δὲ διαβὰς εὐθύς ἀντιποιεῖσθαι
- 5 Μακεδονίας· καὶ τινὰς ἐπιστολάς ἐδειξε Κλεοπάτρας μεταπεμπομένης αὐτὸν εἰς Πέλλαν ὡς γαμησομένης. Ὁ δ' Εὐμένης, εἶτε τὸν Ἀντίπατρον δεδοικῶς εἶτε τὸν Λεοννάτον ἐμπληκτον ὄντα καὶ φορᾶς μεστὸν ἀβεβαίου καὶ ὀξείας ἀπογνοῦς, νύκτωρ ἀνέβουξε τὴν ἑαυτοῦ λα-
- 10 βῶν ἀποσκευὴν. Εἶχε δὲ τριακοσίους μὲν ἱππεῖς, διακοσίους δὲ τῶν παιδῶν ὀπλοφόρους, ἐν δὲ χρυσοῖς εἰς ἀργυρίου λόγον τάλαντα πεντακισχίλια. Φυγῶν δὲ οὕτως πρὸς Περδίκκην καὶ τὰ Λεοννάτου βουλευμάτα κατεπιπὼν εὐθύς μὲν ἰσχυρὸς μέγα παρ' αὐτῷ καὶ τοῦ συνε-
- 15 δρίου μετεἶχεν, ὀλίγον δὲ ὕστερον εἰς Καππαδοκίαν κατήχηθη μετὰ δυνάμεως, αὐτοῦ Περδίκκου παρόντος καὶ 585 στρατηγοῦντος. Ἀριαράθου δὲ ληφθέντος αἰχμαλώτου καὶ τῆς χώρας ὑποχειρίου γενομένης ἀποδείκνυται σατραπείης. Καὶ τὰς μὲν πόλεις τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις παρέ-
- 20 δωκε καὶ φρουράρχους ἐγκατέστησε καὶ δικαστὰς ἀπέλιπε καὶ διοικητὰς οὓς ἐβούλετο, τοῦ Περδίκκου μηδὲν ἐν τούτοις πολυπραγμονοῦντος, αὐτὸς δὲ συνανέβουξε ἐκεῖνόν τε θεραπεύων καὶ τῶν βασιλέων ἀπολείπεσθαι μὴ βουλόμενος.
- 25 IV. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Περδίκκας ἐφ' ἃ μὲν ὄρητο πιστεύων δι' αὐτοῦ προσάξεσθαι, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα δεῖσθαι δραστηρίου τε καὶ πιστοῦ φύλακος οἰόμενος, ἀπέπεμψεν ἐκ Κιλικίας τὸν Εὐμένην, λόγῳ μὲν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σατραπείαν, ἔργῳ δὲ τὴν ὄμορον Ἀρμενίαν τε-
- 30 ταραγμένην ὑπὸ Νεοπτολέμου διὰ χειρὸς ἔξοντα. Τοῦτον μὲν οὖν ὁ Εὐμένης, καίπερ ὄγκῳ τινὶ καὶ φρονήματι κενῷ διεφθαρμένον, ἐπειρᾶτο ταῖς ὁμίλλαις κατέχειν·

αὐτὸς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων ἐκηρμένην καὶ
 θρασειαν εὐρών, ὡσπερ ἀντίταγμα κατεσκεύαζεν αὐτῇ
 δύναμιν ἱππικὴν, τῶν μὲν ἐγχωρίων τοῖς ἱππεύειν δυ-
 ναμένοις ἀναισφορίας διδοὺς καὶ ἀτελείας, τῶν δὲ περὶ
 αὐτὸν οἷς μάλιστα ἐπίστευεν ὠνητοὺς διανέμων ἱππους, 5
 φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς τὰ φρονήματα παροξύνων
 καὶ τὰ σώματα κινήσει καὶ μελέταις διαπονῶν, ὥστε
 τοὺς μὲν ἐκπλαγῆναι, τοὺς δὲ θαρρῆσαι τῶν Μακεδό-
 νων, ὁρῶντας ὀλίγῳ χρόνῳ περὶ αὐτὸν ἠθροισμένους ἱπ-
 πεῖς οὐκ ἐλάττους ἑξακισχιλίων καὶ τριακοσίων. 10

V. Ἐπεὶ δὲ Κρατερὸς καὶ Ἀντίπατρος τῶν Ἑλλήνων
 περιγενομένοι διέβαινον εἰς Ἀσίαν τὴν Περδικκου κα-
 ταλύσοντες ἀρχὴν καὶ προσηγγέλλοντο μέλλοντες ἐμβα-
 λειν εἰς Καππαδοκίαν, ὁ Περδικκας αὐτὸς ἐπὶ Πτολε-
 ματον στρατεύων ἀπέδειξε τὸν Εὐμένη τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ 15
 καὶ Καππαδοκίᾳ δυνάμεων αὐτοκράτορα στρατηγόν·
 καὶ περὶ τούτων ἐπιστολὰς ἐπεμψεν, Ἀλκέταν μὲν καὶ
 Νεοπτόλεμον Εὐμένει προσέχειν κελεύσας, Εὐμένη δὲ
 χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ὅπως αὐτὸς ἔγνωκεν. Ἀλκέτας
 μὲν οὖν ἀντικρυς ἀπέικατο τὴν στρατείαν, ὡς τῶν ὑπ' 20
 αὐτῷ Μακεδόνων Ἀντιπάτρῳ μὲν αἰδουμένων μάχε-
 σθαι, Κρατερόν δὲ καὶ δέχεσθαι δι' εὐνοίαν ἐτοιμῶν
 ὄντων· Νεοπτόλεμος δὲ βουλευῶν μὲν ἐπ' Εὐμένει
 προδοσίαν οὐκ ἔλαθε, καλούμενος δὲ οὐχ ὑπήκουεν,
 ἀλλὰ παρέταττε τὴν δύναμιν. Ἐνθα πρῶτον ὁ Εὐμέ- 25
 νης ἀπέλαυσε τῆς ἑαυτοῦ προνοίας καὶ παρασκευῆς·
 ἠττώμενος γὰρ ἤδη κατὰ τὸ πεζὸν ἐτρέφατο τοῖς ἱππεῦσι
 τὸν Νεοπτόλεμον καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβεν αὐτοῦ, καὶ
 τῇ φάλαγγι διεσπαρμένη περὶ τὴν δίωξιν ἄθρους ἐπε-
 λάσας ἠνάγκασε τὰ ὄπλα θέσθαι καὶ [δόντας καὶ*] λα- 30
 βόντας ὄρκους αὐτῷ συστρατεύειν. Ὁ μὲν οὖν Νεο-
 πτόλεμος ὀλίγους τινὰς συναγαγὼν ἐκ τῆς τροπῆς ἐφυγε

πρὸς Κρατερόν καὶ Ἀντίπατρον, παρ' ἐκείνων δὲ ἀπέσταλτο πρεσβεία πρὸς Εὐμένην παρακαλοῦσα μεταθεσθαι πρὸς αὐτούς, καρπούμενον μὲν ἄς εἶχε σατραπείας, προσλαβόντα δὲ στρατιὰν καὶ χώραν παρ' αὐτῶν, Ἀντιπάτρω μὲν ἀντ' ἐχθροῦ φίλον γενόμενον, Κρατερῷ δὲ μὴ γενόμενον ἐκ φίλου πολέμιον. Ταῦτα ὁ Εὐμένης ἀκούσας Ἀντιπάτρω μὲν οὐκ ἂν ἔφη παλαιὸς ὢν ἐχθρὸς νῦν γενέσθαι φίλος, ὅτε αὐτὸν ὄρα τοῖς φίλοις ὡς ἐχθροῖς χρώμενον, Κρατερόν δὲ Περδικκᾶ διαλλάττειν
 10 ἔτοιμος εἶναι καὶ συνάγειν ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ δικαίοις, ἄρχοντας δὲ πλεονεξίας τῷ ἀδικουμένῳ βοηθήσειν, μέχρι ἂν ἐμπνέῃ, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον ἢ τὴν πλίστιν προήσασθαι.

VI. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀντίπατρον πυθόμενοι
 15 ταῦτα κατὰ σχολὴν ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ὅλων, ὁ Νεοπτόλεμος δὲ μετὰ τὴν φυγὴν ἀφικόμενος πρὸς αὐτούς 586 τὴν τε μάχην ἀπήγγελλε καὶ παρεκάλει βοηθεῖν, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους, πάντως δὲ Κρατερόν· ποθεῖσθαι γὰρ ὑπερφυῶς ἐκείνον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, κἂν μόνον
 20 ἴδωσι τὴν καυσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσῃσι, μετὰ τῶν ὄπλων ἤξειν φερομένους. Καὶ γὰρ ἦν ὄντως ὄνομα τοῦ Κρατεροῦ μέγα, καὶ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν τοῦτον ἐπόθησαν οἱ πολλοὶ μνημονεύοντες, ὅτι καὶ πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὲρ αὐτῶν ἀνεδέξατο πολλὰς
 25 κίς ἀπεχθείας πολλάς, ὑποφερομένου πρὸς τὸν Περσικὸν ξῆλον ἀντιλαμβανόμενος καὶ τοῖς πατρίοις ἀμύνων διὰ τρυφήν καὶ ὄγκον ἤδη περιυβριζομένοις. Τότε δ' οὖν ὁ Κρατερός τὸν μὲν Ἀντίπατρον εἰς Κιλικίαν ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τῆς δυνάμεως ἀναλαβὼν πολὺ μέρος ἐπὶ
 30 τὸν Εὐμένην μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου προῆγεν, οἰόμενος οὐ προσδεχομένῳ καὶ μετὰ πρόσφατον νίκην ἐν ἀταξίᾳ καὶ περὶ πότους ἔχοντι τὴν δύναμιν ἐπιπεσεῖσθαι. Τὸ

μὲν οὖν προαισθῆσθαι τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τὸν Εὐμένη
 καὶ προπαρασκευάσασθαι νηφούσης ἂν τις ἡγεμονίας,
 οὐ μὴν ἄκρας θείῃ δεινότητος· τὸ δὲ μὴ μόνου τοὺς πο-
 λεμίους ἃ μὴ καλῶς εἶχεν αἰσθῆσθαι διαφυγεῖν, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους ἀγνοοῦντας ᾧ 5
 μαχοῦνται προενσείσαι τῷ Κρατερῷ καὶ ἀποκρῦψαι τὸν
 ἀντιστράτηγον, ἴδιον δοκεῖ τούτου τοῦ ἡγεμόνος ἐργου
 γενέσθαι. Διέδωκε μὲν οὖν λόγον, ὡς Νεοπτόλεμος
 αὐτίς ἐπίλοι καὶ Πίγρης ἔχοντες ἱππεῖς καὶ Κακπαδοκῶν
 καὶ Παφλαγόνων. Νυκτὸς δὲ ἀναξεῦξαι βουλόμενος, 10
 εἶτα καταδαρθῶν ὄψιν εἶδεν ἀλλόκοτον. Ἐδόκει γὰρ
 ὄραν Ἀλεξάνδρους δύο παρασκευαζομένους ἀλλήλοις
 μάχεσθαι, μιᾶς ἐκάτερον ἡγούμενον φάλαγγος· εἶτα τῷ
 μὲν τὴν Ἀθηναῖν, τῷ δὲ τὴν Δήμητραν βοηθοῦσαν ἐλ-
 θεῖν, γενομένου δὲ ἀγῶνος ἰσχυροῦ κρατηθῆναι τὸν 15
 μετὰ τῆς Ἀθηναῖς, τῷ δὲ νικῶντι σταχύων δρεπομένην
 τὴν Δήμητραν συμπλέκειν στέφανον. Αὐτόθεν μὲν οὖν
 τὴν ὄψιν εἰκαζεν εἶναι πρὸς αὐτοῦ μαχομένου περὶ γῆς
 ἀρίστης καὶ τότε πολὺν καὶ καλὸν ἐχούσης ἐν κάλυκι
 στάχυν· ἅπαντα γὰρ κατέσπαρτο καὶ παρείχεν εἰρήνην 20
 πρέπουσαν ὄψιν ἀμφιλαφῶς τῶν πεδίων κομώντων·
 μᾶλλον δὲ ἐπερρώσθη πυθόμενος σύνθημα τοῖς πολε-
 μίοις Ἀθηναῖν καὶ Ἀλέξανδρον εἶναι. Δήμητραν δὲ καὶ
 αὐτὸς ἐδίδου σύνθημα καὶ Ἀλέξανδρον, ἀναδελφῆσθαι τε
 πάντας ἐκέλευε καὶ καταστέφειν τὰ ὄπλα τῶν σταχύων 25
 λαμβάνοντας. Ὁρμήσας δὲ πολλάκις ἔξαγορεῦσαι καὶ
 φράσαι τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ στρατηγοῖς πρὸς
 ὃν ἐμελλεν ὁ ἀγὼν ἐσεσθαι, καὶ μὴ μόνος ἐν αὐτῷ θέμε-
 νος ἀποκρῦψαι καὶ κατασχεῖν ἀπόρρητον οὕτως ἀναγ-
 κατον, ὅμως ἐνέμεινε τοῖς λογισμοῖς καὶ διεπίστευσε 30
 τῇ γνώμῃ τὸν κίνδυνον.

VII. Ἀντέταξε δὲ Κρατερῷ Μακεδόνων μὲν οὐδένα,

δύο δὲ ἰκπαρχίας ξενικάς, ὧν Φαρνάβατος ὁ Ἀρταβά-
 ζου καὶ Φοῖνιξ ὁ Τενέδιος ἡγοῦντο, διακελευσάμενος
 ὀφθέντων τῶν πολεμίων ἐλαύνειν κατὰ τάχος καὶ συμ-
 πλέεσθαι, μὴ διδόντας ἀναστροφὴν μηδὲ φωνὴν μηδὲ
 5 κήρυκα πεμπόμενον προσιεμένους. Ἐδεδίει γὰρ ἰσχυ-
 ρῶς τοὺς Μακεδόνας, μὴ γνωρίσαντες τὸν Κρατερόν
 οἰχῶνται μεταβαλόμενοι πρὸς ἐκεῖνον. Αὐτὸς δὲ τοὺς
 ἐρρωμενεστάτους ἰππεὺς τριακοσίους εἰς ἄγλημα συντά-
 ξας καὶ παρελάσας ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐμελλε τοῖς περὶ Νεο-
 10 πτόλεμον ἐπιχειρεῖν. Ὡς δὲ τὸν ἐν μέσῳ λόφον ὑπερ-
 βαλόντες ὤφθησαν ὄξειαν καὶ μεθ' ὀρμῆς σφοδρότερας
 ποιούμενοι τὴν ἐφοδὸν, ἐκπλαγείς ὁ Κρατερός καὶ πολ-
 λὰ λαιδορήσας τὸν Νεοπτόλεμον, ὡς ἐξηπατημένος
 ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν Μακεδόνων μεταβολῆς, ἐγχε- 587
 15 λουσάμενος ἀνδραγαθεῖν τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσιν ἀν-
 τεξήλασε. Γενομένης δὲ τῆς πρώτης συρράξεως βαρείας
 καὶ τῶν δοράτων ταχὺ συντριβέντων, τοῦ δὲ ἀγῶνος ἐν
 τοῖς ξίφεσιν ὄντος, οὐ κατασχύνας ὁ Κρατερός τὸν
 Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν καταβαλὼν, πολλάκις
 20 δὲ τρεψάμενος τοὺς ἀντιτεταγμένους, τέλος δὲ πληγείς
 ὑπὸ Θρακὸς ἐκ πλαγίων προσελάσαντος ἀπερρῆν τοῦ
 ἵππου. Πεσόντα δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ἄλλοι παρήλασαν ἀγνο-
 οῦντες, Γοργίας δὲ τῶν Εὐμένοους στρατηγῶν ἐγνω τε
 καὶ καταβὰς περιέστησε φρουρὰν τῷ σώματι κακῶς ἦδη
 25 διακειμένου καὶ δυσθανατοῦντος. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ
 Νεοπτόλεμος Εὐμένει συνήρχετο. Μισοῦντες γὰρ ἀλ-
 λήλους πάλαι καὶ δι' ὀργῆς ἔχοντες ἐν μὲν δυσίῳ ἀνα-
 στροφαῖς οὐ κατείδον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ γνωρίσαντες εὐ-
 θὺς ἤλανον σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια καὶ βοῶντες.
 30 Τῶν δ' ἵππων ἐξ ἐναντίας βία συμπεσόντων ὥσπερ
 τριήρων, τὰς ἡνίας ἀφέντες ἀλλήλων ἐπεδράξαντο ταῖς
 χερσὶ, τὰ τε κράνη περισπῶντες καὶ περιφρογγύντες ἐκ

τῶν ἐπωμίδων τοὺς θώρακας. Πρὸς δὲ τὸν σπαραγμὸν ὑπεκδραμόντων ἅμα τῶν ἵππων, ἀπορρυέντες εἰς γῆν καὶ περιπεσόντες ἀλλήλοις ἐν λαβαῖς ἦσαν καὶ διεπάλαιον. Ἐῖτα ὁ μὲν Εὐμένης τοῦ Νεοπτολέμου προσεξ- ανισταμένου τὴν ἰγνύαν ὑπέκοψεν αὐτὸς εἰς ὄρθον φθά- 5 σας καταστῆναι, ὁ δὲ Νεοπτόλεμος εἰς θάτερον ἐρεισά- μενος γόνυ, θάτερον δὲ πεπηρωμένος ἡμύνητο μὲν εὐ- ρώστως κάτωθεν, οὐ θανασίμους δὲ πληγὰς ὑποφέρων, πληγείς δὲ παρὰ τὸν τράχηλον ἐπεσε καὶ παρείθη. Τοῦ δὲ Εὐμένους δι' ὄργην καὶ μίσος παλαιὸν τὰ τε ὄπλα 10 περισπῶντος αὐτοῦ καὶ κακῶς λέγοντος, ἔτι τὸ ξίφος ἔχων ἔλαθεν ὑπὸ τὸν θώρακα τρώσας ἢ παρέψαυσε τοῦ βουβαῖνος ἀποβάς. Ἡ δὲ πληγὴ μᾶλλον ἐφόβησεν ἢ ἔβλαψε τὸν Εὐμένη δι' ἀσθένειαν ἀμυδρὰ γενομένη. Σκυλεύσας δὲ τὸν νεκρὸν εἶχε μὲν χαλεπῶς ὑπὸ τραυ- 15 μάτων μηρῶν καὶ βραχίονας διακεκομμένος, ὅμως δὲ ἀναβληθεὶς ἐπὶ τὸν ἵππον ἐδίωκε πρὸς θάτερον κέρασ, ὡς ἔτι συννεστώτων τῶν πολεμίων. Πυθόμενος δὲ τὴν Κρατεροῦ τελευτὴν καὶ προσελάσας, ὡς εἶδεν ἐμπνέον- τα καὶ συνιέντα, καταβὰς ἀπεδάκρυσε καὶ τὴν δεξιὰν 20 ἐνέβαλε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησε τὸν Νεοπτόλεμον, πολλὰ δὲ ἐκείνον μὲν ᾤκτίσατο τῆς τύχης, αὐτὸν δὲ τῆς ἀνάγκης, δι' ἣν ἀνδρὶ φίλῳ καὶ συνήθει ταῦτα πεισόμενος ἢ δράσων συνηνέχθη.

VIII. Ταύτην τὴν μάχην Εὐμένης ἡμέραις δέκα 25 σχεδόν τι μετὰ τὴν προτέραν ἐνίκησε· καὶ δόξῃ μὲν ἦρθη μέγας ἀπ' αὐτῆς, ὡς τὰ μὲν σοφία, τὰ δὲ ἀνδρεία κατειργασμένος, φθόνον δὲ πολὺν ἔσχε καὶ μίσος ὁμα- λῶς παρὰ τε τοῖς συμμάχοις καὶ τοῖς πολεμίοις, ὡς ἐπη- λυς ἀνὴρ καὶ ξένος ὄπλοις καὶ χερσὶ τῶν Μακεδόνων 30 τὸν πρῶτον αὐτῶν καὶ δοκιμώτατον ἀνηρηκῶς. Ἄλλ' εἰ μὲν ἔφθη Περγάικας πυθόμενος τὴν Κρατεροῦ τε-

λευτήν, οὐκ ἂν ἄλλος ἐπρώτευσσε Μακεδόνων· νυνὶ δὲ
 ἀνηρημένου Περδίκκου κατὰ στάσιν ἐν Αἰγύπτῳ δυεῖν
 ἡμέραις πρότερον ἦκεν οὗτος ὁ περὶ τῆς μάχης λόγος
 εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ πρὸς ὄργην εὐθύς οἱ Μακεδό-
 5 νες θάνατον τοῦ Εὐμένους κατέγνωσαν. Ἀπεδείχθη δὲ
 τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς αὐτὸν Ἀντίγονος μετὰ Ἀντιπά-
 τρου στρατηγός. Ἐπεὶ δὲ Εὐμένης τοῖς βασιλικοῖς ἰπ-
 ποφορβίοις περὶ τὴν Ἴδην νεμομένοις ἐπιτυχῶν καὶ λα-
 βῶν ἰππους ὅσων ἔχρηξε τοῖς ἐπιμεληταῖς τὴν γραφὴν
 10 ἐπεμψε, λέγεται γελᾶσαι τὸν Ἀντίπατρον καὶ εἰπεῖν, ὅτι
 θαυμάζει τὸν Εὐμένην τῆς προνοίας, ἐλπίζοντα λόγον
 αὐτοῖς ἀποδώσειν τῶν βασιλικῶν ἢ λήψεσθαι παρ' αὐ-
 τῶν. Περὶ δὲ τὰς Σάρδεις ἐβούλετο μὲν ἰπποκρατῶν ὁ
 Εὐμένης τοῖς ἄνδοις ἐναγωνίσασθαι πεδίοις, ἅμα καὶ 588
 15 τῇ Κλεοπάτρῃ τὴν δύναμιν ἐπιδειξάμενος·
 αὐτῆς δὲ ἐκείνης δεηθείσης (ἐφοβείτο γὰρ αἰτίαν τινα
 λαβεῖν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον) ἐξήλασεν εἰς τὴν
 ἄνω Φρυγίαν καὶ διεχείμαξεν ἐν Κελαιναῖς· ὅπου τῶν
 μὲν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ Πολέμωνα καὶ Δόκιμον ὑπερ-
 20 ἡγεμονίας διαφιλοτιμουμένων πρὸς αὐτόν „Τοῦτο ἦν“
 ἔφη „τὸ λεγόμενον, Ὁλέθρου δ' οὐθ' εἰς λόγος“,
 τοῖς δὲ στρατιώταις ὑποσχόμενος ἐν τρισὶν ἡμέραις τὸν
 μισθὸν ἀποδώσειν ἐπίπρασκεν αὐτοῖς τὰς κατὰ τὴν
 25 χώραν ἐπαύλεις καὶ τετραπυργίας σωμάτων καὶ βοσκη-
 μάτων γεμούσας. Ὁ δὲ πριάμενος ἡγεμῶν τάγματος ἢ
 ξεναγὸς ὄργανα καὶ μηχανὰς τοῦ Εὐμένους παρέχοντος
 ἐξεπολιόρκει· καὶ πρὸς τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν οἱ
 στρατιῶται διενέμοντο τῶν ἀλίσκομένων ἕκαστον. Ἐκ
 δὲ τούτου πάλιν ὁ Εὐμένης ἠγαπᾶτο· καὶ ποτε γραμ-
 30 μάτων ἐν τῷ στρατοπέδῳ φανέντων, ἃ διέφριψαν οἱ τῶν
 πολεμίων ἡγεμόνες, ἕκατον τάλαντα καὶ τιμὰς διδόντες
 τῷ κτείναντι τὸν Εὐμένην, σφόδρα παρωξύνθησαν οἱ

Μακεδόνες καὶ δόγμα ποιοῦνται χιλίους τῶν ἡγεμονικῶν περὶ αὐτὸν αἰεὶ δορυφοροῦντας εἶναι καὶ φυλάττειν ἐν περιόδῳ καὶ παρανυκτερεύειν. Οἱ δὲ ἐπέιθοντο καὶ τιμὰς ἡγάπων παρ' αὐτοῦ λαμβάνοντες ἄς οἱ φίλοι παρὰ τῶν βασιλέων. Ἐξῆν γὰρ Εὐμένει καὶ Κανσίας 5 ἄλουργεῖς καὶ χλαμύδας διανέμειν, ἧτις ἦν δωρεὰ βασιλικωτάτη παρὰ Μακεδόσι.

ΙΧ. Τὸ μὲν οὖν εὐτυχεῖν καὶ τοὺς φύσει μικροὺς συνεπικουφίζει τοῖς φρονήμασιν, ὥστε φαίνεσθαι τι μέγεθος περὶ αὐτοὺς καὶ ὄγκον ἐκ πραγμάτων ὑπερ- 10 χόντων ἀποβλεπομένους· ὁ δὲ ἀληθῶς μεγαλόφρων καὶ βέβαιος ἐν τοῖς σφάλμασι μᾶλλον καὶ ταῖς δυσημερίαις ἀνεαφέρων γίνεται κατάδηλος, ὥσπερ Εὐμένης. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν Ὀρκυνίοις τῆς Καππαδοκίας ἠττηθεὶς ὑπὸ Ἀντιγόνου διὰ προδοσίας καὶ διωκόμενος οὐ παρήκε 15 τὸν προδότην ἐκ τῆς φυγῆς διαπεσεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ συλλαβὼν ἐκρέμασε. Φεύγων δὲ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν τοῖς διώκουσι μετέβαλε λαθῶν, καὶ παραλλάξας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, οὐ τὴν μάχην συνέβη γενέσθαι, κατεστρατοπέδευσε, [καὶ*] συναγαγὼν τοὺς νε- 20 κροὺς καὶ τῶν ἐν κύκλῳ κωμῶν τὰ θυρώματα κατασχίσας ἐκαυσεν ἰδίᾳ μὲν ἡγεμόνας, ἰδίᾳ δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ πολυάνδρια χώσας ἀπῆλθεν, ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ὕστερον ἐκελθόντα θαυμάζειν τὸ θάρσος αὐτοῦ καὶ τὴν εὐστάθειαν. Ἐπειτα ταῖς ἀποσκευαῖς τοῦ Ἀντιγόνου 25 περιπεσῶν καὶ λαβεῖν ραδίως δυνάμενος πολλὰ μὲν ἐλεύθερα σώματα, πολλὴν δὲ θεραπείαν καὶ πλοῦτον ἐκ πολέμων τοσοῦτων καὶ λεηλασιῶν ἠθροισμένον, ἔδωκε μὴ κατακλησθέντες ὠφελείας καὶ λαφύρων οἱ σὺν αὐτῷ βαφεῖς γέσσονται πρὸς τὴν φυγὴν καὶ μαλακώτεροι τὰς 30 κλάνας ὑπομένειν καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῦ πολέμου τὰς ἐλπίδας εἶχεν, ὡς ἀποστρέψων τὸν Ἀντί-

γονον. Ἐπει δὲ ἄντικρυς χαλεπὸν ἦν ἀποτρέπειν Μακεδόνας χρημάτων ἐν ἐφικτῷ παρόντων, ἐκέλευσε θεραπεύσαντας αὐτοὺς καὶ τοῖς ἵπποις χιλὸν ἐμβαλόντας οὕτω βαδίζειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Αὐτὸς δὲ πέμπει
 5 κρύφα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμίων Μένανδρον, ὡς κηδόμενος αὐτοῦ φίλου γεγονότος καὶ συνήθους, φυλάξασθαι παραινῶν καὶ ἀναχωρῆσαι τὴν ταχίστην ἐκ τῶν ἐπιδρόμων καὶ ταπεινῶν πρὸς τὴν ἐγγὺς ὑπώρειαν ἄφιππον οὐσαν καὶ κυκλώσεις οὐκ ἔχου-
 10 σαν. Τοῦ δὲ Μενάνδρου ταχὺ συμφρονήσαντος τὸν κίνδυνον καὶ ἀνασκευασαμένου, κατασκόπους ἐπεμπεν ὁ Εὐμένης φανερῶς, καὶ παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις 589 ὀπλιξέσθαι καὶ τοὺς ἵππους ἐγγαλινοῦν ὡς προσάξων τοῖς πολεμίοις. Τῶν δὲ κατασκόπων ἀπαγγειλάντων,
 15 ὅτι παντάκασιν ὁ Μένανδρος ἄληπτος εἶη καταπεφευγὼς εἰς τόπους χαλεπούς, ἄχθεσθαι προσποιούμενος ὁ Εὐμένης ἀπῆγε τὴν στρατιάν. Λέγεται δὲ, τοῦ Μενάνδρου ταῦτα μαρτυρήσαντος πρὸς τὸν Ἀντίγονον καὶ τῶν Μακεδόνων ἐπαινούντων τὸν Εὐμένη καὶ φιλανθρω-
 20 πότερον διατεθέντων, ὅτι καὶ παῖδας αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι καὶ γυναῖκας αἰσχῦναι παρὸν ἐφείσατο καὶ παρήκεν „Ἄλλ' ἐκεῖνός γε“ φάναι τὸν Ἀντίγονον „οὐχ ὑμῶν, ᾧ μακάριοι, κηδόμενος παρήκεν, ἀλλ' αὐτῷ φεύγοντι δεδιῶς περιθεῖναι πέδας τοσαύτας.

25 X. Ἐκ τούτου πλανώμενος ὁ Εὐμένης καὶ ὑποφεύγων ἔπεισε τοὺς πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπελθεῖν, εἴτε κηδόμενος αὐτῶν εἴτε ἐφέλκεσθαι μὴ βουλόμενος ἐλάττονας μὲν τοῦ μάχεσθαι, πλείονας δὲ τοῦ λανθάνειν ὄντας. Καταφυγῶν δὲ εἰς Νῶρα, χωρίον ἐν με-
 30 θορίῳ Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ διακοσίων ὀπλιτῶν, κάντεῦθεν αὐθις, ὅσοι τῶν φίλων ἐδεήθησαν ἀφεθῆναι τοῦ χωρίου τὴν χαλε-

πόνητα καὶ τῆς διαίτης τὴν ἀνάγκην οὐ φέροντες, πάν-
 τας ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέπεμψεν. Ὡς
 δὲ ἐπελθῶν ὁ Ἀντίγονος εἰς λόγους αὐτὸν ἐκάλει πρὸ
 τῆς πολιορκίας, ἀπεκρίνατο πολλοὺς εἶναι τοὺς Ἀντι- 5
 γόνου φίλους καὶ μετὰ Ἀντίγονον ἡγεμόνας, ὧν δὲ αὐ-
 τὸς προπολεμει μηδένα λείπεσθαι μετ' αὐτόν· ὁμήρους
 δὲ πέμπειν ἐκέλευσεν, εἰ χρήζει διὰ λόγων αὐτῷ γενέ-
 σθαι. Τοῦ δὲ Ἀντιγόνου κελεύοντος ὡς κρείττονι λα-
 λεῖν „Οὐδένα“ εἶπεν „ἔμαντοῦ κρείττονα νομίζω, μέ-
 χρι ἂν ᾧ τοῦ ξίφους κύριος.“ Ὅμως δὲ πέμψαντος τοῦ 10
 Ἀντιγόνου τὸν ἀδελφιδοῦν Πτολεμαῖον εἰς τὸ χωρίον,
 ὥσπερ ἠξίωσεν ὁ Εὐμένης, κατέβη, καὶ περιβαλόντες
 ἀλλήλους ἡσπάσαντο φιλικῶς καὶ οἰκείως, ἅτε δὴ ἀλλή-
 λους κεχηρημένοι πολλὰ καὶ συνήθεις γεγονότες. Λόγων
 δὲ γενομένων πολλῶν καὶ τοῦ Εὐμένους οὐχ ὑπὲρ ἀσφα- 11
 λείας μεμνημένου καὶ διαλύσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς σατρα-
 πείας ἀξιοῦντος αὐτῷ βεβαιουῦσθαι καὶ τὰς δωρεὰς ἀπο-
 δίδοσθαι, θαῦμα τοὺς παρόντας εἶχε τὸ φρόνημα καὶ
 τὴν εὐτολμίαν ἀγαμένους. Ἄμα δὲ πολλοὶ συνέτρεχον
 τῶν Μακεδόνων ἰδεῖν ὅστις ἐστὶ τὸν Εὐμένη ποδοῦν- 20
 τες· οὐ γὰρ ἑτέρου λόγος ἦν τοσοῦτος ἐν τῷ στρατῷ
 μετὰ τὴν τοῦ Κρατεροῦ τελευτήν. Δείσας δὲ ὁ Ἀντίγο-
 νος ὑπὲρ αὐτοῦ, μὴ τι κάρη βίαιον, πρῶτον μὲν ἀπη-
 γόρευε μὴ προσεῖναι βοῶν, καὶ τοῖς λίθοις ἔβαλλε τοὺς
 ἐπιφερομένους, τέλος δὲ ταῖς χερσὶ τὸν Εὐμένη περιβα- 25
 λῶν καὶ τὸν ὄχλον ἀπερύκων τοῖς δορυφόροις μόλις εἰς
 τὸ ἀσφαλὲς ἀποκατέστησε.

XI. Τούντεῦθεν ὁ μὲν περικτειχίσας τὰ Νῶρα καὶ
 φρουρὰν καταλιπὼν ἀνέβη· Εὐμένης δὲ πολιορ-
 κούμενος ἐγκρατῶς, τοῦ χωρίου [γέγονε] σίτον καὶ ὕδωρ 30
 ἄφθονον καὶ ἄλας καὶ ἄλλο μηδὲν ἔχοντος ἐδώδιμον
 μηδὲ ἡδυσμα πρὸς τὸν σίτον, ἐκ τῶν παρόντων ὅμως

κατεσκευάζε τοις συνοῦσιν ἰλαρὰν τὴν δίαιταν, ἐν μέρει
 τε παραλαμβάνων πάντας ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τρέπεσθαι, καὶ
 τὸ συσσίτιον ὁμιλία χάριν ἐχούσῃ καὶ φιλοφροσύνην
 ἐφηδύνων. Ἦν δὲ καὶ τὸ εἶδος ἡδύς, οὐ πολεμικῶ καὶ
 5 τετριμμένῳ δι' ὄπλων ἔοικως, ἀλλὰ γλαφυρὸς καὶ νεο-
 πρεπὴς καὶ πᾶν τὸ σῶμα διηθροωμένος ὡς ὑπὸ τέχνης
 ἀκριβῶς τοις μέλεσι θαυμαστὴν συμμετρίαν ἔχουσιν, εἰ-
 πεῖν δὲ οὐ δεινός, αἰμύλος δὲ καὶ πιθανός, ὡς ἐκ τῶν
 ἐπιστολῶν συμβάλλειν ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ
 10 πολιορκουμένους ἢ στενοχωρία μάλιστα πάντων ἔβλα- 590
 πτεν, ἐν οἰκήμασι μικροῖς καὶ τόπῳ δυοῖν σταδίοις ἔχοντι
 τὴν περίμετρον ἀναστρεφόμενους, τροφήν δὲ ἀγυμνά-
 στους μὲν αὐτοὺς λαμβάνοντας, ἀργοῖς δὲ τοῖς ἵπποις
 προσφέροντας, οὐ μόνον τὸν ἄλλοι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀκρα-
 15 ξίας μαραινόμενων ἀπαλλάξαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ
 πρὸς φυγὴν, εἰ παραπέσοι καιρός, ἀμῶς γὰρ πως ἡσκημέ-
 νοις χρήσασθαι, τοῖς μὲν ἀνθρώποις οἶκον, ὃς ἦν μέγι-
 στος ἐν τῷ χωρίῳ, δεκατεσσάρων πηχῶν τὸ μῆκος, ἀπέ-
 δεῖξε περίπατον, κατὰ μικρὸν ἐπιτείνειν τὴν κίνησιν κε-
 20 λεύων, τῶν δ' ἵππων ἕκαστον ῥυτῆρσι μεγάλοις εἰς τὴν
 ὄροφὴν ἀναδεδειμένοις ὑποζώσας ἐκ τῶν περὶ τὸν αὐ-
 χένα μερῶν ἐμτεσώριζε καὶ παρήγειρε διὰ τροχιλίας,
 ὥστε τοῖς μὲν ὀπισθίοις σκέλεσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρείδε-
 σθαι, τοῖς δὲ ἐμπροσθίοις ποσὶν ἀκρωνύχους ἐπιψαύειν.
 25 Οὕτω δ' ἀνηρτημένους οἱ ἱπποκόμοι παρεστῶτες ἅμα
 ταῖς τε κραυγαῖς καὶ ταῖς μάλιστα ἐκηρέθιζον· οἱ δὲ
 πιμπλάμενοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς τοῖς μὲν ὀπισθίοις ἐνήλ-
 λοντο καὶ διεσκίρτων σκέλεσι, τοῖς δὲ μετεώροις ἐφιέ-
 30 νοντο πᾶν τὸ σῶμα καὶ πολὺν ἠφίεσαν ἰδρωῶτα καὶ στα-
 λαγμόν, οὔτε πρὸς τάχος οὔτε πρὸς ῥώμην γυμναζόμενοι

κακῶς. Τὰς δὲ κριθὰς ἐνέβαλλον αὐτοῖς ἐπισημένας, ἵνα κατεργάζωνται θάπτον καὶ πέττωσι βέλτιον.

XII. Ἦδη δὲ τῆς πολιορκίας χρόνον λαμβανούσης Ἀντίγονος τεθνηκέναι πνυθανόμενος Ἀντίπατρον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τεταράχθαι τὰ πράγματα Κασάνδρου ὁ καὶ Πολυσπέρχοντος διαφορομένων, οὐδὲν ἐτι μικρὸν ἐλπίζων, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τὴν ὅλην περιβαλλόμενος ἡγεμονίαν, ἐβούλετο τὸν Εὐμένη φίλον εἶχειν καὶ συνεργὸν ἐπὶ τὰς πράξεις. Διὸ κέμψας Ἰερώνυμον ἐσπένδeto τῷ Εὐμένει, προτείνας ὄρκον, ὃν ὁ Εὐμένης διορθώσας ἐπέ- 10 τρεψεν ἐπικρίναι τοῖς πολιορκουῦσιν αὐτὸν Μακεδόσι, πότερος εἴη δικαιότερος. Ἀντίγονος μὲν γὰρ ἀφοσιώσεως ἔνεκεν ἐν ἀρχῇ τῶν βασιλέων ἐπιμνησθεὶς τὸν λοιπὸν ὄρκον εἰς ἑαυτὸν ᾤρκισεν, Εὐμένης δὲ πρώτην μὲν ἐνέγραψε τοῖς ὄρκοις Ὀλυμπιάδα μετὰ τῶν βασιλέων, 15 ἔπειτα ᾤρκυσεν οὐκ Ἀντιγόνῳ μόνον εὐνοήσειν οὐδ' ἐκείνῳ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν εἶχειν καὶ φίλον, ἀλλὰ καὶ Ὀλυμπιάδι καὶ τοῖς βασιλεῦσιν. Ὡν δικαιότερων φανέντων, οἱ Μακεδόνες ταῦτα ὀρκίσαντες τὸν Εὐμένη τὴν πολιορκίαν ἔλυσαν, καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον ἀπέ- 20 στέλλον, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀποδοῖ τῷ Εὐμένει τὸν ὄρκον. Ἐν τούτῳ δὲ Εὐμένης ὅσους εἶχεν ἐν Νάφοις τῶν Καπαδοκῶν ὀμήρους ἀπεδίδοι, λαμβάνων ἵππους καὶ ὑποζύγια καὶ σκηναὶς παρὰ τῶν κομιζομένων, καὶ συνῆγε τῶν στρατιωτῶν ὅσοι διασπαρέντες ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπλα- 25 νῶντο κατὰ τὴν χώραν, ὥστε περὶ αὐτὸν ἵπποις ὀλίγοις τῶν χιλιῶν ἀποδέοντας γενέσθαι, μεθ' ὧν ἐξελάσας ἐφυγεν, ὀρθῶς φοβηθεὶς τὸν Ἀντίγονον. Οὐ γὰρ μόνον ἐκείνου ἐκέλευσε πολιορκεῖν αὐτίς περιτειχίσαντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς Μακεδόσι πικρῶς ἀντέγραψε δεξαμένοις 30 τοῦ ὄρκου τὴν διορθώσιν.

XIII. Φεύγοντι δὲ Εὐμένει γράμματα κομίζεται

παρὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὴν Ἀντιγόνου δεδοικότεν αὐ-
 ξησιν, Ὀλυμπιάδος μὲν παρακαλούσης ἔλθοντα τὸ Ἀλε-
 ξάνδρου παιδίον παραλαβεῖν καὶ τρέφειν ὡς ἐπιβου-
 λευόμενον, Πολυσπέρχοντος δὲ καὶ Φιλίππου τοῦ βασι-
 5 λῆως κελυόντων Ἀντιγόνῳ πολεμεῖν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ
 δυναμέως ἄρχοντα, καὶ τῶν ἐν Κουίνδοις χρημάτων πεν-
 τακόσια μὲν τάλαντα λαβεῖν εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἐκανόρ-
 θωσιν, εἰς δὲ τὸν πόλεμον ὁπόσοις βούλεται χρῆσθαι.
 Περὶ δὲ τούτων καὶ Ἀντιγένη καὶ Τεῦταμον τοῖς τῶν
 10 ἀργυρασπίδων ἠγουμένοις ἐγεγράφεισαν. Ἐπεὶ δὲ λα- 5ξ
 βόντες ἐκεῖνοι τὰ γράμματα τῷ μὲν λόγῳ φιλανθρωπῶς
 ἐδέξαντο τὸν Εὐμένη, φθόνου δὲ καὶ φιλονεικίας ἐφαί-
 νοντο μεστοί, δευτερεύειν ἀπαξιούντες ἐκεῖνον, τὸν μὲν
 φθόνον ὁ Εὐμένης ἐθεράπευε τῷ τὰ χρήματα μὴ λαβεῖν
 15 ὡς οὐδὲν δεόμενος, ταῖς δὲ φιλονεικίαις καὶ φιλαρχίαις
 αὐτῶν μῆτε ἠγεῖσθαι δυναμένων μῆτε ἔπεσθαι βουλο-
 μένων ἐπῆγε δεισιδαιμονίαν. Ἔφη γὰρ Ἀλέξανδρον
 αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους φανῆναι, καὶ δεῖξαι τινα σκη-
 νὴν κατεσκευασμένην βασιλικῶς καὶ θρόνον ἐν αὐτῇ
 20 κείμενον· εἶτα εἰπεῖν, ὡς ἐνταῦθα συνεδρεύουσιν αὐ-
 τοῖς καὶ χρηματίζουσιν αὐτὸς παρέσται καὶ συνεφάψεται
 βουλῆς τε πάσης καὶ πράξεως ἀρχομένοις ἀπ' αὐτοῦ.
 Ταῦτα φασίως ἔπεισε τὸν Ἀντιγένη καὶ τὸν Τεῦταμον,
 οὔτε ἐκεῖνων βαδίζειν βουλομένων πρὸς αὐτόν, οὔτε
 25 αὐτὸς ἀξιῶν ἐπὶ θύραις ἐτέρων ὀρᾶσθαι. Καὶ τιθέντες
 οὕτω σκηνὴν βασιλικὴν καὶ θρόνον Ἀλέξανδρον κατα-
 πεφημισμένον ἐκεῖ συνεπορεύοντο βουλευόμενοι περὶ
 τῶν μεγίστων. Ἐπεὶ δὲ προτοῦσιν αὐτοῖς εἰς τὴν ἄνω
 χώραν ὁ Πευκέστας μετὰ τῶν ἄλλων σατραπῶν ἀπήν-
 30 τησε φίλος ὢν καὶ συνεμίξαντο τὰς δυνάμεις, πλήθει
 μὲν ὄπλων καὶ λαμπρότητι παρασκευῆς ἐπέρρωσαν τοὺς
 Μακεδόνας, αὐτοὶ δὲ ἀνάγωγοι ταῖς ἐξουσίαις καὶ μα-

λακοὶ ταῖς διαίταις γεγονότες μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν καὶ φρονήματα τυραννικὰ καὶ τεθραμμένα βαρβαρικαῖς ἀλαξουεῖαις ἐπὶ ταῦτὸ συνενεγκάμενοι, πρὸς μὲν ἀλλήλους βαρεῖς ἦσαν καὶ δυσάρμοστοι, τοὺς δὲ Μακεδόνας κολακεύοντες ἐκκεχυμένως καὶ καταχορηγοῦντες εἰς δεῖπνα καὶ θυσίας ὀλίγου χρόνου τὸ στρατόπεδον ἀσωτίας πανηγυριζούσης καταγώγιον ἐποίησαν καὶ δημαγωγούμενον ἐπὶ αἰρέσει στρατηγῶν ὄχλον, ὥσπερ ἐν ταῖς δημοκρατίαις. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Εὐμένης αὐτοὺς ἀλλήλων μὲν καταφρονοῦντας, αὐτὸν δὲ 10 φοβουμένους καὶ παραφυλάττοντας ἀνελεῖν, εἰ γένοιτο καιρὸς, ἐσκήψατο χρημάτων δεῖσθαι καὶ συνεδανείσατο τάλαντα πολλὰ παρὰ τῶν μάλιστα μισούντων αὐτόν, ἵνα καὶ πιστεύωσι καὶ ἀπέχωνται περὶ τῶν δανείων ἀγωνιῶντες· ὥστε συνέβη τὸν ἀλλότριον πλοῦτον αὐτῷ 15 φύλακα τοῦ σώματος ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ σωτηρίᾳ διδόντων μόνον ἐκ τοῦ λαβεῖν κτήσασθαι τὴν ἀσφάλειαν.

XIV. Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Μακεδόνες ἀδείας μὲν οὔσης ἐφθείροντο πρὸς τοὺς διδόντας καὶ τὰς ἐκείνων θύρας 20 ἐθεράπευον δορυφορουμένων καὶ στρατηγιῶντων· ἐπεὶ δὲ Ἀντίγονος αὐτοῖς παρεστρατοπέδευσε μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ τὰ πράγματα φωνῆν ἀφιέντα τὸν ἀληθινὸν ἐκάλεε στρατηγόν, οὐ μόνον οἱ στρατευόμενοι τῷ Εὐμένει προσείχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ τρυφῇ 25 μεγάλων ἐκείνων ἕκαστος ἐνέδωκε καὶ παρείχεν ἑαυτὸν σιωπῇ τὴν δοθεῖσαν φυλάττοντα τάξιν. Καὶ γὰρ τοὶ περὶ τὸν Πασιτίγγριν ποταμὸν ἐπιχειρήσαντα διαβαίνειν τὸν Ἀντίγονον οἱ μὲν ἄλλοι παραφυλάττοντες οὐδὲ ᾔσθοντο, μόνος δὲ Εὐμένης ὑπέστη, καὶ συνάψας μάχην 30 πολλοὺς μὲν κατέβαλε καὶ νεκρῶν ἐνέπλησε τὸ φεῖθρον, ἔλαβε δὲ τετρακισχιλίους αἰχμαλώτους. Μάλιστα δὲ οἱ

Μακεδόνες περὶ τὴν συμβᾶσαν ἄρρωστίαν αὐτῶ κατα-
φανείς ἐγένοντο τοὺς μὲν ἄλλους ἐστιᾶν λαμπρῶς καὶ
πανηγυρίζειν, ἄρχειν δὲ καὶ πολεμεῖν δυνατὸν ἠγούμε-
νοι μόνον ἐκείνου. Ὁ μὲν γὰρ Πευκίστας ἐν τῇ Περ-
5 σίδι λαμπρῶς αὐτοὺς ἐστιᾶσας καὶ κατ' ἄνδρα διαδοὺς
λερεῖον εἰς θυσίαν ἤλπικεν εἶναι μέγιστος· ὀλίγαις δὲ
ἕστερον ἡμέραις τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τοὺς πολεμίους
βαδίζόντων, ἐτύγχανεν ὁ Εὐμένης ἐκ νόσου τινὸς ἐπι-
σφαλοῦς ἐν φορείῳ κομιζόμενος ἕξω τοῦ στρατεύματος
10 ἐν ἡσυχίᾳ διὰ τὰς ἀγρυπνίας. Μικρὸν δὲ προελθοῦσιν
αὐτοῖς ἄφνω λόφους τινὰς ὑπερβάλλοντες ἐξεφάνησαν 59
οἱ πολέμιοι, καταβαλόντες εἰς τὸ πεδῖον. Ὡς οὖν αἱ τε
τῶν χρυσῶν ὄπλων ἀύγαλ πρὸς τὸν ἥλιον ἐξέλαμψαν
ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ ἀγῆματος ἐν τάξει πορευομένων καὶ
15 τῶν θηρίων τοὺς πύργους ἄνω καὶ τὰς πορφύρας εἶδον,
ὅσπερ ἦν αὐτοῖς κόσμος εἰς μάχην ἀγομένοις, ἐπιστή-
σαντες οἱ πρῶτοι τὴν πορείαν ἐβρών Εὐμένη καλεῖν
αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἂν προελθεῖν ἐκείνου μὴ στρατηγοῦν-
τος, καὶ τὰ ὄπλα πρὸς τὴν γῆν ἐρείσαντες ἀλλήλοις μέ-
20 νειν διεκελεύοντο καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἡσυχίαν ἔχειν καὶ
χωρὶς Εὐμένους μὴ μάχεσθαι μηδὲ κινδυνεύειν πρὸς
τοὺς πολεμίους. Ἀκούσας δὲ ὁ Εὐμένης ἦκε πρὸς αὐ-
τοὺς δρόμοι τοὺς κομιζοντας ἐπιταχύνας, καὶ τοῦ φορείου
τὰς ἐκατέρωθεν ἀυλαίας ἀνακαλύψας προὔτεινε τὴν δε-
25 ξιᾶν γεγηθῶς. Οἱ δὲ ὡς εἶδον, εὐθύς ἀσπασάμενοι
Μακεδονιστὶ τῇ φωνῇ τάς τε ἀσπίδας ἀνείλοντο καὶ ταῖς
σαρίσαις ἐπιδουπήσαντες ἠλάλαξαν, προκαλούμενοι τοὺς
πολεμίους ὡς τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῖς παρόντος.

XV. Ἀντίγονος δὲ παρὰ τῶν ἀλισκομένων ἀκούων
30 τὸν Εὐμένη νοσεῖν καὶ κομιζεσθαι κακῶς διακείμενον,
οὐ μέγα ἔργον ἠγείτο συντρίψαι τοὺς ἄλλους ἐκείνου
νοσοῦντος. Διὸ καὶ σπεύδων ἐπὶ τὴν μάχην προσῆγεν.

Ὡς δὲ τῶν πολεμίων εἰς τάξιν καθισταμένων παρελά-
 σας κατείδε τὸ σχῆμα καὶ τὴν διακόσμησιν, ἐκπλαγείς
 ἐπέστη πλείω χρόνον· εἶτα ὤφθη τὸ φορεῖον ἀπὸ θατέ-
 ρου κέρως ἐπὶ θάτερον διαφερόμενον. Γελάσας οὖν ὁ
 Ἀντίγονος, ὥσπερ εἰώθει, μέγα καὶ πρὸς τοὺς φίλους 5
 εἰπὼν „τοῦτο ἦν τὸ φορεῖον, ὡς ἔοικε, τὸ ἀντιπαρατατ-
 τόμενον ἡμῖν“, εὐθύς ἀπῆγε τὴν δύναμιν ὀπίσω καὶ
 κατεστρατοπέδευσεν. Οἱ δὲ μικρὸν ἀναπνεύσαντες αὐ-
 θις ἐδημαγωγοῦντο, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐντροφῶντες σχε-
 δὸν ὅλην εἰς τὰ χειμάδια κατενεύμαντο τὴν Γαβηνῶν, 10
 ὥστε τοὺς ἐσχάτους τῶν πρώτων ἀποσκηνοῦν ὁμοῦ τι
 χιλίους σταδίους. Ταῦτα γνοὺς ὁ Ἀντίγονος ὤρμησεν
 ἐξαίφνης ἐκ' αὐτοὺς ὑποστρέψας χαλεπὴν ὁδὸν καὶ ἄνυ-
 δρον, σύντομον δὲ καὶ βραχεῖαν, ἐλπίζων, εἰ διεσπαρ-
 μένοις ἐπιπέσοι περὶ τὰ χειμάδια, μηδ' ἂν συνελθεῖν 15
 ἔτι τὸ πλῆθος φασίως εἰς τὸ αὐτὸ τοῖς στρατηγοῖς. Ἐμ-
 βαλόντι δὲ εἰς γῆν ἀόκητον αὐτῷ πνεύματά τε δεινὰ
 καὶ κρῆνὴ μεγάλη διελυμαίνετο τὴν πορείαν ἐνοχλουμέ-
 νου τοῦ στρατεύματος. Ἦν οὖν ἀναγκαῖα βοήθεια κυρὰ
 πολλὰ καίειν· ὅθεν οὐκ ἔλαθε τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ 20
 τῶν βαρβάρων οἱ τὰ βλέποντα πρὸς τὴν ἀόκητον ὄρη
 νεμόμενοι θαυμάσαντες τὸ τῶν πυρῶν πλῆθος ἐπεμψαν
 ἱκπαστρίαις καμήλοις ἀγγέλους πρὸς Πευκέσταν. Ὁ δὲ
 ὡς ἤκουσεν, αὐτὸς τε παντάπασιν ἔκφρων ὑπὸ θεοὺς
 γενόμενος καὶ τοὺς ἄλλους ὀφῶν ὁμοίως ἔχοντας ὤρμητο 25
 φεύγειν, ἀναστήσας τοὺς καθ' ὁδὸν ὄντας αὐτοῖς μά-
 λιστα τῶν στρατιωτῶν· Εὐμένης δὲ τὴν ταραχὴν ἀφή-
 ρει καὶ τὸν φόβον, ὑπισχνούμενος ἐπιστήσειν τῶν πο-
 λεμίων τὸ τάχος, ὥστε τρισὶν ὕστερον ἡμέραις ἢ προσ-
 δοκῶνται παραγενέσθαι. Πεισθέντων δὲ αὐτῶν ἅμα 30
 μὲν ἀγγέλους περιέπεμπε τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμα-
 δίων καὶ τοὺς ἄλλους ἀθροίξασθαι κατὰ τάχος κελεύων,

ἄμα δὲ αὐτὸς ἐξίππασάμενος μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων,
 καὶ τόπον ἐξ ἀπόπτου καταφανῆ τοῖς ὁδεύουσι τὴν ἔρη-
 μον περιβαλόμενος καὶ διαμετρήσας, ἐκέλευε πυρὰ πολλὰ
 καίειν ἐν διαστήμασιν, ὥσπερ οἱ στρατοπεδεύοντες.
 5 Γενομένου δὲ τούτου καὶ τῶν πυρῶν τοῖς περὶ Ἀντίγο-
 νου ἐκ τῆς ὄρεινῆς καταφανέντων, ἄχθος ἔσχε καὶ δυσ-
 θυμία τὸν Ἀντίγονον, οἴομενον ἥσθημένους ἐκπαλαι
 τοὺς πολεμίους ἀπαντᾶν. Ἴν' οὖν μὴ κατάκοπος καὶ τε-
 τρυμένος ἐκ πορείας ἀναγκάζεται μάχεσθαι πρὸς ἀν-
 10 θρώπους ἐτοιμούς καὶ καλῶς κεχειμακότας, προέμενος 593
 τὴν σύντομον ἤγε διὰ κωμῶν καὶ πόλεων καθ' ἡσυχίαν
 ἀναλαμβάνων τὸ στράτευμα. Μηδεὺς δὲ ἐμποδῶν ὄν-
 τος, ὥσπερ εἰώθειν ἀντικαθημένων πολεμίων, τῶν δὲ
 περιχώρων λεγόντων στράτευμα μηδὲν ᾄφθαι, πυρῶν
 15 δὲ κεκαυμένων μεστὸν εἶναι τὸν τόπον, ἥσθητο κατε-
 στρατηγημένος ὑπὸ Εὐμένους, καὶ βαρέως φέρων προσ-
 ἤγεν ὡς φανερᾶ μάχη κριθησόμενος.

XVI. Ἐν τούτῳ δὲ τῆς δυνάμεως περὶ τὸν Εὐμένην
 τὸ πλεῖστον ἠθροισμένον ἐθαύμαζε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ,
 20 καὶ μόνον ἐκέλευεν ἄρχειν· ἐφ' ᾧ λυπούμενοι καὶ φθο-
 νοῦντες οἱ τῶν ἀργυρασπίδων ἡγεμόνες, Ἀντιγένης καὶ
 Τεύταμος, ἐπεβούλευον αὐτῷ, καὶ τοὺς πλείστους τῶν
 τε σατραπῶν καὶ τῶν στρατηγῶν συναγαγόντες ἐβου-
 λεύοντο, πότε χρῆ καὶ πῶς τὸν Εὐμένην διαφθεῖραι.
 25 Συνδόξαν δὲ πᾶσιν ἀποχρήσασθαι πρὸς τὴν μάχην αὐ-
 τῷ, μετὰ δὲ τὴν μάχην εὐθύς ἀνελεῖν, Εὐδαμος ὁ τῶν
 ἐλεφάντων ἡγεμὼν καὶ Φαίδιμος ἐξαγγέλλουσι κρούφα
 τῷ Εὐμένει τὰ δεδογμένα, δι' εὐνοίαν μὲν οὐδεμίαν ἢ
 χάριν, εὐλαβούμενοι δέ, μὴ τῶν χρημάτων, ἃ δεδανεί-
 30 κισαν αὐτῷ, στερηθῶσιν. Εὐμένης δὲ τούτους μὲν
 ἐπήνεσεν, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν ἀπελθὼν καὶ πρὸς τοὺς
 φίλους εἰπὼν, ὡς ἐν πανηγύρει θηρίων ἀναστρέφοιτο,

διαθήκας ἔγραψε καὶ τὰ γραμματεῖα κατέσχισε καὶ διέ-
 φθειρεν, οὐ βουλόμενος αὐτοῦ τελευτήσαντος ἐκ τῶν
 ἀπορρήτων αἰτίας καὶ συκοφαντήματα τοῖς γράψασι γε-
 νέσθαι. Ταῦτα διοικησάμενος ἐβουλεύετο τὴν νίκην
 παρῆναι τοῖς ἐναντίοις, ἢ φυγῶν διὰ Μηδίας καὶ Ἄρ- 5
 μενίας ἐμβαλεῖν εἰς Καππαδοκίαν. Οὐδὲν δὲ κυρώσας
 τῶν φίλων παρόντων, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰ τῇ γνώμῃ πολυ-
 τρόπῳ παρὰ τὰς τύχας οὔσῃ κινήσας αὐτὸν ἐξέταττε τὴν
 δύναμιν, τοὺς μὲν Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους παρορ-
 μῶν, ὑπὸ δὲ τῆς φάλαγγος καὶ τῶν ἀργυρασπίδων αὐ- 10
 τὸς παρακαλούμενος θαρρεῖν, ὡς οὐ δεξομένων τῶν
 πολεμίων. Καὶ γὰρ ἦσαν οἱ πρεσβύτατοι τῶν περὶ
 Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, ὥσπερ ἀθληταὶ πολέμων
 ἀήττητοι καὶ ἀπτῶτες εἰς ἐκεῖνο χρόνου, πολλοὶ μὲν —
 ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονότες, νεώτερος δὲ οὐδεὶς ἐξῆ- 15
 κονταετοῦς. Διὸ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον ἐπιόντες
 ἐβόων· „Ἐπὶ τοὺς πατέρας ἀμαρτάνετε, ὧ κακαὶ κε-
 φαλαὶ“· καὶ μετ' ὀργῆς ἐμπεσόντες ὅλην ὁμοῦ τὴν
 φάλαγγα συνέτριψαν, οὐδενὸς ὑποστάντος αὐτούς, τῶν
 δὲ πλειστῶν ἐν χερσὶ διαφθαρέντων. Ταύτῃ μὲν οὖν 20
 ὁ Ἀντίγονος ἠττήατο κατὰ κράτος, τοῖς δ' ἱππεῦσιν ἐπε-
 κράτει· τοῦ δὲ Πευκέστου παντάπασιν ἐκλελυμένως καὶ
 ἀγεννῶς ἀγωνισαμένου καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβε πᾶ-
 σαν, αὐτῷ τε νήφοντι χρησάμενος παρὰ τὰ δεινὰ καὶ
 τοῦ τόπου συνεργοῦντος. Ἀχανὲς γὰρ ἦν τὸ πεδίον, 25
 οὔτε βαθύτερον οὔτε ἀπόκροτον καὶ στερεόν, ἀλλὰ δι-
 νῶδες καὶ μεστὸν ἀλμυρίδος ἀνχημηρᾶς, ἢ τοσοῦτων
 μὲν ἱππων, τοσοῦτων δὲ ἀνθρώπων ξαινομένη δρόμοις
 ὑπὸ τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐξήνθει κόνιν ὥσπερ ἄσβε-
 στον, ἀπολευκαίνουσαν τὸν ἀέρα καὶ τὰς ὄψεις διαθο- 30
 λούσαν. Ἦι καὶ ῥάδιον λαθῶν ὁ Ἀντίγονος τῆς ἀπο-
 σκευῆς τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

XVII. Πανσαμένης δὲ τῆς μάχης εὐθύς οἱ περὶ τὸν Τεύταμον ἐπρεσβεύοντο περὶ τῆς ἀποσκευῆς. Ἀντιγόνου δὲ καὶ ταύτην ἀποδώσειν ὑπισχνουμένου τοῖς ἀργυράσπισι καὶ τὰλλα χρήσεσθαι φιλανθρωπῶς, εἰ πα-
 5 ραλάβοι τὸν Εὐμένη, βούλευμα δεινὸν οἱ ἀργυράσπιδες ἐβουλεύσαντο, ἐγχειρίσαι ζῶντα τοῖς πολεμίοις τὸν ἄνδρα. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνυπόπτως προσεπέλαζον αὐτῷ καὶ παρεφύλαττον, οἱ μὲν ἀποδυσρόμενοι περὶ τῆς ἀποσκευῆς, οἱ δὲ θαρρεῖν ὡς νενικηκότα κελύοντες, οἱ δὲ
 10 τῶν ἄλλων ἡγεμόνων κατηγοροῦντες. Ἐπειτα προσπε- 594
 σόντες ἐξήρπασαν τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ καὶ τῇ ζώνῃ τὰς χεῖρας ἀποστρέψαντες ἔδησαν. Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ Ἀντιγόνου Νικάνωρ ἐπέμφθη παραληψόμενος αὐτόν, ἔδειτο λόγου τυχεῖν ἀγόμενος διὰ τῶν Μακεδόνων, οὐκ εἰς δέησιν ἢ
 15 παραίτησιν, ἀλλ' ὡς περὶ τῶν ἐκείνοις συμφερόντων διαλεξόμενος. Γενομένης δὲ σιωπῆς ἐν ὑψηλῷ τι κα-
 ταστὰς καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένας προτείνας „Ποῖον“ εἶπεν „ὦ κάκιστοι Μακεδόνων, τρόπαιον Ἀντίγονος ἐθελήσας ἂν ἔστησε καθ' ὑμῶν, οἶον ὑμεῖς καθ' αὐτῶν
 20 ἀνίστατε τὸν στρατηγὸν αἰχμάλωτον ἐκδιδόντες; Οὐκ ἄρα δεινὸν ἦν κρατοῦντας ὑμᾶς ἦτταν ἐξομολογεῖσθαι διὰ τὰς ἀποσκευὰς, ὡς ἐν τοῖς χρήμασιν, οὐκ ἐν τοῖς ὅπλοις τοῦ κρατεῖν ὄντος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡγεμόνα πέμ-
 25 ἄγομαι νικῶν τοὺς πολεμίους, ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀπολλύμενος· ὑμεῖς δέ, πρὸς Διὸς στρατίου καὶ θεῶν ὀρκίων, ἐνταῦθά με δι' αὐτῶν κτείνετε. Πάντως κάκει κτεινόμενος ὑμέτερον ἔργον εἰμί. Μέμψεται δὲ οὐδὲν Ἀντίγονος· νεκροῦ γὰρ Εὐμένους δεῖται καὶ οὐ ζῶν-
 30 τος. Εἰ δὲ φείδεσθε τῶν χειρῶν, ἀρκέσει τῶν ἐμῶν ἢ ἑτέρα λυθείσα πρᾶξι τὸ ἔργον. Εἰ δὲ οὐ πιστεύετε μοι ξίφος, ὑπορρίψατε τοῖς θηρίοις δεδεμένον. Καὶ ταῦτα

πράξαντας ὑμᾶς ἀφίημι τῆς ἐπ' ἔμοι δίκης ὡς ἀνδρας ὀσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους περὶ τὸν αὐτῶν στρατηγὸν γενομένουσ.“

XVIII. Ταῦτα τοῦ Εὐμένους λέγοντος τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος ἄχθει κατείχετο καὶ κλαυθμὸς ἦν, οἱ δὲ ἄργυ-
 5 ράσκιδες ἄγειν ἐβόων καὶ μὴ φλυαροῦντι προσέχειν· οὐ γὰρ εἶναι δεινόν, εἰ Χερρονησίτης ὄλεθρος οἰμῶξε-
 ται μυρίοις γυμνάσας πολέμοις Μακεδόνας, ἀλλ' εἰ τῶν
 Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου στρατιωτῶν οἱ κράτιστοι το-
 σαῦτα καμόντες ἐν γῆρα στέρονται τῶν ἐπάθλων καὶ 10
 τροφήν παρ' ἐτέρων λαμβάνουσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐ-
 τῶν ἤδη τρίτην νύκτα τοῖς πολεμίοις συγκαθεύδουσιν.
 Ἄμα δὲ ἦγον αὐτὸν ἐπιταχύνοντες. Ἀντίγονος δὲ δει-
 σασ τὸν ὄχλον (ἀπελειφθη γὰρ οὐδεὶς ἐν τῷ στρατο-
 πέδῳ) δέκα τοὺς κρατιστεύοντας ἐλέφαντας ἐξέπεμψε 15
 καὶ λογχοφόρους συχνοὺς Μήθους καὶ Παρθυαίους δια-
 κρουσομένους τὸ πλῆθος. Εἶτ' αὐτὸς μὲν ἰδεῖν οὐχ
 ὑπέμεινε τὸν Εὐμένη διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν
 καὶ συνήθειαν, πυνθανομένων δὲ τῶν παρεληφόντων
 τὸ σῶμα, πῶς φυλάξουσιν, „Οὕτως“ εἶπεν „ὡς ἐλέ-
 20 φαντα ἢ ὡς λέοντα.“ Μετὰ μικρὸν δὲ συμπαθῆς γενό-
 μενος τῶν τε δεσμῶν τοὺς βαρεῖς ἐκέλευσεν ἀφελεῖν
 καὶ παῖδα παραδέξασθαι τῶν συνήθων, ὅπως ἀλεί-
 ψαιτο, καὶ τῶν φίλων ἐφῆκε τῷ βουλομένῳ συνδιημε-
 ρεύειν καὶ κομίζειν τὰ ἐπιτήδεια. Βουλευόμενος δὲ 25
 περὶ αὐτοῦ πλείονας ἡμέρας προσέτετο καὶ λόγους καὶ
 ὑποσχέσεις, Νεάρχου τε τοῦ Κρητὸς καὶ Δημητρίου
 τοῦ υἱοῦ φιλοτιμουμένων τὸν Εὐμένη σῶσαι, τῶν δὲ
 ἄλλων ὁμοῦ τι πάντων ἐνισταμένων καὶ κελευόντων
 ἀναιρεῖν. Λέγεται δὲ τὸν Εὐμένη τοῦ φυλάσσοντος αὐ-
 30 τὸν Ὀνομάρχου κυθίσθαι, εἰ δὴποτε Ἀντίγονος ἐχθρὸν
 ἄνδρα καὶ πολέμιον λαβὼν ὑποχείριον οὔτε ἀποκτιν-

νυσι ταχέως οὔτε εὐγενῶς ἀφήσι· τοῦ δὲ Ὀνομάρχου πρὸς ὕβριν εἰπόντος, ὡς οὐ νῦν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μάχης ἔδει πρὸς θάνατον ἔχειν εὐθαρσῶς, „Ναὶ μὰ τὸν Δία“ φάναι τὸν Εὐμένη, „καὶ τότε εἶχον· ἐροῦ δὲ τοὺς εἰς 5 χεῖρας ἔλθοντας· ἀλλ' οὐδενὶ κρείττονι προστυχῶν οἶδα.“ Καὶ τὸν Ὀνόμαρχον „Οὐκοῦν ἐπεὶ νῦν“ φάναι „τὸν κρείττονα εὗρηκας, τί οὐκ ἀναμένεις τὸν ἐκείνου καιρὸν;“

XIX. Ὡς δ' οὖν ἔδοξε τῷ Ἀντιγόνῳ τὸν Εὐμένην 10 κτείνειν, ἐκέλευσεν αὐτοῦ τὴν τροφήν ἀφελεῖν. Καὶ δύο 595 μὲν ἡμέρας ἢ τρεῖς ἄσιτος οὕτω προσήγετο πρὸς τὴν τελευτήν. Αἰφνίδιον δὲ ἀναξυγῆς γενομένης εἰσπέμψαντες ἄνθρωπον ἀποσφάττους αὐτόν. Τὸ δὲ σῶμα τοῖς φίλοις παραδοὺς ὁ Ἀντίγονος ἐπέτρεψε καῦσαι καὶ τὰ 15 λείψανα συνθέντας εἰς ἀργυρᾶν ὑδρίαν κομίζειν, ἀποδοθησόμενα τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισίν. Οὕτω δὲ ἀποθανόντος Εὐμένους οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὴν τιμωρίαν ἐποιήσατο τῶν προδόντων αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ στρατιωτῶν τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' αὐτὸς Ἀντίγονος προβαλλόμενος ὡς ἀσεβεῖς καὶ θηριώδεις τοὺς ἀργυράσπιδας 20 παρέδωκε Σιβυρτίῳ τῷ διοικούντι τὴν Ἀραχωσίαν, πάντα τρόπον ἐκτρέψαι καὶ καταφθεῖραι κελεύσας, ὅπως μηδεὶς αὐτῶν εἰς Μακεδονίαν ἄπεισι μηδὲ ὄψεται τὴν Ἑλληνικὴν θάλατταν.

25

[ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

30

I. Ταῦτα ἔστιν, ἃ περὶ Εὐμένους καὶ Σερτωρίου μνήμης ἄξια παρειλήφαμεν. Ἐν δὲ τῇ συγκρίσει κοι-

νὸν μὲν ἀμφοτέροις ὑπάρχει τὸ ξένους καὶ ἀλλοδαποὺς
 καὶ φυγάδας ὄντας ἐθνῶν τε παντοδαπῶν καὶ στρατευ-
 μάτων μαχίμων τε καὶ μεγάλων δυνάμεων ἡγουμένους
 διατελεῖν, ἴδιον δὲ Σερτωρίῳ μὲν τὸ παρὰ πάντων τῶν
 συμμάχων δεδομένην ἔχειν διὰ τὸ ἀξίωμα τὴν ἀρχήν, 5
 Εὐμένει δὲ τὸ πολλῶν διαφορομένων περὶ τῆς ἡγεμο-
 νίας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν πράξεων λαμβάνειν τὸ πρω-
 τεῖον· καὶ τῷ μὲν ἄρχεσθαι βουλόμενοι δικαίως εἴ-
 ποντο, τῷ δὲ ἄρχειν μὴ δυνάμενοι πρὸς τὸ συμφέρον
 ὑπήκουον. Καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν Ῥω- 10
 ματος, ὁ δὲ Χερρονησίτης Μακεδόνων ἤρχεν, ὧν οἱ μὲν
 ἐκκαλαί Ῥωμαίοις ἐδούλευον, οἱ δὲ τότε πάντας ἀν-
 θρώπους ἐδουλοῦντο. Καὶ Σερτώριος μὲν ἀπὸ βουλῆς
 καὶ στρατηγίας θαυμαζόμενος, Εὐμένης δὲ διὰ τὴν
 γραμματείαν καταφρονούμενος ἐφ' ἡγεμονίαν προῆλ- 15
 θεν. Οὐ μόνον τοίνυν ἐλάττωσι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀφορ-
 μαίς, ἀλλὰ καὶ μεῖζοσι πρὸς τὴν αὔξησιν ἐχρήσατο κω-
 λύμασιν Εὐμένης. Καὶ γὰρ ἀντικρυς τοὺς ἐνισταμένους
 καὶ κρύφα τοὺς ἐπιβουλεύοντας εἶχε πολλοὺς, οὐχ ὥσ-
 περ τῷ ἐτέρῳ φανερώς μὲν οὐδεὶς, λάθρα δὲ ὕστερον 20
 καὶ ὀλίγοι τῶν συμμάχων ἐπανέστησαν. Διὸ τῷ μὲν ἦν
 πέρας τοῦ κινδυνεύειν τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους, τῷ δὲ
 ἐκ τοῦ νικᾶν ὁ κίνδυνος ὑπὸ τῶν φθονούντων.

II. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν στρατηγίαν ἐφάμιλλα καὶ
 παράλληλα· τῷ δὲ ἄλλῳ τρόπῳ φιλοπόλεμος μὲν ὁ Εὐ- 25
 μένης καὶ φιλόνεικος, ἥσυχλας δὲ καὶ πραότητος οἰκείος
 ὁ Σερτώριος. Ὁ μὲν γὰρ, ἀσφαλῶς καὶ μετὰ τιμῆς
 βιοῦν ἐξὸν ἐκποδῶν γεννημένῳ τοῖς πρώτοις, μαχόμενος
 καὶ κινδυνεύων διετέλεσε, τῷ δὲ οὐδὲν δεομένῳ πραγ-
 μάτων ὑπὲρ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας πρὸς 30
 οὐκ ἐῶντας εἰρήνην ἄγειν ἦν ὁ πόλεμος. Εὐμένει μὲν
 γὰρ Ἀντίγονος ἐκστάντι τῶν ὑπὲρ τοῦ πρωτεύειν ἀγώ-

νων ἡδέως ἂν ἐχρήτο τὴν μετ' αὐτὸν ἀγαπῶντι τάξιν, Σερωτρίῳ δὲ οἱ περὶ Πομπήλιον οὐδὲ ζῆν ἀπραγμόνως ἐπέτρεπον. Διὸ τῷ μὲν ἔκοντι συνέβαινε πολεμεῖν ἐπ' ἀρχῇ, τῷ δὲ ἀκουσίως ἄρχειν διὰ τὸ πολεμῆσθαι. Φιλοπόλεμος μὲν οὖν ὁ τῆς ἀσφαλείας τὴν πλεονεξίαν προτιμῶν, πολεμικὸς δὲ ὁ τῷ πολέμῳ κτώμενος τὴν ἀσφάλειαν. Καὶ μὴν θανατὴν γε συνέβη τῷ μὲν οὐ προαισθημένῳ, τῷ δὲ καὶ προσδεχομένῳ τὴν τελευταίην, ὧν τὸ μὲν ἐπεικειάσας, φίλοις γὰρ ἐδόκει πιστεύειν, τὸ δὲ 10 ἀσθενείας, βουλόμενος γὰρ φυγεῖν συναλήφθη. Καὶ τοῦ μὲν οὐ κατήσχυνε τὸν βίον ὁ θάνατος πάσχοντος ὑπὸ τῶν συμμέχων ἢ τῶν πολεμίων αὐτὸν οὐδεὶς ἐποίησεν, ὁ δὲ φεύγειν μὲν πρὸ αἰχμαλωσίας μὴ θυνηθεῖς, 596 ζῆν δὲ μετ' αἰχμαλωσίαν βουληθεῖς, οὔτε ἐφυλάξατο 15 καλῶς τὴν τελευταίην οὔθ' ὑπέμεινε, ἀλλὰ προσλιπαρῶν καὶ δεόμενος τοῦ σώματος μόνου κρατεῖν δοκοῦντα τὸν πολέμιον καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κύριον ἐποίησεν.

20

Α Γ Η Σ Ι Δ Α Ο Σ.

I. Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου βασιλεύσας ἐπιφανῶς 25 Λακεδαιμονίων κατέλιπεν υἱὸν ἐκ γυναικὸς εὐδοκίμου Λαμπιδοῦς Ἄγιν, καὶ πολὺ νεώτερον ἐξ Εὐπάωλιας τῆς Μελησιππίδα θυγατρὸς Ἀγησίλαον. Ἐπεὶ δὲ τῆς βασιλείας Ἄγιδι προσηκούσης κατὰ τὸν νόμον ιδιωτῆς ἐδόκει βιοτεύσειν ὁ Ἀγησίλαος, ἤχθη τὴν λεγομένην ἔγωγὴν ἐν Λακεδαίμονι, σκληρὰν μὲν οὖσαν τῇ διαίτῃ καὶ πολύπονον, παιδεύουσαν δὲ τοὺς νέους ἄρχεσθαι. Διὸ καὶ φασιν ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου τὴν Σπάρτην προσηγο-

ρεῦσθαι δαμασίμβροτον, ὡς μάλιστα διὰ τῶν ἐθνῶν
 τοὺς πολίτας τοῖς νόμοις πειθηρίους καὶ χειροήθεις
 ποιούσαν, ὥσπερ ἱππους εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δαμαζομένους.
 Ταύτης ἀφίησιν ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης τοὺς ἐπὶ βασιλείᾳ
 τρεφομένους παῖδας. Ἀγησίλαος δὲ καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ
 ἴδιον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχεῖν μὴ ἀπαίδευτον ἄρχεσθαι.
 Διὸ καὶ πολὺ τῶν βασιλέων εὐαρμοστότατον αὐτὸν τοῖς
 ὑπηκόοις παρέσχε, τῷ φύσει ἡγεμονικῷ καὶ βασιλικῷ
 προσκτησάμενος ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς τὸ δημοτικὸν καὶ φι-
 λάνθρωπον. 10

II. Ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις ἀγέλαις τῶν συντρεφο-
 μένων παιδῶν Λύσανδρον ἔσχεν ἐραστήν, ἐκπλαγέντα
 μάλιστα τῷ κοσμῷ τῆς φύσεως αὐτοῦ. Φιλονεικώτατος
 γὰρ ἦν καὶ θυμοειδέστατος ἐν τοῖς νέοις καὶ πάντα
 πρωτεύειν βουλόμενος, καὶ τὸ σφοδρὸν ἔχων καὶ φαγ- 15
 δαῖον ἄμαχον καὶ δυσεικβίαστον, εὐπειθεῖα πάλιν αὐ-
 καὶ προφύτῃ τοιοῦτος ἦν, ὅλος φόβῳ μηδέν, αἰσχύνῃ
 δὲ πάντα ποιεῖν τὰ προσταττόμενα, καὶ τοῖς ψόγοις ἀλ-
 γύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους βαρύνεσθαι. Τὴν δὲ
 τοῦ σκέλους πήρωσιν ἢ τε ὄρα τοῦ σώματος ἀνθούντος 20
 ἐπέκρυπτε, καὶ τὸ φαδίως φέρειν καὶ ἱλαρῶς τὸ τοιοῦτο,
 παῖζοντα καὶ σκώπτοντα πρῶτον ἑαυτὸν, οὐ μικρὸν ἦν
 ἐπανόρθωμα τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἐκ-
 δηλοτέραν ἐποίησε, πρὸς μηδένα πόνον μηδὲ πρᾶξις ἀπα-
 γορεύοντος αὐτοῦ διὰ τὴν χωλότητα. Τῆς δὲ μορφῆς 25
 εἰκόνα μὲν οὐκ ἔχομεν (αὐτὸς γὰρ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ
 καὶ ἀποθνήσκων ἀπέειπε μῆτε πλαστὰν μῆτε μιμηλάν
 τινα ποιήσασθαι τοῦ σώματος εἰκόνα), λέγεται δὲ μικρὸς
 τε γενέσθαι καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος ἢ δὲ ἱλαρό-
 τας καὶ τὸ εὐθυμον ἐν ἅπαντι καιρῷ καὶ παιγνιωδεις, 30
 ἀχθεινὸν δὲ καὶ τραχὺ μηδέποτε μῆτε φωνῇ μῆτε ὄψει,
 τῶν καλῶν καὶ ὠραίων ἐρασμιώτερον αὐτὸν ἄχρι γή-

ρως παρείχεν. Ὡς δὲ Θεόφραστος ἱστορεῖ, τὸν Ἀρχίδαμον ἐξημίωσαν οἱ ἔφοροι γήμαντα γυναῖκα μικράν·
 „Οὐ γὰρ βασιλεῖς“ ἔφασαν „ἄμμιν, ἀλλὰ βασιλεῖδια 59
 γεννάσει.“

5 III. Βασιλεύοντος δὲ Ἄγιδος ἦκεν Ἀλκιβιάδης ἐκ
 Σικελίας φυγὰς εἰς Λακεδαίμονα· καὶ χρόνον οὐπω πολ-
 λὸν ἐν τῇ πόλει διάγων αἰτίαν ἔσχε τῇ γυναικὶ τοῦ βα-
 σιλέως Τιμαίᾳ συνελθαι. Καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτῆς
 παιδάριον οὐκ ἔφη γινώσκειν ὁ Ἄγεις, ἀλλ' ἐξ Ἀλκιβιά-
 10 δου γεγονέναι. Τοῦτο δὲ οὐ πάνυ δυσκόλως τὴν Τι-
 μαίαν ἐνεργεῖν φησι Δοῦρις, ἀλλὰ καὶ ψιθυρίζουσαν
 οἴκοι πρὸς τὰς εἰλωτίδας Ἀλκιβιάδην τὸ παιδίον, οὐ
 Λεωτυχίδην, καλεῖν· καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην
 αὐτὸν οὐ πρὸς ὕβριν τῇ Τιμαίᾳ φάναι πλησιάζειν, ἀλλὰ
 15 φιλοτιμούμενον βασιλεύεσθαι Σπαρτιάτας ὑπὸ τῶν ἐξ
 ἑαυτοῦ γεγονότων. Διὰ ταῦτα μὲν τῆς Λακεδαίμονος
 Ἀλκιβιάδης ὑπέξῆλθε φοβηθεὶς τὸν Ἄγιν· ὁ δὲ παῖς
 τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ὕποπτος ἦν τῷ Ἄγιδι καὶ γνη-
 σίου τιμῆν οὐκ εἶχε παρ' αὐτῷ, νοσοῦντι δὲ προσπεσῶν
 20 καὶ δακρύων ἐπεισεν υἱὸν ἀποφῆναι πολλῶν ἐναντίον.
 Οὐ μὴν ἀλλὰ τελευτήσαντος τοῦ Ἄγιδος ὁ Δύσανδρος,
 ἤδη κατανεναυμαχηκῶς Ἀθηναίους καὶ μέγιστον ἐν
 Σπάρτῃ δυναίμενος, τὸν Ἀγησίλαον ἐπὶ τὴν βασιλείαν
 προῆγεν, ὥς οὐ προσήκουσαν ὄντι νόθῳ τῷ Λεωτυ-
 25 χίδῃ. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τὴν ἀρετὴν
 τοῦ Ἀγησιλάου καὶ τὸ συντετράφθαι καὶ μετεσχηκέναι
 τῆς ἀγωγῆς ἐφιλοτιμοῦντο καὶ συνέπραττον αὐτῷ προ-
 θύμως. Ἦν δὲ Διοπείδης ἀνὴρ χρησμολόγος ἐν Σπάρτῃ
 μαντείῶν τε παλαιῶν ὑπόπλεως καὶ δοκῶν περὶ τὰ
 30 θεῖα σοφὸς εἶναι καὶ περικτός. Οὗτος οὐκ ἔφη θεμιτὸν
 εἶναι χωλὸν γενέσθαι τῆς Λακεδαίμονος βασιλέα καὶ
 χρησμὸν ἐν τῇ δίκῃ τοιοῦτον ἀνεγίνωσκε·

Φράξο δὴ, Σπάρτη, καίπερ μέγανχος ἐούσα,
 μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάστη χωλὴ βασιλεία·
 δηρὸν γὰρ νοῦσοί σε κατασχέσουσιν ἄελπτοι
 φθισιβρότου τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

Πρὸς ταῦτα Λύσανδρος ἔλεγεν, ὡς, εἰ πάνυ φοβοῖντο ὁ
 τὸν χρησμὸν οἱ Σπαρτιᾶται, φυλακτέον αὐτοῖς εἶη τὸν
 Λεωτυχίδην· οὐ γὰρ, εἰ προσπταίσας τις τὸν πόδα βα-
 σιλεύοι, τῷ θεῷ διαφέρειν, ἀλλ' εἰ μὴ γνήσιος ὢν μηδὲ
 Ἡρακλείδης, τοῦτο τὴν χωλὴν εἶναι βασιλείαν. Ὁ δὲ
 Ἀγησίλαος ἔφη καὶ τὸν Ποσειδῶ καταμαρτυρεῖν τοῦ 10
 Λεωτυχίδου τὴν νοθείαν ἐκβαλόντα σεισμῷ τοῦ θαλά-
 μου τὸν Ἄγιν· ἀπ' ἐκείνου δὲ πλεον ἢ δέκα μηνῶν
 διελθόντων γενέσθαι τὸν Λεωτυχίδην.

IV. Οὕτω δὲ καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἀποδειχθεὶς
 ὁ Ἀγησίλαος εὐθύς εἶχε καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἄγιδος, ὡς 15
 νόθον ἀκελάσας τὸν Λεωτυχίδην. Ὅρῶν δὲ τοὺς ἀπὸ
 μητρὸς οἰκείους ἐπεικτεῖς μὲν ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ πενο-
 μένους, ἀπένειμεν αὐτοῖς τὰ ἡμίσεια τῶν χρημάτων, εὐ-
 νοϊαν ἑαυτῷ καὶ δόξαν ἀντὶ φθόρου καὶ δυσμενεῖας ἐπὶ
 τῇ κληρονομίᾳ κατασκευαζόμενος. Ὁ δὲ φησὶν ὁ Ξενο- 20
 φῶν, ὅτι πάντα τῇ πατρίδι κειθόμενος ἰσχυε πλεῖστον,
 ὥστε ποιεῖν ὃ βούλοιο, τοιοῦτόν ἐστι. Τῶν ἐφόρων ἦν
 τότε καὶ τῶν γερόντων τὸ μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κρά-
 τος, ὧν οἱ μὲν ἐνιαυτὸν ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες
 διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν τιμὴν, ἐπὶ τῷ μὴ πάντα τοῖς 25
 βασιλεῦσιν ἐξεῖναι συνταχθέντες, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυ-
 κούργου γέγραπται. Διὸ καὶ πατρικὴν τινα πρὸς αὐ-
 τοὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διετέλουν εὐθύς οἱ βασιλεῖς φι-
 λονεικίαν καὶ διαφορὰν παραλαμβάνοντες. Ὁ δὲ Ἀγη-
 σίλαος ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἦλθε, καὶ τὸ πολεμεῖν 30
 καὶ τὸ προσκρούειν αὐτοῖς εἰσάσας ἐθεράπευε, πάσης μὲν
 ἀπ' ἐκείνων πράξεως ἀρχόμενος, εἰ δὲ κληθεῖν, θάπτον

ἢ βάδην ἐπειγόμενος, ὅσάκις δὲ τύχοι καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ θώκῳ καὶ χρηματίζων, ἐπιουῶσι τοῖς ἐφόροις ὑπεξανίστατο, τῶν δ' εἰς τὴν γερουσίαν ἀεὶ καταταττο— 598
 μένων ἐκάστῳ χλαίναν ἐπεμπε καὶ βοῦν ἀριστεῖον. Ἐκ
 5 δὲ τούτων τιμᾶν δοκῶν καὶ μεγαλύνειν τὸ ἀξίωμα τῆς ἐκείνων ἀρχῆς ἐλάνθανεν αὐξῶν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ τῇ βασιλείᾳ προστιθέμενος μέγεθος ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας συγχωρούμενον.

V. Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους πόλεις ὁμιλίαις
 10 ἐχθρὸς ἦν ἀμεμπτότερος ἢ φίλος. Τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς ἀδίκως οὐκ ἔβλαπτε, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ μὴ δίκαια συνέπραττε. Καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς ἡσχύνετο μὴ τιμᾶν κατορθοῦντας, τοὺς δὲ φίλους οὐκ ἐδύνατο ψέγειν ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ βοηθῶν ἠγάλλετο καὶ συνεξα—
 15 μαρτάνων αὐτοῖς· οὐδὲν γὰρ ᾤετο τῶν φιλικῶν ὑπουργημάτων αἰσχρὸν εἶναι. Τοῖς δ' αὖ διαφόροις πταίσασι πρῶτος συναχθόμενος καὶ δεηθεῖσι συμπράττων προθύμως ἐδημαγῶγει καὶ προσήγετο πάντας. Ὀρῶντες οὖν οἱ ἔφοροι ταῦτα καὶ φοβούμενοι τὴν δύναμιν ἐξη—
 20 μίωσαν αὐτὸν, αἰτίαν ὑπειπόντες, ὅτι τοὺς κοινούς πόλεις ἰδίους κτάται. Καθάπερ γὰρ οἱ φυσικοὶ τὸ νεῖκος οἴονται καὶ τὴν ἔριν, εἰ τῶν ὄλων ἐξαιρεθελή, στῆναι μὲν ἂν τὰ οὐράνια, παύσασθαι δὲ πάντων τὴν γένεσιν καὶ κίνησιν ὑπὸ τῆς πρὸς πάντα πάντων ἀρμονίας, οὐ—
 25 τως ἔοικεν ὁ Λακωνικὸς νομοθέτης ὑπέκκαυμα τῆς ἀρετῆς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολιτείαν τὸ φιλότιμον καὶ φιλόνηικον, ἀεὶ τινα τοῖς ἀγαθοῖς διαφορὰν καὶ ἄμιλλαν εἶναι πρὸς ἀλλήλους βουλόμενος, τὴν δὲ ἀνθυπεΐκουσαν τῷ ἀνελέγκτῳ χάριν ἀργὴν καὶ ἀναγώνιστον οὖσαν
 30 οὐκ ὀρθῶς ὁμόνοιαν λέγεσθαι. Τοῦτο δὲ ἀμέλει συνεωρακέναι καὶ τὸν Ὅμηρον οἴονται τινες· οὐ γὰρ ἂν τὸν Ἀγαμέμνονα ποιῆσαι χαίροντα τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ τοῦ

Ἀχιλλέως εἰς λουδορίαν προαχθέντων ἐκ πάγλοις ἐπέ-
 εσσιν, εἰ μὴ μέγα τοῖς κοινοῖς ἀγαθὸν ἐνόμιζεν εἶναι
 τὸν πρὸς ἀλλήλους ζῆλον καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀρίστων.
 Τῆτα μὲν οὖν οὐκ ἂν οὕτως τις ἀπλῶς συγχωρήσειεν·
 αἱ γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν φιλονεικιῶν χαλεπαὶ ταῖς πόλεσι 5
 καὶ μεγάλους κινδύνους ἔχουσι.

VI. Τοῦ δὲ Ἀγησίλαου τὴν βασιλείαν νεωστὶ πα-
 ρειληφότος ἀπήγγελλον τινες ἐξ Ἀσίας ἦκοντες, ὡς ὁ
 Περσῶν βασιλεὺς παρασκευάζοιτο μεγάλῳ στόλῳ Λακε-
 δαιμονίου ἐκβαλεῖν τῆς θαλάσσης. Ὁ δὲ Δύσανδρος 10
 ἐπιθυμῶν αὐτοῖς εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι καὶ βοηθῆσαι
 τοῖς φίλοις, οὓς αὐτὸς μὲν ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν
 πόλεων ἀπέλιπε, κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς
 πράγμασιν ἐξέπιπτον ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ἀπέθνησκον,
 ἀνέπεισε τὸν Ἀγησίλαον ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ καὶ προ- 15
 πολεμῆσαι τῆς Ἑλλάδος, ἀπωτάτω διαβάντα καὶ φθά-
 σατα τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν. Ἄμα δὲ τοῖς ἐν
 Ἀσίᾳ φίλοις ἐπέστελλε πέμπειν εἰς Λακεδαιμόνα καὶ
 στρατηγὸν Ἀγησίλαον αἰτεῖσθαι. Παρελθὼν οὖν εἰς τὸ
 κληθὸς Ἀγησίλαος ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον, εἰ δοῖεν αὐ- 20
 τῷ τριάκοντα μὲν ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιά-
 τας, νεοδαμῶδεις δὲ λογάδας δισχιλίους, τὴν δὲ συμμα-
 χὴν εἰς ἑξακισχιλίους δύναμιν. Συμπράττοντος δὲ τοῦ
 Δυσάνδρου πάντα προθύμως ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν Ἀγη-
 σίλαον ἐξέπεμπον ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας, 25
 ὃν ὁ Δύσανδρος ἦν εὐθύς πρῶτος, οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ
 δόξαν καὶ δύναμιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀγησίλαου
 φιλίαν, ᾧ μείζον ἐδόκει τῆς βασιλείας ἀγαθὸν διαπε-
 κρῆθαι τὴν στρατηγίαν ἐκείνην. Ἀθροισομένης δὲ τῆς
 δυνάμεως εἰς Γεραιστὸν, αὐτὸς εἰς Ἀύλιδα κατελθὼν 30
 μετὰ τῶν φίλων καὶ νυκτερεύσας ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους
 εἰπεῖν τινα πρὸς αὐτόν, „Ὡ βασιλεῦ Λακεδαιμονίῳν, ὅτι

μὲν οὐδείς τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ συμπάσης ἀπεδείχθη στρα- 599
 τηγὸς ἢ πρότερον Ἀγαμέμνων καὶ σὺ νῦν μετ' ἐκείνου,
 ἐννοεῖς δῆπουθεν· ἐπεὶ δὲ τῶν μὲν αὐτῶν ἄρχεις ἐκεί-
 νῳ, τοῖς δὲ αὐτοῖς πολεμείοις, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν τόπων
 5 ὁρμῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον, εἰκὸς ἐστὶ καὶ θύσαι σε τῇ θεῷ
 θυσίαν ἣν ἐκεῖνος ἐνταῦθα θύσας ἐξέπλευσεν.“ Ἄρα
 δὲ πῶς ὑπῆλθε τὸν Ἀγησίλαον ὁ τῆς κόρης σφαγιασμός,
 ἣν ὁ πατὴρ ἐσφαξε πεισθεὶς τοῖς μάντεσιν. Οὐ μὴν διε-
 τάρραξεν αὐτόν, ἀλλ' ἀναστὰς καὶ διηγησάμενος τοῖς φί-
 10 λοις τὰ φανέντα τὴν μὲν θεὸν ἐφη τιμήσειν οἷς εἰκὸς
 ἐστὶ χαίρειν θεὸν οὔσαν, οὐ μιμήσεσθαι δὲ τὴν ἀμαθίαν
 τοῦ τότε στρατηγοῦ. Καὶ καταστέψας ἔλαφον ἐκέλευσεν
 ἀπάρξασθαι τὸν ἑαυτοῦ μάντιν, οὐχ ὥσπερ εἰώθει τοῦτο
 ποιεῖν ὁ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τεταγμένος. Ἀκούσαντες οὖν
 15 οἱ βοιωτάρχαι πρὸς ὀργὴν κινηθέντες ἐπεμφαν ὑπερέ-
 τας, ἀπαγορεύοντες τῷ Ἀγησίλαῳ μὴ θύειν παρὰ τοὺς
 νόμους καὶ τὰ πάτρια Βοιωτῶν. Οἱ δὲ καὶ ταῦτα ἀπήγ-
 γειλαν καὶ τὰ μηρία διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Χαλε-
 πῶς οὖν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος ἀπέπλει, τοῖς τε Θηβαίοις
 20 διωργισμένος καὶ γεγωνὸς δύσελις διὰ τὸν οἰωνόν, ὡς
 ἀτελῶν αὐτῷ τῶν πράξεων γενησομένων καὶ τῆς στρα-
 τείας ἐπὶ τὸ προσῆκον οὐκ ἀφιξομένης.

VII. Ἐπεὶ δὲ ἦκεν εἰς Ἔφεσον, εὐθύς ἀξίωμα μέγα
 καὶ δύναμις ἦν ἐπαχθῆς καὶ βαρεῖα περὶ τὸν Λύσανδρον,
 25 ὄχλου φοιτῶντος ἐπὶ τὰς θύρας ἐκάστοτε καὶ πάντων
 παρακολουθούντων καὶ θεραπευόντων ἐκείνου, ὡς ὄνο-
 μα μὲν καὶ σχῆμα τῆς στρατηγίας τὸν Ἀγησίλαον ὄντα
 διὰ τὸν νόμον, ἔργῳ δὲ κύριον ἀπάντων καὶ δυνάμενον
 καὶ πράττοντα πάντα τὸν Λύσανδρον. Οὐδείς γὰρ δει-
 30 νότερος οὐδὲ φοβερώτερος ἐκείνου τῶν εἰς τὴν Ἀσίαν
 ἀποσταλέντων ἐγένετο στρατηγῶν, οὐδὲ μείζονα τοὺς
 φίλους ἀνὴρ ἄλλος εὐεργέτησεν οὐδὲ κατὰ τηλικαῦτα

τοὺς ἐχθροὺς ἐποίησεν. Ὡν ἐτι προσφάτων ὄντων οἱ ἄνθρωποι μνημονεύοντες, ἄλλως δὲ τὸν μὲν Ἀγησίλαον ἀφελῆ καὶ λιτὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ δημοτικὸν ὀρῶντες, ἐκείνῳ δὲ τὴν αὐτὴν ὁμοίως σφοδρότητα καὶ τραχύτητα καὶ βραχυλογία παροῦσαν, ὑπέπιπτον αὐτῷ παντάπασι 5 καὶ μόνῳ προσειχόν. Ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν οἱ λοιποὶ Σπαρτιᾶται χαλεπῶς ἔφερον ὑπηρέται Λυσάνδρου μᾶλλον ἢ σύμβουλοι βασιλέως ὄντες· ἔπειτα δ' αὐτὸς ὁ Ἀγησίλαος, εἰ καὶ μὴ φθονερός ἦν μηδὲ ἤχθετο τοῖς τιμωμένοις, ἀλλὰ φιλότιμος ᾧν σφόδρα καὶ φιλόνεικος 10 ἐφοβείτο, μὴ, κἄν ἐνέγκωσί τι λαμπρὸν αἰ πράξεις, τοῦτο Λυσάνδρου γένηται διὰ τὴν δόξαν. Οὕτως οὖν ἐποίει· πρῶτον ἀντέκρουε ταῖς συμβουλίαις αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἃς ἐκεῖνος ἐσπουδάκει μάλιστα πράξεις, ἑῶν χαίρειν καὶ παραμελῶν ἕτερα πρὸ ἐκείνων ἐπραττεν· ἔπειτα τῶν 15 ἐντυγχανόντων καὶ θεομένων οὓς αἰσθόιτο Λυσάνδρῳ μάλιστα πεποιθότας ἀπράκτους ἀπέπεμπε· καὶ περὶ τὰς κρίσεις ὁμοίως οἷς ἐκεῖνος ἐπηρεάζοι, τούτους ἔδει πλέον ἔχοντας ἀελεθεῖν, καὶ τὸνναντίον οὓς φανερός γένοιτο προθυμούμενος ὠφελεῖν χαλεπὸν ἦν μὴ καὶ ζημιωθῆναι. 20 Γινομένων δὲ τούτων οὐ κατὰ τύχην, ἀλλ' οἷον ἐκ παρασκευῆς καὶ ὁμαλῶς, αἰσθόμενος τὴν αἰτίαν ὁ Λύσανδρος οὐκ ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς φίλους, ἀλλ' ἔλεγεν, ὡς δι' αὐτὸν ἀτιμάζοιντο, καὶ παρεκάλει θεραπεύειν ἰόντας τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μᾶλλον αὐτοῦ δυναμένους. 25

VIII. Ὡς οὖν ταῦτα πράττειν καὶ λέγειν ἐδόκει φθόνον ἐκείνῳ μηχανώμενος, ἐτι μᾶλλον αὐτοῦ καθάψασθαι βουλόμενος Ἀγησίλαος ἀπέδειξε κρεοδαίτην καὶ προσείπεν, ὡς λέγεται, πολλῶν ἀκουόντων· „Νῦν οὖν θεραπευέτωσαν οὗτοι ἀπιόντες τὸν ἐμὸν κρεοδαίτην.“ 30 Ἀχθόμενος οὖν ὁ Λύσανδρος λέγει πρὸς αὐτόν· „Ἥιδεις 600 ἄρα σαφῶς, Ἀγησίλαε, φίλους ἐλαττοῦν.“ „Ἥιδειν“ ἔφη

„τούς ἐμοῦ μείζον δύνασθαι βουλομένους.“ Καὶ ὁ Ἀύσανδρος „Ἄλλ' ἴσως“ ἔφη „ταῦτα σοὶ λέλεκται βέλτιον ἢ ἐμοὶ πέπρακται. Δὸς δέ μοι τινὰ τάξιν καὶ χώραν, ἔνθα μὴ λυπῶν ἔσομαι σοὶ χρήσιμος.“ Ἐκ τούτου πέμ-
 5 πεται μὲν ἐφ' Ἑλλήσποντον, καὶ Σπιθριδάτην, ἄνδρα Πέρσῃν, ἀπὸ τῆς Φαρναβάζου χώρας μετὰ χρημάτων συχναῶν καὶ διακοσίων ἰππέων ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀγησί-
 λαον, οὐκ ἔληγε δὲ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ βαρέως φέρων ἦδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἐβούλευεν, ὅπως τῶν δυεῖν οἰκων
 10 τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος εἰς μέσον ἅπασιν ἀποδοίη Σπαρτιάταις. Καὶ ἐδόκει μεγάλην ἂν ἀπεργάσασθαι κίνησιν ἐκ ταύτης τῆς διαφορᾶς, εἰ μὴ πρότερον ἐτελεύτησεν εἰς Βοιωτίαν στρατεύσας. Οὕτως αἱ φιλότιμοι φύσεις ἐν ταῖς πολιτείαις τὸ ἄγαν μὴ φυλαξάμεναι τοῦ
 15 ἀγαθοῦ μείζον τὸ κακὸν ἔχουσι. Καὶ γὰρ εἰ Ἀύσανδρος ἦν φορτικός, ὥσπερ ἦν, ὑπερβάλλων τῇ φιλοτιμίᾳ τὸν καιρὸν, οὐκ ἠγνόει δῆπουθεν Ἀγησίλαος ἑτέραν ἀμεμ-
 πτοτέραν ἐπανόρθωσιν οὕσαν ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ φιλο-
 τίμου πλημμελοῦντος. Ἄλλ' ἔοικε ταύτῳ πάθει μήτε
 20 ἐκεῖνος ἄρχοντας ἐξουσίαν γνῶναι μήτε οὗτος ἄγνοιαν ἐνεγκεῖν συνήθους.

IX. Ἐπεὶ δὲ Τισαφέρνης ἐν ἀρχῇ μὲν φοβηθεὶς τὸν Ἀγησίλαον ἐποίησατο σπονδὰς, ὡς τὰς πόλεις αὐτῷ τὰς Ἑλληνίδας ἀφήσοντος αὐτονόμους βασιλέως, ὕστερον δὲ
 25 πεισθεὶς ἔχειν δύναμιν ἱκανὴν ἐξήνεγκε τὸν πόλεμον, ἄσμενος ὁ Ἀγησίλαος ἐδέξατο. Προσδοκία γὰρ ἦν μεγάλη τῆς στρατείας· καὶ δεινὸν ἠγείτο τοὺς μὲν σὺν Ξενοφῶντι μυρίους ἦκειν ἐπὶ θάλατταν, ὅσάκις ἐβου-
 λήθησαν αὐτοὶ τοσαυτάκις βασιλέα νενικηκότας, αὐτοῦ
 30 δὲ Λακεδαιμονίων ἄρχοντας ἡγουμένων γῆς καὶ θαλάσσης μηδὲν ἔργον ἄξιον μνήμης φανῆναι πρὸς τοὺς Ἑλληνας. Εὐθύς οὖν ἀμυνόμενος ἀπάτη δικαίᾳ τὴν Τι-

σαφέρνους ἐπιορκίαν ἐπέδειξεν ὡς ἐπὶ Καρίαν προᾶξων. Ἐκεῖ δὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαρβάρου συναθροίσαντος ἄρας εἰς Φρυγίαν ἐνέβαλε. Καὶ πόλεις μὲν εἴλε συχνὰς καὶ χρημάτων ἀφθόνων ἐκυρίευσεν, ἐπιδεικνύμενος τοῖς φίλοις, ὅτι τὸ μὲν σπείσάμενον ἀδικεῖν τῶν θεῶν ἔστι δ καταφρονεῖν, ἐν δὲ τῷ παραλογίζεσθαι τοὺς πολεμίους οὐ μόνον τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ δόξα πολλὴ καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς κερδαίνειν ἔνεστι. Τοῖς δὲ ἱππεῦσιν ἐλαττωθεὶς καὶ τῶν ἱερῶν ἀλόβων φανέντων ἀναχωρήσας εἰς Ἔφεσον ἱππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις προσιπῶν, εἰ μὴ βού- 10 λονται στρατεύεσθαι, παρασχεῖν ἕκαστον ἵππον ἀνδ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα. Πολλοὶ δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ συνέβαινε τῷ Ἀγησιλάῳ ταχὺ πολλοὺς καὶ πολεμικοὺς ἔχειν ἱππεὺς ἀντὶ δειλῶν ὀπλιτῶν. [Ἐμισθοῦντο γὰρ οἱ μὴ βουλό- 15 μνοι στρατεύεσθαι τοὺς βουλομένους στρατεύεσθαι, οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι ἱππεύειν τοὺς βουλομένους ἱππεύειν.] Καὶ γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα ποιῆσαι καλῶς, ὅτι θήλειαν ἱππον ἀγαθὴν λαβὼν κακὸν ἄνδρα καὶ πλούσιον ἀπήλαξε τῆς στρατείας. Ἐπεὶ δὲ κελεύσαντος αὐτοῦ τοὺς αἰγμαλώτους ἀποδύοντες ἐπίπρασκον οἱ λαφυροπῶλαι, 20 καὶ τῆς μὲν ἐσθῆτος ἦσαν ἄνηται πολλοί, τῶν δὲ σωμα- των λευκῶν καὶ ἀκαλῶν παντάπασι διὰ τὰς σκιατραφίας γυμνουμένων κατεγέλων ὡς ἀχρήστων καὶ μηδενὸς ἀξίων, ἐπιστάς ὁ Ἀγησίλαος „Οὔτοι μὲν“ εἶπεν „οἷς μάχεσθε, ταῦτα δὲ ὑπὲρ ὧν μάχεσθε.“ 25

Χ. Καιροῦ δὲ ὄντος αὐθις ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολεμίαν προεῖπεν εἰς Λυδίαν ἀπάξειν, οὐκ ἐτι ψευδόμενος ἐνταῦθα τὸν Τισαφέρην· ἀλλ' ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἐξηπάτησε, διὰ τὴν ἔμπροσθεν ἀπάτην ἀπιστῶν τῷ Ἀγησιλάῳ 601 καὶ νῦν γοῦν αὐτὸν ἄψεσθαι τῆς Καρίας νομίζων οὔσης 30 δυσίππου πολὺ τῷ ἱππικῷ λειπόμενον. Ἐπεὶ δέ, ὡς προεῖπεν, ὁ Ἀγησίλαος ἦκεν εἰς τὸ περὶ Σάρδεις πεδῖον,

ἠναγκάζετο κατὰ σπουδὴν ἐκεῖθεν αὐτῷ βοηθεῖν ὁ Τισα-
 φέρνης· καὶ τῇ ἰκπφ διεξελαινῶν διεφθειρε πολλοὺς
 τῶν ἀτάκτως τὸ πεδῖον πορθοῦντων. Ἐννοήσας οὖν ὁ
 Ἀγησίλαος, ὅτι τοῖς πολεμίοις οὐκ ἔστιν ἀνάγκη τὸ κέρδιον,
 5 αὐτῷ δὲ τῆς δυνάμεως οὐδὲν ἄπεισιν, ἔσπευσε διαγω-
 νίσασθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἰκπεῦσιν ἀναμῖξας τὸ κελταστι-
 κὸν ἐλαύνειν ἐκέλευσεν ὡς τάχιστα καὶ προσβάλλειν τοῖς
 ἐναντίοις, αὐτὸς δὲ εὐθύς τοὺς ὀπλίτας ἐπήγε. Γενο-
 μένης δὲ τροπῆς τῶν βαρβάρων ἐπακολουθήσαντες οἱ
 10 Ἕλληνες ἔλαβον τὸ στρατόπεδον καὶ πολλοὺς ἀνείλον.
 Ἐκ ταύτης τῆς μάχης οὐ μόνον ὑπῆρξεν αὐτοῖς ἄγειν
 καὶ φέρειν ἀδεῶς τὴν βασιλέως χώραν, ἀλλὰ καὶ δίκην
 ἐπιδεῖν Τισαφέρνην διδόντα, μοχθηρὸν ἄνδρα καὶ τῷ
 γένει τῶν Ἑλλήνων ἀπεχθέστατον. Ἐπεμψε γὰρ εὐθέως
 15 ὁ βασιλεὺς Τιθραύστην ἐπ' αὐτόν, ὃς ἐκείνου μὲν τὴν
 κεφαλὴν ἀπέτεμε, τὸν δὲ Ἀγησίλαον ἡξίου διαλυσάμενον
 ἀποκτεῖν οἰκαδε, καὶ χρήματα διδοὺς αὐτῷ προσέπεμψε.
 Ὁ δὲ τῆς μὲν εἰρήνης ἔφη τὴν πόλιν εἶναι κυρίαν, αὐτὸς
 δὲ πλουτίζων τοὺς στρατιώτας ἠδεδεσθαι μᾶλλον ἢ πλου-
 20 τῶν αὐτός· καὶ ἄλλως γε μέντοι νομίζειν Ἕλληνας κα-
 λὸν οὐ δῶρα λαμβάνειν, ἀλλὰ λάφυρα παρὰ τῶν πολε-
 μίων. Ὅμως δὲ τῷ Τιθραύστη χαρίζεσθαι βουλόμενος,
 ὅτι τὸν κοινὸν ἐχθρὸν Ἑλλήνων ἐτετιμώρητο Τισαφέρ-
 νην, ἀπήγαγεν εἰς Φρυγίαν τὸ στρατεύμα, λαβὼν ἐφό-
 25 διον παρ' αὐτοῦ τριάκοντα τάλαντα. Καὶ καθ' ὁδὸν ὡν
 σκυτάλην δέχεται παρὰ τῶν οἰκοὶ τελῶν κελεύουσιν
 αὐτὸν ἄρχειν ἅμα καὶ τοῦ ναυτικοῦ. Τοῦτο μόνον πάν-
 των ὑπῆρξεν Ἀγησίλαῳ. Καὶ μέγιστος μὲν ἦν ὁμολο-
 γουμένως καὶ τῶν τότε ζώντων ἐπιφανέστατος, ὡς εἰ-
 30 ρηκέ που καὶ Θεόπομπος, ἑαυτῷ γε μὴν ἐδίδου δι' ἀρε-
 τὴν φρονεῖν μεῖζον ἢ διὰ τὴν ἡγεμονίαν. Τότε δὲ τοῦ
 ναυτικοῦ καταστήσας ἄρχοντα Πείσανδρον ἀμαρτεῖν

ἔδοξεν, ὅτι πρεσβυτέρων καὶ φρονιμωτέρων παρόντων οὐ σκεψάμενος τὸ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ τὴν οἰκειότητα τιμῶν καὶ τῇ γυναικί χαριζόμενος, ἥς ἀδελφὸς ἦν ὁ Πείσανδρος, ἐκείνῳ παρέδωκε τὴν ναυαρχίαν.

XI. Αὐτὸς δὲ τὸν στρατὸν καταστήσας εἰς τὴν ὑπὸ 5
 Φαρναβάζῳ τεταγμένην χώραν οὐ μόνον ἐν ἀφθόνοις διῆγε πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ χρήματα συνῆγε πολλά· καὶ προελθὼν ἄχρι Παφλαγονίας προσηγάγετο τὸν βασιλέα τῶν Παφλαγόνων Κότυν, ἐπιθυμήσαντα τῆς φιλίας αὐτοῦ δι' ἀρετὴν καὶ πίστιν. Ὁ δὲ Σπιδριδάτης, ὡς ἀπο- 10
 σίας τοῦ Φαρναβάζου τὸ πρῶτον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησί-
 λαον, αἰεὶ συναπεδήμει καὶ συνεστράτευεν αὐτῷ, κάλλιστον υἱὸν μὲν ἔχων Μεγαβάτην, οὐ παιδὸς ὄντος ἤρα σφοδρῶς Ἀγησίλαος, καλὴν δὲ καὶ θυγατέρα παρθένον ἐν ἡλικίᾳ γάμου. Ταύτην ἐπεισε γῆμαι τὸν Κότυν ὁ 15
 Ἀγησίλαος· καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χιλίους ἱππεῖς καὶ δισχιλίους πελταστὰς αὐτίς ἀνεχώρησεν εἰς Φρυγίαν καὶ κακῶς ἐποίει τὴν Φαρναβάζου χώραν οὐχ ὑπομένου-
 τος οὐδὲ πιστεύοντος τοῖς ἐρύμασιν, ἀλλὰ ἔχων αἰεὶ τὰ πλεῖστα σὺν ἑαυτῷ τῶν τιμῶν καὶ ἀγαπητῶν ἐξεχώρει 20
 καὶ ὑπέφευγεν ἄλλοτε ἀλλαχόσε τῆς χώρας μεθιδρούμε-
 νος, μέχρι οὐ παραφυλάξας αὐτὸν ὁ Σπιδριδάτης καὶ παραλαβὼν Ἡρικπίδαν τὸν Σπαρτιάτην ἔλαβε τὸ στρα-
 τόπεδον καὶ τῶν χρημάτων ἀπάντων ἐκράτησεν. Ἐνθα δὴ πικρὸς ὢν ὁ Ἡρικπίδας ἐξεταστής τῶν κλαπέντων 25
 καὶ τοὺς βαρβάρους ἀναγκάζων ἀποτίθεσθαι καὶ πάντα ἐφορῶν καὶ διερευνώμενος παρῶξινε τὸν Σπιδριδάτην, ὥστε ἀπελθεῖν εὐθύς εἰς Σάρδεις μετὰ τῶν Παφλαγό-
 602-νων. Τοῦτο λέγεται τῷ Ἀγησιλάῳ γενέσθαι πάντων ἀνιαρότατον. Ἦχθητο μὲν γὰρ ἄνδρα γενναίου ἀποβε- 30
 βληκῶς τὸν Σπιδριδάτην καὶ σὺν αὐτῷ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἠσχύνετο δὲ τῇ διαβολῇ τῆς μικρολογίας καὶ

ἀνελευθερίας, ἧς οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὴν πα-
 τρίδα καθαρεύουσαν ἀεὶ παρέχειν ἐφιλοτιμεῖτο. Χωρὶς
 δὲ τῶν ἐμφανῶν τούτων ἐκνίξεν αὐτόν οὐ μετρίως ὁ
 τοῦ παιδὸς ἔρωσ ἐνεσταγμένος, εἰ καὶ πάνυ παρόντος
 5 αὐτοῦ τῷ φιλονείκῳ χρώμενος ἐπειρᾶτο νεανικῶς ἀπο-
 μάχεσθαι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. Καὶ ποτε τοῦ Μεγαβά-
 του προσιόντος ὡς ἀσπασομένου καὶ φιλήσοντος ἐξέκλι-
 νεν. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος αἰσχυνθεὶς ἐπαύσατο καὶ τὸ λοι-
 πὸν ἄπωθεν ἤδη προσηγόρευεν, ἀχθόμενος αὐτὸν πάλιν
 10 καὶ μεταμελόμενος τῇ φυγῇ τοῦ φιλήματος ὁ Ἀγησίλαος
 προσεποιεῖτο θαυμάζειν, ὅτι δὴ παθῶν αὐτόν ὁ Μεγα-
 βάτης ἀπὸ στόματος οὐ φιλοφρονοῖτο. „Σὺ γὰρ αἷτιος“
 οἱ συνήθεις ἔφασαν „οὐχ ὑποστάς, ἀλλὰ τρέσας τὸ φί-
 λημα τοῦ καλοῦ καὶ φοβηθεὶς· ἐπεὶ καὶ νῦν ἂν ἔλθοι
 15 σοι πεισθεὶς ἐκεῖνος ἐντὸς φιλήματος· ἀλλ’ ὅπως αὐτίς
 οὐκ ἀποδειλιάσεις.“ Χρόνον οὖν τινα πρὸς ἑαυτῷ γε-
 νόμενος ὁ Ἀγησίλαος καὶ διασιωπήσας „Οὐδέν“ ἔφη
 „δεινὸν κείθειν ὑμᾶς ἐκείνον· ἐγὼ γάρ μοι δοκῶ τήναι
 τὰν μάχαι τὰν περὶ τοῦ φιλήματος ἄδιον ἂν μάχεσθαι
 20 πάλιν ἢ πάντα ὅσα τεθέαμαι χρυσία μοι γενέσθαι.“ Τοι-
 οὔτος μὲν ἦν τοῦ Μεγαβάτου παρόντος, ἀπελθόντος γε
 μὴν οὕτω περικαῶς ἔσχεν, ὡς χαλεπὸν εἰπεῖν, εἰ πάλιν
 αὐτὸν μεταβαλομένου καὶ φανέντος ἐνεκαρτέρησε μὴ φιλη-
 θῆναι.

25 XII. Μετὰ ταῦτα Φαρνάβαζος εἰς λόγους αὐτῷ συν-
 ελθεῖν ἠθέλησε, καὶ συνῆγεν ἀμφοτέρους ὧν ξένος ὁ
 Κυζικηνὸς Ἀπολλοφάνης. Πρῶτος δὲ μετὰ τῶν φίλων
 ὁ Ἀγησίλαος ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον ὑπὸ σκιᾷ τινι πόας
 οὔσης βαθείας καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐνταῦθα περιέμενε
 30 τὸν Φαρνάβαζον. Ὁ δὲ ὡς ἐπῆλθεν, ὑποβεβλημένων
 αὐτῷ κωδίων τε μαλακῶν καὶ ποικίλων δαπίδων, αἰδε-
 σθεὶς τὸν Ἀγησίλαον οὕτω κατακείμενον κατεκλίθη καὶ

αὐτός, ὡς ἔτυχεν, ἐπὶ τῆς πόας χαμᾶζε, καίπερ ἐσθῆτα
 θαναστικὴν λεπτότητι καὶ βαφαῖς ἐνδεδυκώς. Ἀσπασά-
 μενοι δὲ ἀλλήλους ὁ μὲν Φαρνάβαζος οὐκ ἠπόρει λόγων
 δικαίων, ἄτε δὴ πολλὰ καὶ μεγάλα Λακεδαιμονίοις χρή-
 σιμος γεγονώς ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, νῦν δὲ 5
 πορθεύμενος ὑπ' αὐτῶν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ὁρῶν τοὺς
 σὺν αὐτῷ Σπαρτιάτας ὑπ' αἰσχύνης κύπτοντας εἰς τὴν
 γῆν καὶ διαποροῦντας (ἀδικούμενον γὰρ ἑώρων τὸν
 Φαρνάβαζον), Ἡμεῖς“ εἶπεν „ὦ Φαρνάβαζε, καὶ φίλοι
 ὄντες πρότερον βασιλέως ἐχρώμεθα τοῖς ἐκείνου πράγ- 10
 μασι φιλικῶς καὶ νῦν πολέμιοι γεγονότες πολεμικῶς.
 Ἐν οὖν καὶ σὲ τῶν βασιλέως κτημάτων ὁρῶντες εἶναι
 βουλόμενον, εἰκότως διὰ σοῦ βλάπτομεν ἐκεῖνον. Ἀφ'
 ἧς δ' ἂν ἡμέρας σεαυτὸν ἀξιώσης Ἑλλήνων φίλον καὶ
 σύμμαχον μᾶλλον ἢ δοῦλον λέγεσθαι βασιλέως, ταύτην 15
 νόμιζε τὴν φάλαγγα καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰς ναῦς καὶ πάν-
 τας ἡμᾶς τῶν σῶν κτημάτων φύλακας εἶναι καὶ τῆς
 ἐλευθερίας, ἧς ἄνευ καλὸν ἀνθρώποις οὐδὲν οὐδὲ ζη-
 λωτόν ἐστιν.“ Ἐκ τούτου λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Φαρνάβα-
 ζος ἣν εἶχε διάνοιαν. „Ἐγὼ γάρ“ εἶπεν „ἐὰν μὲν ἄλλον 20
 ἐκπέμψῃ βασιλεὺς στρατηγόν, ἔσομαι μεθ' ὑμῶν, ἐὰν
 δ' ἐμοὶ παραδῶ τὴν ἡγεμονίαν, οὐδὲν ἐλλείψω προθυ-
 μίας ἀμυνόμενος ὑμᾶς καὶ κακῶς ποιῶν ὑπὲρ ἐκείνου.“
 Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Ἀγησίλαος ἤσθη, καὶ τῆς δεξιᾶς
 αὐτοῦ λαβόμενος καὶ συνεξαναστάς „Εἶθε“ εἶπεν „ὦ 25
 Φαρνάβαζε, τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο μᾶλλον ἢ
 πολέμιος.“

XIII. Ἀπίοντος δὲ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τῶν φί-
 λων, ὁ υἱὸς ὑπολειφθεὶς προσέδραμε τῷ Ἀγησίλαῳ καὶ
 μεδιῶν εἶπεν „Ἐγὼ σε ξένον, ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι.“ 30
 603 καὶ παλτὸν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ δίδωσιν αὐτῷ. Δεξιόμενος
 οὖν ὁ Ἀγησίλαος καὶ ἤσθεις τῇ τε ὄψει καὶ τῇ φιλοφρο-

σύνη τοῦ παιδὸς ἐπεσκόπει τοὺς παρόντας, εἰ τις ἔχοι
 τι τοιοῦτον, οἷον ἀντιδοῦναι καλῶ καὶ γενναίῳ δῶρον.
 Ἰδὼν δὲ Ἰππον Ἀθαίου τοῦ γραφέως κεκοσμημένον φα-
 λάροις, ταχὺ ταῦτα περισπάσας τῷ μειρακίῳ δίδωσι. Καὶ
 5 τὸ λοιπὸν οὐκ ἐπαύετο μεμνημένος, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ πε-
 ριόντι τὸν οἶκον ἀποστερηθέντος αὐτοῦ καὶ φυγόντος
 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς Πελοπόννησον ἰσχυρῶς ἐπεμε-
 λειτο· καὶ τι καὶ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῷ συνέπραξεν. Ἡρά-
 σθη γὰρ ἀθλητοῦ παιδὸς ἐξ Ἀθηνῶν· ἐπεὶ δὲ μέγας
 10 ὦν καὶ σκληρὸς Ὀλυμπιάσιν ἐκινδύνευσεν ἐκκριθῆναι,
 καταφεύγει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ὁ Πέρσης δεόμενος ὑπὲρ
 τοῦ παιδός· ὁ δὲ καὶ τοῦτο βουλόμενος αὐτῷ χαρίζε-
 σθαι μάλα μόλις διεπράξατο σὺν πολλῇ πραγματείᾳ.
 Τάλλα μὲν γὰρ ἦν ἀκριβὴς καὶ νόμιμος, ἐν δὲ τοῖς φι-
 15 λικοῖς πρόφασιν ἐνόμιζεν εἶναι τὸ λίαν δίκαιον. [Ἀνα]-
 φέρεται γοῦν ἐπιστόλιον αὐτοῦ πρὸς Ἰδριέα τὸν Κᾶρα
 τοιοῦτο· „Νικίας εἰ μὲν μὴ ἀδικεῖ, ἄφες· εἰ δὲ ἀδικεῖ,
 ἡμῖν ἄφες, πάντως δὲ ἄφες.“ Ἐν μὲν οὖν τοῖς κλει-
 στοῖς τοιοῦτος ὑπὲρ τῶν φίλων ὁ Ἀγησίλαος· ἔστι δὲ
 20 ὅπου πρὸς τὸ συμφέρον ἐχρῆτο τῷ καιρῷ μᾶλλον, ὡς
 ἐδήλωσεν, ἀναξυγῆς αὐτῷ θορυβωδεστέρας γενομένης,
 ἀσθενοῦντα καταλιπὼν τὸν ἐρώμενον. Ἐκείνου γὰρ
 δεομένου καὶ καλοῦντος αὐτὸν ἀπίοντα μεταστραφεὶς
 εἶπεν, ὡς χαλεπὸν ἔλεειν ἅμα καὶ φρονεῖν. Τοῦτι μὲν
 25 Ἰερῶννυμος ὁ φιλόσοφος ἰστόρηκεν.

XIV. Ἦδη δὲ περιόντος ἐνιαυτοῦ δευτέρου τῇ
 στρατηγίᾳ πολὺς ἄνω λόγος ἐχώρει τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ
 δόξα θανμαστὴ κατεῖχε τῆς τε σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ
 εὐτελείας καὶ μετριότητος. Ἐσκήνου μὲν γὰρ ἀποδημῶν
 30 καθ' αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγιοτάτοις ἰσροῖς, ἃ μὴ πολλοὶ κα-
 θορῶσιν ἄνθρωποι πράττοντας ἡμᾶς, τούτων τοὺς θεοὺς
 ποιούμενος ἐπόπτας καὶ μάρτυρας· ἐν δὲ χιλιάσι στρα-

παιτῶν τοσαύταις οὐ φραδίως ἂν τις εἶδε φανλοτέρα
 σιβάδα τῆς Ἀγησιλαίου. Πρὸς τε θάλλπος οὕτω καὶ
 ψυχὸς εἶχεν, ὥσπερ μόνος ἀεὶ χρῆσθαι ταῖς ὑπὸ τοῦ
 θεοῦ κεκραμέναις ὄραις πεφυκῶς. Ἡδιστον δὲ θέαμα
 τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἀσίαν Ἑλλησιν ἦσαν οἱ κάλαι βα- 5
 ρεῖς καὶ ἀφόρητοι καὶ διαφρέοντες ὑπὸ πλούτου καὶ
 τρυφῆς ὑπαρχοὶ καὶ στρατηγολογιδεδιότες καὶ θεραπεύον-
 τες ἄνθρωπον ἐν τρίβωνι περιόντα λιτῶ, καὶ πρὸς ἐπι-
 φήμα βραχὺ καὶ Λακωνικὸν ἀρμόζοντες ἑαυτοὺς καὶ με-
 τασχηματίζοντες, ὥστε πολλοὺς ἐπήει τὰ τοῦ Τιμοθέου 10
 λέγειν, „Ἄρης τύραννος· χρυσὸν δὲ Ἑλλάς οὐ
 δέδοικε.“

XV. Κινουμένης δὲ τῆς Ἀσίας καὶ πολλαχοῦ πρὸς
 ἀπόστασιν ὑπεικούσης ἀρμολογούμενος τὰς αὐτόθι πόλεις,
 καὶ ταῖς πολιτείαις δέχα φόνου καὶ φυγῆς ἀνθρώπων 15
 ἀποδοὺς τὸν προσήκοντα κόσμον, ἐγνώκει πρόσω χωρεῖν
 καὶ τὸν πόλεμον διάρας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάττης
 περὶ τοῦ σώματος βασιλεῖ καὶ τῆς ἐν Ἐκβατάνοις καὶ
 Σούσοις εὐδαιμονίας διαμάχεσθαι, καὶ περισπάσαι πρῶ-
 τον αὐτοῦ τὴν σχολὴν, ὡς μὴ καθέξοιτο τοὺς πολέμους 20
 βραβεύων τοῖς Ἑλλησι καὶ διαφθειρῶν τοὺς δημαγω-
 γοὺς. Ἐν τούτῳ δὲ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν Ἐπικυδίδας
 ὁ Σααρτιάτης ἀπαγγέλλων, ὅτι πολὺς περιέστηκε τὴν
 Σαάρτην πόλεμος Ἑλληνικὸς καὶ καλοῦσιν ἐκεῖνον οἱ
 ἔφοροι καὶ κελεύουσι τοῖς οἴκοι βοηθεῖν. 25

Ὁ βάρβαρ' ἐξευρόντες Ἑλληνες κακά·
 τί γὰρ ἂν τις ἄλλο τὸν φθόρον ἐκεῖνον προσείποι καὶ
 τὴν τότε σύστασιν καὶ σύνταξιν ἐφ' ἑαυτοὺς τῶν Ἑλλή-
 νων; οἱ τῆς τύχης ἄνω φερομένης ἐπελάβοντο, καὶ τὰ
 ὄπλα πρὸς τοὺς βαρβάρους βλέποντα καὶ τὸν πόλεμον 30
 604 ἦδη τῆς Ἑλλάδος ἐξοικισμένον αὐθις εἰς ἑαυτοὺς ἐτρε-
 φαν. Οὐ γὰρ ἐγῶγε συμφέρομαι τῷ Κορινθίῳ Δημα-

ράτω μεγάλης ἡδονῆς ἀπολελειφθαι φήσαντι τοὺς μὴ
 θεασαμένους Ἑλληνας Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρό-
 νῳ καθήμενον, ἀλλ' εἰκότως ἂν οἶμαι θαυμάσαι συν-
 νοήσαντας, ὅτι ταῦτα Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδόσιν ἀπέ-
 5 λιπον οὐ τότε τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς περὶ Δεῦ-
 κτρα καὶ Κορώνειαν καὶ Κόρινθον καὶ Ἀρκαδίαν κατ-
 ανήλωσαν. Ἀγησιλάῳ μέντοι οὐδὲν κρείσσον ἢ μείζον
 ἐστὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκείνης διαπεπραγμένου, οὐδὲ γέ-
 γονε παράδειγμα πειθαρχίας καὶ δικαιοσύνης ἕτερον
 10 κάλλιον. Ὅπου γὰρ Ἀννίβας ἤδη κακῶς πράττων καὶ
 περιωθούμενος ἐκ τῆς Ἰταλίας μάλα μόλις ὑπήκουσε
 τοῖς ἐπὶ τὸν οἶκον πόλεμον καλοῦσιν, Ἀλέξανδρος δὲ
 καὶ προσεπέσκαψε πυθόμενος τὴν πρὸς Ἄγιν Ἀντιπά-
 τρου μάχην εἰπὼν „Εοικεν, ὦ ἄνδρες, ὅτε Δαρσίον
 15 ἡμεῖς ἐνικῶμεν ἐνταῦθα, ἐκεῖ τις ἐν Ἀρκαδίᾳ γεγονέ-
 ναι μυομαχίᾳ“ πῶς οὐκ ἦν ἄξιον τὴν Σπάρτην μακα-
 ρίσαι τῆς Ἀγησιλάου τιμῆς πρὸς ταύτην καὶ πρὸς τοὺς
 νόμους τῆς εὐλαβείας; ὃς ἅμα τῷ τὴν σκυτάλην ἔλθειν
 εὐτυχίαν τσαυτήν καὶ δύναμιν παροῦσαν καὶ τηλικαύ-
 20 τας ἐλπίδας ὑψηγομένας ἀφείς καὶ προέμενος εὐθύς
 ἀπέπλευσεν ἀτ ελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ, πολὺν ἑαυτοῦ
 πόθον τοῖς συμμάχοις ἀπολιπὼν, καὶ μάλιστα δὴ τὸν
 Ἐρασιστράτου τοῦ Φαίλακος ἐλέγξας λόγον εἰπόντος, ὡς
 εἰσὶ δημοσίᾳ μὲν Λακεδαιμόνιοι βελτίονες, ἰδίᾳ δὲ Ἀθη-
 25 ναῖοι. Βασιλέα γὰρ ἑαυτὸν καὶ στρατηγὸν ἄριστον ἐπι-
 δεϊξάμενος, ἐτι βελτίονα καὶ ἡδύονα τοῖς χρωμένοις ἰδίᾳ
 φίλον καὶ συνήθη παρέσχε. Τοῦ δὲ Περσικοῦ νομίσμα-
 τος χάραγμα τοξότην ἔχοντος, ἀναξευγνύων ἔφη μυθίοις
 τοξόταις ὑπὸ βασιλέως ἐξελαύνεσθαι τῆς Ἀσίας· τοσοῦ-
 30 των γὰρ εἰς Ἀθήνας καὶ Θήβας κομισθέντων καὶ δια-
 δοθέντων τοῖς δημαγωγοῖς ἐξεπολεμώθησαν οἱ δῆμοι
 πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας.

XVI. Ὡς δὲ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐβάδιξε διὰ τῆς Θράκης, ἐδεήθη μὲν οὐδενὸς τῶν βαρβάρων, πέμ-
 κων δὲ πρὸς ἐκάστους ἐκυνθάνετο, πότερον ὡς φιλίαν
 ἢ ὡς πολεμίαν διαπορεύηται τὴν χώραν. Οἱ μὲν οὖν
 ἄλλοι πάντες φιλικῶς ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον, ὡς ἔκα- 5
 στος δυνάμεως εἶχεν· οἱ δὲ καλούμενοι Τράλλεις, οἷς
 καὶ Ξέρξης ἔδωκεν, ὡς λέγεται, δῶρα, τῆς διόδου μι-
 σθὸν ἦτον τὸν Ἀγησίλαον ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα
 καὶ τοσαύτας γυναίκας. Ὁ δὲ κατειρωννευσάμενος αὐ-
 τοὺς καὶ φήσας· „Τί οὖν οὐκ εὐθύς ἦλθον ληψόμε- 10
 νοι;“ προῆγε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς παρατεταγμένοις
 ἐτρέφατο καὶ διέφθειρε πολλούς. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῷ
 βασιλεῖ τῶν Μακεδόνων ἐρώτημα προσέπεμψε· φήσαν-
 τος δὲ βουλευέσθαι, „Βουλευέσθω τοίνυν ἐκεῖνος“ εἶ- 15
 πεν „ἡμεῖς δὲ δὴ κορευόμεθα.“ Θαυμάσας οὖν τὴν τόλ-
 μαν αὐτοῦ καὶ δεισας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ὡς φίλον
 προάγειν. Τῶν δὲ Θετταλῶν τοῖς πολεμίοις συμμα-
 χούντων ἐπόρθει τὴν χώραν. Εἰς δὲ Λάρισσαν ἐπεμψε
 Ξενοκλέα καὶ Σκύθην περὶ φιλίας· συλληφθέντων δὲ
 τούτων καὶ παραφυλασσομένων οἱ μὲν ἄλλοι βαρέως 20
 φέροντες ᾤοντο δεῖν τὸν Ἀγησίλαον περιστρατοπεδεύ-
 σαντα κολιορκεῖν τὴν Λάρισσαν, ὁ δὲ φήσας οὐκ ἂν
 ἐθελῆσαι Θεσσαλίαν ὅλην λαβεῖν ἀπολέσας τῶν ἀνδρῶν
 τὸν ἕτερον ὑποσπόνδους αὐτοὺς ἀπέλαβε. Καὶ τοῦτο
 ἰσως ἐπ' Ἀγησιλάφ θαυμαστὸν οὐκ ἦν, ὅς πυθόμενος 25
 μάχην μεγάλην γεγενῆσθαι περὶ Κόρινθον καὶ [ἄνδρας
 τῶν πάντων ἐνδόξων ὡς ἐνὶ μάλιστα αἰφνίδιον ἀπολωλέ-
 ναι καὶ] Σπαρτιατῶν μὲν ὀλίγους παντάπασι τεθνηκέ-
 ναι, παμπόλλους δὲ τῶν πολεμίων, οὐκ ᾤφθη περιχα-
 ρῆς οὐδὲ ἐπηρμένος, ἀλλὰ καὶ πάντων βαρὺ στενάξας 30
 „Φεῦ τῆς Ἑλλάδος“ ἔφη „τοσοῦτους ἄνδρας ἀπολωλε-
 κυίας ὑφ' αὐτῆς, ὅσοι ζῶντες ἐδύναντο νικᾶν ὁμοῦ

σύμπαντας τοὺς βαρβάρους μαχόμενοι.“ Τῶν δὲ Φαρ- 605
σαλλίων προσκειμένων αὐτῷ καὶ κακούντων τὸ στρα-
τευμα, πεντακοσίους ἰππεῦσιν ἐμβαλεῖν κελεύσας σὺν
αὐτῷ καὶ τρεψάμενος ἔστησε τρόπαιον ὑπὸ τῷ Ναρθα-
5 κίῳ. Καὶ τὴν νίκην ὑπερηγάπησεν ἐκείνην, ὅτι συστη-
σάμενος ἰππικὸν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τούτῳ μόνῳ τοὺς μέ-
γιστον ἐφ' ἰππικῇ φρονοῦντας ἐκράτησεν.

XVII. Ἐνταῦθα Διφρίδας οἰκοθεν ἐφορος ὢν ἀπήν-
τησεν αὐτῷ κελεύων εὐθύς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Βοιωτίαν.
10 Ὁ δὲ, καίπερ ἀπὸ μελζονος παρασκευῆς ὕστερον τοῦτο
ποιῆσαι διανοούμενος, οὐδὲν ᾤετο δεῖν ἀπειθεῖν τοῖς
ἄρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς τε μεθ' ἑαυτοῦ προείπεν ἐγγὺς εἶ-
ναι τὴν ἡμέραν, ἐφ' ἣν ἐξ Ἀσίας ἤκουσι, καὶ δύο μό-
ρας μετεπέμψατο τῶν περὶ Κόρινθον στρατενομένων.
15 Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Λακεδαιμόνιοι τιμῶντες αὐτὸν ἐκή-
ρυξαν τῶν νέων ἀπογράφεσθαι τὸν βουλόμενον τῷ βα-
σιλεὶ βοηθεῖν. Ἀπογραψαμένων δὲ πάντων προθύμως,
οἱ ἄρχοντες πεντήκοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ ῥωμα-
λεωτάτους ἐκλέξαντες ἀπέστειλαν. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος εἰσω
20 Πυλῶν παρελθὼν καὶ διοδεύσας τὴν Φωκίδα φίλην οὖ-
σαν, ἐπεὶ τῆς Βοιωτίας πρῶτον ἐπέβη καὶ περὶ τὴν Χαι-
ρώνειαν κατεστρατοπέδευσεν, ἅμα μὲν τὸν ἥλιον ἐκλεί-
ποντα καὶ γινόμενον μηνοειδῆ κατείδεν, ἅμα δὲ ἤκουσε
τεθνῆναι Πείσανδρον ἠττημένον ναυμαχίᾳ περὶ Κνίδου
25 ὑπὸ Φαρναβάξου καὶ Κόνωνος. Ἠχθέσθη μὲν οὖν, ὡς
εἰκός, ἐπὶ τούτοις καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν πόλιν,
ὅπως δὲ μὴ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ μάχην βαδίζουσιν ἀθυ-
μία καὶ φόβος ἐμπέσῃ, τὰναντία λέγειν ἐκέλευσε τοὺς
ἀπὸ θαλάττης ἤκοντας, ὅτι νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ· καὶ
30 προελθὼν αὐτὸς ἐστεφανωμένος ἔδυσεν εὐαγγέλια καὶ
διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων.

XVIII. Ἐπεὶ δὲ προῶν καὶ γενόμενος ἐν Κορωνεῖᾳ

κατείδε τούς πολεμίους καὶ κατώφθη, παρετάξατο δούς Ὀρχομενίοις τὸ εὐώνυμον κέρας, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιὸν ἐπήγευ. Οἱ δὲ Θηβαῖοι τὸ μὲν δεξιὸν εἶχον αὐτοί, τὸ δὲ εὐώνυμον Ἀργεῖοι. Λέγει δὲ τὴν μάχην ὁ Ξενοφῶν ἐκείνην οἶαν οὐκ ἄλλην τῶν πώποτε γενέσθαι· καὶ παρῆν 5 αὐτὸς τῷ Ἀγησίλαῳ συναγωνιζόμενος ἐξ Ἀσίας διαβεβηκώς. Ἡ μὲν οὖν πρώτη σύρραξις οὐκ ἔσχεν ᾠθισμὸν οὐδὲ ἀγῶνα πολύν, ἀλλὰ οἱ τε Θηβαῖοι ταχὺ τούς Ὀρχομενίους ἐτρέψαντο καὶ τοὺς Ἀργεῖους ὁ Ἀγησίλαος· ἐπεὶ δὲ ἀκούσαντες ἀμφοτέρωθεν τὰ εὐώνυμα πιέζεσθαι 10 καὶ φεύγειν ἀνέστρεψαν, ἐνταῦθα τῆς νίκης ἀκινδύνου παρουσίας, εἰ τῆς κατὰ στόμα μάχης ὑφέσθαι τοῖς Θηβαίοις ἠθέλησε καὶ καλεῖν ἐπόμενος παραλλάξαντας, ὑπὸ θυμοῦ καὶ φιλονεικίας ἐναντίος ἐχώρει τοῖς ἀνδράσιν ᾧσασθαι κατὰ κράτος βουλόμενος. Οἱ δὲ οὐχ ἦττον ἐρ- 15 ρωμένως ἐδέξαντο, καὶ μάχη γίνεται δι' ὄλου μὲν ἰσχυρὰ τοῦ στρατεύματος, ἰσχυροτάτη δὲ κατ' ἐκείνου αὐτὸν ἐν τοῖς πεντήκοντα τεταγμένον, ὧν εἰς καιρὸν ἔοικεν ἢ φιλοτιμία τῷ βασιλεὶ γενέσθαι καὶ σωτήριος. Ἀγωνιζόμενοι γὰρ ἐκθύμως καὶ προκινδυνεύοντες ἄτρωτον μὲν 20 αὐτὸν οὐκ ἐδυνήθησαν φυλάξαι, πολλὰς δὲ διὰ τῶν ὀπλων δεξάμενον εἰς τὸ σῶμα πληγὰς δόρασι καὶ ξίφεσι βόλις ἀνήρπασαν ζῶντα, καὶ συμφράξαντες πρὸ αὐτοῦ πολλοὺς μὲν ἀνήρουν, πολλοὶ δὲ ἐπιπτον. Ὡς δὲ μέγα ἔργον ἦν ᾧσασθαι προτροπάδην τοὺς Θηβαίους, ἤναγ- 25 κάσθησαν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐβούλοντο ποιῆσαι. Διέστησαν γὰρ αὐτοῖς τὴν φάλαγγα καὶ διέσχον, εἶτα ἀτακτότερον ἤδη πορευομένους, ὡς διεξέπεσον, ἀκολουθοῦντες καὶ παραθέοντες ἐκ πλαγίων ἐπαιον. Οὐ μὴν ἐτρέψαντό γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι πρὸς τὸν 30 Ἐλικῶνα μέγα τῇ μάχῃ φρονοῦντες, ὡς ἀήττητοι καθ' αὐτούς γεγονότες.

XIX. Ἀγησίλαος δέ, καίπερ ὑπὸ τραυμάτων πολ-60
 λῶν κακῶς τὸ σῶμα διακείμενος, οὐ πρότερον ἐπὶ σκη-
 νῆν ἀπῆλθεν ἢ φοράδην ἐνεχθῆναι πρὸς τὴν φάλαγγα
 καὶ τοὺς νεκροὺς ἰδεῖν ἐντὸς τῶν δπλων συγκεκομισμέ-
 5 νους. Ὅσοι μέντοι τῶν πολεμίων εἰς τὸ ἱερὸν κατέφυ-
 γον, πάντας ἐκέλευσεν ἀφεθῆναι. Πλησίον γὰρ ὁ νεῶς
 ἐστὶν ὁ τῆς Ἰωνίας Ἀθηνᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ τρόπαιον
 ἔστηκεν, ὃ πάλαι Βοιωτοὶ Σπάρτῳ στρατηγούντος
 ἐνταῦθα νικήσαντες Ἀθηναίους καὶ Τολμίδην ἀποκτεί-
 10 ναντες ἔστησαν. Ἄμα δ' ἡμέρα βουλόμενος ἐξελέγξει
 τοὺς Θηβαίους ὁ Ἀγησίλαος, εἰ διαμαχοῦνται, στεφα-
 νοῦσθαι μὲν ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, αὐλεῖν δὲ τοὺς
 αὐλητάς, ἰστάναι δὲ καὶ κοσμεῖν τρόπαιον ὡς νενικηκό-
 τας. Ὡς δὲ ἔπεμψαν οἱ πολέμιοι νεκρῶν ἀναίρεσιν αἰ-
 15 τοῦντες, ἔσπεύσατο, καὶ τὴν νίκην οὕτως ἐκβεβαιωσά-
 μενος εἰς Δελφοὺς ἀπεκομίσθη, Πυθίῳ ἀγομένῳ, καὶ
 τὴν τε πομπὴν ἐπέτελει τῷ θεῷ καὶ τὴν δεκάτην ἀπέθυε
 τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας λαφύρων ἑκατὸν ταλάντων γενομέ-
 νην. Ἐπεὶ δὲ ἀπενόστησεν οἰκαδε, προσφιλῆς μὲν ἦν
 20 εὐθύς τοῖς πολίταις καὶ περίβλεπτος ἀπὸ τοῦ βίου καὶ
 τῆς διαίτης· οὐ γὰρ, ὥσπερ οἱ πλείστοι τῶν στρατηγῶν,
 καινὸς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ξένης καὶ κεινημένος ὑπ'
 ἀλλοτρίων ἔθῳ καὶ δυσκολαίνων πρὸς τὰ οἴκοι καὶ ζυ-
 γομαχῶν, ἀλλὰ ὁμοίως τοῖς μηδεπώποτε τὸν Εὐρώταν
 25 διαβεβηκόσι τὰ παρόντα τιμῶν καὶ στέργων οὐ δεῖπνον
 ἤλλαξεν, οὐ λουτρόν, οὐ θεραπείαν γυναικός, οὐχ
 ὄπλων κόσμον, οὐκ οἰκίας κατασκευήν, ἀλλὰ καὶ τὰς
 θύρας ἀφῆκεν οὕτως οὔσας σφόδρα παλαιάς, ὡς δοκεῖν
 εἶναι ταύτας ἐκείνας, ἃς ἐπέθηκεν Ἀριστόδημος. Καὶ
 30 τὸ κάρναθρόν φησιν ὁ Ξενοφῶν οὐδέν τι σεμνότερον
 εἶναι τῆς ἐκείνου θυγατρὸς ἢ τῶν ἄλλων. Κάρναθρα
 δὲ καλοῦσιν εἰδῶλα γρουπῶν ξύλινα καὶ τραγελάφων, ἐν

οἷς κομίζουσι τὰς παῖδας ἐν ταῖς πομπαῖς. Ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ὄνομα τῆς Ἀγησιλάου θυγατρὸς οὐ γέγραφε, καὶ ὁ Δικαιάρχος ἐπηγανάκτησεν, ὡς μήτε τὴν Ἀγησιλάου θυγατέρα μήτε τὴν Ἐπαμινώνδου μητέρα γινώσκόντων ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ εὔρομεν ἐν ταῖς Λακωνικαῖς 5 ἀναγραφαῖς ὀνομαζομένην γυναῖκα μὲν Ἀγησιλάου Κλεόραν, θυγατέρας δὲ Εὐπωλίαν καὶ Προλύταν. Ἔστι δὲ καὶ λόγῃην ἰδεῖν αὐτοῦ κειμένην ἄχρι νῦν ἐν Λακεδαίμονι μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρονσαν.

XX. Οὐ μὴν ἀλλὰ ὄρων ἐνίοις τῶν πολιτῶν ἀπὸ 10 ἱκποτροφίας δοκοῦντας εἶναι τινὰς καὶ μεγάλα φρονούντας ἐπεισε τὴν ἀδελφὴν Κυνίσκαν ἄρμα καθείσαν Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσασθαι, βουλόμενος ἐνδεξασθαι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἀρετῆς, ἀλλὰ πλούτου καὶ δαπάνης ἢ νίκης. Ξενοφῶντα δὲ τὸν σοφὸν ἔχων μεθ' 1. ἑαυτοῦ σπουδαζόμενον ἐκέλευε τοὺς παῖδας ἐν Λακεδαίμονι τρέφειν μεταπεμψάμενον, ὡς μαθησομένους τῶν μαθημάτων τὸ κάλλιστον, ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν. Τοῦ δὲ Λυσάνδρου τετελευτηκότος εὐρῶν ἐταιρείαν πολλὴν συνεστῶσαν, ἣν ἐκεῖνος εὐθύς ἐπανελθὼν ἀπὸ 20 τῆς Ἀσίας συνέστησεν ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον, ὧρμησεν αὐτὸν ἐξελέγχειν, οἷος ἦν ζῶν πολίτης· καὶ λόγον ἀναγνοὺς ἐν βιβλίῳ ἀπολελειμμένον, ὃν ἔγραψε μὲν Κλέων ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ἔμελλε δὲ λέγειν ἀναλαβὼν ὁ Λύσανδρος ἐν τῷ δήμῳ περὶ πραγμάτων καινῶν καὶ μεταστά- 25 σεως τοῦ πολιτεύματος, ἠθέλησεν εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν. Ἐπεὶ δὲ τις τῶν γερόντων τὸν λόγον ἀναγνοὺς καὶ φοβηθεὶς τὴν δεινότητα συνεβούλευσε μὴ τὸν Λύσανδρον ἀνορύττειν, ἀλλὰ τὸν λόγον μᾶλλον αὐτῷ συγκατορύττειν, ἐπέισθη καὶ καθησύχαζε. Τοὺς δὲ ὑπεναντιου- 30 μένους αὐτῷ φανερωῶς μὲν οὐκ ἔβλαπτε, διαπραττόμενος δὲ πέμπεσθαι τινὰς ἀεὶ στρατηγούς καὶ ἄρχοντας ἐξ

αὐτῶν ἐπεδείκνυε γενομένους ἐν ταῖς ἐξουσίαις πονη-607
 ρούς καὶ πλεονέκτας, εἶτα κρινομένοις πάλιν αὐ' βοηθῶν
 καὶ συναγωνιζόμενος οἰκείους ἐκ διαφόρων ἐποιεῖτο καὶ
 μεθίστη πρὸς αὐτόν, ὥστε μηθένεα ἀντίκαλον εἶναι. Ὁ
 5 γὰρ ἕταρος βασιλεὺς Ἀγησίπολις, ἅτε δὴ πατὴρ μὲν αὖν
 φυγάδος, ἡλικία δὲ παντάπασι μειράκιον, φύσει δὲ
 πρῶτος καὶ κόσμιος, οὐ πολλὰ τῶν πολιτικῶν ἐπραττεν.
 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐποιεῖτο χειροῆθη. Συσσιτεῦσι
 γὰρ οἱ βασιλεῖς εἰς τὸ αὐτὸ φοιτῶντες φιδῶνται, ὅταν
 10 ἐπιδηρῶσιν. Εἰδὼς οὖν ἔνοχον ὄντα τοῖς ἐρωτικοῖς
 τὸν Ἀγησίπολιν, ὥσπερ ἦν αὐτός, ἀεὶ τινος ὑπῆρχε λό-
 γου περὶ τῶν ἐν ᾧρα· καὶ προῆγε τὸν νεανίσκον εἰς
 ταῦτό καὶ συνήρα καὶ συνέπραττε, τῶν Λακωνικῶν
 ἐρώτων οὐδὲν αἰσχρόν, αἰδῶ δὲ πολλήν καὶ φιλοτιμίαν
 15 καὶ ξῆλον ἀρετῆς ἐχόντων, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυκούργου
 γέγραπται.

XXI. Μέγιστον οὖν δυνάμενος ἐν τῇ πόλει δια-
 πράττεται Τελευτίαν τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν ἐπὶ τοῦ
 ναυτικοῦ γενέσθαι. Καὶ στρατευσάμενος εἰς Κόρινθον
 20 αὐτὸς μὲν ἦρει κατὰ γῆν τὰ μακρὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ναυ-
 σὶν ὁ Τελευτίας Ἀργείων δὲ τὴν Κόρινθον ἐχόντων
 τότε καὶ τὰ Ἴσθμια συντελούντων, ἐπιφανεῖς ἐκείνους
 μὲν ἐξήλασεν ἄρτι τῷ θεῷ τεθυκότας, τὴν παρασκευὴν
 ἄπασαν ἀπολιπόντας· ἐπεί δὲ τῶν Κορινθίων ὅσοι φυ-
 25 γάδες ἔτυχον παρόντες ἐδεήθησαν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα
 διαδεῖναι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, αὐτῶν δὲ ἐκείνων
 διατιθέντων καὶ συντελούντων παρέμεινε καὶ παρέσχεν
 ἀσφάλειαν. Ἰσπερὸν δὲ ἀπελθόντες αὐτοῦ πάλιν ὑπ'
 30 Ἀργείων ἤχθη τὰ Ἴσθμια, καὶ τινες μὲν ἐνίκησαν πάλιν,
 εἰσὶ δὲ οἱ νενικηκότες πρότερον, ἠττημένοι δὲ ὕστε-
 ρον ἀνεγράφησαν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πολλὴν ἀπέφηνε δει-
 λίαν κατηγορεῖν ἑαυτῶν τοὺς Ἀργεῖους ὁ Ἀγησίλαος,

εἰ σεμνὸν οὕτω καὶ μέγα τὴν ἀγωνοθεσίαν ἡγούμενοι μάχεσθαι περὶ αὐτῆς οὐκ ἐτόλμησαν. Αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα πάντα μετρίως ᾤετο δεῖν ἔχειν· καὶ τοὺς μὲν οἰκοὶ χοροὺς καὶ ἀγῶνας ἐπακόσμηι καὶ συμπαρῆν ἀεὶ φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς μεστὸς ᾦν καὶ οὔτε παιδῶν οὔτε ἑκαρθέτων ἀμίλλης ἀπολειπόμενος, ἃ δὲ τοὺς ἄλλους εἴωρα θαναμάζοντας ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. Καὶ ποτε Καλλιππίδης ὁ τῶν τραγωιδιῶν ὑποκριτῆς ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἑλλήσι καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, κρᾶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα 10 σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπεριπατοῦντας ἐρβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο νομίζων ἐκεῖνον ἄρξειν τινὸς φιλοφροσύνης, τέλος δὲ εἶπεν „Οὐκ ἐπιγινώσκεις με, ὦ βασιλεῦ;“ Κάκκινος ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν εἶπεν· „Ἄλλὰ οὐ σύγε ἐσσι Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας;“ οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Παρακαλούμενος δὲ πάλιν ἀκούσαι τοῦ τὴν ἀηδὸν μιμουμένου παρητήσατο φήσας „Αὐτᾶς ἄκουα.“ Τοῦ δὲ ἱατροῦ Μενεκράτους, ἐπεὶ κατατυχῶν ἐν τισὶν ἀπεγνωσμέναις θεραπείαις Ζεὺς ἐπεκλήθη, φορτικῶς ταύτη χρωμένου τῇ προσωνυμίᾳ 20 καὶ δὴ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπιστεῖλαι τολμήσαντος οὕτως· „Μενεκράτης Ζεὺς βασιλεῖ Ἀγησίλαφ χαίρειν.“ ἀντέγραψε· „Βασιλεὺς Ἀγησίλαος Μενεκράτει ὑγιαίνειν.“

XXII. Διατρέβοντος δὲ περὶ τὴν Κορινθίων αὐτοῦ καὶ τὸ Ἑραῖον εἰληφότος καὶ τὰ αἰχμάλωτα τοὺς στρατιώτας ἄγοντας καὶ φέροντας ἐπιβλέποντος, ἀφίκοντο πρόσβεις ἐκ Θηβῶν περὶ φιλίας. Ὁ δὲ μισῶν μὲν ἀεὶ τὴν πόλιν, οἴόμενος δὲ τότε καὶ συμφέρειν ἐνυβρίσαι, προσεποιεῖτο μῆτε ὁρᾶν αὐτοὺς μῆτε ἀκούειν ἐντυγχάνοντων. Ἐπαθε δὲ πρᾶγμα νεμεσητόν· οὐπω γὰρ ἀπηλά- 30 λαγμένων τῶν Θηβαίων ἤκόν τινες ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ τὴν μόραν ὑπὸ Ἴφικράτους κατακεκόφθαι. Καὶ πά-

θος τοῦτο μέγα διὰ πολλοῦ χρόνου συνέπεσεν αὐτοῖς·
 πολλοὺς γὰρ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέβαλον κρατηθέντας
 ὑπὸ τε πελταστῶν ὀπίστας καὶ μισθοφόρων Λακεδαιμο-
 νίους. Ἀνεπήδησε μὲν οὖν εὐθύς ὁ Ἀγησίλαος ὡς βοη- 60
 5 θήσων· ἐπεὶ δὲ ἔγνω διαπεπραγμένους, αὐτίς εἰς τὸ
 Ἡραῖον ἦκε, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς τότε προσελθεῖν κελεύ-
 σας ἐχρημάτιζεν. Ὡς δὲ ἀνθυβρίζοντες ἐκείνοι τῆς μὲν
 εἰρήνης οὐκ ἐμέμνηντο, παρεθῆναι δὲ ἤξιον εἰς Κό-
 ρινθον, ὀργισθεὶς ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν· „Εἶγε βούλεσθε
 10 τοὺς φίλους ὑμῶν ἰδεῖν μέγα φρονούντας ἐφ’ οἷς εὐτυ-
 χοῦσιν, αὐριον ἀσφαλῶς ὑμῖν τοῦτο ὑπάρξει.“ Καὶ πα-
 ραλαβῶν αὐτοὺς τῇ ὑστεραῖα τὴν τε χώραν τῶν Κοριν-
 θίων ἐκοπτε καὶ πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν προσῆλθεν. Οὕτω
 δὲ τοὺς Κορινθίους ἐξελέγξας ἀμύνεσθαι μὴ τολμῶντας
 15 ἀφῆκε τὴν πρεσβείαν. Αὐτὸς δὲ τοὺς περιλελειμμένους
 ἄνδρας ἐκ τῆς μόρας ἀναλαβὼν ἀπήγευ εἰς Λακεδαί-
 μονα, πρὸ ἡμέρας ποιούμενος τὰς ἀναξεύξεις καὶ πάλιν
 σκοταίους τὰς καταλύσεις, ὅπως οἱ μισοῦντες καὶ βα-
 σκαίνοντες τῶν Ἀρκάδων μὴ ἐπιχαίρωσιν. Ἐκ τούτου
 20 χαριζόμενος τοῖς Ἀχαιοῖς διέβαινε εἰς Ἀκαρνανίαν
 στρατιᾷ μετ’ αὐτῶν, καὶ πολλὴν μὲν ἠλάσατο λείαν,
 μάχη δὲ τοὺς Ἀκαρνανᾶς ἐνίκησε. Λεομένων δὲ τῶν
 Ἀχαιῶν, ὅπως τὸν χειμῶνα παραμείνας ἀφέληται τὸν
 σπόρον τῶν πολεμίων, τὸνναντίον ἔφη ποιήσειν, μᾶλ-
 25 λον γὰρ φοβηθήσεσθαι τὸν πόλεμον αὐτούς, ἔαν ἐσπαρ-
 μένην τὴν γῆν εἰς ὄρας ἔχωσιν· ὃ καὶ συνέβη. Παραγ-
 γελλομένης γὰρ αὐτίς ἐπ’ αὐτοὺς στρατείας διηλλάγη-
 σαν τοῖς Ἀχαιοῖς.

XXIII. Ἐπεὶ δὲ Κόνων καὶ Φαρνάβαζος τῷ βασι-
 30 λέως ναυτικῷ θαλαττοκρατοῦντες ἐπόρθουν τὰ παράλια
 τῆς Λακωνικῆς, ἐτειχίσθη δὲ καὶ τὸ ἄστυ τῶν Ἀθη-
 ναίων Φαρναβάζου χρήματα δόντος, ἔδοξε τοῖς Λακε-

δαιμονίοις εἰρήνην ποιείσθαι πρὸς βασιλέα· καὶ πέμ-
 πουσιν Ἀνταλκίδα πρὸς Τιρίβαζον, αἰσχιστα καὶ παρα-
 νομώτατα τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, ὑπὲρ
 ὧν ἐπολέμησεν Ἀγησίλαος, βασιλεὶ παραδιδόντες. Ὄθεν
 ἦκιστα συνέβη τῆς κακοδοξίας ταύτης Ἀγησιλάῳ μετα- 5
 σχεῖν. Ὁ γὰρ Ἀνταλκίδας ἐχθρὸς ἦν αὐτῷ καὶ τὴν εἰ-
 ρήνην ἐξ ἅπαντος ἐπραττεν, ὡς τοῦ πολέμου τὸν Ἀγη-
 σίλαον αὐξήσας καὶ ποιῶντος ἐνδοξότατον καὶ μέγι-
 στον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα τοὺς Λακε-
 δαιμονίους μηδέξιν ὁ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο μᾶλλον 10
 τοὺς Μήδους λακωνίζειν. Τοῖς δὲ μὴ βουλομένοις δέχε-
 σθαι τὴν εἰρήνην ἀπειλῶν καὶ καταγγέλλων πόλεμον
 ἠνάγκασεν ἐμμένειν ἅπαντας οἷς ὁ Πέρσης ἐδικαίωσε,
 μάλιστα διὰ τοὺς Θηβαίους, ὅπως αὐτόνομον τὴν Βοιω-
 τίαν ἀφέντες ἀσθενέστεροι γένωνται. Δῆλον δὲ τοῦτο 15
 τοῖς ὕστερον ἐποίησεν. Ἐπεὶ γὰρ Φοιβίδας ἔργον εἰρ-
 γάσατο δεινὸν ἐν σπονδαῖς καὶ εἰρήνῃ τὴν Καδμείαν
 καταλαβὼν, καὶ πάντες μὲν ἠγανάκτουں οἱ Ἕλληνες, χα-
 λεπῶς δὲ ἔφερον οἱ Σπαρτιᾶται, καὶ μάλιστα οἱ διαφε-
 ρόμενοι τῷ Ἀγησιλάῳ μετ' ὀργῆς ἐπυθάνοντο τοῦ Φοι- 20
 βίδου, τίνος ταῦτα κελεύσαντος ἐπραξεν, εἰς ἐκεῖνον
 τὴν ὑπόνοιαν τρέποντες, οὐκ ᾤκησε τῷ Φοιβίδᾳ βοη-
 θῶν λέγειν ἀναφανθόν, ὅτι δεῖ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, εἴ τι
 χρήσιμον ἔχει, σκοπεῖν· τὰ γὰρ συμφέροντα τῇ Λακε-
 δαίμονι καλῶς ἔχειν αὐτοματιζέσθαι, κἂν μηδεὶς κε- 25
 λεύσῃ. Καίτοι τῷ λόγῳ πανταχοῦ τὴν δικαιοσύνην ἀπέ-
 φαινε πρωτεύειν τῶν ἀρετῶν· ἀνδρείας μὲν γὰρ οὐδὲν
 ὄφελος εἶναι, μὴ παρούσης δικαιοσύνης, εἰ δὲ δίκαιοι
 πάντες γένοιτο, μηδὲν ἀνδρείας δεήσεισθαι. Πρὸς δὲ
 τοὺς λέγοντας, ὅτι ταῦτα δοκεῖ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ, „Τί 30
 δ' ἐκεῖνος ἐμοῦ“ εἶπε „μεῖζων, εἰ μὴ καὶ δικαιοτέρος;“
 ἔφθῶς καὶ καλῶς οἰόμενος δεῖν τῷ δικαίῳ καθάπερ μέ-

τρω βασιλικῷ μετρεῖσθαι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μελζονος.
 Ἦν δὲ τῆς εἰρήνης γενομένης ἐπεμψεν αὐτῷ περὶ ξενίας 609
 καὶ φιλίας ἐπιστολὴν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν ἕξα-
 κειν τὴν κοινὴν φιλίαν καὶ μηδὲν ἰδίας δεήσεσθαι με-
 5 νούσης ἐκείνης. Ἐν δὲ τοῖς ἔργοις οὐκ ἐτι ταύτην δια-
 φυλάττων τὴν δόξαν, ἀλλὰ τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ τῇ φιλο-
 νεικίᾳ πολλαχοῦ συνεκφερόμενος, καὶ μάλιστα τῇ πρὸς
 Θηβαίους, οὐ μόνον ἔσωσε τὸν Φοιβίδαν, ἀλλὰ καὶ τὴν
 πόλιν ἐπεισεν εἰς αὐτὴν ἀναδέξασθαι τὸ ἀδίκημα καὶ
 10 κατέχειν τὴν Καδμείαν δι' ἑαυτῆς, τῶν δὲ πραγμάτων
 καὶ τῆς πολιτείας Ἀρχίαν καὶ Λεοντίδαν ἀποδεῖξαι κυ-
 ρίους, δι' ὧν ὁ Φοιβίδας εἰσῆλθε καὶ κατέλαβε τὴν
 ἀκρόπολιν.

XXIV. Ἦν μὲν οὖν εὐθύς ἐκ τούτων ὑπόνοια Φοι-
 15 βίδου μὲν ἔργον εἶναι, βούλευμα δὲ Ἀγησιλάου τὸ πε-
 πραγμένον· αἱ δὲ ὕστερον πράξεις ὁμολογουμένην ἐ-
 ποίησαν τὴν αἰτίαν. Ὡς γὰρ ἐξέβαλον οἱ Θηβαῖοι τὴν
 φρουρὰν καὶ τὴν πόλιν ἠλευθέρωσαν, ἐγκαλῶν αὐτοῖς,
 ὅτι τὸν Ἀρχίαν καὶ τὸν Λεοντίδαν ἀπεκτόνεσαν, ἔργῳ
 20 μὲν τυράννου, λόγῳ δὲ πολεμάρχου ὄντας, ἐξήνεγκε
 πόλεμον πρὸς αὐτούς. Καὶ Κλεόμβροτος ἤδη βασιλεύων
 Ἀγησιπόλιδος τεθνηκότος εἰς Βοιωτίαν ἐπέμφθη μετὰ
 δυνάμεως· ὁ γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔτη τεσσαράκοντα γε-
 γονῶς ἀφ' ἧβης καὶ στρατείας ἔχων ἄφεσιν ὑπὸ τῶν νό-
 25 μων, ἔφυγε τὴν στρατείαν ἐκείνην, αἰσχυνόμενος, εἰ
 Φλιασίοις ὀλίγου ἔμπροσθεν ὑπὲρ φυγάδων πεπολεμη-
 κῶς αὐτίς ὀφθήσεται Θηβαίους κακῶς ποιῶν διὰ τοὺς
 τυράννου. Ἦν δὲ τις Λάκων Σφοδρίας ἐκ τῆς ὑπεναν-
 τίας στάσεως τῷ Ἀγησιλάῳ τεταγμένος ἐν Θεσπιαῖς ἀφ-
 30 μοστής, οὐκ ἄτολμος μὲν οὐδ' ἀφιλότιμος ἀνὴρ, αἰεὶ δ'
 ἐλπίδων μᾶλλον ἢ φρενῶν ἀγαθῶν μεστός. Οὗτος ἐπι-
 θυμῶν ὀνόματος μεγάλου καὶ τὸν Φοιβίδαν νομίζων

ἐνδοξον γεγενῆσθαι καὶ περιβόητον ἀπὸ τοῦ περὶ Θήβας
 τολμήματος, ἐπέσθη πολὺ κάλλιον εἶναι καὶ λαμπρότε-
 ρον, εἰ τὸν Πειραιᾶ καταλάβοι δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν Ἀθη-
 ναίων ἀφέλοιτο τὴν θάλασσαν ἐκ γῆς ἀπροσδοκῆτως
 ἐπελθῶν. Λέγουσι δὲ τοῦτο μὴχάνημα γενέσθαι τῶν 5
 περὶ Πελοπίδαν καὶ Μέλωνα βιοωταρχῶν. Ἐπέπεμψαν
 γὰρ ἀνθρώπους λακωνίζειν προσποιουμένους, οἳ τὸν
 Σφοδρίαν ἐπαινοῦντες καὶ μεγαλύνοντες ὡς ἔργου τη-
 λικούτου μόνου ἄξιον ἐπῆραν καὶ παρώρμησαν ἀνελέ-
 σθαι πρᾶξι μὲν ἄδικον μὲν ὁμοίως ἐκείνῃ καὶ παράνομον, 10
 τόλμης δὲ καὶ τύχης ἐνδεᾶ γενομένην. Ἡμέρα γὰρ αὐ-
 τὸν ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ κατέλαβε καὶ κατέλαμψεν ἐλ-
 πίσαντα νυκτὸς προσμύξειν τῷ Πειραιεῖ· καὶ φῶς ἀφ'
 ἱερῶν τινῶν Ἐλευσινίῳθεν ἰδόντας λέγουσι φρεῖσαι καὶ
 περιφόβους γενέσθαι τοὺς στρατιώτας. Αὐτὸς δὲ τοῦ 15
 θράσους ἐξέπεσεν, ὡς οὐκέτι λαθεῖν ἦν, καὶ τινα βρα-
 χεῖαν ἀρπαγὴν θέμενος αἰσχροῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀδόξως
 εἰς τὰς Θεσπιάς. Ἐκ δὲ τούτου κατήγοροι μὲν ἐπέμ-
 φθησαν εἰς Σπάρτην ἐξ Ἀθηναίων, εὐρον δὲ κατηγόρων
 μηδὲν ἐπὶ τὸν Σφοδρίαν δεομένους τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ 20
 θανάτου κρίσιν αὐτῷ προειρηκότας, ἦν ἐκεῖνος ὑπομέ-
 νειν ἀπέγνων, φοβούμενος τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν αἰσχυ-
 νομένων τοὺς Ἀθηναίους καὶ βουλομένων συναδικεῖ-
 σθαι δοκεῖν, ἵνα μὴ συναδικεῖν δοκῶσιν.

XXV. Εἶχεν οὖν υἱὸν ὁ Σφοδρίας Κλεώνυμον, οὗ 25
 παιδὸς ὄντος ἔτι καὶ καλοῦ τὴν ὄψιν Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγη-
 σιλάου τοῦ βασιλέως υἱὸς ἦρα. Καὶ τότε συνηγωνία
 μὲν αὐτῷ κινδυνεύοντι περὶ τοῦ πατρὸς, συμπράττειν
 δὲ φανερώς καὶ βοηθεῖν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ ὁ Σφοδρίας
 ἐκ τῶν διαφόρων τοῦ Ἀγησιλάου. Τοῦ δὲ Κλεωνύμου 30
 προσελθόντος αὐτῷ καὶ μετὰ δεήσεως καὶ δακρύων ἐν-

610 τυχόντος, ὅπως τὸν Ἀγησίλαον εὖνον παράσχη, μά-

λιστα γὰρ ἐκείνον αὐτοῖς φοβερὸν εἶναι, τρεῖς μὲν ἢ
 τέσσαρας ἡμέρας αἰδούμενος τὸν πατέρα καὶ δεδιῶς
 σιωπῇ παρηκολούθει· τέλος δὲ τῆς κρίσεως ἐγγύς οὐ-
 σης ἐτόλμησεν εἰπεῖν πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι Κλεώ-
 5 νυμος αὐτοῦ δεηθεῖη περὶ τοῦ πατρός. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος
 εἰδὼς ἐρῶντα τὸν Ἀρχίδαμον οὐκ ἔπαυσεν· ἦν γὰρ ὁ
 Κλεώνυμος εὐθύς ἐκ παιδῶν ἐπίδοξος, εἴ τις καὶ ἄλλος,
 ἀνὴρ ἔσσεσθαι σπουδαῖος. Οὐ μὴν ἐνέδωκέ τι τότε χρη-
 στὸν ἢ φιλάνθρωπον ἐλπῖσαι δεομένῳ τῷ παιδί, σκέψε-
 10 σθαι δὲ φήσας, ὅτι καλῶς ἔχοι καὶ πρεπόντως, ἀπῆλ-
 θεν. Αἰδούμενος οὖν ὁ Ἀρχίδαμος ἐξέλειπε τὸ προσιέ-
 ναι τῷ Κλεωνύμῳ, καίπερ εἰσθῶς πολλάκις τοῦτο τῆς
 ἡμέρας ποιεῖν πρότερον. Ἐκ δὲ τούτου κάκεινοι τὰ κατὰ
 τὸν Σφοδρίαν μᾶλλον ἀπέγνωσαν, ἄχρι οὗ τῶν Ἀγησι-
 15 λάου φίλων Ἐτυμοκλῆς ἐν τινι κοινολογίᾳ πρὸς αὐτοὺς
 ἀπεγύμνωσε τὴν γνώμην τοῦ Ἀγησιλάου· τὸ μὲν γὰρ
 ἔργον ὡς ἐνὶ μάλιστα ψέγειν αὐτόν, ἄλλως γε μὴν ἄνδρα
 τὸν Σφοδρίαν ἀγαθὸν ἠγεῖσθαι καὶ τὴν πόλιν ὄραν τοι-
 ούτων στρατιωτῶν δεομένην. Τούτους γὰρ ὁ Ἀγησί-
 20 λαος ἐκάστοτε τοὺς λόγους ἐποιεῖτο περὶ τῆς δίκης τῷ
 παιδί χαρίζεσθαι βουλόμενος, ὥστε καὶ τὸν Κλεώνυμον
 εὐθύς αἰσθάνεσθαι τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀρχιδάμου καὶ
 τοὺς φίλους τοὺς τοῦ Σφοδρίου θαρροῦντας ἤδη βοη-
 θεῖν. Ἦν δὲ καὶ φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος διαφερόντως·
 25 καὶ περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς λέγουσιν, ὅτι μικροῖς
 τοῖς παιδίοις οὗσι κάλαμον περιβεβηκῶς ὥσπερ ἵππον
 οἴκοι συνέπαιζεν, ὄφθεις δὲ ὑπὸ τινος τῶν φίλων πα-
 ρεκάλει μηδενὶ φράσαι, πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παί-
 δων γένηται.

30 XXVI. Ἀπολυθέντος δὲ τοῦ Σφοδρίου καὶ τῶν
 Ἀθηναίων, ὡς ἐπύθοντο, πρὸς πόλεμον τραπομένων,
 σφόδρα κακῶς ὁ Ἀγησίλαος ἤκουσε δι' ἐπιθυμίαν ἄτο-

πον καὶ παιδαριώδη δοκῶν ἐμποδῶν γεγονέναι κρίσει
δικαία καὶ τὴν πόλιν παραίτιον ἀπειργάσθαι παρανο-
μημάτων τηλικούτων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπεὶ δὲ τὸν
Κλεόμβροτον οὐχ ἑώρα πρόθυμον ὄντα πολεμεῖν τοῖς
Θηβαίοις, οὕτω δὴ χαίρειν τὸν νόμον ἑάσας, ᾧ πρόσθεν 5
ἔχρητο περὶ τῆς στρατείας, αὐτὸς εἰς Βοιωτίαν ἐνέβα-
λεν ἤδη καὶ κακῶς ἐποίησε τοὺς Θηβαίους καὶ πάλιν ἀν-
τέπασχεν, ὥστε καὶ τρωθέντος αὐτοῦ ποτε τὸν Ἀνταλ-
κίδαυ εἶπειν „Ἡ καλὰ τὰ διδασκάλια παρὰ Θηβαίων
ἀπολαμβάνεις μὴ βουλομένους μηδὲ ἐπισταμένους μά- 10
χεσθαι διδάξας.“ Τῷ γὰρ ὄντι Θηβαίους αὐτοὺς ἑαν-
τῶν πολεμικωτάτους τότε γενέσθαι φασί, ταῖς πολλαῖς
στρατείαις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπ’ αὐτοὺς ὥσπερ ἐγ-
γυμνασαμένους. Διὸ καὶ Λυκοῦργος ὁ παλαιὸς ἐν ταῖς
καλουμέναις τρισὶ φήτραις ἀπέειπε μὴ πολλάκις ἐπὶ τοὺς 15
αὐτοὺς στρατεύειν, ὅπως μὴ πολεμεῖν μανθάνωσιν. Ἦν
δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαχθῆς ὁ
Ἀγησίλαος, ὡς δὲ οὐδὲν ἔγκλημα δημόσιον, ἀλλὰ θυμῷ
τινὶ καὶ φιλονεικίᾳ τοὺς Θηβαίους ἀπολέσαι ζητῶν. Οὐ-
δὲν οὖν ἔλεγον δεόμενοι φθείρεσθαι δεῦρο κάκεισε καθ’ 20
ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὀλίγοις τοσοῦτοι συνακολουθοῦντες.
Ἐνθα δὲ δὴ λέγεται τὸν Ἀγησίλαον ἐξελέγξαι βουλόμε-
νον αὐτῶν τὸ πλῆθος τόδε μηχανήσασθαι. Πάντας ἐκέ-
λευσε καθίσει τοὺς συμμάχους μετ’ ἀλλήλων ἀναμεμιγ-
μένους, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ’ ἑαυτῶν. Εἶτα 25
ἐκήρυττε τοὺς κεραιεὶς ἀνίστασθαι πρῶτον· ὡς δὲ ἀνέ-
στησαν οὗτοι, δεύτερον ἐκήρυττε τοὺς χαλκεῖς, εἶτα
τέκτονας ἐφεξῆς καὶ οἰκοδόμους καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν
ἐκάστην. Πάντες οὖν ὀλίγου δεῖν ἀνέστησαν οἱ σύμμα-
611 χοι, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδεῖς· ἀπειρητο γὰρ αὐτοῖς 30
τέχνην ἐργάζεσθαι καὶ μανθάνειν βάνανσον. Οὕτω δὴ

γελάσας ὁ Ἀγησίλαος „Ὅρατε“ εἶπεν „ὦ ἄνδρες, ὅσῳ πλείονας ὑμῶν στρατιώτας ἐκπέμπομεν ἡμεῖς.“

XXVII. Ἐν δὲ Μεγάροις, ὅτε τὴν στρατιὰν ἀπῆγεν ἐκ Θηβῶν, ἀναβαλίνοντος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρχεῖον εἰς τὴν ἀκρόπολιν σπάσμα καὶ πόνον ἰσχυρὸν ἔλαβε τὸ ὑγιὲς σκέλος· ἐκ δὲ τούτου διογκωθὲν μεστὸν αἵματος ἔδοξε γεγονέναι καὶ φλεγμονὴν ὑπερβάλλουσαν παρῆγεν. Ἰατροῦ δέ τινος Συρακουσίου τὴν ὑπὸ τῷ σφυρῷ φλέβα σχάσαντος, αἱ μὲν ἀλγηδόνες ἔληξαν, αἵματος δὲ πολλοῦ φερομένου καὶ θρόντος ἀνεπισχέτως λιποψυχία πολλή καὶ κίνδυνος ὄξυς ἀπ’ αὐτῆς περιέστη τὸν Ἀγησίλαον. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε τὴν φορὰν τοῦ αἵματος ἔπαυσε· καὶ κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα πολὺν χρόνον ἔσχεν ἀρρώστως καὶ πρὸς τὰς στρατείας ἀδυνάτως. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ συνέβη πταίσματα τοῖς Σπαρτιάταις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· ὧν ἦν τὸ περὶ Τεγύρας μέγιστον, ὅπου πρῶτον ἐκ παρατάξεως κρατηθέντες ὑπὸ Θηβαίων ἠττήθησαν. Ἔδοξεν οὖν πᾶσι θέσθαι πρὸς πάντας εἰρήνην· καὶ συνῆλθον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα ποιησόμενοι τὰς διαλύσεις. Ὡν εἷς ἦν Ἐπαμεινώνδας, ἀνὴρ ἔνδοξος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, στρατηγίας δὲ κείραν οὐκ ἔπαυκός. Οὗτος ὁρῶν τοὺς ἄλλους ἅπαντες ὑποκατακλινομένους τῷ Ἀγησίλαῳ, μόνος ἐκρήσατο φρονήματι παρρησίαν ἔχοντι, καὶ διεξῆλθε λόγον, οὐχ ὑπὲρ Θηβαίων, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ κοινόν, τὸν μὲν πόλεμον ἀποδεικνύων αὐξοῦντα τὴν Σπάρτην ἐξ ὧν ἅπαντες οἱ λοιποὶ κακῶς πάσχουσι, τὴν δὲ εἰρήνην ἰσότητι καὶ τῷ δικαίῳ κτᾶσθαι κελεύων· οὕτω γὰρ αὐτὴν διαμενεῖν, ἴσων ἀπάντων γενομένων.

XXVIII. Ὅρων οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὑπερφυῶς ἀγαμέμνους καὶ προσέχοντας αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, ἠρώτησεν,

εἰ νομίζει δίκαιον εἶναι καὶ ἴσον αὐτονομεῖσθαι τὴν Βοιωτίαν. Ἀντερωτήσαντος δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ταχὺ καὶ τεθαρρηκότως, εἰ κάκεινος οἴεται δίκαιον αὐτονομεῖσθαι τὴν Λακωνικὴν, ἀναπηδήσας ὁ Ἀγησίλαος μετ' ὀργῆς ἐκέλευσε λέγειν σαφῶς αὐτόν, εἰ τὴν Βοιωτίαν ὀφίησιν αὐτόνομον. Τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο πάλιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου φήσαντος, εἰ τὴν Λακωνικὴν ἀφίησιν αὐτόνομον, οὕτω τραχέως ἔσχευεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ τὴν προφασιν ἠγάπησεν, ὡς εὐθύς ἐξαλείψαι τὸ τῶν Θηβαίων ὄνομα τῆς εἰρήνης καὶ προεἰπεῖν πόλεμον αὐτοῖς· τοὺς 10 δὲ ἄλλους Ἕλληνας διαλλαγέοντας ἐκέλευσεν ἀπιέναι, τὰ μὲν ἀκεστὰ τῆς εἰρήνης, τὰ δὲ ἀνήκεστα τοῦ πολέμου ποιοῦντας. Ἔργον γὰρ ἦν πάσας ἐκκαθᾶραι καὶ διαλύσαι τὰς ἀμφιλογίας. Ἔτυχε δὲ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐν Φωκεῦσιν ὧν ὁ Κλεόμβροτος μετὰ δυνάμεως. Εὐθύς 15 οὖν ἔπεμπον οἱ ἔφοροι κελεύοντες αὐτόν ἐπὶ Θηβαίους ἄγειν τὸ στράτευμα· καὶ τοὺς συμμάχους περιπέμποντες ἠθροίζον, ἀπροθύμους μὲν ὄντας καὶ βαρυνομένους τὸν πόλεμον, οὕτω δὲ θαρροῦντας ἀντιλέγειν οὐδὲ ἀπειθεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις. Πολλῶν δὲ σημείων με- 20 χθηρῶν γενομένων, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἐπαμεινώνδου γέγραπται, καὶ Προθόου τοῦ Λάκωνος ἐναντιουμένου πρὸς τὴν στρατείαν, οὐκ ἐνήκεεν ὁ Ἀγησίλαος, ἀλλ' ἐξέπραξε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων αὐτοῖς μὲν, [αὐτονόμου] τῆς Ἑλλάδος ὅλης ὑπαρχούσης, ἐσπόνδων δὲ τῶν Θηβαίων γε- 25 νομένων, καιρὸν εἶναι δίκην λαβεῖν παρ' αὐτῶν. Δηλοῖ δὲ τὸ σὺν ὀργῇ μᾶλλον ἢ λογισμῷ γενέσθαι τὴν στρατείαν ἐκείνην ὁ καιρὸς. Τῇ γὰρ τετραδί ἐπὶ δέκα τοῦ

612 Σκιροφοριῶνος μηνὸς ἐποιήσαντο τὰς σπονδὰς ἐν Λακεδαιμονίᾳ, τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ Ἐκατομβαιῶνος ἠττήθησαν 30 ἐν Λεύκτροις ἡμερῶν εἰκοσι διαγενομένων. Ἀπέθανον δὲ χίλιοι Λακεδαιμονίων καὶ Κλεόμβροτος ὁ βασιλεὺς

καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιστοι τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐν οἷς καὶ Κλεώνυμόν φασὶ τὸν Σφοδρίου τὸν καλὸν τρεῖς πεσόντα πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ τσοσαντάκις ἐξαναστάντα καὶ μαχόμενον τοῖς Θηβαίοις ἀποθανεῖν.

- 6 XXIX. Συμβάντος δὲ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις πταίσματος ἀπροσδοκῆτου καὶ τοῖς Θηβαίοις παρὰ δόξαν εὐτυχήματος οἷον οὐ γέγονεν ἄλλοις Ἑλλησι πρὸς Ἑλληνας ἀγωνισαμένοις, οὐδὲν ἂν τις ἦττον ἐξήλωσε τῆς ἀρετῆς καὶ ἠγάσθη τὴν ἠττημένην πόλιν ἢ τὴν νικῶσαν.
- 10 Ὁ μὲν γὰρ Ξενοφῶν φησὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔχειν τι καὶ τὰς ἐν οἴῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διατριβὰς ἀξιωμασιμότερον, ὀρθῶς λέγων· ἔστι δὲ οὐχ ἦττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον κατανοεῖν καὶ θεᾶσθαι τῶν ἀγαθῶν ἢ παρὰ τὰς τύχας πράττουσι καὶ λέγουσι διευσχημονοῦν-
- 15 τες. Ἐτυχε μὲν γὰρ ἡ πόλις ἑορτὴν ἄγουσα καὶ ξένων οὐσα μεστὴ· γυμνοπαιδία γὰρ ἦσαν ἀγωνιζομένων χορῶν ἐν τῷ θεάτρῳ· παρῆσαν δ' ἀπὸ Λεύκτρων οἱ τὴν συμφορὰν ἀπαγγέλλοντες. Οἱ δὲ ἑφοροὶ, καίπερ εὐθύς ἄντος καταφανοῦς, ὅτι διέφθαρται τὰ πράγματα καὶ
- 24 τὴν ἀρχὴν ἀπολωλέκασιν, οὔτε χορὸν ἐξελεῖν εἶασαν οὔτε τὸ σχῆμα τῆς ἑορτῆς μεταβαλεῖν τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατ' οἰκίαν τῶν τεθνεώτων τοῖς προσήκουσι τὰ ὀνόματα πέμπσαντες αὐτοὶ τὰ περὶ τὴν θείαν καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν χορῶν ἔπραττον. Ἄμα δὲ ἡμέρα φανερῶν ἤδη γεγονό-
- 25 των πᾶσι τῶν τε σωζομένων καὶ τῶν τεθνεώτων, οἱ μὲν τῶν τεθνεώτων πατέρες καὶ κηδεσταὶ καὶ οἰκετοὶ καταβαίνοντες εἰς ἀγορὰν ἀλλήλους ἐδεξιοῦντο λιπαροὶ τὰ πρόσωπα, φρονήματος μεστοὶ καὶ γήθους, οἱ δὲ τῶν σωζομένων, ὥσπερ ἐπὶ πένθει, μετὰ τῶν γυναικῶν οἴκοι
- 30 διέτριβον, εἰ δέ τις ὑπ' ἀνάγκης προέλθοι, καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ βλέμματι ταπεινὸς ἐφαίνετο καὶ συνεσταλμένος. Ἐτι δὲ μᾶλλον τῶν γυναικῶν ἰδεῖν ἦν καὶ πνυθ-

σθαι τὴν μὲν ζῶντα προσδεχομένην υἱὸν ἀπὸ τῆς μάχης
κατηφῆ καὶ σιωπηλὴν, τὰς δὲ τῶν πεπτωκέναι λεγομέ-
νων ἐν τε τοῖς ἱεροῖς εὐθύς ἀναστρεφόμενας καὶ πρὸς
ἀλλήλας ἱλαρῶς καὶ φιλοτίμως βαδιζούσας.

XXX. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀφίσταντο 5
μὲν οἱ σύμμαχοι, προσεδοκᾶτο δὲ νενικηκῶς Ἐπαμεινών-
δας καὶ μεγαλοφρονῶν ἐμβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον, ἐν-
νοια τῶν χρησμῶν ἐνέπεσε τότε πρὸς τὴν χωλότητα τοῦ
Ἀγησιλάου καὶ δυσθυμία πολλὴ καὶ πτοία πρὸς τὸ
θεῖον, ὡς διὰ τοῦτο πραττούσης κακῶς τῆς πόλεως, ὅτι 10
τὸν ἀρτίποδα τῆς βασιλείας ἐκβαλόντες εἴλοντο χολὸν
καὶ πεπηρωμένον· ὃ παντὸς μᾶλλον αὐτοὺς ἐδίδασκε
φράζεσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὸ δαιμόνιον. Διὰ δὲ τὴν
ἄλλην δύναμιν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν καὶ δόξαν οὐ μόνον
ἐχρῶντο βασιλεῖ καὶ στρατηγῷ τῶν κατὰ πόλεμον, ἀλλὰ 1
καὶ τῶν πολιτικῶν ἀποριῶν ἰατρῷ καὶ διαιτητῇ, τοῖς ἐν
τῇ μάχῃ καταδειλιάσασιν, οὓς αὐτοὶ τρέσαντας ὀνομά-
ξουσιν, ὀκνοῦντες τὰς ἐκ τῶν νόμων ἀτιμίας προσάγειν,
πολλοῖς οὔσι καὶ δυνατοῖς, φοβούμενοι νεωτερισμὸν ἀπ'
αὐτῶν. Οὐ γὰρ μόνον ἀρχῆς ἀπείργονται πάσης, ἀλλὰ 20
καὶ δοῦναί τινα τούτων γυναῖκα καὶ λαβεῖν ἄδοξόν ἐστι·
καί τινες δὲ ὁ βουλόμενος αὐτοὺς τῶν ἐντυγχανόντων. Οἱ
δὲ καρτεροῦσι περιιόντες ἀνχηροὶ καὶ ταπεινοί, τριβω-
νάς τε προσεφραμμένους χρώματος βαπτοῦ φοροῦσι καὶ
ξυρῶνται μέρος τῆς ὑπῆνης, μέρος δὲ τρέφουσι. Δεινὸν 25
οὖν ἦν τοιούτους ἐν τῇ πόλει περιορᾶν πολλοὺς οὐκ
ὀλίγων δεομένη στρατιωτῶν. Καὶ νομοθέτην αἰροῦνται
τὸν Ἀγησίλαον. Ὁ δὲ μήτε προσθεῖς τι μήτε ἀφελὼν
μήτε μεταγράψας εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Λακε-
613 δαιμονίων· καὶ φήσας, ὅτι τοὺς νόμους δεῖ σήμερον 30
εἶαν καθεύδειν, ἐκ δὲ τῆς σήμερον ἡμέρας κυρίους εἶναι
πρὸς τὸ λοιπὸν, ἅμα τοὺς τε νόμους· τῇ πόλει καὶ τοὺς

ἄνδρας ἐπιτίμους ἐφύλαξε. Βουλόμενος δὲ τὴν παροῦσαν ἀθυμίαν καὶ κατήφειαν ἀφελεῖν τῶν νέων ἐνέβαλεν εἰς Ἀρκαδίαν, καὶ μάχην μὲν ἰσχυρῶς ἐφυλάξατο συναΐσαι τοῖς ἐναντίοις, ἔλῶν δὲ πολίχνην τινα τῶν Μαν-
5 τινέων καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμῶν ἐλαφροτέραν ἐποίησε ταῖς ἐλπίσι καὶ ἠδῖω τὴν πόλιν ὡς οὐ παντάπασιν ἀπεγνωσμένην.

XXXI. Ἐκ δὲ τούτου παρῆν εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐλάττονας ἔχων
10 τετρακισμυρίων ὀπλιτῶν. Πολλοὶ δὲ καὶ φιλοὶ καὶ ἄνοπλοι πρὸς ἀρπαγὴν συνηκολούθουν, ὥστε μυριάδας ἐπὶ τοῦ σύμπαντος ὄχλου συνεισβαλεῖν εἰς τὴν Λακωνικὴν. Ἦν μὲν δὴ χρόνος οὐκ ἐλάττων ἐτῶν ἑξακοσίων, ἀφ' οὗ κατόικον τὴν Λακεδαιμόνα Δωριεῖς· ἐν δὲ τού-
15 τῷ παντὶ τότε πρῶτον ὤφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ πολέμιοι, πρότερον δὲ οὐδεὶς ἐτόλμησεν· ἀλλὰ ἀδήρωτον καὶ ἀδικτον οὕσαν ἐμβαλόντες ἐπυρπόλουν καὶ διήρπαζον ἄχρη τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως, μηδενὸς ἐπεξιόντος. Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος οὐκ εἶα πρὸς τοσοῦτον, ὥς φησι Θεό-
20 πομπος, θεῦμα καὶ κλύδωνα πολέμου μάχεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ τῆς πόλεως τὰ μέσα καὶ κυριώτατα τοῖς ὀπλίταις περιεσπειραμένος ἐκαρτέρει τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς μεγαλαυχίας τῶν Θηβαίων, προκαλουμένων ἐκεῖνον ὀνομαστί καὶ διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας κε-
25 λευόντων, ὃς τῶν κακῶν αἰτιός ἐστιν ἑκκαύσας τὸν πόλεμον. Οὐχ ἦρτον δὲ τούτων ἐλύπουν τὸν Ἀγησίλαον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θόρυβοι καὶ κραυγαὶ καὶ διαδρομαὶ τῶν τε πρεσβυτέρων δυσανασχετούντων τὰ γινόμενα καὶ τῶν γυναικῶν οὐ δυναμένων ἡσυχάζειν, ἀλλὰ παν-
30 τάπασιν ἐκφρόνων οὐσῶν πρὸς τε τὴν κραυγὴν καὶ τὸ πῦρ τῶν πολεμίων. Ἦν δὲ καὶ τὸ τῆς δόξης αὐτόν, ὅτι τὴν πόλιν μεγίστην παραλαβὼν καὶ δυνατωτάτην ἐώρα

συνεσταλμένον αὐτῆς τὸ ἄξιωμα καὶ τὸ ἀνῆγμα κεκο-
λουμένον, ᾧ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο πολλάκις εἰπὼν, ὅτι
γυνὴ Λάκαινα κακὸν οὐχ ἑώρακε πολέμιον. Λέγεται
δὲ καὶ Ἀνταλκίδας, Ἀθηναίου τινὸς ἀμφισβητοῦντος
ὑπὲρ ἀνδρείας πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντος „Ἡμεῖς μέντοι 5
πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ ἐδιώξαμεν,“ ὑποτυ-
χεῖν· „Ἄλλ’ ἡμεῖς γε οὐδέποτε ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα.“
Παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀργεῖον ἀπεκρίνατο τῶν
ἀσημοτέρων τις Σπαρτιατῶν· ὁ μὲν γὰρ εἶπε· „Πολλοὶ
ὑμῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι κείνται,“ ὁ δὲ ἀπήντησεν „Τμῶν 10
δέ γε οὐδεὶς ἐν τῇ Λακωνικῇ.“

XXXII. Τότε μέντοι τὸν Ἀνταλκίδα φασὶν ἐφορον
ᾄοντα τοὺς παῖδας εἰς Κύθηρα ὑπεκθῆσθαι περιφοβου
γενόμενον. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπιχειροῦντων διαβαίνειν
τὸν ποταμὸν τῶν πολεμίων καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὴν πό- 15
λιν, ἐκλιπὼν τὰ λοιπὰ παρετάξατο πρὸ τῶν μέσων καὶ
ὑψηλῶν. Ἐφρῦν δὲ πλεῖστος ἑαυτοῦ καὶ μέγιστος τότε
ὁ Εὐρώτας, χιόνων γενομένων, καὶ τὸ φεῦμα μᾶλλον
ὑπὸ ψυχρότητος ἢ τραχύτητος ἐγένετο σκληρὸν καὶ χα-
λεπὸν τοῖς Θηβαίοις. Πορευόμενον δὲ πρῶτον τῆς φά- 20
λαγγος τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐδείκνυσάν τινες τῷ Ἀγησι-
λάῳ· αὐτεῖνος, ὡς λέγεται, πολὺν χρόνον ἐμβλέψας αὐ-
τῷ καὶ συμπαραπέμψας τὴν ὄψιν οὐδὲν ἢ τοσοῦτον μό-
νον εἶπεν· „Ὁ τοῦ μεγαλοπράγμουος ἀνθρώπου.“ Ἐπεὶ
δὲ φιλοτιμούμενος ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει μάχην 25
συνάψαι καὶ στήσαι τροπαιὸν οὐκ ἰσχυσε ἐξαγαγεῖν
οὐδὲ προκαλέσασθαι τὸν Ἀγησίλαον, αὐτεῖνος μὲν ἀνα-
ξεύξας κάλιν ἐπόρθη τὴν χώραν, ἐν δὲ Λακεδαιμονί-
ων κάλαι τινὲς ὑπούλων καὶ πονηρῶν ὡς διακόσιοι
συστραφέντες κατελάβοντο τὸ Ἰσώριον, οὗ τὸ τῆς Ἀρ- 30

614 τέμιδος ἱερὸν ἔστιν, εὐερκῆ καὶ δυσεκβίαστον τόπον.

Ἐφ’ οὗς βουλομένων εὐθύς ᾄθεισθαι τῶν Λακεδαιμο-

νίων, φοβηθεὶς τὸν νεωτερισμὸν ὃ Ἀγησίλαος ἐκέλευσε
 τοὺς μὲν ἄλλους ἤσυχίαν ἄγειν, αὐτὸς δὲ ἐν ἱματίῳ καὶ
 μεθ' ἑνὸς οἰκέτου προσήει, βοῶν ἄλλως ἀκηκοῖναι τοῦ
 προστάγματος αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἐνταῦθα κελεῦσαι συν-
 5 ἐλθεῖν οὐδὲ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐκεῖ (δεξιάς ἑτερον
 τόπον), τοὺς δὲ ἀλλάχουσε τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἀκούσαντες
 ἤσθησαν οἰόμενοι λανθάνειν, καὶ διαστάντες ἐπὶ τοὺς
 τόπους οὓς ἐκεῖνος ἐκέλευσεν ἀπεχώρουν. Ὁ δὲ τὸ μὲν
 Ἴσώριον εὐθύς μεταπεμφόμενος ἑτέρους κατέσχε, τῶν
 10 δὲ συστάντων ἐκείνων περὶ πεντεκαίδεκά τινες συλλα-
 βῶν νυκτὸς ἀπέκτεινεν. Ἄλλη δὲ μελῶν ἐμηνύθη συν-
 ωμοσία καὶ σύνοδος ἀνδρῶν Σπαρτιατῶν ἐπὶ πράγμασι
 νεωτέροις εἰς οἰκίαν κρύφα συνερχομένων, οὓς καὶ κρύ-
 νειν ἄπορον ἦν ἐν ταραχῇ τοσαύτῃ καὶ περιορᾶν ἐπι-
 15 βουλευούτας. Ἀπέκτεινεν οὖν καὶ τούτους μετὰ τῶν
 ἐφόρων βουλευσάμενος ὃ Ἀγησίλαος ἀκρίτους, οὐδενὸς
 δίχα δίκης τεθνατωμένου πρότερον Σπαρτιατῶν. Ἐπεὶ
 δὲ πολλοὶ τῶν τεταγμένων εἰς τὰ ὄπλα περιοίκων καὶ
 εἰλώτων ἀπεδίδρασκον ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς πολε-
 20 μίους καὶ τοῦτο πλείστην ἀθυμίαν παρείχεν, ἐδίδαξε
 τοὺς ὑπηρέτας περὶ ὄρθρον ἐπιφοιτᾶν ταῖς στιβάσι καὶ
 τὰ ὄπλα τῶν ἀποκεχωρηκότων λαμβάνειν καὶ ἀποκρύ-
 πτειν, ὅπως ἀγνοῖται τὸ πλῆθος. Ἀναχωρῆσαι δὲ τοὺς
 Θηβαίους ἐκ τῆς Λακωνικῆς οἱ μὲν ἄλλοι λέγουσι χει-
 25 μῶνων γενομένων καὶ τῶν Ἀρκάδων ἀρξαμένων ἀπιέ-
 ναι καὶ διαρρεῖν ἀτάκτως, οἱ δὲ τρεῖς μῆνας ἐμμεμενη-
 κότας ὅλους καὶ τὰ πλείστα τῆς χώρας διακεπορθηκότας·
 Θεόπομπος δὲ φησιν, ἤδη τῶν βοιωταρχῶν ἐγνωκότων
 ἀπαίρειν, ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς Φρίξον, ἄνδρα Σπαρ-
 30 τιάτην, παρὰ Ἀγησιλάου δέκα τάλαντα κομίζοντα τῆς
 ἀναχωρήσεως μισθόν, ὥστε τὰ πάλαι δεδογμένα πρᾶτ-

τουσιν αὐτοῖς ἐφόδιον παρὰ τῶν πολεμίων προσπεριγε-
νέσθαι.

XXXIII. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδα ὅπως ἠγνόησαν οἱ ἄλλοι, μόνος δὲ Θεόκομπος ἤσθητο. Τοῦ δὲ σωθῆναι τὴν Σπάρτην τότε πάντες αἴτιον ὁμολογοῦσι γενέσθαι 5 τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι τῶν ἐμφύτων αὐτῷ παθῶν, φιλο- νεικίας καὶ φιλοτιμίας, ἀποστὰς ἐχρήσατο τοῖς πράγμα- σιν ἀσφαλῶς. Οὐ μὲντοι τὴν γε δύναμιν καὶ τὴν δόξαν ἐδυνήθη τῆς πόλεως ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ πταίσματος, ἀλλ' ὥσπερ σώματος ὑγιεινοῦ, λίαν δὲ ἀκριβεῖ καὶ κατησκη- 10 μένη κεχρημένου διαίτη παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἀμαρ- τία μία καὶ ῥοπή τὴν πᾶσαν ἐκλινεν εὐτυχίαν τῆς πό- λεως· οὐκ ἀλόγως. Πρὸς γὰρ εἰρήνην καὶ ἀρετὴν καὶ ὁμόνοιαν ἄριστα συντεταγμένῳ πολιτεύματι προσαγα- γόντες ἀρχὰς καὶ δυναστείας βιαίους, ὧν οὐθενὸς ἠγεῖτο 15 δεῖσθαι πόλιν εὐδαιμόνως βιωσομένην ὁ Λυκοῦργος, ἐσφάλησαν. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Ἀγησίλαος ἤδη πρὸς τὰς στρατείας ἀπειρήκει διὰ τὸ γῆρας, Ἀρχίδαμος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν ἐκ Σικελίας ἤκουσαν παρὰ τοῦ τυράννου βοήθειαν ἔχων ἐνίκησεν Ἀρκάδας τὴν λεγομένην ἄδα- 20 κρον μάχην· οὐδεὶς γὰρ ἔπεσε τῶν μετ' αὐτοῦ, συχνούς δὲ τῶν ἐναντίων ἀνεῖλεν. Αὕτη μάλιστα τὴν ἀσθενείαν ἤλεγξεν ἢ νίκη τῆς πόλεως. Πρότερον μὲν γὰρ οὕτω σύνηδες ἠγοῦντο καὶ προσῆμον ἔργον αὐτοῖς εἶναι τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους, ὥστε μήτε θύσειν τοῖς θεοῖς πλὴν 25 ἀλεκτρούνα νικητήριον ἐν τῇ πόλει μήτε μεγαληγορεῖν τοὺς ἀγωνισαμένους μήτε ὑπερχαίρειν τοὺς πυνθανο- μένους, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης γενομένης, ἣν Θουκυδίδης γέγραφε, τῷ πρώτῳ φράσαντι τὴν νίκην οἱ 615 ἄρχοντες ἐκ φιδιτίου κρέας ἐπεμψαν εὐαγγέλιον, ἄλλο 30 δὲ οὐδέν· τότε δὲ τῆς μάχης ἀγγελθείσης καὶ τοῦ Ἀρχι- δάμου προσιόντος οὐδεὶς ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ πρῶτος ὁ

πατήρ ἀπάντα δακρύων ὑπὸ χαρᾶς καὶ μετ' ἐκείνον τὰ ἀρχαία, τῶν δὲ πρεσβυτέρων καὶ τῶν γυναικῶν τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατῆει τὰς τε χεῖρας ὀρεγόντων καὶ θεοκλυτούντων, ὥσπερ ἀπεωσμένης τὰ παρ' ἀξίαν 5 ὄνειδη τῆς Σπάρτης καὶ λαμπρὸν αὐτίς ἐξ ἀρχῆς τὸ φῶς ὀρώσης· ἐπεὶ πρότερόν γε φασὶν οὐδὲ ταῖς γυναιξὶν ἀντιβλέπειν τοὺς ἄνδρας αἰσχυνομένους ἐφ' οἷς ἔπταισαν.

XXXIV. Οἰκισομένης δὲ Μεσσήνης ὑπὸ τῶν περὶ 10 τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτῶν πανταχόθεν εἰς αὐτὴν συμπορευομένων, διαμάχεσθαι μὲν οὐκ ἐτόλμων οὐδὲ κωλύειν ἐδύναντο, χαλεπῶς δὲ καὶ βαρέως πρὸς τὸν Ἀγησίλαον εἶχον, ὅτι χώραν οὔτε πλήθει τῆς Λακωνικῆς ἐλάττονα καὶ πρωτεύουσαν ἀρετῇ τῆς 15 Ἑλληνικῆς ἔχοντες καὶ καρπούμενοι χρόνον τοσοῦτον ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας ἀπολωλέκασι. Διὸ καὶ προτεινομένην ὑπὸ τῶν Θηβαίων τὴν εἰρήνην ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἐδέξατο. Μὴ βουλόμενος δὲ τῷ λόγῳ προέσθαι τοῖς ἔργῳ κρατοῦσι τὴν χώραν, ἀλλὰ φιλονεικῶν, ἐκείνην 20 μὲν οὐκ ἀπέλαβε, μικροῦ δὲ τὴν Σπάρτην προσαπέβαλε καταστρατηγηθεῖς. Ἐπεὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς αὐτίς ἀπέστησαν τῶν Θηβαίων καὶ μετεπέμποντο τοὺς Λακεδαιμονίους, αἰσθόμενος ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸν Ἀγησίλαον ἐξεστρατευμένον μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ προσιόντα, λα- 25 θῶν τοὺς Μαντινεῖς ἀνέξευξε νυκτὸς ἐκ Τεγέας ἄγων ἐπ' αὐτὴν τὴν Λακεδαιμονα τὸ στράτευμα, καὶ μικρὸν ἐδέησε παραλλάξας τὸν Ἀγησίλαον ἐρημον ἐξαίφνης καταλαβεῖν τὴν πόλιν. Εὐθύνοῦ δὲ Θεσπιέως, ὡς Καλλισθένης φησὶν, ὡς δὲ Ξενοφῶν, Κρητός τινος, ἐξαγ- 30 γείλαντος τῷ Ἀγησιλάῳ, ταχὺ προπέμψας ἵππεά τοῖς ἐν τῇ πόλει φράσσοντα μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς παρῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον οἱ Θηβαῖοι διέ-

βαινον τὸν Εὐρώταν καὶ προσέβαλλον τῇ πόλει μάλα ἐρωμένως τοῦ Ἀγησιλάου καὶ παρ' ἡλικίαν ἐπαμεινον-
 τος. Οὐ γάρ, ὡς πρότερον, ἀσφαλείας ἑώρα τὸν καιρὸν
 ὄντα καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπονοίας καὶ τόλμης,
 οἷς τὸν ἄλλον χρόνον οὐδέποτε πιστεύσας οὐδὲ χρησά- 5
 μενος, τότε μόνοις ἀπεώσατο τὸν κίνδυνον, ἐκ τῶν χει-
 ρῶν τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὴν πόλιν ἐξαρκάσας καὶ στήσας
 τρόπαιον καὶ τοῖς παισὶ καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐπιδείξας τὰ
 κάλλιστα τροφεία τῇ πατρίδι τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπο-
 δίδοντας, ἐν δὲ πρώτοις τὸν Ἀρχίδαμον ἀγωνιζόμενον 10
 ὑπερηφάνως τῇ τε φώμῃ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ κουφότητι
 τοῦ σώματος, ὀξέως ἐπὶ τὰ θλιβόμενα τῆς μάχης διαθέ-
 οντα διὰ τῶν στενωπῶν καὶ πανταχοῦ μετ' ὀλίγων ἀν-
 τερείδοντα τοῖς πολεμίοις· Ἰσίδαν δὲ δοκῶ, τὸν Φοιβί-
 δου υἱόν, οὐ τοῖς πολέταις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολε- 15
 μίοις θέαμα φανῆναι καλὸν καὶ ἀγαστόν. Ἦν μὲν γὰρ
 ἐκπρεπῆς τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὦραν δὲ
 ἐν ἧ τὸ ἥδιστον ἀνθοῦσιν ἄνθρωποι παριόντες εἰς ἄν-
 δρας ἐκ παιδῶν εἶχε, γυμνὸς δὲ καὶ ὄπλων τῶν σκεπόν-
 των καὶ ἱματίων λίπα χρισάμενος τὸ σῶμα καὶ τῇ μὲν 20
 ἔχων χειρὶ λόγχην, τῇ δὲ ξίφος ἐξήλατο τῆς οἰκίας καὶ
 διὰ μέσων τῶν μαχομένων ὠσάμενος ἐν τοῖς πολεμίοις
 ἀνεστρέφετο παίων τὸν προστυχόντα καὶ καταβάλλον.
 Ἐτρώθη δὲ ὑπ' οὐδενός, εἴτε θεοῦ δι' ἀρετὴν φυλάτ-
 τοντος αὐτόν, εἴτε μεῖζόν τι καὶ κρείττον ἀνθρώπου 25
 φανείς τοῖς ἐναντίοις. Ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγεται τοὺς ἐφό-
 ρους στεφανώσαντας αὐτόν εἴτα χιλίων δραχμῶν ἐπι-
 βαλεῖν ξημίαν, ὅτι χωρὶς ὄπλων διακινδυνεύειν ἐτόλ-
 μησεν.

XXXV. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις περὶ τὴν Μαν- 30
 τίνειαν ἐμαχέσαντο, καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἤδη κρα-
 616 τοῦντα τῶν πρώτων, ἐτι δὲ ἐγκείμενον καὶ κατασπεύ-

δοντα τὴν δίωξιν Ἀντικράτης Λάκων ὑποστὰς ἐπαίσει
 δόρατι μὲν, ὡς Διοσκουρίδης ἱστόρηκε, Λακεδαιμόνιοι
 δὲ Μαχαιρίωνας ἔτι νῦν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀντικρά-
 τους καλοῦσιν, ὡς μαχαίρα πατάξαντος. Οὕτω γὰρ
 5 ἐθαύμασαν καὶ ὑπερηγάπησαν αὐτὸν φόβῳ τοῦ Ἐπαμει-
 νώνδου ζῶντος, ὥστε τιμὰς μὲν ἐκείνῳ καὶ δωρεὰς ψη-
 φίσασθαι, γένει δ' ἀτέλειαν, ἣν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἔχει
 Καλλικράτης, εἰς τῶν Ἀντικράτους ἀπογόνων. Μετὰ
 δὲ τὴν μάχην καὶ θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου γενομένης
 10 εἰρήνης τοῖς Ἕλλησι πρὸς αὐτούς, ἀπήλανον εἰ περὶ
 τὸν Ἀγησίλαον τοῦ ὄρκου τοὺς Μεσσηνίους, ὡς πόλιν
 οὐκ ἔχοντας. Ἐπεὶ δὲ οἱ λοιποὶ πάντες ἐδέχοντο καὶ
 τοὺς ὄρκους ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν, ἀπέστησαν οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι, καὶ μόνοις αὐτοῖς πόλεμος ἦν ἐπιβύουσι
 15 ἀναλήψεσθαι τὴν Μεσσηνίαν. Βίαιος οὖν ἐδόκει καὶ
 ἀτενῆς καὶ πολέμων ἄπληστος ὁ Ἀγησίλαος εἶναι, τὰς
 μὲν κοινὰς διαλύσεις πάντα τρόπον ὑπορύπτων καὶ ἀνα-
 βάλλων, πάλιν δὲ ὑπὸ χρημάτων ἀπορίας ἀναγκαζόμε-
 νος ἐνοχλεῖν τοῖς κατὰ πόλιν φίλοις καὶ δανειξέσθαι καὶ
 20 συννερανίζεσθαι, δεῖον ἀπηλλάχθαι κακῶν εἰς τοῦτο πε-
 ριήκοντι τῷ καιρῷ, καὶ μὴ τὴν ἄπασαν ἀρχὴν τοσαύ-
 την γενομένην ἀφεικότα καὶ πόλεις καὶ γῆν καὶ θάλατ-
 ταν ὑπὲρ τῶν ἐν Μεσσήνῃ κτημάτων καὶ προσόδων
 σφαδάζειν.

25 XXXVI. Ἐτι δὲ μαῖλλον ἠδόξεσε Τάχῳ τῷ Αἴγυπτίῳ
 στρατηγὸν ἐπιδοῦς ἑαυτόν. Οὐ γὰρ ἤξιλον ἄνδρα τῆς
 Ἑλλάδος ἄριστον κεκριμένον καὶ δόξης ἐμπειρηκότα
 τὴν οἰκουμένην ἀποστάτη βασιλέως, ἀνθρώπῳ βαρβά-
 ρῳ, χρῆσαι τὸ σῶμα καὶ τοῦνομα καὶ τὴν δόξαν ἀποδό-
 30 σθαι χρημάτων ἔργα μισθοφόρου καὶ ξεναγοῦ διαπρατ-
 τόμενον. Καὶ γὰρ ὑπὲρ ὀγδοήκοντα γεγονῶς ἔτη καὶ
 πᾶν ὑπὸ τραυμάτων τὸ σῶμα κατακεκομμένος ἐκείνην

αὐθις ἀνεδέξατο τὴν καλὴν καὶ περιβλεπτοὺν ἡγεμονίαν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, οὐ πάμπαν ἄμεμπτον εἶναι τὴν φιλοτιμίαν· τοῦ γὰρ καλοῦ καιρὸν οἰκεῖον εἶναι καὶ ὄραν, μᾶλλον δὲ ὄλως τὰ καλὰ τῶν αἰσχροῶν τῷ μετρίῳ διαφέρειν. Οὐ μὴν ἐφρόντιζε τούτων ὁ Ἀγησίλαος, οὐδὲ φῆτο παρ' ἀξίαν εἶναι λειτούργημα δημόσιον οὐδέν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνάξιον ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἄπρακτον ἐν τῇ πόλει καὶ καθῆσθαι περιμένοντα τὸν θάνατον. Ὅθεν ἠθροισε μισθοφόρους ἀφ' ὧν ὁ Τάχως αὐτῷ χρημάτων ἐπεμψε, καὶ πλοῖα 10 πληρώσας ἀνήχθη, τριάκοντα συμβούλους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Σπαρτιατάς, ὡς πρότερον. Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εὐθύς οἱ πρῶτοι τῶν βασιλικῶν ἡγεμόνων καὶ διοικητῶν ἐβάδιζον ἐπὶ ναῦν θεραπεύοντες αὐτόν. Ἦν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Αἴγυπτίων σπουδὴ 15 μεγάλη καὶ προσδοκία διὰ τοῦνομα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ συνετρόχαζον ἅπαντες ἐπὶ τὴν θείαν. Ὡς δὲ ἐώρων λαμπρότητα μὲν καὶ κατασκευὴν οὐδεμίαν, ἄνθρωπον δὲ πρεσβύτην κατακείμενον ἐν τινι πόνῳ παρὰ τὴν θάλασσαν, εὐτελεῖ καὶ μικρὸν τὸ σῶμα, τραχὺ καὶ 20 φαῦλον ἱμάτιον ἀμπεχόμενον, σκώπτειν αὐτοῖς καὶ γελωτοποιεῖν ἐπήει καὶ λέγειν, ὅτι τοῦτο ἦν τὸ μυθολογούμενον· ὠδύνειν ὄφως, εἶτα μῦν ἀποτεκεῖν. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἀτοκίαν ἐθαύμασαν, ὅτε ξενίων προσκομισθέντων καὶ προσεχθέντων ἄλευρα μὲν καὶ μό- 25 σχος καὶ χῆνας ἔλαβε, τραγήματα δὲ καὶ πέμματα καὶ μύρα διαθεῖτο, καὶ βιαζομένων λαβεῖν καὶ λιπαρῶντων ἐκέλευσε τοῖς εἰλωσι διδόναι κομίζοντας. Τῇ μέντοι

617 στεφανωτρίδι βύβλω φησὶν αὐτὸν ἠσθέντα Θεόφραστος διὰ τὴν λιτότητα καὶ καθαριότητα τῶν στεφάνων 30 αἰτήσασθαι καὶ λαβεῖν, ὅτε ἀπέπλει, παρὰ τοῦ βασιλέως.

XXXVII. Τότε δὲ συμμίξας τῷ Τάχῳ παρασκευαζο-

μένω πρὸς τὴν στρατείαν, οὐχ, ὥσπερ ἠλπίζεν, ἀπάσης
 στρατηγὸς ἀπεδείχθη τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τῶν μισθο-
 φόρων μόνων, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Χαβρίας ὁ Ἀθηναῖος·
 ἡγεμῶν δὲ συμπάντων αὐτὸς ἦν ὁ Τάχως. Καὶ τοῦτο
 5 πρῶτον ἠρίασε τὸν Ἀγησίλαον· ἔπειτα τὴν ἄλλην ἀλα-
 ζονείαν καὶ κενοφροσύνην τοῦ Αἰγυπτίου βαρυνόμενος
 ἠναγκάζετο φέρειν· καὶ συνεξέπλευσεν ἐπὶ τοὺς Φοίνι-
 κας αὐτῷ, παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν φύσιν
 ὑπέικων καὶ καρτερῶν, ἄχρι οὗ καιρὸν ἔλαβε. Νεκτά-
 10 ναβις γὰρ ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Τάχου καὶ μέρος ἔχων ὑφ’
 ἑαυτῷ τῆς δυνάμεως ἀπέστη· καὶ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Αἰ-
 γυπτίων ἀναγορευθεὶς διεκέμπτετο πρὸς τὸν Ἀγησίλαον
 ἀξιῶν αὐτῷ βοηθεῖν· τὰ δ’ αὐτὰ καὶ τὸν Χαβρίαν πα-
 ρεκάλει, μεγάλας ὑπισχνούμενος ἀμφοτέροις δωρεάς.
 15 Αἰσθομένου δὲ ταῦτα τοῦ Τάχου καὶ τραπομένου πρὸς
 δέησιν αὐτῶν, ὁ μὲν Χαβρίας ἐπειρᾶτο καὶ τὸν Ἀγησί-
 λαον ἐν τῇ φιλίᾳ τοῦ Τάχου πείθων καὶ παραμυθούμε-
 νος κατέχειν, ὁ δὲ Ἀγησίλαος εἶπεν, ὅτι „Σοὶ μὲν, ὦ
 Χαβρία, κατὰ σεαυτὸν ἀφικμένῳ χρῆσθαι τοῖς ἑαυτοῦ
 20 λογισμοῖς ἔξεστιν, ἐγὼ δὲ ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐδόθην Αἰ-
 γυπτίοις στρατηγός· Οὐκ οὖν ἂν ἔχοι μοι καλῶς οἷς
 ἐπέμψθην σύμμαχος πολεμεῖν, ἐὰν μὴ κάλιν ἢ πατρίς
 κελεύσῃ.“ Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐπεμψεν εἰς Σπάρτην ἄν-
 25 δρας, οἱ τοῦ μὲν Τάχου κατηγορήσειν, ἐπαινέσεσθαι δὲ
 τὸν Νεκτάναβιν ἐμελλον. Ἐπεμψαν δὲ κάκεινοι δεόμε-
 νοι τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ μὲν ὡς κάλαι σύμμαχος γε-
 γουὼς καὶ φίλος, ὁ δὲ ὡς εὖνους καὶ προθυμότερος περὶ
 τὴν πόλιν ἐσόμενος. Ἀκούσαντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι
 τοῖς μὲν Αἰγυπτίοις ἀπεκρίναντο φανερώς Ἀγησίλαῳ
 30 περὶ τούτων μελήσειν, ἐκέλευε δὲ ἐπίστειλαν ὄραν κε-
 λεύοντες, ὅπως πράξει τὸ τῇ Σπάρτῃ συμφέρον. Οὕτω
 δὴ λαβὼν τοὺς μισθοφόρους ὁ Ἀγησίλαος ἀπὸ τοῦ Τάχου

μετέστη πρὸς τὸν Νεκτάναβιν, ἀτόπου καὶ ἄλλοκότου πράγματος παρακαλύμματι τῷ συμφέροντι τῆς πατρίδος χρησάμενος· ἐπεὶ ταύτης γε τῆς προφάσεως ἀφαιρέσεις τὸ δικαιοτάτον ὄνομα τῆς πράξεως ἦν προδοσία. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρώτην τοῦ καλοῦ μερίδα τῷ τῆς 5 πατρίδος συμφέροντι διδόντες οὔτε μανθάνουσιν οὔτε ἐπίστανται δίκαιον ἄλλο πλὴν ὃ τὴν Σπάρτην αὔξειν νομίζουσιν.

XXXVIII. Ὁ μὲν οὖν Τάχως ἐρημωθεὶς τῶν μισθοφόρων ἐφυγεν, ἐκ δὲ Μένδητος ἕτερος ἐπανίσταται τῷ 10 Νεκτανάβιδι βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς· καὶ συναγαγὼν δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐπήει. Θαρσύνοντος δὲ τοῦ Νεκτανάβιδος τὸν Ἀγησίλαον καὶ λέγοντος, ὅτι πολλοὶ μὲν εἰσὶν οἱ πολέμιοι, μιγάδες δὲ καὶ βάνανσοι καὶ δι' ἀπειρίαν εὐκαταφρόνητοι „Καὶ μὴν οὐ τὸ πλῆθος ἀν- 15 τῶν“ ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν „ἀλλὰ τὴν ἀπειρίαν φοβοῦμαι καὶ τὴν ἀμαθίαν ὡς δυσεξαπάτητον. Αἱ γὰρ ἀπάται τὸ παράδοξον ἐπάγουσι τοῖς πρὸς ἄμυναν ὑπουοῦσι καὶ προσδοκῶσι τρεπομένοις, ὁ δὲ μὴ προσδοκῶν μηδὲ ὑπονοῶν μηδὲν οὐ δίδωσι τῷ παραλογιζομένῳ λαβὴν, ὥσπερ 20 οὐδὲ τῷ παλαῶντι ῥοπήν ὁ μὴ κινούμενος.“ Ἐκ τούτου καὶ ὁ Μενδήσιος ἐπεμπε πειρῶν τὸν Ἀγησίλαον. Ἔδει- σεν οὖν ὁ Νεκτάναβις, καὶ κελεύοντος αὐτοῦ διαμάχεσθαι τὴν ταχίστην καὶ μὴ χρόνῳ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώ- 25 πους ἀπίρους ἀγῶνος, πολυχειρῶς δὲ περιελθεῖν καὶ περικταφρεῦσαι καὶ φθάσαι πολλὰ καὶ προλαβεῖν δυνα- μένους, ἔτι μᾶλλον ἐν ὑποψίᾳ καὶ φόβῳ γενόμενος πρὸς αὐτὸν ἀπεχώρησεν εἰς πόλιν εὐερκῆ καὶ μέγαν 618 ἔχουσαν περίβολον. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἠγανάκτει μὲν ἀπιστούμενος καὶ βαρέως ἔφερον, αἰσχνυόμενος δὲ καὶ 30 πάλιν μεταστῆναι πρὸς τὸν ἕτερον καὶ τελέως ἀπελθεῖν ἄπρακτος ἠκολούθησε καὶ συνεισηλθεν εἰς τὸ τελεῖν.

XXXIX. Ἐπειθόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ περιτα-
 φρευόντων τὴν πόλιν, αὐτίς αὐ̄ δείσας τὴν πολιορκίαν
 ὁ Αἰγύπτιος ἐβούλετο μάχεσθαι καὶ τοὺς Ἕλληνας μάλα
 συμπροθυμουμένους εἶχεν· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ χωρίῳ σί-
 5 τος. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔων, ἀλλὰ κωλύων ἤκουε μὲν
 ἔτι μᾶλλον κακῶς ἢ πρότερον ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ
 προδότης ἀπεκαλεῖτο τοῦ βασιλέως, ἔφερε δὲ πρότερον
 ἤδη τὰς διαβολὰς καὶ προσεῖχε τῷ καιρῷ τοῦ στρατηγή-
 ματος. Ἦν δὲ τοιόνδε. Τάφρον ἐξῴθεν ἤγον οἱ πολέ-
 10 μιοι περὶ τὸ τεῖχος βαθεῖαν ὡς παντάπασιν ἀποκλείσου-
 τες αὐτούς. Ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν αἱ τελευταὶ τοῦ ὀρύγ-
 ματος ἀπαντῶντος αὐτῷ καὶ περιλόντος ἐν κύκλῳ τὴν
 πόλιν, ἐσπέραν ἀναμείνας γενέσθαι καὶ κελεύσας ἐξο-
 πλῆξασθαι τοὺς Ἕλληνας ἔλεγεν ἔλθων πρὸς τὸν Αἰγύ-
 15 πτιον „Ὁ μὲν τῆς σωτηρίας, ᾧ νεανία, καιρὸς οὗτός
 ἐστιν, ὃν ἐγὼ διαφθεῖραι φοβούμενος οὐκ ἔφραζον, πρὶν
 ἔλθειν. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν οἱ πολέμιοι τὴν ἀσφάλειαν αὐτοὶ
 δια τῶν χειρῶν παρεσκευάκασιν τοσαύτην ὀρυξάμενοι
 τάφρον, ἧς τὸ μὲν ἐξειργασμένον ἐκείνοις ἐμποδῶν ἐστί
 20 τοῦ πλήθους, τὸ δὲ διαλείπον ἡμῖν δίδωσιν ἴσῳ καὶ δι-
 καίῳ μέτρῳ διαμάχεσθαι πρὸς αὐτούς, φέρε νῦν, προ-
 θυμηθεὶς ἀνὴρ ἀγαθὸς γενέσθαι καὶ μεθ' ἡμῶν ἐπι-
 σπόμενος δρόμῳ σῶζε σεαυτὸν ἅμα καὶ τὴν στρατιάν.
 Ἡμᾶς γὰρ οἱ μὲν κατὰ στόμα τῶν πολεμίων οὐχ ὑπομε-
 25 νοῦσιν, οἱ δὲ ἄλλοι διὰ τὴν τάφρον οὐ βλάψουσιν.“
 Ἐθαύμασεν οὖν ὁ Νεκτάναβις τοῦ Ἀγησιλάου τὴν δει-
 νότητα, καὶ θοὺς ἑαυτὸν εἰς μέσα τὰ τῶν Ἑλλήνων ὄπλα
 καὶ προσπεσὼν ἐτρέψατο ῥαδίως τοὺς ἀντιστάτας. Ὡς
 δὲ ἅπαξ ἔλαβε παιδόμενον αὐτῷ τὸν Νεκτάναβιν ὁ Ἀγη-
 30 σίλαος, αὐτίς ἐπῆγε τὸ αὐτὸ στρατήγημα καθάπερ πά-
 λαισμα τοῖς πολεμίοις. Τὰ μὲν γὰρ ὑποφεύγων καὶ
 ὑπάγων, τὰ δὲ ἀντιπεριχωρῶν ἐμβάλλει τὸ πλήθος αὐ-

τῶν εἰς τόπον ἔχοντα διώρυγα βαθεῖαν ἐξ ἑκατέρας πλευ-
 ρᾶς παραρρέουσαν, ὧν τὸ μέσον ἐμφράξας καὶ καταλα-
 βῶν τῷ μετώπῳ τῆς φάλαγγος ἐξίσωσε πρὸς τοὺς μαχο-
 μένους τῶν πολεμίων τὸ πλῆθος, οὐκ ἔχοντας περιδρο-
 μὴν καὶ κύκλωσιν. Ὅθεν οὐ πολλὸν χρόνον ἀντιστάντες 5
 ἐτράποντο· καὶ πολλοὶ μὲν ἀνῆρέθησαν, οἱ δὲ φεύγον-
 τες ἐσκεδάσθησαν καὶ διεφθάρησαν.

XL. Ἐκ δὲ τούτου καλῶς μὲν εἶχε τὰ πράγματα καὶ
 βεβαίως τῷ Αἰγυπτίῳ πρὸς ἀσφάλειαν· ἀγαπῶν δὲ καὶ
 φιλοφρονούμενος ἔδεικτο μὲναι καὶ συνδιαχειμᾶσαι μετ' 10
 αὐτοῦ τὸν Ἀγησίλαον. Ὁ δὲ ὥρμητο πρὸς τὸν οἰκοὶ πό-
 λεμον, εἰδὼς χρημάτων δεομένην τὴν πόλιν καὶ ξενο-
 τροφοῦσαν. Προὔπεμψεν οὖν αὐτὸν ἐντίμως καὶ μεγα-
 λοκρεπῶς, ἄλλας τε λαβόντα τιμᾶς καὶ δωρεᾶς καὶ πρὸς
 τὸν πόλεμον ἀργυρίου διακόσια καὶ τριάκοντα τάλαντα. 15
 Χειμῶνος δὲ ὄντος ἦδη τῆς γῆς ἐχόμενος ταῖς ναυσὶ καὶ
 παρὰ τὴν Λιβύην εἰς χωρὶον ἔρημον κομισθεὶς, ὃ κα-
 λούσι Μενελάου λιμένα, θνήσκει, βιώσας μὲν ὀγδοή-
 κοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ τῆς Σπάρτης ἐνὶ
 τῶν τεσσαράκοντα πλέον, καὶ τούτων ὑπὲρ τριάκοντα 20
 πάντων μέγιστος καὶ δυνατώτατος γενόμενος καὶ σχεδὸν
 ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἡγεμῶν καὶ βασιλεὺς νομισθεὶς ἄχρι
 τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης. Ἔθους δὲ ὄντος Λακωνικοῦ
 τῶν μὲν ἄλλων ἐπὶ ξένης ἀποθανόντων αὐτοῦ τὰ σώ-
 ματα κηδεύειν καὶ ἀπολείπειν, τὰ δὲ τῶν βασιλέων οἱ- 25
 καδε κομίζειν, οἱ παρόντες Σπαρτιᾶται κηρὸν ἐπιτήξαν-
 τες τῷ νεκρῷ, μέλιτος οὐ παρόντος, ἀπῆγον εἰς Λακε-
 519 δαίμονα. Τὴν δὲ βασιλείαν Ἀρχίδαμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ
 παρέλαβε, καὶ διέμεινε τῷ γένει μέχρις Ἀγιδος, ὃν ἐπι-
 χειροῦντα τὴν πάτριον ἀναλαβεῖν πολιτείαν ἀπέκτεινε 30
 Λεωνίδας πέμπτον ἀπ' Ἀγησιλάου γεγονότα.

Π Ο Μ Π Η Ι Ο Σ.

5

1. Πρὸς Πομπήϊον ἔοικε τοῦτο παθεῖν ὁ Ῥωμαίων δῆμος εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς πρὸς τὸν Ἡρακλέα σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ λέγων

Ἐχθροῦ πατρός μοι τοῦτο φίλτατον τέκνον.

10 Οὔτε γὰρ μίσος οὕτως ἰσχυρὸν καὶ ἄγριον ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι πρὸς ἕτερον στρατηγόν, ὡς τὸν Πομπηίου πατέρα Στράβωνα, ζῶντος μὲν αὐτοῦ φοβούμενοι τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δύναμιν (ἦν γὰρ ἀνὴρ πολεμικώτατος), ἐπεὶ δὲ ἀπέθανε κεραυνωθεὶς, ἐκκομιζόμενον τὸ σῶμα κα-
15 τασπάσαντες ἀπὸ τοῦ λέχους καὶ καθυβρίσαντες, οὔτε μὴν εὐνοίαν αὐτὸν πάλιν σφοδρότεραν ἢ θάσσον ἀρξάμενην ἢ μᾶλλον εὐτυχοῦντι συνακμάσασαν ἢ πταίσαντι παραμείναςαν βεβαιότερον ἄλλος ἔσχε Ῥωμαίων ἢ Πομπηίος. Αἰτία δὲ τοῦ μὲν μίσους ἐκείνῳ μία, χρημάτων
20 ἄπληστος ἐπιθυμία, τούτῳ δὲ πολλαὶ τοῦ ἀγαπᾶσθαι, σωφροσύνη περὶ δόλαιαν, ἄσκησις ἐν ὅπλοις, πιθανότης λόγου, πίστις ἡθους, εὐαρμοστία πρὸς ἔντευξι, ὡς μηδενὸς ἀλυπότερον δεηθῆναι μηδὲ ἡδιον ὑπουργῆσαι δεομένῳ. Προσῆν γὰρ αὐτοῦ ταῖς χάρισι καὶ τὸ ἀνεπα-
25 χθὲς διδόντος καὶ τὸ σεμνὸν λαμβάνοντος.

II. Ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ τὴν ὄψιν ἔσχεν οὐ μετρίως συνδημαγωγοῦσαν καὶ προεντυγχάνουσαν αὐτοῦ τῆς φωνῆς. Τὸ γὰρ ἐράσμιον ἀξιωματικὸν ἦν φιλανθρωπῶς, καὶ [ἐν*] τῷ νεαρῷ καὶ ἀνθούοντι διέφαινεν εὐθύς ἢ
30 ἀκμὴ τὸ γεραρὸν καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦ ἡθους. Ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς κόμης ἀτρέμα καὶ τῶν περὶ τὰ ὄμματα ἔυθμῶν ὑγρότης τοῦ προσώπου, ποιούσα μᾶλλον λεγο-

μένην ἢ φαινομένην ὁμοιότητα πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου
 τοῦ βασιλέως εἰκόνας. Ἦι καὶ τοῦνομα πολλῶν ἐν ἀρχῇ
 συνεπιφερόντων οὐκ ἐφευγεν ὁ Πομπήιος, ὥστε καὶ
 χλευάζοντας αὐτὸν ἐνόησεν ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον. Διὸ
 καὶ Δεύκιος Φίλιππος, ἀνὴρ ὑπατικός, συνηγορῶν αὐ- 5
 τῷ μηδὲν ἐφη ποιεῖν παράλογον, εἰ Φίλιππος ὢν φιλα-
 λέξανδρός ἐστι. Φλώραν δὲ τὴν ἐταῖραν ἐφασαν ἤδη
 πρεσβυτέραν οὖσαν ἐπιεικῶς ἀεὶ μνημονεύειν τῆς γενο-
 μένης αὐτῇ πρὸς Πομπήιον ὁμιλίας, λέγουσαν, ὡς οὐκ
 ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην ἀδήκτως ἀπελθεῖν. Πρὸς 10
 δὲ τούτοις διηγεῖσθαι τὴν Φλώραν ἐπιθυμῆσαι τινα τῶν
 Πομπήϊου συνήθων αὐτῆς Γεμίνιου, καὶ πράγματα πολ-
 λὰ παρέχειν πειρῶντα· αὐτῆς δὲ φησὶν οὐκ ἂν ἐθε-
 λῆσαι διὰ Πομπήϊον, ἐκείνῳ τὸν Γεμίνιον διαλέγεσθαι
 τὸν οὖν Πομπήϊον ἐπιτρέψαι μὲν τῷ Γεμίνῳ, μηκέτι 15
 δὲ αὐτὸν ἄφασθαι τὸ παράπαν μηδὲ ἐντυχεῖν αὐτῇ, καί-
 περ ἔρᾳν δοκοῦντα· τοῦτο δὲ αὐτὴν οὐχ ἐταιρικῶς ἐνεγ-
 κειν, ἀλλὰ πολὺν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου χρόνον νοση-
 σαι. Καίτοι τὴν Φλώραν οὕτω λέγουσιν ἀνθῆσαι καὶ
 γενέσθαι περιβόητον, ὥστε Κεκλίλιον Μέτελλον ἀν- 20
 δριάσι καὶ γραφαῖς κοσμοῦντα τὸν νεῶν τῶν Διοσκού-
 ρων κἀκείνης εἰκόνα γραφάμενον ἀναθεῖναι διὰ τὸ κάλ-
 620 λος. Πομπήιος δὲ καὶ τῇ Δημητρίου τοῦ ἀπελευθέρου
 γυναικί, πλείστον ἰσχύσαντος παρ' αὐτῷ καὶ τετρακιςχι-
 λίων ταλάντων ἀπολιπόντος οὐσίαν, ἐχρητο παρὰ τὸν 25
 αὐτοῦ τρόπον οὐκ ἐπιεικῶς οὐδὲ ἐλευθερίας, φοβηθεὶς
 τὴν εὐμορφίαν αὐτῆς ἄμαχόν τινα καὶ περιβόητον οὖ-
 σαν, ὡς μὴ φανείη κεκρατημένος. Οὕτω δὲ πάνυ πόρ-
 ρωθεν εὐλαβῆς ὢν πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ πεφυλαγμένος,
 ὅμως οὐ διεφύγε τῶν ἐχθρῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ ψόγον, ἀλλ' 30
 ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς ἐσυκοφαντεῖτο πολλὰ τῶν κοινῶν πα-
 ριδεῖν καὶ προέσθαι χαριζόμενος ἐκείναις. Τῆς δὲ περὶ

τὴν διαίταν εὐκολίας καὶ λιτότητος καὶ ἀπομνημόνευμα λέγεται τοιοῦτον. Ἰατρὸς αὐτῷ νοσοῦντι καὶ κακῶς ἔχοντι πρὸς τὰ σιτία κίχλην προσέταξε λαβεῖν. Ὡς δὲ ζητοῦντες οὐχ εὐρον ὄνιον (ἦν γὰρ παρ' ὄραν), ἔφη δὲ 5 τις εὐρεθῆσεσθαι παρὰ Λευκόλλῳ δι' ἔτους τρεφομένην, „Εἶτα“ εἶπεν „εἰ μὴ Λεύκολλος ἐτρέφα, Πομπήτιος οὐκ ἂν ἔζησε;“ καὶ χαίρειν ἔασας τὸν ἰατρὸν ἔλαβέ τι τῶν εὐπορίστων. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

III. Ἐτι δὲ μεριάκιον ὢν παντάπασι καὶ τῷ πατρὶ 10 συστρατευόμενος ἀντιτεταγμένῳ πρὸς Κίνναν Λεύκιόν τινα Τερέντιον εἶχεν ἑταῖρον καὶ σύσκηνον. Οὗτος ὑπὸ Κίννα πεισθεὶς χρήμασιν αὐτὸς μὲν ἐμελλε Πομπήτιον ἀποκτενεῖν, ἕτεροι δὲ τὴν σκηνην ἐμπρήσειν τοῦ στρατηγοῦ. Μηνύσεως δὲ τῷ Πομπήτῳ περὶ δεῖκνον ὄντι 15 προσπεσούσης, οὐδὲν διαταραχθεὶς, ἀλλὰ καὶ πιῶν προθυμότερον καὶ φιλοφρονησάμενος τὸν Τερέντιον, ἅμα τῷ τραπέσθαι πρὸς ἀνάπαυσιν ὑπεκρυσίς τῆς σκηνης ἔλαθε, καὶ τῷ πατρὶ φρουρὰν περιστήσας ἠσύχαζεν. Ὁ δὲ Τερέντιος, ὡς ἐνόμιζε καιρὸν εἶναι, σπασάμενος 20 τὸ ξίφος ἀνέστη καὶ τῇ στιβάδι τοῦ Πομπήτιου προσελθὼν ὡς κατακειμένου πολλὰς ἐνεφόρει πληγὰς τοῖς στρώμασιν. Ἐκ δὲ τούτου γίνεται μέγα κίνημα μίσει τοῦ στρατηγοῦ καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν, τὰς τε σκηναὶ ἀνασπώντων καὶ τὰ ὄπλα λαμβανόντων. Ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς οὐ προΐει δεδιῶς τὸν θόρυβον, ὁ δὲ Πομπήτιος ἐν μέσοις ἀναστρεφόμενος καὶ δακρύων ἰκέτευε, τέλος δὲ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα πρὸ τῆς πύλης τοῦ χάρακος ἐμποδῶν ἔκειτο κλαίων καὶ πατεῖν κελεύων τοὺς ἐξιόντας, ὥστε ἕκαστον ἀναχωρεῖν 30 ὑπ' αἰδοῦς καὶ πάντας οὕτω πλὴν ὀκτακοσίων μεταβαλέσθαι καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν στρατηγόν.

IV. Ἄμα δὲ τῷ τελευτῆσαι τὸν Στράβωνα δίκην

κλοπῆς ἔσχεν ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίων χρημάτων ὁ Πομπήιος. Καὶ τὰ μὲν κλειστά φωράσας ἕνα τῶν ἀπελευθέρων ὁ Πομπήιος νενοσφισμένον Ἀλέξανδρον ἀπέδειξε τοῖς ἄρχουσιν, αὐτὸς δὲ λίνα θηρατικὰ καὶ βιβλία τῶν ἐν Ἄσκλῳ ληφθέντων ἔχειν κατηγορεῖτο. Ταῦτα δὲ 5 ἔλαβε μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐλόντος τὸ Ἄσκλον, ἀπώλισε δὲ τῶν Κίλνα δορυφόρων, ὅτε κατῆλθεν, ὡσαμένων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ διαρπασάντων. Ἐγίνοντο δὲ τῆς δίκης αὐτῷ προαγῶνες οὐκ ὀλλγοὶ πρὸς τὸν κατηγορον. Ἐν οἷς ὀξὺς ἅμα καὶ παρ' ἡλικίαν εὐσταθῆς 10 φαινόμενος δόξαν ἔσχε μεγάλην καὶ χάριν, ὥστε Ἀντιστιον στρατηγοῦντα καὶ βραβεύοντα τὴν δίκην ἐκείνην ἐρασθῆναι τοῦ Πομπηίου καὶ γυναῖκα διδόναι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα καὶ περὶ τούτου τοῖς φίλοις διαλέγεσθαι. Δεξαμένου δὲ Πομπηίου καὶ γενομένων ἐν αὐτοῖς ἀπορ- 15 ρήτων ὁμολογιῶν, ὅμως οὐκ ἔλαθε τοὺς πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν τοῦ Ἀντιστιίου σπουδὴν. Τέλος δὲ τὴν γνώμην ἀναγορεύσαντος αὐτοῦ τῶν δικαστῶν ἀπολύουσιν, ὥσπερ ἐκ παραγγέλματος ὁ δῆμος ἐπεφώνησε τοῦτο δὴ τὸ τοῖς γαμοῦσιν ἐπιφανοῦμενον ἐξ ἔθους πα- 20 λαιοῦ, Ταλασίῳ. Τὸ δὲ ἔθος ἀρχὴν λαβεῖν φασὶ τοιαύτην. Ὅτε τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων ἐπὶ θεῶν ἀγῶ- 21 νος εἰς Ῥώμην παραγενομένας οἱ πρωτεύοντες ἀρετῆ Ῥωμαίων ἤρπαζον ἑαυτοῖς γυναῖκας, ἄδοξοί τινες πελάται καὶ βοτῆρες ἀράμενοι κόρην καλὴν καὶ μεγάλην 25 ἐκόμιζον. Ὅπως οὖν μὴ προστυχῶν τις ἀφέληται τῶν κρειττόνων, ἐβόων θεόντες ἅμα Ταλασίῳ (τῶν δὲ χαριέντων καὶ γνωρίμων τις ἦν ὁ Ταλάσιος), ὥστε τοὺς ἀκούσαντας τοῦνομα κροτεῖν καὶ βοᾶν οἶον συννηδομένους καὶ συνεπαινοῦντας. Ἐκ τούτου φασὶ (καὶ γὰρ εὐ- 30 τυχῆς ὁ γάμος ἀπέβη τῷ Ταλασίῳ) ταύτην τὴν ἐπιφώνησιν μετὰ παιδιᾶς γενέσθαι τοῖς γαμοῦσιν. Οὗτος ὁ

λόγος πιθανώτατός ἐστι τῶν περὶ τοῦ Ταλασίου λεγομένων. Ὀλίγαις δ' οὖν ὕστερον ἡμέραις Πομπήτος ἡγάγετο τὴν Ἀντιστίαν.

V. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Κίρναν εἰς τὸ στρατόπεδον πορευθεὶς ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδωκε καὶ ταχὺ λαθῶν ἐκποδῶν ἐποίησεν ἑαυτὸν, οὐκ ὄντος ἐμφανοῦς αὐτοῦ θροῦς διῆλθεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ λόγος, ὡς ἀνηγήκοι τὸν νεανίσκον ὃ Κίρνας· ἐκ δὲ τούτου οἱ πάλοι βαρυνόμενοι καὶ μισοῦντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν. Ὁ δὲ φεύγων καὶ καταλαμβανόμενος ὑπὸ τινος τῶν λοχαγῶν γυμνῷ τῷ ξίφει διώκοντος προσέειπε τοῖς γόνασι καὶ τὴν σφραγίδα προὔτεινε πολύτιμον οὔσαν. Ὁ δὲ καὶ μάλα ὑβριστικῶς εἰπὼν „Ἄλλ' οὐκ ἐγγύην ἔρχομαι σφραγιούμενος, ἀλλὰ ἀνόσιον καὶ παράνομον τιμωρησόμενος τύραννον,“ ἀπέκτεινε αὐτόν. Οὕτω δὲ τοῦ Κίρνα τελευτήσαντος ἐδέξατο μὲν τὰ πράγματα καὶ συνέειχε Κάρβων ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος, ἐπῆει δὲ Σύλλας τοῖς πλείστοις ποθεινός, ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν οὐδὲ δεσπότης μεταβολὴν μικρὸν ἡγουμένοις ἀγαθόν. Εἰς τοῦτο προήγαγον αἱ συμφοραὶ τὴν πόλιν, ὡς δουλείαν ἐπιεικεστέραν ζητεῖν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθερίας.

VI. Τότε οὖν ὁ Πομπήτος ἐν τῇ Πικηνίδι τῆς Ἰταλίας διέτριβεν, ἔχων μὲν αὐτόθι καὶ χωρῖα, τὸ δὲ πλεονταῖς πόλεσιν ἡδόμενος οἰκείως καὶ φιλικῶς πατρόθεν ἐχούσαις πρὸς αὐτόν. Ὀρῶν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ βελτίστους τῶν πολιτῶν ἀπολείποντας τὰ οἰκεία καὶ πανταχόθεν εἰς τὸ Σύλλα στρατόπεδον ὥσπερ εἰς λιμένα καταθέοντας, αὐτὸς οὐκ ἤξίωσεν ἀποδρᾶς οὐδὲ ἀσύμβολος οὐδὲ χρῆζαν βοήθειας, ἀλλὰ ὑπάρξας τινὸς χάριτος ἐνδόξως καὶ μετὰ δυνάμεως ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. Ὄθεν ἐκίνει τοὺς Πικηνοὺς ἀποπειρώμενος. Οἱ δὲ ὑπή-

κουον αὐτῷ προθύμως καὶ τοῖς παρὰ Κάρβωνος ἦκουσιν οὐ προσελχον. Οὐήδιου δὲ τινος εἰπόντος, ὅτι δημαγωγὸς αὐτοῖς ἐκ παιδαγωγείου παραπεπῆθηκεν ὁ Πομπήτιος, οὕτως ἠγανάκτησαν, ὥστε εὐθύς ἀναλεῖν προσπεσόντες τὸν Οὐήδιον. Ἐκ τούτου Πομπήτιος ἐτη 5 μὲν τρία καὶ εἰκοσι γεγονῶς, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἀνθρώπων ἀποδεδειγμένος στρατηγός, αὐτὸς ἑαυτῷ δοὺς τὸ ἄρχειν ἐν Ἀυξίμῳ, πόλει μεγάλη, βῆμα θεῖς ἐν ἀγορᾷ καὶ τοὺς πρωτεύοντας αὐτῶν ἀδελφοὺς δύο Οὐεντιδίους ὑπὲρ Κάρβωνος ἀντιπράττοντας διατάγματι μεταστῆναι 10 τῆς πόλεως κελεύσας, στρατιώτας κατέλεγε, καὶ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους κατὰ κόσμον ἀποδείξας ἐκάστοις τὰς κύκλω πόλεις ἐπήει τὸ αὐτὸ ποιῶν. Ἐξανισταμένων δὲ καὶ ὑποχωρούντων ὅσοι τὰ Κάρβωνος ἐφρόνουν, τῶν δὲ ἄλλων ἀσμένως ἐπιδιδόντων αὐτούς, οὕτω καταναί- 15 μασ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τρία τάγματα τέλεια, καὶ τροφήν πορίσας καὶ σκευαγωγὰ καὶ ἀμάξας καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν παρασκευήν, ἦγε πρὸς Σύλλαν, οὐκ ἐπειγόμενος οὐδὲ τὸ λαθεῖν ἀγαπῶν, ἀλλὰ διατρέβων καθ' ὁδὸν ἐν τῷ κακῶς ποιεῖν τοὺς πολεμίους καὶ πᾶν ὅσον ἐπήει 20 τῆς Ἰταλίας πειρῶμενος ἀφιστάναι τοῦ Κάρβωνος.

VII. Ἀνέστησαν οὖν ἐπ' αὐτὸν τρεῖς ἅμα στρατηγοὶ 622 πολέμιοι, Καρίνας καὶ Κλοίλιος καὶ Βρούτος, οὐκ ἐναντιοὶ πάντες οὐδὲ ὁμόθεν, ἀλλὰ κύκλω τρισὶ στρατοπέδοις περιχωροῦντες ὡς ἀναρπασόμενοι. Ὁ δὲ οὐκ ἔδραμεν, 25 ἀλλὰ πᾶσαν εἰς ταὐτὸ τὴν δύναμιν συναγαγὼν ὥρμησεν ἐφ' ἔν τὸ τοῦ Βρούτου στράτευμα τοὺς ἵππους, ἐν οἷς ἦν αὐτός, προτάξας. Ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τῶν πολεμίων ἀντεξίππευσαν οἱ Κελτοί, τὸν πρῶτον καὶ ῥωμαλεώτατον φθάνει παύσας ἐκ χειρὸς δόρατι καὶ καταβα- 30 λῶν. Οἱ δὲ ἄλλοι τραπόμενοι καὶ τὸ πεζὸν συντεταράξαν, ὥστε φυγὴν γενέσθαι πάντων. Ἐκ δὲ τούτου

στασιάσαντες οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀνεχώρησαν, ὡς ἕκαστος ἔτυχε, Πομπηΐῳ δὲ προσεχώρουν αἱ πόλεις, ὡς διὰ φόβον ἐσκεδασμένων τῶν πολεμίων. Αὐτίς δὲ Σκηπίωνος ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ ὑπάτου, πρὶν ἐν ἐμβολαῖς ὑσῶν γενέσθαι τὰς φάλαγγας, οἱ Σκηπίωνος ἀσπασάμενοι τοὺς Πομπηΐου μετεβάλλοντο, Σκηπίων δὲ ἔφυγε. Τέλος δὲ Κάρβωνος αὐτοῦ περὶ τὸν Ἄρσιν ποταμὸν ἱππέων συχνὰς Ἰλας ἐφέντος, εὐρώστως ὑποστὰς καὶ τρεψάμενος εἰς χαλεπὰ καὶ ἄφιππα χωρία πάντας 10 ἐμβάλλει διώκων· οἱ δὲ τὴν σωτηρίαν ἀνέλπιστον ὁρῶντες ἐνεχείρισαν αὐτοὺς μετὰ τῶν ὄπλων καὶ τῶν ἵππων.

VIII. Οὕτω δὲ ταῦτα Σύλλας ἐπέκυστο, πρὸς δὲ τὰς πρώτας ἀγγελίας καὶ φήμας ὑπὲρ αὐτοῦ δεδοικῶς ἐν τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις ἀναστρεφομένου στρατη- 15 γοῖς πολεμίοις ἐδίωκε βοηθήσων. Γνοὺς δὲ ὁ Πομπηΐος ἐγγὺς ὄντα προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξοπλίσειν καὶ διακοσμῆν τὴν δύναμιν, ὡς καλλίστη τῷ αὐτοκράτορι καὶ λαμπροτάτῃ φανείη· μεγάλας γὰρ ἤλπιζε παρ' αὐτοῦ τιμὰς· ἔτυχε δὲ μειζόνων. Ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸν ὁ Σύλλας 20 προσιόντα καὶ τὴν στρατιὰν παρεστῶσαν εὐανδρία τε θαυμαστήν καὶ διὰ τὰς κατορθώσεις ἐπηρμένην καὶ ἱλαράν, ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου καὶ προσαγορευθεὶς, ὡς εἰκός, αὐτοκράτωρ ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν Πομπηΐον, οὐδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος ἀνδρὶ 25 νέῳ καὶ μηδέπω βουλῆς μετέχοντι κοινώσασθαι τοῦνομα τοῦτο Σύλλαν, περὶ οὗ Σκηπίωσι καὶ Μαρίοις ἐπολέμει. Καὶ τᾶλλα δὲ ἦν ὁμολογοῦντα ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις, ὑπεξανισταμένου τε προσιόντι τῷ Πομπηΐῳ καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον, ἃ πρὸς 30 ἄλλον οὐ ῥαδίως ἐωρᾶτο ποιῶν, καίπερ ὄντων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν περὶ αὐτόν. Οὐ μὴν ἐκουφίσθη γε τούτοις ὁ Πομπηΐος, ἀλλ' εὐθύς εἰς τὴν Κελτικὴν ὑπ' αὐτοῦ

πεμπόμενος, ἦν ἔχων ὁ Μέτελλος ἐδόκει μηδὲν ἄξιον
 πράττειν τῆς παρασκευῆς, οὐ καλῶς ἔφη ἔχειν πρε-
 σβύτερον καὶ προὔχοντα δόξῃ στρατηγίας ἀφαιρῆσθαι,
 βουλομένῳ μόντοι τῷ Μετέλλῳ καὶ κελεύοντι συμπολε- 5
 μεῖν καὶ βοηθεῖν ἕτοιμος εἶναι. Δεξαμένου δὲ τοῦ Με-
 τέλλου καὶ γράψαντος ἦκειν, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Κελτι-
 κὴν αὐτὸς τε καθ' ἑαυτὸν ἔργα θαυμαστὰ διεπράττετο
 καὶ τοῦ Μετέλλου τὸ μάχιμον καὶ θαρσαλέον ἤδη σβεν-
 νύμενον ὑπὸ γήρωσ ἀνδρῶν ἐξερρίπιζε καὶ συνεξεθέρ-
 μαινευ, ὥσπερ ὁ φέων καὶ πεκυρωμένος χαλκὸς τῷ πε- 10
 πηγότι καὶ ψυχρῷ περιχυθεὶς λέγεται τοῦ πυρὸς μᾶλλον
 ἀνυγραίνειν καὶ συνανατήκειν. Ἄλλὰ γάρ, ὥσπερ
 ἀθλητοῦ πρωτεύσαντος ἐν ἀνδράσι καὶ τοὺς πανταχοῦ
 καθελόντος ἐνδόξως ἀγῶνας εἰς οὐδένα λόγον τὰς παι-
 δικὰς τίθενται νίκας οὐδ' ἀναγράφουσιν, οὕτως ἄς 15
 ἔπραξε τότε πράξεις ὁ Πομπήιος αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς
 ὑπερφυεὶς οὖσας, πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τῶν ὑστέρων
 ἀγῶνων καὶ πολέμων κατακχεωσμένης ἐθεδύειν κινεῖν,
 μὴ περὶ τὰ πρῶτα πολλῆς διατριβῆς γενομένης τῶν
 μεγίστων καὶ μάλιστα δηλούντων τὸ ἦθος ἔργων καὶ 20
 παθημάτων τοῦ ἀνδρὸς ἀπολειφθῶμεν.

623 IX. Ἐπεὶ τοίνυν ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας
 καὶ δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας
 καὶ στρατηγοὺς ἡμίβητο πλουσίους ποιῶν καὶ προά-
 γων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ χαριζόμενος ἀφθόνως καὶ προθύμως 25
 ὧν ἕκαστος ἐθετο, Πομπήιον δὲ θαυμάζων δι' ἀρετὴν
 καὶ μέγα νομίζων ὄφελος εἶναι τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν
 ἰσκούσασεν ἀμῶς γέ πως οἰκειότητι προσθέσθαι. Συμ-
 βουλομένης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Μετέλλης,
 κελθουσι τὸν Πομπήιον ἀπαλλαγέντα τῆς Ἀντιστίας λα- 30
 βεῖν γυναῖκα τὴν Σύλλα πρόγονον Αἰμιλίαν, ἐκ Με-
 τέλλης καὶ Σκαύρου γεγεννημένην, ἀνδρὶ δὲ συνοικοῦ-

σαν ἤδη καὶ κύουσαν τότε. Ἦν οὖν τυραννικὰ τὰ τοῦ γάμου καὶ τοῖς Σύλλα καιροῖς μᾶλλον ἢ τοῖς Πομπηίου τρόποις πρέποντα, τῆς μὲν Αἰμιλλίας ἀγομένης ἐγκύμονος παρ' ἐτέρου πρὸς αὐτόν, ἐξελαυνομένης δὲ τῆς 5 Ἀντιστίας ἀτίμως καὶ οἰκτρῶς, ἅτε δὴ καὶ τοῦ πατρὸς ἐναγχος ἐστερημένης διὰ τὸν ἄνδρα· κατεσφάγη γὰρ ὁ Ἀντίστιος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δοκῶν τὰ Σύλλα φρονεῖν διὰ Πομπήϊον· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἐπιδοῦσα ταῦτα προήκατο τὸν βίον ἐκουσίως, ὥστε καὶ τοῦτο τὸ πάθος τῆ 10 περὶ τὸν γάμον ἐκεῖνον τραγῳδίᾳ προσγενέσθαι καὶ νῆ Δία τὸ τὴν Αἰμιλλίαν εὐθύς διαφθαρεῖναι παρὰ τῷ Πομπηίῳ τίκτουςαν.

Χ. Ἐκ τούτου Σικελίαν ἠγγέλλετο Περσέννας αὐτῷ κρατίνεσθαι καὶ τοῖς περὶ οὖσιν ἐτι τῆς ἐναντίας 15 στάσεως ὀρημητήριον παρέχειν τὴν νῆσον, αἰωρουμένου καὶ Κάρβωνος αὐτόθι ναυτικῷ καὶ Δομετίου Λιβύη προσπεκτικότητος, ἄλλων τε πολλῶν ἐπέκεινα μεγάλων ὠθημένων φυγάδων, ὅσοι τὰς προγραφὰς ἔφθησαν ἀποδράντες. Ἐπὶ τούτους Πομπήϊος ἀπεστάλη μετὰ 20 πολλῆς δυνάμεως. Καὶ Περσέννας μὲν εὐθύς αὐτῷ Σικελίας ἐξέστη, τὰς δὲ πόλεις ἀνελάμβανε τετραχόμενας καὶ φιλανθρωπῶς πάσαις ἐχρῆτο πλὴν Μαιμερτίωνων τῶν ἐν Μεσσήνῃ. Παραιτουμένων γὰρ αὐτοῦ τὸ βῆμα καὶ τὴν δικαιοδοσίαν, ὡς νόμῳ παλαιῷ Ῥω 25 μαίων ἀπειρημένα, „Οὐ παύσεσθε“ εἶπεν „ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφῃ νόμους ἀναγινώσκοντες;“ Ἔδοξε δὲ καὶ ταῖς Κάρβωνος οὐκ ἀνθρωπίνως ἐνυβρίσαι συμφοραῖς. Εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον αὐτόν, ὥσπερ ἦν Ἰσως, ἀνελεῖν, εὐθύς ἴδει λαβόντα, καὶ τοῦ κελεύσαντος ἂν ἦν 30 τὸ ἔργον. Ὁ δὲ δέσμιον προαγαγὼν ἄνδρα Ῥωμαίων τρεῖς ὑπατεύσαντα καὶ πρὸ τοῦ βήματος στήσας καθεζόμενος αὐτὸς ἀνέκρινεν, ἀχθομένων καὶ βαρυνομένων

τῶν παρόντων· εἶτα ἐκέλευσεν ἀπαγαγόντας ἀνελεῖν.
 Ἀπαχθέντα μέντοι φασὶν αὐτόν, ὡς εἶδεν ἐλκόμενον
 ἤδη τὸ ξίφος, δεῖσθαι τόπον αὐτῷ καὶ χρόνον βραχύν,
 ὡς ὑπὸ κοιλίας ἐνοχλουμένῳ, παρασχεῖν. Γάτος δὲ Ὀπ-
 πιος ὁ Καίσαρος εἰταῖρος ἀπανθρώπως φησὶ καὶ Κοῖντῳ 5
 Οὐαλλερίῳ χρήσασθαι τὸν Πομπήιον. Ἐπιστάμενον
 γάρ, ὡς ἔστι φιλολόγος ἀνὴρ καὶ φιλομαθῆς ἐν ὀλίγοις
 ὁ Οὐαλλέριος, ὡς ἤχθη πρὸς αὐτόν, ἐπισπασάμενον
 καὶ συμπερικατήσαντα καὶ πυθόμενον ὧν ἐχρηξε καὶ
 μαθόντα, προστάξει τοῖς ὑπηρέταις εὐθύς ἀνελεῖν ἀπα- 10
 γαγόντας. Ἄλλ' Ὀππίῳ μὲν, ὅταν περὶ τῶν Καίσαρος
 πολεμίων ἢ φίλων διαλέγεται, σφόδρα δεῖ πιστεύειν
 μετὰ εὐλαβείας· Πομπήιος δὲ τοὺς μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα
 τῶν Σύλλα πολεμίων καὶ φανερῶς ἀλισκομένους ἀναγ-
 καίως ἐκόλαξε, τῶν δ' ἄλλων ὅσους ἐξῆν περιεώρα λαν- 15
 θάνοντας, ἐνόησε δὲ καὶ συνεξέπεμπε. Τὴν δ' Ἰμεραίων
 πόλιν ἐγνωκότος αὐτοῦ κολάζειν γενομένην μετὰ τῶν
 πολεμίων, Σθένις ὁ δημαγωγὸς αἰτησάμενος λόγον οὐκ
 ἔφη δίκαια ποιήσειν τὸν Πομπήιον, εἰὰν τὸν αἰτιον
 ἀφελὶς ἀπολέσῃ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας. Ἐρομένου δὲ 20
 624 ἐκείνου, τίνα λέγει τὸν αἰτιον, ἑαυτὸν ὁ Σθένις ἔφη,
 τοὺς μὲν φίλους πείσαντα τῶν πολιτῶν, τοὺς δ' ἐχθροὺς
 βιασάμενον. Ἀγασθεῖς οὖν τὴν παρρησίαν καὶ τὸ φρό-
 νημα τοῦ ἀνδρὸς ὁ Πομπήιος ἀφῆκε τῆς αἰτίας πρῶτον
 ἐκεῖνον, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας. Ἀκούων δὲ τοὺς 25
 στρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, σφραγιδα ταῖς
 μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλεν, ἣν ὁ μὴ φυλάξας ἐκόλαζετο.

XI. Ταῦτα πράττων ἐν Σικελίᾳ καὶ πολιτευόμενος
 ἐδέξατο δόγμα συγκλήτου καὶ γράμματα Σύλλα κελεύ- 30
 οντα εἰς Λιβύην πλεῖν καὶ πολεμεῖν Δομετίῳ κατὰ κρά-
 τος, ἠθροικότε πολλοπλάσιαν δύναμιν ἧς ἔχων Μάριος
 οὐ πάλα διεπέρασεν ἐκ Λιβύης εἰς Ἰταλίαν καὶ συνέχευε

τὰ Ῥωμαίων πράγματα τύραννος ἐκ φυγάδος καταστάς. Ὁξέως οὖν ἅπαντα παρασκευασάμενος ὁ Πομπήτιος Σικελίας μὲν ἄρχοντα Μέμμιον κατέλιπε τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς, αὐτὸς δὲ ἀνήγετο ναυσὶ μὲν μακράς ἑκατὸν 5 εἴκοσι, φορητοῖς δὲ σίτον καὶ βέλη καὶ χρήματα καὶ μηχανὰς κομιζούσαις ὀκτακοσίαις. Κατασχόντι δὲ αὐτῷ ταῖς μὲν εἰς Ἰτύκην ναυσί, ταῖς δὲ εἰς Καρχηδόνια, τῶν πολεμίων ἀποστάντες ἑπτακισχίλιοι προσεχώρησαν, αὐτὸς δὲ ἤγευ ἕξ ἔντελῇ τάγματι. Συμβῆναι δὲ αὐτῷ 10 πρᾶγμα γελοῖον ἱστοροῦσι. Στρατιῶται γάρ τινες, ὡς εἶοικε, θησαυρῷ περιπεσόντες ἔλαβον συχνὰ χρήματα. Τοῦ δὲ πράγματος γενομένου φανεροῦ δόξα τοῖς ἄλλοις παρέστη πᾶσι χρημάτων μεστὸν εἶναι τὸν τόπον ἐν ταῖς ποτε τύχαις τῶν Καρχηδονίων ἀποτεθειμένων. Οὐδὲν 15 οὖν ὁ Πομπήτιος εἶχε χρῆσθαι τοῖς στρατιώταις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας θησαυροὺς ζητοῦσιν, ἀλλὰ περιῆει γελῶν καὶ θεώμενος ὁμοῦ μυριάδας τοσαύτας ὀρυσσούσας καὶ στρεφούσας τὸ πεδίον, ἕως ἀπεικόντες ἐκέλευον αὐτοὺς ἄγειν ὅπη βούλεται τὸν Πομπήτιον, ὡς δίκην ἰκα- 20 νὴν τῆς ἀβελτερίας δεδωκότας.

XII. Ἀντιτεταγμένου δὲ τοῦ Δομετίου καὶ χαράδραν τινὰ προβεβλημένου χαλεπὴν περᾶσαι καὶ τραχεῖαν, ὄμβρος ἅμα πνεύματι πολὺς ἔωθεν ἀρξάμενος κατεῖχεν, ὥστε ἀπογνόντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης μαχέσασθαι τὸν Δομέτιον ἀναξυγῆν παραγγεῖλαι. Πομπήτιος 25 δὲ τοῦτον αὐτοῦ ποιούμενος τὸν καιρὸν ὀξέως ἐπήει καὶ διέβαινε τὴν χαράδραν. Οἱ δὲ ἀτάκτως καὶ θορυβοῦμενοι καὶ οὐ πάντες οὐδὲ ὁμαλῶς ὑφίσταντο, καὶ τὸ πνεῦμα περιῆει τὴν ξάλην αὐτοῖς προσβάλλον ἐναντίαν. 30 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς Ῥωμαίους ὁ χειμῶν ἐτάραξεν οὐ καθορῶντας ἀλλήλους ἀκριβῶς, αὐτὸς τε Πομπήτιος ἐκινδύνευσε ἀγνοηθεὶς ἀποθανεῖν ἐρωτῶντι στρατιώτῃ

το σύνθημα βράδιον ἀποκρινάμενος. Ὡσάμενοι δὲ πολλῶ φόνῳ τοὺς πολεμίους (λέγονται γὰρ ἀπὸ δισμυρίων τρισχίλιοι διαφυγεῖν) αὐτοκράτορα τὸν Πομπήϊον ἠσπάσαντο. Φήσαντος δὲ ἐκείνου μὴ δέχεσθαι τὴν τιμὴν, ἕως ὄρθον ἔστηκε τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, 5 εἰ δὲ αὐτὸν ἀξιοῦσι ταύτης τῆς προσηγορίας, ἐκεῖνο χρῆναι πρότερον καταβαλεῖν, ὄρησαν εὐθύς ἐπὶ τὸν χάρακα· καὶ Πομπήϊος ἄνευ κράνους ἠγωνίζετο δεδοικῶς τὸ πρότερον πάθος. Ἀλλίσκεται δὲ τὸ στρατόπεδον καὶ ἀποθνήσκει Δομέτιος. Τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν εὐ- 10 θύς ὑπήκουον, αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐλήφθησαν. Εἶλε δὲ καὶ τῶν βασιλέων Ἰάρφαν τὸν συμμαχήσαντα Δομετίῳ, τὴν δὲ βασιλείαν Ἰάμφα παρέδωκε. Χρῶμενος δὲ τῇ τύχῃ καὶ τῇ δύμῃ τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Νομαδικὴν ἐνέβαλε· καὶ πολλῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἐλάσας καὶ πάντων 15 κρατήσας, οἷς ἐνέτυχε, καὶ τὸ πρὸς Ῥωμαίους θέος ἦδη τῶν βαρβάρων ἐξερρηκὸς αὐτίς ἰσχυρὸν καὶ φοβερὸν ἐγκαταστήσας, οὐδὲ τὰ θηρία δεῖν ἔφη τὰ τὴν Λιβύην κατοικοῦντα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἄπειρα βώμης καὶ τόλ- 20 μης ἀπολείπειν. Ὅθεν ἐν θήραις λεόντων καὶ ἐλεφάν- των ἡμέρας διέτριψεν οὐ πολλὰς· ταῖς δὲ πάσαις, ὡς φασι, τεσσαράκοντα τοὺς πολεμίους συνείλε καὶ Λιβύην ἐχειρῶσατο καὶ διήτησε τὰ τῶν βασιλέων, ἔτος ἄγων ἐκεῖνο τέταρτον καὶ εἰκοστόν.

XIII. Ἐπανελθόντι δὲ εἰς Ἰτύκην αὐτῷ γράμματα 25 κομίζεται Σύλλα προστάττοντος ἀφιέναι μὲν τὴν ἄλλην στρατιάν, αὐτὸν δὲ μεθ' ἐνὸς τάγματος περιμένειν αὐτόθι τὸν διαδεξόμενον στρατηγόν. Ἐπὶ τούτοις ἀδήλως μὲν αὐτὸς ἠχθετο καὶ βαρέως ἔφερον, ἐμφανῶς δὲ ὁ στρατὸς ἠγανάκτει· καὶ δεηθέντος τοῦ Πομπήϊου προ- 30 ελθεῖν τὸν τε Σύλλαν κακῶς ἔλεγον κάκεινον οὐκ ἔφασαν προήσεσθαι χωρὶς αὐτῶν οὐδὲ εἶω πιστεύειν τῷ

τυράννῳ. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Πομπήιος ἐπειρᾶτο
 πρᾶννεν καὶ παρηγορεῖν αὐτούς· ὡς δ' οὐκ ἐπειθε,
 καταβάς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀπήει δεδα-
 κρυμένος. Οἱ δὲ συλλαβόντες αὐτὸν αὐθις ἐπὶ τοῦ βή-
 5 ματος κατέστησαν· καὶ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας ἀνη-
 λώθη, τῶν μὲν μένειν καὶ ἄρχειν κελευόντων, τοῦ δὲ
 πείθεσθαι δεομένου καὶ μὴ στασιάζειν, ἄχρι οὗ προσ-
 λιπαρούντων καὶ καταβοώντων ὄμωσεν ἀναιρήσειν ἑαυ-
 τόν, εἰ βιάζοντο, καὶ μόλις οὕτως ἐκαύσαντο. Τῷ δὲ
 10 Σύλλα πρώτη μὲν ἦλθεν ἀγγελία τὸν Πομπήιον ἀφε-
 στάναι, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν, ὡς ἄρα πεπρωμέ-
 νου ἦν αὐτῷ γενομένῳ γέροντι παίδων ἀγῶνας ἀγωνί-
 ζεσθαι, διὰ τὸ καὶ Μάριον αὐτῷ νέον ὄντα κομιδῇ
 πλεῖστα πράγματα παρασχεῖν καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους πε-
 15 ριστῆσαι κινδύνους, πυθόμενος δὲ τάληθῇ καὶ πάντας
 ἀνθρώπους αἰσθανόμενος δέχεσθαι καὶ παραπέμπειν
 τὸν Πομπήιον ὠρμημένους μετ' εὐνοίας, ἔσπευδεν ὑπερ-
 βαλέσθαι· καὶ προελθὼν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ δεξιω-
 σάμενος ὡς ἐνῆν προθυμότεα μεγάλη φωνῇ Μάγνον
 20 ἤσπασατο, καὶ τοὺς παρόντας οὕτως ἐκέλευσε προσαγο-
 ρεῦσαι. Σημαίνει δὲ τὸν μέγαν ὁ Μάγνος. Ἔτεροι δὲ φα-
 σιν ἐν Λιβύῃ πρῶτον ἀναφάνημα τοῦτο τοῦ στρατοῦ
 παντὸς γενέσθαι, κράτος δὲ λαβεῖν καὶ δύναμιν ὑπὸ
 Σύλλα βεβαιωθέν. Αὐτὸς μέντοι πάντων ὕστατος καὶ
 25 μετὰ πολὺν χρόνον εἰς Ἰβηρίαν ἀνθύπατος ἐκπεμφθεὶς
 ἐπὶ Σερτώριον ἤρξατο γράφειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐπιστο-
 λαῖς καὶ τοῖς διατάγμασι Μάγνον Πομπήιον· οὐκέτι
 γὰρ ἦν ἐπίφθονον τοῦνομα σύνηθες γενόμενον. Ὅθεν
 εἰκότως ἀγασθεῖν καὶ θαυμάσειεν ἂν τις τοὺς πάλαι
 30 Ῥωμαίους, οἱ ταῖς τοιαύταις ἐπικλήσεσι καὶ προσωνυ-
 μίαις οὐ τὰς πολεμικὰς ἡμείβοντο καὶ στρατιωτικὰς κα-
 τορθώσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ

ἀρετὰς ἐκόσμου. Δύο γοῦν Μαξίμους, ὅπερ ἐστὶ μεγίστους, ἀνηγόρευσεν ὁ δῆμος· Οὐαλλέριον μὲν ἐπὶ τῷ διαλλάξει στασιάζουσαν αὐτῷ τὴν σύγκλητον, Φάβιον δὲ Ῥουλλον, ὅτι πλουσίους τινὰς ἐξ ἀπελευθέρων γεγονότας καὶ καταλελεγμένους εἰς τὴν σύγκλητον ἐξέ-5
βαλεν. X

XIV. Ἐκ τούτου θριάμβον ἤτει Πομπήιος, ἀντέλεγε δὲ Σύλλας. Ἐπάτω γὰρ ἢ στρατηγῷ μόνον, ἄλλω δὲ οὐδενὶ δίδωσιν ὁ νόμος. Διὸ καὶ Σκηπίων ὁ πρῶτος ἀπὸ μειζόνων καὶ κρειτόνων ἀγώνων ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχη-10
δουίων κρατήσας οὐκ ἤτησε θριάμβον· ὕπατος γὰρ οὐκ ἦν οὐδὲ στρατηγός. Εἰ δὲ Πομπήιος οὐκ ἔπαυεν γενεῶν εἰσελᾶ θριαμβεύων εἰς τὴν πόλιν, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέταστι, παντάπασιν ἐπίφθονον ἔσεσθαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ καὶ τὴν τιμὴν ἐκείνῳ. Ταῦτα 11
πρὸς Πομπήιον ὁ Σύλλας ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἔασων, ἀλλὰ ἐνστησόμενος αὐτῷ καὶ κωλύσων τὸ φιλόνηκον ἀπειθοῦντος. Ὁ δὲ Πομπήιος οὐχ ὑπέκτιξεν, ἀλλ' ἐννοεῖν ἐκέλευσε τὸν Σύλλαν, ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλειό-
626 νες ἢ δύομενον προσκυνοῦσιν, ὡς αὐτῷ μὲν αὐξανομέ-20
νης, μειουμένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως. Ταῦτα ὁ Σύλλας οὐκ ἀκριβῶς ἔξακούσας, ὁρῶν δὲ τοὺς ἀκούσαντας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχήματος ἐν θαύματι ποιουμένους, ἤρετο τί τὸ λεχθὲν εἴη. Πυθόμενος δὲ καὶ καταπλαγείς τοῦ Πομπηίου τὴν τόλ-25
μαν ἀνεβόησε δις ἐφεξῆς „Θριαμβευσάτω.“ Πολλῶν δὲ δυσχεραϊνόντων καὶ ἀγανακτούντων, ἐτι μᾶλλον αὐτοῦς, ὡς φασι, βουλόμενος ἀνιᾶν ὁ Πομπήιος ἐπεχείρησεν ἑλεφάντων ἄρματι τεττάρων ἐπιβὰς εἰσελαύνειν· ἤγαγε γὰρ ἐκ Λιβύης τῶν βασιλικῶν συκνοῦς ἀλχημαλώτους· 30
ἀλλὰ τῆς κύλης στενωτέρας οὔσης ἀπέστη καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τοὺς ἵππους. Ἐπεὶ δὲ οἱ στρατιῶται μὴ τυχόντες

ἡλικῶν προσεδόκησαν ἐνοχλεῖν ἐβούλοντο καὶ θορυβεῖν, οὐδὲν ἔφη φροντίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφήσειν τὸν θριάμβον ἢ κολακεύσειν ἐκείνους. Ὅτε δὴ καὶ Σερουτίλιος, ἀνὴρ ἐπιφανῆς καὶ μάλιστα πρὸς τὸν θριάμβον ἐνστάς
 5 τοῦ Πομπηίου, νῦν ἔφη τὸν Πομπηίου ὄραν καὶ μέγαν ἀληθῶς καὶ ἄξιον τοῦ θριάμβου. Δῆλον δ' ἐστίν, ὅτι καὶ βουλῆς ἂν ἐθελήσας τότε ῥαδίως ἔτυχεν. Ἄλλ' οὐκ ἐσπούδασεν, ὡς λέγουσι, τὸ ἐνδοξὸν ἐκ τοῦ παραδόξου θηρώμενος. Οὐ γὰρ ἦν θυμαστὸν, εἰ πρὸ ἡλικίας
 10 ἐβούλευε Πομπηίος, ἀλλ' ὑπέρλαμπρον, ὅτι μηδέπω βουλευῶν ἐθριάμβευε. Τοῦτο δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς εὐνοίαν ὑπῆρχε τῶν πολλῶν οὐ μικρὸν· ἔχαιρε γὰρ ὁ δῆμος αὐτῷ μετὰ θριάμβου ἐν τοῖς ἱππικοῖς ἔξεταζομένῳ.

XV. Σύλλας δὲ ἠνιάτο μὲν ὄρων εἰς ὅσον δόξης
 15 πρόεισι καὶ δυνάμεως, αἰσχυρόμενος δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἤγε· πλὴν, ὅτε βία καὶ ἄκοντος αὐτοῦ Λέπιδον εἰς ὑπατεῖαν κατέστησε συναρχαιρεσιάσας καὶ τὸν δῆμον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ἑαυτὸν ἐκείνῳ σπουδάζοντα παρασχῶν, θεασάμενος αὐτὸν ἀπίοντα μετὰ πλήθους δι' ἀγορᾶς
 20 ὁ Σύλλας· „Ὅρῳ σε“ εἶπεν „ὦ νεανία, χαίροντα τῇ νίκῃ· πῶς γὰρ οὐχὶ γενναῖα ταῦτα καὶ καλὰ, Κάτλου τοῦ πάντων ἀρίστου Λέπιδον τὸν πάντων κάκιστον ἀποδειχθῆναι πρότερον ὑπατον, σοῦ τὸν δῆμον οὕτω παρασκευάσαντος; ὦρα μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ἀλλὰ
 25 προσέχειν τοῖς πράγμασιν· ἰσχυρότερον γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν σεαυτῷ παρεσκευάσας.“ Ἐδήλωσε δὲ μάλιστα Σύλλας, ὅτι πρὸς Πομπηίου οὐκ εὐμενῶς εἶχε ταῖς διαθήκαις ἃς ἔγραψεν. Ἐτέροις γὰρ φίλοις δωρεὰς ἀπολιπὼν καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδείξας ἐπιτρόπους τὸν Πομπηίου ὅλως παρήλθεν. Ἦνευγε μέντοι τοῦτο μετρίως πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐκείνος, ὥστε, Λεπίδου καὶ τινῶν ἄλλων ἐνισταμένων μὴ ταφήναι τὸν νεκρὸν ἐν τῷ πε-

δίω μηδὲ δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν γενέσθαι, βοηθῆσαι καὶ παρασχεῖν δόξαν ἅμα ταῖς ταφαῖς καὶ ἀσφάλειαν.

XVI. Ἐπεὶ δὲ ταχὺ τοῦ Σύλλα τελευτήσαντος εἰς φῶς παρῆει τὰ μαντεύματα, καὶ Λέπιδος εἰσποιῶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐκείνου δύναμιν οὐ κύκλω περιῶν οὐδὲ 5 μετὰ σχήματος, ἀλλὰ εὐθύς ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν τὰ πάλαι νοσοῦντα καὶ διαφυγόντα τὸν Σύλλαν ὑπολείμματα τῶν στάσεων αὐτῶν ἀνακινῶν καὶ περιβαλλόμενος, ὁ δὲ συνάρχων αὐτοῦ Κάτλος, ᾧ τὸ καθαρὸν καὶ ὑγιαῖνον μάλιστα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου προσεῖχεν, ἦν μὲν 10 ἐν ἀξιώματι σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης μέγιστος τῶν τότε Ῥωμαίων, ἐδόκει δὲ πολιτικῆς ἡγεμονίας μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς οἰκελος εἶναι, τῶν πραγμάτων αὐτῶν ποθοῦντων τὸν Πομπήϊον οὐ διεμέλλησεν ὅπη τράπηται, προσθεὶς δὲ τοῖς ἀρίστοις ἑαυτὸν ἀπεδείχθη στρατεύ- 15 ματος ἡγεμῶν ἐπὶ τὸν Λέπιδον ἥδη πολλὰ τῆς Ἰταλίας κεινηκότα καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν κατέχοντα διὰ Βρούτου στρατεύματι. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκρά- 627 τῆσε ῥαδίως ἐπελθὼν ὁ Πομπήϊος· ἐν δὲ Μουτινῇ τῆς Γαλατίας ἀντεκάθητο τῷ Βρούτῳ συχρὸν χρόνον· ἐν ᾧ 20 Λέπιδος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὄυεις καὶ προσκαθήμενος ἔξωθεν ὑπατείαν ἤτει δευτέραν, ὄχλῳ πολλῷ δεδιττόμενος τοὺς ἔνδον. Ἐλυσσε δὲ τὸν φόβον ἐπιστολῇ παρὰ Πομπήϊου κοιμισθεῖσα κατορθωκότος ἄνευ μάχης τὸν πόλεμον. Ὁ γὰρ Βρούτος, εἴτε παραδοὺς τὴν δύναμιν αὐ- 25 τός, εἴτε προδοθεὶς μεταβαλομένης ἐκείνης, ἐνεχείρισσε τῷ Πομπήϊῳ τὸ σῶμα, καὶ λαβὼν ἱππεῖς προπομποὺς ἀπεχώρησεν εἰς πολίχνιον τι τῶν περὶ τὸν Πάδον, ὅπου μεθ' ἡμέραν μίαν, ἐπιπέψαντος αὐτῷ τοῦ Πομπήϊου Γεμίνιον, ἀνηρέθη· καὶ πολλὴν ἔσχεν ἀπὸ τούτου Πομ- 30 πήϊος αἰτία. Γεγραφὼς γὰρ εὐθύς ἐν ἀρχῇ τῆς μεταβολῆς πρὸς τὴν σύγκλητον, ὡς ἐκὼν αὐτῷ πρόσθοιτο

Βροῦτος, ἐτέρας αὐτίς ἐπεμψεν ἐπιστολὰς ἀνηρημένου τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούσας. Τούτου Βροῦτος ἦν υἱὸς ὁ Καίσαρα σὺν Κασσίω κτείνας, ἀνὴρ ὁμοίως τῷ πατρὶ μῆτε πολεμήσας μῆτε ἀποθανών, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται. Δέπιδος μὲν οὖν εὐθύς ἐκπεσὼν τῆς Ἰταλίας ἀπεπέρασεν εἰς Σαρδόνα· κακεὶ νοσήσας ἐτελεύτησε δι' ἀθυμίαν, οὐ τῶν πραγμάτων, ὡς φασιν, ἀλλὰ γραμματικῶ περιπεσών, ἐξ οὗ μοιχείαν τινὰ τῆς γυναικὸς ἐφώρασε.

- 10 XVII. Λεπίδῳ δὲ οὐδὲν ὅμοιος στρατηγὸς Ἰβηρίαν κατέχων Σερωρίος ἐπηρεῖτο Ῥωμαίοις φοβερός, ὡσπερ ἔσχατον νόσημα τῶν ἐμφυλίων πολέμων εἰς τοῦτον τὸν ἄνδρα συνερρηκότες, πολλοὺς μὲν ἤδη τῶν ἐλαττόνων στρατηγῶν ἀνηρηκότα, Μετέλλῳ δὲ Πίῳ τότε
15 συμπεπλεγμένον, ἀνδρὶ λαμπρῷ μὲν καὶ πολεμικῷ, δοκοῦντι δὲ ἀργότερον ὑπὸ γήρωσ ἐπεσθαι τοῖς καιροῖς τοῦ πολέμου καὶ ἀπολείπεσθαι τῶν πραγμάτων ἀρξαζομένων ὀξύτητι καὶ τάχει τοῦ Σερωρίου παραβόλως καὶ ληστροικώτερου αὐτῷ προσφερομένου, καὶ ταράττον-
20 τος ἐνέδραις καὶ περιδρομαῖς ἄνδρα νομίμων ἀθλητῆν ἀγώνων καὶ δυνάμεως στασίμου καὶ βαρείας ἡγεμόνα. Πρὸς ταῦτα Πομπήϊος ἔχων τὴν στρατιὰν ὑφ' ἑαυτῷ διεπράττετο Μετέλλῳ πεμφθῆναι βοηθός· καὶ Κάτλου κελεύοντος οὐ διέλυεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν περὶ τὴν
25 πόλιν αἰεὶ τινὰς ποιούμενος προφάσεις, ἕως ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν Λευκίου Φιλίππου γνώμην εἰπόντος. Ὅτε καὶ φασιν ἐν συγκλήτῳ πυθομένου τινὸς καὶ θανάμαζοντος, εἰ Πομπήϊον ἀνθύπατον οἰεται δεῖν ἐκπεμφθῆναι Φίλιππος· „Οὐκ ἔγωγε“ φάναι τὸν Φίλιππον
30 „ἀλλ' ἀνθ' ὑπάτων,“ ὡς ἀμφοτέρους τοὺς τότε ὑπατεύοντας οὐδενὸς ἀξίους ὄντας.

XVIII. Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀψάμενος ὁ Πομπήϊος,

οἷα φιλεῖ πρὸς νέου δόξαν ἡγεμόνος, ἑτέροισι ταῖς ἐλπίσιν ἐποίησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ μὴ πάνυ βεβαίως τῷ Σερτωρίῳ συννεστώτα τῶν ἐθνῶν ἐκινεῖτο καὶ μετεβάλλετο, λόγους ὑπερηφάνους ὁ Σερτώριος κατὰ τοῦ Πομπηίου διέσπειρε, καὶ σκώπτων ἔλεγε νάρθηκος ἂν 5 αὐτῷ δεῖσθαι καὶ σκύτους ἐπὶ τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ τὴν γραῦν ἐκείνην ἐφοβεῖτο, λέγων τὸν Μέτελλον. Ἔργῳ μέντοι φυλαττόμενος σφόδρα καὶ δεδοικῶς τὸν Πομπηίου ἀσφαλέστερον ἐστρατήγει. Καὶ γὰρ ὁ Μέτελλος, ὅπερ οὐκ ἂν τις ᾤηθη, διετέθρουπτο τῷ βίῳ 10 κομιδῇ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐνδεδικῶς, καὶ μεγάλη τις εἰς ὄγκον καὶ πολυτέλειαν ἐξαιφνης ἐγεγόνει μεταβολὴ περὶ αὐτόν, ὥστε τῷ Πομπηίῳ καὶ τοῦτο θαυμαστὴν εὐνοίαν ἄμα δόξῃ φέρειν, ἐπιτείνοντι τὴν εὐτέλειαν τῆς διαίτης οὐ πολλῆς ἐπιτηδεύσεως δεομένην· φύσει γὰρ ἦν σώ- 15 φρων καὶ τεταγμένος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. Τοῦ δὲ πολέμου πολλὰς ἰδέας ἔχοντας, ἠνίασε μάλιστα τὸν Πομπηίου 628 ἢ Λαύρωνος ἄλωσις ὑπὸ Σερτωρίου. Κυκλοῦσθαι γὰρ αὐτόν οἰηθεὶς καὶ τι μεγαληγορήσας αὐτὸς ἐξαιφνης ἀνεφάνη περιεχόμενος κύκλῳ· καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι 20 δεδιῶς ἐπειδε καταπιμπραμένην τὴν πόλιν αὐτοῦ παρόντος. Ἐρέννιον δὲ καὶ Περπένναν, ἄνδρας ἡγεμονικούς τῶν πρὸς Σερτώριον καταπεφευγόντων καὶ στρατηγούντων ἐκείνῳ, νικήσας περὶ Οὐαλεντίαν ὑπὲρ μυρίους ἀπέκτεινεν. 25

XIX. Ἐπαρθεὶς δὲ τῇ πράξει καὶ μέγα φρονῶν ἐπ' αὐτόν ἔσπευδε Σερτώριον, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος. Περὶ δὲ Σούκρῳνι ποταμῷ τῆς ἡμέρας ἦδη τελευτώσης συνέβαλον τὰς δυνάμεις, δεδιότες ἐπελθεῖν τὸν Μέτελλον, ὁ μὲν ὡς μόνος, ὁ δὲ ὡς μόνῳ δια- 30 γωνίσαιτο. Τὸ μὲν οὖν τέλος ἀμφίδοξον ἔσχεν ὁ ἀγών· ἑκατέρου γὰρ θάτερον κέρως ἐνίκησε· τῶν δὲ στρατη-

γῶν πλέον ἠνέγκατο Σερτώριος· ἐτρέφατο γὰρ τὸ καθ' αὐτὸν ἐκεῖνος ἀντιταχθεὶς. Πομπηῖω δὲ ἀνὴρ μέγας ἱππότης περὶ ἐφόρμησε· συμπεσόντων δ' εἰς τὸ αὐτὸ καὶ γενομένων ἐν λαβαῖς ἀπέσκηψαν αἱ πληγαὶ τῶν ξιφῶν

 5 εἰς τὰς χεῖρας ἀμφοῖν, οὐχ ὁμοίως· ἐτρώθη μὲν γὰρ ὁ Πομπηῖος μόνον, ἐκείνου δὲ ἀπέκοψε τὴν χεῖρα. Πλειόνων δὲ συνδραμόντων ἐπ' αὐτόν, ἤδη τῆς τροπῆς γεγενημένης, ἀνελλιπῶς διέφυγε, προέμενος τὸν ἵππον τοῖς πολεμίοις φάλαρα χρυσᾶ καὶ κόσμον ἄξιον πολλοῦ πε-

 10 ρικείμενον. Ταῦτα γὰρ διανεμόμενοι καὶ περὶ τούτων μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀπελείφθησαν. Ἄμα δὲ ἡμέρας παρετάξαντο μὲν ἀμφοτέροι πάλιν ἐκβεβαιούμενοι τὸ νίκημα, Μετέλλου δὲ προσιόντος ἀνεχώρησεν ὁ Σερτώριος σκεδασθέντι τῷ στρατῷ. Τοιαῦται γὰρ ἦσαν αἱ

 15 διαλύσεις καὶ πάλιν συνδρομαὶ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε πολλάκις μόνον πλανᾶσθαι τὸν Σερτώριον, πολλάκις δὲ αὐτίς ἐπιέναι μυριάσι πεντεκαίδεκα στρατιᾶς, ὥσπερ χειμάρρου ἐξαίφνης κιμπλάμενον. Ὁ δ' οὖν Πομπηῖος, ἐπεὶ μετὰ τὴν μάχην ἀπήντα τῷ Μετέλλῳ καὶ

 20 πλησίον ἀλλήλων ἦσαν, ἐκέλευσεν ὑφείναι τὰς ράβδους, θεραπεύων ὡς προὔχοντα τιμῇ τὸν Μέτελλον. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο διεκόλυσε καὶ τᾶλλα χρηστὸς ἦν ἀνὴρ περὶ αὐτόν, οὐδὲν ὡς ὑπατικῷ καὶ πρεσβυτέρῳ νέμων ἑαυτῷ πλέον, ἀλλ' ἢ τὸ σύνθημα κοινῇ στρατοπεδευόντων εἰς

 25 ἅπαντας ἐξεπέμπετο παρὰ Μετέλλου· τὰ πολλὰ δὲ χωρὶς ἐστρατοπεδεύοντο. Διέκοπτε γὰρ αὐτοὺς καὶ διίστη ποικίλος ὢν ὁ πολέμιος καὶ δεινὸς ἐν βραχεὶ πολλαχοῦ περιφανῆναι καὶ μεταγαγεῖν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀγῶνας. Τέλος δὲ περικόπτων μὲν ἀγοράς, λητξόμενος δὲ

 30 τὴν χώραν, ἐπικρατῶν δὲ τῆς θαλάσσης, ἐξέβαλεν ἀμφοτέρους τῆς ὑφ' ἑαυτὸν Ἰβηρίας, ἀναγκασθέντας εἰς ἄλλοτριᾶς καταφυγεῖν ἐπαρχίας ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων.

XX. Πομπήιος δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἰδίων ἐξανηλω-
 κῶς καὶ κατακεκρημένος εἰς τὸν πόλεμον ἦτει χρήματα
 τὴν σύγκλητον, ὡς ἀφιζόμενος εἰς Ἰταλίαν μετὰ τῆς δυ-
 νάμεως, εἰ μὴ πέμποιεν. Ἰπατεύων δὲ Λεύκολλος τότε
 καὶ Πομπηῖω μὲν ὦν διάφορος, μνώμενος δ' ἑαυτῷ τὸν 5
 Μιθριδατικὸν πόλεμον, ἐσπευσεν ἀποσταλῆναι τὰ χρή-
 ματα, φοβούμενος αἰτίαν Πομπηῖω παρασχεῖν θεομένῳ
 Σερτώριον ἀφείναι καὶ πρὸς Μιθριδάτην τραπέσθαι,
 λαμπρὸν μὲν εἰς δόξαν, εὐμεταχειρίστον δὲ φαινόμενον
 ἀνταγωνιστήν. Ἐν τούτῳ δὲ θνήσκει Σερτώριος ὑπὸ 10
 τῶν φίλων δολοφονηθεὶς· ὦν Περπένας ὁ κορυφαιό-
 τατος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ τῶν αὐ-
 τῶν μὲν ὀρμώμενος δυνάμεων καὶ παρασκευῶν, τὸν δὲ
 χρώμενον αὐταῖς ὁμοίως οὐκ ἔχων λογισμόν. Εὐθύς
 οὖν ὁ Πομπήιος ἐπεξελθὼν καὶ φεμβόμενον ἐν τοῖς 15
 629 πράγμασι τὸν Περπέναν καταμαθὼν δέλεαρ αὐτῷ δέκε
 σπείρας ὑψῆκεν, εἰς τὸ πεδίον διασπαρῆναι κελεύσας.
 Τραπομένου δὲ πρὸς ταύτας ἐκείνου καὶ διώκοντος,
 ἄθρους ἐπιφανεῖς καὶ συνάψας μάχην ἐκράτησε πάν-
 των. Καὶ διεφθάρησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν 20
 τῇ μάχῃ· τὸν δὲ Περπέναν ἀχθέντα πρὸς αὐτὸν ἀπέ-
 κτεινεν, οὐκ ἀχάριστος οὐδ' ἀμνήμων γενόμενος τῶν
 περὶ Σικελίαν, ὡς ἐγκαλοῦσιν ἔνιοι, μεγάλη δὲ δια-
 νοία καὶ σωτηρίῳ τῶν ὄλων γνώμῃ χρησάμενος. Ὁ γὰρ
 Περπένας τῶν Σερτωρίου γραμμάτων γεγονῶς κύριος 25
 ἐδίδικνυεν ἐπιστολὰς τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατωτάτων ἀν-
 δρῶν, οἳ τὰ παρόντα κινῆσαι βουλόμενοι πράγματα καὶ
 μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν ἐκάλουν τὸν Σερτώριον εἰς
 τὴν Ἰταλίαν. Φοβηθεὶς οὖν ὁ Πομπήιος ταῦτα, μὴ μεί-
 ζοντας ἀναστήσῃ τῶν πεπαυμένων πολέμων, τὸν τε Περ- 30
 κένναν ἀνεῖλε καὶ τὰς ἐπιστολὰς οὐδ' ἀναγνοὺς κατ-
 ἔκαυσεν.

XXI. Ἐκ δὲ τούτου παραμείνας χρόνον ὅσον τὰς
 μάλιστα κατασβέσαι ταραχὰς καὶ τὰ φλεγμαίνοντα μά-
 λιστα καταστῆσαι καὶ διαλυῖναι τῶν πραγμάτων, ἀπῆγεν
 εἰς Ἰταλίαν τὸν στρατὸν, ἀκμάζοντι τῷ δουλικῷ πολέμῳ
 5 κατὰ τύχην φερόμενος. Διὸ καὶ Κράσσος ὁ στρατηγὸς
 ἤπειξε παραβόλως τὴν μάχην, καὶ κατευτύχησε δισχι-
 λλους τριακοσίλους ἐπὶ μυρίοις κτείνας. Οὐ μὴν ἀλλὰ
 καὶ τούτῳ τὸν Πομπήϊον εἰσποιούσης ἀμῶς γέπως τῷ
 κατορθώματι τῆς τύχης, πεντακισχίλιοι φεύγοντες ἐκ
 10 τῆς μάχης ἐνέπεσον εἰς αὐτόν, οὓς ἅπαντας διαφθείρας
 ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον ὑποφθάσας, ὡς Κράσσος
 μὲν ἐκ παρατάξεως νενίκηκε τοὺς μονομάχους, αὐτὸς
 δὲ τὸν πόλεμον ἐκ ριζῶν παντάπασιν ἀνήρηκε. Καὶ
 ταῦτα βουλομένοις ἦν δι' εὐνοίαν ἀκροᾶσθαι καὶ λέ-
 15 γειν τοῖς Ῥωμαίοις. Ἰβηρίαν δὲ καὶ Σερτώριον οὐδὲ
 παλίων ἄν τις εἶπεν ἐτέρου καὶ μὴ Πομπηϊοῦ τὸ πᾶν
 ἔργον εἶναι. Ἐν τῷσ' αὐτῇ δὲ τιμῇ καὶ προσδοκίᾳ τοῦ
 ἀνδρὸς ὅμως ἐνῆν καὶ ὑποψία τις καὶ δέος, ὡς οὐ προ-
 ησομένου τὸ στράτευμα, βαδιουμένου δὲ δι' ὀπλων καὶ
 20 μοναρχίας ἀντικρὺς ἐπὶ τὴν Σύλλα πολιτείαν. Ὅθεν
 οὐκ ἐλάττονες ἦσαν τῶν δι' εὐνοίαν τρεχόντων καὶ φι-
 λοφρονουμένων καθ' ὁδὸν οἱ φόβῳ ταῦτα ποιῶντες.
 Ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἀνεῖλε τὴν ὑπόνοιαν ὁ Πομπηϊὸς
 προσιπῶν ἀφήσειν τὸ στράτευμα μετὰ τὸν Θρίαμβον,
 25 ἐν αἰτιᾶσθαι τοῖς βασκαίνουσι περιῆν ὑπόλοιπον, ὅτι
 τῷ δήμῳ προσνέμει μᾶλλον ἑαυτὸν ἢ τῇ βουλῇ, καὶ τὸ
 τῆς δημοκρατίας ἀξίωμα, Σύλλα καταβαλόντος, ἐγνωκεν
 ἀνιστάσθαι καὶ χαλῖζεσθαι τοῖς πολλοῖς, ὅπερ ἦν ἀληθές.
 Οὐ γὰρ ἔστιν οὐτινος ἐμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἡράσθη
 30 δῆμος καὶ μᾶλλον ἐπόθησεν ἢ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐπιθεῖν
 ἐκεῖνην, ὥστε καὶ Πομπηϊοῦ εὐτύχημα ποιεῖσθαι μέγα
 τὸν τοῦ πολιτεύματος καιρὸν, ὡς οὐκ ἂν εὐρόντα χάριν

ἄλλην, ἢ τὴν εὐνοίαν ἀμείψεται τῶν πολιτῶν, εἰ ταύτην ἕτερος προέλαβε.

XXII. Ψηφισθέντος οὖν αὐτῷ δευτέρου θριάμβου καὶ ὑπατείας οὐ διὰ ταῦτα θανυμαστὸς ἐδόκει καὶ μέγας, ἀλλ' ἐκεῖνο τεκμήριον ἐποιούντο τῆς λαμπρότητος, ὅτι 5 Κράσσος, ἀνὴρ τῶν τότε πολιτευομένων πλουσιώτατος καὶ δεινότατος εἶπειν καὶ μέγιστος, αὐτόν τε Πομπηίου ὑπερφρονῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οὐκ ἐθάρρησεν ὑπατείαν μετιέναι πρότερον ἢ Πομπηίου δεσηθῆναι. Καὶ μέντοι Πομπηίος ἠγάπησε, πάλαι δεόμενος χρείας τινὸς 10 ὑπάρξει καὶ φιλανθρωπίας πρὸς αὐτόν· ὥστε καὶ δεξιουῶσθαι προθύμως καὶ παρακαλεῖν τὸν δῆμον, ἐπαγγελλόμενος χάριν ἔξειν οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος ἢ τῆς ἀρχῆς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὑπατοὶ διε- 15 φέροντο πάντα καὶ προσέκρουον ἀλλήλοις· καὶ ἐν μὲν 15 τῇ βουλῇ μᾶλλον ἰσχυεν ὁ Κράσσος, ἐν δὲ τῷ δήμῳ μέγα τὸ Πομπηίου κράτος ἦν. Καὶ γὰρ ἀπέδωκε τὴν δημαρχίαν αὐτῷ καὶ τὰς δίκας περιεῖδεν αὐθις εἰς τοὺς ἱππέας νόμῳ μεταφερομένης. Ἡδιστον δὲ θέαμα τῷ δήμῳ παρέσχεν αὐτὸς ἑαυτὸν τὴν στρατείαν παραιτού- 20 μενος. Ἔθος γάρ ἐστι Ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται τὸν νόμιμον χρόνον, ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἱππον ἐπὶ τοὺς δύο ἄνδρας, οὓς τιμητὰς καλοῦσι, καὶ καταριθμισαμένους τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρα- 25 τῶρων ἕκαστον, ὑφ' οἷς ἐστρατεύσαντο, καὶ δόντας εὐ- 25 θύννας τῆς στρατείας ἀφίεσθαι. Νέμεται δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις ἐκάστων. Τότε δὲ προεκάθητο μὲν οἱ τιμηταὶ Γέλλιος καὶ Λέντλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων ἐξεταζομένων, ὃφθῃ δὲ Πομπηίος ἄνωθεν ἐπ' ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν 30 ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἱππον. Ὡς δ' ἐγγὺς ἦν καὶ καταφανῆς ἔγε

γόνει, κελύσας διασχεῖν τοὺς ραβδοφόρους τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. Ἦν δὲ τῷ δήμῳ θαῦμα καὶ σιωπὴ πᾶσα, τοὺς τε ἄρχοντας αἰδῶς ἅμα καὶ χαρὰ πρὸς τὴν ὄψιν ἔσχεν. Εἶτα ὁ μὲν πρεσβύτερος ἠρώ-
 5 τησε· „Πυνθάνομαί σου, ὦ Πομπήτε Μάγνε, εἰ πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας;“ Πομπήτιος δὲ μεγάλη φωνῇ· „Πάσας“ εἶπεν „ἐστράτευμαι, καὶ πά-
 σας ὑπ’ ἐμαυτῷ αὐτοκράτορι.“ Τοῦτο ἀκούσας ὁ δῆ-
 10 ῆν, ἀλλ’ ἀναστάντες οἱ τιμηταὶ προέπεμπον αὐτὸν οὐ-
 καδε, χαριζόμενοι τοῖς πολίταις ἐπομένοις καὶ κροτοῦσιν.

XXIII. Ἦδη δὲ τῆς ἀρχῆς περαινομένης τῷ Πομ-
 πητῷ, τῆς δὲ πρὸς Κράσσου ἀξιομένης διαφορᾶς, Γά-
 15 τὸς τις Ἀυρήλιος, ἀξίωμα μὲν ἱππικὸν ἔχων, βίῳ δὲ
 ἀπράγμονι κεχημένος, ἐκκλησίας οὔσης ἀναβὰς ἐπὶ τὸ
 βῆμα καὶ προσελθὼν ἔφη κατὰ τοὺς ὕπνουσιν αὐτῷ τὸν
 Δία φανῆναι κελύοντα τοῖς ὑπάτοις φράσαι, μὴ πρό-
 20 τερον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ φίλους ἀλλήλοις γενέ-
 σθαι. Ῥηθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν Πομπήτιος ἡσυχίαν
 ἤγευ ἐστῶς, ὁ δὲ Κράσσος ἀρξάμενος δεξιοῦσθαι καὶ
 προσαγορεύειν αὐτόν· „Οὐδέν“ εἶπεν „οἶμαι ποιεῖν
 ἀγενεὲς οὐδὲ ταπεινόν, ὦ πολῖται, Πομπητῷ πρότερος
 ἐνδιδούς, ὃν ὑμεῖς μήπω μὲν γενειῶντα Μέγαν ἠξιώ-
 25 σατε καλεῖν, μήπω δὲ μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε
 δύο θριαμβοῦς.“ Ἐκ τούτου διαλλαγέστες ἀπέθεντο τὴν
 ἀρχὴν. Καὶ Κράσσος μὲν ὄνπερ ἕξ ἀρχῆς εἴλετο τρό-
 πον τοῦ βίου διεφύλαττε, Πομπήτιος δὲ τὰς τε πολλὰς
 ἀνεδύετο συνηγορίας καὶ τὴν ἀγορὰν κατὰ μικρὸν ἀπέ-
 λειπε καὶ προῆει σπανίως εἰς τὸ δημόσιον, αἰεὶ δὲ μετὰ
 30 πλήθους. Οὐ γὰρ ἦν ἐτι ράδιον ὄχλου χωρὶς ἐντυ-
 χεῖν οὐδ’ ἰδεῖν αὐτόν, ἀλλ’ ἦδιστος ὁμοῦ πολλοῖς καὶ
 ἀθροίοις ἐφκίνετο σεμνότητα περιβαλλόμενος ἐκ τούτου

τῆ ὄψει καὶ ὄγκον, ταῖς δὲ τῶν πολλῶν ἐντεύξεσι καὶ
 συνηθείαις ἄδικτον οἰόμενος δεῖν τὸ ἀξίωμα διατηρεῖν.
 Ὁ γὰρ ἐν ἱματίῳ βίος ἐπισφαλῆς ἐστὶ πρὸς ἀδοξίαν τοῖς
 ἐκ τῶν ὄπλων μεγάλοις καὶ πρὸς ἰσότητα δημοτικὴν
 ἀσυμμέτροις· αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐνταῦθα πρωτεύειν, 5
 ὡς ἐκεῖ, δικαιοῦσι, τοῖς δὲ ἐκεῖ φερομένοις ἔλαττον ἐν-
 ταῦθα γοῦν μὴ πλεον ἔχειν οὐκ ἀνεκτόν ἐστι. Διὸ τὸν
 ἐν στρατοπέδοις καὶ θριάμβοις λαμπρόν, ὅταν ἐν ἀγορᾷ
 λάβωσιν, ὑπὸ χεῖρα ποιοῦνται καὶ καταβάλλουσι, τῷ
 δὲ ἀπολεγομένῳ καὶ ὑποχωροῦντι τὴν ἐκεῖ τιμὴν καὶ 10
 δύναμιν ἀνεπίφθονον φυλάττουσιν. Ἐδήλωσε δὲ αὐτὰ
 τὰ πράγματα μετ' ὀλίγον χρόνον.

XXIV. Ἡ γὰρ πειρατικὴ δύναμις ὠρμήθη μὲν ἐκ
 Κιλικίας τὸ πρῶτον, ἀρχὴν παράβολον λαβοῦσα καὶ
 λανθάνουσαν, φρόνημα δὲ καὶ τόλμαν ἔσχεν ἐν τῷ Μι- 15
 θριδατικῷ πολέμῳ, χρῆσασα ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις
 31 ἑαυτήν. Ἐἶτα Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις περὶ
 θύρας τῆς Ῥώμης συμπεσόντων, ἔρημος οὖσα φρουρᾶς
 ἢ θάλασσα κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἐφείλκετο καὶ προῆγεν,
 οὐκέτι τοῖς πλεονοῦσι μόνον ἐπιτιθεμένους, ἀλλὰ καὶ νῆ- 20
 σους καὶ πόλεις παραλλοῦς ἐκκόπτοντας. Ἦδη δὲ καὶ
 χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τὸ φρονεῖν
 ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ ληστρικὰ
 καὶ μετείχον, ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ
 ἔργου φέροντος. Ἦν δὲ καὶ ναύσταθμα πολλαχόθι πει- 25
 ρατικὰ καὶ φρυκτώφια τετειχισμένα, καὶ στόλοι προσέ-
 πιπτον οὐ πληρωμάτων μόνον εὐανδρίαις οὐδὲ τέχναις
 κυβερνητῶν οὐδὲ τάχεσι νεῶν καὶ κουφότησιν ἐξησκη-
 μένοι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἀλλὰ τοῦ φοβεροῦ μᾶλλον
 αὐτῶν τὸ ἐπίφθονον ἐλύπει καὶ ὑπερήφανον, στυλίσι 30
 χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασιν ἄλουργοῖς καὶ πλάταις
 ἐπαργύροις ὥσπερ ἐντροφῶντων τῷ κακουργεῖν καὶ

καλλωπιζομένων. Ἀύλοι δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρα
 πᾶσαν ἀκτὴν καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν ἀρπαγαὶ καὶ
 πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος ἦσαν τῆς
 Ῥωμαίων ἡγεμονίας. Ἐγένοντο δ' οὖν αἱ μὲν ληστρίδες
 5 νῆες ὑπὲρ χιλίας, αἱ δὲ ἀλοῦσαι πόλεις ὑπ' αὐτῶν τε-
 τρακόσiai. Τῶν δὲ ἀσύλων καὶ ἀβάτων πρότερον λερωῶν
 ἐξέκοψαν ἐπιόντες τὸ Κλάριον, τὸ Διδυματον, τὸ Σα-
 μοθράκιον, τὸν ἐν Ἐρμιόνη τῆς Χθονίας νεῶν καὶ τὸν
 ἐν Ἐπιδαύρῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τὸν Ἴσθμοι καὶ Ται-
 10 νάρῳ καὶ Καλαυρίᾳ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ δὲ Ἀπόλλω-
 νος τὸν ἐν Ἀκτίῳ καὶ Λευκάδι, τῆς δὲ Ἥρας τὸν ἐν
 Σάμῳ, τὸν ἐν Ἄργει, τὸν ἐπὶ Λακινίῳ. Ξένας δὲ θυ-
 σίας ἔθυσον αὐτοὶ τὰς ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ τελετάς τινας
 ἀποροφήτους ἐτέλουν, ὧν ἡ τοῦ Μίδρου καὶ μέχρι δεῦρο
 15 διασώζεται καταδειχθεῖσα πρῶτον ὑπ' ἐκείνων. Πλει-
 στα δὲ Ῥωμαῖοις ἐνυβρίσαντες ἔτι καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν
 ἀναβαλόντες ἀπὸ θαλάσσης ἐληίζοντο καὶ τὰς ἐγγὺς
 ἐπαύλεις ἐξέκοπτον. Ἥρπασαν δὲ ποτε καὶ στρατηγούς
 δύο Σεξιτίλιον καὶ Βελλίνον ἐν ταῖς περιπορφύροις, καὶ
 20 τοὺς ὑπηρέτας ἅμα καὶ φαβδοφόρους ᾤχοντο σὺν αὐτοῖς
 ἐκείνοις ἔχοντες. Ἦλε δὲ καὶ θυγάτηρ Ἀντωνίου, θρι-
 αμβικῶ ἀνδρός, εἰς ἀγρὸν βαδίζουσα, καὶ πολλῶν χρη-
 μάτων ἀπελευτρώθη. Ἐκεῖνο δὲ ἦν ὑβριστικώτατον.
 Ὅποτε γάρ τις ἐαλωκῶς ἀναβοήσεις Ῥωμαῖος εἶναι καὶ
 25 τοῦνομα φράσειεν, ἐκπεπλήχθαι προσποιούμενοι καὶ
 δεδιέναι τοὺς τε μηρούς ἐπαίοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ
 συγγνώμην ἔχειν ἀντιβολοῦντες· ὁ δὲ ἐπέθτετο ταπει-
 νούς ὄρων καὶ δεομένους. Ἐκ τούτου δὲ οἱ μὲν ὑπέ-
 δουν τοῖς καλκίοις αὐτὸν, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον,
 30 ὡς δὴ μὴ πάλιν ἀγνοηθεῖη. Πολὺν δὲ χρόνον οὕτω
 κατειρωνευσάμενοι καὶ ἀπολαύσαντες τοῦ ἀνθρώπου
 τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προσβαλόντες ἐκέλευον

ἐκβαίνειν καὶ ἀπιέναι χαίροντα, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον ὠθοῦντες αὐτοὶ κατέδυνον.

XXV. Ἐπενείματο δὲ ἡ δύναμις αὐτῆ πάσαν ὁμοῦ
 τι τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν, ὥστε ἄπλουν καὶ ἄβατον
 ἐμπορίᾳ πάσῃ γενέσθαι. Τοῦτο δὴ μάλιστα Ῥωμαίους 5
 ἐπέστρεψε, θλιβομένους τῇ ἀγορᾷ καὶ σπάνιν μεγάλην
 προσδοκῶντας, ἐκπέμψαι Πομπηίου ἀφαιρησόμενον τῶν
 πειρατῶν τὴν θάλασσαν. Ἐγραψε δὲ Γαβίνιος, εἰς τῶν
 Πομπηίου συνήθων, νόμον οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρυς δὲ
 μοναρχίαν αὐτῷ διδόντα καὶ δύναμιν ἐπὶ πάντας ἀν- 10
 θρώπους ἀνυπεύθυνον. Ἐδίδου γὰρ ἄρχειν ὁ νόμος
 αὐτῷ τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσσης, ἡπίερον
 δὲ πάσης ἐπὶ σταδίους τετρακοσίους ἀπὸ θαλάσσης.
 Τοῦτο δὲ οὐ πάνυ πολλὰ χωρία τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων οἰ-
 κουμένης τὸ μέτρον ἐξέφυγεν, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν 15
 ἔθνων καὶ τῶν βασιλείων οἱ δυνατώτατοι περιελαμβά-
 32νοντο. Πρὸς δὲ τούτοις ἐλέσθαι πεντεκαίδεκα προ-
 σβεντάς αὐτὸν ἐκ βουλῆς ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἡγεμονίας,
 χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμιείων καὶ παρὰ τῶν
 τελωνῶν ὅσα βούλοιο καὶ ναῦς διακοσίας, κύριον ὄντα 20
 πλήθους καὶ καταλόγου στρατιᾶς καὶ πληρωμάτων ἐρε-
 τικῶν. Ἀναγνωσθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν δῆμος ὑπερ-
 φθῶς ἐδέξατο, τῆς δὲ συγκλήτου τοῖς μεγίστοις καὶ δυ-
 πατωτάτοις ἔδοξε μείζον μὲν φθόνου, φόβου δὲ ἄξιον
 εἶναι τὸ τῆς ἐξουσίας ἀπερίληπτον καὶ ἀόριστον. Ὅθεν 25
 ἐπίστατο τῷ νόμῳ πλὴν Καίσαρος· οὗτος δὲ συνηγόρει
 τῷ νόμῳ, Πομπηίου μὲν ἐλάχιστα φροντίζων, ὑποδυό-
 μενος δὲ τὸν δῆμον ἐξ ἀρχῆς ἑαυτῷ καὶ κτώμενος. Οἱ
 δὲ ἄλλοι τοῦ Πομπηίου σφοδρῶς καθήκοντο. Καὶ τῶν
 μὲν ὑπάτων ἄτερος εἰκὼν πρὸς αὐτόν, ὅτι Ῥωμύλου 30
 ζῆλῶν οὐ φεύξεται ταυτόν ἐκαίωφ τέλος, ἐκινδύνευσεν
 ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθαρήναι· Κάλου δὲ κατὰ τοῦ

νόμου προσελθόντος πολλήν μὲν αἰδούμενος ὁ δῆμος ἡσυχίαν παρείχεν, ἐπεὶ δὲ πολλὰ μετὰ τιμῆς ἀνεπιφθό-
 νως ὑπὲρ τοῦ Πομπηίου διελθὼν συνεβούλευε φείδε-
 σθαι καὶ μὴ προβάλλειν τοιοῦτον ἄνδρα κινδύνοις
 5 ἐπαλλήλοις καὶ πολέμοις „Ἢ τίνα“ εἶπεν „ἔξετε ἄλλον,
 ἂν ἀπολέσητε τοῦτον;“ ἐκ μιᾶς γνώμης ὑπεφώνησαν
 ἅπαντες „Σὲ αὐτόν.“ Ὁ μὲν οὖν Κάτλος, ὡς οὐκ ἐπει-
 θεν, ἀπέστη· Ῥωσκίου δὲ προσελθόντος οὐδεὶς ἤκου-
 σεν· ὁ δὲ τοῖς δακτύλοις διεσήμαινε μὴ μόνον, ἀλλὰ
 10 δεύτερον αἰρεῖσθαι Πομπήιον. Ἐπὶ τούτῳ λέγεται δυσ-
 χεράναντα τὸν δῆμον τηλικούτον ἀνακραγεῖν, ὥστε
 ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς τυφωθῆναι καὶ κα-
 ταπεσεῖν εἰς τὸν ὄχλον. Ὄθεν οὐ δοκεῖ φῆξει τοῦ ἀέρος
 καὶ διασπασμῷ κενὸν πολὺ λαμβάνοντος ἐνολισθαίνειν
 15 τὰ πίπτοντα τῶν ὀρνέων, ἀλλὰ τυπτόμενα τῇ πληγῇ
 τῆς φωνῆς, ὅταν ἐν τῷ ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ
 πολλή καὶ ἰσχυρὰ φερομένη.

XXVI. Τότε μὲν οὖν διελύθησαν· ἡ δὲ ἡμέρα
 τὴν ψῆφον ἐποίησιν ἐμελλον ὑπεξῆλθεν ὁ Πομπήιος εἰς
 20 ἄγρον. Ἀκούσας δὲ κεκυρῶσθαι τὸν νόμον εἰσῆλθε νύ-
 κτωρ εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐπιφθόνου τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαν-
 τήσεως καὶ συνδρομῆς ἐσομένης. Ἄμα δὲ ἡμέρα προελ-
 θὼν ἔθυσε· καὶ γενομένης ἐκκλησίας αὐτῷ διεπράξατο
 προσλαβεῖν ἑτερα πολλὰ τοῖς ἐψηφισμένοις ἦδη, μικροῦ
 25 διπλασιάσας τὴν παρασκευήν. Πεντακόσiai μὲν γὰρ
 αὐτῷ νῆες ἐπληρώθησαν, ὀπλιτῶν δὲ μυριάδες δῶδεκα
 καὶ πεντακισχίλιοι ἱππεῖς ἠθροίσθησαν. Ἡγεμονικοὶ δὲ
 καὶ στρατηγικοὶ κατελέγησαν ἀπὸ βουλῆς ἄνδρες εἴκο-
 σιτέσσαρες ὑπ' αὐτοῦ, δύο δὲ ταμίαι παρήσαν. Αἱ δὲ
 30 τιμαὶ τῶν ἰσθίων εὐθύς πεσοῦσαι λόγον ἠδομένῳ τῷ
 δῆμῳ παρείχον, ὡς αὐτὸ τοῦνομα τοῦ Πομπηίου λέλυκε
 τὸν πόλεμον. Οὐ μὴν ἀλλὰ διελὼν τὰ πελάγη καὶ τὸ

διάστημα τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἐφ' ἐκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας, ἅμα πανταχοῦ τῇ δυνάμει σκεδασθείση τὰ μὲν ἐμπλίπτοντα τῶν πειρατικῶν ἀθρόα περιλαμβάνων εὐθύς ἐξεθηράτο καὶ κατήγγεν· οἱ δὲ φθάσαντες διαλυθῆναι καὶ διεκπεσόντες ὡσπερ εἰς σμήνος ἐδύνοντο πανταχόθεν καταφερόμενοι τὴν Κιλικίαν, ἐφ' οὓς αὐτὸς ἐπέλλετο ναῦς ἔχων ἐξήκοντα τὰς ἀρίστας. Οὐ μὴν πρότερον ἐπ' ἐκείνους ἐξέπλευσεν ἢ παντάπασι καθῆραι τῶν αὐτόθι ληστηρίων τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν, τὸ περὶ Σαρδόνα καὶ Κύρνον καὶ Σικελίαν ἡμέραις τεσσαράκοντα ταῖς κάσαις, αὐτῷ τε χρώμενος ἀτρυτῶ καὶ τοῖς στρατηγοῖς προθύμοις.

XXVII. Ἐν δὲ Ῥώμῃ τοῦ ὑπάτου Πείσωνος ὀργῇ καὶ φθόνῳ λυμαιομένου τὴν παρασκευὴν καὶ διαλύον- 15
 633 τος τὰ πληρώματα, τὸ μὲν ναυτικὸν εἰς Βρεντέσιον πε-
 ριέπεμψεν, αὐτὸς δὲ διὰ Τυρρηνίας εἰς Ῥώμην ἀνέβαι-
 νεν. Αἰσθόμενοι δὲ πάντες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν ὁδόν, ὡσπερ οὐκ πρὸς ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπέμψαντες αὐτόν. Ἐπολεῖ δὲ τὴν χαρὰν τὸ παρ' ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς 20
 τάχος, ὑπερβάλλουσαν ἀφθονίαν τῆς ἀγορᾶς ἐχούσης. Ὅθεν ὁ Πείσων ἐκινδύνευσε τὴν ὑπατείαν ἀφαιρεθῆ-
 ναι, Γαβινίου νόμον ἔχοντας ἤδη συγγεγραμμένον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο διεκώλυσε ὁ Πομπήϊος καὶ τᾶλλα χρη-
 ματίσας ἐπιεικῶς καὶ διαπραξάμενος ὧν ἐδεῖτο καταβάς 25
 εἰς Βρεντέσιον ἐξέπλευσεν. Ἐπειγόμενος δὲ τῷ καιρῷ καὶ παραπλέων τὰς πόλεις ὑπὸ σπουδῆς ὅμως οὐκ παρ-
 ῆλθε τὰς Ἀθήνας, ἀναβάς δὲ καὶ θύσας τοῖς θεοῖς καὶ προσαγορεύσας τὸν δῆμον εὐθύς ἀπικίων ἀνεγίνωσκεν
 εἰς αὐτὸν ἐπιγεγραμμένα μονόστιχα, τὸ μὲν ἐντὸς τῆς 30
 κύλης·

Ἐφ' ὅσον ἂν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἰ θεός·
τὸ δ' ἐκτός·

Προσεδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἶδομεν, προπέμ-
πομεν.

5 Ἐπεὶ δὲ τῶν συνεστώτων ἔτι καὶ κλανωμένων ἔξω πει-
ρατηρίων ἐνόησεν δεηθεῖσιν ἐπιεικῶς ἐχρήσατο καὶ παρα-
λαβὼν τὰ πλοῖα καὶ τὰ σώματα κακὸν οὐδὲν ἐποίησεν,
ἐπ' ἐλπίδος χρηστῆς οἱ λοιποὶ γενόμενοι τοὺς μὲν ἄλλους
διέφευγον ἠγεμόνας, Πομπηΐω δὲ φέροντες ἑαυτοὺς
10 μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐνεχείριζον. Ὁ δὲ πάντων
ἐφείδετο, καὶ μάλιστα διὰ τούτων τοὺς ἔτι λαυθάνοντας
ἐξιχνεύων καὶ λαμβάνων ἐκόλαξεν, ὡς αὐτοὺς ἑαυτοῖς
ἀνήκεστα συνειδόμενος.

XXVIII. Οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ δυνατώτατοι γενεᾶς μὲν
15 αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ τὸν ἄχρηστον ὄχλον ἐν φρου-
ρίοις καὶ πολισίμασι καρτεροὺς περὶ τὸν Ταῦρον εἶχον
ἀποκείμενα, τὰς δὲ ναῦς πληρώσαντες αὐτοὶ περὶ τὸ
Κορακήσιον τῆς Κιλικίας ἐπιπλέοντα τὸν Πομπηΐον ἐδέ-
ξαντο· καὶ μάχης γενομένης νικηθέντες ἐπολιορκοῦντο.
20 Τέλος δὲ πέμπσαντες ἱκετηρίας παρέδωκαν ἑαυτοὺς καὶ
πόλεις καὶ νήσους ἂν ἐπεκράτουν ἐντειχισάμενοι, χα-
λεπὰς βιασθῆναι καὶ δυσπροσπελάστους. Κατελύθη μὲν
οὖν ὁ πόλεμος καὶ τὰ πανταχοῦ ληστήρια τῆς θαλάσσης
ἐξέπεσεν οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ τριῶν μηνῶν, ναῦς δὲ
25 πολλὰς μὲν ἄλλας, ἐνενήκοντα δὲ χαλκεμβόλους παρέ-
λαβεν. Αὐτοὺς δὲ δισμυρίων πλείονας γενομένους ἀνε-
λεῖν μὲν οὐδὲ ἐβουλεύσατο, μεθεῖναι δὲ καὶ περιιδεῖν
σκεδασθέντας ἢ συστάντας αὐτίς ἀφόρους καὶ πολεμι-
κοὺς τοὺς πολλοὺς ὄντας οὐκ ᾔετο καλῶς ἔχειν. Ἐννοή-
30 σας οὖν, ὅτι φύσει μὲν ἄνθρωπος οὔτε γέγονεν οὔτ'
ἔστιν ἀνήμερον ζῶον οὐδ' ἄμικτον, ἀλλ' ἐξίσταται τῇ
κακίᾳ παρὰ φύσιν χρώμενος, ἔθεσι δὲ καὶ τόπων καὶ

βίωσιν μεταβολαῖς ἐξεμεροῦνται, καὶ θηρία [δὲ*] διαίτης κοινωνοῦντα πραοτέρας ἐκδύεται τὸ ἄγριον καὶ χαλεπόν, ἔγνω τοὺς ἄνδρας εἰς γῆν μεταφέρειν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ βίου γεύειν ἐπιεικοῦς, συννεθισθέντας ἐν πόλεσιν οἰκεῖν καὶ γεωργεῖν. Ἐνίοις μὲν οὖν αἱ μικραὶ 5 καὶ ὑπέρημοι τῶν Κιλικίων πόλεις ἐδέξαντο καὶ κατέμειξαν ἑαυταῖς χάραν προσλαβοῦσαι, τὴν δὲ Σολίων ἠρημωμένην ἔναγχος ὑπὸ Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίων βασιλέως ἀναλαβὼν ἴδρυσε πολλοὺς ἐν αὐτῇ. Τοῖς δὲ πολλοῖς οἰκητήριον ἔδωκε Δύμην τὴν Ἀχαΐδα, χηρεύουσαι 10 ἀνδρῶν τότε, γῆν δὲ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔχουσαν.

XXIX. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ βασκαίνοντες ἔφεγον· τοῖς δὲ περὶ Κρήτην πραχθεῖσι πρὸς Μέτελλον οὐδ' οἱ πάνυ φιλοῦντες αὐτὸν ἔχαιρον. Ὁ γὰρ Μέτελλος οἰκιστὸς ὦν ἐκείνου τοῦ συνάρξαντος ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ Πομπητῷ στρα- 15 τηγὸς εἰς Κρήτην ἐπέμφθη πρότερον ἢ τὸν Πομπήτιον αἰρεθῆναι· δευτέρα γὰρ τις ἦν αὕτη τῶν πειρατηρίων πηγὴ μετὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ· καὶ πολλοὺς ἐγκαταλαβὼν ὁ 634 Μέτελλος ἐξήρει καὶ διέφθειρεν. Οἱ δὲ περιόντες ἔτι καὶ πολιορκούμενοι κέμψαντες ἰκετηρίαν ἐπεκαλοῦντο 20 τὸν Πομπήτιον εἰς τὴν νῆσον, ὡς τῆς ἐκείνου μέρος οὐσαν ἀρχῆς καὶ πανταχόθεν ἐμπίπτουσαν εἰς τὸ μέτρον τὸ ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ δὲ δεξιόμενος ἔγραψε τῷ Μετέλλῳ κωλύων τὸν πόλεμον. Ἐγραψε δὲ καὶ ταῖς πόλεσι, μὴ προσέχειν Μετέλλῳ, καὶ στρατηγὸν ἔπεμψε τῶν ὑφ' 25 ἑαυτὸν ἀρχόντων ἕνα Λεύκιον Ὀκταούτιον, ὃς συνεισελθὼν εἰς τὰ τεῖχη τοῖς πολιορκουμένοις καὶ μαχόμενος μετ' αὐτῶν οὐ μόνον ἐπαχθῆ καὶ βαρύν, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον ἐποιεῖ τὸν Πομπήτιον, ἀνθρώποις ἀνοσίοις καὶ ἀθέοις τοῦνομα κυχράντα καὶ περιάπτοντα τὴν αὐ- 30 τοῦ δόξαν ὥσπερ ἀλεξιφάρμακον ὑπὸ φθόνου καὶ φιλοτιμίας τῆς πρὸς τὸν Μέτελλον. Οὐδὲ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα

ποιεῖν ἀνδρὸς ἔργον, ἀλλὰ μειρακίου παντάπασιν ἐμπλήκτου καὶ σεσοβημένου πρὸς δόξαν, ἀνανεύοντα τοῖς ἄλλοις καὶ διακωλύοντα βάλλειν Ἐκτορα,

Μὴ τις κῦδος ἄροιτο βαλῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι·

5 Πομπήλιον δὲ καὶ σώζειν ὑπερμαχοῦντα τῶν κοινῶν πολεμίων ἐπὶ τῷ τὸν θριάμβον ἀφελέσθαι στρατηγοῦ πολλὰ πεπονηκότος. Οὐ μὴν ἐνέδωκεν ὁ Μέτελλος, ἀλλὰ τοὺς τε πειρατὰς ἐξελὼν ἐτιμωρήσατο καὶ τὸν Ὀκταοῦτον ἐν τῷ στρατοπέδῳ καθυβρίσας καὶ λοιδορήσας
10 ἀφῆκεν.

XXX. Ἀπαγγελεθέντος δὲ εἰς Ῥώμην πέρασ ἔχει τὸν πειρατικὸν πόλεμον καὶ σχολὴν ἄγοντα τὸν Πομπήλιον ἐπέρχεσθαι τὰς πόλεις, γράφει νόμον εἰς τῶν δημάρχων Μάλλιος, ὄσης Λεύκολλος ἄρχει χώρας καὶ δύ-
15 νάμεως Πομπήλιον παραλαβόντα πᾶσαν, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, ἣν ἔχει Γλαβρίων, πολεμεῖν Μιθριδάτη καὶ Τιγράνη τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐφ' οἷς ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς. Τοῦτο δ' ἦν ἐφ' ἐνὶ συλλήβδην γενέσθαι
20 τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν· ὧν γὰρ ἐδόκει μόνων ἐπαρχιῶν μὴ ἐφικνεῖσθαι τῷ προτέρῳ νόμῳ, Φρυγίας, Λυκαονίας, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Κιλικίας, τῆς ἄνω Κολχίδος, Ἀρμενίας, αὐταὶ προσετίθεντο μετὰ στρατοπέδων καὶ δυνάμεων, αἷς Λεύκολλος κατεπολέμησε Μι-
25 θριδάτην καὶ Τιγράνην. Ἀλλὰ Λευκόλλου μὲν ἀποστερουμένου τὴν δόξαν ὧν κατειργάσατο καὶ θριάμβον μᾶλλον ἢ πολέμου διαδοχὴν λαμβάνοντος ἥττων λόγος ἦν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, καίπερ οἰομένοις ἄδικα καὶ ἀχάριστα πάσχειν τὸν ἄνδρα, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ Πομπήλιου βαρέως φέροντες ὡς τυραννίδα καθισταμένην,
30 ἰδίᾳ παρεκάλουν καὶ παρεθάρρυνον αὐτοὺς ἐπιλαβέσθαι τοῦ νόμου καὶ μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν. Ἐν-

στάντος δὲ τοῦ καιροῦ τὸν δῆμον φοβηθέντες ἐξέλιποι καὶ κατεσιώπησαν οἱ λοιποί, Κάτλος δὲ τοῦ νόμου πολλὰ κατηγορήσας καὶ τοῦ δημάρχου, μηδένα δὲ πείδων, ἐκέλευε τὴν βουλήν ἀπὸ τοῦ βήματος κεκραγῶς πολλακίς ὄρος ζητεῖν, ὡσπερ οἱ πρόγονοι, καὶ κρημνόν, ὅπου 5 καταφυγοῦσα διασώσει τὴν ἐλευθερίαν. Ἐκυρώθη δ' οὖν ὁ νόμος, ὡς λέγουσι, πάσαις ταῖς φυλαῖς, καὶ κύριος ἀποδέδεικτο μὴ παρῶν ὁ Πομπηῖος ἀπάντων σχεδὸν ὧν ὁ Σύλλας ὄπλοις καὶ πολέμῳ τῆς πόλεως κρατήσας. Αὐτὸς δὲ δεξάμενος τὰ γράμματα καὶ κυθόμε- 10 νος τὰ δεδογμένα, τῶν φίλων παρόντων καὶ συνηθόμενων, τὰς ὀφρῦς λέγεται συναγαγεῖν καὶ τὸν μηρὸν πατάξει καὶ εἰπεῖν ὡς ἂν βαρυνόμενος ἤδη καὶ δυσχεραίων τὸ ἄρχειν· „Φεῦ τῶν ἀνηνύτων ἄθλων, ὡς ἄρα κρεῖττον ἦν εἶνα τῶν ἀδόξων γενέσθαι, εἰ μηδέποτε 15 παύσομαι στρατευόμενος μηδὲ τὸν φθόνον τοῦτον ἐκδύς ἐν ἀγρῷ διαιτήσομαι μετὰ τῆς γυναικός.“ Ἐφ' οἷς λεγομένοις οὐδ' οἱ πάνυ συνήθεις ἔφερον αὐτοῦ τὴν εἰρωνείαν, γινώσκοντες ὅτι τῆς ἐμφύτου φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας ὑπέκκαυμα τὴν πρὸς Λεύκολλον ἔχων διαφο- 20 ρὰν μειζόνως ἔχαιρεν.

XXXI. Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἔργα ταχέως αὐτὸν ἀπεκάλυπτε. Πανταχοῦ γὰρ ἐκτιθεῖς διαγράμματα τοὺς στρατιώτας ἀνεκαλεῖτο καὶ μετεπέμπετο τοὺς ὑπηκόους δυνάστας καὶ βασιλεῖς ὡς ἑαυτόν. Ἐπιῶν τε τὴν χώραν 25 οὐδὲν ἀκίνητον εἶα τῶν ὑπὸ τοῦ Λευκόλλου γεγονότων, ἀλλὰ καὶ κολάσεις ἀνῆκε πολλοῖς καὶ θωραεῖς ἀφείλετο καὶ πάντα ὅλως ἐπραττεν ἐπιδεῖξαι τὸν ἄνδρα φιλονεικῶν τοῖς θαυμάζουσιν οὐδενὸς ὄντα κύριον. Ἐγκαλοῦντος δ' ἐκείνου διὰ τῶν φίλων ἔδοξε συνελθεῖν εἰς 30 ταῦτό· καὶ συνῆλθον περὶ τὴν Γαλατίαν. Οἷα δὲ μεγίστων στρατηγῶν καὶ μέγιστα κατορθωκότην δάφναις

ἀνεστεμμένους ἔχοντες ὁμοῦ καὶ τὰς φάβδους οἱ ὑπερέ-
 ται ἀπήντων· ἀλλὰ Λεύκολλος μὲν ἐκ τόπων χλοερῶν
 καὶ κατασκίων προσήει, Πομπήτος δὲ πολλὴν ἄδενδρον
 καὶ κατεφυγμένην ἔτυχε διεληλυθώς. Ἰδόντες οὖν οἱ
 5 τοῦ Λευκόλλου φαβδοφόροι τοῦ Πομπήτου τὰς δάφνας
 ἀθαλλεῖς καὶ μεμαραμμένας παντάπασιν, ἐκ τῶν ἰδίων
 προσφάτων οὐσῶν μεταδιδόντες ἐπεκόσμησαν καὶ κατέ-
 στεψαν τὰς ἐκείνου φάβδους. Ὁ σημεῖον ἔδοξεν εἶναι
 τοῦ τὰ Λευκόλλου νικητήρια καὶ τὴν δόξαν οἰσόμενον
 10 ἔρχεσθαι Πομπήτον. Ἦν δὲ Λεύκολλος μὲν ἐν ὑπατείας
 τε τάξει καὶ καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερος, τὸ δὲ τοῦ Πομ-
 πήτου μείζον ἀξίωμα τοῖς δυσὶ θριάμβοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ
 τὴν πρώτην ἔντευξιν ὡς ἐνήν μάλιστα πολιτικῶς καὶ
 φιλοφρόνως ἐποιήσαντο, μεγαλύνοντες ἀλλήλων τὰ ἔργα
 15 καὶ συνηθόμενοι τοῖς κατορθώμασιν· ἐν δὲ τοῖς λόγοις
 πρὸς οὐδὲν ἐπιεικὲς οὐδὲ μέτριον συμβάντες, ἀλλὰ καὶ
 λοιδορήσαντες, ὁ μὲν εἰς φιλαργυρίαν τὸν Λεύκολλον,
 ὁ δὲ εἰς φιλαρχίαν ἐκείνου, ὑπὸ τῶν φίλων μόλις διε-
 λύθησαν. Καὶ Λεύκολλος μὲν ἐν Γαλατίᾳ διέγραψε
 20 χώρας τῆς αἰχμαλώτου καὶ θωρακῆς ἄλλας οἷς ἐβούλετο,
 Πομπήτος δὲ μικρὸν ἀπωτέρω στρατοπεδεύσας ἐκώλυε
 προσέχειν αὐτῷ, καὶ τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἀφείλετο
 πλὴν χιλίων ἑξακοσίων, οὓς ἐνόμιζεν ὑπ' αὐθαδείας
 ἀχρηστους μὲν ἑαυτῷ, τῷ Λευκόλλῳ δὲ δυσμενεῖς εἶναι.
 25 Πρὸς δὲ τούτοις διασύρων τὰ ἔργα ἐμφανῶς ἔλεγε τρα-
 γηδαῖς καὶ σκιαγραφαῖς πεπολεμηκέναι βασιλικαῖς
 τὸν Λεύκολλον, αὐτῷ δὲ πρὸς ἀληθινὴν καὶ σεσωφρο-
 νισμένην τὸν ἀγῶνα λείπεσθαι δύναμιν, εἰς θυρεοὺς καὶ
 ξίφη καὶ ἵππους Μιθριδάτου καταφεύγοντος. Ἀμυνό-
 30 μενος δὲ ὁ Λεύκολλος εἰδῶλε καὶ σκιᾷ πολέμου τὸν
 Πομπήτον ἔφη μαχούμενον βαδίζειν, εἰδισμένον ἄλλο-
 τρείοις νεκροῖς, ὥσπερ ὄρνιν ἀργόν, ἐπικαταίρειν καὶ

λείψανα πολέμων σπαράσσειν. Οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐπιγράψαι Σερτωρίῳ, Λεπίδῳ, τοῖς Σπαρτακέοις, τὰ μὲν Κράσσου, τὰ δὲ Μετέλλου, τὰ δὲ Κάτλου κατωρθωκότος. Ὅθεν οὐ θαυμάζειν, εἰ τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ Ποντικῶν πολέμων ὑποβάλλεται τὴν δόξαν ἄνθρωπος ἑαυτὸν εἰς 5 δρακετικὸν θριάμβον ἀμῶς γέ πως ἐμβαλεῖν μηχανησάμενος.

XXXII. Ἐκ τούτου Λεύκολλος μὲν ἀπῆρε, Πομπήτιος δὲ τῷ στόλῳ παντὶ τὴν μεταξὺ Φοινίκης καὶ Βοσπόρου θάλασσαν ἐπὶ φρουρᾷ διαλαβὼν αὐτὸς ἐβάδιξεν 10 ἐπὶ Μιθριδάτην, ἔχοντα τρισμυρίους πεζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ δισχιλίους ἱππεῖς, μάχεσθαι δὲ μὴ θαρροῦντα. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτοῦ καρτερόν ὄρος καὶ δύσμαχον, ἐν ᾧ στρατοπεδεύων ἔτυχεν, ὡς ἄνυδρον ἐκλιπόντος, αὐτὸ τοῦτο κατασχὼν ὁ Πομπήτιος, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστα- 15 νόντων καὶ ταῖς συγκλιναῖς τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἔχειν πηγὰς τὸ χωρίον, ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν πανταχοῦ φρέατα. Καὶ μεστὸν ἦν εὐθύς ὕδατος ἀφθόνου τὸ στρατόπεδον, ὥστε θαυμάζειν, εἰ τῷ παντὶ χρόνῳ τοῦτο 636 Μιθριδάτης ἠγνόησεν. Ἐπειτα περιστρατοπεδεύσας πε- 20 ριτείχιζεν αὐτόν. Ὁ δὲ πέντε καὶ τετταράκοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας ἔλαθεν ἀποδρᾶς μετὰ τῆς ἐρρωμενεστάτης δυνάμεως, κτείνας τοὺς ἀχρήστους καὶ νοσοῦντας. Ἔϊτα μέντοι περὶ τὸν Εὐφράτην καταλαβὼν αὐτόν ὁ Πομπήτιος παρεστρατοπέδευσε· καὶ δεδιὼς μὴ φθάσῃ 25 περάσας τὸν Εὐφράτην, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπήγγεν ὀπλισμένην τὴν στρατιάν· καθ' ὃν χρόνον λέγεται τὸν Μιθριδάτην ὄψιν ἐν ὕπνοις ἰδεῖν τὰ μέλλοντα προδηλοῦσαν. Ἐδόκει γὰρ οὐρίῳ πνεύματι πλέων τὸ Ποντικὸν πέλαγος ἤδη Βόσπορον καθορᾶν καὶ φιλοφρονεῖσθαι 30 τοὺς συμπλέοντας, ὡς ἂν τις ἐπὶ σωτηρίᾳ σαφεῖ καὶ βεβαίῳ χαίρων· ἄφνω δὲ ἀναφανῆναι πάντων ἔρημος ἐπὶ

λεπτοῦ ναυαγίου διαφερόμενος. Ἐν τοιούτοις δὲ αὐτὸν
 ὄντα πάθεισι καὶ φάσμασιν ἐπιστάντες ἀνέστησαν οἱ φί-
 λοι, φράζοντες ἐπιέναι Πομπήϊον. Ἦν οὖν ἐξ ἀνάγκης
 μαχητέον ὑπὲρ τοῦ χάρακος, καὶ προαγαγόντες οἱ στρα-
 5 τηγοὶ τὴν δύναμιν ἔταξαν. Αἰσθόμενος δὲ τὴν παρα-
 σκευὴν αὐτῶν ὁ Πομπήϊος ᾤκνει κατὰ σκότος εἰς κίν-
 δυνον ἐλθεῖν, καὶ κύκλω μόνον ᾤετο δεῖν περιελάνειν,
 ὅπως μὴ φεύγοιεν, ἡμέρας δὲ κρείττους ὄντας ἐπιχει-
 ρεῖν. Οἱ δὲ πρεσβύτατοι τῶν ταξιαρχῶν δεόμενοι καὶ
 10 παρακαλοῦντες ἐξώρμησαν αὐτόν· οὐδὲ γὰρ σκότος ἦν
 παντάπασιν, ἀλλὰ ἡ σελήνη καταφερομένη παρείχεν ἔτι
 τῶν σωμάτων ἱκανὴν ἔποψιν. Καὶ τοῦτο μάλιστα τοὺς
 βασιλικοὺς ἔσφηλεν. Ἐπήεσαν μὲν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ
 νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες· πεπιεσμένοι δὲ περὶ τὰς
 15 δύσεις τοῦ φωτὸς αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν σωμάτων ἔμπρο-
 σθεν προιοῦσαι τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλλον οὐ δυναμέ-
 νοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς· ἀλλ' ὡς ἐν χερσὶν
 ἤδη γεγονότων τοὺς ὑσσοὺς ἀφέντες μάτην οὐδενὸς
 ἐφίκοντο. Τοῦτο συνιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ κραυγῆς
 20 ἐπέδραμον, καὶ μηκέτι μένειν τολμῶντας, ἀλλ' ἐκπεπληγ-
 μένους καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὥστε πολὺ πλείονας
 μυρίων ἀποθανεῖν, ἀλλῶναι δὲ τὸ στρατόπεδον. Αὐτὸς
 δὲ Μιθριδάτης ἐν ἀρχῇ μὲν ὄκτακοσίοις ἵππεῦσι διέ-
 κοψε καὶ διεξήλασε τοὺς Ῥωμαίους, ταχὺ δὲ τῶν ἄλλων
 25 σκεδασθέντων ἀπελείφθη μετὰ ἱριῶν. Ἐν οἷς ἦν Ἰψι-
 κράτεια παλλακίς, αἰὲ μὲν ἀνδρώδης τις οὐσα καὶ παρά-
 τολμος· Ἰψικράτην γοῦν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκάλει·
 τότε δὲ ἀνδρὸς ἔχουσα Πέρσου στολὴν καὶ ἵππον οὔτε
 τῷ σώματι πρὸς τὰ μήκη τῶν δρόμων ἀπηγόρευσεν οὔτε
 30 θεραπεύουσα τοῦ βασιλέως τὸ σῶμα καὶ τὸν ἵππον ἐξέ-
 καμεν, ἄχρι ἤκον εἰς χωρὶον Σίνωρα χρημάτων καὶ κει-
 μηλίων βασιλικῶν μεστόν. Ἐξ οὗ λαβὼν ὁ Μιθριδάτης

ἰσθῆτας πολυτελεῖς διένειμε τοῖς συνδεδραμηκόσι πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς φυγῆς. Ἔδωκε δὲ καὶ τῶν φίλων ἐκάστῳ φορεῖν θανάσιμον φάρμακον, ὅπως ἄκων μηδεὶς ὑποχείριος γένοιτο τοῖς πολεμίοις. Ἐντεῦθεν ὄρμητο μὲν ἐπ' Ἀρμενίας πρὸς Τιγράνην, ἐκείνου δὲ ἀπαγορευόν- 5 τος καὶ τάλαντα ἑκατὸν ἐπικηρύξαυτος αὐτῷ παραμειφάμενος τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου διὰ τῆς Κολχίδος ἔφρυγε.

XXXIII. Πομπήιος δὲ εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε τοῦ νέου Τιγράνου καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφειστήκει 10 τοῦ πατρὸς καὶ συνήντησε τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸν Ἀράξην ποταμόν, ὃς ἀνίσχει μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ Εὐφράτι τόπων, ἀποτρεπόμενος δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς εἰς τὸ Κάσπιον ἐμβάλλει πέλαγος. Οὗτοι μὲν οὖν προῆγον ἅμα τὰς πόλεις παραλαμβάνοντες· ὁ δὲ βασιλεὺς Τιγράνης 15 ἐναγχος μὲν ὑπὸ Λευκόλλου συντετριμμένος, ἡμερον δέ τινα τῷ τρόπῳ καὶ πρᾶον πυθόμενος εἶναι τὸν Πομπήιον, ἐδέξατο μὲν εἰς τὰ βασίλεια φρουράν, ἀναλαβὼν δὲ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτὸς ἐπορεύετο παρα- 20 δῶσων ἑαυτόν. Ὡς δὲ ἦλθεν ἰπότης ἐπὶ τὸν χάρακα, 20 ῥαβδοῦχοι δύο τοῦ Πομπηίου προσελθόντες ἐκέλευσαν αποβῆναι τοῦ ἵππου καὶ πεζὸν ἐλθεῖν· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπων ἐφ' ἵππου καθεζόμενον ἐν Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ πώποτε ὀφθῆναι. Καὶ ταῦτα οὖν ὁ Τιγράνης ἐπέλιθετο καὶ τὸ ξίφος αὐτοῖς ἀπολυσάμενος παρεδίδου· 25 καὶ τέλος, ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε τὸν Πομπήιον, ἀφελόμενος τὴν κίταριν ὄρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θείναι καὶ καταβαλὼν ἑαυτόν, αἰσχιστα δὴ πάντων, προσπεσεῖν αὐτοῦ τοῖς γόνασιν. Ἄλλ' ὁ Πομπήιος ἐφθη τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος προσαγαγέσθαι· καὶ πλησίον ἰδρυσά- 30 μενος ἑαυτοῦ, τὸν δὲ υἱὸν ἐπὶ θάτερα, τῶν μὲν ἄλλων ἔφησε δεῖν αἰτιᾶσθαι Λεύκολλον, ὑπ' ἐκείνου γὰρ ἀφ-

ρῆσθε. Συρίαν, Φοινίκην, Κιλικίαν, Γαλατίαν, Σω-
 φηνην· ἃ δὲ ἄχρι ἑαυτοῦ διατετήρηκεν, ἔξειν ἐκτίσαντα
 ποινην ἑξακισχίλια τάλαντα Ῥωμαίοις τῆς ἀδικίας, Σω-
 φηνης δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Τι-
 5 γρανης ἠγάπησε, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀσπασαμένων αὐ-
 τὸν βασιλέα περιχαρῆς γενόμενος ἐπηγγείλατο στρατιώ-
 τη μὲν ἡμιμυαλον ἀργυρίου δώσειν, ἑκατοντάρχη δὲ
 μυᾶς δεκα, χιλιάρχη δὲ τάλαντον· ὁ δ' υἱὸς ἐδυσφόρει,
 καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖκνον οὐκ ἔφη Πομπηίου δεῖσθαι
 10 τοιαῦτα τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εὐρήσειν Ῥω-
 μαίων. Ἐκ τούτου δεθεὶς εἰς τὸν θρόμβον ἐφυλάττετο.
 Καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐπεμψε Φραάτης ὁ Πάρθος
 ἀπαιτῶν μὲν τὸν νεανίσκον, ὡς αὐτοῦ γαμβρόν, ἀξιῶν
 δὲ τῶν ἡγεμονιῶν ὄρω χρῆσθαι τῷ Εὐφράτῃ. Πομ-
 15 πῆκος δὲ ἀπεκρίνατο τὸν μὲν Τιγράνην τῷ πατρὶ μᾶλ-
 λον ἢ τῷ πενθερῷ προσήκειν, ὄρω δὲ χρῆσεσθαι τῷ
 δικαίῳ.

XXXIV. Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφρά-
 νιον αὐτὸς ἐβάδιξε διὰ τῶν περριοκούντων τὸν Κανύκα-
 20 σον ἔθνων ἀναγκαιῶς ἐπὶ Μιθριδάτην. Μέγιστα δὲ
 αὐτῶν ἐστὶν [ἔθνη] Ἄλβανοι καὶ Ἴβηρες, Ἴβηρες μὲν
 ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἄλ-
 βανοὶ δὲ ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασ-
 σαν. Οὗτοι πρῶτον μὲν αἰτοῦντι Πομπηίῳ δίοδον ἐδο-
 25 σαν· χειμῶνος δὲ τὴν στρατιὰν ἐν τῇ χώρᾳ καταλαβόντος
 καὶ τῆς Κρονικῆς ἑορτῆς τοῖς Ῥωμαίοις καθηκούσης
 γενόμενοι τετρακισμυρῶν οὐκ ἐλάττους ἐπεχείρησαν
 αὐτοῖς διαβάντες τὸν Κύρνον ποταμόν, ὃς ἐκ τῶν Ἴβη-
 ρικῶν ὄρων ἀνιστάμενος καὶ δεχόμενος κατιόντα τὸν
 30 Ἀράξην ἀπ' Ἀρμενίας ἐξίησι δώδεκα στόμασιν εἰς τὸ
 Κάσπιον. Οἱ δὲ οὐ φασι τούτῳ συμφέρεσθαι τὸν Ἀρά-
 ξην, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐγγὺς δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐκβο-

λήν εἰς ταῦτὸ πέλαγος. Πομπήϊος δέ, καίπερ ἐνστήναι
 δυνάμενος πρὸς τὴν διάβασιν τοῖς πολεμίοις, περιεῖθε
 διαβάντας καθ' ἡσυχίαν· εἶτα ἐπαγαγὼν ἐτρέψατο καὶ
 διέφθειρε παμπληθεῖς. Τῷ δὲ βασιλεὶ δεηθέντι καὶ
 πέμπαντι πρέσβεις ἀφείλ τὴν ἀδικίαν καὶ σπεισάμενος ὅ
 ἐπὶ τοὺς Ἴβηρας ἐβάδιξε, πλήθει μὲν οὐκ ἐλάττονας,
 μαχιμωτέρους δὲ τῶν ἐτέρων ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ βουλο-
 μένους τῷ Μιθριδάτῃ χαρίζεσθαι καὶ διωθεῖσθαι τὸν
 Πομπήϊον. Οὔτε γὰρ Μήδοις οὔτε Πέρσαις ὑπήκουσαν
 Ἴβηρες, διέφυγον δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων ἀρχήν, Ἄλε- 10
 ξάνδρου διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ἰστανίας ἀπάραντος. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ τούτους μάχῃ μεγάλη τρεψάμενος ὁ Πομ-
 πήϊος, ὥστε ἀποθανεῖν μὲν ἑνακισχιλίους, ἀλῶναι δὲ
 πλείους μυρίων, εἰς τὴν Κολχικὴν ἐνέβαλε· καὶ πρὸς
 τὸν Φάσιω αὐτῷ Σερουῖλιος ἀπήντησε τὰς ναῦς ἔχων, 15
 αἷς ἐφρούρει τὸν Πόντον.

XXXV. Ἡ μὲν οὖν Μιθριδάτου δίωξις ἐνδεδυκότος
 εἰς τὰ περὶ Βόσπορον ἔθνη καὶ τὴν Μαιῶτιν ἀπορίας
 εἶχε μεγάλας· Ἄλβανοι δὲ αὐτίς ἀφεστῶτες αὐτῷ προσ-
 638 ηγγέλθησαν. Πρὸς οὓς ὑπ' ὀργῆς καὶ φιλονεικίας ἐπι- 20
 στρέψας τὸν τε Κύρνον μόλις καὶ παραβόλως πάλιν διε-
 πέρασεν ἐπὶ πολὺ σταυροῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀποκε-
 χαρακωμένον, καὶ μακρᾶς αὐτὸν ἐκδεχομένης ἀνύδρου
 καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ μυρίους ἄσκους ὕδατος ἐμπλησάμε-
 νος ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ κατέλαβε πρὸς 25
 Ἄβαντι ποταμῷ παρατεταγμένους ἑξακισμυρίους πεζοὺς
 καὶ δισχιλίους ἰππεῖς ἐπὶ μυρίοις, ὀπλισμένοις δὲ φαύ-
 λως καὶ δέρμασι θηρίων τοὺς πολλοὺς. Ἦγετο δὲ αὐ-
 τῶν βασιλέως ἀδελφὸς ὄνομα Κῶσις. Οὗτος ἐν χειρὶ
 τῆς μάχης γενομένης ἐπὶ τὸν Πομπήϊον ὀρμήσας αὐτὸν 30
 ἔβαλεν ἐπὶ τὴν τοῦ θώρακος ἐπιπτυχὴν ἀκοντίσματι,
 Πομπήϊος δὲ ἐκείνον ἐκ χειρὸς διελάσας ἀνεῖλεν. Ἐν

ταύτη τῇ μάχῃ λέγονται καὶ Ἀμαζόνες συναγωνίσασθαι τοῖς βαρβάροις ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Θερμῶδοντα ποταμὸν ὄρῳν καταβαῖσαι. Μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλεύοντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους πέλταις Ἀμαζονικαῖς καὶ κο-
 5 θόρνοις ἐνετύγγανον, σῶμα δὲ οὐδὲν ᾧφθη γυναικεῖον. Νέμονται δὲ τοῦ Κανκάσου τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν Ἰρκανίαν θάλασσαν οὐχ ὁμοροῦσαι τοῖς Ἀλβανοῖς, ἀλλὰ Γέλαι καὶ Αἰγες οἰκοῦσι διὰ μέσου· καὶ τούτοις ἕτους ἐκάστου δύο μῆνας εἰς ταὐτὸ φοιτῶσαι περὶ τὸν Θερμῶ-
 10 δοντα ποταμὸν ὁμιλοῦσιν, εἶτα καθ' αὐτὰς ἀπαλλαγεῖ-
 σαι βιοτεύουσιν.

XXXVI. Ὀρμήσας δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Πομπήτος ἐλεύνηεν ἐπὶ τὴν Ἰρκανίαν καὶ Κασπίαν θάλασσαν, ὑπὸ πλήθους ἐρπετῶν θανασίμων ἀπετράπη τριῶν ὁδῶν
 15 ἡμερῶν ἀποσχών, εἰς δὲ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν ἀνεχώρησε. Καὶ τῷ μὲν Ἐλυμαίων καὶ Μήδων βασιλεῖ πέμψασι πρέσβεις ἀντέγραψε φιλικῶς, τὸν δὲ Πάρθον εἰς τὴν Γορδυηνὴν ἐμβεβληκότα καὶ περικόπτοντα τοὺς ὑπὸ Τυγράνῃ πέμψας μετὰ Ἀφρανίου δύναμιν ἐξήλασε
 20 διωχθέντα μέχρι τῆς Ἀρβηλίτιδος. Ὅσαι δὲ τῶν Μιθριδάτου παλλακίδων ἀνήχθησαν, οὐδεμίαν ἔγνω, πάσας δὲ τοῖς γυνεῦσι καὶ οἰκείοις ἀνέπεμπεν. Ἦσαν γὰρ αἱ πολλαὶ θυγατέρες καὶ γυναῖκες στρατηγῶν καὶ δυνα-
 στῶν. Στρατονίκη δέ, ἣ μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα καὶ τὸ
 25 πολυχρυσότατον τῶν φρουρίων ἐφύλαττεν, ἦν μὲν, ὡς ἔοικε, ψάλτου τινὸς οὐκ εὐτυχοῦς τάλλα, πρεσβύτου δὲ θυγάτηρ, οὕτω δὲ εὐθύς εἶλε παρὰ πότον ψήλασα τὸν Μιθριδάτην, ὥστε ἐκείνην μὲν ἔχων ἀνεπαύετο, τὸν δὲ πρεσβύτην ἀπέπεμψε δυσφοροῦντα τῷ μηδὲ προσρή-
 30 σεως τυχεῖν ἐπιεικοῦς. Ὡς μέντοι περὶ ὄρθρον ἐγερθεὶς εἶδεν ἔνδον ἐκπωμάτων μὲν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν τραπέζας, ὄχλον δὲ θεραπείας πολύν, εὐνούχους δὲ καὶ

παιδας ἱμάτια τῶν πολυτελῶν προσφέροντας αὐτῷ καὶ
 πρὸ τῆς θύρας ἵππον ἐστῶτα κεκοσμημένον, ὥσπερ οἱ
 τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, χλευασμὸν εἶναι τὸ χρῆμα
 καὶ παιδιὰν ἠγούμενος ὄρμησε φεύγειν διὰ θυρῶν. Τῶν
 δὲ θεραπεύοντων ἀντιλαμβανομένων καὶ λεγόντων, ὅτι 5
 πλουσίου τεθνηκότος ἕνα γχος οἶκον αὐτῷ μέγαν ὁ βασι-
 λεὺς δεδώρηται, καὶ ταῦτα μικρὰ τινες ἀπαρχαὶ καὶ δειγ-
 ματα τῶν ἄλλων χρημάτων καὶ κτημάτων εἶσιν, οὕτω
 πιστεύσας μόλις καὶ τὴν πορφύραν ἀναλαβὼν καὶ ἀνα-
 κηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλαυνε διὰ τῆς πόλεως βοῶν· 10
 „Ἐμὰ ταῦτα πάντα ἐστὶ.“ Πρὸς δὲ τοὺς καταγελῶντας
 οὐ τοῦτο ἔλεγεν εἶναι θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι μὴ λίθοις
 βάλλει τοὺς ἀπαντῶντας ὑφ' ἠθονῆς μαινόμενος. Ταύ-
 τῆς μὲν ἦν καὶ γενεᾶς καὶ αἵματος ἡ Στρατονίκη. Τῷ δὲ
 Πομπηίῳ καὶ τὸ χωρίον παρεδίδου τοῦτο καὶ δῶρα πολ- 15
 λὰ προσήνεγκεν, ὧν ἐκεῖνος ὅσα κόσμον ἱεροῖς καὶ λαμ-
 πρότητα τῷ θριάμβῳ παρεξέειν ἐφαίνετο λαβὼν μόνα, τὰ
 λοιπὰ τὴν Στρατονίκην ἐκέλευε κεκτῆσθαι χαίρουσαν.
 Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰβήρων κλίνην τε καὶ
 699 τράπεζαν καὶ θρόνον, ἅπαντα χρυσᾶ, πέμψαντος αὐτῷ 20
 καὶ δεηθέντος λαβεῖν, καὶ ταῦτα τοῖς ταμίαις παρέδω-
 κεν εἰς τὸ δημόσιον.

XXXVII. Ἐν δὲ τῷ Καινῷ φρουρίῳ καὶ γράμμασιν
 ἀπορρήτοις ὁ Πομπηῖος ἐνέτυχε τοῦ Μιθριδάτου, καὶ
 διήλθεν οὐκ ἀηδῶς αὐτὰ πολλὴν ἔχοντα τοῦ ἠθους κα- 25
 τανόησιν. Τπομνήματα γὰρ ἦν, ἐξ ὧν ἐφωράθη φαρμά-
 κois ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην ἀνη-
 ρηκῶς καὶ τὸν Σαρδιανὸν Ἀλκατον, ὅτι παρευδοκίμη-
 σεν αὐτὸν ἵππους ἀγωνιστὰς ἐλαύνων. Ἦσαν δὲ ἀνα-
 γγραμμένοι καὶ κρῖσεις ἐνυπνίων, ὧν τὰ μὲν αὐτὸς 30
 ἴωρακει, τὰ δὲ ἐνῆαι τῶν γυναικῶν, ἐπιστολαὶ τε Μο-
 νίμης πρὸς αὐτὸν ἀκόλαστοι καὶ πάλιν ἐκείνου πρὸς αὐ-

τήν. Θεοφάνης δὲ καὶ Ῥουτίλιον λόγον εὐρεθῆναι φησι παροξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων. Ὁ καλῶς εἰκάξουσιν οἱ πλείστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι, τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῷ τὸν Ῥουτίλιον εἰκότα μισοῦντος, εἰκὸς δὲ καὶ διὰ Πομπήλιον, οὗ τὸν πατέρα καμπόνηρον ἀπέδειξεν ὁ Ῥουτίλιος ἐν ταῖς ἱστορίαις.

XXXVIII. Ἐντεῦθεν εἰς Ἀμισὸν ἑλθὼν ὁ Πομπήλιος πάθος νεμεσητὸν ὑπὸ φιλοτιμίας ἔπαθε. Πολλὰ γὰρ τὸν
 10 Λεύκολλον ἐπικερτομήσας, ὅτι τοῦ πολεμίου ζῶντος ἔγραψε διατάξεις καὶ δωρεὰς ἔνεμε καὶ τιμὰς, ἃ συνηρημένου πολέμου καὶ πέρας ἔχοντος εἰώθασι ποιεῖν οἱ νευικηκότες, αὐτὸς ἐν Βοσπόρῳ Μιθριδάτου κρατοῦντος καὶ συνειλοχότος ἀξιόμαχον δύναμιν, ὡς δὴ συντε-
 15 τελεσμένων ἀπάντων, ἔπραττε ταῦτά, διακοσμῶν τὰς ἐπαρχίας καὶ διανέμων δωρεὰς, πολλῶν μὲν ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν, βασιλέων δὲ δώδεκα βαρβάρων ἀφιγμένων πρὸς αὐτόν. Ὅθεν οὐδὲ ἤξιωσε τὸν Πάρθον ἀντιγράφων, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, βασιλέα βασιλέων προσαγο-
 20 ρεῦσαι, τοῖς ἄλλοις χαριζόμενος. Αὐτὸν δὲ τις ἔρως καὶ ζῆλος εἶχε Συρίαν ἀναλαβεῖν καὶ διὰ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν ἐλάσαι θάλασσαν, ὡς τῷ περιόντι τὴν οἰκουμένην πανταχόθεν ὤκεανῷ προσμύξειε νικῶν· καὶ γὰρ ἐν Λιβύῃ πρῶτος ἄχρι τῆς ἐκτὸς θαλάσσης κρατῶν
 25 προῆλθε, καὶ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ πάλιν ἀρχὴν ὠρίσατο Ῥωμαίοις τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει, καὶ τρίτον ἔναγχος Ἀλβανοὺς διώκων ὀλίγον ἐδέησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Τρικανίαν θάλασσαν. Ὡς οὖν συνάψων τῇ ἐρυθρᾷ τὴν περίοδον τῆς στρατείας ἀνίστατο. Καὶ γὰρ ἄλλως τὸν Μιθριδά-
 30 την ἑώρα δυσθῆρατον ὄντα τοῖς ὅπλοις καὶ φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον.

XXXIX. Διὸ τούτῳ μὲν εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ

πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολείψειν ἐπέστησε φυλακὰς τῶν νεῶν ἐπὶ τοὺς πλείοντας εἰς Βόσπορον ἐμποροῦς· καὶ θάνατος ἦν ἡ ζημία τοῖς ἀλισκομένοις. Ἀναλαβὼν δὲ τῆς στρατιᾶς τὴν πληθὺν συχνὴν προῆγε· καὶ τῶν μετὰ Τριαρίου πρὸς Μιθριδάτην ἀτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων ἐντυχῶν ἀτάφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἅπαντας, ὃ δοκεῖ παραλειφθῆναι οὐχ ἧκιστα Δευκόλλῳ μίσους αἰτίον γενέσθαι. Χειρωσάμενος δὲ δι' Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβας καὶ καταβάς αὐτὸς εἰς Συρίαν, ταύτην μὲν ὡς οὐκ ἔχουσαν γνησίους βασιλεῖς ἐπαρχίαν ἀπέφηνε καὶ κτῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων, τὴν δὲ Ἰουδαίαν κατεστρέψατο καὶ συνέλαβεν Ἀριστόβουλον τὸν βασιλέα. Πόλεις δὲ τὰς μὲν ἔκτιζε, τὰς δὲ ἡλευθέρου κολάζων τοὺς ἐν αὐταῖς τυράννους. Τὴν δὲ πλείστην διατριβὴν ἐν τῷ δικάζειν ἐποιεῖτο, πόλεων καὶ βασιλέων ἀμφισβητήματα δαιτιῶν. ἐφ' ἧ δὲ αὐτὸς οὐκ ἐξικνεῖτο, πέμπων τοὺς φίλους ὥσπερ Ἀρμενίοις καὶ Πάρθοις περὶ ἧς διεφέρουντο χώρας τὴν κρίσιν ποιησαμένοις ἐπ' αὐτῷ τρεῖς ἀπέστειλε κριτὰς καὶ διαλλακτὰς. Μέγα μὲν γὰρ ἦν ὄνομα τῆς δυνάμεως, οὐκ ἔλαττον δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ προφότητος· ὃ καὶ τὰ πλείστα τῶν περὶ αὐτὸν ἀμαρτήματα φίλων καὶ συνήθων ἀπέκρυπτε, κωλύειν μὲν ἢ κολάζειν τοὺς κληρονομηθέντας οὐ κεραιῶς, αὐτὸν δὲ παρέχων τοῖς ἐντυγχάνουσι τοιοῦτον, ὥστε καὶ τὰς ἐκείνων πλεονεξίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως ὑπομένειν.

XL. Ὁ δὲ μέγιστον δυνάμενος παρ' αὐτῷ Δημήτριος ἦν ἀπελεύθερος, οὐκ ἄφρων εἰς τὰλλα νεανίας, ἄγαν δὲ τῇ τύχῃ χρώμενος· περὶ οὗ καὶ τοιούδε τι λέγεται. Κάτων ὁ φιλόσοφος ἔτι μὲν ὦν νέος, ἤδη δὲ μεγάλην ἔχων δόξαν καὶ μέγα φρονῶν ἀνέβαινε εἰς Ἀντιόχειαν, οὐκ ὄντος αὐτόθι Πομπηίου, βουλόμενος

ιστορησαι τὴν πόλιν. Αὐτὸς μὲν οὖν, ὥσπερ ἀεὶ, πεζὸς
 ἐβάδιζεν, οἱ δὲ φίλοι συνώδενον ἵπποις χρώμενοι. Κα-
 τιδῶν δὲ πρὸ τῆς πύλης ὄχλον ἀνδρῶν ἐν ἐσθῆσι λευ-
 καῖς καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἐνθεν μὲν τοὺς ἐφήβους, ἐνθεν
 5 δὲ τοὺς παῖδας διακεκριμένους, ἐδυσχέραινεν οἴομενος
 εἰς τιμὴν τινα καὶ θεραπείαν ἑαυτοῦ μηδὲν δεομένου
 ταῦτα γίνεσθαι. Τοὺς μέντοι φίλους ἐκέλευσε καταβῆ-
 ναι καὶ πορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ· γενομένοις δὲ πλησίον
 ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ καθιστὰς ἔχων στέφανον
 10 καὶ ῥάβδον ἀπήντησε, πυνθανόμενος παρ' αὐτῶν, ποῦ
 Δημήτριον ἀπολελοίπασι καὶ πότε ἀφίξεται. Τοὺς μὲν
 οὖν φίλους τοῦ Κάτωνος γέλως ἔλαβεν, ὁ δὲ Κάτων εἴ-
 πων· „Ὡ τῆς ἀθλίας πόλεως“ παρῆλθεν, οὐδὲν ἕτερον
 ἀποκρινάμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτον
 15 τὸν Δημήτριον ἤττον ἐπίφθονον ἐποίει αὐτὸς ὁ Πομ-
 πῆτος ἐντροφώμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὴ δυσκολαίνων.
 Λέγεται γάρ, ὅτι πολλάκις ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς τοῦ Πομ-
 πῆτου προσμένοντος καὶ δεχομένου τοὺς ἄλλους ἐκεῖνος
 ἤδη κατέκειτο σοβαρὸς, ἔχων δι' ὧτων κατὰ τῆς κεφα-
 20 λῆς τὸ ἱμάτιον. Οὐπω δὲ εἰς Ἰταλίαν ἐπανεληλυθὼς
 ἐκέκμητο τῆς Ῥώμης τὰ ἥδιστα προάστεια καὶ τῶν ἠβη-
 τηρίων τὰ κάλλιστα, καὶ κῆποι πολυτελεῖς ἦσαν ὀνομα-
 ζόμενοι Δημητρίου· καίτοι Πομπῆτος αὐτὸς ἄχρι τοῦ
 τρίτου θριάμβου μετρίως καὶ ἀφελῶς ᾤκησεν. Ὅστερον
 25 δὲ Ῥωμαίοις τοῦτο δὴ τὸ καλὸν καὶ περιβόητον ἀνιστὰς
 θέατρον, ὥσπερ ἐφόλκιόν τι, παρετεκτῆνατο λαμπρο-
 τέραν οἰκίαν ἐκείνης, ἀνεπίφθονον δὲ καὶ ταύτην, ὥστε
 τὸν γενόμενον δεσπότην αὐτῆς μετὰ Πομπῆτον εἰσελ-
 θόντα θαναμάζειν καὶ πυνθάνεσθαι, ποῦ Πομπῆτος Μά-
 30 γνος ἐδείπνει. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται.

XLI. Τοῦ δὲ βασιλέως τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀρά-
 βων πρότερον μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ Ῥωμαίων τιθεμέ-

νου, τότε δὲ δεισαντος ἰσχυρῶς καὶ γράψαντος, ὅτι
 πάντα πείθεσθαι καὶ ποιεῖν ἔγνωκεν, ἐκβεβαιοῦσασθαι
 βουλόμενος αὐτοῦ τὴν διάνοιαν ὁ Πομπήιος ἐστράτευ-
 σεν ἐπὶ τὴν Πέτραν οὐ πᾶν τι τοῖς πολλοῖς ἄμμηπτον
 στρατεῖαν. Ἀπόδρασιν γὰρ ᾤοντο τῆς Μιθριδάτου διώ- 6
 ξεως εἶναι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἤξιλον τρέπεσθαι τὸν ἀρ-
 χαῖον ἀνταγωνιστὴν, αὐθις ἀναξωπυροῦντα καὶ παρα-
 σκευαζόμενον, ὡς ἀπηγγέλλετο, διὰ Σκυθῶν καὶ Παιό-
 νων στρατὸν ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν. Ὁ δὲ ῥᾶον οἴο-
 μενος αὐτοῦ καταλύσειν τὴν δύναμιν πολεμοῦντος ἢ 10
 τὸ σῶμα λήψεσθαι φεύγοντος οὐκ ἐβούλετο τριβεσθαι
 μάτην περὶ τὴν δίωξιν, ἐτέρας δὲ τοῦ πολέμου παρενθή-
 κας ἐποιεῖτο καὶ τὸν χρόνον εἴλκεν. Ἡ δὲ τύχη τὴν ἀπο-
 ρίαν ἔλυσεν. Οὐκέτι γὰρ αὐτοῦ τῆς Πέτρας πολλὴν
 ὁδὸν ἀπέχοντος, ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης βεβλημένου 15
 χάρακα καὶ γυμνάζοντος ἑαυτὸν ἵππῳ παρὰ τὸ στρατό-
 πεδον γραμματηφόροι προσήλαννον ἐκ Πόντου κομίζον-
 τες εὐαγγέλια. Δῆλοι δ' εὐθύς εἰσι ταῖς αἰχμαῖς τῶν
 δοράτων· δάφναις γὰρ ἀναστέφονται. Τούτους ἰδόντες
 641 οἱ στρατιῶται συνετρόχαζον πρὸς τὸν Πομπήιον. Ὁ δὲ 20
 πρῶτον μὲν ἐβούλετο τὰ γυμνάσια συντελεῖν, βοών-
 των δὲ καὶ δεομένων καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ
 λαβὰν τὰ γράμματα προῆει. Βήματος δὲ οὐκ ὄντος οὐδὲ
 τοῦ στρατιωτικοῦ γενέσθαι φθάσαντος (ὁ ποιοῦσιν αὐτοὶ
 τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες καὶ κατ' ἀλλήλων 25
 συντιθέντες), ὑπὸ τῆς τότε σπουδῆς καὶ προθυμίας τὰ
 σάγματα τῶν ὑποξυλίων συμφορήσαντες ὕψος ἐξῆραν.
 Ἐπὶ τοῦτο προβάς ὁ Πομπήιος ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι
 Μιθριδάτης τέθνηκε στασιάσαντος Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ
 διαχρησάμενος αὐτόν, τὰ δὲ ἐκεῖ πάντα πράγματα Φαρ- 30
 νάκης κατεκληρώσατο καὶ ἑαυτῷ καὶ Ῥωμαίοις γέγραφε
 ποιούμενος.

XLII. Ἐκ τούτου τὸ μὲν στράτευμα τῇ χαρᾷ χρώμε-
 νον, ὡς εἰκός, ἐν θυσίαις καὶ συνουσίαις διῆγεν, ὡς ἐν
 τῷ Μιθριδάτου σώματι μυρίων τεθνηκότων πολεμίων.
 Πομπήλιος δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς στρατείαις
 5 κεφαλὴν ἐπιτεθεικῶς οὐ πάνυ φραδίως οὕτω προσδοκη-
 θείσαν εὐθύς ἀνέβευξεν ἐκ τῆς Ἀραβίας· καὶ ταχὺ τὰς
 ἐν μέσῳ διεξελθὼν ἐπαρχίας εἰς Ἀμισὸν ἀφίκετο, καὶ
 κατέλαβε πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκομισμένα,
 πολλὰ δὲ σώματα τῶν βασιλικῶν, αὐτὸν δὲ τὸν Μιθρι-
 10 δάτου νεκρὸν οὐ πάνυ γνῶριμον ἀπὸ τοῦ προσώπου
 (τὸν γὰρ ἐγκέφαλον ἔλαθεν ἐκτῆξαι τοὺς θεραπεύοντας)·
 ἀλλὰ ταῖς οὐλαῖς ἐπεγίνωσκον οἱ δεόμενοι τοῦ θεάμα-
 τος. Οὐ γὰρ αὐτὸς Πομπήλιος ἰδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλ'
 ἀφοσιωσάμενος τὸ νεμεσητὸν εἰς Σινώπην ἀπέπεμψε.
 15 Τῆς δ' ἐσθῆτος, ἣν ἐφόρει, καὶ τῶν ὄπλων τὸ μέγεθος
 καὶ τὴν λαμπρότητα ἐθαύμασε· καίτοι τὸν μὲν ξιφιστῆρα
 πεποιημένον ἀπὸ τετρακοσίων τάλαντων Πόπλιος κλέ-
 ψας ἐπώλησεν Ἀριαράθῃ, τὴν δὲ κίταριον Γάτος ὁ τοῦ
 Μιθριδάτου σύντροφος ἔδωκε κρύφα δεηθέντι Φαύστῳ
 20 τῷ Σύλλα παιδί, θαυμαστῆς οὔσαν ἐργασίας. Ὁ τότε
 τὸν Πομπήλιον διέλαθε, Φαρνάκης δὲ γνοὺς ὕστερον ἐτι-
 μωρήσατο τοὺς ὑφελομένους. Διοικῆσας δὲ τὰ ἐκεῖ καὶ
 καταστησάμενος οὕτως ἤδη πανηγυρικώτερον ἐχρῆτο τῇ
 πορείᾳ. Καὶ γὰρ εἰς Μιτυλήνην ἀφικόμενος τὴν τε πό-
 25 λιν ἠλευθέρωσε διὰ Θεοφάνη, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν πά-
 τριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς
 ἐκείνου πράξεις. Ἡσθεις δὲ τῷ θεάτρῳ περιεγράψατο
 τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον, ὡς ὅμοιον ἀπεργασόμε-
 νος τὸ ἐν Ῥώμῃ, μεῖζον δὲ καὶ σεμνότερον. Ἐν δὲ Ῥόδῳ
 30 γενόμενος πάντων μὲν ἠκροάσατο τῶν σοφιστῶν καὶ
 δωρεὰν ἐκάστῳ τάλαντον ἔδωκε· Ποσειδώνιος δὲ καὶ
 τὴν ἀκροάσιν ἀνέγραψεν, ἣν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ πρὸς Ἐρ-

μαγύραν τὸν φήτορα περὶ τῆς καθόλου ζητήσεως ἀντι-
 ταξάμενος. Ἐν δὲ Ἀθήναις τὰ μὲν πρὸς τοὺς φιλοσό-
 φους ὅμοια τοῦ Πομπηίου· τῇ πόλει δὲ ἐπιδούς εἰς ἐπι-
 σκευὴν πεντήκοντα τάλαντα λαμπρότατος ἀνθρώπων
 ἤλπιζεν ἐπιβήσεσθαι τῆς Ἰταλίας καὶ ποδῶν ὀφθήσε- 5
 σθαι τοῖς οἰκοὶ ποδοῦσιν. Ὡς δ' ἄρα πρὸς τὰ λαμπρὰ
 καὶ μεγάλα τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθῶν ἀεὶ τινα κεραν-
 νύναι κακοῦ μοῖραν ἐπιμελές ἐστι δαιμονίῳ, τοῦτο
 ὑποκινούρει πάσαι παρασκευάζον αὐτῷ λυπηροτέραν τὴν
 ἐκάνοδον. Ἐξῦρριον ἄρ ἡ Μουκία παρα τὴν ἀποδη- 10
 μίαν αὐτοῦ. Καὶ πόρρω μὲν ὢν ὁ Πομπήιος κατεφρό-
 νει τοῦ λόγου· πλησίον δὲ Ἰταλίας γενόμενος καὶ σχο-
 λάζοντι τῷ λογισμῷ μᾶλλον, ὡς εἴοικε, τῆς αἰτίας ἀψά-
 μενος ἐπειμψεν αὐτῇ τὴν ἄφρασιν, οὔτε τότε γράψας οὔθ'
 ὕστερον ἐφ' οἷς ἀφῆκεν ἐξειπῶν· ἐν δ' ἐπιστολαῖς Κι- 15
 κέρωνος ἡ αἰτία γέγραπται.

XLIII. Λόγοι δὲ παντοδαποὶ περὶ τοῦ Πομπηίου
 προκατέπιπτον εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ θόρυβος ἦν πολὺς,
 642 ὡς εὐθύς ἄξοντος ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στρατεύμα καὶ μο-
 ναρχίας βεβαίας ἐσομένης. Κράσσος δὲ τοὺς παῖδας καὶ 20
 τὰ χρήματα λαβὼν ὑπεξῆλθεν, εἴτε δεισῆς ἀληθῶς,
 εἴτε μᾶλλον, ὡς ἐδόκει, πίστιν ἀπολείπων τῇ διαβολῇ
 καὶ τὸν φθόνον ποιῶν τραχύτερον. Εὐθύς οὖν ἐπιβὰς
 Ἰταλίας ὁ Πομπήιος καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς
 στρατιώτας καὶ τὰ πρέποντα διαλεχθεὶς καὶ φιλοφρο- 25
 νησάμενος, ἐκέλευσε διαλύεσθαι κατὰ πόλιν ἐκάστους
 καὶ τρέπεσθαι πρὸς τὰ οἰκεία, μεμνημένους αὐτοῖς ἐπὶ
 τὸν θρόμβον αὐτῷ συνελθεῖν. Οὕτω δὲ τῆς στρατιᾶς
 σκεδασθείσης καὶ πυνθανομένων ἀπάντων πρᾶγμα
 συνέβη θαυμαστόν. Ὁρᾶσαι γὰρ αἱ πόλεις Πομπήιον 30
 Μάγνον ἄνοπλον καὶ μετ' ὀλίγων τῶν συνήθων ὥσπερ
 ἐξ ἄλλης ἀποδημίας διαπορευόμενον, ἐκχεόμεναι δι'

εὐνοίαν καὶ προπέμπονται μετα μείζονος δυνάμεως
συγκατήγον εἰς τὴν Ῥώμην, εἴ τι κινεῖν διενοεῖτο καὶ
νεωτερίζειν τότε, μηδὲν ἐκείνου θεόμενον τοῦ στρα-
τεύματος.

5 XLIV. Ἐπεὶ δὲ ὁ νόμος οὐκ εἶα πρὸ τοῦ θριάμβου
παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεμφεν ἀξιῶν εἰς τὴν βου-
λὴν ἀναβαλέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας καὶ
δοῦναι ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν, ὅπως παρῶν Πείσωνι
συναοχαιρεσιάσῃ. Κάτωνος δὲ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἐν-
10 σιάντος οὐκ ἔτυχε τοῦ βουλευμένου. Θαυμάσας δὲ τὴν
παρησίαν αὐτοῦ καὶ τὸν τόνον, ᾧ μόνος ἐχρῆτο φανε-
ρῶς ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἐπεθύμησεν ἀμῶς γέπως κτή-
σασθαι τὸν ἄνδρα· καὶ θυεῖν οὐσῶν ἀδελφιδῶν τῷ
Κάτωνι τὴν μὲν αὐτὸς ἐβούλετο λαβεῖν γυναῖκα, τὴν
15 δὲ τῷ παιδί συνοικίσει. Τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπιδομένου
τὴν πείραν, ὡς διαφθορὰν οὐσαν αὐτοῦ τρόπον τινα
δεκαζομένου διὰ τῆς οἰκειότητος, ἣ τε ἀδελφὴ καὶ ἡ
γυνὴ χαλεπῶς ἔφερον, εἰ Πομπήτιον Μάγνον ἀποτρι-
ψεται κηδεστήν. Ἐν τούτῳ δὲ βουλόμενος ὑπάτον ἀπο-
20 δεῖξαι Πομπήτιος Ἀφράνιον ἀργύριον εἰς τὰς φυλάς
ἀνήλισκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τοῦτο κατιόντες εἰς τοὺς
Πομπητίου κήπους ἐλάμβανον, ὥστε τὸ πρᾶγμα περι-
βόητον εἶναι καὶ τὸν Πομπήτιον ἀκούειν κακῶς, ἧς
αὐτὸς ἀρχῆς ἐφ' οἷς κατώρθωσεν ὡς μεγίστης ἔτυχε,
25 ταύτην ὄνιον ποιοῦντα τοῖς δι' ἀρετῆς κτήσασθαι μὴ
δυναμένοις. „Τούτων μέντοι“ πρὸς τὰς γυναῖκας ὁ
Κάτων ἔφησε „τῶν ὄνειδῶν κοινωνητέον οἰκείοις Πομ-
πητίου γενομένοις.“ Αἱ δὲ ἀκούσασαι συνέγνωσαν βέλ-
τιον αὐτῶν ἐκείνον λογιζέσθαι περὶ τοῦ πρέποντος.

30 XLV. Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει, καίπερ εἰς
ἡμέρας δύο μερισθέντος, ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρακεν, ἀλλὰ
τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θείας ἐξέπεσεν, ἑτέρας

ἀποχρῶντα πομπῆς ἀξίωμα καὶ κόσμος εἶναι. Γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη, καθ' ὧν ἐθριάμβευεν. Ἦν δὲ τὰδες· Πόντος, Ἀρμενία, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Μηδία, Κολχίς, Ἰβήρες, Ἀλβανοί, Συρία, Κιλικία, Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Πα- 5 λαιστίνην, Ἰουδαία, Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῆ καὶ θαλάσση καταπεπολεμημένον. Ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἡλωκότα χιλίων οὐκ ἐλάττονα, πόλεις δὲ οὐ πολὺ τῶν ἐνακοσίων ἀποδέουσαι, πειρατικά δὲ νῆες ὀκτακόσiai, κατοικίαι δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τετταρά- 10 κοντα. Πρὸς δὲ τούτοις ἔφραξε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι πεντακισχίλια μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δὲ ὧν αὐτὸς προσεκτῆσαίτο τῇ πόλει μυριάδας ὀκτακισχιλλίας πεντακοσίας λαμβάνουσιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ δημόσιον ταμιεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀρ- 15 γυρίου καὶ χρυσίου δισμύρια τάλαντα πάρεξ τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας δεδομένων, ὧν ὁ τοῦλάχιστον αἶρων κατὰ λόγον δραχμᾶς ἔλληφε χιλίας πεντακοσίας. Αἰχμάλωτοι δ' ἐπομπεύθησαν ἄνευ τῶν ἀρχιπειρατῶν υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, 20 643 αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνὴ Ζωσίμη καὶ βασιλεὺς Ἰουδαίων Ἀριστόβουλος, Μιθριδάτου δὲ ἀδελφὴ καὶ πέντε τέκνα καὶ Σκυθίδες γυναῖκες, Ἀλβανῶν δὲ καὶ Ἰβήρων ὄμηροι καὶ τοῦ Κομμαγηνῶν βασιλέως, καὶ τρόπαια πάμπολλα καὶ ταῖς μάχαις ἰσάριθμα πάσαις, ἄς 25 ἢ αὐτὸς ἢ διὰ τῶν στρατηγῶν ἐνίκησε. Μέγιστον δὲ ὑπῆρχε πρὸς δόξαν καὶ μηδενὶ τῶν πώποτε Ῥωμαίων γεγονός, ὅτι τὸν τρίτον θρόμβον ἀπὸ τῆς τρίτης ἡπείρου κατήγαγεν. Ἐπεὶ τρεῖς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες· ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λι- 30 βύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τε-

λευταίον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγῶν τρόπον τινα τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ὑπῆχθαι θριαμβοῖς.

XLVI. Ἡλικία δὲ τότε ἦν, ὡς μὲν οἱ κατὰ πάντα τῷ Ἀλεξάνδρῳ παραβάλλοντες αὐτὸν καὶ προσβιβάζοντες ἄξιουσι, νεώτερος τῶν τριάκοντα καὶ τεττάρων ἐτῶν, ἀληθεία δὲ τοῖς τετταράκοντα προσῆγεν. Ὡς ὄνητό γ' αὐν ἐνταῦθα τοῦ βίου πανσάμενος, ἄχρι οὗ τὴν Ἀλεξάνδρου τύχην ἔσχεν· ὁ δὲ ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐτυχίας ἤνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνηκέστους δὲ τὰς δυστυχίας. Ἦν γὰρ ἐν προσηκόντων αὐτὸς ἐκτίθετο δύναμιν ἐν τῇ πόλει, ταύτῃ χρώμενος ὑπὲρ ἄλλων οὐ δικαίως, ὅσον ἐκείνοις ἰσχύος προσετίθει τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀφαιρῶν, ἔλαθε βῶμη καὶ μεγέθει τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καταλυθεῖς. Καὶ καθάπερ τὰ καρτερώτατα μέρη καὶ χωρία τῶν πόλεων, ὅταν δέξηται πολεμίους, ἐκείνοις προστίθῃσι τὴν αὐτῶν ἰσχύν, οὕτως διὰ τῆς Πομπηίου δυνάμεως Καίσαρ ἐξαρθεῖς ἐπὶ τὴν πόλιν, ᾧ κατὰ τῶν ἄλλων ἰσχυσε, τοῦτον ἀνέτρψε καὶ κατέβαλεν. Ἐπράχθη δὲ οὕτως. Δεύκολλον, ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀσίας ὑπὸ Πομπηίου περιῦβρισμένος, αὐτίκα τε λαμπρῶς ἢ σύγκλητος ἐδέξατο, καὶ μᾶλλον ἐτι Πομπηίου παραγενομένου κολούουσα τὴν δόξαν ἤγειρεν ἐπὶ τὴν πολιτείαν. Ὁ δὲ τᾶλλα μὲν ἀμβλὺς ἦν ἤδη καὶ κατέψυκτο τὸ πρακτικόν, ἠδονῇ σχολῆς καὶ ταῖς περὶ τὸν πλοῦτον διατριβαῖς ἑαυτὸν ἐνδεδωκῶς, ἐπὶ δὲ Πομπηίου εὐθύς ἀίξας καὶ λαβόμενος ἐντόνως αὐτοῦ περὶ τε τῶν διατάξεων, ἃς ἔλυσεν, ἐκράτει καὶ πλεον εἶχεν ἐν τῇ βουλῇ συναγωνιζομένου Κάτωνος. Ἐκπίπτων δὲ καὶ περιωθούμενος ὁ Πομπηῖος ἠναγκάζετο δημαρχοῦσι προσφεύγειν καὶ προσαρτᾶσθαι μειρακίοις· ὧν ὁ βδελυρώτατος καὶ θρασύτατος Κλώδιος ἀναλαβῶν αὐτὸν ὑπέρριψε τῷ δήμῳ, καὶ παρ' ἀξίαν κυλινδούμενον ἐν

ἀγορᾷ ἔχων καὶ περιφέρων ἐχρήτο τῶν πρὸς χάριν ὄχλου καὶ κολακείαν γραφομένων καὶ λεγομένων βεβαιωτῆ, καὶ προσέτι μισθὸν ἤτει, ὥσπερ οὐ καταισχύων, ἀλλὰ εὐεργετῶν, ὃν ὕστερον ἔλαβε παρὰ Πομπηίου, προέσθαι Κικέρωνα, φίλον ὄντα καὶ πλεῖστα δὴ 5 πεπολιτευμένον ὑπὲρ αὐτοῦ. Κινδυνεύοντι γὰρ αὐτῷ καὶ δεομένῳ βοηθείας οὐδὲ εἰς ὄψιν προῆλθεν, ἀλλὰ τοῖς ἤκουσιν ἀποκλείσας τὴν αὐλῆον ἐτέραις θύραις ᾤχετο ἀπιῶν. Κικέρων δὲ φοβηθεὶς τὴν κρίσιν ὑπέξῆλθε τῆς Ῥώμης. 10

XLVII. Τότε δὲ Καίσαρ ἐλθὼν ἀπὸ στρατείας ἤψατο πολιτεύματος ὃ πλεῖστην μὲν αὐτῷ χάριν ἐν τῷ παρόντι καὶ δύναμιν εἰσαῦθις ἤνεγκε, μέγιστα δὲ Πομπηίου ἔβλαψε καὶ τὴν πόλιν. Ἰπατείαν μὲν γὰρ μετήει πρώτην· ὄρων δὲ ὅτι Κράσσου πρὸς Πομπηίου διαφορο- 15 μένου θατέρῳ προσθήμενος ἐχθρῷ χρήσεται τῷ ἐτέρῳ, τρέπεται πρὸς διαλλαγὰς ἀμφοῖν, πρᾶγμα καλὸν μὲν ἄλλως καὶ πολιτικόν, αἰτία δὲ φαύλη καὶ μετὰ δεινότητος ὑπ' ἐκείνου συντεθεὲν ἐπιβούλως. Ἡ γὰρ ὥσπερ ἐν σκάφει τὰς ἀποκλίσεις ἐπανισοῦσα τῆς πόλεως ἰσχύς 20 644 εἰς ἓν συνελθοῦσα καὶ γενομένη μία τὴν πάντα πράγματα καταστασιάσασαν καὶ καταβαλοῦσαν ἀνανταγώνιστον ῥοπὴν ἐποίησεν. Ὁ γοῦν Κάτων τοὺς λέγοντας ὑπὸ τῆς ὕστερον γενομένης πρὸς Καίσαρα Πομπηίῳ διαφορᾶς ἀνατραπήναι τὴν πόλιν ἀμαρτάνειν· ἔλεγεν 25 αἰτιωμένους τὸ τελευταῖον· οὐ γὰρ τὴν στάσιν οὐδὲ τὴν ἐχθραν, ἀλλὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν τῇ πόλει κακὸν πρῶτον γενέσθαι καὶ μέγιστον. Ἡριέθη μὲν γὰρ ὕπατος Καίσαρ· εὐθύς δὲ θεραπεύων τὸν ἄπορον καὶ πένητα κατοικίας πόλεων καὶ νομᾶς ἀγρῶν 30 ἔγραφεν, ἐκβαίνων τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα καὶ τρόπον τινὰ δημορχίαν τὴν ὑπατείαν καθιστάς. Ἐναντιουμένου δὲ

τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ Βύβλου, καὶ Κάτωνος ἐρωμενε-
 στατα τῷ Βύβλῳ παρεσκευασμένου βοηθεῖν, προαγα-
 γῶν ὁ Καίσαρ ἐπὶ τοῦ βήματος Πομπήλιον ἐμφανῆ καὶ
 προσαγορεύσας ἠρώτησεν, εἰ τοὺς νόμους ἐπαινοίη· τοῦ
 5 δὲ συμφήσαντος „Οὐκοῦν“ εἶπεν „ἄν τις τοὺς νόμους
 βιάξεται, εἰς τὸν δῆμον ἀφίξῃ βοηθῶν;“ „Πάννυ μὲν
 οὖν“ ἔφη ὁ Πομπήλιος „ἀφίξομαι πρὸς τοὺς ἀπειλοῦν-
 τας τὰ ξίφη μετὰ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων.“ Τούτου
 Πομπήλιος οὐδὲν οὔτε εἶπεν οὔτε ποιῆσαι μέχρι τῆς
 10 ἡμέρας ἐκείνης φορτικώτερον ἔδοξεν, ὥστε καὶ τοὺς
 φίλους ἀπολογεῖσθαι φάσκοντας ἐκφυγεῖν αὐτὸν ἐπὶ
 καιροῦ τὸ ῥῆμα. Τοῖς μὲντοι μετὰ ταῦτα πρᾶττομένοις
 φανερός ἦν ἤδη παντάπασιν ἑαυτὸν τῷ Καίσαρι χρή-
 σασθαι παραδεδωκώς. Ἰουλίαν γὰρ τὴν Καίσαρος θυ-
 15 γατέρα Καιπίωνι καθωμολογημένην καὶ γαμείσθαι
 μέλλουσαν ὀλίγων ἡμερῶν, οὐδενὸς ἂν προσδοκῆσαν-
 τος ἔγημε Πομπήλιος, μείλιγμα Καιπίωνι τῆς ὀργῆς τὴν
 ἑαυτοῦ θυγατέρα καταινέσας Φαύστῳ τῷ παιδί Σύλλα
 πρότερον ἐγγεγνημένην. Αὐτὸς δὲ Καίσαρ ἔγημε Καλ-
 20 πουργίαν τὴν Πείσωνος.

XLVIII. Ἐκ δὲ τούτου Πομπήλιος ἐμπλήσας στρα-
 τιωτῶν τὴν πόλιν ἅπαντα τὰ πράγματα βία κατέχευε.
 Βύβλῳ τε γὰρ εἰς ἀγορὰν τῷ ὑπάτῳ κατιόντι μετὰ Δευ-
 κόλλου καὶ Κάτωνος ἄφνω προσπεσόντες κατέκλασαν
 25 τὰς ράβδους, αὐτοῦ δὲ τις κοπρίων κόφινον ἐκ κεφαλῆς
 τοῦ Βύβλου κατεσκέδασε, δύο δὲ δῆμαρχοι τῶν συμ-
 προπεμπόντων ἐτρώθησαν. Οὕτω δὲ τῶν ἐνισταμένων
 τὴν ἀγορὰν ἐρημώσαντες ἐπεκύρωσαν τὸν περὶ τῆς δια-
 νομῆς τῶν χωρίων νόμον· ᾧ δελεασθεὶς ὁ δῆμος εἰς
 30 πᾶσαν ἤδη τιθασὸς αὐτοῖς ἐγερόνει καὶ κατάντης πρᾶ-
 ξιν, οὐδὲν πολυπραγμονῶν, ἀλλ' ἐπιφέρων σιωπῇ τοῖς
 γραφομένοις τὴν ψῆφον. Ἐκυρώθησαν οὖν Πομπηίῳ

μὲν αἱ διατάξεις, ὑπὲρ ὧν Λεύκολλος ἤριξε, Καίσαρι
 δὲ τὴν ἐντὸς Ἰλλυριῶν καὶ τὴν ἐκτὸς ἔχειν Γαλατίαν καὶ
 Ἰλλυριῶν εἰς πενταετίαν καὶ τέσσαρα τάγματα τέλεια
 στρατιωτῶν, ὑπάτους δὲ εἰς τὸ μέλλον εἶναι Πείσωνα
 τὸν Καίσαρος πενθερὸν καὶ Γαβήνιον, ἄνδρα τῶν Πομ- 5
 πηίου κολάκων ὑπερφυστάτον. Πραττομένων δὲ τού-
 των Βύβλος μὲν εἰς τὴν οἰκίαν κατακλεισάμενος ὀκτὼ
 μηνῶν οὐ προῆλθεν ὑπατεύων, ἀλλ' ἐξέπεμπε διαγράμ-
 ματα βλασφημίας ἀμφοῖν ἔχοντα καὶ κατηγορίας, Κά-
 των δὲ ὥσπερ ἐπίκνουσ καὶ φοιβόληπτος ἐν τῇ βουλῇ 10
 τὰ μέλλοντα τῇ πόλει καὶ τῷ Πομπηίῳ προηγόρευε,
 Λεύκολλος δὲ ἀπειπὼν ἡσυχίαν ἤγεεν ὡς οὐκέτι πρὸς
 πολιτείαν ὥρατος· ὅτε δὴ καὶ Πομπήϊος ἔφη, γέροντι
 τὸ τρυφᾶν ἀσφότερον εἶναι τοῦ πολιτεύεσθαι. Ταχὺ
 μέντοι καὶ αὐτὸς ἐμαλάσσετο τῷ τῆς κόρης ἔρωτι καὶ 15
 προσεῖχεν ἐκεῖνη τὰ πολλὰ καὶ συνδιημέρευεν ἐν ἀγροῖς
 καὶ κήποις, ἡμέλει δὲ τῶν κατ' ἀγορὰν πραττομένων,
 ὥστε καὶ Κλώδιον αὐτοῦ καταφρονῆσαι δημαρχοῦντα
 τότε καὶ θρασυτάτων ἄψασθαι πραγμάτων. Ἐπεὶ γὰρ
 ἐξέβαλε Κικέρωνα, καὶ Κάτωνα προφάσει στρατηγίας εἰς 20
 Κύπρον ἀπέπεμψε, Καίσαρος εἰς Γαλατίαν ἐξεληλακό-
 645 τος, αὐτῷ δὲ προσέχοντα τὸν δῆμον ἑώρα πάντα πράτ-
 τοντι καὶ πολιτευομένῳ πρὸς χάριν, εὐθύς ἐπεχειρεῖ
 τῶν Πομπηίου διατάξεων ἐνίας ἀναιρεῖν, καὶ Τιγράνην
 τὸν αἰχμάλωτον ἀφαρπάσας εἶχε σὺν αὐτῷ, καὶ τοῖς φι- 25
 λοῖς δίκας ἐπῆγε, πείραν ἐν ἐκείνοις τῆς Πομπηίου λαμ-
 βάνων δυνάμεως. Τέλος δὲ, προελθόντος αὐτοῦ πρὸς
 τινα δίκην, ἔχων ὑφ' αὐτῷ πλῆθος ἀνθρώπων ἀσελ-
 γείας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν αὐτὸς μὲν εἰς ἐπιφανῆ τό-
 πον καταστάς ἐρωτήματα τοιαῦτα προὔβαλλε· „Τίς ἐστίν 30
 αὐτοκράτωρ ἀκόλαστος; τίς ἀνὴρ ἄνδρα ζητεῖ; τίς ἐνὶ
 δακτύλῳ κνᾶται τὴν κεφαλὴν;“ οἱ δέ, ὥσπερ χορὸς

εἰς ἀμοιβαῖα συγκεκροτημένος, ἐκείνου τὴν τήβεννον ἀνασεύοντος ἐφ' ἐκάστῳ μέγα βοῶντες ἀπεκρίναντο· „Πομπήϊος.“

XLIX. Ἦνία μὲν οὖν καὶ ταῦτα Πομπήϊον ἀήθη
 5 τοῦ κακῶς ἀκούειν ὄντα καὶ μάχης τοιαύτης ἄπειρον· ἦχθητο δὲ μᾶλλον αἰσθανόμενος τὴν βουλὴν ἐπιχαίρουσαν αὐτῷ προπηλακισμένῳ καὶ διδόντι δίκην τῆς Κικέρωνος προδοσίας. Ἐπεὶ δὲ καὶ πληγὰς ἐν ἀγορᾷ μέχρι τραυμάτων συνέβη γενέσθαι, καὶ Κλωδίου τις οἰκείτης
 10 παραδιδόμενος ἐν ὄχλῳ διὰ τῶν περιεστῶτων πρὸς τὸν Πομπήϊον ἠλέγχθη ξίφος ἔχειν, ταῦτα ποιούμενος πρόφασιν, ἄλλως δὲ τοῦ Κλωδίου τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὰς βλασφημίας δεδιώς, οὐκέτι προῆλθεν εἰς ἀγορὰν ὅσον ἐκεῖνος ἦρχε χρόνον, ἀλλ' οἰκουρῶν διετέλει καὶ σκε-
 15 πτόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὅπως ἂν ἐξακίσειτο τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἀρίστων τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργήν. Κουλλέωνι μὲν οὖν κελεύοντι τὴν Ἰουλίαν ἀφείναι καὶ μεταβαλέσθαι πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπὸ τῆς Καίσαρος φιλίας οὐ προσέσχε, τοῖς δὲ Κικέρωνα καταγαγεῖν ἀξιοῦσιν, ἄνδρα
 20 καὶ Κλωδίῳ πολεμιώτατον καὶ τῇ βουλῇ προσφιλέστατον, ἐπέισθη· καὶ προαγαγὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δεόμενον σὺν χειρὶ πολλῇ, τραυμάτων ἐν ἀγορᾷ γενομένων καὶ τινῶν ἀναιρεθέντων, ἐκράτησε τοῦ Κλωδίου. Καὶ νόμῳ κατελθὼν ὁ Κικέρων τὴν τε βουλὴν εὐθύς τῷ
 25 Πομπήϊῳ διήλλαττε, καὶ τῷ σιτικῷ νόμῳ συνηγορῶν τρόπῳ τιμὴν πάλιν γῆς καὶ θαλάττης, ὅσην ἐκέκτηντο Ῥωμαῖοι, κύριον ἐποίησε Πομπήϊον. Ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐγίνοντο λιμένες, ἐμπόρια, καρπῶν διαθέσεις, ἐνὶ λόγῳ, τὰ τῶν πλεόντων πράγματα, τὰ τῶν γεωργούντων.
 30 Κλωδίος δὲ ἤτιατο μὴ γεγράφθαι τὸν νόμον διὰ τὴν σιτοδείαν, ἀλλ' ὅπως ὁ νόμος γραφείη γεγονέναι τὴν σιτοδείαν, ὥσπερ ἐκ λιποθυμίας αὐτοῦ μαραινομένην

τὴν δύναμιν ἀρχῇ νέα πάλιν ἀναξωπυροῦντος καὶ ἀνα-
 λαμβάνοντος. Ἐτεροι δὲ τοῦ ὑπάτου Σπινθῆρος ἀπο-
 φαίνουσι τοῦτο σόφισμα κατακλείσαντος εἰς ἀρχὴν μεί-
 ζονα Πομπήϊον, ὅπως αὐτὸς ἐκπεμφθῆ Πτολεμαίῳ τῷ
 βασιλεὶ βοηθῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κανίδιος εἰσήνεγκε 5
 δημαρχῶν νόμον, ἄνευ στρατιᾶς Πομπήϊον ἔχοντα ῥα-
 βδούχους δύο διαλλάττειν Ἀλεξανδρεῦσι τὸν βασιλέα.
 Καὶ Πομπήϊος μὲν ἐδόκει τῷ νόμῳ μὴ δυσχεραίνειν, ἡ
 δὲ σύγκλητος ἐξέβαλεν, εὐπρεπῶς σκηψαμένη δεδιέναι
 περὶ τ' αὐδρός. Ἦν δὲ γράμμασιν ἐντυχεῖν διεσφιμμένοις 10
 κατ' ἀγορὰν καὶ παρὰ τὸ βουλευτήριον, ὡς δὴ Πτολε-
 μαίου δεομένου Πομπήϊον αὐτῷ στρατηγὸν ἀντὶ τοῦ
 Σπινθῆρος δοθῆναι. Τιμαγένης δὲ καὶ ἄλλως τὸν Πτο-
 λεμαῖον οὐκ οὔσης ἀνάγκης ἀπελθεῖν φησι, καὶ κατα-
 λιπεῖν Αἴγυπτον ὑπὸ Θεοφάνους πεισθέντα πράττοντος 15
 Πομπήϊῳ χρηματισμοὺς καὶ στρατηγίας καινῆς ὑπόθε-
 σιν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐχ οὕτως ἢ Θεοφάνους μοχθηρία
 πιθανόν, ὡς ἄπιστον ἢ Πομπήϊου ποιεῖ φύσις, οὐκ ἔχου-
 σα κακότηδες οὐδ' ἀνελεύθερον οὕτω τὸ φιλότιμον.

L. Ἐπισταθῆς δὲ τῇ περὶ τὸ σιτικὸν οἰκονομίᾳ καὶ 20
 πραγματείᾳ πολλαχοῦ μὲν ἀπέστειλε πρεσβευτὰς καὶ
 φίλους, αὐτὸς δὲ πλεύσας εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδόνια
 646 καὶ Λιβύην ἤθροϊζε σίτον. Ἀνάγεσθαι δὲ μέλλων πνεύ-
 ματος μεγάλου κατὰ θάλατταν ὄντος καὶ τῶν κυβερνη-
 τῶν ὀκνοῦντων, πρῶτος ἐμβὰς καὶ κελεύσας τὴν ἄγκυ- 25
 ραν αἰρεῖν ἀνεβόησε· „Πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν οὐκ ἀνάγκη.“
 Τοιαύτη δὲ τόλμη καὶ προθυμία χρώμενος μετὰ τύχης
 ἀγαθῆς ἐνέπλησε σίτου τὰ ἐμπόρια καὶ πλοίων τὴν θά-
 λασσαν, ὥστε καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀνθρώποις ἐπαρκεῖσαι τὴν
 περιουσίαν ἐκείνης τῆς παρασκευῆς, καὶ γενέσθαι καθά- 30
 περ ἐκ πηγῆς ἄφθονον ἀπορροὴν εἰς πάντα.

LI. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μέγαν ἦραν οἱ Κελτικοὶ

πόλεμοι Καίσαρα· καὶ δοκῶν πορρωτάτω τῆς Ῥώμης
 ἀπειναι καὶ συνηρητῆσθαι Βέλγαις καὶ Σουήβοις καὶ
 Βρεττανοῖς ἐλάνθανεν ὑπὸ δεινότητος ἐν μέσῳ τῷ δήμῳ
 καὶ τοῖς κυριωτάτοις πράγμασι καταπολιτευόμενος τὸν
 5 Πομπήϊον. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς σῶμα τὴν στρατιωτικὴν
 δύναμιν περικείμενος οὐκ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀλλ'
 ὥσπερ ἐν θήραις καὶ κυνηγεσίῳ τοῖς πρὸς ἐκείνους
 ἀγῶσι γυμνάζων διεπόνει καὶ κατεσκευάζεν ἄμαχον καὶ
 φοβεράν, χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον καὶ τὰλλα λάφυρα καὶ
 10 τὸν ἄλλον πλοῦτον τὸν ἐκ πολέμων τοσοῦτων περιγι-
 νόμενον εἰς τὴν Ῥώμην ἀποστέλλων καὶ διαπειρῶν ταῖς
 δωροδοκίαις καὶ συγχορηγῶν ἀγορανόμοις καὶ στρατη-
 γοῖς καὶ ὑπάτοις καὶ γυναιξὶν αὐτῶν ὠκειοῦτο πολ-
 λούς· ὥστε ὑπερβαλόντος αὐτοῦ τὰς Ἄλπεις καὶ δια-
 15 χειμάζοντος ἐν Δούκῃ, τῶν μὲν ἄλλων ἀνδρῶν καὶ
 γυναικῶν ἀμιλλωμένων καὶ φερομένων πολὺ πλῆθος
 γενέσθαι, συγκλητικούς δὲ διακοσίους, ἐν οἷς καὶ Πομ-
 πήϊος ἦν καὶ Κράσσος, ἀνθυπάτων δὲ καὶ στρατηγῶν
 ἑκατὸν εἰκοσι ἑξήκοντες ἐπὶ ταῖς Καίσαρος θύραις ὄφθη-
 20 ναί. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ἅπαντας ἐμπλήσας ἐλπίδων
 καὶ χρημάτων ἀπέστειλε, Κράσῳ δὲ καὶ Πομπηῖῳ πρὸς
 αὐτὸν ἐγένοντο συνθῆκαι, μετιέναι μὲν ὑπατείας ἐκεί-
 νους καὶ Καίσαρα συλλαμβάνειν αὐτοῖς, πέμποντα τῶν
 στρατιωτῶν συχνούς ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἐπὰν δὲ αἰρεθῶσι
 25 τάχιστα, πράττειν μὲν ἑαυτοῖς ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέ-
 δων ἡγεμονίας, Καίσαρι δὲ τὰς οὖσας βεβαιοῦν εἰς
 ἄλλην πενταετίαν. Ἐπὶ τούτοις ἐξενεχθεῖσιν εἰς τοὺς
 πολλοὺς χαλεπῶς ἔφερον οἱ πρῶτοι· καὶ Μαρκελλίνος
 ἐν τῷ δήμῳ καταστάς ἀμφοῖν ἐναντίον ἠρώτησεν, εἰ
 30 μετιάσιν ὑπατείαν. Καὶ τῶν πολλῶν ἀποκρίνασθαι
 κελευόντων, πρῶτος Πομπήϊος εἶπεν, ὡς τάχα μὲν ἂν
 μετέλθοι, τάχα δὲ οὐκ ἂν μετέλθοι· Κράσσος δὲ πολι

τικώτερον· οὕτω γὰρ ἔφη πράξειν, ὅποτερός ἂν οἴηται τῷ κοινῷ συνοίσειν. Ἐπιφνομένου δὲ Πομπητῷ Μαρκελλίνου καὶ σφοδρῶς λέγειν δοκοῦντος, ὁ Πομπήλιος ἔφη πάντων ἀδικιώτατον εἶναι τὸν Μαρκελλίνον, ὃς χάριν οὐκ ἔχει λόγιος μὲν ἐξ ἀφώνου δι' αὐτόν, ἐμετι- 5 κὸς δὲ ἐκ πεινατικοῦ γενόμενος.

LII. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀποστάντων τοῦ παραγγέλλειν ὑπατείαν, Λεύκιον Δομέτιον Κάτων ἐπεισε καὶ παρεθάρρυνε μὴ ἀπειπεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀρχῆς, ἀλλ' ὑπὲρ ἐλευθερίας εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους. 10 Οἱ δὲ περὶ τὸν Πομπήτιον φοβηθέντες τὸν τόνον τοῦ Κάτωνος, μὴ τὴν βουλήν ἔχων ἅπασαν ἀποσπάσῃ καὶ μεταβάλλῃ τοῦ δήμου τὸ ὕψιστον, οὐκ εἴσασαν εἰς ἀγορὰν κατελθεῖν τὸν Δομέτιον, ἀλλ' ἐπιπέμψαντες ἐνό- πλους ἄνδρας ἀπέκτειναν μὲν τὸν προηγουμένον λυχνο- 15 φόρον, ἐτρέψαντο δὲ τοὺς ἄλλους· ἔσχατος δὲ Κάτων ἀνεχώρησε, τρωθεὶς τὸν δεξιὸν πῆχυν ἀμυνόμενος πρὸ τοῦ Δομετίου. Τοιαύτη δὲ ὁδῷ παρελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ τᾶλλα κοσμιώτερον ἐπραττον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν Κάτωνα τοῦ δήμου στρατηγὸν αἰρουμένου καὶ 20 τὴν ψῆφον ἐπιφέροντος, Πομπήλιος ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν οἰωνοὺς αἰτιώμενος, ἀντὶ δὲ Κάτωνος Βατίνιον ἀνηγόρευσαν ἀργυρίῳ τὰς φυλὰς διαφθείραντες. Ἐπειτα 647 νόμους διὰ Τρεβωνίου δημαρχοῦντος εἰσέφερον, Καίσαρι μὲν, ὥσπερ ὠμολόγητο, δευτέραν ἐπιμετροῦντας 25 πενταετίαν, Κράσσῳ δὲ Συρίαν καὶ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν διδόντας, αὐτῷ δὲ Πομπητῷ Λιβύην ἅπασαν καὶ Ἰβηρίαν ἑκατέραν καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιωτῶν, ὧν ἐπέχρησε δύο Καίσαρι δεηθέντι πρὸς τὸν ἐν Γαλα- 36 τία πόλεμον. Ἀλλὰ Κράσσος μὲν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρ- χίαν ἀπαλλαγείς τῆς ὑπατείας, Πομπήλιος δὲ τὸ θέατρον ἀναδείξας ἀγῶνας ἤγε γυμνικούς καὶ μουσικούς ἐπὶ τῇ

καθιερώσει καὶ θηρῶν ἀμίλλας, ἐν οἷς πεντακόσιοι λέ-
οντες ἀνηρέθησαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἐλεφαντομαχίαν,
ἐκπληκτικώτατον θέαμα, παρέσχεν.

LIII. Ἐπὶ τούτοις δὲ θαναμαστωθεὶς καὶ ἀγαπηθεὶς
5 αὐθις οὐκ ἐλάττονα φθόνου ἔσχεν, ὅτι πρεσβευταῖς
φίλοις παραδούς τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας αὐ-
τὸς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡβητηρίοις μετιῶν ἄλλοτε
ἀλλαχόσε μετὰ τῆς γυναικὸς διήγεν, εἴτε ἐρῶν αὐτῆς,
εἴτε ἐρῶσαν οὐχ ὑπομένων ἀπολιπεῖν· καὶ γὰρ καὶ
10 τούτο λέγεται. Καὶ περιβόητον ἦν τῆς κόρης τὸ φίλαν-
δρον οὐ καθ' ὄραν ποδούσης τὸν Πομπήϊον, ἀλλ' αἰτιον
ἔοικεν ἢ τε σωφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς εἶναι μόνην γινώ-
σκουτος τὴν γεγαμημένην, ἢ τε σεμνότης οὐκ ἄκρατον,
ἀλλ' εὐχαρίν ἔχουσα τὴν ὀμίλλαν καὶ μάλιστα γυναικῶν
15 ἀγωγόν, εἰ δεῖ μηδὲ Φλώραν ἀλῶναι τὴν ἐταίραν ψευ-
δομαρτυριῶν. Ἐν δ' οὖν ἀγορανομικοῖς ἀρχαιρεσίοις
εἰς χειρὰς τινῶν ἐλθόντων καὶ φονευθέντων περὶ αὐ-
τὸν οὐκ ὀλίγων ἀνακλησθεὶς αἵματος ἤλλαξε τὰ ἱμάτια.
Πολλοῦ δὲ θορύβου καὶ θρόμου πρὸς τὴν οἰκίαν γε-
20 νομένου τῶν κομιζόντων τὰ ἱμάτια θεραπεύοντων, ἔτυχε
μὲν ἡ κόρη κύουσα, θασαμένη δὲ καθημαγμένην τὴν
τήβεννον ἐξέλιπε καὶ μόλις ἀνήνεγκεν, ἐκ δὲ τῆς ταρα-
χῆς ἐκείνης καὶ τοῦ πάθους ἀπήμβλωσεν. Ὅθεν οὐδὲ
οἱ μάλιστα μεμφόμενοι τὴν πρὸς Καίσαρα Πομπηίου
25 φιλίαν ἠτιῶντο τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς. Αὐθις μέντοι
κυήσασα καὶ τεκούσα θῆλυ παιδίον ἐκ τῶν ὠδίνων
ἔτελεύτησε, καὶ τὸ παιδίον οὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπέζησε.
Παρεσκευασμένου δὲ τοῦ Πομπηίου τὸ σῶμα θάπτειν
ἐν Ἀλβανῷ, βιασάμενος ὁ δῆμος εἰς τὸ Ἄρειον πεδίου
30 κατήνεγκεν, οἵκτω τῆς κόρης μᾶλλον ἢ Πομπηίῳ καὶ
Καίσαρι χαριζόμενος. Αὐτῶν δὲ ἐκείνων μεῖζον ἐδόκει
μέρος ἀπόντι Καίσαρι νέμειν ὁ δῆμος ἢ Πομπηίῳ παρ-

οντι τῆς τιμῆς. Εὐθύς γὰρ ἐκύμαιεν ἡ πόλις καὶ πάντα τὰ πράγματα σάλον εἶχε καὶ λόγους διαστατικούς, ὡς ἡ πρότερον παρακαλύπτουσα μᾶλλον ἢ κατείρουσα τῶν ἀνδρῶν τὴν φιλαρχίαν οἰκειότης ἀνήρηται. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Κράσσος ἐν Πάρθοις ἀπολωλὼς ἠγγέλ- 5 λετο· καὶ τοῦτο κώλυμα ὄν μέγα τοῦ συμπεσεῖν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκποδῶν ἐγγόνει· δεδιότες γὰρ ἐκείνων ἀμφοτέροι τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀμῶς γέ πως ἐνέμενον δικαίοις. Ἐπεὶ δὲ ἀνεῖλεν ἡ τύχη τὸν ἐφεδρον τοῦ ἀγῶνος, εὐθύς ἦν εἰπεῖν τὸ κωμικόν, ὡς ἄτερος πρὸς 10 τὸν ἕτερον

ὑπαλείφεται τῷ χειρὲ θ' ὑποκονίεται.

Οὕτως ἡ τύχη μικρὸν ἐστὶ πρὸς τὴν φύσιν. Οὐ γὰρ ἀποκίμπλησιν αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπου τοσοῦτον βᾶθος ἡγεμονίας καὶ μέγεθος εὐρυχωρίας δυοῖν ἀν- 15 δροῖν οὐκ ἐπέσχευ, ἀλλ' ἀκούοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ὅτι τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται τοῖς θεοῖς, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς, ἑαυτοῖς οὐκ ἐνόμιζον ἀρκεῖν δυσὶν οὔσι τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν.

LIV. Καίτοι Πομπήιος εἶπέ ποτε δημηγορῶν, ὅτι 20 πᾶσαν ἀρχὴν λάβοι πρότερον ἢ προσεδόκησε καὶ κατά- 648 θοίτο θᾶπτον ἢ προσεδοκήθη. Καὶ νῆ Δία μαρτυρούσας εἶχεν αἰετὰς διαλύσεις τῶν στρατοπέδων. Τότε δὲ τὸν Καίσαρα δοκῶν οὐ προήσεσθαι τὴν δύναμιν ἐξήτει ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὄχυρὸς εἶναι πρὸς αὐτόν, ἄλλο δὲ 25 οὐδὲν ἐνεωτέρειζεν οὐδὲ ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν, ἀλλ' ὑπερορᾶν μᾶλλον καὶ καταφρονεῖν. Ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς οὐ κατὰ γνώμην ἐώρα βραβευομένας, δεκαζομένων τῶν πολιτῶν, ἀναρχίαν ἐν τῇ πόλει περιεΐδε γενομένην· καὶ λόγος εὐθύς ἐχώρει πολὺς ὑπὲρ δικτάτορος, ὃν πρῶτος 30 εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησε Λουκίλλιος ὁ δήμαρχος, τῷ δῆμῳ παραινῶν ἐλέσθαι δικτάτορα Πομπήιον. Ἐπι-

λαβομένου δὲ Κάτωνος οὗτος μὲν ἐκινδύνευσε τὴν δη-
 μαρχίαν ἀποβαλεῖν, ὑπὲρ δὲ Πομπηίου πολλοὶ τῶν φί-
 λων ἀπελογοῦντο παριόντες ὡς οὐ δεομένου τῆς ἀρχῆς
 ἐκείνης οὐδὲ βουλομένου. Κάτωνος δὲ Πομπηίου ἐπαι-
 5 νέσαντος καὶ προτρεψαμένου τῆς εὐκοσμίας ἐπιμεληθῆ-
 ναι, τότε μὲν αἰδεσθεῖς ἐπεμελήθη, καὶ κατεστάθησαν
 ὑπατοὶ Δομέτιος καὶ Μεσσάλας, ὕστερον δὲ πάλιν ἀναρ-
 χίας γινομένης καὶ πλειόνων ἤδη τὸν περὶ τοῦ δικτά-
 τορος λόγον ἐγειρόντων ἰταμώτερον, φοβηθέντες οἱ περὶ
 10 Κάτωνα μὴ βιασθῶσιν, ἐγνωσαν ἀρχὴν τινα τῷ Πομ-
 πηίῳ προέμενοι νόμιμον ἀποτρέψαι τῆς ἀκράτου καὶ
 τυραννικῆς ἐκείνης. Καὶ Βύβλος ἐχθρὸς ὢν Πομπηίῳ
 πρῶτος ἀπεφάνετο γνώμην ἐν συγκλήτῳ Πομπηίου μό-
 νον ἐλέσθαι ὑπατον· ἢ γὰρ ἀπαλλαγῆσεσθαι τῆς παρ-
 15 ούσης τὴν πόλιν ἀκοσμίας, ἢ δουλεύσειν τῷ κρατίστῳ.
 Φανέντος δὲ παραδόξου τοῦ λόγου διὰ τὸν εἰπόντα, Κά-
 των ἀναστὰς καὶ παρασχῶν δόκησιν, ὡς ἀντιλέξει, γε-
 νομένης σιωπῆς εἶπε τὴν προκειμένην γνώμην αὐτὸς
 μὲν οὐκ ἂν εἰσενεγκεῖν, εἰσενηνεγμένη δὲ ὑφ' ἑτέρου
 20 πείθεσθαι κελεύειν, πᾶσαν μὲν ἀρχὴν μᾶλλον αἰρού-
 μενος ἀναρχίας, Πομπηίου δὲ μηδένα βέλτιον ἄρξειν ἐν
 ταραχαῖς τηλικαύταις νομίζων. Δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς
 καὶ ψηφισαμένης, ὅπως ὑπατος αἰρεθεῖς ὁ Πομπηίος
 ἄρχοι μόνος, εἰ δὲ αὐτὸς συνάρχοντος δεηθείη, μὴ θᾶτ-
 25 τον δυοῖν μηνοῖν δοκιμάσας ἔλοιτο, κατασταθεῖς οὕτως
 καὶ ἀποδειχθεῖς διὰ Σουλπικίου μεσοβασιλέως ὑπατος
 ἡσπάξετο φιλοφρόνως τὸν Κάτωνα, πολλὴν ὁμολογῶν
 χάριν ἔχειν καὶ παρακαλῶν γίνεσθαι σύμβουλον ἰδίᾳ
 τῆς ἀρχῆς. Κάτων δὲ χάριν μὲν ἔχειν αὐτῷ τὸν Πομ-
 30 πηίου οὐκ ἤξιον· δι' ἐκείνον γὰρ ὢν εἶπεν οὐδὲν εἰπεῖν,
 διὰ δὲ τὴν πόλιν· ἔσεσθαι δὲ σύμβουλος ἰδίᾳ παρακα-

λούμενος, ἂν δὲ μὴ παρακαλῆται, δημοσίᾳ φράσειν τὸ φαινόμενον. Τοιοῦτος μὲν οὖν Κάτων ἐν πᾶσι.

LV. Πομπήιος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἐγήμε Κορνηλίαν θυγατέρα Μετέλλου Σκηπίωνος, οὐ παρ-
 θένον, ἀλλὰ χήραν ἀπολελειμμένην νεωστὶ Ποπλίου 5
 τοῦ Κράσσου παιδός, ᾧ συνώκησεν ἐκ παρθενίας, ἐν
 Πάρθοις τεθνηκός. Ἐνῆν δὲ τῇ κόρῃ πολλὰ φίλτρα
 δίχα τῶν ἀφ' ὧρας. Καὶ γὰρ περὶ γράμματα καλῶς
 ἤσκητο καὶ περὶ λύραν καὶ γεωμετρίαν, καὶ λόγων φιλο-
 σόφων εἰδιστο χρησίμως ἀκούειν. Καὶ προσῆν τούτοις 10
 ἦθος ἀηδίας καὶ περιεργίας καθαρὸν, ἃ δὴ νέαις προσ-
 τρίβεται γυναιξὶ τὰ τοιαῦτα μαθήματα· πατὴρ δὲ καὶ
 γένους ἔνεκα καὶ δόξης ἄμεμπτος. Ἄλλ' ὅμως τοῦ γά-
 μου τοῖς μὲν οὐκ ἤρρεσκε τὸ μὴ καθ' ἡλικίαν· υἱῶ γὰρ
 αὐτοῦ συνοικεῖν ὧραν εἶχεν ἢ Κορνηλία μᾶλλον· οἱ δὲ 15
 κομψότεροι τὸ τῆς πόλεως ἠγοῦντο παρεωρακέναι τὸν
 Πομπήιον ἐν τύχαις οὔσης, ὧν ἐκείνον ἰατρὸν ἤρηται
 καὶ μόνῳ παραδέδωκεν αὐτήν· ὁ δὲ στεφανοῦται καὶ
 θυεὶ γάμους αὐτὴν τὴν ὑπατείαν ὀφείλων ἠγεῖσθαι
 649 συμφορὰν οὐκ ἂν οὕτω παρανόμως δοθῆισαν εὐτυχού-20
 σης τῆς πατρίδος. Ἐπεὶ δὲ ταῖς δίκαις τῶν δωροδοκιῶν
 καὶ δεκασμῶν ἐπιστάς καὶ νόμους γράψας, καθ' οὓς αἱ
 κρίσεις ἐγίνοντο, τὰ μὲν ἄλλα σεμνῶς ἐβράβευε καὶ
 καθαρῶς, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ κόσμον καὶ ἡσυχίαν αὐ-
 τοῦ προσκαθημένου μεθ' ὅπλων τοῖς δικαστηρίοις παρ- 25
 ἔχων, Σκηπίωνος δὲ τοῦ πενθεροῦ κρινομένου, μετα-
 πεμφάμενος οἴκαδε τοὺς ἐξήκοντα καὶ τριακοσίους δι-
 καστάς ἐνέτυχε βοηθεῖν, ὁ δὲ κατήγορος ἀπέστη τῆς
 δίκης ἰδὼν τὸν Σκηπίωνα προπεμπόμενον ἐξ ἀγορᾶς
 ὑπὸ τῶν δικαστῶν, πάλιν οὖν ἤκουε κακῶς, ἔτι δὲ 30
 μᾶλλον, ὅτι λύσας νόμῳ τοὺς γινομένους περὶ τῶν
 κρινομένων ἐπαίνους αὐτὸς εἰσηλθε Πλάγκον ἐπαινε-

σόμενος. Καὶ Κάτων (ἔτυχε γὰρ κρίνων) ἐπισχόμενος τὰ ὅτα ταῖς χερσίν οὐκ ἔφη καλῶς ἔχειν αὐτῷ παρὰ τὸν νόμον ἀκούειν τῶν ἐπαίνων. Ὄθεν ὁ μὲν Κάτων ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ φέρειν τὴν ψῆφον, ἕάλω δὲ ταῖς ἄλλαις
 5 ὁ Πλάγκος σὺν αἰσχύνη τοῦ Πομπηίου. Καὶ γὰρ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις Ὑφαίος, ἀνὴρ ὑπατικός, δίκην φεύγων καὶ παραφυλάξας τὸν Πομπηίου ἐπὶ δεῖπνον ἀπιόντα λελουμένον, ἰκέτευε τῶν γονάτων λαβόμενος. Ὁ δὲ παρηλθεν ὑπεροπτικῶς εἰπὼν διαφθεῖρειν τὸ δεῖπνον αὐτόν, ἄλλο δὲ μηδὲν περαίνειν. Οὕτως οὖν
 10 ἄνισος εἶναι δοκῶν αἰτίας εἶχε. Τὰ δ' ἄλλα καλῶς ἄπαντα κατέστησεν εἰς τάξιν, καὶ προσεῖλετο συνάροντα τὸν πενθερὸν εἰς τοὺς ὑπολοίπους πέντε μῆνας. Ἐψηφίσθη δὲ αὐτῷ τὰς ἐπαρχίας ἔχειν εἰς ἄλλην στρατιαν, καὶ χίλια τάλαντα λαμβάνειν καθ' ἕκαστον
 15 ἐνιαυτόν, ἀφ' ὧν θρέψει καὶ διοικήσει τὸ στρατιωτικόν.

LVI. Οἱ δὲ Καίσαρος φίλοι ταύτην ἀρχὴν λαβόντες ἠξίουσαν τινὰ γενέσθαι καὶ Καίσαρος λόγον, ἀγωνιζομένου τοσοῦτους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας· ἢ γὰρ ὑπατείας ἄξιον εἶναι τυχεῖν ἐτέρας, ἢ προσλαβεῖν τῇ στρατείας χρόνον, ἐν ᾧ τῶν πεπονημένων οὐκ ἄλλος ἐπελθὼν ἀφαιρήσεται τὴν δόξαν, ἀλλ' αὐτὸς ἄρξει καὶ τιμήσεται καθ' ἡσυχίαν ὁ κατεργασάμενος. Οὕσης δὲ περὶ τούτων
 25 ἀμίλλης, ὡς δὴ παραιτούμενος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐπ' εὐνοίᾳ τὸν φθόνον ὁ Πομπηίος ἔφη γράμματα Καίσαρος ἔχειν βουλομένου λαβεῖν διάδοχον καὶ παύσασθαι τῆς στρατείας· ὑπατείας μέντοι καὶ μὴ παρόντι καλῶς ἔχειν αἰτησιν αὐτῷ δοθῆναι. Πρὸς ταῦτα ἐνισταμένων τῶν
 30 περὶ Κάτωνα καὶ κελυόντων ἰδιώτην γενόμενον καὶ τὰ ὄπλα καταθέμενον εὐρίσκεσθαι τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, οὐκ ἐξερσίας, ἀλλ' οἷον ἠττηθεὶς ὁ Πομπηίος

ὑποκτος ἦν μᾶλλον ὢν ἐφρόνει περὶ Καίσαρος. Ἐπεμψε δὲ καὶ τὰς δυνάμεις ἀπαιτῶν, ἃς ἐχρησεν αὐτῷ, τὰ Παρθικὰ ποιούμενος πρόφασιν. Ὁ δὲ, καίπερ εἰδὼς ἐφ' οἷς ἀπητεῖτο τοὺς στρατιώτας, ἀπέπεμψε καλῶς δωρησάμενος.

5

LVII. Ἐκ τούτου δὲ Πομπήιος ἐν Νεαπόλει νοσήσας ἐπισφαλῶς ἀνέρρωσε. Πραξαγόρου δὲ πείσαντος τοὺς Νεαπολίτας ἐθυσαν ὑπὲρ αὐτοῦ σωτήρια. Μιμουμένων δὲ τούτους τῶν προσοίκων καὶ τοῦ πράγματος οὕτω περιόντος τὴν Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ μικρὰ καὶ με- 10 γάλη πόλις ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἐώρταξε. Τοὺς δὲ ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλὰ ὁδοὶ τε κατεκίμπλαντο καὶ κῶμαι καὶ λιμένες εὐωχουμένων καὶ θνόντων. Πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον, ὥστε 15 τὴν κομιδὴν αὐτοῦ καὶ πορείαν θέαμα κάλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον. Οὐδενὸς μέντοι τοῦτο λέγεται τῶν ἀπεργασαμένων τὸν πόλεμον αἰτίων ἔλαττον γενέσθαι. Φρόνημα γὰρ εἰσῆλθεν ὑπεραῖρον ἅμα τῷ μεγέθει τῆς 150 χαρᾶς τοὺς ἀπὸ τῶν πραγμάτων λογισμούς· καὶ τὴν εἰς 20 ἀσφαλὲς αἰεὶ τὰ εὐτυχήματα καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ θεμένην εὐλάβειαν προέμενος εἰς ἄκρατον ἐξέπεσε θράσος καὶ περιφρόνησιν τῆς Καίσαρος δυνάμεως, ὡς οὔτε ὄπλων ἐπ' αὐτὸν οὔτε τινὸς ἐργώδους πραγματείας δεησόμενος, ἀλλὰ πολὺ ῥᾶον καθαιρήσων ἢ πρότερον ἢ- 25 ξησε τὸν ἄνδρα. Πρὸς δὲ τούτοις Ἄππιος ἀφίκετο κομίζων ἐκ Γαλατίας ἦν ἐχρησε Πομπήιος Καίσαρι στρατιάν· καὶ πολλὰ μὲν ἐξεφλαύριξε τὰς ἐκεῖ πράξεις καὶ λόγους ἐξέφερε βλασφήμους περὶ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήιον ἀπείρως εἶχειν ἔλεγε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ 30 δόξης ἐτέροις ὄπλοις πρὸς Καίσαρα φραγνύμενον, ὃν αὐτοῖς κατεργάσεται τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν, ὅταν

πρωτον ὄφθῃ· τοσοῦτον καὶ μίσους πρὸς Καίσαρα καὶ πόθου πρὸς Πομπήϊον ἐνυπάρχειν αὐτοῖς. Οὕτω δ' οὖν ὁ Πομπήϊος ἐπήρθη καὶ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ὀλιγορίας διὰ τὸ θαρρεῖν ἐγένετο μεστός, ὥστε καὶ τῶν δε-
 5 διότων τὸν πόλεμον κατεγέλα καὶ τοὺς λέγοντας, ἃν ἐλαύνη Καίσαρ ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐχ ὄραν δυνάμεις, αἷς αὐτὸν ἀμυνοῦνται, μειδιῶν τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένος ἀμελεῖν ἐκέλευσεν· „Ὅπου γὰρ ἄν“ ἔφη „τῆς Ἰτα-
 10 λίας ἐγὼ κρούσω τῷ ποδὶ τὴν γῆν, ἀναδύσονται καὶ πε-
 10 ζικαὶ καὶ ἱππικαὶ δυνάμεις.“

LVIII. Ἦδη δὲ καὶ Καίσαρ ἐπεφύετο τοῖς πράγμα-
 σιν ἐρρωμενέστερον, αὐτὸς μὲν οὐκέτι μακρὰν τῆς Ἰτα-
 λίας ἀπαίρων, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἀεὶ τοὺς στρατιώτας ἀποστέλλων ἀρχαιρεσιάζοντας, χρήμασι δὲ πολλοὺς ὑπο-
 15 κουρῶν καὶ διαφθειρῶν ἄρχοντας· ὧν καὶ Παῦλος ἦν ὁ ὑπάτος ἐπὶ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ταλάντοις μεταβαλόμενος, καὶ Κουρίων ὁ δῆμαρχος ἀμηχάνων πλήθει δανειῶν ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ Μάρκος Ἀντώνιος διὰ φιλίαν Κουρίωνος ὧν ὠφελεῖτο μετέχων. Ἐλέ-
 20 χθη μὲν οὖν, ὅτι τῶν ἀφιγμένων τις ἀπὸ Καίσαρος ταξιαρχῶν ἐστὼς παρὰ τὸ βουλευτήριον καὶ πνυθόμενος, ὡς οὐ δίδωσιν ἢ βουλὴν Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, εἶπεν ἐπικρούων τῇ χειρὶ τὸ ξίφος „Ἀλλὰ τοῦτο δῶσει.“ Καὶ τὰ πραττόμενα καὶ τὰ παρασκευαζόμενα ταύτην εἶχε
 25 τὴν διάνοιαν. Αἱ μύνητοι Κουρίωνος ἀξιώσεις καὶ παρακλήσεις ὑπὲρ Καίσαρος ἐφαίνοντο δημοτικώτεραι. Δυνεὺν γὰρ ἤξελον θάτερον, ἢ καὶ Πομπήϊον ἀπαιτεῖν ἢ μηδὲ Καίσαρος ἀφαιρεῖσθαι τὸ στρατιωτικόν· ἢ γὰρ ἰδιώτας γενομένους ἐπὶ τοῖς δικαίοις ἢ μένοντας ἀντιπάλους ἐφ'
 30 οἷς ἔχουσιν ἀτρεμήσειν· ὁ δὲ τὸν ἕτερον ἀσθενῆ ποιῶν ἦν φοβεῖται δύναιμιν διπλασιάζει. Πρὸς ταῦτα Μαρκέλου τοῦ ὑπάτου ληστήν ἀποκαλοῦντος τὸν Καίσαρα καὶ

ψηφίσεσθαι πολέμιον κελεύοντος, εἰ μὴ καταθήσεται τὰ ὄπλα, Κουρίων ὅμως ἴσχυσε μετὰ Ἀντωνίου καὶ Πείσωνος ἐξελέγξει τὴν σύγκλητον. Ἐκέλευσε γὰρ μεταστῆναι τοὺς Καίσαρα μόνον τὰ ὄπλα καταθέσθαι κελεύοντας, Πομπήτιον δὲ ἄρχειν· καὶ μετέστησαν οἱ πλεί- 5 ουσ. Αὐτοῖς δὲ μεταστῆναι κελεύσαντος ὅσοις ἀμφοτέρους ἀρέσκει τὰ ὄπλα καταθέσθαι καὶ μηδέτερον ἄρχειν, Πομπήτιον μὲν εἰκοσι καὶ δύο μόνον, Κουρίων δὲ πάντες οἱ λοιποὶ προσέθεντο. Κάκελνος μὲν ὡς νενικηκῶς λαμπρὸς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλατο, κρότῳ 10 καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν δεξιούμενον αὐτόν· ἐν δὲ τῇ βουλῇ Πομπήτιος οὐ παρῆν· οἱ γὰρ ἄρχοντες στρατοπέδων εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἰσίασι. Μάρκελλος δὲ ἀναστάς οὐκ ἔφη λόγων ἀκροάσεσθαι καθήμενος, ἀλλ' ὄρων ὑπερφαινόμενα τῶν Ἄλπεων ἤδη δέκα τάγματα βαδίζειν 15 καὶ αὐτὸς ἐκπέμψειν τὸν ἀντιταξόμενον αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

LIX. Ἐκ τούτου τὰς ἐσθῆτας ὡς ἐπὶ κένθει μετεβάλλοντο. Μάρκελλος δὲ πρὸς Πομπήτιον δι' ἀγορᾶς ἐβάδιξε τῆς βουλῆς ἐπομένης, καὶ καταστάς ἐναντίος· „Κε- 20
651 λεύω σε“ εἶπεν „ὦ Πομπήτιε, βοηθεῖν τῇ πατρίδι καὶ χρῆσθαι ταῖς παρεσκευασμέναις δυνάμεσι καὶ καταλέγειν ἑτέρας.“ Τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Λέντιλος ἔλεγε τῶν ἀποδεδειγμένων εἰς τὸ μέλλον ὑπάτων ἄτερος. Ἀρξάμενου δὲ τοῦ Πομπήτιου καταλέγειν οἱ μὲν οὐχ ὑπήκουον, 25 ὀλίγοι δὲ γλίσχως καὶ ἀπροθύμως συνήεσαν, οἱ δὲ πλείους διαλύσεις ἐβόων. Καὶ γὰρ ἀνέγνω τινὰ Καίσαρος ἐπιστολὴν Ἀντώνιος ἐν τῷ δήμῳ βιασάμενος τὴν βουλὴν, ἔχουσαν ἐπαγωγὸν ὄχλου προκλήσεις. Ἐξίλου γὰρ ἀμφοτέρους ἐκβάντας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς στρα- 30
τιωτικὰς δυνάμεις ἀφέντας ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι καὶ τῶν πεπραγμένων εὐθύνας ὑποσχεῖν. Οἱ δὲ περὶ Λέν-

τλου ὑπατεύοντες ἤδη βουλὴν οὐ συνῆγον· ἄρτι δὲ ἐκ Κιλικίας ἀφιγμένος Κικέρων ἐπραττε διαλλαγάς, ὅπως Καίσαρ ἐξελθὼν Γαλατίας καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἀφείσ παῖσαν ἐπὶ δυοὶ τάγμασι καὶ τῷ Ἰλλυρικῷ τὴν δευτέραν ὁ ὑπατεῖαν περιμένη. Πομπηίου δὲ δυσκολαίνοτος ἐπέσθησαν οἱ Καίσαρος φίλοι θάτερον ἀφεῖναι· Αἰντίλου δὲ ἀντικρούσαντος καὶ Κάτωνος αὐτίς ἀμαρτάνειν τὸν Πομπηίου ἐξαπατώμενον βοῶντος οὐκ ἔσχον αἱ διαλύσεις πέρας.

- 10 LX. Ἐν τούτῳ δὲ ἀπαγγέλλεται Καίσαρ Ἀρίμινον, πόλιν μεγάλην τῆς Ἰταλίας, κατειληφὸς καὶ βαδίζων ἀντικρὺς ἐπὶ τὴν Ῥώμην μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. Τοῦτο δὲ ἦν ψεῦδος. Ἐβάδιζε γὰρ οὐ πλείονας ἔχων ἑπτάων τριακοσίων καὶ πεντακισχιλίων ὀπλιτῶν· τὴν δὲ
 15 ἄλλην δύναμιν ἐπέκεινα τῶν Ἀλπεων οὐσαν οὐ περιέμενευ, ἐμπεσεῖν ἄφνω τεταραγμένοις καὶ μὴ προσδοκῶσι βουλόμενος μᾶλλον ἢ χρόνον δοὺς ἐκ παρασκευῆς μάχεσθαι. Καὶ γὰρ ἐπὶ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν ἐλθὼν, ὃς ἀφώριζεν αὐτῷ τὴν δεδομένην ἐπαρχίαν, ἔστη σιωπῇ
 20 καὶ διεμέλλησεν, αὐτὸς ἄρα πρὸς ἑαυτὸν συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος. Εἶτα, ὥσπερ οἱ πρὸς βάθος ἀφιέντες ἀχανὲς ἀπὸ κρημνοῦ τινος ἑαυτούς, μύσας τῷ λογισμῷ καὶ παρακαλυψάμενος πρὸς τὸ δεινὸν καὶ τοσοῦτον μόνου Ἑλληνιστὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἐκβοή-
 25 σας, „Ἀνερρίφθω κύβος,“ διεβίβαζε τὸν στρατόν. Ὡς δὲ πρῶτον ἢ φήμη προσέπεσε καὶ κατέσχε τὴν Ῥώμην μετὰ ἐκπλήξεως θόρυβος καὶ φόβος οἷος οὐπω πρότερον, εὐθύς μὲν ἡ βουλὴ φερομένη πρὸς τὸν Πομπηίου συνέτρεχε καὶ παρήσαν αἱ ἀρχαί, πυθομένου δὲ τοῦ
 30 Τύλλου περὶ στρατιᾶς καὶ δυνάμεως καὶ τοῦ Πομπηίου μετὰ τινος μελλήσεως ἀθαρσῶς εἰπόντος, ὅτι τοὺς παρὰ Καίσαρος ἤκοντας ἐτοίμους ἔχει, νομίζει δὲ καὶ τοὺς

κατειλεγμένους πρότερον ἐν τάχει συνάξειν τρισμυρίους ὄντας, ὁ μὲν Τύλλος ἀναβοήσας, „Ἐξηπάτηκας ἡμᾶς, ὦ Πομπήτε,“ συνεβούλευεν ὡς Καίσαρα πρέσβεις ἀποστέλλειν, Φαώνιος δέ τις, ἀνὴρ τᾶλλα μὲν οὐ πονηρός, ἀυθαδεῖα δὲ καὶ ὕβρει πολλάκις τὴν Κάτωνος οἰόμενος 5 ἀπομιμεισθαι παρρησίαν, ἐκέλευε τὸν Πομπήιον τῷ ποδὶ τύπτειν τὴν γῆν ἄς ὑπισχνεῖτο δυνάμεις ἀνακαλούμενον. Ὁ δὲ ταύτην μὲν ἤνεγκε τὴν ἀκαιρίαν πρῶτως τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπομιμνήσκοντος ἂν ἐν ἀρχῇ περὶ Καίσαρος αὐτῷ προείπεν, ἀπεκρίνατο μαντικώτερα μὲν εἰ- 10 ναι τὰ Κάτωνι λεχθέντα, φιλικώτερα δὲ ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι.

LXI. Κάτων δὲ συνεβούλευεν αἰρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτοκράτορα Πομπήιον, ἐπειπὼν ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστὶ καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. Οὗτος μὲν οὖν 15 εὐθύς ἐξῆλθεν εἰς Σικελίαν (ἔλαχε γὰρ αὐτὴν τῶν ἐπαρχιῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος [εἰς*] ἄς ἐκληρώθη. Τῆς δ' Ἰταλίας σχεδὸν ὅλης ἀνισταμένης ἀπορίαν εἶχε τὸ γινόμενον. Οἱ μὲν γὰρ ἐξώθεν φερόμενοι φυγῇ πανταχόθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐνέπιπτον, οἱ δὲ τὴν Ῥώμην οἰ- 20 652 κοῦντες ἐξέπιπτον αὐτοὶ καὶ ἀπέλειπον τὴν πόλιν ἐν χειμῶνι καὶ ταράχῳ τοσοῦτῳ τὸ μὲν χρήσιμον ἀσθενὲς ἔχουσαν, τὸ δὲ ἀπειθὲς ἰσχυρὸν καὶ δυσμεταχείριστον τοῖς ἄρχουσιν. Οὐ γὰρ ἦν παῦσαι τὸν φόβον, οὐδὲ εἰσέτις χρῆσθαι τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς Πομπήιον, ἀλλ' ὧ 25 τις ἐνετύγγχανε πάθει, φοβηθεῖς ἢ λυπηθεῖς ἢ διαπορήσας, τούτῳ φέρων ἐκείνον ἀνεπίμπλη· καὶ τὰναντία τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκράτει βουλευμάτα, καὶ πυνθέσθαι περὶ τῶν πολεμίων οὐδὲν ἦν ἀληθὲς αὐτῷ διὰ τὸ πολλοὺς ἀπαγγέλλειν, ὅ τι τύχοιεν, εἶτα ἀπιστοῦντι χαλε- 30 παίνειν. Οὕτω δὴ ψηφισάμενος ταραχὴν ὄραν καὶ κελύσας ἅπαντας ἐπεσθαι [αὐτῷ] τοὺς ἀπὸ βουλῆς, καὶ

προειπῶν ὅτι Καίσαρος ἠγήσεται τὸν ἀπολειφθέντα, περὶ δειλίην ὄψιαν ἀπέλιπε τὴν πόλιν. Οἱ δὲ ὑπατοὶ μηδὲ θύσαντες ἂ νομίζεσθαι πρὸ πολέμων ἐφυγον. Ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ δεινὰ ξηλωτὸς ἀνὴρ τῆς πρὸς αὐ-
 5 τὸν εὐνοίας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πολλῶν τὴν στρατη-
 γίαν μεμφομένων οὐδεὶς ἦν ὁ μισῶν τὸν στρατηγόν,
 ἀλλὰ πλείονας ἂν τις εὖρε τῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν φευ-
 γόντων τοὺς ἀπολιπεῖν Πομπήϊον μὴ δυναμένους.

LXII. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις Καίσαρ εἰσελά-
 10 σασ καὶ κατασχὼν τὴν Ῥώμην τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπιεικῶς
 ἐνέτυχε καὶ κατεπράυνε, τῶν δὲ δημάρχων ἐνὶ Μετέλ-
 λῳ κωλύοντι χρήματα λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμιείου θά-
 νατον ἠπείλησε, καὶ προσέθηκε τῇ ἀπειλῇ τραχύτερον
 λόγον· ἔφη γάρ, ὡς τοῦτο φῆσαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ μάλ-
 15 λον ἢ πρᾶξιαι. Τρεψάμενος δὲ τὸν Μέτελλον οὕτω καὶ
 λαβῶν ὧν ἐχρηξεν, ἐδίωκε Πομπήϊον, ἐκβαλεῖν σπεύδων
 ἐκ τῆς Ἰταλίας πρὶν ἀφικέσθαι τὴν ἐξ Ἰβηρίας αὐτῷ
 δύναμιν. Ὁ δὲ τὸ Βρεντέσιον κατασχὼν καὶ πλοίων εὐ-
 πορήσας τοὺς μὲν ὑπάτους εὐθύς ἐμβιβάσας καὶ μετ'
 20 αὐτῶν σπεύρας τριάκοντα προεξέπεμψεν εἰς Δυρράχιον,
 Σκηπίωνα δὲ τὸν πενθερὸν καὶ Γναῖον τὸν υἱὸν εἰς Συ-
 ρίαν ἀπέστειλε ναυτικὸν κατασκευάσοντας. Αὐτὸς δὲ
 φραξάμενος τὰς πύλας καὶ τοῖς τείχεσι τοὺς ἐλαφροτά-
 τους στρατιώτας ἐπιστήσας, τοὺς δὲ Βρεντεσίνοὺς ἀτρε-
 25 μείν κατ' οἰκίαν κελεύσας, ὄλην ἐντὸς τὴν πόλιν ἀνέ-
 σκαψε καὶ διετάφρευσε, καὶ σκολόπων ἐνέπλησε τοὺς
 στενωποὺς πλὴν δυεῖν, δι' ὧν ἐπὶ θάλατταν αὐτὸς κα-
 τήλθεν. Ἡμέρα δὲ τρίτη τὸν μὲν ἄλλον ὄχλον ἐν ταῖς
 ναυσὶν εἶχεν ἤδη καθ' ἡσυχίαν ἐμβεβηκότα, τοῖς δὲ τὰ
 30 τείχη φυλάττουσιν ἐξαίφνης σημεῖον ἄρας καὶ κατα-
 δραμόντας ὀξέως ἀναλαβῶν ἀπεπέρασεν. Ὁ δὲ Καίσαρ,
 ὡς εἶδεν ἐκλειμμένα τὰ τείχη, τὴν φυγὴν αἰσθόμενος

μικροῦ μὲν ἐδέησε διώκων τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὄργυ
μασι περιπειτῆς γενέσθαι, τῶν δὲ Βρεντεσίλων φρα-
σάντων φυλαττόμενος τὴν πόλιν καὶ κύκλῳ περιτῶν
ἀνηγμένους εὖρε πάντας πλὴν δυεῖν πλοίων στρατιώτας
τινάς οὐ πολλοὺς ἐχόντων. 5

LXIII. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ Πομπηίου τὸν ἀπό-
πλουον ἐν τοῖς ἀρίστοις τίθενται στρατηγήμασι, αὐτὸς
δὲ Καῖσαρ ἐθαύμαζεν, ὅτι καὶ πόλιν ἔχων ὄχυρὰν καὶ
προσδοκῶν τὰς ἐξ Ἰβηρίας δυνάμεις καὶ θαλασσοκρα-
τῶν ἐξέλιπε καὶ προήκατο τὴν Ἰταλίαν. Αἰτιᾶται καὶ 10
Κικέρων, ὅτι τὴν Θεμιστοκλέους ἐμιμήσατο στρατηγίαν
μᾶλλον ἢ τὴν Περικλέους, τῶν πραγμάτων τούτοις
ὁμοίων ὄντων, οὐκ ἐκείνοις. Ἐδήλωσε δὲ Καῖσαρ ἔργῳ
σφόδρα φοβούμενος τὸν χρόνον. Ἐλὼν γὰρ Νουμέριον
Πομπηίου φίλον ἀπέστειλεν εἰς Βρεντέσιον ἐπὶ τοῖς ἰσοῖς 15
ἀξιῶν διαλλαγῆναι· Νουμέριος δὲ Πομπηίῳ συνεξέ-
πλευσεν. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἡμέραις ἐξήκοντα κύριος γε-
γονὼς ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας ὅλης ἐβούλετο μὲν εὐθύς
Πομπηίου διώκειν, πλοίων δὲ μὴ παρόντων ἀποστρέψας
εἰς Ἰβηρίαν ἤλαυνε, τὰς ἐκεῖ δυνάμεις προσαραγέσθαι 20
βουλόμενος.

LXIV. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ μεγάλη συνέστη Πομ-
πηίου δύναμις, ἣ μὲν ναυτικὴ καὶ παντελῶς ἀνανταγώ-
νιστος (ἦσαν γὰρ αἱ μάχιμοι πεντακόσιοι, λιβυρνίδων
δὲ καὶ κατασκόπων ὑπερβάλλων ἀριθμὸς), ἱππεὺς δὲ 25
Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τὸ ἀνθοῦν, ἑπτακισχίλιοι, γένεσι
καὶ πλούτῳ καὶ φρονήμασι διαφέροντες· τὴν δὲ πεξὴν
σύμμικτον οὖσαν καὶ μελέτης δεομένην ἐγύμναζεν ἐν
Βεροία καθήμενος οὐκ ἀργός, ἀλλ' ὥσπερ ἀκμάζοντι
χρῶμενος αὐτῷ πρὸς τὰ γυμνάσια. Μεγάλῃ γὰρ ἦν 30
φοπὴ πρὸς τὸ θαρρεῖν τοῖς ὄρωσι Πομπηίου Μάγνον
ἐξήκοντα μὲν ἔτη δυεῖν λείποντα γεγενημένον, ἐν δὲ

τοῖς ὄπλοις ἀμιλλώμενον πεζόν, εἶτα ἱκπότην αὐθις
 ἐλκόμενόν τε τὸ ξίφος ἀπραγμόνως θέουσι τῷ ἱκπῶ καὶ
 κατακλείοντα πάλιν εὐχερῶς, ἐν δὲ τοῖς ἀκοντισμοῖς οὐ
 μόνον ἀκρίβειαν, ἀλλὰ καὶ φώμην ἐπιδεικνύμενον εἰς
 5 μῆκος, ὃ πολλοὶ τῶν νέων οὐχ ὑπερέβαλλον. Ἐπεφοί-
 των δὲ καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ δυνάσται καὶ τῶν ἀπὸ
 Ῥώμης ἡγεμονικῶν ἀριθμὸς ἦν ἐντελοῦς βουλῆς περὶ
 αὐτόν. Ἦλθε δὲ καὶ Λαβειῶν ἀπολιπῶν Καίσαρα φίλος
 γεγυῶς καὶ συνεστρατευμένος ἐν Γαλατία, καὶ Βρούτος,
 10 υἱὸς ᾧν Βρούτου τοῦ περὶ Γαλατίαν σφαγέντες, ἀνὴρ
 μεγαλόφρων καὶ μηδέποτε Πομπήτου προσειπὼν μηδὲ
 ἀσπασάμενος πρότερον ὡς φονεὴ τοῦ πατρός, τότε δὲ
 ὡς ἐλευθεροῦντι τὴν Ῥώμην ὑπέταξεν ἑαυτόν. Κικέρων
 δέ, καίπερ ἄλλα γεγραφῶς καὶ βεβουλευμένος, ὅμως
 15 κατηδέσθη μὴ γενέσθαι τοῦ προκινδυνεύοντος ἀριθμοῦ
 τῆς πατρίδος. Ἦλθε δὲ καὶ Τίδιος Σέξτιος, ἐσχατόγη-
 ρως ἀνὴρ θάτερον πεπηρωμένος σκέλος, εἰς Μακεδο-
 νίαν· ὃν τῶν ἄλλων γελόντων καὶ χλευαζόντων, ὁ
 Πομπήτιος ἰδὼν ἐξανέστη καὶ προσέδραμε, μέγα νομίζων
 20 μαρτύριον εἶναι καὶ τοὺς παρ' ἡλικίαν καὶ παρὰ δύνα-
 μιν αἰρουμένους τὸν μετ' αὐτοῦ κίνδυνον ἀντὶ τῆς ἀ-
 σφαλείας.

LXV. Ἐπεὶ δὲ βουλῆς γενομένης καὶ γνώμην Κά-
 τανος εἰπόντος ἐψηφίσαντο μηδένα Ῥωμαίων ἄνευ πα-
 25 ρατάξεως ἀναιρεῖν μηδὲ διαρκάζειν πόλιν ὑπήκουον Ῥω-
 μαίοις, ἐτι μᾶλλον ἢ Πομπήτου μερὶς ἡγάπηθη· καὶ γὰρ
 οἷς μηδὲν ἦν πρᾶγμα τοῦ πολέμου πόρρω κατοικοῦσιν
 ἢ δι' ἀσθένειαν ἀμελουμένοις, τῷ γε βούλεσθαι συγκα-
 τετίθεντο καὶ τῷ λόγῳ συνεμάχουν ὑπὲρ τῶν δικαίων,
 30 ἡγούμενοι θεοῖς εἶναι καὶ ἀνθρώποις ἐχθρὸν ᾧ μὴ
 καθ' ἡδονὴν ἐστί νικᾶν Πομπήτον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 Καίσαρ εὐγνώμονα παρτίχεν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρατεῖν, ὅς

καὶ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ τοῦ Πομπηίου δυνάμεις ἐλῶν [καὶ] καταπολεμήσας ἀφῆκε τοὺς στρατηγούς, τοῖς δὲ στρατιώταις ἐχρῆτο. Καὶ πάλιν ὑπερβαλὼν τὰς Ἄλπεις καὶ διαδραμὼν τὴν Ἰταλίαν εἰς Βρεντέσιον ἦκεν ἐν τροπαῖς ἤδη τοῦ χειμῶνος ὄντος· καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος 5 αὐτὸς μὲν εἰς Ὀρικὸν παρενέβαλεν, Ἰούβιον δὲ τὸν Πομπηίου φίλον αἰχμάλωτον ἔχων σὺν ἑαυτῷ πρὸς Πομπηίου ἀνέστειλε, προκαλούμενος εἰς ἐν συνελθόντας ἀμφοτέρους ἡμέρᾳ τρίτῃ πάντα διαλύσαι τὰ στρατεύματα καὶ γενομένους φίλους καὶ ὁμόσαντας ἐπανελθεῖν εἰς 10 Ἰταλίαν. Ταῦτα Πομπηίος αὐτίς ἐνέδραν ἤγειτο· καὶ καταβὰς ὀξέως ἐπὶ θάλατταν κατέλαβε χωρία καὶ τόπους ἕδρας τε τοῖς περὶ στρατοπέδοις ὑπεραλκεις ἔχοντα καὶ ναύλοχα καὶ κατάρσεις ἐπιφόρους τοῖς ἐπιφοιτῶσι διὰ θαλάττης, ὥστε πάντα πνεῖν ἄνεμον Πομπηίῳ στίον .5 ἢ στρατιὰν ἢ χρήματα κομίζοντα, Καίσαρα δὲ δυσχερεῖαις κατὰ γῆν ὁμοῦ καὶ κατὰ θάλατταν περιεχόμενον ἐξ ἀνάγκης φιλομαχεῖν καὶ προσβάλλοντα τοῖς ἐρύμασι καὶ προκαλούμενον ἐκάστοτε τὰ μὲν πλεῖστα νικᾶν καὶ κρατεῖν τοῖς ἀκροβολισμοῖς, ἅπαξ δὲ μικροῦ συντριβῆ- 20 ναι καὶ τὴν στρατιὰν ἀποβαλεῖν, τοῦ Πομπηίου λαμπρῶς ἀγωνισαμένου μέχρι τροπῆς ἀπάντων καὶ φόνου 654 δισχιλίῳν, βιάσασθαι δὲ καὶ συνεισπεσεῖν μὴ δυνηθέντος ἢ φοβηθέντος, ὥστε εἰπεῖν Καίσαρα πρὸς τοὺς φίλους ὅτι „Σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίοις ἦν, εἰ 25 τὸν νικῶντα εἶχον.“

LXVI. Ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονήσαντες οἱ Πομπηίου διὰ μάχης ἐσπευδον κριθῆναι. Πομπηίος δὲ τοῖς μὲν ἔξω βασιλεῦσι καὶ στρατηγοῖς καὶ πόλεσιν ὡς νενικηκῶς ἔγραψε, τὸν δὲ τῆς μάχης κίνδυνον ὠρρώδει, τῷ χρόνῳ 30 καὶ ταῖς ἀπορίαις καταπολεμήσειν νομίζων ἄνδρας ἀμάχους μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ συνειθισμένους νικᾶν μετ'

— ἀλλήλων πολὺν ἤδη χρόνον, πρὸς δὲ τὴν ἄλλην στρα-
 τείαν καὶ πλάνας καὶ μεταβάσεις καὶ τάφρων ὀρύξεις
 καὶ τειχῶν οἰκοδομίας ἀπαγορεύοντας ὑπὸ γήρωσ, καὶ
 διὰ τοῦτο ταῖς χερσὶν ἐμφῦναι τάχιστα καὶ συμπλακῆ-
 5 ναι σπεύδοντας. Οὐ μὴν ἀλλὰ πρότερον ἀμῶς γέ πως
 παρήγε πείθων τοὺς περὶ αὐτὸν ἀτρεμεῖν ὁ Πομπήλιος·
 ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Καίσαρ ὑπὸ τῶν ἀποριῶν ἀνα-
 στάς ἐβάδιζε δι' Ἀθαμάνων εἰς Θετταλίαν, οὐκέτι κα-
 θεκτὸν ἦν τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φεύγειν Καί-
 10 σαρα βοῶντες οἱ μὲν ἀκολουθεῖν καὶ διώκειν ἐκέλευον,
 οἱ δὲ διαβαίνειν εἰς Ἰταλίαν, οἱ δὲ θεράποντας εἰς Ῥώ-
 μην καὶ φίλους ἐπεμπον οἰκίας προκαταληφόμενους ἐγ-
 γὺς ἀγορᾶς ὡς αὐτίκα μετιόντες ἀρχάς. Ἐθελονταὶ δὲ
 πολλοὶ πρὸς Κορνηλίαν ἐπλεον εἰς Λέσβον εὐαγγελιζό-
 15 μενοι πέραις ἔχειν τὸν πόλεμον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ὑπεξέ-
 πεμψεν ὁ Πομπήλιος. Ἀθροισθείσης δὲ βουλῆς Ἀφρά-
 νιος μὲν ἀπεφαίνετο γνώμην ἔχουσαν τῆς Ἰταλίας, ταύ-
 την γὰρ εἶναι τοῦ πολέμου τὸ μέγιστον ἄθλον, προστι-
 θέναι δὲ τοῖς κρατοῦσιν εὐθύς Σικελίαν, Σαρδόναν,
 20 Κύρνον, Ἰβηρίαν, Γαλατίαν ἅπασαν· ἧς τε δὴ πλείστοις
 ὁ λόγος Πομπήλιου πατρίδος ὀρεγούσης χεῖρας ἐγγύθεν,
 οὐ καλῶς ἔχειν περιορᾶν προπηλακιζομένην καὶ δου-
 λεύουσαν οἰκέταις καὶ κόλαξι τυράννων. Αὐτὸς δὲ Πομ-
 πήλιος οὔτε πρὸς δόξαν ἠγεῖτο καλὸν αὐτῷ δευτέραν
 25 φυγὴν φεύγειν Καίσαρα καὶ διώκεσθαι, τῆς τύχης διώ-
 κειν διδούσης, οὔτε ὅσιον ἐγκαταλιπεῖν Σικελίωνα καὶ
 τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Θετταλίαν ἄνδρας ὑπατικούς
 εὐθύς ὑπὸ Καίσαρι γενησομένους μετὰ χρημάτων καὶ
 δυνάμεων μεγάλων, τῆς δὲ Ῥώμης μάλιστα κήδεσθαι
 30 τὸν ἀπωτάτω πολεμοῦντα περὶ αὐτῆς, ὅπως ἀπαθῆς
 κακῶν οὔσα καὶ ἀνήκοος περιμένη τὸν κρατοῦντα.

LXVII. Ταῦτα ψηφισάμενος ἐδίωκε Καίσαρα, μάχης

μὲν ἐγνωκως ἀπέχεσθαι, πολιορκεῖν δὲ καὶ τρίβειν ταῖς ἀποφάσις ἐγγύθεν ἐπακολουθῶν. Καὶ γὰρ ἄλλως ταῦτα συμφέρειν ἤγαστο, καὶ λόγος τις εἰς αὐτὸν ἦκεν ἐν τοῖς ἰππεῦσι φερόμενος, ὡς χρὴ τάχιστα τρεψαμένους Καίσαρα συγκαταλύσειν κάκεινον αὐτόν. Ἔνιοι δὲ φασὶ διὰ 5 τοῦτο καὶ Κάτωνι μηδὲν ἄξιον σπουδῆς χρήσασθαι Πομπήιον, ἀλλὰ καὶ πορευόμενον ἐπὶ Καίσαρα πρὸς θαλάσση καταλιπεῖν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς φοβηθέντα, μὴ Καίσαρος ἀναιρεθέντος ἀναγκάσῃ κάκεινον εὐθύς ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. Οὕτω δὲ παρακολουθῶν ἀτρέμα τοῖς 10 πολεμίοις ἐν αἰτίαις ἦν καὶ καταβοήσεσιν, ὡς οὐ Καίσαρα καταστρατηγῶν, ἀλλὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν βουλήν, ὅπως διὰ παντὸς ἄρχῃ καὶ μηδέποτε παύσῃται τοῖς ἀξιούσι τῆς οἰκουμένης ἄρχειν χρώμενος ὑπηρέταις καὶ δορυφόροις. Δομέτιος δὲ αὐτὸν Ἀηνόβαρβος Ἀγαμέ- 15 μνονα καλῶν καὶ βασιλέα βασιλέων ἐκίφθονον ἐποίησε. Καὶ Φαώνιος οὐχ ἤττον ἦν ἀηδῆς τῶν παρρησιαζομένων ἀκαίρως ἐν τῷ σκώπτειν „Ἄνθρωποι“ βοῶν „οὐδὲ τῆτες ἔσται τῶν ἐν Τουσκλάνφ σύκων μεταλαβεῖν;“ 20 Δεύκιος δὲ Ἀφράνιος ὁ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ δυνάμεις ἀποβαλῶν ἐν αἰτίᾳ προδοσίας γεγυνῶς, τότε δὲ τὸν Πομπήιον ὄρων φηγομαχοῦντα, θαυμάζειν ἔλεγε τοὺς κατηγοροῦντας αὐτοῦ, πῶς πρὸς τὸν ἔμπορον τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μάχονται προελθόντες. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ λέγοντες ἄνδρα δόξης ἤττονα καὶ τῆς πρὸς τοὺς φίλους 25 αἰδοῦς τὸν Πομπήιον ἐξεβιάσαντο καὶ συνεπεσπάσαντο ταῖς ἑαυτῶν ἐλπίσι καὶ ὄρματις ἐπακολουθῆσαι προέμενον τοὺς ἀρίστους λογισμούς, ὅπερ οὐδὲ πλοίου κυβερνήτη, μήτιγε τοσοῦτων ἔθνων καὶ δυνάμεων αὐτοκράτορι στρατηγῷ παθεῖν ἦν προσῆκον. Ὁ δὲ τῶν μὲν ἰα- 30 τρῶν τοὺς μηδέποτε χαριζομένους ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπήνεσεν, αὐτὸς δὲ τῷ νοσοῦντι τῆς στρατιᾶς ἐνέδωκε,

δείσας ἐπὶ σωτηρίᾳ λυπηρὸς γενέσθαι. Πῶς γὰρ ἂν τις φήσειεν ὑγιαίνειν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν ὑπατείας ἤδη καὶ στρατηγίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ περινοστοῦντες ἐμνῶντο, Σπινθῆρι δὲ καὶ Δομετίῳ καὶ Σκη-
 5 πίωνι περὶ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης ἐριδες ἦσαν καὶ φιλονεικίαι καὶ δεξιώσεις; ὥσπερ αὐτοῖς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου παραστρατοπεδεύοντος ἢ τοῦ Ναβαταίων βασιλέως, ἀλλ' οὐ Καίσαρος ἐκείνου καὶ τῆς δυνάμεως, ἢ χιλίας μὲν ἠρήκει πόλεις κατὰ κράτος, ἔθνη δὲ πλείονα
 10 τριακοσίων ὑπῆκτο, Γερμανοὶς δὲ καὶ Γαλάταις μεμαχημένος ἀήττητος ὅσας οὐκ ἂν τις ἀριθμῆσαι μάχας ἑκατὸν μυριάδας αἰχμαλώτων ἔλαβεν, ἑκατὸν δὲ ἀπέκτεινε τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως.

LXVIII. Ἄλλ' ὅμως ἐγκείμενοι καὶ θορυβοῦντες,
 15 ἐπεὶ κατέβησαν εἰς τὸ Φαρσάλιον πεδῖον, ἠνάγκασαν βουλὴν προδεῖναι τὸν Πομπήλιον, ἐν ἧ Ἀαβιηνὸς ὁ τῶν ἱππέων ἄρχων πρῶτος ἀναστὰς ὤμοσε μὴ ἀναχωρήσειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ τρέψαιτο τοὺς πολεμίους· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πάντες ὤμνυσαν. Τῆς δὲ νυκτὸς ἔδοξε κατὰ
 20 τοὺς ὕπνους Πομπήλιος εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντος αὐτοῦ κροτεῖν τὸν δῆμον, αὐτὸς δὲ κοσμεῖν ἱερὸν Ἀφροδίτης νικηφόρου πολλοῖς λαφύροις. Καὶ τὰ μὲν ἐθάρρει, τὰ δὲ ὑπέθραττεν αὐτὸν ἢ ὄψις, δεδοικότεα μὴ τῷ γένει τῷ Καίσαρος εἰς Ἀφροδίτην ἀνήκοντι δόξα καὶ λαμπρότης
 25 ἀπ' αὐτοῦ γένηται· καὶ πανικοὶ τινες θόρυβοι διάττοντες ἐξανέστησαν αὐτόν. Ἐωθινῆς δὲ φυλακῆς ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος στρατοπέδου πολλὴν ἡσυχίαν ἄγοντος ἐξέλαμψε μέγα φῶς, ἐκ δὲ τούτου λαμπὰς ἀρθείσα φλογοειδῆς ἐπὶ Πομπηλίου κατέσκηψε· καὶ τοῦτο ἰδεῖν φησι
 30 Καίσαρ αὐτὸς ἐπιὼν τὰς φυλακάς. Ἄμα δὲ ἡμέρα μέλλοντος αὐτοῦ πρὸς Σκοτουσαν ἀναξευγνύειν καὶ τὰς σκηνὰς τῶν στρατιωτῶν καθαιρούντων καὶ προπεμπόν-

των ὑποζύγια καὶ θεράποντας, ἦγον οἱ σκοποὶ φράζον-
 τες ὄπλα πολλὰ καθορᾶν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολεμίων
 διαφερόμενα, καὶ κίνησιν εἶναι καὶ θόρυβον ἀνδρῶν ἐπὶ
 μάχην ἐξιόντων. Μετὰ δὲ τούτους ἕτεροι παρήσαν εἰς
 τάξιν ἤδη καθίστασθαι τοὺς πρώτους λέγοντες. Ὁ μὲν 5
 οὖν Καίσαρ εἰπὼν τὴν προσδοκωμένην ἦκειν ἡμέραν,
 ἐν ἧ πρὸς ἀνδρας, οὐ πρὸς λιμὸν οὐδὲ πενίαν μαχοῦν-
 ται, κατὰ τάχος πρὸ τῆς σκηπῆς ἐκέλευσε προθῆναι
 τὸν φοινικοῦν χιτῶνα· τοῦτο γὰρ μάχης Ῥωμαίοις ἐστὶ
 σύμβολον. Οἱ δὲ στρατιῶται θεασάμενοι μετὰ βοῆς καὶ 10
 χαρᾶς τὰς σκηπὰς ἀφέντες ἐφέροντο πρὸς τὰ ὄπλα. Καὶ
 τῶν ταξιαρχῶν ἀγόντων εἰς ἣν ἔδει τάξιν ἕκαστος ὥσπερ
 χορὸς ἄνευ θορύβου μεμελετημένως εἰς τάξιν καὶ πράως
 καθίστατο.

LXIX. Πομπήιος δὲ τὸ μὲν δεξιὸν αὐτὸς ἔχων ἔμελ- 15
 λεν ἀνθίστασθαι πρὸς Ἀντώνιον, ἐν δὲ τῷ μέσῳ Σκη-
 πίωνα τὸν πενθερὸν ἀντέταξε Καλβίνῳ Λευκίῳ, τὸ δὲ
 εὐώνυμον εἶχε μὲν Λεύκιος Δομέτιος, ἐρρώσθη δὲ τῷ
 πλήθει τῶν ἱππέων. Ἐνταῦθα γὰρ ὀλίγου δεῖν ἄπαν-
 256 τες ἐρρήσαν, ὡς Καίσαρα βιασόμενοι καὶ τὸ δέκατον 20
 τάγμα διακόφοντες, οὐ πλείστος ἦν ὁ λόγος ὡς μαχιμω-
 τάτου, καὶ Καίσαρ ἐν ἐκείνῳ ταττόμενος εἰώθει μάχε-
 σθαι. Κατιδῶν δὲ πεφραγμένον ἱππῶ τοσαύτῃ τῶν πο-
 λεμίων τὸ εὐώνυμον καὶ φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τοῦ
 ὀπλισμοῦ, μετεπέμψατο σπείρας ἕξ ἀπὸ τῶν ἐπιταγμάτων 25
 καὶ κατέστησεν ὀπισθεν τοῦ δεκάτου, κελεύσας ἠσυχίαν
 ἄγειν ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ὄντας· ὅταν δὲ προσελαύ-
 νωσιν οἱ ἱππεῖς, διὰ τῶν προμάχων ἐκδραμόντας μὴ
 προέσθαι τοὺς ὑσσοὺς, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ κράτιστοι
 σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ξιφουλκίας, ἀλλὰ παλεῖν ἄνω συν- 30
 τιτρώσκοντας ὄμματα καὶ πρόσωπα τῶν πολεμίων· οὐ
 γὰρ μενεῖν τοὺς καλοὺς τούτους καὶ ἀνθηροὺς πυρροχι

στὰς διὰ τὸν ὠφθαλμὸν οὐδὲ ἀντιβλέψειν πρὸς τὸν σι-
 δηρον ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενον. Ἐν τούτοις μὲν οὖν ὁ
 Καῖσαρ ἦν. Ὁ δὲ Πομπήϊος ἄφ' Ἰππου τὴν παράταξιν
 ἐπισκοπῶν, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀντιπάλους μεθ' ἡσυχίας
 5 τὸν καιρὸν ἐν τάξει προσμένοντας, τῆς δ' ὑφ' αὐτῷ
 στρατιᾶς τὸ πλεῖστον οὐκ ἀτρεμοῦν, ἀλλὰ κυμαίνον
 ἀπειρία καὶ θορυβούμενον, ἔδωκε μὴ διασπασθῆ παν-
 τάσασιν ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης, καὶ παράγγελμα τοῖς προ-
 τεταγμένοις ἔδωκεν ἐστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας
 10 ἀραρότως δέχεσθαι τοὺς πολεμίους. Ὁ δὲ Καῖσαρ αἰτιᾶ-
 ται τὸ στρατήγημα τοῦτο· τῶν τε γὰρ πληγῶν τὸν ἐξ
 ἐπιδρομῆς τόνον ἀμαυρῶσαι καὶ τὴν μάλιστα τοὺς πολ-
 λούς ἐν τῷ συμφέρεσθαι τοῖς πολεμίους πληροῦσαν ἐν-
 θουσιασμοῦ καὶ φορᾶς ἀντεξόρμησιν, ἅμα κραυγῇ καὶ
 15 δρόμῳ τὸν θυμὸν αὐξοῦσαν, ἀφελόντα πῆξαι καὶ κα-
 ταψῦξαι τοὺς ἄνδρας. Ἦσαν δὲ οἱ μὲν μετὰ Καίσαρος
 δισχίλιοι πρὸς δισμυρίους, οἱ δὲ μετὰ Πομπηίου βραχεὶ
 πλείονες ἢ διπλάσιοι τούτων.

LXX. Ἦδη δὲ συνθήματος διδομένου παρὰ ἀμφο-
 20 τέρων καὶ τῆς σάλπιγγος ἀρχομένης ἐγκελεύεσθαι πρὸς
 τὴν σύστασιν, τῶν μὲν πολλῶν ἕκαστος ἐσκόπει τὸ καθ'
 αὐτόν, ὀλίγοι δὲ Ῥωμαίων οἱ βέλτιστοι καὶ τινες Ἑλλή-
 νων παρόντες ἔξω τῆς μάχης, ὡς ἐγγὺς ἦν τὸ δεινόν,
 ἐλογίζοντο τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλονεικίαν, ὅπου φέ-
 25 ρουσα τὴν ἡγεμονίαν ἐξέθηκεν. Ὅπλα γὰρ συγγενικὰ
 καὶ τάξεις ἀδελφαὶ καὶ κοινὰ σημεῖα καὶ μιᾶς πόλεως
 εὐανδρία τοσαύτη καὶ δύναμις αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέ-
 πιπτεν, ἐπιδεικνυμένη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐν
 πάθει γενομένη τυφλὸν ἐστὶ καὶ μανιῶδες. Ἦν μὲν γὰρ
 30 ἦδη καθ' ἡσυχίαν χορήγουσιν ἄρχειν καὶ ἀπολαύειν τῶν
 κατειργασμένων τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον ἀρετῇ γῆς
 καὶ θαλάσσης ὑπήκοον, ἦν δ' ἔτι τροπαίων καὶ θριᾶμ-

βων ἔρωτι βουλομένους χαρίζεσθαι καὶ διψῶντας ἐμπί-
 πλασθαι Παρθικῶν πολέμων ἢ Γερμανικῶν. Πολὺ δὲ
 καὶ Σκυθία λειπόμενον ἔργον καὶ Ἴνδοί, καὶ πρόφασις
 οὐκ ἄδοξος ἐπὶ ταῦτα τῆς πλεονεξίας ἡμερῶσαι τὰ βαρ-
 βαρικά. Τίς δ' ἂν ἢ Σκυθῶν ἵππος ἢ τοξεύματα Πάρ- 5
 θων ἢ πλοῦτος Ἰνδῶν ἐπέσχε μυριάδας ἑπτὰ Ῥωμαίων
 ἐν ὄπλοις ἐπερχομένας Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἡγου-
 μένων, ὧν ὄνομα πολὺ πρότερον ἤκουσαν ἢ τὸ Ῥω-
 μαίων; οὕτως ἄμικτα καὶ ποικίλα καὶ θηριῶδη φῦλα
 νικῶντες ἐπῆλθον. Τότε δὲ ἀλλήλοις μαχοῦμενοι συνῆε- 10
 σαν, οὐδὲ τὴν δόξαν αὐτῶν, δι' ἣν τῆς πατρίδος ἠφεί-
 δουν, οἰκτείραντες, ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνικῆτων
 προσαγορευομένων. Ἡ μὲν γὰρ γενομένη συγγένεια
 καὶ τὰ Ἰουλίας φίλτρα καὶ γάμος ἐκεῖνος εὐθύς ἦν ἀπα-
 τηλὰ καὶ ὑποπτα κοινωνίας ἐπὶ χρεῖα συνισταμένης 15
 ὀμηρεύματα, φιλίας δ' ἀληθινῆς οὐ μετέσχευ.

LXXI. Ὡς δ' οὖν τὸ Φαρσάλιον πεδίον ἀνδρῶν καὶ
 ἵππων καὶ ὄπλων ἀνεπέπληστο καὶ μάχης ἤρθη παρ'
 ἀμφοτέρων σημεῖα, πρῶτος ἐκ τῆς Καίσαρος φάλαγγος
 ἐξέδραμε Γάιος Κρασσιανός, ἀνδρῶν ἑκατὸν εἰκοσι λοχα- 20
 657 γῶν, μεγάλην ἀποδιδοὺς ὑπόσχεσιν Καίσαρι. Πρῶτον
 γὰρ αὐτὸν ἐξιὼν τοῦ χάρακος εἶδε καὶ προσαγορεύσας
 ἤρετο, πῶς φρονοίη περὶ τῆς μάχης. Ὁ δὲ τὴν δεξιὰν
 προτείνας ἀνεβόησε „Νικήσεις λαμπρῶς, ὦ Καίσαρ·
 ἐμὲ δὲ ἢ ζῶντα τήμερον ἢ νεκρὸν ἐκαινέσεις.“ Τούτων 25
 τῶν λόγων μεμνημένος ἐξώρμησε καὶ συνεπεσπάσατο
 πολλοὺς καὶ προσέβαλε κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους.
 Γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος εὐθύς ἐν ξίφεσι καὶ πολλῶν
 φονευομένων, βιαζόμενον πρόσω καὶ διακόπτοντα τοὺς
 πρῶτους ὑποστάς τις ὠθεῖ διατὸ στόματος τὸ ξίφος, 30
 ὥστε τὴν αἰχμὴν περάσασαν ἀνασχεῖν κατὰ τὸ ἵλιον.
 Πεσόντος δὲ τοῦ Κρασσιανοῦ, κατὰ τοῦτο μὲν ἦν ἰσόρ-

ροπος ἢ μάχη, τὸ δὲ δεξιὸν ὁ Πομπήιος οὐ ταχέως ἐπή-
 γεν, ἀλλὰ παπταίνων ἐπὶ θάτερα καὶ τὸ τῶν ἱππέων
 ἀναμένων ἔργον ἐνδιέτριβεν. Ἦδη δὲ ἐκεῖνοι τοὺς οὐ-
 λαμοὺς ἀνήγον ὡς κυκλωσόμενοι τὸν Καίσαρα καὶ τοὺς
 5 προτεταγμένους ἱππεὶς ὀλίγους ὄντας ἐμβαλοῦντες εἰς
 τὴν φάλαγγα. Καίσαρος δὲ σημεῖον ἄφαντος, οἱ μὲν ἱπ-
 πεὶς ἐξανεχώρησαν, αἱ δὲ ἐπιτεταγμέναι σπείραι πρὸς
 τὴν κύκλωσιν ἐκδραμοῦσαι, τρισχίλιοι ἄνδρες, ὑπαν-
 τιάζουσι τοὺς πολεμίους καὶ παριστάμενοι καθ' ἵππων,
 10 ὡς ἐδιδάχθησαν, ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὑσσοῖς, ἐφιέμε-
 νοι τῶν προσώπων. Οἱ δὲ, ἅτε μάχης πάσης ἄπειροί,
 τοιαύτην δὲ μὴ προσδοκῆσαντες μηδὲ προμαθόντες, οὐκ
 ἐτόλμων οὐδὲ ἠνείχοντο τὰς πληγὰς ἐν ὄμμασι καὶ στό-
 μασι οὔσας, ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι καὶ προἰσχύομενοι
 15 τῶν ὄψεων τὰς χεῖρας ἀκλεῶς ἐτράποντο. Φευγόντων δὲ
 τούτων ἀμελήσαντες οἱ Καίσαρος ἐχώρουν ἐπὶ τοὺς πε-
 ζοὺς, ἧ μάλιστα τῶν ἱππέων τὸ κέρας ἐψιλωμένον περι-
 δρομὴν ἐδίδου καὶ κύκλωσιν. Ἄμα δὲ τούτων ἐκ πλα-
 γίου προσπεσόντων καὶ κατὰ στόμα τοῦ δεκάτου προσ-
 20 μίξαντος οὐχ ὑπέμειναν οὐδὲ συνέστησαν, ὀρῶντες ἐν
 ᾧ κυκλώσεσθαι τοὺς πολεμίους ἤλπιζον αὐτοὺς τοῦτο
 πάσχοντας.

LXXII. Τραπομένων δὲ τούτων, ὡς κατεῖδε τὸν κο-
 νιορτὸν ὁ Πομπήιος καὶ τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος εἰ-
 25 κασεν, ᾧ μὲν ἐχρήσατο λογισμῶ χαλεπὸν εἶπειν, μάλι-
 στα δὲ ὁμοίος παράφρωνι καὶ παραπλήγι τὴν διάνοιαν,
 καὶ μηδ' ὅτι Μάγνος ἐστὶ Πομπήιος ἐννοοῦντι, μηδένα
 προσειπῶν ἀπῆει βάρην εἰς τὸν χάρακα, πάνυ τοῖς ἐπεσι
 πρέπων ἐκείνοις·

30 Ζεὺς δὲ πατήρ Αἰανθ' ὑψίλυγος ἐν φόβον ᾤρσε·
 στῆ δὲ ταφῶν, ὄπιθεν δὲ σάκος βάλεν ἑπταβόειον,
 τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὀμίλου.

Τοιοῦτος εἰς τὴν σκηπὴν παρελθὼν ἄφθογγος καθῆστο, μέχρι οὗ τοῖς φεύγουσι πολλοὶ διώκοντες συνεισέπιπτον· τότε δὲ φωνὴν μίαν ἀφείς ταύτην „ Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν; “ ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν, ἀναστὰς καὶ λαβὼν ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρόκειντο ὑπέξῃλ- 5
θεν. Ἐφυγε δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκων καὶ θεραπεύοντων· στρατιώτας δὲ μόνους ἐξακισχιλίους πεσεῖν φησὶν Ἀσίηνιος Πολλίων, μεμαχημένος ἐκείνην τὴν μάχην μετὰ Καίσαρος. Αἰρουῦντες δὲ τὸ στρατόπεδον ἐθεῶντο 10 τὴν ἄνοιαν καὶ κουφότητα τῶν πολεμίων. Πᾶσα γὰρ σκηπὴ μυρσίλαις κατέστεκτο καὶ στρωματῆς ἀνθιναις ἤσκητο καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσταῖς· καὶ κρατῆρες οἴνου προῦκειντο καὶ παρασκευὴ καὶ κόσμος ἦν τεθνηκότων καὶ κληρονομιζόντων μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην 15 ἐξοπλιζομένων. Οὕτω ταῖς ἐλπίσι διεφθαρμένοι καὶ γέμοντες ἀνοήτου θράσους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐχώρουν.

LXXIII. Πομπήιος δὲ μικρὸν ἔξω τοῦ χάρακος προελθὼν τὸν μὲν ἵππον ἀφῆκεν, ὀλίγων δὲ κομιδῇ περὶ αὐτὸν ὄντων, ὡς οὐδεὶς ἐδίωκεν, ἀπῆει καθ' ἡσυχίαν, 20 ἐν διαλογισμοῖς ὧν οἷους εἰκὸς λαμβάνειν ἄνθρωπον ἕτη τέτταρα καὶ τριάκοντα νικᾶν καὶ κρατεῖν ἀπάντων 658 εἰθισμένον, ἥττης δὲ καὶ φυγῆς τότε πρῶτον ἐν γήρᾳ λαμβάνοντα πείραν, ἐννοούμενον δὲ ἐξ ὧσων ἀγῶνων καὶ πολέμων ἠϋξημένην ἀποβαλὼν ὄρα μιᾷ δόξαν καὶ 25 δύναμιν, [ἧ] πρὸ μικροῦ τοσοῦτοις ὄπλοις καὶ ἵπποις καὶ στόλοις δορυφορούμενος ἀπέρχεται μικρὸς οὕτω γεγωνῶς καὶ συνεσταλμένος, ὥστε λανθάνειν ζητοῦντας τοὺς πολεμίους. Παραμειψάμενος δὲ Λάρισσαν, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὰ Τέμπη, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα δεδι- 30 ψηκῶς ἔπινε τοῦ ποταμοῦ, καὶ πάλιν ἀναστὰς ἐβάδιξε διὰ τῶν Τεμπῶν, ἄχρι οὗ κατήλθεν ἐπὶ θάλατταν.

Ἐκεῖ δὲ τῆς νυκτὸς τὸ λοιπὸν ἀναπαυσάμενος ἐν καλυ-
 βίῳ τινὶ σαγηνέῳ, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἐπιβάς ποτα-
 μίου πλοίου, καὶ τῶν ἐπομένων τοὺς ἐλευθέρους ἀναλα-
 βῶν, τοὺς δὲ θεράποντας ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα κελεύσας
 5 καὶ μὴ δεδιέναι, παρὰ γῆν κομιζόμενος εἶδεν εὐμεγέθη
 φορηγὸν ἀνάγεσθαι μέλλουσαν, ἧς ἐναυκλήρει Ῥω-
 μαῖος ἀνὴρ οὐ πάνυ Πομπηΐῳ συνήθης, γινώσκων δὲ
 τὴν ὄψιν αὐτοῦ· Πετίκιος ἐπεκαλεῖτο. Τούτῳ συνεβε-
 βήκει τῆς παρωχημένης νυκτὸς ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους
 10 Πομπηΐον, οὐχ ὄν ἐωράκει πολλάκις, ἀλλὰ ταπεινὸν
 καὶ κατηφῆ προσδιαλεγόμενον αὐτῷ. Καὶ ταῦτα τοῖς
 συμπλέουσιν ἐτύγχανε διηγούμενος, ὡς δὴ φιλεῖ περὶ
 πραγμάτων τηλικούτων λόγον ἔχειν ἀνθρώπους σχολῆν
 ἄγοντας. Ἐξαίφνης δέ τις τῶν ναυτῶν ἔφρασε κατιδῶν,
 15 ὅτι πλοῖον ποτάμιον ἀπὸ τῆς γῆς ἐρέσσειται καὶ κατα-
 σείουσι τινες ἄνθρωποι τὰ ἱμάτια καὶ τὰς χεῖρας ὀρέ-
 γουσι πρὸς αὐτούς. Ἐπιστήσας οὖν ὁ Πετίκιος εὐθύς
 ἔγνω τὸν Πομπηΐον οἶον ὄναρ εἶδε· καὶ πληξάμενος
 τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσε τοὺς ναύτας τὸ ἐφόκιον παρα-
 20 βαλεῖν, καὶ τὴν δεξιὰν ἐξέτεινε καὶ προσεκάλει τὸν Πομ-
 πηΐον, ἥδη συμφρονῶν τῷ σχήματι τὴν τύχην καὶ μετα-
 βολὴν τοῦ ἀνδρός. Ὅθεν οὔτε παράκλησιν ἀναμείνας
 οὔτε λόγον, ἀλλ' ἀναλαβῶν ὅσους ἐκέλευσε μετ' αὐτοῦ
 (Λέντουλοι δὲ ἦσαν ἀμφότεροι καὶ Φαώνιος) ἀνήχθη·
 25 καὶ μικρὸν ὕστερον ἰδόντες ἀπὸ γῆς ἀμιλλώμενον Δη-
 λῶταρον τὸν βασιλέα προσαναλαμβάνουσιν. Ἐπεὶ δὲ
 καιρὸς ἦν δεῖπνον καὶ παρεσκευάσεν ὁ ναύκληρος ἐκ
 τῶν παρόντων, ἰδὼν ὁ Φαώνιος οἰκτιρῶν ἀπορίᾳ τὸν
 Πομπηΐον ἀρχόμενον αὐτὸν ὑπολύειν προσέδραμε καὶ
 30 ὑπέλυσε καὶ συνήλειψε. Καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου πε-
 ριέπων καὶ θεραπεύων ὅσα δεσπότης δοῦλοι, μέχρι
 νύμφεως ποδῶν καὶ δεῖπνον παρασκευῆς διετέλεσεν, ὥστε

τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ὑπουργίας ἐκείνης θεασάμενον ἂν τινα καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ ἄπλαστον εἶπειν·

Φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν.

LXXIV. Οὕτω δὲ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφικόλως ἐκεῖθεν εἰς Μιτυλήνην ἐπεραιούτο, βουλόμενος τὴν 5 Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱόν. Ἐπεὶ δὲ προσέσχε τῇ νήσῳ κατ' αἰγιαλόν, ἐσεμψεν εἰς πόλιν ἄγγελον, οὐχ ὡς ἡ Κορνηλία προσεδόκα τοῖς πρὸς χάριν ἀπαγγελλομένοις καὶ γραφομένοις ἐλπίζουσα τοῦ πολέμου κεκριμένου περὶ Δυρράχιον ἔτι λοιπὸν ἔργον εἶναι 10 Πομπητῶ τὴν Καίσαρος διώξειν. Ἐν τούτοις οὐσαν αὐτὴν καταλαβὼν ὁ ἄγγελος ἀσπάσασθαι μὲν οὐχ ὑπέμεινε, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κακῶν τοῖς δάκρυσι μᾶλλον ἢ τῇ φωνῇ φράσας σπεύδειν ἐκέλευσεν, εἰ βούλεται πῶς Πομπητῶν ἰδεῖν ἐπὶ νεῶς μιᾶς καὶ ἀ- 15 λωτρίας. Ἡ δὲ ἀκούσασα προήματο μὲν αὐτὴν χαμᾶζε καὶ πολὺν χρόνον ἔκφρων καὶ ἄνανδος ἔκειτο, μόλις δὲ πῶς ἔμφρων γενομένη καὶ συννοήσασα τὸν καιρὸν οὐκ ὄντα θρήνων καὶ δακρύων ἐξέδραμε διὰ τῆς πόλεως ἐπὶ θάλατταν. Ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπητῶ καὶ δε- 20 ξαμένου ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπερεικομένην καὶ περιπίπτουσαν „Ὁρῶ σε“ εἶπεν „ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης 659 ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσεσφιμμένον ἐνὶ σκάφει τὸν πρὸ τῶν Κορνηλίας γάμων πεντακοσίαις ναυσὶ ταύτην περιπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. Τί με ἤλθες ἰδεῖν καὶ 25 οὐκ ἀπέλιπες τῷ βαρεῖ θαίμοι τὴν καὶ σὲ δυστυχίας ἀναπλήσασαν τοσαύτης; Ὡς εὐτυχῆς μὲν ἂν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθένιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σώφρων δὲ καὶ μετ' ἐκεῖνον, ὥσπερ ὄρημα, τὸν ἑμαυτῆς προεμένη βίον· ἐσω- 30 ζόμεν δ' ἄρα καὶ Πομπητῶ Μάγνησιν συμφορὰ γενέσθαι.“

LXXV. Ταῦτα εἶπειν τὴν Κορνηλίαν λέγουσι, τὸν

δὲ Πομπήϊον ἀποκρίνασθαι· „Μίαν ἄρα, Κορνηλία, τύχην ἤδεις τὴν ἀμείνονα, ἣ καὶ σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι χρόνον πλείονα τοῦ συνήθους παρέμεινεν. Ἄλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν γενομένους ἀνθρώπους καὶ τῆς 5 τύχης ἔτι πειρατέον. Οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων ἀναλαβεῖν ἐκεῖνα τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον.“ Ἡ μὲν οὖν γυνὴ μετεπέμπετο χρήματα καὶ θεράποντας ἐκ πόλεως· τῶν δὲ Μιτυληναίων τὸν Πομπήϊον ἀσπασαμένων καὶ παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, 10 οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ κάκεινους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι πείθεσθαι καὶ θαρρεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν. Αὐτὸς δὲ πρὸς Κράτιππον τραπόμενος τὸν φιλόσοφον (κατέβη γὰρ ἐκ τῆς πόλεως ὀψόμενος αὐτὸν), ἐμέμψατο καὶ συνδιηπόρησε βραχέα περὶ τῆς προ- 15 νοίας, ὑποκατακλινομένου τοῦ Κρατίππου καὶ παράγοντος αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἀμείνονας ἐλπίδας, ὅπως μὴ λυπηρὸς μηδὲ ἄκαιρος ἀντιλέγων εἴη. Ἐπεὶ τὸ μὲν ἐρέσθαι τὸν Πομπήϊον ἦν ὑπὲρ τῆς προνοίας, τὸν δ' ἀποφαίνεσθαι, ὅτι τοῖς πράγμασιν ἤδη μοναρχίας ἔδει 20 διὰ τὴν κακοπολιτείαν· ἐρέσθαι δέ· „Πῶς, ὦ Πομπήϊε, καὶ τίνοι τεκμηρίω πεισθῶμεν, ὅτι βέλτιον ἂν σὺ τῇ τύχῃ Καίσαρος ἐχρήσω κρατήσας; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἑατέον ὥσπερ ἔχει τὰ τῶν θεῶν.“

LXXVI. Ἀναλαβῶν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους 25 ἐκομίζετο προσίσχων ὄρμοις ἀναγκαίοις ὕδωρ ἢ ἀγορὰν ἔχουσιν. Εἰς δὲ πόλιν εἰσῆλθε πρώτην Ἀττάλειαν τῆς Παμφυλίας. Ἐνταῦθα δὲ αὐτῷ καὶ τριήρεις τινὲς ἀπήντησαν ἐκ Κιλικίας καὶ στρατιῶται συνελέγοντο καὶ τῶν συγκλητικῶν πάλιν ἐξήκοντα περὶ αὐτὸν ἦσαν. Ἀκούων 30 δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἔτι συνεστάναι καὶ Κάτωνα πολλοὺς στρατιώτας ἀνειληφότα περαιοῦν εἰς Λιβύην ᾧδύρετο πρὸς τοὺς φίλους, καταμεμφόμενος ἑαυτὸν ἐκβιασθέντα

τῷ πεζῷ συμβαλεῖν, τῇ δὲ κρείττονι ἀδηρῶτως δυνάμει
 πρὸς μηδὲν ἀποχρήσασθαι μηδὲ περιορμίσαι τὸ ναυτι-
 κόν, ὅπου κατὰ γῆν σφαλεις εὐθύς ἂν εἶχεν ἀντίπαλον
 ἐκ θαλάττης παρεστῶσαν ἀλκὴν καὶ δύναμιν τοσαύτην.
 Οὐδὲν γὰρ ἁμάρτημα Πομπηίου μείζον οὐδὲ δεινότε- 5
 ρον στρατήγημα Καίσαρος ἢ τὸ τὴν μάχην οὕτω μακρὰν
 ἀποσπάσασθαι τῆς ναυτικῆς βοήθειας. Οὐ μὴν ἄλλ'
 ἐκ τῶν παρόντων κρίνειν τι καὶ πράττειν ἀναγκαζόμε-
 νος ἐπὶ τὰς πόλεις περιέπεμπε· τὰς δ' αὐτὸς περι-
 πλέων ἤτει χρήματα καὶ ναῦς ἐπλήρου. Τὴν δ' ὀξύτητα 10
 τοῦ πολεμίου καὶ τὸ τάχος δεδοικῶς, μὴ προαναρπάσῃ
 τῆς παρασκευῆς αὐτὸν ἐπελθὼν, ἐσκόπει καταφυγὴν
 ἐπὶ τῷ παρόντι καὶ ἀναχώρησιν. Ἐπαρχία μὲν οὖν οὐ-
 δεμία φύξιμος ἐφαίνετο βουλευομένοις αὐτοῖς, τῶν δὲ
 βασιλειῶν αὐτὸς μὲν ἀπέφαινε τὴν Πάρθων ἱκανωτά- 15
 την οὖσαν ἐν τε τῷ παρόντι δέξασθαι καὶ περιβαλεῖν
 σφῶς ἀσθενεῖς ὄντας, αὐθὶς τε ῥῶσαι καὶ προπέμψαι
 μετὰ πλείστης δυνάμεως· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν εἰς Λι-
 βύην καὶ Ἰόβαν ἔτρεπον τὴν γνώμην, Θεοφάνει δὲ τῷ
 Λεσβίῳ μανικὸν ἐδόκει τριῶν ἡμερῶν πλοῦν ἀπέχου- 20
 σαν Αἴγυπτον ἀπολιπόντα καὶ Πτολεμαίου, ἡλικίαν μὲν
 ἀντίκαιδα, φιλίας δὲ καὶ χάριτος πατρῶας ὑπόχρεων,
 660 Πάρθοις ὑποβαλεῖν ἑαυτὸν, ἀπιστοτάτῳ γένει, καὶ Ῥω-
 μαίῳ μὲν ἀνδρὶ κηδεστῇ γενομένῳ τὰ δευτέρα λέγοντα
 πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων μὴ θέλειν μηδὲ πειρᾶσθαι τῆς 25
 ἐκείνου μετριότητος, Ἀρσάκην δὲ ποιεῖσθαι κύριον ἑαυ-
 τοῦ τὸν μηδὲ Κράσσου δυνηθέντα ζῶντος· καὶ γυναῖκα
 νέαν οἴκου τοῦ Σκηπίωνος εἰς βαρβάρους κομίζειν ὕβρει
 καὶ ἀκολασίᾳ τὴν ἐξουσίαν μετροῦντας, ἢ, κἂν μὴ
 πάθῃ, δόξη δὲ παθεῖν, δεινόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς ποιῆσαι 30
 δυναμένοις γενομένη. Τοῦτο μόνον, ὡς φασιν, ἀπέ-
 τρεψε τῆς ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὁδοῦ Πομπηίου· εἰ δὴ τις

ἔτι Πομπηίου λογισμός, ἀλλ' οὐχὶ δαίμων ἐκείνην ὑφ-
 γείτο τὴν ὁδόν.

LXXVII. Ὡς δ' οὖν ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυ-
 πτον, ἀναχθεὶς ἀπὸ Κύπρου Σελευκίδι τριήρει μετὰ τῆς
 5 γυναικὸς (τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἐν μακραῖς ὁμοίως ναυ-
 σίν, οἱ δὲ ἐν ὀκτάσιν ἅμα συμπαρέπλεον), τὸ μὲν πέ-
 λαγος διεπέρασεν ἀσφαλῶς, πυθόμενος δὲ τὸν Πτολε-
 μαῖον ἐν Πηλουσίῳ καθῆσθαι μετὰ στρατιᾶς πολεμοῦντα
 πρὸς τὴν ἀδελφὴν, ἐκεῖ κατέσχε προπέμψας τὸν φρά-
 10 σοντα τῷ βασιλεῖ καὶ δεησόμενον. Ὁ μὲν οὖν Πτολε-
 μαῖος ἦν κομιδῇ νέος· ὁ δὲ πάντα διέπων τὰ πράγματα
 Ποθεινὸς ἤθροισε βουλήν τῶν δυνατωτάτων· ἐδύναντο
 δὲ μέγιστον οὓς ἐκείνος ἐβούλετο· καὶ λέγειν ἐκέλευσεν
 ἦν ἔχει γνώμην ἕκαστος. Ἦν οὖν δεινὸν περὶ Πομπηίου
 15 Μάγνου βουλευέσθαι Ποθεινὸν τὸν εὐνοῦχον καὶ Θεό-
 δοτον τὸν Χίου, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον
 ἠπειλημμένον, καὶ τὸν Αἰγύπτιον Ἀχιλλᾶν· κορυφαί-
 οῦτοι γὰρ ἦσαν ἐν κατευνασταῖς καὶ τιθηνοῖς τοῖς ἄλ-
 λοις οὗτοι σύμβουλοι. Καὶ τοιούτου δικαστηρίου ψῆφον
 20 Πομπήιος ἐπ' ἀγκυρῶν πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων
 περιέμενεν, ὃν Καίσαρι σωτηρίας χάριν οὐκ ἦν ἄξιον
 ὀφείλειν. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων τοσοῦτον αἰ γνώμαι διέ-
 στησαν, ὅσον οἱ μὲν ἀπελαύνειν ἐκέλευον, οἱ δὲ καλεῖν
 καὶ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα· Θεόδοτος δὲ δεινότητα λόγου
 25 καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος οὐδέτερον ἀπέφηεν
 ἀσφαλές, ἀλλὰ δεξαμένους μὲν ἔξιν Καίσαρα πολέμιον
 καὶ δεσπότην Πομπήιον, ἀπωσαμένους δὲ καὶ Πομπηίῳ
 τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἔσεσθαι καὶ Καίσαρι τῆς διώ-
 ξεως· κράτιστον οὖν εἶναι μεταπεμψαμένους ἀνελεῖν
 30 τὸν ἄνδρα· καὶ γὰρ ἐκείνῳ χαριεῖσθαι καὶ τοῦτον οὐ
 φοβήσεσθαι. Προσεπέειπε δὲ διαμειδιάσας, ὡς φασιν,
 ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει.

LXXVIII. Ταῦτα κυρώσαντες ἐπ' Ἀχιλλῶ ποιοῦνται τὴν πράξιν. Ὁ δὲ Σεπτίμιόν τινα πάλαι γεγυότα Πομπηίου ταξίαρχον παραλαβὼν καὶ Σάλβιον ἕτερον ἑκατοντάρχην καὶ τρεῖς ἢ τέτταρας ὑπηρέτας ἀνήχθη πρὸς τὴν Πομπηίου ναῦν. Ἐτυχον δὲ πάντες εἰς αὐτὴν 5 οἱ δοκιμώτατοι τῶν συμπλεόντων ἐμβεβηκότες, ὅπως εἶδειεν τὸ πραττόμενον. Ὡς οὖν εἶδον οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν οὐδὲ ταῖς Θεοφάνους ἐλπῖσιν ὁμοίαν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾷς ἀλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπέιδοντο τὴν ὀλιγορῖαν καὶ τῷ Πομπηίῳ 10 παρήνουν εἰς πέλαγος ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν, ἕως ἕξω βέλους εἶσιν. Ἐν τούτῳ δὲ πελαζούσης τῆς ἀλιάδος φθάσας ὁ Σεπτίμιος ἐξανέστη καὶ Ῥωμαστὶ τὸν Πομπηίου αὐτοκράτορα προσηγόρευσεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλῶς ἀσπασάμενος αὐτὸν Ἑλληνιστὶ παρεκάλει μετελθεῖν εἰς 15 τὴν ἀλιάδα· τέναγος γὰρ εἶναι πολὺ καὶ βάθος οὐκ ἔχειν πλότμον τριήρει τὴν θάλατταν ὑπόψαμμον οὔσαν. Ἄμα δὲ καὶ ναῦς τινες ἐωρῶντο τῶν βασιλικῶν πληρούμεναι, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ὀπλῆται κατεῖχον, ὥστ' ἄφνικτα καὶ μεταβαλλομένοις ἐφαίνετο, καὶ προσῆν τὸ 20 διδόναι τοῖς φονεῦσι τὴν ἀπιστίαν αὐτὴν τῆς ἀδικίας

661 ἀπολογίαν. Ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορνηλίαν προαποθρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχας προεμβῆναι κελεύσας καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἕνα Φίλιππον καὶ θεράποντα Σκύθην ὄνομα, δεξιουμένων αὐτὸν ἤδη 25 τῶν περὶ τὸν Ἀχιλλῶν ἐκ τῆς ἀλιάδος, μεταστραφεὶς πρὸς τὴν γυναικα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἱαμβεῖα·

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
κείνου ἴστί δουλος, κἂν ἐλευθέρως μόλῃ.

LXXIX. Ταῦτα δ' ἔσχατα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φθει- 30
ξάμενος ἐνέβη· καὶ συχνοῦ διαστήματος ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς τριήρους, ὡς οὐδεὶς παρὰ τῶν συμπλεόν-

των ἐγίνετο λόγος φιλόανθρωπος πρὸς αὐτόν, ἀποβλέψας εἰς τὸν Σεπτίμιον „Οὐ δὴ πού σε“ εἶπεν „ἐγὼ γεγονότα συστρατιώτην ἐμὸν ἀμφιγνοῶ;“ κἀκεῖνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον, οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ φι-
 5 λοφρονηθεῖς. Πολλῆς οὖν πάλιν οὔσης σιωπῆς ὁ Πομπήλιος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ γεγραμμένον ὑπ’ αὐτοῦ λόγον Ἑλληνικόν, ᾧ παρεσκευάστο χρῆσθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. Ὡς δὲ τῇ γῇ προσεπέλαζον, ἡ μὲν Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περι-
 10 παθῆς οὔσα τὸ μέλλον ἀπεσκοπεῖτο, καὶ θαρρεῖν ἤρχετο πολλοὺς ὄρωσα πρὸς τὴν ἀπόβασιν τῶν βασιλικῶν οἶον ἐπὶ τιμῇ καὶ δεξιῶσει συνερχομένους. Ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήλιον τῆς τοῦ Φιλίππου λαμβανόμενον χειρός, ὅπως ῥᾶον ἐξανασταίῃ, Σεπτίμιος ὀπισθεν τῷ ἕξει διελαύ-
 15 νει πρῶτος, εἶτα Σάλβιος μετ’ ἐκείνον, εἶτα Ἀχιλλᾶς ἐσπᾶσαντο τὰς μαχαίρας. Ὁ δὲ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τὴν τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μηδὲν εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ μηδὲ ποιήσας, ἀλλὰ στενάξας μόνου ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς, ἐξήκοντα μὲν ἐνὸς
 20 δέοντα βεβιωκῶς ἔτη, μιᾶ δ’ ὕστερον ἡμέρᾳ τῆς γενεθλίου τελευτήσας τὸν βίον.

LXXX. Οἱ δ’ ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὸν φό-
 νου, οἰμωγὴν ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἐφυ-
 ρου, ἀράμενοι τὰς ἀγκύρας κατὰ τάχος. Καὶ πνεῦμα
 25 λαμπρὸν ἐβοήθει πελαγίοις ὑπεκθέουσιν, ὥστε βουλο-
 μένους διώκειν ἀποτραπέσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. Τοῦ δὲ Πομπήλιου τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς δεομέ-
 νοις τοιοῦτου θεάματος ἀπέλιπον. Παρέμεινε δὲ αὐτῷ
 30 Φίλιππος, ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως· εἶτα περι-
 λούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυ-
 τοῦ περιστείλας, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔχων, ἀλλὰ περισκοπῶν

τὸν αἰγιαλὸν εὗρε μικρᾶς ἀλιάδος λείψανα, παλαιὰ μὲν, ἀρκοῦντα δὲ νεκρῷ γυμνῷ καὶ οὐδὲ ὄλω πυρκαϊὰν ἀναγκαίαν παρασχεῖν. Ταῦτα συγκομίζοντος αὐτοῦ καὶ συντιθέντος ἐπιστὰς ἀνήρ Ῥωμαῖος ἤδη γέρον, τὰς δὲ πρῶτας στρατείας ἔτι νέος Πομπηίῳ συνεστρατευμένος 5
 „Τίς ὢν, ὦ ἄνθρωπε“ ἔφη „θάπτειν διανοῆ Μάγνον Πομπήιον;“ Ἐκείνου δὲ φήσαντος, ὡς ἀπελεύθερος· „Ἄλλ’ οὐ μόνω σοί“ ἔφη „τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει· καὶ μὲ δὲ ὡσπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ὡς μὴ κατὰ πάντα μέμφωμαι τὴν ἀποξένωσιν ἀντὶ πολλῶν 10 ἀνιαρῶν τοῦτο γοῦν εὐράμενος, ἄψασθαι καὶ περιστellaί ταις ἑμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων.“ Οὕτω μὲν ἐκηδεύετο Πομπήιος. Τῇ δ’ ὕστεραία Λένκιος Λέντιλος οὐκ εἰδὼς τὰ πεπραγμένα πλέων ἀπὸ Κύπρου καὶ παρὰ γῆν κομιζόμενος, ὡς εἶδε νεκροῦ 15 πυρὰν καὶ παρεστῶτα τὸν Φίλιππον, οὐπω καθορώμενος· „Τίς ἄρα“ ἔφη „τὸ πεπρωμένον ἐνταῦθα τελέσας ἀναπέπνυται;“ καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας „Τάχα δέ“ εἶπε „σύ, Πομπήϊε Μάγνε.“ Καὶ μετὰ μικρὸν ἀποβὰς καὶ συλληφθεὶς ἀπέθανε. Τοῦτο Πομπηίου 20
 662 τέλος. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον Καίσαρ ἔλθων εἰς Αἴγυπτον ἄγους τοσοῦτου καταπεπλησμένην τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν ὡς παλαμνατον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ Πομπηίου δεξιόμενος ἐδάκρυσεν· ἦν δὲ γλοφὴ λέων ξιφήρης. Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποσειδῶν ἀπέ- 25 σφαξεν· αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς μάχη λειψθεὶς περὶ τὸν ποταμὸν ἠφανίσθη. Θεόδοτον δὲ τὸν σοφιστὴν ἢ μὲν ἐκ Καίσαρος δίκη παρήλθε· φυγῶν γὰρ Αἴγυπτον ἐπλανᾶτο ταπεινὰ πράττων καὶ μισούμενος· Βροῦτος δὲ Μάρκος, ὅτε Καίσαρα κτείνας ἐκράτησεν, ἔξευρὼν 30 αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε.

Τὰ δὲ λείψανα τοῦ Πομπηίου Κορνηλία δεξαμένη κομισθέντα περὶ τὸν Ἀλβανὸν ἔθηκεν.

5

[ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΙΟΥ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

I. Ἐκκειμένων οὖν τῶν βίων ἐπιδράμωμεν τῷ λόγῳ
 10 ταχέως τὰ ποιοῦντα τὰς διαφορὰς παρ' ἄλληλα συνάγου-
 τες. Ἔστι δὲ ταῦτα· πρῶτον, ὅτι Πομπήιος ἐκ τοῦ δι-
 καιοτάτου τρόπου παρῆλθεν εἰς δύναμιν καὶ δόξαν, αὐ-
 τὸς ὀρμηθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Σύλλα
 τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν τυράννων ἐλευθεροῦντι συγκα-
 15 τεργασάμενος, Ἀγησίλαος δὲ τὴν βασιλείαν ἔδοξε λαβεῖν
 οὔτε τὰ πρὸς θεοὺς ἄμεμπτος οὔτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους,
 κρίνας νοθείας Λεωτυχίδην, ὃν υἱὸν [αὐτοῦ] ἀπέδειξεν
 ὁ ἀδελφὸς γνήσιον, τὸν δὲ χρησμὸν κατειρωνευσάμενος
 τὸν περὶ τῆς χολότητος. Δεύτερον, ὅτι Πομπήιος Σύλ-
 20 λαν καὶ ζῶντα τιμῶν διετέλεσε καὶ τεθνηκότος ἐκή-
 δευσε βιασάμενος Λέπιδον τὸ σῶμα, καὶ τῷ παιδί Φαύ-
 στῳ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα συνήκισεν, Ἀγησίλαος δὲ
 Λύσανδρον ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως ὑπεξέριψε καὶ
 καθύβρισε. Καίτοι Σύλλας μὲν οὐκ ἐλαττόνων ἔτυχεν
 25 ἢ Πομπηίῳ παρέσχεν, Ἀγησίλαον δὲ Λύσανδρος καὶ
 τῆς Σπάρτης βασιλέα καὶ τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸν ἐποίη-
 ῆσε. Τρίτον δὲ αἱ περὶ τὰ πολιτικὰ τῶν δικαίων παρα-
 βάσεις Πομπηίῳ μὲν δι' οἰκειότητος ἐγένοντο· τὰ γὰρ
 πλείστα Καίσαρι καὶ Σκηπίωνι συνεξήμαρτε κηδεσταῖς
 30 οὔσιν· Ἀγησίλαος δὲ Σφοδρίαν μὲν ἐφ' οἷς Ἀθηναίους
 ἠδίκησεν ἀποθανεῖν ὀφείλοντα τῷ τοῦ παιδὸς ἔρωτι
 χαριζόμενος ἐξήρπασε, Φοιβίδα δὲ Θηβαίους παρασπου-

δήσαντι δῆλος ἦν δι' αὐτὸ τὸ ἀδίκημα προθύμως βοηθῶν. Καθόλου δὲ ὅσα Ῥωμαίους δι' αἰδῶ Πομπήιος ἢ ἄγνοιαν αἰτίαν ἔσχε βλάψαι, ταῦτα θυμῷ καὶ φιλονεικία Λακεδαιμονίους Ἀγησίλαος ἐβλάψε τὸν Βοιωτίου ἐκκαύσας πόλεμον. 5

II. Εἰ δὲ καὶ τύχην τινὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκατέρου τοῖς σφάλμασι προσοιστέον, ἀνέλπιστος μὲν ἢ Πομπηίου Ῥωμαίους, Ἀγησίλαος δὲ Λακεδαιμονίους ἀκούοντας καὶ προειδότας οὐκ εἶασε φυλάξασθαι τὴν χαλὴν βασιλείαν. Καὶ γὰρ εἰ μυριάκις ἠλέγχθη Λεωτυχίδης ἀλλότριος εἰ- 10
ναι καὶ νόθος, οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρυκωντίδαι γνήσιον καὶ ἀρετίποδα τῇ Σπάρτῃ βασίλειά παρασχεῖν, εἰ μὴ δι' Ἀγησίλαον ἐπεσκότησε τῷ χρησμῷ Λύσανδρος. Οἷον μὲντοι τῇ περὶ τῶν τρεσάντων ἀπορία προσήγαγεν ὁ Ἀγησίλαος λαμα μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἀτυχίαν, κελεύ- 15
σας τοὺς νόμους ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθεύδειν, οὐ γέγονεν ἄλλο σόφισμα πολιτικόν, οὐδ' ἔχομέν τι τοῦ Πομπηίου παραπλήσιον, ἀλλὰ τούναντιον οὐδ' οἷς αὐτὸς ἐτίθει νόμοις ᾗτο δεῖν ἐμμένειν, τὸ δύνασθαι μέγα τοῖς φίλοις ἐνδεικνύμενος. Ὁ δὲ εἰς ἀνάγκην καταστάς τοῦ 20
λῦσαι τοὺς νόμους ἐπὶ τῷ σῶσαι τοὺς πολίτας, ἐξεῦρε τρόπον ᾗ μήτε ἐκείνους βλάψουσι μήτε ὅπως οὐ βλάψουσι λυθῆσονται. Τίθεμαι δὲ κάκεινο τὸ ἀμίμητον ἔργον εἰς πολιτικὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀγησιλάου, τὸ δεξιόμενον τὴν σκυτάλην ἀπολιπεῖν τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις. Οὐ γάρ, 25
ὡς Πομπήιος, ἀφ' ὧν ἑαυτὸν ἐποίει μέγαν ὠφέλει τὸ κοινόν, ἀλλὰ τὸ τῆς πατρίδος σκοπῶν τηλικαύτην ἀφῆκε δύναμιν καὶ δόξαν, ἠλίγκην οὐδεὶς πρότερον οὐδὲ ὕστερον πλὴν Ἀλέξανδρος ἔσχευ. 7

III. Ἀπ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς, ἐν ταῖς στρατηγίαις 30
καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀριθμῷ μὲν τροπαίων καὶ μεγέθει δυνάμεων, ἃς ἐπηγάγετο Πομπήιος, καὶ πλήθει παρα-

τάξεων, ἃς ἐνίκησεν, οὐδ' ἂν ὁ Ξενοφῶν μοι δοκεῖ παραβαλεῖν τὰς Ἀγησιλάου νίκας, ᾧ διὰ τὰλλα καλὰ καθάπερ γέρας ἐξαίρετον δέδοται καὶ γράφειν ὃ βούλοιο καὶ λέγειν περὶ τοῦ ἀνδρός. Οἶμαι δὲ καὶ τῇ πρὸς τοὺς 5 πολεμίους ἐπιεικείᾳ διαφέρειν τὸν ἄνδρα τοῦ ἀνδρός. Ὁ μὲν γὰρ ἀνδραποδίσασθαι Θήβας καὶ Μεσσήνην ἐξοκίσασθαι βουλόμενος, ἦν μὲν ὁμόκληρον τῆς πατρίδος, ἦν δὲ μητρόπολιν τοῦ γένους, παρ' οὐδὲν ἦλθε τὴν Σπάρτην ἀποβαλεῖν· ἀπέβαλε δὲ τὴν ἡγεμονίαν· ὁ δὲ 10 καὶ τῶν πειρατῶν τοῖς μεταβαλομένοις πόλεις ἔδωκε καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμενίων βασιλέα γενόμενον ἐφ' ἑαυτῷ θριαμβεῦσαι σύμμαχον ἐποιήσατο φήσας ἡμέρας μιᾶς αἰῶνα προτιμᾶν. Εἰ μὲντοι τοῖς μεγίστοις καὶ κυριωτάτοις εἰς τὰ ὄπλα πράγμασι καὶ λογισμοῖς προστίθεται πρωτεῖον ἀρετῆς ἀνδρός ἡγεμόνος, οὐ μικρὸν ὁ Λάκων τὸν Ῥωμαῖον ἀπολέλοιπε. Πρωῶτον μὲν γὰρ οὐ προήκατο τὴν πόλιν οὐδ' ἐξέλιπεν ἐπὶ μυριάσι στρατοῦ τῶν πολεμίων ἐμβαλόντων ὀλίγους ἔχων ὀπλίτας καὶ προνευικημένους ἐν Λεύκτροις· Πομπήλιος δὲ, πεν- 20 τακισχιλίοις μόνοις καὶ τριακοσίοις μίαν Καίσαρος πόλιν Ἰταλικὴν καταλαβόντος, ἐξέπεσε τῆς Ῥώμης ὑπὸ δέους, ἢ τοσοῦτοις εἴξας ἀγεννῶς ἢ πλείονας ψευδῶς εἰκάσας· καὶ συσκευασάμενος τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὰς δὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐρήμους ἀπολιπὼν 25 ἐφυγε, δέον ἢ κρατεῖν μαχόμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ δέχεσθαι διαλύσεις παρὰ τοῦ κρείττονος· ἦν γὰρ κολίτης καὶ οἰκέλος· νῦν δὲ ᾧ στρατηγίας χρόνον ἐπιμετρηῆσαι καὶ ὑπατεῖαν ψηφίσασθαι δεινὸν ἡγεῖτο, τούτῳ παρέσχε λαβόντι τὴν πόλιν εἰπεῖν πρὸς Μέτελλον, ὅτι 30 ἀκέλευον αἰχμάλωτον αὐτοῦ νομίζει καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας.

IV. Ὁ τοίνυν ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ στρατηγοῦ μά-

λιστα, κρείττονα μὲν ὄντα βιάσασθαι τοὺς πολεμίους
 μάχεσθαι, λειπόμενον δὲ δυνάμει μὴ βιασθῆναι, τοῦτο
 ποιῶν Ἀγησίλαος αἰεὶ διεφύλαξεν ἑαυτὸν ἀνίκητον·
 Πομπήλιον δὲ Καῖσαρ, οὗ μὲν ἦν ἐλάττων, διέφυγε μὴ
 βλαβῆναι, καθὸ δὲ κρείττων ἦν, ἠνάγκασεν ἀγωνισά- 5
 μενον τῷ περὶ πάντων σφαλῆναι, καὶ κύριος εὐ-
 θύς ἦν χρημάτων καὶ ἀγορᾶς καὶ θαλάττης, ὑφ' ᾧ
 διεπέπρακτο ἂν ἄνευ μάχης ἐκείνοις προσόντων. Τὸ
 δ' ὑπὲρ τούτων ἀπολόγημα μέγιστόν ἐστιν ἐγκλημα
 στρατηγοῦ τηλικούτου. Νέον μὲν γὰρ ἄρχοντα θορού- 10
 βοις καὶ καταβοήσεσιν εἰς μαλακίαν καὶ δειλίαν ἐπιτα-
 ραχθέντα τῶν ἀσφαλεστάτων ἐκπεσεῖν λογισμῶν εἰκός
 ἐστι καὶ συγγνωστόν· Πομπήλιον δὲ Μάγνον, οὗ Ῥω-
 μαῖοι τὸ μὲν στρατόπεδον πατρίδα, σύγκλητον δὲ τὴν
 σκηνήν, ἀποστάτας δὲ καὶ προδότας τοὺς ἐν Ῥώμῃ πο- 15
 λιτευομένους καὶ στρατηγοῦντας καὶ ὑπατεύοντας ἐκά-
 λουν, ἀρχόμενον δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἐγνώσαν, πάσας δὲ
 αὐτοκράτορα στρατευσάμενον ἄριστα τὰς στρατείας, τίς
 ἂν ἀνάσχοιτο τοῖς Φαωνίου σκώμμασι καὶ Δομετίου, καὶ
 ἵνα μὴ Ἀγαμέμνων λέγηται, παρ' ἐλάχιστον ἐκβιασθέντα 20
 τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας καὶ ἐλευθερίας ἀναρρῆσαι κίν-
 δυνον; ὃς εἰ μόνον ἐσκόπει τὸ παρ' ἡμέραν ἄδοξον,
 ᾧ φειλεν ἀντιστάς ἐν ἀρχῇ διαγωνίσασθαι περὶ τῆς Ῥώ-
 μης, ἀλλὰ μὴ τὴν φυγὴν ἐκείνην ἀποφαίνων στρατή-
 γημα Θεμιστόκλειον ὕστερον ἐν αἰσχρῷ τίθεσθαι τὴν ἐν 25
 664 Θετταλίᾳ πρὸ μάχης διατριβήν. Οὗ γὰρ ἐκεῖνό γε στά-
 διον αὐτοῖς καὶ θέατρον ἐναγωνίσασθαι περὶ τῆς ἡγε-
 μονίας ὁ θεὸς ἀπέδειξε τὸ Φαρσάλιον πεδῖον, οὐδὲ ὑπὸ
 κήρυκος ἐκαλεῖτο μάχεσθαι κατιῶν ἢ λιπεῖν ἐτέρῳ τὸν
 στέφανον, ἀλλὰ πολλὰ μὲν πεδία, μυρίας δὲ πόλεις καὶ 30
 γῆν ἄπλετον ἢ κατὰ θάλατταν εὐπορία παρέσχε βουλο-
 μένῳ μιμεῖσθαι Μάξιμον καὶ Μάριον καὶ Λεύκολλον καὶ

αὐτὸν Ἀγησίλαον, ὃς οὐκ ἐλάττονας μὲν ἐν Σπάρτῃ θο-
 ρύβους ὑπέμεινε βουλομένων Θηβαίους ὑπὲρ τῆς χώρας
 μάχεσθαι, πολλὰς δ' ἐν Αἰγύπτῳ διαβολὰς καὶ κατηγορίας
 καὶ ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ἤνεγκεν ἡσυχίαν ἄγειν κε-
 5 λεύων, χρησάμενος δὲ τοῖς ἀρίστοις ὡς ἐβούλετο λο-
 γισμοῖς, οὐ μόνον Αἰγυπτίους ἄκοντας ἔσωσεν, οὐδὲ
 τὴν Σπάρτην ἐν τοσοῦτῳ σεισμῷ μόνος ὀρθὴν αἰεὶ διε-
 φύλαξεν, ἀλλὰ καὶ τρόπαιον ἔστησε κατὰ Θηβαίων ἐν
 τῇ πόλει, τὸ νικῆσαι παρασχὼν αὐτοῖς ἐκ τοῦ τότε μὴ
 10 προαπολέσθαι βιασαμένους. Ὅθεν Ἀγησίλαος μὲν ὑπὸ
 τῶν βιασθέντων ὕστερον ἐπηνεῖτο σωθέντων, Πομπή-
 ιος δὲ δι' ἄλλους ἀμαρτῶν αὐτοῦς, οἷς ἐπέισθη, κατη-
 γόρους εἶχε. Καίτοι φασὶ τινες, ὡς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ
 Σκηπίωνος ἐξηπατήθη· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν χρημάτων
 15 ὧν ἐκόμιζεν ἐξ Ἀσίας βουλόμενον αὐτὸν νοσφίσασθαι
 καὶ ἀποκρύψαντα κατεπειξαι τὴν μάχην, ὡς οὐκέτι χρη-
 μάτων ὄντων. Ὅ καὶ ἀληθὲς ἦν, παθεῖν οὐκ ὄφειλεν
 ὁ στρατηγός, οὐδὲ ῥαδίως οὕτω παραλογισθεὶς ἀποκιν-
 δυνεῦσαι περὶ τῶν μεγίστων. Ἐν μὲν οὖν τούτοις οὐ-
 20 τως ἐκάτερον ἀποθεωροῦμεν.

V. *Εἰς Αἰγυπτὸν δ' ὁ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐπλευσε φεύ-
 γων, ὁ δὲ οὔτε καλῶς οὔτε ἀναγκαίως ἐπὶ χρήμασιν,
 ὅπως ἔχη τοῖς Ἑλλησι πολεμεῖν ἀφ' ὧν τοῖς βαρβάροις
 ἐστρατήγησεν. Εἶτα ἂν διὰ Πομπήϊου Αἰγυπτίους ἐγκα-
 25 λουῖμεν, ταῦτα Αἰγύπτιοι κατηγοροῦσιν Ἀγησιλάου. Ὅ
 μὲν γὰρ ἡδίκηθη πιστεύσας, ὁ δὲ πιστευθεὶς ἐγκατέ-
 λιπε καὶ μετέστη πρὸς τοὺς πολεμοῦντας οἷς ἐπλευσε
 συμμαχήσων.*

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ο Σ .

I. Τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως βίον καὶ τοῦ 5
 Καίσαρος, ὑφ' οὗ κατελύθη Πομπήιος, ἐν τούτῳ τῷ
 βιβλίῳ γράφοντες, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκειμένων
 πράξεων οὐδὲν ἄλλο προερούμεν ἢ παραιτησόμεθα τοὺς
 ἀναγινώσκοντας, ἐὰν μὴ πάντα μὴδὲ καθ' ἕκαστον
 ἐξεργασμένως τι τῶν περιβοήτων ἀπαγγέλλωμεν, ἀλλὰ 10
 ἐπιτέμνοντες τὰ πλεῖστα, μὴ συκοφαντεῖν. Οὔτε γὰρ
 ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους, οὔτε ταῖς ἐπιφανεστά-
 ταις πράξεσι πάντως ἐνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας,
 665 ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις
 ἔμφασις ἤθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ 15
 παρατάξεις αἱ μέγισται καὶ πολιορκίαι πόλεων. Ὡσπερ
 οὖν οἱ ζωγράφοι τὰς ὁμοιότητας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ
 τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν, οἷς ἐμφαίνεται τὸ ἦθος, ἀνα-
 λαμβάνουσι, ἐλάχιστα τῶν λοιπῶν μερῶν φροντίζοντες,
 οὕτως ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ τῆς ψυχῆς σημεῖα μᾶλλον ἐν- 20
 δύεσθαι καὶ διὰ τούτων εἰδοποιεῖν τὸν ἐκάστου βίον,
 ἐάσαντας ἑτέροις τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀγῶνας.

II. Ἀλέξανδρος ὅτι τῷ γένει πρὸς πατρός μὲν ἦν
 Ἡρακλείδης ἀπὸ Καραίνου, πρὸς δὲ μητρός Αἰακίδης
 ἀπὸ Νεοπτολέμου, τῶν πάνυ πεπιστευμένων ἐστὶ. Λέ- 25
 γεται δὲ Φίλιππος ἐν Σαμοθράκῃ τῇ Ὀλυμπιάδι συμ-
 μνηθεὶς αὐτὸς τε μειράκιον ὧν ἔτι κάκείνης παιδὸς ὀρ-
 φανῆς γονέων ἐρασθῆναι καὶ τὸν γάμον οὕτως ἀρμόσαι,
 πείσας τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀρύμβαν. Ἡ μὲν οὖν νύμφη
 πρὸ τῆς νυκτός, ἢ συνελθῆθησαν εἰς τὸν θάλαμον, ἔδοξε 30
 βροντῆς γενομένης ἔμπεσεῖν αὐτῆς τῇ γαστρὶ κεραυνόν,
 ἐκ δὲ τῆς πληγῆς πολὺ πῦρ ἀναφθῆν, εἶτα φηγγύμενον

- εἰς φλόγας πάντη φερομένας διαλυθῆναι. Ὁ δὲ Φίλιππος ὑστέρῳ χρόνῳ μετὰ τὸν γάμον εἶδεν ὄναρ αὐτὸν ἐπιβάλλοντα σφραγίδα τῇ γαστρὶ τῆς γυναικός· ἣ δὲ γλυφὴ τῆς σφραγίδος, ὡς ᾤετο, λέοντος εἶχεν εἰκόνα.
- 5 Τῶν δὲ ἄλλων μάντεων ὑφορωμένων τὴν ὄψιν, ὡς ἀκριβεστέρας φυλακῆς δεομένων τῷ Φιλίππῳ τῶν περὶ τὸν γάμον, Ἀρίστανδρος ὁ Τελμησεὺς κύειν ἔφη τὴν ἄνθρωπον, οὐθὲν γὰρ ἀποσφραγίζεσθαι τῶν κενῶν, καὶ κύειν παῖδα θυμοειδῆ καὶ λεοντώδη τὴν φύσιν.
- 10 Ὡφθη δὲ ποτε καὶ δράκων κοιμωμένης τῆς Ὀλυμπιάδος παρεκτεταμένος τῷ σώματι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῦ Φιλίππου τὸν ἔρωτα καὶ τὰς φιλοφροσύνας ἀμανρῶσαι λέγουσιν, ὡς μηδὲ φοιτᾶν ἐτι πολλάκις παρ' αὐτὴν ἀναπαυσόμενον, εἴτε δείσαντά τινας μαγείας ἐπ' αὐτῷ
- 15 καὶ φάρμακα τῆς γυναικός, εἴτε τὴν ὀμιλίαν ὡς κρείττονι συνοῦσης ἀφοσιούμενον. Ἐτερος δὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ὡς πᾶσαι μὲν αἱ τῆδε γυναῖκες ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς οὔσαι καὶ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς ἐκ τοῦ πάνυ παλαιοῦ, Κλώδωνές τε καὶ Μιμαλλόνες
- 20 ἐπωνυμίαν ἔχουσαι, πολλὰ ταῖς Ἡδωνίσι καὶ ταῖς περὶ τὸν Αἴμον Θρηῆσαις ὅμοια δρῶσιν, ἀφ' ὧν δοκεῖ καὶ τὸ θρησκεύειν ὄνομα ταῖς κατακόροις γενέσθαι καὶ περιέργοις ἱερουργίαις, ἣ δὲ Ὀλυμπιάς μᾶλλον ἐτέρων ζηλώσασα τὰς κατοχὰς καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς ἐξάγουσα
- 25 βαρβαρικώτερον ὄφεις μεγάλους χειροσῆθεις ἐφέλκετο τοῖς θιάσοις, οἳ πολλάκις ἐκ τοῦ κιττοῦ καὶ τῶν μυστικῶν λίκνων παραναδυόμενοι καὶ περιελιττόμενοι τοῖς θύρσοις τῶν γυναικῶν καὶ τοῖς στεφάνοις ἐξέπληττον τοὺς ἄνδρας.
- 30 III. Οὐ μὴν ἀλλὰ Φιλίππῳ μὲν μετὰ τὸ φάσμα πέμψαντι Χαίρωνά τὸν Μεγαλοπολίτην εἰς Δελφοὺς χρησμὸν κομισθῆναι λέγουσι παρὰ τοῦ θεοῦ κελεύοντος

Ἄμμωνι θύειν καὶ σέβεσθαι μάλιστα τοῦτον τὸν θεόν· ἀποβαλεῖν δὲ τῶν ὄψεων αὐτὸν τὴν ἑτέραν, ἣν τῷ τῆς θύρας ἀμφὶ προσβαλὼν κατώπτυσεν ἐν μορφῇ δράκοντος συνευναζόμενον τῇ γυναικὶ τὸν θεόν. Ἡ δὲ Ὀλυμπιάς, ὡς Ἐρατοσθένης φησὶ, προπέμπουσα τὸν 5 Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὴν στρατείαν καὶ φράσασα μόνῳ τὸ περὶ τὴν τέκνωσιν ἀπόρρητον, ἐκέλευεν ἄξια φρονεῖν τῆς γενέσεως. Ἔτεροι δὲ φασιν αὐτὴν ἀφοσιουῖσθαι καὶ λέγειν· „Οὐ πάνσεταί με διαβάλλων Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν Ἥραν;“ Ἐρευνηθῆ δ' οὖν Ἀλέξανδρος Ἰσταμένου 10 μηνὸς Ἐκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλοῦσιν, ἕκτη, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεῶς· ᾧ γ' Ἠγησίας ὁ Μάγνης ἐπιπεφώνηκεν ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊὰν ἐκείνην ὑπὸ ψυχρίας δυναμένον· εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν 15 νεῶν τῆς Ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν. Ὅσοι δὲ τῶν μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατρίβοντες ἔτυχον, τὸ περὶ τὸν νεῶν πάθος ἠγούμενοι πάθους ἐτέρου σημεῖον εἶναι, διέθεον τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι καὶ βοῶντες ἅτην ἅμα καὶ συμφορὰν μεγάλην 20 τῇ Ἀσίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τετοκέναι. Φιλίππῳ δὲ ἄρτι Ποτίδαιαν ἠρηκότι τρεῖς ἡκον ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· ἡ μὲν Ἰλλυριοῦς ἠττάσθαι μάχῃ μεγάλην διὰ Παρμενίωνος, ἡ δὲ Ὀλυμπιάσιν ἵππῳ κέλητι νενικηέναι, τρίτη δὲ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γενέσεως. Ἐφ' 25 οἷς ἠδόμενον, ὡς εἰκὸς, ἔτι μᾶλλον οἱ μάντις ἐπῆραν ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ νίκαις συγγεγεννημένον ἀνίκητον ἔσεσθαι.

IV. Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' οὗ μόνου 30 καὶ αὐτὸς ἠξίου πλάττεσθαι. Καὶ γὰρ μάλισθ' ἂ πολλοὶ τῶν διαδόχων ὕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμοῦντο,

τὴν τε ἀνάτασιν τοῦ ἀυχένος εἰς εὐάνυμον ἡσυχῇ κε-
 κλιμένου καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων διατετήρηκεν
 ἀκριβῶς ὁ τεχνίτης. Ἀπελλῆς δὲ γράφων τὸν κεραυνο-
 φόρον οὐκ ἐμιμήσατο τὴν χροάν, ἀλλὰ φαιότερον καὶ
 5 πεπινωμένον ἐποίησεν. Ἦν δὲ λευκός, ὡς φασιν· ἡ δὲ
 λευκότης ἐπεφοίνισσεν αὐτοῦ περὶ τὸ στῆθος μάλιστα
 καὶ τὸ πρόσωπον. Ὅτι δὲ τοῦ χρωτὸς ἡδιστον ἀπέπνει
 καὶ τὸ στόμα κατείχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν,
 ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους, ἀνέγνωμεν ἐν ὑπο-
 10 μνήμασιν Ἀριστοξενείοις. Αἰτία δὲ ἴσως ἡ τοῦ σώμα-
 τος κραισσις πολυθερμος οὔσα καὶ πυρώδης· ἡ γὰρ εὐω-
 δία γίνεται πέσει τῶν ὑγρῶν ὑπὸ θερμότητος, ὡς οἴεται
 Θεόφραστος. Ὅθεν οἱ ξηροὶ καὶ διάπυροὶ τόποι τῆς οἰ-
 κουμένης τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν ἀρωμάτων φέ-
 15 ρουσιν· ἔξαιρει γὰρ ὁ ἥλιος τὸ ὑγρὸν ὥσπερ ὕλην
 σηπεδόνος ἐπιπολάζον τοῖς σώμασιν. Ἀλέξανδρον δὲ ἡ
 θερμότης τοῦ σώματος, ὡς ἔοικε, καὶ ποτικὸν καὶ θυ-
 μοειδῆ παρείχεν. Ἔτι δὲ ὄντος αὐτοῦ παιδὸς ἡ τε σω-
 φροσύνη διεφαίνετο τῷ πρὸς τὰλλα φαγαλοῦ ὄντα καὶ
 20 φερόμενον σφοδρῶς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα
 δυσκίνητον εἶναι καὶ μετὰ πολλῆς πραότητος ἄπτεσθαι
 τῶν τοιούτων, ἡ τε φιλοτιμία κατ' ἡλικίαν ἐμβριθὲς
 εἶχε τὸ φρόνημα καὶ μεγαλόψυχον. Οὔτε γὰρ ἀπὸ παν-
 τὸς οὔτε πᾶσαν ἡγάπα δόξαν, ὡς Φίλιππος λόγου τε
 25 δεινότητι σοφιστικῶς καλλωπιζόμενος καὶ τὰς ἐν Ὀλυμ-
 πιά νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίμασιν,
 ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποπειρωμένων, εἰ βούλοιτ'
 ἂν Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσασθαι στάδιον, ἦν γὰρ ποδῶκης,
 „Εἰ γε“ ἔφη „βασιλεῖς ἐμελλον ἔξειν ἀνταγωνιστάς.“
 30 Φαίνεται δὲ καὶ καθόλου πρὸς τὸ τῶν ἀθλητῶν γένος
 ἀλλοτριῶς ἔχων· πλείστους γέ τοι θεῖς ἀγῶνας οὐ μόν-
 ον τραγηδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ κιθαρῶδων, ἀλλὰ καὶ

φαψωδῶν, θήρας τε παντοδαπῆς καὶ φαβδομαχίας, οὔτε πυγμῆς οὔτε παγκρατίου μετὰ τινος σπουδῆς ἔθηκεν ἄθλον.

V. Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἤκουτας ἀποδημοῦντος Φιλίππου ξενίζων καὶ γενόμε- 5
νος συνήθης οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρὸν, ἀλλ' ὁδῶν τε μήκη καὶ πορείας τῆς ἄνω τρόπον ἐκπυνθά-
νεσθαι, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ὅποιοι εἴη πρὸς τοὺς πολέμους, καὶ τίς ἢ Περσῶν ἀλκή καὶ δύναμις, 10
ᾧσπε θαυμάζειν ἐκείνους καὶ τὴν λεγομένην Φιλίππου δεινότητα μηδὲν ἠγεῖσθαι πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὀρμὴν καὶ μεγαλοπραγμοσύνην. Ὅσακις γοῦν ἀπαγγεληθεὶς Φίλιππος ἢ πόλιν ἐνδοξὸν ἤρηκῶς ἢ μάχην τινὰ περι-
βόητον νενικηκῶς, οὐ πάνυ φαιδρὸς ἦν ἀκούων, ἀλλὰ 15
πρὸς τοὺς ἡλικιώτας ἔλεγεν, „ὦ παῖδες, πάντα προλή-
φεται ὁ πατήρ· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν ἀπολείψει μεθ' ὑμῶν
667 ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρὸν.“ Οὐ γὰρ ἠδο-
νὴν ζηλῶν οὐδὲ πλοῦτον, ἀλλ' ἀρετὴν καὶ δόξαν, ἐνό-
μιζεν, ὅσῳ πλείονα λήψεται παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐλάττονα 20
κατορθώσειν δι' ἑαυτοῦ. Διὸ τοῖς πράγμασιν ἀξιομέ-
νοις καταναλίσκεσθαι τὰς πράξεις εἰς ἐκεῖνον ἠγοούμενος,
ἐβούλετο μὴ χρήματα μηδὲ τρυφὰς καὶ ἀπολαύσεις, ἀλλ'
ἀγῶνας καὶ πολέμους καὶ φιλοτιμίας ἔχουσιν ἀρχὴν
παραλαβεῖν. Πολλοὶ μὲν οὖν περὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὡς 25
εἰκός, ἦσαν αὐτοῦ τροφεῖς καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκα-
λοι λεγόμενοι, πᾶσι δ' ἐφειστήκει Λεωνίδας, ἀνὴρ τό-
τε ἦθος αὐστηρὸς καὶ συγγενῆς Ὀλυμπιάδος, αὐτὸς μὲν
οὐ φεύγων τὸ τῆς παιδαγωγίας ὄνομα καλὸν ἔργον
ἐχούσης καὶ λαμπρὸν, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων διὰ τὸ ἀξίωμα 30
καὶ τὴν οἰκειότητα τροφεὺς Ἀλεξάνδρου καὶ καθηγητῆς
καλούμενος. Ὁ δὲ τὸ σχῆμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τὴν

προσηγορίαν ὑποποιούμενος ἦν Λυσίμαχος, τῷ γένει Ἀκαρνάν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχων ἀστειον, ὅτι δ' ἑαυτὸν μὲν ὠνόμαζε Φοίνικα, τὸν δὲ Ἀλέξανδρον Ἀχιλλέα, Πηλέα δὲ τὸν Φίλιππον, ἠγαπᾶτο καὶ δευτέραν εἶχε
5 **χώραν.**

VI. Ἐπεὶ δὲ Φιλονείκου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα τάλαντων κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον δοκιμάζοντες τὸν ἵππον, ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος, οὔτε
10 ἀναβάτην προσιέμενος οὔτε φωνὴν ὑπομένων τινὸς τῶν περὶ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀπάντων κατεξανιστάμενος, δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Φιλίππου καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ὡς παντάπασιν ἄγριον καὶ ἀκόλαστον, παρῶν Ἀλέξανδρος εἶπεν „Οἶον ἵππον ἀπολλύουσι δι' ἀπειρίαν
15 καὶ μαλακίαν χρήσασθαι μὴ δυνάμενοι,“ τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Φίλιππος ἐσιώπησε· πολλάκις δὲ αὐτοῦ παραφθεγγομένου καὶ περιπαθοῦντος „Ἐπιτιμᾶς σὺ“ ἔφη „πρεσβυτέροις ὡς τι πλεον αὐτὸς εἰδὼς ἢ μᾶλλον ἵππῳ χρήσασθαι δυνάμενος;“ „Τούτῳ γοῦν“ ἔφη „χρησαί-
20 μην ἂν ἐτέρου βέλτιον.“ „Ἄν δὲ μὴ χρήσῃ, τίνα δίκην τῆς προπτείας ὑφέξεις;“ „Ἐγὼ, νῆ Δί“ εἶπεν „ἀποτίσω τοῦ ἵππου τὴν τιμὴν.“ Γενομένου δὲ γέλωτος, εἶτα ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀργύριον, εὐθὺς προσδραμῶν τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν τὴν ἡμίαν ἐπέ-
25 στρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς εἰκεν, ἐννοήσας, ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην ὄρων πρὸ αὐτοῦ διαταράττειτο. Μικρὰ δὲ οὕτω παρακαλπάσας καὶ καταψῆσας, ὡς ἑώρα πληρούμενον θυμοῦ καὶ πνεύματος, ἀπορρίψας ἡσυχῇ τὴν γλαμύδα καὶ μετσωρίσας αὐτὸν
30 ἀσφαλῶς περιέβη. Καὶ μικρὰ μὲν περιλαβὼν ταῖς ἡμίαις τὸν χαλινὸν ἄνευ πληγῆς καὶ σπαραγμοῦ προσανέστειλεν· ὡς δὲ ἑώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὄρ-

γῶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἐφείς ἐδίωκεν ἤδη φωνῆ
 θρασυτέρα καὶ ποδὸς κρούσει χρώμενος. Τῶν δὲ περὶ
 τὸν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον· ὡς δὲ
 κάμψας ἐπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρὸς καὶ γεγηθῶς, οἱ
 μὲν ἄλλοι πάντες ἠλάλαξαν, ὁ δὲ πατήρ καὶ θακρῦσαι 5
 τι λέγεται πρὸς τὴν χαρὰν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν
 κεφαλὴν φιλήσας „ὦ πατὴρ φάναι „ζήτει σεαυτῷ βασι-
 λείαν ἴσην· Μακεδονία γάρ σε οὐ χωρεῖ.“

VII. Καθορῶν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ δυσκίνητον μὲν
 οὔσαν ἐρίσαντος μὴ βιασθῆναι, ῥαδίως δὲ ἀγομένην 10
 ὑπὸ λόγου πρὸς τὸ δέον, αὐτὸς τε πείθειν ἐπειρᾶτο
 μᾶλλον ἢ προστάττειν, καὶ τοῖς περὶ μουσικὴν καὶ τὰ
 ἐγκύκλια παιδευταῖς οὐ πᾶν τι πιστεύων τὴν ἐπιστα-
 σίαν αὐτοῦ καὶ κατάρτισιν, ὡς μείζονος οὔσαν πραγμα-
 τείας καὶ κατὰ τὸν Σοφοκλέα

15

πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἄμα,

68 μετεπέμψατο τῶν φιλοσόφων τὸν ἐνδοξότατον καὶ λο-
 γιώτατον Ἀριστοτέλην, καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια
 τελέσας αὐτῷ. Τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἦν
 Ἀριστοτέλης, ἀνάστατον ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένην συν- 20
 ῥήκισε πάλιν, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἢ δουλεύοντας τῶν
 πολιτῶν ἀποκατέστησε. Σχολὴν μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ
 διατριβὴν τὸ περὶ Μίεξαν νυμφαίον ἀπέδειξε, ὅπου
 μέχρι νῦν Ἀριστοτέλους ἔδρας τε λιθίνας καὶ ὑποσκήλους
 περιπάτους δεικνύουσιν. Ἔοικε δὲ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον 25
 τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν παραλαβεῖν λόγον, ἀλλὰ
 καὶ τῶν ἀπορορήτων καὶ βαθυτέρων διδασκαλιῶν, ἃς οἱ
 ἄνδρες ἰδίως ἀκροαματικὰς καὶ ἐποπτικὰς προσαγορεύ-
 οντες οὐκ ἐξέφερον εἰς πολλοὺς, μετασχέειν. Ἦδη γὰρ
 εἰς Ἀσίαν διαβεβηκὼς καὶ πνυθόμενος λόγους τινὰς ἐν 30
 βιβλίοις περὶ τούτων ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἐκδεδόσθαι,
 γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ φιλοσοφίας παρρησιαζόμενος

ἐπιστολήν, ἧς ἀντίγραφόν ἐστιν· „Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. Οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τοὺς ἀκροαματικοὺς τῶν λόγων· τίμι γὰρ δὴ διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ, καθ' οὓς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι
 5 πάντων ἔσονται κοινοί; Ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. Ἔρρωσο.“ Ταύτην μὲν οὖν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ παραμυθούμενος Ἀριστοτέλης ἀπολογεῖται περὶ τῶν λόγων ἐκείνων, ὡς καὶ ἐκδεδομένων καὶ μὴ ἐκδεδομένων.
 10 Ἀληθῶς γὰρ ἢ μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματεῖα πρὸς διδασκαλίαν καὶ μάθησιν οὐδὲν ἔχουσα χρήσιμον ὑπόδειγμα τοῖς πεπαιδευμένοις ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται.

VIII. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλιαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρέψασθαι μᾶλλον ἐτέρων Ἀριστοτέλης. Οὐ γὰρ
 15 μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβόηθει τοῖς φίλοις καὶ συνέταττε θεραπείας τινὰς καὶ διαίτας, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν. Ἦν δὲ καὶ φύσει φιλόλογος [καὶ φιλομαθῆς] καὶ φιλαναγνώστης. Καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νο-
 20 μίζων καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν, εἶχε δὲ ἀεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἰστόρηκε, τῶν δὲ ἄλλων βιβλίων οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς ἄνω τόποις Ἄρπαλον ἐκέλευσε πέμψαι.
 25 Κἀκεῖνος ἐπεμψεν αὐτῷ τὰς τε Φιλίστου βίβλους καὶ τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου τραγωδιῶν συχνάς, καὶ Τελέστου καὶ Φιλοξένου διδυράμβους. Ἀριστοτέλην δὲ θαυμάζων ἐν ἀρχῇ καὶ ἀγαπῶν οὐχ ἦτον, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, τοῦ πατρός, ὡς δι' ἐκεῖνον μὲν
 30 ζῶν, διὰ τοῦτον δὲ καλῶς ζῶν, ὕστερον ὑποπτότερον ἔσχεν, οὐχ ὥστε ποιῆσαι τι κακόν, ἀλλ' αἱ φιλοφροσύναι τὸ σφοδρὸν ἐκεῖνο καὶ στερκτικὸν οὐκ ἔχουσαι πρὸς

αὐτὸν ἀλλοτριότητος ἐγένοντο τεκμήριον. Ὁ μέντοι πρὸς φιλοσοφίαν ἐμπειρικῶς καὶ συντεθραμμένος ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ζῆλος καὶ πόθος οὐκ ἔξερρῦη τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ περὶ Ἀνάξαρχόν τε τιμὴ καὶ τὰ πεμφθέντα Ξενοκράτει πεντήκοντα τάλαντα καὶ Δάνδαμιν καὶ Καλανὸς 5 οὕτω σπουδασθέντες μαρτυροῦσι.

ΙΧ. Φιλίππου δὲ στρατεύοντος ἐπὶ Βυζαντίου ἦν μὲν ἐκκαιδεκέτης Ἀλέξανδρος, ἀπολειφθεὶς δὲ κύριος ἐν Μακεδονίᾳ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σφραγίδος Μαίδων τε τοὺς ἀφροσύνας κατεστρέψατο, καὶ πόλιν ἑλὼν 10 αὐτῶν τοὺς μὲν βαρβάρους ἐξήλασε, συμμίκτους δὲ κατοικίας Ἀλεξανδρόπολιν προσηγόρευσεν. Ἐν δὲ Χαιρωνείᾳ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας μάχης παρῶν μετέσχε, καὶ λέγεται πρῶτος ἐνσεῖσαι τῷ ἱερῷ λόφῳ τῶν Θηβαίων.

669 Ἔτι δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐδείκνυτο παλαιὰ παρὰ τὸν Κη- 15 φισὸν Ἀλεξάνδρου καλουμένη δρυς, πρὸς ἣν τότε κατεσκήνωσε, καὶ τὸ πολυάνδριον οὐ πόρρω τῶν Μακεδόνων ἐστίν. Ἐκ μὲν οὖν τούτων, ὡς εἰκός, Φίλιππος ὑπερηγάπα τὸν υἱόν, ὥστε καὶ χαίρειν τῶν Μακεδόνων Ἀλεξάνδρον μὲν βασιλεῖα, Φίλιππον δὲ στρατηγὸν κα- 20 λούντων. Αἱ δὲ περὶ τὴν οἰκίαν ταραχαὶ διὰ τοὺς γάμους καὶ τοὺς ἐρωτάς αὐτοῦ τρόπον τινὰ τῆς βασιλείας τῇ γυναικωνίτιδι συννοσούσης πολλὰς αἰτίας καὶ μεγάλας διαφορὰς παρεῖχον, ἃς ἡ τῆς Ὀλυμπιάδος χαλεπότης, δυσζήλου καὶ βαρυθύμου γυναικός, ἔτι μείζονας 25 ἐποίησε παροξυνούσης τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐκφανεστάτην δὲ Ἄτταλος παρέσχε ἐν τοῖς Κλεοπάτρας γάμοις, ἦν ὁ Φίλιππος ἠγάγετο παρθένον, ἐρασθεὶς παρ' ἡλικίαν τῆς κόρης. Θεὸς γὰρ ὦν αὐτῆς ὁ Ἄτταλος ἐν τῷ πότῳ μεθύων παρεκάλεε τοὺς Μακεδόνας αἰτεῖσθαι παρὰ θεῶν 30 γνήσιον ἐκ Φιλίππου καὶ Κλεοπάτρας γενέσθαι διάδοχον τῆς βασιλείας. Ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς ὁ Ἀλέξαν-

δρος και εἰπών· „Ἡμεῖς δέ σοι, κακη κεφαλῇ, νόθοι δοκοῦμεν;“ ἔβαλε σκύφον ἐπ' αὐτόν. Ὁ δὲ Φίλιππος ἐπ' ἐκείνον ἐξανέστη σπασάμενος τὸ ξίφος, εὐτυχία δὲ ἐκατέρου διὰ τὸν θυμὸν και τὸν οἶνον ἔπεσε σφαλεῖς.

5 Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐφουβρίσων „Οὗτος μέντοι“ εἶπεν „ἄνδρες, εἰς Ἀσίαν ἐξ Εὐρώπης παρεσκευάζετο διαβαίνειν, ὃς ἐπὶ κλίνην ἀπὸ κλίνης διαβαίνων ἀνατέτραπται.“ Μετὰ ταύτην τὴν παροιμίαν ἀναλαβὼν τὴν Ὀλυμπιάδα και καταστήσας εἰς Ἡπειρον αὐτὸς ἐν Ἴλλυ-

10 ροῖσι διέτριβεν. Ἐν τούτῳ δὲ Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ξένος ὢν τῆς οἰκίας και παρρησίας μετέχων, ἀφίκετο πρὸς Φίλιππον. Μετὰ δὲ τὰς πρώτας θεξιῶσεις και φιλοφροσύνας ἐπερωτῶντος τοῦ Φιλίππου, πῶς ἔχουσιν ὁμονοίας πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἕλληνες, „Πάνυ γοῦν“ ἔφη

15 „σοι προσήκει, Φίλιππε, κήδεσθαι τῆς Ἑλλάδος, ὃς τὸν οἶκον τὸν σεαυτοῦ στάσεως τοσαύτης και κακῶν ἐμπέπληκας.“ Οὕτω δὲ συμφρονήσας ὁ Φίλιππος ἐπεμψε και κατήγαγε πείσας διὰ τοῦ Δημαράτου τὸν Ἀλέξανδρον.

20 X. Ἐπεὶ δὲ Πιξόδαρος ὁ Καρίας σατραπῆς ὑποδύμενος δι' οἰκειότητος εἰς τὴν Φιλίππου συμμαχίαν ἐβούλετο τὴν πρεσβυτάτην τῶν θυγατέρων Ἀρριδαίῳ τῷ Φιλίππου γυναῖκα δοῦναι και περὶ τούτων Ἀριστόκριτον εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, αὐτῆς ἐγίνοντο λό-

25 γοι και διαβολαὶ παρὰ τῶν φίλων και τῆς μητρὸς πρὸς Ἀλέξανδρον, ὡς Ἀρριδαῖον ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Φιλίππου γάμοις λαμπροῖς και πράγμασι μεγάλοις εἰσοικειοῦντος. Ἐφ' ὧν διαταραχθεὶς πέμπει Θεσσαλὸν εἰς Καρίαν τὸν τῶν τραγυδιῶν ὑποκριτὴν Πιξοδάρω διαλεξόμενον, ὡς

30 χρῆ τὸν νόθον ἔασαντα και οὐ φρενήρη μεθαρμοῦσασθαι τὸ κῆδος εἰς Ἀλέξανδρον. Καὶ Πιξοδάρω μὲν οὐ παρὰ μικρὸν ἤρθεκε ταῦτα τῶν προτέρων μᾶλλον. Ὁ δὲ

Φίλιππος αἰσθόμενος ἴοντα τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὸ δωμάτιον, παραλαβὼν τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἓνα Φιλώταν τὸν Παρμενίωνος, ἐπετίμησεν ἰσχυρῶς καὶ πικρῶς ἐλοιδόρησεν ὡς ἀγεννηῆ καὶ τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν ἀνάξιον, εἰ Καρὸς ἀνθρώπου καὶ βαρβάρῳ βασιλεῖ δουλεύοντος ἀγαπᾷ γαμβρὸς γενέσθαι. Τὸν δὲ Θεσσαλὸν ἔγραψε Κορινθίοις ὅπως ἀναπέμψωσιν ἐν πέδαις δεδεμένον. Τῶν δὲ ἄλλων ἐταίρων Ἄρπαλον καὶ Νέαρχον, ἔτι δ' Ἐριγύιον καὶ Πτολεμαίου ἐκ Μακεδονίας μετέστησεν, οὓς ὕστερον Ἀλέξανδρος καταγαγὼν ἐν ταῖς μεγίσταις ἔσχε τιμαῖς. Ἐπεὶ δὲ Πανσανίας Ἀττάλου γνώμη καὶ Κλεοπάτρας ὕβρισθαι καὶ μὴ τυχὼν δίκης ἀνείλε Φίλιππον, τὸ μὲν πλεῖστον εἰς Ὀλυμπιάδα τῆς αἰτίας περιῆλθεν, ὡς θυμουμένῳ τῷ νεανίσκῳ προσεγκελευσαμένην καὶ παροξύνασαν, ἔθιγε 670 δέ τις καὶ Ἀλεξάνδρου διαβολή. Λέγεται γὰρ ἐντυχόντος αὐτῷ τοῦ Πανσανίου μετὰ τὴν ὕβριν ἐκείνην καὶ ἀποδυρομένου προενέγκασθαι τὸ τῆς Μηδείας λαμβεῖον·

τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην. 20

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς συναιτίους τῆς ἐπιβουλῆς ἀναζητήσας ἐκόλασε, καὶ τὴν Κλεοπάτραν ἀποδημοῦντος αὐτοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος ὁμῶς μεταχειρισαμένης ἠγανάκτησε.

XI. Παρέλαβε μὲν οὖν ἔτη γεγωνῶς εἰκοσι τὴν βασιλείαν, φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μίση καὶ κινδύνους πανταχόθεν ἔχουσαν. Οὔτε γὰρ τὰ βάρβαρα καὶ πρόσοικα γένη τὴν δούλωσιν ἔφερε, ποθοῦντα τὰς πατρῷους βασιλείας, οὔτε τὴν Ἑλλάδα κρατήσας τοῖς ὅπλοις ὁ Φίλιππος οἶον καταξεῦξαι καὶ τιθασεῦσαι χρόνον ἔσχε, ἀλλὰ μόνον μεταβαλὼν καὶ ταράξας τὰ πράγματα πολὺν σάλον ἔχοντα καὶ κίνησιν ὑπὸ ἀηθείας ἀπέλιπε.

Φοβουμένων δὲ τῶν Μακεδόνων τὸν καιρὸν, καὶ τὰ μὲν
 Ἑλληνικὰ πάντως ἀφείναι καὶ μὴ προσβιάζεσθαι τὸν
 Ἀλέξανδρον οἰομένων δεῖν, τοὺς δὲ ἀρισταμένους τῶν
 βαρβάρων ἀνακαλεῖσθαι πρῶτος καὶ θεραπεύειν τὰς
 5 ἀρχὰς τῶν νεωτερισμῶν, αὐτὸς ἀπ' ἐναντίων λογισμῶν
 ὤρμησε τόλμη καὶ μεγαλοφροσύνη κτᾶσθαι τὴν ἀσφά-
 λειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς πράγμασιν, ὡς, κἂν ὀτιοῦν
 ὑφιέμενος ὀφθῆ τοῦ φρονήματος, ἐπιβησομένων ἀπάν-
 των. Τὰ μὲν οὖν βαρβαρικὰ κινήματα καὶ τοὺς ἐκεῖ
 10 πολέμους κατέπαυσεν ὀξέως ἐπιδραμῶν στρατῷ μέχρι
 πρὸς τὸν Ἰστρὸν, ἣ καὶ Σύρμον ἐνίκησε μάχῃ μεγάλη
 τὸν βασιλέα τῶν Τριβαλλῶν· Θηβαίους δὲ ἀφροστάναι
 πυθόμενος καὶ συμφρουεῖν αἰτοῖς Ἀθηναίους [ἐθέλων
 ἀνὴρ φανῆναι] εὐθύς ἦγε διὰ Πυλῶν τὴν δύναμιν, εἰ-
 15 πῶν ὅτι Δημοσθένει παῖδα μὲν αὐτόν, ἕως ἣν ἐν Ἰλ-
 λυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς, ἀποκαλοῦντι, μειράκιον δὲ περὶ
 Θετταλίαν γενόμενον, βούλεται πρὸς τοὺς Ἀθηναίων τεί-
 χεσιν ἀνὴρ φανῆναι. Προσμίβας δὲ ταῖς Θήβαις καὶ δι-
 20 δούς ἐτι τῶν πεπραγμένων μετάνοιαν ἐξήτει Φοίνικα
 καὶ Προθύτην, καὶ ταῖς μεταβαλλομένοις πρὸς αὐτὸν
 ἄδειαν ἐκήρυττε. Τῶν δὲ Θηβαίων ἀντεξαιτούντων
 μὲν καρ' αὐτοῦ Φιλώταν καὶ Ἀντίκατρον, κηρυττόντων
 δὲ τοὺς τὴν Ἑλλάδα βουλευμένους συναλεσθεροῦν τάτ-
 τεσθαι μετ' αὐτῶν, οὕτως ἐτραψε τοὺς Μακεδόνας πρὸς
 25 πόλεμον. Ἠγωνίσθη μὲν οὖν ὑπὲρ δύναμιν ἀρετῆ καὶ
 προθυμίας τὰ παρὰ τῶν Θηβαίων πολλαπλασίους οὖσι
 τοῖς πολεμίοις ἀντιταχθέντων· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν Καδ-
 μείαν ἀφέντες οἱ φρουροὶ τῶν Μακεδόνων ἐπέπιπτον
 αὐτοῖς ἐξόπισθεν, κυκλωθέντες οἱ πλείστοι κατὰ τὴν
 30 μάχην αὐτὴν ἔπεσον, ἣ δὲ πόλις ἦλω καὶ διαρπασθεῖσα
 κατεσκάφη, τὸ μὲν ὄλον προσδοκήσαντος αὐτοῦ τοὺς
 Ἕλληνας ἐκπλαγέντας πάθει τηλικούτῳ καὶ πτήξαντας

ἀτρεμήσειν, ἄλλως δὲ καὶ καλλωπισαμένου χαρίζεσθαι τοῖς τῶν συμμάχων ἐγκλήμασι· καὶ γὰρ Φωκεῖς καὶ Πλαταιεῖς τῶν Θηβαίων κατηγόρησαν. Ἰπεξελόμενος δὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ξένους τῶν Μακεδόνων ἅπαντας καὶ τοὺς ἀπὸ Πινδάρου γεγονότας καὶ τοὺς ὑπεναντιω- 5 θέντας τοῖς ψηφισαμένοις τὴν ἀπόστασιν, ἀπέδοτο τοὺς ἄλλους περὶ τρισμυρίους γενομένους· οἱ δὲ ἀποθανόντες ὑπὲρ ἑξακισχιλίου ἦσαν.

XII. Ἐν δὲ τοῖς πολλοῖς πάθεισι καὶ χαλεποῖς ἐκείνοις, ἃ τὴν πόλιν κατεῖχε, Θραῦκὲς τινες ἐκκόψαντες οἰ- 10 κίαν Τιμοκλείας, γυναικὸς ἐνδόξου καὶ σώφρονος, αὐτοὶ μὲν τὰ χρήματα διήρπαξον, ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆ γυναικὶ πρὸς βίαν συγγενόμενος καὶ καταισχύνας ἀνέκρινεν, εἴ που χρυσίον ἔχοι κεκρυμμένον ἢ ἀργύριον. Ἡ δὲ ἔχειν ὠμολόγησε, καὶ μόνον εἰς τὸν κῆπον ἀγαγοῦσα καὶ δεῖ- 15 671 ξασα φρέαρ, ἐνταῦθα ἔφη τῆς πόλεως ἀλισκομένης καταβαλεῖν αὐτὴ τὰ τιμιώτατα τῶν χρημάτων. Ἐγκύπτουτος δὲ τοῦ Θρακῆος καὶ κατασκεπτομένου τὸν τόπον, ἔωσεν αὐτὸν ἐξόπισθεν γενομένη, καὶ τῶν λίθων ἐπεμβалоῦσα πολλοὺς ἀπέκτεινεν. Ὡς δὲ ἀνήχθη πρὸς Ἀλέ- 20 ξανδρον ὑπὸ τῶν Θρακῶν δεδεμένη, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῆς βαδίσσεως ἐφάνη τις ἀξιωματικὴ καὶ μεγαλόφρων, ἀνεκπλήκτως καὶ ἀδαιῶς ἐπομένη τοῖς ἄγουσιν· ἔπειτα τοῦ βασιλέως ἐρωτήσαντος, ἦτις εἶη γυναικῶν, ἀπεκρίνατο Θεαγένους ἀδελφὴ γεγενῆσθαι τοῦ πα- 25 ραταξαμένου πατρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ παύοντος ἐν Χαιρωνείᾳ στρατηγοῦντος. Θαυμάσας οὖν ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῆς καὶ τὴν ἀπόκρισιν καὶ τὴν κρᾶξιν, ἐκέλευσεν ἐλευθέραν ἀπιέναι μετὰ τῶν τέκνων. 30

XIII. Ἀθηναίοις δὲ διηλλάγη καίπερ οὐ μετρίως ἐνεγκοῦσι τὸ περὶ Θήβας δυστύχημα· καὶ γὰρ τὴν τῶν

μυστηρίων ἑορτὴν ἐν χερσὶν ἔχοντες ὑπὸ πένθους ἀφῆ-
 καν, καὶ τοῖς καταφυγοῦσιν ἐπὶ τὴν πόλιν ἀπάντων με-
 τεδίδοσαν τῶν φιλανθρωπῶν. Ἄλλ' εἶτε μεστὸς ὢν ἤδη
 τὸν θυμὸν, ὥσπερ οἱ λέοντες, εἶτε ἐπιεικὲς ἔργον ὤμο-
 5 τάτῳ καὶ σκυθρωποτάτῳ παραβαλεῖν βουλόμενος, οὐ
 μόνον ἀφῆκεν αἰτίας πάσης, ἀλλὰ καὶ προσέχειν ἐκέ-
 λευσε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν τὴν πόλιν, ὡς, εἴ τι
 συμβαίῃ περὶ αὐτὸν, ἄρξουσιν τῆς Ἑλλάδος. Ὑστερον
 μέντοι πολλάκις αὐτὸν ἢ Θηβαίων ἀνιᾶσαι συμφορὰ λέ-
 10 γεται καὶ πραότερον οὐκ ὀλίγοις παρασχεῖν. Ὅλως δὲ
 καὶ τὸ περὶ Κλεῖτον ἔργον ἐν οἴνῳ γενόμενον καὶ τὴν
 πρὸς Ἰνδοὺς τῶν Μακεδόνων ἀποδειλίαισιν, ὥσπερ ἀτε-
 λῇ τὴν στρατείαν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ προεμένων, εἰς
 μῆνιν ἀνῆγε Διονύσου καὶ νέμεσιν. Ἦν δὲ Θηβαίων
 15 οὐδεὶς τῶν περιγενομένων, ὃς ἐντυχῶν τι καὶ δεηθεὶς
 ὕστερον οὐ διεπράξατο παρ' αὐτοῦ. Ταῦτα μὲν τὰ περὶ
 Θήβας.

XIV. Εἰς δὲ τὸν Ἴσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγέν-
 των καὶ ψηφισαμένων ἐπὶ Πέρσας μετ' Ἀλεξάνδρου
 20 στρατεύειν ἡγεμῶν ἀνηγορεύθη. Πολλῶν δὲ καὶ πολι-
 τικῶν ἀνδρῶν καὶ φιλοσόφων ἀπνητηκότων αὐτῷ καὶ
 συνηδομένων, ἤλπιξε καὶ Διογένην τὸν Σινωπέα ταῦτό
 ποιήσειν διατρέβοντα περὶ Κόρινθον. Ὡς δὲ ἐκεῖνος
 ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρου λόγον ἔχων ἐν τῷ Κρανείῳ σχο-
 25 λῆν ἦγεν, αὐτὸς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν· ἐτυχε δὲ κατα-
 κείμενος ἐν ἡλίῳ. Καὶ μικρὸν μὲν ἀνεκάθισεν ἀνθρώ-
 πων τοσοῦτων ἐπερχομένων καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον. Ὡς δὲ ἐκεῖνος ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν
 αὐτὸν ἠρώτησεν, εἴ τινος τυγχάνει δεόμενος „Μικρὸν“
 30 εἶπεν „ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετᾶσθηθι.“ Πρὸς τοῦτο λέγεται
 τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι κατα-
 φρονηθέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός,

ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν, ὡς ἀπήεσαν, διαγελόντων καὶ
 σκωπτόντων „Ἀλλὰ μὴν ἐγὼ“ εἶπεν „εἰ μὴ Ἀλέξανδρος
 ἦμην, Διογένης ἂν ἦμην.“ Βουλόμενος δὲ τῷ θεῷ χρή-
 σασθαι περὶ τῆς στρατείας ἦλθεν εἰς Δελφούς· καὶ
 κατὰ τύχην ἡμερῶν ἀποφράδων οὐσῶν, ἐν αἷς οὐ νερό- 5
 μισται θεμιστεύειν, πρῶτον μὲν ἐπεμπε παρακαλῶν
 τὴν πρόμαντιν. Ὡς δὲ ἀρνούμενης καὶ προτσοχόμενης
 τὸν νόμον αὐτὸς ἀναβάς βία πρὸς τὸν ναὸν εἴλκεν αὐ-
 τήν, ἣ δὲ ὥσπερ ἐξηττημένη τῆς σπουδῆς εἶπεν· „Ἀνι-
 κητος εἶ, ὦ παῖ,“ τοῦτο ἀκούσας Ἀλέξανδρος οὐκέτι 10
 ἔφη χρήζειν ἐτέρου μαντεύματος, ἀλλ’ ἔχειν ὃν ἐβού-
 λετο παρ’ αὐτῆς χρησμόν. Ἐπεὶ δὲ ὤρμησε πρὸς τὴν
 στρατείαν, ἄλλα τε δοκεῖ σημεῖα παρὰ τοῦ δαιμονίου
 γενέσθαι, καὶ τὸ περὶ Λεῖβηθρα τοῦ Ὀρφέως ξόανον (ἦν
 δὲ κυπαρίττινον) ἰδρῶτα πολὺν ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας 15
 ἀφῆκε. Φοβουμένων δὲ πάντων τὸ σημεῖον Ἀρίσταν-
 δρος ἐκέλευε θαρρεῖν, ὡς αἰοιδίμους καὶ περιβοήτους
 672 κατεργασόμενον πράξεις, αἱ πολὺν ἰδρῶτα καὶ πόνον
 ὑμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρέξουσι.

XV. Τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον 20
 λέγοντες τρισμυρίους πεξοὺς καὶ τετρακισχιλλίους ἰπ-
 πεις, οἱ δὲ πλείστον πεξοὺς μὲν τετρακισμυρίους καὶ
 τρισχιλλίους, ἰππέας δὲ πεντακισχιλλίους ἀναγράφουσι.
 Ἐφόδιον δὲ τούτοις οὐ πλέον ἑβδομήκοντα ταλάντων
 ἔχειν αὐτὸν Ἀριστόβουλος ἱστορεῖ, Δουῆρις δὲ τριάκοντα 25
 μόνον ἡμερῶν διατροφὴν, Ὀνησίκριτος δὲ καὶ διακό-
 σια τάλαντα προσοφείλειν. Ἀλλὰ καίπερ ἀπὸ μικρῶν
 καὶ στενῶν οὕτως ὀρμώμενος, οὐ πρότερον ἐπέβη τῆς
 νεῶς ἢ τὰ τῶν ἐταίρων πράγματα σκεψάμενος ἀπονεί-
 μαι τῷ μὲν ἀγρόν, τῷ δὲ κώμην, τῷ δὲ συνοικίας πρόσ- 30
 οδον ἢ λιμένος. Ἢδη δὲ κατανηλωμένων καὶ διαγεγραμ-
 μένων σχεδὸν ἀπάντων τῶν βασιλικῶν ὁ Περδίκκας

„Σεαυτῷ δέ“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ, τί καταλείπεις;“ τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι τὰς ἐλπίδας, „Οὐκοῦν“ ἔφη „καὶ ἡμεῖς τούτων κοινωνήσομεν οἱ μετὰ σοῦ στρατευόμενοι.“ Πα-
 5 ραιτησαμένου δὲ τοῦ Περδίκκου τὴν διαγεγραμμένην
 κτῆσιν αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἐνιοὶ τὸ αὐτὸ ἐποίη-
 σαν. Τοῖς δὲ λαμβάνουσι καὶ δεομένοις προθύμως ἐχα-
 ρίξετο, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διανεμῶν οὐ-
 τως κατηνάλωσε. Τοιαύτη μὲν ὁρμῇ καὶ παρασκευῇ
 διανοίας τὸν Ἑλλήσποντον διεπέρασεν. Ἀναβάς δὲ εἰς
 10 Ἴλιον ἔθυσσε τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἡρώσιν ἔσπεισε. Τὴν δὲ
 Ἀχιλλέως στήλην ἀλειψάμενος λίπα καὶ μετὰ τῶν ἐταί-
 ρων συναναδραμῶν γυμνός, ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐστεφά-
 νωσε μακαρίσας αὐτόν, ὅτι καὶ ζῶν φίλου πιστοῦ καὶ
 τελευτήσας μεγάλου κήρυκος ἔτυχεν. Ἐν δὲ τῷ περιέ-
 15 ναι καὶ θεᾶσθαι τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐρομένου τινὸς αὐ-
 τόν, εἰ βούλεται τὴν Ἀλεξάνδρου λύραν ἰδεῖν, ἐλάχι-
 στα φροντίξειν ἐκείνης ἔφη, τὴν δ' Ἀχιλλέως ζητεῖν, ἧ
 τὰ κλέα καὶ τὰς πράξεις ὕμνει τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν
 ἐκεῖνος.

20 XVI. Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγά-
 λην δύναμιν ἡθροικότεων καὶ παρατεταγμένων ἐπὶ τῇ
 διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγκαῖον
 ἦν, ὥσπερ ἐν πύλαις τῆς Ἀσίας, περὶ τῆς εἰσόδου καὶ
 ἀρχῆς· τοῦ δὲ ποταμοῦ τὸ βάθος καὶ τὴν ἀνωμαλίαν
 25 καὶ τραχύτητα τῶν πέραν ὄχθων, πρὸς οὓς ἔδει γίνε-
 σθαι τὴν ἀπόβασιν μετὰ μάχης, τῶν πλείστων δεδιό-
 των, ἐνίω δὲ καὶ τὸ περὶ τὸν μῆνα νενομισμένον οἴο-
 μένων δεῖν φυλάξασθαι (Δαισίου γὰρ οὐκ εἰώθεισαν οἱ
 βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων ἐξάγειν τὴν στρατιάν) τοῦτο μὲν
 30 ἐπηρωρθώσατο κελεύσας δεύτερον Ἀρτεμισίον ἄγειν,
 τοῦ δὲ Παρμενίωνος, ὡς ὄψε τῆς ὥρας οὔσης, οὐκ ἔων-
 τος ἀποκινδυνεύειν, εἰπὼν αἰσχύνεσθαι τὸν Ἑλλήσπον-

τον, εἰ φοβήσεται τὸν Γρανικὸν διαβιβηκῶς ἐκείνου, ἐμβάλλει τῷ φεύματι σὺν ἔλαις ἑπτάων τρισκαίδεκα· καὶ πρὸς ἐναντία βέλη καὶ τόπους ἀπορροῶνας ὄπλοις καταπεφραγμένους καὶ ἵπποις ἐλαύνων, καὶ διὰ φεύματος παραφέροντος καὶ περικλύζοντος, ἔδοξε μανικῶς καὶ πρὸς 5 ἀπόντοιαν μᾶλλον ἢ γνώμῃ στρατηγεῖν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐμφὺς τῇ διαβάσει καὶ κρατήσας τῶν τόπων χαλεπῶς καὶ μόλις, ὑγρῶν καὶ περισφαλαῶν γενομένων διὰ τὸν πηλόν, εὐθύς ἠναγκάζετο φύρδην μάχεσθαι καὶ κατ' ἄνδρα συμπλέκεσθαι τοῖς ἐπιφερομένοις, πρὶν εἰς τάξιν 10 τινὰ καταστήναι τοὺς διαβαίνοντας. Ἐνέκειντο γὰρ κραυγῇ καὶ τοὺς ἵππους παραβάλλοντες τοῖς ἵπποις ἐχρῶντο δόρασι, καὶ ξίφεσι τῶν δοράτων συντριβέντων. Ῥοσαμένων δὲ πολλῶν ἐκ' αὐτὸν (ἦν δὲ τῇ πέλτῃ καὶ τοῦ κράτους τῇ χάλτῃ διακροετής, ἧς ἐκατέρωθεν εἰστή- 15 και πτερὸν λευκότητι καὶ μεγέθει θαυμαστόν), ἀκοντισθεῖς μὲν ὑπὸ τὴν ὑποκτυχίδα τοῦ θώρακος οὐκ ἐτρώθη, Ῥοισάκου δὲ καὶ Σπιθριδάτου τῶν στρατηγῶν προσφερομένων ἅμα, τὸν μὲν ἐκκλίνας, Ῥοισάκῃ δὲ προεμβάλων τεθωρακισμένῳ καὶ τὸ δόρυ κατακλάσας ἐπὶ τὸ 20 ἐγχειρίδιον ᾤρησε. Συμπεπτακώτων δὲ αὐτῶν ὁ Σπιθριδάτης ὑποστήσας ἐκ πλαγίων τὸν ἵππον καὶ μετὰ σπουδῆς συνεξαναστὰς κοπίδι βαρβαρικῇ κατήνεγκε· καὶ τὸν μὲν λόφον ἀπέραξε μετὰ θατέρου πτεροῦ, τὸ δὲ κράτος πρὸς τὴν πληγὴν ἀκριβῶς καὶ μόλις ἀντέσχευ, 25 ὥστε τῶν πρώτων φαῦσαι τριχῶν τὴν πτέρυγα τῆς κοπίδος. Ἐτέραν δὲ τὸν Σπιθριδάτην πάλιν ἐπαιρόμενον ἐφθασε Κλειτος ὁ μέλας τῷ ξυστῷ διελάσας μέσον. Ὀμοῦ δὲ καὶ Ῥοισάκης ἔπεσεν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ξίφει πληγείς. Ἐν τούτῳ δὲ κινδύνου καὶ ἀγῶνος οὔσης τῆς 30 ἱππομαχίας ἢ τε φάλαγγ' διεβαίνει τῶν Μακεδόνων καὶ συνήγον αἱ πεζαὶ δυνάμεις. Οὐ μὴν ὑπέστησαν εὐρώ-

στως οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἐφυγον τραπόμενοι πλὴν
 τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων. Οὗτοι δὲ πρὸς τινι λόφῳ
 συστάντες ἦτον τὰ πιστὰ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ θυμῷ
 μᾶλλον ἢ λογισμῷ πρῶτος ἐμβαλὼν τὸν τε ἵππον ἀπο-
 5 βάλλει ξίφει πληγέντα διὰ τῶν πλευρῶν (ἦν δὲ ἕτερος,
 οὐχ ὁ Βουκεφάλας), καὶ τοὺς κλειστός τῶν ἀποθανόν-
 των καὶ τραυματισθέντων ἐκεῖ συνέβη κινδυνεῦσαι καὶ
 πεσεῖν πρὸς ἀνθρώπους ἀπεγνωκότας καὶ μαχίμους συμ-
 πλεκομένους. Λέγονται δὲ περὶ μὲν δισμύριοι τῶν βαρ-
 10 βάρων, ἵππεὺς δὲ δισχίλιοι πεντακόσιοι πεσεῖν. Τῶν δὲ
 περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ἀριστόβουλος φησι τέσσαρας καὶ
 τριάκοντα νεκροὺς γενέσθαι τοὺς πάντας, ὧν ἑννέα πε-
 ζοὺς εἶναι. Τούτων μὲν οὖν ἐκέλευσεν εἰκόνας ἀναστα-
 θῆναι χαλκᾶς, ἃς Λύσιππος εἰργάσατο. Κοινοῦμενος δὲ
 15 τὴν νίκην τοῖς Ἕλλησιν ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἐπεμψε
 τῶν αἰχμαλώτων τριακοσίας ἀσπίδας, κοινῇ δὲ τοῖς ἄλ-
 λοις λαφύροις ἐκέλευσεν ἐπιγράψαι φιλοτιμοτάτην ἐπι-
 γραφήν· „Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν
 Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κα-
 20 τοικούντων.“ Ἐκπώματα δὲ καὶ πορφύρας καὶ ὅσα τοι-
 αῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβε, πάντα τῇ μητρὶ πλὴν ὀλίγων
 ἐπεμψεν.

XVII. Οὗτος ὁ ἀγὼν μεγάλην εὐθύς ἐποίησε τῶν
 πραγμάτων μεταβολὴν πρὸς Ἀλέξανδρον, ὥστε καὶ Σάρ-
 25 δεις, τὸ πρόσχημα τῆς ἐπὶ θαλάσῃ τῶν βαρβάρων ἡγε-
 μονίας, παραλαβεῖν καὶ ἄλλα προστίθεσθαι. Μόνη δὲ
 Ἀλικαρνασσὸς ἀντέστη καὶ Μίλητος, ἃς ἔλῶν κατὰ κρά-
 τος καὶ τὰ περὶ αὐτὰς πάντα χειρωσάμενος ἀμφίβολος
 ἦν πρὸς τὰ λοιπὰ τῇ γνώμῃ. Καὶ πολλάκις μὲν ἔσπευδε
 30 Δαρεῖω συμπεσὼν ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν ὅλων, πολ-
 λάκις δὲ τοῖς ἐπὶ θαλάσῃ πράγμασι καὶ χρήμασι διανο-
 εῖτο πρῶτον οἶον ἐνασκήσας καὶ φώσας αὐτὸν οὕτως

ἀναβαίνειν ἐπ' ἐκείνον. Ἔστι δὲ τῆς Λυκίας κρήνη περὶ τὴν Ξανθίων πόλιν, ἧς τότε λέγουσιν αὐτομάτως περιτραπείσης καὶ ὑπερβαλούσης ἐκ βυθοῦ δέλτον ἐκπεσεῖν χαλκῆν τύπους ἔχουσαν ἀρχαίων γραμμάτων, ἐν οἷς ἐδηλοῦτο καύσεσθαι τὴν Περσῶν ἀρχὴν ὑπὸ Ἑλλήνων 5 καταλυθεῖσαν. Τοῦτοις ἐπαρθεῖς ἠπειγέτο τὴν παραλίαν ἀνακαθήρασθαι μέχρι τῆς Φοινίκης καὶ Κιλικίας. Ἡ δὲ τῆς Παμφυλίας παραδρομὴ πολλοῖς γέγονε τῶν ἱστορικῶν ὑπόθεσις γραφικὴ πρὸς ἐκπληξιν καὶ ὄγκον, ὡς θεία τινὶ τύχῃ παραχωρήσασαν Ἀλεξάνδρῳ τὴν θά- 10 λασσαν, ἄλλως αἰεὶ τραχεῖαν ἐκ πελάγους προσφερομένην, σπανίως δὲ ποτε λεπτοῦς καὶ προσεχεῖς ὑπὸ τὰ κρημνώδη καὶ παρερρωγότα τῆς ὄρεινῆς πάγους διακαλύπτουσαν. Δηλοὶ δὲ καὶ Μένανδρος ἐν κωμῳδίᾳ παί- 15 ζων πρὸς τὸ παράδοξον·

ὡς Ἀλεξανδρῶδες ἦδη τοῦτο· κἄν ζητῶ τινα,
 674 αὐτόματος οὗτος παρέσται· κἄν διελθεῖν δηλαδὴ
 διὰ θαλάσσης δέη τόπον τιν', οὗτος ἔσται μοι βατός.
 Αὐτὸς δὲ Ἀλεξάνδρος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς οὐδὲν τοιοῦτον
 τερατευσάμενος ὁδοποιῆσαι φησι τὴν λεγομένην Κλί- 20
 μακα καὶ διελθεῖν ὁρμήσας ἐκ Φασηλίδος. Διὸ καὶ
 πλείονας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει διέτριψεν· ἐν αἷς καὶ Θεο-
 δέκτου τεθνηκότος (ἦν δὲ Φασηλίτης) ἰδὼν εἰκόνα ἀνα-
 κειμένην ἐν ἀγορᾷ, μετὰ δεῖπνον ἐπεκώμασε μεθύων
 καὶ τῶν στεφάνων ἐπέρριψε πολλοὺς, οὐκ ἄχαριν ἐν 25
 παιδιᾷ ἀποδιδούς τιμὴν τῇ γενομένῃ δι' Ἀριστοτέλην
 καὶ φιλοσοφίαν ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα.

XVIII. Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τοὺς ἀντιστάντας ἤφρι καὶ Φρυγίαν ἐχειροῦτο· καὶ Γόρδιον πόλιν, ἐστίαν Μίδου τοῦ παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβὼν 30 τὴν θρυλουμένην ἄμαξαν εἶδε φλοιῶ κρανίας ἐνδεδεμένην, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρ-

βάρων ἤκουσεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἵμαρται
 βασιλεὶ γενέσθαι τῆς οἰκουμένης. Οἱ μὲν οὖν πολλοί
 φασι, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἔχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι'
 ἀλλήλων πολλάκις σκολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν
 5 Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι διατμεῖν τῇ μαχαίρᾳ
 τὸ σῦναμμα καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆ-
 ναι. Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει ῥαδίαν αὐτῷ τὴν
 λύσιν γενέσθαι ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἔστορα καλού-
 μενον, ᾧ συνείχετο τὸ ζυγὸδεσμον, εἰθ' οὕτως ὑπελκί-
 10 σαντι τὸν ζυγόν. Ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καπ-
 παδόκας προσαγαγόμενος καὶ τὴν Μίμνονος ἀκούσας
 τελευτήν, ὃς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ Δαρείου στρατηγῶν ἐπί-
 δοξος ἦν Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ πράγματα καὶ μυρίας ἀντι-
 λήψεις καὶ ἀσχολίας παρήξειν, ἐπερρώσθη πρὸς τὴν
 15 ἄνω στρατείαν μᾶλλον. Ἦδη δὲ καὶ Δαρεῖος ἐκ Σού-
 σων κατέβαινε, ἐπαιρούμενός τε τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως
 (ἐξήκοντα γὰρ ἦγε μυριάδας στρατοῦ), καὶ τινος ὀνεί-
 ρου θαρρύνοντος αὐτόν, ὃν οἱ μάγοι πρὸς χάριν ἐξη-
 γοῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ εἰκός. Ἔδοξε γὰρ πυρὶ νέμε-
 20 σθαι πολλῷ τὴν Μακεδόνων φάλαγγα, τὸν δὲ Ἀλέξαν-
 δρον ἔχοντα στολὴν, ἣν αὐτὸς ἐφόρει πρότερον ἀστάν-
 θης ὢν βασιλέως, ὑπηρετεῖν αὐτῷ· παρελθόντα δὲ εἰς
 τὸ τοῦ Βήλου τέμενος ἀφανῆ γενέσθαι. Διὰ τούτων,
 ὡς εἰοικεν, ὑπεδηλοῦτο παρὰ τοῦ θεοῦ λαμπρὰ μὲν γε-
 25 νήσεσθαι καὶ περιφανῆ τὰ τῶν Μακεδόνων, Ἀλέξαν-
 δρον δὲ τῆς μὲν Ἀσίας κρατήσειν, ὥσπερ ἐκράτησε Δα-
 ρεῖος ἐξ ἀστάνθου βασιλεὺς γενόμενος, ταχὺ δὲ σὺν
 δόξῃ τὸν βίον ἀπολείψειν.

XIX. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθάρρησε καταγνοὺς δειλίαν
 30 Ἀλεξάνδρου πολὺν χρόνον ἐν Κιλικίᾳ διατρίψαντος.
 Ἦν δὲ ἡ διατριβὴ διὰ νόσον, ἣν οἱ μὲν ἐκ κόπων, οἱ δὲ
 λουσαμένῳ ἐν τῷ τοῦ Κύδνου φέσματι καταπαγέντι προσ-

πεσεῖν λέγουσι. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰατρῶν οὐδεὶς
 ἐθάρρει βοηθήσειν, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον οἰόμενοι πάσης
 ἰσχυρότερον εἶναι βοηθείας ἐφοβοῦντο τὴν ἐκ τοῦ σφα-
 λῆναι διαβολὴν πρὸς τοὺς Μακεδόνας· Φίλιππος δ' ὁ
 Ἀκαρναν μοχθηρὰ μὲν ἐώρα τὰ περὶ αὐτὸν ὄντα, τῇ δὲ 5
 φιλίᾳ πιστεύων καὶ θεινὸν ἡγούμενος, εἰ κινδυνεύοντι
 μὴ συγκινδυνεύσει μέχρι τῆς ἐσχάτης πείρας βοηθῶν
 καὶ παραβαλλόμενος, ἐπεχείρησε φαρμακείᾳ καὶ συνέ-
 πεισεν αὐτὸν ὑπομεῖναι καὶ πιεῖν σπεύδοντα ῥωσθῆναι
 πρὸς τὸν πόλεμον. Ἐν τούτῳ δὲ Παρμενίων ἐπεμψεν 10
 ἐπιστολὴν ἀπὸ στρατοπέδου, διακελευόμενος αὐτῷ φυ-
 λάξασθαι τὸν Φίλιππον ὡς ὑπὸ Δαρείου πεπεισμένον
 675 ἐπὶ δωρεαῖς μεγάλαις καὶ γάμφῳ θυγατρὸς ἀνελεῖν Ἀλέ-
 ξανδρον. Ὁ δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνοὺς καὶ μηδενὶ δεί-
 ξας τῶν φίλων ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκεν. Ὡς 15
 δὲ τοῦ καιροῦ παρόντος εἰσῆλθε μετὰ τῶν ἐταίρων ὁ
 Φίλιππος τὸ φάρμακον ἐν κύλικι κομίζων, ἐκείνῳ μὲν
 ἐπέδωκε τὴν ἐπιστολὴν, αὐτὸς δὲ τὸ φάρμακον ἐδέξατο
 προθύμως καὶ ἀνυπόπτως, ὥστε θαναμαστὴν καὶ θεα-
 τρικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, τοῦ μὲν ἀναγινώσκοντος, τοῦ δὲ 20
 πίνοντος, εἶτα ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἀποβλεπόντων οὐχ
 ὁμοίως, ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἀλεξάνδρου φαιδρῶ τῷ προσώ-
 πῳ καὶ διακεχυμένῳ τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον εὐμένειαν
 καὶ πίστιν ἀποφαινόντος, ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν διαβολὴν
 ἐξισταμένου καὶ ποτὲ μὲν θεοκλυτοῦντος καὶ πρὸς τὸν 25
 οὐρανὸν ἀνατείνοντος τὰς χεῖρας, ποτὲ δὲ τῇ κλίνῃ πε-
 ριπίπτοντος καὶ παρακαλοῦντος τὸν Ἀλέξανδρον εὐθυ-
 μεῖν καὶ προσέχειν αὐτῷ. Τὸ γὰρ φάρμακον ἐν ἀρχῇ
 κρατήσαν τοῦ σώματος ὅλον ἀπέωσε καὶ κατέδυσεν εἰς
 βάθος τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ φωνὴν ἐπιλιπεῖν καὶ τὰ 30
 περὶ τὴν αἰσθησιν ἀσαφῆ καὶ μικρὰ κομιδῇ γενέσθαι,
 λιποθυμίας ἐπιπεσοῦσης. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταχέως ἀναλη-

φθείς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ραΐσας αὐτὸν ἐπέδειξε τοῖς Μακεδόσιν· οὐ γὰρ ἐπαύοντο πρὶν ἰδεῖν τὸν Ἀλέξανδρον ἀθυμοῦντες.

- XX. Ἦν δέ τις ἐν τῷ Δαρείου στρατῷ πεφευγὼς ἐκ
 5 Μακεδονίας ἀνὴρ Μακεδῶν, Ἀμύντας, οὐκ ἄπειρος
 τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως. Οὗτος ὠρμημένον ἰδὼν Δα-
 ρεῖον εἰσῶ τῶν στενῶν βαδίζειν ἐπ' Ἀλέξανδρον, ἐδεῖτο
 κατὰ χώραν ὑπομένειν ἐν πλάτος ἔχουσι πεδίοις καὶ
 ἀναπεπταμένοις πρὸς ἐλάττους πλήθει τοσοῦτῳ δια-
 10 μαχοῦμενον. Ἀποκριναμένου δὲ Δαρείου δεδιέναι, μὴ
 φθάσωσιν αὐτὸν ἀποδράντες οἱ πολέμοι καὶ διαφυγῶν
 Ἀλέξανδρος, „Ἀλλὰ τούτου γε“ εἶπεν, „ὦ βασιλεῦ, χάριν
 θάρρει· βαδιεῖται γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ σὲ καὶ σχεδὸν ἤδη
 βαδίζει.“ Ταῦτα λέγων Ἀμύντας οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ'
 15 ἀναστὰς ἐπορεύετο Δαρεῖος εἰς Κιλικίαν, ἅμα δὲ Ἀλέ-
 ξανδρος εἰς Συρίαν ἐπ' ἐκείνον. Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ δια-
 μαρτόντες ἀλλήλων αὐτίθις ἀνέστρεφον, Ἀλέξανδρος μὲν
 ἠδόμενός τε τῇ συντυχίᾳ καὶ σπεύδων ἀπαντῆσαι περὶ
 τὰ στενά, Δαρεῖος δὲ τὴν προτέραν ἀναλαβεῖν στρατο-
 20 πεδείαν καὶ τῶν στενῶν ἐξελλῆαι τὴν δύναμιν. Ἦδη
 γὰρ ἐγνώκει παρὰ τὸ συμφέρον ἐμβεβληκῶς ἑαυτὸν εἰς
 χωρία θαλάττη καὶ ὄρεσι καὶ ποταμῷ διὰ μέσου φέοντι
 τῷ Πινάρῳ δύσιππα καὶ δισπασμένα πολλαχοῦ καὶ
 πρὸς τῆς ὀλιγότητος τῶν πολεμίων ἔχοντα τὴν θέσιν.
 25 Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχη παρέσχεν, ἐστρα-
 τήγησε δὲ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ νι-
 κῆσαι βέλτιον, ὅς γε τοσοῦτῳ πλήθει τῶν βαρβάρων
 λειπόμενος ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν, αὐτὸς δὲ
 τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν καὶ γενόμενος κατὰ
 30 κέρας φυγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν
 πρώτοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν,
 ὡς μὲν Χάρης φησὶν, ὑπὸ Δαρείου (συμπεσεῖν γὰρ αὐ-

τούς εἰς χεῖρας), Ἀλέξανδρος δὲ περὶ τῆς μάχης ἐπιστέλλων τοῖς περὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ εἰρηκεν, ὅστις ἦν ὁ τρώσας, ὅτι δὲ τρωθείη τὸν μηρὸν ἐγγχειριδίῳ, δυσχερὲς δ' οὐδὲν ἀπὸ τοῦ τραύματος συμβαίη γέγραφε. Νικήσας δὲ λαμπρῶς καὶ καταβαλὼν ὑπὲρ ἑνδεκα μυριάδας τῶν πολεμίων, Δαρεῖον μὲν οὐχ εἶλε τέτταρας σταδίους ἢ κέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ, τὸ δὲ ἄρμα καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ λαβὼν ἐπανῆλθε· καὶ κατέλαβε τοὺς Μακεδόνας τὸν μὲν ἄλλον πλοῦτον ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοπέδου φέροντας καὶ ἄγοντας ὑπερβάλλοντα πλήθει, καίπερ εὐζώνων πρὸς τὴν μάχην παραγενομένων καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀποσκευῆς ἐν Δαμασκῷ καταλιπόντων, τὴν δὲ Δαρείου σκηνὴν ἐξηρηκότας ἐκείνῳ θεραπειας τε λαμπρᾶς καὶ παρασκευῆς καὶ χρημάτων πολλῶν γέμουσαν. Εὐθύς οὖν ἀποδυσάμενος τὰ ὄπλα πρὸς τὸ λουτρόν ἐβάδιζεν εἰπών· „Ἴωμεν ἀπολουσόμενοι τὸν ἀπὸ τῆς μάχης ἰδρωῖτα τῷ Δαρείου λουτρῷ.“ Καὶ τις τῶν ἐταίρων „Μὰ τὸν Δία“ εἶπεν „ἀλλὰ τῷ Ἀλεξάνδρου· τὰ γὰρ τῶν ἠττωμένων εἶναι τε δεῖ καὶ προσαγορεύεσθαι τοῦ κρατοῦντος.“ Ὡς δὲ εἶδε μὲν ὄλκια καὶ κρωσσοὺς καὶ πνέλους καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσοῦ, ἠσκημένα περιτιτῶς, ᾧ δῶδε δὲ θεσπέσιον οἶον ὑπὸ ἀρωμάτων καὶ μύρων ὁ οἶκος, ἐκ δὲ τούτου παρῆλθεν εἰς σκηνὴν ὕψει τε καὶ μεγέθει καὶ τῷ περὶ τὴν στραμνὴν καὶ τραπέζας καὶ τὸ δεῖπνον αὐτοῦ κόσμῳ θαύματος ἀξίαν, διαβλέψας πρὸς τοὺς ἐταίρους „Τοῦτο ἦν, ὡς ἔοικεν“ ἔφη „τὸ βασιλεύειν.“

XXI. Τρεπομένῳ δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ φράζει τις ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀγομένης μητέρα καὶ γυναῖκα Δαρείου καὶ θυγατέρα δύο παρθένους ἰδούσας τὸ ἄρμα καὶ τὰ τόξα κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ὡς ἀπολωλὸς ἐκείνου. Συχνὸν οὖν ἐπισχῶν χρόνον Ἀλέξανδρος

καὶ ταῖς ἐκείνων τύχαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτοῦ ἐμπαθῆς
γενόμενος πέμπει Δεοννάτου, ἀπαγγεῖλαι κελεύσας, ὡς
οὔτε Δαρεῖος τέθνηκεν οὔτε Ἀλέξανδρον δεδιέναι χροή·
Δαρεῖω γὰρ ὑπὲρ ἡγεμονίας πολεμεῖν, ἐκείναις δὲ πάντα
6 ὑπάρξειν, ὧν καὶ Δαρείου βασιλεύοντος ἤξιούντο. Τοῦ
δὲ λόγου ταῖς γυναῖξιν ἡμέρου καὶ χρηστοῦ φανέντος
ἔτι μᾶλλον τὰ τῶν ἔργων ἀπήντα φιλάνθρωπα. Θά-
ψαι γὰρ ὄσους ἐβούλοντο Περσῶν ἔδωκεν, ἐσθῆτι καὶ
κόσμῳ χρησαμέναις 22 κῶν λαφύρων, θεραπείας τε
10 καὶ τιμῆς, ἣν εἶχον, οὐδ' ὅτιοῦν ἀφείλε, συντάξεις
δὲ καὶ μεζονας ἐκαρποῦντο τῶν προτέρων. Ἡ δὲ
καλλίστη καὶ βασιλικωτάτη χάρις ἦν παρ' αὐτοῦ
γυναῖξί γεναίαις γενομέναις αἰχμαλώτοις καὶ σώ-
φροσι μῆτε ἀκοῦσαι τι μῆτε ὑπονοῆσαι μῆτε προσδο-
15 κῆσαι τῶν αἰσχυρῶν, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐν στρατοπέδῳ
πολεμίων, ἀλλ' ἐν ἱεροῖς καὶ ἀγίοις φυλαττομένας παρ-
θενῶσιν ἀπόρρητον ἔχειν καὶ ἀόρατον ἑτέροις δίαιταν.
Καίτοι λέγεται γε τὴν Δαρείου γυναῖκα πολὺ πασῶν
τῶν βασιλίδων εὐπρεπεστάτην γενέσθαι, καθάπερ καὶ
20 αὐτὸς Δαρεῖος ἀνδρῶν κάλλιστος καὶ μέγιστος, τὰς δὲ
παῖδας ἐοικέναι τοῖς γυνεῦσιν. Ἄλλ' Ἀλέξανδρος, ὡς
ἔοικε, τοῦ νικᾶν τοὺς πολεμίους τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βα-
σιλικώτερον ἡγούμενος οὔτε τούτων ἐθίγεν οὔτε ἄλλην
ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου πλὴν Βαρσίνης. Αὕτη δὲ μετὰ
25 τὴν Μέμνονος τελευτήν χήρα γενομένη περὶ Λαμασκὸν
ἐλήφθη. Πεπαιδευμένη δὲ παιδείαν Ἑλληνικὴν καὶ τὸν
τρόπον ἐπιεικῆς οὔσα καὶ πατὴρ Ἀρταβάζου γεγονότος
ἐκ βασιλέως θυγατρὸς ἐγνώσθη, Παρμενίωνος προτρε-
ψαμένου τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς φησὶν Ἀριστόβουλος, κα-
30 λῆς καὶ γεναίας [καὶ τὸ κάλλος] ἄψασθαι γυναικός.
Τὰς δὲ ἄλλας αἰχμαλώτους ὁρῶν ὁ Ἀλέξανδρος κάλλι
καὶ μεγέθει διαφερούσας ἔλεγε παλῶν, ὡς εἰσὶν ἀλγη-

δόνες ὁμμάτων αἱ Περσίδες. Ἀντεπιδεικνύμενος δὲ πρὸς τὴν ἰδέαν τὴν ἐκείνων τὸ τῆς ἰδίας ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης κάλλος, ὥσπερ ἀψύχου εἰκόνας ἀγαλμάτων καρέπεμψεν.

XXII. Ἐπεὶ δὲ Φιλόξενος ὁ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ στρα- 5
τηγὸς ἔγραφεν εἶναι παρ' αὐτῷ Θεόδωρον τινα Ταραν-
τινον ἔχοντα παῖδας ἁγίους δύο τὴν ὄψιν ὑπερφυεῖς,
καὶ πυνθανόμενος, εἰ πρήται, χαλεπῶς ἐνεγκῶν ἐβόα
πολλάκις πρὸς τοὺς φίλους ἐρωτῶν, τί πάποτε Φιλόξε-
νος αἰσχρὸν αὐτῷ συνεγνωκῶς τοιαῦτα ὀνειδή προξε- 10
νῶν κάθηται. Τὸν δὲ Φιλόξενον αὐτὸν ἐν ἐπιστολῇ
677 πολλὰ λοιδορήσας ἐκέλευσεν αὐτοῖς φορτίοις τὸν Θεό-
δωρον εἰς τὸν ὄλεθρον ἀποστέλλειν. Ἐπέπληξε δὲ καὶ
Ἄγνωι [υεανίσκῳ] γράψαντι πρὸς αὐτόν, ὅτι Κρωβύ-
λον εὐδοκιμοῦντα ἐν Κορίνθῳ βούλεται πριάμενος ἀγα- 15
γεῖν πρὸς αὐτόν. Πυνθανόμενος δὲ μισθοφόρων τινῶν
γύναια διεφθαρκεῖν Δάμωνα καὶ Τιμόθεον Μακεδό-
νας τῶν ὑπὸ Παρμενίωνι στρατευομένων, ἔγραψε Παρ-
μενίωνι κελεύων, ἂν ἐλεγχθῶσιν, ὡς θηρία ἐπὶ κατα-
φθορᾷ τῶν ἀνθρώπων γεγονότα τιμαρρησάμενον ἀπο- 20
κτείνει. Καὶ περὶ ἑαυτοῦ κατὰ λέξιν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπι-
στολῇ γέγραφεν· „Ἐγὼ γὰρ οὐχ ὅτι ἰσρακῶς ἂν εὐρε-
θείην τὴν Δαρτείου γυναῖκα ἢ βεβουλημένος ἰδεῖν, ἀλλ'
οὐδὲ τῶν λεγόντων περὶ τῆς εὐμορφίας αὐτῆς προσδε-
δεγμένος τὸν λόγον.“ Ἐλεγε δὲ μάλιστα συνιέναι θνη- 25
τὸς ὢν ἐξ τοῦ καθεύδειν καὶ συνουσιάζειν, ὡς ἀπὸ μιᾶς
ἐγγινόμενον ἀσθενείας τῇ φύσει καὶ τὸ πονοῦν καὶ τὸ
ἠδόμενον. Ἦν δὲ καὶ γαστρὸς ἐγκρατέστατος, καὶ τοῦτο
ἄλλοις τε πολλοῖς ἐδήλωσε καὶ τοῖς πρὸς Ἄδαν λεχθεῖ-
σιν, ἣν ἐποιήσατο μητέρα καὶ Καρίας βασίλισσαν ἀπέ- 30
δειξεν. Ὡς γὰρ ἐκείνη φιλοφρονομένη πολλὰ μὲν ὄψα
καθ' ἡμέραν ἀπέστελλεν αὐτῷ καὶ πέμματα, τέλος δὲ

τοὺς δοκοῦντας εἶναι δεινοτάτους ὀψοποιούς καὶ ἀρτο-
ποιούς, ἔφη τούτων μηδενὸς δεῖσθαι· βελτίονας γὰρ
ὀψοποιούς ἔχειν ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ Λεωνίδου δεδο-
μένους αὐτῷ, πρὸς μὲν τὸ ἄριστον, νυκτοπορίαν, πρὸς
5 δὲ τὸ δεῖπνον, ὀλιγαριστίαν. „Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἀνήρ“
ἔφη „καὶ τῶν στρωμάτων ἐπιῶν τὰ ἀγγεῖα καὶ τῶν ἱμα-
τίων ἔλυσεν ἐπισκοπῶν, μὴ τί μοι τρυφερόν ἢ περισσὸν
ἢ μήτηρ ἐντέθεικεν.“

XXIII. Ἦν δὲ καὶ πρὸς οἶνον ἤττον ἢ ἐδόκει κατα-
10 φερῆς. Ἔδοξε δὲ διὰ τὸν χρόνον, ὃν οὐ πίνων μᾶλλον
ἢ λαλῶν εἶλκεν ἐφ' ἐκάστης κύλικος, ἀεὶ μακρόν τινα
λόγον διατιθέμενος, καὶ ταῦτα πολλῆς σχολῆς οὔσης.
Ἐπεὶ πρὸς γε τὰς πράξεις οὐκ οἶνος ἐκείνου, οὐχ ὕπνος,
οὐ παιδιὰ τις, οὐ γάμος, οὐ θέα, καθάπερ ἄλλους στρα-
15 τηγούς, ἐπέσχε. Ἀηλοὶ δὲ ὁ βίος, ὃν βιώσας βραχὺν
παντάσῃ, κλειστῶν καὶ μεγίστων πράξεων ἐνέπλησεν.
Ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς πρῶτον μὲν ἀναστὰς καὶ θύσας τοῖς
θεοῖς εὐθύς ἠρίστα καθήμενος· ἔπειτα διημέρευε κνη-
γῶν ἢ δικάζων ἢ συντάττων τι τῶν πολεμικῶν ἢ ἀναγι-
20 νώσκων. Εἰ δὲ ὁδὸν βαδίζοι μὴ λίαν ἐπειγούσαν, ἐμάν-
θανεν ἄμα πορευόμενος ἢ τοξεύειν ἢ ἐπιβαίνειν ἄρμα-
τος ἐλαυνομένου καὶ ἀποβαίνειν. Πολλάκις δὲ παύων
καὶ ἀλώπεκας ἐθήρευε καὶ ὄρνιθας, ὡς ἔστι λαβεῖν ἐκ
τῶν ἐφημερίδων. Καταλύσας δὲ καὶ τρεπόμενος πρὸς
25 λουτρόν ἢ ἄλειμμα, τοὺς ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν καὶ μαγεύ-
ρων ἀνέκρινεν, εἰ τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον εὐτρεπῶς ἔχουσι.
Καὶ δειπνεῖν μὲν ὄψῃ καὶ σκότους ἤδη κατακλινόμενος
ἤρχετο, θανμαστὴ δὲ ἦν ἡ ἐπιμέλεια καὶ περίβλεψις ἐπὶ
τῆς τραπέζης, ὅπως μηδὲν ἀνίσως μηδὲ ὀλιγώρως δια-
30 νέμοιτο· τὸν δὲ πότον, ὥσπερ εἴρηται, μακρόν ὑπὸ
ἀδολεσχίας ἐξέτεινε. Καὶ τὰλλα πάντων ἡδιστος ὢν βα-
σιλέων συνεῖναι καὶ χάριτος οὐδεμιᾶς ἀμοιρῶν, τότε ταῖς

μεγαλαυχίαις ἀηδῆς ἐγίνετο καὶ λίαν στρατιωτικός, αὐ-
 τὸς τε πρὸς τὸ κομπᾶδες ὑποφερόμενος καὶ τοῖς κόλαξιν
 ἑαυτὸν ἀνεικῶς ἱκπᾶσιμον, ὑφ' ὧν οἱ χαριέστεροι τῶν
 παρόντων ἐπετρίβοντο, μῆτε ἀμιλλᾶσθαι τοῖς κόλαξι
 μῆτε λείπεσθαι βουλόμενοι τῶν αὐτῶν ἐπαίνων. Τὸ μὲν 5
 γὰρ αἰσχρὸν ἐδόκει, τὸ δὲ κίνδυνον ἔφερε. Μετὰ δὲ τὸν
 πότον λουσάμενος ἐκάθευδε πολλάκις μέχρι μέσης ἡμέ-
 678 ρας· ἔστι δ' ὅτε καὶ διημέρευεν ἐν τῷ καθεύδειν. Αὐ-
 τὸς μὲν οὖν καὶ ὄψων ἐγκρατῆς ἦν, ὥστε καὶ τὰ σκα-
 νιώτατα πολλάκις τῶν ἀπὸ θαλάττης αὐτῷ κομιζομένων 10
 ἀκροδρύων καὶ ἰχθύων ἐκάστῳ διαπεμπόμενος τῶν ἐταί-
 ρων πολλάκις ἑαυτῷ μόνῳ μηδὲν καταλιπεῖν· τὸ μέντοι
 δεῖκνον ἦν αἰεὶ μεγαλοπρεπές, καὶ τοῖς εὐτυχήμασι τῆς
 δαπάνης ἅμα συναυξομένης τέλος εἰς μυρίας δραχμὰς
 προῆλθεν. Ἐνταῦθα δὲ ἔστη, καὶ τοσοῦτον ὠρίσθη τε- 15
 λεῖν τοῖς ὑποδεχομένοις Ἀλέξανδρον.

XXIV. Μετὰ δὲ τὴν μάχην τὴν ἐν Ἴσθῷ πέμψας εἰς
 Λαμασκὸν ἔλαβε τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ
 τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν. Καὶ πλεῖστα μὲν
 ὠφελήθησαν οἱ τῶν Θεσσαλῶν ἱππεῖς· τούτους γὰρ ἄν- 20
 δρας ἀγαθοὺς διαφερόντως ἐν τῇ μάχῃ γενομένους
 ἐπεμψεν ἐπίτηδες ὠφεληθῆναι βουλόμενος· ἐνεπλή-
 σθη δὲ καὶ τὸ λοιπὸν εὐπορίας στρατόπεδον. Καὶ γε-
 σάμενοι τότε πρῶτον οἱ Μακεδόνες χρυσοῦ καὶ ἀρ-
 γύρου καὶ γυναικῶν καὶ διαίτης βαρβαρικῆς, ὥσπερ 25
 κύνες ἔσπευδον ἀψάμενοι στίβου διώκειν καὶ ἀνιχνεύ-
 ειν τὸν τῶν Περσῶν πλοῦτον. Οὐ μὴν ἄλλ' Ἀλεξάνδρῳ
 πρῶτον ἐδόκει κρατύνεσθαι τὰ πρὸς θαλάσση. Κύπρον
 μὲν οὖν εὐθύς οἱ βασιλεῖς ἦκον ἐγχειρίζοντες αὐτῷ καὶ
 Φοινίκην πλὴν Τύρου. Τύρον δὲ πολιορκῶν ἐπὶ μῆ- 30
 νας χάμασι καὶ μηχαναῖς καὶ τριήρεσι διακοσίαις ἐκ
 θαλάττης, ὄναρ εἶδε τὸν Ἡρακλέα δεξιούμενον αὐτὸν

ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ καλοῦντα. Τῶν δὲ Τυρίων πολλοὶς
 κατὰ τοὺς ὕπνους ἔδοξεν ὁ Ἀπόλλων λέγειν, ὡς ἄπεισι
 πρὸς Ἀλέξανδρον· οὐ γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ τὰ πρασσό-
 μενα κατὰ τὴν πόλιν. Ἄλλ' αὐτοὶ μὲν ὥσπερ ἄνθρω-
 5 πον αὐτομολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοφώρῳ
 τὸν θεὸν εἰληφότες σειράς τε τῷ κολοσσῷ περιέβαλλον
 αὐτοῦ καὶ καθήλουν πρὸς τὴν βᾶσιν, Ἀλεξανδριστὴν
 καλοῦντες. Ἐτέραν δὲ ὄψιν Ἀλέξανδρος εἶδε κατὰ τοὺς
 ὕπνους. Σάτυρος αὐτῷ φανείς ἐδόκει προσπαίξειν πόρ-
 10 ρωθεν, εἶτα βουλομένου λαβεῖν ὑπεξέφευγε· τέλος δὲ
 πολλὰ λιπαρήσαντος καὶ περιδραμόντος ἤλθεν εἰς χεῖ-
 ρας. Οἱ δὲ μάντις τοῦνομα διαιροῦντες οὐκ ἀπιθάνως
 ἔφασαν αὐτῷ· „Σὴ γενήσεται Τύρος.“ Καὶ κρήνην δέ
 τινα δεικνύουσι, πρὸς ἣν κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ἔδοξε
 15 τὸν Σάτυρον. Διὰ μέσου δὲ τῆς πολιορκίας ἐπὶ τοὺς
 Ἄραβας τοὺς προσοικοῦντας τῷ Ἀντιλιβάνῳ στρατεύ-
 σας ἐκινδύνευσε διὰ τὸν παιδαγωγὸν Λυσίμαχον· ἐξη-
 κολουθήσῃ γὰρ αὐτῷ λέγων τοῦ Φοίνικος οὐκ εἶναι χεῖ-
 ρων οὐδὲ πρεσβύτερος. Ἐπεὶ δὲ πλησιάσας τοῖς ὄρει-
 20 νοῖς καὶ τοὺς ἵππους ἀπολιπὼν πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ μὲν
 ἄλλοι πολὺ προῆλθον, αὐτὸς δὲ τὸν Λυσίμαχον, ἐσπέρας
 ἤδη καταλαμβανούσης καὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων,
 ἀπαγορευόντα καὶ βαρυνόμενον οὐχ ὑπομένων ἀπολι-
 πεῖν, ἀλλ' ἀνακαλούμενος καὶ παρακομίζων ἔλαθε τοῦ
 25 στρατεύματος ἀποσπασθεὶς μετ' ὀλίγων καὶ σκότους
 ἅμα καὶ ῥίγους σφοδροῦ νυκτερεύων ἐν χωρίοις χαλε-
 ποῖς. Εἶδεν οὖν πόρρω πυρὰ πολλὰ καιόμενα σπορά-
 δην τῶν πολεμίων. Θαρρῶν δὲ τοῦ σώματος τῇ κουφό-
 τητι καὶ τῷ πονεῖν αὐτὸς αἰεὶ παραμυθούμενος τὴν ἀπο-
 30 ρίαν τῶν Μακεδόνων, προσέδραμε τοῖς ἐγγιστα πῦρ και-
 οῦσι· καὶ περικαθημένους τῇ πυρᾷ δύο βαρβάρους πα-
 τάξας τῷ ἐγχειριδίῳ καὶ δαλὸν ἀρκάσας ἤκε πρὸς τοὺς

ἑαυτοῦ κομίζων. Ἐγκαύσαντες δὲ πῦρ πολὺ τοὺς μὲν εὐθύς ἐφόβησαν ὥστε φυγεῖν, τοὺς δ' ἐπιόντας ἐτρέψαντο καὶ κατηυλίσθησαν ἀκινδύνως. Ταῦτα μὲν οὖν Χάρης ἱστόρηκεν.

XXV. Ἡ δὲ πολιορκία τοιοῦτον ἔσχε πέρασ. Ἀλε-
 ξάνδρου τὴν μὲν πολλὴν τῆς δυνάμεως ἀναπαύοντος
 ἀπὸ πολλῶν ἀγώνων τῶν ἐμπροσθεν, ὀλίγους δέ τινας,
 679 ὡς μὴ σχολάζοιεν οἱ πολέμοιοι, τοῖς τείχεσι προσάγον-
 τος, Ἀρίστανδρος ὁ μάντις ἐσφαγιάζετο· καὶ τὰ σημεῖα
 κατιδὼν θρασύτερον διωρίσατο πρὸς τοὺς παρόντας ἐν 10
 ἐκείνῳ τῷ μηνὶ πάντως ἀλώσεσθαι τὴν πόλιν. Γενομέ-
 νου δὲ χλευασμοῦ καὶ γέλωτος (ἦν γὰρ ἡ τελευταία τοῦ
 μηνὸς ἡμέρα), διηπορημένον αὐτὸν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ
 συμφιλοτιμούμενος αἰεὶ τοῖς μαντεύμασιν ἐκέλευε μηκέτι
 τριακάδα τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλὰ τρίτην φθίνοντος 15
 ἀριθμεῖν· καὶ τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀπεπειράτο τῶν
 τειχῶν ἐρωμενέστερον ἢ περ ἐξ ἀρχῆς διενεοήθη. Γενο-
 μένης δὲ λαμπρᾶς ἐπιβολῆς καὶ μηδὲ τῶν ἐπὶ στρατο-
 πέδου καρτερούντων, ἀλλὰ συντρεχόντων καὶ προσβοη-
 θούντων, ἀπειπον οἱ Τύριοι· καὶ τὴν πόλιν εἰς κατ' 20
 ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Μετὰ δὲ ταῦτα πολιορκοῦντι
 Γάζαν αὐτῷ, τῆς Συρίας μεγίστην πόλιν, ἐμπίπτει βῶ-
 λος εἰς τὸν ὤμον ἀφειδὲς ἄνωθεν ὑπὸ ὄρνιθος. Ὁ δὲ
 ὄρνις ἐφ' ἐν τῶν μηχανημάτων καθίσας ἔλαθεν ἐνσχε-
 θεῖς τοῖς νευρίνοις κεκρυφάλοις, οἷς πρὸς τὰς ἐπιστρο- 25
 φὰς τῶν σχοινίων ἐχρῶντο. Καὶ τὸ σημεῖον ἀπέβη κατὰ
 τὴν Ἀριστάνδρου πρόρρησιν· ἐτρώθη μὲν γὰρ Ἀλέξαν-
 δρος εἰς τὸν ὤμον, ἔλαβε δὲ τὴν πόλιν. Ἀποστέλλων δὲ
 πολλὰ τῶν λαφύρων Ὀλυμπιάδι καὶ Κλεοπάτρᾳ καὶ τοῖς
 φίλοις, κατέπεμψε καὶ Λεωνίδῃ τῷ παιδαγωγῷ τάλαντα 30
 λιβανωτοῦ πεντακόσια καὶ σμύρνης ἑκατὸν, ἀναμνη-
 σθεῖς παιδικῆς ἐλπίδος. Ὁ γὰρ Λεωνίδης, ὡς εἰκεν,

ἐν θυσίᾳ ποτὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιδραξάμενον ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ καθαγίσαντα τοῦ θυμιάματος „Ὅταν“ ἔφη „τῆς ἀρωματοφόρου κρατήσεως, Ἀλέξανδρε, πλουσίως οὕτως ἐπιθυμιάσεις· νῦν δὲ φειδομένως χρῶ 5 τοῖς παροῦσι.“ Τότε οὖν Ἀλέξανδρος ἔγραψε πρὸς αὐτόν· „Ἀπεστάλακμέν σοι λιβανωτὸν ἄφθονον καὶ σμύραν, ὅπως παύσῃ πρὸς τοὺς θεοὺς μικρολογούμενος.“

XXVI. Κιβωτίου δὲ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος, οὗ πολυτελέστερον οὐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρσίου χρήματα 10 καὶ τὰς ἀποσκευὰς παραλαμβάνουσιν, ἠρώτα τοὺς φίλους, ὅ τι δοκοίη μάλιστα τῶν ἀξίων σπουδῆς εἰς αὐτὸ καταθέσθαι. Πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρουρήσειν ἐνταῦθα καταθέμενος. Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀξιολίστων μεμαρτυρήκασιν. Εἰ 15 δ' ὅπερ Ἀλεξανδρεῖς λέγουσιν Ἡρακλείδῃ πιστεύοντες, ἀληθές ἐστιν, εὐκουν ἀργὸς αὐδὲ ἀσύμβολος αὐτῷ συστρατεύειν ἔοικεν Ὅμηρος. Λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύπτου κρατήσας ἐβούλετο πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ κατα- 20 λιπεῖν, καὶ τινα τόπον γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων ὅσον οὐδέπω διεμετρεῖτο καὶ περιέβαλλεν. Εἶτα νύκτωρ κοιμώμενος ὅψιν εἶδε θαυμαστήν· ἀνὴρ πολιὸς εὐμάλα τὴν κόμην καὶ γεραρὸς τὸ εἶδος ἔδοξεν αὐτῷ παραστὰς λέγειν τὰ ἔπη τάδε·

25 νῆσος ἐπειτὰ τις ἔστι πολυπλῆστη ἐνὶ πόντῳ,
 Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δὲ ἑ κικλήσκουσιν.
 Εὐθύς οὖν ἐξαναστὰς ἐβάδιξεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἥ τότε μὲν ἔτι νῆσος ἦν τεῦ Κανωβικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος, νῦν δὲ διὰ χόματος ἀνεβλήπται πρὸς τὴν ἠπει- 30 ρον. Ὡς οὖν εἶδε τόπου εὐφρῆτα διαφέροντα (ταυνία γὰρ ἔστιν ἰσθμῷ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπεικῶς διεργουσα λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν ἐν λιμένι μεγάλην

τελευτῶσαν), εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τὰ τε ἄλλα
 θαυμαστός καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε δια-
 γράφαι τὸ σχῆμα τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας.
 Καὶ γῆ μὲν οὐ παρῆν λευκῆ, τῶν δὲ ἀλφίτων λαμβά-
 νοντες ἐν πεδίῳ μελαγγεῖῳ κυκλωτερῇ κόλπον ἤγον, οὗ 5
 τὴν ἐντὸς περιφέρειαν εὐθεῖαι βάσεις ὥσπερ ἀπὸ κρα-
 σπέδων εἰς σχῆμα χλαμύδος ὑπελάμβανον ἐξ ἴσου συνά-
 680 γουσαι τὸ μέγεθος. Ἡσθέντος δὲ τῇ διαθέσει τοῦ βασι-
 λέως αἰφνίδιον ὄρνιθες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λί-
 μνης πλήθει τε ἄπειροι καὶ κατὰ γένος παντοδαποὶ καὶ 10
 μέγεθος ἐπὶ τὸν τόπον καταίροντες νέφεσιν ἑοικότες
 οὐδὲ μικρὸν ὑπέλιπον τῶν ἀλφίτων, ὥστε καὶ τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον διαταραχθῆναι πρὸς τὸν οἰωνόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ
 τῶν μάντεων θαρρεῖν παραινούντων (πολυαρκεστάτην
 γὰρ οἰκίεσθαι πόλιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ παντοδαπῶν ἀν- 15
 θρώπων ἐσορένην τροφὸν) ἔργου κελεύσας ἔχεσθαι τοὺς
 ἐπιμελητὰς αὐτὸς ὤρμησεν εἰς Ἄμμωνος ὁδὸν μακρὰν
 καὶ πολλὰ μὲν ἔχουσεν ἐργώδη καὶ ταλαίπωρα, κινδύ-
 νους δὲ δύο, τὸν μὲν ἀνυδρίας, δι' ἣν ἔρημός ἐστιν οὐκ
 ὀλίγων ἡμερῶν, τὸν δέ, εἰ λάβρος ἐν ἄμμῳ βαθεῖα καὶ 20
 ἀχανεὶ πορευομένοις ἐπιπέσοι νότος, ὥς περ καὶ πάλαι
 λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν ἀναστήσας θίνα
 μεγάλην καὶ κυματῶσας τὸ πεδίον μυριάδας ἀνθρώπων
 κέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. Ταῦτα πάντα σχεδὸν
 πάντες ἐλογίζοντο, χαλεπὸν δὲ ἦν Ἀλέξανδρον ἀποτρέ- 25
 ψαι πρὸς ὅτιοῦν ὠρμημένον. Ἡ τε γὰρ τύχη ταῖς ἐπι-
 βολαῖς ὑπαίκουσα τὴν γνώμην ἰσχυρὰν ἐποίησεν, καὶ τὸ
 θυμοειδὲς ἄχρι τῶν πραγμάτων ὑπεξέφερε τὴν φιλονει-
 κίαν ἀήττητον, οὐ μόνον πολεμίους, ἀλλὰ καὶ τόπους καὶ
 καιροὺς καταβιαζομένην.

39

XXVII. Ἐν γοῦν τῇ τότε πορείᾳ τὰ συντυχόντα ταῖς
 ἀπορῖαις παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθήματα τῶν ὑστέρων χρη-

σμῶν ἐπιστεύθη μᾶλλον· τρόπον δέ τινα καὶ τοῖς χρη-
 σμοῖς ἢ πίστις ἐκ τούτων ὑπῆρξε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ
 Διὸς ὕδωρ πολὺ καὶ διαρκεῖς ὕετοί γενόμενοι τὸν τε
 τῆς δίκης φόβον ἔλυσαν καὶ τὴν ξηρότητα κατασβέσαν-
 5 τες τῆς ἄμμου, νοτερᾶς γενομένης καὶ πρὸς αὐτὴν ξυμ-
 πεσούσης, εὐπνουν τὸν ἀέρα καὶ καθαρώτερον παρέ-
 σχον. Ἔπειτα τῶν ὄρων, οἵπερ ἦσαν τοῖς ὀδηγοῖς, συγ-
 χυθέντων καὶ πλάνης οὔσης καὶ διασπασμοῦ τῶν βαδι-
 ζόντων διὰ τὴν ἄγνοιαν, κόρακες ἐκφανέντες ὑπελάμ-
 10 βανον τὴν ἡγεμονίαν τῆς πορείας, ἐπομένων μὲν ἐμ-
 προσθεν πετόμενοι καὶ σπεύδοντες, ὑστεροῦντας δὲ καὶ
 βραδύνοντας ἀναμένοντες· ὃ δὲ ἦν θαυμασιώτατον, ὡς
 Καλλισθένης φησί, ταῖς φωναῖς ἀνακαλούμενοι τοὺς
 πλανωμένους νύκτωρ καὶ κλάζοντες εἰς ἴχνος καθίστα-
 15 σαν τῆς πορείας. Ἐπεὶ δὲ διεξελθὼν τὴν ἔρημον ἤκεν
 εἰς τὸν τόπον, ὃ μὲν προφήτης αὐτὸν ὁ Ἄμμωνος ἀπὸ
 τοῦ θεοῦ χάρειν, ὡς ἀπὸ πατρὸς, προσεῖπεν· ὃ δὲ ἐπή-
 ρετο, μὴ τις αὐτὸν εἴη διαπεφευγὼς τῶν τοῦ πατρὸς
 φονεῶν. Εὐφημεῖν δὲ τοῦ προφήτου κελεύσαντος, οὐ
 20 γὰρ εἶναι πατέρα θνητὸν αὐτῷ, μεταβαλὼν ἐπυνθά-
 νετο, τοὺς Φιλίππου φονεῖς εἰ πάντας εἴη τετιμωρημέ-
 νος· εἶτα περὶ τῆς ἀρχῆς, εἰ πάντων αὐτῷ δίδωσιν ἀν-
 θρώπων κυρίῳ γενέσθαι. Χρήσαντος δὲ τοῦ θεοῦ καὶ
 τοῦτο δίδοναι καὶ Φίλιππον ἀπέχειν ἐκπλεω τὴν δίκην,
 25 ἔδωρετο τὸν θεὸν ἀναθήμασι λαμπροῖς καὶ χρήμασι
 τοὺς ἀνθρώπους. Ταῦτα περὶ τῶν χρησμῶν οἱ πλείστοι
 γράφουσι· αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν
 μητέρα φησὶ γεγονέναι τινὰς αὐτῷ μαντείας ἀπορρή-
 τους, ἃς αὐτὸς ἐπανελθὼν φράσει πρὸς μόνην ἐκείνην.
 30 Ἐνιοὶ δὲ φασὶ τὸν μὲν προφήτην Ἑλληνιστὶ βουλόμενον
 προσεῖπεν μετὰ τινος φιλοφροσύνης „ὦ παιδίον“ ἐν
 τῷ τελευταίῳ τῶν φθόγγων ὑπὸ βαρβαρισμοῦ πρὸς τὸ

σίγμα ἐξενεχθῆναι καὶ εἶπεν „Ὡ παιδίος“ ἀντὶ τοῦ νῦ τῷ σίγμα χρῆσάμενον, ἀσμένῳ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ σφάλμα τῆς φωνῆς γενέσθαι καὶ διαδοθῆναι λόγον, ὡς παῖδα Διὸς αὐτὸν τοῦ θεοῦ προσειπόντος. Λέγεται δὲ καὶ Φάμμωνος ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ φιλοσόφου διακούσας 5 ἀποδέξασθαι μάλιστα τῶν λεχθέντων, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι βασιλεύονται ὑπὸ θεοῦ· τὸ γὰρ ἄρχον ἐν ἐκά-
 681 στῳ καὶ κρατοῦν θεῖόν ἐστιν· ἐτι δὲ μᾶλλον αὐτὸς περὶ τούτων φιλοσοφώτερον δοξάζειν καὶ λέγειν, ὡς πάντων μὲν ὄντα κοινὸν ἀνθρώπων πατέρα τὸν θεόν, ἰδίους δὲ 10 κοιούμενον ἑαυτοῦ τοὺς ἀρίστους.

XXVIII. Καθόλου δὲ πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους σοβαρὸς ἦν καὶ σφόδρα πεπεισμένῳ περὶ τῆς ἐκ θεοῦ γενέσεως καὶ τεκνώσεως ὅμοιος, τοῖς δὲ Ἕλλησι μετρίως καὶ ὑποφειδομένως ἑαυτὸν ἐξεθείλαξε· πλὴν περὶ Σάμου 15 γράφων Ἀθηναίοις „Ἐγὼ μὲν οὐκ ἄν“ φησὶν „ὑμῖν ἐλευθέραν πόλιν ἔδωκα καὶ ἐνδοξον· ἔχετε δὲ αὐτὴν λαβόντες παρὰ τοῦ τότε κυρίου καὶ πατρὸς ἐμοῦ προσγορευομένου,“ λέγων τὸν Φίλιππον. Ἰστέρον δὲ πληγῇ περιπεσὼν ὑπὸ τοξεύματος καὶ περιαλγῆς γε-
 νόμενος· „Τοῦτο μὲν“ εἶπεν „ὦ φίλοι, τὸ ρέον αἷμα καὶ οὐκ

„ἰχώρ, οἷός πέρ τε ρέει μακάρεσσι θεοῖσιν.“

Ἐπεὶ δὲ μεγάλης ποτὲ βροντῆς γενομένης καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀνάξαρχος ὁ σοφιστὴς παρῶν ἔφη πρὸς 25 αὐτὸν „Μὴ τι σὺ τοιοῦτον ὁ τοῦ Διός;“ γελάσας ἐκεῖνος „Οὐ βούλομαι γάρ“ εἶπε „φοβερὸς εἶναι τοῖς φίλοις, ὡσπερ σὺ με κελεύεις ὁ καταφραυλίζων μου τὸ δειπνον, ὅτι ταῖς τραπέξαις ἰχθυῖας ὄρας ἐπικειμένους, οὐ σατραπῶν κεφαλᾶς.“ Τῷ γὰρ ὄντι λέγεται τὸν Ἀνά-
 30 ξαρχον ἰχθυοῦσαν Ἡφαιστίῳ πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν προειρημένον ἐπιφθῆξασθαι λόγον, οἷον

ἔξυτελλόντα καὶ κατειρωνεύμενον τοὺς τὰ περιβλε-
 πτα μεγάλοις πόνοις καὶ κινδύνοις διάκοντας, ὡς οὐδὲν
 ἢ μικρὸν ἐν ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσεισι πλεόν ἔχοντας τῶν
 ἄλλων. Ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημύμων
 5 δῆλός ἐστιν αὐτὸς οὐδὲν κεπονθῶς οὐδὲ τετυρωμένος,
 ἀλλὰ τοὺς ἄλλους καταδουλούμενος τῇ δόξῃ τῆς θειό-
 τητος.

XXIX. Εἰς δὲ Φοινίκην ἐκανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου
 θυσίας τοῖς θεοῖς καὶ πομπὰς ἐπέτελει καὶ χορῶν
 10 κυκλίων καὶ τραγικῶν ἀγῶνας οὐ μόνον ταῖς παρα-
 σκευαῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀμίλλαις λαμπροὺς γενομένους.
 Ἐχορήγουν γὰρ οἱ βασιλεῖς τῶν Κυπρίων, ὥσπερ Ἀθή-
 νησιν οἱ κληρούμενοι τὰς φυλὰς, καὶ ἡγωνίζοντο θαν-
 μαστῆφιλοτιμίᾳ πρὸς ἀλλήλους. Μάλιστα δὲ Νικοκρέων
 15 ὁ Σαλαμίνιος καὶ Πασικράτης ὁ Σόλιος διεφιλονεική-
 σαν. Οὗτοι γὰρ ἔλαχον τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑποκριταῖς
 χορηγεῖν, Πασικράτης μὲν Ἀθηνοδόρῳ, Νικοκρέων δὲ
 Θεσσαλῷ, περὶ ὃν ἐσπουδάκει καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος.
 Οὐ μὴν διέφηγε τὴν σπουδὴν πρότερον ἢ ταῖς ψήφοις
 20 ἀναγορευθῆναι νικῶντα τὸν Ἀθηνοδόρῳ. Τότε δέ, ὡς
 ἔοικεν, ἀπιῶν ἔφη τοὺς μὲν κριτὰς ἐπαινεῖν, αὐτὸς μὲν-
 τοι μέρος ἂν ἡδέως προέσθαι τῆς βασιλείας ἐπὶ τῷ μὴ
 Θεσσαλὸν ἰδεῖν νενικημένον. Ἐπεὶ δὲ Ἀθηνοδόρῳ ὑπὸ
 τῶν Ἀθηναίων ζημιωθεῖς, ὅτι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν
 25 Διονυσίων οὐκ ἀπήντησεν, ἤξιον γράψαι περὶ αὐτοῦ
 τὸν βασιλέα, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, τὴν δὲ ζημίαν
 ἀπέστειλε παρ' ἑαυτοῦ. Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως
 εὐήμεροῦτος ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ στίχεν εἰς τὴν κωμω-
 δίαν ἐμβαλόντος αἰτήσιν περιέχοντα δέκα ταλάντων, γε-
 30 λάσας ἔδωκε. Δαρείου δὲ πέμπαντος ἐπιστολὴν πρὸς
 αὐτὸν καὶ φίλους δεομένους μύρια μὲν ἑπὶ τῶν ἐαλω-
 κότων λαβεῖν τάλαντα, τὴν δὲ ἐντὸς Εὐφράτου πᾶσαν

έχοντα καὶ γήμαντα μίαν τῶν θυγατέρων φίλον εἶναι καὶ σύμμαχον, ἔκοινοῦτο τοῖς ἑταίροις· καὶ Παρμενίωνος εἰπόντος „Ἐγὼ μὲν, εἰ Ἀλέξανδρος ἤμην, ἔλαβον ἂν ταῦτα“ „Κἀγὼ, νῆ Δία“ εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος „εἰ Παρμενίων.“ Πρὸς δὲ τὸν Δαρεῖον ἔγραψεν, ὡς οὐδε- 5 νὸς ἀτυχήσει τῶν φιλανθρωπῶπων ἐλθῶν πρὸς αὐτόν, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνου ἤδη πορευέσθαι.

XXX. Ταχὺ μέντοι μετεμελήθη τῆς Δαρείου γυ- 682 ναικὸς ἀποθανούσης ἐν ᾧδισι· καὶ φανερὸς ἦν ἀνιάμενος ὡς ἐκίδειξιν οὐ μικρὰν ἀφηρημένος χρηστότητος. 10 Ἔθαψεν οὖν τὴν ἄνθρωπον οὐδεμιᾶς πολυτελείας φειδόμενος. Τῶν δὲ θαλαμηπόλων τις εὐνοῦχων, οἱ συνεαλώκεισαν ταῖς γυναιξίν, ἀποδράς ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ πρὸς Δαρεῖον ἀφισπασάμενος, Τείρως ὄνομα, φράζει τὸν θάνατον αὐτῆς τῆς γυναικός. Ὡς δὲ πληξά- 15 μενος τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνακλαύσας „Φεῦ τοῦ Περσῶν“ ἔφη „δαίμονος, εἰ τὴν βασιλέως γυναῖκα καὶ ἀδελφὴν οὐ μόνον αἰχμάλωτον γενέσθαι ζῶσαν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασαν ἄμοιρον κείσθαι ταφῆς βασιλικῆς“ ὑπολαβὼν ὁ θαλαμηπόλος „Ἀλλὰ ταφῆς γε χάριν“ εἶπεν „ὦ βα- 20 σιλεῦ, καὶ τιμῆς ἀπάσης καὶ τοῦ πρόποντος οὐδὲν ἔχεις αἰτιάσασθαι τὸν ποιηρὸν δαίμονα Περσῶν. Οὔτε γὰρ ζώσῃ τῇ δεσποίνῃ Στατίρα καὶ μητρὶ σῆ καὶ τέκνοις ἐνέδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἢ τὸ σὸν ὄραν φῶς, ὃ πάλιν ἀναλάμψει λαμπρὸν ὁ κύριος Ἰερομάσθης, 25 οὔτε ἀποθανοῦσα κόσμου τινὸς ἄμοιρος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πολεμίων τετίμηται δάκρυσιν. Οὔτω γὰρ ἔστι χρηστός κρατήσας Ἀλέξανδρος, ὡς δεινὸς μαχόμενος.“ Ταῦτα ἀκούσαντα Δαρεῖον ἡ ταραχὴ καὶ τὸ πάθος ἐξέφρασε πρὸς ὑποψίας ἀτόπους· καὶ τὸν εὐνοῦχον ἐνδο- 30 τέρω τῆς σκηνῆς ἀπαγαγὼν „Εἰ μὴ καὶ σὸ μετὰ τῆς Περσῶν“ ἔφη „τύχης μακεδονίζεις, ἀλλ' ἔτι σοι δεσπό-

της ἐγὼ Δαρειος, εἶπέ μοι σεβόμενος Μίθρου τε φῶς
 μέγα καὶ δεξιὰν βασιλείου, ἄρα μὴ τὰ μικρότατα τῶν
 Στατείρας κλαίω κακῶν, οἰκτρότερα δὲ ζωΐσης ἐπάσχο-
 5 μεν καὶ μᾶλλον ἂν κατ' ἀξίαν ἐδυστυχοῦμεν ὠμῶ καὶ
 σκυθρωπῶ περιπεσόντες ἐχθρῶ; τί γὰρ εὐπρεπὲς ἀνδρὶ
 νέῳ πρὸς ἐχθροῦ γυναῖκα καὶ μέχρι τιμῆς τοσαύτης
 συμβόλαιον; “Ἐτι λέγοντος αὐτοῦ καταβαλὼν ἐπὶ τοὺς
 πόδας Τείρεως αὐτὸν ἰκτέυεν εὐφημεῖν καὶ μήτε Ἀλέ-
 ξανδρον ἀδικεῖν μήτε τὴν τεθνεῶσαν ἀδελφὴν καὶ γυ-
 10 ναῖκα καταεισχυῖναι, μήτε αὐτοῦ τὴν μεγίστην ὦν ἐπαι-
 κεν ἀφαιρεῖσθαι παραμυθίαν, τὸ δοκεῖν ὑπ' ἀνδρὸς
 ἡττηθῆναι κρείττονος ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν,
 ἀλλὰ καὶ θαυμάζειν Ἀλέξανδρον, ὡς πλείονα ταῖς Περ-
 σῶν γυναιξὶ σωφροσύνην ἢ Πέρσαις ἀνδρείαν ἐπίδε-
 15 δειγμένον. “Ἄμα δὲ ὄρκους τε φρικώδεις τοῦ θαλα-
 μηπόλου κινουῦντος ὑπὲρ τούτων καὶ περὶ τῆς ἄλλης
 ἐγκρατείας καὶ μεγαλοψυχίας τῆς Ἀλεξάνδρου λέγοντος,
 ἐξελθὼν πρὸς τοὺς ἐταίρους ὁ Δαρειος καὶ χειρας ἀνα-
 τείνας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπεύξατο· „Θεοὶ γενέθλιοι
 20 καὶ βασιλῆιοι, μάλιστα μὲν ἐμοὶ διδοίητε τὴν Περσῶν
 τύχην εἰς ὀρθὸν αὐθις σταθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμην ἀγα-
 θοῖς ἀπολιπεῖν, ἵνα κρατήσας ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάν-
 δρου χάριτας, ὧν εἰς τὰ φίλτατα πταίσας ἔτυχον· εἰ δ'
 ἄρα τις οὗτος εἰμαρτὸς ἦκει χρόνος ὀφειλόμενος νεμέσει
 25 καὶ μεταβολῇ παύσασθαι τὰ Περσῶν, μηδεὶς ἄλλος ἀν-
 θρώπων καθίσειεν εἰς τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλε-
 ξάνδρου.“ Ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι τε καὶ λεχθῆναι
 φασιν οἱ πλείστοι τῶν συγγραφέων.

XXXI. Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου πᾶ-
 30 σαν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρειον ἐκα-
 τὸν μυριάσι στρατοῦ καταβαίνοντα. Καὶ τις αὐτῷ
 φράζει τῶν ἐταίρων, ὡς δὴ γέλωτος ἄξιον πρᾶγμα, τοὺς

ἀκολουθούς παίζοντας εἰς δύο μέρη διηρηκέναι σφᾶς
 αὐτούς, ὧν ἑκατέρου στρατηγὸν εἶναι καὶ ἡγεμόνα, τὸν
 μὲν Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ Δαρεῖον ὑπ' αὐτῶν προσαγο-
 ρευόμενον· ἀρξαμένους δὲ βῶλοις ἀκροβολῆσθαι πρὸς
 ἀλλήλους, εἶτα πυγμαῖς, τέλος ἐκκεκαῦσθαι τῇ φιλο- 5
 νεικίᾳ καὶ μέχρι λίθων καὶ ξύλων, πολλοὺς καὶ δυσκατα-
 683 παύστους γεγονότας. Ταῦτα ἀκούσας ἐκέλευσεν αὐτοὺς
 μονομαχῆσαι τοὺς ἡγεμόνας· καὶ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον
 αὐτὸς ὤπλισε, τὸν δὲ Δαρεῖον Φιλώτας. Ἐθεᾶτο δὲ ὁ
 στρατὸς ἐν οἰωνῷ τι τοῦ μέλλοντος τιθέμενος τὸ γιγνό- 10
 μενον. Ἰσχυρᾶς δὲ τῆς μάχης γενομένης ἐνίκησεν ὁ κα-
 λούμενος Ἀλέξανδρος, καὶ θωρακὰ ἔλαβε θῶδεκα κώμας
 καὶ στολῇ Περσικῇ χρῆσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν Ἐρατοσθέ-
 νης ἰστόρηκε. Τὴν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς Δαρεῖον
 οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλὰ ἐν 15
 Γαυγαμήλοις γενέσθαι συνέπεσε. Σημαίνειν δὲ φασιν
 οἶκον καμήλου τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασι-
 λέων ἐκφυγῶν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος ἐν-
 ταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν, ἀποτάξας τινὰς κώμας καὶ
 προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέλειαν. Ἡ μὲν οὖν σελήνη τοῦ 20
 Βοηδρομιῶνος ἐξέλιπε περὶ τὴν τῶν μυστηρίων τῶν
 Ἀθήνησιν ἀρχὴν, ἐνδεκάτῃ δὲ ἀπὸ τῆς ἐκλείψεως νυκτι
 τῶν στρατοπέδων ἐν ὄψει γεγονότων, Δαρεῖος μὲν ἐν
 ὄπλοις συνείχε τὴν δύναμιν ὑπὸ λαμπαδῶν ἐπιπορευό-
 μενος τὰς τάξεις, Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Μακεδόνων 25
 ἀναπαυομένων αὐτὸς πρὸ τῆς σκηνῆς μετὰ τοῦ μάντεως
 Ἀριστάνδρου διέτριβεν, ἱερουργίας τινὰς ἀπορρήτους
 ἱερουργούμενος καὶ τῷ Φόβῳ σφραγιαζόμενος. Οἱ δὲ
 πρεσβύτεροι τῶν ἑταίρων καὶ μάλιστα Παρμενίων, ὡς
 τὸ μὲν πεδῖον τὸ μεταξὺ τοῦ Νιφάτου καὶ τῶν ὄρων 30
 τῶν Γορδυαίων ἅπαν ἐωρᾶτο καταλαμπόμενον τοῖς βαρ-
 βαρικοῖς φέγγεσιν, ἀτέκμαρτος δὲ τις φωνὴ συμμα-

μιγμένη και θόρυβος ἐκ τοῦ στρατοπέδου καθάπερ ἐξ
 ἀχανοῦς προσήχει πελάγους, θαυμάσαντες τὸ πλῆθος
 και πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες, ὡς μέγα και χαλεπὸν
 ἔργον εἶη συμπεσόντας ἐκ προφανοῦς τοσοῦτον ὄσασθαι
 5 πόλεμον, ἀπὸ τῶν ἱερῶν γενομένῳ τῷ βασιλεὶ προσελ-
 θόντες ἐπειθὸν αὐτὸν ἐπιχειρῆσαι νύκτωρ τοῖς πολε-
 μίοις και τῷ σκότῳ τὸ φοβερώτατον συγκαλύψαι τοῦ
 μέλλοντος ἀγῶνος. Ὁ δὲ τὸ μνημονευόμενον εἰπὼν,
 „Οὐ κλέπτω τὴν νίκην“ ἐνίοις μὲν ἔδοξε μειρακιώδη
 10 και κενὴν ἀπόκρισιν πεποιῆσθαι, παιζῶν πρὸς τοσοῦτον
 κίνδυνον, ἐνίοις δὲ και τῷ παρόντι θαρρεῖν και στο-
 χάζεσθαι τοῦ μέλλοντος ὀρθῶς, μὴ διδοὺς πρόφασιν ἡ-
 τηθέντι Δαρείῳ πρὸς ἄλλην ἀνδρὶς ἀναθαρρῆσαι πείραν,
 αἰτιωμένῳ τούτων νύκτα και σκότος, ὡς ὄρη και στενὰ
 15 και θάλασσαν τῶν προτέρων. Οὐ γὰρ ὄπλων οὐδὲ σω-
 μάτων ἀπορίᾳ παύσεσθαι πολεμοῦντα Δαρεῖον ἀπὸ τη-
 λικαύτης δυνάμεως και χώρας τοσαύτης, ἀλλ' ὅταν ἀφῆ
 τὸ φρόνημα και τὴν ἐλπίδα δι' ἐμφανοῦς ἡττης κατὰ
 κράτος ἐξελεγχθεῖς.

20 XXXII. Ἀπελθόντων δὲ τούτων κατακλιθεὶς ὑπὸ
 σκηνὴν λέγεται τὸ λοιπὸν μέρος τῆς νυκτὸς ὑπὸν βαθεῖ
 κρατηθῆναι παρὰ τὸ εἰωθός, ὥστε θαυμάζειν ἐπελθόν-
 τας ὄρθρου τοὺς ἡγεμόνας και παρ' αὐτῶν ἐξενεγκεῖν
 παράγγελμα πρῶτον ἀριστοποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας·
 25 ἔπειτα τοῦ καιροῦ καταπείγοντος εἰσελθόντα Παρμε-
 νίωνα και παραστάντα τῇ κλίνῃ δις ἢ τρις αὐτοῦ φθέγγ-
 ξασθαι τοῦνομα· και διεγερθέντος οὕτως ἐρωτᾶν, ὅ τι
 δὴ πεπονθὼς ὑπὸν καθεύδοι νενικηκός, σὺν μὲν μέ-
 λοντος ἀγωνιεῖσθαι τὸν μέγιστον τῶν ἀγῶνων. Τὸν
 30 γοῦν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν διαμειδιάσαντα· „Τί γάρ; οὐκ
 ἦδη σοι νενικηκῆναι δοκοῦμεν ἀπῆλλαγμένοι τοῦ πλα-
 νῶσθαι και διώκειν ἐν πολλῇ και καταφθαρμένη φυγο-

μαχοῦντα χάρα Δαρειόν; “ Οὐ μόνον δὲ πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ παρ’ αὐτὸν τὸν κίνδυνον ἐπεδειξάτο μέγαν καὶ συνεστηκότα τῷ λογίζεσθαι καὶ θαρρεῖν ἑαυτὸν. Ἔσχε γὰρ ὁ ἀγὼν ὑποτροπὴν καὶ σάλον ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέρατι κατὰ Παρμενίωνα, τῆς Βακτριανῆς ἵπκου ρόθῳ 5 πολλῶ καὶ μετὰ βίας παραμπεσοῦσης εἰς τοὺς Μακεδόνας, Μαζαίου δὲ περιπέμφαντος ἔξω τῆς φάλαγγος ἵπ- 684 πεις τοῖς σκευοφυλακοῦσι προσβαλοῦντας. Διὸ καὶ θορυβοῦμενος ὑπ’ ἀμφοτέρων ὁ Παρμενίων ἀπέστειλε πρὸς Ἀλέξανδρον ἀγγέλους φράζοντας οἴχεσθαι τὸν χά- 10 ρακα καὶ τὰς ἀποσκευάς, εἰ μὴ κατὰ τάχος βοήθειαν ὀχυρὰν ἀπὸ τοῦ στόματος πέμψει τοῖς ὀπισθεν. Ἔτυχε μὲν οὖν κατ’ ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐφόδου διδοῦς σημεῖον· ὡς δὲ ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος, οὐκ ἔφη σωφρονεῖν αὐτὸν οὐδὲ ἐντὸς εἶναι τῶν λο- 15 γισμῶν, ἀλλ’ ἐπιλελησθαι ταραττόμενον, ὅτι νικῶντες μὲν προσκίησονται καὶ τὰ τῶν πολέμιων, ἠττωμένοις δὲ φροντιστέον οὐ χρημάτων οὐδὲ ἀνδραπόδων, ἀλλ’ ὅπως ἀποθανοῦνται καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι. Ταῦτα ἐπιστείλας Παρμενίωνι τὸ κράνος περιέθετο, τὸν δὲ ἄλλον ὀπλισμὸν εὐθύς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν, ὑπένδυμα τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν λινοῦν ἐκ τῶν ληφθέντων ἐν Ἰσση. Τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν σιδηροῦν, ἐστίλβε δὲ ὡσπερ ἄργυρος καθαρὸς, ἐργον Θεοφίλου, συνήρμοστο δὲ αὐτῷ περιτραχήλιον 25 ὁμοίως σιδηροῦν, λιθοκόλλητον· μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαφῆ καὶ nouφότητι, θωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως, εἶχεν, ἠσκημένος τὰ πολλὰ χρῆσθαι μάχαιρα παρὰ τὰς μάχας. Ἐπικόρημα δὲ ἐφόρει τῇ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὀπλισμὸν· ἦν γὰρ 30 ἔργον Ἐλικῶνος τοῦ παλαιοῦ, τιμὴ δὲ τῆς Ῥοδίων πόλεως, ὑφ’ ἧς ἐδόθη δῶρον· ἐχρήτο δὲ καὶ τούτῳ πρὸς

τοὺς ἀγῶνας. Ἄχρι μὲν οὖν συντάττων τι τῆς φάλαγγος ἢ παρακελευόμενος ἢ διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλαυνεν ἄλλον ἵππον εἶχε, τοῦ Βουκεφάλα φειδόμενος ἤδη παρήλικος ὄντος· χωροῦντι δὲ πρὸς ἔργον ἐκείνος
 5 προσήγετο, καὶ μεταβὰς εὐθύς ἤρχεν ἐφόδου.

XXXIII. Τότε δὲ τοῖς Θετταλοῖς πλεῖστα διαλεχθεῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὡς ἐπέρωσαν αὐτὸν βοῶντες ἄγειν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, τὸ ξυστὸν εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταβαλὼν τῇ δεξιᾷ παρεκάλει τοὺς θεοὺς, ὡς Καλλι-
 10 σθένης φησὶν, ἐπευχόμενος, εἶπερ ὄντως Διόθεν ἐστὶ γεγυνώς, ἀμῦναι καὶ συνεπιφρῶσαι τοὺς Ἑλληνας. Ὁ δὲ μάντις Ἀρίστανδρος χλανίδα λευκὴν ἔχων καὶ χρυσοῦν στέφανον ἐπεδεικνυτο παρικπεύων ἀστὸν ὑπὲρ κεφαλῆς Ἀλεξάνδρου συνεπαιωρούμενον καὶ κατευθύ-
 15 νοντα τῇ πτήσει ὄρθιον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὥστε πολὺ μὲν θάρσος ἐγγενέσθαι τοῖς ὀρωσιν, ἐκ δὲ τοῦ θαρρεῖν καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους δρόμῳ τοῖς ἵππεῦσιν ἰσμένοις ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐκικυμαίνειν τὴν φάλαγγα. Πρὶν δὲ συμμῆξαι τοὺς πρώτους ἐξέκλιναν οἱ βάρβαροι, καὶ
 20 διωγμὸς ἦν πολὺς, εἰς τὰ μέσα συνελάννοντος Ἀλεξάνδρου τὸ νικώμενον, ὅπου Δαρτεῖος ἦν. Πόρρωθεν γὰρ αὐτὸν κατείδε διὰ τῶν προτεταγμένων ἐν βάθει τῆς βασιλικῆς ἴλης ἐκφανέντα, καλὸν ἄνδρα καὶ μέγαν ἐφ' ἄρματος ὑψηλοῦ βεβῶτα, πολλοῖς ἵππεῦσι καὶ λαμπροῖς
 25 καταπεφραγμένον εὖ μάλα συνεσπειραμένοις περὶ τὸ ἄρμα καὶ παρατεταγμένοις δέχεσθαι τοὺς πολεμίους. Ἀλλὰ δεινὸς ὄφθεις ἐγγύθεν Ἀλεξάνδρος καὶ τοὺς φεύγοντας ἐμβαλὼν εἰς τοὺς μένοντας ἐξέπληξε καὶ διεσκέδασε τὸ πλεῖστον. Οἱ δὲ ἄριστοι καὶ γενναιότατοι πρὸ
 30 τοῦ βασιλέως φονευόμενοι καὶ κατ' ἀλλήλων πίπτοντες ἐμποδῶν τῆς διώξεως ἦσαν, ἐμπλεκόμενοι καὶ περισκαίροντες αὐτοῖς καὶ ἵπποις. Δαρτεῖος δέ, τῶν δεινῶν

ἀπάντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντων καὶ τῶν προτεταγμένων
 δυνάμεων ἐρειπομένων εἰς αὐτόν, ὡς οὐκ ἦν ἀποστρέ-
 ψαι τὸ ἄρμα καὶ διεξελάσαι ῥάδιον, ἀλλ' οἷ τε τροχὸ
 συνείχοντο πτώμασι πεφυρμένοι τοσοῦτοις οἷ τε ἵπποι
 καταλαμβάνομενοι καὶ ἀποκρυπτόμενοι τῷ πλήθει τῶν 5
 νεκρῶν ἐξήλλοντο καὶ συνετάραττον τὸν ἠνίοχον, ἀπο-
 685 λείπει μὲν τὸ ἄρμα καὶ τὰ ὄπλα, θήλειαν δέ, ὡς φασι,
 νεοτόκον ἵππον περιβὰς ἐφυγεν. Οὐ μὴν τότε ἂν ἐδό-
 κει διαφυγεῖν, εἰ μὴ πάλιν ἦκον ἔτεροι παρὰ τοῦ Παρ-
 μενίανος ἵππεις μετακαλοῦντες Ἀλέξανδρον, ὡς συνε- 10
 στώσης ἔτι πολλῆς δυνάμεως ἐκεῖ καὶ τῶν πολεμίων οὐκ
 ἐνδιδόντων. Ὅπως γὰρ αἰτιῶνται Παρμενίωνα κατ'
 ἐκείνην τὴν μάχην νωθρὸν γενέσθαι καὶ δύσεργον, εἴτε
 τοῦ γήρωσ ἦδη τι παραλύοντος τῆς τόλμης, εἴτε τὴν
 ἐξουσίαν καὶ τὸν ὄγκον, ὡς Καλλισθένης φησί, τῆς 15
 Ἀλεξάνδρου δυνάμεως βαρυνόμενον καὶ προσφθο-
 νοῦντα. Τότε δ' οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνιαιθεὶς τῇ μεταπέμ-
 ψει τοῖς μὲν στρατιώταις οὐκ ἐφρασε τὸ ἀληθές, ἀλλ'
 ὡς ἀνέχων τοῦ φονεύειν καὶ σκότους ὄντος ἀνάκλησιν
 ἐσήμανεν· ἐλαύνων δὲ πρὸς τὸ κινδυνεῦον μέρος ἤκουσε 20
 καθ' ὁδὸν ἠτιῆσθαι παντάπασιν καὶ φεύγειν τοὺς πο-
 λεμίους.

XXXIV. Τοῦτο τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης τὸ πέ-
 ρας, ἡ μὲν ἀρχὴ παντάπασιν ἡ Περσῶν ἐδόκει καταλε-
 λύσθαι, βασιλεὺς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευ- 25
 μένος ἔθυσε τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς καὶ τοῖς φίλοις
 ἐδωρεῖτο πλούτους καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας. Φιλοτι-
 μούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔγραψε τὰς τυραννίδας
 πάσας καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους, ἰδίᾳ δὲ
 Πλαταιεῦσιν τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ 30
 πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς
 ἑλευθερίας παρέσχον. Ἐπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς

Ἰταλίαν μέρος τῶν λαφύρων τὴν Φαῦλλον τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ ἀρετὴν, ὃς περὶ τὰ Μηδικὰ τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεγνωκότων τοὺς Ἑλληνας ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἐπλευσεν εἰς Σαλαμίνα τοῦ κινδύνου τι μεθέξων. Οὕτω τις εὐμενῆς ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ οἰκετός.

XXXV. Ἐπιὼν δὲ τὴν Βαβυλωνίαν ἅπασαν εὐθὺς ἐπ' αὐτῷ γενομένην ἐθαύμασε μάλιστα τό τε χάσμα τοῦ πυρὸς [ἐν Ἐκβατάνοις,] ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφρομένου καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ νάφθα λιμνάζοντος διὰ τὸ πλῆθος οὐ πόρρω τοῦ χάσματος, ὃς τὰλλα μὲν ἀσφάλτῳ προσέοικεν, οὕτω δὲ εὐκαθῆς πρὸς τὸ πῦρ ἐστίν, ὥστε πρὶν ἢ θιγεῖν τὴν φλόγα δι' αὐτῆς τῆς περὶ τὸ φῶς ἑξαπτόμενος ἀύγῆς τὸν μεταξὺ κολλάκις ἀέρα συνεκκαίειν. Ἐπιδεικνύμενοι δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ δύναμιν οἱ βάρβαροι τὸν ἄγοντα πρὸς τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλέως στενωπὸν ἐλαφρῶ τῷ φαρμάκῳ κατεψέκασαν· εἶτα στάντες ἐπ' ἄκρῳ τοὺς λαμπτήρας τοῖς βεβρεγμένοις προσέθηκον· ἤδη γὰρ συνεσκόταξε. Τῶν δὲ πρώτων εὐθὺς ἀφαμένων οὐκ ἔσχεν ἡ νομὴ χρόνον αἰσθητόν, ἀλλ' ἅμα νοήματι διέκτο πρὸς θάτερον πέρας καὶ πῦρ ἐγγόνει συνεχῆς ὁ στενωπός. Ἦν δὲ τις Ἀθηνοφάνης Ἀθηναῖος τῶν περὶ ἄλειμμα καὶ λουτρόν εἰωθότων τὸ σῶμα θεραπεύειν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν διάνοιαν ἐμβλωτῶς ἀπάγειν ἐπὶ τὸ ρόδιμον. Οὗτος ἐν τῷ λουτροῦνι τότε παιδαρίῳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ παρεστῶτος εὐτελοῦς σφόδρα καὶ γελοίου τὴν ὄψιν, ἄδοτος δὲ χαριέντως, Στεφάνος ἑκαλεῖτο, „Βούλει“ φησὶν „ὦ βασιλεῦ, διάπειραν ἐν Στεφάνῳ τοῦ φαρμάκου λάβωμεν; ἂν γὰρ ἄψῃται τοῦτο καὶ μὴ κατασβεσθῇ, παντάπασιν ἂν φαίην ἄμαχον καὶ δεινὴν αὐτοῦ τὴν δύναμιν εἶναι.“ Προθύμως δὲ πῶς καὶ τοῦ παιδαρίου δίδοντας ἑαυτὸν

πρὸς τὴν πείραν, ἅμα τῷ περιαλείφαι καὶ θιγεῖν ἐξήν-
 θησε φλόγα τοσαύτην τὸ σῶμα καὶ πυρὶ κατεσχέθη τὸ
 πᾶν, ὥστε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς πᾶν ἀπορίας καὶ θεοὺς
 ἐλθεῖν· εἰ δὲ μὴ κατὰ τύχην. πολλοὶ παρήσαν ἀγγελία
 πρὸς τὸ λουτρὸν ὕδατος διὰ χειρῶν ἔχοντες, οὐκ ἂν 5
 686 ἔφθασεν ἡ βοήθεια τὴν ἐπινομήν. Ἀλλὰ καὶ τότε μόγις
 κατέσβεσαν τὸ σῶμα τοῦ παιδὸς δι' ὄλου πῦρ γενόμε-
 νον, καὶ μετὰ ταῦτα χαλεπῶς ἔσχευ. Εἰκότως οὖν ἔνιοι
 τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦτο φασιν
 εἶναι τὸ τῆς Μηδείας φάρμακον, ᾧ τὸν τραγηδούμενον 10
 στέφανον καὶ τὸν πέπλον ἔχρισεν. Οὐ γὰρ ἐξ αὐτῶν
 ἐκείνων οὐδὲ ἀπ' αὐτομάτου λάμψαι τὸ πῦρ, ἀλλὰ φλο-
 γὸς ἐγγύθεν παρατεθείσης ὀξεῖαν ὀλκὴν καὶ συναφήν
 ἄδηλον αἰσθήσει γενέσθαι. Τὰς γὰρ ἀκτῖνας καὶ τὰ
 ρεύματα τοῦ πυρὸς ἄπωθεν ἐπερχόμενα τοῖς μὲν ἄλλοις 15
 σώμασι φῶς καὶ θερμότητα προσβάλλειν μόνον, ἐν δὲ
 τοῖς ξηρότητα πνευματικὴν ἠνοσίδα λιπαρὰν καὶ διαρκῆ
 κεκτημένοις ἀθροιζόμενα καὶ πυριμανοῦντα μεταβάλ-
 λειν ὀξέως τὴν ὕλην. Παρεῖχε δὲ ἀπορίαν ἡ γένεσις ...
 εἴτε μᾶλλον ὑπέκκαυμα τῆς φλογὸς ὑπορρεῖ τὸ ὑγρὸν 20
 ἐκ τῆς γῆς φύσιν λιπαρὰν καὶ πυριγόνον ἐχούσης. Καὶ
 γὰρ ἐστὶν ἡ Βαβυλωνία σφόδρα πυρώδης, ὥστε τὰς μὲν
 κριθὰς χαμόθεν ἐκηθᾶν καὶ ἀποπάλλεσθαι πολλάκις,
 οἶον ὑπὸ φλεγμονῆς τῶν τόπων σφυγμοὺς ἔχοντων,
 τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐν τοῖς καύμασιν ἐπ' ἀσκάων πεπλη- 25
 ρωμένων ὕδατος καθεύδειν. Ἄρφαλος δὲ τῆς χώρας
 ἀπολειφθεὶς ἐπιμελητῆς καὶ φιλοκαλῶν Ἑλληνικαῖς φυ-
 τείαις διακοσμηῆσαι τὰ βασίλεια καὶ τοὺς περιπάτους,
 τῶν μὲν ἄλλων ἐκράτησε, τὸν δὲ κίττον οὐκ ἔστεξεν ἡ
 γῆ μόνον, ἀλλ' αἰεὶ διέφθειρεν οὐ φέροντα τὴν κρᾶσιν· 30
 ἡ μὲν γὰρ πυρώδης, ὁ δὲ φιλόψυχρος. Τῶν μὲν οὖν

τοιούτων παρεκβάσεων, ἂν μέτρον ἔχωσιν, ἦττον ἴσως οἱ δύσκολοι κατηγορήσουσιν.

XXXVI. Ἀλέξανδρος δὲ Σούσων κυριεύσας παρέλαβεν ἐν τοῖς βασιλείοις τετρακισμύρια τάλαντα νομισματος, τὴν δὲ ἄλλην κατασκευὴν καὶ πολυτέλειαν ἀδιήγητον. Ὅπου φασὶ καὶ πορφύρας Ἑρμιονικῆς εὐρεθῆναι τάλαντα πεντακισχίλια, συγκειμένης μὲν ἕξ ἑτῶν δέκα δεόντων διακοσίων, πρόσφατον δὲ τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρὸν φυλαττούσης. Αἰτιον δὲ τούτου φασὶν εἶναι τὸ τὴν βαφὴν διὰ μέλιτος γίνεσθαι τῶν ἀλουργῶν, δι' ἐλαίου δὲ λευκοῦ τῶν λευκῶν· καὶ γὰρ τούτων τὸν ἴσον χρόνον ἔχόντων τὴν λαμπρότητα καθαρὰν καὶ στίλβουσαν ὀραῖσθαι. Δείνων δὲ φησι καὶ ὕδωρ ἀπὸ τε τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἰστροῦ μετὰ τῶν ἄλλων μετα-
15 πεμπομένους εἰς τὴν γάζαν ἀποτίθεσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἷον ἐκβεβαιούμενους τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ κυριεύειν ἀπάντων

XXXVII. Τῆς δὲ Περσίδος οὔσης διὰ τραχύτητα δυσεμβόλου καὶ φυλαττομένης ὑπὸ γενναιοτάτων Περ-
20 σῶν (Δαρεῖος μὲν γὰρ ἐπεφύγει) γίνεται τινος περιόδου κύκλον ἐχούσης οὐ πολὺν ἡγεμῶν αὐτῷ δίγλωσσος ἄνθρωπος ἐκ πατρὸς Λυκίου, μητρὸς δὲ Περσίδος γεγονώς· ὃν φασιν, ἔτι παιδὸς ὄντος Ἀλεξάνδρου, τὴν Πυθίαν προειπεῖν, ὡς λύκος ἔσται καθηγεμῶν Ἀλε-
25 ξάνδρῳ τῆς ἐπὶ Πέρσας πορείας. Φόνον μὲν οὖν ἐνταῦθα πολὺν τῶν ἀλισκομένων γενέσθαι συνέπεσε· γράφει γὰρ αὐτός, ὡς νομίζων αὐτῷ τοῦτο λυσιτελεῖν ἐκέλευεν ἀποσφάττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· νομισματος δὲ εὐρεῖν πλῆθος ὅσον ἐν Σούσοις, τὴν δὲ ἄλλην κατα-
30 σκευὴν καὶ τὸν πλοῦτον ἐκκομισθῆναι φασὶ μυρίοις ὀρικοῖς ξεύγεσι καὶ πεντακισχιλίαις καμήλοις. Ξέρξου δὲ ἀνδριάντα μέγαν θεασάμενος ὑπὸ πλῆθους τῶν ὄθου-

μένων εἰς τὰ βασίλεια πλημμελῶς ἀνατετραμμένον ἐπέ-
στη, καὶ καθάπερ ἐμψυχον προσαγορεύσας· „Πότερόν
σε“ εἶπε „διὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν κείμε-
νον καρέλθωμεν ἢ διὰ τὴν ἄλλην μεγαλοφροσύνην καὶ
ἀρετὴν ἐγείρωμεν;“ Τέλος δὲ πολὺν χρόνον πρὸς ἑαυτῷ 5
γενόμενος καὶ σιωπήσας παρήλθε. Βουλόμενος δὲ τοὺς
στρατιώτας ἀναλαβεῖν (καὶ γὰρ ἦν χειμῶνος ὥρα) τέσ-
687 σαρας μῆνας αὐτόθι διήγαγε. Λέγεται δὲ καθίσαντος
αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον ἐν τῷ
βασιλικῷ θρόνῳ τὸν Κορίνθιον Δημάρατον εὖνον 10
ὄντα ἄνδρα καὶ πατρῶον φίλον Ἀλεξάνδρου πρεσβυτι-
κῶς ἐπιδακρῦσαι καὶ εἰπεῖν, ὡς μεγάλης ἡδονῆς στε-
φοῖντο τῶν Ἑλλήνων οἱ τεθνηκότες πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξαν-
δρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον.

XXXVIII. Ἐκ τούτου μέλλων ἐξελαύνειν ἐπὶ Δαρειον 15
ἔτυχε μὲν εἰς μέθην τινὰ καὶ παιδιὰν τοῖς ἐταίροις ἑα-
τὸν δεδωκῶς, ὥστε καὶ γυναῖα συμπίνειν ἐπὶ κῶμον
ἦκοντα πρὸς τοὺς ἐραστάς. Ἐν δὲ τούτοις εὐδοκιμοῦσα
μάλιστα Θαῖς ἡ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον
ἑταῖρα, γένος Ἀττικῆ, τὰ μὲν ἐμμελῶς ἐπαινοῦσα, τὰ 20
δὲ καλῶσα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἅμα τῇ μέθῃ λόγον
εἰπεῖν προήχθη τῷ μὲν τῆς πατρίδος ἦθει πρέποντα,
μεῖζονα δὲ ἢ κατ' αὐτήν. Ἔφη γὰρ ὧν πεπόνηκε πε-
πλανημένη τὴν Ἀσίαν ἀπολαμβάνειν χάριν ἐκείνης τῆς
ἡμέρας ἐντροφῶσα τοῖς ὑπερηφάνοις Περσῶν βασι- 25
λεῖοις· ἐτι δ' ἂν ἦδιον ὑποπρῆσαι κωμάσασα τὸν Ξέρξου
τοῦ κατακαύσαντος τὰς Ἀθήνας οἶκον, αὐτὴ τὸ πῦρ
ἄψασα τοῦ βασιλέως ὀρῶντος, ὡς ἂν λόγος ἔχη πρὸς
ἀνθρώπους, ὅτι τῶν ναυμάχων καὶ πεζομάχων ἐκείνων
στρατηγῶν τὰ μετὰ Ἀλεξάνδρου γυναῖα μεῖζονα δίκην 30
ἐπέθηκε Πέρσαις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ἄμα δὲ τῷ λόγῳ
τούτῳ κρότου καὶ θορύβου γενομένου καὶ παρακλεῦ-

σεως τῶν ἐταίρων καὶ φιλοτιμίας, ἐπισπασθεὶς ὁ βασι-
 λεὺς καὶ ἀναπηδήσας ἔχων στέφανον καὶ λαμπάδα προ-
 ἦγεν· οἱ δὲ ἐπόμενοι κῶμῳ καὶ βοῇ περιεστάντο τὰ
 βασίλεια, καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων οἱ πυνθανόμενοι
 5 συνέτρεχον μετὰ λαμπάδων χαίροντες. Ἦλπιζον γὰρ
 ὅτι τοῖς οἴκοι προσέχοντός ἐστι τὸν νοῦν καὶ μὴ μέλλον-
 τος ἐν βαρβάροις οἰκεῖν τὸ πιμπρᾶναι τὰ βασίλεια καὶ
 διαφθεῖρειν. Οἱ μὲν οὕτω ταῦτα γενέσθαι φασίν, οἱ δὲ
 ἀπὸ γνώμης· ὅτι δ' οὖν μετενόησε ταχὺ καὶ κατασβέσαι
 10 προσέταξεν ὁμολογείται.

XXXIX. Φύσει δὲ ἂν μεγαλοδωρότατος ἔτι μᾶλλον
 ἐπέδωκεν εἰς τοῦτο τῶν πραγμάτων ἀξιομένων· καὶ
 προσῆν ἢ φιλοφροσύνη, μεθ' ἧς μόνης ὡς ἀληθῶς οἱ
 διδόντες χαρίζονται. Μνησθήσομαι δὲ ὀλίγων. Ἀρί-
 15 στων ὁ τῶν Παιόνων ἠγούμενος ἀποκτείνας πολέμιον
 ἄνδρα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπίδειξάμενος αὐτῷ „Τοῦτο“
 εἶπεν „ᾧ βασιλεῦ, παρ' ἡμῖν ἐκκώματος χρυσοῦ τιμᾶ-
 ται τὸ δῶρον.“ Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος γελᾶσας „Κενοῦ γε“
 εἶπεν „ἐγὼ δέ σοι μεστὸν ἀκράτου προπίομαι.“ Τῶν δὲ
 20 πολλῶν τις Μακεδόνων ἤλαυνεν ἡμίονον βασιλικὸν
 χρυσιόν κομίζοντα· κάμνοντος δὲ τοῦ κτήνους αὐτὸς
 ἀράμενος ἐκόμιζε τὸ φορτίον. Ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς θλι-
 βόμενον αὐτὸν σφόδρα καὶ πνυθόμενος τὸ πρᾶγμα, μέλ-
 λοντος κατατίθεσθαι „Μὴ κάμης“ εἶπεν „ἀλλὰ πρόσθε
 25 ἔτι τὴν λοιπὴν ὁδὸν ἐπὶ τὴν σκηπὴν ἑαυτῷ τοῦτο κομί-
 σας.“ Ὅπως δὲ ἤχθητο τοῖς μὴ λαμβάνουσι μᾶλλον ἢ
 τοῖς αἰτουῦσι. Καὶ Φωκίῳ μὲν ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὡς
 οὐ χρησόμενος αὐτῷ φίλῳ τὸ λοιπὸν, εἰ διωθοῖτο τὰς
 χάριτας. Σεραπίῳ δὲ τῶν ἀπὸ σφαίρας τινὲ νεανίσκων
 30 οὐδὲν ἐδίδου διὰ τὸ μηδὲν αἰτεῖν. Ὡς οὖν εἰς τὸ σφαι-
 ρίζειν παραγενόμενος ὁ Σεραπίων ἄλλοις ἔβαλλε τὴν
 σφαῖραν, εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως „Ἐμοὶ δὲ οὐ δέ-

δως;“ „Οὐ γὰρ αἰτεῖς,“ εἶπε, τούτῳ μὲν δὴ γελάσας
 πολλὰ ἔδωκε. Πρωτῆς δέ τινι τῶν περὶ σκώματα καὶ
 πότον οὐκ ἀμούσων ἔδοξε δι’ ὀργῆς γεγυμέναι· τῶν δὲ
 φίλων δεομένων κάκεινου δακρύοντος ἔφη διαλλάτ-
 τεσθαι· κάκεινος „Οὐκοῦν“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ, δός τί μοι
 πιστὸν πρῶτον.“ Ἐκέλευσεν οὖν αὐτῷ πέντε τά-
 688 λαντα δοθῆναι. Περὶ δὲ τῶν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς σωμα-
 τοφύλαξι νεμομένων πλούτων, ἡλίκον εἶχον ὄγκον,
 ἐμφαίνει δι’ ἐπιστολῆς Ὀλυμπιάς, ἣν ἔγραψε πρὸς αὐ-
 τόν. „Ἄλλως“ φησὶν „εὖ ποιεῖ τοὺς φίλους καὶ ἐνδό-10
 ξους ἄγε· νῦν δ’ ἰσοβασιλέας πάντας ποιεῖς καὶ πο-
 λυφιλίας παρασκευάζεις αὐτοῖς, ἑαυτὸν δὲ ἐρημοῖς.“
 Πολλάκις δὲ τοιαῦτα τῆς Ὀλυμπιάδος γραφούσης ἐφύ-
 λατιεν ἀπόρρητα τὰ γράμματα, πλὴν ἅπαξ Ἡφαιστίωνος,
 ὃσπερ εἰώθει, λυθελσαν ἐπιστολὴν αὐτῷ συναναγινώ-15
 σκοντος οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τὸν δακτύλιον ἀφελόμενος
 τὸν αὐτοῦ προσέθηκε τῷ ἐκείνου στόματι τὴν σφραγίδα.
 Μαζαίου δὲ τοῦ μεγίστου παρὰ Δαρείῳ γενομένου
 παιδὶ σατραπείαν ἔχοντι δευτέραν προσετίθει μεζονα.
 Παραιτούμενος δὲ ἐκεῖνος εἶπεν· „ὦ βασιλεῦ, τότε 20
 μὲν ἦν εἷς Δαρείος, νῦν δὲ σὺ πολλοὺς πεποιήκας Ἀλε-
 ξάνδρους.“ Παρμενίῳ μὲν οὖν τὸν Βαγῶου ἔδωκεν
 οἶκον, ἐν ᾧ λέγεται τῶν περὶ Σοῦσα χιλίων ταλάντων
 εὐρεθῆναι ἱματισμόν. Πρὸς δ’ Ἀντίπατρον ἔγραψε κε-
 λεύων ἔχειν φύλακας τοῦ σώματος ὡς ἐπιβουλευόμενον. 25
 Τῇ δὲ μητρὶ πολλὰ μὲν ἔδωρεῖτο καὶ κατέπεμπεν, οὐκ
 εἶα δὲ πολυπραγμονεῖν οὐδὲ παραστρατηγεῖν· ἐγκα-
 λούσης δὲ πρῶτος ἔφερε τὴν χαλεπότητα. Πλὴν ἅπαξ
 ποτὲ Ἀντιπάτρου μακρὰν κατ’ αὐτῆς γράψαντος ἐπι-
 στολὴν ἀναγνοὺς ἀγνοεῖν εἶπεν Ἀντίπατρον, ὅτι μυρίας 30
 ἐπιστολάς ἐν δάκρυον ἀπαλείφει μητρός.

XL. Ἐπεὶ δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐώρα παντάπασιν

ἐκτετρυφηκότας καὶ φορτικούς ταις διαίταις καὶ πολυ-
 τελείαις ὄντας, ὥστε Ἄγνωνά μὲν τὸν Τήλον ἀργυροῦς
 ἐν ταῖς κρηπίσιν ἤλους φορεῖν, Λεοννάτῳ δὲ πολλὰς
 καμήλοις ἀπ' Αἰγύπτου κόνιν εἰς τὰ γυμνάσια παρακο-
 6 μίξασθαι, Φιλώτῳ δὲ πρὸς θήρας σταδίων ἑκατὸν ἀν-
 λαίας γεγονέναι, μύρῳ δὲ χρωμένους λέναι πρὸς ἄλειμμα
 καὶ λουτρὸν ὅσους οὐδὲ ἐλαίῳ, τρίπτας δὲ καὶ κατευ-
 ναστὰς περιαγομένους, ἐπετίμησε πρῶτος καὶ φιλοσόφως,
 θαυμάζειν φάμενος, εἰ τοσοῦτους ἡγωνισμένοι καὶ τη-
 10 λικούτους ἀγῶνας οὐ μνημονεύουσιν, ὅτι τῶν καταπο-
 νηθέντων οἱ καταπονήσαντες ἡδίων καθεύδουσιν, οὐδὲ
 ὀρῶσι τοῖς Περσῶν βίοις τοὺς ἑαυτῶν παραβάλλοντες,
 ὅτι δουλικώτατον μὲν ἐστὶ τὸ τρυφᾶν, βασιλικώτατον
 δὲ τὸ πνεῖν. „Καίτοι πῶς ἂν τις“ ἔφη „δι' ἑαυτοῦ
 15 θεραπεύσειεν ἵππον ἢ λόγῃν ἀσκήσειεν ἢ κράνος ἀπει-
 θικῶς τοῦ φιλιτάτου σώματος ἄπτεσθαι τὰς χεῖρας;“
 „Οὐκ ἴστε“ εἶπεν „ὅτι τοῦ κρατεῖν πέρας ἡμῖν ἐστὶ τὸ
 μὴ ταῦτά ποιεῖν τοῖς κεκρατημένοις;“ Ἐπέτεινεν οὖν
 20 κύνῃγεσίοις κακοπαθῶν καὶ παραβαλλόμενος, ὥστε καὶ
 Λάκωνα πρεσβευτὴν παραγενόμενον αὐτῷ λέοντα κα-
 ταβάλλοντι μέγαν εἶπεῖν. „Καλῶς γε, Ἀλέξανδρε, πρὸς
 τὸν λέοντα ἡγῶνισαι περὶ τῆς βασιλείας.“ Τοῦτο τὸ
 κυνήγιον Κρατερὸς εἰς Δελφοὺς ἀνέθηκεν, εἰκόνας χαλ-
 25 κᾶς ποιησάμενος τοῦ λέοντος καὶ τῶν κυνῶν καὶ τοῦ
 βασιλέως τῷ λέοντι συνεστῶτος καὶ αὐτοῦ προσβοη-
 θούντος, ὧν τὰ μὲν Λύσιππος ἐπλασε, τὰ δὲ Λεω-
 χάρης.

XLI. Ἀλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ
 30 τοὺς ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν· οἱ
 δὲ φίλοι διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βουλόμενοι
 καὶ σχολάζειν ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας,

καὶ κατὰ μικρὸν οὕτω προῆλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ
κακῶς λέγειν αὐτόν. Ὁ δὲ καὶ πάννυ πρῶως ἐν ἀρχῇ πρὸς
ταῦτα διέκειτο, φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν
ἐν ποιοῦντα. Καίτοι τὰ μικρότατα τῶν γενομένων τοῖς
συνήθεσι παρ' αὐτοῦ σημεῖα μεγάλης ὑπῆρχεν εὐνοίας 5
καὶ τιμῆς· ὧν ὀλίγα παραθήσομαι. Πενκῆστα μὲν
ἔγραψε μεμφόμενος, ὅτι δηχθεὶς ὑπ' ἄρκτου τοῖς μὲν
ἄλλοις ἔγραψεν, αὐτῷ δὲ οὐκ ἐδήλωσεν. „Ἀλλὰ νῦν
689 γε“ φησί „γράψον πῶς ἔχεις καὶ μὴ τινές σε τῶν συγκυ-
νηγετούντων ἐγκατέλιπον, ἵνα δίκην δῶσι.“ Τοῖς δὲ 10
περὶ Ἑφαιστίωνα διὰ πράξεις τινὰς ἀποῦσιν ἔγραψεν,
ὅτι παιζόντων αὐτῶν πρὸς ἰχνεύμονα τῷ Περδίκκου
δορατίῳ περιπεσῶν Κρατερὸς τοὺς μηροὺς ἐτρώθη.
Πενκῆστα δὲ σωθέντος ἐκ τινος ἀσθενείας ἔγραψε πρὸς
Ἀλέξιππον τὸν ἰατρὸν εὐχαριστῶν. Κρατεροῦ δὲ νο- 15
σοῦντος ὄψιν ἰδὼν καθ' ὑπνον αὐτὸς τέ τινὰς θυσίας
ἐθύσεν ὑπὲρ αὐτοῦ κάκεινφ θῦσαι ἐκέλευσεν. Ἐγραψε
δὲ καὶ Πανσανίᾳ τῷ ἰατρῷ βουλομένῳ τὸν Κρατερὸν
ἐλλεβορίσαι, τὰ μὲν ἀγωνιῶν, τὰ δὲ παραινῶν, ὅπως
χρήσεται τῇ φαρμακείᾳ. Τοὺς δὲ πρῶτους τὴν Ἀρπά- 20
λου φυγὴν καὶ ἀπόδρασιν ἀπαγγέλλαντας ἔδησεν, Ἐπι-
άλτην καὶ Κίσσον, ὡς καταψευδομένους τοῦ ἀνδρός.
Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀσθενοῦντας αὐτοῦ καὶ γέροντας εἰς οἴ-
κον ἀποστέλλοντος Εὐρύλοχος Αἰγατος ἐνέγραψεν ἐαυ-
τὸν εἰς τοὺς νοσοῦντας, εἶτα φωραθεὶς ἔχων οὐδὲν 25
κακὸν ὁμολόγησε Τελεσίππας ἐρᾶν καὶ συνεπακολου-
θεῖν ἐπὶ θάλασσαν ἀπιούσης ἐκεῖνης, ἠρώτησε τίνων
ἀνθρώπων ἐστὶ τὸ γύναιον. Ἀκούσας δὲ ὅτι τῶν ἐλευ-
θέρων ἐταιρῶν, „Ἡμᾶς μὲν“ εἶπεν „ᾧ Εὐρύλοχε, συνε-
ρῶντας ἔχεις· ὄρα δὲ ὅπως πείθωμεν ἢ λόγοις ἢ δώροις 30
τὴν Τελεσίππαν, ἐπειδήπερ ἐξ ἐλευθέρων ἐστὶ.“

XLII. Θανμάσαι δὲ αὐτὸν ἐστίν, ὅτι καὶ μέχρι τοι-

ούτων ἐπιστολῶν τοῖς φίλοις ἐσχόλαξεν, οἷα γράφει
 παῖδα Σελεύκου εἰς Κιλικίαν ἀποδεδρακότα κελεύων
 ἀναζητῆσαι, καὶ Πευκέσταν ἐπαινῶν, ὅτι Νίκωνα, Κρα-
 5 τεροῦ δοῦλον, συνέλαβε, καὶ Μεγαβύζῳ περὶ τοῦ θε-
 ράποντος τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ καθεζομένου, κελεύων αὐτόν,
 ἂν δύνηται, συλλαβεῖν ἔξω τοῦ ἱεροῦ προκαλεσάμε-
 νος, ἐν δὲ τῷ ἱερῷ μὴ προσάπτεσθαι. Λέγεται δὲ καὶ
 τὰς δίκας διακρίνων ἐν ἀρχῇ τὰς θανατικὰς τὴν χεῖρα
 τῶν ὄτων τῷ ἐτέρῳ προστιθέναι τοῦ κατηγοροῦ λέγον-
 10 τος, ὅπως τῷ κινδυνεύοντι καθαρὸν φυλάττηται καὶ
 ἀδιάβλητον. Ἄλλ' ὕστερόν γε αὐτόν ἐξετράχυναν αἱ
 πολλαὶ διαβολαὶ διὰ τῶν ἀληθῶν πάροδον ἐπὶ τὰ
 ψευδῇ λαβοῦσαι. Καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξί-
 στατο τοῦ φρονεῖν καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἀπαράιτητος, ἅτε
 15 δὴ τὴν δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν καὶ τῆς βασιλείας ἠγαπηκῶς.
 Τότε δὲ ἐξήλανθεν ἐπὶ Δαρεῖον ὡς πάλιν μαχοῦμενος·
 ἀκούσας δὲ τὴν ὑπὸ Βήσσου γενομένην αὐτοῦ σύλληψιν
 ἀπέλυσε τοὺς Θεσσαλοὺς οἰκαδε, δισχίλια τάλαντα δω-
 ρεῖν ἐπιμετρήσας ταῖς μισθοφοραῖς. Πρὸς δὲ τὴν δῖω-
 20 ξιν ἀργαλέαν καὶ μακρὰν γινομένην (ἔνδεκα γὰρ ἡμέ-
 ραις ἰκπάσατο τρισχιλλοὺς καὶ τριακοσίους σταδίους)
 ἀπηγόρευσαν μὲν οἱ πλειστοὶ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν
 ἀνυδρίαν. Ἐνθα δὴ Μακεδόνες ἀπήντησαν αὐτῷ τινες
 ὕδωρ ἐν ἄσκοις ἐφ' ἡμιόνων κομίζοντες ἀπὸ τοῦ πο-
 25 ταμοῦ· καὶ θεασάμενοι τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη μεσημβρίας
 οὔσης κακῶς ὑπὸ δίψους ἔχοντα ταχὺ πλησάμενοι κρά-
 νος προσήνεγκαν. Πυθομένου δὲ αὐτοῦ, τίσι κομίζοιεν,
 „Τίσις“ ἔφασαν „ἰδίσις· ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἐτέρους
 ποιησόμεθα, κἂν ἐκείνους ἀπολέσωμεν.“ Ταῦτα ἀκού-
 30 σας ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κρᾶνος· περιβλέψας δὲ καὶ
 θεασάμενος τοὺς περὶ αὐτόν ἰκπεῖς ἅπαντας ἐγκεκλιό-
 τας ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς τὸ ποτὸν βλέποντας ἀπέδω-

κεν οὐ πιῶν, ἀλλ' ἐπαινέσας τοὺς ἀνθρώπους „Ἄν γὰρ αὐτός“ ἔφη „πίω μόνος, ἀθυμήσουσιν οὗτοι.“ Θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοψυχίαν οἱ ἱππεῖς ἄγειν ἀνέκραγον θαρροῦντα καὶ τοὺς ἱππους ἐμάστιζον· οὔτε γὰρ κάμνειν οὔτε διψᾶν οὔθ' ὄλως ἔθνητοὺς εἶναι νομίζειν αὐτούς, ἕως ἂν ἔχωσι βασιλέα τοιοῦτον.

690 XLIII. Ἡ μὲν οὖν προθυμία πάντων ἦν ὁμοία· μόνους δὲ φασιν ἐξήκοντα συνεισπεσεῖν εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν πολεμίων. Ἐνθα δὴ πολὺν μὲν ἄγρυπνον καὶ χρυσὸν ἐρριμμένον ὑπερβαίνοντες, πολλὰς δὲ παίδων καὶ γυναικῶν ἄρμαμάξας ἠνιόχων ἐρήμους διαφορομένας παρερχόμενοι, τοὺς πρώτους ἐδίωκον, ὡς ἐν ἐκείνοις Δαρσίον ὄντα. Μόλις δὲ εὐρίσκεται πολλῶν ἀκοντισμάτων κατάπλεως τὸ σῶμα κείμενος ἐν ἄρμαμάξῃ, μικρὸν ἀπολείπων τοῦ τελευτᾶν. Ὅμως δὲ καὶ πιεῖν ἤτησε καὶ πιῶν ὕδωρ ψυχρὸν εἶπε πρὸς τὸν δόντα Πολύστρατον· „ὦ ἄνθρωπε, τοῦτό μοι πέρασ γέγονε δυστυχίας ἀπάσης, εὖ παθεῖν ἀμείψασθαι μὴ δυνάμενον· ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἀποδώσει σοι τὴν χάριν· Ἀλεξάνδρῳ δὲ οἱ θεοὶ τῆς εἰς μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας τοὺς ἐμούς ἐπιεικείας, ᾧ ταύτην δίδωμι τὴν δεξιὰν διὰ σοῦ.“ Ταῦτα εἰπὼν καὶ λαβόμενος τῆς τοῦ Πολυστράτου χειρὸς ἐξέλιπεν. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐπῆλθεν, ἀλγῶν τε τῷ πάθει φανερὸς ἦν καὶ τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα λύσας ἐπέβαλε τῷ σώματι καὶ περιέστειλε. Καὶ Βῆσσον μὲν ὕστερον εὐρῶν διεσφενδόνησεν, ὀρθίων δένδρων εἰς ταὐτὸ καμφοθέντων ἑκατέρῳ μέρος προσαρτήσας τοῦ σώματος, εἶτα μεθεῖς ἑκάτερον, ὡς ὄρητο φύμη φερόμενον, τὸ προσῆκον αὐτῷ μέρος νείμασθαι. Τότε δὲ τοῦ Δαρσίου τὸ μὲν σῶμα κεκοσμημένον βασιλικῶς πρὸς τὴν μητέρα

ἀπέστειλε, τὸν δὲ ἀδελφὸν Ἐξάθρην εἰς τοὺς ἐταίρους ἀνέλαβεν.

XLIV. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἀκμαιοτάτης δυνάμεως εἰς Ἰρκαλίαν κατέβαινε· καὶ πελάγους ἰδὼν κόλπον οὐκ
 5 ἐλάττονα μὲν τοῦ Πόντου φανέντα, γλυκύτερον δὲ τῆς ἄλλης θαλάττης, σαφὲς μὲν οὐδὲν ἔσχε πυθέσθαι περὶ αὐτοῦ, μάλιστα δὲ εἶκασε τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἀνακοπήν εἶναι. Καίτοι τοὺς γε φυσικοὺς ἄνδρας οὐκ ἔλαθε τάληθές, ἀλλὰ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς Ἀλε-
 10 ξάνδρου στρατείας ἱστορήκασιν, ὅτι τεσσάρων κόλπων εἰσεχόντων ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάσσης βορειότατος οὗτός ἐστι, τὸ Ἰρκαλίον πέλαγος καὶ Κάσπιον ὁμοῦ προσαγορευόμενον. Ἐνταῦθα τῶν βαρβάρων τινὲς ἀπροσδοκῆτως περιτυχόντες τοῖς ἄγουσι τὸν ἵππον αὐτοῦ τὸν
 15 Βουκεφάλαν λαμβάνουσιν. Ὁ δὲ ἤνεγκεν οὐ μετρίως, ἀλλὰ κήρυκα πέμψας ἠπέλιψε πάντας ἀποκτενεῖν μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν, εἰ τὸν ἵππον αὐτῷ μὴ ἀναπέμψειαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν ἵππον ἄγοντες ἤκον καὶ τὰς πόλεις ἐγχειρίζοντες, ἐχρήσατο φιλανθρωπῶς πᾶσι
 20 καὶ τοῦ ἵππου λύτρα τοῖς λαβοῦσιν ἔδωκεν.

XLV. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναξεύξας καὶ σχολάζων πρῶτον ἐνεθύσατο τὴν βαρβαρικὴν στολὴν, εἴτε βουλόμενος αὐτὸν συνοικειοῦν τοῖς ἐπιχωρίοις νόμοις, ὡς μέγα πρὸς ἑξημέρωσιν ἀνθρώπων τὸ σύνηθες
 25 καὶ ὁμόφυλον, εἴτ' ἀπόπειρά τις ὑφείτο τῆς προσκυνήσεως αὕτη τοῖς Μακεδόσι, κατὰ μικρὸν ἀνασχέσθαι τὴν ἐκδιαίτησιν αὐτοῦ καὶ μεταβολὴν ἐθιζομένοις. Οὐ μὴν τὴν γε Μηδικὴν ἐκείνην προσήκατο παντάπασι βαρβαρικὴν καὶ ἀλλόκοτον οὔσαν, οὐδὲ ἀναξυρίδας οὐδὲ κἀν-
 30 θυν οὐδὲ τιάραν ἔλαβεν, ἀλλὰ ἐν μέσῳ τινὰ τῆς Περσικῆς καὶ τῆς Μηδικῆς μιξάμενος εὐ πῶς ἀτυφοτέραν μὲν ἐκείνης, ταύτης δὲ σοβαρωτέραν οὔσαν. Ἐχρήτητο δὲ τὸ

μὲν πρῶτον ἐντυγχάνων τοῖς βαρβάροις καὶ τοῖς ἑταί-
 ροις κατ' οἶκον, εἶτα τοῖς πολλοῖς οὕτως ἐξελαίνων καὶ
 χρηματίζων ἐωρᾶτο. Καὶ λυπηρὸν μὲν ἦν τοῖς Μακε-
 δόσι τὸ θέαμα, τὴν δὲ ἄλλην αὐτοῦ θαυμάζοντες ἀρε-
 τὴν ᾧοντο δεῖν ἕνια τῶν πρὸς ἡδονὴν αὐτῷ καὶ δόξαν 5
 ἐπιχωρεῖν· ὅς γε πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις ἐναγχος τό-
 ξημα μὲν εἰς τὴν κνήμην λαβῶν, ὅφ' οὐ τὸ τῆς κερκί-
 δος ὀστέον ἀποθραυσθὲν ἐξέπεσε, λίθῳ δὲ πληγῆς πά-
 691 λιν εἰς τὸν τράχηλον, ὥστε καὶ ταῖς ὄψεσιν ἀχλὺν ὑπο-
 δραμεῖν παραμείνασαν οὐκ ὀλίγον χρόνον, ὅμως οὐκ 10
 ἐπαύετο χρώμενος ἑαυτῷ πρὸς τοὺς κινδύνους ἀφει-
 δῶς, ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀρεξάρτην διαβὰς ποταμόν, ὃν αὐ-
 τὸς ᾔετο Τάναϊν εἶναι, καὶ τοὺς Σκύθας τρεψάμε-
 νος ἐδίωξεν ἐπὶ σταδίους ἑκατὸν ἐνοχλούμενος ὑπὸ
 διαφορίας. 15

XLVI. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν Ἀμα-
 ζόνα οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὧν καὶ Κλείταρχός ἐστι καὶ
 Πολύκλειτος καὶ Ὀνησίκριτος καὶ Ἀντιγένης καὶ Ἴστρος·
 Ἀριστόβουλος δὲ καὶ Χάρης ὁ εἰσαγγελεύς καὶ Πτολε-
 ματος καὶ Ἀντικλείδης καὶ Φίλων ὁ Θηβαῖος καὶ Φίλιπ- 20
 πος ὁ Θεαγγελεύς, πρὸς δὲ τούτοις Ἐκαταῖος ὁ Ἐρε-
 τριεὺς καὶ Φίλιππος ὁ Χαλκιδεὺς καὶ Δοῦρις ὁ Σάμιος
 πλάσμα φασὶ γεγονέναι τοῦτο. Καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς
 ἔοικεν Ἀλέξανδρος. Ἀντιπᾶτρῳ γὰρ ἅπαντα γράφων
 ἀκριβῶς τὸν μὲν Σκύθην αὐτῷ φησι διδόναι τὴν θυγα- 25
 τέρα πρὸς γάμον, Ἀμαζόνος δὲ οὐ μνημονεύει. Λέγεται
 δὲ πολλοῖς χρόνοις Ὀνησίκριτος ὕστερον ἤδη βασιλεύ-
 οντι Λυσιμάχῳ τῶν βιβλίων τὸ τέταρτον ἀναγινώσκειν,
 ἐν ᾧ γέγραπται περὶ τῆς Ἀμαζόνος· τὸν οὖν Λυσιμάχον
 ἀτρέμα μειδιάσαντα, „Καὶ ποῦ“ φάναι „τότε ἤμην ἐγώ;“ 30
 Ταῦτα μὲν οὖν ἂν τις οὔτε ἀπιστῶν ἤττον οὔτε πιστεύων
 μᾶλλον Ἀλέξανδρον θαυμάσειε.

XLVII. Φοβούμενος δὲ τοὺς Μακεδόνας, μὴ εἰς τὰ
 ὑπόλοιπα τῆς στρατείας ἀπαγορεύσῃσι, τὸ μὲν ἄλλο
 πλῆθος εἶσσε κατὰ χώραν, τοὺς δὲ ἀρίστους ἔχων ἐν
 Ἐπιπύριον μετ' ἑαυτοῦ, δισχυροὺς πεζοὺς καὶ τρισχι-
 5 λίους ἵππους, προσέβαλε λέγων, ὡς νῦν μὲν αὐτοὺς
 ἐνὶ πύριον τῶν βαρβάρων ὀρώντων, ἂν δὲ μόνον ταρά-
 ξαντες τὴν Ἀσίαν ἀπώσῃσι, ἐπιδησομένων εὐθύς ὥσπερ
 γυναιξίν. Οὐ μὴν ἄλλ' ἀπιέναι γε τοὺς βουλομένους
 ἐφῆκε, μαρτυράμενος, ὅτι τὴν οἰκουμένην τοῖς Μακε-
 10 δόσι κτώμενος ἐγκαταλέλειπται μετὰ τῶν φίλων καὶ
 τῶν ἐθελόντων στρατεύειν. Ταῦτα σχεδὸν αὐτοῖς ὀνό-
 μασιν ἐν τῇ πρὸς Ἀντίπατρον ἐπιστολῇ γέγραπται, καὶ
 ὅτι ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ πάντες ἐξέκραγον ὅποι βού-
 λεται τῆς οἰκουμένης ἄγειν. Δεξαμένων δὲ τούτων τὴν
 15 πείραν οὐκέτι ἦν χαλεπὸν προαχθῆναι τὸ πλῆθος, ἀλλὰ
 ῥαδίως ἐπηκολούθησεν. Οὕτω δὲ καὶ τὴν δίαίταν ἐτι-
 μᾶλλον ὁμοίου τε τοῖς ἐπιχωρίοις ἑαυτὸν ἐκεῖνά τε προσ-
 ῆγε τοῖς Μακεδονικοῖς ἔθεσιν, ἀνακράσει καὶ κοινω-
 νία μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νο-
 20 μίζων ἢ βία, μακρὰν ἀπαίροντος αὐτοῦ. Διὸ καὶ τρισ-
 μυροὺς παῖδας ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε γράμματά τε
 μαυθάνειν Ἑλληνικὰ καὶ Μακεδονικοῖς ὄπλοις ἐντρέ-
 φεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας καταστήσας. Καὶ τὰ περὶ
 Ῥωξάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ ὠραίαν ἐν τινι
 25 χώρῳ παρὰ πότον ὀφθεῖσαν, ἔδοξε δὲ οὐκ ἀνάρμοστα
 τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν. Ἐθάρρησαν γὰρ οἱ
 βάρβαροι τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γάμου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον
 ὑπερηγάπησαν, ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα γεγονῶς
 οὐδὲ ἧς μόνης ἠετήθη γυναικὸς ἄνευ νόμου διγεῖν
 30 ὑπέμεινε. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων εἴωρα τῶν μεγίστων
 Ἐπαισιῶνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συµμετακοσμούμενον
 αὐτῷ, Κρατερόν δὲ τοῖς πατρίοις ἐμμένοντα, δι' ἐκεῖ-

νου μὲν ἐχρημάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς Μακεδόσι· καὶ ὅπως τὸν μὲν ἐφίλει μάλιστα, τὸν δὲ ἐτίμα, νομίζων καὶ λέγων ἅει τὸν μὲν Ἐφαιστιῶνα φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερόν φιλοβασιλέα. Διὸ καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπούλως ἔχοντες 5 συνέκρουον πολλάκις. Ἀπαξ δὲ περὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον σπασάμενοι τὰ ξίφη· καὶ τῶν φίλων ἐκατέρω παραβοηθούτων προσελάσας Ἀλέξανδρος ἐλοιδόρει τὸν Ἐφαιστιῶνα φανερώς, ἐμπληκτον καλῶν καὶ μαινόμενον, εἰ μὴ συνήσιν, ὡς, εἴαν τις αὐτοῦ τὸν 10 692 Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηθὲν ἐστίν· ἰδίᾳ δὲ καὶ τοῦ Κρατεροῦ πικρῶς καθήφατο. Καὶ συναγαγὼν αὐτούς καὶ διαλλάξας ἐπώμοσε τὸν Ἄμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ἧ μὴν μάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκέλευσε· ἂν δὲ πάλιν αἰσθῆται διαφερομένους ἀποκτενεῖν 15 ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον. Ὅθεν ὕστερον οὐδὲ παίζοντες εἰπεῖν τι οὐδὲ πρᾶξαι πρὸς ἀλλήλους λέγονται.

XLVIII. Φιλώτας δὲ ὁ Παρμενίωνος ἀξίωμα μὲν εἶχεν ἐν τοῖς Μακεδόσι μέγα· καὶ γὰρ ἀνδρείος ἐδόκει καὶ καρτερικὸς εἶναι, φιλόδωρος δὲ οὕτω καὶ φιλέταιρος μετ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον οὐδεὶς. Λέγεται γοῦν ὅτι τῶν συνήθων τινὸς αἰτοῦντος ἀργύριον ἐκέλευσε δοῦναι· φήσαντος δὲ τοῦ διοικητοῦ μὴ ἔχειν „Τί λέγεις;“ εἶπεν „οὐδὲ ποτήριον ἔχεις οὐδὲ λιμάτιον;“ Ὅγκω δὲ φρονήματος καὶ βάρει πλούτου καὶ τῇ περὶ τὸ σῶμα 25 ρακείᾳ καὶ διαίτη χρώμενος ἐπαχθέστερον ἢ κατ' ἰδιώτην, καὶ τότε δὴ τὸ σεμνὸν καὶ ὑψηλὸν οὐκ ἐμμελῶς, ἀλλ' ἄνευ χαρίτων τῷ σολοίκῳ καὶ παρασήμῳ μιμούμενος, ὑποψίαν καὶ φθόνον ἔσχευ, ὥστε καὶ Παρμενιωνάποτε εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· „ὦ παῖ, χείρων μοι γίνου.“ 30 Πρὸς δὲ αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐκ πάνυ πολλῶν χρόνων ἐτύγχανε διαβεβλημένος. Ὅτε γὰρ τὰ περὶ Λαμασκὸν

ἔάλω χρήματα Δαρείου νικηθέντος ἐν Κιλικίᾳ, πολλῶν
 σωμάτων κομισθέντων εἰς τὸ στρατόπεδον εὐρέθη γύ-
 ναιον ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, τῷ μὲν γένει Πυθναῖον, εὐ-
 πρεπὲς δὲ τὴν ὄψιν· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀντιγόνη. Τοῦτο ἔσχεν
 5 ὁ Φιλώτας· οἷα δὲ νέος πρὸς ἐρωμένην καὶ σὺν οὐκ
 πολλὰ φιλότιμα καὶ στρατιωτικὰ παρρησιαζόμενος ἑαυ-
 τοῦ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀπέφαινε καὶ τοῦ πατρός,
 Ἀλέξανδρον δὲ μειράκιον ἀπεκάλει δι' αὐτοὺς τὸ τῆς
 ἀρχῆς ὄνομα καρπούμενον. Ταῦτα τῆς γυναικὸς ἐκφε-
 10 ρούσης πρὸς τινὰ τῶν συνήθων, ἐκείνου δέ, ὡς εἰκός,
 πρὸς ἕτερον, περιῆλθεν εἰς Κρατερὸν ὁ λόγος· καὶ λα-
 βῶν τὸ γύναιον εἰσήγαγε κρύφα πρὸς Ἀλέξανδρον.
 Ἀκούσας δὲ ἐκεῖνος ἐκέλευσε φοιτᾶν εἰς ταῦτ' ὁ Φι-
 λώτας, καὶ πᾶν, ὃ τι ἂν ἐκπύθῃται τούτου, πρὸς αὐτὸν
 15 ἀπαγγέλλειν βαδίζουσαν.

XLIX. Ὁ μὲν οὖν Φιλώτας ἐπιβουλευόμενος οὕτως
 ἠγνύει, καὶ συνῆν τῇ Ἀντιγόνῃ πολλὰ καὶ πρὸς ὄργην
 καὶ μεγαλαυχίαν ῥήματα καὶ λόγους κατὰ τοῦ βασιλέως
 ἀνεπιτηδεύου προτέμενος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, καίπερ
 20 καρτερῶς ἐνδείξεως κατὰ τοῦ Φιλώτου προσπεσούσης,
 ἐκαρτέρησε σιωπῇ καὶ κατέσχευεν, εἴτε θαρρῶν τῇ Παρ-
 μενίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτόν, εἴτε δεδιὼς τὴν δόξαν αὐ-
 τῶν καὶ τὴν δύναμιν. Ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ Μακεδῶν
 ὄνομα Αἴμνος ἐκ Χαλαίστρας [χαλεπῶς] ἐπιβουλεύων
 25 Ἀλέξανδρον Νικόμαχόν τινα τῶν νέων, πρὸς ὃν αὐτὸς
 ἐρωτικῶς εἶχεν, ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῆς πράξεως παρε-
 κάλει. Τοῦ δὲ μὴ δεξαμένου, φράσαντος δὲ τὰδελφῷ
 Κεβαλίῳ τὴν πείραν, ἐλθὼν ἐκεῖνος πρὸς Φιλώταν ἐκέ-
 λευσεν εἰσάγειν αὐτοὺς πρὸς Ἀλέξανδρον ὡς περὶ ἀναγ-
 30 καίων ἔχοντας ἐντυχεῖν καὶ μεγάλων. Ὁ δὲ Φιλώτας,
 ὃ τι δὴ παθῶν (ἄδηλον γάρ ἐστιν) οὐ παρήγευ αὐτοὺς,
 ὡς πρὸς ἄλλοις μείζοσι γιγνομένου τοῦ βασιλέως. Καὶ

τοῦτο δις ἐποίησεν. Οἱ δὲ καθ' ὑπόψιαν ἤδη τοῦ Φιλώτου τραπόμενοι πρὸς ἕτερον καὶ δι' ἐκείνου τῷ Ἀλεξάνδρῳ προσαχθέντες πρῶτον μὲν τὰ τοῦ Λίμνου κατεΐπον, ἔπειτα παρεδήλωσαν ἡσυχῇ τὸν Φιλώταν, ὡς ἀμελήσειεν αὐτῶν δις ἐντυχόντων. Καὶ τοῦτο δὴ σφόδρα 5
 παρώξυνε τὸν Ἀλέξανδρον· καὶ τοῦ πεμφθέντος ἐπὶ τὸν Λίμνον, ὡς ἡμύνετο συλλαμβανόμενος, ἀποκτείναντος αὐτόν, ἔτι μᾶλλον διαταράχθη τὸν ἔλεγχον
 693 ἐκπεφευγέναι τῆς ἐπιβουλῆς νομίζων. Καὶ πικρῶς ἔχων πρὸς τὸν Φιλώταν ἐπεσπάσατο τοὺς πάλαι μισοῦντας 10
 αὐτόν, ἤδη φανερῶς λέγοντας, ὡς ῥαθυμία τοῦ βασιλέως εἶη Λίμνον οἰομένου, Χαλαιστρατον ἄνθρωπον, ἐπιχειρήσαι τολμήματι τοσοῦτον καθ' αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτον μὲν ὑπερέτην εἶναι, μᾶλλον δὲ ὄργανον ἀπὸ μεζονος ἀρχῆς ἀφιέμενον, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν ἐπιβουλήν 15
 τητέον, οἷς μάλιστα ταῦτα λανθάνειν συνέφερε. Τοιοῦτοις λόγοις καὶ ὑπονοήσας ἀνακετάσαντος τὰ ὄρα τοῦ βασιλέως ἐπῆγον ἤδη μυρίας κατὰ τοῦ Φιλώτου διαβολάς. Ἐκ τούτου δὲ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο, τῶν ἐταίρων ἐφεστῶτων ταῖς βασάνοις, Ἀλεξάνδρου δὲ κατακούοντος 20
 ἔξωθεν αὐλαίας παρατεταμένης· ὅτε δὴ καὶ φασιν αὐτὸν εἶπειν οἰκτρὰς καὶ ταπεινὰς τοῦ Φιλώτου φωνὰς καὶ δεήσεις τοῖς περὶ τὸν Ἡφαιστίωνα προσφέροντος· „Οὕτω δὴ μαλακὸς ὢν, ὦ Φιλῶτα, καὶ ἄνανδρος ἐπεχείρεις πράγμασι τηλικούτοις;“ Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φιλώτου 25
 καὶ Παρμενίωνα πέμψας εὐθύς εἰς Μηδίαν ἀνείλεν, ἄνδρα πολλὰ μὲν Φιλίππῳ συγκατεργασάμενον, μόνον δὲ ἢ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων φίλων Ἀλέξανδρον εἰς Ἀσίαν ἐξορμήσαντα διαβῆναι, τριῶν δὲ υἱῶν, οὓς ἔσχεν, ἐπὶ τῆς στρατιᾶς δύο μὲν ἐπιδόντα πρότερον ἀποθανόν- 30
 τας, τῷ δὲ τρίτῳ συναναιρεθέντα. Ταῦτα πραχθέντα πολλοὶς τῶν φίλων φοβερὸν ἐποίησε τὸν Ἀλέξανδρον,

μάλιστα δὲ Ἀντικάτωρ· καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς ἐπεμφε κρύφα πλίστις διδοὺς καὶ λαμβάνων. Ἐφοβοῦντο γὰρ Ἀλέξανδρον Αἰτωλοὶ διὰ τὴν Οἰνιαδῶν ἀνάστασιν, ἣν πυθόμενος οὐκ Οἰνιαδῶν ἔφη παιδας, ἀλλ' αὐτὸν ἐπι-
5 θήσειν δίκην Αἰτωλοῖς.

L. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον συνηρέχθη καὶ τὰ περὶ Κλείτον, οὕτω μὲν ἀπλῶς πυθόμενοις τῶν κατὰ Φιλώ-
ταν ἀγριώτερα· λόγῳ μέντοι συντιθέντες ἅμα καὶ τὴν
αἰτίαν καὶ τὸν καιρὸν, οὐκ ἀπὸ γνώμης, ἀλλὰ δυστυχίᾳ
10 τινὶ ταῦτα εὐρίσκομεν πεπραγμένα τοῦ βασιλέως, ὀρ-
γὴν καὶ μέθην πρόφασιν τῷ Κλείτῳ δαίμονι παρασχόν-
τος. Ἐπράχθη δὲ οὕτως. Ἦκόν τινες ὀπίωραν Ἑλληνι-
κὴν ἀπὸ θαλάσσης τῷ βασιλεῖ κομιζόντες. Ὁ δὲ θαυ-
μάσας τὴν ἀκμὴν καὶ τὸ κάλλος ἐκάλει τὸν Κλείτον ἐπι-
15 δεῖξαι καὶ μεταδοῦναι βουλόμενος. Ὁ δὲ θύων μὲν
ἐτύγγανεν, ἀφείς δὲ τὴν θυσίαν ἐβάδιξε· καὶ τρία τῶν
κατεσπείσμένων προβάτων ἐπηκολούθησεν αὐτῷ. Πυ-
θόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀνεκοινοῦτο τοῖς μάντεσιν Ἀρι-
στάνδρῳ καὶ Κλεομάντει τῷ Λάκωνι. Φησάντων δὲ πο-
20 νηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ἐκέλευσεν ἐκθύσασθαι κατὰ
τάχος ὑπὲρ τοῦ Κλείτου. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἡμέρα τρίτη
κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ὄψιν ἄτοπον· δόξαι γὰρ αὐτῷ
τὸν Κλείτον μετὰ τῶν Παρμενίωνος υἱῶν ἐν μέλασιν
ἱματίοις καθέζεσθαι, τεθυηκότων ἀπάντων. Οὐ μὴν
25 ἔφθασεν ὁ Κλείτος ἐκθύσάμενος, ἀλλ' εὐθύς ἐπὶ τὸ
δειπνον ἦκε, τεθυηκός τοῦ βασιλέως Διοσκούροις.
Πότου δὲ νεανικοῦ συρραγέντος ἤδετο ποιήματα Πρα-
νίχου τινός, ὡς δὲ φασιν ἔνιοι, Πιερίωνος, εἰς τοὺς
στρατηγούς πεποιημένα τοὺς ἔναγχος ἥττημένους ὑπὸ
30 τῶν βαρβάρων ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ γέλωτι. Τῶν δὲ πρε-
σβυτέρων δυσχεραϊνόντων καὶ λοιδορούντων τὸν τε
ποιητὴν καὶ τὸν ἄδοντα, τοῦ δὲ Ἀλέξανδρου καὶ τῶν

περὶ αὐτὸν ἡδέως ἀκροωμένων καὶ λέγειν κελεύοντων, ὁ Κλείτος ἤδη μεθύων καὶ φύσει τραχὺς ὦν ὀργὴν καὶ αὐθάδης ἠγανάκτει μάλιστα, φάσκων οὐ καλῶς ἐν βαρβάροις καὶ πολεμίοις ὑβρίζεσθαι Μακεδόνας πολὺ βελτίονας τῶν γελῶντων, εἰ καὶ δυστυχία κέχρηται. Φήσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν Κλείτον αὐτῷ συνηγορεῖν δυστυχίαν ἀποφαίνοντα τὴν δειλίαν, ἐπαναστὰς ὁ Κλείτος „Αὐτὴ μέντοι σε“ εἶπεν „ἡ δειλία τὸν ἐκ θεῶν ἤδη τῷ Σπιθριδάτου ξίφει τὸν νῶτον ἐκτρέποντα πε-
694 ριεκόλησε, καὶ τῷ Μακεδόνων αἵματι καὶ τοῖς τραύμασι 10
τούτοις ἐγένου τηλικούτος, ὥστε Ἀμμωνι σαντὸν εἰσποιεῖν ἀπειπάμενος Φίλιππον.“

LI. Παροξυνθεὶς οὖν ὁ Ἀλέξανδρος „Ἡ ταῦτα“ εἶπεν „ὡ κακὴ κεφαλὴ, σὺ περὶ ἡμῶν ἐκάστοτε λέγων καὶ διαστασιάζων Μακεδόνας χαιρήσεις νομίζεις;“ „Ἄλλ’ οὐδὲ νῦν“ ἔφη „χαίρομεν, Ἀλέξανδρε, τοιαῦτα τέλη τῶν πόνων κομιζόμενοι, μακαρίζομεν δὲ τοὺς ἤδη τεθνηκότας πρὶν ἐπίδειν Μηδικαῖς ῥάβδοις ξαινομένους Μακεδόνας καὶ Περσῶν δεομένους, ἵνα τῷ βασιλεῖ προσέλθωμεν.“ Τοιαῦτα τοῦ Κλείτου παρορησιαζομένου καὶ 20
τῶν περὶ Ἀλέξανδρον ἀντανισταμένων καὶ λοιδορούντων αὐτὸν, οἱ πρεσβύτεροι κατέχειν ἐπειρῶντο τὸν θόρυβον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀποστραφείς πρὸς Ξενόδοχον τὸν Καρδιανὸν καὶ τὸν Κολοφώνιον Ἀρτέμιον „Οὐ δοκοῦσιν“ εἶπεν „ὑμῖν οἱ Ἕλληνες ἐν τοῖς Μακεδόσιν 25
ὥσπερ ἐν θηρίοις ἡμίθεοι περιπατεῖν;“ Τοῦ δὲ Κλείτου μὴ εἰκοντος, ἀλλὰ εἰς μέσον ἃ βούλεται λέγειν τὸν Ἀλέξανδρον κελεύοντος ἢ μὴ καλεῖν ἐπὶ δειπνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ παρορησίαν ἔχοντας, ἀλλὰ μετὰ βαρβάρων ζῆν καὶ ἀνδραπόδων, οἱ τὴν Περσικὴν ζώνην καὶ 30
τὸν διάλευκον αὐτοῦ χιτῶνα προσκυνήσουσιν, οὐκέτι φέρων τὴν ὀργὴν Ἀλέξανδρος μῆλων παρακειμένων ἐν

βαλὼν ἔπαισεν αὐτὸν καὶ τὸ ἐγχειρίδιον ἐξήτει. Τῶν δὲ
σωματοφυλάκων ἑνὸς Ἀριστοφάνους φθάσαντος ὑπε-
λέσθαι, καὶ τῶν ἄλλων περιεχόντων καὶ δεομένων, ἀνα-
πηθῆσας ἀνεβόα Μακεδονιστὶ καλῶν τοὺς ὑπασπιστάς
5 (ταῦτο δὲ ἦν σύμβολον θορυβίου μεγάλου) καὶ τὸν σαλ-
πιγκτὴν ἐκέλευσε σημαίνειν, καὶ πῦξ ἔπαισεν ὡς διατρέ-
βουτα καὶ μὴ βουλόμενον. Οὗτος μὲν οὖν ὕστερον εὐ-
δοκίμησεν ὡς τοῦ μὴ συνταραχθῆναι τὸ στρατόπεδον
αἰτιώτατος γενόμενος. Τὸν δὲ Κλείτου οὐχ ὑφιέμενον
10 οἱ φίλοι μόλις ἐξέωσαν τοῦ ἀνδρῶνος. Ὁ δὲ κατ' ἄλ-
λας θύρας αὐθις εἰσῆει μάλα ὀλιγώρως καὶ θρασείως
Εὐριπίδου τὰ ἐξ Ἀνδρομάχης λαμβέτα ταῦτα περαινῶν·
οἶμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται.

Οὕτω δὲ λαβὼν παρὰ τινος τῶν δορυφόρων Ἀλέξαν-
15 δρος αἰχμὴν ἀπαντῶντα τὸν Κλείτου αὐτῷ καὶ περῶ-
γοντα τὸ πρὸ τῆς θύρας παρακάλυμμα διελαύνει. Πε-
σόυτος δὲ μετὰ στεναγμοῦ καὶ βρυχήματος εὐθύς ἀφῆ-
κεν ὁ θυμὸς αὐτόν. Καὶ γενόμενος παρ' ἑαυτῷ καὶ
τοὺς φίλους ἰδὼν ἀφῶνους ἐστῶτας ἐλκύσασθαι μὲν ἐκ
20 τοῦ νεκροῦ τὴν αἰχμὴν ἐφθασε, παῖσαι δ' ἑαυτὸν ὀρμή-
σας παρὰ τὸν τράχηλον ἐπεσχέθη, τῶν σωματοφυλάκων
τὰς χεῖρας αὐτοῦ λαβόντων καὶ τὸ σῶμα βίᾳ παρενεγ-
κόντων εἰς τὸν θάλαμον.

LII. Ἐπεὶ δὲ τὴν τε νύκτα κακῶς κλαίειν διώμεγχε
25 καὶ τὴν ἐκιοῦσαν ἡμέραν ἤδη τῷ βασιλῆϊ καὶ θρηνεῖν ἀπει-
ρηκῶς ἀναυδος ἔκειτο, βαρεῖς ἀναφῆρων στεναγμοῦς,
θεύσαντες οἱ φίλοι τὴν ἀποσιώπησιν εἰσῆλθον βίᾳ. Καὶ
τῶν μὲν ἄλλων οὐ προσίετο τοὺς λόγους, Ἀριστάνδρου
δὲ τοῦ μάντεως ὑπομμνήσκοντος αὐτὸν τὴν τε ὄψιν,
30 ἣν εἶδε περὶ τοῦ Κλείτου, καὶ τὸ σημεῖον, ὡς δὴ πάλαι
καθειμαρμένων τούτων, ἔδοξεν ἐνδιδόναι. Διὸ Καλλι-
κθένην τε τὸν φιλόσοφον παρεισήγαγον, Ἀριστοτέλους

οικειον ὄντα, καὶ τὸν Ἀβδηρίτην Ἀνάξαρχον. Ὡν Καλλισθένης μὲν ἠθικῶς ἐπειρᾶτο καὶ πράως ὑποδύμενος τῷ λόγῳ καὶ περιτῶν ἀλύπως λαβέσθαι τοῦ πάθους, ὁ δὲ Ἀνάξαρχος ἰδίαν τινὰ πορευόμενος ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόξαν εἰληφῶς ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας 5 τῶν συνήθων εὐθύς εἰσελθὼν ἀνεβόησεν· „Οὗτός ἐστιν Ἀλέξανδρος, εἰς ὃν ἡ οἰκουμένη νῦν ἀποβλέπει· ὁ δὲ ἔρριπται κλαίων ὡσπερ ἀνδράποδον ἀνθρώπων νόμον καὶ ψόγον δεδουκῶς, οἷς αὐτὸν προσήκει νόμον εἶναι 10 καὶ ὄρον τῶν δικαίων, ἐπέπερ ἄρχειν καὶ κρατεῖν νε- νίκησεν, ἀλλὰ μὴ δουλεύειν ὑπὸ κενῆς δόξης κεκρατη- μένον.“ „Οὐκ οἶσθα“ εἶπεν „ὅτι τὴν Δίκην ἔχει πάρε- δρον ὁ Ζεὺς καὶ τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸπραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεμιτὸν ἦ καὶ δίκαιον;“ Τοιούτοις τισὶ λόγοις χρησάμενος ὁ Ἀνάξαρχος τὸ μὲν πάθος ἐκούφισε 15 τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ἦθος εἰς πολλὰ χαννότερον καὶ πα- ρανομώτερον ἐποίησεν, αὐτὸν δὲ δαιμονίως ἐνήρμοσε, καὶ τοῦ Καλλισθένους τὴν ὀμιλίαν, οὐδὲ ἄλλως ἐπίχα- ριν διὰ τὸ αὐστηρὸν οὔσαν, προσδιέβαλε. Λέγεται δὲ ποτε παρὰ δειπνον ὑπὲρ ὠρῶν καὶ κράσεως τοῦ περιέ- 20 χοντος λόγων ὄντων τὸν Καλλισθένην μετέχοντα δόξης τοῖς λέγουσι, τάκετ μᾶλλον εἶναι ψυχρὰ καὶ δυσχεῖμερα τῶν Ἑλληνικῶν, ἐναντιουμένου τοῦ Ἀναξάρχου καὶ φι- λονεικοῦντος, εἶπεν· „Ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη σοὶ ταῦτα ἐκείνων ὁμολογεῖν ψυχρότερα· σὺ γὰρ ἐκεῖ μὲν ἐν τρί- 25 βωνι διεχειμάζεις, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς ἐπιβεβλημένος δά- πιδας κατάκεισαι.“ Τὸν μὲν οὖν Ἀνάξαρχον καὶ τοῦτο προσπαρώξυνε.

LIII. Τοὺς δὲ ἄλλους σοφιστὰς καὶ κόλικας ὁ Καλλισθένης ἐλύπει σπουδαζόμενος μὲν ὑπὸ τῶν νέων διὰ 30 τὸν λόγον, οὐχ ἦττον δὲ τοῖς πρεσβυτέροις ἀρέσκων διὰ τὸν βίον εὐτακτον ὄντα καὶ σεμνὸν καὶ αὐτάρχη καὶ βε-

βαιοῦντα τὴν λεγομένην τῆς ἀποδημίας πρόφασιν, ὅτι τοὺς πολίτας καταγαγεῖν καὶ κατοικίσειν ἄλλιν τὴν πατριδα φιλοτιμούμενος ἀνέβη πρὸς Ἀλέξανδρον. Φθονούμενος δὲ διὰ τὴν δόξαν ἔστιν ἃ καὶ καθ' αὐτοῦ τοῖς
5 διαβάλλουσι παρείχε, τὰς τε κλήσεις τὰ πολλὰ διωθόμενος, ἐν τε τῷ συνεῖναι βαρύτερι καὶ σιωπῇ δοκῶν οὐκ ἐπαινεῖν οὐδὲ ἀρέσκεσθαι τοῖς γινομένοις, ὥστε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἶπεν ἐκ' αὐτῷ·

μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐδ' αὐτῷ σοφός.

10 λέγεται δὲ ποτε πολλῶν παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπαινεῖσαι κελυσθεῖς ἐπὶ τοῦ ποτηρίου Μακεδόνας ὁ Καλλισθένης οὕτως εὐροῆσαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε ἀνισταμένους κροτεῖν καὶ βάλλειν τοὺς στεφάνους ἐκ' αὐτόν· εἶπεν οὖν τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι, κατ' Εὐριπί-
15 δην, τὸν λαβόντα τῶν λόγων

καλὰς ἀφορμὰς οὐ μὲγ' ἔργον εὖ λέγειν·

„Ἀλλ' ἐνδειξαί“ φάναι „τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἡμῖν κατηγορήσας Μακεδόνων, ἵνα καὶ βελτίους γένωνται μαθόντες ἢ πλημμελοῦσιν.“ Οὕτω δὲ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν
20 παλινοφθίαν τραπόμενον πολλὰ παρηρησιάσασθαι κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν στάσιν αἰτίαν ἀποφήναντα τῆς γενομένης περὶ Φίλιππον ἀυξήσεως καὶ δυνάμεως εἶπεν·

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς·

25 ἐφ' ᾧ πικρὸν καὶ βαρὺ ἐγγενέσθαι μῖσος τοῖς Μακεδόσι, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἶπεν, ὡς οὐ τῆς δεινότητος ὁ Καλλισθένης, ἀλλὰ τῆς δυσμενείας Μακεδόσιν ἀποδειξὶν δέδωκε.

LIV. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἑρμιππὸς φησι τὸν ἀνα-
30 γνώστην τοῦ Καλλισθένους Στρούβον Ἀριστοτέλει διηγείσθαι, τὸν δὲ Καλλισθένην συνέντα τὴν ἀλλοτριό-

τητα τοῦ βασιλέως δις ἢ τρις ἀπίοντα πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν·

κἀτάθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. Οὐ φαύλως οὖν εἰπεῖν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι Καλλισθένης λόγῳ μὲν ἦν δυνατὸς καὶ μέγας, νοῦν δὲ οὐκ εἶχεν. Ἀλλὰ τὴν γε προσκύνησιν ἰσχυρῶς ἀπασάμενος καὶ φιλοσόφως καὶ μόνος ἐν φανερῷ διελθὼν ἅ κρύφα πάντες οἱ βέλτιστοι καὶ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων ἠγανάκτουν, τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀισχύνης ἀπήλλαξε με-
 696 γάλῃς καὶ μελζονος Ἀλέξανδρον ἀποτρέψας τὴν προσ-
 10 κύνησιν, αὐτὸν δὲ ἀπώλεσεν ἐκβίασασθαι δοκῶν μᾶλλον ἢ πεῖσαι τὸν βασιλέα. Χάρης δὲ ὁ Μιτυληναῖος φησι τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ πίνοντα φιάλην προτεῖναι τινὶ τῶν φίλων· τὸν δὲ δεξάμενον πρὸς ἐστίαν ἀναστῆναι καὶ πίνοντα προσκυνῆσαι πρῶτον, εἶτα φιλή-
 15 σαι τὸν Ἀλέξανδρον [ἐν τῷ συμποσίῳ] καὶ κατακλιθῆναι. Πάντων δὲ τοῦτο ποιοῦντων ἐφεξῆς τὸν Καλλισθένην λαβόντα τὴν φιάλην, οὐ προσέχοντος τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ Ἐφαιστίωνι προσδιαλεγομένου, πίνοντα προσιέναι φιλήσοντα, Δημητρίῳ δὲ τοῦ προσονομαζο-
 20 μένου Φεῖδωνος εἰπόντος, „ὦ βασιλεῦ, μὴ φιλήσης· οὗτος γὰρ σε μόνος οὐ προσεκύνησε,“ διακλίνει τὸ φίλημα τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ Καλλισθένη μέγα φθεγγάμενον εἰπεῖν, „Φιλήματι τοίνυν ἔλασσον ἔχων ἄπειμι.“

LV. Τοιαύτης ὑπογενομένης ἀλλοτριότητος πρῶτον 25 μὲν Ἐφαιστίων ἐπιστεύετο λέγων, ὅτι συνθήμενος πρὸς αὐτὸν ὁ Καλλισθένης προσκυνῆσαι ψεύσαιο τὴν ὁμολογίαν· ἔπειτα Λυσίμαχοι καὶ Ἄγωνες ἐπεφύοντο φάσκοντες περιέναι τὸν σοφιστὴν ὡς ἐπὶ καταλύσει τυραννίδος μέγα φρονοῦντα, καὶ συντρέχειν πρὸς αὐτὸν 30 τὰ μειράκια καὶ περιέπειν ὡς μόνον ἐλεύθερον ἐν τοσαύταις μυριάσι. Διὸ καὶ τῶν περὶ Ἐρμόλαον ἐπιβου-

λευσάντων τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ φανερῶν γενομένων ἰδο-
 ξαν ἀληθέσιν ὅμοια κατηγορεῖν οἱ διαβάλλοντες, ὡς τῷ
 μὲν προβαλόντι, πῶς ἂν ἐνδοξότατος γένοιτο ἄνθρω-
 πος, εἶπεν, „Ἄν ἀποκτείνῃ τὸν ἐνδοξότατον,“ τὸν δὲ
 5 Ἐρμόλαον ἐπὶ τὴν πρᾶξιν παροξύνων ἐκέλευε μὴ δεδιέ-
 ναι τὴν χρυσὴν κλίην, ἀλλὰ μνημονεύειν, ὅτι καὶ νο-
 σοῦντι καὶ τιτρωσκομένῳ πρόσεισιν ἀνθρώπων. Καίτοι
 τῶν περὶ Ἐρμόλαον οὐδεὶς οὐδὲ διὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης τοῦ
 Καλλισθένους κατεῖπεν. Ἄλλὰ καὶ Ἀλέξαν-
 10 δρος αὐτὸς εὐθύς Κρατερωῖ γράφων καὶ Ἀττάλῳ καὶ
 Ἀλέκτῳ φησὶ τοὺς παῖδας βασανιζομένους ὁμολογεῖν, ὡς
 αὐτοὶ ταῦτα πράξειαν, ἄλλος δὲ οὐδεὶς συνειδείῃ. Ὑστε-
 ρον δὲ γράφων πρὸς Ἀντίπατρον καὶ τὸν Καλλισθένην
 συνεπαιτιασάμενος „Οἱ μὲν παῖδες“ φησὶν „ὑπὸ τῶν
 15 Μακεδόνων κατελεύσθησαν, τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ κολά-
 σω καὶ τοὺς ἐκπέμψαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ὑποδεχομέ-
 νους ταῖς πόλεσι τοὺς ἐμοὶ ἐπιβουλεύοντας,“ ἄντικρυς
 ἐν γε τούτοις ἀποκαλυπτόμενος πρὸς Ἀριστοτέλην· καὶ
 γὰρ ἐτέθραπτο Καλλισθένης παρ’ αὐτῷ διὰ τὴν συγγέ-
 20 νειαν, ἐξ Ἡροῦς γεγονώς, ἀνεψιῶς Ἀριστοτέλους. Ἀπο-
 θανεῖν δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπ’ Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα
 λέγουσιν, οἱ δὲ ἐν πέδαις δεδεμένον καὶ νοσήσαντα,
 Χάρης δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν ἑπτὰ μῆνας φυλάττεσθαι
 δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθείῃ παρόντος Ἀρι-
 25 στοτέλους, ἐν αἷς δὲ ἡμέραις Ἀλέξανδρος [ἐν Μαλλοῖς
 Ὁξυδράκαις] ἐτρώθη περὶ τὴν Ἰνδίαν, ἀποθανεῖν ὑπὲρ-
 πάχυν γενόμενον καὶ φθειριάσαντα.

LVI. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐπαράχθη. Δημάρατος
 δὲ ὁ Κορίνθιος ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἐφιλοτιμήθη πρὸς
 30 Ἀλέξανδρον ἀναβῆναι· καὶ θεασάμενος αὐτὸν εἶπε με-
 γάλῃς ἡδονῆς ἐστερηῆσθαι τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι τεθνή-
 κασι πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Λαρείου θρόνῳ κα-

θήμενον. Οὐ μὴν ἐπὶ πλεον γε τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ βασιλέως ἀπέλαυσεν, ἀλλ' ἐξ ἀρρωστίας ἀποθανὼν ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, καὶ τάφον ἔκτισεν ὁ στρατὸς ἐπ' αὐτῷ τῇ περιμέτρῳ μέγαν, ὕψος δὲ πηχῶν ὀγδοήκοντα· τὰ δὲ λείψανα τέθριππον κεκοσμημένον λαμ- 5
πρῶς ἐπὶ θάλασσαν κατεκόμισε.

LVII. Μέλλων δὲ ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὡς ἐώρα πλήθει λαφύρων τὴν στρατιὰν ἤδη βαρεῖαν καὶ δυσκίνητον οὖσαν, ἅμ' ἡμέρᾳ συνεσκευασμένων τῶν
697 ἀμαξῶν, πρῶτας μὲν ὑπέκρησε τὰς αὐτοῦ καὶ τῶν ἐταί- 10
ρων, μετὰ δὲ ταύτας ἐκέλευσε καὶ τὰς τῶν Μακεδόνων εἶναι πῦρ. Καὶ τοῦ πράγματος τὸ βούλευμα μείζον ἐφάνη καὶ δεινότερον ἢ τὸ ἔργον. Ὀλίγους μὲν γὰρ ἠνίασεν, οἱ δὲ πλεῖστοι βοῆ καὶ ἀλαλαγμῷ μετὰ ἐνθου-
σιασμοῦ τὰ μὲν ἀναγκαῖα τοῖς δεομένοις μεταδιδόντες, 15
τὰ δὲ περιόντα τῆς χρείας αὐτοὶ κατακαίοντες καὶ δια-
φθείροντες ὀρμῆς καὶ προθυμίας ἐνεπίμπλασαν τὸν Ἀλέξανδρον. Ἢδη δὲ καὶ φοβερὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος κολαστῆς τῶν πλημμελούντων. Καὶ γὰρ Μένανδρόν
τινα τῶν ἐταίρων ἄρχοντα φρουρίου καταστήσας, ὡς 20
οὐκ ἐβούλετο μένειν, ἀπέκτεινε, καὶ τῶν ἀποστάντων βαρβάρων Ὀρσοδάτην αὐτὸς κατετόξευσε. Προβάτου δὲ τεκόντος ἄρνα περὶ τῇ κεφαλῇ σχῆμα καὶ χρῶμα τιάρας ἔχοντα καὶ διδύμους ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, βδελυχθεὶς τὸ
σημεῖον ἐκαθάρθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, οὓς ἐξ 25
ἔθους ἐπήγετο πρὸς τὰ τοιαῦτα, διελέχθη δὲ πρὸς τοὺς φίλους, ὡς οὐ δι' αὐτόν, ἀλλὰ δι' ἐκείνους ταράττειτο, μὴ τὸ κράτος εἰς ἀγεννῆ καὶ ἄνακιν ἄνθρωπον ἐκλι-
πόντος αὐτοῦ περιστήσῃ τὸ δαιμόνιον. Οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιόν τι σημεῖον γενόμενον τὴν ἀθυμίαν ἔλυσε. Ὁ 30
γὰρ ἐπὶ τῶν στρωματοφυλάκων τεταγμένος ἀνὴρ Μα-
κεδῶν ὄνομα Πρόξενος τῇ βασιλικῇ σκηνῇ χώραν ὀρύτ-

των παρὰ τὸν Ὄξον ποταμὸν ἀνεκάλυψε πηγὴν ὑγροῦ λιπαροῦ καὶ πιμελώδους· ἀπαντλουμένου δὲ τοῦ πρώτου καθαρὸν ἀνέβλυξεν ἤδη καὶ διανυγὲς ἔλαιον, οὔτε ὀσμῆ δοκοῦν οὔτε γεύσει ἔλαιου διαφέρειν, στιλπνότητά τε καὶ λιπαρότητα παντάπασιν ἀπαράλλακτον, καὶ ταῦτα τῆς χώρας μὴδὲ ἔλαιας φερούσης. Λέγεται μὲν οὖν καὶ τὸν Ὄξον αὐτὸν εἶναι μαλακώτατον ὕδωρ, ὥστε τὸ δέρμα τοῖς λουομένοις ἐπιλιπαίνειν. Οὐ μὴν ἀλλὰ θαυμαστῶς Ἀλέξανδρος ἠσθεὶς δῆλός ἐστιν ἐξ ὧν γράφει πρὸς Ἀντίπατρον, ἐν τοῖς μεγίστοις τοῦτο τῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ γεγονότων αὐτῷ τιθέμενος. Οἱ δὲ μάντις ἐνδόξου μὲν στρατείας, ἐπιπόνου δὲ καὶ χαλεπῆς τὸ σημεῖον ἐποιοῦντο· πόνων γὰρ ἀρωγὴν ἔλαιον ἀνθρώποις ὑπὸ θεοῦ δεδόσθαι.

15 LVIII. Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ κίνδυνοι συνέπεσον καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήνησε, τὴν δὲ πλείστην φθορὰν ἀπορίαι τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς. Αὐτὸς δὲ τόλμη τὴν τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀρετῇ φιλοτιμούμενος, οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον οὐδὲ ὀχυρὸν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις. Λέγεται δὲ τὴν Σισιμίθρου πολιορκῶν πέτραν ἄβατον οὔσαν καὶ ἀπρόσβατον ἀθυμούντων τῶν στρατιωτῶν ἐρωτῆσαι τὸν Ὄξυάρτην, ποτὸς τις αὐτὸς εἴη τὴν ψυχὴν ὁ Σισιμίθρου. Φῆσαντος δὲ τοῦ Ὄξυάρτου δειλότατον ἀνθρώπων, „Λέγεις σύ γε“ φάσαι „τὴν πέτραν ἀλώσιμον ἡμῖν εἶναι· τὸ γὰρ ἄρχον αὐτῆς οὐκ ὀχυρὸν ἐστὶ.“ Ταύτην μὲν οὖν ἐκφοβήσας τὸν Σισιμίθρου ἔλαβεν. Ἐτέρῳ δὲ ὁμοίως ἀποτόμῳ προσβαλὼν τοὺς νεωτέρους τῶν Μακεδόνων παρώρμα, καὶ Ἀλέξανδρον τινα καλούμενον προσαγορεύσας „Ἄλλὰ σοὶ γε“ εἶπεν „ἀνδραγαθεῖν προσήκει καὶ διὰ τὴν ἐπωνυμίαν.“ Ἐπεὶ δὲ λαμπρῶς

ὁ νεανίας ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν, οὐ μετρίως ἐδήχθη. Τῇ δὲ καλουμένῃ Νύση τῶν Μακεδόνων ὀκνοῦντων προσάγειν (καὶ γὰρ ποταμὸς ἦν πρὸς αὐτῇ βαθύς) ἐπιστάς „Τί γάρ“ εἶπεν „ὁ κάκιστος ἐγὼ νεῖν οὐκ ἔμαθον;“ καὶ ἤδη ἔχων τὴν ἀσπίδα περᾶν ἠθέλησεν. Ἐπεὶ δὲ καταπαύσαντος τὴν μάχην αὐτοῦ παρῆσαν ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων πόλεων πρέσβεις δεησόμενοι, πρῶτον μὲν ὀφθεῖς ἀθεράπευτος ἐν τοῖς ὄπλοις ἐξέπληξεν αὐτούς· ἔπειτα προσκεφαλαίου τινὸς αὐτῷ κομισθέντος ἐκέλευσε λαβόντα καθίσει τὸν πρεσβύτατον· Ἄκουφισ 10
 698 ἐκαλεῖτο. Θαυμάσας οὖν τὴν λαμπρότητα καὶ φιλανθρωπίαν ὁ Ἄκουφισ ἠρώτα, τί βούλεται ποιῶντας αὐτούς ἔχειν φίλους. Φήσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου „Σὲ μὲν ἄρχοντα καταστήσαντας αὐτῶν, πρὸς δὲ ἡμᾶς πέμψαντας ἑκατὸν ἄνδρας τοὺς ἀρίστους.“ γελάσας ὁ Ἄκουφισ 15
 700 „Ἀλλὰ βέλτιον“ εἶπεν „ἄρξω, βασιλεῦ, τοὺς κακί-
 702 στους πρὸς σὲ πέμψας μᾶλλον ἢ τοὺς ἀρίστους.“

LIX. Ὁ δὲ Ταξίλης λέγεται μὲν τῆς Ἰνδικῆς ἔχειν μοῖραν οὐκ ἀποδέουσιν Αἰγύπτου τὸ μέγεθος, εὐβοτον δὲ καὶ καλλίκαρπον ἐν τοῖς μάλιστα, σοφὸς δὲ τις ἀνὴρ 20
 εἶναι καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασάμενος „Τί δεῖ πολέμων“ φάναι „καὶ μάχης ἡμῖν, Ἀλέξανδρε, πρὸς ἀλλήλους, εἰ μήτε ὕδωρ ἀφαιρησόμενος ἡμῶν ἀφίξει μήτε τροφήν ἀναγκαίαν, ὑπὲρ ὧν μόνων ἀνάγκη διαμάχεσθαι νοῦν ἔχουσιν ἀνθρώποις; Τοῖς δὲ ἄλλοις χρήμασι 25
 καὶ κτήμασι λεγομένοις, εἰ μὲν εἰμι κρεῖττων, ἔτοιμος εὖ ποιεῖν, εἰ δὲ ἥττων, οὐ φεύγω χάριν ἔχειν εὖ παθῶν.“ Ἡσθεῖς οὖν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ δεξιωσάμενος αὐτόν „Ἡ που νομίξεις“ ἔφη „δίχα μάχης ἔσεσθαι τὴν ἐντευξίν ἡμῖν ἀπὸ τοιούτων λόγων καὶ φιλοφροσύνης; 30
 704 Ἄλλ’ οὐδέν σοι πλέον· ἐγὼ γὰρ ἀγωνιοῦμαι πρὸς σὲ καὶ διαμαχοῦμαι ταῖς χάρισιν, ὧς μου χρηστός ὧν μὴ περι-

γένη.“ Λαβῶν δὲ δῶρα πολλὰ καὶ δοῦς πλείονα τέλος
 χίλια τάλαντα νομισμάτος αὐτῷ προέπειεν. Ἐφ’ οἷς τοὺς
 μὲν φίλους ἰσχυρῶς ἐλύπησε, τῶν δὲ βαρβάρων πολ-
 λούς ἐποίησεν ἡμερωτέρως ἔχειν πρὸς αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ
 5 τῶν Ἰνδῶν οἱ μαχιμώτατοι μισθοφοροῦντες ἐπεφοίτων
 ταῖς πόλεσιν ἐρωμένως ἀμύνοντες καὶ πολλὰ τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον ἐκακοποιοῦν, σπεισάμενος ἐν τινὶ πόλει πρὸς
 αὐτοὺς ἀπιόντας ἐν ὁδῷ λαβῶν ἅπαντας ἀπέκτεινε. Καὶ
 τοῦτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰ ἄλλα νομίμως
 10 καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντος ὥσπερ κηλὶς πρόσσεστιν.
 Οὐκ ἐλάσσονα δὲ τούτων οἱ φιλόσοφοι πράγματα παρ-
 ἔσχον αὐτῷ, τοὺς τε προστιθεμένους τῶν βασιλέων κα-
 κίζοντες καὶ τοὺς ἐλευθέρους δήμους ἀφιστάντες. Διὸ
 καὶ τούτων πολλοὺς ἐκρέμασε.

15 LX. Τὰ δὲ πρὸς Πῶρον αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὡς
 ἐπράχθη γέγραφε. Φησὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων
 τοῦ Ἰδάσπου ῥέοντος ἀντιπόρους ἰστάντα τοὺς ἐλέφαν-
 τας αἰεὶ τὸν Πῶρον ἐπιτηρεῖν τὴν διάβασιν. Αὐτὸν μὲν
 οὖν καθ’ ἡμέραν ἐκάστην ψόφον ποιεῖν καὶ θόρυβον ἐν
 20 τῷ στρατοπέδῳ πολὺν, ἐθίζοντα τοὺς βαρβάρους μὴ φο-
 βεῖσθαι· νυκτὸς δὲ χειμερίου καὶ ἀσελήνου λαβόντα
 τῶν πεζῶν μέρος, ἰκπεῖς δὲ τοὺς κρατίστους καὶ προελ-
 θόντα πόρρω τῶν πολεμίων διαπερᾶσαι πρὸς νῆσον οὐ
 μεγάλην. Ἐνταῦθα δὲ φαγδαίου μὲν ἐκχυθέντος ὄμ-
 25 βρου, κρηστήρων δὲ πολλῶν καὶ κεραυνῶν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον φερομένων, ὅμως ὀρῶν ἀπολλυμένους τινας
 καὶ συμφλεγομένους ὑπὸ τῶν κεραυνῶν ἀπὸ τῆς νησι-
 δος ἄρας προσφέρεσθαι ταῖς ἀντιπέρας ὄχθαις. Τραχὺν
 δὲ τὸν Ἰδάσπην ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐπιόντα καὶ μετέω-
 30 ρον ἔκρηγμα ποιῆσαι μέγα, καὶ πολὺ μέρος ἐκείνη φέρε-
 σθαι τοῦ ῥεύματος· αὐτοὺς δὲ δέξασθαι τὸ μέσον οὐ βε-
 βαίως, ἅτε δὴ συνολισθάνον καὶ περιρρηγνύμενον. Ἐν-

ταῦθα δὲ εἶπειν φασιν αὐτόν· ἤδη Ἀθηναῖοι, ἄρα γε
 πιστεύσαίτε ἂν, ἡλίκοις ὑπομένω κινδύνους ἕνεκα τῆς
 παρ' ὑμῖν εὐδοξίας; Ἄλλὰ τοῦτο μὲν Ὀνησίκριτος
 εἰρηκεν, αὐτὸς δὲ φησι τὰς σχεδίας ἀφέντας αὐτοὺς
 μετὰ τῶν ὄπλων τὸ ἔκρηγμα διαβαίνειν ἄχρι μαστῶν 5
 βρεχομένους, διαβὰς δὲ τῶν πεζῶν εἰκοσι σταδίους
 προίππεῦσαι λογιζόμενος, εἰ μὲν οἱ πολέμιοι τοῖς ἵπ-
 ποῖς προσβάλοιεν, πολὺ κρατήσειν, εἰ δὲ κινόειν τὴν
 699 φάλαγγα, φθῆσεσθαι τοὺς πεζοὺς αὐτῷ προσγενομέ-
 νους· θάτερον δὲ συμβῆναι. Τῶν γὰρ ἱππέων χιλίους 10
 καὶ τῶν ἄρμάτων ἐξήκοντα συμπεσόντα τρεψάμενος, τὰ
 μὲν ἄρματα λαβεῖν ἅπαντα, τῶν δ' ἱππέων ἀνελεῖν τε-
 τρακοσίους. Οὕτω δὲ συμφρονήσαντα τὸν Πῶρον, ὡς
 αὐτὸς εἶη διαβεβηκὼς Ἀλέξανδρος, ἐπιέναι μετὰ πάσης
 τῆς δυνάμεως, πλὴν ὅσον ἐμποδῶν εἶναι τοῖς διαβαί- 15
 νουσι τῶν Μακεδόνων ἀπέλιπε, φοβηθεὶς δὲ τὰ θηρία
 καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτὸς μὲν ἐνσεῖσαι κατὰ
 θάτερον κέρας, Κοῖνον δὲ τῷ δεξιῷ προσβαλεῖν κελεῦ-
 σαι. Γενομένης δὲ τροπῆς ἐκατέρωθεν ἀναχωρεῖν αἰεὶ
 πρὸς τὰ θηρία καὶ συνειλεῖσθαι τοὺς ἐκβιαζομένους, 20
 ὅθεν ἤδη τὴν μάχην ἀναμειγμένην εἶναι, καὶ μόλις ὀγ-
 δόης ὄρας ἀπειπεῖν τοὺς πολεμίους. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ
 τῆς μάχης ποιητὴς αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς εἰρηκεν. Οἱ
 δὲ πλείστοι τῶν συγγραφέων ὁμολογοῦσι τὸν Πῶρον
 ὑπεραίροντα τεσσάρων πηχῶν σπιθαμῇ τὸ μῆκος ἱππό- 25
 του μηδὲν ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφαντα συμμετρία διὰ τὸ
 μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος. Καίτοι μέγιστος
 ἦν ὁ ἐλέφας· σύνεσιν δὲ θαυμαστὴν ἐπεδείξατο καὶ κη-
 δεμονίαν τοῦ βασιλέως, ἐρωμένου μὲν ἔτι θυμῷ τοὺς
 προσμαχομένους ἀμυνόμενος καὶ ἀνακόπτων, ὡς δὲ 30
 ἤσθετο βελῶν πλήθει καὶ τραυμάτων κάμνοντα, δεισας
 μὴ περιφρυῆ, τοῖς μὲν γόνασιν εἰς γῆν ὑφῆκε πρᾶγας

ἑαυτὸν, τῇ δὲ προνομαίᾳ λαμβάνων ἀτρέμα τῶν δορα-
 τίων ἕκαστον ἐξήρει τοῦ σώματος. Ἐπεὶ δὲ ληφθέντα
 τὸν Πῶρον ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτα, πῶς αὐτῷ χρήσεται,
 „Βασιλικῶς“ εἶπε· προσπυθόμενου δέ, μὴ τι ἄλλο λέ-
 5 γει, „Πάντα“ εἶπεν „ἔστιν ἐν τῷ βασιλικῶς.“ Οὐ μόνον οὖν ἀφῆκεν αὐτὸν ἄρχειν ὧν ἐβασίλευε σατράπην
 καλούμενον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκε χάραν καὶ τοὺς αὐ-
 τονόμους καταστρεψάμενος, ἐν ἧ πεντεκαίδεκα μὲν
 ἔθνη, πόλεις δὲ πεντακισχιλλίας ἀξιολόγους, κώμας δὲ
 10 καμπόλλας εἶναι φασιν· ἄλλην δὲ τρις τοσαύτην ἧς
 Φίλιππὸν τινα τῶν ἐταίρων σατράπην ἀπέδειξεν.

LXI. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ Βουκεφά-
 λας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθύς, ἀλλ' ὕστερον, ὡς οἱ πλε-
 στοι λέγουσιν ἀπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δὲ
 15 Ὀνησίκριτος, διὰ γῆρας ὑπέρπονος γενόμενος· τριά-
 κοντα γὰρ ἑτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν. Ἐδήχθη δ' ἰσχυρῶς
 Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλο ἢ συνήθη καὶ φίλον ἀποβε-
 βληκῆναι νομίζων· καὶ πόλιν οἰκίσας ἐπ' αὐτῷ παρὰ
 τὸν Ἰθάσπην Βουκεφαλίαν προσηγόρευσε. Λέγεται δὲ
 20 καὶ κῦνα Περίταν ὄνομα τεθραμμένον ὑπ' αὐτοῦ καὶ
 στεργόμενον ἀποβαλὼν κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον. Τοῦτο
 δὲ Σωτίων φησὶ Ποτάμωνος ἀκοῦσαι τοῦ Λεσβίου.

LXII. Τοὺς μέντοι Μακεδόνας ὁ πρὸς Πῶρον ἀγῶν
 ἀμβλυτέρους ἐποίησε καὶ τοῦ πρόσω τῆς Ἰνδικῆς ἐτι
 25 προελθεῖν ἐπέσχε. Μόλις γὰρ ἐκεῖνον ὠσάμενοι δισμυ-
 ροῖς πεξοῖς καὶ δισχιλλοῖς ἰππεῦσι παραταξάμενον ἀν-
 τέστησαν ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ βιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγ-
 γην περᾶσαι ποταμὸν, εὖρος μὲν αὐτοῦ δύο καὶ τριά-
 κοντα σταδίων εἶναι πυνθανόμενοι καὶ βάθος ὀργυιᾶς
 30 ἑκατόν, ἀντιπέρας δὲ τὰς ὄχθας ἀποκεκρῦφθαι πλήθε-
 σιν ὄπλων καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων. Ἐλέγοντο γὰρ
 ὀκτώ μὲν μυριάδας ἵπποτων, εἴκοσι δὲ πεξῶν, ἄρματα

δὲ ὀκτακισχίλια καὶ μαχίμους ἐλέφαντας ἑξακισχιλίους ἔχοντες οἱ Γανδαριτῶν καὶ Πραισίων βασιλεῖς ὑπομέ-
 νειν. Καὶ κόμπος οὐκ ἦν περὶ ταῦτα. Ἀνδρόκοττος
 γὰρ ὕστερον οὐ πολλῶ βασιλεύσας Σελεύκῳ πεντακο-
 σίους ἐλέφαντας ἐδώρησατο, καὶ στρατοῦ μυριάσιν ἐξή- 5
 κοντα τὴν Ἰνδικὴν ἐπῆλθεν ἅπασαν καταστρεφόμενος.
 Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὑπὸ δυσθυμίας καὶ ὀργῆς αὐτὸν εἰς
 700 τὴν σκηνὴν καθιέρξας ἔκειτο, χάριν οὐδεμίαν εἰδὼς τοῖς
 διαπεπραγμένοις, εἰ μὴ περάσειε τὸν Γάγγην, ἀλλ' ἐξο-
 μολόγησιν ἤττης τιθέμενος τὴν ἀναχώρησιν. Ὡς δὲ οἱ 10
 τε φίλοι τὰ εἰκότα παρηγοροῦντες αὐτὸν οἱ τε στρα-
 τιῶται κλαυθμῶ καὶ βοῇ προσιστάμενοι ταῖς θύραις
 ἰκέτεον, ἐπικλασθεῖς ἀνεξεύγνυε, πολλὰ πρὸς δόξαν
 ἀπατηλὰ καὶ σοφιστικὰ μηχανώμενος. Καὶ γὰρ ὄπλα
 μεῖζονα καὶ φάτνας ἵππων καὶ χαλινούς βαρυτέρους κα- 15
 τασκευάσας ἀπέλιπέ τε καὶ διέρριψεν. Ἰδρῦσατο δὲ
 βωμοὺς θεῶν, οὓς μέχρι νῦν οἱ Πραισίων βασιλεῖς δια-
 βαίνοντες σέβονται καὶ θύουσιν Ἑλληνικὰς θυσίας. Ἀν-
 δρόκοττος δὲ μειράκιον ὦν αὐτὸν Ἀλέξανδρον εἶδε, καὶ
 λέγεται πολλάκις εἰπεῖν ὕστερον, ὡς παρ' οὐδὲν ἦλθε 20
 τὰ κράγματα λαβεῖν Ἀλέξανδρος, μισουμένου τε καὶ
 καταφρονουμένου τοῦ βασιλέως διὰ μοχθηρίαν καὶ δυσ-
 γένειαν.

LXIII. Ἐντεῦθεν ὀρμήσας Ἀλέξανδρος τὴν ἔξω θά-
 λασσαν ἐπιδεῖν, καὶ πολλὰ πορθμεῖα κωπήρη καὶ σχεδίας 25
 πηξάμενος, ἐκομίζετο τοῖς ποταμοῖς ὑποφερόμενος σχο-
 λαίως. Ὁ δὲ πλοῦς οὐκ ἀργὸς ἦν οὐδὲ ἀπόλεμος, προσ-
 βάλλων δὲ ταῖς πόλεσι καὶ ἀποβαίνων ἐχειροῦτο πάντα.
 Πρὸς δὲ τοῖς καλουμένοις Μαλλοῖς, οὓς φασιν Ἰνδῶν
 μαχιμωτάτους γενέσθαι, μικρὸν ἐδέησε κατακοπήναι. 30
 Τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους βέλεσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπε-
 σκίδασε, πρῶτος δὲ διὰ κλίμακος τεθείσης ἀναβὰς ἐπὶ

τὸ τεῖχος, ὡς ἦ τε κλίμαξ συνετριβή καὶ τῶν βαρβάρων
 ὑφισταμένων παρὰ τὸ τεῖχος ἐλάμβανε πληγὰς κάτωθεν,
 ὀλιγοστὸς ὢν συστρέψας ἑαυτὸν εἰς μέσους ἀφῆκε τοὺς
 πολεμίους καὶ κατὰ τύχην ὀρθὸς ἔστη. Τίναξαμένου δὲ
 5 τοῖς ὄπλοις ἔδοξαν οἱ βάρβαροι σέλας τι καὶ φάσμα πρὸ
 τοῦ σώματος φέρεσθαι. Διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐφυγον καὶ
 διεσκεδάσθησαν· ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν μετὰ θυεῖν ὑπασπι-
 στῶν, ἐπιδραμόντες οἱ μὲν ἐκ χειρὸς ἔϊφρεσι καὶ δόρασι
 διὰ τῶν ὄπλων συνετίτρωσκον ἀμυνόμενον, εἰς δὲ μι-
 10 κρὸν ἀπωτέρω στας ἐφῆκεν ἀπὸ τόξου βέλος οὕτως εὐ-
 τονου καὶ βλαιοῦ, ὥστε τὸν θώρακα διακόψαν ἐμπαγῆ-
 ναι τοῖς περὶ τὸν μασθὸν ὀστέοις. Πρὸς δὲ τὴν πληγὴν
 ἐνδόντος αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα κάμψαντος, ὁ μὲν βαλὼν
 ἐπέδραμε βαρβαρικὴν μάχαιραν σπασάμενος, Πενκέ-
 15 στας δὲ καὶ Διμναλὸς προέστησαν· ὢν πληγέντων ἑκα-
 τέρων ὁ μὲν ἀπέθανε, Πενκέστας δὲ ἀντείχε, τὸν δὲ
 βάρβαρον Ἀλέξανδρος ἀπέκτεινε. Αὐτὸς δὲ τραύματα
 πολλὰ λαβὼν, τέλος δὲ πληγεὶς ὑπέρω κατὰ τοῦ τραχή-
 λου, προσήρεισε τῷ τείχει τὸ σῶμα, βλέπων πρὸς τοὺς
 20 πολεμίους. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν Μακεδόνων περιχυθέν-
 των ἀρπασθεὶς ἀναίσθητος ἤδη τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ
 σκηνῆς ἐκομίζετο. Καὶ παραντίκα μὲν ὡς τεθνεῶτος ἦν
 λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ· χαλεπῶς δὲ καὶ πολυπόνως
 τὸν οἰστὸν ἐκπρισάντων ξύλινον ὄντα, καὶ τοῦ θώρακος
 25 οὕτω μόλις ἀπολυθέντος, περὶ τὴν ἐκκοπήν ἐγίνοντο τῆς
 ἀκίδος ἐνθεθυκυίας [ἐν] ἐνὶ τῶν ὀστέων. Λέγεται δὲ τὸ
 μὲν πλάτος τριῶν δακτύλων εἶναι, τὸ δὲ μῆκος τεσσά-
 ρων. Διὸ ταῖς λιποθυμίαις ἔγγιστα θανάτου συνελαν-
 νόμενος ἔξαιρουμένης αὐτῆς, ὁμῶς ἀνέλαβε. Καὶ δια-
 30 φυγῶν τὸν κίνδυνον, ἔτι δὲ ἀσθενῆς ὢν καὶ πολὺν χρό-
 νον ἐν διαίτῃ καὶ θεραπαλαῖς ἔχων αὐτὸν, ἔξω θορυ-
 βοῦντας ὡς ἦσθετο ποθοῦντας αὐτὸν ἰδεῖν τοὺς Μακε-

δόνας, λαβὼν ἱμάτιον προῆλθε. Καὶ θύσας τοῖς θεοῖς αὐθις ἀνήχθη καὶ παρεκομίζετο χώραν τε πολλήν καὶ πόλεις μεγάλας καταστρεφόμενος. X

LXIV. Τῶν δὲ Γυμνοσοφιστῶν τοὺς μάλιστα τὸν Σάββαν ἀναπέδσαντας ἀποστῆναι καὶ κακὰ πλεῖστα τοῖς 5 Μακεδόσι παρασχόντας λαβὼν δέκα, δεινούς δοκοῦντας εἶναι περὶ τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυλόγους, ἐρωτήματα προὔβαλεν αὐτοῖς ἄπορα, φήσας ἀποκτενεῖν τὸν μὴ ὀρ-
 701 θῶς ἀποκρινάμενον πρῶτον, εἶτα ἐφεξῆς οὕτω τοὺς ἄλλους· ἓνα δὲ τὸν πρεσβύτατον ἐκέλευσε κρίνειν. Ὁ μὲν 10 οὖν πρῶτος ἐρωτηθεὶς, πότερον οἴεται τοὺς ζῶντας εἶναι πλείονας ἢ τοὺς τεθνηκότας, ἔφη τοὺς ζῶντας· οὐκ ἔτι γὰρ εἶναι τοὺς τεθνηκότας. Ὁ δὲ δεύτερος, πότερον τὴν γῆν ἢ τὴν θάλατταν μείζονα τρέφειν θηρία, τὴν γῆν· ταύτης γὰρ μέρος εἶναι τὴν θάλατταν. Ὁ δὲ τρί- 15 τος, πόλόν ἐστι ζῶον πανουργότατον, ὃ μέχρι νῦν, εἶπεν, ἀνθρώπος οὐκ ἔγνωκεν. Ὁ δὲ τέταρτος ἀνακρινόμενος, τίτι λογισμῷ τὸν Σάββαν ἀπέστισεν, ἀπεκρίνατο, καλῶς ζῆν βουλόμενος αὐτὸν ἢ καλῶς ἀποθανεῖν. Ὁ δὲ πέμπτος ἐρωτηθεὶς, πότερον οἴεται τὴν ἡμέραν ἢ τὴν 20 νύκτα προτέραν γεγενῆσθαι, τὴν ἡμέραν, εἶπεν, ἡμέρα μῆ· καὶ προσεπέειπεν οὕτως, θαυμάσαντος τοῦ βασιλέως, ὅτι τῶν ἀπόρων ἐρωτήσεων ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀπόρους εἶναι. Μεταβαλὼν οὖν τὸν ἕκτον ἠρώ-
 τα, πῶς ἂν τις φιληθείη μάλιστα· ἂν κράτιστος ᾖν, 25 ἔφη, μὴ φοβερὸς ἦ. Τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν ὁ μὲν ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις ἐξ ἀνθρώπων γένοιτο θεός, εἰ τι πράξειεν, εἶπεν, ὃ πρῶξι δυνατόν ἀνθρώπῳ μὴ ἔστιν· ὁ δὲ περὶ ζῆς καὶ θανάτου, πότερον ἰσχυρότερον, ἀπεκρίνατο τὴν ζῆν τσαῦτα κακὰ φέρουσαν. Ὁ δὲ τελευ- 30 τος, μέχρι τίνος ἀνθρώπῳ καλῶς ἔχον ζῆν, μέχρι οὗ μὴ νομίζει τὸ τεθνᾶναι τοῦ ζῆν ἄμεινον. Οὕτω δὲ τρα-

πόμενος πρὸς τὸν δικαστὴν ἐκέλευσεν ἀποφαίνεσθαι. Τοῦ δὲ ἕτερον ἑτέρου χεῖρον εἰρηκέναι φήσαντος, „Οὐκ οὖν“ ἔφη „σὺ πρῶτος ἀποθανῆ τοιαῦτα κρίνων.“ „Οὐκ ἂν γε“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ, εἰ μὴ σὺ ψεύδη φήσας πρῶτον ἀποκτενεῖν τὸν ἀποκρινάμενον κάκιστα.“

LXV. Τούτους μὲν οὖν ἀφῆκε δωρησάμενος· πρὸς δὲ τοὺς ἐν δόξῃ μάλιστα καὶ καθ' αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ ζῶντας ἐπεμφεν Ὀνησίκριτον, ἀφικέσθαι δεόμενος πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ Ὀνησίκριτος ἦν φιλόσοφος τῶν Διογένει 10 τῷ Κυνικῷ συνεσχολακότων. Καὶ φησι τὸν μὲν Καλανὸν ὑβριστικῶς πάνυ καὶ τραχέως κελεύειν ἀποδύντα τὸν χιτῶνα γυμνὸν ἀκροᾶσθαι τῶν λόγων· ἄλλως δὲ οὐ διαλέξεσθαι πρὸς αὐτόν, οὐδ' εἰ παρὰ τοῦ Διὸς ἀφικται· τὸν δὲ Δάνδαμιν πρῶτον εἶναι καὶ διακού- 15 σαντα περὶ Σωκράτους καὶ Πυθαγόρου καὶ Διογένοους εἰπεῖν, ὡς εὐφυνεῖς μὲν αὐτῷ γεγονέναι δοκοῦσιν οἱ ἄνδρες, λίαν δὲ τοὺς νόμους αἰσχυρόμενοι βεβιωκέναι. Ἄλλοι δὲ φασὶ τὸν Δάνδαμιν οὐδὲν εἰπεῖν ἄλλ' ἢ τοσοῦτον μόνον „Τίνος χάριν ὁ Ἀλέξανδρος ὁδὸν τοσαύτην δεῦρ' ἦλθε;“ Τὸν μέντοι Καλανὸν ἐπεισεν ὁ Ταξίλης ἐλθεῖν πρὸς Ἀλέξανδρον. Ἐκαλεῖτο δὲ Σφίνης· ἐπεὶ δὲ κατ' Ἰνδικὴν γλῶτταν τῷ Καλῷ προσαγορευῶν ἀντὶ τοῦ Χαίρειν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἡσπάζετο, Καλανὸς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὠνομάσθη. Τοῦτον δὲ λέγεται 25 καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχῆς τῷ Ἀλεξάνδρῳ προθέσθαι. Καταβαλὼν γὰρ ἐν μέσῳ βύρσαν τινα ξηρὰν καὶ κατεσκληκυῖαν ἐπάτησε τὸ ἄκρον· ἡ δὲ εἰς ἐν πιεσθεῖσα τοῖς ἄλλοις ἐπήρθη μέρεσι. Καὶ τοῦτο περιτῶν ἐν κύκλῳ καὶ πιέζων καθ' ἕκαστον ἐδείκνυε γιγνόμενον, ἄχρι οὐ 30 τὸ μέσον ἐπιστάς κατέσχε καὶ πάντα οὕτως ἠρέμησεν. Ἐβούλετο δὲ ἡ εἰκὼν ἐνδειξίς εἶναι τοῦ τὰ μέσα δεῖν

μάλιστα τῆς ἀρχῆς πιέζειν καὶ μὴ μακρὰν ἀποκλα-
νᾶσθαι τὸν Ἀλέξανδρον.

LXVI. Ἡ δὲ διὰ τῶν ποταμῶν πρὸς τὴν θάλατταν
ὑπαγωγή μηνῶν ἑπτὰ χρόνον ἀνάλωσεν. Ἐμβαλὼν δὲ
ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἀνέπλευσε πρὸς νῆσον, ἣν ὁ
Σκιλλοῦστιν αὐτὸς ὠνόμασεν, ἕτεροι δὲ Ψιλτοῦκιν.
Ἐνταῦθα δὲ ἀποβάς ἔθυσε τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν φύσιν
ἐπεῖθε τοῦ πελάγους καὶ τῆς παραλίας ὅσον ἐφικτὸν ἦν.
Ἐἶτα ἐπευξάμενος μηδένα μετ' αὐτὸν ἀνθρώπων ὑπερ-
102 βῆναι τοὺς ὄρους τῆς στρατείας ἀνέστρεφε. Καὶ τὰς 10
μὲν ναῦς ἐκέλευσε περιπλεῖν ἐν δεξιᾷ τὴν Ἰνδικὴν
ἐχούσας, ἡγεμόνα μὲν Νέαρχον ἀποδεξίας, ἀρχικυβερ-
νήτην δὲ Ὀνησίκριτον· αὐτὸς δὲ περὶ δι' Ὠρειτῶν πο-
ρευόμενος εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν προήχθη καὶ πλῆθος
ἀνθρώπων ἀπώλεσεν, ὥστε τῆς μαχίμου δυνάμεως μηδὲ 14
τὸ τέταρτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀπαγαγεῖν. Καίτοι δώδεκα
μὲν μυριάδες ἦσαν οἱ πεζοί, τὸ δ' ἰππικὸν εἰς μυρίους
καὶ πεντακισχιλίους. Ἀλλὰ καὶ νόσοι χαλεπαὶ καὶ διαί-
ται πονηραὶ καὶ καύματα ξηρὰ καὶ πλείστους ὁ λιμὸς
διέφθειρεν, ἄσπορον χώραν ἐπιόντας ἀνθρώπων κακο- 20
βίων, ὀλίγα καὶ ἀγεννῆ πρόβατα κεκτημένων, ἃ τοὺς
θαλαττίους ἰχθύς εἰθισμένα προσφέρεσθαι σάρκα μο-
χθηρὰν εἶχε καὶ δυσώδη. Μόλις οὖν ἐν ἡμέραις ἐξή-
κοντα ταύτην διελθὼν καὶ τῆς Γεδρωσίας ἀψάμενος εὐ-
θύς ἐν ἀφθόνοις ἦν πᾶσι, τῶν ἔγγιστα σατραπῶν καὶ 25
βασιλέων παρασκευασάντων.

LXVII. Ἀναλαβὼν οὖν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξώρ-
μησε κώμφω χρώμενος ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τῆς Καρμα-
νίας. Αὐτὸν μὲν οὖν ἵπποι σχέδην ἐκόμιζον ὀκτώ, μετὰ
τῶν ἑταίρων ὑπὲρ θυμέλης ἐν ὑψηλῷ καὶ περιφανεῖ 30
πλαίσῳ πεπηγυῖας εὐωχούμενον συνεχῶς ἡμέρας καὶ
νυκτός· ἄμαξαι δὲ παμπληθεῖς, αἱ μὲν ἄλουργοῖς καὶ

ποικίλοις περιβολαίοις, αἱ δ' ὕλης ἀεὶ προσφάτου καὶ
 χλωρᾶς σκιαζόμεναι κλάδοις εἶποντο τοὺς ἄλλους ἄγου-
 σαι φίλους καὶ ἡγεμόνας ἐστεφανωμένους καὶ πίνοντας.
 Εἶδες δ' ἂν οὐ πέλιτην, οὐ κράνος, οὐ σάρισαν, ἀλλὰ
 5 φιάλαις καὶ ἔντολις καὶ θηρικλείοις παρὰ τὴν ὁδὸν
 ἄπασαν οἱ στρατιῶται βαπτίζοντες ἐκ κίθων μεγάλων
 καὶ κρατήρων ἀλλήλοις προέπινον, οἱ μὲν ἐν τῷ προά-
 γειν ἅμα καὶ βαδίζειν, οἱ δὲ κατακείμενοι. Πολλὴ δὲ
 μούσα συρίγγων καὶ αὐλῶν φῶθῆς τε καὶ ψαλμοῦ καὶ
 10 βακχείας γυναικῶν κατεῖχε πάντα τόπον. Τῷ δὲ ἀτάκτῳ
 καὶ πεπλανημένῳ τῆς πορείας παρεῖπετο [ταῖς φιάλαις]
 καὶ παιδιὰ βακχικῆς ὕβρεως, ὡς τοῦ θεοῦ παρόντος αὐ-
 τοῦ καὶ συμπαραπέμποντος τὸν κῶμον. Ἐπεὶ δὲ ἦκε
 τῆς Γεδρωσίας εἰς τὸ βασίλειον, αὐτίς ἀνελάμβανε τὴν
 15 στρατιὰν πανηγυρίζων. Λέγεται δὲ μεθύοντα αὐτὸν
 θεωρεῖν ἀγῶνας χορῶν, τὸν δὲ ἐρώμενον Βαγῶαν χο-
 ρεύοντα νικῆσαι καὶ κεκοσμημένον διὰ τοῦ θεάτρου
 παρελθόντα καθίσει παρ' αὐτόν· ἰδόντας δὲ τοὺς Μα-
 κεδόνας κροτεῖν καὶ βοᾶν φιλεῖσθαι κελεύοντας, ἄχρι οὗ
 20 περιβαλὼν κατεφίλησεν.

LXVIII. Ἐνταῦθα τῶν περὶ Νέαρχον ἀναβάντων
 πρὸς αὐτὸν ἤσθεις καὶ διακούσας τὰ περὶ τὸν πλοῦν,
 ᾤφθησεν αὐτὸς πλεύσας κατὰ τὸν Εὐφράτην στόλῳ με-
 γάλῳ, εἶτα περὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Λιβύην παρακο-
 25 μισθεὶς διὰ στηλῶν Ἡρακλείων ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἐντὸς
 θάλασσαν. Καὶ πλοῖα παντοδαπὰ περὶ Θάψακον ἐπή-
 γνυτο, καὶ συνήγοντο ναῦται καὶ κυβερνήται πανταχό-
 θεν. Ἡ δὲ ἄνω στρατεία χαλεπὴ γενομένη καὶ τὸ περὶ
 Μαλλοὺς τραῦμα καὶ ἡ φθορὰ πολλὴ λεχθεῖσα τῆς δυ-
 30 νάμειως ἀπιστία τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τὰ τε ὑπήκοα πρὸς
 ἀποστάσεις ἐπήρθε καὶ τοῖς στρατηγοῖς καὶ σατράπαις
 ἀδικίαν πολλὴν καὶ πλεονεξίαν καὶ ὕβριν ἐνεποίησε·

καὶ ὅπως διέδραμε σάλος ἀπάντων καὶ νεωτερισμός. Ὅπου καὶ πρὸς Ἀντίπατρον Ὀλυμπιάς καὶ Κλεοπάτρα στασιάζασαι διείλοντο τὴν ἀρχήν, Ὀλυμπιάς μὲν Ἥπειρον, Κλεοπάτρα δὲ Μακεδονίαν παραλαβοῦσα. Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἀλέξανδρος βέλτιον ἔφη βεβουλεῦσθαι τὴν μητέρα· Μακεδόνας γὰρ οὐκ ἂν ὑπομείναι βασιλευμένους ὑπὸ γυναικός. Διὰ ταῦτα Νέαρχον μὲν αὐθις ἐπὶ θάλασσαν ἐπεμφεν, ἐμπλήσαι πολέμων ἅπασαν ἔγνωκώς τὴν παραλίαν, αὐτὸς δὲ καταβαίνων ἐκόλαζε τοὺς κρηνοὺς τῶν στρατηγῶν. Τῶν δὲ Ἀβουλήτου 10 παίδων ἓνα μὲν Ὀξυάρτην αὐτὸς ἀπέκτεινε σαφίση διελάσας, Ἀβουλήτου δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παρασκευάσαντος, ἀλλ' ἢ τρισχίλια τάλαντα νομίσματος αὐτῷ προσαραγόντος, ἐκέλευσε τοῖς ἵπποις τὸ ἀργύριον παραβαλεῖν. Ὡς δ' οὐκ ἐγεύοντο, φήσας „Τί οὖν ὄφελος 15 ἡμῖν τῆς σῆς παρασκευῆς;“ καθείρξε τὸν Ἀβουλήτην.

LXIX. Ἐν δὲ Πέρσαις πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τὸ νόμισμα ταῖς γυναιξίν, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς, ὁσάκις εἰς Πέρσας ἐφίκοντο, δίδόναι χρυσοῦν ἐκάστη. Καὶ διὰ τοῦτό φασιν ἐπίουσι μὴ πολλάκις, Ὄχρον δὲ μηδὲ 20 ἅπαξ εἰς Πέρσας παραγενέσθαι, διὰ μικρολογίαν ἀποξενώσαντα τῆς πατρίδος ἑαυτόν. Ἔπειτα τὸν Κύρου τάφον εὐρῶν διορωφυγμένον ἀπέκτεινε τὸν ἀδικήσαντα, καίτοι Πελλάτος ἦν οὐ τῶν ἀσημοτάτων ὁ πλημμελής, ὄνομα Πολύμαχος. Τὴν δὲ ἐπιγραφὴν ἀναγνοὺς ἐκέ- 25 λυσεν Ἑλληνικοῖς ὑποχαραῖαι γράμμασιν. Εἶχε δὲ οὕτως· „Ὁ ἄνθρωπε, ὅστις εἰ καὶ ὄθεν ἦκεις, ὅτι μὲν γὰρ ἦξεις, οἶδα, ἐγὼ Κύρος εἰμι ὁ Πέρσαις κτησάμενος τὴν ἀρχήν. Μὴ οὖν τῆς ὀλίγης μοι ταύτης γῆς φθονήσης, ἣ τοῦμόν σῶμα περικαλύπτει.“ Ταῦτα μὲν οὖν 30 ἐπαθῆ σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον ἐποίησεν ἐν νῶ λαβόντα τὴν ἀθλιότητα καὶ μεταβολήν. Ὁ δὲ Καλανὸς ἐν-

- ταῦθα χρόνον οὐ πολὺν ὑπὸ κοιλίας ἐνοχληθεὶς ἤτήσατο
 πυρὰν αὐτῷ γενέσθαι. Καὶ κομισθεὶς ἵππῳ πρὸς αὐτήν,
 ἐπευξάμενος καὶ κατασπείσας ἑαυτοῦ καὶ τῶν τριχῶν
 ἀπαρξάμενος, ἀναβαλὼν ἐδέξιοῦτο τοὺς παρόντας τῶν
 5 Μακεδόνων, καὶ παρεκάλει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡδέως
 γενέσθαι καὶ μεθυσθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως, αὐτὸν δὲ
 ἐκείνον ἔφη μετ' ὀλίγον χρόνον ἐν Βαβυλῶνι ὄψεσθαι.
 Ταῦτα δ' εἰπὼν κατακλιθεὶς καὶ συγκαλυψάμενος οὐκ
 ἐκινήθη τοῦ πυρὸς πλησιάζοντος, ἀλλ' ἐν ᾧ κατεκλίθη
 10 σχήματι, τοῦτο διατηρῶν ἐκαλλιέρησεν ἑαυτὸν τῷ πα-
 τρὶ νόμῳ τῶν ἐκεῖ σοφιστῶν. Τοῦτο πολλοῖς ἔτεσιν
 ὕστερον ἄλλος Ἴνδὸς ἐν Ἀθήναις Καίσαρι συνὼν ἐποί-
 ησε· καὶ δείκνυται μέχρι νῦν τὸ μνημεῖον Ἰνδοῦ προσ-
 αγορευόμενον.
- 15 LXX. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς πυρᾶς γενόμενος
 καὶ συναγαγὼν πολλοὺς τῶν φίλων καὶ τῶν ἡγεμόνων
 ἐπὶ δειπνον ἀγῶνα προὔθηκε καὶ στέφανον ἀκρατοπο-
 σίας. Ὁ μὲν οὖν πλεῖστον πῖον Πρόμαχος ἄχρι χοῶν
 τεσσάρων προῆλθε· καὶ λαβὼν τὸ νικητήριον, στέφα-
 20 νον ταλαντιαλον, ἡμέρας τρεῖς ἐπέζησε. Τῶν δὲ ἄλλων,
 ὡς Χάρης φησί, τετταράκοντα καὶ εἰς ἀπέθανον πίνον-
 τες, ἰσχυροῦ τῇ μέθῃ κρύους ἐπιγενομένου. Τῶν δὲ
 ἐταίρων γάμον ἐν Σούσοις ἐπιτελῶν, καὶ λαμβάνων μὲν
 αὐτὸς γυναῖκα τὴν Δαρείου θυγατέρα Στάτειραν, δια-
 25 νέμων δὲ τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρίστοις, κοινὸν δὲ τῶν ἤδη
 προγεγαμηκότων Μακεδόνων γάμον καλὸν ἐστιάσας, ἐν
 ᾧ φασιν ἐννακισχιλίων τῶν παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ
 δειπνον ὄντων ἐκάστῳ χρυσῆν φιάλην πρὸς τὰς σπον-
 δὰς δοθῆναι, τὰ τε ἄλλα θαυμαστῶς ἐλαμπρύνατο καὶ
 30 τὰ χρέα τοῖς δανείσασιν ὑπὲρ τῶν ὀφειλόντων αὐτὸς
 διαλύσας, τοῦ παντὸς ἀναλώματος ἐλάσσονος μυρίων
 ταλάντων ἑκατὸν τριάκοντα ταλάντοις γενομένου. Ἐπεὶ

δὲ Ἀντιγένης ὁ ἑτερόφθαλμος ὡς ὀφείλων ἀπεγράψατο
 ψευδῶς καὶ παραγαγῶν τινα φάσκοντα δεδανεικῆναι
 πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπέτισε τὸ ἀργύριον, εἶτα ἐφωράθη
 ψευδόμενος, ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπήλασε τῆς αὐλῆς
 αὐτὸν καὶ παρείλετο τὴν ἡγεμονίαν. Ἦν δὲ λαμπρὸς ἐν 5

704 τοῖς πολεμικοῖς ὁ Ἀντιγένης· καὶ ἔτι δὲ νέος ὢν, Φι-
 λίππου πολιορκουῖντος Πέρινθον, ἐμπεσόντος αὐτῷ κα-
 ταπελτικῷ βέλους εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, οὐ παρέσχε βου-
 λομένοις ἐξελεῖν τὸ βέλος οὐδὲ ὑφήκατο πρὶν ᾧσασθαι
 προσμαχόμενος καὶ κατακλεῖσαι τοὺς πολεμίους εἰς τὸ 10
 τεῖχος. Οὐ μετρίως οὖν τότε τὴν ἀτιμίαν ἔφερεν, ἀλλὰ
 δῆλος ἦν ἑαυτὸν ὑπὸ λύπης καὶ βαρυθυμίας διαχρησό-
 μενος. Καὶ τοῦτο δεῖσας ὁ βασιλεὺς ἀνῆκε τὴν ὀργὴν
 καὶ τὰ χρήματα ἔχειν ἐκέλευσεν αὐτόν.

LXXI. Τῶν δὲ παιδῶν τῶν τρισμυρίων, οὓς ἀσκου- 15
 μένους καὶ μανθάνοντας ἀπέλιπε, τοῖς τε σώμασιν ἀν-
 δρειῶν φανέντων καὶ τοῖς εἰδεσιν εὐπρεπῶν, ἔτι δὲ
 καὶ ταῖς μελέταις εὐχέρειαν καὶ κουφότητα θαυμαστὴν
 ἐπιδειξαμένων, αὐτὸς μὲν ἦσθη, τοῖς δὲ Μακεδόσι
 δυσθυμία παρέστη καὶ δέος, ὡς ἦττον αὐτοῖς τοῦ βασι- 20
 λέως προσέξοντος. Διὸ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πενηρω-
 μένους αὐτοῦ καταπέμποντος ἐπὶ θάλατταν ὕβριν ἐφα-
 σαν εἶναι καὶ προπηλακισμῶν ἀνθρώποις ἀποχρησάμενον
 εἰς ἅπαντα νῦν ἀποτίθεσθαι σὺν αἰσχύνῃ καὶ προσρί-
 πτειν ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς γονεῦσιν οὐ τοιούτους παρα- 25
 λαβόντα. Πάντας οὖν ἐκέλευον ἀφιέναι καὶ πάντας
 ἀχρήστους νομιζεῖν Μακεδόνας, ἔχοντα τοὺς νέους τού-
 τους πυρριχιστὰς, σὺν οἷς ἐπιῶν κατακτῆσεται τὴν
 οἰκουμένην. Πρὸς ταῦτα χαλεπῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἔσχε·
 καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησεν αὐτοὺς πρὸς ὀργὴν, ἀπελά- 30
 σας δὲ τὰς φυλακὰς παρέδωκε Πέρσαις καὶ κατέστησεν
 ἐκ τούτων δορυφόρους καὶ ῥαβδοφόρους, ὑφ' ὧν ὄρων

τες αὐτὸν παραπεμπόμενον, αὐτοὺς δὲ ἀπειρογόμενους
 καὶ προπηλακισμένους, ἐταπεινοῦντο· καὶ διδόντες λό-
 γον εὗρισκον αὐτοὺς ὀλίγου δεῖν μανέντας ὑπὸ ζηλοτυ-
 πίας καὶ ὀργῆς. Τέλος δὲ συμφρονήσαντες ἐβάδιζον
 5 ἄνοπλοι καὶ μονοχίτωνες ἐπὶ τὴν σκηνήν, μετὰ βοῆς καὶ
 κλαυθμοῦ παραδιδόντες ἑαυτοὺς καὶ χρήσασθαι κε-
 λεύοντες ὡς κακοῖς καὶ ἀχαρίστοις. Ὁ δ' οὐ προσέτετο,
 καίπερ ἤδη μαλασσόμενος. Οἱ δ' οὐκ ἀπέστησαν, ἀλλ'
 ἡμέρας δύο καὶ νύκτας οὕτω προσεσιῶτες καὶ ὀλοφυ-
 10 ρόμενοι καὶ κοίρανον ἀνακαλοῦντες ἐκαρτέρησαν. Τῇ
 δὲ τρίτῃ προελθὼν καὶ θεασάμενος οἰκτροὺς καὶ τετα-
 πεινωμένους ἐδάκρυε πολὺν χρόνον· εἶτα μεμψάμενος
 μέτρια καὶ προσαγορεύσας φιλανθρωπῶς ἀπέλυσε τοὺς
 ἀχρήστους δωρησάμενος μεγαλοκρεπῶς καὶ γράψας πρὸς
 15 Ἀντίπατρον, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς θεάτροις
 προεδρίαν ἔχοντες ἐστεφανωμένοι καθέξοιντο. Τῶν δὲ
 τεθνηκότων τοὺς παῖδας ὀρφανοὺς ὄντας ἐμμίσθους
 ἐποίησεν.

LXXII. Ὡς δὲ ἦκεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηθίας καὶ
 20 διώκησε τὰ κατεπείγοντα, πάλιν ἦν ἐν θεάτροις καὶ πα-
 νηγύρεσιν, ἅτε δὴ τρισχιλίων αὐτῷ τεχνιτῶν ἀπὸ τῆς
 Ἑλλάδος ἀφιγμένων. Ἔτυχε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας
 Ἑφαιστιῶν πυρέσσων· οἷα δὲ νέος καὶ στρατιωτικὸς οὐ
 φέρων ἀκριβῆ διαίταν, ἅμα τῷ τὸν ἰατρὸν Γλαῦκον
 25 ἀπελθεῖν εἰς τὸ θέατρον περὶ ἄριστον γενόμενος καὶ
 καταφαγὼν ἀλεκτρούνα ἐφθὸν καὶ ψυκτῆρα μέγαν ἐκ-
 πικρῶν οἶνον κακῶς ἔσχε καὶ μικρὸν διαλιπὼν ἀπέθανε.
 Τοῦτο οὐδενὶ λογισμῷ τὸ πάθος Ἀλέξανδρος ἤνεγκεν,
 ἀλλ' εὐθύς μὲν Ἴππους τε κελραὶ πάντας ἐπὶ πένθει καὶ
 30 ἡμίονους ἐκέλευσε καὶ τῶν πέριξ πόλεων ἀφείλε τὰς
 ἐπάλλξεις, τὸν δὲ ἄθλιον ἰατρὸν ἀνεσταύρωσεν, αὐλοὺς
 δὲ κατέκτανσε καὶ μουσικῆν πᾶσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ

πολὺν χρόνον, ἕως ἐξ Ἄμμωνος ἦλθε μαντεία τιμᾶν Ἑφραιστῶνα καὶ θύειν ὡς ἤρωϊ παρακελεύουσα. Τοῦ δὲ πένθους παρηγορία τῷ πολέμῳ χρώμενος, ὥσπερ ἐπὶ θήραν καὶ κινηγέσιον ἀνθρώπων ἐξῆλθε καὶ τὸ Κοσσαιῶν ἔθνος κατεστράφετο, πάντας ἤβηδὸν ἀποσφάττων. 6

705 Τοῦτο δὲ Ἑφραιστῶνος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο. Τύμβον δὲ καὶ ταφήν αὐτοῦ καὶ τὸν περὶ ταῦτα κόσμον ἀπὸ μυρίων ταλάντων ἐπιτελέσαι διανοούμενος, ὑπερβαλέσθαι δὲ τῷ φιλοτέχνῳ καὶ περιττῷ τῆς κατασκευῆς τὴν δαπάνην, ἐπόθησε μάλιστα τῶν τεχνιτῶν Στασικράτην, μεγαλοῦρ-10 γίαν τινὰ καὶ τόλμαν καὶ κόμπον ἐν ταῖς καινοτομίαις ἐπαγγελλόμενον. Οὗτος γὰρ αὐτῷ πρότερον ἐντυχῶν ἔφη τῶν ὄρων μάλιστα τὸν Θράκιον Ἄθων διατύπωσιν ἀνδρείκελον δέχεσθαι καὶ διαμόρφωσιν· ἂν οὖν κλεύη, μονιμώτατον ἀγαλμάτων αὐτῷ καὶ περιφανέστατον ἐξ-15 εργάσεσθαι τὸν Ἄθων, τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ περιλαμβάνοντα μυριάνδρον πόλιν οἰκουμένην, τῇ δὲ δεξιᾷ σπένδοντα ποταμοῦ ῥεῦμα θαψιλῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἀπορρέοντος. Ταῦτα μὲν οὖν παρητήσατο, πολλῷ δὲ ἀτοπώτερα καὶ δαπανηρότερα τούτων σοφίζόμενος τότε 20 καὶ συμμηχανώμενος τοῖς τεχνίταις διέτριβεν.

LXXIII. Εἰς δὲ Βαβυλῶνα προάγοντος αὐτοῦ Νέαρχος (ἀφίκετο γὰρ αὐθις εἰσπλεύσας εἰς τὸν Εὐφράτην διὰ τῆς μεγάλης θαλάσσης) ἔφη τινὰς ἐντυχεῖν αὐτῷ Καλδαίους παραινούντας ἀπέχεσθαι Βαβυλῶνος τὸν 25 Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ οὐκ ἐφρόντισεν, ἀλλ' ἐπορεύετο· καὶ πρὸς τοῖς τέχεσι γενόμενος ὄρᾳ κόρακας πολλοὺς διαφορομένους καὶ τύπτοντας ἀλλήλους, ὧν ἐνιοὶ κατέπεσον παρ' αὐτόν. Ἐπειτα μηνύσεως γενομένης κατὰ Ἀπολλοδώρου τοῦ στρατηγοῦ τῆς Βαβυλῶνος, ὡς εἶη 30 περὶ αὐτοῦ τεθυμένος, ἐκάλει Πυθαγόραν τὸν μάντιν. Οὐκ ἀρνούμενου δὲ τὴν προᾶξιν ἠρώτησε τῶν ἱερῶν τὸν

τρόπον. Φήσαντος δὲ, ὅτι τὸ ἦπαρ ἦν ἄλοβον „Παπαῖ“
 εἶπεν „ἰσχυρὸν τὸ σημεῖον.“ Καὶ τὸν Πυθαγόραν οὐ-
 δὲν ἠδίκησεν, ἤχθετο δὲ μὴ πεισθῆις τῷ Νεάρχῳ, καὶ
 τὰ πολλὰ τῆς Βαβυλωνῶνος ἔξω κατασκηναῶν καὶ περιπλέων
 5 τὸν Εὐφράτην διέτριβεν. Ἠνώχλει δ' αὐτὸν σημεῖα
 πολλά. Καὶ γὰρ λέοντα τῶν τρεφομένων μέγιστον καὶ
 κάλλιστον ἡμερος ὄνος ἐπελθὼν καὶ λακτίσας ἀνείλεν.
 Ἀποδυσάμενου δὲ πρὸς ἄλειμμα καὶ σφαῖραν αὐτοῦ
 παίζοντος οἱ νεανίσκοι οἱ σφαιρίζοντες, ὡς ἔδει πάλιν
 10 λαβεῖν τὰ ἱμάτια, καθορῶσιν ἄνθρωπον ἐν τῷ θρόνῳ
 καθεζόμενον σιωπῇ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν τὴν βα-
 σιλικὴν περικείμενον. Οὗτος ἀνακρινόμενος, ὅστις εἴη,
 πολὺν χρόνον ἀναυδος ἦν· μόλις δὲ συμφρονήσας Διο-
 νύσιος μὲν ἔφη καλεῖσθαι, Μεσσήνιος δὲ εἶναι τὸ γένος·
 15 ἐκ δὲ τίνος αἰτίας καὶ κατηγορίας ἐνταῦθα κομισθῆις
 ἀπὸ θαλάσσης πολὺν χρόνον γεγυῖναι ἐν δεσμοῖς· ἄρτι
 δὲ αὐτῷ τὸν Σάραπιν ἐπιστάντα τοὺς δεσμοὺς ἀνεῖναι
 καὶ προαγαγεῖν δεῦρο, καὶ κελεῦσαι λαβόντα τὴν στολὴν
 καὶ τὸ διάδημα καθίσει καὶ σιωπᾶν.

20 LXXIV. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος τὸν μὲν ἄν-
 θρωπον, ὥσπερ ἐκέλευον οἱ μάντις, ἠφάνισεν· αὐτὸς
 δὲ ἠθύμει καὶ δύσελπις ἦν πρὸς τὸ θεῖον ἤδη καὶ πρὸς
 τοὺς φίλους ὕποπτος. Μάλιστα δὲ Ἀντίπατρον ἐφο-
 βεῖτο καὶ τοὺς παῖδας, ὧν Ἰόλας μὲν ἀρχαιονοχός ἦν,
 25 ὁ δὲ Κάσανδρος ἀφικτο μὲν νεωστί, θεασάμενος δὲ βαρ-
 βάρους τινὰς προσκυνοῦντας, ἄτε δὴ τεθραμμένος Ἑλ-
 ληνικῶς καὶ τοιοῦτο πρότερον μηδὲν ἑωρακώς, ἐγέλασε
 προπετέστερον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὠργίσθη, καὶ δραξά-
 μενος αὐτοῦ τῶν τριχῶν σφόδρα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις
 30 ἔπαισε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν τοίχον. Αὐτίς δὲ πρὸς
 τοὺς κατηγοροῦντας Ἀντιπάτρου λέγειν τι βουλόμενον
 τὸν Κάσανδρον ἐκκρούων „Τί λέγεις;“ ἔφη „τοσαύτην

ὁδὸν ἀνθρώπους μηδὲν ἀδικουμένους, ἀλλὰ συκοφαν-
 τοῦντας ἐλθεῖν;“ Φήσαντος δὲ τοῦ Κασάνδρου τοῦτο
 αὐτὸ σημειοῦν εἶναι τοῦ συκοφαντεῖν, ὅτι μακρὰν ἤκουσι
 τῶν ἐλέγχων, ἀναγελάσας ὁ Ἀλέξανδρος „Ταῦτα ἐκεῖνα“
 706 ἔφη „σοφίσματα τῶν Ἀριστοτέλους εἰς ἐκάτερον τὸν 5
 λόγον, οἰμωξομένων, ἂν καὶ μικρὸν ἀδικοῦντες τοὺς
 ἀνθρώπους φανῆτε.“ Τὸ δὲ ὄλον οὕτω φασὶ δεινὸν ἐν-
 δῦναι καὶ δευσοποιὸν ἐγγενέσθαι τῇ ψυχῇ τοῦ Κασάν-
 δρου τὸ δέος, ὥστε ὕστερον χρόνοις πολλοῖς ἤδη Μα-
 κεδόνων βασιλεύοντα καὶ κρατοῦντα τῆς Ἑλλάδος ἐν 10
 Δελφοῖς περιπατοῦντα καὶ θεώμενον τοὺς ἀνδριάντας,
 εἰκόνας Ἀλεξάνδρου φανείσης, ἄφνω πληγέντα φρεξαι
 καὶ κραδανθῆναι τὸ σῶμα καὶ μόλις ἀναλαβεῖν ἑαυτὸν,
 ἰλιγγιάσαντα πρὸς τὴν ὄψιν.

LXXV. Ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος ὡς ἐνέδωκε τότε πρὸς 15
 τὰ θεῖα ταραχώδης γενόμενος καὶ περίφοβος τὴν διά-
 νοιαν, οὐδὲν ἦν μικρὸν οὕτως τῶν ἀήθων καὶ ἀτόπων,
 ὃ μὴ τέρας ἐποιεῖτο καὶ σημειοῦν· ἀλλὰ θνυμένων καὶ
 καθαιρόντων καὶ μαντευόντων μεστὸν ἦν τὸ βασίλειον.
 Οὕτως ἄρα δεινὸν μὲν ἀπιστία πρὸς τὰ θεῖα καὶ κατα- 20
 φρόνησις αὐτῶν, δεινὴ δὲ αὐθις ἢ δεισιδαιμονία δίκην
 ὕδατος ἀεὶ πρὸς τὸ ταπεινούμενον . . . καὶ ἀναπληροῦν
 ἀβελτερίας καὶ φόβου τὸν Ἀλέξανδρον γενόμενον. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ χρησμῶν γε τῶν περὶ Ἡφαιστίανος ἐκ
 θεοῦ κομισθέντων ἀποθέμενος τὸ πένθος αὐθις ἦν ἐν 25
 θυσίαις καὶ πότοις. Ἐστιάσας δὲ λαμπρῶς τοὺς περὶ
 Νέαρχον, εἶτα λουσάμενος, ὥσπερ εἰώθει μέλλων καθ-
 εὔδειν, Μηθίου δεηθέντος ᾤχετο κωμασόμενος πρὸς
 αὐτόν· κάκει πιὼν ὅλην τὴν ἐπιουῖσαν ἡμέραν ἤρξατο
 πυρέττειν, οὔτε σκύφον Ἡρακλέους ἐκπιὼν οὔτε ἄφνω 30
 διαλλαγῆς γενόμενος τὸ μετάφρενον ὥσπερ λόγῃ πεπλη-
 γώς, ἀλλὰ ταῦτά τινες φέροντο δεῖν γράφειν ὥσπερ δρᾶ-

ματος μεγάλου τραγικὸν ἐξόδιον καὶ περιπαθὲς πλάσαν-
τες. Ἀριστόβουλος δὲ φησιν αὐτὸν πυρέττοντα μανικῶς,
διψήσαντα δὲ σφόδρα πιεῖν οἶνον· ἐκ τούτου δὲ φρενι-
τιᾶσαι καὶ τελευτῆσαι τριακάδι Δαισίου μηνός.

- 5 LXXVI. Ἐν δὲ ταῖς ἑφημερίσιν οὕτως γέγραπται
[τὰ*] περὶ τὴν νόσον. Ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ Δαισίου μηνός
ἐκάθειπεν ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι. Τῇ δὲ ἐξῆς
λουσάμενος εἰς τὸν θάλαμον μετήλθε καὶ διημέρευε
πρὸς Μήδιον κυβεύων. Εἴτ' ὄψε λουσάμενος καὶ τὰ
10 ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθεῖς ἐμπαγῶν διὰ νυκτὸς ἐπύρεξε.
Τῇ εἰκάδι λουσάμενος πάλιν ἔθυσε τὴν εἰδισμένην θυ-
σίαν· καὶ κατακείμενος ἐν τῷ λουτρῶνι τοῖς περὶ Νέαρ-
χον ἐσχόλαξεν, ἀκροώμενος τὰ περὶ τὸν πλοῦν καὶ τὴν
μεγάλην θάλατταν. Τῇ δεκάτῃ φθίνοντος ταῦτά ποιή-
15 σας μᾶλλον ἀνεφλέχθη, καὶ τὴν νύκτα βαρέως ἔσχε καὶ
τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐπύρετε σφόδρα. Καὶ μεταρθεῖς
κατέκειτο παρὰ τὴν μεγάλην κολυμβήθραν, ὅτε δὴ τοῖς
ἡγεμόσι διελέχθη περὶ τῶν ἐρήμων ἡγεμονίας τάξεων,
ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες. Ἐβδόμη σφόδρα πυ-
20 ρέττων ἔθυσεν ἑξαρθεῖς πρὸς τὰ ἱερὰ· τῶν δὲ ἡγεμό-
νων ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρέβειν ἐν τῇ αὐλῇ,
ταξίαρχους δὲ καὶ πεντακοσιάρχους ἔξω νυκτερεύειν.
Εἰς δὲ τὰ πέραν βασιλεία διακομισθεὶς τῇ ἕκτῃ μικρὸν
ὑπνωσεν, ὃ δὲ πυρετὸς οὐκ ἄνωγαν. Ἐπιθόντων δὲ
25 τῶν ἡγεμόνων ἦν ἄφωνος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πέμπτην,
διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ κατεβόων
ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς ἐταί-
ροις, ἕως ἐβιάσαντο· καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθει-
σῶν ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἓνα πάντες παρὰ τὴν κλίσην
30 παρεξῆλθον. Ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ περὶ Πύθωνα
καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σαρκαπειον ἀποσταλέντες ἠρώτων,
εἰ κομίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον· ὃ δὲ θεὸς κατὰ χῶ-

ραν ἔαν ἀνελε. Τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος πρὸς δαίλην ἀπέθανε.

LXXVII. Τούτων τὰ πλεῖστα κατὰ λέξιν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν οὕτω γέγραπται. Φαρμακείας δὲ ὑποψίαν 707 παραντίκα μὲν οὐδεὶς ἔσχεν, ἔκτω δὲ ἔτει φασὶ μηνύ- 5 σεως γενομένης τὴν Ὀλυμπιάδα πολλοὺς μὲν ἀνελεῖν, ἐκρίψαι δὲ τὰ λείψανα τοῦ Ἰόλ τεθνηκότος, ὡς τούτου τὸ φάρμακον ἐγγέαντος. Οἱ δὲ Ἀριστοτέλην φάσκοντες Ἀντιπάτρῳ σύμβουλον γεγενῆσθαι τῆς πράξεως, καὶ ὄλωσ δι' ἐκείνου πορισθῆναι τὸ φάρμακον, Ἀγνόθεμιν 10 τινὰ διηγείσθαι λέγουσιν ὡς Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως ἀκούσαντα· τὸ δὲ φάρμακον ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν καὶ παγετῶδες ἀπὸ πέτρας τινὸς ἐν Νωνάκριδι οὔσης, ἣν ὥσπερ δρόσον λεπτὴν ἀναλαμβάνοντες εἰς ὄνου χηλὴν ἀποτίθενται· τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν ἀγγεῖον στέγειν, 15 ἀλλὰ διακόπτειν ὑπὸ ψυχρότητος καὶ δριμύτητος. Οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν λόγον ὄλωσ οἰοῦνται πεπλάσθαι τὸν περὶ τῆς φαρμακείας· καὶ τεκμήριον αὐτοῖς ἔστιν οὐ μικρὸν ὅτι τῶν ἠγεμόνων στασιασάντων ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἀθεράπευτον τὸ σῶμα κείμενον ἐν τόποις θερμοῖς καὶ 20 πυριγῶδεσιν οὐδὲν ἔσχε τοιαύτης φθορᾶς σημεῖον, ἀλλ' ἔμεινε καθαρὸν καὶ πρόσφατον. Ἡ δὲ Ρωξάνη κύουσα μὲν ἐτύγγανε καὶ διὰ τοῦτο τιμωμένη παρὰ τοῖς Μακεδόσι, δυσζήλως δὲ ἔχουσα πρὸς τὴν Στάτειραν ἐξηπάτησεν αὐτὴν ἐπιστολῇ τινὶ πεπλασμένη παραγενέσθαι, 25 καὶ προσαγαγοῦσα μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἀπέκτεινα, καὶ τοὺς νεκροὺς εἰς τὸ φρέαρ πατέβαλε καὶ συνέχωσεν, εἰδότες ταῦτα Περσὶκου καὶ συμπράττοντος. Ἦν γὰρ ἐκεῖνος εὐθύς ἐν δυνάμει μεγίστῃ, τὸν Ἀρριδαίον ὥσπερ δορυφόρημα τῆς βασιλείας ἐφελκόμενος, γεγονότα μὲν ἐκ 30 γυναικὸς ἀδόξου καὶ ποινηῆς Φιλίνης, ἀτελῆ δὲ τὸ φρονεῖν ὄντα διὰ σώματος νόσον οὐ φύσει προσπεσοῦσαν

οὐδὲ αὐτομάτως, ἀλλὰ καὶ πάνυ φασὶ παιδὸς ὄντος αὐ-
 τοῦ διαφαίνεσθαι χάριεν ἦθος καὶ οὐκ ἀγεννές, εἶτα
 μέντοι φαρμάκοις ὑπὸ Ὀλυμπιάδος κακωθέντα διαφθα-
 ρῆναι τὴν διάνοιαν.

5

Γ. Κ Α Ι Σ Α Ρ.

10

* * *

1. Τὴν Κίνα τοῦ μοναρχήσαντος θυγατέρα Κορ-
 νηλίαν, ὡς ἐπεκράτησε Σύλλας, οὔτε ἐλπῖσιν οὔτε φόβῳ
 δυνηθεὶς ἀποσπάσαι Καίσαρος, ἐδήμευσε τὴν φερνὴν
 αὐτῆς. Αἰτία δὲ Καίσαρι τῆς πρὸς Σύλλαν ἀπεχθείας
 15 ἢ πρὸς Μάριον οἰκειότης ἦν. Ἰουλίᾳ γάρ, πατρὸς
 ἀδελφῆ Καίσαρος, ὁ πρεσβύτερος συνῴκει Μάριος, ἐξ
 ἧς ἐγεγόνει Μάριος ὁ νεώτερος, ἀνεψιὸς ὦν Καίσαρος.
 Ὡς δὲ ὑπὸ πλήθους φόνων ἐν ἀρχῇ καὶ δι' ἀσχολίας
 ὑπὸ Σύλλα παρορφώμενος οὐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετιῶν
 20 λερωσύνην εἰς τὸν δῆμον προῆλθεν οὕτω πάνυ μειρά-
 κιον ὦν, ταύτης μὲν ἐκπεσεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθεὶς
 Σύλλας παρεσκεύασε, περὶ δὲ ἀναιρέσεως βουλευόμε-
 νος, ἐνίαν λεγόντων, ὡς οὐκ ἔχοι λόγον ἀποκτινύναι
 παῖδα τηλικούτου, οὐκ ἔφη νοῦν ἔχειν αὐτούς, εἰ μὴ
 25 πολλοὺς ἐν τῷ παιδί τούτῳ Μαρτίους ἐνορῶσι. Ταύτης
 τῆς φωνῆς ἀνενεχθείσης πρὸς Καίσαρα συχρὸν μὲν τινα
 χρόνον πλανώμενος ἐν Σαβίνοις ἐκλεπτεν ἑαυτὸν· ἐπειτα
 δι' ἀρρωστίαν εἰς οἰκίαν δέτραν μετακομιζόμενος κατὰ
 νύκτα περιπίπτει στρατιώταις τοῦ Σύλλα διεφενωμέ-
 30 νοις ἐκεῖνα τὰ χωρία καὶ τοὺς κεκρυμμένους συλλαμβά-
 νουσιν. Ὡν τὸν ἡγεμόνα Κορνήλιον πείσας δυσεὶ τα-
 λάντοις ἀφείθη, καὶ καταβὰς εὐθύς ἐπὶ θάλατταν

ἔξέπλευσεν εἰς Βιθυνίαν πρὸς Νικομήδην τὸν βασιλέα.
 708 Παρ' ᾧ διατρέψας χρόνον οὐ πολὺν, εἶτα ἀποπλέων
 ἀλίσκεται περὶ τὴν Φαρμακοῦσσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν
 ἤδη τότε στόλοις μεγάλοις καὶ σκάφεσιν ἀπλέτοις κατε-
 χόντων τὴν θάλατταν. 5

II. Πρῶτον μὲν οὖν αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτῶν λύτρα εἰ-
 κοσι τάλαντα κατεγέλασεν ὡς οὐκ εἰδότες ὃν ἤρη-
 κοῖεν, αὐτὸς δὲ ὁμολόγησε πεντήκοντα δῶσειν· ἔπειτα
 τῶν περὶ αὐτὸν ἄλλων εἰς ἄλλην διαπέμψας πόλιν ἐπὶ τὸν
 τῶν χρημάτων πορισμὸν ἐν ἀνθρώποις φονικωτάτοις 10
 Κίλιξι μεθ' ἑνὸς φίλου καὶ θυοῖν ἀκολούθοιν ἀπολε-
 λειμμένος οὕτω καταφρονητικῶς εἶχεν, ὥστε πέμπων
 ὁσάκις ἀναπαύοιτο προσέταττεν αὐτοῖς σιωπᾶν. Ἡμέ-
 ραις δὲ τεσσαράκοντα θυεῖν δεούσαις, ὥσπερ οὐ φρου-
 ρούμενος, ἀλλὰ δορυφορούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς 15
 ἀδείας συνέκαιζε καὶ συνεγυμνάζετο. Καὶ ποιήματα
 γράφων καὶ λόγους τινὰς ἀκροαταῖς ἐκείνοις ἐχρῆτο, καὶ
 τοὺς μὴ θαυμάζοντας ἄντικρυς ἀπαιδεύτους καὶ βαρ-
 βάρους ἀπεκάλει καὶ σὺν γέλῳι πολλάκις ἠπείλησε
 κρεμᾶν αὐτούς. Οἱ δὲ ἔχαιρον ἀφελείᾳ τινὶ καὶ παιδιᾷ 20
 τὴν παρρησίαν ταύτην νέμοντες. Ὡς δὲ ἤκον ἐκ Μιλή-
 του τὰ λύτρα καὶ θοὺς ἀφείθη, πλοῖα πληρώσας εὐθύς
 ἐκ τοῦ Μιλησίων λιμένος ἐπὶ τοὺς ληστὰς ἀνήγετο· καὶ
 καταλαβὼν ἔτι πρὸς τῇ νήσῳ ναυλοχοῦντας ἐκράτησε
 τῶν πλείστων. Καὶ τὰ μὲν χρήματα λείαν ἐποιήσατο, 25
 τοὺς δὲ ἄνδρας ἐν Περγάμῳ καταθέμενος εἰς τὸ δεσμο-
 τήριον αὐτὸς ἐπορεύθη πρὸς τὸν διέποντα τὴν Ἀσίαν
 Ἴουγκον, ὡς ἐκέλευε προσῆκον ὄντι στρατηγῷ κολάσαι
 τοὺς ἐαλωκότας. Ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν ἐποφθαλ-
 μιῶντος (ἦν γὰρ οὐκ ὀλίγα) καὶ περὶ τῶν αἰχμαλώτων 30
 σκέψασθαι φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς, χάρειν ἑάσας αὐτὸν
 ὁ Καῖσαρ εἰς Πέργαμον ᾤχετο, καὶ προαγαγὼν τοὺς λη-

στὰς ἅπαντας ἀνεσταύρωσεν, ὥσπερ αὐτοῖς δοκῶν κά-
ζειν ἐν τῇ νήσῳ προειρήκει πολλέμεις.

III. Ἐκ δὲ τούτου τῆς Σύλλα δυνάμεως ἤδη μαραι-
νομένης καὶ τῶν οἰκοὶ καλούντων αὐτὸν ἐπλευσεν εἰς
6 Ῥόδον ἐπὶ σχολὴν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν τοῦ Μόλωνος,
οὗ καὶ Κικέρων ἠκρόατο, σοφιστεύοντος ἐπιφανῶς καὶ
τὸν τρόπον ἐπισικοῦς εἶναι δοκοῦντος. Λέγεται δὲ καὶ
φῦναι πρὸς λόγους πολιτικοὺς ὁ Καῖσαρ ἄριστα καὶ δια-
πονῆσαι φιλοτιμώτατα τὴν φύσιν, ὡς τὰ δευτερεῖα μὲν
10 ἀδριεῖως εἶχειν, τὸ δὲ πρωτεῖον, ὅπως τῇ δυνάμει καὶ
τοῖς ὅπλοις πρῶτος εἴη μᾶλλον [ἄλλ'] ἀσχοληθεῖς, ἀφεί-
ναι, πρὸς ὅπερ ἡ φύσις ὑφηγεῖτο τῆς ἐν τῷ λέγειν δαι-
νότητος ὑπὸ στρατιῶν καὶ πολιτείας, ἣ κατεκτήσατο
τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ ἐξικόμενος. Αὐτὸς δ' οὖν ὕστερον
15 ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῇ παραι-
τεῖται μὴ στρατιωτικοῦ λόγον ἀνδρὸς ἀντεξετάζειν πρὸς
δαινότητα φήτορος εὐφροῦς καὶ σχολὴν ἐπὶ τοῦτο πολ-
λὴν ἄγοντος.

IV. Ἐκανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην Δολοβέλλαν ἔκρινε
20 κακώσεως ἐπαρχίας, καὶ πολλὰ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος
πόλεων μαρτυρίας αὐτῷ παρέσχον. Ὁ μὲν οὖν Δολο-
βέλλας ἀπέφυγε τὴν δίκην, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀμειβόμενος
τὴν Ἑλλάδα τῆς προθυμίας συνηγόρευσεν αὐτῇ Πό-
πλιον Ἀντώνιον διακούσῃ δωροδοκίας ἐπὶ Λευκούλλου
25 τοῦ Μάρκου Μακεδονίας στρατηγοῦ. Καὶ τοσοῦτον
ἰσχυσεν, ὥστε τὸν Ἀντώνιον ἐπικαλέσασθαι τοὺς δη-
μάρχους, σκηψάμενον οὐκ εἶναι τὸ ἴσον ἐν τῇ Ἑλλάδι
πρὸς Ἕλληνας. Ἐν δὲ Ῥώμῃ πολλὴ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ
περὶ τὰς συνηγορίας αὐτοῦ χάρις ἐξέλαμπε, πολλὴ δὲ
30 τῆς περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ ὀμίλλας φιλοφροσύνης εὖ-
νοια παρὰ τῶν δημοτῶν ἀπήντα, θεραπευτικοῦ παρ'
ἡλικίαν ὄντος. Ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ δειπνῶν καὶ τραπέ- 709

ξῆς καὶ ὅλως τῆς περὶ τὴν δίαιταν λαμπρότητος ἀύξαν-
 μένη κατὰ μικρὸν αὐτῷ δύναμις εἰς τὴν πολιτείαν. Ἦν
 τὸ πρῶτον οἱ φθονοῦντες οἰόμενοι ταχὺ τῶν ἀναλωμά-
 των ἐπιλιπόντων ἐξίτηλον εἶσθαι, περιεώρων ἀνθοῦ-
 σαν ἐν τοῖς πολλοῖς· ὅψε δὲ ἤσθοντο, μεγάλης καὶ δυσ- 5
 ανατρέπτου γενομένης καὶ βαδίζούσης ἄντικρυς ἐπὶ
 τὴν τῶν ὄλων μεταβολήν, ὥς οὐδεμίαν ἀρχὴν πράγμα-
 τος ἡγητέον μικρὰν, ἣν οὐ ταχὺ ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐν-
 δελεχὲς ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κωλυθῆναι
 λαβοῦσαν. Ὁ γοῦν πρῶτος ὑπιδέσθαι δοκῶν αὐτοῦ καὶ 10
 φοβηθῆναι τῆς πολιτείας ὥσπερ θαλάττης τὰ διαγε-
 λῶντα καὶ τὴν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ ἰατρῷ ἥκερυν
 μένην δεινότητα τοῦ ἦθους καταμαθὼν Κικέρων ἐλεγε
 τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιβουλεύμασιν αὐτοῦ καὶ πολιτεύ-
 μασι τυραννικὴν ἐνορᾶν διάνοιαν, „Ἄλλ’ ὅταν“ ἔφη 15
 „τὴν κόμην οὕτω διακειμένην περιτετῶς ἰδῶ κἀκείνον
 ἐνὶ δακτύλῳ κνώμενον, οὗ μοι δοκεῖ πάλιν οὗτος ἄν-
 θρωπος εἰς νοῦν ἂν ἐμβαλέσθαι τηλικούτου κακόν,
 ἀναίρεσιν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας.“ Ταῦτα μὲν οὖν
 ὕστερον. 20

V. Τοῦ δὲ δήμου πρώτην μὲν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς
 αὐτὸν εὐνοίας ἔλαβεν ὅτε πρὸς Γάϊον Ποπίλιον ἐρίσας
 ὑπὲρ χιλιαρχίας πρότερος ἀνηγορευθῆ· δευτέραν δὲ
 καὶ καταφανεστέραν ὅτε, τῆς Μαρίου γυναικὸς Ἰουλίας
 ἀποθανούσης, ἀδελφιδοῦς ὣν αὐτῆς ἐγκώμιόν τε λαμ- 25
 πρὸν ἐν ἀγορᾷ διήλθε, καὶ περὶ τὴν ἐκφορὰν ἐτόλμησεν
 εἰκόνας Μαρίου προθέσθαι, τότε πρῶτον ὀφθείσας μετὰ
 τὴν ἐπὶ Σύλλα πολιτείαν, πολεμίων τῶν ἀνδρῶν κρι-
 θέντων. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐνίων καταβοησάντων τοῦ
 Καίσαρος ὁ δῆμος ἀντήχησε λαμπρῶς, δεξιόμενος κρότῳ 30
 καὶ θαυμάσας ὥσπερ ἐξ ἄθου διὰ χρόνων πολλῶν ἀνά-
 γοντα τὰς Μαρίου τιμὰς εἰς τὴν πόλιν. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ

- γυναίξί πρεσβυτέραις λόγους ἐπιταφίους διεξιέναι πά-
 τριον ἦν Ῥωμαίοις, νέαις δὲ οὐκ ὄν ἐν ἔθει πρῶτος
 εἶπε Καῖσαρ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀποθανούσης·
 5 καὶ τοῦτο ἦνεγκεν αὐτῷ χάριν τινὰ καὶ συνεδημαγώ-
 γησε τῷ πάθει τοὺς πολλοὺς ὡς ἡμερον ἄνδρα καὶ περι-
 μεστον ἦθους ἀγαπᾶν. Θάψας δὲ τὴν γυναῖκα ταμίαις
 εἰς Ἴβηρίαν ἐνὶ τῶν στρατηγῶν Βέτερι συνεξῆλθεν,
 ὃν αὐτόν τε τιμῶν ἀεὶ διετέλεσε καὶ τὸν υἱὸν πάλιν αὐ-
 τὸς ἄρχων ταμίαν ἐποίησε. Γενόμενος δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
 10 ἐκείνης τρίτην ἠγάγετο γυναῖκα Πομπηίαν, ἔχων ἐκ
 Κορνηλίας θυγατέρα τὴν ὕστερον Πομπηίῳ Μάγνῳ
 γαμηθεῖσαν. Χρῶμενος δὲ ταῖς δαπάναις ἀφειδῶς, καὶ
 δοκῶν μὲν ἐφήμερον καὶ βραχεῖαν ἀντικαταλλάττεσθαι
 15 μεγάλων ἀναλωμάτων δόξαν, ὠνούμενος δὲ ταῖς ἀλη-
 θείαις τὰ μέγιστα μικρῶν, λέγεται πρὶν εἰς ἀρχὴν τινα
 καθίστασθαι χιλίων καὶ τριακοσίων γενέσθαι χρεωφει-
 λήτης ταλάντων. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ὁδοῦ τῆς Ἀππίας
 ἀποδειχθεὶς ἐπιμελητῆς πάμπολλα χρήματα προσανά-
 λωσε τῶν ἑαυτοῦ, τοῦτο δὲ ἀγορανομῶν ζεύγη μονο-
 20 μάχων τριακόσια καὶ εἰκοσι παρέσχε καὶ ταῖς ἄλλαις
 περὶ θέατρα καὶ πομπὰς καὶ δειπνα χορηγίαις καὶ πο-
 λυτελείαις τὰς πρὸ αὐτοῦ κατέκλυσε φιλοτιμίας, οὕτω
 διέσθηκε τὸν δῆμον, ὡς καινὰς μὲν ἀρχάς, καινὰς δὲ τι-
 μὰς ζητεῖν ἕκαστον, αἷς αὐτὸν ἀμείψαιντο.
- 25 VI. Δυεῖν δὲ οὐσῶν ἐν τῇ πόλει στάσεων, τῆς μὲν
 ἀπὸ Σύλλα μέγα δυναμένης, τῆς δὲ Μαριανῆς, ἣ τότε
 κατεπτήχει καὶ διέσπαστο κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα,
 ταύτην ἀναρρῶσαι καὶ προσαγαγέσθαι βουλόμενος ἐν
 ταῖς ἀγορανομικαῖς φιλοτιμίαις ἀκμὴν ἐχούσαις εἰκόνας
 30 ἐποίησατο Μαρίου κρῦφα καὶ Νίκας τροπαιοφόρους, ὡς 710
 φέρων νυκτὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέστησεν. Ἄμα δὲ
 ἡμέρᾳ τοὺς θεασαμένους μαρμαίροντα πάντα χρυσῷ καὶ

τέχνη κατεσκευασμένα περιττῶς (διεδήλου δὲ γράμμασι τὰ Κιμβρικὰ κατορθώματα) θάμβος ἔσχε τῆς τόλμης τοῦ ἀναθέντος (οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος), ταχὺ δὲ περιττῶν ὁ λόγος ἤθροϊζε πάντας ἀνθρώπους πρὸς τὴν ὄψιν. Ἄλλ' οἱ μὲν ἐβόων τυραννίδα πολιτεύεσθαι Καίσαρα,⁵ νόμοις καὶ δόγμασι κατορθωγμένας ἐπανιστάντα τιμᾶς, καὶ τοῦτο πείραν ἐπὶ τὸν δῆμον εἶναι προμαλαττόμενον, εἰ τσιτιθάσενται ταῖς φιλοτιμίαις ὑπ' αὐτοῦ καὶ δίδωσι καίξειν τοιαῦτα καὶ καινοτομεῖν, οἱ δὲ Μαριανοὶ παρα-
 θαρρύναντες ἀλλήλους πλήθει τε θαυμαστοὶ ὅσοι διε-
 φάνησαν ἐξαίφνης, καὶ κρότῳ κατεῖχον τὸ Καπιτώλιον· πολλοῖς δὲ καὶ δάκρυα τὴν Μαρίου θεωμένοις ὄψιν ὑφ' ἠδονῆς ἐχώρει, καὶ μέγας ἦν ὁ Καίσαρ ἐγκωμίους αἰρό-
 μενος, ὡς ἀντὶ πάντων ἄξιός [εἶη ὁ] ἀνὴρ τῆς Μαρίου συγγενείας. Συναχθείσης δὲ περὶ τούτων τῆς βουλῆς¹⁵ Κάτλος Δουτάτιος, ἀνὴρ εὐδοκιμῶν τότε μάλιστα Ῥωμαίων, ἀναστὰς καὶ κατηγορήσας Καίσαρος ἐπεφθέγγετο τὸ μνημονευόμενον· „Οὐκέτι γὰρ ὑπονόμοις“ ἔφη „Καίσαρ, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἰρεῖ τὴν πολιτείαν.“ Ἐπεὶ δὲ ἀπολογησάμενος πρὸς ταῦτα Καίσαρ ἔπεισε τὴν²⁰ σύγκλητον, ἔτι μᾶλλον οἱ θαυμάζοντες αὐτὸν ἐπήρθησαν, καὶ παρεκλεύοντο μηδενὶ τοῦ φρονήματος ὑφίεσθαι· πάντων γὰρ ἐκόντι τῷ δήμῳ περιέσεσθαι καὶ πρωτεύειν.

VII. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ Μετέλλου τοῦ ἀρχιερέως τε-
 λευτήσαντος καὶ τὴν ἰερωσύνην περιμάχητον οὖσαν Ἰσαυρικοῦ καὶ Κάτλου μειόντων, ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μέγιστον ἐν βουλῇ δυναμένων, οὐχ ὑπέβλεπεν αὐτοῖς ὁ Καίσαρ, ἀλλὰ καταβὰς εἰς τὸν δῆμον ἀντιπαρήγγελλεν. Ἀρχωμάλου δὲ τῆς σπουδῆς φαινομένης ὁ³⁰ Κάτλος, ἀπὸ μελζονος ἀξίας μᾶλλον ὀρρωδῶν τὴν ἀδηλότητα, προσέπεμψε πείθων ἀποστήναι τὸν Καίσαρα τῆς

φιλοτιμίας ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν. Ὁ δὲ καὶ πλείω προσ-
 δανεισάμενος ἔφη διαγωνιεῖσθαι. Τῆς δ' ἡμέρας ἐν-
 στάσης καὶ τῆς μητρὸς ἐπὶ τὰς θύρας αὐτὸν οὐκ ἄδα-
 κρυτὶ προπεμπούσης, ἀσπασάμενος αὐτήν „ὦ μήτερ“
 5 εἶπε „τήμερον ἢ ἀρχιερέα τὸν υἱὸν ἢ φυγάδα ὄψει.“
 Διευεχθείσης δὲ τῆς ψήφου καὶ γενομένης ἀμίλλης
 ἐκράτησε, καὶ παρέσχε τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἀρίστοις φόβον
 ὡς ἐπὶ πᾶν θρασύτητος προάξων τὸν δῆμον. Ὅθεν οἱ
 περὶ Πείσωνα καὶ Κάτλον ἠτιῶντο Κικέρωνα φεισάμε-
 10 νον Καίσαρος ἐν τοῖς περὶ Κατιλίαν λαβὴν παρασχόν-
 τος. Ὁ γὰρ δὴ Κατιλίαν οὐ μόνον τὴν πολιτείαν μετα-
 βαλεῖν, ἀλλ' ὅλην ἀνελεῖν τὴν ἡγεμονίαν καὶ πάντα τὰ
 πράγματα συγγέαι διανοηθεὶς αὐτὸς μὲν ἐξέπεσε, περι-
 πτασίας ἐλάττωσιν ἐλέγχους πρὸ τοῦ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ
 15 βουλὰς ἀποκαλυφθῆναι, Λέντλον δὲ καὶ Κέθηγον ἐν
 τῇ πόλει διαδόχους ἀπέλιπε τῆς συνωμοσίας, οἷς εἰ μὲν
 κρύφα παρῆλθε τι θάρσους καὶ θυνάμεως ὁ Καίσαρ ἄδηλόν
 ἔστιν, ἐν δὲ τῇ βουλῇ κατὰ κράτος ἐξελεγχθέντων καὶ
 Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου γνώμας ἐρωτῶντος περὶ κολά-
 20 σεως ἕκαστον, οἱ μὲν ἄλλοι μέχρι Καίσαρος θανατοῦν
 ἐκέλευον, ὁ δὲ Καίσαρ ἀναστὰς λόγον διῆλθε πεφρο-
 ντισμένον, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν ἀκρίτους ἄνδρας ἀξιώματι
 καὶ γένει λαμπροὺς οὐ δοκεῖ πάτριον οὐδὲ δίκαιον εἶ-
 ναι, μὴ μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης, εἰ δὲ φρουροῖντο
 25 δεθέντες ἐν πόλεσι τῆς Ἰταλίας, ἃς ἂν αὐτὸς ἔληται Κι-
 κέρων, μέχρι οὐ καταπολεμηθῇ Κατιλίαν, ὕστερον ἐν
 εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν περὶ ἐκάστου τῇ βουλῇ γνῶναι
 παρεῖξει.

VIII. Οὕτω δὲ τῆς γνώμης φιλανθρωπικοῦ φανείσης 711
 30 καὶ τοῦ λόγου δυνατῶς ἐπ' αὐτῇ φηθέντος οὐ μόνον οἱ
 μετὰ τοῦτον ἀνιστάμενοι προσετίθεντο, πολλοὶ δὲ καὶ
 τῶν πρὸ αὐτοῦ τὰς εἰρημένας γνώμας ἀπειπάμενοι πρὸς

την ἐκείνου μετέστησαν, ἕως ἐπὶ Κάτωνα τὸ πρᾶγμα καὶ Κάτλον περιῆλθε. Τούτων δὲ νεανικῶς ἐναντιωθέντων, Κάτωνος δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἅμα τῷ λόγῳ συνεπερείσαντος αὐτῷ καὶ συγκατεξαναστάντος ἐρρωμένως, οἱ μὲν ἄνδρες ἀποθανούμενοι παρεδόθησαν, 5 Καίσαρι δὲ τῆς βουλῆς ἐξιόντι πολλοὶ τῶν Κικέρωνα φρουρούντων τότε νέων γυμνὰ τὰ ξίφη συνδραμόντες ἐπέσχον. Ἄλλὰ Κουρίων τε λέγεται τῇ τηβέννῳ περιβαλὼν ὑπεξαγαγεῖν, αὐτὸς τε ὁ Κικέρων, ὡς οἱ νεανίσκοι προσέβλεψαν, ἀνανεῦσαι, φοβηθεὶς τὸν δῆμον ἢ 10 τὸν φόνον ὅλως ἄδικον καὶ παράνομον ἠγούμενος. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδα ὅπως ὁ Κικέρων, εἴπερ ἦν ἀληθὲς, ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας οὐκ ἔγραψεν· αἰτίαν δὲ εἶχεν ὕστερον ὡς ἄριστα τῷ καιρῷ τότε παρασχόντι κατὰ τοῦ Καίσαρος μὴ χρησάμενος, ἀλλ' ἀποδειλιάσας 15 τὸν δῆμον ὑπερφυῶς περιεχόμενον τοῦ Καίσαρος, ὅς γε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν βουλήν εἰσελθόντος αὐτοῦ καὶ περὶ ὧν ἐν ὑποψίαις ἦν ἀπολογουμένου καὶ περιπίπτοντος θορύβοις κρητοῖς, ἐπειδὴ πλείων τοῦ συνήθους ἐγίνετο τῇ βουλῇ καθεξομένη χρόνος, ἐπ- 20 ῆλθε μετὰ κραυγῆς καὶ περιέστη τὴν σύγκλητον, ἀπαίτων τὸν ἄνδρα καὶ κελεύων ἀφείναι. Διὸ καὶ Κάτων φοβηθεὶς μάλιστα τὸν ἐκ τῶν ἀπόρων νεωτερισμὸν, οἱ τοῦ παντὸς ὑπέκκαυμα πλήθους ἦσαν ἐν τῷ Καίσαρι τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ἔπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονείμει 25 σιτηρέσιον αὐτοῖς ἔμμηνον, ἐξ οὗ δαπάνης μὲν ἑπτακόσθια πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι, τὸν μὲντοι μέγαν ἐν τῷ παρόντι φόβον ἔσβεσε περιφανῶς τὸ κολλίτευμα τοῦτο, καὶ τὸ πλείστον ἀπέρρηξε τῆς Καίσαρος δυνάμεως καὶ διεσκέ- 3 δασεν ἐν καιρῷ, στρατηγεῖν μέλλοντος καὶ φοβερωτέρου διὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος.

ΙΧ. Οὐ μὴν ἀπέβη τι ταραχῶδες ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ
 καὶ τύχη τις ἄχαρις τῷ Καίσαρι συνηνέχθη περὶ τὸν
 οἶκον. Πόπλιος Κλώδιος ἦν ἀνὴρ γένει μὲν εὐπατρίδης
 καὶ πλούτῳ καὶ λόγῳ λαμπρός, ὕβρει δὲ καὶ θρασύτητι
 5 τῶν ἐπὶ βδελυφίᾳ περιβοήτων οὐδενὸς δεύτερος. Οὐ-
 τος ἦρα Πομπηίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς οὐδὲ αὐτῆς
 ἀκούσης. Ἀλλὰ φυλακαὶ τε τῆς γυναικωνίτιδος ἀκρι-
 βεῖς ἦσαν, ἣ τε μήτηρ τοῦ Καίσαρος Αὐρηλία, γυνὴ σώ-
 φρων, περιέπουσα τὴν νύμφην αἰεὶ χαλεπὴν καὶ παρα-
 10 κεινδυνευμένην αὐτοῖς ἐπολεῖ τὴν ἐντετυξιν. Ἔστι δὲ
 Ῥωμαίοις θεὸς ἦν Ἀγαθὴν ὀνομάζουσαν, ὥσπερ Ἕλλη-
 νες Γυναικείαν. Καὶ Φρύγες μὲν οἰκειούμενοι Μίδα
 μητέρα τοῦ βασιλέως γενέσθαι φασί, Ῥωμαῖοι δὲ νύμ-
 φην Δρυάδα Φαύνῳ συνοικήσασαν, Ἕλληνες δὲ τῶν
 15 Διονύσου μητέρων τὴν ἄρρητον. Ὅθεν ἀμπελίνους τε
 τὰς σκηναὺς κλήμασιν ἐορτάζουσαι κατερέφουσι, καὶ δρᾶ-
 κων ἱερὸς παρακαθίδρυνται τῇ θεῷ κατὰ τὸν μῦθον.
 Ἄνδρα δὲ προσελθεῖν οὐ θέμις οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας γε-
 νέσθαι τῶν ἱερῶν ὀργιαζομένων· αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς
 20 αἱ γυναῖκες πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογοῦντα δρᾶν λέ-
 γονται περὶ τὴν ἱερουργίαν. Ὅταν οὖν ὁ τῆς ἐορτῆς
 καθήκη χρόνος, ὑπατεύοντος ἢ στρατηγούντος ἀνδρός,
 αὐτὸς μὲν ἐξίσταται καὶ πᾶν τὸ ἄρρεν, ἣ δὲ γυνὴ τὴν
 οἰκίαν παραλαβοῦσα διακοσμεῖ. Καὶ τὰ μέγιστα νύκτωρ
 25 τελεῖται, παιδιᾶς ἀναμειγμένης ταῖς παννυχίσι καὶ
 μουσικῆς ἅμα πολλῆς παρούσης.

Χ. Ταύτην τότε τὴν ἐορτὴν τῆς Πομπηίας ἐπιτε-
 λούσης, ὁ Κλώδιος οὐκ ἔτι γενειῶν καὶ διὰ τοῦτο λήσειν
 οἰόμενος ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίας ἀναλαβὼν ἐχώρει, 71
 30 νέᾳ γυναικὶ τὴν ὄψιν ἰοικώς. Καὶ ταῖς θύραις ἐπιτυ-
 χῶν ἀνεφωμέναις εἰσῆχθη μὲν ἀδελῶς ὑπὸ τῆς συνει-
 дуίας θεραπαινίδος, ἐκείνης δὲ προδραμούσης, ὡς τῇ

Πομπητᾶ φράσειε, καὶ γενομένης διατριβῆς, περιμένειν μὲν ὅπου κατελείφθη τῷ Κλωδίῳ μὴ καρτεροῦντι, πλανωμένῳ δ' ἐν οἰκίᾳ μεγάλη καὶ περιφεύγοντι τὰ φῶτα προσπεσοῦσα τῆς Αὐρηλίας ἀκόλουθος ὡς δὴ γυνὴ γυναικα παίζειν προῦκαλεῖτο, καὶ μὴ βουλόμενον εἰς τὸ 5 μέσον εἴλκε, καὶ τίς ἐστὶ καὶ πόθεν ἐκυνθάνετο. Τοῦ δὲ Κλωδίου φήσαντος ἄβραν περιμένειν Πομπητας, αὐτὸ τοῦτο καλουμένην, καὶ τῇ φωνῇ γενομένου καταφανοῦς, ἡ μὲν ἀκόλουθος εὐθύς ἀπεπήδησε κραυγῇ πρὸς τὰ φῶτα καὶ τὸν ὄχλον, ἄνδρα πεφωρακέναι βοῶσα, 10 τῶν δὲ γυναικῶν διαπτοηθεισῶν ἡ Αὐρηλία τὰ μὲν ὄργια τῆς θεοῦ κατέπαυσε καὶ συνεκάλυψε, αὐτῇ δὲ τὰς θύρας ἀποκλείσαι κελεύσασα περιήει τὴν οἰκίαν ὑπὸ λαμπάδων ζητοῦσα τὸν Κλωδίον. Εὐρίσκειται δ' εἰς οἰκημα παιδίσκης, ἣ συνεισῆλθε, καταπεφευγῶς· 15 καὶ γενόμενος φανερός ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐξελαύνεται διὰ τῶν θυρῶν. Τὸ δὲ πρᾶγμα καὶ νυκτὸς εὐθύς αἱ γυναῖκες ἀπιοῦσαι τοῖς αὐτῶν ἔφραζον ἀνδράσι, καὶ μεθ' ἡμέραν ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως λόγος, ὡς ἀθέστοις ἐπικειρηκότες τοῦ Κλωδέου καὶ δίκην οὐ τοῖς ὑβρι- 20 σμένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς θεοῖς ὀφείλοντος. Ἐγράψατο μὲν οὖν τὸν Κλωδίον εἰς τῶν δημάρχων ἀσεβείας, καὶ συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ δυνατώτατοι τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἄλλας τε δεινὰς ἀσελγείας καταμαρτυροῦντες καὶ μοιχείαν ἀδελφῆς, ἣ Δευκούλλῳ 25 συναρκῆκει. Πρὸς δὲ τὰς τούτων σπουδὰς ὁ δῆμος ἀντιτάξας ἑαυτὸν ἤμυνε τῷ Κλωδίῳ, καὶ μέγα πρὸς τοὺς δικαστὰς ὄφελος ἦν ἐκπεπληγμένους καὶ δεδοικότες τὸ πλῆθος. Ὁ δὲ Καίσαρ ἀπεπέμψατο μὲν εὐθύς τὴν Πομπητῆαν, μάρτυς δὲ πρὸς τὴν δίκην κληθεὶς οὐδὲν ἔφη 30 τῶν λεγομένων κατὰ τοῦ Κλωδίου γιγνώσκειν. Ὡς δὲ τοῦ λόγου παραδόξου φανέντος ὁ κατήγορος ἠρώτησε

„Πῶς οὖν ἀπεπέμψω τὴν γυναῖκα;“ „Ὅτι“ ἔφη „τὴν ἐμὴν ἤξιλον μηδὲ ὑπονοηθῆναι.“ Ταῦτα οἱ μὲν οὕτω φρονοῦντα τὸν Καίσαρα λέγουσιν εἶπειν, οἱ δὲ τῷ δήμῳ χαριζόμενον ὠρμημένῳ σώξειν τὸν Κλώδιον. Ἀποφεύγει δ' οὖν τὸ ἐγκλημα τῶν πλειστῶν δικαστῶν συγκεχυμένοις τοῖς γράμμασι τὰς γνώμας ἀποδόντων, ὅπως μήτε παρακινδυνεύσωσιν ἐν τοῖς πολλοῖς καταψηφισάμενοι μήτε ἀπολύσαντες ἀδοξήσωσι παρὰ τοῖς ἀρίστοις.

XI. Ὁ δὲ Καίσαρ εὐθύς ἀπὸ τῆς στρατηγίας τῶν 10 ἐπαρχιῶν τὴν Ἰβηρίαν λαβὼν, ὡς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ τὸ περὶ τοὺς δανειστὰς ἐνοχλοῦντας ἐξιόντι καὶ καταβοῶντας, ἐπὶ Κράσσου κατέφυγε πλουσιώτατον ὄντα Ῥωμαίων, δεόμενον δὲ τῆς Καίσαρος ἀκμῆς καὶ θερμότητος ἐπὶ τὴν πρὸς Πομπήλου ἀντιπολιτείαν. Ἀναδεξα- 15 μένου δὲ τοῦ Κράσσου τοὺς μάλιστα χαλεποὺς καὶ ἀπαραιτήτους τῶν δανειστῶν καὶ διεγγυήσαντος ὀκτακοσίων καὶ τριάκοντα ταλάντων, οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν. Λέγεται δὲ, τὰς Ἄλπεις ὑπερβάλλοντος αὐτοῦ καὶ πολίχνιόν τι βαρβαρικὸν οἰκούμενον ὑπὸ ἀνθρώπων 20 παντάπασιν ὀλίγων καὶ λυπρὸν παρερχομένου, τοὺς ἐταίρους ἅμα γέλωτι καὶ μετὰ παιδιᾶς „Ἡ πον“ φάναι „κάνταῦθά τινές εἰσιν ὑπὲρ ἀρχῶν φιλοτιμίαι καὶ περὶ πρωτείων ἄμιλλαι καὶ φθόνοι τῶν δυνατῶν πρὸς ἀλλήλους;“ τὸν δὲ Καίσαρα σπουδάσαντα πρὸς αὐτοὺς εἶ- 25 πειν „Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην παρὰ τούτοις εἶναι μᾶλλον πρῶτος ἢ παρὰ Ῥωμαίοις δεύτερος.“ Ὁμοίως δὲ πάλιν ἐν Ἰβηρίᾳ σχολῆς οὔσης ἀναγινώσκοντά τι τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου γεγραμμένων σφόδρα γενέσθαι πρὸς ἑαυτῷ πολὺν χρόνον, εἶτα καὶ θακρῦσαι· τῶν δὲ φίλων θαν- 713 30 μασάντων τὴν αἰτίαν εἶπειν· „Οὐ δοκεῖ ὑμῖν ἄξιον εἶναι λύπης, εἰ τηλικούτος μὲν ὢν Ἀλέξανδρος ἦδη

τοσοῦτων ἐβασίλευεν, ἐμοὶ δὲ λαμπρὸν οὐδὲν οὕτω πέπρακται;“

XII. Τῆς γοῦν Ἰβηρίας ἐπιβὰς εὐθύς ἦν ἐνεργός, ὥσθ' ἡμέραις ὀλίγαις δέκα σπείρας συναγαγεῖν πρὸς ταῖς πρότερον οὖσαις εἴκοσι, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Καλα- 5
κούς καὶ Λυσιτανούς κρατῆσαι καὶ προσελθεῖν ἄχρι τῆς ἔξω θαλάσσης τὰ μὴ πρότερον ὑπακούοντα Ῥωμαίοις ἔθνη καταστρεφόμενος. Θέμενος δὲ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς οὐ χειρὸν ἐβράβευε τὰ τῆς εἰρήνης, ὁμόνοιάν τε ταῖς πόλεσι καθιστὰς καὶ μάλιστα τὰς τῶν χρεωφειλε- 10
τῶν καὶ δανειστῶν ἰώμενος διαφοράς. Ἔταξε γὰρ τῶν προσιόντων τοῖς ὀφείλουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δύο μὲν μέρη τὸν δανειστὴν ἀναιρεῖσθαι, τῷ δὲ λοιπῷ χρῆσθαι τὸν δεσπότην, ἄχρι ἂν οὕτως ἐκλυθῇ τὸ δάνειον. Ἐπὶ τούτοις εὐδοκιμῶν ἀπηλλάγη τῆς ἐπαρχίας, αὐτός 15
τε πλούσιος γεγονὼς καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφεληκῶς ἀπὸ τῶν στρατειῶν καὶ προσηγορευμένος αὐτοκράτωρ ὑπ' αὐτῶν. *

XIII. Ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν μνωμένους θρόμβον ἔξω διατρέβειν ἔδει, τοὺς δὲ μετιόντας ὑπατείαν παρόντας 20
ἐν τῇ πόλει τοῦτο πράττειν, ἐν τοιαύτῃ γεγονὼς ἀντινομία καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένος ἀρχαιρεσίας ἐπεμψε πρὸς τὴν σύγκλητον αἰτούμενος αὐτῷ δοθῆναι παραγγέλλειν εἰς ὑπατείαν ἀπόντι διὰ τῶν φίλων. Κάτωνος δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυριζομένου τῷ νόμῳ πρὸς 25
τὴν ἀξίωσιν, εἶτα, ὡς εἴωρα πολλοὺς τεθεραπευμένους ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐκκρούσαντος τῷ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν ἡμέραν ἐν τῷ λέγειν κατατρέψαντος, ἔγνω τὸν θρόμβον ἀφελθῆναι ὁ Καίσαρ ἐχέσθαι τῆς ὑπατείας· καὶ παρελθὼν εὐθύς ὑποδύεται πολιτεύματι πάντα ἄν- 30
θρώπους ἐξαπατήσαν πλὴν Κάτωνος. Ἦν δὲ τοῦτο διαλλαγή Πομπηίου καὶ Κράσσου τῶν μέγιστον ἐν τῇ

πόλει δυναμένων· οὓς συναγαγὼν ὁ Καίσαρ εἰς φιλίαν ἐκ διαφορᾶς, καὶ τὴν ἀπ' ἀμφοῖν συνενεγκάμενος ἰσχὺν εἰς ἑαυτὸν, ἔργῳ φιλάνθρωπον ἔχοντι προσηγορίαν ἔλαθε μεταστῆσας τὴν πολιτείαν. Οὐ γάρ, ὡς οἱ πλεῖστοι νομίζουσιν, ἡ Καίσαρος καὶ Πομπηίου διαφορὰ τοὺς ἐμφυλίους ἀπειργάσατο πολέμους, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ φιλία, συστάντων ἐπὶ καταλύσει τῆς ἀριστοκρατίας τὸ πρῶτον, εἶτα οὕτως καὶ πρὸς ἀλλήλους διαστάντων. Κάτωνι δὲ πολλάκις τὰ μέλλοντα προθεσπίζοντι περιῆν δυσκόλου μὲν ἀνθρώπου τότε καὶ πολυπράγμονος, ὕστερον δὲ φρονίμου μὲν, οὐκ εὐτυχοῦς δὲ συμβούλου λαβεῖν δόξαν.

XIV. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Καίσαρ ἐν μέσῳ τῆς Κράσσου καὶ Πομπηίου φιλίας δορυφορούμενος ἐπὶ τὴν ὑπατείαν κατήχθη· καὶ λαμπρῶς ἀναγορευθεὶς μετὰ Καλπούριου Βύβλου καὶ καταστάς εἰς τὴν ἀρχὴν εὐθύς εἰσέφερε νόμους οὐχ ὑπάτω προσήκοντας, ἀλλὰ δημάρχῳ τινὶ θρασυτάτῳ, πρὸς ἡδονὴν τῶν πολλῶν κληρουχίας τινὰς χώρας καὶ διανομὰς εἰσηγούμενος. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀντικρουσάντων πάσαι δέομενος προφάσεως ἀνακραγῶν καὶ μαρτυράμενος, ὡς εἰς τὸν δῆμον ἄκων ἐξελαύνοιτο θεραπεύσεων ἐκείνον ἐξ ἀνάγκης ὕβρει καὶ χαλεπότητι τῆς βουλῆς, πρὸς αὐτὸν ἐξεπῆθησε· καὶ περιστησάμενος ἔνθεν μὲν Κράσσον, ἔνθεν δὲ Πομπηίον, ἠρώτησεν, εἰ τοὺς νόμους ἐπαινοῦεν. Ἐπαινεῖν δὲ φασκόντων, παρεκάλει βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς ἐνίστασθαι μετὰ ξιφῶν ἀπειλοῦντας. Ἐκείνοι δὲ ὑπισχνοῦντο· Πομπηῖος δὲ καὶ προσεπέειπεν, ὡς ἀφίξειτο πρὸς τὰ ξίφη μετὰ τοῦ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων. Ἐπὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀριστοκρατικούς ἠνίασεν, οὐκ ἀξίαν τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς, οὐδὲ τῆς πρὸς τὴν σύγκλητον εὐλαβείας πρέπουσαν, ἀλλὰ μανικὴν καὶ μειρακιώδη φωνὴν ἀκούσαντας, ὁ δὲ δῆμος ἦσθη. Καίσαρ

714 δὲ μείζονως ἔτι τῆς Πομπηίου δυνάμεως ὑποδραττόμενος, ἦν γὰρ αὐτῷ Ἰουλία θυγάτηρ ἐγγεγυημένη Σερούιλῳ Καίσιονι, ταύτην ἐνεγγύησε Πομπηίῳ, τὴν δὲ Πομπηίου τῷ Σερούιλῳ δώσειν ἔφησεν, οὐδὲ αὐτὴν ἀνέγγυον οὔσαν, ἀλλὰ Φαύστῳ τῷ Σύλλα παιδί καθω- 5 μολογημένην. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Καίσαρ ἠγάγετο Καλπουρλίαν θυγατέρα Πείσωνος, τὸν δὲ Πείσωνα κατέστησεν ὕπατον εἰς τὸ μέλλον, ἐνταῦθα δὲ καὶ σφόδρα μαρτυρομένου Κάτωνος καὶ βοῶντος οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι, γάμοις διαμυστροπενομένης τῆς ἡγεμονίας καὶ διὰ γυ- 10 ναίων εἰς ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα καὶ δυνάμεις ἀλλήλους ἀντισταγόντων. Ὁ μὲν οὖν συνάρχων τοῦ Καίσαρος Βύβλος, ἐπεὶ κωλύων τοὺς νόμους οὐδὲν ἐπέβαινε, ἀλλὰ πολλάκις ἐκινδύνευε μετὰ Κάτωνος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀποθανεῖν, ἐγκλεισάμενος οἴκοι τὸν τῆς ἀρχῆς 15 χρόνον διετέλεσε. Πομπηίος δὲ γήμας εὐθύς ἐνέπλησε τὴν ἀγορὰν ὄπλων καὶ συνεπεκύρου τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, Καίσαρι δὲ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων καὶ τὴν ἐκτὸς ἄσασαν Κελτικὴν προσθεῖς τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ ταγματῶν τεσσάρων εἰς πενταετίαν. Κάτωνα μὲν οὖν ἐπιχειρή- 20 σαντα τούτοις ἀντιλέγειν ἀπῆγεν εἰς φυλακὴν ὁ Καίσαρ, οἴομενος αὐτὸν ἐπικαλέσεσθαι τοὺς δημάρχους· ἐκείνου δὲ ἀφώνου βαδίζοντος ὄρων ὁ Καίσαρ οὐ μόνον τοὺς κρατίστους δυσφοροῦντας, ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν αἶδος τῆς Κάτωνος ἀρετῆς σιωπῇ καὶ μετὰ κατη- 25 φείας ἐπόμενον, αὐτὸς ἐδεήθη κρύφα τῶν δημάρχων ἐνὸς ἀφελέσθαι τὸν Κάτωνα. Τῶν δὲ ἄλλων συγκλητικῶν ὀλίγοι παντάπασιν αὐτῷ συνῆσαν εἰς βουλὴν, οἱ δὲ λοιποὶ δυσχεραίνοντες ἐκποδῶν ἦσαν. Εἰπόντος δὲ Κονσιδίου τινὸς τῶν σφόδρα γερόντων, ὡς φοβού- 30 μνοι τὰ ὄπλα καὶ τοὺς στρατιώτας οὐ συνέρχονται „Τί οὖν“ ἔφη ὁ Καίσαρ „οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιῶς οἴκου-

ρεις;“ και ὁ Κονσίλιος εἶπεν· „Ὅτι με ποιεῖ μὴ φοβε-
 σθαι τὸ γῆρας· ὁ γὰρ ἔτι λειπόμενος βίος οὐ πολλῆς
 ὀλίγος ὧν δεῖται προνοίας.“ *Αλοχιστον δὲ τῶν τότε πο-*
λιτευμάτων ἔδοξεν ἐν τῇ Καίσαρος ὑπατεῖα δῆμαρχον
5 αἰρεθῆναι Κλώδιον ἐκεῖνον, ὑφ’ οὗ τὰ περὶ τὸν γάμον
καὶ τὰς ἀπορρήτους παρενομήθη παννυχίδας. Ἡρέθη
δὲ ἐπὶ τῇ Κικέρωνος καταλύσει· καὶ Καίσαρ οὐ πρό-
τερον ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν ἢ καταστασιάσαι Κι-
κέρωνα μετὰ Κλωδίου καὶ συνεκβαλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας.
 10 XV. Τοιαῦτα μὲν οὖν λέγεται γενέσθαι τὰ πρὸ τῶν
 Γαλατικῶν. Ὁ δὲ τῶν πολέμων, οὓς ἐπολέμησε μετὰ
 ταῦτα, καὶ τῶν στρατειῶν, αἷς ἡμερώσατο τὴν Κελτι-
 κὴν, χρόνος, ὥσπερ ἄλλην ἀρχὴν λαβόντος αὐτοῦ καὶ
 καταστάντος εἰς ἑτέραν τινὰ βίου καὶ πραγμάτων και-
 15 νῶν ὁδόν, οὐκ ἔστιν ὅτου τῶν μάλιστα τεθνασμασμένων
 ἐφ’ ἡγεμονίᾳ καὶ μεγίστων γεγυότων ἀπολείποντα πο-
 λεμιστὴν καὶ στρατηλάτην ἀπέδειξεν αὐτόν, ἀλλ’ εἴτε
 Φαβίους καὶ Σκηπίωνας καὶ Μετέλλους καὶ τοὺς κατ’
 αὐτόν ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Σύλλαν καὶ Μάριον
 20 ἀμφοτέρους τε Λευκούλλους ἢ καὶ Πομπήιον αὐτόν, οὐ
 κλέος ὑπουράνιον ἦνθι τότε παντοίας περὶ πόλεμον
 ἀρετῆς, παραβάλοι τις, αἱ Καίσαρος ὑπερβάλλουσι πρά-
 ξεις τὸν μὲν χαλεπότητι τόπων, ἐν οἷς ἐπολέμησε, τὸν
 δὲ μεγέθει χώρας, ἣν προσεκτήσατο, τὸν δὲ πλήθει καὶ
 25 βίᾳ πολεμίων, οὓς ἐνίκησε, τὸν δὲ ἀτοπiais καὶ ἀπι-
 στiais ἡθῶν, ἃ καθωμίλησε, τὸν δὲ ἐπισικεῖα καὶ πρᾶ-
 τῆτι πρὸς τοὺς ἀλίσκομένους, τὸν δὲ δῶροις καὶ χάρισι
 πρὸς τοὺς συστρατευομένους, πάντας δὲ τῷ πλείστας
 μεμαχῆσθαι μάχας καὶ πλείστους ἀνηρηκέναι τῶν ἀν-
 30 τιταχθέντων. Ἔτη γὰρ οὐδὲ δέκα πολεμήσας περὶ Γα-
 λατίαν πόλεις μὲν ὑπὲρ ὀκτακοσίας κατὰ κράτος εἶλεν, 715
 ἔθνη δὲ ἐχειρώσατο τριακόσια, μυριάσι δὲ παραταξάμε-

νος κατὰ μέρος τριακοσίαις ἑκατὸν μὲν ἐν χειρὶ διέ-
φθειρεν, ἄλλας δὲ τοσαύτας ἐξώγρησεν.

XVI. *Εὐνοία δὲ καὶ προθυμία στρατιωτῶν ἐχρή-
σατο τοσαύτη περὶ αὐτόν, ὥστε τοὺς ἐτέρων μηδὲν ἐν
ταῖς ἄλλαις στρατείαις διαφέροντας ἀμάχους καὶ ἀνυ-
ποστάτους φέρεσθαι πρὸς πᾶν δεινὸν ὑπὲρ τῆς Καίσα-
ρος δόξης. Οἶος ἦν τοῦτο μὲν Ἀκίλιος, ὃς ἐν τῇ περὶ
Μασσαλίαν ναυμαχίᾳ νεῶς πολεμίας ἐπιβεβηκῶς τὴν
μὲν δεξιὰν ἀπεκόπη χεῖρα μαχαίρᾳ, τῇ δὲ ἐτέρᾳ τὸν
θυρεὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ τύπτων εἰς τὰ πρόσωπα τοὺς 10
πολεμίους ἀπέστρεψε πάντας καὶ τοῦ σκάφους ἐπεκρά-
τησε· τοῦτο δὲ Κάσσιος Σκεύας, ὃς ἐν τῇ περὶ Δυρρά-
χιον μάχῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς τοξεύματι, τὸν δὲ
ᾧμον ὑσσωῖ καὶ τὸν μηρὸν ἐτέρῳ διεληλαμένος, τῷ δὲ
θυρεῷ βελῶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα πληγὰς ἀναδεδεγ- 15
μένος, ἐκάλει τοὺς πολεμίους ὡς παραδώσων ἑαυτόν.
Δυεῖν δὲ προσιόντων, τοῦ μὲν ἀπέκοψε τὸν ᾧμον τῇ
μαχαίρᾳ, τὸν δὲ κατὰ τοῦ προσώπου πατάξας ἀπέστρε-
ψεν, αὐτὸς δὲ διεσώθη τῶν οἰκείων περισχόντων. Ἐν
δὲ Βρεττανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ἐλώδη καὶ μεστὸν 20
ὑδάτων ἐμπεσοῦσι τοῖς πρώτοις ταξιαρχοῖς ἐπιθεμένον
στρατιώτης, Καίσαρος αὐτοῦ τὴν μάχην ἐφορῶντος,
ᾧσάμενος εἰς μέσους καὶ πολλὰ καὶ περίοπτα τόλμης
ἀποδειξάμενος ἔργα τοὺς μὲν ταξιαρχοὺς ἔσωσε, τῶν
βαφβάρων φυγόντων, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς ἐπὶ πᾶσι δια- 25
βαίνων ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ρεύματα τελματώδη, καὶ μό-
λις ἄνευ τοῦ θυρεοῦ, τὰ μὲν νηχόμενος, τὰ δὲ βαδί-
ζων, διεπέρασε. Θαυμαζόντων δὲ τῶν περὶ τὸν Καί-
σαρα καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ κραυγῆς ἀπαντῶντων, αὐτὸς
εὖ μάλα κατηφῆς καὶ δεδακρυμένος προσέειπε τῷ Καί- 30
σαρι, συγγνωμην αἰτούμενος ἐπὶ τῷ προέσθαι τὸν θυ-
ρεόν. Ἐν δὲ Λιβύῃ ναῦν ἐλόντες οἱ περὶ Σκηπίωνα*

Καίσαρος, ἐν ἣ Γράνιος Πέτρων ἐπέπλει ταμίαις ἀπο-
 δεδειγμένους, τοὺς μὲν ἄλλους ἐποιεῦντο λείαν, τῷ δὲ
 ταμίᾳ διδόναι τὴν σωτηρίαν ἔφασαν. Ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι
 τοῖς Καίσαρος στρατιώταις οὐ λαμβάνειν, ἀλλὰ διδόναι
 5 σωτηρίαν ἔθος ἐστίν, ἑαυτὸν τῷ ξίφει κατάξας ἀνεῖλε.

XVII. Τὰ δὲ τοιαῦτα λήματα καὶ τὰς φιλοτιμίας
 αὐτὸς ἀνέθρεψε καὶ κατσκεύασε Καίσαρ, πρῶτον μὲν
 τῷ χαρίζεσθαι καὶ τιμᾶν ἀφειδῶς ἐνδεικνύμενος, ὅτι
 τὸν πλοῦτον οὐκ εἰς τρυφὴν ἰδίαν οὐδέ τινας ἡδυπα-
 10 θείας ἐκ τῶν πολέμων ἀθροίζει, κοινὰ δὲ ἅθλα τῆς ἀν-
 δραγαθίας παρ' αὐτῷ φυλασσόμενα ἀπόκειται καὶ
 μέτεστιν ἐκείνῳ τοῦ πλουτεῖν ὅσα τοῖς ἀξίοις τῶν στρα-
 τιωτῶν δίδωσιν· ἔπειτα τῷ πάντα μὲν κίνδυνον ἐκῶν
 ὑφίστασθαι, πρὸς μηδέναι δὲ τῶν πόνων ἀπαγορεύειν.
 15 Τὸ μὲν οὖν φιλοκίνδυνον οὐκ ἐθαύμαζον αὐτοῦ διὰ τὴν
 φιλοτιμίαν· ἡ δὲ τῶν πόνων ὑπομονὴ παρὰ τὴν τοῦ
 σώματος δύναμιν ἐγκαρτερεῖν δοκοῦντος ἐξέπληττεν,
 ὅτι καὶ τὴν ξὺν ὦν ἰσχνὸς καὶ τὴν σάρκα λευκὸς καὶ
 ἀπαλὸς καὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης καὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπι-
 20 ληπτικοῖς ἔνοχος, ἐν Κορδύβῃ πρῶτον αὐτῷ τοῦ πά-
 θους, ὡς λέγεται, τούτου προσπεσόντος, οὐ μαλακίας
 ἐποιήσατο τὴν ἀρρωστίαν πρόφασιν, ἀλλὰ θεραπείαν
 τῆς ἀρρωστίας τὴν στρατείαν, ταῖς ἀτρύτοις ὁδοιπορίαις
 καὶ ταῖς εὐτελέσι διαίταις καὶ τῷ θυραυλεῖν ἐνδελεχῶς
 25 καὶ ταλαιπωρεῖν ἀπομαχόμενος τῷ πάθει καὶ τὸ σῶμα
 τηρῶν δυσάλωτον. Ἐκοιμᾶτο μὲν γε τοὺς πλείστους
 ὕπνους ἐν ὀρήμασιν ἢ φορελοῖς, εἰς πρᾶξιν τὴν ἀνά-
 παυσιν κατατιθέμενος, ὥχλειτο δὲ μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὰ
 φρούρια καὶ τὰς πόλεις καὶ τοὺς χάρακας, ἐνὸς αὐτῷ
 30 συγκαθημένου παιδὸς τῶν ὑπογράφειν ἅμα διώκοντος
 εἰδισμένων, ἐνὸς δ' ἐξόπισθεν ἐφρονηκότος στρατιώτου
 ξίφος ἔχοντος. Συντόνως δὲ ἤλαυνεν οὕτως, ὥστε τὴν 716

πρώτην ἔξοδον ἀπὸ Ῥώμης ποιησάμενος ὀγδοατος ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἔλθειν. Τὸ μὲν οὖν ἰκπεύειν ἐκ παιδὸς ἦν αὐτῷ ῥάδιον· εἰθιστο γὰρ εἰς τοὺς πλάσας τὰς χεῖρας ἀπάγων καὶ τῷ νώτῳ περιπλέκων ἀνὰ κράτος ἐλαύνειν τὸν ἵππον. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ στρατείᾳ προσεξήσκησεν 5 ἰκπαζόμενος τὰς ἐπιστολάς ὑπαγορεύειν καὶ δυσὶν ὁμοῦ γράφουσιν ἑξαρκεῖν, ὡς δὲ Ὀπκιὸς φησι, καὶ πλείοσι. Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἐντευξὶν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ καιροῦ διὰ τε πλη- 10 θος ἀσχολιῶν καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος μὴ περιμένοτος. Τῆς δὲ περὶ τὴν δόλιταν εὐκολίας κάκεῖνο ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι, τοῦ δαικνύζοντος αὐτὸν ἐν Μεδιολάνῳ ξένου Οὐαλλερίου Λέοντος παραθέντος ἀσπάραγον καὶ μύρον ἀντ' ἐλαίου καταχέαντος, αὐτὸς μὲν ἀφελῶς 15 ἔφαγε, τοῖς δὲ φίλοις δυσχεραίνουσιν ἐπέπληξεν. „Ἦρκει γὰρ“ ἔφη „τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀπαρέσκουσι· ὁ δὲ τὴν τοιαύτην ἀγροικίαν ἐξελέγγων αὐτὸς ἐστὶν ἀγροικος.“ Ἐν ὁδῷ δὲ ποτε συνελασθεὶς ὑπὸ χειμῶνος εἰς ἑκκαυλιν ἀνθρώπου πένητος, ὡς οὐδὲν εὔρε πλεόν 20 οἰκήματος ἐνὸς γλίσχρος ἕνα δέξασθαι δυναμένου, πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν, ὡς τῶν μὲν ἐντίμων παραχωρητέον εἶη τοῖς κρατίστοις, τῶν δὲ ἀναγκαίων τοῖς ἀσθενεστάτοις, Ὀπκιον ἐκέλευσεν ἀνακαύσασθαι· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπὸ τῷ προστεγίῳ τῆς θύρας ἐκάθευδεν. 25

XVIII. Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῷ τῶν Κελτικῶν πολέμων πρὸς Ἑλβηττίους συνέστη καὶ Τιγυρίνους, οὗ τὰς αὐτῶν δώδεκα πόλεις καὶ κώμας τετρακοσίας ἐμπρήσαντες ἐχώρουν πρόσω διὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους Γαλατίας, ὥσπερ κάλαι Κίμβροι καὶ Τεύτονες, οὔτε τόλμαν 30 ἐκείνων ὑποδεέστεροι δοκοῦντες εἶναι καὶ πλῆθος ὁμαλῶς τριάκοντα μὲν αἱ πᾶσαι μυριάδες ὄντες, εἰκοσι δὲ

αὶ μαχόμεναι μιᾶς δέουσαι. Τούτων Τιγυρίνους μὲν οὐκ αὐτός, ἀλλὰ Λαβιηνὸς πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸν Ἄραρα ποταμὸν συνέτριψεν, Ἑλθητιῶν δὲ αὐτῷ πρὸς τινα πόλιν φλίην ἄγοντι τὴν στρατιὰν καθ' ὁδὸν 5 ἀπροσδοκῆτως ἐπιθεμένων φθάσας ἐπὶ χωρίον καρτερόν κατέφυγε. Κάκει συναγαγὼν καὶ παρατάξας τὴν δύναμιν, ὡς ἵππος αὐτῷ προσήχθη „Τούτῳ μὲν“ ἔφη „νικήσας χρήσομαι πρὸς τὴν δίωξιν, νῦν δὲ ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους.“ καὶ περὶ ὁρμήσας ἐνέβαλε. Χρόνῳ δὲ καὶ 10 χαλεπῶς ὠσάμενος τὸ μάχιμον περὶ ταῖς ἀμάξαις καὶ τῷ χάρακι τὸν πλεῖστον ἔσχε πόνον, οὐκ αὐτῶν μόνων ὑφισταμένων ἐκεῖ καὶ μαχομένων, ἀλλὰ καὶ παῖδες αὐτῶν καὶ γυναῖκες ἀμυνόμενοι μέχρι θανάτου συγκατεκόπησαν, ὥστε τὴν μάχην μόλις εἰς μέσας νύκτας τε- 15 λευτῆσαι. Καλῶ δὲ τῷ τῆς νίκης ἔργῳ κρείττον ἐπέθηκε τὸ συνοικίσει τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης τῶν περιόντων βαρβάρων καὶ καταναγκάσει τὴν χώραν ἀναλαβεῖν, ἣν ἀπέλιπον, καὶ τὰς πόλεις, ἃς διέφθειραν, ὄντας ὑπὲρ δέκα μυριάδας. Ἐπραξε δὲ τοῦτο δεδιῶς 20 μὴ τὴν χώραν ἐρημον γενομένην οἱ Γερμανοὶ διαβάντες κατάσχωσι.

XIX. Δεύτερον δὲ πρὸς Γερμανοὺς ἄντικρυς ὑπὲρ Κελτῶν ἐπολέμησε, καίτοι τὸν βασιλεῖα πρότερον αὐτῶν Ἀριόβιστον ἐν Ῥώμῃ σύμμαχον πεποιημένον· ἀλλ' ἦσαν 25 ἀφόρητοι τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ γείτονες, καὶ καιροῦ παραδόντος οὐκ ἂν ἐδόκουν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀτρεμήσειν, ἀλλ' ἐπινεμήσεσθαι καὶ καθέξειν τὴν Γαλατίαν. Ὅρῶν δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ νέων αὐτῷ συνεξῆλθον ὡς δὴ τρυφῇ χρη- 30 σόμενοι καὶ χρηματισμῷ τῇ μετὰ Καίσαρος στρατείᾳ, 717 συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνώμην οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς

ἔχοντας, αὐτὸς δὲ ἔφη τὸ δέκατον τάγμα μόνον παρα-
 λαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύσεσθαι, μήτε κρείττοσι
 μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι πολεμίοις μήτε αὐτὸς ὦν
 Μαρτίου χείρων στρατηγός. Ἐκ τούτου τὸ μὲν δέκατον
 τάγμα πρεσβευτὰς ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν χάριν ἔχειν ὁμο- 5
 λογοῦντες, τὰ δὲ ἄλλα τοὺς ἑαυτῶν ἐκάκιζον ἡγεμόνας,
 ὄρμῃς δὲ καὶ προθυμίᾳ γενόμενοι πλήρεις ἅπαντες
 ἠκολούθουν ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν, ἕως ἐν διακοσίοις
 τῶν πολεμίων σταδίοις κατεστρατοπέδευσαν. Ἦν μὲν
 οὖν ὅ τι καὶ πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτὴν ἐτέθραυστο τῆς 10
 γνώμης τοῦ Ἀριοβίστου. Γερμανοὶς γὰρ ἐπιθήσεσθαι
 Ῥωμαίους, ὦν ἐπερχομένων οὐκ ἂν ἐδόκουν ὑποστῆναι,
 μὴ προσδοκῆσας ἐθαύμαζε τὴν Καίσαρος τόλμαν καὶ τὸν
 στρατὸν εἴωρα τεταραγμένον. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοὺς
 ἠμβλυνε τὰ μαντεύματα τῶν ἱερῶν γυναικῶν, αἱ ποτα- 15
 μῶν δίναις προσβλέπουσαι καὶ φευμάτων ἐλιγμοῖς καὶ
 ψόφοις τεκμαιρόμεναι προεθέσπιζον, οὐκ εἴωσαι μάχην
 τίθεσθαι πρὶν ἐπιλάμψαι νέαν σελήνην. Ταῦτα τῷ
 Καίσαρι πυνθανομένῳ καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἡσυχάζου-
 τας ὁρῶντι καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἀπροθύμοις οὖσιν αὐ- 20
 τοῖς συμβαλεῖν μᾶλλον ἢ τὸν ἐκείνων ἀναμένοντα και-
 ρὸν καθῆσθαι. Καὶ προσβολὰς ποιούμενος τοῖς ἐρύμασι
 καὶ λόφοις, ἐφ' ὧν ἔστρατοπέδευον, ἐξηγρίλαινε καὶ πα-
 ρώξυνε καταβάοντας πρὸς ὄργῃν διαγωνίσασθαι. Γενο-
 μένης δὲ λαμπρᾶς τροπῆς αὐτῶν ἐπὶ σταδίου τετρακο- 25
 σίους ἄχρι τοῦ Ῥήνου διώξας κατέπλησε τοῦτο πᾶν νε-
 κρῶν τὸ πεδίον καὶ λαφύρων. Ἀριόβιστος δὲ φθάσας
 μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥήνον· ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν
 μυριάδας ὀκτὼ γενέσθαι λέγουσι.

XX. Ταῦτα διαπραξάμενος τὴν μὲν δύναμιν ἐν Ση- 30
 κουανοῖς ἀπέλιπε διαχειμάσουσαν, αὐτὸς δὲ τοῖς ἐν
 Ῥώμῃ προσέχειν βουλόμενος εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλα-

τίαν κατέβη, τῆς αὐτῷ δεδομένης ἐπαρχίας οὐσαν· ὁ
 γὰρ καλούμενος Ῥουβίκων ποταμὸς ἀπὸ τῆς ὑπὸ ταῖς
 Ἄλπεσι Κελτικῆς ὀρῆζει τὴν ἄλλην Ἰταλίαν. Ἐνταῦθα
 καθήμενος ἐδημαγῶγει πολλῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνου-
 5 μένων, διδοὺς ὧν ἕκαστος δεηθείη, καὶ πάντας ἀποπέμ-
 πων τὰ μὲν ἔχοντας ἤδη παρ' αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐλπίζοντας.
 Καὶ παρὰ τὸν ἄλλον δὲ πάντα τῆς στρατείας χρόνον
 ἐλάνθανε τὸν Πομπήϊον ἐν μέρει νῦν μὲν τοὺς πολε-
 μίους τοῖς τῶν πολιτῶν ὅπλοις καταστρεφόμενος, νῦν
 10 δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χρήμασιν αἰρῶν τοὺς πολίτας
 καὶ χειρούμενος. Ἐπεὶ δὲ Βέλγας ἤκουσε δυνατωτά-
 τους Κελτῶν καὶ τὴν τρίτην ἀπάσης τῆς Κελτικῆς νεμο-
 μένους ἀφεστάναι, πολλὰς δὴ τινὰς μυριάδας ἐνόπλων
 ἀνδρῶν ἠθροικότας, ἐπιστρέψας εὐθύς ἐχώρει τάχει
 15 πολλῶ· καὶ πορθοῦσι τοὺς συμμάχους Γαλάτας ἐπιπε-
 σὼν τοῖς πολεμίοις τοὺς μὲν ἀθρουστάτους καὶ πλεί-
 στους αἰσχυρῶς ἀγωνισαμένους τρεψάμενος διέφθειρεν,
 ὥστε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς βαθεῖς τοῖς Ῥωμαίοις νε-
 κρῶν πλήθει περατοὺς γενέσθαι, τῶν δ' ἀποστάντων
 20 οἱ μὲν παρωκεάνιοι πάντες ἀμαχεὶ προσεχώρησαν· ἐπὶ
 δὲ τοὺς ἀγριωτάτους καὶ μαχιμωτάτους τῶν τῆδε, Νερ-
 βίους, ἐστράτευσεν, ὅπερ εἰς συμμιγῆς δρυμοὺς κα-
 τρωκῆμένοι, γενεὰς δὲ καὶ κτήσεις ἐν τινὶ βυθῷ τῆς
 ὕλης ἀπωτάτω θέμενοι τῶν πολεμίων αὐτοὶ τῷ Καίσαρι
 25 ποιουμένῳ χάρακα καὶ μὴ προσδεχομένῳ τῆνικαῦτα τὴν
 μάχην ἐξακισμῦριοι τὸ πλῆθος ὄντες αἰφνιδίως προσέ-
 πεσον, καὶ τοὺς μὲν ἵππεῖς ἐτρέψαντο, τῶν δὲ ταγμάτων
 τὸ δωδέκατον καὶ τὸ ἑβδομον περισχόντες ἅπαντας ἀπέ-
 κτειναν τοὺς ταξίαρχους. Εἰ δὲ μὴ Καίσαρ ἀρπάσας τὸν
 30 θυρεὸν καὶ διασχὼν τοὺς πρὸ αὐτοῦ μαχομένους ἐνέ-
 βαλε τοῖς βαρβάροις καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων τὸ δέκατον 718
 κινδυνεύοντος αὐτοῦ κατέδραμε καὶ διέκοψε τὰς τάξεις

τῶν πολεμίων, οὐδεὶς ἂν δοκεῖ περιγενέσθαι· νῦν δὲ τῇ Καίσαρος τόλμῃ τὴν λεγομένην ὑπὲρ δύναμιν μάχην ἀγωνισάμενοι τρέπονται μὲν οὐδ' ὡς τοὺς Νερβίους, κατακόπτουσι δὲ ἀμυνομένους· πεντακόσιοι γὰρ ἀπὸ μυριάδων ἕξ σωθῆναι λέγονται, βουλευταὶ δὲ τρεῖς ἀπὸ 5 τετρακοσίων.

XXI. Ταῦτα ἡ σύγκλητος πυθομένη πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐψηφίσατο θύειν τοῖς θεοῖς καὶ σχολάζειν ἑορτάζοντας, ὅσας ἐπ' οὐδεμιᾷ νίκῃ πρότερον. Καὶ γὰρ ὁ κίνδυνος ἐφάνη μέγας, ἔθνῶν ἅμα τοσοῦτων ἀναρρα- 10 γέντων, καὶ τὸ νίκημα λαμπρότερον, ὅτι Καίσαρ ἦν ὁ νικῶν, ἡ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοία τῶν πολλῶν ἐποίει. Καίσαρ δ' αὐτὸς εὐθέμενος τὰ κατὰ τὴν Γαλατίαν πάλιν ἐν τοῖς περὶ Πάδου χωρίοις διεχειμάζε συσκευαζόμενος τὴν πόλιν. Οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς παραγγέλλοντες 15 ἐκεῖνῳ χρώμενοι χορηγῶ καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου χρήμασι διαφθείροντες τὸν δῆμον ἀνηγορεύοντο καὶ πᾶν ἔπραττον, ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὐξέειν ἐμελλεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μεγίστων οἱ πλείστοι συνῆλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Δοῦκαν, Πομπηϊὸς τε καὶ 20 Κράσσος καὶ Ἄππιος ὁ τῆς Σαρδόνος ἡγεμῶν καὶ Νέπκος ὁ τῆς Ἰβηρίας ἀνθύπατος, ὥστε φαβδούχους μὲν ἑκατὸν εἴκοσι γενέσθαι, συγκλητικοὺς δὲ πλείονας ἢ διακοσίους. Βουλὴν δὲ θέμενοι διεκρίθησαν ἐπὶ τούτοις· ἴδει Πομπηϊὸν μὲν καὶ Κράσσον ὑπάτους ἀπο- 25 δειχθῆναι, Καίσαρι δὲ χρήματα καὶ πενταετίαν ἄλλην ἐπιμετρηθῆναι τῆς στρατηγίας, ὃ καὶ παραλογώτατον ἐφαίνετο τοῖς νοῦν ἔχουσιν. Οἱ γὰρ τοσαῦτα χρήματα παρὰ Καίσαρος λαμβάνοντες ὡς οὐκ ἔχοντι διδόναι τὴν βουλὴν ἐπειθον, μᾶλλον δὲ ἠνάγκαζον ἐπιστένουσαν 30 οἷς ἐψηφίζοντο, Κάτωνος μὲν οὐ παρόντος, ἐπίτηδες γὰρ αὐτὸν εἰς Κύπρον ἀπεδιοπομπήσαντο, Φαωνίου δέ, ὃς

ἦν ζηλωτὴς Κάτωνος, ὡς οὐδὲν ἐπέβαινε ἀντιλέγων, ἐξαλλομένου διὰ θυρῶν καὶ βοῶντος εἰς τὸ πλήθος. Ἄλλὰ προσεῖχεν οὐδεὶς, τῶν μὲν Πομπηίου αἰδουμένων καὶ Κράσσου, οἱ δὲ πλείστοι Καίσαρι χαριζόμενοι
5 καὶ πρὸς τὰς ἀπ' ἐκείνου ζῶντες ἐλπίδας ἠσύχαζον.

XXII. Τραπόμενος δὲ αὐτῷ ὁ Καίσαρ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κελτικῇ δυνάμει πολὺν καταλαμβάνει πόλεμον ἐν τῇ χώρᾳ, δύο Γερμανικῶν ἔθνων μεγάλων ἐπὶ κατακτήσει γῆς ἄρτι τὸν Ῥῆνον διαβεβηκότων. Οὐσίπας καλοῦσι
10 τοὺς ἐτέρους, τοὺς δὲ Τεντερίτας. Περί δὲ τῆς πρὸς τοὺτους γενομένης μάχης ὁ μὲν Καίσαρ ἐν ταῖς ἡμερίαις γέγραπεν, ὡς οἱ βάρβαροι διαπρεσβευόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐν σπονδαῖς ἐπιθόλντο καθ' ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο τρέψαιτο τοὺς αὐτοῦ πεντακισχιλίους ὄντας ἰππεῖς
15 ὀκτακοσίοις τοῖς ἐκείνων μὴ προσδοκῶντας· εἶτα πέμψειαν ἐτέρους πρὸς αὐτὸν αὐτῷ ἐξαπατῶντας, οὓς κατασχῶν ἐπαγάγοι τοῖς βαρβάροις τὸ στρατεύμα, τὴν πρὸς οὕτως ἀπίστους καὶ παρασπόνδους πίστιν εὐήθειαν ἠγούμενος. Τανύσιος δὲ λέγει Κάτονα, τῆς βουλῆς
20 ἐπὶ τῇ νίκῃ ψηφιομένης ἐορτᾶς καὶ θυσίας, ἀποφῆνασθαι γνώμην, ὡς ἐκδοτέον ἐστὶ τὸν Καίσαρα τοῖς βαρβάροις, ἀφοσιουμένους τὸ παρασπόνδημα ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἄρὰν εἰς τὸν αἴτιον τρέποντας. Τῶν δὲ διαβάντων αἱ μὲν κατακοπεῖσαι τεσσαράκοντα μυριάδες
25 ἦσαν, ὀλίγους δὲ τοὺς ἀποπεράσαντας αὐτῷ ὑπεδέξαντο Σούγαμβροι, Γερμανικὸν ἔθνος. Καὶ ταύτην λαβὼν αἰτίαν ἐπ' αὐτούς ὁ Καίσαρ, ἄλλως δὲ δόξης ἐφιέμενος καὶ τοῦ πρῶτος ἀνθρώπων στρατῷ διαβῆναι τὸν Ῥῆνον, ἐγεφύρου πλάτος τε πολὺν ὄντα καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ
30 πόρου μάλιστα πλημμυροῦντα καὶ τραχὺν καὶ φοῶδη καὶ τοῖς καταφερομένοις στελέχεσι καὶ ξύλοις πληγὰς καὶ σπαραγμοὺς ἐνδιδόντα κατὰ τῶν ἐρειδόντων τὴν γέφυ- 719

ραν. Ἀλλὰ ταῦτα προβόλοις ξύλων μεγάλων διὰ τοῦ πόρου καταπεπηγότων ἀναδεχόμενος καὶ χαλινώσας τὸ προσπίπτον ρεῦμα τῷ ξεύγματι, πίστεως πάσης θέαμα κρείττον ἐπεδείξατο τὴν γέφυραν ἡμέραις δέκα συντελεσθεῖσαν.

5

XXIII. Περαιώσας δὲ τὴν δύναμιν, οὐδενὸς ὑπαντῆσαι τολμήσαντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικωτάτων τοῦ Γερμανικοῦ Σουήβων εἰς βαθεῖς καὶ ὑλώδεις ἀυλῶνας ἀνασκευασαμένων, πυρπολήσας μὲν τὴν τῶν πολεμίων, θαρρύνας δὲ τοὺς αἰεὶ τὰ Ῥωμαίων ἀσπαζομένους ἀνε- 10 χώρησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Γαλατίαν, εἰκοσι δυεῖν δεούσας ἡμέρας ἐν τῇ Γερμανικῇ διατετριφῶς. Ἡ δὲ ἐπὶ τοὺς Βρεττανοὺς στρατεία τὴν μὲν τόλμαν εἶχεν ὀνομαστήν· πρῶτος γὰρ εἰς τὸν ἐσπέριον Ὠκεανὸν ἐπέβη στόλῳ, καὶ διὰ τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάττης στρατὸν ἐπὶ πόλεμον κο- 15 μίξων ἐκλυσε· καὶ νῆσον ἀπιστουμένην ὑπὸ μεγέθους καὶ πολλὴν ἔριν καμπόλλοις συγγραφεῦσι παρασχούσαν, ὡς ὄνομα καὶ λόγος οὐ γενομένης οὐδὲ οὔσης πέπλασται, κατασχεῖν ἐπιθέμενος προήγαγεν ἔξω τῆς οἰκουμένης τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. Δίς δὲ διαπλεύσας 20 εἰς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἀντιπέρας Γαλατίας καὶ μάχαις πολλαῖς κακώσας τοὺς πολεμίους μᾶλλον ἢ τοὺς ἰδίους ὠφελήσας, οὐδὲν γὰρ ὅ τι καὶ λαβεῖν ἦν ἄξιον ἀπ' ἀνθρώπων κακοθίων καὶ πενήτων, οὐχ οἶον ἐβούλετο τῷ πολέμῳ τέλος ἐπέθηκεν, ἀλλ' ὀμήρους λαβὼν παρὰ τοῦ 25 βασιλέως καὶ ταξάμενος φόρους ἀπῆρεν ἐκ τῆς νήσου. Καὶ καταλαμβάνει γράμματα μέλλοντα διαπλεῖν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, δηλοῦντα τὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τελευταίαν· τελευταῖα δὲ τίκτουσα παρὰ Πομπητῶ. Καὶ μέγα μὲν αὐτὸν ἔσχε Πομπητῶν, μέγα δὲ 30 Καίσαρα πένθος, οἱ δὲ φίλοι συνταράχθησαν, ὡς τῆς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τᾶλλα νοσοῦσαν τὴν πολιτείαν

φυλαττούσης οίκειότητος λελυμένης· και γὰρ τὸ βρέφος εὐθύς οὐ πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὴν μητέρα διαζῆσαν ἐτελεύτησε. Τὴν μὲν οὖν Ἰουλίαν βίβλ. τῶν δημάρχων ἀράμενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἄρειον ἤνεγκε πεδίον κάκει κη-
5 δευθεῖσα κεῖται.

XXIV. Τοῦ δὲ Καίσαρος μεγάλην ἤδη τὴν δύναμιν οὖσαν εἰς πολλὰ κατ' ἀνάγκην χειμάδια διελόντος, αὐτοῦ δὲ πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὡσπερ εἰώθει, τραπομένου, πάντα μὲν αὐτῷ ἀνερορήγνυτο τὰ τῶν Γαλατῶν, και
10 στρατοὶ μεγάλοι περιτόντες ἐξέκοπτον τὰ χειμάδια και προσεμάχοντο τοῖς χαρακώμασι τῶν Ῥωμαίων, οἱ δὲ πλεῖστοι και κράτιστοι τῶν ἀποστάντων μετὰ Ἀβριόριγος Κόττιαν μὲν αὐτῷ στρατοπέδῳ και Τιτύριον διέφθειραν, τὸ δὲ ὑπὸ Κικέρωνι τάγμα μυριάσιν ἕξ περι-
15 σχόντες ἐπολιόρκουν και μικρὸν ἀπέλιπον ἡρηκέναι κατὰ κράτος, συντετριωμένων ἀπάντων και παρὰ δύναμιν ὑπὸ προθυμίας ἀμυνομένων. Ὡς δὲ ἠγγέλθη ταῦτα τῷ Καίσαρι μακρὰν ὄντι, ταχέως ἐπιστρέψας και συναγαγὼν ἑπτακισχιλίους τοὺς σύμπαντας ἠπέλεγετο τὸν
20 Κικέρωνα τῆς πολιορκίας ἐξαιρησόμενος. Τοὺς δὲ πολιορκοῦντας οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀπήντων ὡς ἀναρπασόμενοι τῆς ὀλιγότητος καταφρονήσαντες. Κάκεινος ἕξαπατῶν ὑπέφευγεν αἰεὶ, και χωρία λαβὼν ἐπιτηδεῖως ἔχοντα πρὸς πολλοὺς μαχομένῳ μετ' ὀλίγων φράγγνυται
25 στρατόπεδον, και μάχης ἔσχε τοὺς ἑαυτοῦ πάσης, ἀναγαγεῖν δὲ τὸν χάρακα και τὰς πύλας ἀνοικοδομεῖν ὡς δεδοικότας ἠνάγκαζε, καταφρονηθῆναι στρατηγῶν, μέχρι οὐ σποράδην ὑπὸ θράσους προσβάλλοντας ἐπέξελθῶν ἐτρέψατο και πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρε.

30 XXV. Τοῦτο τὰς πολλὰς ἀποστάσεις τῶν ἐνταῦθα Γαλατῶν κατεστόρεσε, και τοῦ χειμῶνος αὐτὸς ἐπιφοιτῶν τε πανταχόσε και προσέχων ὀξέως τοῖς νεωτερι-

720 **σμοις.** Καὶ γὰρ ἦκεν ἐξ Ἰταλίας ἀντι τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ τρία τάγματα, Πομπηίου μὲν ἐκ τῶν ὑφ' αὐτῷ δύο χρήσαντος, ἐν δὲ νεοσύλλεκτον ἐκ τῆς περι Πάδου Γαλατίας. Πόρρω δὲ τούτων αἱ πάσαι καταβεβλημέναι κρύφα καὶ νεμόμεναι διὰ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν ἐν 5 τοῖς μαχιμωτάτοις γένεσιν ἀρχαὶ τοῦ μεγίστου καὶ κινδυνωδεστάτου τῶν ἐκεῖ πολέμων ἀνεφαίνοντο, ῥωσθεῖσαι πολλῇ μὲν ἡλικίᾳ καὶ πανταχόθεν ὄπλοις ἀθροισθείσῃ, μεγάλοις δὲ πλούτοις εἰς ταῦτό συννεχθεῖσιν, ἰσχυραῖς δὲ πόλεσι, δυσεμβόλοις δὲ χώραις. Τότε δὲ καὶ 10 χειμῶνος ὄρα πάγοι ποταμῶν καὶ νιφετοῖς ἀποκεκρυμμένοι δρυμοὶ καὶ πεδία χειμάρροις ἐπιλελιμνασμένα καὶ πῆ μὲν ἀτέκμαρτοι βάθει χιόνος ἀτραποί, πῆ δὲ δι' ἐλῶν καὶ ρευμάτων παρατρεπομένων ἀσάφεια πολλῇ τῆς πορείας παντάπασιν ἐδόκουν ἀνεπιχείρητα Καίσαρι 15 τὰ τῶν ἀφισταμένων ποιεῖν. Ἀφειστήκει μὲν οὖν πολλὰ φύλα, πρόσχημα δὲ ἦσαν Ἀρβέρνοι καὶ Καρνοντινοὶ, τὸ δὲ σύμπαν αἰρεθεὶς κράτος εἶχε τοῦ πολέμου Οὐεργεντόριξ, οὗ τὸν πατέρα Γαλάται τυραννίδα δοκῶντα πρᾶττειν ἀπέκτειναν. 20

XXVI. Οὗτος οὖν εἰς πολλὰ διελθὼν τὴν δύναμιν μέρη καὶ πολλοὺς ἐπιστήσας ἡγεμόνας ᾤκειοῦτο τὴν πέριξ ἅπασαν ἄχρι τῶν πρὸς τὸν Ἄραρα κεκλιμένων, διανοούμενος ἦδη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνισταμένων ἐπὶ Καίσαρα σύμπασαν ἐγείρειν τῷ πολέμῳ Γαλατίαν. 25 Οπερ εἰ μικρὸν ὕστερον ἐπραξε, Καίσαρος εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐμπειρόντος πόλεμον, οὐκ ἂν ἐλαφρότεροι τῶν Κιμβρικῶν ἐκείνων φόβοι τὴν Ἰταλίαν κατέσχον. Νυνὶ δὲ ὁ πᾶσι μὲν ἄριστα χρῆσθαι [δοκῶν] τοῖς πρὸς πόλεμον, μάλιστα δὲ καιρῷ πεφνηκῶς Καίσαρ ἅμα τῷ πνυθῆ- 30 σθαι τὴν ἀπόστασιν ἄρας ἐχώρει ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς ἃς διῆλθε, καὶ βία καὶ τάχει τῆς πορείας διὰ τοσοῦτου χει-

μῶνος ἐπιδειξάμενος τοῖς βαρβάροις, ὡς ἄμαχος αὐτοῖς
 καὶ ἀήττητος ἐπισησὶ στρατός. Ὅπου γὰρ ἄγγελον ἢ
 γραμματοφόρον διαδύναμι τῶν παρ' αὐτοῦ χρόνῳ πολ-
 λῷ ἢ ἄπιστον, ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἐσφῶτο τῆς στρα-
 5 τίας ἅμα χάρας λυμαινόμενος αὐτῶν καὶ ἐκκόπτων τὰ
 χωρία, καταστρεφόμενος πόλεις, ἀναλαμβάνων τοὺς με-
 τατιθεμένους, μέχρι καὶ τὸ τῶν Ἐδούων ἔθνος ἐξεπο-
 λεμώθη πρὸς αὐτόν, οἱ τὸν ἄλλον χρόνον ἀδελφοὺς
 ἀναγορεύοντες αὐτοὺς Ῥωμαίων καὶ τιμώμενοι διακρε-
 10 πῶς, τότε δὲ τοῖς ἀποστάταις προσγενόμενοι πολλὴν τῇ
 Καίσαρος στρατιᾷ περιέστησαν ἀθυμίαν. Διόπερ καὶ
 κινήσας ἐκείθεν ὑπερέβαλε τὰ Λιγυονικά, βουλόμενος
 ἄψασθαι τῆς Σηκουανῶν φίλων ὄντων καὶ προκειμένων
 τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν ἄλλην Γαλατίαν. Ἐνταῦθα δὲ
 15 αὐτῷ τῶν πολεμίων ἐπιπεσόντων καὶ περισχόντων μυ-
 ριάσι πολλαῖς, ὀρμήσας διαγωνίσασθαι τοῖς μὲν ὄλοις
 καταπολεμῶν ἐκράτησε χρόνῳ πολλῷ καὶ φόνῳ κατα-
 βιασάμενος τοὺς βαρβάρους, ἔδοξε δὲ κατ' ἀρχάς τι καὶ
 σφαλῆναι, καὶ δεικνύουσιν Ἀρβέρνοι ξιφίδιον πρὸς
 20 ἱερῷ κρεμάμενον, ὡς δὴ Καίσαρος λάφυρον. Ὁ θεασά-
 μενος αὐτὸς ὕστερον ἐμειδίασε, καὶ τῶν φίλων καθελεῖν
 κελσύνοντων οὐκ εἶασεν ἱερὸν ἡγούμενος.

XXVII. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τῶν διαφυγόντων οἱ
 πλεῖστοι μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς πόλιν Ἀλησίαν συνέφυ-
 25 γον. Καὶ πολιορκοῦντι ταύτην Καίσαρι δοκοῦσαν ἀνά-
 λωτον εἶναι μεγέθει τε τειχῶν καὶ πλήθει τῶν ἀπομα-
 χομένων ἐπιπίπτει παντὸς λόγου μείζων κίνδυνος ἐξω-
 θεν. Ὁ γὰρ ἦν ἐν Γαλατία κράτιστον ἀπὸ τῶν ἐθνῶν
 ἀθροισθέν, ἐν ὅπλοις ἦκον ἐπὶ τὴν Ἀλησίαν τριάκοντα
 80 μυριάδες· αἱ δ' ἐν αὐτῇ τῶν μαχομένων οὐκ ἐλάττωτες
 ἦσαν ἑπτακαίδεκα μυριάδων, ὥστε ἐν μέσῳ πολέμου
 τοσούτου τὸν Καίσαρα κατειλημμένον καὶ πολιορκούμε-

νον ἀναγκασθῆναι διττὰ τεῖχη προβαλέσθαι, τὸ μὲν
 721 πρὸς τὴν πόλιν, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ἐπεληλυθότων, ὡς, εἰ
 συνέλθοιεν αἱ δυνάμεις, κομιδῇ διαπεπραγμένων τῶν
 καθ' αὐτόν. Διὰ πολλὰ μὲν οὖν εἰκότως ὁ πρὸς Ἀλη-
 σία κίνδυνος ἔσχε δόξαν, ὡς ἔργα τόλμης καὶ δεινότη- 5
 τος οἷα τῶν ἄλλων ἀγώνων οὐδεὶς παρασχόμενος, μά-
 λιστα δὲ ἂν τις θαυμάσειε τὸ λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει
 Καίσαρα τοσαύταις μυριάσι ταῖς ἔξω συμβαλόντα καὶ
 περιγεγόμενον, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων τοὺς τὸ
 πρὸς τῇ πόλει τεῖχος φυλάττοντας. Οὐ γὰρ πρότερον 10
 ἤσθοντο τὴν νίκην ἢ κλαυθμὸν ἐκ τῆς Ἀλησίας ἀνδρῶν
 καὶ κοπετὸν γυναικῶν ἀκουσθῆναι, θεασαμένων ἄρα
 κατὰ θάτερα μέρη πολλοὺς μὲν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ κε-
 κοσμημένους θυρεοὺς, πολλοὺς δὲ αἵματι πεφυρμένους
 θώρακας, ἔτι δ' ἐκπώματα καὶ σκηνὰς Γαλατικὰς ὑπὸ 15
 τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενας. Οὕτως
 ὀξέως ἢ τοσαύτη δύναμις, ὥσπερ εἰδωλον ἢ ὄνειρον,
 ἠφάνιστο καὶ διεπεφόρητο, τῶν πλείστων ἐν τῇ μάχῃ
 πεσόντων. Οἱ δὲ τὴν Ἀλησίαν ἔχοντες οὐκ ὀλίγα πράγ-
 ματα παρασχόντες ἑαυτοῖς καὶ Καίσαρι τέλος παρέδο- 20
 σαν ἑαυτούς. Ὁ δὲ τοῦ σύμπαντος ἡγεμὼν πολέμου
 Οὐεργεντόριξ ἀναλαβὼν τῶν ὄπλων τὰ κάλλιστα καὶ
 κοσμησας τὸν ἵππον ἐξιπάσατο διὰ τῶν πυλῶν· καὶ
 κύκλῳ περὶ τὸν Καίσαρα καθεζόμενον ἐλάσας, εἶτα
 ἀφαλόμενος τοῦ ἵππου τὴν μὲν πανοπλίαν ἀπέριψεν, 25
 αὐτὸς δὲ καθίσας ὑπὸ πόδας τοῦ Καίσαρος ἡσυχίαν
 ἤγεν, ἄχρι οὗ παρεδόθη φρουρησόμενος ἐπὶ τὸν θρι-
 αμβον.

XXVIII. Καίσαρι δὲ πάλαι μὲν ἐδέδοκτο καταλύειν
 Πορπητίον, ὥσπερ ἀμέλει κάκισιν τούτων· Κράσσου γὰρ 30
 ἐν Πάρθοις ἀπολωλότος, ὃς ἦν ἐφεδρος ἀμφοῖν, ἀπε-
 λείπετο τῷ μὲν ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι μεγίστῳ τὸν ὄντα

καταλύειν, τῷ δέ, ἵνα μὴ πάθῃ τοῦτο, προαναίρειν ὃν
 ἐδεδοίκει. Τοῦτο δὲ Πομπητῶ μὲν ἐξ ὀλίγου φοβείσθαι
 παρέστη τέως ὑπερορῶντι Καίσαρος, ὡς οὐ χαλεπὸν
 ἔργον ὃν αὐτὸς ἠϋξῆσε καταλυθῆναι πάλιν ὑπ' αὐτοῦ,
 5 Καίσαρ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ὑπόθεσιν ταύτην πεποιημένος, ἀπὸ
 τῶν ἀνταγωνιστῶν ὥσπερ ἀθλητῆς ἑαυτὸν ἀποστήσας
 μακρὰν καὶ τοῖς Κελτικοῖς ἐγγυμνασάμενος πολέμοις
 ἐπήσκησε μὲν τὴν δύναμιν, ἠϋξῆσε δὲ τὴν δόξαν, ἀπὸ
 τῶν ἔργων εἰς ἀντίπαλον ἀρθεὶς τοῖς Πομπητῶ κατορ-
 10 θώμασι, λαμβάνων προφάσεις τὰς μὲν αὐτοῦ Πομπητῶ,
 τὰς δὲ τῶν καιρῶν ἐνδιδόντων καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κακο-
 πολιτείας, δι' ἣν οἱ μὲν ἀρχὰς μετιόντες ἐν μέσῳ θέμε-
 νοι τραπέζας ἐδέκαζον ἀναισχύντως τὰ πλήθη, κατήει-
 δὲ ὁ δῆμος ἔμμισθος, οὐ ψήφοις ὑπὲρ τοῦ δεδωκότος,
 15 ἀλλὰ τόξοις καὶ ξίφεσι καὶ σφενδόταις ἀμιλλώμενος.
 Αἷματι δὲ καὶ νεκροῖς πολλάκις αἰσχύναντες τὸ βῆμα
 διεκρίθησαν, ἀναρχία τὴν πόλιν ὥσπερ ἀκυβέρνητον
 ὑποφερομένην ἀπολιπόντες, ὥστε τοὺς νοῦν ἔχοντας
 ἀγαπᾶν, εἰ πρὸς μηδὲν αὐτοῖς χεῖρον, ἀλλὰ μοναρχίαν
 20 ἐκ τοιαύτης παραφροσύνης καὶ τοσοῦτου κλύδωνος ἐκ-
 πεσεῖται τὰ πράγματα. Πολλοὶ δὲ ἦσαν οἱ καὶ λέγειν ἐν
 μέσῳ τολμῶντες ἤδη πλὴν ὑπὸ μοναρχίας ἀνήκεστον εἶ-
 ναι τὴν πολιτείαν, καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο χρῆναι τοῦ
 πραιοτάτου τῶν ἰατρῶν ἀνασχέσθαι προσφέροντος, ὑπο-
 25 δηλοῦντες τὸν Πομπητῶ. Ἐπεὶ δὲ κάκεῖνος λόγῳ πα-
 ραιτεῖσθαι καλλωπιζόμενος ἔργῳ παντὸς μᾶλλον ἐπέραι-
 νεν ἐξ ὧν ἀναδειχθήσοιτο δικτάτωρ, συμφρονήσαντες
 οἱ περὶ Κάτωνα πείθουσι τὴν γερουσίαν ὑπατον αὐτὸν
 ἀποδειξαι μόνον, ὡς μὴ βιάσαιο δικτάτωρ γενέσθαι
 30 νομιματέρα μοναρχία παρηγορηθεῖς. Οἱ δὲ καὶ χρό-
 νον ἐπεψηφίσαντο τῶν ἐπαρχιῶν· δύο δὲ εἶχεν, Ἴβη-
 ρίαν καὶ Λιβύην σύμπασαν, ἃς διώκει πρεσβευτὰς ἀπο-

στέλλων καὶ στρατεύματα τρέφων, οἷς ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου χίλια τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.

⁷²² XXIX. Ἐκ τούτου Καίσαρ ὑπατεῖαν ἐμνάτο πέμπων καὶ χρόνον ὁμοίως τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. Τὸ μὲν οὖν 5 πρῶτον Πομπηίου σιωπῶντος οἱ περὶ Μάρκελλον καὶ Λέντλον ἠναντιοῦντο, μισοῦντες ἄλλως Καίσαρα καὶ τοῖς ἀναγκαίοις οὐκ ἀναγκαῖα προστιθέντες εἰς ἀτιμίαν αὐτοῦ καὶ προπηλακισμόν. Νεοκωμίτας γὰρ ἑναγχος ὑπὸ Καίσαρος ἐν Γαλατία κατρωκισμένους ἀφηροῦντο τῆς 10 πολιτείας· καὶ Μάρκελλος ὑπατεύων ἕνα τῶν ἐκεί βουλευτῶν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενον ἤκιστο φάβδοις, ἐπιλέγων, ὡς ταῦτα τοῦ μὴ Ῥωμαῖον εἶναι παράσημα προστίθῃσιν αὐτῷ καὶ δεικνύειν ἀπίοντα Καίσαρι κελεύει. Μετὰ δὲ Μάρκελλον, ἤδη Καίσαρος τὸν Γαλατικὸν 15 πλοῦτον ἀρύεσθαι φύδην ἀφεικότος πᾶσι τοῖς πολιτευομένοις, καὶ Κουρίωνα μὲν δημαρχοῦντα πολλῶν ἐλευθερώσαντος δανείων, Παύλῳ δὲ ὑπατεύοντι χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα δόντος, ἀφ' ὧν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐκεῖνος, ὀνομαστὸν ἀνάθημα, τῇ ἀγορᾷ προσεκόσμησεν 20 ἀντὶ τῆς Φουλβίας οἰκοδομηθεῖσαν, οὕτω δὲ φοβηθεὶς τὴν σύστασιν ὁ Πομπηῖος ἀναφανδὸν ἤδη δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων ἔπραττεν ἀποδειχθῆναι διάδοχον Καίσαρι τῆς ἀρχῆς, καὶ πέμπων ἀπήτει τοὺς στρατιώτας οὓς ἐχρησεν αὐτῷ πρὸς τοὺς Κελτικούς ἀγῶνας. Ὁ δὲ ἀπο- 25 πέμπει δωρησάμενος ἕκαστον ἄνδρα πεντήκοντα καὶ διακοσίαις δραχμαῖς. Οἱ δὲ τούτους Πομπηῖω κομίσαντες εἰς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἐπιεικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς κατέσπειραν λόγους ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπηῖον ἐλπῖσι κεναῖς διέφθειραν, ὡς ποθοῦμενον ὑπὸ 30 τῆς Καίσαρος στρατιᾶς καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα διὰ φθόνου πολιτείας ὑπούλου μόλις ἔχοντα, τῆς δὲ ἐκεῖ δυνάμεως

ἑτοιμῆς ὑπαρχουσης αὐτῷ, καὶ μόνον ὑπερβάλωσιν εἰς Ἰταλίαν εὐθύς ἑσομένης πρὸς ἐκείνον· οὕτως γεγρονέναι τὸν Καίσαρα πλήθει στρατειῶν λυπηρὸν αὐτοῖς καὶ φόβῳ μοναρχίας ὑποκτον. Ἐπὶ τούτοις Πομπήτος ἔχαι-
 5 νοῦτο· καὶ παρασκευῆς μὲν ἡμέλει στρατιωτῶν, ὡς μὴ δεδοικῶς, λόγοις δὲ καὶ γνώμαις κατεπολιτεύετο τῷ δοκεῖν Καίσαρα, καταψηφιζόμενος ὧν ἐκεῖνος οὐδὲν ἐφρόντιζεν· ἀλλὰ καὶ λέγεται τινα τῶν ἀφιγμένων παρ' αὐτοῦ ταξίαρχων ἑστῶτα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου καὶ πυ-
 — 10 θόμενον, ὡς οὐ δίδωσιν ἢ γερούσια Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς· „Ἄλλ' αὕτη“ φάναι „δώσει“ κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν λαβὴν τῆς μαχαίρας.

XXX. Οὐ μὴν ἀλλ' ἢ γε παρὰ Καίσαρος ἀξίωσις τὸ πρόσχημα τῆς δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν. Ἡξίου γὰρ
 15 αὐτός τε καταθέσθαι τὰ ὄπλα, καὶ Πομπηίου ταῦτο πράξαντος ἀμφοτέρους ἰδιώτας γενομένους εὐρίσκεσθαι τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, ὡς τοὺς αὐτὸν μὲν ἀφαιρουμένους, ἐκείνῳ δὲ ἦν εἶχε βεβαιοῦντας δύναμιν, ἕτερον διαβάλλοντας ἕτερον κατασκευάζειν τύραννον. Ταῦτα
 20 προκαλούμενος ἐν τῷ δήμῳ Κουρίων ὑπὲρ Καίσαρος ἐκροτεῖτο λαμπρῶς· οἱ δὲ καὶ στεφάνους ἐπ' αὐτὸν ὥσπερ ἀθλητὴν ἀνθοβολοῦντες ἠφίεσαν. Ἀντώνιος δὲ δημαρχῶν Καίσαρος ὑπὲρ τούτων ἐπιστολὴν κομισθεῖσαν εἰς τὸ πλῆθος ἐξήνεγκε καὶ ἀνέγνω βία τῶν ὑπά-
 25 των. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ Σκηπίων μὲν ὁ Πομπηίου πενθερὸς εἰσηγήσατο γνώμην, ἃν ἐν ἡμέρᾳ βῆτῃ μὴ κατάθηται τὰ ὄπλα Καίσαρ, ἀποδειχθῆναι πολέμιον αὐτόν. Ἐρωτῶντων δὲ τῶν ὑπάτων, εἰ δοκεῖ Πομπηίου ἀφελ-
 30 μὲν ὀλίγοι παντάπασι, τῇ δὲ πάντες παρ' ὀλίγους προσέθεντο· τῶν δὲ περὶ Ἀντώνιον πάλιν ἀξιούντων ἀμφοτέρους τὴν ἀρχὴν ἀφείναι, πάντες ὁμαλῶς προσεχώ-

ρησαν. Ἄλλα ἐκβιαζομένου Σκηπίωνος καὶ Λέντλου τοῦ ὑπάτου βοῶντος ὄπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα ληστήν, οὐ φήφων, τότε μὲν διελύθησαν καὶ μετεβάλοντο τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ πένθει διὰ τὴν στάσιν.

723 XXXI. Ἐπεὶ δὲ παρὰ Καίσαρος ἦγον ἐπιστολαὶ με- 5
 τριάξειν δοκοῦντος (ἤξειον γὰρ ἀφεις τὰ ἄλλα πάντα τὴν
 ἐντὸς Ἄλπεων καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ δυεῖν ταγμάτων
 αὐτῷ δοθῆναι, μέχρι οὐ τὴν δευτέραν ὑπατεύσαν μετῆσι),
 καὶ Κικέρων ὁ φήτωρ ἄρτι παρὼν ἐκ Κιλικίας καὶ δια-
 λαγὰς πράττων ἐμάλαττε τὸν Πομπηίου, ὁ δὲ τὰλλα συ- 10
 χωρῶν τοὺς στρατιώτας ἀφήρει. Καὶ Κικέρων μὲν ἐπειθε
 τοὺς Καίσαρος φίλους συνενδόντας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις
 ἐπαρχίαις καὶ στρατιώταις μόνοις ἐξακισχιλλοῖς ποιεί-
 σθαι τὰς διαλύσεις, Πομπηίου δὲ καμπτορένου καὶ δι-
 δόντος οἱ περὶ Λέντλου οὐκ εἶων ὑπατεύοντες, ἀλλὰ καὶ 15
 τῆς βουλῆς Ἀντώνιον καὶ Κουρίωνα προπηλακίσαντες
 ἐξήλασαν ἀτίμως, τὴν εὐπρεπεστάτην Καίσαρι τῶν προ-
 φάσεων αὐτοὶ μηχανησάμενοι, καὶ δι' ἧς μάλιστα τοὺς
 στρατιώτας παρώξυνεν, ἐπιδεικνύμενος ἄνδρας ἐλλογι-
 μους καὶ ἄρχοντας ἐπὶ μισθίων ξευγῶν πεφευγότας ἐν 20
 ἐσθῆσιν οἰκετικαῖς. Οὕτω γὰρ ἀπὸ Ῥώμης σκευάσαντες
 ἑαυτοὺς διὰ φόβον ὑπεξήεσαν.

XXXII. Ἦσαν μὲν οὖν περὶ αὐτὸν οὐ πλείους ἑκα-
 πείων τριακοσίων καὶ πεντακισχιλίων ὀπλιτῶν· τὸ γὰρ
 ἄλλο στρατεύμα πέραν Ἄλπεων ἀπολελειμμένον ἐμελ- 25
 λον ἄξειν οἱ πεμφθέντες. Ὅρων δὲ τὴν ἀρχὴν ὧν ἐνί-
 στατο πραγμάτων καὶ τὴν ἐφοδον οὐ πολυχειρίας δεο-
 μένην ἐν τῷ παρόντι μᾶλλον ἢ θάμβει τε τόλμης καὶ
 τάχει καιροῦ καταληπτέαν οὖσαν, ἐκπλήξειν γὰρ ἀπι-
 στούμενος ῥᾶον ἢ βιάσεσθαι μετὰ παρασκευῆς ἐπελθῶν, 30
 τοὺς μὲν ἡγεμόνας καὶ ταξίαρχους ἐκέλευσε μαχαίρας
 ἔχοντας ἄνευ τῶν ἄλλων ὄπλων κατασχεῖν Ἀρίμινον

τῆς Κελτικῆς μεγάλην πόλιν, ὡς ἐνδέχεται μάλιστα φει-
 σαμένους φόνου καὶ ταραχῆς, Ὁρθησίῳ δὲ τὴν δύναμιν
 παρέδωκεν. Αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἡμέραν διῆγεν ἐν φανε-
 ρῷ μονομάχοις ἐφεστῶς γυμναζομένοις καὶ θεώμενος·
 5 μικρὸν δὲ πρὸ ἐσπέρας θεραπεύσας τὸ σῶμα καὶ παρελ-
 θὼν εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ συγγενόμενος βραχέα τοῖς πα-
 ρακεκλημένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἤδη συσκοτάζοντος ἔξ-
 ανέστη, [καὶ] τοὺς μὲν ἄλλους φιλοφρονηθεὶς καὶ κελεύ-
 σας περιμένειν αὐτὸν ὡς ἐπανελευσόμενον, ὀλίγοις δὲ
 10 τῶν φίλων προείρητο μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ πάντας, ἄλλον
 δὲ ἄλλη διώκειν. Αὐτὸς δὲ τῶν μισθίων ζευγῶν ἐπιβὰς
 ἐνὸς ἤλαυνεν ἑτέραν τινὰ πρῶτον ὁδόν, εἶτα πρὸς τὸ
 Ἀρίμινον ἐπιστρέψας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν διορίζοντα τὴν
 ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας ποτα-
 15 μὸν (Ρουβίκων καλεῖται), καὶ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆει
 μᾶλλον ἐγγίζοντα τῷ δεινῷ καὶ περιφερόμενον τῷ με-
 γέθει τῶν τολμωμένων, ἔσχετο δρόμον· καὶ τὴν πορείαν
 ἐπιστήσας πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διήνεγκε σιγῇ τὴν
 γνώμην ἐπ' ἀμφοτέρα μεταλαμβάνων, καὶ τροπὰς ἔσχεν
 20 αὐτῷ τότε τὸ βούλευμα πλείστας· πολλὰ δὲ καὶ τῶν φί-
 λων τοῖς παροῦσιν, ὧν ἦν καὶ Πολλίων Ἀσίνιος, συν-
 διηπόρησεν, ἀναλογιζόμενος ἡλικῶν κακῶν ἄρξει πᾶσιν
 ἀνθρώποις ἢ διάβασις, ὅσον τε λόγον αὐτῆς τοῖς ἀνθις
 ἀπολείψουσι. Τέλος δὲ μετὰ θυμοῦ τινος ὥσπερ ἀφείς
 25 ἑαυτὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ μέλλον καὶ τοῦτο δὴ τὸ
 κοινὸν τοῖς εἰς τύχας ἐμβαίνουσιν ἀπόρους καὶ τόλμας
 προοίμιον ὑπείκων· „Ἀνερρίφθω κύβος,“ ὥρμησε πρὸς
 τὴν διάβασιν· καὶ δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρώμενος εἰσέ-
 πεσε πρὸ ἡμέρας εἰς τὸ Ἀρίμινον καὶ κατέσχε. Λέγεται
 30 δὲ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἐκθε-
 σμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν
 ἄρρητον μίξιν.

XXXIII. Ἐπεὶ δὲ κατελήφθη τὸ Ἀρίμινον, ὥσπερ ἀνεφγμένον τοῦ πολέμου πλατείαις πύλαις ἐπὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ συγκεχυμένων ἅμα τοῖς ὄροις τῆς ἐπαρχίας τῶν νόμων τῆς πόλεως, οὐκ ἄνδρας ἄν τις φῆθη καὶ γυναῖκας, ὥσπερ ἄλλοτε, σὺν ἐκπλήξει 5
 724 διαφοιτᾶν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὰς πόλεις αὐτὰς ἀνιστα-
 μένας φυγῇ διαφέρεσθαι δι' ἀλλήλων, τὴν δὲ Ῥώμην ὥσπερ ὑπὸ φευμάτων πιμπλαμένην φυγαῖς τῶν πέριξ δῆμων καὶ μεταστάσεις, οὔτε ἄρχοντι πείσαι φασίαν οὔσαν οὔτε λόγῳ καθεκτῆν, ἐν πολλῷ κλύδωνι καὶ σά- 10
 λῳ μικρὸν ἀπολιπεῖν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς ἀνατετραφῆναι. Πάθη γὰρ ἀντίπαλα καὶ βίαια κατεῖχε κινήματα πάντα τόπον. Οὔτε γὰρ τὸ χαλρον ἡσυχίαν ἤγευ, ἀλλὰ τῷ δε-
 δοικότη καὶ λυπουμένῳ κατὰ πολλὰ συμπίπτον ἐν μεγά-
 λῃ πόλει καὶ θρασυνόμενον ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος δι' ἐρί- 15
 δων ἦν, αὐτόν τε Πομπήϊον ἐκπεπληγμένον ἄλλος ἄλ-
 λαχόθεν ἐτάραττε, τοῖς μὲν, ὡς ἠὔξησε Καίσαρα καθ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἡγεμονίας, εὐθύνας ὑπέχοντα, τῶν δέ, ὅτι παρδείκοντα καὶ προτεινόμενον εὐγνωμόνας διαλύ-
 σεις ἐφῆκε τοῖς περὶ Λέντλον ὑβρίσαι, κατηγορούντων. 20
 Φαώνιος δὲ αὐτόν ἐκέλευε τῷ ποδὶ κτυπεῖν τὴν γῆν, ἐπεὶ μεγαληγορῶν ποτε πρὸς τὴν σύγκλητον οὐδὲν εἰα πολυπραγμονεῖν οὐδὲ φροντίζειν ἐκείνους τῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρασκευῆς· αὐτὸς γάρ, ὅταν ἐπίη, κρούσας τὸ ἔδαφος τῷ ποδὶ στρατευμάτων ἐμπλήσειν τὴν Ἰτα- 25
 λίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε πλήθει δυνάμεως ὑπερέ-
 βαλλεν ὁ Πομπήϊος τὴν Καίσαρος· εἶασε δ' οὐδεις τὸν ἄνδρα χρήσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, ἀλλὰ ὑπ' ἀγ-
 γελμάτων πολλῶν καὶ ψευδῶν καὶ φόβων, ὡς ἐφεστῶ-
 τος ἦδη τοῦ πολέμου καὶ πάντα κατέχοντος, εἴξας καὶ 30
 συνεκκρουσθεὶς τῇ πάντων φορᾷ ψηφίζεται ταραχὴν ὀρᾶν, καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπε κελεύσας ἔπεσθαι τὴν γε-

ρουσίαν και μηδένα μένειν τῶν πρὸ τῆς τυραννίδος ἡρημένων τὴν πατρίδα και τὴν ἔλευθερίαν.

XXXIV. Οἱ μὲν οὖν ὕπατοι μηδὲ ἄ νόμος ἐστὶ πρὸ ἐξόδου θύσαντες ἐφυγον· ἐφευγον δὲ και τῶν βουλευ-
 5 τῶν οἱ πλειστοι, τρόπον τινὰ δι' ἀρπαγῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων ὅ τι τύχοιεν ὥσπερ ἀλλοτρίων λαμβάνοντες. Εἰσὶ δὲ οἱ και σφόδρα τὰ Καίσαρος ἡρημένοι πρότερον ἐξέπεσον ὑπὸ θάμβους τότε τῶν λογισμῶν και συμπαραηνέχθησαν οὐδὲν δεόμενοι τῷ φεύματι τῆς φορᾶς ἐκείνης. Οἰκτρό-
 10 τaton δὲ τὸ θέαμα τῆς πόλεως ἦν, ἐπιφερομένου τοσούτου χειμῶνος, ὥσπερ νεῶς ὑπὸ κυβερνητῶν ἀπαγορευόντων πρὸς τὸ συντυχὸν ἐκπεσεῖν κομζομένης. Ἄλλὰ καιπερ οὕτω τῆς μεταστάσεως οἰκτρᾶς οὔσης, τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι πατρίδα διὰ Πομπήτον ἡγοῦν-
 15 το, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καίσαρος στρατόπεδον ἐξέλειπον· ὅπου και Λαβηνός, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα φίλοις Καίσαρος και πρεσβευτῆς γεγωνὸς και συνηγωνισμένος ἐν πᾶσι προθυμότατα τοῖς Κελτικοῖς πολέμοις, τότε ἐκείνον ἀποδράς ἀφίκετο πρὸς Πομπήτον. Ἄλλὰ τούτῳ μὲν
 20 και τὰ χρήματα και τὰς ἀποσκευὰς ἀπέπεμψεν ὁ Καίσαρ· Δομετίῳ δὲ ἡγουμένῳ σπειρῶν τριάκοντα και κατέχοντι Κορφίνιον ἐπελθὼν παρεστρατοπέδευσεν. Ὁ δὲ ἀπογνοὺς τὰ καθ' ἑαυτὸν ἤτησε τὸν ἱατρὸν οἰκέτην ὄντα φάρμακον· και λαβὼν τὸ δοθὲν ἔπιεν ὡς τεθνη-
 25 ξόμενος. Μετ' ὀλίγου δὲ ἀκούσας τὸν Καίσαρα θαυμαστῆ τινι φιλανθρωπίᾳ χρῆσθαι πρὸς τοὺς ἐαλωκότας αὐτὸς αὐτὸν ἀπεθρήνει και τὴν ὀξύτητα τοῦ βουλευμάτος ἤτιᾶτο. Τοῦ δ' ἱατροῦ θαρρύναντος αὐτόν, ὡς ὑπνωτικόν, οὐ θανάσιμον, πεπωκότα, περιχαρῆς ἀνα-
 30 στάς ἀπῆει πρὸς Καίσαρα, και λαβὼν δεξιὰν αὐθις διεξέπεσε πρὸς Πομπήτον. Ταῦτα εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλό-

μενα τοὺς ἀνθρώπους ἠδίλους ἐποίησε καὶ τινες φυγόντες ἀνέστρεψαν.

XXXV. Ὁ δὲ Καίσαρ τὴν τε τοῦ Δομετίου στρατιὰν παρέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσους ἐν ταῖς πόλεσι Πομπητῶν στρατολογουμένους ἐφθάσε καταλαβών. Πομπητῶν δὲ γεγωναὶς ἤδη καὶ φοβερός ἐκ' αὐτὸν ἤλαυνε Πομπητῶν. Ὁ δὲ οὐκ ἐδέξατο τὴν ἐφοδον, ἀλλ' εἰς Βρεντέσιον φυγὼν τοὺς μὲν ὑπάτους πρότερον ἐστείλε μετὰ 725 δυνάμεως εἰς Δυρράχιον, αὐτὸς δὲ ὀλίγον ὕστερον ἐπελθόντος Καίσαρος ἐξέπλευσεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου 10 γραφησομένοις τὰ καθ' ἕναστος δηλωθήσεται. Καίσαρι δὲ βουλομένῳ μὲν εὐθύς διώκειν ἀπορία νεῶν ἦν· εἰς δὲ τὴν Ρώμην ἀνέστρεψε, γεγωναὶς ἐν ἡμέραις ἐξήκοντα πάσης ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας κύριος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν εὗρε μᾶλλον ἢ προσεδόκα καθεστῶσαν καὶ τῶν 15 ἀπὸ βουλήσ ἐν αὐτῇ συχνοῦς, τούτοις μὲν ἐπιεικῆ καὶ δημοτικὰ διελέχθη, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ πρὸς Πομπητῶν ἀποστέλλειν ἄνδρας ἐπὶ συμβάσεσι πρεπούσαις· ὑπήκουσε δ' οὐδεὶς, εἴτε φοβούμενοι Πομπητῶν ἐγκαταλελειμμένον, εἴτε μὴ νομίζοντες οὕτω Καίσαρα φρο- 20 νεῖν, ἀλλ' εὐπρεπείᾳ λόγων χρῆσθαι. Τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ τῶν ἀποθέτων χρήματα λαμβάνειν καὶ νόμους τινὰς προφέροντος, οὐκ ἔφη τὸν αὐτὸν ὅπλων καὶ νόμων καιρὸν εἶναι· „Σὺ δὲ εἰ τοῖς πραττομένοις δυσκολαίνεις, νῦν μὲν ἐκποδῶν 25 ἄπιθι· παρρησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος· ὅταν δὲ κατάρθωμαι τὰ ὅπλα συμβάσεων γενομένων, τότε παριῶν δημαγωγῆσεις.“ „Καὶ ταῦτα“ ἔφη „λέγω τῶν ἐμαντοῦ δικαίων ὑφιέμενος· ἐμὸς γὰρ εἶ καὶ σὺ καὶ πάντες, ὅσους εἴληφα τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων.“ Ταῦτα πρὸς 30 τὸν Μετέλλον εἰπὼν ἐβάδιξε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμίειου. Μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν χαλκίς μετα-

πεμπόμενος ἐκκόπτειν ἐκέλευεν· αὐτίς δὲ ἐνισταμένου τοῦ Μετέλλου καὶ τινῶν ἐπαινούντων, διατεινόμενος ἠπέλλησεν ἀποκτενεῖν αὐτόν, εἰ μὴ παύσαιτο παρενοχλῶν. „Καὶ τοῦτο“ ἔφη „μειράκιον, οὐκ ἄγνοεῖς, ὅτι μοι
 5 δυσκολώτερον ἦν εἰπεῖν ἢ πράξαι.“ Οὗτος ὁ λόγος τότε καὶ Μέτελλον ἀπελθεῖν ἐποίησε καταδείσαντα καὶ τὰ ἄλλα ῥαδίως αὐτῷ καὶ ταχέως ὑπηρετῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.

⋈ XXXVI. Ἐστράτευσε δ' εἰς Ἰβηρίαν πρότερον ἐγνω-
 10 κῶς τοὺς περὶ Ἀφράνιον καὶ Βάρρωνα Πομπήτου πρεσβευτὰς ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρχίας ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος οὕτως ἐπὶ Πομπήτον ἐλάυνειν, μηδένα κατὰ νότου τῶν πολεμίων ὑπολειπόμενος. Κινδυνεύσας δὲ καὶ τῷ σώματι πολλάκις κατ' ἐνέδρας
 15 καὶ τῷ στρατῷ μάλιστα διὰ λιμὸν, οὐκ ἀνῆκε πρότερον διώκων καὶ προκαλούμενος καὶ περιταφρεύων τοὺς ἄνδρας ἢ κύριος βία γενέσθαι τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν δυνάμεων. Οἱ δὲ ἠγεμόνες ᾤχοντο πρὸς Πομπήτον φεύγοντες.

20 XXXVII. Ἐπανελθόντα δὲ εἰς Ῥώμην Καίσαρα Πείσων μὲν ὁ πενθερὸς παρεκάλει πρὸς Πομπήτον ἀποστέλλειν ἄνδρας ὑπὲρ διαλύσεως, Ἰσαυρικὸς δὲ Καίσαρι χαριζόμενος ἀντεῖπεν. Αἰρεθεῖς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς φυγάδας τε κατήγαγε καὶ τῶν ἐπὶ Σύλλα δυστυχη-
 25 σάντων τοὺς παῖδας ἐπιτίμους ἐποίησε καὶ σεισαχθεῖα τινὶ τόκων ἐκούφιζε τοὺς χρεωφειλέτας, ἄλλων τε τοιούτων ἤψατο πολιτευμάτων οὐ πολλῶν, ἀλλ' ἐν ἡμέραις ἔνδεκα τὴν μὲν μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὕπατον δὲ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σερουτίλιον Ἰσαυρικὸν εἶχετο τῆς
 30 στρατείας. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας δυνάμεις καθ' ὁδὸν ἐπιγόμενος παρήλθεν, ἱππεῖς δὲ ἔχων λογάδας ἑξακοσίους καὶ πέντε τάγματα, χειμῶνος ἐν τροπαῖς ὄντος, ἵσταμῆ

νον Ἰαννουαρίου μηνὸς (οὗτος δ' ἂν εἴη Ποσειδεῶν Ἀθη-
 ναίοις) ἀφῆκεν εἰς τὸ πέλαγος· καὶ διαβαλὼν τὸν Ἴόνιον
 Ὠρικὸν καὶ Ἀπολλωνίαν αἶρετ, τὰ δὲ πλοῖα πάλιν ἀπέ-
 πεμψεν εἰς Βρεντέσιον ἐπὶ τοὺς ὑστερήσαντες τῇ πορείᾳ
 στρατιώτας. Οἱ δὲ ἄχρι μὲν καθ' ὁδὸν ἦσαν, ἄτε δὴ καὶ 5
 παρηκμακότες ἤδη τοῖς σώμασι καὶ πρὸς τὰ πλήθη τῶν
 πολέμων ἀπειρηκότες, ἐν αἰτίαις εἶχον τὸν Καίσαρα·
 „Ποῦ δὴ καὶ πρὸς τί πέρας ἡμᾶς οὗτος ὁ ἀνὴρ καταθή-
 σεται περιφέρων καὶ χρώμενος ὥσπερ ἀτρύτοις καὶ ἀψύ-
 726 χοῖς ἡμῖν; καὶ σίδηρος ἐξέκαμε πληγαῖς καὶ θυρεοῦ τίς 10
 ἔστι φειδῶ ἐν χρόνῳ τοσοῦτῳ καὶ θώρακος. Οὐδὲ ἀπὸ
 τῶν τραυμάτων ἄρα λογίζεται Καίσαρ, ὅτι θνητῶν μὲν
 ἄρχει, θνητὰ δὲ πεφύκαμεν πάσχειν καὶ ἀλγεῖν; ὦραν
 δὲ χειμῶνος καὶ πνεύματος ἐν θαλάττῃ καιρὸν οὐδὲ θεῶ
 βιάζεσθαι δυνατόν· ἀλλ' οὗτος παραβάλλεται καθάπερ 15
 οὐ διώκων πολεμίους, ἀλλὰ φεύγων.“ Τοιαῦτα λέγον-
 τες ἐπορεύοντο σχολαίως εἰς τὸ Βρεντέσιον. Ὡς δὲ ἐλ-
 θόντες εὗρον ἀνηγμένον τὸν Καίσαρα, ταχὺ πάλιν αὐ-
 μεταβαλόντες ἐκάκιζον ἑαυτοὺς προδότας ἀποκαλοῦντες
 τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκάκιζον δὲ καὶ τοὺς ἡγεμόνας οὐκ 20
 ἐπιταχύναντας τὴν πορείαν. Καθήμενοι δὲ ἐπὶ τῶν
 ἄκρων πρὸς τὸ πέλαγος καὶ τὴν Ἠπειρὸν ἀπεσκόπου-
 τας ναῦς, ἐφ' ὧν ἔμελλον περαιοῦσθαι πρὸς ἐκεῖνον.

XXXVIII. Ἐν δὲ Ἀπολλωνίᾳ Καίσαρ οὐκ ἔχων ἀξιο-
 μαχὸν τὴν μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν, βραδυνούσης δὲ τῆς 25
 ἐκεῖθεν ἀποφύμενος καὶ περιπαθῶν, δεινὸν ἐβούλευσε
 βούλευμα, κρύφα πάντων εἰς πλοῖον ἐμβὰς τὸ μέγεθος
 δωδεκάσκαλμον ἀναχθῆναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον, τηλι-
 κούτοις στόλοις περιεχομένου τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν
 πολεμίων. Νυκτὸς οὖν ἐσθῆτι θεράποντος ἐπικρυψά- 30
 μενος ἐνέβη, καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν ὡς τινα τῶν παρη-
 μελημένων ἠσύχαξε. Τοῦ δὲ Ἀώου ποταμοῦ τὴν ναῦν

ὑποφέροντος εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν ἰωθινὴν αὐ-
 ραν, ἣ παρεῖχε τηρικαῦτα περὶ τὰς ἐκβολὰς γαλήνην
 ἀποθοῦσα πόρρω τὸ κύμα, πολὺς πνεύσας πελάγιος
 5 διὰ νυκτὸς ἀπέσβεσε· πρὸς δὲ τὴν πλημμύραν τῆς θα-
 λάττης καὶ τὴν ἀντίβασιν τοῦ κλύδωνος ἀγριαίνων ὁ
 ποταμός, καὶ τραχὺς ἅμα καὶ κτύφω μεγάλῳ καὶ σκλη-
 ραῖς ἀνακοπτόμενος δίναις, ἄπορος ἦν βιασθῆναι τῷ
 κυβερνήτῃ· καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς ναῦτας ὡς
 ἀποστρέψων τὸν πλοῦν. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Καίσαρ ἀνα-
 10 δείκνυσιν ἑαυτὸν, καὶ τοῦ κυβερνήτου λαβόμενος τῆς
 χειρὸς ἐκπεπληγμένου πρὸς τὴν ὄψιν· „Ἴθι“ ἔφη „γεν-
 νατε, τόλμα καὶ δέδιθι μηδέν· Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν
 Καίσαρος τύχην συμπλέουσας.“ Ἐλάθοντο τοῦ χειμῶ-
 νος οἱ ναῦται καὶ ταῖς κώπαις ἐμφύντες ἐβιάζοντο πάσῃ
 15 προθυμίᾳ τὸν ποταμόν. Ὡς δὲ ἦν ἄπορα, δεξιόμενος
 πολλὴν θάλατταν καὶ κινδυνεύσας ἐν τῷ στόματι συνε-
 χώρησε μάλα ἄκων τῷ κυβερνήτῃ μεταβαλεῖν. Ἀνιόντι
 δὲ αὐτῷ κατὰ πλῆθος ἀπήντων οἱ στρατιῶται πολλὰ μεμ-
 φόμενοι καὶ δυσπαθοῦντες, εἰ μὴ πέπεισται καὶ σὺν
 20 αὐτοῖς μόνοις ἱκανὸς εἶναι νικᾶν, ἀλλ’ ἄχθεται καὶ
 παραβάλλεται διὰ τοὺς ἀπόντας ὡς ἀπιστῶν τοῖς πα-
 ροῦσιν.

XXXIX. Ἐκ τούτου κατέπευσε μὲν Ἀντώνιος ἀπὸ
 Βρεντεσίου τὰς δυνάμεις ἄγων· θαρρήσας δὲ Καίσαρ
 25 προὔκαλειτο Πομπήλιον ἰδρυμένον ἐν καλῷ καὶ χορη-
 γούμενον ἐκ τε γῆς καὶ θαλάττης ἀποχρώντως, αὐτὸς ἐν
 οὐκ ἀφθόνοις διάγων κατ’ ἀρχάς, ὕστερον δὲ καὶ σφό-
 δρα πιεσθεὶς ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ ὄλιγον τινα
 κόπτοντες οἱ στρατιῶται καὶ γάλακτι φυρῶντες προσε-
 30 φέροντο. Καὶ ποτε καὶ διαπλάσαντες ἐξ αὐτῆς ἄρτους
 καὶ ταῖς προφυλακαῖς τῶν πολεμίων ἐπιδραμόντες ἔβαλ-
 λον εἰσω καὶ διεφρίπτουν, ἐπιλέγοντες ὡς, ἄχρι ἂν ἡ

γη τοιαύτας ἐκφέρη θύλας, οὐ παύσονται πολιορκοῦντες
 Πομπήιον. Ὁ μὲντοι Πομπήιος οὔτε τοὺς ἄρτους οὔτε
 τοὺς λόγους εἶα τούτους ἐκφέρεσθαι πρὸς τὸ πλῆθος.
 Ἦθύμουν γὰρ οἱ στρατιῶται τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν
 ἀπάθειαν τῶν πολεμίων ὥσπερ θηρίων ὀρρωδοῦντες. 5
 Ἄει δὲ τινες περὶ τοῖς ἐρύμασι τοῖς Πομπήιου μάχαι
 σποράδες ἐγίνοντο· καὶ περιῆν πάσαις ὁ Καῖσαρ πλήν
 μιᾶς, ἐν ἣ τροπῆς μεγάλης γενομένης ἐκινδύνευσεν
 727 ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον. Πομπήιου γὰρ προσβάλλον-
 τος οὐδεὶς ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ τάφροι κατεπίμπλαντο 10
 κτεινομένων, καὶ περὶ τοῖς αὐτῶν χαρακώμασι καὶ περι-
 τειχίσμασιν ἐπιπτον ἐλαννόμενοι προτροπάδην. Καῖσαρ
 δὲ ὑπαντιάζων ἐπειράτο μὲν ἀναστρέφειν τοὺς φεύγον-
 τας, ἐπέβαινε δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἐπιλαμβανομένου τῶν ση-
 μείων ἀπερρίπτουν οἱ κομιζοντες, ὥστε δύο καὶ τριά- 15
 κοντα λαβεῖν τοὺς πολεμίους, αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν
 ἦλθεν ἀποθανεῖν. Ἄνδρὶ γὰρ μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ
 φεύγοντι παρ' αὐτὸν ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα μένειν ἐκέ-
 λευσε καὶ στρέφεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ με-
 στὸς ᾧν ταραχῆς παρὰ τὸ δεινὸν ἐπήρατο τὴν μάχαιραν 20
 ὡς καθιζόμενος, φθάνει δὲ ὁ τοῦ Καῖσαρος ὑπασπιστῆς
 ἀποκόψας αὐτοῦ τὸν ἄμυν. Οὕτω δὲ ἀπέγνω τὰ καθ'
 αὐτὸν, ὥστε, ἐπεὶ Πομπήιος ὑπ' εὐλαβείας τινὸς ἢ
 τύχης ἔργῳ μεγάλῳ τέλος οὐκ ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καθείρ-
 ξας εἰς τὸν χάρακα τοὺς φεύγοντας ἀνεχώρησεν, εἶπεν 25
 ἄρα πρὸς τοὺς φίλους ἀπιὼν ὁ Καῖσαρ „Σήμερον ἂν ἢ
 νίκη παρὰ τοῖς πολεμίσις ἦν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον.“
 Αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ κατακλιθεὶς
 νύκτα πασῶν ἐκείνην ἀνιαροτάτην διήγαγεν ἐν ἀπόροις
 λογισμοῖς, ὡς κακῶς ἐστρατηγηκῶς, ὅτι καὶ χώρας ἐπι- 30
 κειμένης βαθείας καὶ πόλεων εὐδαιμόνων τῶν Μακε-
 δονικῶν καὶ Θετταλικῶν, ἑάσας ἐκεῖ περισπάσαι τὸν

πόλεμον ἐνταῦθα καθέξοιτο πρὸς θαλάττη, ναυκρα-
 τούντων τῶν πολεμίων πολιορκούμενος τοῖς ἀναγκαί-
 οῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ὄπλοις πολιορκῶν. Οὕτω δὴ διπλα-
 σθεῖς καὶ ἀδημονήσας πρὸς τὴν ἀπορίαν καὶ χαλεπό-
 5 τητα τῶν παρόντων ἀνίστη τὸν στρατὸν ἐπὶ Σκηπίωνα
 προάγειν εἰς Μακεδονίαν ἐγνωκώς· ἥ γὰρ ἐπισπάσε-
 σθαι Πομπήτιον, ὅπου μαχεῖται μὴ χορηγούμενος ὁμοίως
 ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἣ περιέσεσθαι μεμονωμένου Σκη-
 πίωνος.

10 XL. Τοῦτο τὴν Πομπήτιου στρατιὰν ἐπήρε καὶ τοὺς
 περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας ὡς ἠττημένους καὶ φεύγοντος ἔχε-
 σθαι Καίσαρος. Αὐτὸς μὲν γὰρ εὐλαβῶς εἶχε Πομπήτιος
 ἀναρροῦναι μάχην περὶ τηλικούτων, καὶ παρεσκευασμέ-
 νος ἄριστα πᾶσι πρὸς τὸν χρόνον ἤξιον τρίβειν καὶ μα-
 15 ράινειν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμὴν βραχεῖαν οὖσαν. Τὸ
 γὰρ τοι μαχιμώτατον τῆς Καίσαρος δυνάμεως ἐμπει-
 ρίαν μὲν εἶχε καὶ τόλμαν ἀνυπόστατον πρὸς τοὺς ἀγῶ-
 νας, ἐν δὲ ταῖς πλάναις καὶ ταῖς στρατοπεδείαις καὶ τει-
 χομαχοῦντες καὶ νυκτεγεροτοῦντες ἐξέκαννον ὑπὸ γήρως,
 20 καὶ βαρεῖς ἦσαν τοῖς σώμασι πρὸς τοὺς πόνους, δι' ἀσθέν-
 ειαν ἐγκαταλείποντες τὴν προθυμίαν. Τότε δὲ καὶ τι
 νόσημα λοιμῶδες ἐλέχθη τὴν ἀτοπίαν τῆς διαίτης ποιη-
 σάμενον ἀρχὴν ἐν τῇ στρατιᾷ περιφέρεισθαι τῇ Καίσα-
 ρος. Καὶ τὸ μέγιστον, οὔτε χρήμασιν ἐρρωμένος οὔτε
 25 τροφῆς εὐπορῶν χρόνου βραχέος ἐδόκει περὶ αὐτῷ κα-
 ταλυθῆσεσθαι.

XLI. Διὰ ταῦτα Πομπήτιον μάχεσθαι μὴ βουλόμε-
 νον μόνος ἐπήγει Κάτων φειδοὶ τῶν πολιτῶν· ὅς γε καὶ
 τοὺς πεσόοντας ἐν τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων εἰς χιλίους τὸ
 30 πλῆθος γενομένους ἰδὼν ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος καὶ
 καταδακρύσας. Οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκάκιζον τὸν Πομ-
 πήτιον φυγομαχοῦντα, καὶ παρῶξινον Ἀγαμέμνονα καὶ

βασιλέα βασιλέων ἀποκαλοῦντες, ὡς δὴ μὴ βουλόμενον
 ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν, ἀλλ' ἀγαλλόμενον ἡγεμόνων
 τοσοῦτων ἐξηρητημένων αὐτοῦ καὶ φοιτῶντων ἐπὶ σκη-
 νήν. Φαώνιος δὲ τὴν Κάτωνος παρρησίαν ὑποποιού-
 μενος μανικῶς ἐσχετλίαξεν, εἰ μὴδὲ τῆτες ἔσται τῶν 5
 περὶ Τουσκλάνον ἀπολαῦσαι σύκων διὰ τὴν Πομπηίου
 φιλαρχίαν. Ἀφράνιος δὲ (νεωστὶ γὰρ ἐξ Ἰβηρίας ἀφίκτο
 κακῶς στρατηγήσας) διαβαλλόμενος ἐπὶ χρήμασι προ-
 728 δοῦναι τὸν στρατὸν ἡρώτα, διὰ τί πρὸς τὸν ἔμπορον οὐ
 μάχονται τὸν ἐωνημένον παρ' αὐτοῦ τὰς ἐπαρχίας. Ἐκ 10
 τούτων ἀπάντων συνελαννόμενος ἄκων εἰς μάχην ὁ Πομ-
 πήτιος ἐχώρει τὸν Καίσαρα διώκων. Ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλ-
 λην πορείαν χαλεπῶς ἤνυσεν, οὐδενὸς παρέχοντος ἀγο-
 ράν, ἀλλὰ πάντων καταφρονούντων διὰ τὴν ἔναγχος
 ἤτιαν· ὡς δὲ εἶλε Γόμφους, Θεσσαλικὴν πόλιν, οὐ μό- 15
 νον ἔθρεψε τὴν στρατιάν, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοσήματος ἀπήλ-
 λαξε παραλόγως. Ἀφθόνω γὰρ ἐνέτυχον οἶνω, καὶ πιόν-
 τες ἀνέδην, εἶτα χρώμενοι κόμοις καὶ βακχεύοντες ἀνά
 τὴν ὁδὸν ἐκ μέθης διεκρούσαντο καὶ παρήλλαξαν τὸ
 πάθος, εἰς ἕξιν ἐτέραν τοῖς σώμασι μεταπεσόντες. 20

XLII. Ὡς δὲ εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφό-
 τεροι κατεστρατοπέδευσαν, ὁ μὲν Πομπήτιος αὐτίς εἰς
 τὸν ἀρχαῖον ἀνεκρούετο λογισμὸν τὴν γνώμην, ἔτι καὶ
 φασμάτων οὐκ αἰσίων προσγενομένων καὶ καθ' ὕπνον
 ὄψεως. [Ἐδόκει γὰρ ἑαυτὸν ὄραν ἐν τῷ θεάτρῳ κρο- 25
 τούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων.] Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οὕτω θρα-
 σεῖς ἦσαν καὶ τὸ νίκημα ταῖς ἐλπῖσι προειληφότες, ὥστε
 φιλονεικεῖν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης Δομίτιον
 καὶ Σπινθῆρα καὶ Σκηπίωνα διαμιλλωμένους ἀλλήλοις,
 πέμπειν δὲ πολλοὺς εἰς Ῥώμην μισθουμένους καὶ προ- 30
 καταλαμβάνοντας οἰκίας ὑπατεύουσι καὶ στρατηγοῦσιν
 ἐπιτηδεῖουσιν, ὡς εὐθύς ἄρξοντες μετὰ τὸν πόλεμον. Μά-

λιστα δὲ ἐσφάδαζον οἱ ἱαπεῖς ἐπὶ τὴν μάχην ἡσκημένοι περικτιῶς ὄπλων λαμπρότησι καὶ τροφαῖς ἵππων καὶ κάλλει σωμαίων, μέγα φρονοῦντες καὶ διὰ τὸ πλῆθος, ἑπτακισχίλιοι πρὸς χιλίους τοὺς Καίσαρος ὄντες. Ἦν δὲ 5 καὶ τὸ τῶν πεζῶν πλῆθος οὐκ ἀγγώμαλον, ἀλλὰ τετρακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι παρετάττοντο δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις.

XLIII. Ὁ δὲ Καίσαρ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν καὶ προειπῶν, ὡς δύο μὲν αὐτῷ τάγματα Κορνήλιος 10 ἄγων ἐγγύς ἐστιν, ἄλλαι δὲ πεντεκαίδεκα σπειραι μετὰ Καληνοῦ κάθηται περὶ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας, ἠρώτησεν, εἴτε βούλονται περιμένειν ἐκείνους, εἴτε αὐτοὶ διακινδυνεύσαι καθ' ἑαυτούς. Οἱ δὲ ἀνεβόησαν δεόμενοι μὴ περιμένειν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως τάχιστα συν- 15 ἴασιν εἰς χεῖρας τοῖς πολεμίοις, τεχναίεσθαι καὶ στρατηγεῖν. Ποιουμένῳ δὲ καθαρόν αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ θύσαντι τὸ πρῶτον ἱερεῖον εὐθύς ὁ μάντις ἐφραξε, τριῶν ἡμερῶν μάχῃ κριθῆσεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ἐρομένου δὲ τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ περὶ τοῦ τέλους ἐνο- 20 ρᾶ τι τοῖς ἱεροῖς εὐσημιον „Αὐτὸς ἂν“ ἔφη „σύ τοῦτο βέλτιον ὑποκρίναιο σαντῷ. Μεγάλῃ γὰρ οἱ θεοὶ μεταβολὴν καὶ μετάπτωσιν ἐπὶ τὰ ἐναντία τῶν καθεστῶτων δηλοῦσιν, ὥστε, εἰ μὲν εὖ πράττειν ἡγῆ σεαυτὸν ἐπὶ τῷ παρόντι, τὴν χεῖρονα προσδόκα τύχην· εἰ δὲ κακῶς, 25 τὴν ἀμείνονα.“ Τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς φυλακὰς ἐφοδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὸ μεσονύκτιον ᾧφθη λαμπὰς οὐρανίου πυρός, ἣν ὑπερενεχθεῖσαν τὸ Καίσαρος στρατόπεδον λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην ἔδοξεν εἰς τὸ Πομπηίου καταπεσεῖν. Ἐωθινῆς δὲ φυλακῆς 30 καὶ πανικὸν τάραχον ἦσθοντο γιγνομενον παρὰ τοῖς πολεμίοις. Οὐ μὴν μαχεῖσθαι γε κατ' ἐκείνην προσεδόκα

τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ Σκοτούσσης ὁδεύων ἀνεξεύ-
γνυεν.

XLIV. Ἐπεὶ δὲ τῶν σκηρῶν ἤδη καταλελυμένων οἱ
σκοποὶ προσίκευσαν αὐτῷ τοὺς πολεμίους ἐπὶ μάχῃ
καταβαίνειν ἀπαγγέλλοντες, περιχαρῆς γενόμενος καὶ 5
προσευξάμενος τοῖς θεοῖς παρέτατε τὴν φάλαγγα, τὴν
τάξιν τριπλῆν ποιῶν. Καὶ τοῖς μὲν μέσοις ἐπέστησε
Καλβίνον Δομίτιον, τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν εἶχεν Ἀν-
τώνιος, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιόν, ἐν τῷ δεκάτῳ τάγματι μέλ-
λων μάχεσθαι. Κατὰ τοῦτο δὲ τοὺς τῶν πολεμίων ἰπ- 10
πεῖς ἀντιπαραταττομένους ὄρων καὶ δεδοικῶς τὴν λαμ-
πρότητα καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐσχάτης τάξεως
ἀδήλως ἐκέλευσε περιελθεῖν πρὸς ἑαυτὸν ἔξ σπείρας
729 καὶ κατόπιν ἐστησε τοῦ δεξιοῦ, διδάξας ἅ γρη ποιεῖν
ὅταν οἱ τῶν πολεμίων ἰππεῖς προσφέρωνται. Πομπήτος 15
δὲ τὸ μὲν αὐτὸς εἶχε τῶν κεράτων, τὸ δ' εὐώνυμον Δο-
μίτιος, τοῦ δὲ μέσου Σκηπίων ἤρχεν ὁ πενθερός. Οἱ δὲ
ἰππεῖς ἅπαντες ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἔβρισαν ὡς τὸ δεξιὸν
κυκλωσόμενοι τῶν πολεμίων καὶ λαμπρὰν περὶ αὐτὸν
τὸν ἡγεμόνα ποιησόμενοι τροπὴν· οὐδὲν γὰρ ἀνθέξειν 20
βάθος ὀπλιτικῆς φάλαγγος, ἀλλὰ συντρίψεσθαι καὶ κα-
ταρράξεσθαι πάντα τοῖς ἐναντίοις ἐπιβολῆς ἅμα τοσού-
των ἰπέων γενομένης. Ἐπεὶ δὲ σημαίνειν ἐμελλον ἀμ-
φότεροι τὴν ἐφοδον, Πομπήτος μὲν ἐκέλευσε τοὺς ὀπλί-
τας ἐστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως δέχε- 25
σθαι τὴν ἐπιδρομὴν τῶν πολεμίων, μέχρι ἂν ὑσσοῦ βο-
λῆς ἐντὸς γένωνται. Καίσαρ δὲ καὶ περὶ τοῦτο διαμαρ-
τεῖν φησιν αὐτὸν, ἀγνοήσαντα τὴν μετὰ δρόμου καὶ
φορᾶς ἐν ἀρχῇ γινομένην σύρραξιν, ὡς ἐν τε ταῖς πλη-
γαῖς βίαν προστίθησι καὶ συνεκκαλεῖ τὸν θυμὸν ἐκ 30
πάντων ἀναρριπιζόμενον. Αὐτὸς δὲ κινεῖν τὴν φάλαγ-
γα μέλλον καὶ προτῶν ἐπ' ἔργον ἤδη πρῶτον ὄρᾳ τῶν

ταξίαρχων ἄνδρα πιστὸν αὐτῷ καὶ πολέμων ἐμπειρον ἐπιδαρσύνοντα τοὺς ὑφ' αὐτῷ καὶ προκαλούμενον εἰς ἄμιλλαν ἀλκῆς. Τοῦτον ὀνομαστὶ προσαγορεύσας „Τί ἐλπίζομεν“ εἶπεν „ὦ Γάτε Κρασσίνιε, καὶ πῶς τι θάρσους ἔχομεν;“ Ὁ δὲ Κρασσίνιος ἐκτείνας τὴν δεξιὰν καὶ μέγα βοήσας „Νικήσομεν“ ἔφη „λαμπρῶς, ὦ Καίσαρ· ἐμὲ δὲ ἢ ζῶντα τήμερον ἢ τεθνηκότα ἐκαινέσεις.“ Ταῦτα εἰπὼν πρῶτος ἐμβάλλει τοῖς πολεμίοις δρόμφ, συνεπισπασάμενος τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἑκατὸν καὶ εἰκοσι 10 στρατιώτας. Διακόψας δὲ τοὺς πρῶτους καὶ πρόσω χωρῶν φόνῳ πολλῷ καὶ βιαζόμενος ἀνακόπτεται ξίφει πληγείς διὰ τοῦ στόματος, ὥστε καὶ τὴν αἰχμὴν ὑπὲρ τὸ ἰνίον ἀνασχέιν.

XLV. Οὕτω δὲ τῶν πεζῶν κατὰ τὸ μέσον συρρα- 15 γέντων καὶ μαχομένων, ἀπὸ τοῦ κέρατος οἱ Πομπηίου Ἰππεῖς σοβαρῶς ἐπήλαυνον εἰς κύκλωσιν τοῦ δεξιοῦ τὰς ἕλας ἀναχσόμενοι· καὶ πρὶν ἢ προσβαλεῖν αὐτοὺς ἐκτρέχουσιν αἱ σπείραι παρὰ Καίσαρος, οὐχ, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἀκοντίσμασι χρώμενοι τοῖς ὑσσοῖς οὐδὲ μηροῦς 20 παλοντες ἐκ χειρὸς ἢ κνήμας τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῶν ὄψεων ἐφιέμενοι καὶ τὰ πρόσωπα συντιτρώσκοντες, ὑπὸ Καίσαρος δεδιδαγμένοι τοῦτο ποιεῖν, ἐλπίζοντος ἄνδρας οὐ πολλὰ πολέμοις οὐδὲ τραύμασιν ὀμιληκότας, νέους δὲ καὶ κομῶντας ἐπὶ κάλλει καὶ ὄρα μάλιστα τὰς 25 τοιαύτας πληγὰς ὑπόψεσθαι καὶ μὴ μενεῖν, τὸν ἐν τῷ παρόντι κίνδυνον ἅμα καὶ τὴν αὐτίς αἰσχύνην δεδοικότας. Ὁ δὲ καὶ συνέβαινε· οὐ γὰρ ἠνείχοντο τῶν ὑσσῶν ἀναφερομένων, οὐδὲ ἐτόλμων ἐν ὀφθαλμοῖς τὸν σίδηρον ὀρῶντες, ἀλλ' ἀπεστρέφοντο καὶ συνεκαλύ- 30 πτοντο φειδόμενοι τῶν προσώπων· καὶ τέλος οὕτως ταράξαντας ἑαυτοὺς ἐτρέποντο φεύγειν αἰσχιστα, λυμνηάμενοι τὸ σύμπαν. Εὐθύς γὰρ οἱ μὲν νευικηκότες τοῦ-

τους ἐκκυκλοῦντο τοὺς πεξοὺς καὶ κατὰ νότου προσπίπτοντες ἔκοπτον. Πομπήϊος δὲ ὡς κατείδεν ἀπὸ θατέρου τοὺς ἰκπεῖς φυγῆ σκεδασθέντας, οὐκέτι ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ' ἐμέμνητο Πομπήϊος ὢν Μάγνος, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ μάλιστα βλαπτομένῳ τὴν γνώμην ἑοικῶς [ἢ διὰ θείας ἤττης τε- 5
θαμβημένος] ἄφθογγος ᾤχετο ἀπιῶν ἐπὶ σκηπὴν, καὶ καθεζόμενος ἔκαρადόκει τὸ μέλλον, ἄχρι οὗ τροπῆς ἀπάντων γενομένης ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι τοῦ χάρακος καὶ διεμάχοντο πρὸς τοὺς φυλάττοντας. Τότε δὲ ὡσπερ ἐννοῦς γενόμενος καὶ ταύτην μόνην, ὡς φασι, φωνὴν 10
ἀφείς „Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν;“ ἀπεδύσατο μὲν τὴν ἐναγώνιον καὶ στρατηγικὴν ἐσθῆτα, φεύγοντι
730 δὲ πρέπουσαν μεταλαβῶν ὑπεξῆλθεν. Ἄλλ' οὗτος μὲν οἷαις ὕστερον χρησάμενος τύχαις ὅπως τε παραδοὺς ἑαυτὸν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνδράσιν ἀνηρέθη, δηλοῦμεν ἐν 15
τοῖς περὶ ἐκείνου γράμμασιν.

XLVI. Ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐν τῷ χάρακι τοῦ Πομπήϊου γενόμενος τοὺς τε κειμένους νεκροὺς ἤδη τῶν πολεμίων εἶδε καὶ τοὺς ἐτι κτεινομένους, εἶπεν ἄρα στενάξας „Τοῦτο ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης 20
ὑπηγάγοντο, ἵνα Γάτος Καῖσαρ ὁ μεγίστους πολέμους κατορθώσας, εἰ προηκάμην τὰ στρατεύματα, κἂν κατεδικάσθην.“ Ταῦτά φησι Πολλίων Ἀσίννιος τὰ φήματα Ῥωμαιστὶ μὲν ἀναφθέγγασθαι τὸν Καῖσαρα παρὰ τὸν τότε καιρὸν, Ἑλληνιστὶ δ' ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι· τῶν 25
δὲ ἀποθανόντων τοὺς πλείστους οἰκέτας γενέσθαι περὶ τὴν κατάληψιν τοῦ χάρακος ἀναιρεθέντας, στρατιώτας δὲ μὴ πλείους ἑξακισχιλίων πεσεῖν. Τῶν δὲ ζώντων ἀλόντων κατέμιξε τοὺς πλείστους ὁ Καῖσαρ εἰς [τὰ*]
τάγματα· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν ἔδωκεν, 30
ὢν καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας αὐτὸν ὕστερον, ἐφ' ᾧ λέ-

γεται μὴ φαινομένῳ μὲν ἀγωνιάσαι, σωθέντος δὲ καὶ παραγενομένου πρὸς αὐτὸν ἡσθῆναι διαφερόντως.

XLVII. Σημείων δὲ πολλῶν γενομένων τῆς νίκης ἐπιφανέστατον ἱστορεῖται τὸ περὶ Τράλλεις. Ἐν γὰρ 5 Ἰερῶ Νίκης ἀνδριάς εἰστήκει Καίσαρος, καὶ τὸ περὶ αὐτῷ χωρίον αὐτό τε στερεὸν φύσει καὶ λίθῳ σκληρῷ κατεστρωμένον ἦν ἄνωθεν· ἐκ τούτου λέγουσιν ἀνατελλαι φοίνικα παρὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀνδριάντος. Ἐν δὲ Παταβίῳ Γάιος Κορνήλιος, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ μαντικῇ, 10 Διβίου τοῦ συγγραφέως πολίτης καὶ γνώριμος, ἐτύγγαυεν ἐπ' οἰωνοῖς καθήμενος ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ πρῶτον μὲν, ὡς Δίβιος φησι, τὸν καιρὸν ἔγνω τῆς μάχης καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν ὅτι καὶ δὴ περαινεται τὸ χρῆμα καὶ συνίασιν εἰς ἔργον οἱ ἄνδρες. Αὐτίς 15 δὲ πρὸς τῇ θεᾷ γενόμενος καὶ τὰ σημεῖα κατιδὼν ἀνήλατο μετ' ἐνθουσιασμοῦ βοῶν „Νικᾶς, ᾧ Καῖσαρ.“ Ἐκπλαγέντων δὲ τῶν παρατυχόντων περιελὼν τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐνωμότως ἔφη μὴ πρὶν ἐπιθήσασθαι πάλιν ἢ τῇ τέχνῃ μαρτυρῆσαι τὸ ἔργον. Ταῦτα 20 μὲν οὖν ὁ Δίβιος οὕτως γενέσθαι καταβεβαιοῦται.

XLVIII. Καῖσαρ δὲ τῷ Θετταλῶν ἔδνει τὴν ἐλευθερίαν ἀναθεὶς νικητήριον ἐδίωκε Πομπήϊον· ἀψάμενος δὲ τῆς Ἀσίας Κνιδίους τε Θεοπόμπῳ τῷ συναγαγόντι τοὺς μύθους χαριζόμενος ἠλευθέρωσε, καὶ πᾶσι τοῖς τὴν 25 Ἀσίαν κατοικοῦσι τὸ τρίτον τῶν φόρων ἀνῆκεν. Εἰς δὲ Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ Πομπηίῳ τεθνηκότι καταχθεὶς Θεόδοτον μὲν ἀπεστράφη τὴν Πομπηίου κεφαλὴν προσφέροντα, τὴν δὲ σφραγίδα δεξάμενος τοῦ ἀνδρὸς κατεδάκρυσεν· ὅσοι δὲ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ καὶ συνήθων 30 πλανώμενοι κατὰ τὴν χώραν ἐαλώκεσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πάντας εὐεργέτησε καὶ προσηγάγετο. Τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἔγραφεν, ὅτι τῆς νίκης ἀπολαύοι τούτο

μέγιστον καὶ ἥδιστον, τὸ σῶζειν τινὰς ἀεὶ τῶν πεπολεμηκότων πολιτῶν αὐτῷ. Τὸν δὲ αὐτόθι πόλεμον οἱ μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἔρωτι Κλεοπάτρας ἄδοξον αὐτῷ καὶ κινδυνώδη γενέσθαι λέγουσιν, οἱ δὲ τοὺς βασιλικούς αἰτιῶνται, καὶ μάλιστα τὸν εὐνοῦχον Ποθεινόν, ὃς 5 πλείστον δυνάμενος καὶ Πομπήτιον μὲν ἀνηρηκῶς ἔναγχος, ἐκβεβληκῶς δὲ Κλεοπάτραν, κρύφα μὲν ἐπεβούλευε τῷ Καίσαρι· καὶ διὰ τοῦτό φασιν αὐτὸν ἀρξάμενον ἔκτοτε διανυκτερεύειν ἐν τοῖς πότοις ἔνεκα φυλακῆς τοῦ σώματος· φανερῶς δὲ οὐκ ἦν ἀνεκτὸς ἐπίφθονα 10 πολλὰ καὶ πρὸς ὕβριν εἰς τὸν Καίσαρα λέγων καὶ πράτων. Τοὺς μὲν γὰρ στρατιώτας τὸν κάκιστον μετρούμενους καὶ παλαιότατον σίτον ἐκέλευσεν ἀνέχεσθαι καὶ στέργειν ἐσθλόντας τὰ ἀλλότρια, πρὸς δὲ τὰ δεῖπνα σκεύεσιν ἐχρήτο ξυλίνοις καὶ κεραμεοῖς, ὡς τὰ χρυσᾶ 15

731 καὶ ἀργυρᾶ πάντα Καίσαρος ἔχοντος εἰς τι χρέος. Ὁφειλε γὰρ ὁ τοῦ βασιλεύοντος τότε πατὴρ Καίσαρι χιλίας ἑπτακοσίας πεντήκοντα μυριάδας, ὧν τὰς μὲν ἄλλας ἀνῆκε τοῖς παισὶν αὐτοῦ πρότερον ὁ Καίσαρ, τὰς δὲ χιλίας ἤξιλον τότε λαβῶν διαθρέψαι τὸ στράτευμα. Τοῦ 20 δὲ Ποθεινοῦ νῦν μὲν αὐτὸν ἀπιέναι καὶ τῶν μεγάλων ἔχεσθαι πραγμάτων κελεύοντος, ὕστερον δὲ κομειῖσθαι μετὰ χάριτος, εἰπὼν ὡς Αἰγυπτίων ἐλάχιστα δέοιτο συμβούλων, κρύφα τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο.

25

XLIX. Κάκελνη παραλαβοῦσα τῶν φίλων Ἀπολλόδωρον τὸν Σικελιώτην μόνον εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβᾶσα τοῖς μὲν βασιλεῖσι προσέσχεν ἤδη συσκοτάζοντος· ἀπόρου δὲ τοῦ λαθεῖν ὄντος ἄλλως, ἣ μὲν εἰς στραματόδεσμον ἐνδῦσα προτείνει μακρὰν ἑαυτὴν, ὁ δὲ Ἀπολ- 30 λόδωρος ἱμάντι συνδήσας τὸν στραματόδεσμον εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. Καὶ τούτῳ τε πρώτῳ

λέγεται τῷ τεχνήματι τῆς Κλεοπάτρας ἀλῶναι, λαμυρᾶς φανεύσης, καὶ τῆς ἄλλης ὀμιλλίας καὶ χάριτος ἦτιτων γε- νόμενος διαλλάξει πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύ- σουσαν. Ἐπειτα δ' ἐν ταῖς διαλλαγαῖς ἐστιωμένων ἀπάν- 5 των οἰκέτης Καίσαρος κουρεὺς διὰ δειλίαν, ἣ πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλεν, οὐδὲν ἑὼν ἀνεξέταστον, ἀλλ' ὠτακουστῶν καὶ πολυπραγμονῶν, συνῆκεν ἐπιβουλὴν Καίσαρι πραττομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ποθεινοῦ τοῦ εὐνούχου. Φωράσας δὲ ὁ Καίσαρ φρου- 10 ρὰν μὲν περιέστησε τῷ ἀνδρῶνι, τὸν δὲ Ποθεινὸν ἀνεῖ- λεν· ὁ δὲ Ἀχιλλᾶς φυγῶν εἰς τὸ στρατόπεδον περιῖστη- σιν αὐτῷ βαρὺν καὶ δυσμεταχείριστον πόλεμον ὀλιγο- στῷ τσαύτην ἀμυνομένῳ πόλιν καὶ δύναμιν. Ἐν ᾧ πρῶτον μὲν ἐκινδύνευσεν ὕδατος ἀποκλεισθεῖς· αἱ γὰρ 15 διώρυχες ἀπωκοδομήθησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων· δεύτε- ρον δὲ περικκοπτόμενος τὸν στόλον ἠναγκάσθη διὰ πυ- ρὸς ἀπώσασθαι τὸν κίνδυνον, ὃ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιο- θήκην ἐκ τῶν νεωρίων ἐπινεμόμενον διέφθειρε· τρίτον δὲ περὶ τῆ Φάρφ μάχης συνεστῶσης κατεπήδησε μὲν 20 ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς ἀκάτιον καὶ παρεβοήθει τοῖς ἀγω- νιζομένοις, ἐπιπλέοντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰ- γυπτίων φίψας ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπενήξατο μό- λισ καὶ χαλεπῶς. Ὅτε καὶ λέγεται βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προσέσθαι βαλλόμενος καὶ βαπτιζόμενος, ἀλλ' 25 ἀνέχων ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τὰ βιβλίδια τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ νήχεσθαι· τὸ δὲ ἀκάτιον εὐθὺς ἐβυθίσθη. Τέλος δὲ, τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσαντος, ἐπελ- θῶν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων αὐ- τοῦ τε τοῦ βασιλέως ἀφανοῦς γενομένου. Καταλιπὼν δὲ 30 τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ὃν Ἀλεξανδρεῖς Καί- σαρίωνα προσηγόρευον, ὥρμησεν ἐπὶ Συρίας.

L. Κάκειθεν ἐπιὼν τὴν Ἀσίαν ἐπυνθάνετο Δομίτιον μὲν ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ Μιθριδάτου παιδὸς ἦτημένον ἐκ Πόντου πεφευγέναι σὺν ὀλίγοις, Φαρνάκην δὲ τῇ νίκη χρώμενον ἀπλήστως καὶ Βιδυλίαν ἔχοντα καὶ Καππαδοκίαν Ἀρμενίας ἐφλεσθαι τῆς μικρᾶς καλουμένης, καὶ πάντας ἀνιστάναι τοὺς ταύτη βασιλεῖς καὶ τετράρχας. Εὐθύς οὖν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τρισὶν ἡλαυσε τάγμασι, καὶ περὶ πόλιν Ζήλαν μάχην μεγάλην συνάψας αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνείλε. Καὶ τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ τάχος ἀναγγέλλων εἰς Ῥώμην πρὸς τινὰ τῶν φίλων Ἀμάντιον ἔγραψε τρεῖς λέξεις· „Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα.“ Ῥωμαστὶ δὲ αἱ λέξεις εἰς ὅμοιον ἀπολήγουσαι σχῆμα φήματος οὐκ ἀπίθανον τὴν βραχυλογίαν ἔχουσιν.

15

LI. Ἐκ τούτου διαβαλὼν εἰς Ἰταλίαν ἀνέβαινεν εἰς Ῥώμην, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ὃν ἦρητο 732 δικτάτωρ τὸ δεύτερον, οὐδέποτε τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον ἐνιαυσίου γενομένης· εἰς δὲ τοῦπιόν ἕπατος ἀπεδείχθη. Καὶ κακῶς ἤκουσεν ὅτι τῶν στρατιωτῶν στασιασάντων καὶ δύο στρατηγικοὺς ἄνδρας ἀνελόντων, Κοσκώνιον καὶ Γάλβαν, ἐπετίμησε μὲν αὐτοῖς τοσοῦτον, ὅσον ἀντὶ στρατιωτῶν πολίτας προσαγορεῦσαι, χιλίας δὲ διένειμεν ἐκάστῳ δραχμὰς καὶ χώραν τῆς Ἰταλίας ἀπεκλήρωσε πολλήν. Ἦν δὲ αὐτοῦ διαβολὴ καὶ ἡ 25 Δολοβέλλα μανία καὶ ἡ Ἀμαντίου φιλαργυρία καὶ μεθύων Ἀντώνιος καὶ Κορφίνιος τὴν Πομπηίου σκευωρούμενος οἰκίαν καὶ μετοικοδομῶν ὡς ἱκανὴν οὐκ οὔσαν. Ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐδυσφόρουν Ῥωμαῖοι. Καίσαρ δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας οὐκ ἄγνοῶν οὐδὲ βου- 34 λόμενος ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς ὑπουργοῦσι.

LII. Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκηπίωνα μετὰ τὴν

ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων κάκει, τοῦ
 βασιλέως Ἰόβα βοηθοῦντος αὐτοῖς, ἠθροικόντων δυνά-
 μεις ἀξιολόγους, ἔγνω στρατεύειν ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτούς·
 καὶ περὶ τροπὰς χειμερινὰς διαβὰς εἰς Σικελίαν, καὶ
 5 βουλόμενος εὐθύς ἀποκόψαι τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων
 ἅπασαν ἐλπίδα μελλήσεως καὶ διατριβῆς, ἐπὶ τοῦ κλύ-
 σματος ἐπήξε τὴν ἑαυτοῦ σκηπὴν· καὶ γενομένου πνεύ-
 ματος ἐμβὰς ἀνήχθη μετὰ τρισχιλίων πεζῶν καὶ ἱππέων
 ὀλίγων. Ἀποβιβάσας δὲ τούτους λαθῶν ἀνήχθη πάλιν,
 10 ὑπὲρ τῆς μελιζονος ὄρρωδῶν δυνάμεως· καὶ κατὰ θάλατ-
 ταν οὖσιν ἤδη προστυχῶν κατήγαγεν ἅπαντας εἰς τὸ
 στρατόπεδον. Πυνθανόμενος δὲ χρησμῶ τινι παλαιῷ
 θαρρεῖν τοὺς πολεμίους, ὡς προσῆκον αἰεὶ τῷ Σκηπτιῶ-
 νων γένει κρατεῖν ἐν Λιβύῃ, χαλεπὸν εἶπεῖν, εἴτε φλαυ-
 15 ρίζων ἐν παιδιᾷ τινι τὸν Σκηπτιῶνα στρατηγοῦντα τῶν
 πολεμίων, εἴτε καὶ σπουδῇ τὸν οἰωνὸν οἰκειούμενος, ἦν
 γὰρ καὶ παρ' αὐτῷ τις ἄνθρωπος ἄλλως μὲν εὐκατα-
 φρόνητος καὶ παρημελημένος, οἰκίας δὲ τῆς Ἀφρικαν-
 ῶν, Σκηπτιῶν ἐκαλεῖτο Σαλλουτιῶν, τοῦτον ἐν ταῖς
 20 μάχαις προέταττεν ὥσπερ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς, ἀναγ-
 καζόμενος πολλάκις ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων καὶ φιλο-
 μαχεῖν. Ἦν γὰρ οὔτε σίτος τοῖς ἀνδράσιν ἄφθονος οὔτε
 ὑποξυλοῖς χιλός, ἀλλὰ βρούοις ἠναγκάζοντο θαλαττίοις,
 ἀποπλυθείσης τῆς ἀλμυρίδος, ὀλίγην ἄγρωστιν ὥσπερ
 25 ἠδυσμα παραμιγνύντες ἐπάγειν τοὺς ἵππους. Οἱ γὰρ
 Νομάδες ἐπιφαινόμενοι πολλοὶ καὶ ταχεῖς ἐκάστοτε κα-
 τεῖχον τὴν χώραν· καὶ ποτε τῶν Καίσαρος ἱππέων σχο-
 λὴν ἀγόντων (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ Λίβυς ἐπιδεικνύ-
 μενος ὄρχησιν ἅμα καὶ μοναυλῶν θαύματος ἀξίως, οἱ δὲ
 30 τερπόμενοι καθῆντο τοῖς παισὶ τοὺς ἵππους ἐπιτρέψαν-
 τες) ἐξαίφνης περιελθόντες ἐμβάλλουσιν οἱ πολέμοι,
 καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ κτείνουσι, τοῖς δὲ εἰς τὸ στρατόπε-

δον προτροπάδην ἐλαυνομένοις συνεισέπεσον. Εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ αὐτός, ἅμα δὲ Καῖσαρι Πολλίων Ἀσίνιος βοήθουντες ἐκ τοῦ χάρακος ἔσχον τὴν φυγὴν, διεπέπρακτ' ἂν ὁ πόλεμος. Ἔστι δ' ὅτε καὶ καθ' ἑτέραν μάχην ἐπλεονέκτησαν οἱ πολέμιοι συμπλοκῆς γενομένης, ἐν ἣ Καῖ- 5
σαρ τὸν ἀετοφόρον φεύγοντα λέγεται κατασχῶν ἐκ τοῦ ἀνχένος ἀναστρέφαι καὶ εἰπεῖν „Ἐνταῦθα εἰσὶν οἱ πολέμιοι.“

LIII. Τούτοις μέντοι τοῖς προτερήμασιν ἐπήρθη Σκηπίων μάχη κριθῆναι· καὶ καταλιπὼν χωρὶς μὲν 10 Ἀφράνιον, χωρὶς δὲ Ἰόβαν δι' ὀλίγου στρατοπεδεύοντας, αὐτὸς ἐτείχιζεν ὑπὲρ λίμνης ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ περὶ πόλιν Θάψον, ὡς εἴη πᾶσιν ἐπὶ τὴν μάχην ὀρμητήριον καὶ καταφυγὴ. Πονουμένῳ δὲ αὐτῷ περὶ ταῦτα Καῖσαρ ὑλώδεις τόπους καὶ προσβολὰς ἀφράστους ἔχον- 15
τας ἀμυγᾶν τάχει διελθὼν τοὺς μὲν ἐκυκλοῦτο, τοῖς δὲ προσέβαλλε κατὰ στόμα. Τρεψάμενος δὲ τούτους ἐχρή-
733 το τῷ καιρῷ καὶ τῇ φύμῃ τῆς τύχης, ὑφ' ἧς αὐτοβοεῖ μὲν ἦρει τὸ Ἀφρανίου στρατόπεδον, αὐτοβοεῖ δὲ φεύγοντος Ἰόβα διεπόρθει τὸ τῶν Νομάδων· ἡμέρας δὲ 20
μιας μέρει μικρῷ τριῶν στρατοπέδων ἐγκρατῆς γεγωναῖς καὶ πεντακισμυρίους τῶν πολεμίων ἀνηρηκῶς οὐδὲ πεντήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλεν. Οἱ μὲν ταῦτα περὶ τῆς μάχης ἐκείνης ἀναγγέλλουσιν· οἱ δὲ οὐ φασιν αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ γενέσθαι, συντάττοντος δὲ τὴν στρα- 25
τιὰν καὶ διακοσμοῦντος ἄψασθαι τὸ σύννηθες νόσημα· τὸν δὲ εὐθύς αἰσθόμενον ἀρχομένου, πρὶν ἐκταράττεσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τοῦ πάθους τὴν αἰσθησὶν ἤδη σειομένην, εἰς τινα τῶν πλησίον πύργων κομισθῆναι καὶ διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ. Τῶν δὲ πε- 30
φενγόντων ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀν-

δρῶν οἱ μὲν ἑαυτοὺς διέφθειραν ἀλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ Καίσαρ ἐκτείνειν ἀλόντας.

LIV. Κάτωνά δὲ λαβεῖν ζῶντα φιλοτιμούμενος ἔσπευδε πρὸς Ἰτύκην· ἐκείνην γὰρ παραφυλάττων τὴν 5 πόλιν οὐ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος. Πυθόμενος δὲ ὡς ἑαυτὸν ὁ ἀνὴρ διεργάσασαιτο, δηλὸς μὲν ἦν δηχθεὶς, ἐφ' ᾧ δὲ ἄδηλον. Εἶπε δ' οὖν· „ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ σὺ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας.“ Ὁ μὲν οὖν μετὰ ταῦτα γραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Κάτωνά 10 τεθνεῶτα λόγος οὐ δοκεῖ πρῶτος ἔχοντος οὐδὲ εὐδιαλάκτως σημεῖον εἶναι. Πῶς γὰρ ἂν ἐφείσατο ζῶντος εἰς ἀναίσθητον ἐκχέας ὄργην τοσαύτην; τῇ δὲ πρὸς Κικέρωνα καὶ Βρούτον αὐτοῦ καὶ μυρίους ἄλλους τῶν πεπολεμηκότων ἐπιεικέα τεκμαίρονται καὶ τὸν λόγον ἐκεῖ- 15 νον οὐκ ἔξ ἀπεχθείας, ἀλλὰ φιλοτιμία πολιτικῇ συντετάχθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτωνος ὄνομα τῷ λόγῳ θέμενος Κάτωνά· καὶ πολλοὶς ὁ λόγος ἦν διὰ σπουδῆς, ὡς εἰκόσ, ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου τῶν φητόρων εἰς τὴν καλλίστην πεποιημένος ὑπόθεσιν. 20 Τοῦτο ἦν ἵα Καίσαρα κατηγορίαν αὐτοῦ νομίζοντα τὸν τοῦ τεθνηκότος δι' αὐτὸν ἐπαινον. Ἐγραψεν οὖν πολλὰς τινὰς κατὰ τοῦ Κάτωνος αἰτίας συναγαγῶν· τὸ δὲ βιβλίον Ἀντικάτων ἐπιγέγραπται. Καὶ σπουδαστὰς ἔχει τῶν λόγων ἐκάτερος διὰ Καίσαρα καὶ Κάτωνά πολλοὺς. 25 LV. Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐμεγαληγόρησε πρὸς τὸν δῆμον, ὡς τοσαύτην κεχειρωμένος χώραν, ὅση παρῆξει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τὸ δημόσιον σίτου μὲν εἴκοσι μυριάδας Ἀττικῶν μεδίμνων, ἐλαίου δὲ λιτρῶν 30 μυριάδας τριακοσίας. Ἐπειτα θριάμβους κατήγαγε τὸν Αἰγυπτιακόν, τὸν Ποντικόν, τὸν Λιβυκόν, οὐκ ἀπο Σκηπίωνος, ἀλλ' ἀπὸ Ἰόβα δῆθεν τοῦ βασιλέως. Τότε

καὶ Ἰόβας υἱὸς ὧν ἐκείνου κομιδῇ νήπιος ἐν τῷ θριάμβῳ παρήχθη, μακαριωτάτην ἄλοὺς ἄλωσιν, ἐκ βαρβάρου καὶ Νομάδος Ἑλλήνων τοῖς πολυμαθεστάτοις ἐναρίθμιος γενέσθαι συγγραφῆσι. Μετὰ δὲ τοὺς θριάμβους στρατιώταις τε μεγάλας δωρεὰς ἐδίδου καὶ τὸν δῆμον ἀνελάμβανεν ἐστιάσει καὶ θείαις, ἐστιάσας μὲν ἐν δισμυρίοις καὶ δισχιλλίοις τρικλίνοις ὁμοῦ σύμπαντας, θείας δὲ καὶ μονομάχων καὶ ναυμάχων ἀνδρῶν παρασχὼν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἰουλίᾳ πάλαι τεθνεώσῃ. Μετὰ δὲ τὰς θείας γενομένων τιμήσεων ἀντὶ τῶν προτέρων δνεῖν καὶ τριάκοντα 10 μυριάδων ἐξητάσθησαν αἱ πᾶσαι πεντεκαίδεκα. Τηλικαύτην ἢ στάσις ἀπειργάσατο συμφορὰν καὶ τοσοῦτον ἀπανάλωσε τοῦ δήμου μέρος, ἔξω λόγου τιθεμένοις τὰ κατασχόντα τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἀτυχήματα καὶ τὰς ἐπαρχίας.

15

LVI. Συντελεσθέντων δὲ τούτων ὕπατος ἀποδειχθεὶς τὸ τέταρτον εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Πομπηίου παῖδας, νέους μὲν ὄντας ἔτι, θαυμαστὴν δὲ τῷ πλήθει στρατιὰν συνειλοχότας καὶ τόλμαν ἀποδεικνυμένους ἀξιόχρεων πρὸς ἡγεμονίαν, ὥστε κίνδυνον 20 τῷ Καίσαρι περιστῆσαι τὸν ἔσχατον. Ἡ δὲ μεγάλη μάχη περὶ πόλιν συνέστη Μοῦνδαν, ἐν ἣ Καίσαρ ἐκθλιβομένων ὁρῶν τοὺς ἑαυτοῦ καὶ κακῶς ἀντέχοντας ἐβόα, διὰ τῶν ὄπλων καὶ τῶν τάξεων διαθέων, εἰ μὴδὲν αἰδοῦνται λαβόντες αὐτὸν ἐγχειρίσαι τοῖς παιδαρίοις. Μόλις 25 δὲ προθυμίᾳ πολλῇ τοὺς πολεμίους ὡσάμενος ἐκείνων μὲν ὑπὲρ τρισμυρίους διέφθειρε, τῶν δὲ αὐτοῦ χιλίους ἀπώλεσε τοὺς ἀρίστους. Ἀπιῶν δὲ μετὰ τὴν μάχην πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν, ὡς πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. Ταύτην τὴν μάχην 30 ἐνίκησε τῇ τῶν Διονυσίων ἑορτῇ, καθ' ἣν λέγεται καὶ Πομπηῖος Μάγνος ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξελεθῆναι· διὰ μέσου

δὲ χρόνος ἐνιαυτῶν τεσσαρῶν διήλθε. Τῶν δὲ Πομπη-
 ζου παίδων ὁ μὲν νεώτερος διέφυγε, τοῦ δὲ πρεσβυτέ-
 ρου μεθ' ἡμέρας ὀλίγας Δείδιος ἀνήνεγκε τὴν κεφαλὴν.
 Τοῦτον ἔσχατον Καίσαρ ἐπολέησε τὸν πόλεμον· ὁ δὲ
 5 ἀπ' αὐτοῦ καταχθῆις θρίαμβος ὡς οὐδὲν ἄλλο Ῥωμαίους
 ἠύλασεν. Οὐ γὰρ ἄλλοφύλους ἡγεμόνας οὐδὲ βαρβά-
 ρους βασιλεῖς κατηγωνισμένον, ἀνδρὸς δὲ Ῥωμαίων
 κρατίστου τύχαις κεκρημένον παίδας καὶ γένος ἄρδην
 ἀνηρηκότα ταῖς τῆς πατρίδος ἐπικομπεύειν συμφοραῖς
 10 οὐ καλῶς εἶχεν, ἀγαλλόμενον ἐπὶ τοῖτοις, ὧν μία καὶ
 πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀπολογία τὸ μετ'
 ἀνάγκης πεπερᾶσθαι, καὶ ταῦτα πρότερον μῆτε ἄγγελον
 μῆτε γράμματα δημοσίᾳ πέμπωντα περὶ νίκης ἀπὸ τῶν
 ἐμφυλίων πολέμων, ἀλλ' ἀπωσάμενον αἰσχύνῃ τὴν
 15 δόξαν.

LVII. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀνδρὸς
 ἐγκεκλιότες καὶ δεδωγμένοι τὸν χαλινόν, καὶ τῶν ἐμ-
 φυλίων πολέμων καὶ κακῶν ἀναπνοῆν ἡγούμενοι τὴν
 μοναρχίαν, δικτάτορα μὲν αὐτὸν ἀπέδειξαν διὰ βίου·
 20 τοῦτο δ' ἦν ὁμολογουμένη [μὲν] τυραννὶς τῷ ἀνυπευθύ-
 νῳ τῆς μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυστον προσλαβούσης· τιμᾶς
 δὲ τὰς πρώτας Κικέρωνος εἰς τὴν βουλὴν γράψαντος,
 ὧν ἀμῶς γέπως ἀνθρώπινον ἦν τὸ μέγεθος, ἕτεροι προσ-
 τιθέντες ὑπερβολὰς καὶ διαμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους
 25 ἐξειργάσαντο καὶ τοῖς πραοτάτοις ἐπαχθῆ τὸν ἄνδρα καὶ
 λυπηρὸν γενέσθαι διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἀτοπίαν τῶν
 ψηφισομένων, οἷς οὐδὲν ἦττον οἴονται στυγαγούσασθαι
 τῶν κολακευόντων Καίσαρα τοὺς μισοῦντας, ὅπως ὅτι
 πλείστας κατ' αὐτοῦ προφάσεις ἔχωσι καὶ μετὰ μεγί-
 30 στων ἐγκλημάτων ἐπιχειρεῖν δοκῶσιν. Ἐπεὶ τὰ γε ἄλλα,
 τῶν ἐμφυλίων αὐτῷ πολέμων πέρας ἐσχημῶτων, ἀνεγκ-
 κλητον παρεῖχε· καὶ τό γε τῆς Ἐπιεικείας ἱερὸν οὐκ ἀπὸ

τρόπου δοκοῦσι χαριστήριον ἐπὶ τῇ πραότητι ψηφίσα-
σθαι. Καὶ γὰρ ἀφῆκε πολλοὺς τῶν πεπολεμηκότων πρὸς
αὐτόν, ἐνλοῖς δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμάς, ὡς Βρούτῳ καὶ
Κασσίῳ, προσέθηκεν· ἐστρατήγουν γὰρ ἀμφοτέροι.
Καὶ τὰς Πομπηίου καταβεβλημένας εἰκόνας οὐ περιεί- 5
δεν, ἀλλ' ἀνέστησεν, ἐφ' ᾧν καὶ Κικέρων εἶπεν, ὅτι
Καῖσαρ τοὺς Πομπηίου στήσας ἀνδριάντας τοὺς ἰδίους
ἐπηξε. Τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων αὐτόν δορυφορεῖσθαι
καὶ πολλῶν ἐπὶ τοῦτο παρεχόντων ἑαυτοὺς οὐχ ὑπέμει-
νεν, εἰπὼν ὡς βέλτιόν ἐστιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ ἀεὶ 10
προσδοκᾶν. Τὴν δ' εὐνοίαν ὡς κάλλιστον ἅμα καὶ βε-
βαιότατον ἑαυτῷ περιβαλλόμενος φυλακτήριον αὐτίς
ἀνελάμβανε τὸν δῆμον ἐστίασεσι καὶ σιτηρεσίοις, τὸ δὲ
στρατιωτικὸν ἀποικίαις, ᾧν ἐπιφανέσταται Καρχηδῶν
καὶ Κόρινθος ἦσαν, αἷς καὶ πρότερον τὴν ἄλωσιν καὶ 15
τότε τὴν ἀνάληψιν ἅμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμ-
φοτέραις γενέσθαι συνέτυχε.

LVIII. Τῶν δὲ δυνατῶν τοῖς μὲν ὑπατείας καὶ
στρατηγίας εἰς τοῦπιὸν ἐπηγγέλλετο, τοὺς δ' ἄλλαις τι-
σὶν ἐξουσίαις καὶ τιμαῖς παρεμυθεῖτο, πᾶσι δὲ ἐλπίζειν 20
ἐνεδίδου, μνηστευόμενος ἄρχειν ἐκόντων, ὡς καὶ Μαξι-
μου τοῦ ὑπάτου τελευτήσαντος εἰς τὴν περιουσίαν ἐτι-
τῆς ἀρχῆς μίαν ἡμέραν ὑπατον ἀποδειξαι Κανίνιον Ρε-
βίλιον. Πρὸς ὅν, ὡς ἔοικε, πολλῶν δεξιώσασθαι καὶ
προπέμψαι βαδιζόντων ὁ Κικέρων· „Σπεύδωμεν“ ἔφη 25
„πρὶν φθάσῃ τῆς ὑπατείας ἐξελεθῶν ὁ ἄνθρωπος.“ Ἐπεὶ
δὲ τὸ φύσει μεγαλοργὸν αὐτοῦ καὶ φιλότιμον αἱ πολ-
λαὶ κατορθώσεις οὐ πρὸς ἀπόλαυσιν ἔτρεπον τῶν πεπο-
νημένων, ἀλλ' ὑπέκκαυμα καὶ θάρσος οὔσαι πρὸς τὰ
μέλλοντα μειζόνων ἐνέτικτον ἐπινοίας πραγμάτων καὶ 30
καινῆς ἔρωτα δόξης ὡς ἀποκεχρημένῳ τῇ παρούσῃ, τὸ
μὲν πάθος οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ ζῆλος αὐτοῦ καθάπερ ἄλ-

λου καὶ φιλονεικία τις ὑπὲρ τῶν μελλόντων πρὸς τὰ πεπραγμένα, παρασκευὴ δὲ καὶ γνώμη στρατεύειν μὲν ἐπὶ Πάρθους, καταστρεψαμένῳ δὲ τούτους, καὶ δι' Ἐρκανίας παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Καύκασον
 5 ἐκπεριελθόντι τὸν Πόντον, εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν, καὶ τὰ περίχωρα Γερμανοῖς καὶ Γερμανίαν αὐτὴν ἐπιδραμόντι διὰ Κελτῶν ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνάψαι τὸν κύκλον τοῦτον τῆς ἡγεμονίας τῷ πανταχόθεν Ὀκεανῷ περιορισθείσης. Διὰ μέσου δὲ τῆς στρατείας
 10 τὸν τε Κορίνθιον Ἰσθμὸν ἐπεχειρεῖ διασκάπτειν, Ἀνιγνὸν ἐπὶ τούτῳ προχειρισάμενος καὶ τὸν Τίβεριν εὐθύς ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπολαβὼν διώρυχι βαθεῖα καὶ περικλάσας ἐπὶ τὸ Κιρκάτον ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πρὸς Ταρρακλήν θάλατταν, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ ῥαστώνην τοῖς δι'
 15 ἐμπορίας φοιτῶσιν εἰς Ῥώμην μηχανώμενος· πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν ἔλη τὰ περὶ Πωμεντίνου καὶ Σητίαν ἐκτρέψας πεδίον ἀποδειξάι πολλὰς ἐνεργὸν ἀνθρώπων μυριάσι, τῇ δὲ ἔγγιστα τῆς Ῥώμης θαλάσση κλειθρα διὰ χωμάτων ἐπαγαγὼν καὶ τὰ τυφλὰ καὶ δύσορμα τῆς
 20 Ὀστιανῆς ἡλόνος ἀνακαθηράμενος, λιμένας ἐμποιήσασθαι καὶ ναύλοχα πρὸς τοσαύτην ἀξιόπιστα ναυτιλίαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρασκευαῖς ἦν.

LIX. Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας φιλοσοφηθεῖσα χαριέν-
 25 τως ὑπ' αὐτοῦ καὶ τέλος λαβοῦσα γλαφυρωτάτην παρέσχε χρεῖαν. Οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ χρόνοις τεταραγμέναις ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι ταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν περιόδοις, ὥστε τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐορτὰς ὑποφερομένας κατὰ μικρὸν εἰς ἐναντίας ἐκπε-
 30 πτωκέναι τοῖς χρόνοις ὄρας, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τότε οὔσαν ἡλιακὴν οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν τούτων ἀσυλλογίστως εἶχον, οἱ δὲ ἱερεῖς μόνον τὸν καιρὸν εἰδότες

ἐξαίφνης καὶ προησθημένου μηδενὸς τὸν ἐμβόλιμον προσέγραφον μῆνα, Μερκηθόνιον ὀνομάζοντες, ὃν Νομᾶς ὁ βασιλεὺς πρῶτος ἐμβαλεῖν λέγεται, μικρὰν καὶ διατείνουσαν οὐ πόρρω βοήθειαν ἐξευρῶν τῆς περὶ τὰς ἀποκαταστάσεις πλημμελείας, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου 5 γέγραπται. Καῖσαρ δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων καὶ μαθηματικῶν τὸ πρόβλημα προθεῖς ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἐμίξεν ἰδίαν τιὰ καὶ διηκριβωμένην μᾶλλον ἐπανόρθωσιν, ἣ χρώμενοι μέχρι νῦν Ῥωμαῖοι δοκοῦσιν ἤττου ἐτέρων σφάλλεσθαι περὶ τὴν ἀνωμα- 16 λίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς βασκαίνουσι καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν αἰτίας παρείχε. Κικέρων γοῦν ὁ φήτωρ, ὡς ἔοικε, φήσαντός τινος αὔριον ἐπιτέλλειν Λύραν· „Ναί“ εἶπεν „ἐκ διατάγματος“, ὡς καὶ τοῦτο πρὸς ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων δεχομένων. 15

LX. Τὸ δὲ ἐμφανὲς μάλιστα μῖσος καὶ θανατηφόρον ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς βασιλείας ἔρωσ ἐξεργάσατο, τοῖς μὲν πολλοῖς αἰτία πρώτη, τοῖς δὲ ὑπούλοις πάλαι πρόφασις εὐπρεπεστάτη γενομένη. Καίτοι καὶ λόγον τιὰ κατέσπειραν εἰς τὸν δῆμον οἱ ταύτην Καίσαρι τὴν τι- 20 736 μὴν προξενοῦντες, ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων ἀλώσιμα τὰ Πάρθων φαίνονται Ῥωμαίοις σὺν βασιλεῖ στρατευομένοις ἐπ' αὐτούς, ἄλλως ἀνέφικτα ὄντα. Καὶ καταβαίνοντος ἐξ Ἀλβης Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπάσασθαι βασιλέα· τοῦ δὲ δῆμου δια- 25 ταραχθέντος ἀχθεσθεῖς ἐκείνος οὐκ ἔφη βασιλεὺς, ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι· καὶ γενομένης πρὸς τοῦτο πάντων σιωπῆς οὐ πάνυ φαιδρὸς οὐδ' εὐμενῆς παρῆλθεν. Ἐν δὲ συγκλήτῳ τιμᾶς τινὰς ὑπερφυεῖς αὐτῷ ψηφισαμένων ἔτυχε μὲν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων καθεζόμενος, προσιόντων 30 δὲ τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς βουλῆς ἀπάσης ἐπομένης, οὐχ ὑπεξαναστάς, ἀλλ' ὡς-

περ ἰδιώταις τισὶ χρηματίζων ἀπεκρίνατο συστολῆς
 μᾶλλον ἢ προσθέσεως τὰς τιμὰς δεῖσθαι. Καὶ τοῦτο οὐ
 μόνον ἠύλασε τὴν βουλήν, ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν
 τῇ βουλῇ τῆς πόλεως προπηλακιζομένης, καὶ μετὰ δει-
 5 νῆς κατηφείας ἀπῆλθον εὐθύς οἷς ἐξῆν μὴ παραμένειν,
 ὥστε κἀκείνου ἐννοήσαντα παραχρῆμα μὲν οἴκαδε τρα-
 πέσθαι καὶ βοᾶν πρὸς τοὺς φίλους ἀπαγαγόντα τοῦ
 τραχήλου τὸ ἱμάτιον, ὡς ἔτοιμος εἴη τῷ βουλομένῳ τὴν
 σφαγὴν παρέχειν, ὕστερον δὲ προφασίζεσθαι τὴν νό-
 10 σον· οὐ γὰρ ἐθέλειν τὴν αἰσθησιν ἀτρεμεῖν τῶν οὕτως
 ἐχόντων, ὅταν ἰστάμενοι διαλέγονται πρὸς ὄχλον, ἀλλὰ
 σειομένην ταχὺ καὶ περιφερομένην ἰλίγγους ἐπισκᾶσθαι
 καὶ καταλαμβάνεσθαι. Τὸ δὲ οὐκ εἶχεν οὕτως, ἀλλὰ
 καὶ πάνυ βουλούμενον αὐτὸν ὑπεξαναστῆναι τῇ βουλῇ
 15 λέγουσιν ὑπὸ τοῦ τῶν φίλων, μᾶλλον δὲ κολάκων,
 Κορνηλίου Βάλβου, κατασχεθῆναι φήσαντος· „Οὐ
 μεμνήση Καίσαρ ὧν, οὐδὲ ἀξιώσεις ὡς κρείττονα θερα-
 πεύεσθαι σεαυτόν;“

LXI. Ἐπιγίνεται τούτοις τοῖς προσκρούσμασιν ὁ
 20 τῶν δημάρχων προπηλακισμός. Ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν
 Λουπερκαλίων ἑορτὴ, περὶ ἧς πολλοὶ γράφουσιν, ὡς
 ποιμένων τὸ παλαιὸν εἴη, καὶ τι καὶ προσήκει τοῖς
 Ἀρκαδιοῖς Λυκαίοις. Τῶν δ' εὐγενῶν νεανίσκων καὶ
 ἀρχόντων πολλοὶ διαθέουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν γυμνοί,
 25 σκύτεσι λασίῳ τοὺς ἐμποδῶν ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι
 παλόντες· πολλαὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει γυναικῶν ἐπίτη-
 δες ὑπαντῶσαι παρέχουσιν ὥσπερ ἐν διδασκάλου τῷ
 χεῖρε ταῖς πληγαῖς, πεπεισμένοι πρὸς εὐτοκίαν κνου-
 σαις, ἀγόνους δὲ πρὸς κήσιν ἀγαθὸν εἶναι. Ταῦτα
 30 Καίσαρ ἐθεᾶτο καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ δίφρου
 χρυσοῦ θριαμβικῷ κόσμῳ κεκοσμημένος. Ἀντώνιος δὲ
 τῶν θεόντων τὸν ἱερὸν δρόμον εἰς ἦν· καὶ γὰρ ὑπά-

τευεν. Ὡς οὖν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ διέστη, φέρων διάδημα στεφάνῳ δάφνης περιπελεγμένον ᾧ ᾤρεξε τῷ Καίσαρι· καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς, ἀλλ' ὀλίγος ἐκ παρασκευῆς. Ἀπωσαμένον δὲ τοῦ Καίσαρος ἅπας ὁ δῆμος ἀνεκρότησεν· αὐτῆς δὲ β προσφέροντος ὀλίγοι, καὶ μὴ δεξαμένου πάλιν ἅπαντες. Οὕτω δὲ τῆς πείρας ἐξελεγχομένης Καίσαρ μὲν ἀνίσταται τὸν στέφανον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπενεχθῆναι κελύσας, ᾤφθησαν δὲ ἀνδριάντες αὐτοῦ διαδήμασιν ἀναδεδεμένοι βασιλικαῖς. Καὶ τῶν δημάρχων δύο, Φλα- 10 ούτιος καὶ Μάρυλλος, ἐπελθόντες ἀπέσπασαν, καὶ τοὺς ἀσπασομένους βασιλέα τὸν Καίσαρα πρῶτους ἐξευρόντες ἀπήγον εἰς τὸ δεσμοτήριον. Ὁ δὲ δῆμος εἶπετο κροτῶν καὶ Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας, ὅτι Βροῦ- 15 τος ἦν ὁ καταλύσας τὴν τῶν βασιλέων διαδοχὴν καὶ τὸ κράτος εἰς βουλὴν καὶ δῆμον ἐκ μοναρχίας καταστήσας. Ἐπὶ τούτῳ Καίσαρ παροξυνθεὶς τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφεί- 20 λαστο τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐ- τῶν ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων πολλάκις Βρούτους τε καὶ Κυμαίους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας.

LXII. Οὕτω δὴ τρέπονται πρὸς Μάρκον Βρούτον οἱ πολλοί, γένος μὲν ἐκεῖθεν εἶναι δοκοῦντα πρὸς πα- 737 τέρων, καὶ τὸ πρὸς μητρὸς δὲ ἀπὸ Σερουιλίων, οἰκίας ἐτέρας ἐπιφανοῦς, γαμβρὸν δὲ καὶ ἀδελφιδοῦν Κάτω- νος. Τοῦτον ἐξ ἐνυτοῦ μὲν ὀρμηθεῖς πρὸς κατάλυσιν 25 τῆς μοναρχίας ἤμβλυνον αἱ παρὰ Καίσαρος τιμαὶ καὶ χάριτες. Οὐ γὰρ μόνον ἐσώθη περὶ Φάρσαλον ἀπὸ τῆς Πومπηίου φυγῆς, οὐδὲ πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἐσωσεν ἐξακτησάμενος, ἀλλὰ καὶ πιστὴν εἶχε μεγάλην παρ' αὐτῷ. Καὶ στρατηγίαν μὲν ἐν τοῖς τότε τὴν ἐπιφανεστάτην 30 ἔλαβεν, ὑπατεύειν δὲ ἐμελλεν εἰς τέταρτον ἔτος, ἐρίσαν- τος Κασσίου προτιμηθεὶς. Λέγεται γὰρ ὁ Καίσαρ εἰ-

πειν, ὡς δικαιότερα μὲν λέγοι Κάσσιος, αὐτὸς μέντοι Βροῦτον οὐκ ἂν παρέλθοι. Καί ποτε καὶ διαβαλλόντων τινῶν τὸν ἄνδρα, πραττομένης ἤδη τῆς συνωμοσίας, οὐ προσέσχεν, ἀλλὰ τοῦ σώματος τῇ χειρὶ θιγὼν ἔφη πρὸς
 5 τοὺς διαβάλλοντας· „Αναμενεῖ τοῦτο τὸ δέρμα Βροῦ-
 τος,“ ὡς ἄξιον μὲν ὄντα τῆς ἀρχῆς δι’ ἀρετὴν, διὰ δὲ
 τὴν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἀχάριστον καὶ πονηρὸν γενόμενον. Οἱ δὲ τῆς μεταβολῆς ἐπιέμενοι καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον
 ἢ πρῶτον ἀποβλέποντες αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων διαλέ-
 10 γεσθαι, νύκτωρ δὲ κατεπίπλασαν γραμμάτων τὸ βῆμα
 καὶ τὸν δῖφρον, ἐφ’ οὗ στρατηγῶν ἐχρημάτιζεν· ὧν ἦν
 τὰ πολλὰ τοιαῦτα· „Καθεύδεις, ὦ Βροῦτε“ καὶ „Οὐκ
 εἰ Βροῦτος.“ Ἐφ’ ὧν ὁ Κάσσιος αἰσθόμενος διακινού-
 μενον ἤσυχῇ τὸ φιλότιμον αὐτοῦ, μᾶλλον ἢ πρότερον
 15 ἐνέκειτο καὶ παρῴξυνεν, αὐτὸς ἰδίᾳ τι καὶ μίσους ἔχων
 πρὸς τὸν Καίσαρα δι’ αἰτίας ἅς ἐν τοῖς περὶ Βρούτου
 γεγραμμένοις δεδηλώκαμεν. Εἶχε μέντοι καὶ δι’ ὑπο-
 ψίας ὁ Καῖσαρ αὐτόν, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἶ-
 πεῖν ποτε· „Τί φαίνεται βουλούμενος ὑμῖν Κάσσιος;
 20 ἔμοι μὲν γὰρ οὐ λίαν ἀρέσκει λίαν ὠχρὸς ὢν.“ Πάλιν
 δὲ λέγεται περὶ Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα διαβολῆς
 πρὸς αὐτόν, ὡς νεωτερίζοιεν, ἐλθούσης „Οὐ πάνυ“
 φάναι „τούτους δέδοικα τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλ-
 λον δὲ τοὺς ὠχρούς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους.“ Κάσσιον
 25 λέγων καὶ Βροῦτον.

LXIII. Ἄλλ’ εἰσικεν οὐχ οὕτως ἀπροσδόκητον ὡς ἀφύλακτον εἶναι τὸ πεπρωμένον, ἐπεὶ καὶ σημεῖα θαυ-
 μαστὰ καὶ φάσματα φανῆναι λέγουσι. Σέλα μὲν οὖν
 οὐράνια καὶ κτύπους νύκτωρ πολλαχοῦ διαφερομένους
 30 καὶ καταίροντας εἰς ἀγορὰν ἐρήμους ὄρνιθας οὐκ ἄξιον
 ἰσως ἐπὶ πάθει τηλικούτῳ μνημονεῦσαι· Στράβων δὲ
 ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖ πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους διαπύρους

ἐπιφερομένους φανῆναι, στρατιώτου δὲ ἀνδρὸς οἰκέτην
 ἐκ τῆς χειρὸς ἐκβαλεῖν πολλὴν φλόγα καὶ δοκεῖν καίε-
 σθαι τοῖς ὄρωσιν, ὡς δὲ ἐπαύσατο, μηδὲν ἔχειν κακὸν
 τὸν ἄνθρωπον· αὐτῷ δὲ Καίσαρι θύοντι τὴν καρδίαν
 ἀφανῆ γενέσθαι τοῦ ἱερείου καὶ δεινὸν εἶναι τὸ τέρας· 5
 οὐ γὰρ ἂν φύσει γε συστήναι ζῶον ἀκάρδιον. Ἔστι δὲ
 καὶ ταῦτα πολλῶν ἀκούσαι διεξιόντων, ὡς τις αὐτῷ
 μάντις ἡμέρα Μαρτίου μηνός, ἣν Εἰδούς Ῥωμαῖοι κα-
 λοῦσι, προείποι μέγαν φυλάττεσθαι κίνδυνον· ἐλθού- X
 σης δὲ τῆς ἡμέρας προῶν ὁ Καίσαρ εἰς τὴν σύγκλητον 10
 ἀσπασάμενος προσπαλεῖε τῷ μάντι φάμενος· „Αἶ μὲν
 δὴ Μάρτιαι Εἰδοὶ πάρεισιν“ ὁ δὲ ἡσυχῇ πρὸς αὐτὸν
 εἶποι· „Ναὶ πάρεισιν, ἀλλ’ οὐ παρεληλύθασι.“ Πρὸ
 μιᾶς δὲ ἡμέρας Μάρκου Δελπίδου δειπνίζοντος αὐτὸν
 ἔτυχε μὲν ἐπιστολαῖς ὑπογράφων, ὥσπερ εἰώθει, κατα- 15
 κείμενος· ἐμπροσθέντος δὲ λόγου, πολὸς ἄρα τῶν θανά-
 των ἄριστος, ἅπαντας φθάσας ἐξεβόησεν „Ὁ ἀπροσδό-
 κητος.“ Μετὰ ταῦτα κοιμώμενος, ὥσπερ εἰώθει, παρὰ
 τῆ γυναικί, πασῶν ἅμα τῶν θυρῶν τοῦ δωματίου καὶ
 τῶν θυρίδων ἀναπεταννυμένων, διαταραχθεὶς ἅμα τῷ 20
 κτύπῳ καὶ τῷ φωτὶ καταλαμπούσης τῆς σελήνης ἦσθετο
 738 τὴν Καλπουρνίαν βαθέως μὲν καθεύδουσαν, ἀσαφεὶς
 δὲ φωνὰς καὶ στεναγμοὺς ἀνάρθρους ἀναπέμπουσαν ἐκ
 τῶν ὕπνων· ἐδόκει δὲ ἄρα κλαλεῖν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς
 ἀγκάλαις ἔχουσα κατεσφαγμένον. Οἱ δὲ οὗ φασι τῆ 25
 γυναικὶ ταύτην γενέσθαι τὴν ὄψιν· ἀλλὰ ἦν γάρ τι τῆ
 Καίσαρος οἰκία προσκείμενον οἶον ἐπὶ κόσμῳ καὶ σε-
 μνότητι τῆς βουλῆς ψηφισαμένης ἀκρωτήριον, ὡς Λί-
 βιος ἱστορεῖ, τοῦτο ὄναρ ἢ Καλπουρνία θεασαμένη κα-
 ταρρηγνύμενον ἔδοξε ποτνιαῖσθαι καὶ δακρῦειν. Ἡμέρας 30
 δ’ οὖν γενομένης ἔδειτο τοῦ Καίσαρος, εἰ μὲν οἶόν τε,
 μὴ προσελθεῖν, ἀλλ’ ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλητον· εἰ δὲ

τῶν ἐκείνης ὀνείρων ἐλάχιστα φροντίζει, σκέψασθαι δια-
μαντικῆς ἄλλης καὶ ἱερῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. Εἶχε δέ
τις, ὡς εἶοικε, κάκεινον ὑποψία καὶ φόβος. Οὐδένα γὰρ
γυναικισμὸν ἐν δεισιδαιμονίᾳ πρότερον κατεγνώκει τῆς
5 Καλπουρνίας, τότε δὲ ἐώρα περιπαθοῦσαν. Ὡς δὲ καὶ
πολλὰ καταθύσαντες οἱ μάντις ἐφρασαν αὐτῷ δυσιε-
ρεῖν, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον ἀφείναι τὴν σύγκλητον.

LXIV. Ἐν δὲ τούτῳ Δέκιμος Βροῦτος ἐπέκλησιν
Ἀλβίνος, πιστευόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος, ὥστε καὶ
10 δεύτερος ὑπ' αὐτοῦ κληρονόμος γεγράφθαι, τοῖς δὲ
περὶ Βροῦτον τὸν ἕτερον καὶ Κάσσιον μετέχων τῆς
συνωμοσίας, φοβηθεὶς μὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δια-
κρουσαμένου τοῦ Καίσαρος ἐκπυστος ἢ πρᾶξις γένηται,
τούς τε μάντις ἐχλεύαζε καὶ καθήπτετο τοῦ Καίσαρος,
15 ὡς αἰτίας καὶ διαβολὰς ἑαυτῷ κτωμένου πρὸς τὴν σύγ-
κλητον ἐντροφᾶσθαι δοκοῦσαν· ἦκειν μὲν γὰρ αὐτὴν
κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ προθύμους εἶναι ψηφίσεσθαι
πάντας, ὅπως τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν βασιλεὺς
ἀναγορευοίτο καὶ φορολὴ διάδημα τὴν ἄλλην ἐπιὼν γῆν
20 καὶ θάλασσαν· εἰ δὲ φράσει τις αὐτοῖς καθεζομένοις νῦν
μὲν ἀπαλλάττεσθαι, παρεῖναι δὲ αὐτίς, ὅταν ἐντύχη
βελτίοσιν ὀνείροις Καλπουρνία, τίνας ἔσεσθαι λόγους
παρὰ τῶν φθονούντων; ἢ τίνα τῶν φίλων ἀνέξεσθαι
διδασκόντων, ὡς οὐχὶ δουλεῖα ταῦτα καὶ τυραννίς ἐστίν;
25 ἀλλ' εἰ δοκεὶ πάντως, ἔφη, τὴν ἡμέραν ἀφοσιώσεσθαι,
βέλτιον αὐτὸν παρελθόντα καὶ προσαγορεύσαντα τὴν
βουλὴν ὑπερθέσθαι. Ταῦθ' ἅμα λέγων ὁ Βροῦτος ἦγε
τῆς χειρὸς λαβόμενος τὸν Καίσαρα. Καὶ μικρὸν μὲν
αὐτῷ προσελθόντι τῶν θυρῶν οἰκίτης ἀλλότριος ἐντυχεῖν
30 προθυμούμενος, ὡς ἠτᾶτο τοῦ περὶ ἐκεῖνον ὠθισμοῦ
καὶ πλήθους, βιασάμενος εἰς τὴν οἰκίαν παρέδωκεν ἑαυ-
τὸν τῇ Καλπουρνίᾳ φυλάττειν κελεύσας, ἄχρι ἂν ἐπα-

νέλθη Καίσαρ, ὡς ἔχων μεγάλα πράγματα κατειπεῖν πρὸς αὐτόν.

LXV. Ἀρτεμίδωρος δὲ Κνίδιος τὸ γένος, Ἑλληνικῶν λόγων σοφιστῆς καὶ διὰ τοῦτο γεγονὼς ἐνίοις σπυρήθης τῶν περὶ Βροῦτον, ὥστε καὶ γινῶναι τὰ πλεῖστα τῶν 5 πραττομένων, ἦκε μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων ἅπερ ἐμελλε μηνύειν, ὁρῶν δὲ τὸν Καίσαρα τῶν βιβλιδίων ἕκαστον δεχόμενον καὶ παραδιδόντα τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις, ἐγγὺς σφόδρα προσελθὼν „Τοῦτο“ ἔφη „Καίσαρ, ἀνάγνωθι μόνος καὶ ταχέως· γέγραπται γὰρ ὑπὲρ πραγμά- 10 των μεγάλων καὶ σοι διαφερόντων.“ Δεξάμενος οὖν ὁ Καίσαρ ἀναγινῶναι μὲν ὑπὸ πλήθους τῶν ἐντυγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὀρμήσας πολλάκις, ἐν δὲ τῇ χειρὶ κατέχων καὶ φυλάττων μόνον ἐκεῖνο παρῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον. Ἐνιοὶ δὲ φασιν ἄλλον ἐπιδοῦναι τὸ βιβλίον 15 τοῦτο, τὸν δ' Ἀρτεμίδωρον οὐδὲ ὄλωσ προσελθεῖν, ἀλλ' ἐκθλιβῆναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.

LXVI. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη που φέρει καὶ τὸ αὐτόματον· ὁ δὲ δεξάμενος τὸν φόνον ἐκείνου καὶ τὸν ἀγῶνα χῶρος, εἰς ὃν ἡ σύγκλητος ἠθροίσθη τότε, Πομπηίου 20 μὲν εἰκόνα κειμένην ἔχων, Πομπηίου δὲ ἀνώθημα γεγενηνὸς τῶν προσκεκοσμημένων τῷ θεάτρῳ, παντάπασιν ἀπέφαινε δαίμονός τινος ὑψηγουμένου καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν ἔργον γεγυῆναι. Καὶ γὰρ οὖν καὶ λέγεται Κάσσιος εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πομπηίου πρὸ τῆς 25 ἐγγειρήσεως ἀποβλέπων ἐπικαλεῖσθαι σιωπῇ, καίπερ οὐκ ἀλλότριος ὢν τῶν Ἐπικούρου λόγων· ἀλλ' ὁ καιρός, ὡς ἔοικεν, ἤδη τοῦ δεινοῦ παρεστῶτος ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίει καὶ πάθος ἀντὶ τῶν προτέρων λογισμῶν. Ἀντώνιον μὲν οὖν πιστὸν ὄντα Καίσαρι καὶ φωμαλέον 30 ἔξω παρακατεῖχε Βροῦτος Ἀλβίνος, ἐμβαλὼν ἐπίτηδες ὀμίλιαν μῆκος ἔχουσαν· εἰσιόντος δὲ Καίσαρος ἡ βουλή

μὲν ὑπεξάνεστη θεραπεύουσα, τῶν δὲ περὶ Βροῦτον
 οἱ μὲν ἐξόπισθεν τὸν δίφρον αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ δὲ
 ἀπήντησαν, ὡς δὴ Τιλλίω Κίμβρω περὶ ἀδελφοῦ φυ-
 γάδος ἐντυγγάνοντι συνδεησόμενοι, καὶ συνεδέοντο μέ-
 5 χρι τοῦ δίφρου παρακολουθοῦντες. Ὡς δὲ καθίσας
 διεκρούετο τὰς δεῖσεις καὶ προσκειμένων βιαϊότερον
 ἤγανάκτει πρὸς ἕκαστον, ὁ μὲν Τίλλιος τὴν τήβεννον
 αὐτοῦ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις συλλαβῶν ἀπὸ τοῦ τρα-
 χήλου κατήγευ· ὅπερ ἦν σύνθημα τῆς ἐπιχειρήσεως.
 10 Πρῶτος δὲ Κάσκας ξίφει παίει παρὰ τὸν ἀνχένα πληγὴν
 οὐ θανατηφόρον οὐδὲ βαθεῖαν, ἀλλ', ὡς εἰκός, ἐν ἀρχῇ
 τολμήματος μεγάλου ταραχθεὶς, ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα
 μεταστραφέντα τοῦ ἐγχειριδίου λαβέσθαι καὶ κατασχεῖν.
 Ἄμα δὲ πῶς ἐξεφώνησαν ὁ μὲν πληγείς Ῥωμαῖσι· „Μια-
 15 ρώτατε Κάσκα, τί ποιεῖς;“ ὁ δὲ πλήξας Ἑλληνιστὶ πρὸς
 τὸν ἀδελφόν· „Ἀδελφέ, βοήθει.“ Τοιαύτης δὲ τῆς ἀρ-
 χῆς γενομένης τοὺς μὲν οὐδὲν συνειδότας ἐκπληξίς εἶχε
 καὶ φρίκη πρὸς τὰ δρώμενα, μήτε φεύγειν μήτε ἀμύνειν,
 ἀλλὰ μηδὲ φωνὴν ἐκβάλλειν τολμῶντας. Τῶν δὲ παρε-
 20 σκευασμένων ἐπὶ τὸν φόνον ἑκάστου γυμνὸν ἀποδεί-
 ξαντος τὸ ξίφος, ἐν κύκλῳ περιεχόμενος καὶ πρὸς ὃ τι
 τρέψειε τὴν ὄψιν πληγαῖς ἀπαντῶν καὶ σιδήρῳ φερο-
 μένῳ καὶ κατὰ προσώπου καὶ κατ' ὀφθαλμῶν διελαννό-
 μενος ὥσπερ θηρίον ἐνιλείτο ταῖς πάντων χερσίν·
 25 ἅπαντας γὰρ ἔδει κατάρξασθαι καὶ γεύσασθαι τοῦ φό-
 νου. Διὸ καὶ Βροῦτος αὐτῷ πληγὴν ἐνέβαλε μίαν εἰς
 τὸν βουβῶνα. Λέγεται δὲ ὑπὸ τινῶν, ὡς ἄρα πρὸς τοὺς
 ἄλλους ἀπομαχόμενος καὶ διαφέρων δεῦρο κάκει τὸ
 σῶμα καὶ κεκραγῶς, ὅτε Βροῦτον εἶδεν ἐσπασμένον τὸ
 30 ξίφος, ἐφειλκύνετο κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον καὶ
 παρῆκεν ἑαυτὸν, εἶτε ἀπὸ τύχης εἶτε ὑπὸ τῶν κτεινόντων
 ἀπωσθεὶς, πρὸς τὴν βᾶσιν, ἐφ' ἧς ὁ Πομπηίου βέβη-

κεν ἀνδριάς. Καὶ πολὺ καθήμαξεν αὐτὴν ὁ φόνος, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφεστάναι τῇ τιμωρίᾳ τοῦ πολεμίου Πομπήλιου ὑπὸ πόδας κεκλιμένου καὶ περισπαίροντος ὑπὸ πλήθους τραυμάτων. Ἐλκοσι γὰρ καὶ τρία λαβεῖν λέγεται· καὶ πολλοὶ κατετρώθησαν ὑπ' ἀλλήλων εἰς ἓν ἀπε- 5 ρειδόμενοι σῶμα πληγὰς τοσαύτας.

LXVII. Κατειργασμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἡ μὲν γε- ρουσία, καίπερ εἰς μέσον ἔλθόντος Βρούτου, ὡς τι περὶ τῶν πεπραγμένων ἐροῦντος, οὐκ ἀνασχομένη διὰ θυ- ρῶν ἐξέπιπτε καὶ φεύγουσα κατέπλησε ταραχῆς καὶ δέους 10 ἀπόρου τὸν δῆμον, ὥστε τοὺς μὲν οἰκίας κλείειν, τοὺς δὲ ἀπολείπειν τραπέζας καὶ χρηματιστήρια, δρόμῳ δὲ χωρεῖν τοὺς μὲν ἐπὶ τὸν τόπον ὀψομένους τὸ πάθος, τοὺς δὲ ἐκεῖθεν ἐωρακότας. Ἀντώνιος δὲ καὶ Λέπιδος οἱ μάλιστα φίλοι Καίσαρος ὑπεκδύντες εἰς οἰκίας ἐτέρας 15 κατέφυγον. Οἱ δὲ περὶ Βρούτου, ὥσπερ ἦσαν ἐτι θερ- μοὶ τῷ φόνῳ, γυμνὰ τὰ ἔξωφει δεικνύντες ἅμα πάντες ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου συστραφέντες ἐχώρουν εἰς τὸ Καπιτώλιον, οὐ φεύγουσιν εἰκοτότες, ἀλλὰ μάλα φαι- δροὶ καὶ θαρραλεοὶ παρακαλοῦντες ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν 20 τὸ πλῆθος καὶ προσδεχόμενοι τοὺς ἀρίστους τῶν ἐν- 740 τυγχανόντων. Ἐνιοὶ δὲ καὶ συνανέβαινον αὐτοῖς καὶ κατεμίγνυσαν ἑαυτοὺς ὡς μετεσχηκότες τοῦ ἔργου καὶ προσεποιοῦντο τὴν δόξαν, ὧν ἦν καὶ Γάιος Ὀκταούτος καὶ Λέντος Σπινθήρ. Οὗτοι μὲν οὖν τῆς ἀλαξονείας 25 δίκην ἔδωκαν ὕστερον ὑπὸ Ἀντωνίου καὶ τοῦ νέου Καί- σαρος ἀναιρεθέντες καὶ μηδὲ τῆς δόξης, δι' ἣν ἀπέ- θνησκον, ἀπολαύσαντες ἀπιστίᾳ τῶν ἄλλων. Οὐδὲ γὰρ οἱ κολάζοντες αὐτοὺς τῆς πράξεως, ἀλλὰ τῆς βουλήσεως τὴν δίκην ἔλαβον. Μεθ' ἡμέραν δὲ τῶν περὶ Βρούτου 30 κατελθόντων καὶ ποιησαμένων λόγους, ὁ μὲν δῆμος ὅτε δυσχεραίνων οὔτε ὡς ἐπαινῶν τὰ πεπραγμένα τοῖς

λεγομένοις προσείχεν, ἀλλ' ὑπεδήλου τῇ πολλῇ σιωπῇ
 Καίσαρα μὲν οἰκτεῖρων, αἰδούμενος δὲ Βρούτον, ἣ δὲ
 σύγκλητος ἀμνηστίας τινὰς καὶ συμβάσεις πράττουσα
 πᾶσι Καίσαρα μὲν ὡς θεὸν τιμᾶν ἐψηφίσατο καὶ κι-
 5 νεῖν μηδὲ τὸ μικρότατον ὧν ἐκεῖνος ἄρχων ἐβούλευσε,
 τοῖς δὲ περὶ Βρούτον ἐπαρχίας τε διένειμε καὶ τιμὰς
 ἀπέδωκε προεπούσας, ὥστε πάντας οἰεσθαι τὰ πράγματα
 κατάστασιν ἔχειν καὶ σύγκρασιν ἀπειληφέναι τὴν ἀρί-
 στην.

10 LXVIII. Ἐπεὶ δὲ τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσαρος ἀνοι-
 χθεισῶν εὐρέθη δεδομένη Ῥωμαίων ἐκάστῳ δόσις ἀξιό-
 λογος, καὶ τὸ σῶμα κομιζόμενον δι' ἀγορᾶς ἐθεάσαντο
 ταῖς πληγαῖς διαλελωθημένον, οὐκέτι κόσμον εἶχεν
 οὐδὲ τάξιν αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τῷ μὲν νεκρῷ περι-
 15 σωρεύσαντες ἐξ ἀγορᾶς βάρηρα καὶ κιγκλίδας καὶ τρα-
 πέξας ὑφήψαν αὐτοῦ καὶ κατέκασαν, ἀράμενοι δὲ δα-
 λοὺς διαπύρους ἔθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων
 ὡς καταφλέξοντες, ἄλλοι δὲ ἐφοίτων πανταχόσε τῆς
 πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζη-
 20 τοῦντες. Οἷς ἐκείνων μὲν οὐδεὶς ἀπήντησεν, ἀλλὰ εὖ
 πεφραγμένοι πάντες ἦσαν. Κίνας δὲ τις τῶν Καίσαρος
 ἐταίρων ἔτυχε μὲν, ὡς φασι, τῆς παρρηχημένης νυκτὸς
 ὄψιν ἰωρακῶς ἄτοπον· ἐδόκει γὰρ ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ
 δεῖπνον καλεῖσθαι, παραιτούμενος δὲ ἄγασθαι τῆς χει-
 25 ρὸς ὑπ' αὐτοῦ μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἀντιτείνων. Ὡς δ'
 ἤκουσεν ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα καλεῖσθαι τοῦ Καίσαρος, ἀνα-
 στας ἐβάδιζεν ἐπὶ τιμῇ, κάπερ ὑφορώμενός τε τὴν ὄψιν
 ἅμα καὶ πυρέττων. Καὶ τις ὀφθέντος αὐτοῦ τῶν πολ-
 λῶν ἔφρασεν ἑτέρῳ τοῦνομα πυνθανομένῳ, κάκεινος
 30 ἄλλῳ, καὶ διὰ πάντων εὐθύς ἦν, ὡς οὗτός ἐστιν ὁ ἀνήρ
 τῶν ἀνηρηκότων Καίσαρα· καὶ γὰρ ἦν τις ὁμώνυμος
 ἐκείνῳ Κίνας ἐν τοῖς συνομοσαμένοις, ὃν τοῦτον εἶναι

προλαβόντες ὄρμησαν εὐθύς καὶ διέσπασαν ἐν μέσῳ τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο μάλιστα δεισάντες οἱ περὶ Βρούτου καὶ Κάσσιον οὐ πολλῶν ἡμερῶν διαγενομένων ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. Ἄ δὲ καὶ πράξαντες καὶ παθόντες ἐταλεύτησαν, ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται. 5

LXIX. Θνήσκει δὲ Καίσαρ τὰ μὲν πάντα γεγνησὶς ἐτη πεντήκοντα καὶ ἕξ, Πομπηῖω δ' ἐπιβιώσας οὐ πολὺ πλέον ἐτῶν τεσσάρων, ἦν δὲ τῷ βίῳ καιρὸν ἀρχὴν καὶ δυναστείαν διὰ κινδύνων τοσούτων διαώκων μόλις κατεργάσατο, ταύτης οὐδὲν ὅτι μὴ τοῦνομα μόνον καὶ 10 τὴν ἐπίφθονον καρπασάμενος δόξαν παρὰ τῶν πολιτῶν. Ὁ μέντοι μέγας αὐτοῦ θαλάμων, ᾧ παρὰ τὸν βίον ἐχρήσατο, καὶ τελευτήσαντος ἐπηρεολούθησε τιμωρὸς τοῦ φόνου, διὰ τε γῆς πάσης καὶ θαλάττης ἐλαύνων καὶ ἀνιχνεύων ἄχρι τοῦ μηδένα λιπεῖν τῶν ἀπεκτονότων, 15 ἀλλὰ καὶ τοὺς καθ' ὅτιοῦν ἢ χειρὶ τοῦ ἔργου θιγόντας ἢ γνώμης μετασχόντας ἐπεξελθεῖν. Θαυμασιώτατον δὲ τῶν μὲν ἀνθρωπένων τὸ περὶ Κάσσιον· ἠτηθηεῖς γὰρ ἐν Φιλίπποις ἐκείνῳ τῷ ξιφιδίῳ διέφθειρεν ἑαυτὸν, ᾧ κατὰ Καίσαρος ἐχρήσατο· τῶν δὲ θείων ὅ τε μέγας κο- 20 μῆτης (ἐφάνη γὰρ ἐπὶ νύκτας ἐπτά μετὰ τὴν Καίσαρος 741 σφαγὴν διαπρεπῆς, εἶτα ἠφανίσθη) καὶ τὸ περὶ τὸν ἥλιον ἀμαύρωμα τῆς αὐγῆς. Ὅλον γὰρ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν ὠχρὸς μὲν ὁ κύκλος καὶ μαρμαρυγὰς οὐκ ἔχων ἀνέτελλεν, ἀδρανὲς δὲ καὶ λεπτὸν ἀπ' αὐτοῦ κατῆι τὸ 25 θερμὸν, ὥστε τὸν μὲν ἀέρα δυοφερὸν καὶ βαρὺν ἀσθενεῖα τῆς διακρινοῦσης αὐτὸν ἀλέας ἐπιφέρεσθαι, τοὺς δὲ καρποὺς ἡμιπέπτους καὶ ἀτελεῖς ἀπανθῆσαι καὶ παρακμάσαι διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος. Μάλιστα δὲ τὸ Βρούτῳ γενόμενον φάσμα τὴν Καίσαρος ἐδήλωσε 30 σφαγὴν οὐ γενομένην θεοῖς ἀρεστήν· ἦν δὲ τοιούδε. Μέλλον τὸν στρατὸν ἐξ Ἀβύδου διαβιβάσειν εἰς τὴν

ἑτέραν ἤπειρον ἀνεπαύετο νυκτός, ὥσπερ εἰώθει, κατὰ
 σκηπὴν, οὐ καθεύδων, ἀλλὰ φροντίζων περὶ τοῦ μέλ-
 λοντος· λέγεται γὰρ οὗτος ἀνὴρ ἤκιστα δὴ τῶν στρατη-
 γῶν ὑπνώδης γενέσθαι καὶ πλεῖστον ἑαυτῷ χρόνον
 5 ἐγρηγοροῦντι χρῆσθαι πεφυκώς· ψόφου δέ τινος αἰσθέ-
 σθαι περὶ τὴν θύραν ἔδοξε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ λύχνου
 φῶς ἦδη καταφερομένου σκεψάμενος ὄψιν εἶδε φοβεράν
 ἀνδρὸς ἐκφύλου τὸ μέγεθος καὶ χαλεποῦ τὸ εἶδος. Ἐκ-
 πλαγείς δὲ τὸ πρῶτον, ὡς εἴωρα μῆτε πράττοντά τι μῆτε
 10 φθεγγόμενον, ἀλλὰ ἐστῶτα σιγῇ παρὰ τὴν κλίνην,
 ἠρώτα, ὅστις ἐστίν. Ἀποκρίνεται δ' αὐτῷ τὸ φάσμα
 „Ὁ σός, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὄψει δέ με περὶ Φι-
 λίππους.“ Τότε μὲν οὖν ὁ Βροῦτος εὐθαρσῶς „Ὅψο-
 μαι“ εἶπε· καὶ τὸ δαιμόνιον εὐθύς ἐκποδῶν ἀπήει. Τῷ
 15 δ' ἰκνουμένῳ χρόνῳ περὶ τοὺς Φιλίππους ἀντιταχθεὶς
 Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι τῇ μὲν πρώτῃ μάχῃ κρατήσας τὸ
 καθ' ἑαυτὸν ἐτρέψατο καὶ διεξήλασε πορθῶν τὸ Καίσα-
 ρος στρατόπεδον, τὴν δὲ δευτέραν αὐτῷ μάχεσθαι μέλ-
 λοντι φοιτᾷ τὸ αὐτὸ φάσμα τῆς νυκτός αὐθις, οὐχ ὥστε
 20 τι προσειπεῖν, ἀλλὰ συνεῖς ὁ Βροῦτος τὸ κεπρωμένον
 ἔρριψε φέρον ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον. Οὐ μὴν ἔπεσεν
 ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ τῆς τροπῆς γενομένης ἀναφυγῶν
 πρὸς τι κρημνῶδες καὶ τῷ ξίφει γυμνῷ προσβαλὼν τὸ
 στέρνον, ἅμα καὶ φίλου τινός, ὡς φασί, συνεπιρροῦ-
 25 σαντος τὴν πληγὴν, ἀπέθανεν.

**PLUTARCHI
VITAE PARALLELAE.**

**ITERUM RECOGNOVIT
CAROLUS SINTENIS.**

VOL. IV.

**LIPSIAE.
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCLXIX.**

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI

ADNOTATIO CRITICA.

INDEX NOTARUM.

Br = Bryannus
C = Coraes
R = Reiskius
S = Sintenis

Sch = Schaeferus
So = Solanus
St = Stephanus
X = Xylander.

Vita Phocionis 2, 17 προαπόλλυσι Br: προσαπόλλυσι v.
— 24 δημοσίοις] δήμοις C. — 26 οἷς ἀμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ
καὶ συνεπιρρέπον Emperius: τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ᾧ πολλοὶ καὶ
συνεπιρρέπουσιν v. — 4, 13 Ἰπερίδου hic quidem libri. —
16 παιδείας Huttenus: καὶ παιδείας v. — 18 scribebatur Ἀκα-
δημία. — 5, 1 λέγοντι] λέγοντί τι S. — 8, 26 ὡς δ' οὐκ Br:
ὡς οὐκ v. — 9, 13 ἂν μανῶσιν“] ἂν μανῶσιν“· „ἂν μανῶσιν“
εἶπε S. — 10, 3 παροξύνοντος C et codices: παροξύναντος v.
— 5 τῶ σκέλη καταδεδεμένου C: τῷ σκέλει καταδεδεμένῳ v,
τῶ σκέλη codices. — 11, 19 δωροδοκίαις εἰς S: δωροδοκία εἰς
v. — 13, 19 καὶ τοῖς anonymus: καὶ τοι v. — 24 καὶ Λέων S·
Λέων Wachsmathius: Κλέων v. — 15, 20 εἶναι ἐπιχαίρειν] εἶναι
τὸ ἐπιχαίρειν Benselerus. — 27 ῥιπίσαι Br: ῥίψαι v. — 30
ἐξητεῖτο] ἐξήτε R. — 16, 3 τοιαῦτα C et codices duo: τὰ τοι-
αῦτα v. — 6 ἂν add C. — 11 λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον S: λέ-
γεται Ἀλέξανδρον v. — 17, 23 αὐτοῦ pro αὐτῷ St. — 31 Μυ-
λάσων C: Μυλάσων v. — 18, 15 τὴν C et codices quatuor:
τοῦ v. — 23 Φῶκον δὲ τὸν υἱὸν βουλόμενον ἀγωνίσασθαι —
ἀφῆκεν S: Φωκίων δὲ τῷ υἱῷ βουλομένῳ ἀγωνίσασθαι —
ἐφῆκεν v. — 19, 12 χλαυίδα Cobetus v. l. p. 151: χλαμύδα v.
— 19 τότε pro πότε Muretus. — 28 ἐπ' del C. — 30 παύσεται
C et codices: παύσεται v. — 20, 8 ἀνέπλησε C: ἐνέπλησε v.
— 12 γέγονε Kraner: γέγονε v. — 16 Ἐρμισῶ] Ἐρμει C, Ἐρμει
Meursius, Ἐρμισίοις S. — 21, 3 δὲ] καὶ C. — 5 Ἑλληνικόν]
Λαμιακόν X. — 30 ἔφη] φάναι Sch. — 22, 23 δὲ del S. —
32 αὐτοῦ Sch: αὐτῷ v. — 23, 18 Κραννῶνι S: Κράννωνι vel
Κράννωνι libri. — 29 πέμπειν C: καὶ πέμπει v. — 24, 17 προσ-
ελομένων Huttenus: προσελομένων v. — 25, 12 ἐμμενεῖν pro ἐμ-

μένειν St. — 28 ἀρίστοις] ἀπίστοις G. Hermannus. — 26, 9 Κανθάρω Florens Christianus: καθαρω̄ v. — 28 τότε S: τοῦτο v. — 27, 1 κακῶς C: κακός v. — 21 μεταβαλλόμενος C et codices tres: μεταβαλλόμενος v. — 28, 4 ἐκάστου εἰσήνεγκεν] ἐκάστου συνεισήνεγκεν S. — 29, 1 φρουραρχίας Amiotus: φυλαρχίας v. — 26 Φωκίῳ ἐμπιστεύσας] Φωκίῳ πιστεύσας S. — 30, 2 ὑπὲρ αὐτοῦ] τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ S. — 12 προδιαβαλλόντων R: προσδιαβαλλόντων v. — 16 Φιλομήλου τοῦ Λαμπρέως C. Keilius: Φιλομήδου τοῦ Λαμπρέως v. — 31, 5 Χαρικλέα Br: Περικλέα v. — 16 Φαρύγας C: Φάρυγας v. — 20 προόδου] προσόδου S. — 32, 15 ἐπλήρωσαν R: ἐκλήρωσαν v. — 33, 17 στρεβλώσομεν R et codices: λαβόντες στρεβλώσομεν v. — 35, 7 Μεγαρικῆ del Sch. — 26 Λυκείῳ pro Λυκίῳ St. — 36, 1 ἐκέλη R: ἐκέλης v.

Vita Catonis 36, 13 Καπίωνος] Καϊπίωνος St et infra. — 16 τῆς] πρὸς X. — 37, 1 ἔγκανμα pro ἔκκανμα anonymus. — 38, 3 ὅτι S: ὁ v. — 19 θέα C: θέαν v. — 20 τὸν Sch et codices duo: ὦν τὸν v. — 25 ὃ γε Bekkerus: ὃ τε v. — 39, 11 αὐτοῦ πιμπλάμενον ὄργῆς codex: πιμπλάμενον αὐτοῦ ὄργῆς v. — 26 παραβάλλω Sch et codex: παραβάλλω v. — 40, 31 ἐθιζόμενος S: ἐθιζόμενον v. — 41, 12 ἐπὶ del Emperius. — 42, 15 Σερρανοῦ Ellondtius: Σωρανοῦ v. — 28 ἐγκρατειαν Emperius: ἀναγκαίαν ἀνδρείαν v. — 30 ἀριστεία S: ἀριστείας v. — 43, 3 ἐπέθετο Amiotus: ἐπέθετο v. — 15 ἐμπεδώσεις Cobetus v. l. p. 108: ἐμπεδώσης v. — 25 οὐκ ἀνύσιμον S: οὐ βασιλικὸν v. — 31 καὶ Sch: ἦ v. — 44, 3 ὑπῆρχεν αὐτῷ codices tres: αὐτῷ ὑπῆρχεν v. — 10 ἐνεργασάμενος R: ἐργασάμενος v. — 20 διαμεμαχημένον Br: διαμεμηχανημένον v. — 27 κάλλιστον] κάλλιον Sch et codex. — 30 στρατείαν R: στρατηγίαν v. — 45, 12 ἔνιοι ἐστικοφάντου] ἐστικοφάντου ἔνιοι Benselerus. — 19 τιμῆν] τὴν τιμῆν R. — 29 προεπέμφθη] προεπέμφθη μὲν Emperius. — 46, 21 μεταβάλεσθε C et codices duo: μεταβάλλεσθε v. — 29 χλανίσι — ἐτέρωθεν Cobetus: χλαμίσι — ἐτέρωθε v. — 48, 4 ποθῶν] πείθων S. — 27 δεομένου, λαβεῖν αὐτὸς εἰ μὴ S: δεομένου λαβεῖν αὐτόν· εἰ δὲ μὴ v, δὲ om codices. — 49, 10 συνῶν post Ἀθηνοδώρω supplet S. — 50, 1 ἔχων del C. — 18 γραμματεῖ ὁ Κάτων] γραμματεῖ Κάτων S. — 22 πράγμασιν Emperius: γράμμασιν v. — 30 αἰδεῖσθαι] ἠδεσθαι Sch. — 51, 1 πολλῶν R: τῶν πολλῶν v. — 3 γινό-

μενον C: γενόμενον v. — 8 γέρας Fr. Kraner: ἐτέρας v. — 20
 πρότερος pro πρώτος anonymus. — 32 ἐκείνου] ἐκείνοις v. S.
 — 52, 6 ὀφειλομένων pro ὀφειλομένην anonymus. — 53, 8 τα-
 ράττοντι R et codex: πράττοντι v. — 11 Τερσεντίας ἀδελφῆ
 pro Τερσεντία ἀδελφῆ anonymus. — 24 Λευκόλλου — Κράσσου
 R: Κράσσου — Λευκόλλου v. — 54, 9 καὶ καθ' C et codices
 quatuor: καθ' v. — 55, 17 θύρας Wyttenbachius: θύραις v.
 — 56, 16 ὡς ἐν τοῖς περὶ Κικέρωνος γέγραπται] καὶ Κικέρω-
 νος S. — 57, 6 ἀπαλλάξει Emperius: ἀπαλλάξαι v. — 11 φόν-
 ων μεγάλων] μεγάλων φόνων S. — 30 κελεύοντος R et codi-
 ces duo: κελεύοντας v. — 58, 1 γεγραμμένον pro γεγραμμένης
 St. — 16 καὶ add C. — 59, 32 ἐνιαυσίου pro ἐνιαυτοῦ anony-
 mus. — 60, 28 Μετέλλω C et codex: καὶ Μετέλλω v. — 30
 Πομπηίου ὑπῆρχε codices: Πομπηίου ὑπῆρχε v. — 61, 5 γυ-
 ναῖκα So et codices duo: γυναῖκας v. — 19 ἐκείνοις S: ἐκείνοι
 v. — 62, 6 οἴκοθεν] αὐτοθεν So. — 16 ἀπιέναι R: ἀπείναι v.
 — 18 αὐτὸς] αὐθις Emperius. — 63, 17 παροξύναι C et codi-
 ces duo: παροξύνας v. — 23 ἔχοντα Sch: ἔχοντας v. — 64, 3
 ἀναβαλέσθαι C: ἀναβάλλεσθαι v. — 65, 10 τὸ μέγιστον περι-
 εῖδεν, αὐτὸν ἐτέρω C: τῶν μεγίστων περιεῖδεν αὐτὸν ἐτέρω
 v. — 66, 24 καὶ μαρτυρούμενος Emperius: καὶ καταρώμενος v.
 — 68, 5 ὡς add So. — 9 πολιτευόμενον] πολιτευσόμενον S.
 — 10 Καλπούρμιον R: καὶ Καλπούρμιον v. — 11 Ἄβλον pro
 Παῦλον X. — 17 τό γε Br: τότε v. — 70, 2 δυνατῶν pro δυ-
 ναστῶν anonymus. — 7 καὶ κατανοῶν C et codices: κατανοῶν
 v. — 12 λόγων C et codices quatuor. — 26 ἐθάσι pro ἔθεσι
 anonymus. — 29 προσβιβάζων C et codices: προβιβάζων v. —
 72, 24 ἐπιστομειν C et codices quatuor: ἐπιστομειν v. — 73,
 32 μὲν οὐ Sch: μὲν οὖν v. — 74, 8 ὑπερβαλόντι R: ὑπερβάλ-
 λοντι v. — 19 ὑφέσθαι C: ὑφίεσθαι v. — 30 καταβαίνοντι
 ὄρθριον suspecta sunt. — 75, 18 δίκαι So: καὶ v. — 20 δίκας
 del Sch, διδόναι δίκας del C. — 76, 5 καταστάντα Br et co-
 dices: καὶ καταστάντα v. — 77, 5 προελθεῖν So: προσελθεῖν
 v. — 78, 11 ἐνταῦθεν ἀναστὰς libri plerique: ἐνταῦθα ἀναστὰς
 ceteri, ἐνταῦθα στὰς? S. — 26 τὰ add Emperius. — 31 παρα-
 βαλομένων Reiskius: παραβαλλομένων v. — 79, 16 δικαίω pro
 δικαίου anonymus. — 80, 3 δύναμιν del R, τέλος del Cobetus
 p. 373. — 4 ὀ R: ἄ v. — 30 ἡδοῦντο] ἡδοντο anonymus. —
 31 μεταβάλλον pro μετέβαλλον anonymus. — 81, 4 Κουρίων

pro Δουρίων Amiotus. — 24 ἀπέλειπεν C et codices: ἀπέλειπεν v. — 30 ἀναρχίαν Emperius: μοναρχίαν v. — 82, 1 δουλεύσειν pro δουλείειν St. — 3 συνεβούλευσε Soh et codices: συνεβούλευε v — ad συνεβούλευσε infinitivum desiderat S. — 5 χρήσασθαι pro χρήσασθαι St. — 20 τὸ add St. — 23 τοὺς ὄν Lambinus: τοῦτον ὄν v. — 29 Πλάγκῳ pro Φλάγκῳ X. — 83, 5 τῷ pro τὸν anonymus. — 14 ἔτι Sch: ἐπεὶ v. — 27 περιμόντος Emperius: περιμόντας v. — 84, 29 θύομεν R et codex: θύομεν v. — 85, 9 Γερμανῶν Amiotus: Βρεττανῶν v. — 86, 14 προσφέρει Br et codices duo: προσφέρει v. — 24 τὰ add C et codices. — 26 γὰρ] γοῦν So. — 87, 5 τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς non expeditio, videtur aliquid excidisse. — 13 ἐμπολεμῶν S: ἐν πολέμῳ v. — 14 ἀπολέσαι C. Keilius: ἀπολέσθαι v. — 18 χεῖρῳ] χειρῶν S. — 22 ἃ καὶ Sch: καὶ v. — 88, 3 πειθοῖ pro πείθει anonymus. — 12 ἐν ἔστι pro ἔνεστι St. — 20 Δυρραχίου αὐτοῦ] Δυρραχίου τοῦ S. — 89, 12 διὰ πίστιν Br: διὰ ἀπιστίαν v. — 15 προήρηται Br: προείρηται v. — 26 ἀπαίροντος Emperius: ἀπάραντος v. — τὸν] τὸν νέον Br. — 90, 1 ἀπιέναι R: ἀπείναι v. — 14 Ἄττιον pro Ἄππιον X. — 20 τὸν add C et codices. — 25 ἦτταν ἔγνω codices tres: ἔγνω ἦτταν v. — 27 lacunam notavit S. — 91, 11 πρώτων R: πρώτον v. — 13 καταλύσειν pro καταλύειν St. — 15 προτάξειν C et codices tres: προστάξειν v. — 22 μαρτυρόμενος C et codex: μαρτυράμενος v. — 30 κατεσκευάζε C: κατεσκευάσε v. — 92, 9 ἦ Br: ἦν v. — 19 ἀχθόμενος C et codices: καὶ ἀχθόμενος v. — 93, 19 ὀπλιτῶν del R. — 24 αὐτῷ R: αὐτῶν v. — 28 μεμψόμενος So: μεμψάμενος v. — 94, 2 οὐκ Ἰτύκην C: οὐχὶ Ἰτύκην v. — 6 μεγίστου] μεγίστου τοῦ R. — 17 συννεχόμενος R: συννεχομένους v. — 95, 4 περιμενεῖν C: περιμένειν v. — 15 γὰρ add So. — τὰ μανὰ δέχεται S post Iacobsium, qui τὰ μανὰ ἀναδέχεται: τὰ μὲν ἀναδέχεται v. — 21 nel del Sch. — 28 ὑφεῖτο] ὑφεῖται C. — 96, 22 κατὰ κράτος S: κατάκρας v. — τε R et codices: δὲ v. — 25 διελέγοντο pro διηλέγοντο anonymus. — 97, 13 βουλευέσασθαι pro βουλευσασθαι St. — 14 οὐκέτι σκήψεις R: οὐκ ἐπισκήψεις v. — 19 προσιόντος S: παρόντος v, ὄντος codices plerique. — 22 μὲν del C. — 98, 11 οὐδὲ C et codex: οὔτε v. — 16 φάσκοντος pro πάσχοντος anonymus. — 28 ποιήσεσθαι — δέξεσθαι C: ποιήσασθαι — δέξασθαι v. — 99, 9 φερούση] φερούση ἐρηῆτο πρὸς ἔξοδον τὰ

τε πλοῖα codex Parisinus C, quod sic demum correctum erit Plutarcheum: φερούσα πρὸς ἔξοδον ἐχοῖνα, καὶ τὰ τε πλοῖα. — 29 προὔπεμπε C: προὔπεμψε v. — 102, 14 ἐνέβλεψε C: ἀνέβλεψε v. — 29 βίβ] βίβη προήκοντα cod. Parisinus C. — 103, 8 φιλοσοφοῦντες C et codex: φιλοσοφεῖτε v. — 27 Κράσσον δὲ λείπεσθαι] λείπεσθαι δὲ Κράσσον S. — 104, 12 ἐπεισελθεῖν C et codex: ὑπείσελθεῖν v. — 105, 7 δὲ R: δὴ v. — 8 ἐκείνου Br: ἐκείνου καὶ v. — 14 ἄν add R. — 17 υἱὸς αὐτοῦ ὑπὸ] υἱὸς ὑπὸ S.

Vita Agidis 108, 14 ἀνοῖα] ἀνοδία C. Keil. — 19 οὐτ' — οὐτ' C: οὐδ' — οὐδ' v. — 27 προσειληφότες Br: προσειληφότες v. — 109, 1 τὸ ἐπιμεῖναι καλόν, αἰσχρὸν δ' Schoemannus: τὸ ἐπαῖ μὴ καλόν, αἰσχρὸν v. — 18 Εὐρυπρωαντίδης C: Εὐρυτιωντίδης v. — 22 Μανδύριον Cellarius: Μανδόνιον v. — Μεσσαπίων R: Μεσσαπίων v. — 28 Ἀγιάδης pro Ἀπάδης X. — 110, 8 υἱὸς C: υἱὸς Ἄραως v. — 16 ἐγκεκλικότων Br et codices tres: ἐκεκλικότων v. — 30 τὸν ἐπιπρέψαι Br: τὸ μὴ ἐπιπρέψαι v. — 111, 9 φυλαττόντων R: φυλάττειν τὸν v. — 23 ἀσχολίαν τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν Schoemannus: ἀνελευθερίαν τῶν καλῶν καὶ ἀσχολίαν v. — 112, 16 δὲ Sch et codex: μὲι v. — 113, 6 ὑπερβαλλόμενος C et codex: ὑπερβαλλόμενος v. — 31 μεταδόσει — ἀφέσει R: μετάδοσιν — ἀφεισιν v. — 114, 12 χαρίεντες anonymus: χαρίεντος v. — 21 τε add R. — 24 κεκομισμένων C: κεκομισμένοι vel κεκοσμημένοι codices. — 25 Θαλάμαις pro Θαλαμιαῖς X. — 26 ἐκ R: τῶν ἐκ v. — 31 μεταβαλοῦσαν C: μεταβάλλουσαν v. — 115, 6 πρῶτον] πρῶτος S. — 116, 3 γε R: τε v. — 117, 7 τὸ add Schoemannus. — 13 ἐκείνου ἀποψηφισάμενοι S: ἐκείνου ἀποψηφισάμενοι v. — 27 προσῆμον pro προσῆκεν St. — 118, 9 μηδὲ C: μήτε v. — 119, 26 μακικὴν] νεακικὴν? S. — 120, 1 τὸν Ἀγιν sepsit Bekkerus — 122, 15 τῆς] τοῦ Br. — 19 πρώτους] προτέρους Sch. — 125, 1 πολιτίδων pro πολιτικῶν anonymus. — 126, 1 ἡλικίας Sch: ἡλικία v.

Vita Cleomenis 127, 11 οἰκίαν] ἰδίαν St. — 16 παραβαλόντος C: παραβάλλοντος v. — 24 κακκανῆν S: κακκανῆ codex, αἰκάλλειν v. — 128, 13 καταφανῆς ὁ codex: καταφανῆς αὐτῷ ὁ v. — 129, 6 Βέλβιναν C: Βελβίαν v. — 130, 9 εἰπόντος ὅτι μάτην] εἰπόντος οὐ μάτην ὅτι St. — 132, 9 ἔθος add R. — 18 Ἀλσαίαν] Ἀλίαν X. — 29 Θηρουκίαν Br: Θηρι-

κίων v. — 31 μόθικας Valckenarius: Σαμοθράκας v. — 133, 6 δὲ del C. — 9 οὐ add Schoemannus. — 134, 18 γὰρ S: τε v. — 20 οὕτως Sch et codex: καὶ οὕτως v. — 29 ἀποκτιννύειν ἀκρίτους S: ἀποκτιννύναι ἀκρίτως v. — 135, 20 παυσώμεθα R: παύσωμεν v. — 136, 6 εὐτελῆ Emperius: εὐγενῆ v. — 14 οὐδὲ C: οὔτε v. — 16 ἐπιθυμίαν καὶ del C. — 31 δὲ R: τε v. — 32 τῷ pro τὸ St. — 137, 32 ἀπαρθείσης Sch: ἐπαρθείσης v. — 139, 3 Λάγγωνι] Λασιῶνι Manso. — 18 ὑδροποσία αἵματος πλήθος] ὑδροποσία πλήθος αἵματος S. — 23 ἀμῶς γέ πως Sch: ἄλλως τέ πως v. — 25 δυναμένης Sch: δυναμένην v. — 140, 21 Τριταίων So: Τρικκαίων v. — 141, 16 Ἀράτου κατηγορία codex: κατηγορία Ἀράτου v. — 142, 23 τὸ R: τε v. — 31 πειθαρχίας Schoemannus: πειθαρχίαν v. — 143, 17 παρὰ τοῦ Sch et codices tres: παρ' αὐτοῦ v. — 144, 9 Ὀνειά C: Ὀνια v. — 146, 2 μετὰ del Muretus. — 12 συνεχῶς] συχῶς? S. — 13 Ἀγιάτιδος pro Ἀγιδος Amiotus. — 147, 15 τὸ παιδίον] τὰ παιδιά R. — 23 παιδάριον] παιδάρια R. — 148, 15 διαρπάσαι διανοηθεῖς] ἀρπάσαι διανοηθεῖς S. — 11 Ῥότειον] Ζολτίον Cellarius. — 12 Ἐλικούντος] Ἐλισσώντος C. — 29 ἐγκαταληφθῆναι R et codices tres: ἐγκαταλειφθῆναι v. — 150, 16 οὐ add Tudertinus. — 151, 13 ὡς] ὥστ' ὡς S. — 26 τὸν Ὀλίγυρτον Schoemannus: τὸ Ὀλόγουντον v. — 152, 10 τοῦ προρατεῦσαι τὸ] τὸ προδεῦσαι τοῦ Schoemannus, τοῦ ἀρτοπτεῦσαι τὸ G. Hermannus. — 153, 26 Ἀντιγόνου So: αὐτοῦ v. — 155, 4 σύντονον Amiotus: συντεῖνον v. — 157, 1 ἐφαίνετο ἔμφρων] ἔμφρων ἐφαίνετο S. — 21 γυναικοκρατίαν C: γυναικοκρασίαν v. — 158, 4 διαμονὴν R: διανομὴν v. — 25 ἐκείνον] ἐκείσε So. — 159, 15 διὰ πονηρίαν ὡς οἶμαι vel δι' ἀπορίαν οἶμαι del Sch. — 29 μετρίως] οὐ μετρίως R. — 161, 20 ἐνεσκευασμένων C: ἐξεσκευασμένων v. — 26 ἀναβαλόντες So: ἀναλαβόντες v. — 164, 14 ἄλλων] πολλῶν C, ἄλλοκότων Br.

Vita Tib. Gracchi 166, 19 καθάπερ C: καθὰ περὶ v. — 30 δέλφικας pro δελφίνας Amiotus. — 168, 2 γυναῖκα C: γυναῖκα καὶ v. — 4 εἰ δὲ] εἰ μὴ St et deinde εὐρίσκεεις. — 19 Φάννιος S: Φάνιος v. — 169, 28 ἀπολογίσασθαι R: ἀπολογήσασθαι v. — 171, 26 ὥστε R: ὡς v. — 173, 21 καταδύσεις] κατάδυσις R. — 174, 1 κατιόντας] κατατείνοντας libri plerique, κατατείνοντα C. — 19 προπεσεῖν R: προσπεσεῖν v. — 25 χάρας R: χάραν v. — 175, 18 ἀξιόχρεω εἶναι] ἀξιόχρεω παρεῖναι?

S. — 25 αὐτοῦ Br: αὐτῶ v. — 176, 25 πᾶν Br et codex: καὶ πᾶν v. — 26 καὶ κελεύσαι Br: κελεύσαι v. — 179, 4 ἐκείνου C: ἐκείνον v. — 14 ἐκπαθέστερον] ἐπαχθέστερον vel ἀπεχθέστερον Wyttenbachius. — 180, 7 εἴ τις] ἦ τις C. — 13 κᾶν C: καὶ v. — 26 τοῦ τε χρόνου Br: τοὺς τε χρόνους v. — 182, 1 Βλόσσιος pro Βλάστος X. — 2 εἶναι S: παρῆναι v. — 14 παραταττομένων R: ταττομένων v. — 19 Φούλβιος pro Φλάβιος X. — 183, 5 τούτου So: τοῦτο v. — 184, 30 εἶχεν pro ἔχειν St. — 185, 14 προανεσείοντο C et codex: προσανεσείοντο v. — 32 ὅτις pro ὅστις St. — 186, 5 τοῦτο C: τουτὶ v.

Vita G. Gracchi 187, 2 αὐτὸν εἰς Haasius et codex: αὐτῶ εἰς v. — 11 λαμπρότερον] λαμυρότερον? S. — 30 ἀμφιέξιν] ἀμφιέσαι Sch. — 188, 19 ἐν ἀνάγκαις] ἐξ ἀνάγκης anonymus et 20 διςτῶν pro τριςτῶν. — 189, 27 ἀφρηῆτο S: ἀφήρητο v. — 190, 20 ἅμα νέμων] ἀνανέμων So, διανέμων S. — 28 ἔκρινον pro ἔκριναν St. — 192, 10 χάμασι νακτῆς Sch: χάμασιν ἀκτῆς plerique, χάμασιν ἀκτοῖς v. — 193, 4 ἀπήρησατο R: ἀπήρητηξε vel ἀπήρητιξε libri. — 12 τοῖς pro ἐν τοῖς St. — 13 οὖν C: μὲν οὖν v. — 25 δυσχεραίνουσαν — βουλομένην pro δυσχεραίνουσα — βουλομένη St. — 195, 8 Γαῖου ὑπόνοια] Γαῖου τις ὑπόνοια S. — 28 Ὀπίμιος pro Ὀστίλιος Aretinus. — 199, 21 ὑπεξωσμένος Wyttenbachius et codices: ἐπεξωσμένος v. — 30 ἀπολεῖ S: ἀπολῆ v. — 200, 8 λιποθυμήσασαν S: λιποθυμήσασαν v. — 201, 13 δ' οὖν S: γοῦν v. — 202, 25 κατακτείνας Emperius: κατακρίνας v. — 203, 12 et 18 αὕτη S. αὕτη v.

205, 10 μετασκευάσαι Dacerius: κατασκευάσαι v. — 206, 12 ἂν add R. — 207, 6 τῷ Γαῖῳ om codex. — 208, 4 φοβουμένῳ ὑπὲρ] φοβουμένῳ περὶ S. — 9 ἡμαρτηκέναι τὸ μειράκιον Ἄγιν codices: τὸ μειράκιον ἡμαρτηκέναι Ἄγιν v.

Vita Demosthenis 209, 7 διαφέρειν ἡγοῦμαι ἀδόξου] ἡγοῦμαι διαφέρειν ἀδόξου? S. — 210, 1 ἔχων R: ἔχειν v. — 13 πραγμάτων] πραγμάτων ἂν R. — 14 ἐμπειρίας] ἐμπειρίαν R. — 211, 13 ἂν Sch: μὲν ἂν v. — 22 φεύγοντος S: φυγόντος v. — 212, 17 κατὰ Πλάτωνα del Wyttenbachius. — 213, 12 συνεσχολακέναι] ἐσχολακέναι Cobetus. — 214, 19 ἐπακολουθῆσαι C: ὑπακολουθῆσαι v. — 216, 12 Μυριναίου pro Μυρρηναίου X. — 217, 5 ἂν C cl. Athen. 7, 223°: γὰρ v. — 12 αὐτοσχεδιάζοντα Br: αὐτὸν σχεδιάζοντα v. — 23 ἂν del C. —

218, 4 προσβάσει C: προβάσει v. — 219, 2 γινομένης C et codex: γενομένης v. — 220, 2 Ἰππερίδης v et infra. — 10 μεταβαλλόμενος R et codices: μεταβαλλόμενος v. — 13 αὐτὸν sepsit Bekkerus. — 23 ὡρ' C et codex: ἔφ' v. — 221, 4 Μοιροκλέα Meursius et infra: Μυροκλέα v. — 7 κατ' margo Lambini: μετ' v. — 17 ὁμοιος] ὁμοίως R. — 24 δ' add C. — 224, 11 πολεμικῶν] πολιτικῶν? S. — 225, 6 δὲ add Lambinus. — 11 ὡς del Muretus. — 226, 1 φέροντα C: φέρων v. — 4 ἀνθρώπεια margo Lambini: ἀνθρώποισι v. — 9 προσέχειν S: προσχεῖν v. — 229, 20 ἐξήτει margo Lambini: ἐξήτει v. — 230, 4 προσβεύειν R: προσβεύειν v. — 231, 18 καθελιζόμενος R et codex: κατελιζόμενος v. — 22 ὑπ' Lambinus: ἀπ' v. — 232, 20 ἀπολιπῶν] ἀπαλείπων C. — 233, 2 ἐτύγγανε Sch: ἐτύγγανε δὲ v quod tuetur Schoemannus opusc. I, 210. — 234, 15 Κρανῶνα S: Κρανῶνα v. — 235, 6 ἐν τῷ ἱερῷ Ποσειδάωνος del Benselerus. — 236, 12 γεγραμμένην R: γεγραμμένης v. — 26 Δημοχάρης margo Lambini: Δημοχάρης v. — 237, 14 ἐνέθηκε C: ἀνέθηκε v. — 17 οὕτως Bartonus: οὔτως v.

Vita Ciceronis 238, 12 Ἐλβίαν Amiotus: Ὀλβίαν v, Ἐλβίαν libri duo. — 13 καλῶς καὶ pro καὶ καλῶς X. — 16 Τύλλον Ἄττιον pro Τύλλιον Ἄππιον X. — 32 δύο τῶν pro τῶν δύο St. — 239, 32 et 241, 5 scribebatur Ἀναδημίας. — 240, 12 προσαγγελίας Wyttenbachius: προσαγγελιαντος v. — 241, 5 ἐγκατέλειπεν pro ἐγκατέλειπεν St. — 17 πολλῇ] ποικίλῃ Hanovius. — 242, 12 ἄν add Sch. — 14 γε Wyttenbachius: τε v. — 32 μεγαλυνομένου Cobetus v. l. 232: μεγάλα χρωμένους v. — 243, 8 ἀναγκαζόμενοις R: ἀναγκαζόμενος v. — 25 ὑφείλεν] ὑφελεῖν Wyttenbachius. — 30 πολλοὺς del R. — ἐπειάραξε] ἐξετάραξε R. — 244, 4 πολιτῶν Amiotus: πολιτικῶν v. — 7 οὐ] ὄ Sch et codex. — 25 τὸν] τὸν μὴ Amiotus. — 29 ἔφη ὁ Κικέρων] ἔφη Κικέρων S. — 245, 5 λύσεως R: λύσεων v. — 246, 2 Πομπήιος δὲ καὶ Κικέρωνα ἔθεράπευε] ἔθεράπευε δὲ Κικέρωνα καὶ Πομπήιος S. — 10 ἐπ' Cobetus 239: ὑπ' v. — 18 Οὐατένιος pro Οὐατίνος St. — 22 εἶπεν pro εἰπεῖν St. — 247, 7 βουλομένου anonymus: βουλομένῳ libri, βουλομένων v. — 13 τῷ R: τῶν v. — 248, 14 ἐκστῆσαι R: ἐκστῆσαι v. — 20 προσθήκη Wyttenbachius: προσθήκην v. — 27 ἔμελλεν S: ἔμενεν v. — 249, 14 τοῦτον R: τοῦτο v. — 250, 27 διαπεφυκότες Wyttenbachius: διαπεφυγότες v. — 251, 13 ἀπόκρισιν

pro ὑπόκρισιν anonymus. — 252, 4 ἀγνώστου] ἀγνώτος Emperius. — 7 Κατιλίνα Emperius: Κατιλίναν v. — 10 ἀπολυόμενος So: ἀποδύομενος v. — 30 Μάρκιον C: καὶ Μάρκιον v. — 254, 16 Κορνηλίω ἐκείνω] Κορνηλίον ἐκείνω S. — 255, 22 ἀδήλως Br: ἀλλήλοις libri duo, ἀλλήλοις ἀδήλως v. — 28 εἰσήγγειλε C et codices tres: εἰσήγγελε v. — 256, 25 δόξειν pro δόξει vel δόξη St. — 257, 7 οἰκιακῶν C: οἰκειακῶν v. — 258, 14 συνεπερείσας C: συναπερείσας v. — 29 παριόντος] παριέντος C. — 260, 17 δῆμαρχοι pro χιλλαρχοι X. — 21 ἐκείνου] ἐκείνων X. — 27 τοῦτο καθυπάρξει, Κάτωνος] τοῦθ' ὑπάρξει, Κάτωνος S. — 261, 16 τίνα R: τίνας v. — 262, 6 ἐπικόπτοντος Ruhnkenius: ἐπισκώπτοντος v. — 15 προπεσεῖν R: προσπεσεῖν v. — 263, 3 ἀντῶ delendum? — 11 εἶπε pro εἰπεῖν St. — 264, 18 σοφώτερον] σοφώτατον R. — 23 ἠτήσατο] ἠτήσαθ' ὁ C. — 265, 8 θαυμάζετε Sch et codices quatuor: θαυμάζητε v. — 12 ἀπάρτιον Muretus: ἀμαρτίαν v. — 30 Ἄβραν Br: αὔραν v. — 266, 1 συνεισηῆλθε X: συνῆλθε v. — 3 lacunam notavit X. — 8 μηδὲ C: μήτε v. — 16 Τύλλου] Τουλλίου X. — 28 Τερτίαν Amiotus: Τερεντίαν v. — 30 Κουαδραντίαν] Κουαδρανταρίαν X. — 268, 2 πρεσβευτῆς Wyttenbachius: πρεσβευτήν v. — 270, 9 Οὐεργύλιος pro Οὐεργύνης X. — 22 πρὸς pro περὶ St. — 271, 24 βιαίων So: βιαίως v. — 273, 9 καὶ κατάστασιν C: κατάστασιν vel καὶ στάσιν libri. — 274, 16 Κεκιλλίου] Καίλλου X. — 25 τότε] τε C. — 28 ἐπὶ C: περὶ v. — 275, 22 ἀσμένοις Wyttenbachius: ἄσμενος v. — 27 ἴσος anonymus: ἴσως vel ἴσα libri. — 30 τε C: δὲ v. — 276, 18 Μαρκίου pro Μάρκιου Amiotus. — 277, 1 καὶ vel delendum vel corrigendum ὡς cum Emperio. — 26 ἀνῆρ] ὁ ἀνῆρ Sch. — 29 ἰέναι Br et codices duo: ἰέναι v. — 278, 30 καὶ ἀνεστάθησαν del Cobetus 373. — 279, 10 αὐτῆ Wyttenbachius: αὐτῆ v. — 20 Τύρων Sch: Τύρων v. — 29 παρ' ἧ ἐγήρασε] παρ' ἧ γεγήρακε S. — 280, 1 τοῦ προτέρου ἀνδρὸς delendane? — 281, 7 πρεσβευτῆς Δολοβέλλα συνεκπλεῦσαι] συνεκπλεῦσαι Δολοβέλλα πρεσβευτῆς S. — 9 Πάνσας pro Πάσσας St et postea. — 282, 20 τίνα Br: τίνας v. — 24 ταῖς Sch: τοῖς v. — 283, 7 ἀδελφιδῆς pro ἀδελφῆς X. — 14 λεγόμεναι] αἱ λεγόμεναι R. — 28 ὅσον Wyttenbachius: ὅσων v. — 284, 3 δ' add S. — 21 προέμενος C et codex: προιέμενος v. — 285, 20 ἔφθ] ἔφθη Br. — 286, 9 Καπίτας] Καιήτην Wyttenbachius, Καιήτας

S. — 20 καταβάς] καταπτὰς Wyttenbachius. — 29 Ποπίλλιος pro Πίλλιος X. — 287, 11 ἐνεώρα So: ἑώρα v. — 288, 1 Τόρων pro Τήρων anonymus. — 11 βουλή καθείλεν S: βουλή ανείλεν v.

289, 14 Κεκίλλου] Καλλίου X. — 23 ὁ Κάτων add So. — 290, 9 διαμειρακιενόμενος Bekkerus: διαμειρακηνόμενος v. — 14 μεγαλοπρεπέστατος] μεγαλοπρεπέστερος St. — 31 ὅς add C et codices duo. — 291, 21 τὸ del R. — 292, 11 παρὰ νόμον Br: παράνομον v. — 16 ἄν add Sch. — ἀγέννειαν pro εὐγένειαν anonymus.

Vita Demetrii 293, 4 ἑκατέρω] ἐν ἑκατέρω R. — 7 διαγνώσει pro διάγνωσις anonymus. — 10 post κινεῖσθαι v addita καὶ πάντα κινεῖν πρὸς τὸ φρονοῦν ἀναφέρουσιν καὶ del Dacerius. — 27 τὴν μὲν R et codex: τὴν v. — 294, 3 αὐτοῖς R: αὐταῖς v. — 12 ἔαν S: ἔνα v. — 30 Κορράγου S cl. c. 53: Κορραίου v. — 295, 15 σχολάζων τε Emperius: σχολάζοντι v. — 20 τρέψαι Sch: τρέψαι καὶ v. — 29 τὰς add C et codices. 297, 6 ὕπαρ αὐτῷ Br: ὑπὲρ αὐτοῦ v. — 298, 11 κολουῶσαι Br: κολῦσαι v. — 26 αὐτοῦ anonymus: αὐτῷ v. — 299, 9 Βαβυλωνίαν] Βαβυλώνα Sch. — 10 ἔφθη Bastius et codex: διέφθη v. — 13 ἠδύναντο So et codex: ἠδύνατο v. — 31 σκοπὴν S: σκοπὸν v. — 300, 17 τύχη Ἀθηναίου] τύχη τοῦς Ἀθηναίου? — 25 μηδὲν Sch et codices: οὐδὲν v. — 30 δεδοικότος, οὐ codices: φοβουμένου, οὐ v. — 301, 7 Πάτραις] Παγαῖς Kaltwasser. — 17 Μεγάρων R: Μεγαρέων v. — 302, 8 Κρανῶνα S: Κρανῶνα v. — 16 καὶ del C, ὡς Sch, τηροῦντας post ἑτέροις excidisse susp. S. — 27 πρότερον C: πρῶτον v. — 303, 6 τὴν — βωμολοχίαν καὶ βδελυρίαν τῇ — εὐχερείᾳ Emperius: τῇ — βωμολοχία καὶ βδελυρία τὴν — εὐχέρειαν v. — 304, 9 τὸν R: τὸ v. — 14 ἀσεβοῦνθ'] ἀσεβοῦντα δ' Meinekus — ἀσεβοῦνθ' ὁ πέπλος διεργάγη μέσος Cobetus. — 15 τιμὰς ποιοῦντ' ἀνθρωπίνας pro τιμὰς ἀνθρωπίνας ποιοῦντα St. — 305, 2 Δημήτριον aut delendum cum Sch, aut ante prius τὸν Σωτήρα transponendum. — 3 ἄν add Bekkerus. — 26 ἀνέδην C et codices: ἀναίδην v. — 306, 18 προστιθείσης R: προστεθείσης v. — 25 ἐμφράξαι R: ἐκφράξαι v. — 26 τὸ pro τὸν St. — 307, 14 τε Sch: δὲ v. — 308, 4 ἀποκρινομένου C: ἀποκριναμένου v. — 12 βασιλέα del R. — 20 ἔπεμψε C et codex: ἔπεμπε v. — 309, 25 τῶν add Sch. — 310, 28 ἄλλοι βασιλεῖς

ἀυλοῦντες codices: βασιλεῖς ἄλλοι ἀυλοῦντες v. — 311, 1 βασιλείοις R et codex: βασιλικοῖς v. — 22 κατελύσαντο R et codices: κατελύσατο v. — 29 ἐξήκοντα] ἐνενήκοντα Vitruvius 10, 16; Diodorus 20, 91. — 30 στενωτέραν] στενωτέραις C. — 32 καθ' — θυρίσιν Emperius: καὶ καθ' — θυρίς v. — 313, 1 τοῦ τέλος pro τοῦ τέλους St. — 23 μεταβαλομένους C et codices: μεταβαλλομένους v. — 314, 4 ἐν οἰκίᾳ καταλύοντα codex: καταλύοντα ἐν οἰκίᾳ v. — 20 γὰρ pro δὲ St. — 315, 12 Λευκονοεὺς R: Λευκωνεὺς codices, Λακωνεὺς v. — 317, 1 Ἄγραν Salmasius: ἀγορὰν v. — 317, 14 συντόνου Br et codices: συντόμου v. — 319, 9 ἐνὶ pro ἐν anonymus. — 10 συνδιαταράξειν] διαταράξειν C. — 15 γενομένῳ C: γενομένων v. — 16 αὐτῶν anonymus: αὐτῶ v. — 31 ἀκούσης pro ἀκούσεις St. — 320, 24 πλὴν add St. — 321, 1 αἷς Br et codex: ἄς v. — 12 ἐπει γενομένῳ S: ἐπειγομένῳ codices, ἐπεὶ ἐπειγομένῳ v. — 322, 15 τῷ δὲ anonymus pro τῷ. — 323, 5 Ῥωσσόν Lubinus: Ὀροσσόν v. — 8 σκηνηῆς anonymus pro σκηνηῆν. — 324, 9 ὀλλγον So et codex: ὀλλγων v. — 325, 31 Ἀθηναίων pro Ἀθηναίων anonymus. — 326, 12 καταθῆναι] κατανανεῖν vel κατανουεῖν G. Hermannus. — 327, 4 Δίον pro δῆνον X. — 29 ὃ ante δρᾶν transponit Emperius, item Sch deletis μέλλοντος — ἐκείνον. — 329, 2 τῷ λογισμῷ] τῶν λογισμῶν S. — 3 ζητεῖν R: ζητῶν v. — 7 ἐρᾶ pro ἐρᾶν anonymus. — 16 ὑπολείψεις Tollius: ὑποδείξεις v. — 330, 1 εἶπειν R: εἶπε v. — 22 ἐκτός So: ἐντός v. — 331, 7 ἔρημα] εὐρημα R. — 30 ὄξυβελεῖ C: ὄξει βέλει v. — 332, 9 ὃς Bekkerus: ὃς δὴ v. — 333, 2 χρυσοβαφεῖς] χρυσογραφεῖς S. — 4 χλανὶς S: χλαμὺς v. — 25 Ἄξιου C: Ἀξίω v. — 334, 24 ἦττον C et codex: ἦττων v. — 336, 18 πάντως Br: πάντες v. — 337, 4 Κασάνδρειαν R: Κασανδρείαν v. — 16 εὐφρόνας S: εὐφρόναις v. — 27 τό γε S: τό τε v. — 338, 12 δυνατοῦ] συνετοῦ Wyttenbachius. — 25 στρατηγῶν C: στρατιωτῶν v. — 29 Μηδῖαν C et codices: Μήδειαν. — 341, 17 μεταβαλέσθαι C et codices: μεταβάλλεσθαι v. — 342, 25 μετέβαλε C et codices: μετέβαλλε v. — 343, 15 ἀπὸ τοῦ Σελεύκου del S. — 18 διεθρησόμενον Sch: διαθρησόμενον v. — 344, 3 παρήγε C et codices: παρήγαγε v. — 9 κατέβαλε C et codices: κατέβαλλε v. — 10 τὸν C: τὸ v. — 27 μηδὲ R: μήτε v. — 345, 20 συνοικισθεῖσαν S: οἰκισθεῖσαν v.

Vita Antonii 346, 3 Κρητικὸς pro κρητικὸς X. — 348, 2

συνεμβάλειν C et codices: συνεμβάλλειν v. — 349, 9 Ἄντωνος C: Ἀντέωνος v. — 24 τὸ ἰσχύειν S: τῷ ἰσχύειν codices, τὴν ἰσχὺν v. — 350, 6 καλούντων R et codices: παρακαλούντων v. — 21 δὲ τὰς Sch et codices: καὶ τὰς v. — 351, 12 στρατιὰν Br: στρατείαν v. — 18 πάλαι ἔγνωστο] πάλαι διέγνωστο S. — 20 ἡμφισμέτων] ἡμφισμένους Bekkerus. — 352, 29 ἀγχεβαθεῖς X et codices: ἀγχεβαθεῖς v. — 32 μεταβαλλόμενος C et codices: μεταβαλλόμενος v. — 353, 12 δὲ Καῖσαρ] δὲ καὶ Καῖσαρ S. — 16 παρέδωκεν C et codices: παραδέδωκεν v. — 18 ἵππαρχον pro δήμαρχον X. — 354, 20 ὃ δὲ C: ὃ δὲ v. — 365, 13 ἀγαγόμενος R: ἀγάμενος v. — 18 scribatur γυναικοκρασίας. — 29 ὁ Ἀντώνιος delenda? — 356, 5 Ἀλβίνον pro Λαβίνιον X. — 6 ἀδελφιδῆς pro ἀδελφῆς X. — 15 Ἀντωνίου C: Ἀντωνίου δὲ v. — 21 ἀποδεικνύμενος om libri praeter aldinam. — 30 λαοῖς So: λευκοῖς v. — 357, 16 Καῖσαρ — ἀπέστησεν X: Καίσαρα — ἀπέστησαν v. — 358, 22 ἐνέμιξε S: ἐπέμιξε v. — 23 τελευτῶντι Br: τελευτῶν τε v. — 359, 5 τοῦ Sch et codices: τὰ v. — 18 ἀδελφιδῆς pro ἀδελφῆς X. — 28 αἰρεσθαι R: αἰρεῖσθαι v. — 360, 20 ἐξελῶντας Haitinger: ἐξελούντας v. — 361, 11 παραβαλέσθαι C: παραβάλλεσθαι v. — 16 ἐκέλευσε Sch et codices: ἐκέλευε v. — 22 δεξομένους] τοὺς δεξομένους R. — 32 Πλάγκον pro Φλάγκον X. — 363, 16 τὰ πολλὰ] τὰ ἄλλα? S. — 365, 7 διέβαινεν R et codices: καὶ διέβαινεν v. — 11 τό γε Br: τότε v. — 19 πρὸς δὲ post σαπρὸν δὲ del S. — 21 ὑπέσχετο] ὑπέσχητο S. — 367, 18 πολέμου ἔπεμψε] πολέμου πέμπει S. — 368, 10 Κύδνον pro Κύανον X. — 11 πορθμῆς C et codices: πορθμῶ v. — 14 συνηρμοσμένον pro συνηρμοσμένης anonymus. — 369, 3 περιφερῶν C: περιφερειῶν v. — 4 ὀλίγοις R et codex: λόγοις v. — 8 ἐμμέλειαν R: ἐπιμέλειαν v. — κρατούμενος ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις] κρατούμενος ἐκείνης αὐτῶς S. — 26 Αἰγυπτίαν R et codices: Αἰγυπτίων v. — παραλαβεῖν C: περιλαβεῖν v. — 370, 7 ἀμιμητοβίων pro ἀμίμητος βίων St. — 371, 20 χάριν R: χάριν ἢ v. — 23 προσισταμένῳ R: προισταμένῳ v. — 372, 15 βασιλεῖαι pro βασιλεῖς Hullemannus qui et 14 ἀλιεῦσιν pro βασιλεῦσιν. — 373, 15 Ἄτιλας pro Τατίλας X. — 374, 18 ὀρμήσας R et codex: ὀρμήσας v. — 376, 31 καὶ add X. — 377, 10 περιώρμισεν C et codex: περιώρμησεν v. — 378, 5 αὐτῷ pro αὐτοῦ anonymus. — 22 ὄν add R. — 379, 22 infra c. 50 Artavasdae equitum

numerus fuisse ἄκριτον ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων: hinc altero
 utro loco peccatum videbatur a librariis. ac sane cum etiam
 Livius epit. 130 Antonium scribat cum sexdecim millibus equi-
 tum Parthis bellum intulisse, qui numerus efficitur ex sex mil-
 libus Artavasdae et decem millibus τοῦ Ῥωμαίου συντεταγμένου
 ἱππικοῦ, fieri potest, ut altero loco καὶ μυρίους ex perperam
 intellecto hoc loco a librariis hlata sint. sed non celandus
 tamen locus Strabonis 11, 530 Ἀρταουάσδης δὲ Ἀντωνίῳ χωρὶς
 τῆς ἄλλης ἱππείας αὐτὴν τὴν κατάφρακτον ἑξακισχιλίων ἱππων
 ἐκτάξας ἐπέδειξεν, ἥνικα εἰς τὴν Μηδίαν ἐνέβαλε σὺν αὐτῷ,
 ex quo colligi videtur posse Plutarchum hic quidem non nisi
 numerum exhibuisse τῶν καταφράκτων, infra comprehendisse
 etiam eos, quos Strabo τῇ ἄλλῃ ἱππείᾳ significavit. — 380, 27
 εἶλον — βασιλεὺς post αὐτοῦ 26 ponit S. — 382, 4 Φραάτων
 So pro Φραάρτεων vel Φραάρτων. — 383, 23 Μάρδος] Μαρ-
 σὸς Freinshemius ad Flori 4, 10, 4. — 385, 30 σκηναῖς R: σκη-
 ναῖς v. — 394, 1 ποῖ R: ποῦ v. — 396, 6 χλανίδι Cobetus v.
 l. 151: χλαμύδι v. — 12 ἐτέραν del Br. — 397, 24 Ἰλλυριῶν
 pro Λαυριῶν Amiotus. — 399, 1 Τίτιος pro Τίτος X. — 6 ἐγέ-
 νοντο S: ἐγίνοντο v. — 18 Καλουτίσιος pro Καλουτός X hic et
 400, 4. — 400, 28 δηλίκια C: διλλίκια v. — 401, 5 πόλις κλη-
 ρουχία] κληρουχία, πόλις Emperius, nisi πόλις delendum. —
 29 Σαδάλας Oudendorpius ad Caes. b. c. 3, 3: Ἀδάλλας v. —
 31 Μάλχος pro Μάγχος X. — 402, 27 παραλλας X: Ἰταλλας v.
 — 405, 8 Κολλίσιος] Σόσιος Ruhnkenius ad Vell. 2, 85. — 11
 τὸν μὲν — τὸν δὲ Sch: τῶν μὲν — τῶν δὲ. — 406, 5 ναῦς C:
 τὰς ναῦς v. — 13 θαρρουσῶν Bekkerus: θαρρούντων v. —
 14 τετραγώνων] ἐκ τετραγώνων C. — 16 δεδεμένοις] καὶ δε-
 δεμένοις C, δεδμημένοις Sch. — 407, 13 ἐαυτοῦ καθῆστο S:
 ἐαυτοῦ ἐκάθητο v. — 408, 27 οὐ Cruserius et codices: οἶ v. —
 409, 24 ῥητορικῶ] ῥήτορι S. — 410, 4 βραχύτατος Sch: βραχύ-
 τερος v. — 5 ἐνεχείρησεν C et codices: ἐνεχείρισεν v. — 20
 καὶ Sch: ὃς καὶ v. — 411, 17 ἐνοικέω Anthol. Pal. 7, 320: ἐς
 ὄστέον codices, ἐσοικέω v. — 412, 1 θαλαῖα C: θαλαῖαι v. —
 14 τοῦτο C et codices: καὶ τοῦτο v. — 19 ἀνακλίσεις] ἀνακλή-
 σεις R. — 413, 10 Θύρσον R: Θύρεον v. — 414, 27 ὑποχειν]
 ἐπεργεῖν C. — 416, 4 ἀνέσχε R: ἀνέσχετο v. — 22 γενέσθαι οἱ
 παραγενομένοι] γενέσθαι παραγενομένου S nisi οἱ παραγενό-
 μενοι deleantur. — 24 παραιωρούμενος So: παρεωρούμενος v.

— 417, 28 λόγοι R: λόγοι ἐν v. — 418, 6 τὰς θύρας αὐτὰς R: ταῖς θύραις αὐταῖς v. — 22 τὰλλα] τὰλλα δὲ So. — 420, 11 ὑπερείπετο Sch: ὑπερείπετο v. — 22 διακειμένης ἔνδοθεν So: διακειμένη ἔνδοθεν v. — 422, 21 αὐτὴν So: αὐτῆς v.

426, 4 ἐπί] ἡ codex unus. — 6 ζητοῦντος So: ζητούντων v. — 7 διαφυγόντα anonymus: διαφεύγοντα v. — 12 καὶ del Sch. — 427, 30 ἔνεστι anonymus: ἔστι v. — 428, 7 ἄν add Sch.

I. Δημάδης ὁ φήτωρ ἰσχύων μὲν ἐν ταῖς Ἀθήναις 5
 διὰ τὸ πρὸς χάριν πολιτεύεσθαι Μακεδόνων καὶ Ἀντι-
 πάτρου, πολλὰ δὲ γράφειν καὶ λέγειν ἀναγκαζόμενος
 παρὰ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως καὶ τὸ ἦθος, ἔλεγε συγγνώ-
 μης ἄξιός εἶναι πολιτευόμενος τὰ ναυάγια τῆς πόλεως.
 Τοῦτο δὲ εἰ καὶ τῷ φήτορι θρασύτερον εἴρηται, δόξειεν 10
 ἂν ἀληθὲς εἶναι μετενεχθὲν ἐπὶ τὴν Φωκίωνος πολι-
 τείαν. Δημάδης μὲν γὰρ αὐτὸς ἦν ναυάγιον τῆς πόλεως,
 οὕτως ἀσελγῶς βιώσας καὶ πολιτευσάμενος, ὥστε Ἀν-
 τίπατρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῦ γέροντος ἤδη γεγονότος, ὅτι
 καθάπερ ἱερείου διαπεπραγμένου γλῶσσα καὶ κοιλία 15
 μόνον ἀπολείπεται· τὴν δὲ Φωκίωνος ἀρετὴν ὥσπερ
 ἀνταγωνιστῆ βαρεῖ καὶ βιαίῳ καιρῷ συλλαχοῦσαν αἱ
 τύχαι τῆς Ἑλλάδος ἀμαυρὰν καὶ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαν
 742 ἐποίησαν. Οὐ γὰρ Σοφοκλεῖ γε προσεκτέον ἀσθενῆ
 ποιοῦντι τὴν ἀρετὴν ἐν οἷς φησιν·

20

ἀλλ' οὐ γάρ, ὦ ἄναξ, οὐδ' ὅς ἂν βλάβστη μένει
 νοῦς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἐξίσταται·

τοσοῦτον δὲ τῇ τύχῃ δοτέον ἀντιταττομένη πρὸς τοὺς
 ἀγαθοὺς ἄνδρας ἰσχύειν, ὅσον ἀντὶ τῆς ἀξίας τιμῆς καὶ
 χάριτος ἐνίοις ψόγους πονηροὺς καὶ διαβολὰς ἐπιφέ- 25
 ρουσαν τὴν πίστιν ἀσθενεστέραν ποιεῖν τῆς ἀρετῆς.

II. Καίτοι δοκοῦσιν οἱ δῆμοι μᾶλλον εἰς τοὺς ἀγα-
 θοὺς ἐξυβρίζειν ὅταν εὐτυχῶσιν, ὑπὸ πραγμάτων με-
 γάλων καὶ δυνάμεως ἐπαιρόμενοι· συμβαίνει δὲ τοῦναν-
 τίον. Αἱ γὰρ συμφοραὶ πικρὰ μὲν τὰ ἦθη καὶ μικρόλυπα 30
 καὶ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὄργας ποιοῦσι, δύσκολον δὲ τὴν
 ἀκοήν καὶ τραχεῖαν ὑπὸ παντὸς λόγου καὶ φήματος τό-

νον ἔχοντος ἐνοχλουμένην· ὁ δὲ ἐπιτιμῶν τοῖς ἑξαμαρ-
 τανομένοις ἐξονειδίξειν τὰ δυστυχήματα δοκεῖ, καὶ κα-
 ταφρονεῖν ὁ παρρησιαζόμενος. Καὶ καθάπερ τὸ μέλι
 λυπεῖ τὰ τετρωμένα καὶ ἠλκωμένα μέρη τοῦ σώματος,
 5 οὕτως πολλάκις οἱ ἀληθινοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες λόγοι
 δάκνουσι καὶ παροξύνουσι τοὺς κακῶς πράττοντας, ἐὰν
 μὴ προσηγεῖς ὡς καὶ συνείκοντες, ὥσπερ ἀμέλει τὸ
 ἡδὺ μενοεικὲς ὁ ποιητὴς κέκληκεν, ὡς τῷ ἡδομένῳ τῆς
 ψυχῆς ὑπεῖκον καὶ μὴ μαχόμενον μηδ' ἀντιτυποῦν. Καὶ
 10 γὰρ ὄμμα φλεγμαῖνον ἥδιστα τοῖς σκιεροῖς καὶ ἀλαμπέ-
 σιν ἐνδιατρῖβει χρώμασι, τὰ δὲ αὐγὴν ἔχοντα καὶ φῶς
 ἀποστρέφεται, καὶ πόλις ἐν τύχαις ἀβουλήτοις γενομένη
 ψυφοδεὲς καὶ τρυφερόν ἐστι δι' ἀσθένειαν ἀνέχεσθαι
 παρρησίας, ὅτε μάλιστα δεῖται, τῶν πραγμάτων ἀνα-
 15 φορὰν ἀμαρτήματος οὐκ ἔχόντων. Διὸ πάντῃ σφαλερὸν
 ἢ τοιαύτῃ πολιτείᾳ· συναπόλλυσι γὰρ τὸν πρὸς χάριν
 λέγοντα καὶ προαπόλλυσι τὸν μὴ χαριζόμενον. Ὡσπερ
 οὖν τὸν ἥλιον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι μήτε τὴν αὐτὴν
 τῷ οὐρανῷ φερόμενον φορὰν μήτε ἀντικρὺς ἐναντίαν
 20 καὶ ἀντιβατικὴν, ἀλλὰ λοξῷ καὶ παρεγκληκίμῳ πο-
 ρείας σχήματι χρώμενον ὑγρὰν καὶ εὐκαμπῆ καὶ περιε-
 λιττομένην ἔλικα ποιεῖν, ἣ σῴζεται πάντα καὶ λαμβάνει
 τὴν ἀρίστην κρᾶσιν, οὕτως ἄρα τῆς πολιτείας ὁ μὲν
 ὄρθιος ἄγαν καὶ πρὸς ἅπαντα τοῖς δημοσίοις ἀντιβαίνων
 25 τόπος ἀπηνῆς καὶ σκληρός, ὥσπερ αὖ πάλιν ἐπισφαλὲς
 καὶ κἀταντες τὸ συνεφελκόμενον οἷς ἀμαρτάνουσιν οἱ
 πολλοὶ καὶ συνεπιρρέπον, ἣ δὲ ἀνθυπεῖκουσα πειθο-
 μένοις καὶ διδοῦσα τὸ πρὸς χάριν, εἶτα ἀπαιτοῦσα τὸ
 συμφέρον ἐπιστασία καὶ κυβέρνησις ἀνθρώπων πολλὰ
 30 πράως καὶ χρησίμως ὑπουργοῦντων, εἰ μὴ πάντα δε-
 σποτικῶς καὶ βιαίως ἄγουντο, σωτήριος, ἐργώδης δὲ καὶ
 χαλεπὴ καὶ τὸ σεμνὸν ἔχουσα τῷ ἐπιεικεῖ δύσμικτον·

έαι δὲ μιχθῆ, τοῦτό ἐστιν ἡ πάντων μὲν φνθμῶν, πα-
σῶν δὲ ἀρμονιῶν ἐμμελεστάτη καὶ μουσικωτάτη κρᾶσις,
ἣ καὶ τὸν κόσμον ὁ θεὸς λέγεται διοικεῖν, οὐ βιαζόμε-
νος, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ λόγῳ παράγων τὴν ἀνάγκην.

III. Ταῦτα δὲ καὶ Κάτωνι τῷ νέῳ συνέβη. Καὶ γὰρ 5
οὗτος οὐ πιθανὸν ἔσχεν οὐδὲ προσφιλεῖς ὄχλῳ τὸ ἦθος,
οὐδὲ ἤνθησεν ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸς χάριν· ἀλλ' ὁ μὲν
Κικέρων φησὶν αὐτὸν ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ
καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενον ὑποστάθμη τῆς
ὑπατείας ἐπέσειν, ἐμοὶ δὲ ταῦτό δοκεῖ παθεῖν τοῖς μὴ 10
καθ' ὄραν ἐμφανεῖσι καρποῖς. Ὡς γὰρ ἐκείνους ἠδέως
ὀρῶντες καὶ θαυμάζοντες οὐ χρῶνται, οὕτως ἡ Κάτω-
νος ἀρχαιοτροπία διὰ χρόνων πολλῶν ἐπιγενομένη βίσις
διεφθοροῖσι καὶ πονηροῖς ἔθεισι δόξαν μὲν εἶχε μεγάλην
καὶ κλέος, οὐκ ἐνήρμωσε δὲ ταῖς χρεῖαις διὰ βάρους καὶ 15
μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἀσύμμετρον τοῖς καθεστῶσι καιροῖς.

743 Καὶ γὰρ αὐτὸς οὐ κεκλιμένης μὲν ἦδη τῆς πατρίδος,
ὥσπερ ὁ Φωκίων, πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ σάλον ἐχού-
σης, ὅσον ἰστίων καὶ κάλων ἐπιλαβέσθαι καὶ παραστῆ-
ναι τοῖς πλεόν δυναμένοις πολιτευσάμενος, οἰάκων δὲ 20
καὶ κυβερνήσεως ἀπωσθεῖς, ὅμως μέγαν ἀγῶνα τῇ τύχῃ
περιέστησεν. Εἶλε μὲν γὰρ καὶ κατέβαλε τὴν πολιτείαν
δι' ἄλλους, μόλις δὲ καὶ βραδέως καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ
παρὰ μικρὸν ἐλθοῦσαν περιγενέσθαι διὰ Κάτωνα καὶ
τὴν Κάτωνος ἀρετὴν· ἣ παραβάλλομεν τὴν Φωκίωνος, 25
οὐ κατὰ κοινὰς ὁμοιότητος, ὡς ἀγαθῶν καὶ πολιτικῶν
ἀνδρῶν· ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ ἀνδρείας διαφορὰ πρὸς ἀν-
δρείαν, ὡς τῆς Ἀλκιβιάδου πρὸς τὴν Ἐπαμεινώνδου, καὶ
φρονήσεως πρὸς φρόνησιν, ὡς τῆς Θεμιστοκλέους πρὸς
τὴν Ἀριστείδου, καὶ δικαιοσύνης πρὸς δικαιοσύνην, ὡς 30
τῆς Νομᾶ πρὸς τὴν Ἀγησιλάου. Τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν
αἱ ἀρεταὶ μέχρι τῶν τελευταίων καὶ ἀτόμων διαφορῶν

ἓνα χαρακτηῖρα καὶ μορφὴν καὶ χροῶμα κοινὸν ἦθους ἐγκεκραμένον ἐκφέρουσιν, ὥσπερ ἴσῳ μέτρῳ μεμιγμένου πρὸς τὸ αὐστηρὸν τοῦ φιλανθρωποῦ καὶ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς τοῦ ἀνδρείου, καὶ τῆς ὑπὲρ ἄλλων μὲν κηδεμονίας, ὑπὲρ αὐτῶν δὲ ἀφοβίας, καὶ πρὸς μὲν τὸ αἰσχρὸν εὐλαβείας, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον εὐτονίας συνηρμοσμένης ὁμοίως· ὥστε λεπτοῦ πάνυ λόγου δεῖσθαι καθάπερ ὄργάνου πρὸς διάκρισιν καὶ ἀνεύρεσιν τῶν διαφερόντων.

IV. Τὸ μὲν οὖν Κάτωνος ὠμολόγηται γένος ἐκ λαμ-
 10 πρῶν ὑπάρχειν, ὡς λεχθήσεται· Φωκίωνα δὲ τεκμαί-
 ρομαι μὴ παντάπασι εἶναι γένους ἀτίμου καὶ καταπε-
 πτωκότος. Εἰ γὰρ ἦν, ὡς φησὶν Ἰδομενεύς, δοιδυκοποιοῦ
 πατρός, οὐκ ἂν ἐν τῷ λόγῳ Γλαύκιππος ὁ Ἵπερείδου
 15 δυσγένειαν παρήκεν, οὐδ' ἂν οὕτως ἐλευθερίου βίου
 καὶ σώφρονος παιδείας μετέσχεν, ὥστε τῆς Πλάτωνος
 ἔτι μειράκιον ᾧν, ὕστερον δὲ τῆς Ξενοκράτους δια-
 τριβῆς ἐν Ἀκαδημείᾳ μετασχεῖν καὶ τῶν ἀρίστων ἐξ
 ἀρχῆς ἐπιτηδευμάτων ζηλωτῆς γενέσθαι. Φωκίωνα γὰρ
 20 οὔτε γελάσαντά τις οὔτε κλαύσαντα ῥαδίως Ἀθηναίων
 εἶδεν οὐδ' ἐν βαλανείῳ δημοσιεῦοντι λουσάμενον, ὡς
 ἰστόρηκε Διοῦρις, οὐδὲ ἐκτὸς ἔχοντα τὴν χεῖρα τῆς περι-
 βολῆς, ὅτε τύχοι περιβεβλημένος. Ἐπεὶ κατὰ γε τὴν
 25 ἑβάνδιξεν, εἰ μὴ ψῦχος ὑπερβάλλον εἴη καὶ δυσκαρτέρη-
 τον, ὥστε καὶ παίζοντας ἦδη τοὺς στρατευομένους
 σύμβολον μεγάλου ποιεῖσθαι χειμῶνος ἐνδεδυμένον
 Φωκίωνα.

V. Τῷ δὲ ἦθει προσηνέστατος ᾧν καὶ φιλανθρω-
 30 πότατος ἀπὸ τοῦ προσώπου δυσξέμβολος ἐφαίνεται καὶ
 σκυθρωπός, ὥστε μὴ ῥαδίως ἂν τινα μόνον ἐντυχεῖν
 αὐτῷ τῶν ἀσυνήθων. Διὸ καὶ Χάρητί ποτε πρὸς τας

ὄφρῦς αὐτοῦ λέγοντι τῶν Ἀθηναίων ἐπιγελάωντων,
 „Οὐδέν“ εἶπεν „αὕτη ὑμᾶς λελύπηκεν ἢ ὄφρῦς· ὁ δὲ
 τούτων γέλωσ πολλὰ κλαῦσαι τὴν πόλιν πεποίηκεν.“
 Ὁμοίως δὲ πῶς τοῦ Φωκίωτος καὶ ὁ λόγος ἦν ἐπὶ χρη-
 στοῖς εὐτυχήμασι καὶ διανοήμασι σωτήριος, προστακτι- 5
 κήν τινα καὶ αὐστηρὰν καὶ ἀνήδυντον ἔχων βραχυλογία.
 Ὡς γὰρ ὁ Ζήνων εἶλεν, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον εἰς
 νοῦν ἀποβάπτοντα προφέρεισθαι τὴν λέξιν, οὕτως ὁ
 Φωκίωτος λόγος πλείστον ἐν ἐλαχίστη λέξει νοῦν εἶχε.
 Καὶ πρὸς τοῦτο ἔοικεν ἀπιδῶν ὁ Σφήττιος Πολύευκτος 10
 εἰπεῖν, ὅτι φήτωρ μὲν ἄριστος εἶη Δημοσθένης, εἰπεῖν
 δὲ δεινότητος ὁ Φωκίων. Ὡς γὰρ ἡ τοῦ νομίσματος ἀξία
 πλείστην ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ δύναμιν ἔχει, οὕτω λόγου
 δεινότης ἐδόκει πολλὰ σημαίνειν ἀπ' ὀλίγων. Καὶ μὲν-
 τοι καὶ αὐτὸν ποτε τὸν Φωκίωνα φασὶ πληρουμένου τοῦ 15
 744 θεάτρον περιπατεῖν ὑπὸ σκηνὴν αὐτὸν ὄντα πρὸς ἑαυτῷ
 τὴν διάνοιαν· εἰπόντος δὲ τινος τῶν φίλων „Σκεπτο-
 μένῳ, Φωκίων, ἔοικας.“ „Ναὶ μὰ τὸν Δία“ φάναι
 „σκέπτομαι, εἴ τι δύναμαι τοῦ λόγου ἀφελεῖν, ὃν μέλλω
 λέγειν πρὸς Ἀθηναίους.“ Ὁ δὲ Δημοσθένης τῶν μὲν 20
 ἄλλων κατεφρόνει πολὺ φητόρων, ἀνισταμένου δὲ Φω-
 κίωτος εἰώθει λέγειν ἀτρέμα πρὸς τοὺς φίλους „Ἡ τῶν
 ἐμῶν λόγων κοπὴς πάρεστιν.“ Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως
 πρὸς τὸ ἦθος ἀνοιστέον· ἐπεὶ καὶ φῆμα καὶ νεῦμα μό-
 νον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μυρίοις ἐνθυμήμασι καὶ περιόδοις 25
 ἀντίτροπον ἔχει πίστιν.

VI. Νέος δὲ ὢν Χαβρία προσέμιξεν ἑαυτὸν τῷ στρα-
 τηγῷ καὶ παρείπετο, πολλὰ μὲν εἰς ἐμπειρίαν τῶν πολε-
 μικῶν ὠφελούμενος, ἔστι δὲ ἐν οἷς ἐπανορθούμενος τὴν
 ἐκείνου φύσιν ἀνώμαλον οὕσαν καὶ ἄκρατον. Νωθρὸς 30
 γὰρ ὢν ὁ Χαβρίας καὶ δυσκίνητος ἄλλως ἐν αὐτοῖς τοῖς
 ἀγῶσιν ὄργα καὶ διεπυροῦτο τῷ θυμῷ καὶ συνεξέπιπτε

τοις θρασυτάτοις παραβολώτερον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ
 κατέστρεψε τὸν βίον ἐν Χίῳ πρῶτος εἰσελάσας τῇ τριή-
 ρει καὶ βιαζόμενος πρὸς τὴν ἀπόβασιν. Ἀσφαλῆς οὖν
 ἅμα καὶ δραστήριος ὁ Φωκίων φαινόμενος τὴν τε μέλ-
 5 λησιν ἀνεθέρμαινε τοῦ Χαβρίου, καὶ πάλιν ἀφήρει τὴν
 ἄκαιρον ὀξύτητα τῆς ὀρμῆς. Ὅθεν εὐμενῆς ὢν ὁ Χα-
 βρίας καὶ χρηστὸς ἠγάπα καὶ προῆγεν αὐτὸν ἐπὶ πράξεις
 καὶ ἡγεμονίας, γνώριμον ποιῶν τοῖς Ἕλλησι καὶ τὰ πλεί-
 στης ἄξια σπουδῆς ἐκείνῳ χράμενος. Καὶ τῆς περὶ Νά-
 10 ξον ναυμαχίας ὄνομα καὶ δόξαν οὐ μικρὰν Φωκίῳ
 περιεποίησε· τοῦ γὰρ εὐωνύμου κέρως ἀπέδωκεν αὐτῷ
 τὴν ἡγεμονίαν, καθ' ὃ καὶ τὴν μάχην ὀξεῖαν εἶχεν ὁ
 ἄγων καὶ κρίσιν ἐποίησε ταχέαν. Πρώτην οὖν ἐκείνην
 ναυμαχίαν ἢ πόλιν αὐτὴ δι' αὐτῆς ἀγωνισαμένη τοῖς
 15 Ἕλλησι μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ κατατυχοῦσα, τὸν τε Χα-
 βρίαν ὑπερηγάπησε καὶ τοῦ Φωκίωνος ὡς ἀνδρὸς ἡγε-
 μονικοῦ λόγον ἔσχευ. Ἐνίκων δὲ μεγάλοις μυστηρίοις·
 καὶ παρῆεν οἰνοχόημα Χαβρίας Ἀθηναίοις καθ' ἕκα-
 στον ἐνιαυτὸν τῇ ἕκτη ἐπὶ δέκα τοῦ Βοηδρομιῶνος.
 20 VII. Ἐκ τούτου λέγεται πέμπουτος αὐτὸν ἐπὶ τὰς
 νησιωτικὰς συντάξεις τοῦ Χαβρίου καὶ ναῦς εἰκοσι δι-
 δόντος εἶπεῖν, εἰ μὲν ὡς πολεμήσων πέμποιτο, μείζονος
 δεῖν δυνάμεως, εἰ δὲ ὡς πρὸς συμμάχους, ἄρκειν ναῦν
 μίαν· καὶ πλεύσαντα τῇ αὐτοῦ τριήρει καὶ διαλεχθέντα
 25 ταῖς πόλεσι καὶ συγγενόμενον τοῖς ἄρχουσιν ἐπεικῶς
 καὶ ἀφελῶς καταπλεῦσαι μετὰ πολλῶν νεῶν, ἃς ἀπέ-
 στείλαν οἱ σύμμαχοι τὰ χρήματα τοῖς Ἀθηναίοις κοιμι-
 ζούσας. Οὐ μόνον δὲ ζῶντα τὸν Χαβρίαν θεραπεύων
 διετέλει καὶ τιμῶν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ τῶν
 30 προσηκόντων καλῶς ἐπεμελεῖτο, καὶ τὸν παῖδα Κτήσιπ-
 πον ἐβούλετο μὲν ἄνδρα ποιεῖν ἀγαθόν, ἐμπληκτον δὲ
 ὀφῶν καὶ ἀνάγωγον ὅμως οὐκ ἀπέπειν ἐπανορθούμενος

καὶ ἀποκρύπτων τὰ αἰσχη. Πλὴν ἅπαξ λέγεται, παρε-
νοχλοῦντος ἐν στρατείᾳ τινὶ τοῦ νεανίσκου καὶ κόπτον-
τος αὐτὸν ἐρωτήμασιν ἀκαίροις καὶ συμβουλίαις οἷοι
ἐπανορθουμένου καὶ παραστρατηγοῦντος, εἶπειν· „Ὡ
Χαβρία, Χαβρία, μεγάλην γέ σοι χάριν ἐκτίνω τῆς φι- 5
λίας ὑπομένων σου τὸν υἱόν.“ Ὁρῶν δὲ τοὺς τὰ κοινὰ
πράσσοντας τότε διηρημένους ὥσπερ ἀπὸ κλήρου τὸ
στρατήγιον καὶ τὸ βῆμα, καὶ τοὺς μὲν λέγοντας ἐν τῷ
δήμῳ καὶ γράφοντας μόνον, ὃν Εὐβουλος ἦν καὶ Ἀρι-
στοφῶν καὶ Δημοσθένης καὶ Λυκούργος καὶ Γπερείδης, 10
Διοπείδην δὲ καὶ Μενεσθέα καὶ Λεωσθένην καὶ Χά-
ρητα τῷ στρατηγεῖν καὶ πολεμεῖν αὔξοντας ἑαυτοὺς,
ἐβούλετο τὴν Περικλέους καὶ Ἀριστείδου καὶ Σόλωνος
πολιτείαν ὥσπερ ὀλόκληρον καὶ διηρμοσμένην ἐν ἀμφοῖν
745 ἀναλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι. Καὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων 15
ἕκαστος ἐφαίνετο κατὰ τὸν Ἀρχίλοχον

ἀμφοτέρων, θεράπων μὲν Ἐνναλίιο θεοῖο,

καὶ Μουσέων ἐρατᾶν δῶρον ἐπιστάμενος·

καὶ τὴν θεὸν ἐώρα πολεμικὴν τε ἅμα καὶ πολιτικὴν οὖ-
σαν καὶ προσαγορευομένην. 20

VIII. Οὕτω δὲ συντάξας ἑαυτὸν ἐπολιτεύετο μὲν
ἄει πρὸς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, ἐστρατήγησε δὲ πλείστας
οὐ μόνου τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ
στρατηγίας, οὐ παραγέλλων οὐδὲ μετιῶν, ἀλλ' οὐδὲ
φεύγων οὐδὲ ἀποδιδράσκων τῆς πόλεως καλούσης. 25
Ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι πέντε καὶ τεσσαράκοντα στρατη-
γίας ἔλαβεν οὐδ' ἅπαξ ἀρχαιφεισίοις παρατυχῶν, ἀλλ'
ἀπόντα μεταπεμπομένων αὐτὸν ἄει καὶ χειροτονοῦν-
των, ὥστε θαυμάζειν τοὺς οὐκ εὖ φρονούντας τὸν δή-
μον ὅτι, πλείστα τοῦ Φωκίωτος ἀντικρούοντος αὐτῷ 30
καὶ μηδὲν εἰπόντος πώποτε μηδὲ πράξαντος πρὸς χάριν,
ὥσπερ ἀξιούσι τοὺς βασιλεῖς τοῖς κόλαξι χρῆσθαι μετὰ

το κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἐχρήτο οὗτος τοῖς μὲν κομψοτέ-
 ροις καὶ ἱλαροῖς ἐν παιδιᾷς μέρει δημαγωγοῖς, ἐπὶ δὲ
 τὰς ἀρχὰς αἰεὶ νήφων καὶ σπουδάζων τὸν αὐστηρότατον
 καὶ φρονιμώτατον ἐκάλει τῶν πολιτῶν καὶ μόνον ἢ μάλ-
 5 λον ταῖς βουλήσεσιν αὐτοῦ καὶ ὁρμαῖς ἀντιτασσόμενον.
 Χρησιμοῦ μὲν γὰρ ἐκ Δελφῶν ἀναγνωσθέντος ὅτι, τῶν
 ἄλλων Ἀθηναίων ὁμοφρονούντων, εἰς ἀνὴρ ἐναντία
 φρονολίῃ τῇ πόλει, παρελθὼν ὁ Φωκίων ἀμελεῖν ἐκέ-
 λευσεν, ὡς αὐτὸς ᾧν ὁ ζητούμενος· μόνῳ γὰρ αὐτῷ
 10 μῆδὲν ἀρέσκειν τῶν πραττομένων. Ἐπεὶ δὲ λέγων ποτὲ
 γνώμην πρὸς τὸν δῆμον εὐδοκίμει καὶ πάντας ὁμαλῶς
 ἐώρα τὸν λόγον ἀποδεχομένους, ἐπιστραφεὶς πρὸς τοὺς
 φίλους εἶπεν „Οὐ δὴ πού τι κακὸν λέγων ἐμαυτὸν λέ-
 ληθα;“

15 IX. Πρὸς δὲ θυσίαν τινὰ τῶν Ἀθηναίων αἰτούν-
 των ἐπιδόσεις καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτιδόντων, κληθεὶς
 πολλάκις ἔφη „Τούτους αἰτεῖτε τοὺς πλουσίους· ἐγὼ δὲ
 αἰσχυνοίμην ἂν, εἰ τούτῳ μὴ ἀποδιδούς ὑμῖν ἐπιδοίην“
 δείξας Καλλικλέα τὸν δανειστήν. Ὡς δ' οὐκ ἐπαύοντο
 20 κεκραγότες καὶ καταβοῶντες, λόγον εἶπεν αὐτοῖς τοῦ-
 του· „Ἀνὴρ δειλὸς ἐπὶ πόλεμον ἐξῆγει, φθεργαμένων δὲ
 κοράκων τὰ ὄπλα θεῖς ἠσύχαζεν· εἶτα ἀναλαβὼν αὐθις
 ἐξῆγει, καὶ φθεργομένων πάλιν ὑπέστη· καὶ τέλος εἶπεν·
 Ἵμεῖς κεκραῖξεσθε μὲν μέγιστον ὡς δυνατόν, ἐμοῦ δὲ
 25 οὐ γεύσεσθε.“ Πάλιν δὲ ποτε τῶν Ἀθηναίων ἐξαγαγεῖν
 αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους κελευόντων, ὡς δ' οὐκ ἐβού-
 λετο, δειλὸν καὶ ἄνανδρον ἀποκαλούντων „Οὔτε ὑμεῖς“
 εἶπεν „ἐμὲ δύνασθε ποιῆσαι θαρσαλέον οὔτε ἐγὼ ὑμᾶς
 δειλοῦς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσμεν ἀλλήλους.“ Ἐν δὲ καιροῖς
 30 ἐπισφαλέσι τραχυνομένου τοῦ δήμου πρὸς αὐτὸν σφόδρα
 καὶ τῆς στρατηγίας εὐθύνας ἀπαιτοῦντος· „᾿σωθείητε“
 εἶπεν „ὦ μακάριοι, πρῶτον.“ Ἐπεὶ δὲ πολεμοῦντες

μὲν ἦσαν ταπεινοὶ καὶ περιδεεῖς, γενομένης δὲ εἰρήνης ἐθρασύνοντο καὶ κατεβόων τοῦ Φωκίωτος ὡς ἀφηρημένου τὴν νίκην αὐτῶν. „Εὐτυχεῖτε“ εἶπεν „ἔχοντες στρατηγὸν εἰδότα ὑμᾶς· ἐπεὶ πάλαι ἂν ἀπωλώλειτε.“ Τοῖς δὲ Βοιωτοῖς οὐ βουλομένων αὐτῶν δικάζεσθαι περὶ 5 τῆς χώρας, ἀλλὰ πολεμεῖν, συνεβούλευε διὰ τῶν λόγων, ἐν οἷς εἰσι κρείττους, μὴ διὰ τῶν ὄπλων, ἐν οἷς εἰσιν ἥττους, μάχεσθαι. Λέγοντα δὲ αὐτὸν οὐ προσιεμένων οὐδὲ ὑπομενόντων ἀκούειν „Ἐμέ“ εἶπεν „ὑμεῖς ἂ μὴ βούλομαι ποιεῖν βιάσασθαι δύνασθε, λέγειν δὲ ἂ μὴ 10 δεῖ παρὰ γνώμην οὐκ ἀναγκάσετε.“ Τῶν δὲ ἀντιπολιτευομένων αὐτῷ ρητόρων Δημοσθένους μὲν εἰπόντος 746 „Ἀποκτενοῦσί σε Ἀθηναῖοι, Φωκίω, ἂν μανῶσιν“ εἶπε· „Σὲ δέ, ἂν σωφρονῶσι.“ Πολύευκτον δὲ τὸν Σφήττιον ὄρῶν ἐν καύματι συμβουλευόντα τοῖς Ἀθη- 15 ναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ὑπ’ ἄσθματος πολλοῦ καὶ ἰδρωτός, ἄτε δὴ καὶ ὑπέρπαχυν ὄντα, πολλάκις ἐπιρροφούντα τοῦ ὕδατος „Ἄξιον“ ἔφη „τούτῳ πιστεύσαντας ὑμᾶς ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον, ὃν τί οἴεσθε ποιήσειν ἐν τῷ θώρακι καὶ τῇ ἀσπίδι τῶν πολεμίων 20 ἐγγὺς ὄντων, ὅτε λέγων πρὸς ὑμᾶς ἂ ἔσκεπται κινδυνεύει πνιγῆναι;“ τοῦ δὲ Λυκούργου πολλὰ βλάσφημα πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ πρὸς ἅπασιν, ὅτι δέκα τῶν πολιτῶν ἐξαιτούντος Ἀλεξάνδρου συνεβούλευεν ἐκδοῦναι, εἶπε· „Πολλὰ ἐγὼ συμβεβούλευκα 25 καλὰ καὶ συμφέροντα τούτοις, ἀλλ’ οὐ πείθονται μοι.“

Χ. Ἦν δέ τις Ἀρχιβιάδης ἐπικαλούμενος Λακωνιστής, πάγωνά τε καθειμένος ὑπερφυῆ μεγέθει καὶ τρίβωνα φορῶν ἀεὶ καὶ σκυθροπάξων· τοῦτον ἐν βουλῇ θορυβούμενος ὁ Φωκίω ἐπεκαλεῖτο τῷ λόγῳ μάρτυν 30 ἄμα καὶ βοηθόν. Ὡς δὲ ἀναστὰς ἐκεῖνος ἂ πρὸς χάριν ἦν τοῖς Ἀθηναίοις συνεβούλευεν, ἀψάμενος αὐτοῦ τῶν

γενείων· „Ὡς Ἀρχιβιάδην“ εἶπε „τί αὖν οὐκ ἀπεκείρω;“ Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου πολαιμικοῦ μὲν ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ παροξύνοντος ἐπὶ τὰς πράξεις τὸν δῆμον, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ προσελθόντος ἐπὶ βα-
 5 κτηρία τῷ σκέλη καταδεδεμένον, πόρρωθεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων ἀνέκραγε· „Γράφε καὶ Ἀριστογείτονα χωλὸν καὶ πονηρὸν.“ Ὡστε θαυμάζειν, ὅπως καὶ ὀπόθεν τραχὺς οὕτως ἀνὴρ καὶ σκυθρωπὸς ἐκτίησατο τὴν τοῦ χρηστοῦ προσηγορίαν. Ἔστι δέ, οἶμαι,
 10 χαλεπὸν, οὐ μὴν ἀδύνατον, ὥσπερ οἶνον, καὶ ἀνθρωπον τὸν αὐτὸν ἡδὺν ἅμα καὶ ἀστυερὸν εἶναι· καθάπερ ἔτεροι πάλιν, φαινόμενοι γλυκεῖς, ἀηδέστατοι τοῖς χρωμένοις εἰσὶ καὶ βλαβερώτατοι. Καίτοι φασὶν Ἰπερείδην ποτὲ εἰπεῖν πρὸς τὸν δῆμον „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ
 15 σκοπεῖτε μόνον, εἰ πικρὸς, ἀλλ’ εἰ προικέ εἰμι πικρὸς,“ ὥσπερ τῇ πλεονεξίᾳ μόνον ἐπαχθεῖς καὶ λυπηροὺς ὄντας, οὐχὶ μᾶλλον, ὅσοι πρὸς ὕβριν καὶ φθόρον ἢ ὀργὴν ἢ φιλονεικίαν τινὰ χρωῖνται τῷ δύνασθαι, τούτους δεδιότων καὶ προβαλλομένων τῶν πολλῶν. Φωκίων τοίνυν
 20 ἐχθρὰ μὲν οὐδένα τῶν πολιτῶν κακῶς ἐποίησεν οὐδὲ ἐνόμιζεν ἐχθρὸν, ἀλλ’ ὅσον ἔδει μόνον τῶν ἐνισταμένων οἷς ἐπραττεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατεξαναστῆναι τραχὺς ὢν καὶ δυσεκβίαστος καὶ ἀπαραίτητος, εἰς τὸν ἄλλον βίον εὐμενῇ πᾶσι καὶ κοινὸν καὶ φιλόανθρωπον ἑαυτὸν
 25 παρείχευ, ὥστε καὶ πταίσασι βοηθεῖν καὶ κινδυνεύουσι συνεξετάζεσθαι τοῖς διαφόροις. Ἐγκαλούντων δὲ τῶν φίλων, ὅτι πονηρῶ τινι κρινομένῳ συνέειπε, τοὺς χρηστοὺς ἔφη μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου μετὰ τὴν καταδίχην πέμψαντος καὶ
 30 δεηθέντος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ὑπακούσας ἐβάδιζεν εἰς τὸ δεσμοτήριον· οὐκ ἐόντων δὲ τῶν φίλων, „Ἐάσατε“

εἶπεν „ὦ μακάριοι· ποῦ γὰρ ἂν τις ἦδιον Ἀριστογείτονι συμβάλοι;“

XI. Καὶ μὴν οἱ γε σύμμαχοι καὶ οἱ νησιῶται τοὺς Ἀθήνηθεν ἀποστόλους ἐτέρου μὲν ἐκπλέοντος στρατηγοῦ πολεμίους νομιζόντες ἐφράγγυντο τείχη καὶ λιμένας 5 ἀπεχώννυσαν καὶ κατεκόμιζον ἀπὸ τῆς χώρας εἰς τὰς πόλεις βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, εἰ δὲ Φωκίων ἤγοιτο, πόρρω ναυσὶν ἰδίαις ἀπαντῶντες ἐστεφανωμένοι καὶ χαίροντες ὡς αὐτοὺς κατήγον. 10

XII. Παραδυσόμενου δὲ εἰς τὴν Εὐβοίαν τοῦ Φιλίππου καὶ δύναμιν ἐκ Μακεδονίας διαβιβάζοντος καὶ τὰς πόλεις οἰκειουμένου διὰ τυράννων, Πλουτάρχου δὲ 47 τοῦ Ἐρετριέως καλοῦντος τοὺς Ἀθηναίους καὶ δεομένου τὴν νῆσον ἐξελέσθαι καταλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ Μακεδό- 15 κεδόνος, ἀπεσάτη στρατηγὸς ὁ Φωκίων ἔχων δύναμιν οὐ πολλήν, ὡς τῶν ἐκεῖ αὐστησομένων ἐτοίμως πρὸς αὐτόν. Εὐρῶν δὲ προδοτῶν ἅπαντα μεστὰ καὶ νοσοῦντα καὶ διορωρυγμένα δωροδοκίαις εἰς κίνδυνον μέγαν κατέστη· καὶ τινα λόφον χαράδρα βαθεῖα τῶν 20 περὶ τὰς Ταμύνας ἐπιπέδων ἀποκρυπτόμενον καταλαβὼν συνέλεχεν ἐν τούτῳ καὶ συνεκράτει τὸ μαχιμώτατον τῆς δυνάμεως. Τῶν δὲ ἀτάκτων καὶ λάλων καὶ πονηρῶν διαδιδρασκόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ ἀποχωρούντων ἐκέλευσεν ἀμελεῖν τοὺς ἡγεμόνας· καὶ γὰρ 25 ἐνταῦθα δυσχρήστους ὑπὸ ἀταξίας ἐσεσθαι καὶ βλαβεροὺς τοῖς μαχομένοις, κάκει τοιαῦτα συναιδότης αὐτοῖς ἦττον αὐτοῦ καταβοήσεσθαι καὶ μὴ πάννυ συκοφαντήσειν.

XIII. Ὡς δὲ ἐπῆρσαν οἱ πολέμοι, κελεύσας ἐν τοῖς ὄπλοις ἀτρεμεῖν ἄχρι ἂν αὐτὸς σφαγιάσῃται, πλείω 30 διέτριβε χρόνον ἢ δυσισρῶν ἢ βουλόμενος ἐγγυτέρω τοὺς πολεμίους ἐπισπάσασθαι. Διὸ πρῶτον μὲν ὁ

Πλούταρχος οίόμενος ἀποδειλιᾶν καὶ κατοκνεῖν ἐκείνον ἐξέδραμε μετὰ τῶν ξένων· ἐπειτα τοῦτον ἰδόντες οἱ ἱππεῖς οὐκ ἐκαρτέρησαν, ἀλλ' ἤλαινον εὐθύς εἰς τοὺς πολεμίους ἀσύντακτοι καὶ σποράδες ἐκ τοῦ στρατοπέδου 5 προσφερόμενοι. Νικωμένων δὲ τῶν πρώτων ἅπαντες ἐσκεδάσθησαν καὶ ὁ Πλούταρχος ἔφυγε· καὶ τῷ χάρακι προσμύξαντες ἔνιοι τῶν πολεμίων ἐκκόπτειν ἐπειρῶντο καὶ διασπᾶν ὡς ἀπάντων κεκρατηκότες. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν ἱερῶν γενομένων, τοὺς μὲν εὐθύς ἐκ τοῦ στρατο- 10 πέδου προσπεσόντες οἱ Ἀθηναῖοι τρέπουσι καὶ καταβάλλουσι τοὺς πλείστους περὶ τοὺς ἐρύμασι φεύγοντας, ὁ δὲ Φωκίων τὴν μὲν φάλαγγα προσέταξεν ἐφεδρεύειν ἀναλαμβάνουσαν ἅμα καὶ προσδεχομένην τοὺς ἐν τῇ φυγῇ πρότερον διασπαρέντας, αὐτὸς δὲ τοὺς ἐπιλέκτους 15 ἔχων ἐνέβαλε τοὺς πολεμίους. Καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης πάντες μὲν ἐκθύμως ἠγωνίσαντο καὶ ἀφειδῶς, Θάλλος δὲ ὁ Κινέου καὶ Γλαῦκος ὁ Πολυμήδους περὶ αὐτὸν τεταγμένοι τὸν στρατηγὸν ἠρίστευσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κλεοφάνης ἄξιον πλείστου παρέσχεν 20 ἑαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ. Τοὺς γὰρ ἱππεῖς ἀνακαλούμενος ἐκ τῆς τροπῆς καὶ βοῶν καὶ διακελευόμενος κινδυνεύοντι τῷ στρατηγῷ βοηθεῖν, ἐποίησεν ἀναστρέψαντας ἐπιρῶσαι τὸ νίκημα τῶν ὀπλιτῶν. Ἐκ τούτου τὸν τε Πλούταρχον ἐξέβαλεν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, καὶ Ζάρητρα 25 φρούριον ἔλῶν ἐπικαιρότατον, ἣ μάλιστα συνελάνεται τὸ πλάτος εἰς βραχὺ διάζωμα τῆς νήσου σφιγγομένης ἐκατέρωθεν ταῖς θαλάσσαις, ὅσους ἔλαβεν αἰχμαλώτους Ἕλληνας ἀφῆκε, φοβηθεὶς τοὺς φήτορας τῶν Ἀθηναίων, μὴ πρὸς ὀργὴν τι βιάσωνται τὸν δῆμον ἀγνωμονῆσαι 30 περὶ αὐτούς.

XIV. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διαπραξάμενος ἀπέπλευσεν ὁ Φωκίων, ταχὺ μὲν ἐπόθησαν οἱ σύμμαχοι τὴν χρηστό-

τητα και δικαιοσύνην αὐτοῦ, ταχὺ δὲ ἔγνωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐμπειρίαν και ῥώμην τοῦ ἀνδρός. Ὁ γὰρ μετ' ἐκείνον ἔλθων ἐπὶ τὰ πράγματα Μολοσσὸς οὕτως ἐπολέμησεν, ὥστε και ζῶν αὐτὸς ὑποχείρως γενέσθαι τοῖς πολεμίοις. Ἐπει δὲ μεγάλα ταῖς ἐλπίσι περινοῶν 5 ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλάσποντον ἦλθε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, ὡς Χερρόνησον ἐν ταύτῳ και Πέρινθον ἔξω και Βυζάντιον, ὠρμημένων δὲ τῶν Ἀθηναίων βοηθεῖν οἱ ῥήτορες ἠγωνίσαντο τὸν Χάρητα στρατηγὸν ἀποσταλῆναι, και πλεύσας ἐκεῖνος οὐδὲν ἄξιον τῆς δυνάμεως 10 ἔπραττεν, οὐδὲ αἱ πόλεις ἐδέχοντο τὸν στόλον, ἀλλ' ὑποπτος ὢν πᾶσιν ἐπλανᾶτο χρηματιζόμενος ἀπὸ τῶν συμμάχων και καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὁ 748 δὲ δῆμος ὑπὸ τῶν φητόρων παροξυνόμενος ἠγανάκει και μετενόει τοῖς Βυζαντίοις πέμψας τὴν βοήθειαν, 15 ἀναστὰς ὁ Φωκίων εἶπεν, ὅτι δεῖ μὴ τοῖς ἀπιστοῦσιν ὀργίζεσθαι τῶν συμμάχων, ἀλλὰ τοῖς ἀπιστουμένοις τῶν στρατηγῶν. „Οὗτοι γὰρ ὑμᾶς ποιοῦσι φοβεροὺς και τοῖς χωρὶς ὑμῶν σώζεσθαι μὴ δυναμένοις.“ Κινηθεὶς οὖν ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ λόγου και μεταπεσὼν ἐκέλευεν 20 αὐτὸν ἐκείνον ἑτέραν προσλαβόντα δύναμιν βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις εἰς τὸν Ἑλλάσποντον· ὁ μέγιστην βοήθειαν ἐποίησε πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ Βυζάντιον. Ἦν μὲν γὰρ ἤδη μεγάλη δόξα τοῦ Φωκίωνος· ἐπει δὲ και Λέων, ἀνὴρ Βυζαντίων πρῶτος ἀρετῆ και τῷ Φωκίῳ 25 γεγωνῶς ἐν Ἀκαδημείᾳ συνήθης, ἀνεδέξατο τὴν πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν, οὐκ εἶασαν ἔξω στρατοπεδεῦσαι βουλόμενον, ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλας ἐδέξαντο και κατέμιξαν ἑαυτοῖς τοὺς Ἀθηναίους, οὐ μόνον ἀνεγκλήτους ταῖς διαίταις και σώφρονας, ἀλλὰ και προθυ- 30 μοτάτους ἐν τοῖς ἀγῶσι διὰ τὴν πίστιν γενομένους. Οὕτω μὲν ὁ Φίλιππος ἐξέπεσε τοῦ Ἑλλησπόντου τότε

καὶ κατεφρονήθη, δοκῶν ἄμαχός τις εἶναι καὶ ἀναντα-
γώνιστος, ὁ δὲ Φωκίων καὶ ναῦς τινὰς εἶλεν αὐτοῦ καὶ
φρουρουμένας πόλεις ἀνέλαβε, καὶ πολλαχόθι τῆς χώρας
ἀποβάσεις ποιούμενος ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε, μέχρι οὗ
5 τραύματα λαβὼν ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων ἀπέπλευσε.

XV. Τῶν δὲ Μεγαρέων ἐπικαλουμένων κρύφα,
φοβούμενος ὁ Φωκίων τοὺς Βοιωτοὺς μὴ προαισθόμε-
νοι φθάσωσι τὴν βοήθειαν, ἐκκλησίαν συνήγαγεν
ἕωθεν, καὶ προσαγγέλλας τὰ παρὰ τῶν Μεγαρέων τοῖς
10 Ἀθηναίοις, ὡς ἐπεψηφίσαντο, τῇ σάλπιγγι σημήνας
εὐθύς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἤγευ αὐτοὺς τὰ ὄπλα λαβόν-
τας. Δεξαμένων δὲ τῶν Μεγαρέων προθύμως τὴν τε
Νίσαιαν ἐτείχισε καὶ διὰ μέσου σκέλη δύο πρὸς τὸ
ἐπίνειον ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐνέβαλε, καὶ συνῆψε τῇ θαλάττῃ
15 τὴν πόλιν, ὥστε τῶν κατὰ γῆν πολεμίων ὀλίγον ἦδη
φροντίζουσαν ἐξηρτήσθαι τῶν Ἀθηναίων.

XVI. Ἦδη δὲ πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμωμένων
παντάπασι, καὶ στρατηγῶν αὐτοῦ μὴ παρόντος ἐτέρων
ἐπὶ τὸν πόλεμον ἡρημένων, ὡς κατέπλευσεν ἀπὸ τῶν
20 νήσων, πρῶτον μὲν ἐπειθε τὸν δῆμον εἰρηνικῶς ἔχον-
τος τοῦ Φιλίππου καὶ φοβουμένου τὸν κίνδυνον ἰσχυ-
ρῶς δέχεσθαι τὰς διαλύσεις· καὶ τινος ἀντικρούσαντος
αὐτῷ τῶν εἰωθότων κυλινδεῖσθαι περὶ τὴν Ἡλιαίαν
καὶ συκοφαντεῖν καὶ εἰπόντος „Σὺ δὲ τολμᾶς, ὦ Φω-
25 κίων, ἀποτρέπειν Ἀθηναίους ἦδη τὰ ὄπλα διὰ χειρῶν
ἔχοντας;“ „Ἐγωγε“ εἶπε „καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι πο-
λέμου μὲν ὄντος ἐγὼ σοῦ, εἰρήνης δὲ γενομένης σὺ
ἐμοῦ ἄρξεις.“ Ὡς δ' οὐκ ἐπειθεν, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης
ἐκράτει κελεύων ὡς πορρωτάτω τῆς Ἀττικῆς θέσθαι
30 μάχην τοὺς Ἀθηναίους „Ὡ τᾶν“ ἔφη „μὴ, ποῦ μαχώ-
μεθα σκοπῶμεν, ἀλλὰ πῶς νικήσωμεν. Οὕτω γὰρ
ἔσται μακρὰν ὁ πόλεμος, ἡττωμένοις δὲ πᾶν ἀεὶ δεινὸν

ἐγγὺς πάρεστι.“ Γενομένης δὲ ἤττης καὶ τῶν θορο-
 βοποιῶν καὶ νεωτεριστῶν ἐν ἄστει τὸν Χαρίδημον
 ἐλκόντων ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ στρατηγεῖν ἀξιούντων, ἐφο-
 βήθησαν οἱ βέλτιστοι· καὶ τὴν ἐξ Ἄρσειου πάγου βουλήν
 ἔχοντες ἐν τῷ δήμῳ δεόμενοι καὶ δακρύνοντες μόλις 5
 ἐπεισαν ἐπιτρέψαι τῷ Φωκίῳ τὴν πόλιν. Ὁ δὲ τὴν
 μὲν ἄλλην τοῦ Φιλίππου πολιτείαν καὶ φιλανθρωπίαν
 ᾤετο δεῖν προσδέχεσθαι· Δημάδου δὲ γράψαντος, ὅπως
 ἢ πόλις μετέχοι τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ τοῦ συνεδρίου
 τοῖς Ἕλλησιν, οὐκ εἶα πρὸ τοῦ γνῶναι, τίνα Φίλιππος 10
 749 αὐτῷ γενέσθαι παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀξιώσει· κρατηθεὶς
 δὲ τῇ γνώμῃ διὰ τὸν καιρὸν, ὡς εὐθύς ἑώρα τοὺς
 Ἀθηναίους μεταμελομένους, ὅτι καὶ τριήρεις ἔδει παρέ-
 χειν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἱππεῖς, „Ταῦτα“ ἔφη „φοβούμε-
 νος ἠναντιοῦμην· ἐπεὶ δὲ συνέθεσθε, δεῖ μὴ βαρέως 15
 φέρειν μηδὲ ἀθυμεῖν, μεμνημένους ὅτι καὶ οἱ πρόγονοι
 ποτὲ μὲν ἄρχοντες, ποτὲ δὲ ἀρχόμενοι, καλῶς δὲ ἀμφο-
 τερα ταῦτα ποιοῦντες καὶ τὴν πόλιν ἔσωσαν καὶ τοὺς
 Ἕλληνας.“ Φιλίππου δὲ ἀποθανόντος εὐαγγέλια θύειν
 τὸν δῆμον οὐκ εἶα· καὶ γὰρ ἀγεννὲς εἶναι ἐπιχαίρειν 20
 καὶ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ παραταξαμένην πρὸς αὐτοὺς
 δύναμιν ἐνὶ σώματι μόνου ἐλάττω γενέσθαι.

XVII. Δημοσθένους δὲ λοιδοροῦντος τὸν Ἀλέξαν-
 δρον ἤδη προσάγοντα ταῖς Θήβαις ἔφη·

„σχέτις, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα 25
 καὶ δόξης μεγάλης ὀρεγόμενον; Ἡ βούλει πυρκαϊᾶς
 τηλικαύτης οὕσης ἐγγὺς σπιλάει τὴν πόλιν; Ἄλλ' ἡμεῖς
 οὐδὲ βουλομένοις ἀπολέσθαι τούτοις ἐπιτρέψομεν, οἱ
 διὰ τοῦτο στρατηγεῖν ὑπομένοντες.“ Ὡς δὲ ἀπωλώ-
 λισαν αἱ Θῆβαι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖτο τοὺς περὶ 30
 Δημοσθένην καὶ Λυκοῦργον καὶ Ἰπερείδην καὶ Χαρί-
 δημον, ἢ δὲ ἐκκλησίᾳ πρὸς ἐκεῖνον ἀπέβλεπεν, ὄνο-

μαστι πολλάκις καλούμενος ἀνέστη· καὶ τῶν φίλων ἕνα
 παραστησάμενος, ᾧ μάλιστα χρώμενος διετέλει καὶ
 πιστεύων καὶ ἀγαπῶν· „Εἰς τοιαῦτα“ ἔφη „τὴν πό-
 λιν οὗτοι παραγηόχασιν, ὥστ' ἔγωγε κἂν Νικοκλέα
 5 τις τοῦτον ἐξαιτῆ διδόναι κελεύσω. Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς
 ὑπὲρ ὑμῶν ἀπάντων ἀποθανεῖν εὐτυχίαν ἂν ἔμαυτοῦ
 θείμην.“ „Ἐλεῶ δέ“ εἶπεν „ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
 τοὺς ἐκ Θηβῶν δεῦρο πεφευγότας, ἀρκεῖ δὲ τὰς
 Θήβας κλαίειν τοῖς Ἕλλησι. Διὸ βέλτιόν ἐστιν ὑπὲρ
 10 ἄμποῖν πεῖθειν καὶ παραιτεῖσθαι τοὺς κρατοῦντας ἢ
 μάχεσθαι.“ Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ψήφισμα λέγεται [τὸν*]
 Ἀλέξανδρον, ὡς ἔλαβε, ρίψαι καὶ φυγεῖν ἀποστραφέντα
 τοὺς πρέσβεις· τὸ δὲ δεύτερον ἐδέξατο κομισθὲν ὑπὸ
 Φωκίωνος, τῶν πρεσβυτέρων ἀκούων, ὅτι καὶ Φίλιππος
 15 ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα τοῦτον, καὶ οὐ μόνον τὴν ἔντευξιν
 ὑπέμεινεν αὐτοῦ καὶ τὴν δέησιν, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύ-
 οντος ἤκουσε. Συνεβούλευε δ' ὁ Φωκίων, εἰ μὲν
 ἡσυχίας ὀρέγεται, θέσθαι τὸν πόλεμον· εἰ δὲ δόξης,
 μεταθέσθαι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων
 20 τραπόμενον. Καὶ πολλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου
 φύσιν καὶ βούλησιν εὐστόχως εἰπῶν οὕτω μετέβαλε καὶ
 κατεπράυνεν αὐτόν, ὥστε εἰπεῖν, ὅπως προσέξουσι τὸν
 νοῦν Ἀθηναῖοι τοῖς πράγμασιν, ὡς, εἴ τι γένοιτο περὶ
 αὐτόν, ἐκείνοις ἄρχειν προσῆκον. Ἰδίᾳ δὲ τὸν Φω-
 25 κίωνα ποιησάμενος αὐτοῦ φίλον καὶ ξένον εἰς τοσαύτην
 ἔθετο τιμὴν, ὅσην εἶχον ὀλίγοι τῶν ἀεὶ συνόντων. Ὁ
 γοῦν Δοῦρις εἰρηκεν, ὡς μέγας γενόμενος καὶ Δαρείου
 κρατήσας ἀπέστειλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν πλὴν ἐν
 ὄσαις ἔγραψε Φωκίῳ· τοῦτον δὲ μόνον, ὥσπερ
 30 Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ Χαίρειν προσηγόρευε. Τοῦτο δὲ
 καὶ Χάρης ἰστόρηκε.

XVIII. Τὸ μέντοι περὶ τῶν χρημάτων ὁμολογού-

μενόν ἐστιν, ὅτι δωρεὰν αὐτῷ κατέπεμψεν ἑκατὸν τάλαντα. Τούτων κομισθέντων εἰς Ἀθήνας ἠρώτησεν ὁ Φωκίων τοὺς φέροντας, τί δὴ ποτε πολλῶν ὄντων Ἀθηναίων αὐτῷ μόνῳ τσαῦτα δίδωσιν Ἀλέξανδρος. Εἰπόντων δὲ ἐκείνων „Ὅτι σὲ κρίνει μόνον ἄνδρα 5 καλὸν καὶ ἀγαθόν“ „Οὐκοῦν“ εἶπεν ὁ Φωκίων „ἐασάτω με καὶ δοκεῖν αἰεὶ καὶ εἶναι τοιοῦτον.“ Ὡς δὲ ἀκολουθήσαντες εἰς οἶκον αὐτῷ πολλὴν ἐώρων εὐτέλειαν, τὴν μὲν γυναικα μάττουσαν, ὁ δὲ Φωκίων αὐτὸς ἀνιμήσας ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος ἀπενίπτειτο τοὺς πόδας, ἔτι μᾶλλον 10 ἐνέκειντο καὶ ἡγανάκτου, δεινὸν εἶναι λέγοντες, εἰ φίλος ὢν τοῦ βασιλέως οὕτω διαιτησεται πονηρῶς. Ἰδὼν οὖν ὁ Φωκίων κένητα πρεσβύτην ἐν τριβωνίῳ ῥυπαρῷ πορευόμενον ἠρώτησεν, εἰ τούτου χεῖρονα νομίζουσιν αὐτόν. Εὐφημεῖν δὲ ἐκείνων δεομένων 15 „Καὶ μὴν οὗτος“ εἶπεν „ἀπ' ἐλαττόνων ἐμοῦ ζῆ καὶ ἀρκεῖται.“ „Τὸ δὲ ὄλον ἢ μὴ χρώμενος“ ἔφη „μάτην ἔξω τοσοῦτον χρυσίον ἢ χρώμενος ἐμαυτὸν ἅμα κάκεινον διαβαλῶ πρὸς τὴν πόλιν.“ Οὕτω μὲν ἐπανῆλθε πάλιν τὰ χρήματα ἐξ Ἀθηναίων, ἐπιδειξάντα τοῖς Ἑλλησι 20 πλουσιώτερον τοῦ διδόντος τσαῦτα τὸν μὴ δεόμενον. Ἐπεὶ δὲ Ἀλέξανδρος ἡγανάκτησε καὶ πάλιν ἔγραψε τῷ Φωκίῳ φίλους μὴ νομίζειν τοὺς μηδὲν αὐτοῦ δεομένους, χρήματα μὲν οὐδ' ὡς Φωκίων ἔλαβεν, ἀφεθῆναι δὲ ἤξιωσε τὸν σοφιστὴν Ἐχεκρατίδην καὶ τὸν Ἴμβριον 25 Ἀθηνόδωρον καὶ Ῥοδίους δύο, Δημάρατον καὶ Σπάρτωνα, συνειλημμένους ἐπ' αἰτίαις τισὶ καὶ καθειργμένους ἐν Σάρδεσι. Τούτους μὲν οὖν εὐθύς ἀπέλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος, Κρατερόν δὲ ἀποστέλλων εἰς Μακεδονίαν ἐκέλευσε τετάρων πόλεων ἐν Ἀσίᾳ, Κίου, Γεργίθου, 30 Μυλάσων, Ἐλαίας, μίαν, ἣν ἂν αἰρῆται, παραδοῦναι τῷ Φωκίῳ, διατεινόμενος ἔτι μᾶλλον, ὡς χαλεπανεῖ μὴ

λαβόντος. Ἄλλ' οὔτε Φωκίων ἔλαβεν ὃ τε Ἀλέξανδρος ταχέως ἀπέθανεν. Ἡ δὲ οἰκία τοῦ Φωκίωνος ἔτι νῦν ἐν Μελίτῃ δείκνυται χαλκαῖς λεπίσι κεκοσμημένη, τὰ δὲ ἄλλα λιτὴ καὶ ἀφελής.

- 6 XIX. Τῶν δὲ γυναικῶν, ἃς ἔγημα, περὶ τῆς προτέρας οὐθὲν ἱστορεῖται, πλὴν ὅτι Κηφισόδοτος ἦν ὁ πλάστης ἀδελφὸς αὐτῆς, τῆς δὲ δευτέρας οὐκ ἐλάττων ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ ἀφελείᾳ λόγος ἦν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἢ Φωκίωνος ἐπὶ χρηστότητι. Καί ποτε θρασυμένων καινοῦς τραγωδουῶν Ἀθηναίων, ὁ μὲν τραγωδοῦς εἰσιέναι μέλλον βασιλίδος πρόσωπον ἦτει κεκοσμημένας πολλὰς ὀπαδοὺς πολυτελεῶς τὸν χορηγόν· καὶ μὴ παρέχοντος ἠγανάκτει καὶ κατεῖχε τὸ θέατρον οὐ βουλόμενος προελθεῖν. Ὁ δὲ χορηγὸς Μελάνθιος ᾠθῶν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐβόα·
- 15 „Τὴν Φωκίωνος οὐχ ὄρῃς γυναῖκα προλοῦσαν ἀεὶ μετὰ μῆσθερα παινίδος, ἀλλ' ἀλαζονεύῃ καὶ διαφθείρεις τὴν γυναικωνίτιν;“ Ἐξακούστου δὲ τῆς φωνῆς γενομένης ἐδέξατο κρότῳ πολλῷ καὶ θορῦβῳ τὸ θέατρον. Αὐτὴ δὲ ἡ γυνή, ξένης τινὸς Ἰωνικῆς ἐπιδειξαμένης χρυσοῦν
- 20 καὶ λιθοκόλλητον κόσμον ἐν πλοκίοις καὶ περιδεραίοις, „Ἐμοὶ δέ“ ἔφη „κόσμος ἐστὶ Φωκίων εἰκοστὸν ἔτος ἤδη στρατηγῶν Ἀθηναίων.“

- XX. Φῶκον δὲ τὸν νῦν βουλόμενον ἀγωνίσασθαι Παναθηναίοις ἀποβάτην ἀφῆκεν, οὐχὶ τῆς νίκης ὀρεγόμενος, ἀλλ' ὅπως ἐπιμεληθεὶς καὶ ἀσκήσας τὸ σῶμα βελτίων ἔσοιτο· καὶ γὰρ ἦν ἄλλως φιλοπότης καὶ ἄτακτος ὁ νεανίσκος. Νικήσαντος δὲ καὶ πολλῶν αἰτουμένων ἐστιᾶσαι τὰ νικητήρια, τοὺς ἄλλους Φωκίων παραιτησάμενος ἐνὶ τὴν φιλοτιμίαν ταύτην συνεχώρη-
- 30 σεν. Ὡς δὲ ἐλθὼν ἐπὶ τὸ δεικνόν ἄλλην τε σοβαρὰν ἐώρα παρασκευὴν καὶ ποδανιπιτήρας οἶνον δι' ἀραμμάτων προσφερομένους τοῖς εἰσιούσι, καλέσας τὸν νῦν

„Οὐ παύσεις“ ἔφη „τὸν ἑταῖρον, ὃ Φῶκε, διαφθείροντά σου τὴν νίκην;“ Βουλόμενος δὲ καὶ καθόλου μεταστῆσαι τὸ μειράκιον ἐκ τῆς διαίτης ἐκείνης ἀπήγαγεν εἰς Λακεδαιμόνα καὶ κατέμιξε τοῖς ἀγορέοις τὴν λεγομένην ἀγωγὴν νεανίσκοις. Καὶ τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους ἐλύπησεν, ὡς ὑπεροφῶντος καὶ ὑπερφρονούντος τὰ οἴκετα τοῦ Φωκίωτος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Δημάδου πρὸς αὐτόν· „Τί οὐ κείθουμεν, ὃ Φωκίω, Ἀθηναίους 751 τὴν Λακωνικὴν προσδέξασθαι πολιτείαν; ἐὰν γὰρ σὺ κελεύης, ἐγὼ γράφειν καὶ λέγειν ἔτοιμός εἰμι.“ „Πάνυ 10 γοῦν“ ἔφη „πρέψεις ἄν σοι μύρου τοσοῦτον ὄζοντι καὶ χλανίδα τοιαύτην φοροῦντι συμβουλεύειν Ἀθηναίους περὶ φιλιτίων καὶ τὸν Λυκοῦργον ἐπαινεῖν.“

XXI. Γράψαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου περὶ τριήρων, ὅπως ἀποστείλωσιν αὐτῷ, καὶ τῶν φητόρων ἐνισταμέ- 15 νων, τῆς δὲ βουλῆς τὸν Φωκίωνα λέγειν κελευούσης, „Λέγω τοίνυν ὑμῖν“ εἶπεν „ἢ τοῖς ὅπλοις κρατεῖν ἢ τοῖς κρατοῦσι φίλους εἶναι.“ Πρὸς δὲ Πυθίαν ἀρχόμενον τότε πρῶτον ἐντυγχάνειν Ἀθηναίους, ἧδη δὲ λά- λον ὄντα καὶ θρασύν „Οὐ σιωπήσεις“ ἔφη „καὶ ταῦτα 20 νεώνητος ὢν τῷ δήμῳ;“ Ἐπεὶ δὲ Ἄρκαλος μετὰ χρημάτων πολλῶν ἀποδράς Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας τῇ Ἀττικῇ προσέβαλε καὶ τῶν εἰωθότων ἀπὸ τοῦ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ ἄμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτόν, τούτοις μὲν ἀπὸ πολλῶν μικρὰ δελεάζων προή- 25 κατο καὶ διέρριψε, τῷ δὲ Φωκίωτι προσέπεμψε διδοὺς ἑπτακόσια τάλαντα, καὶ τᾶλλα πάντα καὶ μετὰ πάντων ἑαυτὸν ἐπ' ἐκείνῳ μόνῳ παρακατατιθέμενος. Ἀποκρι- ναμένου δὲ τραχέως τοῦ Φωκίωτος οἰμώξεσθαι τὸν Ἄρκαλον, εἰ μὴ παύσεται διαφθεύων τὴν πόλιν, τότε 30 μὲν συσταλεῖς ἀπέστη, μετ' ὀλίγον δὲ βουλευομένων Ἀθηναίων ἑώρα τοὺς μὲν εἰληφότας τὰ χρήματα παρ'

αὐτοῦ μεταβαλλομένους καὶ κατηγοροῦντας, ἵνα μὴ φανεροὶ γένωνται, Φωκίωνα δὲ τὸν μηδὲν λαβόντα μετὰ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἐν τινι λόγῳ τιθέμενον. Πάλιν οὖν ἐνεχθεῖς
 5 ἐπὶ τὸ θεραπεύειν ἐκείνου, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πανταχόθεν ἀνάλωτον ὑπὸ τοῦ χρυσίου περιοδεύων ἐώρα, Χαρικλέα δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ποιησάμενος συνήθη καὶ φίλον ἀνέπλησε δόξης πονηρᾶς, πάντα πιστεύων καὶ πάντα χρώμενος ἐκείνῳ.

10 XXII. Καὶ δὴ καὶ Πυθονίκης τῆς ἐταίρας ἀποθανούσης, ἣν εἶχεν ὁ Ἄρπαλος ἐρῶν καὶ θυγατρίου πατῆρ ἐξ αὐτῆς γεγόνει, μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων πολλῶν ἐπιτελέσαι θελήσας προσέταξε τῷ Χαρικλεί τὴν ἐπιμέλειαν. Οὐσαν δὲ τὴν ὑπουργίαν ταύτην ἀγεννηῆ προσ-
 15 κατήσχυνεν ὁ τάφος συντελεσθεῖς. Διαμένει γὰρ ἐτι νῦν ἐν Ἐρμείῳ, ἧ βαδίζομεν ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσίνα, μηδὲν ἔχων τῶν τριάκοντα ταλάντων ἄξιον, ὅσα τῷ Ἀρπάλῳ λογισθῆναι φασιν εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους. Καὶ μέντοι καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ τὸ παιδά-
 20 ριον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους καὶ τοῦ Φωκίωνος ἀναληφθὲν ἐτύγχανε πάσης ἐπιμελείας. Κρινομένου μέντοι τοῦ Χαρικλέους ἐπὶ τοῖς Ἀρπαλείοις καὶ δευμένου βοηθεῖν αὐτῷ τὸν Φωκίωνα καὶ συνεισελθεῖν εἰς τὸ δικαστήριον, οὐκ ἠθέλησεν εἰπῶν· „Ἐγὼ σε, ὦ Χαρίκλεις, ἐπὶ πᾶσι
 25 τοῖς δικαίοις γαμβρὸν ἐποιησάμην.“ Πρώτου δὲ Ἀθηναίοις Ἀσκληπιάδου τοῦ Ἰππάρχου τεθνάναι προσαγγείλαντος Ἀλέξανδρον, ὁ μὲν Δημάδης ἐκέλευε μὴ προσέχειν· πάλαι γὰρ ἂν ὄλην ὄξειν νεκροῦ τὴν οἰκουμένην· ὁ δὲ Φωκίων ἐπηρμένον ὄρων πρὸς τὸ νεωτερίζειν
 30 τὸν δῆμον ἐπειρᾶτο παρηγορεῖν καὶ κατέχειν. Ἀναπηδῶντων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ βοῶντων ἀληθῆ τὸν Ἀσκληπιάδην ἀπαγγέλλειν καὶ τεθνάναι τὸν Ἀλέξαν-

δρον „Οὐκοῦν“ εἶπεν „εἰ σήμερον τέθνηκε, καὶ αὐριον ἔσται καὶ εἰς τρίτην τεθνηκώς, ὥστε ἡμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βουλευσασθαι, μᾶλλον δὲ μετὰ ἀσφαλείας.“

XXIII. Ὡς δὲ φέρων ἐνέσεισεν ὁ Λεωσθένης τὴν πόλιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, καὶ τοῦ Φωκίωτος 5
 δυσχεραίνοντος ἡρώτα καταγελῶν, τί πεποίηκεν ἀγαθὸν τὴν πόλιν ἔτη τοσαῦτα στρατηγῶν, „Οὐ μικρὸν“ ἔφη „τὸ τοὺς πολίτας ἐν τοῖς ἰδίοις μνήμασι θάπτε-
 752 σθαι.“ Πολλὰ δὲ θρασυνομένου καὶ κομπάζοντος ἐν τῷ δῆμῳ τοῦ Λεωσθένους ὁ Φωκίων „Οἱ λόγοι σου“ εἶπεν 10
 „ὦ μειράκιον, εἰκάσι κυπαρίττοις· μεγάλοι γὰρ ὄντες καὶ ὑψηλοὶ καρποὺς οὐ φέρουσιν.“ Ὡς δὲ ἐπαναστὰς ὁ Ἰππερίδης ἡρώτησε „Πότε οὖν, ὦ Φωκίων, συμβουλεύσεις πολεμεῖν Ἀθηναίοις;“ „Ὅταν“ εἶπε „τοὺς μὲν νέους ἰδῶ τὴν τάξιν βουλομένους φυλάττειν, τοὺς δὲ 15
 πλουσίους εἰσφέρειν, τοὺς δὲ ῥήτορας ἀπέχεσθαι τοῦ κλέπτειν τὰ δημόσια.“ Θαυμαζόντων δὲ πολλῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Λεωσθένους συνηγμένην δύναμιν, καὶ τοῦ Φωκίωτος πυνθανομένων, πῶς τι παρεσκευάσθαι δοκοῦσιν αὐτῷ, „Καλῶς“ ἔφη „πρὸς τὸ στάδιον· τὸν δὲ δό- 20
 λιχον τοῦ πολέμου φοβοῦμαι, μήτε χρήματα τῆς πόλεως ἕτερα μήτε ναῦς μήτε ὀπίτας ἐχούσης.“ Ἐμαρτύρει δὲ αὐτῷ καὶ τὰ ἔργα. Πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Λεωσθένης λαμπρὸς ἦρθη ταῖς πράξεσι τῶν τε Βοιωτῶν μάχῃ κρατήσας καὶ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λάμιαν συνελάσας· ὅτε καὶ 25
 φασὶ τὴν μὲν πόλιν ἐλπίδος μεγάλης γενομένην ἐορτάζειν εὐαγγέλια συνεχῶς καὶ θύειν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ Φωκίωνα πρὸς τοὺς ἐλέγγειν αὐτὸν οἰομένους καὶ πυνθανομένους, εἰ ταῦτα οὐκ ἂν ἤθελεν αὐτῷ πεπραῆχθαι· „Πάνυ μὲν οὖν“ ἔφη „βεβουλευσθαι δὲ ἐκεῖνα“ καὶ 30
 πάλιν ἄλλων ἐπ’ ἄλλοις εὐαγγελίων γραφομένων καὶ

φερομένων ἀπὸ στρατοπέδου, „Πότε ἄρα“ φάναι „παν-
σόμεθα νικῶντες;“

XXIV. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Λεωσθένους ἀποθανόντος οἱ
φοβούμενοι τὸν Φωκίωνα, μὴ στρατηγὸς ἐκπεμφθεὶς
5 καταλύσῃ τὸν πόλεμον, ἄνθρωπὸν τινα τῶν οὐκ ἐπιφα-
νῶν ἐν ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασαν ἀναστάντα λέγειν, ὅτι
φίλος ὢν τοῦ Φωκίωνος καὶ συμπεφοιτηκῶς παραινεὶ
φείδεσθαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ φυλάσσειν, ὡς ἄλλον ὅμοιον
οὐκ ἔχοντας, ἐκπέμπειν δὲ Ἀντίφιλον ἐπὶ τὸ στράτευμα,
10 καὶ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις συνεδόκει, παρελθὼν ὁ Φω-
κίων ἔλεγε μῆτε συμπεφοιτηκῆναι ποτὲ τῷ ἀνθρώπῳ
μῆτε ἄλλως γεγρονέναι γνώριμος ἢ συνήθης· „Ἀλλὰ
νῦν“ εἶπεν „ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ φίλον σε ποι-
οῦμαι καὶ οἰκεῖον· ἃ γὰρ ἦν ἐμοὶ συμφέροντα συμβε-
15 βούλευκας.“ Ὁρμημένων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς
Βοιωτοὺς στρατεύειν πρῶτον μὲν ἀντείχε· καὶ τῶν φί-
λων λεγόντων, ὡς ἀποθάνεται προσκρούων τοῖς Ἀθη-
ναίοις, „Ἀδίκως“ εἶπεν „ἂν ποιῶ τὸ συμφέρον, ἂν δὲ
παραβαίνω, δικαίως.“ Ἐπεὶ δὲ ὄρων οὐκ ἀνιέντας,
20 ἀλλὰ βοῶντας, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀνείπειν Ἀθηναίων
τοὺς ἄχρι ἐξήκοντα ἐτῶν ἀφ' ἧβης πέντε ἡμερῶν σιτία
λαβόντας εὐθὺς ἀκολουθεῖν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, θορύ-
βου [δὲ] πολλοῦ γενομένου καὶ τῶν πρεσβυτέρων βοῶν-
των καὶ ἀναπηδῶντων· „Οὐδέν“ ἔφη „δεινόν· ἐγὼ
25 γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοηκοστὸν ἔχων ἔτος ἔσομαι μεθ'
ὑμῶν.“ Καὶ τότε μὲν οὕτως κατέπαυσεν αὐτοὺς καὶ με-
τέβαλε.

XXV. Πορθουμένης δὲ τῆς παραλίας ὑπὸ Μικίω-
νος συχνοῖς Μακεδόσι καὶ μισθοφόροις ἀποβεβηκότος
30 εἰς Ῥαμνοῦντα καὶ κατατρέχοντος τὴν χώραν, ἐξήγαγε
τοὺς Ἀθηναίους ἐπ' αὐτόν. Ὡς δὲ προστρέχοντες ἀλ-
λαχόθεν ἄλλος διεστρατήγουν καὶ συνεβούλευον αὐτοῦ

τὸν λόφον καταλαβεῖν, ἐκεῖ περιπέμψαι τοὺς ἱππέας, ἐνταῦθα παρεμβалеῖν· „Ὡ Ἡράκλεις“ εἶπεν „ὡς πολλοὺς ὄρα στρατηγούς, ὀλίγους δὲ στρατιώτας.“ Ἐπεὶ δὲ παρατάξαντος αὐτοῦ τοὺς ὀπλίτας εἰς πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προῆλθεν, εἶτα δείσας ἀντιστάντος ἀνδρὸς πολεμίου πάλιν εἰς τὴν τάξιν ἀνεχώρησεν „Ὡ μειράκιον“ εἶπεν „οὐκ αἰδῆ δύο τάξεις ἀπολελοιπῶς, ἦν ἐτάχθης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ πάλιν ἐφ’ ἦν σεαυτὸν ἔταξας;“

753 Ἐμβαλὼν δὲ τοῖς πολεμίοις καὶ κατὰ κράτος τρεψάμενος αὐτόν τε τὸν Μικίωνα καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀπέκτεινε. 10
Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἐν Θετταλίᾳ στράτευμα, συμμίξαντος Ἀντιπάτρω Λεοννάτου καὶ τῶν ἐξ Ἀσίας Μακεδόνων, ἐνίκα μαχόμενον· καὶ Λεοννάτος ἔπεσεν, ἡγουμένου τῆς μὲν φάλαγγος Ἀντιφίλου, τῶν δὲ ἱππέων τοῦ Θεσσαλοῦ Μένωνος. 1^f

XXVI. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ Κρατεροῦ διαβάντος ἐξ Ἀσίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ γενομένης πάλιν ἐν Κρανωνῶνι παρατάξεως, ἠττήθησαν μὲν οἱ Ἕλληνας οὔτε μεγάλην ἤτταν οὔτε πολλῶν πεσόντων, ἀπειθείᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐπεικεῖς καὶ νέους ὄντας 20 καὶ ἅμα τὰς πόλεις αὐτῶν πειρωῶντος Ἀντιπάτρου διαφρυνέντες αἰσχιστα προήκοντο τὴν ἐλευθερίαν. Εὐθύς οὖν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἄγοντος τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν δύναμιν οἱ μὲν περὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερείδην ἀπηλλάγησαν ἐκ τῆς πόλεως; Δημάδης δὲ μῆθὲν μέρος ὧν 25 ἄφειλε χρημάτων ἐπὶ ταῖς καταδίκαις ἐκτίσαι τῇ πόλει δυνάμενος (ἡλώκει γὰρ ἐπὶ γραφᾶς παρανόμων καὶ γεγωνῶς ἄτιμος ἐξείργετο τοῦ λέγειν), ἄδειαν εὐρόμενος τότε γράφει ψήφισμα πέμπειν πρὸς Ἀντίπατρον ὑπὲρ εἰρήνης πρέσβεις αὐτοκράτορας. Φοβουμένου δὲ τοῦ 30 δήμου καὶ καλοῦντος Φωκίωνα, καὶ μόνῳ πιστεύειν ἐκείνῳ λέγοντος „Ἄλλ’ εἶγε ἐπιστευόμην“ εἶπεν „ἐγὼ

συμβουλευών ὑμῖν, οὐκ ἂν νῦν ἐβουλευόμεθα περὶ
 πραγμάτων τοιούτων.“ Οὕτω δὲ τοῦ ψηφίσματος ἐπι-
 κυρωθέντος ἀπεστάλη πρὸς Ἀντίπατρον ἐν τῇ Καδμείᾳ
 στρατοπεδεύοντα καὶ παρασκευαζόμενον εὐθύς εἰς τὴν
 5 Ἀττικὴν βαδίζειν. Καὶ τοῦτο πρῶτον ἦται τὸ μένοντα
 κατὰ χώραν ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. Τοῦ δὲ Κρατε-
 ροῦ λέγοντος ὡς „Οὐ δίκαια πείθει Φωκίων ἡμᾶς, τὴν
 τῶν συμμάχων καὶ φίλων καθημένους χώραν κακῶς
 ποιεῖν δυναμένους ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ὀφελείσθαι,“
 10 λαβόμενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς ὁ Ἀντίπατρος „Δοτέον“
 εἶπε „Φωκίωσι ταύτην τὴν χάριν.“ Περὶ δὲ τῶν ἄλλων
 ἐκέλευεν αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τοὺς Ἀθηναίους, ὥσπερ ἐν
 Λαμῖᾳ Δεωσθένης ἐκείνον.

XXVII. Ὡς οὖν ἐπανῆλθεν ὁ Φωκίων εἰς τὸ ἄστυ
 15 καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ταῦτα ἔδοξεν ὑπ' ἀνάγκης, αὐτίς εἰς
 Θήβας ἐβάδιξε μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβων, Ξενοκράτην
 τὸν φιλόσοφον τῶν Ἀθηναίων προσελομένων. Τοσοῦ-
 τον γὰρ ἦν ἀξίωμα τῆς ἀρετῆς τοῦ Ξενοκράτους καὶ
 δόξα καὶ λόγος παρὰ πᾶσιν, ὥστε οἰεσθαι μήτε ὕβριν
 20 εἶναι μήτε ὀμότητα μήτε θυμὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ
 φνόμενον, ᾧ Ξενοκράτους μόνου ὀφθέντος οὐκ ἂν αἰ-
 δοῦς τι καὶ τιμῆς ἐγγένοιτο πρὸς αὐτόν. Ἀπέβη δὲ τοῦ-
 ναντίου ἀγνωμοσύνη τιμὴ καὶ μισαγαθία τοῦ Ἀντιπά-
 τρου. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἠσπάσατο τὸν Ξενοκράτην
 25 τοὺς ἄλλους δεξιωσάμενος· ἐφ' ᾧ φασιν εἰπεῖν ἐκείνον,
 ὡς Ἀντίπατρος καλῶς ποιεῖ μόνου αὐτόν αἰσχυρόμενος
 ἐφ' οἷς ἀγνωμονεῖν μέλλει πρὸς τὴν πόλιν· ἔπειτα λέ-
 γειν ἀρξάμενον οὐχ ὑπομένων, ἀλλ' ἀντικρούων καὶ
 δυσκολαίνων ἐποίησεν ἀποσιωπῆσαι. Τῶν δὲ περὶ τὸν
 30 Φωκίωνα διαλεχθέντων ἀπεκρίνατο φιλίαν ἔσεσθαι τοῖς
 Ἀθηναίοις καὶ συμμαχίαν ἐκδοῦσι μὲν τοὺς περὶ Δημο-
 σθένην καὶ Ὑπερείδην, πολιτευομένοις δὲ τὴν πάτριον

ἀπὸ τιμημάτων πολιτείαν, δεξαμένοις δὲ φρουρὰν εἰς τὴν Μουνηχίαν, ἔτι δὲ χρήματα τοῦ πολέμου καὶ ζημίαι προσεκτίσασιν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρέσβεις ἠγάπησαν ὡς φιλανθρωποὺς τὰς διαλύσεις πλὴν τοῦ Ξενοκράτους· ἔφη γὰρ ὡς μὲν δούλοις μετρίως κεχρηῆσθαι τὸν 5 Ἀντίπατρον, ὡς δὲ ἐλευθέροις βαρέως. Τοῦ δὲ Φωκίω- νος παραιτουμένου τὴν φρουρὰν καὶ δεομένου λέγεται τὸν Ἀντίπατρον εἶπεν· „ὦ Φωκίων, ἡμεῖς πάντα σοι 754 χαρίζεσθαι βουλόμεθα πλὴν τῶν καὶ σὲ ἀπολούντων καὶ ἡμᾶς.“ Οἱ δὲ οὐχ οὕτως φασίν, ἀλλὰ ἐρωτῆσαι τὸν Ἀν- 10 τίπατρον, εἰ τὴν φρουρὰν ἀνέντος αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναί- οισι ὁ Φωκίω- ν ἐγγυᾶται τὴν πόλιν ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ καὶ μηθὲν πολυπραγμονήσειν· σιωπῶντος δὲ ἐκείνου καὶ διαμέλλοντος, ἀναπηθήσαντα Καλλιμέδοντα τὸν Κά- ραβον, ἄνδρα θρασὺν καὶ μισόδημον, εἶπεν· „Ἐὰν δὲ 15 οὗτος, ὦ Ἀντίπατρε, φλυαρῇ, σὺ πιστεύσεις καὶ οὐ πράξεις ἢ διέγνωκας;“

XXVIII. Οὕτω μὲν ἐδέξαντο φρουρὰν Μακεδόνων Ἀθηναῖοι καὶ Μένυλλον ἡγεμόνα, τῶν ἐπιεικῶν τινα καὶ τοῦ Φωκίω- νος ἐπιτηδείων. Ἐφάνη δὲ ὑπερήφανον 20 τὸ πρόσταγμα καὶ μᾶλλον ἐξουσίας ὕβρει χρωμένης ἐπί- δεξις ἢ πραγμάτων ἔνεκα γιγνομένη κατάληψις. Οὐ μικρὸν δὲ τῷ πάθει προσέθηκεν ὁ καιρὸς. Εἰκάδι γὰρ ἢ φρουρὰ Βοηδρομιῶνος εἰσήχθη μυστηρίων ὄντων, ἢ τὸν Ἰακχον ἐξ ἄστεος Ἐλευσινιάδε πέμπουσιν, ὥστε τῆς 25 τελετῆς συγχυθείσης ἀναλογίζεσθαι τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ πρεσβύτερα τῶν θείων καὶ τὰ πρόσφατα. Πάλαι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀρίστοις εὐτυχήμασι τὰς μυστικὰς ὄψεις καὶ φωνὰς παραγενέσθαι σὺν ἐκπλήξει καὶ θάμβει τῶν πο- λεμίων, νῦν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἱεροῖς τὰ δυσχερέστατα πάθη 30 τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπεῖν τοὺς θεοὺς καὶ καθυβρίζεσθαι τὸν ἀγιώτατον τοῦ χρόνου καὶ ἥδιστον αὐτοῖς ἐπάνυ-

μον τῶν μεγίστων κακῶν γενόμενον. Πρώτερον μὲν οὖν ὀλίγοις ἔτεσι χρησμὸν ἐξήνεγκαν αἱ Λαωδωνίδες τῇ πόλει τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἀρτέμιδος φυλάσσειν, ὅπως ἄλλοι μὴ λάβωσι· τότε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταινίαι 5 μὲν, αἷς περιελίττουσι τὰς μυστικὰς κοίτας, βαπτόμεναι θάψινον ἀντὶ φοινικοῦ χρῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνήνεγκαν· ὃ δὲ μείζον ἦν, τὰ παραβαπτόμενα τῶν ἰδιωτικῶν πάντα τὸ προσῆκον ἄνθος ἔσχε. Μύστην δὲ λούοντα χοιρίδιον ἐν Κανθάρω λιμένι κῆτος συνέλαβε καὶ τὰ 10 κάτω μέρη τοῦ σώματος ἄχρι τῆς κοιλίας κατέπειε, προδεικνύντος αὐτοῖς τοῦ θεοῦ προφανῶς, ὅτι τῶν κάτω καὶ πρὸς θαλάσση στερηθέντες τὴν ἄνω πόλιν διαφυλάξουσιν. Ἡ μὲν οὖν φρουρὰ διὰ Μένυλλον οὐδὲν ἠνίασε τοὺς ἀνθρώπους· τῶν δὲ ἀποψηφισθέντων τοῦ πο-

15 λιτεύματος διὰ πενίαν ὑπὲρ μυρίους καὶ δισχιλίους γενομένων οἳ τε μένοντες ἐδόκουν σκέτλια καὶ ἄτιμα πάσχειν, οἳ τε διὰ τοῦτο τὴν πόλιν ἐκλιπόντες καὶ μεταστάντες εἰς Θράκην, Ἀντιπάτρου γῆν καὶ πόλιν αὐτοῖς παρασχόντος, ἐκπεπολιορημένοις ἐβίβσαν.

20 XXIX. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἐν Καλαυρίᾳ καὶ Ἐπερείδου πρὸς Κλεωναῖς θάνατος, περὶ ὧν ἐν ἄλλοις γέγραπται, μονοноὺκ ἔρωτα καὶ πόθον Ἀθηναίοις Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου παρίστη. Καὶ τοῦτο, ὅπερ ὕστερον, ἀναιρεθέντος Ἀντιγόνου καὶ τῶν ἀνελόντων ἐκεῖ-

25 νου ἀρξαμένων βιάζεσθαι καὶ λυπεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἀνὴρ ἄγροικος ἐν Φρυγίᾳ χωρίον ὀρύττων πυθομένου τινός „Τί ποιεῖς;“ στενάξας „Ἀντίγονον“ εἶπε „ἕτην“ τότε πολλοῖς ἐπήγει λέγειν διαμνημονεύουσι τὸν ἐκείνων τῶν βασιλέων θυμὸν, ὡς τὸ μέγα καὶ γενναῖον 30 εὐπαραίτητον εἶχον, οὐχ ὥσπερ Ἀντίπατρος ἰδιώτου προσώπῳ καὶ φαυλότητι χλαμυδίου καὶ διαίτης εὐτελείᾳ κατειρωνεύμενος τὴν ἐξουσίαν ἐπαχθέστερος ἦν

τοὺς πάσχουσι κακῶς δεσπότης καὶ τύραννος. Ὅμως δ' οὖν ὁ Φωκίων καὶ φυγῆς ἀπήλλαξε πολλοὺς δεηθεὶς τοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ φεύγουσι διεπράξατο, μὴ καθάπερ οἱ λοιποὶ τῶν μεθισταμένων ὑπὲρ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ τὸν Ταίναρον ἐκπεσεῖν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐν Πελο- 5 ποννήσῳ κατοικεῖν, ὧν καὶ Ἀγνωνίδης ἦν ὁ συκοφάντης. Ἐπιμελόμενος δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν πράγῳ καὶ νομίμως τοὺς μὲν ἀστελοὺς καὶ χαρίεντας ἐν ταῖς ἀρ- 755 χαῖς ἀεὶ συνείχε, τοὺς δὲ πολυπράγμονας καὶ νεωτεριστὰς αὐτῷ τῷ μὴ ἄρχειν μηδὲ θοροβεῖν ἀπομαραινομέ- 10 νους ἐδίδαξε φιλοχωρεῖν καὶ ἀγαπᾶν γεωργοῦντας. Ὅρῳ δὲ τὸν Ξενοκράτην ταλοῦντα τὸ μετοίκιον ἐβούλετο γράφαι πολίτην· ὁ δὲ ἀπέκτε, φήσας οὐκ ἂν μετασχεῖν ταύτης τῆς πολιτείας, περὶ ἧς ἐπρέσβευεν, ἵνα μὴ γένηται. 15

XXX. Τοῦ δὲ Μενύλλου δωρεὰν αὐτῷ καὶ χρήματα διδόντος, ἀπεκρίνατο μὴτ' ἐκεῖνον Ἀλεξάνδρου βελτίονα εἶναι μῆτε κρείττονα τὴν αἰτίαν, ἐφ' ἣ λήφεται νῦν ὁ τότε μὴ δεξάμενος. Ἀλλὰ Φώκῳ γε τῷ παιδί λαβεῖν δεο- μένου τοῦ Μενύλλου, „Φώκῳ μὲν,“ εἶπεν „ἐὰν μὲν 20 σωφρονῆ μεταβαλλόμενος, ἀρκέσει τὰ τοῦ πατρός· ὡς δ' ἔχει νῦν, οὐδὲν ἱκανόν ἐστιν.“ Ἀντιπάτρῳ δὲ τραχύτερον ἀπεκρίνατο βουλομένῳ τι γενέσθαι δι' αὐτοῦ τῶν μὴ προεπόντων· „Οὐ δύναται γάρ“ εἶπεν „Ἀντίπατρος ἅμα μοι καὶ φίλῳ καὶ κόλακι χρησθῆναι.“ Τὸν δὲ Ἀντί- 25 πατρον αὐτὸν εἶπειν λέγουσιν, ὡς δυεῖν αὐτῷ φίλων Ἀθηνησιν ὄντων, Φωκίανος καὶ Δημάδου, τὸν μὲν λαβεῖν οὐ πέπεικε, τὸν δὲ διδοὺς οὐκ ἐμπέπληκε. Καὶ μέντοι Φωκίων μὲν ὡς ἀρετὴν ἐπεδείκνυτο τὴν πενίαν, ἐν ἣ τῶσαυτάκις Ἀθηναίων στρατηγήσας καὶ βασιλεῦσι 30 φίλοις χρησάμενος ἐγκατεγήρασε, Δημάδης δὲ τῷ πλούτῳ καὶ παρανομῶν ἐκαλλωπίζετο. Νόμου γὰρ ὄντος

Ἀθήνησι τότε, μὴ χορεύειν ξένον ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν, ἅπαντας εἰσαγαγὼν ξένους τοὺς χορεύοντας ἑκατὸν ὄντας ἅμα καὶ τὴν ζημίαν ἀνὰ χιλίας ὑπὲρ ἑκάστου εἰσῆνεγκεν εἰς τὸ θέατρον. Δημέα δὲ τῷ υἱῷ 5
 νύμφην ἀγόμενος, „Ἐμοῦ μὲν“ εἶπεν „ὦ παῖ, τὴν σὴν μητέρα γαμοῦντος οὐδὲ ὁ γείτων ἤσθητο· τοῖς δὲ σοῖς γάμοις καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται συγχορηγοῦσιν.“ Ἐνοχλοῦντων δὲ τῷ Φωκίῳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν φρουρὰν πείσας τὸν Ἀντίπατρον, εἴτε 10
 μὴ προσδοκῶν πείσειν εἴτε μᾶλλον ὀρῶν σωφρονοῦντα τὸν δῆμον καὶ πολιτευόμενον εὐτάκτως διὰ τὸν φόβον, ἐκείνην μὲν αἰεὶ διωθεῖτο τὴν πρεσβείαν, τὰ δὲ χρήματα μὴ πράττειν, ἀλλὰ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸν Ἀντίπατρον ἐπεισε. Μεταβάντες οὖν Δημάδην παρεκά- 15
 λουν. Ὁ δὲ προθύμως ὑπέστη καὶ τὸν υἱὸν ἔχων ἀπῆ- ρεν εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ δαίμονός τινος, ὡς εἰκεν, εἰς τοῦτο καιροῦ κομισθεῖς, ἐν ᾧ κατείχετο μὲν Ἀντίπα- τρος ἤδη νόσῳ, Κάσανδρος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρα- τῆς γεγωνῶς εὗρεν ἐπιστολὴν Δημάδου γεγραμμένην 20
 πρὸς Ἀντίγονον εἰς Ἀσίαν, παρακαλοῦντος αὐτὸν ἐπι- φανῆσαι τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν ἐκ πη- λαιοῦ καὶ σαπροῦ κρεμαμένοις στήμονος, τὸν Ἀντίπα- τρον οὕτω σκώψαντος. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ἀφιγμένον ὁ Κάσανδρος, συνέλαβε, καὶ πρῶτα μὲν τὸν υἱὸν ἐγγύς 25
 προσαγαγὼν ἀπέσφαξεν, ὥστε καταδέξασθαι τοῖς κόλ- ποις τὸ αἷμα τὸν πατέρα καὶ καταπλησθῆναι τοῦ φό- νου, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς ἀχαριστίαν αὐτὸν καὶ προδοσίαν πολλὰ λαιδορήσας καὶ καθυβρίσας ἀπέκτεινεν.

XXXI. Ἐπεὶ δὲ Ἀντίπατρος ἀποδείξας Πολυσπέρ- 30
 χοντα στρατηγόν, Κάσανδρον δὲ χιλίαρχον ἐξέλιπεν, εὐθύς διαναστὰς ὁ Κάσανδρος καὶ προκαταλαμβάνων τὰ πράγματα πέμπει κατὰ τάχος Νικάνορα τῷ Μενύλλῳ

διάδοχον τῆς φρουραρχίας, πρὶν ἐκδηλον τὸν Ἀντιπά-
 τρου θάνατον γενέσθαι κελεύσας τὴν Μουνυχίαν παρα-
 λαβεῖν. Γενομένου δὲ τούτου καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας
 πυθομένων τῶν Ἀθηναίων, ὅτι τέθνηκεν ὁ Ἀντίπα-
 756 τρος, ἐν αἰτίαις ὁ Φωκίων ἦν καὶ κακῶς ἤκουεν ὡς 5
 προαισθόμενος καὶ κατασιωπήσας χάριτι τοῦ Νικάνο-
 ρος. Ὁ δὲ τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντιζεν, ἐντυγχάνων δὲ
 τῷ Νικάνορι καὶ διαλεγόμενος εἰς τε τὰλλα τοῖς Ἀθη-
 ναίοις πρῶτον αὐτὸν καὶ κεχαρισμένον παρεῖχε, καὶ φιλο-
 τιμίας τινὰς ἐπεισε καὶ δαπάνας ὑποστῆναι γενόμενον 10
 ἀγωνοθέτην.

XXXII. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Πολυσπέρχων τὴν τοῦ βα-
 σιλέως ἐπιμέλειαν ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ καὶ καταπολιτευό-
 μενος τὸν Κάσανδρον ἐπεμψεν ἐπιστολὴν τοῖς ἐν ἄστει
 γεγραμμένην, ὡς τοῦ βασιλέως ἀποδιδόντος αὐτοῖς τὴν 15
 δημοκρατίαν καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια πάντας
 Ἀθηναίους κελεύοντος. Ἦν δὲ τοῦτο κατὰ τοῦ Φωκίω-
 νος ἐπιβουλή. Συσκευαζόμενος γὰρ εἰς ἑαυτὸν, ὡς μι-
 κρὸν ὕστερον ἔδειξε τοῖς ἔργοις, ὁ Πολυσπέρχων τὴν
 πόλιν, οὐδὲν ἤλπιζε περαίνειν, μὴ τοῦ Φωκίωνος ἐκπε- 20
 σόντος· ἐκπεσεῖσθαι δὲ ἐκείνον ἅμα τῶν ἀπεψηφισμέ-
 νων ἐπιχυθέντων τῇ πολιτείᾳ καὶ πάλιν τὸ βῆμα δημα-
 γωγῶν κατασχόντων καὶ συκοφαντῶν. Ἰποκινουμένων
 δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Ἀθηναίων βουλόμενος ἐντυχεῖν αὐ-
 τοῖς ὁ Νικάνωρ, ἐν Πειραιεῖ βουλῆς γενομένης, παρῆλ- 25
 θε τῷ Φωκίῳ ἐμπιστεύσας τὸ σῶμα. Δερκύλλου δὲ
 τοῦ ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγοῦ συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπιχει-
 ρήσαντος, ἐκεῖνος μὲν προαισθόμενος ἐξεπήδησε καὶ
 φανερός ἦν εὐθύς ἀμννούμενος τὴν πόλιν, ὁ δὲ Φω-
 κίων ἐπὶ τῷ προέσθαι τὸν ἄνδρα καὶ μὴ κατασχεῖν ἐγ- 30
 καλούμενος ἔφη πιστεύειν μὲν τῷ Νικάνορι καὶ μηδὲν
 ἀπ' αὐτοῦ προσδοκᾶν δεινόν· εἰ δὲ μὴ, μᾶλλον ἐθέλειν

ἀδικούμενος ἢ ἀδικῶν φανερός γενέσθαι. Τοῦτο δὲ
 ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν ἄν τιμι σκοποῦντι δοκοίη καλοκαγαθι-
 κῶς λελέχθαι καὶ γενναίως· ὁ δὲ εἰς πατρίδος ἀποκιν-
 δυνεύων σωτηρίαν καὶ ταῦτα στρατηγὸς καὶ ἄρχων, οὐκ
 5 οἶδα, μὴ μεῖζόν τι παραβαίνει καὶ πρῶτον τὸ πρὸς
 τοὺς πολλὰς δίκαιον. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἐστὶν εἰπεῖν,
 ὅτι φοβούμενος μὲν εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν ὁ
 Φωκίων ἀπέσχετο τοῦ Νικάνορος, ἄλλως δὲ προῦβάλ-
 λετο τὴν πίστιν καὶ τὸ δίκαιον, ὅπως αἰδούμενος ἐκε-
 10 νος ἡσυχίαν ἄγῃ καὶ μηδὲν ἀδικῆ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ'
 ὄντως ἔοικεν ἰσχυρά τις αὐτῷ περὶ τοῦ Νικάνορος ἐγ-
 γενέσθαι πίστις, ὃν γε πολλῶν προδιαβαλλόντων καὶ
 κατηγορούντων ἐπιτίθεσθαι τῷ Πειραιεῖ καὶ διαβιβά-
 ζειν εἰς Σαλαμίνα ξένους καὶ διαφθεῖρειν τινὰς τῶν ἐν
 15 Πειραιεῖ κατοικούντων, οὐ προσήκατο τὸν λόγον οὐδ'
 ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ Φιλομήλον τοῦ Λαμπτρέως ψήφι-
 σμα γράψαντος, Ἀθηναίους ἅπαντας ἐν τοῖς ὅπλοις εἶ-
 ναι καὶ τῷ στρατηγῷ Φωκίῳ προσέχειν, ἡμέλησεν,
 ἄχρι οὗ προσάγων ὁ Νικάνωρ ἐκ τῆς Μουνυχίας τὰ
 20 ὄπλα τὸν Πειραιᾶ περιετάφρυσεν.

† XXXIII. Πραττομένων δὲ τούτων ὁ μὲν Φωκίων
 ἐθορυβεῖτο καὶ κατεφρονεῖτο τοὺς Ἀθηναίους ἐξάγειν
 βουλόμενος, Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Πολυσπέρχοτος υἱὸς ἦκε
 μετὰ δυνάμει, λόγῳ μὲν ἐπὶ τὸν Νικάνωρα τοῖς ἐν
 25 ἄστει βοηθήσων, ἔργῳ δὲ τὴν πόλιν, εἰ δύναιτο, κατα-
 ληφόμενος αὐτὴν ἑαυτῇ περιπετῆ γενομένην. Οἷ τε γὰρ
 φυγάδες αὐτῷ συνεισβαλόντες εὐθύς ἦσαν ἐν ἄστει καὶ
 τῶν ξένων ἅμα καὶ τῶν ἀτίμων πρὸς αὐτοὺς εἰσδρα-
 μόντων ἐκκλησία καμμιγῆς ἠθροίσθη καὶ ἄτακτος, ἐν ᾗ
 30 τὸν Φωκίωνα τῆς ἀρχῆς ἀπολύσαντες ἑτέρους εἵλοντο
 στρατηγούς. Εἰ δὲ μὴ συνιῶν εἰς λόγους ὁ Ἀλέξανδρος
 τῷ Νικάνωρι μόνος παρὰ τὸ τεῖχος ᾤφθη καὶ τοῦτο ποι-

οὔντες πολλάκις ὑποψίαν τοῖς Ἀθηναίοις παρέσχον, οὐκ
 ἂν ἡ πόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἐπεὶ δὲ Ἀγνωνίδης
 757 ὁ φήτωρ εὐθύς ἐπεφύετο τοῖς περὶ τὸν Φωκίωνα καὶ
 κατηγορεῖ προδοσίας, οἱ μὲν περὶ Καλλιμέδοντα καὶ
 Χαρικλέα φοβηθέντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὁ δὲ 5
 Φωκίων καὶ μετ' αὐτοῦ τῶν φίλων οἱ παραμείναντες
 ᾤχοντο πρὸς Πολυσπέρχοντα. Καὶ συνεξῆλθον αὐτοῖς
 χάριτι τοῦ Φωκίωνος ὁ Πλαταιεὺς Σόλων καὶ Δείναρ-
 χος ὁ Κορίνθιος, ἐπιτάφειοι τοῦ Πολυσπέρχοντος εἶναι
 δοκοῦντες καὶ συνήθεις. Ἀρρωστία δὲ χρησαμένου τοῦ 10
 Δεινάρχου συχνὰς ἡμέρας ἐν Ἐλατσίᾳ διέτριψαν, ἐν αἷς
 Ἀγνωνίδου πείσαντος, Ἀρχεστράτου δὲ τὸ ψήφισμα
 γράψαντος, ἔπεμψε πρεσβείαν ὁ δῆμος κατηγορήσουςαν
 τοῦ Φωκίωνος. Ἄμα δὲ καὶ συνέμιξαν ἀμφοτέροι τῷ
 Πολυσπέρχοντι μετὰ τοῦ βασιλέως πορευομένῳ περὶ 15
 κώμην τινὰ τῆς Φωκίδος, Φαρύγας, κειμένην ὑπὸ τὸ
 Ἀκρούριον ὄρος, ὃ νῦν Γαλάτην καλοῦσιν. Ἐνταῦθα
 δὴ θεῖς ὁ Πολυσπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον καὶ
 καθίσας ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους, τὸν μὲν
 Δείναρχον εὐθύς ἐκ προόδου λαβεῖν ἐκέλευσε καὶ στρε- 20
 βλώσαντας ἀποκτεῖναι, τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἀπέδωκε
 λόγον. Ὡς δὲ θόρυβον καὶ κραυγὴν ἐποιοῦν ἀντικατη-
 γοροῦντες ἀλλήλων ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ προσελθῶν ὁ
 Ἀγνωνίδης εἶπεν „Ἀπαντας ἡμᾶς εἰς μίαν ἐμβαλόντες
 γαλεάγραν Ἀθηναίοις ἀναπέμψατε λόγον ὑφέξοντας,“ 25
 ὁ μὲν βασιλεὺς ἐγέλασεν, οἱ δὲ περιεστῶτες τῷ συνε-
 δρίῳ Μακεδόνες καὶ ξένοι σχολὴν ἄγοντες ἐπεθύμουν
 ἀκούειν, καὶ τοὺς πρέσβεις παρεκάλουν ἀπὸ νεύματος
 ἐνταῦθα ποιῆσθαι τὴν κατηγορίαν. Ἦν δὲ οὐδὲν ἴσον,
 ἀλλὰ τῷ μὲν Φωκίῳι πολλάκις ἀντέκρουσεν ὁ Πολυ- 30
 σπέρχων λέγοντι, μέχρι οὗ τῇ βακτηρίᾳ πατάξας τὴν
 γῆν ἀπέστη καὶ κατεσιώπησεν. Ἠγήμονος δὲ φήσαντος,

ὅτι μάρτυς αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας Πολυ-
σπέρχων ἐστί, καὶ τοῦ Πολυσπέρχοντος ἀποκριναμένον
πρὸς ὄργην „Παῦσαι μου πρὸς τὸν βασιλέα καταφευδό-
μενος,“ ἀναπηδήσας ὁ βασιλεὺς ὤρμησε λόγῃ τὸν Ἡγή-
5 μονα πατάξαι. Ταχὺ δὲ τοῦ Πολυσπέρχοντος περιλα-
βόντος αὐτὸν οὕτω διελύθη τὸ συνέδριον.

XXXIV. Τὸν δὲ Φωκίωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ φυ-
λακῆς περιεχούσης, ὅσοι τῶν ἐταίρων ἔτυχον οὐκ ἐγ-
γὺς ἐστῶτες, ὡς τοῦτο εἶδον, ἐγκαλυψάμενοι καὶ δια-
10 φυγόντες ἐσώθησαν. Ἐκείνους δὲ Κλεῖτος εἰς Ἀθήνας
ἀνῆγε λόγῳ μὲν κριθησομένους, ἔργῳ δὲ ἀποθανεῖν
κατακεκριμένους. Καὶ προσῆν τὸ σχῆμα τῇ κομιδῇ λυ-
πηρόν, ἐφ' ἀμάξαις κομιζομένων αὐτῶν διὰ τοῦ Κερα-
μεικοῦ πρὸς τὸ θέατρον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς προσαγαγὼν
15 ὁ Κλεῖτος συνείχεν, ἄχρι οὗ τὴν ἐκκλησίαν ἐπλήρωσαν
οἱ ἄρχοντες, οὐ δούλον, οὐ ξένον, οὐκ ἄτιμον ἀποκρί-
ναντες, ἀλλὰ πᾶσι καὶ πάσαις ἀναπεπταμένον τὸ βῆμα
καὶ τὸ θέατρον παρασχόντες. Ἐπεὶ δὲ ἦ τ' ἐπιστολὴ τοῦ
βασιλέως ἀνεγνώσθη, λέγοντος αὐτῷ μὲν ἐγνώσθαι
20 προδότας γεγυῆναι τοὺς ἄνδρας, ἐκείνοις δὲ διδόναι
τὴν κρίσιν ἐλευθέρους τε δὴ καὶ αὐτονόμοις οὖσι, καὶ
τοὺς ἄνδρας ὁ Κλεῖτος εἰσήγαγεν, οἱ μὲν βέλτιστοι τῶν
πολιτῶν ὄφθέντος τοῦ Φωκίωνος ἐνεκαλύψαντο καὶ
κάτω κύψαντες ἐδάκρουν, εἰς δὲ ἀναστάς ἐτόλμησεν εἰ-
25 πεῖν ὅτι, τηλικαύτην κρίσιν ἐγκεχειρικότες τῷ δῆμῳ
τοῦ βασιλέως, καλῶς ἔχει τοὺς δούλους καὶ τοὺς ξένους
ἀπελθεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν
πολλῶν, ἀλλ' ἀνακραγόντων βάλλειν τοὺς ὀλιγαρχικούς
καὶ μισοδήμους, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ὑπὲρ τοῦ Φωκίωνος
30 ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς καὶ μόλις ἔξα-
κουσθεῖς „Πότερον“ εἶπεν „ἀδίκως ἢ δικαίως ἀποκτεῖ-
ναι βουλευσθε ἡμᾶς;“ Ἀποκριναμένων δὲ τινῶν, ὅτι 758

δικαίως „Καὶ τοῦτο“ ἔφη „πῶς γνῶσεσθε μὴ ἀκούσαν-
τες;“ Ἐπεὶ δὲ οὐθὲν μᾶλλον ἤκουον, ἐγγυτέρω προσ-
ελθὼν, „Ἐγὼ μὲν“ εἶπεν „ἀδικεῖν ὁμολογῶ καὶ θανά-
του τιμῶμαι τὰ πεπολιτευμένα ἑμαυτῷ· τούτους δέ, ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, διὰ τί ἀποκτενεῖτε μηδὲν ἀδικούντας;“ 5
Ἀποκριναμένων δὲ πολλῶν „Ὅτι σοὶ φίλοι εἰσίν,“ ὁ
μὲν Φωκίων ἀποστὰς ἤσυχίαν ἤγεεν, ὁ δὲ Ἀγνωνίδης
ψήφισμα γεγραμμένου ἔχων ἀνέγνω, καθ’ ὃ τὸν δῆμον
ἔδει χειροτονεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, εἰ δοκοῦσιν ἀδικεῖν,
τούς δὲ ἄνδρας, ἂν καταχειροτονηθῶσιν, ἀποθνήσκειν. 10

XXXV. Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος ἤξιον
τινὲς προσγράψαι, ὅπως καὶ στρεβλωθεὶς Φωκίων
ἀποθάνοι, καὶ τὸν τροχὸν εἰσφέρειν καὶ τοὺς ὑπηρέτας
καλεῖν προσέτατον. Ὁ δὲ Ἀγνωνίδης καὶ τὸν Κλείτον
ὄρῳν δυσχεραίνοντα καὶ τὸ πρᾶγμα βαρβαρικὸν εἶναι 15
καὶ μιᾶρὸν ἠγούμενος „Ὅταν“ ἔφη „Καλλιμέδοντα τὸν
μαστιγίαν λάβωμεν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, στρεβλώσο-
μεν· περὶ δὲ Φωκίωνος οὐθὲν ἐγὼ γράφω τοιοῦτον.“
Ἐνταῦθα τῶν ἐπικεικῶν τις ὑπεφώνησεν· „Ὅρθῶς γε σὺ
ποιῶν· ἂν γὰρ Φωκίωνα βασανίσωμεν, σὲ τί ποιήσο- 20
μεν;“ Ἐπικυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς χει-
ροτομίας ἀποδοθείσης, οὐδεὶς καθήμενος, ἀλλὰ πάντες
ἐξαναστάντες, οἱ δὲ κλειστοὶ καὶ στεφανωσάμενοι κα-
τεχειροτόνησαν αὐτῶν θάνατον. Ἦσαν δὲ σὺν τῷ Φω-
κίῳ Νικοκλῆς, Θούδιππος, Ἠγήμων, Πυθοκλῆς· Δη- 25
μητρίου δὲ τοῦ Φαληρέως καὶ Καλλιμέδοντος καὶ Χα-
ρικλέους καὶ τινῶν ἄλλων ἀπόντων κατεψηφίσθη θά-
νατος.

XXXVI. Ὡς οὖν διαλύσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἤγον
εἰς τὸ δεσμοτήριον τοὺς ἄνδρας, οἱ μὲν ἄλλοι, περι- 30
πλεκομένων τῶν φίλων αὐτοῖς καὶ οἰκείων, ὀδυρόμενοι
καὶ καταθρηνοῦντες ἐβάδιζον, τὸ δὲ Φωκίωνος πρόσω-

πον οἶον ὅτε στρατηγῶν ἀπ' ἐκκλησίας προὔπέμπετο
 βλέποντες ἐθαύμαζον τὴν ἀπάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν
 τοῦ ἀνδρός. Οἱ δὲ ἐχθροὶ κακῶς ἔλεγον παρατρέχον-
 5 τες· εἷς δὲ καὶ προσέπτυσεν ἔξεναντίας προσελθῶν. Ὅτε
 καὶ τὸν Φωκίωνα λέγεται βλέψαντα πρὸς τοὺς ἄρχοντας
 εἶπεν· „Οὐ καύσει τις ἀσχημονοῦντα τοῦτον;“ Ἐπεὶ
 δὲ Θουδίππος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ γενόμενος καὶ τὸ κώ-
 νειον ὄρων τριβόμενον ἠγανάκτει καὶ κατέκλαιε τὴν
 συμφορὰν, ὡς οὐ προσηκόντως τῷ Φωκίῳ συναπολ-
 10 λύμενος, „Εἶτα οὐκ ἀγαπᾶς“ εἶπεν „ὅτι μετὰ Φωκίω-
 νος ἀποθνήσκεις;“ Ἐρομένου δέ τινος τῶν φίλων, εἴ-
 τι πρὸς Φῶκον λέγει τὸν υἱόν· „Πάνυ μὲν οὖν“ ἔφη
 „λέγω μὴ μνησικακεῖν Ἀθηναίους.“ Τοῦ δὲ Νικοκλέ-
 ουσ, ὃς ἦν αὐτῷ πιστότατος τῶν φίλων, παρακαλοῦν-
 15 τος, ὅπως αὐτὸν ἐάσῃ τὸ φάρμακον πιεῖν πρότερον,
 „Βαρὺ μὲν“ εἶπεν „ὦ Νικόκλεις, ἐμοὶ τὸ αἰτήμα καὶ
 λυπηρόν, ἐπεὶ δὲ οὐδὲ ἄλλο οὐδέποτε σοι παρὰ τὸν
 βίον οὐδὲν ἠχαρίστησα, καὶ τοῦτο συγχωρῶ.“ Πεπωκό-
 των δὲ ἤδη πάντων τὸ φάρμακον ἐπέλιπε, καὶ ὁ δημό-
 20 σιος οὐκ ἔφη τρίψειν ἕτερον, εἰ μὴ λάβοι δώδεκα δραχ-
 μάς, ὅσου τὴν ὀλκὴν ἀνεῖται. Χρόνου δὲ γενομένου
 καὶ διατριβῆς ὁ Φωκίων καλέσας τινὰ τῶν φίλων καὶ
 εἰπὼν, εἰ μὴδὲ ἀποθανεῖν Ἀθήνησι δωρεάν ἐστιν, ἐκέ-
 λευσε τῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι τὸ κερμάτιον.

25 XXXVII. Ἦν δὲ ἡμέρα μηνὸς Μουνυχιῶνος ἐνάτη
 ἐπὶ δέκα, καὶ τῷ Διὶ τὴν πομπὴν πέμποντες οἱ Ἰππεῖς
 παρεξήεσαν· ὧν οἱ μὲν ἀφείλοντο τοὺς στεφάνους, οἱ
 δὲ πρὸς τὰς θύρας δεδακρυμένοι τῆς εἰρκτῆς ἀπέβλε-
 ψαν. Ἐφάνη δὲ τοῖς μὴ παντάπασιν ὠμοῖς καὶ διε-
 30 φθαρμένοις ὑπ' ὀργῆς καὶ φθόρου τὴν ψυχὴν ἀνοσιώ-
 τατον γεγονέναι τὸ μὴδ' ἐπισχεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην
 μὴδὲ καθαρεῦσαι δημοσίου φόνου τὴν πόλιν ἐορτάζου-

σαν. Οὐ μὴν ἄλλ' ὥσπερ ἐνθεέστερον ἠγωνισμένοις
 759 τοῖς ἐχθροῖς ἔδοξε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Φωκίωτος ἐξορίσαι
 καὶ μηδὲ πῦρ ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τὴν ταφὴν Ἀθη-
 ναίων. Διὸ φίλος μὲν οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἄψασθαι τοῦ
 σώματος, Κωνωπίων δὲ τις ὑπουργεῖν εἰδισμένος τὰ 5
 τοιαῦτα μισθοῦ κομισθέντα τὸν νεκρὸν ὑπὲρ τὴν Ἐλευ-
 σίνα πῦρ λαβὼν ἐκ τῆς Μεγαρικῆς ἔκαυσεν. Ἡ δὲ [Με-
 γαρικῆ] γυνὴ παροῦσα μετὰ τῶν θεραπευαίνιδων ἔχωσε
 μὲν αὐτόθι χῶμα κενὸν καὶ κατέσπεισεν, ἐνθεμένη δὲ
 τῷ κόλπῳ τὰ ὄστᾶ καὶ κομίσασα νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν 10
 κατώρυξε παρὰ τὴν ἐστίαν εἰποῦσα· „Σοί, ὦ φίλη ἐστία,
 παρακατατίθεμαι ταῦτα ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λείψανα· σὺ δὲ
 αὐτὰ τοῖς πατράοις ἀπόδος ἡρίοις, ὅταν Ἀθηναῖοι σω-
 φρονήσωσι.“

XXXVIII. Καὶ μέντοι χρόνου βραχέος διαγενομέ- 15
 νου καὶ τῶν πραγμάτων διδασκόντων οἶον ἐπιστάτην
 καὶ φύλακα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ὁ δῆμος ἀπώ-
 λησεν, ἀνδριάντα μὲν αὐτοῦ χαλκοῦν ἀνέστησαν, ἔθα-
 ψαν δὲ δημοσίοις τέλεσι τὰ ὄστᾶ. Τῶν δὲ κατηγορῶν
 Ἀγνωνίδην μὲν αὐτοὶ θάνατον καταχειροτονήσαντες 20
 ἀπέκτειναν, Ἐπίκουρον δὲ καὶ Δημόφιλον ἀποδράντας
 ἐκ τῆς πόλεως ἀνευρῶν ὁ τοῦ Φωκίωτος υἱὸς ἐτιμωρή-
 σατο. Τοῦτον οὔτε τᾶλλα σπουδαῖον ἄνδρα γενέσθαι
 φασί, καὶ παιδίσκης ἐρῶντα παρὰ πορνοβοσκῶ τρεφομέ-
 νης κατὰ τύχην Θεοδώρῳ τῷ ἀθέρῳ παραγενέσθαι λόγον 25
 ἐν Λυκείῳ διαλεγομένῳ τοιοῦτον· „Εἰ τὸ φίλον λύσα-
 σθαι μὴ αἰσχρὸν ἐστίν, οὐδὲ τὸ φίλην ὁμοίως· εἰ δὲ μὴ
 τὸ ἑταῖρον, οὐδὲ τὸ ἑταῖραν.“ θέμενον οὖν ἑαυτῷ πρὸς
 τὴν ἐπιθυμίαν τὸν λόγον ὡς εὖ ἔχοντα λύσασθαι τὴν
 ἑταῖραν. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ Φωκίωνα πραχθέντα τῶν 30
 περὶ Σωκράτην πάλιν ἀνέμνησε τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁμοί-

οτάτης εκείνη τῆς ἁμαρτίας ταύτης καὶ δυστυχίας τῆ πόλει γενομένης.

6

Κ Α Τ Ω Ν.

I. Κάτωνι δὲ τὸ μὲν γένος ἀρχὴν ἐπιφανείας ἔλαβε
 10 καὶ δόξης ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάτωνος, ἀνδρὸς ἐν δόξῃ
 καὶ δυνάμει μάλιστα Ῥωμαίων γενομένου δι' ἀρετὴν,
 ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, κατελείφθη δὲ γο-
 νέων ὀρφανὸς μετ' ἀδελφοῦ Καπίωνος καὶ Πορκίας
 ἀδελφῆς. Ἦν δὲ καὶ Σερβιλία Κάτωνος ὁμομήτριος
 15 ἀδελφή. Καὶ πάντες οὗτοι παρὰ Λιβίῳ Δρούσῳ τρο-
 φὴν καὶ δίαιταν εἶχον, θείῳ μὲν ὄντι τῆς μητρὸς,
 ἄγοντι δὲ τὴν πολιτείαν τότε· καὶ γὰρ εἰπεῖν δεινότα-
 τος ἦν καὶ τὰλλα σώφρων ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ φρο-
 νήματος οὐδενὶ Ῥωμαίων ὑφιέμενος. Λέγεται δὲ Κά-
 20 των εὐθύς ἐκ παιδίου τῇ τε φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ καὶ
 ταῖς περὶ τὰς παιδιάς διατριβαῖς ἦθος ὑποφαίνειν ἄτρε-
 πτον καὶ ἀπαθὲς καὶ βέβαιον ἐν πᾶσιν. Ἴσχύν τε γὰρ
 εἶχον αὐτοῦ παρ' ἡλικίαν τελεσιουργὸν αἰ ὄρμαί, καὶ
 τοῖς κολακεύουσι τραχὺς ὦν καὶ προσάντης ἔτι μᾶλλον
 25 ἐκράτει τῶν ἐκφοβούντων. Ἦν δὲ καὶ πρὸς γέλωτα κο-
 μιδῇ δυσκίνητος, ἄχρι μειδιάματος σπανίως τῷ προ-
 σώπῳ διαχεόμενος, καὶ πρὸς ὀργὴν οὐ ταχὺς οὐδὲ ὀλι-
 σθηρὸς, ὀργισθεὶς δὲ δυσπαραλίτητος. Ὡς οὖν εἰς τὸ
 μανθάνειν ἦκε, νωθρὸς ἦν ἀναλαβεῖν καὶ βραδύς, ἀνα-
 30 λαβὼν δὲ κάτοχος καὶ μνημονικός. Ὁ δὲ καὶ πέφυκεν
 ἄλλως, τοὺς μὲν εὐφυνεῖς ἀναμνηστικούς μᾶλλον εἶναι, 760
 μνημονικούς δὲ τοὺς μετὰ πόνου καὶ πραγματείας πα-

ραδευομένους· γίνεται γὰρ οἶον ἔγκαιμα τῆς ψυχῆς τῶν μαθημάτων ἕκαστον. Ἔοικε δὲ καὶ τὸ δύσπαιστον τῷ Κάτῳ ποιεῖν ἐργωδεστέραν τὴν μάθησιν· πάσχειν γάρ τι τὸ μανθάνειν ἀτεχνῶς ἐστὶ, καὶ τὸ πείθεσθαι ταχὺ τοῖς ἥττον ἀντέχειν δυναμένοις συμβέβηκε. Διὸ πεί- 5 θονται μᾶλλον νέοι γερόντων καὶ νοσοῦντες ὑγιαιόντων, καὶ ὅλως ἐν οἷς τὸ ἀποροῦν ἀσθενέστατόν ἐστι, ῥᾶστον τὸ προστιθέμενον. Τῷ μέντοι παιδαγωγῷ τὸν Κάτωνα πείθεσθαι μὲν λέγουσι καὶ ποιεῖν ἅπαν τὸ προσ- ταττόμενον, ἕκαστου δὲ τὴν αἰτίαν ἀπαιτεῖν καὶ τὸ διὰ 10 τί πυνθάνεσθαι. Καὶ γὰρ ἦν χαρίεις ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ καὶ λόγον ἔχων τοῦ κονδύλου προχειρότερον, ὄνομα Σαρπηδῶν.

II. Ἔτι δὲ παῖδὸς τοῦ Κάτωνος ὄντος ἐπραττον οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων ὅπως μεθέξουσι τῆς ἐν Ῥώμῃ 15 πολιτείας· καὶ τις Πομπαιδῖος Σίλλων, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, τοῦ δὲ Δρούσου φίλος, κατέλυσε παρ' αὐτῷ πλείονας ἡμέρας, ἐν αἷς γεγυῶς τοῖς παιδίοις συνήθης „Ἄγε“ εἶπεν „ὅπως ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεσθε τοῦ θείου συναγωνίσασθαι περὶ τῆς πολι- 20 τείας.“ Ὁ μὲν οὖν Καπίων διαμειδιάσας ἐπένευσε, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐδὲν ἀποκριναμένου καὶ βλέποντος εἰς τοὺς ξένους ἀτενὲς καὶ βλοσυρόν, ὁ Πομπαιδῖος „Σὺ δε“ εἶπεν „ἡμῖν, ὦ νεανία, τί λέγεις; Οὐχ οἶος εἰ τοῖς ξένοις συλλαμβάνεσθαι πρὸς τὸν θεῖον, ὥσπερ ὁ ἀδελ- 25 φός;“ Μὴ φθειγγομένου δὲ τοῦ Κάτωνος, ἀλλὰ τῇ σιωπῇ καὶ τῷ προσώπῳ δοκοῦντος ἀπολέγεσθαι τὴν δέησιν, ἀράμενος αὐτὸν ὁ Πομπαιδῖος ὑπὲρ θυρίδος ὡς ἀφήσων ὁμολογεῖν ἐκέλευεν ἢ ῥίψειν ἔφασκεν, ἅμα τῇ τε φωνῇ τραχυτέρᾳ χρώμενος καὶ ταῖς χερσὶν ἀπηρητημένον 30 τὸ σῶμα πολλάκις ὑπὲρ τῆς θυρίδος κραδαίνων. Ἐπεὶ δὲ πολὺν χρόνον οὕτω διεκαρτέρησεν ὁ Κάτων ἀνέκ-

πληκτος και ἀδεής, καταθέμενος αὐτὸν Πομπαίδιος ἡσυχῇ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν· „Οἶον εὐτύχημα τῆς Ἰταλίας ὅτι παῖς οὗτός ἐστιν· εἰ δὲ ἀνὴρ ἦν, μίαν οὐκ ἂν οἶμαι ψῆφον ἡμῖν ἐν τῷ δήμῳ γίνεσθαι.“ Πάλιν δὲ 5 συγγενοῦς τινος ἐν γενεθλίοις καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον ἄλλους τε παῖδας και τοὺς περὶ Κάτωνα, σχολὴν ἄγοντες ἐν τινι μέρει τῆς οἰκίας ἐπαιζον αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀναμειγμένοι νεώτεροι και πρεσβύτεροι, τὸ δὲ παιζόμενον ἦν δίκαι και κατηγορίαι και ἀγωγαὶ τῶν ἀλισκο- 10 μένων. Εἷς οὖν τῶν ἐαλωκότων παίδων εὐπρεπῆς τὴν ὄψιν ὑπὸ πρεσβυτέρου παιδὸς ἀχθεὶς εἰς τι δωμάτιον και εἰρχθεὶς ἐπεκαλεῖτο τὸν Κάτωνα. Ταχὺ δὲ τὸ γινόμενον συνεἶς ἦκεν ἐπὶ τὰς θύρας ὁ Κάτων, και διωσάμενος τοὺς προεστῶτας και διακωλύοντας ἐξήγαγε τὸν 15 παῖδα· και μετ' ὀργῆς ἔχων ἀπῆλθεν οἰκαδε και παῖδες ἔτεροι συνηκολούθησαν.

III. Οὕτω δ' ἦν περιβόητος, ὥστ', ἐπειδὴ Σύλλας τὴν παιδικὴν και ἱερὰν ἵπποδρομίαν, ἣν καλοῦσι Τροίαν, ἐπὶ θέρᾳ διδάσκων και συναγαγὼν τοὺς εὐγενεῖς παῖ- 20 δας ἀπέδειξε ἡγεμόνας δύο, τὸν μὲν ἔτερον οἱ παῖδες ἐδέξαντο διὰ τὴν μητέρα, Μετέλλης γὰρ ἦν υἱός, τῆς Σύλλα γυναικός, τὸν δὲ ἔτερον, ἀδελφιδοῦν ὄντα Πομπητοῦ, Σέξτον, οὐκ εἰων οὐδὲ ἐβούλοντο μελετᾶν οὐδὲ ἔπισθαι, πυνθανομένου δὲ τοῦ Σύλλα, τίνα βούλοιντο, 25 πάντες ἐβόησαν „Κάτωνα“ και ὁ γε Σέξτος αὐτὸς εἶξας παρῆκεν ὡς κρείττονι τὴν φιλοτιμίαν. Ἔτυχε δὲ και φίλος ὦν ὁ Σύλλας πατρικὸς αὐτοῖς, και ποτε και προσηγάγετο και προσωμίλησεν, ὀλίγοις πάνυ νέμων τὴν τοιαύτην φιλοφροσύνην διὰ βάρος και ὄγκον ἧς εἶχεν ἀρ- 30 χῆς και δυνάμεως. Μέγα δὲ ποιούμενος ὁ Σαρπηδῶν τοῦτο πρὸς τιμὴν ἅμα και ἀσφάλειαν, ἤγεν ἀσπασόμενον 761 τὸν Κάτωνα συνεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σύλλα, μηδὲν

τότε προσιδεῖν ἀσεβῶν χώρου διαφέρουσαν ὑπὸ πλή-
 θους τῶν ἀγομένων καὶ στρεβλουμένων. Ἦν μὲν οὖν
 ἔτος ἐκεῖνο τῷ Κάτῳ τεσσαρεσκαιδέκατον· ἰδὼν δὲ
 κεφαλὰς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λεγομένων ἐκκομιζομένας
 καὶ κρύφα τοὺς παρόντας ἐπιστένοντας, ἠρώτησε τὸν ὁ
 παιδαγωγόν, ὅτι δὴ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον οὐδεὶς ἀπο-
 κτίννυσιν. Εἰπόντος δὲ ἐκείνου „Φοβοῦνται γὰρ αὐτόν,
 ὦ πατ, μᾶλλον, ἢ μισοῦσι.“ „Τί οὖν“ εἶπεν „οὐκ ἐμοὶ
 ξίφος ἔδωκας, ἵνα αὐτόν ἀνελὼν ἀπήλλαξα δουλείας
 τὴν πατρίδα;“ Τοῦτον τὸν λόγον ἀκούσας ὁ Σαρπηδῶν, 10
 ἄμα δὲ καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πιμπλά-
 μενον ὀργῆς καὶ μένους κατιδῶν, οὕτως ἔδεισεν, ὥστε
 τὸ λοιπὸν ἤδη προσέχειν ἀκριβῶς καὶ παραφυλάττειν,
 μὴ τι τολμῆσῃ παραβολώτερον. Ἔτι μὲν οὖν παιδάριον
 ὦν μικρὸν ἀπεκρίνατο τοῖς ἐρωτῶσι, τίνα φιλεῖ μάλι- 15
 στα, τὸν ἀδελφόν· τίνα δεύτερον, ὁμοίως τὸν ἀδελφόν
 καὶ τρίτον, ἄχρι οὗ πολλάκις λέγοντος ἀπέειπεν ὁ ἐρω-
 τῶν. Γενόμενος δ' ἐν ἡλικίᾳ μᾶλλον ἐβεβαίου τὴν πρὸς
 τὸν ἀδελφὸν εὐνοίαν. Ἔτη γὰρ εἴκοσι γεγονῶς χωρὶς
 Καπίωνος οὐκ ἔδειπνησεν, οὐκ ἀπεδήμησεν, εἰς ἀγορὰν 20
 οὐ προῆλθε. Μύρον δ' ἐκείνου λαμβάνοντος αὐτὸς πα-
 ρηγεῖτο· καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὴν δίαιταν ἦν ἀκριβῆς καὶ
 σύντονος. Ὁ γοῦν Καπίαν ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ μετριό-
 τητι θαυμαζόμενος ὠμολόγει τοιοῦτος εἶναι πρὸς τοὺς
 ἄλλους ἐξεταζόμενος, „ἀλλ' ὅταν“ ἔφη „παρὰ τὸν Κά- 25
 τῶνος βίον παραβάλλω τὸν ἐμόν, οὐδὲν ἐμαυτῷ φαίνο-
 μαι Σιππίου διαφέρειν“ τῶν ἐπὶ τρυφῇ τινα καὶ μαλα-
 κία περιβοήτων ὀνομάσας.

IV. Ὁ δὲ Κάτων ἐπειδὴ τὴν ἱερωσύνην ἔλαβε τοῦ
 Ἀπόλλωνος, μετοικήσας καὶ νειμάμενος μοῖραν τῶν πα- 30
 τρώων ἑκατὸν εἴκοσι ταλάντων γενομένην, τὴν μὲν δίαι-
 ταν ἔτι μᾶλλον συνέστειλεν, Ἀντίπατρον δὲ Τύριον τῶν

ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλοσόφων προσεταιρισάμενος τοῖς ἡθι-
κοῖς μάλιστα καὶ πολιτικοῖς ἐνεφύετο δόγμασι, περὶ
πᾶσαν μὲν ἀρετὴν ὥσπερ ἐπιπνοιάτιν κατάσχετος γεγο-
νῶς, διαφόρως δὲ τοῦ καλοῦ τὸ περὶ τὴν δικαιοσύνην
5 ἀτενὲς καὶ ἄκαμπτον εἰς ἐπιείκειαν ἢ χάριν ὑπερηγα-
πηκῶς. Ἦσκει δὲ καὶ τὸν ὀργανικὸν εἰς πλήθη λόγου,
ἀξιῶν ὥσπερ ἐν πόλει μεγάλη τῇ πολιτικῇ φιλοσοφία
καὶ μάχιμον εἶναι τι παρατρεφόμενον. Οὐ μέντοι μεθ’
ἐτέρων ἐποιεῖτο τὰς μελέτας, οὐδ’ ἠκροάσατο λέγοντος
10 οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τινὰ τῶν ἐταίρων εἰπόντα „Μέμ-
φονται σου, Κάτων, οἱ ἄνθρωποι τὴν σιωπὴν“ „Μόνον“
ἔφη „μὴ τὸν βίον. Ἄρξομαι δὲ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω
λέγειν ἄξια σιωπῆς.“

V. Ἡ δὲ καλουμένη Πορκία βασιλικὴ τιμητικὸν ἦν
15 ἀνάθημα τοῦ παλαιοῦ Κάτωνος. Εἰσθότες οὖν ἐκεῖ
χρηματίζειν οἱ δῆμαρχοι, καὶ κλονος τοῖς δίφροις ἐμπο-
δῶν εἶναι δοκοῦντος, ἔγνωσαν ὑφελεῖν αὐτὸν ἢ μετα-
στῆσαι. Τοῦτο Κάτων ἀπρωτὸν εἰς ἀγορὰν ἄκουτα προ-
ῆγαγεν· ἀντέστη γὰρ αὐτοῖς καὶ πειραν ἅμα τοῦ λόγου
20 καὶ τοῦ φρονήματος δούς ἐθαυμάσθη. Καὶ γὰρ ὁ λόγος
νεαρὸν μὲν οὐδὲν οὐδὲ κομπὸν εἶχεν, ἀλλ’ ἦν ὄρθιος
καὶ περιπληθῆς καὶ τραχύς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χάρις
ἀγωγὸς ἀκοῆς ἐπέτρεχε τῇ τραχύτητι τῶν νοημάτων, καὶ
τὸ ἦθος αὐτοῦ καταμιγνύμενον ἡδονὴν τινὰ καὶ μει-
25 διάμα τῷ σεμνῷ παρεῖχεν οὐκ ἀπάνθρωπον. Ἡ δὲ
φωνὴ μεγέθει μὲν ἀποχρῶσα καὶ διαρκῆς εἰς τοσοῦτον
ἐξικέσθαι δῆμον, ἰσχὺν δὲ καὶ τόνον ἄρρηκτον εἶχε καὶ
ἄτρυτον· ἡμέραν γὰρ ὅλην εἰπὼν πολλάκις οὐκ ἀπηγό-
ρευσε. Τότε δ’ οὖν κρατήσας τῆς δίκης πάλιν ἑαυτὸν
30 εἰς τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἄσκησιν συνέστειλε· καὶ διεπό-762
νει τὸ σῶμα γυμνασίοις ξυεργοῖς, ἐθιζόμενος ἀνέχεσθαι
καὶ καύματα καὶ νιφετὸν ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ καὶ βαδίξειν

ἐν ταῖς ὁδοῖς πᾶσαν ὥραν ἄτερ ὀρήματος. Τῶν δὲ φίλων οἱ συνεκδημοῦντες ἵπποις ἐχρῶντο, καὶ πολλάκις ἐκάστῳ παρέβαλλεν ὁ Κάτων ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος, περιπατῶν αὐτὸς ὄχουμένω. Θαυμαστῇ δὲ καὶ περὶ τὰς νόσους ὑπομονῇ μετ' ἐγκρατείας ἐχρῆτο· πυρέττων γὰρ ὁ μόνος ἐφ' ἑαυτοῦ διημέρευε μηδένα προσιέμενος, ἄχρι οὗ βέβαιον αἰσθοίτο φαστῶνην καὶ μεταβολὴν τοῦ νοσήματος.

VI. Ἐν δὲ τοῖς δειπνοῖς ἐκληροῦτο περὶ τῶν μερίδων· εἰ δὲ ἀπολάχοι, πρῶτον αἰρεῖν τῶν φίλων κελευόντων ἔλεγε μὴ καλῶς ἔχειν ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄπαξ ἐπιπιῶν [ἐπι] τὸ δειπνον ἀνέλυε, προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ μάλιστα προσίετο πίνειν, ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς ὄρθρον. Αἰτίαν δὲ ἔλεγον οἱ φίλοι τούτου τὴν πολιτείαν καὶ τὰ δημόσια πράγματα, πρὸς οἷς ὅλας τὸν Κάτωνα τὰς ἡμέρας ὄντα καὶ κωλυόμενον φιλολογεῖν νύκτωρ καὶ παρὰ πότον συγγίνεσθαι τοῖς φιλοσόφοις. Διὸ καὶ Μεμμίου τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντος ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύσκεσθαι τὰς νύκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων „Ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις“ εἶπεν „ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κυβεύει;“ Καθόλου δὲ τοῖς τότε βλοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὁ Κάτων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, ὡς οὔσι φανύοις καὶ μεγάλῃς θεομένοις μεταβολῆς, ἐπεὶ πορφύραν ἐώρα τὴν κατακόρως ἐρυθρὰν καὶ ὄξειαν ἀγαπωμένην, αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν. Πολτάκις δ' ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων εἰς τὸ δημόσιον προΐει μετ' ἄριστον, οὐ δόξαν ἐκ ταύτης τῆς καινότητος θηρώμενος, ἀλλὰ ἐθελῶν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνεσθαι μόνοις, τῶν δὲ ἄλλων ἀδόξων καταφρονεῖν. Καὶ κληρονομίαν δὲ αὐτῷ προσγενομένην ἀνεπιουῖ Κάτωνος ἑκατὸν ταλάντων εἰς ἀργύριον συναγαγὼν παρεῖχεν ἄνευ τόκων χρῆσθαι τῷ δεο-

μένω τῶν φίλων. Ἐνιοι δὲ καὶ χωρία καὶ θεράποντας αὐτοῦ διδόντος καὶ βεβαιούντος ὑπέθεντο πρὸς τὸ δημόσιον.

VII. Ἐπεὶ δὲ ὦραν ᾗετο πρὸς γάμον ἔχειν, οὐδεμιᾶ 5 γυναικὶ συνεληλυθῶς ἡρμόσατο Λεπίδαν, πρότερον μὲν ἐγγυηθεῖσαν Σκηπίωνι Μετέλλῳ, τότε δὲ ἀπειπαμένου τοῦ Σκηπίωνος καὶ τῆς ἐγγύης λυθείσης σχολάζουσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου μεταμεληθεὶς πάλιν ὁ Σκηπίων καὶ πάντα ποιήσας ἔλαβε τὴν κόρην. Ὁ δὲ 10 Κάτων σφόδρα παροξυνθεὶς καὶ διακαεὶς ἐπεχείρησε μὲν ἐπεξελεθεῖν διὰ δίκης, ὡς δὲ οἱ φίλοι τοῦτο ἐκώλυσαν, ὀργῇ καὶ νεότητι τρέψας ἑαυτὸν εἰς λάμβους πολλὰ τὸν Σκηπίωνα καθύβρισε, τῷ πικρῷ προσχρησάμενος τοῦ Ἀρχιλόχου, τὸ δὲ ἀκόλαστον ἀφελὶς καὶ παιδαριῶ- 15 δεσ. Ἐγῆμε δὲ Ἀτιλίαν Σερρανοῦ θυγατέρα, καὶ ταύτην πρῶτον συνῆλθεν, οὐ μόνη δέ, καθάπερ Λαίλιος ὁ Σκηπίωνος ἐταῖρος· ἀλλ' εὐτυχέστερος ἐκεῖνος, ἐν πολλοῖς οἷς ἐβίωσε χρόνοις μίαν ἦν ἐγῆμεν ἐξ ἀρχῆς γνοῦς γυναῖκα.

20 VIII. Τοῦ δὲ δουλικοῦ πολέμου συνεστῶτος, ὃν Σπαρτάκειον ἑκάλουσιν, Γέλλιος μὲν ἐστρατήγει, Κάτων δὲ τῆς στρατείας μετεῖχεν ἐθελοντῆς διὰ τὸν ἀδελφόν· ἐχιλιάρχει γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Καπίων. Καὶ χρήσασθαι μὲν εἰς ὅσον ἐβούλετο τῇ προθυμίᾳ καὶ ἀσκήσει 25 τῆς ἀρετῆς οὐχ ὑπῆρξεν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ καλῶς στρατηγεῖσθαι τὸν πόλεμον, ἄλλως δὲ παρὰ πολλὴν μαλακίαν καὶ τροφήν τῶν ἐκεῖ στρατευομένων ἐπιδεικνύμενος εὐταξίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ τὸ θαρραλεόν ἐν πᾶσι καὶ ξυνητὸν ἐδόκει μηθὲν ἀποδεῖν τοῦ παλαιοῦ Κάτω- 30 νος. Ὁ δὲ Γέλλιος ἀριστεία καὶ τιμὰς αὐτῷ διαπερ- 763 πεισ ἐγραψεν, ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἔλαβεν οὐδὲ προσήκατο, φήσας ἄξιον μηθὲν εἰργάσθαι τιμῶν. Ἐκ τε δὴ

τούτων ἀλλόκοτος ἐδόκει, καὶ νόμου γραφέντος, ὅπως τοῖς παραγγέλλουσιν εἰς ἀρχὴν ὀνοματολόγοι μὴ παρῶσι, χιλιαρχίαν μετιῶν μόνος ἐπέλθετο τῷ νόμῳ· καὶ δι' αὐτοῦ ποιησάμενος ἔργον ἀσπάζεσθαι καὶ προσαγορεύειν τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐδὲ αὐτοῖς ἀνεπαχθῆς ἦν 5 τοῖς ἐπαινοῦσιν, ὅσον μᾶλλον ἐνόουν τὸ καλὸν ὧν ἐπέτῃδευε, τὸ δυσμίμητον αὐτῶν βαρυννομένοις.

IX. Ἀποδειχθεὶς δὲ χιλιαρχος εἰς Μακεδονίαν ἐπέμπετο πρὸς Ρούβριον τὸν στρατηγόν. Ἐνθα δὲ λέγεται τῆς γυναικὸς ἀχθομένης καὶ δακρυούσης ἕνα τῶν φίλων 10 τοῦ Κάτωνος Μουνάτιον εἰπεῖν· „Ὡ Ἀτιλία, θάρσει· τοῦτον ἐγὼ σοι φυλάξω“ „Πάνυ μὲν οὖν,“ φάναι τὸν Κάτωνα· καὶ προελθόντων μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν εὐθύς εἰπεῖν μετὰ τὸ δεῖπνον „Ἄγε, ὅπως, ὦ Μουνάτιε, τῇ Ἀτιλίᾳ τὴν ὑπόσχεσιν ἐμπεδώσεις μῆτε ἡμέρας ἐμοῦ μῆτε 15 νυκτὸς ἀφιστάμενος.“ Ἐκ δὲ τούτου δύο κλίνας εἰς ταῦτὸ δωμάτιον ἐκέλευε τίθεσθαι, καὶ τὸν Μουνάτιον οὕτως ἀεὶ καθεύδειν μετὰ παιδιᾶς φυλασσόμενον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος. Εἶποντο δὲ αὐτῷ πεντεκαίδεκα μὲν οἰκέται, δύο δὲ ἀπελεύθεροι, φίλοι δὲ τέσσαρες. Ὡν 20 ὄχουμένων ἵπποις αὐτὸς ἀεὶ περιπατῶν ἐκάστω παρέβαλλεν ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἦκεν εἰς τὸ στρατόπεδον, πλειόνων ταγματῶν ὄντων, ἐνὸς ἀρχῶν ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆς μὲν ἰδίας ἀρετῆς, μιᾶς οὔσης, μικρὸν ἔργον ἠγείτο καὶ οὐκ ἀνύσιμον 25 τὴν ἐπίδειξιν, αὐτῷ δὲ ποιῆσαι τοὺς ἀρχομένους ὁμοίους μάλιστα φιλοτιμούμενος οὐ τὸν φόβον ἀφείλε τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν λόγον· ὃ πείθων περὶ ἐκάστου καὶ διδάσκων, ἐπομένης τιμῆς καὶ κολάσεως, χαλεπὸν ἦν εἰπεῖν, πότερον εἰρηνικοὺς μᾶλλον ἢ πολε- 30 μικοὺς καὶ προθυμοτέρους ἢ δικαιοτέρους παρεσκεύασε τοὺς ἄνδρας· οὕτως ἐφαίνοντο φοβεροὶ μὲν τοῖς πολε-

μίοις, ἡμεροὶ δὲ τοῖς συμμάχοις, ἄτολμοι δὲ πρὸς τὸ ἀδικεῖν, φιλότιμοι δὲ πρὸς τοὺς ἐπαινοὺς. Οὐ δὲ ἦκιστα Κάτων ἐπεμελήθη, τοῦτο πλεῖστον ὑπῆρχεν αὐτῷ, καὶ δόξα καὶ χάρις καὶ ὑπερβάλλουσα τιμὴ καὶ φιλοφροσύνη παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἄ γὰρ ἑτέροις ἐπέτασσεν ἐκουσίως διαπονῶν, καὶ στολὴν μὲν καὶ δλαιταν καὶ πορείαν ἐκείνοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἄρχουσιν ὁμοιούμενος, ἦθει δὲ καὶ φρονήματι καὶ λόγῳ πάντας ὑπεραίρων τοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγούς προσαγορευομένους, ἔλαθε διὰ τούτων ἅμα τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν ἐνεργασάμενος τοῖς ἀνδράσιν. Ἀρετῆς γὰρ ἀληθινὸς οὐκ ἐγγίνεται ζῆλος ἢ δι' ἄκρας τοῦ παραδιδόντος εὐνοίας καὶ τιμῆς· οἱ δὲ ἄνευ τοῦ φιλεῖν ἐπαινοῦντες τοὺς ἀγαθοὺς αἰδοῦνται τὴν δόξαν αὐτῶν, οὐ θαυμάζουσι δὲ τὴν ἀρετὴν οὐδὲ μιμοῦνται.

X. Πυθόμενος δὲ Ἀθηνόδωρον τὸν ἐπικαλούμενον Κορδυλίωνα μεγάλην ἔξιν ἐν τοῖς Στωϊκοῖς λόγοις ἔχοντα διατρέβειν περὶ Πέργαμον ἤδη γηραιὸν ὄντα καὶ πάσαις ἐρωμενέστατα ταῖς ἡγεμονικαῖς καὶ βασιλικαῖς συνθηδαῖς καὶ φιλαῖς διαμεμαχημένον, οὐδὲν ᾤετο πέμπων καὶ γράφων περὶ αὐτόν, ἀλλὰ ἔχων παρὰ τοῦ νόμου δεδομένην ἀποδημίαν δυεῖν μηνῶν ἐπλευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τὸν ἄνδρα, πιστεύων τοῖς ἐν αὐτῷ καλοῖς μὴ ἀτυχήσειν τῆς ἄγρας. Συγγενόμενος δὲ καὶ καταγωνισάμενος καὶ μεταστήσας ἐκ τῆς προαιρέσεως αὐτόν ἤκεν ἄγων εἰς τὸ στρατόπεδον περιχαρῆς καὶ μεγαλοφρονῶν, ὥς τι κάλλιστον ἤρηκῶς καὶ λαμπρότερον ὢν Πομπήτος τότε καὶ Λεύκολλος ἐθνῶν καὶ βασιλειῶν κατεστρέφοντο σὺν ὄπλοις περιιόντες.

XI. Ἐτι δὲ αὐτοῦ περὶ τὴν στρατείαν ὄντος ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν Ἀσίαν βαδίζων ἐνόσησε περὶ Θράκην ἐν Αἰνῷ. Καὶ γράμματα μὲν εὐθύς ἤκε πρὸς τὸν Κάτωνα· 764

χειμῶνος δὲ πολλοῦ κατέχοντος τὴν θάλατταν καὶ νεῶς
 ἱκανῆς μεγέθει μὴ παρούσης εἰς μικρὰν ὀλκάδα μόνου
 δύο φίλους καὶ τρεῖς οἰκέτας ἀναλαβῶν ἐκ Θεσσαλονί-
 κης ἀνήχθη· καὶ παρ' οὐδὲν ἔλθων καταποντωθῆναι
 τύχη τινὶ παραλόγῳ σωθεὶς ἄρτι τεθνηκότος τοῦ Κα- 5
 πίωνος, ἐμπαθέστερον ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐνεγ-
 κεῖν τὴν συμφορὰν, οὐ μόνον κλαυθμοῖς καὶ περιπτύ-
 ξεσι τοῦ νεκροῦ καὶ βαρύντητι λύπης, ἀλλὰ καὶ δαπάνη
 περὶ τὴν ταφήν καὶ πραγματεῖαις θυμιαμάτων καὶ ἱμα-
 τίων πολυτελεῶν συγκατακαέντων καὶ μνήματος ξεστοῦ 10
 λίθων Θασίων ἀπὸ ταλάντων ὅτια κατασκευασθέντος
 ἐν τῇ Αἰνίων ἀγορᾷ. Ταῦτα γὰρ ἐνιοὶ ἐσυκοφάντουν
 πρὸς τὴν ἄλλην ἀτυφίαν τοῦ Κάτωνος, οὐ καθορῶντες
 ὅσον ἐν τῷ πρὸς ἡδονὰς καὶ φόβους καὶ δεήσεις ἀναι-
 σχύντους ἀγνάμπτῳ καὶ στερεῷ τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἡμερον 15
 ἐνῆν καὶ φιλόστοργον. Εἰς δὲ ταῦτα καὶ πόλεις αὐτῷ
 καὶ δυνασταὶ πολλὰ κατὰ τιμὴν τοῦ τεθνεῶτος ἐπεμπον,
 ὧν ἐκεῖνος χρήματα μὲν παρ' οὐδενὸς ἐδέξατο, θυμιά-
 ματα δὲ καὶ κόσμον ἐλάμβανε τιμὴν ἀποδιδούς τοῖς πέμ-
 πουσι. Τῆς δὲ κληρονομίας εἰς αὐτόν τε καὶ θυγάτριον 20
 τοῦ Καπίωνος ἠκούσης, οὐθὲν ὧν ἀνάλωσε περὶ τὸν
 τάφον ἀπήτησεν ἐν τῇ νεμῆσει. Καὶ ταῦτα πράξαντος
 αὐτοῦ καὶ πρᾶττοντος ἦν ὁ γράψας, ὅτι κοσκίνῳ τὴν
 τέφραν τοῦ νεκροῦ μετέβαλε καὶ διήθησε, χρυσίον ζητῶν
 κατακεκαυμένον. Οὕτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ 25
 τῷ γραφεῖ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπί-
 στευσεν.

XII. Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ στρατεία τῷ Κάτωνι,
 προεπέμφθη, οὐκ εὐχαῖς, ὃ κοινόν ἐστιν, οὐδ' ἐπαί-
 νοις, ἀλλὰ δάκρυσι καὶ περιβολαῖς ἀπλήστοις, ὑποτι- 30
 θέντων τὰ ἱμάτια τοῖς ποσὶν ἢ βαδίξοι καὶ καταφιλοῦν-
 των τὰς χεῖρας, ἃ τῶν αὐτοκρατόρων ὀλίγοις μόλις

ἐποίουν οἱ τότε Ῥωμαῖοι. Βουλευθεῖς δὲ πρὸ τοῦ πολι-
 τείᾳ προσελθεῖν ἅμα μὲν πλανηθῆναι καθ' ἱστορίαν τῆς
 Ἀσίας καὶ γενέσθαι θεατῆς ἡθῶν καὶ βίων καὶ δυνά-
 μεως τῆς περὶ ἐκάστην ἐπαρχίαν, ἅμα δὲ τῷ Γαλάτῃ
 5 Δηιοτάρῳ διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν πατρῶϊαν θεομένῳ πρὸς
 αὐτὸν ἐλθεῖν μὴ ἀχαριστῆσαι, τοῦτον τὸν τρόπον ἐποι-
 εῖτο τὴν ἀποδημίαν. Προὔπεμπεν ἅμ' ἡμέρα τὸν ἀρτο-
 ποιὸν καὶ τὸν μάγειρον ὅπου καταλύσειν ἐμελλεν. Οἱ
 δὲ πάνυ κοσμίως καὶ μεθ' ἡσυχίας εἰσελθόντες ἄν εἰς
 10 τὴν πόλιν, εἰ μηδεὶς τύχοι τῷ Κάτωνι φίλος ὢν αὐτόθι
 πατρῶος ἢ γνώριμος, ἐν πανδοκείῳ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῷ
 παρεσκεύαζον ἐνοχλοῦντες οὐδενί· πανδοκείου δὲ μὴ
 ὄντος, οὕτως πρὸς τοὺς ἄρχοντας τραπόμενοι ξενίαν
 ἐλάμβανον, ἀγαπῶντες τὴν δοθεῖσαν. Πολλάκις δὲ ἀπι-
 15 στούμενοι καὶ περιορῶμενοι διὰ τὸ μὴ θορύβῳ μηδὲ
 ἀπειλῇ ταῦτα πράσσειν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὑπὸ τοῦ
 Κάτωνος ἄπρακτοι κατελαμβάνοντο, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς
 ὀφθεῖς ὀλιγωρεῖτο, καὶ παρεῖχεν ἐπὶ τῶν φορτίων σιω-
 πῇ καθεζόμενος ὑπόνοιαν ἀνθρώπου ταπεινοῦ καὶ πε-
 20 ριδεοῦς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσκαλούμενος αὐτοὺς εἰώ-
 θει λέγειν, ὦ μοχθηροί, μεταβάλεσθε ταύτης τῆς κα-
 κοξενίας. Οὐ πάντες ὑμῖν ἀφίξονται Κάτωνες. Ἀμβλύ-
 νατε ταῖς φιλοφροσύναις τὴν ἐξουσίαν τῶν θεομένων
 προφάσεως, ἵνα βία λαμβάνωσιν, ὡς παρ' ἐκόντων μὴ
 25 τυγχάνοντες.“

XIII. Ἐν δὲ Συρίᾳ καὶ γελοῖόν τι λέγεται παθεῖν.
 Βαδίζων γὰρ εἰς Ἀντιόχειαν εἶδε περὶ τὰς πύλας ἕξω
 πληθὸς ἀνθρώπων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ παρακεκριμέ-
 νων, ἐν οἷς ἔφηβοι μὲν χωρὶς ἐν χλανίσι καὶ παῖδες
 30 ἐτέρωθεν κοσμίως εἰστήκεισαν, ἐσθῆτας δὲ καθαρὰς ἐνιοὶ 765
 καὶ στεφάνους εἶχον, ἱερεῖς θεῶν ὄντες ἢ ἄρχοντες.
 Πάντων οὖν μᾶλλον οἰήθεις ὁ Κάτων αὐτῷ τινα πράτ-

τεσθαι τιμὴν καὶ δεξιῶσιν ὑπὸ τῆς πόλεως, ὠργίζετο μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τῶν ἰδίων, ὡς μὴ κωλύσασιν, ἐκέλευσε δὲ καταβῆναι τοὺς φίλους καὶ περὶ προῆει μετ' αὐτῶν. Ὡς δ' ἔγγυς ἦσαν, ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ τὸν ὄχλον εἰς τάξιν καθιστάς, ἀνὴρ πρεσβύτερος 5 ἤδη, φάβδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ στέφανον κρατῶν, ἀπήντησε τῷ Κάτωνι πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ μηδὲ ἀσπασάμενος ἤρώτα, ποῦ Δημήτριον ἀπολελοιπασι καὶ πηνίκα παρέσται. Πομπηίου δὲ ἦν γεγωναὶ ὁ Δημήτριος οἰκέτης· τότε δὲ πάντων, ὡς ἔπος εἶπεν, ἀνθρώπων εἰς Πομπηίου ἀπο- 10 βλεπόντων ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενος. Τοῖς μὲν οὖν φίλοις τοῦ Κάτωνος γέλως ἐνέπεσε τοσοῦτος, ὥστε ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς οὐκ ἐδύνατο διὰ τοῦ πλήθους ἅμα βαδίζοντες, ὁ δὲ Κάτων τότε μὲν ἰσχυρῶς διατραπείς, „Ὡ τῆς κακοδαίμονος“ ἔφη, „πό- 15 λεως“, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐφθέγγετο, χρόνῳ δὲ ὕστερον εἰώθει γελᾶν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ διηγούμενος καὶ μνημονεύων.

XIV. Οὐ μὴν ἀλλὰ Πομπήιος αὐτὸς ἐπέστρεψε τοὺς ἀνθρώπους οὕτω πλημμυλοῦντας εἰς τὸν Κάτονα δι' 20 ἄγνοιαν. Ὡς γὰρ εἰς Ἔφεσον ἐλθὼν ἐπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἀσπασόμενος πρεσβύτερον ὄντα καὶ δόξῃ πολὺ προήκοντα καὶ δυνάμεων τότε μεγίστων ἡγούμενον, ἰδὼν ὁ Πομπήιος οὐκ ἔμεινεν οὐδὲ εἶασε καθεζομένῳ προσελθεῖν, ἀλλ' ὡς τινι τῶν κρειττόνων ἀναθορῶν 25 ἀπήντησε καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε. Καὶ πολλὰ μὲν εὐθύς ἐν τῷ φιλοφρονεῖσθαι καὶ ἀσπάξασθαι παρόντα, πλείω δὲ ἔτι μεταστάντος ἐγκώμια διῆλθεν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς, ὥστε πάντας ἐπιστρεφομένους καὶ προσέχοντας ἤδη τῷ Κάτωνι θαυμάζειν ἐξ ὧν πρότερον κατεφρονεῖτο καὶ 30 πραότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἀναθεωρεῖν. Καὶ γὰρ ἡ Πομπηίου σπουδὴ περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάνθανε θεραπεύ-

οντος οὐσα μᾶλλον ἢ φιλοῦντος, ἀλλ' ἐγνώσαν, ὅτι
 θαναμάξει μὲν παρόντα, χαίρει δὲ ἀπερχομένῳ. Τοὺς
 γὰρ ἄλλους νέους, ὅσοι παρ' αὐτὸν ἀφικνοῦντο, φιλο-
 τιμούμενος κατελεγε καὶ ποδῶν αὐτῷ συνελθαι, τοῦ δὲ
 5 Κάτωνος οὐδὲν ἐδεήθη τοιοῦτον, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἀνυ-
 πεύθυνος ἄρχων ἐκείνου παρόντος ἐξέπεμψεν ἄσμενος,
 μόνῳ σχεδὸν ἐκείνῳ τῶν εἰς Ῥώμην πλεόντων τὰ τέκνα
 καὶ τὴν γυναῖκα παρακαταθέμενος, ἄλλως αὐτῷ προσ-
 ἦκοντα καὶ διὰ συγγένειαν. Ἐκ τούτου δόξα καὶ σκου-
 10 δῆ καὶ ἄμιλλα περὶ αὐτὸν ἦν τῶν πόλεων καὶ δεῖκνα
 καὶ κλήσεις, ἐν οἷς τοὺς φίλους ἐκέλευε προσέχειν αὐ-
 τῷ, μὴ λάθῃ βεβαιώσας τὸν Κουρίωνος λόγον. Ὁ γὰρ
 Κουρίων ἀχθόμενος τῷ αὐστηρῷ τοῦ Κάτωνος, φίλου
 καὶ συνήθους ὄντος, ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ πρόθυμός
 15 ἐστὶ μετὰ τὴν στρατείαν γενέσθαι τῆς Ἀσίας θεατῆς.
 Τοῦ δὲ καὶ πάνυ φήσαντος „Εὐ λέγεις“, εἶπεν ὁ Κου-
 ρίων, „ἠδίων γὰρ ἐπανήξεις ἐκεῖθεν καὶ μᾶλλον ἡμε-
 ρος“ οὕτω πως καὶ τῷ φήματι χρησάμενος.

XV. Δηϊόταρος δὲ ὁ Γαλάτης μετεπέμψατο μὲν τὸν
 20 Κάτωνα πρεσβύτερος ὢν ἤδη παραθέσθαι τοὺς παῖδας
 αὐτῷ βουλόμενος καὶ τὸν οἶκον, ἐλθόντι δὲ προσφέρειν
 δῶρα παντοδαπὰ καὶ πειρῶν καὶ δεόμενος πάντα τρό-
 πον οὕτω παρῶξινεν, ὥστε δειλῆς ἐλθόντα καὶ νυκτε-
 ρεύσαντα τῇ ὑστεραίᾳ περὶ τρίτην ὥραν ἀπάραι. Προελ-
 25 θὼν μέντοι μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν εὗρεν ἐν Πεσσινοῦντι
 πλείονα τῶν ἐκεῖ δῶρων αὐθις αὐτὸν ὑπομένοντα καὶ
 γράμματα τοῦ Γαλάτου δεομένου, λαβεῖν αὐτὸς εἰ
 μὴ πρόθυμός ἐστιν, ἀλλὰ τοὺς φίλους εἶσαι, πάντως
 μὲν ἀξίους ὄντας εὐ παθεῖν δι' ἐκείνον, οὐκ ὄντων δὲ
 30 τῶν ἰδίων τοῦ Κάτωνος τοσοῦτων. Ἄλλ' οὐδὲ τούτοις
 ἐνέδωκεν ὁ Κάτων, καίπερ ἐνίους τῶν φίλων μαλασσο-766
 μένους καὶ ὑπομεμφομένους ὄρων, ἀλλὰ φήσας, ὅτι

πᾶσα δωροδοκία προφάσεως ἂν εὐπορήσειεν, οἱ δὲ φίλοι μεθ' ἑξουσιν ὧν ἂν ἔχη καλῶς καὶ δικαίως κτησάμενος, ἀπέπεμψε τὰ δῶρα πρὸς τὸν Δηϊόταρον. Ἐπεὶ δὲ μέλλοντος ἀπαίρειν εἰς τὸ Βρεντέσιον ᾧοντο δεῖν οἱ φίλοι τὰ λείψανα τοῦ Καπίωνος εἰς ἕτερον θέσθαι 5 πλοῖον, εἰπῶν, ὅτι τῆς ψυχῆς μεθήσεται μᾶλλον ἢ τούτων, ἀνήχθη. Καὶ μέντοι λέγεται κατὰ τύχην ἐπισφαλίστατα περᾶσαι, τῶν ἄλλων μετρίως κομιζομένων.

XVI. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην τὸν μὲν ἄλλον χρόνον κατ' οἶκον Ἀθηνοδώρῳ... ἢ κατ' ἀγορὰν τοῖς φίλοις 10 παριστάμενος διετέλεσεν. Ἐπιβάλλουσαν δὲ αὐτῷ τὴν ταμιευτικὴν ἀρχὴν οὐ πρότερον μετῆλθεν ἢ τοὺς τε νόμους ἀναγνῶναι τοὺς ταμιευτικούς καὶ διαπυθέσθαι τῶν ἐμπείρων ἕκαστα καὶ τύπῳ τιμὴ τῆς ἀρχῆς τὴν δύπαμιν περιλαβεῖν. Ὅθεν εὐθύς εἰς τὴν ἀρχὴν κατα- 15 στάς μεγάλην ἐποίησε μεταβολὴν τῶν περὶ τὸ ταμιεῖον ὑπηρετῶν καὶ γραμματέων, οἱ διὰ χειρὸς αἰεὶ τὰ δημόσια γράμματα καὶ τοὺς νόμους ἔχοντες, εἶτα νέους ἄρχοντας παραλαμβάνοντες δι' ἀπειρίαν καὶ ἄγνοιαν ἀτεχνῶς διδασκάλων ἐτέρων καὶ παιδαγωγῶν δεομένους, 20 οὐχ ὑφίεντο τῆς ἐξουσίας ἐκείνοις, ἀλλὰ ἦσαν ἄρχοντες αὐτοί, μέχρι οὐ Κάτων ἐπιστάς τοῖς πράγμασι νεανικῶς οὐκ ὄνομα καὶ τιμὴν ἔχων ἄρχοντας, ἀλλὰ καὶ νοῦν καὶ φρόνημα καὶ λόγον ὑπηρεταῖς, ὅπερ ἦσαν, ἠέλιου χρῆσθαι τοῖς γραμματεῦσι, τὰ μὲν ἐξελέγχων κακουργοῦν- 25 τας αὐτούς, τὰ δὲ ἀμαρτάνοντας ἀπειρία διδάσκων. Ὡς δὲ ἦσαν ἰταμοὶ καὶ τοὺς ἄλλους ἐθώπευον ὑποτρέχοντες, ἐκείνῳ δὲ ἐπολέμουν, τὸν μὲν πρῶτον αὐτῶν καταγνοὺς περὶ πίστιν ἐν κληρονομίᾳ γεγενῆσθαι πονηρὸν ἀπήλασε τοῦ ταμιείου, δευτέρῳ δὲ τινὶ ῥαδιουργίας 30 προῦθθηκε κρίσιν. Ὡς Κάτλος Λουτάτιος ὁ τιμητῆς ἀνέβη βοηθήσων, ἀνὴρ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχων ἀξίωμα,

τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς ἔχων μέγιστον, ὡς πάντων δικαιοσύνη
καὶ σωφροσύνη Ῥωμαίων διαφέρων· ἦν δὲ καὶ τοῦ Κά-
τωνος ἐπαινέτης καὶ συνήθης διὰ τὸν βίον. Ὡς οὖν ἡ-
τώμενος τοῖς δικαίοις ἐξητεῖτο φανερωῶς τὸν ἄνθρωπον,
5 οὐκ εἶα ταῦτα ποιεῖν αὐτὸν ὁ Κάτων. Ἔτι δὲ μᾶλλον
προσλιπαροῦντος „Αἰσχρόν“ εἶπεν „ὦ Κάτλε, σὲ τὸν
τιμητὴν καὶ τοὺς ἡμετέρους βίους ὀφείλοντα δοκιμάζειν
ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπηρετῶν ἐκβάλλεσθαι.“ Ταύτην
τὴν φωνὴν ἀφέντος τοῦ Κάτωνος, ὁ Κάτλος προσέ-
10 βλεψε μὲν αὐτὸν ὡς ἀμειψόμενος, εἶπε δὲ οὐδέν, ἀλλ’
εἶτε ὑπ’ ὀργῆς εἶτε ὑπ’ αἰσχύνης ἀπῆλθε σιωπῇ διηπο-
ρημένος. Οὐ μὴν ἦλω γε ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἐπεὶ μιᾷ
ψήφῳ τὰς ἀφιεῖσας ὑπερέβαλλον αἱ καθαιροῦσαι καὶ
Λόλλιος Μάρκος εἷς, συνάρχων τοῦ Κάτωνος, ὑπὸ
15 ἀσθενείας ἀπελέλειπτο τῆς δίκης, πέμπει πρὸς τοῦτω
ὁ Κάτλος δεόμενος βοηθῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ· κἀκεῖνος ἐν
φορεῖῳ κομισθεὶς μετὰ τὴν δίκην ἔθετο τὴν ἀπολύου-
σαν. Οὐ μὴν ἐχρήσατό γε τῷ γραμματεῖ [ὁ] Κάτων, οὐδὲ
τὸν μισθὸν ἀπέδωκεν, οὐδὲ ὄλωσ ἐνάριθμον τοῦ Λολ-
20 λίου τὴν ψῆφον ἔσχεν.

XVII. Οὕτω δὲ τοὺς γραμματεῖς ταπεινώσας καὶ
ποιήσας ὑποχειρίους, καὶ τοῖς πράγμασιν ὡς αὐτὸς
ἐβούλετο χρώμενος, ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ ταμιεῖον ἀπέδειξε
τοῦ βουλευτηρίου σεμνότερον, ὡς καὶ λέγειν καὶ φρο-
25 νεῖν ἅπαντας, ὅτι Κάτων ὑπατείας ἀξίωμα τῇ ταμείᾳ
περιέθηκε. Πρῶτον μὲν γὰρ εὐρῶν χρέα παλαιὰ τῷ δη-
μοσίῳ πολλοὺς ὀφείλοντας καὶ πολλοὺς τὸ δημόσιον, ἅμα
τὴν πόλιν ἔκαυσεν ἀδικουμένην καὶ ἀδικοῦσαν, τοὺς
μὲν εὐτόνως καὶ ἀπαραιτήτως ἀπαιτῶν, τοῖς δὲ ταχέως
30 ἀποδιδούς καὶ προθύμως, ὥστε τὸν δῆμον αἰδεῖσθαι 767
τοὺς μὲν οἰομένους ἀποστερήσειν ἐκτίνοντας ὀφῶντα,
τοὺς δὲ ἅ μὴ προσεδόκων ἀπολαμβάνοντας. Ἐπειτα

γράμματα πολλῶν οὐ προσηκόντως ἀναφερόντων καὶ δόγματα ψευδῆ παραδέχεσθαι χάριτι καὶ δεήσει τῶν προτέρων εἰσθότων, οὐδὲν αὐτὸν ἔλαθε γινόμενον τοιοῦτον, ἀλλ' ὑπὲρ ἑνὸς ποτε δόγματος ἐνδοιάσας, εἰ κύριον γέγονε, πολλῶν μαρτυρούντων οὐκ ἐπίστευσεν, 5 οὐδὲ κατέταξε πρότερον ἢ τοὺς ὑπάτους ἐπομόσαι παραγενομένους. Ὅντων δὲ πολλῶν, οἷς Σύλλας ἐκεῖνος ἀποκτείνασιν ἄνδρας ἐκ προγραφῆς γέρας ἔδωκεν ἀνὰ μυριάς δισχιλίας δραχμάς, ἅπαντες μὲν αὐτοὺς ὡς ἐναγεῖς καὶ μιαρὸς ἐμίσουν, ἀμύνασθαι δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα, 10 Κάτων δὲ προσκαλούμενος ἕκαστον ἔχοντα δημόσιον ἀργύριον ἀδίκως ἐξέπραττεν, ἅμα θυμῷ καὶ λόγῳ τὸ τῆς πράξεως ἀνόσιον καὶ παράνομον ἐξονειδίξων. Οἱ δὲ τοῦτο παθόντες εὐθύς ἦσαν ἐνοχοὶ φόνῳ, καὶ τρόπον τινὰ προηλωκότες ἀπήγοντο πρὸς τοὺς δικαστὰς καὶ δίκας ἔτινον, 15 ἡδομένων πάντων καὶ νομιζόντων συνεξαλειφῆσθαι τὴν τότε τυραννίδα καὶ Σύλλαν αὐτὸν ἐφορᾶν κολαζόμενον.

XVIII. Ἦρει δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ ἐνδελεχὲς αὐτοῦ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἄρτυτον. Οὔτε γὰρ πρότερός 20 τις ἀνέβη τῶν συναρχόντων εἰς τὸ ταμειὸν Κάτωνος οὔτε ὕστερος ἀπῆλθεν. Ἐκκλησίαν δὲ καὶ βουλήν οὐδεμίαν παρῆκε, δεδιὼς καὶ παραφυλάττων τοὺς ἐτοιμῶς καὶ πρὸς χάριν ὀφλημάτων καὶ τελῶν ἀνέσεις ἢ δόσεις οἷς ἔτυχεν ἐπιψηφιζομένους. Ἐπιδεικνύμενος δὲ τὸ ταμειὸν ἄβατόν τε καὶ καθαρὸν συκοφαντῶν, πλήρες δὲ χρημάτων, ἐδίδασκεν, ὅτι τῇ πόλει πλουτεῖν ἔξεστι μὴ ἀδικούσῃ. Κατ' ἀρχὰς δὲ τῶν συναρχόντων ἐνίοις ἐπαχθῆς καὶ χαλεπὸς φανεῖς ὕστερον ἠγαπᾶτο, ταῖς ἐκ τοῦ μὴ χαρίζεσθαι τὰ δημόσια μηδὲ κρίνειν κακῶς ἀπεχθεῖ- 30 αῖς ὑποτιθεῖς ἑαυτὸν ἀντὶ πάντων, καὶ παρέχων ἀπολογεῖσθαι πρὸς τοὺς δεομένους καὶ βιαζομένους ἐκεῖνους,

ὡς ἀμήχανόν ἐστιν ἄκοντος Κάτωνος. Τῶν δὲ ἡμερῶν τῇ τελευταίᾳ σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν πολιτῶν προσημασμένοις εἰς οἶκον ἤκουσεν, ὅτι Μαρκέλλω πολλοὶ συνήθειαι καὶ δυνατοὶ προσπεσόντες ἐν τῷ ταμείῳ καὶ περιέχοντες ἐκβιάζονται γράφαι τινὰ δόσιν χρημάτων ὀφειλομένων. Ἦν δὲ ὁ Μάρκελλος ἐκ παίδων φίλος τῷ Κάτωνι καὶ σὺν ἐκείνῳ βέλτιστος ἄρχων, αὐτὸς δὲ καθ' αὐτὸν ἀγώγιμος ὑπ' αἰδοῦς τοῖς δεομένοις καὶ κατάντης πρὸς πᾶσαν χάριν. Εὐθύς οὖν ὁ Κάτων ἐπιστρέψας καὶ τὸν Μάρκελλον εὐρῶν ἐκβεβιασμένον γράφαι τὴν δόσιν ἤτησε τὰς δέλτους καὶ ἀπῆλειψεν, αὐτοῦ παρῆστος σιωπῆ· καὶ τοῦτο πράξας κατήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμείου καὶ κατέστησεν εἰς οἶκον οὔτε τότε μεμψάμενον οὔτε ὕστερον, ἀλλ' ἐμμείλιαντα τῇ συνηθείᾳ καὶ φιλίᾳ μέχρι παντός. Οὐ μὴν οὐδὲ ἀπαλλαγείς τῆς ταμείας ἀφῆκε τῆς φρουρᾶς ἔρημον τὸ ταμειον, ἀλλ' οἰκέται μὲν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν ἀπογραφόμενοι τὰς διοικήσεις παρήσαν, αὐτὸς δὲ βιβλία λόγους περιέχοντὰ δημοσίων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν Σύλλα χρόνων εἰς τὴν αὐτοῦ ταμειῶν ἀνησάμενος πέντε ταλάντων ἀεὶ διαχειρὸς εἶχεν.

XIX. Εἰς δὲ σύγκλητον εἰσῆγει τε πρῶτος καὶ τελευταῖος ἀπηλλάττετο· πολλάκις δὲ τῶν ἄλλων σχολῇ συναγομένων καθεξόμενος ἀνεγίνωσκεν ἡσυχῆ τὸ ἱμάτιον τοῦ βιβλίου προδισχόμενος. Ἀπεδήμησε δὲ οὐδέποτε βουλῆς γενομένης. Ἐπεὶ δὲ ὕστερον οἱ περὶ Πομπηίου ἐώρων αὐτὸν ἐν οἷς ἐσπούδαζον ἀδίκως ἀμετάπειστον καὶ δυσσεβίαστον αἰεὶ, δισηχανῶντο φιλικαῖς τισι συνηγορίαις ἢ διαίταις ἢ πραγματεταῖς ἔξω περισπᾶν. Συνεῖς οὖν ταχὺ τὴν ἐπιβουλήν ἀπέειπε πᾶσι καὶ παρετάξατο βουλῆς ἀγομένης μηδὲν ἄλλο πράττειν. Οὔτε γὰρ δόξης χάριν οὔτε πλεονεξίας οὔτε αὐτο-

μάτως καὶ κατὰ τύχην, ὥσπερ ἕτεροί τινες, ἐμπεισὼν εἰς τὸ πράττειν τὰ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς ἴδιον ἔργον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τὴν πολιτείαν ἐλόμενος μᾶλλον ᾤετο δεῖν προσέχειν τοῖς κοινοῖς ἢ τῷ κηρίῳ τὴν μέλιτταν, ὅς γε καὶ τὰ τῶν ἐπαρχιῶν πράγματα καὶ δόγματα καὶ κρίσεις 5 καὶ πράξεις τὰς μεγίστας ἔργον πεποίητο διὰ τῶν ἐκασταχόθι ξένων καὶ φίλων πέμπεσθαι πρὸς αὐτόν. Ἐνστάς δέ ποτε Κλωδίῳ τῷ δημαγωγῷ κινουῦντι καὶ ταράττοντι μεγάλων ἀρχὰς νεωτερισμῶν καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν δῆμον ἱερεῖς καὶ ἱερείας, ἐν οἷς καὶ Φαβία 10 Τερεντίας ἀδελφή, τῆς Κικέρωνος γυναικός, ἐκινδύνευσε, τὸν μὲν Κλωδίον αἰσχύνη περιβαλὼν ἠνάγκασεν ὑπεκστῆναι τῆς πόλεως, τοῦ δὲ Κικέρωνος εὐχαριστοῦντος τῇ πόλει δεῖν ἔχειν ἔφη χάριν αὐτόν, ὡς ἐκείνης ἔνεκα πάντα ποιῶν καὶ πολιτευόμενος. Ἐκ τούτου 15 μεγάλη δόξα περὶ αὐτόν ἦν, ὥστε φήτορα μὲν, δίκη τιμὴ μαρτυρίας μιᾶς φερομένης, εἰπεῖν πρὸς τοὺς δικαστάς, ὡς ἐνὶ μαρτυροῦντι προσέχειν οὐδὲ Κάτωνι καλῶς ἔχει, πολλοὺς δὲ ἤδη περὶ τῶν ἀπίστων καὶ παραδόξων ὥσπερ ἐν παροιμίᾳ τιμὴ λέγειν, ὅτι τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος 20 λέγοντος πιθανόν ἐστι. Μοχθηροῦ δὲ ἀνθρώπου καὶ πολυτελοῦς λόγον ἐν συγκλήτῳ διαθεμένου πρὸς εὐτέλειαν καὶ σωφρονισμόν ἐπαναστάς Ἀμνατος „ὦ ἀνθρωπε“ εἶπε „τίς ἀνέξεται σου δειπνοῦντος μὲν ὡς Λευκόλλου, οἰκοδομοῦντος δὲ ὡς Κράσσου, δημηγοροῦντος 25 δὲ ἡμῖν ὡς Κάτωνος;“ Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς φαύλους καὶ ἀκολάστους, τοῖς λόγοις δὲ σεμνοὺς καὶ αὐστηροὺς χλευάζοντες ἐκάλουν Κάτωνας.

XX. Πολλῶν δὲ αὐτόν ἐπὶ δημαρχίαν καλοῦντων οὐκ ᾤετο καλῶς ἔχειν μεγάλης ἐξουσίας καὶ ἀρχῆς, ὥσπερ 30 ἰσχυροῦ φαρμάκου, δύναμιν ἐν πράγμασιν οὐκ ἀναγκαίως ἐξαναλαῖσαι. Καὶ ἅμα σχολῆς οὔσης τῶν δημο

σίων παραλαβὼν βιβλία καὶ φιλοσόφους ἐβάδιζεν εἰς
 Λευκανίαν, ἀγροὺς αὐτόθι κεκτημένος ἔχοντας οὐκ
 ἀνελευθέρους διατριβίας· εἶτα καθ' ὁδὸν πολλοὺς τισιν
 ὑποζυγίοις καὶ σκεύεσι καὶ ἀκολουθοῖς ἀπαντήσας καὶ
 5 πυθόμενος Νέπωτα Μέτελλον εἰς Ῥώμην ἐπανέρχεσθαι
 δημαρχίαν μετιέναι παρεσκευασμένον, ἐπέστη σιωπῇ,
 καὶ διαλιπὼν μικρὸν ἐκέλευσεν ἀναστρέφειν ὀπίσω τοὺς
 ἑαυτοῦ. Τῶν δὲ φίλων θαυμασάντων „Οὐκ ἴστε“ εἶ-
 πεν „ὅτι καὶ καθ' αὐτὸν ὑπὸ ἐμπληξίας φοβερός ἐστι
 10 Μέτελλος, καὶ νῦν ἐκ τῆς Πομπηίου γνώμης ἀφιγμένος
 εἰς τὴν πολιτείαν ἐμπειεῖται δίκην σκηπτοῦ πάντα πράγ-
 ματα ταράττων; Οὐκ οὖν σχολῆς οὐδὲ ἀποδημίας και-
 ρός, ἀλλὰ δεῖ κρατῆσαι τοῦ ἀνδρός ἢ καλῶς ἀποθανεῖν
 ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενον.“ Ὅμως δὲ τῶν φί-
 15 λων παραινέσαντων ἀφίκετο πρῶτον εἰς τὰ χωρία καὶ
 διέτριψεν οὐ πολὺν χρόνον, εἶτα ἐπανῆκεν εἰς πόλιν.
 Ἐσπέρας δὲ ἐλθὼν εὐθὺς ἔωθεν εἰς ἀγορὰν κατέβαινε
 δημαρχίαν μετιὼν ὡς ἀντιταξόμενος πρὸς τὸν Μέτελ-
 λον. Τὸ γὰρ ἰσχυρὸν ἢ ἀρχὴ πρὸς τὸ κωλύειν ἔχει μᾶλ-
 20 λον ἢ πρὸς τὸ πράττειν· κἄν πάντες οἱ λοιποὶ παρ'
 ἓνα ψηφίσωνται, τοῦ μὴ θέλοντος μηδὲ ἑῶντος τὸ κρά-
 τος ἐστί.

XXI. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὀλίγοι περὶ τὸν Κάτωνα
 τῶν φίλων ἦσαν· φανερᾶς δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενο- 769
 25 μένης ὀλίγου χρόνου πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ γνώριμοι
 συνέτρεχον καὶ παρεκάλουν καὶ παρεθάρρυνον αὐτόν,
 ὡς οὐ λαμβάνοντα χάριν, ἀλλὰ τὴν μεγίστην διδόντα τῇ
 πατρίδι καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν πολιτῶν, ὅτι πολ-
 λάκις ἀπραγμόνως ἄρξαι παρὸν οὐ θελήσας νῦν ὑπὲρ
 30 τῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἀγωνιούμενος οὐκ ἀκιν-
 δύνως κάτεισι. Λέγεται δέ, πολλῶν ὑπὸ σπουδῆς καὶ
 φιλοφροσύνης ὠθουμένων πρὸς αὐτόν, ἐν κινδύνῳ γε-

νόμενος μόλις ἐξικέσθαι διὰ πλῆθος εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἀποδειχθεὶς δὲ δῆμαρχος σὺν ἑτέροις καὶ τῷ Μετέλλῳ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας ὁρῶν ὠνίους οὐσας ἐπετίμησε τῷ δῆμῳ· καὶ καταπαύων τὸν λόγον ἐπώμοσε τοῦ δόντος ἀργύριον, ὅστις ἂν ἦ, κατηγορήσειν, ἓνα Σιλανὸν ὃ ὑπεξελόμενος δι' οἰκειότητα. Σεβιλίαν γὰρ ἀδελφὴν Κάτωνος ὃ Σιλανὸς εἶχε. Διὸ τοῦτον μὲν παρήκε, Λεύκιον δὲ Μουρήναν ἐδίωκεν ἀργυρίῳ διαπραξάμενον ἄρχοντα μετὰ τοῦ Σιλανοῦ γενέσθαι. Νόμῳ δὲ τινι τοῦ φεύγοντος ἀεὶ φύλακα τῷ κατηγορῶ διδόντος, ὥστε μὴ 10 λαθεῖν ἃ συνάγει καὶ παρασκευάζεται πρὸς τὴν κατηγορίαν, ὃ τῷ Κάτωνι δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουρήνα παρακολουθῶν καὶ παραφυλάττων, ὡς ἐώρα μηθὲν ἐπιβούλως πράττοντα μηδὲ ἀδίκως, ἀλλὰ γενναίως τε καὶ φιλανθρωπῶπως ἀπλῆν τινα τῆς κατηγορίας καὶ δικαίαν 15 ὁδὸν πορευόμενον, οὕτως ἐθαύμαζε τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος, ὥστε κατ' ἀγορὰν προσιῶν καὶ φοιτῶν ἐπὶ θύρας πυνθάνεσθαι τοῦ Κάτωνος, εἰ μέλλει τι σήμερον πραγματεύεσθαι τῶν περὶ τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύων ἀπήει. Τῆς δὲ δίκης λεγομένης ὃ Κι- 20 κέρων, ὑπατος ὦν τότε καὶ τῷ Μουρήνα συνδικῶν, πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα τοὺς Στωϊκοὺς φιλοσόφους καὶ ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα καλούμενα δόγματα χλευάζων καὶ παρασκώπτων γέλωτα παρείχε τοῖς δικασταῖς. Τὸν οὖν Κάτωνά φασι διαμειδιάσαντα πρὸς τοὺς παρόντας 25 εἶπειν „ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὑπατου ἔχομεν.“ Ἀποφυγῶν δὲ ὃ Μουρήνας οὐ πονηροῦ πάθος οὐδὲ ἄφρονος ἐπαθεν ἀνθρώπου πρὸς τὸν Κάτωνα· καὶ γὰρ ὑπατεύων ἐχρήτο συμβούλῳ τῶν μεγίστων καὶ τἄλλα τιμῶν καὶ πιστεύων διετέλεσεν. Αἴτιος δὲ ἦν ὃ Κάτων αὐτὸς 30 ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ τοῦ συνεδρίου χαλεπὸς ὦν καὶ φο-

βερὸς ὑπὲρ τῶν δικαίων, εἶτα πᾶσιν εὐνοικῶς καὶ φι-
λανθρωπῶς προσφερόμενος.

XXII. Πρὶν δὲ εἰς τὴν δημαρχίαν καθίστασθαι, Κι-
κέρωνος ὑπατεύοντος, ἄλλοις τε πολλοῖς ἀγῶσι τὴν ἀφ-
5 χὴν ᾤρθωσεν αὐτοῦ καὶ ταῖς περὶ Κατιλίαν πράξεις
μεγίσταις καὶ καλλίσταις γενομέναις τέλος ἐπέθηκεν.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Κατιλίαν ὀλέθριόν τε καὶ παντελῆ
μεταβολὴν ἐπάγων τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι καὶ στά-
σεις ὁμοῦ καὶ πολέμους ταράττων ἐξελεγχθεὶς ὑπὸ
10 τοῦ Κικέρωνος ἐξέπεσε τῆς πόλεως, Λέντιος δὲ καὶ
Κέθηγος καὶ μετ' αὐτῶν ἕτεροι συχνοὶ δεξάμενοι τὴν
συνωμοσίαν καὶ τῷ Κατιλίᾳ δειλίαν καὶ μικρολο-
γίαν τῶν τολμημάτων ἐπικαλοῦντες αὐτοὶ διανοοῦντο
τὴν πόλιν ἄρδην ἀναιρεῖν πυρὶ καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐ-
15 θνῶν ἀποστάσει καὶ πολέμοις ἀλλοφύλοις ἀνατρέψειν.
Φανερᾶς δὲ τῆς παρασκευῆς αὐτῶν γενομένης, [ὡς ἐν
τοῖς περὶ] Κικέρωνος [γέγραπται,] ἐν βουλῇ γνώμην
προθέντος, ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν Σιλανὸς ἀπεφήνατο
δοκεῖν αὐτῷ τὰ ἔσχατα παθεῖν χρῆναι τοὺς ἄνδρας, οἱ
20 δὲ μετ' αὐτὸν ἐφεξῆς ἠκολούθησαν ἄχρι Καίσαρος. Καί-
σαρ δὲ ἀναστάς, ἅτε δὴ καὶ δεινὸς εἶπεῖν καὶ πᾶσαν ἐν
τῇ πόλει μεταβολὴν καὶ κίνησιν ὥσπερ ὕλην ἣν αὐτὸς
διανοεῖτο βουλόμενος αὖξιν μᾶλλον ἢ σβεννυμένην
περιορᾶν, ἐπαγωγὰ πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα διαλεχθεὶς 770
25 ἀποκτείνει μὲν ἀκρίτους οὐκ εἰς τοὺς ἄνδρας, εἰρχθέν-
τας δὲ τηρεῖν ἐκέλευσεν, οὕτω δὲ τὰς γνώμας μετέστησε
τῆς βουλῆς φοβηθείσης τὸν δῆμον, ὥστε καὶ Σιλανὸν
ἐξαφνον εἶναι καὶ λέρειν, ὡς οὐδ' αὐτὸς εἶποι θάνατον,
ἀλλὰ εἰργμόν· ἔσχατον γὰρ ἀνδρὶ Ῥωμαίῳ τοῦτο κακῶν
30 ἀπάντων.

XXIII. Γενομένης δὲ τοιαύτης τῆς τροπῆς καὶ ἀπάν-
των ἐπὶ τὸ πρότερον φυέντων καὶ φιλανθρωπότερον,

ὁ Κάτων πρὸς τὴν γνώμην ἀναστὰς εὐθύς ἴετο τῷ λόγῳ μετ' ὀργῆς καὶ πάθους, τὸν τε Σιλανὸν κακίζων τῆς μεταβολῆς καὶ καθαρπτόμενος τοῦ Καίσαρος, ὡς σχήματι δημοτικῷ καὶ λόγῳ φιλανθρωπῷ τὴν πόλιν ἀνατρέποντος καὶ δεδιττομένου τὴν βουλήν ἐφ' οἷς αὐτὸν ἔδει δε- 5 διέναι καὶ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν γεγονότων ἀθῶος ἀπαλλάξει καὶ ἀνύποκτος, οὕτως περιφανῶς καὶ ἰταμῶς τοὺς κοινοὺς ἐξαρκάζων πολεμίους καὶ τὴν παρ' οὐδέν ἐλθοῦσαν ἀπολέσθαι πατρίδα τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὁμολογῶν μὴ ἐλεεῖν, ἀλλ' οὕς ἔδει μὴ γενέσθαι μηδὲ φῦναι δα- 10 κρύων καὶ ἀνακλαιόμενος, εἰ φόνων μεγάλων καὶ κινδύνων ἀπαλλάξουσι τὴν πόλιν ἀποθανόντες. Τοῦτον μόνον ὧν Κάτων εἶπε διασώζεσθαι φασὶ τὸν λόγον, Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου τοὺς διαφέροντας ὀξύτητι τῶν γραφέων σημεῖα προδιδάξαντος ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι 15 τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν, εἶτα ἄλλον ἀλλαχόσε τοῦ βουλευτηρίου σκοράδην ἐμβαλόντος. Οὕτω γὰρ ἦσκον οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον εἰς ἴχνος τι καταστῆναι λέγουσιν. Ἐκράτησε δ' οὖν ὁ Κάτων καὶ μετέστησε 20 τὰς γνώμας, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν.

XXIV. Εἰ δὲ δεῖ μηδὲ τὰ μικρὰ τῶν ἡθῶν σημεῖα παραλιπεῖν ὥσπερ εἰκόνα ψυχῆς ὑπογραφομένους, λέγεται, τότε πολλὴν ἄμιλλαν καὶ μέγαν ἀγῶνα πρὸς τὸν 25 Κάτωνα τοῦ Καίσαρος ἔχοντος καὶ τῆς βουλῆς εἰς ἐκείνους ἀνηρητημένης, δελτάριόν τι μικρὸν ἐξωθεν εἰσκομισθῆναι τῷ Καίσαρι. Τοῦ δὲ Κάτωνος εἰς ὑποψίαν ἄγοντος τὸ πρᾶγμα καὶ διαβάλλοντος εἶναι τινὰς τοὺς κινουμένους, καὶ κελεύοντος ἀναγινώσκειν τὰ γεγραμ- 30 μένα, τὸν Καίσαρα τῷ Κάτωνι προσδοῦναι τὸ δελτάριον ἐγγυὲς ἐστῶτι. Τὸν δὲ ἀναγνόντα Σερβιλίας τῆς

ἀδελφῆς ἐπιστόλιον ἀκόλαστον πρὸς τὸν Καίσαρα γε-
 γραμμένον ἐρώσεως καὶ διεφθαρμένης ὑπ' αὐτοῦ, προσ-
 ρῖψαί τε τῷ Καίσαρι καὶ εἰπεῖν „Κράτει, μέθυσε“, καὶ
 5 πάλιν οὕτως ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον τραπέσθαι. Φαίνε-
 ται δὲ ὅλως ἀτύχημα γενέσθαι τοῦ Κάτωνος ἢ γυναικω-
 νίτις. Αὕτη μὲν γὰρ ἐπὶ Καίσαρι κακῶς ἤκουσε· τὰ δὲ
 τῆς ἐτέρας Σερβιλίας, ἀδελφῆς δὲ Κάτωνος, ἀσχημο-
 νέστερα. Λευκόλλῳ γὰρ γαμηθεῖσα, πρωτεύσαντι Ῥω-
 μαίων κατὰ δόξαν ἀνδρὶ, καὶ τεκοῦσα παιδίον ἐξέπεσε
 10 τοῦ οἴκου δι' ἀκόλασίαν. Τὸ δὲ αἰσχιστον, οὐδ' ἡ γυνή
 τοῦ Κάτωνος Ἀτιλία τοιούτων ἐκαθάρευσεν ἀμαρτη-
 μάτων, ἀλλὰ καίπερ ἐξ αὐτῆς δύο παιδία πεποιημένος
 ἀνάγκην ἔσχεν ἐκβαλεῖν ἀσχημονοῦσαν.

XXV. Εἶτα ἐγήμε θυγατέρα Φιλίππου Μαρκίαν,
 15 ἐπιεικῆ δοκοῦσαν εἶναι γυναῖκα, περὶ ἧς ὁ πλείστος λό-
 γος· [καὶ*] καθάπερ ἐν δράματι τῷ βίῳ τοῦτο τὸ μέρος
 προβληματῶδες γέγονε καὶ ἄπορον. Ἐπράχθη δὲ τοῦ-
 τον τὸν τρόπον, ὡς ἱστορεῖ Θρασέας εἰς Μουνάτιον,
 ἄνδρα Κάτωνος ἑταῖρον καὶ συμβιωτὴν, ἀναφέρων τὴν
 20 πίστιν. Ἐν πολλοῖς ἐρασταῖς καὶ θαυμασταῖς τοῦ Κά-
 τωνος ἦσαν ἐτέρων ἕτεροι μᾶλλον ἐκδηλοὶ καὶ διαφα-
 νεῖς, ὧν καὶ Κόιντος Ὀρτήσιος, ἀνὴρ ἀξιώματός τε
 λαμπροῦ καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικῆς. Ἐπιθυμῶν οὖν τῷ
 Κάτωνι μὴ συνήθης εἶναι μηδὲ ἑταῖρος μόνον, ἀλλ' 771
 25 ἀμῶς γέ πως εἰς οἰκειότητα καταμιῖξαι καὶ κοινωνίαν
 πάντα τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος ἐπεχείρησε συμπεῖθειν,
 ὅπως τὴν θυγατέρα Πορκίαν Βύβλῳ συνοικοῦσαν καὶ
 πεποιημένην ἐκείνῳ δύο παῖδας αὐτῷ πάλιν ὥσπερ εὐ-
 γενῆ χώραν ἐντεκνώσασθαι παράσχη. Δόξη μὲν γὰρ
 30 ἀνθρώπων ἄτοπον εἶναι τὸ τοιοῦτον, φύσει δὲ καλὸν
 καὶ πολιτικόν, ἐν ᾧρα καὶ ἀκμῇ γυναῖκα μῆτε ἀργεῖν
 τὲ γόνιμον ἀποσβέσασαν μῆτε πλείονα τῶν ἱκανῶν ἐπι-

τίκτουσαν ἐνοχλεῖν καὶ καταπτωχεύειν οὐδὲν δεόμενον, κοινουμένους δὲ τὰς διαδοχὰς ἀξίους ἀνδράσι τὴν τε ἀρετὴν ἄφθονον ποιεῖν καὶ πολύχυτον τοῖς γένεσι, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸς αὐτὴν ἀνακεραυνῦναι ταῖς οἰκειότησιν. Εἰ δὲ πάντως περιέχοιτο τῆς γυναικὸς ὁ Βύβλος, ἀποδώσειν εὐθύς τεκοῦσαν, οἰκειότερος αὐτῷ τε Βύβλω καὶ Κάτωνι κοινωνία παιδῶν γενόμενος. Ἀποκρινάμενος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡς Ὁρτήσιον μὲν ἀγαπᾷ καὶ δοκιμάζει κοινωνὸν οἰκειότητος, ἄτοπον δὲ ἡγείται ποιησθαι λόγον περὶ γάμου θυγατρὸς ἐτέρῃ δεδομένης, 10 μεταβαλὼν ἐκεῖνος οὐκ ᾤκησεν ἀποκαλυψάμενος αἰτεῖν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Κάτωνος, νέαν μὲν οὔσαν ἔτι πρὸς τὸ τίκτειν, ἔχοντος δὲ τοῦ Κάτωνος ἀποχρῶσαν διαδοχὴν. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ταῦτα ἐπραττεν εἰδὼς οὐ προσέχοντα τῇ Μαρκίᾳ τὸν Κάτωνα· κύουσαν 15 γὰρ αὐτὴν τότε τυγχάνειν λέγουσιν. Ὁ δ' οὖν Κάτων ὁρῶν τὴν τοῦ Ὁρτησίου σπουδὴν καὶ προθυμίαν οὐκ ἀντεῖπεν, ἀλλ' ἔφη δεῖν καὶ Φιλίππῳ ταῦτα συνδόξαι τῷ πατρὶ τῆς Μαρκίας. Ὡς οὖν ὁ Φίλιππος ἐντευχθεὶς ἔγνω τὴν συγχώρησιν, οὐκ ἄλλως ἐνεγγύησε 20 τὴν Μαρκίαν ἢ παρόντος τοῦ Κάτωνος αὐτοῦ καὶ συνεργνωῦντος. Ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ χρόνοις ὕστερον ἐπράχθη, μνησθέντι μοι τὸ τῶν γυναικῶν προλαβεῖν ἔδοξε.

XXVI. Τῶν δὲ περὶ τὸν Λέντλον ἀναιρεθέντων καὶ 25 τοῦ Καίσαρος περὶ ᾧν εἰσηγγέλθη καὶ διεβλήθη πρὸς τὴν σύγκλητον εἰς τὸν δῆμον καταφυγόντος καὶ τὰ πολλὰ νοσοῦντα καὶ διεφθαρμένα τῆς πολιτείας μέρη ταραττοντος καὶ συνάγοντος πρὸς αὐτόν, ὁ Κάτων φοβηθεὶς ἐπεισε τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν τὸν ἄπορον καὶ 30 ἀνέμητον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀναλώματος μὲν ὄντος ἐνιαυσίου χιλίων καὶ διακοσίων καὶ πεντήκοντα τα-

λάντων, περιφανῶς δὲ τῇ φιλανθρωπία ταύτῃ καὶ χά-
 ριτι τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης διαλυθείσης. Ἐντεῦθεν εἰς
 τὴν δημαρχίαν ἐμπροσθὼν ὁ Μέτελλος ἐκκλησίας τε θο-
 ρυβῶδεις συνῆγε καὶ νόμον ἔγραψε Πομπηίου Μάγνου
 5 ἵεναὶ κατὰ τάχος μετὰ τῶν δυνάμεων εἰς Ἰταλίαν καὶ
 παραλαβόντα σώζειν τὴν πόλιν ὡς ὑπὸ Κατιλίνα κιν-
 δυνεύουσαν. Ἦν δὲ τοῦτο λόγος εὐπρεπῆς, ἔργον δὲ
 τοῦ νόμου καὶ τέλος ἐγχειρίσαι τὰ πράγματα Πομπηίῳ
 καὶ παραδοῦναι τὴν ἡγεμονίαν. Γενομένης δὲ βουλῆς
 10 καὶ τοῦ Κάτωνος οὐχ, ὥσπερ εἰώθει, τῷ Μετέλλῳ σφο-
 δρῶς ἐμπροσθόντος, ἀλλ' ἐπιεικῆ πολλὰ καὶ μέτρια πα-
 ραινέσαντος, τέλος δὲ καὶ πρὸς δεήσεις τραπομένου καὶ
 τὴν Μετέλλων οἰκίαν ἀεὶ γενομένην ἀριστοκρατικὴν
 ἐπαινέσαντος, ἔτι μᾶλλον ἐξαρθεῖς καὶ καταφρονήσας ὁ
 15 Μέτελλος ὡς ἐνδιδόντος αὐτοῦ καὶ πτήσσοντος εἰς
 ὑπερηφάνους ἀπειλὰς καὶ λόγους θρασεῖς ἐξέπεσεν, ὡς
 βία πάντα τῆς βουλῆς διαπραξόμενος. Οὕτω δὲ μετα-
 βαλὼν ὁ Κάτων καὶ σχῆμα καὶ φωνὴν καὶ λόγον, ἐπει-
 πὼν δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις διατεταμένως, ὅτι ζῶντος αὐ-
 20 τοῦ Πομπηίου οὐ παρέσται μεθ' ὄπλων εἰς τὴν πόλιν,
 ἐκεῖνο τῇ βουλῇ παρέστησεν, ὡς οὐδέτερος μὲν καθέ-
 στηκεν οὐδὲ χρῆται λογισμοῖς ἀσφαλέσιν, ἔστι δὲ ἡ μὲν
 Μετέλλου πολιτεία μανία δι' ὑπερβολὴν κακίας φερο-
 μένη πρὸς ὄλεθρον καὶ σύγχυσιν ἀπάντων, ἡ δὲ Κά- 772
 25 τωνος ἀρετῆς ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ δικαίων
 ἀγωνιζομένης.

XXVII. Ἐπεὶ δὲ τὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ νόμου φέρειν
 ὁ δῆμος ἔμελλε, Μετέλλῳ μὲν ὄπλα καὶ ξένοι καὶ μο-
 νομάχοι καὶ θεράποντες ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τεταγμένοι
 30 παρῆσαν καὶ τὸ ποδοῦν μεταβολῆς ἐλπιδι Πομπηίου
 ὑπήρχε τοῦ δήμου μέρος οὐκ ὀλίγον, ἦν δὲ μεγάλη καὶ
 ἀπὸ Καίσαρος φάμη στρατηγοῦντος τότε, Κάτωνι δὲ οἱ

πρῶτοι τῶν πολιτῶν συνηγανάκτουν καὶ συνηδικοῦντο
 μᾶλλον ἢ σὺνηγωνίζοντο, πολλή δὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
 κατήφεια καὶ φόβος εἶχεν, ὥστε τῶν φίλων ἐνίους ἀσί-
 τους διαγρυπνῆσαι μετ' ἀλλήλων ἐν ἀπόροις ὄντας ὑπὲρ
 αὐτοῦ λογισμοῖς καὶ γυναικα καὶ ἀδελφᾶς ποτινωμένας 5
 καὶ δακρυνούσας. Αὐτὸς δ' ἀδεῶς καὶ τεθαρρηκῶς ἐντυ-
 χῶν πᾶσι καὶ παρηγορήσας καὶ γενόμενος περὶ δειπνου,
 ὥσπερ εἰώθει, καὶ νυκτερεύσας ὑφ' ἐνὸς τῶν συναρ-
 χόντων Μινυκίου Θέρμου βαθέως καθεύδων ἐπηγέρθη·
 καὶ κατέβησαν εἰς ἀγοράν, ὀλίγων μὲν αὐτοὺς προ- 10
 πεμπόντων, πολλῶν δὲ ἀπαντῶντων καὶ φυλάττεσθαι
 παρακελευομένων. Ὡς οὖν ἐπιστὰς ὁ Κάτων κατείδε
 τὸν νεῶν τῶν Διοσκούρων ὄπλοις περιεχόμενον καὶ τὰς
 ἀναβάσεις φρουρουμένας ὑπὸ μονομάχων, αὐτὸν δὲ
 καθήμενον ἄνω μετὰ Καίσαρος τὸν Μέτελλον, ἐπιστρέ- 15
 ψας πρὸς τοὺς φίλους, „Ὡ θρασέος“ εἶπεν „ἀνθρώπου
 καὶ δειλοῦ, ὃς καθ' ἐνὸς ἀνόπλου καὶ γυμνοῦ τοσοῦ-
 τος ἐστρατολόγησεν.“ Ἄμα δ' εὐθύς ἐβάδιξε μετὰ τοῦ
 Θέρμου. Καὶ διέστησαν αὐτοῖς ἐκείνοις οἱ τὰς ἀναβά-
 σεις κατέχοντες, ἄλλον δὲ οὐδένα παρήκαν, ἢ μόλις 20
 ἐπισπάσας τῆς χειρὸς ὁ Κάτων τὸν Μουνάτιον ἀνήγαγε·
 καὶ βαδίζων εὐθύς ὡς εἶχε καθίζει-μέσον ἐμβαλὼν ἐαν-
 τὸν τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Καίσαρος, ὥστε διακόψαι
 τὴν κοινολογίαν. Κάκεινοι μὲν διηπόρησάν, οἱ δὲ χα-
 ρίεντες θεασάμενοι καὶ θαυμάσαντες τὸ πρόσωπον καὶ 25
 τὸ φρόνημα καὶ τὸ θάρσος τοῦ Κάτωνος ἐγγυτέρω προσ-
 ῆλθον, καὶ βοῆ διεκελεύσαντο τῷ μὲν Κάτωνι θαρρεῖν,
 μένειν δὲ ἀλλήλοις καὶ συστρέφεσθαι καὶ μὴ προδιδόνα
 τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον.

XXVIII. Ἐνθα δὴ τοῦ ὑπηρέτου τὸν νόμον προχει- 30
 ρισαμένου, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐκ ἐᾶντος ἀναγινώσκειν,
 τοῦ δὲ Μετέλλου παραλαβόντος αὐτὸν καὶ ἀναγινώσκον-

τος, ὁ μὲν Κάτων ἐξήρπασε τὸ βιβλίον, ὁ δὲ Θέρμος ἀπὸ στόματος τοῦ Μετελλου τὸν νόμον ἐπισταμένου καὶ λέγοντος ἐπέσχε τῇ χειρὶ τὸ στόμα καὶ τὴν φωνὴν ἀπέκλεισεν, ἄχρι οὗ, ἅμαχον ὄρων ἀγῶνα τοὺς ἄνδρας ὁ
 5 Μετελλος ἀγωνιζομένους καὶ τὸν δῆμον ἠττώμενον πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τρεπόμενον, ἐκέλευσεν οἰκοθεῖν ὀπλίτας μετὰ φόβου καὶ κραυγῆς ἐπιτρέχειν. Γενομένου δὲ τούτου καὶ πάντων διασκεδασθέντων ὑποστάντα μόνον τὸν Κάτωνα καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν
 10 οὐ περιεῖδε Μουρήνας ὁ τὴν δίκην φυγῶν ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον προσισχύμενος καὶ βοῶν ἀνασχεῖν τοῖς βάλλουσι καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείθων καὶ περιπτύσσων εἰς τὸν νεῶν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. Ἐπεὶ δὲ κατεῖδεν ὁ Μετελλος ἐρη-
 15 μίαν περὶ τὸ βῆμα καὶ φυγὴν δι' ἀγορᾶς τῶν ἐναντιομένων, παντάπασι πεισθεὶς κρατεῖν ἐκέλευσεν ἀπιέναι πάλιν τοὺς ὀπλοφόρους, καὶ προσελθὼν κοσμίως αὐτὸς ἐπεχείρει πρᾶττειν τὰ περὶ τὸν νόμον. Οἱ δὲ ἐναντιοὶ ταχέως ἀναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐκ τῆς τροπῆς ἐπήεσαν αὐ-
 20 θις ἐμβοήσαντες μέγα καὶ θαρραλέον, ὥστε τοῖς περὶ τὸν Μετελλον ἐμπειεῖν ταραχὴν καὶ δέος οἰομένοις ὄπλων ποθεῖν εὐπορήσαντας αὐτοὺς ἐπιφέρεσθαι, καὶ μηθένα μένειν, ἀλλὰ φεύγειν ἅπαντας ἀπὸ τοῦ βήματος. Οὕτω δὲ σκεδασθέντων ἐκείνων, τοῦ δὲ Κάτωνος
 25 προσελθόντος καὶ τὰ μὲν ἐπαινέσαντος, τὰ δ' ἐπιρρώ- 773 σαντος τὸν δῆμον, οἳ τε πολλοὶ παρετάξαντο παντὶ τρόπῳ καταλῦσαι τὸν Μετελλον, ἣ τε σύγκλητος ἀθροισθεῖσα παρήγγειλεν ἀρχῆθεν βοηθεῖν τῷ Κάτωνα καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν νόμον, ὡς στάσιν ἐπεισάγοντα
 30 τῇ Ῥώμῃ καὶ πόλεμον ἐμφύλιον.

XXIX. Ὁ δὲ Μετελλος αὐτὸς μὲν ἦν ἄτρεπτος καὶ θρασὺς ἐτι, ὄρων δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκπεπληγμένους

κομιδῇ τὸν Κάτωνα καὶ νομίζοντας ἄμαχον καὶ δυσεκ-
 βίαστον, αἰφνίδιον ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ
 συναγαγὼν τὸν δῆμον ἄλλα τε πολλὰ περὶ τοῦ Κάτωνος
 ἐπίφθονα διῆλθε, καὶ φεύγειν τὴν τυραννίδα βοᾷν τὴν
 ἐκείνου καὶ τὴν κατὰ Πομπηίου συνωμοσίαν, ἐφ' ἣ με- 5
 τανοήσειν ταχὺ τὴν πόλιν ἀτιμάζουσαν ἄνδρα τοσοῦτον,
 ὥρμησεν εὐθύς εἰς Ἀσίαν, ὡς ταῦτα πρὸς ἐκείνον κα-
 τηγορήσων. Ἦν οὖν δόξα μεγάλη τοῦ Κάτωνος ἄχθος
 οὐ μικρὸν ἀπεσκευασμένου τῆς δημαρχίας, καὶ τρόπον
 τινὰ τὴν Πομπηίου δύναμιν ἐν Μετέλλῳ καθηρηκότος. 10
 Ἔτι δὲ μᾶλλον εὐδοκίμησε τὴν σύγκλητον ὥρμημένην
 ἀτιμοῦν καὶ ἀποψηφίζεσθαι τὸν Μέτελλον οὐκ ἑάσας,
 ἀλλ' ἐναντιωθεῖς καὶ παραιτησάμενος. Οἷ τε γὰρ πολ-
 λοι φιλανθρωπίας ἐποιοῦντο καὶ μετριότητος τὸ μὴ
 ἐπεμβῆναι τῷ ἐχθρῷ μηδὲ ἐνυβρίσαι κατὰ κράτος περι- 15
 γενόμενον, τοῖς τε φρονίμοις ὀρθῶς ἐφαίνετο καὶ συμ-
 φερόντως μὴ παροξῦναι Πομπήϊον. Ἐκ τούτου Λεύκολ-
 λος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς στρατείας, ἧς ἔδοξε τὸ τέλος καὶ
 τὴν δόξαν ἀφηρῆσθαι Πομπήϊος, εἰς κίνδυνον ἦλθε
 τοῦ μὴ θριαμβεῦσαι, Γαίον Μεμμίου καταστασιάζοντος 20
 αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ καὶ δίκας ἐπάγοντος εἰς τὴν Πομπη-
 ῖου χάριν μᾶλλον ἢ κατὰ ἐχθροῦ ἰδίου. Ὁ δὲ Κάτων,
 οἰκειότητός τε πρὸς Λεύκολλον αὐτῷ γεγεννημένης, ἔχοντα
 Σερβιλίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ πρᾶγμα δεινὸν
 ἠγούμενος, ἀντίστη τῷ Μεμμίῳ καὶ πολλὰς ὑπέμεινε 25
 διαβολὰς καὶ κατηγορίας. Τέλος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλλό-
 μενος ὡς τυραννίδος τοσοῦτον ἐκράτησεν, ὥστε τὸν
 Μέμμιον αὐτὸν ἀναγκάσαι τῶν δικῶν ἀποστῆναι καὶ
 φυγεῖν τὸν ἀγῶνα. Λεύκολλος μὲν οὖν θριαμβεύσας
 ἔτι μᾶλλον ἐνεφύετο τῇ φιλίᾳ τοῦ Κάτωνος, ἔχων ἔρυμα 30
 καὶ πρόβλημα μέγα πρὸς τὴν Πομπηίου δύναμιν.

XXX. Πομπήϊος δὲ μέγας ἀπὸ τῆς στρατείας ἐπ-

ανιῶν καὶ τῇ λαμπρότητι καὶ προθυμίᾳ τῆς ὑποδοχῆς
 πεποιδῶς οὐδὲν ἂν δεηθεῖς ἀποτυχεῖν τῶν πολιτῶν,
 προὔπεμψεν ἀξιῶν τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας ἀναβαλέ-
 σθαι τὴν σύγκλητον, ὡς ἂν αὐτὸς παρῶν Πείσωσι συν-
 5 ἀρχαιρεσιάσῃ. Τῶν δὲ πλείστων ὑπεικόντων, οὐ τὴν
 ἀναβολὴν μέγιστον ὁ Κάτων ἠγοούμενος, ἀλλὰ τὴν πει-
 ραν ἀποκόψαι καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ Πομπηίου βουλόμε-
 νος, ἀντείπε καὶ μετέστησε τὴν βουλήν, ὥστε ἀποψηφί-
 σασθαι. Τοῦτο τὸν Πομπηίου οὐχ ἥσυχῇ διατάραξε·
 10 καὶ νομίζων οὐ μικρὰ προσπταίσειν τῷ Κάτωνι μὴ φίλω
 γενομένῳ μετεπέμψατο Μουνάτιον ἑταῖρον αὐτοῦ· καὶ
 δύο τοῦ Κάτωνος ἀδελφιδᾶς ἐπιγάμους ἔχοντος ἦτει τὴν
 μὲν πρεσβυτέραν ἑαυτῷ γυναῖκα, τὴν δὲ νεωτέραν τῷ
 υἱῷ. Τινὲς δὲ φασιν, οὐ τῶν ἀδελφιδῶν, ἀλλὰ τῶν
 15 θυγατέρων τὴν μνηστείαν γενέσθαι. Τοῦ δὲ Μουνά-
 τίου ταῦτα πρὸς τὸν Κάωνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς
 ἀδελφὰς φράσαντος, αἱ μὲν ὑπερηγάπησαν τὴν οἰκειό-
 τητα πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός, ὁ δὲ
 Κάτων οὐτ' ἐπισχῶν οὐτε βουλευσάμενος, ἀλλὰ πλη-
 20 γεῖς εὐθύς εἶπε „Βάδιξε, Μουνάτιε, βάδιξε, καὶ λέγε
 πρὸς Πομπηίου, ὡς Κάτων οὐκ ἔστι διὰ τῆς γυναικω-
 νίτιδος ἀλώσιμος, ἀλλὰ τὴν μὲν εὖνοϊαν ἀγαπᾷ καὶ τὰ
 δίκαια ποιοῦντι φιλίαν παρῆξει πάσης πιστοτέραν οἰ- 774
 κειότητος, ὄμηρα δὲ οὐ προήσεται τῇ Πομπηίου δόξῃ
 25 κατὰ τῆς πατρίδος.“ Ἐπὶ τούτοις ἠχθοντο μὲν αἱ γυ-
 ναῖκες, ἠτιῶντο δὲ οἱ φίλοι τοῦ Κάτωνος ὡς ἄγροικον
 ἄμα καὶ ὑπερήφανον τὴν ἀπόκρισιν. Εἶτα μέντοι πρᾶτ-
 των τινὶ τῶν φίλων ὑπατείαν ὁ Πομπηίος ἀργύριον εἰς
 τὰς φυλὰς ἔπεμπε καὶ περιβόητος ὁ δεκάσμος ἦν, ἐν
 30 κήποις ἐκείνου τῶν χρημάτων ἀριθμουμένων. Εἶπον-
 τος οὖν τοῦ Κάτωνος πρὸς τὰς γυναῖκας, ὅτι τοιούτων
 ἦν κοινῶνεῖν καὶ ἀναπλίμπασθαι πραγμάτων ἀνάγκη

Πομπηῖω συναφθέντα δι' οἰκειότητος, ὡμολόγουν ἐκείναι κάλλιον αὐτὸν βεβουλεῦσθαι διακρουσάμενον. Εἰ δὲ δεῖ πρὸς τὰ συμβάντα κρίνειν, τοῦ παντὸς ἔοικεν ὁ Κάτων ἁμαρτεῖν τὴν οἰκειότητα μὴ δεξάμενος, ἀλλ' ἔασας πρὸς Καίσαρα τραπέσθαι καὶ γῆμαι γάμον, ὃς τὴν 5 Πομπηίου δύναμιν καὶ Καίσαρος εἰς ταῦτ' οὐ συνενεργῶν ὀλίγου τὰ μὲν Ῥωμαίων ἀνέτρεψε πράγματα, τὴν δὲ πολιτείαν ἀνέλεν, ὧν οὐδὲν ἂν ἴσως συνέπεσεν, εἰ μὴ Κάτων τὰ μικρὰ τοῦ Πομπηίου φοβηθεὶς ἁμαρτήματα τὸ μέγιστον περιείδεν, αὐτὸν ἑτέρῳ δυνάμιν προσγενό- 10 μενον.

XXXI. Ταῦτα μὲν οὖν ἐμελλεν εἶναι. Λευκόλλου δὲ περὶ τῶν ἐν Πόντῳ διατάξεων στασιάζαντος πρὸς Πομπηίου, ἤξιλον γὰρ ἰσχύειν ἐκάτερος τὰ ὑφ' αὐτοῦ γενόμενα, καὶ Λευκόλλῳ Κάτωνος ἀδικουμένῳ περιφανῶς 15 προσαμύνοντος, ἐλαττούμενος ὁ Πομπηῖος ἐν συγκλήτῳ καὶ δημαγωγῶν ἐπὶ νομῆν χώρας ἐκάλει τὸ στρατιωτικόν. Ὡς δὲ κἀνταῦθα Κάτων ἐνιστάμενος ἐξέκρουσε τὸν νόμον, οὕτω Κλωδίου τε περιείχετο τοῦ τότε θρασυτάτου τῶν δημαγωγῶν καὶ Καίσαρα προσήγετο, τρό- 20 πον τινὰ Κάτωνος αὐτοῦ παρασχόντος ἀρχήν. Ὁ γὰρ Καίσαρ ἀπὸ τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ στρατηγίας ἐπανήκων ἅμα μὲν ὑπατείαν ἐβούλετο παραγγέλλειν, ἅμα δὲ ἦται θρίαμβον. Ἐπεὶ δὲ κατὰ νόμον ἔδει τοὺς μὲν ἀρχὴν μετιόντας παρεῖναι, τοὺς δὲ μέλλοντας εἰσελαύνειν θρι- 25 αμβον ἔξω τείχους ὑπομένειν, ἤξιλον παρὰ τῆς βουλῆς αὐτῷ δοθῆναι δι' ἑτέρων αἰτεῖσθαι τὴν ἀρχήν. Βουλομένων δὲ πολλῶν ἀντέλεγεν ὁ Κάτων· ὡς δὲ ἦσθετο χαριζομένους τῷ Καίσαρι, λέγων ὅλην κατανάλωσε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν βουλήν οὕτως ἐξέκρουσε. Χαίρειν οὖν 30 ἔασας τὸν θρίαμβον ὁ Καίσαρ εἰσελθὼν εὐθύς εἶχετο Πομπηίου καὶ τῆς ὑπατείας. Ἀποδειχθεὶς δὲ ὑπατος

τὴν τε Ἰουλίαν ἐνεγγύησεν αὐτῷ, καὶ συστάντες ἦδη μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τὴν πόλιν ὁ μὲν εἰσέφερε νόμους τοῖς πένησι κληρουχίαν καὶ νομὴν χώρας διδόντας, ὁ δὲ παρῆν τοῖς νόμοις βοηθῶν. Οἱ δὲ περὶ Λεύκολλον καὶ
 5 Κικέρωνα Βύβλω τῷ ἐτέρῳ τῶν ὑπάτων συντάξαντες ἑαυτοὺς ἀντέπραττον, μάλιστα δὲ Κάτων, ἦδη μὲν ὑφορώμενος τὴν Καίσαρος καὶ Πομπηίου φιλίαν καὶ σύστασιν ἐπ' οὐδενὶ δικαίῳ γεγεννημένην, φοβείσθαι δὲ φάσκων οὐ τὴν νομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ὄν ἀντι ταύτης
 10 ἀπαιτήσουσι μισθὸν οἱ χαριζόμενοι καὶ δελεάζοντες τὸ πλῆθος.

XXXII. Ὡς δὲ ταῦτα λέγων τὴν τε βουλὴν ὁμόψηφον εἶχε καὶ τῶν ἐκτὸς ἀνθρώπων οὐκ ὀλίγοι παρίσταντο δυσχεραίνοντες τὴν ἀτοπίαν τοῦ Καίσαρος· ἃ
 15 γὰρ οἱ θρασύτατοι δῆμαρχοὶ καὶ ὀλιγοφύτατοι πρὸς χάριν ἐπολιτεύοντο τῶν πολλῶν, ταῦτα ἀπ' ἐξουσίας ὑπατικῆς αἰσχροῦς καὶ ταπεινῶς ὑποδύμενος τὸν δῆμον ἐπραττε· φοβηθέντες οὖν ἐχώρουν διὰ βίας, καὶ πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ Βύβλω καταβαίνοντι κοπρίων ἐπεσκε-
 20 δάσθη κόφινος, ἔπειτα τοῖς φαβδούχοις προσπεσόντες αὐτοῦ κατέκλασαν τὰς φάβδους· τέλος δὲ καὶ βελῶν φερομένων καὶ πολλῶν συντιτρωσκομένων ἐφυγον ἐξ ἀγορᾶς δρόμῳ μὲν οἱ λοιποὶ πάντες, ἔσχατος δὲ Κάτων ἀπῆει βάδην μεταστρεφόμενος καὶ μαρτυρούμενος τοὺς
 25 πολίτας. Οὐ μόνον οὖν τῆς διανομῆς ἐκίρωσαν, ἀλλὰ 775 καὶ προσεψηφίσαντο τὴν σύγκλητον ὁμοῖαι πᾶσαν, ἢ μὴν ἐπιβεβαιώσῃ τὸν νόμον καὶ βοηθήσῃ, ἂν τις τᾶναντία πράττῃ, μεγάλα τάξαντες ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ ὁμοσάντων. Ὁμνύσαν οὖν ἅπαντες ἐξ ἀνάγκης, τὸ
 30 Μετέλλου τοῦ παλαιοῦ πάθος ἐν νῷ λαμβάνοντες, ὄν εἰς νόμον ὅμοιοι ὁμοῖαι μὴ θελήσαντα περιεῖδεν ὁ δῆμος ἐκπεσόντα φυγῇ τῆς Ἰταλίας. Διὸ καὶ τὸν Κάτωνα

πολλὰ μὲν αἱ γυναῖκες οἴκοι διακρύουσαι καθικέτευον εἶξαι καὶ ὁμόσαι, πολλὰ δὲ οἱ φίλοι καὶ συνήθεις. Ὁ δὲ μάλιστα συμπείσας καὶ ἀγαγὼν ἐπὶ τὸν ὄρκον ἦν Κικέρων ὁ φήτωρ, παραινωῶν καὶ διδάσκων, ὡς τάχα μὲν οὐδὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς ἐγνωσμένοις κοινῇ μόνον οἰεσθαι δεῖν ἀπειθεῖν, ἐν δὲ ἀδυνάτῳ τῷ μεταστῆσαι τι τῶν γεγονότων ἀφειθεῖν ἑαυτοῦ παντάπασιν ἀνόητον καὶ μανικόν· ἔσχατον δὲ κακῶν, εἰ δι' ἦν ἅπαντα πράττει πόλιν ἀφεις καὶ προέμενος τοῖς ἐπιβουλευούσιν ὥσπερ ἄσμενος ἀπαλλάξεται τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνων· καὶ γὰρ εἰ μὴ Κάτων τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἡ Ῥώμη δεῖται Κάτωνος, δέονται δὲ καὶ οἱ φίλοι πάντες· ὧν αὐτὸν εἶναι πρῶτον ὁ Κικέρων ἔλεγεν, ἐπιβουλεύομενον ὑπὸ Κλωδίου διὰ δημορχίας ἄντικρυς ἐπ' αὐτὸν βαδίζοντος. Ἐπὶ τούτων φασὶ καὶ τοιούτων τὸν Κάτωνα λόγων καὶ δεήσεων μάλιστα 15 λασσόμενον οἴκοι καὶ κατ' ἀγορὰν ἐκβιασθῆναι μόλις, καὶ προσελθεῖν πρὸς τὸν ὄρκον ἔσχατον ἀπάντων πλήν ἐνὸς Φαωνίου τῶν φίλων καὶ συνήθων.

XXXIII. Ἐπαρθεῖς οὖν ὁ Καίσαρ ἄλλον εἰσέφερε νόμον τὴν Καμπανίαν σχεδὸν ὅλην προσκατανέμοντα τοῖς ἀπόροις καὶ πένησιν. Ἀντέλεγε δὲ οὐδεὶς πλήν τοῦ Κάτωνος. Καὶ τοῦτον ἀπὸ τοῦ βήματος ὁ Καίσαρ εἶλκεν εἰς δεσμοπήριον, οὐδέν τι μᾶλλον ὑφιέμενον τῆς παρρησίας, ἀλλ' ἐν τῷ βαδίζειν ἅμα περὶ τοῦ νόμου διαλεγόμενον καὶ παραινοῦντα παύσασθαι τοιαῦτα πο- 25 λιτευομένους. Ἐπηκολούθει δὲ ἡ βουλή μετὰ κατηφείας, καὶ τοῦ δήμου τὸ βέλτιστον ἀγανακτοῦν σιωπῇ καὶ ἀχθόμενον, ὥστε τὸν Καίσαρα μὴ λανθάνειν βαρέως φέροντας, ἀλλὰ φιλονεικῶν καὶ περιμένων ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐπὶ κλησιν γενέσθαι καὶ δεήσιν προῆγεν. Ἐπει 30 δὲ ἐκεῖνος ἦν δῆλος οὐδὲ μελλήσων τι ποιεῖν, ἠττηθεῖς ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀδοξίας ὁ Καίσαρ αὐτὸς τινα τῶν δη-

μάρχων ὑφῆκε πείσας ἐξελέσθαι τὸν Κάτωνα. Τοῖς μέν-
 5 τοι νόμοις ἐκείνοις καὶ ταῖς χάρισι τιθασεύσαντες τὸν
 ὄχλον ἐψηφίσαντο Καίσαρι μὲν Ἰλλυριῶν καὶ Γαλατίας
 ἀρχὴν ἀπάσης καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιᾶς εἰς πεν-
 5 ταετίαν, προλέγοντος Κάτωνος, [ὡς*] εἰς ἀκρόπολιν τὸν
 τύραννον αὐτοὶ ταῖς ἐαυτῶν ψήφοις ἰδρύουσι, Πόπλιον
 δὲ Κλώδιον ἐκ πατρικίων εἰς δημοτικούς παρανόμως
 μεταστήσαντες ἀπέδειξαν δῆμαρχον ἐπὶ μισθῷ τῇ Κικέρ-
 10 ωνος ἐξελάσει πάντα πρὸς χάριν ἐκείνοις πολιτευόμε-
 νον, ὑπάτους δὲ Πείσωνά τε Καλπούρνιον, ὃς ἦν πα-
 τὴρ τῆς Καίσαρος γυναικός, καὶ Γαβίνιον Λύλον, ἐκ
 τῶν Πομπηίου κόλπων ἄνθρωπον, ὧς φασιν οἱ τὸν
 τρόπον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον εἰδότες.

XXXIV. Ἄλλὰ καίπερ οὕτως τὰ πράγματα κατειλη-
 15 φότες ἐγκρατῶς, καὶ τὸ μὲν χάριτι τῆς πόλεως, τὸ δὲ
 φόβῳ μέρος ὑφ' ἑαυτοὺς ἔχοντες, ὅμως ἐφοβοῦντο τὸν
 Κάτωνα. Καὶ γὰρ ἐν οἷς περιῆσαν αὐτοῦ τό γε χαλε-
 πῶς καὶ μετὰ πόνων καὶ μὴ χωρὶς αἰσχύνης, ἀλλ' ἐλεγ-
 χομένους βιάζεσθαι μόλις ἀνιαρὸν ἦν καὶ πρόσαντες.
 20 Ὁ δὲ Κλώδιος οὐδὲ Κικέρωνα καταλύσειν ἠλπίζε Κά-
 τωνος παρόντος, ἀλλὰ τοῦτο διαμηχανώμενος πρῶτον,
 ὡς εἰς ἀρχὴν κατέστη, μετεπέμψατο τὸν Κάτωνα καὶ
 λόγους αὐτῷ προσήνεγκεν, ὡς πάντων ἐκείνον ἡγού- 776
 25 μενος ἄνδρα Ῥωμαίων καθαρῶτατον ἔργῳ διδόναι πί-
 στιν ἔτοιμός ἐστι· πολλῶν γὰρ αἰτουμένων τὴν ἐπὶ Κύ-
 προν καὶ Πτολεμαῖον ἀρχὴν καὶ δεομένων ἀποσταλῆναι
 μόνον ἄξιον ἐκείνον ἡγεῖσθαι καὶ διδόναι τὴν χάριν
 ἠδέως. Ἀνακραγόντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡς ἐνέδρα τὸ
 πρᾶγμα καὶ προπηλακισμός, οὐ χάρις ἐστίν, ὑπερηφά-
 30 νως ὁ Κλώδιος καὶ ὀλιγῶρως „Οὐκοῦν“ εἶπεν „εἰ μὴ
 χάριν ἔχεις, ἀνιώμενος πλεύσῃ“, καὶ προσελθὼν εὐθύς
 εἰς τὸν δῆμον ἐκύρωσε νέμῳ τὴν ἐκπεμψιν τοῦ Κάτωνος.

Ἐξιώντι δὲ οὐ ναῦν, οὐ στρατιώτη, οὐχ ὑπηρέτην ἔδωκε πλὴν ἢ δύο γραμματεῖς μόνον, ἃν ὁ μὲν κλέπτης καὶ παμπόνηρος, ἄτερος δὲ Κλωδίου πελάτης. Ὡς δὲ μικρὸν ἔργον αὐτῷ Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀναθεῖς, ἔτι καὶ Βυζαντίων φυγάδας κατάγειν προσέταξε, βουλό- 5 μενος ὅτι πλεῖστον χρόνον ἐκποδῶν ἄρχοντος αὐτοῦ γενέσθαι τὸν Κάτωνα.

XXXV. Τοιαύτη δὲ καταληφθεὶς ἀνάγκη Κικέρωνι μὲν ἐλαυνομένῳ παρήνευσε μὴ στασιάσαι μηδὲ εἰς ὄπλα καὶ φόρους τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ὑπεκστάντα τῷ 10 καιρῷ πάλιν γενέσθαι σωτήρα τῆς πατρίδος, Κανίδιον δὲ τινα τῶν φίλων προπέμψας εἰς Κύπρον ἔπειθε τὸν Πτολεμαῖον ἄνευ μάχης εἰκεῖν, ὡς οὔτε χρημάτων οὔτε τιμῆς ἐνδεᾶ βιωσόμενον· Ἰερωσύνην γὰρ αὐτῷ τῆς ἐν Πάφῳ θεοῦ δώσειν τὸν δῆμον. Αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἐν 15 Ῥόδῳ παρασκευαζόμενος ἅμα καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀναμμένων. Ἐν δὲ τούτῳ Πτολεμαῖος ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ὑπ' ὀργῆς τινος καὶ διαφορᾶς πρὸς τοὺς πολίτας ἀπολειοπῶς μὲν Ἀλεξάνδρειαν, εἰς δὲ Ῥώμην πλέων, ὡς Πομπηίου καὶ Καίσαρος αὐθις αὐτὸν μετὰ δυνάμεως 20 καταξόντων, ἐντυχεῖν τῷ Κάτωνι βουλευθεὶς προσέειπε, ἐλπίζων ἐκεῖνον ὡς αὐτὸν ἦξειν. Ὁ δὲ Κάτων ἐτύγχανε μὲν ἃν τότε περὶ κοιλίας κάθαρσιν, ἦκειν δὲ τὸν Πτολεμαῖον, εἰ βούλοιο, κελεύσας πρὸς αὐτόν, ὡς δὲ ἦλθεν, οὔτε ἀπαντήσας οὔτε ὑπεξαναστάς, ἀλλ' ὡς 25 ἕνα τῶν ἐπιτυχόντων ἀσπασάμενος καὶ καθίσει κελεύσας, πρῶτον αὐτοῖς τούτοις διατάραξας, θαυμάζοντα πρὸς τὸ δημοτικὸν καὶ λιτὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς τὴν ὑπεροφίαν καὶ βαρύτητα τοῦ ἥθους. Ἐπεὶ δὲ καὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν καθ' αὐτὸν ἀρξάμενος ἠκροάσατο λόγων 30 νοῦν πολλὴν ἔχόντων καὶ παρρησίαν, ἐπιτιμῶντος αὐτῷ τοῦ Κάτωνος καὶ διδάσκοντος, ὅσῃν εὐδαιμονίαν ἀπο-

λιπὼν ὅσαις ἑαυτὸν ὑποτίθησι λατρείαις καὶ πόνοις καὶ
 δωροδοκίαις καὶ πλεονεξίαις τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν, οὓς
 μόλις ἐξαργυρισθεῖσαν ἐμπλήσειν Αἴγυπτον, συμβου-
 λεύοντος δὲ πλεῖν ὀπίσω καὶ διαλλάττεσθαι τοῖς πολί-
 5 ταις, αὐτοῦ δὲ καὶ συμπλεῖν καὶ συνδιαλλάττειν ἐτοίμως
 ἔχοντος, οἶον ἐκ μανίας τινὸς ἢ παρακοπῆς ὑπὸ τῶν
 λόγων ἐμφορῶν καθιστάμενος καὶ κατανοῶν τὴν ἀλή-
 θειαν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνδρός, ὥρμησε μὲν χρῆσθαι
 τοῖς ἐκείνου λογισμοῖς, ἀνατραπίς δὲ ὑπὸ τῶν φίλων
 10 αὐθις ἅμα τῷ πρώτῳ ἐν Ῥώμῃ γενέσθαι καὶ θύραις
 ἐνὸς ἄρχοντος προσελθεῖν ἕστενε τὴν αὐτοῦ κακοβου-
 λίαν, ὡς οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λόγων, θεοῦ δὲ μαντείας
 καταφρονήσας.

XXXVI. Ὁ δὲ ἐν Κύπρῳ Πτολεμαῖος εὐτυχία τινὲ
 15 τοῦ Κάτωνος ἑαυτὸν φαρμάκοις ἀπέκτεινε. Πολλῶν δὲ
 χρημάτων ἀπολελειφθαι λεγομένων, αὐτὸς μὲν ἔγνω
 πλεῖν εἰς Βυζαντίους, πρὸς δὲ τὴν Κύπρον ἐξέπεμψε
 τὸν ἀδελφιδοῦν Βροῦτον, οὐ πάνυ τι πιστεύων τῷ Κα-
 νιδίῳ. Τοὺς δὲ φυγάδας διαλλάξας καὶ καταλιπὼν ἐν
 20 ὁμοιοῖα τὸ Βυζάντιον, οὕτως εἰς Κύπρον ἐπλευσεν.
 Οὕσης δὲ πολλῆς καὶ βασιλικῆς ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέ-
 ζαις καὶ λίθοις καὶ πορφύραις κατασκευῆς, ἣν ἔδει
 πρᾶθεισαν ἐξαργυρισθῆναι, πάντα βουλόμενος ἐξακρι- 777
 βοῦν καὶ πάντα κατατείνειν εἰς ἄκραν τιμὴν καὶ πᾶσιν
 25 αὐτὸς παρεῖναι καὶ προσάγειν τὸν ἔσχατον ἐκλογισμὸν
 οὐδὲ τοῖς ἐθάσι τῆς ἀγορᾶς ἐπίστρευν, ἀλλὰ ὑπονοῶν
 ὁμοῦ πάντας, ὑπηρέτας, κήρυκας, ὠνητάς, φίλους,
 τέλος αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὠνουμένοις διαλεγόμενος καὶ
 προσβιβάζων ἕκαστον, οὕτω τὰ πλείεστα τῶν ἀγορασμά-
 30 των ἐπώλει. Διὸ τοῖς τε ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν
 προσέκρουσε, καὶ τὸν σινηθέστατον ἀπάντων Μουνά-
 τιον εἰς ὄργην ὀλίγου δεῖν ἀνήκεστον γενομένην ἐνέβα-

λεν, ὥσπερ καὶ Καίσαρι γράφοντι λόγον κατὰ τοῦ Κάτωνος πικροτάτην τοῦτο τὸ μέρος τῆς κατηγορίας διατριβὴν παρασχέειν.

XXXVII. Ὁ μίντοι Μουνάτιος οὐκ ἀπιστία τοῦ Κάτωνος, ἀλλ' ἐκείνου μὲν ὀλιγωρία πρὸς αὐτόν, αὐτοῦ δὲ τινι ζηλοτυκία πρὸς τὸν Κανιδίον ἴστωρει γενέσθαι τὴν ὀργήν. Καὶ γὰρ αὐτὸς σύγγραμμα περὶ τοῦ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα Θρασέας ἐπηκολούθησε. Λέγει δὲ ὕστερος μὲν εἰς Κύπρον ἀφικέσθαι καὶ λαβεῖν παραρμηλημένην ξενίαν, ἐλθὼν δὲ ἐπὶ θύρας ἀπωσθῆ-
 ναι, σκευωρωμένου τι τοῦ Κάτωνος οἶκοι σὺν τῷ Κανιδίῳ, μεμψάμενος δὲ μετρίως οὐ μετρίως τυχεῖν ἀποκρίσεως, ὅτι κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν, ὡς φησι Θεόφραστος, αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις·
 „Ἐπεὶ καὶ σὺ“ φάναι „τῷ μάλιστα φιλεῖν ἤττον οἴομε-
 νος ἢ προσήκει τιμᾶσθαι χαλεπαίνεις. Κανιδίῳ δὲ καὶ δι' ἐμπειρίαν χρῶμαι καὶ διὰ πίστιν ἐτέρων μᾶλλον, ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀφιγμένῳ, καθαρῷ δὲ φαινομένῳ.“ Ταῦτα μίντοι μόνον αὐτῷ μόνῳ διαλεχθέντα τὸν Κάτωνα πρὸς τὸν Κανιδίον ἐξενεγκεῖν. Αἰσθόμενος οὖν αὐτὸς οὔτε
 ἐπὶ δεῖπνον ἔτι φοιτᾶν οὔτε σύμβουλος ὑπακούειν καλούμενος. Ἀσιλοῦντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὥσπερ εἰώ-
 θασι τῶν ἀπειθουσῶν, ἐνέχυρα λήψεσθαι, μηδὲν φροντίσας ἐκπλεῦσαι καὶ πολὺν χρόνον ἐν ὀργῇ διατελεῖν· εἶτα τῆς Μαρκίας (ἔτι γὰρ συνήκει τῷ Κάτωνι) διαλε-
 χθείσης, τυχεῖν μὲν ὑπὸ Βάρκα κεκλημένους ἐπὶ δεῖπνον, εἰσελθόντα δὲ ὕστερον τὸν Κάτωνα, τῶν ἄλλων κατακειμένων, ἐρωτᾶν, ὅπου κατακλιθεῖη. Τοῦ δὲ Βάρκα κελεύσαντος, ὅπου βούλεται, περιβλεψάμενον εἰπεῖν, ὅτι παρὰ Μουνάτιον· καὶ παρελθόντα πλησίον
 αὐτοῦ κατακλιθῆναι, πλέον δὲ μηδὲν φιλοφρονήσασθαι παρὰ τὸ δεῖπνον. Ἀλλὰ πάλιν τῆς Μαρκίας δεομένης

τὸν μὲν Κάτωνα γράψαι πρὸς αὐτόν, ὡς ἐντυχεῖν τι βουλόμενον, αὐτὸς δὲ ἤκειν ἔσθην εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὑπὸ τῆς Μαρκίας κατασχεθῆναι, μέχρι πάντες ἀπηλλάγησαν, οὕτω δὲ εἰσελθόντα τὸν Κάτωνα καὶ περιβι-
 5 λόντα τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας ἀσπάσασθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν οὐχ ἦττον οἴομενοι τῶν ὑπαίθρων καὶ μεγάλων πράξεων πρὸς ἐνδειξιν ἡθους καὶ κατανόησιν ἔχειν τινὰ σαφήνειαν ἐπὶ πλέον διήλθομεν.

XXXVIII. Τῷ δὲ Κάτῳι συνήχθη μὲν ἀργυρίου
 10 τάλαντα μικρὸν ἑπτακισχιλίων ἀποδέοντα, δεδιῶς δὲ τοῦ πλοῦ τὸ μῆκος ἀγγεῖα πολλὰ κατασκευάσας, ὧν ἕκαστον ἐχώρει δύο τάλαντα καὶ δραχμὰς πεντακοσίας, καλῶδιον ἐκάστῳ μακρὸν προσήρτησεν, οὗ τῇ ἀρχῇ προσείχετο φελλὸς εὐμεγέθης, ὅπως, εἰ φαγείη τὸ πλοῖον,
 15 ἔχων διὰ βυθοῦ τὸ ἄρτημα σημαῖνοι τὸν τόπον. Τὰ μὲν οὖν χρήματα πλὴν ὀλίγων τινῶν ἀσφαλῶς διεκομίσθη, λόγους δὲ πάντων ὧν διώκησε γεγραμμένους ἐπιμελῶς ἔχων ἐν δυοῖ βιβλίοις οὐδέτερον ἔσωσεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπελεύθερος αὐτοῦ κομίζων ὄνομα Φιλάργυρος ἐκ Κεγ-
 20 χροῶν ἀναχθεὶς ἀνεντράπη καὶ συναπώλεσε τοῖς φορτίοις, τὸ δὲ αὐτὸς ἄχρι Κερκύρας φυλάξας ἐν ἀγορᾷ κατεσκή- 778
 νωσε· τῶν δὲ ναυτῶν διὰ τὸ ὀιγοῦν πυρὰ πολλὰ καιόντων τῆς νυκτὸς ἠφθησαν αἱ σκηναὶ καὶ τὸ βιβλίον ἠφανίσθη. Τοὺς μὲν οὖν ἐχθροὺς καὶ συκοφάντας ἐπιστομειν
 25 ἡμελλον οἱ βασιλικοὶ διοικηταὶ παρόντες, ἄλλως δὲ τῷ Κάτῳι τὸ πρᾶγμα δηγμὸν ἤνεγκεν. Οὐ γὰρ εἰς πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς λόγους, ἀλλὰ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀκριβείας ἐξενεγκεῖν φιλοτιμούμενος ἐνεμεσήθη.

XXXIX. Περαιωθεὶς δὲ ταῖς ναυσὶν οὐκ ἔλαθε τοὺς
 30 Ῥωμαίους, ἀλλὰ πάντες μὲν ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, πᾶσα δὲ ἡ βουλὴ, πολὺ δὲ τοῦ δήμου μέρος ἀπήντων πρὸς τὸν ποταμόν, ὥστε τὰς ὄχθας ἀμφοτέρας ἀποκεκρῦφθαι

καὶ θριάμβου μηδὲν ὄψει καὶ φιλοτιμία λείπεσθαι τὸν ἀνάπλουον αὐτοῦ. Καίτοι σκαιὸν ἐνίοις τοῦτο ἐφαίνετο καὶ αὐθαδῆς, ὅτι τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν παρόντων οὔτε ἀπέβη πρὸς αὐτούς οὔτε ἐπέσχε τὸν πλοῦν, ἀλλὰ φοθίῳ τὴν ὄχθην παρεξελαύνων ἐπὶ νεῶς ἐξήρους 5 βασιλικῆς οὐκ ἀνῆκε πρότερον ἢ καθορμίσαι τὸν στόλον εἰς τὸ νεώριον. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν χρημάτων παρακομιζομένων δι' ἀγορᾶς ὃ τε δῆμος ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος ἢ τε βουλή συναχθεῖσα μετὰ τῶν πρεπόντων ἐπαίνων ἐψηφίσατο τῷ Κάτωνι στρατηγίαν ἐξαίρετον δοθῆναι 10 καὶ τὰς θεάς αὐτὸν ἐν ἐσθῆτι περιπορφύρω θεάσασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Κάτων παρητήσατο, Νικίαν δὲ τὸν οἰκονόμου τῶν βασιλικῶν ἐλεύθερον ἐπεισε τὴν βουλήν ἀφείναι μαρτυρήσας ἐπιμέλειαν καὶ πίστιν. Ἰπάτευε δὲ Φίλιππος ὁ πατὴρ τῆς Μαρκίας, καὶ τρόπον τινὰ τὸ 15 ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς καὶ ἡ δύναμις εἰς Κάτωνα περιῆλθεν, οὐκ ἐλάττωνα τοῦ συνάρχοντος δι' ἀρετὴν ἢ δι' οἰκειότητα τοῦ Φιλίππου τῷ Κάτωνι τιμὴν προστιθέντος.

XL. Ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐκ τῆς φυγῆς, ἣν ἐφυγεν ὑπὸ Κλωδίου, κατελθὼν καὶ δυνάμενος μέγα τὰς δη- 20 μαρχικὰς δέλτους, ἃς ὁ Κλώδιος ἐθήκεν ἀναγράφας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀπέσπασε βία καὶ καθεῖλε τοῦ Κλωδίου μὴ παρόντος, ἐπὶ τούτοις δὲ βουλῆς ἀθροισθείσης καὶ τοῦ Κλωδίου κατηγοροῦντος ἔλεγε, παρανόμως τῷ Κλωδίῳ τῆς δημαρχίας γενομένης ἀτελῆ καὶ ἄκυρα δεῖν 25 εἶναι τὰ τότε πραχθέντα καὶ γραφέντα, προσέκρουσεν ὁ Κάτων αὐτῷ λέγοντι, καὶ τέλος ἀναστὰς ἔφη, τῆς μὲν Κλωδίου πολιτείας μηδὲν ὑγιὲς μηδὲ χρηστὸν ὅλως νομίζειν, εἰ δὲ ἀναιρεῖ τις ὅσα δημαρχῶν ἐπραξεν, ἀναιρεῖσθαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περὶ Κύπρον πραγματείαν 30 καὶ μὴ γεγονέναι τὴν ἀποστολὴν νόμιμον ἄρχοντος παρανόμου ψηφισαμένου· παρανόμως μὲν οὐ δῆμαρχον

αίρεθῆναι τὸν Κλωδίον ἐκ πατρικίων μεταστάντα νόμου
 δίδοντας εἰς δημοτικὸν οἶκον, εἰ δὲ μοχθηρός, ὥσπερ
 ἄλλοι, γέγονεν ἄρχων, αὐτὸν εὐθύνειν τὸν ἀδικήσαντα,
 μὴ λύειν τὴν συναδικηθεῖσαν ἀρχὴν εἶναι προσῆκον.
 5 Ἐκ τούτου δι' ὀργῆς ὁ Κικέρων ἔσχε τὸν Κάτωνα, καὶ
 φίλῳ χρώμενος ἐπαύσατο χρόνον πολὺν· εἴτα μέντοι
 διηλλάγησαν.

ΚΛΙ. Ἐκ τούτου Πομπήιος καὶ Κράσσος ὑπερβα-
 λόντι τὰς Ἄλπεις Καίσαρι συγγενόμενοι γνώμην ἐποιή-
 10 σαντο κοινῇ δευτέραν ὑπατείαν μετιέναι, καὶ καταστάν-
 τες εἰς αὐτὴν Καίσαρι μὲν τῆς ἀρχῆς ἄλλον τοσοῦτον
 ἐπισηφίξασθαι χρόνον, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς με-
 γίστας καὶ χρήματα καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις. Ὅπερ
 ἦν ἐπὶ νεμῆσει τῆς ἡγεμονίας καὶ καταλύσει τῆς πολι-
 15 τείας συνωμοσία. Πολλῶν δὲ καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν
 μετιέναι τὴν ἀρχὴν τότε παρασκευαζομέναν, τοὺς μὲν
 ἄλλους ὀφθέντες ἐν ταῖς παραγγελίαις ἀπέτρεψαν, μό-
 νον δὲ Λεύκιον Δομίτιον Πορμῖα συνοικοῦντα τῇ ἀδελφῇ
 Κάτων ἐπεισε μὴ ἐκστῆναι μηδὲ ὑφῆσθαι, τοῦ ἀγῶνος
 20 οὐ περὶ ἀρχῆς ὄντος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθε-
 ρίας. Καὶ μέντοι καὶ λόγος ἐχώρει διὰ τοῦ σωφρονοῦν- 779
 τος ἔτι τῆς πόλεως μέρους, ὡς οὐ περιοπτεῖον, εἰς ταῦτό
 τῆς Κράσσου καὶ Πομπηίου δυνάμεως συνελθοῦσης,
 παντάπασιν ὑπέρογκον καὶ βαρβαρὴν τὴν ἀρχὴν γενομέ-
 25 νην, ἀλλ' ἀφαιρετέον αὐτῆς τὸν ἕτερον. Καὶ συνίσταντο
 πρὸς τὸν Δομίτιον παρορμῶντες καὶ παραδαρρύνοντες
 ἀντιλαμβάνεσθαι· πολλοὺς γὰρ αὐτῷ καὶ τῶν σιωπών-
 των διὰ δέος ἐν ταῖς ψήφοις ὑπάρξειν. Τοῦτο δὲ δει-
 σαντες οἱ περὶ τὸν Πομπηίου ὑφείσαν ἐνέδραν τῷ Δο-
 30 μιτίῳ καταβαίνοντι ὄρθριον ὑπὸ λαμπάδων εἰς τὸ πεδίον.
 Καὶ πρῶτος μὲν ὁ προφαίνων ἐπιστάς τῷ Δομιτίῳ
 πληγὴς καὶ πεσῶν ἀπέθανε· μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη καὶ

τῶν ἄλλων συντιρωσκομένων ἐγένετο φυγή πλὴν Κά-
τωνος καὶ Δομιτίου. Κατεῖχε γὰρ αὐτὸν ὁ Κάτων, καί-
περ αὐτὸς εἰς τὸν βραχίονα τετραμένος, καὶ παρεκε-
λεύετο μένειν καὶ μὴ προλιπεῖν, ἕως ἐμπνέωσι, τὸν
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγαῖνα πρὸς τοὺς τυφάνους, οἳ 5
τίνα τρόπον χρήσονται τῇ ἀρχῇ δηλοῦσι διὰ τηλικού-
των ἀδικημάτων ἐπ' αὐτὴν βαδίζοντες.

XLII. Οὐχ ὑποστάντος δὲ τοῦ Δομιτίου τὸ δεινόν,
ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν καταφυγόντος, ἠρέθησαν μὲν ὑπα-
τοι Πομπήτιος καὶ Κράσσος, οὐκ ἀπέκαμε δὲ ὁ Κάτων, 10
ἀλλ' αὐτὸς προελθὼν στρατηγίαν μετήγει, βουλόμενος
ὀρμητήριον ἔχειν τῶν πρὸς ἐκείνους ἀγῶνων καὶ πρὸς
ἄρχοντας ἀντικαθίστασθαι μὴ ἰδιώτης. Οἱ δὲ καὶ τοῦτο
δεῖσαντες, ὡς τῆς στρατηγίας ἀξιωμαχοῦ διὰ Κάτωνα
πρὸς τὴν ὑκατείαν γενησομένης, πρῶτον μὲν ἐξαίφνης 15
καὶ τῶν πολλῶν ἀγνοούντων βουλήν συναγαγόντες ἐψη-
φίσαντο τοὺς αἰρεθέντας στρατηγοὺς εὐθύς ἄρχειν καὶ
μὴ διαλιπόντας τὸν νόμιμον χρόνον, ἐν ᾧ δίκαι τοῖς
δεκάσασι τὸν δῆμον ἦσαν. Ἐπειτα διὰ τοῦ ψηφίσματος
τὸ δίδοναι [δίνας] ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες ὑπη- 20
ρέτας αὐτῶν καὶ φίλους ἐπὶ τὴν στρατηγίαν προῆγον,
αὐτοὶ μὲν δίδοντες ἀργύριον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ψήφοις φε-
ρομέναις ἐφεστῶτες. Ὡς δὲ καὶ τούτων ἡ Κάτωνος ἀρετὴ
καὶ δόξα περιῆν, ὑπ' αἰθεῦς τῶν πολλῶν ἐν δεινῷ πολλῶ
τιθεμένων ἐποδοῦσθαι Κάτωνα ταῖς ψήφοις, ὃν καλῶς 25
εἶχε πρίσθαι τῇ πόλει στρατηγόν, ἢ τε πρώτη κληθεῖσα
τῶν φυλαῶν ἐκείνον ἀπέδειξεν, ἐξαίφνης ὁ Πομπήτιος
βροντῆς ἀκηκοέναι ψευδόμενος αἰσχιστα διέλυσε τὴν
ἐκκλησίαν, εἰδισμένων ἀφοσιοῦσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ μη-
δὲν ἐπικυροῦν διοσημίας γενομένης. Αὐτίς δὲ πολλῶ 30
χρησάμενοι τῷ δεκασμῷ τοὺς βαλίστους ᾤσαντες ἐκ τοῦ
πεδίου βία διεπράξαντο Βατίνιον ἀντὶ Κάτωνος αἰρε-

θῆναι στρατηγόν. Ἐνθα δὴ λέγεται τοὺς μὲν οὕτω πα-
 ρανόμως καὶ ἀδίκως θεμένους τὴν ψῆφον εὐθύς ὥσπερ
 ἀποδράντας οἰχεσθαι, τοῖς δὲ ἄλλοις συνισταμένοις καὶ
 ἀγανακτοῦσι δημάρχου τινὸς αὐτόθι παρασχόντος ἐκ-
 5 κλησίαν καταστάντα τὸν Κάτωνα ἅπαντα μὲν ὥσπερ ἐκ
 θεῶν ἐπίπνουν τὰ μέλλοντα τῇ πόλει προικεῖν, παρορ-
 μῆσαι δὲ τοὺς πολίτας ἐπὶ Πομπήλιον καὶ Κράσσον ὡς
 τοιαῦτα συνειδότες αὐτοῖς, καὶ τοιαύτης ἀπτομένους
 πολιτείας, δι' ἣν ἔδεισαν Κάτωνα, μὴ στρατηγὸς αὐτῶν
 10 περιγένηται. Τέλος δὲ ἀπιόντα εἰς τὴν οἰκίαν προὔ-
 πεμψε πλῆθος τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ σύμπαντας ἅμα τοὺς
 ἀποδεδειγμένους στρατηγούς.

XLIII. Γαίου δὲ Τρεβωνίου γράψαντος νόμον ὑπὲρ
 νομῆς ἐπαρχιῶν τοῖς ὑπάτοις, ὥστε τὸν μὲν Ἰβηρίαν
 15 ἔχοντα καὶ Λιβύην ὑφ' αὐτῷ, τὸν δὲ Συρίαν καὶ Αἴ-
 γυπτον, οἷς βούλοιντο πολεμεῖν καὶ καταστρέφεσθαι ναυ-
 τικαῖς καὶ περικαῖς δυνάμεσιν ἐπιόντας, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν
 ἀντίπραξιν καὶ κώλυσιν ἀπεγνωκότες ἐξέλιπον καὶ τὸ
 ἀντειπεῖν, Κάτωνι δὲ ἀναβάντι πρὸ τῆς ψηφοφορίας ἐπὶ
 20 τὸ βῆμα καὶ βουλομένῳ λέγειν μόλις ὠρῶν θυεῖν λόγον
 ἔδωκεν. Ὡς δὲ πολλὰ λέγων καὶ διδάσκων καὶ προθε- 78
 σπίζων κατανάλωσε τὸν χρόνον, οὐκέτι λέγειν αὐτὸν
 εἶων, ἀλλ' ἐπιμένοντα κατέσπασεν ὑπηρέτης προσελ-
 θών. Ὡς δὲ καὶ κάτωθεν ἰστάμενος ἐβόα καὶ τοὺς
 25 ἀκούοντας καὶ συναγανακτοῦντας εἶχε, πάλιν ὁ ὑπηρέ-
 τῆς ἐπιλαβόμενος καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν ἔξω τῆς ἀγορᾶς κα-
 τέστησε. Καὶ οὐκ ἐφθη πρῶτον ἀφεθείς, καὶ πάλιν
 ἀναστρέψας ἔτετο πρὸς τὸ βῆμα μετὰ κραυγῆς ἐγκειλευό-
 μενος τοῖς πολίταις ἀμύνειν. Πολλάκις δὲ τούτου γε-
 30 νομένου περιπαθῶν ὁ Τρεβώνιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς
 τὸ δεσμοτήριον ἄγεσθαι· καὶ πλῆθος ἐπηκολούθει λέ-
 γοντος ἅμα σὺν τῷ βαδίζειν ἀκροῶμενον, ὥστε δεῖσαντα

τὸν Τρεβώνιον ἀφείναι. Κἀκείνην μὲν οὕτω τὴν ἡμέραν ὁ Κάτων κατανάλωσε· ταῖς δ' ἐφεξῆς οὓς μὲν δεδιξάμενοι τῶν πολιτῶν, οὓς δὲ συσκευασάμενοι χάρισι καὶ δωροδοκίαις, ἓνα δὲ τῶν δημάρχων Ἀκύλλιον ὄπλοις εἰρξάντες ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προελθεῖν, αὐτὸν δὲ 5 τὸν Κάτωνα βροντὴν γεγονέναι βοῶντα τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες, οὐκ ὀλίγους δὲ τρώσαντες, ἐνίων δὲ καὶ πεσόντων, βία τὸν νόμον ἐκύρωσαν, ὥστε πολλοὺς συστραφέντας ὀργῇ τοὺς Πομπηίου βάλλειν ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπελθὼν ὁ Κάτων διεκώλυσε· τῷ δὲ 10 Καίσαρι κάλιν νόμου γραφομένου περὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν στρατοπέδων, οὐκέτι πρὸς τὸν δῆμον ὁ Κάτων, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τραπόμενος Πομπηίου ἐμαρτύρατο καὶ προὔλεγεν, ὡς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τράχηλον ἀναλαμβάνων Καίσαρα νῦν μὲν οὐκ οἶδεν, ὅταν δὲ ἄρχηται βαρύνε- 15 σθαι καὶ κρατεῖσθαι μήτε ἀποθέσθαι δυνάμενος μήτε φέρειν ὑπομένων, εἰς τὴν πόλιν ἐμπεσεῖται σὺν αὐτῷ καὶ μεμνήσεται τότε τῶν Κάτωνος παραινέσεων, ὡς οὐδὲν ἦττον ἐν αὐταῖς τὸ Πομπηίου συμφέρον ἐνῆν ἢ τὸ καλὸν καὶ δίκαιον. Ταῦτα πολλάκις ἀκούων ὁ Πομπήιος ἡμέ- 20 λει καὶ παρέπεμπεν ἀπιστία τῆς Καίσαρος μεταβολῆς διὰ πίστιν εὐτυχίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ δυνάμεως.

KLIV. Εἰς δὲ τὸ ἐξῆς ἔτος αἰρεθεῖς ὁ Κάτων στρατηγὸς οὐδὲν ἔδοξε προστιθέναι τῇ ἀρχῇ τοσοῦτον εἰς σεμνότητα καὶ μέγεθος ἄρχων καλῶς, ὅσον ἀφαιρεῖν καὶ 25 καταισχύνειν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος καὶ θανατικὰς δίκας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν οὕτω βραβεύων. Ἐνιοὶ δὲ φασὶ καὶ μετ' ἄριστον οἶνον πεπωκότα χρηματίζειν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἀληθῶς λέγεται. Διαφθειρομένου δὲ τοῦ δῆμου ταῖς δω- 30 ροδοκίαις ὑπὸ τῶν φιλαρχούντων καὶ χρωμένων τῷ δεκάξεσθαι καθάπερ ἐργασία συνήθει τῶν πολλῶν, βου-

λόμενος ἐκκόφαι παντάπασι τὸ νόσημα τοῦτο τῆς πόλεως,
 ἐπεισε δόγμα θέσθαι τὴν σύγκλητον, ὅπως οἱ καταστα-
 θέντες ἄρχοντες, εἰ μηδένα κατήγορον ἔχοιεν, αὐτοὶ
 παριόντες ἐξ ἀνάγκης εἰς ἐνορκον δικαστήριον εὐθύνας
 5 διδῶσιν. Ἐπὶ τούτῳ χαλεπῶς μὲν ἔσχον οἱ μετιόντες
 ἀρχάς, ἔτι δὲ χαλεπώτερον ὁ μισθαργῶν ὄχλος. Ἐσθθεν
 οὖν ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ Κάτωνος προελθόντος ἀθρόοι
 προσπεσόντες ἐβόων, ἐβλασφήμουν, ἐβαλλον, ὥστε
 φεύγειν ἀπὸ τοῦ βήματος ἅπαντας, αὐτὸν δὲ ἐκείνου
 10 ἐξωσθέντα τῷ πλήθει καὶ παραφερόμενον μόλις ἐπιλα-
 βέσθαι τῶν ἐμβόλων. Ἐντεῦθεν ἀναστὰς τῷ μὲν ἰταμῷ
 καὶ θαρροῦντι τῆς ὄψεως εὐθύς ἐκράτησε τοῦ φορύβου
 καὶ τὴν κραυγὴν ἔπαυσεν, εἰπὼν δὲ τὰ κρέποντα καὶ
 μεθ' ἡσυχίας ἀκουσθεῖς παντάπασι διέλυσε τὴν ταρα-
 15 χήν. Ἐπαινούσης δὲ τῆς βουλῆς αὐτόν, Ἐγὼ δέ“ εἶπεν
 „ὕμᾱς οὐκ ἐπαινώ κινδυνεύοντα στρατηγὸν ἐγκαταλι-
 πόντας καὶ μὴ προσαμύναντας.“ Τῶν δὲ μετιόντων
 ἀρχὴν ἕκαστος ἀπόρῳ πάθει συνείχετο, φοβούμενος μὲν
 αὐτὸς δεκάζειν, φοβούμενος δὲ ἐτέρου τοῦτο πράξαντος
 20 ἐκπεσεῖν τῆς ἀρχῆς. Ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς εἰς ταῦτο συν- 781
 ελθοῦσι παραβαλέσθαι δραχμῶν ἕκαστον ἀργυρίου δε-
 καδύο ἡμισυ μυριάδας, εἶτα μετιέναι τὴν ἀρχὴν πάντας
 ὀρθῶς καὶ δικαίως· τὸν δὲ παραβάντα καὶ χρησάμενον
 δεκάσμῳ στέρεσθαι τοῦ ἀργυρίου. Ταῦτα ὁμολογή-
 25 σαντες αἰροῦνται φύλακα καὶ βραβευτὴν καὶ μάρτυρα
 τὸν Κάτωνα καὶ [τὰ*] χρήματα φέροντες ἐκείνῳ παρε-
 τίθεντο· καὶ τὰς συνθήκας ἐγράφαντο πρὸς ἐκεῖνον,
 ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐγγνητὰς λαβόντα, τὰ δὲ χρήματα
 μὴ δεξάμενον. Ὡς δὲ ἦκεν ἡ κυρία τῆς ἀναδείξεως, πα-
 30 ραστὰς ὁ Κάτων τῷ βραβεύοντι δημάρχῳ καὶ παραφυ-
 λάξας τὴν ψῆφον, θνα τῶν παραβαλομένων ἀπέφηνε
 κακουργοῦντα καὶ προσέταξεν ἀποδοῦναι τοῖς ἄλλοις τὸ

ἀργύριον. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐπαινέσαντες αὐτοῦ τὴν ὀρθότητα καὶ θαυμάσαντες ἀνείλον τὸ πρόστιμον ὡς ἱκανὴν θίχην ἔχοντες παρὰ τοῦ ἀδικήσαντος· τοὺς δὲ ἄλλους ἐλύπησεν ὁ Κάτων καὶ φθόνον ἔσχεν ἀπὸ τούτου πλεῖστον, ὡς βουλῆς καὶ δικαστηρίων καὶ ἀρχόντων 5 δύναμιν αὐτῷ περιποιησάμενος. Οὐδεμιᾶς γὰρ ἀρετῆς δόξα καὶ πίστις ἐπιφθόνους ποιεῖ μᾶλλον ἢ τῆς δικαιοσύνης, ὅτι καὶ θύναμις αὐτῇ καὶ πίστις ἔπεται μάλιστα παρὰ τῶν πολλῶν. Οὐ γὰρ τιμῶσι μόνον, ὡς τοὺς ἀνδρείους, οὐδὲ θαυμάζουσιν, ὡς τοὺς φρονίμους, ἀλλὰ 10 καὶ φιλοῦσι τοὺς δικαίους καὶ θαρροῦσιν αὐτοῖς καὶ πιστεύουσιν. Ἐκείνων δὲ τοὺς μὲν φοβοῦνται, τοῖς δὲ ἀπιστοῦσι· πρὸς δὲ τούτοις ἐκείνους μὲν οἴονται φύσει μᾶλλον ἢ τῷ βούλεσθαι διαφέρειν, ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, τὴν μὲν ὀξύτητά τινα, τὴν δ' εὐφροστίαν ψυχῆς 15 τιθέμενοι, δικαίῳ δὲ ὑπάρχοντος εὐθύς εἶναι τῷ βουλομένῳ μάλιστα τὴν ἀδικίαν ὡς κακίαν ἀπροφάσιστον αἰσχύνονται.

XLV. Διὸ καὶ τῷ Κάτωνι πάντες οἱ μεγάλοι προσεπολέμουν ὡς ἐλεγχόμενοι· Πομπήτιος δὲ καὶ κατάλυσιν 20 τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως τὴν ἐκείνου δόξαν ἠγούμενος ἀεί τινας προσέβαλλεν αὐτῷ λοιδορησομένους, ὧν καὶ Κλώδιος ἦν ὁ δημαγωγός, αὐτίς εἰς Πομπήτιον ὑπορρυεῖς καὶ καταβοῶν τοῦ Κάτωνος, ὡς πολλὰ μὲν ἐκ Κύπρου χρήματα νοσφισαμένου, Πομπητῶ δὲ πολεμοῦντος ἀπα- 25 ξιώσαντι γάμον αὐτοῦ θυγατρὸς. Ὁ δὲ Κάτων ἔλεγεν, ὅτι χρήματα μὲν ἐκ Κύπρου τοσαῦτα τῇ πόλει συναγάγοι μήτε ἵππον ἕνα μήτε στρατιώτην λαβῶν, ὅσα Πομπήτιος ἐκ πολέμων τωσούτων καὶ θριάμβων τὴν οἰκουμένην κυνήσας οὐκ ἀνήνεγκε, κηδεστήν δὲ μηδέποτε 30 προελέσθαι Πομπήτιον, οὐκ ἀνάξιον ἠγούμενος, ἀλλ' ὀρῶν τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ διαφορὰν. „Αὐτὸς μὲν γάρ“

ἔφη „διδομένης μοι μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐπαρχίας ἀπέ-
 στην, οὗτος δὲ τὰς μὲν ἔχει λαβών, τὰς δὲ δίδωσιν ἐτέ-
 ροις· νυνὶ δὲ καὶ τέλος ἐξακισχιλίων ὀπλιτῶν [δύναμιν]
 Καίσαρι κέχρηκεν εἰς Γαλατίαν· ὃ οὐτ' ἐκεῖνος ἤτησε
 5 παρ' ὑμῶν οὔτε οὗτος ἔδωκε μεθ' ὑμῶν, ἀλλὰ δυνά-
 μεις τηλικαῦται καὶ ὄπλα καὶ ἵπποι χάριτες εἰσιν ἰδιω-
 τῶν καὶ ἀντιδόσεις. Καλούμενος δὲ αὐτοκράτωρ καὶ
 στρατηγὸς ἄλλοις τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας πα-
 ραδέδωκεν, αὐτὸς δὲ τῇ πόλει παρακάθηται στάσεις
 10 ἀγωνοθετῶν ἐν ταῖς παραγγελίαις καὶ θορύβους μηχαν-
 νώμενος, ἐξ ὧν οὐ λέληθε δι' ἀναρχίας μοναρχίαν
 ἑαυτῷ μνηστευόμενος.“

XLVI. Οὕτως μὲν ἡμύνατο τὸν Πομπήτιον. Ἦν δὲ
 Μάρκος Φαώνιος ἐταῖρος αὐτοῦ καὶ ζηλωτῆς, οἷος ὁ
 15 Φαληρεὺς Ἀπολλόδωρος ἱστορεῖται περὶ Σωκράτην γε-
 νέσθαι τὸν παλαιόν, ἐμπαθῆς καὶ παρακεκινηκῶς πρὸς
 τὸν λόγον, οὐ σχέδην οὐδὲ πρᾶως, ἀλλ' ἄκρατον αὐτοῦ
 καθαψάμενον ὥσπερ οἶνον καὶ μανικώτερον. Οὗτος
 ἀγορανομίαν μετιῶν ἤττατο, συμπαρῶν δὲ ὁ Κάτων
 20 προσέσχεν ταῖς δέλτοις μιᾷ χειρὶ γεγραμμέναις· καὶ τὴν 782
 κακουργίαν ἐξελέγξας τότε μὲν ἐπικλήσει δημάρχων
 ἔλυσεν τὴν ἀνάδειξιν, ὕστερον δὲ τοῦ Φαωνίου κατα-
 σταθέντος ἀγορανόμου τὰ τε ἄλλα τῆς ἀρχῆς ἐπεμελεῖτο
 καὶ τὰς θεὰς διεῖπεν ἐν τῷ θεάτρῳ, διδοὺς καὶ τοῖς
 25 θυμελικοῖς στεφάνους μὲν οὐ χρυσοῦς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν
 Ὀλυμπίᾳ κοτίνων, δῶρα δὲ ἀντὶ τῶν πολυτελῶν τοῖς
 μὲν Ἑλλησι τεῦτλα καὶ θρίδακας καὶ φαφανίδας καὶ
 ἀπίους, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις οἴνου κεράμια καὶ κρέα ὕεια
 καὶ σῦκα καὶ σικύους καὶ ξύλων ἀγκαλίδας, ὧν τὴν εὐ-
 30 τέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δὲ ἠδοῦντο τοῦ Κάτωνος τὸ
 αὐστηρὸν καὶ κατεστυμμένον ὄρωντες ἡσυχῆ μεταβάλ-
 λον εἰς διάχυσιν. Τέλος δὲ ὁ Φαώνιος εἰς τὸν ὄχλον

ἐμβαλὼν ἑαυτὸν καὶ καθεζόμενος ἐν τοῖς θεαταῖς ἐκρό-
 τει τὸν Κάτωνα καὶ διδόναι τοῖς εὐήμεροῦσι καὶ τιμᾶν
 ἐβόα, καὶ συμπαρακέλει τοὺς θεατάς, ὡς ἐκείνῳ τὴν
 ἐξουσίαν παραδεδωκώς. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ θεάτρῳ Κου-
 ρίων ὁ Φαωνίου συνάρχων ἐχορήγει πολυτελῶς· ἀλλ' 5
 ἐκείνου ἀπολείποντες οἱ ἄνθρωποι μετέβαινον ἐνταῦθα,
 καὶ συνέπαιζον προθύμως ὑποκρινομένῳ τῷ Φαωνίῳ
 τὸν ἰδιώτην καὶ τῷ Κάτωνι τὸν ἀγωνοθέτην. Ἐπράττε
 δὲ ταῦτα διασύρων τὸ πρᾶγμα καὶ διδάσκων, ὅτι παί-
 ζοντα δεῖ τῇ παιδιᾷ χρῆσθαι καὶ χάριτι παραπέμπειν 10
 ἀτύφῳ μᾶλλον ἢ παρασκευαῖς καὶ πολυτελείαις, εἰς τὰ
 μηδενὸς ἄξια φροντίδας μεγάλας καὶ σπουδὰς κατατι-
 θέμενον.

XLVII. Ἐπεὶ δὲ, Σκηπίωνος καὶ Ὑψάλου καὶ Μί-
 λωνος ὑπατεῖαν μετερχομένων οὐ μόνον ἐκείνοις τοῖς 15
 συντρόφοις ἤδη καὶ συμπολιτευομένοις ἀδικήμασι, δω-
 ροδοκίαις καὶ δεκασμοῖς, ἀλλ' ἀντικρυς δι' ὄπλων καὶ
 φόνων εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὠθουμένων τόλμη καὶ
 ἀπονοῖα, Πομπητίον τινες ἤξιον ἐπιστῆναι ταῖς ἀρχαι-
 ρεσίαις, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖπεν ὁ Κάτων, οὐ τοῖς νό- 20
 μοις ἐκ Πομπητίου φάμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων Πομ-
 πητίῳ δεῖν ὑπάρχειν τὴν ἀσφάλειαν, ὡς δὲ πολὺν χρό-
 νον ἀναρχίας οὐσίας καὶ τριῶν στρατοπέδων τὴν ἀγορὰν
 ὀσημέραι περιεχόντων ὀλίγον ἀπέλιπεν ἀνεπίσχετον γε-
 γονέναι τὸ κακόν, ἔγνω τὰ πράγματα πρὸ τῆς ἐσχάτης 25
 ἀνάγκης εἰς Πομπητίον ἐκουσίῳ χάριτι τῆς βουλῆς περι-
 στῆσαι, καὶ τῷ μετριωτάτῳ τῶν παρανομημάτων χρησά-
 μενος ἰάματι τῆς τῶν μεγίστων καταστάσεως τὴν μοναρ-
 χίαν ἐπαγαγέσθαι μᾶλλον ἢ περιτθεῖν τὴν στάσιν εἰς
 ἀναρχίαν τελευτῶσαν. Εἶπεν οὖν ἐν τῇ βουλῇ γνώ- 30
 μην Βύβλος οἰκετός ὢν Κάτωνος, ὡς χρὴ μόνον ἐλέ-
 σθαι Πομπητίον ὑπατον· ἢ γὰρ ἔξειν καλῶς τὰ πράγ-

ματα ἐκείνου καταστήσαντος, ἢ τῷ κρατίστῳ δουλεύσειν τὴν πόλιν. Ἀναστὰς δὲ ὁ Κάτων οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἐπήνεσε τὴν γνώμην καὶ συνεβούλευσε πᾶσαν ἀρχὴν ὡς ἀναρχίας κρείττονα, Πομπηίου δὲ καὶ προσ-
5 δοκᾶν ἄριστα τοῖς παροῦσι χρήσεσθαι πράγμασι καὶ φυλάξειν διαπιστευθέντα τὴν πόλιν.

XLVIII. Οὕτω δ' ἀποδειχθεὶς ὕπατος ὁ Πομπηίος ἐδεήθη τοῦ Κάτωνος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ προάστειον. Ἐλθόντα δὲ δεξάμενος φιλοφρόνως ἀσπασμοῖς
10 καὶ δεξιῶσεσι καὶ χάριν ὁμολογήσας παρεκάλει σύμβουλον αὐτῷ καὶ πάρεδρον εἶναι τῆς ἀρχῆς. Ὁ δὲ Κάτων ἀπεκρίνατο μῆτε τὰ πρῶτα πρὸς ἀπέχθειαν εἰπεῖν Πομπηίου μῆτε ταῦτα πρὸς χάριν, ἀλλ' ἐπὶ συμφέροντι πάντα τῆς πόλεως· ἰδίᾳ μὲν οὖν αὐτῷ παρακαλοῦντι
15 σύμβουλος ἔσεσθαι, δημοσίᾳ δέ, κἂν μὴ παρακαλῆται, πάντως εἶπε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ τοὺς δεκάσαντας ἤδη τὸν δῆμον ἐπιτίμια καινὰ καὶ δίκας μεγάλας τοῦ Πομπηίου νομοθετοῦντος ἀμελεῖν ἐκέλευσε τῶν γεγονότων καὶ
20 προσέχειν τοῖς μέλλουσιν· οὔτε γὰρ ὅπου στήσεται τὸ τὰ προημαρτημένα ζητεῖν ὀρίσαι φάδιον, εἴαν τε νεώτερα γράφηται τῶν ἀδικημάτων ἐπιτίμια, δεῖνὰ πείσεσθαι
783 τοὺς, ὃν οὐ παρέβαινον ὅτ' ἠδίκουν νόμον, κατὰ τοῦτον κολαζομένους. Ἐπειτα πολλῶν κρινομένων ἐπι-
25 φανῶν ἀνδρῶν, ἐνίων δὲ καὶ φίλων τοῦ Πομπηίου καὶ οἰκείων, ὀρῶν αὐτὸν ἐνδιδόντα τοῖς πολλοῖς καὶ καμπτόμενον ἐπετίμα σφοδρῶς καὶ διήγειρεν. Ἐπεὶ δὲ νόμῳ τοὺς εἰωθότας λέγεσθαι περὶ τῶν κρινομένων ἐπαινους αὐτὸς ἀφελὼν Μουνατίῳ Πλάγκῳ συγγράψας ἐπαινον
30 ἐπὶ τῆς δίκης ἔδωκεν, ἐπισχόμενος ὁ Κάτων τὰ ὦτα ταῖς χερσίν (ἔτυχε γὰρ δικάζων) ἐκώλυεν ἀναγινώσκεσθαι τὴν μαρτυρίαν. Ὁ δὲ Πλάγκος ἀπέλεξε αὐτὸν ἐκ

τῶν δικαστῶν μετὰ τοὺς λόγους, καὶ οὐδὲν ἤττον ἦλω. Καὶ ὅλως ἄπορον ἦν πρᾶγμα καὶ δυσμεταχειρίστου ὁ Κάτων τοῖς φεύγουσι, μήτε βουλομένοις αὐτὸν ἀπολιπεῖν δικαστὴν μήτε ἀπολέγειν τολμᾶσιν. Ἦλωσαν γὰρ οὐκ ὀλίγοι τῷ Κάτωνα φεύγειν δόξαντες οὐ θαρρεῖν 5 τοῖς δικαίοις· ἐνίοις δὲ καὶ προὔφερον οἱ λοιδοροῦντες ὡς ὄνειδος μέγα τὸ μὴ δέξασθαι κριτὴν Κάτωνα προτεινόμενον.

XLIX. Ἐπεὶ δὲ Καίσαρος αὐτοῦ μὲν ἐμπεφυκότες τοῖς στρατεύμασιν ἐν Γαλατία καὶ τῶν ὄπλων ἐχομένον, 10 δῶροις δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις μάλιστα πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει χρωμένου δύναμιν, ἥδη μὲν αἱ Κάτωνος προαγορεύσεις ἀνέφερον τὸν Πομπήϊον ἐκ πολλῆς ἥδη τῆς πρόσθεν ἀπιστίας ὄνειροπολοῦντα τὸ δεινόν, ἐτι δὲ ἦν ὄκνου καὶ μελλήσεως ἀτόλμου πρὸς τὸ κωλύειν καὶ ἐπι- 15 χειρεῖν ὑπόπλεως, ὄρμησεν ὁ Κάτων ὑπατείαν παραγγέλλειν ὡς ἀφαιρησόμενος εὐθύς τὰ ὄπλα τοῦ Καίσαρος ἢ τὴν ἐπιβουλήν ἐξελέγξων. Οἱ δ' ἀντιπαραγγέλλοντες αὐτῷ χαρίεντες μὲν ἦσαν ἀμφοτέροι, Σουλπίκιος δὲ καὶ πολλὰ τῆς τοῦ Κάτωνος ἐν τῇ πόλει δόξης τε καὶ δυνά- 20 μεως ἀπολελαυκῶς· οὐ μέτριον οὖν ἐδόκει πρᾶγμα ποιεῖν οὐδ' εὐχάριστον· οὐ μὴν ὅ γε Κάτων ἐνεκάλει· „Τί γάρ“ ἔφη „θαυμαστόν, εἰ ὅ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον ἐτέρῳ μὴ παρήσι;“ Πείσας δὲ τὴν βουλήν ψηφίσασθαι τοὺς μετιόντας τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς δεξιοῦσθαι 25 τὸν δῆμον, δι' ἐτέρου δὲ μὴ δεῖσθαι μηδὲ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν περιμόντος, ἐτι μᾶλλον ἐξηγρίανε τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνον τὸ λαβεῖν μισθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ δίδοναι χάριν αὐτοὺς ἀφηρημένος ἄπορον καὶ ἄτιμον ὁμοῦ τὸν δῆμον πεποίηκε. Πρὸς δὲ τούτῳ μήτε αὐτὸς 30 ἐντυχεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ πιθανὸς ᾶν, ἀλλ' ἐν ἤθει τὸ τοῦ βίου μᾶλλον ἀξίωμα βουλόμενος φυλάσσειν ἢ προσλα-

βειν τὸ τῆς ἀρχῆς ποιούμενος τὰς δεξιώσεις, μήτε τοὺς φίλους ἐάσας οἷς ὄχλος ἀλλίσκεται καὶ θεραπεύεται ποι-
ευν, ἀπέτυχε τῆς ἀρχῆς.

L. Φέροντος δὲ τοῦ πράγματος οὐκ αὐτοῖς μόνοις
5 τοῖς ἀποτυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ φίλοις αὐτῶν καὶ οἰκείοις
σὺν αἰσχύνῃ τι κατήφειαν καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας πολ-
λὰς, οὕτως ἤνεγκε ῥαθυμῶς τὸ συμβεβηκός, ὥστε ἀλει-
ψάμενος μὲν ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίσαι, μετ' ἄριστον δὲ
πάλιν, ὥσπερ εἰθιστο, καταβάς εἰς ἀγορὰν ἀνυπόδητος
10 καὶ ἀχίτων περιπατῆσαι μετὰ τῶν συνήθων. Αἰτιᾶται
δὲ Κικέρων ὅτι, τῶν πραγμάτων ἄρχοντας τοιούτου
δεομένων, οὐκ ἐποίησατο σπουδὴν οὐδὲ ὑπῆλθεν ὀμι-
λία φιλανθρωπῶ τὸν δῆμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν
ἐξέκαμε καὶ ἀπηγόρευσε, καίτοι τὴν στρατηγίαν αὐθις
15 ἐξ ὄπαρχῆς μετελθών. Ἔλεγεν οὖν ὁ Κάτων, ὅτι τῆς
μὲν στρατηγίας οὐ κατὰ γνώμην ἐξέπεσε τῶν πολλῶν,
ἀλλὰ βιασθέντων ἢ διαφθαρέντων, ἐν δὲ ταῖς ὑπατικαῖς
ψήφοις μηδεμιᾶς κακουργίας γενομένης ἔγνω καὶ τῷ
δῆμῳ προσκεκρουκῶς διὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον, ὃν οὔτε
20 μεταθέσθαι πρὸς ἐτέρων χάριν οὔτε χρώμενον ὁμοίῳ 78
πάλιν ὅμοια παθεῖν νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστι.

LI. Τοῦ δὲ Καίσαρος ἐμβαλόντος εἰς ἔθνη μάχισμα
καὶ παραβόλως κρατήσαντος, Γερμανοῖς δὲ καὶ σπον-
δῶν γενομένων δοκοῦντος ἐπιθέσθαι καὶ καταβαλεῖν
25 τριάκοντα μυριάδας, οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δῆμον ἠέλιον
εὐαγγέλια θύειν, ὁ δὲ Κάτων ἐκέλευεν ἐκδιδόναι τὸν
Καίσαρα τοῖς παρανομηθεῖσι καὶ μὴ τρέπειν εἰς αὐτοὺς
μηδὲ ἀναδέχεσθαι τὸ ἄγος εἰς τὴν πόλιν. „Οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ τοῖς θεοῖς“ ἔφη „θύωμεν, ὅτι τῆς τοῦ στρατηγοῦ
30 μανίας καὶ ἀπονοίας τὴν δίκην εἰς τοὺς στρατιώτας οὐ
τρέπουσιν, ἀλλὰ φείδονται τῆς πόλεως.“ Ἐκ τούτου
Καίσαρ ἐπιστολὴν γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον

ὡς δὲ ἀνεγνώσθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα καὶ κατηγορίας τοῦ Κάτωνος, ἀναστὰς ἐκεῖνος οὐχ ὑπ' ὀργῆς οὐδὲ φιλονεικίας, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ λογισμοῦ καὶ παρασκευῆς τὰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ἐγκλήματα λοιδορίαις καὶ σκώμμασιν ὅμοια καὶ παιδιάν τινα καὶ βωμολοχίαν τοῦ 5 Καίσαρος ἀπέδειξεν, ἀψάμενος δὲ τῶν ἐκείνου βουλευμάτων ἀπ' ἀρχῆς καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ὥσπερ οὐκ ἐχθρός, ἀλλὰ συνωμότης καὶ κοινωνός, ἐκκαλύψας καὶ διδάξας, ὡς οὐ Γερμανῶν οὐδὲ Κελτῶν παῖδας, ἀλλ' ἐκείνον αὐτόν, εἰ σωφρονοῦσι, φοβητέον ἐστὶν αὐτοῖς, 10 οὕτως ἐπέστρεψε καὶ παρώξυνεν, ὡς τοὺς φίλους τοῦ Καίσαρος μετανοεῖν, ὅτι τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνόντες ἐν τῇ βουλῇ καιρὸν τῷ Κάτωνι λόγων δικαίων καὶ κατηγοριῶν ἀληθῶν παρέσχον. Ἐκυρώθη μὲν οὖν οὐδέν, ἀλλ' ἐλέχθη μόνον, ὅτι καλῶς ἔχει διάδοχον Καίσαρι 15 δοθῆναι. Τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων καὶ Πομπήτιον ἐξ ἴσου τὰ ὄπλα καταθέσθαι καὶ ἀποδοῦναι τὰς ἐπαρχίας ἢ μηδὲ Καίσαρα, νῦν ἐκεῖνα βοῶν ὁ Κάτων, ἃ προὔλεγεν αὐτοῖς, ἦκειν, καὶ βιάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἀφανδὸν ἦδη τῇ δυνάμει χρώμενον, ἣν ἔσχεν ἑξακατῶν 20 καὶ φενακίτων τὴν πόλιν, ἔξω μὲν οὐδέν ἐπέβαινε, τοῦ δήμου θείλοντος αἰεὶ τὸν Καίσαρα μέγιστον εἶναι, τὴν δὲ σύγκλητον εἶχε πειδομένην καὶ φοβουμένην τὸν δῆμον.

LII. Ὡς δὲ Ἀρίμινον κατείληπτο καὶ Καῖσαρ κα- 25 τηγγέλλετο μετὰ στρατιᾶς ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐνταῦθα δὴ πάντες ἐπ' ἐκεῖνον ἀφειώρων, οἳ τε πολλοὶ καὶ Πομπήτιος, ὡς μόνον μὲν ἐξ ἀρχῆς προαισθόμενοι, πρῶτον δὲ φανερωῶς προειπόντα τῆν Καίσαρος γνώμην. Εἶπεν οὖν ὁ Κάτων, „Ἀλλὰ εἰ γε οἷς ἐγὼ προὔλεγον 30 αἰεὶ καὶ συνεβούλευον ἐπέσθη τις ὑμῶν, ἄνδρες, οὔτ' ἂν ἓνα ἐφοβείσθε νῦν οὔτε ἐν ἐνὶ τὰς ἐλπίδας εἶχετε.“

Πομπηίου δὲ εἰπόντος μαντικώτερα μὲν εἰρησθαι Κά-
 τωνι, φιλικώτερα δὲ αὐτῷ πεπραχθαι, συνεβούλευεν ὁ
 Κάτων ἐνὶ Πομπηίῳ τὰ πράγματα τὴν σύγκλητον ἐγχει-
 ρίσαι· τῶν γὰρ αὐτῶν εἶναι καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ
 5 καὶ παύειν. Ὁ μὲν οὖν Πομπήϊος οὔτε δύναμιν ἔχων
 ἐτοίμην οὔτε οὓς κατέλεγε τότε προθύμους ὄρων ἐξέ-
 λιπε τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Κάτων ἔπεσθαι καὶ συμφεύγειν
 ἔγνωκῶς τὸν μὲν νεώτερον υἱὸν εἰς Βρεττίους ὑπεξέ-
 θετο πρὸς Μουνάτιον, τὸν δὲ πρεσβύτερον εἶχε σὺν
 10 ἑαυτῷ. Τῆς δὲ οἰκίας καὶ τῶν θυγατέρων κηδεμόνος
 δεομένων ἀνέλαβε πάλιν τὴν Μαρκίαν χηρεύουσαν ἐπὶ
 χρήμασι πολλοῖς· ὁ γὰρ Ὀρτήσιος θνησκῶν ἐκείνην
 ἀπέλιπε κληρονόμον. Εἰς ὃ δὴ μάλιστα λοιδορούμενος
 ὁ Καῖσαρ τῷ Κάτωνι φιλοπλουτίαν προφέρει καὶ μι-
 15 σθαρνίαν ἐπὶ τῷ γάμῳ. Τί γὰρ ἔδει παραχωρεῖν δεό-
 μενον γυναικὸς ἢ τί μὴ δεόμενον αὐτῆς ἀναλαμβάνειν,
 εἰ μὴ δέλεαρ ἐξ ἀρχῆς ὑφείθη τὸ γύναιον Ὀρτησίῳ καὶ
 νέαν ἔχρησεν, ἵνα πλουσίαν ἀπολάβῃ; Πρὸς μὲν οὖν
 ταῦτα μετρίως ἔχει τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο·

20 πρῶτον μὲν οὖν τᾶρρητ'· ἐν ἀρρήτοισι γὰρ
 τὴν σὴν νομίζω δειλίαν, ὧ Ἡράκλεις·

785

ὁμοιον γὰρ ἐστὶ τῷ Ἡρακλεῖ μαλακίαν ὄνειδιζειν καὶ
 κατηγορεῖν αἰσχροκέρδειαν Κάτωνος. Εἰ δὲ ἄλλη πη μὴ
 καλῶς πέπρακται τὰ περὶ τὸν γάμον, ἐπισκεπτέον. Ἐγ-
 25 γνησάμενος γὰρ τὴν Μαρκίαν ὁ Κάτων καὶ τὸν οἶκον
 ἐπιτρέψας ἐκείνη καὶ τὰς θυγατέρας αὐτὸς ἐδίωκε Πομ-
 πηίου.

LIII. Ἄπ' ἐκείνης δὲ λέγεται τῆς ἡμέρας μήτε κεφα-
 λὴν ἔτι κείρασθαι μήτε γένεια μήτε στέφανον ἐπιθέσθαι,
 30 πένθους δὲ καὶ κατηφείας καὶ βαρύντητος ἐπὶ ταῖς συμ-
 φοραῖς τῆς πατρίδος ἐν σχῆμα νικῶντων ὁμοίως καὶ νι-
 κωμένων ἄχρι τελευτῆς διαφυλάξαι. Τότε δὲ κλήρω

λαχῶν Σικελίαν διέβη μὲν εἰς Συρακούσας, πυθόμενος δὲ Ἀσίνιον Πολλίωνα παρὰ τῶν πολεμίων ἀφίχθαι μετὰ δυνάμεως εἰς Μεσσήνην ἐπεμψε λόγον ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ τῆς διαβάσεως. Ἀνταπαιτηθεὶς δὲ λόγον ὑπ' ἐκείνου τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ Πομπήιον ἀκούσας ἐκλελοιπότεα παντελῶς Ἰταλίαν ἐν Συραχίῳ στρατοπεδεύειν, πολὺν ἔφη περὶ τὰ θεία πλάνου εἶναι καὶ ἀσάφειαν, εἰ Πομπήιον ἐν οἷς ὑγιῆς οὐδὲν οὐδὲ δίκαιον ἔπραττεν ἀήττητον γενόμενον νῦν, ὅτε τὴν πατρίδα βούλεται σῶζειν καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑπερμάχεται, 10 προλέλοιπε τὸ εὐτυχεῖν. Ἀσίνιον μὲν οὖν ἔφη δυνατὸς εἶναι Σικελίας ἐκβαλεῖν, ἄλλης δὲ μείζονος ἐπερχομένης δυνάμεως οὐ βούλεσθαι τὴν νῆσον ἐμπολεμῶν ἀπολέσαι, χωρεῖν δὲ πρὸς τὸ κρατοῦν καὶ σῶζεσθαι παραινέσας Συρακουσίοις ἐξέπλευσεν. Ἀφικόμενος δὲ 15 πρὸς Πομπήιον αἰεὶ μὲν εἶχετο μιᾶς γνώμης, χρονοτριβεῖν τὸν πόλεμον, ἐλπίζων διαλύσεις καὶ μὴ βουλόμενος ἐν ἀγῶνι χεῖρᾳ γενομένην τὴν πόλιν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς παθεῖν τὰ ἔσχατα σιδήρῳ διακριθεῖσαν. Ἄλλα δὲ τούτων ἀδελφὰ Πομπήιον ἔπεισε καὶ τοὺς συνέδρους ψη- 20 φίσασθαι, μήτε πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίων διαρπάξειν μήτε ἄνδρα Ῥωμαῖον ἔξω παρατάξεως ἀναῖρεν· [ἄ*] καὶ δόξαν ἤνεγκε καὶ προσηγάργετο πολλοὺς τῇ Πομπηίου μερίδι, τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἡμερον ἀσπασα- 25 μένους.

LIV. Ἐκπεμφθεὶς δὲ εἰς Ἀσίαν, ὡς τοῖς ἐκεῖ συνάγουσι πλοῖα καὶ στρατιὰν ἀφέλιμος γένοιτο, Σερβιλίαν ἐπηγάγετο τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸ Λευκούλλου παιδίον ἐξ ἐκείνης γεγονός. Ἐκολούθησε γὰρ αὐτῷ χηρεύουσα, καὶ πολὺ τῶν εἰς τὸ ἀκόλαστον αὐτῆς διαβολῶν ἀφείλεν 30 ὑποδῦσα τὴν ὑπὸ Κάτωνι φρουρὰν καὶ πλάνην καὶ δίκαιαν ἐκουσίως. Ἄλλ' ὅ γε Καῖσαρ οὐδὲ τῶν ἐπ' ἐκείνην

βλασφημιῶν τοῦ Κάτωνος ἐφείσατο. Πρὸς μὲν οὖν
 τᾶλλα τοῦ Κάτωνος οὐδέν, ὡς εἰκεν, ἐδεήθησαν οἱ
 Πομπηίου στρατηγοί, Ῥοδίους δὲ πειθοῖ προσαγαγόμε-
 νος καὶ τὴν Σερβιλίαν αὐτόθι καὶ τὸ παιδίον ἀπολιπὼν
 5 ἐπανῆλθε πρὸς Πομπήιον, ἥδη περικτῆς τε λαμπρᾶς καὶ
 ναυτικῆς δυνάμεως περὶ αὐτὸν οὔσης. Ἐνθα δὴ καὶ
 μάλιστα τῆς γνώμης κατάφωρος ἐδοξε γεγονέναι Πομ-
 πήιος. Ὁρμησε μὲν γὰρ ἐγχειρῆσαι τῷ Κάτωνι τὴν τῶν
 νεῶν ἡγεμονίαν· ἦσαν δὲ πεντακοσίων μὲν οὐκ ἐλάτ-
 10 τους αἱ μάχιμοι, λιβυρρικὰ δὲ καὶ κατασκοπιὰ καὶ
 ἄφρακτα παμπληθῆ· ταχὺ δὲ ἐννοήσας ἢ διδαχθεὶς ὑπὸ
 τῶν φίλων, ὡς ἔν ἐστι κεφάλαιον Κάτωνι πάσης πολι-
 τείας ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα, κἄν γένηται κύριος τη-
 λικαύτης δυνάμεως, ἧς ἂν ἡμέρας καταγωνίσωνται
 15 Καίσαρα, τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἀξιώσει καὶ Πομπήιον τὰ
 ὄπλα καταθέσθαι καὶ τοῖς νόμοις ἐπεσθαι, μετέγνω,
 καίπερ ἥδη διειλεγμένος αὐτῷ, καὶ Βύβλον ἀπέδειξε
 ναύαρχον. Οὐ μὴν ἦσθετό γε παρὰ τοῦτο τῆς προθυ-
 μίας τοῦ Κάτωνος ἀμβλυτέρας· ἀλλὰ καὶ λέγεται πρὸς
 20 τινα μάχην πρὸ τοῦ Δυρραχίου αὐτοῦ τε Πομπηίου κα-786
 ρορμῶντος τὴν δύναμιν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἡγεμό-
 νων εἰπεῖν τι καὶ προτρέφασθαι κελεύοντος ἀργῶς καὶ
 σιωπῇ τοὺς στρατιώτας ἀκούειν, Κάτωνος δὲ μετὰ πάν-
 τας ὅσα καιρὸν εἶχε τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀκούειν λεγο-
 25 μένων περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀρετῆς καὶ θανάτου καὶ δό-
 ξης διελθόντος αὐτοπαθῶς καὶ τελευτῶντα τρέψαντος
 τὸν λόγον εἰς θεῶν ἀνάκλησιν, ὡς παρόντων καὶ ἐφο-
 ρῶντων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, τηλικούτον ἀλα-
 λαγμὸν γενέσθαι καὶ τοσοῦτον κίνημα τῆς στρατιᾶς
 30 ἐπαρθείσης, ὥστε πάντας ἐλπίδων μεστοὺς ἐπὶ τὸν κίν-
 δυνον ὀρμηθεῖν τοὺς ἡγεμόνας. Τρεψαμένων δὲ καὶ
 κρατησάντων ἀφείλετο τὴν παντελῆ νίκην ὁ Καίσαρος.

δαίμων τῇ Πομπηίου χρησάμενος εὐλαβεία καὶ ἀπιστία περὶ τὸ εὐτύχημα. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς περὶ Πομπηίου γέγραπται. Χαιρόντων δὲ πάντων καὶ μεγαλυνόντων τὸ ἔργον ὁ Κάτων ἀπεδάκρυε τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ὀλέθριον καὶ κακοδαίμονα φιλαρχίαν ᾧδύρετο, πολ- 5 λούς καὶ ἀγαθούς ὄρων πολίτας ὑπ' ἀλλήλων πεπτωκότας.

LV. Ἐπεὶ δὲ Καίσαρα διώκων Πομπήϊος εἰς Θεσσαλίαν ἀνεξέγγυσε πολλὰ καταλιπὼν περὶ Δυρράχιον ὄπλα καὶ χρήματα καὶ σώματα συγγενῆ καὶ οἰκεία, πάν- 10 των ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ φύλακα τὸν Κάτωνα πεντεκαίδεκα σπείρας ἔχοντα στρατιωτῶν διὰ πίστιν ἅμα καὶ φόβον τοῦ ἀνδρός. Ἐττωμένῳ μὲν γὰρ πάντων εἶναι βεβαιότατον ἐνόμιζεν, εἰ δὲ νικῶν, μὴ ἐπιτρέψειν παρόντα χρήσασθαι τοῖς πράγμασιν ὡς προήρηται. Πολλοὶ 15 δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπερρίφθησαν ἐν Δυρραχίῳ μετὰ Κάτωνος. Γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἥττης οὕτως ἔσθη τοῖς λογισμοῖς ὁ Κάτων, ὡς, εἰ μὲν τεθνήκοι Πομπήϊος, εἰς Ἰταλίαν τοὺς σὺν αὐτῷ περαιώσων, αὐτὸς δὲ πορρωτάτῳ τῆς τυραννίδος ἐπὶ φυγῇ βιωσό- 20 μενος· εἰ δὲ σώζοιτο, πάντως ἐκείνῳ διαφυλάξων τὴν δύναμιν. Οὕτω δὲ διαβαλὼν εἰς Κέρκυραν, ὅπου τὸ ναυτικὸν ἦν, ἐξίστατο μὲν Κικέρωνι τῆς ἀρχῆς ὡς ὑπατικῷ στρατηγικῷ, οὐ δεξαμένου δὲ Κικέρωνος, ἀλλ' ἀπαίροντος εἰς Ἰταλίαν, ἰδὼν τὸν Πομπήϊον ὑπ' αὐθα- 25 δείας καὶ φρονήματος ἀπαίρον βουλόμενον κολάζειν τοὺς ἀποπλέοντας, πρώτῳ δὲ μέλλοντα τῷ Κικέρωνι προσφέρειν τὰς χεῖρας, ἐνουθέτησεν ἰδίᾳ καὶ κατεπράυνεν, ὥστε τὸν Κικέρωνα περισῶσαι σαφῶς ἐκ θανάτου καὶ τοῖς ἄλλοις ἄδειαν παρασχέιν. 30

LVI. Τεκμαιρόμενος δὲ Πομπηίου Μάγνον εἰς Αἴγυπτον ἢ Λιβύην διεκπισεισθαι καὶ σπεύδων πρὸς ἐκεῖ-

νου ἀνήχθη μὲν ἔχων ἅπαντας, ἐπλεῖ δὲ πρῶτον ἀπιέ-
 ναι διδοὺς καὶ ὑπολείπεσθαι τοὺς οὐ προθύμως συ-
 στρατευομένους. Ἀψάμενος δὲ Λιβύης καὶ παραπλέων
 ἐντυγχάνει Σέξτω τῷ νεωτέρῳ τῶν Πομπηίου παίδων
 5 ἀγγέλλοντι τὴν ἐπ' Αἰγύπτου τοῦ πατρὸς τελευτήν.
 Πάντες μὲν οὖν βαρέως ἤνεγκαν, οὐδεὶς δὲ μετὰ Πομ-
 πήτου ἠέλιου Κάτωνος παρόντος οὐδὲ ἀκούειν ἄλλον ἠγε-
 μόνα. Διὸ καὶ Κάτων αἰδούμενος καὶ οἰκτεῖρων ἄνδρας
 ἀγαθοὺς καὶ πίστεως δεδωκότας πείραν ἐπὶ ξένης ἐρή-
 10 μους καὶ ἀπόρους ἀπολιπεῖν, ὑπέστη τε τὴν ἀρχὴν καὶ
 παρῆλθεν εἰς Κυρήνην· ἐδέξαντο γὰρ ἐκεῖνον ὀλίγαις
 ἡμέραις ἐμπροσθεν ἀποκλείσαντες Λαβιηρόν. Ἐνταῦθα
 πυνθανόμενος Σκηπίωνα τὸν Πομπηίου πενθερόν ὑπὸ
 Ἴόβα τοῦ βασιλέως ἀνειληφθαι, καὶ Οὔαρον Ἄττιον, ὃς
 15 ἦν ὑπὸ Πομπηίου Λιβύης ἀποδεδειγμένος ἠγεμῶν, εἶ-
 ναι σὺν αὐτοῖς μετὰ δυνάμεως, ἐξώρμησε περὶ χειμῶ-
 νος ὄρα, πολλοὺς μὲν ὄνους ὑδῶρ κομίζοντας συναγα- 787
 γῶν, πολλὴν δὲ λείαν ἐλαύνων, ἔτι δὲ ἄρματα καὶ τοὺς
 καλουμένους Ψύλλους ἐπαγόμενος, οἳ τὰ τε δῆγματα
 20 τῶν θηρίων ἰῶνται τοῖς στόμασιν ἔλκοντες τὸν ἰόν, αὐτὰ
 τε τὰ θηρία κατεπάδοντες ἀμβλύνουσι καὶ κηλοῦσιν.
 Ἡμέρας δὲ συνεχῶς ἑπτὰ τῆς πορείας γενομένης πρῶτος
 ἠγγήσατο μῆτε ἵππῳ μῆτε ὑποξυγίῳ χρησάμενος. Ἐδεί-
 πνει δὲ καθήμενος ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον
 25 ἦτταν ἔγνω· καὶ τοῦτο τῷ λοιπῷ προσέθηκε πένθει, τὸ
 μὴ κατακλιθῆναι πλὴν καθεύδων. Ἐν δὲ Λιβύῃ διαγα-
 γῶν . . . τοῦ χειμῶνος ἐξήγαγε τὴν στρατιάν· ἦσαν δὲ μυ-
 ρίων ὀλίγον ἀποδέοντες.

LVII. Τὰ δὲ πράγματα κακῶς εἶχε τοῖς περὶ Σκη-
 30 πίωνα καὶ Οὔαρον, ἐκ διαφορᾶς καὶ στάσεως ὑποδυομέ-
 νοις καὶ θεραπεύουσι τὸν Ἴοβαν, οὐκ ἀνεκτὸν ὄντα βα-
 ρύτητι φρονήματος καὶ ὄγκῳ διὰ πλοῦτον καὶ δύναμιν·

ὅς γε Κάτωνι πρῶτον ἐντυγχάνειν μέλλων μέσον ἐθῆκε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον τοῦ Σκηπίωνος καὶ τοῦ Κάτωνος. Ὁ μέντοι Κάτων ὡς εἶδεν, ἄρας τὸν ἑαυτοῦ μετέθηκεν ἐπὶ θάτερα, μέσον λαμβάνων τὸν Σκηπίωνα, καίπερ ἐχθρὸν ὄντα καὶ τι καὶ βιβλίον ἐκδεδωκότα βλασφημίας ἔχον τοῦ Κάτωνος. Εἶτα τοῦτο μὲν εἰς οὐδένα τίθενται λόγον, εἰ δὲ Φιλόστρατον ἐν Σικελίᾳ μέσον εἶχε περιπατῶν ἐπὶ τιμῇ φιλοσοφίας, ἐγκαλοῦσι. Τότε δ' οὐν καὶ τὸν Ἰόβαν ἐπαυσε μονονουχὶ σατράπας πεποιημένον ἑαυτοῦ τοὺς περὶ τὸν Σκηπίωνα, κἀκείνους διήλλαξεν. Ἀξιούντων δὲ πάντων ἄρχειν αὐτὸν καὶ πρώτων τῶν περὶ Σκηπίωνα καὶ Οὔαρον ἐξισταμένων καὶ παραδιδόντων τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ ἔφη καταλύσειν τοὺς νόμους, περὶ ὧν τῷ καταλύοντι πολεμοῦσιν, οὐδὲ ἑαυτὸν ἀντιστράτηγον ὄντα παρόντος ἀνθυπάτου προτάξειν. 15 Ἀνθύπατος γὰρ ὁ Σκηπίων ἀπεδέδεικτο καὶ θάρσος εἶχον οἱ πολλοὶ διὰ τοῦνομα, κατορθώσειν ἄρχοντος ἐν Λιβύῃ Σκηπίωνος.

LVIII. Ἐπεὶ μέντοι τὴν ἀρχὴν ὁ Σκηπίων παραλαβὼν εὐθύς ἐβούλετο Ἰόβα χαριζόμενος Ἰτυκαίους ἤβηδὸν ἀποκτείνειν καὶ κατασκάψαι τὴν πόλιν ὡς τὰ Καίσαρος φρουοῦσαν, οὐχ ὑπέμεινεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ μαρτυρόμενος καὶ κεκραγῶς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ θεοκλυτῶν μόλις ἐξέλειτο τῆς ὀμότητος αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν δεηθέντων, τὰ δὲ τοῦ Σκηπίωνος 25 ἀξιούντος ἀνεδέξατο φρουρήσειν τὴν πόλιν, ὡς μήτε ἄκουσα μήτε ἐκοῦσα Καίσαρι προσγένειτο. Καὶ γὰρ ἦν εἰς ἅπαντα τὸ χωρίον ὠφέλιμον καὶ διαρκὲς τοῖς ἐχούσιν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐρρώσθη. Καὶ γὰρ σίτον εἰσήγαγεν ὑπερβάλλοντα πλήθει καὶ κατεσκευάζε 30 τὰ τείχη πύργους ἐπαιρόμενος καὶ τάφρους ὄχυράς καὶ χαρακώματα πρὸ τῆς πόλεως βαλλόμενος. Ἰτυκαίων δὲ

τοὺς μὲν ἠβῶντας ἐν τοῖς χαρακώμασιν ἔταξεν οἰκεῖν τὰ
 ὄπλα παραδόντας αὐτῷ, τοὺς δὲ ἄλλους ἐν τῇ πόλει
 συνείχευ, ἰσχυρῶς ἐπιμελόμενος μὴ ἀδικεῖσθαι μηδὲ πά-
 σχειν κακῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ὅπλα δὲ πολλὰ καὶ
 5 χρῆματα καὶ σίτον ἐξέπεμψε τοῖς ἐπὶ στρατοπέδου, καὶ
 ὅλως εἶχε τοῦ πολέμου τὴν πόλιν ταμιεῖον. Ἄ δὲ Πομ-
 πητῶ συνέβουλενε πρότερον καὶ τότε Σκηπίωνι, μὴ
 μάχεσθαι πρὸς ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δεινόν, ἀλλὰ τῷ
 χρόνῳ χρῆσθαι πᾶσαν ἀκμήν, ἣ τυραννὶς ἰσχύει, μα-
 10 ραίνονται, τούτων ὁ Σκηπίων ὑπὸ ἀνθαδείας κατεφρό-
 νει· καὶ ποτε τῷ Κάτωνι δειλίαν ὄνειδιζων ἐγραψεν, εἰ
 μὴ μόνον αὐτὸς ἀγαπᾷ καθήμενος ἐν πόλει καὶ τείχε-
 σιν, ἀλλὰ μηδὲ ἑτέρους ἐξ πρὸς τὸν καιρὸν εὐθαρσῶς
 χρῆσθαι τοῖς λογισμοῖς. Πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἀντέγρα-
 15 ψεν, ὡς ἔτοιμός ἐστιν οὗς ἤγαγεν αὐτὸς εἰς Αἰβύνην
 ὀπλίτας καὶ ἱππεῖς παραλαβῶν εἰς Ἰταλίαν περαιοῦν καὶ
 Καίσαρα μεθιστάναι καὶ τρέπειν ἀπ' ἐκείνων πρὸς αὐ- 788
 τόν. Ὡς δὲ καὶ τούτων ὁ Σκηπίων κατεγέλα, πάντῃ
 δῆλος ἦν ἀχθόμενος ὁ Κάτων τῇ παραχωρήσει τῆς ἀρ-
 20 χῆς, ὡς οὔτε τῷ πολέμῳ καλῶς τὸν Σκηπίωνα χρησόμε-
 νον οὔτε ἂν παραλόγως εὐτυχίῃσιν μέτριον ἐν τῷ κρατεῖν
 πρὸς τοὺς πολίτας ἐσόμενον. Διὸ καὶ γνώμην εἶχεν ὁ
 Κάτων καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις ἔλεγεν, οὐ χρηστὰς μὲν
 ἐλπίδας ἔχειν ὑπὲρ τοῦ πολέμου δι' ἀπειρίαν καὶ θρα-
 25 σύτητα τῶν ἡγεμόνων, εἰ δ' οὖν εὐτυχία τις γένοιτο
 καὶ καταλυθῆι Καίσαρ, οὐ μενεῖν ἐν Ῥώμῃ, φεῦξεσθαι
 δὲ τὴν χαλεπότητα καὶ πικρίαν τοῦ Σκηπίωνος ἤδη τότε
 δεινὰς καὶ ὑπερηφάνους ποιουμένου κατὰ πολλῶν ἀπει-
 λὰς. Ἀπέβη δὲ μᾶλλον ἢ προσεδόκα· καὶ περὶ ἐσπέραν
 30 βαθεῖαν ἤκε τις ἀπὸ στρατοπέδου τριτατος ἀγγέλλων,
 ὅτι μάχης μεγάλης πρὸς Θάσῳ γενομένης διεφθάρται
 παντάπασι τὰ πράγματα καὶ κρατεῖ Καίσαρ τῶν στρα-

τοπέδων, Σχηπίων δὲ καὶ Ἰόβας σὺν ὀλίγοις ἐκπεφεύ-
γασιν, ἡ δὲ ἄλλη δύναμις ἀπόλωλε.

LIX. Τούτων προσπεσόντων ἡ μὲν πόλις, οἶον εἰ-
κὸς ἐν νυκτὶ καὶ πολέμῳ, πρὸς τιοιοῦτον ἄγγελμα μικροῦ
δεῖν ἐκφρῶν γενομένη μόλις ἐαυτὴν ἐντὸς τειχῶν κα-
5 τειχεν, ὁ δὲ Κάτων προελθὼν τότε μὲν, ὡς ἐκάστοις
ἀπήντα διαθέουσι καὶ βοῶσιν, ἐπιλαμβανόμενος καὶ
παραμυθούμενος ἀφήρει τοῦ θεοῦς τὸ περιθραμβῆς καὶ
ταραχῶδες, ὡς οὐ τηλικούτων ἴσως γεγονότων, ἀλλὰ
ἐπὶ μείζον αἰρομένῳ τῷ λόγῳ, καὶ κατέστησε τὸν θό-
10 ρυβον· ἅμα δ' ἡμέρᾳ τοὺς τριακοσίους, οἷς ἐχρηῆτο βου-
λῆ, Ῥωμαίους μὲν ὄντας, ἐν δὲ Λιβύῃ πραγματευομέ-
νους ἀπὸ ἐμπορίας καὶ δανεισμῶν, εἰς ἱερὸν Διὸς ἐκή-
ρυττε συνιέναι, καὶ ὅσοι παρήσαν ἀπὸ συγκλήτου καὶ
παίδας αὐτῶν. Ἔτι δὲ συλλεγομένων ἐκείνων προσελ-
15 θῶν ἀθορύβως καὶ μετὰ εὐσταθείας, ὥσπερ οὐδενὸς
καινοῦ γεγονότος, βιβλίον ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν ἀνεγί-
νωσκεν. Ἦν δὲ ἀναγραφὴ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ὀργά-
νων, ὄπλων, σίτου, τόξων, ὀπλιτῶν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλ-
θον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν τριακοσίων καὶ διελθὼν πολὺν
20 ἔπαινον τῆς προθυμίας αὐτῶν καὶ τῆς πίστεως, ἦν ἐπε-
δειξαντο καὶ χρήμασι καὶ σώμασι καὶ βουλαῖς ὠφελι-
μώτατοι γινόμενοι, παρεκάλει μὴ διαλυθῆναι ταῖς ἐλ-
πίσιν ἕκαστον αὐτῷ φυγὴν ἰδίαν ἢ ἀπόδρασίν τινα πο-
ριζόμενον. Ἄν γὰρ ἐν ταύτῳ συμμένωσι, καὶ πολεμούν-
25 των ἦττον καταφρονήσειν Καίσαρα, καὶ φείσεσθαι μάλ-
λον δεομένων. Βουλευέσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτοὺς ὑπὲρ
αὐτῶν, οὐδέτερά μεμψόμενος, ἀλλ' εἰ μὲν τρέποιντο
τῇ γνώμῃ πρὸς τὴν τύχην, τῆς ἀνάγκης θησόμενος τὴν
μεταβολὴν· Ἰσταμένων δὲ πρὸς τὰ δεινὰ καὶ δεχομένων
30 τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον, οὐκ ἐπαινεσόμενος
μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμασόμενος τὴν ἀρετὴν καὶ παρῆξον

ἑαυτὸν ἄρχοντα καὶ συναγωνιζόμενον, ἄχρι οὗ τὴν
 ἐσχάτην τύχην τῆς πατρίδος ἐξελέγξωσιν, ἣν οὐκ Ἰτύ-
 κην οὐδὲ Ἀδρούμητον οὔσαν, ἀλλὰ Ῥώμην, πολλάκις
 ἐκ χαλεπωτέρων σφαλμάτων ὑπὸ μεγέθους ἀναφέρε-
 5 σθαι. Πολλῶν δ' αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν
 ὑποκειμένων, καὶ μεγίστου πρὸς ἄνδρα πολεμεῖν ἐπὶ
 πολλὰ τοῖς καιροῖς ἀνθελκόμενον, Ἰβηρίας τε πρὸς
 Πομπήλιον ἀφεστῶσης τὸν νέον, αὐτῆς τε τῆς Ῥώμης οὐ-
 πα δι' ἀήθειαν παντάπασι δεδευμένης τὸν χαλινόν, ἀλλ'
 10 ἀναξιοπαθοῦσης καὶ συνεξανισταμένης πρὸς πᾶσαν με-
 ταβολήν, οὐδὲ τὸν κίνδυνον εἶναι φευκτέον, ἀλλὰ ἔχειν
 διδάσκαλον τὸν πολέμιον ἀφειδοῦντα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς
 μεγίσταις ἀδικίαις, οὐχ ὥσπερ ἑαυτοῖς εἰς τὸν εὐτυχέ-
 στατον βίον κατορθοῦσιν ἢ πταίουσιν εἰς τὸν εὐκλεέ-
 15 στατον θάνατον τὴν ἀδηλόγητα τοῦ πολέμου τελευτᾶν.
 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνους γε δεῖν ἔφη βουλευέσθαι καθ' 789
 ἑαυτοῦς, συνευχόμενος ἀντὶ τῆς πρόσθεν ἀρετῆς καὶ
 προθυμίας αὐτοῖς τὰ δόξαντα συνευγεῖν.

LX. Τοιαῦτα τοῦ Κάτωνος εἰπόντος, ἦσαν μὲν οἱ
 20 καὶ τοῖς λόγοις ἀγόμενοι πρὸς τὸ θαρρεῖν, οἱ δὲ πλεί-
 στοι πρὸς τὸ ἀδεῖς καὶ γενναῖον αὐτοῦ καὶ φιλόανθρω-
 πον ὀλίγου δεῖν ἐκλαθόμενοι τῶν παρόντων, ὡς μόνον
 ὄντα τοῦτου ἀήττητον ἡγεμόνα καὶ πάσης κρείττονα
 τύχης, ἐδέοντο χρῆσθαι καὶ σώμασιν αὐτῶν καὶ χρή-
 25 μασι καὶ ὄπλοις, ὅπως αὐτὸς ἐγνώκε· κρείττον γὰρ ἐκεί-
 νω πειθομένους ἀποθανεῖν ἢ σώζεσθαι προδόντας ἀρε-
 τὴν τσαύτην. Εἰπόντος δὲ τινος, ὡς χρὴ ψηφίσασθαι
 δούλοις ἐλευθερίαν, καὶ τῶν πλείστων συνεκαινεσάν-
 των, οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν ὁ Κάτων· οὐ γὰρ εἶναι
 30 νόμιμον οὐδὲ δίκαιον, αὐτῶν μέντοι τῶν δεσποτῶν
 ἀφιέντων, τοὺς ἐν ἡλικίᾳ δέχεσθαι. Γενομένων δὲ πολ-
 λῶν ὑποσχέσεων κλελεύσας ἀπογράφεσθαι τὸν βουλόμε-

νον ἀπηλλάττετο. Καὶ μετὰ μικρὸν ἦκεν αὐτῷ γράμματα παρὰ Ἰόβα καὶ Σκηπίωνος, Ἰόβα μὲν ἐν ὄρει κρυμμένου μετ' ὀλίγων ἐρωτῶντος, ὃ τι πράττειν δέδοκται τῷ Κάτωνι· καὶ γὰρ περιμενεῖν Ἰτύκην ἐκλιπόντα καὶ πολιορκουμένῳ μετὰ στρατιᾶς ἐπιβοηθήσειν, 5 Σκηπίωνος δὲ πρὸς ἄκρα τινὶ ναυλοχοῦντος οὐ πόρρω τῆς Ἰτύκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καταδοκοῦντος.

LXI. Ἔδοξεν οὖν τῷ Κάτωνι τοὺς γραμματοφόρους ἐπισχεῖν, ἄχρι οὗ βεβαιώσῃ τὰ παρὰ τῶν τριακοσίων. Οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ βουλῆς ἦσαν πρόθυμοι καὶ τοὺς οἰκέ- 10 τας εὐθύς ἀφιέντες ἐλευθέρους ὥπλιζον· τῶν δὲ τριακοσίων, ἅτε δὴ πλωτικῶν καὶ δανειστικῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς οἰκέταις τῆς οὐσίας ἐχόντων, οὐ πολὺν οἱ Κάτωνος λόγοι χρόνον ἐμμεῖναντες ἐξεργήσαν· καθάπερ [γὰρ*] τῶν σωμάτων τὰ μάνα δέχεται 15 φασδίως τὴν θερμότητα καὶ πάλιν μεθίησι τοῦ πυρὸς ἀπαχθέντος ψυχούμενα, παραπλησίως ἐκείνους ὁ μὲν Κάτων ὀρώμενος ἀνεξωπύρει καὶ διεθέρμαιεν, αὐτοὺς δὲ ἑαυτοῖς λόγον διδόντας ὁ Καίσαρος φόβος ἐξέκρουσε τῆς πρὸς Κάτονα καὶ τὸ καλὸν αἰδοῦς. „Τίνες γάρ“ 20 ἔφασαν „ὄντες, [καὶ] τίμι τὸ προστασσόμενον ποιεῖν ἀπαξιούμεν; Οὐχὶ Καίσαρ μὲν οὗτος, εἰς ὃν ἡ Ῥωμαίων ἅπασα περιέστηκεν ἰσχύς; ἡμῶν δὲ Σκηπίων οὐδεις οὐδὲ Πομπήιος οὐδὲ Κάτων. Ἄλλὰ ἐν οἷς καιροῖς πάντες ἄνθρωποι ταπεινότερα τῶν προσηκόντων διὰ 25 φόβον φρονοῦσιν, ἐν τούτοις ἡμεῖς ὑπερμαχοῦντες τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας πολεμοῦμεν ἐξ Ἰτύκης ἢ Κάτων μετὰ Πομπηίου Μάγνου φεύγων ὑφεῖτο τῆς Ἰταλίας· καὶ δούλους ἐλευθεροῦμεν κατὰ Καίσαρος, οἷς αὐτοῖς ἐλευθερίας, ὅσον ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, μέτεστιν; Ἄλλ' ἔτι 30 νῦν, ὧ μοχθηροί, γνόντες ἑαυτοὺς παραιτώμεθα τὸν κρατοῦντα καὶ πέμψωμεν τοὺς δεησομένους.“ Ταῦτα

οὐ μετριάτατοι τῶν τριακοσίων παρήνουν· οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς συγκλητικοῖς ἐπεβούλευον, ὥς, εἰ τούτους συλλάβοιεν, ἱλασόμενοι τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν τοῦ Καίσαρος.

5 LXII. Ὁ δὲ Κάτων ὑπονοῶν τὴν μεταβολὴν οὐκ ἤλεγχε, τῷ μὲντοι Σκηπίωνι καὶ τῷ Ἰόβῳ γράψας ἀπέχεσθαι τῆς Ἰτύκης ἀπιστία τῶν τριακοσίων ἐξέπεμψε τοὺς γραμματοφόρους. Τῶν δὲ ἱππέων οἱ διαφυγόντες ἀπὸ τῆς μάχης, ἀριθμὸς οὐκ εὐκαταφρόνητος, προσελά-
 10 σαντες τῇ Ἰτύκῃ πέμπουσι πρὸς τὸν Κάτωνα τρεῖς ἄνδρας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπὸ πάντων ἔχοντας. Οἱ μὲν γὰρ ἀπιέναι πρὸς Ἰόβαν, οἱ δὲ τῷ Κάτωνι προσχωρεῖν ᾤρηθητο, τοὺς δὲ καὶ θεὸς εἶχεν εἰς Ἰτύκην καριέναι. Ταῦτα ὁ Κάτων ἀκούσας τοῖς μὲν τριακοσίοις ἐκέ-
 15 λευσε προσέχειν Μάρκον Ρούβριον ἀτρέμα τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐλευθερούντων δεχόμενον καὶ μὴ προσβιαζόμενον, αὐτὸς δὲ τοὺς συγκλητικοὺς ἀναλαβὼν προῆλθεν ἔξω τῆς Ἰτύκης, καὶ τοῖς ἱπάρχοις ἐνέτυχε δεόμενος μὴ προέσθαι Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπὸ βουλῆς τοσού-
 20 τους μηδὲ Ἰόβαν ἐλέσθαι στρατηγὸν ἀντὶ Κάτωνος, ἀλλὰ σώζεσθαι κοινῇ καὶ σώζειν παρελθόντας εἰς πόλιν οὔτε κατὰ κράτος ἀλώσιμον εἰς ἔτη τε κάμπολλα σίτον καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἔχουσαν. Ταῦτα δὲ καὶ τῶν συγκλητικῶν δεομένων καὶ δακρυόντων οἱ μὲν ἱππαρχοὶ διελέγοντο τοῖς ἱππεῦσιν, ὁ δὲ Κάτων ἐπὶ χώματός τινος καθίσας μετὰ τῶν συγκλητικῶν ἀνέμεινε τὰς ἀποκρίσεις.

LXIII. Ἐν δὲ τούτῳ παρῆν ὁ Ρούβριος σὺν ὀργῇ κατηγορῶν τῶν τριακοσίων ἀκοσμίαν πολλὴν καὶ θόρον-
 30 βον, ὥς ἀφισταμένων καὶ διαταραττόντων τὴν πόλιν. Ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν ἀπογνόντες ἑαυτῶν εἰς δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς ἐξέπεσον, ὁ δὲ Κάτων ἐκεί-

νους τε θαρσύνειν ἐπειρᾶτο καὶ πρὸς τοὺς τριακοσίους
 ἐπεμφεν ἀναμείναι κελεύων. Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἱππέων
 ἦγον οὐ μέτρια προστάττοντες· ἔφασαν γὰρ οὔτε Ἰόβα
 δεῖσθαι μισθοδοτοῦντος οὔτε Καίσαρα φοβεῖσθαι Κά-
 τωνος αὐτῶν ἄρχοντος, Ἴτυκίοις δέ, Φοίνιξιν ἀνθρώ- 5
 ποὺς εὐμεταβόλοις, συγκαθείργνησθαι δεινὸν εἶναι·
 καὶ γὰρ εἰ νῦν ἀτρεμοῦσιν, ὅταν Καίσαρ ἐπέη, συνεπι-
 θήσεσθαι καὶ προδώσειν. Εἶπερ οὖν δεῖται τις αὐτῶν
 συμπολεμουμένων καὶ συμπαρόντων, ἐκβαλὼν ἅπαντας
 Ἴτυκαίους ἢ διαφθείρας, οὕτως εἰς πόλιν καθαρὰν πο- 10
 λεμίῳν καὶ βαρβάρων καλεῖτω. Ταῦτα ὁ Κάτων ἄγρια
 μὲν δεινῶς ἤγειτο καὶ βάρβαρα, πρῶτος δὲ ἀπεκρίνατο
 βουλευέσθαι μετὰ τῶν τριακοσίων. Καὶ παρελθὼν ἀν-
 θις εἰς τὴν πόλιν ἐνετύγχανε τοῖς ἀνδράσι οὐκέτι σκή-
 ψεις οὐδὲ παραγωγὰς πλασσομένοις ὑπ' αἰδοῦς πρὸς 15
 αὐτόν, ἀντικρὺς δὲ χαλεπαίνουσιν, εἰ τις αὐτοὺς βιά-
 ζοιτο πολεμεῖν Καίσαρι μὴ δυναμένους μηδὲ βουλομέ-
 νους. Ἐνιοὶ δὲ καὶ παρεφθέγγοντο περὶ τῶν συγκλητι-
 κῶν, ὡς καθεκτέον ἐν τῇ πόλει, Καίσαρος προσιόντος.
 Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ὡς οὐκ ἀκούσας ὁ Κάτων παρήκε· καὶ 20
 γὰρ ἦν ὑποκωφότερος· ὡς δὲ τις αὐτῷ προσελθὼν
 ἀπήγγειλε τοὺς μὲν ἱππεῖς ἀπιέναι, φοβηθεῖς, μὴ παν-
 τάπασιν οἱ τριακόσιοι κατὰ τῶν συγκλητικῶν ἀπουση-
 θῶσιν, ἐβάδιξε μετὰ τῶν φίλων ἐξαναστάς· καὶ θεασά-
 μενος ἤδη προκεχωρηκότας ἵππον λαβὼν ἐδίωκε πρὸς 25
 αὐτούς. Οἱ δὲ ἰδόντες ἄσμενοι προσελαύνοντα καὶ ἐδέ-
 ξαντο καὶ παρακάλουν σώζεσθαι μετ' αὐτῶν. Τότε καὶ
 δακρῦσαι τὸν Κάτωνά φασιν ὑπὲρ τῶν συγκλητικῶν
 δεόμενον καὶ προτείνοντα τὰς χεῖρας, ἐνίαν δὲ καὶ τοὺς
 ἵππους ἀναστρέφοντα καὶ τῶν ὀπλων ἀντιλαμβανόμε- 30
 νον, μέχρι οὗ κατεργάσατο τὴν γοῦν ἡμέραν ἐκείνην
 ἐπιμείναντας ἀσφαλῆ τοῖς ἀνδράσι φυγὴν παρασχεῖν.

LXIV. Ὡς οὖν ἔχων αὐτοὺς ἀφίκετο καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς πύλας κατέστησε, τοῖς δὲ τὴν ἄκραν φυλάττειν παρέδωκεν, ἔδρισαν οἱ τριακόσιοι, μὴ δίκην δῶσι τῆς μεταβολῆς· καὶ πρὸς τὸν Κάτωνα πέμποντες ἐδέοντο 5 πάντως ἀφικέσθαι πρὸς αὐτούς. Οἱ δὲ συγκλητικοὶ περιχυθέντες οὐκ εἶον οὐδὲ ἔφασαν προήσεσθαι τὸν κηδεμόνα καὶ σωτῆρα τοῖς ἀπίστοις καὶ προδόταις. Σαφεστάτη γάρ, ὡς ἔοικεν, αἰσθησὶς τότε παρέστη καὶ πόθος καὶ θαῦμα τῆς τοῦ Κάτωνος ἀρετῆς πᾶσιν ὁμαλῶς τοῖς ἐν τῇ Ἰτύκῃ γενομένοις, ὡς οὐδὲν ἄρα κίβδηλον οὐδὲ ἀπατηλὸν ἐμέμικτο τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ. Πάλαι δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἐγνωκῶς ἀνελεῖν δεινούς πόνους ἐπόνει καὶ φροντίδας καὶ ὠδύνας εἶχεν ὑπὲρ ἄλλων, ὅπως εἰς ἀσφαλὲς καταστήσας ἅπαντας ἀπαλλάξαιτο τοῦ ζῆν. Οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος ἢ πρὸς τὸν θάνατον 791 αὐτοῦ φορὰ, καίπερ οὐ φάσκοντος. Ἐπήκουσεν οὖν τότε τοῖς τριακοσίοις παραμυθησάμενος τοὺς συγκλητικούς· καὶ μόνος ἦκε πρὸς αὐτούς χάριν ἔχειν ὁμολογοῦντας καὶ δεομένους τὰ μὲν ἄλλα χρῆσθαι καὶ πιστεύειν, εἰ δὲ 20 Κάτωνες οὐκ εἰσὶν οὐδὲ τὸ Κάτωνος φρόνημα χωροῦσιν, οἰκτεῖρειν τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν· ἐγνωκότες δ' οὖν Καίσαρος δεῖσθαι καὶ πέμπειν πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου μάλιστα καὶ πρώτου ποιήσεσθαι δέησιν· εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, οὐδ' αὐτοῖς διδομένην δεῖξεσθαι τὴν χάριν, 25 ἀλλ' ἄχρι ἂν ἐμπνέωσι πολεμήσειν ὑπὲρ ἐκείνου. Πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἐπαινέσας τὴν εὐνοίαν ἔφη χρῆναι τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα πέμπειν κατὰ τάχος, ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ μὴ δεῖσθαι· κεκρατημένων γὰρ εἶναι δέησιν καὶ ἀδικούντων παραίτησιν· αὐτὸς δὲ οὐ μόνον ἀήττητος 30 γεγονέναι παρὰ πάντα τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ νικᾶν ἐφ' ὅσον ἐβούλετο καὶ κρατεῖν Καίσαρος τοῖς καλοῖς καὶ δικαίοις· ἐκείνον δ' εἶναι τὸν ἐαλωκότα καὶ νενικημένον·

ἂ γὰρ ἤρνεϊτο πρᾶττωι κατὰ τῆς πατρίδος πάλαι, νῦν ἐξηλέγχθαι καὶ πεφωρᾶσθαι.

LXV. Τοιαῦτα διαλεχθεὶς τοῖς τριακοσίοις ἀπηλάττετο· καὶ πυθόμενος Καίσαρα πᾶσαν ἄγοντα τὴν στρατιὰν ἤδη καθ' ὁδὸν εἶναι „Παπαλ“ εἶπεν „ὡς ἐπ' 5 ἄνδρας ἡμᾶς ἐκεῖνος.“ Καὶ τραπόμενος πρὸς τοὺς συγκλητικοὺς ἐκέλευε μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἕως παραμένουσιν οἱ ἱππεῖς σῶζεσθαι. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἀπέκλεισε θύρας, μᾶ δὲ τῇ πρὸς θάλασσαν φερούσῃ... τὰ τε πλοῖα τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν διένειμε καὶ τάξεως ἐπεμελεῖτο, παύων τὰς 10 ἀδικίας καὶ διαλύων τοὺς θυορύβους καὶ τοὺς ἀπόρους ἔχοντας ἐφοδιάζων. Ἐπεὶ δὲ Μάρκος Ὀκτάβιος ἄγων δύο τάγματα πλησίον κατεστρατοπέδευσε καὶ πέμπων ἠέλιου τὸν Κάτωνα περὶ ἀρχῆς διορίσασθαι πρὸς αὐτὸν, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τοὺς φίλους εἶ- 15 πεν „Εἶτα θαυμάζομεν, ὅπως ἀπόλωλε τὰ πράγματα, τὴν φιλαρχίαν ὀρῶντες ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ ὀλέθρῳ βεβηκόσι παραμένουσαν;“ Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς ἱππεῖς ἀκούσας ἀπιόντας ἤδη φέρειν καὶ ἄγειν τὰ τῶν Ἴτυκαίων ὥσπερ λάφυρα, δρόμῳ συνέτεινε πρὸς αὐτοὺς καὶ τοῖς πρώτοις 20 ἐντυχῶν ἀφηρείτο, τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος ἐφθανε σίπτων καὶ κατατιθέμενος, πάντες δὲ ὑπ' αἰσχύνης σιωπῇ καὶ κάτω βλέποντες ἀπήεσαν. Ὁ δὲ Κάτων εἰς τὴν πόλιν τοὺς Ἴτυκαίους συναγαγὼν ἐδεῖτο περὶ τῶν τριακοσίων, μὴ παροξύναι Καίσαρα κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ 25 κοινῇ τὴν σωτηρίαν πρᾶττειν ἀλλήλοις. Εἶτα πάλιν τραπόμενος πρὸς τὴν θάλατταν ἐπεσκόπει τοὺς ἐμβαίνοντας καὶ τῶν φίλων καὶ ξένων ὄσους ἐπεισεν ἠσπάζετο καὶ προὔπεμπε. Τὸν δὲ υἱὸν οὐκ ἐπεισε λαβεῖν πλοῖον, οὐδὲ ᾗετο δεῖν ἀποτρέπειν περιεχόμενον τοῦ 30 πατρός. Ἦν δὲ τις Στατύλλιος, ἀνὴρ τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, ἰσχυρὸς δὲ τῇ γνώμῃ βουλόμενος εἶναι καὶ τοῦ

- Κάτωνος ἀπομιμῆσθαι τὴν ἀπάθειαν. Τοῦτον ἡξίου πλεῖν· καὶ γὰρ ἦν καταφανῆς μισοκαίσαρ· ὡς δὲ οὐκ ἤθελεν, Ἀπολλωνίδῃ τῷ Στωϊκῷ καὶ Δημητρίῳ τῷ Περιπατητικῷ προσβλέψας ὁ Κάτων „Υμέτερον“ εἶπεν
- 5 „ἔργον οἰδοῦντα τοῦτον μαλάξαι καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον.“ Αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς συνεκπέμπων καὶ χρηματίζων τοῖς δεομένοις τὴν τε νύκτα διέτριβε περὶ ταῦτα καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον μέρος.
- LXVI. Ἐπεὶ δὲ Λεύκιος Καίσαρ, οἰκεῖος μὲν ὢν
- 10 Καίσαρος ἐκείνου, μέλλων δὲ πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν τριακοσίων, παρεκάλει τὸν Κάωνα λόγον αὐτῷ συνοποθέσθαι πιθανόν, ᾧ χρήσεται περὶ ἐκείνων, „ὑπὲρ σοῦ μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἄψασθαι καὶ γόνασι προσπεσεῖν Καίσαρος,“ οὐκ εἶα ταῦτα ποιεῖν ὁ 792
- 15 Κάτων αὐτόν. „Ἐμοὶ γάρ“ εἶπεν „εἰ σῶξεσθαι χάριτι Καίσαρος ἐβουλόμην, αὐτῷ βαδιστέον ἦν πρὸς ἐκείνον μόνον. Οὐ βούλομαι δὲ τῷ τυράννῳ χάριν ἔχειν ὑπὲρ ὧν παρανομεῖ. Παρανομεῖ δὲ σῶζων ὡς κύριος ὢν αὐτῷ δεσπόζειν οὐδὲν προσῆκεν. Ὅπως μέντοι παραιτήσῃ
- 20 τοὺς τριακοσίους κοινῇ σκοπῶμεν, εἰ βούλει.“ Γενόμενος δὲ πρὸς τούτῳ μετὰ τοῦ Λευκίου τὸν υἱὸν αὐτῷ συνέστησε καὶ τοὺς ἐταίρους ἀπιόντι· καὶ προπέμψας ἐκαίνον καὶ δεξιωσάμενος ἐπανῆλθεν οἴκαδ, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τοὺς φίλους συναγαγὼν ἄλλα τε πολλὰ διελέ-
- 25 χθη καὶ πολιτείας ἀπέλειπεν ἄψασθαι τῷ μειρακίῳ· τὸ μὲν γὰρ ἀξίως Κάτωνος οὐκέτι τὰ πράγματα δεῖξασθαι, τὸ δὲ ἄλλως αἰσχρὸν εἶναι. Καὶ περὶ ἐσπέραν ἦδη τρέπεται πρὸς τὸ βαλανεῖον. Ἐν δὲ τῷ λούεσθαι τοῦ Στατυλλίου μνησθεὶς καὶ μέγα φθεγγάμενος „Ἐξέπεμψας“
- 30 εἶπεν „ᾧ Ἀπολλωνίδῃ, τὸν Στατύλλιον ἀπὸ τοῦ φρονήματος ἐκείνου καθελών; καὶ πέπλευκεν ὁ ἀνὴρ μηδὲ ἀσπασάμενος ἡμᾶς;“ „Πόθεν;“ εἶπεν ὁ Ἀπολλωνίδης

„καίτοι πολλὰ διελέχθημεν· ἀλλὰ ὑψηλός ἐστι καὶ ἄτρεπτος καὶ μένειν φησὶ καὶ πράττειν ὃ τι ἂν σὺ πράττης.“
 Πρὸς ταῦτά φησι τὸν Κάτωνα μειδιᾶσαι καὶ εἰπεῖν·
 „Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀντίκα φανεῖται.“

LXVII. Λουσάμενος δὲ μετὰ πολλῶν ἐδείκνει κα- 5
 θήμενος, ὥσπερ εἰώθει μετὰ τὴν μάχην· οὐ γὰρ κατεκλίθη πλὴν καθεύδων· συνεδείκνουν δὲ πάντες οἱ ἐταίροι καὶ τῶν Ἴτυκαίων οἱ ἄρχοντες. Καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ πότος ἔσχε μούσαν πολλὴν καὶ χάριν, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυκλούντων, ἄχρι οὗ περιῆλ- 10
 θεν ἡ ζήτησις εἰς ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα καλούμενα τῶν Στωϊκῶν, τὸ μόνον εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἐλεύθερον, δούλους δὲ τοὺς φαύλους ἄπαντας. Ἐνταῦθα δὴ, ὡς εἰκός, ἀντιβάντος τοῦ Περιπατητικοῦ, σφοδρὸς ἐμπεσὼν ὁ Κάτων καὶ τόνου προσθεὶς καὶ τραχύτητα φωνῆς ἀπέ- 15
 τεινε πορρωτάτω τὸν λόγον ἀγῶνι θαυμαστῶ χρησάμενος, ὥστε μηδένα λαθεῖν, ὅτι τῷ βίῳ πέρας ἐγνωκεν ἐπιθεὶς ἀπαλλάττεσθαι τῶν παρόντων. Διὸ καὶ μετὰ τὸν λόγον σιωπῆς καὶ κατηφείας γενομένης ἐν πᾶσιν ἀναλαμβάνων αὐτοὺς καὶ ἀπάγων τῆς ὑποψίας ὁ Κάτων 20
 αὐθις ὑπὲρ τῶν παρόντων ἐνέβαλλεν ἐρωτήματα καὶ φροντίδας, ὡς δεδιῶς μὲν ὑπὲρ τῶν πλεόντων, δεδιῶς δὲ ὑπὲρ τῶν ὀδενόντων ἐρημίαν ἄνυδρον καὶ βάρβαρον.

LXVIII. Οὕτω δὲ διαλύσας τὸ σύνδειπνον, καὶ περιπατήσας μετὰ τῶν φίλων τὸν συνήθη μετὰ τὸ δεῖπνον 25
 περίπατον, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν φυλάκων, ἃ καιρὸς ἦν προστάξας, ἀπὼν εἰς τὸ δωμάτιον ἤδη τὸν τε παῖδα καὶ τῶν φίλων ἕκαστον μᾶλλον ἢ πρότερον εἰώθει προσαγαγόμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς πάλιν ὑποψίαν παρέσχε τοῦ μέλλοντος. Εἰσελθὼν δὲ καὶ κατακλιθεὶς ἔλαβεν 30
 εἰς χειρᾶς τῶν Πλάτωνος διαλόγων τὸν περὶ ψυχῆς· καὶ διελθὼν τοῦ βιβλίου τὸ πλεῖστον καὶ ἀναβλέψας ὑπὲρ

κεφαλῆς, ὡς οὐκ εἶδε κρεμάμενον τὸ ξίφος (ὑψήρητο γὰρ ὁ παῖς ἐτι δειπνοῦντος αὐτοῦ), καλέσας οἰκέτην ἠρώτησεν, ὅστις λάβοι τὸ ἐγχειρίδιον. Σιωπῶντος δὲ ἐκείνου πάλιν ἦν πρὸς τῷ βιβλίῳ· καὶ μικρὸν διαλι-
 5 πῶν, ὥσπερ οὐ σπεύδων οὐδὲ ἐπειγόμενος, ἄλλως δὲ τὸ ξίφος ἐπίζητῶν, ἐκέλευσε κομίσαι. Διατριβῆς δὲ γι-
 νομένης καὶ μηδενὸς κομίζοντος, ἔξαναγνοὺς τὸ βιβλίον αὐτίς ἐκάλει καθ' ἓνα τῶν οἰκετῶν καὶ μᾶλλον ἐπέτεινε
 τὴν φωνὴν τὸ ξίφος ἀπαιτῶν· ἐνὸς δὲ καὶ πύξ τὸ στόμα
 10 πατάξας ἤμαξε τὴν αὐτοῦ χεῖρα, χαλεπαίνων καὶ βοῶν ἥδη μέγα παραδίδοσθαι τῷ πολεμίῳ γυμνὸς ὑπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκετῶν, ἄχρι οὗ κλαίων ὁ υἱὸς εἰσέδραμε μετὰ τῶν φίλων καὶ περιπεσῶν ὠδύρετο καὶ 793
 καθικέτευεν. Ὁ δὲ Κάτων ἔξαναστὰς ἐνέβλεπέ τε δει-
 15 νὸν καὶ „Πότε“ εἶπεν „ἐγὼ καὶ ποῦ λέληθα παρανοίας ἡλωκῶς, ὅτι διδάσκει μὲν οὐδεὶς οὐδὲ μεταπίθει περὶ ὧν δοκῶ κακῶς βεβουλεῦσθαι, κωλύομαι δὲ χρῆσθαι τοῖς ἔμαντοῦ λογισμοῖς καὶ παροπλίζομαι; Τί δ' οὐχὶ καὶ συνθεῖς, ὦ γενναῖε, τὸν πατέρα καὶ τὰς χεῖρας ἀπο-
 20 στρέφεις, μέχρι ἂν ἐλθῶν Κατσαρ εὖρη με μηδὲ ἀμύνασθαι δυνάμενον; Οὐ γὰρ ἐπ' ἔμαντόν γε δέομαι ξίφους, ὅπου καὶ τὸ πνεῦμα βραχὺν χρόνον ἐπισχόντα καὶ τὴν κεφαλὴν ἄπαξ πατάξαντα πρὸς τὸν τοίχον ἀποθανεῖν ἐνεστι.“

25 LXIX. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ τὸ μὲν μειράκιον ἐξῆλθε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ· τῷ δὲ Δημητρίῳ καὶ τῷ Ἀπολλωνίδῃ μόνοις ὑπολειφθεῖσι πρό-
 τερον ἥδη λαλῶν „Ἢ που καὶ ὑμῖν“ ἔφη „δέδοκται βία κατέχειν ἄνδρα τοσοῦτον ἡλικίας ἐν τῷ βίῳ καὶ καθη-
 30 μένους αὐτοῦ σιωπῇ παραφυλάσσειν, ἢ λόγον ἤκετε κομίζοντες, ὡς οὐ δεινὸν οὐδὲ αἰσχρὸν ἐστὶν ἀποροῦντα σωτηρίας ἐτέρας Κάτωνα τὴν ἀπὸ τοῦ πολεμίου περιμέ-

νειν; Τί οὖν οὐ λέγετε πείθοντες ἡμᾶς ταῦτα καὶ μετα-
 διδάσκοντες, ἵνα τὰς προτέρας δόξας ἐκείνας καὶ λό-
 γους, οἷς συμβεβιώκαμεν, ἐκβαλόντες καὶ γενόμενοι δια
 Καίσαρα σοφώτεροι μείζονα χάριν εἰδῶμεν αὐτῷ; Καί-
 τοι βεβούλευμαι μὲν οὐθὲν ἔγωγε περὶ ἑμαντοῦ· δεῖ δέ 5
 με βουλευσάμενον εἶναι κύριον οἷς ἔγνωκα χρῆσθαι.
 Βουλευέσομαι δὲ τρόπον τινὰ μεθ' ὑμῶν, βουλευόμενος
 μετὰ τῶν λόγων, οἷς καὶ ὑμεῖς φιλοσοφοῦντες χρῆσθε.
 Θαρροῦντες οὖν ἄπιτε καὶ κελεύετε τὸν υἱὸν ἃ μὴ δύ-
 νηται τὸν πατέρα πείθειν μὴ βιάζεσθαι.“ 10

LXX. Πρὸς ταῦτα μηθὲν ἀντειπόντες οἱ περὶ τὸν
 Δημήτριον, ἀλλὰ δακρῦσαντες ὑπεξῆλθον. Εἰσπέμπε-
 ται δὲ διὰ παιδίου μικροῦ τὸ ἐγχειρίδιον· καὶ λαβὼν
 ἐσπάσατο καὶ κατενόησεν. Ὡς δὲ εἶδεν ἐστῶτα τὸν
 ἀθέρα καὶ τὴν ἀκμὴν διαμένουσαν, εἰπὼν· „Νῦν ἐμός 15
 εἶμι,“ τὸ μὲν ξίφος ἔθηκε, τὸ δὲ βιβλίον αὐθις ἀνεγί-
 νωσκε, καὶ λέγεται δις ὅλον διεξελθεῖν. Εἶτα κοιμηθεὶς
 ὕπνον βαθύν, ὥστε τοὺς ἐκτὸς αἰσθῆσθαι, περὶ μέσας
 νύκτας ἐκάλει τῶν ἀπελευθέρων Κλεάνθη τὸν ἰατρὸν
 καὶ Βούταν, ᾧ μάλιστα πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἐχρῆ- 20
 το. Καὶ τοῦτον μὲν ἐπὶ θάλατταν ἐπεμψεν, ὅπως σκε-
 ψάμενος, εἰ πάντες ἀνηγμένοι τυγχάνουσι, φράσοι πρὸς
 αὐτόν· τῷ δὲ ἰατρῷ τὴν χεῖρα φλεγμαίνουσαν ὑπὸ τῆς
 πληγῆς, ἣν ἐπληξε τὸν οἰκέτην, ἐπιδῆσαι παρέσχε. Καὶ
 τοῦτ' ἐποίησεν ἠδίλους ἅπαντας, ὡς ζωτικῶς ἔχοντος αὐ- 25
 τοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ παρῆν ὁ Βούτας ἀπαγγέλλων τοὺς
 μὲν ἄλλους ἀνῆχθαι, Κράσσον δὲ λείπεσθαι ὑπὸ ἀσχο-
 λίας τινός, ὅσον δὲ οὐπω καὶ τοῦτον ἐμβαλίνειν, πολὺν
 δὲ χειμῶνα καὶ μέγα πνεῦμα κατέχειν τὴν θάλατταν.
 Τοῦτο ἀκούσας ὁ Κάτων ἐστέναξεν οἰκτῶ τῶν πλεόντων, 30
 καὶ πάλιν ἐπεμψε τὸν Βούταν ἐπὶ θάλατταν, εἰ τις ἄρα
 παλινδρομήσας δέοιτό τινος τῶν ἀναγκαίων, ἀπαγγε-

λούντα πρὸς αὐτόν. Ἦδη δὲ ὄρνιθες ἦδον καὶ μικρὸν
 αὐτίς κατηνέχθη πρὸς ὕπνον. Ἐπαυελθόντος δὲ τοῦ
 Βούτα καὶ φράσαντος πολλὴν ἡσυχίαν περὶ τοὺς λιμένας
 εἶναι, προσέταξεν αὐτῷ τὴν θύραν κλεῖσαι καὶ καθήκεν
 5 ἑαυτὸν εἰς τὸ κλινίδιον ὡς τὸ λοιπὸν ἔτι τῆς νυκτὸς
 ἀναπαυσόμενος. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Βούτα σπασάμενος
 τὸ ἔλφος ἔωσε μὲν ὑπὸ τὸ στήθος, τῇ δὲ χειρὶ κουφότε-
 ρον διὰ τὴν φλεγμονὴν χρῆσάμενος οὐκ εὐθύς ἀπήλλα-
 ξεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δυσθανατῶν ἐξέπεσε τῆς κλίνης καὶ
 10 ψόφον ἐποίησε καταβαλὼν ἀβάκιόν τι τῶν γεωμετρικῶν
 παρακείμενον, ὥστε τοὺς θεράποντας αἰσθόμενους ἀνα-
 βοῆσαι καὶ τὸν υἱὸν ἀντίκα καὶ τοὺς φίλους ἐπεισελθεῖν. 794
 Ἰδόντες δὲ πεφυρμένον αἵματι καὶ τῶν ἐντέρων τὰ πολ-
 λὰ προπεπτωκότα, ζῶντα δ' αὐτὸν ἔτι καὶ βλέποντα,
 15 δεινῶς μὲν ἅπαντες ἔσχον, ὁ δὲ ἰατρὸς προσελθὼν ἐπει-
 ρᾶτο τῶν ἐντέρων ἀτρώτων διαμεινάντων ταῦτά τε κα-
 θιστάναι καὶ τὸ τραῦμα διαρράπτειν. Ὡς οὖν ἀνήνεγκεν
 ὁ Κάτων καὶ συνεφρόνησε, τὸν μὲν ἰατρὸν ἀπεώσατο,
 ταῖς χερσὶ δὲ τὰ ἐντερα ἀπαράξας καὶ τὸ τραῦμα ἐπ-
 20 αναρρήξας ἀπέθανεν.

LXXI. Ἐν ᾧ δὲ οὐκ ἂν τις ᾤετο χρόνῳ τοὺς κατὰ
 τὴν οἰκίαν πάντας ἡσθῆσθαι τὸ πάθος, ἐπὶ ταῖς θύραις
 ἦσαν οἱ τριακόσιοι, καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ δῆμος ἦθροι-
 στο τῶν Ἴτυκαίων, μιᾶ φωνῇ τὸν εὐεργέτην καὶ σωτήρα
 25 καὶ μόνον ἐλεύθερον καὶ μόνον ἀήτητον καλούντων.
 Καὶ ταῦτα ἐπραττον ἀγγελλομένου προσιέναι Καίσαρος·
 ἀλλ' οὔτε φόβος αὐτοῦς οὔτε κολακεία τοῦ κρατούντος
 οὔτε ἢ πρὸς ἀλλήλους διαφορά καὶ στάσις ἀμβλυτέρους
 ἐποίησε τῆς πρὸς Κάτωνα τιμῆς. Κοσμήσαντες δὲ τὸ
 30 σῶμα λαμπρῶς καὶ πομπὴν ἐπιφανῆ παρασχόντες καὶ
 θάψαντες παρὰ τὴν θάλασσαν, οὐ νῦν ἀνδρίας ἐφέστη-

κεν αὐτοῦ ξιφήρης, οὕτως ἐτράποντο πρὸς τὸ σῶζειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν.

LXXII. Καίσαρ δὲ πυνθανόμενος κατὰ τῶν ἀφικνουμένων ὑπομένειν ἐν Ἰτύκῃ τὸν Κάτωνα μηδὲ φεύγειν, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους προπέμπειν, αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς 5 ἑταίρους καὶ τὸν υἱὸν ἀδεῶς ἀναστρέφειν, δυστέκμαρτον ἤγατο πρὶν γνώμην τοῦ ἀνδρός, ὅτε δὲ τὸν πλείστον λόγον ἔχον ἐκείνου προσῆγε μετὰ τῆς δυνάμειος ἐπειγόμενος. Ὡς δὲ ἤκουσε τὸν θάνατον αὐτοῦ, λέγεται τοσοῦτον εἶπεν· „ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ 10 θανάτου· καὶ γὰρ ἐμοὶ σὺ τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας.“ Ἐφ' ἧν ὄντι σωθῆναι Κάτων ἀνασχόμενος ὑπὸ Καίσαρος οὐκ ἂν οὕτω δοκεῖ κατασχῆναι τὴν αὐτοῦ δόξαν, ὥς κοσμησαὶ τὴν ἐκείνου. Τὸ δὲ πραχθὲν [ἂν*] ἄσθλον· εἰκάζεται δὲ τὰ χρηστότερα κατὰ Καίσαρος. 15

LXXIII. Ἐτελεύτησε δὲ Κάτων ἔτη δυεῖν δέοντα πεντήκοντα βεβιωκώς. Ὁ δὲ υἱὸς [αὐτοῦ] ὑπὸ Καίσαρος μὲν οὐδὲν ἠδίκηθη· λέγεται δὲ ῥάθυμος γενέσθαι καὶ περὶ γυναικας οὐκ ἀνεπίληπτος. Ἐν δὲ Καππαδοκίᾳ ξένῳ τιμῇ χρησάμενος Μαρφαδάτῃ τῶν βασιλικῶν ἔχοντι 20 γύναιον εὐπρεπὲς καὶ πλείονα παρ' αὐτοῖς ἢ καλῶς εἶχε διατρέβων χρόνον ἐσκώπτετο τοιαῦτα γραφόντων εἰς αὐτόν·

αὔριον Κάτων βαδίζει μετὰ τριάκονθ' ἡμέρας.

Καί·

25

Πόρκιος καὶ Μαρφαδάτης, δύο φίλοι, ψυχὴ μία.

Ψυχὴ γὰρ ἐκαλεῖτο τοῦ Μαρφαδάτου τὸ γύναιον. Καὶ ἔτι·

εὐγενὴς καὶ λαμπρὸς ὁ Κάτων· βασιλικὴν ψυχὴν ἔχει. Ἀλλὰ πᾶσάν γε τὴν τοιαύτην ἐξήλειψε καὶ ἠφάνισε τῷ 30 θανάτῳ δύσκειαν. Ἀγωνιζόμενος γὰρ ἐν Φιλίπποις πρὸς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ

κλινομένης τῆς φάλαγγος, οὔτε φυγεῖν οὔτε λαθεῖν
 ἀξιῶσας, ἀλλὰ προκαλούμενος τοὺς πολεμίους ἔμπρο-
 σθεν ἑαυτὸν ἐμφανίζων καὶ συνεξορμῶν τοὺς συμμέ-
 νοντας ἔπεσε, θαῦμα τῆς ἀρετῆς τοῖς ἐναντίοις παρα-
 5 σχῶν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ θυγάτηρ τοῦ Κάτωνος οὔτε
 σωφροσύνης οὔτε ἀνδρείας ἀπολειφθεῖσα (Βρούτῳ γὰρ
 συνώκει τῷ κτείναντι Καίσαρα) αὐτῆς τε τῆς συνωμο-
 σίας μετέσχε, καὶ προήκατο τὸν βίον ἀξίως τῆς εὐγενείας
 καὶ ἀρετῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται. Στα-
 10 τύλλιος δὲ φήσας μιμεισθαι Κάτωνα τότε μὲν ὑπὸ τῶν
 φιλοσόφων ἐκωλύθη βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὕστε-
 ρον δὲ τῷ Βρούτῳ πιστότατον ἑαυτὸν παρασχὼν καὶ
 χρησιμώτατον ἐν Φιλίπποις ἀπέθανεν.

795 I. Οὐκ ἀτόπως τινὲς οὐδὲ φανύλως συγκεισθαι πρὸς τοὺς φιλοδόξους ὑπονοοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ Ἰέλioni μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας καὶ τῶν Κενταύρων οὕτως γενομένων. Καὶ γὰρ οὗτοι τῆς ἀρετῆς ὥσπερ εἰδώλω τινὶ τῇ δόξῃ συνόντες οὐδὲν εἰλικρινεῖς 10 οὐδ' ὁμολογημένον, ἀλλὰ νόθα καὶ μικτὰ πολλὰ πράττουσιν, ἄλλοτε ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοισ καὶ πάθεισιν ἐπακολουθοῦντες, ὅπερ οἱ Σοφοκλέους βοτῆρες ἐπὶ τῶν ποιμνίων λέγουσιν·

τούτοις γὰρ ὄντες δεσπόται δουλεύομεν, 15
καὶ τῶνδ' ἀνάγκη καὶ σιωπῶντων κλύειν.

Ὅπερ ἀληθῶς οἱ πρὸς ἐπιθυμίας ὄχλων καὶ ὄρμας πολιτευόμενοι πάσχουσι, δουλεύοντες καὶ ἀκολουθοῦντες, ἵνα δημαγωγοὶ καὶ ἄρχοντες ὀνομάζονται. Καθάπερ γὰρ οἱ πρωρεῖς τὰ ἐμπροσθεν προορῶμενοι τῶν κυβερνητῶν 20 ἀφορῶσι πρὸς ἐκείνους καὶ τὸ προστασσόμενον ὑπ' ἐκείνων ποιοῦσιν, οὕτως οἱ πολιτευόμενοι καὶ πρὸς δόξαν ὄρῶντες ὑπηρεταὶ μὲν τῶν πολλῶν εἰσιν, ὄνομα δὲ ἀρχόντων ἔχουσιν.

II. Ὁ μὲν γὰρ ἀπηκριβωμένος καὶ τελείως ἀγαθὸς 25 οὐδ' ἂν ὅλως δόξης δέοιτο, πλὴν ὅση πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις καὶ διὰ τοῦ πιστεύεσθαι δίδωσι· νέφ δὲ ἐτι ὄντι καὶ φιλοτίμῳ δοτέον ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων καὶ δόξῃ τι καλλωπίσασθαι καὶ κομπάσαι. Φυόμεναι γὰρ ἐν τοῖς τηλικούτοις αἱ ἀρεταὶ καὶ βλαστάνουσαι τό τε κα- 30 τορθούμενον, ὡς φησι Θεόφραστος, ἐκβεβαιοῦνται τοῖς ἐκαίνοις, καὶ τὸ λοιπὸν αὔξονται μετὰ φρονήματος ἐπαι-

ρόμενοι. Τὸ δὲ ἄγαν πανταχοῦ μὲν ἐπισφαλές, ἐν δὲ
 ταῖς πολιτικαῖς φιλοτιμίαις ὀλέθριον. Ἐκφέρει γὰρ εἰς
 μανίαν καὶ παραφροσύνην ὑπαιθρον ἐξουσίας μεγάλης
 ἐπιλαβομένους, ὅταν μὴ τὸ καλὸν ἐνδοξον εἶναι θέλω-
 5 σιν, ἀλλ' ἀγαθὸν ἠγῶνται τὸ ἐνδοξον εἶναι. Ὡσπερ οὖν
 Φωκίων πρὸς Ἀντίκαιρον ἀξιούντά τι παρ' αὐτοῦ τῶν
 μὴ καλῶν „Οὐ δύνασαι“ εἶπεν „ἄρα καὶ φίλῳ Φωκίῳ
 χρῆσθαι καὶ κόλακι“ τοῦτο λευτέον ἢ ὁμοίον τι τούτῳ
 πρὸς τοὺς πολλοὺς· „Οὐ δύνασθε τὸν αὐτὸν ἔχειν καὶ
 10 ἄρχοντα καὶ ἰκνολουθον.“ Ἐκεῖ συμβαίνει γε καὶ οὕτως
 τὸ τοῦ δράκοντος, οὗ φησιν ὁ μῦθος τὴν οὐρὰν τῆ κε-
 φαλῇ στασιάσασαν ἀξιῶν ἠγείσθαι παρὰ μέρος καὶ μὴ 794
 διὰ παντὸς ἀκολουθεῖν ἐκείνη, λαβοῦσαν δὲ τὴν ἠγε-
 μουλίαν αὐτὴν τε κακῶς ἀπαλλάττειν ἀνοία πορευομέ-
 15 νην καὶ τὴν κεφαλὴν καταξάνειν, τυφλοῖς καὶ κωφοῖς
 μέρεσιν ἀναγκαζομένην παρὰ φύσιν ἔπεσθαι. Τοῦτο
 πολλοὺς τῶν πρὸς χάριν ἄπαντα πεπολιτευμένων ὀρω-
 μεν πεπονθότας· ἐξαρτήσαντες γὰρ αὐτοὺς ὄχλων εἰκῆ
 φερομένων οὐτ' ἀναλαβεῖν ὕστερον οὐτ' ἐπιστῆσαι τὴν
 20 ἀταξίαν ἐδυνήθησαν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν εἰς τὴν παρὰ τῶν
 πολλῶν δόξαν ἐπῆλθεν εἰπεῖν ἐννοήσασιν ἡλικίην ἔχει
 δύναμιν ἐκ τῶν Τιβερίῳ καὶ Γαίῳ τοῖς Γράγχοις συμ-
 πεσόντων, οὓς κάλλιστα μὲν φύντας, κάλλιστα δὲ τρα-
 φέντας, καλλίστην δὲ τῆς πολιτείας ὑπόθεσιν λαβόντας
 25 ἀπώλεσεν οὐχ οὕτως ἐπιθυμία δόξης ἄμετρος, ὡς φόβος
 ἀδοξίας ἐκ προφάσεως οὐκ ἀγεννοῦς πεφυκῶς. Μεγά-
 λην γὰρ εὐνοίαν προσιληφότες παρὰ τῶν πολιτῶν ἠσχύν-
 θησαν ἐγκαταλιπεῖν ὥσπερ χρέος· ἀμιλλώμενοι δ' αἰεὶ
 πολιτεύμασι χρηστοῖς τὰς τιμὰς ὑπερβάλλεσθαι, καὶ τι-
 30 μώμενοι μᾶλλον ἐξ ὧν ἐπολιτεύοντο κεχαρισμένως, καὶ
 τοῦτον τὸν τρόπον ἴση φιλοτιμία πρὸς τε τὸν δῆμον ἑαν-
 τοὺς καὶ τὸν δῆμον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκκαύσαντες, ἔλαθον

ἀφάμενοι πραγμάτων, ἐν οἷς οὐκ ἐστὶ ἦν τὸ ἐπιμεῖναι καλόν, αἰσχρὸν δ' ἦδη τὸ καύσασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπικρινεῖς αὐτοῖς ἐκ τῆς διηγήσεως· παραβάλωμεν δὲ αὐτοῖς Λακωνικὸν ζευγὸς δημαγωγῶν, Ἄγιον καὶ Κλεομένην τοὺς βασιλεῖς. Καὶ γὰρ οὗτοι τὸν δῆμον αὖξοντες, 5 ὥσπερ ἐκεῖνοι, καὶ πολιτείαν καλὴν καὶ δικαίαν ἐκλειπύλιαν πολὺν χρόνον ἀναλαμβάνοντες ὁμοίως ἀπηχθάνοντο τοῖς δυνατοῖς μὴ βουλομένοις ἀφεῖναι τὴν συνήθη πλεονεξίαν. Ἀδελφοὶ μὲν οὖν οὐκ ἦσαν ἀλλήλων οἱ Λάκωνες, συγγενοῦς δὲ καὶ ἀδελφῆς ἦσαντο πολι- 10 τείας ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες.

III. Ἐπεὶ παρεισέθεν πρῶτον εἰς τὴν πόλιν ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ζήλος καὶ σθηκολούθησε τοῦ πλοῦτου τῇ μὲν κτήσει πλεονεξία καὶ μικρολογία, τῇ δὲ χρήσει καὶ ἀπολαύσει τρυφή καὶ μαλακία καὶ πολυτέλεια, τῶν 15 πλείστων ἐξέπεσεν ἡ Σκάρτη καλῶν, καὶ ταπεινὰ πράττουσα κατ' ἀξίαν διετέλει μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐν οἷς Ἄγις καὶ Λεωνίδας ἐβασίλευον, Ἄγις μὲν Εὐρυπικοντίδης καὶ Εὐδαμίδα παῖς, ἔκτος ἀπὸ Ἀγησιλάου τοῦ διαβάντος εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ μέγιστον Ἑλλήνων 20 δυνηθέντος· ἦν γὰρ Ἀγησιλάου μὲν Ἀρχίδαμος ὁ περὶ Μανδύριον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Μεσσαπίων ἀποθανών, Ἀρχιδάμου δὲ πρεσβύτερος μὲν υἱὸς Ἄγις, Εὐδαμίδας δὲ νεώτερος, ὅς, Ἄγιδος ὑπὸ Ἀντικατρῶν περὶ Μεγάλην πόλιν ἀναιρεθέντος ἀτέκνου, τὴν βασιλείαν ἔσχε, τού- 25 του δὲ Ἀρχίδαμος, Ἀρχιδάμου δὲ ἕτερος Εὐδαμίδας, Εὐδαμίδα δὲ Ἄγις, περὶ οὗ τάδε γέγραπται· Λεωνίδας δὲ ὁ Κλεωνόμου τῆς μὲν ἐτέρας οἰκίας ἦν Ἀγιάδης, ὄγδοος δὲ ἀπὸ Παυσανίου τοῦ νικῆσαντος ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ Μαρδόνιον. Παυσανίας γὰρ υἱὸν ἔσχε Πλειστῶ- 30 νακτα, Πλειστῶναξ δὲ Παυσανίαν, οὗ φυγόντος εἰς Τεγέαν ἐκ Λακεδαιμόνος ὃ τε πρεσβύτερος υἱὸς Ἀγησι-

πολις ἐβασίλευσε καὶ τούτου τελευτήσαντος ἀτέκνου
 Κλεόμβροτος ὁ νεώτερος. Ἐκ δὲ Κλεομβρότου πάλιν
 ἄλλος Ἀγησίπολις ἦν καὶ Κλεομένης, ὧν Ἀγησίπολις
 μὲν οὔτε ἤρξε πολὺν χρόνον οὔτε παῖδας ἔσχε, Κλεομέ-
 5 νης δὲ βασιλεύσας μετὰ Ἀγησίπολιν τὸν μὲν πρεσβύτε-
 ρον τῶν υἱῶν Ἀκρότατον ἔτι ζῶν ἀπέβαλε, νεώτερον δὲ
 Κλεώνυμον κατέλιπεν, ὃς οὐκ ἐβασίλευσεν, ἀλλ' Ἄρεις
 υἱωνὸς ὧν Κλεομένους, Ἀκροτάτου δ' υἱός· Ἄρεις δὲ
 πεσόντος περὶ Κόρινθον υἱὸς ὧν Ἀκρότατος τὴν βασι-
 10 λείαν κατέσχεν. Ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος ἠττηθεὶς μάχη 797
 περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπὸ Ἀριστοδήμου τοῦ τυράννου,
 καταλιπὼν ἐγκύμονα τὴν γυναῖκα. Παιδίου δὲ ἄρρενος
 γενομένου Λεωνίδας ὁ Κλεωνύμου τὴν ἐπιτροπὴν ἔσχεν,
 εἶτα πρὶν ἐν ἡλικίᾳ γενέσθαι τελευτήσαντος, οὕτως εἰς
 15 αὐτὸν ἡ βασιλεία περιῆλθεν οὐ πάνυ τοῖς πολίταις εὐ-
 ἀρμοστον ὄντα. Καίπερ γὰρ ἐγκεκλικότων ἤδη τῇ δια-
 φθορᾷ τοῦ πολιτεύματος ὁμαλῶς ἀπάντων, ἦν τις ἐν
 τῷ Λεωνίδᾳ τῶν πατρῶων ἐπιφανὴς ἐκδιαίτησις, ἅτε δὴ
 χρόνον ἡλινθημένῳ πολὺν ἐν αὐλαὶς σατραπικαῖς καὶ
 20 τεθεραπευκότι Σέλευκον, εἶτα τὸν ἐκεῖθεν ὄγκον εἰς
 Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νόμιμον ἀρχὴν οὐκ ἐμμελῶς
 μεταφέροντι.

IV. Ὁ δ' Ἄγεις οὕτω πολὺ παρήλλαττεν εὐφυῖα καὶ
 φρονήματι ψυχῆς οὐ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ σχεδὸν ἅπαν-
 25 τας, ὅσοι μετ' Ἀγησίλαον τὸν μέγαν ἐβασίλευσαν, ὥστε
 μηδέπω γεγωνῶς εἰκοστὸν ἔτος, ἐντεθραμμένος δὲ πλού-
 τοις καὶ τρυφαῖς γυναικῶν, τῆς τε μητρὸς Ἀγησιστρά-
 τας καὶ τῆς μάμμης Ἀρχιδαμίας, αἱ πλεῖστα χρήματα
 Λακεδαιμονίων ἐκέκτηντο, πρὸς τε τὰς ἡδονὰς εὐθύς
 30 ἀπισχυρίσασθαι καὶ τὸν ἐπιπρέψαι μάλιστα τῇ χάριτι
 τῆς μορφῆς ὠραϊσμόν δοκοῦντα περισπάσας τοῦ σώμα-
 τος, καὶ πᾶσαν ἐκδύς καὶ διαφυγῶν πολυτέλειαν ἐγκαλ-

λωπίξασθαι τῷ τριβωνίῳ καὶ δεικνα καὶ λουτρά καὶ δαίτας Λακωνικὰς ζητεῖν καὶ λέγειν, ὡς οὐδὲν δέοιτο τῆς βασιλείας, εἰ μὴ δι' αὐτὴν ἀναλήψοιτο τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἀγωγὴν.

V. Ἀρχὴν μὲν οὖν διαφθορᾶς καὶ τοῦ νοσεῖν ἔσχε 5 τὰ πράγματα τῶν Λακεδαιμονίων σχεδὸν ἀπ' οὗ τὴν Ἀθηναίων καταλύσαντες ἡγεμονίαν χρυσίου τε καὶ ἀργυρίου κατέπλησαν ἑαυτούς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκων ὃν ὁ Λυκούργος ᾤρισε φυλαττόντων ἀριθμὸν ἐν ταῖς διαδοχαῖς, καὶ πατὴρὸς παιδὶ τὸν κλῆρον ἀπολείπον- 10 τος, ἀμῶς γέ πως ἡ τάξις αὕτη καὶ ἰσότης διαμένουσα τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἄλλων ἀνέφερεν ἀμαρτημάτων. Ἐφορευσας δέ τις ἀνὴρ δυνατός, ἀνθάδης δὲ καὶ χαλεπὸς τὸν τρόπον, Ἐπιτάδευς ὄνομα, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῷ γενομένης διαφορᾶς φήτραν ἔγραψεν ἔξεῖναι τὸν οἶκον ἀ- 15 τοῦ καὶ τὸν κλῆρον ᾧ τις ἐθέλοι καὶ ζῶντα δοῦναι καὶ καταλιπεῖν διατιθέμενον. Οὗτος μὲν οὖν αὐτοῦ τινα θυμὸν ἀποπιμπλὰς ἴδιον εἰσήνεγκε τὸν νόμον· οἱ δὲ ἄλλοι πλεονεξίας ἕνεκα δεξάμενοι καὶ κυρώσαντες ἀπάλεσαν τὴν ἀρίστην κατάστασιν. Ἐκτῶντο γὰρ ἀφειδῶς 20 ἤδη παρωθοῦντες οἱ δυνατοὶ τοὺς προσήκοντας ἐκ τῶν διαδοχῶν· καὶ ταχὺ τῆς εὐπορίας εἰς ὀλίγους συρρυσίσης πενία τὴν πόλιν κατέσχευ, ἀσχολίαν τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν ἐπιφέρουσα μετὰ φθόρου καὶ δυσμενείας πρὸς τοὺς ἔχοντας. Ἀπελείφθησαν οὖν ἑπτακοσίων οὐ 25 πλείονες Σπαρτιᾶται, καὶ τούτων ἴσως ἑκατὸν ἦσαν οἱ γῆν κεκτημένοι καὶ κλῆρον· ὁ δ' ἄλλος ὄχλος ἄπορος καὶ ἄτιμος ἐν τῇ πόλει παρεκάθητο, τοὺς μὲν ἐξωθεν πολέμους ἀργῶς καὶ ἀπροθύμως ἀμυνόμενος, αἰεὶ δὲ τινα καιρὸν ἐπιτηρῶν μεταβολῆς καὶ μεταστάσεως τῶν 30 παρόντων.

VI. Διὰ ταῦτα δὴ καλὸν ὁ Ἅγις, ὥσπερ ἦν, ποιού-

μενος, ἐξισῶσαι καὶ ἀναπληρῶσαι τὴν πόλιν, ἐπειρᾶτο τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν οὖν νέοι ταχὺ καὶ παρ' ἐλπίδας ὑπήκουσαν αὐτῷ καὶ συναπεδύσαντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ ἐσθῆτα τὴν δίαιταν ἐπ' ἐλευθερίᾳ συµμεταβάλλου-
 5 λοντες. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων, ἅτε δὴ κόρησιν διαφθορᾶς γεγονότων, συνέβαινε τοῖς πλείστοις ὥσπερ ἐπὶ δεσπότην ἀγορεύουσιν ἐκ ἀφασμοῦ δεδιέναι καὶ τρέμειν τὸν Λυκοῦργον, καὶ καθήκοντο τοῦ Ἄγιδος ὄδυρομένου τὰ παρόντα πράγματα καὶ τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῆς Σπάρ-
 10 τῆς ἐπιποθοῦντος. Λύσανδρος δὲ ὁ Λίβυος καὶ Μανδροκλείδας ὁ Ἐκφάνους, οἱ δὲ Ἀγησίλαος ἀπεδέξαντο καὶ συµπαρώρμησαν αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν. Ἦν δὲ Λύσανδρος μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν πολιτῶν, Μανδροκλείδας δὲ δεινότητος Ἑλλήνων πράγματα συσκευάσα-
 15 σθαι καὶ τὸ συντετὸν τοῦτο καὶ δολερὸν τόλμῃ μεριγμένον ἔχων. Ἀγησίλαον δὲ θεῖον ὄντα τοῦ βασιλέως καὶ δυνατὸν εἶπαι, ἄλλως δὲ μαλακὸν καὶ φιλοχρήματον, ἐμφανῶς μὲν ὁ υἱὸς Ἰππομέδων ἐκίνει καὶ παρεθάρσυνεν, εὐδόκιμος ἐν πολλοῖς πολέμοις ἀνὴρ καὶ μέγα δι'
 20 εὐνοίαν τῶν νέων δυναμένοσ, ἣ δὲ ἀληθῶς ἀναπεισάσα τὸν Ἀγησίλαον αἰτία τῶν πραττομένων μετασχεῖν ὀφλημάτων πλῆθος ἦν, ὧν ἤλπιζεν ἀπαλλαγῆσεσθαι μεταβάλλων τὴν πολιτείαν. Ὡς οὖν τάχιστα προσηγάγετο τοῦτον ὁ Ἄγις, εὐθὺς ἐπιχειρεῖ μετ' αὐτοῦ τὴν μητέρα
 25 πείθειν, ἀδελφὴν οὖσαν τοῦ Ἀγησιλάου, πλήθει δὲ πελατῶν καὶ φίλων καὶ χρεωστῶν μέγα δυναμένην ἐν τῇ πόλει καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν διαπραττομένην.

VII. Ἡ δὲ ἀκούσασα τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλάγη καὶ κατέπαυε τὸ μεिरάκιον ὡς οὔτε δυνατῶν οὔτε λυσιτελῶν
 30 ἐφιέμενον· ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν ὁ Ἀγησίλαος ἐδίδασκεν ὡς καλῶς ἔξει καὶ πραχθήσεται συµφερόντως, αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐδεῖτο τῆς μητρὸς ἐπιδοῦναι πρὸς δόξαν

αὐτῷ καὶ φιλοτιμίαν τὸν πλοῦτον, ὡς χρήμασι μὲν οὐ
 δυνάμενος πρὸς τοὺς ἄλλους βασιλεῖς ἐξισωθῆναι (σα-
 τρακῶν γὰρ οἰκέτας καὶ δούλους ἐπιτρόπων Πτολεμαίου
 καὶ Σελεύκου κεκτῆσθαι πλείονα συμπάντων ὁμοῦ τῶν
 ἐν Σπάρτῃ βασιλείων), ἐὰν δὲ σωφροσύνη καὶ λιτότητι 5
 καὶ μεγαλοψυχία τὰς ἐκείνων ὑπερβαλόμενος τρυφὰς
 ἰσότητα καὶ κοινωनीαν καταστήσῃ τοῖς πολίταις, ὄνομα
 καὶ δόξαν ὡς ἀληθῶς βασιλέως μεγάλου κτησόμενος,
 οὕτω μετέπεσον ταῖς γνώμαῖς αἱ γυναῖκες ὑπὸ τῆς φι- 10
 λοτιμίας ἐκαρθεῖσαι τοῦ νεανίσκου, καὶ τοσαύτη κατε-
 σχέθησαν οἶον ἐπικνοίᾳ πρὸς τὸ καλόν, ὥστε τὸν μὲν
 Ἄγιν συνεξορμῶν καὶ συνεπιταχύνειν, μεταπεμπομένας
 δὲ τοὺς φίλους παρακαλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις διαλέγεσθαι
 γυναῖξίν, ἅτε δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισταμένας κα-
 τηκόους ὄντας ἀεὶ τῶν γυναικῶν καὶ πλείον ἐκείναις 15
 τῶν δημοσίων ἢ τῶν ἰδίων αὐτοῖς πολυπραγμονεῖν δι-
 δόντας. Ἦν δὲ τότε τῶν Λακωνικῶν πλοῦτων ἐν ταῖς
 γυναῖξί τὸ πλείστον, καὶ τοῦτο τὴν προᾶξιν τῷ Ἄγιδι
 δύσεργον καὶ χαλεπὴν ἐποίησεν. Ἀντέστησαν γὰρ αἱ
 γυναῖκες οὐ μόνον τρυφῆς ἐκπίπτουσαι δι' ἀπειροκα- 20
 λίαν εὐδαιμονιζομένης, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν, ἣν
 ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἐκαρποῦντο, περικκοπτομένην αὐτῶν
 ὀρεῖσθαι. Καὶ πρὸς τὸν Λεωνίδα τραπόμεναι παρεκά-
 λουν ὄντα πρεσβύτερον ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ Ἄγιδος
 καὶ τὰ πραττόμενα διακωλύειν. Ἐβούλετο μὲν οὖν ὁ 25
 Λεωνίδας τοῖς πλουσίοις βοηθεῖν, δεδιῶς δὲ τὸν δῆμον
 ἐπιθυμοῦντα τῆς μεταβολῆς οὐδὲν ἀντέπραττε φανερῶς,
 λάθρα δὲ τὴν προᾶξιν ἐξήτει κακουργεῖν καὶ διαφθείρειν
 ἐντυγχάνων τοῖς ἄρχουσι καὶ διαβάλλων τὸν Ἄγιν, ὡς
 τυραννίδος μισθὸν τοῖς πένησι τὰ τῶν πλουσίων προ- 30
 τείνοντα καὶ γῆς μεταδόσεις καὶ χρῶν ἀφέσεις πολλοὺς
 ἀνούμενον ἐαυτῷ δορυφόρους, οὐ τῇ Σπάρτῃ πολίτας.

VIII. Οὐ μὴν ἀλλὰ διαπραξάμενος ὁ Ἅγις ἔφορον γενέσθαι τὸν Λύσανδρον εὐθύς εἰσέφερε δι' αὐτοῦ ῥήτραν εἰς τοὺς γέροντας, ἧς ἦν κεφάλαια χρεῶν μὲν ἀφεθῆναι τοὺς ὀφείλοντας, τῆς δὲ γῆς ἀναδασθείσης 5 τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ Πελλήνην χαράδρου πρὸς τὸ Ταῦγστον καὶ Μαλέαν καὶ Σελασίαν κλήρους γενέσθαι τετρακισχιλίους πεντακοσίους, τὴν δ' ἔξω μυρίους πεντακισχιλίους· καὶ ταύτην μὲν τοῖς ὄπλα φέρειν δυναμέ- 79 νοις τῶν περιοίκων μερισθῆναι, τὴν δὲ ἐντὸς αὐτοῖς 10 Σπαρτιάταις· ἀναπληρωθῆναι δὲ τούτους ἐκ τε περιοίκων καὶ ξένων, ὅσοι τροφῆς μετεσχηκότες ἔλευθερίου καὶ χαρίεντες ἄλλως τοῖς σώμασι καὶ καθ' ἡλικίαν ἀκμάζοντες εἴεν· σύνταξιν δὲ τούτων εἰς πεντεκαίδεκα γενέσθαι φιδίτια κατὰ τετρακοσίους καὶ διακοσίους, καὶ 15 δίαιταν ἣν εἶχον οἱ πρόγονοι διαιτᾶσθαι.

IX. Γραφείσης δὲ τῆς ῥήτρας καὶ τῶν γερόντων εἰς ταῦτ' αἰετὶ γνώμαις οὐ συμφερομένων, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ὁ Λύσανδρος αὐτὸς τε διελέχθη τοῖς πολίταις, καὶ Μανδροκλείδας καὶ Ἀγησίλαος ἐδέοντο μὴ δι' 20 ὀλίγους ἐντροφῶντας αὐτοῖς περιιδεῖν ἐρριμμένον τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ τῶν τε προτέρων χρησμῶν μνημονεῦσαι, τὴν φιλοχρημοσύνην ὡς ὀλέθριον τῇ Σπάρτῃ φυλάττεσθαι διακελευομένων, καὶ τῶν ἑναγχος 25 καὶ μαντεῖον ἦν ἐν Θαλάμαις τιμώμενον, ἦν τινες μὲν ἱστοροῦσι τῶν Ἀτλαντίδων μίαν οὔσαν ἐκ Διὸς τὸν Ἄμμωνα τεκεῖν, τινὲς δὲ Κασάνδραν τὴν Πριάμου τελευτήσασαν ἐνταῦθα καὶ διὰ τὸ πᾶσι φαίνειν τὰ μαντεῖα Πασιφάαν προσαγορευθείσαν. Ὁ δὲ Φύλαρχος 30 Ἀμύκλα θυγατέρα Δάφνην τοῦνομά φησιν ὑποφεύγουσαν Ἀπόλλωνα βουλόμενον αὐτῇ μιγῆναι, καὶ μεταβαλοῦσαν εἰς τὸ φυτόν, ἐν τιμῇ τοῦ θεοῦ γενέσθαι καὶ

μαντικὴν λαβεῖν δύναμιν. Ἐφασαν οὖν καὶ τὰ παρὰ ταύτης μαντεία προστάττειν τοῖς Σπαρτιάταις Ἴσους γενέσθαι πάντας καθ' ὃν ὁ Λυκοῦργος ἐξ ἀρχῆς ἔταξε νόμον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ βασιλεὺς Ἄγρις εἰς μέσον παρελθὼν καὶ βραχέα διαλεχθεὶς ἔφη συμβολὰς διδόναι τῇ πολιτεία μεγίστας, ἣν καθίστησι· τὴν γὰρ αὐτοῦ πρῶτον οὐσίαν εἰς μέσον τιθέναι, πολλὴν μὲν οὖσαν ἐν τοῖς γεωργομένοις καὶ νεμομένοις, ἄνευ δὲ τούτων ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος ἔχουσιν· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τὰς μητέρας ποιεῖν καὶ τοὺς φίλους καὶ οἰκείους, πλουσιωτάτους ὄντας Σπαρτιατῶν.

Χ. Ὁ μὲν οὖν δῆμος ἐξεπλάγη τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ νεανίσκου καὶ περιχαρῆς ἦν, ὡς δι' ἐτῶν ὁμοῦ τριακοσίων πεφηνότος ἀξίου τῆς Σπάρτης βασιλέως· ὁ δὲ Λεωνίδας τότε δὴ μάλιστα πρὸς τὸν ἀντίον ἐφιλονείκησε. Λογιζόμενος γάρ, ὅτι ταῦτά μὲν ἀναγκασθῆσεται ποιεῖν, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ χάριν ἔξει παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως ἂ κέκτηνται κατατιθεμένων μόνῳ τῷ ἀρχαμένῳ προσθήσουσι τὴν τιμὴν, ἠρώτα τὸν Ἄγριν, εἰ δίκαιον ἄνδρα καὶ σπουδαῖον ἡγεῖται γεγενῆσθαι Λυκοῦργον. Ὁμολογήσαντος δ' ἐκείνου „Ποῦ τοίνυν“ ἔφη „Λυκοῦργος ἢ χρεῶν ἀποκοπὰς ἔδωκεν ἢ ξένους κατέταξεν εἰς τὴν πολιτείαν, ὃς οὐδὲ ὅπως ἐνόμιζεν ὑγιαίνειν τὴν πόλιν μὴ χρωμένην ξενηλασίαις;“ Ὁ δὲ Ἄγρις ἀπεκρίνατο μὴ θαυμάζειν τὸν Λεωνίδα, εἰ τεθραμμένος ἐν ξένη καὶ πεπαιδοποιημένος ἐκ γάμων σατραπικῶν ἀγνοεῖ τὸν Λυκοῦργον, ὅτι τὸ μὲν ὀφείλειν καὶ δανεῖζειν ἅμα τῷ νομίσματι συνεξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως, τῶν δ' ἐν ταῖς πόλεσι ξένων τοὺς τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς διαίταις ἀσυμφύλους μᾶλλον ἔδυσχέραινε· καὶ γὰρ ἐκείνους ἤλαυνεν οὐ τοῖς σώμασι πολεμῶν, ἀλλὰ τοὺς βίους αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους δε-

- διῶς, μὴ συναναχρωννύμενοι τοῖς πολίταις τρυφῆς καὶ μαλακίας καὶ πλεονεξίας ἐντέκωσι ζῆλον· ἐπεὶ Τέρπανδρὸν γε καὶ Θάλητα καὶ Φερεκύδην ξένους ὄντας, ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ Λυκούργῳ διετέλουν ἄδοντες καὶ φιλοσοφούντες, ἐν Σπάρτῃ τιμηθῆναι διαφερόντως. „Σὺ δὲ Ἐκπρόπη μὲν“ ἔφησεν „ἐπαινεῖς, ὃς ἐφορεύων Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπάρνῳ τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν ἐξέτεμε, καὶ τοὺς ἐπὶ Τιμοθέῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο πράξαντας, ἡμᾶς δὲ μέμψῃ τρυφῆν καὶ πολυτέλειαν καὶ 800
- 10 ἀλαζονεῖαν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀναιροῦντας, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων τὸ ἐν μουσικῇ σοβαρὸν καὶ περιττὸν, ὅπως ἐνταῦθα μὴ προσέλθῃ, φυλαττομένων, ὅπου γενομένων βίων καὶ τρόπων ἀμετρία καὶ πλημμέλεια τὴν πόλιν ἀσύμφωνον καὶ ἀνάρμοστον ἑαυτῇ πεποιήκεν.“
- 15 XI. Ἐκ τούτου τῷ μὲν Ἄγιδι τὸ πλῆθος ἐπηκολούθησεν, οἱ δὲ πλούσιοι τὸν τε Λεωνίδαν παρεκάλουν μὴ σφᾶς προέσθαι, καὶ τοὺς γέροντας, οἷς τὸ κράτος ἦν ἐν τῷ προβουλεύειν, δεόμενοι καὶ πείθοντες ἰσχυσαν, ὅσον ἐνὶ πλείονας γενέσθαι τοὺς ἀποψηφισαμένους τὴν φή-
- 20 τραν. Ὁ δὲ Δύσανδρος ἐτι τὴν ἀρχὴν ἔχων ὄρμησε τὸν Λεωνίδαν διώκειν κατὰ δὴ τινα νόμον παλαιόν, ὃς οὐκ ἔᾶ τὸν Ἡρακλεῖδην ἐκ γυναικὸς ἀλλοδαπῆς τεκνοῦσθαι, τὸν δὲ ἀπελθόντα τῆς Σπάρτης ἐπὶ μετοικισμῷ πρὸς ἑτέρους ἀποδηήσκειν κελεύει. Ταῦτα κατὰ τοῦ Λεω-
- 25 νίδα λέγειν ἑτέρους διδάξας αὐτὸς παρεφύλαττε μετὰ τῶν συναρχόντων τὸ σημεῖον. Ἔστι δὲ τοιόνδε· δι' ἐτῶν ἐννέα λαβόντες οἱ ἔφοροι νύκτα καθαρὰν καὶ ἀσέληνον σιωπῇ καθέξονται πρὸς οὐρανὸν ἀποβλέποντες. Ἐὰν οὖν ἐκ μέρους τινὸς εἰς ἕτερον μέρος ἀστὴρ διάξῃ,
- 30 κρῖνουσι τοὺς βασιλεῖς ὡς περὶ τὸ θεῖον ἐξαμαρτάνου-
τας καὶ καταπαύουσι τῆς ἀρχῆς, μέχρι ἂν ἐκ Δελφῶν ἢ Ὀλυμπίας χρησμὸς ἔλθῃ τοῖς ἡλωκόσι τῶν βασιλέων

βοηθῶν. Τοῦτο δὴ τὸ σημεῖον αὐτῷ γεγονέναι λέγων ὁ Ἀύσανδρος κρῖσιν τῷ Λεωνίδα προὔθηκε, καὶ μάρτυρας παρείχεν, ὡς ἐκ γυναικὸς Ἀσιανῆς, ἣν τῶν Σελεύκου τινὸς ὑπάρχων αὐτῷ συνοικίσαντος ἔσχε, τεκνώσαιτο δύο παιδία, δυσχεραίνόμενος δὲ καὶ μισούμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπανεέλθοι παρὰ γνώμην οἰκαδὲ, καὶ διαδοχῆς ἔρημον ἀνέλοιτο [τὸ*] βασιλείου. Ἄμα δὲ τῇ δίκῃ Κλεόμβροτον ἐπειθε τῆς βασιλείας ἀντιποιεῖσθαι, γαμβρὸν ὄντα τοῦ Λεωνίδα, γένους δὲ τοῦ βασιλικοῦ. Φοβηθεὶς οὖν ὁ Λεωνίδας ἰκέτης γίνεται τῆς Χαλκιοῦ-10 κου, καὶ συνικέτευεν ἢ θυγάτηρ τῷ πατρὶ τὸν Κλεόμβροτον ἀπολιποῦσα. Καλουμένου δὲ πρὸς τὴν δίκην αὐτοῦ καὶ μὴ καταβαίνοντος, ἐκεῖνον ἀποψηφισάμενοι τὴν βασιλείαν τῷ Κλεομβρότῳ παρέδωκαν.

XII. Ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἀρχῆς ὁ Ἀύσανδρος ἀπηλ-15 λάγη τοῦ χρόνου διελθόντος. Οἱ δὲ κατασταθέντες ἔφοροι τὸν μὲν Λεωνίδα ἀνέστησαν ἰκετεύοντα, τῷ δὲ Ἀυσάνδρῳ καὶ τῷ Μανδροκλείδῃ δίκην ἐπῆγον ὡς παρὰ τὸν νόμον χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ γῆν ἀναδάσασθαι ψηφισαμένοις. Κινδυνεύοντες οὖν ἐκεῖνοι πείθουσι τοὺς βα-20 σιλεῖς ὁμοῦ γενομένους χιλεῖν ἕαν τὰ τῶν ἐφόρων βουλευματα· τοῦτο γὰρ τὸ ἀρχεῖον ἰσχύειν ἐκ διαφορᾶς τῶν βασιλέων, τῷ τὰ βελτίονα λέγοντι προστιθέμενον τὴν ψῆφον, ὅταν ἄτερος ἐρίζη πρὸς τὸ συμφέρον· ἀμφοῖν δὲ ταῦτα βουλευομένων ἄλυτον εἶναι τὴν ἐξουσίαν, 25 καὶ παρανόμως μαχεῖσθαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὧν μαχομένων δαιτιᾶν καὶ βραβεύειν αὐτοῖς εἶναι προσῆκον, οὐχὶ πολυπραγμανεῖν ὁμοφρονούντων. Οὕτω δὲ πεισθέντες ἀμφοτέρω καὶ μετὰ τῶν φίλων εἰς ἀγορὰν καταβάντες ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν δίφρων τοὺς ἐφόρους, 30 ἄλλους δ' ἀντ' αὐτῶν ἀπέδειξαν, ὧν εἷς ἦν Ἀγησίλαος. Οπλίσαντες δὲ τῶν νέων πολλοὺς καὶ λύσαντες τοὺς

δεδεμένους ἐγένοντο φοβεροὶ τοῖς ὑπεναντίοις ὡς πολλοὺς ἀποκτενοῦντες. Ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ Λεωνίδα ἐξ Τεγέαν ὑπεξιόντα βουλευθέντος διαφθεῖραι τοῦ Ἀγησιλάου καὶ πέμψαντος ἐπ' αὐτὸν εἰς 5 τὴν ὁδὸν ἄνδρας, πυθόμενος ὁ Ἄγις ἐτέρους ἀπέστειλε πιστοὺς, οἱ τὸν Λεωνίδα περισχόντες ἀσφαλῶς εἰς Τεγέαν κατέστησαν.

XIII. Οὕτω δὲ τῆς πράξεως αὐτοῖς ὁδῶ βαδίζούσης 801 καὶ μηδενὸς ἐνισταμένου μηδὲ διακωλύοντος, εἰς ἀνήρ, 10 Ἀγησίλαος, ἀνέτρεψε πάντα καὶ διελυμήνατο, κάλλιστον διανόημα καὶ Λακωνικώτατον αἰσχίστῳ νοσήματι τῇ φιλοπλουτία διαφθείρας. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκέκτητο μὲν ἐν τοῖς μάλιστα πολλὴν καὶ ἀγαθὴν χώραν, ὧφειλε δὲ πάμπολλα, μήτε διαλυῖσθαι δυνάμενος τὰ χρῆα μήτε τὴν 15 ραὴν προέσθαι βουλόμενος ἐπεισε τὸν Ἄγιον, ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἅμα πραττομένων μέγας ἔσοιτο περὶ τὴν πόλιν ὁ νεωτερισμὸς, εἰ δὲ τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει θεραπευθεῖεν οἱ κτηματικοὶ πρότερον, εὐκόλως ἂν αὐτῶν καθ' ἡσυχίαν ὕστερον ἐνδεξομένων τὸν ἀναδασμόν. Ταῦτα 20 δὲ καὶ τοῖς περὶ Λύσανδρον ἐδόκει, συνεξαπατωμένοις ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ τὰ παρὰ τῶν χρεωστῶν γραμματεῖα συνενέγκαντες εἰς ἀγοράν, ἃ κλάρια καλοῦσι, καὶ πάντα συνθέντες εἰς ἓν συνέπρασαν. Ἀρθείσης δὲ φλογὸς οἱ μὲν πλούσιοι καὶ δανειστικοὶ περιπαθοῦντες 25 ἀπῆλθον, ὁ δὲ Ἀγησίλαος ὥσπερ ἐφυβρίζων οὐκ ἔφη λαμπρότερον ἑώρακέναι φῶς οὐδὲ πῦρ ἐκείνου καθαρώτερον. Ἀξιούντων δὲ τῶν πολλῶν καὶ τὴν γῆν εὐθύς νέμεσθαι καὶ τῶν βασιλέων οὕτω ποιεῖν κελευόντων, ἀσχολίας τινὰς ἐμβάλλον ὁ Ἀγησίλαος ἀεὶ καὶ προφά- 30 σεις λέγων παρήγε τὸν χρόνον, ἄχρι οὗ στρατεία συνέβη τῷ Ἄγιδι, μεταπεμπομένων τῶν Ἀχαιῶν συμμάχων ἑν- των βοήθειαν ἐκ Λακεδαιμόνος. Αἰτωλοὶ γὰρ ἦσαν ἐπί-

δοξοὶ διὰ τῆς Μεγαρικῆς ἐμβαλοῦντες εἰς Πελοπόννησον· καὶ τοῦτο κωλύσων Ἄρατος ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς ἠθροίξε δύναμιν καὶ τοῖς ἐφόροις ἔγραψεν.

XIV. Οἱ δὲ τὸν Ἄγιν εὐθύς ἐξέπεμπον ἐπηρμένον τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ προθυμίᾳ τῶν συστρατευομένων. Νέοι 5 γὰρ ὄντες οἱ πλεῖστοι καὶ πένητες καὶ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρεῶν ἄδειαν ἔχοντες ἤδη καὶ λελυμένοι, τοὺς δὲ ἀγροὺς ἐλπίζοντες, ἂν ἐπανέλθωσιν ἐκ τῆς στρατείας, νημηθήσεσθαι, θαυμαστοὺς τῷ Ἄγιδι παρεῖχον ἑαυτούς· καὶ θάματα ταῖς πόλεσιν ἦσαν ἀβλαβῶς καὶ πράως καὶ μονο- 10 νοῦκ ἀφορητὶ διαπορευόμενοι τὴν Πελοπόννησον, ὥστε θαυμάζειν καὶ διαλογίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας, οἷος ἦν ἄρα κόσμος Λακωνικοῦ στρατεύματος Ἀγησίλαον ἔχοντος ἢ Λύσανδρον ἐκεῖνον ἢ Λεωνίδα τὸν παλαιὸν ἠγούμενον, ὅπου πρὸς μειράκιον ὀλίγου δεῖν νεώτατον ἀπάν- 15 των αἰδῶς τοσαύτη καὶ φόβος ἐστὶ τῶν στρατευομένων. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ νεανίσκος εὐτελείᾳ καὶ φιλοπονίᾳ καὶ τῷ μηδὲν ἰδιώτου λαμπρότερον ἠμφιέσθαι καὶ ὀπλίσθαι σεμνυνόμενος ἀξιοθέατος ἦν καὶ ζηλωτὸς ὑπὸ τῶν πολλῶν· ἐπεὶ τοῖς γε πλουσίοις οὐκ ἤρεσκεν ὁ νεω- 20 τερισμὸς αὐτοῦ, δεδιόσι μὴ κίνημα καὶ παράδειγμα τοῖς πανταχόσε δῆμοις γένηται.

XV. Συμμίξας δὲ τῷ Ἀράτῳ περὶ Κόρινθον ὁ Ἄγις ἐτι βουλευομένῳ περὶ μάχης καὶ παρατάξεως πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπεδειξάτο καὶ προθυμίαν πολλὴν καὶ τόλ- 25 μαν οὐ μανικὴν οὐδὲ ἀλόγιστον. Ἔφη γὰρ αὐτῷ μὲν δοκεῖν διαμάχεσθαι καὶ μὴ παριέναι τὸν πόλεμον εἰσω, τὰς πύλας τῆς Πελοποννήσου προεμένους, ποιήσειν δὲ τὸ δοκοῦν Ἀράτῳ· καὶ γὰρ πρεσβύτερόν τε εἶναι καὶ στρατηγεῖν Ἀχαιῶν, οἷς οὐχὶ προστάξων οὐδὲ ἠγησόμε- 30 νος, ἀλλὰ συστρατευσόμενος ἦκοι καὶ βοηθήσων. Ὁ δὲ Σινωπεὺς Βάτων αὐτὸν οὐκ ἐθέλειν μάχεσθαι φησι

τὸν Ἅγιν Ἀράτου κελεύοντος, οὐκ ἐντετυχηκῶς οἷς Ἄρατος γέγραφε περὶ τούτων ἀπολογιζόμενος, ὅτι βέλτιον ἦγεῖτο, τοὺς καρποὺς σχεδὸν ἅπαντας συγκεκομισμένων ἤδη τῶν γεωργῶν, παρελθεῖν τοὺς πολεμίους ἢ μάχη διακινδυνεῦσαι περὶ τῶν ὄλων. Ἐπεὶ δ' οὖν Ἄρατος ἀπέγνω μάχεσθαι καὶ τοὺς συμμάχους ἐπαιέσας διαφῆκε, θαυμασθεῖς ὁ Ἅγις ἀνεξεύγνυσεν, ἤδη τῶν ἐνδον ἐν Σπάφτη θόρυβον πολὺν ἐχόντων καὶ μεταβολήν. 802

- 10 XVI. Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος ἐφορεύων, ἀπηλλαγμένος οἷς ταπεινὸς ἦν πρότερον, οὐδενὸς ἐφείδετο φέροντος ἀργύριον ἀδικήματος, ἀλλὰ μῆνα τρισκαιδέκατον, οὐκ ἀπαιτούσης τότε τῆς περιόδου, παρὰ τὴν νενομισμένην τάξιν τῶν χρόνων ἐνέβαλε τοῖς τέλεσι καὶ παρέπραττε.
- 15 Δεδιῶς δὲ τοὺς ἀδικουμένους καὶ μισούμενος ὑπὸ πάντων ἔτρεφε μαχαιροφόρους, καὶ φυλαττόμενος ὑπὸ τούτων κατέβαινε εἰς τὸ ἀρχεῖον. Καὶ τῶν βασιλέων τοῦ μὲν ὄλως καταφρονεῖν, τὸν δὲ Ἅγιν ἐβούλετο δοκεῖν διὰ τὴν συγγένειαν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τινι
- 20 τιμῇ τίθεσθαι. Διέδωκε δὲ λόγον ὡς καὶ αὐτῶς ἐφορέυων. Διὸ καὶ θᾶσσον ἀποκινδυνεύσαντες οἱ ἐχθροὶ καὶ συστάντες ἐκ Τεγέας ἀναφανδὸν τὸν Λεωνίδα ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατήγαγον, ἠδέως καὶ τῶν πολλῶν θεασαμένων· ὠργίζοντο γὰρ πεφανακισμένοι τῆς χώρας μὴ
- 25 νεμηθείσης. Τὸν μὲν οὖν Ἀγησίλαον ὁ υἱὸς Ἰππομέδων δεόμενος τῶν πολιτῶν καὶ πᾶσι προσφιλεῖς ὦν δι' ἀνδραγαθίαν ὑπεξήγαγε καὶ διέσωσε· τῶν δὲ βασιλέων ὁ μὲν Ἅγις ἐπὶ τὴν Χαλκίοικον κατέφυγεν, ὁ δὲ Κλεόμβροτος εἰς τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερὸν ἐλθὼν ἰκέτευε·
- 30 καὶ γὰρ ἐδόκει τούτῳ μᾶλλον ὁ Λεωνίδας χαλεπὸς εἶναι, καὶ παρὲς τὸν Ἅγιν ἐπὶ τοῦτον ἀνέβη στρατιώτας ἔχων· καὶ κατηγορεῖ μετ' ὀργῆς, ὅτι γαμβρὸς ὦν ἐπεβούλευ-

σεν αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο καὶ συνεξέβαλε τῆς πατρίδος.

XVII. Ὁ μὲν οὖν Κλεόμβροτος οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἠπορημένος ἐκάθητο καὶ σιωπῶν· ἡ δὲ Χιλωνίς, ἡ τοῦ Λεωνίδου θυγάτηρ, πρότερον μὲν ἀδικουμένη τῷ 5 πατρὶ συνηδικεῖτο, καὶ τοῦ Κλεομβρότου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀποστᾶσα τὴν τοῦ πατρὸς συμφορὰν ἐθεράπευε, καὶ παρόντι μὲν συνικέτευε, φεύγοντος δὲ πενθοῦσα καὶ χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς τὸν Κλεόμβροτον διετέλει, τότε δὲ αὖ πάλιν ταῖς τύχαις συμμεταβάλλ- 10 λουσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἰκέτις ᾤφθη καθεζομένη, περιβεβληκυῖα τὰς χεῖρας ἐκείνῳ καὶ τῶν παιδίων τὸ μὲν ἐνθεν, τὸ δ' ἐνθεν ὑφ' αὐτὴν ἔχουσα. Θαυμαζόντων δὲ πάντων καὶ δακρυόντων ἐπὶ τῇ χρηστότητι καὶ φιλοστοργίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀφαιμένη τῶν πέπλων καὶ τῆς 15 κόμης ἀτημελῶς ἔχόντων „Τοῦτο“ εἶπεν „ὦ πάτερ, ἐμοὶ τὸ σῆμα καὶ τὴν ὄψιν οὐχ ὁ Κλεομβρότου περιτέθεικεν ἔλεος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σῶν κακῶν καὶ τῆς σῆς φυγῆς μεμένηκέ μοι σύντροφον καὶ σύννοικον τὸ πένθος. Πότερον σὺν δεῖ με σοῦ βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ καὶ νι- 20 κῶντος ἐγκαταβιῶναι ταύταις ταῖς συμφοραῖς, ἢ λαβεῖν ἐσθῆτα λαμπρὰν καὶ βασιλικὴν ἐπιδοῦσαν ὑπὸ σοῦ τὸν παρθένιον ἄνδρα φονευόμενον; ὃς εἰ μὴ παραιτεῖται σε μηδὲ κελθεῖ τέκνων καὶ γυναικὸς δάκρυσι, χαλεπώτεραν ἢ σὺ βούλει δίκην ὑφέξει τῆς κακοβουλίας, ἐπιδῶν 25 ἐμὲ τὴν φιλότιμην αὐτῷ προαποθανοῦσαν. Τίνι γὰρ ἐμὲ δεῖ ζῆν παρησιᾶ πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἢ μήτε παρ' ἀνδρὸς δεομένη μήτε παρὰ πατρὸς ἔλεός ἐστιν; ἀλλὰ καὶ γυνὴ καὶ θυγάτηρ συνατυχεῖν καὶ συνατιμάζεσθαι τοῖς ἐμμαντῆς ἐγενόμην. Τούτῳ μὲν οὖν εἰ καὶ τις ἦν 30 λόγος εὐπρεπῆς, ἐγὼ τοῦτον ἀφειλόμην τότε σοὶ συνεξετασθεῖσα καὶ καταμαρτυρήσασα τῶν ὑπὸ τούτου γε-

νομένων· σὺ δὲ αὐτῷ τὸ ἀδίκημα ποιεῖς εὐαπολόγητον, οὕτω μέγα καὶ περιμάχητον ἀποφαίνων τὸ βασιλεύειν, ὥστε δι' αὐτὸ καὶ γαμβροὺς φονεύειν καὶ τέκνων ἀμελεῖν εἶναι δίκαιον.“

5 XVIII. Ἡ μὲν Χιλωνὶς τοιαῦτα ποτινωμένη τό τε πρόσωπον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τοῦ Κλεομβρότου καὶ τὸ βλέμμα διεφθαρμένον καὶ συνττειηκὸς ὑπὸ λύπης περιήνεγκεν εἰς τοὺς παρόντας. Ὁ δὲ Λεωνίδας δια- 803
λεχθεὶς τοῖς φίλοις τὸν μὲν Κλεόμβροτον ἐκέλευσεν
10 ἀναστάντα φεύγειν, τῆς δὲ παιδὸς μένειν ἐδεῖτο καὶ μὴ καταλιπεῖν ἑαυτὸν οὕτω φιλοῦντα καὶ δεδωκότα χάριν τὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ σωτηρίαν. Οὐ μὴν ἐπεισεν, ἀλλ' ἀνισταμένη τῷ ἀνδρὶ θάτερον τῶν παιδίων ἐγχειρί-
15 σασα, θάτερον δ' ἀναλαβοῦσα καὶ προσκυνήσασα τὸν βωμὸν τῆς θεοῦ συνεξῆλθεν, ὥστε, εἰ μὴ πάνυ διεφθαρμένος ἦν ὑπὸ κενῆς δόξης ὁ Κλεόμβροτος, εὐτύχημα ἂν ἠγήσατο τὴν φυγὴν αὐτῷ τῆς βασιλείας μείζον εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα. Μεταστησάμενος δὲ τὸν Κλεόμβροτον ὁ Λεωνίδας καὶ τοὺς πρώτους ἐφόρους ἐκβαλὼν
20 τῆς ἀρχῆς, ἑτέρους δὲ ποιησάμενος, εὐθύς ἐπεβούλευε τῷ Ἄγιδι. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπειθεν αὐτὸν ἀναστῆναι καὶ συμβασιλεύειν, ὡς δεδωκόταν συγγνώμην τῶν πολιτῶν· συνεξηπατησθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου νέον ὄντα καὶ φιλότιμον. Ἐκείνου δὲ ὑφορωμένου καὶ κατὰ
25 χάριαν μένοντος αὐτὸς μὲν ἐπαύσατο φενακίζων καὶ κατειρωνευόμενος, Ἀμφάρης δὲ καὶ Δαμοχάρης καὶ Ἀρκεσίλαος ἀναβαίνοντες εἰώθεσαν αὐτῷ διαλέγεσθαι· καὶ ποτε καὶ παραλαβόντες ἐπὶ λουτρόν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κατήγαγον καὶ λουσάμενον πάλιν εἰς τὸ ἱερόν κατέστησαν.
30 Καὶ ἦσαν πάντες μὲν αὐτῷ συνήθεις, ὁ δὲ Ἀμφάρης καὶ κεχηρημένος ἐναγχος ἱμάτια καὶ ποτήρια τῶν πολυτελεῶν παρὰ τῆς Ἀγησιστράτας ἐπεβούλευε διὰ ταῦτα τῷ βασι-

λει και ταῖς γυναίξιν ὡς ἀποστερήσω. Καὶ μάλιστα γὰρ αὐτὸς ὑπακούσαι τῷ Λεωνίδα λέγεται καὶ παροξύναι τοὺς ἐφόρους, ὧν καὶ αὐτὸς εἰς ἦν.

XIX. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἅγις τὸν μὲν ἄλλον ἐν τῷ Ἰερῷ διέτριβε χρόνον, εἰώθει δὲ καταβαίνειν, ὅτε τύχοι, πρὸς 5 τὸ λουτρόν, ἐκεῖ συλλαβεῖν αὐτὸν ἐγνωσαν, ὅταν ἔξω τοῦ Ἰεροῦ γένηται. Καὶ παραφυλάξαντες λελουμένον ἀπήντησαν καὶ ἠσπάσαντο, καὶ συμπροῆγον ἅμα διαλεγόμενοι καὶ καίζοντες ὡς πρὸς συνήθη καὶ νέον. Ἐκτροπήν δὲ τινα τῆς ὁδοῦ πλαγίαν πρὸς τὸ δεσμοτήριον 10 ἐχούσης, ὡς ἐγένοντο κατ' αὐτὴν βαδίζοντες, ὁ μὲν Ἀμφάρης διὰ τὸ ἄρχειν ἀψάμενος τοῦ Ἄγιδος „Ἄγω σε“ εἶπεν „ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ὦ Ἅγι, λόγον ὑπέξοντα τῶν πεπολιτευμένων.“ ὁ δὲ Λαμοχάρης, εὐρωστος ὧν καὶ μέγας, τὸ ἱμάτιον περιβαλὼν περὶ τὸν τράχηλον εἶλκεν. 15 Ἄλλων δὲ ἐπωθοῦντων ὀπισθεν ἐκ παρασκευῆς, οὐδενὸς βοηθοῦντος, ἀλλ' ἐρημίας οὔσης, ἐμβάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον. Εὐθύς δὲ παρῆν ὁ μὲν Λεωνίδας μισθοφόρους ἔχων πολλοὺς καὶ τὸ οἰκημα περιέσχεν ἔξωθεν, οἱ δὲ ἔφοροι πρὸς τὸν Ἅγιν εἰσῆλθον, καὶ τῶν 20 γερόντων εἰς τὸ οἰκημα μεταπεμφάμενοι τοὺς ταῦτά βουλομένους, ὡς δὴ κρίσεως αὐτῷ γινομένης, ἐκέλευον ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπολογεῖσθαι. Γελάσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου πρὸς τὴν εἰρωνείαν αὐτῶν, ὁ μὲν Ἀμφάρης οἰμωξόμενον ἐκάλει καὶ δίκην ὑπέξοντα τῆς ἰταμό- 25 τητος· ἄλλος δὲ τῶν ἐφόρων, οἷον ἐνδιδούς τῷ Ἄγιδι καὶ δεικνύων ἀποφυγὴν τῆς αἰτίας, ἠρώτησεν, εἰ ταῦτα ἐπραξεν ὑπὸ Λυσάνδρου καὶ Ἀγησιλάου βιασθεῖς. Ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ἄγιδος, ὡς βιασθεῖς μὲν ὑπ' οὐδενός, ζηλῶν δὲ καὶ μιμούμενος τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τὴν 30 αὐτὴν ἔλθοι πολιτείαν, πάλιν ὁ αὐτὸς ἠρώτησεν, εἰ μετανοεῖ τοῖς πεπραγμένοις. Φήσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου

μη μετανοεῖν ἐπὶ τοῖς κάλλιστα βεβουλευμένοις, κἄν τα
 ἔσχατα πεισόμενον αὐτὸν ἴδῃ, θάνατον αὐτοῦ κατεψη-
 φίσαντο, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευον ἄγειν εἰς τὴν κα-
 λουμένην Δεχάδα. Τοῦτο δὲ ἐστὶν οἰκημα τῆς εἰρκτῆς,
 5 ἐν ᾧ θανατοῦσι τοὺς καταδίκους ἀποπνίγοντες. Ὅρων
 δὲ τοὺς ὑπηρέτας ὁ Δαμοχάρης οὐ τολμῶντας ἄψασθαι
 τοῦ Ἄγιδος, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μισθοφόρων τοὺς παρε-
 στῶτας ἀποστρεφομένους καὶ φεύγοντας τὸ ἔργον, ὡς
 οὐ θεμιτὸν οὐδὲ νενομισμένον βασιλέως σώματι τὰς χει- 804
 10 ρας προσφέρειν, διαπειλησάμενος αὐτοῖς καὶ λοιδορη-
 θεὶς εἶλκεν αὐτὸς εἰς τὸ οἰκημα τὸν Ἄγιν. Ἦδη γὰρ
 ἤσθηντο πολλοὶ τὴν σύλληψιν, καὶ θόρυβος ἦν ἐπὶ ταῖς
 θύραις καὶ φῶτα πολλὰ, καὶ παρήσαν ἢ τε μήτηρ τοῦ
 Ἄγιδος καὶ ἡ μάμμη βοῶσαι καὶ δεόμεναι τὸν βασιλέα
 15 τῶν Σπαρτιατῶν λόγου καὶ κρίσεως τυχεῖν ἐν τοῖς πο-
 λίταις. Διὸ καὶ μάλιστα κατήπειξαν τὴν ἀναίρεσιν, ὡς
 ἐξαρπαγησομένου νυκτός, ἂν πλείονες ἐπέλθωσιν.

XX. Ὁ μὲν οὖν Ἄγης ἐπὶ τὴν στραγγάλην πορευό-
 μενος, ὡς εἶδέ τινα τῶν ὑπηρετῶν θαυρόντα καὶ περι-
 20 παθοῦντα, „Παῦσαί με“ εἶπεν „ὦ ἄνθρωπε, κλαίων·
 καὶ γὰρ οὕτως παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀπολλύμενος
 κρείττων εἰμὶ τῶν ἀναιρούντων.“ καὶ ταῦτ' εἰπὼν
 παρέδωκε τῷ βρόχῳ τὸν τράχηλον ἐκουσίως. Ὁ δὲ Ἀμ-
 φάρης προελθὼν ἐπὶ τὰς θύρας καὶ τὴν Ἀγησιστράταν
 25 προσπεσοῦσαν αὐτῷ διὰ συνήθειαν καὶ φιλίαν ἀναστή-
 σας, οὐδὲν ἔφη περὶ τὸν Ἄγιν ἔσσεσθαι βίαιον οὐδὲ ἀνή-
 κεστον· ἐκέλευε δὲ κάκεινην, εἰ βούλοιο, πρὸς τὸν
 υἱὸν εἰσελθεῖν. Ἐκείνης δὲ καὶ τὴν μητέρα μετ' αὐτῆς
 παρεῖναι δεομένης οὐδὲν ἔφη κωλύειν ὁ Ἀμφάρης· καὶ
 30 δεξάμενος ἀμφοτέρας καὶ πάλιν κλείσαι τὰς θύρας τοῦ
 δεσποτηρίου κειλεύσας, προτέραν μὲν τὴν Ἀρχιδαμίαν
 παρέδωκεν, ἥδη σφόδρα πρεσβῦτιν οὔσαν καὶ καταγα-

γηρακυίαν ἐν ἀξιώματι μεγίστῳ τῶν πολιτῶν, ἀποθανούσης δὲ ἐκείνης ἐκέλευσε τὴν Ἀγησιστράταν ἔσω βαδίζειν. Ὡς δὲ εἰσελθοῦσα τὸν τε υἱὸν ἐθεάσατο χαμαὶ κείμενον καὶ τὴν μητέρα νεκρὰν ἐκ τοῦ βρόχου κρεμαμένην, ἐκείνην μὲν αὐτῇ τοῖς ὑπηρέταις συγκα- 5 θεῖλε καὶ παρεκτείνασα τῷ Ἄγιδι τὸ σῶμα περιέστειλε καὶ κατεκάλυψε· τῷ δὲ υἱῷ προσπεσοῦσα καὶ φιλήσασα τὸ πρόσωπον „Ἡ πολλή σε“ εἶπεν „ὦ πατ, εὐλάβεια καὶ τὸ πρῶτον καὶ φιλάνθρωπον ἀπώλεσε μεθ' ἡμῶν.“ Ὁ δὲ Ἀμφάρης ἀπὸ τῆς θύρας ὄρων τὰ γινόμενα καὶ 10 τὰς φωνὰς ἀκούων ἐπεισῆλθε, καὶ πρὸς τὴν Ἀγησιστράταν μετ' ὀργῆς εἶπεν· „Εἰ τοίνυν“ ἔφη „ταῦτά ἐδοκίμαζες τῷ υἱῷ, ταῦτά καὶ πέλῃ.“ Καὶ ἡ Ἀγησιστράτα πρὸς τὸν βρόχον ἀνισταμένη „Μόνον“ ἔφη „συνενέγκαι ταῦτα τῇ Σπάρτῃ.“ 15

XXI. Τοῦ δὲ πάθους εἰς τὴν πόλιν ἐξαγγελθέντος καὶ τῶν τριῶν σωμάτων ἐκκομιζομένων οὐκ ἦν ὁ φόβος οὔτω μέγας, ὥστε μὴ καταφανεῖς εἶναι τοὺς πολίτας ἀλγοῦντας μὲν ἐπὶ τοῖς γεγενομένοις, μισοῦντας δὲ τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Ἀμφάρην, μηδὲν δεινότερον μηδὲ ἀνο- 20 σιώτερον ἔξ οὗ Δωριεῖς Πελοπόννησον οἰκοῦσιν οἰομένους ἐν Σπάρτῃ πεπρᾶχθαι. Βασιλεὶ γάρ, ὡς εἶοικε, Λακεδαιμονίων οὐδὲ οἱ πολέμιοι ῥαδίως ἐν ταῖς μάχαις ἀπαντῶντες προσέφερον τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀπετρέποντο δεδιότες καὶ σεβόμενοι τὸ ἀξίωμα. Διὸ καὶ πολλῶν γε- 25 γονότων Λακεδαιμονίοις ἀγῶνων πρὸς Ἕλληνας εἰς μόνος ἀνηγέθη πρὸ τῶν Φιλιππικῶν δόρατι πληγεῖς περὶ Λεῦκτρα Κλεόμβροτος. Μεσσηνίων δὲ καὶ Θεόπομπον ὑπ' Ἀριστομένους πεσεῖν λεγόντων οὗ φασι Λακεδαιμόνιοι, πληγῆναι δὲ μόνον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔχει τινὰς 30 ἀμφιλογίας. Ἐν δὲ Λακεδαίμονι πρῶτος Ἄγις βασιλεύων ὑπὸ ἐφόρων ἀπέθανε, καλὰ μὲν ἔργα καὶ πρέποντα τῇ

Σπάρτη προελόμενος, ἡλικίας δὲ γεγωνῶς, ἐν ἧ ἁμαρ-
 τάνουτες ἄνθρωποι συγγνώμης τυγχάνουσι, μεμφθεὶς
 δὲ ὑπὸ τῶν φίλων δικαιότερον ἢ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι καὶ
 Λεωνίδαυ περιέσωσε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπίστευσεν ἡμερώ-
 5 τατος καὶ πρῶτατος γενόμενος.

10

Κ Λ Ε Ο Μ Ε Ν Η Σ.

1. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἀρχί- 805
 δαμον οὐκ ἐφθη συλλαβεῖν ὁ Λεωνίδαυ εὐθύς ἐκφυ-
 15 γόντα, τὴν δὲ γυναῖκα παιδίον ἔχουσαν νεογνὸν ἐκ τῆς
 οἰκίας ἀπαγαγὼν βία Κλεομένει τῷ υἱῷ συνώκισεν οὐ
 πᾶνυ γάμων ὄραν ἔχοντι, τὴν δὲ ἄνθρωπον ἄλλῃ δο-
 θῆναι μὴ βουλόμενος. Ἦν γὰρ οὐσίας τε μεγάλης ἐπί-
 κληρος ἢ Ἀγιάτις Γυλίππου τοῦ πατρός, ὄρα τε καὶ
 20 κάλλει πολὺ τῶν Ἑλληνίδων διαφέρουσα καὶ τὸν τρό-
 πον ἐπιεικής. Διὸ πολλὰ μὲν ἐποίησεν, ὡς φασι, μὴ
 βιασθῆναι δεομένη, συνελθοῦσα δὲ εἰς ταῦτό τῷ Κλεο-
 μένει τὸν μὲν Λεωνίδαυ ἐμίσει, περὶ δὲ αὐτὸν τὸν νεα-
 νίσκον ἦν ἀγαθὴ γυνὴ καὶ φιλόστοργος, ἐρωτικῶς ἅμα
 25 τῷ λαβεῖν πρὸς αὐτὴν διατεθέντα καὶ τινα τρόπον συμ-
 παθοῦντα τῇ πρὸς τὸν Ἄγιν εὐνοία καὶ μνήμη τῆς γυ-
 ναικός, ὥστε καὶ πυνθάνεσθαι πολλάκις περὶ τῶν γε-
 γονότων καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς διηγουμένης ἐκείνης,
 ἦν ὁ Ἄγισ ἔσχε διάνοιαν καὶ προαίρεσιν. Ἦν δὲ καὶ
 30 φιλότιμος μὲν καὶ μεγαλόφρων ὁ Κλεομένης καὶ πρὸς
 ἐγκράτειαν καὶ ἀφέλειαν οὐχ ἦττον τοῦ Ἄγιδος εὐ-
 πεφυκῶς, τὸ δὲ εὐλαβὲς ἄγαν ἐκεῖνο καὶ πρᾶον οὐκ εἰ-

χεν, ἀλλὰ κέντρον τι θυμοῦ τῇ φύσει προσέκειτο καὶ μετὰ σφοδρότητος ὄρμη πρὸς τὸ φαινόμενον ἄει καλόν. Ἐφαίνεται δὲ κάλλιστον μὲν αὐτῷ κρατεῖν ἐκόντων, καλὸν δὲ καὶ μὴ πειθομένων περιεῖναι πρὸς τὸ βέλτιον ἐκβιαζόμενον. 5

II. Οὐκ ἤρεσκε μὲν οὖν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἀπραγμοσύνη καὶ ἡδονῇ κατακεκληγμένων τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ βασιλέως πάντα τὰ πράγματα χαίρειν ἕωντος, εἰ μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλοῖη σχολάζειν ἐν ἀφθόνοις καὶ τρυφᾶν βουλόμενον, ἀμελουμένων δὲ τῶν κοινῶν, 10 κατ' οἰκίαν ἐκάστου πρὸς αὐτὸν ἔλκοντος τὸ κερδαλέον, ἀσκήσεως δὲ καὶ σωφροσύνης νέων καὶ καρτερίας καὶ ἰσότητος, οὐδὲ ἀσφαλῆς ἦν τούτων τῶν περὶ Ἄγιν ἀπολωλότων μνημονεύειν. Λέγεται δὲ καὶ λόγων φιλοσόφων τὸν Κλεομένη μετασχεῖν ἔτι μειράκιον ὄντα, Σφαί- 15 ρου τοῦ Βορυσθενίτου παραβαλόντος εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ περὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἐφήβους οὐκ ἀμελῶς διατρέβοντος. Ὁ δὲ Σφαῖρος ἐν τοῖς πρώτοις ἐγεγόνει τῶν Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως μαθητῶν, καὶ τοῦ Κλεομένους ἔοικε τῆς φύσεως τὸ ἀνδρωῶδες ἀγαπήσασθαι τε καὶ 20 προσεκαῦσαι τὴν φιλοτιμίαν. Λεωνίδα μὲν γὰρ τὸν παλαιὸν λέγουσιν ἐπερωτηθέντα, πόλις τις αὐτῷ φαίνεται ποιητῆς γεγυῖναι Τυρταῶς, εἶπεν· „Ἄγαθὸς νέων ψυχὰς κακκανῆν.“ Ἐμπιπλάμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν ποιημάτων ἐνθουσιασμοῦ παρὰ τὰς μάχας ἠφείδουν 25 ἑαυτῶν· ὁ δὲ Στωϊκὸς λόγος ἔχει τι πρὸς τὰς μεγάλας φύσεις καὶ ὀξείας ἐπισφαλῆς καὶ παράβολον, βαθεῖ δὲ καὶ πρῶν κεραννύμενος ἤθει μάλιστα εἰς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ἐπιδίδωσιν.

III. Ἐπεὶ δὲ τελευτήσαντος τοῦ Λεωνίδου τὴν βα- 30 σιλίαν παρέλαβε καὶ τοὺς πολίτας τότε δὴ παντάπασιν ἐκλελυμένους ἑώρα, τῶν μὲν πλουσίων καθ' ἡδονὰς

ἰδίας καὶ πλεονεξίας παρορώντων τὰ κοινά, τῶν δὲ πολ-
 λῶν διὰ τὸ πρᾶττειν κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς τὸν
 πόλεμον ἀπροθύμων καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν ἀφιλοτίμων
 γεγονότων, αὐτοῦ δὲ ὄνομα βασιλεύοντος ἦν μόνον, ἣ
 5 δὲ ἀρχὴ πᾶσα τῶν ἐφόρων, εὐθύς μὲν εἰς νοῦν ἔθετο
 τὰ παρόντα μεθιστάναι καὶ κινεῖν, ὄντος δὲ αὐτῷ φίλου
 Ξενάρους, ἐραστοῦ γεγονότος (τοῦτο δὲ ἐμπνεῖσθαι Λα-
 κεδαιμόνιοι καλοῦσιν), ἀπεπειρᾶτο τούτου διακυνθα-
 νόμενος τὸν Ἄγιν, ὁποῖος γένοιτο βασιλεὺς καὶ τίνι
 10 τρόπῳ καὶ μετὰ τίνων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν ὁδόν. Ὁ
 δὲ Ξενάρης τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἀηδῶς ἐμέμνητο τῶν
 πραγμάτων ἐκείνων, ὡς ἐπράχθη καθ' ἕκαστα μυθολο- 806
 γῶν καὶ διηγούμενος, ὡς δὲ ἦν καταφανὴς ὁ Κλεομέ-
 νης ἐμπαθέστερον προσέχων καὶ κινούμενος ὑπερφυῶς
 15 πρὸς τὴν καινοτομίαν τοῦ Ἄγινος καὶ ταῦτ' ἀπολλύει
 ἀκούειν βουλόμενος, ἐπέκληξεν αὐτῷ πρὸς ὄργην ὁ Ξε-
 νάρης ὡς οὐχ ὑγιαίνοντι, καὶ τέλος ἀπέστη τοῦ διαλέγε-
 σθαι καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν, οὐδενὶ μέντοι τὴν αἰτίαν
 ἐφρασε τῆς διαφορᾶς, ἀλλ' αὐτὸν ἐφη γινώσκειν ἐκεί-
 20 νον. Οὕτω δὲ τοῦ Ξενάρους ἀντικρούσαντος ὁ Κλεομέ-
 νης καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως ἔχειν ἠγούμενος αὐτοὺς ἐν
 ἑαυτῷ συνειδέει τὴν πρᾶξιν. Οἰόμενος δ' ἂν ἐν πολέμῳ
 μᾶλλον ἢ κατ' εἰρήνην μεταστῆσαι τὰ παρόντα, συν-
 ἔκρουσε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν, αὐτοὺς διδόντας
 25 ἐγκλημάτων προφάσεις. Ὁ γὰρ Ἄρατος ἰσχύων μέγι-
 στον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἐβούλετο μὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς μίαν
 σύνταξιν ἀγαγεῖν Πελοποννησίους, καὶ τοῦτο τῶν πολ-
 λῶν στρατηγιῶν αὐτῷ καὶ τῆς μακρᾶς πολιτείας ἦν τέ-
 λος, ἠγούμενος μόνως ἂν οὕτως ἀνεπιχειρήτους ἴσασθαι
 30 τοῖς ἐκτὸς πολεμίοις. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἀπάν-
 των αὐτῷ προσγεγονότων ἀπελείποντο Λακεδαιμόνιοι
 καὶ Ἡλεῖοι καὶ ὅσοι Λακεδαιμονίους Ἀρκάδων προσει-

χον, ἅμα τῷ τὸν Λεωνίδαυ ἀποθανεῖν παρηνώχλει τοῖς Ἀρκάσι καὶ περιέκοπτεν αὐτῶν μάλιστα τοὺς τοῖς Ἀχαιοῖς ὁμοροῦντας, ἀποπειρώμενος τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοῦ Κλεομένου, ὡς νέου καὶ ἀπείρου καταφρονῶν.

IV. Ἐκ τούτου Κλεομένη πρῶτον οἱ ἔφοροι πέμ- 5
πουσι καταληφόμενον τὸ περὶ τὴν Βέλβιναν Ἀθήναιον. Ἐμβολὴ δὲ τῆς Λακωνικῆς τὸ χωρίον ἐστὶ, καὶ τότε πρὸς τοὺς Μεγαλοπολίτας ἦν ἐπίδικον. Καταλαβόντος δὲ τοῦτο καὶ τειχίσαντος τοῦ Κλεομένου ὁ Ἄρατος οὐθὲν ἐγκαλέσας, ἀλλὰ νυκτὸς ἐκστρατεύσας ἐπεχείρησε Τε- 10
γεάταις καὶ Ὀρχομενίοις. Τῶν δὲ προδοτῶν ἀποδειλι-
σάντων ὁ μὲν Ἄρατος ἀνεχώρησε λεληθέναι νομίζων, ὁ δὲ Κλεομένης εἰρωνεῖα χρώμενος ἔγραψε πρὸς αὐτόν, ὡς δὴ παρὰ φίλου πυνθανόμενος, ποῦ τῆς νυκτὸς ἐξέλ- 15
θοι. Τοῦ δὲ ἀντιγράψαντος, ὡς ἐκείνον Βέλβιναν μέλ-
λειν τειχίξειν ἀκούσας καταβαλὴ τοῦτο κωλύσων, πάλιν ὁ Κλεομένης ἀποστείλας τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν ἔφη πε-
πεισθαι. „τοὺς δὲ φανούς καὶ τὰς κλίμακας“ εἶπεν „εἰ μὴ τί σοι διαφέρει, γράψον ἡμῖν, ἐπὶ τί σοι παρη- 20
κολούθουν.“ Τοῦ δὲ Ἀράτου πρὸς τὸ σκῶμμα γελά-
σαντος καὶ πυνθανομένου, ποῖός τις ὁ νεανίσκος εἶη, Δαμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος φυγὰς „Εἰ τι πράττεις“ ἔφη „πρὸς Λακεδαιμονίους, ὧρα σοι ταχύνειν πρὸ τοῦ κέντρα φῦσαι τοῦτον τὸν νεοσσόν.“ Ἐκ τούτου Κλεο- 25
μένει μετὰ ἱππέων ὀλίγων καὶ πεζῶν τριακοσίων ἐν Ἀρ-
καδίᾳ στρατοπεδευομένῳ προσέταξαν ἀναχωρεῖν οἱ ἔφοροι φοβούμενοι τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ Καφύας ἔλαβεν ὁ Ἄρατος, αὐθις ἐξέπεμπον τὸν Κλεομένην. Λαβόντος δὲ αὐτοῦ Μεθύδριον καὶ τὴν Ἀρ- 30
γολικὴν καταδραμόντος, ἐξεστράτευσαν οἱ Ἀχαιοὶ δισμυ-
ρίοις πεζοῖς καὶ χιλλίοις ἱππεῦσιν Ἀριστομάχου στρατη-

γοῦντος. Ἀπαντήσαντος δὲ περὶ Παλλάντιον Κλεομένους καὶ βουλομένου μάχεσθαι, φοβηθεὶς τὴν τόλμαν ὁ Ἄρατος οὐκ εἶασε διακινδυνεύσαι τὸν στρατηγόν, ἀλλ' ἀπῆλθε λοιδορούμενος μὲν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, χλευαζόμενος δὲ καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ πεντακισχιλίων τὸ πλῆθος ὄντων. Μέγας οὖν τῷ φρονήματι γεγωναὶς ὁ Κλεομένης ἐθρασύνετο πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ τῶν παλαιῶν τινος αὐτοὺς ἀνεμίμνησκε βασιλέων εἰπόντος, ὅτι μάτην Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται περὶ τῶν πολεμίων, οὐ πόσοι εἰσὶν, ἀλλὰ πού εἰσιν.

V. Ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἡλείοις πολεμουμένοις ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν βοηθήσας, καὶ περὶ τὸ Λύκαιον ἀπιούσιν ἤδη τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπιβαλὼν, ἅπαν μὲν ἐτρέφετο καὶ διεπτόησεν αὐτῶν τὸ στράτευμα, συχνούς δὲ ἀνείλε καὶ ζῶντας ἔλαβεν, ὥστε καὶ περὶ Ἀράτου φήμην ἐκπεσεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς τεθνηκότος, ὁ μὲν Ἄρατος ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος ἐκ τῆς τροπῆς ἐκείνης εὐθύς ἐπὶ Μαντινείαν ἦλθε καὶ μηδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος εἶλε τὴν πόλιν καὶ κατέσχε, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων παντάπασιν ταῖς γνώμαις ἀναπεσόντων καὶ τῷ Κλεομένει πρὸς τὰς στρατείας ἐνισταμένων, ὥρμησε μεταπέμπεσθαι τὸν Ἄγιδος ἀδελφὸν Ἀρχίδαμον ἐκ Μεσσήνης, ᾧ βασιλεύειν ἀπὸ τῆς ἐτέρας οἰκίας ἦν προσῆκον, οἰόμενος ἀμβλυτέραν τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν ἔσσεσθαι τῆς βασιλείας ἰσορρόπου καὶ ὀλοκλήρου γενομένης. Οἱ δὲ ἀνηρηκότες πρότερον τὸν Ἄγιν αἰσθόμενοι τοῦτο καὶ φοβηθέντες, μὴ δίκην δῶσι τοῦ Ἀρχιδάμου κατελθόντος, ἐδέξαντο μὲν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν παραγενόμενον κρύφα καὶ συγκατήγον, εὐθύς δὲ ἀπέκτειναν, εἴτε ἄκοντος τοῦ Κλεομένου, ὡς οἶεται Φύλαρχος, εἴτε πεισθέντος ὑπὸ τῶν φίλων καὶ προεμένου τὸν ἄνθρωπον αὐτοῖς. Τῆς γὰρ

αίτίας τὸ πλεῖστον ἐπ' ἐκείνους ἦλθε βεβιάσθαι τὸν Κλεομένη δοκοῦντας.

VI. Οὐ μὴν ἀλλὰ κινεῖν εὐθύς ἐγνωκῶς τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔπεισε τοὺς ἐφόρους χρήμασιν, ὅπως αὐτῶ ψηφίσωνται στρατεῖαν. Ἐθεράπευσε δὲ καὶ τῶν ἄλλων 5 συχνοὺς διὰ τῆς μητρὸς Κρατησικλείας ἀφειδῶς συγχωρηγούσης καὶ συμφιλοτιμουμένης, ἣ γε καὶ γάμου μὴ δεομένη λέγεται διὰ τὸν υἱὸν ἄνδρα λαβεῖν πρωτεύοντα δόξῃ καὶ δυνάμει τῶν πολιτῶν. Ἐξαγαγὼν δὲ τὴν στρατεῖαν καταλαμβάνει τῆς Μεγαλοπολίτιδος χωρίον 10 Λεῦκτρα· καὶ γενομένης πρὸς αὐτὸν ὀξείας τῶν Ἀχαιῶν βοηθείας Ἀράτου στρατηγοῦντος, ὑπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν παραταξάμενος ἠττήθη μέρει τινὶ τοῦ στρατεύματος. Ἐπεὶ δὲ χαράδραν τινὰ βαθεῖαν οὐκ εἶασε διαβῆναι τοὺς Ἀχαιοὺς ὁ Ἄρατος, ἀλλ' ἐπέστησε τὴν διώξιν, 15 ἀγανακτῶν δὲ Λυδιάδας ὁ Μεγαλοπολίτης συνεξώρμησε τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς καὶ διώκων εἰς χωρίον ἀμπέλων καὶ τάφρων καὶ τειχῶν μεστὸν ἐνσεισας καὶ διασπασθεὶς περὶ ταῦτα κακῶς ἀπήλλαττε, κατιδῶν ὁ Κλεομένης ἀνῆκε τοὺς Ταραντίνους καὶ τοὺς Κρητάς ἐπ' αὐτόν, 20 ὑφ' ὧν ὁ Λυδιάδας ἀμυνόμενος εὐρώστας ἔπεσε. Πρὸς τοῦτο θαρρήσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ βοῆς ἐνέβαλον τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τροπὴν ὄλου τοῦ στρατεύματος ἐποίησαν. Ἀποθανόντων δὲ συχῶν τοὺς μὲν ἄλλους ὑποσπόνδους ὁ Κλεομένης ἀπέδωκε, τὸν δὲ Λυδιάδαν 25 νεκρὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κελεύσας, κοσμήσας πορφυρίδι καὶ στέφανον ἐπιθείς, πρὸς τὰς πύλας τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἀπέστειλεν. Οὗτος ἦν Λυδιάδας ὁ καταθέμενος τὴν τυραννίδα καὶ τοῖς πολίταις ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πόλιν προσκομίσας Ἀχαιοῖς. 30

VII. Ἐκ τούτου Κλεομένης μέγα φρονῶν ἦδη καὶ πεπεισμένος, ἂν ὡς βούλεται τοῖς πράγμασι χρώμενος

πολεμῆ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, φραδίως ἐπικρατήσῃ, ἐδί-
 δασκε τὸν τῆς μητρὸς ἄνδρα Μεισιτόνου, ὡς χρητῶν
 ἐφόρων ἀπαλλαγέντας εἰς μέσον θεῖναι τὰ κτήματα τοῖς
 πολίταις καὶ τὴν Σπάρτην ἴσην γενομένην ἐγείρειν καὶ
 5 προάγειν ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. Πεισθέντος
 δ' ἐκείνου δύο τῶν ἄλλων φίλων ἢ τρεῖς προσέλαβε.
 Συνέβη δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ τῶν ἐφόρων ἕνα
 κοιμώμενον ἐν Πασιφάας ὄναρ ἰδεῖν θαναμαστόν· ἐδό-
 κει γὰρ ἐν ᾧ τόπῳ τοῖς ἐφόροις [ἔθος*] ἐστὶ καθεξομένοις
 10 χρηματίζειν ἕνα δίφρον κείσθαι, τοὺς δὲ τέτταρας ἀνη-
 ρῆσθαι, καὶ θαυμάζοντος αὐτοῦ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 γενέσθαι φράζουσαν, ὡς τοῦτο τῇ Σπάρτῃ λῶόν ἐστι.
 Ταύτην τὴν ὄψιν διηγουμένου τοῦ ἐφόρου πρὸς τὸν 808
 Κλεομένη, τὸ μὲν πρῶτον διεταράχθη καθ' ὑπόψιν
 15 τινὰ πειράζεσθαι δοκῶν, ὡς δὲ ἐπέισθη μὴ ψεύδεσθαι
 τὸν διηγούμενον, ἐθάρρησε. Καὶ λαβὼν ὅσους ὑπώ-
 πτευε μάλιστα τῶν πολιτῶν· ἐναντιώσεσθαι πρὸς τὴν
 πρᾶξιν, Ἡραίαν καὶ Ἀλσαίαν τὰς πόλεις ταττομένας ὑπὸ
 τοῖς Ἀχαιοῖς εἶλε, καὶ σίτον εἰσήγαγεν Ὀρχομενίοις, καὶ
 20 Μαντινείᾳ παρεστρατοπέδευσε, καὶ ὅλως ἄνω καὶ κάτω
 μακρᾶς πορείαις ἀποτρύσας τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπέ-
 λιπεν αὐτῶν δεηθέντων τοὺς πολλοὺς ἐν Ἀρκαδίᾳ, τοὺς
 δὲ μισθοφόρους ἔχων αὐτὸς ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἐχώρει.
 Καὶ καθ' ὁδὸν οἷς ἐπίστευε μάλιστα καλῶς πρὸς αὐτὸν
 25 ἔχειν ἀνεκοινοῦτο τὴν γνώμη, καὶ προΐει σχέδην, ὡς
 περὶ τὸ δεῖπνον οὔσι τοῖς ἐφόροις ἐπιπέσοι.

VIII. Γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγγύς, Εὐρυκλείδαν
 μὲν εἰς τὸ τῶν ἐφόρων συσσίτιον ἀπέστειλεν ὥς τινα
 παρ' αὐτοῦ λόγον ἀπὸ στρατιᾶς κομίζοντα, Θηρυκίων
 30 δὲ καὶ Φοῖβις καὶ δύο τῶν συντρόφων τοῦ Κλεομένου,
 οὓς μόθικας καλοῦσιν, ἐπηκολούθουν στρατιώτας ὀλί-
 γους ἔχοντες. Ἔτι δὲ τοῦ Εὐρυκλείδα διαλεγομένου

τοῖς ἐφόροις ἐπιδραμόντες ἐσπασμέναις ταῖς μαχαίραις ἐπαιον αὐτούς. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος Ἀγύλαιος, ὡς ἐπλήγη, πεσὼν καὶ τεθνάναι δοξάσας ἀτρέμα συναγαγῶν καὶ παρέλκων ἑαυτὸν ἐκ τοῦ οἰκήματος ἔλαθεν εἰς τι θωμάτιον εἰσερπύσας μικρὸν, ὃ φόβου μὲν ἦν ἱερὸν, ἄλλως δὲ κεκλεισμένον ἀεί, τότε [δὲ] ἐκ τύχης ἀνεφωγμένον ἐτύγγανεν. Εἰς τοῦτο συνεισενεγκῶν ἑαυτὸν ἀπέκλεισε τὸ θύριον. Οἱ δὲ τέσσαρες ἀνηρέθησαν, καὶ τῶν ἐπιβοηθούντων αὐτοῖς [οὐ*] πλείονες ἢ δέκα. Τοὺς γὰρ ἤσυχίαν ἄγοντας οὐκ ἐκτειναν, οὐδὲ τοὺς ἀπιόντας ἐκ τῆς πόλεως 10 ἐκάλυον. Ἐφείσαντο δὲ καὶ τοῦ Ἀγυλαίου μεθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ ἱεροῦ προελθόντος.

IX. Ἔστι δὲ Λακεδαιμονίοις οὐ φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ θανάτου καὶ γέλωτος καὶ τοιούτων ἄλλων παθημάτων ἱερά. Τιμῶσι δὲ τὸν φόβον οὐχ ὥσπερ οὓς ἀποτρέπονται δαίμονας, ἠγούμενοι βλαβερόν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν μάλιστα συνέχεσθαι φόβῳ νομίζοντες. Διὸ καὶ προεκήρυττον οἱ ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, κείρεσθαι τὸν μύστακα καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ᾖσιν αὐτοῖς· 20 τὸ τοῦ μύστακος, οἶμαι, προτείνοντες, ὅπως καὶ περὶ τὰ μικρότατα τοὺς νέους πειθαρχεῖν ἐθίζωσι. Καὶ τὴν ἀνδρείαν δέ μοι δοκοῦσιν οὐκ ἀφοβίαν, ἀλλὰ φόβον ψόγου καὶ δέος ἀδοξίας οἱ παλαιοὶ νομίζειν. Οἱ γὰρ δειλότατοι πρὸς τοὺς νόμους θαρραλεώτατοι πρὸς τοὺς 25 πολεμίους εἰσὶ· καὶ τὸ παθεῖν ἥκιστα δεδίασιν οἱ μάλιστα φοβούμενοι τὸ κακῶς ἀκοῦσαι. Διὸ καὶ καλῶς ὁ εἰπῶν

— — ἵνα γὰρ δέος, ἐνθα καὶ αἰδώς.

καὶ Ὅμηρος

αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι, φίλε ἐκνυρέ, δεινός τε.

καὶ

σιγῇ δειδιότες σημάτωντορας.

Τὸ γὰρ αἰσχύνεσθαι μάλιστα συμβαίνει πρὸς οὓς καὶ τὸ δεδοικέναι τοῖς πολλοῖς. Διὸ καὶ παρὰ τὸ τῶν ἐφόρων συσσίτιον τὸν φόβον ἴδρυνται Λακεδαιμόνιοι, μὴ 5 ἀρχίας ἐγγυτάτω κατασκευασάμενοι τὸ ἀρχεῖον.

Χ. Ὁ δ' οὖν Κλεομένης ἡμέρας γενομένης προέγραψεν ὀγδοήκοντα τῶν πολιτῶν, οὓς ἔδει μεταστῆναι, καὶ τοὺς δέφορους ἀνεῖλε τῶν ἐφόρων πλὴν ἑνός, ἐν ᾧ καθήμενος ἔμελλεν αὐτὸς χρηματίζειν. Ἐκκλησίαν δὲ 10 ποιήσας ἀπελογεῖτο περὶ τῶν πεπραγμένων. Ἔφη γὰρ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου τοῖς βασιλεῦσι συμμιχθῆναι τοὺς γέροντας, καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διοικεῖσθαι τὴν πόλιν οὐδὲν ἑτέρας ἀρχῆς θεομένην, ὕστερον δὲ τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέμου μακροῦ γενομένου τοὺς βασιλεῖς 15 διὰ τὰς στρατείας ἀσχόλους ὄντας αὐτοὺς πρὸς τὸ κρίνειν αἰρεῖσθαι τινὰς ἐκ τῶν φίλων καὶ ἀπολείπειν τοῖς πολίταις ἀνθ' ἑαυτῶν, ἐφόρους προσαγορευθέντας, καὶ 809 διατελεῖν γε τούτους τὸ πρῶτον ὑπηρέτας τῶν βασιλέων ὄντας, εἶτα κατὰ μικρὸν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐξουσίαν 20 ἐπιστρέφοντας οὕτως λαθεῖν ἴδιον ἀρχεῖον κατασκευασάμενους. Σημεῖον δὲ τούτου τὸ μέχρι νῦν μεταπεμπομένων τὸν βασιλέα τῶν ἐφόρων τὸ πρῶτον ἀντιλέγειν καὶ τὸ δεῦτερον, τὸ δὲ τρίτον καλούντων ἀναστάντα βαδίζειν πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν πρῶτον ἐπισφοδρύναντα 25 τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνατεινόμενον Ἀστερωπὸν ἡλικίαις ὕστερον πολλαῖς ἐφορον γενέσθαι. Μετριάζοντας μὲν οὖν αὐτούς, ἔφη, κρεῖττον ἦν ὑπομένειν, ἐξουσία δὲ ἐπιθεῖτω τὴν πάτριον καταλύοντας ἀρχὴν, ὥστε τῶν βασιλέων τοὺς μὲν ἐξελαύνειν, τοὺς δὲ ἀποκτινύειν ἀκρίτους, ἀπειλεῖν δὲ τοῖς ποθοῦσιν αὐτίς ἐπιδεῖν τὴν 30 καλλίστην καὶ θειοτάτην ἐν Σπάρτῃ κατάστασιν, οὐκ ἀνεκτόν. Εἰ μὲν οὖν δυνατόν ἦν ἄνευ σφαγῆς ἀπαλ-

λάξαι τὰς ἐπεισάκτους τῆς Λακεδαιμόνος κῆρας, τρυφὰς
καὶ πολυτελείας καὶ χρέα καὶ δανεισμοὺς καὶ τὰ πρεσβύ-
τερα τούτων κακὰ, πενίαν καὶ πλοῦτον, εὐτυχέστατον
ἂν ἡγεσθαι πάντων βασιλέων ἑαυτὸν ὥσπερ ἰατρὸν
ἀνωδύνως ἰασάμενον τὴν πατρίδα· νῦν δὲ τῆς ἀνάγκης 5
ἔχειν συγγνώμονα τὸν Λυκούργον, ὃς οὔτε βασιλεὺς ὢν
οὔτε ἄρχων, ἰδιώτης δὲ βασιλεύειν ἐπιχειρῶν ἐν τοῖς
ὄπλοις προῆλθεν εἰς ἀγοράν, ὥστε δεῖσαντα τὸν βασι-
λέα Χάριλλον ἐπὶ βωμὸν καταφυγεῖν. Ἄλλ' ἐκείνον
μὲν ὄντα χρηστὸν καὶ φιλόπατριν ταχὺ τῷ Λυκούργῳ 10
τῶν πραττομένων μετασχεῖν καὶ τὴν μεταβολὴν δέξα-
σθαι τῆς πολιτείας, ἔργῳ δὲ μαρτυρῆσαι τὸν Λυκούρ-
γον, ὅτι πολιτείαν μεταβαλεῖν ἄνευ βίας καὶ φόβου
χαλεπὸν ἐστίν, οἷς αὐτὸν ἔφη μετριώτατα κεχρησθαι,
τοὺς ἐνισταμένους τῇ σωτηρίᾳ τῆς Λακεδαιμόνος ἐκπο- 15
δῶν ποιησάμενον. Τοῖς δὲ ἄλλοις ἔφη πᾶσι τὴν τε γῆν
ἅπασαν εἰς μέσον τιθέναι, καὶ χρεῶν τοὺς ὀφείλοντας
ἀπαλλάττειν, καὶ τῶν ξένων κρίσιν ποιεῖν καὶ δοκιμα-
σίαν, ὅπως οἱ κράτιστοι γενόμενοι Σπαρτιᾶται σώξωσι
τὴν πόλιν τοῖς ὄπλοις καὶ πανσώμεθα τὴν Λακωνικὴν 20
Αἰτωλῶν καὶ Ἰλλυριῶν λείαν οὔσαν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυ-
νόντων ἐφορῶντες.

XI. Ἐκ τούτου πρῶτον μὲν αὐτὸς εἰς μέσον τὴν οὐ-
σίαν ἔθηκε καὶ Μεγιστόνους ὁ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν
ἄλλων φίλων ἕκαστος, ἔπειτα καὶ οἱ λοιποὶ πολῖται πάν- 25
τες, ἣ δὲ χώρα διενεμήθη. Κληρὸν δὲ καὶ τῶν ὑπ' αὐ-
τοῦ γεγονότων φυγάδων ἀπένειμεν ἕκαστῳ, καὶ κατάξειν
ἅπαντας ὠμολόγησε τῶν πραγμάτων ἐν ἡσυχίᾳ γενομέ-
νων. Ἀναπληρώσας δὲ τὸ πολίτευμα τοῖς χαριστάτοις
τῶν περιοίκων ὀπλίτας τετρακισχιλίους ἐποίησε, καὶ 30
διδάξας αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρησθαι σαρίση δι' ἀμφο-
τέρων καὶ τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὀχάνης, μὴ διὰ πόρ-

πακος, ἐπὶ τὴν παιδείαν τῶν νέων ἐτρέπη καὶ τὴν λε-
γομένην ἀγωγήν, ἧς τὰ πλεῖστα παρῶν ὁ Σφαῖρος αὐτῷ
συγκαθίστη, ταχὺ τὸν προσήκοντα τῶν τε γυμνασίων
καὶ τῶν συσσιτίων κόσμον ἀναλαμβάνοντων, καὶ συ-
5 στελλομένων ὀλίγων μὲν ὑπ' ἀνάγκης, ἐκουσίως δὲ τῶν
πλεῖστων εἰς τὴν εὐτελεῖ καὶ Λακωνικὴν ἐκείνην διαί-
ταν. Ὅμως δὲ τὸ τῆς μοναρχίας ὄνομα παραμυθούμενος
ἀπέδειξε μεθ' ἑαυτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδαν.
Καὶ τότε μόνον Σπαρτιάταις ἐκ μιᾶς οἰκίας συνέβη δύο
10 σχεῖν βασιλέας.

XII. Αἰσθόμενος δὲ τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὸν Ἄρατον,
ὡς ἐπισφαλῶς αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐχόντων διὰ τὸν
νεωτερισμὸν, οὐκ ἂν οἰομένους προελθεῖν ἔξω τῆς Λα-
κεδαιμόνος οὐδὲ ἀπολιπεῖν μετέωρον ἐν κινήματι τηλι-
15 κούτῳ τὴν πόλιν, οὐκ ἀγεννῆς οὐδὲ ἄχρηστον ἠγήσατο
τὴν [ἐπιθυμίαν καὶ] προθυμίαν τοῦ στρατεύματος ἐπι-
δειξάι τοῖς πολεμοῖς. Ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν Μεγαλο-
πολιτικὴν ὠφελείας τε μεγάλας ἠθροισε καὶ φθορὰν
πολλὴν ἀπειργάσατο τῆς χώρας. Τέλος δὲ τοὺς περὶ 810
20 τὸν Διόνυσον τεχνίτας ἐκ Μεσσηνίας διαπορευομένους
λαβὼν καὶ πηξάμενος θέατρον ἐν τῇ πολεμίᾳ καὶ προ-
θεῖς ἀπὸ τετταράκοντα μυνῶν ἀγῶνα, μίαν ἡμέραν ἐθεῖτο
καθήμενος, οὐ θεόμενος θεάς, ἀλλ' οἶον ἐντροφῶν
τοῖς πολεμοῖς καὶ περιουσίαν τινὰ τοῦ κρατεῖν πολὺ
25 τῷ καταφρονεῖν ἐπιδεικνύμενος. Ἐπεὶ ἄλλως γε τῶν
Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν στρατευμάτων ἐκεῖνο μόνον
οὐ μίμους παρακολουθοῦντας εἶχεν, οὐ θαυματοποιούς,
οὐκ ὀρχηστρίδας, οὐ ψαλτρίας, ἀλλὰ πάσης ἀκολασίας
καὶ βωμολοχίας καὶ πανηγυρισμοῦ καθαρὸν ἦν, τὰ μὲν
30 πολλὰ μελετώντων τῶν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων δι-
δασκόντων, τὰς δὲ παιδιάς, ὅποτε σχολάζοιεν, ταῖς
συνήθεσιν εὐτραπελίαις καὶ τῷ λέγειν τι χάρειν καὶ

Λακωνικὸν πρὸς ἀλλήλους διατιθεμένων. Ἦν δὲ ἔχει τὸ τοιοῦτον τῆς παιδιᾶς εἶδος ὠφέλειαν, ἐν τῷ Λυκούργου βίῳ γέγραπται.

XIII. Πάντων δ' αὐτὸς ἐγίγνετο διδάσκαλος, εὐτελῆ καὶ ἀφελῆ καὶ φορτικὸν οὐδὲν οὐδὲ ὑπὲρ τοὺς πολ- 5
λοὺς ἔχοντα τὸν ἑαυτοῦ βίον ὥσπερ παράδειγμα σωφρο-
σύνης ἐν μέσῳ θέμενος· ὃ καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πρά-
ξεις ῥοπήν τινα παρέσχεν αὐτῷ. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις
ἐντυγχάνοντες οἱ ἄνθρωποι βασιλεῦσιν οὐχ οὕτω κατε-
πλήττοντο τοὺς πλούτους καὶ τὰς πολυτελείας, ὡς ἐβδε- 10
λύττοντο τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν καὶ τὸν ὄγκον ἐπαχθῶς
καὶ τραχέως προσφερομένων τοῖς ἐντυγχάνουσι· πρὸς
δὲ Κλεομένη βαδίζοντες, ὄντα τε δὴ βασιλέα καὶ καλού-
μενον, εἶτα ὀρῶντες οὐ πορφύρας τινὰς οὐ χλαίνας περι 15
αὐτὸν οὐδὲ κλινιδίων καὶ φορείων κατασκευάς, οὐδ'
ὑπ' ἀγγέλων ὄχλου καὶ θυρωρῶν ἢ διὰ γραμματείων
χρηματίζοντα χαλεπῶς καὶ μόλις, ἀλλ' αὐτὸν ἐν ἱματίῳ
τῷ τυχόντι πρὸς τὰς δεξιώσεις ἀπαντῶντα καὶ διαλεγό-
μενον καὶ σχολάζοντα τοῖς χρήζουσιν ἰλαρῶς καὶ φιλαν-
θρώπως, ἐκηλοῦντο καὶ κατεδημαγωγοῦντὸ καὶ μόνον 20
ἀφ' Ἡρακλέους ἐκεῖνον ἔφασαν γεγονέναι. Τῶν δὲ δει-
πνων αὐτοῦ τὸ μὲν καθημερινὸν ἦν ἐν τρικλίνῳ σφόδρα
συνεσταλμένον καὶ Λακωνικόν, εἰ δὲ πρέσβεις ἢ ξένους
δέχοιτο, δύο μὲν ἄλλαι προσπαρεβάλλοντο κλίνας, μι-
κρῶ δὲ μᾶλλον οἱ ὑπηρέται τὴν τράπεζαν ἐπελάμπρου- 25
νον, οὐ καρυκείαις τισὶν οὐδὲ πέμμασιν, ἀλλ' ὥστε
ἀφθονωτέρας εἶναι τὰς παραθέσεις καὶ φιλανθρωπότε-
ρον τὸν οἶνον. Καὶ γὰρ ἐπετίμησέ τιμι τῶν φίλων ἀκού-
σας, ὅτι ξένους ἐστιῶν ζωμὸν αὐτοῖς μέλανα καὶ μάξαν,
ὥσπερ ἔθος ἦν ἐν τοῖς φιδιείοις, παρέθηκεν· οὐ γὰρ 30
ἔφη δεῖν ἐν τούτοις οὐδὲ πρὸς τοὺς ξένους λίαν ἀκρι-
βῶς λακωνίζειν. Ἀπαρθείσης δὲ τῆς τραπέζης εἰσεκο-

μίξετο τρίπους κρατῆρα χαλκοῦν ἔχων οἴνου μεστὸν καὶ
 φιάλας ἀργυρᾶς δικοτύλους δύο καὶ ποτήρια τῶν ἀργυ-
 ρῶν ὀλίγα παντάπασιν, ἐξ ὧν ἐπινεν ὁ βουλόμενος,
 ἄκοντι δὲ οὐδεὶς ποτήριον προσέφερεν. Ἀκρόαμα δὲ
 5 οὔτ' ἦν οὔτ' ἐπεξητεῖτο· ἐπαιδαγωγῆι γὰρ αὐτὸς ὁμίλια
 τὸν πότον, τὰ μὲν ἔρωτῶν, τὰ δὲ διηγούμενος, οὔτε τὴν
 σπουδὴν ἀηδῆ τῶν λόγων τὴν τε παιδιὰν ἐπίχαριν καὶ
 ἀσόλοικον ἔχοντων. Ἄς μὲν γὰρ οἱ λοιποὶ τῶν βασιλέων
 ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους θήρας ἐποιοῦντο, χρήμασι καὶ δω-
 10 ρεαῖς δελεάζοντες αὐτοὺς καὶ διαφθείροντες, ἀτέχνους
 καὶ ἀδίκους ἐνόμιζεν εἶναι· τὸ δὲ ὁμίλια καὶ λόγῳ
 χάριν ἔχοντι καὶ πίστιν οἰκειοῦσθαι καὶ προσάγεσθαι
 τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐφαίνετο κάλλιστον αὐτῷ καὶ βασι-
 λικώτατον, ὡς οὐδενὶ φίλου διαφέροντα μισθωτὸν ἢ
 15 τῷ τὸν μὲν ἦθει καὶ λόγῳ, τὸν δὲ ὑπὸ χρημάτων ἀλί-
 σκεσθαι.

XIV. Πρῶτον μὲν οὖν οἱ Μαντινεῖς αὐτὸν ἐπηγά-
 γοντο, καὶ νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν παρεισπεσόντι τὴν 811
 φρουρὰν τὴν Ἀχαιῶν συνεκβαλόντες ἐνεχείρισαν αὐτούς.
 20 Ὁ δὲ καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καὶ τὴν πολιτείαν ἀποδοῦς
 ἀνθημερὸν ἀπῆλθεν εἰς Τεγέαν. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκ-
 περιελθὼν δι' Ἀρκαδίας κατέβαινεν ἐπὶ τὰς Ἀχαικὰς
 Φεράς, βουλόμενος ἢ μάχην θέσθαι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς
 ἢ διαβάλλειν τὸν Ἄρατον ὡς ἀποδιδράσκοντα καὶ προί-
 25 ἔμενον αὐτῷ τὴν χώραν. Ἐστρατήγει μὲν γὰρ Ἰπερ-
 βατᾶς τότε, τοῦ δὲ Ἄρατου τὸ πᾶν ἦν κράτος ἐν τοῖς
 Ἀχαιοῖς. Ἐξελθόντων δὲ πανδημεὶ τῶν Ἀχαιῶν καὶ
 στρατοπεδευσάμενων ἐν Δύμαις περὶ τὸ Ἑκατόμβαιον,
 ἐπελθὼν ὁ Κλεομένης ἔδοξε μὲν οὐ καλῶς ἐν μέσῳ τῆς
 30 τε Δυμαίων πόλεως, πολεμίας οὔσης, καὶ τοῦ στρατεύ-
 ματος τῶν Ἀχαιῶν ἀλλίσασθαι, τολμηρῶς δὲ προκαλού-
 μενος τοὺς Ἀχαιοὺς ἠνάγκασε συμβαλεῖν, καὶ νικήσας

κατὰ κράτος καὶ τρεψάμενος τὴν φάλαγγα πολλοὺς μὲν ἐν τῇ μάχῃ διέφθειρεν αὐτῶν, πολλῶν δὲ καὶ ζώντων ἐκυρίευσεν, ἐπελθὼν δὲ Λάγγωνι καὶ τῶν Ἀχαιῶν τοὺς φρουροῦντας ἐξελάσας ἀπέδωκεν Ἠλείοις τὴν πόλιν.

XV. Οὕτω δὲ συντετριμμένοις τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ μὲν ὁ Ἄρατος, εἰωθῶς παρ' ἐνιαυτὸν αἰεὶ στρατηγεῖν, ἀπέπατο τὴν ἀρχὴν καὶ παρητήσατο καλούντων καὶ δεομένων· οὐ καλῶς, οἶον ἐν χειμῶνι πραγμάτων μεῖζονι, μεθεῖς ἐτέρῳ τὸν ὀλακα καὶ προέμενος τὴν ἐξουσίαν. Ὁ δὲ Κλεομένης πρῶτον μὲν μέτρια τοῖς Ἀχαιοῖς ἐδόκει πρὸς 10 σβησιν ἐπιτάττειν, ἐτέρους δὲ πέμπων ἐκέλευεν αὐτῷ παραδιδόναι τὴν ἡγεμονίαν, ὡς τᾶλλα μὴ διοισόμενος πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εὐθύς ἀποδώσων καὶ τὰ χωρία. Βουλομένων δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τούτοις δέχεσθαι τὰς διαλύσεις καὶ τὸν Κλεομένην κα- 15 λούντων εἰς Λέρναν, ὅπου τὴν ἐκκλησίαν ἔμελλον ἔχειν, ἔτυχε τὸν Κλεομένην συντόμως ὀδεύσαντα καὶ χρησάμενον παρὰ καιρὸν ὑδροποσίᾳ αἵματος πλήθος ἀνευνεγκεῖν καὶ τὴν φωνὴν ἀποκοπῆναι. Διὸ τῶν μὲν αἰχμαλώτων ἀπέπεμψε τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς ἐπιφανεστάτους, τὸν δὲ 20 σύλλογον ὑπερθέμενος ἀνεχώρησεν εἰς Λακεδαίμονα.

XVI. Τοῦτο διελυμήνατο τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἀμῶς γέ πως ἐκ τῶν παρόντων ἀναλαβεῖν αὐτὴν ἔτι καὶ διαφυγεῖν τὴν Μακεδόνων ὕβριν καὶ πλεονεξίαν δυναμένης. Ὁ γὰρ Ἄρατος, εἴτε ἀπιστία καὶ φόβῳ τοῦ 25 Κλεομένου, εἴτε φθονῶν εὐτυχοῦντι παρ' ἐλπίδα καὶ νομίζων, ἔτη τρία καὶ τριάκοντα πρωτεύοντος αὐτοῦ, δεινὸν εἶναι τὴν δόξαν ἅμα καὶ τὴν δύναμιν ἐπιφύντα νέον ἄνδρα καθελείν καὶ παραλαβεῖν πραγμάτων ἠύξημένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ κεκρατημένων χρόνον τοσοῦτον 30 ἀρχὴν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀχαιοὺς παραβιάζεσθαι καὶ διακωλύειν· ὡς δὲ οὐ προσείχον αὐτῷ τοῦ

Κλεομένους ἐκπεπληγμένοι τὸ θράσος, ἀλλὰ καὶ δι-
 καίαν ἐποιοῦντο τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ
 πάτριον σχῆμα κοσμοῦντων τὴν Πελοπόννησον, τρέπε-
 ται πρὸς ἔργον οὐδενὶ μὲν τῶν Ἑλλήνων προσῆκον, αἰ-
 5 σχιστον δ' ἐκείνω καὶ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ
 πεπολιτευμένων ἀναξιώτατον, Ἀντίγονον ἐπὶ τὴν Ἑλ-
 λάδα καλεῖν καὶ Μακεδόνων ἐμπιπλάναι τὴν Πελοπόν-
 νησον, οὓς αὐτὸς ἐκ Πελοποννήσου μειράκιον ὦν ἐξή-
 λασεν ἐλευθερώσας τὸν Ἀκροκόρινθον, καὶ πᾶσι μὲν τοῖς
 10 βασιλεῦσιν ὑποπτος καὶ διάφορος γενόμενος, τουτοῖ
 δὲ αὐτὸν Ἀντίγονον εἰρηκῶς κακὰ μυρία δι' ὧν ἀπολέ-
 λοιπεν ὑπομνημάτων. Καίτοι πολλὰ παθεῖν καὶ παρα-
 βαλέσθαι φησὶν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀθηναίων, ὅπως ἡ πόλις
 ἀπαλλαγῆναι φρουρᾶς καὶ Μακεδόνων· εἶτα τούτους ἐπὶ
 15 τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐστίαν τὴν ἑαυτοῦ μεθ' ὄπλων εἰσ-
 ῆγαγεν ἄχρι τῆς γυναικωνίτιδος· τὸν δὲ ἀφ' Ἡρα-
 κλέους γεγονότα καὶ βασιλεύοντα Σπαρτιατῶν καὶ τὴν 812
 πάτριον πολιτείαν, ὥσπερ ἁρμονίαν ἐκλελυμένην, ἀνα-
 κρουόμενον αὐτῆς ἐπὶ τὸν σῶφρονα καὶ Δῶριον ἐκεῖνον
 20 τοῦ Ἀνκούργου νόμον καὶ βίον, οὐκ ἠξίου Σικυωνίων
 ἡγεμόνα καὶ Τριταιέων γράφεσθαι, φεύγων δὲ τὴν μά-
 ζαν καὶ τὸν τρίβωνα, καὶ τὸ δεινότατον ὦν κατηγορεῖ
 Κλεομένους, ἀναίρεσιν πλούτου καὶ πενίας ἐπανόρθω-
 σιν, διαδήματι καὶ πορφύρα καὶ Μακεδονικοῖς καὶ σα-
 25 τραπικοῖς προστάγμασιν ὑπέρριψε μετὰ τῆς Ἀχαΐας αὐ-
 τόν, ἵνα μὴ Κλεομένει ποιεῖν δοκῆ τὸ προσταττόμενον,
 Ἀντιγόνοια θύων καὶ παιᾶνας ἄδων αὐτὸς ἐστεφανω-
 μένος εἰς ἄνθρωπον ὑπὸ φθόνης κατασηπόμενον. Ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν οὐκ Ἀράτου βουλόμενοι κατηγορεῖν γράφο-
 30 μεν (ἐν πολλοῖς γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος Ἑλληνικὸς γέγονε
 καὶ μέγας), οἰκτείροντες δὲ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν
 ἀσθένειαν, εἰ μὴδὲ ἐν ἡθεσιν οὕτως ἀξιολόγοις καὶ

διαφόροις πρὸς ἀρετὴν ἐκφέρειν δύναται τὸ καλον ἀνεμέσητον.

XVII. Ἐλθόντων δὲ Ἀχαιῶν εἰς Ἄργος αὐθις ἐπὶ τὸν σύλλογον καὶ τοῦ Κλεομένουσ ἐκ Τεγέας καταβεβηκότος ἐλπὶς ἦν πολλὴ τῶν ἀνθρώπων ἔσσεσθαι τὴν διάλυσιν. Ὁ δὲ Ἄρατος, ἤδη διωμολογημένων αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀντίγονον τῶν μεγίστων, φοβούμενος τὸν Κλεομένην, μὴ πάντα διαπράξῃται καθομιλήσας τὸ πλῆθος ἢ καὶ βιασάμενος, ἤξιλον λαβόντα τριακοσίους ὁμήρους μόνον εἰσιέναι πρὸς αὐτούς, ἢ κατὰ γυμνάσιον ἔξωθεν τὸ Κυλλαράβιον προσελθόντα μετὰ τῆς δυνάμεωσ διαλέγεσθαι. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Κλεομένησ ἄδικα πάσχειν ἔφασκε· δεῖν γὰρ εὐθύσ αὐτῷ τότε προσιπεῖν, οὐ νῦν, ἦκουτος ἐπὶ τὰσ θύρασ τὰσ ἐκείνων, ἀπιστεῖν καὶ ἀπελαύνειν. Γράψασ δὲ περὶ τούτων ἐπιστολὴν πρὸς τοὺσ 15 Ἀχαιοὺσ, ἧσ ἦν τὸ πλεῖστον Ἀράτου κατηγορία, πολλὰ δὲ καὶ τοῦ Ἀράτου λοιδορήσαντοσ αὐτὸν πρὸσ τὸ πλῆθος, ἀνέβηξε διὰ ταχέων καὶ κήρυκα πόλεμον προερούντα τοῖσ Ἀχαιοῖσ ἔπεμψεν, οὐκ εἰσ Ἄργοσ, ἀλλ' εἰσ Αἴγιον, ὡσ φησιν Ἄρατοσ, ὅπωσ φθάσῃ τὴν παρασκευὴν 20 αὐτῶν. Ἐγεγόνει δὲ κίνημα τῶν Ἀχαιῶν καὶ πρὸσ ἀπόστασιν ὤρμησαν αἱ πόλεισ, τῶν μὲν δήμων νομὴν τε χώρασ καὶ χρεῶν ἀποκοπὰσ ἐλπισάντων, τῶν δὲ πρώτων πολλαχοῦ βαρυνομένων τὸν Ἄρατον, ἐνίων δὲ καὶ δι' ὀργῆσ ἐχόντων ὡσ ἐπάγοντα τῇ Πελοποννήσῳ Μακεδόνασ. Διὸ τούτοισ ἐπαρθεῖσ ὁ Κλεομένησ εἰσ Ἀχαῖαν ἐνέβαλε· καὶ πρώτον μὲν εἶλε Πελλήνην ἑξαπίνησ ἐπιπεσῶν καὶ τοὺσ φρουροῦντασ ἐξέβαλε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν· μετὰ δὲ ταῦτα Φενεὸν προσηγάγετο καὶ Πεντέλειον. Ἐπει δὲ φοβηθέντεσ οἱ Ἀχαιοὶ προδοσίαν τινὰ πραττό- 30 μένην ἐν Κορίνθῳ καὶ Σικυνῶνι τοὺσ ἵππεισ καὶ τοὺσ ξένουσ ἀπέστειλαν ἐξ Ἀργουσ ἐκεὶ παραφυλάζοντασ,

αὐτοὶ δὲ τὰ Νέμεια καταβάντες εἰς Ἄργος ἦγον, ἐλπί-
 σας, ὅπερ ἦν, ὁ Κλεομένης ὄχλου πανηγυρικοῦ καὶ θεα-
 τῶν τὴν πόλιν γέμουσαν ἀπροσδοκῆτως ἐπελθὼν μάλ-
 λον ταραξεῖν, νυκτὸς ἦγε πρὸς τὰ τεῖχη τὸ στρατεύμα,
 5 καὶ τὸν περὶ τὴν Ἀσπίδα τόπον καταλαβὼν ὑπὲρ τοῦ
 θεάτρου χαλεπὸν ὄντα καὶ δυσπρόσοδον οὕτως τοὺς ἀν-
 θρώπους ἐξέπληξεν, ὥστε μηδένα τραπέσθαι πρὸς ἀλ-
 κήν, ἀλλὰ καὶ φρουρὰν λαβεῖν καὶ δοῦναι τῶν πολιτῶν
 ὀμήρους εἰκοσι, καὶ γενέσθαι συμμάχους Λακεδαιμονίων,
 10 ἔχοντος ἐκείνου τὴν ἡγεμονίαν.

XVIII. Οὐ μικρὸν οὖν τοῦτο καὶ πρὸς δόξαν αὐτῷ
 καὶ δύναμιν ὑπῆρχεν. Οὔτε γὰρ οἱ πάλαι βασιλεῖς Λα-
 κεδαιμονίων πολλὰ πραγματευσάμενοι προσαγαγέσθαι
 τὸ Ἄργος βεβαίως ἠδυνήθησαν, ὃ τε δεινότητος τῶν
 15 στρατηγῶν Πύρρος εἰσελθὼν καὶ βιασάμενος οὐ κατέ-
 σχε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπέθανε καὶ πολὺ συνδιεφθάρη μέ-
 ρος αὐτῷ τῆς δυνάμεως. Ὅθεν ἐθαύμαζον τὴν ὀξύτητα⁸¹³
 καὶ διάνοιαν τοῦ Κλεομένου· καὶ οἱ πρότερον αὐτοῦ
 τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Λυκούργον ἀπομιμήσασθαι φά-
 20 σκοντες ἐν τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει καὶ τῇ τῶν κτημάτων
 ἐξισώσει καταγελῶντες, τότε παντελῶς ἐπέιδοντο τοῦτο
 αἴτιον γεγονέναι τῆς περὶ τοὺς Σπαρτιάτας μεταβολῆς.
 Οὔτω γὰρ ἐπραττον τὸ πρὶν ταπεινὰ καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς
 ἀδυνάτως εἶχον, ὥστε πέντε μυριάδας ἀνδραπόδων ἐμ-
 25 βαλόντας εἰς τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλοὺς ἀπαγαγεῖν, ὅτε
 φασὶν εἰπεῖν τινὰ τῶν πρεσβυτέρων Σπαρτιατῶν, ὡς
 ᾤνησαν οἱ πολέμιοι τὴν Λακωνικὴν ἀποκουφίσαντες.
 Ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος ἀψάμενοι μόνον τῶν πα-
 30 τριῶν ἐθῶν καὶ καταστάντες εἰς ἕχνος ἐκείνης τῆς ἀγω-
 γῆς, ὥσπερ παρόντι καὶ συμπολιτενομένῳ τῷ Λυκούργῳ
 πολλὴν ἐπίδειξιν ἀνδρείας ἐποιοῦντο καὶ πειθαρχίας,

τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνοντες ἡγεμονίαν τῇ Λακε-
δαίμονι καὶ ἀνακτώμενοι τὴν Πελοπόννησον.

ΧΙΧ. Ἐαλωκότος δὲ Ἄργους καὶ κατόπιν εὐθύς
προσθεμένων τῷ Κλεομένει Κλεωνῶν καὶ Φλιυῶντος,
ἐτύχανε μὲν ὁ Ἄρατος ἐν Κορίνθῳ ποιούμενός τινα 5
τῶν λεγομένων λακωνίζειν ἐξέτασιν· ἀγγελίας δὲ περὶ
τούτων προσπεσούσης διαταραχθεὶς καὶ τὴν πόλιν ἀπο-
κλίνουσαν αἰσθόμενος πρὸς τὸν Κλεομένη καὶ τῶν
Ἀχαιῶν ἀπαλλαγῆναι βουλομένην, ἐκάλει μὲν εἰς τὸ
βουλευτήριον τοὺς πολίτας, ἔλαθε δὲ διολισθῶν ἄχρι 10
τῆς πύλης. Ἐκεῖ δὲ τοῦ ἵππου προσαχθέντος ἀναβάς
ἔφυγεν εἰς Σικυῶνα. Τῶν δὲ Κορινθίων ἀμιλλωμένων
εἰς Ἄργος πρὸς τὸν Κλεομένη φησὶν ὁ Ἄρατος τοὺς ἵπ-
πους πάντας φαγῆναι, τὸν δὲ Κλεομένη μέμφεσθαι
τοὺς Κορινθίους μὴ συλλαβόντας αὐτόν, ἀλλ' ἐάσαντας 15
διαφυγεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτόν ἐλθεῖν Μεγι-
στόνουν παρὰ τοῦ Κλεομένου δεομένου παραλαβεῖν
τὸν Ἀκροκόρινθον (εἶχε γὰρ φρουρὰν Ἀχαιῶν) καὶ πολ-
λὰ χρήματα διδόντος· ἀποκρίνασθαι δὲ αὐτόν, ὡς οὐκ
ἔχει τὰ πράγματα, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐ- 20
τὸς ἔχεται. Ταῦτα μὲν ὁ Ἄρατος γέγραφεν. Ὁ δὲ Κλεο-
μένης ἐκ τοῦ Ἄργους ἐπελθὼν καὶ προσαγαγόμενος
Τροϊξηνίους, Ἐπιδαυρίους, Ἐρμιονέας, ἦκεν εἰς Κόριν-
θον· καὶ τὴν μὲν ἄκραν περιεχαράκωσε, τῶν Ἀχαιῶν
οὐ βουλομένων ἐκλιπεῖν, τοῦ δὲ Ἀράτου τοὺς φίλους 25
καὶ τοὺς ἐπιτρόπους μεταπεμψάμενος ἐκέλευσε τὴν οἰ-
κίαν καὶ τὰ χρήματα λαβόντας φυλάττειν καὶ διοικεῖν.
Τριτύμαλλον δὲ πάλιν τὸν Μεσσήνιον ἀπέστειλε πρὸς
αὐτόν, ἀξιῶν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Λακεδαιμονίων
ὁμοῦ φυλάττεσθαι τὸν Ἀκροκόρινθον, ἰδίᾳ δὲ τῷ Ἀρά- 30
τῳ διπλῆν ἐπαγγελλόμενος τὴν σύνταξιν ἧς ἐλάμβανε
παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἄρατος οὐχ

ὑπήκουσεν, ἀλλὰ τὸν τε υἱὸν ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἀντίγονον μετὰ τῶν ἄλλων ὁμήρων καὶ ψηφίσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπεισεν Ἀντιγόνῳ παραδιδόναι τὸν Ἀκροκόρινθον, οὕτως ὁ Κλεομένης τὴν τε Σικυωνίαν ἐμβαλὼν ἐπόρ-
5 θησε, καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἀράτου, τῶν Κορινθίων αὐ-
τῷ ψηφισαμένων, δωρεὰν ἔλαβε.

XX. Τοῦ δὲ Ἀντιγόνου μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὴν Γεράνειαν ὑπερβάλλοντος οὐκ ᾔετο δεῖν τὸν Ἴσθμόν, ἀλλὰ τὰ ὄνειρα χαρακώσας καὶ τειχίσας φυλάττειν, καὶ
10 τοπομαχῶν ἀποτρίβεσθαι τοὺς Μακεδόνας μᾶλλον ἢ συμπλέκεσθαι πρὸς φάλαγγα συνησκημένην. Καὶ τοῦ-
τοις χρώμενος τοῖς λογισμοῖς εἰς ἀπορίαν καθίστη τὸν Ἀντίγονον. Οὔτε γὰρ στίον εἶχεν ἐκ παρασκευῆς ἰκα-
νόυ, οὔτε βιάσασθαι τὴν πάροδον, καθημένου τοῦ Κλεο-
15 μένου, ἦν ῥάδιον· ἐπιχειρήσας δὲ παραδύεσθαι διὰ τοῦ Λεχάλου νυκτὸς ἐξέπεσε καὶ τινὰς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν, ὥστε παντάπασι θαρρηῆσαι τὸν Κλεομένη καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐπηρμένους τῇ νίκῃ τραπέσθαι 814
πρὸς τὸ δεῖπνον, ἀθυμεῖν δὲ τὸν Ἀντίγονον εἰς οὐκ εὐ-
20 πόρους κατακλειόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης λογισμούς. Ἐβουλεύετο γὰρ ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναξυγνύναι τὸ Ἡραῖον κάκειθεν εἰς Σικυῶνα πλοίοις περαιῶσαι τὴν δύναμιν· ὃ καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ παρασκευῆς ἦν οὐ τῆς τυχού-
σης. Ἢδη δὲ πρὸς ἐσπέραν ἦκον ἐξ Ἄργους κατὰ θάλατ-
25 ταν ἄνδρες Ἀράτου φίλοι, καλοῦντες αὐτὸν ὡς ἀφισταμένων τῶν Ἀργείων τοῦ Κλεομένου. Ὁ δὲ πρᾶτ-
των ἦν τὴν ἀπόστασιν Ἀριστοτέλης· καὶ τὸ πλῆθος οὐ χαλεπῶς ἐπεισεν, ἀγανακτοῦν ὅτι χρεῶν ἀποκοπὰς οὐκ ἐποίησεν αὐτοῖς ὁ Κλεομένης ἐλπίσασιν. Λαβῶν οὖν ὁ
30 Ἀρατος παρ' Ἀντιγόνου στρατιώτας χιλίους καὶ πεντακοσίους παρέπλευσεν εἰς Ἐπίδαυρον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐκείνον οὐ περιέμενεν, ἀλλὰ τοὺς πολίτας παρα-

λαβὼν προσεμάχετο τοῖς φρουροῦσι τὴν ἀκρόπολιν· καὶ παρῆν αὐτῷ Τιμόξενος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ Σικυῶνος βοηθῶν.

XXI. Ταῦτα περὶ δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἀκούσας ὁ Κλεομένης μετεπέμψατο Μεγιστόνου, καὶ 5 πρὸς ὄργην ἐκέλευσεν εὐθύς εἰς Ἄργος βοηθῆναι· ὁ γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἀργείων μάλιστα καταπιστωσάμενος πρὸς αὐτὸν ἐκείνος ἦν, καὶ διεκάλυπεν ἐκβαλεῖν τοὺς ὑπόπτους. Ἀπολύσας οὖν τὸν Μεγιστόνου μετὰ δισχιλίων στρατιωτῶν αὐτὸς προσεῖχε τῷ Ἀντιγόνῳ καὶ τοὺς Κοριν- 10 θίους παρεθάρρυνεν, ὡς οὐδενὸς μεγάλου περὶ τὸ Ἄργος, ἀλλὰ ταραχῆς τινος ἀπ' ἀνθρώπων ὀλίγων γεγεννημένης. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μεγιστόνους τε παρεισπασὼν εἰς τὸ Ἄργος ἀνηρέθη μαχόμενος καὶ μόγις ἀντείχον οἱ φρουροὶ καὶ διεπέμποντο συχνοὺς πρὸς τὸν Κλεομένην, φοβη- 15 θεῖς μὴ τοῦ Ἄργους οἱ πολέμοι κρατήσαντες καὶ τὰς παρόδους ἀποκλείσαντες αὐτοὶ πορθῶσιν ἀδεῶς τὴν Λακωνικὴν καὶ πολιορκῶσι τὴν Σπάρτην ἔρημον οὖσαν, ἀπῆγεν ἐκ Κορίνθου τὸ στράτευμα. Καὶ ταύτης μὲν εὐθύς ἐστέρητο τῆς πόλεως εἰσελθόντος Ἀντιγόνου 20 καὶ φρουρὰν καταστήσαντος· ἐπιβαλὼν δὲ τῷ Ἄργει κατὰ τὸ τεῖχος ἐπεχείρησε μὲν εἰσαλέσθαι καὶ συνέστρεψεν ἐκ τῆς πορείας τὴν δύναμιν, ἐκκόψας δὲ τὰς ὑπὸ τὴν Ἀσπίδα ψαλίδας ἀνέβη καὶ συνέμιξε τοῖς ἔνδον ἔτι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντέχουσι, καὶ τῶν ἐντὸς ἕνια κλί- 25 μακας προσθεῖς κατέλαβε, καὶ τοὺς στενωποὺς ἐρήμους πολεμίων ἐποίησε, τοῖς βέλεσι χρήσασθαι προσταξάς τοὺς Κρητάς. Ὡς δὲ κατεῖδε τὸν Ἀντίγονον ἀπὸ τῶν ἄκρων εἰς τὸ πεδίον καταβαλόντα μετὰ τῆς φάλαγγος, τοὺς δὲ ἱππεῖς ἤδη ρύθην ἐλαύνοντας εἰς τὴν πόλιν, ἀπέγνω 30 κρατήσῃν· καὶ συναγαγὼν ἅπαντας πρὸς αὐτὸν ἀσφαλῶς κατέβη καὶ παρὰ τὸ τεῖχος ἀπηλλάττετο, μεγίστων

μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πραγμάτων ἐπικρατήσας, καὶ μετὰ μικρὸν ὄλης ὁμοῦ τι μιᾷ περιόδῳ Πελοποννήσου κύριος γενέσθαι δεήσας, ταχὺ δ' αὐθις ἐκπεσὼν ἀπάντων. Οἱ μὲν γὰρ εὐθύς ἀπεχώρησαν αὐτοῦ τῶν στρα-
5 τευομένων, οἱ δὲ ὀλίγον ὕστερον τῷ Ἀντιγόνῳ τὰς πόλεις παρέδωκαν.

XXII. Οὕτω δ' αὐτῷ πεπραχότι κατὰ τὴν στρα-
τείαν καὶ ἀπαγαγόντι τὴν δύναμιν, ἐσπέρας ἤδη περὶ
Τεγεάν ἀφίκοντό τινες ἐκ Λακεδαιμόνος οὐκ ἐλάττονα
10 τῆς ἐν χερσὶ δυστυχίαν ἀπαγγέλλοντες, τεθνάναι τὴν
γυναῖκα, δι' ἣν οὐδὲ ταῖς πάνυ κατορθουμέναις ἐκεί-
νος ἐνεκαρτέρει στρατείαις, ἀλλὰ συνεχῶς κατέβαινεν
εἰς Σπάρτην, ἐφῶν τῆς Ἀγιάτιδος καὶ περὶ πλείστου ποι-
οῦμενος ἐκείνην. Ἐπλήγη μὲν οὖν καὶ ἡλγησεν, ὡς εἰ-
15 κὸς ἦν νέον ἄνδρα καλλίστης καὶ σωφρονεστάτης ἀφη-
ρημένον γυναικός, οὐ μὴν κατήσχυνεν οὐδὲ προήκατο
τῷ πάθει τὸ φρόνημα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
καὶ φωνὴν καὶ σχῆμα καὶ μορφήν ἐν ᾧ πρότερον εἶχεν
ἦθει διαφυλάττων τὰ τε προστάγματα τοῖς ἡγεμόσιν 815
20 ἐδίδου καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν Τεγεατῶν ἐφρόντι-
ζεν. Ἄμα δὲ ἡμέρα κατέβαινεν εἰς Λακεδαιμόνα, καὶ
μετὰ τῆς μητρὸς οἶκοι καὶ τῶν παιδῶν ἀπαλήθης τὸ
πένθος εὐθύς ἦν ἐν τοῖς περὶ τῶν ὅλων λογισμοῖς.
Ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπαγγελ-
25 λόμενος αὐτῷ βοήθειαν ἠξίου λαβεῖν ὄμηρα τοὺς παῖ-
δας καὶ τὴν μητέρα, χρόνον μὲν συχνὸν ἡσχύνετο φρά-
σαι τῇ μητρὶ, καὶ πολλάκις εἰσελθὼν καὶ πρὸς αὐτῷ γε-
νόμενος τῷ λόγῳ κατεσιώπησεν, ὥστε κάκεινην ὑπο-
νοεῖν καὶ παρὰ τῶν φίλων αὐτοῦ διαπνυθάνεσθαι, μῆ
30 τι κατοκνεῖ βουλόμενος ἐντυχεῖν αὐτῇ. Τέλος δὲ τοῦ
Κλεομένους ἀποτολήσαντος εἶπεῖν, ἐξεγέλασέ τε μέγα
καί „Τοῦτο ἦν“ εἶπεν „ὃ πολλάκις ὀρμήσας λέγειν ἀπε-

δειλίσας; οὐ θάττον ἡμᾶς ἐνθήμενος εἰς πλοῖον ἀπο-
 στείλεις, ὅπου ποτὲ τῇ Σπάρτῃ νομίζεις τὸ σῶμα τοῦτο
 χρησιμώτατον ἔσεσθαι, πρὶν ὑπὸ γήρωσ ἀυτοῦ καθήμε-
 νον διαλυθῆναι;“ Πάντων οὖν ἐτοιμῶν γενομένων
 ἀφίκοντο μὲν εἰς Τάλναρον περὶ καὶ προὔπεμψεν ἡ δὲ- 5
 ναμῖς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις· μέλλουσα δὲ τῆς νεῶς ἐπι-
 βαίνειν ἡ Κρατησίκλεια τὸν Κλεομένη μόνον εἰς τὸν
 νεῶν τοῦ Ποσειδῶνος ἀπήγαγε, καὶ περιβαλοῦσα καὶ κα-
 τασπασαμένη διαλγοῦντα καὶ συντεταραγμένον „Ἄγε“
 εἶπεν „ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ὅπως, ἐπὰν ἔξω γε- 10
 νώμεθα, μηδεὶς ἴδῃ δακρύνοντας ἡμᾶς μηδὲ ἀνάξιόν τι
 τῆς Σπάρτης ποιοῦντας. Τοῦτο γὰρ ἐφ’ ἡμῖν μόνον· αἱ
 τύχαι δέ, ὅπως ἂν ὁ δαίμων διδῶ, πάρεισι.“ Ταῦτα δ’
 εἰποῦσα καὶ καταστήσασα τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὴν ναῦν
 ἔχῳρει τὸ παιδίον ἔχουσα, καὶ διὰ τάχους ἐκέλευσεν 15
 ἀπαίρειν τὸν κυβερνήτην. Ἐπεὶ δὲ εἰς Αἴγυπτον ἀφί-
 κето καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐπύθετο λόγους παρ’ Ἀντιγό-
 νου καὶ πρεσβείας δεχόμενον, περὶ δὲ τοῦ Κλεομένου
 ἤκουσεν, ὅτι, τῶν Ἀχαιῶν προκαλουμένων αὐτὸν εἰς
 διαλύσεις, φοβοῖτο δι’ ἐκείνην ἄνευ Πτολεμαίου κατα- 20
 θέσθαι τὸν πόλεμον, ἐπέστειλεν αὐτῷ τὰ τῇ Σπάρτῃ
 πρέποντα καὶ συμφέροντα πράττειν καὶ μὴ διὰ μίαν
 γραῦν καὶ παιδάριον αἰεὶ δεδιέναι Πτολεμαῖον. Αὕτη
 μὲν οὖν παρὰ τὰς τύχας τοιαύτη λέγεται γεγενῆσθαι.

XXIII. Τοῦ δὲ Ἀντιγόγου Τεγέαν μὲν παραλαβόν- 25
 τος, Ὀρχομενὸν δὲ καὶ Μαντίνειαν διαρπάσαντος, εἰς
 αὐτὴν τὴν Λακωνικὴν συνεσταλμένος ὁ Κλεομένης τῶν
 μὲν εἰλώτων τοὺς πέντε μνᾶς Ἀττικὰς καταβαλόντας
 ἔλευθέρους ἐποίησεν καὶ τάλαντα πεντακόσια συνέλεξε,
 δισχιλίους δὲ προσκαθοπίσας Μακεδονικῶς ἀντίταγμα 30
 τοῖς παρ’ Ἀντιγόγου λευκάσπισιν, ἔργον ἐπὶ νοῦν βάλλ-
 εται μέγα καὶ πᾶσιν ἀπροσδόκητον. Ἡ Μεγάλη πόλις

ἦν μὲν τότε καὶ καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν τι μείων οὐδὲ ἀσθε-
 νεστέρα τῆς Λακεδαιμόνος, εἶχε δὲ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν
 καὶ τοῦ Ἀντιγόνου βοήθειαν ἐν πλευραῖς καθεζομένου
 καὶ δοκοῦντος ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπικεκλήσθαι, μάλιστα
 5 τῶν Μεγαλοπολιτῶν σπουδασάντων. Ταύτην διαρκά-
 σαι διανοήθεις ὁ Κλομένης (οὐ γὰρ ἔστιν ᾧ μᾶλλον
 ἔοικε τὸ ταχὺ καὶ ἀπροσδόκητον ἐκείνης τῆς πράξεως)
 ἡμερῶν πέντε σιτία λαβεῖν κελεύσας ἐξῆγε τὴν δύναμιν
 ἐπὶ τὴν Σελασίαν ὡς τὴν Ἀργολικὴν κακουργήσων·
 10 ἐκεῖθεν δὲ καταβὰς ἐπὶ τὴν Μεγαλοπολιτικὴν καὶ δει-
 πνοποιησάμενος περὶ τὸ Ροίτιον εὐθύς ἐπορεύετο τὴν
 δι' Ἐλικοῦντος ἐπὶ τὴν πόλιν· ἀποσχὼν δ' οὐ πολὺ
 Παντέα μὲν ἔχοντα δύο τάγματα τῶν Λακεδαιμονίων
 ἀπέστειλε, καταλαβέσθαι κελεύσας μεσοπύργιον, ὃ τῶν
 15 τειχῶν ἐρημότατον εἶναι τοῖς Μεγαλοπολίταις ἐπυνθά-
 νετο, τῇ δὲ ἄλλῃ δυνάμει σχολαίως ἐπηκολούθει. Τοῦ
 δὲ Παντέως οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἀλλὰ καὶ πολὺ
 μέρος τοῦ τείχους ἀφύλακτον εὐρόντος, καὶ τὰ μὲν κα-
 θαιροῦντος εὐθύς, τὰ δὲ διασκάπτουτος, τῶν δὲ φρου-
 20 ρῶν οἷς ἐνέτυχε πάντα ἀποκτείναντος, ἐφθασε προσ- 816
 μίξας ὁ Κλομένης, καὶ πρὶν αἰσθῆσθαι τοὺς Μεγαλο-
 πολίτας ἔνδον ἦν μετὰ τῆς δυνάμεως.

XXIV. Φανεροῦ δὲ μόλις τοῦ κακοῦ γενομένου τοῖς
 κατὰ τὴν πόλιν, οἱ μὲν εὐθύς ἐξέπιπτον ὅσα τυγχάνοι
 25 τῶν χρημάτων λαμβάνοντες, οἱ δὲ συνεστρέφοντο μετὰ
 τῶν ὄπλων, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνιστάμενοι καὶ προσβάλ-
 λουτες ἐκείνους μὲν οὐκ ἴσχυσαν ἐκκροῦσαι, τοῖς δὲ
 φεύγουσι τῶν πολιτῶν ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν παρέσχον,
 ὥστε μὴ πλείονα τῶν χιλίων ἐγκαταληφθῆναι σάματα,
 30 τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαντας ὁμοῦ μετὰ τέκνων καὶ γυναι-
 κῶν φθάσαι διαφυγόντας εἰς Μεσσήνην. Ἐσώθη δὲ
 καὶ τῶν προσβοηθούντων καὶ μαχομένων τὸ πλῆθος·

ὀλίγοι δὲ παντάπασιν ἤλωσαν, ὧν ἦν Λυσανδρίδας τε καὶ Θεαρίδας, ἄνδρες ἐνδοξοὶ καὶ δυνατοὶ μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν. Διὸ καὶ λαβόντες αὐτοὺς εὐθύς οἱ στρατιῶται τῷ Κλεομένει προσῆγον. Ὁ δὲ Λυσανδρίδας ὡς εἶδε τὸν Κλεομένη πόρρωθεν, ἀναβοήσας „Ἐξε- 5 στί σοι νῦν“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ἔργον ἀποδειξαμένῳ τοῦ πεπραγμένου κάλλιον καὶ βασιλικώτατον ἐνδοξοτάτῳ γενέσθαι.“ Ὁ Κλεομένης δὲ ὑποτοπήσας αὐτοῦ τὴν ἐντευξιν „Τί δέ“ εἶπεν „ὦ Λυσανδρίδα, λέγεις; οὐ γὰρ δὴ κού με τὴν πόλιν ὑμῖν ἀπο- 10 δοῦναι κελεύεις;“ Καὶ ὁ Λυσανδρίδας „Αὐτὸ μὲν οὖν“ ἔφη „λέγω καὶ συμβουλεύω μὴ διαφθεῖραι πόλιν τηλικαύτην, ἀλλ’ ἐμπλήσαι φίλων καὶ συμμάχων πιστῶν καὶ βεβαίων, ἀποδόντα Μεγαλοπολίταις τὴν πατρίδα καὶ σωτήρα δήμου τοσούτου γενόμενον.“ Μικρὸν οὖν ὁ 15 Κλεομένης διασιωπήσας „Καλεπόν“ ἔφη „τὸ πιστεῦσαι ταῦτα, νικάτω δὲ τὸ πρὸς δόξαν αἰεὶ μᾶλλον ἢ τὸ λυσιτελεῖς παρ’ ἡμῖν.“ Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέστειλε τοὺς ἄνδρας εἰς Μεσσήνην καὶ κήρυκα παρ’ ἑαυτοῦ, τοῖς Μεγαλοπολίταις ἀποδιδούς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ συμμάχου εἶναι 20 καὶ φίλου ἀποστάντας Ἀχαιῶν. Οὕτω δὲ τοῦ Κλεομένου εὐγνώμονα καὶ φιλόανθρωπα προτείναντος οὐκ εἶασε τοὺς Μεγαλοπολίτας ὁ Φιλοποίμην ἐγκαταλιπεῖν τὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς πίστιν, ἀλλὰ κατηγορῶν τοῦ Κλεομένου, ὡς οὐ ζητοῦντος ἀποδοῦναι τὴν πόλιν, 25 ἀλλὰ προσλαβεῖν τοὺς πολίτας, ἐξέβαλε τὸν Θεαρίδαν καὶ τὸν Λυσανδρίδαν ἐκ τῆς Μεσσήνης. Οὗτος ἦν Φιλοποίμην ὁ πρωτεύσας ὕστερον Ἀχαιῶν καὶ μεγίστην κτησάμενος ἐν τοῖς Ἑλλήσι δόξαν, ὡς ἰδίᾳ περὶ αὐτοῦ γέγραπται.

80

XXV. Τούτων δὲ ἀπαγγελθέντων τῷ Κλεομένει, τετηρηκῶς τὴν πόλιν ἄδικτον καὶ ἀκέραιον, ὥστε μη-

δένα λαθεῖν μηδὲ τοῦλάχιστον λαβόντα, τότε παντά-
 πασι τραχυνθεὶς καὶ ἀγανακτήσας τὰ μὲν χρήματα διηρ-
 πασεν, ἀνδριάντας δὲ καὶ γραφὰς ἀπέστειλεν εἰς Σπάρ-
 την, τῆς δὲ πόλεως τὰ πλείστα καὶ μέγιστα μέρη κατα-
 5 σκάψας καὶ διαφθειράσας ἀνέξευξεν ἐπ' οἴκου, φοβούμενος
 τὸν Ἀντίγονον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἐπράχθη δὲ οὐδὲν
 ἀπ' αὐτῶν. Ἐτύγχανον μὲν γὰρ ἐν Αἰγίῳ βουλὴν ἔχου-
 τες· ἐπεὶ δὲ Ἄρατος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα πολὺν μὲν
 χρόνον ἔκλαιε τὴν χλαμύδα θέμενος πρὸ τοῦ προσώπου,
 10 θαυμαζόντων δὲ καὶ λέγειν κελευόντων εἶπεν, ὅτι Με-
 γάλη πόλις ἀπόλωλεν ὑπὸ Κλεομένους, ἣ μὲν σύνοδος
 εὐθύς διελύθη τῶν Ἀχαιῶν καταπλαγέντων τὴν ὀξύ-
 τητα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους, ὁ δὲ Ἀντίγονος ἐπι-
 χειρήσας βοηθεῖν, εἶτα βραδέως αὐτῷ τῆς δυνάμεως ἐκ
 15 τῶν χειμαδίων ἀνισταμένης, ταύτην μὲν αὐτίς ἐκέλευσε
 κατὰ χώραν μένειν, αὐτὸς δὲ παρήλθεν εἰς Ἄργος, οὐ
 πολλοὺς ἔχων στρατιώτας μεθ' ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ τὸ δεύ-
 τερον ἐγχείρημα τοῦ Κλεομένους ἔδοξε μὲν τετολμησθαι
 παραβόλως καὶ μανικῶς, ἐπράχθη δὲ μετὰ πολλῆς προ-
 20 νοίας, ὥς φησι Πολύβιος. Εἰδὼς γὰρ εἰς τὰ χειμάδια
 διεσπαρμένους κατὰ πόλιν, ὥς φησι, τοὺς Μακεδόνας, 817
 καὶ τὸν Ἀντίγονον οὐ πολλοὺς ἔχοντα μισθοφόρους ἐν
 Ἄργει διαχειμάζοντα μετὰ τῶν φίλων, ἐνέβαλεν εἰς τὴν
 Ἀργεῖαν, λογιζόμενος ἢ δι' αἰσχύνην τοῦ Ἀντιγόπου
 25 παροξυνθέντος ἐπικρατήσειν ἢ μὴ τολμήσαντα μάχεσθαι
 διαβαλεῖν πρὸς τοὺς Ἀργεῖους. Ὁ καὶ συνέβη. Δια-
 φθειρομένης γὰρ τῆς χώρας ὑπ' αὐτοῦ καὶ πάντων ἀγο-
 μένων καὶ φερομένων, οἱ μὲν Ἀργεῖοι δυσανασχετοῦν-
 τες ἐπὶ τὰς θύρας συνεστρέφοντο τοῦ βασιλέως καὶ κα-
 30 τεβρόων, μάχεσθαι κελεύοντες ἢ τοῖς κρείττοσιν ἐξίστα-
 σθαι τῆς ἡγεμονίας· ὁ δὲ Ἀντίγονος, ὡς ἔδει στρατηγὸν
 ἔμφρονα, τὸ κινδυνεῦσαι παραλόγως καὶ προσέσθαι τὴν

ἀσφάλειαν αἰσχροῦν, οὐ τὸ κακῶς ἀκούσαι παρὰ τοῖς ἐκτὸς ἡγούμενος, οὐ προῆλθεν, ἀλλ' ἐνέμενε τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς. Ὁ δὲ Κλεομένης ἄχρι τῶν τειχῶν τῷ στρατῷ προσελθὼν καὶ καθυβρίσας καὶ διαλυμνηάμενος ἀδεῶς ἀνεχώρησεν. 5

XXVI. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον αὐθις εἰς Τεγέαν ἀκούσας προτέναι τὸν Ἀντίγονον, ὡς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλοῦντα, ταχὺ τοὺς στρατιώτας ἀναλαβὼν καὶ καθ' ἑτέρας ὁδοὺς παραλλάξας ἅμ' ἡμέρα πρὸς τῇ πόλει τῶν Ἀργείων ἀνεφάνη, πορθῶν τὸ πεδίον καὶ τὸν 10 σίτον οὐ κείρων, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, δρεπάναις καὶ μαχαίραις, ἀλλὰ κόπτων ξύλοις μεγάλοις εἰς σχῆμα βουφαίας ἀπειργασμένοις, ὡς ἐπὶ παιδιᾷ χρωμένους ἐν τῷ πορεύεσθαι σὺν μηδενὶ πόνῳ πάντα συγκατατρῖψαι καὶ διαφθεῖραι τὸν καρπὸν. Ὡς μέντοι κατὰ τὴν Κυλλάρα-15 βιν γενόμενοι τὸ γυμνάσιον ἐπεχείρουν προσφέρειν πῦρ, ἐκάλυψεν, ὡς καὶ τῶν περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπ' ὀργῆς μᾶλλον ἢ καλῶς αὐτῷ πεπραγμένων. Τοῦ δὲ Ἀντιγόου προῶτον μὲν εὐθύς εἰς Ἄργος ἀναχωρήσαντος, ἔπειτα τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπερβολὰς πάσας φυλακαῖς κατα-20 λαβόντος, ἀμελεῖν καὶ καταφρονεῖν προσποιούμενος ἐπεμψε κήρυκας τὰς κλειτὰς ἀξιῶν τοῦ Ἡραίου λαβεῖν, ὅπως ἀπαλλάττοιο τῇ θεῷ θύσας. Οὕτω δὲ παῖξας καὶ κατειρωνευσάμενος καὶ τῇ θεῷ θύσας ὑπὸ τὸν νεῶν κεκλεισμένον ἀπήγαγεν εἰς Φλιοῦντα τὸν στρατὸν· ἐκεῖ-25 θεν δὲ τοὺς φρουροῦντας τὸν Ὀλίγυρτον ἐξελάσας κατέβη παρὰ τὸν Ὀρχομενόν, οὐ μόνον τοῖς πολίταις φρόνημα καὶ θάρσος ἐμπεποιηκώς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἀνὴρ ἡγεμονικὸς δοκῶν εἶναι καὶ πραγμάτων μεγάλων ἄξιος. Τὸ γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὀρμώμενον ὁμοῦ τῇ Μα-30 κεδόνων δυνάμει καὶ Πελοποννησίοις ἅπασι καὶ χορηγία βασιλικῇ πολεμεῖν, καὶ μὴ μόνον ἄθικτον διαφυλάτ-

τοντα τὴν Λακωνικὴν, ἀλλὰ καὶ χάρακν κακῶς ποιοῦντα τὴν ἐκεῖνων καὶ πόλεις αἰρουῦντα τηλικαύτας, οὐ τῆς τυχοῦσης ἐδόκει δεινότητος εἶναι καὶ μεγαλοφροσύνης.

- 5 XXVII. Ἄλλ' ὁ πρῶτος τὰ χρήματα νεῦρα τῶν πραγμάτων προσειπῶν εἰς τὰ τοῦ πολέμου πράγματα μάλιστα βλέψας τοῦτ' εἶπεν ἔοικε. Καὶ Δημάδης, τὰς τριήρεις μὲν καθέλκειν καὶ πληροῦν ποτε τῶν Ἀθηναίων κελευόντων, χρήματα δ' οὐκ ἐχόντων „Πρότερόν ἐστιν“
- 10 ἔφη „τοῦ προωρατεῦσαι τὸ φυρᾶσαι.“ Λέγεται δὲ καὶ Ἀρχίδαμος ὁ παλαιὸς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κελευόντων εἰσφορὰς τάξει τῶν συμμάχων αὐτόν, εἶπεν, ὡς ὁ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτταται. Καθάπερ γὰρ οἱ σεσωμασκηκότες ἀθλήται τῷ χρό-
- 15 νῷ καταβαροῦσι καὶ καταγωνίζονται τοὺς εὐρύθμους καὶ τεχνίτας, οὕτως καὶ ὁ Ἀντίγονος ἐκ πολλῆς ἀναφέρων δυνάμεως πρὸς τὸν πόλεμον ἐξεπύνει καὶ κατήθλιε τὸν Κλεομένη γλίσχρως καὶ μόλις πορίζοντα τοῖς ξένοις μισθὸν καὶ τροφήν τοῖς πολίταις. Ἐπεὶ τᾶλλα γε πρὸς
- 20 τοῦ Κλεομένου ὁ χρόνος ἦν, τῶν οἰκοι πραγμάτων ἀνιστάντων τὸν Ἀντίγονον. Βάρβαροι γὰρ περιέκοπτον ἀπόντος καὶ κατέτρεχον τὴν Μακεδονίαν, καὶ τότε δὴ 818
- πολὺς ἄνωθεν Ἰλλυριῶν ἐμβεβλήκει στρατός, ὑφ' οὗ πορθούμενοι μετεπέμποντο τὸν Ἀντίγονον οἱ Μακεδό-
- 25 νες. Καὶ παρ' ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης συνέτυχε ταῦτα τὰ γράμματα κομισθῆναι πρὸς αὐτόν· ὧν κομισθέντων εὐθὺς ἂν ἀπῆλθε μακρὰ χάλρειν φράσας Ἀχαιοῖς. Ἄλλ' ἢ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων κρίνουσα τῷ παρὰ μικρὸν τύχη τηλικαύτην ἀπεδείξατο ῥοπήν καιροῦ καὶ δύναμιν,
- 30 ὥστε, τῆς μάχης ἐν Σελασίᾳ γενομένης καὶ τοῦ Κλεομένου ἀποβεβληκότες τὴν δύναμιν καὶ τὴν πόλιν, εὐθὺς παρῆναι τοὺς καλοῦντας τὸν Ἀντίγονον. Ὅ καὶ

μάλιστα τὴν δυστυχίαν τοῦ Κλεομένουσ οἰκτροτέραν ἐποίησεν. Εἰ γὰρ ἡμέρας δύο μόνας ἐπέσχε καὶ παρήγαγε φθογομαχῶν, οὐκ ἂν ἐδέησεν αὐτῷ μάχης, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐβούλετο διηλλάγη πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπελθόντων τῶν Μακεδόνων· νῦν δέ, ὥσπερ εἶρηται, διὰ τὴν ἀχρη- 5 ματίαν ἐν τοῖς ὅπλοις τὸ πᾶν θέμενος ἠναγκάσθη δισμυροῖς, ὡς Πολύβιός φησι, πρὸς τρισμυροῖς ἀντιπαρατάξασθαι.

XXVIII. Καὶ θαυμαστὸν μὲν ἐν τῷ κινδύνῳ παρασχῶν ἑαυτὸν στρατηγόν, ἐκθύμοις δὲ χρησάμενος τοῖς 10 πολίταις, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ξένων μεμπτῶς ἀγωνισαμένων, τῷ τρόπῳ τῆς ὀπλίσεως καὶ τῷ βάρει τῆς ὀπλικῆς φάλαγγος ἐξεθλίβη. Φύλαρχος δὲ καὶ προδοσίαν γενέσθαι φησὶ τὴν μάλιστα τῷ Κλεομένει τὰ πράγματα διεργασαμένην. Τοῦ γὰρ Ἀντιγόνου τοὺς Ἰλλυριοὺς 15 καὶ τοὺς Ἀκαρνανὰς ἐκπεριελθεῖν κρύφα κελεύσαντος καὶ κυκλώσασθαι θάτερον κέρασ, ἐφ' οὗ τεταγμένος ἦν Εὐκλείδασ ὁ τοῦ Κλεομένουσ ἀδελφός, εἶτα τὴν ἄλλην ἐπὶ μάχῃ δύναμιν ἐκτάττοντος, ἀπὸ σκοπῆσ θεωρῶν ὁ Κλεομένησ, ὡσ οὐδαμοῦ τὰ ὅπλα τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν 20 Ἀκαρνανῶν κατεῖδεν, ἐφοβήθη μὴ πρὸς τι τοιοῦτον αὐτοῖς ὁ Ἀντίγονοσ κέχηται. Καλέσασ δὲ Δαμοτέλη τὸν ἐπὶ τῆσ κρυπτείας τεταγμένον, ὁρᾶν ἐκέλευσε καὶ ζητεῖν, ὅπως ἔχει τὰ κατὰ νότου καὶ κύκλῳ τῆσ παρατάξεωσ. Τοῦ δὲ Δαμοτέλουσ (ἦν γάρ, ὡσ λέγεται, χορήμα- 25 σιν πρότερον ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθαρμένος) ἀμαεῖν ἐκείνων εἰπόντος ὡσ καλῶσ ἐχόντων, τοῖς δὲ συνάπτουσιν ἐξ ἐναντίας προσέχειν καὶ τούτους ἀμύνεσθαι, πιστεύσασ ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον ἐχώρει, καὶ τῇ ῥύμῃ τῶν περὶ αὐτὸν Σπαρτιατῶν ὠσάμενοσ τὴν φάλαγγα τῶν Μακε- 30 δόνων ἐπὶ πέντε πού σταδίους ὑποχωροῦντων ἐπβιαζόμενοσ καὶ κρατῶν ἠκολούθησεν. Εἶτα τῶν περὶ τὸν

Εὐκλείδαν ἀπὸ θατέρου κυκλωθέντων ἐπιστὰς καὶ κα-
τιδῶν τὸν κίνδυνον „Οἴχη μοι, φίλτατε ἀδελφε“ εἶπεν
„οἴχη, γενναῖος ὦν καὶ καισὶ ζηλωτὸς Σπαρτιατῶν καὶ
γυναιξὶν αἰόδιμος.“ Οὕτω δὲ τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδαν
δ ἀναιρεθέντων καὶ τῶν ἐκεῖθεν, ὡς ἐκράτουν, ἐπιφερο-
μένων ταραττομένους ὄρων τοὺς στρατιώτας καὶ μένειν
οὐκέτι τολμῶντας, ἔσωξεν ἑαυτόν. Ἀποθανεῖν δὲ καὶ τῶν
ξένων πολλοὺς λέγουσι καὶ Λακεδαιμονίους ἅπαντας
πλὴν διακοσίων, ἑξακισχιλίους ὄντας.

10 XXIX. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀφίκετο, τοῖς μὲν
ἀπαντήσασιν τῶν πολιτῶν παρήγει δέχεσθαι τὸν Ἀντί-
γονον, αὐτὸς δὲ εἶπεν εἴτε ζῶν εἴτε ἀποθανόν, ὃ μέλ-
λοι τῇ Σπάρτῃ συνοίσειν, τοῦτο πράξειν. Ὅρων δὲ τὰς
γυναῖκας τοῖς μετ' αὐτοῦ πεφευγόσι προστρεχούσας καὶ
15 δεχομένας τὰ ὄπλα καὶ ποτὸν προσφερούσας, αὐτὸς εἰς-
ῆλθε μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τῆς δὲ παιδίσκης,
ἣν εἶχεν, ἔλευθέραν οὖσαν ἐκ Μεγάλης πόλεως ἀνειλη-
φὸς μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς τελευτήν, ὡς εἰδιστο, προσ-
ιούσης καὶ βουλομένης ἀπὸ στρατείας ἦκοντα θερα-
20 πεύειν, οὔτε πιεῖν ἐκδεδιψηκῶς ὑπέμεινεν οὔτε καθίσει
κεκμηκῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐτύγγανε τεθωρακισμένος τῶν 819
κίονων τινὶ τὴν χεῖρα προσβαλὼν πλαγίαν καὶ τὸ πρό-
σωπον ἐπὶ τὸν πῆχυν ἐπιθεῖς, καὶ χρόνον οὐ πολὺν οὕτω
διαναπαύσας τὸ σῶμα καὶ τῇ διανοίᾳ περιδραμῶν ἅπαν-
25 τας τοὺς λογισμοὺς, ᾤρησε μετὰ τῶν φίλων εἰς τὸ Γύ-
θιον. Κάκειθεν ἐπιβάντες ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρεσκευα-
σμένων πλοίων ἀνήχθησαν.

XXX. Ὁ δὲ Ἀντίγονος ἐξ ἐφόδου παραλαβὼν τὴν
πόλιν καὶ χρησάμενος τοῖς Λακεδαιμονίοις φιλανθρω-
30 πως, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης οὐ προπηλακίσας οὐδ'
ἐνυβρίσας, ἀλλὰ καὶ νόμους καὶ πολιτείαν ἀποδοὺς καὶ
τοῖς θεοῖς θύσας, ἀνεχώρησεν ἡμέρᾳ τρίτῃ, πνθόμενος ἐν

Μακεδονία πολὺν πόλεμον εἶναι καὶ πορθεῖσθαι τὴν χώραν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἦδη δὲ καὶ τὸ νόσημα κατέσχευεν αὐτόν, εἰς φθίσιν ἐκβεβηκὸς ἰσχυρὰν καὶ κατάφρονον σύντονον. Οὐ μὴν ἀπέσπευ, ἀλλ' ἀντήρκεσε πρὸς τοὺς οἰκείους ἀγῶνας ὅσον ἐπὶ νίκη μεγίστη καὶ φόνῳ 5 πλείστῳ τῶν βαρβάρων εὐκλεέστερον ἀποθανεῖν, ὡς μὲν εἰκὸς ἐστὶ καὶ λέγουσιν οἱ περὶ Φύλαρχον, αὐτῇ τῇ περὶ τὸν ἀγῶνα κραυγῇ τὸ σῶμα προσαναρρήξας· ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς ἦν ἀκούειν, ὅτι βοῶν μετὰ τὴν νίκην ὑπὸ χαρᾶς „ὦ καλῆς ἡμέρας“ πλήθος αἵματος ἀνήγαγε καὶ 10 πυρέξας συντόνως ἐτελεύτησε. Ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἀντίγονον.

XXXI. Κλεομένης δὲ πλέων ἀπὸ Κυθήρων εἰς νῆσον ἐτέραν, Αἰγιαλίαν, κατέσχευεν. Ὄθεν εἰς Κυρήνην περαιουῖσθαι μέλλοντος αὐτοῦ, τῶν φίλων εἰς ὄνομα Θη- 15 ρυκίων, ἀνῆρ πρὸς τε τὰς πράξεις φρονήματι κεχηρημένος μεγάλῳ καὶ τοῖς λόγοις γεγυῶς τις ὑψηλὸς ἀεὶ καὶ μεγάλαυχος, ἐντυχὼν αὐτῷ κατ' ἰδίαν „Τὸν μὲν κάλλιστον“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ, θάνατον ἐν τῇ μάχῃ προηκάμεθα· καίτοι πάντες ἤκουσαν ἡμῶν λεγόντων, ὡς 20 οὐχ ὑπερβήσεται τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν Ἀντίγονος, εἰ μὴ νεκρὸν. Ὁ δὲ δεύτερος δόξῃ καὶ ἀρετῇ νῦν ἐτι πάρεστιν ἡμῖν. Ποῖ πλέομεν ἀλογίστως ἀποφεύγοντες ἐγγυὲς ὃν κακὸν καὶ μακρὰν διώκοντες; εἰ γὰρ οὐκ αἰσχυρὸν ἐστὶ δουλεύειν τοῖς ἀπὸ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάν- 25 δρου τοῖς ἀπ' Ἡρακλέους, πλοῦν πολὺν κερδανούμεν Ἀντιγόνῳ παραδόντες ἑαυτούς, ὃν εἰκὸς ἐστὶ Πτολεμαίου διαφέρειν ὅσον Αἰγυπτίων Μακεδόνας. Εἰ δὲ ὑφ' ὧν κερρατήμεθα τοῖς ὅπλοις οὐκ ἀξιοῦμεν ἄρχεσθαι, τί τὸν μὴ νενικηκότα δεσπότην ποιοῦμεν αὐτῶν, 30 ἵνα ἀνθ' ἐνὸς θυεῖν κακίους φανῶμεν, Ἀντίγονον μὲν φεύγοντες, Πτολεμαίου δὲ κολακεύοντες; ἢ διὰ τὴν

μητέρα φησομεν εἰς Αἴγυπτον ἦκειν; καλὸν μεντὰν
 αὐτῇ θέαμα γένοιο καὶ ζηλωτὸν ἐπιδεικνυμένη τὰς
 Πτολεμαίου γυναιξὶν αἰχμάλωτον ἐκ βασιλείῃς καὶ φυ-
 γὰδα τὸν υἱόν. Οὐχ ἕως ἐτι τῶν ἰδίων ξιφῶν ἄρχομεν
 5 καὶ τὴν Λακωνικὴν ἀφορῶμεν, ἐνταῦθα τῆς τύχης
 ἀπαλλάξαντες ἑαυτοὺς ἀπολογησόμεθα τοῖς ἐν Σελασίᾳ
 κειμένοις ὑπὲρ τῆς Σπάρτης, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ καθε-
 δούμεθα πυνθανόμενοι, τίνα τῆς Λακεδαιμόνος σατρά-
 πην Ἀντίγονος ἀπολέλοιπε;“ Τοιαῦτα τοῦ Θηρυκίωνος
 10 εἰπόντος ὁ Κλεομένης ἀπεκρίνατο „Τῶν ἀνθρωπίνων
 τὸ ῥᾶστον, ὃ πονηρὸν, καὶ πᾶσιν ἐν ἐτοιμῳ διαώκων, ἀπο-
 θανεῖν, ἀνδρεὸς εἶναι δοκεῖς φεύγων αἰσχρόνα φυγὴν
 τῆς πρότερον; πολεμίους μὲν γὰρ ἐνέδωκαν ἤδη καὶ
 κρείττονες ἡμῶν ἢ τύχῃ σφαλέντες ἢ βιασθέντες ὑπὸ
 15 πλήθους· ὁ δὲ πρὸς πόνους καὶ ταλαιπωρίας ἢ φόγους
 καὶ δόξας ἀνθρώπων ἀπαγορεύων ἠττάται τῆς αὐτοῦ
 μαλακίας. Δεῖ γὰρ τὸν ἀνθάαιρετον θάνατον οὐ φυγὴν
 εἶναι πράξεων, ἀλλὰ πράξι. Αἰσχρὸν γὰρ ζῆν μόνοις
 20 ἑαυτοῖς καὶ ἀποθνήσκειν· ἐφ' ὃ σὺ νῦν παρακαλεῖς 820
 20 ἡμᾶς σπεύδων ἀπαλλαγῆναι τῶν παρόντων, καλὸν δὲ
 οὐδὲν οὐδὲ χρήσιμον ἄλλο διαπραττόμενος. Ἐγὼ δὲ καὶ
 σὲ καὶ ἑμαυτὸν οἴομαι δεῖν τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλπί-
 δας μὴ καταλιπεῖν· ὅπου δ' ἂν ἡμᾶς ἐκεῖναι καταλί-
 πωσι, ῥᾶστα βουλομένοις ἀποθανεῖν ὑπάρξει.“ Πρὸς
 25 ταῦτα Θηρυκίων οὐδὲν ἀντειπὼν, ὅτε πρῶτον ἔσχε και-
 ρὸν ἀποστῆναι τοῦ Κλεομένου, ἐκτραπόμενος παρὰ τὸν
 αἰγιαλὸν ἔσφαξεν ἑαυτόν.

XXXII. Ὁ δὲ Κλεομένης ἀπὸ τῶν Αἰγιαλῶν ἀνα-
 χθεὶς τῇ Λιβύῃ προσέβαλε· καὶ διὰ τῶν βασιλικῶν πα-
 30 ραπεμπόμενος ἦκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ὀφθεῖς δὲ τῷ
 Πτολεμαίῳ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτύγχανε κοινῶς φιλανθρω-
 που καὶ μετροῦ πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ δὲ γνώμης διδούς

πειραν ἀνὴρ ἐφαίνετο ἔμφρων, καὶ τῆς καθ' ἡμέραν
 ὀμιλίας αὐτοῦ τὸ Λακωνικὸν καὶ ἀφιέλς τὴν χάριν ἐλευ-
 θέριον εἶχε, καὶ τὴν εὐγένειαν οὐδαμῆ καταισχύνων
 οὐδὲ καμπτόμενος ὑπὸ τῆς τύχης, τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ
 κολακείαν διαλεγομένων πιθανώτερος ἐφαίνετο, πολλῆ 5
 μὲν αἰδῶς καὶ μετάνοια τὸν Πτολεμαῖον εἶχεν ἀνδρὸς
 ἀμελήσαντα τοιούτου καὶ προέμενον τῷ Ἀντιγόνῳ,
 δόξαν ἅμα κεκτημένῳ τηλικαύτην καὶ δύναμιν, ἀναλαμ-
 βάνων δὲ τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις τὸν Κλεομένη πα-
 ρεθάφρυνεν, ὡς μετὰ νεῶν καὶ χρημάτων ἀποστελῶν 10
 αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταστήσων εἰς τὴν βασι-
 λείαν. Ἐδίδου δὲ καὶ σύνταξιν αὐτῷ τέσσαρα καὶ εἰ-
 κοσι τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Ἀφ' ὧν ἐκεῖνος
 αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους εὐτελῶς καὶ σωφρόνως διοικῶν
 τὰ πλεῖστα κατανήλισκεν εἰς φιλανθρωπίας καὶ μετα- 15
 δόσεις τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Αἴγυπτον ἐκπεπτω-
 κότων.

XXXIII. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος Πτολεμαῖος πρὶν
 ἐκτελέσαι τῷ Κλεομένει τὴν ἐκπεμφθῆναι ἐτελεύτησε· τῆς
 δὲ βασιλείας εὐθύς εἰς πολλὴν ἀσέλγειαν καὶ παροιμίαν 20
 καὶ γυναικοκρατίαν ἐμπεισοῦσης ἡμελεῖτο καὶ τὰ τοῦ
 Κλεομένου. Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς αὐτὸς οὕτω διέφθαρτο
 τὴν ψυχὴν ὑπὸ γυναικῶν καὶ πότων, ὥστε, ὅποτε νῆ-
 φοι μάλιστα καὶ σπουδαιότατος αὐτοῦ γένοιτο, τελετὰς
 τελεῖν καὶ τύμπανον ἔχων ἐν τοῖς βασιλείοις ἀγείρειν, 25
 τὰ δὲ μέγιστα τῆς ἀρχῆς πράγματα διοικεῖν Ἀγαθό-
 κλειαν τὴν ἐρωμένην τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ταύτης μη-
 τέρα καὶ πορνοβοσκὸν Οἰνάνθην. Ὅμως δ' οὖν ἔδοξέ
 τις ἐν ἀρχῇ καὶ τοῦ Κλεομένου χρεῖα γεγονέαι. Δε-
 διῶς γὰρ Μάγαν τὸν ἀδελφὸν Πτολεμαῖος, ὡς ἰσχύοντα 30
 διὰ τῆς μητρὸς ἐν τῷ στρατιωτικῷ, τὸν Κλεομένη προσ-
 ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου τῶν ἀπορρήτων συνεδρίων,

βουλευόμενος ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν. Ὁ δέ, καίπερ ἀπάν-
 των τοῦτο πράττειν κελυόντων, μόνος ἀπηγόρευσε,
 εἰπὼν ὡς μᾶλλον, εἰ δυνατὸν ἦν, ἔδει φῦσαι τῷ βασι-
 λεὶ πλείονας ἀδελφοὺς πρὸς ἀσφάλειαν καὶ διαμονην
 5 τῶν πραγμάτων. Σωσιβίου δὲ τοῦ πλείστου ἐν τοῖς φί-
 λοις δυναμένου φήσαντος οὐκ εἶναι τὰ τῶν μισθοφόρων
 αὐτοῖς βέβαια τοῦ Μάγα ζῶντος, ἀμελεῖν ἐκέλευσε ὁ
 Κλεομένης ἕνεκά γε τούτου· πλείους γὰρ ἢ τρισχιλίουσ
 τῶν ξένων εἶναι Πελοποννησίους προσέχοντας αὐτῷ,
 10 καὶ μόνον νεύσῃ προθύμως μετὰ τῶν ὄπλων παρεσο-
 μένους. Οὗτος ὁ λόγος τότε μὲν οὐ μικρὰν τῷ Κλεομέ-
 νει καὶ πίστιν εὐνοίας καὶ δόκησιν ἰσχύος προσέθηκεν,
 ὕστερον δέ, τοῦ Πτολεμαίου τῆς ἀσθενείας ἐπιτεινού-
 σης τὴν δειλίαν, καὶ καθάπερ εἰώθειν ἐν τῷ μηδὲν φο-
 15 νεῖν, τοῦ πάντα δεδοικέναι καὶ πᾶσιν ἀπιστεῖν ἀσφαλε-
 στάτου δοκοῦντος εἶναι, φοβερόν ἐποίει τὸν Κλεομένη
 τοῖς ἀυλικοῖς, ὡς ἰσχύοντα παρὰ τοῖς ξένοις· καὶ πολ-
 λῶν ἦν ἀκούειν λεγόντων ὅτι „Οὗτος ὁ λέων ἐν τούτοις
 τοῖς προβάτοις ἀναστρέφεται.“ Τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον
 20 διέφαινε ἦθος ἐν τοῖς βασιλικοῖς, ὑποβλέπων ἀτρέμα 821
 καὶ παρεπισκοπῶν τὰ πραττόμενα.

XXXIV. Ναῦς μὲν οὖν αἰτῶν καὶ στρατιὰν ἀπέπε-
 πνυθανόμενος δὲ τεθνάναι τὸν Ἀντίγονον, Αἰτωλικῷ δὲ
 πολέμῳ συμπεπλέχθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, τὰ δὲ πράγματα
 25 ποθεῖν αὐτὸν καὶ παρακαλεῖν ἐκείνον, ἐν ταραχῇ καὶ
 διασπασμῷ τῆς Πελοποννήσου γεγενημένης, ἠξίου μὲν
 μόνος ἀποσταλῆναι μετὰ τῶν φίλων, ἐπειθε δὲ οὐδένα,
 τοῦ μὲν βασιλέως οὐκ εἰσακούοντος, ἀλλ' ἐν γυναιξὶ
 καὶ θιάσοις καὶ κώμοις συνέχοντος ἑαυτόν, ὁ δὲ τῶν
 30 ὄλων προεστηκῶς καὶ προβουλεύων Σωσίβιος μένοντα
 μὲν τὸν Κλεομένη παρὰ γνώμην ἠγγεῖτο δυσμεταχειρί-
 στον εἶναι καὶ φοβερόν, ἀφεθέντα δὲ τολμηρόν, ἄνδρα

καὶ μεγαλοπράγμονα καὶ τῆς βασιλείας νοσοῦσης θεατὴν γεγενημένον. Οὐδὲ γὰρ αἱ δωρεαὶ κατεπράϋνον αὐτόν, ἀλλ' ὥσπερ τὸν Ἄπιν ἐν ἀφθόνοις διαιτώμενον καὶ τρυφᾶν δοκοῦντα τοῦ κατὰ φύσιν βίου καὶ δρόμων ἀφέτων καὶ σκιρτήσεων ἡμερος ἔχει, καὶ δῆλός ἐστι δυσανα-
5
σχετῶν τὴν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἱερέων διατριβὴν, οὕτως ἐκεῖνον οὐδὲν ἤρεσκε τῶν μαλθακῶν,

ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ,

ὥσπερ Ἀχιλλεύς,

αὐθὶ μένων, ποθέεσκε δ' αὐτὴν τε πτόλεμόν τε. 10

XXXV. Τοιούτων δὲ τῶν κατ' αὐτόν ὄντων πραγμάτων ἀφικνεῖται Νικαγόρας ὁ Μεσσήνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀνὴρ μισῶν μὲν τὸν Κλεομένην, προσποιούμενος δὲ φίλος εἶναι· χωρίον δὲ ποτε καλὸν αὐτῷ πεπρακὸς [διὰ πονηρίαν, ὡς οἶμαι,] καὶ δι' ἀσχολίαν, ὡς 15
ἔοικε, διὰ πολέμους οὐκ ἀπειληφὸς τὸ ἀργύριον. Τοῦτον οὖν ἐκβαίνοντα τότε τῆς ὀλκάδος ἰδὼν ὁ Κλεομένης (ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ κρηπίδι τοῦ λιμένος περιπατῶν) ἠσπάξετο προθύμως καὶ τίς αὐτόν εἰς Αἴγυπτον ἄγοι πρόφασις ἡρώτα. Τοῦ δὲ Νικαγόρου φιλοφρόνως ἀντα-
20
σπαζομένου καὶ φήσαντος Ἰάπυρος ἄγειν τῷ βασιλεῖ καλοὺς τῶν πολεμιστηρίων, γελάσας ὁ Κλεομένης „Ἐβουλόμην ἂν“ ἔφη „σε μᾶλλον ἤκειν ἄγοντα σαμβυκιστρίας καὶ κιναιδούς· ταῦτα γὰρ νῦν μάλιστα κατεπείγει τὸν βασιλέα.“ Καὶ ὁ Νικαγόρας τότε μὲν ἐμειδίασεν· ἡμέ-
25
ραις δὲ ὕστερον ὀλίγαις ὑπομνήσας τοῦ χωρίου τὸν Κλεομένην νῦν γοῦν ἐδεῖτο τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐνοχλήσας, εἰ μὴ περὶ τὴν τῶν φορτίων διάθεσιν μετρίως ἐξημιούτο. Τοῦ δὲ Κλεομένου φήσαντος οὐδὲν αὐτῷ περιεῖναι τῶν δεδομένων, λυπηθεὶς ὁ Νι-
30
καγόρας ἐκφέρει τῷ Σωσιβίῳ τὸ σκῶμμα τοῦ Κλεομένου. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο μὲν ἀσμένως ἔλαβεν, ἐκ δὲ μετσο-

νος αἰτίας τὸν βασιλέα παροξύναι ζητῶν ἐπεισε τὸν Νικαγόραν ἐπιστολὴν γράψαντα κατὰ τοῦ Κλεομένου ἀπολιπεῖν, ὡς ἐγνωκότος, εἰ λάβοι τριήρεις καὶ στρατιάτας παρ' αὐτοῦ, Κυρήνην κατασχεῖν. Ὁ μὲν οὖν
 5 Νικαγόρας ταῦτα γράψας ἀπέπεμψε· τοῦ δὲ Σωσιβίου μετὰ τέσσαρας ἡμέρας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πτολεμαίου ἀνευεγκόντος ὡς ἀρτίως αὐτῷ δεδομένην καὶ παροξύναντος τὸ μαιράκιον, ἔδοξεν εἰς οἰκίαν μεγάλην εἰσαγαγεῖν τὸν Κλεομένη, καὶ τὴν ἄλλην ὁμοίως παρέχον-
 10 τας δάιταν ἐξόδων εἰργεῖν.

XXXVI. Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα λυπηρὰ τῷ Κλεομένει, μοχθηροτέρας δὲ τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἔσχευ ἐκ τοιαύτης συντυχίας. Πτολεμαῖος ὁ Χρυσέριμον φίλος ὦν τοῦ βασιλέως πάντα τὸν χρόνον ἐπισικῶς διεῖ-
 15 λεκτο τῷ Κλεομένει, καὶ συνήθειά τις ὑπῆρχεν αὐτοῖς καὶ παρρησία πρὸς ἀλλήλους. Οὗτος οὖν τότε, τοῦ Κλεομένου δεηθέντος εἰσελθεῖν πρὸς αὐτόν, ἦλθε μὲν καὶ διελέχθη μέτρια, τὸ ὑποπιον ἐξαιρῶν καὶ περὶ τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος· ἀπιὼν δὲ πάλιν ἐκ τῆς οἰ-
 20 κίας, καὶ μὴ προνοήσας ἐξόπισθεν ἄχρι τῶν θυρῶν ἐπακολουθοῦντα τὸν Κλεομένη, πικρῶς ἐπετίμησε τοῖς φύλαξιν, ὡς δὴ μέγα θηρίον καὶ δυστήρητον ἀμελῶς φυ- 822
 λάττουσι καὶ ῥαθυμῶς. Τούτων ὁ Κλεομένης αὐτήκοος γενόμενος, καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τὸν Πτολεμαῖον ἀναχω-
 25 ρήσας, ἔφρασε τοῖς φίλοις. Εὐθύς οὖν πάντες ἄς πρότερον εἶχον ἐλπίδας ἐκβαλόντες πρὸς ὄργην ἐβουλεύσαντο τοῦ Πτολεμαίου τὴν ἀδικίαν ἀμυνάμενοι καὶ τῆ ὕβριν ἀξίως τῆς Σπάρτης ἀποθανεῖν καὶ μὴ περιμένειν ὥσπερ ἱερεῖα πιανθέντας κατακοπῆναι· δεινὸν γάρ, εἰ
 30 τὰς πρὸς Ἀντίγονον, ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δραστήριον, διαλύσεις ὑπεριδῶν Κλεομένης κάθηται μητράγυρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπό-

θῆται τὸ τύμπανον καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον, ἀποκτε-
νοῦντος αὐτόν.

XXXVII. Ἐπεὶ δὲ ἔδοξε ταῦτα καὶ κατὰ τύχην ὁ
Πτολεμαῖος εἰς Κάνωβον ἐξώρμησε, πρῶτον μὲν διέδω-
καν λόγον, ὡς παραλύντο τῆς φυλακῆς ὑπὸ τοῦ βασι- 5
λέως· ἔπειτα ἔκ τινος ἔθους βασιλικοῦ τοῖς μέλλουσιν
ἐξ εἰρκτῆς ἀπολύεσθαι δεῖπνον τε πεμπομένου καὶ ξε-
νίων, οἱ φίλοι πολλὰ τοιαῦτα τῷ Κλεομένει παρασκευά-
σαντες ἔωθεν εἰσέπεμψαν, ἔξαπατῶντες τοὺς φύλακας
οἰομένους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεστάλθαι. Καὶ γὰρ ἔθνε 10
καὶ μετεδίδου τούτων ἀφθόνως αὐτοῖς, καὶ ἐπιτιθεῖς
στεφάνους καὶ κατακλιθεῖς εἰσιτιάτο μετὰ τῶν φίλων.
Λέγεται δὲ τάχιον ἢ διεγνώκει πρὸς τὴν πρᾶξιν ὀρμη-
σαι, συναισθόμενος οἰκίτην ἕνα τῶν συνειδότεων τὴν
πρᾶξιν ἔξω παρὰ γυναικὶ κεκοιμημένον ἦς ἦρα. Καὶ 15
φοβηθεῖς μῆνυσιν, ἐπειδὴ μέσον ἡμέρας ἦν καὶ τοὺς
φύλακας ἦσθετο καθεύδοντας ὑπὸ τῆς μέθης, ἐνδυσάμε-
νος τὸν χιτῶνα καὶ τὴν φαφῆν ἐκ τοῦ δεξιοῦ παραλυσά-
μενος ὄμου, γυμνῷ τῷ ξίφει μετὰ τῶν φίλων ἐξεπήδησεν
ἐνεσκευασμένων ὁμοίως, δεκατριῶν ὄντων. Ἰκπίτας δὲ 20
χωλὸς ὢν τῇ μὲν πρώτῃ συνεξέπεσεν ὀρμῇ προθύμως,
ὡς δὲ ἐώρα σχολαίτερον πορευομένους δι' αὐτόν, ἐκέ-
λευσεν ἀνελεῖν καὶ μὴ διαφθεῖρειν τὴν πρᾶξιν, ἄχρηστον
ἄνθρωπον περιμένοντα. Ἔτυχε δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων
τις Ἴπκον ἄγων παρὰ τὰς θύρας· τοῦτον ἀφελομένοι 25
καὶ τὸν Ἰκπίταν ἀναβαλόντες ἐφέροντο δρόμῳ διὰ τῶν
στενωπῶν καὶ παρεκάλουν τὸν ὄχλον ἐπὶ τὴν ἐλευθε-
ρίαν. Τοῖς δὲ τοσοῦτον, ὡς ἔοικεν, ἀλκῆς μετῆν, ὅσον
ἐκαινεν καὶ θαυμάζειν τὴν τοῦ Κλεομένουσ τολμάν,
ἀκολουθεῖν δὲ καὶ βοηθεῖν οὐδεὶς ἐθάρρει. Τὸν μὲν 30
οὖν τοῦ Χρυσέριμου Πτολεμαῖον ἐκ τῆς αὐλῆς ἐξιόντα
τρεις εὐθύς προσπεσόντες ἀπέκτειναν· ἑτέρου δὲ Πτο-
PLUT. VII. IV.

λημαίου τοῦ φυλάσσοντες τὴν πόλιν ἐλαύνοντος ἄρματι
 πρὸς αὐτούς, ὁρμήσαντες ἐναντίοι τοὺς μὲν ὑπερήτας
 καὶ δορυφόρους διεσκέδασαν, αὐτὸν δὲ κατασπάσαντες
 ἀπὸ τοῦ ἄρματος ἀπέκτειναν. Ἔπειτα πρὸς τὴν ἄκρην
 5 ἐχώρουν ἀναρροῆσαι διανοούμενοι τὸ δεσμωτήριον καὶ
 χρῆσασθαι τῷ πλήθει τῶν δεδεμένων. Ἐφθασαν δὲ
 φραζάμενοι καλῶς οἱ φύλακες, ὥστε καὶ ταύτης ἀπο-
 κρουσθέντα τῆς πείρας τὸν Κλεομένη διαφύεσθαι καὶ
 πλανᾶσθαι κατὰ τὴν πόλιν, οὐδενὸς αὐτῷ προσχωροῦν-
 10 τος, ἀλλὰ φευγόντων καὶ φοβουμένων ἀπάντων. Οὕτως
 οὖν ἀποστὰς καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν „Οὐδὲν ἦν
 ἄρα θαυμαστὸν ἄρχειν γυναίκας ἀνδράπων φευγόντων
 τὴν ἐλευθερίαν,“ παρακάλεσε πάντας ἀξίως αὐτοῦ καὶ
 τῶν πεπραγμένων τελευτᾶν. Καὶ πρῶτος μὲν Ἰκπίτας
 15 ὑπὸ τῶν νεωτέρων τινὸς ἐπλήγη δεηθεὶς, ἔπειτα τῶν
 ἄλλων ἕκαστος εὐκόλως καὶ ἀθεῶς ἑαυτὸν ἀποσφάττει,
 πλὴν Παντέως τοῦ πρώτου Μεγάλην πόλιν καταλαβόν-
 τος. Τούτου δὲ κάλλιστον ὄρα καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν
 εὐφυέστατον τῶν νέων γενόμενον ἐρώμενον ἐσχηκῶς ὁ
 20 βασιλεὺς ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἴδη
 πεπτωκότας, οὕτω τελευτᾶν. Ἦδη δὲ κειμένων ἀπάν- 823
 των ἐπιπορευόμενος ὁ Παντεὺς καὶ τῷ ξιπιδίῳ παρα-
 πτόμενος καθ' ἕκαστον ἀπεπειράτο, μὴ τις διαλανθάνοι
 ζῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Κλεομένη νύξας παρὰ τὸ σφυρὸν
 25 εἶδε συστρέψαντα τὸ πρόσωπον, ἐφίλησεν αὐτόν, εἶτα
 παρεκάθισε· καὶ τέλος ἔχοντος ἤδη περιβαλὼν τὸν νε-
 κρὸν ἑαυτὸν ἐπικατέσφαξε.

XXXVIII. Κλεομένης μὲν οὖν ἐκαίδεκα τῆς Σπάρ-
 τῆς βασιλεύσας ἔτη καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ γενόμενος οὕτω
 30 κατέστρεψε. Τῆς δὲ φήμης εἰς τὴν πόλιν ὄλην σκεδα-
 σθείσης ἢ μὲν Κρατησίκλεια, κάπερ οὐσα γενναία
 γυνή, προῦδωκε τὸ φρόνημα πρὸς τὸ τῆς συμφορᾶς μέ-

γεθος, καὶ περιβαλοῦσα τὰ παιδία τοῦ Κλεομένουσ ἀλο-
 φύρετο. Τῶν δὲ παιδίων τὸ πρεσβύτερον ἀποπηδῆσαν,
 οὐδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος, ἀπὸ τοῦ τέγουσ ἐπὶ κεφα-
 λὴν ἐρριψεν ἑαυτό· καὶ κακῶσ μὲν ἔσχευ, οὐ μὴν ἀπέ-
 θανεν, ἀλλ' ἤρθη βοῶν καὶ ἀγανακτοῦν ἐπὶ τῷ διακω- 5
 λύεσθαι τελευτᾶν. Ὁ δὲ Πτολεμαίοσ, ὡσ ἔγνω ταῦτα,
 προσέταξε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Κλεομένουσ κρεμάσαι κατα-
 βυρσῶσαντας, ἀποκτείνει δὲ τὰ παιδία καὶ τὴν μητέρα
 καὶ τὰσ περὶ αὐτὴν γυναίκασ. Ἐν δὲ ταῦταισ ἦν καὶ
 Παντέωσ γυνὴ καλλίστη καὶ γενναιοτάτη τὸ εἶδοσ. Ἔτι 19
 δὲ αὐτοῖσ νεογάμοισ οὖσιν ἐν ἀκμαῖσ ἐρώτων αἱ τύχαι
 συνέβησαν. Εὐθὺσ μὲν οὖν συνεκπλεῦσαι τῷ Παντεῖ
 βουλομένην αὐτὴν οὐκ εἶασαν οἱ γονεῖσ, ἀλλὰ βία κα-
 τακλείσαντεσ ἐφύλαττον· ὀλίγω δὲ ὕστερον ἵππον ἑαυτῇ
 παρασκευάσασα καὶ χρυσίδιον οὐ πολὺ νυκτὸσ ἀπέδρα, 15
 καὶ διώξασα συντόνωσ ἐπὶ Ταίναρον, ἐκεῖθεν ἐπέβη
 νεῶσ εἰς Αἴγυπτον πλεύσῃσ· καὶ διεκομίσθη πρὸσ τὸν
 ἄνδρα καὶ συνδιήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἐπὶ ξένης βίον ἀλύ-
 πωσ καὶ ἑλαρῶσ. Αὐτὴ τότε τὴν Κρατησικλείαν ὑπὸ τῶν
 στρατιωτῶν ἐξαγομένην ἐχειραγῶγει, τὸν τε πέπλον αὐ- 20
 τῆσ ὑπολαμβάνουσα καὶ θαρρεῖν παρακαλοῦσα μηδὲν τι
 μηδ' αὐτὴν ἐκπεπληγμένην τὸν θάνατον, ἀλλ' ἐν μό-
 νον αἰτουμένην, πρὸ τῶν παιδίων ἀποθανεῖν. Ἐπεὶ δὲ
 ἤλθον εἰσ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ταῦτα θραῦ εἰώθεσαν οἱ ὑπη-
 ρέται, πρῶτον μὲν τὰ παιδία, τῆσ Κρατησικλείασ ὄρω- 25
 σῃσ, ἔσφαττον, εἶτα ἐκείνην, ἐν τοῦτο μόνον ἐπὶ τηλι-
 κούτοισ φθεγξάμενην πάθεισιν „ὦ τέκνα, ποῖ ἐμόλετε“ ;
 Ἡ δὲ Παντέωσ γυνὴ, περιζωσαμένη τὸ ἱμάτιον, εὐρωστος
 οὖσα καὶ μεγάλη τῶν ἀποθνησκουσῶν ἐκάστην σιωπῇ
 καὶ μεθ' ἡσυχίασ ἐθεράπευε καὶ περιέστελλεν ἐκ τῶν 30
 ἐνδεχομένων. Τέλοσ δὲ μετὰ πάσασ ἑαυτὴν κοσμήσασα
 καὶ καταγαγοῦσα τὴν περιβολὴν καὶ μηδένα προσελθεῖν

ἔασασα μηδὲ ἰδεῖν ἄλλον ἢ τὸν ἐπὶ τῆς σφαγῆς τεταγμένον, ἠρωικῶς κατέστρεψεν, οὐδενὸς δεηθεῖσα κοσμοῦντος καὶ περικαλύπτοντος μετὰ τὴν τελευτήν. Οὕτω παρέμεινε τῷ θανάτῳ τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς, καὶ διεφύλαξεν ἣν ζῶσα φρουρὰν τῷ σώματι περιέθηκεν.

XXXIX. Ἡ μὲν οὖν Λακεδαιμίων ἐφαμίλλως ἀγωνισαμένη τῷ γυναικίῳ δράματι πρὸς τὸ ἀνδρεῖον ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐπέδειξε τὴν ἀρετὴν ὑβρισθῆναι μὴ δυναμένην ὑπὸ τῆς τύχης. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις οἱ τὸ σῶμα τοῦ Κλεομένου ἀνεσταυρωμένοι παραφυλάττοντες εἶδον εὐμεγέθη δράκοντα τῇ κεφαλῇ περιπελεγμένον καὶ ἀποκρύπτοντα τὸ πρόσωπον, ὥστε μηδὲν ὄρνεον ἐφίπτασθαι σαρκοφάγον. Ἐκ δὲ τούτου δεισιδαιμονία προσέπεσε τῷ βασιλεῖ καὶ φόβος ἄλλων κα-
 15 θαρμῶν ταῖς γυναιξὶν ἀρχὴν παρασχών, ὡς ἀνδρὸς ἀνηρημένου θεοφιλοῦς καὶ κρείττονος τὴν φύσιν. Οἱ δὲ Ἀλεξανδρεῖς καὶ προσετρέποντο φοιτῶντες ἐπὶ τὸν τόπον, ἦρωα τὸν Κλεομένη καὶ θεῶν παῖδα προσαγορεύοντες, ἄχρι οὗ κατέπαυσαν αὐτούς οἱ σοφώτεροι, δι-
 20 δόντες λόγον, ὡς μελίττας μὲν βόες, σφῆκας δὲ ἱπποὶ κατασαπέντες ἐξανθοῦσι, κάνθαροι δὲ ὄνων τὸ αὐτὸ παθόντων ζωογονοῦνται, τὰ δὲ ἀνθρώπινα σώματα, τῶν περὶ τὸν μυελὸν ἰχώρων συρροήν τινα καὶ σύστα-
 σιν ἐν ἑαυτοῖς λαβόντων, ὄφεις ἀναδίδωσι. Καὶ τοῦτο
 25 κατιδόντες οἱ παλαιοὶ μάλιστα τῶν ζῴων τὸν δράκοντα τοῖς ἦρωσι συνφκείωσαν.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΓΧΟΙ.

1. Ἡμεῖς δὲ τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀποδεδωκότες 5
 ἔχομεν οὐκ ἐλάττωνα πάθη τούτων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συζυ-
 γίᾳ θεωρησαί, τὸν Τιβερίου καὶ Γαίου βίον ἀντιπαρα-
 βάλλοντες. Οὗτοι Τιβερίου Γράγχου παῖδες ἦσαν, ᾧ
 τιμητῇ τε Ῥωμαίων γενομένῳ καὶ δις ὑπατεύσαντι καὶ
 θριάμβους δύο καταγαγόντι λαμπρότερον ἢν τὸ ἀπὸ τῆς 10
 ἀρετῆς ἀξίωμα. Διὸ καὶ τὴν Σκηπίωνος τοῦ καταπολε-
 μήσαντος Ἀννίβαν θυγατέρα Κορνηλίαν, οὐκ ὦν φίλος,
 ἀλλὰ καὶ διάφορος τῷ ἀνδρὶ γεγυνώς, λαβεῖν ἤξιώθη
 μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. Λέγεται δὲ ποτε συλλαβεῖν
 αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλήνης ζεῦγος δρακόντων, τοὺς δὲ μάν- 15
 τεις σκεψαμένους τὸ τέρας ἄμφω μὲν οὐκ ἔαν ἀνελεῖν
 οὐδὲ ἀφείναι, περὶ δὲ θατέρου διαιρεῖν, ὡς ὁ μὲν ἄρ-
 ρην τῷ Τιβερίῳ φέροι θάνατον ἀναιρεθεὶς, ἡ δὲ θή-
 λεια τῇ Κορνηλίᾳ. Τὸν οὖν Τιβέριον καὶ φιλοῦντα τὴν
 γυναῖκα καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκειν, ὄντι πρεσβυτέρῳ, 20
 τελευτῶν ἡγούμενον, ἔτι νέας οὔσης ἐκείνης, τὸν μὲν
 ἄρρενα κτείνει τῶν δρακόντων, ἀφείναι δὲ τὴν θή-
 λειαν· εἶτα ὕστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ τελευτῆσαι δεκα-
 δύο κατῆρας ἐκ τῆς Κορνηλίας αὐτῷ γεγυνότας καταλι-
 πόντα. Κορνηλία δὲ ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν 25
 οἶκον οὕτω σάφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον
 αὐτὴν παρέσχεν, ὥστε μὴ κακῶς δόξαι βεβουλεῦσθαι
 τὸν Τιβέριον ἀντὶ τοιαύτης γυναικὸς ἀποθανεῖν ἐλόμε-
 νον, ἥ γε καὶ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως κοινουμένου τὸ
 διάδημα καὶ μνωμένου τὸν γάμον αὐτῆς ἡρνήσατο, καὶ 30
 χηρεύουσα τοὺς μὲν ἄλλους ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ
 τῶν θυγατέρων, ἡ Σκηπίωνι τῷ νεωτέρῳ συνώκησε,

καὶ δύο υἱούς, περὶ ὧν τάδε γέγραπται, Τιβέριον καὶ Γάϊον, διαγενομένους οὕτω φιλοτίμως ἐβέβησαν, ὥστε πάντων εὐφανεστάτους Ῥωμαίων ὁμολογουμένως γεγνότας πεπαιδεῦσθαι δοκεῖν βέλτιον ἢ πεφυκέναι πρὸς ἄρετήν.

Η. Ἐπεὶ δέ, ὥσπερ ἡ τῶν πλασσομένων καὶ γραφομένων Διοσκούρων ὁμοιότης ἔχει τινὰ τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸν ὁρομικὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς διαφορὰν, οὕτω τῶν νεανίσκων ἐκείνων ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, ἔτι δὲ ἐλευθεριότητα καὶ λογιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμπερεῖα μεγάλαι περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας οἷον ἐξήνθησαν καὶ διεφάνησαν ἀνομοιότητες, οὐ χειρὸν εἶναι μοι δοκεῖ ταύτας προεκδέσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἰδέα προσώπου καὶ βλέμματι καὶ κινήματι 15 πρῶτος καὶ καταστηματοειδὴς ἦν ὁ Τιβέριος, ἔκτονος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γάϊος, ὥστε καὶ δημηγορεῖν τὸν μὲν ἐν μιᾷ χώρᾳ βεβηκότα κοσμίως, τὸν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπάτητε χρῆσασθαι καὶ περισπᾶσαι τὴν τήβεννον ἐξ ἑμοῦ λέγοντα, καθάπερ Κλέωνα τὸν 825 20 Ἀθηναῖον ἰστόρηται περισπᾶσαι τε τὴν περιβολὴν καὶ τὸν μηρὸν ἀλοῆσαι πρῶτον τῶν δημηγορούντων. Ἐπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γάϊου φοβερὸς καὶ περιπαθῆς εἰς δεινωσιν, ἡθίαν δὲ ὁ τοῦ Τιβερίου καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸς οἴκτου· τῇ δὲ λέξει καθαρὸς καὶ διακεπονημένος ἀκριβῶς ἐκείνος, ὁ δὲ Γάϊος πιθανὸς καὶ γεγανωμένος. Οὕτω δὲ καὶ περὶ δίαιταν καὶ τράπεζαν εὐτελής καὶ ἀφελής ὁ Τιβέριος, ὁ δὲ Γάϊος τοῖς μὲν ἄλλοις παραβαλεῖν σώφρων καὶ αὐστηρὸς, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαφορᾷ νεοκρεπῆς καὶ περιεργός, ὡς οἱ περὶ Δροῦσον ἠέλεγγον, 20 ὅτι δέλφικας ἀργυροῦς ἐπρίατο τριτῆς εἰς ἐκάστην λίτραν δραχμῶν χίλιων καὶ διακοσίων πενήκοντα. Τῷ δὲ ἦθει κατὰ τὴν τοῦ λόγου διαφορὰν ὁ μὲν ἐπιεικής καὶ

πρῶτος, ὁ δὲ τραχὺς καὶ θυμοειδής, ὥστε καὶ παρὰ γνώ-
μην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ' ὀργῆς τὴν
τε φωνὴν ἀποξύνειν καὶ βλασφημεῖν καὶ συνταράττειν
τὸν λόγον. Ὅθεν καὶ βοήθημα τῆς ἐκτροπῆς ἐποιήσατο
ταύτης τὸν Λικίνιον, οἰκέτην οὐκ ἀνόητον, ὃς ἔχων 5
φωναστικὸν ὄργανον, ᾧ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσιν,
ὀπισθεν ἐστῶς τοῦ Γαῖου λέγοντος, ὀπηνίκα τραχυνό-
μενον αἰσθοῖτο τῇ φωνῇ καὶ παραρρηγνύμενον δι' ὀρ-
γῆν, ἐνεδίδου τόνον μαλακόν, ᾧ τὸ σφοδρὸν εὐθύς
ἐκείνος ἅμα τοῦ πάθους καὶ τῆς φωνῆς ἀνιεῖς ἐπραῦ- 10
νετο καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐανάκλητον.

III. Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τοιαῦται τινες ἦσαν αὐ-
τῶν· ἀνδραγαθία δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ πρὸς τοὺς
ὑπηκόους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιμέλεια καὶ
πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐγκράτεια, ἀπαράλλακτος. Ἦν δὲ 15
πρεσβύτερος ἐνιαυτοῖς ἔννεα ὁ Τιβέριος· καὶ τοῦτο τὴν
ἐκατέρου πολιτείαν ἀπηρετημένην τοῖς χρόνοις ἐποίησε
καὶ τὰς πράξεις οὐχ ἥμισυ διελυμήνατο, μὴ συνακμα-
σάντων μηδὲ συμβαλόντων εἰς τὸ αὐτὸ τὴν δύναμιν,
μεγάλην ἂν ἐξ ἀμφοῖν ὁμοῦ καὶ ἀνυπέρβλητον γενομέ- 20
νην. Λεκτέον οὖν ἰδίᾳ περὶ ἐκατέρου καὶ περὶ τοῦ
πρεσβυτέρου πρότερον.

IV. Ἐκεῖνος τοίνυν εὐθύς ἐκ παιδῶν γενόμενος
οὕτως ἦν περιβόητος, ὥστε τῆς τῶν Ἀγούρων λεγομέ-
νης ἱερωσύνης ἀξιοθῆναι δι' ἀρετὴν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν 25
εὐγένειαν. Ἐδήλωσε δὲ Ἀππιος Κλαύδιος, ἀνὴρ ὑπα-
τικὸς καὶ τιμητικὸς καὶ προγεγραμμένος κατ' ἀξίωμα
τῆς Ῥωμαίων βουλῆς καὶ πολὺ φρονήματι τοὺς καθ'
αὐτὸν ὑπεράρων. Ἔστιωμένων γὰρ ἐν ταύτῃ τῶν ἱε-
ρέων προσαγορεύσας τὸν Τιβέριον καὶ φιλοφρονηθεὶς 30
αὐτὸς ἐμνάτο τῇ θυγατρὶ νυμφίον. Δεξαμένου δὲ ἀσμέ-
ως ἐκείνου καὶ τῆς κατανέσεως οὕτω γενομένης, εἰσιῶν

ὁ Ἄππιος οἰκαθε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς θύρας εὐθύς ἐκα-
 λει τὴν γυναῖκα μεγάλη τῇ φωνῇ βοῶν „Ὡ Ἄντιστία,
 τὴν Κλαυδίαν ἡμῶν ἀνδρὶ καθωμολόγηκα.“ Κἀκεῖνη
 θαυμάσασα „Τίς“ εἶπεν „ἢ σπουδὴ ἢ τί τὸ τάχος; εἰ δὲ
 5 Τιβέριον αὐτῇ Γράγγον εὐρήκεις νυμφίον;“ Οὐκ ἄγνωσθ
 δὲ ὅτι τοῦτο τινες ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν Γράγγων Τιβέ-
 ριον καὶ Σκηπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἀναφέρουσιν, ἀλλ'
 οἱ πλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσι, καὶ Πολύβιος
 μετὰ τὴν Σκηπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτὴν τοὺς οἰκείους
 10 φησὶν ἐκ πάντων προκρίναντας τὸν Τιβέριον δοῦναι
 τὴν Κορνηλίαν, ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγ-
 γνον ἀπολειφθεῖσαν. Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος
 στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ μετὰ τοῦ δευτέρου Σκηπίωνος,
 ἔχοντος αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν, ὁμοῦ συνδιαιτώμενος ὑπὸ
 15 σκηπὴν τῷ στρατηγῷ ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέ-
 μαθε πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν
 ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσιν, ταχὺ δὲ τῶν νέων πάν-
 των ἐπρώτευσεν εὐταξίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ· καὶ τοῦ γε τείχους
 ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὡς φησι Φάνιος, λέγων
 20 καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι καὶ συμμετασχεῖν
 ἐκείνης τῆς ἀριστείας. Πολλὴν δὲ καὶ παρῶν εὐνοίαν
 εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ πόθον ἀπαλλαττόμενος αὐ-
 τοῦ κατέλιπε.

V. Μετὰ δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην αἰρεθεῖς ταμίας
 25 ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαίῳ Μαγκίνῳ συστρατεύειν ἐπὶ
 Νομαντίνους, ἀνθρώπῳ μὲν οὐ πονηρῷ, βαρυντομο-
 τάτῳ δὲ Ῥωμαίων στρατηγῷ. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις
 παραλόγοις καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τοῦ Τιβερίου διέ-
 λαμψεν οὐ μόνον τὸ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ', ὃ θαυ-
 30 μάσιον ἦν, αἰδῶς τε πολλῇ καὶ τιμῇ τοῦ ἄρχοντος, ὑπὸ
 τῶν κακῶν οὐδ' ἑαυτὸν, εἰ στρατηγός ἐστιν, ἐπιγν-
 νώσκοντος. Ἡττηθεὶς γὰρ μάχαις μεγάλαις ἐπεχειρήσε

μὲν ἀναξευγνύναι νυκτὸς ἐκλιπῶν τὸ στρατόπεδον· αἰ-
 σθομένων δὲ τῶν Νομαντίνων καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον
 εὐθύς λαβόντων, τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φεύ-
 γουσι καὶ τοὺς ἐσχάτους φονευόντων, τὸ δὲ πᾶν ἐγκυ-
 κλουμένων στρατεύμα καὶ συνωθούντων εἰς τόπους χα- 5
 λεπούς καὶ διάφρευξιν οὐκ ἔχοντας, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ
 βιάζεσθαι σωτηρίαν ὁ Μαγκίνος ἐπεκηρυκεύετο περὶ
 σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτούς· οἱ δὲ πιστεύειν
 ἔφασαν οὐθενὶ πλήν μόνῳ Τιβερίῳ, καὶ τοῦτον ἐκέλευον
 ἀποστέλλειν πρὸς αὐτούς. Ἐπεπόνθεσαν δὲ τοῦτο καὶ 10
 δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον (ἦν γὰρ αὐτοῦ πλειστός λόγος
 ἐπὶ στρατιᾶς), καὶ μεμνημένοι τοῦ πατρὸς Τιβερίου, ὃς
 πολεμήσας Ἰβηρσι καὶ πολλοὺς καταστρεφάμενος εἰρή-
 νην ἔθετο πρὸς τοὺς Νομαντίνους καὶ ταύτην ἐμπε-
 δοῦντα τὸν δῆμον ὀρθῶς καὶ δικαίως αἰεὶ παρέσχευ. 15
 Οὕτω δὴ πεμφθεὶς ὁ Τιβέριος καὶ συγγενόμενος τοῖς
 ἀνδράσι, καὶ τὰ μὲν πείσας, τὰ δὲ δεξάμενος ἐσπείσατο
 καὶ δισμυρίους ἔσωσε περιφανῶς Ῥωμαίων πολίτας,
 ἄνευ θεραπειᾶς καὶ τῶν ἔξω τάξεως ἐπομένων.

VI. Τὰ δὲ ἐν τῷ χάρακι ληφθέντα χρήματα πάντα 20
 κατέσχον οἱ Νομαντινοὶ καὶ διεπόρθησαν. Ἐν δὲ τού-
 τοις καὶ πινακίδες ἦσαν τοῦ Τιβερίου, γράμματα καὶ
 λόγους ἔχουσαι τῆς ταμιευτικῆς ἀρχῆς, ἃς περὶ πολλοῦ
 ποιούμενος ἀπολαβεῖν, ἦδη τοῦ στρατοῦ προκεχωρηκό-
 τος ἀνέστρεψε πρὸς τὴν πόλιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς 25
 ἢ τέτταρας ἑταίρους. Ἐγκαλέσας δὲ τῶν Νομαντίνων
 τοὺς ἄρχοντας ἤξιον κομίσασθαι τὰς δέλτους, ὡς μὴ
 παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς διαβολὴν οὐκ ἔχων ἀπολογίσα-
 σθαι περὶ τῶν ὠκονομημένων. Ἡσθέντες οὖν οἱ Νο-
 μαντινοὶ τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας παρεκάλουν αὐτὸν 30
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὡς δὲ εἰστήκει βουλευόμενος,
 ἐγγὺς προσελθόντες ἐνεφύοντο ταῖς χερσὶ καὶ λιπαρεῖς

ἦσαν δεόμενοι μηκέτι νομίζειν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὡς φίλοις χρῆσθαι καὶ πιστεύειν. Ἔδοξεν οὖν τῷ Τιβερίῳ ταῦτα ποιεῖν, τῶν τε δέλτων περιεχομένων καὶ δεδικότι παροξύνειν ὡς ἀπιστουμένους τοὺς Νομαντίους. Εἰσελθόντι δὲ εἰς τὴν πόλιν πρῶτον μὲν ἄριστον παρέθεσαν, καὶ πᾶσαν ἐποιήσαντο δέησιν ἐμφαγεῖν τι κοινῇ μετ' αὐτῶν καθήμενον· ἔπειτα τὰς δέλτους ἀπέδοσαν, καὶ τῶν ἄλλων ἃ βούλοιο χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευον. Ὁ δ' οὐδὲν ἢ τὸν λιβανωτὸν, ᾧ πρὸς τὰς δημο-
 10 σίας ἐχρήτο θυσίας, λαβὼν ἀπῆλθεν ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς τοὺς ἄνδρας.

VII. Ἐπεὶ δὲ εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἣ μὲν ὅλη πρᾶξις ὡς δεινὴ καὶ κατασχύνουσα τὴν Ῥώμην αἰτίαν εἶχε καὶ κατηγορίαν, οἱ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκτεροὶ καὶ
 15 φίλοι μέγα μέρος ὄντες τοῦ δήμου συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβέριον, τὰ μὲν αἰσχρὰ τῶν γεγονότων ἀναφέροντες εἰς τὸν ἄρχοντα, δι' αὐτὸν δὲ σῶζεσθαι τοσοῦτους πολίτας φάσκοντες. Οἱ μὲντοι δυσχεραίνοντες τὰ πε-
 20 πραγμένα μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους ἐκέλευον· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς ἀγαπήσαντας ὑπὸ Σαυνιτῶν ἀφεθῆναι στρατηγούς αὐτούς τε τοῖς πολεμίοις γυμνοὺς προσέριψαν, καὶ τοὺς ἐφαψαμένους καὶ μετασχόντας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίαι καὶ χιλιάρχους, ὁμοίως προὔβαλον, εἰς ἐκείνους τὴν ἐπιτοκίαν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν
 25 ὠμολογημένων τρέποντες. Ἐνθα δὴ καὶ μάλιστα τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον εὐνοίαν καὶ σπουδὴν ἐξέφησεν ὁ δῆμος. Τὸν μὲν γὰρ ὕπατον ἐφηφίσαντο γυμνὸν καὶ δεδεμένον παραδοῦναι τοῖς Νομαντίοις, τῶν δὲ ἄλλων ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. Δοκεῖ δὲ καὶ Σαηπίων
 30 βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε καὶ πλεῖστον δυνάμενος Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μαγκένον οὐ περιέσωσεν, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἐμπειδωθῆ-

ναι τοῖς Νομαντίνοις ἐσπούδασε δι' ἀνθρώπος οἰκείου καὶ φίλου τοῦ Τιβερίου γενομένης. Τὸ δὲ πλεῖστον ἔοικεν ἐκ φιλοτιμίας καὶ τῶν ἐπαιρόντων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν ἐκγενέσθαι τὰ τῆς διαφορᾶς. Ἄλλ' αὐτῆ γε πρὸς οὐδὲν ἀνήκεστον οὐδὲ φαῦλον ἐξέπεσε. Δοκεῖ 5 δ' ἂν μοι μηδαμῶς περιπεσεῖν ὁ Τιβέριος οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτοῦ τοῖς πολιτεύμασι Σκηπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν δὲ ἐκείνου περὶ Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμουῦντος ἤφατο τῆς περὶ τοὺς νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας. 10

VIII. Ῥωμαῖοι τῆς τῶν ἀστρυγειτόνων χώρας ὅσῃν ἀπετέμοντο πολέμῳ, τὴν μὲν ἐπίκρασκον, τὴν δὲ ποιούμενοι δημοσίαν ἐδίδοσαν νέμεσθαι τοῖς ἀκτήμοσι καὶ ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀποφορὰν οὐ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελοῦσιν. Ἀρξαμένων δὲ τῶν πλουσίων ὑπερ- 15 βάλλειν τὰς ἀποφορὰς καὶ τοὺς πένητας ἐξελαυνόντων, ἐγράφη νόμος σὺν ἑῶν πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα τῶν πεντακοσίων. Καὶ βραχὺν μὲν χρόνον ἐπέσχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τοῦτο καὶ τοῖς πένησι ἐβοήθησε κατὰ 20 χώραν μένουσιν ἐπὶ τῶν μεμισθωμένων καὶ νεμομένοις 20 ἦν ἕκαστος ἕξ ἀρχῆς εἶχε μοῖραν. Ἰστίον δὲ τῶν γεινιάντων πλουσίων ὑποβλήτοις προσώποις μεταφερόντων τὰς μισθώσεις εἰς ἑαυτούς, τέλος δὲ φανερώς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα κατεχόντων, ἐξωσθέντες οἱ πένητες οὔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προθύμους παρεῖχον 25 ἑαυτούς, ἡμέλουν τε παιδῶν ἀνατροφῆς, ὥστε ταχὺ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν ὀλιγανδρίας ἐλευθέρων αἰσθῆσθαι, δεσμοτηρίων δὲ βαρβαρικῶν ἐμπεπλησθαι, δι' ὧν ἐγεώργουν οἱ πλούσιοι τὰ χωρία τοὺς πολίτας ἐξελάσαντες. Ἐπεχείρησε μὲν οὖν τῇ διορθώσει Γάιος Αἰλίος ὁ Σκη- 30 πίωνος δέκατος, ἀντικρουσάντων δὲ τῶν δυνατῶν φοβηθεὶς τὸν θόρυβον καὶ παυσάμενος ἐπεκλήθη σοφός

ἢ φρόνιμος· ἐκάτερον γὰρ ἐδόκει σημαίνειν ὁ σαπίνης.
 Ὁ Τιβέριος δὲ δῆμαρχος ἀποδειχθεὶς εὐθύς ἐπ' αὐτὴν
 ᾤρησε τὴν πρᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλείστοι λέγουσι, Διο-
 φάνους τοῦ ῥήτορος καὶ Βλοσσίου τοῦ φιλοσόφου παρ-
 5 ορησάντων αὐτὸν, ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυχὰς ἦν
 Μιτυληνατὸς, ὁ δὲ αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυματοῦ, Ἀντι-
 πάτρου τοῦ Ταρσεῶς γεγωνὸς ἐν ἄστει συνήθης καὶ
 τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσας γραμμάτων φι-
 λολόφων. Ἐνιοὶ δὲ καὶ Κορνηλίαν συνεπαιτιῶνται τὴν
 10 μητέρα πολλάκις τοὺς υἱοὺς ὀνειδίξουσιν, ὅτι Ῥωμαῖοι
 Σκηπίωνος αὐτὴν ἔτι πενθερὰν, οὐπω δὲ μητέρα Γράγ-
 χων προσαγορεύουσιν. Ἄλλοι δὲ Σπόριόν τινα Ποστού-
 μιον αἴτιον γενέσθαι λέγουσιν, ἡλικιωτὴν τοῦ Τιβερίου
 καὶ πρὸς δόξαν ἐπάμιλλον αὐτῷ περὶ τὰς συνηγορίας,
 15 ὃν, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, εὐρῶν πολὺ τῇ
 δόξῃ καὶ τῇ θυνάμει παρηλλαχότα καὶ θαυμαζόμενον,
 ἠθέλησεν, ὡς ἔοικεν, ὑπερβαλέσθαι πολιτεύματος πα-
 ραβόλου καὶ μεγάλην προσδοκίαν ἔχοντος ἀψάμενος. Ὁ 828
 δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάιος ἐν τινὶ βιβλίῳ γέγραπεν εἰς
 20 Νομαντίαν πορευόμενον διὰ τῆς Τυρρηνίας τὸν Τιβέ-
 ριον, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς χώρας ὄρῶντα καὶ τοὺς γεωρ-
 γοῦντας ἢ νέμοντας οἰκέτας ἐπεισάκτους καὶ βαρβάρους,
 τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν μυρίων κακῶν ἄρ-
 ξασαν αὐτοῖς πολιτείαν. Τὴν δὲ πλείστην αὐτὸς ὁ δῆ-
 25 μος ὀρμὴν καὶ φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλούμενος διὰ
 γραμμάτων αὐτὸν ἐν στοαῖς καὶ τοίχοις καὶ μνήμασι
 καταγεγραμμένων ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν
 χώραν.

ΙΧ. Οὐ μὴν ἐφ' αὐτοῦ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς
 30 δὲ πρωτεύουσιν ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν πολιτῶν συμβού-
 λους χρησάμενος, ὧν καὶ Κράσσοσ ἦν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ
 Μούκιος Σκαιβόλασ ὁ νομοδείκτησ ὑπατεύων τότε καὶ

Κλαύδιος Ἄππιος ὁ κηδεστὴς τοῦ Τιβερίου. Καὶ δοκεῖ νόμος εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν τοσαύτην μηδέποτε προότερος γραφῆναι καὶ μαλακώτερος. Οὓς γὰρ ἔδει δίκην τῆς ἀπειθείας δοῦναι καὶ μετὰ ζημίας ἦν παρὰ τοὺς νόμους ἐκαρποῦντο χώραν ἀφείναι, τούτους ἐκέ- 5 λευσε τιμὴν προσλαμβάνοντας ἐκβαλνείν ὧν ἀδίκως ἐκέκτηντο καὶ παραδέχεσθαι τοὺς βοηθείας δεομένους τῶν πολιτῶν. Ἄλλὰ καίπερ οὕτω τῆς ἐπανορθώσεως οὔσης εὐγνώμονος, ὁ μὲν δῆμος ἠγάπα, παρὲς τὰ γεγενημένα, παύσασθαι τὸ λοιπὸν ἀδικούμενος, οἱ δὲ πλού- 10 σιοι καὶ κτηματικοὶ πλεονεξία μὲν τὸν νόμον, ὀργῇ δὲ καὶ φιλονεικία τὸν νομοθέτην δι' ἐχθροὺς ἔχοντας ἐπείχειν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον, ὡς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ συγχύσει τῆς πολιτείας εἰσάγοντος τοῦ Τιβερίου καὶ πάντα πράγματα κινουῦντος. Ἄλλ' οὐδὲν ἐπέφαινον· ὁ 15 γὰρ Τιβέριος πρὸς καλὴν ὑπόθεσιν καὶ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ καὶ φαυλότερα κοσμηῆσαι δυναμένῳ πράγματα δεινὸς ἦν καὶ ἄμαχος, ὁπότε τοῦ δῆμου τῷ βήματι περιεχυμένου καταστάς λέγοι περὶ τῶν πενήτων, ὡς τὰ μὲν θηρία τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα καὶ φωλεὸν 20 ἔχει καὶ κοιταῖον ἐστὶν αὐτῶν ἐκάστῳ καὶ καταδύσεις, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν ἄερος καὶ φωτός, ἄλλου δὲ οὐδενὸς μέτεστιν, ἀλλ' ἄοικοι καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶνται καὶ γυναικῶν, οἱ δὲ αὐτοκράτορες ψεύδονται τοὺς στρατιώτας 25 ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἰερῶν ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους· οὐδενὶ γὰρ ἐστὶν οὐ βωμὸς πατρῷος, οὐκ ἠρίον προγονικὸν τῶν τοσοῦτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίας τρυφῆς καὶ πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι 30 λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.

Κ. Τούτους ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάθους

ἀληθινού τοὺς λόγους κατιόντας εἰς τὸν δῆμον ἐνθου-
 σιώντα καὶ συνεξανισταμένον οὐδεις ὑφίστατο τῶν
 ἐναντίων. Ἐάσαντες οὖν τὸ ἀντιλέγειν ἐπὶ Μάρκον
 Ὀκτάβιον τρέπονται τῶν δημάρχων ἓνα, νεανίαν ἐμ-
 5 βριθῆ τὸ ἦθος καὶ κόσμιον, σταυρον δὲ τοῦ Τιβερίου
 καὶ συνήθη. Διὸ τὸ μὲν πρῶτον αἰθεύμενος ἐκείνου
 ἀνεθύετο· πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν δεομένων καὶ λιπα-
 ρούντων ὥσπερ ἐκβιασθεὶς ἀντικαθίστατο τῷ Τιβερίῳ
 καὶ διεκρούετο τὸν νόμον. Ἔστι δὲ τοῦ κωλύοντος ἐν
 10 τοῖς δημάρχοις τὸ κράτος· οὐδὲν γὰρ οἱ πολλοὶ κελεύ-
 οντες περαινουσιν ἐνὸς ἐνισταμένου. Πρὸς τοῦτο παρο-
 ξυνθεὶς ὁ Τιβέριος τὸν μὲν φιλάνθρωπον ἐπανείλετο
 νόμον, τὸν δὲ ἠθίω τε τοῖς πολλοῖς καὶ σφοδρότερον
 ἐπὶ τοὺς ἀδικούντας εἰσέφερεν ἦδη, κελεύων ἐξίστασθαι
 15 τῆς χώρας ἢν ἐκέκτηντο παρὰ τοὺς προτέρους νόμους.
 Ἦσαν οὖν ὁμοῦ τι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῷ
 πρὸς τὸν Ὀκτάβιον ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐν οἷς, καίπερ ἐξ 829
 ἄκρας σπουδῆς καὶ φιλονεικίας ἀντερείδοντες, οὐδὲν
 εἶπεν λέγονται περὶ ἀλλήλων φαῦλον, οὐδὲ φῆμα προ-
 20 πεσεῖν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον δι' ὄργην ἀνεπιτήδειον.
 Οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ ἐν
 φιλοτιμίαις καὶ ὄργαις τὸ πεφνέσθαι καλῶς καὶ πεπαι-
 δεῦσθαι σωφρόνως ἐφίστησι καὶ κατακοσμεῖ τὴν διά-
 νοιαν. Ἐπεὶ δὲ εἴωρα τὸν Ὀκτάβιον ἐνεχόμενον τῷ νόμῳ
 25 καὶ κατέχοντα τῆς δημοσίας χώρας συκινῆν ὁ Τιβέριος,
 ἔδεικτο παρεῖναι τὴν φιλονεικίαν, ὑφιστάμενος αὐτῷ τὴν
 τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ἰδίων, καίπερ οὐ λαμπρῶν ὄν-
 των. Οὐκ ἀνασχομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου, διαγράμματι
 τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἀπάσας ἐκώλυσε χρηματίζειν, ἄχρι ἂν
 30 ἢ περὶ τοῦ νόμου διενεχθῆ ᾤψος· τῷ δὲ τοῦ Κρόνου
 ναῶ σφραγίδας ἰδίας ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ ταμίαι μηδὲν
 ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοιεν μηδ' εἰσφέροιεν, καὶ τοῖς ἀπειθῆ-

σασι τῶν στρατηγῶν ζημίαν ἐπεκήρυσεν, ὥστε πάντας ὑποδείσαντας ἀφείναι τὴν ἐνάστιν προσήκουσαν οἰκονομίαν. Ἐντεῦθεν οἱ κτηματικοὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας μετέβαλον καὶ περιήρσαν οἰκτροὶ καὶ ταπεινοὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἐπεβούλευον δὲ τῷ Τιβερίῳ κρύφα καὶ συνίστασαν 5 ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἀναιρήσοντας, ὥστε κάκεινον οὐδενὸς ἀγνοοῦντες ὑποζάννυσθαι ξιφίδιον ληστρικόν, ὃ δόλωνα καλοῦσιν.

XI. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τὸν δῆμον αὐτοῦ καλοῦντος ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἠρπάσθησαν ὑπὸ τῶν πλου- 10 σίων αἱ ὑδρῖαι καὶ τὰ γινόμενα πολλὴν εἶχε σύγχυσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν περὶ Τιβέριον πλήθει βιάσασθαι δυναμένων καὶ συστρεφομένων ἐπὶ τοῦτο, Μάλλιος καὶ Φούλβιος, ἄνδρες ὑπατικοί, προσπεσόντες τῷ Τιβερίῳ καὶ χειρῶν ἀπτόμενοι καὶ σακρύνοντες ἐδέοντο παύσα- 15 σθαι. Τοῦ δὲ καὶ τὸ μέλλον ὅσον οὐπω δεινὸν ἦδη συμφρονοῦντος καὶ δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν πυθόμενου, τί καλεῦνται πράττειν αὐτόν, οὐκ ἔφασαν ἀξιόχρεον εἶναι πρὸς τηλικαύτην συμβουλίαν, ἐπιτρέψαι δὲ τῇ βουλῇ καλεῦντες καὶ θεόμενοι συνέπεισαν. Ὡς δὲ οὐ- 20 δὲν ἐπέβαινε ἡ βουλή συνελθοῦσα διὰ τοὺς πλουσίους ἰσχύοντας ἐν αὐτῇ, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐ νόμιμον οὐδὲ ἐπισικίς, ἀφαιλέσθαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ὀκτάβιον, ἀμμηχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον. Καὶ πρῶτον μὲν ἰδέετο φανερώς αὐτοῦ, λόγους τε προσφῆ- 25 ρων φιλανθρώπους καὶ χειρῶν ἀπτόμενος, ἐνδοῦναι καὶ χαρίσασθαι τῷ δῆμῳ δίκαια μὲν ἀξιοῦντι, μικρὰ δὲ ἀντὶ μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ληψομένῳ. Διωθουμένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου τὴν ἐντευξιν, ὑπειπὼν ὁ Τιβέριος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄρχοντας ἀμφοτέρους καὶ περὶ 30 πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἰσῆς ἐξουσίας διαφερομένους ἄνευ πολέμου διεξελεθεῖν τὸν χρόνον, ἐν λαμα τούτου

μόνον ὄραν ἔφη τὸ παύσασθαι τῆς ἀρχῆς τὸν δευτερον. Καὶ περὶ αὐτοῦ γε προτέρου τὸν Ὀκτάβιον ἐκέλευσε τῷ δήμῳ ψῆφον ἀναδοῦναι· καταβῆσθαι γὰρ εὐθύς ἰδιώτης γενόμενος, ἂν τοῦτο δόξῃ τοῖς πολίταις. Τοῦ δὲ 5 Ὀκταβίου μὴ θέλοντος αὐτὸς ἔφη περὶ ἐκείνου ψῆφον ἀναδώσειν, ἂν μὴ μεταγνῶ βουλευσάμενος.

XII. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· τῇ δ' ὑστεραία τοῦ δήμου συνελθόντος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα πάλιν ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ὀκτάβιον· ὡς 10 δὲ ἦν ἀμετάπειστος, εἰσήνεγκε νόμον ἀφαιρούμενον αὐτοῦ τὴν δημαρχίαν, καὶ τοὺς πολίτας εὐθύς ἐκάλει τὴν ψῆφον ἐπιφέροντας. Οὐσῶν δὲ πέντε καὶ τριάκοντα φυλαῶν, ὡς αἱ δεκαεπτὰ τὴν ψῆφον ἐπενηνόησαν καὶ μιᾶς ἔτι προσγενομένης ἔδει τὸν Ὀκτάβιον 15 ἰδιώτην γενέσθαι, κελύσας ἐπισχεῖν αὐτίς ἔδειτο τοῦ Ὀκταβίου καὶ περιέβαλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ κατησπάζετο, λιπαρῶν καὶ θεόμενος μῆθ' ἑαυτὸν ἄτιμον 830 περιιδεῖν γενόμενον μῆτ' ἐκείνῳ βαρέος οὔτω καὶ σκυθρωποῦ πολιτεύματος αἰτίαν προσάφαι. Τούτων τῶν 20 δεήσεων οὐ παντελῶς ἄτεγκτον οὐδ' ἀτενῆ λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ καὶ δακρύων ὑποκίμπλασθαι τὰ ὄμματα καὶ σιωπᾶν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὡς μέντοι πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς κτηματικούς συνεστῶτας ἀπέβλεψεν, αἰδεσθεῖς δοκεῖ καὶ φοβηθεῖς τὴν 25 παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν ὑποστήναι πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννῶς καὶ κελεύσαι πράττειν ὃ βούλεται τὸν Τιβέριον. Οὔτω δὲ τοῦ νόμου κυρωθέντος ὁ μὲν Τιβέριος τῶν ἀπελευθέρων τιμὴ προσέταξεν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλκύσαι τὸν Ὀκτάβιον· ἐχρήτο δὲ ὑπηρέταις ἀπελευθέρους ἰδίους, 30 καὶ τοῦτο τὴν ὄψιν οἰκτροτέραν τοῦ Ὀκταβίου παρῆσχεν ἐλκουμένου πρὸς ὕβριν. Ὁ δὲ δῆμος ἐφώρμησεν αὐτῷ, καὶ τῶν πλουσίων συνδραμόντων καὶ διασχόντων τὰς

λέληστο τῶν αὐτῆς κακῶν οἰκτῶ τῶν ἐκείνου. Κατα-
 παύσας δὲ τὸν θοῆνον αὐτῆς Ἀντώνιος ἤτησε πειν οἶ-
 νου, εἴτε διψῶν, εἴτε συντομώτερον ἐλπίζων ἀπολυθῆ-
 σαι. Πιῶν δὲ παρήνευσεν αὐτῇ τὰ μὲν ἐαυτῆς, ἂν ἢ
 μὴ μετ' αἰσχύνῃς, σωτήρια τίθεσθαι, μάλιστα τῶν Καί- 5
 σαρς ἐταίρων Προκλήτῳ πιστεύουσας, αὐτὸν δὲ μὴ
 θοῆναι ἐπὶ ταῖς ὑστάταις μεταβολαῖς, ἀλλὰ μακαρίζειν
 εἰς ἔτυχε καλῶν, ἐπιφανέστατος ἀνθρώπων γενόμενος
 καὶ πλεῖστον ἰσχύσας καὶ νῦν οὐκ ἀγνωστῶς Ῥωμαῖος ὑπὸ
 Ῥωμαίου κρατηθεῖς. 10

LXXVIII. Ὅσον δὲ ἀπολεπόντος αὐτοῦ Προκλήτος
 ἦκε παρὰ Καίσαρος. Ἐκεῖ γὰρ ἐαυτὸν πατάξας ὁ Ἀντώ-
 νιος ᾤχετο πρὸς Κλεοπάτραν κομιζόμενος, Δερκεταῖος
 τις τῶν δορυφόρων λαβὼν τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ καὶ ἀπο-
 κρύψας ὑπέξῃλθε, καὶ δραμῶν πρὸς Καίσαρα πρῶτος 15
 ἤγγειλε τὴν Ἀντωνίου τελευτήν, καὶ τὸ ξέφος ἔδειξεν
 ἡμαγμένον. Ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν, ἐνδοτέρῳ τῆς σπητῆς
 ἀποστὰς ἀπεθάρρυσεν ἄνδρα κηδεστῆν γενόμενον καὶ
 συνάρχοντα καὶ πολλῶν ἀγῶνων καὶ πραγμάτων κοινω-
 νόν. Εἶτα τὰς ἐπιστολάς λαβὼν καὶ τοὺς φίλους καλέ- 20
 σας ἀνεγίνωσκεν, ὡς εὐγνωμόνα γράφοντος αὐτοῦ καὶ
 δίκαια φορτικὸς ἦν καὶ ὑπερήφανος αἰεὶ περὶ τὰς ἀπο-
 κρίσεις ἐκεῖνος. Ἐκ δὲ τούτου τὸν Προκλήτιον ἐπεμψε
 κελεύσας, ἣν δύστηται, μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζωῆς
 κρατῆσαι· καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ 25
 μέγα πρὸς δόξαν ἤγειτο τοῦ θριαμβοῦ καταγαγεῖν ἐκεί-
 νην. Εἰς μὲν οὖν χεῖρας τῷ Προκλήτῳ συνελθεῖν οὐκ
 ἠθέλησεν· ἐγίνοντο δὲ λόγοι τῷ οἰκῆματι προσελθόντος
 ἔξωθεν αὐτοῦ κατὰ θύρας ἐπιπέδους, ἀποκεκλειμένας
 μὲν ὄχυρῶς, φωνῇ δὲ διέξοδον ἐχούσας. Καὶ διελέχθη- 30
 σαν ἢ μὲν αἰτουμένη τοῖς παισὶ τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ θαρ-
 ρεῖν καὶ πάντα πιστεύειν Καίσαρι κελεύων.

LXXIX. Ὡς δὲ κατιδῶν τὸν τόπον ἀπήγγειλε Καίσαρι, Γάλλος μὲν ἐπέμφθη πάλιν ἐντευξόμενος αὐτῇ· καὶ πρὸς τὰς θύρας ἔλθων ἐπίτηδες ἐμήκυνε τὸν λόγον. Ἐν τούτῳ δὲ Προκλήτος κλίμακος προστεθείσης διὰ τῆς 5 θυρίδος εἰσῆλθεν, ἣ τὸν Ἀντώνιον αἰ γυναῖκες ἐδέξαντο. Καὶ πρὸς τὰς θύρας αὐτὰς εὐθύς, αἷς ἡ Κλεοπάτρα παρειστήκει προσέχουσα τῷ Γάλλῳ, κατέβαινε ὑπερέτας ἔχων δύο μεθ' αὐτοῦ. Τῶν δὲ συγκαθειρογμένων τῇ Κλεοπάτρᾳ γυναικῶν τῆς ἐτέρας ἀνακραγούσης „Τά- 10 λαινα Κλεοπάτρα, ζωγραεῖ.“ μεταστραφείσα καὶ θεασαμένη τὸν Προκλήτον ὄρμησε μὲν αὐτὴν πατάξαι· παρεξωσμένη γὰρ ἐτύγχανέ τι τῶν ληστρικῶν ξιφιδίων· προσδραμῶν δὲ ταχὺ καὶ περισχῶν αὐτὴν ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ὁ Προκλήτος „Ἄδικεῖς“ εἶπεν „ὦ Κλεοπά- 15 τρα, καὶ σεαυτὴν καὶ Καίσαρα, μεγάλην ἀφαιρουμένη χρησιότητος ἐπίδειξιν αὐτοῦ καὶ διαβάλλουσα τὸν πρῶτατον ἡγεμόνων ὡς ἄπιστον καὶ ἀδιάλλακτον.“ Ἄμα δὲ καὶ τὸ ξίφος αὐτῆς παρείλετο καὶ τὴν ἐσθῆτα, μὴ κρύπτοι τι φάρμακον, ἐξέσεισεν. Ἐπέμφθη δὲ καὶ παρὰ 20 Καίσαρος τῶν ἀπελευθέρων Ἐπαφρόδιτος, ᾧ προσετέτακτο ζῶσαν αὐτὴν φυλάττειν ἰσχυρῶς ἐπιμελούμενον, τὰλλα πρὸς τὸ ῥᾶστον ἐνδιδόναί καὶ ἡδιστον.

LXXX. Αὐτὸς δὲ Καίσαρ εἰσῆλανε εἰς τὴν πόλιν Ἄρειῳ τῷ φιλοσόφῳ προσδιαλεγόμενος καὶ τὴν δεξιὰν 25 ἐνδεσθῶκώς, ἵνα εὐθύς ἐν τοῖς πολίταις περίβλεπτος εἴη καὶ θαυμάζοιτο τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ διαπρεπῶς. Εἰς δὲ τὸ γυμνάσιον εἰσελθὼν καὶ ἀναβάς ἐπὶ βῆμά τι πεποιημένον, ἐκπεκληγμένων ὑπὸ δέους τῶν ἀνθρώπων καὶ προσπιπτόντων, ἀναστῆναι κελεύσας ἔφη πάσης αἰ- 30 τίας τὸν δῆμον ἀφιέναι, πρῶτον μὲν διὰ τὸν κτίστην 95 Ἀλέξανδρον· δεῦτερον δὲ τῆς πόλεως θαυμάζων τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· τρίτον δὲ Ἄρειῳ τῷ ἐταίρῳ χαρι-

ζόμενος. Ταύτης δὴ τῆς τιμῆς ἔτυχε παρὰ Καίσαρος Ἄρειος, καὶ τῶν ἄλλων ἐξητήσατο συχνούς· ὧν ἦν καὶ Φιλόστρατος, ἀνὴρ εἰπεῖν μὲν ἐξ ἐπιδρομῆς τῶν πώποτε σοφιστῶν ἱκανώτατος, εἰσποιῶν δὲ μὴ προσηκόντως ἑαυτὸν τῇ Ἀκαδημείᾳ. Διὸ καὶ Καίσαρ αὐτοῦ βδελυττόμενος τὸν τρόπον οὐ προσέτεο τὰς δειήσεις. Ὁ δὲ πώγωνά πο-
λιὸν καθεῖς καὶ φαιὸν ἱμάτιον περιβαλλόμενος ἐξόπισθεν Ἄρειφ παρηκολούθει, τοῦτον ἀεὶ τὸν στίχον ἀναφθεγ-
γόμενος·

σοφοὶ σοφοὺς σώξουσιν, ἂν ὧσιν σοφοί.

10

Πυθόμενος δὲ Καίσαρ, καὶ τοῦ φθόνου μᾶλλον Ἄρειον ἢ τοῦ δέους Φιλόστρατον ἀπαλλάξαι βουλόμενος, διήκε.

LXXXI. Τῶν δὲ Ἀντωνίου παιδῶν ὁ μὲν ἐκ Φουλ-
βίας Ἀντυλλος ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ παιδαγωγοῦ παραδο-
θεὶς ἀπέθανε· καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν ἀποτεμόντων ὁ παιδαγωγὸς ἀφελὼν ὃν ἐφώρει περὶ τῷ
τραχήλῳ πολυτιμώτατον λίθον εἰς τὴν ζώνην κατέφ-
ραφεν· ἀρνησάμενος δὲ καὶ φωραθεὶς ἀνεσταυρώθη.
Τὰ δὲ Κλεοπάτρας παιδία φρουρούμενα μετὰ τῶν τρε-
φόντων ἐλευθέριον εἶχε διαίταν. Καισαρίωνα δὲ τὸν ἐκ
Καίσαρος γεγονέναι λεγόμενον ἢ μὲν μήτηρ ἐξέκεμψε
μετὰ χρημάτων πολλῶν εἰς τὴν Ἰνδικὴν δι' Αἰθιοπίας,
ἕτερος δὲ παιδαγωγὸς ὅμοιος Θεοδώρῳ Ῥόδων ἀνέπει-
σεν ἐπανελθεῖν, ὡς Καίσαρος αὐτὸν ἐπὶ βασιλείαν κα-
λοῦντος. Βουλευομένου δὲ Καίσαρος Ἄρειον εἰπεῖν λέ-
γουσιν·

οὐκ ἀγαθὸν πολυκαισαρίη.

LXXXII. Τοῦτον μὲν οὖν ὕστερον ἀπέκτεινε μετὰ
τὴν Κλεοπάτρας τελευτήν. Ἀντώνιον δὲ πολλῶν αἰτου-
μένων θάψαι καὶ βασιλέων καὶ στρατηγῶν, οὐκ ἀφείλετο
Κλεοπάτρας τὸ σῶμα Καίσαρ, ἀλλὰ ἐθάπτετο ταῖς ἐκεί-
νης χερσὶ πολυτελῶς καὶ βασιλικῶς, πᾶσιν ὡς ἐβούλετο

χρησθαι λαβούσης. Ἐκ δὲ λύπης ἅμα τοσαύτης καὶ ὀδύνης (ἀνεφλέγμηνε γὰρ αὐτῆς τὰ στέφνα τυπτομένης καὶ ἤλκωτο) πυρετῶν ἐπιλαβόντων ἠγάπησε τὴν πρόφασιν, ὡς ἀφεξομένη τροφῆς διὰ τοῦτο καὶ παραλύσουσα τοῦ
 5 ζῆν ἐπωλύτως ἑαυτήν. Ἦν δὲ ἰατρὸς αὐτῇ συνήθης Ὀλυμπος, ᾧ φράσασα τάληθός ἐχρητο συμβούλω καὶ συνεργῶ τῆς καθαιρέσεως, ὡς αὐτὸς ὁ Ὀλυμπος εἰσημειν ἱστορίαν τινὰ τῶν πραγμάτων τούτων ἐκδεδωκώς. Ἐπονοήσας δὲ Καίσαρ ἀπειλὰς μὲν τινὰς αὐτῇ καὶ φόβους
 10 περὶ τῶν τέκνων προσέβαλλεν, οἷς ἐκείνη καθάπερ μηχανήμασιν ὑπεκρίετο καὶ παρεδίδου τὸ σῶμα θεραπεύειν καὶ τρέφειν τοῖς χρηζούσιν.

LXXXIII. Ἦκε δὲ καὶ αὐτὸς ἡμέρας ὀλίγας διαλιπῶν ἐντευξόμενος αὐτῇ καὶ παρηγορήσων. Ἡ δὲ εὐτυχῆ μὲν
 15 ἐν στιβάδι κατακειμένη ταπεινῶς, εἰδόντι δ' αὐτῷ μοχοίτων ἀνακηδήσασα προσπίπτει, δεινῶς μὲν ἐξηγριωμένη κεφαλὴν καὶ πρόσωπον, ὑπότρομος δὲ τῇ φωνῇ καὶ συντετηκυῖα ταῖς ὄψεσιν. Ἦν δὲ πολλὰ καὶ τῆς περὶ τὸ στέφνον αἰκίας καταφανῆ· καὶ ὅλως οὐθὲν ἰδοῦκε τὸ
 20 σῶμα τῆς ψυχῆς ἔχειν βέλτιον. Ἡ μέντοι χάρις ἐκείνη καὶ τὸ τῆς ὥρας ἰταμόν οὐ κατέσβεστο παντάπασιν, ἀλλὰ καίπερ οὕτως διακειμένης ἐνδοθέν ποθεν ἐξέλαμψε καὶ συνεπεφάνετο τοῖς κινήμασι τοῦ προσώπου. Κελεύσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος αὐτὴν κατακλιθῆναι καὶ πλη-
 25 σίον αὐτοῦ καθίσαντος, ἤψατο μὲν τινος δικαιολογίας εἰς ἀνάγκην καὶ φόβον Ἀντωνίου τὰ πεπραγμένα τρεπούσης, ἐνισταμένου δὲ πρὸς ἕκαστον αὐτῇ τοῦ Καίσαρος ἐξελεγκομένη ταχὺ πρὸς οἶκτον μεθρημέσατο καὶ δέησιν, ὡς δὴ τις ἂν μάλιστα τοῦ ζῆν περιεχομένη. Τέλος δὲ
 30 τοῦ πλήθους τῶν χρημάτων ἀναγραφὴν ἔχουσα προσέδωκεν αὐτῷ· Σειλεύκου δὲ τινος τῶν ἐπιτρόπων ἐλέγχοντος ὡς ἐνια κρύπτουσιν καὶ διακλέπτουσιν, ἀνακηδή-

σασα καὶ τῶν τριχῶν αὐτοῦ λαβομένη πολλὰς ἐπιφέρει
 954 τῷ προσώπῳ πληγὰς. Τοῦ δὲ Καίσαρος μαιδιῶντος καὶ
 καταπαύοντος αὐτήν „Ἄλλ' οὐ θεινόν“ εἶπεν „ὦ Καί-
 σαρ, εἰ σὺ μὲν ἤξιωσας ἀφικέσθαι πρὸς ἐμὲ καὶ προσει-
 πεῖν οὕτω πράττουσαν, οἱ δὲ δοῦλοι μου κατηγοροῦσιν, 5
 εἰ τι τῶν γυναικείων ἀπεθέμην οὐκ ἐμαυτῇ δῆπουθεν,
 ἢ τάλαινα, κόσμον, ἀλλ' ὅπως Ὀκταουία καὶ Διβία τῇ
 σῇ μικρὰ δοῦσα δι' ἐκείνων Ἰλεῶ σου τύχοιμι καὶ προ-
 τέρον;“ Τοῦτοις ὁ Καίσαρ ἤδετο, παντάπασιν αὐτήν φι-
 λοψυχεῖν οἴομενος. Εἰπὼν οὖν, ὅτι καὶ ταῦτα ἐπιτρέ- 10
 πει καὶ τᾶλλα πάσης ἐλπίδος αὐτῇ χρήσεται λαμπρότε-
 ρον, ᾤχετο ἀπιῶν, ἐξηπατηκέναι μὲν οἴομενος, ἐξηπα-
 τημένος δὲ μᾶλλον.

LXXXIV. Ἦν δὲ Κορνήλιος Δολοβέλλας ἐπιφανῆς
 νεανίσκος ἐν τοῖς Καίσαρος ἐταίροις. Οὗτος εἶχε πρὸς 15
 τὴν Κλεοπάτραν οὐκ ἀγῶως· καὶ τότε χαριζόμενος αὐτῇ
 δεηθείσῃ κρύφα πέμψας ἐξήγγειλεν, ὡς αὐτὸς μὲν ὁ
 Καίσαρ ἀναξεύγνυσι περὶ διὰ Συρίας, ἐκείνην δὲ μετὰ
 τῶν τέκνων ἀποστέλλειν εἰς τρίτην ἡμέραν ἔγνωσαν.
 Ἡ δὲ ἀκούσασα ταῦτα πρῶτον μὲν ἐδέσθη Καίσαρος, 20
 ὅπως αὐτὴν ἐάσῃ χοῶς ἐπενεγκεῖν Ἀντωνίῳ· καὶ συγχο-
 ρήσαντος ἐπὶ τὸν τάφον κομισθεῖσα καὶ περιεσοῦσα τῇ
 σορῷ μετὰ τῶν συνήθων γυναικῶν „ὦ φίλε Ἀντώνιε“
 εἶπεν „ἔθαπτον μὲν σε πρῶτην ἔτι χερσὶν ἐλευθέραις,
 σπένθη δὲ νῦν αἰχμάλωτος οὖσα καὶ φρουρουμένη μήτε 25
 κοπετοῖς μήτε θρήνοις αἰκλίσασθαι τὸ δοῦλον τοῦτο σῶμα
 καὶ τηρούμενον ἐπὶ τοὺς κατὰ σοῦ θριάμβους. Ἄλλας δὲ
 μὴ προσδέχου τιμὰς ἢ χοῶς· ἀλλ' αὐταὶ σοὶ τελευταῖαι
 Κλεοπάτρας ἀγομένης. Ζῶντας μὲν γὰρ ἡμᾶς οὐθὲν
 ἀλλήλων διέστησε, κινδυνεύομεν δὲ τῷ θανάτῳ διαρεί- 30
 ψασθαι τοὺς τόπους· σὺ μὲν ὁ Ῥωμαῖος ἐνταῦθα κείμε-
 νος, ἐγὼ δ' ἡ δύστηνος ἐν Ἰταλίᾳ τοσοῦτο τῆς σῆς μετα-

λαβοῦσα χώρας μόνον. Ἄλλ' εἰ δὴ τις τῶν ἐκεῖ θεῶν ἀλκή καὶ δύναμις (οἱ γὰρ ἐνταῦθα προὔδωκαν ἡμᾶς), μὴ πρόη ζῶσαν τὴν σεαυτοῦ γυναῖκα, μηδ' ἐν ἐμοὶ περι-
 5 μετὰ σεαυτοῦ καὶ σύνθασον, ὡς ἐμοὶ μυρίων κακῶν ὄν-
 των οὐδὲν οὕτω μέγα καὶ δεινόν ἐστιν, ὡς ὁ βραχὺς οὗ-
 τος χρόνος, ὃν σοῦ χωρὶς ἔζηκα.“

LXXXV. Τοιαῦτα ὀλοφυραμένη καὶ στέψασα καὶ
 κατασπασαμένη τὴν σοφὸν ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρόν γε-
 10 νῆσθαι. Δουσαμένη δὲ καὶ κατακλιθεῖσα λαμπρὸν ἄρι-
 στον ἤριστα. Καὶ τις ἦκεν ἀπ' ἀγροῦ κίστην τινα κο-
 μίζων· τῶν δὲ φυλάκων ὅτι φέροι πυνθανομένων ἀνοί-
 ξας καὶ ἀφελὼν τὰ θρία σύκων ἐπίπλεων τὸ ἀγγεῖον
 ἔδειξε. Θαυμασάντων δὲ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος μει-
 15 διάσας παρεκάλει λαβεῖν· οἱ δὲ πιστεύσαντες ἐκέλευον
 εἰσενεγκεῖν. Μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἡ Κλεοπάτρα δέλτον
 ἔχουσα γεγραμμένην καὶ κατασεσημασμένην ἀπέστειλε
 πρὸς Καίσαρα, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκποδῶν ποιησαμένη
 πλὴν τῶν δυεῖν ἐκείνων γυναικῶν τὰς θύρας ἐκλείσε.
 20 Καίσαρ δὲ λύσας τὴν δέλτον, ὡς ἐνέτυχε λιταῖς καὶ ὀλο-
 φυρμοῖς δεομένης αὐτὴν σὺν Ἀντωνίῳ θάψαι, ταχὺ
 συνῆκε τὸ πεπραγμένον. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸς ὤρμησε
 βοηθεῖν, ἔπειτα τοὺς σκεψομένους κατὰ τάχος ἐπεμψεν.
 Ἐγεγόνει δ' ὄξυ τὸ πάθος. Δρόμῳ γὰρ ἐλθόντες καὶ
 25 τοὺς μὲν φυλάττοντας οὐδὲν ἠσθημένους καταλαβόντες,
 τὰς δὲ θύρας ἀνοίξαντες, εὗρον αὐτὴν τεθνηκυῖαν ἐν
 χρυσῇ κατακειμένην κλίνῃ κεκοσμημένην βασιλικῶς.
 Τῶν δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰράς λεγομένη πρὸς τοὺς πο-
 σιν ἀπέθνησκεν, ἡ δὲ Χάρμιον ἤδη σφαλλομένη καὶ κα-
 30 ρηβαροῦσα κατεκόσμη τὸ διάδημα τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν
 αὐτῆς. Εἰπόντος δὲ τινος ὀργῆ· „Καλὰ ταῦτα, Χάρ-
 μιον.“ „Κάλλιστα μὲν οὖν“ ἔφη „καὶ πρόποντα τῇ το-

σούτων ἀπογόνῳ βασιλέων.“ Πλέον δὲ οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' αὐτοῦ παρὰ τὴν κλίνην ἔπεσε.

LXXXVI. Λέγεται δὲ τὴν ἀσπίδα κομισθῆναι σὺν τοῖς σύκοις ἐκείνοις καὶ τοῖς θηρίοις ἄνωθεν ἐπικαλυφθεῖ-
 955 σαν, οὕτω γὰρ τὴν Κλεοπάτραν κελεῦσαι, μηδὲ αὐτῆς 5 ἐπισταμένης τῷ σώματι προσπεσεῖν τὸ θηρίον· ὥς δὲ ἀφαιροῦσα τῶν σύκων εἶδεν, εἶπεν· „Ἐνταῦθα ἦν ἄρα τοῦτο“ καὶ τὸν βραχίονα παρασχεῖν τῷ δῆγματι γυμνώσασαν. Οἱ δὲ τηρεῖσθαι μὲν ἐν ὑδρίᾳ τὴν ἀσπίδα καθειργμένην φάσκουσιν, ἡλακάτη δὲ τινι χρυσῇ τῆς Κλεο- 10 πάτρας ἐκκαλουμένης αὐτὴν καὶ διαγραινούσης ὀρμήσασαν ἐμφῦναι τῷ βραχίονι. Τὸ δὲ ἀληθὲς οὐδεὶς οἶδεν· ἐπεὶ καὶ φάρμακον αὐτὴν ἐλέχθη φορεῖν ἐν κνηστίδι κόλλῃ, τὴν δὲ κνηστίδα κρύπτειν τῇ κόμῃ· πλήν οὔτε κηλὶς ἐξήνθησε τοῦ σώματος οὔτε ἄλλο φαρμάκου 15 σημειῖον. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ θηρίον ἐντὸς ᾤφθη, συρμούς δέ τινας αὐτοῦ παρὰ θάλασσαν, ἧ τὸ δωμάτιον ἀφεώρα καὶ θυρίδες ἦσαν, ἰδεῖν ἔφασκον. Ἐνιοὶ δὲ καὶ τὸν βραχίονα τῆς Κλεοπάτρας ὀφθῆναι δύο νυγμάς ἔχοντα λεπτάς καὶ ἀμυδράς· οἷς ἔοικε πιστεῦσαι καὶ ὁ Καῖσαρ. 20 Ἐν γὰρ τῷ θριάμβῳ τῆς Κλεοπάτρας αὐτῆς εἰδωλον ἐκομίζετο καὶ τῆς ἀσπίδος ἐμπεφυκυίας. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται γενέσθαι. Καῖσαρ δέ, καίπερ ἀχθεσθεὶς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς γυναικός, ἐθαύμασε τὴν εὐγένειαν αὐτῆς· καὶ ταφῆναι τὸ σῶμα σὺν Ἀντωνίῳ λαμπρῶς 25 καὶ βασιλικῶς ἐκέλευσεν. Ἐντίμου δὲ καὶ τὰ γύναια κηδείας ἔτυχεν αὐτοῦ προστάξαντος. Ἐτελεύτησε δὲ Κλεοπάτρα μὲν ἐνὸς δέοντα τεσσαράκοντα ἔτη βιώσασα, καὶ τούτων δύο καὶ εἰκοσι βασιλεύσασα, συνάρξασα δὲ Ἀντωνίῳ πλείω τῶν δεκατεσσάρων. Ἀντώνιον δὲ οἱ 30 μὲν ἕξ, οἱ δὲ τρισὶ τὰ πενήκοντα ὑπερβαλεῖν φασιν. Αἱ μὲν οὖν Ἀντωνίου καθηρέθησαν εἰκόνας, αἱ δὲ Κλεο-

πάτρας κατὰ χάριν ἔμειναν Ἀρχιεβίου τινὸς τῶν φίλων αὐτῆς δισχίλια τάλαντα Καίσαρι δόντος, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ ταῖς Ἀντωνίου πάθωσιν.

LXXXVII. Ἀντωνίου δὲ γενεὴν ἀπολιπόντος ἐπ' τριῶν
 5 γυναικῶν ἑπτὰ παῖδας ὁ πρεσβύτατος Ἄντυλλος ὑπὸ Καίσαρος ἀνηρέθη μόνος· τοὺς λοιποὺς δὲ Ὀκταουία παραλαβοῦσα μετὰ τῶν ἐξ ἑαυτῆς ἔθρεψε. Καὶ Κλεοπάτραν μὲν τὴν ἐκ Κλεοπάτρας Ἰόβη τῷ χαριεστάτῳ βασιλέων συνώκισεν, Ἀντώνιον δὲ τὸν ἐκ Φουλβίας οὕτω
 10 μέγαν ἐποίησεν, ὥστε τὴν πρώτην παρὰ Καίσαρι τιμὴν Ἀγρίππου, τὴν δὲ δευτέραν τῶν Λιβίας παίδων ἔχοντων, τρίτον εἶναι καὶ δοκεῖν Ἀντώνιον. Ἐκ δὲ Μαρκέλλου θυεῖν αὐτῇ θυγατέρων οὐσῶν, ἑνὸς δὲ υἱοῦ Μαρκέλλου, τοῦτον μὲν ἅμα παῖδα καὶ γαμβρὸν ἐποίησατο Καίσαρ, τῶν δὲ θυγατέρων Ἀγρίππᾳ τὴν ἑτέραν
 15 ἔδωκεν. Ἐπεὶ δὲ Μάρκελλος ἐτελεύτησε κομιδῇ νεόγαμος καὶ Καίσαρι γαμβρὸν ἔχοντα πίστιν οὐκ εὐπορον ἦν ἐκ τῶν ἄλλων φίλων ἐλέσθαι, λόγον ἢ Ὀκταουία προσήνεγκεν, ὡς χρὴ τὴν Καίσαρος θυγατέρα λαβεῖν Ἀγρίπ-
 20 παν ἀφέντα τὴν ἑαυτῆς. Πεισθέντος δὲ Καίσαρος πρώτου, εἶτα Ἀγρίππου, τὴν μὲν αὐτῆς ἀπολαβοῦσα συνώκισεν Ἀντωνίῳ, τὴν δὲ Καίσαρος Ἀγρίππας ἔγημεν. Ἀπολειπομένων δὲ τῶν Ἀντωνίου καὶ Ὀκταουίας θυεῖν θυγατέρων τὴν μὲν Δομίτιος Ἀηνόβαρβος ἔλαβε, τὴν δὲ
 25 σπυροσύνη καὶ κάλλει περιβόητον Ἀντωνίαν Δροῦσος, ὁ Λιβίας υἱός, πρόγονος δὲ Καίσαρος. Ἐπ' τούτων ἐγένετο Γερμανικὸς καὶ Κλαύδιος· ὧν Κλαύδιος μὲν ὕστερον ἤρξε· τῶν δὲ Γερμανικοῦ παίδων Γάιος μὲν ἄρξας ἐπιφανῶς οὐ πολὺν χρόνον ἀνηρέθη μετὰ τέκνου καὶ
 30 γυναικός, Ἀγριππίνα δὲ υἱὸν ἐξ Ἀηνοβάμβου Λεύκιον Δομίτιον ἔχουσα Κλαυδίῳ Καίσαρι συνώκησε· καὶ θέμενος τὸν υἱὸν αὐτῆς Κλαύδιος Νέρωνα Γερμανικὸν

προσωνόμασεν. Οὗτος ἄρξας ἐφ' ἡμῶν ἀπέκτεινε τὴν μητέρα καὶ μικρὸν ἐδέησεν ὑπὸ ἐμπληξίας καὶ παραφροσύνης ἀνατρέφαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, κέμπτος ἀπὸ Ἀντωνίου κατ' ἀριθμὸν διαδοχῆς γενόμενος.

6

[ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

10

66 1. Ἐπεὶ τοίνυν μεγάλαί περὶ ἀμφοτέρους γιγνώσκει μεταβολαί, πρῶτον τὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιφανείας σκοπῶμεν, ὅτι τῷ μὲν ἦν πατρῷα καὶ προκατειργασμένα, μέγιστον ἰσχύσαντος Ἀντιγόνου τῶν διαδόχων καὶ πρὸ τοῦ Δημήτριου ἐν ἡλικίᾳ γενέσθαι τὰ πλεῖστα τῆς Ἀσίας 15 ἐκείθ' ὄντος καὶ κρατήσαντος· Ἀντώνιος δὲ χαρίεντος μὲν ἄλλως, ἀπολέμου δὲ καὶ μέγα μηδὲν εἰς δόξαν αὐτῷ καταλιπόντος γενόμενος πατὴρ ἐπὶ τὴν Καίσαρος ἐτόλμησεν ἀρχὴν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ γένος προσήκουσαν εἰλθεῖν, καὶ τοῖς ἐκείνῳ προπεπονημένοις αὐτὸς ἑαυτὸν εἰσ- 20 ἐποίησε διάδοχον. Καὶ τοσοῦτον ἰσχυσε ἐκ μόνων τῶν περὶ αὐτὸν ὑπαρχόντων ὁρμώμενος, ὥστε δύο μόρας τὰ σύμπαντα ποιησάμενος τὴν ἐτέραν ἐλέσθαι καὶ λαβεῖν τὴν ἐπιφανεστέραν, ἀπὼν δὲ αὐτὸς ὑπηρέταις τε καὶ ὑποστρατήγοις Πάρθους τε νικῆσαι πολλακίς καὶ 25 τὰ περὶ Κανίκασον ἔθνη βάρβαρα μέχρι τῆς Κασπίας ἄσασθαι θαλάσσης. Μαρτύρια δὲ τοῦ μεγέθους αὐτῷ καὶ δι' ἃ κακῶς ἀκούει. Δημητρίῳ μὲν γὰρ ὁ πατὴρ ἠγάπησε τὴν Ἀντιπάτρου Φίλαν ὡς κρείττονα συνοικῆσαι παρ' ἡλικίαν, Ἀντωνίῳ δὲ ὁ Κλεοπάτρας γάμος 30 ὄνειδος ἦν, γυναικὸς ὑπερβαλομένης δυνάμει καὶ λαμπρότητι πάντας πλὴν Ἀρσάκου τοὺς καθ' αὐτὴν βασι-

λεως. Ἄλλ' οὕτως ἐποίησε μέγαν ἑαυτὸν, ὥστε τοῖς ἄλλοις μειζόνων ἢ ἐβούλετο δοκεῖν ἄξιος.

II. Ἡ μέντοι προαίρεσις, ἀφ' ἧς ἐκτῆσαντο τὴν ἀρχήν, ἄμεμπτος ἐπὶ τοῦ Δημητρίου, κρατεῖν καὶ βασιλεύειν ἀνθρώπων εἰδισμένων κρατεῖσθαι καὶ βασιλεύεσθαι ζητοῦντος, ἢ δ' Ἀντωνίου χαλεπὴ καὶ τυραννικὴ καταδοιλομένου τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄρτι διαφυγόντα τὴν ὑπὸ Καίσαρι μοναρχίαν. Ὁ δ' οὖν μέγιστον αὐτῷ καὶ λαμπρότατόν ἐστι τῶν εἰργασμένων, ὁ πρὸς Κάσσιον καὶ Βροῦτον πόλεμος, ἐπὶ τῷ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς πολίτας ἀφελέσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἐπολεμήθη. Δημήτριος δὲ καὶ πρὶν εἰς τύχας ἔλθειν ἀναγκαίως ἐλευθερῶν τῆ Ἑλλάδα καὶ τῶν πόλεων ἐξελαύνων τὰς φρουρὰς διετέλεσεν, οὐχ ὥσπερ Ἀντώνιος, ὅτι τοὺς ἐλευθερώσαντας τὴν Ῥώμην ἀπέκτεινεν ἐν Μακεδονίᾳ, σεμνυνόμενος. Ἐν τοίνυν ἐστὶ τῶν ἐπαινουμένων Ἀντωνίου, τὸ φιλόδορον καὶ μεγαλόδορον, ἐν ᾧ τοσοῦτον ὑπεραίρει Δημήτριος, ὥστε χαρίσασθαι τοῖς πολεμίοις ὅσα τοῖς φίλοις οὐκ ἔδωκεν Ἀντώνιος. Καίτοι ταφῆναί γε καὶ περιστάσθαι κελύσας Βροῦτον ἐκεῖνος εὐδοκίμησεν· οὗτος δὲ καὶ τοὺς ἀποθανόντας τῶν πολεμίων πάντας ἐκήδευσεν καὶ τοὺς ἀλόντας Πτολεμαίῳ μετὰ χρημάτων καὶ δωρεῶν ἀπέπεμψεν.

III. Ὑβριστὰι μὲν εὐτυχοῦντες ἀμφοτέροι, καὶ πρὸς τρυφᾶς ἀνεμμένοι καὶ ἀπολαύσεις. Οὐκ ἂν εἴποι δέ τις, ὡς Δημήτριον ἐν εὐπαθείαις καὶ συνουσίαις ὄντα πράξεων καιρὸς ἐξέφυγεν, ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τῆς σχολῆς ἐπεισῆγε τὰς ἡδονὰς, καὶ τὴν Λάμιαν ὥσπερ τὴν μυθικὴν ἀτεχνῶς καίρων καὶ νυστάζων ἐποιεῖτο διαγωγὴν. Ἐν δὲ ταῖς τοῦ πολέμου παρασκευαῖς οὐκ εἶχεν αὐτοῦ τὸ δόρον κιττόν, οὐδὲ μύρων ἀδῶδει τὸ κράνος, οὐδὲ γεγανωμένος καὶ ἀνθηρὸς ἐπὶ τὰς μάχας ἐκ τῆς γυναικω-

νίτιδος προΐει, κοιμίζων δὲ τοὺς θιάσους καὶ τὰ βακ-
 χεῖα κατακαύων ἀμφίπολος Ἄρσος ἀνιέρου, κατὰ τὸν Εὐ-
 ριπίδην, ἐγένετο καὶ δι' ἡδονὴν ἢ φαρδυμίαν οὐθὲν ἀπλῶς
 ἔπταισεν. Ἀντώνιον δέ, ὥσπερ ἐν ταῖς γραφαῖς ὀρωμεν
 τοῦ Ἡρακλείους τὴν Ὀμφάλην ὑφαιρουῦσαν τὸ ρόπαλον 5
 καὶ τὴν λεοντὴν ἀποδύουσαν, οὕτω πολλάκις Κλεοπάτρα
 παροπλίσασα καὶ καταθέλξασα συνέπεισεν ἀφέντα με-
 957 γάλας πράξεις ἐκ τῶν χειρῶν καὶ στρατείας ἀναγκαίας ἐν
 ταῖς περὶ Κάνωβρον καὶ Ταφόσιριν ἀκταῖς ἀλύειν καὶ καί-
 ξειν μετ' αὐτῆς. Τέλος δέ, ὡς ὁ Πάρις, ἐκ τῆς μάχης ἀπο- 10
 δρᾶς εἰς τοὺς ἐκείνης κατεδύετο κόλπους· μᾶλλον δὲ ὁ
 μὲν Πάρις ἠττηθεὶς ἐφυγεν εἰς τὸν θάλαμον, Ἀντώνιος
 δὲ Κλεοπάτραν διώκων ἐφυγε καὶ προήκατο τὴν νίκην.

IV. Ἐπὶ Δημήτριος μὲν, οὐ κεκωλυμένον, ἀλλ' ἀπὸ
 Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου γεγονὸς ἐν ἔθει τοῖς Μακε- 15
 δόνων βασιλεῦσιν, ἐγάμει γάμους πλείονας, ὥσπερ Λυ-
 σίμαχος καὶ Πτολεμαῖος, ἔσχε δὲ διὰ τιμῆς ὅσας ἐγη-
 μεν· Ἀντώνιος δὲ πρῶτον μὲν ὁμοῦ δύο γυναῖκας ἡγά-
 γετο, πρῶγμα μηδενὶ Ῥωμαίῳ τετολμημένον, ἔπειτα
 τὴν ἀστὴν καὶ δικαίως γαμηθεῖσαν ἐξήλασε τῇ ξένη καὶ 20
 μὴ κατὰ νόμους συνουσίῃ χαριζόμενος· ὅθεν ἐκ γάμου
 τῷ μὲν οὐθέν, τῷ δὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀπήντησεν.
 Ἀσέβημα μέντοι τοσοῦτον δι' ἀσέλγειαν οὐθὲν ταῖς Ἀν-
 τωνίου πράξεσιν ὅσον ταῖς Δημητρίου πρόσεστιν. Οἱ
 μὲν γὰρ ἱστορικοὶ φασὶ καὶ τῆς ἀκροπόλεως ὅλης εἰργε- 25
 σθαι τὰς κύνας, διὰ τὸ τὴν μῆξιν ἐμφανῆ μάλιστα τοῦτο
 ποιησθαι τὸ ζῷον· ὁ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ Παρθενῶνι ταῖς
 τε πόρταις συνῆν καὶ τῶν ἀστῶν κατεπόρνευσε πολλάς·
 καὶ οὐ τις ἂν ἤκιστα τὰς τοιαύτας τρυφὰς καὶ ἀπολαύ-
 σεις οἴοιτο μετέχειν κακοῦ, τῆς ἀμόνητος, τοῦτο ἐνεσθι 30
 τῇ Δημητρίου φιληδονίᾳ, περιιδόντος, μᾶλλον δὲ ἀναγ-
 κάσαντος οἰκτρῶς ἀποθανεῖν τὸν κάλλιστον καὶ σω-

φρονέστατον Ἀθηναίων, φεύγοντα τὸ καθυβρισθῆναι. Συνελόντι δὲ εἶπειν, Ἀντώνιος μὲν ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀκρασίαν, Δημήτριος δὲ ἄλλους ἠδίκησε.

V. Πρὸς μέντοι γονεῖς ἄμεμπτον ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα
 5 παρέσχεν ὁ Δημήτριος· Ἀντώνιος δὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς
 μητρὸς ἐξέδωκεν ἐπὶ τῷ Κικέρωνᾳ ἀποκτείνειν, πρᾶγμα
 καὶ καθ' ἑαυτὸ μισρὸν καὶ ὠμὸν, ὡς μόλις [ἄν*] Ἀντώνιον
 ἐπ' αὐτῷ συγγνώμης τυχεῖν, εἰ σωτηρίας τοῦ θεοῦ μι-
 σθὸς ἦν ὁ Κικέρωνος θάνατος. Ἀτοίνυν ἐπιώρησαν ἀμ-
 10 φότεροι καὶ παρεσπόνδησαν, ὁ μὲν Ἀρτάβαζον συλλαβῶν,
 ὁ δὲ Ἀλέξανδρον ἀποκτείνας, Ἀντωνίῳ μὲν ἔχει τὴν πρό-
 φασιν ὁμολογουμένην· ἀπελείφθη γὰρ ἐν Μήδοις ὑπὸ
 Ἀρταβάζου καὶ προεδόθη· Δημήτριον δὲ πολλοὶ λέγουσι
 ψευδεὶς αἰτίας, ἐφ' οἷς ἔδρασε, πλασάμενον κατηγορεῖν
 15 ἀδικηθέντα, οὐκ ἀδικήσαντα ἀμύνασθαι. Πάλιν δὲ τῶν
 μὲν κατορθωμάτων αὐτουργὸς ὁ Δημήτριος γέγονε· καὶ
 τούναντίον ὁ Ἀντώνιος, ἐν οἷς οὐ παρῆν, καλλίστας καὶ
 μεγίστας διὰ τῶν στρατηγῶν ἀνηρείτο νίκας.

VI. Ἐξέπεσον δὲ τῶν πραγμάτων ἀμφότεροι μὲν δι'
 20 αὐτούς, οὐ μὴν ὁμοίως, ἀλλ' ὁ μὲν ἐγκαταλειφθεὶς, ἀπέ-
 στησαν γὰρ αὐτοῦ Μακεδόνες, ὁ δὲ ἐγκαταλιπῶν, ἔφυγε
 γὰρ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύοντας· ὥστε τοῦ μὲν ἐγ-
 κλημα εἶναι τὸ δυσμενεῖς οὕτω πρὸς αὐτὸν ἀπεργάσα-
 σθαι τοὺς μαχομένους, τοῦ δὲ τὸ παρεσκευασμένην εὐ-
 25 νοίαν τριαύτην καὶ πίστιν ἐγκαταλιπεῖν. Τὸν δὲ θάνα-
 τον οὐδετέρου μὲν ἐστὶν ἐπαινεῖσαι, ψεκτὸς δὲ ὁ Δημη-
 τρίου μᾶλλον. Αἰχμάλωτός τε γὰρ ὑπέμεινε γενέσθαι,
 καὶ καθειρωχθεὶς ἠγάπησεν ἐπιπερδᾶναι τριετίαν οἴνω
 καὶ γαστρὶ καθάπερ τὰ ζῷα χειροθήτης γενόμενος. Ἀν-
 30 τώνιος δὲ θειλῶς μὲν καὶ οἰκτρῶς καὶ ἀτίμως, οὐ μὴν
 ἀλλὰ πρό γε τοῦ κύριον γενέσθαι τὸν πολέμιον τοῦ σώ-
 ματος ἑαυτὸν ἐξήγαγεν.

χειρας, ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐσώθη μόλις ἔξαρπαγείς καὶ διαφυγὼν τὸν ὄχλον, οἰκίτην δὲ αὐτοῦ πιστὸν ἔμπροσθεν ἐστῶτα καὶ προτεταγμένον ἐξετύφλωσαν, ἄκοντος τοῦ Τιβερίου καὶ πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἤσθετο τὰ γινόμενα, πολλῇ σκουδῆ καταδραμόντος. 5

XIII. Ἐκ τούτου κηροῦται μὲν ὁ περὶ τῆς χώρας νόμος, αἰροῦνται δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ διανομήν, αὐτὸς Τιβέριος καὶ Κλαύδιος Ἀππίος ὁ πενθερὸς καὶ Γάτος Γράγχος ὁ ἀδελφός, οὐ παρῶν οὗτος, ἀλλὰ ὑπὸ Σκηπίωνι πρὸς Νομαντίαν στρατευόμενος. 10 Ταῦτα τοῦ Τιβερίου διαπραξαμένου καθ' ἡσυχίαν μηδενὸς ἐνισταμένου, καὶ πρὸς τούτοις δῆμαρχον ἀντικαταστήσαντος οὐδένα τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Μούκιόν τινα, πελάτην αὐτοῦ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοὶ καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβερίου τὴν αὔξησιν ἐν τῇ βουλῇ 15 προεπηλάκιζον αὐτόν, αἰτουμένῳ μὲν, ὡς ἔθος ἐστίν, ἐκ δημοσίου σκηνήν, ὅπως ἔχοι διανέμων τὴν χώραν, οὐ δόντες, ἐτέρων ἐπ' ἐλάττωσι χρεῖαις πολλακίς λαβόντων, ἀνάλωμα δὲ εἰς ἐκάστην ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαντες, εἰσηγουμένου ταῦτα Ποπλίου Νασικᾶ καὶ 20 δεδωκότος ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐχθραν ἀφειδῶς· πλείστην γὰρ ἐκέκτητο γῆν δημοσίαν καὶ χαλεπῶς ἔφερον ἐκβαλεῖν αὐτῆς ἀναγκαζόμενος. Ὁ δὲ δῆμος ἐτι μᾶλλον ἐξεκᾶετο· καὶ φίλου τινὸς τῷ Τιβερίῳ τελευτήσαντος αἰφνιδίως καὶ σημεῖων τῷ νεκρῷ μοχθηρῶν 25 ἐπιδραμόντων, βοῶντες ὑπὸ φαρμάκων ἀνηρῆσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν συνέδραμον καὶ τὸ λέχος ἦσαντο καὶ θαπτομένῳ παρέστησαν, οὐ φάυλως ὑπονοῆσαι τὴν φαρμακείαν δόξαντες. Ἐρράγη γὰρ ὁ νεκρὸς καὶ διεφθορότων ὕγρων πλήθος ἐξέβλυσεν, ὥστε ἀπο- 30 σβέσαι τὴν φλόγα· καὶ φερόντων ἄλλην αὐθις οὐκ ἐκᾶετο πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομισθῆναι, καὶ πολλὰ

πραγματευσαμένων μόλις ἤψατο τὸ πῦρ αὐτοῦ. Πρὸς ταῦτα τοὺς πολλοὺς ἔτι μᾶλλον ὁ Τιβέριος παροξύνων μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, καὶ τοὺς παῖδας προαγαγῶν ἐδεῖτο τοῦ δήμου τούτων κήδεσθαι καὶ τῆς μητρὸς, ὡς αὐτὸς
5 ἀπεγνωκῶς ἑαυτόν.

XIV. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Φιλομήτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος Εὐδήμος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην, ἐν ἣ κληρονόμος ἐγγράπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος, εὐθύς ὁ Τιβέριος δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον,
10 ὅπως τὰ βασιλικὰ χρήματα κομισθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχοι πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμῆν. Περὶ δὲ τῶν πόλεων, ὅσαι τῆς Ἀττάλου βασιλείας ἦσαν, οὐδὲν ἔφη τῇ συγκλήτῳ βουλευέσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμην αὐτὸς προ-
15 θῆσειν. Ἐκ τούτου μάλιστα προσέκρουσε τῇ βουλῇ· καὶ 831 Πομπήιος μὲν ἀναστὰς ἔφη γειτνιαῖν τῷ Τιβερίῳ καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν Εὐδήμον αὐτῷ τὸν Περγαμηνὸν τῶν βασιλικῶν διάδημα δεδωκότα καὶ πορφύραν, ὡς μέλλουσι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ, Κόϊντος δὲ Μέτελλος
20 ἀνείδισε τὸν Τιβέριον, ὅτι τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ τιμητεύοντος, ὁσάκις ἀναλύοι μετὰ δεῖπνον οἰκαδε, τὰ φῶτα κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβούμενοι μὴ πορφωτέρῳ τοῦ μετρίου δόξωσιν ἐν συνουσίαις εἶναι καὶ πότοις, τούτῳ δὲ παραφαίνουσι νυκτὸς οἱ θρασύτατοι
25 καὶ ἀπορώτατοι τῶν δημοτῶν. Τίτος δ' Ἄννιος, οὐκ ἐπιεικῆς μὲν οὐδὲ σώφρων ἄνθρωπος, ἐν δὲ λόγοις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἄμαχος εἶναι δοκῶν, εἰς ὄρισμόν τινα προῦκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ἥ μὴν ἱερὸν ὄντα καὶ ἄσυλον ἐκ τῶν νόμων ἠτιμωκέναι
30 τὸν συνάρχοντα. Θορυβούντων δὲ πολλῶν ἐκπηδήσας ὁ Τιβέριος τὸν τε δῆμον συνεκάλει καὶ τὸν Ἄννιον ἀχθῆναι κελεύσας ἐβούλετο κατηγορεῖν. Ὁ δὲ καὶ τῷ

λόγω και τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ δει-
νότητα κατεδύετο, και παρεκάλει μικρὰ πρὸ τῶν λόγων
ἀποκρίνασθαι τὸν Τιβέριον. Συγχωροῦντος δὲ ἐρωτᾶν
ἐκείνου και σιωπῆς γενομένης εἶπεν ὁ Ἄννιος „Ἄν σὺ
μὲν ἀτιμοῦν με βούλῃ και προπηλακίζεις, ἐγὼ δὲ τινα 5
τῶν σῶν ἐπικαλέσωμαι συναρχόντων, ὁ δὲ ἀναβῆ βο-
θήσων, σὺ δὲ ὀργισθῆς, ἄρά γε αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαι-
ρήσῃ;“ Πρὸς ταύτην λέγεται τὴν ἐρώτησιν οὕτω δια-
πορηθῆναι τὸν Τιβέριον, ὥστε πάντων ὄντα και τὸ
λέγειν ἐτοιμώτατον και τὸ θαρρεῖν ἰταμώτατον ἀποσιω- 10
πῆσαι.

XV. Τότε μὲν οὖν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· αἰσθα-
νόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ
τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ και τοῖς πολλοῖς ἐκπαθέστε-
ρον (μέγα γάρ τι και καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων 15
ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνη-
ρῆσθαι και καθυβρῖσθαι), λόγον ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλ-
θεν, οὐ μικρὰ παραθέσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων οὐκ
ἄτοπον ἦν, ὥστε ὑπονοηθῆναι τὴν πιθανότητα και
πυκνότητα τοῦ ἀνδρός. Ἔφη γὰρ ἱερὸν τὸν δήμαρχον 20
εἶναι και ἄσυλον, ὅτι τῷ δήμῳ καθωσίωται και τοῦ
δήμου προέστηκεν. Ἄν οὖν μεταβαλόμενος τὸν δῆμον
ἀδικῆ και τὴν ἰσχὺν κολούῃ και παραιρῆται τὴν ψῆφον,
αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεστέρηκε τῆς τιμῆς ἐφ’ οἷς ἔλαβεν οὐ
ποιῶν· ἐπεὶ και τὸ Καπετώλιον κατασκάπτοντα και τὸ 25
νεώριον ἐμπικράντα δήμαρχον εἶν δεήσει. Και ταῦτα
μὲν ποιῶν δήμαρχός ἐστι πονηρός· εἰν δὲ καταλύῃ τὸν
δῆμον, οὐ δήμαρχός ἐστι. Πῶς οὖν οὐ δεινόν, εἰ τὸν
μὲν ὕπατον ὁ δήμαρχος ἄξει, τὸν δὲ δήμαρχον οὐκ ἀφαι-
ρήσεται τὴν ἐξουσίαν ὁ δῆμος, ὅταν αὐτῇ κατὰ τοῦ δε- 30
δωκότος χρῆται; και γὰρ ὕπατον και δήμαρχον ὁμοίως
δῆμος αἰρεῖται. Και μὴν ἦ γε βασιλεία πρὸς τῷ πᾶσαν

ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα καὶ τὰς μεγίσταις
 λειτουργίαις καθωσιώται πρὸς τὸ θεῖον· ἀλλὰ Ταρκύ-
 νιον ἐξέβαλεν ἢ πόλις ἀδικοῦντα καὶ δι' ἐνὸς ἀνδρὸς
 ὕβριν ἢ πάτριος ἀρχὴ καὶ κτίσασα τὴν Ῥώμην κατε-
 5 λύθη. Τί δὲ οὕτως ἅγιον ἐν Ῥώμῃ καὶ σεμνόν, ὡς αἱ
 περιέπουσαι παρθένοι καὶ φυλάττουσαι τὸ ἄφθιτον
 πῦρ; ἀλλ' εἴ τις ἂν ἀμάρτη αὐτῶν, ζῶσα κατορούσσειται·
 τὸ γὰρ ἄσυλον οὐ φυλάττουσιν ἀσεβοῦσαι εἰς τοὺς
 θεοὺς, ὃ διὰ τοὺς θεοὺς ἔχουσιν. Οὕκουν οὐδὲ δῆμαρ-
 10 χος ἀδικῶν δῆμον ἔχειν τὴν διὰ τὸν δῆμον ἀσυλίαν δι-
 καιός ἐστιν· ἢ γὰρ ἰσχύει δυνάμει, ταύτην ἀναιρεῖ. Καὶ
 μὴν εἰ δικαίως ἔλαβε τὴν δημαρχίαν, τῶν πλείστων φυ-
 λῶν ψηφισαμένων, πῶς οὐχὶ καὶ ἀφαιρεθείη δικαιοτέ-
 ρον πασῶν ἀποψηφισαμένων; Ἰερὸν δὲ καὶ ἄσυλον 832
 15 οὐδὲν οὕτως ἐστίν, ὡς τὰ τῶν θεῶν ἀναθήματα· χρῆ-
 σθαι δὲ τούτοις καὶ κινεῖν καὶ μεταφέρειν, ὡς βούλεται,
 τὸν δῆμον οὐδεὶς κεκώλυκεν. Ἐξῆν οὖν αὐτῷ καὶ τὴν
 δημαρχίαν ὡς ἀνάθημα μετανεγκεῖν εἰς ἕτερον. Ὅτι δὲ
 οὐκ ἄσυλον οὐδὲ ἀναφαίρετον ἢ ἀρχή, δῆλόν ἐστι τῷ
 20 πολλάκις ἔχοντας ἀρχὴν τινὰς ἐξόμνησθαι καὶ παραιτεῖ-
 σθαι δι' αὐτῶν.

XVI. Τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ κεφάλαια τῆς τοῦ Τιβε-
 ρίου δικαιολογίας. Ἐπεὶ δὲ συνορῶντες οἱ φίλοι τὰς
 ἀπειλὰς καὶ τὴν σύστασιν ᾤοντο δεῖν ἐτέρας περιέχε-
 25 σθαι δημαρχίας εἰς τὸ μέλλον, αὐτίς ἄλλοις νόμοις
 ἀνελάμβανε τὸ πλῆθος, τοῦ τε χρόνου τῶν στρατειῶν
 ἀφαιρῶν, καὶ διδοῦς ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν
 δικαστῶν καὶ τοῖς κρίνουσι τότε, συγκλητικοῖς οὔσι,
 καταμιγνύς ἐκ τῶν ἱππέων τὸν ἴσον ἀριθμὸν, καὶ πάντα
 30 τρόπον ἤδη τῆς βουλῆς τὴν ἰσχύν κολούων πρὸς ὄργην
 καὶ φιλονεικίαν μᾶλλον ἢ τὸν τοῦ δικαίου καὶ συμφέ-
 ροντος λογισμόν. Ἐπεὶ δὲ τῆς ψήφου φερομένης ἤσθοντο

τοὺς ἐναντίους κρατοῦντας (οὐ γὰρ παρῆν ἅπας ὁ δῆ-
 μος), πρῶτον μὲν εἰς βλασφημίας τραπόμενοι τῶν συν-
 αρχόντων εἶλον τὸν χρόνον· ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν
 ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀπαντᾶν κελεύσαντες. Καὶ
 πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν καταβὰς ὁ Τιβέριος ἐκέλευε 5
 τοὺς ἀνθρώπους ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένους, ἔπειτα δε-
 δοικέναι φήσας, μὴ νυκτὸς ἐκκόψωσι τὴν οἰκίαν οἱ
 ἐχθροὶ καὶ διαφθείρωσιν αὐτόν, οὕτω τοὺς ἀνθρώ-
 πους διέθηκεν, ὥστε περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καμπόλ-
 λους τινὰς ἀύλισασθαι καὶ διανυκτερεῦσαι παραφυλάτ- 10
 τοντας.

XVII. Ἄμα δ' ἡμέρᾳ παρῆν ὁ τὰς ὄρνιθας αἷς δια-
 μαντεύονται κομίζων, καὶ προέβαλλε τροφήν αὐταῖς.
 Αἱ δ' οὐ προῆλθον, εἰ μὴ μία μόνη, διασεύσαντος εὐ-
 μάλα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἄγγελον· οὐδὲ αὕτη δὲ τῆς τρο- 15
 φῆς ἐθιγεν, ἀλλ' ἐπάρασα τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ
 παρατείνασα τὸ σκέλος πάλιν εἰς τὸ ἄγγελον κατέφυγε.
 Τοῦτο καὶ τοῦ προτέρου σημείου τὸν Τιβέριον ἀνέμνη-
 σεν. Ἦν γὰρ αὐτῷ κρένος, ᾧ πρὸς τὰς μάχας ἐχρῆτο,
 κεκοσμημένου ἐμπρεπῶς καὶ διάσημον· εἰς τοῦτο κατα- 20
 δύντες ὄφεις ἔλαθον ἑντεκόντες ὡά, καὶ ταῦτα ἐξεγλύ-
 ψαντο. Διὸ καὶ μᾶλλον ὁ Τιβέριος τοῖς περὶ τὰς ὄρνιθας
 ἐταράττετο. Προῆει δὲ ὅμως, ἄνω τὸν δῆμον ἠθροῖσθαι
 περὶ τὸ Καπετώλιον πυνθανόμενος· καὶ πρῶτον ἐξελθεῖν
 προσέπεισε πρὸς τὸν οὐδόν, σφοδρῶς οὕτω πληγῆς 25
 γενομένης, ὥστε τὸν μὲν ὄνυχά τοῦ μεγάλου δακτύλου
 φαγῆναι, τὸ δὲ αἷμα διὰ τοῦ ὑποδήματος ἔξω φέρεσθαι.
 Μικρὸν δὲ αὐτοῦ προσελθόντος ᾤφθησαν ὑπὲρ καράμου
 μαχόμενοι κόρακες ἐν ἀριστερᾷ· καὶ πολλῶν, ὡς εἰκός,
 ἀνθρώπων παρερχομένων κατ' αὐτὸν τὸν Τιβέριον 30
 ἄποδος ἀπωσθεῖς ὑπὸ θατέρου τῶν κοράκων ἐπεσε παρὰ
 τὸν πόδα. Τοῦτο καὶ τοὺς θρασυτάτους τῶν περὶ αὐ-

- τὸν ἐπέστησεν· ἀλλὰ Βλόσσιος ὁ Κυματος παρῶν αἰσχύνην ἔφη καὶ κατήφειαν [παρ]εῖναι πολλήν, εἰ Τιβέριος, Γράγχου μὲν υἱός, Ἀφρικανοῦ δὲ Σκηπίωνος θυγατριδοῦς, προστάτης δὲ τοῦ Ῥωμαίων δήμου, κόρακα 5 δεισας οὐχ ὑπακούσειε τοῖς πολίταις καλοῦσι· τοῦτο μέντοι τὸ αἰσχρὸν οὐκ ἐν γέλῳ θήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ὡς τυραννοῦντος καὶ τρυφῶντος ἤδη καταβοήσασθαι πρὸς τὸν δῆμον. Ἄμα δὲ καὶ προσέθεον πολλοὶ τῷ Τιβερίῳ παρὰ τῶν ἐν Καπειωλίῳ φίλων, ἐπείγεσθαι 10 κελεύοντες, ὡς τῶν ἐκεῖ καλῶς ἐχόντων. Καὶ τὰ γε πρῶτα λαμπρῶς ἀπήντα τῷ Τιβερίῳ, φανέντι μὲν εὐθὺς ἀραμένων βοήν φίλιον, ἀναβαίνοντα δὲ προθύμως δεχομένων καὶ περὶ αὐτόν, ὡς μηδεὶς πελάσειεν ἀγνώως, παραταττομένων.
- 15 XVIII. Ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ Μουκίου τὰς φυλάς ἀναγορεύειν, οὐδὲν ἐπεραίνετο τῶν εἰωθότων διὰ 833 τὸν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων θόρυβον, ὠθομένων καὶ ὠθούντων τοὺς ἐναντίους εἰσβιαζομένους καὶ ἀναμιγνυμένους. Ἐν δὲ τούτῳ Φούλβιος Φλάκκος ἀπὸ βουλῆς ἀνὴρ εἰς 20 ἐμφανὲς καταστάς, ὡς οὐκ ἦν φθεγγόμενον ἐφικέσθαι, διεσήμηνε τῇ χειρὶ φράσαι τι βουλόμενον αὐτόν ἰδίᾳ τῷ Τιβερίῳ. Καὶ κελεύσαντος ἐκείνου διασχεῖν τὸ πλῆθος ἀναβάς μόλις καὶ προσελθὼν ἀπήγγειλεν, ὅτι τῆς βουλῆς συγκαθεζομένης οἱ πλούσιοι τὸν ὕπατον μὴ πείθοντες 25 αὐτοὶ διανοοῦνται καθ' αὐτοὺς ἀποκτιννῖναι τὸν Τιβέριον, πολλοὺς ἐπὶ τοῦτο δούλους καὶ φίλους ὠπλισμένους ἔχοντες.
- XIX. Ὡς οὖν ταῦτα τοῖς περὶ αὐτόν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέριος, οὗτοι μὲν εὐθὺς τὰς τε τηβέννους περιεξών- 30 νουντο καὶ τὰ τῶν ὑπηρετῶν δόρατα συγκλῶντες, οἷς ἀνείργουσι τὸν ὄχλον, διελάμβανον ὡς ἀμυνόμενοι τοῖς κλάσμασι τοὺς ἐπερχομένους. Τῶν δὲ ἀπωτέρω

θαυμαζόντων τὰ γινόμενα καὶ πυνθανομένων, ὁ Τιβέριος ἤψατο τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῇ ὄψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τῆς φωνῆς οὐκ ἐπήκουον. Οἱ δὲ ἐναντίοι τοῦτο ἰδόντες ἔθεον πρὸς τὴν βουλὴν ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τιβέριον· καὶ τούτου σημεῖον 5 εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιθιγγάνειν. Πάντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν· ὁ δὲ Νασικᾶς ἤξλου τὸν ὕπατον τῇ πόλει βοηθεῖν καὶ καταλύειν τὸν τύραννον. Ἀποκρινάμενου δὲ πρῶως ἐκείνου βίας μὲν οὐδεμιᾶς ὑπάρξειν οὐδὲ ἀναιρήσειν οὐδένα τῶν πολιτῶν ἄκριτον, εἰ μέντοι ψη- 10 φίσαιτό τι τῶν παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ Τιβερίου πεισθεὶς ἢ βιασθεὶς, τοῦτο κύριον μὴ φυλάξειν, ἀναπηδήσας ὁ Νασικᾶς „Ἐπεὶ τοίνυν“ ἔφη „προδίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλόμενοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε.“ Καὶ ταῦτα λέγων ἅμα καὶ τὸ κράσπεδον 15 τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχώρει πρὸς τὸ Καπετώλιον. Ἐκαστος δὲ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τῇ χειρὶ τὴν τήβεννον περιελίξας ἐώθει τοὺς ἐμποδῶν, οὐδενὸς ἐνισταμένου πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φευγόντων καὶ πατούντων ἀλλήλους. Οἱ μὲν οὖν περὶ αὐ- 20 τοὺς ῥόπαλα καὶ σκντάλας ἐκόμιζον οἰκοθεν· αὐτοὶ δὲ τῶν δίφρων καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὄχλου τὰ κλάσματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους. Καὶ τούτων μὲν ἦν τροπὴ καὶ φόνος· αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου 25 φεύγοντος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων. Ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν ἐσφάλη καὶ κατηνέχθη περὶ τινὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας. Ἀνιστάμενον δὲ αὐτὸν ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν κατάξας ποδὶ δίφρου Πόπλιος ἦν Σατυρήτος 30 εἰς τῶν συναρχόντων· τῆς δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ρουῖφος, ὡς ἐπὶ καλῷ τινι σεμννύμενος.

Τῶν δὲ ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ τριακοσίους ξύλοις καὶ λίθοις συγκοπέντες, σιδήρῳ δὲ οὐδεὶς.

- XX. Ταύτην πρώτην ἱστοροῦσιν ἐν Ῥώμῃ στάσιν, ἀφ' οὗ τὸ βασιλεύεσθαι κατέλυσαν, αἵματι καὶ φόνῳ
 5 πολιτῶν διακριθῆναι· τὰς δὲ ἄλλας οὔτε μικρὰς οὔτε περὶ μικρῶν γενομένας ἀνθυπεύκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δυνατοὶ τῶν πολλῶν, αἰδούμενοι δὲ τὴν βουλήν ὁ δῆμος, ἔπαυον. Ἐδόκει δὲ καὶ τότε μὴ χαλεπῶς ἂν ἐνδοῦναι παρηγορηθεῖς ὁ Τιβέριος, ἔτι δὲ ῥᾶον εἶξαι
 10 δίχα φόνου καὶ τραυμάτων ἐπιούσιν· οὐ γὰρ πλείονες ἢ τρισχίλιοι περὶ αὐτὸν ἦσαν. Ἄλλ' εἰκεν ὀργῇ τῶν πλουσίων καὶ μίσει πλέον ἢ δι' ἃς ἐσκήπτοντο προφάσεις ἢ σύστασις ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι· καὶ τούτου μέγα τεκμήριον ὡμῶς καὶ παρανόμως ὑβρισθεῖς ὁ νεκρός.
 15 Οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ σῶμα τῷ ἀδελφῷ δεο-834 μένῳ καὶ θάψαι νυκτός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριψαν. Καὶ τοῦτο πέρας οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκήρυττον ἀκρίτους, τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀπεκτίννυσαν· ἐν οἷς καὶ Διο-
 20 φάνης ὁ ῥήτωρ ἀπώλετο. Γάγον δὲ τινα Βίλλιον εἰς ἀγγεῖον καθείρξαντες καὶ συνεμβάλλοντες ἐχίδνας καὶ δρόκοντας οὕτω διέφθειραν. Ὁ δὲ Κυματοῦ Βλόσσιος ἀνήχθη μὲν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους, ἐρωτώμενος δὲ περὶ τῶν γεγονότων ὡμολόγει πεποιηκῆναι πάντα Τιβερίου κε-
 25 λεύοντος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς αὐτὸν „Τί οὖν, εἰ σε Τιβέριος ἐπέλευσεν ἐμπροῆσαι τὸ Καπετώλιον;“ τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγεν, ὡς οὐκ ἂν τοῦτο Τιβερίου κελεύσαντος· πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πυνθανομένων „Ἄλλ' ἐκείνου γε προστάσσοντος“ ἔφη
 30 „κἀμολ τοῦτο πρᾶξαι καλῶς εἶχεν· οὐ γὰρ ἂν Τιβέριος τοῦτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ συνέφερον.“ Οὗτος μὲν οὖν διαφυγὼν ὕστερον ᾤχετο πρὸς Ἀριστόνικον εἰς

Ἄσίαν καὶ τῶν ἐπείνου πραγμάτων διαφθαρέντων ἐαυ-
τὸν ἀνέλεν.

XXI. Ἡ δὲ βουλὴ θεραπεύουσα τὸν δῆμον ἐκ τῶν
παρόντων οὔτε πρὸς τὴν διανομὴν ἐτι τῆς χάρας ἠναν-
τιοῦτο, καὶ ἀντὶ τοῦ Τιβερίου προὔθηκε τοῖς πολλοῖς 5
ὀριστὴν ἐλέσθαι. Λαβόντες δὲ τὰς ψήφους εἴλοντο Πό-
πλιον Κράσσου, οἰκετὸν ὄντα Γράγγῳ· θυγάτηρ γὰρ
αὐτοῦ Λικιννία Γαῖῳ Γράγγῳ συνβίκει. Καττοι Νέπωσ
ὁ Κορνήλιός φησιν οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ τοῦ θριαμ-
βεύσαντος ἀπὸ Λυσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γάλον· ἀλλὰ 10
οἱ κλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσιν. Ἐπεὶ δὲ χα-
λεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τοῦ Τιβερίου καὶ
φανερὸς ἦν ἀμύνης περιμένων καιρὸν, ἤδη δὲ καὶ δίκαι
τῷ Νασικᾷ προανεσείοντο, δεῖσασα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἡ
βουλὴ ψηφίζεται μηδὲν δεομένη πέμπειν αὐτὸν εἰς 15
Ἄσίαν. Οὐ γὰρ ἀπεκρύντοντο κατὰ τὰς ἀπαντήσεις
οἱ ἄνθρωποι τὴν δυσμένειαν, ἀλλ' ἐξηγγιαινοντο καὶ
κατεβόων, ὅπου προστύχοιεν, ἐναγῆ καὶ τύραννον καὶ
μεμιαγκότα φόνῳ σώματος ἀσύλου καὶ ἱεροῦ τὸ ἀγιώ-
τατον καὶ φρικωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερῶν ἀπο- 20
καλοῦντες. Οὕτω μὲν ὑπεξῆλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς,
καίπερ ἐνδεδεμένος ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις· ἦν γὰρ
ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων. Ἐξω δὲ ἀλύων καὶ
πλανώμενος ἀδόξως οὐ μετὰ πολὺν χρόνον κατέστρεψε
περὶ Πέργαμον. Οὐ δεῖ δὲ θανατᾶζειν, εἰ Νασικᾶν με- 25
μίσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκηπίων ὁ Ἀφρι-
κανός, οὐ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιότερον μηδὲ
μᾶλλον ἀγαπήσαι, παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν καὶ
στερέσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον μὲν
ἐν Νομαντία τὴν τελευταίην τοῦ Τιβερίου πυθόμενος 30
ἀνεφώνησεν ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὃ τις τοιαυτὰ γε ρέξοι,

ἔπειτα τῶν περὶ Γάλον καὶ Φούλβιον αὐτοῦ δι' ἐκκλη-
 σίας πυνθανομένων, τί φρονοίη περὶ τῆς Τιβερίου τε-
 λευτῆς, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπολιτευ-
 μένοις ἀπόκρισιν ἔδωκεν. Ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν δῆμος
 5 ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τοῦτο ποιήσας πρό-
 τερον, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη.
 Περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ Σκηπίωνος βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα
 γέγραπται.

10

[Γ. Γ Ρ Α Γ Χ Ο Σ.]

15 I. Γάλος δὲ Γράγχος ἐν ἀρχῇ μὲν ἢ δεδιῶς τοὺς
 ἐχθροὺς ἢ φθόνου συνάγων ἐπ' αὐτοὺς ὑπεξέστη τε τῆς
 ἀγορᾶς καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς
 ἂν τις ἐν τε τῷ παρόντι ταπεινὰ πράττων καὶ τὸ λοιπὸν
 οὕτως ἀπραγμόνως βιωσόμενος, ὥστε καὶ λόγον τισὶ
 20 καθ' αὐτοῦ παρασχέειν, ὡς δυσχεραίνοντος καὶ προβε-
 βλημένου τὴν τοῦ Τιβερίου πολιτείαν. Ἦν δὲ καὶ
 μειράκιον παντάπασιν· ἐννέα γὰρ ἐνιαυτοῖς ἐλείπετο
 τὰ δελφοῦ καθ' ἡλικίαν, ἐκεῖνος δὲ οὐπω τριάκοντα
 25 γεροντῶς ἀπέθανεν. Ἐπεὶ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου τόν
 τε τρόπον ἡσυχῇ διέφαινε ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ
 πότων καὶ χρηματισμῶν ἀλλότριον ὄντα, καὶ τὸν λόγον
 ὥσπερ ὠκύπτερα κατασκευαζόμενος ἐπὶ τὴν πολιτείαν
 δῆλος ἦν οὐκ ἠρεμήσων, δίκην τέ τιμι τῶν φίλων φεύ-
 γοντι Βεττίῳ συνειπῶν, τοῦ δήμου συνενθουσιῶντος
 30 ὑφ' ἡδονῆς καὶ βακχεύοντος περὶ αὐτόν, ἀπέδειξε τοὺς
 ἄλλους ρήτορας παίδων μηδὲν διαφέροντας, εἰς φόβον
 αὐτῆς οἱ δυνατοὶ καθίσταντο, καὶ πολὺς ἦν ἐν αὐτοῖς

λόγος, ὡς οὐκ ἐάσουσιν ἐπὶ δημορχίαν τὸν Γάτον προελθεῖν. Συντυγχάνει δὲ ἀπὸ ταῦτομάτου λαχεῖν αὐτὸν εἰς Σαρδῶ ταμίαν Ὀρέστη τῷ ὑπάτῳ· καὶ τοῦτο τοῖς μὲν ἐχθροῖς καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γάτον οὐκ ἐλύπησεν. Ἄτε γὰρ ὦν πολεμικὸς καὶ χεῖρον οὐδὲν πρὸς 5 στρατείας ἠσκημένος ἢ δίκας, ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ βῆμα φρίττων, ἀντέχειν δὲ καλοῦντι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς φίλοις οὐ δυνάμενος, παντάπασι τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην ἠγάπησε. Καίτοι κρατεῖ δόξα πολλὴ τοῦτον ἄκρατον γενέσθαι δημογωγὸν καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου 10 λαμπρότερον πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. Οὐκ ἔχει δὲ οὕτω τὸ ἀληθές· ἀλλ' εἰκεν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς μᾶλλον οὗτος ἢ προαιρέσεως ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἰστορεῖ δὲ καὶ Κικέρων ὁ φήτωρ, ὡς ἄρα φεύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γάτῳ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἠρημένῳ ζῆν ὁ 15 ἀδελφὸς ὄναρ φανείς καὶ προσαγορευσας „Τί δήτα“ φαίη „Γάτε, βραδύνεις; Οὐκ ἔστιν ἀπόδρασις, ἀλλ' εἰς μὲν ἡμῖν ἀμφοτέροις βίος, εἰς δὲ θάνατος ὑπὲρ τοῦ δήμου πολιτευομένοις πέπρωται.“

II. Γενόμενος οὖν ὁ Γάτος ἐν Σαρδόνι πᾶσαν ἀρε- 20 τῆς ἀπόδειξιν ἐδίδου, καὶ πολὺ πάντων διέφερε τῶν νέων ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσι καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαίοις καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ, σωφροσύνη δὲ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπονίᾳ παρήλλαττε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Ἰσχυ- 25 ροῦ δὲ καὶ νοσώδους ἄμα χειμῶνος ἐν Σαρδόνι γενομένου καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὰς πόλεις ἐσθῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτοῦντος, ἐπεμψαν εἰς Ῥώμην παραιτούμενοι. Δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν παραίτησιν αὐτῶν καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλλοθεν ἀμφιέξειν τοὺς στρατιώτας κε- 30 λευούσης, ἀποροῦντος δὲ ἐκείνου καὶ τῶν στρατιωτῶν κακοπαθούντων, ἐπελθὼν τὰς πόλεις ὁ Γάτος αὐτοὺς

ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησεν ἐσθῆτα πέμψαι καὶ βοηθῆσαι τοῖς
 Ῥωμαίοις. Ταῦτα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα καὶ
 δοκοῦντα δημαγωγίας προάγωνες εἶναι διετάραττε τὴν
 βουλὴν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης παρὰ Μικίψα τοῦ
 5 βασιλέως πρέσβεις παραγενομένους καὶ λέγοντας, ὡς ὁ
 βασιλεὺς χάριτι Γαίου Γράγχου πέμψειεν εἰς Σαρδόνα
 στίον τῷ στρατηγῷ, δυσχεραίνοντες ἐξέβαλον· ἐπειτα
 δόγμα ποιοῦνται τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχὴν ἀποστα-
 λῆναι, τὸν δὲ Ὀρέστην ἐπιμένειν, ὡς δὴ καὶ τοῦ Γαίου
 10 διὰ τὴν ἀρχὴν παραμενοῦντος. Ὁ δὲ τούτων αὐτῷ
 προσπεσόντων εὐθύς ἐξέκλευσε πρὸς ὄρηγν, καὶ φα-
 νελς ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
 αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόκοτον ἐδόκει
 τὸ ταμίαν ὄντα προαποστῆναι τοῦ ἄρχοντος. Οὐ μὴν
 15 ἀλλὰ κατηγορίας αὐτῷ γενομένης ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰ-
 τησάμενος λόγον οὕτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκου-
 σάντων, ὡς ἀπελθεῖν ἡδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας.
 Ἐστρατεῦσθαι μὲν γὰρ βίβη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα 836
 στρατευομένων ἐν ἀνάγκαις, ταμιεύων δὲ τῷ στρατηγῷ
 20 παραμεμενηκένας τριετίαν, τοῦ νόμου μετ' ἐνιαυτὸν ἐπ-
 ανελθεῖν διδόντος· μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων πλη-
 ρες τὸ βαλάντιον εἰσηνηνοχῶς κενὸν ἐξηννοχένας, τοὺς
 δὲ ἄλλους ἐκπιόντας ὃν εἰσήνεγκαν οἶνον ἀργυρίου καὶ
 χρυσοῦ μεστοὺς θεῦρο τοὺς ἀμπορεῖς ἦκειν κομίζοντας.
 25 III. Ἐκ τούτου πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῷ καὶ δίκας
 ἐπῆγον ὡς τοὺς συμμάχους ἀφιστάντι καὶ κεκοινωνη-
 κότι τῆς περὶ Φρέγγελλαν ἐνδειχθείσης συνωμοσίας. Ὁ
 δὲ πᾶσαν ὑπόψιαν ἀπολυσάμενος καὶ φανελς καθαρὸς
 εὐθύς ἐπὶ δημαρχίαν ὤρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀν-
 30 δρῶν ὁμαλῶς ἀπάντων ἐναντιουμένων πρὸς αὐτὸν,
 ὄχλου δὲ τοσοῦτου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰτα-
 λίας καὶ συναρχαιρεσιάζοντος, ὡς πολλοῖς μὲν οἰκήσεις

ἐπιλιπεῖν, τοῦ δὲ πεδίου μὴ δεξαμένου τὸ πλῆθος ἀπὸ τῶν τεγῶν καὶ τῶν κεράμων τὰς φωνὰς συνηγεῖν. Τοσοῦτον δ' οὖν ἐξεβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δυνατοὶ καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Γαίου καθείλον, ὅσον οὐχ, ὡς προσεδόκησε, πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον ἀναγορευθῆναι. Πα-5
ραλαβῶν δὲ τὴν ἀρχὴν εὐθύς ἦν ἀπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, καὶ τοῦ πάθους αὐτῷ παρησίαν πολλὰν διδόντος ἀνακλαιομένῳ τὸν ἀδελφόν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἀπάσης προφάσεως περιῆγε τὸν δῆμον, ἀναμνηστικῶν τῶν γεγυνομένων καὶ παρατι- 10
θεῖς τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκεῖνοι μὲν καὶ Φαλίσκοις ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενυκίου τινὸς δημάρχου λοιδορηθέντος, καὶ Γαίου Βετουρίου θάνατον κατέγνωσαν, ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ ὑπεξέστη μόνος·
„Τμῶν δὲ ὀρώντων“ ἔφη „Τιβέριον ξύλοις συνέκοπτον 15
οὔτοι, καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐσύρετο νεκρὸς ἐκ Καπετωλίου φηφησόμενος εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ ἀλισκόμενοι τῶν φίλων ἀπέθνησκον ἄκριτοι. Καίτοι πατριὸν ἐστὶν ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ξωθεν ἐλθόντα σαλπικτὴν 20
ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. Οὕτως εὐλαβεῖς καὶ πεφ-
λαγμένοι περὶ τὰς κρίσεις ἦσαν.“

IV. Τοιούτοις λόγοις προανασείσας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ μεγαλοφρονότατος καὶ φωμαλεώτατος ἐν τῷ λέ- 25
γειν) δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἴ τις ἄρχοντας ἀφηρητὸ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, οὐκ ἔωντα τούτῳ δευτέρας ἀρχῆς μετουσίαν εἶναι· τὸν δέ, εἴ τις ἄρχαν ἄκριτον ἐκκεκηρύχοι πολίτην, κατ' ὑποῦ διδόντα κρίσειν τῷ δήμῳ. Τούτων τῶν νόμων ἀντικρὺς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκ- 30
τάβιον ἠτίμου τὸν ὑπὸ Τιβερίου τῆς δημαρχίας ἐκπε-
σόντα, τῷ δ' ἐνείχετο Ποπίλλιος· οὗτος γὰρ στρατηγῶν

τοὺς τοῦ Τιβερίου φίλους ἐξεκήρυξε. Καὶ Ποπίλλιος μὲν οὐχ ὑποστάς τὴν κρίσιν ἐφυγεν ἐξ Ἰταλίας· τὸν δὲ ἕτερον νόμον Γάτος αὐτὸς ἐπανέλετο, φήσας τῇ μητρὶ Κορνηλίᾳ δεηθεῖσθαι χαρῆζεσθαι τὸν Ὀκτάβιον. Καὶ ὁ 5 δῆμος ἠγάσθη καὶ συνεχώρησε τιμῶν τὴν Κορνηλίαν οὐδὲν ἤττον ἀπὸ τῶν παίδων ἢ τοῦ πατρός, ἧς γε καὶ χαλκῆν εἰκόνα στήσας ὕστερον ἐπέγραψε Κορνηλίαν μητέρα Γράγγων. Ἀπομνημονεύεται δὲ καὶ τοῦ Γάτου πολλὰ ῥητορικῶς καὶ ἀγοραίως ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημένα 10 πρὸς τινα τῶν ἐχθρῶν· „Σὺ γάρ“ ἔφη „Κορνηλίαν λοιδορεῖς τὴν Τιβέριον τεκοῦσαν;“ Ἐπεὶ δὲ διαβεβλημένος ἦν εἰς μαλακίαν ὁ λοιδορηθεὶς· „Τίνα δέ“ εἶπεν „ἔχων παρρησίαν συγκρίνεις Κορνηλίᾳ σεαυτόν; Ἐτε- 15 πλείω χρόνον ἐκέλευν ἀπ’ ἀνδρός οὔσαν ἢ σὲ τὸν ἄνδρα.“ Τοιαύτη μὲν ἡ πικρία τῶν λόγων ἦν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λαβεῖν ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ὅμοια.

V. Τῶν δὲ νόμων, οὓς εἰσέφερε τῷ δήμῳ χαριζόμενος καὶ καταλύων τὴν σύγκλητον, ὁ μὲν ἦν κληρου- 20 χικὸς ἅμα νέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν, ὁ δὲ στρατιωτικὸς ἐσθῆτά τε κελεύων δημοσίᾳ χορηγεῖσθαι καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο τῆς μισθοφορᾶς ὑφαιρῆσθαι τῶν στρατευομένων, καὶ νεώτερον ἐτῶν ἑπτακαίδεκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην· ὁ δὲ συμμαχικὸς ἰσοψήφους ποιῶν 25 τοῖς πολίταις τοὺς Ἰταλιώτας, ὁ δὲ σιτικὸς ἐπευωνύων τοῖς πένησι τὴν ἀγοράν, ὁ δὲ δικαστικὸς, ᾧ τὸ πλείστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως. Μόνοι γὰρ ἔκρινον τὰς δίκας, καὶ διὰ τοῦτο φοβεροὶ τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς ἰκπεῦσιν ἦσαν, ὁ δὲ τριακοσίους τῶν ἰκπέων 30 προσκατέλεξεν αὐτοῖς οὔσι τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε. Τοῦτον τὸν νόμον εἰσφέρων τὰ τε ἄλλα λέγεται σπουδάσαι διαφερόντως, καὶ

τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δημαγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων καὶ τὸ καλούμενον κομίτιον, πρῶτος τότε στραφεὶς ἔξω πρὸς τὴν ἀγορὰν δημηγορῆσαι, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω ποιεῖν ἔξ ἐκείνου, μικρᾷ παρεγκλίσει καὶ μεταθέσει σχήματος μέγα πρᾶγμα κινήσας καὶ μετε- 5 νεγκῶν τρόπον τινὰ τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατίαν, ὡς τῶν πολλῶν δέον, οὐ τῆς βουλήs, στοχάζεσθαι τοὺς λέγοντας.

VI. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τοῦτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ κάκεινον τοὺς κρίνοντας ἐκ τῶν ἱππέων 10 ἔδωκε καταλέξει, μοναρχικὴ τις ἰσχὺς ἐγεγόνει περὶ αὐτόν, ὥστε καὶ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλευόντος αὐτοῦ. Συνεβούλευε δὲ αἰεὶ τι τῶν ἐκείνη προπόντων εἰσηγούμενος· οἶον ἦν καὶ τὸ περὶ τοῦ σίτου δόγμα μετριώτατον καὶ κάλλιστον, ὃν ἐπεμψε μὲν ἔξ 15 Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστράτηγος, ἐκεῖνος δ' ἐπεισε τὴν βουλήν ἀποδομένην τὸν σίτον ἀναπέμψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον καὶ προσεπαιτιάσασθαι τὸν Φάβιον ὡς ἐπαχθῆ καὶ ἀφόρητον ποιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις· ἐφ' ᾧ μεγάλην ἔσχε δόξαν μετὰ εὐνοίας ἐν ταῖς 20 ἐπαρχίαις. Ἐγραψε δὲ καὶ πόλεις ἀποικίδας ἐκπέμπεσθαι καὶ τὰς ὁδοὺς ποιεῖσθαι καὶ κατασκευάζεσθαι σιτοβόλια, τούτοις ἅπασιν πραττομένοις αὐτόν ἄρχοντα καὶ διοικητὴν ἐφιστάς καὶ πρὸς οὐδὲν ἀποτρύμενος τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῶ τινι 25 τάχει καὶ πόνῳ τῶν γινομένων ὡς μόνον ἕκαστον ἐξεργαζόμενος, ὥστε καὶ τοὺς πάνυ μισοῦντας αὐτόν καὶ δεδοικότας ἐκπλήττεσθαι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν ἐθαύμαζον, ἐξηρητημένον ὀρῶντες αὐτοῦ πλῆθος ἐργολάβων, 30 τεχνιτῶν, πρεσβευτῶν, ἀρχόντων, στρατιωτῶν, φιλόλογων, οἷς πᾶσιν ἐντυγχάνων μετὰ εὐκολίας καὶ τὸ

σεμνὸν ἐν τῷ φιλανθρωπῷ διαφυλάττων καὶ νέμων αὐ-
 τοῦ τὸ ἀρμόττον οἰκείως ἐκάστῳ χαλεποὺς ἀπεδείκνυε
 συκοφάντας τοὺς φοβερὸν αὐτὸν ἢ φορτικὸν ὄλως ἢ
 βίαιον ἀποκαλοῦντας. Οὕτω δεινότερος ἦν ἐν ταῖς ὀμι-
 5 λίαις καὶ ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς ἀπὸ τοῦ βήματος λόγοις
 δημαγωγός.

VII. Ἐσπούδασε δὲ μάλιστα περὶ τὴν ὁδοποιίαν, τῆς
 τε χρείας ἅμα καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμελη-
 θείς. Εὐθελαι γὰρ ἦγοντο διὰ τῶν χωρίων ἀτρεμεῖς,
 10 καὶ τὸ μὲν ἐστόρνυτο πέτρα ξεστῆ, τὸ δὲ ἄμμου χώμασι
 νακτῆς ἐπικνουῦτο. Πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων καὶ
 ζευγνυμένων γεφύραις ὅσα χεῖμαρροι διέκοπτον ἢ φά-
 ραγγας, ὕψος τε τῶν ἐκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλον
 λαμβανόντων, ὀμαλὴν καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε δι' ὄλου τὸ 838
 15 ἔργον. Πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν
 πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγου ἀποδεῖ) κί-
 νωνας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. Ἄλλους δὲ
 λίθους ἐλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἐκατέρωθεν τῆς
 ὁδοῦ διέθηκεν, ὡς εἰη ῥαδίως τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπι-
 20 βαίνειν ἀπ' αὐτῶν ἀναβολέως μὴ θεομένοις.

VIII. Ἐπὶ τούτοις τοῦ δήμου μεγαλύνοντος αὐτὸν
 καὶ πᾶν ὀτιοῦν ἐτοιμῶς ἔχοντος ἐνδείκνυσθαι πρὸς εὖ-
 νοίαν, ἔφη ποτὲ δημηγορῶν αὐτὸς αἰτήσιν χάριν, ἦν
 λαβὼν μὲν ἀντὶ παντὸς ἔξεν, εἰ δὲ ἀποτύχοι, μηδὲν
 25 ἐκείνοις μεμψιμοιρήσειν. Τοῦτο βηθὲν ἔδοξεν αἰτησίς
 ὑπατείας εἶναι, καὶ προσδοκίαν πᾶσιν ὡς ἅμα μὲν ὑπα-
 τείαν, ἅμα δὲ δημαρχίαν μετιῶν παρέσχεν. Ἐνστάτων
 δὲ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσιῶν καὶ μετῴρων ὄντων
 ἀπάντων ὤφθη Γάϊον Φάννιον κατάγων εἰς τὸ πεδίου
 30 καὶ συναρχαιρεσιάζων ἐκείνῳ μετὰ τῶν φίλων. Τοῦτο
 ῥοπήν ἤνεγκε τῷ Φαννίῳ μεγάλην. Κάκεινος μὲν ὑπα-
 τος, Γάϊος δὲ δήμαρχος ἀπεδείχθη τὸ δεύτερον, οὐ παρ-

αγγέλλων οὐδὲ μετιῶν, ἀλλὰ τοῦ δήμου σπουδάσαντος. Ἐπεὶ δὲ εἴωρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν ἄντικρυς, ἀμβλὺν δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ τὸν Φάννιον, αὐτίς ἐτέροις νόμοις ἀπηρτήσατο τὸ πλῆθος, ἀποικίας μὲν εἰς Τάφραντα καὶ Κακύνην πέμπεσθαι γράφων, καλῶν δὲ ἐπὶ 5 κοινωνίᾳ πολιτείας τοὺς Λατίνους. Ἡ δὲ βουλή δεισασα, μὴ παντάπασιν ἄμαχος γένηται, καινὴν καὶ ἀσυνήθη πετραν ἐπήγε τοῖς πολλοῖς ἀποτροπῆς, ἀντιδημαγωγούσα καὶ χαριζομένη παρὰ τὸ βέλτιστον. Ἦν γὰρ εἰς τῶν τοῦ Γάτου συναρχόντων Αἰβίος Δροῦσος, ἀνὴρ οὔτε γεγο- 10 νῶς τινος Ῥωμαίων οὔτε τεθραμμένος χεῖρον, ἦθει δὲ καὶ λόγῳ καὶ πλούτῳ τοῖς μάλιστα τιμωμένοις καὶ δυναμένοις ἀπὸ τούτων ἐνάμιλλος. Ἐπὶ τοῦτον οὖν οἱ γνωριμώτατοι τρέπονται, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἄψασθαι τοῦ Γάτου καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν ἄνδρα συστῆναι, 11 μὴ βιαζόμενον μηδὲ ἀντικρούοντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονὴν ἄρχοντα καὶ χαριζόμενον ὑπὲρ ὧν καὶ ἀπεχθάνεσθαι καλῶς εἶχεν.

IX. Ἐπιδούς οὖν ὁ Αἰβίος εἰς ταῦτα τῇ βουλῇ τὴν ἑαυτοῦ δημαρχίαν νόμους ἔγραψεν οὔτε τῶν καλῶν τι- 20 νος οὔτε τῶν λυσιτελῶν ἐχομένους, ἀλλὰ ἐν μόνον, ὑπερβαλέσθαι τὸν Γάτον ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ, σπεύδων καὶ διαμιλλώμενος. Ὡς καὶ καταφανεστάτην ἐποίησεν ἑαυτὴν ἢ σύγκλητος οὐ δυσχεραίνουσαν τοῖς τοῦ Γάτου πολιτεύμασι, ἀλλὰ αὐ- 25 τὸν ἐκείνον ἀνελεῖν ἢ ταπεινώσαι παντάπασι βουλομένην. Τὸν μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα καὶ τοὺς χαριστάτους τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα δημοκοπεῖν ἤτι- ὦντο, Αἰβίῳ δὲ δώδεκα κατοικίζοντι καὶ τρισχιλίους εἰς ἐκάστην ἀποστέλλουσι τῶν ἀπόρων συναλαμβάνοντο. 30 Κἀκείνῳ μὲν, ὅτι χώραν διένειμε τοῖς πέννησι προστάξας ἐκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς κολα-

κεύοντι τοὺς πολλοὺς ἀπηχθάνοντο, Αἴβιος δὲ καὶ τὴν ἀποφορὰν ταύτην τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν ἤρεσκεν αὐτοῖς. Ἔτι δὲ ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδούς ἐλύπει, τοῦ δὲ, ὅπως μὴδὲ ἐπὶ στρατείας ἐξῆ τινα Λα-
 5 τίνων φάβδοις αἰκίσασθαι, γράψαντος ἐβόηθουν τῷ νόμῳ. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Αἴβιος ἀεὶ δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς γράφοι ταῦτα τῇ βουλῇ δοκοῦντα κηδομένη τῶν πολλῶν· ὃ δὴ καὶ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ χρήσιμον ὑπῆρχεν. Ἡμερώτερον γὰρ ἔσχε πρὸς
 10 τὴν βουλήν ὁ δῆμος· καὶ τοὺς γνωριμωτάτους αὐτοῦ πρότερον ὑφορωμένου καὶ μισοῦντος ἐξέλυσε καὶ κατε-
 πράυνε τὴν μνησικακίαν καὶ χαλεπότητα ταύτην ὁ Αἴ-
 βιος, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνων ὀρμώμενος γνώμης ἐπὶ τὸ δη-
 μαγωγεῖν καὶ χαρῖζεσθαι τοῖς πολλοῖς.

15 Χ. Μεγίστη δὲ τῷ Δρούσῳ πίστις εὐνοίας πρὸς τὸν δῆμον ἐγίνετο καὶ δικαιοσύνης τὸ μὴδὲν αὐτῷ μὴδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φαίνεσθαι γράφοντα. Καὶ γὰρ οἰκιστὰς ἑτέρους ἐξέπεμπε τῶν πόλεων καὶ διοικήσεσι χρημάτων οὐ προσ-
 ῆει, τοῦ Γαίου τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν τοιούτων
 20 αὐτῷ προστιθέντος. Ἐπεὶ δὲ Ῥουβρίου τῶν συναρχόν-
 των ἐνὸς οἰκίσεσθαι Καρχηδόνα γράψαντος ἀνηρημένην ὑπὸ Σκηπίωνος, κλήρῳ λαχὼν ὁ Γάιος ἐξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμὸν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβὰς ὁ Δρού-
 σος ἀπόντος αὐτοῦ τὸν δῆμον ὑπελάμβανε καὶ προσ-
 25 ἤγετο, μάλιστα ταῖς κατὰ τοῦ Φουλβίου διαβολαῖς. Ὁ δὲ Φούλβιος οὗτος ἦν τοῦ Γαίου φίλος καὶ συνάρχων ἐπὶ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἡρημένος· ἦν δὲ θορυβώ-
 δης καὶ μισούμενος μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἄντικρυς, ὑπο-
 πτος δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τὰ συμμαχικὰ διακινῶν καὶ
 30 παροξύνων κρύφα τοὺς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόστασιν. Οἷς ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσε-
 τίθει πίστιν ὁ Φούλβιος οὐχ ὑγιαινούσης οὐδὲ εἰρηני-

κῆς ὧν προαιρέσεως. Τοῦτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γάϊον ἀπολαύοντα τοῦ μίσους. Καὶ ὅτε Σκηπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε καὶ σημεῖά τινα τῷ νεκρῷ πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τὸν Φούλβιον ἦλθε τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ βήματος τῷ Σκηπίωνι λελοιδορημένον, ἦψατο δὲ καὶ τοῦ Γαίου ὑπόνοια. Καὶ δεινὸν οὕτως ἔργον ἐπ' ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθὲν οὐκ ἔτυχε δίκης οὐδὲ εἰς ἔλεγχον προῆλθεν· 10 ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ κατέλυσαν τὴν κρίσιν ὑπὲρ τοῦ Γαίου φοβηθέντες, μὴ περιπετῆς τῇ αἰτίᾳ τοῦ φόβου ζητουμένου γένηται. Ταῦτα μὲν οὖν ἐγγόνει πρότερον.

XI. Ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ περὶ τὸν τῆς Καρχηδόνας κα- 15 τοικισμὸν, ἣν ὁ Γάτος Ἰουνωνίαν, ὅπερ ἐστὶν Ἡραίαν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γενέσθαι παρὰ τοῦ δαιμονίου λέγουσιν. Ἦ τε γὰρ πρώτη σημαία, πνεύματος ἀφαρπάξοντος αὐτήν, τοῦ δὲ φέροντος ἐγκρατῶς ἀντεχομένου, συνετρέβη, καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς βωμοῖς ἐπικεί- 20 μενα διεσκέδασεν ἀνέμου θύελλα καὶ διέρριψεν ὑπὲρ τοὺς ὄρους τῆς γεγενημένης ὑπογραφῆς, αὐτοὺς δὲ τοὺς ὄρους ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λύκοι καὶ μακρὰν ᾤχοντο φέροντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ πάντα συντάξας καὶ διακοσμή- 25 σας ὁ Γάτος ἡμέρας ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, πιέζεσθαι τὸν Φούλβιον ὑπὸ τοῦ Δρούσου πυνθανόμενος καὶ τῶν πραγμάτων τῆς αὐτοῦ παρουσίας δεομένων. Λεύκιος γὰρ Ὀπίμιος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ δυνατὸς ἐν τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν ἐξέπεσεν ὑπατείαν παραγγέλλων, τοῦ Γαίου τὸν Φάννιον προ- 30 αγαρόντος, ἐκείνον δὲ καταρχαιρεσιάσαντος· τότε δὲ πολλῶν βοηθούντων ἐπίδοξος ἦν ὑπατεύσειν, ὑπατεύων

δὲ καταλύσειν τὸν Γάλον, ἤδη τρόπον τινὰ τῆς δυνά-
μεως αὐτοῦ μαραινομένης καὶ τοῦ δήμου μεστοῦ γεγο-
νότος τῶν τοιούτων πολιτευμάτων διὰ τὸ πολλοὺς τοὺς
πρὸς χάριν δημαγωγοῦντας εἶναι καὶ τὴν βουλήν ὑπεί-
5 κειν ἐκοῦσαν.

XII. Ἐπανελθὼν δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Παλατίου
μετώκησεν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀγορὰν τόπον ὡς δημοτικώ-
τερον, ὅπου πλείστους τῶν ταπεινῶν καὶ πενήτων συν-
έβαινεν οἰκεῖν· ἔπειτα τῶν νόμων ἐξέθηκε τοὺς λοιποὺς
10 ὡς ἐπάξων τὴν ψῆφον αὐτοῖς. Ὅχλου δὲ πανταχόθεν
αὐτῷ συνιόντος ἐπεισεν ἡ βουλή τὸν ὑπάτου Φάννιον
ἐκβαλεῖν τοὺς ἄλλους πλὴν Ῥωμαίων ἅπαντας. Γενο- 840
μένου δὲ κηρύγματος ἀήθους καὶ ἀλλοκότου, μηδένα
τῶν συμμάχων μηδὲ τῶν φίλων ἐν Ῥώμῃ φανῆναι περὶ
15 τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀντεξέθηκεν ὁ Γάλος διάγραμμα
κατηγορῶν τοῦ ὑπάτου, καὶ τοῖς συμμάχοις, ἂν μὲνωσι,
βοηθήσειν ἐπαγγελλόμενος. Οὐ μὴν ἐβοήθησεν, ἀλλὰ
ὄρων ἕνα τῶν ξένων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἐλκόμενον ὑπὸ
τῶν ὑπηρετῶν τῶν τοῦ Φαννίου, παρῆλθε καὶ οὐ προσ-
20 ἤμυνεν, εἴτε τὴν ἰσχὺν ἐπιλείπουσαν ἤδη δεδιῶς ἐλέγ-
χειν, εἴτε μὴ βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀψιμαχίας αὐτὸς
καὶ συμπλοκῆς ἀρχὰς ζητοῦσι τοῖς ἐχθροῖς παρασχεῖν.
Συνέτυχε δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς συνάφροντας ἐν ὄργῃ
γενέσθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐμελλεν ὁ δῆμος θεᾶσθαι
25 μονομάχους ἐν ἀγορᾷ, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλείστοι
θεωρητήρια κύκλῳ κατασκευάσαντες ἐξεμίσθουν. Ταῦτα
ὁ Γάλος ἐκέλευεν αὐτοὺς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες
ἐκ τῶν τόπων ἐκεῖνων ἀμισθὶ θεάσασθαι δύνωνται.
Μηδενὸς δὲ προσέχοντος ἀναμείνας τὴν πρὸ τῆς θεᾶς
30 νύκτα καὶ τῶν τεχνιτῶν ὅσους εἶχεν ἐργολάβους ὑφ'
ἑαυτῷ παραλαβῶν, τὰ θεωρητήρια καθείλε καὶ τῷ δήμῳ
σχολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε τὸν τόπον· ἐφ' ᾧ τοῖς

μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τοὺς δὲ συνάρχοντας ὡς ἱταμὸς καὶ βίαιος ἐλύπησεν. Ἐκ τούτου καὶ τὴν τρίτην ἔδοξε δημαρχίαν ἀφηρηθῆσαι, ψήφων μὲν αὐτῷ πλείστων γενομένων, ἀδίκως δὲ καὶ κακούργως τῶν συναρχόντων ποιησαμένων τὴν ἀναγόρευσιν καὶ ἀνά- 5 δειξιν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφισβήτησιν εἶχεν. Ἦνεγκε δὲ οὐ μετρίως ἀποτυχῶν, καὶ πρὸς γε τοὺς ἐχθροὺς ἐπεγγελαῶντας αὐτῷ λέγεται θρασύτερον τοῦ δέοντος εἰπεῖν, ὡς Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσιν, οὐ γιννώσκοντες, ὅσον αὐτοῖς σκότος ἐκ τῶν αὐτοῦ περικέχεται πο- 10 λιτευμάτων.

XIII. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ὀπίμιον καταστήσαντες ὑπατον τῶν νόμων πολλοὺς διέγραφον καὶ τὴν Καρχηδόνος ἐκίνουν διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάτον, ὡς ἂν αἰτίαν ὀργῆς παρασχῶν ἀναιρεθείη, τὸν μὲν πρῶτον χρόνον 15 ἐκαρτέρει, τῶν δὲ φίλων καὶ μάλιστα τοῦ Φουλβίου παροξύνοντος ὤρμησε πάλιν συνάγειν τοὺς ἀντιταξομένους πρὸς τὸν ὑπατον. Ἐνταῦθα καὶ τὴν μητέρα λέγουσιν αὐτῷ συστασιάσαι, μισθουμένην ἀπὸ τῆς ξένης κρύφα καὶ πέμπουσαν εἰς Ῥώμην ἄνδρας, ὡς δὴ θερι- 20 στάς· ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἐπιστολίοις αὐτῆς ἡνιγμένα γεγράφθαι πρὸς τὸν υἱόν. Ἔτεροι δὲ καὶ πάνυ τῆς Κορνηλίας δυσχεραίνουσης ταῦτα πράττεσθαι λέγουσιν. Ἦι δ' οὖν ἐμελλον ἡμέρα τοὺς νόμους λύσειν οἱ περὶ τὸν Ὀπίμιον, κατείληπτο μὲν ὑπὸ ἀμφοτέρων ἕωθεν 25 εὐθύς τὸ Καπετώλιον, θύσαντος δὲ τοῦ ὑπάτου τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτοῦ Κόιντος Ἀντύλλιος διαφέρων ἑτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον εἶπε· „Δότε τόπον ἀγαθοῖς, κακοὶ πολιταί.“ Τινὲς δὲ φασιν ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἶον ἐφ' 30 ὕβρει σχηματίζοντα παρενεγκεῖν. Ἀποθνήσκει γοῦν εὐθύς ὁ Ἀντύλλιος ἐκεῖ μεγάλοις γραφείοις κεντούμε-

νος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ πεποιῆσθαι λεγομένοις. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος διατεράχθη πρὸς τὸν φόνον, ἐναντία δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἔσχε διαθέσις. Ὁ μὲν γὰρ Γάτος ἤχθητο καὶ κακῶς ἔλεγε τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς αἰτίαν δεομένοις πά-
 5 λαι καθ' ἑαυτῶν τοῖς ἐχθροῖς δεδωκότας, ὁ δὲ Ὀπίμιος ὡσπερ ἐνδόσιμον λαβὼν ἐπήρτο καὶ παρωξύνε τὸν δῆ-
 μον ἐπὶ τὴν ἄμυναν.

XIV. Καὶ τότε μὲν ὄμβρου γενομένου διελύθησαν ἄμα δὲ ἡμέρα τὴν μὲν βουλὴν ὁ ὕπατος συναγαγὼν ἐν-
 10 δον ἐχρημάτιζεν, ἕτεροι δὲ τὸ τοῦ Ἀντυλλίου σῶμα γυμνὸν ἐπὶ κλίνης προθέμενοι δι' ἀγορᾶς παρὰ τὸ βου-
 λευτήριον ἐπίτηδες παρεκόμεζον, οἰμωγῇ χρώμενοι καὶ θρήνῳ, γινώσκοντος μὲν τοῦ Ὀπιμίου τὰ πραττόμενα, 841
 προσποιουμένου δὲ θαυμάζειν, ὥστε καὶ τοὺς βουλευ-
 15 τὰς προελθεῖν. Κατατεθείσης δὲ τῆς κλίνης εἰς μέσον οἱ μὲν ἔσχετλιάζον ὡς ἐπὶ δεινῷ καὶ μεγάλῳ πάθει, τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπήει μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τοὺς ὀλιγαρχικούς, ὡς Τιβέριον μὲν Γράγγον ἐν Καπετωλίῳ φονεύσαντες αὐτοὶ δῆμαρχον ὄντα καὶ τὸν νεκρὸν προσ-
 20 ἐξέβαλον, ὁ δ' ὑπηρέτης Ἀντύλλιος, οὐ δίκαια μὲν ἴσως πεπονθῶς, τὴν δὲ πλείστην αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὐτῷ παρασχών, ἐν ἀγορᾷ πρόκειται καὶ περιέστηκεν ἢ Ῥωμαίων βουλῇ θρηνοῦσα καὶ συνεκκομιζουσα μισθωτὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῷ τὸν ἐτι λειπόμενον ἀνελεῖν
 25 τῶν τοῦ δήμου κηδομένων. Ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὸ βουλευτήριον ἀπελθόντες ἐψηφίσαντο καὶ προσέταξαν Ὀπιμίῳ τῷ ὑπάτῳ σώζειν τὴν πόλιν, ὅπως δύναίτο, καὶ καταλύειν τοὺς τυράννους. Ἐκείνου δὲ προειπόντος ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρεῖν τοὺς συγκλητικούς, καὶ τῶν ἱππέων
 30 ἐκάστῳ παράγγελμα δόντος ἄγειν ἕωθεν οἰκέτας δύο καθωπλισμένους, ὁ μὲν Φούλβιος ἀντιπαρεσκευάζετο καὶ συνῆγεν ὄχλον, ὁ δὲ Γάτος ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχό-

μενος ἔσθη κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀνδριάντα, καὶ πολὺν χρόνον ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἐφθέγγατο, δακρύσας δὲ καὶ στενάξας ἀπήει. Τοῦτο πολλοῖς τῶν ἰδόντων οἰκτεῖραι τὸν Γάϊον ἐπῆλθε· καὶ κακίσαντες αὐτοὺς ὡς ἐγκαταλείποντες τὸν ἄνδρα καὶ προδιδόντες ἤκον ἐπὶ 5 τὴν οἰκίαν καὶ παρενυκτέρευον ἐπὶ τῶν θυρῶν, οὐχ ἰμοίως τοῖς τὸν Φούλβιον φυλάττουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν κρότοις καὶ ἀλαλαγμοῖς πίνοντες καὶ θρασυνόμενοι διετέλεσαν, αὐτοῦ τοῦ Φουλβίου πρώτου μεθυσκομένου καὶ πολλὰ φορτικῶς παρ' ἡλικίαν φθεγγομέ- 10 νου καὶ κράττοντος· οἱ δὲ περὶ τὸν Γάϊον ὡς ἐπὶ συμφορᾷ κοινῇ τῆς πατρίδος ἡσυχίαν ἄγοντες καὶ περισκοπούμενοι τὸ μέλλον ἐν μέρει φυλάττοντες καὶ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

XV. Ἄμα δὲ ἡμέρα τὸν μὲν Φούλβιον ἐκ τοῦ πότου 15 καθεύδοντα μόλις ἐπεγείραντες ὠπλίζοντο τοῖς περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ λαφύροις, ἃ Γαλάτας νευικηκῶς, ὅτε ὑπάτευεν, εἰλήφει, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς καὶ κραυγῆς ἐχώρουν καταληφόμενοι τὸν Ἀβεντίνου λόφον. Ὁ δὲ Γάϊος ὀπίσασθαι μὲν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς ἀγο- 20 ρὰν ἐν τηβέννῳ προῆει μικρὸν ὑπεξωσμένος ἐγχειρίδιον, ἐξιόντι δὲ αὐτῷ περὶ τὰς θύρας ἡ γυνὴ προσπεσοῦσα καὶ περιπτύξασα τῶν χειρῶν τῇ μὲν αὐτὸν ἐκείνου, τῇ δὲ τὸ παιδίον „Οὐκ ἐπὶ τὸ βῆμά σε“ εἶπεν „ὦ Γάϊε, προπέμπω δῆμαρχον, ὡς πρότερον, καὶ νομοθέτην, 25 οὐδ' ἐπὶ πόλεμον ἐνδοξον, ἵνα μοι καὶ παθῶν τι τῶν κοινῶν ἀπολίπης τιμώμενον γοῦν πένθος, ἀλλὰ τοῖς Τιβερίου φονεύσιν ὑποβάλλεις ἑαυτὸν, ἄνοπλον μὲν καλῶς, ἵνα πάθῃς τι μᾶλλον ἢ δράσης, πρὸς οὐδὲν δὲ τοῖς κοινοῖς ὄφελος ἀπολεῖ. Κεκράτηκεν ἤδη τὰ χεῖρω· 30 βία καὶ σιδήρῳ τὰς δίκας κρᾶττουσιν. Εἰ περὶ Νομαντίαν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἐπεσεν, ὑπόσπονδος ἂν ἤμιν ἀπε-

δόθη νεκρός· νῦν δὲ ἴσως κάγῳ ποταμοῦ τινος ἢ θαλάττης ἰκέτις ἔσομαι φῆναι ποτε τὸ σὸν σῶμα φρουρούμενον. Τί γὰρ ἢ νόμοις ἐτι πιστὸν ἢ θεοῖς μετὰ τὸν Τιβερίου φόνον;“ Τοιαῦτα τῆς Λικιννίας ὀδυρομένης, 5 ἀτρέμα τὰς περιβολὰς ἀπολυσάμενος αὐτῆς ὁ Γάιος ἐχώρει σιωπῇ μετὰ τῶν φίλων. Ἡ δὲ τοῦ ἱματίου λαβέσθαι γλιχομένη καταρρυσίσα πρὸς τοῦδαφος ἔκειτο πολὺν χρόνον ἄναυδος, μέχρι οὗ λιποθυμήσασαν αὐτὴν οἱ θεράποντες ἀράμενοι πρὸς Κράσσου ᾤχοντο τὸν ἀδελ- 10 φὸν κομίζοντες.

XVI. Ὁ δὲ Φούλβιος, ὡς ἐγένοντο πάντες ἀθρόοι, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαίου πέμπει τῶν υἱῶν τὸν νεώτερον ἔχοντα κηρύκειον εἰς ἀγοράν. Ἦν δὲ κάλλιστος ὁ νεα- 842 νίσκος ὀφθῆναι· καὶ τότε καταστάς κοσμίως καὶ μετ' αἰδοῦς δεδακρυμένος ἐποιήσατο συμβατικoὺς λόγους πρὸς τὸν ὕπατον καὶ τὴν σύγκλητον. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόντων οὐκ ἀηδῶς πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ δὲ Ὀπίμιος οὐ δι' ἀγγέλων ἔφη χρῆναι πείθειν τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας ὡς ὑπευθύνους πολίτας 20 ἐπὶ κρίσιν καὶ παραδόντας αὐτοὺς οὕτως παραιτεῖσθαι τὴν ὀργήν· τῷ δὲ μειρακίῳ καὶ διηγόρευσεν ἐπὶ τούτοις κατιέναι πάλιν ἢ μὴ κατιέναι. Γάιος μὲν οὖν, ὡς φασιν, ἐβούλετο βαδίζειν καὶ πείθειν τὴν σύγκλητον· οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων συγχωροῦντος αὐτίς ἔπεμψεν ὁ 25 Φούλβιος τὸν παῖδα διαλεξόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις. Ὁ δὲ Ὀπίμιος σπεύδων μάχην συνάφαι τὸ μὲν μειράκιον εὐθύς συνέλαβε καὶ παρέδωκεν εἰς φυλακὴν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Φούλβιον ἐπῆει μετὰ πολλῶν ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν Κρητῶν, οἱ μάλιστα βάλλον- 30 τες αὐτοὺς καὶ κατατραυματίζοντες συνετάραξαν. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς ὁ μὲν Φούλβιος εἰς τι βαλανεῖον ἡμελημένον καταφυγὼν καὶ μετὰ μικρὸν ἀνευρεθεὶς

κατεσφάγη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου παιδός, ὁ δὲ Γάτος ὄφθη μὲν ὑπ' οὐδενὸς μαχόμενος, ἀλλὰ δυσανασχετῶν τοῖς γινομένοις ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν· ἐκεῖ δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὑπὸ τῶν πιστοτάτων ἑταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίου καὶ Λικιννίου· παρόντες 5 γὰρ οὗτοι τό τε ξίφος ἀφείλοντο καὶ πάλιν φεύγειν ἐπῆραν αὐτόν. Ἐνθα δὴ λέγεται καθεσθεις εἰς γόνυ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὴν θεὸν ἐπεύξασθαι τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας ἐκείνης καὶ προδοσίας μηδέποτε παύσασθαι δουλεύοντα· φανερώς 10 γὰρ οἱ πλείστοι μετεβάλλοντο κηρύγματι δοθείσης ἀδείας.

XVII. Φεύγουντι δ' οὖν τῷ Γαίῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερομένων καὶ καταλαμβανόντων περὶ τὴν ξυλλήνην γέφυραν, οἱ μὲν δύο φίλοι προχωρεῖν ἐκείνον κελύσαν- 15 τες αὐτοὶ τοὺς διώκοντας ὑπέστησαν καὶ μαχόμενοι πρὸ τῆς γεφύρας οὐδένα παρῆκαν, ἕως ἀπέθανον. Τῷ δὲ Γαίῳ συνέφευγεν εἰς οἰκέτης ὄνομα Φιλοκράτης, πάντων μὲν, ὥσπερ ἐν ἀμίλλῃ, παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος οὐδὲ ἵππον αἰτουμένῳ παρασχεῖν ἐθέλη- 20 σαντος· ἐπέκειντο γὰρ ἐγγὺς οἱ διώκοντες. Ὁ δὲ φθάνει μικρὸν εἰς ἱερὸν ἄλλος Ἐριννύων καταφυγῶν κακεῖ διαφθείρεται, τοῦ Φιλοκράτους ἀνελόντος ἐκείνου, εἶτα ἑαυτὸν ἐπισφάζαντος. Ὡς δὲ ἐνιοὶ φασιν, ἀμφοτέροι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατελήφθησαν ζῶντες, τοῦ δὲ 25 θεράποντος τὸν δεσπότην περιβαλόντος οὐδεὶς ἐκείνον ἠδυνήθη κατάξαι πρότερον ἢ τοῦτον ὑπὸ πολλῶν παιόμενον ἀναιρεθῆναι. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γαίου λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομῆσαι, ἀφελῆσθαι δὲ τούτου φίλον Ὀπιμίον τινα, Σεπτουμουλήιον· ἦν γὰρ 30 προκεκηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἰσοστάσιον χρυσίον τοῖς ἀνευεγκοῦσι τὴν Γαίου καὶ Φουλβίου κεφα-

λήν. Ἀνηνέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σεπτουμουληίου περιπε-
 παρμένη δόρατι πρὸς τὸν Ὀπίμιον, καὶ ζυγοῦ κομισθέν-
 τος ἐντεθεισα λίτρας ἑπτακαίδεκα καὶ δίμοιρον εἴλκυσε,
 τοῦ Σεπτουμουληίου καὶ περὶ τοῦτο μιανοῦ γενομένου
 5 καὶ κακουργήσαντος· ἐξελὼν γὰρ τὸν ἐγκέφαλον ἐνέ-
 τηξε μόλυβδον. Οἱ δὲ τοῦ Φουλβίου τὴν κεφαλὴν κο-
 μίσαντες (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων) οὐδὲν ἔλαβον.
 Τὰ δὲ σώματα καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν ποτα-
 μὸν ἐρρίφη, τρισχιλίων ἀναιρεθέντων· καὶ τὰς οὐσίας
 10 αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον. Ἀπειπαν δὲ πεν-
 θεῖν ταῖς γυναιξί, τὴν δὲ Γαίου Λικιννίαν καὶ τῆς
 προικὸς ἀπεστέρησαν. Ὁμώτατον δὲ προσειργάσαντο 843
 τοῦ Φουλβίου τὸν νεώτερον υἱόν, οὔτε χειρας ἀνταρά-
 μενον οὔτ' ἐν τοῖς μαχομένοις γενόμενον, ἀλλὰ ἐπὶ
 15 σπονδὰς ἐλθόντα πρὸ τῆς μάχης συλλαβόντες καὶ μετὰ
 τὴν μάχην ἀνελόντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτου καὶ τῶν
 ἄλλων ἀπάντων μᾶλλον ἠνίασε τοὺς πολλοὺς τὸ κατα-
 σκευασθὲν Ὀμονόας ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Ὀπιμίου· σεμνύ-
 νεσθαι γὰρ ἐδόκει καὶ μέγα φρονεῖν καὶ τρόπον τινα
 20 θριαμβεύειν ἐπὶ φόνοις τοσούτοις πολιτῶν. Διὸ καὶ
 νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ νεῶ παρενέγραψάν τι-
 νες τὸν στίχον τοῦτον· „ἔργον ἀπονόας ναὸν ὀμο-
 νόας ποιεῖ.“

XVIII. Οὗτος μέντοι πρῶτος ἐξουσία δικτάτορος ἐν
 25 ὑπατείᾳ χρησάμενος καὶ κατακτείνας ἀκρίτους ἐπὶ τρισ-
 χιλίοις πολίταις Γαίου Γράγχου καὶ Φούλβιον Φλάκκου,
 ὧν ὁ μὲν ἦν ὑπατικός καὶ θριαμβικός, ὁ δὲ τῆς καθ'
 αὐτὸν ἡλικίας ἀρετῆ καὶ δόξῃ πεπρωτενκῶς, οὐκ ἀπέ-
 σχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς Ἰουγούρθαν τὸν Νο-
 30 μάδα πρεσβευτῆς διεφθάρη χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ
 δίκην ὀφλῶν αἰσχίστην δωροδοκίας ἐν ἀτιμίᾳ κατεγῆ-
 ρασε μισούμενος καὶ προπηλακισόμενος ὑπὸ τοῦ δήμου,

παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα ταπεινοῦ γενομένου καὶ συσταλέντος, ὀλίγω δὲ ὕστερον ἐκφήναντος, ὅσον εἶχεν ἡμέρου καὶ πόθου τῶν Γράγγων. Εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδείξαντες ἐν φανερῷ προὔτιθεντο, καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐφονεύθησαν, ἀφιερῶσαντες ἀπήρχοντο 5 μὲν ὧν ὄραι φέρουσι πάντων, ἔθυσον δὲ καὶ καθ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον ὥσπερ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφοιτῶντες.

XIX. Καὶ μέντοι καὶ ἡ Κορνηλία λέγεται τὰ τε ἄλλα τῆς συμφορᾶς εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν, καὶ 10 περὶ τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἀνηρέθησαν, εἰπεῖν, ὡς ἀξίους οἱ νεκροὶ τάφους ἔχουσιν. Αὕτη δὲ περὶ τοὺς καλουμένους Μισηνοὺς διέτριβεν, οὐδὲν μεταλλάξασα τῆς συνήθους διαίτης. Ἦν δὲ πολύφιλος καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐτράπεξος, ἀεὶ μὲν Ἑλλήνων καὶ φιλολόγων περὶ αὐ- 15 τὴν ὄντων, ἀπάντων δὲ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. Ἠδίστη μὲν οὖν ἦν αὕτη τοῖς ἀφικνουμένοις καὶ συνοῦσι διηγουμένη τὸν τοῦ πατρὸς Ἀφρικανοῦ βίον καὶ δίαίταν, θαυμασιωτάτη δὲ τῶν παιδῶν ἀπενθήσας καὶ ἀδάκρυτος μνημονεύ- 20 οῦσα, καὶ πάθη καὶ πράξεις αὐτῶν, ὥσπερ ἀρχαίων τινῶν, ἐξηγουμένη τοῖς πυνθανομένοις. Ὄθεν ἔδοξεν ἐνίοις ἔκτους ὑπὸ γήρωσ ἢ μεγέθους κακῶν γεγυμέναι καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀναίσθητος, αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀναισθητοῖς οὖσιν, ὅσον ἐξ εὐφυίας καὶ τοῦ γεγυμέναι 25 καὶ τετράφθαι καλῶς ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς ἢ τύχῃ φυλαττομένης μὲν τὰ κακὰ πολλάκις περιέστιν, ἐν δὲ τῷ πταίσαι τὸ φέρειν εὐλογίστεως οὐ παραιρεῖται.

[ΑΓΙΛΟΣ ΚΑΙ ΚΛΕΟΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΓΡΑΓΧΩΝ
ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

5

I. Ἡμῖν δὲ καὶ ταύτης πέρας ἐχούσης τῆς διηγήσεως
 ὑπολείπεται λαβεῖν ἐκ παραλλήλου τῶν βίων τὴν ἀπο-
 θεώρησιν. Τοὺς μὲν οὖν Γράγχους οὐδ' οἱ πάνυ τὰλλα
 κακῶς λέγοντες καὶ μισοῦντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὡς
 10 οὐκ εὐφυνέστατοι πρὸς ἀρετὴν ἐγένοντο Ῥωμαίων ἀπάν-
 των καὶ τροφῆς τε καὶ παιδεύσεως ἐκπρεποῦς ἔτυχον· ἡ
 δὲ Ἄγιδος καὶ Κλεομένους φύσις ἐρρωμενεστέρα φαί-
 νεται τῆς ἐκείνων γενομένη, παρ' ὅσον οὔτε παιδείας
 μεταλαβόντες ὀρθῆς, ἔθεσί τε καὶ διαίταις ἐντραφέντες,
 15 ὑφ' ὧν οἱ πρεσβύτεροι πάλαι διεφθόρεισαν, αὐτοὺς⁸⁴⁴
 ἡγεμόνας εὐτελείας καὶ σωφροσύνης περέσχον. Ἔτι δὲ
 οἱ μὲν, ὅτε λαμπρότατον εἶχεν ἡ Ῥώμη καὶ μέγιστον
 ἀξίωμα καὶ καλῶν ἔργων ζῆλον, ὥσπερ διαδοχὴν ἀρετῆς
 πατρῴας καὶ προγονικῆς ἡσχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν· οἱ
 20 δὲ καὶ πατέρων τὰναντία προηρημένων γεγονότες καὶ
 τὴν πατρίδα μοχθηρὰ πράττουσαν καὶ νοσοῦσαν παρα-
 λαβόντες, οὐδέν τι διὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀπήμ-
 βλυναν ὀρμὴν. Καὶ μὴν τῆς γε Γράγχων ἀφιλοχρημα-
 τίας καὶ πρὸς ἀργύριον ἐγκρατείας μέγιστόν ἐστιν, ὅτι
 25 λημμάτων ἀδίκων καθαρὸς ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις
 διεφύλαξαν ἑαυτούς· Ἄγις δὲ καὶ διηγανάκτησεν ἐπὶ
 τῷ μηδὲν ἀλλότριον λαβεῖν ἐπαινούμενος, ὃς τὴν οὐ-
 σίαν τὴν ἑαυτοῦ τοῖς πολίταις ἐπέδωκεν ἄνευ τῶν ἄλ-
 λων κτημάτων ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος ἔχουσαν.
 30 Πηλίκου οὖν ἐνόμιζε κακὸν εἶναι τὸ κερδαίνειν ἀδίκως
 ὁ καὶ δικαίως πλέον ἔχειν ἑτέρου πλεονεξίαν ἡγού-
 μενος;

II. Ἡ γὰρ μὴν ἐπιβουλὴ καὶ τόλμα τῶν καινοτομου-
 μένων πολὺ τῷ μεγέθει παρήλλαττεν. Ἐπολιτεύοντο
 γὰρ ὁ μὲν ὁδῶν κατασκευὰς καὶ πόλεων κτίσεις, καὶ τὸ
 πάντων νεανικώτατον ἦν Τιβερίω μὲν ἀνασῶσαι δημο-
 σίους ἀγρούς, Γαῖω δὲ μίξαι τὰ δικαστήρια προσεμβα- 5
 λόντι τῶν ἱαπικῶν τριακοσίους· ὁ δὲ Ἄγιδος καὶ
 Κλεομένους νεωτερισμὸς τὸ μικρὰ καὶ κατὰ μέρος τῶν
 ἡμαρτημένων ἰᾶσθαι καὶ ἀποκόπτειν ὕδραν τινὰ τέ-
 μνοντος, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ἠγῆσάμενος εἶναι, τὴν ἅμα
 πάντα ἀπαλλάξαι κακὰ καὶ μετασκευάσαι δυναμένην 10
 μεταβολὴν ἐπῆγε τοῖς πράγμασιν. Ἀληθέστερον δ' ἴσως
 εἰπεῖν ἐστίν, ὅτι τὴν πάντα ἀπεργασαμένην κακὰ με-
 ταβολὴν ἐξήλανθεν ἀπάγων καὶ καθιστὰς εἰς τὸ οἰκτεῖον
 σχῆμα τὴν πόλιν. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἄν τις εἰποι, τῇ μὲν
 Γράγχων πολιτείᾳ τοὺς μεγίστους ἐνίστασθαι Ῥωμαίων, 15
 οἷς δὲ Ἄγεις ἐνεχείρησε, Κλεομένης δὲ τὸ ἔργον ἐπέ-
 θηκε, τῶν παραδειγμάτων τὸ κάλλιστον ὑπέκειτο καὶ
 μεγαλοπρεπέστατον, αἱ πάτριοι φῆτραι περὶ σωφροσύ-
 νης καὶ ἰσότητος, ὧν τούτοις μὲν ὁ Λυκοῦργος, ἐκεί-
 νοις δὲ ὁ Πύθιος βεβαιωτής. Ὁ δὲ μέγιστον, ὅτι τοῖς 20
 μὲν ἐκείνων πολιτεύμασιν εἰς οὐδὲν ἢ Ῥώμη μείζον
 ἐπέδωκε τῶν ὑπαρχόντων, ἐκ δὲ ὧν ὁ Κλεομένης ἐπρα-
 ξεν, ὀλίγου χρόνου τὴν Σπάρτην τῆς Πελοποννήσου
 κρατοῦσαν ἢ Ἑλλάδα ἐπειδε καὶ τοῖς τότε μέγιστον δυ-
 ναμένοις διαγωνιζομένην ἀγῶνα τὸν περὶ τῆς ἠγεμο- 25
 νίας, οὗ τέλος ἦν ἀπαλλαγείσαν Ἰλλυρικῶν ὅπλων καὶ
 Γαλατικῶν τὴν Ἑλλάδα κοσμεῖσθαι πάλιν ὑφ' Ἡρα-
 κλείδαις.

III. Οἶμαι δὲ καὶ τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν ἐμφαί-
 νειν τινὰ τῆς ἀρετῆς διαφορὰν. Ἐκείνοι μὲν γὰρ μαχό- 30
 μενοι πρὸς τοὺς πολίτας, εἶτα φεύγοντες ἐτελεύτησαν·
 τούτων δὲ Ἄγεις μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδένα κτείνειν τῶν πο-

λιτῶν ὀλίγου δεῖν ἐκῶν ἀπέθανε, Κλεομένης δὲ προ-
 πηλακισθεὶς καὶ ἀδικηθεὶς ὤρμησε μὲν ἀμύνασθαι, τοῦ
 δὲ καιροῦ μὴ παρασχόντος αὐτὸν εὐτόλμως ἀνείλε. Πά-
 λιν δὲ τάναντία σκοποῦσιν Ἄγρις μὲν οὐδὲν ἀπεδείξατο
 5 στρατηγίας ἔργον, ἀλλὰ προανηρέθη, ταῖς δὲ Κλεομέ-
 νους νίκαις πολλαῖς καὶ καλαῖς γενομέναις παραβαλεῖν
 ἔστι Τιβερίου τὴν ἐν Καρχηδόνι τοῦ τεύχους κατάληψιν,
 οὐ μικρὸν ἔργον, καὶ τὰς ἐν Νομαντία σπονδάς, αἷς
 δισμυρίους Ῥωμαίων στρατιώτας οὐκ ἔχοντας ἄλλην
 10 ἐλπίδα σωτηρίας περιεποίησε· καὶ Γάτος δὲ πολλὴν μὲν
 αὐτόθι, πολλὴν δὲ ἐν Σαρδόνι στρατευόμενος ἀνδρα-
 γαδίαν ἔφηεν, ὥστε τοῖς πρώτοις [ἄν*] ἐναμίλλους
 Ῥωμαίων γενέσθαι στρατηγοῖς, εἰ μὴ προανηρέθησαν.

IV. Τῆς δὲ πολιτείας ὁ μὲν Ἄγρις εἰοικεν ἄφασθαι
 15 μαλακώτερον, ἐκκρουσθεὶς ὑπὸ Ἀγησιλάου καὶ ψευδά-
 μενος τὸν ἀναθασμὸν τοῖς πολίταις, καὶ ὅλως ἐλλικπῆς 845
 καὶ ἀτελεῖς ὧν προεῖλετο καὶ κατήγγειλεν ὑπὸ ἀτολμίας
 διὰ τὴν ἡλικίαν γενόμενος· ὁ δὲ Κλεομένης τούναντίον
 θρασύτερον καὶ βιαίτερον ἐπὶ τὴν μεταβολὴν ἤλθε τῆς
 20 πολιτείας, ἀποκτείνας τοὺς ἐφόρους παρανόμως, οὓς καὶ
 προσαγαγέσθαι τοῖς ὄπλοις κρατοῦντα καὶ μεταστῆσαι
 ῥάδιον ἦν, ὥσπερ οὐκ ὀλίγους ἄλλους μετέστησεν ἐκ
 τῆς πόλεως. Τὸ γὰρ ἄνευ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης ἐπιφέ-
 ρειν σίδηρον οὔτε λατρικὸν οὔτε πολιτικόν, ἀλλ' ἀτε-
 25 χνίας μὲν ἀμφοτέρα, τούτῳ δὲ καὶ τὸ ἀδικεῖν μετ' ὁμό-
 τητος πρόσεστι. Τῶν δὲ Γράγχων οὐδέτερος μὲν ἤρξατο
 σφαγῆς ἐμφυλίου, Γάτος δὲ λέγεται μηδὲ βαλλόμενος
 ὀρμηῆσαι πρὸς ἄμυναν, ἀλλὰ λαμπρότατος ὧν ἐν τοῖς
 πολεμικοῖς ἀργότατος ἐν τῇ στάσει γενέσθαι. Καὶ γὰρ
 30 προῆλθεν ἄοπλος καὶ μαχομένων ἀνεχώρησε, καὶ ὅλως
 πλείονα τοῦ μὴ τι δρᾶσαι πρόνοιαν ἢ τοῦ μὴ παθεῖν
 ἔχων ἐωρᾶτο. Διὸ καὶ τὴν φυγὴν αὐτῶν οὐκ ἀτολμίας

σημεῖον, ἀλλ' εὐλαβείας ποιητέον. Ἔδει γὰρ ὑπέξαι τοῖς ἐπιφερομένοις ἢ μένοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν τῷ θρᾶν ἀμύνασθαι.

V. Τῶν τοίνυν ἐγκλημάτων τῶν κατὰ Τιβερίου μέγιστόν ἐστιν, ὅτι τὸν συνάροντα τῆς δημαρχίας ἐξέ- 5 βαλε καὶ δευτέραν αὐτὸς [τῷ Γαῖῳ] δημαρχίαν μετήει· Γαῖῳ δὲ τὸν Ἀντυλλίου φόνον οὐ δικαίως οὐδὲ ἀληθῶς προσετρίβοντο· διεφθάρη γὰρ ἄκοντος αὐτοῦ καὶ ἀγανακτοῦντος. Κλεομένης δὲ, ἵνα τὰς σφαγὰς τῶν ἐφόρων ἐάσωμεν, ἠλευθέρωσε μὲν ἅπαντας τοὺς οἰκέ- 10 τας, ἐβασίλευσε δὲ τῷ μὲν ἔργῳ μόνος, τῷ δὲ ὀνόματι δεύτερος, Εὐκλείδαν τὸν ἀδελφὸν ἐκ μιᾶς οἰκίας αὐτῷ προσελόμενος, Ἀρχίδαμον δὲ, ᾧ προσῆκον ἦν ἀπὸ τῆς ἐτέρας οἰκίας ὄντι συμβασιλεύειν, ἐπεισε μὲν ἐκ Μεσσηνίας κατελθεῖν, ἀποθανόντος δὲ τὸν φόνον οὐκ ἐπεξ- 15 ελθὼν ἐβεβαίωσε τὴν αἰτίαν καθ' αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως. Καίτοι Λυκούργος, ὃν προσεποιεῖτο μιμεῖσθαι, τὴν μὲν βασιλείαν ἐκὼν ἀπέδωκε τῷ παιδί τοῦ ἀδελφοῦ Χαρίλλῳ, φοβούμενος δὲ μή, κἂν ἄλλως ἀποθάνῃ τὸ μειράκιον, αἰτία τις ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ, πολὺν χρόνον ἐξω 20 πλανηθεὶς οὐ πρότερον ἐπανῆλθεν ἢ παῖδα τῷ Χαρίλλῳ γενέσθαι διάδοχον τῆς ἀρχῆς. Ἄλλὰ Λυκούργῳ μὲν οὐδὲ ἄλλος τις Ἑλλήνων παραβλητὸς οὐδεὶς· ὅτι δὲ τοῖς Κλεομένους πολιτεύμασι καινοτομίαι καὶ παρανο- 25 μίαι μείζονες ἔνεισι, δεδήλωται. Καὶ μὴν οἷ γε τὸν τρόπον αὐτῶν ψέγοντες τούτοις μὲν ἐξ ἀρχῆς τυραννικὸν καὶ πολεμοποιὸν αἰτιῶνται γενέσθαι, τῇ δὲ ἐκείνων φύσει φιλοτιμίας ἀμετρίαν, ἄλλο δὲ οὐδὲν οἱ φθονοῦντες ἐπικαλεῖν εἶχον· ἐκριπισθέντας δὲ τῷ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους ἀγῶνι καὶ θυμῷ παρὰ τὴν αὐτῶν 30 φύσιν ὥσπερ πνοαῖς ἐφειναι περὶ τὰ ἔσχατα τὴν πολιτείαν ὠμολόγουν. Ἐπεὶ τῆς γε πρώτης ὑποθέσεως τί

κάλλιον ἢ δικαιότερον ἦν, εἰ μὴ κατὰ βίαν καὶ δυνα-
 στεῖαν ἐπιχειρήσαντες ἐξῶσαι τὸν νόμον οἱ πλούσιοι
 περιέστησαν ἀμφοτέροις ἀγῶνας, τῷ μὲν φοβουμένῳ
 ὑπὲρ αὐτοῦ, τῷ δὲ ἐκδικοῦντι τὸν ἀδελφὸν ἄνευ δίκης
 5 καὶ δόγματος οὐδὲ ὑπ' ἄρχοντος ἀναιρεθέντα; συνο-
 ρᾶς μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν διαφο-
 ράν· εἰ δὲ δεῖ καὶ καθ' ἕκαστον ἀποφήνασθαι, Τιβέριον
 μὲν ἀρετῇ πεπρωτευνέειναι τίθημι πάντων, ἐλάχιστα
 δὲ ἡμαρτηκέειναι τὸ μειράκιον Ἄγιν, πράξει δὲ καὶ τόλμη
 10 Γάϊον οὐκ ὀλίγον Κλεομένους ὕστερον γεγονέναι.

846 I. Ὁ μὲν γράψας τὸ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς Ὀλυμπιάσιν Ἰποδρομίας εἰς Ἀλκιβιάδην ἐγκώμιον, εἶτ' Εὐριπίδης, ὡς ὁ πολὺς κρατεῖ λόγος, εἶθ' ἕτερός τις ἦν, Σόσσιε, φησὶ χρῆναι τῷ εὐδαιμονι πρῶτον ὑπάρξαι τὴν πόλιν εὐδόκιμον· ἐγὼ δὲ τῷ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλοντι τὴν 5 ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ἧς ἐν ἧθει καὶ διαθέσει τὸ πλεῖστον ἐστίν, οὐδὲν διαφέρειν ἡγοῦμαι ἀδόξου καὶ ταπεινῆς πατρίδος ἢ μητρὸς ἀμόρφου καὶ μικρᾶς γενέσθαι. Γελοῖον γάρ, εἴ τις οἶοιτο τὴν Ἰουλίδα, μέρος μικρὸν οὖσαν οὐ μεγάλης νήσου τῆς Κέω, καὶ τὴν Ἀγριναν, ἣν 10 τῶν Ἀττικῶν τις ἐκέλευεν ὡς λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ Πειραιῶς, ὑποκριτὰς μὲν ἀγαθοὺς τρέφειν καὶ ποιητὰς, ἄνδρα δ' οὐκ ἂν ποτε δύνασθαι δίκαιον καὶ αὐτάρκη καὶ νοῦν ἔχοντα καὶ μεγαλόψυχον προενεργεῖν. Τὰς γὰρ 15 ἄλλας τέχνας εἰκὸς ἐστὶ πρὸς ἐργασίαν ἢ δόξαν συνισταμένας ἐν ταῖς ἀδόξοις καὶ ταπειναῖς πόλεσιν ἀπομαρτυνεσθαι, τὴν δ' ἀρετὴν, ὥσπερ ἰσχυρὸν καὶ διαρκὲς φυτὸν, ἐν ἅπαντι ῥιζοῦσθαι τριπλῶς, φύσεώς τε χρηστῆς καὶ φιλοπόνου ψυχῆς ἐπιλαμβανομένην. Ὅθεν οὐδ' ἡμεῖς, εἴ τι τοῦ φρονεῖν ὡς δεῖ καὶ βιοῦν ἐλλείπομεν, 20 τοῦτο τῇ σμικρότητι τῆς πατρίδος, ἀλλ' αὐτοῖς δικαίως ἀναθήσομεν.

II. Τῷ μέντοι σύνταξιν ὑποβεβλημένῳ καὶ ἱστορίαν ἐξ οὐ προχείρων οὐδ' οἰκείων, ἀλλὰ ξένων τε τῶν πολλῶν καὶ διεσπαρμένων ἐν ἑτέροις συνιούσαν ἀναγνωσμάτων 25 τῷ ὄντι χρῆ πρῶτον ὑπάρχειν καὶ μάλιστα τὴν πόλιν εὐδόκιμον καὶ φιλόκαλον καὶ πολυάνθρωπον, ὡς βιβλίων

- τε παντοδαπῶν ἀφθονίαν ἔχων, καὶ ὅσα τοὺς γράφοντας διαφεύγοντα σωτηρία μνήμης ἐπιφανεστέραν εἴληψε πίστιν ὑπολαμβάνων ἀκοῇ καὶ διαπυθνανόμενος, μὴ πολλῶν μὴδ' ἀναγκαίων ἐνδεὲς ἀποδιδόη τὸ ἔργον.
- 5 Ἡμεῖς δὲ μικρὰν οἰκοῦντες πόλιν, καὶ ἵνα μὴ μικροτέρα γένηται φιλοχωροῦντες, ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ ταῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν διατριβαῖς οὐ σχολῆς οὔσης γυμνάζεσθαι περὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον ὑπὸ χρεῶν πολιτικῶν καὶ τῶν διὰ φιλοσοφίαν πλησιαζόντων, ὅψε ποτε καὶ πόρρω τῆς
- 10 ἡλικίας ἠρξάμεθα Ῥωμαίκοις γράμμασιν ἐντυγχάνειν. Καὶ πρῶγμα θαυμαστὸν μὲν, ἀλλ' ἀληθὲς ἐπάσχομεν. Οὐ γὰρ οὕτως ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ πράγματα συνιέναι καὶ γνωρίζειν συνέβαινεν ἡμῖν, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀμῶς γέ πως εἶχομεν ἐμπειρίας ἐπακολουθεῖν διὰ ταῦτα
- 15 καὶ τοῖς ὀνόμασι. Κάλλους δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀπαγγελίας καὶ τάχους αἰσθάνεσθαι καὶ μεταφορᾶς ὀνομάτων καὶ ἀρμονίας καὶ τῶν ἄλλων, οἷς ὁ λόγος ἀγάλλεται, χάριεν μὲν ἠγοῦμεθα καὶ οὐκ ἄτερπές· ἡ δὲ πρὸς τοῦτο μελέτη καὶ ἄσκησις οὐκ εὐχερῆς, ἀλλ' οἷστισι πλείων τε σχολὴ καὶ
- 20 τὰ τῆς ὥρας ἔτι πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιχωρεῖ φιλοτιμίας.
- III. Διὸ καὶ γράφοντες ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῶν 847 παραλλήλων βίων ὄντι πέμπτῳ, περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος, ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῶν πολιτειῶν τὰς φύσεις αὐτῶν καὶ τὰς διαθέσεις πρὸς ἀλλήλας ἐπισκεψόμεθα, τὸ δὲ τοὺς λόγους ἀντεξετάζειν καὶ ἀποφαίνεσθαι, πότερος ἡδίων ἢ δεινότερος εἶπειν, ἔασομεν. Κάκει γάρ, ὡς φησὶν ὁ Ἴων, δελφίνος ἐν χέρσφ βία, ἦν ὁ περιττός ἐν ἄπασι Κεκίλιος ἀγνοήσας ἐνεανιεύσατο σύγκρισιν τοῦ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος ἐξενεγκεῖν.
- 30 Ἀλλὰ γὰρ ἴσως, εἰ παντὸς ἦν τὸ Γνωθὶ σαυτὸν ἔχειν πρόχειρον, οὐκ ἂν ἐδόκει πρόσταγμα θεῖον εἶναι. Δημοσθένην γὰρ καὶ Κικέρωνα τὸν αὐτὸν ἔοικε πλάττων

ἀπ' ἀρχῆς ὁ δαίμων πολλὰς μὲν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν ὁμοιοτήτων, ὥσπερ τὸ φιλότιμον καὶ φιλελεύθερον ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρὸς δὲ κινδύνους καὶ πολέμους ἄτολμον, πολλὰ δ' ἀναμιῖξαι καὶ τῶν τυχηρῶν. Δύο γὰρ ἑτέρους οὐκ ἂν εὐρεθῆναι δοκῶ ῥήτορας ἐκ μὲν 5 ἀδόξων καὶ μικρῶν ἰσχυροὺς καὶ μεγάλους γενομένους, προσκρούσαντας δὲ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις, θυγατέρας δ' ἀποβαλόντας, ἐκπεσόντας δὲ τῆς πατρίδος, κατελθόντας δὲ μετὰ τιμῆς, ἀποδράντας δ' αὐτίς καὶ ληφθέντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἅμα δὲ παυσασμένη τῇ τῶν πολιτῶν 10 ἐλευθερίᾳ τὸν βίον συγκαταστρέψαντας· ὥστε, εἰ γένοιτο τῇ φύσει καὶ τῇ τύχῃ καθάπερ τεχνίταις ἄμιλλα, χαλεπῶς ἂν διακριθῆναι, πότερον αὕτη τοῖς τρόποις ἢ τοῖς πράγμασιν ἐκείνη τοὺς ἄνδρας ὁμοιοτέρους ἀπειργασται. Δεκτέον δὲ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρό- 15 τερον.

IV. Δημοσθένης ὁ πατὴρ Δημοσθένους ἦν μὲν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος, ἐπεκαλεῖτο δὲ μαχαιοποιὸς ἐργαστήριον ἔχων μέγα καὶ δούλους τεχνίτας τοὺς τοῦτο πράττοντας. Ἄ δ' Αἰσχί- 20 νης ὁ ῥήτωρ εἴρηκε περὶ τῆς μητρὸς, ὡς ἐκ Γύλωνός τινος ἐπ' αἰτία προδοσίας φεύγοντος ἐξ ἄστεος γεγόνοι καὶ βαρβάρου γυναικός, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν εἰτ' ἀληθῶς εἴρηκεν εἴτε βλασφημῶν καὶ καταψευδόμενος. Ἀπολειφθεὶς δ' ὁ Δημοσθένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπταετίας ἐν 25 εὐπορίᾳ (μικρὸν γὰρ ἀπέλιπεν ἢ σύμπασα τίμησις αὐτοῦ τῆς οὐσίας πεντεκαίδεκα ταλάντων) ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων ἠδικήθη, τὰ μὲν νοσφισαμένων, τὰ δ' ἀμελησάντων, ὥστε καὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ τὸν μισθὸν ἀποστερῆσαι. Διὰ τε δὴ τοῦτο τῶν ἐμμελῶν καὶ προσηκόντων 31 ἐλευθέρῳ παιδὶ μαθημάτων ἀπαίδευτος δοκεῖ γενέσθαι καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν καὶ θρύψιν, οὐ

προεμένης τοῖς πόνοις τῆς μητρὸς αὐτὸν οὐδὲ προσβια-
 ζομένων τῶν παιδαγωγῶν. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς κάτισχνος
 καὶ νοσώδης, καὶ τὴν λοιδορουμένην ἐπωνυμίαν, τὸν
 Βάταλον, εἰς τὸ σῶμα λέγεται σκωπτόμενος ὑπὸ τῶν
 5 παιδῶν λαβεῖν. Ἦν δὲ ὁ Βάταλος, ὡς μὲν ἔνιοί φασι,
 ἀύλητῆς τῶν κατεαγόντων, καὶ δραμάτιον εἰς τοῦτο κω-
 μωδῶν αὐτὸν Ἀντιφάνης πεποίηκεν. Ἔνιοι δὲ τινες ὡς
 ποιητοῦ τρυφερὰ καὶ παροῖνια γράφοντος τοῦ Βατάλου
 μέμνηται. Δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆ-
 10 ναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τότε καλεῖ-
 σθαι βάταλος. Ὁ δ' Ἀργᾶς (καὶ τοῦτο γὰρ φασι τῷ
 Δημοσθένει γενέσθαι παρώνυμον) ἢ πρὸς τὸν τρόπον,
 ὡς θηριώδη καὶ πικρὸν ἐτέθη· τὸν γὰρ ὄφιν ἔνιοι τῶν
 ποιητῶν ἀργᾶν ὀνομάξουσιν· ἢ πρὸς τὸν λόγον, ὡς
 15 ἀνιῶντα τοὺς ἀκροωμένους· καὶ γὰρ Ἀργας τοῦνομα
 ποιητῆς ἦν νόμων πονηρῶν καὶ ἀργαλέων. Καὶ ταῦτα
 μὲν ταύτη [κατὰ Πλάτωνα].

V. Τῆς δὲ πρὸς τοὺς λόγους ὁρμῆς ἀρχὴν αὐτῷ
 φασι τοιαύτην γενέσθαι. Καλλιστράτου τοῦ ῥήτορος
 20 ἀγωνίζεσθαι τὴν περὶ Ὁρωποῦ κρίσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ 848
 μέλλοντος ἦν προσδοκία τῆς δίκης μεγάλη διὰ τε τὴν
 τοῦ ῥήτορος δύναμιν, ἀνθοῦντος τότε μάλιστα τῇ δόξῃ,
 καὶ διὰ τὴν πρᾶξιν οὐσαν περιβόητον. Ἀκούσας οὖν ὁ
 Δημοσθένης τῶν διδασκάλων καὶ τῶν παιδαγωγῶν
 25 συντιθεμένων τῇ δίκῃ παρατυχεῖν, ἔπεισε τὸν ἑαυτοῦ
 παιδαγωγὸν δεόμενος καὶ προθυμούμενος, ὅπως αὐτὸν
 ἀγάγοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. Ὁ δ' ἔχων πρὸς τοὺς ἀνολί-
 γοντας τὰ δικαστήρια δημοσίους συνήθειαν εὐπόρησε
 χάρας, ἐν ἧ καθήμενος ὁ παῖς ἀδήλως ἀκούσεται τῶν
 30 λεγομένων. Εὐήμερήσαντος δὲ τοῦ Καλλιστράτου καὶ
 θαναμασθέντος ὑπερφυῶς, ἐκείνου μὲν ἐξήλωσε τὴν
 δόξαν ὁρῶν προπεμπόμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ μακαρι-

ζόμενον, τοῦ δὲ λόγου μᾶλλον ἐθαύμασε καὶ κατενόησε τὴν ἰσχὺν πάντα χειροῦσθαι καὶ τιθασεύειν πεφυκότες. Ὄθεν ἑάσας τὰ λοιπὰ μαθήματα καὶ τὰς παιδικὰς διατριβὰς αὐτὸς αὐτὸν ἤσκει καὶ διεπύνει ταῖς μελέταις, ὡς ἂν τῶν λεγόντων ἐσόμενος καὶ αὐτός. Ἐχρήσατο δὲ 5 Ἰσαίῳ πρὸς τὸν λόγον ὑφηγητῆ, καίπερ Ἴσοκράτους τότε σχολάζοντος, εἴτε, ὡς τινες λέγουσι, τὸν ὠρισμένον μισθὸν Ἴσοκράτει τελέσαι μὴ δυνάμενος, τὰς δέκα μνᾶς, διὰ τὴν ὀρφανίαν, εἴτε μᾶλλον τοῦ Ἰσαίου τὸν λόγον ὡς δραστήριον καὶ πανοῦργον ἐπὶ τὴν χρεῖαν ἀποδεχόμενος. 10 Ἐρμιππος δὲ φησιν ἀδελφότοις ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν, ἐν οἷς ἐγγράφω τὸν Δημοσθένην συνεσχολακέναι Πλάτωνι καὶ πλείστον εἰς τοὺς λόγους ἀφελῆσθαι, Κτησιβίου δὲ μέμνηται λέγοντος παρὰ Καλλίου τοῦ Συρακουσίου καὶ τινῶν ἄλλων τὰς Ἴσοκράτους τέχνας καὶ τὰς Ἀλικιδά- 15 μαντος κρύφα λαβόντα τὸν Δημοσθένην καταμαθεῖν.

VI. Ὡς γοῦν ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος τοῖς ἐπιτρόποις ἤρξατο δικάζεσθαι καὶ λογογραφεῖν ἐπ' αὐτοὺς πολλὰς διαδύσεις καὶ παλινδικίας εὐρίσκοντας, ἐγγυμνασάμενος, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ταῖς μελέταις οὐκ ἀκινδύνως 20 οὐδ' ἀργῶς, κατευτυχήσας ἐκπράξαι μὲν οὐδὲ πολλοστὸν ἠδυνήθη μέρος τῶν πατρῶων, τόλμαν δὲ πρὸς τὸ λέγειν καὶ συνήθειαν ἱκανὴν λαβὼν καὶ γευσάμενος τῆς περὶ τοὺς ἀγῶνας φιλοτιμίας καὶ δυνάμεως ἐπεχείρησεν εἰς μέσον παριέναι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν. Καὶ καθάπερ 25 Λαομέδοντα τὸν Ὀρχομένιον λέγουσι καχεξίαν τινὰ σπληνὸς ἀμννόμενον δρόμοις μακροῖς χρῆσθαι τῶν ἱατρῶν κελευσάντων, εἶθ' οὕτως διαπονήσαντα τὴν ἕξιν ἐπιθέσθαι τοῖς στεφανίταις ἀγῶσι καὶ τῶν ἄκρων γενέσθαι δολιχοδρόμων, οὕτως τῷ Δημοσθένει συνέβη τὸ 30 πρῶτον ἐπανορθώσεως ἕνεκα τῶν ἰδίων ἀποδύντι πρὸς τὸ λέγειν, ἐκ τούτου κτησαμένῳ δεινότητα καὶ δύναμιν

ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἤδη καθάπερ στεφανίταις ἀγῶσι προ-
 τεύειν τῶν ἀπὸ τοῦ βήματος ἀγωνιζομένων πολιτῶν.
 Καίτοι τό γε πρῶτον ἐντυγχάνων τῷ δήμῳ δορυβόις
 περιέπιπτε καὶ κατεγελᾶτο δι' ἀήθειαν τοῦ λόγου συγκε-
 5 χύσθαι ταῖς περιόδοις καὶ βεβασανίσθαι τοῖς ἐνθυμήμασι
 πικρῶς ἄγαν καὶ κατακόρως δοκοῦντος. Ἦν δέ τις, ὡς
 ἔοικε, καὶ φωνῆς ἀσθένεια καὶ γλώττης ἀσάφεια καὶ
 πνεύματος κολοβότης ἐπιταράττουσα τὸν νοῦν τῶν λεγο-
 μένων τῷ διασπᾶσθαι τὰς περιόδους. Τέλος δ' ἀπο-
 10 στάντα τοῦ δήμου καὶ φεμβόμενον ἐν Πειραιεὶ δι' ἀθυ-
 μίαν Εὐνομος ὁ Θριάσιος ἤδη πάνυ γέρον θεασάμενος
 ἐπετίμησεν, ὅτι τὸν λόγον ἔχων ὁμοιότατον τῷ Περι-
 κλέους προδίδωσιν ὑπ' ἀτολμίας καὶ μαλακίας ἑαυτόν,
 οὔτε τοὺς ὄχλους ὑφιστάμενος εὐθαρσῶς, οὔτε τὸ σῶμα
 15 πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐξαρτυόμενος, ἀλλὰ τρυφῇ περιορῶν
 μαραινόμενον.

VII. Πάλιν δέ ποτέ φασιν ἐκπεσόντος αὐτοῦ καὶ
 ἀπίοντος οἰκαδὲ συγκεκαλυμμένου καὶ βαρέως φέροντος 849
 ἐπακολουθῆσαι Σάτυρον τὸν ὑποκριτὴν ἐπιτήδειον ὄντα
 20 καὶ συνελθεῖν. Ὀδυρομένου δὲ τοῦ Δημοσθένους πρὸς
 αὐτόν, ὅτι πάντων φιλοπονώτατος ὢν τῶν λεγόντων καὶ
 μικροῦ δέων καταναλωκέναι τὴν τοῦ σώματος ἀκμὴν εἰς
 τοῦτο χάριν οὐκ ἔχει πρὸς τὸν δῆμον, ἀλλὰ κραιπαλαῶν-
 25 τες ἄνθρωποι ναῦται καὶ ἀμαθεῖς ἀκούονται καὶ κατέ-
 χουσι τὸ βῆμα, παρορᾶται δ' αὐτός, „*Ἀληθῆ λέγεις, ὦ
 Δημόσθενες*“ φάναι τὸν Σάτυρον, „*ἀλλ' ἐγὼ τὸ αἰτιον
 ἰάσομαι ταχέως, ἂν μοι τῶν Εὐριπίδου τινὰ φήσεων ἢ
 Σοφοκλέους ἐθελήσης εἰπεῖν ἀπὸ στόματος.*“ Εἰπόντος
 δὲ τοῦ Δημοσθένους μεταλαβόντα τὸν Σάτυρον οὔτω
 30 πλάσαι καὶ διεξελθεῖν ἐν ἧθει πρόποντι καὶ διαθέσει τὴν
 αὐτὴν φῆσιν, ὥσθ' ὅλως ἑτέραν τῷ Δημοσθένει φανῆ-
 ναι. Πεισθέντα δ' ὅσον ἐκ τῆς ὑποκρίσεως τῷ λόγῳ

κόσμον καὶ χάριτος πρόσεστι, μικρὸν ἠγγήσασθαι καὶ τὸ μηδὲν εἶναι τὴν ἄσκησιν ἀμελοῦντι τῆς προφορᾶς καὶ διαθέσεως τῶν λεγομένων. Ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομήσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς, ἐνταῦθα δὲ πάντως μὲν ἐκάστης ἡμέρας κατιόντα 5 πλάττειν τὴν ὑπόκρισιν καὶ διαπονεῖν τὴν φωνήν, πολλάκις δὲ καὶ μῆνας ἐξῆς δύο καὶ τρεῖς συνάπτειν ξυρούμενον τῆς κεφαλῆς θάτερον μέρος ὑπὲρ τοῦ μηδὲ βουλομένου πάνυ προελθεῖν ἐνδέχεσθαι δι' αἰσχύνην.

VIII. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἐντεύ- 10 ξεις καὶ λόγους καὶ ἀσχολίας ὑποθέσεις ἐποιεῖτο καὶ ἀφορμὰς τοῦ φιλοπονεῖν. Ἀπαλλαγὴς γὰρ αὐτῶν τάχιστα κατέβαινε εἰς τὸ μελετητήριον, καὶ διεξῆγει τὰς τε πράξεις ἐφεξῆς καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογισμούς. Ἔτι δὲ τοὺς λόγους, οἷς παρέτυχε λεγομένοις, ἀναλαμβά- 15 νων εἰς ἑαυτὸν εἰς γνώμας ἀνῆγε καὶ περιόδους, ἐπανορθώσεις τε παντοδαπὰς καὶ μεταφράσεις ἐκαινοτόμει τῶν εἰρημένων ὑφ' ἑτέρου πρὸς ἑαυτὸν ἢ ὑφ' αὐτοῦ πάλιν πρὸς ἄλλον. Ἐκ τούτου δόξαν εἶχεν ὡς οὐκ εὐφυῆς ὦν, ἀλλ' ἐκ πόνου συγκειμένη δεινότητι καὶ δυνάμει χρω- 20 μένος. Ἐδόκει τε τούτου σημεῖον εἶναι μέγα τὸ μὴ ῥαδίως ἀκούσαι τινα Δημοσθένους ἐπὶ καιροῦ λέγοντος, ἀλλὰ καὶ καθήμενον ἐν ἐκκλησίᾳ πολλάκις τοῦ δήμου καλοῦντος ὄνομαστὶ μὴ παρελθεῖν, εἰ μὴ τύχοι πεφρον- 25 τικῶς καὶ παρεσκευασμένος. Εἰς τοῦτο δὲ ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν δημαγωγῶν ἐχλεύαζον αὐτὸν καὶ Πυθίας ἐπισκώπτων ἐλλυχνίων ἐφησεν ὄξειν αὐτοῦ τὰ ἐνθυμήματα. Τοῦτον μὲν οὖν ἠμείψατο πικρῶς ὁ Δημοσθένης· „Οὐ ταῦτά γάρ“ εἶπεν „ἐμοὶ καὶ σοί, ὦ Πυθία, ὁ λύχνος σύνοιδε.“ Πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους οὐ παντάπασιν ἦν ἕξαρ- 30 νος, ἀλλ' οὔτε γράφας οὔτ' ἄγραφα κομιδῇ λέγειν ὠμολόγει. Καὶ μέντοι δημοτικὸν ἀπέφαινε ἀνδρα τὸν λέγειν

μελετῶντα· θεραπείας γὰρ εἶναι τοῦτο δῆμον παρασκευῆν, τὸ δ' ὅπως ἔξουσιν οἱ πολλοὶ πρὸς τὸν λόγον ἀφροντιστέην ὀλιγαρχικοῦ καὶ βία μᾶλλον ἢ πειθοῖ προσέχοντος. Τῆς δὲ πρὸς καιρὸν ἀτολμίας αὐτοῦ καὶ τοῦτο 5 ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι Δημάδης μὲν ἐκείνῳ θορυβηθέντι πολλάκις ἀναστὰς ἐκ προχείρου συνείπεν, ἐκεῖνος δ' οὐδέποτε Δημάδην.

ΙΧ. Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, ὁ Αἰσχίνης πρὸς τὴν ἐν τοῖς λόγοις τόλμαν θαυμασιώτατον ἀπεκάλει τὸν ἄνδρα; 10 πῶς δὲ Πύθωνι τῷ Βυζαντίῳ θρασυνομένῳ καὶ φέοντι πολλῷ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀναστὰς μόνος ἀντεῖπεν, ἢ Λαμάχου τοῦ Μυριναίου γεγραφότος ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου τῶν βασιλέων, ἐν ᾧ πολλὰ Θηβαίους καὶ Ὀλυνθίους εἰρήκει κακῶς, καὶ ἀναγινώσκοντος 15 Ὀλυμπίασι παραστὰς καὶ διεξελθὼν μεθ' ἱστορίας καὶ 850 ἀποδείξεως, ὅσα Θηβαίοις καὶ Χαλκιδεῦσιν ὑπάρχει καλὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πάλιν, ὅσων αἰτιοὶ γεγόνασι κακῶν οἱ κολακεύοντες Μακεδόνας, οὕτως ἐπέστρεψε τοὺς παρόντας, ὥστε δεισάντα τῷ θορύβῳ τὸν σοφιστὴν 20 ὑπεκδῦναι τῆς πανηγύρεως; ἀλλ' εἰκεν ὁ ἀνὴρ τοῦ Περικλέους τὰ μὲν ἄλλα μὴ πρὸς αὐτὸν ἠγγῆσασθαι, τὸ δὲ πλάσμα καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ ταχέως μηδὲ περὶ παντὸς ἐκ τοῦ παρισταμένου λέγειν, ὥσπερ 25 πάνυ προσέειπαι τὴν ἐν τῷ καιρῷ δόξαν, οὐδ' ἐπὶ τύχῃ πολλάκις ἐκὼν εἶναι ποιεῖσθαι τὴν δύναμιν. Ἐπεὶ τόλμαν γε καὶ θάρσος οἱ λεχθέντες ὑπ' αὐτοῦ λόγοι τῶν γραφέντων μᾶλλον εἶχον, εἴ τι δεῖ πιστεύειν Ἐρατοσθένει καὶ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ καὶ τοῖς κωμικοῖς. Ὡν Ἐρατο- 30 σθένης μὲν φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς λόγοις πολλαχοῦ γεγενῆναι παράβακχον, ὁ δὲ Φαληρεὺς τὸν ἔμμετρον ἐκείνον ὄρκον ὁμόσαι ποτὲ πρὸς τὸν δῆμον ὥσπερ ἐνθουσιῶντα

μὰ γῆν, μὰ κρήνας, μὰ ποταμούς, μὰ νάματα.
 τῶν δὲ κωμικῶν ὁ μὲν τις αὐτὸν ἀποκαλεῖ φωποπερπε-
 ρήθραν, ὁ δὲ παρασκώπτων ὡς χρώμενον τῷ ἀντιθέτῳ
 φησὶν οὕτως·

ἀπέλαβεν ὡσπερ ἔλαβεν. Β. ἠγάπησεν ἄν 5

τὸ ῥῆμα τοῦτο παραλαβῶν Δημοσθένης.

ἐκτὸς εἰ μὴ νῆ Δία πρὸς τὸν ὑπὲρ Ἀλοννήσου λόγον ὁ
 Ἀντιφάνης καὶ τουτὶ πέπαιχεν, ἦν Ἀθηναίους Δημο-
 σθένης συννεβούλευε μὴ λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπολαμβάνειν
 παρὰ Φιλίππου. 10

Χ. Πλὴν τὸν γε Δημάδην πάντες ὁμολογοῦν τῇ
 φύσει χρώμενον ἀνίκητον εἶναι καὶ παραφέρειν αὐτο-
 σχεδιάζοντα τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρα-
 σκευάς. Ἀρίστων δ' ὁ Χίτος καὶ Θεοφράστου τινὰ δόξαν
 ἱστορήκε περὶ τῶν ρητόρων. Ἐρωτηθέντα γάρ, ὁποῖός 15
 τις αὐτῷ φαίνεται ρήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἶπεν· „Ἄξιός
 τῆς πόλεως.“ ὁποῖός δὲ Δημάδης· „Ἵπὲρ τὴν πόλιν.“
 Ὁ δ' αὐτὸς φιλόσοφος Πολύευκτον ἱστορεῖ τὸν Σφήτ-
 τιον, ἓνα τῶν τότε πολιτευομένων Ἀθήνησιν, ἀποφαί-
 νεσθαι, μέγιστον μὲν εἶναι ρήτορα Δημοσθένην, δυνα- 20
 τώτατον δὲ εἶπεν Φωκίωνα· πλείστον γὰρ ἐν βραχυ-
 τάτῃ λέξει νοῦν ἐκφέρειν. Καὶ μέντοι καὶ τὸν Δημο-
 σθένην φασὶν αὐτόν, ὅσάκις ἂν ἀντερῶν αὐτῷ Φωκίων
 ἀναβαίνοι, λέγειν πρὸς τοὺς συνήθεις· „Ἡ τῶν ἐμῶν
 λόγων κοπιᾷ ἀνίσταται.“ Τοῦτο μὲν οὖν ἄδηλον εἶτε 25
 πρὸς τὸν λόγον τοῦ ἀνδρὸς ὁ Δημοσθένης εἶτε πρὸς τὸν
 βίον καὶ τὴν δόξαν ἐπεπόνθει, πολλῶν πάνυ καὶ μα-
 κρῶν περιόδων ἐν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀν-
 θρώπου κυριώτερον ἡγούμενος.

ΧΙ. Τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι τοιαύτην ἐπι- 30
 γεν ἄσκησιν, ὡς ὁ Φακηρεὺς Δημήτριος ἱστορεῖ, λέγων
 αὐτοῦ Δημοσθένους ἀκούειν πρεσβύτου γεγονότος, τὴν

μὲν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώττης ἐκβιάζεσθαι
 καὶ διαρθροῦν εἰς τὸ στόμα ψήφους λαμβάνοντα καὶ
 φήσεις ἅμα λέγοντα, τὴν δὲ φωνὴν ἐν τοῖς δρόμοις γυ-
 μνάζεσθαι καὶ ταῖς πρὸς τὰ σιμὰ προσβάσει διαλεγό-
 5 μενον καὶ λόγους τινὰς ἢ στίχους ἅμα τῷ πνεύματι πυ-
 κνουμένῳ προφερόμενον· εἶναι δ' αὐτῷ μέγα κάτοπ-
 τρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς μελέτας ἐξ ἐναντίας ἰστά-
 μενον περαίνειν. Λέγεται δ' ἀνθρώπου προσελθόντος
 δεομένου συνηγορίας καὶ διεξιόντος, ὡς ὑπὸ τοῦ λάβου
 10 πληγᾶς, „Ἀλλὰ σύ γε“ φάναι τὸν Δημοσθένην, „τού-
 των ὧν λέγεις οὐδὲν πέπονθας.“ Ἐπιτείναντος δὲ τὴν
 φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοῶντος „Ἐγώ, Δημόσθενες,
 οὐδὲν πέπονθα;“ „Νῆ Δία“ φάναι „νῦν ἀκούω φωνὴν
 ἀδικουμένου καὶ πεπονθότος.“ Οὕτως ᾤετο μέγα πρὸς
 15 πίστιν εἶναι τὸν τόνον καὶ τὴν ὑπόκρισιν τῶν λεγόν-
 των. Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ὑποκρινόμενος ἤρεσκε θαν- 851
 μαστιῶς, οἱ δὲ χαρίεντες ταπεινὸν ἠγοῦντο καὶ ἀγεννὲς
 αὐτοῦ τὸ πλάσμα καὶ μαλακόν, ὧν καὶ Δημήτριος ὁ
 Φαληρεὺς ἐστίν. Αἰσίωνα δὲ φησὶν Ἑρμιππος ἐρωτη-
 20 θέντα περὶ τῶν πάλαι φητόρων καὶ τῶν καθ' αὐτὸν εἰ-
 πεῖν, ὡς ἀκούων μὲν ἄν τις ἐθαύμασεν ἐκείνους εὐκό-
 σμως καὶ μεγαλοπρεπῶς τῷ δήμῳ διαλεγομένους, ἀνα-
 γινωσκόμενοι δ' οἱ Δημοσθένους λόγοι πολὺ τῆ κατα-
 σκευῆ καὶ δυνάμει διαφέρουσιν. Οἱ μὲν οὖν γεγραμ-
 25 μένοι τῶν λόγων ὅτι τὸ ἀσθηρὸν πολὺ καὶ πικρὸν ἔχου-
 σι, τί ἂν λέγοι τις; ἐν δὲ ταῖς ἀπαντήσεσι ταῖς παρὰ τὸν
 καιρὸν ἐχρήτο καὶ τῷ γελοίῳ. Δημάδου μὲν γὰρ εἰπόν-
 τος „Ἐμὲ Δημοσθένης, ἢ ὕς τὴν Ἀθηναῖν.“ „Ἀὐτῆ“
 εἶπεν „ἢ Ἀθηναῖα πρώην ἐν Κολλυτιῷ μοιχεύουσα ἐλή-
 30 φθη.“ Πρὸς δὲ τὸν κλέπτην, ὃς ἐπεκαλεῖτο Χαλκοῦς,
 καὶ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγρυπνίας αὐτοῦ καὶ νυκτογραφίας
 πειρώμενόν τι λέγειν „Οἶδα“ εἶπεν „ὅτι σε λυπῶ λύ-

χρον καίωv. Ἔμεῖς δέ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θαυμά-
 ζετε τὰς γινομένας κλοπὰς, ὅταν τοὺς μὲν κλέπτας χαλ-
 κοῦς, τοὺς δὲ τοίχους πηλίνους ἔχωμεν.“ Ἀλλὰ περὶ
 μὲν τούτων καίπερ ἔτι πλείω λέγειν ἔχοντες ἐνταῦθα
 παυσόμεθα· τὸν δ' ἄλλον αὐτοῦ τρόπον καὶ τὸ ἦθος ὅ
 ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῆς πολιτείας θεωρεῖσθαι δίκαιόν
 ἔστιν.

XII. Ὁρμησε μὲν οὖν ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ τοῦ
 Φωκικοῦ πολέμου συνεστῶτος, ὡς αὐτός τέ φησι καὶ
 λαβεῖν ἔστιν ἀπὸ τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν. Αἱ 10
 μὲν γὰρ ἤδη διαπεπραγμένων ἐκείνων γεγόνασιν, αἱ δὲ
 πρεσβύταται τῶν ἔγγιστα πραγμάτων ἄπτονται. Δῆ-
 λος δ' ἔστι καὶ τὴν κατὰ Μειδίου παρασκευασάμενος
 εἰπεῖν δίκην δύο μὲν ἐπὶ τοῖς τριάκοντα γεγονῶς ἔτη,
 μηδέπω δ' ἔχων ἰσχὺν ἐν τῇ πολιτείᾳ μηδὲ δόξαν. Ὅ 15
 καὶ μάλιστά μοι δοκεῖ δεῖσας ἐπ' ἀργυρίῳ καταθέσθαι
 τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐχθραν·

οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν οὐδ' ἀγανόφρων,
 ἀλλ' ἐντονος καὶ βίαιος περὶ τὰς ἀμύνας. Ὅρων δ' οὐ
 φαῦλον οὐδὲ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἔργον ἄνδρα καὶ 20
 πλούτῳ καὶ λόγῳ καὶ φίλοις εὖ πεφραγμένον καθελεῖν,
 τὸν Μειδίαν, ἐνέδωκε τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένοις. Αἱ
 δὲ τρισχίλια καθ' ἑαυτὰς οὐκ ἂν μοι δοκοῦσι τὴν Δη-
 μοσθένους ἀμβλῦναι πικρίαν, ἐλπίζοντος καὶ δυναμέ-
 νου περιγενέσθαι. Λαβὼν δὲ τῆς πολιτείας καλὴν ὑπό- 25
 θεσιν τὴν πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων δικαιολο-
 γίαν καὶ πρὸς ταύτην ἀγωνιζόμενος ἀξίως, ταχὺ δόξαν
 ἔσχε καὶ περίβλεπτος ὑπὸ τῶν λόγων ἦρθη καὶ τῆς παρ-
 ρησίας, ὥστε θαυμάζεσθαι μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, θεραπεύ-
 εσθαι δ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως, πλείστον δ' αὐτοῦ 30
 λόγον εἶναι παρὰ τῷ Φιλίππῳ τῶν δημαγωγούντων,
 ὁμολογεῖν δὲ καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους, ὅτι πρὸς ἐνδύ-

ξον αὐτοῖς ἄνθρωπον ὁ ἀγών ἐστι. Καὶ γὰρ Αἰσχίνης καὶ Ἱππερίδης τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ κατηγοροῦντες εἰρήκασιν.

XIII. Ὅθεν οὐκ οἶδ' ὅπως παρέστη Θεοπόμπῃ λέ-
 5 γειν, αὐτὸν ἀβέβαιον τῷ τρόπῳ γεγονέναι καὶ μήτε
 πράγμασι μήτ' ἀνθρώποις πολὺν χρόνον τοῖς αὐτοῖς
 ἐπιμένειν δυνάμενον. Φαίνεται γάρ, εἰς ἣν ἀπ' ἀρχῆς
 τῶν πραγμάτων μερίδα καὶ τάξιν αὐτὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ
 κατέστησε, ταύτην ἄχρι τέλους διαφυλάξας καὶ οὐ μόν-
 10 νον ἐν τῷ βίῳ μὴ μεταβαλλόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον
 ἐπὶ τῷ μὴ μεταβαλέσθαι προέμενος. Οὐ γάρ, ὡς Δη-
 μάδης ἀπολογούμενος διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολὴν
 ἔλεγεν, αὐτῷ μὲν αὐτὸν τάναντία πολλάκις εἰρηκέσαι,
 τῇ δὲ πόλει μηδέποτε, καὶ Μελάνωπος ἀντιπολιτευόμε-
 15 νος Καλλιστράτῳ καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ χρήμασι με-⁸⁵²
 τατιθέμενος εἰώθει λέγειν πρὸς τὸν δῆμον „Ὁ μὲν
 ἀνὴρ ἐχθρὸς, τὸ δὲ τῆς πόλεως νικᾶτω συμφέρον,“ Νι-
 κόδημος δ' ὁ Μισσηνίου Κασάνδρῳ προστιθέμενος πρό-
 τερον, εἰτ' αὐτίς ὑπὲρ Δημητρίου πολιτευόμενος οὐκ
 20 ἔφη τάναντία λέγειν, ἀεὶ γὰρ εἶναι συμφέρον ἀκροᾶ-
 σθαι τῶν κρατούντων, οὕτω καὶ περὶ Δημοσθένους
 ἔχομεν εἰπεῖν οἷον ἐκτροπομένου καὶ πλαγιάζοντος ἢ
 φωνῆν ἢ πρᾶξιν, ἀλλ' ὥσπερ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀμεταβλήτου
 διαγράμματος τῆς πολιτείας ἓνα τόνον ἔχων ἐν τοῖς
 25 πράγμασιν ἀεὶ διετέλεσε. Παναίτιος δ' ὁ φιλόσοφος καὶ
 τῶν λόγων αὐτοῦ φησιν οὕτω γεγράφθαι τοὺς πλεί-
 στους, ὡς μόνου τοῦ καλοῦ δι' αὐτὸ αἰρετοῦ ὄντος, τὸν
 περὶ τοῦ στεφάνου, τὸν κατὰ Ἀριστοκράτους, τὸν ὑπὲρ
 τῶν ἀτελειῶν, τοὺς Φιλιππικούς· ἐν οἷς πᾶσιν οὐ πρὸς
 30 τὸ ἥδιστον ἢ ῥᾶστον ἢ λυσιτελέστατον ἄγει τοὺς πολί-
 τας, ἀλλὰ πολλαχοῦ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν σωτηρίαν
 οἰεται δεῖν ἐν δευτέρῃ τάξει τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι καὶ

τοῦ πρέποντος, ὡς, εἶγε τῇ περὶ τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ φιλοτιμία καὶ τῇ τῶν λόγων εὐγενείᾳ παρῆν ἀνδρεία τε πολεμιστήριος καὶ τὸ καθαρῶς ἕκαστα πράττειν, οὐκ ἐν τῷ κατὰ Μοιροκλέα καὶ Πολύευκτον καὶ Ἰπερείδην ἀριθμῷ τῶν ρητόρων, ἀλλ' ἄνω μετὰ Κίμωνος καὶ Θου- 5 κυδίδου καὶ Περικλέους ἄξιος ἦν τίθεσθαι.

XIV. Τῶν γοῦν κατ' αὐτὸν ὁ Φωκίων οὐκ ἐπαι-
νουμένης προϊστάμενος πολιτείας, ἀλλὰ δοκῶν μακεδο-
νίξειν, ὅμως δι' ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην οὐδὲν οὐδαμῇ
χείρων ἔδοξεν Ἐφιάλτου καὶ Ἀριστείδου καὶ Κίμωνος 10
ἀνὴρ γενέσθαι. Δημοσθένης δ' οὐκ ὦν ἐν τοῖς ὅπλοις
ἀξιοπίστος, ὡς φησὶν ὁ Δημήτριος, οὐδὲ πρὸς τὸ λαμβάνειν παντάπασιν ἀπαχωρωμένος, ἀλλὰ τῷ μὲν παρὰ Φιλίππου καὶ Μακεδονίας ἀνάλωτος ὦν, τῷ δ' ἄνωθεν ἐκ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων ἐπιβατὸς χρυσίῳ γεγωνῶς 15 καὶ κατακεκλυσμένος, ἐπαινέσαι μὲν ἱκανώτατος ἦν τὰ τῶν προγόνων καλά, μιμήσασθαι δὲ οὐχ ὅμοιος. Ἐπεὶ τοὺς γε καθ' αὐτὸν ρήτορας (ἔξω δὲ λόγου τίθεμαι Φωκίωνα) καὶ τῷ βίῳ παρῆλθε. Φαίνεται δὲ καὶ μετὰ παρρησίας μάλιστα τῷ δήμῳ διαλεγόμενος καὶ πρὸς τὰς 20 ἐπιθυμίας τῶν πολλῶν ἀντιτείνων καὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν ἐπιφυόμενος, ὡς ἐκ τῶν λόγων λαβεῖν ἔστιν. Ἱστορεῖ δὲ καὶ Θεόπομπος, ὅτι, τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τινα προβαλλομένων αὐτὸν κατηγορίαν, ὡς δ' οὐχ ὑπήκουε, θορυβούντων, ἀναστὰς εἶπεν· „Τμεῖς ἐμοί, ὦ ἄνδρες 25 Ἀθηναῖοι, συμβούλῳ μὲν, κἂν μὴ θέλητε, χρήσεσθε· συγκόφαντή δὲ οὐδὲ ἂν θέλητε.“ Σφόδρα δ' ἀριστοκρατικὸν αὐτοῦ πολίτευμα καὶ τὸ περὶ Ἀντιφῶντος· ὃν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφεθέντα συλλαβῶν ἐπὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν ἀνήγαγε, καὶ παρ' οὐδὲν τὸ προσκροῦ- 30σαι τῷ δήμῳ θέμενος ἤλεγξεν ὑπεσχημένον Φιλίππῳ τὰ νεώρια ἐμπρήσειν· καὶ παραδοθεὶς ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς

βουλῆς ἀπέθανε. Κατηγόρησε δὲ καὶ τῆς ἱερείας Θεω-
ρίδος ὡς ἄλλα τε φαρδιαργούσης πολλὰ καὶ τοὺς δού-
λους ἑξαπατᾶν διδασκούσης· καὶ θανάτου τιμησάμενος
ἀπέκτισε.

5 XV. Λέγεται δὲ καὶ τὸν κατὰ Τιμοθέου τοῦ στρα-
τηγοῦ λόγον, ᾧ χρησάμενος Ἀπολλόδωρος εἶλε τὸν ἄν-
δρα τοῦ ὀφλήματος, Δημοσθένους γράψαι τῷ Ἀπολλο-
δώρῳ, καθάπερ καὶ τοὺς πρὸς Φορμίωνα καὶ Στέφανον,
ἐφ' οἷς εἰκότως ἠδόξεσε. Καὶ γὰρ ὁ Φορμίων ἠγωνίζετο
10 λόγῳ Δημοσθένους πρὸς τὸν Ἀπολλόδωρον, ἀτεχνῶς
καθάπερ ἐξ ἑνὸς μαχαιοπωλίου τὰ κατ' ἀλλήλων ἐγχει-
ρίδια πωλοῦντος αὐτοῦ τοῖς ἀντιδίκους. Τῶν δὲ δημο-
σίων ὁ μὲν κατ' Ἀνδροτίωνος καὶ Τιμοκράτους καὶ Ἀρι-
στοκράτους ἐτέροις ἐγράφησαν, οὐπω τῇ πολιτείᾳ προσ-
15 ἐληλυθότος· δοκεῖ γὰρ δυεῖν ἢ τριῶν δέοντα ἔτη τριά- 853
κοντα γεγονῶς ἐξευεγκεῖν τοὺς λόγους ἐκείνους· τὸν δὲ
κατὰ Ἀριστογέιτονος αὐτὸς ἠγωνίσαστο, καὶ τὸν περὶ
τῶν ἀτελειῶν διὰ τὸν Χαβρίου παῖδα Κτήσιππον, ὡς
φησιν αὐτός, ὡς δ' ἐνιοὶ λέγουσι, τὴν μητέρα τοῦ νεα-
20 νίσκου μνώμενος. Οὐ μὴν ἔγνηε ταύτην, ἀλλὰ Σαμίᾳ
τινὶ συνώκησεν, ὡς ἱστορεῖ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς
περὶ συνωνύμων. Ὁ δὲ κατ' Αἰσχίνου τῆς παραπρε-
σβείας ἄδηλον εἰ λέλεκται· καίτοι φησὶν Ἰδομενεὺς παρὰ
τριάκοντα μόνας τὸν Αἰσχίνην ἀποφυγεῖν. Ἄλλ' οὐκ
25 ἔοικεν οὕτως ἔχειν τ' ἀληθές, εἰ δεῖ τοῖς περὶ στεφάνου
γεγραμμένοις ἑκατέρων λόγοις τεκμαίρεσθαι. Μέμνηται
γὰρ οὐδέτερος αὐτῶν ἑναργῶς οὐδὲ τρανῶς ἐκείνου τοῦ
ἀγῶνος ὡς ἄχρι δίκης προελθόντος. Ταυτὶ μὲν οὖν ἔτε-
ροι διακρινοῦσι μᾶλλον.

30 XVI. Ἡ δὲ τοῦ Δημοσθένους πολιτεία φανερά μὲν
ἦν ἔτι καὶ τῆς εἰρήνης ὑπαρχούσης οὐδὲν ἑῶντος ἀνεπι-
τίμητον τῶν πραττομένων ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα, ἀλλ' ἐφ'

ἐκάστῳ ταράττοντος τοὺς Ἀθηναίους καὶ διακαίοντος ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον. Διὸ καὶ παρὰ Φιλίπῳ πλειστος ἦν λόγος αὐτοῦ· καὶ ὅτε πρεσβεύων δέκατος ἦκεν εἰς Μακεδονίαν ἤκουσε μὲν πάντων Φίλιππος, ἀντείπε δὲ μετὰ πλειστής ἐπιμελείας πρὸς τὸν ἐκείνου λόγον. Οὐ μὴν ὅθεν γε ταῖς ἄλλαις τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις ὅμοιον αὐτὸν τῷ Δημοσθένει παρεῖχεν, ἀλλὰ προσήγετο τοὺς περὶ Αἰσχίνην καὶ Φιλοκράτην μᾶλλον. Ὅθεν ἐπαινούντων ἐκείνων τὸν Φίλιππον, ὡς καὶ λέγειν δυνατώτατον καὶ κάλλιστον ὀφθῆναι καὶ νῆ Δία συμπιεῖν ἱκανώτατον,¹⁹ ἠναγκάζετο βασκαίνων ἐπισκώπτειν, ὡς τὸ μὲν σοφιστοῦ, τὸ δὲ γυναικός, τὸ δὲ σπογγιάς εἶη, βασιλέως δ' οὐδὲν ἐγκώμιον.

XVII. Ἐπεὶ δ' εἰς τὸ πολεμεῖν ἔρρεπε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν Φιλίππου μὴ δυναμένου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν,¹⁵ τῶν δ' Ἀθηναίων ἐγειρομένων ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, πρῶτον μὲν εἰς Εὐβοίαν ἐξώρμησε τοὺς Ἀθηναίους καταδεδουλωμένην ὑπὸ τῶν τυράννων Φιλίπῳ· καὶ διαβάντες, ἐκείνου τὸ ψήφισμα γράψαντος, ἐξήλασαν τοὺς Μακεδόνας. Δεύτερον δὲ Βυζαντίοις ἐβοήθησε καὶ Περσινθίοις ὑπὸ τοῦ Μακεδόνοιο πολεμουμένοις, πείσας τὸν δῆμον ἀφέντα τὴν ἐχθρὰν καὶ τὸ μεμνησθαι τῶν περὶ τὸν συμμαχικὸν ἡμαρτημένων ἐκατέροις πόλεμον ἀποστεῖλαι δύναμιν αὐτοῖς, ὑφ' ἧς ἐσώθησαν. Ἐπειτα πρεσβεύων καὶ διαλεγόμενος τοῖς Ἕλλησι καὶ παροξύνων²⁵ συνέστησε πλὴν ὀλίγων ἅπαντας ἐπὶ τὸν Φίλιππον, ὥστε σύνταξιν γενέσθαι πεζῶν μὲν μυρίων καὶ πεντακισχιλίων, ἰππέων δὲ δισχιλίων, ἄνευ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων, χρήματα δὲ καὶ μισθοὺς τοῖς ξένοις εἰσφέρεισθαι προθύμως. Ὅτε καὶ φησι Θεόφραστος, ἀξιούντων τῶν³⁰ συμμάχων ὀρισθῆναι τὰς εἰσφοράς, εἰπεῖν Κρωβύλον τὸν δημαγωγόν, ὡς οὐ τεταγμένα σιτεῖται πόλεμος.

Ἐπηρεμένης δὲ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μέλλον καὶ συνιστα-
 μένων κατ' ἔθνη καὶ πόλεις Εὐβοέων, Ἀχαιῶν, Κοριν-
 θίων, Μεγαρέων, Λευκαδίων, Κερκυραίων, ὁ μέγιστος
 ὑπελείπετο τῷ Δημοσθένει τῶν ἀγῶνων, Θηβαίους
 5 προσαγαγέσθαι τῇ συμμαχίᾳ, χῶραν τε σύνορον τῆς Ἀτ-
 τικῆς καὶ δύναμιν ἐναγώνιον ἔχοντας, καὶ μάλιστα τότε
 τῶν Ἑλλήνων εὐδοκιμοῦντας ἐν τοῖς ὅπλοις. Ἦν δ' οὐ
 ῥᾶδιον ἐπὶ προσφάτοις εὐεργετήμασι τοῖς περὶ τὸν Φω-
 κικὸν πόλεμον τετιθασευμένους ὑπὸ τοῦ Φιλίππου με-
 10 ταστῆσαι τοὺς Θηβαίους, καὶ μάλιστα ταῖς διὰ τὴν γειτ-
 νίασιν ἀψιμαχίαις ἀναξαινομένων ἐκάστοτε τῶν πολε-
 μικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν ταῖς πόλεσιν.

XVIII. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ Φίλιππος ὑπὸ τῆς περὶ 854
 τὴν Ἀμφισσαν εὐτυχίας ἐπαιρούμενος εἰς τὴν Ἐλάτειαν
 15 ἔξαλφνης ἐνέπεσε καὶ τὴν Φωκίδα κατέσχευεν, ἐκπεπληγ-
 μένων τῶν Ἀθηναίων καὶ μηδενὸς τολμῶντος ἀναβαί-
 νειν ἐπὶ τὸ βῆμα μηδὲ ἔχοντος ὅ τι χρῆ λέγειν, ἀλλ'
 ἀπορίας οὔσης ἐν μέσῳ καὶ σιωπῆς, παρελθὼν μόνος ὁ
 Δημοσθένης συνεβούλευε τῶν Θηβαίων ἔχεσθαι· καὶ
 20 τᾶλλα παραθαρρύνας καὶ μετεωρίσας, ὥσπερ εἰώθει,
 τὸν δῆμον ταῖς ἐλπίσιν ἀπεστάλη πρεσβευτῆς μεθ' ἑτέ-
 ρων εἰς Θήβας. Ἐπεμψε δὲ καὶ Φίλιππος, ὡς Μαρσύας
 φησὶν, Ἀμύνταν μὲν καὶ Κλέαρχον Μακεδόνας, Δάο-
 χον δὲ Θεσσαλὸν καὶ Θρασυδαίον ἀντεροῦντας. Τὸ μὲν
 25 οὖν συμφέρον οὐ διέφευγε τοὺς τῶν Θηβαίων λογι-
 σμούς, ἀλλ' ἐν ὄμμασιν ἕκαστος εἶχε τὰ τοῦ πολέμου
 δεινά, ἔτι τῶν Φωκικῶν τραυμάτων νεαρῶν παραμε-
 νόντων· ἡ δὲ τοῦ ῥήτορος δύναμις, ὡς φησι Θεόπομπος,
 ἐκριπίζουσα τὸν θυμὸν αὐτῶν καὶ διακαίλουσα τὴν φι-
 30 λοτιμίαν ἐπεσκότησε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὥστε καὶ φό-
 βον καὶ λογισμὸν καὶ χάριν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς ἐνθου-
 τισθῆντας ὑπὸ τοῦ λόγου πρὸς τὸ καλόν. Οὕτω δὲ μέγα

καὶ λαμπρὸν ἐφάνη τὸ τοῦ φήτορος ἔργον, ὥστε τὸν μὲν Φίλιππον εὐθύς ἐπικηρυκεύεσθαι δεόμενον εἰρήνης, ὁρ-
θὴν δὲ τὴν Ἑλλάδα γενέσθαι καὶ συνεξαναστῆναι πρὸς
τὸ μέλλον, ὑπηρκεῖν δὲ μὴ μόνον τοὺς στρατηγούς τῷ
Δημοσθένει ποιοῦντας τὸ προσταττόμενον, ἀλλὰ καὶ 5
τοὺς βοιωτάρχας, διοικεῖσθαι δὲ τὰς ἐκκλησίας ἀπάσας
οὐδὲν ἤττον ὑπ' ἐκείνου τότε τὰς Θηβαίων ἢ τὰς Ἀθη-
ναίων, ἀγαπωμένου παρ' ἀμφοτέροις καὶ δυναστεύον-
τος οὐκ ἀδίκως οὐδὲ παρ' ἀξίαν, ὥσπερ ἀποφαίνεται
Θεόπομπος, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσηκόντως. 10

XIX. Τύχη δέ τις [ὡς] ἔοικε δαιμόνιος ἐν περιφορᾷ
πραγμάτων εἰς ἐκεῖνο καιροῦ συμπεραίνουσα τὴν ἐλευ-
θερίαν τῆς Ἑλλάδος ἐναντιοῦσθαι τοῖς πρᾶττομένοις
καὶ πολλὰ σημεῖα τοῦ μέλλοντος ἀναφαίνειν, ἐν οἷς ἢ τε
Πυθία δεινὰ προῦφαινε μαντεύματα, καὶ χρησμός ἦδετο 15
παλαιὸς ἐκ τῶν Σιβυλλείων·

τῆς ἐπὶ Θερμώδοντι μάχης ἀπάνευθε γένοιμην,
αἰετὸς ἐν νεφέεσσι καὶ ἠέρι θηήσασθαι.

κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε.

Τὸν δὲ Θερμώδοντά φασιν εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν Χαιρω- 20
νείᾳ ποτάμιον μικρὸν εἰς τὸν Κηφισὸν ἐμβάλλον. Ἡμεῖς
δὲ νῦν μὲν οὐδὲν οὕτω τῶν φευμάτων ἴσμεν ὀνομαζό-
μενον, εἰκάξομεν δὲ τὸν καλούμενον Ἀίμονα Θερμώ-
δοντα λέγεσθαι τότε· καὶ γὰρ παραρρεῖ παρὰ τὸ Ἡρά-
κλειον, ὅπου κατεστρατοπέδευον οἱ Ἕλληνες· καὶ τε- 25
κμαιρόμεθα τῆς μάχης γενομένης αἵματος ἐμπλησθέντα
καὶ νεκρῶν τὸν ποταμὸν ταύτην διαλλάξαι τὴν προσ-
ηγορίαν. Ὁ δὲ Δουῖρις οὐ ποταμὸν εἶναι φησι τὸν Θερ-
μώδοντα, ἀλλ' ἰστάντας τινὰς σκητὴν καὶ περιορύττον-
τας ἀνδριαντίσκον εἶραῖν λίθινον, ὑπὸ γραμμάτων τι- 30
νῶν διασημαινόμενον ὡς εἴη Θερμώδων, ἐν ταῖς ἀγκά-

λαις Ἀμαζόνα φέροντα τετρωμένην. Ἐπὶ δὲ τούτῳ χρη-
σμὸν ἄλλον ἄδεσθαι λέγοντα·

τὴν δ' ἐπὶ Θερμάδοντι μάχην μένε, καμμέλαν ὄρνι·
τηνεὶ τοι κρέα πολλὰ παρέσσειται ἀνθρώπεια.

5 ΧΧ. Ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἔχει, διαιτῆσαι χαλεπὸν·
ὁ δὲ Δημοσθένης λέγεται τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὅπλοις
ἐκτεταρρηκῶς καὶ λαμπρὸς ὑπὸ ῥώμης καὶ προθυμίας
ἀνδρῶν τοσούτων προκαλουμένων τοὺς πολεμίους αἰ-
ρόμενος οὔτε χρησιμοῖς ἔαν προσέχειν οὔτε μαντείας
10 ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ τὴν Πυθίαν ὑπονοεῖν ὡς φιλιππίζου-
σαν, ἀναμιμνήσκων Ἐπαμινάνδου τοὺς Θηβαίους καὶ
Περικλέους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ἐκεῖνοι τὰ τοιαῦτα δει- 855
λίας ἡγούμενοι προφάσεις ἐχρῶντο τοῖς λογισμοῖς. Μέ-
χρι μὲν οὖν τούτων ἀνὴρ ἦν ἀγαθός· ἐν δὲ τῇ μάχῃ
15 καλὸν οὐδὲν οὐδ' ὁμολογούμενον ἔργον οἷς εἶπεν ἀπο-
δειξάμενος ᾤχετο λιπῶν τὴν τάξιν, ἀποδράς ἀσχιστα καὶ
τὰ ὅπλα φίσας, οὐδὲ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀσπίδος, ὡς
ἔλεγε Πυθίας, ἀσχυνηθεὶς, ἐπιγεγραμμένης γράμμασι
χρυσοῖς· Ἀγαθῇ τύχῃ. Παραντίκα μὲν οὖν ὁ Φίλιππος
20 ἐπὶ τῇ νίκῃ διὰ τὴν χαρὰν ἐξυβρίσας καὶ κωμάσας ἐπὶ
τοὺς νεκροὺς μεθύων ἤδε τὴν ἀρχὴν τοῦ Δημοσθένους
ψηφίσματος πρὸς πόδα διαιρῶν καὶ ὑποκρούων·

Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς τὰδ' εἶπεν·
ἐκνήψας δὲ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ περιστάντος αὐτὸν ἀγῶ-
25 νος ἐν νῶ λαβῶν ἐφριττε τὴν δεινότητα καὶ τὴν δύνα-
μιν τοῦ φήτορος, ἐν μέρει μικρῷ μιᾶς ἡμέρας τὸν ὑπὲρ
τῆς ἡγεμονίας καὶ τοῦ σώματος ἀναρρῆσαι κίνδυνον
ἀναγκασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Διίκτο δ' ἡ δόξα μέχρι τοῦ
Περσῶν βασιλείως· κἀκεῖνος ἐπεμψε τοῖς σατραπείαις ἐπὶ
30 θάλασσαν γράμματα, χρήματα Δημοσθένει διδόναι κε-
λεύων καὶ προσέχειν ἐκείνῳ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, ὡς
περισπάσαι δυναμένῳ καὶ κατασχεῖν ταῖς Ἑλληνικαῖς

ταραχῆς τὸν Μακεδόνα. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐφώ-
 ρασεν Ἀλέξανδρος, ἐν Σάρδεσιν ἐπιστολάς τινας ἀνευ-
 ρῶν τοῦ Δημοσθένους καὶ γράμματα τῶν βασιλέως
 στρατηγῶν, δηλοῦντα τὸ πλῆθος τῶν δοθέντων αὐτῷ
 χρημάτων.

XXI. Τότε δὲ τῆς ἀτυχίας τοῖς Ἕλλησι γεγενημένης
 οἱ μὲν ἀντιπολιτευόμενοι φήτορες ἐπεμβαίνοντες τῷ
 Δημοσθένει κατεσκεύαζον εὐθύνας καὶ γραφὰς ἐπ' αὐ-
 τόν· ὁ δὲ δῆμος οὐ μόνον τούτων ἀπέλυεν, ἀλλὰ καὶ τι-
 μῶν διετέλει καὶ προκαλούμενος αὐτίς ὡς εὔνουν εἰς 10
 τὴν πολιτείαν, ὥστε καὶ τῶν ὀστέων ἐκ Χαιρωνείας κο-
 μισθέντων καὶ θαπτομένων τὸν ἐπὶ τοῖς ἀνδράσιν ἐπαι-
 νον εἰπεῖν ἀπέδωκεν, οὐ ταπεινῶς οὐδ' ἀγεννῶς φέρων
 τὸ συμβεβηκός, ὡς γράφει καὶ τραγωδεῖ Θεόπομπος,
 ἀλλὰ τῷ τιμᾶν μάλιστα καὶ κοσμεῖν τὸν σύμβουλον ἀπο- 15
 δεικνύμενος τὸ μὴ μεταμέλεσθαι τοῖς βεβουλευμένοις.
 Τὸν μὲν οὖν λόγον εἶπεν ὁ Δημοσθένης, τοῖς δὲ ψη-
 φίσμασιν οὐχ ἑαυτόν, ἀλλ' ἐν μέρει τῶν φίλων ἕκαστον
 ἐπέγραφεν, ἔξιωνιζόμενος τὸν ἴδιον δαίμονα καὶ τὴν
 τύχην, ἕως αὐτίς ἀνεθάρρησε Φιλίππου τελευτήσαν- 20
 τος. Ἐτελεύτησε δὲ τῇ περὶ Χαιρώνειαν εὐτυχία χρό-
 νον οὐ πολὺν ἐπιβιώσας· καὶ τοῦτο δοκεῖ τῷ τελευταίῳ
 τῶν ἐπῶν ὁ χρησμὸς ἀποθεσπίσαι·

κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν.

XXII. Ἐγνώ μὲν οὖν κρύφα τὴν τοῦ Φιλίππου τε- 25
 λευτήν ὁ Δημοσθένης, προκαταλαμβάνων δὲ τὸ θαρ-
 ρεῖν ἐπὶ τὰ μέλλοντα τοὺς Ἀθηναίους προῆλθε φαιδρὸς
 εἰς τὴν βουλήν, ὡς ὄναρ ἑωρακώς, ἀφ' οὗ τι μέγα προσ-
 δοκᾶν Ἀθηναίοις ἀγαθόν· καὶ μετ' οὐ πολὺν παρήσαν
 οἱ τὸν Φιλίππου θάνατον ἀπαγγέλλοντες. Εὐθύς οὖν 30
 ἔθουον εὐαγγέλια καὶ στεφανοῦν ἐψηφίσαντο Πανσα-
 νίαν. Καὶ προῆλθεν ὁ Δημοσθένης ἔχων λαμπρὸν ἱμά-

τιον ἐστεφανωμένους, ἐβδόμην ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐ-
 τοῦ τεθνηκυίας, ὡς ὁ Αἰσχίνης φησὶ λοιδορῶν ἐπὶ τούτῳ
 καὶ κατηγορῶν αὐτοῦ μισοτεκνίαν, αὐτὸς ὦν ἀγεννῆς
 καὶ μαλακός, εἰ τὰ πένθη καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἡμέρου
 5 καὶ φιλόστοργου ψυχῆς ἐποιεῖτο σημεῖα, τὸ δὲ ἀλίπως
 φέρειν ταῦτα καὶ πράως ἀπεθοιμάξεν. Ἐγὼ δ', ὡς μὲν
 ἐπὶ θανάτῳ βασιλέως ἡμέρας οὕτω καὶ φιλανθρωπίως
 ἐν οἷς ἠτύχησε χρησαμένου πταίσασιν αὐτοῖς στεφανη-
 φορεῖν καλῶς εἶχε καὶ θύειν, οὐκ ἂν εἰποιμι· πρὸς γὰρ
 10 τῷ νεμεσητῷ καὶ ἀγεννῆς, ζῶντα μὲν τιμᾶν καὶ ποιει-
 σθαι πόλιν, πεσόντος δ' ὑπ' ἑτέρου μὴ φέρειν τὴν 856
 χαρὰν μετρίως, ἀλλ' ἐπισκιρτᾶν τῷ νεκρῷ καὶ παιω-
 νίζειν, ὥσπερ αὐτοὺς ἀνδραγαθήσαντας· ὅτι μέντοι
 τὰς οἰκοὶ τύχας καὶ δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς ἀπολιπῶν
 15 ταῖς γυναῖξιν ὁ Δημοσθένης ἂν τῇ πόλει συμφέρειν ᾤετο,
 ταῦτ' ἐπραττεν, ἐπαινῶ καὶ τίθεμαι πολιτικῆς καὶ ἀν-
 δρωδούς ψυχῆς ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἰστάμενον καὶ τὰ οἰ-
 κεία πάθη καὶ πράγματα τοῖς δημοσίοις ἐπανεχόντα τη-
 ρεῖν τὸ ἀξίωμα πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὑποκριτὰς τῶν βα-
 20 σιλικῶν καὶ τυραννικῶν προσώπων, οὓς ὀρωμεν οὔτε
 κλαίοντας οὔτε γελῶντας ἐν τοῖς θεάτροις, ὡς αὐτοὶ
 θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ ἀγὼν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν.
 Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τὸν ἀτυχήσαντα μὴ περιορᾶν
 ἀπαρηγόρητον ἐν τῷ πάθει κείμενον, ἀλλὰ καὶ λόγοις
 25 χρῆσθαι κουφίλουςι καὶ πρὸς ἡδῶ πράγματα τρέπειν
 τὴν διάνοιαν, ὥσπερ οἱ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ἀπὸ τῶν
 λαμπρῶν καὶ ἀντιτύπων ἐπὶ τὰ χλωρὰ καὶ μαλακὰ χρώ-
 ματα τὴν ὄψιν ἀπάγειν καλεῦντες, πόθεν ἂν τις ἐπα-
 γάγοιτο βελτίῳ παρηγορίᾳ ἢ πατρίδος εὐτυχούσης ἐκ
 30 τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεία σύγκρασιν ποριζόμε-
 νος τοῖς βελτίοισιν ἀφανίζουσαν τὰ χεῖρα; Ταῦτα μὲν
 οὐκ εἶπειν προήχθημεν ὀρῶντες ἐπικλῶντα πολλοὺς

καὶ ἀποθνήσκοντα τὸν Ἀλεξίνην τῷ λόγῳ τούτῳ· πρὸς οἴκτον.

XXIII. Αἱ δὲ πόλεις πάλιν τοῦ Δημοσθένους ἀναρριπίζοντος αὐτὰς συνίσταντο. Καὶ Θηβατοὶ οὐ μὲν ἐπέθεντο τῇ φρουρᾷ καὶ πολλοὺς ἀνείλον, ὅπλα τοῦ Δη- 5
μοσθένους αὐτοῖς συμπαρασκευάσαντος, Ἀθηναῖοι δ' ὡς πολεμήσουσες μετ' αὐτῶν παρεσκευάζοντο. Καὶ τὸ βῆμα κατείχευ ὁ Δημοσθένης, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ στρατηγούς τοῦ βασιλέως ἔγραψε τὸν ἐκείθεν ἐπεγείρων πόλεμον Ἀλεξάνδρῳ, παῖδα καὶ Μαργίτην ἀποκαλῶν αὐτόν. 10
Ἐπεὶ μέντοι τὰ περὶ τὴν χώραν θέμενος παρῆν αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐξεκέκοπτο μὲν ἢ θρασύτης τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ Δημοσθένης ἀπεσβήκει, Θηβατοὶ δὲ προδοθέντες ὑπ' ἐκείνων ἠγωνίσαντο καθ' αὐτούς καὶ τὴν πόλιν ἀπέβαλον. Θορύβου δὲ μεγάλου 15
τοὺς Ἀθηναίους περιεστῶτος, ἀπεστάλη μὲν ὁ Δημοσθένης αἰρεθεὶς μεθ' ἐτέρων πρεσβευτῆς πρὸς Ἀλέξανδρον, δείσας δὲ τὴν ὀργὴν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνομος ἀνεχώρησεν ὀπίσω καὶ τὴν πρεσβείαν ἀφήκεν. Εὐθύς δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐξήτει πέμπων τῶν δημαγωγῶν δέκα μὲν, 20
ὡς Ἰδομενεὺς καὶ Δουῆρις εἰρήκασιν, ὅκτω δ', ὡς οἱ πλείστοι καὶ δοκιμώτατοι τῶν συγγραφέων, τούσδε, Δημοσθένην, Πολύευκτον, Ἐφιάλτην, Λυκοῦργον, Μοιροκλέα, Δήμωνα, Καλλισθένην, Χαρίδημον. Ὅτε καὶ τὸν περὶ τῶν προβάτων λόγον ὁ Δημοσθένης, ὡς τοῖς 25
λύκοις τοὺς κύναις ἐξέδωκε, διηγησάμενος αὐτὸν μὲν εἶκασε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κυσίην ὑπὲρ τοῦ δήμου μαχομένοις, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Μακεδόνα μονόλυκον προσηγόρευσεν. Ἐτι δ' „ὥσπερ“ ἔφη, „τοὺς ἐμπόρους ὀρωμεν ὅταν ἐν τρυβλίῳ δαίγμα περιφέρωσι, δι' ὀλί- 30
γων πυρῶν τοὺς πολλοὺς πιπράσκοντας, οὕτως ἐν ἡμῖν λαυθάνετε πάντας αὐτοὺς συνεκιδιδόντες.“ Ταῦτα

μὲν οὖν Ἀριστόβουλος ὁ Κασσανδρεὺς ἱστορήκει. Βουλευομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ διαπορούντων ὁ Δημάδης λαβὼν πέντε τάλαντα παρὰ τῶν ἀνδρῶν ὁμολόγησε πρεσβεύσειν καὶ δεήσεσθαι τοῦ βασιλέως ὑπὲρ αὐτῶν, εἴτε τῇ φιλίᾳ πιστεύων, εἴτε προσδοκῶν μεστὸν εὐρήσειν ὥσπερ λέοντα φόνου κεκορησμένον. Ἐπεισε δ' οὖν καὶ παρητήσατο τοὺς ἄνδρας ὁ Δημάδης καὶ διήλλαξεν αὐτῷ τὴν πόλιν.

XXIV. Ἀπελθόντος δὲ Ἀλεξάνδρου μεγάλοι μὲν 857
 10 ἦσαν οὗτοι, ταπεινὰ δ' ἔκραττεν ὁ Δημοσθένης. Κινουμένῳ δὲ Ἄγιδι τῷ Σπαρτιάτῃ βραχέα συνεκινήθη πάλιν, εἴτ' ἐπτήξε, τῶν μὲν Ἀθηναίων οὐ συνεξαναστάντων, τοῦ δ' Ἄγιδος πεσόντος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων συντριβέντων. Εἰσῆχθη δὲ τότε καὶ ἡ περὶ τοῦ
 15 στεφάνου γραφή κατὰ Κτησιφῶντος, γραφείσα μὲν ἐπὶ Χαιρώνδου ἄρχοντος μικρὸν ἐπάνω τῶν Χαιρωνικῶν, κριθεῖσα δ' ὕστερον ἔτεσι δέκα ἐπ' Ἀριστοφῶντος, γενομένη δὲ ὡς οὐδεμία τῶν δημοσίων περιβόητος διὰ τε τὴν δόξαν τῶν λεγόντων καὶ τὴν τῶν δικαζόντων εὐ-
 20 γένειαν, οἱ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένην τότε πλειστον δυναμένοις καὶ μακεδουίζουσιν οὐ προήκαντο τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, ἀλλ' οὕτω λαμπρῶς ἀπέλυσαν, ὥστε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων Αἰσχίνην μὴ μεταλαβεῖν. Ἐκείνος μὲν οὖν εὐθύς ἐκ τῆς πόλεως ὄχρετ' ἀπιὼν καὶ
 25 περὶ Ῥόδον καὶ Ἰωνίαν σοφιστεύων κατεβίωσε.

XXV. Μετ' οὐ πολὺ δ' Ἄρπαλος ἦκεν ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς Ἀθήνας ἀποδρὰς Ἀλέξανδρον, αὐτῷ τε πράγματα συνειδῶς πονηρὰ δι' ἄσωτίαν, κάκεινον ἤδη χαλεπὸν ὄντα τοῖς φίλοις δεδοικῶς. Καταφυγόντος δὲ πρὸς τὸν
 30 δῆμον αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν χρημάτων καὶ τῶν νεῶν αὐτὸν παραδιδόντος, οἱ μὲν ἄλλοι ῥήτορες εὐθύς ἐποφθαλμιάσαντες πρὸς τὸν πλοῦτον ἐβόηθουν καὶ συνέκει-

θον τοὺς Ἀθηναίους δέχεσθαι καὶ σώζειν τὸν ἱκέτην.
 Ὁ δὲ Δημοσθένης πρῶτον μὲν ἀπελαύνειν συνεβούλευε
 τὸν Ἄρπαλον καὶ φυλάττεσθαι, μὴ τὴν πόλιν ἐμβάλω-
 σιν εἰς πόλεμον ἐξ οὐκ ἀναγκαίας καὶ ἀδίκου προφά-
 σεως· ἡμέραις δ' ὀλίγαις ὕστερον ἐξεταζομένων τῶν 5
 χρημάτων ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἄρπαλος ἡσθέντα βαρβαρικῇ
 κύλικι καὶ καταμανθάνοντα τὴν τορειαὶν καὶ τὸ εἶδος,
 ἐκέλευσε διαβαστάσαντα τὴν ὀλκὴν τοῦ χρυσίου σκέψα-
 σθαι. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Δημοσθένους τὸ βάρος καὶ
 πυθομένου, πόσον ἄγει, μειδιάσας ὁ Ἄρπαλος „Ἄξει 10
 σοι“ φησὶν „εἰκοσι τάλαντα.“ καὶ γενομένης τάχιστα
 τῆς νυκτὸς ἐπεμψεν αὐτῷ τὴν κύλικα μετὰ τῶν εἰκοσι
 τάλαντων. Ἦν δ' ἄρα δεινὸς ὁ Ἄρπαλος ἐρωτικοῦ πρὸς
 χρυσίον ἀνδρὸς ὅψει καὶ διαχύσει καὶ βολαῖς ὀμμάτων
 ἀνευρεῖν ἠθός. Οὐ γὰρ ἀντέσχεν ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ 15
 πληγῆς ὑπὸ τῆς δωροδοκίας ὥσπερ παραδεδεγμένος
 φρουρὰν προσκεχωρήκει τῷ Ἀρπάλῳ. Καὶ μεθ' ἡμέραν
 εὐ καὶ καλῶς ἐρίοις καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου κα-
 θελιζάμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προῆλθε· καὶ κελευόν-
 των ἀνίστασθαι καὶ λέγειν διένευεν, ὡς ἀποκεκομμένης 20
 αὐτῷ τῆς φωνῆς. Οἱ δ' εὐφρεῖς χλευάζοντες οὐχ ὑπὸ
 συνάγῃς ἔφραζον, ἀλλ' ὑπ' ἀργυράγῃς εἰληφθαι νύ-
 κτωρ τὸν δημαγωγόν. Ὑστερον δὲ τοῦ δήμου παντὸς αἰ-
 σθομένου τὴν δωροδοκίαν καὶ βουλόμενον ἀπολογεῖ-
 σθαι καὶ πείθειν οὐκ ἔατος, ἀλλὰ χαλεπαίνοντος καὶ 25
 θορυβοῦντος, ἀναστάς τις ἔσκαψεν εἰπών· „Οὐκ ἀκού-
 σεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ τὴν κύλικα ἔχοντος;“
 Τότε μὲν οὖν ἀπέπεμψαν ἐκ τῆς πόλεως τὸν Ἄρπαλον,
 δεδιότες δὲ μὴ λόγον ἀπαιτῶνται χρημάτων ὧν διηρ-
 πάκεσαν οἱ φήτορες, ζήτησιν ἐποιοῦντο νεανικὴν καὶ 30
 τὰς οἰκίας ἐπιόντες ἠρεῦνων, πλὴν τῆς Καλλικλέους τοῦ
 Ἄρρενίδου. Μόνην γὰρ τὴν τούτου νεωστὶ γεγαμηκό-

τος οὐκ εἶασαν ἐλεγχθῆναι, νύμφης ἐνδον οὐσῆς, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος.

XXVI. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἁμόσε χωρῶν εἰσήνεγκε ψήφισμα τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐξετάσαι τὸ
 5 πρᾶγμα καὶ τοὺς ἐκείνη δόξαντας ἀδικεῖν δοῦναι δίκην. Ἐν δὲ πρώτοις αὐτοῦ τῆς βουλῆς ἐκείνου καταψηφισα-
 μένης, εἰσῆλθε μὲν εἰς τὸ δικαστήριον, ὄφλων δὲ πεν-
 τήκοντα ταλάντων δίκην καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ δεσμο-
 τήριον, αἰσχύνῃ τῆς αἰτίας φασὶ καὶ δι' ἄσθένειαν τοῦ
 10 σώματος οὐ δυναμένου φέρειν τὸν εἰργμὸν ἀποδρᾶναι
 τοὺς μὲν λαθόντα, τῶν δὲ λαθεῖν ἐξουσίαν δόντων. Λέ-
 γεται γοῦν, ὡς οὐ μακρὰν τοῦ ἄστεος φεύγων αἰσθιτοί-
 τινος τῶν διαφόρων αὐτῷ πολιτῶν ἐπιδιώκοντας, καὶ
 βούλοιτο μὲν αὐτὸν ἀποκρύπτειν, ὡς δ' ἐκεῖνοι φθεγ-
 15 ξάμενοι τοῦνομα καὶ προσελθόντες ἐγγὺς ἐδέοντο λα-
 βεῖν ἐφόδια παρ' αὐτῶν, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο κομίζοντας ἀρ-
 γύριον οἰκοθεν καὶ τούτου χάριν ἐπιδιώξαντες αὐτόν,
 ἅμα δὲ θαρρεῖν παρεκάλουν καὶ μὴ φέρειν ἀνιαρῶς τὸ
 συμβεβηκός, ἔτι μᾶλλον ἀνακλεύσασθαι τὸν Δημοσθέ-
 20 νην καὶ εἰπεῖν· „Πῶς δ' οὐ μέλλω φέρειν βαρέως ἀπαλι-
 πῶν πόλιν ἐχθροὺς ταιούτους ἔχουσαν, οἷους ἐν ἐτέρα
 φίλους εὔρειν οὐ φάδιόν ἐστιν;“ Ἦνεγκε δὲ τὴν φυγὴν
 μαλακῶς, ἐν Αἰγίῃ καὶ Τροιζήνι καθεζόμενος τὰ πολλὰ
 καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀποβλέπων δεδακρυμένος, ὥστε
 25 φωνὰς οὐκ εὐγνωμόνας οὐδ' ὁμολογούσας τοῖς ἐν τῇ
 πολιτεῖα νεανιεύμασιν ἀπομνημονεύεσθαι. Λέγεται γὰρ
 ἐκ τοῦ ἄστεος ἀκαλλαττόμενος καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν
 ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰπεῖν· „Ὡ δέσποινα Πηλιάς, τί
 δὴ τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χαιρῶσι θεοῖσι, γλαυκὶ καὶ
 30 δράκοντι καὶ δῆμψ;“ Τοὺς δὲ προσιόντας αὐτῷ καὶ
 συνδιατρέφοντας νεανίσκους ἀπέτρεπε τῆς πολιτείας λέ-
 γων ὡς, εἰ, δεῖν προκειμένων ὁδῶν ἐπ' ἀρχῆς, τῆς

μὲν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, τῆς δ' ἄντικρυς εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐτύγχανε προειδῶς τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν κακὰ, φόβους καὶ φθόνους καὶ διαβολὰς καὶ ἀγῶνας, ἐπὶ ταύτην ἂν ἔρμησαι τὴν εὐθύ τοῦ θανάτου τεινουςαν. 5

XXVII. Ἀλλὰ γὰρ ἔτι φεύγοντος αὐτοῦ τὴν εἰρημίνην φυγὴν Ἀλέξανδρος μὲν ἐτελεύτησε, τὰ δ' Ἑλληνικὰ συνίσταντο πάλιν, Δεωσθένους ἀνδραγαθοῦντος καὶ περιτειχίζοντος Ἀντίπατρον ἐν Λαμίας πολιορκούμενον. Πυθίας μὲν οὖν ὁ ῥήτωρ καὶ Καλλιμέδων ὁ Κάραβος 10 ἐξ Ἀθηναίων φεύγοντες Ἀντίπατρον προσεγένοντο καὶ μετὰ τῶν ἐκείνου φίλων καὶ πρέσβων περιιόντες οὐκ εἶον ἀφίστασθαι τοὺς Ἕλληνας οὐδὲ προσέχειν τοῖς Ἀθηναίοις· Δημοσθένης δὲ τοῖς ἐξ ἄστεος πρεσβεύουσι προσμύξας ἑαυτὸν ὑγωνίζετο καὶ συνέπραττεν, ὅπως αἱ 15 πόλεις συνεπιθήσονται τοῖς Μακεδόσι καὶ συνεκβαλοῦσιν αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δ' Ἀρκαδίᾳ καὶ λοιδορίαν τοῦ Πυθίου καὶ τοῦ Δημοσθένους γενέσθαι πρὸς ἀλλήλους εἰρηκεν ὁ Φύλαρχος ἐν ἐκκλησίᾳ, τοῦ μὲν ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων, τοῦ δ' ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων λέγοντος. 20 λέγεται δὲ τὸν μὲν Πυθίαν εἰπεῖν ὅτι, καθάπερ οἰκίαν, εἰς ἣν ὄνειον εἰσφέρεται γάλα, κακόν τι πάντως ἔχειν νομίζομεν, οὕτω καὶ πόλιν ἀνάγκη νοσεῖν, εἰς ἣν Ἀθηναίων πρεσβεία παραγίνεται· τὸν δὲ Δημοσθένην στρέφαι τὸ παράδειγμα φήσαντα, καὶ τὸ γάλα τὸ ὄνειον ἐφ' 25 ὕμια καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ σωτηρίᾳ παραγίνεσθαι τῶν νοσοῦντων. Ἐφ' οἷς ἤσθεις ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ψηφίζεται τῷ Δημοσθένει κάθοδον. Τὸ μὲν οὖν ψήφισμα Δήμων ὁ Παιανισύς, ἀνεψιὸς ὦν Δημοσθένους, εἰσήνεγκεν· ἐπέμφθη δὲ τριήρης ἐπ' αὐτὸν εἰς 30 Αἴγναν. Ἐκ δὲ Πειραιῶς ἀνέβαινε οὔτε ἄρχοντας οὔτε ἱερέως ἀπολειφθέντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολι-

τῶν ὁμοῦ πάντων ἀπαντῶντων καὶ δεχομένων προθύ-
 μως. Ὅτε καὶ φησὶν αὐτὸν ὁ Μάγνης Δημήτριος ἀνα-
 τεύναντα τὰς χεῖρας μακαρίσαι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αὐ-
 τόν, ὡς βέλτιον Ἀλκιβιάδου κατιόντα· πεπεισμένους
 5 γάρ, οὐ βεβιασμένους, ὑπ' αὐτοῦ δέχεσθαι τοὺς κολλί-
 τας. Τῆς δὲ χρηματικῆς ζημίας αὐτῷ μενούσης (οὐ γὰρ
 ἔξῃν χάριτι λῦσαι καταδίκην) ἐσοφίσαντο πρὸς τὸν νό- 859
 μόν. Εἰωθότες γὰρ ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος
 ἀργύριον τελεῖν τοῖς κατασκευάζουσι καὶ κοσμοῦσι τὸν
 10 βωμόν, ἐκείνῳ τότε ταῦτα ποιῆσαι καὶ παρασχεῖν πεντή-
 κοντα ταλάντων ἐξέδωκαν, ὅσον ἦν τίμημα τῆς κατα-
 δίκης.

XXVIII. Οὐ μὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπέλαυσε τῆς
 πατρίδος κατελθὼν, ἀλλὰ ταχὺ τῶν Ἑλληνικῶν πραγ-
 15 μάτων συντριβέντων Μεταγεινιῶνος μὲν ἢ περὶ Κραν-
 νῶνα μάχη συνέπεσε, Βοηδρομιῶνος δὲ παρήλθεν εἰς
 Μουνυχίαν ἢ φρουρά, Πυανεψιῶνος δὲ Δημοσθένης
 ἀπέθανε τόνδε τὸν τρόπον. Ὡς Ἀντίπατρος καὶ Κρατε-
 ρὸς ἠγγέλλοντο προσιόντες ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, οἱ μὲν περὶ
 20 τὸν Δημοσθένην φθάσαντες ὑπέξῃλθον ἐκ τῆς πόλεως,
 ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν θάνατον κατέγνω Δημάδου γράψαν-
 τος. Ἄλλων δὲ ἀλλαγῷ διασπαρέντων ὁ Ἀντίπατρος
 περιέπεμπε τοὺς συλλαμβάνοντας, ὧν ἡγεμῶν ἦν Ἀρ-
 χίας ὁ κληθεὶς φυγαδοθήρας. Τοῦτου δὲ Θούριον ὄντα
 25 τῷ γένει λόγος ἔχει τραγωδίας ὑποκρίνεσθαι ποτε, καὶ
 τὸν Αἰγινήτην Πῶλον τὸν ὑπερβαλόντα τῇ τέχνῃ πάν-
 τας ἐκείνου γεγονέναι μαθητὴν ἱστοροῦσιν. Ἐρμῆκος
 δὲ τὸν Ἀρχίαν ἐν τοῖς Λακρίτου τοῦ φήτορος μαθητὴν
 ἀναγράφει· Δημήτριος δὲ τῆς Ἀναξιμένους διατριβῆς
 30 μετεσχηκέναι φησὶν αὐτόν. Οὗτος οὖν ὁ Ἀρχίας Ἰπε-
 ρεΐδην μὲν τὸν φήτορα καὶ Ἀριστόνικον τὸν Μαραθῶ-
 νιον καὶ τὸν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀδελφὸν Ἴμε-

ρατον ἐν Αἰγίῳ καταφυγόντας ἐπὶ τὸ Αἰάκειον ἀποσπάσας ἐπεμψεν εἰς Κλεωνᾶς πρὸς Ἀντίπατρον· κάκει διεφθάρησαν, Ἐπερείδου δὲ καὶ τὴν γλῶτταν ἐκμηθῆναι λέγουσι.

XXIX. Τὸν δὲ Δημοσθένην πυθόμενος ἰκέτην ἐν 5
Καλαυρία ἐν τῷ Ἰερῷ Ποσειδῶνος καθέζεσθαι, διαπλεύσας ὑπηρετικοῖς καὶ ἀποβάς μετὰ Θρακῶν δορυφόρων ἐπειθεν ἀναστάντα βαδίζειν μετ' αὐτοῦ πρὸς Ἀντίπατρον ὡς δυσχερὲς πεισόμενον οὐδέν. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγχανεν ὄψιν ἐωρακῶς κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς 10
νυκτὸς ἀλλόκοτον. Ἐδόκει γὰρ ἀνταγωνίζεσθαι τῷ Ἀρχίᾳ τραγωδίαν ὑποκρινόμενος, εὐήμερῶν δὲ καὶ κατέχων τὸ θέατρον ἐνδεία παρασκευῆς καὶ χορηγίας κρατεῖσθαι. Διὸ τοῦ Ἀρχίου πολλὰ φιλάνθρωπα διαλεχθέντος ἀναβλέψας πρὸς αὐτόν, ὥσπερ ἐτύγχανε καθή- 15
μενος, „ὦ Ἀρχία“ εἶπεν „οὔτε ὑποκρινόμενός με ἐπείσας πώποτε οὔτε νῦν πείσεις ἐπαγγελλόμενος.“ Ἀρξάμενου δ' ἀπειλεῖν τοῦ Ἀρχίου μετ' ὀργῆς „Νῦν“ ἔφη „λέγεις τὰ ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ τρίποδος, ἄρτι δ' ὑπεκρίνου. Μικρὸν οὖν ἐπίσχες, ὅπως ἐπιστείλω τι τοῖς 20
οἴκοι.“ Καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἐντὸς ἀνεχώρησε τοῦ ναοῦ· καὶ λαβὼν βιβλίον ὡς γράφειν μέλλων προσήνεγκε τῷ στόματι τὸν κάλαμον, καὶ δακῶν, ὥσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει, χρόνον τινὰ κατέσχευ, εἶτα συγκαλυψάμενος ἀπέκλινε τὴν κεφαλὴν. Οἱ μὲν οὖν 25
παρὰ τὰς θύρας ἐστῶτες δορυφόροι κατεγέλων ὡς ἀποδειλιῶντος αὐτοῦ, καὶ μαλακὸν ἀπεκάλουν καὶ ἄνανδρον, ὁ δ' Ἀρχίας προσελθὼν ἀνίστασθαι παρεκάλει, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀνακυκλῶν λόγους αὐτίς ἐπηγγέλλετο διαλλαγὰς πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Ἦδη δὲ συνησθημέ- 30
νος ὁ Δημοσθένης ἐμπεφυκὸτος αὐτῷ τοῦ φαρμάκου καὶ κρατοῦντος ἐξεκαλύψατο· καὶ διαβλέψας πρὸς τὸν

Ἄρχιαν „οὐκ ἂν φθάνοις“ εἶπεν „ἤδη τὸν ἐκ τῆς τρα-
γωδίας ὑπεκρινόμενος Κρέοντα καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ῥί-
πτων ἄταφον. Ἐγὼ δ', ὦ φίλε Πόσειδον, ἐτι ζῶν ἐξανί-
σταμαι τοῦ ἱεροῦ· τῷ δὲ Ἀντιπάρῳ καὶ Μακεδόσιν
5 οὐδ' ὁ σὸς ναὸς καθαρὸς ἀπολλέλειπται.“ Ταῦτ' εἰπὼν
καὶ κελεύσας ὑπολαβεῖν αὐτὸν ἤδη τρέμοντα καὶ σφα-
λόμενον ἅμα τῷ προελθεῖν καὶ παραλλάξαι τὸν βωμὸν
ἔπεσε καὶ στενάξας ἀφῆκε τὴν ψυχὴν.

XXX. Τὸ δὲ φάρμακον Ἀρίστων μὲν ἐκ τοῦ καλά- 860
10 μου λαβεῖν φησὶν αὐτόν, ὡς εἴρηται· Πάππος δέ τις,
οὗ τὴν ἱστορίαν Ἑρμῖκος ἀνείληψε, φησί, πεσόντος
αὐτοῦ παρὰ τὸν βωμὸν ἐν μὲν τῷ βιβλίῳ γεγραμμένην
ἐπιστολῆς ἀρχὴν εὐρεθῆναι „Δημοσθένης Ἀντιπάρῳ,
καὶ μηδὲν ἄλλο· θαυμαζομένης δὲ τῆς περὶ τὸν θάνατον
15 ὀξύτητος διηγεῖσθαι τοὺς παρὰ ταῖς θύραις Θράκας, ὡς
ἐκ τινος φακίου λαβὼν εἰς τὴν χεῖρα προσθοῖτο τῷ στό-
ματι καὶ καταπίοι τὸ φάρμακον· αὐτοὶ δ' ἄρα χρυσὸν
ᾤήθησαν εἶναι τὸ καταπινόμενον· ἢ δ' ὑπηρετοῦσα
παιδίσκη, πυνθανομένων τῶν περὶ τὸν Ἄρχιαν, φαίη
20 πολὺν εἶναι χρόνον, ἐξ οὗ φοροίη τὸν ἀπόδεσμον ἐκεῖ-
νον ὁ Δημοσθένης ὡς φυλακτήριον. Ἐρατοσθένης δὲ
καὶ αὐτὸς ἐν κρίκῳ φησὶ κοίλῳ τὸ φάρμακον φυλάσ-
σειν· τὸν δὲ κρίκον εἶναι τοῦτον αὐτῷ φόρημα περι-
βραχιόνιον. Τῶν δ' ἄλλων, ὅσοι γεγράφασι περὶ αὐ-
25 τοῦ, πάμπολλοι δέ εἰσι, τὰς διαφορὰς οὐκ ἀναγκαῖον
ἐπεξελεῖν· κλῆν ὅτι Δημοχάρης ὁ τοῦ Δημοσθένους
οἰκείος οἴεσθαι φησὶν αὐτὸν οὐχ ὑπὸ φαρμάκου, θεῶν
δὲ τιμῇ καὶ προνοίᾳ τῆς Μακεδόνων ὀμότητος ἐξαρπα-
γῆναι συντόμως καταστρέφαντα καὶ ἀλύπως. Κατέ-
30 στρεψε δὲ ἔκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Πυανεψιῶνος μηνός, ἐν
ἣ τὴν σκυθρωποτάτην τῶν Θεσομοφορίων ἡμέραν ἄγου-
σαι παρὰ τῇ θεῷ νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες. Τούτῳ μὲν

ὀλίγον ὕστερον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἀξίαν ἀποδίδουσι τιμὴν εἰκόνα τε χαλκῆν ἀνέστησε καὶ τὸν πρεσβύτατον ἐψηφίσατο τῶν ἀπὸ γένους ἐν Πρυτανείῳ στήθῳ εἶχειν. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ θρυλούμενον ἐπεγράφη τῇ βάσει τοῦ ἀνδριάντος

εἶπερ ἴσῃ φώμην γνώμη, Δημοσθένες, εἶχες,
οὔ ποτ' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἄρης Μακεδῶν.

Οἱ γὰρ αὐτὸν τὸν Δημοσθένην τοῦτο ποιῆσαι λέγοντες ἐν Καλαυρία μέλλοντα τὸ φάρμακον προσφέρεσθαι κομιδῇ φλυαροῦσι.

XXXI. Μικρὸν δὲ πρόσθεν ἢ παραβαλεῖν ἡμᾶς Ἀθηνᾶζε λέγεται τι τοιούδε συμβῆναι. Στρατιώτης ἐπὶ κρίσιν τινα καλούμενος ὑπ' ἡγεμόνος ὅσον εἶχε χρυσίδιον εἰς τὰς χεῖρας ἐνέθηκε τοῦ ἀνδριάντος. Ἔστηκε δὲ τοὺς δακτύλους συνέχων δι' ἀλλήλων καὶ παραπέφυκεν οὐ μὲν ἄρα πλάτανος. Ἀπὸ ταύτης πολλὰ τῶν φύλλων, εἴτε πνεύματος ἐκ τύχης καταβαλόντος, εἴτ' αὐτὸς οὕτως ὁ θεὸς ἐκάλυψε, περικείμενα καὶ συμπεσόντα λαθεῖν ἐποίησε τὸ χρυσίον οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ὡς δ' ὁ ἄνθρωπος ἐκπεσόντων ἀνεῦρε καὶ διεδόθη λόγος ὑπὲρ τούτου, πολλοὶ τῶν εὐφυῶν ὑπόθεσιν λαβόντες εἰς τὸ ἀδωροδόκητον τοῦ Δημοσθένους διημιλλῶντο τοῖς ἐπιγράμμασι. Δημάδην δὲ χρόνον οὐ πολὺν ἀπολαύσαντα τῆς φουομένης δόξης ἢ Δημοσθένους δίκη κατήγαγεν εἰς Μακεδονίαν, οὗς ἐκολάκευεν αἰσχυρῶς, ὑπὸ τούτων ἐξολομύων δικαίως, ἐπαχθῆ μὲν ὄντα καὶ πρότερον αὐτοῖς, τότε δ' εἰς αἰτίαν ἄφυκτον ἐμπέσόντα. Γράμματα γὰρ ἐξέπεσεν αὐτοῦ, δι' ὧν παρεκάλει Περδικκᾶν ἐπιχειρεῖν Μακεδονία καὶ σώζειν τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀπὸ σαπροῦ καὶ παλαιοῦ στήμονος (λέγων τὸν Ἀντίπατρον) ἠρτημένους. Ἐφ' οἷς Δεινάρχου τοῦ Κορινθίου κατηγορήσαντος παροξυνθεὶς ὁ Κάσσανδρος ἐγκατέσφαξεν αὐτοῦ τῷ

κόλπω τὸν υἱόν, εἶτα οὕτως ἐκείνον ἀνελεῖν προσέταξεν ἐν τοῖς μεγίστοις διδασκόμενον ἀτυχήμασιν, ὅτι πρῶτους ἑαυτοὺς οἱ προδότες πωλοῦσιν, ὃ πολλάκις Δημοσθένους προαγορεύοντος οὐκ ἐπίστευσε. Τὸν μὲν οὖν 5 Δημοσθένους ἀπέχρεις, Σόσσιε, βίον ἐξ ὧν ἡμεῖς ἀνέγνωμεν ἢ διηκούσαμεν.

Κ Ι Κ Ε Ρ Ω Ν.

10

1. Κικέρωνος δὲ τὴν μὲν μητέρα λέγουσιν Ἐλβίαν 861 καὶ γεγονέναι καλῶς καὶ βεβιωκέναι, περὶ δὲ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦν πυνθέσθαι μέτριον. Οἱ μὲν γὰρ ἐν κνα- 15 φείῳ τιλὶ καὶ γενέσθαι καὶ τραφῆναι τὸν ἄνδρα λέγουσιν, οἱ δ' εἰς Τύλλον Ἄττιον ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, βασιλεύσαντα λαμπρῶς ἐν Οὐολούσκοις καὶ πολεμήσαντα Ῥωμαίοις οὐκ ἀδυνάτως. Ὁ μέντοι πρῶτος ἐκ τοῦ γένους Κικέρων ἐπονομασθεὶς ἄξιος λόγου δοκεῖ 20 γενέσθαι, διὸ τὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀπέρριψαν οἱ μετ' αὐτόν, ἀλλ' ἠσπάσαντο, καίπερ ὑπὸ πολλῶν χλευαζομένην. Κίκερα γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸν ἐρέβινθον καλοῦσι, κακείνος ἐν τῷ πέρατι τῆς φινὸς διαστολήν, ὡς εἰκεν, ἀμβλεῖαν εἶχεν, ὥσπερ ἐρεβίνθου διαφυήν, ἀφ' ἧς ἐκτῆ- 25 σατο τὴν ἐπωνυμίαν. Αὐτός γε μὴν Κικέρων, ὑπὲρ οὗ τάδε γέγραπται, τῶν φίλων αὐτὸν οἰομένων δεῖν, ὅτε πρῶτον ἀρχὴν μετήει καὶ πολιτείας ἤπτετο, φυγεῖν τοῦνομα καὶ μεταθέσθαι, λέγεται νεανιευσάμενος εἶπειν, ὡς ἀγωνιεῖται τὸν Κικέρωνα τῶν Σκαύρων καὶ τῶν 30 Κάτλων ἐνδοξότερον ἀποδεῖξαι. Ταμιεύων δ' ἐν Σικελίᾳ καὶ τοῖς θεοῖς ἀνάθημα ποιούμενος ἀργυροῦν τὰ μὲν πρῶτα δύο τῶν ὀνομάτων ἐπέγραψε, τὸν τε Μάρκον

καὶ τὸν Τύλλιον, ἀντὶ δὲ τοῦ τρίτου σκώπτων ἐρέβιθου ἐκέλευσε παρὰ τὰ γράμματα τὸν τεχνίτην ἐντροφεῦσαι. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὀνόματος ἱστόρηται.

II. Τεχθῆναι δὲ Κικέρωνα λέγουσιν ἀνωδύνως καὶ ἀπόνως λοχευθεῖσης αὐτοῦ τῆς μητρὸς ἡμέρα τρίτη τῶν 5 νέων Καλανδῶν, ἐν ἣ νῦν οἱ ἄρχοντες εὐχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. Τῇ δὲ τίτῃ φάσμα δοκεῖ γενέσθαι καὶ προειπεῖν ὡς ὄφελος μέγα πᾶσι Ῥωμαίοις ἐκτρεφούσῃ. Ταῦτα δὲ ἄλλως ὀνειράτα καὶ φλύαρον εἶναι δοκοῦντα ταχέως αὐτὸς ἀπέδειξε μαντεῖαν ἀληθι- 10 νῆν ἐν ἡλικίᾳ τοῦ μανθάνειν γενόμενος, δι' εὐφυῖαν ἐκλάμψας καὶ λαβὼν ὄνομα καὶ δόξαν ἐν τοῖς παισίν, ὥστε τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐπιφοιτᾶν τοῖς διδασκαλείοις ὄψει τε βουλομένους ἰδεῖν τὸν Κικέρωνα καὶ τὴν ὑμνουμένην αὐτοῦ περὶ τὰς μαθήσεις ὀξύτητα καὶ σύνεσιν 15 ἱστορῆσαι, τοὺς δ' ἀγροικοτέρους ὀργίξασθαι τοῖς υἱέσιν ὀρῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν Κικέρωνα μέσον αὐτῶν ἐπὶ τιμῇ λαμβάνοντας. Γενόμενος δ', ὥσπερ ὁ Πλάτων ἀξιολτὴν φιλομαθῆ καὶ φιλόσοφον φύσιν, οἷος ἀσπάξεσθαι πᾶν μάθημα καὶ μηδὲν λόγου μηδὲ παιδείας ἀτι- 20 μάξειν εἶδος, ἐρρῦή πως προθυμότερον ἐπὶ ποιητικῆν. Καί τι καὶ ποιημάτιον ἔτι παιδὸς αὐτοῦ διασώζεται, Πόντιος Γλαῦκος, ἐν τετραμέτρῳ πεποιημένον. Προῶν δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ποικιλώτερον ἀπτόμενος τῆς περὶ ταῦτα μούσης ἔδοξεν οὐ μόνον ρήτωρ, ἀλλὰ καὶ ποιητῆς 25 ἄριστος εἶναι Ῥωμαίων. Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ρητορικῇ δόξα μέχρι νῦν διαμένει, καίπερ οὐ μικρᾶς γεγενημένης περὶ τοὺς λόγους καινοτομίας, τὴν δὲ ποιητικῆν αὐτοῦ, πολλῶν εὐφυῶν ἐπιγενομένων, παντάπασιν ἀκλεῆ καὶ ἄτιμον ἔρρειν συμβέβηκεν. 30

III. Ἀπαλλαγείς δὲ τῶν ἐν παισὶ διατριβῶν Φίλωνος ἤκουσε τοῦ ἐξ Ἀκαδημείας, ὃν μάλιστα Ῥωμαῖοι τῶν

Κλειτομάχου συνήθων και δια τὸν λόγον ἐθαύμασαν
 και δια τὸν τρόπον ἠγάπησαν. Ἄμα δὲ τοῖς περι Μού-
 κιον ἀνδράσι συνῶν πολιτικοῖς και πρωτεύουσι τῆς 862
 βουλῆς εἰς ἐμπειρίαν τῶν νόμων ὠφελεῖτο· και τινα
 5 χρόνον και στρατείας μετέσχεν ὑπὸ Σύλλα περι τὸν
 Μαρκικὸν πόλεμον. Εἶθ' ὄρων εἰς στάσιν, ἐκ δὲ τῆς
 στάσεως εἰς ἄκρατον ἐμπέπτοντα τὰ πράγματα μοναρχίαν,
 ἐπὶ τὸν σχολαστὴν και θεωρητικὸν ἐλθὼν βίον
 Ἕλλησι συνῆν φιλολόγοις και προσεῖχε τοῖς μαθήμασιν,
 10 ἄχρι οὗ Σύλλας ἐκράτησε και κατάστασιν τινα λαμβά-
 νειν ἔδοξεν ἢ πόλις. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ Χρυσόγο-
 νος ἀπελεύθερος Σύλλα προσαγγέλλας τινὸς οὐσίαν ὡς
 ἐκ προγραφῆς ἀναιρεθέντος αὐτὸς ἐωνήσατο δισχιλίαν
 δραχμῶν. Ἐπει δὲ Ῥώσκιος ὁ υἱὸς και κληρονόμος τοῦ
 15 τεθνηκὸτος ἠγανάκτει και τὴν οὐσίαν ἀπεδείκνυε πεν-
 τήκοντα και διακοσίαν ταλάντων οὐσαν ἀξίαν, ὃ τε Σύ-
 λλας ἐλεγχόμενος ἐχαλέπαινε και δίκην πατροκτονίας ἐπῆ-
 γε τῷ Ῥωσκίῳ, τοῦ Χρυσογόνου κατασκευάσαντος, ἐβο-
 ῆθει δ' οὐδεὶς, ἀλλ' ἀπετρέποντο τοῦ Σύλλα τὴν χαλε-
 20 πότητα δεδοικότες, οὕτω δὲ δι' ἐρημίαν τοῦ μειρακίου
 τῷ Κικέρωνι προσφυγόντος οἱ φίλοι συμπαρώρων, ὡς
 οὐκ ἂν αὐτῷ λαμπροτέρα ἀντις ἀρχὴν πρὸς δόξαν ἐτέ-
 ραν οὐδὲ καλλίω γενησομένην. Ἀναδεξάμενος οὖν τὴν
 συνηγορίαν και κατορθώσας ἐθαυμάσθη· δεδιὼς δὲ τὸν
 25 Σύλλαν ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διασπείρας λόγον,
 ὡς τοῦ σώματος αὐτῷ θεραπείας δεομένου. Καὶ γὰρ ἦν
 ὄντως ἰσχνὸς και ἄσαρκος, ἀρρωστία στομάχου μικρὰ
 και γλίσχρα μόγις ὄψις τῆς ὄρας προσφερόμενος· ἢ δὲ
 φωνὴ πολλὴ μὲν και ἀγαθὴ, σκληρὰ δὲ και ἄπλαστος,
 30 ὑπὸ δὲ τοῦ λόγου σφοδρότητα και πάθος ἔχοντος ἀεὶ
 διὰ τῶν ἄνω τόνων ἐλαυνομένη φόβον παρείχεν ὑπὲρ
 τοῦ σώματος.

IV. Ἀφικόμενος δ' εἰς Ἀθήνας Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκα-
 λωνίτου διήκουσε, τῇ μὲν εὐροῖα τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ
 χάριτι κηλούμενος, ἃ δ' ἐν τοῖς δόγμασιν ἐνεωτέριζεν
 οὐκ ἐπαινῶν. Ἦδη γὰρ ἐξίστατο τῆς νέας λεγομένης
 Ἀκαδημείας ὁ Ἀντιόχος καὶ τὴν Καρνεάδου στάσιν ἐγκα- 5
 τέλειπεν, εἴτε καμπτόμενος ὑπὸ τῆς ἐναργείας καὶ τῶν
 αἰσθήσεων, εἴτε, ὡς φασιν ἔνιοι, φιλοτιμίᾳ τιμῇ καὶ
 διαφορᾷ πρὸς τοὺς Κλειτομάχου καὶ Φίλωνος συνήθεις
 τὸν Στωϊκὸν ἐκ μεταβολῆς θεραπεύων λόγον ἐν τοῖς
 πλείστοις. Ὁ δὲ Κικέρων ἐκεῖνα ἡγάπα κάκεινοις προσ- 10
 εἶχε μᾶλλον, διανοούμενος, εἰ παντάπασιν ἐκπέσοι τοῦ
 τὰ κοινὰ πράσσειν, δεῦρο μετενεγκάμενος τὸν βίον ἐκ
 τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πολιτείας ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ φιλοσο-
 φίας καταζῆν. Ἐπεὶ δ' αὐτῷ Σύλλας τε προσηγγέλθη
 τεθνηκῶς, καὶ τὸ σῶμα τοῖς γυμνασίοις ἀναρρωννύμενον 15
 εἰς ἕξιν ἐβάδιζε νεανικὴν, ἣ τε φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν
 ἠδεῖα μὲν πρὸς ἀκοὴν ἐτέδραπτο καὶ πολλή, μετρίως δὲ
 πρὸς τὴν ἕξιν ἤρμωστο τοῦ σώματος, πολλὰ μὲν τῶν ἀπὸ
 Ῥώμης φίλων γραφόντων καὶ δεομένων, πολλὰ δ' Ἀν-
 τιόχου παρακελευομένου τοῖς κοινοῖς ἐπιβαλεῖν πράγμα- 20
 σιν, αὐθις ὥσπερ ὄργανον ἐξήρτυε τὸν φητορικὸν λόγον
 καὶ ἀνεκίνει τὴν πολιτικὴν δύναμιν. αὐτόν τε ταῖς με-
 λέταις διαπονῶν καὶ τοὺς ἐπαινουμένους μετιῶν φήτο-
 ρας. Ὅθεν εἰς Ἀσίαν καὶ Ῥόδον ἐπλευσε, καὶ τῶν μὲν
 Ἀσιανῶν φητόρων Ξενοκλεῖ τῷ Ἀδραμυττηνῷ καὶ Διο- 25
 νυσίῳ τῷ Μάγνητι καὶ Μενίπῳ τῷ Καρὶ συνεσχόλα-
 σεν, ἐν δὲ Ῥόδῳ φήτορι μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνος,
 φιλοσόφῳ δὲ Ποσειδωνίῳ. Λέγεται δὲ τὸν Ἀπολλώνιον
 οὐ συνιέντα τὴν Ῥωμαικὴν διάλεκτον δεηθῆναι τοῦ Κι-
 κέρωνος Ἑλληνιστὶ μελετῆσαι· τὸν δ' ὑπακοῦσαι προ- 30
 θύμως, οἴομενον οὕτως ἔσσεσθαι βελτίονα τὴν ἐπανάρ-
 θωσιν· ἐπεὶ δ' ἐμελέτησε, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκπεπληχθαι

καὶ διαμιλλᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἐπαίνοις, τὸν δ' Ἀπολλώνιον οὐτ' ἀκροώμενον αὐτοῦ διαχυθῆναι καὶ παυσασμένου σύννου καθεξέσθαι πολὺν χρόνον, ἀχθο- 86
 μένου δὲ τοῦ Κικέρωνος εἶπεν· „Σὲ μὲν, ὦ Κικέρων,
 5 ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, τῆς δὲ Ἑλλάδος οἰκτεῖρω τὴν τύ-
 χην, ὄρῶν, ἃ μόνον τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, καὶ
 ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σοῦ προσγεγόμενα, παιδεῖαν καὶ
 λόγον.“

V. Ὁ γοῦν Κικέρων ἐλπίδων μεστὸς ἐπὶ τὴν πολι-
 10 τεῖαν φερόμενος ὑπὸ χρησμοῦ τινος ἀπημβλύθη τὴν
 ὄρμη. Ἐρομένῳ γὰρ αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν, ὅπως
 ἂν ἐνδοξότατος γένοιτο, προσέταξεν ἢ Πυθία τὴν ἑαυ-
 τοῦ φύσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἡγεμόνα
 ποιεῖσθαι τοῦ βίου. Καὶ τὸν γε πρῶτον ἐν Ῥώμῃ χρό-
 15 νον εὐλαβῶς διήγε καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὀκνηρῶς προσῆει καὶ
 παρημελεῖτο, ταῦτα δὲ τὰ Ῥωμαίων τοῖς βαναυσοτάτοις
 πρόχειρα καὶ συνήθη φήματα, Γραικὸς καὶ σχολαστικὸς
 ἀκούων. Ἐπεὶ δὲ φύσει φιλότιμος ᾧν καὶ παροξυνόμε-
 νος ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων ἐπέδωκεν εἰς τὸ
 20 συνηγορεῖν ἑαυτόν, οὐκ ἠρέμα τῷ πρωτείῳ προσῆγεν,
 ἀλλ' εὐθύς ἐξέλαμψε τῇ δόξῃ καὶ διέφερε πολὺ τῶν
 ἀγωνιζομένων ἐπ' ἀγορᾶς. Λέγεται δὲ καὶ αὐτὸς οὐδὲν
 ἦτιον νοσήσας τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὴν ὑπόκρισιν,
 τοῦτο μὲν Ῥωσκήν τῷ κωμῶδῳ, τοῦτο δ' Αἰσώπῳ τῷ
 25 τραγῶδῳ προσέχειν ἐπιμελῶς. Τὸν δ' Αἰσωπὸν τοῦτον
 ἱστοροῦσιν ὑποκρινόμενον ἐν θεάτρῳ τὸν περὶ τῆς τι-
 μωρίας τοῦ Θυέστου βουλευόμενον Ἀτρεά, τῶν ὑπηρε-
 τῶν τινος ἄφνω παραδραμόντος, ἔξω τῶν ἑαυτοῦ λογι-
 σμῶν διὰ τὸ πάθος ὄντα τῷ σκήπτρῳ πατάξαι καὶ ἀνε-
 30 λεῖν. Οὐ μικρὰ δὲ πρὸς τὸ πείθειν ὑπῆρχεν ἐκ τοῦ
 ὑποκρίνεσθαι ῥοπή τῷ Κικέρωνι. Καὶ τοὺς γε τῷ βοᾶν
 μεγαλαυχουμένους φήτορας ἐπισκώπτων ἔλεγε δι' ἀσθέ-

νειαν ἐπὶ τὴν κραυγὴν ὡσπερ χωλοὺς ἐφ' ἵππου πηδᾶν. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελία δικανικὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρόν, χρώμενος δ' αὐτῇ κατακόρως πολλοὺς ἐλύπει καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν.

VI. Ἀποδειχθεὶς δὲ ταμίας ἐν σιτοδείᾳ καὶ λαχὼν Σικελίαν ἠνώχλησε τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἀρχῇ σίτον εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν ἀναγκαζομένους. Ὡστερον δὲ τῆς ἐπιμελείας καὶ δικαιοσύνης καὶ πραότητος αὐτοῦ πείραν λαμβάνοντες ὡς οὐδένα τῶν πώποθ' ἡγεμόνων ἐτίμησαν. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης νέων ἐνδοξοὶ καὶ γεγονότες καλῶς αἰτίαν ἔχοντες ἀταξίας καὶ μαλακίας περὶ τὸν πόλεμον ἀνεπέμφθησαν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας, συνείπεν αὐτοῖς ὁ Κικέρων ἐπιφανῶς καὶ περιεποίησεν. Ἐπὶ τούτοις οὖν μέγα φρονῶν εἰς Ῥώμην 15 βαδίζων γελοῖόν τι παθεῖν φησι. Συντυχῶν γὰρ ἀνδρὶ τῶν ἐπιφανῶν φίλῳ δοκοῦντι περὶ Καμπανίαν, ἐρέσθαι, τίνα δὴ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ λόγον ἔχουσι Ῥωμαῖοι καὶ τί φρονοῦσιν, ὡς ὀνόματος καὶ δόξης τῶν πεπραγμένων αὐτῷ τὴν πόλιν ἄπασαν ἐμπεπληκῶς· τὸν 20 δ' εἰπεῖν· „Ποῦ γὰρ ἦς, ὦ Κικέρων, τὸν χρόνον τοῦτον;“ τότε μὲν οὖν ἐξαθυμῆσαι παντάπασιν, εἰ καθάπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὴν πόλιν ἐμπεσῶν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος οὐδὲν εἰς δόξαν ἐπίδηλον πεποίηκεν· ὕστερον δὲ λογισμὸν ἑαυτῷ διδοὺς πολὺ τῆς φιλοτιμίας ὑφεί- 25 λεν, ὡς πρὸς ἀόριστον πρᾶγμα τὴν δόξαν ἀμιλλώμενος καὶ πέρασ οὐκ ἐφικτὸν ἔχουσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τό γε χαίρειν ἐκαινούμενον διαφερόντως καὶ πρὸς δόξαν ἐμπαθέστερον ἔχειν ἄχρι παντὸς αὐτῷ παρέμεινε καὶ πολλοὺς πολλάκις τῶν ὀρθῶν ἐπετάραξε λογισμῶν. 30

VII. Ἀπτόμενος δὲ τῆς πολιτείας προθυμότερον αἰσχρὸν ἠγεῖτο τοὺς μὲν βαναύσους ὀργάνοις χρωμένους

καὶ σκεύεσιν ἀψύχοις μηδενὸς ἀγνοεῖν ὄνομα μηδὲ χώ-
 ραν ἢ δύναμιν αὐτῶν, τὸν δὲ πολιτικόν, ᾧ δι' ἀνθρώ-
 πων αἱ κοιναὶ πράξεις περαίνονται, φραδύμως καὶ ἀμε-
 λῶς ἔχειν περὶ τὴν τῶν πολιτῶν γνῶσιν. Ὅθεν οὐ μό-
 5 νον τῶν ὀνομάτων εἰθίξε μνημονεύειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ
 τόπον, ἐν ᾧ τῶν γνωρίμων ἕκαστος οἰκεῖ, καὶ χωρίον,
 οὗ κέκτηται, καὶ φίλους, οἵσινι χρῆται, καὶ γείτονας
 ἐγίνωσκε· καὶ πᾶσαν ὁδὸν Ἰταλίας διαπορευομένῳ Κι-
 κέρωνι πρόχειρον ἦν εἶπεν καὶ ἐπιδεῖξαι τοὺς τῶν φί-
 10 λων ἀγρούς καὶ τὰς ἐπαύλεις. Οὐσίαν δὲ μικρὰν μὲν,
 ἱκανὴν δὲ καὶ ταῖς δαπάναις ἐπαρκῆ κεκτημένος ἔθαν-
 μάζετο μήτε μισθοὺς μήτε δῶρα προσιέμενος ἀπὸ τῆς
 συνηγορίας, μάλιστα δ' ὅτε τὴν κατὰ Βέρρον δίκην
 ἀνέλαβε. Τοῦτον γὰρ στρατηγὸν γεγονότα τῆς Σικε-
 15 λίας καὶ πολλὰ πεπονηρευμένον τῶν Σικελιωτῶν διω-
 κόντων εἶλεν, οὐκ εἰπὼν, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τρόπον τινα
 τοῦ μὴ εἶπεν. Τῶν γὰρ στρατηγῶν τῷ Βέρρῳ χαριζο-
 μένων καὶ τὴν δίκην ὑπερθέσει καὶ διακρούσει πολ-
 λαῖς εἰς τὴν ὑστάτην ἐμβαλλόντων, ὡς ἦν πρόδηλον, ὅτι
 20 τοῖς λόγοις ὁ τῆς ἡμέρας οὐκ ἐξαρκέσει χρόνος οὐδὲ λήψε-
 ται πέρας ἢ κρίσις, ἀναστὰς ὁ Κικέρων ἔφη μὴ δεῖσθαι
 λόγων, ἀλλ' ἐπαγαγὼν τοὺς μάρτυρας καὶ ἐπικρίνας ἐκέ-
 λευσε φέρειν τὴν ψῆφον τοὺς δικαστάς. Ὅμως δὲ πολλὰ
 χαρίεντα διαμνημονεύεται καὶ περὶ ἐκείνην αὐτοῦ τὴν
 25 δίκην. Βέρρον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκτετημημένον χοῖ-
 ρον καλοῦσιν. Ὡς οὖν ἀπελευθερικὸς ἄνθρωπος ἔνο-
 χος τῷ Ἰουδαίῳ ὄνομα Κεκίλιος ἐβούλετο παρῳσάμε-
 νος τοὺς Σικελιώτας κατηγορεῖν τοῦ Βέρρου „Τί Ἰου-
 δαίῳ πρὸς χοῖρον;“ ἔφη ὁ Κικέρων. Ἦν δὲ τῷ Βέρρῳ
 30 ἀντίπαις υἱὸς οὐκ ἐλευθερίως δοκῶν προῖστασθαι τῆς
 ᾠρας. Αἰδιορηθεὶς οὖν ὁ Κικέρων εἰς μαλακίαν ὑπὸ
 τοῦ Βέρρου „Τοῖς υἱοῖς“, εἶπεν „ἐντὸς θυρῶν δεῖ λοι-

δορευσθαι.“ Τοῦ δὲ φήτορος Ὀρτησίου τὴν μὲν εὐθεται
τῷ Βέρρῳ συνειπεῖν μὴ τολμήσαντος, ἐν δὲ τῷ τιμήματι
πεισθέντος παραγενέσθαι καὶ λαβόντος ἑλεφαντίνην
Σφίγγα μισθόν, εἶπέ τι πλαγίως ὁ Κικέρων πρὸς αὐ-
τόν· τοῦ δὲ φήσαντος αἰνιγμάτων λύσεως ἀπείρως 5
ἔχειν· „Καὶ μὴν ἐπὶ τῆς οἰκίας τὴν Σφίγγα ἔχεις.“

VIII. Οὕτω δὲ τοῦ Βέρρου καταδικασθέντος ἑβδο-
μήκοντα πέντε μυριάδων τιμησάμενος τὴν δίκην ὁ Κι-
κέρων διαβολὴν ἔσχεν, ὡς ἐπ’ ἀργυρίῳ τὸ τίμημα κα-
θυφειμένος. Οὐ μὴν ἀλλ’ οἱ Σικελιωῖται χάριν εἰδότες 10
ἀγορανομοῦντος αὐτοῦ πολλὰ μὲν ἄγοντες ἀπὸ τῆς νή-
σου, πολλὰ δὲ φέροντες ἦκον, ἃν οὐδὲν ἐποιήσατο κέρ-
δος, ἀλλ’ ὅσον ἐπευανίσει τὴν ἀγορὰν ἀπεχρήσατο τῇ
φιλοτιμίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκέκτητο δὲ χωρίον καλὸν
ἐν Ἄρποις, καὶ περὶ Νέαυ πόλιν ἣν ἀγρὸς καὶ περὶ Πομ- 15
πηΐους ἔτερος, οὐ μεγάλοι· φερνὴ τε Τερεντίας τῆς γυ-
ναικὸς προσεγένετο μυριάδων δέκα, καὶ κληρονομία τις
εἰς ἐννέα θηναρίων συναχθεῖσα μυριάδας. Ἀπὸ τούτων
ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως διῆγε μετὰ τῶν συμβι-
ούτων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων φιλολόγων, σπάνιον, εἰ 20
ποτε, πρὸ δυσμῶν ἡλίου κατακλινόμενος, οὐχ οὕτω δι’
ἀσχολίαν, ὡς διὰ τὸ σῶμα τῷ στομάχῳ μοχθηρῶς δια-
κείμενον. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἄλλην περὶ τὸ σῶμα θερα-
πείαν ἀκριβῆς καὶ περιττός, ὥστε καὶ τρίψεσι καὶ περι-
πάτοις ἀριθμῷ τεταγμένοις χρῆσθαι. Τοῦτον τὸν τρό- 25
πον διαπαιδαγωγῶν τὴν ἔξιν ἄνοσον καὶ διαρκῆ πρὸς
πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας καὶ πόνους συνείχευ.
Οἰκίαν δὲ τὴν μὲν πατρῶαν τῷ ἀδελφῷ παρεχώρησεν,
αὐτὸς δ’ ᾤκει περὶ τὸ Παλάτιον ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρὰν
βαδίζοντας ἐνοχλεῖσθαι τοὺς θεραπεύοντας αὐτόν. Ἔθε- 30
ράπευον δὲ καθ’ ἡμέραν ἐπὶ θύρας φοιτῶντες οὐκ ἐλάτ-
865 τουνες ἢ Κράσσον ἐπὶ πλούτῳ καὶ Πομπήϊον διὰ τὴν ἐν

τοῖς στρατεύμασι δύναμιν, θαυμαζομένους μάλιστα Ῥωμαίων καὶ μεγίστους ὄντας. Πομπήλιος δὲ καὶ Κικέρωνα ἐθεραπευε, καὶ μεγάλα πρὸς δύναμιν αὐτῷ καὶ δόξαν ἢ Κικέρωνος συνέπραξε πολιτεία.

5 ΙΧ. Στρατηγίαν δὲ μετιόντων ἅμα σὺν αὐτῷ πολλῶν καὶ μεγάλων πρῶτος ἀπάντων ἀνηγορεύθη· καὶ τὰς κρίσεις ἔδοξε καθαρῶς καὶ καλῶς βραβεῦσαι. Λέγεται δὲ καὶ Λικίννιος Μάκερ, ἀνὴρ καὶ καθ' αὐτὸν ἰσχύων ἐν τῇ πόλει μέγα καὶ Κράσσω χρώμενος βοηθῷ,
 10 κρινόμενος κλοπῆς ἐπ' αὐτοῦ, τῇ δυνάμει καὶ σπουδῇ πεποιθῶς, ἔτι τὴν ψῆφον τῶν κριτῶν διαφερόντων ἀπαλλαγείς οἴκαδε κείρασθαι τε τὴν κεφαλὴν κατὰ τάχος καὶ καθαρὸν ἱμάτιον ὡς νενικηκῶς λαβὼν αὐτίς εἰς ἀγορὰν προλέναι· τοῦ δὲ Κράσσου περὶ τὴν αὐλείον
 15 ἀπαντήσαντος αὐτῷ καὶ φράσαντος, ὅτι πάσαις ἐάλωκε ταῖς ψήφοις, ἀναστρέψας καὶ κατακλινεῖς ἀποθανεῖν. Τὸ δὲ πρᾶγμα τῷ Κικέρωνι δόξαν ἤνεγκεν ὡς ἐπιμελῶς βραβεύσαντι τὸ δικαστήριον. Ἐπεὶ δὲ Οὐατίνιος, ἀνὴρ ἔχων τι τραχὺ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὀλίγωρον ἐν ταῖς
 20 συνηγορίαις, χοιράδων δὲ τὸν τράχηλον περίπλεως, ἤτειτό τι καταστάς παρὰ τοῦ Κικέρωνος, καὶ μὴ διδόντος, ἀλλὰ βουλευομένου πολλὸν χρόνον, εἶπεν, ὡς οὐκ ἂν αὐτὸς διστάσειε περὶ τούτου στρατηγῶν, ἐπιστραφεῖς ὁ Κικέρων „Ἄλλ' ἐγώ“ εἶπεν „οὐκ ἔχω τηλι-
 25 κοῦτον τράχηλον.“ Ἔτι δ' ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς ἔχοντι τῆς ἀρχῆς αὐτῷ προσήγαγέ τις Μανίλιον εὐθύνων κλοπῆς. Ὁ δὲ Μανίλιος οὗτος εὖνοϊαν εἶχε καὶ σπουδὴν ὑπὸ τοῦ δήμου, δοκῶν ἐλαύνεσθαι διὰ Πομπήλιον· ἐκείνου γὰρ ἦν φίλος. Αἰτουμένου δ' ἡμέρας αὐτοῦ μίαν
 30 ὁ Κικέρων μόνην τὴν ἐπιούσαν ἔδωκε· καὶ ὁ δῆμος ἠγανάκτησεν εἰδισμένων τῶν στρατηγῶν δέκα τοῦλάχιστον ἡμέρας διδόναι τοῖς κινδυνεύουσι. Τῶν δὲ δημάρχων

αὐτὸν διαγαγόντων ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ κατηγορούντων, ἰκουσθῆναι δεηθεὶς εἶπεν, ὅτι τοῖς κινδυνευουσιν ἰεὶ, καθ' ὅσον οἱ νόμοι παρεῖκουσι, κερημένος ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρωπῶς δεινὸν ἤγετο τῷ Μανιλίῳ ταῦτα μὴ παρασχεῖν· ἧς οὖν ἔτι μόνῃς κύριος ἦν ἡμέρας στρα- 5 τηγῶν, ταύτην ἐπίκτηδες ὀρίσαι· τὸ γὰρ εἰς ἄλλον ἄρχοντα τὴν κρίσιν ἐκβαλεῖν οὐκ εἶναι βουλομένου βοηθεῖν. Ταῦτα λεχθέντα θαυμαστὴν ἐποίησε τοῦ δήμου μεταβολήν· καὶ πολλὰ κατευφημοῦντες αὐτὸν ἐδέοντο τὴν ὑπὲρ τοῦ Μανιλίου συνηγορίαν ἀναλαβεῖν. Ὁ δ' 10 ὑπέστη προθύμως, οὐχ ἥμιστα διὰ Πομπήτιον ἀπόντα· καὶ καταστάς πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐδημηγόρησε, νεανικῶς τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τῷ Πομπητίῳ φθονούντων καθάπτόμενος.

Χ. Ἐπὶ δὲ τὴν ὑπατείαν οὐχ ἤττον ὑπὸ τῶν ἀρι- 15 στοκρατικῶν ἢ τῶν πολλῶν προήχθη διὰ τὴν πόλιν ἐξ αἰτίας αὐτῷ τοιαύτης συναγωνισαμένων. Τῆς ὑπὸ Σύλλα γενομένης μεταβολῆς περὶ τὴν πολιτείαν ἐν ἀρχῇ μὲν ἀτόπου φανείσης, τότε δὲ τοῖς πολλοῖς ὑπὸ χρόνου καὶ συνηθείας ἤδη τινὰ κατάστασιν ἔχειν οὐ φαύλην δο- 20 κούσης, ἦσαν οἱ τὰ παρόντα διασεῖσαι καὶ μεταθεῖναι ζητοῦντες ἰδίων ἔνεκα πλεονεξιῶν, οὐ πρὸς τὸ βέλτιστον, Πομπητίου μὲν ἔτι τοῖς βασιλεῦσιν ἐν Πόντῳ καὶ Ἀρμενίᾳ πολεμοῦντος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μηδεμιᾶς ὑφε- 25 στώσης πρὸς τοὺς νεωτερίζοντας ἀξιομάχου δυνάμεως. Οὗτοι κορυφαῖον εἶχον ἄνδρα τολμητὴν καὶ μεγαλοπράγμονα καὶ ποικίλον τὸ ἦθος, Λεύκιον Κατιλίαν, ὃς αἰτίαν ποτὲ πρὸς ἄλλοις ἀδικήμασι μέγαλοις ἔλαβε παρθένῳ συγγεγονέναι θυγατρὶ, κτείνει δ' ἀδελφὸν 30 866 αὐτοῦ· καὶ δίκην ἐπὶ τούτῳ φοβούμενος ἔπεισε Σύλλαν ὡς ἔτι ζῶντα τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἀποθανουμένοις προγράψαι. Τοῦτον οὖν προστάτην οἱ πονηροὶ λαβόντες

ἄλλας τε πίστεις ἀλλήλοις ἔδωσαν καὶ καταθύσαντες
 ἄνθρωπον ἐγεύσαντο τῶν σαρκῶν. Διέφθαρτο δ' ὑπ'
 αὐτοῦ πολὺ μέρος τῆς ἐν τῇ πόλει νεότητος, ἡδονὰς
 καὶ πότους καὶ γυναικῶν ἔρωτας ἀεὶ προξενούντος
 5 ἐκάστῳ καὶ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἀφειδῶς παρασκευ-
 άζοντος. Ἐπῆρτο δ' ἢ τε Τυρρηνία πρὸς ἀπόστασιν
 ὄλη καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας. Ἐπι-
 σφαλέστατα δ' ἢ Ρώμη πρὸς μεταβολὴν εἶχε διὰ τὴν ἐν
 ταῖς οὐσίαις ἀνωμαλίαν, τῶν μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα καὶ
 10 φρονήματι κατεπτωχευμένων εἰς θέατρα καὶ δειπνα καὶ
 φιλαρχίας καὶ οἰκοδομίας, τῶν δὲ πλούτων εἰς ἀγεννεῖς
 καὶ ταπεινοὺς συνεφρονηκότων ἀνθρώπους, ὥστε μικρᾶς
 ῥοπῆς δεῖσθαι τὰ πράγματα καὶ παντὸς εἶναι τοῦ τολ-
 μήσαντος ἐκστῆσαι τὴν πολιτείαν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς υ·
 15 σοῦσαν.

XI. Οὐ μὴν ἀλλὰ βουλόμενος ὁ Κατιλίνας ἰσχυροί
 τι προκαταλαβεῖν ὀρμητήριον ὑπατεῖαν μετῆι· καὶ λαμ-
 πρὸς ἦν ταῖς ἐλπῖσιν ὡς Γαῖῳ Ἀντωνίῳ συνυπατεύσαν,
 ἀνδρὶ καθ' αὐτὸν μὲν οὔτε πρὸς τὸ βέλτιον οὔτε πρὸς
 20 τὸ χεῖρον ἡγεμονικῶ, προσθήκη δ' ἄγοντος ἐτέρου δυ-
 νάμεως ἔσομένῳ. Ταῦτα δὴ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ
 πλεῖστοι προαισθόμενοι τὸν Κικέρωνα προῆγον ἐπὶ τὴν
 ὑπατείαν· καὶ τοῦ δήμου δεξαμένου προθύμως ὁ μὲν
 Κατιλίνας ἐξέπεσε, Κικέρων δὲ καὶ Γάιος Ἀντώνιος ἠρέ-
 25 θησαν. Καίτοι τῶν μετιόντων ὁ Κικέρων μόνος ἦν ἐξ
 ἰπικικοῦ πατρός, οὐ βουλευτοῦ, γεγονώς.

XII. Καὶ τὰ μὲν περὶ Κατιλίνας ἐμελλεν εἶτι, τοὺς
 πολλοὺς λανθάνοντα, προάγωνες δὲ μεγάλοι τὴν Κικέ-
 ρωνος ὑπατείαν ἐξεδέξαντο. Τοῦτο μὲν γὰρ οἱ κεκω-
 30 λυμένοι κατὰ τοὺς Σύλλα νόμους ἄρχειν, οὔτ' ἀσθενεῖς
 ὄντες οὔτ' ὀλίγοι, μετιόντες ἀρχὰς ἐδημαγώγουν, πολλὰ
 τῆς Σύλλα τυραννίδος ἀληθῆ μὲν καὶ δίκαια κατηγο-

ροῦντες, οὐ μὴν ἐν δέοντι τὴν πολιτείαν οὐδὲ σὺν καιρῷ
 κινουῦντες, τοῦτο δὲ νόμους εἰσήγον οἱ δήμαρχοι πρὸς
 τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, δεκαδαρχίαν καθιστάντες αὐτο-
 κρατόρων ἀνδρῶν, οἷς ἐφείτο πάσης μὲν Ἰταλίας, πά-
 σης δὲ Συρίας καὶ ὅσα διὰ Πομπητοῦ νεωστὶ προσώρι- 5
 στο κυρίους ὄντας πωλεῖν τὰ δημόσια, κρίνειν οὐς δο-
 κοίη, φυγάδας ἐκβάλλειν, συνοικίξειν πόλεις, χρήματα
 λαμβάνειν ἐκ τοῦ ταμείου, στρατιώτας τρέφειν καὶ κα-
 ταλέγειν ὁπόσων δέοιντο. Διὸ καὶ τῷ νόμῳ προσει-
 χον ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ πρῶτος Ἀντώνιος ὁ τοῦ 10
 Κικέρωνος συνάρχων ὡς τῶν δέκα γενησόμενος. Ἐδό-
 κει δὲ καὶ τὸν Κατιλίνα νεωτερισμὸν εἰδὼς οὐ δυσχε-
 ραίνειν ὑπὸ πλήθους δανείων· ὃ μάλιστα τοῖς ἀρίστοις
 φόβον παρεῖχε. Καὶ τοῦτον πρῶτον θεραπεύων ὁ Κικέρ-
 ων ἐκείνῳ μὲν ἐψηφίσατο τῶν ἐπαρχιῶν Μακεδονίαν, 15
 αὐτῷ δὲ τὴν Γαλατίαν διδομένην παρητήσατο, καὶ κα-
 τειργάσατο τῇ χάριτι ταύτῃ τὸν Ἀντώνιον ὥσπερ ὑπο-
 κριτὴν ἐμμισθον αὐτῷ τὰ δευτέρα λέγειν ὑπὲρ τῆς πα-
 τριδος. Ὡς δ' οὗτος ἐαλώκει καὶ χειροῦθη ἐγεγόνει,
 μᾶλλον ἤδη θαρρῶν ὁ Κικέρων ἐνίστατο πρὸς τοὺς και- 20
 νοτομοῦντας. Ἐν μὲν οὖν τῇ βουλῇ κατηγορίαν τινα
 τοῦ νόμου διατιθέμενος οὕτως ἐξέπληξεν αὐτοὺς τοὺς
 εἰσφέροντας, ὥστε μηδὲν ἀντιλέγειν. Ἐπεὶ δ' αὐθις
 ἐπεχείρουν καὶ παρεσκευασμένοι προεκαλοῦντο τοὺς
 ὑπάτους ἐπὶ τὸν δῆμον, οὐδὲν ὑποδείσας ὁ Κικέρων, 25
 ἀλλὰ τὴν βουλήν ἐπεσθαι κελεύσας καὶ προσελθὼν οὐ
 μόνον ἐξέβαλε τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπογνῶ-
 ναι τοὺς δημάρχους ἐποίησε, παρὰ τοσοῦτον τῷ λόγῳ
 κρατηθέντας ὑπ' αὐτοῦ.

867 XIII. Μάλιστα γὰρ οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐπέδειξε Ῥωμαίοις 30
 ὅσον ἡδονῆς λόγος τῷ καλῷ προστίθῃσι, καὶ ὅτι τὸ δί-
 καιον ἀήτητόν ἐστιν, ἂν ὀρθῶς λέγηται, καὶ δεῖ τὸν

ἐμμελῶς πολιτευόμενον ἀεὶ τῷ μὲν ἔργῳ τὸ καλὸν ἀντὶ
 τοῦ κολακεύοντος αἰρεῖσθαι, τῷ δὲ λόγῳ τὸ λυποῦν
 ἀφαιρεῖν τοῦ συμφέροντος. Δεῖγμα δὲ αὐτοῦ τῆς περὶ
 τὸν λόγον χάριτος καὶ τὸ περὶ τὰς θεάς ἐν τῇ ὑπατείᾳ
 5 γενόμενον. Τῶν γὰρ ἱππικῶν πρότερον ἐν τοῖς θεά-
 τροις ἀναμειγμένων τοῖς πολλοῖς καὶ μετὰ τοῦ δήμου
 θεωμένων ὡς ἔτυχε, πρῶτος διέκρινεν ἐπὶ τιμῇ τοὺς
 ἱππέας ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν Μάρκος Ὀθων στρατη-
 γῶν, καὶ διένειμεν ἰδίαν ἐκείνοις θέαν, ἣν ἔτι καὶ νῦν
 10 ἐξαίρετον ἔχουσι. Τοῦτο πρὸς ἀτιμίαν ὁ δῆμος ἔλαβε, καὶ
 φανέντος ἐν θεάτρῳ τοῦ Ὀθωνος ἐφυβρίζων ἐσύριττεν,
 οἱ δ' ἱππεῖς ὑπέλαβον κρότῳ τὸν ἄνδρα λαμπρῶς. Αὐ-
 θις δὲ ὁ δῆμος ἐπέτεινε τὸν συριγμὸν, εἶτα ἐκείνοι
 τὸν κρότον. Ἐκ δὲ τούτου τραπόμενοι πρὸς ἀλλήλους
 15 ἔχρῳντο λοιδορίαις, καὶ τὸ θέατρον ἀκοσμία κατείχεν.
 Ἐπεὶ δ' ὁ Κικέρων ἦκε πνυθόμενος καὶ τὸν δῆμον ἐκκα-
 λέσας πρὸς τὸ τῆς Ἐννοῦς ἱερὸν ἐπετίμησε καὶ παρήνε-
 σεν, ἀπελθόντες αὐθις εἰς τὸ θέατρον ἐκρότουν τὸν
 Ὀθωνα λαμπρῶς καὶ πρὸς τοὺς ἱππέας ἄμιλλαν ἐποι-
 20 οῦντο περὶ τιμῶν καὶ δόξης τοῦ ἀνδρός.

XIV. Ἡ δὲ περὶ τὸν Κατιλίαν συνωμοσία πτήξασα
 καὶ καταδείσασα τὴν ἀρχὴν αὐθις ἀνεθάρρει, καὶ συνῆ-
 γον ἀλλήλους καὶ παρεκάλουν εὐτολμότερον ἄπτεσθαι
 τῶν πραγμάτων πρὶν ἐπανελθεῖν Πομπήϊον ἤδη λεγό-
 25 μενον ὑποστρέφειν μετὰ τῆς δυνάμεως. Μάλιστα δὲ
 τὸν Κατιλίαν ἐξηρέθιζον οἱ Σύλλα πάλαι στρατιῶται,
 διαπεφυκότες μὲν ὅλης τῆς Ἰταλίας, πλειστοὶ δὲ καὶ μα-
 χιμώτατοι ταῖς Τυρρηναῖς ἐγκατεσπαρμένοι πόλεσιν,
 ἀρπαγὰς πάλιν καὶ διαφορήσεις πλούτων ἐτοίμων ὄνει-
 30 ροπολοῦντες. Οὗτοι γὰρ ἠγεμόνα Μάλλιον ἔχοντες,
 ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶς ὑπὸ Σύλλα στρατευσαμένων, συνί-
 σταντο τῷ Κατιλίᾳ καὶ παρήσαν εἰς Ῥώμην συναρχαι-

ρεσιάζοντες. Ἐπατεῖαν γὰρ αὐθις μετήγει βεβουλευμένος ἀνελεῖν τὸν Κικέρωνα περὶ αὐτὸν τῶν ἀρχαιρεσιῶν τὸν θόρυβον. Ἐδόκει δὲ καὶ τὸ δαιμόνιον προσημαίνειν τὰ πρᾶσσόμενα σεισμοῖς καὶ κεραυνοῖς καὶ φάσμασιν. Αἱ δ' ἀπ' ἀνθρώπων μηνύσεις ἀληθεῖς μὲν ἦσαν, 5 οὐπω δ' εἰς ἔλεγχον ἀποχρῶσαι κατ' ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ δυναμένου μέγα τοῦ Κατιλίνα. Διὸ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσιῶν ὑπερθέμενος ὁ Κικέρων ἐκάλει τὸν Κατιλίναν εἰς τὴν σύγκλητον καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀνέκριεν. Ὁ δὲ πολλοὺς οἰόμενος εἶναι τοὺς πραγμάτων 10 καινῶν ἐφιεμένους ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ἅμα τοῖς συνωμότηις ἐνδεικνύμενος, ἀπεκρίνατο τῷ Κικέρωνι μανικὴν ἀπόκρισιν. „Τί γάρ“ ἔφη „πράττω δεινόν, εἰ, δυεῖν σωμαίων ὄντων, τοῦ μὲν ἰσχυροῦ καὶ κατεφθινηκότος, ἔχοντος δὲ κεφαλὴν, τοῦ δ' ἀκεφάλου μὲν, ἰσχυροῦ δὲ 15 καὶ μεγάλου, τούτῳ κεφαλὴν αὐτὸς ἐπιτίθημι;“ Τούτων εἰς τε τὴν βουλήν καὶ τὸν δῆμον ἠνιγμένων ὑπ' αὐτοῦ, μᾶλλον ὁ Κικέρων ἔδεισε, καὶ τεθωρακισμένον αὐτὸν οἷ τε δυνατοὶ πάντες ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ τῶν νέων πολλοὶ κατήγαγον εἰς τὸ πεδίον. Τοῦ δὲ θώρακος 20 ἐπίτηδες ὑπέφαινε τι παραλύσας ἐκ τῶν ὤμων τοῦ χιτῶνος, ἐνδεικνύμενος τοῖς ὀρώσι τὸν κίνδυνον. Οἱ δ' ἠγανάκτου καὶ συνεστρέφοντο περὶ αὐτόν· καὶ τέλος ἐν ταῖς ψήφοις τὸν μὲν Κατιλίναν αὐθις ἐξέβαλον, εἰλοντο δὲ Σιλανὸν ὕπατον καὶ Μουρήναν. 25

XV. Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον τούτων ἤδη τῷ Κατιλίνα τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ συνερχομένων καὶ καταλοχιζομένων καὶ τῆς ὠρισμένης πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἡμέρας ἐγγυὺς οὐ- 868σης, ἦκον ἐπὶ τὴν Κικέρωνος οἰκίαν περὶ μέσας νύκτας ἄνδρες οἱ πρῶτοι καὶ δυνατώτατοι Ῥωμαίων, Μάρκος 30 τε Κράσσος καὶ Μάρκος Μάρκελλος καὶ Σκηπίων Μέτελλος· κόψαντες δὲ τὰς θύρας καὶ καλέσαντες τὸν θυ-

ρωφὸν ἐκέλευον ἐπεγείραι καὶ φράσαι Κικέρωνι τὴν πα-
 ρουσίαν αὐτῶν. Ἦν δὲ τοιόνδε· τῷ Κράσσῳ μετὰ δε-
 πνον ἐπιστολὰς ἀποδίδωσιν ὁ θυρωρὸς, ὑπὸ δὴ τινος ἀν-
 θρώπου κομισθείσας ἀγνώστου, ἄλλας ἄλλοις ἐπιγε-
 5 γραμμένας, αὐτῷ δὲ Κράσσῳ μίαν ἀδέσποτον. Ἦν μό-
 νην ἀναγνοῦς ὁ Κράσσος, ὡς ἔφραξε τὰ γράμματα φό-
 νον γενησόμενον πολὺν διὰ Κατιλίνα καὶ παρήνει τῆς
 πόλεως ὑπεξελεθεῖν, τὰς ἄλλας οὐκ ἔλυσεν, ἀλλ' ἤκεν
 εὐθύς πρὸς τὸν Κικέρωνα πληγείς ὑπὸ τοῦ δεινοῦ καὶ
 10 τι τῆς αἰτίας ἀπολούμενος, ἣν ἔσχε διὰ φιλίαν τοῦ Κα-
 τιλίνα. Βουλευσάμενος οὖν ὁ Κικέρων ἄμ' ἡμέρα βου-
 λὴν συνήγαγε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς κομίσας ἀπέδωκεν οἷς
 ἦσαν ἐπεσταλμέναί, κελεύσας φανερῶς ἀναγνώσθαι. Πᾶ-
 σαι δ' ἦσαν ὁμοίως ἐπιβουλήν φράζουσαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ
 15 Κόιντος Ἄρριος, ἀνὴρ στρατηγικός, ἀπήγγελλε τοὺς ἐν
 Τυρρηνίᾳ καταλοχισμούς, καὶ Μάλλιος ἀπηγγέλλετο
 σὺν χειρὶ μεγάλη περὶ τὰς πόλεις ἐκείνας αἰωρούμενος
 αἰεὶ τι προσδοκᾶν καινὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, γίνεται δόγμα
 τῆς βουλῆς παρακατατίθεσθαι τοῖς ὑπάτοις τὰ πράγ-
 20 ματα, δεξαμένους δ' ἐκείνους ὡς ἐπίστανται διοικεῖν
 καὶ σώζειν τὴν πόλιν. Τοῦτο δ' οὐ πολλάκις, ἀλλ' ὅταν
 τι μέγα δαίση, ποιεῖν εἴωθεν ἡ σύγκλητος.

XVI. Ἐπεὶ δὲ ταύτην λαβὼν τὴν ἐξουσίαν ὁ Κικέ-
 ρων τὰ μὲν ἔξω πράγματα Κοῖντῳ Μετέλλῳ διεπίστευσε,
 25 τὴν δὲ πόλιν εἶχε διὰ χειρὸς καὶ καθ' ἡμέραν προΐει
 δορυφορούμενος ὑπ' ἀνδρῶν τοσούτων τὸ πλῆθος,
 ὥστε τῆς ἀγορᾶς πολὺ μέρος κατέχειν ἐμβάλλοντος αὐ-
 τοῦ τοὺς παραπέμποντας, οὐκέτι καρτερῶν τὴν μέλλη-
 σιν ὁ Κατιλίνας αὐτὸς μὲν ἐκπηδᾶν ἔγνω πρὸς τὸν Μάλ-
 30 λιον ἐπὶ τὸ στράτευμα, Μάρκιον δὲ καὶ Κέθηγον ἐκέ-
 λευσε ξίφῃ λαβόντας ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς θύρας ἔωθεν ὡς
 ἀσπασομένους τὸν Κικέρωνα καὶ διαχρήσασθαι προσπε-

σόντας. Τοῦτο Φουλβία, γυνὴ τῶν ἐπιφανῶν, ἐξαγγέλει τῷ Κικέρωνι, νυκτὸς ἐλθοῦσα καὶ διακελευσαμένη φυλάττεσθαι τοὺς περὶ τὸν Κέθηγον. Οἱ δ' ἤκου ἅμ' ἡμέρα, καὶ κωλυθέντες εἰσελθεῖν ἠγανάκτουں καὶ κατεβῶν ἐπὶ θύραις, ὥστε ὑποπτότεροι γενέσθαι. Προελθὼν δ' ὁ Κικέρων ἐκάλει τὴν σύγκλητον εἰς τὸ τοῦ Στησίου Διὸς ἱερὸν, ὃν Στάτορα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἰδρῦμένον ἐν ἀρχῇ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ πρὸς τὸ Παλάτιον ἀνιόντων. Ἐνταῦθα καὶ τοῦ Κατιλίνα μετὰ τῶν ἄλλων ἐλθόντος ὡς ἀπολογοσηομένου, συγκαθίσει μὲν οὐδεὶς 10 ὑπέμεινε τῶν συγκλητικῶν, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ βήθρου μετῆλθον. Ἀρξάμενος δὲ λέγειν ἐθορυβεῖτο, καὶ τέλος ἀναστὰς ὁ Κικέρων προσέταξεν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπαλλάττεσθαι· δεῖν γὰρ αὐτοῦ μὲν λόγοις, ἐκείνου δ' ὄπλοις πολιτευομένου μέσον εἶναι τὸ τεῖχος. Ὁ μὲν 15 οὖν Κατιλίνας εὐθύς ἐξελθὼν μετὰ τριακοσίων ὀπλοφόρων καὶ περιστησάμενος αὐτῷ φαβδουχίας ὡς ἄρχοντι καὶ πελέκει καὶ σημαίας ἐπαράμενος πρὸς τὸν Μάλλιον ἐχώρει· καὶ δισμυρίων ὁμοῦ τι συνηθροισμένων ἐπήγει τὰς πόλεις ἀνακείθων καὶ ἀφιστάς, ὥστε τοῦ πολέμου 20 φανεροῦ γεγονότος τὸν Ἀντωνίων ἀποσταλῆναι διαμαχομένον.

XVII. Τοὺς δ' ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει τῶν διεφθαρμένων ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα συνηγε καὶ παρεθάρρυνε Κορνήλιος Λέντλος Σούρας ἐπίκλησιν, ἀνὴρ γένους 25 μὲν ἐνδόξου, βεβιωκῶς δὲ φαύλως καὶ δι' ἀσέλγειαν ἐξεληλαμένος τῆς βουλῆς πρότερον, τότε δὲ στρατηγῶν τὸ δεύτερον, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐξ ὑπαρχῆς ἀνακτωμέ- 869 νοις τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα. Λέγεται δὲ καὶ τὴν ἐπίκλησιν αὐτῷ γενέσθαι τὸν Σούραν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. 30 Ἐν τοῖς κατὰ Σύλλαν χρόνοις ταμιεύων συχνὰ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν. Ἀγανα-

κτουῦντος δὲ τοῦ Σύλλα καὶ λόγον ἀπαιτοῦντος ἐν τῇ συγκλήτῳ, προελθὼν ὀλιγώρως πάνυ καὶ καταφρονητικῶς λόγον μὲν οὐκ ἔφη διδόναι, παρέχειν δὲ τὴν κνήμην, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ παῖδες, ὅταν ἐν τῷ σφαιρίζειν ἀμάρτωσιν. Ἐκ τούτου Σούρας παρωνομάσθη· σούραν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν κνήμην λέγουσι. Πάλιν δὲ δίκην ἔχων καὶ διαφθείρας ἐνίους τῶν δικαστῶν, ἐπεὶ δυσι μόναίς ἀπέφυγε ψήφοις, ἔφη παρανάλωμα γεγονέναι τὸ θατέρῳ κριτῇ δοθέν· ἀρκεῖν γὰρ εἰ καὶ μιᾷ ψήφῳ μόνου ἀπελύθη. Τοῦτου ὄντα τῇ φύσει τοιοῦτον κεινημένον ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα προσδιέφθειραν ἐλπίσι κεναῖς ψευδομάντεις καὶ γόητες ἔπη πεπλασμένα καὶ χρησμοὺς ἄδοντες, ὡς ἐκ τῶν Σιβυλλείων προδηλοῦντας εἰμαρμένους εἶναι τῇ Ῥώμῃ Κορνηλίους τρεῖς μόναρχους, ὧν δύο μὲν ἤδη πεπληρωκένοι τὸ χρεῶν, Κίνναν τε καὶ Σύλλαν, τρίτῳ δὲ λοιπῷ Κορνηλίῳ ἐκείνῳ φέροντα τὴν μοναρχίαν ἤκειν τὸν δαίμονα, καὶ δεῖν πάντως δέχεσθαι καὶ μὴ διαφθεῖρειν μέλλοντα τοὺς καιροὺς ὥσπερ Κατιλίνας.

20 XVIII. Οὐδὲν οὖν ἐπενόει μικρὸν ὁ Λέντλος ἢ ἄσημον, ἀλλ' ἐδέδοκτο τὴν βουλήν ἅπασαν ἀναιρεῖν τῶν τ' ἄλλων πολιτῶν ὅσους δύναίτο, τὴν πόλιν δ' αὐτὴν κατακιμπράναι, φεῖδεσθαί τε μηδενὸς ἢ τῶν Πομπηίου τέκνων· ταῦτα δ' ἐξαρκασαμένους ἔχειν ὑφ' αὐτοῖς καὶ 25 φυλάττειν ὄμηρα τῶν πρὸς Πομπήϊον διαλύσεων· ἤδη γὰρ ἐφοῖτα πολὺς λόγος καὶ βέβαιος ὑπὲρ αὐτοῦ κατιόντος ἀπὸ τῆς μεγάλης στρατείας. Καὶ νυξ μὲν ὄριστο πρὸς τὴν ἐπίθεσιν μιᾶ τῶν Κρονιαῶδων, ξίφη δὲ καὶ στυππεῖα καὶ θεῖον εἰς τὴν Κεθήγου φέροντες οἰκίαν 30 ἀπέκρουσαν. Ἄνδρας δὲ τάξαντες ἑκατὸν καὶ μέρη τοσαῦτα τῆς Ῥώμης ἕκαστον ἐφ' ἐκάστῳ διεκλήρωσαν, ὡς δι' ὀλίγου πολλῶν ἀψάντων φλέγοιτο πανταχόθεν ἢ

πόλις. Ἄλλοι δὲ τοὺς ὀχετοὺς ἐμελλον ἐμφράξαντες ἀποσφάττειν τοὺς ὑδρευομένους. Πραττομένων δὲ τούτων ἔτυχον ἐπιδημοῦντες Ἄλλοβρίγων δύο πρέσβεις, ἔθνους μάλιστα δὴ τότε πονηρὰ πράττοντος καὶ βαρυνομένου τὴν ἡγεμονίαν. Τούτους οἱ περὶ Δέντλον ὠφε- 5 λίμους ἡγούμενοι πρὸς τὸ κινῆσαι καὶ μεταβαλεῖν τὴν Γαλατίαν ἐποίησαντο συνωμότας. Καὶ γράμματα μὲν αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐκεῖ βουλήν, γράμματα δὲ πρὸς Κατιλίαν ἔδοσαν, τῇ μὲν ὑπισχνούμενοι τὴν ἐλευθερίαν, τὸν δὲ Κατιλίαν παρακαλοῦντες ἐλευθερώσαντα τοὺς 10 δούλους ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν. Συναπέστειλλον δὲ μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν Κατιλίαν Τίτον τινὰ Κροτωνιάτην κομίζοντα τὰς ἐπιστολάς. Οἷα δ' ἀνθρώπων ἀσταθμήτων καὶ μετ' οἴνου τὰ πολλὰ καὶ γυναικῶν ἀλλήλοις ἐντυγχανόντων βουλευόμενα πόνῳ καὶ λογισμῷ νήφοντι 15 καὶ συνέσει περιττῇ διώκων ὁ Κικέρων, καὶ πολλοὺς μὲν ἔχων ἔξωθεν ἐπισκοποῦντας τὰ πραττόμενα καὶ συνεξιχνεύοντας αὐτῷ, πολλοῖς δὲ τῶν μετέχειν δοκούντων τῆς συνωμοσίας διαλεγόμενος κρύφα καὶ πιστεύων, ἔγνω τὴν πρὸς τοὺς ξένους κοινολογίαν· καὶ νυκτὸς ἐνε- 20 δρεύσας ἔλαβε τὸν Κροτωνιάτην καὶ τὰ γράμματα συνεργούντων ἀδήλως τῶν Ἄλλοβρίγων.

XIX. Ἄμα δ' ἡμέρᾳ βουλήν ἀθροίσας εἰς τὸ τῆς Ὀμονοίας ἱερὸν ἐξανέγνω τὰ γράμματα καὶ τῶν μηνυτῶν διήκουσεν. Ἔφη δὲ καὶ Σιλανὸς Ἰούνιος ἀκηκοέ- 25 ναι τινὰς Κεθῆγου λέγοντος, ὡς ὑπατοῖ τε τρεῖς καὶ στρατηγῶν τέτταρες ἀναιρεῖσθαι μέλλουσι. Τοιαῦτα δ' 870 ἕτερα καὶ Πείσων, ἀνὴρ ὑπατικός, εἰσήγγειλε. Γάτος δὲ Σουλπίκιος, εἰς τῶν στρατηγῶν, ἐπὶ τὴν οἰκίαν πεμφθεὶς τοῦ Κεθῆγου πολλὰ μὲν ἐν αὐτῇ βέλη καὶ ὄπλα, 30 πλείστα δὲ ξίφη καὶ μαχαίρας εὗρε νεοθήκτους ἀπάσας. Τέλος δὲ τῷ Κροτωνιάτῃ ψηφισαμένης ἄδειαν ἐπὶ μη-

νύσει τῆς βουλῆς ἐξελεγχθεὶς ὁ Λέντλος ἀπωμόσατο τὴν
 ἀρχὴν (στρατηγῶν γὰρ ἐτύγχανε), καὶ τὴν περιπόρφυρον
 ἐν τῇ βουλῇ καταθέμενος διήλλαξεν ἐσθῆτα τῇ συμφορᾷ
 πρέπουσαν. Οὗτος μὲν οὖν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρεδό-
 5 θησαν εἰς ἄδεσμον φυλακὴν τοῖς στρατηγοῖς. Ἦδη δ'
 ἐσπέρας οὔσης καὶ τοῦ δήμου περιμένοντος ἀθρόου,
 προσελθὼν ὁ Κικέρων, καὶ φράσας τὸ πρᾶγμα τοῖς πολί-
 ταις καὶ προπεμφθεὶς, παρῆλθεν εἰς οἰκίαν φίλου γει-
 νιωῦτος, ἐπαι τὴν ἐκείνου γυναῖκες κατεῖχον ἱεροῖς
 10 ἀπορρητοῖς ὀργιάζουσαι θεόν, ἣν Ῥωμαῖοι μὲν ἀγαθὴν,
 Ἕλληνες δὲ Γυναικεῖαν ὀνομάζουσι. Θύεται δ' αὐτῇ
 κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὑπάτου διὰ γυναικὸς ἢ μη-
 τρὸς αὐτοῦ, τῶν Ἑστιάδων παρθένων παρουσῶν. Εἰσ-
 ελθὼν οὖν ὁ Κικέρων κατ' αὐτόν, ὀλίγων παντάπα-
 15 σιν αὐτῷ παρόντων, ἐφρόντιζεν ὅπως χρήσαιτο τοῖς
 ἀνδράσι. Τὴν τε γὰρ ἄκραν καὶ προσήκουσαν ἀδική-
 μασι τηλικούτοις τιμωρίαν ἐξευλαβεῖτο καὶ κατώκνει δι
 ἐπιείκειαν ἡθους ἅμα καὶ ὥς μὴ δοκοίη τῆς ἐξουσίας
 ἄγαν ἐμπορεῖσθαι καὶ πικρῶς ἐπεμβαίνειν ἀνδράσι γέ-
 20 νει τε πρώτοις καὶ φίλους δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κεκτη-
 μένοις· μαλακώτερόν τε χρησάμενος ὠρρώδει τὸν ἀπ'
 αὐτῶν κίνδυνον. Οὐ γὰρ ἀγαπήσειν μετριώτερόν τι
 θανάτου παθόντας, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἀναρραγήσεσθαι τόλ-
 μης τῇ παλαιᾷ κακίᾳ νέαν ὀργὴν προσλαβόντας· αὐτοῖς
 25 τε δόξειν ἄνανδρος καὶ μαλακός, οὐδ' ἄλλως δοκῶν εὐ-
 τολμότατος εἶναι τοῖς πολλοῖς.

XX. Ταῦτα τοῦ Κικέρωνος διαποροῦντος γίνεται
 τι ταῖς γυναῖξι σημεῖον θυσούσαις. Ὁ γὰρ βωμός, ἦδη
 τοῦ πυρὸς κατακεκοιμησθαι δοκοῦντος, ἐκ τῆς τέφρας
 30 καὶ τῶν κεκαυμένων φλοιῶν φλόγα πολλὴν ἀνῆκε καὶ
 λαμπράν. Ἴψ' ἧς αἱ μὲν ἄλλαι διεπτοήθησαν, αἱ δ'
 ἱεραὶ παρθένοι τὴν τοῦ Κικέρωνος γυναῖκα Τερεντίαν

ἐκέλευσαν ἢ τάχος χωρεῖν πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ κελεύειν οἷς ἔγνωκεν ἐγχειρεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγα πρὸς τε σωτηρίαν καὶ δόξαν αὐτῷ τῆς θεοῦ φῶς διδούσης. Ἡ δὲ Τερεντία (καὶ γὰρ οὐδ' ἄλλως ἦν πραεὶά τις οὐδ' ἄτολμος τὴν φύσιν, ἀλλὰ φιλότιμος γυνὴ καὶ μᾶλλον, 5 ὡς αὐτὸς φησιν ὁ Κικέρων, τῶν πολιτικῶν μεταλαμβάνουσα παρ' ἐκείνου φροντίδων ἢ μεταδιδούσα τῶν οικιακῶν ἐκείνῳ) ταῦτά τε πρὸς αὐτὸν ἔφρασε καὶ παρώξυνεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας· ὁμοίως δὲ καὶ Κόιντος ὁ ἀδελφὸς καὶ τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἐταίρων Πόπλιος Νιγίδιος, 10 ὃ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα παρὰ τὰς πολιτικὰς ἐχρήτο πράξεις. Τῇ δ' ὑστεραία γενομένων ἐν συγκλήτῳ λόγων περὶ τιμωρίας τῶν ἀνδρῶν, ὁ πρῶτος ἐρωτηθεὶς γνώμην Σιλανὸς εἶπε τὴν ἐσχάτην δίκην δοῦναι προσήκειν ἀχθέντας εἰς τὸ δεσμοτήριον. Καὶ προσετίθεντο 15 τούτῳ πάντες ἐφεξῆς μέχρι Γαίου Καίσαρος τοῦ μετὰ ταῦτα δικτάτορος γενομένου. Τότε δὲ νέος ὢν ἔτι καὶ τὰς πρῶτας ἔχων τῆς ἀξήσεως ἀρχάς, ἦδη δὲ τῇ πολιτείᾳ καὶ ταῖς ἐλπίσιν εἰς ἐκείνην τὴν ὁδὸν ἐμβεβηκώς, ἢ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν μετέστησε πράγματα, τοὺς μὲν 20 ἄλλους ἐλάνθανε, τῷ δὲ Κικέρωνι πολλὰς μὲν ὑποψίας, λαβὴν δ' οὐδεμίαν εἰς ἔλεγχον παρέδωκεν, ἀλλὰ καὶ λεγόντων ἦν ἐνίων ἀκούειν, ὡς ἐγγὺς ἐλθὼν ἀλῶναι διεκφυγοὶ τὸν ἄνδρα. Τινὲς δὲ φασι παριδεῖν ἐκόντα καὶ παραλιπεῖν τὴν κατ' ἐκείνου μῆνυσιν φόβῳ τῶν 25 φίλων αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως· παντὶ γὰρ εἶναι πρόδηλον, ὅτι μᾶλλον ἂν ἐκείνοι γένοιτο προσθήκη Καί-
871 σαρι σωτηρίας ἢ Καίσαρ ἐκείνοις κολάσεως.

XXI. Ἐπεὶ δ' οὖν ἡ γνώμη περιῆλθεν εἰς αὐτόν, ἀναστὰς ἀπεφήνατο μὴ θανατοῦν τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ 30 τὰς οὐσίας εἶναι δημοσίας, αὐτοὺς δ' ἀπαχθέντας εἰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἃς ἂν δοκῇ Κικέρωνι, τηρεῖσθαι

δεδεμένους, ἄχρι ἂν οὐ καταπολεμηθῇ Κατιλίνας. Οὐ-
 σης δὲ τῆς γνώμης ἐπεικοῦς καὶ τοῦ λέγοντος εἶπεν
 δυνατωτάτου, ῥοπήν ὁ Κικέρων προσέθηκεν οὐ μικράν.
 Αὐτός τε γὰρ ἀναστὰς ἐνεχείρησεν εἰς ἑκάτερον, τὰ μὲν
 5 τῇ προτέρᾳ, τὰ δὲ τῇ γνώμῃ Καίσαρος συνειπῶν, οἳ τε
 φίλοι πάντες ολόμενοι τῷ Κικέρωνι συμφέρειν τὴν Καί-
 σαρος γνώμην (ἦττον γὰρ ἐν αἰτίαις ἐσεσθαι μὴ θανατώ-
 σαντα τοὺς ἄνδρας) ἤρουντο τὴν δευτέραν μᾶλλον γνώ-
 μην, ὥστε καὶ τὸν Σιλανὸν αὐτίς μεταβαλλόμενον πα-
 10 ραιτεῖσθαι καὶ λέγειν, ὡς οὐδ' αὐτὸς εἰποι θανατικὴν
 γνώμην· ἐσχάτην γὰρ ἀνδρὶ βουλευτῇ Ῥωμαίων εἶναι
 δίκην τὸ δεσμοτήριον. Εἰρημένης δὲ τῆς γνώμης πρῶ-
 τος ἀντέκρουσεν αὐτῇ Κάτλος Λουτάτιος· εἶτα δεξιόμε-
 νος Κάτων, καὶ τῷ λόγῳ σφοδρῶς συνεπερείσας ἐπὶ τὸν
 15 Καίσαρα τὴν ὑπόνοιαν, ἐνέπλησε θυμοῦ καὶ φρονήμα-
 τος τὴν σύγκλητον, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν
 ἀνδρῶν. Περὶ δὲ δημεύσεως χρημάτων ἐνίστατο Καί-
 σαρ, οὐκ ἀξιῶν τὰ φιλάνθρωπα τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐκ-
 βαλόντας ἐνὶ χρήσασθαι τῷ σκυθρωποτάτῳ. Βιαζομέ-
 20 νων δὲ πολλῶν ἐπεκαλεῖτο τοὺς δημάρχους. Οἱ δ' οὐχ
 ὑπήκουον, ἀλλὰ Κικέρων αὐτὸς ἐνδοῦς ἀνῆκε τὴν περὶ
 δημεύσεως γνώμην.

XXII. Ἐχώρει δὲ μετὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας.
 Οὐκ ἐν ταύτῳ δὲ πάντες ἦσαν, ἄλλος δ' ἄλλον ἐφύ-
 25 λαττε τῶν στρατηγῶν. Καὶ πρῶτον ἐκ Παλατιοῦ παρα-
 λαβὼν τὸν Λέντιλον ἦγε διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγο-
 ρᾶς μέσης, τῶν μὲν ἡγεμονικωτάτων ἀνδρῶν κύκλῳ
 περιεσπειραμένων καὶ δορυφορῶντων, τοῦ δὲ δήμου
 φρίττοντος τὰ δρώμενα καὶ παριόντος σιωπῇ, μάλιστα
 30 δὲ τῶν νέων, ὥσπερ ἱεροῖς τισι πατέροις ἀριστοκρατι-
 κῆς τινος ἐξουσίας τελεῖσθαι μετὰ φόβου καὶ θάμβους
 δοκούντων. Διελθὼν δὲ τὴν ἀγορὰν καὶ γενόμενος

πρὸς τῷ δεσμοτηρίῳ παρέδωκε τὸν Λέντλον τῷ δημίῳ
 καὶ προσέταξεν ἀνελεῖν· εἶθ' ἐξῆς τὸν Κέθηγον, καὶ
 οὕτω τῶν ἄλλων ἕκαστον καταγαγὼν ἀπέκτεινεν. Ὀρῶν
 δὲ πολλοὺς ἔτι τῆς συνωμοσίας ἐν ἀγορᾷ συνεσιῶτας
 ἀθρόους καὶ τὴν μὲν πρᾶξιν ἀγνοοῦντας, τὴν δὲ νύκτα 5
 προσμένοντας, ὡς ἔτι ζώντων τῶν ἀνδρῶν καὶ δυνα-
 μένων ἐξαρκασθῆναι, φθηγξάμενος μέγα πρὸς αὐτούς
 „Ἐξῆσαν“ εἶπεν. Οὕτω δὲ Ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ
 βουλόμενοι τὸ τεθνᾶναι σημαίνουσιν. Ἢδη δ' ἦν ἐσπέ-
 ρα, καὶ δι' ἀγορᾶς ἀνέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκέτι σι- 10
 ωπῆ τῶν πολιτῶν οὐδὲ τάξει προπεμπόντων αὐτόν,
 ἀλλὰ φωναῖς καὶ κρότοις δεχομένων, καθ' οὓς γέ-
 νοιτο, σωτήρα καὶ κτίστην ἀνακαλούντων τῆς πατρί-
 δος. Τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τοὺς στενωπούς,
 λαμπάδια καὶ δᾶδας ἰστώντων ἐπὶ ταῖς θύραις. Αἱ δὲ 15
 γυναικες ἐκ τῶν τεγῶν προὔφαινον ἐπὶ τιμῇ καὶ θεᾷ
 τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ πομπῆ τῶν ἀρίστων μάλα σεμνῶς ἀνι-
 όντος· ὧν οἱ πλείστοι πολέμους τε κατειργασμένοι με-
 γάλους καὶ διὰ θριάμβων εἰσεληλακότες καὶ προσκεκτη-
 μένοι γῆν καὶ θάλατταν οὐκ ὀλίγην ἐβάδιζον ἀνομο- 20
 λογούμενοι πρὸς ἀλλήλους, πολλοῖς μὲν τῶν τότε ἡγε-
 μόνων καὶ στρατηγῶν πλούτου καὶ λαφύρων καὶ δυνά-
 μεως χάριν ὀφείλειν τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ἀσφαλείας
 δὲ καὶ σωτηρίας ἐνὶ μόνῳ Κικέρωνι, τηλικούτον ἀφε-
 λόντι καὶ τοσοῦτον αὐτοῦ κίνδυνον. Οὐ γὰρ τὸ κωλύ- 25
 σαι τὰ πραττόμενα καὶ κολάσαι τοὺς πράττοντας
 872 ἐδόκει θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι μέγιστον τῶν πῶποτε νεω-
 τρισμῶν οὗτος ἐλαχίστοις κακοῖς ἄνευ στάσεως καὶ
 ταραχῆς κατέσβεσε. Καὶ γὰρ τὸν Κατιλίαν οἱ πλει-
 στοὶ τῶν συνερρηκότεων πρὸς αὐτὸν ἅμα τῷ πυθέσθαι 30
 τὰ περὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον ἐγκαταλιπόντες ᾤχοντο·
 καὶ μετὰ τῶν συμμεμενηκότων αὐτῷ διαγωνισάμενος

πρὸς Ἀντώνιον αὐτός τε διεφθάρη καὶ τὸ στρατόπεδον.

XXIII. Οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ τὸν Κικέρωνα παρσκευασμένοι καὶ λέγειν ἐπὶ τούτοις καὶ ποιεῖν κακῶς, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀρχόντων Καίσαρα μὲν στρατηγοῦντα, Μέτελλον δὲ καὶ Βηστιανὸν δημαρχοῦντας. Οἱ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, ἐτι τοῦ Κικέρωνος ἡμέρας ὀλίγας ἄρχοντες, οὐκ εἶων δημηγορεῖν αὐτόν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων βάρθρα θέντες οὐ παρίεσαν οὐδ' 10 ἐπέτρεπον λέγειν, ἀλλ' ἐκέλευον, εἰ βούλοιο, μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς ἀπομόσαντα καταβαίνειν. Κάκεινος ἐπὶ τούτοις ὡς ὁμόσων προῆλθε· καὶ γενομένης αὐτῷ σιωπῆς ᾤμνυεν οὐ τὸν πάτριον, ἀλλ' ἰδιὸν τινα καὶ καιρὸν ὄρκον, ἧ μὴν σεσωκέναι τὴν πατρίδα καὶ διατετηρηκέναι τὴν ἡγεμονίαν. Ἐπώμνυε δὲ τὸν ὄρκον αὐτῷ 15 σύμπας ὁ δῆμος. Ἐφ' οἷς ἐτι μᾶλλον ὃ τε Καίσαρ οἷ τε δῆμαρχοὶ χαλεπαίνοντες ἄλλας τε τῷ Κικέρωνι ταραχὰς ἐμηχανῶντο, καὶ νόμος ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο καλεῖν Πομπήιον μετὰ τῆς στρατιᾶς, ὡς δὴ καταλύσοντα τὴν Κικέρωνος 20 δυναστείαν. Ἄλλ' ἦν ὄφελος μέγα τῷ Κικέρωνι καὶ πάσῃ τῇ πόλει δημαρχῶν τότε Κάτων καὶ τοῖς ἐκείνου πολιτεύμασιν ἀπ' ἰσῆς μὲν ἐξουσίας, μείζονος δὲ δόξης ἀντιτασσόμενος. Τὰ τε γὰρ ἄλλα ῥαδίως ἔλυσε, καὶ τὴν Κικέρωνος ὑπατείαν οὕτως ἦρε τῷ λόγῳ μεγά- 25 λην δημηγορήσας, ὥστε τιμὰς αὐτῷ τῶν πώποτε μεγίστας ψηφίσασθαι καὶ προσαγορεῦσαι πατέρα πατρίδος. Πρώτῳ γὰρ ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο καθυπάρξει, Κάτωνος αὐτὸν οὕτως ἐν τῷ δήμῳ προσαγορευέσαντος.

XXIV. Καὶ μέγιστον μὲν ἰσχυσεν ἐν τῇ πόλει τότε, 30 πολλοῖς δ' ἐπίφθονον ἑαυτὸν ἐποίησεν ἀπ' οὐδενὸς ἔργου πονηροῦ, τῷ δ' ἐπαινεῖν αἶε καὶ μεγαλύνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ πολλῶν δυσχεραίνόμενος. Οὔτε γὰρ βουλήν

οὔτε δῆμον οὔτε δικαστήριον ἦν συνελθεῖν, ἐν ᾧ μη-
 Κατιλίαν ἐδει θρυλούμενον ἀκούσαι καὶ Λέντλον.
 Ἄλλὰ καὶ τὰ βιβλία τελευτῶν κατέπλησε καὶ τὰ συγ-
 γράμματα τῶν ἐγκωμίων· καὶ τὸν λόγον ἡδιστον ὄντα
 καὶ χάριν ἔχοντα πλείστην ἐπαχθῆ καὶ φορτικὸν ἐπό- 5
 ησε τοῖς ἀκροωμένοις, ὥσπερ τινὸς ἀεὶ κηρὸς αὐτῷ τῆς
 ἀηδίας ταύτης προσούσης. Ὅμως δέ, καίπερ οὕτως
 ἀκράτῳ φιλοτιμίᾳ συνῶν, ἀπήλλακτο τοῦ φθονεῖν ἐτέ-
 ροις, ἀφθονώτατος ὢν ἐν τῷ τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς
 καθ' αὐτὸν ἄνδρας ἐγκωμιάζειν, ὡς ἐκ τῶν συγγραμ- 10
 μάτων λαβεῖν ἔστι. Πολλὰ δ' αὐτοῦ καὶ ἀπομνημονεύ-
 ουσιν· οἷον περὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι χρυσίου ποταμὸς
 εἶη φέοντος, καὶ περὶ τῶν Πλάτωνος διαλόγων, ὡς τοῦ
 Διὸς, εἰ λόγῳ χρῆσθαι πέφυκεν, οὕτω διαλεγομένου.
 Τὸν δὲ Θεόφραστον εἰώθει τρυφήν ἰδίαν ἀποκαλεῖν. 15
 Περὶ δὲ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐρωτηθεὶς, τίνα δο-
 κοίη κάλλιστον εἶναι, τὸν μέγιστον εἶπε. Καίτοι τινὲς
 τῶν προσποιουμένων δημοσθενίζειν ἐπιφύονται φωνῇ
 τοῦ Κικέρωνος, ἦν πρὸς τινα τῶν ἐταίρων ἔθηκεν ἐν
 ἐπιστολῇ γράψας, ἐνιαχοῦ τῶν λόγων ἀπονυστάζειν τὸν 20
 Δημοσθένη· τῶν δὲ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἐπαίνων,
 οἷς πολλαχοῦ χρῆται περὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι περὶ οὓς
 μάλιστα τῶν ἰδίων ἐσπούδασε λόγων, τοὺς κατ' Ἀντων-
 νίου, Φιλιππικὸς ἐπέγραψεν, ἀμνημονοῦσι. Τῶν δὲ
 κατ' αὐτὸν ἐνδόξων ἀπὸ λόγου καὶ σοφίας οὐκ ἔστιν οὐ- 25
 δεις, ὃν οὐκ ἐποίησεν ἐνδοξότερον ἢ λέγων ἢ γράφων
 873 εὐμενῶς περὶ ἐκάστου. Κρατίπῳ δὲ τῷ Περιπατητικῷ
 διεπράξατο μὲν Ῥωμαίῳ γενέσθαι παρὰ Καίσαρος ἄρ-
 χοντος ἤδη, διεπράξατο δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν
 ψηφίσασθαι καὶ δεηθῆναι μένειν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις καὶ 30
 διαλέγεσθαι τοῖς νέοις ὡς κοσμοῦντα τὴν πόλιν. Ἐπι-
 στολαὶ δὲ παρὰ τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ πρὸς Ἡρώδη, ἕτεραι

δὲ πρὸς τὸν υἱόν, ἐγκελευομένου συμφιλοσοφεῖν Κρα-
 τίππῳ. Γοργίαν δὲ τὸν φήτορα αἰτιώμενος εἰς ἡδονὰς
 καὶ πότους προάγειν τὸ μειράκιον ἀπελαύνει τῆς συν-
 ουσίας αὐτοῦ. Καὶ σχεδὸν αὕτη τε τῶν Ἑλληνικῶν μία
 5 καὶ δευτέρα πρὸς Πέλοπα τὸν Βυζάντιον ἐν ὄργῃ τι-
 γέγραπται, τὸν μὲν Γοργίαν αὐτοῦ προσηκόντως ἐπι-
 κόποντος, εἶπερ ἦν φαῦλος καὶ ἀκόλαστος, ἧπερ ἐδό-
 κει, πρὸς δὲ τὸν Πέλοπα μικρολογουμένου καὶ μεμψι-
 μοιφοῦντος ὥσπερ ἀμελήσαντα τιμὰς τινὰς αὐτῷ καὶ
 10 ψηφίσματα παρὰ Βυζαντίων γενέσθαι.

XXV. Ταῦτά τε δὴ φιλότιμα, καὶ τὸ πολλάκις ἐπαι-
 ρόμενον τοῦ λόγου τῇ δεινότητι τὸ πρέπον προτεσθαι.
 Μουνατίφ μὲν γάρ ποτε συνηγορήσας, ὡς ἀποφυγῶν
 τὴν δίκην ἐκεῖνος ἐδίωκεν ἐταῖρον αὐτοῦ Σαβῖνον, οὕτω
 15 λέγεται προπεσεῖν ὑπ' ὄργῆς ὁ Κικέρων, ὥστ' εἰπεῖν·
 „Σὺ γὰρ ἐκείνην, ὦ Μουνάτιε, τὴν δίκην ἀπέφυγες
 διὰ σαυτὸν, οὐκ ἐμοῦ πολὺ σκότος ἐν φωτὶ τῷ δικαστη-
 ρίῳ περιχέαντος;“ Μάρκον δὲ Κράσσον ἐγκωμιάζων
 ἀπὸ τοῦ βήματος εὐημέρησε, καὶ μεθ' ἡμέρας αὐθις
 20 ὀλίγας λουδορῶν αὐτόν, ὡς ἐκεῖνος εἶπεν „Οὐ γὰρ ἐν-
 ταῦθα πρῶην αὐτὸς ἡμᾶς ἐπήνεις;“ „Ναί“ φησι „μελέ-
 τῆς ἐνεκεν γυμνάζων τὸν λόγον εἰς φαύλην ὑπόθεσιν.“
 Εἰπόντος δὲ ποτε τοῦ Κράσσου μηδένα Κράσσον ἐν
 Ῥώμῃ βεβιωκέναι μακρότερον ἐξηκονταετίας, εἶδ' ὕστε-
 25 ρον ἀρνούμενου καὶ λέγοντος „Τί δ' ἂν ἐγὼ παθῶν
 τοῦτ' εἶπον;“ „Ἦιδεις“ ἔφη „Ῥωμαίους ἠδέως ἀκουσο-
 μένους καὶ διὰ τοῦτ' ἐδημαγῶγεις.“ Ἀρέσκεσθαι δὲ τοῦ
 Κράσσου τοῖς Στωϊκοῖς φήσαντος, ὅτι πλούσιον εἶναι τὸν
 ἀγαθὸν ἀποφαίνουσιν, „Ὅρα, μὴ μᾶλλον“ εἶπεν „ὅτι
 30 πάντα τοῦ σοφοῦ λέγουσιν εἶναι.“ Διεβάλλετο δ' εἰς
 φιλαργυρίαν ὁ Κράσσος. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Κράσσου τῶν
 παίδων ὁ ἑτερος Ἀξίφ τιμὴ δοκῶν ὁμοίος εἶναι καὶ δια

τοῦτο τῇ μητρὶ προστριβόμενος αἰσχροὺς ἐπὶ τῷ Ἀξίω διαβολὴν εὐδοκίμησε λόγον ἐν βουλῇ διελθῶν, ἐρωτηθεὶς ὁ Κικέρων, τί φαίνεται [αὐτῷ,] „Ἄξιός“ εἶπε „Κράσσου.“

XXVI. Μέλλων δὲ Κράσσος εἰς Συρίαν ἀπαίρειν⁵ ἐβούλετο τὸν Κικέρωνα μᾶλλον αὐτῷ φίλον ἢ ἐχθρὸν εἶναι· καὶ φιλοφρονούμενος ἔφη βούλεσθαι δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ· κάκεινος ὑπεδέξατο προθύμως. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις περὶ Βατινίου φίλων τινῶν ἐντυγχανόντων ὡς μνωμένοι διαλύσεις καὶ φιλίαν (ἦν γὰρ¹⁰ ἐχθρός) „Οὐ δῆπου καὶ Βατίνιος“ εἶπε „δειπνῆσαι παρ' ἐμοὶ βούλεται;“ Πρὸς μὲν οὖν Κράσσου τοιοῦτος. Αὐτὸν δὲ τὸν Βατίνιον ἔχοντα χοιράδας ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ λέγοντα δίκην οἰδοῦντα φήτορα προσεῖπεν. Ἀκούσας δ' ὅτι τέθνηκεν, εἶτα μετὰ μικρὸν πυθόμενος σαφῶς,¹⁵ ὅτι ζῆ· „Κακὸς τρῖνιν ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευδόμενος.“ Ἐπεὶ δὲ Καίσαρι ψηφισαμένῳ τὴν ἐν Καμπανίᾳ χώραν κατανεμηθῆναι τοῖς στρατιώταις πολλοὶ μὲν ἐδυσχέρανον ἐν τῇ βουλῇ, Λεύκιος δὲ Γέλλιος ὁμοῦ τι πρεσβύτατος ὧν εἶπεν, ὡς οὐ γενήσεται τοῦτο ζῶντος αὐτοῦ „Πε-²⁰ριμελῶμεν“ εἶπεν ὁ Κικέρων „μακρὰν γὰρ οὐκ αἰτεῖται Γέλλιος ὑπέρθεσιν.“ Ἦν δὲ τις Ὀκταούτιος αἰτίαν ἔχων ἐκ Λιβύης γεγονέναι· πρὸς τοῦτον ἐν τινὶ δίκῃ λέγοντα τοῦ Κικέρωνος μὴ ἔξακούειν „Καὶ μὴν οὐκ ἔχεις“ εἶπε „τὸ οὖς ἀτρύπητον.“ Μετέλλου δὲ Νέπω-²⁵τος εἰπόντος, ὅτι πλειονὰς καταμαρτυρῶν ἀνήρηκεν ἢ συνηγορῶν σέσωκεν „Ὁμολογῶ γάρ“ ἔφη „πίστεως ἐν ἐμοὶ πλέον ἢ δεινότητος εἶναι.“ Νεανίσκου δὲ τινος αἰτίαν ἔχοντος ἐν πλακοῦντι φάρμακον τῷ πατρὶ δεδω-³⁰874 κέναι θρασυνομένου καὶ λέγοντος, ὅτι λοιδορήσει τὸν Κικέρωνα, „Τοῦτο“ ἔφη „παρὰ σοῦ βούλομαι μᾶλλον ἢ πλακοῦντα.“ Ποπλίου δὲ Σηστίου συνηγορον μὲν

- αὐτὸν ἐν τινι δίκῃ παραλαβόντος μεθ' ἑτέρων, αὐτοῦ δὲ πάντα βουλομένου λέγειν καὶ μηδενὶ παριέντος εἰπεῖν, ὡς δῆλος ἦν ἀφιέμενος ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἡδὴ τῆς ψήφου φερομένης· „Χρῶ σήμερον“ ἔφη „τῷ καιρῷ, 5 Σῆστιε· μέλλεις γὰρ αὔριον ἰδιώτης εἶναι.“ Πόπλιον δὲ Κώνσταν νομικὸν εἶναι βουλόμενον, ὄντα δ' ἀμαθῆ καὶ ἀφυῆ, πρὸς τινὰ δίκην ἐκάλεσε μάρτυρα. Τοῦ δὲ μηδὲν εἰδέναι φάσκοντος „Ἴσως“ ἔφη „δοκεῖς περὶ τῶν νομικῶν ἐρωτᾶσθαι.“ Μετέλλου δὲ Νέπωτος ἐν δια- 10 φορᾷ τινι πολλὰκις λέγοντος „Τίς σοῦ πατήρ ἐστιν,“ ὁ Κικέρων „Σοὶ ταύτην“ ἔφη „τὴν ἀπόκρισιν ἢ μήτηρ χαλεπωτέραν ἐποίησεν.“ Ἐδόκει δ' ἀκόλαστος ἢ μήτηρ εἶναι τοῦ Νέπωτος, αὐτὸς δὲ τις εὐμετάβολος. Καὶ ποτε τὴν δημαρχίαν ἀπολιπὼν ἄφνω πρὸς Πομπήτιον 15 ἐξέπλευσεν εἰς Συρίαν, εἰτ' ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν ἀλογώτερον. Θάψας δὲ Φίλαγρον τὸν καθηγητὴν ἐπιμελέστερον ἐπέστησεν αὐτοῦ τῷ τάφῳ κόρακα λίθινον. Καὶ ὁ Κικέρων „Τοῦτ'“ ἔφη „σοφώτερον ἐποίησας· πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξεν.“ Ἐπεὶ δὲ Μάρκος 20 Ἀππιος ἐν τινι δίκῃ προουμιαζόμενος εἶπε φίλον αὐτοῦ δεδεῆσθαι παρασχεῖν ἐπιμέλειαν καὶ λογιότητα καὶ πίστιν, „Εἰδ' οὕτως“ ἔφη „σιδηροῦς γέγονας ἄνθρωπος, ὥστε μηδὲν ἐκ τοσούτων ὧν ἠτήσατο φίλος παρασχεῖν;“
- 25 XXVII. Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἐχθροὺς ἢ ἀντιδίκους σκώμμασι χρῆσθαι πικροτέροις δοκεῖ ρητορικὸν εἶναι· τὸ δ' οἷς ἐτυχε προσκρούειν ἔνεκα τοῦ γελοίου πολὺ συνῆγε μῖσος αὐτῷ. Γράψω δὲ καὶ τούτων ὀλίγα. Μάρκον Ἀκυῖνιον ἔχοντα δύο γαμβροὺς φυγάδας Ἄδραστον 30 ἐκάλει. Λευκίου δὲ Κόττα τιμητικὴν ἔχοντος ἀρχὴν, φιλοἰνοτάτου δ' ὄντος, ὑπατεῖαν μετιῶν ὁ Κικέρων ἐδίψησε, καὶ τῶν φίλων κύκλῳ περιστάντων, ὡς ἐπινεν,

„Ὁρθῶς φοβείσθε“ εἶπε „μή μοι γένοιτο χαλεπὸς ὁ τιμητῆς ὅτι ὕδωρ πίνω.“ Βωκωνίῳ δ' ἀπαντήσας ἄγοντι μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἀμορφοτάτας θυγατέρας ἀνεφθέγγατο

„Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἐσπειρεν τέκνα.“ 5

Μάρκου δὲ Γελλίου δοκοῦντος οὐκ ἐξ ἐλευθέρων γεγενῆναι, λαμπρᾶ δὲ τῇ φωνῇ καὶ μεγάλη γράμματα πρὸς τὴν σύγκλητον ἐξαναγνόντος, „Μὴ θαυμάζετε“ εἶπε „καὶ αὐτὸς εἰς ἐστὶ τῶν ἀναπεφωνηκότων.“ Ἐπεὶ δὲ Φαῦστος ὁ Σύλλα τοῦ μοναρχήσαντος ἐν Ῥώμῃ καὶ πολ- 10 λούς ἐπὶ θανάτῳ προγράψαντος ἐν δανείοις γενόμενος καὶ πολλὰ τῆς οὐσίας διασπαθήσας ἀπάρτιον προέγραψε, ταύτην ἔφη μᾶλλον αὐτῷ τὴν προγραφὴν ἀρέσκειν ἢ τὴν πατρῶαν.

XXVIII. Ἐκ τούτων ἐγίνετο πολλοῖς ἐπαχθῆς· καὶ 15 οἱ μετὰ Κλωδίου συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες. Ἦν Κλώδιος ἀνὴρ εὐγενῆς, τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, τῷ δὲ φρονήματι θρασὺς καὶ αὐθάδης. Οὗτος ἐρῶν Πομπηίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παρεισῆλθε κρύφα, λαβὼν ἐσθῆτα καὶ σκευὴν 20 ψαλτρίας· ἔθνον γὰρ αἱ γυναῖκες τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην καὶ ἀθέατον ἀνδράσι θυσίαν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ, καὶ παρῆν ἀνὴρ οὐδεὶς· ἀλλὰ μειράκιον ὦν ἔτι καὶ μῆπω γενειῶν ὁ Κλώδιος ἤλπιξε λήσεσθαι διαδὺς πρὸς τὴν Πομπηίαν μετὰ τῶν γυναικῶν. Ὡς δ' εἰσῆλθε νυ- 25 κτὸς εἰς οἰκίαν μεγάλην, ἤπορεῖτο τῶν διόδων· καὶ πλανώμενον αὐτὸν ἰδοῦσα Αὐρηλίας θεραπευτικῆς τῆς Καίσαρος μητρὸς ἤτησεν ὄνομα. Φθέγγεσθαι δ' ἀναγκασθέντος ἐκείνου καὶ φήσαντος ἀκόλουθον Πομπηίας ζητεῖν Ἄβραν τοῦνομα, συνείσα τὴν φωνὴν οὐ γυναι- 30 κείαν οὔσαν ἀνέκραγε καὶ συνεκάλει τὰς γυναῖκας. Αἱ δ' ἀποκλείσασαι τὰς θύρας καὶ πάντα διερευνώμεναι

λαμβάνουσι τὸν Κλώδιον εἰς οἴκημα παιδίσκης, ἣ συν-
 εἰσῆλθε, καταπεφευγότα. Τοῦ δὲ πράγματος περιβοή- 8
 του γενομένου Κατσίαρ τε τὴν Πομπηίαν ἀφῆκε καὶ **
 δίκην ἀσεβείας ἀπεγράψατο τῷ Κλωδίῳ.

- 5 XXIX. Κικέρων δ' ἦν μὲν αὐτοῦ φίλος καὶ τῶν
 περὶ Κατιλίαν πραττομένων ἐχρῆτο προθυμοτάτῳ συν-
 εργῷ καὶ φύλακι τοῦ σώματος, ἰσχυριζομένου δὲ πρὸς
 τὸ ἐγκλημα τῷ μηδὲ γεγονέναι κατ' ἐκείνον ἐν Ῥώμῃ
 τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐν τοῖς πορρωτάτῳ χωρίοις διατρέ-
 10 βειν, κατεμαρτύρησεν ὡς ἀφιγμένου πρὸς αὐτὸν οἰκαδε
 καὶ διειλεγμένου περὶ τινῶν ὅπερ ἦν ἀληθές. Οὐ μὴν
 ἐδόκει μαρτυρεῖν ὁ Κικέρων διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ
 πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Τερεντίαν ἀπολογούμενος.
 Ἦν γὰρ αὐτῇ πρὸς τὸν Κλώδιον ἀπέχθεια διὰ τὴν ἀδελ-
 15 φῆν τὴν ἐκαίνου Κλωδίαν, ὡς τῷ Κικέρωνι βουλομέ-
 νην γαμηθῆναι καὶ τοῦτο διὰ Τύλλου τινὸς πράττου-
 σαν, ὃς ἑταῖρος μὲν ἦν καὶ συνήθης ἐν τοῖς μάλιστα
 Κικέρωνος, ἀεὶ δὲ πρὸς τὴν Κλωδίαν φοιτῶν καὶ θε-
 20 ραπεύων ἐγγύς οἰκοῦσαν ὑποψίαν τῇ Τερεντίᾳ παρέ-
 σχε. Χαλεπὴ δὲ τὸν τρόπον οὐσα καὶ τοῦ Κικέρωνος
 ἄρχουσα παρώξυνε τῷ Κλωδίῳ συνεπιθέσθαι καὶ κα-
 ταμαρτυρῆσαι. Κατεμαρτύρουν δὲ τοῦ Κλωδίου πολ-
 λοι τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπιπορκίας, φαρδιουρ-
 γίας, ὄχλων δεκασμούς, φθορὰς γυναικῶν. Δεύκουλ-
 25 λος δὲ καὶ θεραπαινίδας παρεῖχεν, ὡς συγγένοιτο τῇ
 νεωτάτῃ τῶν ἀδελφῶν ὁ Κλώδιος, ὅτε Δευκούλλῳ συν-
 φκει. Πολλὴ δ' ἦν δόξα καὶ ταῖς ἄλλαις θυσίαι ἀδελ-
 φαῖς πλησιάζειν τὸν Κλώδιον, ὧν Τερτίαν μὲν Μάρ-
 κιος ὁ Ῥήξ, Κλωδίαν δὲ Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν, ἦν
 30 Κουαδραντίαν ἐκάλουν, ὅτι τῶν ἑραστῶν τις αὐτῇ χαλ-
 κοῦς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε·
 τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νομίσματος κουαδραντήσ

ἐκάλουν. Ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῶν ἀδελφῶν κακῶς ἦκου-
 σεν ὁ Κλώδιος. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τοῦ δήμου πρὸς τοὺς
 καταμαρτυροῦντας αὐτοῦ καὶ συνεστῶτας ἀντιτακτομέ-
 νου φοβηθέντες οἱ δικασταὶ φυλακὴν περιεστήσαντο,
 καὶ τὰς δέλτους οἱ πλείστοι συγκεχυμένοι τοῖς γράμ- 5
 μασιν ἤνεγκαν. Ὅμως δὲ πλείονες ἐδοξάν οἱ ἀπολύον-
 τες γενέσθαι· καὶ τις ἐλέχθη καὶ δεκασμὸς διελθεῖν.
 Ὅθεν ὁ μὲν Κάτλος ἀπαντήσας τοῖς κριταῖς „Τίμεις“ εἶ-
 πεν „ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἀσφαλείας ἤτήσασθε τὴν φυλα-
 κήν, φοβούμενοι μὴ τις ὑμῶν ἀφέληται τὸ ἀργύριον.“ 10
 Κικέρων δὲ τοῦ Κλωδίου πρὸς αὐτὸν λέγοντος, ὅτι μαρ-
 τυρῶν οὐκ ἔσχε πίστιν παρὰ τοῖς δικασταῖς, „Ἄλλ’ ἐμοὶ
 μὲν“ εἶπεν „οἱ πέντε καὶ εἴκοσι τῶν δικαστῶν ἐπίστευ-
 σαν· τοσοῦτοι γὰρ σου κατεψηφίσαντο· σοὶ δὲ τριάκοντα
 οὐκ ἐπίστευσαν· οὐ γὰρ πρότερον ἀπέλυσαν ἢ ἔλαβον 15
 τὸ ἀργύριον.“ Ὁ μέντοι Καῖσαρ οὐ κατεμαρτύρησε κλη-
 θεῖς ἐπὶ τὸν Κλώδιον, οὐδ’ ἔφη μοιχείαν κατεγνωκέναι
 τῆς γυναικός, ἀφεικέναι δ’ αὐτὴν ὅτι τὸν Καῖσαρος
 ἔδει γάμον οὐ πράξεως αἰσχρᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ φήμης
 καθαρὸν εἶναι. 20

XXX. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον ὁ Κλώδιος καὶ
 δήμαρχος αἰρεθεὶς εὐθύς εἶχετο τοῦ Κικέρωνος, πάνθ’
 ὁμοῦ πράγματα καὶ πάντας ἀνθρώπους συνάγων καὶ
 ταράττων ἐπ’ αὐτόν. Τὸν τε γὰρ δῆμον ὠκείωσατο νό-
 μοις φιλανθρώποις, καὶ τῶν ὑπάτων ἐκατέρφω μεγάλας 25
 ἐπαρχίας ἐψηφίσατο, Πείσωνι μὲν Μακεδονίαν, Γαβι-
 νίῳ δὲ Συρίαν, πολλοὺς δὲ τῶν ἀπόρων συνέτασεν εἰς
 τὸ πολίτευμα καὶ δούλους ὠπλισμένους περὶ αὐτὸν εἶχε.
 Τῶν δὲ πλείστον δυναμένων τότε τριῶν ἀνδρῶν, Κράσ-
 σου μὲν ἄντικρυς Κικέρωνι πολεμοῦντος, Πομπηίου δὲ 30
 θρυστομένου πρὸς ἀμφοτέρους, Καῖσαρος δὲ μέλλοντος
 εἰς Γαλατίαν ἐξίεναι μετὰ στρατεύματος, ὑπὸ τοῦτον

ὑποδὺς ὁ Κικέρων, καίπερ οὐκ ὄντα φίλον, ἀλλ' ὑπο-
 πτον ἐκ τῶν περὶ Κατιλίαν, ἤξιωσε πρεσβευτῆς αὐτῷ
 συστρατεύειν. Δεξαμένον δὲ τοῦ Καίσαρος ὁ Κλώδιος
 ὀρῶν ἐκφεύγοντα τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ τὸν Κικέρωνα
 5 προσεποιεῖτο συμβατικῶς ἔχειν, καὶ τῇ Τερεντία τὴν
 πλείστην ἀνατιθεὶς αἰτίαν, ἐκείνου δὲ μεμνημένος ἐπι-
 εικῶς ἀεὶ καὶ λόγους εὐγνώμονας ἐνδιδούς, ὡς ἂν τις
 οὐ μισῶν οὐδὲ χαλεπαίνων, ἀλλ' ἐγκαλῶν μέτρια καὶ
 φιλικά, παντάπασιν αὐτοῦ τὸν φόβον ἀνῆκεν, ὥστ'
 10 ἀπειπεῖν τῷ Καίσαρι τὴν πρεσβείαν καὶ πάλιν ἔχουσθαι
 τῆς πολιτείας. Ἐφ' ᾧ παροξυνθεὶς ὁ Καίσαρ τὸν τε
 Κλώδιον ἐπέρφωσε καὶ Πομπήτον ἀπέστρεψε κομιδῇ
 τοῦ Κικέρωνος, αὐτὸς τε κατεμαρτύρησεν ἐν τῷ δήμῳ
 μὴ δοκεῖν αὐτῷ καλῶς μηδὲ νομίμως ἄνδρας ἀκρίτους
 15 ἀνηρῆσθαι τοὺς περὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον. Αὕτη γὰρ
 ἦν ἡ κατηγορία καὶ ἐπὶ τοῦθ' ὁ Κικέρων ἐκαλεῖτο. Κιν-
 δυνεύων οὖν καὶ διωκόμενος ἐσθῆτα μετέλλαξε καὶ κό-
 μης ἀνάπλεως περιῶν ἰκέτευε τὸν δῆμον. Πανταχοῦ
 δ' ὁ Κλώδιος ἀπήντα κατὰ τοὺς στενωπούς ἀνθρώπους
 20 ἔχων ὑβριστὰς περὶ αὐτὸν καὶ θρασεῖς, οἱ πολλὰ μὲν
 χλευάζοντες ἀκολάστως εἰς τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ σχῆμα
 τοῦ Κικέρωνος, πολλαχοῦ δὲ πηλῷ καὶ λίθοις βάλλοντες
 ἐνίσταντο ταῖς ἰκεσίαις.

XXXI. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ Κικέρωνι πρῶτον μὲν ὀλί-
 25 γου δεῖν σύμπαν τὸ τῶν ἱππικῶν πλῆθος συμμετέβαλε
 τὴν ἐσθῆτα, καὶ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους νέων παρηκο-
 λούθουν κομῶντες καὶ συνικετεύοντες· ἔπειτα τῆς βου-
 λῆς συνελθούσης, ὅπως ψηφίσαιτο τὸν δῆμον ὡς ἐπὶ
 πένθεσι μεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια, καὶ τῶν ὑπάτων ἐναν-
 30 τιωθέντων, Κλωδίου δὲ σιδηροφορουμένου περὶ τὸ
 βουλευτήριον, ξέεδραμον οὐκ ὀλίγοι τῶν βουλευτικῶν
 καταρρηγνύμενοι τοὺς χιτῶνας καὶ βοῶντες. Ὡς δ' ἦν

οὐτ' οἶκτος οὔτε τις αἰδῶς πρὸς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἔδει τὸν Κικέρωνα φεύγειν ἢ βία καὶ σιδήρῳ κριθῆναι πρὸς τὸν Κλώδιον, ἔδειτο Πομπηίου βοηθεῖν ἐπίτηδες ἐκποδῶν γεγονότος καὶ διατρίβοντος ἐν ἀγροῖς περὶ τὸν Ἀλβανόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεμψε Πείσωνα τὸν γαμβρὸν δε- 5 ησόμενον· ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἀνέβη. Πυθόμενος δ' ὁ Πομπηίος οὐχ ὑπέμεινεν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, δεινὴ γὰρ αὐτὸν αἰδῶς εἶχε πρὸς τὸν ἄνδρα μεγάλους ἠγωνισμένον ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πολλὰ πρὸς χάριν ἐκείνῳ πεπολιτευμένον, ἀλλὰ Καίσαρι γαμβρὸς ὢν δεομένῳ 10 προὔδωκε τὰς παλαιὰς χάριτας καὶ κατὰ θύρας ἄλλας ὑπεξελθῶν ἀπεδίδρασκε τὴν ἐντευξιν. Οὕτω δὲ προδοθεὶς ὁ Κικέρων ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγονῶς ἐρημος ἐπὶ τοὺς ὑπάτους κατέφυγε. Καὶ Γαβίνιος μὲν ἦν χαλεπὸς αἰεὶ, Πείσων δὲ διελέχθη πρῶτον αὐτῷ παραινῶν 1: ἐκστῆναι καὶ ὑποχωρῆσαι τῇ τοῦ Κλωδίου φύμῃ καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν ἐνεργεῖν καὶ γενέσθαι πάλιν σωτήρα τῆς πατρίδος ἐν στάσεσι καὶ κακοῖς δι' ἐκείνου οὔσης. Τοιαύτης τυχῶν ἀποκρίσεως ὁ Κικέρων ἐβουλεύετο σὺν τοῖς φίλοις· καὶ Δεύκουλλος μὲν ἐκέλευε 20 μένειν ὡς περιεσόμενον, ἄλλοι δὲ φεύγειν, ὡς ταχὺ τοῦ δήμου ποθήσοντος αὐτόν, ὅταν ἐμπλησθῇ τῆς Κλωδίου μανίας καὶ ἀπονοίας. Ταῦτ' ἔδοξε Κικέρωνι· καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τῆς Ἀθηναῖς, ὃ πολὺν χρόνον ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας ἰδρυμένον ἐτίμα διαφερόντως, εἰς Καπιτώλιον κο- 25 μίσας ἀνέθηκεν ἐπιγράψας „Ἀθηναῖ Ῥώμης φύλακι,“ πομποὺς δὲ παρὰ τῶν φίλων λαβῶν περὶ μέσας νύκτας ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως καὶ πεξῆ διὰ Λευκανίας ἐπορεύετο λαβέσθαι Σικελίας βουλόμενος.

XXXII. Ὡς δ' ἦν φανερὸς ἤδη πεφευγῶς, ἐπήγα- 30 γεν αὐτῷ φυγῆς ψῆφον ὁ Κλώδιος, καὶ διάγραμμα προὔθηκεν εἰργεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος τὸν ἄνδρα καὶ μὴ παρ-

ἔχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. Τοῖς 97
 μὲν οὖν ἄλλοις ἐλάχιστος ἦν τοῦ διαγράμματος τούτου
 λόγος αἰδουμένοις τὸν Κικέρωνα, καὶ πᾶσαν ἐνδεικνύ-
 μενοι φιλοφροσύνην παρέπεμπον αὐτόν· ἐν δ' Ἰκω-
 5 νίῳ, πόλει τῆς Λευκανίας, ἣν Οὐίβωνα νῦν καλοῦσιν,
 Οὐίβιος, Σικελὸς ἀνὴρ, ἄλλα τε πολλὰ τῆς Κικέρωνος
 φιλίας ἀπολελανκῶς καὶ γεγωνῶς ὑπατεύοντος αὐτοῦ
 τεκτόνων ἐπαρχος, οἰκία μὲν οὐκ ἐδέξατο, τὸ χωρίον δὲ
 καταγράψειν ἐπηγγέλλετο, καὶ Γάτος Οὐεργίλιος ὁ τῆς
 10 Σικελίας στρατηγὸς ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνι κεχρημέ-
 νος ἔγραψεν ἀπέχεσθαι τῆς Σικελίας. Ἐφ' οἷς ἀθυμή-
 σας ὤρμησεν ἐπὶ Βρεντέσιον, κάκετθεν εἰς Δυρράχιον
 ἀνέμφ φορῶ πειραιούμενος, ἀντιπνεύσαντος πελαγίου
 μεθ' ἡμέραν ἐκαλινδρόμησεν, εἰτ' αὐθις ἀνήχθη. Λέ-
 15 γεται δὲ καὶ καταπλεύσαντος εἰς Δυρράχιον αὐτοῦ καὶ
 μέλλοντος ἀποβαίνειν σεισμόν τε τῆς γῆς καὶ σπασμόν
 ἅμα γενέσθαι τῆς θαλάττης. Ἀφ' ὧν συνέβαλον οἱ μαν-
 τικοὶ μὴ μόνιμον αὐτῷ τὴν φυγὴν ἔσεσθαι· μεταβολῆς
 γὰρ εἶναι ταῦτα σημεῖα. Πολλῶν δὲ φοιτῶντων ἀνδρῶν
 20 ὑπ' εὐνοίας καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων διαμιλλωμέ-
 νων πρὸς αὐτὰς τὰς πρεσβείαις, ὅμως ἀθυμῶν καὶ πε-
 ρίλυπος διῆγε τὰ πολλὰ, πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὥσπερ οἱ
 δυσέρωτες, ἀφορῶν καὶ τῷ φρονήματι μικρὸς ἄγαν καὶ
 ταπεινὸς ὑπὸ τῆς συμφορᾶς γεγωνῶς καὶ συνεσταλμέ-
 25 νος, ὡς οὐκ ἂν τις ἄνδρα παιδείᾳ συμβεβιωκότα το-
 σαύτῃ προσεδόκησε. Καίτοι κολλάκις αὐτὸς ἤξιον τοὺς
 φίλους μὴ φήτορα καλεῖν αὐτόν, ἀλλὰ φιλόσοφον· φι-
 λοσοφίαν γὰρ ὡς ἔργον ἠρῆσθαι, φητορικῇ δ' ὀργάνῳ
 χρῆσθαι πολιτευόμενος ἐπὶ τὰς χρείας. Ἄλλ' ἡ δόξα
 30 δεινὴ τὸν λόγον ὥσπερ βαφὴν ἀποκλύσαι τῆς ψυχῆς καὶ
 τὰ τῶν πολλῶν ἐνομόρξασθαι πάθη δι' ὀμίλιαν καὶ συν-
 ἦθειαν τοῖς πολιτευομένοις, ἂν μὴ τις εὖ μάλα φυλατ-

τόμενος οὕτω συμφέρηται τοῖς ἐκτός, ὡς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, οὐ τῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι παθῶν συμπεθέξων.

XXXIII. Ὁ δὲ Κλώδιος ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπρησε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέπρησε δὲ τὴν οἰκίαν καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἐλευθερίας ἐπακοδόμησε· τὴν δ' ἄλλην οὐσίαν ἐπώλει καὶ διεκλήρυττε καθ' ἡμέραν, μηδὲν ἀνουμένου μηθενός. Ἐκ δὲ τούτου φοβερός ὦν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς καὶ τὸν δῆμον ἀνειμένον εἰς ὕβριν πολλὴν καὶ θρασύτητα συνεφελκόμενος, ἐπεχείρει τῷ 19 Πομπηῖῳ, τῶν διωκημένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατείαν ἕνα σκαράττων. Ἐφ' οἷς ὁ Πομπήλιος ἀδοξῶν ἐκάκιζεν αὐτὸς αὐτὸν προέμενος τὸν Κικέρωνα· καὶ πάλιν ἐκ μεταβολῆς παντοῖος ἐγένετο κράττων κάθοδον αὐτῷ μετὰ τῶν φίλων. Ἐνισταμένου δὲ τοῦ Κλωδίου 15 συνέδοξε τῇ βουλῇ μηδὲν διὰ μέσου πράγμα κυροῦν μηδὲ κράττειν δημόσιον, εἰ μὴ Κικέρωνι κάθοδος γένοιτο. Τῶν δὲ περὶ Λέντιον ὑπατευόντων καὶ τῆς στάσεως πρόσω βαδίζουσης, ὥστε τρασθῆναι μὲν ἐν ἀγορᾷ δημάρχους, Κόνιτον δὲ τὸν Κικέρωνος ἀδελφὸν ἐν τοῖς 20 νεκροῖς ὡς τεθνηκότα κείμενον διαλαθεῖν, ὃ τε δῆμος ἤρχετο τρέπεσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ τῶν δημάρχων Ἄννιος Μίλων πρῶτος ἐτόλμησε τὸν Κλώδιον εἰς δίκην ἀπαγεῖν βιαίων, καὶ Πομπηῖῳ πολλοὶ συνῆλθον ἐκ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν πέριξ πόλεων. Μεθ' ὧν προελθὼν καὶ 25 τὸν Κλώδιον ἀναστήσας ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὴν ψῆφον ἐπάλει τοὺς πολίτας. Καὶ λέγεται μηδέποτε μηδὲν ἐκ τοσαύτης ὁμοφροσύνης ἐπισηφίσασθαι τὸν δῆμον. Ἡ δὲ σύγκλητος ἀμιλλωμένη πρὸς τὸν δῆμον ἔγραψεν ἐκαινεθῆναι τὰς πόλεις, ὅσαι τὸν Κικέρωνα παρὰ τὴν φυ- 30 γὴν ἐθεράπευσαν, καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ καὶ τὰς ἐπαύλεις, ἃς Κλώδιος διεφθάρκει τέλεσι δημοσίοις ἀναστα-

θῆναι. Κατῆει δὲ Κικέρων ἐκκαιδεκάτῳ μηνὶ μετὰ τὴν 87
φυγὴν· καὶ τοσαύτη τὰς πόλεις χαρὰ καὶ σπουδὴ τοὺς
ἀνθρώπους περὶ τὴν ἀπάντησιν εἶχεν, ὥστε τὸ ῥηθὲν
ὑπὸ Κικέρωνος ὕστερον ἐνδεέστερον εἶναι τῆς ἀληθείας.

5 Ἔφη γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἰταλίαν φέρουσαν
εἰς τὴν Ῥώμην εἰσνεγκεῖν. Ὅπου καὶ Κράσσος, ἐχθρὸς
ὦν αὐτῷ πρὸ τῆς φυγῆς, τότε προθύμως ἀπήντα καὶ
διελύετο, τῷ παιδί Ποπλίῳ χαριζόμενος, ὡς ἔλεγε, ζη-
λωτῇ τοῦ Κικέρωνος ὄντι.

10 XXXIV. Χρόνον δ' οὐ πολὺν διαλιπὼν καὶ παραφυ-
λάξας ἀποδημοῦντα τὸν Κλώδιον ἐπῆλθε μετὰ πολλῶν
τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ τὰς δημαρχικὰς δέλτους, ἐν αἷς ἀνα-
γραφαὶ τῶν διωκημένων ἦσαν, ἀπέσπασε καὶ διέφθει-
ρεν. Ἐγκαλοῦντος δὲ περὶ τούτου τοῦ Κλωδίου, τοῦ δὲ

15 Κικέρωνος λέγοντος, ὡς παρανόμως ἐκ πατρικίων εἰς
δημαρχίαν παρέλθοι, καὶ κύριον οὐδὲν εἶναι τῶν πε-
πραγμένων ὑπ' αὐτοῦ, Κάτων ἠγανάκτησε καὶ ἀντεῖπε,
τὸν μὲν Κλώδιον οὐκ ἐπαινῶν, ἀλλὰ καὶ θυσχεραίνων
τοῖς πεπολιτευμένοις, δεινὸν δὲ καὶ βίαιον ἀποφαίνων
20 ἀναίρεσιν ψηφίσασθαι δογμάτων καὶ πράξεων τοσού-
των τὴν σύγκλητον, ἐν αἷς εἶναι καὶ τὴν ἑαυτοῦ τῶν
περὶ Κύπρον καὶ Βυζάντιον διοίκησιν. Ἐκ τούτου
προσέκρουσεν ὁ Κικέρων αὐτῷ πρόσκρουσιν εἰς οὐδὲν
ἐμφανὲς προελθοῦσαν, ἀλλ' ὥστε τῇ φιλοφροσύνῃ χρῆ-
25 σθαι πρὸς ἀλλήλους ἀμαυρότερον.

XXXV. Μετὰ ταῦτα Κλώδιον μὲν ἀποκτείνουσι Μί-
λων· καὶ διωκόμενος φόνου Κικέρωνα παρεστήσατο
συνήγορον. Ἡ δὲ βουλὴ φοβηθεῖσα, μὴ κινδυνεύοντος
ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ θυμοειδοῦς τοῦ Μίλωνος ταραχῇ
30 γένηται περὶ τὴν πόλιν, ἐπέτρεψε Πομπηίῳ ταύτην τε
καὶ τὰς ἄλλας κρίσεις βραβεῦσαι, παρέχοντα τῇ πόλει
καὶ τοῖς δικαστηρίοις ἀσφάλειαν. Ἐκείνου δὲ τὴν ἀγο-

ραν ἔτι νυκτὸς ἀπὸ τῶν ἄκρων περιλαβόντος τοῖς στρατι-
 ώταις, ὁ Μίλων τὸν Κικέρωνα δείσας, μὴ πρὸς τὴν ὄψιν
 ἀθρεία διαταραχθεὶς χεῖρον διαγωνίσηται, συνέπεισεν ἐν
 φορείῳ κομισθέντα πρὸς τὴν ἀγορὰν ἡσυχάζειν, ἄχρι
 οὗ συνίασιν οἱ κριταὶ καὶ πληροῦνται τὸ δικαστήριον. 5
 Ὁ δ' οὐ μόνον ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ὅπλοις ἀθαρσῆς, ἀλλὰ
 καὶ τῷ λέγειν μετὰ φόβου προσήει, καὶ μόλις ἐπαύσατο
 παλλόμενος καὶ τρέμων ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων ἀκμὴν τοῦ
 λόγου καὶ κατάστασιν λαβόντος. Λικιννίῳ δὲ Μουρήνα
 φεύγοντι δίκην ὑπὸ Κάτωνος βοηθῶν, καὶ φιλοτιμούμε- 10
 νος Ὀρτήσιον ὑπερβαλεῖν εὐημερήσαντα, μέρος οὐδὲν
 ἀνεπαύσατο τῆς νυκτός, ὡς ὑπὸ τοῦ σφόδρα φροντίσαι
 καὶ διαγρυπνήσαι κακωθεὶς ἐνδεέστερος αὐτοῦ φανῆ-
 ναι. Τότε δ' οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ Μίλωνος δίκην ἐκ τοῦ
 φορείου προελθὼν καὶ θεασάμενος τὸν Πομπήλιον ἄνω 15
 καθεζόμενον ὥσπερ ἐν στρατοπέδῳ, καὶ κύκλῳ τὰ ὄπλα
 περιλάμποντα τὴν ἀγορὰν, συνεχύθη καὶ μόλις ἐνήρξατο
 τοῦ λόγου κραδαινόμενος τὸ σῶμα καὶ τὴν φωνὴν ἐν-
 ισχύμενος, αὐτοῦ τοῦ Μίλωνος εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως
 παρισταμένου τῷ ἀγῶνι καὶ κόμην θρέψαι καὶ μεταβα- 20
 λειν ἐσθῆτα φαιὰν ἀπαξιώσαντος· ὅπερ οὐχ ἥμιστα δοκεῖ
 συναίτιον αὐτῷ γενέσθαι τῆς καταδίκης. Ἄλλ' ὅ γε Κικέ-
 ρων διὰ ταῦτα φιλέταιρος μᾶλλον ἢ δειλὸς ἔδοξεν εἶναι.

XXXVI. Γίνεται δὲ καὶ τῶν ἱερέων, οὓς Αὐγουρας
 Ῥωματοὶ καλοῦσιν, ἀντὶ Κράσσου τοῦ νέου μετὰ τὴν ἐν 25
 Πάρθοις αὐτοῦ τελευτήν. Εἶτα κλήρω λαχὼν τῶν ἐπαρ-
 χιῶν Κιλικίαν καὶ στρατὸν ὀπλιτῶν μυρίων καὶ δισχι-
 λίων, ἱππέων δὲ δισχιλίων ἑξακοσίων, ἐκλευσε, προσ-
 ταχθὲν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ Καππαδοκίαν Ἀριοβαρζάνη τῷ
 βασιλεὶ φίλα καὶ πειθῆνια παρασχεῖν. Ταῦτά τε δὴ πα- 30
 ρεστήσατο καὶ συνήρμοσεν ἀμέμπτως ἄτερ πολέμου, τοῦς

879 τε Κίλικας ὁρῶν πρὸς τὸ Παρθικὸν πταίσμα Ῥωμαίων

καὶ τὸν ἐν Συρίᾳ νεωτερισμὸν ἐπηρμένους κατεπράυνεν
 ἡμέρως ἄρχων. Καὶ δῶρα μὲν οὐδὲ τῶν βασιλέων δι-
 δόντων ἔλαβε, δαίπνων δὲ τοὺς ἐπαρχικοὺς ἀνήκεν· αὐ-
 τὸς δὲ καθ' ἡμέραν τοὺς χαρίεντας ἀνελάμβανεν ἐστία-
 5 σεσιν οὐ πολυτελεῶς, ἀλλ' ἐλευθερίως. Ἡ δ' οἰκία θυ-
 ρωρὸν οὐκ εἶχεν, οὐδ' αὐτὸς ὄφθη κατακείμενος ὑπ'
 οὐδενός, ἀλλ' ἔωθεν ἐστῶς ἢ περιπατῶν πρὸ τοῦ δω-
 ματίου τοὺς ἀσπαζομένους ἐδεξιοῦτο. Λέγεται δὲ μήτε
 ῥάβδοις αἰκίσασθαι τινα μῆτ' ἐσθῆτα περισχίσαι μήτε
 10 βλασφημίαν ὑπ' ὀργῆς ἢ ζημίας προσβαλεῖν μεθ' ὕβριων.
 Ἄνευρῶν δὲ πολλὰ τῶν δημοσίων κεκλεμμένα τάς τε
 πόλεις εὐπόρους ἐποίησε, καὶ τοὺς ἀποτίνοντας οὐδὲν
 τούτου πλεῖον παθόντας ἐπιτίμους διεφύλαξεν. Ἐψατο
 δὲ καὶ πολέμου, ληστὰς τῶν περὶ τὸν Ἀμανὸν οἰκούντων
 15 τρεψάμενος· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιω-
 τῶν ἀνηγορεύθη. Κεκιλλίου δὲ τοῦ ρήτορος θεομένου
 παρδάλεις αὐτῷ πρὸς τινα θῆσαν εἰς Ῥώμην ἐκ Κιλικίας
 ἀποστελῆναι, καλλωπιζόμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις γρά-
 φει πρὸς αὐτὸν οὐκ εἶναι παρδάλεις ἐν Κιλικίᾳ· πεφεν-
 20 γέναι γὰρ εἰς Καρίαν ἀγανακτούσας, ὅτι μόναι πολε-
 μοῦνται, πάντων εἰρήνην ἐχόντων. Πλέων δ' ἀπὸ τῆς
 ἐπαρχίας τοῦτο μὲν Ῥόδῳ προσέσχε, τοῦτο δ' Ἀθήναις
 ἐνδιέτριψεν ἄσμενος πόθῳ τῶν πάλαι διατριβῶν. Ἄν-
 δράσι δὲ τοῖς πρώτοις ἀπὸ παιδείας συγγενόμενος καὶ
 25 τοὺς τότε φίλους καὶ συνήθεις ἀσπασάμενος καὶ τὰ πρέ-
 ποντα θαυμασθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πόλιν ἐπ-
 ανῆλθεν, ἥδη τῶν πραγμάτων ὥσπερ ὑπὸ φλεγμονῆς
 ἀπισταμένων ἐπὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

XXXVII. Ἐν μὲν οὖν τῇ βουλῇ ψηφισομένων αὐτῷ
 30 θριάμβον ἡδίων ἂν ἐφη παρακολουθῆσαι Καίσαρι θρι-
 αμβεύοντι συμβάσεων γενομένων· ἰδίᾳ δὲ συνεβούλευε
 πολλὰ μὲν Καίσαρι γράφων, πολλὰ δ' αὐτοῦ Πομπηίου

δεόμενος, πρᾶντων ἐκάτερον καὶ παραμυθούμενος. Ὡς δ' ἦν ἀνήκεστα καὶ Καίσαρος ἐπαρχομένου Πομπήϊου οὐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν πόλιν ἐξέλιπε, ταύτης μὲν ἀπελείφθη τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων, ἰδοῦσε δὲ Καίσαρι προστίθεσθαι. Καὶ δῆλός 5 ἐστὶ τῇ γνώμῃ πολλὰ ῥιπτασθεὶς ἐπ' ἀμφοτέρω καὶ δυσπαθήσας. Γράφει γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς διαπορεῖν, ποτέρωσι χρῆ τρέπεσθαι, Πομπήϊου μὲν ἐνδοξον καὶ καλὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν πόλεμον ἔχοντες, Καίσαρος δ' ἄμεινον τοῖς πράγμασι χραμένου καὶ μᾶλλον ἑαυτὸν 10 καὶ τοὺς φίλους σώζοντος, ὥστ' ἔχειν μὲν ὄν φύγη, μὴ ἔχειν δὲ πρὸς ὄν φύγη. Τρεβατίου δέ, τινὸς τῶν Καίσαρος ἐταίρων, γράψαντος ἐπιστολήν, ὅτι Καίσαρ οἰεται δεῖν μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐξετάζεσθαι μεθ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐλπίδων μετέχειν, εἰ δ' ἀναδύεται διὰ γῆρας, εἰς 15 τὴν Ἑλλάδα βαδίζειν πάντῃ καθήμενον ἡσυχίαν ἄγειν ἐκποδῶν ἀμφοτέροις γινόμενον, θαυμάσας ὁ Κικέρων, ὅτι Καίσαρ αὐτὸς οὐκ ἔγραψεν, ἀπακρίνατο πρὸς ὀργήν, ὡς οὐδὲν ἀνάξιον πράξει τῶν πεπολιτευμένων. Τὰ μὲν οὖν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γεγραμμένα τοιαῦτά ἐστι. 20

XXXVIII. Τοῦ δὲ Καίσαρος εἰς Ἰβηρίαν ἀπάραντος εὐθύς ὡς Πομπήϊον ἐκλευσε· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀσμένοις ᾤφθη, Κάτων δ' αὐτὸν ἰδὼν ἰδίᾳ πολλὰ πατεμέμφετο Πομπήϊω προσθέμενον· αὐτῷ μὲν γὰρ οὐχὶ καλῶς ἔχειν ἐγκαταλιπεῖν ἦν ἐπ' ἀρχῆς εἴλετο τῆς πολιτείας 25 τάξιν, ἐκστνον δὲ χρησιμώτερον ὄντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις, εἰ μένων ἴσος ἐκεῖ πρὸς τὸ ἀποβαθνον ἡρμόζετο, κατ' οὐδένα λογισμὸν οὐδ' ἐξ ἀνάγκης πολέμιον γεγονέναι Καίσαρι καὶ τοσοῦτον μεθέξοντα κινδύνου δεῦρ' ἦεν. 30 Οὗτοι τε δὴ τοῦ Κικέρωνος ἀνέστρεφον οἱ λόγοι τὴν γνώμην, καὶ τὸ μέγα μηδὲν αὐτῷ χρῆσθαι Πομπήϊου. Αἰτίως δ' ἦν αὐτὸς οὐκ ἀρνούμενος μεταμέλεισθαι, φλαν-

ρίζων δὲ τοῦ Πομπηίου τὴν παρασκευὴν καὶ πρὸς τὰ
 βουλευμάτα δυσκολαίνων ὑπούλων, καὶ τοῦ παρασκώ-
 πτειν τι καὶ λέγειν χάριεν εἰς τοὺς συμμάχους σὺν ἀπε-
 χόμενος, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀγέλαστος ἀεὶ περιτῶν ἐν τῷ
 5 στρατοπέδῳ καὶ σκυθρωπός, ἑτέροις δὲ παρέχων γέ-
 λωτα μὴδὲν δεομένοις. Βέλτιον δὲ καὶ τούτων ὀλίγα
 παραθέσθαι. Δομιτίου τοίνυν ἄνθρωπον εἰς τάξιν ἡγε-
 μονικὴν ἄγοντος οὐ πολεμικὸν καὶ λέγοντος, ὡς ἐπιει-
 κῆς τὸν τρόπον ἐστὶ καὶ σώφρων, „Τί οὖν“ εἶπεν „οὐκ
 10 ἐπίτροπον αὐτὸν τοῖς τέκνοις φυλάσσεις;“ Ἐπαινούν-
 των δὲ τιῶν Θεοφάνην τὸν Λέσβιον, ὃς ἦν ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ τεκτόνων ἐπαρχος, ὡς εὖ παραμυθῆσάιτο Ῥοδί-
 οὺς τὸν στόλον ἀποβαλόντας, „Ἡλίκου“ εἶπεν „ἀγαθόν
 ἐστὶ τὸ Γραικὸν ἔχειν ἐπαρχον.“ Καίσαρος δὲ κατορ-
 15 θούοντος τὰ πλεῖστα καὶ τρόπον τινὰ πολιορκούοντος αὐ-
 τοὺς, Λέντλῳ μὲν εἰπόντι πυνθάνεσθαι στυγνοὺς εἶναι
 τοὺς Καίσαρος φίλους, ἀπεκρίνατο „Λέγεις αὐτοὺς δυσ-
 νοεῖν Καίσαρι.“ Μαρκίου δὲ τινος ἤκοντος ἐξ Ἰταλίας
 νεωστὶ καὶ λέγοντος ἐν Ῥώμῃ φήμην ἐπικρατεῖν, ὡς πο-
 20 λιορκοῦτο Πομπηίος, „Εἴτ' ἐξέπλευσας“ εἶπεν „ἵνα τοῦ-
 το πιστεύσης αὐτὸς θεασάμενος;“ Μετὰ δὲ τὴν ἤτταν
 Νοννίου μὲν εἰπόντος, ὅτι δεῖ χρηστὰς ἐλπίδας ἔχειν,
 ἑπτὰ γὰρ αἰτούς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου λε-
 λειφθαι, „Καλῶς ἂν“ ἔφη „παρήνεις, εἰ κολοιοῖς ἐπο-
 25 λεμουῖμεν.“ Λαβιηνοῦ δὲ μαντείαις τισὶν ἰσχυριζομένου
 καὶ λέγοντος, ὡς δεῖ περιγενέσθαι Πομπηίον, „Οὐκ-
 οὔν“ ἔφη „στρατηγήματι τούτῳ χρώμενοι νῦν ἀποβε-
 βλήκαμεν τὸ στρατόπεδον.“

XXXIX. Ἄλλα γὰρ γενομένης τῆς κατὰ Φάρσαλον
 30 μάχης, ἧς οὐ μετέσχε δι' ἀρρωστίαν, καὶ Πομπηίου φυ-
 γόντος, ὃ μὲν Κάτων καὶ στρατεύμα συχρὸν ἐν Δυρραχίῳ
 καὶ στόλον ἔχων μέγαν ἐκείνου ἡξίλου στρατηγεῖν κατὰ

νόμον καὶ τὸ τῆς ὑπατείας ἀξίωμα προὔχοντα. Διω-
 θούμενος δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ Κικέρων καὶ ὅλως φεύγων τὸ
 συστρατεύεσθαι παρ' οὐδὲν ἤλθεν ἀναιρεθῆναι, Πομ-
 πηίου τοῦ νέου καὶ τῶν φίλων προδότην ἀποκαλούντων
 καὶ τὰ ξίφη σπασαμένων, εἰ μὴ Κάτων ἐνστάς μόνις 5
 ἀφείλετο καὶ διῆκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Κατα-
 σχῶν δ' εἰς Βρεντέσιον ἐνταῦθα διέτριβε, Καίσαρα πε-
 ριμένων βραδύνοντα διὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ περὶ Αἴγυ-
 πτον ἀσχολίας. Ἐπεὶ δ' εἰς Τάραντα καθωρισμένος
 ἀπηγγέλλετο καὶ περὶ περιῶν ἐκεῖθεν εἰς Βρεντέσιον, 10
 ὤρμησε πρὸς αὐτόν, οὐ πάνυ μὲν ὦν δύσελπις, αἰδού-
 μενος δὲ πολλῶν παρόντων ἀνδρὸς ἐχθροῦ καὶ κρατοῦν-
 τος λαμβάνειν πείραν. Οὐ μὴν ἐδέησεν αὐτῷ πρᾶξαι
 τι παρ' ἀξίαν ἢ εἰπεῖν. Ὁ γὰρ Καίσαρ, ὡς εἶδεν αὐτὸν
 πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαντῶντα, κατέβη καὶ ἠσπάσατο 15
 καὶ διαλεγόμενος μόνῳ συχνῶν σταδίων ὁδὸν προῆλθεν.
 Ἐκ δὲ τούτου διετέλει τιμῶν καὶ φιλοφρονούμενος, ὥστε
 καὶ γράψαντι λόγον ἐγκώμιον Κάτωνος ἀντιγράφων τὸν
 τε λόγον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον ὡς μάλιστα τῷ Περικλέους
 εἰοκότα καὶ Θηραμένους ἐπαιεῖν. Ὁ μὲν οὖν Κικέρω- 20
 νος λόγος Κάτων, ὁ δὲ Καίσαρος Ἀντικάτων ἐπιγέγρα-
 πται. Λέγεται δὲ καὶ Κοῖντου Λιγαρίου δίκην φεύγον-
 τος, ὅτι τῶν Καίσαρος πολεμίων εἰς ἐγεγόνει, καὶ Κι-
 κέρωνος αὐτῷ βοηθοῦντος, εἰπεῖν τὸν Καίσαρα πρὸς
 τοὺς φίλους· „Τί κωλύει διὰ χρόνου Κικέρωνος ἀκοῦ- 25
 881 λέμιος;“ ἐπεὶ δ' ἀρξάμενος λέγειν ὁ Κικέρων ὑπερφυῶς
 ἐκίνει καὶ προὔβαινε αὐτῷ πάθει τε ποικίλος καὶ χά-
 ριτι θαυμαστός ὁ λόγος, πολλὰς μὲν ἴεναι χρόας ἐπὶ τοῦ
 προσώπου τὸν Καίσαρα, πάσας δὲ τῆς ψυχῆς τρεπόμε- 30
 νον τροπὰς κατάδηλον εἶναι, τέλος δὲ τῶν κατὰ Φάρ-
 σαλον ἀψαμένον τοῦ φήτορος ἀγῶνων ἐκπαθῆ γενόμενοι

τιναχθῆναι τῷ σώματι καὶ τῆς χειρὸς ἐκβαλεῖν ἕνια τῶν γραμματέων. Τὸν γοῦν ἄνθρωπον ἀπέλυσε τῆς αἰτίας βεβιασμένος.

XL. Ἐκ τούτου Κικέρων, εἰς μοναρχίαν τῆς πολι-
 5 τείας μεθεστῶσης, ἀφόμενος τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἐσχόλας τοῖς βουλομένοις φιλοσοφεῖν τῶν νέων, καὶ σχεδὸν ἐκ τῆς πρὸς τούτους συνηθείας, εὐγενεστάτους καὶ πρώτους ὄντας, αὐτοῖς ὄχρυν ἐν τῇ πόλει μέγιστον. Αὐτῷ δ' ἔργον μὲν ἦν τὸ τοὺς φιλοσόφους συντελεῖν
 10 διαλόγους καὶ μεταφράζειν, καὶ τῶν διαλεκτικῶν ἢ φυσικῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἰς Ῥωμαικὴν μεταβάλλειν διάλεκτον· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν, ὡς φασιν, ὁ καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν κατάληψιν, ἔτι δὲ τὸ ἄτομον, τὸ ἀμερές, τὸ κενόν, ἄλλα
 15 τε πολλὰ τῶν τοιούτων ἐξονομάσας πρῶτος ἢ μάλιστα Ῥωμαίοις, τὰ μὲν μεταφοραῖς, τὰ δ' οἰκειότησιν ἄλλαις γνώριμα καὶ προσήγορα μηχανησάμενος· τῇ δὲ πρὸς τὴν ποιήσιν εὐκολία παῖζων ἐχρήτο. Λέγεται γάρ, ὀπηνίκα φυεῖη πρὸς τὸ τοιοῦτον, τῆς νυκτὸς ἔπη ποιεῖν πεντα-
 20 κόσια. Τὸ μὲν οὖν πλεῖστον τοῦ χρόνου τούτου περὶ Τοῦσκλον ἐν χωρίοις αὐτοῦ διάγων ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους Λαέρτου βίον ζῆν, εἴτε παιζων, ὡς ἔθος εἶχεν, εἶθ' ὑπὸ φιλοτιμίας σπαργῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ἀθημοναῖν τοῖς καθεστῶσι. Σπανίως δ' εἰς ἄστὺ θερα-
 25 πείας ἔνεκα τοῦ Καίσαρος κατῆει, καὶ πρῶτος ἦν τῶν συναγορευόντων ταῖς τιμαῖς καὶ λέγειν αἰεὶ τι καινὸν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὰ πραττόμενα φιλοτιμουμένων. Οἶόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τῶν Πομπηίου λεχθῆν εἰκόνων, ὡς ἀνηρημένας καὶ καταβεβλημένας ὁ Καίσαρ ἐκέλευσεν ἀνα-
 30 σταθῆναι· καὶ ἀνεστάθησαν. Ἔφη γὰρ ὁ Κικέρων, ὅτι ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ Καίσαρ τοὺς μὲν Πομπηίου ἴστησι, τοὺς δ' αὐτοῦ πήγνυσιν ἀνδριάντας

ΧΛΙ. Διανοούμενος δ', ὡς λέγεται, τὴν πατριον
 ἱστορίαν γραφῇ περιλαβεῖν καὶ πολλὰ συμμῖξαι τῶν
 Ἑλληνικῶν καὶ ὅλως τοὺς συνηγμένους λόγους αὐτῶ
 καὶ μύθους ἐνταῦθα τρέψαι, πολλοῖς μὲν δημοσίοις,
 πολλοῖς δ' ἰδίοις κατελήφθη πράγμασιν ἀβουλήτοις καὶ 5
 πάθεσιν, ὧν αὐθαίρετα δοκεῖ πλεῖστα συμβῆναι. Πρῶ-
 του μὲν γὰρ ἀπεπέμψατο τὴν γυναῖκα Τερεντίαν ἀμε-
 ληθεῖς ὑπ' αὐτῆς παρὰ τὸν πόλεμον, ὥστε καὶ τῶν
 ἀναγκαίων ἐφοδίων ἐνδεῆς ἀποσταλῆναι καὶ μηδ' ὅτε
 κατῆρεν αὐθις εἰς Ἰταλίαν τυχεῖν εὐγνώμονος. Αὐτὴ 10
 μὲν γὰρ οὐκ ἦλθεν, ἐν Βρεντεσίῳ διατρίβοντος αὐτοῦ
 πολὺν χρόνον, ἐρχομένη δὲ τῇ θυγατρὶ, παιδίσκῃ νέᾳ,
 τοσαύτην ὁδὸν οὐ πομπὴν πρόκειυσαν, οὐ χορηγίαν πα-
 ρέσχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν τῷ Κικέρωνι πάντων ἐρη-
 μον καὶ κενὴν ἀπέδειξεν ἐπὶ πολλοῖς ὀφλήμασι καὶ με- 15
 γάλοις. Αὗται γάρ εἰσιν αἱ λεγόμεναι τῆς διαστάσεως
 εὐπρεπέσταται προφάσεις. Τῇ δὲ Τερεντία καὶ ταύ-
 τας ἀρνούμενη λαμπρὰν ἐπόλησε τὴν ἀπολογίαν αὐτὸς
 ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺν χρόνον γήμας παρθένον, ὡς μὲν
 ἡ Τερεντία κατεφήμιζεν, ἔρωτι τῆς ὄρας, ὡς δὲ Τίρων 20
 ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος γέγραφεν, εὐπορίας ἐνε-
 κεν πρὸς διάλυσιν δανείων. Ἦν γὰρ ἡ παῖς σφόδρα
 πλουσία, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὁ Κικέρων ἐν πίστει κλη-
 ρονόμος ἀπολειφθεὶς διεφύλαττεν. Ὀφείλων δὲ πολ-
 λὰς μυριάδας ὑπὸ τῶν φίλων καὶ οἰκείων ἐπέισθη τὴν 25
 882 παῖδα γῆμαι παρ' ἡλικίαν καὶ τοὺς δανειστὰς ἀπαλλάξαι
 τοῖς ἐκείνης χρησάμενον. Ἀντώνιος δὲ τοῦ γάμου μνη-
 σθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φιλιππικοὺς ἀντιγραφαῖς ἐμβα-
 λειν αὐτόν φησι γυναῖκα, παρ' ἣ ἐγήρασε· χαριέντως
 ἄμα τὴν οἰκουρίαν ὡς ἀπράκτου καὶ ἀστρατεύτου πα- 30
 ρασκώπτων τοῦ Κικέρωνος. Γήμαντι δ' αὐτῶ μετ' οὐ πο-
 λὺν χρόνον ἡ θυγάτηρ ἀπέθανε τίκτουσα παρὰ Λέντλῳ·

τούτῳ γὰρ ἐγαμήθη μετὰ τὴν Πείσωνος τοῦ προτέρου ἀνδρὸς τελευταίην. Καὶ συνῆλθον μὲν ἐπὶ τὴν παραμυθίαν τῷ Κικέρωνι πανταχόθεν οἱ φιλόσοφοι· βαρέως δ' ἄγαν ἤνεγκε τὸ συμβεβηκός, ὥστε καὶ τὴν γαμηθεῖσαν ἀποπέμψασθαι δόξασαν ἡσθῆναι τῇ τελευταίῃ τῆς Τυλλίας.

XLII. Τὰ μὲν οὖν κατ' οἶκον οὕτως εἶχε τῷ Κικέρωνι. Τῆς δ' ἐπὶ Καίσαρα συνισταμένης πράξεως οὐ μετέσχε, καίπερ ὢν ἑταῖρος ἐν τοῖς μάλιστα Βρούτου καὶ
10 βαρύνεσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ πάλαι ποθεῖν πράγματα δοκῶν, ὡς ἕτερος οὐδεὶς. Ἄλλ' ἔδεισαν οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τὴν τε φύσιν ὡς ἐνδεᾶ τόλμης τὸν τε χρόνον, ἐν ᾧ καὶ τὰς ἐφρωμενεστάταις φύσεσιν ἐπιλείπει τὸ θαρρεῖν. Ὡς δ' οὖν ἐπέπρακτο τοῖς περὶ Βρούτου καὶ Κάσσιον τὸ ἔργον καὶ τῶν Καίσαρος φίλων συνισταμένων
15 ἐπὶ τοὺς ἄνδρας αὐτίς ἦν δέος ἐμφυλίοις πολέμοις περιπετῇ γενέσθαι τὴν πόλιν, Ἀντώνιος μὲν ὑπατεύων τὴν βουλήν συνήγαγε καὶ βραχεία διελέχθη περὶ ὁμονοίας, Κικέρων δὲ πολλὰ πρὸς τὸν καιρὸν οἰκείως διελεθὼν
20 ἔπεισε τὴν σύγκλητον Ἀθηναίους μιμησαμένην ἀμνηστίαν τῶν ἐπὶ Καίσαρι ψηφίσασθαι, νειμαὶ δὲ τοῖς περὶ Κάσσιον καὶ Βρούτον ἐπαρχίας. Ἔσχε δὲ τούτων τέλος οὐδέν. Ὁ γὰρ δῆμος αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς οἶκτον ἐξαχθεὶς, ὡς εἶδε τὸν νεκρὸν ἐκκομιζόμενον δι'
25 ἀγορᾶς, Ἀντωνίου δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα δεῖξαντος αὐτοῖς αἵματος κατάπλεων καὶ κεκομμένην πάντῃ τοῖς ξίφεσιν, ἐκμανέντες ὑπ' ὀργῆς ἐν ἀγορᾷ ζήτησιν ἐποιοῦντο τῶν ἀνδρῶν, καὶ πῦρ ἔχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας ἔθρον ὡς ὑφάψοντες. Οἱ δὲ τοῦτον μὲν τῷ προπεφυλάχθαι διέφυγον
30 τὸν κίνδυνον, ἑτέρους δὲ πολλοὺς καὶ μεγάλους προσδοκῶντες ἐξέλιπον τὴν πόλιν.

XLIII. Εὐθύς οὖν ὁ Ἀντώνιος ἐπήρτο, καὶ πᾶσι μὲν

ἦν φοβερός ὡς μοναρχήσων, τῷ δὲ Κικέρωνι φοβερώ-
 τatos. Ἀναρρωννυμένην τε γὰρ αὐτῷ πάλιν ὄρων τὴν
 δύναμιν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς περὶ Βρούτον ἐπιτή-
 δειον εἰδῶς ἤχθητο παρόντι. Καί κού τι καὶ προὔπηρ-
 χεν ὑποψίας αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν τῶν βίων 5
 ἀνομοιότητα καὶ διαφοράν. Ταῦτα δεῖσας ὁ Κικέρων
 πρῶτον μὲν ᾤρησε πρεσβευτῆς Δολοβέλλα συνεκπεῦ-
 σαι εἰς Συρίαν· ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ὑπατεύειν μετ'
 Ἀντώνιον, Ἴρτιος καὶ Πάνσας, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ζη-
 λωταὶ τοῦ Κικέρωνος, ἐδέοντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν, ὑπο- 10
 δεχόμενοι καταλύσειν Ἀντώνιον ἐκείνου παρόντος, ὁ δ'
 οὔτ' ἀπιστῶν παντάπασιν οὔτε πιστεύων Δολοβέλλαν
 μὲν εἶπε χαίρειν, ὁμολογήσας δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἴρτιον τὸ
 θέρος ἐν Ἀθήναις διάξειν, ὅταν δ' ἐκείνοι παραλάβωσι
 τὴν ἀρχήν, ἀφῆξομαι πάλιν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐξέ- 15
 πλευσε. Γενομένης δὲ περὶ τὸν πλοῦν διατριβῆς καὶ
 λόγων ἀπὸ Ῥώμης, οἷα φιλεῖ, καινῶν προσπεσόντων,
 μεταβεβλήσθαι μὲν Ἀντώνιον θανμαστήν μεταβολὴν
 καὶ πάντα πράττειν καὶ πολιτεύεσθαι πρὸς τὴν σύγκλη-
 τον, ἐνδεῖν δὲ τῆς ἐκείνου παρουσίας τὰ πράγματα μὴ 20
 τὴν ἀρίστην ἔχειν διάθεσιν, καταμεμψάμενος αὐτὸς αὐ-
 τοῦ τὴν πολλὴν εὐλάβειαν ἀνέστρεφεν αὐτῶς εἰς Ῥώ-
 μην. Καὶ τῶν πρώτων οὐ διημάρτανεν ἐλπίδων· το-
 σοῦτον πληθὸς ἀνθρώπων ὑπὸ χαρᾶς καὶ πόθου πρὸς
 τὴν ἀπάντησιν ἐξεχύθη, καὶ σχεδὸν ἡμερήσιον ἀνῆλω- 25
 σαν χρόνον αἱ περὶ τὰς πύλας καὶ τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ
 δεξιῶσεις καὶ φιλοφροσύναι. Τῇ δ' ὑστεραία βουλὴν
 883 συναγαγόντος Ἀντωνίου καὶ καλοῦντος αὐτὸν οὐκ ἤλ-
 θεν, ἀλλὰ κατέκειτο μαλακῶς ἔχειν ἐκ τοῦ κόπου σκη-
 πτόμενος. Ἐδόκει δὲ τάληθες ἐπιβουλῆς εἶναι φόβος ἐκ 30
 τινος ὑποψίας καὶ μηνύσεως καθ' ὁδὸν αὐτῷ προσπε-
 σούσης. Ἀντώνιος δὲ χαλεπῶς μὲν εἶχεν ἐπὶ τῇ διαβολῇ

καὶ στρατιώτας ἐπεμψεν ἄγειν αὐτὸν ἢ κατακρῆσαι τὴν οἰκίαν κελύσας, ἐνστάντων δὲ πολλῶν καὶ δεηθέντων ἐνέχυρα λαβὼν μόνον ἐπαύσατο. Καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἀντιπαρεξιώντες ἀτρέμα καὶ φυλαττόμενοι διετέλουν, 5 ἄχρι οὗ Καίσαρ ὁ νέος ἐξ Ἀπολλωνίας παραγεγυμένος τὸν τε κληρὸν ἀνεδέξατο τοῦ Καίσαρος ἐκείνου καὶ περὶ τῶν δισχιλίων πεντακοσίων μυριάδων, ὡς Ἀυτώνιος ἐκ τῆς οὐσίας κατεῖχεν, εἰς διαφορὰν κατέστη πρὸς αὐτόν.

XLIV. Ἐκ δὲ τούτου Φίλιππος ὁ τὴν μητέρα τοῦ 10 νέου Καίσαρος ἔχων καὶ Μάρκελλος ὁ τὴν ἀδελφὴν ἀφικόμενοι μετὰ τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν Κικέρωνα συνέθεντο, Κικέρωνα μὲν ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου καὶ τὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας δύναμιν ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ παρέχειν, ἐκείνον δὲ Κικέρωνι τὴν ἀπὸ τῶν χρημάτων 15 καὶ τῶν ὄπλων ἀσφάλειαν. Ἦδη γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν ὑπὸ Καίσαρι στρατευσαμένων περὶ αὐτὸν εἶχε τὸ μειράκιον. Ἐδόκει δὲ καὶ μεῖζων τις αἰτία γεγονέναι τοῦ τὸν Κικέρωνα δέξασθαι προθύμως τὴν Καίσαρος φιλίαν. Ἔτι γάρ, ὡς εἰοικε, Πομπηίου ζώντος καὶ Καίσαρος ἔδοξε 20 κατὰ τοὺς ὑπνοὺς ὁ Κικέρων καλεῖν τινα τοὺς τῶν συγκλητικῶν παῖδας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς μέλλοντος ἐξ αὐτῶν ἓνα τοῦ Διὸς ἀποδεικνύειν τῆς Ῥώμης ἡγεμόνα· τοὺς δὲ πολίτας ὑπὸ σπουδῆς θέοντας ἴστασθαι περὶ τὸν νεῶν καὶ τοὺς παῖδας ἐν ταῖς περιπορφύροις καθ- 25 ἔξεσθαι σιωπὴν ἔχοντας. Ἐξαίφνης δὲ τῶν θυρῶν ἀνοιχθεῖσῶν καθ' ἓνα τῶν παίδων ἀνισταμένων κύκλω παρὰ τὸν θεὸν παραπορεύεσθαι, τὸν δὲ πάντας ἐπισκοπεῖν καὶ ἀποπέμπειν ἀχθομένους. Ὡς δ' οὕτως ἦν προσιῶν κατ' αὐτόν, ἐκτείνει τὴν δεξιὰν καὶ εἰπεῖν, „Ὁ Ῥωμαῖοι, 30 πέρασ ὑμῖν ἐμφυλίων πολέμων οὗτος ἡγεμὼν γενόμενος.“ Τοιοῦτόν φασιν ἐνύπνιον ἰδόντα τὸν Κικέρωνα τὴν μὲν ἰδέαν τοῦ παιδὸς ἐκμεμάχθαι καὶ κατέχειν ἕναρ-

γῶς, αὐτὸν δ' οὐκ ἐπίστασθαι. Μεθ' ἡμέραν δὲ καταβαίνοντος εἰς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἤδη γεγυμνασμένους ἀπέρχεσθαι, κάκεινον ὀφθῆναι τῷ Κικέρωνι πρῶτον οἷος ὠφθη καθ' ὕπνου· ἐκπλαγέντα δὲ πυνθάνεσθαι, τίμων εἰη γονέων. Ἦν δὲ πατὴρ 5 Ὀκταουλίου τῶν οὐκ ἄγαν ἐπιφανῶν, Ἀττίας δὲ μητρός, ἀδελφιδῆς Καίσαρος. Ὄθεν Καίσαρ αὐτῷ παῖδας οὐκ ἔχων ἰδίους τὴν οὐσίαν ἑαυτοῦ καὶ τὸν οἶκον ἐν ταῖς διαθήκαις ἔδωκεν. Ἐκ τούτου φασὶ τὸν Κικέρωνα τῷ παιδί κατὰ τὰς ἀπαντήσεις ἐντυγχάνειν ἐπιμειλῶς, κά-10 καίνον οἰκείως δέχεσθαι τὰς φιλοφροσύνας· καὶ γὰρ ἐκ τύχης αὐτῷ γεγονέναι συμβεβήκει Κικέρωνος ὑπατεύοντος.

XLV. Αὗται μὲν οὖν προφάσεις ἦσαν λεγόμεναι· τὸ δὲ πρὸς Ἀντώνιον μίσος Κικέρωνα πρῶτον, εἶτα ἡ 15 φύσις ἧττων οὐσα τιμῆς προσεποίησε Καίσαρι νομιζόντα προσλαμβάνειν τῇ πολιτείᾳ τὴν ἐκείνου δύναμιν. Οὕτω γὰρ ὑπῆκει τὸ μειράκιον αὐτόν, ὥστε καὶ πατέρα προσκαγορεύειν. Ἐφ' ᾧ σφόδρα Βρούτος ἀγανακτῶν ἐν ταῖς πρὸς Ἀττικὸν ἐπιστολαῖς καθήψατο τοῦ Κικέρωνος, ὅτι 20 διὰ φόβον Ἀντωνίου θεραπεύων τὸν Καίσαρα δηλὸς ἐστὶν οὐκ ἐλευθερίαν τῇ πατρίδι πράττων, ἀλλὰ δεσπότην φιλάνθρωπον αὐτῷ μνώμενος. Οὐ μὲν ἄλλὰ τὸν γε παῖδα Κικέρωνος ὁ Βρούτος ἐν Ἀθήναις διατρέβοντα παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀναλαβὼν ἔσχεν ἐφ' ἡγεμονίας 25 καὶ πολλὰ χρώμενος αὐτῷ κατάρθου. Τοῦ δὲ Κικέρωνος ἀκρῆν ἔσχεν ἡ δύναμις ἐν τῇ πόλει τότε μεγίστην, 884 καὶ κρατῶν ὅσον ἐβούλετο τὸν μὲν Ἀντώνιον ἐξέκρουσε καὶ κατεστασίασε καὶ πολεμήσοντας αὐτῷ τοὺς δύο ὑπάτους, Ἴρτιον καὶ Πάνσαν, ἐξέπεμψε, Καίσαρι δὲ φα-30 βδούχους καὶ στρατηγικὸν κόσμον, ὡς δὴ προπολεμοῦντι τῆς πατρίδος, ἐπεισε ψηφίσασθαι τὴν σύγκλητον. Ἐπει

δ' Ἀντώνιος μὲν ἤττητο, τῶν δ' ὑπάτων ἀμφοτέρων ἀποθανόντων ἐκ τῆς μάχης πρὸς Καίσαρα συνίστησαν αἱ δυνάμεις, δείσασα δ' ἡ βουλή νέον ἄνδρα καὶ τύχη λαμπρᾷ κεχημένον ἐπειρᾶτο τιμαῖς καὶ δωραῖς ἀποκαλεῖν αὐτοῦ τὰ στρατεύματα καὶ περισπᾶν τὴν δύναμιν, ὡς μὴ δεομένη τῶν προπολεμούντων Ἀντωνίου πεφευγότες, οὕτως ὁ Καίσαρ φοβηθεὶς ὑπέκεμπε τῷ Κικέρωνι τοὺς δεομένους καὶ πείθοντας ὑπατεῖαν μὲν ἀμφοτέροις ὁμοῦ κρᾶττειν, χρῆσθαι δὲ τοῖς πράγμασιν ὅπως αὐτὸς ἐγνώκε, παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μειράκιον διοικεῖν ὀνόματος καὶ δόξης γλιχόμενον. Ὁμολόγει δὲ Καίσαρ αὐτός, ὡς δεδιὼς κατάλυσιν καὶ κινδυνεύων ἐρημος γενέσθαι χρήσαιτο τῇ Κικέρωνος ἐν δέοντι φιλαρχία, προτρεψάμενος αὐτὸν ὑπατεῖαν μετιέναι συμπράττοντος αὐτοῦ καὶ συναρχαιρεσιάζοντος.

XLVI. Ἐνταῦθα μέντοι μάλιστα Κικέρων ἐπαρθεὶς ὑπὸ νέου γέρον καὶ φενакισθεὶς καὶ συναρχαιρεσιάζσας καὶ παρασχᾶν αὐτῷ τὴν σύγκλητον εὐθύς μὲν ὑπὸ τῶν φίλων αἰτίαν εἶχεν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον αὐτὸν ἀπολωλεκὼς ἤσθητο καὶ τοῦ δήμου προέμενος τὴν ἐλευθερίαν. Αὐξήθει γὰρ ὁ νεανίας καὶ τὴν ὑπατεῖαν λαβὼν Κικέρωνα μὲν εἶσε χαίρειν, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ Δελίδῳ φίλος γενόμενος καὶ τὴν δύναμιν εἰς ταῦτό συνενεγκῶν ὥσπερ ἄλλο τι κτήμα τὴν ἡγεμονίαν ἐνείματο πρὸς αὐτούς. Καὶ κατεγράφησαν ἄνδρες οὓς ἴδει θνήσκειν, ὑπὲρ διακοσίους. Πλείστην δὲ τῶν ἀμφισβητημάτων αὐτοῖς ἔριν ἢ Κικέρωνος προγραφὴ παρέσχεν, Ἀντωνίου μὲν ἀσυμβάτως ἔχοντος, εἰ μὴ πρῶτος ἐκεῖνος ἀποθνήσκει, Δελίδου δ' Ἀντωνίῳ προστιθεμένου, Καίσαρος δὲ πρὸς ἀμφοτέρους ἀντέχοντος. Ἐγίνοντο δ' αἱ σύνοδοι μόνοις ἀπόρρητοι περὶ πόλιν Βουουλίαν ἐφ' ἡμέρας τρεῖς, καὶ

συνήεσαν εἰς τόπον τινὰ πρόσω τῶν στρατοπέδων πο-
ταμῷ περιρρεόμενον. Λέγεται δὲ τὰς πρώτας ἡμέρας
διαγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος ὁ Καίσαρ ἐνδοῦ-
ναι τῇ τρίτῃ καὶ προσέσθαι τὸν ἄνδρα. Τὰ δὲ τῆς ἀντι-
δόσεως οὕτως εἶχεν. Ἔδει Κικέρωνος ἐκστῆναι Καί- 5
σαρα, Παύλου δὲ τὰδελφοῦ Δέκιδον, Λευκίου δὲ Καί-
σαρος Ἀντώνιον, ὃς ἦν θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός. Οὕ-
τως ἐξέπεσον ὑπὸ θυμοῦ καὶ λύσσης τῶν ἀνθρωπίνων
λογισμῶν, μᾶλλον δ' ἀπέδειξαν ὡς οὐδὲν ἀνθρώπου
θηρίον ἐστὶν ἀγριώτερον ἐξουσίαν πάθει προσλαβόντος. 10

XLVII. Πραττομένων δὲ τούτων ὁ Κικέρων ἦν μὲν
ἐν ἀγροῖς ἰδίους περὶ Τοῦσκλον ἔχων τὸν ἀδελφὸν μεθ'
αὐτοῦ· πυθόμενοι δὲ τὰς προγραφὰς ἐγνώσαν εἰς Ἄστυ-
ρα μεταβῆναι, χωρίον παράλιον τοῦ Κικέρωνος· ἐκεῖ-
θεν δὲ πλεῖν εἰς Μακεδονίαν πρὸς Βροῦτον· ἤδη γὰρ 15
ὑπὲρ αὐτοῦ λόγος ἐφοίτα κρατοῦντος. Ἐκομίζοντο δ' ἐν
φορείοις ἀπειρηκότες ὑπὸ λύπης· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν
ἐφιστάμενοι καὶ τὰ φορεῖα παραβάλλοντες ἀλλήλοις
προσωλοφύροντο. Μᾶλλον δ' ὁ Κόιντος ἠθύμει, καὶ
λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆγει τῆς ἀπορίας· οὐδὲν γὰρ ἔφη λα- 20
βεῖν οἰκοθεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ Κικέρωνι γλίσχρον ἦν ἐφό-
διον· ἄμεινον οὖν εἶναι τὸν μὲν Κικέρωνα προλαμβάνειν
τῇ φυγῇ, αὐτὸν δὲ μεταθεῖν οἰκοθεῖν συσκευασάμενον.
Ταῦτ' ἔδοξε· καὶ περιλαβόντες ἀλλήλους καὶ ἀνακλαυ-
σάμενοι διελύθησαν. Ὁ μὲν οὖν Κόιντος οὐ πολλὰς 25
ὑστερον ἡμέραις ὑπὸ τῶν οἰκειῶν προδοθεὶς τοῖς ζητοῦ-
σιν ἀνῆρέθη μετὰ τοῦ παιδός. Ὁ δὲ Κικέρων εἰς Ἄστυ-
ρα κομισθεὶς καὶ πλοῖον εὐρῶν εὐθύς ἐνέβη καὶ παρέ-
πλευσεν ἄχρι Κιρκαίου πνεύματι χρώμενος. Ἐκείθεν
δὲ βουλομένων εὐθύς αἴρειν τῶν κυβερνητῶν, εἴτε δεῖ- 30
σας τὴν θάλασσαν εἰς οὐκω παντάκασι τὴν Καίσαρος
ἀπεγνωκῶς πίστιν, ἀπέβη καὶ παρῆλθε περὶ σταδίου

ἑκατὸν ὡς εἰς Ῥώμην κορευόμενος. Αὐτοῖς δ' ἀλύων καὶ
 μεταβαλλόμενος κατήει πρὸς θάλασσαν εἰς Ἄστυρα. Κα-
 κει διενυκτέρευσεν ἐπὶ δεινῶν καὶ ἀπόρων λογισμῶν,
 ὥστε καὶ παρελθεῖν εἰς τὴν Καίσαρος οἰκίαν διενοήθη
 5 κρύφα καὶ σφάξας ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς ἐστίας ἀλάστορα προσ-
 βαλεῖν. Ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτὸν ἀπέκρουσε τῆς ὁδοῦ
 δέος βασάνων· καὶ τὰλλα τεραχῶδη καὶ καλίντροπα βο-
 λεύματα τῆς γνώμης μεταλαμβάνων παρέδωκε τοῖς οἰκί-
 ταις ἑαυτὸν εἰς Καπίτας κατὰ πλοῦν κομίζειν, ἔχων ἐκεῖ
 10 χωρία καὶ καταφυγὴν ὧρα θύρους φιλάνθρωπον, ὅταν
 ἦθιστον οἱ ἐτησίαι κατακυνέωσιν. Ἔχει δ' ὁ τόπος καὶ
 ναὸν Ἀπόλλωνος μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. Ἐπιεῦθεν
 ἀρθέντες ἀθρόοι κόρακες ὑπὸ κλαγγῆς προσεφέροντο
 τῷ πλοῖω τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ γῆν ἐρρασομένῳ· καὶ κα-
 15 θίσαντες ἐπὶ τὴν κεραιὴν ἐκατέρωθεν οἱ μὲν ἰβῶν, οἱ
 δ' ἔκοπτον τὰς τῶν μηρυμάτων ἀρχάς, καὶ πᾶσιν ἰδοῦσι
 τὸ σημεῖον εἶναι κωνηρόν. Ἀπέβη δ' οὖν ὁ Κικέρων, καὶ
 παρελθὼν εἰς τὴν ἑκαυλίην ὡς ἀνακαυσόμενος κατακλί-
 θη. Τῶν δὲ κοράκων οἱ πολλοὶ μὲν ἐπὶ τῆς θυρίδος
 20 διεκάθηντο φθγγόμενοι θυρυβῶδες, εἷς δὲ καταβὰς ἐπὶ
 τὸ κλινίδιον ἐγκεκαλυμμένου τοῦ Κικέρωνος ἀπῆγε τῷ
 στόματι κατὰ μισρὸν ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸ ἱμάτιον. Οἱ
 δ' οἰκείται ταῦθ' ἐρῶντες καὶ κατίσαντες ἑαυτούς, εἰ πο-
 ριμένοισι τοῦ θεσπέτου φουενομένου θαναταί γενέσθαι,
 25 θηρία δ' αὐτῷ βοηθεῖ καὶ προκίχεται παρ' αἴλιαν πρᾶ-
 τόντος, αὐτοὶ δ' οὐκ ἀμύνουσι, τὰ μὲν δεόμενοι, τὰ δὲ
 βία λαβόντες ἐκόμιζον ἐν τῷ φορεῖω πρὸς τὴν θάλασσαν.

XLVIII. Ἐν τούτῳ δ' οἱ σφαγεῖς ἐπῆλθον, ἑκατον-
 τάρχης Ἐρέννιος καὶ Ποπίλλιος χιλιάρχος, ᾧ πατροκτο-
 30 νίας ποτὲ δίκην φεύγοντι συνέειπεν ὁ Κικέρων, ἔχοντας
 ὑπηρέτας. Ἐκεῖ δὲ τὰς θύρας κλεισμένας εὐρόντες
 ἐξέκοψαν, οὐ φαινομένου τοῦ Κικέρωνος οὐδὲ τῶν ἐν-

δου εἶδέναι φασκόντων, λέγεται νεανίσκον τινὰ τεθραμ-
 μένον μὲν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἐν γράμμασιν ἐλευθερίοις
 καὶ μαθήμασιν, ἀπελεύθερον δὲ Κοίντου τοῦ ἀδελφοῦ,
 Φιλόλογον τοῦνομα, φράσαι τῷ χιλιάρχῳ τὸ φορεῖον κο-
 μιζόμενον διὰ τῶν καταφύτων καὶ συσκίων περιπάτων ⁵
 ἐπὶ τὴν θάλατταν. Ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ὀλίγους ἀναλα-
 βῶν μεθ' ἑαυτοῦ περιέθει πρὸς τὴν ἔξοδον, τοῦ δ'
 Ἐρεννίου δρόμῳ φερομένου διὰ τῶν περιπάτων ὁ Κικέ-
 ρων ἤσθητο, καὶ τοὺς οὐκέτας ἐκέλευσεν ἐνταῦθα κατα-
 θέσθαι τὸ φορεῖον. Αὐτὸς δ', ὥσπερ εἰώθει, τῇ ἀρι- ¹⁰
 στερεῇ χειρὶ τῶν γυνεῶν ἀπτόμενος ἀτενὲς ἐνεώρα τοῖς
 σφαγεῦσιν, ἀνῆμιον καὶ κόμης ἀνάπλευσας καὶ συντετηκῶς
 ὑπὸ φροντίδων τὸ πρόσωπον, ὥστε τοὺς πλείστους ἐγ-
 καλύψασθαι τοῦ Ἐρεννίου σφάζοντος αὐτόν. Ἐσφάγη
 δὲ τὸν τράχηλον ἐκ τοῦ φορεῖου προτείνας, ἔτος ἐκεῖνο ¹⁵
 γεγυῶς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον. Τὴν δὲ κεφαλὴν ἀπέ-
 κοψε αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας, Ἀντωνίου κελεύσαντος,
 αἷς τοὺς Φιλιππικοὺς ἔγραψεν. Αὐτὸς τε γὰρ ὁ Κικέ-
 ρων τοὺς κατ' Ἀντωνίου λόγους Φιλιππικοὺς ἐπέγραψε
 καὶ μέχρι νῦν τὰ βιβλία Φιλιππικοὶ καλοῦνται. 20

XLIX. Τῶν δ' ἀκρωτηρίων εἰς Ῥώμην κομισθέντων
 ἔτυχε μὲν ἀφαιρεσίας ταλῶν ὁ Ἀντωνίος, ἀκούσας δὲ
 καὶ ἰδὼν ἀνεβόησεν, ὡς νῦν αἱ προγραφαὶ τέλος ἔχουσιν.
 Τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμ-
 βόλων ἐπὶ τοῦ βήματος θεῖναι, θάλαρα Ῥωμαίοις φρικτόν, ²⁵
 οὐ τὸ Κικέρωνος ὄραν πρόσωπον οἰομένοις, ἀλλὰ τῆς
 Ἀντωνίου ψυχῆς εἰκόνα. Πλὴν ἔν γε τι φρονήσας μέ-
 τριον ἐν τούτοις Πομπωνία τῇ Κοίντου γυναικὶ τὸν Φι-
⁸⁸⁶λόλογον παρέδωκεν. Ἡ δὲ κυρία γενομένη τοῦ σώματος
 ἄλλαις τε θειναῖς ἐχρήσατο τιμωρίαις, καὶ τὰς σάρκας ³⁰
 ἀποτέμνοντα τὰς αὐτοῦ κατὰ μικρὸν ὀπτᾶν, εἴτ' ἐσθίειν
 ἠνάγκασεν. Οὕτω γὰρ ἐνιοὶ τῶν συγγραφέων ἱστορή-

κασιν· ὁ δ' αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος Τίρων
 τὸ παράπαν οὐδὲ μέμνηται τῆς τοῦ Φιλολόγου προδοσίας.
 Πυνθάνομαι δὲ Καίσαρα χρόνοις πολλοῖς ὕστερον εἰσελ-
 θεῖν πρὸς ἓνα τῶν θυγατριδῶν· τὸν δὲ βιβλίον ἔχοντα
 5 Κικέρωνος ἐν ταῖς χερσὶν ἐκπλαγέντα τῷ ἱματίῳ περι-
 καλύπτειν· ἰδόντα δὲ Καίσαρα λαβεῖν καὶ διελθεῖν
 ἐστῶτα μέρος πολὺ τοῦ βιβλίου, πάλιν δ' ἀποδιδόντα
 τῷ μεираκίῳ φάναι „Λόγιος ἀνὴρ, ὦ παῖ, λόγιος καὶ
 φιλόπατρις.“ Ἐπεὶ μέντοι τάχιστα κατεπολέμησεν Ἀν-
 10 τώνιον ὑπατεύων αὐτὸς εἴλετο συνάρχοντα τοῦ Κικέ-
 ρωνος τὸν υἱόν, ἐφ' οὗ τὰς τ' εἰκόνας ἢ βουλήν καθέλκεν
 Ἀντωνίου καὶ τὰς ἄλλας ἠκύρωσε τιμὰς καὶ προσεψη-
 φίσατο μηδενὶ τῶν Ἀντωνίων ὄνομα Μάρκον εἶναι.
 Οὕτω τὸ δαιμόνιον εἰς τὸν Κικέρωνος οἶκον ἐπανήνεγκε
 15 τὸ τέλος τῆς Ἀντωνίου κολάσεως.

[ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ
 ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

20

I. Ἄ μὲν οὖν ἄξια μνήμης τῶν περὶ Δημοσθένους
 καὶ Κικέρωνος ἱστορουμένων εἰς τὴν ἡμετέραν ἀφίεται
 γυνῶσιν, ταῦτ' ἐστίν. Ἀφεικῶς δὲ τὸ συγκρίνειν τὴν ἐν
 25 τοῖς λόγοις ἕξιν αὐτῶν ἐκεῖνό μοι δοκῶ μὴ παρήσειν ἄρ-
 ρητον, ὅτι Δημοσθένης μὲν εἰς τὸ ῥητορικὸν ἐνέτεινε
 πᾶν, ὅσον εἶχεν ἐκ φύσεως ἢ ἀσκήσεως λόγιον, ὑπερ-
 βαλλόμενος ἐναργείᾳ μὲν καὶ δεινότητι τοὺς ἐπὶ τῶν
 ἀγῶνων καὶ τῶν δικῶν συνεξεταζομένους, ὄγκῳ δὲ καὶ
 30 μεγαλοπρεπείᾳ τοὺς ἐπιδεικτικούς, ἀκριβείᾳ δὲ καὶ τέ-
 χνῃ τοὺς σοφιστάς· Κικέρων δὲ καὶ πολυμαθὴς καὶ ποι-
 κίλος τῇ περὶ τοὺς λόγους σπουδῇ γενόμενος συντάξεις

μὲν ἰδίας φιλοσόφους ἀπολέλοιπεν οὐκ ὀλίγας εἰς τὸν
 Ἀκαδημαϊκὸν τρόπον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πρὸς
 τὰς δίκας καὶ τοὺς ἀγῶνας γραφομένων λόγων δῆλός
 ἐστὶν ἐμπειρίαν τινὰ γραμμάτων παρεπιδείκνυσθαι βου-
 λόμενος. Ἔστι δέ τις καὶ τοῦ ἠθους ἐν τοῖς λόγοις ἐκα- 5
 τέρου δίοψις. Ὁ μὲν γὰρ Δημοσθενικὸς ἔξω παντὸς
 ἀραϊσμοῦ καὶ παιδιᾶς εἰς δεινότητα καὶ σπουδὴν συν-
 ηγμένος οὐκ ἔλλυχνίων ὄσωδεν, ὥσπερ ὁ Πυθίας ἔσκω-
 πτεν, ἀλλ' ὑδροποσίας καὶ φροντίδων καὶ τῆς λεγομέ-
 νης πικρίας τοῦ τρόπου καὶ στυγνότητος, Κικέρων δὲ 10
 πολλαχοῦ τῷ σκωπτικῷ πρὸς τὸ βωμολόχον ἐκφερόμενος
 καὶ πράγματα σπουδῆς ἄξια γέλωτι καὶ παιδιᾷ κατειρω-
 νευόμενος ἐν ταῖς δίκαις εἰς τὸ χρειωδὲς ἠφείδει τοῦ
 πρέποντος, ὥσπερ ἐν τῇ Κεκίλιου συνηγορίᾳ μηδὲν ἄτο-
 πον ποιεῖν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ τρυφῇ καὶ πολυτελείᾳ ταῖς 15
 ἠθοναῖς χρώμενον· τὸ γὰρ ὧν ἔξεστι μὴ μετέχειν, μανι-
 κὸν εἶναι, καὶ ταῦτα ἐν ἠδονῇ τὸ εὐδαιμον τῶν ἐπιφα-
 νεστάτων φιλοσόφων τιθεμένων. Λέγεται δὲ Κάτωνος
 Μουρήναν διώκοντος ὑπατεύων ἀπολογεῖσθαι καὶ πολλὰ
 διὰ τὸν Κάτωνα κωμῶδειν τὴν Στωϊκὴν ἀρεσιν ἐπὶ ταῖς 20
 ἀτοπταῖς τῶν παραδόξων λεγομένων δογμάτων· γέλω-
 τος δὲ λαμπροῦ κατιόντος ἐκ τῶν περιεστῶτων πρὸς
 τοὺς δικαστάς, ἡσυχῇ διαμειδιάσας [ὁ Κάτων *] πρὸς
 τοὺς καθημένους εἰπεῖν· „Ὡς γελοῖον, ὦ ἄνδρες, ἔχο-
 μεν ὑπατον.“ Δοκεῖ δὲ καὶ γέλωτος οἰκετος ὁ Κικέρων 25
 γεγονέναι καὶ φιλοσκώπτῃς, τό τε πρόσωπον αὐτοῦ μει-
 δίαμα καὶ γαλήνην παρεῖχε. Τῷ δὲ Δημοσθένους αἰεὶ
 τις ἐπὶ σπουδῇ, καὶ τὸ πεφροντικὸς τοῦτο καὶ σύννου
 οὐ φεδῶς ἀπέλιπεν· ὄθεν καὶ δύσκολον αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ
 καὶ δύστροπον, ὡς αὐτὸς φησιν, ἀπεκάλουν. 30

887 II. Ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς συγγράμμασι κατιθεῖν ἐστὶ
 τὸν μὲν ἐμμελῶς καὶ ἀνεπαχθῶς τῶν εἰς αὐτὸν ἀπτόμε-

νον ἐγκωμίων, ὅτε τούτου δεῆσαι πρὸς ἕτερόν τι μείζον, τὰλλα δ' εὐλαβῆ καὶ μέτριον· ἡ δὲ Κικέρωνος ἐν τοῖς λόγοις ἀμετρία τῆς περιαιτολογίας ἀκρασίαν τινὰ κατηγόρει πρὸς δόξαν βοῶντος, ὡς τὰ ὄπλα ἔδει τῇ τηβέννῳ
 5 καὶ τῇ γλώττῃ τὴν θριαμβικὴν ὑπέκειν δάφνην. Τελευτῶν δ' οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἴσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακιευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον
 10 ἄγειν ἀξιῶν καὶ ὀρθοῦν,

βριθύν, ὀπλιτοπάλαν, δάτον ἀντιπάλοις.

Ἰσχύειν μὲν γὰρ διὰ λόγου τὸν πολιτευόμενον ἀναγκαῖον, ἀγαπᾶν δ' ἀγεννὲς καὶ λιχνεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δόξαν. Ὄθεν ἐμβριθέστερος ταύτῃ καὶ μεγαλοπρεπέ-
 15 στατος ὁ Δημοσθένης, τὴν μὲν αὐτοῦ δύναμιν ἐμπειρίαν τινὰ πολλῆς δεομένην τῆς παρὰ τῶν ἀκροωμένων εὐνοίας ἀποφαινόμενος, ἀνελευθέρους δὲ καὶ βαναύσους, ὥσπερ εἰσὶ, τοὺς ἐπὶ τούτῳ φυσωμένους ἡγούμενος.

20 III. Ἡ μὲν οὖν ἐν τῷ δημηγορεῖν καὶ πολιτεύεσθαι δύναμις ὁμαλῶς ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν, ὥστε καὶ τοὺς τῶν ὄπλων καὶ στρατοπέδων κυρίους δεῖσθαι, Δημοσθένους μὲν Χάρητα καὶ Διοπείδην καὶ Δεωσθένην, Κικέρωνος δὲ Πομπήτου καὶ Καίσαρα τὸν νέον, ὡς αὐ-
 25 τὸς ὁ Καίσαρ ἐν τοῖς πρὸς Ἀργίππαν καὶ Μαικίηναν ὑπομνήμασιν εἰρηκεν. Ὁ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινουῖσα καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρξεν, οὐδ' ἔδωκε τοιαύ-
 30 τὴν διάπειραν ἑαυτοῦ μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐπιφανῶν ἄφξας, ὃς οὐδὲ τῆς ὑφ' αὐτοῦ συντεταγμένης ἐπὶ Φιλίππου ἐστρατήγησε δυνάμεως· Κικέρων δὲ ταμίης εἰς

Σικελίαν καὶ ἀνθύπατος εἰς Κιλικίαν καὶ Καππαδοκίαν ἀποσταλείς, ἐν ᾧ καιρῷ τῆς φιλοπλουτίας ἀκμαζούσης, καὶ τῶν πεμπομένων στρατηγῶν καὶ ἡγεμόνων, ὡς τοῦ κλέπτειν ἀγεννοῦς ὄντος, ἐπὶ τὸ ἀρπάζειν τρεπομένων, οὐ τὸ λαμβάνειν ἐδόκει δεινόν, ἀλλ' ὁ μετρίως τοῦτο 5 ποιωὼν ἡγαπᾶτο, πόλλῃν μὲν ἐπίδειξιν ὑπεροφίας χρημάτων ἐποιήσατο, πολλῇν δὲ φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ῥώμῃ λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς ὑπατος, ἐξουσίαν δὲ λαβὼν αὐτοκράτορος καὶ δικτάτορος ἐπὶ τοὺς περὶ Κατιλίαν, ἐμαρτύρησεν ἅμα τῷ Πλά- 10 τῶνι μαντευομένῳ παῦλαν ἔξειν κακῶν τὰς πόλεις, ὅταν εἰς ταῦτὸ δύνამίς τε μεγάλη καὶ φρόνησις ἐκ τινος τύχης χρηστῆς ἀπαντήσῃ μετὰ δικαιοσύνης. Χρηματίσασθαι τοίνυν ἀπὸ τοῦ λόγου Δημοσθένους μὲν ἐπιψόγως λέγεται, λογογραφῶν κρύφα τοῖς περὶ Φορμίωνα καὶ 15 Ἀπολλόδωρον ἀντιδίκους, καὶ διαβληθεὶς μὲν ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς χρήμασι, ὀφλῶν δὲ τῶν Ἀρπαλείων. Εἰ δὲ ταῦτα τοὺς γράφοντας (οὐκ ὀλίγοι δ' εἰσὶν οὗτοι) ψεύδεσθαι φαίμεν, ἀλλ' ὅτι γε πρὸς δωρεὰς βασιλέων σὺν χάριτι καὶ τιμῇ διδομένας ἀντιβλέψαι Δημοσθένους οὐκ 20 ἂν ἐτόλμησεν, οὐδ' ἦν τοῦτο τὸ ἔργον ἀνθρώπου δανείζοντος ἐπὶ ναυτικοῖς, ἀμήχανον ἀντεῖπεν· περὶ δὲ Κικέρωνος, ὅτι καὶ Σικελιωτῶν ἀγορανομοῦντι καὶ βασιλέως τοῦ Καππαδοκῶν ἀνθυπατεύοντι καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, ὅτ' ἐξέπιπτε τῆς πόλεως, δωρουμένων πολλὰ 25 καὶ δεομένων λαβεῖν ἀντέσχεν, εἴρηται.

IV. Καὶ μὴν ἦ γε φυγὴ τῷ μὲν αἰσχροῦ κλοπῆς ἀλό-
 888 τι συνέπεσε, τῷ δὲ κάλλιστον ἔργον ἀνθρώπους ἀλιτη-
 ρίους ἐκκόψαντι τῆς πατρίδος. Διὸ τοῦ μὲν οὐδεὶς λό-
 γος ἐκπίπτουτος, ἐφ' ᾧ δ' ἡ σύγκλητος ἐσθῆτά τε διήλ- 30
 λαξε καὶ πένθος ἔσχε καὶ γνώμην ὑπὲρ οὐθενὸς εἶπεν
 ἐπεῖσθη πρότερον ἢ Κικέρωνι κάθοδον ψηφίσασθαι.

- Τὴν μέντοι φυγὴν ἀργῶς ὁ Κικέρων διήνεγκεν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενος, τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ ἡ φυγὴ μέγα μέρος τῆς πολιτείας γέγονε. Συναγωνιζόμενος γάρ, ὡσπερ εἴρηται, τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Μακεδόνων πρέ-
 5 σβεις ἐξελαύνων ἐπήρχετο τὰς πόλεις, πολὺ βελτίων Θεμιστοκλέους καὶ Ἀλκιβιάδου παρὰ τὰς αὐτὰς τύχας φανείς πολίτης· καὶ μέντοι κατελθὼν εὐθὺς ἑαυτὸν ἐπέδωκεν εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην πολιτείαν καὶ διετέλει πο-
 10 λυμῶν πρὸς Ἀντίπατρον καὶ Μακεδόνας. Κικέρωνα δ' ὠνείδισεν ἐν τῇ βουλῇ Δαίλιος αἰτουμένου Καίσαρος ὑπατείαν μετιέναι παρὰ νόμον, οὐκ ἔτι γενειῶντος, σιωπῇ καθήμενον. Ἐγραφε δὲ καὶ Βροῦτος ἐγκυλίῳ ὡς μέλ-
 ζονα καὶ βαρυτέραν πεκαυδοτριβηκότητι τυραννίδα τῆς ὑφ' αὐτοῦ καταλυθείσης.
- 15 V. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς τελευτῆς τὸν μὲν οἰκτεῖραι τις ἄν, ἄνδρα πρᾶσβύτην δι' ἀγέννηϊαν ὑπὸ οἰκτιῶν ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενον καὶ περιφεύγοντα τὸν θάνατον καὶ ἀποκρυπτόμενον τοὺς οὐ πολὺ πρὸ τῆς φύσεως ἤκοντας ἐπ' αὐτόν, εἴτ' ἀποσφαγέντα· τοῦ δ', εἰ καὶ
 20 μικρὰ πρὸς τὴν ἰκετείαν ἐπέδωκεν, ἀγαστή μὲν ἡ παρασκευὴ τοῦ φαρμάκου καὶ τήρησις, ἀγαστή δ' ἡ χρῆσις, ὅτι τοῦ θεοῦ μὴ παρασχόντος αὐτῷ τὴν ἀσυλλίαν, ὡσπερ ἐπὶ μελζονα βωμὸν καταφυγῶν, ἐκ τῶν ὄπλων καὶ τῶν δορυφόρων λαβὼν ἑαυτὸν ᾤχετο, τῆς Ἀντιπάτρου κατα-
 25 γελάσας ὁμότητος.

888 1. Οἱ πρῶτοι τὰς τέχνας εἰκέναι ταῖς αἰσθήσεσιν ὑπολαβόντες οὐχ ἥκιστα μοι δοκοῦσι τὴν περὶ τὰς κρίσεις αὐτῶν κατανοῆσαι δύναμιν, ἢ τῶν ἐναντίων ὁμοίως ἑκατέρῳ γένει πεφύκαμεν ἀντιλαμβάνεσθαι. Τοῦτο γὰρ αὐταῖς κοινόν ἐστι· τῇ δὲ πρὸς τὰ τέλη τῶν 5 κρινομένων ἀναφορᾷ διαλλάττουσιν. Ἡ μὲν γὰρ αἰσθησις οὐδέν τι μᾶλλον ἐπὶ λευκῶν ἢ μελάνων διαγνώσει γέγονεν, οὐδὲ γλυκέων ἢ πικρῶν, οὐδὲ μαλακῶν καὶ εἰκόντων ἢ σκληρῶν καὶ ἀντιτύπων, ἀλλ' ἔργον αὐτῆς ἑκάστοις ἐντυγχάνουσιν ὑπὸ πάντων τε κινεῖσθαι καὶ 10 κινουμένην πρὸς τὸ φρονοῦν ἀναφέρειν ὡς πέπονθεν. Αἱ δὲ τέχναι μετὰ λόγου συνεστῶσαι πρὸς αἴρεσιν καὶ λῆψιν οἰκείου τινός, φυγὴν δὲ καὶ διάκρουσιν ἄλλοτρίου, τὰ μὲν ἀφ' αὐτῶν προηγουμένως, τὰ δὲ ὑπὲρ τοῦ φυλάξασθαι κατὰ συμβεβηκός ἐπιθεωροῦσι· καὶ 15 γὰρ ἰατρικῇ τὸ νοσερὸν καὶ ἁρμονικῇ τὸ ἐκμελές, ὅπως ἔχει, σκοπεῖν συμβέβηκε πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἀπεργασίαν, αἷ τε πασῶν τελειόταται τεχνῶν, σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις, οὐ καλῶν μόνον καὶ δι- 889 καίων καὶ ὠφελίμων, ἀλλὰ καὶ βλαβερῶν καὶ αἰσχυρῶν 20 καὶ ἀδίκων κρίσεις οὔσαι, τὴν ἀπειρίαν τῶν κακῶν καλλωπιζομένην ἀκακίαν οὐκ ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἀβελτερίαν ἡγοῦνται καὶ ἄγνοίαν ὧν μάλιστα γινώσκειν προσήκει τοὺς ὀρθῶς βιωσομένους. Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ Σπαρτιᾶται τοὺς εἰλωτας ἐν ταῖς ἐορταῖς πολὺν ἀναγκάζον- 25 τες πίνειν ἄκρατον εἰσῆγον εἰς τὰ συμπόσια, τοῖς νέοις οἶόν ἐστι τὸ μεθύειν ἐπιδεικνύντες· ἡμεῖς δὲ τὴν μὲν

ἐκ διαστροφῆς ἐτέρων ἐπανόρθωσιν οὐ πάνυ φιλάν-
 θρωπον οὐδὲ πολιτικὴν ἠγούμεθα, τῶν δὲ κεχρημένων
 ἀσκεπτότερον αὐτοῖς καὶ γεγονότων ἐν ἐξουσίαις καὶ
 5 πράγμασι μεγάλοις ἐπιφανῶν εἰς κακίαν οὐ χείρον ἴσως
 ἐστὶ συζυγίαν μίαν ἢ δύο παρεμβαλεῖν εἰς τὰ παρα-
 δείγματα τῶν βίων, οὐκ ἐφ' ἡδονῆ, μὰ Δία, καὶ δια-
 γωγῇ τῶν ἐντυγχανόντων ποικίλλοντας τὴν γραφήν,
 ἀλλ' ὥσπερ Ἴσμηνίας ὁ Θηβαῖος ἐπιδεικνύμενος τοῖς
 10 μαθηταῖς καὶ τοὺς εὐ καὶ τοὺς κακῶς ἀνλούοντας εἰώθει
 λέγειν „Οὕτως αὐλεῖν δεῖ“ καὶ πάλιν „Οὕτως αὐλεῖν
 οὐ δεῖ,“ ὁ δ' Ἀντιγενίδας καὶ ἠδίων ᾤετο τῶν ἀγαθῶν
 ἀκροᾶσθαι τοὺς νέους ἀνλητῶν, ἐὰν καὶ τῶν φαύλων
 πεῖραν λαμβάνωσιν, οὕτω μοι δοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς
 15 μιμηταὶ βίων, εἰ μὴδὲ τῶν φαύλων καὶ ψεγομένων ἀνι-
 στορήτως ἔχοιμεν. Περιέξει δὴ τοῦτο τὸ βιβλίον τὸν
 Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ βίον καὶ Ἀντωνίου τοῦ αὐ-
 τοκράτορος, ἀνδρῶν μάλιστα δὴ τῷ Πλάτῳ μαρτυρη-
 σάντων, ὅτι καὶ κακίας μεγάλας, ὥσπερ ἀρετάς, αἱ
 20 μεγάλαι φύσεις ἐκφέρουσι. Γενόμενοι δ' ὁμοίως ἐρω-
 τικοί, ποτικοί, στρατιωτικοί, μεγαλόδωροι, πολυτελεῖς,
 ὑβρισταί, καὶ τὰς κατὰ τύχην ὁμοιότητας ἀκολουθοῦ-
 ῖσιν. Οὐ γὰρ μόνον ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ μεγάλα μὲν κα-
 τορθοῦντες, μεγάλα δὲ σφαλλόμενοι, πλείστων δὲ ἐπι-
 25 κρατοῦντες, πλείστα δὲ ἀποβάλλοντες, ἀπροσδοκίως
 δὲ πταίνοντες, ἀνελπίστως δὲ πάλιν ἀναφέροντες διετέ-
 λεσαν, ἀλλὰ καὶ κατέστρεψαν, ὁ μὲν ἀλοὺς ὑπὸ τῶν πο-
 λεμίων, ὁ δὲ ἔγγιστα τοῦ παθεῖν τοῦτο γενόμενος.

II. Ἀντιγόνῳ τοίνυν θυεῖν υἱῶν ἐκ Στρατονίκης
 30 τῆς Κορράγου γενομένων, τὸν μὲν ἐπὶ τὰδελφῷ Δημή-
 τριον, τὸν δ' ἐπὶ τῷ πατρὶ Φίλιππον ὠνόμασεν. Οὕ-
 τός ἐστιν ὁ τῶν πλείστων λόγος. Ἔνιοι δὲ τὸν Δημήτριον

οὐχ υἷόν, ἀλλ' ἀδελφιδούν γενέσθαι τοῦ Ἀντιγόνου λέγουσιν· ἐπὶ νηπίῳ γὰρ αὐτῷ παντάπασι τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, εἶτα τῆς μητρὸς εὐθύς τῷ Ἀντιγόνῳ γαμηθείσης, υἷόν ἐκείνου νομισθῆναι. Τὸν μὲν οὖν Φίλιππον οὐ πολλοῖς ἔτεσι τοῦ Δημητρίου νεώτερον 5 ὄντα συνέβη τελευτῆσαι, Δημήτριος δὲ μεγέθει μὲν ἦν τοῦ πατρὸς ἐλάττων, καίπερ ὢν μέγας, ἰδέα δὲ καὶ κάλλει προσώπου θαυμαστός καὶ περιττός, ὥστε τῶν πλατόντων καὶ γραφόντων μηδένα τῆς ὁμοιότητος ἐφικέσθαι. Τὸ γὰρ αὐτὸ χάριν καὶ βάρος καὶ φόβον καὶ 10 ὄραν εἶχε, καὶ συνεκέκρατο τῷ νεαρῷ καὶ ἰταμῷ δυσμίμητος ἠρωϊκὴ τις ἐπιφάνεια καὶ βασιλικὴ σεμνότης. Οὕτω δὲ πως καὶ τὸ ἦθος ἐπεφύκει πρὸς ἐκπληξιν ἀνθρώπων ἅμα καὶ χάριν. Ἡδιστος γὰρ ὢν συγγενέσθαι, σχολάζων τε περὶ πότους καὶ τρυφᾶς καὶ διαίτας ἄβρο- 15 βιώτατος βασιλέων, ἐνεργότατον αὐτὸν πάλιν καὶ σφοδρότατον τὸ περὶ τὰς πράξεις ἐνδελεχὲς εἶχε καὶ δραστήριον· ἢ καὶ μάλιστα τῶν θεῶν ἐξήλου τὸν Διόνυσον, ὡς πολέμῳ τε χρῆσθαι δεινότατον, εἰρήνην τε αὐτίς ἐκ πολέμου τρέψαι πρὸς εὐφροσύνην καὶ χάριν ἐμμελέ- 20 στατον.

III. Ἦν μὲν οὖν καὶ φιλοπάτωρ διαφερόντως· τῇ 390 δὲ περὶ τὴν μητέρα σπουδῇ καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἐφαινετο δι' εὐνοίαν ἀληθινὴν μᾶλλον ἢ θεραπείαν τῆς δυνάμεως. Καὶ ποτε πρεσβεία τινὶ τοῦ Ἀντιγόνου σχολάζοντος ἀπὸ θήρας ὁ Δημήτριος ἐπέστη· καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ καὶ φιλήσας, ὥσπερ εἶχε τὰς βολίδας, ἐκάθισε παρ' αὐτόν. Ὁ δὲ Ἀντιγόνος ἀπίοντας ἦδη τοὺς πρέσβεις ἔχοντας τὰς ἀποκρίσεις μεγάλη φωνῇ προσαγορεύσας „Καὶ τοῦτο“ εἶπεν „ὦ ἄνδρες, ἀπαγγέλλετε περὶ 30 ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχομεν,“ ὡς ἰσχύν τινα πραγμάτων βασιλικῶν καὶ δυνάμεως ἐπίδειξιν οὖσαν

τὴν πρὸς υἱὸν ὁμόνοιαν καὶ πίστιν. Οὕτως ἄρα πάντῃ
 δυσκοινώνητον ἢ ἀρχὴ καὶ μεστὸν ἀπιστίας καὶ δυσνοίας,
 ὥστε ἀγάλλεσθαι τὸν μέγιστον τῶν Ἀλεξάνδρου διαδό-
 χων καὶ πρεσβύτατον, ὅτι μὴ φοβεῖται τὸν υἱόν, ἀλλὰ
 5 προσίεται τὴν λόγῃν ἔχοντα τοῦ σώματος πλησίον. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ μόνος, ὡς εἶπεν, ὁ οἶκος οὗτος ἐπὶ κλεί-
 στας διαδοχὰς τῶν τοιούτων κακῶν ἐκαθάρευσε, μάλ-
 λον δὲ εἰς μόνος τῶν ἀπ' Ἀντιγόνου Φίλιππος ἀνεῖλεν
 υἱόν. Αἱ δὲ ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι διαδοχαὶ πολλῶν μὲν
 10 ἔχουσι παιδῶν, πολλῶν δὲ μητέρων φόνους καὶ γυναι-
 κῶν· τὸ μὲν γὰρ ἀδελφοὺς ἀναιρεῖν, ὥσπερ οἱ γεωμέ-
 τραι τὰ αἰτήματα λαμβάνουσιν, οὕτω συνεχωρεῖτο κοινόν
 τι νομιζόμενον αἰτήμα καὶ βασιλικὸν ὑπὲρ ἀσφαλείας.

IV. Τοῦ μέντοι καὶ φιλόανθρωπον φύσει καὶ φιλε-
 5 ταῖρον γεγονέναι τὸν Δημήτριον ἐν ἀρχῇ παράδειγμα
 τοιοῦτόν ἐστιν εἶπεν. Μιθριδάτης ὁ Ἀριοβαρξάνου
 παῖς ἑταῖρος ἦν αὐτοῦ καθ' ἡλικίαν καὶ συνήθης, ἐθε-
 ράπευε δὲ Ἀντίγονον, οὔτε ᾧν οὔτε δοκῶν πονηρός,
 ἐκ δὲ ἐνυπνίου τινὸς ὑποψίαν Ἀντιγόνῳ παρέσχεν. Ἐδό-
 20 κει γὰρ μέγα καὶ καλὸν πεδίον ἐπιῶν ὁ Ἀντίγονος
 ψήγματι χρυσοῦ κατασπείρειν· ἐξ αὐτοῦ δὲ πρῶτος
 μὲν ὑποφύεσθαι θέρος χρυσοῦν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκ-
 ανελθῶν ἰδεῖν οὐδέν, ἀλλ' ἢ τετμημένην καλάμην. Αν-
 πούμενος δὲ καὶ περιπαθῶν ἀκούσαι τινῶν λεγόντων,
 25 ὡς ἄρα Μιθριδάτης εἰς Πόντον Εὐξείνιον οἴχεται τὸ
 χρυσοῦν θέρος ἐξαμηνάμενος. Ἐκ τούτου διαταραχθεὶς
 καὶ τὸν υἱὸν ὀρκώσας σιωπήσειν ἔφρασε τὴν ὄψιν αὐτῷ,
 καὶ ὅτι πάντως τὸν ἄνθρωπον ἐκποδῶν ποιεῖσθαι καὶ
 διαφθεῖρειν ἔγνωκεν. Ἀκούσας δὲ ὁ Δημήτριος ἠχθέ-
 30 σθη σφόδρα, καὶ τοῦ νεανίσκου, καθάπερ εἰώθει, γε-
 νομένου παρ' αὐτῷ καὶ συνόντος ἐπὶ σχολῆς, φθέγγε-
 σθαι μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδὲ τῇ φωνῇ κατειπεῖν διὰ

τὸν ὄρκον, ὑπαγαγῶν δὲ κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν φίλων, ὡς ἐγεγόνεσαν μόνοι καθ' αὐτούς, τῷ στύρακι τῆς λόγχης κατέγραφε εἰς τὴν γῆν ὀρώωντος αὐτοῦ „Φεῦγε, Μιθριδάτα.“ Συνεῖς δὲ ἐκεῖνος ἀπέδρα νυκτὸς εἰς Καππαδοκίαν. Καὶ ταχὺ τὴν Ἀντιγόνῳ γενομένην ὄψιν 5 ὑπαρ αὐτῷ συνετέλει τὸ χρεῶν. Πολλῆς γὰρ καὶ ἀγαθῆς ἐκράτησε χώρας, καὶ τὸ τῶν Ποντικῶν βασιλέων γένος ὀγδόῃ που διαδοχῇ παυσάμενον ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκεῖνος καρέσχε. Ταῦτα μὲν οὖν εὐφυΐας δειγμάτων τοῦ Δημητρίου πρὸς ἐπιείκειαν καὶ δικαιοσύνην. 10

V. Ἐπεὶ δέ, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἐμπεδοκλέους στοιχείοις διὰ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν ἐνεστὶ διαφορὰ πρὸς ἄλληλα καὶ πόλεμος, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀλλήλων ἀπτόμενοις καὶ κελάζουσιν, οὕτω τὸν πᾶσι τοῖς Ἀλεξάνδρου διαδόχοις πρὸς ἀλλήλους ὄντα συνεχῆ πόλεμον αἱ τῶν πραγ- 15 μάτων καὶ τῶν τόπων συνάφειαι πρὸς ἐνίους ἐποιοῦν ἐπιφανέστερον καὶ μᾶλλον ἐξέκαον, ὥσπερ Ἀντιγόνῳ τότε πρὸς Πτολεμαῖον, αὐτὸς μὲν Ἀντίγονος ἐν Φρυγίᾳ 891 διέτριβε, Πτολεμαῖον δ' ἀκούων ἐκ Κύπρου διαβάντα πορθεῖν Συρίαν καὶ τὰς πόλεις ἀπάγειν καὶ βιάζεσθαι, 20 κατέπεμψε τὸν υἱὸν Δημήτριον, δύο καὶ εἰκοσιν ἐτῶν ὄντα καὶ στρατείας τότε πρῶτον αὐτοτελῶς ἐπὶ πράγμασι μεγάλοις ἀπτόμενον. Οἷα δὲ νέος καὶ ἄπειρος ἀνδρὶ συμπεσῶν ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου παλαιστρας ἠθληκῶτι πολλοὺς καὶ μεγάλους καθ' αὐτὸν ἀγῶνας, ἐσφάλῃ περὶ 25 πόλιν Γάζαν ἠττηθεῖς, ὀκτακισχιλίων ἀλόντων καὶ πεντακισχιλίων ἀποθανόντων. Ἀπέβαλε δὲ καὶ σκηνὴν καὶ χρήματα καὶ ὅλως σύμπασαν τὴν περὶ τὸ σῶμα θεραπείαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτῷ Πτολεμαῖος ἀπέπεμψε μετὰ τῶν φίλων, εὐγνωμόνα καὶ φιλόανθρωπον ἀνειπῶν 30 λόγον, ὡς οὐ περὶ πάντων ἅμα, περὶ δόξης δὲ καὶ ἀρχῆς πολεμητέον ἐστὶν αὐτοῖς. Δημήτριος δὲ δεξάμενος

εὔξατο τοῖς θεοῖς μὴ πολὺν χρόνον ὀφειλέτην γενέσθαι Πτολεμαίῳ χάριτος, ἀλλὰ ταχέως ἀμείψασθαι διὰ τῶν ὁμοίων. Καὶ πάθος οὐ μειρακίου παθῶν ἐν ἀρχῇ πράξεως ἀνατραπέντος, ἀλλ' ἐμβριθοῦς στρατηγοῦ κεκρημένου πραγμάτων μεταβολαῖς, ἀνδρῶν τε συλλογῆς καὶ κατασκευῆς ὄπλων ἐπεμελείτο καὶ τὰς πόλεις διὰ χειρὸς εἶχε καὶ τοὺς ἀθροισζομένους ἐγύμναζεν.

VI. Ἀντίγονος δὲ τὴν μάχην πυθόμενος Πτολεμαίον μὲν ἀγενεῖλους νενικηκότα ἔφη νῦν αὐτίς διαγωνιεύσθαι πρὸς ἄνδρας, τοῦ δὲ υἱοῦ τὸ φρόνημα καθελειν καὶ κολουῖσαι μὴ βουλόμενος οὐκ ἐνέστη πάλιν αἰτουμένῳ μάχεσθαι καθ' αὐτόν, ἀλλ' ἀφῆκε. Καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀφίκτο Κίλλης, Πτολεμαίου στρατηγός, μετὰ λαμπρᾶς δυνάμεως, ὡς ἐξελάσων Συρίας Δημήτριον ἀπάσης, τῷ προητηῆσθαι καταφρονούμενον. Ὁ δ' ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν οὐ προαισθημένῳ καὶ φοβήσας ἔλαβεν αὐτῷ στρατηγῷ τὸ στρατόπεδον· καὶ στρατιώτας μὲν ἑπτακισχιλίους ζῶντας εἶλε, χρημάτων δὲ καμπόλλων ἐκυρίευσεν. Ἐχαιρε δὲ νικήσας οὐχ οἷς ἔξειν, ἀλλ' οἷς ἀποδώσειν ἔμελλε, καὶ τῆς νίκης οὐ τὸν πλοῦτον οὔτως οὐδὲ τὴν δόξαν, ὡς τὴν διάλυσιν τοῦ φιλανθρωπεύματος ἐκείνου καὶ τὴν χάριν ἠγάπησεν. Οὐ μὴν αὐτογνωμόνως ταῦτα ἐπραξεν, ἀλλ' ἔγραψε τῷ πατρί. Δόντος δ' ἐκείνου καὶ κελεύσαντος ὃν βούλεται πᾶσι χρήσασθαι τρόπον, αὐτόν τε τὸν Κίλλην καὶ φίλους αὐτοῦ δωρησάμενος ἀφθόνως ἀπέπεμψε. Τοῦτο τὸ πάθος Συρίας ἐξήλασε Πτολεμαίον, Ἀντίγονον δὲ κατήγαγεν ἐκ Κελαινῶν χείροντα τῇ νίκῃ καὶ ποθοῦντα θεάσασθαι τὸν υἱόν.

VII. Ἐκ τούτου δὲ τῶν Ἀράβων τοὺς καλουμένους Ναβαταίους ὑπαγαγέσθαι πεμφθεὶς ὁ Δημήτριος ἐκινδύνευσε μὲν εἰς τόπους ἀνύδρους ἐμπεσὼν, τῷ δὲ μὴ

διαταραχθῆναι μηδ' ἐκπλαγῆναι καταπληξάμενος τοὺς βαρβάρους λείαν τε λαβὼν πολλὴν καὶ καμήλους ἑπτακοσίας παρ' αὐτῶν ἀνεχώρησεν. Ἐπεὶ δὲ Σέλευκος ἐκπεσῶν μὲν ὑπὸ Ἀντιγόνου τῆς Βαβυλωνίας πρότερον, ὕστερον δὲ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν δι' αὐτοῦ καὶ κρατῶν 5 ἀνέβη μετὰ δυνάμεως τὰ συνοροῦντα τοῖς Ἰνδοῖς ἔθνη καὶ τὰς περὶ Καύκασον ἐπαρχίας προσαξόμενος, ἐλπίζων Δημήτριος ἔρημον εὐρήσειν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ περάσας ἄφνω τὸν Εὐφράτην εἰς τὴν Βαβυλωνίαν παρεισπεσῶν ἐφθη, καὶ τῆς ἐτέρας ἄκρας (θύο γὰρ ἦσαν) 10 ἐκκρούσας τὴν τοῦ Σελεύκου φρουρὰν καὶ κρατήσας ἰδίους ἐγκατέστησεν ἑπτακισχιλίους ἄνδρας. Ἐκ δὲ τῆς χώρας ὅσα φέρειν ἢ ἄγειν ἠδύναντο τοὺς στρατιώτας ὠφελεῖσθαι καὶ λαμβάνειν κελεύσας ἐπανῆλθεν ἐπὶ θάλασσαν βεβαιωτέραν Σελεύκῳ τὴν ἀρχὴν ἀπολιπών· 15 ἐξίστασθαι γὰρ ἐδόκει τῷ κακοῦν ὡς μηκέτι προσήκουσαν αὐτοῖς. Πτολεμαίου μέντοι πολιορκουῦντος Ἀλικαρνασὸν ὀξέως βοηθήσας ἐξήρπασε τὴν πόλιν.

VIII. Ἐνδόξου δὲ τῆς φιλοτιμίας ταύτης γενομένης 92 ὁρμὴ παρέστη θαυμάσιος αὐτοῖς ἐλευθεροῦν τὴν Ἐλ-20 λάδα πᾶσαν ὑπὸ Κασάνδρου καὶ Πτολεμαίου καταδεδουλωμένην. Τούτου πόλεμον οὐδεὶς ἐπολέμησε τῶν βασιλέων καλλίω καὶ δικαιότερον· ἄς γὰρ ἅμα τοὺς βαρβάρους ταπεινοῦντες εὐπορίας συνήγαγον, εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς ἀνήλισκον. Ὡς δὲ 25 πρῶτον ἐδόκει πλεῖν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, τῶν φίλων εἰπόντος τινὸς πρὸς τὸν Ἀντίγονον, ὅτι δεῖ ταύτην τὴν πόλιν, ἂν ἔλωσι, κατέχειν δι' αὐτῶν, ἐπιβάθραν τῆς Ἑλλάδος οὖσαν, οὐ προσέσχεν ὁ Ἀντίγονος, ἀλλ' ἐπιβάθραν μὲν ἔφη καλὴν καὶ ἀσάλευτον εἶναι τὴν εὐνοίαν, 30 τὰς δὲ Ἀθήνας, ὥσπερ σκοπὴν τῆς οἰκουμένης, ταχὺ τῇ δόξῃ διαπυρσεύειν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους τὰς πρᾶ-

ξεις. Ἐπλεῖ δὲ Δημήτριος ἔχων ἀργυρίου πεντακισχίλια
 τάλαντα καὶ στόλον νεῶν πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἐπὶ
 τὰς Ἀθήνας, τὸ μὲν ἄστυ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως
 Κασάνδρῳ διοικοῦντος, ἐν δὲ τῇ Μουνυχίᾳ φρουρᾶς
 5 καθεστῶσης. Εὐτυχία δὲ ἅμα καὶ προνοία χρησάμενος
 ἐπεφαίνετο τῷ Πειραιεὶ πέμπτη φθίνοντος Θαργηλιῶ-
 νος, προαισθομένου μὲν οὐδενός, ἐπεὶ δὲ ὤφθη πλησίον
 ὁ στόλος, ἀπάντων ὡς Πτολεμαϊκὰς τὰς ναῦς ὑποδέχε-
 σθαι παρασκευαζομένων, ὅψε συμφρονήσαντες ἐβόη-
 10 θουν οἱ στρατηγοί, καὶ θόρυβος ἦν οἷον εἰκὸς ἐν ἀπροσ-
 δοκῆτῳ πολεμίους ἀποβαίνοντας ἀναγκαζομένων ἀμύ-
 νεσθαι. Τοῖς γὰρ στόμασι τῶν λιμένων ἀκλειστοῖς
 ἐπιτυχῶν ὁ Δημήτριος καὶ διεξέλασας ἐντὸς ἦν ἤδη
 καταφανῆς πᾶσι, καὶ διεσήμηνεν ἀπὸ τῆς νεῆς αἰτησιν
 15 ἡσυχίας καὶ σιωπῆς. Γενομένου δὲ τούτου κήρυκα πα-
 ρασησάμενος ἀνεῖπεν, ὅτι πέμψειν αὐτὸν ὁ πατήρ
 ἀγαθῇ τύχῃ, Ἀθηναίους ἐλευθερώσοντα καὶ τὴν φρου-
 ρὰν ἐκβαλοῦντα καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καὶ τὴν πάτριον
 ἀποδώσοντα πολιτείαν.

20 IX. Ἀναρρηθέντων δὲ τούτων οἱ μὲν πολλοὶ παρα-
 χρῆμα τὰς ἀσπίδας θέμενοι πρὸ τῶν ποδῶν ἀνεκρότη-
 σαν καὶ βοῶντες ἐκέλευον ἀποβαίνειν τὸν Δημήτριον,
 εὐεργέτην καὶ σωτήρα προσαγορεύοντες· οἱ δὲ περὶ τὸν
 Φαληρέα πάντως μὲν ᾤοντο δεῖν δέχεσθαι τὸν κρα-
 25 τοῦντα, κἂν μηδὲν ᾧ ἐπαγγέλλεται μέλλῃ βεβαιοῦν,
 ὅμως δὲ πρέσβεις δεομένους ἀπέστειλαν, οἷς ὁ Δημή-
 τριος ἐντυχῶν φιλανθρωπῶς συνέπεμψε παρ' ἑαυτοῦ
 τῶν πατρῶων φίλων τὸν Μιλήσιον Ἀριστόδημον. Τοῦ
 δὲ Φαληρέως διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτείας μᾶλλον
 30 τοὺς πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδοικότος, οὐκ ἡμέλη-
 σεν ὁ Δημήτριος, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αἰδεσθεὶς καὶ τὴν
 ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς εἰς Θήβας αὐτόν, ὥσπερ ἐβούλετο,

μετὰ ἀσφαλείας συνεξέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ τὴν μὲν πόλιν οὐκ ἂν ἔφη, καίπερ ἐπιθυμῶν, ἰδεῖν πρότερον ἢ παντάπασιν ἐλευθερῶσαι τῆς φρουρᾶς ἀκαλλάξας· τῇ δὲ Μουνυχίᾳ χαράκωμα καὶ τάφρον περιβαλὼν διὰ μέσου Μεγάρους ἐπέκλευσεν ὑπὸ Κασάνδρου φρουρουμένοις. 5 Πυθόμενος δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυπέρχοντος γενομένην γυναικα Κρατησίπολιν ἐν Πάτραις διατρίβουσαν οὐκ ἂν ἀηδῶς γενέσθαι μετ' αὐτοῦ, περιβόητον οὔσαν ἐπὶ κάλλει, καταλιπὼν τὴν δύναμιν ἐν τῇ Μεγαρικῇ προῆλθεν εὐζώνους τινὰς ἔχων σὺν αὐτῷ. Καὶ 10 τοῦτων κάλιν ἀποστρέψας ἀπεσκήνωσε χωρὶς ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν τὴν γυναικα συνελθοῦσαν αὐτῷ. Τοῦτό τινες αἰσθόμενοι τῶν πολεμίων ἐξαίφνης κατέδραμον ἐκ' αὐτόν. Ὁ δὲ φοβηθεὶς καὶ λαβὼν χλαμύδιον εὐτελὲς δρόμῳ φεύγων ἐξέφυγεν, ὀλίγου δεήσας αἰσχίστην ἄλω- 15 σιν ἐξ ἀκрасίας ἀλῶναι. Τὴν δὲ σκηνὴν μετὰ τῶν χρημάτων ᾤχοντο λαβόντες οἱ πολέμιοι. Τῶν δὲ Μεγάρων 93 ἀλόντων καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐφ' ἀρπαγὴν τραπομένων Ἀθηναῖοι παρητήσαντο πολλῇ δεήσει τοὺς Μεγαρεῖς· καὶ τὴν φρουρὰν ὁ Δημήτριος ἐκβαλὼν ἠλευθέρωσε τὴν 20 πόλιν. Ἔτι δὲ τοῦτο πράττων τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος ἐμνήσθη, δόξαν ἔχοντος ἀνδρὸς ἡρημένου πως ἐν ἡσυχίᾳ καταβιῶναι. Μεταπεμψάμενος οὖν αὐτόν ἡρώτα, μή τις εἰληφέ τι τῶν ἐκείνου. Καὶ ὁ Στίλπων „Οὐδεὶς“ εἶπεν· „οὐδένα γὰρ εἶδον ἐπιστάμαν ἀποφέροντα.“ 25 Τῶν δὲ θεραπόντων σχεδὸν ἀπάντων διακλαπέντων, ἐπεὶ πάλιν αὐτόν ὁ Δημήτριος ἐφιλοφρονεῖτο καὶ τέλος ἀπαλλαττόμενος εἶπεν· „Ἐλευθέραν ὑμῶν, ὦ Στίλπων, ἀπολείπω τὴν πόλιν.“ „Ὅρθῶς“ ἔφη „λέγεις· οὐδένα γὰρ ἁμῶν δοῦλον ἀπολέλοιπας.“ 30

X. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἐπανελθὼν πρὸς τὴν Μουνυχίαν καὶ στρατοπεδεύσας ἐξέκοψε τὴν φρουρὰν καὶ κατέ-

- σκαψε τὸ φρούριον, οὕτως ἤδη τῶν Ἀθηναίων δεχο-
 μένων καὶ καλούντων παρελθὼν εἰς τὸ ἄστυ καὶ συνα-
 γαγῶν τὸν δῆμον ἀπέδωκε τὴν πάτριον πολιτείαν· καὶ
 προσυπέσχετο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἀφίξασθαι σίτου
 5 πεντεκαίδεκα μυριάδας μεδίμνων καὶ ξύλων ναυπηγη-
 σίμων πλήθος εἰς ἑκατὸν τριήρεις. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπο-
 λαβόντες τὴν δημοκρατίαν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ, τὸν
 δὲ μέσον χρόνον ἀπὸ τῶν Λαμιακῶν καὶ τῆς περὶ Κραν-
 νῶνα μάχης, λόγῳ μὲν ὀλιγαρχικῆς, ἔργῳ δὲ μοναρχι-
 10 κῆς καταστάσεως γενομένης διὰ τὴν τοῦ Φαληρέως
 δύναμιν, οὕτω λαμπρὸν ἐν ταῖς εὐεργεσίαις καὶ μέγαν
 φανέντα τὸν Δημήτριον ἐπαχθῆ καὶ βαρὺν ἐποίησαν
 τῶν τιμῶν ταῖς ἀμετρίαις, ἃς ἐψηφίσαντο. Πρῶτοι μὲν
 γὰρ ἀνθρώπων ἀπάντων τὸν Δημήτριον καὶ Ἀντίγονον
 15 βασιλεῖς ἀνηγόρευσαν, ἄλλως ἀφοσιουμένους τοῦνομα,
 καὶ τοῦτο δὴ μόνον τῶν βασιλικῶν ἔτι τοῖς ἀπὸ Φιλίπ-
 που καὶ Ἀλεξάνδρου περιεῖναι δοκοῦν ἄδικτον ἑτέροις
 καὶ ἀκοινωνήτον· μόνοι δὲ σωτήρας ἀνέγραψαν θεοῦς,
 καὶ τὸν ἐπώνυμον καὶ πάτριον ἄρχοντα καταπαύσαντες
 20 ἱερέα σωτήρων ἐχειροτόνουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν·
 καὶ τοῦτον ἐπὶ τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν συμβολαίων
 προέγραφον. Ἐνυφαίνεσθαι δὲ τῷ πέπλῳ μετὰ τῶν
 θεῶν αὐτοὺς ἐψηφίσαντο· καὶ τὸν τόπον, ὅπου πρῶ-
 τον ἀπέβη τοῦ ἄρματος, καθιερώσαντες, καὶ βωμὸν ἐπι-
 25 θέντες Δημητρίου Καταιβάτου προσηγόρευσαν, ταῖς δὲ
 φυλαῖς δύο προσέθεσαν, Δημητριάδα καὶ Ἀντιγονίδα·
 καὶ τὴν βουλήν τῶν πεντακοσίων πρότερον ἑξακοσίων
 ἐποίησαν, ἅτε δὴ φυλῆς ἐκάστης πεντήκοντα βουλευτὰς
 παρεχομένης.
- 30 XI. Τὸ δὲ ὑπερφυέστατον ἐνθύμημα τοῦ Στρατο-
 κλέους (οὗτος γὰρ ἦν ὁ τῶν σοφῶν τούτων καὶ περιττῶν
 καινουργὸς ἀρεσκευμάτων), ἔγραψεν, ὅπως οἱ πεμπό-

μενοι κατὰ ψήφισμα δημοσίᾳ πρὸς Ἀντίγονον ἢ Δημήτριον ἀντὶ πρεσβευτῶν θεωροὶ λέγοντο, καθάπερ οἱ Πυθοὶ καὶ Ὀλυμπίαζε τὰς πατρίας θυσίας ὑπὲρ τῶν πόλεων ἀνάγοντες ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἑορταῖς. Ἦν δὲ καὶ τὰλλα παράτολμος ὁ Στρατοκλῆς καὶ βεβιωκῶς 5 ἀσελγῶς καὶ τὴν τοῦ παλαιοῦ Κλέωνος ἀπομιμεισθαι δοκῶν βωμολοχίαν καὶ βδελυρίαν τῇ πρὸς τὸν δῆμον εὐχερεία. Ἔσχε δὲ τὴν ἑταῖραν Φυλάκιον ἀνειληφῶς· καὶ ποτε αὐτῷ πρὸς δειπνον ἐξ ἀγορᾶς πριαμένης ἐγκεφάλους καὶ τραχήλους „Παπαί“ εἶπε „τοιαῦτά γε ὠψώ- 10 νηκας, οἷς σφαιριζομεν οἱ πολιτευόμενοι.“ Τῆς δὲ περὶ Ἄμοργὸν ἥττης τῶν νεῶν συμβάσης τοῖς Ἀθηναίοις φθάσας τοὺς ἀπαγγέλλοντας εἰσήλασεν ἑστεφανωμένος διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ προσαγγείλας, ὅτι νενικήκασιν, εὐαγγέλια θύειν ἔγραψε καὶ κρεωδαισίαν τινὰ κατὰ φν- 15 204 λὴν ἐποίησεν. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον τῶν τὰ ναυάγια κομιζόντων ἀπὸ τῆς μάχης παραγενομένων καὶ τοῦ δῆμου πρὸς ὄργην καλοῦντος αὐτόν, ἰταμῶς ὑποστὰς τὸν θόρυβον „Εἶτα“ ἔφη „τί πεπόνθατε δεινόν, εἰ δύο ἡμέρας ἡδέως γερόνατε;“ Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ Στρατο- 20 κλέους θρασύτης.

XII. Ἦν δὲ ἄρα καὶ πυρὸς ἕτερα θερμότερα κατὰ τὸν Ἀριστοφάνη. Γράφει γάρ τις ἄλλος ὑπερβαλλόμενος ἀνελευθερίᾳ τὸν Στρατοκλέα δέχεσθαι Δημήτριον, ὅσάκις ἂν ἀφίκηται, τοῖς Δήμητρος καὶ Διονύσου ξε- 25 νισμοῖς, τῷ δ' ὑπερβαλλομένῳ λαμπρότητι καὶ πολυτελείᾳ τὴν ὑποδοχὴν ἀργύριον εἰς ἀνάθημα δημοσίᾳ δίδοσθαι. Τέλος δὲ τῶν τε μηνῶν τὸν Μουνυχιῶνα Δημητριῶνα καὶ τῶν ἡμερῶν τὴν ἔννην καὶ νέαν Δημητριάδα προσηγόρευσαν καὶ τῶν ἑορτῶν τὰ Διονύσια 30 μετωνόμασαν Δημήτρια. Ἐπεσήμηνε δὲ τοῖς πλείστοις τὸ θεῖον. Ὁ μὲν γὰρ πέπλος, ὥπερ ἐψηφίσαντο μετὰ

τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς προσενυφῆναι Δημήτριον καὶ Ἀντίγονον, πεμπόμενος διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ μέσος ἐρράγη θυέλλης ἐμπεσούσης· περὶ δὲ τοὺς βωμοὺς τοὺς ἐκείνων ἐξήνθησεν ἡ γῆ κύκλω πολὺ κώνειον, ἄλλως 5 μηδὲ τῆς χώρας πολλαχοῦ φυόμενον. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ, ἣ τὰ τῶν Διονυσίων ἐγένετο, τὴν πομπὴν κατέλυσαν ἰσχυρῶν πάγων γενομένων παρ' ὄραν· καὶ πάχνης βαθείας ἐπιπεσούσης οὐ μόνον ἀμπέλους καὶ συκᾶς ἀπάσας ἀπέκασε τὸ ψῦχος, ἀλλὰ καὶ τοῦ σίτου τὸν πλεῖστον 10 κατέφθειρεν ἐν χλόῃ. Διὸ καὶ Φιλιππίδης ἐχθρὸς ὢν τοῦ Στρατοκλέους ἐν κωμφδίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐποίησε ταῦτα·

δι' ὃν ἀπέκασεν ἡ πάχνη τὰς ἀμπέλους,
 δι' ὃν ἀσεβοῦνθ' ὁ πέκλος ἐρράγη μέσος,
 15 τὰς τῶν θεῶν τιμὰς ποιοῦντ' ἀνθρωπίνας.
 ταῦτα καταλύει δῆμον, οὐ κωμφδία.

Ἦν δὲ ὁ Φιλιππίδης Λυσιμάχου φίλος, καὶ πολλὰ δι' αὐτὸν ὁ δῆμος εὐ' ἑπαθεν ὑπὸ τοῦ βασιλείως. Ἐδόκει δὲ καὶ πρὸς πρᾶξιν αὐτῷ καὶ πρὸς στρατείαν εὐσύμβολος 20 ἀπαντήσας εἶναι καὶ ὀφθεῖς. Ἄλλως δὲ καὶ διὰ τὸ ἦθος εὐδοκίμει, μηθὲν ἐνοχλῶν μηδ' ἀυλικῆς περιεργίας ἀναπιμπλάμενος. Φιλοφρονουμένου δὲ ποτε τοῦ Λυσιμάχου πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντος „ὦ Φιλιππίδη, τίνος σοι τῶν ἐμῶν μεταδῶ;“ „Μόνον“ ἔφη „βασιλεῦ, μὴ τῶν 25 ἀπορρήτων.“ Τοῦτον μὲν οὖν ἐπίτηδες ἐκείνῳ παρεθήκαμεν, τῷ ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν ἀπὸ τῆς θυμέλης.

XIII. Ὁ δὲ μάλιστα τῶν τιμῶν ὑπερφυεὶς ἦν καὶ ἀλλόκοτον, ἔγραψε Δρομοκλείδης ὁ Σφήττιος ὑπὲρ τῆς τῶν ἀσπίδων ἀναθέσεως εἰς Δελφοὺς παρὰ Δημητρίου 30 λαβεῖν χρησμόν. Αὐτὴν δὲ παραγράψω τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ψηφίσματος οὕτως ἔχουσαν· „Ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι τῷ δήμῳ χειροτονῆσαι τὸν δῆμον ἓνα ἄνδρα ἐξ

Ἀθηναίων, ὅστις ἀφικόμενος πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ καλλιερησάμενος ἐπερωτήσῃ [Δημήτριον] τὸν Σωτῆρα, πῶς [ἂν*] εὐσεβέστατα καὶ κάλλιστα καὶ τὴν ταχίστην ὁ δῆμος τὴν ἀποκατάστασιν ποιήσῃται τῶν ἀναθημάτων· ὅτι δ' ἂν χρῆση, ταῦτα πράττειν τὸν δῆμον. “ Οὕτω κα- 5
ταμωκώμενοι τοῦ ἀνθρώπου προσδιέφθειραν αὐτὸν οὐδὲ ἄλλως ὑγιαίνοντα τὴν διάνοιαν.

XIV. Ἄλλ' ἐν γε ταῖς Ἀθήναις τότε σχολάζων ἡγάγετο χηρεύουσαν Εὐρυδίκην, ἣ Μιλτιάδου μὲν ἦν ἀπόγονος τοῦ παλαιοῦ, συνοικήσασα δὲ Ὀφέλτῃ τῷ Κυρή- 10
νης ἄρξαντι μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτην ἀφίκετο πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι τὸν γάμον τοῦτον εἰς χάριν ἔθεντο καὶ τιμὴν τῆς πόλεως· ἄλλως δὲ ὁ Δημήτριος εὐχερῆς τις ἦν περὶ γάμους καὶ πολλαῖς ἅμα συνῆν γυναιξίν, ὧν ἀξίωμα μέγιστον εἶχε καὶ τι- 15
895 μὴν Φίλα δι' Ἀντίπατρον τὸν πατέρα καὶ διὰ τὸ προσυμφηκέναι Κρατερῶ, τῷ πλείστην εὐνοίαν αὐτοῦ παρὰ Μακεδόσι τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων ἀπολιπόντι. Ταύτην, ὡς εἶοικε, κομιδῇ νέον ὄντα τὸν Δημήτριον ἐπειθεν ὁ πατήρ οὐκ οὔσαν αὐτῷ καθ' ὄραν, ἀλλὰ πρεσβυ- 20
τέραν, λαβεῖν· ἀπροθύμως δ' ἔχοντι λέγεται πρὸς τὸ οὐς τὸ Εὐριπίδειον εἰπεῖν·

ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν γαμητέον,
ὁμοιόπτωτόν τι τῷ δουλευτέον εὐθυροφημονήσας.
Τοιαύτη μὲν οὖν τις ἦν ἡ τοῦ Δημητρίου τιμὴ πρὸς τε 25
Φίλαν καὶ τὰς ἄλλας γαμετάς, ὥστε πολλαῖς μὲν ἀνέδην ἑταίραις, πολλαῖς δὲ ἐλευθέραις συνεῖναι γυναιξί, καὶ μάλιστα δὴ περὶ τὴν ἡδονὴν ταύτην κακῶς ἀκούσαι τῶν τότε βασιλέων.

XV. Ἐπεὶ δὲ ὁ πατήρ αὐτὸν ἐκάλει Πτολεμαίῳ περὶ 30
Κύπρου πολεμήσοντα, πείθεσθαι μὲν ἦν ἀναγκαῖον, ἀχθόμενος δὲ ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον, ὄντα

καλλίω καὶ λαμπρότερον, ἀπολείπει, προσέπεμψε Κλεωνίδη τῷ Πτολεμαίου στρατηγῷ φρουροῦντι Σικυῶνα καὶ Κόρινθον χρήματα προτείνων, ὥστε ἐλευθέρας ἀφείναι τὰς πόλεις. Οὐ προσδεξαμένου δὲ ἐκείνου διὰ
 5 ταχέων ἀναχθεὶς καὶ προσλαβὼν δύναμιν ἐπέπλευσε Κύπρῳ. Καὶ Μενέλαον μὲν, ἀδελφὸν Πτολεμαίου, μάχην συνάψας εὐθύς ἐνίκησεν· αὐτοῦ δὲ Πτολεμαίου μετὰ δυνάμεως περὶ κληῖς ἅμα καὶ ναυτικῆς μεγάλης ἐπιφανέντος, ἐγένοντο μὲν ἀπειλαὶ τινες καὶ διάλογοι
 10 κομπῶδεις, τοῦ μὲν ἀποπλεῖν Δημήτριον κελεύοντος πρὶν ὑπὸ τῆς δυνάμεως πάσης ἀθροισθείσης καταπατηθῆναι, Δημητρίου δὲ ἐκείνου ἀφείναι φάσκοντος, ἂν ὁμολογήσῃ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ἀπαλλάξειν τῆς φρουρᾶς. Ὁ δὲ ἄγων οὐ μόνον αὐτοῖς ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ
 15 τοῖς ἄλλοις ἅπασι δυνάσταις πολλὴν εἶχε προσδοκίαν τῆς ἐπικρεμαμένης ἀδελότητος, ὡς οὐ Κύπρον οὐδὲ Συρίαν, ἀλλὰ τὸ μέγιστον εὐθύς εἶναι πάντων τῷ κρατοῦντι τῆς νίκης προστιθείσης.

XVI. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἐπέπλει πεντή-
 20 κοντα καὶ ἑκατὸν ναῦς ἔχων, ἐκ δὲ Σαλαμῖνος ἐκέλευσε Μενέλαον ἐξήκοντα ναυσὶν, ὅταν μάλιστα σύστασιν ὁ ἄγων ἔχῃ, προσφερόμενον τὰς Δημητρίου κόπτειν ἐξοπλισθεὶν καὶ διαταράττειν τὴν τάξιν. Δημήτριος δὲ ταῖς μὲν ἐξήκοντα ταύταις ἀντέταξε δέκα ναῦς (τοσαῦται γὰρ
 25 ἦρκουν στενὸν ὄντα τοῦ λιμένος ἐμφράξαι τὸν ἐκπλοῦν), αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἐκτάξας καὶ τοῖς ἀνατείνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἀκρωτηρίοις περιχεάμενος, οὕτως ἀνήχθη ναυσὶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· προσμίξας δὲ φάμη καὶ βία πολλῇ κατὰ κράτος ἐτρέφατο τὸν Πτολεμαῖον,
 30 αὐτὸν μὲν, ὡς ἐνίκηθη, διὰ ταχέων φυγόντα ναυσὶν ὀκτὼ μόναις (τοσαῦται γὰρ ἐκ πασῶν περιεσώθησαν, τῶν δὲ ἄλλων αἱ μὲν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ διεφθάρησαν,

ἑβδομήκοντα δὲ ἤλωσαν αὐτανδροί), τοῦ δὲ ἐν ὀλκᾷσι
 παρορμούντος ὄχλου θεραπόντων καὶ φίλων καὶ γυναι-
 κῶν, ἔτι δὲ ὄπλων καὶ χρημάτων καὶ μηχανημάτων
 ἀπλῶς οὐδὲν ἐξέφυγε τὸν Δημήτριον, ἀλλ' ἔλαβε πάντα
 καὶ κατήγαγεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐν δὲ τούτοις ἡ πε- 5
 ριβόητος ἦν Λάμια, τὴν μὲν ἀρχὴν σπουδασθεῖσα διὰ
 τὴν τέχνην (ἔδοκει γὰρ αὐλεῖν οὐκ εὐκαταφρονήτως),
 ὕστερον δὲ καὶ τοῖς ἐρωτικοῖς λαμπρὰ γενομένη. Τότε
 γοῦν ἤδη λήγουσα τῆς ὄρας καὶ πολὺ νεώτερον ἑαυτῆς
 λαβοῦσα τὸν Δημήτριον ἐκράτησε τῇ χάριτι καὶ κατέ- 10
 σχεν, ὥστε ἐκείνης εἶναι μόνης ἐραστὴν, τῶν δ' ἄλλων
 ἐρώμενον γυναικῶν. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οὐδὲ ὁ
 Μενέλαος ἀντέσχεν, ἀλλὰ τὴν τε Σαλαμίνα παρέδωκε
 196 τῷ Δημητρίῳ καὶ τὰς ναῦς καὶ τὸ πεζόν, ἵππεις τε
 χιλίους καὶ διακοσίους καὶ μυρίους καὶ δισχιλίους 15
 ὀπλίτας.

XVII. Οὕτω δὲ λαμπρὰν καὶ καλὴν τὴν νίκην γε-
 νομένην ἔτι μᾶλλον ἐπικοσμῶν ὁ Δημήτριος εὐγνωμο-
 σύνη καὶ φιλανθρωπία τοὺς νεκροὺς τῶν πολεμίων
 ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀφῆκεν, 20
 Ἄθηναίους δὲ χιλίας καὶ διακοσίας ἀπὸ τῶν λαφύρων
 ἔδωρήσατο πανοπλίαις. Αὐτάγγελον δὲ τῆς νίκης τῷ
 πατρὶ τὸν Μιλήσιον Ἀριστόδημον ἐπεμψε, πρωτεύοντα
 κολακείᾳ τῶν ἀνλικῶν ἀπάντων καὶ τότε παρεσκευασμέ-
 νον, ὡς ἔοικε, τῶν κολακευμάτων τὸ μέγιστον ἐπενεγ- 25
 κείν τοῖς πράγμασιν. Ὡς γὰρ ἐπέρασεν ἀπὸ τῆς Κύπρου,
 προσέχειν μὲν οὐκ εἶασε τῇ γῆ τὸ πλοῦτον, ἀγκύρας δ'
 ἀφείναι κελεύσας καὶ κατὰ ναῦν ἔχειν ἀτρέμα πάντας,
 αὐτὸς ἐμβὰς εἰς τὸ ἐφόλκιον ἐξῆλθε μόνος καὶ πρὸς τὸν
 Ἄντιγονον ἀνέβαινε, μετέωρον ὄντα τῇ προσδοκίᾳ τῆς 30
 μάχης καὶ διακειμένον, ὡς εἰκός ἐστι διακεισθαι τοὺς
 περὶ πραγμάτων τηλικούτων ἀγωνιῶντας. Τότε γε μὴν

ἀκούσας ἐκείνον ἤκειν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἔσχε τα-
 ραχωδῶς, καὶ μόλις μὲν αὐτὸν οἶκοι κατείχευ, ἄλλους
 δ' ἐπ' ἄλλοις ἐπεμπευ ὑπηρέτας καὶ φίλους πευσομέ-
 νους τοῦ Ἀριστοδήμου περὶ τῶν γεγονότων. Ἀποκρι-
 5 νομένου δὲ μηδὲν αὐτοῦ μηθευ, βάδην δὲ καὶ συνε-
 στῶτι τῷ προσώπῳ μετὰ πολλῆς σιωπῆς προσιόντος,
 ἐκπλαγεὶς κομιδῆ καὶ μηκέτι καρτερῶν ὁ Ἀντίγονος ἐπὶ
 τὰς θύρας ἀπήντησε, πολλοῦ παραπέμποντος ἤδη τὸν
 Ἀριστόδημον ὄχλου καὶ συντρέχοντος ἐπὶ τὸ βασίλειον.
 10 Ὡς οὖν ἐγγὺς ἦλθεν, ἐκτείνας τὴν δεξιὰν ἀνεβόησε με-
 γάλῃ τῇ φωνῇ „Χαῖρε, βασιλεῦ Ἀντίγονε, νικῶμεν
 [βασιλέα] Πτολεμαίου ναυμαχία καὶ Κύπρον ἐχομεν καὶ
 στρατιώτας αἰχμαλώτους μυρῖους ἑξακισχιλίους ὀκτακο-
 σίους.“ Ὁ δὲ Ἀντίγονος „Καὶ σύ, νῆ Δία, χαῖρε“ εἶ-
 15 πεν „οὔτω δὲ ἡμᾶς βασανίσας δίκην ὑφέξεις· βράδιον
 γὰρ ἀπολήψη τὸ εὐαγγέλιον.“

XVIII. Ἐκ τούτου πρῶτον ἀνεφώνησε τὸ πλῆθος
 Ἀντίγονου καὶ Δημήτριου βασιλέας. Ἀντίγονου μὲν
 οὖν εὐθύς ἀνέδησαν οἱ φίλοι, Δημητρίῳ δὲ ὁ πατήρ
 20 ἐπεμψε διάδημα καὶ γράφων ἐπιστολὴν βασιλέα προσει-
 πεν. Οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ τούτων ἀπαγγελλομένων καὶ
 αὐτοὶ βασιλέα τὸν Πτολεμαίου ἀνηγόρευσαν, ὥς μὴ δο-
 κεῖν τοῦ φρονήματος ὑφέσθαι διὰ τὴν ἦτταν. Ἐπειεί-
 ματο δὲ οὕτως τὸ πρᾶγμα τῷ ξήλῳ τοὺς διαδόχους. Καὶ
 25 γὰρ Λυσίμαχος ἤρξατο φορεῖν διάδημα καὶ Σέλευκος
 ἐντυγχάνων τοῖς Ἕλλησιν, ἐπεὶ τοῖς γε βαρβάροις πρό-
 τερον οὗτος ὡς βασιλεὺς ἐχρημάτιζε. Κάσανδρος δὲ,
 τῶν ἄλλων αὐτὸν βασιλέα καὶ γραφόντων καὶ καλούν-
 των, αὐτός, ὥσπερ πρότερον εἰώθει, τὰς ἐπιστολὰς
 30 ἔγραφε. Τοῦτο δὲ οὐ προσθήκην ὀνόματος καὶ σχήμα-
 τος ἐξαλλαγὴν εἶχε μόνου, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα τῶν
 ἀνδρῶν ἐκίνησε καὶ τὰς γνώμας ἐπῆρε καὶ τοῖς βίους

καὶ ταῖς ὀμιλίαις αὐτῶν ὄγκον ἐνεποίησε καὶ βαρύτητα, καθάπερ τραγικῶν ὑποκριτῶν ἅμα τῇ σκευῇ συμμεταβαλλόντων καὶ βάδισμα καὶ φωνὴν καὶ κατάκλισιν καὶ προσαγόρευσιν. Ἐκ δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ περὶ τὰς δικαιώσεις βιαίτεροι, τὴν εἰς πολλὰ παρέχουσαν αὐτοὺς 5 ἑλαφροτέρους καὶ μαλακωτέρους τοῖς ὑπηκόοις πρότερον εἰρωνεῖαν τῆς ἐξουσίας ἀφελόντες. Τοσοῦτον ἰσχυσε κόλακος φωνὴ μία καὶ τοσαύτης ἐνέπλησε τὴν οἰκουμένην μεταβολῆς.

XIX. Ἀντίγονος δὲ τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ Δημη- 10 τρίου περὶ Κύπρον ἐπαρθεὶς εὐθύς ἐστράτευσεν ἐπὶ Πτολεμαῖον, αὐτὸς μὲν ἄγων περὶ τὴν δύναμιν, Δημητρίου δὲ μεγάλῳ στόλῳ συμπαραπλέοντος. Ὅν δὲ τρόπον ἐμελλε κρίνεσθαι τὰ πράγματα Μήδιος, Ἀντιγόνου φίλος, ὅψιν εἶδε κατὰ τοὺς ὕπνους. Ἐδόκει γὰρ αὐτὸν 15 Ἀντιγόνον ἀγωνίζεσθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀπάσης διαυλον εὐρώστως καὶ ταχὺ τὸ πρῶτον, εἶτα κατὰ μικρὸν ἐνδιδόναι τὴν δύναμιν αὐτῷ· καὶ τέλος, ὡς ἔκαμψεν, ἀσθενῆ γενόμενον καὶ μεστὸν ἄσθματος οὐ φραδίως ἀναφέρειν. Αὐτὸς τε οὖν ἐντυχῶν κατὰ γῆν πολλὰς ἀπο- 20 ρίαις, καὶ Δημητρίου χειμῶνι μεγάλῳ καὶ κλύδωνι κινδυνεύσαντος εἰς τόπους ἀλιμένους καὶ χαλεποὺς ἐκριφῆναι, πολλὰς δὲ τῶν νεῶν ἀπολέσαντος, ἐπανῆλθεν ἄπρακτος. Ἦν δὲ τότε μικρὸν ἀπολείποντα γεγονῶς ἔτη [τῶν *] ὀγδοήκοντα, μεγέθει δὲ καὶ βαρύτητι σώματος 25 μᾶλλον ἢ διὰ τὸ γῆρας ἐπὶ τὰς στρατείας γεγονῶς δυσπαρακόμιστος ἐχρῆτο τῷ παιδί καὶ δι' εὐτυχίαν καὶ δι' ἐμπειρίαν ἤδη τὰ μέγιστα καλῶς διοικοῦντι, τρυφᾶς δὲ καὶ πολυτελείας καὶ πότους αὐτοῦ μὴ βαρυνόμενος. Εἰρήνης γὰρ οὔσης ἀφύβριζεν εἰς ταῦτα καὶ σχολάζων 30 ἐχρῆτο πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀνεμίνεως αὐτῷ καὶ κατακόρος, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις ὡς οἱ φύσει σώφρονες ἐνηφε.

Λέγεται δὲ τῆς Λαμίας ἀναφανδὸν ἤδη κρατούσης τοῦ Ἀντίγονου ὑπὸ τοῦ Δημητρίου καταφιλούμενον ἤκοντος ἀπὸ ξένης εἰπεῖν ἄμα γελῶντα· „Δοκεῖς Λάμιαν, ὦ παῖ, καταφιλεῖν.“ Πάλιν δὲ ποτε πλείονας ἡμέρας ἐν πότοις 5 γενομένου καὶ πρόφασιν λέγοντος, ὡς ρεῦμα διοχλήσειεν αὐτόν, „Ἐπυθόμεν,“ φάναι τὸν Ἀντίγονον, „ἀλλὰ πότερον Θάσιον ἢ Χλον ἦν τὸ ρεῦμα;“ Πυθόμενος δὲ αὐτίς ἀσθενῶς ἔχειν αὐτὸν ἐβάδιζεν ὀφόμενος, καὶ τῶν καλῶν τιμῶν περὶ θύρας ἀπήντησεν· εἰσελθὼν δὲ καὶ 10 καθίσας παρ' αὐτὸν ἤψατο τῆς χειρός· ἐκείνου δὲ εἰπόντος, ὅτι νῦν ὁ πυρετὸς ἀποκεχώρηκεν, „Ἀμέλει, παιδὸν“ ἔφη, „καὶ ἐμοὶ νῦν περὶ θύρας ἀπιῶν ἀπήντηκε.“ Ταῦτα δὲ οὕτω πράως ἔφερε τοῦ Δημητρίου διὰ τὴν ἄλλην πρᾶξιν. Οἱ μὲν γὰρ Σκύθαι πίνοντες καὶ μεθυ- 15 σκόμενοι παραψάλλουσι τὰς νευρὰς τῶν τόξων, οἷον ἐκλυόμενον ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀνακαλούμενοι τὸν θυμὸν, ἐκεῖνος δὲ τὰ μὲν ἡδονῇ διδοὺς ἀπλῶς ἑαυτόν, τὰ δὲ σπουδῇ, καὶ θάτερα τῶν ἐτέρων ἄκρατα μεταχειριζόμενος, οὐχ ἦττον ἢ δεινὸς ἐν ταῖς τοῦ πολέμου παρα- 20 σκευαῖς.

XX. Ἄλλα καὶ παρασκευάσασθαι δύνανται ἢ χρῆσασθαι βελτίων ἐδόκει στρατηγὸς εἶναι, πάντα μὲν ἐκ περιουσίας ὑπάρχειν βουλόμενος ἐπὶ τὰς χρεῖας, τῆς δὲ περὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ μηχανήματα μεγαλοφυῆς καὶ 25 καθ' ἡδονὴν τινα τοῦ θεωρεῖν ἀπλήστως ἔχων. Εὐφυῆς γὰρ ὢν καὶ θεωρητικὸς οὐκ εἰς παιδιὰς οὐδ' εἰς διαγωγὰς ἀχρηστούς ἔτρεψε τὸ φιλότεχνον, ὥσπερ ἄλλοι βασιλεῖς ἀυλοῦντες καὶ ζωγραφοῦντες καὶ τορνεύοντες. Ἀέροπος γὰρ ὁ Μακεδῶν τραπέζια μικρὰ καὶ λυ- 30 χνίδια τεκταινόμενος, ὁπότε σχολάζοι, διῆγεν. Ἄτταλος δὲ ὁ Φιλομήτωρ ἐκήπευε τὰς φαρμακώδεις βοτάνας, οὐ μόνον ὑοσκύαμον καὶ ἐλλέβορον, ἀλλὰ καὶ κώνειον

καὶ ἀκόνιτον καὶ δορύκνιον, αὐτὸς ἐν τοῖς βασιλείοις
 σπείρων καὶ φυτεύων, ὅπους τε καὶ καρπὸν αὐτῶν ἐρ-
 γον πεποιημένος εἰδέναι καὶ κομίζεσθαι καθ' ὄραν. Οἱ
 δὲ Πάρθων βασιλεῖς ἐσεμνύνοντο τὰς ἀκίδας τῶν βελῶν
 χαράττοντες αὐτοὶ καὶ παραθήγοντες. Ἄλλὰ μὴν Δη- 5
 μητρίου καὶ τὸ βάνανσον ἦν βασιλικόν, καὶ μέγεθος ἢ
 μέθοδος εἶχεν, ἅμα τῷ περιττῷ καὶ φιλοτέχνῳ τῶν ἐρ-
 γων ὕψος τι διανοίας καὶ φρονήματος συνεκφερόντων,
 ὥστε μὴ μόνον γνώμης καὶ περιουσίας, ἀλλὰ καὶ χειρὸς
 ἄξια φαίνεσθαι βασιλικῆς. Μεγέθει μὲν γὰρ ἐξέπληττε 10
 καὶ τοὺς φίλους, κάλλει δὲ καὶ τοὺς πολεμίους ἔτερπε.
 Τοῦτο δὲ ἔτι μᾶλλον ἀληθῶς ἢ κομψῶς εἴρηται. Καὶ
 τὰς μὲν ἐκκαϊδεκῆρεις αὐτοῦ καὶ τὰς πεντεκαϊδεκῆρεις
 ἐθαύμαζον ἐστῶτες οἱ πολέμιοι παρὰ τὴν γῆν αὐτῶν
 πλεούσας, αἱ δ' ἑλεπόλεις ὡς θέαμα τοῖς πολιορκουμέ- 15
 νοις ἦσαν, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. Λυσίμαχος
 μὲν γάρ, ἐχθιστος ὢν Δημητρίῳ τῶν βασιλέων καὶ
 πολιορκοῦντι Σόλους τοὺς Κιλικίους ἀντιτεταγμένος,
 ἔπεμψε παρακαλῶν ἐπιδειξάι τὰς μηχανὰς αὐτῷ καὶ τὰς
 ναῦς πλεούσας· ἐπιδειξάντος δὲ θαυμάσας ἀπήλθε Ῥό- 20
 διοὶ δὲ πολὺν χρόνον ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες, ἐπεὶ
 κατελύσαντο τὸν πόλεμον, ἤτήσαντο τῶν μηχανῶν ἑνίας,
 ὅπως ὑπόμνημα τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἅμα καὶ τῆς αὐ-
 τῶν ἀνδραγαθίας ἔχωσιν.

XXI. Ἐπολέμησε δὲ Ῥοδίους Πτολεμαίου συμμάχους 25
 οὔσι, καὶ τὴν μεγίστην ἐλέπολιν τοῖς τείχεσι προσήγαγεν,
 ἧς ἔδρα μὲν ἦν τετράγωνος, ἐκάστην ἔχουσα τοῦ κάτω
 πλαισίου πλευρὰν ὀκτώ καὶ τεσσαράκοντα πηχῶν, ἐξ δὲ
 καὶ ἐξήκοντα πηχῶν ὕψος εἶχεν εἰς κορυφὴν, συννεύ-
 ονσα ταῖς ἄνω πλευραῖς στενωτέραν τῆς βάσεως. Ἐνδο- 30
 θεν μὲν οὖν στέγαις διεπέφρακτο καὶ χώραις πολλαῖς,
 τὸ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτῆς μέτωπον ἀνέωκτο καθ'

ἐκάστην στέγην θυρίσιν, καὶ διὰ τούτων ἐξέπιπτε βέλη
 παντοδαπά· μεστὴ γὰρ ἦν ἀνδρῶν μαχομένων πᾶσαν
 ἰδέαν μάχης. Καὶ τὸ μὴ κραδαινόμενον αὐτῆς μηδὲ κλι-
 νόμενον ἐν ταῖς κινήσεσιν, ἀλλ' ὀρθὸν ἐν ἔδρᾳ καὶ ἀσά-
 5 λευτον ἰσορρόπως ἅμα φοῖξῃ καὶ τόνῳ πολλῷ προχω-
 ροῦν θάμβος ἅμα τῇ ψυχῇ καὶ χάριν τινα τῇ ὄψει τῶν
 θεωμένων παρείχε. Πρὸς δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον αὐτῷ
 καὶ θώρακες ἐκομίσθησαν ἐκ Κύπρου δύο σιδηροί,
 μυνῶν ὀκτῆς ἐκάτερος τεσσαράκοντα. Δυσπάθειαν δὲ
 10 καὶ φάσιν αὐτῶν ἐπιδεικνύμενος ὁ τεχνίτης Ζωῖλος ἐκέ-
 λευσεν ἐξ εἰκοσι βημάτων ἀφελῆναι καταπελιτικὸν βέλος,
 οὗ προσπεσόντος ἀρραγῆς διέμεινεν ὁ σίδηρος, ἀμυχήν
 δὲ μόλις ἔσχεν ἀμβλείαν, οἶον ἀπὸ γραφείου. Τοῦτον
 αὐτὸς ἐφόρει· τὸν δ' ἕτερον Ἄλκιμος ὁ Ἡπειρώτης,
 15 ἀνὴρ πολεμικώτατος τῶν σὺν αὐτῷ καὶ φωμαλεώτατος,
 ὃς μόνος ἐχρήτο διταλάντῳ πανοπλίᾳ, τῶν ἄλλων χρω-
 μένων ταλαντιαία· καὶ μαχόμενος ἐν Ρόδῳ περὶ τὸ θέ-
 ατρον ἔπεσεν.

XXII. Εὐρώστως δὲ καὶ τῶν Ῥοδίων ἀμυνομένων,
 20 οὐδὲν ἄξιον λόγου πράττων ὁ Δημήτριος ὁμοῦς ἐθυμο-
 μάχει πρὸς αὐτούς, ὅτι, Φίλας τῆς γυναικὸς αὐτῷ γράμ-
 ματα καὶ στρώματα καὶ ἱμάτια πεμφάσης, λαβόντες τὸ
 πλοῦτον, ὥσπερ εἶχε, πρὸς Πτολεμαῖον ἀπέστειλαν, καὶ
 τὴν Ἀθηναίων οὐκ ἐμιμήσαντο φιλανθρωπίαν, οἱ Φι-
 25 λίππου πολεμοῦντος αὐτοῖς γραμματοφόρους ἐλόντες
 τὰς μὲν ἄλλας ἀνέγνωσαν ἐπιστολάς, μόνην δὲ τὴν Ὀλυμ-
 πιάδος οὐκ ἔλυσαν, ἀλλ', ὥσπερ ἦν κατασεσημασμένη,
 πρὸς ἐκείνον ἀπέστειλαν. Οὐ μὴν ἀλλά, καίπερ ἐπὶ
 τούτῳ σφόδρα δηχθεὶς ὁ Δημήτριος, εὐθύς παρασχόν-
 30 τας λαβὴν οὐχ ὑπέμεινεν ἀντιλυπῆσαι τοὺς Ῥοδίους.
 Ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ὁ Καύνιος Πρωτογένης γράφων τὴν
 περὶ τὸν Ἰάλυσον διάθεσιν, καὶ τὸν πίνακα μικρὸν ἀπο-

λείποντα τοῦ τέλους ἔχειν ἐν τινι τῶν προαστείων ἔλαβεν ὁ Δημήτριος. Πενψάντων δὲ κήρυκα τῶν Ῥοδίων καὶ δεομένων φείσασθαι καὶ μὴ διαφθεῖραι τὸ ἔργον, ἀπεκρίνατο τὰς τοῦ πατρὸς εἰκόνας ἂν ἐμπρῆσαι μᾶλλον ἢ τέχνης πόνον τοσοῦτον. Ἐπὶ γὰρ ἔτεσι λέγεται 5 συντελέσαι τὴν γραφὴν ὁ Πρωτογένης. Καὶ φησιν ὁ Ἀπελλῆς οὕτως ἐκπλαγῆναι θεασάμενος τὸ ἔργον, ὥστε καὶ φωνὴν ἐπιλιπεῖν αὐτόν, ὅψε δὲ εἰπεῖν ὅτι „Μέγας ὁ πόνος καὶ θαυμαστὸν τὸ ἔργον“ οὐ μὴν ἔχειν γε χάριτας, δι’ ἃς οὐρανοῦ ψαύειν τὰ ὑπ’ αὐτοῦ γραφόμενα. 10 Ταύτην μὲν οὖν τὴν γραφὴν εἰς ταῦτὸ ταῖς ἄλλαις συνωσθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ τὸ πῦρ ἐπευείματο. Τῶν δὲ Ῥοδίων 399 κατεξανισταμένων τοῦ πολέμου, δεόμενον προφάσεως τὸν Δημήτριον Ἀθηναῖοι παραγενόμενοι διήλλαξαν ἐπὶ τῷ συμμαχεῖν Ῥοδίουσιν Ἀντιγόνῳ καὶ Δημητρίῳ πλὴν 15 ἐπὶ Πτολεμαίων.

XIII. Ἐκάλουν δὲ τὸν Δημήτριον οἱ Ἀθηναῖοι Κασάνδρου τὸ ἄστυ πολιορκούντος. Ὁ δὲ ναυσὶν ἐπιπλεύσας τριακοσίαις τριάκοντα καὶ πολλοῖς ὀπλίταις οὐ μόνον ἐξήλασε τῆς Ἀττικῆς τὸν Κασάνδρου, ἀλλὰ καὶ 20 φεύγοντα μέχρι Θερμοπυλῶν διώξας καὶ τρεψάμενος Ἡράκλειαν ἔλαβεν ἐκουσίως αὐτῷ προσθεμένην καὶ τῶν Μακεδόνων ἐξακισχιλλοὺς μεταβαλομένους πρὸς αὐτόν. Ἐπανιῶν δὲ τοὺς ἐντὸς Πυλῶν Ἕλληνας ἤλευθέρου, καὶ Βοιωτοὺς ἐποίησατο συμμάχους, καὶ Κεγ- 25 χρέας εἶλε καὶ Φυλὴν καὶ Πάνακτον, ἐπιτειχίσματα τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Κασάνδρου φρουρούμενα, καταστρεψάμενος ἀπέδωκε τοῖς Ἀθηναίοις. Οἱ δὲ καίπερ ἐκκεχυμένοι πρότερον εἰς αὐτόν καὶ κατακεχρημένοι πᾶσαν φιλοτιμίαν ἐξεῦρον ὁμῶς καὶ τότε πρόσφατοι καὶ καινοί 30 ταῖς κολακείαις φανῆναι. Τὸν γὰρ ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος ἀπέδειξαν αὐτῷ κατάλυσιν· κἀκεῖ δίαιταν

εἶχε, τῆς Ἀθηνᾶς λεγομένης ὑποδέχασθαι καὶ ξενίζειν αὐτόν, οὐ πάνυ κόσμιον ξένον οὐδὲ ὡς παρθένῳ πράως ἐπισταθμεύοντα. Καίτοι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον αἰσθόμενός ποτε ὁ πατήρ ἐν οἰκίᾳ καταλύοντα τρεῖς
5 ἔχουση νέας γυναῖκας πρὸς ἐκείνον μὲν οὐδὲν ἐφθέγγατο, παρόντος δὲ ἐκείνου τὸν σταθμοδότην μεταπεψάμενος „Οὗτος“ εἶπεν „οὐκ ἐξάξεις μου τὸν υἱὸν ἐκ τῆς στενοχωρίας;“

XXIV. Δημήτριος δέ, τὴν Ἀθηνᾶν αὐτῷ προσή-
10 κων, εἰ δι' ἄλλο μηδέν, ὥς γε πρεσβυτέραν ἀδελφὴν αἰσχύνεσθαι (τοῦτο γὰρ ἐβούλετο λέγεσθαι), τσαύτην ὕβριν εἰς παῖδας ἐλευθέρους καὶ γυναῖκας ἀστὰς κατεσκέδασε τῆς ἀκροπόλεως, ὥστε δοκεῖν τότε μάλιστα καθαρῆσαι τὸν τόπον, ὅτε Χρυσίδι καὶ Λαμῖα καὶ Δημοῖ
15 καὶ Ἀντικύρῳ, ταῖς πόρναις ἐκείναις, συνακολασταῖνοι. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα σαφῶς ἀπαγγέλλειν οὐ πρέπει διὰ τὴν πόλιν, τὴν δὲ Δημοκλέους ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἄξιόν ἐστι μὴ παρελθεῖν. Ἐκεῖνος γὰρ ἦν ἔτι παῖς ἄνηβος, οὐκ ἔλαθε δὲ τὸν Δημήτριου ἔχων τῆς εὐμορφίας
20 τὴν ἐπωνυμίαν κατήγορον· ἐκαλεῖτο γὰρ Δημοκλῆς ὁ καλός. Ὡς δὲ πολλὰ πειρώντων καὶ διδόντων καὶ φοβούντων ὑπ' οὐδενὸς ἠλίσκετο, τέλος δὲ φεύγων τὰς παλαιστρας καὶ τὸ γυμνάσιον εἰς τι βαλανεῖον ἰδιωτικὸν ἐφοίτα λουσόμενος, ἐπιτηρήσας τὸν καιρὸν ὁ Δημήτριος
25 ἐπεισῆλθεν αὐτῷ μόνῳ. Καὶ ὁ παῖς, ὡς συνείδε τὴν περὶ αὐτὸν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, ἀφελὼν τὸ πῶμα τοῦ χαλκώματος εἰς ξέον ὕδωρ ἐνήλατο καὶ διέφθειρεν αὐτόν, ἀνάξια μὲν παθῶν, ἄξια δὲ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ κάλλους φρονήσας, οὐχ ὡς Κλεάνετος ὁ Κλεομέ-
30 δοντος, ὃς ὠφληκότι τῷ πατρὶ δίκην πεντήκοντα ταλάντων ἀφεθῆναι διαπραξάμενος καὶ γράμματα παρὰ Δημητρίου κομίσας πρὸς τὸν δῆμον οὐ μόνον ἑαυτὸν κατή-

σχυνεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν συνετάραξε. Τὸν μὲν γὰρ Κλεομέδοντα τῆς δίκης ἀφῆκαν, ἐγράφη δὲ ψήφισμα μηδένα τῶν πολιτῶν ἐπιστολὴν παρὰ Δημητρίου κομίζειν. Ἐπεὶ δὲ ἀκούσας ἐκεῖνος οὐκ ἤνεγκε μετρίως, ἀλλ' ἠγανάκτησε, δεισαντες αὐτῆς οὐ μόνον τὸ ψήφισμα καθείλον, 5 ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσηγησαμένων καὶ συνειπόντων τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἐφυγάδευσαν, ἔτι δὲ προσεψηφίσαντο δεδόχθαι τῷ δῆμῳ τῶν Ἀθηναίων πᾶν, ὃ τι ἂν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος κελεύσῃ, τοῦτο καὶ πρὸς θεοὺς 10 ὅσιον καὶ πρὸς ἀνθρώπους εἶναι δίκαιον. Εἰπόντος δὲ ἱερός τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν μαίνεσθαι τὸν Στρατοκλέα τοιαῦτα γράφοντα, Δημοχάρης ὁ Λευκονοεὺς „Μαίνοιτο μέντ' ἂν“ εἶπεν „εἰ μὴ μαίνοιτο.“ Πολλὰ γὰρ ὁ Στρατοκλῆς ὠφελεῖτο διὰ τὴν κολακείαν. Ὁ δὲ Δημοχάρης ἐπὶ τούτῳ διαβληθεὶς ἐφυγαδεύθη. Τοιαῦτα 15 ἔπραττον Ἀθηναῖοι φρουρᾶς ἀπηλλάχθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔχειν δοκοῦντες.

XXV. Δημήτριος δὲ παρελθὼν εἰς Πελοπόννησον, οὐδενὸς ὑφισταμένου τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ φευγόντων καὶ προειμένων τὰς πόλεις, προσηγάγετο τὴν τε καλου- 20 μένην Ἀκτὴν καὶ Ἀρκαδίαν, πλὴν Μαντινείας, καὶ Ἄργος καὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ἐλύσατο τάλαντα δούς ἑκατὸν τοῖς φρουροῦσιν. Ἐν Ἄργει μὲν οὖν τῆς τῶν Ἡραίων ἑορτῆς καθηκούσης ἀγωνοθετῶν καὶ συμπανηγυροῦσιν τοῖς Ἕλλησιν ἔγημε τὴν Αἰακίδου θυγατέρα, 25 τοῦ Μολοττῶν βασιλέως, ἀδελφὴν δὲ Πύρρου, Ἀχιδάμειαν. Σικυωνίους δὲ φήσας παρὰ τὴν πόλιν οἰκεῖν τὴν πόλιν, ἐπεισεν οὗ νῦν οἰκοῦσι μετοικίσασθαι· τῷ δὲ τόπῳ καὶ τοῦνομα τὴν πόλιν συμμεταβαλοῦσαν ἀντὶ Σικυῶνος Δημητριάδα προσηγόρευσεν. Ἐν δὲ Ἰσθμῷ κοι- 30 νοῦ συνεδρίου γενομένου καὶ πολλῶν ἀνθρώπων συνελθόντων, ἠγεμῶν ἀνηγορεύθη τῆς Ἑλλάδος, ὡς πρότερον

οἱ περὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον· ὃν ἐκεῖνος οὐ παρὰ
 μικρὸν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εἶναι βελτίονα τῇ τύχῃ τῇ πα-
 ρούσῃ καὶ τῇ δυνάμει τῶν πραγμάτων ἐπαιρούμενος.
 Ἀλέξανδρος γοῦν οὐδένα τῶν ἄλλων βασιλέων ἀπεστέ-
 5 ρησε τῆς ὁμωνυμίας οὐδὲ αὐτὸν ἀνεῖπε βασιλέων βασι-
 λέα, καίτοι πολλοὺς τὸ καλεῖσθαι καὶ εἶναι βασιλέας αὐ-
 τὸς δεδωκώς, ἐκεῖνος δὲ χλευάζων καὶ γελαῶν τοὺς ἄλ-
 λον τινὰ πλὴν τοῦ πατρὸς καὶ αὐτοῦ βασιλέα προσαγο-
 ρεύοντας ἠδέως ἤκουε τῶν παρὰ πότον ἐπιχύσεις λαμ-
 10 βανόντων Δημητρίου βασιλέως, Σελεύκου δὲ ἑλεφαν-
 τάρχου, Πτολεμαίου δὲ ναυάρχου, Λυσιμάχου δὲ γαζο-
 φύλακος, Ἀγαθοκλέους δὲ τοῦ Σικελιώτου νησιάρχου.
 Τούτων δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐκφερομένων οἱ μὲν ἄλ-
 λοι βασιλεῖς κατεγέλων, Λυσίμαχος δ' ἠγανάκτει μόνος,
 15 εἰ σπάδοντα νομίζει Δημήτριος αὐτόν· ἐπικεικῶς γὰρ εἰ-
 ῶθεισαν εὐνούχους ἔχειν γαζοφύλακας. Ἦν δὲ καὶ πάν-
 των ἀπεχθέςτατος ὁ Λυσίμαχος αὐτῷ, καὶ λοιδορῶν εἰς
 τὸν ἔρωτα τῆς Δαμίας ἔλεγε νῦν πρῶτον ἑωρακεῖν πόρ-
 νην προερχομένην ἐκ τραγικῆς σκηνῆς· ὁ δὲ Δημήτριος
 20 ἔφη τὴν ἑαυτοῦ πόρνην σωφρονεστέραν εἶναι τῆς ἐκεῖ-
 νου Πηνελόπης.

XXVI. Τότε δ' οὖν ἀναξευγνύων εἰς τὰς Ἀθήνας
 ἔγραψεν, ὅτι βούλεται παραγενόμενος εὐθύς μνηθῆναι
 καὶ τὴν τελετὴν ἄπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐπο-
 25 πτικῶν παραλαβεῖν. Τοῦτο δὲ οὐ θεμιτὸν ἦν οὐδὲ γε-
 γονὸς πρότερον, ἀλλὰ τὰ μικρὰ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος ἐτε-
 λούντο, τὰ δὲ μεγάλα τοῦ Βοηδρομιῶνος· ἐπώπτευον
 δὲ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλείπον-
 τες. Ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν γραμμάτων μόνος ἐτόλ-
 30 μησεν ἀντειπεῖν Πυθόδωρος ὁ δαδοῦχος, ἐπέρανε δὲ
 οὐδέν· ἀλλὰ Στρατοκλέους γνώμην εἰπόντος Ἀνθεστη-
 ριῶνα τὸν Μουνυχιῶνα ψηφισαμένους καλεῖν καὶ νομί-

ζειν ἐτέλουν τῷ Δημητρίῳ τὰ πρὸς Ἄγραν· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐξ Ἀνθεστηριῶνος ὁ Μουνυχιῶν γενόμενος Βοηδρομιῶν ἐδέξατο τὴν λοιπὴν τελετὴν, ἅμα καὶ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Δημητρίου προσεπιλαβόντος. Διὸ καὶ Φιλιππίδης τὸν Στρατοκλέα λοιδροῶν ἐποίησεν· 5

ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμῶν εἰς μῆν' ἕνα.

καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι κατασκευῆσεως·

ὁ τὴν ἀκρόπολιν πανδοκεῖον ὑπολαβὼν

καὶ τὰς ἐταίρας εἰσαγαγὼν τῇ παρθένῳ.

901

XXVII. Πολλῶν δὲ γενομένων ἐν τῇ πόλει τότε 10
πλημμελημάτων καὶ παρανομημάτων ἐκεῖνο μάλιστα λέγεται λυπῆσαι τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι διακόσια καὶ πεντήκοντα τάλαντα πορίσαι ταχὺ καὶ δοῦναι προσταχθὲν αὐτοῖς καὶ τῆς εἰσπράξεως συντόνου καὶ ἀπαραιτήτου γενομένης, ἰδὼν ἠθροισμένον τὸ ἀργύριον ἐκέλευσε Λα- 15
μία καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν ἐταίραις εἰς σμῆγμα δοθῆναι. Ἡ γὰρ αἰσχύνη τῆς ζημίας καὶ τὸ φῆμα τοῦ πράγματος μᾶλλον ἠνώχλησε τοὺς ἀνθρώπους. Ἐνιοὶ δὲ τοῦτο Θεταλοῖς, οὐκ Ἀθηναίοις, ὑπ' αὐτοῦ συμβῆναι λέγουσι. Χωρὶς δὲ τούτων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Λάμια τῷ βασιλεῖ 2
παρασκευάζουσα δειπνον ἠργυρολόγησε πολλούς. Καὶ τὸ δειπνον οὕτως ἤνθησε τῇ δόξῃ διὰ τὴν πολυτέλειαν, ὥστε ὑπὸ Λυγκέως τοῦ Σαμίου συγγεγράφθαι. Διὸ καὶ τῶν κωμικῶν τις οὐ φάυλως τὴν Λάμιαν Ἐλέπολιν ἀληθῶς προσεῖπε. Δημοχάρης δ' ὁ Σόλιος τὸν Δημήτριον 25
αὐτὸν ἐκάλει Μῦθον· εἶναι γὰρ αὐτῷ καὶ Λάμιαν. Οὐ μόνον δὲ ταῖς γαμεταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς φίλοις τοῦ Δημητρίου ζῆλον καὶ φθόνον εὐήμεροῦσα καὶ στεργομένη παρεῖχεν. Ἀφίκοντο γοῦν τινες παρ' αὐτοῦ κατὰ πρεσβείαν πρὸς Ἀυσίμαχον, οἷς ἐκεῖνος ἄγων σχολὴν ἐπέ- 30
δειξεν ἐν τε τοῖς μηροῖς καὶ τοῖς βραχίουσιν ὠτειλᾶς βαθείας ὀνύχων λεοντείων· καὶ διηγείτο τὴν γενομένην

αὐτῷ μάχην πρὸς τὸ θηρίον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου συγκα-
 θειροχθέντι τοῦ βασιλέως. Οἱ δὲ γελῶντες ἔφασαν καὶ
 τὸν αὐτῶν βασιλέα δεινοῦ θηρίου δῆγματα φέρειν ἐν
 τῷ τραχήλῳ, Λαμίας. Ἦν δὲ θαυμαστόν, ὅτι τῆς Φί-
 5 λας ἐν ἀρχῇ τὸ μὴ καθ' ἡλικίαν δυσχεραίνων ἦττητο
 τῆς Λαμίας καὶ τοσοῦτον ἦρα χρόνον ἤδη παρηγμα-
 κυίας. Δημῶ γοῦν, ἡ ἐπικαλουμένη Μανία, παρὰ δεῖ-
 πνον ἀυλούσης τῆς Λαμίας καὶ τοῦ Δημητρίου πυθομέ-
 νου, „Τί σοι δοκεῖ;“ „Γραῦς,“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ.“
 10 Πάλιν δὲ τραγημάτων παρατεθέντων κἀκείνου πρὸς
 αὐτὴν εἰπόντος· „Ὅρᾳς, ὅσα μοι Λάμια πέμπει;“ „Πλεί-
 ονα“ ἔφη „πεμφθήσεται σοι παρὰ τῆς ἐμῆς μητρός, ἐὰν
 θέλῃς καὶ μετ' αὐτῆς καθεύδειν.“ Ἀπομνημονεύεται
 δὲ τῆς Λαμίας καὶ πρὸς τὴν λεγομένην Βοκχώρεως κρι-
 15 σιν ἀντίρροσις. Ἐπεὶ γὰρ τις ἐρῶν ἐν Αἰγύπτῳ τῆς
 ἑταίρας Θωνίδος ἦτετο συχνὸν χρυσίον, εἶτα κατὰ τοὺς
 ὕπνους δόξας αὐτῇ συγγενέσθαι τῆς ἐπιθυμίας ἐπαύ-
 σατο, δίκην ἔλαχεν ἡ Θωνίς αὐτῷ τοῦ μισθώματος.
 Ἀκούσας δὲ τὸν λόγον ὁ Βόκχωρις ἐκέλευσε τὸν ἄνθρω-
 20 πον ὅσον ἠτήθη χρυσίον ἠριθμημένον ἐν τῷ ἀγγεῖῳ
 διαφέρειν δεῦρο κἀκείσε τῇ χειρὶ, τὴν δὲ ἑταίραν ἔχε-
 σθαι τῆς σκιᾶς, ὡς τὴν δόξαν τῆς ἀληθείας σκιὰν οὖ-
 σαν. Οὐκ ᾤετο ταύτην εἶναι τὴν κρίσιν ἢ Λάμια δι-
 25 καίαν· οὐ γὰρ ἀπέλυσεν ἡ σκιά τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀρ-
 γυρίου τὴν ἑταίραν, τὸ δὲ ὄναρ ἔκαυσεν ἐρῶντα τὸν
 νεανίσκον. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ Λαμίας.

XXVIII. Τὴν δὲ διήγησιν, ὥσπερ ἐκ κωμικῆς σκη-
 νῆς, πάλιν εἰς τραγικὴν μετάγουσιν αἱ τύχαι καὶ αἱ
 πράξεις τοῦ ἀνδρός, ὃν διηγούμεθα. Τῶν γὰρ ἄλλων
 30 βασιλέων ἀπάντων συνισταμένων ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον
 καὶ συμφερόντων εἰς ταῦτὸ τὰς δυνάμεις, ἀπῆρεν ὁ Δη-
 μιήτριος ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῷ πατρὶ συμμίκτας φιλοτι-

μουμένω παρ' ἡλικίαν πρὸς τὸν πόλεμον ἔτι μᾶλλον αὐ-
 τὸς ἐπερρώσθη. Καίτοι δοκεῖ γε Ἀντίγονος, εἰ μικρῶν
 τινων ὑφείτο καὶ τῆς ἄγαν φιλαρχίας ἐχάλασε, μέχρι
 παντὸς ἂν αὐτῷ διαφυλάξαι κάκεινω καταλιπεῖν τὸ
 πρῶτον εἶναι. Φύσει δὲ βαρὺς ὢν καὶ ὑπερόπτης καὶ 5
 τοῖς λόγοις οὐχ ἦττον ἢ τοῖς πράγμασι τραχὺς πολλοὺς
 καὶ νέους καὶ δυνατοὺς ἄνδρας ἐξηγρῶλαινε καὶ παρῶ-
 12 ξυνε· καὶ τὴν γε τότε σύστασιν καὶ κοινωνίαν αὐτῶν
 ἔλεγεν ὥσπερ ὀρνίθων σπερμολόγων συνδρομὴν ἐνὶ
 λίθῳ καὶ ψόφῳ συνδιαταράξειν. Ἦγε δὲ πεξοὺς μὲν 10
 ἑπτακισμυρίων πλειούς, ἱππεῖς δὲ μυρίους, ἐλέφαντας
 δὲ ἑβδομήκοντα πέντε, τῶν ἐναντίων ἐχόντων πεξοὺς
 μὲν ἑξακισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεν-
 τακοσίους τῶν ἐκείνου πλειονας, ἐλέφαντας δὲ τετρα-
 κοσίους, ἄρματα δὲ ἑκατὸν εἰκοσι. Γενομένω δ' ἐγ- 15
 γὺς αὐτῶν τροπὴν ἔσχεν ἢ διάνοια τῆς ἐλπίδος μᾶλλον
 ἢ τῆς γνώμης. Ὑψηλὸς γὰρ εἶναι καὶ γαῦρος εἰωθὼς ἐν
 τοῖς ἀγῶσι καὶ χρώμενος φωνῇ τε μεγάλη καὶ λόγοις σο-
 βαροῖς, πολλάκις δὲ καὶ τῷ παρασκῶπαι τι καὶ γελοῖον
 εἶπειν τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων ἐπιδειξάμενος 20
 εὐστάθειαν καὶ καταφρόνησιν, τότε σύννους ἑωρᾶτο
 καὶ σιωπηλὸς τὰ πολλὰ, καὶ τὸν υἱὸν ἀπέδειξε τῷ πλήθει
 καὶ συνέστησε διάδοχον. Ὁ δὲ μάλιστα πάντες ἐθαύμα-
 σαν, ἐν τῇ σκηνῇ μόνος διελέχθη πρὸς αὐτόν, οὐκ εἰδι-
 σμένος ἔχειν οὐδὲ πρὸς ἐκείνον ἀπορρήτους κοινολο- 25
 γίας, ἀλλὰ ἴδιος ὢν γνώμη, εἶτα προστάττων φανερῶς
 καὶ χρώμενος οἷς βουλευσαίτο καθ' ἑαυτόν. Λέγεται
 γοῦν μειράκιον ἔτι ὄντα τὸν Δημήτριον αὐτοῦ πνθέ-
 σθαι, τότε μέλλουσιν ἀναξευγνύειν· τὸν δὲ εἶπειν πρὸς
 ὀργήν· „Ἀγωνιᾶς, μὴ μόνος σὺ τῆς σάλπιγγος οὐκ 30
 ἀκούσης;“

XXIX. Τότε μέντοι καὶ σημεῖα μοχθηρὰ κατεδου-

λούτο τὴν γνώμην αὐτῶν. Δημήτριος μὲν γὰρ ἔδοξε
 κατὰ τοὺς ὕπνους Ἀλέξανδρον ὠπλισμένον λαμπρῶς
 ἐρωτᾶν, ὁποῖόν τι σύνθημα διδόναι πρὸς τὴν μάχην
 μέλλουσιν· αὐτοῦ δὲ φήσαντος „Δία καὶ Νίκην“ „Ἀπει-
 5 μι τοίνυν“ φάναι „πρὸς τοὺς ἐναντίους· ἐκεῖνοι γὰρ με
 παραλαμβάνουσιν.“ Ἀντίγονος δὲ παραταττομένης ἤδη
 τῆς φάλαγγος ἐξιὼν προσέπταισεν, ὥστε πεσεῖν ὄλως
 ἐπὶ στόμα καὶ διατεθῆναι χαλεπῶς· ἀναστὰς δὲ καὶ τὰς
 χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἠτήσατο νίκην παρὰ
 10 τῶν θεῶν ἢ θάνατον ἀναίσθητον πρὸ τῆς ἥττης. Γενο-
 μένης δὲ τῆς μάχης ἐν χερσὶ Δημήτριος ἔχων τοὺς πλεί-
 στους καὶ κρατίστους τῶν ἰππέων Ἀντιόχῳ τῷ Σελεύ-
 κου συνέπεσε, καὶ μέχρι τροπῆς τῶν πολεμίων λαμπρῶς
 ἀγωνισάμενος ἐν τῇ διώξει σοβαρᾷ καὶ φιλοτίμῳ παρὰ
 15 καιρὸν γενομένη τὴν νίκην διέφθειρεν. Αὐτὸς μὲν
 γὰρ οὐκ ἔσχε πάλιν ἀναστρέψας συμμίξαι τοῖς πεζοῖς
 τῶν ἐλεφάντων ἐν μέσῳ γενομένων, τὴν δὲ φάλαγγα
 γυμνὴν ἰππέων κατιδόντες οἱ περὶ Σέλευκου οὐκ ἐνέ-
 βαλον μὲν, ὡς δὲ ἐμβαλοῦντες ἐφόβουν καὶ περιήλανον
 20 μεταβάλλεσθαι διδόντες αὐτοῖς· ὃ καὶ συνέβη. Πολὺ
 γὰρ μέρος ἀποοραγὲν ἐκουσίως μετεχώρησε πρὸς ἐκεί-
 νους, τὸ δὲ λοιπὸν ἐτράπη. Φερομένων δὲ πολλῶν ἐπὶ
 τὸν Ἀντίγονον καὶ τινος τῶν περὶ αὐτὸν εἰπόντος „Ἐπι-
 σὲ οὗτοι, βασιλεῦ“ „Τίνα γάρ“ εἶπε „[πλὴν *] ἐμοῦ
 25 σκοπὸν ἔχουσιν; ἀλλὰ Δημήτριος ἀφίξεται βοηθῶν.“
 Καὶ τοῦτο μέχρι παντὸς ἐλπίζων καὶ περισκοπῶν τὸν
 υἱὸν ἅμα πολλῶν ἀκοντισμάτων εἰς αὐτὸν ἀφεθέντων
 ἔπεσε· καὶ τῶν ἄλλων ἀπολιπόντων ὀπαδῶν καὶ φίλων
 μόνος παρέμεινε τῷ νεκρῷ Θώραξ ὁ Λαρισσαίος.

30 XXX. Οὕτω δὲ κριθείσης τῆς μάχης οἱ μὲν νενικη-
 κότες βασιλεῖς τὴν ὑπ' Ἀντιόχῳ καὶ Δημητρίῳ πᾶσαν
 ἀρχὴν ὥσπερ μέγα σῶμα κατακόπτοντες ἐλάμβανον με-

ρίδας, καὶ προσδιενείμαντο τὰς ἐκείνων ἐπαρχίας αἷς εἶ-
 χον αὐτοὶ πρότερον. Δημήτριος δὲ μετὰ πεντακισχιλίων
 πεζῶν καὶ τετρακισχιλίων ἱππέων φεύγων καὶ συντό-
 νως ἐλάσας εἰς Ἐφεσον, οἰομένων ἀπάντων ἀποροῦντα
 χρημάτων αὐτὸν οὐκ ἀφέξεσθαι τοῦ ἱεροῦ, φοβηθεῖς 5
 τοὺς στρατιώτας, μὴ τοῦτο ποιήσωσιν, ἀνέστη διὰ τα-
 χέων καὶ τὸν πλοῦν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐποιεῖτο, τῶν λοι-
 πῶν ἐλπίδων ἐν Ἀθηναίοις ἔχων τὰς μεγίστας. Καὶ
 γὰρ ναῦς ἐκεῖ καὶ χρήματα καὶ γυναῖκα Δηιδάμειαν
 ἐτύγχανε καταλελοιπώς, καὶ βεβαιότεραν οὐκ ἐνόμιζε 10
 καταφυγὴν εἶναι τοῖς πράγμασι τῆς Ἀθηναίων εὐνοίας.
 Ὄθεν ἐπεὶ γενομένῳ περὶ τὰς Κυκλάδας αὐτῷ πρέσβεις
 Ἀθηναίων ἀπήντησαν ἀπέχεσθαι τῆς πόλεως παρακα-
 λοῦντες, ὡς ἐψηφισμένου τοῦ δήμου μηδένα δέχεσθαι
 τῇ πόλει τῶν βασιλέων, τὴν δὲ Δηιδάμειαν εἰς Μέγαρα 15
 ἐξέπεμψαν μετὰ τιμῆς καὶ πομπῆς πρεπούσης, τοῦ κα-
 θεστικότητος ἐξέστη δι' ὄργην αὐτοῦ, καίπερ ἐνηνοχῶς
 ᾄστα τὴν ἄλλην ἀτυχίαν καὶ γεγρονῶς ἐν τοιαύτῃ μετα-
 βολῇ πραγμάτων οὐ ταπεινὸς οὐδ' ἀγεννής. Ἀλλὰ τὸ
 παρ' ἐλπίδα διεψεῦσθαι τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν δοκοῦ- 20
 σαν εὐνοίαν ἐξεληλέγχθαι τοῖς πράγμασι κενὴν καὶ πε-
 πλασμένην οὖσαν ὀδυνηρὸν ἦν αὐτῷ. Τὸ γὰρ φανλό-
 τατον, ὡς ἔοικεν, εὐνοίας ὄχλων βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις
 τεκμήριόν ἐστιν ὑπερβολὴ τιμῶν, ἧς ἐν τῇ προαιρέσει
 τῶν ἀποδιδόντων ἐχούσης τὸ καλὸν ἀφαιρεῖ τὴν πίστιν 25
 ὁ φόβος· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ δεδιότες ψηφίζονται καὶ φι-
 λοῦντες. Διόπερ οἱ νοῦν ἔχοντες οὐκ εἰς ἀνδριάντας
 οὐδὲ γραφὰς οὐδὲ ἀποθεώσεις, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ ἔργα
 καὶ τὰς πράξεις τὰς ἑαυτῶν ἀποβλέποντες ἢ πιστεύου-
 σιν, ὡς τιμαῖς, ἢ ἀπιστοῦσιν, ὡς ἀνάγκαις· ὡς οἷ γε 30
 δῆμοι πολλάκις ἐν αὐταῖς μάλιστα ταῖς τιμαῖς μισοῦσι

τούς ἀμέτρως καὶ ὑπερόγκως καὶ παρ' ἀκόντων λαμβάνοντας.

XXXI. Ὁ γοῦν Δημήτριος τότε δεινὰ μὲν ἠγνούμενος πάσχειν, ἀδύνατος δὲ ὦν ἀμύνασθαι, προσέπεμψε τοῖς 5 Ἀθηναίοις ἐγκαλῶν μετριῶς, ἀξιῶν δὲ τὰς ναῦς ἀπολαβεῖν, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ τρισκαιδεκῆρης. Κομισάμενος δὲ παρέπλευσεν εἰς Ἰσθμόν, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κακῶς ἐχόντων (ἐξέπιπτον γὰρ ἕκασταχόθεν αἱ φρουραὶ καὶ μεθίστατο πάντα πρὸς τοὺς πολεμίους) ἀπολιπῶν 10 ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος Πύρρον αὐτὸς ἄρας ἐπὶ τὴν Χερρόνησον ἐπλευσε· καὶ κακῶς ἅμα ποιῶν Λυσίμαχον ὠφέλει καὶ συνείχε τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν ἀρχομένην ἀναλαμβάνειν καὶ γίνεσθαι πάλιν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Ὁ δὲ Λυσίμαχος ὑπὸ τῶν ἄλλων βασιλέων ἡμελεῖτο, μηδὲν 15 ἐπιεικέστερος ἐκείνου δοκῶν εἶναι, τῷ δὲ μᾶλλον ἰσχύειν καὶ φοβερώτερος. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον Σέλευκος ἐμνᾶτο πέμπων τὴν Δημητρίου καὶ Φίλας θυγατέρα Στρατονίκην, ἔχων μὲν ἐξ Ἀπάμας τῆς Περσίδος υἱὸν Ἀντίλοχον, οἴομενος δὲ τὰ πράγματα καὶ διαδόχοις ἀρ- 20 κεῖν πλείοσι καὶ δεῖσθαι τῆς πρὸς ἐκεῖνον οἰκειότητος, ἐπεὶ καὶ Λυσίμαχον ἐώρα τῶν Πτολεμαίου θυγατέρων τὴν μὲν ἑαυτῷ, τὴν δὲ Ἀγαθοκλεῖ τῷ υἱῷ λαμβάνοντα. Δημητρίῳ δ' ἦν ἀνέλπιστος εὐτυχία κηδεῦσαι Σελεύκῳ. Καὶ τὴν κόρην ἀναλαβῶν ἐπλεῖ ταῖς ναυσὶ πάσαις εἰς 25 Συρίαν, τῇ τε ἄλλῃ γῆ προσέχων ἀναγκαιῶς καὶ τῆς Κιλικίας ἀπτόμενος, ἦν Πλείσταρχος εἶχε μετὰ τὴν πρὸς Ἀντίγονον μάχην ἐξαίρετον αὐτῷ δοθείσαν ὑπὸ τῶν βασιλέων· ἦν δὲ Κασάνδρου Πλείσταρχος ἀδελφός. Ἀδικεῖσθαι δὲ τὴν χώραν αὐτοῦ νομιζῶν ὑπὸ Δημητρίου 30 κατὰ τὰς ἀποβάσεις καὶ μέμψασθαι βουλούμενος τὸν Σέλευκον, ὅτι τῷ κοινῷ διαλλάττεται πολεμῖω δίχρα τῶν ἄλλων βασιλέων, ἀνέβη πρὸς αὐτόν.

XXXII. Αισθόμενος δὲ τοῦτο Δημήτριος ὤρμησεν ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ Κυίνδων· καὶ τῶν χρημάτων εὐρῶν ἔτι λοιπὰ χίλια καὶ διακόσια τάλαντα, ταῦτα συσκευασάμενος καὶ φθάσας ἐμβαλέσθαι διὰ ταχέων ἀνήχθη.

Καὶ παρουσίας ἤδη Φίλας τῆς γυναικὸς αὐτῷ περὶ Ῥωσ- 5
σὸν ἀπήντησε Σέλευκος. Καὶ τὴν ἐντευξιν εὐθύς ἄδο-
λον καὶ ἀνύποπτον καὶ βασιλικὴν ἐποιοῦντο, πρότερον
μὲν Σέλευκος ἐστιάσας ἐπὶ σκηνῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ
Δημήτριον, αὐτίς δὲ Δημήτριος ἐκείνον ἐν τῇ τρισκαι-
δεκῆρσι δεξάμενος. Ἦσαν δὲ καὶ σχολαὶ καὶ κοινολο- 10
γίαι καὶ συνδιημερεύσεις ἀφρούρων καὶ ἀνόπλων, ἄχρι
οὗ Σέλευκος τὴν Στρατονίκην ἀναλαβὼν λαμπρῶς εἰς
Ἀντιόχειαν ἀνέβη. Δημήτριος δὲ Κιλικίαν κατέσχε, καὶ
Φίλαν τὴν γυναῖκα πρὸς Κάσανδρον ἐπεμψε τὸν ἀδελ-
φόν, ἀπολυσομένην τὰς Πλειστάρχου κατηγορίας. Ἐν 15
δὲ τούτῳ Δηιδάμεια πλεύσασα πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς Ἐλ-
λάδος καὶ συγγενομένη χρόνον οὐ πολὺν ἐξ ἀρρωστίας
τινὸς ἐτελεύτησε. Γενομένης δὲ πρὸς Πτολεμαίου διὰ
Σελεύκου φιλίας αὐτῷ, ὠμολογήθη Πτολεμαῖδα τὴν
Πτολεμαίου θυγατέρα λαβεῖν αὐτὸν γυναῖκα. Καὶ 20
ταῦτα μὲν ἀστεῖα τοῦ Σελεύκου. Κιλικίαν δὲ ἀξίων
χρήματα λαβόντα παραδοῦναι Δημήτριον, ὡς οὐκ ἔπει-
θε, Σιδῶνα καὶ Τύρον ἀπαιτῶν πρὸς ὀργὴν ἐδόκει βί-
αιος εἶναι καὶ δεινὰ ποιεῖν, εἰ τὴν ἀπ' Ἰνδῶν ἄχρι τῆς
κατὰ Συρίαν θαλάσσης ἅπασαν ὑφ' αὐτῷ πεποιημένος 25
οὕτως ἐνδεής ἐστιν ἔτι πραγμάτων καὶ πτωχός, ὡς ὑπερ-
δυεῖν πόλεων ἄνδρα κηδεστὴν καὶ μεταβολῇ τύχης κε-
χρημένον ἐλαύνειν, λαμπρὰν τῷ Πλάτῳ μαρτυρίαν
διδούς διακελευομένῳ μὴ τὴν οὐσίαν πλεῖω, τὴν δὲ
ἀπληστίαν ποιεῖν ἐλάσσω τὸν γε βουλόμενον ὡς ἀληθῶς 30
εἶναι πλούσιον, ὡς ὃ γε μὴ πάντων φιλοπλουτίαν, οὗτος
οὔτε πενίας οὔτε ἀπορίας ἀπήλλακται.

XXXIII. Οὐ μὴν ὑπέπετηξε Δημήτριος, ἀλλὰ φήσας οὐδ' ἂν μυριακίς ἦτηθη μάχας ἄλλας ἐν Ἴψῳ γαμβρὸν ἀγαπήσειν ἐπὶ μισθῷ Σέλευκον, τὰς μὲν πόλεις ἐκρατύνατο φρουραῖς, αὐτὸς δὲ πνθόμενος Λαχάρη στασιά-
 5 ζουσιν Ἀθηναίοις ἐπιθέμενον τυραννεῖν ἤλπιδε φραδίως ἐπιφανεῖς λήψεσθαι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ μὲν πέλαγος ἀσφαλῶς διεπεραιώθη μεγάλῳ στόλῳ, παρὰ δὲ τὴν Ἀτ-
 τικὴν παραπλέων ἐχειμάσθη καὶ τὰς πλείστας ἀπέβαλε τῶν νεῶν, καὶ συνδιεφθάρη πλήθος ἀνθρώπων οὐκ ὀλί-
 10 γον. Αὐτὸς δὲ σωθεὶς ἦπατο μὲν τινος πολέμου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινε, κέμψας ναυτι-
 κὸν αὐτίς ἀθροίσοντας αὐτὸς εἰς Πελοπόννησον παρήλθε καὶ Μεσσήνην ἐπολιόρκει. Καὶ προσμαχόμενος τοῖς
 15 τείχεσιν ἐκινδύνευσε, καταπελτικῷ βέλους εἰς τὸ πρόσ-
 ὤπιον αὐτῶ καὶ τὸ στόμα διὰ τῆς σιαγόνος ἐμπεσόντος. Ἀναληφθεὶς δὲ καὶ πόλεις τινὰς ἀφεστῶσας προσαγα-
 γόμενος πάλιν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐνέβαλε, καὶ κρατήσας Ἐλευσίνος καὶ Ῥαμνοῦντος ἐφθειρε τὴν χώραν, καὶ ναῦν
 20 τινὰ λαβὼν ἔχουσαν σίτον καὶ εἰσάγουσαν τοῖς Ἀθηναί-
 οῖς ἐκρέμασε τὸν ἔμπορον καὶ τὸν κυβερνήτην, ὥστε τῶν ἄλλων ἀποτρεπομένων διὰ φόβον σύντονον λιμὸν ἐν ἄστει γενέσθαι, πρὸς δὲ τῷ λιμῷ καὶ τῶν ἄλλων ἀπο-
 25 ρίαν. Ἄλῳ γοῦν μέδιμνον ἀνοῦντο τετταράκοντα δραχ-
 μῶν, ὁ δὲ τῶν πυρῶν μόδιος ὄνιος ἦν τριακοσίων.
 Μικρὰν δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἀναπνοὴν παρέσχον ἑκατὸν
 πεντήκοντα νῆες φανεῖσαι περὶ Αἰγίναν, ὡς ἐπεμψεν ἐπικούρους αὐτοῖς Πτολεμαῖος. Εἶτα Δημητρίῳ πολ-
 30 λῶν μὲν ἐκ Πελοποννήσου, πολλῶν δὲ ἀπὸ Κύπρου νεῶν παραγενομένων, ὥστε συμπάσας ἀθροισθῆναι
 τριακοσίας, ἐφυγον ἄραντες οἱ Πτολεμαίου, καὶ Λαχάρης ὁ τύραννος ἀπέδρα προέμενος τὴν πόλιν.

XXXIV. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καίπερ ψηφισάμενοι θά-

νατον, εἰ μνησθεῖη τις εἰρήνης καὶ διαλλαγῆς πρὸς Δη-
 μῆτριον, εὐθὺς ἀνεψῆγνυσαν τὰς ἐγγὺς πύλας καὶ πρέ-
 σβεις ἔπεμπον, οὐδὲν μὲν ἀπ' ἐκείνου χρηστὸν προσ-
 δοκῶντες, ἐκβιαζομένης δὲ τῆς ἀπορίας, ἐν ἧ ἄσχετων
 πολλῶν συμπεσόντων λέγεται τι καὶ τοιοῦτον γενέσθαι· 5
 πατέρα καὶ υἱὸν ἐν οἰκῆματι καθέζεσθαι τὰ καθ' ἑαυ-
 τοὺς ἀπεγνωκότας, ἐκ δὲ τῆς ὀροφῆς μὲν νεκρὸν ἔκπε-
 σεῖν, τοὺς δὲ, ὡς εἶδον, ἀναπηδήσαντας ἀμφοτέρους
 διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. Τότε καὶ τὸν φιλόσοφον Ἐπί-
 κουρον ἱστοροῦσι διαθρέψαι τοὺς συνήθεις κυάμους 10
 πρὸς ἀριθμὸν μετ' αὐτῶν διανεμόμενον. Οὕτως οὖν
 τῆς πόλεως ἐχούσης εἰσελθὼν ὁ Δημήτριος καὶ κελεύ-
 σας εἰς τὸ θέατρον ἀθροισθῆναι πάντας, ὄπλοις μὲν
 συνέφραξε τὴν σκηνὴν καὶ δορυφόροις τὸ λογεῖον πε-
 ριέλαβεν, αὐτὸς δὲ καταβάς, ὥσπερ οἱ τραγωδοί, διὰ 15
 τῶν ἄνω παρόδων, ἐτι μᾶλλον ἐκπεπληγμένων τῶν Ἀθη-
 ναίων τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου πέρας ἐποιήσατο τοῦ θεοῦς
 αὐτῶν. Καὶ γὰρ τόνου φωνῆς καὶ φημάτων πικρίας
 φεισάμενός, ἐλαφρῶς δὲ καὶ φιλικῶς μεμφάμενος αὐ-
 τοὺς διηλλάσσετο, καὶ δέκα μυριάδας σίτου μεδίμνων 20
 ἐπέδωκε καὶ κατέστησεν ἀρχάς, αἱ μάλιστα τῶ δῆμῳ
 προσφιλεῖς ἦσαν. Συνιδῶν δὲ Δρομοκλείδης ὁ φήτωρ
 ὑπὸ χαρᾶς τὸν δῆμον ἐν τε φωναῖς ὄντα παντοδαπαῖς
 καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπαίνους τῶν δημαγωγῶν
 ἀμιλλώμενον ὑπερβαλέσθαι, γνώμην ἔγραψε Δημητρίῳ 25
 τῷ βασιλεῖ τὸν Πειραιᾶ παραδοθῆναι καὶ τὴν Μουνυ-
 χίαν. Ἐπιψηφισθέντων δὲ τούτων ὁ Δημήτριος αὐτὸς
 ἐφ' ἑαυτοῦ προσενέβαλε φρουρὰν εἰς τὸ Μουσεῖον, ὡς
 μὴ κάλιν ἀναχαιτίσαντα τὸν δῆμον ἀσχολίας αὐτῶ
 πραγμάτων ἐτέρων παρασχεῖν. 30

XXXV. Ἐχομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ἐπεβού-
 λευε τῇ Λακεδαιμόνι. Καὶ περὶ Μαντίνειαν Ἀρχιδάμου

τοῦ βασιλέως ἀπαντήσαντος αὐτῷ νικήσας μάχη καὶ τρε-
 φάμενος εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐνέβαλε. Καὶ πρὸς αὐτῇ
 τῇ Σπάρτῃ πάλιν ἐκ παρατάξεως ἑλὼν πεντακοσίους καὶ
 διαφθείρας διακοσίους, ὅσον οὕτω τὴν πόλιν ἔχειν ἐδό-
 5 κει μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἀνάλωτον οὕσαν. Ἄλλ'
 ἢ τύχη περὶ οὐδένα τῶν βασιλέων ἔοικεν οὕτω τροπὰς
 λαβεῖν μεγάλας καὶ ταχείας, οὐδ' ἐν ἑτέροις πράγμασι
 τοσαυτάκις μικρὰ καὶ πάλιν μεγάλη καὶ ταπεινὴ μὲν ἐκ
 λαμπρᾶς, ἰσχυρὰ δὲ αὐτίς ἐκ φαύλης γενέσθαι. Διὸ
 10 καὶ φασιν αὐτὸν ἐν ταῖς χείροσι μεταβολαῖς πρὸς τὴν
 τύχην ἀναφθέγγεσθαι τὸ Αἰσχύλειον·

σύ τοί με φουσᾶς, σύ με καταίθειν δοκεῖς.

Καὶ γὰρ τότε τῶν πραγμάτων οὕτως εὐπόρων αὐτῷ
 πρὸς ἀρχὴν καὶ δύναμιν ἐπιδιδόντων ἀγγέλλεται *Λυσί-*
 15 *μαχος* μὲν πρῶτος ἀφηρημένος αὐτοῦ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πό-
 λεις, Κύπρον δὲ Πτολεμαῖος ἤρηκώς ἄνευ μιᾶς πόλεως
Σαλαμῖνος, ἐν δὲ Σαλαμῖνι πολιορκῶν τοὺς παῖδας αὐ-
 τοῦ καὶ τὴν μητέρα κατειλημμένους. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 ἢ τύχη, καθάπερ ἢ παρ' Ἀρχιλόχῳ γυνὴ τῇ μὲν
 20 ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χειρὶ, τῇ δ' ἑτέρῃ πῦρ,
 δεινοῖς αὐτὸν οὕτω καὶ φοβεροῖς ἀγγέλμασιν ἀπο-
 στήσασα τῆς Λακεδαιμόνου εὐθύς ἑτέρας πραγμάτων
 καινῶν καὶ μεγάλων ἐπήνεγκεν ἐλπίδας ἐκ τοιαύτης
 αἰτίας.

25 XXXVI. Ἐπεὶ Κασάνδρου τελευτήσαντος ὁ πρε-
 σβύτατος αὐτοῦ τῶν παιδῶν Φίλιππος οὐ πολὺν χρόνον
 βασιλεύσας Μακεδόνων ἀπέθανεν, οἱ λοιποὶ δύο πρὸς
 ἀλλήλους ἐστασίαζον, θατέρου δὲ αὐτῶν Ἀντιπάτρου
 τὴν μητέρα Θεσσαλονικὴν φονεύσαντος, ἄτερος ἐκάλει
 30 βοηθοὺς ἐκ μὲν Ἠπείρου Πύρρον, ἐκ δὲ Πελοποννήσου
 Δημήτριον. Ἐφθασε δὲ Πύρρος ἐλθὼν, καὶ πολὺ μέρος
 Μακεδονίας ἀποτεμώμενος τῆς βοηθείας μισθὸν φοβερὸς 906

ἔτι μᾶλλον ὁ νεανίας τοῦτον φοβηθεὶς διὰ τὸ ἀξίωμα
 καὶ τὴν δόξαν ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ Δίου, ἀσπαζόμενος
 μὲν καὶ φιλοφρονούμενος, οὐδὲν δὲ φάσκων ἔτι τῆς 5
 ἐκείνου δεῖσθαι τὰ πράγματα παρουσίας. Ἦσαν οὖν ἐκ
 τούτων ὑποψίαί πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς, καὶ βαδίζοντι
 Δημητρίῳ πρὸς δεῖπνον ὑπὸ τοῦ νεανίσκου παρακεκλη-
 μένῳ μνηύει τις ἐπιβουλήν, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ πότῳ μελ-
 λόντων αὐτὸν ἀνελεῖν. Ὁ δὲ μηδὲν διαταραχθεὶς, ἀλλὰ 10
 μικρὸν ὑφείς τῆς πορείας, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἡγεμόνας
 ἐν τοῖς ὄπλοις τὴν στρατιὰν ἔχειν, ἀκολούθους δὲ καὶ
 παιδας, ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν (ἦσαν δὲ πολὺ πλείους
 τῶν Ἀλεξάνδρου), συνεισελθεῖν εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ
 παραμένειν, ἄχρι ἂν ἐξαναστῇ. Τοῦτο δεῖσαντες οἱ περὶ 15
 τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἐτόλμησαν ἐπιχειρῆσαι. Καὶ ὁ μὲν
 Δημήτριος οὐκ ἔχειν αὐτῷ τὸ σῶμα ποτικῶς σκηψάμε-
 νος διὰ ταχέων ἀπῆλθε· τῇ δὲ ὑστεραία περὶ ἀναξυγῆν
 εἶχε, πράγματα νεώτερα προσπεπτωκέναι φάμενος αὐτῷ,
 καὶ παρητεῖτο συγγνώμην ἔχειν τὸν Ἀλέξανδρον, εἰ τὰ- 20
 χιον ἀπαίρει· συνέσεσθαι γὰρ αὐτῷ μᾶλλον ἄλλοτε σχο-
 λάζων. Ἐχαιφεν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς οὐ πρὸς ἐχθραν,
 ἀλλ' ἐκουσίως ἐκ τῆς χάρας ἀπαίροντος αὐτοῦ, καὶ προ-
 ἔεμπεν ἄχρι Θετταλίας. Ἐπεὶ δὲ εἰς Λάρισσαν ἦκον,
 αὐτοῖς ἀλλήλοις ἐπήγγελλον ἐστίασεις ἀντεπιβουλεύου- 25
 τες· ὃ δὴ μάλιστα τὸν Ἀλέξανδρον ὑποχείριον ἐποίησε
 τῷ Δημητρίῳ. Φυλάττεσθαι γὰρ ὀκνῶν, ὡς μὴ κἀκεῖ-
 νον ἀντιφυλάττεσθαι διδάξῃ, παθὼν ἐφθασε, δρᾶν μέλ-
 λοντος αὐτοῦ, μὴ διαφυγεῖν ἐκεῖνον, ὃ ἐμηχανᾶτο. Κλη-
 θεὶς γὰρ ἐπὶ δεῖπνον ἦλθε πρὸς τὸν Δημήτριον. Ὡς δὲ 30
 ἐκεῖνος ἐξανέστη μεταξὺ δεῖπνῶν, φοβηθεὶς ὁ Ἀλέξαν-
 δρος συνεξάνεστη καὶ κατὰ πόδας αὐτῷ πρὸς τὰς θύρας

συνηκολούθει. Γενόμενος οὖν ὁ Δημήτριος πρὸς ταῖς θύραις κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ δορυφόρους καὶ τοῦτο μόνον εἰπὼν· „Κόπτε τὸν ἐπόμενον,“ αὐτὸς μὲν ὑπεξῆλθεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὑπ' ἐκείνων κατεκόπη καὶ τῶν φίλων 5 οἱ προσβοηθοῦντες, ὧν ἓνα λέγουσι σφαττόμενον εἰπεῖν, ὡς ἡμέρα μιᾶ φθάσειεν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος.

XXXVII. Ἡ μὲν οὖν νύξ οἶον εἰκὸς θόρυβον ἔσχεν. Ἄμα δὲ ἡμέρα ταραττομένοις τοῖς Μακεδόσι καὶ φοβουμένοις τὴν τοῦ Δημητρίου δύναμιν, ὡς ἐπήει μὲν οὐ- 10 δεῖς φοβερός, ὁ δὲ Δημήτριος ἐπεμπε βουλόμενος ἐντυχεῖν καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἀπολογήσασθαι, θαρρεῖν παρέστη καὶ δέχεσθαι φιλανθρωπῶς αὐτόν. Ὡς δὲ ἦλθεν, οὐ μακρῶν ἐδέησεν αὐτῷ λόγων, ἀλλὰ τῷ μισεῖν μὲν τὸν Ἀντίπατρον, φονέα μητρὸς ὄντα, βελτίονος δὲ 15 ἀπορεῖν, ἐκεῖνον ἀνηγόρευσαν βασιλέα Μακεδόνων, καὶ παραλαβόντες εὐθύς κατήγον εἰς Μακεδονίαν. Ἦν δὲ καὶ τοῖς οἰκοὶ Μακεδόσιν οὐκ ἀκούσιος ἢ μεταβολή, μεμνημένοις ἄει καὶ μισοῦσιν ἃ Κάσανδρος εἰς Ἀλέξανδρον τεθνηκότα παρηνόμησεν. Εἰ δέ τις ἐτι μνήμη τῆς 20 Ἀντιπάτρου τοῦ παλαιοῦ μετριότητος ὑπελείπετο, καὶ ταύτην Δημήτριος ἔκαρπουτο Φίλα συνοικῶν καὶ τὸν ἐξ ἐκείνης υἱὸν ἔχων διάδοχον τῆς ἀρχῆς, ἤδη τότε μειράκιον ὄντα καὶ τῷ πατρὶ συστρατευόμενον.

XXXVIII. Οὕτω δὲ λαμπρᾶ κεχηρμένος εὐτυχία 25 πυνθάνεται μὲν περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς μητρὸς ὡς μεθεῖνται, δῶρα καὶ τιμὰς Πτολεμαίου προσθέντος αὐτοῖς, πυνθάνεται δὲ περὶ τῆς Σελεύκῳ γαμηθείσης θυγατρὸς, ὡς Ἀντιόχῳ τῷ Σελεύκου συνοικεῖ καὶ βασίλισσα τῶν ἄνω βαρβάρων ἀνηγόρευται. Συνέβη γάρ, ὡς εἶοικε, 30 τὸν Ἀντίλοχον ἐρασθέντα τῆς Στρατονίκης νέας οὔσης, 907 ἤδη δὲ παιδίον ἐχούσης ἐκ τοῦ Σελεύκου, διακείσθαι κακῶς καὶ πολλὰ ποιεῖν τῷ πάθει διαμαχόμενον, τέλος

δ' ἑαυτοῦ καταγρόντα δεινῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, ἀνήκεστα
 δὲ νοσεῖν, κεκρατῆσθαι δὲ τῷ λογισμῷ, τρόπον ἀκαλ-
 λαγῆς τοῦ βίου ζητεῖν καὶ παραλύειν ἀτρέμα καὶ θερα-
 πείας ἀμελεία καὶ τροφῆς ἀποχῆ τὸ σῶμα, νοσεῖν τινα
 νόσον σκηπτόμενον. Ἐρασίστρατον δὲ τὸν ἰατρὸν αἰ- 5
 σθέσθαι μὲν οὐ χαλεπῶς ἐρωῶντος αὐτοῦ, τὸ δὲ οὔτινος
 ἐρᾷ δυστόπαστον ὃν ἐξανευρεῖν βουλόμενον αἰ μὲν ἐν
 τῷ σωματικῷ διημερεύειν, εἰ δὲ τις εἰσίοι τῶν ἐν ὄρα
 μειρακίων ἢ γυναικῶν, ἐγκαθορᾷν τε τῷ προσώπῳ τοῦ
 Ἀντιόχου καὶ τὰ συμπάσχειν μάλιστα τῇ ψυχῇ τρεπο- 10
 μένη πεφυκότα μέρη καὶ κινήματα τοῦ σώματος ἐπισκο-
 πεῖν. Ὡς οὖν τῶν μὲν ἄλλων εἰσιόντων ὁμοίως εἶχε,
 τῆς δὲ Στρατονίκης καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ μετὰ τοῦ Σε-
 λεύκου φοιτώσης πολλάκις ἐγίνετο τὰ τῆς Σαπφοῦς ἐκεῖ-
 να περὶ αὐτὸν πάντα, φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυ- 15
 ρῶδες, ὄψεων ὑπολείψεις, ἰδρωῶτες ὀξεῖς, ἀταξία καὶ
 θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος δὲ τῆς ψυχῆς κατὰ κρά-
 τος ἠττωμένης ἀπορία καὶ θάμβος καὶ ὠχρίασις, ἐπὶ
 τούτοις προσλογιζόμενον τὸν Ἐρασίστρατον κατὰ τὸ εἰ-
 κός, ὡς οὐκ ἂν ἑτέρας ἐρωῶν βασιλέως υἱὸς ἐνεκαρτέρει 20
 τῷ σιωπᾷν μέχρι θανάτου, χαλεπὸν μὲν ἠγεῖσθαι τὸ
 φράσαι ταῦτα καὶ κατειπεῖν, οὐ μὴν ἀλλὰ πιστεύοντα
 τῇ πρὸς τὸν υἱὸν εὐνοίᾳ τοῦ Σελεύκου παρακινδυνεύ-
 σαι ποτε καὶ εἰπεῖν, ὡς ἔρωσ μὲν εἶη τοῦ νεανίσκου τὸ
 πάθος, ἔρωσ δὲ ἀδύνατος καὶ ἀνίατος. Ἐκπλαγέντος δὲ 25
 ἐκείνου καὶ πυθομένου, πῶς ἀνίατος· „ὅτι νῆ Δία“
 φάναι τὸν Ἐρασίστρατον „ἐρᾷ τῆς ἐμῆς γυναικός.“
 „Εἶτα οὐκ ἂν“ εἰπεῖν τὸν Σέλευκον „ἐπιδοίης, Ἐρασί-
 στρατε, τῷ ἐμῷ παιδί φίλος ὢν τὸν γάμον, καὶ ταῦτα
 ὀρῶν ἡμᾶς ἐπὶ τούτῳ μόνῳ σαλεύοντας;“ „Οὐδὲ γὰρ 30
 ἂν σύ“ φάναι „τοῦτο πατήρ ὢν ἐποίησας, εἰ Στρατονί-
 κης Ἀντιόχος ἐκσθύμησε.“ Καὶ τὸν Σέλευκον „Εἶθε

γάρ, ἑταίρε,“ εἶπεν „ταχὺ μεταστρέψαι τις ἐπὶ ταῦτα
καὶ μεταβάλοι θεῶν ἢ ἀνθρώπων τὸ πάθος· ὡς ἐμοὶ καὶ
τὴν βασιλείαν ἀφείναι καλὸν Ἀντιόχου περιεχομένῳ.“

Ταῦτα ἐμπαθῶς σφόδρα τοῦ Σελεύκου μετὰ πολλῶν
5 δακρύων λέγοντος ἐμβalόντα τὴν δεξιὰν αὐτῷ τὸν Ἐρα-
σίστρατον εἶπεν, ὡς οὐδὲν Ἐρασιστράτου δέοιτο· καὶ
γὰρ πατήρ καὶ ἀνὴρ ὢν καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ἅμα καὶ λα-
τρός εἴη τῆς οἰκίας ἄριστος. Ἐκ τούτου τὸν Σέλευκον
ἐκκλησίαν ἀθροίσαντα πάνδημον εἶπεν, ὅτι βούλεται
10 καὶ διέγνωκε τῶν ἄνω πάντων τόπων Ἀντιόχον ἀποδει-
ξαι βασιλέα καὶ Στρατονίκην βασιλίδα, ἀλλήλοις συνοι-
κοῦντας· οἰεσθαι δὲ τὸν μὲν υἱὸν εἰδισμένον ἅπαντα
πεῖθεσθαι καὶ κατήκοον ὄντα μηθὲν ἀντερεῖν αὐτῷ
πρὸς τὸν γάμον· εἰ δ' ἡ γυνὴ τῷ μὴ νενομισμένῳ δυσ-
15 κολαίνοι, παρακαλεῖν τοὺς φίλους, ὅπως διδάσκωσιν
αὐτὴν καὶ πείθωσι καλὰ καὶ δίκαια τὰ δοκοῦντα βασι-
λεὶ μετὰ τοῦ συμφέροντος ἡγεῖσθαι. Τὸν μὲν οὖν Ἀν-
τιόχου καὶ Στρατονίκης γάμον ἐκ τοιαύτης γενέσθαι
προφάσεως λέγουσι.

20 XXXIX. Δημήτριος δὲ μετὰ Μακεδονίαν καὶ Θετ-
ταλίαν ἦν παρειληφώς. Ἐχων δὲ καὶ Πελοποννήσου τὰ
πλεῖστα καὶ τῶν ἐκτὸς Ἰσθμοῦ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας ἐπὶ
Βοιωτοὺς ἐστράτευσε. Καὶ πρῶτον μὲν ἐγένοντο συμ-
βάσεις μέτριαι περὶ φιλίας πρὸς αὐτόν· ἔπειτα Κλεω-
25 νύμου τοῦ Σπαρτιάτου παραβαλόντος εἰς Θήβας μετὰ
στρατιᾶς, ἐπαρθέντες οἱ Βοιωτοί, καὶ Πίσιδος ἅμα τοῦ
Θεσπιέως, ὃς ἐπρώτετε δόξη καὶ δυνάμει τότε, συμ-
παρορμῶντος αὐτούς, ἀπέστησαν. Ὡς δὲ ταῖς Θήβαις
ἐπαγαγῶν τὰς μηχανὰς ὁ Δημήτριος ἐπολιόρκει καὶ φο- 90
30 βηθεῖς ὑπέξῃλθεν ὁ Κλεώνυμος, καταπλαγέντες οἱ Βοι-
ωτοὶ παρέδωκαν ἑαυτούς. Ὁ δὲ ταῖς πόλεσιν ἐμβalῶν
φρουρὰν καὶ πραξάμενος πολλὰ χρήματα καὶ καταλιπὼν

αὐτοῖς ἐπιμελητὴν καὶ ἀρμοστὴν Ἰερώνυμον τὸν ἱστορικόν, ἔδοξεν ἠπίως κεχρησθαι, καὶ μάλιστα διὰ Πίσιν. Ἐλὼν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ προσ-
 αγορεύσας καὶ φιλοφρονηθεὶς πολέμαρχον ἐν Θεσπιαῖς ἀπέδειξεν. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον ἀλίσκεται Λυσίμαχος 5
 ὑπὸ Δρομιχαίτου· καὶ πρὸς τοῦτο Δημητρίου κατὰ τά-
 χος ἐξορμήσαντος ἐπὶ Θράκην, ὥσπερ ἔρημα καταληψο-
 μένου, πάλιν ἀπέστησαν οἱ Βοιωτοί, καὶ Λυσίμαχος ἅμα
 διειμένος ἀπηγγέλλετο. Ταχέως οὖν καὶ πρὸς ὄργην
 ἀναστρέψας ὁ Δημήτριος εὗρεν ἠττημένους ὑπὸ τοῦ 10
 παιδὸς Ἀντιγόνου μάχῃ τοὺς Βοιωτοὺς, καὶ τὰς Θήβας
 αὐθις ἐπολιόρκει.

XL. Πύρρον δὲ Θεσσαλίαν κατατρέχοντος καὶ μέ-
 χρι Θερμοπυλῶν παραφανέντος, Ἀντιγόνου ἐπὶ τῆς πο-
 λιορκίας ἀπολιπὼν αὐτὸς ὠρμησεν ἐπ' ἐκεῖνον. Ὁξέως 15
 δὲ φυγόντος ἐν Θεσσαλίᾳ καταστήσας μυρίους ὀπλίτας
 καὶ χιλίους ἱππεῖς αὐθις ἐνέκειτο ταῖς Θήβαις καὶ προσ-
 ἤγε τὴν λεγομένην ἐλέπολιν, πολυπόνως καὶ κατὰ μικρὸν
 ὑπὸ βρίθους καὶ μεγέθους μοχλευομένην, ὡς μόλις ἐν
 δυσὶ μῆσι δύο σταδίους προελθεῖν. Τῶν δὲ Βοιωτῶν 20
 ἐρρωμένως ἀμυνομένων καὶ τοῦ Δημητρίου πολλάκις
 φιλονεικίας ἔνεκα μᾶλλον ἢ χρείας μάχεσθαι καὶ κινδυ-
 νεύειν τοὺς στρατιώτας ἀναγκάζοντος, ὄρων ὁ Ἀντιγό-
 νος πλῆτοντας οὐκ ὀλίγους καὶ περιπαθῶν „Τί, ὦ πά-
 τερ“ ἔφη „παραναλισκομένους οὐκ ἀναγκαίως τούτους 25
 περιορῶμεν;“ Ὁ δὲ παροξυνθεὶς „Σὺ δέ“ ἔφη, „τί
 δυσχεραίνεις; ἢ διάμετρον ὀφείλεις τοῖς ἀποθνήσκου-
 σιν;“ Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βουλόμενός γε μὴ δοκεῖν ἐτέ-
 ρων ἀφαιρεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ συγκινδυνεύειν τοῖς μα-
 χομένοις, διελαύνεται τὸν τράχηλον ὄξυβελει. Καὶ δει- 30
 νῶς μὲν ἔσχεν, οὐ μὴν ἀνῆκεν, ἀλλὰ εἶλε τὰς Θήβας
 πάλιν. Καὶ παρελθὼν ἀνάτασιν μὲν καὶ φόβον ὡς τὰ

δεινότατα πεισομένοις παρέσχευ, ἀνελών δὲ τρισκαίδεκα
καὶ μεταστῆσας τινὰς ἀφῆκε τοὺς ἄλλους. Ταῖς μὲν οὖν
Θήβαις οὕτω δέκατον οἰκουμέναις ἔτος ἀλῶναι δις ἐν
τῷ χρόνῳ τούτῳ συνέπεσε. Τῶν δὲ Πυθίων καθηκόν-
5 των πρᾶγμα καινότατον ἐπέτρεψεν αὐτῷ ποιεῖν ὁ Δη-
μήτριος. Ἐπεὶ γὰρ Αἰτωλοὶ τὰ περὶ Δελφοὺς στενὰ
κατεῖχον, ἐν Ἀθήναις αὐτὸς ἤγε τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν
πανήγυριν, ὡς δὴ προσῆκον αὐτόθι μάλιστα τιμασθῆναι
τὸν θεόν, ὃς καὶ πατρῷός ἐστι καὶ λέγεται τοῦ γένους
10 ἀρχηγός.

XLI. Ἐντεῦθεν ἐπανελθὼν εἰς Μακεδονίαν καὶ
μήτε αὐτὸς ἄγειν ἡσυχίαν πεφυκῶς τοὺς τε ἄλλους ὄρων
ἐν ταῖς στρατείαις μᾶλλον αὐτῷ προσέχοντας, οἰκοὶ δὲ
ταραχώδεις καὶ πολυπράγμονας ὄντας, ἐστράτευσεν ἐπ'
15 Αἰτωλοὺς· καὶ τὴν χώραν κακῶσας καὶ Πάνταυχον ἐν
αὐτῇ μέρος ἔχοντα τῆς δυνάμεως οὐκ ὀλίγον ἀπολιπὼν
ἐπὶ Πύρρον αὐτὸς ἐχώρει καὶ Πύρρος ἐπ' ἐκείνον· ἀλ-
λήλων δὲ διαμαρτόντες, ὁ μὲν ἐπόρθει τὴν Ἥπειρον,
ὁ δὲ Πανταύχῳ περιπεσὼν καὶ μάχην συνάψας αὐτὸν
20 μὲν ἄχρι τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν πληγὴν ἐν χειρὶ γενό-
μενον ἐτρέψατο, τῶν δὲ ἄλλων πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν,
ἐξώγησε δὲ πεντακισχιλίους. Καὶ τοῦτο μάλιστα Δη-
μήτριον ἐκάκωσεν· οὐ γὰρ οὕτω μισηθεὶς ὁ Πύρρος ἀφ'
ῶν ἐπραξεν, ὡς θαυμασθεὶς διὰ τὸ πλεῖστα τῇ χειρὶ κατ-
25 εργάσασθαι, μέγα τε καὶ λαμπρὸν ἔσχευ ἀπὸ τῆς μάχης
ἐκείνης ὄνομα παρὰ τοῖς Μακεδόσι· καὶ πολλοῖς ἐπήει 909
λέγειν τῶν Μακεδόνων, ὡς ἐν μόνῳ τούτῳ τῶν βασι-
λέων εἰδῶλον ἐνορῶτο τῆς Ἀλεξάνδρου τόλμης, οἱ δὲ
ἄλλοι, καὶ μάλιστα Δημήτριος, ὡς ἐπὶ σκηπῆς τὸ βάρος
30 ὑποκρίνονται καὶ τὸν ὄγκον τοῦ ἀνδρός. Ἦν δὲ ὡς ἀλη-
θῶς τραγωδία μεγάλη περὶ τὸν Δημήτριον, οὐ μόνον
ἀμπεχόμενον καὶ διαδοῦμενον περιττῶς καυσίαις διμί-

τροις και χρυσοπαρούφοις ἀλουργίσειν, ἀλλὰ και περι τοῖς ποσὶν ἐκ πορφύρας ἀκράτου συμπεπιλημένης χρυσοβαφεις πεποικημένον ἐμβάδας. Ἦν δέ τις ὑφαινομένη γλανὶς αὐτῷ πολὺν χρόνον, ἔργον ὑπερήφανον, εἰκασμα τοῦ κόσμου και τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων· 5 ὃ κατελείφθη μὲν ἡμιτελὲς ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων, οὐδεὶς δὲ ἐτόλμησεν αὐτῇ χρῆσασθαι, καιπερ οὐκ ὀλίγων ὕστερον ἐν Μακεδονίᾳ σοβαρῶν γενομένων βασιλέων.

XLII. Οὐ μόνον δὲ τούτοις τοῖς θεάμασι ἐλύπει 10 τοὺς ἀνθρώπους ἀήθεις ὄντας, ἀλλὰ και τρυφὴν και δόλαιαν ἐβαρύνοντο· και μάλιστα δὴ τὸ δυσόμιλον αὐτοῦ και δυσπρόσοδον. Ἦ γὰρ οὐ παρῆχε καιρὸν ἐντυχεῖν, ἢ χαλεπὸς ἦν και τραχὺς ἐντυγγάνουσι. Ἀθηναίων μὲν γὰρ, περι οὓς ἐσπουδάκει μάλιστα τῶν Ἑλ- 15 λήνων, ἔτη δύο πρεσβείαν κατέσχευ, ἐκ Λακεδαιμόνος δὲ ἐνὸς πρεσβευτοῦ παραγενομένου καταφρονεῖσθαι δοκῶν ἠγανακτήσεν. Ἀστείως μέντοι και Λακωνικῶς ἐκεῖνος, εἰπόντος αὐτοῦ „Τί σὺ λέγεις; ἕνα Λακεδαιμόνιοι πρεσβευτὴν ἐπεμψαν;“ „Ναί“ εἶπεν „ᾧ βασιλεῦ, πρὸς 20 ἕνα.“ Δόξαντος δὲ αὐτοῦ ποτε δημοτικώτερον ἐξελαύνειν και πρὸς ἐντευξίν ἔχειν οὐκ ἀηδῶς συνέδραμόν τινες ἐγγράφους ἀξιῶσεις ἀναδιδόντες. Δεξαμένου δὲ πάσας και τῇ γλαμύδι συλλαβόντος ἠσθησαν οἱ ἀνθρωποι και παρηκολούθουν· ὡς δὲ ἦλθεν ἐπὶ τὴν τοῦ Ἀξίου 25 γέφυραν, ἀναπτύξας τὴν γλαμύδα πάσας εἰς τὸν ποταμὸν ἐξέριψε. Και τοῦτο δὴ δεινῶς ἠνίασε τοὺς Μακεδόνας ὑβρίζεσθαι δοκοῦντας, οὐ βασιλεύεσθαι, και Φιλίππου μνημονεύοντας ἢ τῶν μνημονευόντων ἀκούοντας, ὡς μέτριος ἦν περι ταῦτα και κοινός. Και ποτε 30 πρεσβυτέρου γυναιου κόπτοντος αὐτὸν ἐν παρόδῳ τιτὶ και θεομένου πολλάκις ἀκουσθῆναι, φήσας μὴ σχολα-

ξειν, ἐγκραγόντος ἐκείνου καὶ „Μὴ βασίλευε“ εἰπόντος,
 δηχθεὶς σφόδρα καὶ πρὸς τούτῳ γενόμενος ἀνέστρεψεν
 εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ πάντα ποιησάμενος ὕστερα τοῖς ἐν-
 τυχεῖν βουλομένοις, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς πρεσβύτιδος
 5 ἐκείνης, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐσχόλασεν. Οὐδὲν γὰρ οὐ-
 τως βασιλεῖ προσῆκον, ὡς τὸ τῆς δίκης ἔργον. Ἄρης
 μὲν γὰρ τύραννος, ὡς φησι Τιμόθεος, νόμος δὲ πάντων
 βασιλεὺς κατὰ Πίνδαρόν ἐστι· καὶ τοὺς βασιλεῖς Ὅμη-
 ρὸς φησιν οὐχ ἐλεπόλεις οὐδὲ ναῦς χαλκήρεις, ἀλλὰ θε-
 10 μιστας παρὰ τοῦ Διὸς λαμβάνοντας ῥύεσθαι καὶ φυλάσ-
 σειν, καὶ τοῦ Διὸς οὐ τὸν πολεμικώτατον οὐδὲ τὸν ἀδι-
 κώτατον καὶ φονικώτατον τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τὸν δι-
 καιώτατον ὀαριστὴν καὶ μαθητὴν προσηγόρευκεν. Ἄλλὰ
 Δημήτριος ἔχαιρε τῷ βασιλεῖ τῶν θεῶν ἀνομοιοτάτην
 15 ἐπιγραφόμενος προσωνυμίαν· ὁ μὲν γὰρ Πολιεὺς καὶ
 Πολιοῦχος, ὁ δὲ Πολιορκητὴς ἐπέκλησιν ἔσχεν. Οὕτως
 ἐπὶ τὴν τοῦ καλοῦ χάραν τὸ αἰσχρὸν ὑπὸ δυνάμεως
 ἀμαθοῦς ἐπελθὼν συνωκείωσε τῇ δόξῃ τὴν ἀδικίαν.

XLIII. Ὁ δ' οὖν Δημήτριος ἐπισφαλέστατα νοσήσας
 20 ἐν Πέλλῃ μικροῦ τότε Μακεδονίαν ἀπέβαλε, καταδρα-
 μόντος ὀξέως Πύρρου καὶ μέχρις Ἐδέσσης προελθόντος.
 Ἄμα δὲ τῷ κουφότερος γενέσθαι πάνυ ῥαδίως ἐξελάσας
 αὐτὸν ἐποίησάτο τινὰς ὁμολογίας, οὐ βουλόμενος ἐμπο-
 δῶν ὄντι συνεχῶς προσπταίων καὶ τοπομαχῶν ἤττον εἰ-
 25 ναι πρὸς οἷς διενοεῖτο. Διενοεῖτο δὲ οὐθὲν ὀλίγον, 910
 ἀλλὰ πᾶσαν ἀναλαμβάνειν τὴν ὑπὸ τῷ πατρὶ γενομένην
 ἀρχήν. Καὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης καὶ τῆς ἐπιβολῆς οὐκ
 ἀπελείπετο τὰ τῆς παρασκευῆς, ἀλλὰ στρατιᾶς μὲν ἦδη
 συνετέτακτο πεζῆς μυριάδας δέκα δισχιλίων ἀνδρῶν
 30 ἀποδεούσας, καὶ χωρὶς ἱππέας ὀλίγῳ δισχιλίων καὶ μυ-
 ρίων ἐλάττους. Στόλον δὲ νεῶν ἅμα πεντακοσίων κα-
 ταβαλλόμενος τὰς μὲν ἐν Πειραιεὶ τρόπεις ἔθετο, τὰς δὲ

ἐν Κορίνθῳ, τὰς δὲ ἐν Χαλκίδι, τὰς δὲ περὶ Πέλλαν, αὐτὸς ἐπιὼν ἑκασταχόσε καὶ διδάσκων ἂν χρῆ καὶ συντεχνώμενος, ἐκπληττομένων ἀπάντων οὐ τὰ πλήθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἔργων. Οὐδεὶς γὰρ εἶδεν ἀνθρώπων οὔτε πεντεκαϊδεκῆρη ναῦν πρότερον οὔτε ἑκαϊδεκῆρη, ἀλλ' ὕστερον τεσσαρακοντῆρη Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἐναυπηγήσατο, μῆκος διακοσίων ὀγδοήκοντα πηγῶν, ὕψος δὲ ἕως ἀκροστολίου πεντήκοντα δυεῖν δεόντων, ναύταις δὲ χωρὶς ἔρετῶν ἑξηρτυμένην τετρακοσίοις, ἐρέταις δὲ τετρακισχιλίοις, χωρὶς δὲ τούτων ὀπίστας δεχομένην ἐπὶ τε τῶν παρόδων καὶ τοῦ καταστρώματος ὀλίγῳ τρισχιλίων ἀποδέοντας. Ἄλλὰ θεῖαν μόνην ἐκείνη παρέσχε· καὶ μικρὸν ὅσον διαφέρουσα τῶν μονίμων οἰκοδομημάτων, φανῆναι πρὸς ἐπίδειξιν, οὐ χρεῖαν, ἐπισφαλῶς καὶ δυσέργως ἐκινήθη. Τῶν δὲ Δημητρίου νεῶν οὐκ ἦν τὸ καλὸν ἀναγώνιστον, οὐδὲ τῷ περιττῷ τῆς κατασκευῆς ἀπεστεροῦντο τὴν χρεῖαν, ἀλλὰ τὸ τάχος καὶ τὸ ἔργον ἀξιοθεατότερον τοῦ μεγέθους παρῆχον.

XLIV. Αἰρομένης οὖν τοσαύτης δυνάμεως ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ὅσῃν μετ' Ἀλέξανδρον οὐδεὶς ἔσχε πρότερον, οἱ τρεῖς συνέστησαν ἐπὶ τὸν Δημήτριον, Σέλευκος, Πτολεμαῖος, Λυσίμαχος· ἔπειτα κοινῇ πρὸς Πύρρον ἀποστέλλαντες ἐκέλευον ἐξάπτεσθαι Μακεδονίας καὶ μὴ νομίζειν σπονδάς, αἷς Δημήτριος οὐκ ἐκείνω τὸ μὴ πολεμεῖσθαι δέδωκεν, ἀλλ' εἰληφεν ἑαυτῷ τὸ πολεμεῖν οἷς βούλεται πρότερον. Δεξαμένου δὲ Πύρρου πολὺς περιέστη πόλεμος ἐτι μέλλοντα Δημήτριον. Ἄμα γὰρ τὴν μὲν Ἑλλάδα πλεύσας στόλῳ μεγάλῳ Πτολεμαῖος ἀφίστη, Μακεδονίαν δὲ Λυσίμαχος ἐκ Θράκης, ἐκ δὲ τῆς ὁμόρου Πύρρος ἐμβαλόντες ἐλεηλάτουν. Ὁ δὲ τὸν μὲν υἱὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ βοηθῶν Μακε-

δουίᾳ πρῶτον ὄρησεν ἐπὶ Λυσιμάχον· ἀγγέλλεται δὲ
 αὐτῷ Πύρρος ἡρηκῶς πόλιν Βέροϊαν. Καὶ τοῦ λόγου
 ταχέως εἰς τοὺς Μακεδόνας ἐμπεσόντος οὐδὲν ἔτι τῷ
 Δημητρίῳ κατὰ κόσμον εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ὀδυρμῶν καὶ
 5 δακρύων καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὀργῆς καὶ βλασφημιῶν με-
 στὸν ἦν τὸ στρατόπεδον, καὶ συμμένειν οὐκ ἤθελον, ἀλλ'
 ἀπιέναι, τῷ μὲν λόγῳ πρὸς τὰ οἴκοι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ
 πρὸς τὸν Λυσιμάχον. Ἔδοξεν οὖν τῷ Δημητρίῳ Λυσι-
 10 πεσθαι· τὸν μὲν γὰρ ὁμόφυλον εἶναι καὶ πολλοῖς συν-
 ἦθη δι' Ἀλέξανδρον, ἐπηλυν δὲ καὶ ξένον ἄνδρα τὸν
 Πύρρον οὐκ ἂν αὐτοῦ προτιμῆσαι Μακεδόνας. Τούτων
 μέντοι πολὺ διψεύσθη τῶν λογισμῶν. Ὡς γὰρ ἐγγὺς
 ἐλθὼν τῷ Πύρρῳ παρεστρατοπέδευσεν, αἰὲ μὲν αὐτοῦ
 15 τὴν ἐν τοῖς ὄπλοις λαμπρότητα θαυμάζοντες, ἐκ τε τοῦ
 παλαιοτάτου καὶ βασιλικώτατου εἰδισμένοι νομίζειν τὸν
 ἐν τοῖς ὄπλοις κράτιστον, τότε δὲ καὶ πρῶτος κεχρησθαι
 τοῖς ἀλισκομένοις πυνθανόμενοι, πάντως δὲ καὶ πρὸς
 ἕτερον καὶ πρὸς τοῦτον ἀκαλλαγῆναι τοῦ Δημητρίου
 20 ζητοῦντες, ἀπεχώρουν λάθρα καὶ κατ' ὀλίγους τό γε
 πρῶτον, εἶτα φανερώς ἅπαν εἶχε κίνησιν καὶ ταραχὴν
 τὸ στρατόπεδον, τέλος δὲ τῷ Δημητρίῳ τολμήσαντές
 τινες προσελθεῖν ἐκέλευον ἀπιέναι καὶ σῶζειν αὐτόν·
 ἀπειρηκέναι γὰρ ἦδη Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἐκεῖνου τρυ- 911
 25 φῆς πολεμοῦντας. Οὗτοι μετριάτατοι τῶν λόγων ἐφαί-
 νοντο τῷ Δημητρίῳ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων τραχύτητα· καὶ
 παρελθὼν ἐπὶ σκηπὴν, ὥσπερ οὐ βασιλεύς, ἀλλ' ὑπο-
 κριτής, μεταμφιέννυται χλαμῦδα φαιὰν ἀντὶ τῆς τρα-
 γικῆς ἐκείνης, καὶ διαλαθὼν ὑπεχώρησεν. Ὀρμησάντων
 30 δὲ τῶν πλείστων εὐθύς ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ πρὸς ἀλλήλους
 διαμαχομένων καὶ τὴν σκηπὴν διασπῶντων, ἐπιφανεῖς ὁ
 Πύρρος ἐκράτησεν αὐτοβοεῖ καὶ κατέσχε τὸ στρατόπεδον.

Καὶ γίνεται πρὸς Λυσίμαχον αὐτῷ συμπάσης Μακεδονίας νέμησις, ἐπταετίαν ὑπὸ Δημητρίου βεβαίως ἀρχθείσης.

XLV. Οὕτω δὲ τοῦ Δημητρίου τῶν πραγμάτων ἐκπεσότος καὶ καταφυγόντος εἰς Κασάνδρειαν, ἣ γυνὴ Φίλα περιπαθῆς γενομένη προσιδεῖν μὲν οὐχ ὑπέμεινε ὁ αὐτῆς ἰδιώτην καὶ φυγάδα τὸν τλημονέστατον βασιλέων Δημήτριον, ἀπεικαμένη δὲ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ μισήσασα τὴν τύχην αὐτοῦ βεβαιοτέραν ἐν τοῖς κακοῖς οὔσαν ἢ τοῖς ἀγαθοῖς πιούσα φάρμακον ἀπέθανε. Δημήτριος δὲ ἔτι τῶν λοιπῶν ναυαγίων ἔχουσαι διανοηθεὶς ἀπῆρεν 10 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς ἐκεῖ στρατηγούς καὶ φίλους συνῆγεν. Ἦν οὖν ὁ Σοφοκλέους Μενέλαος εἰκόνα ταῖς αὐτοῦ τύχαις παρατίθεισιν

ἀλλ' οὐμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκνῷ θεοῦ
τροχῷ κυκλεῖται καὶ μεταλλάσσει φύσιν, 15
ὥσπερ σελήνης δ' ὄψις εὐφρόνας δύο
στῆναι δύναται ἂν οὔ ποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη,
χῶτανπερ αὐτῆς εὐγενεστάτη φανῆ, 20
πάλιν διαρρεῖ κεῖς τὸ μηδὲν ἔρχεται,

ταύτη μᾶλλον ἂν τις ἀπεικάσαι τὰ Δημητρίου πράγματα καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ἀνξήσεις καὶ φθίσεις καὶ ἀναπληρώσεις καὶ ταπεινότητας, οὗ γε καὶ τότε παντάπασιν ἀπολείπειν καὶ κατασβέννυσθαι δοκοῦντος ἀνέλαμπεν αὐ- 25 θῆς ἡ ἀρχή, καὶ δυνάμεις τινὲς ἐπιρρέουσαι κατὰ μικρὸν ἀνεπλήρουν τὴν ἐλπίδα. Καὶ τό γε πρῶτον ἰδιώτης καὶ τῶν βασιλικῶν κοσμίων ἔρημος ἐπεφοίτα ταῖς πόλεσι, καὶ τις αὐτὸν ἐν Θήβαις τοιοῦτον θεασάμενος ἐχρήσατο τοῖς Εὐριπίδου στίχοις οὐκ ἀηδῶς 30

μορφὴν ἀμείψας ἐκ θεοῦ βροτησίαν
πάρεστι Δίρκης νάματ' Ἴσμηνοῦ θ' ὕδωρ·

XLVI. ἐπει δὲ ἅπασι ᾤσπερ εἰς ὁδὸν βασιλικὴν τὴν
 ἐλικίδα κατέστη καὶ συνίστατο πάλιν σῶμα καὶ σχῆμα
 περὶ αὐτὸν ἀρχῆς, Θηβαίους μὲν ἀπέδωκε τὴν πολιτείαν,
 Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέστησαν αὐτοῦ. Καὶ τὸν τε Δίφιλον,
 5 ὃς ἦν ἱερεὺς τῶν Σωτήριων ἀνευγεγραμμένος, ἐκ τῶν
 ἐπανύμων ἀνείλον, ἄρχοντας αἰρεῖσθαι πάλιν, ᾤσπερ
 ἦν πατριον, φημισάμενοι, τὸν τε Πύρρον ἐκ Μικροδο-
 νίας μετεπέμποντο, μᾶλλον ἢ προσεδέκησαν ἐσχόσθαι
 τὸν Δημήτριον ὀφῶντες. Ὁ δὲ ὀργῇ μὲν ἐπῆλθεν αὐ-
 10 τοῖς καὶ πολιορκίαν περὶ τὸ ἄστυ συνεστήσατο παρτε-
 ράν, Κράτητος δὲ τοῦ φιλοσόφου κερμαθέντος ὑπὸ τοῦ
 δήμου πρὸς αὐτόν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ δυνατοῦ, τὰ
 μὲν οἷς ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ἐδεῖτο πεισθεῖς, τὰ δὲ ἔ-
 ᾶν ἐδίδασκε περὶ τῶν ἐκείνῳ συμφερόντων νοήσας
 15 ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ συναγαγὼν ὅσαι νῆες ἦσαν
 αὐτῷ καὶ στρατιῶτας μυρίους καὶ χίλους σὺν ἱππεύσιν
 ἐμβιβάσας, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλεῖ, Λυσιμάχου Καρίαν καὶ
 Λυδίαν ἀποστήσων. Δέχεται δὲ αὐτὸν Εὐρυδικὴ περὶ
 Μίλητον, ἀδελφὴ Φίλας, ἄγουσα τῶν αὐτῆς καὶ Πτολε-
 20 μαίου θυγατέραν Πτολεμαίδα καθωρολογημένην ἐκείνῳ⁹¹⁵
 πρότερον διὰ Σελεύκου. Ταύτην γαμῆ Δημήτριος Εὐ-
 ρυδικῆς ἐκθιδούσης. Καὶ μετὰ τὸν γάμον εὐθύς ἐπὶ τὰς
 πόλεις τρέπεται, πολλῶν μὲν ἐκουσίως προστιθεμένων,
 πολλὰς δὲ καὶ βιαζόμενος. Ἔλαβε δὲ καὶ Σάρδεις· καὶ
 25 τινες τῶν Λυσιμάχου στρατηγῶν ἀπεχώρησαν πρὸς αὐ-
 τοῦ χρήματα καὶ στρατιὰν κομίζοντες. Ἐπερχομένου δὲ
 Ἀγαθοκλέους τοῦ Λυσιμάχου μετὰ θυνάμεως ἀνέβαι-
 νεν εἰς Φρυγίαν, ἐγνωκώς, ἅνπερ Ἀρμενίας ἐπιλάβηται,
 Μηθῆαι κινεῖν καὶ τῶν ἄνω πραγμάτων ἔχεσθαι, πολλὰς
 30 ἔξωθουμένῳ περιφυγὰς καὶ ἀναχωρήσεις ἔχοντων. Ἐσο-
 μένου δὲ Ἀγαθοκλέους ἐν ταῖς συμπλοκαῖς περιῆν, ἐπι-
 σιτισμοῦ δὲ καὶ προνομῶν εἰργόμενος ἠπορεῖτο, καὶ τοῖς

στρατιώταις δι' ὑποψίας ἦν ὡς ἐπ' Ἀρμενίαν καὶ Μη-
δίαν ἐκπορίζων. Ἄμα δὲ μᾶλλον ὁ λιμὸς ἐπέτεινε, καὶ
διαμαρτία τις γενομένη περὶ τὴν τοῦ Δύκου διάβασιν
πλήθος ἀνθρώπων ἀρπασθέν ὑπὸ τοῦ βετύματος ἀπώλε-
σεν. Ὅμως δὲ τοῦ σκώπτειν οὐκ ἀπαίχοντο· προγράφει δ
δὲ τις αὐτοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς τὴν τοῦ Οἰδίποδος ἀρχὴν
μικρὸν παραλλάξας·

τέκνον τυφλοῦ γέροντος Ἀντιγόου, τίνας
χάρους ἀφίγμεθα;

XLVII. Τέλος δὲ καὶ νόσον τῷ λιμῷ συνεπιτιθεμέ- 10
νης, ὥσπερ εἶπεν, ἐπὶ βρώσεις ἀναγκαίας τρεπομέ-
νων, τοὺς πάντας οὐκ ἐλάσσονας ὀκτακισχίλων ἀποβα-
λάν ἀνήγειν ὀπίσω τοὺς λοιπούς· καὶ καταβὰς εἰς Ταρ-
σὸν ἐβούλετο μὲν ἀπέχεσθαι τῆς χώρας οὔσης ὑπὸ Σε-
λεύκῳ τότε καὶ πρόφασιν ἐκεῖνω μηδεμίαν παρασχεῖν, 15
ὡς δὲ ἦν ἀμήχανον, ἐν ταῖς ἐσχάταις ὄντων ἀπορίαις
τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοῦ Ταύρου τὰς ὑπερβολὰς Ἀγα-
θοκλῆς ἀκατείχισε, γράφει πρὸς Σέλευκον ἐπιστολὴν
μακρὸν τινα τῆς αὐτοῦ τύχης ὀδυρμόν, εἶτα πολλὴν ἰκε-
σίαν καὶ δέησιν ἔχουσαν ἀνδρὸς οἰκείου λαβεῖν οἴκτου, 20
ἄξια καὶ πολεμίοις συναλγῆσαι πεπονθότος. Ἐπιπλα-
σθέντος δὲ πρὸς Σελεύκου καὶ γράφαντος τοῖς ἐκεῖ στρα-
τηγοῖς, ὅπως αὐτῶ τε τῷ Δημητρίῳ χορηγίαν βασιλικὴν
καὶ τῇ δυνάμει τροφὴν ἄφθονον παρέχωσιν, ἐπελθὼν
Πατροκλῆς, ἀνὴρ συνετὸς εἶναι δοκῶν καὶ Σελεύκῳ φί- 25
λος πιστός, οὐ τὸ τῆς θαπάνης ἔφη κλειστόν εἶναι τῶν
Δημητρίου στρατιωτῶν τρεφομένων, ἀλλ' ἐνδιατρίβον-
τα τῇ χώρῃ Δημήτριον οὐ καλῶς περιορᾶν αὐτόν, ὃς
αἰεὶ βιαίωτατος ὢν καὶ μεγαλοπραγμονέστατος βασιλέων
νῦν ἐν τύχαις γέγονεν, αἶ καὶ τοὺς φύσει μετρίους ἐξά- 30
γουσι τολμᾶν καὶ ἀδικεῖν. Ἐκ τούτου παροξυνθεὶς ὁ
Σέλευκος ἐξώρμησεν εἰς Κιλικίαν μετὰ πολλῆς δυνά-

μεως. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐκπλαγείς τῇ δι' ὀλίγου μεταβολῇ τοῦ Σελεύκου καὶ φοβηθεὶς ὑπέστειλε τοῖς ὄχρωτάτοις τοῦ Ταύρου, καὶ διαπεμπόμενος ἤξιον μάλιστα μὲν αὐτὸν περιδεῖν τῶν αὐτονόμων τινὰ βαρβάρων 5 κτησάμενον ἀρχὴν, ἐν ἧ καταβιώσεται πλάνης καὶ φυγῆς παυσάμενος, εἰ δὲ μὴ, τὸν χειμῶνα διαθρέψαι τὴν δύναμιν αὐτόθι καὶ μὴ πάντων ἐνδεᾶ καὶ γυμνὸν ἐξελαύνειν καὶ προβάλλειν τοῖς πολεμοῖσι.

XLVIII. Ἐπεὶ δὲ Σέλευκος ταῦτα πάντα ὑποπτεύων 10 ἐκέλευσεν αὐτόν, εἰ βούλεται, δύο μῆνας ἐν τῇ Καταονίᾳ χειμάσαι, δόντα τοὺς πρώτους τῶν φίλων ὁμήρους, ἅμα δὲ τὰς εἰς Συρίαν ἀπετειχίζεν ὑπερβολάς, ἐγκλειόμενος, ὡσπερ θηρίον, ὁ Δημήτριος κύκλῳ καὶ περιβαλλόμενος ὑπ' ἀνάγκης τρέπεται πρὸς ἀλκὴν, καὶ τὴν 15 τε χώραν κατέτρεχε καὶ τῷ Σελεύκῳ προσβάλλοντι συμπλεκόμενος αἰεὶ πλεον εἶχε. Καὶ ποτε τῶν δρεπανηφόρων 913 εἰς αὐτὸν ἀφεθέντων ὑποστάς τροπὴν ἐποιήσατο, καὶ τῶν εἰς Συρίαν ὑπερβολῶν τοὺς ἀποτειχίζοντας ἐξελάσας ἐκράτησε. Καὶ ὅλως ἐπῆρτο τῇ γνώμῃ, καὶ τοὺς 20 στρατιώτας ἀνατεθαρρηκότας ὄρων παρεσκευάζετο διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Σέλευκον ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἄθλοις, ἠπορημένον ἤδη καὶ αὐτόν. Ἀπέστρεψε μὲν γὰρ τὴν παρὰ Λυσιμάχου βοήθειαν ἀπιστῶν καὶ φοβούμενος, αὐτὸς δὲ καθ' ἑαυτὸν ὄκνει τῷ Δημητρίῳ συνάψαι, 25 δεδιὼς τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν αἰεὶ μεταβολὴν ἐκ τῶν ἐσχάτων ἀποριῶν τὰς μεγίστας εὐτυχίας ἐπιφέρουσαν. Νόσος μὲντοι βαρεῖα τὸν Δημήτριον ἐν τούτῳ καταλαβοῦσα τό τε σῶμα δεινῶς ἐκάκωσε καὶ τὰ πράγματα παντάπασι διέφθειρεν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπεχώρησαν 30 πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δὲ διερρύνθησαν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν. Μόλις δὲ ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα φαῖσας καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἀναλαβὼν καὶ ὀρμήσας, ὅσον ἰδεῖν καὶ

δοξάσαι τοὺς πολεμίους, ἐπὶ Κιλικίας, εἶτα νυκτὸς ἄνευ σάλπιγγος ἄρας ἐπὶ θάτερα καὶ τὸν Ἀμανὸν ὑπερβαλὼν ἐπόρθει τὴν κάτω χώραν ἄχρι τῆς Κυρρηστικῆς.

XLIX. Ἐπιφανέντος δὲ τοῦ Σελεύκου καὶ ποιουμένου τὰς καταλύσεις ἐγγύς, ἀναστήσας ὁ Δημήτριος τὸ στρατεύμα νυκτὸς ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτὸν ἀγνοοῦντα μέχρι πολλοῦ καὶ κοιμώμενον. Αὐτομόλων δὲ τινῶν παραγενομένων καὶ φρασάντων τὸν κίνδυνον ἐκπλαγεῖς καὶ ἀνακηδήσας ἐκέλευσε σημαίνειν, ἅμα τὰς κρηπίδας ὑποδύμενος καὶ βοῶν πρὸς τοὺς ἐταίρους, ὡς θηρίῳ δεινῷ 10 συμπέπλεκται. Δημήτριος δὲ τῷ θορούβῳ τῶν πολεμίων αἰσθόμενος, ὅτι μεμήνυται, κατὰ τάχος ἀπήγευ. Ἄμα δ' ἡμέρα προσκειμένου τοῦ Σελεύκου πέμψας τινὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ θάτερον κέρας ἐποίησέ τινα τροπὴν τῶν ἐναντίων. Εἶτα μέντοι Σέλευκος αὐτὸς ἀφείλ τὸν ἱπ- 15 πον καὶ τὸ κράνος ἀποθέμενος καὶ λαβὼν πέλτην ἀπήντα τοῖς μισθοφόροις, ἐπιδεικνύμενος αὐτὸν καὶ μεταβαλέσθαι παρακαλῶν ἤδη ποτὲ συμφρονήσαντας, ὅτι φειδόμενος ἐκείνων, οὐ Δημητρίου, χρόνον πολὺν διατετέλεκεν. Ἐκ τούτου πάντες ἀσπαζόμενοι καὶ βασιλέα 20 προσαγορεύοντες μεθίσταντο. Δημήτριος δὲ πολλῶν μεταβολῶν αἰσθόμενος ἐσχάτην ἐκείνην ἤκουσαν ἐπ' αὐτὸν, ἐκκλίνας ἐπὶ τὰς Ἀμανίδας ἔφυγε πύλας, καὶ καταβαλὼν εἰς ὕλην τινὰ συνηρεφῆ μετὰ φίλων τινῶν καὶ ἀκολούθων ὀλίγων παντάπασιν ὄντων προσέμενε τὴν 25 νύκτα, βουλόμενος, εἰ δύναίτο, τῆς ἐπὶ Καῦνον ὁδοῦ λαβέσθαι καὶ διεκπεσεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, οὐ τὸν ναύσταθμον εὐρήσειν ἠλπίζεν. Ὡς δὲ ἔγνω μηδὲ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐφόδιον ἔχοντας αὐτούς, ἐπ' ἄλλων ἐγένετο λογισμῶν. Εἶτα μέντοι Σωσιγένης ἐπήλθεν, ἐταίρος 30 αὐτοῦ, χρυσοῦς τετρακοσίους ὑπέξωσμένος· καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίζοντες ἄχρι θαλάσσης διαγενήσεσθαι πρὸς

τὰς ὑπερβολὰς ἐχώρουν σκοταῖοι. Πυρῶν δὲ καιομένων
 πρὸς αὐταῖς πολεμίων ἀπογνόντες ἐκείνην τὴν ὁδὸν αὐ-
 θις ἀνεχώρησαν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὔτε πάντες
 (ἔνιοι γὰρ ἀπέδρασαν) οὔτε ὁμοίως οἱ παραμένοντες πρό-
 5 θυμοὶ. Τολμήσαντος δὲ τινος εἰπεῖν τι, ὡς Σελεύκῳ
 χρὴ τὸ σῶμα παραδοῦναι Δημήτριον, ὥρμησε μὲν τὸ ἐξ-
 φος σπασάμενος ἀνελεῖν ἑαυτὸν, οἱ δὲ φίλοι περιστά-
 τας καὶ παραμυθούμενοι συνέπεισαν οὕτω ποιῆσαι.
 Καὶ πέμπει πρὸς Σέλευκον ἐπιτρέπων ἐκείνῳ τὰ καθ'
 10 ἑαυτὸν.

Λ. Ἀκούσας δὲ Σέλευκος οὐκ ἔφη τῇ Δημητρίου
 τύχῃ σώζεσθαι Δημήτριον, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ, μετὰ τῶν
 ἄλλων καλῶν αὐτῷ φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος ἐπί-
 δεῖξιν διδοῦσθαι. Καλέσας δὲ τοὺς ἐπιμελητὰς σκηπῆν
 15 τε πηγνύναι βασιλικὴν ἐκέλευσε, καὶ τὰλλα πάντα ποι- 914
 εῖν καὶ παρασκευάζειν εἰς ὑποδοχὴν καὶ θεραπείαν με-
 γαλοπρεπῶς. Ἦν δὲ τις Ἀπολλωνίδης παρὰ τῷ Σελεύκῳ,
 τοῦ Δημητρίου γεγονὼς συνήθης· τοῦτον εὐθύς ἐξε-
 πεμφε πρὸς αὐτὸν, ὅπως ἡδίων γένηται καὶ θαρρῶν ὡς
 20 πρὸς οἰκεῖον ἄνδρα καὶ κηδεστὴν ἅπαντῶν. Φανερῶς
 δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενομένης ὀλίγοι τὸ πρῶτον, εἶτα
 οἱ πλείστοι τῶν φίλων ἐξεκλήδων παρὰ τὸν Δημήτριον
 ἀμιλλώμενοι καὶ φθάνοντες ἀλλήλους· ἠλπίζετο γὰρ
 εὐθύς παρὰ τῷ Σελεύκῳ μέγιστος ἔσεσθαι. Τοῦτο δὲ
 25 ἐκείνῳ μὲν εἰς φθόνον μετέβαλε τὸν ἔλεον, τοῖς δὲ κα-
 ποήθεσι καὶ βασκάνοις παρέσχευ ἀποτρέψαι καὶ δια-
 φθεῖραι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως, ἐμβοθήσασιν
 αὐτὸν, ὡς οὐκ εἰς ἀναβολάς, ἀλλ' ἔμικε τῷ πρῶτον ὀφθῆ-
 ναι τὸν ἄνδρα μεγάλων ἐσομένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 30 νεωτερισμῶν. Ἄρτι δὲ τοῦ Ἀπολλωνίδου πρὸς τὸν Δη-
 μήτριον ἀφιγμένου περιχαροῦς, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαιχο-
 μένων καὶ λόγους θαυμαστοὺς ἀπαγγελλόντων περὶ τοῦ

Σελεύκου καὶ τοῦ Δημητρίου μετὰ τηλικαύτην δυστυχίαν καὶ κακοπραγίαν, εἰ καὶ πρότερον ἐδόκει τὴν παράδοσιν τοῦ σώματος αἰσχρὰν πεποιῆσθαι, τότε μετεγνωκότες διὰ τὸ θαρρεῖν καὶ πιστεῦναι ταῖς ἐλπίσιν, ἦλθε Πανσανίας ἔχων στρατιώτας ὁμοῦ πέζους καὶ ἑκαπτεῖς περὶ χιλίους. Καὶ τούτοις περισχῶν τὸν Δημήτριον ἄφρων, τοὺς δὲ ἄλλους ἀποστήσας, Σελεύκῳ μὲν αὐτὸν εἰς ὄφιν οὐ πατέστησεν, εἰς δὲ Χερρόνησον τὴν Συριακὴν ἀπήγαγεν, ὅπου τὸ λοιπὸν ἰσχυρᾶς φυλάκῃς ἐπισταθείσης θεραπείᾳ μὲν ἤκεν ἱκανὴν παρὰ Σελεύκου καὶ 10 χρήματα καὶ θάλασσα κάρσπευάζετο καθ' ἡμέραν οὐ μεμπτή, ὁρόφοι δὲ καὶ περιγκατοὶ βασιλικοὶ καὶ κενάθειστοι θήρας ἔχοντες ἀπεδείχθησαν· ἦν δὲ καὶ τῶν φίλων τῶν συμφυρόντων τῷ βουλομένῳ συνελθῆναι, καὶ παρ' αὐτοῦ τινες ὅμως ἐπιφοιτῶντες [ἀπὸ τοῦ Σελεύκου] ἤκουον κο- 15 μίζοντες ἐπικαιρῶς λόγους καὶ θαρρεῖν παρακαλοῦντες, ὡς, ὅταν πρῶτον Ἀντίοχος ἀφίκηται σὺν Στρατονίῃ, διεθροσύμενον.

βι. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐν τῇ τοιαύτῃ τύχῃ γενοῦς ἐπίστευε τοῖς περὶ τὸν υἱὸν καὶ τοῖς περὶ Ἀθήνας καὶ 20 Κόρινθον ἡγεμόσι καὶ φίλοις μῆτε γράμμασιν αὐτοῦ μῆτε σφραγίδι πιστεῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τεθνηκότες Ἀντιγόνῳ τὰς πόλεις καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα διαφυλάττειν. Ἀντίγονος δὲ τὴν τοῦ πατρὸς σύλληψιν πυθόμενος καὶ βαρβάρως ἐνεγκὼν καὶ κενθίμην ἀναλαβὼν ἐσθῆτα πρὸς 25 τε τοὺς ἄλλους βασιλεῖς ἔγραψε καὶ πρὸς αὐτὸν Σέλευκον, δεόμενος καὶ πάν, ὃ τι λοιπὸν ἦν αὐτοῖς, παραδιδούς, καὶ πρὸ παντὸς ὀμμερεύειν ἔτοιμος ὦν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Καὶ συνεδέοντο ταῦτα πόλεις τε πολλαὶ καὶ δυνάσται πλὴν Λυσιμάχου. Λυσιμάχος δὲ καὶ χρή- 30 ματα πολλὰ κέμπων ὑπισχνεῖτο Σελεύκῳ κτείναντι Δημήτριον. Ὁ δὲ ἐμεινον μὲν καὶ ἄλλως προβαλλόμενος

ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ μαρὸν ἤγειτο καὶ βάρβαρον, Ἄντιόχῳ δὲ τῷ παιδί καὶ Στρατονίκη φυλάττων Δημήτριον, ὡς ἐκείνων ἢ χάρις γένοιτο, παρήγε τὸν χρόνον.

LII. Ὁ δὲ Δημήτριος, ὡς ἐν ἀρχῇ τὴν τύχην προσ-
 5 πεσοῦσαν ὑπέμεινε καὶ ῥᾶον ἤδη φέρειν εἰδίξτετο τὰ πα-
 ρόντα, πρῶτον μὲν ἀμῶς γέ πως ἐκίνει τὸ σῶμα θήσας,
 ἐφ' ὅσον ἦν, καὶ δρόμων ἀπτόμενος, ἔπειτα κατὰ μι-
 κρὸν ὄκνου πρὸς αὐτὰ καὶ νωθείας ἐπίμπλατο, καὶ φέ-
 ρων ἑαυτὸν εἰς πότους καὶ κύβους κατέβαλε καὶ τοῦ
 10 χρόνου τὸν πλείστον ἐν τούτοις διήγευ, εἴτε τοὺς ἐν τῷ
 νήφειν ἀναλογισμοὺς τῶν παρόντων ἀποδιδράσκων καὶ
 παρακαλυπτόμενος τῇ μέθῃ τὴν διάνοιαν, εἴτε συγγνοὺς
 ἑαυτῷ τοῦτον εἶναι τὸν βίον, ὃν ἔκκαλαι ποδῶν καὶ
 διώκων ἄλλως ὑπ' ἀνοίας καὶ κενῆς δόξης ἐπλάξτετο καὶ
 15 πολλὰ μὲν ἑαυτῷ, πολλὰ δὲ ἑτέροις πράγματα παρείχεν
 ἐν ὄπλοις καὶ στόλοις καὶ στρατοπέδοις τὸ ἀγαθὸν ζη-⁹¹⁵
 τῶν, ὃ νῦν ἐν ἀπραγμοσύνῃ καὶ σχολῇ καὶ ἀναπαύσει
 μὴ προσδοκῆσας ἀνεύρηκε. Τί γὰρ ἄλλο τῶν πολέμων
 καὶ τῶν κινδύνων πέρας ἐστὶ τοῖς φαύλοις βασιλεῦσι,
 20 κακῶς καὶ ἀνοήτως διακειμένοις, οὐχ ὅτι μόνον τρυφῇ
 καὶ ἡδονῇ ἀντὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ διώκουσιν,
 ἀλλ' ὅτι μὴδὲ ἠδεσθαι μὴδὲ τρυφᾶν ὡς ἀληθῶς ἴσασιν;
 Ὁ δ' οὖν Δημήτριος ἔτος τρίτον ἐν τῇ Χερρονήσῳ κα-
 θειρωγμένος ὑπ' ἀργίας καὶ πλησμονῆς καὶ οἴνου νοσή-
 25 σας ἀπέθανεν, ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα βεβιωκώς.
 Καὶ Σέλευκος ἠκουσέ τε κακῶς καὶ μετενόησεν οὐ με-
 τρώς ἐν ὑποψία τὸν Δημήτριον θέμενος τότε, καὶ μὴδὲ
 Δρομιχαίτην, ἄνδρα βάρβαρον Θρᾶκα, μιμησάμενος
 οὔτω φιλανθρωπῶς καὶ βασιλικῶς ἀλόντι Ἀνσιμάχῳ
 30 χρησάμενον.

LIII. Ἔσχε μέντοι καὶ τὰ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ
 τραγικὴν τινα καὶ θεατρικὴν διάθεσιν. Ὁ γὰρ υἱὸς

Ἄντιγονος, ὡς ἦσθετο τὰ λείψανα κομιζόμενα, πάσαις ἀναχθεῖς ταῖς ναυσὶν ἐπὶ νήσων ἀπήντησε· καὶ δεξάμενος εἰς τὴν μεγίστην τῶν ναυαρχίδων ἔθετο τὴν ὑδρίαν χρυσήλατον οὔσαν. Αἱ δὲ πόλεις, αἷς προσεῖχον, τοῦτο μὲν στεφάνους ἐπέφερον τῇ ὑδρίᾳ, τοῦτο δὲ ἄνδρας ἐν 5 σχήματι πενθίμῳ συνθάψοντας καὶ συμπαραπέμψοντας ἀπέστειλλον. Εἰς δὲ Κόρινθον τοῦ στόλου καταπλέουτος ἦ τε κάλις ἐκ πρύμνης περιφανῆς ἐωρᾶτο πορφύρα βασιλικῇ καὶ διαδήματι κεκοσμημένη, καὶ παρειστήκεισαν ἐν ὄπλοις νεανίσκοι δορυφοροῦντες. Ὁ δὲ τῶν τότε 10 ἀύλητῶν ἐλλογιμώτατος Ξενόφαντος ἐγγὺς καθεζόμενος προσηύλει τῶν μελῶν τὸ ἱερώτατον· καὶ πρὸς τοῦτο τῆς εἰρεσίας ἀναφερομένης μετὰ θυμοῦ τινος, ἀπήντα ψόφος, ὥσπερ ἐν κοπετῷ, ταῖς τῶν ἀύλημάτων περιόδοις. Τὸν δὲ πλεῖστον οἶκτον καὶ ὀλοφυρμὸν αὐτὸς ὁ 15 Ἄντιγονος τοῖς ἠθροισμένοις ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὀφθεῖς ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένος παρέσχεν. Ἐπενεχθεῖσῶν δὲ τιμῶν καὶ στεφάνων περὶ Κόρινθον εἰς Δημητριάδα κομίσας ἔθηκε τὰ λείψανα, πόλιν ἐπάνυμον ἐκείνου, συνοικισθεῖσαν ἐκ μικρῶν τῶν περὶ τὴν Ἰωλκὸν πολι- 20 χύων. Ἀπέλιπε δὲ γενεὰν ὁ Δημήτριος Ἄντιγονου μὲν ἐκ Φίλας καὶ Στρατονίκην, δύο δὲ Δημητρίους, τὸν μὲν Λεπτόν, ἐξ Ἰλλυριδος γυναικός, τὸν δὲ ἄρξαντα Κυρήνης ἐκ Πτολεμαίδος, ἐκ δὲ Δηϊδαμείας Ἀλέξανδρον, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ κατεβίωσε. Λέγεται δὲ καὶ Κόρραγον υἱὸν 25 ἐξ Εὐρυδίκης αὐτῷ γενέσθαι. Κατέβη δὲ ταῖς διαδοχαῖς τὸ γένος αὐτοῦ βασιλεῦον εἰς Περσεία τελευτατον, ἐφ' οὗ Ῥωμαῖοι Μακεδονίαν ὑπηγάγοντο. Διηγωνισμένου δὲ τοῦ Μακεδονικοῦ δράματος ὦρα τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπεισ-
αγαγεῖν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ.

5

I. Ἀντωνίου πάππος μὲν ἦν ὁ φήτωρ Ἀντώνιος, ὃν τῆς Σύλλα γενόμενον σιάσεως Μάριος ἀπέκτεινε, πατήρ δὲ ὁ Κρητικὸς ἐπικληθεὶς Ἀντώνιος, οὐχ οὕτω μὲν εὐδόκιμος ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀνὴρ οὐδὲ λαμπρὸς, 10 εὐγνώμων δὲ καὶ χρηστός, ἄλλως τε καὶ πρὸς τὰς μεταδόσεις ἐλευθέριος, ὡς ἀπ' ἐνὸς ἂν τις ἔργου καταπαύθαι. Κεκτημένος γὰρ οὐ πολλὰ καὶ διὰ τοῦτο τῇ φιλανθρωπία 91 κρησθαι κωλυόμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἐπεὶ τις ἀφίκετο τῶν συνήθων πρὸς αὐτὸν ἀργυρίου δεόμενος, 15 ἀργύριον μὲν οὐκ εἶχε, παιδαρίῳ δὲ προσέταξεν εἰς ἀργυροῦν σκύφον ὕδωρ ἐμβαλόντι κομίσαι· καὶ κομίσαντος, ὡς ξύρεσθαι μέλλων κατέβραχε τὰ γενεα. Τοῦ δὲ παιδαρίου καθ' ἑτέραν πρόφασιν ἐμποδῶν γενομένου, τὸν μὲν σκύφον ἔδωκε τῷ φίλῳ κρησθαι κελεύσας, 20 τήσεως δὲ πολλῆς ἐν τοῖς αἰπέταις οὕσης ὄφθῳ χυλακάνουσαν τὴν γυναῖκα καὶ βουλομένην καθ' ἑκαστον ἐξετάζειν ὁμολόγησε, συγγνώμην ἔχειν δεηθεῖς.

II. Ἦν δὲ αὐτῷ θυτή Ἰουλία τοῦ Καισάρων οδοῦ, ταῖς ἀρίσταις τότε καὶ σωφρονεστάταις ἐνάμιλλος. Ἐπὶ 25 ταύτης ὁ υἱὸς Ἀντώνιος ἐτέραφη μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην Κορνελίῳ Λέντλῳ γαμηθείσης, ὃν Κικέρων ἀπέκτεινε τῶν Κατιλίνα συναματιῶν γενόμενον. Αὕτη δοκεῖ τῆς σφοδρῆς ἐχθρας Ἀντωνίου πρὸς Κικέρωνα πρόφασις καὶ ἀρχὴ γενέσθαι. Φησὶ γοῦν Ἀντώνιος οὐδὲ 30 τὸν νεκρὸν αὐτοῖς ἀποδοθῆναι τοῦ Λέντλου πρότασον ἢ τῆς γυναικὸς τοῦ Κικέρωνος τὴν μητέρα δεηθῆναι. Τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογουμένως ψεῦδός ἐστιν· οὐδεὶς γὰρ

εἰσῆλθη ταφῆς τῶν τότε κολασθέντων ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος. Ἀντωνίῳ δὲ λαμπρῶ καθ' ὄραον γενομένῳ τὴν Κουρίωνος φιλίαν καὶ συνήθειαν ὥσπερ τινα κῆρα προσπεσειν λέγουσιν, αὐτοῦ τε περὶ τὰς ἡθονὰς ἀπαιδεύτου γενομένου, καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς μᾶλλον εἶη χειροήθης, 5 εἰς πότους καὶ γύναια καὶ θαπάνας πολυτελεῖς καὶ ἀκολάστους ἐμβάλλουτος. Ἐξ ὧν ὄφλημα βαρὸν καὶ περ' ἡλικίαν αὐτῷ συνήχθη πενήποντα καὶ διακοσίων ταλάντων. Τοῦτο πᾶν ἐγγυσησαμένου τοῦ Κουρίωνος ὁ πατήρ ἀισθόμενος ἐξήλασε τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς οἰκίας. 10 Ὁ δὲ βραχὺν μὲν τινα χρόνον τῇ Κλωδίῳ τοῦ θρασυτάτου καὶ βδελυρωτάτου τῶν τότε δημαγωγῶν. φορᾶ πάντα τὰ πρᾶγματα ταραττούσῃ προσέμιξεν ἑαυτόν· ταχὺ δὲ τῆς ἐκείνου μενίας μεστὸς γενόμενος καὶ φεβηθεὶς τοὺς συνισταμένους ἐπὶ τὸν Κλωδίον ἀπέηρεν ἐκ 15 τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διέτριβε τό τε σῶμα γυμνάζων πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας καὶ λέγειν μελετῶν. Ἐχρῆτο δὲ τῷ καλουμένῳ μὲν Ἀσιενῶ ζήλω τῶν λόγων, ἀνθοῦντι μέλιστα κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον, ἔχοντι δὲ πολλὴν ὁμοίτητα πρὸς τὸν βλον αὐτοῦ καμ- 20 πώδη καὶ φρυγαγματίαν ὄντα καὶ κενοῦ γαυριάματος καὶ φιλοτιμίας ἀνωμάλου μεστόν.

III. Ἐπεὶ δὲ Γαβρίμος ἀνὴρ ὑπατικὸς εἰς Συρίαν πλέων ἀνέπειθεν αὐτὸν ὀρμηῆσαι πρὸς τὴν στρατείαν, ἰδιώτης μὲν οὐκ ἂν ἔφη συνεξελθεῖν, ἀποδειχθεὶς δὲ 25 τῶν ἰκπέων ἄρχων συνεστράτευσεν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπ' Ἀριστόβουλον Ἰουδαίους ἀφιστάντα πεμφθεὶς αὐτὸς μὲν ἐπέβη τοῦ μεγίστου τῶν ἐρυμάτων πρῶτος, ἐκείνου δὲ πάντων ἐξήλασεν· εἶτα μάχην συνάψας καὶ τρεψάμενος ὀλίγοις τοῖς σὺν αὐτῷ τοὺς ἐκείνου πολλαπλασίους 30 ὄντας ἀπέκτεινε πλὴν ὀλίγων ἄπαντας· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀριστόβουλος ἦλθον. Μετὰ ταῦτα Γαβρίνιον

ἐπὶ μυρίοις ταλάντοις Πτολεμαίου πείθοντος εἰς Αἴγυ-
 πτον ἅμα συνεμβαλεῖν αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἀναλα-
 βεῖν, οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἠναντιοῦντο, κα-
 Γαβίνιον δὲ ὄκνος τις εἶχε τοῦ πολέμου, καίπερ ἔξην
 5 δρακοδισμὸν κομιδῇ τοῖς μυρίοις ταλάντοις, Ἀντώ-
 νιος δὲ καὶ πράξεων μεγάλων ἐφιέμενος καὶ τῷ Πτολε-
 μαίῳ χαριζόμενος δεομένῳ συνέπεισε μὲν καὶ συνεξώρ-
 μησεν ἐπὶ τὴν στρατείαν τὸν Γαβίνιον, ἐπεὶ δὲ τοῦ πο-
 λέμου μᾶλλον ἐφοβοῦντο τὴν ἐπὶ τὸ Πηλούσιον ὁδόν
 10 ἄτε δὴ διὰ ψάμμου βαθείας καὶ ἀνύδρου παρὰ τὸ Ἐρ-
 ρηγμα καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἔλη γινομένης αὐτοῖς τῆ
 πορείας, ἃς Τυφῶνος μὲν ἐκπνοᾶς Αἰγύπτιοι καλοῦσι
 τῆς δ' ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπονόστησις εἶναι δοκεῖ καὶ
 διήθησις, ἣ βραχυτάτῳ διορίζεται πρὸς τὴν ἐντὸς θα-
 15 λασσαν ἰσθμῷ, πεμφθεὶς μετὰ τῶν ἰκπέων ὁ Ἀντώνιος
 οὐ μόνον τὰ στενὰ κατέσχευεν, ἀλλὰ καὶ Πηλούσιον ἐλατ-
 πόλιον μεγάλην, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φρουρῶν κρατήσας
 ἅμα καὶ τὴν ὁδὸν ἀσφαλῆ τῷ στρατεύματι καὶ τὴν ἐλ-
 πίδα τῆς νίκης ἐποίησε τῷ στρατηγῷ βέβαιον. Ἀπέλαν-
 20 σαν δὲ τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ καὶ οἱ πολέμιοι. Πτολε-
 μαίου γὰρ ἅμα τῷ παρελθεῖν εἰς τὸ Πηλούσιον ὑπ' ὄρ-
 γῆς καὶ μίσους ὠρμημένου φονεύειν τοὺς Αἰγυπτίους
 ἐνέστη καὶ διεκώλυσεν. Ἐν δὲ ταῖς μάχαις καὶ τοῖς
 ἀγῶσι μεγάλοις καὶ συχνοῖς γενομένοις πολλὰ καὶ τόλ-
 25 μης ἔργα καὶ προνοίας ἡγεμονικῆς ἀποδειξάμενος, ἐμ-
 φανεστάτα δὲ τῷ κυκλώσασθαι καὶ περιβαλεῖν κατόπιον
 τοὺς πολεμίους τὴν νίκην τοῖς κατὰ στόμα παρασχῶν
 ἀριστεία καὶ τιμὰς ἔλαβε πρεπούσας. Οὐ διέλαθε δὲ τοὺς
 πολλοὺς οὐδὲ ἠ' πρὸς Ἀρχέλαον αὐτοῦ τεθνηκότα φι-
 30 ανθρωπία· γεγωναὶ γὰρ αὐτῷ συνήθης καὶ ξένος ἐπο-
 λέμει μὲν ἀναγκαίως ζῶντι, τὸ δὲ σῶμα πεσόντος ἔξεν-
 ρῶν καὶ κοσμήσας βασιλικῶς ἐκήδευσεν. Ἐπὶ τούτοις

Ἀλεξανδρεῦσί τε πλείστον αὐτοῦ λόγον κατέλιπε καὶ Ῥωμαίων τοῖς στρατευομένοις ἀνὴρ ἔδοξε λαμπρότατος εἶναι.

IV. Προσῆν δὲ καὶ μορφῆς ἑλευθέριον ἀξίωμα, καὶ πάγων τις οὐκ ἀγεννῆς καὶ πλάτος μετώπου καὶ 5 γρυπότης μυκτῆρος ἐδόκει τοῖς γραφομένοις καὶ πλατωμένοις Ἡρακλέους προσώποις ἐμφορῆς ἔχειν τὸ ἀρρενωπὸν. Ἦν δὲ καὶ λόγος παλαιὸς Ἡρακλείδας εἶναι τοὺς Ἀντωνίους, ἀπ' Ἀντωνος, παιδὸς Ἡρακλέους, γεγονότας. Καὶ τοῦτον ᾤετο τὸν λόγον τῇ τε μορφῇ τοῦ 10 σώματος, ὡσπερ εἴρηται, καὶ τῇ στολῇ βεβαιοῦν. Ἄει γάρ, ὅτε μέλλοι πλείοσιν ὀρᾶσθαι, χιτῶνα εἰς μηρὸν ἔξωστο, καὶ μάχαιρα μεγάλη παρήρτητο, καὶ σάγος περιέκειτο τῶν στερεῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις φορτικὰ δοκοῦντα, μεγαλαυχία καὶ σκῶμμα καὶ κώθων 15 ἐμφανῆς καὶ καθίσει παρὰ τὸν ἐσθλόντα καὶ φαγεῖν ἐπιστάντα τραπέξῃ στρατιωτικῇ, θαυμαστὸν ὄσον εὐνοίας καὶ πόθου πρὸς αὐτὸν ἐνεποίει τοῖς στρατιώταις. Ἦν δὲ που καὶ τὸ ἐρωτικὸν οὐκ ἀναφρόδιτον, ἀλλὰ καὶ 20 τούτῳ πολλοὺς ἐδημαγῶγει, συμπράττων τε τοῖς ἐρῶσι καὶ σκωπτόμενος οὐκ ἀηδῶς εἰς τοὺς ἰδίους ἔρωτας. Ἦ δ' ἑλευθεριότης καὶ τὸ μηδὲν ὀλίγη χειρὶ μηδὲ φειδομένη χαρίζεσθαι στρατιώταις καὶ φίλοις ἀρχὴν τε λαμπρὰν ἐπὶ τὸ ἰσχύειν αὐτῷ παρέσχε, καὶ μεγάλου γενομένου τὴν δύναμιν ἐπὶ πλείον ἐπῆρεν, ἐκ μυρίων ἄλλων 25 ἀμαρτημάτων ἀνατρεπομένην. Ἐν δὲ τι τοῦ μεγαλοδώρου παράδειγμα διηγῆσομαι. Τῶν φίλων τινὲ μυριάδας ἐκέλευσε πέντε καὶ εἰκοσι δοθῆναι· τοῦτο Ῥωμαῖοι δεκτικῆς καλοῦσι. Τοῦ δ' ἐπιτρόπου θαυμάσαντος καὶ ἵνα δεῖξῃ τὸ πλῆθος αὐτῷ καταβαλόντος ἐν μέσῳ τὸ ἀργύριον, ἠρώτησε παριῶν, ὅ τι δὴ τοῦτο εἶη. Τοῦ δ' ἐπιτρόπου φήσαντος, ὡς ὃ κελεύσεις δοθῆναι, συμβαλὼν 30

αὐτοῦ τὴν κακοήθειαν ὁ Ἀντώνιος „Ἐγὼ κλειὸν ᾤμην“ ἔφη „τὸ δεκίης εἶναι· τεῦτο δὲ μικρὸν ἐστίν· ὥστε ἄλλο πρόσθεσ ἀὐτῷ τοσοῦτον.“

V. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον· ἐπεὶ δὲ τὰ Ῥωμαίων
 5 πράγματα διέστη, τῶν μὲν ἀριστοκρατικῶν Πομπηίων
 παρόντι προσθεμένων, τῶν δὲ δημοτικῶν Καίσαρα κα-
 λούντων ἐκ Γαλατίας ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντα, Κουρίων ὁ
 Ἀντωνίου φίλος ἐκ μεταβολῆς θεραπεύων τὰ Καίσαρος
 Ἀντώνιον προσηγάγετο, καὶ μεγάλην μὲν ἀπὸ τοῦ λέ-
 10 γειν ἐν τοῖς πολλοῖς ἔχων ἰσχύν, χρώμενος δὲ καὶ θα-
 πάταις ἀφειδῶς ἀφ’ ὧν Καίσαρ ἐχορήγει, δήμαρχον
 ἀπέδειξε τὸν Ἀντώνιον, εἶτα τῶν ἐπ’ οἰκνοῖς ἰερέων,
 οὓς Αὐγουρας καλοῦσιν. Ὁ δὲ εὐθύς εἰς τὴν ἀρχὴν 91
 παρελθὼν οὐ μικρὸν ἦν ὄφελος τοῖς πολιτευομένοις ὑπὲρ
 15 Καίσαρος. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν Μαρκέλλου τοῦ ὑπάτου
 Πομπηίων τούς τε συνειλεγμένους ἤδη στρατιώτας πα-
 ρεγγυᾶντος καὶ καταλέγειν ἑτέρους διδόντος ἐμποδῶν
 ἔστη διάταγμα γράψας, ὅπως ἢ μὲν ἡθροισμένη δύναμις
 εἰς Συρίαν πλέη καὶ Βύβλῳ βοηθῆ κολεμοῦντι Πάφ-
 20 θοῖς, οὓς δὲ Πομπηῖος καταλέγει, μὴ προσέχωσιν αὐ-
 τῷ· δευτέρον δὲ τὰς Καίσαρος ἐπιστολάς οὐ προσιεμέ-
 νων οὐδὲ ἐόντων ἀναγινώσκεισθαι τῶν συγκλητικῶν,
 αὐτὸς ἰσχύων διὰ τὸ ἄρχειν ἀέγγω, καὶ πολλοὺς μετέ-
 στησε τῇ γνώμῃ, δίκαια καὶ μέτρια Καίσαρος ἀξιοῦν
 25 ἀφ’ ὧν ἔγραψε δόξαντος. Τέλος δὲ δυεῖν ἐρωτήσεων
 ἐν τῇ βουλῇ γενομένων, τῆς μὲν εἰ δοκεῖ Πομπηῖου
 ἀφεῖναι τὰ στρατεύματα, τῆς δὲ εἰ Καίσαρα, καὶ Πομ-
 πήιον μὲν ὀλίγων τὰ ὄπλα καταθέσθαι, Καίσαρα δὲ
 πάντων παρ’ ὀλίγους κελευόντων, ἀναστὰς Ἀντώνιος
 30 ἠρώτησεν, εἰ δοκεῖ καὶ Πομπηῖον ὁμοῦ καὶ Καίσαρα τὰ
 ὄπλα καταθέσθαι καὶ τὰς δυνάμεις ἀφεῖναι. Ταύτην
 ἐδέξαντο λαμπρῶς τὴν γνώμην ἅπαντες, καὶ μετὰ βοῆς

ἐπαινοῦντες τὸν Ἀντώνιον ἠξίουσαν ἐπισηφίζεσθαι. Μὴ βουλομένων δὲ τῶν ὑπάτων, αὐτοῖς ἐτέρας οἱ Καίσαρος φίλοι προὔτειναν ἐπιεικεῖς εἶναι δοκούσας ἐπιώσεις, αἷς ὃ τε Κάτων ἀντίκιπτε καὶ Δέντλος ὑπατεύων ἐξέβαλε τῆς βουλῆς τὸν Ἀντώνιον. Ὁ δὲ πολλὰ μὲν αὐτοῖς ἐξίων ἔειπράσατο, λαβὼν δὲ θεράποντες βαθῆτα καὶ μισθωσάμενος μετὰ Κασσίου Κοίντου ζεύγος ἐξώρμησε πρὸς Καίσαρα· καὶ καταβῶν εὐδὺς ὀφθέντες, ὡς οὐδένα κόσμον εἶτι τῶν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων ἐχόντων, ὅτε μηδὲ δημάρχους παρρησίας μέτεστιν, ἀλλ' ἐλαύνεται καὶ κινδυνεύει 10 πᾶς ὁ φθαρτέμενος ὑπὲρ τῶν δικαίων.

VI. Ἐκ τούτου λαβὼν τὴν στρατιάν ὁ Καίσαρ εἰς Ἰταλίαν ἐπέβαλε. Αὐτὸ καὶ Κικέρων ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς ἐγραφε, τοῦ μὲν Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν Ἑλένην, τοῦ δ' ἐμφυλίου τὸν Ἀστώνιον ἀρχὴν γενέσθαι, περιφανῶς 15 ψευδόμενος. Οὗ γὰρ οὕτως εὐχερῆς ἦν οὐδὲ φάδιος ὑπ' ὀργῆς ἐκπεσεῖν τῶν λογισμῶν Γάτος Καίσαρ, ὥστε, εἰ μὴ ταῦτα κάλαι ἔγνωστο πράττειν, οὕτως ἂν ἐπὶ καιροῦ τὸν κατὰ τῆς πατριδος ἐξενεγκεῖν πόλεμον, ὅτι φάλλως ἠμφισμένην εἶδεν Ἀντώνιον καὶ Κάσσιον ἐπὶ ζεύ- 20 γους μισθίου πεφευγότας πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ταῦτα κάλαι θεωμένῃ προφάσεως σχῆμα καὶ λόγον εὐπρεπῆ τοῦ πολέμου παρέσχευ. Ἦγε δὲ αὐτόν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἂ καὶ πρότερον Ἀλέξανδρον καὶ κάλαι Κῦρον, ἕως ἀπαρηγόρητος ἀρχῆς καὶ περιμανῆς ἐπιθυμία τοῦ πρῶ- 25 τον εἶναι καὶ μέγιστον· ὧν τυχεῖν οὐκ ἦν μὴ Πομπηίου καταλυθέντος. Ὡς δ' οὖν ἐπελθὼν ἐπράτησε τῆς Ῥώμης καὶ Πομπηίου ἐξήλασε τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ Πομπηίου δυνάμεις ἐπιστρέφειν ἔγνω πρότερον, εἶτα οὕτως παρασκευασάμενος στόλον ἐπὶ Πομπηίου δια- 30 βαίνειν, Ἀσκίδῳ μὲν στρατηγούντι τὴν Ῥώμην, Ἀντωνίῳ δὲ δημαρχοῦντι τὰ στρατεύματα καὶ τὴν Ἰταλίαν

ἐπέτρεψεν. Ὁ δὲ τοῖς μὲν στρατιώταις εὐθύς προσφι-
 λῆς ἦν συγγυμναζόμενος καὶ συνδαιτιώμενος τὰ πολλὰ
 καὶ δωρούμενος ἐκ τῶν παρόντων, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐπα-
 χθής. Καὶ γὰρ ἀδικουμένων ὑπὸ φραθυμίας ὀλιγῶρε
 5 καὶ πρὸς ὀργὴν ἠκροῶτο τῶν ἐντυγχανόντων καὶ κακῶς
 ἐπὶ γυναιξὶν ἄλλοτρίαις ἤκουε. Καὶ ὅπως τὴν Καίσαρος
 ἀρχὴν, πάντα μᾶλλον ἢ τυραννίδα δι' αὐτὸν ἐκείνον
 φανείσαν, οἱ φίλοι διέβαλλον, ὧν Ἀντώνιος ἀπ' ἐξου-
 σίας μεγίστης ἀμαρτάνειν μέγιστα δόξας τὴν πλείστην
 10 αἰτίαν ἔλαβεν.

VII. Οὐ μὴν ἄλλ' ἐπανελθὼν ὁ Καίσαρ ἐκ τῆς Ἰβη-
 ρίας τὰ μὲν ἐγκλήματα παρείδεν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν πό-
 λεμον ὡς ἐνεργῶ καὶ ἀνδρείῳ καὶ ἡγεμονικῶ χρώμενος 91
 οὐδαμῇ διήμαρτεν. Αὐτὸς μὲν οὖν μετ' ὀλίγων ἀπὸ
 15 Βρεντεσίου διαπεράσας τὸν Ἴόνιον ἐπεμφεν ὀπίσω τὰ
 πλοῖα Γαβινίῳ καὶ Ἀντωνίῳ τὰς δυνάμεις ἐμβιβάξειν
 καὶ περαιοῦν κατὰ τάχος εἰς Μακεδονίαν ἐπιστείλας.
 Γαβινίου δὲ πρὸς τὸν πλοῦν χαλεπὸν ὄντα χειμῶνος ὄρα
 καταδειλιάσαντος καὶ περὶ μακρὰν ὁδὸν περιάγοντος τὸν
 20 στρατόν, Ἀντώνιος ὑπὲρ Καίσαρος ἐν πολλοῖς ἀπειλημ-
 μένου πολεμίοις φοβηθεὶς Λίβωνα μὲν ἐφορμοῦντα τῷ
 στόματι τοῦ λιμένος ἀπεκρούσατο, πολλὰ τῶν λεπτῶν
 ἀκατίων ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ περιστήσας, ἐμβιβάσας
 25 δὲ ταῖς ναυσὶν ἱππεὶς ὀκτακοσίους καὶ δισμυρίους ὀπλί-
 τας ἀνήχθη. Καὶ γενόμενος καταφανής τοῖς πολεμίοις
 καὶ διωκόμενος τὸν μὲν ἐκ τούτων κίνδυνον διέφυγε,
 λαμπροῦ νότου κῦμα μέγα καὶ κόλλην θάλατταν ταῖς
 τριήρεσιν αὐτῶν περιστήσαντος, ἐκφερόμενος δὲ ταῖς
 ναυσὶ πρὸς κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἀγκιβαθεὶς οὐδε-
 30 μίαν ἐλπίδα σωτηρίας εἶχεν. Ἄφνω δὲ τοῦ κόλπου πο-
 λὸν ἐκπνεύσαντος λίβα καὶ τοῦ κλύδωνος ἀπὸ τῆς γῆς
 εἰς τὸ πέλαγος διαχεομένου μεταβαλόμενος ἀπὸ τῆς γῆς

καὶ πλέων σοβαρῶς ὄρα ναυαγίων περιπέλων τὸν αἰ-
γιαλόν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐξέβαλε τὸ πνεῦμα τὰς διωκού-
σας αὐτὸν τριήρεις, καὶ διεφθάρησαν οὐκ ὀλίγαι· καὶ
σωμάτων πολλῶν καὶ χρημάτων ἐκράτησεν Ἀντώνιος,
καὶ Λίσσον εἶλε, καὶ μέγα Καίσαρι παρέσχε θάρσος ἐν 5
καιρῷ μετὰ τηλικαύτης ἀφικόμενος δυνάμεως.

VIII. Πολλῶν δὲ γινομένων καὶ συνεχῶν ἀγώνων
ἐν πᾶσι μὲν ἦν διαπρεπής, δις δὲ φεύγοντας προτρο-
πάδην τοὺς Καίσαρος ἀπαντήσας ἀνέστρεψε καὶ στήναι
καὶ συμβαλεῖν αὐτίς τοῖς διώκουσιν ἀναγκάσας ἐνίκη- 10
σεν. Ἦν οὖν αὐτοῦ μετὰ Καίσαρα πλειστος ἐν τῷ στρα-
τοπέδῳ λόγος. Ἐδήλωσε δὲ Καίσαρ ἦν ἔχει περὶ αὐτοῦ
δόξαν. Ἐπεὶ γὰρ ἔμελλε τὴν τελευταίαν καὶ τὰ ὅλα
κρίνασαν ἐν Φαρσάλῳ μάχην μάχεσθαι, τὸ μὲν δεξιὸν
αὐτὸς εἶχε κέρας, τοῦ δ' εὐωνύμου τὴν ἡγεμονίαν Ἀν- 15
τωνίῳ παρέδωκεν, ὡς πολεμικωτάτῳ τῶν ὑφ' ἑαυτῷ.
Μετὰ δὲ τὴν νίκην δικτάτωρ ἀναγορευθεὶς αὐτὸς μὲν
ἐδίωκε Πομπήϊον, Ἀντώνιον δὲ ἱππαρχὸν ἐλόμενος εἰς
Ῥώμην ἐπεμψεν. Ἔστι δὲ ἡ ἀρχὴ δευτέρα τοῦ δικτάτο-
ρος παρόντος· ἂν δὲ μὴ παρῆ, πρώτη καὶ μόνη σχεδόν· 20
ἡ γὰρ δημαρχία διαμένει, τὰς δὲ ἄλλας καταλύουσι πά-
σας δικτάτορος αἰρεθέντος.

IX. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε δημαρχῶν Δολοβέλλας, νέος
ἀνὴρ καὶ νέων πραγμάτων ὀρεγόμενος, εἰσηγεῖτο χρεῶν
ἀποκοπάς, καὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ τε φίλον ὄντα καὶ 25
βουλόμενον αἰεὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν ἐπειθε συμπράτ-
τειν καὶ κοινωνεῖν τοῦ πολιτεύματος. Ἀσινίου δὲ καὶ
Τρεβέλλου τάναντία παρακαλούντων ὑπόνοια δεινὴ
κατὰ τύχην τῷ Ἀντωνίῳ προσέπεσεν ὡς ἀδικουμένῳ
περὶ τὸν γάμον ὑπὸ τοῦ Δολοβέλλα. Καὶ τὸ πρᾶγμα βα- 30
ρῆως ἐνεγκῶν τὴν τε γυναικα τῆς οἰκίας ἐξήλασεν ἀνε-
ψιὰν οὖσαν αὐτοῦ (θυγάτηρ γὰρ ἦν Γαίου Ἀντωνίου

τοῦ Κικέρωνι συνυπατεύσαντος), καὶ τοὺς περὶ Ἀσί-
 νιον δεξάμενος ἐπολέμει τῷ Δολοβέλλᾳ. Κατέλαβε γὰρ
 τὴν ἀγορὰν ἐκεῖνος ὡς βία κυρώσων τὸν νόμον. Ἀντώ-
 νιος δέ, καὶ τῆς βουλῆς ψηφισαμένης ὄπλων δεῖν ἐπὶ
 5 τὸν Δολοβέλλαν, ἐπελθὼν καὶ μάχην συνάψας ἀπέκτεινέ
 τέ τινας τῶν ἐκείνου καὶ τῶν ἰδίων ἀπέβαλε. Τοῖς μὲν
 οὖν πολλοῖς ἐκ τούτων ἀπηχθάνετο, τοῖς δὲ χρηστοῖς
 καὶ σώφροσι διὰ τὸν ἄλλον βίον οὐκ ἦν ἀρεστός, ὡς
 Κικέρων φησὶν, ἀλλ' ἐμισεῖτο, βδελυττομένων αὐτοῦ
 10 μέθας ἀώρους καὶ δαπάνας ἐπαχθεῖς καὶ κυλινθήσεις ἐν
 γυναικοῖς, καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν ὕπνου καὶ περιπάτους
 ἀλύοντος καὶ κραιπαλῶντος, νύκτωρ δὲ κώμους καὶ θεά-
 τρα καὶ διατριβὰς ἐν γάμοις μίμων καὶ γελωτοποιῶν.
 Λέγεται γοῦν, ὡς ἐν Ἰππίου ποτὲ τοῦ μίμου γάμοις
 15 ἐστιαθεῖς καὶ πιῶν διὰ νυκτός, εἶτα πρωτὶ τοῦ δήμου
 καλοῦντος εἰς ἀγορὰν προελθὼν ἐτι τροφῆς μεστὸς ἐμέ-
 σεις, τῶν φίλων τινὸς ὑποσχόντος τὸ ἱμάτιον. Ἦν δὲ
 καὶ Σέργιος ὁ μίμος τῶν μέγιστον παρ' αὐτῷ δυναμέ-
 νων, καὶ Κυθηρὸς ἀπὸ τῆς αὐτῆς παλαιστρας γύναιον
 20 ἀγαπώμενον, ὃ δὴ καὶ τὰς πόλεις ἐπιῶν ἐν φορείῳ περιή-
 γετο, καὶ τὸ φορεῖον οὐκ ἐλάττους ἢ τὸ τῆς μητρὸς αὐ-
 τοῦ περιέποντες ἠκολούθουν. Ἐλύπουν δὲ καὶ χρυσῶν
 ἐκπωμάτων ὥσπερ ἐν πομπαῖς ταῖς ἀποδημίαις διαφε-
 ρομένων ὄψεις, καὶ στάσεις ἐνόδιοι σκηνῶν καὶ πρὸς ἄλ-
 25 σεσι καὶ ποταμοῖς ἀρίστων πολυτελῶν διαθέσεις, καὶ
 λέοντες ἄρμασιν ὑπεξευγμένοι, καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν
 καὶ γυναικῶν οἰκίαι χαμαιτύπαις καὶ σαμβυκιστρῆλαις
 ἐπισταθμεύμεναι. Δεινὸν γὰρ ἐποιοῦντο Καίσαρα μὲν
 αὐτὸν ἔξω τῆς Ἰταλίας θυραυλεῖν, τὰ περιόντα τοῦ πο-
 30 λέμου μεγάλοις πόνοις καὶ κινδύνοις ἀνακαθαιρόμενον,
 ἑτέρους δὲ δι' ἐκεῖνον τρυφᾶν τοῖς πολίταις ἐνυβρί-
 ζοντας.

X. Ταῦτα καὶ τὴν στάσιν αὐξῆσαι δοκεῖ καὶ τὸ
 στρατιωτικὸν εἰς ὕβρεις δεινὰς καὶ πλεονεξίας ἀνεῖναι.
 Διὸ καὶ Καίσαρ ἐπανελθὼν Δολοβέλλα τε συγγνώμην
 ἔδωκε, καὶ τὸ τρίτον αἰρεθεὶς ὕπατος οὐκ Ἀντώνιον,
 ἀλλὰ Λέπιδον εἵλετο συνάρχοντα. Τὴν δὲ Πομπηίου 5
 πωλουμένην οἰκίαν ἀνήσατο μὲν Ἀντώνιος, ἀπαιτούμε-
 νος δὲ τὴν τιμὴν ἠγανάκτει· καὶ φησιν αὐτὸς διὰ τοῦτο
 μὴ μετασχεῖν Καίσαρι τῆς εἰς Λιβύην στρατείας, ἐπὶ τοῖς
 προτέροις κατορθώμασιν οὐ τυχὼν ἀμοιβῆς. Ἔοικε μὲν-
 τοι τὸ πολὺ τῆς ἀβελτερίας αὐτοῦ καὶ ἀσωτίας ἀφελεῖν 10
 ὁ Καίσαρ, οὐκ ἀναισθητῶς τὰ πλημμελήματα δεξάμενος.
 Ἀπαλλαγείς γὰρ ἐκείνου τοῦ βίου γάμῳ προσέσχε, Φουλ-
 βίαν ἀγαγόμενος τὴν Κλωδίῳ τῷ δημαγωγῷ συνοική-
 σασαν, οὐ ταλασίαν οὐδὲ οἰκουρίαν φρονοῦν γύναιον,
 οὐδὲ ἀνδρὸς ἰδιώτου κρατεῖν ἀξιοῦν, ἀλλ' ἄρχοντος ἄρ- 15
 χεῖν καὶ στρατηγοῦντος στρατηγεῖν βουλόμενον, ὥστε
 Κλεοπάτραν διδασκάλια Φουλβία τῆς Ἀντωνίου γυναι-
 κοκρατίας ὀφείλειν, πάνυ χειροθήτη καὶ πεπαιδαγωγη-
 μένον ἀπ' ἀρχῆς ἀκροᾶσθαι γυναικῶν παραλαβοῦσαν
 αὐτόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκείνην ἐπειράτο προσπαίξων καὶ 20
 μειρακιευόμενος ἱλαρωτέραν ποιεῖν ὁ Ἀντώνιος· οἶον
 ὅτε, Καίσαρι πολλῶν ἀπαντῶντων μετὰ τὴν ἐν Ἰβηρία
 νίκην, καὶ αὐτὸς ἐξῆλθεν· εἶτα ἄφνω φήμης εἰς τὴν
 Ἰταλίαν ἐμπροσθοῦσης, ὡς ἐπίασιν οἱ πολέμοιοι Καίσαρος
 τεθνηκότος, ἀνέστρεψεν εἰς Ῥώμην. Λαβὼν δὲ θερά- 25
 ποντος ἐσθῆτα νύκτωρ ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἦλθε, καὶ φήσας
 ἐπιστολὴν Φουλβία παρ' Ἀντωνίου κομίζειν εἰσήχθη
 πρὸς αὐτὴν ἐγκεκαλυμμένος. Εἶτα ἡ μὲν ἐκπαθῆς οὔσα
 πρὶν ἢ τὰ γράμματα λαβεῖν ἠρώτησεν, εἰ ζῆ ὁ Ἀντώνιος·
 ὁ δὲ τὴν ἐπιστολὴν σιωπῇ προτείνας ἀρξαμένην λύειν 30
 καὶ ἀναγινώσκειν περιβαλὼν κατεφίλησε. Ταῦτα μὲν
 οὖν ὀλίγα πολλῶν ὄντων ἕνεκα δείγματος ἐξενηνόχαμεν.

XI. Ἐκ δὲ Ἰβηρίας ἐκαινόντι Καίσαρι πάντες μὲν οἱ κρῶτοι πολλῶν ἡμερῶν ὄδον ἀπήντων, ἐτιμήθη δὲ Ἄντωνίος ἐκπρεπῶς ὑπ' αὐτοῦ. Κομιζόμενος γὰρ εἰς ζεύγους διὰ τῆς Ἰτακίας Ἀντώνιον εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ συνοχούμενον, ὄπισθεν δὲ Βροῦτον Ἀλβινον καὶ τὸν τῆς ἀδελφιδοῦς υἱὸν Ὀκταουλιανόν, ὃς μετὰ ταῦτα Καίσαρ ἄνωμασθη καὶ Ῥωμαίων ἤρξε κλειστόν χρόνον. Ἐπει δὲ τὸ πέμπτον ἀπεδείχθη Καίσαρ ὕπατος, προσείλετο μὲν εὐθύς συνάροντα τὸν Ἀντώνιον, ἐβούλετο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπαικόμενος Δολοβέλλῃ παρεγγυῆσαι· καὶ τοῦτο πρὸς τὴν σύγκλητον ἐξήνεγκεν. Ἀντωνίου δὲ τραχέως ἀντικεσόοντος καὶ πολλὰ μὲν εἰπόντος κατὰ Δολοβέλλαν, οὐκ ἐλάττωσα δὲ ἀκούσαντος, τότε μὲν αἰσχυνοθεὶς τὴν ἀκοσμίαν ὁ Καίσαρ ἀπηλλάγη. Μετὰ δὲ ταῦτα προελθὼν ἀναγορευθεὶς τὸν Δολοβέλλαν, Ἀντωνίου τοὺς οἰωνοὺς ἐναντιοῦσθαι βωῶντος, εἶξε καὶ προήκατο Δολοβέλλαν ἀχθόμενον. Ἐδόκει δὲ κάκεινον οὐδὲν ἦττον τοῦ Ἀντωνίου βδελύττεσθαι. Λέγεται γὰρ ὡς, ἀμφοτέρους τινὸς ὁμοῦ διαβάλλοντος πρὸς αὐτόν, εἶποι, μὴ δεδιέναι τοὺς παχεῖς τούτους καὶ κομήτας, ἀλλὰ τοὺς ὠχρὸς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους, Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἀποδεικνύμενος, ὑφ' ὧν ἐμελλεν ἐπιβουλευθεὶς ἀναιρεῖσθαι.

XII. Κάκεινοις δὲ τὴν εὐπρεπεστάτην πρόφασιν ἄκων παρέσχεν Ἀντώνιος. Ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν Λυκαίων εορτὴ Ῥωμαίοις, ἣν Λουπερκάλια καλοῦσι, Καίσαρ δὲ πεκοσμημένος ἐσθῆτι θριαμβικῇ καὶ καθήμενος ὑπὲρ βήματος ἐν ἀγορᾷ τοὺς διαθέοντας ἐθεάτο· διαθέουσι δὲ τῶν εὐγενῶν νέοι πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀληθιμμένοι λίπα, σκύτεσι λαείοις καθικνούμενοι μετὰ παιδιᾶς τῶν ἐντυγγανόντων. Ἐν τούτοις ὁ Ἀντώνιος διαθέων τὰ μὲν πάτρια χαίρειν εἶασε, διάδημα δὲ δάφνης

στεφάνῳ περιελίξας προσέδραμε τῷ βήματι καὶ συναξα-
 ρθεὶς ὑπὸ τῶν συνθεόντων ἐπέθηκε τῇ κεφαλῇ τοῦ Καί-
 σαρος, ὡς δὴ βασιλεύειν αὐτῷ προσῆκου. Ἐκείνου δὲ
 θρυπτομένου καὶ διακλίνοντος ἤσθαις ὁ δῆμος ἀνεκρό-
 τησε· καὶ πάλιν ὁ Ἀντώνιος ἐπήγε, καὶ πάλιν ἐκείνος ἔ-
 ἀπετίβητο. Καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διαμαχομένων Ἀν-
 τωνίῳ μὲν ὀλίγοι τῶν φίλων βιαζομένων, Καίσαρι δὲ
 ἀρνούμενῳ πᾶς ὁ δῆμος ἐπεκρόται μετὰ βοῆς· ὁ καὶ
 θαυμαστὸν ἦν, ὅτι τοῖς ἔργοις τὰ τῶν βασιλευμένων
 ὑπομένοντες τοῦνομα τοῦ βασιλέως ὡς κατάλυσαι τῆς 10
 ἐλευθερίας ἔφενον. Ἀνάστη μὲν οὖν ὁ Καίσαρ ἀχθε-
 σθεὶς ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπέγων ἀπὸ τοῦ
 τραχήλου τῷ βουλευμένῳ παρέχειν τὴν σφαγὴν ἔβρα.
 Τὸν δὲ στέφανον ἐν τῶν ἀνδριάντων ἀπὸ τοῦ περιταθέν-
 τα δῆμαρχοί τινες κατέσπασαν, οὓς ὁ δῆμος εὐφημῶν 15
 μετὰ κρότου παρείπετο, Καίσαρ δὲ τῆς ἀρχῆς ἀπέστησεν.

XIII. Ταῦτα τοὺς περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἐπέρ-
 ρωσε· καὶ τῶν φίλων τοὺς πιστοὺς καταλέγοντες ἐπὶ
 τὴν πρᾶξιν ἐσκέπτοντο περὶ Ἀντωνίου. Τῶν δὲ ἄλλων
 προσιεμένων τὸν ἄνδρα Τρεβώνιος ἀντεῖπεν· ἔφη γὰρ 20
 ὑφ' οὗ χρόνον ἀπήντων ἐξ Ἰβηρίας ἐπανιόντι Καίσαρι,
 τοῦ Ἀντωνίου συσκηνοῦντος αὐτῷ καὶ συνοδεύοντος,
 ἄψασθαι τῆς γνώμης ἀτρέμα πῶς καὶ μετ' εὐλαβείας,
 τὸν δὲ νοῆσαι μὲν, οὐδέξασθαι δὲ τὴν πείραν, οὐ μὴν
 οὐδὲ πρὸς Καίσαρα κατειπαῖν, ἀλλὰ πιστῶς κατασιωπῆ-
 σαι τὸν λόγον. Ἐκ τούτου πάλιν ἐβουλευόντο Καίσαρα
 κτείναντες ἐπισφάττειν Ἀντώνιον· ἐκάλυσε δὲ Βροῦτος,
 ἀξιῶν τὴν ὑπερ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων τολμωμένην
 πρᾶξιν εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν ἀδικίας εἶναι. Φοβούμε-
 νοι δὲ τὴν τε φάμην τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς 30
 ἀξίωμα, τάττουσιν ἐπ' αὐτὸν ἐνίους τῶν ἐκ τῆς συνωμο-
 σίας, ὅπως, ὅταν εἰσὶν Καίσαρ εἰς τὴν βουλήν καὶ μέλλῃ

δραῖσθαι τὸ ἔργον, ἔξω διαλεγόμενοι τι καὶ σπουδάζοντες κατέχουσιν αὐτόν.

XIV. Τούτων δὲ πραττομένων ὡς συνετέθη, καὶ πείσοντας ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Καίσαρος, εὐθύς μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐσθῆτα θεράποντος μεταλαβὼν ἐκρυψεν αὐτόν. Ὡς δ' ἔγνω τοὺς ἄνδρας ἐπιχειροῦντας μὲν οὐδενί, συνηθροισμένους δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἔπεισε καταβῆναι λαβόντας ὄμηρον παρ' αὐτοῦ τὸν υἱόν· καὶ Κάσσιον μὲν αὐτὸς ἐδείπνισε, Βρούτον δὲ Λέπιδος. Συναγαγὼν 922
 10 δὲ βουλήν αὐτὸς μὲν ὑπὲρ ἀμνηστίας εἶπε καὶ διανομητῆς ἐπαρχιῶν τοῖς περὶ Κάσσιον καὶ Βρούτον, ἣ δὲ σύγκλητος ἐκύρωσε ταῦτα καὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος γεγονότων ἐψηφίσαντο μηδὲν ἀλλάττειν. Ἐξῆι δὲ τῆς βουλῆς λαμπρότατος ἀνθρώπων ὁ Ἀντώνιος, ἀνηρηκέναι δοκῶν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ πράγμασι δυσκολίας ἔχουσι καὶ ταραχὰς οὐ τὰς τυχοῦσας ἐμφρονέστατα κεκρησθαι καὶ πολιτικώτατα. Τούτων μέντοι ταχὺ τῶν λογισμῶν ἐξέσεισεν αὐτόν ἢ παρὰ τῶν ὄχλων δόξα, πρῶτον ἐλπίσαντα βεβαίως ἔσεσθαι Βρούτου καταλυθέντος. Ἔτυχε μὲν 20 οὖν ἐκκομιζομένου Καίσαρος, ὥσπερ ἔθος ἦν, ἐν ἀγορᾷ διεξιὼν ἐγκώμιον· ὁρῶν δὲ τὸν δῆμον ὑπερφυῶς ἀγόμενον καὶ κηλούμενον ἐνέμιξε τοῖς ἐπαίνοις οἴκτον ἅμα καὶ δεινῶσιν ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ τῷ λόγῳ τελευτῶντι τοὺς τε χιτωνίσκους τοῦ τεθνηκότος ἤμαγμένους καὶ διακεκομμένους τοῖς ξίφουσιν ἀνασείων, καὶ τοὺς εἰργασμένους ταῦτα καλῶν παλαμναίους καὶ ἀνδροφόνους, τοσοῦτον ὀργῆς ἐνέβαλε τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐν ἀγορᾷ καθαγίσει συννευκαμένους τὰ βάθρα καὶ τὰς τραπέζας, ἀρπάζοντας δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς πυρᾶς 30 δαλοὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας θεῖν τῶν ἀπεκτονότων καὶ προσμάχεσθαι.

XV. Διὰ ταῦτα τῶν περὶ Βρούτον ἐκ τῆς πόλεως

ἀπελθόντων οἱ τε φίλοι τοῦ Καίσαρος συνίσταντο πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἣ τε γυνὴ Καλπουρνία πιστεύασα τῶν χρημάτων τὰ πλεῖστα κατέθετο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς οὐκίας, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα τετρακισχιλίων ταλάντων. Ἔλαβε δὲ καὶ τὰ βιβλία τοῦ Καίσαρος, ἐν οἷς ὑπομνήματα τῶν κεκριμένων καὶ δεδογμένων ἦν ἀναγεγραμμένα· καὶ τούτοις παρεγγράφων οὓς ἐβούλετο, πολλοὺς μὲν ἄρχοντας ἀπεδείκνυε, πολλοὺς δὲ βουλευτάς, ἐνίοις δὲ καὶ κατῆγε πεφυγαδευμένους καὶ καθειργμένους ἔλυσεν, ὡς δὴ ταῦτα τῷ Καίσαρι δόξαντα. Διὸ τούτους 10 ἅπαντας ἐπισκώπτοντες οἱ Ῥωμαῖοι Χαρωνίτας ἐκάλουν· ἐλεγχόμενοι γὰρ εἰς τοὺς τοῦ νεκροῦ κατέφευγον ὑπομνηματισμούς. Καὶ τἄλλα δὲ ἐπραττεν αὐτοκρατορικῶς ὁ Ἀντώνιος, αὐτὸς μὲν ὑπατεύων, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἔχων συνάρχοντας, Γάτον μὲν στρατηγόν, Λεύκιον δὲ 15 δῆμαρχον.

XVI. Ἐνταῦθα δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων ὁ νέος ἀφικνεῖται Καίσαρ εἰς Ῥώμην, ἀδελφιθῆς μὲν ὢν τοῦ τεθνηκότος υἱός, ὡς εἴρηται, κληρονόμος δὲ τῆς οὐσίας ἀπολελειμμένος, ἐν Ἀπολλωνίᾳ δὲ διατρίβων ὑφ' ὃν 20 χρόνον ἀνήρητο Καίσαρ. Οὗτος εὐθὺς Ἀντώνιον, ὡς δὴ πατρῶον φίλον, ἀσπασάμενος τῶν παρακαταθηκῶν ἐμέμνητο. Καὶ γὰρ ὄφειλε Ῥωμαίων ἐκάστῳ δραχμὰς ἐβδομήκοντα πέντε δοῦναι, Καίσαρος ἐν ταῖς διαθήκαις γράψαντος. Ἀντώνιος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὡς μειρακίου 25 καταφρονῶν ἔλεγεν οὐχ ὑγιαίνειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ φρενῶν ἀγαθῶν καὶ φίλων ἔρημον ὄντα φορτίον ἀβάστακτον αἰρεσθαι τὴν Καίσαρος διαδοχὴν· μὴ πειθομένου δὲ τούτοις, ἀλλ' ἀπαιτοῦντος τὰ χρήματα, πολλὰ καὶ λέγων πρὸς ὕβριν αὐτοῦ καὶ πράττων διετέλει. Διημαρ- 30 χίαν τε γὰρ ἐνέστη μετιόντι, καὶ δίφρον χρυσοῦν τοῦ πατρός, ὥσπερ ἐψήφιστο, τιθέντος ἠπέλιψεν εἰς φυλα-

κην ἀπάξειν, εἰ μὴ παύσαιτο δημαγωγῶν. Ἐπεὶ μὲντοι Κικέρωνι δούς ἑαυτὸν ὁ νεανίας καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τὸν Ἀντώνιον ἐμίσουν, δι' ἐκείνων μὲν ᾤκειοῦτο τὴν βουλήν, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον ἀνελάμβανε καὶ τοὺς στρα-
 5 τιάτας ἀπὸ τῶν κατοικιῶν συνῆγε, δεισας ὁ Ἀντώνιος εἰς λόγους αὐτῷ συνῆλθεν ἐν Καπιτωλίῳ, καὶ διηλλάγησαν. Εἶτα κοιμώμενος ἐκείνης τῆς νυκτὸς ὄψιν εἶδεν ἄτοπον ὁ Ἀντώνιος. Ἐδόκει γὰρ αὐτοῦ τὴν δεξιὰν χεῖρα βεβλησθαι κεραυνῷ. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐνέπεσε
 10 λόγος, ὡς ἐπιβουλευοὶ Καίσαρ αὐτῷ. Καίσαρ δὲ ἀπε- 923
 λογείτο μὲν, οὐκ ἐπειθε δέ· καὶ πάλιν ἦν ἐνεργὸς ἢ ἐχθρα, καὶ περιθρόντες ἀμφοτέροι τὴν Ἰταλίαν τὸ μὲν ἰδρυμένον ἐν ταῖς κατοικίαις ἤδη τοῦ στρατιωτικοῦ με-
 γάλους ἀνίστασαν μισθοῖς, τὸ δ' ἐν ὄπλοις ἔτι τεταγμέ-
 15 νον ὑποφθάνοντες ἀλλήλους προσήγοντο.

XVII. Τῶν δ' ἐν τῇ πόλει Κικέρων μέγιστον δυνά-
 μενος καὶ παροξύνων ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἅπαντας ἀν-
 θρώπους, τέλος ἐπεισε τὴν βουλήν ἐκείνων μὲν πολέμιον
 ψηφίσασθαι, Καίσαρι δὲ ἑβδομήκοντα πέμψαι καὶ στρα-
 20 τηρικὰ κόσμια, Πάυσαν δὲ καὶ Ἰφτιον ἀποστέλλειν ἐξε-
 λῶντας Ἀντώνιον ἐκ τῆς Ἰταλίας. Οὗτοι δὲ ἦσαν ὕπα-
 τοι τότε καὶ συμβαλόντες Ἀντωνίῳ περὶ πόλιν Μυτινήν,
 Καίσαρος παρόντος καὶ συμμαχομένου, τοὺς μὲν πολε-
 μίους ἐνίκων, αὐτοὶ δὲ ἀπέθανον. Φεύγοντι δὲ Ἀντω-
 25 νίῳ πολλὰ συνέπιπτε τῶν ἀπόρων, ὁ δὲ λιμὸς ἀπορώ-
 τατον. Ἀλλὰ φύσει παρὰ τὰς κακοπραγίας ἐγένετο βέλ-
 τιστος ἑαυτοῦ καὶ δυστυχῶν ὁμοιότατος ἦν ἀγαθῷ, κοι-
 νοῦ μὲν ὄντος τοῦ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀρετῆς τοῖς δι' ἀπο-
 ρίαν τινὰ σφαλλομένοις, οὐ μὴν ἁπάντων ἀζηλοῦσι μι-
 30 μείσθαι καὶ φεύγειν ἀδυσχεραίνουσιν ἐρωμένων ἐν
 ταῖς μεταβολαῖς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐνίων τοῖς ἔθεσιν ἐν-
 διδόντων ὑπὸ ἀσθενείας καὶ θραυνομένων τὸν λογισμὸν.

Ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος τότε θαυμαστὸν ἦν παράδειγμα τοῖς στρατιωταῖς ἀπὸ τρυφῆς τοσαύτης καὶ πολυτέλειας ὕθωρε πίνων διεφθαρμένον εὐκόλως καὶ καρπύους ἀγρίους καὶ ρίζας προσφερόμενος. Ἐβρώθη δὲ καὶ φλοῖδος, ὡς λέγεται, καὶ ζώων ἀγεύστων πρότερον ἤψαντο τὰς Ἀλ- 5 πεις ὑπερβάλλοντες.

XVIII. Ἦν δὲ ὁρμὴ τοῖς ἐπέκεινα στρατεύμασιν ἐν-
 τυχεῖν, ὧν Λέπιδος ἦρχε, φίλος εἶναι δοκῶν Ἀντωνίου
 καὶ πολλὰ τῆς Καίσαρος φιλίας ἀπολελανθέναι δι' αὐ-
 τόν. Ἐλθὼν δὲ καὶ παραστρατόπεδους πλησίον, ὡς 10
 οὐθέν ἀπήντα φιλάνθρωπον, ἐγνώ παραβαλέσθαι. Καὶ
 κόμη μὲν ἀτμηελῆς καὶ βαθὺς πάγων μετὰ τὴν ἤτταν
 εὐθύς ἦν αὐτῷ καθειμένος, λαβὼν δὲ φαιὸν ἱμάτιον ἐγ-
 γύς προσῆγε τῷ χάρακι τοῦ Λεπίδου καὶ λέγειν ἤρξατο.
 Πολλῶν δὲ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐπικλωμένων καὶ τοῖς λό- 15
 γοῖς ἀγομένων, δεισας ὁ Λέπιδος τὰς σάλπιγγας ἐκέλευσε
 συνηγούσας ἀφελέσθαι τὸ κατακούεσθαι τὸν Ἀντώνιον.
 Οἱ δὲ στρατιῶται μᾶλλον ᾤκτειραν καὶ διελέγοντο κρύ-
 φα, Λαίλιον καὶ Κλώδιον ἀποστέλλαντες πρὸς αὐτὸν
 ἐσθῆτας λαβόντας ἐταιρενομένων γυναικῶν, οἱ τὸν Ἀν- 20
 τώνιον ἐκέλευον ἐπιχειρεῖν θαρροῦντα τῷ χάρακι· πολ-
 λούς γὰρ εἶναι δεξομένους καὶ τὸν Λέπιδον, εἰ βούλοιο,
 κτενοῦντας. Ἀντώνιος δὲ Λεπίδου μὲν οὐκ εἶασεν ἄψα-
 σθαι, μεθ' ἡμέραν δὲ τὸν στρατὸν ἔχων ἀπεπειράτο τοῦ
 ποταμοῦ. Καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐμβὰς ἐπορεύετο πρὸς τὴν 25
 ἀντιπέρας ὄχθην, ὁρῶν ἤδη πολλοὺς τῶν Λεπίδου στρα-
 τιωτῶν τὰς τε χεῖρας ὀρέγοντας αὐτῷ καὶ τὸν χάρακα
 διασπῶντας. Εἰσελθὼν δὲ καὶ κρατήσας ἀπάντων ἡμε-
 ρώτατα Λεπίδῳ προσηνέχθη. Πατέρα γὰρ προσηγόρευ-
 σεν αὐτὸν ἀσπασάμενος· καὶ τῷ μὲν ἐργῶ πάντων αὐ- 30
 τὸς ἦν κύριος, ἐκείνῳ δ' ὄνομα καὶ τιμὴν αὐτοκράτορος
 διετέλει φυλάττων. Τοῦτο καὶ Πλάγκον αὐτῷ Μοννά-

τιον ἐποίησε προσθέσθαι, καθήμενον οὐ πρόσω μετὰ
 συχνῆς δυνάμεως. Οὕτω δὲ μέγας ἀρθεὶς αὐτίς ὑπερ-
 έβαλε τὰς Ἄλπει, εἰς τὴν Ἰταλίαν ἄγων ἑπτακαίδεκα
 τέλη πεζῶν σὺν αὐτῷ καὶ μυρίους ἵππεις· χωρὶς δὲ
 5 φρουρὰν Γαλατίας ἕξ τάγματα λελοιπέι μετὰ Οὐαρίου
 τινὸς τῶν συνήθων καὶ συμποτῶν, ὃν Κοτύλωνα προσ-
 ηγόρευον.

XIX. Καίσαρ δὲ Κικέρωνι μὲν οὐκέτι προσεῖχε, τῆς
 ἐλευθερίας ὄρων περιεχόμενον, Ἀντώνιον δὲ προῦκα-⁹²⁴
 10 λειτο διὰ τῶν φίλων εἰς διαλύσεις. Καὶ συνελθόντες οἱ
 τρεῖς εἰς νησιδα ποταμῷ περιφρεομένην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας
 συνήδρευσαν. Καὶ τᾶλλα μὲν ἐπεικῶς ὠμολογεῖτο, καὶ
 διενείμαντο τὴν σύμπασαν ἀρχὴν ὡσπερ οὐσίαν πατρῶαν
 ἀλλήλοις, ἣ δὲ περὶ τῶν ἀπολουμένων ἀνδρῶν ἀμφισ-
 15 βήτησις αὐτοῖς πλεῖστα πράγματα παρέσχε, τοὺς μὲν
 ἐχθροὺς ἀνελεῖν ἐκάστου, σῶσαι δὲ τοὺς προσήκοντας
 ἀξιούντος. Τέλος δὲ τῇ πρὸς τοὺς μισουμένους ὀργῇ
 καὶ συγγενῶν τιμῆν καὶ φίλων εὐνοίαν προέμενοι, Κικέρ-
 ρωνος μὲν Ἀντωνίῳ Καίσαρ ἐξέστη, τούτῳ δὲ Ἀντώ-
 20 νιος Λευκίου Καίσαρος, ὃς ἦν θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός·
 ἐδόθη δὲ καὶ Λεπίδῳ Παῦλον ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν· οἱ
 δὲ φασιν ἐκστῆναι τοῦ Παύλου τὸν Λέπιδον ἐκεῖνοις
 ἀποθανεῖν αὐτὸν αἰτησαμένοις. Οὐδὲν ὠμότερον οὐδὲ
 ἀγριώτερον τῆς διαμείψεως ταύτης δοκῶ γενέσθαι. Φό-
 25 νων γὰρ ἀντικαταλλάσσόμενοι φόνους ὁμοίως μὲν οἷς
 ἐλάμβανον ἀνῆρουν οὓς ἐδίδουσαν, ἀδικώτεροι δὲ περὶ
 τοὺς φίλους ἦσαν, οὓς ἀπεκτίννυσαν μηδὲ μισοῦντες.

XX. Ἐπὶ δ' οὖν ταῖς διαλλαγαῖς ταύταις οἱ στρα-
 30 τιῶται περιστάντες ἠξίου καὶ γάμῳ τιμὴν τὴν φιλίαν
 γυναικὸς θυγατέρα Κλωδίαν. Ὀμολογηθέντος δὲ καὶ
 τούτου τριακόσιοι μὲν ἐκ προγραφῆς ἐθανατώθησαν ὑπ'

αὐτῶν· Κικέρωνος δὲ σφαγέντος ἐκέλευσεν Ἀντώνιος τὴν τε κεφαλὴν ἀποκοπῆναι καὶ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, ἢ τοὺς κατ' αὐτοῦ λόγους ἔγραψε. Καὶ κομισθέντων ἐθεᾶτο γεγηθῶς καὶ ἀνακαγγάζων ὑπὸ χαρᾶς πολλάκις· εἶτα ἐμπλησθεὶς ἐκέλευσεν ὑπὲρ τοῦ βήματος ἐν ἀγορᾷ 5 τεσθῆναι, καθάπερ εἰς τὸν νεκρὸν ὑβρίζων, οὐχ αὐτὸν ἐνυβρίζοντα τῇ τύχῃ καὶ καταισχύνοντα τὴν ἐξουσίαν ἐπιδεικνύμενός· Ὁ δὲ θεῖος αὐτοῦ Καίσαρ ζητούμενος καὶ διωκόμενος κατέφυγε πρὸς τὴν ἀδελφὴν. Ἡ δέ, τῶν σφαγῶν ἐπιστάντων καὶ βιαζομένων εἰς τὸ δωμάτιον 10 αὐτῆς, ἐν ταῖς θύραις σταῖσα καὶ διασχοῦσα τὰς χεῖρας ἐβόα πολλάκις· „Οὐκ ἀποκτενεῖτε Καίσαρα Λεύκιον, ἐὰν μὴ πρότερον ἐμὲ ἀποκτείνητε τὴν τὸν αὐτοκράτορα τεκοῦσαν.“ Ἐκείνη μὲν οὖν τοιαύτη γενομένη διέκλεψε καὶ διέσωσε τὸν ἀδελφόν. 15

XXI. Ἦν δὲ καὶ τὰ πολλὰ Ῥωμαίοις ἐπαχθῆς ἡ τῶν τριῶν ἀρχή· καὶ τὸ πλεῖστον ὁ Ἀντώνιος τῆς αἰτίας εἶχε, πρεσβύτερος μὲν ὢν Καίσαρος, Λελίδου δὲ δυνατώτερος, εἰς δὲ τὸν βίον ἐκείνον αὐθις τὸν ἡδυκαθῆ καὶ ἀκόλαστον, ὡς πρῶτον ἀνεχαλίτισε τῶν πραγμάτων, 20 ἐκκεχυμένος. Προσῆν δὲ τῇ κοινῇ κακοδοξία τὸ διὰ τὴν οἰκίαν οὐ μικρὸν μίσος, ἦν ᾧκει, Πομπηίου τοῦ Μεγάλου γενομένην, ἀνδρὸς οὐχ ἥττον ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ τῷ τεταγμένως καὶ δημοτικῶς δεικνῆσθαι θαυμασθέντος ἢ διὰ τοὺς τρεῖς θριάμβους. Ἦχθοντο γὰρ ὀργῶντες 25 αὐτὴν τὰ πολλὰ κεκλεισμένην μὲν ἡγεμόσι καὶ στρατηγοῖς καὶ πρέσβεσιν, ὠθουμένοις πρὸς ὕβριν ἀπὸ τῶν θυρῶν, μεστὴν δὲ μίμων καὶ θαυματοποιῶν καὶ κολάκων κραιπαλῶντων, εἰς οὓς τὰ πλεῖστα κατανηλίσκετο τῶν χρημάτων τῷ βιαιοτάτῳ καὶ χαλεπωτάτῳ τρόπῳ πο- 30 ριζομένων. Οὐ γὰρ μόνον ἐπώλουν οὐσίας τῶν φονευομένων, ἐπισυνοφαντοῦντες οἰκίλους καὶ γυναῖκας αὐτῶν,

οὐδὲ τελῶν πᾶν ἐκίνησαν γένος, ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῖς :
 Ἐστίασι πυθόμενοι παρθένους παρακαταθήκας τινὰς
 κελσθαὶ καὶ ξένων καὶ πολιτῶν ἔλαβον ἐπελθόντες.
 Ὡς δὲ οὐδὲν ἦν Ἰανόν· Ἀντωνίου, Καίσαρ ἤξεισε νεύ-
 5 μασθαὶ τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν. Ἐνεύμαντο δὲ καὶ τὸν
 στρατόν, ἐπὶ Βρούτου καὶ Κάσσιον εἰς Μακεδονίαν στρα- 925
 τεύοντες ἀμφοτέρω, Δελίδῃ δὲ τὴν Ῥώμην ἐπέτρεψαν.

XXH. Ὡς μέντοι διαβάντες ἤψαντο πόλεμον καὶ
 παρεστρατοπέθευσαν τοῖς πολεμίοις, Ἀντωνίου μὲν ἀν-
 10 τιτεταγμένου Κάσσιῳ, Βρούτῳ δὲ Καίσαρος, οὐδὲν ἔρ-
 γον ἐφάνη μέγα τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' Ἀντώνιος ἦν ὁ νι-
 κῶν πάντα καὶ κατορθῶν. Τῇ μὲν γε προτέρᾳ μάχῃ
 Καίσαρ ὑπὸ Βρούτου κατὰ κράτος ἠττηθεὶς ἀπέβαλε τὸ
 στρατόπεδον καὶ μικρὸν ἐφθῆ τοὺς διώκοντας ὑπαικυ-
 15 γῶν· ὡς δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γέγραφε, τῶν
 φίλων τινὸς ὄναρ ἰδόντος ἀνεχώρησε πρὸ τῆς μάχης.
 Ἀντώνιος δὲ Κάσσιον ἐνίκησε· καί τες γεγράφασιν ἐνιοὶ
 μὴ παραγενέσθαι τῇ μάχῃ τὸν Ἀντώνιον, ἀλλὰ προσγε-
 νέσθαι μετὰ τὴν μάχην ἤδη διώκουσι. Κάσσιον δὲ Πίν-
 20 δαρος τῶν πιστῶν τες ἀπελευθέρων αὐτοῦ δεομένου καὶ
 κελεύοντος ἐσφαξεν· οὐ γὰρ ἔγνω νενικηῶτα Βρούτον.
 Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαγενομένων πάλιν ἐμαχέσαντο
 καὶ Βρούτος μὲν ἠττηθεὶς ἑαυτὸν ἀνέλεν, Ἀντώνιος
 δὲ τῆς νίκης ἠνέγκαστο τῇ δόξῃ τὸ πλεῖστον, ἅτε δὴ καὶ
 25 νοσοῦντος τοῦ Καίσαρος. Ἐπιστάς δὲ τῷ Βρούτου νε-
 κρῶ μικρὰ μὲν ὠνειδίσαν ὑπὲρ τῆς Γαίτου τοῦ ἀδελφοῦ
 τελευτῆς, ἀνηρήκει γὰρ ἐκείνον ὁ Βρούτος ἐν Μακεδό-
 νιᾳ Κικέρωνι τιμωρῶν, φήσας δὲ μᾶλλον Ὀρτήσιον ἢ
 Βρούτον αἰτιᾶσθαι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σφραγῆς Ὀρτήσιον
 30 μὲν ἐκέλευσεν ἐπισφάξαι τῷ μνήματι, Βρούτῳ δὲ τὴν
 αὐτοῦ φοινικίδα πολλῶν χρημάτων ἄβλαν οὖσαν ἐπέροψα,
 καὶ τῶν ἀπελευθέρων τιμὴ τῶν ἑαυτοῦ προσέταξε τῆς τα-

φῆς ἐπιμεληθῆναι. Τοῦτον ὕστερον γνοὺς οὐ συγκατακαύσαντα τὴν φοινικίδα τῷ νεκρῷ καὶ πολλὰ τῆς εἰς τὴν ταφὴν δαπάνης ὑψηρημένου ἀπέκτειναν.

XXIII. Ἐκ τούτου Καίσαρ μὲν εἰς Ῥώμην ἐκομίζετο, δοκῶν οὐ περιέσεσθαι πολὺν χρόνον ἐν τῆς ἀρρωστίας, 5 Ἀντώνιος δὲ τὰς πρὸς ἑαυτὸς ἐκαρχίας ἀργυρολογῆσων διέβαινον εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλὴν στρατιάν, ἄγων ὑπεσχημένοι γὰρ ἐκάστῳ στρατιῶτῃ δραχμὰς πεντακισχιλίας ἰδέοντο. συνκουωτέρου χρηματισμοῦ καὶ δασμολογίας. Τοῖς μὲν οὖν Ἕλλησιν οὐκ ἄποκος οὐδὲ φορτικόςος συνηνέχθη τό γε πρῶτον, ἀλλὰ καὶ τὰ παίζον αὐτοῦ πρὸς ἀκροάσεις φιλολόγων καὶ θεᾶς ἀγάνων καὶ μνήσεις ἔτρεπε, καὶ περὶ τὰς κρίσεις ἦν ἐπιεικής, καὶ φιλέλλημι ἀκούων ἔχαίρειν, ἐτι δὲ μᾶλλον φιλαθήναιος προσ- 15 αγορευόμενος, καὶ τῇ πόλει κλειστάς δωρεὰς ἔδωκε. Βουλομένων δέ τι καὶ Μεγαρέων καλοῦ ἀντεπιδειξασθαι ταῖς Ἀθήναις καὶ τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν αὐτὸν ἀξιοσάντων ἀναβὰς καὶ θεασάμενος, ὡς ἐκυνθάνοντο, τί δοκοίη „Μικρὸν μὲν“ ἔφη „σαπρὸν δέ.“ [Πρὸς δὲ] καὶ τὸν τοῦ Πυθίου νεῶν καταμέτρησεν, ὡς συντελέσων 20 τοῦτο γὰρ ὑπέσχετο πρὸς τὴν σύγκλητον.

XXIV. Ἐπεὶ δὲ Ἀσύκιον Κηρωρίνου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καταλιπὼν εἰς Ἀσίαν διέβη καὶ τῶν ἐκεῖ πλούτων ἤφατο, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ θύρας ἐφοίτων καὶ βασιλείων γυναικες ἀμιλλάμεναι δωρεαῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ κάλλε- 25 σιν ἐφθείροντο πρὸς αὐτόν, ἐν Ῥώμῃ δὲ Καίσαρος στάσει καὶ πολέμοις ἀποτρυχομένου πολλὴν αὐτὸς ἄγων σχολὴν καὶ εἰρήνην ἀνεκυνκλεῖτο τοῖς πάθεσιν εἰς τὸν συνήθη βίον, Ἀναξήνορες δὲ καθαρθοὶ καὶ Ξοῦθοι χοραῦλαι καὶ Μητρόδωρος τις ὄρχηστὴς καὶ τοιοῦτος ἄλ- 30 λος Ἀσιανῶν ἀκροαμάτων θίασος, ὑπερβαλλομένων λαμυρία καὶ βωμολοχία τὰς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας κῆρας, εἰσερ-

ρήν καὶ διώκει τὴν αὐλήν, οὐδὲν ἦν ἀνεκτόν, εἰς ταῦτα φορομένων ἀπάντων. Ἡ γὰρ Ἀσία πᾶσα, καθάπερ ἡ 926
Σοφόκλειος ἐκείνη πόλις, ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων ἔγεμεν,
ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων.

- 5 Εἰς γοῦν Ἐφεσον εἰσιόντος αὐτοῦ γυναῖκες μὲν εἰς Βάκ-
χας, ἄνδρες δὲ καὶ παῖδες εἰς Σατύρους καὶ Πᾶνας
ἤγοῦντο διεσκευασμένοι, κιττοῦ δὲ καὶ θύρσων καὶ ψαλ-
τηρίων καὶ συρίγγων καὶ αὐλῶν ἢ πόλις ἦν πλέα, Διό-
νυσον αὐτὸν ἀνακαλουμένων χαριδάτην καὶ μειλίχιον.
- 10 Ἦν γὰρ ἀμέλει τοιοῦτος ἐνίοις, τοῖς δὲ πολλοῖς ὠρηστής
καὶ ἄγριώνιος. Ἀφηρεῖτο γὰρ εὐγενεῖς ἀνθρώπους τὰ
ὄντα μαστιγίαις καὶ κόλαξι χαριζόμενος. Πολλῶν δὲ καὶ
ζώντων ὡς τεθνηκότων αἰτησάμενοί τινες οὐσίας ἔλα-
βον. Ἄνδρὸς δὲ Μάγνητος οἶκον ἐδωρήσατο μαγείρῳ
15 περὶ ἓν, ὡς λέγεται, δεῖκνον εὐδοκιμήσαντι. Τέλος δέ,
ταῖς πόλεσι δεύτερον ἐπιβάλλοντος φόρον, ἐτόλμησεν
Ἐβρέας ὑπὲρ τῆς Ἀσίας λέγων εἰπεῖν ἀγοραίως μὲν
ἐκεῖνα καὶ πρὸς τὸν Ἀντωνίου ζῆλον οὐκ ἀηδῶς „Εἰ δύ-
νασαι δις λαβεῖν ἐνὸς ἐνιαυτοῦ φόρον, δύνασαι καὶ δις
20 ἡμῖν ποιήσασθαι θέρος καὶ δις ὀπώραν“ πρακτικῶς δὲ
καὶ παραβόλως συναγαγὼν, ὅτι μυριάδας εἰκοσι ταλάν-
των ἢ Ἀσία δέδωκε „ταῦτα“ εἶπεν „εἰ μὲν οὐκ εἴληφας,
ἀπαίτει παρὰ τῶν λαβόντων· εἰ δὲ λαβὼν οὐκ ἔχεις,
ἀπολώλαμεν.“ Ἐτρέψατο τούτῳ δεινῶς τὸν Ἀντωνίου·
25 ἡγνόει γὰρ τὰ πολλὰ τῶν γιγνομένων, οὐχ οὕτω ῥάθυ-
μος ὢν, ὡς δι’ ἀπλότητα πιστεύων τοῖς περὶ αὐτόν.
Ἐνῆν γὰρ ἀπλότης τῷ ἦθει καὶ βραδεία μὲν αἰσθησις,
αἰσθανομένῳ δὲ τῶν ἀμαρτανομένων ἰσχυρὰ μετάνοια
καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔξομολόγησις τοὺς ἀγνωμονηθέντας,
30 μέγεθος δὲ καὶ περὶ τὰς ἀμοιβὰς καὶ περὶ τὰς τιμωρίας.
Μᾶλλον γε μὴν ἐδόκει χαριζόμενος ἢ κολάζων ὑπερβάλ-
λειν τὸ μέτριον. Ἡ δὲ περὶ τὰς παιδιὰς καὶ τὰς ἐπισκώ-

φεις ὕβρις ἐν αὐτῇ τὸ φάρμακον εἶχεν. Ἀντισκῶψαι γὰρ ἐξῆν καὶ ἀνθυβρίσαι, καὶ γελώμενος οὐχ ἦττον ἢ γελῶν ἐχαιρε. Καὶ τοῦτο διελυμήνατο τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων. Τοὺς γὰρ ἐν τῷ παλῶν παρρησιαζομένους οὐκ ἂν οἰηθεῖς σπουδάζοντας κολακεύειν αὐτὸν ἠλίσκετο 5 ῥαδίως ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, ἀγνοῶν ὅτι τὴν παρρησίαν τινὲς ὡς ὑποστῦφον ἠδυσμα τῇ κολακείᾳ παραμιγνύντες ἀφῆρουν τὸ πλήσμιον, τῇ παρὰ τὴν κύλικα θρασύτητι καὶ λαλιᾷ διαμηχανώμενοι τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὕφεισιν καὶ συγκατάθεσιν μὴ πρὸς χάριν ὁμιλούντων, 10 ἀλλὰ τῷ φρονεῖν ἠττωμένων φαίνεσθαι.

XXV. Τοιούτῳ δ' οὖν ὄντι τὴν φύσιν Ἀντωνίῳ τελευταῖον κακὸν ὁ Κλεοπάτρας ἔρως ἐπιγενόμενος καὶ πολλὰ τῶν ἐτι κρυπτομένων ἐν αὐτῷ καὶ ἀτρεμούντων παθῶν ἐγείρας καὶ ἀναβακχεύσας, εἰ τι χρηστὸν ἢ σω- 15 τήριον ὁμως ἀντεῖχεν, ἠφάνισε καὶ προσδιέφθειρεν. Ἀλίσκεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἀπτόμενος τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἐπεμψε πρὸς αὐτὴν κελεύων εἰς Κιλικίαν ἀπαντῆσαι λόγον ὑφέξουσας ὧν ἐνεκαλεῖτο τοῖς περὶ Κάσσιον δοῦναι πολλὰ καὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν πόλε- 20 μον. Ὁ δὲ πεμφθεὶς Δέλλιος, ὡς εἶδε τὴν ὄψιν καὶ κατέμαθε τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα καὶ πανουργίαν, εὐθύς αἰσθόμενος, ὅτι κακὸν μὲν οὐδὲ μελλήσει τι ποιεῖν γυναικα τοιαύτην Ἀντώνιος, ἔσται δὲ μεγίστη παρ' αὐ- 25 τῷ, τρέπεται πρὸς τὸ θεραπεύειν καὶ προτρέπεσθαι τὴν Αἰγυπτίαν, τοῦτο δὴ τὸ Ὀμηρικόν, ἐλθεῖν εἰς Κιλικίαν εὐ ἐντύνασαν ἔ αὐτὴν καὶ μὴ φοβησθαι τὸν Ἀντώνιον, ἠδιστον ἠγεμόνων ὄντα καὶ φιλανθρωπότατον. Ἡ δὲ καὶ Δελλίῳ πεισθεῖσα, καὶ τοῖς πρὸς Καίσαρα καὶ Γναῶν τὸν Πομπηίου παῖδα πρότερον αὐτῇ γενομένοις ἀφ' ὧρας 30 συμβολαίοις τεκμαιρομένη, ῥᾶον ἤλπιζεν ὑπάξεσθαι τὸν Ἀντώνιον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ αὐτὴν ἐτι κόρην καὶ πραγ-

μάτων ἄπειρον ἔγνωσαν, πρὸς δὲ τοῦτον ἐμελλε φοι-
 τήσειν ἐν ᾧ μάλιστα καιροῦ γυναῖκες ᾤσαν τε λαμπρο-
 τάτην ἔχουσι καὶ τὸ φρονεῖν ἀκμάζουσι. Διὸ πολλὰ μὲν
 5 ἢ ἀπὸ πραγμάτων μεγάλων καὶ βασιλείας εὐδαίμονος
 κομίζειν, τὰς δὲ πλείστας ἐν ἑαυτῇ καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν
 μαγνυανεύμασι καὶ φίλτροις ἐλπίδας θεμένη παρεγένετο.

XXVI. Πολλὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῶν φί-
 λων δεχομένη γράμματα καλούντων οὕτω κατεφρόνησε
 10 καὶ κατεγύλασε τοῦ ἀνδρός, ὥστε πλεῖν ἀνὰ τὸν Κύθρον
 ποταμὸν ἐν πορθμείῳ χρυσοπρύμῳ, τῶν μὲν ἰστίων
 ἀλουργῶν ἐκπεπτασμένων, τῆς δὲ εἰρεσίας ἀργυραῖς
 κόπαις ἀναφερομένης πρὸς αὐλὸν ἅμα σύριγγι καὶ κιθά-
 ραῖς συνηροσμένον. Αὐτὴ δὲ κατέκειτο μὲν ὑπὸ σκιαδί
 15 χρυσοπάστῳ κεκοσμημένη γραφικῶς ὥσπερ Ἀφροδίτη,
 παῖδες δὲ τοῖς γραφικοῖς Ἔρωσιν εἰκασμένοι παρ' ἐκά-
 τερον ἰστάτες ἐφρίπιζον. Ὀμοίως δὲ καὶ θεραπαινίδες
 αἱ καλλιστεῦνουςαι Νηρηίδων ἔχουσαι καὶ Χαρίτων στο-
 λάς, αἱ μὲν πρὸς οἰαξίν, αἱ δὲ πρὸς κάλοις ἦσαν. Ὀδμαὶ
 20 δὲ θαυμασταὶ τὰς ὄχθας ἀπὸ θυμιαμάτων πολλῶν κατε-
 ειχον. Τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ μὲν εὐθύς ἀπὸ τοῦ ποτα-
 μοῦ παρωμάρτουν ἐκατέρωθεν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως
 κατέβαινον ἐπὶ τὴν θείαν. Ἐχχομένου δὲ τοῦ κατὰ τὴν
 ἀγορὰν ὄχλου τέλος αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ βήματος καθε-
 25 ζόμενος ἀπελείφθη μόνος. Καὶ τις λόγος ἐχώρει διὰ
 πάντων, ὡς ἢ Ἀφροδίτη κωμάξοι παρὰ τὸν Διόνυσον
 ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἀσίας. Ἐπεμψε μὲν οὖν καλῶν αὐτὴν
 ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἢ δὲ μᾶλλον ἐκείνον ἤξιον πρὸς ἑαυτὴν
 ἦκειν. Εὐθύς οὖν τινὰ βουλόμενος εὐκολίαν ἐπιδεί-
 30 κνυσθαι καὶ φιλοφροσύνην ὑπήκουσε καὶ ἦλθεν. Ἐντυ-
 χῶν δὲ παρασκευῇ λόγου κρείττονι μάλιστα τῶν φώτων
 τὸ πλῆθος ἐξεπλάγη. Τοσαῦτα γὰρ λέγεται καθίεσθαι

καὶ ἀναφαίνεσθαι πανταχόθεν ἄμα, καὶ τοιαύταις πρὸς ἄλληλα κλίσεις καὶ θέσεις διακεκοσμημένα καὶ συντεταγμένα πλαισίων καὶ περιφερῶν τρόπῳ, ὥστε τῶν ἐν ὀλίγοις ἀξιοθεάτων καὶ καλῶν ἐκείνην γενέσθαι τὴν ὄψιν. 5

ΚΧVII. Τῇ δ' ὑστεραία πάλιν ἀνθεστικῶν αὐτὴν ἐφιλοτιμήθη μὲν ὑπερβαλέσθαι τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἐμμέλειαν, ἀμφοῖν δὲ λειπόμενος καὶ κρατούμενος ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις πρῶτος ἐσκωπτεν εἰς αὐχμὸν καὶ ἀγροικίαν τὰ παρ' αὐτῷ. Πολὺν δὲ ἡ Κλεοπάτρα καὶ τοῖς 10 σκώμμασι τοῦ Ἀντωνίου τὸν στρατιώτην ἐνορῶσα καὶ βάνανσον, ἐχρήτη καὶ τούτῳ πρὸς αὐτὸν ἀνειμένως ἤδη καὶ καταταθαρρηκότως. Καὶ γὰρ ἦν, ὡς λέγουσιν, αὐτὸ μὲν καθ' αὐτὸ τὸ κάλλος αὐτῆς οὐ πᾶν δυσπαράβλητον οὐδὲ οἷον ἐκπλήξαι τοὺς ἰδόντας, ἀφῆν δ' εἶχεν ἡ συν- 15 διαίτησις ἄφυκτον, ἣ τε μορφή μετὰ τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι πιθανότητος καὶ τοῦ περιθρόντος ἄμα πως περὶ τὴν ὀμιλίαν ἤθους ἀνέφερε τι κέντρον. Ἦδονὴ δὲ καὶ φθασσομένης ἐπῆν τῷ ἤχῳ· καὶ τὴν γλώτταν, ὥσπερ ὄργανόν τι πολύχορδον, εὐπετῶς τρέπουσα καθ' ἣν βου- 20 λοίτο διάλεκτον ὀλίγοις παντάπασιν δι' ἐρμηνέως ἐνετύγγανε βαρβάροις, τοῖς δὲ πλείστοις αὐτὴ δι' αὐτῆς ἀπεδίδου τὰς ἀποκρίσεις, οἷον Αἰθίοψι, Τρωγλοδύταις, Ἑβραίοις, Ἄρασι, Σύροις, Μήδοις, Παρθυαίοις. Πολ- 25 λῶν δὲ λέγεται καὶ ἄλλων ἐκμαθεῖν γλώττας, τῶν πρὸ αὐτῆς βασιλέων οὐδὲ τὴν Αἰγυπτίαν ἀνασχομένων παραλαβεῖν διάλεκτον, ἐνίων δὲ καὶ τὸ μακεδονίζειν ἐκλιπόντων.

ΚΧVIII. Οὕτω δ' οὖν τὸν Ἀντώνιον ἤρπασεν, ὥστε, πολεμούσης μὲν ἐν Ῥώμῃ Καίσαρι Φουλβίας τῆς γυναι- 30 κὸς ὑπὲρ τῶν ἐκείνου πραγμάτων, αἰωρουμένης δὲ Παρθικῆς στρατιᾶς περὶ τὴν Μεσοποταμίαν, ἣς Λαβιηνὸν

οὐ βασιλέως στρατηγοὶ Παρθικὸν ἀναγορεύσαντες αὐτο- 92
κράτορα Συρίας ἐπιβατεύσειν ἐμελλον, οἴχεσθαι φερό-
μενον ὑπ' αὐτῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐκεῖ δὲ μειρακίου
σχολὴν ἄγοντος διατριβαῖς καὶ παιδίαῖς χρώμενον ἀνα-
5 λίσκειν καὶ καθηδυναθεῖν τὸ πολυτελέστατον, ὡς Ἀν-
τιφῶν εἶπεν, ἀνάλωμα, τὸν χρόνον. Ἦν γάρ τις αὐτοῖς
σύνοδος ἀμιμητοβίων λεγομένη· καὶ καθ' ἡμέραν εἰ-
στίων ἀλλήλους ἄπιστόν τινα ποιούμενοι τῶν ἀναλισκο-
μένων ἀμετρίαν. Διηγεῖτο γοῦν ἡμῶν τῷ πάππῳ Λαμ-
10 πρία Φιλώτας ὁ Ἀμφισσεὺς ἰατρὸς εἶναι μὲν ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ τότε μανθάνων τὴν τέχνην, γενόμενος δέ τινα τῶν
βασιλικῶν ὀψοποιῶν συνήθης ἀνακείσθῃναι νέος ὢν
ὑπ' αὐτοῦ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ
δείκνου θεάσασθαι. Παρειαχθεῖς οὖν εἰς τοῦπτανετον,
15 ὡς τὰ τε ἄλλα πάμπολλά ἐώρα καὶ σὺς ἀγρίους ὀπτωμέ-
νους ὀκτώ, θαυμάσαι τὸ πλῆθος τῶν δεικνούτων. Τὸν
δὲ ὀψοποιὸν γελάσαι καὶ εἶπεῖν, ὅτι πολλοὶ μὲν οὐκ εἰ-
σὶν οἱ δεικνούντες, ἀλλὰ περὶ δώδεκα· δεῖ δ' ἀκμὴν
ἔχειν τῶν παρατιθεμένων ἕκαστον, ἣν ἀκαρὲς ὄρας μα-
20 ραίνει. Καὶ γὰρ αὐτίκα γένοιτ' ἂν Ἀντώνιον δείκνου
δεηθῆναι καὶ μετὰ μικρόν, ἂν δὲ οὕτω τύχη, παραγα-
γεῖν αἰτήσαντα ποτήριον ἢ λόγου τινὸς ἐμπεσόοντος.
Ὅθεν οὐχ ἐν, ἀλλὰ πολλά, φάναι, δεικνα συντέτακται·
δυσστόχαστος γὰρ ὁ καιρὸς. Ταῦτα οὖν ὁ Φιλώτας
25 ἔλεγε, καὶ χρόνου προϊόντος ἐν τοῖς θεραπεύουσι γενέ-
σθαι τὸν πρεσβύτατον τῶν Ἀντωνίου παιδῶν, ὃν ἐκ
Φουλβίας εἶχε, καὶ συνδειπνεῖν παρ' αὐτῷ μετὰ τῶν
ἄλλων ἐταίρων ἐπισεικῶς, ὅποτε μὴ δειπνοίῃ μετὰ τοῦ
πατρὸς. Ἰατρὸν οὖν ποτε θρασυνόμενον καὶ πράγματα
30 πολλὰ παρέχοντα δεικνοῦσιν αὐτοῖς ἐπιστομίσαι τοιού-
τῳ σοφίσματι· „Τῷ πως πυρέττοντι δοτέον ψυχρόν·
πᾶς δὲ ὁ πυρέττων πως πυρέττει· παντὶ ἄρα πυρέττοντι

δοτέον ψυχρόν.“ Πληγέντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου καὶ σιωπήσαντος, ἤσθέντα τὸν παῖδα γελάσαι καὶ εἶπεν „Ταῦτα, ὦ Φιλῶτα, χαρίζομαι πάντα σοι“ δεξάντα πολλῶν τινων καὶ μεγάλων ἐκπωμάτων μεστήν τράπεζαν. Αὐτοῦ δὲ τὴν μὲν προθυμίαν ἀποδεξαμένου, πόρρω δ' ὄντος τοῦ νομίζειν ἐξουσίαν εἶναι παιδὶ τηλικούτῳ δωρεῖσθαι τοσαῦτα, μετὰ μικρὸν ἀψάμενόν τινα τῶν παίδων ἐν ἀγγελίᾳ τὰ ἐκπώματα προσφέρειν καὶ σημήνασθαι κελεύειν. Ἀφοσιουμένου δὲ αὐτοῦ καὶ δεδοικότες λαβεῖν „Τί, ὦ πόνηρε“ φάναι τὸν ἀνθρώπον „ὄκνεῖς; οὐκ οἶδας, ὡς ὁ διδοὺς Ἀντωνίου παῖς ἐστίν, ᾧ τοσαῦτα πάρῃστι χρυσᾶ χαρίσασθαι; Ἐμοὶ μέντοι πειθόμενος πάντα διάμειψαι πρὸς ἀργύριον ἡμῖν· ἴσως γὰρ ἂν καὶ ποθήσειεν ὁ πατήρ ἕνια τῶν παλαιῶν ὄντα καὶ σπουδαζομένων κατὰ τὴν τέχνην ἔργων.“ Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν ἔλεγεν ὁ πάππος ἐκάστοτε διηγείσθαι τὸν Φιλῶταν.

XXIX. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα τὴν κολακειᾶν οὐχ, ὥσπερ ὁ Πλάτων φησί, τετραχῆ, πολλαχῆ δὲ διελοῦσα καὶ σπουδῆς ἀπτομένῳ καὶ παιδιᾷς αἰεὶ τινα καινὴν ἡδονὴν ἐπιφέρουσα καὶ χάριν διηπαιδαγώγει τὸν Ἀντώνιον οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἀνιῖσα. Καὶ γὰρ συνεκύβευε καὶ συνέπινε καὶ συνεθήρευε καὶ γυμναζόμενον ἐν ὄπλοις ἐθεᾶτο, καὶ νύκτωρ προσισταμένῳ θύραις καὶ θυρίσι δημοτῶν καὶ σκώπτοντι τοὺς ἔνδον συνεπλανᾶτο καὶ συνήλυε θεραπαινιδίου στολὴν λαμβάνουσα. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος οὕτως ἐπειράτο σκευάζειν ἑαυτόν. Ὅθεν αἰεὶ σκωμμάτων, πολλάκις δὲ καὶ πληγῶν ἀπολαύσας ἐπανήρχετο· τοῖς δὲ πλείστοις ἦν δι' ὑπονοίας. Οὐ μὲν ἄλλὰ προσέχαιρον αὐτοῦ τῇ βωμολοχίᾳ καὶ συνέπαιζον οὐκ ἀρρῦθμως οὐδὲ ἀμούσως οἱ Ἀλεξανδρεῖς, ἀγαπῶντες καὶ λέγοντες, ὡς τῷ τραγικῷ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους χρῆται προσώπῳ, τῷ δὲ κωμικῷ πρὸς αὐτούς. Τὰ μὲν οὖν

πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ παιζομένων διηγείσθαι πολὺς ἂν εἴη φλύαρος· ἐπεὶ δὲ ἀλιεύων ποτὲ καὶ δυσαγρῶν ἤλθετο παρούσης τῆς Κλεοπάτρας, ἐκέλευσε τοὺς ἀλιεῖς ὑπονηξαμένους κρύφα τῷ ἀγκίστρῳ περικαθάπτειν ἰχθῦς τῶν προεαλωκότων, καὶ δις ἢ τρις ἀνασπάσας οὐκ ἔλαθε τὴν Αἴγυπτίαν. Προσκοιουμένη δὲ θαυμάζειν τοῖς φίλοις διηγείτο, καὶ παρεκάλει τῇ ὑστεραίᾳ γενέσθαι θεατάς. Ἐμβάντων δὲ πολλῶν εἰς τὰς ἀλιάδας καὶ τοῦ Ἀντωνίου τὴν ὄρμιαν καθέντος, ἐκέλευσέ τινα τῶν αὐτῆς ὑποφθάσαντα καὶ προσνηξάμενον τῷ ἀγκίστρῳ περικεῖραι Ποντικὸν τάριχος. Ὡς δὲ ἔχειν πεισθεὶς ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλκε, γέλωτος, οἷον εἰκός, γενομένου „Παράδος ἡμῖν“ ἔφη „τὸν κάλαμον, αὐτόκρατορ, τοῖς Φαρίταις καὶ Κανωβίταις βασιλεῦσιν· ἡ δὲ σὴ θήρα πόλεις εἰσι καὶ βασιλεῖται καὶ ἡπειροί.“

XXX. Τοιαῦτα ληροῦντα καὶ μεираκιευόμενον τὸν Ἀντώνιον ἀγγεῖλαι δύο καταλαμβάνουσιν, ἡ μὲν ἀπὸ Ῥώμης, Λεύκιον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Φουλβίαν τὴν γυναῖκα πρῶτον ἀλλήλοις στασιάσαντας, εἶτα Καίσαρι πολεμήσαντας, ἀποβεβληκέναι τὰ πράγματα καὶ φεύγειν ἐξ Ἰταλίας, ἑτέρα δὲ ταύτης οὐδὲν ἐπεικεστέρα, Λαβηνὸν ἐπάγοντα Πάρθους τὴν ἀπ' Εὐφράτου καὶ Συρίας ἄχρι Ἀνδίας καὶ Ἰωνίας Ἀσίαν καταστρέφειν. Μόλις οὖν ὥσπερ ἐξυπνισθεὶς καὶ ἀποκραιπαλήσας ὥρμησε μὲν Πάρθοις ἐνίστασθαι καὶ μέχρι Φοινίκης προῆλθε, Φουλβίας δὲ γράμματα θρήνων μεστὰ πεμπούσης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἄγων ναῦς διακοσίας. Ἀναλαβῶν δὲ κατὰ πλοῦν τῶν φίλων τοὺς πεφευγότας ἐπυνθάνετο τοῦ πολέμου τὴν Φουλβίαν αἰτίαν γεγονέναι, φύσει μὲν οὐσαν πολυπράγμονα καὶ θρασεῖαν, ἐλπίζουσαν δὲ τῆς Κλεοπάτρας ἀπάξειν τὸν Ἀντώνιον, εἴ τι γένοιτο κίνημα περὶ τὴν Ἰταλίαν. Συμβαίνει δὲ ἀπὸ τύχης καὶ Φουλ-

βίαν πλεύσαν πρὸς αὐτὸν ἐν Σικυῶνι νόσῳ τελευτή-
σαι· διὸ καὶ μᾶλλον αἱ πρὸς Καίσαρα διαλλαγῆαι καιρὸν
ἔσχον. Ὡς γὰρ προσέμιξε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Καίσαρ ἦν φα-
νερὸς ἐκείνῳ μὲν οὐθὲν ἐγκαλῶν, αὐτὸς δ' ὧν ἐνεκα-
λεῖτο τὰς αἰτίας τῇ Φουλβίᾳ προστριβόμενος, οὐκ εἶσαν 5
ἐξελέγχειν οἱ φίλοι τὴν πρόφασιν, ἀλλὰ διέλυον ἀμφο-
τέρους καὶ διήρουν τὴν ἡγεμονίαν, ὅρου ποιούμενοι τὸν
Ἴόνιον, καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἂν νέμοντες Ἀντωνίῳ, τὰ δ' ἐσπέριᾳ
Καίσαρι, Δέπιδον δὲ Διβύην ἔχειν ἐῶντες, ὑπατεύειν
δὲ τάξαντες, ὅτε μὴ δόξειεν αὐτοῖς, φίλους ἐκατέρων 10
παρὰ μέρος.

XXXI. Ταῦτα ἔχειν καλῶς δοκοῦντα πίσταως ἐδεῖτο
σφοδροτέρας, ἣν ἡ τύχη παρέσχευ. Ὀκταουία γὰρ ἦν
ἀδελφὴ πρεσβυτέρα μὲν, οὐκ ὁμομητρία δὲ Καίσαρι·
ἐγγόνει γὰρ ἐξ Ἀγχαρίας, ὁ δὲ ὕστερον ἐξ Ἀτίας. 15
Ἔστεργε δ' ὑπερφυῶς τὴν ἀδελφὴν, χαρῆμα θαυμαστόν,
ὡς λέγεται, γυναικὸς γενομένην. Αὕτη, Γαίλου Μακ-
κέλλου τοῦ γήμαντος αὐτὴν οὐ πάλα τεθνηκότος, ἐχή-
ρευεν. Ἐδόκει δὲ καὶ Φουλβίας ἀποιχομένης χηρεῦειν
Ἀντώνιος, ἔχειν μὲν οὐκ ἀρνούμενος Κλεοπάτραν, γά- 20
μφ δὲ οὐκ ὁμολογῶν, ἀλλ' ἔτι τῷ λόγῳ περὶ γε τούτου
πρὸς τὸν ἔρωτα τῆς Αἴγυπτίας μαχόμενος. Τοῦτου ἅπαν-
τες εἰσηγοῦντο τὸν γάμον, ἐλπίζοντας τὴν Ὀκταουίαν
ἐπὶ κάλλει τοσοῦτῳ σεμνότητι καὶ νοῦν ἔχουσαν εἰς ταύ-
τὸν τῷ Ἀντωνίῳ παραγενομένην καὶ στεργθεῖσαν, ὡς 25
εἰκὸς τοιαύτην γυναῖκα, πάντων πραγμάτων αὐτοῖς σω-
τηρίαν ἔσεσθαι καὶ σύγκρασιν. Ἰδὸς οὖν ἔδοξεν ἀμφοτέ-
ροις, ἀναβάντες εἰς Ῥώμην ἐπετέλουσαν τὸν Ὀκταουίας
γάμον, οὐκ ἐῶντος μὲν νόμου πρὸ δέκα μηνῶν ἀνδρὸς
30 τελευτήσαντος γαμίσθαι, τῆς δὲ συγκλήτου δόγματι 30
τον χρόνον ἐκείνοις ἀνέλιξεν.

XXXII. Σέξτου δὲ Πομπηίου Σικελίαν μὲν ἔχοντος,

Ἰταλίαν δὲ πορθοῦντος, ληστρίσι δὲ ναυσὶ πολλαῖς, ὧν Μηνᾶς ὁ πειρατῆς καὶ Μενεκράτης ἦρχον, ἄκλον τὴν θάλασσαν πεποιηκότος, Ἀντωνίῳ δὲ κεκρησθαι δοκοῦντος φιλανθρωπῶς (ὑπεδέξατο γὰρ αὐτοῦ τὴν μητέρα τῆ 5 Φουλβία συνεκπεσοῦσαν), ἔδοξε καὶ πρὸς τοῦτον διαλυθῆναι. Καὶ συνῆλθον εἰς ταῦτόν κατὰ τὴν ἐν Μισσηνοῖς ἄκραν καὶ τὸ χῶμα, Πομπηῖον μὲν τοῦ στόλου παρομοῦντος, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ Καίσαρι τῶν πεζῶν παρακεκριμένων. Ἐπεὶ δὲ συνέθεντο Πομπηίου ἔχοντα Σαρ- 10 δόνα καὶ Σικελίαν καθαρὰν τε ληστηρίων παρέχειν τῇ θάλατταν καὶ σίτου τι τεταγμένον ἀποστέλλειν εἰς Ῥώμην, ἐκάλουν ἐπὶ δειπνον ἀλλήλους. Κληρουμένων δὲ πρῶτος ἐστιᾶν αὐτοὺς ἔλαχε Πομπηῖος. Ἐρομένου δὲ αὐτὸν Ἀντωνίου, ποῦ δειπνήσουσιν „Ἐνταῦθα“ ἔφη 15 δεῖξας τὴν στρατηγίδα ναῦν οὖσαν ἐξήρη „πατρῶος γὰρ οἶκος αὕτη Πομπηῖον λέλειπται.“ Ταῦτα δὲ εἰς τὸν Ἀντώνιον ὀνειδίξων ἔλεγεν, ἐπεὶ τὴν Πομπηίου τοῦ πατρὸς γενομένην οἰκίαν ἐκεῖνος εἶχεν. Ὀρμίσας δὲ τὴν ναῦν ἐπ’ ἀγκυρῶν καὶ διάβασιν τινα γεφυρώσας ἀπὸ 20 τῆς ἄκρας ἀνελάμβανεν αὐτοὺς προθύμως. Ἀκμαζούσης δὲ τῆς συνουσίας καὶ τῶν εἰς Κλεοπάτραν καὶ Ἀντώνιον ἀνθούτων σκωμμάτων, Μηνᾶς ὁ πειρατῆς τῷ Πομπηῖον προσελθὼν, ὡς μὴ κατακούειν ἐκείνους „Βούλει“ φησί „τὰς ἀγκύρας τῆς νεῶς ὑποτέμω καὶ ποιήσω σε μὴ Σι- 25 κελίας καὶ Σαρδόνας, ἀλλὰ τῆς Ῥωμαίων κύριον ἡγεμονίας;“ Ὁ δὲ Πομπηῖος ἀκούσας καὶ πρὸς αὐτῷ γενόμενος βραχὺν χρόνον „Ἐδει σε“ φησὶν „ὦ Μηνᾶ, τοῦτο ἐμοὶ μὴ προσιπόντα ποιῆσαι· νυνὶ δὲ τὰ παρόντα στέργωμεν· ἐπιορκεῖν γὰρ οὐκ ἐμόν.“ Οὗτος μὲν οὖν πά- 30 λιν ἀνθεστιαθεὶς ὑπ’ ἀμφοτέρων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέκλευσεν.

XXXIII. Ἀντώνιος δὲ μετὰ τὰς διαλύσεις Οὐεντί-

διον μὲν εἰς Ἀσίαν προὔπεμπε Πάρθοις ἐμποδῶν ἐσόμε-
 νον τοῦ πρόσω χωρεῖν, αὐτὸς δὲ Καίσαρι χαριζόμενος
 λερεὺς ἀπεδείχθη τοῦ προτέρου Καίσαρος· καὶ τὰλλα
 κοινῶς καὶ φιλικῶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ μεγίστοις
 ἐπραττον. Αἱ δὲ περὶ τὰς παιδιάς ἄμιλλαι τὸν Ἀντώ- 5
 νιον ἐλύπουν ἀεὶ τοῦ Καίσαρος ἔλαττον φερόμενον. Ἦν
 γάρ τις ἀνὴρ σὺν αὐτῷ μαντικὸς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν τὰς
 γενέσεις ἐπισκοπούντων, ὃς εἶτε Κλεοπάτρα χαριζόμενος
 εἶτε χρώμενος ἀληθείᾳ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπαρησιάζετο,
 λέγων τὴν τύχην αὐτοῦ λαμπροτάτην οὖσαν καὶ με- 10
 γίστην ὑπὸ τῆς Καίσαρος ἀμαυροῦσθαι, καὶ συνεβούλευε
 πορρωτάτω τοῦ νεανίσκου ποιεῖν ἑαυτόν. „Ὁ γὰρ σός“
 ἔφη „δαίμων τὸν τούτου φοβεῖται· καὶ γαῦρος ὢν καὶ
 ὑψηλὸς ὅταν ἢ καθ' ἑαυτόν, ὑπ' ἐκείνου γίνεται τα-
 πεινότερος ἐγγίσαντος καὶ ἀγεννέστερος.“ Καὶ μέντοι 15
 τὰ γινόμενα τῷ Αἰγυπτίῳ μαρτυρεῖν ἐδόκει. Λέγεται
 γὰρ ὅτι κληρουμένων μετὰ παιδιάς ἐφ' ὅτῳ τύχοιεν
 ἐκάστοτε καὶ κυβερνόντων ἔλαττον ἔχων ὁ Ἀντώνιος
 ἀπῆει. Πολλάκις δὲ συμβαλόντων ἀλεκτρούνας, πολλά-
 κισ δὲ μαχίμους ὄφρυγας, ἐνίκων οἱ Καίσαρος. Ἐφ' οἷς 20
 ἀνιώμενος ἀδήλως ὁ Ἀντώνιος καὶ μᾶλλον τι τῷ Αἰγυ-
 πτίῳ προσέχων ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἐγχειρίσας Καί-
 σαρι τὰ οἰκεία· τὴν δὲ Ὀκταουίαν ἄχρι τῆς Ἑλλάδος
 ἐπήγετο θυγατρίου γεγονότος αὐτοῖς. Διαχειμᾶζοντι δὲ
 αὐτῷ περὶ Ἀθήνας ἀπαγγέλλεται τὰ πρῶτα τῶν Οὐεν- 25
 τιδίου κατορθωμάτων, ὅτι μάχη τοὺς Πάρθους κρατή-
 -σας Λαβιηνὸν ἀπεκτόνοι καὶ Φαρναπάτην ἡγεμονικώ-
 -τατον τῶν Ἰρῶδου βασιλέως στρατηγῶν. Ἐπὶ τούτοις
 931 εἰστία τοὺς Ἕλληνας, ἐγυμνασιάρχῃ δὲ Ἀθηναίοις, καὶ
 τὰ τῆς ἡγεμονίας παράσημα καταλιπὼν οἰκοὶ μετὰ τῶν 30
 γυμνασιαρχικῶν φάβδων ἐν ἱματίῳ καὶ φαικασίοις προ-
 ῆει καὶ διαλαμβάνων τοὺς νεανίσκους ἐτραχήλιζεν.

XXXIV. Ἐξίεναι δὲ μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς
 ἱερᾶς ἐλαίας στέφανον ἔλαβε, καὶ κατὰ τι λόγιον ἀπὸ τῆς
 Κλεψύδρας ὕδατος ἐμπλησάμενος ἀγγεῖον ἐκόμισε. Ἐν
 τούτῳ δὲ Πάκορον τὸν βασιλέως παῖδα μεγάλην στρατῷ
 5 Πάρθων ἀνθὶς ἐπὶ Συρίαν ἐλαύνοντα συμπεσὼν Οὐεν-
 τίδιος ἐν τῇ Κυρρηστικῇ τρέπεται, καὶ διαφθείρει παμ-
 πόλλους, ἐν πρώτοις Πακόρου παύοντος. Τοῦτο τὸ ἔρ-
 γον ἐν τοῖς ἀοιδιμωτάτοις γενόμενον Ῥωμαίοις τε τῶν
 κατὰ Κράσσον ἀτυχημάτων ἐκκλειῶ ποιῶν παρέσχε, καὶ
 10 Πάρθους ἀνθὶς εἰς αὐτὴν Μηθίας καὶ Μεσοποταμίας συνέ-
 στείλει, τρισὶ μάχαις ἐφεξῆς κατὰ κράτος ἠττημένους.
 Οὐεντίδιος δὲ Πάρθους μὲν προσωτέρῳ διώκειν ἀπέγνω,
 φθόνον Ἀντωνίου δεισας, τοὺς δὲ ἀφεισιώτας ἐπιὼν
 κατεστρέφετο καὶ τὸν Κομμαγενὸν Ἀντιόχον ἐν πόλει
 15 Σαμοσάτοις ἐπολιόρκει. Διομένον δὲ χίλια τάλαντα
 δοῦναι καὶ ποιεῖν Ἀντωνίῳ τὸ προσταττόμενον, ἐκέλευε
 πέμπειν πρὸς Ἀντώνιον. Ἢδη γὰρ ἐγγυὲς ἦν ἐπιὼν, καὶ
 τὸν Οὐεντίδιον οὐκ εἶα σπένδασθαι τῷ Ἀντιόχῳ, βουλό-
 μενος ἐν γε τοῦτο τῶν ἔργων ἐκπίπτουμον αὐτοῦ γενέσθαι
 20 καὶ μὴ πάντα διὰ Οὐεντιδίου κατορθοῦσθαι. Τῆς δὲ
 πολιορκίας μῆκος λαμβανούσης καὶ τῶν ἔνδον, ὡς ἀπ-
 ἐγνωσαν τὰς διαλύσεις, πρὸς ἀλκὴν τραπομένων, πρῶ-
 των οὐδέν, ἐν αἰσχύνῃ δὲ καὶ μεταγνώσει γενόμενος,
 ἀγαπητῶς ἐπὶ τριακοσίοις σπένδεται τάλαντοις πρὸς τὸν
 25 Ἀντιόχον· καὶ μικρὰ τῶν ἐν Συρίᾳ καταστησάμενος εἰς
 Ἀθήνας ἐπανῆλθε, καὶ τὸν Οὐεντίδιον εἰς ἔκρηκε ταμῆ-
 σας ἐπεμψεν ἐπὶ τὸν θρίαμβον. Οὗτος ἀπὸ Πάρθων
 ἄχρι δεῦρο τεθριάμβευκε μόνος, ἀνὴρ γένει μὲν ἀφρ-
 νῆς, ἀπολαύσας δὲ τῆς Ἀντωνίου φιλίας τὸ λαβεῖν ἀφορ-
 30 μὰς πράξεων μεγάλων, αἷς κάλλιστα χρησάμενος ἐβε-
 βαίωσε τὸν περὶ Ἀντωνίου λεγόμενον καὶ Καίσαρος λό-
 γον, ὡς εὐτυχέστατοι δι' ἐτέρων ἦσαν ἢ δι' αὐτῶν στρα-

τηγεῖν. Καὶ γὰρ Σόσσιος Ἀντωνίου στρατηγὸς ἐν Συ-
ρία πολλὰ διεπράττετο, καὶ Κανίδιος ἀπολειφθεὶς ὑπ'
αὐτοῦ περὶ Ἀρμενίαν τούτους τε νικῶν καὶ τοὺς Ἰβήρων
καὶ Ἀλβανῶν βασιλέας ἄχρι τοῦ Κανκάσου προῆλθεν.
Ἄφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάροις ὄνομα καὶ κλέος ἤϋετο τῆς ὁ
Ἀντωνίου δυνάμεως.

XXXV. Αὐτὸς δὲ πάλιν ἐκ τινων διαβολῶν παρο-
ξυνθεὶς πρὸς Καίσαρα ναυσὶ τριακοσίαις ἐπλεῖ πρὸς τὴν
Ἰταλίαν· οὐ δεξαμένωσαν δὲ τῶν Βρυγτεσινωῶν τὸν στό-
λον εἰς Τάραντα περιώρμισεν. Ἐνταῦθα τὴν Ὀνταουίαν 10
(συνέπλεε γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος αὐτῷ) δεηθεῖσαν ἀπο-
πέμπει πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἔγνουον μὲν οὔσαν, ἤδη δὲ
καὶ δεύτερον ἐξ αὐτοῦ θυγάτριον ἔχουσαν. Ἡ δὲ ἀπαν-
τήσασα καθ' ὁδὸν Καίσαρι καὶ παραλαβοῦσα τῶν ἐκεί-
νου φίλων Ἀγρίππαν καὶ Μαικίηναν, ἐνετύγχανε πολλὰ 15
ποτνωμένη καὶ πολλὰ δεομένη μὴ περιιδεῖν αὐτὴν ἐκ
μακαριωτάτης γυναικὸς ἀθλιωτάτην γενομένην. Νῦν
μὲν γὰρ ἅπαντας ἀνθρώπους εἰς αὐτὴν ἀποβλέπειν αὐ-
τοκρατόρων θύειν, τοῦ μὲν γυναῖκα, τοῦ δὲ ἀδελφὴν
οὔσαν· „εἰ δὲ τὰ χεῖρω κρατήσωμεν“ ἔφη „καὶ γένοιτο 20
πόλεμος, ὑμῶν μὲν ἄδηλον ὅτεφ κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι
πέπρωται, τὰ ἐμὰ δ' ἀμφοτέρως ἄθλια.“ Τούτοις ἐπι-
κλασθεὶς ὁ Καῖσαρ ἤκειν εἰρηνικῶς εἰς Τάραντα, καὶ
θέαμα κάλλιστον οἱ παρόντες ἐθεῶντο, πολλὸν μὲν ἐκ
γῆς στρατὸν ἡσυχάζοντα, πολλὰς δὲ ναῦς ἀτρέμα πρὸς 25
τοῖς αἰγιαλοῖς ἔχουσας, αὐτῶν δὲ καὶ φίλων ἀπαντήσεις
καὶ φιλοφροσύνας. Εἰστία δὲ Ἀντώνιος πρότερος, καὶ
τοῦτο τῇ ἀδελφῇ Καίσαρος δόντος. Ἐπει δὲ ὁμολόγητο
932 Καίσαρα μὲν Ἀντωνίῳ δοῦναι δύο τάγματα πρὸς τὸν
Παρδικὸν πόλεμον, Ἀντώνιον δὲ Καίσαρι χαλκεμβόλους 30
ἑκατόν, Ὀνταουίαν τῶν ὁμολογημένων χωρὶς ἤτήσατο τῷ
μὲν ἀδελφῷ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰκοσι μυριάωνας, τῷ

δ' ἀνδρὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ στρατιώτας χιλίους. Οὕτω δὲ ἀλλήλων διακριθέντες ὁ μὲν εὐθύς εἶχετο τοῦ πρὸς Πομπήϊον πολέμου, Σικελίας ἐφιέμενος, Ἀντώνιος δὲ Ὀκταουίαν μετὰ τῶν ἐξ ἐκείνης καὶ τοὺς ἐκ Φουλβίας 5 παιδας αὐτῷ παρακαταθέμενος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπέπερσεν.

XXXVI. Εὐδουσα δ' ἡ δεινὴ συμφορὰ χρόνον πολὺν, ὁ Κλεοπάτρας ἔρωσ, δοκῶν κατευνάσθαι καὶ κατακεκληθῆσθαι τοῖς βελτίοσι λογισμοῖς, αὐτῆς ἀνέλαμπε καὶ 10 ἀνεθάρρει Συρία πλησιάζοντος αὐτοῦ. Καὶ τέλος, ὡς περ φησὶν ὁ Πλάτων τὸ δυσπειθὲς καὶ ἀκόλαστον τῆς ψυχῆς ὑποξύγιον, ἀπολακτίσας τὰ καλὰ καὶ σωτήρια πάντα Καπίτωνα Φοντήϊον ἐπεμψεν ἄξοντα Κλεοπάτραν εἰς Συρίαν. Ἐλθούσῃ δὲ χαρίζεται καὶ προστίθησι μί- 15 κρον οὐδὲν οὐδ' ὀλίγον, ἀλλὰ Φοινίκην, κοίλην Συρίαν, Κύπρον, Κιλικίας πολλήν· ἔτι δὲ τῆς τε Ἰουδαίων τὴν τὸ βάλαμον φέρουσαν καὶ τῆς Ναβαταίων Ἀραβίας ὅση πρὸς τὴν ἐκτὸς ἀποκλίνει θάλασσαν. Αὐταὶ μάλιστα Ῥωμαίους ἠγίασαν αἱ δωρεαί. Καίτοι πολλοὶς ἐχαρίζετο 20 τετραρχίας καὶ βασιλείας ἔθνων μεγάλων, ἰδιώταις οὖσι, πολλοὺς δ' ἀφηρεῖτο βασιλείας, ὡς Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαίου, ὃν καὶ προαγαγὼν ἐπεκλείμωσεν, οὐδενὸς πρότερον ἑτέρου βασιλέως οὕτω κολασθέντος. Ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν ἦν τῶν Κλεοπάτρας τιμῶν ἀνιαρότατον. Ἠῤῥῆσε δὲ τὴν 25 διαβολὴν παιδας ἐξ αὐτῆς διδύμους ἀνελόμενος καὶ προσαγορεύσας τὸν μὲν Ἀλέξανδρον, τὴν δὲ Κλεοπάτραν, ἐπέκλησιν δὲ τὸν μὲν Ἥλιον, τὴν δὲ Σελήνην. Οὐ μὴν ἀλλ' ἀγαθὸς ὢν ἐγκαλλωπίσασθαι τοῖς αἰσχροῖς ἔλεγε τῆς μὲν Ῥωμαίων ἡγεμονίας οὐ δι' ὧν λαμβάνου- 30 σιν, ἀλλ' ἐν οἷς χαρίζονται φαίνεσθαι τὸ μέγεθος· δια- 30 ρῆγες δὲ καὶ τεκνώσσει πολλῶν βασιλέων πλατύνεσθαι τὰς εὐγενείας. Οὕτω γοῦν ὑφ' Ἡρακλέους τεκνωθῆνα

τεν αὐτοῦ πρόγονον, οὐκ ἐν μιᾷ γαστρὶ θεμένου τὴν διαδοχὴν οὐδὲ νόμους Σολωνεῖους καὶ κυήσεως εὐθύνας δεδοϊκότος, ἀλλὰ τῇ φύσει πολλὰς γενῶν ἀρχὰς καὶ καταβολὰς ἀπολιπεῖν ἐφιέντος.

XXXVII. Ἐπεὶ δὲ Φραάτου κτείναντος Ἐρωδὴν τὸν 5 πατέρα καὶ τὴν βασιλείαν κατασχόντος ἄλλοι τε Πάρθων ἀπεδίδρασκον οὐκ ὀλίγοι, καὶ Μοναίσης, ἀνὴρ ἐπιφανῆς καὶ δυνατός, ἦκε φεύγων πρὸς Ἀντώνιον, τὰς μὲν ἐκεῖνου τύχας ταῖς Θεμιστοκλέους εἰκάσας, περιουσίαν δὲ τὴν ἑαυτοῦ καὶ μεγαλοφροσύνην τοῖς Περσῶν 10 βασιλεῦσι παραβαλὼν, ἐδωρήσατο τρεῖς πόλεις αὐτῷ, Λάρισσαν καὶ Ἀρέθουσαν καὶ Ἰερὰν πόλιν, ἣν Βαμβύκην πρότερον ἐκάλου. Τοῦ δὲ Πάρθων βασιλέως τῷ Μοναίση δεξιὰν καταπέμψαντος, ἄσμενος αὐτὸν ἀπέστειλεν ὁ Ἀντώνιος, ἔξαπατᾶν μὲν ἐγνωκῶς τὸν Φραά- 15 την, ὡς εἰρήνης ἐσομένης, ἀξιῶν δὲ τὰς ἀλούσας ἐπὶ Κράσσου σημαίας καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπολαβεῖν τοὺς περιόντας. Αὐτὸς δὲ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμψας ἐχώρει δι' Ἀραβίας καὶ Ἀρμενίας, ὅπου συνελθούσης αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν συμμάχων βασιλέων (πάμ- 20 πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι, μέγιστος δὲ πάντων ὁ τῆς Ἀρμενίας Ἀρταουάσθης, ἑξακισχιλοὺς ἱππεὶς καὶ πεζοὺς ἑπτακισχιλοὺς παρέχων) ἐξήτασε τὸν στρατόν. Ἦσαν δὲ Ῥωμαίων μὲν αὐτῶν ἑξακισμῦριοι πεζοὶ καὶ τὸ Ῥωμαίοις συντεταγμένον ἱππικόν, Ἰβήρων καὶ Κελτῶν μῦριοι, 25 τῶν δὲ ἄλλων ἔθνῶν ἐγένοντο τρεῖς μυριάδες σὺν ἱππεῦσιν ὁμοῦ καὶ ψιλοῖς. Τοσαύτην μέντοι παρασκευὴν καὶ δύναμιν, ἣ καὶ τοὺς πέραν Βάκτρων Ἰνδοὺς ἐφόβησε 933 καὶ πᾶσαν ἐκράδανε τὴν Ἀσίαν, ἀνόνητον αὐτῷ διὰ Κλεοπάτραν γενέσθαι λέγουσι. Σπεύδοντα γὰρ ἐκείνη 30 συνδιαχειμάσαι τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸ καιροῦ καὶ πᾶσι χρήσασθαι τεταραγμένως, οὐκ ὄντα τῶν ἑαυτοῦ κ...

γισμῶν, ἀλλὰ ὑπὸ φαρμάκων τινῶν ἢ γοητείας καπταίνοντα πρὸς ἐκείνην ἀεί, καὶ πρὸς τὸ τάχιον ἐπανελθεῖν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῶν πολεμίων γενόμενον.

XXXVIII. Πρῶτον μὲν οὖν αὐτοῦ δέου ἐν Ἀρμενίᾳ
 5 διαχειμάσαι καὶ διαναπαῦσαι τὸν στρατόν, ὀκτακισχιλίων
 σταδίων ἀποτετρυμένον πορείᾳ, καὶ πρὶν ἢ κινεῖν ἐκ τῶν
 χειμαδίων Πάρθους ἕαρος ἀρχῇ Μηδίαν καταλαβεῖν,
 οὐκ ἠνέσχετο τὸν χρόνον, ἀλλ' εὐθύς ἤγειν ἐν ἀριστερῇ
 λαβῶν Ἀρμενίαν, καὶ τῆς Ἀτροπατηνῆς ἐσφάμενος ἐπόρ-
 10 θει τὴν χώραν. Ἐπειτα μηχανημάτων αὐτῷ πρὸς πολιορ-
 κίαν ἀναγκαίων τριακοσίαις ἀμάξαις παραπεμπομένων,
 ἐν οἷς καὶ κρὶς ἦν ὀγδοήκοντα ποδῶν μῆκος, ὧν οὐδὲν
 ἐνεχώρει διαφθαρὲν ἐπὶ καιροῦ πάλιν γενέσθαι διὰ τὸ
 τὴν ἄνω χώραν πᾶν ξύλου ἀγεννὲς εἰς μῆκος καὶ μαλ-
 15 θაკὸν ἐκφέρειν, ἐπιγόμενος ὡς ἐμπόδια τοῦ ταχύνειν
 ἀπέλιπε, φυλακὴν τινα καὶ Στατιανὸν ἠγεμόνα τῶν ἀμα-
 ξῶν ἐπιστήσας, αὐτὸς δὲ Φραάτα μεγάλην πόλιν, ἐν ἣ
 καὶ τέκνα καὶ γυναῖκες ἦσαν τοῦ τῆς Μηδίας βασιλέως,
 ἐπολιόρκει. Τῆς δὲ χώρας εὐθύς ὅσον ἡμεῖς τὰς μη-
 20 χανὰς ἀπολιπὼν ἐξελεγχούσης, ὁμόσε χωρῶν ἔχου πρὸς
 τὴν πόλιν χώρα σχολῆ καὶ πολυπόνως ἀνιστάμενον. Ἐν
 τούτῳ δὲ καταβαίνων στρατιᾷ μεγάλῃ Φραάτης, ὡς
 ἤκουσε τὴν ἀπόλειψιν τῶν μηχανοφόρων ἀμαξῶν, ἐπεμφε
 τῶν ἰππέων πολλοὺς ἐπ' αὐτάς, ὑφ' ὧν περιληφθεὶς ὁ
 25 Στατιανὸς ἀποθνήσκει μὲν αὐτὸς, ἀποθνήσκουσι δὲ
 μύριοι τῶν μετ' αὐτοῦ. Τὰς δὲ μηχανὰς ἐλόντες οἱ βάρ-
 βαροι διέφθειραν. Ἕλλον δὲ παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ Πο-
 λέμων ἦν ὁ βασιλεὺς.

XXXIX. Τοῦτο πάντα μὲν, ὡς εἶκός, ἠνάσας τοὺς
 30 περὶ Ἀντώνιον, ἀνεπίστως ἐν ἀρχῇ πληγέντας· ὁ δὲ
 Ἀρμένιος Ἀρταουάσθης ἀπογνοὺς τὰ Ῥωμαίων φῆκετο
 τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἀναλαβὼν, καίπερ αἰτιώτατος τοῦ

πολέμου γενόμενος. Ἐπιφανέντων δὲ λαμπρῶς τοῖς πο-
 λιοκοῦσι τῶν Πάρθων καὶ χρωμέναν ἀπειλαὶ πρὸς
 ὕβριν, οὐ βουλόμενος Ἀντώνιος ἠσυχάζοντι τῷ στρατῷ
 τὸ δυσθυμοῦν καὶ κατακεκληρημένον ἐμμένειν καὶ αὐξε-
 σθαι, θέει τάγματα λαβῶν καὶ τρεῖς στρατηγίδας σπει- 5
 ρας ὀπλιτῶν, τοὺς δ' ἱππεῖς ἅπαντας, ἐξήγαγε πρὸς σι-
 τολογίαν, οἰόμενος οὕτως εἶν ἐπισπασθέντων μάλιστα τῶν
 πολεμίων ἐκ παρατάξεως μάχην γενέσθαι. Προελθὼν
 δὲ μακρὰ ὁδὸν ἡμέρας, ὡς ἑώρα τοὺς Πάρθους κύμαρ πε-
 ριγεομένους καὶ προσπεσεῖν καθ' ὁδὸν αὐτῷ ξηκοῦντας, 10
 ἐξέθηκε μὲν τὸ τῆς μάχης σύμβολον ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
 καθελὼν δὲ τὰς σκητὰς ὡς οὐ μαχησόμενος, ἀλλ' ἀπέ-
 ξων, ἀφημείβετο τῶν βαρβάρων τὴν τάξιν οὕσαν μη-
 νοειδῆ, καλεύσας, ὅταν οἱ πρῶτοι τοῖς ὀπλίταις ἐν ἐφι-
 πτῷ δοκῶσιν εἶναι, τοὺς ἱππεῖς ἐναντίους εἰσελεύειν. 15
 Τοῖς δὲ Πάρθαις παρακεκριμένοις λόγου κρείττων ἢ τά-
 ξις ἐφαίνετο τῶν Ῥωμαίων, καὶ κατεθεῶντο παρεξιώντας
 ἐν διαστήμασιν ἰσοῖς ἀδορύβως καὶ σιωπῇ τοὺς ἕσους
 κραδαίνοντας. Ὡς δὲ τὸ σημεῖον ἦρθη καὶ φρασφέ-
 ροντο μετὰ κρᾶυγῆς ἐπιστρέψαντες οἱ ἱππεῖς, τούτους 20
 μὲν ἠμύνοντο δεξιόμενοι, καίπερ εὐθὺς ἐντὸς τοξεύμα-
 τας γενομένους, τῶν δὲ ὀπλιτῶν συνακτόντων ἅμα βοῆ
 καὶ πατάγῳ τῶν ὄπλων, οἳ τε ἴσσοι τοῖς Πάρθοις ἐξί-
 σταντο ταρβοῶντες καὶ αὐτοὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν
 ἔφρουγον. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπέκειτο τῇ διώξει καὶ μεγάλ- 25
 934 λας εἶχεν ἀλασθας, ὡς τοῦ πολέμου τὸ σύστημα ἢ τὸ πλεῖ-
 στον ἐκεῖνη τῇ μάχῃ διαπεπραγμένως. Ἐπεὶ δὲ τῆς διώ-
 ξεως γενομένης τοῖς μὲν πεζοῖς ἐπὶ πεντήκοντα στάδια,
 τοῖς δὲ ἱππεῦσιν ἐπὶ τρεῖς τοσαῦτα, τοὺς πεπτωκότας
 τῶν πολεμίων καὶ τοὺς ἠλωκότας ἐπισκοποῦντες εὖρον 30
 αἰχμαλώτους μὲν τριάκοντα, νεκροὺς δὲ ὀγδοήκοντα μό-
 νους, ἀπορία καὶ δυσθυμία πᾶσι παρέστη, θειῶν εἶναι

λογιζομένοις, εἰ νικῶντες μὲν οὕτως ὀλίγους κτείνου-
 σιν, ἡττώμενοι δὲ στερήσονται τοσούτων, ὅσους ἀπέ-
 βαλον περὶ τὰς ἀμάξαις. Τῇ δ' ὑστεραία συσκευασάμε-
 νοι τὴν ἐπὶ Φραάτων καὶ τοῦ στρατοπέδου προῆγον. Ἐν-
 5 τυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν πρῶτον μὲν ὀλίγοις τῶν πο-
 λεμίων, ἔπειτα πλείοσι, τέλος δὲ πᾶσιν ὥσπερ ἀηττήτοις
 καὶ νεαλέσι προκαλουμένοις καὶ προσβάλλουσι πανταχό-
 θεν, μοχθηρῶς καὶ πολυπόνως ἀπεσώθησαν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον. Τῶν δὲ Μήδων ἐκδρομὴν τινα ποιησαμένων
 10 ἐπὶ τὸ χῶμα καὶ τοὺς προμαχομένους φοβησάντων, ὀρ-
 γισθεὶς ὁ Ἀντώνιος ἐχρήσατο τῇ λεγομένῃ δεκατεία πρὸς
 τοὺς ἀποδειλιάσαντας. Διελὼν γὰρ εἰς δεκάδας τὸ πλῆ-
 θος ἀφ' ἐκάστης ἓνα τὸν λαχόντα κλήρω διέφθειρε, τοῖς
 δὲ ἄλλοις ἀντὶ πυρῶν ἐκέλευε κριθὰς μετρεῖσθαι.

15 XL. Χαλεπὸς δὲ ἀμφοτέροις ἦν ὁ πόλεμος, καὶ τὸ
 μέλλον αὐτοῦ φοβερώτερον, Ἀντωνίῳ μὲν προσδοκῶντι
 λιμὸν· οὐκέτι γὰρ ἦν ἄνευ τραυμάτων καὶ νεκρῶν πολ-
 λῶν ἐπισιτίσασθαι· Φραάτης δὲ τοὺς Πάρθους ἐπιστά-
 μενος πάντα μᾶλλον ἢ χειμῶνος ἔξω προσταλαιπωρεῖν
 20 καὶ θυραυλεῖν δυναμένους, ἐφοβείτο μὴ τῶν Ῥωμαίων
 ἐγκαρτερούντων καὶ παραμενόντων ἀπολίπωσιν αὐτόν,
 ἥδη τοῦ ἀέρος συνισταμένου μετὰ φθινοπωρινὴν ἰσημε-
 ρίαν. Δόλον οὖν συντίθησι τοιόνδε. Πάρθων οἱ γνω-
 ριμώτατοι περὶ τὰς σιτολογίας καὶ τὰς ἄλλας ἀπαντήσεις
 25 μαλακώτερον τοῖς Ῥωμαίοις προσεφέροντο, λαμβάνειν
 τε παριέντες αὐτοῖς ἓνια καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκαινούντες ὡς
 πολεμικωτάτων ἀνδρῶν καὶ θαυμαζομένων ὑπὸ τοῦ σφε-
 τέρου βασιλέως δικαίως. Ἐκ δὲ τούτου προσελάνθοντες
 ἐγγυτέρω καὶ τοὺς ἵππους ἀτρέμα παραβάλλοντες ἔλοι-
 30 δόρουν τὸν Ἀντώνιον, ὅτι βουλομένῳ Φραάτῃ διαλλα-
 γῆναι καὶ φείσασθαι τοιούτων ἀνδρῶν καὶ τοσούτων
 ἀφορμῆν οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ τοὺς χαλεποὺς καὶ μεγάλους

κάθηται πολεμίους ἀναμένων, λιμὸν καὶ χειμῶνα, δι' ὧν ἔργον ἐστὶ καὶ προπεμπομένους ὑπὸ Πάρθων ἀποφεύγειν. Πολλῶν δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀναφερόντων, μαλασσόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅμως οὐ πρότερον ἐπεκηρυκτεύσατο πρὸς τὸν Πάρθον ἢ πυθέσθαι τῶν φιλοφρονουμένων ἐκείνων βαρβάρων, εἰ τοῦ βασιλέως ταῦτα φρονοῦντος διαλέγοιντο. Φασκόντων δὲ καὶ παρακαλούντων μὴ δεδιέναι μηδὲ ἀπιστεῖν, ἐπεμψέ τις τῶν ἐταίρων κάλιν τὰς σημαίας ἀξίῳ ἀπολαβεῖν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, ὡς δὴ μὴ παντάπασιν ἀγαπᾶν τὸ σωθῆναι καὶ διαφυγεῖν νομισθεῖη. Τοῦ δὲ Πάρθου ταῦτα μὲν ἔαν κελεύοντος, ἀπίοντι δὲ εὐθύς εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν εἶναι φήσαντος, ὀλίγαις ἡμέραις συσκευασάμενος ἀνεξέγνυσεν. Ὃν δὲ καὶ δῆμῳ πιθανὸς ἐντυχεῖν καὶ στρατὸν ἄγειν διὰ λόγου παρ' ὄντιν οὖν τῶν τότε πεφυκῶς, ἐξέλιπεν αὐτὸς αἰσχύνῃ καὶ κατηφεία τὸ παραθαρρῦναι τὸ πλῆθος, Δομίτιον δὲ Ἀηνόβαρβον ἐκέλευε τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ τινες μὲν ἠγανάκτησαν ὡς ὑπεροφώμενοι, τὸ δὲ πλεῖστον ἐπεκλάσθη καὶ συνεφρόνησε τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ μᾶλλον φροντο δεῖν ἀνταιδεῖσθαι καὶ πείθεσθαι τῷ στρατηγῷ.

XLl. Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄγειν ὀπίσω πεδινὴν καὶ ἄδενδρον οὐσαν, ἀνὴρ τῷ γένει Μάρδος, πολλὰ τοῖς Πάρθων ἤθεσιν ἐνωμιλικῶς, ἤδη δὲ 935 Ῥωμαίοις πιστὸς ἐν τῇ μάχῃ τῇ περὶ τὰς μηχανὰς γεγυ- 25 νῶς, Ἀντωνίῳ προσελθὼν ἐκέλευε φεύγειν ἐν δεξιᾷ τῶν ὄρῶν ἐπιλαβόμενον, καὶ μὴ στρατὸν ὀπλίτην καὶ βαρὺν ἐν δρόμοις γυμνοῖς καὶ ἀναπεπταμένοις ὑποβαλεῖν ἱππῷ τσαύτῃ καὶ τοξεύμασιν, ὃ δὴ τεχνώμενον τὸν Φραάτην ἀναστῆσαι τῆς πολιορκίας αὐτὸν ὁμολογίαις 30 φιλανθρώποις· ἔσεσθαι δὲ αὐτὸς ἡγεμῶν ὁδοῦ βραχυτέρας καὶ μᾶλλον εὐπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐχούσης.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀντιώνιος ἐβουλεύετο, καὶ Πάρθοις μὲν οὐκ ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν μετὰ σπονδάς, τὴν δὲ συντομίαν τῆς ὁδοῦ καὶ τὴν παρὰ κώμας οἰκουμένην ἐσσεσθαι τὴν πορείαν ἐκαινῶν πίστιν ἦται τὸν Μάρδον. Ὁ δὲ δῆσαι παρεῖχεν αὐτὸν ἄχρι οὗ καταστήσῃ τὸν στρατὸν εἰς Ἀρμενίαν, καὶ δεθεὶς ἤγετο δύο ἡμέρας καθ' ἡσυχίαν. Τῇ δὲ τρίτῃ παντάπασι τοὺς Πάρθους ἀπεγνωκότος Ἀντωνίου καὶ βαδίζοντες ἀναιμένως διὰ τὸ θαρρεῖν, ἰδὼν ὁ Μάρδος ἀπέχωσιν ἐμβολῆς ποταμοῦ νεωστὶ διεσπασμένην καὶ τὸ φεῦρα πολὺ πρὸς τὴν ὁδόν, ἣ πορευτέον ἦν, ἐκχεόμενον, συνῆκεν ὅτι τῶν Πάρθων ἔργον εἴη τοῦτο δυσκολίας ἔνεκα καὶ διατριβῆς ἐμποδῶν αὐτοῖς τὸν ποταμὸν τιθεμένων, καὶ τὸν Ἀντιώνιον ὄραν ἐκέλευε καὶ προσέχειν, ὥς τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων.

15 Ἄρτι δὲ αὐτοῦ καθιστάντος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα καὶ δι' αὐτῶν τοῖς ἀκοντισταῖς καὶ σφενδονήταις ἐκδρομὴν ἐπὶ τοὺς πολεμίους παρασκευάζοντος, ἐκφάνησαν οἱ Πάρθοι καὶ περιήλανον ὡς κυκλωσόμενοι καὶ συνταράζοντες πανταχόθεν τὸν στρατὸν. Ἐκδραμόντων δὲ τῶν φι-

20 λῶν ἐπ' αὐτούς, πολλὰς μὲν διδόντες ἀπὸ τόξων, οὐκ ἐλάττονας δὲ ταῖς μολυβδίσι καὶ τοῖς ἀκοντίοις πληγὰς λαμβάνοντες ἀνεχώρουν. Ἐἴτα ἐπῆγον αὐτοῖς, ἄχρι οὗ συστρέψαντες οἱ Κελτοὶ τοὺς Ἰαπούς ἐνέβαλον καὶ διασκέδασαν αὐτοὺς οὐκέτι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑπόδειγμα

25 γενομένου.

XLII. Ἐκ τούτου μαθὼν ὁ Ἀντιώνιος ὃ ποιεῖν εἶδει, πολλοῖς ἀκοντισταῖς καὶ σφενδονήταις οὐ μόνον τὴν οὐραγίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς πλευρὰς ἐκατέρως στομαῶσας ἐν κλαισίφῳ τὸν στρατὸν ἤγε, καὶ τοῖς Ἰαπόταις εἰρητο

30 προσβάλλοντας τρέπεσθαι, τρεψαμένους δὲ μὴ πόρρω διώκειν, ὥστε τοὺς Πάρθους τὰς ἐφεξῆς τέσσαρας ἡμέρας οὐδὲν πλέον δρᾶσαντας ἢ καθόντας ἀμβλυτέρους

γεγονέναι καὶ τὸν χειμῶνα ποιουμένους πρόφασιν ἀπείναι διανοεῖσθαι. Τῇ δὲ πέμπτῃ Φλαούτος Γάλλος, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ δραστήριος ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, ἤτησεν Ἀντώνιον προσελθὼν πλείονας φιλοῦς ἀπ' οὐραῖς, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στόματος ἰκπέων τινὰς ὡς μέγα 5 κατόρθωμα ποιήσων. Δόντος δὲ προσβάλλοντας ἀνεκοπτε τοὺς πολεμίους, οὐχ, ὡς πρότερον, ὑπάγετω ἅμα πρὸς τοὺς ὀπλίτας καὶ ἀναχωρῶν, ἀλλὰ ὑφιστάμενος καὶ συμπλεκόμενος παραβόλωττον. Ὁρῶντες δὲ αὐτὸν οἱ τῆς οὐραγίας ἡγεμόνες ἀπορηγνύμενον ἐκάλουν πέμ- 10 ποντες· ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο. Τίτιον δὲ φασὶ τὸν ταμίαν καὶ τῶν σημαιῶν ἐπιλαβόμενον στρέφειν ὀπίσω καὶ λοιδορεῖν τὸν Γάλλον ὡς ἀπολλύντα πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας. Ἀντιλοιδοροῦντος δὲ ἐκείνου καὶ διακελευομένου τοῖς περὶ αὐτὸν μένειν, ὁ μὲν Τίτιος ἀπεχώρει· 15 τὸν δὲ Γάλλον ᾤθούμενον εἰς τοὺς κατὰ στόμα λαυθάουσι πολλοὶ περισχόντες ἐκ τῶν ὀπισθεν. Βαλλόμενος δὲ πανταχόθεν ἐκάλει πέμπων ἀρωγὴν. Οἱ δὲ τοὺς ὀπλίτας ἄγοντες, ἦν καὶ Κανίδιος ἦν, ἀνὴρ παρὰ Ἀντωνίῳ θυνάμενος μέγιστον, οὐ μικρὰ δοκοῦσι διαμαρτεῖν. Δέον 20

936 γὰρ ἀθρόαν ἐπιστρέφαι τὴν φάλαγγα, πέμποντες κατ' ὀλίγους ἐπιβοηθοῦντας καὶ πάλιν ἠττωμένων τούτων ἑτέρους ἀποστέλλοντες, ἔλαθον ὀλίγου δεῖν ἤττης καὶ φυγῆς ὅλον ἀναπλήσαντες τὸ στρατόπεδον, εἰ μὴ ταχὺ μὲν αὐτὸς Ἀντώνιος μετὰ τῶν ὀπλων ἀπὸ τοῦ στόματος 25 ἦκεν ὑπαντιάζων, ταχὺ δὲ τὸ τρίτον τάγμα διὰ τῶν φερόντων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ᾤσάμενον ἔσχε τοῦ πρόσω διώκειν.

XLIII. Ἀπέθανον δὲ τρισχιλίων οὐκ ἐλάττους, ἐκομίσθησαν δὲ ἐπὶ σκηναῖς τραυματῆται πεντακισχίλιοι· καὶ 30 Γάλλος ἦν ἐν τούτοις, τέτταρσιν ἐναντίοις διαπνεαυμένος τοξεύμασιν. Ἄλλ' οὗτος μὲν ἐκ τῶν τραυμάτων οὐκ

ἀνήνεγκε, τοὺς δ' ἄλλους περιῶν ὁ Ἀντώνιος ἐπεσκό-
 πει καὶ παρεθάρρυνε δεδακρυμένος καὶ περιπαθῶν. Οἱ
 δὲ φαιδροὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαμβανόμενοι παρεκάλουν
 ἀπιόντα θεραπεύειν αὐτὸν καὶ μὴ κακοπαθεῖν, αὐτοκρά-
 5 τορα καλοῦντες καὶ σώζεσθαι λέγοντες, ἂν ἐκεῖνος ὑγι-
 αίνῃ. Καθόλου μὲν γὰρ οὔτ' ἄλλαις οὔτε ὑπομοναῖς
 οὔτε ἡλικίᾳ λαμπρότερον ἄλλος αὐτοκράτωρ στρατὸν
 ἐκείνου δοκεῖ συναγαγεῖν ἐν τοῖς τότε χρόνοις· ἢ δὲ
 10 πρὸς αὐτὸν αἰδῶς τὸν ἡγεμόνα καὶ πειθαρχία μετ' εὐ-
 νοίας, καὶ τὸ πάντας ὁμαλῶς, ἐνδόξους, ἀδόξους, ἄρχον-
 τας, ἰδιώτας, τὴν παρὰ Ἀντωνίου τιμὴν τε καὶ χάριν
 μᾶλλον αἰρεῖσθαι τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲ
 τοῖς κάλαι Ῥωμαίοις ἀπέλιπεν ὑπερβολὴν. Τούτου δὲ
 αἰτίαι πλείονες ἦσαν, ὡς προειρήκαμεν· εὐγένεια, λό-
 15 γου δύναμις, ἀπλότης, τὸ φιλόδωρον καὶ μεγαλόδωρον,
 ἢ περὶ τὰς παιδιὰς καὶ τὰς ὀμιλίας εὐτραπεία. Τότε δὲ
 καὶ συμπονῶν καὶ συναλγῶν τοῖς κακοπαθοῦσι καὶ μετα-
 διδοῦς οὐ τις δεηθεῖη προθυμότερους τῶν ἐρρωμένων
 τοὺς νοσοῦντας καὶ τετρωμένους ἐποίησε.

20 XLIV. Τοὺς μέντοι πολεμίους ἀπαγορεύοντας ἤδη
 καὶ κάμνοντας οὕτως ἐπῆρεν ἡ νίκη καὶ τοσοῦτον τῶν
 Ῥωμαίων κατεφρόνησαν, ὥστε καὶ νυκτὸς ἐπαυλίσασθαι
 τῷ στρατοπέδῳ, προσδοκῶντας ἀντίκα μάλα σκηνὰς ἐρή-
 μους καὶ χρήματα διαρπάσειν ἀποδιδρασκόντων. Ἄμα
 25 δ' ἡμέρᾳ πολὺ πλείονες ἐπηθροίζοντο, καὶ λέγονται τε-
 τρακισμυρίων οὐκ ἐλάττονες ἰσχύεται γενέσθαι, βασι-
 λέως καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀεὶ τεταγμένους ὡς ἐπὶ σαφεῖ
 καὶ βεβαίῳ κατορθώματι πέμψαντος· αὐτὸς μὲν γὰρ
 οὐδεμιᾷ μάχῃ παρέτυχεν. Ἀντώνιος δὲ βουλόμενος
 30 προσαγορεῦσαι τοὺς στρατιώτας ἤτησε φαιὸν ἱμάτιον,
 ὡς οἰκτρότερος ὀφθεῖη. Τῶν δὲ φίλων ἐναντιωθέντων
 ἐν τῇ στρατηγικῇ φοινικίδι προελθῶν ἐδημηγόρησε, τοὺς

μὲν νενικηκότας ἐπαινωῶν, ὄνειδιζων δὲ τοὺς φυγόντας. Τῶν δὲ οἱ μὲν παρεκελεύοντο θαρρεῖν, οἱ δὲ ἀπολογούμενοι σφᾶς αὐτοὺς παρείχον, εἴτε βούλοιο δεκατεύειν, εἴτε ἄλλῳ τρόπῳ κολάζειν, μόνον παύσασθαι δυσφοροῦντα καὶ λυπούμενον ἐδέοντο. Πρὸς ταῦτα τὰς χει- 5
ρας ἀνατείνας ἐπεύξατο τοῖς θεοῖς, εἴ τις ἄρα νέμεσις τὰς πρόσθεν εὐτυχίας αὐτοῦ μέτεισιν, εἰς αὐτὸν ἔλθειν, τῷ δ' ἄλλῳ στρατῷ σωτηρίαν διδόναι καὶ νίκην.

XLV. Τῇ δὲ ὑστεραία φραζάμενοι βέλτιον προῆγον· καὶ τοῖς Πάρθοις ἐπιχειροῦσι πολὺς ἀπήντα παράλογος. 10
Οἰόμενοι γὰρ ἐφ' ἄρπαγὴν καὶ λεηλασίαν, οὐ μάχην, ἐλαύνειν, εἴτα πολλοὶς βέλεσιν ἐντυγχάνοντες, ἐρρωμένους δὲ καὶ νεαλεῖς ταῖς προθυμίαις ὄρωντες, αὐτίς ἐξέκαμνον. Ἐπεὶ δὲ καταβαίνουσιν αὐτοῖς ἀπὸ λόφων τινῶν ἐπικλινῶν ἐπέθεντο καὶ βραδέως ὑπεξάγοντας 15
ἔβαλλον, ἐπιστρέψαντες οἱ θυρεοφόροι συνέκλεισαν εἰσω τῶν ὀπλων τοὺς ψιλοὺς, αὐτοὶ δὲ καθέντες εἰς γόνυ προῦβάλλοντο τοὺς θυρεοὺς· οἱ δὲ ὀπισθεν ὑπερέσχον αὐτῶν τὰ ὄπλα κάκεινων ὁμοίως ἔτεροι. Τὸ δὲ σχῆμα
37 παραπλήσιον ἐρέσει γινόμενον ὄψιν τε θεατρικὴν παρ- 20
ἔχει, καὶ τῶν προβλημάτων στεγανώτατόν ἐστι πρὸς τοὺς ὀπισθοὺς ἀπολισθαίνοντας. Οἱ μέντοι Πάρθοι τὴν εἰς γόνυ κλίσιν τῶν Ῥωμαίων ἀπαγόρευσιν ἠγούμενοι καὶ κάματος εἶναι, τὰ μὲν τόξα κατέθεντο, τοὺς δὲ κοντοὺς διαλαβόντες ἐγγὺς προσέμιξαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συναλα- 25
λάξαντες ἐξαίφνης ἀνέθορον, καὶ τοῖς ὑσσοῖς καίοντες ἐκ χειρὸς ἐκτεινάν τε τοὺς πρώτους καὶ τροπήν ἔθεντο τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἐγίνετο δὲ ταῦτα καὶ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις ἐπὶ μικρὸν ἀννόντων τῆς ὁδοῦ. Καὶ λιμὸς ἦπτετο τοῦ στρατοῦ σίτον τε βραχὺν καὶ διὰ μάχης ποριζομένου 30
καὶ τῶν πρὸς ἄλετον σκευῶν οὐκ εὐποροῦντος. Τὰ γὰρ πολλὰ κατελείπετο, τῶν μὲν ἀποθνησκόντων ὑποζυγίων,

τῶν δὲ τοὺς νεσοῦντας καὶ τραυματίας φερόντων. Λέ-
 γεται δὲ χολνιξ Ἀτσιπὴ πυρῶν πενήκοντα δραχμῶν
 ἄνιος γενέσθαι· τοὺς δὲ κριδίνους ἄρτους πρὸς ἀργύ-
 ριον ἰσίσαντες ἀπεδίδοντο. Τραπέμενοι δὲ πρὸς λάχανα
 5 καὶ ῥέξας ὀλίγοις μὲν ἐντεύγχανον τῶν συνήθων, ἀπεινα-
 ζόμενοι δὲ πειρᾶσθαι καὶ τῶν ἀγεύσταυ πρώτερον ἤψαν-
 τό τινος πῶας ἐπὶ θάνατον διὰ μανίας ἀγούσης. Ὁ γὰρ
 φαγῶν οὐδὲν ἐμέμνητο τῶν ἄλλων οὐδὲ ἐγίνωσκεν, ἐν
 δ' ἔργου εἶχε, κινεῖν καὶ στρέφειν πάντα λίθου, ὡς τι
 10 μεγάλῃς σκοπεθῆς ἄξιον διαπραπτόμενος. Ἦν δὲ μεστόν
 τὸ πεδίον κικυφότων χαμαῖς καὶ τοὺς λίθους περισφυ-
 τόντων καὶ μεθισσιάντων· τέλος δὲ χολὴν ἐμοῦντες θύνη-
 σκου, ἐπεὶ καὶ τὸ μόνον ἀντιπαθὲς, οἶνος, ἐξέλιπε.
 Φθειρομένων δὲ πολλῶν καὶ τῶν Πάρθων οὐκ ἀφιστα-
 15 μένων κολλάκις ἀναφθέρξασθαι τὸν Ἀντιώνιον ἱστοροῦ-
 σιν „Ὡς μύριοι“ θαυμάζοντα τοὺς μετὰ Ξενοφῶντος, ὅτι
 καὶ πλείονα καταβαίνοντες ὁδὸν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας καὶ
 πολλαπλασίοις μαχόμενοι πολεμίοις ἀπεσώθησαν.

XLVI. Οἱ δὲ Πάρθοι διαπλέξαι μὲν οὐ δύναμενοι
 20 τὸν στρατὸν οὐδὲ διασπᾶσαι τὴν τάξιν, ἤδη δὲ κολλά-
 κισ ἠττημένοι καὶ πεφηνγότες, αὐτοῖς εἰρηνωτῶς ἐπι-
 μίγνυντο τοῖς ἐπὶ χιλὸν ἢ σίτου προσεχομένοις, καὶ τῶν
 τόξων τὰς νευρὰς ἐπιθεικνύντες ἀνιμένας ἔλεγον, ὡς
 αὐτοῖς μὲν ἀπίασιν ὀπίσω καὶ τοῦτο ποιοῦνται πέρας
 25 ἀμύνης, ὀλίγοι δὲ Μήδων ἀκολουθήσουσιν ἐτι μιᾶς ἢ
 δευτέρας ὁδὸν ἡμέρας οὐδὲν παρενοχλοῦντες, ἀλλὰ τὰς
 ἀπωτέρω κώμας φυλάττοντες. Τούτοις τοῖς λόγοις
 ἀσπασμοὶ τε καὶ φιλοφροσύνη προσῆσαν, ὥστε πάλιν
 τοὺς Ῥωμαίους εὐθαρσεῖς γενέσθαι καὶ τὸν Ἀντιώνιον
 30 ἀκούσαντα τῶν πεδίων ἐπίσθαι μᾶλλον, ἀνέθρου λε-
 γομένης εἶναι τῆς διὰ τῶν ὄρων. Οὕτω δὲ ποιῆν μεί-
 λοντος ἤκεν ἀνὴρ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐκ τῶν πολεμίων

ὄνομα Μιθριδάτης, ἀνεψιὸς Μοναίσου τοῦ παρ' Ἀντωνίῳ γενομένου καὶ τὰς τρεῖς πόλεις δωρεὰν λαβόντος. Ἡξίου δὲ αὐτῷ προσελθεῖν τινα τῶν Παρθιστῶν διαλεχθῆναι δυναμένων ἢ Συριστῶν. Καὶ προσελθόντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀντιοχείου, ὃς ἦν Ἀντωνίῳ συνήθης, ὑπειπὼν, ὃς εἴη, καὶ Μοναίση τὴν χάριν ἀνάπτων ἠρώτησε τὸν Ἀλέξανδρον, εἰ λόφους συνεχεῖς καὶ ὑψηλοὺς ὄρεα πρόσωθεν. Φήσαντος δὲ ὄραν, Ἐπ' ἐκείνους ἔφη, πανστρατιᾷ Πάρθοι λοχῶσιν ὑμᾶς. Τὰ γὰρ μεγάλα πεδία τῶν λόφων τούτων ἐξήρηται, καὶ προσδοκῶσιν ὑμᾶς ἐξηπατη- 10 μένους ὑπ' αὐτῶν ἐνταῦθα τρέψεσθαι, τὴν διὰ τῶν ὄρων ἀπολειπόντας. Ἐκείνη μὲν οὖν ἔχει δόρυ καὶ πόνον ὑμῖν συνήθη, ταύτη δὲ χωρῶν Ἀντώνιος ἴστω τὰς Κράσσου τύχας αὐτὸν ἐνδεχομένης.

XLVII. Ὁ μὲν οὕτω φράσας ἀπῆλθεν. Ἀντώνιος δὲ 16 ἀκούσας καὶ διαταραχθεὶς συνεκάλει τοὺς φίλους καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ Μάρδον οὐδὲ αὐτὸν ἄλλως προ- 138 νοῦντα. Καὶ γὰρ ἄνευ πολεμίων ἐγένωσκε τὰς διὰ τῶν πεδίων ἀνοδίας καὶ πλάνας χαλεπὰς καὶ δυστεκμάρτους οὔσας, τὴν δὲ τραχείαν ἀπέφαινε οὐδὲν ἄλλο δυσχερὲς 20 ἢ μᾶς ἡμέρας ἀνδρῶν ἔχουσαν. Οὕτω δὲ τραπόμενος ταύτην ἤγε νυκτὸς, ὕδωρ ἐπιφέρεισθαι κελεύσας. Ἀργείων δὲ ἦν ἀπορία τοῖς πολλοῖς· διὸ καὶ τὰ κράνη πιμπλάντες ὕδατος ἐκόμιζον, οἱ δὲ διφθέραις ὑπολαμβάνοντες. Ἦδη δὲ προχωρῶν ἀγγέλλεται τοῖς Πάρθοις· 25 καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐτι νυκτὸς ἐδίωκον. Ἡλίον δὲ ἀνίσχοντος ἤπτοντο τῶν ἐσχάτων ἀγρυπνία καὶ πόνος κακῶς διακειμένων· τεσσαράκοντα γὰρ καὶ διακοσίους ἐν τῇ νυκτὶ σταδίους κατηνύκεισαν· καὶ τὸ μὴ προσδοκῶσιν οὕτω ταχέως ἐπελθεῖν τοὺς πολεμίους ἀθυμίαν 30 παρείχε. Καὶ τὸ δόρυ ἐπέτεινε ὁ ἀγών· ἀμυνόμενοι γὰρ ἅμα προῆγον. Οἱ δὲ πρῶτοι βαδίζοντες ἐντυγχά-

νουσι ποταμῶ ψυχρὸν μὲν ἔχοντι καὶ διαυγές, ἄλμυρόν
 δὲ καὶ φαρμακῶδες ὕδωρ, ὃ ποθὲν εὐθύς ὀδύνας ἔλκο-
 μένης τῆς κοιλίας καὶ τοῦ δίψους ἀναφλεγόμενου παρ-
 εἶχε. Καὶ ταῦτα τοῦ Μάρθου προλέγοντος οὐδὲν ἦττον
 5 ἐκβιαζόμενοι τοὺς ἀνείργοντας ἐπινον. Ἀντώνιος δὲ
 περιτῶν ἐδεῖτο βραχὺν ἐγκατερεῖσαι χρόνον· ἕτερον
 γὰρ οὐ πόρρω ποταμὸν εἶναι πότιμον, εἶτα τὴν λοιπὴν
 ἄφιππον καὶ τραχειαν, ὥστε παντάπασιν ἀποστρέψασθαι
 τοὺς πολεμίους. Ἄμα δὲ καὶ τοὺς μαχομένους ἀνεκα-
 10 λείτο καὶ κατάξευξιν ἐσήμαινεν, ὡς σκιάς γοῦν μεταλά-
 βοιεν οἱ στρατιῶται.

XLVIII. Πηγνυμένων οὖν τῶν σκηναῶν καὶ τῶν
 Πάρθων εὐθύς, ὥσπερ εἰώθεισαν, ἀπαλλακτομένων,
 ἦκεν αὐθις ὁ Μιθριδάτης, καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου προσελ-
 15 θόντος παρήγει μικρὸν ἡσυχάσαντα τὸν στρατὸν ἀνιστά-
 ναι καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὡς οὐ διαβησομένων
 Πάρθων, ἄχρι δὲ ἐκείνου διωζόντων. Ταῦτα ἀπαγγέι-
 λας πρὸς Ἀντώνιον Ἀλέξανδρος ἐκφέρει παρ' αὐτοῦ
 χρυσᾶ ποτήρια πάμπολλα καὶ φιάλας, ὧν ἐκεῖνος, ὅσα
 20 τῇ ἐσθῆτι κατακρύψαι δυνατὸς ἦν, λαβῶν ἀπήλαυνεν.
 Ἔτι δὲ ἡμέρας οὔσης ἀναξεύξαντες ἐπορεύοντο, τῶν
 πολεμίων οὐ παρενοχλούντων, αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς νύκτα
 χαλεπωτάτην πασῶν ἐκείνην καὶ φοβερωτάτην ἀπεργα-
 σάμενοι. Τοὺς γὰρ ἔχοντας ἀργύριον ἢ χρυσίον ἀπο-
 25 κτιννύντες ἐσύλων καὶ τὰ χρήματα τῶν ὑποξυγίων
 ἀφήρπαζον· τέλος δὲ τοῖς Ἀντωνίου σκευοφόροις ἐπι-
 χειρήσαντες ἐκπώματα καὶ τραπέζας πολυτελεῖς κατέ-
 κοπτον καὶ διενέμοντο. Θορύβου δὲ πολλοῦ καὶ κλάνου
 τὸ στράτευμα πᾶν ἐπέχοντος (ᾧοντο γὰρ ἐπιπεπωκότων
 30 τῶν πολεμίων τροπὴν γεγονέναι καὶ διασπασμόν) Ἀν-
 τῶνιος ἕνα καλέσας τῶν δορυφορούντων αὐτὸν ἀπελευ-
 θέρων ὄνομα Ῥάμμον ὠρκωσεν, ὅταν κελεύσῃ, τὸ ξίφος

αυτοῦ διεῖναι καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, ὡς μήτε ἀλώῃ ζῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων μήτε γνωσθεῖν τεθνηκῶς. **Κατακρυσάτων** δὲ τῶν φίλων ὁ Μάρδος ἐθάρρυνε τὸν **Αντώνιον**, ὡς ἐγγὺς ὄντος τοῦ ποταμοῦ· καὶ γὰρ αὐρα τις ἀπορρέουσα νοτερὰ καὶ ψυχρότερος ἤη ἀπαντῶν 5 ἠδὲ τὴν ἀναπνοὴν ἐποίει, καὶ τὸν χρόνον ἔφη τῆς πορείας οὕτω συμπεραίνειν τὸ μέτρον· οὐκέτι γὰρ ἦν πολὺ τὸ λειπόμενον τῆς νυκτός. Ἄμα δ' ἀπήγγελλον ἕτεροι τὸν θόρυβον ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας εἶναι. Διὸ καὶ καταστῆσαι τὸ πλῆθος εἰς 10 τάξιν ἐκ τῆς πλάνης καὶ τοῦ διασπασμοῦ βουλόμενος ἐκέλευσε σημαίνειν κατάξενξιν.

XLIX. Ἦδη δ' ὑπέλαμπεν ἡμέρα, καὶ τοῦ στρατοῦ κόσμον ἀρχομένου τινὰ λαμβάνειν καὶ ἡσυχίαν προσέπιπτε τοῖς τελευταίοις τὰ τῶν Πάρθων τοξεύματα καὶ 15 **39** μάχης σημεῖον ἐδόθη τοῖς ψιλοῖς. Οἱ δὲ ὄπλιται πάλιν ὁμοίως κατερέψαντες ἀλλήλους τοῖς θυρεοῖς ὑπέμενον τοὺς βάλλοντας ἐγγὺς οὐ τολμῶντας συνελθεῖν. Ἐπαγόντων δὲ κατὰ μικρὸν οὕτως τῶν πρώτων ὁ ποταμὸς ἐφάνη· καὶ τοὺς ἱππεῖς ἐπ' αὐτῷ παρατάξας Ἄντωνιος 20 ἐναντίους τοῖς πολεμίοις διεβίβαξε τοὺς ἀσθενεῖς πρώτους. Ἦδη δὲ καὶ τοῖς μαχομένοις ἄδεια καὶ ῥαστώνη τοῦ πιεῖν ἦν. Ὡς γὰρ εἶδον οἱ Πάρθοι τὸν ποταμόν, τὰς τε νευρὰς ἀνῆκαν καὶ θαρροῦντας ἐκέλευον διαπερᾶν τοὺς Ῥωμαίους, πολλὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐγκωμιάζοντες. Διαβάντες οὖν καθ' ἡσυχίαν αὐτοὺς ἀνελάμβανον, εἶτα ᾤδευον, οὐ πάνυ τι τοῖς Πάρθοις πιστεύοντες. Ἐκτῆ δ' ἡμέρα μετὰ τὴν τελευταίαν μάχην ἐπὶ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ἦκον ὀρίζοντα **Μηδίαν** καὶ Ἄρμενίαν. Ἐφάνη δὲ καὶ βάθει καὶ τραχύτητι χαλεπός· καὶ λόγος 30 διηλθεν ἐνεδρεύοντας αὐτόθι τοὺς πολεμίους ἐπιθήσεσθαι διαβαίνουσιν αὐτοῖς. Ἐπεὶ δὲ ἀσφαλῶς διαπερά-

σαντες ἐπέβησαν τῆς Ἀρμενίας, ὥσπερ ἄρτι γῆν ἐκείνην ἰδόντες ἐκ πελάγους, προσεκύνουν καὶ πρὸς δακρυα καὶ περιβολὰς ἀλλήλων ὑπὸ χαρᾶς ἐτρέποντο. Προϊόντες δὲ διὰ χώρας εὐδαίμονος καὶ χρώμενοι πᾶσιν ἀνέδην 5 ἐκ πολλῆς ἀπορίας ὑδερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς περιέπιπτον ἀρρωσθήμασιν.

L. Ἐνταῦθα ποιησάμενος ἐξέτασιν αὐτῶν Ἀντώνιος εὗρε δισμυρίους πεξοὺς καὶ τετρακισχιλλίους ἱππεῖς ἀπολωλότας, οὐ πάντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν 10 σεις νοσήσαντας. Ὁδευσαν μὲν οὖν ἀπὸ Φραάτων ἡμέρας ἑπτὰ καὶ εἰκοσι, μάχαις δὲ ὀκτῶ καὶ δέκα Πάρθοις ἐνίκησαν, αἱ δὲ νίκαι κράτος οὐκ εἶχον οὐδὲ βεβαιότητα μικρὰς ποιουμένων καὶ ἀτελεῖς τὰς διώξεις. Ὡς καὶ μάλιστα κατάδηλος ἦν Ἀρταουάσδης ὁ Ἀρμένιος Ἀντώνιον 15 ἐκείνου τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἀφελόμενος. Εἰ γὰρ οὗς ἀπήγαγεν ἐκ Μηθίας ἱππεῖς ἑξακισχιλλίους καὶ μυρίους παρήσαν, ἐσκευασμένοι παραπλησίως Πάρθοις καὶ συνήθεις μάχεσθαι πρὸς αὐτούς, Ῥωμαίων μὲν τοὺς μαχομένους τρεπομένων, ἐκείνων δὲ τοὺς φεύγοντας αἰρούντων, 20 οὐκ ἂν ὑπῆρξεν αὐτοῖς ἠττωμένοις ἀναφέρειν καὶ ἀνατολμᾶν τσαντάκις. Ἄπαντες οὖν ὀργῇ παρωξύνον ἐπὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀρμενίου τὸν Ἀντώνιον. Ὁ δὲ λογισμῷ χρησάμενος οὔτε ἐμέμψατο τὴν προδοσίαν οὔτε ἀφείλε τῆς συνήθους φιλοφροσύνης καὶ τιμῆς πρὸς αὐτόν, ἀσθενῆς τῆ στρατῷ καὶ ἄπορος γεγονώς. Ὑστερον 25 μέντοι πάλιν ἐμβαλὼν εἰς Ἀρμενίαν καὶ πολλὰς ὑποσχέσεσι καὶ προκλήσεσι πείσας αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς χεῖρας συνέλαβε, καὶ δέσμιον καταγαγὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐθριάμβευσεν. Ὡς μάλιστα Ῥωμαίους ἐλύπησεν, ὡς τὰ 30 καλὰ καὶ σεμνὰ τῆς πατρίδος Αἰγυπτίους διὰ Κλεοπάτραν χαριζόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐπράχθη.

LI. Τότε δὲ διὰ πολλοῦ χειμῶνος ἤδη καὶ νιφετῶν

ἀπαύστων ἐπειγόμενος ὀκτακισχιλίους ἀπέβαλε καθ' ὁδόν. Αὐτὸς δὲ καταβὰς ὀλιγοστὸς ἐπὶ θάλασσαν ἐν χωρίῳ τινὶ μεταξὺ Βηρυτοῦ κειμένῳ καὶ Σιδῶνος, Λευκὴ κώμη καλεῖται, Κλεοπάτραν περιέμενε· καὶ βραδυνούσης ἀδημονῶν ἤλυε, ταχὺ μὲν εἰς τὸ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι διδοὺς ἑαυτὸν, οὐ καρτερῶν δὲ κατακειμένος, ἀλλὰ μεταξὺ πινόντων ἀνιστάμενος καὶ ἀναπηδῶν πολλάκις ἐπισκοπεῖν, ἕως ἐκεῖνη κατέπλευσεν ἐσθῆτα πολλήν καὶ χρῆματα κομίζουσα τοῖς στρατιώταις. Εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες, ὅτι τὴν μὲν ἐσθῆτα παρ' ἐκείνης λαβὼν, τὸ δὲ ἀργύριον ἐκ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ διένειμεν, ὡς ἐκείνης διδούσης.

LI. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν Μήδων γίνεται διαφορὰ πρὸς Φραόρτην τὸν Πάρθον, ἀρξαμένη μὲν, ὡς φασιν, ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαφύρων, ὑπόνοιαν δὲ τῷ Μήδῳ καὶ φόβον ἀφαιρέσεως τῆς ἀρχῆς παρασχοῦσα. Διὸ καὶ πέμπων ἐκάλεε τὸν Ἀντώνιον ἐπαγγελλόμενος συμπολεμήσειν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως. Γενόμενος οὖν ἐπ' ἐλπίδος μεγάλης ὁ Ἀντώνιος (ὃ γὰρ ἐδόκει μόνῳ τοῦ κατωργάσθαι Πάρθους ἀπολιπεῖν, ἰσπίων πολλῶν καὶ τοξοτῶν ἑυδεῆς ἔλθῶν, ταῦτο ἔωρα προσγινόμενον αὐτῷ χαριζόμενῳ μᾶλλον ἢ δεομένῳ) παρεσκευάζετο δι' Ἀρμενίας αὐτῆς ἀναβαίνειν καὶ συγχενόμενος τῷ Μήδῳ περὶ ποταμὸν Ἀράξην οὕτω κινεῖν τὸν πόλεμον.

LIII. Ἐν δὲ Ῥώμῃ βουλομένης Ὀκταουίας πλεῦσαι πρὸς Ἀντώνιον ἐπέτρεψε Καίσαρ, ὡς οἱ κλείους λέγουσιν, οὐκ ἐκείνη χαριζόμενος, ἀλλ' ὅπως περιυβρισθείσα καὶ καταμληθείσα πρὸς τὸν πόλεμον αἰτίαν εὐπρεπῆ παράσχοι. Γενομένη δὲ ἐν Ἀθήναις ἐδέξατο γράμματα παρὰ Ἀντωνίου κελαινότατος αὐτόφει προσμένειν καὶ τὰ περὶ τὴν ἀνάβασιν δηλοῦντος. Ἡ δὲ, καίπερ ἀχθομένη καὶ νοοῦσα τὴν πρόφασιν, ὅμως ἔγραψε πυνθανομένη,

ποὶ κελεύει πεμφθῆναι τὰ κομίζόμενα πρὸς αὐτόν. Ἐκομίζε δὲ πολλὴν μὲν ἐσθῆτα στρατιωτικὴν, πολλὰ δὲ ὑποζύγια καὶ χρήματα καὶ δῶρα τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ φίλοις· ἐκτὸς δὲ τούτων στρατιώτας ἐπιλέκτους δια-
 5 χιλίους εἰς στρατηγικὰς σπεύρας κεκοσμημένους ἐκπέπεσι πανοπλίαις. Ταῦτα Νίγρος τις Ἀντωνίου φίλος ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς ἔφραξε, καὶ προσετίθει τοὺς ἀξιό-
 10 θειστα, μὴ τοῦ τρόπου τῆ σεμνότητι καὶ τῆ Καίσαρος δυνάμει προσκτησαμένη τὸ καθ' ἡδονὴν ὀμίλειν καὶ θεραπεύειν Ἀντώνιον ἄμαχος γένηται καὶ κρατήσῃ παντά-
 15 προσιόντος ἐκπεπληγμένον, ἀπερχομένου δὲ τηρόμενον καὶ ταπεινούμενον ὑπεφαίνετο. Πραγματευομένη δὲ πολλάκις ὀφθῆναι δακρύουσα ταχὺ τῶν δακρύων ἀφήρει καὶ ἀπέκρυπτεν, ὡς δὴ βουλομένη λανθάνειν ἐκείνον. Ἐπράττετο δὲ ταῦτα μέλλοντος τοῦ ἀν-
 20 θρὸς ἐκ Συρίας ἀναβαίνειν πρὸς τὸν Μῆδον. Οἱ δὲ κόλακες σπουδάζοντες ὑπὲρ αὐτῆς ἐλοιδόρουν τὸν Ἀντώνιον ὡς σκληρὸν καὶ ἀπαθῆ καὶ παραπολλύντα γύναιον εἰς ἓνα καὶ μόνον ἐκείνον ἀνηρημένον. Ὀκταουσίαν μὲν γὰρ πραγμάτων ἔνεκα διὰ τὸν ἀδελφὸν συν-
 25 ελθεῖν καὶ τὸ τῆς γαμετῆς ὄνομα καρποῦσθαι· Κλεοπάτραν δὲ τοσούτων ἀνθρώπων βασιλεύουσιν ἐρωμένην Ἀντωνίου καλεῖσθαι καὶ τοῦνομα τοῦτο μὴ φεύγειν μηδ' ἀπαξιοῦν, ἕως ὅρᾳν ἐκείνον ἔξεισι καὶ συζῆν· ἀπελαυνομένην δὲ τούτου μὴ περιβιώσασθαι. Τέλος δ'
 30 οὖν οὕτω τὸν ἄνθρωπον ἐξέτηξαν καὶ ἀπεθήλυναν, ὥστε δαίσαντα, μὴ Κλεοπάτρα πρόηται τὸν βίον, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθεῖν, τὸν δὲ Μῆδον εἰς ὦραν ἔτους ἀνα-

βαλέσθαι, καίπερ ἐν στάσει τῶν Παρθικῶν εἶναι λεγομένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἀναβὰς αὐθις εἰς φιλιαν προσηγάγετο, καὶ λαβὼν ἐν τῶν ἐκ Κλεοπάτρας υἱῶν γυναῖκα μίαν αὐτοῦ τῶν θυγατέρων ἔτι μικρὰν οὔσαν ἐγγυήσας ἐπανῆλθεν, ἥδη πρὸς τὸν ἐμφύλιον πό- 5 λεμον τετραμμένος.

LIV. Ὀκταουίαν δὲ Καίσαρ ὑβρίσθαι δοκοῦσαν, ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκέλευσε καθ' ἑαυτὴν οἰκεῖν. Ἡ δὲ οὐκ ἔφη τὸν οἶκον ἀπολείψειν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ κάκεινον αὐτόν, εἰ μὴ δι' ἑτέρας αἰτίας ἔγνωκε πολε- 10 μὲν Ἀντωνίῳ, παρεκάλει τὰ καθ' ἑαυτὴν ἔαν, ὡς οὐδὲ ἀκούσαι καλόν, εἰ τῶν μεγίστων ἀντοκρατόρων ὁ μὲν δι' ἔρωτα γυναικός, ὁ δὲ διὰ ζηλοτυπίαν εἰς ἐμφύλιον 941 πόλεμον Ῥωμαίους κατέστησε. Ταῦτα δὲ λέγουσα μᾶλλον ἐβεβαίον δι' ἔργων. Καὶ γὰρ ᾤκει τὴν οἰκίαν, 15 ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος ἐκείνου, καὶ τῶν τέκνων οὐ μόνον τῶν ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ Φουλβίας γεγονότων καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπεμελεῖτο· καὶ τοὺς πεμπομένους ἐπὶ ἀρχάς τινας ἢ πράγματα τῶν Ἀντωνίου φίλων ὑποδεχομένη συνέπραττεν ὧν παρὰ Καίσαρος 20 δεηθεῖεν. Ἄκουσα δὲ ἐβλαπτε διὰ τούτων Ἀντωνίου· ἐμισεῖτο γὰρ ἀδικῶν γυναῖκα τοιαύτην. Ἐμισήθη δὲ καὶ διὰ τὴν διανέμησιν, ἣν ἐποιήσατο τοῖς τέκνοις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τραγικὴν καὶ ὑπερήφανον καὶ μισορρώ- 25 μαιον φανεῖσαν. Ἐμπλήσας γὰρ ὄχλου τὸ γυμνάσιον καὶ θέμενος ἐπὶ βήματος ἀργυροῦ δύο θρόνους χρυσοῦς, τὸν μὲν ἑαυτῷ, τὸν δὲ Κλεοπάτρα, καὶ τοῖς παισὶν ἐτέ- 30 ρους ταπεινοτέρους, πρῶτον μὲν ἀπέφηνε Κλεοπάτραν βασίλισσαν Αἰγύπτου καὶ Κύπρου καὶ Διβύης καὶ κοίλης Συρίας, συμβασιλεύοντος αὐτῇ Καισαρίωνος, ὃς ἐκ 30 Καίσαρος ἐδόκει τοῦ προτέρου γεγονέναι Κλεοπάτραν ἔγκνον καταλιπόντος· δεύτερον δὲ τοὺς ἐξ αὐτοῦ καὶ

Κλεοπάτρας υιούς βασιλεὺς βασιλέων ἀναγορεύσας Ἀλεξάνδρῳ μὲν Ἀρμενίαν ἀπένειμε καὶ Μηδίαν καὶ τὰ Πάρθων, ὅταν ὑπαγάγηται, Πτολεμαίῳ δὲ Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν. Ἄμα δὲ καὶ προήγαγε τῶν παίδων Ἀλέξανδρον μὲν ἐσθῆτι Μηδικῇ τιάραν καὶ κίτριν ὀρθὴν ἐχούσῃ, Πτολεμαίον δὲ κρηπίδι καὶ χλαυίδι καὶ καυσία διαδηματοφόρῳ κεκοσμημένον. Ἀὕτη γὰρ ἦν σκευὴ τῶν ἀπ' Ἀλεξάνδρου βασιλέων, ἐκείνη δὲ Μηδων καὶ Ἀρμενίων. Ἀσπασαμένων δὲ τῶν παίδων τοὺς γονεῖς, τὸν μὲν Ἀρμενίων φυλακὴ περιέστατο, τὸν δὲ Μακεδόνων. Κλεοπάτρα μὲν γὰρ καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἰς πλῆθος ἐξιούσα στολὴν [ἐτέραν,] ἑρᾶν Ἰσιδος ἐλάμβανε καὶ νέα Ἴσις ἐχρημάτιζε.

LV. Ταῦτα δὲ εἰς σύγκλητον ἐκφέρων Καίσαρ καὶ 15 πολλάνκις ἐν τῷ δήμῳ κατηγορῶν παρώξυνε τὸ πλῆθος ἐπ' Ἀντώνιον. Ἐξεμπε δὲ καὶ Ἀντώνιος ἀντεγκαλῶν ἐκείνῳ. Μέγιστα δ' ἦν, ὧν ἐνεκάλει, πρῶτον μὲν, ὅτι Πομπηίου Σικελίαν ἀφελόμενος οὐκ ἔνειμε μέρος αὐτῷ τῆς νήσου· δεύτερον, ὅτι χρησάμενος ναῦς παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπεστέρησε· τρίτον, ὅτι τὸν 20 συνάροντα Λέπιδον ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς καὶ ποιήσας ἄτιμον αὐτὸς ἔχει στρατὸν καὶ χώραν καὶ προσόδους τὰς ἐκείνῳ προσνεμηθείσας· ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις ἅπασαν ὀλίγου δεῖν Ἰταλίαν κατακεκλη- 25 ρούχηκε μηδὲν λιπὼν τοῖς ἐκείνου. Πρὸς ταῦτα Καίσαρ ἀπελογεῖτο, Λέπιδον μὲν ὑβρίζοντα καταπαῦσαι τῆς ἀρχῆς, ἃ δὲ ἐσχηκε πολεμήσας, νεμῆσεσθαι πρὸς Ἀντώνιον, ὅταν ἀάκελος Ἀρμενίαν πρὸς αὐτόν· τοῖς δὲ στρατιώταις Ἰταλίας μὴ μετελναι· Μηδίαν γὰρ ἔχειν καὶ 30 Παρθίαν αὐτούς, ἃς προσεκτήσαντο Ῥωμαίοις παλῶς ἀγωνισάμενοι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος.

LVI. Ταῦτα ἐν Ἀρμενίᾳ διατρέβων Ἀντώνιος ἤκου-

σε· καὶ Κανίδιον εὐθύς ἐκέλευσεν ἐγκαίθεκα τέλη λα-
βόντα καταβαίνειν ἐπὶ θάλατταν. Αὐτὸς δὲ Κλεοπά-
τραν ἀναλαβὼν εἰς Ἔφεσον ἦκε. Καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκεῖ
συνήει πανταχόθεν, ὀκτακόσiai σὺν ὀλίκῃσι νῆες, ὧν
Κλεοπάτρα παρείχε διακοσίας καὶ τάλαντα δισμύρια καὶ 5
τροφὴν τῷ στρατῷ παντὶ πρὸς τὸν πόλεμον. Ἀντώνιος
δὲ πεισθεὶς ὑπὸ Δομιτίου καὶ τινῶν ἄλλων ἐκέλευε
Κλεοπάτραν πλεῖν ἐπ' Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖ διακαταδοκεῖν
τὸν πόλεμον. Ἡ δὲ φοβουμένη τὰς δι' Ὀκταουίας πάλιν
αὐτοῦ διαλύσεις ἐπεισε πολλοὺς Κανίδιον χρήμασιν 10
Ἀντωνίῳ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῆς, ὡς οὔτε δίκαιον ἀπε-
λαύνεσθαι τοῦ πολέμου γυναικα συμβολὰς τηλικαύτας
42 διδοῦσαν, οὔτε συμφέρον ἀθυμοτέρους ποιεῖν τοὺς Αἰ-
γυπτίους μέγα μέρος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ὄντας· ἄλ-
λων δὲ μηδὲ ὄραν, οὔτινος τῶν συστρατευόντων βασι- 15
λέων ἀπολείποιο τὸ φρονεῖν Κλεοπάτρα, πολὺν μὲν χρό-
νον δι' αὐτῆς κυβερνώσα βασιλείαν τσαύτην, πολὺν δὲ
ἐκείνῳ συνοῦσα καὶ μανθάνουσα χρῆσθαι πράγμασι με-
γάλοις. Ταῦτα (ἔδει γὰρ εἰς Καίσαρα πάντα περιελ-
θεῖν) ἐνίκα· καὶ συνιουσῶν τῶν δυνάμεων πλεύσαντες 20
εἰς Σάμον ἐν εὐπαθείαις ἦσαν. Ὡσπερ γὰρ βασιλεῦσι
καὶ δυνάσταις καὶ τετράρχαις ἔθνεσί τε καὶ πόλεσι πά-
σαις ταῖς μεταξὺ Συρίας καὶ Μαιώτιδος καὶ Ἀρμενίας
καὶ Ἰλλυριῶν προεῖρητο πέμπειν καὶ κομίζειν τὰς εἰς
τὸν πόλεμον παρασκευάς, οὔτω πᾶσι τοῖς περὶ τὸν Διό- 25
νυσον τεχνίταις ἐπάναγκες ἦν εἰς Σάμον ἀπαντᾶν· καὶ
τῆς ἐν κύκλῳ σχεδὸν ἀπάσης οἰκουμένης περιθρηνο-
μένης καὶ περιστεναζομένης μία νῆσος ἐφ' ἡμέρας πολ-
λὰς κατηνλεῖτο καὶ κατεψάλλετο πληρουμένων θεάτρων
καὶ χορῶν ἀγωνιζομένων. Συνέθνε δὲ καὶ πόλις πᾶσα 30
βοῦν πέμπουσα, καὶ βασιλεῖς διημιλλῶντο ταῖς ὑποδο-
χαῖς καὶ δωρεαῖς πρὸς ἀλλήλους. Ὡστε καὶ λόγος διήει,

τινες ἔδονται κρατήσαντες ἐν τοῖς ἐπινικίοις οἱ τοῦ πολέμου τὰς παρασκευὰς οὕτω πολυτελεῶς ἑορτάζοντες.

LVII. Γενόμενος δὲ ἀπὸ τούτων τοῖς μὲν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις Πριήνην ἔδωκεν οἰκητήριον, αὐτὸς δὲ πλεύσας εἰς Ἀθήνας πάλιν ἐν παιδιαῖς ἦν καὶ θεάτροις. Ζηλοτυποῦσα δὲ Κλεοπάτρα τὰς Ὀκταουίας ἐν τῇ πόλει τιμὰς (ἠγαπήθη γὰρ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἢ Ὀκταουία μάλιστα) πολλὰς ἀνελάμβανε φιλοτιμίαις τὸν δῆμον. Οἱ δὲ τιμὰς αὐτῇ ψηφισάμενοι πρέσβεις 10 ἔπεμψαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὸ ψήφισμα κομίζοντας, ὧν εἷς ἦν Ἀντώνιος, ὡς δὴ πολίτης Ἀθηναίων· καὶ δὴ καταστάς ἐπ' αὐτῆς λόγον ὑπὲρ τῆς πόλεως διεξῆλθεν. Εἰς δὲ Ῥώμην ἔπεμψε τοὺς Ὀκταουίαν ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλοῦντας. Ἀπελθεῖν δὲ φασιν αὐτὴν τὰ μὲν τέκνα πάντα 15 Ἀντωνίου μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσαν ἄνευ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν ἐκ Φουλβίας (ἐκεῖνος γὰρ ἦν παρὰ τῷ πατρὶ), κλαίουσαν δὲ καὶ δυσφοροῦσαν, εἰ δόξει μία τῶν αἰτιῶν τοῦ πολέμου καὶ αὐτῇ γεγενῆσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ ᾤκτειρον οὐκ ἐκείνην, ἀλλ' Ἀντώνιον, καὶ μᾶλλον οἱ Κλεοπάτρας 20 ἑωρακότες οὔτε κάλλει τῆς Ὀκταουίας οὔτε ᾧρα διαφέρουσαν.

LVIII. Καίσαρ δὲ τὸ τάχος καὶ τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἀκούσας ἐθορυβήθη, μὴ τοῦ θέρους ἐκείνου διαπολεμεῖν ἀναγκασθῆ. Καὶ γὰρ ἐνέδει πολλά, καὶ τοὺς 25 ἀνθρώπους ἐλύπουν αἱ τῶν χρημάτων εἰσπράξεις· ἀναγκασόμενοι γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι τὰ τέταρτα τῶν καρπῶν, οἱ δὲ ἐξελευθερικοὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν τὰς ὀγδόας ἀποφέρειν κατεβόων αὐτοῦ, καὶ ταραχαὶ κατεῖχον ἐκ τούτων ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν. Ὅθεν ἐν τοῖς μεγίστοις ἁμαρτή- 30 μασιν Ἀντωνίου τὴν ἀναβολὴν τοῦ πολέμου τίθενται. Καὶ γὰρ παρασκευάσασθαι χρόνον ἔδωκε Καίσαρι καὶ τὰς ταραχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐξέλυσε. Πραττόμενοι γὰρ

ἤγγραινοντο, πραχθέντες δὲ καὶ δόντες ἡσύχαζον. Τί-
 τιος δὲ καὶ Πλάγκος, Ἀντωνίου φίλοι τῶν ὑπατικῶν,
 ὑπὸ Κλεοπάτρας προπηλακίζομενοι (πλείστα γὰρ ἤναν-
 τιώθησαν αὐτῇ περὶ τοῦ συστρατεύειν) ἀποδράντες
 ᾤχοντο πρὸς Καίσαρα καὶ περὶ τῶν Ἀντωνίου διαθη- 5
 κῶν ἐγένοντο μηνυταὶ τὰ γεγραμμένα συνειδότες. Ἀπέ-
 κειντο δ' αὐταὶ παρὰ ταῖς Ἑστιάσι παρθένους, καὶ Καί-
 σαρὸς αἰτοῦντος οὐκ ἔδωκαν· εἰ δὲ βούλοιο λαμβάνειν
 ἔλθειν αὐτὸν ἐκέλευον. Ἐλαβεν οὖν ἔλθῶν· καὶ πρῶ-
 του μὲν αὐτὸς ἰδίᾳ τὰ γεγραμμένα διῆλθε, καὶ παρεση- 10
 μῆνατο τόπους τινὰς εὐκατηγορήτους· ἔπειτα τὴν βου-
 λὴν ἀθροίσας ἀνεγίνωσκε, τῶν πλείστων ἀηδῶς ἐχόν-
 των. Ἀλλόκοτον γὰρ ἔδοξεν εἶναι καὶ δεινόν, εὐθύνας
 τινὰ διδόναι ζῶντα περὶ ὧν ἐβουλήθη γενέσθαι μετὰ
 τὴν τελευτήν. Ἐπεφύετο δὲ τῶν γεγραμμένων μάλιστα 15
 τῷ περὶ τῆς ταφῆς. Ἐκέλευε γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα, κἂν
 ἐν Ῥώμῃ τελευτήσῃ, δι' ἀγορᾶς κομπευθὲν εἰς Ἀλεξάν-
 δρειαν ὡς Κλεοπάτραν ἀποσταλῆναι. Καλουτίσιος δὲ
 Καίσαρος ἑταῖρος ἔτι καὶ ταῦτα τῶν εἰς Κλεοπάτραν
 ἐγκλημάτων Ἀντωνίῳ προὔφερε· χαρίσασθαι μὲν αὐτῇ 20
 τὰς ἐκ Περγάμου βιβλιοθήκας, ἐν αἷς εἴκοσι μυριάδες
 βιβλίων ἀπλῶν ἦσαν· ἐν δὲ συνδείπνῳ πολλῶν παρόν-
 των ἀναστάντα τρίβειν αὐτῆς τοὺς πόδας ἐκ τινος ὀρι-
 σμοῦ καὶ συνθήκης γενομένης· Ἐφεσίλους δὲ ἀνασχέσθαι
 παρόντος αὐτοῦ κυρίαν τὴν Κλεοπάτραν ἀσπασαμένους· 25
 δικάζοντα δὲ πολλάκις τετράρχαις καὶ βασιλεῦσιν ἐπὶ
 βήματος δελτάρια τῶν ἐρωτικῶν ὀνύχια καὶ κρυστάλ-
 λινα δέχεσθαι παρ' αὐτῆς καὶ ἀναγινώσκειν· Φουρβίου
 δὲ λέγοντος, ὃς ἦν ἀξιώματος μεγάλου καὶ δεινότητος εἰ-
 πεῖν Ῥωμαίων, τὴν μὲν Κλεοπάτραν ἐν φορείῳ διὰ τῆς 30
 ἀγορᾶς κομίζεσθαι, τὸν δὲ Ἀντώνιον, ὡς εἶδεν, ἀνα-

κηθήσαντα τὴν μὲν δίκην ἀπολιπεῖν, ἐπαρεμαννύμενον δὲ τοῦ φορείου παραπέμπειν ἐκείνην.

LIX. Ἄλλὰ τούτων μὲν ἐδόκει τὰ πλεῖστα καταφεύδασθαι Καλοῦσιος· οἱ δὲ φίλοι τοῦ Ἀντωνίου περι-
 5 ὄντες ἐν Ῥώμῃ τὸν δῆμον ἰκέτευον, ἵνα δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπερσάν Γεμίσιον δεόμενοι τοῦ Ἀντωνίου, μὴ περιιδεῖν αὐτὸν ἀποψηφισθέντα τῆς ἀρχῆς καὶ πολέμιον Ῥωμαίων ἀναγορευθέντα. Γεμίσιος δὲ κλεύσας εἰς τὴν Ἑλλάδα
 10 Κλεοπάτρα μὲν ἦν ὑποκτος, ὡς ὑπὲρ Ὀκταουλίας πρώτων, σκωπτόμενος δὲ κατὰ δειπνον αἰεὶ καὶ κλισίας ἀτίμοις προσηλακιζόμενος ἠνείχετο καιρὸν ἐντευξέας ἀναμένων· κελυσθεὶς δὲ λέγειν ἐφ' οἷς ἦκει παρὰ τὸ δειπνον, τὴν μὲν ἄλλην ἔφη νήφοντος εἶναι διάλεξιν, ἐν δὲ καὶ νήφων ἐπίστασθαι καὶ μεθύων, ὅτι καλῶς
 15 ἔξει πάντα Κλεοπάτρας εἰς Αἴγυπτον ἀπαλλαγείσης. Πρὸς τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου χαλεπήναντος ἡ Κλεοπάτρα „Καλῶς“ ἔφη, „κεποίησας, ὦ Γεμίσιε, τὴν ἀλήθειαν ἄνευ βασάνων ἐξομολογησάμενος.“ Γεμίσιος μὲν οὖν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀποδρὰς εἰς Ῥώμην ἔρχετο. Πολλοὺς
 20 δὲ καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρας νόλαιες ἐξέβαλον τὰς παροιτίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας, ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σιλανὸς καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικὸς. Οὗτος δὲ καὶ δεῖσαι φησὶν ἐπιβουλήν ἐκ Κλεοπάτρας, Γλαύκου τοῦ ἱατροῦ φράσαντος αὐτῷ. Προσέκρουσε δὲ Κλεο-
 25 πάτρα κατὰ δειπνον εἰπῶν, αὐτοῖς μὲν ὀξύνην ἐγγείσθαι, Σάρμεντον δὲ πίνειν ἐν Ῥώμῃ Φαλερίνον. Ὁ δὲ Σάρμεντος ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσιν.

LX. Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάσθη Καίσαρ ἰανῶς, ψηφίζεται Κλεοπάτρα πολεμεῖν, ἀφελέσθαι δὲ τῆς ἀρχῆς Ἀντωνίου, ἧς ἐξέστη γυναικί. Καὶ προσεπαύκε Καίσαρ, ὡς Ἀντωνίου μὲν ὑπὸ φαρμάκων οὐδὲ αὐτοῦ κρατοίη,

πολεμοῦσι δ' αὐτοῖς Μαρδίων ὁ εὐνοῦχος καὶ Ποθεινὸς καὶ Εἰράς ἡ Κλεοπάτρας κουρευῦτρια καὶ Χάρμιον, ὅντων τὰ μέγιστα διοικεῖται τῆς ἡγεμονίας. Σημεῖα δὲ πρὸ τοῦ πολέμου τάδε γενέσθαι λέγεται. Πείσανρα μὲν, Ἀντωνίου πόλις κληρουχία, ὤκισμένη παρὰ τὸν Ἰσθμὸν Ἰσθμίου, ἡσυχαστῶν ὑπορραγόντων κατεπόθη. Τῶν δὲ περὶ Ἄλβαν Ἀντωνίου λιθίνων ἀνδριάντων ἑνὸς ἰδρῶς ἀνεπίδουεν ἡμέρας πολλάς, ἀποματτόντων τινῶν οὐ πανόμοιος. Ἐν δὲ Πάτραις διατρίβοντος αὐτοῦ κεραυνοὶς 44 ἐνεπρήσθη τὸ Ἡράκλειον· καὶ τῆς Ἀθήνησι γιγαντο- 10 μαχίας ὑπὸ πνευμάτων ὁ Διόνυσος ἐκσεισθεὶς εἰς τὸ θέατρον κατηνέχθη· προσφκειοῦ δὲ ἑαυτὸν Ἀντωνίου Ἡρακλεῖ κατὰ γένος καὶ Διονύσῳ κατὰ τὸν τοῦ βίου ζῆλον, ὡσπερ εἴρηται, Διόνυσος νέος προσαγορευόμενος. Ἡ δὲ αὐτῇ θυέλλα καὶ τοὺς Εὐμενοῦς καὶ Ἀττάλου κο- 15 λασσοῦς ἐπιγεγραμμένους Ἀντωνίου Ἀθήνησιν ἐμπεσοῦσα μόνους ἐκ πολλῶν ἀνέτρψε. Ἡ δὲ Κλεοπάτρας ναυαρχὸς ἐκαλεῖτο μὲν Ἀντωνίας, σημεῖον δὲ περὶ αὐτὴν δεινὸν ἐφάνη· χελιδόνες γὰρ ὑπὸ τὴν πρύμναν ἐνεόττευσαν· ἑτεραι δὲ ἐπελθοῦσαι καὶ ταύτας ἐξήλασαν καὶ 20 τὰ νεόττια διέφθειραν.

LXI. Συνιόντων δὲ πρὸς τὸν πόλεμον Ἀντωνίῳ μὲν ἦσαν αἱ μάχιμοι νῆες οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, ἐν αἷς ὀκτῆρεις πολλαὶ καὶ δεκῆρεις κεκοσμημέναι σοβαρῶς καὶ πανηγυρικῶς, στρατοῦ δὲ μυριάδες δέκα, δισχίλιοι 25 δ' ἵππεῖς ἐπὶ μυρίοις. Βασιλεῖς δὲ ὑπήκοοι συνεμάχον Βόκχος ὁ Λιβύων καὶ Ταρκόνδημος ὁ τῆς ἄνω Κιλικίας, καὶ Καππαδοκίας μὲν Ἀρχέλαος, Παφλαγονίας δὲ Φιλάδελφος, Κομμαγηνῆς δὲ Μιθριδάτης, Σαδάλας δὲ Θράκης. Οὗτοι μὲν αὐτοὶ παρήσαν, ἐκ δὲ Πόντου Πο- 30 λέμων στρατὸν ἐπεμπε, καὶ Μάλχος ἐξ Ἀραβίας καὶ Ἡρώδης ὁ Ἰουδαῖος, ἔτι δὲ Ἀμύντας ὁ Λυκαόνων καὶ Γα-

λατῶν βασιλεύς· ἦν δὲ καὶ παρὰ τοῦ Μήδων βασιλέως ἀπεσταλμένη βοήθεια. Καίσαρι δὲ νῆες ἦσαν πρὸς ἅλκην πεντήκοντα καὶ διακόσιαι, στρατοῦ δὲ ὅκτω μυριάδες, ἱππεῖς δὲ παραπλήσιοι τὸ πλῆθος τοῖς πολεμίοις.

5 Ἦρχον δὲ Ἀντώνιος μὲν τῆς ἀπ' Εὐφράτου καὶ Ἀρμενίας μέχρι πρὸς τὸν Ἰόνιον καὶ Ἰλλυριούς, Καίσαρ δὲ ἀπ' Ἰλλυριῶν τῆς ἐπὶ τὸν ἑσπερίον ὠκεανὸν καθηκούσης καὶ τῆς ἀπ' ὠκεανοῦ πάλιν ἐπὶ τὸ Τυρρηνικὸν καὶ Σικελικὸν πέλαγος. Διβύης δὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ Γαλατίαν

10 καὶ Ἰβηρίαν μέχρι στηλῶν Ἡρακλείων ἀντιπαρήκουσαν εἶχε Καίσαρ· τὰ δὲ ἀπὸ Κυρήνης μέχρις Αἰθιοπίας Ἀντώνιος.

LXII. Οὕτω δὲ ἄρα προσθήκη τῆς γυναικὸς ἦν, ὥστε τῷ περὶ πολὺ διαφέρων ἐβούλετο τοῦ ναυτικοῦ τὸ

15 κράτος εἶναι διὰ Κλεοπάτραν, καὶ ταῦτα πληρωμάτων ἀπορία συναρπαζομένους ὄρων ὑπὸ τῶν τριηραρχῶν ἐκ τῆς πολλὰ δὴ τλάσης Ἑλλάδος ὁδοιπόρους, ὀνηλάτας, θειριστάς, ἐφήβους, καὶ οὐδὲ οὕτω πληρουμένας τὰς ναῦς, ἀλλὰ τὰς πλείστας ἀποδεῖς καὶ μοχθηρῶς πλεούσας.

20 Καίσαρ δὲ οὐ πρὸς ὕψος οὐδὲ ὄγκον ἐπιδεικτικῶς πεπηγυῖαις ναυσίν, εὐστρόφοις δὲ καὶ ταχείαις καὶ πεπληρωμέναις ἀκριβῶς ἐξηφτυμένον ἐν Τάραντι καὶ Βρεντεσίφ συνέχων τὸ ναυτικὸν ἐπέμπε πρὸς Ἀντώνιον ἀξιῶν μὴ διατρίβειν τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐρχεσθαι μετὰ

25 τῶν δυνάμεων· αὐτὸς δὲ τῷ μὲν στέλφ παρέξειν ὄρμους ἀκωλύτους καὶ λιμένας, ὑποχωρήσειν δὲ τῷ περὶ τῆς παραλίας ἵππου δρόμον ἀπὸ θαλάττης, μέχρι ἂν ἀσφαλῶς ἀποβῆ καὶ στρατοπεδεύσῃται. Τούτοις ἀντικομμάζων Ἀντώνιος αὐτὸν μὲν εἰς μονομαχίαν προῦκαλεῖτο,

30 καίπερ ὢν πρεσβύτερος, εἰ δὲ φεύγοι τοῦτο, περὶ Φάρσαλον ἠέλιου τοῖς στρατεύμασιν, ὡς πάλαι Καίσαρ καὶ Πομπήϊος, διαγωνίσασθαι. Φθάνει δὲ Καίσαρ, Ἀντι-

νίου περὶ τὸ Ἄκτιον ὀρμουῦντος, ἐν ᾧ τόπῳ νῦν ἡ Νικόπολις ἴδρται, διαβαλὼν τὸν Ἰόνιον καὶ τῆς Ἡπείρου χωρίον, ὃ Τορύνη καλεῖται, κατασχών· θορυβουμένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον (ὕστερει γὰρ ὁ περὶ αὐτοῖς) ἡ μὲν Κλεοπάτρα σκώπτουσα „Τί δεινόν,“ ἔλεγεν „εἰ 5 Καίσαρ ἐπὶ τορύνῃ κάθηται;“

LXIII. Ἀντώνιος δὲ ἅμα ἡμέρα τῶν πολεμίων ἐπιπλέοντων φοβηθεὶς, μὴ τῶν ἐπιβατῶν ἐρήμους ἔλωσι τὰς ναῦς, τοὺς μὲν ἐρέτας ὀπίσθας ἐπὶ τῶν καταστρω-
 45 μάτων παρέταξεν ὄψεως ἕνεκα, τοὺς δὲ ταρσοὺς τῶν 10 νεῶν ἐγείρας καὶ πτερώσας ἐκατέρωθεν ἐν τῷ στόματι περὶ τὸ Ἄκτιον ἀντιπρόφρους συνείχεν, ὡς ἐνήρεις καὶ παρεσκευασμένας ἀμύνεσθαι. Καὶ Καίσαρ μὲν οὕτω καταστρατηγηθεὶς ἀπεχώρησεν. Ἔδουξε δὲ καὶ τὸ ὕδωρ εὐμηχάνως ἐρύμασί τισιν ἐμπεριλαβὼν ἀφελέσθαι τοὺς 15 πολεμίους, τῶν ἐν κύκλῳ χωρίων ὀλίγον καὶ πονηρὸν ἐχόντων. Εὐγνωμόνως δὲ καὶ Δομιτίῳ προσηνέχθη παρὰ τὴν Κλεοπάτρας γνώμην. Ἐπεὶ γὰρ ἐκεῖνος ἤδη πυρέττων εἰς μικρὸν ἐμβὰς ἀκάτιον πρὸς Καίσαρα μετέστη, βαρέως ἐνεγκὼν ὁ Ἀντώνιος ὄμως πᾶσαν αὐτῷ τὴν 20 ἀποσκευὴν μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν θεραπεύοντων ἀπέπεμψε. Καὶ Δομιτίος μὲν, ὥσπερ ἐπὶ τῷ μὴ λαθεῖν τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ προδοσίαν μεταβαλλόμενος, εὐθύς ἐτελεύτησεν. Ἐγένοντο δὲ καὶ βασιλέων ἀποστάσεις, Ἀμύντου καὶ Δηιοτάρου, πρὸς Καίσαρα. Τὸ δὲ ναυτι- 25 κὸν ἐν παντὶ δυσπραγοῦν καὶ πρὸς ἅπασαν ὑστεροῦσαν βοήθειαν αὐτῶν ἠνάγκαζε τῷ περὶ πρὸς αὐτὸν Ἀντώνιον. Ἔσχε δὲ καὶ Κανίδιον τὸν ἄρχοντα τοῦ περὶ μεταβολὴ γνώμης παρὰ τὰ δεινὰ· καὶ συνεβούλευε Κλεοπάτραν μὲν ἀποπέμπειν, ἀναχωρήσαντα δὲ εἰς Θράκην 30 ἢ Μακεδονίαν περὶ μαχίαν κρῖναι. Καὶ γὰρ Δικόμης ὁ Γετῶν βασιλεὺς ὑπισχνεῖτο πολλῇ στρατιᾷ βοηθήσειν.

οὐκ εἶναι δὲ αἰσχρὸν, εἰ Καίσαρι γεγυμνασμένῳ περὶ
 τὸν Σικελικὸν πόλεμον ἐκστήσονται τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ
 δεινόν, εἰ τῶν πεζῶν ἀγῶνων ἐμπειρότατος ὢν Ἀντώ-
 νιος οὐ χρήσεται ῥώμῃ καὶ παρασκευῇ τοσοῦτων ὀπι-
 5 τῶν εἰς ναῦς διανεμῶν καὶ καταναλίσκων τὴν δύναμιν.
 Οὐ μὴν ἀλλὰ ἐξενίκησε Κλεοπάτρα διὰ τῶν νεῶν κρι-
 θῆναι τὸν πόλεμον, ἤδη πρὸς φυγὴν ὀρώσα καὶ τιθεμένη
 τὰ καθ' ἑαυτήν, οὐχ ὅπου πρὸς τὸ νικᾶν ἔσται χρήσι-
 μος, ἀλλ' ὅθεν ἄκρῃσι ῥᾶστα τῶν πραγμάτων ἀπολλυ-
 10 μένων. Ἦν δὲ μακρὰ σκέλη κατατείνοντα πρὸς τὸν ναύ-
 σταθμον τῆς στρατοπεδείας, δι' ὧν ὁ Ἀντώνιος εἰώθει
 παριέναι μηδὲν ὑφορώμενος. Οἰκέτου δὲ Καίσαρι φρά-
 σαντος, ὡς δυνατὸν εἴη κατιόντα διὰ τῶν σκελῶν συλ-
 λαβεῖν αὐτόν, ἐπεμψε τοὺς ἐνεδρεύοντας. Οἱ δὲ παρὰ
 15 τοσοῦτον ἦλθον, ὥστε συναρπάσαι τὸν προηγούμενον
 αὐτοῦ προεξαναστάντες· αὐτὸς δὲ δρόμῳ μόλις ὑπεξέ-
 φυγεν.

XLIV. Ὡς δὲ ναυμαχεῖν ἐδέδοκτο, τὰς μὲν ἄλλας
 ἐνέπηρσε ναῦς πλὴν ἐξήκοντα τῶν Αἰγυπτίων, τὰς δὲ
 20 ἀρίστας καὶ μεγίστας ἀπὸ τριήρους μέχρι δεκῆρους
 ἐπλήρου δισμυρίους ἐμβιβάζων ὀπλίτας καὶ δισχιλίους
 τοξότας. Ἐνθα πεζομάχον ἄνδρα τῶν ταξιαρχῶν λέγουσι
 παμπόλλους ἠγωνισμένον ἀγῶνας Ἀντωνίῳ καὶ κατατε-
 τριμμένον τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου παριόντος ἀνακλαύ-
 25 σασθαι καὶ εἰπεῖν· „Ὡ αὐτόκρατορ, τί τῶν τραυμάτων
 τούτων ἢ τοῦ ξίφους καταγνοὺς ἐν ξύλοις πονηροῖς ἔχεις
 τὰς ἐλπίδας; Αἰγύπτιοι καὶ Φοίνικες ἐν θαλάσῃ μαχέ-
 σθωσαν, ἡμῖν δὲ γῆν δός, ἐφ' ἧς εἰώθαμεν ἐστῶτες
 ἀποθνήσκειν ἢ νικᾶν τοὺς πολεμίους.“ Πρὸς ταῦτα
 30 μηδὲν ἀποκρινάμενος, ἀλλὰ τῇ χειρὶ καὶ τῷ προσώπῳ
 μόνον οἷον ἐγκελευσάμενος τὸν ἄνδρα θαρρεῖν παρηλ-
 θεν, οὐ χρηστὰς ἔχων ἐλπίδας, ὅς γε καὶ τοὺς κυβερ-

νήτας τὰ ἱστία βουλομένους ἀπολιπεῖν ἠνάγκασεν ἐμβα-
λέσθαι καὶ κομίζειν, λέγων ὅτι δεῖ μηδένα φεύγοντα
τῶν πολεμίων διαφυγεῖν.

LXV. Ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τρεῖς τὰς
ἐφεξῆς μεγάλῳ πνεύματι κυμανθὲν τὸ πέλαγος τὴν μά- 5
χην ἐπέσχε, πέμπτη δὲ νηνεμίας καὶ γαλήνης ἀκλύστου
γενομένης συνήεσαν, Ἀντώνιος μὲν τὸ δεξιὸν κέρας
ἔχων καὶ Ποπλικόλας, Κοίλιος δὲ τὸ εὐώνυμον, ἐν μέσῳ
16 δὲ Μάρκος Ὀκτάβιος καὶ Μάρκος Ἰνστήιος. Καίσαρ δ'
ἐπὶ τοῦ εὐώνυμου τάξας Ἀγρίππαν αὐτῷ τὸ δεξιὸν κα- 10
τέλιπε. Τῶν δὲ πεζῶν τὸν μὲν Ἀντωνίου Κανίδιος, τὸν
δὲ Καίσαρος Ταῦρος ἐπὶ τῆς θαλάττης παρατάξαντες
ἠσύχαζον. Αὐτῶν δὲ τῶν ἡγεμόνων Ἀντώνιος μὲν ἐπε-
φοῖτα πανταχόσε κοπήρει, τοὺς στρατιώτας παρακαλῶν
ὑπὸ βροίθους τῶν νεῶν ὥσπερ ἐκ γῆς ἐδραίους μάχε- 15
σθαι, τοῖς δὲ κυβερνήταις διακελευόμενος ὥσπερ ὄρ-
μούσαις ἀτρέμα ταῖς ναυσὶ δέχεσθαι τὰς ἐμβολὰς τῶν
πολεμίων, τὴν περὶ τὸ στόμα δυσχωρίαν φυλάττοντας.
Καίσαρι δὲ λέγεται μὲν ἐτι σκότους ἀπὸ τῆς σκηνῆς κύ-
κλῳ περιλόντι πρὸς τὰς ναῦς ἄνθρωπος ἐλαύνων ὄνον 20
ἀπαντῆσαι, πυθομένῳ δὲ τοῦνομα γνωρίσας αὐτὸν εἶ-
πεῖν· „Ἐμοὶ μὲν Εὐτύχος ὄνομα, τῷ δὲ ὄνῳ Νίκων.“
Διὸ καὶ τοῖς ἐμβόλοις τὸν τόπον κοσμῶν ὕστερον ἔστησε
χαλκοῦν ὄνον καὶ ἄνθρωπον. Ἐπιδὼν δὲ τὴν ἄλλην
παράταξιν ἐν πλοίῳ πρὸς τὸ δεξιὸν κοιμισθεὶς ἐθαύμα- 25
σεν ἀτρεμοῦντας ἐν τοῖς στενοῖς τοὺς πολεμίους· ἡ γὰρ
ὄψις ἦν τῶν νεῶν ἐπ' ἀγκύραις ὄρμουσῶν. Καὶ τοῦτο
μέχρι πολλοῦ πεπεισμένος ἀνείχε τὰς ἑαυτοῦ περὶ ὀκτὼ
στάδια τῶν ἐναντίων ἀφεστῶσας. Ἐκτη δὲ ἦν ὥρα, καὶ
πνεύματος αἰρομένου πελαγίου δυσανασχετοῦντες οἱ 30
Ἀντωνίου πρὸς τὴν διατριβήν, καὶ τοῖς ὕψει καὶ μεγέ-
θει τῶν οἰκείων νεῶν πεποιθότες ὡς ἀπροσμάχοις, τὸ

εὐώνυμον ἐκίνησαν. Ἴδὼν δὲ Καίσαρ ἦσθη καὶ πρῦ-
 μναν ἐκρούσατο τῷ δεξιῷ, βουλόμενος ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ
 κόλπου καὶ τῶν στενωῶν ἔξω τοὺς πολεμίους ἐπισπάσα-
 σθαι, καὶ περιπλέων εὐήρεσι σκάφεσι τοῖς ἑαυτοῦ συμ-
 5 πλέεσθαι πρὸς ναῦς ὑπ' ὄγκου καὶ πληρωμάτων ὀλι-
 γότητος ἀργᾶς καὶ βραδείας.

LXVI. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος ἐν χερσὶν εἶναι, ἐμ-
 βολαὶ μὲν οὐκ ἦσαν οὐδὲ ἀναρρηξίεις νεῶν, τῶν μὲν Ἀν-
 τωνίου διὰ βάρος φύμην οὐκ ἔχουσῶν, ἣ μάλιστα ποιεί
 10 τὰς τῶν ἐμβόλων πληγὰς ἐνεργούς, τῶν δὲ Καίσαρος
 οὐ μόνον ἀντιπρόρων συμφέρεσθαι πρὸς χαλκώματα
 στερεὰ καὶ τραχέα φυλασσομένων, ἀλλὰ μηδὲ κατὰ
 πλευρὰν ἐμβολὰς διδόναι θαρρουσῶν. Ἀπεθραύοντο
 γὰρ τὰ ἐμβολὰ φασίως ἢ προσπέσοιε σκάφεσι τετραγῶ-
 15 νων ξύλων μεγάλων σιδήρῳ συνηρμοσμένων πρὸς ἄλ-
 ληλα δεδεμένοις. Ἦν οὖν πεζομαχία προσφερέης ὁ ἀγῶν·
 τὸ δὲ ἀληθέστερον εἶπεῖν, τειχομαχία. Τρεῖς γὰρ ἄρα
 καὶ τέσσαρες περὶ μίαν τῶν Ἀντωνίου συνείχοντο, γέ-
 ροις καὶ δόρασι καὶ κοντοῖς χρωμένων καὶ πυροβόλοις·
 20 οἱ δὲ Ἀντωνίου καὶ καταπέλταις ἀπὸ ξυλίνων πύργῳ
 ἔβαλλον. Ἀγρίππου δὲ θάτερον κέραι εἰς κύκλωσιν
 ἐκτείνοντος ἀντανάγειν Ποπλικόλας ἀναγκαζόμενος
 ἀπερρήγνυτο τῶν μέσων. Θορυβουμένων δὲ τούτων
 καὶ συμπλεκομένων τοῖς περὶ τὸν Ἀρρούντιον, ἀκρίτων
 25 δὲ καὶ κοινῆς ἔτι τῆς ναυμαχίας συνεστῶσης, αἰφνίδιον
 αἱ Κλεοπάτρας ἐξήκοντα νῆες ὤφθησαν αἰρόμεναι πρὸς
 ἀπόπλουν τὰ ἰστία καὶ διὰ μέσου φεύγουσαι τῶν μαχο-
 μένων· ἦσαν γὰρ ὀπίσω τεταγμέναι τῶν μεγάλων καὶ
 διεκπίπτουσαι ταραχὴν ἐποίουν. Οἱ δὲ ἐναντιοὶ θαναμά-
 30 ζοντες ἐθεῶντο, τῷ πνεύματι χρωμέναις ὀρῶντες καὶ
 ἐπεχούσας πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Ἐνθα δὲ φανερὸν
 αὐτὸν Ἀντώνιος ἐποίησεν οὔτε ἄρχοντας οὔτε ἀνδρῶς

οὔτε ὅλως ἰδίους λογισμοῖς διοικούμενον, ἀλλ' ὅπερ τις παίζων εἶπε, τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωῶντος ἐν ἀλλοτριῷ σώματι ζῆν, ἐλκόμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὡςπερ συμπεφυκὸς καὶ συμμεταφερόμενος. Οὐ γὰρ ἐφθῆ τὴν ἐκείνης ἰδὼν ναῦν ἀποπλέουσαν, καὶ πάντων ἐκλαθόμενος καὶ 5 προδοὺς καὶ ἀποδράς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους καὶ 47 θνήσκοντας εἰς πεντήρη μετεβὰς, Ἀλεξᾶ τοῦ Σύρου καὶ Σκελλίου μόνων αὐτῶ συνεμβάντων, ἐδίωκε τὴν ἀπολωλέκυται ἦδη καὶ προσαπολοῦσαν αὐτὸν.

LXVII. Ἐκείνη δὲ γνωρίσασα σημεῖον ἀπὸ τῆς νεῶς 10 ἀνέσχε· καὶ προσενεχθεὶς οὕτω καὶ ἀναληφθεὶς ἐκείνην μὲν οὔτε εἶδεν οὔτε ὥφθη, παρελθὼν δὲ μόνος εἰς πρῶραν ἐφ' ἑαυτοῦ καθῆστο σιωπῆ, τὰς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐχόμενος τῆς κεφαλῆς. Ἐν τούτῳ δὲ λιβυρνίδες ὥφθη- 15 ταν διώκουσαι παρὰ Καίσαρος· ὁ δὲ ἀντίπρωρον ἐπι- στρέφειν τὴν ναῦν κελεύσας τὰς μὲν ἄλλας ἀνέστειλεν, Εὐρυκλῆς δ' ὁ Λάκων ἐνέκειτο σοβαρῶς, λόγῃν τινα κρᾶδαίνων ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ὡς ἀφήσων ἐπ' αὐτόν. Ἐπιστάντος δὲ τῇ πρῶρα τοῦ Ἀντωνίου καὶ „Τίς οὗτος“ εἰπόντος „ὁ διώκων Ἀντώνιον;“ „Ἐγώ“ εἶπεν 20 „Εὐρυκλῆς ὁ Λαχάρους, τῆ Καίσαρος τύχῃ τὸν τοῦ πατρὸς ἐκδικῶν θάνατον.“ Ὁ δὲ Λαχάρης ὑπ' Ἀντωνίου ληστείας αἰτία περιπεσὼν ἐπελεκίσθη. Πλὴν οὐκ ἐνέβαλεν ὁ Εὐρυκλῆς εἰς τὴν Ἀντωνίου ναῦν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τῶν ναυαρχίδων (δύο γὰρ ἦσαν) τῷ χαλκώματι 25 πατάξας περιερόμβησε, καὶ ταύτην τε πλωγίαν περιπεσοῦσαν εἶλε καὶ τῶν ἄλλων μίαν, ἐν ἣ πολυτελεῖς σκευαὶ τῶν περὶ θίαιταν ἦσαν. Ἀπαλλαγέντος δὲ τούτου κάλιν ὁ Ἀντώνιος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα καθεὶς ἑαυτὸν ἤσυχίαν ἦγε· καὶ τρεῖς ἡμέρας καθ' ἑαυτὸν ἐν πρῶρα δι- 30 αιτηθεὶς, εἰδ' ὑπ' ὀργῆς, εἰτ' αἰδούμενος ἐκείνην, Ταινάρφ προσέσχε. Ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς αἰ συνήθεις γυ-

ναϊκες πρώτον μὲν εἰς λόγους ἀλλήλοις συνήγαγον, εἶτα
 συνδειπνεῖν καὶ συγκαθεύδειν ἐπεισαν. Ἦδη δὲ καὶ
 τῶν στρογγύλων πλοίων οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν φίλων τινὲς
 ἐκ τῆς τροπῆς ἠθροίζοντο πρὸς αὐτούς, ἀγγέλλοντες ἀπο-
 5 λωλέναι τὸ ναυτικόν, οἰεσθαι δὲ τὸ πεζὸν συνεστάναι.
 Ἀντώνιος δὲ πρὸς μὲν Κανίδιον ἀγγέλους ἐπεμπεν ἀνα-
 χωρεῖν διὰ Μακεδονίας εἰς Ἀσίαν τῷ στρατῷ κατὰ τὰ
 χος κελεύων, αὐτὸς δὲ μέλλων ἀπὸ Ταινάρου πρὸς τὴν
 Λιβύην διαίρειν ὀλκάδα μίαν πολὺ μὲν νόμισμα, πολ-
 10 λου δὲ ἀξίας ἐν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ κατασκευὰς τῶν βα-
 σιλικῶν κομίζουσαν ἐξελόμενος τοῖς φίλοις ἐπέδωκε κοι-
 νῇ, νείμασθαι καὶ σῶζειν ἑαυτοὺς κελεύσας. Ἀρνούμι-
 νους δὲ καὶ κλαίοντας εὐμενῶς πάνυ καὶ φιλοφρόνως
 παραμυθησάμενος καὶ δεηθεὶς ἀπέστειλε, γράψας πρὸς
 15 Θεόφιλον τὸν ἐν Κορίνθῳ διοικητὴν, ὅπως ἀσφάλειαν
 ἐκπορίσῃ καὶ ἀποκρύψῃ τοὺς ἄνδρας ἄχρι ἂν ἰλάσασθαι
 Καίσαρα δυνηθῶσιν. Οὗτος ἦν Θεόφιλος Ἰκπάρχου
 πατὴρ τοῦ πλείστον παρὰ Ἀντωνίῳ δυνηθέντος, πρῶ-
 του δὲ πρὸς Καίσαρα τῶν ἀπελευθέρων μεταβαλομένου
 20 καὶ κατοικήσαντος ὕστερον ἐν Κορίνθῳ.

LXVIII. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Ἀντώνιον. Ἐν
 Ἀκτίῳ δὲ πολὺν ὁ στόλος ἀντισχῶν Καίσαρι χρόνον, καὶ
 μέγιστον βλαβεὶς ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ὑψηλοῦ κατὰ πρῶ-
 ραν ἰσταμένου, μόλις ὄρας δεκάτης ἀπέπλεε. Καὶ νεκροὶ
 25 μὲν οὐ πλείους ἐγένοντο πεντακισχιλίων, ἐάλωσαν δὲ
 τριακόσiai νῆες, ὡς αὐτὸς ἀνέγραψε Καίσαρ. Ἦσθοντο
 δὲ οὐ πολλοὶ πεφευγότος Ἀντωνίου, καὶ τοῖς πυθομέ-
 νοις τὸ πρῶτον ἄπιστος ἦν ὁ λόγος, εἰ δέκα καὶ ἐννέα
 τάγματα πεζῶν ἀητήτων καὶ δισχιλίους ἐπὶ μυρίους
 30 ἵππεὺς ἀπολιπὼν οἴχεται, καθάπερ οὐ πολλάκις ἐπ' ἀμ-
 φότερα τῇ τύχῃ κεχηρημένος οὐδὲ μυρίων ἀγώνων καὶ πο-
 λέμων μεταβολαῖς ἐγγεγυμνασμένος. Οἱ δὲ στρατιῶται

καὶ πόθον τινὰ καὶ προσδοκίαν εἶχον, ὡς ἀντίκα πῶθεν ἐπιφανησομένου· καὶ τοσαύτην ἐπεδείξαντο πίστιν καὶ ἀρετὴν, ὥστε καὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ φανερᾶς γενομένης ἡμέρας ἐπὶ συμμεῖναι, περιορῶντες ἐπιπρεσβευόμενοι Βαυτοῖς Καίσαρα. Τέλος δὲ τοῦ στρατηγοῦ Κανιδίου νύκτωρ ἀποδράντος καὶ καταλιπόντος τὸ στρατόπεδον, γενόμενοι πάντων ἔρημοι καὶ προδοθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῷ κρατοῦντι προσεχώρησαν. Ἐκ τούτου Καίσαρ μὲν ἐπ' Ἀθήνας ἐπλευσε, καὶ διαλλαγῆς τοῖς Ἑλλησιν τὸν περιόντα σίτον ἐκ τοῦ πολέμου διένειμε ταῖς πόλεσι 10 ππρατούσαις ἀθλίως καὶ περικεκομμέναις χρημάτων, ἀνδραπόδων, ὑπόζυγιων. Ὁ γοῦν πρόπαππος ἡμῶν Νίκαρχος διηγείτο τοὺς πολίτας ἅπαντας ἀναγκάζεσθαι τοῖς ὄμοις καταφέρειν μέτρημα πυρῶν τεταγμένον ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀντίκυραν θάλασσαν, ὑπὸ μαστίγων ἐπιταχυ- 15 νομένους· καὶ μίαν μὲν οὕτω φορὰν ἐνεγκεῖν, τὴν δὲ δευτέραν ἤδη μεμετρημένοις καὶ μέλλουσιν αἰρεσθαι νε- νικημένον Ἀντώνιον ἀγγεῖλαι, καὶ τοῦτο διασωῆσαι τὴν πόλιν· εὐθύς γὰρ τῶν Ἀντωνίου διοικητῶν καὶ στρα- 20 τιωτῶν φυγόντων διανείμασθαι τὸν σίτον αὐτούς.

LXIX. Ἀντώνιος δὲ Λιβύης ἀφάμενος καὶ Κλεοπά- τραν εἰς Αἴγυπτον ἐκ Παραιτουρίου προπέμψας αὐτὸς ἀπέλαυεν ἐρημίας ἀφθόνου, σὺν δυσὶ φίλοις ἀλύων καὶ πλανώμενος, Ἑλλησι μὲν Ἀριστοκράτει φηγορικῶ, Ῥω- μαίῳ δὲ Λουκιλλίῳ, περὶ οὗ δι' ἑτέρων γεγράφαμεν, 25 ὡς ἐν Φιλίπποις ὑπὲρ τοῦ διαφυγεῖν Βροῦτον αὐτὸς αὐ- τόν, ὡς δὴ Βροῦτος ὢν, ἐνεχείρισε τοῖς διώκουσι, καὶ διασωθεὶς ὑπ' Ἀντωνίου διὰ τοῦτο πιστὸς αὐτῷ καὶ βέ- βαιος ἄχρι τῶν ἐσχάτων καιρῶν παρέμεινε. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ἐν Λιβύῃ δύναμιν ὁ πεπιστευμένος ἀπέστησεν, 30 ὀρμήσας ἑαυτὸν ἀνελεῖν καὶ διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φί- λων καὶ κομισθεὶς εἰς Ἀλεξάνδρειαν εὗρε Κλεοπάτραν

ἐπιτολμῶσαν ἔργῳ παραβόλῳ καὶ μεγάλῳ. Τοῦ γὰρ εἰργοτος ἰσθμοῦ τὴν ἐρυθρὰν ἀπὸ τῆς κατ' Αἰγυπτον θαλάσσης καὶ δοκοῦντος Ἀσίαν καὶ Λιβύην ὀρίζειν, ἣ σφίγγεται μάλιστα τοῖς πελάγεσι καὶ βραχύτετος εὐρὸς 5 ἔστι, τριακοσίων σταδίων ὄντων, ἐνεχείρησεν ἄρα τὸν στόλον ὑπερνεωλῆσαι, καὶ καθείσα τὰς ναῦς εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ δυνάμεως ἔξω κατοικεῖν, ἀποφυγοῦσα δουλείαν καὶ πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ τὰς πρώτας ἀνελομένους τῶν νεῶν οἱ περὶ τὴν Πί-
 10 τραν Ἀραβες κατέκασαν, ἐτι δὲ Ἀντώνιος τὸν ἐν Ἀσίᾳ στρατὸν ᾤετο συμμένειν, ἐπάύσατο καὶ τὰς ἐμβολὰς ἐφύλαττεν. Ἀντώνιος δὲ τὴν πόλιν ἐκλιπῶν καὶ τὰ μετὰ τῶν φίλων διατριβῆς, οἴκησιν ἕναλον κατεσκευάζεν αὐτῷ περὶ τὴν Φάρον, εἰς τὴν θέλασσαν χεῖμα προ-
 15 βαλῶν· καὶ δεῖγξεν αὐτόθι φυγὰς ἀνθρώπων, καὶ τὸν Τίμωνος ἀρκπᾶν καὶ ζηλοῦν βίον ἐφασκεν, ὡς θῆκπονθῶς ὅμοια· καὶ γὰρ αὐτὸς ἀδικηθεὶς ὑπὸ φίλων καὶ ἀχαριστηθεὶς διὰ τοῦτο καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπ-
 στεῖν καὶ δυσχεραίνειν.

20 LXX. Ὁ δὲ Τίμων ἦν Ἀθηναῖος καὶ γέγονεν ἡμικία μάλιστα κατὰ τὸν Πελοπονησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους καὶ Πλάτωνος δραμάτων λαβεῖν ἔστι. Κωμῶδεται γὰρ ἐν ἐκείνοις ὡς δυσμενῆς καὶ μισάνθρωπος, ἐκκλίνων δὲ καὶ θιωθούμενος ἄπασαν ἐντεῖμ
 25 Ἀλκιβιάδην, νέον ὄντα καὶ θρασύν, ἠσπάζετο καὶ κατεφίλει προθύμως. Ἀπῆμάντου δὲ θανατώσαντος καὶ κροθόμενου τὴν αἰτίαν, φιλεῖν ἔφη τὸν νεανίσκον εἰδὼς ὅτι πολλῶν Ἀθηναίων κακῶν αἰτίας ἔσοιτο. Τὸν δὲ Ἀπῆμαντον μόνον ὡς ὅμοιον αὐτῷ καὶ ζηλοῦντα τῆ
 30 δίαιταν ἔστιν ὅτι προσέειπε· καὶ ποτε τῆς τῶν Κοῶν ὁσσης ἑορτῆς εἰσιτιῶντο καθ' αὐτοὺς οἱ δύο. Τοῦ δ' Ἀπῆμάντου φήσαντος „Ὡς καλόν, ὦ Τίμων, τὸ συμπόσιον

ἡμῶν“ „Εἶπε σύ“ ἔφη „μὴ παρῆς.“ *Λέγεται δὲ Ἀθηναίων ἐκκλησιαζόντων ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα κοιῆσαι σιωπὴν καὶ προσδοκίαν μεγάλην διὰ τὸ παράδοξον· εἶτα* 949 *εἶπεν „Ἔστι μοι μικρὸν οἰκόπεδον, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ συκῆ τις ἐν αὐτῷ πέφυκεν, ἐξ ἧς ἤδη συχοὶ τῶν 5 πολιτῶν ἀπήγγελλοντο. Μέλλων οὖν οἰκοδομεῖν τὸν τόπον ἐβουλήθην δημοσίᾳ προειπεῖν, ἵνα, ἂν ἄρα τινὲς ἐθέλωσιν ὑμῶν, πρὶν ἐκκοπῆναι τὴν συκὴν, ἀπάγξωνται.“ Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ταφέντος Ἀλλῆσι παρὰ τὴν θάλασσαν ὤλισθε τὰ προὔχοντα τοῦ αἰγιαλοῦ· καὶ τὸ 10 κῦμα περιελθὸν ἄβατον καὶ ἀπροσπέλαστον ἀνθρώπῳ πεποίηκε τὸν τάφον. Ἦν δ' ἐπιγεγραμμένον·*

ἐνθάδ' ἀπορορήξας ψυχὴν βαρυνδαίμονα κελμαι.

τοῦνομα δ' οὐ πεύσσεσθε, κακοὶ δὲ κακῶς ἀπόλοισθε.

Καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸν ἐτι ζῶντα πεποιηκέναι λέγουσι, τὸ 15 δὲ περιφερόμενον Καλλιμάχειόν ἐστι·

Τίμων μισάνθρωπος ἐνοικέω. Ἀλλὰ πάρελθε, οἰμῶξεν εἶπας πολλὰ πάρελθε μόνον.

LXXI. Ταῦτα μὲν περὶ Τίμωνος ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα.

Τῷ δὲ Ἀντωνίῳ Καυλιδίῳ τε τῆς ἀποβολῆς τῶν ἐν Ἀκτίῳ 20 δυνάμεων ἀτάγματος ἦλθε, καὶ τὸν Ἰουδαῖον Ἡρώδην ἔχοντά τινα τάγματα καὶ σκείρας ἤκουσε Καίσαρι προσκεχωρηκέναι, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως δυνάστας ἀφίστασθαι καὶ μηδὲν ἐτι συμμένειν τῶν ἐκτός. Οὐ μὴν διετάραξέ τι τούτων αὐτόν, ἀλλὰ ὥσπερ ἄσμενος τὸ ἐλπί- 25 ξειν ἀποτεθειμένος, ἵνα καὶ τὸ φροντίζειν, τὴν μὲν ἑναλον ἐκείνην διαίταν, ἣν Τιμῶνειον ὠνόμαξεν, ἐξέλιπεν, ἀναληφθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὰ βασίλεια πρὸς δέλαινα καὶ πότους καὶ διανορὰς ἔτρεψε τὴν πόλιν, ἐγγράφων μὲν εἰς ἐφήβους τὸν Κλεοπάτρας παῖδα 30 καὶ Καίσαρος, τὸ δὲ ἀπόρφυρον καὶ τέλειον ἡμᾶτιον Ἀντύλλῳ τῷ ἐκ Φουλβίας περιτιθεὶς, ἐφ' οὗς ἡμῆρας

πολλὰς συμπόσια καὶ κῶμοι καὶ θαλάαι τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατεῖχον. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν τῶν ἀμιμητοβίων ἐκείνην σύνοδον κατέλυσαν, ἑτέραν δὲ συνέταξαν οὐδὲν τι λειπομένην ἐκείνης ἀβρότητι καὶ τρυφαίαις καὶ πολυτελείαις, ἣν συναποθανουμένων ἐκάλουν. Ἀπεγράφοντο γὰρ οἱ φίλοι συναποθανουμένους ἑαυτοὺς, καὶ διηγῶν εὐπαθοῦντες ἐν δαίπνων περιόδοις. Κλεοπάτρα δὲ φαρμάκων θανασίμων συνῆγε παντοδαπὰς δυνάμεις, ὧν ἐκάστης τὸ ἀνώδυνον ἐλέγχουσα προὔβαλλε τοῖς ἐπὶ θανάτῳ φρουρουμένοις. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα τὰς μὲν ὠκυμόρους τὴν ὀξύτητα τοῦ θανάτου δι' ὀδύνης ἐπιφερούσας, τὰς δὲ πραοτέρας τάχος οὐκ ἐχούσας, τῶν θηρίων ἀπειραῖτο, θεωμένης αὐτῆς ἕτερον ἕτερον προσφερόντων. Ἐποίει δὲ τοῦτο καθ' ἡμέραν· καὶ σχεδὸν ἐν πᾶσι μόνον εὗρισκε τὸ δῆγμα τῆς ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ καὶ στεναγμοῦ κάρων ὑπνώδη καὶ καταφορὰν ἐφελκόμενον, ἰδρωτὶ μαλακῷ τοῦ προσώπου καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀμαυρώσει παραλυομένων ῥαδίως, καὶ δυσχεραίνοντων πρὸς τὰς ἐξεγέρσεις καὶ ἀνακλίσεις ὥσπερ οἱ βαθέως καθεύδοντες.

LXXII. Ἄμα δὲ καὶ πρὸς Καίσαρα πρέσβεις ἔπεμπον εἰς Ἀσίαν, ἣ μὲν αἰτουμένη τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς παισὶν ἀρχήν, ὃ δὲ ἀξιῶν Ἀθήνησιν, εἰ μὴ δοκοίη περὶ Αἰγυπτου, ἰδιώτης καταβιῶναι. Φίλων δὲ ἀπορία καὶ ἀπιστία διὰ τὰς αὐτομολίας ὃ τῶν παίδων διδάσκαλος ἐπέμφθη πρεσβεῦων Εὐφρόνιος. Καὶ γὰρ Ἀλεξᾶς ὁ Λαοδικεύς, γνωρισθεὶς μὲν ἐν Ῥώμῃ διὰ Τιμαγένους καὶ πλείστον Ἑλλήνων δυνηθεὶς, γενόμενος δὲ τῶν Κλεοπάτρας ἐπ' Ἀντώνιον ὀργάνων τὸ βιαιότατον καὶ τῶν ὑπὲρ Ὀκταουίας Ἰσταμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν ἀνατροπέυς, ἐπέμφθη μὲν Ἡρώδην τὸν βασιλεῖα τῆς μεταβολῆς ἐφεξῶν, αὐτοῦ δὲ καταμείνας καὶ προδοὺς Ἀντώνιον

ἐτόλμησεν εἰς ὄψιν ἔλθειν Καίσαρος, Ἡρώδη πεποιθώς. Ὄνησε δὲ αὐτὸν οὐδὲν Ἡρώδης, ἀλλ' εὐθύς εἰρχθεῖς καὶ κομισθεῖς εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα δέσμιος ἐκεῖ Καίσαρος κελεύσαντος ἀνηρέθη. Τοιαύτην μὲν Ἀλεξᾶς ἐτιζῶντι δίκην Ἀντωνίῳ τῆς ἀπιστίας ἐξέτισε. 5

LXXIII. Καίσαρ δὲ τοὺς μὲν ὑπὲρ Ἀντωνίου λόγους οὐκ ἠνέσχετο, Κλεοπάτραν δὲ ἀπεκρίνατο μηδενὸς ἀμαρτήσεσθαι τῶν ἐπιεικῶν ἀνελοῦσαν Ἀντώνιον ἢ ἐκβαλοῦσαν. Συνέπεμψε δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τινα τῶν ἀπελευθέρων Θύρσον, οὐκ ἀνόητον ἄνθρωπον οὐδὲ ἀπιθάνως 10 ἂν ἀφ' ἡγεμόνος νέου διαλεχθέντα πρὸς γυναῖκα σοβαρὰν καὶ θαυμαστὸν ὅσον ἐπὶ κάλλει φρονοῦσαν. Οὗτος ἐντυγχάνων αὐτῇ μακρότερα τῶν ἄλλων καὶ τιμώμενος διαφερόντως ὑπόνοιαν τῷ Ἀντωνίῳ παρέσχε, καὶ συλλαβὼν αὐτὸν ἐμαστίγωσεν, εἶτα ἀφῆκε πρὸς Καίσαρα 15 γράψας, ὡς ἐντροφῶν καὶ περιφρονῶν παροξύνειεν αὐτὸν εὐπαρόξεντον ὑπὸ κακῶν ὄντα. „Σὺ δὲ εἰ μὴ φέρεις τὸ πρᾶγμα“ ἔφη „μετρίως, ἔχεις ἐμὸν ἀπελευθέρων Ἰπαρχον. Τοῦτον κρεμάσας μαστίγωσον, ἵνα ἴσων ἐχωμεν.“ Ἐκ τούτου Κλεοπάτρα μὲν ἀπολυομένη τὰς 20 αἰτίας καὶ ὑπονοίας ἐθεράπευεν αὐτὸν περιττῶς· καὶ τὴν ἑαυτῆς γενέθλιον ταπεινῶς διαγαγοῦσα καὶ ταῖς τύχαις πρεπόντως τὴν ἐκείνου πᾶσαν ὑπερβαλλομένη λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν ἐώρτασεν, ὥστε πολλοὺς τῶν κεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον πένητας ἔλθόντας ἀπελθεῖν 25 πλουσίους. Καίσαρα δὲ Ἀγρίππας ἀνεκαλεῖτο πολλάκις ἀπὸ Ῥώμης γράφων, ὡς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων τὴν παρῴσιαν αὐτοῦ ποθοῦνταν.

LXXIV. Ἔσχεν οὖν ἀναβολὴν ὁ πόλεμος τότε· τοῦ δὲ χειμῶνος παρελθόντος αὐτίς ἐπήει διὰ Συρίας, οἱ δὲ 30 στρατηγοὶ διὰ Λιβύης. Ἀλόντος δὲ Πηλουσίου λόγος ἦν ἐνδοῦναι Σέλευκον οὐκ ἀκούσης τῆς Κλεοπάτρας.

Ἡ δὲ ἐκείνου μὲν γυναῖκα καὶ παῖδας Ἀντωνίῳ κτείνειν
 παρείχεν, αὐτὴ δὲ θήκας ἔχουσα καὶ μνήματα κατε-
 σκευασμένα περιττῶς εἰς τε κάλλος καὶ ὕψος, ἃ προσφ-
 κοδόμησε τῷ ναῷ τῆς Ἰσίδος, ἐνταῦθα τῶν βασιλικῶν
 5 συνεφόρει τὰ κλειστός ἀξία σπουδῆς, χρυσόν, ἄργυρον,
 σμάραγδον, μαργαρίτην, ἔβειον, ἐλέφαντα, κινάμωμον·
 ἐπὶ πᾶσι δὲ θᾶδα πολλὴν καὶ στυπκεῖον, ὥστε δεῖσαντα
 περὶ τῶν χρημάτων Καίσαρα, μὴ τραπομένη πρὸς ἀπό-
 γνωσιν ἢ γυνὴ διαφθείρη καὶ καταφλέξῃ τὸν πλοῦτον,
 10 ἀεὶ τινὰς ἐλπίδας αὐτῇ φιλανθρωπούς προσπέμπειν ἅμα
 τῷ στρατῷ πορευόμενον ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἰδρυθέντος δὲ
 αὐτοῦ περὶ τὸν ἰππόδρομον, Ἀντώνιος ἐπεξελεθὼν ἠγω-
 νίσαστο λαμπρῶς καὶ τροπὴν τῶν Καίσαρος ἰππέων
 ἐποίησε, καὶ κατεδίαξεν ἄχρι τοῦ στρατοπέδου. Μεγα-
 15 λυνόμενος δὲ τῇ νίκῃ παρῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὴν
 Κλεοπάτραν κατεφίλησεν ἐν τοῖς ὄπλοις, καὶ τὸν ἠγω-
 νισμένον προθυμώτατα τῶν στρατιωτῶν συνέστησεν.
 Ἡ δὲ ἀριστεῖον αὐτῷ θώρακα χρυσοῦν καὶ κράνος ἔδω-
 κεν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος λαβὼν ταῦτα διὰ
 20 νυκτὸς ἠτόμολησε πρὸς Καίσαρα.

LXXV. Πάλιν δὲ Ἀντώνιος ἐπεμπε Καίσαρα μονο-
 μαχῆσαι προκαλούμενος. Ἀποκρινάμενος δὲ ἐκείνου
 πολλὰς ὁδοὺς Ἀντωνίῳ παραίνει θανάτων, συμφρονή-
 σας ὅτι τοῦ διὰ μάχης οὐκ ἔστιν αὐτῷ βελτίων θάνα-
 25 τος, ἔγνω καὶ κατὰ γῆν ἅμα καὶ θάλατταν ἐπιχειρεῖν.
 Καὶ παρὰ δεῖπνον, ὡς λέγεται, τοὺς οἰκέτας ἐκέλευσεν
 ὑποχεῖν καὶ προθυμότερον εὐωχεῖν αὐτόν· ἄδηλον γάρ,
 εἰ τοῦτο ποιήσουσιν αὔριον ἢ δεσπόταις ἑτέροις ὑπηρε-
 τήσουσιν, αὐτὸς δὲ καίσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γε-
 30 νόμενος. Τοὺς δὲ φίλους ἐπὶ τούτοις δακρύνοντας ὄρων
 ἔφη μὴ προάξειν ἐπὶ τὴν μάχην, ἐξ ἧς αὐτῷ θάνατον
 ὑκλεᾷ μᾶλλον ἢ σωτηρίαν ζητεῖν καὶ νίκην. Ἐν ταύτῃ

τῇ νυκτὶ λέγεται, μεσοῦσης σχεδόν, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κατηφείᾳ τῆς πόλεως διὰ φόβον καὶ προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος οὔσης, αἰφνίδιον ὀργάνων τε παντοδαπῶν ἐμμελεῖς τινας φωνὰς ἀκουσθῆναι καὶ βοήν ὄχλου μετὰ εὐασμῶν καὶ πηδήσεων σατυρικῶν, ὥσπερ θιάσου τινὸς οὐκ ἀθο- 5 ρύβως ἐξελαύνοντος· εἶναι δὲ τὴν ὀρμὴν ὁμοῦ τι διὰ τῆς πόλεως μίσης ἐπὶ τὴν πύλην ἔξω τὴν τετραμμένην πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ ταύτη τὸν θόρυβον ἐκπεσεῖν πλεῖστον γενόμενον. Ἐδόκει δὲ τοῖς ἀναλογιζομένοις τὸ σημεῖον ἀπολαίπειν ὁ θεὸς Ἀντώνιον, ᾧ μάλιστα συνεξ- 10 ομοιῶν καὶ συνοικειῶν ἑαυτὸν διετέλεσεν.

LXXVI. Ἄμα δὲ ἡμέρα τὸν πεζὸν αὐτὸς ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς πόλεως λόφων ἰδρύσας ἐθῆατο τὰς ναῦς ἀνηγμένους καὶ ταῖς τῶν πολεμίων προσφερομένας· καὶ περιμένων ἔργον τι παρ' ἐκείνων ἰδεῖν ἡσύχαζεν. Οἱ δὲ ὡς ἐγγύς 15 ἐγένοντο, ταῖς κώπαις ἤσπασαντο τοὺς Καίσαρος, ἐκείνων τε ἀντασπασαμένων μεταβάλλοντο, καὶ πάσαις ἅμα ταῖς ναυσὶν ὁ στόλος εἰς γενόμενος ἐπέπλει πρὸς τὴν πόλιν ἀντίπρῳρος. Τούτο Ἀντώνιος ἰδὼν ἀπελείφθη μὲν εὐθύς ὑπὸ τῶν ἰσπέων μεταβαλομένων, ἠττηθεὶς δὲ τοῖς 20 πεζοῖς ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας προδεδόσθαι βῶν οἷς δι' ἐκείνην ἐπολέμησεν. Ἡ δὲ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ φοβηθεῖσα καὶ τὴν ἀπόνοιαν εἰς τὸν τάφον κατέφυγε καὶ τοὺς καταρράκτας ἀφῆκε κλείθροις καὶ μοχλοῖς καρτεροῦς ὄντας· πρὸς δὲ Ἀντώνιον ἐπεμψε 25 τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὅτι τέθνηκε. Πιστεύσας δὲ ἐκεῖνος καὶ εἰπὼν πρὸς αὐτόν „Τί ἐτι μέλλεις, Ἀντώνιε; Τὴν μόνην ἢ τύχην καὶ λοιπὴν ἀφῆρηκε τοῦ φιλοψυχεῖν πρόφασιν“ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ τὸν θάρακα παραλύων καὶ διαστέλλων, „ὦ Κλεοπάτρα“ εἶπεν „οὐκ 30 ἄχθομαί σου στερούμενος· αὐτίκα γὰρ εἰς ταῦτόν ἀφίξομαι· ἀλλ' ὅτι γυναικὸς ὁ τηλικούτος αὐτοκράτωρ εὐ-

ψυχία πεφώραμαι λειπόμενος.“ Ἦν δέ τις οἰκέτης αὐ-
 τοῦ πιστὸς Ἔρωσ ὄνομα. Τοῦτον ἐκ πολλοῦ παρακεκλη-
 κῶς, εἰ δεήσειεν, ἀνελεῖν αὐτόν, ἀπήτει τὴν ὑπόσχεσιν.
 Ὁ δὲ σπασάμενος τὸ ξίφος ἀνέσχε μὲν ὡς καίσιων
 5 ἐκείνον, ἀποστρέψας δὲ τὸ πρόσωπον ἑαυτὸν ἀπέκτεινε.
 Πεσόντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας ὁ Ἀντώνιος, „Εὐγε“
 εἶπεν „ὦ Ἔρωσ, ὅτι μὴ δυνήθεις αὐτὸς ἐμὲ ποιεῖν ὃ δεῖ
 διδάσκεις“ καὶ παίσας διὰ τῆς κοιλίας ἑαυτὸν ἀφῆκεν
 εἰς τὸ κλινίδιον. Ἦν δὲ οὐκ εὐθυθάνατος ἢ πληγῆ. Διὸ
 10 καὶ τῆς φορᾶς τοῦ αἵματος, ἐπεὶ κατεκλίθη, καυσάμενης,
 ἀναλαβὼν ἐδέετο τῶν παρόντων ἐπισφάττειν αὐτόν. Οἱ
 δὲ ἐφευγον ἐκ τοῦ δωματίου βοῶντος καὶ σφαδάζοντος,
 ἄχρι οὗ παρὰ Κλεοπάτρας ἦκε Διομήδης ὁ γραμματεὺς,
 κομίζειν αὐτόν ὡς ἐκείνην εἰς τὸν τάφον κελευσθεῖς.
 15 LXXVII. Γνούς οὖν ὅτι ζῆ, προθύμως ἐκέλευσεν
 ἄρασθαι τοῖς ὑπηρέταις τὸ σῶμα καὶ διὰ χειρῶν προσε-
 κομίσθη ταῖς θύραις τοῦ οἰκήματος. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα
 τὰς μὲν θύρας οὐκ ἀνέφξεν, ἐκ δὲ θυρίδων τινῶν φα-
 νείσα σειρᾶς καὶ καλῶδια καθίει. Καὶ τούτοις ἐναψάν-
 20 των τὸν Ἀντώνιον ἀνέτλκεν αὐτῆ καὶ δύο γυναῖκες, ἃς
 μόνας ἐδέξατο μεθ' αὐτῆς εἰς τὸν τάφον. Οὐδὲν ἐκείνου
 λέγουσιν οἰκτρότερον γενέσθαι οἱ παραγεγόμενοι θέαμα.
 Πεφυρμένος γὰρ αἵματι καὶ δυσθανατῶν εἴλκετο, τὰς
 χεῖρας ὀρέγων εἰς ἐκείνην καὶ παραιωρούμενος. Οὐ γὰρ
 25 ἦν γυναιξὶ φάδιον τὸ ἔργον, ἀλλὰ μόλις ἢ Κλεοπάτρα
 ταῖν χερσὶν ἐμπεφυκυῖα καὶ κατατεινομένη τῷ προσώπῳ
 τὸν δεσμὸν ἀνελάμβανε, ἐπικελευομένων τῶν κάτωθεν
 αὐτῆ καὶ συναγωνιῶντων. Δεξαμένη δὲ αὐτόν οὕτως
 καὶ κατακλίναςα περιερορήξατο τε τοὺς πέπλους ἐπ' αὐ-
 30 τῷ, καὶ τὰ στέρνα τυπτομένη καὶ σπαράττουσα ταῖς χερσί,
 καὶ τῷ προσώπῳ τοῦ αἵματος ἀναματτομένη, δεσπότην
 ἐκάλει καὶ ἄνδρα καὶ αὐτοκράτορα· καὶ μικροῦ δεῖν ἐπι-

PLUTARCHI
VITAE PARALLELAE.

ITERUM RECOGNOVIT
CAROLUS SINTENIS.

--

VOL. V.

LIPSIAE.
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCLXX.

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.

ADNOTATIO CRITICA.

INDEX NOTARUM.

Br = Bryanus
C = Coraes
R = Reiskius
S = Sintenis

Sch = Schaeferus
So = Solanus
St = Stephanus
X = Xylander.

Vita Dionis 1, 5 scribebatur Ἀκαδημῖα, et sic infra. — 16 αὐτῶ C: αὐτοῦ v. — 22 οὔσαι αἱ hiant. — 2, 7 δεισιδαιμονίαν C: εἶναι δεισιδαιμονίαν v. — 19 βίαν Br: βίῳ v. — 3, 6 προτέρα ὑπῆρχε hiant. — 17 δόντας R: διδόντας v. — 22 βαλλόμενος C cl. Platon. ep. 7: παραβαλλόμενος v. — 4, 9 πάντα] πάντας R. — 32 καὶ add Laarius (observ. cr. in Dion. pag. 17) omisso τε post ἔθανμάσθη. — 5, 16 ἀδελφοῦ Θεαρδου] alterum utrum del S. — 6, 25 ἀπολείπειν C: ἀπολιπεῖν v. — 26 ἐνενήκοντα] cf. Athen. 10, 435°. — 7, 17 ἀνορθοῦν] ὀρθοῦν S cl. comp. 3. — 8, 10 ἐχάλεπνε C et codices duo: ἐχάλεπαινε v. — 26 θειότατον pro θειότερον anonymus. — 29 μηχανήσεται Sch: μηχανήσεται v. — 9, 8 τῶ μὲν σώματι] τὸ μὲν σῶμα S. — 24 λόγος S cl. Platon. ep. 7, 328° Marini vit.

a*

Procl. 14: ἐν λόγοις v. — 27 λατρεύσειν C et codices duo: λατρεύειν v. — 10, 8 μηδὲ] μηδὲν Stephaniana. — 13, 27 μεταπέμψασθαι pro μεταπέμψασθαι anonymus. — 14, 17 ἐπιτεθρομμένον] ἐπιτεθρομμένον Ruhnkenius ad Tim. p. 250. — 15, 18 τριήρη Laarius cl. Platon. ep. 7: τριήρεις v. — 25 Σκύλλαν S cl. Platon. l. l.: Σικελίαν v. — 31 ἐξαιρέτος Br et codices: ἐξαιρέτως v. — 17, 22 μόνῳ pro μόνον anonymus. — 18, 23 ὑποδεχομένην] ὑποδεχομένην S. — 19, 19 αἰρεσθαι C et codices: αἰρεῖσθαι v. — 20, 19 τινος C: τινά v. — 22, 3 Λιβύη R: Λιβύην v. — 14 ἰστίων R: ἰστίον v. — 26 οὐδὲν] μηδὲν? S. — 23, 11 Διονυσίου δ' ἀδελφῆ codices duo: Διονυσίου ἀδελφῆ v. — φίλων] φυλάκων Kaltwasser. — 24, 8 Ἄκρας Palmerius: Μακράς v. — 25, 13 Τεμενίτιδας Dorvillius Sicul. p. 193: τὰς Μενιτίδας v. — 21 προστρεπομένων R: προτρεπομένων v. — 24 τοῦτο προσβάς So: τοῦτω προσβάς v. — 26, 16 ῥαστώνην pro ῥαστώνης anonymus. — ἄν add C et codex. — σύμψηφοι] μὴ σύμψηφοι C. — 19 ἄδειαν αὐτὸς Emperius: ἂ δεῖ αὐτὸς v. — 25 ἐδοκίμασε C: ἐδοκίμαξε v. — 28 ποιήσασθαι pro ποιήσασθαι S. — 27, 1 ἐφῆκε S: ἀφῆκε v. — 16 προσφερομένους] τοὺς προσφερομένους S. — 28, 29 τοὺς Συρακουσίους Br et codices duo: τοῖς Συρακουσίοις v. — 29, 23 διδομένην C. et codices duo: δεδομένην v. — 30, 13 ἡγουμένοις S: ἡγούμενος v. — 31, 5 βάρους C: βάρους v. — 33, 31 κατασχεῖν] κατέχειν S. — 34, 1 διοσημίαι Sch et codex: διοσημεῖαι v. — 3 ὑπὸ C: ἀπὸ v. — 27 ἰκέτευεν Sch et codices: ἰκέτευσεν v. — 35, 4 ἀπέστρεψεν pro ἐπέστρεψεν vel ἐπέτρεψεν R. — 16 ἀνελάμβανον pro ἀπελάμβανον St. — πολιτείας] πολιτεία S. — 36, 7 ἐφῆκε Br: ἀφῆκε v. — 37, 19 ἐκπίπτοντα Sch: ἐμπίπτοντα v. — 38, 24 σπουδὴν S: σχολὴν v. — 40, 3 ὁμοῦ del S. — 10 φίλαντος] φίλαντος οὕτως R. — 19 ὑπὸ Sch: ἀπὸ v. — 22 ὑποτρέχοντες R et codex: ἐπιτρέχοντες v. — 30 ἀπολειφθέντας S: ἐναπολειφθέντας v. — 41, 1 τραπομένων Sch: τρεπομένων v. — 2 κατασβεσάντων Br: κατασκειασάντων v. — 29 οὗτοι C: οὗτι v. — 42, 7 κόψαντα σταυρὸν X: κόψαντας τάφρον v. — 19 καὶ τὰλλα pro κατ' ἄλλα anonymus. — 44, 18 ἀπολείποντος Laarius: ἀπολιπόντος v. — 45, 15 προκεχωρηκότων So: προσκεχωρηκότων v. — 16 πρότερον R: πρῶτον v. — 32 τοῦτον] τόπον Platon. ep. 4. — 48, 21

παιδικήν pro παιδιάν anonymus. — 49, 15 Κορελοῖς Br: Κου-
 ρελοῖς v. — 26 κατάγγειν C secundum Amiotum: κατέχειν v.
 — 51, 13 καθ'] τὰ καθ' Pflugkius.

Vita Bruti 51, 32 δυσχερέστερα R: δυσχερέστατα v. —
 52, 4 Μαίλιον X: Μαλλίου v. — 28 scribebatur Ἀκαδημίαν.
 — 53, 3 ἦν C: μὲν ἦν v. — 15 περὶ Παταρέων del Voegeli-
 nus. — 54, 15 Κιλικίαν Voegelinus: Σικελίαν v. — 25 μεγάλης
 Br: ἄλλης μεγάλης v. — 27 Βρούτω οὐ hiant. — 55, 6 χαριζόμενος
 Sch: χαριζόμενον v. — 26 πύλας C: πύλας ἔρχεσθαι v. — 28
 ἐξελθῶν C et codices: ἐξελθῶν δὲ v. — 56, 10 περὶ τούτου
 post αὐτοῦ v. 11 transponit Voegelinus. — 16 ὅποι Sch: ὅπου
 v. — 19 ὑπὸ Sch: ἀπὸ v. — 57, 3 ἦ Βρούτος R: ὁ Βρούτος
 v. — 14 δὲ] δὴ S. — 25 ἐκτέμνοντα pro ἐκτείνοντα anonymus
 — 59, 10 Βρούτου τοῦ So: Βρούτου καὶ v. — 11 Βρούτε S
 Βρούτος v. — 31 παρεῖναι] παριέναι S. — 60, 1 καθήσοιεν
 R: καθίσοιεν v. — 3 ἔφη ὁ Βρούτος vitiosa sunt. — 10 θέας
 Appianus b. c. 2, 113: θέατρα v. — 26 ἀνεκοινοῦντο C et co-
 dices: ἀνεκοινωνοῦντο v. — 61, 14 τὸν Sch et codices: τὸν
 θ' v. — 15 Ἀλβίνον pro Λαβιηνὸν X. — 62, 1 αὐτὸν ἢ Vo-
 gelinus: αὐτὴ ἢ v. — 10 ἀπομνημονευμάτων So: ἀπομνημό-
 νευμα τῶν v. — 11 φιλόστοργος S: φιλόσοφος v. — 63, 14 μία
 X: μίαν v. — 28 παρὰ Wyttenbachius: περὶ v. — 32 ἐκάστος
 Voegelinus: ἕκαστος v. — 64, 3 μαρτυρόμενος R: μαρτυρού-
 μενος v. — 65, 6 ἀνωλόλυξαν S: ἀνηλάλαξαν v. — 12 γε Sch:
 δὲ v. — 16 ὑπερβάλλεσθαι Sch et codices tres: ὑπερβαλέσθαι
 v. — 30 σπουδῆν Br et codices duo: σπουδῆ v. — 66, 3 ἐποι-
 εῖτο] ἐπεποίητο S. — 15 κατεφίλων] καταφιλοῦντες S. — 21
 Ῥωμαῖστί ἀνακραγόντος hiant. — 67, 1 προελθῶν] παρελθῶν
 S. — 14 ὑποτιθεῖς C: ὑποθεῖς v. — 68, 23 ὡς τις pro ὅστις
 St. — 69, 26 καθήγιζον C: καθηγιάζον v. — 70, 8 εἶναι R et
 codices: ὄφθῆναι v. — 16 φορὰς ἀσταθμήτους Br: φορὰς
 ἀσταθμήτου v. — 23 ὑπὸ Καίσαρος ἐστρατευμένων] ὑπὸ Καί-
 σαρι στρατευσαμένων S et sic 71, 15. — 71, 2 προσῆκειν Da-
 cerius: προσῆκεν v. — 14 κατεστασίαζε Sch: κατεστασίασε v.
 — 27 τοῦ R: τὸν v. — 72, 20 ἀριστεύει Sch et codex: ἀριστεύ-
 σει v. — 26 Ἀκαδημακοῦ S: Ἀκαδημαϊκοῦ v. — 73, 31 βα-
 δίζειν Sch: καὶ βαδίζειν v. — 74, 1 Βατίνιος Voegelinus:
 Γαβίνιος v. — 78, 5 Βρούτω C et codex: Βρούτου v. — 17

ἐν Rr· ἔτ' v. — 79, 10 ἐπέπεμφεν Sch et codex: ἔπεμψεν v.
 — 22 αἰσθομένων] ὠδομένων S, nisi quid excidit. — 80, 12
 ἔξετραχήλιζεν So et codices: ἔξετραχηλίλαζεν v. — 81, 13 κατὰ
 S: καὶ v. — 14 ἀρχὴν] μάχην Wyttenbachius. — ὑπὸ C: ἀπὸ
 v. — 16 κατὰ ταῦτά R: κατ' αὐτά v. — 21 ἀπέφαινε] ἀπέ-
 φηνε S. — 82, 26 πεποίηκεν Sch: ἐπεποιήκει v. — 83, 6 Ρω-
 μαῖον R: Ρωμαίων v. — 26 ἐπεργήγορος C et codices: ἐπα-
 γρηγορῶς v. — 84, 7 βαθυτάτη C et codices duo: ἡ βαθυτά-
 τη v. — 13 ἢ post θεῶν del S. — 14 δ' αὐτῶ Benseler: δι
 αὐτῶ v. — 19 μήτε δ' C: μήτ' v. — 23 ἡμέτερος pro ὑμέτε-
 ρος X. — 28 ἔοικεν] ἔξωθεν anonymus. — 85, 10 ἐμβαινόντων
 R: ἐκβαινόντων v. — 25 ἡμέραις C et codex: ἡμέρας v. — 26
 ἐναντίον Βρούτου R: Ἀντώνιον Βρούτος v. — 86, 6 κτημάτων
 pro κτήματα anonymus. — 87, 6 Ἀτέλλιος C et codices duo:
 Ἀτέλλιος v. — τόνγε R: τὸν v. — 22 ἔχωμεν C: ἔχομεν v. — 24
 εἰπόντα anonymus pro εἰπῶν. — 26 κεκλημένος S: κεκλημένον
 v. — 88, 4 φιλοσοφία] φιλοσοφία S. — 13 ἐκείνην R: ἐκείνον v.
 — 26 ἐμβάλλοντες R: ἐμβαλόντες v. — 30 χρῆσθαι Bekkerus:
 χρήσεσθαι v. — 89, 12 καταβαλόντες Sch: καταβάλλοντες v.
 — 23 συμπεσόντες S: συνεμπεσόντες v — 24 χερσὶν] χερσὶ S.
 — 28 καιρὸς pro Καῖσαρ X. — 90, 17 ἐρήριπτο Emperius:
 ἤρειπετο v. — 32 ὅτε S: ὅτι v. — 91, 1 περιμέναί R: περιμι-
 ναι v. — 29 ὑφ' αὐτοῦ So: ὑπ' αὐτοῦ v. — 93, 14 αὐτοῖς
 del S. — 94, 2 ἐκεῖνοι S: ἐκείνου v. — 7 ἐναλέσθαι C: ἐνά-
 λισθαι v. — 16 τοῦ C et codex: τὸ τοῦ v. — 27 ὄντο Sch
 ὄετο v. — 95, 7 παρὰ Καίσαρος] πρὸς Καίσαρα Sch. — 24
 μοναρχίας pro μοναρχιῶν anonymus. — 96, 18 προαγαγῶν Br:
 προσαγαγῶν v. — 27 ὑπ' C: ἀπ' v. — 97, 2 δὲ λειπομένων]
 λειπόμενον C. — 3 μέσον C et codex: τὸ μέσον v. — 100, 26
 τοι S: σοι v. — 101, 6 ἀναρπάσασαν Woelfflinus: ἀνασπάσασαν v.
 101, 23 τοῦ pro τὸ anonymus. — 102, 1 ἑαυτῶ So et codi-
 ces: ἑαυτοῦ v. — 11 ἐν add Br. — 103, 10 σώσαντος pro σώ-
 ματος X. — 104, 17 περιαψάμενον Br: περιαψαμένον v. —
 26 πιστευθέντας C: πιστεύσαντας v.

Vita Artaxerxis 106, 22 ὡς del Br, eo servato τέκει C.
 — 30 ἂν add C. — 107, 1 σύκων C: σύκου v. — 2 τερμίνθον
 C et codices: τέρμινθον v. — 15 ἤδη ἀποθνήσκειν hiant. —
 108, 8 χαρίζεσθαι τὸ R: τὸ χαρίζεσθαι v. — 10 ἐν δὲ C: ἐν v.

— 11 ἐν C: ἐν δὲ v. — 25 βασιλεῖ del S. — 109, 1 δέραια C: δῶρα v. — 13 ἀσπάσασθαι αὐτήν] ἀσπάσασθαι τ' αὐτήν S. — 110, 9 ὑποψίαις ὄντων Benseler: ὑποψία ὄντων v. — 21 μυθῶδες pro θυμῶδες X. — 111, 2 ἀλλὰ ἅμα C. — 22 ἐμπαθῆ Emperius: ἐν πάθει v. — 28 μαχομένων Emperius: Μακεδόνων v. — 31 μέγα τῷ Br et codex: μετὰ τὸ v. — 112, 26 μέλειν So: μέλλειν v. — 29 πλεῖστον C: τὸ πλεῖστον v. — 113, 2 κακοὺς Br: καλοὺς v. — 6 Αὐτίκα δὲ] αὐτίκα δὴ S. — 22 ἀναβαλόντος R: ἀναλαβόντος v. — 114, 10 βαλῶν C et codices: βάλλων v. — 115, 1 ὀλλγοὶ παρόντες ἐπεχειροῦν codices: παρόντες ὀλλγοὶ ἐπεχειροῦν v. — 10 φίλοις C: φίλοι v. — 116, 14 ζητήσας] ζήσας Br et codex. — 23 αὐτῷ Br: αὐτοῦ v. — 117, 3 Φαλλῖνου et mox Φαλῖνον C pro Φαῦλλον et Φαῦλλον. — 16 ἐτίμησε R: ἐπετίμησε v. — 21 φυγόντα pro φεύγοντα anonymus. — 119, 26 ἐξελάσει] ἐπελάσει S. — 120, 16 ἐσθιόντων] ἐσθύντων S. — 121, 21 εὐνούχους] εὔνοους S. — 122, 9 ἐν] ἐπὶ So. — 10 αὐτὸς δὲ φοβούμενος Bekker: αὐτὸν δὲ φοβούμενον v. — 124, 2 μὲν add S. — 26 Τιμοκράτην S: Ἐρμοκράτην v. — 125, 21 ἀφ' C: ἐφ' v. — 27 Ἀντακλίδας C: Ἀντακλίδης v. — 126, 8 δέλπνου ἐπεμψε hiant. — 18 προσαπάλετο So: προσαπῶλετο v. — 128, 1 οὖν S: γοῦν v. — 129, 11 φθάνειν ἀλλήλους Bekker: φθονεῖν ἀλλήλοις v. — 130, 28 κατεργάσασθαι pro κατεργάσασθαι St. — 131, 29 προεξεληθόντα So et codices: προσεξεληθόντα v. — 132, 8 Ἀναίτιν C: Ἀνείτιν v. — ἀνέδειξεν R: ἔδειξεν v. — 18 Ὀρόντη pro Ὀρολίτη X. — 133, 2 εἰ add anonymus. — 11 ἀνάγκην pro ἀνάγκη St. — 136, 5 ὑπερβαλλόμενον C et codices: ὑπερβαλλόμενον v.

Vita Arati 136, 14 διατίθεται St et codex pro διατίθεσθαι. — 137, 6 πάντων ἀεὶ βέλτιστον ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι ut videtur X, sed latet hand dubie aliud. — 138, 6 σκαφεῖον S: σκάφιον v. — 8 κομψότερον R: κομψότερος v. — 24 ἐκινδύνευσεν C: ἐκινδύνευεν v. — 139, 5 παρῆκε] παρῆγε C. — 11 Ἀκαδημαῖκου S: Ἀκαδημαῖκοῦ v. — 25 πάνυ ἀνεπιφικτον hiant. — 140, 10 ἐξ ὀλλγων — παρέσχεν] ἐξ, ὀλλγοὶ — παρέσχον S. — 26 προελθῶν So: προσελθῶν v. — 30 ἀπῆγεν S: ἀπῆρεν v. — 141, 12 τότε Sch: τὸ δὲ v. — 142, 3 οἱ πρῶτοι Μνασίθεος καὶ Ἐκδηλος] οἱ περὶ τὸν Μνασίθεον καὶ Ἐκδηλον S. — 16 πύργου αὐτῷ ἀντεφώνησε mendosa sunt. — 31 ἀνήλθεν C:

ἐπανῆλθεν codices, ἐπῆλθεν v. — 143, 17 οὔτε C: οὐδὲ v. — 23 ἐπὶ] ὑπὸ anonymus. — 144, 1 ἐκουσίας] ἀκουσίας E. Curtius. — 26 ἄλλου C: ἀλλ' ἢ v. — 29 ἐπηβολώτατος C et codices duo: ἐπιβουλότατος v. — 145, 9 ἐκπερούσας Emperius: ἐκφέρουσα v. — 16 αὐτῶ] αὐτὸν S. — 32 Ἀδρίας] Ἀνδρίας Palmerius, Ἰδρίας vel Ἰδρείας Bergkii. — 147, 11 διήλειψεν pro διελλήψεν anonymus, ἐξήλειψεν Cobetus v. l. p. 220. — 148, 11 δαιμόνιον J. F. T. Zeitzius: δαίμον' Ἴσον v. — 149, 2 ἔρωσι pro ἔρωτι anonymus. — 28 τὸν ἄρχοντα καὶ] καὶ ἄρχοντα τὸν Zeitzius. — 150, 1 καὶ βασιλεῦσι S: βασιλεῦσι δὲ v. — 2 ἔμμανεστάτων ἐρώτων] ἔμμανέστατα ἐρώτων Cobetus p. 152. — 151, 8 πράξει pro πατρὶδι Amiotus. — 152, 8 ἀργύριον pro ἀργύριον ὃ δὲ X. — 30 οὐν del S. — 154, 6 λαμβάνουσι] λαμβανουσιν οἱ Sch. — 12 ἔπεσθαι κελύσας ὡς codex: κελύσας ἔπεσθαι ὡς v. — 25 τε del S. — 155, 32 ἀπέφαινε C: ἀπέφηνε v. — 157, 28 ὡστ' εἰ] ὡστ' ἐπεὶ C. — 158, 8 ὅλου So: ἄλλο v. — 10 δὲ pro τε anonymus. — 20 περιθίεις C et codices: περιτιθίεις v. — 161, 21 Νεμείων pro Νεμίον St. — 163, 3 καὶ — ἐξυγραινέσθαι addita ex Photio p. 398. — 19 μεταβαλλόμενος C et codices: μεταβαλλόμενος v. — 164, 1 ἦρχεν pro ἦρχε μὲν anonymus. — 4 παρῶφθη Pflugkii: γὰρ ὥφθη v. — 14 ἀφικομένου C et codex: ἀφικνουμένου v. — 165, 2 ἐπιπεσῶν] ἐπιῶν Pflugkii. — 24 ἀλλὰ καὶ R: ἀλλὰ v. — 166, 15 προσβαλόντα C: προσβάλλοντα v. — 167, 7 ἐπειδὴ Ἄρατος] ἐπεὶ γ' Ἄρατος Benseler. — 15 scribatur Ἀκαδημίας. — 168, 1 ὑπόθεσιν pro ὑπόσχεσιν X. — 7 πεντήκοντα Br et codex: τὰ πεντήκοντα v. — 26 καὶ del S. — 169, 28 ὀπίτας Br: πολίτας v. — 30 ὡς αὐτὸν C: ὡς αὐτὸς v. — 170, 2 θυμοῦ C et codices: θυμοῦ δὲ v. — 171, 4 εἰ δ' add anonymus. — 7 μηδὲ C: μήτε v. — 14 ἄξιον So: ἡξιούν v. — 32 τῷ πολέμῳ μάλιστα συνεχῶς ἄγοντος codex: μάλιστα συνεχῶς τῷ πολέμῳ ἄγοντος v. — 172, 18 ἔγραφε Bekkerus: γέγραφε v. — 29 ἄφνω Br: ἄνω v. — 173, 6 Σικυῶνι διεφθαρμένους S: Σικυωνία ἐφθαρμένους v. — 174, 12 Εὐρυκλείδην Bergkii cl. Pausan. 2, 9, 4: Εὐκλείδην v. — 17 ποιεῖν] διοικεῖν? S. — 175, 20 τὸν Ἀντίγονον οὐδὲ codices: τῷ Ἀντιγόνῳ οὐδὲ v. — 30 καὶ τὰλλα C et codices duo: καὶ κατὰ τὰλλα v. — 176, 4 excidisse aliquid in confesso est. — 177, 18 περιδῶν pro πε-

ριμόντα anonymus. — 29 ἤτιῶντο] ἄν ἤτιῶντο Sch. — 178, 1 γε pro τε St. — 7 διωκῆσθαι R et codex: διακειῖσθαι v. — 10 ἐν add S. — 21 Ἀχαιῶν E. Curtius: Ἀργείων v. — 179, 14 Δυμαίων pro Κυμαίων X. — 180, 3 Μεγαλέου S: Μεγαλαίου v. — 181, 14 πολλῶν προεστῶτας Br: πόλεων προεστῶτας v. — 183, 11 αὐτὸς pro αὐτὸν anonymus. — 25 ἐν del Br. — 184, 25 Ἀράτειον R: Ἀράτιον v. — 30 τοῦ] ὁ τοῦ R. — 32 ὀλόλευκον Cobetus p. 161: ὄλον λευκὸν v.

Vita Galbae 186, 13 ἐρρωμένον] αἰωρούμενον So. — 187, 18 τῷ pro τὸ St. — 19 ἀποστασίαν] ἀπόστασιν R. — 188, 19 σύν] ἐν Sch. — 24 μεγάλους] μεγάλοις R. — 27 ἐκεῖ S: ἐπεὶ v. — ἐπιτρόπων pro ἐπίτροπος ἂν X. — 28 ἐκένω R: ἐκένων v. — 29 αὐτῷ δὲ τῷ φανερός C: αὐτὸ δὲ τὸ φανερώς v. — 189, 4 Οὐίνδιξ pro Οὐίνδιος vel Οὐίνδικος St. — 20 Οὐίνιος Br: Ὀβίνιος v. — στρατηγικοῦ pro στρατιωτικοῦ X. — 21 αὐτὸς] αὐτοῖς? S. — 22 μενοῦμεν R: μένομεν v. — 31 φανερός Sch: φανερώς v. — 190, 17 καὶ λίαν del C. — 21 ὄνητας Br: ὄντας v. — 24 Μάκρος pro Μαῦρος X. — 191, 4 τοὺς del C. — 9 μεταβαλουμένων Br pro μεταβαλομένων vel μεταβαλλομένων. — 14 Κλονίαν pro Κολονίαν X. — 19 Ἴκελος Lipsius: Σικελός v. — 32 ἡμέραις] ἡμέραις ὕστερον secundum Amiotum C. — Οὐίνιος Τίτος Br: Ὀβίνιος Τίτος St, ὁ τίτος vel οὗ τίτος libri. — πολλὰ τῶν del C, lacunam post πολλὰ monstrant editiones vett. — 192, 4 ὁ Ἴκελος S: Οὐίκελος v. — 24 αὐτὸν Br: ἑαυτὸν v. — 193, 9 Μαύρικον S: Μαυρίσκον v. — 16 ἐπιμισθίου S: ἐπὶ μισθῷ οὐ libri ἐπὶ μισθῷ v. — 25 τὸ Σπόρφ R: τῷ Σπόρφ v. — 28 Ποππαίαν Casaubonus: Ποππαῖον v. — 194, 1 καὶ παρείκει del S. — 5 καὶ add R et codices duo. — 8 ἀποστατικῷ R: ἀποστατικῶς v. — 11 μεγίστη ῥοπή — ἀπαλλαγῇ C: μεγίστη ῥοπή — ἀπαλλαγῇ v. — 23 ἀνειπεῖν R: εἰπεῖν v. — 29 τὸν Οὐεργίνιον ολόμενος C: τοῦ Οὐεργίνιου ολόμενος v. — 30 κολούειν So: κωλύειν v. — 195, 8 βασιλικῆς Grinaeus: ἡλικῆς v, αὐλικῆς So. — 14 μεγάλων So: μεγάλην v. — 31 κεράμεια S: κεραμεῖα v. — 196, 2 ὑφ' αὐτῷ C: ὑπ' αὐτῷ v. — 18 πεμπτέον εἶναι So: πεμπτέον εἶναι δεῖν v. — 27 Μάκρον pro Μάρκον St. — 197, 15 ἔχειν Sch: ἔχει v. — 22 ἐπιθυσώμεθα pro ἐπιθυσόμεθα St. — 198, 10 ταύτην R: αὐτὴν v. — 18 δι' αὐτῶν So: δι' αὐ-

τὸν v. — 25 Τουρπιλιανὸς pro Τερτουλιανὸς X et postea. — 26 Μάκρωνα] supra c. 13 Μάκρος. — Τρεβαντιανού] Τρεβανίου S. — 26 Φοντήιον Br: Φροντήιον v. — 31 γράμμασιν Emperius: πράγμασιν v. — 199, 4 συλλοχίσας R: συλλοχήσας v. — 5 παρόντες Sch: παρόντος v. — 6 τὸν αὐτοκράτορα pro ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος St. — 22 αὐτῷ So: αὐλῷ v. — 200, 15 Ἥλιος secundum Dion. Cass. 63, 12: Ἡλείος v. — 20 μεγάλοις pro μεγάλας St. — 201, 25 τὸ μὲν] τῶν μὲν R. — 21 τῷ νεωτερισμῷ R: τῶν νεωτερισμῶν v. — 202, 29 προβαλεῖν C et codex: προβάλλειν v. — 203, 15 δεδομένην R: διδομένην v. — 16 αὐτὸς] αὐτῷ So. — 20 ἡγεμόνι ἐμμελῶς hiant. — 24 τῇ συνήθειᾳ R et codex: ἡ συνήθεια v. — 26 τότε So: Τὸ δὲ v. — 32 Ἴκελον] Σικέλιον libri. — 204, 3 αἰὶ Sch: αἰεὶ v. — 17 διάθεσιν] θέσιν? S cl. 206, 5. — 206, 9 Σκριβωνίας Lipsius: Κρητιανος v. — 13 διοσημῆται S: διοσημῆται v. — 17 ἐξεχύθη εἰς hiant. — 23 ἀνεμπλήκτως] ἀνεκπλήκτως C. — 207, 11 Οὐτετούριος — ὀπτιων — τεσσεράριος — διαγγέλω — διοπτήρων Lipsius: Ἰτούριος — ὀπτιων — τεσσεναίριος — δι' ἀγγέλων — δι' ὀπτήρων v. — 12 οὕτω — τελουῦντες del Benseler. — 14 Ὀνόμαστος Sch: Ὀνομαστός v. — 15 διέφθειρεν S: διέφθειρον v. — 18 πλῆστιν R: πᾶσιν v. — 23 προσιδεῖν C: προιδᾶν v, ἰδεῖν aut ὄραν post σημεία aut post αὐτοκράτορα excidisse suspicabatur R. — 32 ἔδει ἀπαντῆσαι] ἔδει συναντῆσαι? S. — 208, 3 πωληταῖς So: πολίταις v. — 10 τῇ ψυχῇ C: τῆς ψυχῆς v. — 14 φορειαφόρους Sch: φορεφόρους v. — 22 Μαρτιάλις S: Μαρτιάλιος v. — 23 ἐφῆν Br: ἀφῆκεν v. — 30 ἀτενωῶς Wyttenbachius: ἀγεννωῶς v. — 209, 4 Βιψανία So: Βαψανία v. — 11 Ἀττικος pro Ἀττικίος — 31 Ἀτιλλίου δὲ Βεργελίανος S: Ἀτιλλίου δὲ Σεργέλλου v. — 210, 5 ἦν Δῆσος S: Ἴνδριος v. — 20 Λεξιάντιον Ἀρκάδιον v. — 21 ἀποκόψαντα Br: ἀποκρόψαντα v. — 211 1 Μούρκου pro Μάρκου X. — 31 γυνὴ ἔλαβεν hiant. — Οὐρανόλια Lipsius: Οὐρανίου v. — 32 καὶ Οὐτελλίου del — 212, 2 ὑπὸ C: ἀπὸ v. — 3 Σεσσάριον G. A. Beckerus: Σεστέρτιον v. — 12 καθελεῖν Νέρωνα: τῶν γὰρ C. — 14 ἐξέλωσαν R: ἤξλωσαν v. — 20 scribebatur τετιθασσευμένων. — 22 γῆρα ἄχοι] γῆρα μέχρι S.

Vita Othonis 213, 11 αὐτὸ Grivaeus: αὐτοῦ v. — ἐπὶ

κληῆσθαι idem pro ἐκλεληῆσθαι. — 22 ἐκάστων S: ἕκαστον libri, ἐκάστου St. — 31 αὐτάς C: αὐτὸς libri, αὐτοῦ v. — 214, 3 ἀντάξια] ἀνταξίαν R. — 7 παρορμούντων Sch et codices duo: παρορμώντων v. — 9 πεισθέντι C: πεισθέντα v. — 18 Κλούβιος Lipsius: Κλαύδιος v. — 20 θετὸν J. Fr. Gronovius: θεῖον v. — 26 κολύειν Bg: κωλύειν v. — 29 Ὡστίας ἀπάξοντα S: ὡς τινὰς ἄξοντα v. — 31 πάντες] πάλιν? S. — 215, 20 διὰ βία S. — 216, 1 παραλαβῶν pro παραβαλῶν St. — 9 δὲ add Sch, lacunam notavit Bekkerus. — 17 ἀντέγραψε Sch: ἀντέγραφε v. — 21 τὸν ἕτερον à codices: τῷ ἑτέρῳ à v. — 23 χρεῶν C: καὶ χρεῶν v. — 217, 4 τοσοῦτος Sch: τοιοῦτος v. — 7 διαπωλοῦσι] διατηροῦσι C. — 18 φοβήσονται R: ἐμφοβήσονται v. — 26 Σουητώνιον S: Σουιτώνιον v. — 28 ἐπὶ C: ὑπὸ v. — 218, 3 γε R: τε v. — τοῦ] τὸ C. — 7 κόμπῳ ἐπαμπεχεῖν hiant. — 22 φρονοῦντας pro φρονοῦντες St. — 219, 19 Γάλλος pro Γάλβας St. — 29 οὔτος C: τοὺς v. — 220, 3 ἐπισπόμενοι So: ἐπισπώμενοι v. — 6 παρώξυνον Sch: παρώξυναν v. — 22 εἰς Βητριακὸν S: εἰς τὸ Βητριακὸν v. — 221, 5 ἀφθόνοις pro ἀφθόνῳ St. — 8 Παυλίῳ pro Παύλῳ St. — 14 ἄλλαι ὑπ'] ἄλλαι δ' ὑπ'? S. — 22 τοὺς — λογισμοὺς S. τοῖς — ἐκλογισμοῖς v. — 222, 2 τοῖς add C. — 10 ἐμβάλλειν R: ἐμβάλλειν v. — 14 Βριξίλλον C: Βριξίλον v. — 15 ὅτι R: ὅτι τοῦτο v. — 19 στόμαμα Th. Doehner: τι σῶμα v. — 23 πλοῖα So: ὄπλα v. — 224, 14 ἤδη δὲ Sch: ἤδη v. — 21 Ἀλφῆνος C: Ἀλφηνος v. — Βατάβους So: Βατάλους v. — 23 τούτους R: τούτοις v. — 25 ἐπὶ pro ὑπὸ St. — 225, 8 κεκρατηκότας Bg: κεκρατηκότες v. — 12 ἐθελήσαντος pro ἐθελήσαντος St. — 226, 24 ἀετῶν C: ἐναντίων v. — 26 τοὺς ἐμφυλλοὺς πολέμου Sch: τοῖς ἐμφυλλοῖς πολέμοις v. — 29 τοσοῦτο C: τοῦτο v. — 31 εἶωθε C: εἰώθει v. — 227, 4 οὐκ ἀπῆλθεν οὐδεὶς οὐδὲ vel οὐδεὶς ἀπῆλθεν οὐδὲ S: οὐδὲ ἀπῆλθεν οὐδὲ v. — 6 οὐδ' R: οὐκ v. — καθ' αὐτὸν ζητῶν S: καθ' αὐτὸ ζητοῦν v. — 7 θύρας R: θύραις v. — 8 προελθόντος S: προελθόντες v. — 8 προστρόπαιοι C: τρόπαια v. — 9 καὶ add R. — 24 οὔτε — οὔτε C: οὐδὲ — οὐδὲ v. — 27 καταβαίνουσαν So: καταβαίνουσιν v. — 228, 11 τοὺς παρόντας Dacerius: τοῖς παροῦσιν v. — 12 post τὰς πόλεις excidisse ἐπεμπε susp. R. — 15 οὐ add R. — 17 βουλόμενος Sch: βουλόμενον v. — 18 post ἀνα-

βαλέσθαι vulgo addita μνημονεύειν ὅτι Καῖσαρ ἀθτεῖ post C del Sch. — 19 προσαπόλοιο Sch: προαπόλοιο v. — 23 θύραις R: θύρας v. — 229, 3 προσεκαλεῖτο R: προεκαλεῖτο v. — 8 βαθέως So: βαρέως v. — 23 κατ' αὐτὸν C: καθ' αὐτὸν v. — 29 ὑφέντες So: ἀφέντες v. — 230, 11 δηλώσει] δαίμοσι Lobeckius. — 22 κατακελεύοντες] κελεύοντες S.

58 I. Ἄρα γε, ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησίν, ὃ Σόσσιε
 Ξενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίειν τὸ Ἴλιον ἐπιστρα-
 τεύσαι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κάκεινοις οἱ περὶ Γλαῦ-
 κον ἐξ ἀρχῆς Κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύ-
 μως, οὕτως εἰκὸς τῇ Ἀκαδημαίᾳ μῆτε Ῥωμαίους μῆτε Ἑλ- 5
 ληνας ἐγκαλεῖν ἴσον φερομένους ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης,
 ἢ τὸν τε Βρούτου περιέχει βίον καὶ τὸν Δίωνος, ὧν ὁ
 μὲν αὐτῷ Πλάτῳι πλησιάσας, ὁ δὲ τοῖς λόγοις ἐντρα-
 φεῖς τοῖς Πλάτωνος, ὥσπερ ἐκ μιᾶς ὥρμησαν ἀμφοτέροι
 παλαιστρας ἐπὶ τοὺς μεγίστους ἀγῶνας; καὶ τὸ μὲν 10
 ὅμοια πολλὰ καὶ ἀδελφὰ πράξαντας μαρτυρῆσαι τῷ καθ-
 ηγεμόνι τῆς ἀρετῆς, ὅτι δεῖ φρονήσει καὶ δικαιοσύνη
 δύναμιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τύχην συνελθεῖν, ἵνα κάλλος
 ἅμα καὶ μέγεθος αἱ πολιτικαὶ πράξεις λάβωσιν, οὐ θαυ-
 μαστόν ἐστιν. Ὡς γὰρ Ἰππόμαχος ὁ ἀλεΐπτης ἔλεγε τοὺς 15
 γεγυμνασμένους παρ' αὐτῷ καὶ κρέας ἐξ ἀγορᾶς ἰδὼν
 φέροντας ἐπιγνῶναι πόρρωθεν, οὕτω τὸν λόγον ἐστὶν
 εἰκὸς τῶν πεπαιδευμένων ὁμοίως ἐπεσθαι ταῖς πράξεσιν
 ἐμμέλειάν τινα καὶ θυθμὸν ἐπιφέροντα μετὰ τοῦ πρέ-
 20 ποντος.

II. Αἱ δὲ τύχαι τοῖς συμπτώμασι μᾶλλον ἢ ταῖς προ-
 αιρέσεσιν οὔσαι αἱ αὐταὶ συνάγουσι τῶν ἀνδρῶν τοὺς
 βίους εἰς ὁμοιότητα. Προανηρέθησαν γὰρ ἀμφοτέροι
 τοῦ τέλους, εἰς ὃ προὔθεντο τὰς πράξεις ἐκ πολλῶν καὶ
 μεγάλων ἀγῶνων καταθέσθαι, μὴ δυνηθέντες. Ὁ δὲ 25
 πάντων θαυμασιώτατον, ὅτι καὶ τὸ δαιμόνιον ἀμφοτέ-
 ροις ὑπεδήλωσε τὴν τελευτήν, ὁμοίως ἐκατέρῳ φάσμα-

τος εἰς ὄψιν οὐκ εὐμενοῦς παραγενομένου. Καίτοι λόγος τίς ἐστι τῶν ἀναιρούντων τὰ τοιαῦτα, μηδενὶ ἄν νοῦν ἔχοντι προσπείσειν φάντασμα δαίμονος μηδὲ εἰδωλον, ἀλλὰ παιδάρια καὶ γυναῖα καὶ παραφόρους δι' 5 ἀσθένειαν ἀνθρώπους ἐν τινὶ πλάνῳ ψυχῆς ἢ δυσκρασία σώματος γενομένουσ δόξας ἐφέλκεσθαι κενὰς καὶ ἀλοκότους, δαίμονα πονηρὸν ἐν αὐτοῖς δεισιδαιμονίαν ἔχοντας. Εἰ δὲ Δίῳ καὶ Βροῦτος, ἄνδρες ἐμβριθεῖς καὶ φιλόσοφοι καὶ πρὸς οὐδὲν ἀκροσφαλεῖς οὐδ' εὐάλω- 10 τοι πάθος, οὕτως ὑπὸ φάσματος διετέθησαν, ὥστε καὶ φράσαι πρὸς ἐτέρους, οὐκ οἶδα, μὴ τῶν πάνυ καλαιῶν τὸν ἀτεπώτατον ἀναγκασθῶμεν προσδέχεσθαι λόγον, ὡς τὰ φαῦλα δαιμόνια καὶ βάσκανα προσφθοροῦντα τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς πράξεσιν ἐνιστάμενα ταραχὰς 15 καὶ φόβους ἐπάγει σείοντα καὶ σφάλλοντα τὴν ἀρετὴν, ὡς μὴ διαμείναντες ἀπτῶτες ἐν τῷ καλῷ καὶ ἀκέραιο βελτίονος ἐκείνων μόρας μετὰ τὴν τελευτὴν τύχωσιν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ἄλλον ἀνακείσθω λόγον. Ἐν τούτῳ δέ, δωδεκάτῳ τῶν παραλλήλων ὄντι βίων, τὸν τοῦ πρε- 20 σβυτέρου προεισαγάγωμεν.

III. Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάς εὐθύς ἔγημε τὴν Ἐρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου θυγατέρα. Ταύτην, οὕπω τῆς τυραννίδος ἰδρυμένης 97 βεβαίως, ἀποστάντες οἱ Συρακούσιοι δεινὰς καὶ παρα- 25 νόμους ὕβρεις εἰς τὸ σῶμα καθύβρισαν, ἐφ' αἷς προήκατο τὸν βίον ἐκουσίως. Διονύσιος δὲ τὴν ἀρχὴν ἀναλαβὼν καὶ κρατυνάμενος αὐτίς ἄγεται δύο γυναῖκας ἅμα, τὴν μὲν ἐκ Λοκρῶν ὄνομα Δωρίδα, τὴν δὲ ἐπιχώριον Ἀριστομάχην, θυγατέρα Ἰππαρίνου, πρωτεύσαντος 30 ἀνδρὸς Συρακουσίων καὶ Διονυσίῳ συνάρξαντος ὅτε πρῶτον αὐτοκράτωρ ἐπὶ τὸν πόλεμον ἠρέθη στρατηγός. Λέγεται δ' ἡμέρᾳ μὲν ἀμφοτέρας ἀγαγέσθαι μιᾶ καὶ μη-

δενὶ γενέσθαι φανερός ἀνθρώπων, ὁποτέρᾳ προτέρᾳ συνέλθοι, τὸν δὲ ἄλλον χρόνον ἴσον νέμων ἑαυτὸν διατελεῖν ἑκατέρᾳ, κοινῇ μὲν εἰδισμένων δειπνεῖν μετ' αὐτοῦ, παρὰ νύκτα δὲ ἐν μέρει συναναπαυομένων. Καίτοι τῶν Συρακουσίων ἐβούλετο τὸ πλῆθος τὴν ἐγγενῆ πλέον ἔχειν τῆς ξένης· ἀλλὰ ἐκείνη προτέρᾳ ὑπῆρχε τε κούση τὸν πρεσβεύοντα τῆς Διονυσίου γενεᾶς υἱὸν αὐτῇ βοηθεῖν πρὸς τὸ γένος. Ἡ δὲ Ἀριστομάχη πολὺν χρόνον ἄπαις συνῶκει τῷ Διονυσίῳ καίπερ σπουδάζοντι περὶ τὴν ἐκ ταύτης τέκνωσιν, ὅς γε καὶ τὴν μητέρα τῆς 10 Λοκρίδος αἰτιασάμενος καταφαρμακεύειν τὴν Ἀριστομάχην ἀπέκτεινε.

IV. Ταύτης ἀδελφὸς ὦν ὁ Δίων ἐν ἀρχῇ μὲν εἶχε τιμὴν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς, ὕστερον δὲ τοῦ φρονεῖν διδοῦς πείραν ἤδη καθ' ἑαυτὸν ἠγαπᾶτο παρὰ τῷ τυράννῳ. Καὶ 15 πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις εἶρητο τοῖς ταμίαις ὅ τι ἂν αἰτῇ Δίων δίδουαι, δόντας δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνθημερὸν φράζειν. Ὡν δὲ καὶ πρότερον ὑψηλὸς τῷ ἦθει καὶ μεγαλόφρων καὶ ἀνδρώδης ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκε πρὸς ταῦτα θεῖα τιμὴ τύχῃ Πλάτωνος εἰς Σικελίαν παραβαλόντος κατ' οὐ- 20 δένα λογισμὸν ἀνθρώπινον· ἀλλὰ δαίμων τις, ὡς ἔοικε, πόρρωθεν ἀρχὴν ἐλευθερίας βαλλόμενος Συρακουσίοις καὶ τυραννίδος κατάλυσιν μηχανώμενος ἐκόμισεν ἐξ Ἰταλίας εἰς Συρακούσας Πλάτωνα καὶ Δίωνα συνήγαγεν εἰς λόγους αὐτῷ, νέον μὲν ὄντα κομιδῇ, πολὺν δὲ εὐμα- 25 θέστατον ἀπάντων τῶν Πλάτωνι συγγεγονότων καὶ ὀξύτατον ὑπακοῦσαι πρὸς ἀρετὴν, ὡς αὐτὸς γέγραφε Πλάτων καὶ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. Τραφεῖς γὰρ ἐν ἡθεσιν ὑπὸ τυράννῳ ταπεινοί, καὶ βίου μὲν ἀνίσου καὶ καταφόβου, θεραπείας δὲ νεοπλούτου καὶ τρυφῆς ἀπει- 30 ροκάλου καὶ διαίτης ἐν ἡδοναῖς καὶ πλεονεξίαις τιθεμένης τὸ καλὸν ἐθάς καὶ μεστὸς γενόμενος, ὡς πρῶτον

ἐγεύσατο λόγου καὶ φιλοσοφίας ἡγεμονικῆς πρὸς ἀρε-
τὴν, ἀνεφλέχθη τὴν ψυχὴν ταχύ, καὶ τῇ περὶ αὐτὸν εὐ-
πειθείᾳ τῶν καλῶν ἀκάκως πάνυ καὶ νεωτερικῶς προσ-
δοκῆσας ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ὁμοία κείσεσθαι Διονύ-
σιον, ἐσπούδασε καὶ διεπράξατο ποιησάμενος σχολὴν
αὐτὸν ἐντυχεῖν Πλάτωνι καὶ ἀκοῦσαι.

V. Γενομένης δὲ τῆς συνουσίας αὐτοῖς τὸ μὲν ὅλον
περὶ ἀνδρὸς ἀρετῆς, πλείστων δὲ περὶ ἀνδρείας διαπο-
ρηθέντων, ὡς πάντα μᾶλλον ὁ Πλάτων ἢ τοὺς τυράν-
10 νους ἀπέφαινε ἀνδρείους, ἐκ δὲ τούτου τραπόμενος
περὶ δικαιοσύνης ἐδίδασκεν, ὡς μακάριος μὲν ὁ τῶν δι-
καίων, ἄθλιος δὲ ὁ τῶν ἀδίκων βίος, οὔτε τοὺς λόγους
ἔφερεν ὁ τύραννος ὥσπερ ἐξελεγχόμενος, ἤχθετό τε τοῖς
15 παροῦσι θαυμαστῶς ἀποδεχομένοις τὸν ἄνδρα καὶ κη-
λουμένοις ὑπὸ τῶν λεγομένων. Τέλος δὲ θυμωθεὶς καὶ
παροξυνθεὶς ἠρώτησεν αὐτόν, ὅ τι δὴ βουλόμενος εἰς
Σικελίαν παραγένοιτο. Τοῦ δὲ φήσαντος ἀγαθὸν ἄν-
δρα ζητεῖν, ὑπολαβὼν ἐκεῖνος „Ἀλλὰ νῆ τοὺς θεοὺς“
εἶπε „καὶ φαίνῃ μῆπω τοιοῦτον εὐρηκῶς.“ Οἱ μὲν οὖν
20 περὶ τὸν Δίωνα τοῦτο τέλος ᾤοντο τῆς ὀργῆς γεγονέναι
καὶ τὸν Πλάτωνα σπεύδοντα συνεξέπεμπον ἐπὶ τριήρους,
ἢ Πόλλιν ἐκόμιζεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Σπαρτιάτην· ὁ
δὲ Διονύσιος κρύφα τοῦ Πόλλιδος ἐποιήσατο δέησιν μᾶ-
λιστα μὲν ἀποκτείνειν τὸν ἄνδρα κατὰ πλοῦν, εἰ δὲ μὴ,
25 πάντως ἀποδόσθαι· βλαβήσεσθαι γὰρ οὐδέν, ἀλλ' εὐ-
δαιμονήσειν ὁμοίως δίκαιον ὄντα, κἄν δοῦλος γένηται.
Διὸ καὶ λέγεται Πόλλις εἰς Αἴγιναν φέρων ἀποδόσθαι
Πλάτωνα, πολέμου πρὸς Ἀθηναίους ὄντος αὐτοῖς καὶ
ψηφίσματος, ὅπως ὁ ληφθεὶς Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ πι-
30 πράσκηται. Οὐ μὲν ὅ γε Δίων ἕλαττον εἶχε παρὰ τῷ
Διονυσίῳ τιμῆς ἢ πίστεως, ἀλλὰ πρεσβείας τε τὰς μεγί-
στας διώκει καὶ κεμπόμενος πρὸς Καρχηδονίους ἔθου-

μάσθη διαφερόντως· καὶ τὴν παρρησίαν ἔφερεν αὐτοῦ
μόνου σχεδὸν ἀδεῶς λέγοντος τὸ παριστάμενον, ὡς καὶ
τὴν περὶ Γέλωνος ἐπίπληξιν. Χλευαζομένης γάρ, ὡς
ἔοικε, τῆς Γέλωνος ἀρχῆς αὐτὸν τε τὸν Γέλωνα τοῦ Διο-
νυσίου γέλωτα τῆς Σικελίας γεγυμέναι φήσαντος, οἱ μὲν 5
ἄλλοι τὸ σκῶμμα προσεποιοῦντο θαυμάζειν, ὁ δὲ Δίων
δυσχεράνας „Καὶ μὴν“ ἔφη „σὺ τυραννεῖς διὰ Γέλωνα
πιστευθεῖς· διὰ σὲ δὲ οὐδεὶς ἕτερος πιστευθήσεται.“
Τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται κάλλιστον μὲν Γέλων ἐπιδειξά-
μενος θέαμα μοναρχουμένην πόλιν, αἰσχιστον δὲ Διο- 10
νύσιος.

VI. Ὅντων δὲ Διονυσίῳ παίδων τριῶν μὲν ἐκ τῆς
Λοκρίδος, τεττάρων δὲ ἐξ Ἀριστομάχης, ὧν δύο ἦσαν
θυγατέρες, Σωφροσύνη καὶ Ἀρέτη, Σωφροσύνη μὲν
Διονυσίῳ τῷ υἱῷ συνώκησεν, Ἀρέτη δὲ Θεαρίδῃ τῷ 15
ἀδελφῷ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Θεαρίδου Δίων
ἔλαβε τὴν Ἀρέτην ἀδελφιδὴν οὖσαν. Ἐπεὶ δὲ νοσῶν
ἔδοξεν ὁ Διονύσιος ἀβιώτως ἔχειν ἐπεχείρησεν αὐτῷ δια-
λέγεσθαι περὶ τῶν ἐκ τῆς Ἀριστομάχης τέκνων ὁ Δίων.
Οἱ δ' ἰατροὶ τῷ μέλλοντι τὴν ἀρχὴν διαδέχεσθαι χαρίζο- 20
μενοι καιρὸν οὐ παρέσχον· ὡς δὲ Τίμαιός φησι, καὶ φάρ-
μακον ὑπνωτικὸν αἰτοῦντι δόντες ἀφείλοντο τὴν αἰσθη-
σιν αὐτοῦ, θανάτῳ συνάψαντες τὸν ὕπνον. Οὐ μὴν ἀλλὰ
συλλόγου πρώτου τῶν φίλων γενομένου παρὰ τὸν νέον
Διονύσιον οὕτω διελέχθη περὶ τῶν συμφερόντων πρὸς 25
τὸν καιρὸν ὁ Δίων, ὥστε τοὺς ἄλλους ἅπαντας τῇ μὲν
φρονήσει παιδας ἀποδείξει, τῇ δὲ παρρησίᾳ δούλους
τῆς τυραννίδος ἀγεννῶς καὶ περιφόβως τὰ πολλὰ πρὸς
χάριν τῷ μειρακίῳ συμβουλεύοντας. Μάλιστα δὲ αὐ-
τοὺς ἐξέπληξε τὸν ἀπὸ Καρχηδόνος κίνδυνον ἐπικρεμά- 30
μενον τῇ ἀρχῇ δεδοικότας, ὑποσχόμενος, εἰ μὲν εἰρήνης
δέοιτο Διονύσιος, πλεύσας εὐθύς εἰς Λιβύην ὡς ἄριστα

διαθήσεσθαι τὸν πόλεμον, εἰ δὲ πολεμεῖν προθυμοῖτο, θρέψειν αὐτὸς ἰδίοις τέλεσι καὶ παρέξειν εἰς τὸν πόλεμον αὐτῷ πεντήκοντα τριήρεις πλεούσας.

VII. Ὁ μὲν οὖν Διονύσιος ὑπερφυῶς τὴν μεγαλο-
 5 ψυχίαν ἐθαύμασε καὶ τὴν προθυμίαν ἠγάπησεν· οἱ δὲ ἐλέγχεσθαι τῇ λαμπρότητι καὶ ταπεινοῦσθαι τῇ δυνάμει τοῦ Δίωνος οἰόμενοι ταύτην εὐθύς ἀρχὴν λαβόντες οὐδεμιᾶς ἐφείδοντο φωνῆς, ἢ τὸ μειράκιον ἐξαγριαίνειν
 10 τυραννίδα καὶ περισπῶντα ταῖς ναυσὶ τὴν δύναμιν εἰς τοὺς Ἀριστομάχης παῖδας ἀδελφιδοῦς ὄντας αὐτῷ. Φανερώταται δὲ καὶ μέγιστα τῶν εἰς φθόρον καὶ μῖσος αἰτιῶν ὑπῆρχον ἢ τοῦ βίου διαφορὰ καὶ τὸ τῆς διαίτης ἄμικτον. Οἱ μὲν γὰρ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νέου τυράννου
 15 καὶ τεθραμμένου φαύλως ὁμίλιαν καὶ συνήθειαν ἤδοναῖς καὶ κολακείαις καταλαμβόνοντες αἰετίνους ἔρωτας καὶ διατριβὰς ἐμηχανῶντο δεμβῶδεις περὶ πότους καὶ γυναικάς καὶ παιδιάς ἑτέρας ἀσχήμονας, ὑφ' ὧν ἡ τυ-
 20 ραννίς, ὡς περ σίδηρος, μαλασσομένη τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἐφάνη φιλάνθρωπος καὶ τὸ λίαν ἀπάνθρωπον ὑπανῆκεν, οὐκ ἐπιεικεία τινὶ μᾶλλον ἢ ῥαθυμία τοῦ κρατουῦντος ἀμβλυνομένη. Ἐκ δὲ τούτου προτοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἢ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις τοῖς ἀδαμαντίνους δεσμοῦς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διο-
 25 νύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. Ἡμέρας γὰρ, ὡς φασιν, ἐνενήκοντα συνεχῶς ἐπινεν ἀρξάμενος, καὶ τὴν αὐλήν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ σπουδαίοις ἀνδράσι καὶ λόγοις ἄβατον καὶ ἀνέλθοδον οὔσαν μέθαι καὶ σκώμματα καὶ ψαλμοὶ καὶ
 30 ὀρχήσεις καὶ βωμολοχίαι κατεῖχον.

VIII. Ἦν οὖν, ὡς εἰκόσ, ὁ Δίων ἐπαχθὴς εἰς οὐδὲν ἡδὺ καὶ νεωτερικὸν ἐνδιδούσ ἐαυτόν. Διὸ καὶ πιθανὰ

κακιῶν προσρήματα ταῖς ἀρεταῖς ἐπιφέρουντες αὐτοῦ διέ-
βαλλον, ὑπεροψίαν τὴν σεμνότητα καὶ τὴν παρρησίαν
αὐθάδειαν ἀποκαλοῦντες· καὶ νουθετῶν κατηγορεῖν
ἐδόκει καὶ μὴ συνεξαμαρτάνων καταφρονεῖν. Ἀμέλει δὲ
καὶ φύσει τινὰ τὸ ἥθος ὄγκου εἶχεν αὐτοῦ καὶ τραχύ- 5
τητα δυσπρόσοδον ἐντεύξει καὶ δυσξύμβολον. Οὐ γὰρ
μόνον ἀνδρὶ νέῳ καὶ διατεθρυμμένῳ τὰ ὄτα κολακείαις
ἄχαρις ἦν συγγενέσθαι καὶ προσάντης, πολλοὶ δὲ καὶ
τῶν πάνυ χρωμένων αὐτῷ καὶ τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ γεν-
ναῖον ἀγαπῶντων τοῦ τρόπου κατεμέμφοντο τῆς ὀμι- 10
λίας, ὡς ἀγροικότερον καὶ βαρύτερον πολιτικῶν χρειῶν
τοῖς δεομένοις συναλλάσσοντα. Περὶ ὧν καὶ Πλάτων
ὕστερον ὡσπερ ἀποθεσπίζων ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐξευ-
λαβεῖσθαι τὴν αὐθάδειαν ὡς ἐρημίᾳ συνοικοῦσαν. Οὐ
μὴν ἀλλὰ τότε πλείστου δοκῶν ἄξιος ὑπάρχειν διὰ τὰ 15
πράγματα καὶ μόνος ἢ μάλιστα τὴν τυραννίδα σαλεύου-
σαν ἀνορθοῦν καὶ διαφυλάττειν ἐγίνωσκεν οὐ πρὸς χά-
ριν, ἀλλ' ἄκοντος ὑπὸ χρειᾶς τοῦ τυράννου πρῶτος ὦν
καὶ μέγιστος.

ΙΧ. Αἰτίαν δὲ τούτου τὴν ἀπαιδευσίαν εἶναι νομί- 20
ζων ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς διατριβὰς ἐλευθερίους ἐφιλοτι-
μεῖτο καὶ γεῦσαι λόγων καὶ μαθημάτων ἡθοποιῶν, ὡς
ἀρετὴν τε παύσαιτο δεδιὼς καὶ τοῖς καλοῖς χαίρειν ἐθι-
σθεῖη. Φύσει γὰρ οὐ γέγονει τῶν φανλοτάτων τυράν-
νων ὁ Διονύσιος, ἀλλ' ὁ πατὴρ δεδοικῶς μὴ φρονήμα- 25
τος μεταλαβὼν καὶ συγγενόμενος νοῦν ἔχουσιν ἀνθρώ-
ποις ἐπιβουλεύσειεν αὐτῷ καὶ παρέλοιτο τὴν ἀρχὴν,
ἐφρούρει κατάκλειστον οἶκον, δι' ἐρημίαν ὀμιλίας ἐτέρας
καὶ ἀπειρία πραγμάτων, ὡς φασιν, ἀμάξια καὶ λυχνίας
καὶ δίφρους ξυλίλους καὶ τραπέζας τεκταινόμενον. Οὐ- 30
τω γὰρ ἦν ἄπιστος καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπο-
πτος καὶ προβεβλημένος διὰ φόβον ὁ πρεσβύτερος Διο-

νύσιος, ὥστε μηδὲ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας ἀφελεῖν κου-
 ρικαῖς μαχαίραις, ἀλλὰ τῶν πλαστῶν τις ἐπιφοιτῶν ἀν-
 θρακι τὴν κόμην περιέκαιεν. Εἰσῆγει δὲ πρὸς αὐτὸν εἰς
 τὸ δωμάτιον οὔτε ἀδελφὸς οὔθ' υἱὸς ὡς ἐτυχεν ἡμφιεσμέ-
 5 νος, ἀλλ' ἔδει πρὶν εἰσελθεῖν ἀποδύντα τὴν ἑαυτοῦ στο-
 λὴν ἕκαστον ἑτέραν ἀναλαβεῖν, ὄραθέντα γυμνὸν ὑπὸ
 τῶν φυλαττόντων. Ἐπεὶ δὲ Λεπτίνης ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ
 ποτε χωρίου φύσιν ἐξηγούμενος λαβὼν λόγχην παρά-
 τινος τῶν δορυφόρων ὑπέγραψε τὸν τόπον, ἐκείνῳ μὲν
 10 ἰσχυρῶς ἐχάλεπνε, τὸν δὲ δόντα τὴν λόγχην ἀπέκτει-
 νεν. Ἐλεγε δὲ τοὺς φίλους φυλάττεσθαι νῦν ἐχονταῖς
 εἰδῶς καὶ βουλομένους μᾶλλον τυραννεῖν ἢ τυραννεῖ-
 σθαι. Καὶ Μαρσύαν δὲ τινα τῶν προηγημένων ὑπ' αὐ-
 τοῦ καὶ τεταγμένων ἐφ' ἡγεμονίας ἀνείλε δόξαντα κατὰ
 15 τοὺς ὕπνους σφάττειν αὐτόν, ὡς ἀπ' ἐννοίας μεθήμερι-
 νῆς καὶ διαλογισμοῦ τῆς ὄψεως ταύτης εἰς τὸν ὕπνον
 αὐτῷ παραγενομένης. Ὁ μὲν δὲ Πλάτωνι θυμωθεὶς
 ὅτι μὴ πάντων αὐτὸν ἀνθρώπων ἀνδρειότατον ὄντα ἀπέ-
 φηνεν, οὕτω περίφοβον καὶ τοσοῦτων ὑπὸ δειλίας κα-
 20 κῶν μεστήν εἶχε τὴν ψυχὴν.

X. Τὸν δ' υἱὸν αὐτοῦ, καθάπερ εἴρηται, διαλελω-
 βημένον ἀπαιδευσία καὶ συντετριμμένον τὸ ἦθος ὁ Δίαν
 ὄρων παρεκάλει πρὸς παιδείαν τραπέσθαι καὶ δεηθῆναι
 τοῦ πρώτου τῶν φιλοσόφων πᾶσαν δέησιν ἐλθεῖν εἰς Σι-
 25 κελίαν· ἐλθόντι δὲ παρασχεῖν αὐτόν, ὅπως διακοσμη-
 θεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετῆς λόγον καὶ πρὸς τὸ θεϊότατον
 ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα τῶν ὄντων καὶ κάλλιστον, ὃ
 τὸ πᾶν ἡγουμένῳ πειθόμενον ἐξ ἀκοσμίας κόσμος ἐστὶ
 πολλὴν μὲν εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσεται, πολλὴν δὲ
 30 τοῖς πολίταις, ὅσα νῦν ἐν ἀθυμίᾳ διοικοῦσι πρὸς ἀνάγκη
 τῆς ἀρχῆς, ταῦτα σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη μετ' εὐμε-
 νείας πατρονομούμενα παρασχῶν καὶ γενόμενος βασι-

λεὺς ἐκ τυράννου. Τοὺς γὰρ ἀδαμαντίνους δεσμοὺς οὐχ, ὥσπερ ὁ πατήρ ἔλεγεν αὐτοῦ, φόβον καὶ βίαν καὶ νεῶν πλῆθος εἶναι καὶ βαρβάρων μυριάνδρον φυλακὴν, εὐνοίαν δὲ καὶ προθυμίαν καὶ χάριν ἐγγενομένην ὑπ' ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, ἃ, καίπερ ὄντα μαλακώτερα 5 τῶν συντόνων καὶ σκληρῶν ἐκείνων, ἰσχυρότερα πρὸς διαμονὴν ἡγεμονίας ὑπάρχειν. Χωρὶς δὲ τούτων ἀφιλότιμον εἶναι καὶ ἄζηλον τὸν ἄρχοντα, τῷ μὲν σώματι περιττῶς ἀμπεχόμενον καὶ τῇ περὶ τὴν οἰκῆσιν ἀβρότητι καὶ κατασκευῇ λαμπρυνόμενον, ὁμίλις δὲ καὶ λόγῳ μη- 10 δὲν ὄντα τοῦ προστυχόντος σεμνότερον μηδὲ τῆς ψυχῆς τὸ βασίλειον ἀξιοῦντα κεκοσμημένον ἔχειν βασιλικῶς καὶ πρεπόντως.

XI. Ταῦτα πολλάκις τοῦ Δίωνος παραινοῦντος, καὶ τῶν λόγων τοῦ Πλάτωνος ἔστιν οὐστίνας ὑποσπείροντος, 15 ἔσχευ ἔρωσ τὸν Διονύσιον ὄξυς καὶ περιμανῆς τῶν τε λόγων καὶ τῆς συνουσίας τοῦ Πλάτωνος. Εὐθύς οὖν Ἀθήναζε πολλὰ μὲν ἐφοίτα γράμματα παρὰ τοῦ Διονυσίου, πολλὰ δ' ἐπισκήψεις παρὰ τοῦ Δίωνος, ἄλλαι δ' ἐξ Ἰταλίας παρὰ τῶν Πυθαγορικῶν διακελευομένων 20 παραγενέσθαι καὶ νέας ψυχῆς ἐξουσία μεγάλη καὶ δύναμις περιφερομένης ἐπιλαβέσθαι καὶ κατασχεῖν ἐμβριθεστέροις λογισμοῖς. Πλάτων μὲν οὖν, ὡς φησιν αὐτός, ἑαυτὸν αἰσχυνθεὶς μάλιστα, μὴ δόξειε λόγος εἶναι μόνον, ἔργου δ' ἐκὼν οὐδενὸς ἂν ἄψασθαι, καὶ προσδο- 25 κήσας δι' ἐνὸς ἀνδρὸς ὥσπερ ἡγεμονικοῦ μέρους ἐκκαθαρθέντος ὅλην ἰατρεύσειν Σικελίαν νοσοῦσαν, ὑπήκουσεν. Οἱ δὲ τῷ Δίῳι πολεμοῦντες φοβούμενοι τὴν τοῦ Διονυσίου μεταβολὴν ἐπεισαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς φυγῆς μεταπέμπεσθαι Φίλιστον, ἄνδρα καὶ πεπαιδευμένον 30 περὶ λόγους καὶ τυραννικῶν ἡθῶν ἐμπειρότατον, ὡς ἀντίταγμα πρὸς Πλάτωνα καὶ φιλοσοφίαν ἐκείνον ἔξοντες.

Ὁ γὰρ δὴ Φίλιστος ἐξ ἀρχῆς τε τῇ τυραννίδι καθιστα-
 μένῃ προθυμότερον ἑαυτὸν παρέσχε, καὶ τὴν ἄκραν διε-
 φύλαξε φρουραρχῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἦν δὲ λόγος,
 ὡς καὶ τῇ μητρὶ πλησιάζοι τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου,
 5 τοῦ τυράννου μὴ παντάπασιν ἀγνοοῦντος. Ἐπεὶ δὲ Λε-
 πτίνης ἐκ γυναικός, ἣν διαφθείρας ἑτέρῳ συνοικοῦσαν
 ἔσχε, γενομένων αὐτῷ θυεῖν θυγατέρων τὴν ἑτέραν
 ἔδωκε Φιλίστῳ μηδὲ φράσας πρὸς Διονύσιον, ὀργισθεὶς
 10 καθείρξε, τὸν δὲ Φίλιστον ἐξήλασε Σικελίας φυγόντα
 παρὰ ξένους τινὰς εἰς τὸν Ἄδριαν, ὅπου καὶ δοκεῖ τὰ
 πλεῖστα συνθεῖναι τῆς ἱστορίας σχολάζων. Οὐ γὰρ
 ἐπανῆλθε τοῦ πρεσβυτέρου ζῶντος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκεί-
 νου τελευτήν, ὥσπερ εἴρηται, κατήγαγεν αὐτὸν ὁ πρὸς⁹⁶
 15 Δίωνα τῶν ἄλλων φθόνος, ὡς αὐτοῖς τε μᾶλλον ἐπιτή-
 δειον ὄντα καὶ τῇ τυραννίδι βεβαιότερον.

XII. Οὗτος μὲν οὖν εὐθύς κατελθὼν διεπεφύκει
 τῆς τυραννίδος· τῷ δὲ Δίωνι καὶ παρ' ἄλλων ἐτύγγα-
 νον οὔσαι διαβολαὶ καὶ κατηγορίαι πρὸς τὸν τύραννον
 20 ὡς διειλεγμένῳ περὶ καταλύσεως τῆς ἀρχῆς πρὸς τε Θεο-
 δότην καὶ πρὸς Ἡρακλείδην. Ἦλπιζε μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε,
 διὰ Πλάτωνος παραγενομένου τὸ δεσποτικὸν καὶ λίαν
 ἄκρατον ἀφελὼν τῆς τυραννίδος ἐμμελῆ τινα καὶ νόμι-
 25 νοι καὶ μὴ μαλάσσοιτο, καταλύσας ἐκείνον ἐγνώκει τὴν
 πολιτείαν ἀποδιδόναι Συρακουσίοις, οὐκ ἐπαινῶν μὲν
 δημοκρατίαν, πάντως δὲ βελτίῳ τυραννίδος ἡγνούμενος
 τοῖς διαμαρτάνουσιν ὑγαινούσης ἀριστοκρατίας.

XIII. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν πραγμάτων ὄν-
 30 των Πλάτων εἰς Σικελίαν ἀφικόμενος περὶ μὲν τὰς πρῶ-
 τας ἀπαντήσεις θαυμαστῆς ἐτύγγανε φιλοφροσύνης καὶ
 τιμῆς. Καὶ γὰρ ἄρμα τῶν βασιλικῶν αὐτῷ παρέστη κε-

κοσμημένον διαπρεπῶς ἀποβάντι τῆς τριήρους, καὶ θυ-
 σίαν ἔθυσεν ὁ τύραννος ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τῇ
 ἀρχῇ προσγεγονότος. Αἰδῶς δὲ συμποσίων καὶ σχημα-
 τισμὸς αὐλῆς καὶ πραότης αὐτοῦ τοῦ τυράννου περὶ ἕκα-
 στα τῶν χρηματιζομένων θαυμαστὰς ἐνέδωκεν ἐλπίδας 5
 μεταβολῆς τοῖς πολίταις. Φορὰ δὲ τις ἦν ἐπὶ λόγους καὶ
 φιλοσοφίαν ἀπάντων, καὶ τὸ τυραννεῖον, ὡς φασί, κο-
 νιορτὸς ὑπὸ πλήθους τῶν γεωμετρούντων κατεῖχεν.
 Ἡμερῶν δὲ ὀλίγων διαγενομένων θυσία μὲν ἦν πάτριος
 ἐν τοῖς τυραννεῖοις· τοῦ δὲ κήρυκος, ὡσπερ εἰώθει, 10
 κατευξαμένου διαμένειν τὴν τυραννίδα ἀσάλευτον πολ-
 λούς χρόνους, ὁ Διονύσιος λέγεται παρεστῶς „Οὐ παύ-
 ση“ φάναι „καταρῶμενος ἡμῖν;“ Τοῦτο κομιδῇ τοὺς
 περὶ τὸν Φίλιστον ἐλύπησεν, ἄμαχόν τινα τοῦ Πλάτωνος
 ἡγουμένους ἔσεσθαι χρόνῳ καὶ συνηθείᾳ τὴν δύναμιν, 15
 εἰ νῦν ἐκ συνουσίας ὀλίγης ἠλλοίωκεν οὕτω καὶ μετα-
 βέβληκε τὴν γνώμην τὸ μειράκιον.

XIV. Οὐκέτ' οὖν καθ' ἓνα καὶ λαθραίως, ἀλλὰ πάν-
 τες ἀναφανδὸν ἐλοιδόρουσι τὸν Δίωνα, λέγοντες ὡς οὐ
 λέληθε κατεπάδων καὶ καταφαρμάσσωσι τῷ Πλάτωνος 20
 λόγῳ Διονύσιον, ὅπως ἀφέντος ἐκουσίως αὐτοῦ καὶ
 προεμένου τὴν ἀρχὴν ὑπολαβὼν εἰς τοὺς Ἀριστομάχης
 περιστήσῃ παῖδας, ὧν θεὸς ἐστίν. Ἐνιοὶ δὲ προσε-
 ποιῶντο δυσχεραίνειν, εἰ πρότερον μὲν Ἀθηναῖοι ναυ-
 τικαῖς καὶ περὶκαῖς δυνάμεσι μεγάλαις δεῦρο πλεύσαν- 25
 τες ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν πρότερον ἢ λαβεῖν Συ-
 ρακούσας, νυνὶ δὲ δι' ἑνὸς σοφιστοῦ καταλύουσι τὴν
 Διονυσίου τυραννίδα, συμπίσαντες αὐτὸν ἐκ τῶν μυ-
 ρίων δορυφόρων ἀποδράντα, καὶ καταλιπόντα τὰς τετρα- 30
 κοσίας τριήρεις καὶ τοὺς μυρίους ἵππους καὶ τοὺς πολ-
 λάκις τοσοῦτους ὀπλίτας, ἐν Ἀκαδημείᾳ τὸ σιωπῶμενον
 ἀγαθὸν ζητεῖν καὶ διὰ γεωμετρίας εὐδαίμονα γενέσθαι,

τὴν ἐν ἀρχῇ καὶ χρήμασι καὶ τρυφαίᾳ εὐδαιμονίαν Δίωνα
καὶ τοῖς Δίωνος ἀδελφιδοῖς προέμενον. Ἐκ τούτων ὑπο-
ψίας πρῶτον, εἶτα καὶ φανερωτέρας ὀργῆς καὶ διαφο-
ρᾶς γενομένης, ἐκομίσθη τις ἐπιστολὴ κρύφα πρὸς Διο-
5 νύσιον, ἣν ἐγεγράφει Δίων πρὸς τοὺς Καρχηδονίω
ἐπιμελητὰς κελεύων, ὅταν Διονυσίῳ περὶ τῆς εἰρήνης
διαλέγωνται, μὴ χωρὶς αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν ἐντευξιν,
ὡς πάντα θεσομένους ἀμεταπιώτως δι' αὐτοῦ. Ταύτην
ἀναγνούς Διονύσιος Φιλίστῳ καὶ μετ' ἐκείνου βουλευ-
10 σάμενος, ὡς φησι Τίμαιος, ὑπῆλθε τὸν Δίωνα πεπλα-
σμέναις διαλύσεσι· καὶ μέτρια σκηψάμενος διαλλάττε-
σθαί τε φήσας, μόνον τε ἀπαγαγὼν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν
πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔδειξε τὴν ἐπιστολὴν καὶ κατηγορή-
σεν, ὡς συνισταμένου μετὰ Καρχηδονίω ἐκ' αὐτόν.
15 Ἀπολογεῖσθαι δὲ βουλομένου τοῦ Δίωνος οὐκ ἀνασχό-
μενος, ἀλλ' εὐθύς, ὡς εἶχεν, ἐνθήμενος εἰς ἀκάτιον
προσέταξε τοῖς ναύταις κομίζοντας αὐτὸν ἐκθελίναί πρὸς
τὴν Ἰταλίαν.

XV. Γενομένου δὲ τούτου καὶ φανέντος ὠμοῦ τοῖς
20 ἀνθρώποις, τὴν μὲν οἰκίαν τοῦ τυραννοῦ πένθος εἶχε
διὰ τὰς γυναῖκας, ἣ δὲ πόλις τῶν Συρακουσίων ἐπῆρτο
πράγματα νεώτερα καὶ μεταβολὴν προσδεχομένη ταχέως
ἐκ τοῦ περὶ Δίωνα θορύβου καὶ τῆς πρὸς τὸν τύραννον
ἀπιστίας τῶν ἄλλων. Ἄ δὴ συνορῶν ὁ Διονύσιος καὶ
25 δεδοικῶς, τοὺς μὲν φίλους παρεμυθεῖτο καὶ τὰς γυναῖ-
κας, ὡς οὐ φυγῆς, ἀλλ' ἀποδημίας τῷ Δίῳ γεγεννημέ-
νης, ὡς μή τι χειρὸν ὀργῇ πρὸς τὴν ἀνθάδειαν αὐτοῦ
παρόντος ἀμαρτεῖν βιασθελή· δύο δὲ ναῦς παραδούς
τοῖς Δίωνος οἰκείοις ἐκέλευσεν ἐνθήμενοις ὅσα βούλοιντο
30 τῶν ἐκείνου χρήματα καὶ θεράποντας ἀπάγειν πρὸς αὐ-
τὸν εἰς Πελοπόννησον. Ἦν δ' οὐσία μεγάλη τῷ Δίῳ
καὶ σχεδόν τι τυραννικὴ πομπὴ καὶ κατασκευὴ περὶ τὴν

δίδαιταν, ἦν οἱ φίλοι συλλαβόντες ἐκόμιζον. Ἄλλα δ' ἐπέμπετο πολλὰ παρὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἐταίρων, ὥστε χρημάτων ἕνεκα καὶ πλούτου λαμπρὸν ἐν τοῖς Ἑλλησιν εἶναι καὶ διαφανῆναι τῇ τοῦ φουγάδος εὐπορίᾳ τὴν τῆς τυραννίδος δύναμιν. 5

XVI. Πλάτωνα δὲ Διονύσιος εὐθύς μὲν εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετέστησεν, ἐντιμον αὐτῷ σχήματι ξενίας φιλανθρώπου φρουρὰν μηχανησάμενος, ὥς μὴ συμπλέοι Δίῳνι μάρτυς ὧν ἠδίκητο. Χρόνῳ δὲ καὶ συνδιαιτήσει, καθάπερ ψαύειν ἀνθρώπου θηρίον, ἐθισθεὶς ὑπομένειν 10 τε τὴν ὀμίλιαν αὐτοῦ καὶ τὸν λόγον, ἠράσθη τυραννικὸν ἔρωτα, μόνος ἀξιοῦν ὑπὸ Πλάτωνος ἀντερᾶσθαι καὶ θαυμάζεσθαι μάλιστα πάντων, ἔτοιμος ὧν ἐπιτρέπειν τὰ πράγματα καὶ τὴν τυραννίδα μὴ προτιμῶντι τὴν πρὸς Δίῳνα φιλίαν τῆς πρὸς αὐτόν. Ἦν οὖν τῷ Πλάτῳ 15 συμφορὰ τὸ πάθος αὐτοῦ τοῦτο, μαινομένου καθάπερ οἱ δυσέρωτες ὑπὸ ζηλοτυπίας, καὶ πολλὰς μὲν ὀργὰς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, πολλὰς δὲ διαλλαγὰς καὶ δεήσεις ποιουμένου πρὸς αὐτόν, ἀκροᾶσθαι δὲ τῶν λόγων καὶ κοινωνεῖν τῆς περὶ φιλοσοφίαν πραγματείας σπουδάζοντος μὲν ὑπερ- 20 φυῶς, αἰδουμένου δὲ τοὺς ἀποτρέποντας ὡς διαφθαρησομένου. Ἐν τούτῳ δὲ πολέμου τινὸς ἐμπεσόντος ἀπέμπει τὸν Πλάτωνα, συνθέμενος εἰς ὄραν ἔτους μεταπέμψασθαι Δίῳνα. Καὶ τοῦτο μὲν εὐθύς ἐψεύσατο, τὰς δὲ προσόδους τῶν κτημάτων ἀπέπεμπεν αὐτῷ, 25 ἀξιοῦν Πλάτωνα συγγνώμην περὶ τοῦ χρόνου διὰ τὸν πόλεμον· εἰρήνης γὰρ γενομένης τάχιστα μεταπέμψασθαι τὸν Δίῳνα, καὶ ἀξιῶν αὐτόν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ μηδὲν νεωτερίζειν μηδὲ βλασφημεῖν κατ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἑλληνας. 30

XVII. Ταῦτα ἐπειρᾶτο ποιεῖν Πλάτων, καὶ Δίῳνα τρέψας ἐπὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἀκαδημείᾳ συνέιχεν. Ῥικει

μὲν οὖν ἐν ἄστει παρὰ Καλλίπῳ τινὶ τῶν γνωρίμων,
 ἀγρὸν δὲ διαγωγῆς χάριν ἐκτήσατο, καὶ τοῦτον ὕστερον
 εἰς Σικελίαν πλέων Σπενσίπῳ δωρεὰν ἔδωκεν, ᾧ μάλ-
 ιστα τῶν Ἀθήνησι φίλων ἐχρῆτο καὶ συνδιητάτο, βου-
 5 λομένου τοῦ Πλάτωνος ὁμιλίᾳ χάριν ἐχούσῃ καὶ παιδίᾳ
 ἐμμελοῦς κατὰ καιρὸν ἀποτομένη κεραννύμενον ἀφηδύ-
 νεσθαι τοῦ Δίωτος τὸ ἦθος. Τοιοῦτος δὲ τις ὁ Σπεν-
 σίππος ἦν ἧ καὶ σκῶψαι ἀγαθὸν αὐτὸν ἐν τοῖς Σίλ-
 λοις ὁ Τίμων προσηγόρευσεν. Αὐτῷ δὲ Πλάτωνι χορη-
 10 γοῦντι παιδῶν χορῶ τὸν τε χορὸν ἤσκησεν ὁ Δίων καὶ
 τὸ δαπάνημα πᾶν ἐτέλεσε παρ' ἑαυτοῦ, συγχωροῦντος
 τοῦ Πλάτωνος τὴν τοιαύτην φιλοτιμίαν πρὸς τοὺς Ἀθη-
 ναίους, ὡς ἐκείνῳ μᾶλλον εὐνοίαν ἢ δόξαν αὐτῷ φέρου-
 σαν. Ἐπεφοίτα δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὁ Δίων καὶ
 15 συνεσχόλαξε καὶ συνεπανηγύριζε τοῖς ἀρίστοις καὶ πο-
 λιτικωτάτοις ἀνδράσιν, οὐδὲν ἐν τῇ διαίτῃ σόλοικον
 ἐπιδεικνύμενος οὐδὲ τυραννικὸν οὐδὲ ἐπιτεθρυμμένον,
 ἀλλὰ σωφροσύνην καὶ ἀρετὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ περὶ λό-
 γους καὶ περὶ φιλοσοφίαν εὐσχήμονας διατριβάς. Ἐφ'
 20 οἷς εὐνοία παρὰ πάντων ἐγένετο καὶ ζῆλος αὐτῷ τιμαί-
 τε δημόσιαι καὶ ψηφίσματα παρὰ τῶν πόλεων. Λακε-
 δαιμόνιοι δὲ καὶ Σπαρτιάτην αὐτὸν ἐποίησαντο, τῆς Διο-
 νυσίου καταφρονήσαντες ὀργῆς, καίπερ αὐτοῖς τότε
 προθύμως ἐπὶ τοὺς Θηβαίους συμμαχοῦντος. Λέγεται
 25 δὲ ποτε τὸν Δίωνα τοῦ Μεγαρέως Πτοιόδωρου δεόμε-
 νον ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐλθεῖν ἦν δὲ, ὡς εἶοικε, τῶν πλου-
 σίων τις καὶ δυνατῶν ὁ Πτοιόδωρος ὄχλον οὖν ἐπὶ
 θύραις ἰδὼν ὁ Δίων καὶ πλῆθος ἀσχολιῶν καὶ δυσέ-
 τευκτον αὐτὸν καὶ δυσπρόσοδον, ἀπιδῶν πρὸς τοὺς φι-
 30 λους δυσχεραίνοντας καὶ ἀγανακτοῦντας „Τί τοῦτον“
 ἔφη „μεμφόμεθα; καὶ γὰρ αὐτοὶ πάντως ἐν Συρακού-
 σαις ὅμοια τούτοις ἐποιουῦμεν.

XVIII. Χρόνου δὲ προϊόντος ὁ Διονύσιος ζηλοτυπῶν καὶ δεδουκῶς τοῦ Δίωνα τὴν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν εὐνοίαν ἐπαύσατο τὰς προσόδους ἀποστέλλων καὶ τὴν οὐσίαν παρέδωκεν ἰδίους ἐπιτρόποις. Βουλόμενος δὲ καὶ τὴν εἰς τοὺς φιλοσόφους διὰ Πλάτωνα κακοδοξίαν ἀναμάχε- 5 σθαι πολλοὺς συνῆγε τῶν πεπαιδευσθαι δοκούντων. Φιλοτιμούμενος δὲ τῷ διαλέγεσθαι περιεῖναι πάντων ἠναγκάζετο τοῖς Πλάτωνος παρακούσμασι κακῶς χρῆσθαι. Καὶ πάλιν ἐκείνον ἐπόθει, καὶ κατεγίνωσκεν αὐ- 10 τὸς αὐτοῦ μὴ χρησάμενος παρόντι μηδὲ διακούσας ὅσα 10 καλῶς εἶχεν. Οἷα δὲ τύραννος ἐμπληκτος αἰεὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ πρὸς πᾶσαν ὀξύρροπος σπουδὴν εὐθύς ὄρμησεν ἐπὶ τὸν Πλάτωνα, καὶ πᾶσαν μηχανὴν αἰρων συνέπειςε τοὺς περὶ Ἀρχύταν Πυθαγορικοὺς τῶν ὁμολογου- 15 μένων ἀναδόχους γενομένους καλεῖν Πλάτωνα· δι' ἐκεί- 15 νου γὰρ αὐτοῖς ἐγεγόνει φιλία καὶ ξενία τὸ πρῶτον. Οἱ δ' ἐπεμψαν Ἀρχέδημον παρ' αὐτόν· ἐπεμψε δὲ καὶ Διονύσιος τριήρη καὶ φίλους δεησομένους τοῦ Πλάτωνος· αὐτὸς τε σαφῶς καὶ διαρρήθην ἔγραψεν, ὡς οὐδὲν ἂν γένοιτο τῶν μετρίων Δίωني μὴ πεισθέντος Πλάτωνος 20 ἔλθειν εἰς Σικελίαν, πεισθέντος δὲ πάντα. Πολλοὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς Δίωνα παρὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ γυναικὸς ἐπισκήψεις δεῖσθαι Πλάτωνος ὑπακούσαι Διονυσίῳ καὶ μὴ πρόφασιν παρασχεῖν. Οὕτω μὲν δὴ φησιν ὁ Πλάτων 25 ἔλθειν τὸ τρίτον εἰς τὸν πορθμὸν τὸν περὶ Σκύλλαν, 25 ὄφρ' ἔτι τὴν ὅλοην ἀναμετρήσειε Χάρυβδι.

XIX. Ἐλθὼν δὲ μεγάλης μὲν αὐτόν ἐνέπλησε χαρᾶς, μεγάλης δὲ πάλιν ἐλπίδος Σικελίαν συνευχομένην καὶ συμφιλοτιμουμένην Πλάτωνα μὲν Φιλίστου περιγε- 30 νέσθαι, φιλοσοφίαν δὲ τυραννίδος. Ἦν δὲ πολλή μὲν 30 τῶν γυναικῶν σπουδὴ περὶ αὐτόν, ἐξάλρετος δὲ παρὰ τῷ Διονυσίῳ πίστις, ἣν οὐδεὶς ἄλλος εἶχεν, ἀδιερεύνη-

τον αὐτῷ πλησιάζειν. Δωρεὰς δὲ χρημάτων πολλῶν καὶ
πολλάκις τοῦ μὲν διδόντος, τοῦ δὲ μὴ δεχομένου, παρῶν
Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος ἀσφαλῶς ἔφη μεγαλόψυχον εἶ-
ναι Διονύσιον· αὐτοῖς μὲν γὰρ μικρὰ διδόναι πλειόνων
5 δεομένοις, Πλάτωνι δὲ πολλὰ μηδὲν λαμβάνοντι. Μετὰ
δὲ τὰς πρώτας φιλοφροσύνας ἀρξαμένου Πλάτωνος ἐν-
τυγχάνειν περὶ Δίωνος ὑπερθέσεις τὸ πρῶτον ἦσαν,
εἶτα μέμφεις καὶ διαφοραὶ λανθάνουσαι τοὺς ἐκτός, ἐπι-
κρυπτομένου Διονυσίου καὶ ταῖς ἄλλαις τὸν Πλάτωνα
10 θεραπεύαις καὶ τιμαῖς πειρωμένου παράγειν ἀπὸ τῆς
Δίωνος εὐνοίας, οὐδ' αὐτὸν ἐν γε τοῖς πρώτοις χρόνοις
ἀποκαλύπτοντα τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ ψευδολογίαν,
ἀλλ' ἐγκατεροῦντα καὶ σχηματιζόμενον. Οὕτω δὲ δια-
κειμένων πρὸς ἀλλήλους καὶ λανθάνειν πάντας οἰομένων,
15 Ἐλίκων ὁ Κυζικηνὸς εἰς τῶν Πλάτωνος συνήθων ἡλίου
προεῖπεν ἐκλειψιν· καὶ γενομένης, ὡς προεῖπε, θαν-
μασθῆις ὑπὸ τοῦ τυράννου δωρεὰν ἔλαβεν ἀργυρίου τά-
λαντον. Ἀρίστιππος δὲ παίζων πρὸς τοὺς ἄλλους φιλο-
σόφους ἔφη τι καὶ αὐτὸς ἔχειν τῶν παραδόξων προει-
20 πειν. Ἐκείνων δὲ φράσαι δεομένων „Προλέγω τοίνυν“
εἶπεν „ὀλίγου χρόνου Πλάτωνα καὶ Διονύσιον ἐχθροὺς
γενησομένους.“ Τέλος δὲ τὴν μὲν οὐσίαν τοῦ Δίωνος
ὁ Διονύσιος ἐπῶλε καὶ τὰ χρήματα κατεῖχε, Πλάτωνα
δ' ἐν τῷ περὶ τὴν οἰκίαν κήρῳ διαιτώμενον εἰς τοὺς μ-
25 σθοφόρους μετέστησε πάλαι μισοῦντας αὐτὸν καὶ ζη-
τοῦντας ἀνελεῖν ὡς πείθοντα Διονύσιον ἀφείναι τὴν
τυραννίδα καὶ ζῆν ἀδορυφόρητον.

XX. Ἐν τοιοῦτῳ δὲ κινδύνῳ γενομένου τοῦ Πλά-
τωνος οἱ περὶ Ἀρχύταν πυνθόμενοι ταχὺ πέμπονσι πρῶ-
30 σβείαν καὶ τριακόντορον, ἀπαιτοῦντες τὸν ἄνδρα παρὰ
Διονυσίου καὶ λέγοντες, ὡς αὐτοὺς λαβὼν ἀναδόχους
τῆς ἀσφαλείας πλεύσειεν εἰς Συρακούσας. Ἀπολεγόμε-

νου δὲ τοῦ Διονυσίου τὴν ἐχθραν ἐστιάσῃσι καὶ φιλοφροσύναις περὶ τὴν προπομπήν, ἔν δέ τι προαχθέντος πρὸς αὐτὸν τοιοῦτον εἶπεῖν· „Ἦ που, Πλάτων, πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσεις ἡμῶν πρὸς τοὺς συμφιλοσοφοῦντας.“ ὑπομειδιάσας ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· „Μὴ το- 5 σαύτη λόγων ἐν Ἀκαδημείᾳ γένοιτο σπάνις, ὥστε σοῦ τινα μνημονεῦσαι.“ Τοιαύτην μὲν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Πλάτωνος γενέσθαι λέγουσιν· οὐ μέντοι τὰ Πλάτωνος αὐτοῦ πᾶννυ τούτοις συνάδει.

XXI. Δίῳν δὲ καὶ τούτοις ἐχαλέπαινε, καὶ μετ' ὀλί- 10 γον χρόνον ἐξεπολεμώθη παντάπασι πνυθόμενος τὸ περὶ τὴν γυναῖκα, περὶ οὗ καὶ Πλάτων ἠνίξατο γράφων πρὸς Διονύσιον. Ἦν δὲ τοιοῦτον. Μετὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Δίῳνος ἀποπέμπων Πλάτωνα Διονύσιος ἐκέλευσεν αὐτοῦ δι' ἀπορρήτων πνυθέσθαι, μή τι κωλύοι τὴν γυναῖκα 15 πρὸς γάμον ἐτέρῳ δοθῆναι· καὶ γὰρ ἦν λόγος εἶτ' ἀληθῆς εἶτε συντεθεῖς ὑπὸ τῶν Δίῳνα μισούντων, ὡς οὐ καθ' ἡδονὴν ὁ γάμος εἴη Δίῳνι γεγονῶς οὐδ' εὐάρμοστος ἢ πρὸς τὴν γυναῖκα συμβίωσις. Ὡς οὖν ἤκεν ὁ Πλάτων Ἀθήναζε καὶ τῷ Δίῳνι περὶ πάντων ἐνέτυχε, 20 γράφει πρὸς τὸν τύραννον ἐπιστολὴν τὰ μὲν ἄλλα σαφῶς πᾶσιν, αὐτὸ δὲ τοῦτο μόνῳ γνώριμον ἐκείνῳ φράζουσιν, ὡς διαλεχθεῖη Δίῳνι περὶ τοῦ πράγματος ἐκείνου καὶ σφόδρα δῆλος εἴη χαλεπαίνων, εἰ τοῦτο Διονύσιος ἐξεργάσαιο. Καὶ τότε μὲν ἔτι πολλῶν ἐλπίδων οὐσῶν πρὸς 25 τὰς διαλύσεις οὐδὲν ἔπραξε περὶ τὴν ἀδελφὴν νεώτερον, ἀλλ' εἶα μένειν αὐτὴν μετὰ τοῦ παιδίου τοῦ Δίῳνος οἰκοῦσαν. Ἐπεὶ δὲ παντάπασι ἀσυμβάτως εἶχε καὶ Πλάτων αὐτίς ἐλθὼν ἀπεπέμφθη πρὸς ἀπέχθειαν, οὐτω τὴν Ἀρτέτην ἄκουσαν ἐνὶ τῶν φίλων Τιμοκράτει δι- 30 δωσιν, οὐ μμησάμενος τὴν κατὰ γε τοῦτο τοῦ πατρὸς ἐπιείκειαν. Ἐγεγόνει γάρ, ὡς ἔοικε, κάκσειν Πολύξε-

νος ὁ τὴν ἀδελφὴν ἔχων αὐτοῦ Θέστην πολέμιος. Ἀπο-
 δράντος οὖν αὐτοῦ διὰ φόβον καὶ φυγόντος ἐκ Σικελίας
 μεταπεμφάμενος ἤτιᾶτο τὴν ἀδελφὴν, ὅτι συνειδυῖα τὴν
 φυγὴν τοῦ ἀνδρὸς οὐ κατείπε πρὸς αὐτόν. Ἡ δ' ἀνεκ-
 5 πλήκτως καὶ νῆ Δί' ἀφόβως „Εἶθ' οὕτω σοι δοκῶ,
 Διονύσιε, φαύλη γυνὴ γεγονέναι καὶ ἄνανδρος, ὥστε
 προγνοῦσα τὴν φυγὴν τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἂν συνεκπλεῦσαι
 καὶ μετασχεῖν τῆς αὐτῆς τύχης; ἀλλ' οὐ προέγγων'
 ἐπεὶ καλῶς εἶχέ μοι μᾶλλον Πολυξένου γυναῖκα φει-
 10 γοντος ἢ σοῦ τυραννοῦντος ἀδελφὴν λέγεσθαι.“ Ταῦτα
 τῆς Θέστης παρρησιασαμένης θαυμάσαι λέγουσι τὸν τυ-
 ραννον. Ἐθαύμασαν δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι τὴν ἀρετὴν
 τῆς γυναικός, ὥστε καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραν-
 νίδος ἐκείνη τιμὴν καὶ θεραπείαν βασιλικὴν ὑπέσχεον.
 15 ἀποθανούσης δὲ δημοσίᾳ πρὸς τὴν ταφὴν ἐπακολουθη-
 σαι τοὺς πολίτας. Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἄχρηστον ἔχει
 τὴν παρέκβασιν.

XXII. Ὁ δὲ Δίων ἐντεῦθεν ἤδη τρέπεται πρὸς πό-
 λεμον, αὐτοῦ μὲν Πλάτωνος ἐκποδῶν Ἰσταμένου δι'
 20 αἰδῶ τῆς πρὸς Διονύσιον ξενίας καὶ γῆρας, Σπενσίπκου
 δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων τῷ Δίῳ συλλαμβανόντων
 καὶ παρακελευομένων ἐλευθεροῦν Σικελίαν χεῖρας ὀρέ-
 γουσιν αὐτῷ καὶ προθύμως ὑποδεχομένην. Ὅτε γὰρ ἐν
 Συρακούσαις Πλάτων διέτριβεν, οἱ περὶ Σπενσίπκου,
 25 ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἀναμιγνύμενοι τοῖς ἀνθρώποις κατε-
 μάθανον τὴν διάνοιαν αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον
 ἐφοβοῦντο τὴν παρρησίαν ὡς διάπειραν οὐσαν ὑπὸ τοῦ
 τυράννου, χρόνῳ δ' ἐπίστευσαν. Ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν παρὰ
 πάντων λόγος δεομένων καὶ παρακελευομένων ἐλθεῖν
 30 Δίωνα μὴ ναῦς ἔχοντα μηδ' ὀπίτας μηδ' ἱππους, ἀλλ'
 αὐτὸν εἰς ὑπηρετικὸν ἐμβάντα χρῆσαι τὸ σῶμα καὶ τοῦ-
 νομα Σικελιώταις ἐπὶ τὸν Διονύσιον. Ταῦτα τῶν περὶ

Σπεύσιππον ἀγγελλόντων ἐπιρρωσθεῖς ἐξενολόγει κρύ-
 φα καὶ δι' ἐτέρων ἐπικρυπτόμενος τὴν διάνοιαν. Συν-
 ἐπραττον δὲ καὶ τῶν πολιτικῶν πολλοὶ καὶ τῶν φιλοσό-
 φων, ὃ τε Κύπριος Εὐδήμος, εἰς ὃν Ἀριστοτέλης ἀπο-
 θανόντα τὸν περὶ ψυχῆς διάλογον ἐποίησε, καὶ Τιμωνί- 5
 δης ὁ Λευκάδιος. Συνέστησαν δὲ καὶ Μίλταν αὐτῷ
 τὸν Θεσσαλόν, ἄνδρα μάντιν καὶ μετεσχηκότα τῆς ἐν
 Ἀκαδημεῖα διατριβῆς. Τῶν δ' ὑπὸ τοῦ τυράννου πε-
 φυγαδευμένων, οὐ μείον ἢ χιλίων ὄντων, πέντε καὶ εἰ-
 κοσι μόνου τῆς στρατείας ἐκοινώνησαν, οἱ δ' ἄλλοι προῦ- 10
 δοσαν ἀποδειλιάσαντες. Ὀρμητήριον δ' ἦν ἡ Ζακυν-
 θίων νῆσος, εἰς ἣν οἱ στρατιῶται συνελέγησαν ὀκτακο-
 σίων ἐλάττους γενόμενοι, γνώριμοι δὲ πάντες ἐκ πολ-
 λῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν καὶ τοῖς σώμασιν ἡσκημένοι
 διαφερόντως, ἐμπειρία δὲ καὶ τόλμη πολὺ πάντων κρά- 15
 τιστοι καὶ δυνάμενοι πλῆθος ὅσον ἤλπιζεν ἔξειν ἐν Σι-
 κελίᾳ Δίῳν ὑπεκκαῦσαι καὶ συνεξορμηῆσαι πρὸς ἀλκῆν.

XXIII. Οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον ἀκούσαντες ἐπὶ Διονύ-
 σιον καὶ Σικελίαν ἀρεσθαι τὸν στόλον ἐξεπλάγησαν καὶ
 κατέγνωσαν, ὡς ὄργῆς τινος παραφροσύνη καὶ μανία 20
 τοῦ Δίῳνος ἢ χρηστῶν ἐλπίδων ἀπορία ῥιπτοῦντος ἑαυ-
 τὸν εἰς ἀπεγνωσμένας πράξεις· καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἡγεμόσι
 καὶ ξενολόγοις ὠργίζοντο μὴ προειποῦσιν εὐθύς ἐξ ἀρ-
 χῆς τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ Δίῳν τῷ λόγῳ τὰ σαθρὰ τῆς
 τυραννίδος ἐπέξιῶν ἐδίδασκεν, ὡς οὐ στρατιώτας, ἀλλὰ 25
 μᾶλλον ἡγεμόνας αὐτοὺς κομίζοι Συρακουσίων καὶ τῶν
 ἄλλων Σικελιωτῶν πάλαι πρὸς ἀπόστασιν ἐτοιμῶν ὑπ-
 αρχόντων, μετὰ δὲ τὸν Δίῳνα διαλεχθέντος αὐτοῖς Ἀλ-
 κιμένους, ὃς πρῶτος ὦν Ἀχαιῶν δόξῃ καὶ γένει συνε-
 στρατεύεν, ἐπείσθησαν. Ἦν μὲν οὖν θέρους ἀκμῆ καὶ 30
 κατειχον ἐτησίου τὸ πέλαγος; ἢ δὲ σελήνη διχομηνίαν
 ἦγε. Τῷ δ' Ἀπόλλωνι θυσίαν μεγαλοπρεπῆ παρασκευά-

σας ὁ Δίων ἐκόμπευσε μετὰ τῶν στρατιωτῶν κεκοσμη-
 μένων ταῖς πανοπλίαις πρὸς τὸ ἱερόν· καὶ μετὰ τὴν θι-
 σίαν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν Ζακυνθίων κατακλιθέντας αὐ-
 τοὺς εἰστία, θαυμάζοντας ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἐκπαρέ-
 6 των καὶ τραπεζῶν ὑπερβάλλουσαν ἰδιωτικὸν πλοῦτον
 λαμπρότητα, καὶ λογιζομένους, ὅτι παρηγμακῶς ἀπὸ
 ἤδη καὶ τοσαύτης εὐπορίας κύριος οὐκ ἂν ἐπιχειροίη
 παραβόλοις πράγμασι χωρὶς ἐλπίδος βεβαίου καὶ φί-
 λων ἐνδιδόντων ἐκεῖθεν αὐτῷ τὰς κλείστας καὶ μεγίστας·
 10 ἀφορμάς.

XXIV. Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς καὶ τὰς νενομισμένας
 κατευχὰς ἐξέλιπεν ἡ σελήνη. Καὶ τοῖς μὲν περὶ τὸν
 Δίωνα θαυμαστὸν οὐδὲν ἦν λογιζομένοις τὰς ἐκλειπτι-
 κάς περιόδους καὶ τὴν γινομένην τοῦ σκιάσματος ἀπέν-
 15 τησιν πρὸς τὴν σελήνην καὶ τῆς γῆς τὴν ἀντίφραξιν
 πρὸς τὸν ἥλιον. Ἐπεὶ δὲ τοῖς στρατιώταις διαταραχθεῖ-
 σιν ἔδει τινὸς παρηγορίας, Μίλτας ὁ μάντις ἐν μέσῳ κα-
 ταστὰς ἐκέλευε θαρρεῖν αὐτοὺς καὶ προσδοκᾶν τὰ κρεί-
 τιστα· σημαίνει γὰρ τὸ δαιμόνιον ἐκλειψίην τινος τῶν
 20 νῦν ἐπιφανῶν· ἐπιφανέστερον δὲ μὴδὲν εἶναι τῆς Διο-
 νυσίου τυραννίδος, ἧς τὸ λαμπρὸν ἀποσβέσειν ἐκείνοισι
 εὐθύς ἀψαμένους Σικελίας. Τοῦτο μὲν οὖν ὁ Μίλτας
 εἰς μέσον ἐξέθηκε πᾶσι· τὸ δὲ τῶν μελισσῶν, αἱ περὶ
 τὰ πλοῖα τοῦ Δίωνος ὤφθησαν ἐσμὸν λαμβάνουσαι κατὰ
 25 πρύμναν, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους ἔφραξε δι-
 διέναι, μὴ καλαὶ μὲν αἱ πράξεις αὐτοῦ γένωνται, χρό-
 νου δ' ὀλίγον ἀνθήσασαι μαρανθῶσι. Λέγεται δὲ καὶ
 τῷ Διονυσίῳ πολλὰ τερατώδη παρὰ τοῦ δαιμονίου γε-
 νέσθαι σημεῖα. Ἄετος μὲν γὰρ ἀρπάσας δοράτιόν τινος
 30 τῶν δορυφόρων ἀράμενος ὑψοῦ καὶ φέρων ἀφήκεν εἰς
 τὸν βυθόν· ἡ δὲ προσκλύζουσα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν
 θάλασσα μίαν ἡμέραν τὸ ὕδωρ γλυκὺ καὶ πότιμον παρ-

έσχεν, ὥστε γευσαμένοις πᾶσι κατάδηλον εἶναι. Χοῖροι δ' ἐτέχθησαν αὐτῷ τῶν μὲν ἄλλων οὐθενὸς ἐνδεεῖς μορίων, ὧτα δ' οὐκ ἔχοντες. Ἀπεφαίνοντο δ' οἱ μάντις τοῦτο μὲν ἀποστάσεως καὶ ἀπειθείας εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκέτι τῶν πολιτῶν ἀκουσομένων τῆς τυραννίδος, τὴν δὲ γλυκύτητα τῆς θαλάσσης μεταβολὴν καιρῶν ἀνικρῶν καὶ πονηρῶν εἰς πράγματα χρηστὰ φέρειν Συρακουσίοις. Ἄετὸς δὲ θεράπων Διός, λόγῃ δὲ παράσημον ἀρχῆς καὶ δυναστείας ἀφανισμόν οὖν καὶ κατάλυσιν τῆ τυραννίδι βουλεύειν τὸν τῶν θεῶν μέγιστον. Ταῦτα 10 μὲν οὖν Θεόπομπος ἰστόρηκε.

XXV. Τοὺς δὲ στρατιώτας τοὺς Δίωνος ἐξεδέξαντο στρογγύλαι δύο ναῦς, τρίτον δὲ πλοῖον οὐ μέγα καὶ δύο τριακόντοροι παρηκολούθουν. Ὅπλα δέ, χωρὶς ὧν εἶχον οἱ στρατιῶται, δισχιλίας μὲν ἐκόμιζεν ἄσπίδας, βέλη 15 δὲ καὶ δόρατα πολλὰ καὶ πλῆθος ἐφοδίων ἄφθονον, ὅπως ἐπιλίπη μηδὲν αὐτοὺς ποντοποροῦντας, ἅτε δὴ τὸ σύμπαν ἐπὶ πνεύμασι καὶ θαλάσση πεποιημένους τὸν πλοῦν διὰ τὸ τὴν γῆν φοβείσθαι καὶ πυνθάνεσθαι Φίλιστον ἐν Ἰαπυγίᾳ ναυλοχοῦντα παραφυλάττειν. Ἀραιῶ 20 δὲ καὶ μαλακῶ πνεύματι πλεύσαντες ἡμέρας δώδεκα τῆ τρισκαιδεκάτῃ κατὰ Πάχυνον ἦσαν, ἄκραν τῆς Σικελίας. Καὶ Πρῶτος μὲν ὁ κυβερνήτης κατὰ τάχος ἐκέλευσεν ἀποβαίνειν, ὡς, ἂν ἀποσπασθῶσι τῆς γῆς καὶ τὴν ἄκραν ἐκόντες ἀφῶσι, πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας ἐν τῷ πελά- 25 γει τριβησομένους ὄρα θέρους νότον περιμένοντας. Δίων δὲ τὴν ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἀπόβασιν δεδιὼς καὶ τῶν πρόσω μᾶλλον ἄψασθαι βουλόμενος παρέπλευσε τὸν Πάχυνον. Ἐκ δὲ τούτου τραχὺς μὲν ἀπαρκτίας ἐπιπεσὼν ἤλαυνε πολλῶ κλύθωνι τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς Σικελίας, 30 ἀστραπαὶ δὲ καὶ βρονταὶ φανέντος ἀρκτούρου συμπεσοῦσαι πολὺν ἐξ οὐρανοῦ χειμῶνα καὶ ῥαγδαῖον ὄμβρον

ἐξέχεαν· ὧ τῶν ναυτῶν συνταραχθέντων καὶ πλάνης
 γενομένης καθορῶσιν αἰφνίδιον ὑπὸ τοῦ κύματος ὄθου-
 μένας τὰς ναῦς ἐπὶ τὴν πρὸς Λιβύη Κέρκιναν, ἧ μάλιστα
 κρημνώδης ἀπήντα καὶ τραχεῖα προσφερομένοις αὐτοῖς
 5 ἡ νῆσος. Μικρὸν οὖν δεήσαντες ἐκριφῆναι καὶ συντρι-
 βῆναι περὶ τὰς πέτρας ἐβιάζοντο πρὸς κοντὸν παραφε-
 ρόμενοι μόλις, ἕως ὃ χειμῶν ἐλώφησε καὶ πλοῖω συντυ-
 χόντες ἔγνωσαν ἐπὶ ταῖς καλουμέναις κεφαλαῖς τῆς με-
 γάλῃς Σύρτεως ὄντες. Ἄθυμοῦσι δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν γα-
 10 λήνην καὶ διαφερομένοις αὔραν τινὰ κατέσπειρεν ἡ χώρα
 νότιον, οὐ πάνυ προσδεχομένοις νότον οὐδὲ πιστεύουσι
 τῇ μεταβολῇ. Κατὰ μικρὸν δὲ ῥωννυμένου τοῦ πνεύ-
 ματος καὶ μέγεθος λαμβάνοντος ἐκτείναντες ὅσον ἦν
 ἰστίων καὶ προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς πελάγιοι πρὸς τὴν
 15 Σικελίαν ἔφευγον ἀπὸ τῆς Λιβύης· καὶ θέοντες ἐλα-
 φρῶς πεμπτατοὶ κατὰ Μίνωαν ὠρμίσαντο, πολισμάτιον
 ἐν τῇ Σικελίᾳ τῆς Καρχηδονίων ἐπικρατείας. Ἔτυχε δὲ
 παρῶν ὁ Καρχηδόνιος ἄρχων Σύνναλος ἐν τῷ χωρίῳ, ξέ-
 νος ὢν καὶ φίλος Δίωνος. Ἄγνοῶν δὲ τὴν παρουσίαν
 20 αὐτοῦ καὶ τὸν στόλον ἐπειρᾶτο κωλύειν τοὺς στρατιώ-
 τας ἀποβαίνοντας. Οἱ δὲ μετὰ τῶν ὄπλων ἐκδραμόντες
 ἀπέκτειναν μὲν οὐδένα, ἀπειρήκει γὰρ ὁ Δίων διὰ τὴν
 οὔσαν αὐτῷ φιλίαν πρὸς τὸν Καρχηδόνιον, φεύγουσι δὲ
 συνεισπεσόντες αἰροῦσι τὸ χωρίον. Ὡς δ' ἀπήντησαν
 25 ἀλλήλοις οἱ ἡγεμόνες καὶ ἠσπάσαντο, Δίων μὲν ἀπέδωκε
 τὴν πόλιν Συνάλῳ, οὐδὲν ἀδικήσας, Σύνναλος δὲ τοὺς
 στρατιώτας ἐξένιξε καὶ συμπαρασκεύαζεν ὧν Δίων ἐδεῖτο.

XXVI. Μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐθάρρυνε τὸ συμβεβηκὸς
 αὐτομάτως περὶ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Διονυσίου· νεωστὶ
 30 γὰρ ἐκπεπλευκῶς ἐτύγγανεν ὀγδοήκοντα ναυσὶν εἰς τὴν
 Ἰταλίαν. Διὸ καὶ τοῦ Δίωνος παρακαλοῦντος ἐνταῦθα
 τοὺς στρατιώτας ἀναλαμβάνειν πολὺν χρόνον ἐν τῇ θα-

λάσση κεκακωμένους, οὐχ ὑπέμειναν αὐτοὶ σπεύδοντες ἀρπάσαι τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἐκέλευον ἡγεῖσθαι τὸν Δίωνα πρὸς τὰς Συρακούσας. Ἀποσκευασάμενος οὖν τὰ περιόντα τῶν ὄπλων καὶ τῶν φορτίων ἐκεῖ καὶ τοῦ Συνάλου δεηθεὶς, ὅταν ἦ καιρὸς, ἀποστειλὰι πρὸς αὐτόν, ἐβάδι- 5 ζεν ἐπὶ τὰς Συρακούσας. Πορευομένῳ δ' αὐτῷ πρῶτον μὲν Ἀκραγαντίνων προσεχώρησαν ἱππεῖς διακόσιοι τῶν περὶ τὸ Ἐκνομον οἰκούντων, μετὰ δὲ τούτους Γελῶοι. Ταχὺ δὲ τῆς φήμης διαδραμούσης εἰς Συρακούσας Τιμοκράτης, ὁ τῇ Δίωνος γυναικὶ συνοικῶν, Διονυσίου 10 δ' ἀδελφῆ, τῶν ἀπολελειμμένων ἐν τῇ πόλει φίλων προσετώς, ἐκπέμπει κατὰ τάχος ἄγγελον τῷ Διονυσίῳ γράμματα κομίζοντα περὶ τῆς Δίωνος ἀφίξεως. Αὐτὸς δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν προσεῖχε θορύβοις καὶ κινήμασιν, ἐπηρμένων μὲν πάντων, διὰ δ' ἀπιστίαν ἔτι καὶ φόβον ἦσυχάζοντων. 15 Τῷ δὲ πεμφθέντι γραμματοφόρῳ τύχη τις συμπίπτει παράλογος. Διαπλεύσας γὰρ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥηγίην διελθὼν, ἐπειγόμενος εἰς Καυλωνίαν πρὸς Διονύσιον ἀπήντησέ τινα τῶν συνήθων ἱερεῖον νεωστὶ τεθυμένον κομίζοντι· καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ 20 μοῖραν τῶν κρεῶν ἐχώρει σπουδῆ. Τῆς δὲ νυκτὸς μέρος ὀδύσας καὶ μικρὸν ἀποδαρθεῖν ὑπὸ κόπου βιασθεὶς, ὡς εἶχε, παρὰ τὴν ὁδὸν ἐν ὕλῃ τινὶ κατέκλινεν ἑαυτόν. Πρὸς δὲ τὴν ὁσμὴν λύκος ἐπελθὼν καὶ λαβόμενος τῶν κρεῶν ἀναδεδεμένων ἐκ τῆς πῆρας ᾧχετο φέρων ἅμα 25 σὺν αὐτοῖς τὴν πῆραν, ἐν ἣ τὰς ἐπιστολάς ὁ ἄνθρωπος εἶχεν. Ὡς δὲ διεγερθεὶς ἦσθετο καὶ πολλὰ μάτην πλανηθεὶς καὶ διώξας οὐχ εὔρεν, ἔγνω μὴ πορεύεσθαι δίχα τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν τύραννον, ἀλλ' ἀποδράς ἐκποδῶν γενέσθαι. 30

XXVII. Διονύσιος μὲν οὖν ὄψε καὶ παρ' ἐτέρων ἔμελλε πυνθάνεσθαι τὸν ἐν Σικελίᾳ πόλεμον, Δίῳνι δὲ

πορευομένων Καμαριναῖοί τε προσέθεντο καὶ τῶν κατ' ἀγροὺς Συρακουσίων ἀνισταμένων ἐπέρρει πλῆθος οὐκ ὀλίγον. Οἱ δὲ μετὰ Τιμοκράτους τὰς Ἐπικόλας φυλάσσοντες Λεοντῖνοι καὶ Καμπανοὶ λόγον ψευδῆ προσπέμψαντος εἰς αὐτοὺς τοῦ Δίωνα, ὡς ἐπὶ τὰς πόλεις πρῶτον τρέποιο τὰς ἐκείνων, ἀπολιπόντες ᾤχοντο τὸν Τιμοκράτην τοῖς οἰκείοις βοηθήσοντες. Ὡς δ' ἀπηγγέλη ταῦτα πρὸς τὸν Δίωνα περὶ τὰς Ἄκρας στρατοπεθεῖοντα, νυκτὸς ἔτι τοὺς στρατιώτας ἀναστήσας πρὸς τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἤκεν ἀπέχοντα τῆς πόλεως δέκα σταδίου. Ἐνταῦθα δὲ τὴν πορείαν ἐπιστήσας ἐσφαγιάζετο πρὸς τὸν ποταμὸν, ἀνατέλλοντι τῷ ἡλίῳ προσευξάμενος· ἅμα δ' οἱ μάντις παρὰ τῶν θεῶν νίκην ἐφραζον αὐτῷ. Καὶ θεασάμενοι τὸν Δίωνα διὰ τὴν θυσίαν ἐστεφανωμένον οἱ παρόντες ἀπὸ μιᾶς ὀρμῆς ἐστεφανοῦντο πάντες. Ἦσαν δὲ πεντακισχιλίῳν οὐκ ἐλάττους προσγεγονότες κατὰ τὴν ὁδόν· ὀπλισμένοι δὲ φάυλας ἐκ τοῦ προστυχόντος ἀνεπλήρουν τῇ προθυμίᾳ τὴν τῆς παρασκευῆς ἔνδειαν, ὥστε κινήσαντος τοῦ Δίωνος δρόμῳ χωρεῖν μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ἀλλήλους παρακαλοῦντας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν.

XXVIII. Τῶν δ' ἐν τῇ πόλει Συρακουσίων οἱ μὲν γνώριμοι καὶ χαρίεντες ἐσθῆτα καθαράν ἔχοντες ἀπήντων ἐπὶ τὰς πύλας, οἱ δὲ πολλοὶ τοῖς τυράννου φίλοις ἐπετίθεντο καὶ συνήραζον τοὺς καλουμένους προσαγαγίδας, ἀνθρώπους ἀνοσίους καὶ θεοῖς ἐχθρούς, οἱ περιενόστουν ἐν τῇ πόλει καταμεμιγμένοι τοῖς Συρακουσίοις πολυπραγμονοῦντες καὶ διαγγέλλοντες τῷ τυράννῳ τὰς τε διανοίας καὶ τὰς φωνὰς ἐκάστων. Οὗτοι μὲν οὖν πρῶτοι δίκην ἐδίδοσαν ὑπὸ τῶν προστυγχανόντων ἀποτυμπαυζόμενοι· Τιμοκράτης δὲ συμμῖξαι τοῖς φροτοροῦσι τὴν ἀκρόπολιν μὴ δυνηθεὶς ἵπκον λαβῶν διεξέ-

πεσε τῆς πολέως καὶ πάντα φεύγων ἐνέπλησε φόβου καὶ
 ταραχῆς, ἐπὶ μείζον αἰρων τὰ τοῦ Δίωνος, ὡς μὴ δοκοίη
 μέτριόν τι δείσας ἀποβεληκέναι τὴν πόλιν. Ἐν τούτῳ
 δὲ καὶ Δίων προσερχόμενος ἤδη καταφανῆς ἦν πρῶτος
 αὐτὸς ὀπλισμένος λαμπρῶς, καὶ παρ' αὐτὸν ἔνθεν μὲν ὁ 5
 ἀδελφὸς Μεγακλῆς, ἔνθεν δὲ Κάλλιππος ὁ Ἀθηναῖος,
 ἑστεφανωμένοι. Τῶν δὲ ξένων ἑκατὸν μὲν εἶποντο φύ-
 λακες περὶ τὸν Δίωνα, τοὺς δ' ἄλλους ἦγον οἱ λοχαγοὶ
 διακεκοσμημένους, θεωμένων τῶν Συρακουσίων καὶ δε-
 χομένων ὡσπερ ἱερὰν τινα καὶ θεοπρεπῆ πομπὴν ἔλευ- 10
 θερίας καὶ δημοκρατίας δι' ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τετταράκοντα
 κατιούσης εἰς τὴν πόλιν.

XXIX. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Δίων κατὰ τὸς Τεμενί-
 δας πύλας, τῇ σάλπιγγι καταπαύσας τὸν θόρυβον ἐκή-
 ρυξεν, ὅτι Δίων καὶ Μεγακλῆς ἦγοντες ἐπὶ καταλύσει 15
 τῆς τυραννίδος ἐλευθεροῦσι Συρακουσίου καὶ τοὺς ἄλ-
 λους Σικελιώτας ἀπὸ τοῦ τυράννου. Βουλόμενος δὲ καὶ
 δι' ἑαυτοῦ προσαγορευῆσαι τοὺς ἀνθρώπους ἀνήει διὰ
 τῆς Ἀχραδινῆς, ἑκατέρωθεν παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν Συρα-
 κουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας καὶ κρατῆρας ἰσάντων, καὶ 20
 καθ' οὓς γένοιτο προχύταις τε βαλλόντων καὶ προστρε-
 πομένων ὡσπερ θεὸν κατευχαῖς. Ἦν δ' ὑπὸ τὴν ἀκρό-
 πολιν καὶ τὰ πεντάπυλα, Διουυσίου κατασκευάσαντος,
 ἡλιοτρόπιον καταφανὲς καὶ ὑψηλόν. Ἐπὶ τοῦτο προβάς
 ἐδημηγόρησε καὶ παρώρμησε τοὺς πολίτας ἀντέχεσθαι 25
 τῆς ἐλευθερίας. Οἱ δὲ χαίροντες καὶ φιλοφρονούμενοι
 κατέστησαν ἀμφοτέρους ἀντοκράτορας στρατηγούς καὶ
 προσείλοντο, βουλομένων καὶ δεομένων ἐκείνων, αὐτοῖς
 συνάρχοντας εἴκοσιν, ὧν ἡμίσεις ἦσαν ἐκ τῶν μετὰ Δίω-
 νος ἀπὸ τῆς φυγῆς συγκατερχομένων. Τοῖς δὲ μάντεσιν 30
 αὐθις ἐδόκει τὸ μὲν ὑπὸ πόδας λαβεῖν τὸν Δίωνα δημη-
 γοροῦντα τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸ ἀνάθημα τοῦ τυράννου

λαμπρὸν εἶναι σημεῖον· ὅτι δ' ἡλιοτρόπιον ἦν, ἐφ' οὗ
 βεβηκῶς ἤρέθη στρατηγός, ὠρρώδουν, μὴ τροπήν τινα
 τῆς τύχης αἰ πράξεις ταχέαν λάβωσιν. Ἐκ τούτου τὰς
 μὲν Ἐπιπολὰς ἐλὼν τοὺς καθειργμένους τῶν πολιτῶν
 5 ἔλυσε, τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἀπετείχισεν. Ἐβδόμη δ' ἡμέρα
 Διονύσιος κατέπλευσεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ Δίωσι
 προσῆγον ἄμαξαι πανοπλίας ἄς Συναλφ κατέλειπε.
 Ταύτας διένειμε τοῖς πολίταις, τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος
 ἑαυτὸν, ὡς δυνατὸν ἦν, ἐκόσμη καὶ παρείχεν ὀπλίτην
 10 πρόθυμον.

XXX. Διονύσιος δὲ πρῶτον ἰδίᾳ πρὸς Δίωνα πρέ-
 σβεις ἐπεμπεν ἀποπειρώμενος· ἔπειτα κελεύσαντος ἐκεί-
 νου διαλέγεσθαι κοινῇ Συρακουσίους ὡς ἐλευθέρους οὖ-
 σιν, ἐγένοντο λόγοι διὰ τῶν πρέσβων παρὰ τοῦ τυράν-
 15 νου φιλάνθρωποι, φόρων ὑπισχνουμένου μετριότητα καὶ
 ῥαστώνην στρατειῶν, ὧν ἂν αὐτοὶ σύμψηφοι γένωνται.
 Ταῦτα ἐχλεύαζον οἱ Συρακούσιοι. Δίωσι δ' ἀπεκρίνατο
 τοῖς πρέσβεσι, μὴ διαλέγεσθαι πρὸς αὐτοὺς Διονύσιον,
 εἰ μὴ τὴν ἀρχὴν ἀφήσιν· ἀφέντι δὲ συμπράξειν ἄδειαν
 20 αὐτός, κἂν ἄλλο τι τῶν μετρίων δύνηται μεμνημένος
 τῆς οἰκειότητος. Ταῦτα Διονύσιος ἐπήνει, καὶ πάλιν
 ἐπεμπε πρέσβεις κελεύων ἤκειν τινὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν
 τῶν Συρακουσίων, οἷς τὰ μὲν πείθων, τὰ δὲ πειθόμενος
 διαλέξεται περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων. Ἐπέμφθησαν
 25 οὖν ἄνδρες πρὸς αὐτὸν, οὓς Δίωσι ἐδοκίμασε. Καὶ λό-
 γος πολὺς ἐκ τῆς ἄκρας εἰς τοὺς Συρακουσίους κατήει
 Διονύσιον ἄς ἴσειν τὴν τυραννίδα καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ
 ποιήσεσθαι χάριν ἢ Δίωσι. Ἦν δὲ δόλος ἢ προσποιή-
 σις αὕτη τοῦ τυράννου καὶ σκευωρία κατὰ τῶν Συρα-
 30 κουσίων. Τοὺς μὲν γὰρ ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς
 πόλεως συγκλείσας εἶχε, τοὺς δὲ μισθοφόρους πρὸς ὄρ-
 θρον ἐμπλήσας ἀκράτου δρόμου πρὸς τὸ περιτείχισμα

τῶν Συρακουσίων ἐφῆκε· γενομένης δὲ τῆς προσβολῆς ἀνελπίστου καὶ τῶν βαρβάρων θράσει πολλῶ καὶ θορύβῳ καθαιρούντων τὸ διατείχισμα καὶ τοῖς Συρακουσίοις ἐπιφερομένων, οὐδεὶς ἐτόλμα μένων ἀμύνεσθαι, πλὴν τῶν ξένων τῶν Δίωνος, οἱ πρῶτον αἰσθόμενοι τὸν 5 θόρυβον ἐξεβοήθησαν. Οὐδ' οὔτοι δὲ τῆς βοήθειας τὸν τρόπον συνεφρόνουν οὐδ' εἰσήκουον ὑπὸ κραυγῆς καὶ πλάνης τῶν φευγόντων Συρακουσίων ἀναπεφυρμένων αὐτοῖς καὶ διεκθεόντων, πρὶν γε δὴ Δίων, ἐπεὶ λέγοντος οὐδεὶς κατήκουεν, ἔργῳ τὸ πρακτέον ὑφηγήσασθαι 10 βουλόμενος ἐμβάλλει πρῶτος εἰς τοὺς βαρβάρους. Καὶ γίνεται περὶ αὐτὸν ὄξετα καὶ δεινὴ μάχη, γινωσκόμενον οὐχ ἦττον ὑπὸ τῶν πολεμίων ἢ τῶν φίλων· ὤρησαν γὰρ ἅμα πάντες ἐμβοήσαντες. Ὁ δ' ἦν μὲν ἤδη βαρύτερος δι' ἡλικίαν ἢ κατὰ τοιοῦτους ἀγῶνας, ἀλκῆ δὲ καὶ 15 θυμῷ προσφερομένους ὑφιστάμενος καὶ ἀνακόπτων τιτρώσκειται λόγχῃ τὴν χεῖρα, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα βέλη καὶ τὰς ἐκ χειρὸς πληγὰς μόλις ὁ θώραξ ἤρκεσε διὰ τῆς ἀσπίδος δόρασι πολλοῖς καὶ λόγχαις τυπτόμενος· ὧν κατακλασθέντων κατέπεσεν ὁ Δίων. Εἶτα ἀναρπασθεὶς ὑπὸ 20 τῶν στρατιωτῶν ἐκείνοις μὲν ἡγεμόνα Τιμωνίδην ἐπέστησεν, αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἵππῳ περιελαύνων τοὺς τε Συρακουσίους ἔπαυε φυγῆς καὶ τῶν ξένων τοὺς φυλάττοντας τὴν Ἀχραδινὴν ἀναστήσας ἐπῆγε τοῖς βαρβάρους ἀκμῆτας ἐκπεπονημένοις καὶ προθύμοις ἀπανθῶσιν ἤδη 25 πρὸς τὴν πείραν. Ἐλπίσαντες γὰρ ἅμα τῇ πρώτῃ θύμῃ τὴν πόλιν ἅπασαν ἐξ ἐπιδρομῆς καθέξειν, εἶτα παρὰ δόξαν ἐντυγχάνοντες ἀνδράσι πλήκταις καὶ μαχίμοις ἀνεστέλλοντο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Ἔτι δὲ μᾶλλον, ὡς ἐνέδωκαν, ἐπικειμένων τῶν Ἑλλήνων τραπόμενοι κατε- 30 κλείσθησαν εἰς τὸ τεῖχος, ἑβδομήκοντα μὲν καὶ τέσσαρας

ἀποκτείναντες τῶν μετὰ Δίῳνος, ἑαυτῶν δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες.

XXXI. Γενομένης δὲ λαμπρᾶς τῆς νίκης οἱ μὲν Συρακούσιοι τοὺς ξένους ἑκατὸν μναῖς ἐστεφάνωσαν, οἱ δὲ 5 ξένοι Δίῳνα χρυσῷ στεφάνῳ. Κήρυκες δὲ παρὰ τοῦ⁹⁷ Διονυσίου κατέβαινον ἐπιστολὰς πρὸς Δίῳνα παρὰ τῶν οἰκείων γυναικῶν κομίζοντες. Μία δ' ἦν ἔξωθεν ἐπιγεγραμμένη „Τῷ πατρὶ παρ' Ἰππαρίνου.“ τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ Δίῳνος υἱῷ. Καίτοι φησὶ Τίμαιος Ἀρεταῖον 10 αὐτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἀρέτης καλεῖσθαι. Τιμωνίδῃ δὲ μᾶλλον, ὡς οἶμαι, περὶ γε τούτων πιστευτέον, ἀνδρὶ φίλῳ καὶ συστρατιώτῃ Δίῳνος. Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι τοῖς Συρακουσίοις ἀνεγνωσθήσαν ἐπιστολαὶ πολλὰς ἰκεσίας καὶ δεήσεις ἔχουσαι παρὰ τῶν γυναικῶν, τὴν δὲ παρὰ 15 τοῦ παιδὸς εἶναι δοκοῦσαν οὐκ ἐώντων φανερώς λυθῆναι βιασάμενος ὁ Δίῳν ἔλυσεν. Ἦν δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου, τοῖς μὲν γράμμασι πρὸς τὸν Δίῳνα, τοῖς δὲ πράγμασι πρὸς τοὺς Συρακουσίους διαλεγομένου, σῆμα μὲν ἔχουσα δεήσεως καὶ δικαιολογίας, συγκεκλιμένη δὲ 20 πρὸς διαβολὴν τοῦ Δίῳνος. Ἰπομνήσεις τε γὰρ ἦσαν, ὧν ὑπὲρ τῆς τυραννίδος ἐπραξε προθύμως, καὶ κατὰ τῶν φιλτάτων ἀπειλαὶ σωματίων, ἀδελφῆς καὶ τέκνου καὶ γυναικός, ἐπισκῆψεις τε δειναὶ μετ' ὀλοφυρμῶν καὶ τὸ μάλιστα κινήσαν αὐτόν, ἀξιούντος μὴ καθαιρεῖν, ἀλλὰ 25 παραλαμβάνειν τὴν τυραννίδα μηδ' ἐλευθεροῦν μισούντας ἀνθρώπους καὶ μνησικακοῦντας, ἀλλ' αὐτὸν ἄρχειν παρέχοντα τοῖς φίλοις καὶ οἰκείοις τὴν ἀσφάλειαν.

XXXII. Ἀναγινωσκομένων δὲ τούτων οὐχ, ὅπερ ἦν δίκαιον, εἰσήει τοὺς Συρακουσίους ἐκπλήττεσθαι τὴν 30 ἀπάθειαν καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Δίῳνος ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ δικαίων ἀπισχυριζομένου πρὸς τοιαύτας οἰκειότητος, ἀλλ' ὑποψίας καὶ φόβου λαβόντες ἀρχὴν, ὡς

μεγάλης οὔσης ἀνάγκης ἐκείνω φείδεσθαι τοῦ τυράννου, πρὸς ἑτέρους ἤδη προστάτας ἀπέβλεπον· καὶ μάλιστα πυνθανόμενοι καταπλεῖν Ἡρακλείδην ἀνεπτοήθησαν. Ἦν δὲ τῶν φυγάδων Ἡρακλείδης, στρατηγικὸς μὲν ἄνθρωπος καὶ γνώριμος ἀφ' ἡγεμονίας, ἦν ἔσχε παρὰ τοῖς 5 τυράννοις, οὐκ ἀραρῶς δὲ τὴν γνώμην, ἀλλὰ πρὸς πάντα κοῦφος, ἦμιστα δὲ βέβαιος ἐν κοινῶνια πραγμάτων ἀρχὴν ἔχόντων καὶ δόξαν. Οὗτος ἐν Πελοποννήσῳ πρὸς Δίωνα στασιάζσας ἔγνω καθ' αὐτὸν ἰδιόστολος πλεῖν ἐπὶ τὸν τύραννον, εἰς τε Συρακούσας ἀφικόμενος ἑπτὰ τριῆ- 10 ρεσι καὶ τρισὶ πλοίοις Διονύσιον μὲν αὐθις εὗρε περιτετειχισμένον, ἐπηρμένους δὲ τοὺς Συρακουσίους. Εὐθύς οὖν ὑπεδύετο τὴν τῶν πολλῶν χάριν, ἔχων μὲν τι καὶ φύσει πιθανὸν καὶ κινητικὸν ὄχλου θεραπεύεσθαι ζητοῦντος, ὑπολαμβάνων δὲ καὶ μετὰ γων ῥᾶον αὐτοῦς, 15 οἱ τὸ σεμνὸν τοῦ Δίωνος ὡς βαρὺ καὶ δυσπολίτευτον ἀπεστρέφοντο διὰ τὴν γεγεννημένην ἐκ τοῦ κρατεῖν ἄνεσιν καὶ θρασυτητα, πρὸ τοῦ δῆμος εἶναι τὸ δημαγωγείσθαι θέλοντες.

XXXIII. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς ἐκκλησίαν ἀφ' αὐτῶν 20 συνδραμόντες εἴλοντο τὸν Ἡρακλείδην ναύαρχον. Ἐπεὶ δὲ Δίων παρελθὼν ἠτιᾶτο τὴν ἐκείνω διδομένην ἀρχὴν ἀφαίρεσιν εἶναι τῆς πρότερον αὐτῷ δεδομένης, οὐκέτι γὰρ αὐτοκράτωρ μένειν, ἂν ἄλλος ἡγῆται τῶν κατὰ θάλασσαν, ἄκοντες οἱ Συρακούσιοι πάλιν ἀπεψηφίσαντο 25 τὸν Ἡρακλείδην. Γενομένων δὲ τούτων μεταπεμφάμενος αὐτὸν ὁ Δίων οἴκαδε καὶ μικρὰ μεμφάμενος, ὡς οὐ καλῶς οὐδὲ συμφερόντως ὑπὲρ δόξης στασιάζοντα πρὸς αὐτὸν ἐν καιρῷ ῥοπῆς ὀλίγης δεομένῳ πρὸς ἀπώλειαν, αὐθις ἐκκλησίαν αὐτὸς συναγαγὼν ναύαρχον ἀπέδειξε 30 τὸν Ἡρακλείδην, καὶ τοῦ σώματος ἐπεισε φυλακὴν δοῦναι τοὺς πολίτας, ὥσπερ αὐτὸς εἶχεν. Ὁ δὲ τῷ μὲν λόγῳ

καὶ τῷ σχήματι τὸν Δίωνα θεραπεύων καὶ χάριν ὁμολο-
 γῶν ἔχειν παρηκολούθει ταπεινός, ὑπηρετῶν τὸ κελευό-⁹⁷
 μενον, κρύφα δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ νεωτεριστὰς διαφθεί-
 ρων καὶ ὑποκινῶν θορύβοις τὸν Δίωνα περιέβαλλεν εἰς
 5 ἅπασαν ἀπορίαν καθιστάμενον. Ἐἴτε γὰρ ἀφιέναι κε-
 λεύοι Διονύσιον ὑπόσπονδον ἐκ τῆς ἄκρας, διαβολῆν
 εἶχε φεῖδεσθαι καὶ περισώζειν ἐκεῖνον, εἴτε λυπεῖν μὴ
 βουλόμενος ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἡσυχάζοι, διατηρεῖν ἐδό-
 κει τὸν πόλεμον, ὡς μᾶλλον ἄρχοι καὶ καταπλήττοιτο
 10 τοὺς πολίτας.

XXXIV. Ἦν δέ τις Σῶσις, ἄνθρωπος ἐκ πονηρίας
 καὶ θρασύτητος εὐδοκιμῶν παρὰ τοῖς Συρακουσίοις,
 παρουσίαν ἡγουμένοις ἐλευθερίας τὸ μέχρι τοιούτων
 ἀνεῖσθαι τὴν παρρησίαν. Οὗτος ἐπιβουλεύων Δίωιν
 15 πρῶτον μὲν ἐκκλησίας οὔσης ἀναστὰς πολλὰ τοὺς Συρα-
 κουσίους ἐλοιδόρησεν, εἰ μὴ συνιαῖσιν, ὡς ἐμπλήκτου
 καὶ μεθουούσης ἀπηλλαγμένοι τυραννίδος ἐγρηγορότα
 καὶ νήφοντα δεσπότην εἰλήφασιν· ἔπειτα φανερόν τοῦ
 Δίωνος ἐχθρὸν ἀναδειξας ἑαυτὸν τότε μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς
 20 ἀπῆλθε, τῇ δ' ὑστεραία γυμνὸς ὤφθη διὰ τῆς πόλεως
 θέων ἀνάπλεως αἵματος τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον,
 ὡς δὴ τινὰς φεύγων διώκοντας. Ἐμβαλὼν δὲ τοιοῦτος
 εἰς τὴν ἀγορὰν ἔλεγεν ὑπὸ τῶν ξένων τοῦ Δίωνος ἐπι-
 βεβουλεῦσθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπεδείκνυε τετρωμένην·
 25 καὶ πολλοὺς εἶχε τοὺς συναγανακτοῦντας καὶ συνιστα-
 μένους κατὰ τοῦ Δίωνος, ὡς δεινὰ καὶ τυραννικὰ πράτ-
 τοντος, εἰ φόνοις καὶ κινδύνοις τῶν πολιτῶν ἀφαιρεῖται
 τὴν παρρησίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ, καίπερ ἀκρίτου καὶ τα-
 ραχῶδους ἐκκλησίας γενομένης, παρελθὼν ὁ Δίων ἀπε-
 30 λογεῖτο καὶ τὸν Σῶσιν ἀπέφαινε τῶν Διονυσίου δορυ-
 φόρων ἐνὸς ἀδελφὸν ὄντα καὶ δι' ἐκείνου πεπεισμένον
 στασιάσαι καὶ συνταράξαι τὴν πόλιν, οὐδεμιᾶς Διону-

σίῳ σωτηρίας οὔσης, πλὴν τῆς ἐκείνων ἀπιστίας καὶ διαφορᾶς πρὸς αὐτούς. Ἄμα δ' οἱ μὲν ἰατροὶ τοῦ Σώσιδος τὸ τραῦμα καταμανθάνοντες εὗρισκον ἐξ ἐπιπολῆς μᾶλλον ἢ καταφορᾶς γεγενημένον. Αἱ μὲν γὰρ ὑπὸ ξίφους πληγαὶ μάλιστα τὸ μέσον ὑπὸ βάρους πιέξουσι, τὸ δὲ τοῦ 5 Σώσιδος λεπτὸν ἦν διόλου καὶ πολλὰς εἶχεν ἀρχάς, ὡς εἰκός, ὑπ' ἀλγηδόνης ἀνιέντος, εἶτα αὐτίς ἐπάγοντος. Ἦκον δέ τινες τῶν γνωρίμων ξυρὸν κομίζοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διηγούμενοι βαδίζουσιν αὐτοῖς καθ' ὁδὸν ἀπαντῆσαι τὸν Σῶσιν ἡμαγμένον καὶ λέγοντα φεύγειν 10 τοὺς Δίωνος ξένους ὡς ἀρτίως ὑπ' ἐκείνων τετραμένος· εὐθύς οὖν διώκοντες ἄνθρωπον μὲν οὐδένα λαβεῖν, ὑπὸ πέτραν δὲ κοίλην κείμενον ἰδεῖν ξυρὸν, ὅθεν ἐκείνος ὤφθη προσερχόμενος.

XXXV. Ἦν μὲν οὖν ἤδη μοχθηρὰ τὰ περὶ τὸν Σῶ- 15 σιν· προσγενομένων δὲ τούτοις τοῖς ἐλέγχοις οὐκειῶν καταμαρτυρούντων, ὡς ἔτι νυκτὸς ἐξέλθοι μόνος ἔχων τὸ ξυρὸν, οἱ τε κατηγοροῦντες τοῦ Δίωνος ὑπεχώρησαν ὅ τε δῆμος καταψηφισάμενος θάνατον τοῦ Σώσιδος διηλλάσσετο τῷ Δίωνι. Τοὺς δὲ μισθοφόρους οὐδὲν ἦττον 20 ἐν ὑποψίαις εἶχον, καὶ μάλιστα τῶν πλείστων ἀγῶνων πρὸς τὸν τύραννον ἤδη γινομένων κατὰ θάλατταν, ἐπειδὴ Φίλιστος ἦκεν ἐξ Ἰαπυγίας ἔχων πολλὰς τριήρεις Διονυσίῳ βοηθήσων, καὶ τῶν ξένων ὄντων ὀπλιτῶν οὐδεμίαν ἔτι χρῆσιν ἐνόμιζον εἶναι πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ 25 κἀκείνους ἐφ' ἑαυτοῖς ἔσεσθαι ναυβάταις οὔσι καὶ τὸ κράτος ἐκ τῶν νεῶν κτωμένοις. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτούς ἐπῆρεν εὐτυχία τις γενομένη κατὰ θάλασσαν, ἐν ἣ νικήσαντες τὸν Φίλιστον ὡμῶς καὶ βαρβαρικῶς αὐτῷ προσηνέχθησαν. Ἐφορος μὲν οὖν φησιν, ὡς ἀλισκομέ- 30 νης τῆς νεῶς ἑαυτὸν ἀνέλοι, Τιμωνίδης δὲ πραττομέναις 174 ἐξ ἀρχῆς ταῖς πράξεσι ταύταις μετὰ Δίωνος παραγενό-

μενος και γραφων προς Σπεύσιππον τον φιλόσοφον
 ιστορει ζῶντα ληφθῆναι τῆς τριήρους εἰς τὴν γῆν ἐκπε-
 σούσης τὸν Φίλιστον· και πρῶτον μὲν ἀποδύσαντας αὐ-
 τοῦ τὸν θώρακα τοὺς Συρακουσίους και γυμνὸν ἐπιδει-
 5 ξαμένους τὸ σῶμα προπηλακίζειν ὄντος ἤδη γέροντος·
 ἔπειτα τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν και τοῖς παισὶ παραδοῦ-
 ναι τὸ σῶμα, κελεύσαντας ἔλκειν διὰ τῆς Ἀχραδινῆς και
 καταβαλεῖν εἰς τὰς Λατομίας. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφρυβό-
 ζων ὁ Τίμαιος ἐκ τοῦ σκέλους φησὶ τοῦ χωλοῦ τὰ παιδά-
 10 ρια τὸν νεκρὸν ἐφαφάμενα τοῦ Φιλίστου σύρειν διὰ τῆς
 πόλεως, χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν Συρακουσίων πάντων,
 ὀρώντων τοῦ σκέλους ἐλκόμενον τὸν εἰπόντα μὴ δεῖν ἐκ
 τυραννίδος φεύγειν Διονύσιον ἵππῳ ταχεῖ χρώμενον,
 ἀλλὰ τοῦ σκέλους ἐλκόμενον. Καίτοι τοῦτο Φίλιστος,
 15 ὡς ὑφ' ἐτέρου λεχθέν, οὐχ ὑφ' αὐτοῦ, πρὸς Διονύσιον
 ἐξήγγελκεν.

XXXVI. Ἀλλὰ Τίμαιος οὐκ ἄδικον λαβὼν πρόφασιν
 τὴν ὑπὲρ τῆς τυραννίδος τοῦ Φιλίστου σκουδῆν και πί-
 στιν ἐμπίπλεται τῶν κατ' αὐτοῦ βλασφημιῶν, ᾧ τοὺς
 20 μὲν ἀδικηθέντας τότε συγγνωστόν ἐστιν ἴσως ἄχρι τῆς
 εἰς ἀναίσθητον ὀργῆς χαλεποὺς γενέσθαι, τοὺς δ' ὕστε-
 ρον συγγράφοντας τὰ πεπραγμένα και τῷ μὲν βίῳ βῆ
 λυπηθέντας αὐτοῦ, τῷ δὲ λόγῳ χρωμένους, ἢ δόξα παρ-
 αιτεῖται μὴ μεθ' ὕβρεως μηδὲ μετὰ βωμολοχίας ὄνειδί-
 25 ζειν τὰς συμφοράς, ἧν οὐδὲν ἀπέχει και τὸν ἄριστον
 ἀνδρῶν ἐκ τύχης μετασχεῖν. Οὐ μὴν οὐδ' Ἐφορος ὑγι-
 αίνει τὸν Φίλιστον ἐγκωμιάζων, ὅς, καιπερ ὦν θεινότα-
 τος ἀδίκους πράγμασι και πονηροῖς ἤθεσιν εὐσχήμονας
 αἰτίας περιβαλεῖν και λόγους ἔχοντας κόσμον ἔξευρεῖν,
 30 αὐτὸς αὐτὸν οὐ δύναται πάντα μηχανώμενος ἐξελέσθαι
 τῆς γραφῆς, ὡς οὐ φιλοτυραννότατος ἀνθρώπων γένοιτο
 και μάλιστα πάντων αἰεὶ ζηλώσας και θαυμάσας τρυφήν

καὶ δύναμιν καὶ πλούτους καὶ γάμους τοὺς τῶν τυράννων. Ἀλλὰ γὰρ Φιλίστου μὲν ὁ μήτε τὰς πράξεις ἐπαινῶν μήτε τὰς τύχας ὄνειδιζων ἐμμελέστατος.

XXXVII. Μετὰ δὲ τὴν Φιλίστου τελευτὴν Διονύσιος ἐπεμπε πρὸς Δίωνα τὴν μὲν ἀκρόπολιν ἐκείνῳ παραδι- 5
δούς καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς μισθοφόρους καὶ πέντε μηνῶν ἐντελῆ τούτοις μισθόν, αὐτὸς δ' ἀξίων ὑπόσπονδος εἰς Ἰταλίαν ἀπελθεῖν ἀκεῖ κατοικῶν καρποῦσθαι τῆς Συρακουσίας τὸν καλούμενον Γύαρτα, πολλὴν καὶ ἀγαθὴν χώραν ἀνήκουσαν ἀπὸ θαλάττης εἰς τὴν μεσόγειον. 10
Οὐ προσδεξαμένου δὲ τοῦ Δίωνος, ἀλλὰ δεῖσθαι τῶν Συρακουσίων κελεύσαντος, οἱ μὲν Συρακοῦσιοι ζῶντα λήψεσθαι τὸν Διονύσιον ἐλπίσαντες ἀπήλασαν τοὺς πρέσβεις, ἐκεῖνος δὲ τὴν μὲν ἄκραν Ἀπολλοκράτει, τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων, παρέδωκεν, αὐτὸς δὲ πνεῦμα 15
τηρήσας ἐπίφορον καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν σωματίων καὶ τῶν χρημάτων ἐνθήμενος εἰς τὰς ναῦς λαθὼν τὸν ναύαρχον Ἡρακλείδην ἐξέπλευσεν. Ὁ δὲ κακῶς ἀκούων καὶ θοροβούμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν Ἰππωνά τινα τῶν δημαγωγῶν καθίησι προκαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἐπὶ γῆς ἀνα- 20
δασμόν, ὡς ἐλευθερίας ἀρχὴν οὔσαν τὴν ἰσότητα, δουλείας δὲ τὴν πενίαν τοῖς ἀκτήμοσι. Συνηγορῶν δὲ τούτῳ καὶ τὸν Δίωνα καταστασιάζων ἐναντιούμενον ἐπεισε τοὺς Συρακουσίους ταῦτα ψηφίσασθαι καὶ τῶν ξένων τὸν μισθὸν ἀποστερεῖν καὶ στρατηγούς ἑτέρους ἐλέσθαι 25
τῆς ἐκείνου βαρύτητος ἀπαλλαγέντας. Οἱ δ' ὥσπερ ἐκ μακρᾶς ἀρρωστίας τῆς τυραννίδος εὐθύς ἐπιχειροῦντες 5
ἐξάνιστασθαι καὶ πράττειν τὰ τῶν αὐτονομουμένων παρὰ καιρὸν ἐσφάλλοντο μὲν αὐτοὶ ταῖς πράξεσιν, ἐμίσουν δὲ τὸν Δίωνα βουλόμενον ὥσπερ ἱατρὸν ἐν ἀκριβεῖ καὶ σω- 30
φρονούσῃ διαίτῃ κατασχεῖν τὴν πόλιν.

XXXVIII. Ἐκκλησιάζουσι δ' αὐτοῖς ἐπὶ νέαις ἀρχαῖς

θέρους μεσοῦντος ἑξαίσιοι βρονταὶ καὶ διοσημίαι πονη-
 ραὶ συνέβαινον ἐφ' ἡμέρας δεκαπέντε συνεχῶς, ἀνιστάσασα
 τὸν δῆμον ὑπὸ δεισιδαιμονίας κωλυόμενον ἑτέρους ἀπο-
 δεῖξαι στρατηγούς. Ἐπεὶ δὲ φυλάξαντες εὐθίαν σταθε-
 5 ρὰν οἱ δημαγωγοὶ συνετέλουν τὰς ἀρχαιρεσίας, βούς
 ἀμαξεὺς οὐκ ἀήθης οὐδ' ἄπειρος ὄχλων, ἄλλως δὲ πρὸς
 τότε πρὸς τὸν ἐλαύνοντα θυμωθεὶς καὶ φυγῶν ἀπὸ τοῦ
 ζυγοῦ δρόμῳ πρὸς τὸ θέατρον ὤρμησε· καὶ τὸν μὲν δῆ-
 μον εὐθύς ἀνέστησε καὶ διεσκέδασεν οὐδενὶ κόσμῳ φει-
 10 γοντα, τῆς δ' ἄλλης πόλεως ἐπέδραμε σκιρτῶν καὶ τα-
 ράττων ὅσον ὕστερον οἱ πολέμιοι κατέσχον. Οὐ μὲν
 ἀλλὰ ταῦτα χαίρειν ἑάσαντες οἱ Συρακούσιοι πέντε καὶ
 εἴκοσι στρατηγούς ἐχειροτόνησαν, ὧν εἷς ἦν Ἡρακλεί-
 δης· καὶ τοὺς ξένους ὑποπέμποντες κρύφα τοῦ Δίωνα
 15 ἀφίστασαν καὶ μετεκάλουν πρὸς αὐτούς, ἐπαγγελλόμενοι
 καὶ τῆς πολιτείας ἰσομοιρίαν. Οἱ δὲ ταῦτα μὲν οὐ προσ-
 εδέξαντο, τὸν δὲ Δίωνα πιστῶς καὶ προθύμως μετὰ τῶν
 ὀπλῶν ἀναλαβόντες καὶ συμφράξαντες ὑπῆγον ἐκ τῆς
 πόλεως, ἀδικοῦντες μὲν οὐδένα, πολλὰ δὲ τοὺς ἐντυ-
 20 χάνοντας εἰς ἀχαριστίαν καὶ μοχθηρίαν ὄνειδιζοντες. Οἱ
 δὲ τῆς ὀλιγότητος αὐτῶν καὶ τοῦ μὴ προεπιχειρεῖν κατα-
 φρονήσαντες καὶ γενόμενοι πολὺ πλείους ἐκείνων ἐφάρ-
 μησαν ὡς ραδίως ἐπικρατήσοντες ἐν τῇ πόλει καὶ πάν-
 τας αὐτοὺς κατακτενοῦντες.

25 XXXIX. Ἐν τούτῳ δὲ γεγρονῶς ἀνάγκης καὶ τύχης ὁ
 Δίων ἢ μάχεσθαι τοῖς πολίταις ἢ μετὰ τῶν ξένων ἀπο-
 θανεῖν, πολλὰ μὲν ἰκέτευεν ὀρέγων τὰς χεῖρας τοῖς Συ-
 ρακουσίοις καὶ τὴν ἀκρόπολιν περίπλεων πολεμίων οὐ-
 σαν ὑπερφαινομένων τὰ τείχη καὶ τὰ γινόμενα καθο-
 30 ρώντων ἐπιδεικνύμενος· ὡς δ' ἦν ἀπαραίτητος ἢ τῶν
 πολλῶν φορὰ καὶ κατεῖχεν ὥσπερ ἐν πελάγει τὸ τῶν δη-
 μαγωγῶν πνεῦμα τὴν πόλιν, ἐμβολῆς μὲν ἀποσχέσθαι

τοῖς ξένοις προσέταξεν, ὅσον δ' ἐπιδραμόντων μετὰ βοῆς
καὶ τοῖς ὄπλοις τιναξαμένων οὐδεὶς ἔμεινε τῶν Συρα-
κουσίων, ἀλλ' ᾤχοντο φεύγοντες ἀνὰ τὰς ἀγυιάς, οὐδε-
νὸς ἐπιδιώκοντος· εὐθύς γὰρ ἀπέστρεψεν ὁ Δίων τοὺς
ξένους καὶ προῆγεν εἰς Λεοντίους. Οἱ δ' ἄρχοντες τῶν 5
Συρακουσίων καταγέλαστοι γεγονότες ὑπὸ τῶν γυναι-
κῶν, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀναλαβεῖν ζητοῦντες, αὐθις ὀπλί-
σαντες τοὺς πολίτας ἐδίωκον τὸν Δίωνα. Καὶ κατέλα-
βον μὲν ἐπὶ διαβάσει τινὸς ποταμοῦ καὶ προσίππευσαν
ἀψιμαχοῦντες· ὡς δ' ἑώρων οὐκέτι πράως οὐδὲ πατρικῶς 10
ὑπομένοντα τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ἀλλὰ θυμῷ τοὺς ξέ-
νους ἐπιστρέφοντα καὶ παραταττόμενον, αἰσχίονα φυγὴν
τῆς προτέρας φυγόντες ὑπεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν, οὐ
πολλῶν ἀποθανόντων.

XL. Δίωνα δὲ Λεοντῖνοι λαμπραῖς ἐδέχοντο τιμαῖς, 15
καὶ τοὺς ξένους ἀνελάμβανον μισθοῖς καὶ πολιτείαις·
πρὸς δὲ τοὺς Συρακουσίους ἐπρέσβευον ἀξιοῦντες τὰ
δίκαια τοῖς ξένοις ποιεῖν. Οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεμψαν κατη-
γορήσοντας Δίωνος. Τῶν δὲ συμμάχων ἀπάντων εἰς
Λεοντίους ἀθροισθέντων καὶ γενομένων λόγων ἐν αὐ- 20
τοῖς, ἔδοξαν ἀδικεῖν οἱ Συρακούσιοι· τοῖς δὲ κριθεῖσιν
ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἐνέμειναν τρυφῶντες ἤδη καὶ
μεγαλοφρονοῦντες ἐπὶ τῷ μηδενὸς ἀκούειν, ἀλλὰ χρῆ-
σθαι δουλεύουσι καὶ φοβουμένοις τὸν δῆμον στρατηγοῖς.

XLI. Ἐκ τούτου καταπλέουσιν εἰς τὴν πόλιν παρὰ 25
76 Διουυσίου τριήρεις Νύψιον ἄγουσαι τὸν Νεαπολίτην,
σίτον καὶ χρήματα κομίζοντα τοῖς πολιορκουμένοις. Γε-
νομένης δὲ ναυμαχίας ἐνίκων μὲν οἱ Συρακούσιοι καὶ
τέσσαρας τῶν τυραννικῶν νεῶν ἔλαβον, ὑβρίσαντες δὲ
τῇ νίκῃ καὶ δι' ἀναρχίαν τὸ χαιρὸν εἰς πότους καὶ συν- 30
ουσίας μανικῶς τρέψαντες οὕτω τῶν χρησίμων ἠμέλη-
σαν, ὥστε τὴν ἀκρόπολιν ἔχειν δοκοῦντες ἤδη καὶ τὴν

πόλιν προσαπέβαλον. Ὁ γὰρ Νύψιος ὄρων οὐδὲν ὑγιαί-
 νον ἐν τῇ πόλει μέρος, ἀλλὰ τὸν μὲν ὄχλον αὐλήμασι καὶ
 μέθαις εἰς νύκτα βαθεῖαν ἀφ' ἡμέρας κατεχόμενον, τοὺς
 δὲ στρατηγούς ἐπιτερομένους τε τούτῳ τῷ πανηγυρισμῷ
 5 καὶ προσάγειν ἀνάγκην μεθύουσιν ἀνθρώποις ὀκνοῦν-
 τας, ἄριστα τῷ καιρῷ χρῆσάμενος ἐπεχείρησε τῷ τει-
 χίσματι· καὶ κρατήσας καὶ διαθρύψας ἐφῆκε τοὺς βαρ-
 βάρους, κελεύσας χρῆσθαι τοῖς προστυγγάνουσιν ὡς βού-
 λονται καὶ δύνανται. Ταχέως μὲν οὖν οἱ Συρακούσιοι
 10 τὸ κακὸν ἤσθοντο, βραδέως δὲ καὶ χαλεπῶς συνεβοῆ-
 θουν ἐκπεπληγμένοι. Πόρθησις γὰρ ἦν τὰ γινόμενα
 τῆς πόλεως, τῶν μὲν ἀνδρῶν φονευομένων, τῶν δὲ τει-
 χῶν κατασκαπτομένων, γυναικῶν δὲ καὶ παιδῶν ἀγομέ-
 νων εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετ' οἰμωγῆς, ἀπεγνωσμένων δὲ
 15 τὰ πράγματα τῶν στρατηγῶν καὶ χρῆσθαι μὴ δυναμένων
 τοῖς πολίταις πρὸς τοὺς πολεμίους ἀναπεφυρμένους καὶ
 συμμεμιγμένους αὐτοῖς πανταχόθεν.

XLII. Οὕτω δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐχόντων καὶ τοῦ
 κινδύνου πρὸς τὴν Ἀχραδινὴν πλησιάζοντος, εἰς ὃν μό-
 20 νον ἦν καὶ λοιπὸν ἀπερείσασθαι τὴν ἐλπίδα πάντες μὲν
 ἐφρόνουν, ἔλεγε δὲ οὐδεὶς, αἰσχυνόμενοι τὴν ἀχαριστίαν
 καὶ τὴν ἀβουλίαν τὴν πρὸς Δίωνα. Πλήν γε δὴ τῆς
 ἀνάγκης ἐκβιαζομένης παρὰ τῶν συμμάχων καὶ τῶν ἰκ-
 πέων γίνεται φωνὴ καλεῖν Δίωνα καὶ μεταπέμπεσθαι
 25 τοὺς Πελοποννησίους ἐκ Λεοντίων. Ὡς δὲ πρῶτον
 ἠκούσθη καὶ ἀπετολμήθη τοῦτο, κραυγὴ καὶ χαρὰ καὶ
 δάκρυα τοὺς Συρακούσιους κατεῖχεν εὐχομένους ἐπι-
 φανῆναι τὸν ἄνδρα καὶ ποθοῦντας τὴν ὄψιν αὐτοῦ καὶ
 μεμνημένους τῆς παρὰ τὰ δεινὰ ῥώμης καὶ προθυμίας.
 30 ὡς οὐ μόνον αὐτὸς ἦν ἀνέκκλητος, ἀλλὰ κακείνους παρ-
 εῖχε θαρροῦντας καὶ ἀδεῶς τοῖς πολεμίους συμφερομέ-
 νους. Εὐθύς οὖν ἐκπέμπουσι πρὸς αὐτὸν ἀπὸ μὲν τῶν

συμμάχων Ἀρχωνίδην καὶ Τελεσίδην, ἀπὸ δὲ τῶν ἱππέων πέντε τοὺς περὶ Ἑλλάνικον. Οὗτοι διελάσαντες τὴν ὁδὸν ἱπποῖς ἀπὸ ρυτῆρος ἤκον εἰς Λεοντίλους τῆς ἡμέρας ἤδη καταφερομένης. Ἀποπηδήσαντες δὲ τῶν ἱππῶν καὶ τῷ Δίῳι πρῶτῳ προσπεσόντες δεδακρυμέ- 5 νοι τὰς συμφορὰς τῶν Συρακουσίων ἐφραζον. Ἦδη δὲ καὶ τῶν Λεοντίλων τινὲς ἀπήντων καὶ τῶν Πελοποννησίων ἠθροίζοντο πρὸς τὸν Δίωνα πολλοί, τῇ σπουδῇ καὶ τῇ δεήσει τῶν ἀνδρῶν ὑπονοοῦντες εἶναι τι καινότερον. Εὐθύς οὖν ἠγείτο πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῖς, καὶ συν- 10 δραμόντων προθύμως οἱ περὶ τὸν Ἀρχωνίδην καὶ τὸν Ἑλλάνικον εἰσελθόντες ἐξήγγειλάν τε βραχέως τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, καὶ παρεκάλουν τοὺς ξένους ἐπαμῦναι τοῖς Συρακουσίοις τὸ μνησικακεῖν ἀφέντας, ὡς μείζονα δίκην δεδωκότων αὐτῶν, ἢ λαβεῖν ἂν οἱ κακῶς πεπον- 15 θότες ἠξίωσαν.

XLIII. Πανσαμένων δὲ τούτων σιγῇ μὲν εἶχε πολλὴ τὸ θέατρον· ἀναστάντος δὲ τοῦ Δίωνος καὶ λέγειν ἀρξαμένου πολλὰ τῶν θακρῶν ἐκπίπτοντα τὴν φωνὴν ἐπέσχεν· οἱ δὲ ξένοι παρεκάλουν θαρρεῖν καὶ συνήχθον- 20 το. Μικρὸν οὖν ἀναλαβὼν ἐκ τοῦ πάθους ἑαυτὸν ὁ Δίων, „Ἄνδρες“ ἔφη, „Πελοποννήσιοι καὶ σύμμαχοι, βουλευσομένους ὑμᾶς ἐνταῦθα περὶ ὑμῶν αὐτῶν συνήγα- 7 γον. Ἐμοὶ δὲ περὶ ἑμαντοῦ βουλευέσθαι καλῶς οὐκ ἔχει Συρακουσῶν ἀπολλυμένων, ἀλλ’ εἰ σῶσαι μὴ δυναί- 25 μην, ἅπειμι τῷ πυρὶ καὶ τῷ πτώματι τῆς πατρίδος ἐνταφισόμενος. Ὑμεῖς δὲ βουλόμενοι μὲν ἔτι καὶ νῦν βοηθεῖν τοῖς ἀβουλοτάτοις ἡμῖν καὶ δυστυχεστάτοις ὑμετερον ἔργον οὐσαν ὀρθοῦτε τὴν Συρακουσίων πόλιν· εἰ δὲ μεμφόμενοι Συρακουσίοις ὑπερόψεσθε, τῆς γε πρό- 30 τερον ἀρετῆς καὶ προθυμίας περὶ ἐμὲ χάριν ἀξίαν κομίζοισθε παρὰ τῶν θεῶν μεμνημένοι Δίωνος, ὡς οὐθ’

ὕμᾱς ἀδικουμένους πρότερον οὐθ' ὕστερον τοὺς πολί-
 τας δυστυχοῦντας ἐγκαταλιπόντος.“ Ἔτι δ' αὐτοῦ λέ-
 γοντος οἱ μὲν ξένοι μετὰ κραυγῆς ἀνεπήδησαν ἄγειν καὶ
 βοηθεῖν κατὰ τάχος κελεύοντες, οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Συ-
 5 ρακουσίων περιβαλόντες ἠσπάσαντο πολλὰ μὲν ἐκεῖνα,
 πολλὰ δὲ τοῖς ξένοις ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν εὐχόμενα.
 Καταστάντος δὲ τοῦ θορύβου παρήγγειλεν ὁ Δίων εὐ-
 θὺς ἀπίοντας παρασκευάζεσθαι καὶ δειπνήσαντας ἦκειν
 μετὰ τῶν ὄπλων εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐγνωκῶς
 10 διὰ νυκτὸς βοηθεῖν.

XLIV. Ἐν δὲ ταῖς Συρακούσαις τῶν Διονυσίου στρα-
 τηγῶν, ἄχρι μὲν ἦν ἡμέρα, πολλὰ κακὰ τὴν πόλιν ἐργα-
 σαμένων, γενομένης δὲ νυκτὸς ἀναχωρησάντων εἰς τὴν
 ἀκρόπολιν καὶ τινὰς ἐξ ἑαυτῶν ὀλίγους ἀποβαλόντων.
 15 ἀναθαρρήσαντες οἱ δημαγωγοὶ τῶν Συρακουσίων καὶ
 τοὺς πολεμίους ἐλπίσαντες ἀτρεμήσειν ἐπὶ τοῖς διαπε-
 πραγμένοις παρεκάλουν τοὺς πολίτας αὐτίς· ἔαν Δίωνα
 καὶν προσίῃ μετὰ τῶν ξένων, μὴ δέχεσθαι μηδὲ παραχω-
 ρεῖν τῆς ἀρετῆς ἐκείνοις ὡς κρείττοσιν, ἀλλὰ σώζειν τὴν
 20 πόλιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν. Πάλιν
 οὖν ἐπέμποντο πρὸς τὸν Δίωνα παρὰ μὲν τῶν στρατη-
 γῶν ἀποτρέποντες, παρὰ δὲ τῶν ἱππέων καὶ τῶν γνωρί-
 μων πολιτῶν ἐπισπεύδοντες τὴν πορείαν. Καὶ διὰ τοῦτο
 βραδέως ἄμα καὶ κατὰ σπουδὴν πορευόμενος προσήει.
 25 Τῆς δὲ νυκτὸς προελθούσης οἱ μὲν μισοῦντες τὸν Δίωνα
 κατειχον τὰς πύλας ὡς ἀποκλείουσιν αὐτόν, ὁ δὲ Νύμφιος
 ἐκ τῆς ἄκρας αὐτίς πολλῶ προθυμότερους γεγονότας καὶ
 πλείονας ἐφιείς τοὺς μισθοφόρους τὸ μὲν προτειχίσαι
 πᾶν εὐθὺς κατέσκαπτε, τὴν δὲ πόλιν κατέτρεχε καὶ διέφ-
 30 παξεν. Ἦν δὲ φόνος μὲν οὐκέτι μόνον ἀνδρῶν, ἀλλὰ
 καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν, ἀρπαγαὶ δ' ὀλίγαι, φθόρος
 δὲ πάντων πολὺς. Ἀπεγνωκότες γὰρ ἦδη τὰ πράγματα

τοῦ Διονυσίου καὶ τοὺς Συρακουσίους δεινῶς μεμιση-
 κότης ὥσπερ ἐνταφιάσαι τὴν τυραννίδα τῇ πόλει πίπτου-
 σαν ἐβούλετο. Καὶ τοῦ Δίωνος προκαταλαμβάνοντες
 τὴν βοήθειαν ἐπὶ τὸν ὀξύτατον διὰ πυρὸς πάντων ὄλε-
 θρον καὶ ἀφανισμόν ἐχώρησαν, τὰ μὲν ἐγγὺς ἀπὸ χει- 5
 ρῶν δασί καὶ λαμπάσιν ὑποπιμπράντες, εἰς δὲ τὰ πρόσω
 διασπείροντες ἀπὸ τόξων πυροβόλους. Φευγόντων δὲ
 τῶν Συρακουσίων οἱ μὲν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐφονεύοντο κατα-
 λαμβανόμενοι, τὸ δὲ εἰς τὰς οἰκίας καταδύομενον αὐτίς
 ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐξέπιπτε, πολλῶν ἤδη φλεγομένων καὶ 10
 καταφερομένων ἐπὶ τοὺς διαθέοντας.

XLV. Τοῦτο τὸ πάθος μάλιστα τὴν πόλιν ἀνέωξε
 Δίωον πάντων συμφωνησάντων. Ἔτυχε μὲν γὰρ οὐκ ἐτι
 σπουδῇ πορευόμενος, ὡς ἤκουσεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν
 κατακεκλεισθαι τοὺς πολεμίους. Προτούσης δὲ τῆς ἡμέ- 15
 ρας πρῶτον ἱππεὶς ἀπήντησαν αὐτῷ τὴν δευτέραν κατά-
 ληψιν ἀπαγγέλλοντες· ἐπειτα καὶ τῶν ὑπεναντιουμένων
 ἔνιοι παρῆσαν ἐπείγεσθαι δεόμενοι. Συντείνοντος δὲ
 τοῦ κακοῦ μᾶλλον Ἡρακλείδης τὸν ἀδελφὸν ἐξέπεμψεν,
 εἶτα Θεοδότην τὸν θεῖον, ἰκετεύων ἀρήγειν, ὡς μηδενὸς 20
 ἀντέχοντος τοῖς πολεμίοις, αὐτοῦ δὲ τετρωμένου, τῆς δὲ
 πόλεως μικρὸν ἀπεχούσης ἀνατετράφθαι καὶ καταπε-
 πρῆσθαι. Τοιούτων ἀγγελμάτων τῷ Δίωον προσπεσόν-
 των ἔτι μὲν ἐξήκοντα σταδίους τῶν πυλῶν ἀπεῖχε· φρά-
 σας δὲ τὸν κίνδυνον τοῖς ξένοις καὶ παρακελευσάμενος 25
 78 οὐκ ἐτι βάρην ἤγεν, ἀλλὰ δρόμῳ τὸ στράτευμα πρὸς τὴν
 πόλιν, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἀντιαζόντων καὶ δεομένων ἐπέ-
 γεσθαι. Χρησάμενος δὲ θαυμαστῷ τάχει καὶ προθυμίᾳ
 τῶν ξένων εἰσέβαλε διὰ τῶν πυλῶν εἰς τὴν Ἐκατόμπε-
 δον λεγομένην· καὶ τοὺς μὲν ἑλαφροὺς εὐθύς ἀφήκεν 30
 ἐλθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, ὡς ἰδοῦσι θαρσῆσαι τοῖς
 Συρακουσίοις ἐγγένοιτο, τοὺς δ' ὀπίστας αὐτὸς συνέ-

ταττε καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ἐπιρρέοντας καὶ συνισταμένους, ὀρθίους λόγους ποιῶν καὶ διαιρῶν τὰς ἡγεμονίας, ὅπως [ὁμοῦ] πολλαχόθεν ἅμα προσφέροιτο φοβερώτερον.

XLVI. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα παρασκευασάμενος καὶ τοῖς
 5 θεοῖς προσευξάμενος ὄψθη διὰ τῆς πόλεως ἄγων ἐπὶ
 τοὺς πολεμίους, κραυγὴ καὶ χαρὰ καὶ πολὺς ἀλαλαγμὸς
 εὐχαῖς ὁμοῦ καὶ παρακλήσεσι μεμιγμένος ἐγένετο παρὰ
 τῶν Συρακουσίων, τὸν μὲν Δίωνα σωτήρα καὶ θεὸν
 ἀποκαλούντων, τοὺς δὲ ξένους ἀδελφούς καὶ πολίτας.
 10 Οὐδεὶς δὲ φίλαυτος ἦν καὶ φιλόψυχος παρὰ τὸν τότε και-
 ρόν, ὅς οὐ μᾶλλον ὑπὲρ μόνου Δίωνος ἢ τῶν ἄλλων
 ἀπάντων ἀγωνιῶν ἐφαίνετο, πρῶτου πρὸς τὸν κίνδυνον
 πορευομένου δι' αἵματος καὶ πυρὸς καὶ νεκρῶν πολλῶν
 κειμένων ἐν ταῖς πλατείαις. Ἦν μὲν οὖν καὶ τὰ παρὰ
 15 τῶν πολεμίων φοβερὰ παντάπασιν ἀπηργισμένων καὶ
 παρατεταγμένων παρὰ τὸ τείχισμα χαλεπὴν ἔχον καὶ
 δυσεκβίαστον τὴν πρόσοδον· ὁ δ' ἐκ τοῦ πυρὸς κίνδυ-
 νος ἐτάραττε μᾶλλον τοὺς ξένους καὶ δύσεργον ἐποίη-
 τὴν πορείαν. Κύκλω γὰρ ὑπὸ τῆς φλογὸς περιελάμποντο
 20 τὰς οἰκίας περινεμομένης· καὶ διαπύροις ἐπιβαίνοντες
 ἔρειπίοις καὶ καταφερομένοις ἀπορρήγμασι μεγάλοις
 ὑποτρέχοντες ἐπισφαλῶς καὶ πολὺν ὁμοῦ καπνῷ διαπο-
 ρευόμενοι κονιορτὸν ἐπειρῶντο συνέχειν καὶ μὴ διασπᾶν
 τὴν τάξιν. Ὡς δὲ προσέμιξαν τοῖς πολεμίοις, ἐν χειρὶ
 25 μὲν ὀλίγων πρὸς ὀλίγους ἐγένετο μάχη διὰ τὴν στενό-
 τητα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ τόπου, κραυγῇ δὲ καὶ προ-
 θυμῷ τῶν Συρακουσίων ἐπιρρωσάντων ἐβιάσθησαν οἱ
 περὶ τὸν Νύσιον. Καὶ τὸ μὲν πλεῖστον αὐτῶν εἰς τὴν
 ἀκρόπολιν ἐγγὺς οὔσαν ἀναφεῦγον ἐσώζετο· τοὺς δ'
 30 ἀπολειφθέντας ἔξω καὶ διασπαρέντας ἀνήρουν οἱ ξένοι
 διώκοντες. Ἀπόλαυσιν δὲ τῆς νίκης ἐν τῷ περρατικῷ
 καὶ χαρὰν καὶ περιβολὰς ἔργῳ τηλικούτῳ πρεπούσας οὐ

παρέσχεν ὁ καιρὸς, ἐπὶ τὰς οἰκίας τραπομένων τῶν Συρακουσίων καὶ τὸ πῦρ μόλις ἐν τῇ νυκτὶ κατασβεσάντων.

XLVII. Ἡμέρα δ' ὡς ἦν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ὑπέμεινε δημαγωγῶν, ἀλλὰ καταγνόντες ἑαυτῶν ἔφυγον, Ἡρακλείδης δὲ καὶ Θεοδότης αὐτοὶ κομίσαντες ἑαυτοὺς 5 τῷ Δίῳ παρέδωκαν, ἀδικεῖν ὁμολογοῦντες καὶ δεόμενοι βελτίονος ἐκείνου τυχεῖν ἢ γεγόνασιν αὐτοὶ περὶ ἐκείνου· πρέπειν δὲ Δίῳ τὴν ἄλλην ἄπασαν ἀρετὴν ἀσύγκριτον ἔχοντι καὶ πρὸς ὄργην κρείττονι φανῆναι τῶν ἡγνωμονηκότων, οἱ περὶ οὗ πρότερον ἐστασίασαν 10 πρὸς αὐτὸν νῦν ἤκουσιν ἠτιᾶσθαι τῆς ἀρετῆς ὁμολογοῦντες. Ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἡρακλείδην δεομένων οἱ μὲν φίλοι παρεκελεύοντο τῷ Δίῳ μὴ φείδεσθαι κακῶν καὶ βασκάνων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῖς στρατιώταις χαρίσασθαι τὸν Ἡρακλείδην καὶ τοῦ πολιτεύματος ἕξε- 15 λειν δημοκοπίαν, ἐπιμανῆς νόσημα, τυραννίδος οὐκ ἔλαττον. Ὁ δὲ Δίῳ παραμυθούμενος αὐτοὺς ἔλεγεν, ὡς τοῖς μὲν ἄλλοις στρατηγοῖς πρὸς ὄπλα καὶ πόλεμον ἢ πλείστη τῆς ἀσκήσεώς ἐστιν, αὐτῷ δὲ πολὺν χρόνον ἐν Ἀκαδημείᾳ μεμελέτηται θυμοῦ περιεῖναι καὶ φθόνου καὶ 20 φιλονεικίας πάσης· ὧν ἐπίδειξις ἐστὶν οὐχ ἢ πρὸς φίλους καὶ χρηστοὺς μετριότης, ἀλλ' εἴ τις ἀδικούμενος εὐπαραίτητος εἶη καὶ πρῶτος τοῖς ἀμαρτάνουσι· βούλε- 79 σθαι δ' Ἡρακλείδου μὴ τοσοῦτον δυνάμει καὶ φρονήσει κρατῶν, ὅσον χρηστότητι καὶ δικαιοσύνῃ φανῆναι. Τὸ 25 γὰρ ἀληθῶς βέλτιον ἐν τούτοις· αἱ δὲ τοῦ πολέμου κατορθώσεις, εἰ καὶ ἀνθρώπων μηδένα, τὴν γε τύχην διαμφισβητοῦσαν ἔχουσιν. Εἰ δ' Ἡρακλείδης ἄπιστος καὶ κακὸς διὰ φθόνου, οὗ τοι καὶ Δίῳνα δεῖν θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετὴν· τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι τοῦ προ- 30 ἀδικεῖν νόμῳ δικαιότερον ὠρίσθαι φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Ἀνθρώπου δὲ κακίαν, εἰ καὶ χαλεπὸν

ἔστιν, οὐχ οὕτως ἄγριον εἶναι παντάπασι καὶ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολλῶν εὖ ποιούντων.

XLVIII. Τοιοῦτοις χρησάμενος λογισμοῖς ὁ Δίων
 5 ἀφῆκε τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλείδην. Τραπόμενος δὲ πρὸς τὸ διατείχισμα τῶν μὲν Συρακουσίων ἕκαστον ἐκέλευσεν ἓνα κόψαντα σταυρὸν ἐγγὺς καταβάλλειν, τοὺς δὲ ξένους ἐπιστήσας διὰ νυκτὸς ἀναπαυομένων τῶν Συρακουσίων ἐλαθευ ἀποσταυρώσας τὴν ἀκρόπολιν, ὥστε μεθ'
 10 ἡμέραν τὸ τάχος καὶ τὴν ἐργασίαν θεασαμένους ὁμοίως θαυμάζειν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς πολεμίους. Θάψας δὲ τοὺς τεθνηκότας τῶν Συρακουσίων καὶ λυσάμενος τοὺς ἐαλωκότας δισχιλίων οὐκ ἐλάττονας ὄντας ἐκκλησίαν συνήγαγε. Καὶ παρελθὼν Ἡρακλείδης εἰσηγήσατο γνώ-
 15 μην αὐτοκράτορα στρατηγὸν ἐλέσθαι Δίωνα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν. Ἀποδεξαμένων δὲ τῶν ἀρίστων καὶ χειροτονεῖν κελευόντων ἐθορύβησεν ὁ ναυτικὸς ὄχλος καὶ βάνανσος ἀχθόμενος ἐκπίπτουσι τῆς ναυαρχίας τῷ Ἡρακλείδῃ, καὶ νομίζων αὐτόν, εἰ καὶ τὰλλα μηδενὸς ἄξιός
 20 ἔστι, δημοτικώτερόν γε πάντως εἶναι τοῦ Δίωνος καὶ μᾶλλον ὑπὸ χεῖρα τοῖς πολλοῖς. Ὁ δὲ Δίων τοῦτο μὲν ἐφῆκεν αὐτοῖς καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν ἀπέδωκε τῷ Ἡρακλείδῃ, πρὸς δὲ τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκιῶν τὸν ἀναδασμὸν ὠρμημένοις ἐναντιωθεὶς καὶ τὰ πρότερον ψηφισθέντα περὶ τούτων ἀκυρώσας ἐλύπησεν. Ὅθεν εὐθύς
 25 ἑτέραν ἀρχὴν λαβὼν ὁ Ἡρακλείδης τοὺς συνεκπλεύσαντας μετ' αὐτοῦ στρατιώτας καὶ ναύτας ἐν Μεσσήνῃ καθήμενος ἐδημαγῶγει καὶ παρῶξινε κατὰ τοῦ Δίωνος ὡς τυραννεῖν μέλλοντος· αὐτὸς δὲ πρὸς Διονύσιον ἐποιεῖτο
 30 συνθήκας κρύφα διὰ Φάρακος τοῦ Σπαρτιαίου. Καὶ τοῦτο τῶν γνωριμωτάτων Συρακουσίων ὑπονοησάντων στάσις ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ δι' αὐτὴν ἀπορία καὶ

σπάνις ἐν ταῖς Συρακούσαις, ὥστε παντάπασιν ἀμνησ-
νεῖν τὸν Δίωνα καὶ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν φίλων οὕτω
δυσμεταχειρίστον ἄνθρωπον καὶ διεφθαρμένον ὑπὸ
φθόνου καὶ πονηρίας αὐξήσαντα καθ' αὐτοῦ τὸν Ἡρα-
κλείδην.

5

XLIX. Φάρακος δὲ πρὸς Νέα πόλει τῆς Ἀκραγαν-
τίνης στρατοπεδεύοντος, ἐξαγαγὼν τοὺς Συρακουσίους
ἐβούλετο μὲν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ διαγωνίσασθαι πρὸς αὐ-
τόν, Ἡρακλείδου δὲ καὶ τῶν ναυτῶν καταβοώντων, ὡς
οὐ βούλεται μάχη κρῖναι τὸν πόλεμον Δίω, ἀλλ' αἰεὶ 10
μένοντος ἄρχειν, ἀναγκασθεῖς συνέβαλε καὶ ἠττήθη.
Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς οὐ βαρείας, ἀλλὰ μᾶλλον ὑφ'
ἑαυτῶν καὶ τοῦ στασιάζειν ταραχθέντων, αὐτίς ὁ Δίω
παρεσκευάζετο μάχεσθαι καὶ συνέταττε πείθων καὶ πα-
ραθαρρύνων. Τῆς δὲ νυκτὸς ἀρχομένης ἀγγέλλεται πρὸς
αὐτὸν Ἡρακλείδην ἄραυτα τὸν στόλον πλεῖν ἐπὶ Συρα-
κουσῶν, ἐγνωκότα τὴν πόλιν καταλαβεῖν κάκεινον ἀπο-
κλείσαι μετὰ τοῦ στρατεύματος. Εὐθύς οὖν ἀναλαβὼν
τοὺς δυνατωτάτους καὶ προθυμοτάτους ἱππάσατο διὰ
τῆς νυκτὸς· καὶ περὶ τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας πρὸς ταῖς 20
πύλαις ἦν σταδίους κατηνυκῶς ἑπτακοσίους. Ἡρακλεί-
80 δης δὲ ταῖς ναυσὶν, ὡς ἀμιλλώμενος ὑστέρησεν, ἀπο-
πλεύσας καὶ πλανώμενος ἐν ταῖς πράξεσιν ἀσκόπως ἐπι-
τυγχάνει Γαισύλῳ τῷ Σπαρτιάτῃ, φάσκοντι πλεῖν ἐφ'
ἡγεμονίᾳ Σικελιωτῶν ἐκ Λακεδαιμόνος, ὡς πρότερόν 25
ποτε Γύλιππος. Ἄσμενος οὖν ἀναλαβὼν τοῦτον τὸν
ἄνδρα καὶ περιψάμενος ὡσπερ ἀλεξιφάρμακον τοῦ Δίω-
νος ἐπεδείκνυτο τοῖς συμμάχοις· καὶ κήρυκα πέμπων
εἰς τὰς Συρακούσας ἐκέλευε δέχεσθαι τὸν Σπαρτιάτην
ἄρχοντα τοὺς πολίτας. Ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Δίω, 30
ὡς εἰσὶν ἄρχοντες ἱκανοὶ τοῖς Συρακουσίοις, εἰ δὲ πάν-
τως δύοι καὶ Σπαρτιάτου τοῖς πράγμασιν, αὐτὸς οὗτος

εἶναι κατὰ ποίησιν γεγωνῶς Σπαρτιάτης, τὴν μὲν ἀρχὴν ὁ Γαῖσυλος ἀπέγνω, πλεύσας δὲ πρὸς τὸν Δίωνα διήλλαξε τὸν Ἡρακλείδην ὄρκους δόντα καὶ πίστει τὰς μεγίστας, αἷς αὐτὸς ὁ Γαῖσυλος ᾤμωσε τιμωρὸς ἔσεσθαι
 5 Δίωφι καὶ κολαστῆς Ἡρακλείδου κακοπραγμονοῦντος.

Λ. Ἐκ τούτου κατέλυσαν μὲν οἱ Συρακούσιοι τὸ ναυτικόν, οὐδὲν γὰρ ἦν ἔργον αὐτοῦ, μεγάλαι δὲ δαπάναι τοῖς πλείουσι καὶ στάσεως ἀφορμαὶ τοῖς ἄρχουσι· τὴν δὲ ἄκραν ἐπολιόρκουν ἐξοικοδομήσαντες τὸ περιτείχισμα.
 10 Μηδεὸς δὲ τοῖς πολιορκουμένοις βοηθοῦντος, ἐκλιπόντος δὲ σίτου, τῶν δὲ μισθοφόρων γινομένων πονηρῶν, ἀπογνοὺς ὁ υἱὸς τοῦ Διονυσίου τὰ πράγματα καὶ σπεισάμενος πρὸς τὸν Δίωνα τὴν μὲν ἄκραν ἐκείνῳ μετὰ τῶν ὄπλων καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς παρέδωκεν, αὐ-
 15 τος δὲ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀναλαβὼν καὶ κέντε πληρωσάμενος τριήρεις ἐξέπλει πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ Δίωνος ἀσφαλῶς μὲν ἐκπέμποντος, οὐδεὸς δὲ τῶν ἐν Συρακούσαις ἀπολείποντος ἐκείνην τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ παρόντας ἐπιβοωμένων, ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην
 20 καὶ τὸν ἥλιον ἐλευθέραις ἀνίσχοντα ταῖς Συρακούσαις οὐκ ἐφορῶσιν. Ὅπου γὰρ εἴτι νῦν τῶν λεγομένων κατὰ τῆς τύχης παραδειγμάτων ἐμφανέστατόν ἐστι καὶ μέγιστον ἢ Διονυσίου φυγῆ, τίνα χρὴ δοκεῖν αὐτῶν ἐκείνων τὴν τότε χαρὰν γενέσθαι καὶ πηλίκον φρονῆσαι τοὺς
 25 τὴν μεγίστην τῶν πώποτε τυραννίδων καθελόντας ἐλαχίσταις ἀφορμαῖς;

ΛΙ. Ἐκπλεύσαντος δὲ τοῦ Ἀπολλοκράτους καὶ τοῦ Δίωνος εἰς τὴν ἀκρόπολιν βαδίζοντος οὐκ ἐκαρτέρησαν αἱ γυναῖκες οὐδ' ἀνέμειναν εἰσελθεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ
 30 τὰς θύρας ἐξέδραμον, ἢ μὲν Ἀριστομάχη τὸν υἱὸν ἄγουσα τοῦ Δίωνος, ἢ δ' Ἀρέτη κατόπιν εἶπετο δακρύνουσα καὶ διαποροῦσα, πῶς ἀσπάζεται καὶ προσεῖκη τὸν ἄνδρα

κοινωνίας αὐτῇ πρὸς ἕτερον γεγεννημένης. Ἀσπασαμένου δ' αὐτοῦ πρῶτον τὴν ἀδελφὴν, εἶτα τὸ παιδίον, ἢ Ἀριστομάχη προσαγαγοῦσα τὴν Ἀρέτην „Ἠτυχοῦμεν, ὦ Δίων,“ ἔφη „σοῦ φεύγοντος ἤκων δὲ καὶ νικῶν ἀφήρηκας ἡμῶν ἀπάντων τὰς κατηφείας, πλὴν μόνης ταύτης, ἣν ἐπείδον ἢ δυστυχῆς ἐγὼ σοῦ ζῶντος ἐτέρω συνελθεῖν βιασθεῖσαν. Ὅτε οὖν σὲ κύριον ἡμῶν ἢ τύχη πεποίηκε, πῶς αὐτῇ διαιτᾶς ἐκείνην τὴν ἀνάγκην; Πότερον ὡς θεῖον ἢ καὶ ὡς ἄνδρα σε ἀσπάζεται;“ Τοιαῦτα τῆς Ἀριστομάχης λεγούσης ὁ Δίων ἐκδακρῦσας προσηγάγετο φιλοστόργως τὴν γυναῖκα· καὶ παραδοὺς αὐτῇ τὸν υἱὸν ἐκέλευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ βαδίζειν, ὅπου καὶ αὐτὸς διητᾶτο, τὴν ἄκραν ἐπὶ τοῖς Συρακουσίοις ποιησάμενος.

III. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ προκεχωρηκότων οὐδὲν ἀπολαῦσαι πρότερον ἤξιώσε τῆς παρούσης εὐτυχίας ἢ τὸ καὶ φίλοις χάριτας καὶ συμμάχοις δωρεάς, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν ἄστει συνήθεσι καὶ ξένοις ἀπονειμαίτινα φιλανθρωπίας καὶ τιμῆς μερίδα τῇ μεγαλοψυχία τὴν δύναμιν ὑπερβαλλόμενος. Ἐαυτὸν δὲ λιτῶς καὶ σωφρόνως ἐκ τῶν τυχόντων διώκει, θαυμαζόμενος ὅτι, μὴ μόνον Σικελίας τε καὶ Καρχηδόνας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀποβλεπούσης πρὸς αὐτὸν εὐημεροῦντα, καὶ μηδὲν οὕτω μέγα τῶν τότε νομιζόντων, μηδ' ἐπιφανεστέρως περὶ ἄλλον ἡγεμόνα τόλμης καὶ τύχης γεγονέναι δοκούσης, οὕτω παρεῖχεν ἑαυτὸν ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ καὶ τραπέζῃ μέτριον, ὥσπερ ἐν Ἀκαδημείᾳ συσσιτῶν μετὰ Πλάτωνος, οὐκ ἐν ξεναγοῖς καὶ μισθοφόροις διαιτώμενος, οἷς αἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλησμοναὶ καὶ ἀπολαύσεις παραμυθία τῶν πόνων καὶ τῶν κινδύνων εἰσίν. Ἄλλ' ἐκείνῳ μὲν Πλάτων ἔγραφεν, ὡς πρὸς ἓνα νῦν τῆς οἰκουμένης τοῦτον ἅπαντες ἀποβλέπουσιν, αὐτὸς δὲ ἐκεῖ-

νος, ὡς εἰκεν, ἀφεώρα πρὸς ἕν χωρίον μιᾶς πόλεως, τὴν Ἀκαδημειαν, καὶ τοὺς αὐτόθι καὶ θεατὰς καὶ δικαστὰς ἐγίνωσκεν οὔτε πρᾶξιν οὔτε τόλμαν οὔτε νίκην τινὰ θαυμάζοντας, ἀλλὰ μόνον, εἰ κοσμίως καὶ σωφρόνως τῇ τύχῃ χρῆται καὶ παρέχει μέτριον ἑαυτὸν ἐν πράγμασι μεγάλοις ἀποσκοποῦντας. Τοῦ μέντοι περὶ τὰς ὀμιλίας ὄγκου καὶ τοῦ πρὸς τὸν δῆμον ἀτενοῦς ἐφιλονεῖκει μηδὲν ὑφελεῖν μηδὲ χαλάσαι, καίτοι τῶν πραγμάτων αὐτῷ χάριτος ἐνδεῶν ὄντων καὶ Πλάτωνος ἐπιμῶντος, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ γράφοντος, ὅτι ἡ ἀνθάδεια ἐρημιά σύννοικός ἐστιν. Ἀλλὰ φύσει τε φαίνεται πρὸς τὸ πιθανὸν δυσκεράστω κεχρημένος, ἀντισπᾶν τε τοὺς Συρακουσίους ἄγαν ἀνειμένους καὶ διατεθρυμμένους προθυμούμενος.

15 LIII. Ὁ γὰρ Ἡρακλείδης αὐτίς ἐπέκειτο· καὶ πρῶτον μὲν εἰς συνέδριον παρακαλούμενος οὐκ ἐβούλετο βαδίζειν· ἰδιώτης γὰρ ὢν μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιασάειν πολιτῶν. Ἐπειτα κατηγορεῖ τοῦ Δίωνος, ὅτι τὴν ἄκραν οὐ κατέσκαψε καὶ τῷ δήμῳ τὸν Διονυσίου τάφον ὠρμη-
20 μένῳ λῦσαι καὶ τὸν νεκρὸν ἐκβαλεῖν οὐκ ἐπέτρεψε, μεταπέμπεται δὲ ἐκ Κορίνθου συμβούλους καὶ συνάρχοντας ἀπαξιῶν τοὺς πολίτας. Τῷ δ' ὄντι μετεπέμπετο τοὺς Κορινθίους ὁ Δίων ἦν ἐπενόει πολιτεῖαν ῥᾶον ἐλπίζων καταστήσειν ἐκείνων παραγενομένων. Ἐπενόει δὲ τὴν
25 μὲν ἄκρατον δημοκρατίαν, ὡς οὐ πολιτεῖαν, ἀλλὰ παντοπῶλιον οὔσαν πολιτειῶν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, κωλύειν, Λακωνικὸν δέ τι καὶ Κρητικὸν σῆμα μιξάμενος ἐκ δήμου καὶ βασιλείας ἀριστοκρατίαν ἔχον τὴν ἐπιστατουῦσαν καὶ βραβεύουσαν τὰ μέγιστα καθιστάναι καὶ
30 κοσμεῖν, ὄρῶν καὶ τοὺς Κορινθίους ὀλιγαρχικώτερόν τε πολιτενομένους καὶ μὴ πολλὰ τῶν κοινῶν ἐν τῷ δήμῳ πράττοντας. Ὡς οὖν μάλιστα πρὸς ταῦτα τὸν Ἡρακλεί-

δην ἐναντιώσεσθαι προσεδόκα καὶ τᾶλλα ταραχώδης καὶ εὐμετάθετος καὶ στασιαστικὸς ἦν, οὓς πάλοι βουλομένους αὐτὸν ἐκώλυεν ἀνελεῖν, τούτοις ἐπέτρεψε τότε· καὶ παρελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἀποκτιννύουσιν αὐτόν. Ἐλύπησε δὲ σφόδρα τοὺς Συρακουσίους ἀποθανών. 5 Ὅμως δὲ τοῦ Δίωνος ταφάς τε λαμπρὰς παρασκευάσαντος καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος ἐπομένου προπέμψαντος τὸν νεκρὸν, εἶτα διαλεχθέντος αὐτοῖς, συνέγνωσαν, ὡς οὐ δυνατὸν ἦν ταρασσομένην παύσασθαι τὴν πόλιν Ἡρακλείδου καὶ Δίωνος ἅμα πολιτενομένων. 10

LIV. Ἦν δέ τις ἐταῖρος τοῦ Δίωνος ἐξ Ἀθηναίων, Κάλλιππος, ὃν φησὶν ὁ Πλάτων οὐκ ἀπὸ παιδείας, ἀλλ' ἐκ μυσταγωγῶν καὶ τῆς περιτρεχούσης ἐταιρείας γνώριμον αὐτῷ γενέσθαι καὶ συνήθη, μετασχὼν δὲ τῆς στρατείας καὶ τιμώμενος, ὥστε καὶ συνεισελθεῖν εἰς τὰς Συρακού- 15 σας πρῶτος τῶν ἐταίρων ἀπάντων ἐστεφανωμένος καὶ λαμπρὸς ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ διάσημος. Ἐπεὶ δέ, τῶν πρώτων καὶ βελτίστων φίλων τοῦ Δίωνος ἀνηλωμένων 32 ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τεθνηκότος Ἡρακλείδου, τὸν τε δῆμον ἐώρα τῶν Συρακουσίων ἔρημον ἡγεμόνος ὄντα καὶ 20 τοὺς στρατιώτας τοὺς μετὰ Δίωνος προσέχοντας αὐτῷ μάλιστα, μιαιώτατος ἀνθρώπων γενόμενος καὶ παντάπασιν ἐλπίσας Σικελίαν ἄθλον ἔξειν τῆς ξενοκτονίας, ὡς δέ φασιν ἔνιοι, καὶ τάλαντα προσλαβὼν εἴκοσι τοῦ φό- νου μισθὸν παρὰ τῶν πολεμίων, διέφθειρε καὶ παρε- 25 σκευάζε τινας τῶν ξένων ἐπὶ τὸν Δίωνα, κακοηθεστάτην ἀρχὴν καὶ πανουργοτάτην ποιησάμενος. Ἄει γὰρ τινας φωνὰς τῶν στρατιωτῶν πρὸς ἐκείνον ἢ λελεγμένας ἀλη- θῶς ἀναφέρων ἢ πεπλασμένας ὑφ' αὐτοῦ τοιαύτην ἐξ- ουσίαν ἔλαβε διὰ τὴν πίστιν, ὥστ' ἐντυγχάνειν κρύφα 30 καὶ διαλέγεσθαι μετὰ παρρησίας οἷς βούλοιοτο κατὰ τοῦ Δίωνος, αὐτοῦ κελεύοντος, ἵνα μηδὲ εἰς λανθάνη τῶν

ὑπούλως καὶ δυσμενῶς ἔχόντων. Ἐκ δὲ τούτων συνέ-
βαινε τοὺς μὲν πονηροὺς καὶ νοσοῦντας εὐρίσκειν ταχὺ
καὶ συνιστάναι τὸν Κάλλιππον, εἰ δέ τις ἀπώσάμενος τοὺς
λόγους αὐτοῦ καὶ τὴν πείραν ἐξείποι πρὸς τὸν Δίωνα,
5 μὴ ταράττεσθαι μηδὲ χαλεπαίνειν ἐκείνον, ὡς ἂ προσέ-
ταττε τοῦ Καλλίππου περαινόντος.

LV. Συνισταμένης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς φάσμα γίνεται
τῷ Δίῳ μέγα καὶ τερατῶδες. Ἐτύγχανε μὲν γὰρ ὄψῃ
τῆς ἡμέρας καθεζόμενος ἐν παστάδι τῆς οἰκίας μόνος ὢν
10 πρὸς ἑαυτῷ τὴν διάνοιαν· ἐξαίφνης δὲ φόφου γενομέ-
νου πρὸς θατέρῳ πέρατι τῆς στοᾶς, ἀποβλέψας ἔτι φω-
τὸς ὄντος εἶδε γυναῖκα μεγάλην, στολῇ μὲν καὶ προσώπῳ
μηδὲν Ἐριννύος τραγικῆς παραλλάττουσαν, σαίρουσαν
δὲ καλλύντρῳ τινὶ τὴν οἰκίαν. Ἐκπλαγείς δὲ δεινῶς καὶ
15 περίφοβος γενόμενος μετεπέμψατο τοὺς φίλους καὶ διη-
γείτο τὴν ὄψιν αὐτοῖς καὶ παραμένειν ἔδειτο καὶ συν-
νυκτερεύειν, παντάπασιν ἐκστατικῶς ἔχων καὶ δεδοικῶς
μὴ πάλιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μονωθέντι τὸ τέρας ἀφίκηται.
Τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸς οὐ συνέπεσε. Μεθ' ἡμέρας δ' ὀλί-
20 γας ὁ υἱὸς αὐτοῦ σχεδὸν ἀντίπαις ὢν ἐκ τινος λύπης καὶ
ὀργῆς μικρὰν καὶ παιδικὴν ἀρχὴν λαβούσης ἔρριψεν ἑαυ-
τὸν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ διεφθάρη.

LVI. Ἐν τοιούτοις δὲ τοῦ Δίωνος ὄντος ὁ Κάλλιππος
ἔτι μᾶλλον εἶχετο τῆς ἐπιβουλῆς· καὶ λόγον εἰς τοὺς
25 Συρακουσίους ἐξέδωκεν, ὡς ὁ Δίῳ ἅπαις γεγονῶς
ἔγνωκε τὸν Διονυσίου καλεῖν Ἀπολλοκράτην καὶ ποιῆ-
σθαι διάδοχον, ἀδελφιδοῦν μὲν ὄντα τῆς ἑαυτοῦ γυναι-
κός, θυγατριδοῦν δὲ τῆς ἀδελφῆς. Ἦδη δὲ καὶ τὸν
Δίωνα καὶ τὰς γυναῖκας ὑπόνοια τῶν πραττομένων εἶχε
30 καὶ μηνύσεις ἐρίγνοντο πανταχόθεν. Ἄλλ' ὁ μὲν Δίῳ,
ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τοῖς κατὰ τὸν Ἡρακλείδην ἀχθόμενος καὶ
τὸν φόνον ἐκείνον, ὡς τινα τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων

αὐτῷ κηλῖδα περικειμένην, δυσχεραίνων ἀεὶ καὶ βαρὺ νόμενος εἶπεν, ὅτι πολλάκις ἤδη θνήσκειν ἔτοιμός ἐστι καὶ παρέχειν τῷ βουλομένῳ σφάττειν αὐτόν, εἰ ζῆν δεήσει μὴ μόνον τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους φυλαττομένον. Τὰς δὲ γυναῖκας ὁρῶν ὁ Κάλλιππος ἔξετα- 5 ζούσας ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα καὶ φοβηθεὶς ἦλθε πρὸς αὐτὰς ἀρνούμενος καὶ δακρύων καὶ πίστιν ἦν βούλονται διδόναι βουλόμενος. Αἱ δ' ἠξίουσαν αὐτὸν ὁμόσαι τὸν μέγαν ὄρκον. Ἦν δὲ τοιοῦτος· καταβὰς εἰς τὸ τῶν Θεομοφόρων τέμενος ὁ διδοὺς τὴν πίστιν ἱερῶν τινῶν γε- 10 νομένων περιβάλλεται τὴν πορφυρίδα τῆς θεοῦ, καὶ λαβῶν δᾶδα καιομένην ἀπόμνυσι. Ταῦτα ποιήσας ὁ Κάλλιππος πάντα καὶ τὸν ὄρκον ἀπομόσας οὕτω κατεγέλασε τῶν θεῶν, ὥστε περιμείνας τὴν ἑορτὴν ἧς ᾤμοσε θεοῦ δρᾶ τὸν φόνον ἐν τοῖς Κορείοις, οὐδὲν ἴσως τὸ περὶ τὴν 15 ἡμέραν τῆς θεοῦ ποιησάμενος, ὡς ἀσεβουμένης πάντως, εἰ καὶ κατ' ἄλλον χρόνον ἔσφαττε τὸν μύστην αὐτῆς ὁ μυσταγωγός.

LVII. Ὅντων δὲ πλειόνων ἐν τῇ κοινῶνι τῆς πράξεως, καθεζομένου Δίωνος ἐν οἰκῆματι κλίνας τινὰς ἔχοντι 20 μετὰ τῶν φίλων, οἱ μὲν ἔξω τὴν οἰκίαν περιέστησαν, οἱ δὲ πρὸς ταῖς θύραις τοῦ οἴκου καὶ ταῖς θυρίσιν ἦσαν. Αὐτοὶ δ' οἱ προσφέρειν τὰς χεῖρας μέλλοντες Ζακύνθιοι παρῆλθον ἄνευ ξιφῶν ἐν τοῖς χιτῶσιν. Ἄμα δ' οἱ μὲν ἔξω τὰς θύρας ἐπισπασάμενοι κατεῖχον, οἱ δὲ τῷ Δίῳνι 25 προσπεσόντες κατάγχειν ἐπειρῶντο καὶ συντρίβειν αὐτόν. Ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινον, ἦτουν ξίφος· οὐδεὶς δ' ἐτόλμα τὰς θύρας ἀνοῖξαι. Συχνοὶ γὰρ ἦσαν ἐνδον οἱ μετὰ τοῦ Δίωνος, ὧν ἕκαστος οἴομενος, ἂν ἐκείνον πρόηται, διασῶσειν ἑαυτόν, οὐκ ἐτόλμα βοηθεῖν. Διατριβῆς δὲ γε- 30 νομένης Λύκων ὁ Συρακούσιος ὁρέγει τιμὴ τῶν Ζακύνθιων διὰ τῆς θυρίδος ἐγχειρίδιον, ᾧ καθάπερ ἱερεῖον

τὸν Δίωνα κρατούμενον πάλαι καὶ δεδιττόμενον ἀπέσφαξαν. Εὐθύς δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν μετὰ τῆς γυναικὸς ἐγκύμονος οὓσης εἰς τὴν εἰρκτὴν ἐνέβαλον. Καὶ συνέβη τῇ γυναικὶ τλημονέστατα λοχευθείσῃ τεκεῖν ἐν τῷ δεσμῷ
 5 τηρίῳ παιδάριον ἄρρεν· ὅπερ καὶ θρέψαι μᾶλλον παρεβάλλοντο πείσασαι τοὺς φύλακας ἤδη τοῦ Καλλίππου θορυβουμένου τοῖς πράγμασιν.

LVIII. Ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ἀποκτείνας τὸν Δίωνα λαμπρὸς ἦν καὶ κατεῖχε τὰς Συρακούσας· καὶ πρὸς τὴν Ἀθηναίων ἐγραφε πόλιν, ἣν μάλιστα μετὰ τοὺς θεοὺς ὤφειλεν αἰδεῖσθαι καὶ δεδιέναι τηλικούτου μύσου ἀφάμενος. Ἄλλ' ἔοικεν ἀληθῶς λέγεσθαι τὸ τὴν πόλιν ἐκείτην φέρειν ἄνδρας ἀρετῇ τε τοὺς ἀγαθοὺς ἀρίστους καὶ κακία τοὺς φαύλους πονηροτάτους, καθάπερ αὐτῶν καὶ ἡ
 15 χώρα κάλλιστον μέλι καὶ κώνειον ὠκυμορώτατον ἀναδίδωσιν. Οὐ μὲν πολὺν χρόνον ὁ Κάλλιππος ἐγκλημα τῆς τύχης καὶ τῶν θεῶν περιῆν, ὡς περιορῶντων ἐξ ἀσεβήματος ἄνθρωπον τηλικούτου κτώμενον ἡγεμονίας καὶ πράγματα· ταχὺ δ' ἀξίαν δίκην ἔδωκεν. Ὀρμήσας
 20 μὲν γὰρ Κατάνην λαβεῖν εὐθύς ἀπέβαλε τὰς Συρακούσας· ὅτε καὶ φασιν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι πόλιν ἀπολωλεκῶς τυρόκνηστιν εἴληφεν. Ἐπιθέμενος δὲ Μεσσηνίοις καὶ τοὺς πλείστους στρατιώτας ἀπολέσας, ἐν οἷς ἦσαν οἱ Δίωνα κατακτείναντες, οὐδεμιᾶς δὲ πόλεως αὐτὸν ἐν
 25 Σικελίᾳ προσδεχομένης, ἀλλὰ μισούντων ἀπάντων καὶ προβαλλομένων, Ῥήγιον κατέσχευ. Ἐκεῖ δὲ λιπρῶς πράττων καὶ κακῶς διατρέφων τοὺς μισθοφόρους ὑπὸ Λεπτίνου καὶ Πολυπέρχοντος ἀνηρέθη, χρησαμένων ἕφιδία κατὰ τύχην, ᾧ καὶ Δίωνα πληγῆναί φασιν.
 30 Ἐγνώσθη δὲ τῷ μεγέθει (βραχὺ γὰρ ἦν, ὥσπερ τὰ Λακωνικά) καὶ τῇ κατασκευῇ τῆς τέχνης, εἰργασμένον γλαφυρῶς καὶ περιττῶς. Τοιαύτην μὲν οὖν τίσιν Κάλλιπ-

πος ἔδωκε· τὴν δ' Ἀριστομάχην καὶ τὴν Ἀρέτην, ὡς ἀφείδησαν ἐκ τῆς εἰρκτῆς, ἀναλαβὼν Ἰκέτης ὁ Συρακούσιος, εἰς τῶν Δίωνος φίλων γεγονῶς, ἐδόκει πιστῶς καὶ καλῶς περιέπειν. Εἶτα συμπεισθεὶς ὑπὸ τῶν Δίωνος ἐχθρῶν καὶ παρασκευάσας πλοῖον αὐταῖς, ὡς 5 εἰς Πελοπόννησον ἀποσταλησομέναις, ἐκέλευσε κατὰ πλοῦν ἀποσφάξαντας ἐκβαλεῖν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ζώσας ἐτι καταποντισθῆναι λέγουσι καὶ τὸ παιδίον μετ' αὐτῶν. Περιῆλθε δὲ καὶ τοῦτον ἀξία ποινὴ τῶν τετολμημένων. Αὐτός τε γὰρ ὑπὸ Τιμολέοντος ἀλοῦς 10 ἀπέθανε, καὶ θυγατέρας δύο προσapéκτειναν αὐτοῦ Δίωσι τιμωροῦντες οἱ Συρακούσιοι, περὶ ὧν ἐν τῷ Τιμολέοντος βίῳ καθ' ἕκαστα γέγραπται.

Β Ρ Ο Υ Τ Ο Σ.

384 I. Μάρκου δὲ Βρούτου πρόγονος ἦν Ἰούμιος Βρούτος, ὃν ἀνέστησαν ἐν Καπιτωλίῳ χαλκοῦν οἱ πάλαι Ρω-20 μαῖοι μέσον τῶν βασιλέων ἐσπασμένον ξίφος, ὡς βεβαίότατα καταλύσαντα Ταρκύνιους. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ τὰ ψυχρήλατα τῶν ξιφῶν, σκληρὸν ἐκ φύσεως καὶ οὐ μαλακὸν ἔχων ὑπὸ λόγου τὸ ἦθος ἄχρι παιδοφονίας ἐξώκειλε τῷ θυμῷ τῷ κατὰ τῶν τυράννων, οὕτως 25 δ', ὑπὲρ οὗ γράφεται ταῦτα, παιδεία καὶ λόγῳ διὰ φιλοσοφίας καταμίξας τὸ ἦθος, καὶ τὴν φύσιν ἐμβριθῆ καὶ πραεῖαν οὖσαν ἐπεγείρας ταῖς πρακτικαῖς ὁρμαῖς, ἐμμελέστατα δοκεῖ κραθῆναι πρὸς τὸ καλόν, ὥστε καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους αὐτῷ διὰ τὴν ἐπὶ Καίσαρα συνωμο-30 σίαν, εἰ μὲν τι γενναῖον ἢ πρᾶξις ἦνεγκε, Βρούτῳ προσάπτειν, τὰ δυσχερόστερα δὲ τῶν γεγονότων τρέπειν

εἰς Κάσσιον, οἰκτεῖον μὲν ὄντα Βρούτου καὶ φίλον, ἀπλοῦν δὲ τῷ τρόπῳ καὶ καθαρὸν οὐχ ὁμοίως. Σερβιλία δὲ ἡ μήτηρ ἀνέφερε τὸ γένος εἰς Ἄλαν Σερβίλιον, ὃς Μαυλίου Σπορίου τυραννίδα κατασκευαζομένου καὶ 5 ταράττοντος τὸν δῆμον ἐγχειρίδιον λαβὼν ὑπὸ μάλης προῆλθεν εἰς ἀγορὰν καὶ παραστὰς τῷ ἀνδρὶ πλησίον, ὡς ἐντυγχάνειν τι μέλλων καὶ διαλέγεσθαι, προσνεύσαντα πατάξας ἀπέκτεινε. Τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογούμενόν ἐστι· τὸ δὲ πατρῶον γένος οἱ διὰ τὸν Καίσαρος φό- 10 νον ἐχθρὰν τινὰ καὶ δυσμένειαν ἀποδεικνύμενοι πρὸς Βρούτων οὗ φασι εἰς τὸν ἐκβαλόντα Ταρκυνίους ἀνήκειν, οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ λειψθῆναι γένος ἀνελόντι τοὺς υἱούς, ἀλλὰ δημότην τοῦτον, οἰκονόμου υἱὸν ὄντα Βρούτου, ἄρτι καὶ πρῶην εἰς ἄρχοντα προελθεῖν. Πο- 15 σειδῶνιος δ' ὁ φιλόσοφος τοὺς μὲν ἐνηλικίους φησὶν ἀπολέσθαι τοῦ Βρούτου παῖδας ὡς ἰστόρηται, τρίτον δὲ λειψθῆναι νῆπιον, ἀφ' οὗ τὸ γένος ὠρμηῆσθαι· καὶ τῶν γε καθ' αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας γεγονότων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀναφέρειν ἐνίους πρὸς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Βρού- 20 του τὴν ὁμοιότητα τῆς ἰδέας. Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα.

II. Σερβιλίας δὲ τῆς Βρούτου μητρὸς ἀδελφὸς ἦν Κάτων ὁ φιλόσοφος, ὃν μάλιστα Ῥωμαίων ἐξήλωσεν οὗτος θεῖον ὄντα καὶ πενθερὸν ὕστερον γενόμενον. Τῶν 25 δὲ Ἑλληνικῶν φιλοσόφων οὐδενὸς μὲν, ὡς ἀπλῶς εἶπειν, ἀνήκοος ἦν οὐδὲ ἀλλότριος, διαφερόντως δ' ἐσπουδάκει πρὸς τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος. Καὶ τὴν νέαν καὶ μέσσην λεγομένην Ἀκαδήμειαν οὐ πάνυ προσιέμενος ἐξήρτητο τῆς παλαιᾶς, καὶ διετέλει θαυμάζων μὲν Ἀντίοχον 30 τὸν Ἀσκαλωνίτην, φίλον δὲ καὶ συμβιωτὴν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πεποιημένος Ἄριστον, ἄνδρα τῇ μὲν ἐν λόγοις ἕξει πολλῶν φιλοσόφων λειπόμενον, εὐταξίᾳ δὲ

καὶ πραότητα τοῖς πρώτοις ἐνάμιλλον. Ὁ δ' Ἐμπυλος, οὗ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ οἱ φίλοι μέμνηται πολλάκις ὡς συμβιοῦντος αὐτῷ, ῥήτωρ ἦν καὶ καταλέλοιπε μικρὸν μὲν, οὐ φαῦλον δὲ σύγγραμμα περὶ τῆς Καίσαρος ἀναιρέσεως, ὃ Βρούτος ἐπιγέγραπται. 5
 985 Ῥωμαῖστὶ μὲν οὖν ἤσκητο πρὸς τὰς διεξόδους καὶ τοὺς ἀγῶνας ἱκανῶς ὁ Βρούτος, Ἑλληνιστὶ δὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν καὶ Λακωνικὴν ἐπιτηδεύων βραχυλογίαν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἐνιαχοῦ παράσημός ἐστιν. Οἶον ἤδη καθεστηκῶς εἰς τὸν πόλεμον γράφει Περγαμηνοῖς· „Ἀκούω 10 ὑμᾶς Δολοβέλλα δεδωκέναι χρήματα· ἂ εἰ μὲν ἐκόντες ἔδοτε, ὁμολογεῖτε ἀδικεῖν· εἰ δὲ ἄκουτες, ἀποδείξατε τῷ ἔμοι ἐκόντες δοῦναι.“ Πάλιν Σαμίοις· „Αἱ βουλαὶ ὑμῶν ὀλίγωροι, αἱ ὑπουργίαι βραδεῖαι. Τί τούτων τέλος ἐννοεῖσθε;“ Καὶ [περὶ Παταρέων] ἑτέραν· „Ξάνθιοι 15 τὴν ἐμὴν εὐεργεσίαν ὑπεριδόντες τάφον ἀπονοίας ἐσχήκασιν τὴν πατρίδα, Παταρεῖς δὲ πιστεύσαντες ἑαυτοὺς ἔμοι οὐδὲν ἐλλείπουσι διοικοῦντες τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐλευθερίας. Ἐξὸν οὖν καὶ ὑμῖν ἢ τὴν Παταρέων κρίσιν ἢ τὴν Ξανθίων τύχην ἐλέσθαι.“ Τὸ μὲν οὖν τῶν παρα- 20 σήμων γένος ἐπιστολίῳν τοιοῦτόν ἐστιν.

III. Ἔτι δὲ μειράκιον ὦν Κάτωνι τῷ θείῳ συναπεδήμησεν εἰς Κύπρον ἐπὶ Πτολεμαῖον ἀποσταλέντι. Πτολεμαίου δὲ διαφθείραντος ἑαυτὸν ὁ Κάτων αὐτὸς ἐν Ῥόδῳ διατριβὴν ἔχων ἀναγκαίαν ἔτυχε μὲν ἤδη τινὰ τῶν 25 φίλων Κανίδιον ἐπὶ τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν ἀπεσταλκῶς, δεισας δ' ἐκείνον ὡς οὐκ ἀφεξόμενον κλοπῆς, ἔγραψε τῷ Βρούτῳ πλεῖν τὴν ταχίστην εἰς Κύπρον ἐκ Παμφυλίας· ἐκεῖ γὰρ ἑαυτὸν ἀναλαμβάνων ἐκ τινος ἀσθενείας διῆγεν. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἄκων ἐπλευσε, τόν τε 30 Κανίδιον αἰδούμενος, ὡς ἀτίμως ἀπερριμμένον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος, καὶ ὄλωσ τὴν τοιαίτην ἐπιμέλειαν καὶ διοί-

κῆσιν, ἅτε δὴ νέος καὶ σχολαστής, οὐκ ἐλευθέριον οὐδ' ἑαυτοῦ ποιούμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ταῦτα συντείνας ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐπηνέθη, καὶ τῆς οὐσίας ἐξαργυρισθείσης ἀναλαβὼν τὰ πλείστα τῶν χρημάτων 5 εἰς Ῥώμην ἐπλευσεν.

IV. Ἐπεὶ δὲ τὰ πράγματα διέστη Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐξενεγκαμένων τὰ ὄπλα καὶ τῆς ἡγεμονίας 10 ταραχθείσης, ἐπίδοξος μὲν ἦν αἰρήσεσθαι τὰ Καίσαρος· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ διὰ τὸν Πομπηίου ἐτεθνήκει πρότερον· ἀξιῶν δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων ἐπίπροσθεν ποιεῖσθαι καὶ τὴν Πομπηίου νομίζων ὑπόθεσιν βελτίονα πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι τοῦ Καίσαρος ἐκείνῳ προσέθετο. Καίτοι πρότερον ἀπαντήσας οὐδὲ προσεῖπε τὸν Πομπηίου, ἄγος 15 ἡγούμενος μέγα πατρὸς φονεῖ διαλέγεσθαι· τότε δ' ὡς ἄρχοντι τῆς πατρίδος ὑποτάξας ἑαυτὸν εἰς Κιλικίαν ἐπλευσε πρεσβευτῆς μετὰ Σησιτίου τοῦ λαχόντος τὴν ἐπαρχίαν. Ὡς δ' ἐκεῖ πράττειν οὐδὲν ἦν μέγα καὶ συνέησαν εἰς ταῦτ' ἤδη Πομπηίος καὶ Καίσαρ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῶν ὅλων, ἦκεν εἰς Μακεδονίαν ἐθελοντῆς τοῦ 20 κινδύνου μεθέξων· ὅτε καὶ φασὶ Πομπηίου ἠσθέντα καὶ θαυμάσαντα προσιόντος αὐτοῦ καθεζόμενον ἐξαναστῆναι καὶ περιβαλεῖν ὡς κρείττονα πάντων ὀρώντων. Ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ τῆς ἡμέρας ὅσα μὴ Πομπηίῳ συνῆν περὶ λόγους καὶ βιβλία διέτριβεν, οὐ μόνον τὸν ἄλλον χρόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς μεγάλης μάχης. Ἦν μὲν ἀκμῆ 25 θέρους καὶ καῦμα πολὺ πρὸς ἐλώδεσι χωρίοις ἐστρατοπεδευκότων, τῷ δὲ Βρούτῳ οὐ ταχέως ἦκον οἱ τὴν σκηνὴν κομίζοντες. Ἐκπονηθεῖς δὲ περὶ ταῦτα, μεσημβρίας μόλις ἀλειψάμενος καὶ φαγὼν ὀλίγα, τῶν ἄλλων ἢ κα- 30 θευδόντων ἢ πρὸς ἐπινοία καὶ φροντίδι τοῦ μέλλοντος ὄντων, αὐτὸς ἄχρι τῆς ἑσπέρας ἔγραφε συνιάττων ἐπιτομὴν Πολυβίου.

V. Λέγεται δὲ καὶ Καίσαρ οὐκ ἀμελεῖν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ προειπεῖν τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἡγεμόσιν ἐν τῇ μάχῃ μὴ κτείνειν Βρούτον, ἀλλὰ φείδεσθαι καὶ παρασχόντα μὲν ἐκουσίως ἄγειν, εἰ δὲ ἀπομάχοιτο πρὸς τὴν σύλληψιν, ἔαν καὶ μὴ βιάζεσθαι· καὶ ταῦτα ποιεῖν τῇ μητρὶ 5
986 τοῦ Βρούτου Σερβιλία χαριζόμενος. Ἐγνώκει γάρ, ὡς ἔοικε, νεανίας ὧν ἔτι τὴν Σερβιλίαν ἐπιμανείσαν αὐτῷ, καὶ καθ' οὓς μάλιστα χρόνους ὁ ἔρως ἐπέφλεγε γενόμενον τὸν Βρούτον ἐπέπειστό πως ἔξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. Λέγεται δὲ τῶν περὶ Κατιλίαν πραγμάτων μεγάλων 10
ἐμπεπτωκότων εἰς τὴν σύγκλητον, ἃ μικρὸν ἐδέησεν ἀνατρέψαι τὴν πόλιν, ἐστάναι μὲν ὁμοῦ Κάτωνα καὶ Καίσαρα διαφερομένους περὶ γνώμης, ἐν τούτῳ δὲ γραμματιδίου μικροῦ προσδοθέντος ἔξωθεν Καίσαρι, τὸν μὲν ἀναγινώσκειν σιωπῇ, Κάτωνα δὲ βοᾶν, ὡς 15
δεινὰ ποιεῖ Καίσαρ ἐντεύξεις καὶ γράμματα παρὰ τῶν πολεμίων προσδεχόμενος. Θορυβησάντων δὲ πολλῶν καὶ τοῦ Καίσαρος τὸ δελτάριον, ὡς εἶχε, τῷ Κάτῳ προσδόντος, ἀναγνόντα Σερβιλίας τῆς ἀδελφῆς ἀκόλαστον ἐπιστόλιον ἐκεῖνο μὲν εἶπαι πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ 20
εἶπεῖν „Κράτει, μέθυσε,“ πρὸς δὲ τὴν γνώμην καὶ τὸν λόγον αὐτίς ἔξ ἀρχῆς τραπέσθαι. Οὕτω μὲν ἦν ὁ πρὸς Καίσαρα Σερβιλίας ἔρως περιβόητος.

VI. Γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἥττης καὶ Πομπηίου μὲν ἐπὶ θάλασσαν διεκπεσόντος, πολιορκου- 25
μένου δὲ τοῦ χάρακος, ἔλαθεν ὁ Βρούτος κατὰ πύλας πρὸς τόπον ἐλώδη καὶ μεστὸν ὑδάτων καὶ καλάμου φερούσας ἔξελθὼν καὶ διὰ νυκτὸς ἀποσωθεὶς εἰς Λάρισσαν. Ἐκεῖθεν δὲ γράψαντος αὐτοῦ Καίσαρ ἦσθη τε σωζομένῳ, καὶ κελεύσας πρὸς αὐτὸν ἔλθειν οὐ μόνον 30
ἀφῆκε τῆς αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τιμώμενον ἐν τοῖς μάλιστα περὶ αὐτὸν εἶχεν. Οὐδενὸς δ' ὄπη φεύγοι Πομπηίος

εἰπεῖν ἔχοντας, ἀλλ' ἀπορίας οὔσης, ὁδὸν τινα σὺν τῷ
 Βρούτῳ βαδίζων μόνος ἀπεπειράτο τῆς γνώμης. Καὶ
 δόξαντος ἔκ τινων διαλογισμῶν ἄριστα περὶ τῆς Πομπή-
 5 πηίου τεκμαίρεσθαι φυγῆς ἀφείλες τὰλλα τὴν ἐπ' Αἰγύ-
 πτου συνέτεινεν. Ἄλλὰ Πομπήϊον μὲν, ὥσπερ εἰκασε
 Βροῦτος, Αἰγύπτῳ προσβαλόντα τὸ κεκρωμένον ἐδέ-
 ξατο, Καίσαρα δὲ καὶ πρὸς Κάσσιον ἐπράϋνε Βροῦτος.
 Καὶ δὴ καὶ τῷ τῶν Λιβύων βασιλεῖ προηγορῶν μὲν ἤπ-
 10 τᾶτο τοῦ μεγέθους τῶν κατηγοριῶν, δεόμενος δὲ καὶ
 παραιτούμενος περὶ τούτου πολλὴν αὐτῷ διέσωσε τῆς
 ἀρχῆς. Λέγεται δὲ Καίσαρ, ὅτε πρῶτον ἤκουσεν αὐτοῦ
 λέγοντος, εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους· „Οὗτος ὁ νεανίας
 οὐκ οἶδα μὲν ὃ βούλεται, πᾶν δ' ὃ βούλεται σφόδρα
 15 βούλεται.“ Τὸ γὰρ ἐμβριθὲς αὐτοῦ καὶ μὴ φραδίως μηδὲ
 παντὸς ὑπήκοον τοῦ δεομένου πρὸς χάριν, ἀλλ' ἔκ λο-
 γισμοῦ καὶ προαιρέσεως τῶν καλῶν πρακτικόν, ὅπου
 τρέψειεν, ἰσχυραῖς ἐχρῆτο ταῖς ὁρμαῖς καὶ τελεσιουργοῖς.
 Πρὸς δὲ τὰς ἀδίκους δεήσεις ἀκολάκευτος ἦν, καὶ
 τὴν ὑπὸ τῶν ἀναισχύντως λιπαρούντων ἦτιαν, ἦν ἐνιοῖ
 20 δυσωπεισθαι καλοῦσιν, αἰσχίστην ἀνδρὶ μεγάλῳ ποιού-
 μενος εἰώθει λέγειν, ὡς οἱ μὴδὲν ἀρνεῖσθαι δυνάμενοι
 δοκοῦσιν αὐτῷ μὴ καλῶς τὴν ὥραν διατεθεῖσθαι. Μέλ-
 λων δὲ διαβαίνειν εἰς Λιβύην Καίσαρ ἐπὶ Κάτωνα καὶ
 Σκηπίωνα Βρούτῳ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν ἐκέιρε-
 25 ψεν εὐτυχία τιμὴ τῆς ἐπαρχίας· τὰς γὰρ ἄλλας ὕβρει καὶ
 πλεονεξία τῶν πεπιστευμένων ὥσπερ αἰχμαλώτους δια-
 φοροούντων, ἐκείνοις καὶ τῶν πρόσθεν ἀτυχημάτων
 παῦλα καὶ παραμυθία Βροῦτος ἦν. Καὶ τὴν χάριν εἰς
 Καίσαρα πάντων ἀνῆπτεν, ὡς αὐτῷ μετὰ τὴν ἐπάνοδον
 30 περιόντι τὴν Ἰταλίαν ἡδιστον θέαμα τὰς ὑπὸ Βρούτῳ
 πόλεις γενέσθαι καὶ Βροῦτον αὐτόν. αὔξοντα τὴν ἐκεί-
 νου τιμὴν καὶ συνόντα κεχαρισμένως.

VII. Ἐπεὶ δὲ πλειόνων στρατηγιῶν οὐσῶν τὴν μέγιστον ἔχουσαν ἀξίωμα, καλουμένην δὲ πολιτικὴν ἐπίδοξος ἦν ἡ Βρούτος ἔξειν ἡ Κάσσιος, οἱ μὲν αὐτοὺς λέγουσιν ἔξ αἰτιῶν προτέρων ἡσυχῇ διαφερομένους ἔτι μᾶλλον ὑπὲρ τούτου διαστασιάσαι, καίπερ οἰκείους ὄντας· Ἰουνία γάρ, ἀδελφῆ Βρούτου, συνῶκει Κάσσιος· οἱ δὲ Καίσαρος ἔργον γενέσθαι τὴν φιλονεικίαν ταύτην ἑκατέρω κρύφα δι' ἐλπίδων ἐνδιδόντος ἑαυτόν, ἄκρι οὐ προαχθέντες οὕτω καὶ παροξυνθέντες εἰς ἀγῶνα κατέστησαν. Ἠγωνίζετο δὲ Βρούτος εὐκλεία καὶ ἀρετῇ 10 πρὸς πολλὰ τοῦ Κασσίου καὶ λαμπρὰ τὰ Παρθικὰ νεανιεύματα. Καίσαρ δ' ἀκούσας καὶ βουλευόμενος ἐν τοῖς φίλοις εἶπε· „Δικαιότερα μὲν λέγει Κάσσιος, Βρούτῳ δὲ τὴν πρώτην δοτέον.“ Ἀπεδείχθη δὲ Κάσσιος ἐφ' ἑτέρω στρατηγός, οὐ τοσοῦτον εὐνοίας ἔχων δι' ἣν ἔλαβεν, 15 ὅσον ὀργῆς ὧν ἀπέτυχε. Βρούτος δὲ καὶ τᾶλλα μετεῖχε τῆς Καίσαρος δυνάμεως ὅσον ἐβούλετο. Βουλομένῳ γὰρ ὑπῆρχεν εἶναι τῶν φίλων πρώτῳ καὶ δύνασθαι πλεῖστον· ἀλλ' εἴλκεν αὐτόν ἡ περὶ Κάσσιον ἑταιρεία καὶ ἀπέστρεφεν, αὐτῷ μὲν οὐπω Κασσίῳ διηλλαγμένον ἔξ 20 ἐκείνης τῆς φιλοτιμίας, ἀκούοντα δὲ τῶν φίλων διακελευομένων μὴ περιορᾶν αὐτόν ὑπὸ Καίσαρος μαλασσόμενον καὶ κηλούμενον, ἀλλὰ φεύγειν τὰς τυραννικὰς φιλοφροσύνας καὶ χάριτας, αἷς οὐ τιμῶντα τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐκτέμνοντα τὴν ἀλκὴν καὶ τὸν θυμὸν ὑπερείποντα 25 χρῆσθαι πρὸς αὐτόν.

VIII. Οὐ μὴν οὐδὲ Καίσαρ ἀνύποπτος ἦν πάμπαν οὐδ' ἀδιάβλητος πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὸ μὲν φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τοὺς φίλους ἐδεδίει τοῦ ἀνδρός, ἐπίστευε δὲ τῷ ἦθει. Καὶ πρώτον μὲν Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα 30 λεγομένων νεωτερίζειν οὐκ ἔφη τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας ἐνοχλεῖν, ἀλλὰ τοὺς ὠχροὺς καὶ ἰσχυροὺς ἐκείνους·

Βροῦτον λέγων καὶ Κάσσιον· ἔπειτα τὸν Βροῦτον τι-
 νῶν διαβαλλόντων καὶ φυλάττεσθαι παρακελευομένων
 τῇ χειρὶ τοῦ σώματος ἀπτόμενος εἶπε· „Τὺ δέ; οὐκ ἂν
 ὑμῖν δοκεῖ Βροῦτος ἀναμεῖναι τουτὶ τὸ σαρκίον;“ ὡς
 5 οὐδενὶ προσῆκον ἄλλῳ μεθ' ἑαυτὸν ἢ Βρούτῳ δύνασθαι
 τοσοῦτον. Καὶ μέντοι δοκεῖ πρῶτος ἂν ἐν τῇ πόλει γε-
 νέσθαι βεβαίως, ὀλίγον χρόνον ἀνασχόμενος Καίσαρ
 δευτερεῦσαι καὶ παρακμάσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ
 μαρανθῆναι τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἑάσας δόξαν.
 10 Ἀλλὰ Κάσσιος, ἀνὴρ θυμοειδῆς καὶ μᾶλλον ἰδίᾳ μισο-
 κατασαρ ἢ κοινῇ μισοτύραννος, ἐξέκαυσε καὶ κατήκαξε.
 Λέγεται δὲ Βροῦτος μὲν τὴν ἀρχὴν βαρύνεσθαι, Κάσ-
 σιος δὲ τὸν ἄρχοντα μισεῖν, ἄλλα τε κατ' αὐτοῦ ποιού-
 μενος ἐγκλήματα καὶ λεόντων ἀφαίρεσιν, οὓς Κάσσιος
 15 μὲν ἀγορανομεῖν μέλλων παρεσκευάσατο, Καίσαρ δὲ κα-
 ταληφθέντας ἐν Μεγάροις, ὅθ' ἡ πόλις ἦλω διὰ Καθη-
 νοῦ, κατέσχε. Ταῦτα τὰ θηρία συμφορὰν λέγεται με-
 γάλην γενέσθαι Μεγαρεῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἤδη τῆς πό-
 λεως καταλαμβανομένης διέσπασαν τὰ κλειῖθρα καὶ τοὺς
 20 δεσμοὺς ἀνήκαν, ὡς ἐμποδῶν εἶη τὰ θηρία τοῖς ἐπιφε-
 ρομένοις, τὰ δ' ὤρουσεν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους καὶ δια-
 θέοντας ἀνόπλους ἤρπαξεν, ὥστε καὶ τοῖς πολεμίοις τὴν
 ὄψιν οἰκτρὰν γενέσθαι.

IX. Τῷ δ' οὖν Κασσίῳ ταύτην μάλιστα φασιν αἰ-
 25 τίαν ὑπάρξει τῆς ἐπιβουλῆς· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. Ἐξ
 ἀρχῆς γὰρ ἦν τῇ φύσει τοῦ Κασσίου δυσμενεία τις καὶ
 χαλεπότης πρὸς τὸ γένος τῶν τυράννων, ὡς ἐδήλωσεν
 ἐτι παῖς ἂν βαδίζων εἰς ταὐτὸ τῷ τοῦ Σύλλα παιδί Φαν-
 στῷ διδασκαλεῖον. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς παισὶ μεγαληγο-
 30 ρῶν τὴν τοῦ πατρὸς ἐπήνει μοναρχίαν· ὁ δὲ Κάσσιος
 ἐπαναστὰς κονδύλους ἐνέτριβεν αὐτῷ. Βουλομένων δὲ
 τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Φανύστου καὶ οἰκείων ἐπεξιέναι καὶ

δικάζεσθαι Πομπήλιος ἐκώλυσε, καὶ συναγαγὼν εἰς ταῦτὸ τοὺς παῖδας ἀμφοτέρους ἀνέκρινε περὶ τοῦ πράγματος. Ἐνθα δὴ λέγεται τὸν Κάσσιον εἰπεῖν· „Ἄγε δὴ, ὦ Φαῦστε, τόλμησον ἐναντίον τούτου φθέγγεσθαι τὸν λόγον ἐκείνον, ἐφ’ ᾧ παρωξύνθη, ἵνα σου πάλιν ἐγὼ συν- 5 τρήσω τὸ στόμα.“ Τοιοῦτος μὲν ὁ Κάσσιος· Βρούτον δὲ πολλοὶ μὲν λόγοι παρὰ τῶν συνήθων, πολλαῖς δὲ φήμαις καὶ γραμμασιν ἐξεκαλοῦντο καὶ παρώρων ἐπὶ τὴν προᾶξιν οἱ πολῖται. Τῷ μὲν γὰρ ἀνδριάντι τοῦ προπάτορος Βρούτου τοῦ καταλύσαντος τὴν τῶν βασιλέων 10 ἀρχὴν ἐπέγραφον· „Εἶθε νῦν ἧς Βρούτε.“ καὶ „Ἐφελεξῆν Βρούτος.“ Τὸ δ’ αὐτοῦ Βρούτου βῆμα στρατηγοῦντος εὐρίσκετο μεθ’ ἡμέραν ἀνάπλεον γραμμάτων τοιούτων· „Βρούτε, καθεύδεις;“ καὶ „Οὐκ εἰ Βρούτος ἀληθῶς.“ Ἄλτιοι δὲ τούτων οἱ Καίσαρος κόλακες ἄλλας 15 τε τιμὰς ἐπιφθόνους ἀνευρίσκοντες αὐτῷ καὶ διαδήματα τοῖς ἀνδριάσι νύκτωρ ἐπιτιθέντες, ὡς τοὺς πολλοὺς ὑπαξόμενοι βασιλέα προσεῖπεῖν ἀντὶ δικτάτορος. Τούναντίον δ’ ἀπήνητησεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ Καίσαρος ἀκριβῶς γέγραπται. 20

Χ. Κασσίῳ δὲ πειρωῶντι τοὺς φίλους ἐπὶ Καίσαρα πάντες ὁμολογοῦν, εἰ Βρούτος ἠγόητο· δεῖσθαι γὰρ οὐ χειρῶν οὐδὲ τόλμης τὴν προᾶξιν, ἀλλὰ δόξης ἀνδρὸς οἷος οὗτός ἐστιν, ὥσπερ καταρχομένου καὶ βεβαιοῦντος αὐτῷ τῷ παρεῖναι τὸ δίκαιον· εἰ δὲ μή, καὶ δρωῶντας 25 ἀθυμοτέρους ἔσεσθαι καὶ δράσαντας ὑποπτοτέρους· ὡς οὐκ ἂν ἐκείνου τὸ ἔργον, εἰ καλὴν αἰτίαν εἶχεν, ἀπειπαμένου. Ταῦτα συμφρονήσας ἐνέτυχε Βρούτῳ πρότερος ἐκ τῆς διαφορᾶς ἐκείνης, καὶ μετὰ τὰς διαλύσεις καὶ φιλοφροσύνας ἠρώτησεν, εἰ τῇ νομηνηίᾳ τοῦ Μαρ- 30 τίου μηνὸς ἔγνωσκεν εἰς σύγκλητον παρεῖναι· πυνθάνεσθαι γὰρ ὡς λόγον ὑπὲρ βασιλείας Καίσαρος οἱ φίλοι

τότε καθήσοιεν. Φήσαντος δὲ τοῦ Βρούτου μὴ παριέναι
 „Τί οὖν“ εἶπεν ὁ Κάσσιος, „ἂν καλῶσιν ἡμᾶς;“ „Ἐμὸν
 ἔργον“ ἔφη ὁ Βρούτος „ἤδη τὸ μὴ σιωπᾶν, ἀλλ’ ἀμύ-
 νειν καὶ προαποθνήσκειν τῆς ἐλευθερίας.“ Καὶ ὁ Κά-
 5 σσιος ἐπαρθείς „Τίς δ’“ εἶπε „Ῥωμαίων ἀνέξεται σοῦ
 προαποθνήσκοντος; ἄρα ἀγνοεῖς, ὦ Βρούτε, σεαυτὸν;
 ἢ τὸ βῆμά σου δοκεῖς καταγράφειν τοὺς ὑφάντας καὶ
 τοὺς καπήλους, οὐχὶ τοὺς πρώτους καὶ κρατίστους ταῦτα
 ποιεῖν, παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐπιδόσεις καὶ
 10 θέας καὶ μονομάχους, παρὰ σοῦ δὲ ὡς ὄφλημα πατρικὸν
 τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἀπαιτοῦντας, αὐτοὺς δ’
 ὑπὲρ σοῦ πάντα πάσχειν προθύμους ὄντας, οἷον ἀξιοῦσι
 καὶ προσδέχονται φανέντος;“ Ἐκ τούτου περιβαλὼν
 τὸν Βρούτον ἠσπάζετο, καὶ διαλυθέντες οὕτως ἐτρέποντο
 15 πρὸς τοὺς φίλους.

XI. Ἦν δὲ τις Γάτος Λιγάριος τῶν Πομπηίου φί-
 λων, ὃν ἐπὶ τούτῳ κατηγορηθέντα Καίσαρ ἀπέλυσεν.
 Οὗτος οὐχ ἦς ἀφείθη δίκης χάριν ἔχων, ἀλλὰ δι’ ἣν
 ἐκινδύνευσεν ἀρχὴν βαρυνόμενος ἐχθρὸς ἦν Καίσαρι,
 20 τῶν δὲ περὶ Βρούτον ἐν τοῖς μάλιστα συνήθης. Πρὸς
 τοῦτον ἀσθενοῦντα Βρούτος εἰσελθὼν „ὦ Λιγάριε“ εἶ-
 πεν „ἐν οἷῳ καιρῷ νοσεῖς.“ Κάκεινος εὐθύς εἰς ἄγκωνε
 διαναστάς καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς „Ἄλλ’ εἴ τι“
 φησὶν „ὦ Βρούτε, σεαυτοῦ φρονεῖς ἄξιον, ὑγιαίνω.“

25 XII. Ἐκ τούτου διαπειρώμενοι κρύφα τῶν γνωρί-
 μων οἷς ἐπίστευον ἀνεκοινοῦντο καὶ προσελάμβανον, οὐ
 μόνον τῶν συνήθων ποιούμενοι τὴν αἴρεσιν, ἀλλ’ ὅσοις
 ἠπίσταντο τολμητὰς ὄντας ἀγαθοὺς καὶ θανάτου κατα-
 φρονητὰς. Διὸ καὶ Κικέρωνα, τοῦτο μὲν πίστεως, τοῦτο
 30 δὲ εὐνοίας ἕνεκα πρῶτον ὄντα παρ’ αὐτοῖς, ἀπεκρύ-
 ψαντο, μὴ τῷ φύσει τόλμης ἐνδεῆς εἶναι προσειληφῶς
 ὑπὸ χρόνου γεροντικὴν εὐλάβειαν, εἶτα πάντα καθ’

89 ἕκαστον ἀνάγων τοῖς λογισμοῖς εἰς ἄκραν ἀσφάλειαν ἀμβλύνη τὴν ἀκμὴν αὐτῶν τῆς προθυμίας τάχους δεομένην. Ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων ὁ Βροῦτος Στατίλιόν τε παρέλιπε τὸν Ἐπικούρειον καὶ Φαώνιον ἐραστήν Κάτωνος, ὅτι πόρρωθεν αὐτοῖς τοιαύτην τινὰ κύ- 5 κλω περιβαλόντος ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ συμφιλοσοφεῖν πείραν ὁ μὲν Φαώνιος ἀπεκρίνατο χεῖρον εἶναι μοναρχίας παρανόμου πόλεμον ἐμφύλιον, ὁ δὲ Στατίλιος ἔφη τῷ σοφῷ καὶ νοῦν ἔχοντι διὰ φαύλους καὶ ἀνοήτους κινδυνεύειν καὶ ταράττεσθαι μὴ καθήκειν. Παρῶν δὲ 10 Λαβεῶν ἀντεῖπεν ἀμφοτέροις. Καὶ ὁ Βροῦτος τότε μὲν ὡς ἔχοντός τι τοῦ λόγου χαλεπὸν καὶ δύσκριτον ἀπεσιώπησεν, ὕστερον δὲ Λαβεῶνι κοινοῦται τὸ βούλευμα. Δεξαμένου δὲ προθύμως, τὸν ἕτερον Βροῦτον, ἐπέκλησιν Ἀλβίνον, ἄλλως μὲν οὐκ ὄντα ῥέκτην οὐδὲ θαρρα- 15 λέον, ἐρωσμένον δὲ πλήθει μονομάχων, οὓς ἐπὶ θεῶν Ῥωμαίων ἔτρεφε, καὶ παρὰ Καίσαρι πιστευόμενον ἐδόκει προσάγεσθαι. Κασσίου δὲ καὶ Λαβεῶνος αὐτῷ διαλεγομένων οὐδὲν ἀπεκρίνατο, Βρούτῳ δ' αὐτὸς ἐντυχῶν ἰδία καὶ μαθῶν, ὅτι τῆς πράξεως ἡγεμῶν ἐστίν, 20 ὡμολόγησε συμπράξειν προθύμως. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς πλείστους καὶ ἀρίστους ἢ δόξα τοῦ Βρούτου προσήγετο. Καὶ μὴθ' ὄρκον συννομόσαντες μῆτε πίστιν καθ' ἱερῶν λαβόντες ἢ δόντες οὕτως ἅπαντες ἐσχον ἐν ἑαυτοῖς καὶ κατεσιώπησαν καὶ συνδιήνεγκαν, ὥστε μαντεί- 25 αῖς καὶ φάσμασι καὶ ἱεροῖς ὑπὸ τῶν θεῶν προδεικνυμένην ἀπιστον γενέσθαι τὴν πράξιν.

XIII. Ὁ δὲ Βροῦτος, ἅτε δὴ τὰ πρῶτα τῆς Ῥώμης φρονήματα καὶ γένη καὶ ἀρετὰς ἐξηρητημένος ἑαυτοῦ καὶ περινοῶν πάντα τὸν κίνδυνον, ἔξω μὲν ἐπειρᾶτο κατέ- 30 χεῖν παρ' ἑαυτῷ καὶ κατακοσμεῖν τὴν διάνοιαν, οἰκοὶ δὲ καὶ νύκτωρ οὐκ ἦν ὁ αὐτός, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄκοντα τῶν

ὕπνων αὐτὸν ἢ φροντὶς ἐξέφερε, τὰ δὲ μᾶλλον ἐνδυ-
 μενος τῷ λογισμῷ καὶ διατρίβων ἐν ταῖς ἀπορίαις οὐκ
 ἐλάυνθανε τὴν γυναῖκα συναναπαυομένην, ὅτι μεστὸς
 5 ἐστὶ ταραχῆς ἀήθους καὶ κυκλεῖ τι παρ' ἑαυτῷ δύσφο-
 ρον βούλευμα καὶ δυσεξέλικτον. Ἡ δὲ Πορκία θυγάτηρ
 μὲν, ὡσπερ εἰρηται, Κάτωνος ἦν, εἶχε δ' αὐτὴν ὁ Βρού-
 τος ἀνεψιὸς ὧν οὐκ ἐκ παρθενίας, ἀλλὰ τοῦ προτέρου
 τελευτήσαντος ἀνδρὸς ἔλαβε κόρην οὕσαν ἐτι καὶ παι-
 10 δῖον ἔχουσαν ἐξ ἐκείνου μικρὸν, ᾧ Βύβλος ἦν ὄνομα·
 καὶ τι βιβλίδιον μικρὸν ἀπομνημονευμάτων Βρούτου
 γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ διασώζεται. Φιλόστοργος δ' ἡ
 Πορκία καὶ φίλανδρος οὕσα καὶ μεστὴ φρονήματος νοῦν
 ἔχουτος οὐ πρότερον ἐπεχείρησεν ἀνερέσθαι τὸν ἄνδρα
 περὶ τῶν ἀπορρήτων ἢ λαβεῖν ἑαυτῆς τοιαύτην διάπει-
 15 ραν. Δαβούσα μαχαίριον, ᾧ τοὺς ὄνυχας οἱ κουρεῖς
 ἀφαιροῦσι, καὶ πάσας ἐξελάσασα τοῦ θαλάμου τὰς ὀπα-
 δούς, τομῆν ἐνέβαλε τῷ μηρῷ βαθειαν, ὥστε ῥύσιν αἵ-
 ματος πολλὴν γενέσθαι καὶ μετὰ μικρὸν ὀδύνας τε νεα-
 20 νικὰς καὶ φρικώδεις πυρετούς ἐπιλαβεῖν ἐκ τοῦ τραύ-
 ματος. Ἀγωνιῶντος δὲ τοῦ Βρούτου καὶ δυσφοροῦντος
 ἐν ἀκμῇ τῆς ἀλγηδόνης οὕσα διελέχθη πρὸς αὐτὸν οὕ-
 τως· „Ἐγώ, Βρούτε, Κάτωνος οὕσα θυγάτηρ εἰς τὸν
 σὸν ἐδόθην οἶκον οὐχ ὡσπερ αἱ καλλακενόμεναι, κοί-
 25 τῆς μεθέξουσα καὶ τραπέζης μόνον, ἀλλὰ κοινωνὸς μὲν
 ἀγαθῶν εἶναι, κοινωνὸς δὲ ἀνιαρῶν. Τὰ μὲν οὖν σὰ
 πάντα περὶ τὸν γάμον ἄμεμπτα· τῶν δὲ παρ' ἐμοῦ τίς
 ἀπόδειξις ἢ χάρις, εἰ μήτε σοι πάθος ἀπόρρητον συν-
 διοίσω μήτε φροντίδα πίστεως δεομένην; οἶδ', ὅτι γυ-
 ναικεία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεργεῖν ἀπόρρη-
 30 τον· ἀλλ' ἐστὶ τις, ᾧ Βρούτε, καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ
 ὁμιλίας χρηστῆς εἰς ἡθος ἰσχύς· ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ Κάτω-
 νος εἶναι θυγατέρα καὶ τὸ Βρούτου γυναῖκα πρόσσειν·

οἷς πρότερον μὲν ἦττον ἐπεποιθεῖν, νῦν δ' ἔμαυτὴν ἔγνωκα καὶ πρὸς πόνον ἀήτητον εἶναι.“ Ταῦτ' εἰπούσα δείκνυσιν αὐτῷ τὸ τραῦμα καὶ διηγέται τὴν πείραν. Ὁ δ' ἐκπλαγείς καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας ἐπεύξατο δοῦναι τοὺς θεοὺς αὐτῷ κατορθοῦντι τὴν προᾶξιν ἀνδρὶ Πορκίας ἀξίῳ φανῆναι. Καὶ τότε μὲν ἀνελάμβανε τὴν γυναῖκα.

XIV. Προγραφείσης δὲ βουλῆς, εἰς ἣν ἐπίδοξος ἦν ἀφῆξεσθαι Καῖσαρ, ἔγνωσαν ἐπιχειρεῖν· καὶ γὰρ ἀθρόοι μετ' ἀλλήλων ἀνυπόπτως ἔσσεσθαι τότε καὶ πάντας ἔξιν 10 ὁμοῦ τοὺς ἀρίστους καὶ πρώτους ἄνδρας, ἔργου μεγάλου πραχθέντος εὐθύς ἀντιλαμβανομένους τῆς ἐλευθερίας. Ἐδόκει δὲ καὶ τὸ τοῦ τόπου θεῖον εἶναι καὶ πρὸς αὐτῶν. Στοὰ γὰρ ἦν μία τῶν περὶ τὸ θέατρον ἐξέδραν ἔχουσα, ἐν ἣ Πομπηίου τις εἰκὼν εἰστήκει, τῆς πόλεως στησαμέ- 15 νης ὅτε ταῖς στοαῖς καὶ τῷ θεάτρῳ τὸν τόπον ἐκείνου ἐκόσμησεν. Εἰς ταύτην οὖν ἡ σύγκλητος ἐκαλεῖτο τοῦ Μαρτίου μηνὸς μάλιστα μεσοῦντος (εἰδὸς Μαρτίας τὴν ἡμέραν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ὥστε καὶ δαίμων τις ἐδόκει τὸν ἄνδρα τῆ Πομπηίου δίκη προσάξειν. Ἐλ- 20 θούσης δὲ τῆς ἡμέρας Βρούτος μὲν ὑποξωσάμενος ἐργειρίδιον μόνης συνειδυίας τῆς γυναικὸς προῆλθεν, οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Κάσσιον ἀθροισθέντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸ καλούμενον ἀνδρεῖον ἱμάτιον ἀναλαμβάνοντα κατήγον εἰς ἀγοράν. Ἐκείθεν δὲ πάντες εἰς τὴν Πομπηίου στοάν 25 ἐμβalόντες διέτριβον, ὡς αὐτίκα Καῖσαρος ἀφιξομένου πρὸς τὴν σύγκλητον. Ἐνθα δὴ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν τὸ ἀπαθὲς καὶ παρὰ τὰ δεινὰ καθεστηκὸς ἐθαύμασεν ἄν τις εἰδὼς τὸ μέλλον, ὅτι πολλοὶς διὰ τὸ στρατηγεῖν ἀναγκαζόμενοι χρηματίζειν οὐ μόνον πράως ἠκροῶντο 30 τῶν ἐντυγχανόντων καὶ διαφερομένων ὥσπερ σχολάζοντες, ἀλλὰ καὶ τὰς κρίσεις ἐκάστοις ἀκριβεῖς καὶ μετὰ

γνώμης ἐδίδοσαν ἐπιμελῶς προσέχοντες. Ἐπεὶ δὲ τις μὴ βουλόμενος δίκην ὑποσχεῖν ἐπεκαλείτο Καίσαρα καὶ πολὺς ἦν βοῶν καὶ μαρτυρόμενος, ἀποβλέψας ὁ Βροῦτος εἰς τοὺς παρόντας „Ἐμὲ Καίσαρ“ εἶπεν „οὔτε κωλύει
5 ποιεῖν τὰ κατὰ τοὺς νόμους οὔτε κωλύσει.“

XV. Καίτοι πολλὰ θορυβῶδη κατὰ τύχην αὐτοῖς προσέπεσε· πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸ βραδύνειν τὸν Καίσαρα τῆς ἡμέρας προηκούσης καὶ δυσιερούντα κατέχεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς γυναικὸς οἶκοι, κωλύεσθαι δὲ προ-
10 ελθεῖν ὑπὸ τῶν μάντεων. Δεύτερον δὲ Κάσκα τῶν συνειδῶτων ἐνὶ προσελθῶν τις καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς „Σὺ μὲν“ εἶπεν „ἀπεκρῦψω τὸ ἀπόρητον, ὦ Κάσκα, πρὸς ἡμᾶς, Βροῦτος δὲ μοι πάντα μεμήνυκεν.“ Ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Κάσκα γελάσας ἐκεῖνος „Πόθεν“ ἔφη „τα-
15 χέως οὕτως, ὦ μακάριε, πεπλούτηκας, ὥστ' εἰς ἀγορανομίαν ἀποδύεσθαι;“ Παρὰ τοσοῦτον μὲν ὁ Κάσκα ἦλθε σφαλὲις ἀμφιβολία προέσθαι τὸ ἀπόρητον· αὐτὸν δὲ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἀνὴρ βουλευτικὸς Ποπίλιος Λαίνας ἀσπασάμενος προθυμότερον καὶ ψιθυρίσας ἤρ-
20 μα „Συνεύχομαι“ φησὶν „ὑμῖν ἐκτελεῖν ἅ κατὰ νοῦν ἔχετε καὶ παρακελεύομαι μὴ βραδύνειν· οὐ γὰρ σιωπᾶται τὸ πρᾶγμα.“ Καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἀπέστη πολλὴν ὑποψίαν ἐμβαλὼν τοῦ πεπύσθαι τὴν πρᾶξιν. Ἐν τούτῳ δὲ τις οἰκοθεν ἔθει πρὸς τὸν Βροῦτον ἀγγέλλων αὐτῷ τὴν
25 γυναῖκα θνήσκειν. Ἡ γὰρ Πορκία πρὸς τὸ μέλλον ἐπαθῆς οὔσα καὶ τὸ μέγεθος μὴ φέρουσα τῆς φροντίδος ἑαυτὴν τε μόλις οἶκοι κατεῖχε καὶ πρὸς πάντα θόρυβον καὶ βοήν, ὥσπερ αἱ κατάσχετοι τοῖς βακχικοῖς πάθεσι, ἐξάπτουσα τῶν μὲν εἰσιόντων ἀπ' ἀγορᾶς ἕκαστον ἀν-
30 κρινεν, ὅ τι πράττει Βροῦτος, ἐτέρους δὲ συνεχῶς ἐπέμπε. Τέλος δὲ τοῦ χρόνου μῆκος λαμβάνοντος οὐκ ἄντι-
ἀντειχεν ἢ τοῦ σώματος δύναμις, ἀλλ' ἐξελύθη καὶ κατε-

μαραίνεταιο τῆς ψυχῆς ἀλυούσης διὰ τὴν ἀπορίαν· καὶ παρελθεῖν μὲν εἰς τὸ δωμάτιον οὐκ ἔφθη, περιίστατο δ' αὐτήν, ὥσπερ ἐτύγγανεν, ἐν μέσῳ καθεζομένην λιποθυμία καὶ θάμβος ἀμήχανον, ἣ τε χροὰ μεταβολὴν ἐλάμβανε καὶ τὴν φωνὴν ἐπέσχητο παντάπασι. Αἱ δὲ θε- 5
 ράπαιναί πρὸς τὴν ὄψιν ἀνωλόλυξαν, καὶ τῶν γειτόνων συνδραμούτων ἐπὶ θύρας ταχὺ προῆλθε φήμη καὶ διε-
 δόθη λόγος ὡς τεθνηκυίας αὐτῆς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεί-
 νην μὲν ἀναλάμψασάν ἐν βραχεὶ καὶ παρ' ἑαυτῇ γενομέ-
 νην αἱ γυναῖκες ἐθεράπευον· ὁ δὲ Βρούτος ὑπὸ τοῦ λό- 10
 γου προσπεσόντος αὐτῷ συνεταράχθη μὲν, ὡς εἰκός, οὐ
 μὴν γε κατέλιπε τὸ κοινὸν οὐδ' ἐρρῦνῃ πρὸς τὸ οἰκεῖον
 ὑπὸ τοῦ πάθους.

XVI. Ἦδη δὲ Καίσαρ ἀπηγγέλλετο προσιῶν ἐν φο-
 ρεῖῳ κοιμιζόμενος. Ἐγνώκει γὰρ ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἀθυμῶν 15
 μῆδεν ἐπικυροῦν τότε τῶν μειζόνων, ἀλλ' ὑπερβάλλε-
 σθαι σκηψάμενος ἀσθένειαν. Ἐκβάντι δ' αὐτῷ τοῦ φο-
 ρεῖου προσρῦεις Ποπίλιος Λαίνας ἐκεῖνος ὁ μικρῷ πρό-
 σθεν εὐξάμενος τοῖς· περὶ Βρούτου ἐπιτυγχάνειν καὶ
 κατορθοῦν διελέγετο πλείω χρόνον ἐφισταμένῳ καὶ προσ- 20
 ἔχοντι τὸν νοῦν. Οἱ δὲ συνωμόται (λεγέσθω γὰρ οὕτως)
 τῆς μὲν φωνῆς οὐκ ἐπαῖοντες αὐτοῦ, τεκμαιρόμενοι δ'
 ἀφ' ὧν ὑπενόουν μῆνυσιν εἶναι τῆς ἐπιβουλῆς τὴν κοι-
 νολογίαν, ἀνέπεσόν τε ταῖς γνώμαις καὶ πρὸς ἀλλήλους
 ἔβλεψαν ἀνδομολογούμενοι διὰ τῶν προσώπων, ὡς χρὴ 25
 μὴ περιμένειν σύλληψιν, ἀλλ' εὐθύς ἀποθνήσκειν δι'
 αὐτῶν. Κασσίου δ' ἤδη καὶ τινων ἄλλων τὰς χεῖρας
 ἐπιβεβληκότων ταῖς λαβαῖς ὑπὸ τὰ ἱμάτια καὶ σπωμένων
 τὰ ἐγχειρίδια, Βρούτος ἐγκατιδὼν τῷ τοῦ Λαίνα σχήματι
 δεομένου σπουδῆν καὶ οὐχὶ κατηγοροῦντος, ἐφθέγγετο 30
 μὲν οὐδὲν διὰ τὸ πολλοὺς ἀλλοτρίους ἀναμεμιχθαι, φαι-
 δρῶ δὲ τῷ προσώπῳ τοὺς περὶ Κάσσιον ἐθάρρυνε. Καὶ

μετὰ μικρὸν ὁ Λαίνας τὴν δεξιὰν τοῦ Καίσαρος καταφιλήσας ἀπέστη φανερὸς γενόμενος, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν αὐτῷ τινος διαφερόντων ἐποιεῖτο τὴν ἔντευξιν.

XVII. Τῆς δὲ βουλῆς εἰς τὴν ἐξέδραν προεισελθούσης οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δίφρον τοῦ Καίσαρος περιέστησαν ὡς ἐντυγχάνειν τι μέλλοντες αὐτῷ. Καὶ Κάσσιον μὲν λέγεται τρέποντα τὸ πρόσωπον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πομπηίου παρακαλεῖν ὥσπερ αἰσθανόμενον, Τρεβώνιος δὲ περὶ τὰς θύρας Ἀντώνιον ἐπισπασάμενος καὶ προσομιλῶν ἔξω κατέσχε. Καίσαρι δὲ εἰσιόντι μὲν ἡ σύγκλητος ὑπεξανέστη, καθεζόμενον δ' εὐθύς ἐκεῖνοι περιέσχον ἀδρόοι, Τίλλιον Κίμβρον ἔξ ἑαυτῶν προβάλλοντες ὑπὲρ ἀδελφοῦ φυγάδος δεόμενον· καὶ συνεδέοντο πάντες ἀπτόμενοί τε χειρῶν καὶ στέρνα καὶ κεφαλὴν κατεπίλουν. Ἀποτριβομένου δὲ τὰς δεήσεις τὸ πρῶτον, εἶδ', ὡς οὐκ ἀνέεσαν, ἔξανισταμένου βία, Τίλλιος μὲν ἀμφοτέροις ταῖς χερσὶν ἐκ τῶν ὤμων κατέσπασε τὸ ἱμάτιον, Κάσκας δὲ πρῶτος (εἰστήκει γὰρ ὄπισθεν) ἀνασπάσας τὸ ξίφος διελαύνει, οὐκ εἰς βᾶθος, παρὰ τὸν ὤμον. Ἀντιλαμβανομένου δὲ τῆς λαβῆς τοῦ Καίσαρος καὶ μέγα Ῥωμαῖσι ἀνακραγόντος, „Ἀνόσιε Κάσκα, τί ποιεῖς;“ ἐκεῖνος Ἑλληνιστὶ τὸν ἀδελφὸν προσαγορεύσας ἐκέλευσε βοηθεῖν. Ἦδη δὲ παιόμενος ὑπὸ πολλῶν καὶ κύκλῳ περιβλέπων καὶ διώσασθαι βουλόμενος, ὡς εἶδε Βροῦτον ἐλκόμενον ξίφος ἐπ' αὐτὸν, τὴν χεῖρα τοῦ Κάσκα κρατῶν ἀφῆκε, καὶ τῷ ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν ἐγκαλυφάμενος παρέδωκε τὸ σῶμα ταῖς πληγαῖς. Οἱ δ' ἀφειδῶς ἀναπεπλεγμένοι πολλοὶς περὶ τὸ σῶμα χρώμενοι τοῖς ξίφεσιν ἀλλήλους ἐτίτρωσκον, ὥστε καὶ Βροῦτον εἰς τὴν χεῖρα πληγὴν λαβεῖν τοῦ φόνου συνεφαπτόμενον, πίμπλασθαι δὲ τοῦ αἵματος ἅπαντας.

XVIII. Οὕτω δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ Βροῦτος μὲν

εἰς μέσον προελθὼν ἐβούλετο λέγειν καὶ κατείχε θαρ-
 ρύνων τὴν σύγκλητον· ἢ δ' ὑπὸ δέους ἐφευγεν ἀτάκτως,
 καὶ περὶ τὰς θύρας ᾧθισμὸς ἦν καὶ τάραχος, οὐδενὸς
 διακοντος οὐδὲ κατεπειγόντος. Ἰσχυρῶς γὰρ ἐδέδοκτο
 μηδένα κτείνειν ἕτερον, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ τὴν ἐλευθε- 5
 ρίαν ἀνακαλεῖσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν, ὀπη-
 νίκα διεσκοποῦντο τὴν προᾶξιν, ἤρσεκεν Ἀντώνιον ἐπι-
 σφάττειν Καίσαρι, μοναρχικὸν ἄνδρα καὶ ὕβριστήν, ἰσχύ-
 τε πεπονημένον ὁμιλίᾳ καὶ συνηθείᾳ πρὸς τὸ στρατιωτι-
 κόν, καὶ μάλισθ' ὅτι τῷ φύσει σοβαρῷ καὶ μεγαλο- 10
 πράγμονι προσειλήφει τὸ τῆς ὑπατείας ἀξίωμα τότε Καί-
 σαρι συναρχων. Ἀλλὰ Βροῦτος ἐνέστη πρὸς τὸ βούλευ-
 μα, πρῶτον μὲν ἰσχυριζόμενος τῷ δικαίῳ, δεύτερον δ'
 ὑποτιθεὶς ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς. Οὐ γὰρ ἀπερίνωσκεν
 εὐφυᾶ καὶ φιλότιμον ἄνδρα καὶ δόξης ἐραστήν τὸν Ἀν- 15
 τώνιον ἐκποδῶν Καίσαρος γενομένου συνεφάψεσθαι τῇ
 πατρίδι τῆς ἐλευθερίας, ἐπισπασθέντα τῷ ζήλῳ πρὸς τὸ
 καλὸν ὑπ' αὐτῶν. Οὕτω μὲν Ἀντώνιον Βροῦτος περι-
 εποίησεν· ἐν δὲ τῷ τότε φόβῳ μεταβαλὼν ἐσθῆτα δη-
 μοτικὴν ἐφυγεν. Οἱ δὲ περὶ Βροῦτον εἰς τὸ Καπετώ- 20
 λιον ἐχώρον ἡμαγμένοι τὰς χεῖρας, καὶ τὰ ξίφη γυμνὰ
 δεικνύντες ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν παρεκάλουν τοὺς πολί-
 τας. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἦσαν ἀλαλαγμοί, καὶ διαδρομαὶ
 τῷ πάθει κατὰ τύχην ἐπιγινόμεναι πλείονα τὸν θόρυ-
 βον ἐποίησαν· ὡς δ' οὔτε φόνοσ ἄλλοσ οὔθ' ἀρπαγὴ τι- 25
 νοσ ἐγίνετο τῶν κειμένων, θαρροῦντες ἀνέβαινον οἱ τε
 βουλευταὶ καὶ τῶν δημοτῶν πολλοὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας
 εἰς τὸ Καπετώλιον. Ἀθροισθέντος δὲ τοῦ πλήθουσ διε-
 λέχθη Βροῦτοσ ἐπαγωγὰ τοῦ δήμου καὶ πρέποντα τοῖσ
 πεπραγμένοισ. Ἐπαινούντων δὲ καὶ κατιέναι βοῶντων 30
 θαρροῦντες κατέβαινον εἰς ἀγοράν, οἱ μὲν ἄλλοι συνε-
 ῖμενοι μετ' ἀλλήλων, Βροῦτον δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφα-

νῶν περιέποντες ἐν μέσῳ πάνυ λαμπρῶς κατῆγον ἀπὸ
 τῆς ἄκρας καὶ κατέστησαν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Πρὸς δὲ
 τὴν ὄψιν οἱ πολλοί, καίπερ μιγάδες ὄντες καὶ παρε-
 σκευασμένοι θορυβεῖν, διέτρεσαν καὶ τὸ μέλλον ἐδέχοντο
 5 κόσμῳ καὶ σιωπῇ. Προελθόντος δ' αὐτοῦ πάντες ἤσυ-
 χλιαν τῷ λόγῳ παρέσχον· ὅτι δ' οὐ πᾶσι πρὸς ἡδονὴν
 ἐγγόνει τὸ ἔργον, ἐδήλωσαν ἀρξαμένου λέγειν Κίinna
 καὶ κατηγορεῖν Καίσαρος ἀναρρηγνύμενοι πρὸς ὀργὴν
 καὶ κακῶς τὸν Κίinna λέγοντες, ὥστε πάλιν τοὺς ἄνδρας
 10 εἰς τὸ Καπετώλιον ἀπελθεῖν. Ἐνθα δὴ δεδιῶς πολιορ-
 κίαν ὁ Βροῦτος ἀπέπεμπε τοὺς ἀρίστους τῶν συνανα-
 βάντων, οὐκ ἀξιῶν τῆς αἰτίας μὴ μετέχοντας αὐτοὺς συν-
 υποδύεσθαι τὸν κίνδυνον.

XIX. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῇ ὑστεραία τῆς βουλῆς συνελ-
 15 θούσης εἰς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, Ἀντωνίου δὲ καὶ Πλάγκου
 καὶ Κικέρωνος εἰπόντων περὶ ἀμνηστίας καὶ ὁμοιοίας,
 ἔδοξε μὴ μόνον ἄδειαν εἶναι τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ
 γνώμην ὑπὲρ τιμῶν προθεῖναι τοὺς ὑπάτους. Καὶ ταῦτ'
 ἐπιψηφισάμενοι διελύθησαν. Ἀντωνίου δὲ τὸν υἱὸν εἰς
 20 τὸ Καπετώλιον ὀμηρεύοντα πέμψαντος κατῆλθον οἱ
 περὶ Βροῦτον, ἀσπασμοί τε καὶ δεξιῶσεις ἐγένοντο πάν-
 των ἀναμιχθέντων. Καὶ Κάσσιον μὲν Ἀντώνιος εἰστία
 παραλαβὼν, Βροῦτον δὲ Λέπιδος, τοὺς δ' ἄλλους, ὡς τις
 εἶχε πρὸς ἕκαστον ἢ συνηθείας ἢ φιλοφροσύνης. Ἄμα
 25 δ' ἡμέρᾳ πάλιν συνελθόντες οἱ βουλευταὶ πρῶτον μὲν
 Ἀντωνίῳ τιμὰς ἔδοσαν ὡς καταπαύσαντι πολέμων ἐμ-
 φυλίῳν ἀρχὴν· ἔπειτα τῶν περὶ Βροῦτον ἦσαν ἔκαινοι
 τῶν παρόντων, καὶ τέλος ἐπαρχιῶν διανομαί. Βρούτῳ
 μὲν γὰρ ἐψηφίσαντο Κρήτην, Κασσίῳ δὲ Λιβύην, Τρε-
 30 βωνίῳ δὲ Ἀσίαν καὶ Κίμβρῳ Βιθυνίαν, τῷ δ' ἑτέρῳ
 Βρούτῳ τὴν περὶ τὸν Ἡριδανὸν Γαλατικὴν.

XX. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν

καὶ ταφῆς αὐτοῦ λόγων ἐμπεσόντων καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀξιούντων τὰς τε διαθήκας ἀναγνωσθῆναι καὶ τοῦ σώματος ἐκφορὰν γενέσθαι μὴ κεκρυμμένην μηδ' ἄτιμον, ὡς μὴ καὶ τοῦτο παροξύνῃ τὸν δῆμον, Κάσσιος μὲν ἰσχυρῶς ἀντέλεγεν, εἶξε δὲ Βρούτος καὶ συνεχώρησε, 5 δεύτερον ἀμαρτεῖν τοῦτο δόξας. Καὶ γὰρ Ἀντωνίου φεισάμενος αἰτίαν ἔσχεν ἐπιτειχίσαι τῇ συνωμοσίᾳ βαρὺν καὶ δύσμαχον πολέμιον, καὶ τὰ περὶ τὴν ταφὴν ὃν ὁ Ἀντώνιος ἤξίου τρόπον ἑάσας γενέσθαι τοῦ παντὸς σφαλῆναι. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν ταῖς διαθήκαις δεδομένων 10 κατ' ἄνδρα Ῥωμαίοις πᾶσι δραχμῶν ἑβδομήκοντα πέντε καὶ τῷ δήμῳ τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ κήπων ἀπολειμμένων, οὗ νῦν ἐστὶ Τύχης ἱερὸν, εὖνοια θαυμαστὴ καὶ πόθος αὐτοῦ τοὺς πολίτας εἶλεν· ἔπειτα τοῦ σώματος εἰς τὴν ἀγορὰν κομισθέντος Ἀντώνιος ἐπαινον, ὧσ- 15 περ ἔθος ἐστὶ, διεξελθὼν, καὶ τὰ πλήθη κινούμενα πρὸς τὸν λόγον ὄρων εἰς οἴκτου μετέβαλε, καὶ τὴν ἐσθῆτα λαβὼν τὴν Καίσαρος ἡμαγμένην ἀνέπτυξεν, ἐπιδεικνύμενος τὰς διακοπὰς καὶ τῶν τραυμάτων τὸ πλήθος. Ἦν οὖν ἰδεῖν οὐδὲν ἐτι κόσμῳ γινόμενον· ἀλλ' οἱ μὲν ἐβόων 20 τοὺς ἀνδροφόνους ἀναιρεῖν, οἱ δ', ὥσπερ ἐπὶ Κλωδίου τοῦ δημαγωγοῦ πρότερον, ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων τὰ βάθρα καὶ τὰς τραπέζας ἀνασπῶντες καὶ συγκομίζοντες εἰς ταῦτ' ἀμμεγέθη πυρὰν ἔνησαν· καὶ τὸν νεκρὸν ἐπιθέντες ἐν μέσῳ πολλῶν μὲν ἱερῶν, πολλῶν δ' ἀσύλων 25 καὶ ἀβεβήλων τόπων καθήγιζον. Ὡς δὲ τὸ πῦρ ἐξέλαμψεν, ἀλλαχόθεν ἄλλος προσφερόμενος καὶ δαλοὺς ἀνασπῶντες ἡμιφλέκτους διέθειον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων αὐτὸν ὡς ἐμπρήσουτες. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν εὖ πεφραγμένοι πρότερον ἀπεκρούσαντο τὸν κίνδυνον· ἦν 30 δέ τις Κίννας, ποιητικὸς ἀνὴρ, οὐδὲν τῆς αἰτίας μετέχων, ἀλλὰ καὶ φίλος Καίσαρος γεγυνώς. Οὗτος ὄναρ

ᾤετο καλούμενος ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεικνον ἀρνεῖσθαι, τὸν δὲ λιπαρεῖν καὶ βιάζεσθαι, τέλος δ' ἄγειν λαβόμενον τῆς χειρὸς εἰς ἀχανῆ τόπον καὶ σκοτεινόν, αὐτὸν δ' ἄκοντα καὶ τεθαμβημένον ἐπεσθαι. Ταύτην ἰδόντι τὴν
 5 ὄψιν αὐτῷ συνέβη πυρέττειν διὰ νυκτός· ὅμως δ' ἔωθεν ἐκκομιζομένου τοῦ σώματος αἰδούμενος μὴ παρεῖναι προῆλθεν εἰς τὸν ὄχλον ἤδη διαγραινόμενον. Ὀφθαεῖς δὲ καὶ δόξας οὐχ ὅσπερ ἦν Κίννας εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ Καίσαρα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔναγχος λοιδορήσας, διε-
 10 σπάσθη.

XXI. Τοῦτο τὸ πάθος μάλιστα μετὰ γε τὴν Ἀντωνίου μεταβολὴν δείσαντες οἱ περὶ Βροῦτον ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως· καὶ διέτριβον ἐν Ἀντίῳ τὸ πρῶτον, ὡς, ὅταν παρακμάσῃ καὶ μαρανθῇ τὸ τῆς ὀργῆς, αὐτίς εἰς
 15 Ῥώμην κατιόντες. Ὁ ῥαδίως ἔσεσθαι προσεδόκων ἐν πλήθεσι φορὰς ἀσπαθμήτους καὶ ταχείας φερομένοις, καὶ τὴν σύγκλητον εὖνουν ἔχοντες, ἢ τοὺς Κίνναν διασπασμένους χαίρειν ἔασασα τοὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας τὰς ἐκείνων ἐπελθόντας ἀνεξήτει καὶ συνελάμβανεν. Ἦδη δὲ καὶ ὁ
 20 δῆμος ἀχθόμενος, Ἀντωνίου σχεδὸν εἰς μοναρχίαν καθισταμένου, Βροῦτον ἐπόθει· καὶ προσεδοκάτο τὰς θείας ἄξιον παρῶν αὐτός, ἃς ὄφειλε στρατηγῶν παρασχεῖν. Αἰσθόμενος δὲ πολλοὺς τῶν ὑπὸ Καίσαρος ἐστρατευμένων καὶ γῆν καὶ πόλεις παρ' ἐκείνου λαβόντων ἐπιβου-
 25 λεύοντας αὐτῷ καὶ κατ' ὀλίγους παρεισρέοντας εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἐθάρρησεν ἐλθεῖν, ἀλλ' ὁ δῆμος ἐθεᾶτο μὴ⁹⁹ παρόντος ἐκείνου τὰς θείας, ἀφειδῶς πάνυ χορηγουμένας καὶ περιττῶς. Θηρία τε γὰρ πάμπολλα συνειωνημένος ἐκέλευσε μηδὲν ἀποδόσθαι μηδ' ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι
 30 καταχρησασθαι, καὶ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν αὐτός εἰς Νέαυ πόλιν καταβὰς ἐνέτυχε πλείστοις· περὶ δὲ Κανουτίου τινὸς εὐήμεροῦντος ἐν τοῖς θεάτροις

ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους, ὅπως πείσαντες αὐτὸν εἰσαγά-
 γωσιν· Ἑλλήνων γὰρ οὐδένα βιασθῆναι προσήκειν.
 Ἐγραφε δὲ καὶ Κικέρωνι πάντως παρατυχεῖν ταῖς θείαις
 δεόμενος.

XXII. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν πραγμάτων 5
 ὄντων ἑτέρα γίνεται μεταβολὴ τοῦ νέου Καίσαρος ἐπελ-
 θόντος. Οὗτος ἦν μὲν ἐξ ἀδελφιδῆς Καίσαρος, γράμ-
 ματι δὲ παῖς ὑπ' αὐτοῦ καὶ κληρονόμος ἀπολελειμμένος.
 Ἐν δ' Ἀπολλωνία διέτριβεν ὅτε Καῖσαρ ἀνηρέθη, σχο-
 λάζων περὶ λόγους κάκεινον ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνειν εὐ- 10
 θὺς ἔγνωκότα προσμένων. Ἄμα δὲ τῷ πυθέσθαι τὸ πά-
 θος ἦλθεν εἰς Ῥώμην· καὶ δημαγωγίας ἀρχὴν τοῦνομα
 Καίσαρος θέμενος ἑαυτῷ καὶ διανέμων τὸ καταλειφθὲν
 ἀργύριον τοῖς πολίταις Ἀντώνιον τε κατεστασίαζε καὶ
 χρήματα διαδιδούς συνίστη καὶ συνῆγε πολλοὺς τῶν 15
 ὑπὸ Καίσαρος στρατευομένων. Ἐπεὶ δὲ Κικέρων τῷ
 πρὸς Ἀντώνιον μίσει τὰ Καίσαρος ἐπραττε, τούτῳ μὲν ὁ
 Βροῦτος ἐπέπληττεν ἰσχυρῶς, γράφων ὡς οὐ δεσπότην
 βαρύνοιτο Κικέρων, ἀλλὰ μισοῦντα δεσπότην φοβοῖτο
 καὶ πολιτεύοιτο δουλείας αἴρεσιν φιλανθρώπου γράφων 20
 καὶ λέγων ὡς χρηστός ἐστι Καῖσαρ. „Οἱ δὲ πρόγονοι“
 φησὶν „ἡμῶν οὐδὲ πρᾶγος δεσπότης ὑπέμενον.“ Αὐτῷ
 δ' εἰς τοῦτο καιροῦ μήτε πολεμεῖν βεβαίως δεδόχθαι
 μήτε ἡσυχάζειν, ἀλλ' ἐν μόνον εἶναι βεβουλευμένον, τὸ
 μὴ δουλεύειν· θαυμάζειν δὲ Κικέρωνος, εἰ πόλεμον μὲν 25
 ἐμφύλιον καὶ κινδυνώδη δέδοικεν, αἰσχροῦ δὲ καὶ ἄδο-
 ξον εἰρήνην οὐ φοβείται, τοῦ δ' Ἀντώνιον ἐκβαλεῖν τῆς
 τυραννίδος μισθὸν αἰτεῖ τὸ Καίσαρα καταστῆσαι τύ-
 ραννον.

XXIII. Ἐν μὲν οὖν ταῖς πρώταις ἐπιστολαῖς τοιοῦτος 30
 ὁ Βροῦτος· ἤδη δὲ τῶν μὲν ὡς Καίσαρα, τῶν δ' ὡς Ἀν-
 τώνιον διισταμένων, ὠνίων δὲ τῶν στρατοπέδων ὥσπερ

ὑπὸ κήρυκι προστιθεμένων τῶ πλέον δίδόντι, παντά-
 πασι καταγνοὺς τῶν πραγμάτων ἐγνώ καταλιπεῖν Ἰτα-
 λίαν, καὶ περὶ διὰ Λευκανίας εἰς Ἑλέαν ἐπὶ θάλασσαν
 ἦκεν. Ὅθεν ἡ Πορκία μέλλουσα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπο-
 5 τραπέσθαι λανθάνειν μὲν ἐπειράτο περιπαθῶς ἔχουσα,
 γραφὴ δέ τις αὐτὴν προὔδωκε τάλλα γενναίαν οὔσαν.
 Ἦν γὰρ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν διάθεσις, προπεμπόμενος
 Ἐκτωρ ὑπὸ Ἀνδρομάχης κομιζομένης παρ' αὐτοῦ τὸ παι-
 δίον, ἐκείνῳ δὲ προσβλεπούσης. Ταῦτα θεωμένην τὴν
 10 Πορκίαν ἡ τοῦ πάθους εἰκὼν ἐξέτηξεν εἰς δάκρυα· καὶ
 πολλάκις φοιτῶσα τῆς ἡμέρας ἔκλαιεν. Ἀκιλίῳ δέ τι-
 νος τῶν Βρούτου φίλων τὰ πρὸς Ἐκτορα τῆς Ἀνδρομά-
 χης ἔπη διελθόντος

Ἐκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἐσσι πατήρ καὶ πότνια μήτηρ
 15 ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης
 μειδιάσας ὁ Βρούτος „Ἄλλ' οὐκ ἐμοί γ'“ εἶπε „πρὸς Πορ-
 κίαν ἔπεισι φάναι τὰ τοῦ Ἐκτορος

Ἰστόν τ' ἠλακάτην τε καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε·
 σώματος γὰρ ἀπολείπεται φύσει τῶν ἰσῶν ἀνδραγαθη-
 20 μάτων, γνώμη δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀρι-
 στεύει.“ Ταῦτα μὲν ὁ τῆς Πορκίας υἱὸς ἰστόρηκε Βύ-
 βλος.

XXIV. Ἀναχθεῖς δ' ὁ Βρούτος ἐκεῖθεν ἐπ' Ἀθηνῶν
 ἔπλει. Δεξαμένου δὲ τοῦ δήμου προθύμως αὐτὸν ἐπι-
 25 φημίαις καὶ ψηφίσμασι διητᾶτο μὲν παρὰ ξένῳ τιπ-
 Θεομνήστου δ' ἀκροώμενος τοῦ Ἀκαδημαικοῦ καὶ Κρε-
 τίππου τοῦ Περιπατητικοῦ καὶ συμφιλοσοφῶν ἐδόξασ-
 παντάπασιν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν. Ἐπραττε δὲ τὰ πρὸς
 τὸν πόλεμον ἀνυπόπτως. Καὶ γὰρ εἰς Μακεδονίαν ἐπε-
 30 ψεν Ἡρόστρατον οἰκειούμενος τοὺς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ στρατο-
 πέδων, καὶ τοὺς σχολάζοντας ἀπὸ Ῥώμης ἐν ἄστει νέας
 ἀνελάμβανε καὶ συνείχεν. Ὡν ἦν καὶ Κικέρωνος υἱός·

ὃν ἐπαινεῖ διαφερόντως, καὶ φησιν, εἴτ' ἐργήγορεν εἴτ' ἐνυπνιάζεται, θαυμάζειν οὕτω γενναῖον ὄντα καὶ μισοτύραννον. Ἀρξάμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἀναφανδὸν ἄπτεσθαι καὶ πυθόμενος πλοῖα Ῥωμαϊκὰ μεστὰ χρημάτων ἔξ Ἀσίας προσφέρεσθαι καὶ στρατηγὸν ἐπιπλεῖν ἀνδρα χαρίεντα καὶ γνώριμον, ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ Κάρυστον· ἐντυχὼν δὲ καὶ πείσας καὶ παραλαβὼν τὰ πλοῖα λαμπροτέραν ὑποδοχὴν ἐποιεῖτο. Καὶ γὰρ ἦν ἡμέρα καθ' ἣν ἐγεγόνει πρῶτον ὁ Βρούτος. Ὡς οὖν ἐλθόντες εἰς τὸ πλύνειν ἐπιχύσεις ἐποιοῦντο νίκης τε Βρούτου καὶ 10 Ῥωμαίων ἐλευθερίας, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ῥῶσαι βουλόμενος ἤτησε ποτήριον μεῖζον· καὶ λαβὼν ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως ἀνεφώνησε τὸν στίχον τοῦτον·

ἀλλὰ με μοῖρ' ὀλοή καὶ Αἰητοῦς ἔκτανεν υἱός.

Ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις ἱστοροῦσιν, ὅτε τὴν τελευταίαν 15 ἐν Φιλίπποις μαχοῦμενος ἐξήει μάχην, σύνθημα παρ' αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις Ἀπόλλωνα δοθῆναι. Διὸ καὶ τῆς συμφορᾶς τίθενται σημεῖον ἐκείνην τὴν ἀναφώνησιν.

XXV. Ἐκ τούτου πεντήκοντα μὲν αὐτῷ μυριάδας 20 Ἀντίστιος ἀφ' ᾧν ἦγε καὶ αὐτὸς εἰς Ἰταλίαν χρημάτων δίδωσιν, ὅσοι δὲ περὶ Θεσσαλίαν ἔτι τῆς Πομπηίου στρατιᾶς ἐπλανῶντο συνέρρεον ἀσμένως πρὸς αὐτόν· ἰππεῖς δὲ πεντακοσίους ἀφείλετο Κίννα πρὸς Δολοβέλλαν ἄγοντος εἰς Ἀσίαν. Ἐπιπλεύσας τε τῇ Δημητριάδι, πολλῶν 25 ὀπλων ἐξαγομένων πρὸς Ἀντώνιον, ἃ Καίσαρος τοῦ προτέρου κελεύσαντος ἐπὶ τὸν Παρθικὸν ἐποιήθη πόλεμον, ἐκράτησεν. Ὀρθησίου δὲ τοῦ στρατηγοῦ παραδόντος αὐτῷ Μακεδονίαν, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ βασιλέων καὶ δυνασιῶν συνισταμένων καὶ προστιθεμένων, ἀγγέλλεται 30 Γάϊος, ὁ Ἀντωνίου ἀδελφός, ἐξ Ἰταλίας διαβεβηκῶς βαδίζειν εὐθύς ἐπὶ τὰς δυνάμεις, ἃς ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ

- Ἀπολλωνία Βατίλιος συνείχε. Βουλόμενος οὖν φθάσαι
καὶ προλαβεῖν ὁ Βρούτος ἐξαίφνης ἀναστήσας τοὺς σὺν
αὐτῷ διὰ χωρίων χαλεπῶν νιφόμενος ἐπορεύετο· καὶ
πολὺ προῆλθε τοὺς κομίζοντας τὸ ἄριστον. Ἐγγὺς οὖν
5 Ἐπιδάμνου γενόμενος διὰ κόπον καὶ ψυχὸς ἐβουλιμίασε.
Συμπίπτει δὲ μάλιστα τὸ πάθος χιόνος οὔσης ποιοῦσι
καὶ κτήνεσι καὶ ἀνθρώποις, εἴτε τοῦ θερμοῦ διὰ περι-
ψυξίν καὶ πύκνωσιν, ὅταν ἐντὸς ἅπαν καθειρῆθῃ, τὴν
τροφὴν ἀδρώως ἀναλίσκοντας, εἴτε δριμετα καὶ λεπτῇ
10 τῆς χιόνος διαλυομένης λοῦσα πνοὴ τέμνει τὸ σῶμα καὶ
διαφθείρει τὸ θερμὸν ἐξ αὐτοῦ θύραζε διασπειρόμενον.
Τὰς γὰρ ἐφιδρώσεις παρέχειν δοκεῖ τὸ θερμὸν ἀπαν-
τῶντι τῷ ψυχρῷ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν σβεννύμενον.
Ἐπεὶ ὅν ἐν ἐτέροις μᾶλλον ἠπόρηται.
- 15 XXVI. Λιποθυμοῦντος δὲ τοῦ Βρούτου καὶ μηδενὸς
ἔχοντος ἐν τῷ στρατοπέδῳ μηδὲν ἐδώδιμον ἠναγκάσθη-
σαν οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους καταφυγεῖν· καὶ
ταῖς πύλαις προσελθόντες ἄρτον ἦτον τοὺς φύλακας.
Οἱ δὲ διακούσαντες τὸ σύμπτωμα τοῦ Βρούτου παρήσαν
20 αὐτοὶ καὶ σιτία καὶ ποτὰ κομίζοντες. Ἀνθ' ὧν ὁ Βρού-
τος, ὡς τὴν πόλιν παρέλαβεν, οὐ μόνον τούτοις, ἀλλὰ
καὶ πᾶσι διὰ τούτους φιλανθρώπως ἐχρήσατο. Γάτος δ'
Ἀντώνιος Ἀπολλωνία προσβαλὼν ἐκεῖ τοὺς ἐγγὺς ὄντας
ἐκάλεε στρατιώτας. Ἐπεὶ δ' οὗτοί τε πρὸς Βρούτον
25 ὄχοντο καὶ τοὺς Ἀπολλωνιάτας ἦσθετο τὰ Βρούτου φρο-⁹⁴
νοῦντας, ἐκλιπῶν τὴν πόλιν εἰς Βουθρωτὸν ἐβάδιξε.
Καὶ πρῶτον μὲν ἀπόλλυσι τρεῖς σπεύρας καθ' ὁδὸν ὑπὸ
Βρούτου κατακοπέσας· ἔπειτα τοὺς περὶ τὴν Βυλλίδα
τόπους προκαταληφθέντας ἐπιχειρῶν ἐκβιάζεσθαι καὶ
30 μάχην συνάψας Κικέρωνι νικᾶται. Τούτῳ γὰρ ὁ Βρού-
τος ἐχοῖτο στρατηγῷ καὶ πολλὰ δι' αὐτοῦ κατώρθωσε.
Λαβῶν δὲ τὸν Γάτον ἐν χωρίοις ἐλώδεσι μακρὰν διε-

σπασμενον οὐκ εἶασεν ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ περιῖππευσε φεί-
 δεσθαι κελεύων ὡς μετὰ μικρὸν ἰδίῳν ἐσομένων. Ὁ
 καὶ συνέβη. Παρέδωσαν γὰρ ἑαυτοὺς καὶ τὸν στρατη-
 γόν, ὥστε μεγάλην ἤδη περὶ τὸν Βροῦτον δύναμιν εἶ-
 ναι. Χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἐν τιμῇ τὸν Γάϊον ἤγε καὶ 5
 τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀφήρει, καίπερ, ὡς φασιν,
 ἄλλων τε πολλῶν καὶ Κικέρωνος ἀπὸ Ῥώμης γραφόντων
 καὶ κελευόντων ἀναιρεῖν· ἀρξάμενον δὲ κρύφα τοῖς
 ἡγεμόσι διαλέγεσθαι καὶ ποιήσαντα νεωτερισμὸν ἐνθῆ-
 μενος εἰς ναῦν ἐφύλαττε. Τῶν δὲ διαφθαρέντων στρα- 10
 τιωτῶν εἰς Ἀπολλωνίαν ἀποστάντων καὶ καλούντων ἐκεῖ
 τὸν Βροῦτον, οὐκ ἔφη τοῦτο πάτριον εἶναι Ῥωμαίοις,
 ἀλλ' ἐκείνους πρὸς τὸν ἄρχοντα χρῆναι βαδίζοντας αὐ-
 τοὺς παραιτεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ὄργην.
 Ἐλθοῦσι δὲ καὶ δεομένοις συγγνώμην ἔδωκε. 15

XXVII. Μέλλοντι δ' αὐτῷ διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν
 ἤκεν ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ μεταβολῆς. Ὁ γὰρ νέος
 Καῖσαρ ἠῤῥῆθη μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ' Ἀντώνιον, ἐκ-
 βαλὼν δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκείνον αὐτὸς ἤδη φοβερὸς ἦν
 ὑπατεῖαν τε μινώμενος παρὰ νόμον καὶ στρατεύματα τρέ- 20
 φων μεγάλα, τῆς πόλεως οὐδὲν δεομένης. Ὁρῶν δὲ καὶ
 ταῦτα τὴν βουλήν βαρυνομένην καὶ πρὸς τὸν Βροῦτον
 ἀφορῶσαν ἔξω καὶ ψηφισομένην ἐκείνῳ καὶ βεβαιοῦσαν
 τὰς ἐπαρχίας ἔδεισε. Καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον πέμπων
 εἰς φιλίαν προῦκαλεῖτο, τὰς δὲ δυνάμεις τῇ πόλει περι- 25
 στήσας ὑπατεῖαν ἔλαβεν οὐπω πάνυ μειράκιον ὦν, ἀλλ'
 εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἴ-
 ρηκεν. Εὐθύς δὲ δίκας φόνου κατὰ τῶν περὶ τὸν Βροῦ-
 τον εἰσῆγεν, ὡς ἄνδρα πρῶτον ἐν ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις
 ἀνηρηκότων ἄκριτον· καὶ κατήγορον ἐπέστησε Βρούτου 30
 μὲν Λεύκιον Κορνιφίκιον, Κασσίου δὲ Μάρκον Ἀγρίπ-
 παν. Ὁφλίσκανον οὖν τὰς δίκας ἐρήμας ἀναγκαζομέ-

νων φέρειν ψῆφον τῶν δικαστῶν. Λέγεται δὲ τοῦ κήρυκος, ὡσπερ εἰώθειν, ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν Βροῦτον ἐπὶ τὴν δίκην καλοῦντος, τὸ μὲν πλήθος ἐπιδήλως στενάξαι, τοὺς δ' ἀρίστους κύψαντας εἰς γῆν ἡσυχίαν ἄγειν.
 5 Πόπλιον δὲ Σιλίκιον ὀφθῆναι δακρῦσαντα, καὶ διὰ τῆς αἰτίας ταύτης ὀλίγον ὕστερον ἓνα τῶν προγραφέντων ἐπὶ θανάτῳ γενέσθαι. Μετὰ ταῦτα διαλλαγέντες οἱ τρεῖς, Καίσαρ, Ἀντώνιος, Λέπιδος, διενείμαντο τὰς ἐπαρχίας σφαγὰς τε καὶ προγραφὰς ἀνδρῶν διακοσίων
 10 ἐποίησαν, ἐν οἷς καὶ Κικέρων ἀπέθανε.

XXVIII. Τούτων οὖν εἰς Μακεδονίαν ἀπαγγελθέντων ἐκβιασθεὶς ὁ Βροῦτος ἔγραψεν Ὀρθησίῳ κτείνειν Γάτον Ἀντώνιον, ὡς δὴ Βρούτῳ τε καὶ Κικέρωνι τιμωρῶν, τῷ μὲν ὄντι φίλῳ, τῷ δὲ καὶ κατὰ γένος προσή-
 15 κοντι. Διὰ ταῦθ' ὕστερον Ἀντώνιος Ὀρθησίον ἐν Φιλίπποις λαβὼν τῷ μνήματι τοῦ ἀδελφοῦ προσέσφαξε. Βροῦτος δὲ τῆς Κικέρωνος τελευτῆς τῇ αἰτία φησὶν ἀσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τῷ πάθει συναλγεῖν, ἐγκαλεῖν δὲ τοῖς ἐπὶ Ῥώμης φίλοις· δουλεύειν γὰρ αὐτῶν αἰτίας
 20 μᾶλλον ἢ τῶν τυραννούντων, καὶ καρτερεῖν ὀρώντας καὶ παρόντας ἂ μὴδ' ἀκούειν αὐτοῖς ἀνεκτὸν ἦν. Περαιώσας δὲ τὸν στρατὸν εἰς Ἀσίαν ἤδη λαμπρὸν ὄντα, ναυτικὸν μὲν ἐξηρτύετο στόλον ἐν Βιθυνίᾳ καὶ περὶ Κύξικον. περὶ δ' αὐτὸς ἐπιὼν καθίστατο τὰς πόλεις καὶ τοῖς δι-
 25 νάσταις ἐχρημάτιζε καὶ πρὸς Κάσσιον ἐπεμπεν εἰς Συρίαν ἀπ' Αἰγύπτου μετακαλῶν· οὐ γὰρ ἀρχὴν κτωμέ-
 νους αὐτοῦς, ἀλλ' ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα τὴν δειναμιν, ἣ καταλύσουσι τοὺς τυράννους, συνάγοντας πλανᾶσθαι· δεῖν οὖν μεμνημένους καὶ φυλάττοντας τὴν
 30 ὑπόθεσιν μὴ μακρὰν ἀπηρτήσθαι τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκεῖσε σπεύδειν καὶ βοηθεῖν τοῖς πολίταις. Ἐπακούσαντος δὲ τοῦ Κασσίου καὶ καταβαίνοντος ἀπήντα· καὶ

περὶ Σμύρναν ἀλλήλοις ἐνετύγγανον ἀφ' οὗ πρῶτον ἐν Πειραιεὶ χωρισθέντες ὤρμησαν ὁ μὲν εἰς Συρίαν, ὁ δὲ εἰς Μακεδονίαν. Ἦν οὖν ἡδονὴ τε μεγάλη καὶ θάρσος αὐτοῖς ἐκ τῆς παρούσης ἐκατέρῳ δυνάμεως. Ὅρμησαντες γὰρ ἐκ τῆς Ἰταλίας ὅμοια φυγάδων τοῖς ἀτιμοτάτοις 5 ἀχρήματοι καὶ ἄνοπλοι, μὴ ναῦν ἐνήρη, μὴ στρατιώτην ἔνα, μὴ πόλιν ἔχοντες, οὐ πολλοῦ πάνυ χρόνου διαγενομένου συνῆλθον εἰς ταῦτό καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ καὶ ἵπποις καὶ χρήμασιν ἀξιόμαχοι διαγωνίσασθαι περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὄντες. 10

XXIX. Ἐβούλετο μὲν οὖν Ἴσον ἔχειν τιμῆς καὶ παρέχειν ὁ Κάσσιος, ἔφθανε δ' ὁ Βροῦτος ὡς τὰ πολλὰ φοιτῶν πρὸς αὐτὸν ἡλικία τε προὔχοντα καὶ σώματι πονεῖν ὁμοίως μὴ δυναμένῳ χρώμενον. Ἦν δὲ δόξα Κάσσιον μὲν εἶναι δεινὸν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ὄργῃ δὲ τραχὺν καὶ 15 φόβῳ μᾶλλον ἄρχοντα, πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις ὑγρότερον τῷ γελοίῳ καὶ φιλοσκώπτῃ· Βροῦτον δὲ λέγουσι δι' ἀρετὴν φιλεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἐράσθαι δ' ὑπὸ τῶν φίλων, θαναμάζεσθαι δ' ὑπὸ τῶν ἀρίστων, μισεῖσθαι δὲ μηδ' ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅτι πρῶτος ὁ ἀνὴρ 20 διαφερόντως καὶ μεγαλόφρων καὶ πρὸς πᾶσαν ὄργῃν καὶ ἡδονῇν καὶ πλεονεξίαν ἀπαθής, ὄρθιον δὲ τὴν γνώμην καὶ ἄκαμπτον ἐστῶσαν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου διαφυλάττων. Καὶ μέγιστον ὑπῆρχεν αὐτῷ πρὸς εὐνοίαν καὶ δόξαν ἢ τῆς προαιρέσεως πίστις. Οὕτε γὰρ ἐκεῖνος 25 ὁ μέγας Πομπήϊος, εἰ Καίσαρα καθεῖλεν, ἠλπίζετο βεβαίως προήσεσθαι τοῖς νόμοις τὴν δύναμιν, ἀλλ' αἰεὶ τὰ πράγματα καθέξειν ὑπατείας ὀνόματι καὶ δικτατορίας ἢ τινος ἄλλης μαλακωτέρας ἀρχῆς παραμυθούμενος τὸν δῆμον· Κάσσιον δὲ τοῦτον, σφοδρὸν ἄνδρα καὶ θυμοειδῆ 30 καὶ πολλαχοῦ πρὸς τὸ κερδαλέον ἐκφερόμενον τοῦ δικαίου, παντὸς μᾶλλον ᾤοντο πολεμεῖν καὶ πλανᾶσθαι

καὶ κινδυνεύειν αὐτῷ τινα δυναστείαν κατασκευαζόμενον, οὐκ ἔλευθερίαν τοῖς πολίταις. Τὰ μὲν γὰρ ἐπι τούτων πρεσβύτερα, Κίνναι καὶ Μάριοι καὶ Κάρβωνες, ἄθλον ἐν μέσῳ καὶ λείαν προθέμενοι τὴν πατρίδα, μόνουχι ῥητῶς ὑπὲρ τυραννίδος ἐπολέμησαν. Βρούτῳ δὲ λέγουσι μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλειν τοιαύτην μεταβολήν, ἀλλ' Ἀντωνίου γε καὶ πολλοὺς ἀκούσαι λέγοντος, ὡς μόνον οἶοιτο Βρούτον ἐπιθέσθαι Καίσαρι προαχθέντα τῇ λαμπρότητι καὶ τῷ φαινομένῳ καλῷ τῆς
 10 πρᾶξεως, τοὺς δ' ἄλλους ἐπὶ τὸν ἄνδρα συστήναι μισοῦντας καὶ φθονοῦντας. Ὅθεν Βρούτος οὐ τῇ δυνάμει τοσοῦτον, ὅσον τῇ ἀρετῇ δηλὸς ἐστὶν ἐξ ὧν γράφει πεποιθώς. Γράφει δὲ πρὸς Ἀττικὸν ἤδη τῷ κινδύνῳ πλησιάζων ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς τύχης εἶναι τὰ καθ' αὐτόν· ἢ γὰρ νικήσας ἔλευθερώσειν τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἢ δουλείας ἀποθανῶν ἀπαλλαγῆσθαι· καὶ τῶν ἄλλων ἀσφαλῶς αὐτοῖς καὶ βεβαίως ἐχόντων ἐν ἄδηλον εἶναι, πότερον βιώσονται μετ' ἔλευθερίας ἢ τεθνήξονται. Μάρκον δ' Ἀντώνιον ἀξίαν φησὶ τῆς ἀνοίας διδόναι δίκην,
 20 ὃς ἐν Βρούτοις καὶ Κασσίοις καὶ Κάτωσι συναριθμῆσθαι δυνάμενος προσθήκην ἑαυτὸν Ὀκταβίῳ δέδωκε· καὶ μὴ νῦν ἠττηθῆ μετ' ἐκείνου, μικρὸν ὕστερον ἐκείνῳ μαχεῖται. Ταῦτα μὲν οὖν ἀποθεσπίσαι καλῶς πρὸς τὸ μέλλον ἔοικεν.

25 XXX. Ἐν δὲ τῇ Σμύρνῃ τότε τῶν χρημάτων, ἃ πολλὰ συνειλόχει Κάσσιος, ἤξιον μεταλαβεῖν· τὰ γὰρ ὄντα κατανηλωκένας ναυπηγούμενος στόλον τοσοῦτον, ὃ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοῖς ἔξουσι τὴν ἐντὸς θάλασσαν. Οὐκ εἶων μὲν οὖν τὸν Κάσσιον οἱ φίλοι διδόναι, λέγοντες ὡς οὐ
 30 δίκαιον, ἃ σὺ φειδόμενος διαφυλάττεις καὶ φθόνῳ σν-ἀγεις, ἐκείνον λαβόντα δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς στρατιώταις· οὐ μὴν ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ τρίτον μέρος

ἀπάντων. Καὶ πάλιν διαστάντες ἐπὶ τὰς προσηκούσας
ἐκατέρωφ πράξεις, Κάσσιος μὲν ἔλων Ῥόδον οὐκ ἐπιεικῶς
ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ ταῦτα περὶ τὴν εἴσοδον τοῖς
προσαγορεύουσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ κύριον ἀποκρινά-
μενος· „Οὔτε βασιλεὺς οὔτε κύριος, τοῦ δὲ κυρίου καὶ 5
βασιλέως φονεὺς καὶ κολαστής,“ Βροῦτος δὲ Λυκίους
ἤτει χρήματα καὶ στρατόν. Ἐπεὶ δὲ Ναυκράτης ὁ δη-
μαγωγὸς ἀνέπεισε τὰς πόλεις ἀφίστασθαι καὶ λόφους
τινάς ὡς εἰρξοντες παρόδου τὸν Βροῦτον κατελάβοντο,
πρῶτον μὲν ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἐπέπεμψεν ἰππεῖς, 10
ὕφ' ὧν ἑξακόσιοι διεφθάρησαν, ἔπειτα τὰ χωρία καὶ πο-
λίχνας λαμβάνων ἀπέλυεν ἄνευ λύτρων ἅπαντας ὡς
προσαξόμενος εὐνοία τὸ ἔθνος. Οἱ δ' ἦσαν αὐθάδεις,
ἃ μὲν ἐβλάπτοντο πρὸς ὄργην τιθέμενοι, τῆς δ' ἐπιει-
κειας καὶ φιλανθρωπίας καταφρονοῦντες, ἄχρι οὗ συνε- 15
λάσας εἰς Ξάνθου ἀντῶν τοὺς μαχιμοτάτους ἐπολιόρκει.
Τοῦ δὲ ποταμοῦ παρὰ τὴν πόλιν παραρρέοντος ὑπονη-
χόμενοι διεδίδρασκον. Ἠλίσκοντο δὲ δικτύων διὰ πό-
ρου καθιεμένων εἰς βυθόν, ὧν τὰ ἄκρα κώδωσι προσ-
ηρητημένοις διεσήμαιεν εὐθύς τὸν ἐνσχεθέντα. Μηχα- 20
ναῖς δὲ τισι τῶν Ξανθίων νύκτωρ ἐπιδραμόντων καὶ
πῦρ ἐμβαλόντων, ὡς ἀπεκλείσθησαν αἰσθομένων τῶν
Ῥωμαίων πρὸς τὸ τεῖχος καὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἀνερρίπι-
ξεν ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις τὴν φλόγα τῶν ἐγγύς οἰκιῶν ἀντι-
λαμβανομένην, δεισας ὁ Βροῦτος ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκέ- 25
λευσε κατασβεννῖναι καὶ βοηθεῖν.

XXXI. Τοὺς δὲ Λυκίους δεινὴ τις ἐξαίφνης πρὸς
ἀπόνειαν ὄρμη καὶ λόγου κρείσσων κατέσχευεν, ἣν ἂν τις
ἔρωτι θανάτου μάλιστα προσεικάσειεν· οἳ γε μετὰ παί- 30
δων καὶ γυναικῶν ἐλεύθεροί τε καὶ δοῦλοι καὶ πᾶσα ἡλι-
κία τοὺς μὲν πολεμίους πρὸς τὴν φλόγα βοηθοῦντας
ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐβαλλον, αὐτοὶ δὲ κάλαμον καὶ ξύλα καὶ

πᾶν ὑπέκκαυμα προσφέροντες ἦγον ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ
 πῦρ, ὀρέγοντες αὐτῷ πᾶσαν ὕλην καὶ πάντα τρόπον ἐξε-
 ρεθίζοντες καὶ συνεκτρέφοντες. Ὡς δ' ἡ φλόξ ῥυεῖσα
 καὶ διαζώσασα πανταχόθεν τὴν πόλιν διέλαμψε πολλή,
 5 περιπαθῶν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ Βροῦτος ἐξῴθευ παρίπ-
 πενε προθυμούμενος βοηθεῖν, καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγων
 τοῖς Ξανθίοις ἐδεῖτο φεῖδεσθαι καὶ σῶζειν τὴν πόλιν,
 οὐδενὸς αὐτῷ προσέχοντος, ἀλλὰ πάντα τρόπον ἑαυτοὺς
 ἀπολλύντων, οὐ μόνον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἀλλὰ
 10 καὶ τὰ παῖδια τὰ μικρὰ μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ τὰ
 μὲν εἰς τὸ πῦρ ἤλλετο, τὰ δ' ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τειχῶν
 ἐξετραχίλιζεν αὐτά, τὰ δὲ τοῖς ξίφεσι τῶν πατέρων ὑπέ-
 βαλλε τὰς σφαγὰς γυμνοῦντα καὶ κελεύοντα καίειν.
 Ὡφθη δὲ τῆς πόλεως διαφθαρείσης γυνὴ κρεμαμένη
 15 μὲν ἐξ ἀγχόνης, παιδίον δὲ νεκρὸν ἐξηρητημένη τοῦ τρα-
 χήλου, λαμπάδι δὲ καιομένῃ τὴν οἰκίαν ὑφάπτουσα. Καὶ
 τοῦ θεάματος τραγικοῦ φανέντος ἰδεῖν μὲν οὐχ ὑπέμει-
 νεν ὁ Βροῦτος, ἐδάκρυσεν δὲ ἀκούσας· καὶ γέρας ἐκή-
 ρυξε τῶν στρατιωτῶν ὅστις ἂν θυνηθῆ Λύκιον ἄνδρα
 20 περισῶσαι. Φασὶ δὲ μόνους ἑκατὸν πεντήκοντα γενέ-
 σθαι τοὺς μὴ διαφυγόντας τὸ σωθῆναι. Ξάνθιοι μὲν οὖν
 διὰ πολλῶν χρόνων ὥσπερ εἰμαρμένην περίοδον δια-
 99 φθορᾶς ἀποδιδόντες τὴν τῶν προγόνων ἀνενεώσαντο τῇ
 τόλμῃ τύχην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὴν πόλιν ὁμοίως ἐπὶ τῶν
 25 Περσικῶν κατακαύσαντες ἑαυτοὺς διέφθειραν.

XXXII. Βροῦτος δὲ τὴν Παταρέων πόλιν ὄρων ἀπ-
 ισχυριζομένην πρὸς αὐτὸν ᾧκνει μὲν ἐπιχειρεῖν καὶ διη-
 πορεῖτο τὴν αὐτὴν δεδιὼς ἀπόνοϊαν, ἔχων δὲ γυναῖκας
 αὐτῶν αἰχμαλώτους ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων. Αἱ δ' ἄν-
 30 δρῶν τε καὶ πατέρων ἐπιφανῶν οὔσαι διηγοῦμεναι τὸν
 Βροῦτον, ὡς ἀνὴρ εἶη σωφρονέστατος καὶ δικαιοτάτος,
 ἐπεισαν εἶξαι καὶ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἐκ δὲ τούτου

καὶ πάντες οἱ λοιποὶ προσεχώρησαν ἐπιτρέψαντες ἑαυ-
τοὺς ἐκείνῳ, τυχόντες δὲ χρηστοῦ καὶ παρ' ἐλπίδας εὐ-
γνώμονος, ὅς γε, Κασσίου Ῥοδίου ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρό-
νον ἀναγκάσαντος ἰδίᾳ μὲν ὄν ἐκέκτηντο χρυσὸν καὶ
ἄργυρον εἰσενεγκεῖν ἅπαντας (ἐξ οὗ συνήχθη περὶ ὀκτα- 5
κισχίλια τάλαντα), δημοσίᾳ δὲ τὴν πόλιν ἄλλοις πεντα-
κοσίοις ζημιώσαντος, αὐτὸς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τάλ-
αντα Λυκίους πραξάμενος, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἀδικήσας
ἀνέξευξεν ἐπ' Ἰωνίας.

XXXIII. Πολλὰ μὲν οὖν ἄξια μνήμης ἔργα καὶ τιμαῖς 10
ἀπεδείξατο καὶ κολάσει τῶν ἀξίων· ὧ δ' αὐτὸς τε ἦσθη
μάλιστα καὶ Ῥωμαίων οἱ κράτιστοι, τοῦτο διηγήσομαι.
Πομπηίου Μάγνου προσβαλόντος Αἰγύπτῳ κατὰ Πηλού-
σιον, ὀπηνίκα τὴν μεγάλην ἀρχὴν ἀποβαλὼν ὑπὸ Καί-
σαρος ἔφυγεν, οἱ τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος ἐπιτρο- 15
πέυοντες ἐν βουλῇ μετὰ τῶν φίλων ἦσαν οὐ κατὰ ταῦτά
ταῖς γνώμαις φερόμενοι. Τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει δέχεσθαι,
τοῖς δ' ἀπωθεῖν Αἰγύπτου τὸν ἄνδρα. Θεόδωτος δέ τις
Χίτος, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλος τῷ βασι-
λεῖ συνών, ἡξιωμένος δὲ τότε τοῦ συνεδρίου δι' ἐρημίαν 20
ἀνδρῶν βελτιόνων, ἀμφοτέρους διαμαρτάνοντας ἀπέ-
φαινε καὶ τοὺς ἀναλαβεῖν καὶ τοὺς ἀφεῖναι κελεύοντας
τὸν Πομπηίου· ἐν γὰρ εἶναι συμφέρον ἐκ τῶν παρόν-
των, δεξαμένους ἀποκτεῖναι. Καὶ προσεπέειπε τοῦ λό-
γου παυόμενος, ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. Προσθεμένου 25
δὲ τῇ γνώμῃ τοῦ συνεδρίου παράδειγμα τῶν ἀπίστων
καὶ ἀπροσδοκῆτων ἔκειτο Πομπηίου Μάγνος, τῆς Θεο-
δότου ῥητορείας καὶ δεινότητος ἔργον, ὡς αὐτὸς ὁ σο-
φιστῆς ἔλεγε μεγαλαυχούμενος. Ὀλίγω δ' ὕστερον ἐπ-
ελθόντος Καίσαρος, οἱ μὲν δίκας τιννύοντες ἀπώλλυντο 30
κακοὶ κακῶς, Θεόδωτος δὲ παρὰ τῆς τύχης χρόνον εἰς
ἄδοξον καὶ ἄπορον καὶ πλάνητα βίον ἐπιδανεισάμενος

τότε Βροῦτον ἐπιόντα τὴν Ἀσίαν οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀνα-
χθεῖς καὶ κολασθεῖς ὄνομα τοῦ θανάτου πλέον ἔσχεν ἢ
τοῦ βίου.

XXXIV. Κάσσιον δὲ Βροῦτος εἰς Σάρδεις ἐκάλει καὶ
5 προσιόντι μετὰ τῶν φίλων ἀπήνησε· καὶ πᾶς ὁ στρα-
τὸς ὠπλισμένος αὐτοκράτορας ἀμφοτέρους προσηγόρευ-
σεν. Οἷα δ' ἐν πράγμασι μεγάλοις καὶ φίλοις πολλοῖς
καὶ ἡγεμόσιν αἰτιῶν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐγγενομέ-
νων καὶ διαβολῶν, πρὶν ἕτερόν τι ποιεῖν, εὐθύς ἐκ πο-
10 ρείας καθ' αὐτοὺς ἐν οἰκῆματι γενόμενοι κεκλισμένων
τῶν θυρῶν καὶ μηδενὸς παρόντος ἐχρῶντο μέμψεισι πρῶ-
τον, εἴτ' ἐλέγχοις καὶ κατηγορίαις. Ἐκ δὲ τούτου πρὸς
δάκρυα καὶ παρησίαν μετὰ πάθους ἐκφερομένων, θαυ-
μάζοντες οἱ φίλοι τὴν τραχύτητα τῆς ὀργῆς καὶ τὸν τό-
15 νον, ἔδεισαν μὴ τι ἐκ τούτου γένηται· προσελθεῖν δὲ
ἀπίρητο. Μάρκος δὲ Φαώνιος, ἐραστὴς γεγωνῶς Κά-
τωνος, οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ φορᾷ τινι καὶ κάθει μανικῶ
φιλοσοφῶν, ἐβάδιζεν εἰσω πρὸς αὐτοὺς κωλυόμενος ὑπὸ
τῶν οἰκετῶν. Ἀλλ' ἔργον ἦν ἐπιλαβέσθαι Φαωνίου πρὸς 100
20 ὀτιοῦν ὀρούσαντος· σφοδρὸς γὰρ ἦν ἐν πᾶσι καὶ πρό-
χειρος. Ἐπεὶ τό γε βουλευτὴν εἶναι Ῥωμαίων ἐαυτὸν
οὐδενὸς ἄξιον ἡγεῖτο, τῷ δὲ κυνικῷ τῆς παρησείας πολ-
λάκις ἀφήρει τὴν χαλεπότητα, καὶ τὸ ἄκαιρον αὐτοῦ μετὰ
παιδιᾶς δεχομένων. Βία δὲ τότε τῶν παρόντων διωσά-
25 μενος τὰς θύρας εἰσῆλθε μετὰ πλάσματος φωνῆς ἐπη πε-
ραίνων οἷς τὸν Νέστορα χρώμενον Ὅμηρος πεποιήκεν·
ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἔστων ἔμετο,
καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐφ' οἷς ὁ μὲν Κάσσιος ἐγέλασεν, ὁ δὲ Βροῦ-
τος ἐξέβαλεν αὐτὸν ἀπλόκυνα καὶ ψευδόκυνα προσαγο-
30 ρεύων. Οὐ μὲν ἀλλὰ τότε τοῦτο τῆς πρὸς ἀλλήλους δια-
φορᾶς ποιησάμενοι πέρας εὐθύς διελύθησαν. Καὶ Κάσ-
σιου δεῖπνον παρέχοντος ἐκάλει τοὺς φίλους Βροῦτος.

Ἦδη δὲ κατακειμένων Φαώνιος ἤκε λελουμένος· μαρτυρομένου δὲ Βρούτου μὴ κεκλημένον αὐτὸν ἤκειν καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ἐπὶ τὴν ἀνωτάτω κλίνην, βία παρελθὼν εἰς τὴν μέσσην κατεκλίθη· καὶ παιδιὰν ὁ πότος ἔσχεν οὐκ ἄχαριν οὐδ' ἀφιλόσοφον. 5

XXXV. Τῇ δ' ὑστεραία Βρούτος ἄνδρα Ῥωμαῖον ἐστρατηγηκότα καὶ πεπιστευμένον ὑπ' αὐτοῦ, Λεύκιον Πέλλαν, Σαρδιανῶν κατηγορούντων ἐπὶ κλοπαῖς δημοσία καταγνοὺς ἠτίμωσε· καὶ τὸ πρᾶγμα Κάσσιον οὐ μετρίως ἐλύπησεν. Αὐτὸς γὰρ ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπρο- 10 σθεν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐλεγχθέντας ἀδικήμασι δύο φίλους ἰδίᾳ νουθετήσας φανερωῶς ἀφῆκε καὶ διετέλει χρώμενος. Ὅθεν ἠτιᾶτο τὸν Βρούτον, ὡς ἄγαν ὄντα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐν καιρῷ πολιτείας δεομένῳ καὶ φιλανθρωπίας. Ὁ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν Μαρτίων ἐκέλευεν αὐτὸν μνημο- 15 νεύειν ἐκείνων, ἐν αἷς Καίσαρα ἐκτειναν, οὐκ αὐτὸν ἄγοντα καὶ φέροντα πάντας ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐτέρων δύναμιν ὄντα ταῦτα πρασσόντων· ὡς, εἴ τις ἔστι πρόφασις καλή, μεθ' ἧς ἀμελεῖται τὸ δίκαιον, ἄμεινον ἦν τοὺς Καίσαρος φίλους ὑπομένειν ἢ τοὺς ἑαυτῶν περι- 20 ρᾶν ἀδικούντας. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἀνανδρίας, ἀδικίας δὲ δόξα μετὰ κινδύνων ἡμῖν καὶ πόνων πρόσεστι. Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ Βρούτου προαίρεσις ἦν.

XXXVI. Ἐπεὶ δὲ διαβαίνειν ἐξ Ἀσίας ἐμελλον, λέγεται τῷ Βρούτῳ μέγα σημεῖον γενέσθαι. Φύσει μὲν 25 γὰρ ἦν ἐπεργήγορος ὁ ἀνὴρ καὶ τὸν ὕπνον εἰς ὀλίγου χρόνου μόριον ἀσκήσει καὶ σωφροσύνη συνῆγεν, ἡμέρας μὲν οὐδέποτε κοιμώμενος, νύκτωρ δὲ τοσοῦτον, ὅσον οὔτε τι πρᾶττειν οὔτε τῷ διαλέγεσθαι, πάντων ἀναπαυομένων, παρείχε. Τότε δὲ τοῦ πολέμου συνεστῶτος ἐν 30 χερσὶν ἔχων τὰς ὑπὲρ τῶν ὄλων πράξεις καὶ τεταμένος τῇ φροντίδι πρὸς τὸ μέλλον, ὀπηνίκα πρῶτον ἀφ' ἐσπέ-

ρας ἐπινυστάξειε τοῖς σιτίοις, ἤδη τὸ λοιπὸν ἐχρήτο τῇ
 νυκτὶ πρὸς τὰ κατεπείγοντα τῶν πραγμάτων. Εἰ δὲ
 συνέλοι καὶ κατοικονομήσειε τὴν περὶ ταῦτα χρεῖαν, ἀνε-
 γίνωσκε βιβλίον μέχρι τρίτης φυλακῆς, καθ' ἣν εἰώθε-
 5 σαν ἑκατόνταρχοι καὶ χιλίαρχοι φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. Ὡς
 οὖν ἐμελλεν ἐξ Ἀσίας διαβιβάσειν τὸ στρατεύμα, νυξ
 μὲν ἦν βαθυτάτη, φῶς δ' εἶχεν οὐ πάνυ λαμπρὸν ἢ
 σκηνῆ, πᾶν δὲ τὸ στρατόπεδον σιωπῇ κατεῖχεν. Ὁ δὲ
 συλλογιζόμενός τι καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτὸν ἔδοξεν αἰ-
 10 σθῆσθαι τινὸς εἰσιόντος. Ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἰσο-
 δον ὄρα δεινὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος
 καὶ φοβεροῦ σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. Τολμήσας δὲ
 ἐρέσθαι „Τίς ποτ' ὦν“ εἶπεν „ἀνθρώπων ἢ θεῶν ἢ τί-
 βουλόμενος ἦκεις ὡς ἡμᾶς;“ Ἐποφθέγγεται δ' αὐτῷ τὸ
 15 φάσμα „Ὁ σός, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὄψει δέ με
 περὶ Φιλίππους.“ Καὶ ὁ Βροῦτος οὐ διαταραχθεὶς „Ὁφο-
 μαι“ εἶπεν.

XXXVII. Ἀφανισθέντος δ' αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐκά-
 λει· μήτε δ' ἀκοῦσαι τινα φωνὴν μήτ' ἰδεῖν ὄψιν φα- 1001
 20 σκόντων, τότε μὲν ἐπηγρῦπνησεν· ἅμα δ' ἡμέρα τρα-
 πόμενος πρὸς Κάσσιον ἐφραζε τὴν ὄψιν. Ὁ δὲ τοῖς Ἐπι-
 κούρου λόγοις χρώμενος καὶ περὶ τούτων ἔθος ἔχων δια-
 φέρεσθαι πρὸς τὸν Βροῦτον „Ἡμέτερος οὗτος“ εἶπεν
 „ὦ Βροῦτε, λόγος, ὡς οὐ πάντα πάσχομεν ἀληθῶς οὐδ'
 25 ὄρωμεν, ἀλλ' ὑγρὸν μὲν τι χρῆμα καὶ ἀπατηλὸν ἢ αἰ-
 σθησις, ἔτι δ' ὀξυτέρα ἢ διάνοια κινεῖν αὐτὸ καὶ μετα-
 βάλλειν ἀπ' οὐθενὸς ὑπάρχοντος ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν. Κη-
 ρῶ μὲν γὰρ εἰοικεν ἢ τύπωσις, ψυχῇ δ' ἀνθρώπου τὸ
 πλαττόμενον καὶ τὸ πλάττον ἐχούσῃ τὸ αὐτό, ῥᾶστα ποι-
 30 κίλλειν αὐτὴν καὶ σχηματίζειν δι' ἑαυτῆς ὑπάρχει. Δη-
 λουσι δὲ αἱ κατὰ τοὺς ὕπνους τροπαὶ τῶν ὀνειρῶν, αἷς
 τρέπεται τὸ φανταστικὸν ἐξ ἀρχῆς βραχείας παντοδαπὰ

καὶ πάθη καὶ εἰδῶλα γινόμενον. Κινεῖσθαι δ' αἰεὶ πέ-
 φνκε· κινήσεις δ' αὐτῷ φαντασία τις ἢ νόησις. Σοὶ δὲ
 καὶ τὸ σῶμα ταλαιπωρούμενον φύσει τὴν διάνοιαν αἰ-
 ωρεῖ καὶ παρατρέπει. Δαίμονας δ' οὐτ' εἶναι πιθανὸν
 οὐτ' ὄντας ἀνθρώπων ἔχειν εἶδος ἢ φωνὴν ἢ δύναμιν 5
 εἰς ἡμᾶς διήκουσαν· ὡς ἔγωγ' ἂν ἐβουλόμην, ἵνα μὴ μό-
 νον ὄπλοις καὶ ἵπποις καὶ ναυσὶ τοσαύταις, ἀλλὰ καὶ
 θεῶν ἀρωγᾶς ἐπεθαρροῦμεν ὀσιωτάτων ἔργων καὶ καλ-
 λίστων ἡγεμόνες ὄντες.“ Τοιούτοις μὲν ὁ Κάσσιος
 ἐπράϋνε λόγοις τὸν Βροῦτον. Ἐμβαινόντων δὲ τῶν 10
 στρατιωτῶν ἐπὶ τὰς πρῶτας σημαίας αἰετοὶ δύο συγκα-
 τασκήψαντες ὁμοῦ συνδιεκομίζοντο καὶ παρηκολούθουν
 ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τρεφόμενοι μέχρι Φιλίππων. Ἐκεῖ
 δ' ἡμέρα μιᾶ πρὸ τῆς μάχης ᾤχοντο ἀποπτάμενοι.

XXXVIII. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐν ποσὶν ἔθνῶν 15
 ἐτύγγανεν ὁ Βροῦτος ὑπήκοα πεποιημένος. Εἰ δὲ τις ἢ
 πόλις ἢ δυνάστης παρεῖτο, τότε πάντα προσαγόμενοι
 μέχρι τῆς κατὰ Θάσου θαλάσσης προῆλθον. Ἐκεῖ δὲ
 τῶν περὶ Νορβανὸν ἐν τοῖς Στενοῖς λεγομένοις καὶ περὶ
 τὸ Σύμβολον στρατοπεδούντων περιελθόντες αὐτούς 20
 ἠνάγκασαν ἀποστῆναι καὶ προέσθαι τὰ χωρία. Μικροῦ
 δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν λαβεῖν ἐδέησαν, ὑπολειπομέ-
 νου διὰ νόσον Καίσαρος, εἰ μὴ προσεβοθήθῃσεν Ἀντώ-
 νιος ὀξύτητι θαυμαστῇ χρησάμενος, ὥστ' ἀπιστεῖν τοὺς
 περὶ Βροῦτον. Ἦλθε δὲ Καῖσαρ ὕστερον ἡμέραις δέκα 25
 καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἐναντίον Βρούτου, Κασσίου δὲ
 Ἀντώνιος. Τὰ δ' ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων πεδία Ῥω-
 μαῖοι κάμπους Φιλίππους καλοῦσι· καὶ μέγιστα τότε
 Ῥωμαίων δυνάμεις ἀλλήλαις συνεφέροντο. Πλήθει μὲν
 οὖν οὐ παρ' ὀλίγον ἐλείποντο τῶν περὶ Καίσαρα, κόσμῳ 30
 δ' ὄπλων καὶ λαμπρότητι θαυμαστὸν ἐξεφάνη τὸ Βρού-
 του στρατεύμα. Χρυσὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πλεῖστα τῶν

ὄπλων καὶ ἄργυρος ἀφειδῶς καταχορηγηθεῖς, καίπερ εἰς τὰλλα τοῦ Βρούτου σῶφρονι διαίτη καὶ κεκολασμένη χρῆσθαι τοὺς ἡγεμόνας ἐθίζοντας. Τὸν δ' ἐν χειρὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα πλοῦτον ᾤετό τι καὶ φρονήματος παρέχειν
 5 τοῖς φιλοτιμοτέροις, τοὺς δὲ φιλοκερδεῖς καὶ μαχιμωτέ-
 ρους ποιεῖν, ὥσπερ κτημάτων τῶν ὄπλων περιεχομένους.

XXXIX. Οἱ μὲν οὖν περὶ Καίσαρα καθαρόν ἐν τῷ
 χάρακι ποιησάμενοι μικρόν τι σίτου καὶ δραχμὰς κατ'
 ἄνδρα πέντε διένειμαν εἰς θυσίαν, οἱ δὲ περὶ Βρούτου
 10 καταγνόντες αὐτῶν τῆς ἀπορίας ἢ μικρολογίας πρῶτον
 μὲν ἐν ὑπάλθρῳ τὸν στρατόν, ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐκά-
 θησαν, ἐπειθ' ἱερείων πλήθη κατὰ λόχους καὶ δραχμὰς
 ἐκάστῳ πεντήκοντα διαδόντες εὐνοία καὶ προθυμία τῆς
 δυνάμεως πλέον εἶχον. Οὐ μὴν ἀλλὰ σημεῖον ἐν τῷ
 15 καθαρῷ μοχθηρὸν ἔδοξε Κασσίῳ γενέσθαι. Τὸν γὰρ 100
 στέφανον αὐτῷ κατεστραμμένον ὁ βαβδούχος προσή-
 νεγκε. Λέγεται δὲ καὶ πρότερον ἐν θεῶι τινὶ καὶ πομπῇ
 χρυσῆν Κασσίου Νίκην διαφερομένην πεσεῖν ὀλισθόντος
 τοῦ φέροντος. Ἔτι δ' ὄρνεά τε σαρκοφάγα πολλὰ καθ'
 20 ἡμέραν ἐπεφαίνετο τῷ στρατοπέδῳ καὶ μελισσῶν ὄφθη-
 σαν ἔσμοι συνιστάμενοι περὶ τόπον τινὰ τοῦ χάρακος
 ἐντός, ὃν ἐξέκλεισαν οἱ μάντις ἀφοσιούμενοι τὴν δεισι-
 δαιμονίαν ἀτρέμα καὶ τὸν Κάσσιον αὐτὸν ὑποφέρουσα
 ἐκ τῶν Ἐπικούρου λόγων, τοὺς δὲ στρατιώτας παντά-
 25 πασι δεδουλωμένην. Ὅθεν οὐδ' ἦν πρόθυμος διὰ μά-
 χης ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τρίβειν
 ἡξίου χρόνῳ τὸν πόλεμον ἐρωμένους χρήμασιν, ὄπλων
 δὲ καὶ σωμάτων πλήθει λειπομένους. Βρούτος δὲ καὶ
 πρότερον ἔσπευδε τῷ ταχίστῳ τῶν κινδύνων διακριθεῖς
 30 ἢ τῇ πατρίδι τὴν ἐλευθερίαν ἀναλαβεῖν ἢ πάντας ἀν-
 θρώπους ἐνοχλουμένους δαπάναις καὶ στρατείαις καὶ
 προστάγμασιν ἀπαλλάξαι κακῶν, καὶ τότε τοὺς περὶ

αὐτὸν ἰππεὶς ὄρων ἐν τοῖς προάγωσι καὶ ταῖς ἀψιμαχίαις
 εὐημεροῦντας καὶ κρατοῦντας ἐξήρτο τὸ φρόνημα· καὶ
 τινες αὐτομολίαι γινόμεναι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ
 διαβολαὶ καθ' ἑτέρων καὶ ὑπόνοιαι πολλοὺς τῶν Κασ-
 σίου φίλων μετέστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ πρὸς Βρούτου. 5
 Εἰς δὲ τῶν Βρούτου φίλων Ἀτίλλιος ἠναντιοῦτο, τὸν γε
 χειμῶνα περιμεῖναι κελεύων. Ἐρομένου δὲ τοῦ Βρού-
 του, τίτι βελτίων ἔσεσθαι νομίζει μετ' ἐνιαυτὸν „Εἰ μη-
 δέν“ εἶπεν „ἄλλο, πλείω βιώσομαι χρόνον.“ Πρὸς τοῦ-
 το Κάσσιος ἐδυσχέρανε, καὶ τοῖς ἄλλοις προσέκρουσεν 10
 οὐ μετρίως ὁ Ἀτίλλιος. Ἐδέδοκτο δὴ μάχεσθαι τῇ
 ὑστεραίᾳ.

XL. Καὶ Βρούτος μὲν ἐν ἐλπίσι καλαῖς καὶ λογισμοῖς
 φιλοσόφοις γινόμενος παρὰ τὸ δειπνον ἀνεπαύετο· Κάσ-
 σιον δὲ Μεσσάλας φησὶ δειπνεῖν τε καθ' ἑαυτὸν ὀλίγους 15
 τῶν συνήθων παραλαβόντα καὶ δύνουν ὀρασθαι καὶ
 σιωπηλόν, οὐ φύσει τοιοῦτον ὄντα· παυσαμένοι δὲ τοῦ
 δειπνον λαβόμενον τῆς χειρὸς αὐτοῦ σφόδρα τοσοῦτον
 εἶπειν, ὥσπερ εἰώθει φιλοφρονούμενος, Ἑλληνικῇ φω-
 νῇ „Μαρτύρομαι σε, Μεσσάλα, ταῦτὰ Πομπητῶ Μάγνῳ 20
 πάσχειν, ἀναγκαζόμενος διὰ μιᾶς μάχης ἀναρῶνται τὸν
 περὶ τῆς πατρίδος κύβον. Ἀγαθὴν μέντοι ψυχὴν ἔχω-
 μεν εἰς τὴν τύχην ἀφορῶντες, ἥ, κἂν βουλευσώμεθα
 κακῶς, ἀπιστεῖν οὐ δίκαιον.“ Ταῦτα εἰπόντα φησὶν ὁ
 Μεσσάλας τελευταῖα πρὸς αὐτὸν ἀσπάσασθαι τὸν Κάσ- 25
 σιον· εἶναι δὲ κεκλημένος εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ δειπνον
 ὑπ' αὐτοῦ γενέθλιον οὔσαν. Ἄμα δ' ἡμέρα προὔκειτο
 μὲν τῷ Βρούτου χάρακι καὶ τῷ Κασσίου σύμβολον ἀγῶ-
 νος φοινικοῦς χιτῶν, αὐτοὶ δὲ συνῆλθον εἰς τὸ μέσον
 τῶν στρατοπέδων καὶ λέγει Κάσσιος· „Εἴη μὲν, ὡς 30
 Βρούτα, νικᾶν καὶ συνεῖναι τὸν πάντα χρόνον ἀλλήλοις
 εὐπράξαντας· ἐπεὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδη-

- λότατα καὶ τῆς μάχης παρὰ γνώμην κριθείσης οὐ φάδιον αὐθις ἀλλήλους ἰδεῖν, τί γινώσκεις περὶ φυγῆς καὶ τελευτῆς;“ Καὶ ὁ Βροῦτος ἀπεκρίνατο. „Νέος ὢν ἐγώ, Κάσσιε, καὶ πραγμάτων ἄπειρος οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν φιλοσοφίᾳ λόγον ἀφῆκα μέγαν. Ἡττιασάμην Κάτωνα διαχρησάμενον ἑαυτόν, ὡς οὐχ ὄσιον οὐδ' ἀνδρὸς ἔργον ὑποχωρεῖν τῷ δαίμονι καὶ μὴ δέχεσθαι τὸ συμπίπτον ἀδεῶς, ἀλλ' ἀποδιδράσκειν. Νυνὶ δ' ἄλλοτος ἐν ταῖς τύχαις γίνομαι· καὶ θεοῦ καλῶς τὰ παρόντα μὴ βραβεύσαντος οὐ δέομαι πάλιν ἄλλας ἐλπίδας ἐξελέγχειν καὶ παρασκευάς, ἀλλ' ἀπαλλάξομαι τὴν τύχην ἐπαινῶν· Μαρτίαις εἰδοῖς δοὺς τῇ πατρίδι τὸν ἔμμαντοῦ βίον ἄλλον ἐξῆσα δι' ἐκείνην ἐλεύθερον καὶ ἐνδοξον.“ Ἐπὶ τούτοις Κάσσιος ἐμειδίασε καὶ τὸν Βροῦτον ἀσπασάμενος
- 10 15 „Ταῦτα“ ἔφη „φρονοῦντες ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Ἡ γὰρ νικήσομεν ἢ νικῶντας οὐ φοβηθησόμεθα.“ Μετὰ ταῦτα περὶ τάξεως αὐτοῖς λόγος ἐγένετο τῶν φίλων παρόντων. Καὶ Βροῦτος ἤτειτο Κάσσιον αὐτὸς ἡγεῖσθαι τοῦ δεξιοῦ κέρατος, ὃ δι' ἐμπειρίαν καὶ ἡλικίαν μᾶλλον
- 20 25 ᾤοντο Κασσίῳ προσήκειν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Κάσσιος ἔδωκε καὶ τῶν ταγμάτων τὸ μαχιμώτατον ἔχοντα Μεσσάλαν ἐκέλευσεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καταστῆναι. Καὶ Βροῦτος εὐθύς ἐξῆγε τοὺς ἵππους κεκοσμημένους διαπρεπῶς, καὶ τὸ πεζὸν οὐ σχολαίτερον παρενέβαλλεν.
- 30 XLl. Ἐτυχον δ' οἱ περὶ Ἀντώνιον ἀπὸ τῶν ἐλῶν, οἷς περιεστρατοπέδευον, ἐμβάλλοντες τάφρους εἰς τὸ πεδίον καὶ τὰς ἐπὶ θάλασσαν ὁδοὺς τοῦ Κασσίου περικόπτοντες. Ἐφῆδρευε δὲ Καῖσαρ, οὐ παρῶν αὐτὸς δι' ἀσθένειαν, ἀλλ' ἡ δύναμις, οὐ πάνυ μαχεῖσθαι προσδοκῶσα τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ μόνον ἐκδρομαῖς χρῆσθαι πρὸς τὰ ἔργα καὶ βέλεσιν ἐλαφροῖς καὶ θορύβοις τοὺς ὀφύσσοντας ἐπιταράσσειν· καὶ τοῖς ἀντιτεταγμένοις σὺ

προσέχοντες ἐθαύμαζον τὴν περὶ τὰς τάφρους κραυγὴν ἄσημον οὖσαν καὶ πολλὴν προσφερομένην. Ἐν τούτῳ γραμματείων τε παρὰ Βρούτου τοῖς ἡγεμόσι φοιτῶντων, ἐν οἷς ἦν τὸ σύνθημα γεγραμμένον, αὐτοῦ τε παρεξιόντος ἵππῳ τὰ τάγματα καὶ παραθαρρύνοντος, ὀλίγοι μὲν ὅσοι ἐφθασαν ἀκοῦσαι τὸ σύνθημα παρεγγυῶμενον, οἱ δὲ πλείστοι μὴ προσμείναντες ὀρμῇ μιᾷ καὶ ἀλαλαγμῷ προσεφέροντο τοῖς πολεμίοις. Γενομένης δὲ δι' ἀταξίαν ταύτην ἀνωμαλίας καὶ διασπασμοῦ τῶν ταγμάτων τὸ Μεσσάλα πρῶτον, εἶτα τὰ συνεξευγμένα παρήλλαττε τὸ Καίσαρος ἀριστερόν· καὶ βραχέα τῶν ἐσχάτων θιγόντες καὶ καταβαλόντες οὐ πολλούς, ἀλλ' ὑπερκεράσαντες, ἐμπιπτουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ Καῖσαρ μὲν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἱστορεῖ, τῶν φίλων τινὸς Ἀρτωρίου Μάρκου καθ' ὕπνον ἰδόντος ὅψιν κελεύουσας ἐκστῆναι Καίσαρα καὶ μετελθεῖν ἐκ τοῦ χάρακος, ἐφθασε μικρὸν ὑπεκκομισθεὶς ἔδοξέ τε τεθνάναι. Τὸ γὰρ φορεῖον κενὸν ἀκουτίοις καὶ ὕσσοις βάλλοντες διήλασαν. Ἦν δὲ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν ἀλισκομένων, καὶ δισχίλιοι Λακεδαιμονίων ἦγοντες ἐπίκουροι νεωστὶ συκατεκόπησαν.

XLII. Οἱ δὲ μὴ κυκλωσάμενοι τοὺς Καίσαρος, ἀλλὰ συμπεσόντες, ραδίως μὲν ἀπετρέψαντο τεταραγμένους καὶ διέφθειραν ἐν χεροῖν τρία τάγματα, καὶ συνεισέπεσον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῖς φεύγουσιν ὑπὸ φύμης τοῦ κρατεῖν συνενεχθέντες, μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν Βρούτον· ὃ δ' οὐ συνείδον οἱ νικῶντες ἐδείκνυε τοῖς ἡττημένοις ὁ καιρός. Εἰς γὰρ τὰ γυμνά καὶ παραρρηγνύμενα τῆς ἐναντίας φάλαγγος, ἣ τὸ δεξιὸν ἀπεσπᾶσθη πρὸς τὴν δίωξιν, ὠσάμενοι τὸ μὲν μέσον οὐκ ἐξέωσαν, ἀλλ' ἀγῶνι 30 μεγάλῳ συνείχοντο, τὸ δ' εὐώνυμον ἀταξία καὶ ἀγνοία τῶν γενομένων ἐτρέψαντο καὶ καταδιώξαντες εἰς τὸν

χάρακα διεπόρθουν οὐδετέρου τῶν αὐτοκρατόρων παρ-
 όντος. Ἀντώνιος τε γάρ, ὡς φασιν, ἐκκλίνας ἐν ἀρχῇ
 τὴν ἐφοδὸν εἰς τὸ ἔλος ἀνεχώρησε, καὶ Καίσαρ οὐδαμῶ
 φανερός ἦν ἐκπεσὼν τοῦ χάρακος, ἀλλὰ Βρούτῳ τινὲς
 5 ὡς ἀνηρηκότες αὐτὸν ἐπεδείκνυον ἡμαγμένα τὰ ξίφη,
 φράζοντες ἰδέαν ἣν εἶχε καὶ ἡλικίαν. Ἦδη δὲ τὸ μέ-
 σον ἐξεώκει φόνῳ πολλῷ τοὺς ἀντιτεταγμένους, καὶ παν-
 τελῶς ἐδόκει κρατεῖν ὁ Βρούτος, ὥσπερ ὁ Κάσσιος κρα-
 τεῖσθαι. Καὶ τοῦτο μόνον αὐτῶν διέφθειρε τὰ πράγμα-
 10 τα, τοῦ μὲν ὡς νικῶντι Κασσίῳ μὴ βοηθήσαντος, τοῦ δὲ
 Βρούτον ὡς ἀπολωλότα μὴ περιμείναντος· ἐπεὶ τῆς γε-
 νίχης ὄρον ὁ Μεσσάλας τίθεται τὸ τρεῖς ἀστῶν καὶ πολ-
 λὰ σημεῖα λαβεῖν τῶν πολεμίων, ἐκείνους δὲ μηδέν. 1004
 Ἀναχωρῶν δ' ὁ Βρούτος ἦδη διακεκορθημένων τῶν Καί-
 15 σαρος ἐθαύμασε τὸ Κασσίου στρατήγιον οὐχ ὄρων ὑψη-
 λόν, ὥσπερ εἰώθει, περιφαινόμενον, οὐδὲ τᾶλλα κατὰ
 χώραν· ἐρήριπτο γὰρ εὐθύς τὰ πλεῖστα καὶ κατέσπαστο
 τῶν πολεμίων ἐμπεσόντων. Ἀλλ' οἱ δοκοῦντες ὀξύτερον
 βλέπειν τῶν ἐταίρων ἔφραζον αὐτῷ πολλὰ μὲν ὄραν
 20 κράνη λάμποντα, πολλοὺς δ' ἀργυροὺς θυρεοὺς ἐν τῷ
 χάρακι τοῦ Κασσίου διαφερομένους· οὐκ οὐκ δοκεῖν αὐ-
 τοῖς οὔτ' ἀριθμὸν οὔθ' ὄπλισμὸν εἶναι τῶν ἀπολελειμ-
 μένων φυλάκων· οὐ μὴν οὐδὲ πλῆθος ἐπέκεινα φαίνε-
 σθαι νεκρῶν ὅσον εἰκὸς ἦν νενικημένων κατὰ κράτος
 25 ταγμάτων τοσοῦτων. Ταῦτα πρῶτον ἐννοίαν κατέστησε
 τῷ Βρούτῳ τοῦ συμπτώματος· καὶ καταλιπὼν φρουρὰν
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων ἀνεκαλεῖτο τοὺς διώ-
 κοντας καὶ συνῆγεν ὡς Κασσίῳ βοηθήσαν.

XLIII. Ἐπέπρακτο δ' οὕτω τὰ κατ' αὐτόν. Οὔτε
 30 τὴν πρώτην ἐκδρομὴν τῶν περὶ Βρούτον ἠδέως εἶδεν
 ἄνευ συνθήματος καὶ προστάγματος γενομένην, οὔθ'
 ὅτε κρατοῦντες εὐθύς ὤρμησαν ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ ὠφέ-

λειαν τοῦ περιλέναι καὶ κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους ἀμε-
 λήσαντες ἤρεσκεν αὐτῷ τὰ πραττόμενα. Μελλήσει δέ
 τινι καὶ διατριβῇ μᾶλλον ἢ προθυμίᾳ καὶ λογισμῷ στρα-
 τηγῶν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ τῶν πολεμίων περιελαμβάνετο·
 καὶ τῶν ἱππέων εὐθύς ἀπορραγόντων φυγῇ πρὸς τὴν 5
 θάλασσαν ὄρων καὶ τοὺς πεζοὺς ἐνδιδόντας ἐπειράτο
 κατέχειν καὶ παρακαλεῖν. Ἐνὸς δὲ σημειοφόρου φεύ-
 γοντος ἀφαρπάσας τὸ σημεῖον ἐπήξε πρὸ τῶν ποδῶν,
 μηδὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα τεταγμένων αὐτοῦ προθύ-
 μως ἔτι συμμενόντων. Οὕτω δὴ βιασθεῖς ἀνεχώρησε μετ' 10
 ὀλίγων ἐπὶ λόφον ἔχοντα πρὸς τὸ πεδίον σκοπᾶς. Ἄλλ'
 αὐτὸς μὲν οὐδὲν κατείδεν ἢ μόλις τὸν χάρακα πορθού-
 μενον, ἦν γὰρ ἀσθενῆς τὴν ὄψιν, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἱπ-
 πεῖς ἐώρων πολλοὺς προσελαύνοντας, οὓς ὁ Βροῦτος
 ἐπεμψεν. Εἶκασε δ' ὁ Κάσσιος πολεμίους εἶναι καὶ διώ- 15
 κειν ἐπ' αὐτόν. Ὅμως δὲ τῶν παρόντων ἓνα Τιτίνιον
 ἀπέστειλε κατοψόμενον. Οὗτος οὐκ ἔλαθε τοὺς ἱππέας
 προσιών, ἀλλ', ὡς εἶδον ἄνδρα φίλον καὶ Κασσίῳ πι-
 στόν, ἀλαλάξαντες ὑφ' ἠδονῆς οἱ μὲν συνήθεις ἠσπά-
 ζοντό τε καὶ ἐδεξιοῦντο καταπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἵππων, 20
 οἱ δ' ἄλλοι περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ περιελαύνοντες ἅμα
 παιᾶνι καὶ κατάγῳ διὰ χαρᾶς ἀμετρίαν τὸ μέγιστον ἀπ-
 ειργάσαντο κακόν. Ἔδοξε γὰρ ὁ Κάσσιος ἀληθῶς ὑπὸ
 τῶν πολεμίων ἔχεσθαι τὸν Τιτίνιον. Καὶ τοῦτο δὴ φή-
 σας „Φιλοψυχοῦντες ἀνεμίναμεν ἄνδρα φίλον ἀρπαξό- 25
 μενον ὑπὸ τῶν πολεμίων ἰδεῖν,“ ἀπεχώρησεν εἰς τινα
 σκηνὴν ἔρημον ἓνα τῶν ἀπελευθέρων ἐφελκυσάμενος,
 Πίνδαρον, ὃν ἐκ τῶν κατὰ Κράσσου ἀτυχημάτων ἐπὶ
 ταύτην εἶχε τὴν ἀνάγκην ὑφ' αὐτοῦ παρεσκευασμένον.
 Ἄλλὰ Πάρθους μὲν διέφυγε, τότε δὲ τὰς χλαμύδας ἐπὶ 30
 τὴν κεφαλὴν ἀναγαγὼν καὶ γυμνώσας τὸν τράχηλον ἀπο-
 κόψαι παρέσχεν. Εὐρέθη γὰρ ἡ κεφαλὴ δίχα τοῦ σώ-

ματος. Τὸν δὲ Πίνδαρον οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων μετὰ τὸν φόνον, ἐξ οὗ καὶ παρέσχεν ἐνίοις δόξαν ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα μὴ κελευσθεῖς. Ὀλίγω δ' ὕστερον οἱ θ' ἱππεῖς ἐγένοντο φανεροὶ καὶ Τιτίμιος ἐστεφανωμένος ὑπ' αὐτῶν ἀνῆει πρὸς Κάσσιον. Ὡς δὲ κλανυμῶ καὶ βοῆ τῶν φίλων ὀδυρομένων καὶ δυσφορούντων ἔγνω τὸ πάθος τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὴν ἄγνοιαν, ἐσπάσατο τὸ ξίφος καὶ πολλὰ κακίσας τῆς βραδυτῆτος ἑαυτὸν ἀπέσφαξε.

XLIV. Βροῦτος δὲ τὴν μὲν ἦταν ἐγνωκῶς τοῦ Κασι-
 10 σίου προσήλανε, τὸν δὲ θάνατον ἐγγὺς ἦδη τοῦ χάρακος ἤκουσε. Καὶ τὸ μὲν σῶμα περικλαύσας, καὶ προσ-
 αγορεύσας ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον, ὡς οὐκ ἔτι τῇ πόλει τηλικούτου φρονήματος ἐγγενέσθαι δυναμένου, περιέστειλε καὶ ἀπέπεμψεν εἰς Θάσον, ὡς μὴ
 15 σύγχυσιν αὐτόθι παράσχοι κηδευόμενον. Αὐτὸς δὲ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν παρεμυθήσατο· καὶ πάντων ὀρῶν ἀπεστερημένους τῶν ἀναγκαίων ὑπέσχετο κατ' ἄνδρα δισχιλλίας δραχμὰς ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων. Οἱ δὲ πρὸς τε τοὺς λόγους ἀνεθάρρησαν αὐτοῦ καὶ τῆς δωρεᾶς
 20 ἐθαύμασαν τὸ μέγεθος· καὶ μετὰ βοῆς προῦπεμψαν ἀπίοντα, μεγαλύνοντες ὡς μόνον ἀήττητον ἐν τῇ μάχῃ τῶν τεσσάρων αὐτοκρατόρων γεγεννημένον. Ἐμαρτύρει δὲ τὸ ἔργον, ὅτι τῇ μάχῃ περιέσεσθαι καλῶς ἐπίστευεν. Ὀλίγοις γὰρ τάγμασιν ἅπαντας ἐτρέφατο τοὺς ἀντιστάν-
 25 τας. Εἰ δὲ πᾶσιν ἐχρήσατο πρὸς τὴν μάχην καὶ μὴ παρελθόντες οἱ πλείστοι τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὰ τῶν πολεμίων ὤρμησαν, οὐδὲν ἂν ἐδόκει μέρος αὐτῶν ἀπολιπεῖν ἀήττητον.

XLV. Ἐπεσον δὲ τούτων μὲν ὀκτακισχίλιοι σὺν τοῖς
 30 στρατενομένοις οἰκέταις, οὓς Βρίγας ὁ Βροῦτος ὠνόμαξε· τῶν δ' ἐναντίων Μεσσάλας φησὶν οἴεσθαι πλείους ἢ διπλασίους. Διὸ καὶ μᾶλλον ἠθύμουν ἐκεῖνοι πρὶν ἢ Κασ-

πλου θεράπων ὄνομα Δημήτριος ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον
 ἐσπέρας εὐθύς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ τὰς χλαμύδας λαβὼν καὶ
 τὸ ξίφος. Ὡν κομισθέντων οὕτως ἐθάρρησαν, ὥστε ἅμ'
 ἡμέρα προάγειν ὀπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν.
 Βρούτῳ δὲ τῶν στρατοπέδων ἑκατέρου σαλεύοντος ἐπι- 5
 σφαλῶς (τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ καταπεπλησμένον αἰχμαλώ-
 των ἔδειτο φυλακῆς ἀκριβοῦς, τὸ δὲ Κασσίου τὴν μετα-
 βολὴν τοῦ ἄρχοντος οὐ φασδίως ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ φθόνου
 τι καὶ μίσους ἠττημένοις ἐνῆν αὐτοῖς πρὸς τὸ νευικη-
 κός), ὀπλίσαι μὲν ἔδοξε τὸ στράτευμα, μάχης δ' ἀπέ- 10
 σχετο. Τῶν δ' αἰχμαλώτων τὸ μὲν δουρικὸν πλῆθος ἐν-
 ειλούμενον ὑπόπτως τοῖς ὅπλοις ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆ-
 ναι, τῶν δ' ἐλευθέρων τοὺς μὲν ἀπέλυε φάσκων ὑπὸ
 τῶν πολεμίων μᾶλλον ἠλωκέναι [αὐτούς] καὶ παρ' ἐκεί-
 νοις αἰχμαλώτους εἶναι καὶ δούλους, παρ' αὐτῷ δ' ἐλευ- 15
 θέρους καὶ πολίτας· ὥς δὲ τοὺς φίλους ἑώρα καὶ τοὺς
 ἡγεμόνας ἀδιαλλάκτως ἔχοντας ἀποκρύπτων καὶ συνεκ-
 πέμπων ἔσωξεν. Ἦν δέ τις Βολούμνιος μῆμος καὶ Σα-
 κουλλίων γελωτοποιὸς ἠλωκότες, οὓς ἐν οὐδενὶ λόγῳ τι-
 θεμένου τοῦ Βρούτου προσάγοντες οἱ φίλοι κατηγοροῦν 20
 ὡς οὐδὲ νῦν τοῦ λέγειν καὶ σκώπτειν πρὸς ὕβριν αὐτῶν
 ἀπεχομένους. Ἐπεὶ δὲ Βρούτος μὲν ἐσίγα πρὸς ἑτέροις
 ὧν φροντίσι, Μεσσάλας δὲ Κορβίνος ἐδικαίου πληγαῖς
 κολασθέντας ἐπὶ σκηνῆς γυμνοὺς ἀποδοθῆναι τοῖς στρα-
 τηγοῖς τῶν πολεμίων, ὅπως εἰδῶσιν, οἷων δέονται στρα- 25
 τευόμενοι συμποτῶν καὶ συνήθων, ἐνιοι μὲν τῶν παρ-
 ὄντων ἐγέλασαν, Πόπλιος δὲ Κάσκας ὁ πρῶτος Καίσαρα
 πατάξας „Οὐ καλῶς“ ἔφη „τεθνηκότε Κασσίῳ παίζου-
 τες καὶ γελωτοποιοῦντες ἐναγίζομεν· σὺ δέ“ εἶπεν „ὦ
 Βρούτε, δεῖξεις, ὅπως ἔχεις μνήμης πρὸς τὸν στρατη- 30
 γὸν ἢ κολάσας ἢ φυλάξας τοὺς χλευασομένους καὶ κακῶς
 ἐφοῦντας αὐτόν.“ Πρὸς τοῦτο Βρούτος εὖ μάλα δυσχε-

ράνας „Τί οὖν“ εἶπεν „ἐμοῦ πυνθάνεσθε, Κάσκα, καὶ οὐ πράττετε τὸ δόξαν ὑμῖν;“ Ταύτην ἐκείνοι τὴν ἀποκρίσιν συγκατάθεσιν ποιησάμενοι κατὰ τῶν ἀθλίων ἀνθρώπων, διέφθειραν αὐτοὺς ἀπαγαγόντες.

5 XLVI. Ἐκ τούτου τὴν δωρεὰν ἀπέδωκε τοῖς στρατιώταις, καὶ μικρὰ μεμψάμενος ἐπὶ τῷ τὸ σύνθημα μὴ λαβόντας ἄνευ παραγγέλματος ἀτακτότερον ἐναλέσθαι τοῖς πολεμίοις ὑπέσχετο καλῶς ἀγωνισαμένοις δύο πόλεις εἰς ἀρπαγὴν καὶ ὠφέλειαν ἀνήσειν, Θεσσαλονίκην¹⁰ καὶ Λακεδαίμονα. Τοῦτο τῷ Βρούτου βίῳ μόνον ἐνεστὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀναπολόγητον, εἰ καὶ πολὺ τούτων δεινότερα νικητήρια τοῖς στρατενομένοις Ἀντώνιος καὶ Καίσαρ ἐξέτισαν, ὀλίγου δεῖν πάσης Ἰταλίας τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας ἐξελάσαντες, ἵνα χώραν ἐκείνοι καὶ
15 πόλεις τὰς μὴ προσηκούσας λάβωσιν. Ἄλλὰ τούτοις μὲν ἄρχειν καὶ κρατεῖν ὑπέκειτο τοῦ πολέμου τέλος, Βρούτος δὲ διὰ δόξαν ἀρετῆς οὔτε νικᾶν οὔτε σώζεσθαι συνεχωρεῖτο παρὰ τῶν πολλῶν ἢ μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου. καὶ ταῦτα Κασσίου τεθνηκότος, ὃς αἰτίαν εἶχε καὶ Βρούτον ἐνάγειν εἰς ἓνια τῶν βιαιοτέρων. Ἄλλ' ὥσπερ ἐν πλῶ πηδαλίου συντριβέντος ἕτερα ξύλα προσηλοῦν καὶ
20 προσαρμόττειν ἐπιχειροῦσιν, οὐκ εὖ μὲν, ἀναγκαῖα δὲ μαχόμενοι πρὸς τὴν χρείαν, οὕτω Βρούτος ἐν δυνάμει τοσαύτῃ καὶ μετεώροις πράγμασιν οὐκ ἔχων ἰσορροπῶντα στρατηγὸν ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς παροῦσι καὶ
25 πολλὰ πράσσειν καὶ λέγειν τῶν ἐκείνοις δοκούντων. Ἐδόκει δ' ὅσα τοὺς Κασσίου στρατιώτας ᾤοντο βελτίους παρέξειν· δυσμεταχείριστοι γὰρ ἦσαν, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀναρχίαν θρασυνομένοι, πρὸς δὲ τοὺς πο-
30 λεμίους διὰ τὴν ἦταν ἀποδειλιῶντες.

XLVII. Οὐδὲν δὲ βέλτιον εἶχε τὰ πράγματα τοῖς περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, ἀγορᾷ τε χρωμένοις ἀναγκαιῶς

καὶ διὰ κοιλότητα τοῦ στρατοπέδου χειμῶνα μοχθηρὸν προσδοκῶσιν. Ἐλλοιόμενοι γὰρ πρὸς ἔλσει καὶ μετὰ τὴν μάχην ὄμβρων φθινοπωρινῶν ἐπιγενομένων πηλοῦ κατεπίμπλαντο τὰς σκηναὺς καὶ ὕδατος παραχρῆμα πηγνυμένου διὰ ψύχος. Ἐν τούτῳ δ' οὐσίην αὐτοῖς ἤκεν ἀγγε- 5 λία περὶ τῆς κατὰ θάλατταν γενομένης ἀτυχίας περὶ τὴν στρατιάν. Ἐξ Ἰταλίας γὰρ πολλὴν κομιζομένην παρὰ Καίσαρος αἱ Βρούτου νῆες ἐπιπεσοῦσαι διέφθειραν, ὧν ὀλίγοι παντάπασιν τοὺς πολεμίους διαφυγόντες ὑπὸ λιμοῦ τῶν ἰστίων καὶ τῶν σχοινίων ἐσθίουσες διεγέροντο. 10 Ταῦτ' ἀκούσαντες ἔσπευδον διὰ μάχης κριθῆναι πρὶν αἰσθῆσθαι τὸν Βρούτου ὅσον αὐτῷ γέγονεν εὐτυχίας. Καὶ γὰρ ἡμέρᾳ μιᾷ συνέβη τὸν τε κατὰ γῆν ἅμα καὶ τὸν κατὰ θάλατταν ἀγῶνα κριθῆναι. Τύχῃ δέ τιμι μᾶλλον ἢ κακία τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἡγεμόνων ἡγήνησε τὸ κατόρ- 15 θωμα Βρούτου ἡμερῶν εἴκοσι διαγενομένων. Οὐ γὰρ ἂν εἰς δευτέραν μάχην προῆλθε, τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῇ στρατιᾷ παρεσκευασμένος εἰς πολὺν χρόνον, ἐν καλῷ δὲ τῆς χώρας ἰδρυμένος, ὥστε καὶ χειμῶνος ἀπαθὲς καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους δυσεκβίαστον ἔχειν τὸ στρατόπε- 20 δον, τῷ δὲ κρατεῖν βεβαίως τῆς θαλάττης καὶ νενικηκέναι περὶ τὸ καθ' αὐτὸν ἐπ' ἐλπίδων μεγάλων καὶ φρονήματος γεγονώς. Ἀλλὰ τῶν πραγμάτων, ὡς εἰοικεν, οὐκέτι πολλοῖς ὄντων καθεκτῶν, ἀλλὰ μοναρχίας δεομένων, ὁ θεὸς ἐξάγειν καὶ μεταστῆσαι τὸν μόνον ἐμπο- 25 δῶν ὄντα τῷ κρατεῖν δυναμένῳ φβουλόμενος ἀπέκοψε τὴν τύχην ἐκείνην, καίπερ ἔγγυτάτω τοῦ μὴ λαθεῖν τὸν Βρούτου ἀφικομένην. Μέλλοντος γὰρ αὐτοῦ μάχεσθαι πρὸ μιᾶς ἡμέρας ὅψε Κλώδιός τις ἐκ τῶν πολεμίων ἀντόμολος ἤκεν ἀγγέλλων, ὅτι διεφθαρμένον ἤσθημένοι 30 τὸν στόλον οἱ περὶ Καίσαρα σπεύδουσι διαγωνίσασθαι. Ταῦτα λέγων ὁ ἀνθρῶπος οὐκ εἶχε πίστιν οὐδ' εἰς ὄψιν

ἦλθε τῷ Βρούτῳ, καταφρονηθεὶς παντάπασιν, ὡς μηδὲν ἀκηκοῶς ὑγιῆς ἢ τὰ ψευδῆ πρὸς χάριν ἀπαγγέλλων.

XLVIII. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ νυκτὶ πάλιν φασὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὸ φάσμα τῷ Βρούτῳ, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιδειξάμενον ὄψιν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' οἴχεσθαι. Πόπλιος δὲ Βολούμνιος, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ συνεστρατευμένος ἀπ' ἀρχῆς Βρούτῳ, τοῦτο μὲν οὐ λέγει τὸ σημεῖον, μελισσῶν δὲ φησι τὸν πρῶτον ἀετὸν ἀνάπλεων γενέσθαι· καὶ τῶν ταξιαρχῶν τινὸς ἀπ' αὐτομάτου τὸν βραχίονα μύρον ῥόδιον ἐξανθεῖν, καὶ πολλάκις ἐξαλείφοντας καὶ ἀπομά-
 5 τουτας μηδὲν περαίνειν. Καὶ πρὸ τῆς μάχης αὐτῆς ἀετοὺς δύο συμπεσόντας ἀλλήλοις ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατοπέδων μάχεσθαι· καὶ σιγὴν ἄπιστον ἔχειν τὸ πεδῖον θεωμένων ἀπάντων, εἶξαι δὲ καὶ φυγεῖν τὸν κατὰ
 15 Βρούτον. Ὁ δὲ Αἰθίοψ περιβόητος γέγονεν ὁ τῆς κύλης ἀνοιχθείσης ἀπαντήσας τῷ φέροντι τὸν ἀετὸν καὶ κατακοπεῖς ταῖς μαχαίραις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν οἰωνισαμένων.

XLIX. Προαγαγὼν δὲ τὴν φάλαγγα καὶ καταστήσας ἐναντίαν τοῖς πολεμοῖσι ἐπέτρεχε πολὺν χρόνον· ὑποψία
 20 γὰρ αὐτῷ καὶ μηνύσεις κατὰ τινῶν προσέπιπτον ἐπισκοποῦντι τὸ στράτευμα· καὶ τοὺς ἰππέας ἑώρα μάχης ἄρχειν οὐ πάνυ προθύμους ὄντας, ἀλλ' αἰεὶ προσμένοντας τὸ τῶν πεζῶν ἔργον. Εἶτ' ἐξαίφνης ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ τετιμημένος ἐπ' ἀνδρεία διαπρεπῶς παρὰ τὸν Βρούτον
 25 αὐτὸν ἐξιππασάμενος μεταβάλλεται πρὸς τοὺς πολεμίους· Καμουλάτος δὲ ἔκαλετο. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Βρούτος ἠλγησεν ἰσχυρῶς· καὶ τὰ μὲν ὑπ' ὀργῆς, τὰ δὲ φόβῳ μείζονος μεταβολῆς καὶ προδοσίας εὐθύς ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἤγευ εἰς ὥραν ἐνάτην τοῦ ἡλίου καταφερομένου.
 30 Καὶ τῷ μὲν καθ' αὐτὸν ἐκράτησε μέρος καὶ προῆλθεν ὑποχωροῦντι τῷ ἀριστερῷ τῶν πολεμίων ἐγκείμενος· καὶ συνεπέφρωσαν οἱ ἰππεῖς ἅμα τοῖς πεζοῖσι ἐπ-

βαλόντες τεταραγμένοις· τὸ δ' ἕτερον κέρας, ὡς μὴ κυκλωθεῖη, τῶν ἡγεμόνων ἀντιπαρεξαγόντων, πλήθει δὲ λειπομένων, διεσπᾶτο μέσον καὶ γιγνόμενον ἀσθενὲς οὐκ ἀντεῖχε τοῖς ἐναντίοις, ἀλλ' ἔφυγε πρῶτον. Οἱ δὲ τοῦτο διακόψαντες εὐθύς ἐκυκλοῦντο τὸν Βρούτον, ἀν- 5 τὸν μὲν ὅσα καὶ στρατηγικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρετῆς ἔργα καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ παρὰ τὰ δεινὰ πρὸς τὸ νικᾶν ἀποδεικνύμενον, ᾧ δὲ πλέον ἔσχε τῇ προτέρᾳ μάχῃ, τούτῳ βλαπτόμενον. Τῶν μὲν γὰρ πολεμίων τὸ νικηθὲν εὐθύς ἀπολώλει τότε· τῶν δὲ Κασσίου τραπέντων 10 ὀλίγοι διεφθάρησαν, οἱ δὲ σωζόμενοι τῷ προητητῆσθαι περιδεεῖς ὄντες ἀνέπλησαν ἀθυμίας καὶ ταραχῆς τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος. Ἐνταῦθα καὶ Μάρκος ὁ Κάτωνος υἱὸς ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναιοτάτοις τῶν νέων μαχόμενος καὶ καταπονούμενος οὐκ ἔφυγεν οὐδ' εἶξεν, 15 ἀλλὰ χρώμενός τε τῇ χειρὶ καὶ φράζων, ὅστις εἶη, καὶ πατρόθεν ὀνομάζων ἔπεσεν ἐπὶ πολλοῖς νεκροῖς τῶν πολεμίων. Ἐπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιστοι τοῦ Βρούτου προκινδυνεύοντες.

L. Ἦν δέ τις Λουκίλλιος, ἀνὴρ ἀγαθός, ἐν τοῖς ἐταί- 20 ροῖς. Οὗτος ὁρῶν βαρβάρους τινας ἱππέας ἐν τῇ διώξει τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα ποιουμένους λόγον, ἐλαύνοντας δὲ ῥύθην ἐπὶ τὸν Βρούτον, ἔγνω παρακινδυνεύσας ἐμποδῶν αὐτοῖς γενέσθαι. Καὶ μικρὸν ὑπολειφθεὶς αὐτὸς ἔφη Βρούτος εἶναι· καὶ πιθανὸς ἦν πρὸς Ἀντώνιον δεό- 25 μενος ἄγειν ἑαυτόν, ὡς Καίσαρα δεδοικώς, ἐκείνῳ δὲ θαρρῶν. Οἱ δ' ἀσπασάμενοι τὸ εὖρημα καὶ τύχη τινὶ θαυμαστῇ κεχοῖσθαι νομίζοντες ἦγον τὸν ἄνδρα σκότους ἤδη, προπέμψαντες ἐξ αὐτῶν τινας ἀγγέλους παρὰ τὸν Ἀντώνιον. Αὐτὸς τε οὖν ἦσθεις ἀπήντα τοῖς ἄγουσι, 30 καὶ τῶν ἄλλων οἱ πυνθανόμενοι ζῶντα Βρούτον κομίζεσθαι συνετρόχαζον, οἱ μὲν ἐλεεινὸν ἠγούμενοι τῆς τύχης,

οί δὲ τῆς δόξης ἀνάξιον, ἄγρην βαρβάρων ὑπὸ φιλοψυχίας γενόμενον. Ἐπεὶ δ' ἐγγύς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος ὑπέστη διαπορῶν, ὅπως χρὴ δέξασθαι τὸν Βρούτον, ὁ δὲ Λουκίλλιος προσαχθεὶς μάλα τεταραχηκῶς „Μάρκον 10 μὲν“ εἶπεν „Ἀντώνιε, Βρούτον οὐδεὶς ἤρηκεν οὐδ' ἂν ἔλοι πολέμιος· μὴ τοσοῦτον ἢ τύχη κρατήσῃ τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ἐκείνος εὐρεθήσεται ζῶν ἢ πού καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ. Ἐγὼ δὲ τοὺς σοὺς στρατιώτας παρακρουσάμενος ἦκα, παθεῖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἀνη- 10 κέστων παραιτούμενος.“ Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Λουκίλλίου καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀντώνιος πρὸς τοὺς κομίσαντας αὐτὸν ἀποβλέψας· „Ἦπου χαλεπῶς“ εἶπεν „ἔσυστρατιῶται, φέρετε τῇ ἁμαρτίᾳ περιυβρίσθαι δοκοῦντες. Ἄλλ' εὐ ἴστε κρείττονα τῆς ζητουμένης ἄγρας ἤρη- 15 κότες. Πολέμιον γὰρ ζητοῦντες ἦκατε φίλον ἡμῖν κομίζοντες· ὡς ἐγὼ Βρούτῳ μὲν οὐκ οἶδα μὰ τοὺς θεοὺς ὅτι ἂν ἐχρησάμην ζῶντι, τοιούτων δ' ἀνδρῶν φίλων τυγχάνοιμι μᾶλλον ἢ πολεμίων.“ Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὸν Λουκίλλιον ἀσπασάμενος τότε μὲν ἐν τῶν φίλων συνέστη- 20 σεν, ὕστερον δὲ χρώμενος εἰς πάντα πιστῶ καὶ βεβαίῳ διετέλεσε.

LI. Βρούτος δὲ διαβάς τι φειδρον ὑλῶδες καὶ παρὰ κρημμον ἤδη σκότους ὄντος οὐ πολὺ προῆλθεν, ἀλλ' ἐν τόπῳ κοίλῳ καὶ πέτραν ἔχοντι μεγάλην προκειμένην 25 καθίσας, ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ φίλων ὄντων, πρῶτα μὲν ἀποβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀστέρων ὄντα μεστὸν ἀνεφθέγγατο δύο στίχους, ὧν τὸν ἕτερον Βολούμνιος ἀνέγραψε·

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὄς αἰτιος κακῶν·
30 τοῦ δ' ἑτέρου φησὶν ἐπιλαθέσθαι. Μετὰ δὲ μικρὸν τῶν ἐν τῇ μάχῃ πρὸ αὐτοῦ πεσόντων ἐταίρων ἕκαστον ὀνομάζων μάλιστα τῇ Φλαβίου μνήμῃ καὶ τῇ Λαβεῶνος ἐπε-

στέναξεν. Ἦν δ' αὐτοῦ πρεσβευτῆς ὁ Λαβεών, ὁ δὲ Φλάβιος ἑπαρχος τῶν τεχνιτῶν. Ἐν τούτῳ δὲ τις αὐτὸς τε διψήσας καὶ τὸν Βροῦτον ὄρων ὁμοίως ἔχοντα λαβῶν κράνος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατέδραμε. Ψόφου δὲ κατὰ θάτερα προσπεσόντος Βολούμνιος προῆλθε κατοψόμενος 5 καὶ σὺν αὐτῷ Δάρδανος ὁ ὑπασπιστής. Ἐπανελθόντες δὲ μετὰ μικρὸν ἠρώτησαν περὶ τοῦ πώματος. Ἡθικῶς δὲ σφόδρα μειδιάσας ὁ Βροῦτος πρὸς τὸν Βολούμνιον „Ἐκπέποται“ εἶπεν „ἀλλ' ἕτερον ὑμῖν κοιμισθήσεται.“ Πεμφθεὶς δ' ὁ αὐτὸς ἐκινδύνευσεν ὑπὸ τῶν πολεμίων 10 ἀλῶναι καὶ μόλις ἐσώθη τετραμένος. Εἰκάξοντι δὲ αὐτῷ μὴ πολλοὺς ἐν τῇ μάχῃ τεθνάναι Στατύλλιος ὑπέστη διὰ τῶν πολεμίων ἐκπαισάμενος (ἄλλως γὰρ οὐκ ἦν) κατόψεσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ πυρρὸν ἄρας, ἄνπερ εὔρη τάκετ σωζόμενα, πάλιν ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτόν. Ὁ 15 μὲν οὖν πυρρὸς ἦρθη τοῦ Στατυλλίου παρελθόντος εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς δ' οὐκ ἐπανήει χρόνῳ πολλῷ Βροῦτος εἶπεν· „Ἄν ξῆ Στατύλλιος, ἀφίξεται.“ Συνέβη δ' αὐτὸν ἐπανερχόμενον ἐμπεσεῖν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ διαφθαρῆναι. 20

LII. Προτούσης δὲ τῆς νυκτὸς ἀποκλίνας, ὡς ἔτυχε καθεζόμενος, πρὸς οἰκίτην ἑαυτοῦ Κλείτον ἐλάλει. Σιωπῶντος δὲ τοῦ Κλείτου καὶ δακρύνοντος αὐτίς ἐπισπασάμενος τὸν ὑπασπιστὴν Δάρδανον ἰδίᾳ τινὰς αὐτῷ προσέφερε λόγους. Τέλος δὲ τὸν Βολούμνιον αὐτὸν Ἐλ- 25 λημιστὶ τῶν λόγων καὶ τῆς ἀσκήσεως ὑπεμίμνησκε· καὶ παρεκάλει τῇ χειρὶ συννεφάψασθαι τοῦ ξίφους αὐτῷ καὶ συνεπερεῖσαι τὴν πληγὴν. Τοῦ δὲ Βολουμνίου διωσαμένου καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐχόντων, εἰπόντος δὲ τινος, ὡς δεῖ μὴ μένειν, ἀλλὰ φεύγειν, ἔξαναστάς „Πάνυ 30 μὲν οὖν“ ἔφη „φευκτέον· ἀλλ' οὐ διὰ τῶν ποδῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν.“ Ἐμβαλῶν δὲ τὴν δεξιὰν ἐκάστῳ μάλα

παιδρὸς ἠδυσθαι μὲν ἔφη μεγάλην ἡδονὴν, ὅτι τῶν φί-
 λων αὐτὸν οὐδεὶς ἐψεύσατο, τῇ τύχῃ δ' ἐγκαλεῖν ὑπὲρ
 τῆς πατρίδος· ἑαυτὸν δὲ τῶν νενικηκότων μακαριώτε-
 ρον νομίζειν, οὐκ ἐχθρὸς οὐδὲ πρῶην μόνον, ἀλλὰ καὶ
 5 νῦν ἀπολείποντα δόξαν ἀρετῆς, ἣν οὐθ' ὄπλοις οὔτε 1009
 χρήμασιν ἀπολείψουσιν οἱ κεκρατηκότες, ὡς μὴ δοκεῖν,
 ὅτι δικαίους ἄνδρας ἄδικοι καὶ κακοὶ χρηστοὺς ἀπολέ-
 σαντες οὐ προσηκόντως ἄρχουσι. Διεθελὶς δὲ καὶ παρα-
 καλέσας σώζειν ἑαυτοὺς ἀνεχώρησεν ἀπωτέρω μετὰ θυεῖν
 10 ἢ τριῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ Στράτων ὁ ἀπὸ λόγων ρητορικῶν
 γεγωνῶς αὐτῷ συνήθης. Καὶ τοῦτον ἐγγιστα παραστη-
 σάμενος ἑαυτῷ καὶ τὸ ξίφος γυμνὸν ἐπὶ τῆς λαβῆς ταῖς
 χερσὶν ἀμφοτέραις ἐρείσας καὶ περιπεσῶν ἐτελεύτησεν.
 Οἱ δὲ φασιν οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν Στράωνα, πολλὰ
 15 πάνυ τοῦ Βρούτου διεθέντος, ἀποστρέψαντα τὴν ὄψιν
 ὑποστῆσαι τὸ ξίφος· ἐκείνον δὲ ῥύμη προσβαλόντα τὸ
 στέρον καὶ διώσαντα συντόμως ἀποθανεῖν.

LIII. Τοῦτον δὲ τὸν Στράωνα Μεσσάλας ἑταῖρος
 ὢν Βρούτῳ Καίσαρι διαλλαγεὶς ἐπὶ σχολῆς ποτε προσή-
 20 γαγε καὶ σακρύσας εἶπεν „Οὗτός ἐστιν, ὦ Καῖσαρ, ὁ
 ἀνὴρ, ὁ τῷ ἐμῷ Βρούτῳ τὴν τελευταίαν ὑπουργήσας
 χάριν.“ Ἀποδεξάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ ἔσχεν αὐτὸν ἐν τε-
 τοῖς πόνοις καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἄκτιον ἀγῶσιν ἓνα τῶν περὶ
 αὐτὸν ἀγαθῶν γενομένων Ἑλλήνων. Αὐτὸν δὲ τὸν Μεσ-
 25 σάλαν λέγουσιν ὕστερον ἐπαινούμενον ὑπὸ Καίσαρος,
 ὅτι, καίπερ ἐν Φιλίπποις πολεμιώτατος αὐτοῖς γενόμενος
 διὰ Βρούτον, ἐν Ἀκτίῳ προθυμώτατος ἑαυτὸν παρέσχεν
 „Ἐγὼ τοι“ φάναι „ὦ Καῖσαρ, ἀεὶ τῆς βελτίονος καὶ δι-
 καιοτέρας τιμῆς καὶ μερίδος ἐγενόμην.“ Τὸν δὲ Βρού-
 30 τον ὁ Ἀντώνιος ἀνευρῶν τεθνηκότα τὸ μὲν σῶμα τῇ
 πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ φοινικίδων περιβαλεῖν ἐκέ-
 λευσεν, ὕστερον δὲ τὴν φοινικίδα κεκλεμμένην αἰσθό-

μενος ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον. Τὰ δὲ λείψανα πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Βρούτου Σερβιλίαν ἀπέπεμψε. Πορκίαν δὲ τὴν Βρούτου γυναῖκα Νικόλαος ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖ καὶ Οὐαλέριος Μάξιμος βουλομένην ἀποθανεῖν, ὡς οὐδεὶς ἐπέτρεπε τῶν φίλων, ἀλλὰ προσέκειντο καὶ 5 παρεφύλαττον, ἐκ τοῦ πυρὸς ἀναρπάσασαν ἄνθρακας καταπιεῖν καὶ τὸ στόμα συγκλείσασαν καὶ μύσασαν οὕτω διαφθαρήναι. Καίτοι φέρεται τις ἐπιστολὴ Βρούτου πρὸς τοὺς φίλους ἐγκαλοῦντος αὐτοῖς καὶ ὀλοφυρομένου περὶ τῆς Πορκίας, ὡς ἀμεληθείσης ὑπ' αὐτῶν καὶ προ- 10 ελομένης διὰ νόσον καταλιπεῖν τὸν βίον. Ἔοικεν οὖν ὁ Νικόλαος ἠγνοηκέναι τὸν χρόνον, ἐπεὶ τό γε πάθος καὶ τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς καὶ τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς ὑπονοῆσαι δίδωσι καὶ τὸ ἐπιστόλιον, εἶπερ ἄρα τῶν γνησίων ἐστίν. 15

[ΔΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΒΡΟΥΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.]

20

1. Πολλῶν τοίνυν τοῖς ἀνδράσιν ὑπαρξάντων καλῶν, ἐν τοῖς πρώτοις δὲ τοῦ μεγίστους ἐλαχίσταις ἀφορμαῖς γενέσθαι, τοῦτο τῷ Δίῳι κάλλιστόν ἐστιν. Οὐ γὰρ εἶχε τὸν ἀμφισβητοῦντα, καθάπερ ὁ Βρούτος Κάσ- 25 σιον, ἄνδρα πρὸς μὲν ἀρετὴν καὶ δόξαν οὐχ ὁμοίως ἀξιόπιστον, εἰς δὲ τὸν πόλεμον οὐκ ἐλάττονας τόλμη καὶ δεινότητι καὶ πράξει συμβολὰς παρασχόμενον, ᾧ γε καὶ τοῦ παντὸς ἔργου προσποιοῦσιν ἐνιοὶ τὴν ἀρχήν, ἥγεμόνα τῆς ἐπὶ Καίσαρα γνώμης τοῦτον ἀτρεμοῦντι Βρού- 30 τῳ γενέσθαι λέγοντες. Δίῳν δ' ὥσπερ ὄπλα καὶ πλοῖα καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν, οὕτω καὶ φίλους καὶ συνερ-

γούς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν αὐτὸς ἑαυτῷ φαίνεται κτησάμενος. Οὐ μὴν οὐδ' ὡς Βρούτος ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τοῦ πολέμου πλοῦτον ἔσχε καὶ δύναμιν, οὕτω καὶ Δίων, ἀλλὰ τῷ πολέμῳ προεισήνεγκεν αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ πλοῦ-
 5 του ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας τοῖς τῆς φυγῆς ἐφοδίοις προκαταχρησάμενος. Ἔτι δὲ Βρούτος μὲν καὶ 1016
 Κάσσιος, οὐκ ὄν ἀσφαλὲς ἡσυχίαν ἄγειν ἐκπεσοῦσι τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὠφληκόσι δίκην θανάτου καὶ διωκομένοις, ἀναγκαίως εἰς τὸν πόλεμον κατέφυγον· καὶ τὰ σώματα
 10 τοῖς ὅπλοις παρακαταθέμενοι διεκινδύνευσαν ὑπὲρ αὐ-
 τῶν τὸ πλεόν ἢ τῶν πολιτῶν, Δίων δ' ἀδεέστερον [ἐν*]
 τῇ φυγῇ τοῦ φυγαδεύσαντος τυράννου καὶ ἡδίων διά-
 γων ἀνέρριψεν ἐκὼν κίνδυνον τοσοῦτον ἐπὶ τῷ σώσει
 Σικελίαν.

15 II. Καὶ μὴν οὐχ ὅμοιον Διονυσίου Συρακουσίοις ἢ
 Καίσαρος ἀπαλλαγῆναι Ῥωμαίοις. Ὁ μὲν γὰρ οὐδ' ἠρ-
 νεῖτο τύραννος εἶναι κακῶν τε μυρίων ἐμπεπλήκει Σι-
 κελίαν· ἢ δὲ Καίσαρος ἀρχὴ συνισταμένη μὲν οὐκ ὀλίγα
 τοῖς ἐναντιουμένοις πράγματα παρέσχε, δεξαμένοις δὲ
 20 καὶ κρατηθεῖσιν ὄνομα καὶ δόκησις ἐφάνη μόνον, ἔργον
 δ' ἀπ' αὐτῆς οὐδὲν ὠμὸν οὐδὲ τυραννικὸν ὑπῆρξεν,
 ἀλλὰ καὶ δεομένοις ἔδοξε τοῖς πράγμασι μοναρχίας πρᾶ-
 ταιτος ὥσπερ ἰατρός ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δαίμονος δεδόςθαι.
 Διὸ Καίσαρα μὲν εὐθύς ἐπόθησεν ὁ Ῥωμαίων δῆμος,
 25 ὥστε χαλεπὸς γενέσθαι καὶ ἀπαραίτητος τοῖς ἀπεκτο-
 νόσι, Δίωνα δ' ἢ Διονυσίου πάρεσις ἐκ Συρακουσῶν
 καὶ τὸ μὴ κατασκάψαι τοῦ προτέρου τυράννου τὸν τά-
 φον ἐπαίτιον μάλιστα πρὸς τοὺς πολίτας ἐποίησεν.

III. Ἐν αὐταῖς τοίνυν ταῖς πολεμικαῖς πράξεσιν ὁ
 30 μὲν Δίων ἄμεμπτος γέγονε στρατηγός, ὧν μὲν αὐτὸς
 ἐβουλεύετο τοῖς πράγμασιν ἄριστα χρώμενος, ἃ δ' ἐπταί-
 σθη δι' ἑτέρους ἀναλαβῶν καὶ μεταστήσας ἐπὶ τὸ βέλ-

τιον ὁ δὲ Βροῦτος τὸν ἔσχατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν ὅλων οὐθ' ὑποστῆναι δοκεῖ φρονίμως οὔτε σφαλεῖς ἐπανόρθωσιν εὐρεῖν, ἀλλ' ἀπέλιπε καὶ προσεῖτο τὰς ἐλπίδας οὐδ' ὅσον Πομπήιος ἐπιτολήσας τῇ τύχῃ· καὶ ταῦτα πολλῆς μὲν αὐτόθι λειπομένης ἐλπίδος ἐν τοῖς ὄπλοις, ταῖς δὲ 5 ναυσὶ κρατῶν πάσης βεβαίως τῆς θαλάσσης. Ὁ δὲ μέγιστον ἐστὶν ὧν ἐγκαλοῦσι Βρούτῳ, τὸ σωθέντα τῇ Καίσαρος χάριτι καὶ σώσαντα τῶν συνεαλωκότων ὅσους ἐβούλετο καὶ φίλον νομιζόμενον καὶ προτιμηθέντα πολλῶν αὐτόχειρα τοῦ σώσαντος γενέσθαι, τοῦτ' οὐκ ἂν τις 10 εἴποι κατὰ Δίωνα. Ἀλλὰ τὸναντίον, οἰκείος μὲν ὧν Διονυσίῳ καὶ φίλος ὄρθου τὰ πράγματα καὶ συνδιεφύλαττεν, ἐκπεσὼν δὲ τῆς πατρὸδος καὶ ἀδικηθεὶς περὶ τὴν γυναικα καὶ τὴν οὐσίαν ἀπολέσας ἐκ προφανοῦς εἰς πόλεμον κατέστη νόμιμον καὶ δίκαιον. Ἡ τοῦτ' ἀντιστρέ- 15 φει πρῶτον; ὃ γὰρ εἰς ἔπαινον ὑπάρχει τοῖς ἀνδράσι μέγιστον, ἢ πρὸς τοὺς τυράννους ἀπέχθεια καὶ μισοπονηρία, τοῦτ' εἰλικρινές ἐστι τῷ Βρούτῳ καὶ καθαρὸν, ἰδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἐγκαλῶν Καίσαρι τῆς κοινῆς προεκινδύνευεν ἐλευθερίας. Ὁ δ' εἰ μὴ κακῶς ἔπαθεν αὐτός, 20 οὐκ ἂν ἐπολέμησε· καὶ τοῦτο δηλοῦται ταῖς Πλάτωνος ἐπιστολαῖς, ἐξ ὧν δῆλός ἐστιν, ὡς ἀποβληθεὶς τῆς τυραννίδος, οὐκ ἀποστίας, κατέλυσε Διονύσιον. Ἐτι Βρούτου μὲν καὶ Πομπηῖῳ φίλον ἐποίησεν, ἐχθρὸν ὄντα καὶ πολέμιον Καίσαρι, τὸ κοινῇ συμφέρον, ὡς ἐχθρας ὄρω 25 καὶ φιλίας ἐνὶ χρώμενον τῷ δικαίῳ· Δίων δὲ πρὸς χάριν ὄρθου πολλὰ Διονύσιον, ὅτ' ἦν βέβαιος αὐτῷ, καὶ πρὸς ὀργὴν ἀπιστηθεὶς ἐπολέμησε. Διὸ τούτῳ μὲν οὐδ' οἱ φίλοι πάντες ἐπίστευσαν, ὡς μεταστήσας Διονύσιον οὐκ ἂν βεβαιώσαιτο τὴν ἀρχὴν αὐτῷ πραοτέρῳ τυραν- 30 νίδος ὀνόματι παραγαγῶν τοὺς πολίτας, περὶ δὲ τοῦ Βρούτου τῶν ἐχθρῶν ἦν ἀκούειν, ὅτι μόνος τῶν ἐπὶ

Καίσαρα συναραμένων ἓνα προϋθετο σκοπὸν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν πάτριον ἀποδοῦναι Ῥωμαίοις πολιτείαν.

IV. Ἄνευ γε μὴν τούτων ὁ πρὸς Διονύσιον ἀγὼν ¹⁰ οὐχ ὁμοιος ἦν δήπου τῷ πρὸς Καίσαρα. Διονυσίου μὲν 5 γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν κατεφρόνησε τῶν συνήθων ἐν μέθαις καὶ κύβοις καὶ γυναιξὶ τὰς πλείστας ποιουμένων διατριβάς· τὸ δὲ τὴν Καίσαρος κατάλυσιν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι καὶ μὴ φοβηθῆναι τὴν δεινότητα καὶ δύναμιν καὶ τύχην, οὐ καὶ τοῦνομα τοὺς Παρθυαίων καὶ Ἰνδῶν 10 βασιλεῖς οὐκ εἶα καθεύδειν, ὑπερφουῶς ἦν ψυχῆς καὶ πρὸς μηθὲν ὑφίεσθαι φόβῳ τοῦ φρονήματος δυναμένης. Διὸ τῷ μὲν ὀφθέντι μόνον ἐν Σικελίᾳ μυριάδες οὐκ ὀλίγαι συνέστησαν ἐπὶ Διονύσιον· ἡ δὲ Καίσαρος δόξα καὶ πεσόντος ᾧρθου τοὺς φίλους καὶ τοῦνομα τὸν χρησάμε- 15 νον ἤρεν ἐκ παιδὸς ἀμηχάνου πρῶτον εὐθύς εἶναι Ῥωμαίων, ὡς ἀλεξιφάρμακον τοῦτο πρὸς τὴν Ἀντωνίου περιψάμενον ἐχθραν καὶ δύναμιν. Εἰ δὲ φῆσει τις, ὅτι μεγάλοις μὲν ἀγῶσιν ὁ Δίων ἐξέβαλε τὸν τύραννον, Καίσαρα δὲ Βροῦτος ἔκτεινε γυμνὸν καὶ ἀφύλακτον, 20 αὐτὸ τοῦτο δεινότητος ἄκρας καὶ στρατηγίας ἦν ἔργον. ἄνδρα τσαυτήν περιβεβλημένον δύναμιν ἀφύλακτον λαβεῖν καὶ γυμνόν. Οὐ γὰρ ἐξαίφνης οὐδὲ μόνος ἢ σὺν ὀλίγοις ἐπιπεσὼν ἀνείλεν, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ συνθεῖς τὸ βούλευμα καὶ μετὰ πολλῶν ἐπιθέμενος, ὧν οὐδεὶς ἐψεύ- 25 σαιτ' αὐτόν. Ἡ γὰρ εὐθύς ἐκρινε τοὺς ἀρίστους ἢ τῷ προκρίναι τοὺς πιστευθέντας ἀγαθοὺς ἐποίησε. Δίων δὲ εἴτε κρίνας κακῶς ἐπίστευσεν ἑαυτὸν πονηροῖς εἴτε χρώμενος ἐποίησεν ἐκ χρηστῶν πονηροῦς, οὐδέτερον παθεῖν ἀνδρὶ φρονίμῳ προσῆκεν. Ἐπιτιμᾶ δὲ κοῖ Ἰλλά- 30 των αὐτῷ τοιοῦτους ἐλομένῳ φίλους, ὑφ' ὧν ἀπώλετο.

V. Καὶ Δίωνος μὲν τιμωρὸς οὐδεὶς ἐγάνη πεσόντος· ἀλλὰ Βροῦτον καὶ τῶν πολεμίων Ἀντώνιος μὲν

ἔθαψεν ἐνδόξως, Καίσαρ δὲ καὶ τὰς τιμὰς ἐτήρησεν. Ἔστηκε δὲ χαλκοῦς ἀνδριὰς ἐν Μεδιολάνῳ τῆς ἐντὸς Ἀλπεων Γαλατίας. Τοῦτον ὕστερον ἰδὼν ὁ Καίσαρ εἰκονικὸν ὄντα καὶ χαριέντως εἰργασμένον παρῆλθεν· εἴτ' ἐπιστὰς μετὰ μικρὸν ἀκροωμένων πολλῶν τοὺς ἄρχοντας 5 ἐκάλει φάσκων ἐκσπονδον αὐτῶν τὴν πόλιν εἰληφέναι πολέμιον ἔχουσαν παρ' αὐτῇ. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ὡς εἰκός, ἤρνούντο καὶ τίνα λέγοι διαποροῦντες εἰς ἀλλήλους ἀπέβλεψαν. Ὡς δ' ἐπιστρέψας ὁ Καίσαρ πρὸς τὸν ἀνδριάντα καὶ συναγαγὼν τὸ πρόσωπον „Ἄλλ' οὐχ οὐ- 10 τος“ ἔφη „πολέμιος ὢν ἡμέτερος ἐνταῦθα ἔστηκεν;“ ἐτι μᾶλλον καταπλαγέντες ἐσιώπησαν. Ὁ δὲ μειδιάσας ἐπήνεσέ τε τοὺς Γαλάτας, ὡς τοῖς φίλοις καὶ παρὰ τὰς τύχας βεβαίους ὄντας, καὶ τὸν ἀνδριάντα κατὰ χώραν μένειν ἐκέλευσε.

15

ΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣ.

20

1. Ὁ μὲν πρῶτος Ἀρτοξέρξης, τῶν ἐν Πέρσαις βασιλέων πρᾶότητι καὶ μεγαλοψυχία πρωτεύσας, Μακρόχειρ ἐπεκαλεῖτο τὴν δεξιὰν μείζονα τῆς ἐτέρας ἔχων, Ξέρξου δὲ ἦν υἱός· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ οὗ τάδε γράφεται, Μνή- 25 μων ἐπικληθεὶς ἐκ θυγατρὸς ἦν ἐκείνου. Δαρειῖον γὰρ 1012 καὶ Παρυσάτιδος παῖδες ἐγένοντο τέσσαρες, πρεσβύτατος μὲν Ἀρτοξέρξης, μετ' ἐκείνον δὲ Κῦρος, νεώτεροι δὲ τούτων Ὀστάνης καὶ Ὀξάθρης. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἀπὸ Κύρου τοῦ παλαιοῦ τοῦνομα ἔσχεν, ἐκείνῳ δὲ ἀπὸ 30 τοῦ ἡλίου γενέσθαι φασί· Κῦρον γὰρ καλεῖν Πέρσας τὸν ἥλιον· ὁ δὲ Ἀρτοξέρξης Ἀρσίικας πρότερον ἐκα-

λεῖτο· καίτοι Δείνων φησὶν ὅτι Ὀάρσης. Ἀλλὰ τὸν Κτησίαν, εἰ καὶ τὰλλα μύθων ἀπιθάνων καὶ παραφόρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία παντοδαπὴν πυλαίαν, οὐκ εἰκὸς ἐστὶν ἀγνοεῖν τοῦνομα τοῦ βασιλέως, παρ' ᾧ διέ-
 5 τριβε θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.

II. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἐντονόν τι καὶ σφοδρὸν εὐθύς ἐκ πρώτης ἡλικίας εἶχεν, ἄτερος δὲ πρῶτερος ἐδόκει περὶ πάντα καὶ ταῖς ὁρμαῖς φύσει μαλακώτερος εἶναι.
 10 Γυναῖκα δὲ καλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔλαβε μὲν τῶν γονέων κελεύοντων, ἐφύλαξε δὲ κωλύοντων· τὸν γὰρ ἀδελφὸν αὐτῆς ἀποκτείνας ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο κάκεινην ἀνελεῖν. ὁ δὲ Ἀρσίκας τῆς μητρὸς ἱκέτης γενόμενος καὶ πολλὰ κατακλαύσας μόλις ἐπεισε μῆτε ἀποκτεῖναι μῆτε αὐτοῦ
 15 διαστῆσαι τὴν ἄνθρωπον. Ἡ δὲ μήτηρ ὑπῆρχε τὸν Κῦρον μᾶλλον φιλοῦσα καὶ βουλομένη βασιλεύειν ἐκείνον. Διὸ καὶ τοῦ πατρὸς νοσοῦντος ἤδη μετάπεμπος ἀπὸ θαλάσσης γενόμενος παντάπασιν ἀνέβαινε εὐελπίς ὢν, ὡς κατειργασμένης ἐκείνης διάδοχον αὐτὸν ἀποδειχθῆ-
 20 ναι τῆς ἀρχῆς. Καὶ γὰρ εἶχεν εὐπρεπῆ λόγον ἢ Παρυσάτις, ᾧ καὶ Ξέρξης ὁ παλαιὸς ἐχρήσατο, Δημαράτου διδάξαντος, ὡς Ἀρσίκαν μὲν ἰδιώτη, Κῦρον δὲ βασιλεύοντι Δαρείῳ τεκεῖν. Οὐ μὲν ἐπεισεν, ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀπεδείχθη βασιλεὺς Ἀρτοξέρξης μετονομασθεὶς,
 25 Κῦρος δὲ Λυδίας σατραπῆς καὶ τῶν ἐπὶ θαλάσσης στρατηγός.

III. Ὀλίγω δ' ὕστερον ἢ τελευτῆσαι Δαρεῖον ἐξήλασεν εἰς Πασαργάδας ὁ βασιλεὺς, ὅπως τελεσθεῖη τὴν βασιλικὴν τελετὴν ὑπὸ τῶν ἐν Πέρσαις ἱερέων. Ἔστι
 30 δὲ θεᾶς πολεμικῆς ἱερὸν, ἣν Ἀθηναῖν ἄν τις εἰκάσειεν. Εἰς τοῦτο δεῖ τὸν τελούμενον παρελθόντα τὴν μὲν ἰδίαν ἀποθέσθαι στολὴν, ἀναλαβεῖν δὲ ἣν Κῦρος ὁ παλαιός

ἐφόρει πρὶν ἢ βασιλεὺς γενέσθαι, καὶ σύκων παλάθης ἐμφαγόντα τερμίνθου κατατραγεῖν καὶ ποτήριον ἐκπιεῖν ὀξυγάλακτος. Εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἔτερ' ἄττα δρῶσιν, ἄδηλόν ἐστι τοῖς ἄλλοις. Ταῦτα δρᾶν Ἀρτοξέρξου μέλλοντος ἀφίκετο Τισαφέρνης πρὸς αὐτὸν ἄγων ἓνα τῶν ἱερέων, ὃς ἐν παισὶ Κύρου τῆς νομιζομένης ἀγωγῆς ἐπιστάτης γενόμενος καὶ διδάξας μαγεύειν αὐτὸν οὐδενὸς ἦττον ἐδόκει Περσῶν ἀνιᾶσθαι μὴ ἀποδειχθέντος ἐκείνου βασιλέως· διὸ καὶ πίστιν ἔσχε κατηγορῶν Κύρου. Κατηγόρει δὲ ὡς μέλλοντος ἐνεδρεύειν ἐν τῷ ἱερῷ, 10 καὶ ἐπειδὰν ἐκδύηται τὴν ἐσθῆτα ὁ βασιλεὺς, ἐπιτίθεισθαι καὶ διαφθείρειν αὐτόν. Οἱ μὲν ἐκ ταύτης τῆς διαβολῆς τὴν σύλληψιν γενέσθαι φασίν, οἱ δὲ καὶ παρελθεῖν τὸν Κύρον εἰς τὸ ἱερόν καὶ παραδοθῆναι κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Μέλλοντα δὲ αὐτὸν ἤδη ἀπο- 15 θνήσκειν ἢ μῆτηρ περισχοῦσα ταῖς ἀγκάλαις καὶ τοῖς βοστρύχοις περιελίξασα καὶ συλλαβοῦσα τὸν ἐκείνου τράχηλον πρὸς τὸν αὐτῆς, ὀδυρομένη πολλὰ καὶ ποτινωμένη παρητήσατο καὶ κατέπεμψεν αὐθις ἐπὶ θάλατταν, οὐκ ἀγαπῶντα τὴν ἀρχὴν ἐκείνην οὐδὲ μεμνημένον τῆς διέ- 20 σεως, ἀλλὰ τῆς συλλήψεως, καὶ δι' ὄργην σπαργῶντα μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

IV. Ἐνιοὶ δὲ φασιν οὐκ ἀρκούμενον οἷς ἐλάμβανεν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν δεῖπνον ἀποστῆναι βασιλέως, εὐνήθη λέγοντες. Εἰ γὰρ ἄλλο μηδέν, ἀλλὰ ἢ μῆτηρ ὑπῆρχε 25 χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ὅσα βούλοιο τῶν αὐτῆς παρέδουσα καὶ διδοῦσα. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ πλούτῳ καὶ τὸ μισθοφορικὸν πολλαχόθι διὰ τῶν φίλων καὶ ξένων αὐτῷ παρατρεφόμενον, ὡς Ξενοφῶν εἶρηκεν. Ἀθρόους μὲν γὰρ οὐ συνήγαγεν ἔτι τὴν παρασκευὴν ἐπικρυπτό- 30 μενος, ἀλλαχόθι δὲ ἄλλους ἐπὶ πολλαῖς προφάσεσι ξενολογοῦντας εἶχε. Βασιλέως δὲ ἢ τε μῆτηρ παροῦσα τὰς

ὑποψίας ἀφήρει, καὶ Κῦρος αὐτὸς αἰεὶ θεραπευτικῶς
 ἔγραφε, τὰ μὲν αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ, τὰ δὲ Τισαφίρ-
 νους ἀντικατηγορῶν, ὡς δὴ πρὸς ἐκείνους αὐτῷ ζήλοι
 καὶ ἀγῶνος ὄντος. Ἦν δέ τις καὶ μέλλησις ἐν τῇ φύσει
 5 τοῦ βασιλέως, ἐπιείκεια φαινομένη τοῖς πολλοῖς. Ἐν
 ἀρχῇ δὲ καὶ πάντῃ ζηλοῦν ἔδοξε τὴν Ἀρτοξέρξου τοῦ
 ὁμωνύμου πραότητα, ἠδίω τε ἑαυτὸν παρέχων ἐντυγχε-
 νεσθαι καὶ περὶ τὸ τιμᾶν καὶ χαρίζεσθαι τὸ κατ' ἀξίαν
 ὑπερβάλλων, κολάσεως δὲ πάσης ἀφαιρῶν τὸ ἐφυβρίσθαι
 10 καὶ ἠδόμενον, ἐν δὲ τῷ δέχεσθαι χάριτας οὐχ ἥτιον τοῖς
 διδοῦσιν ἢ τοῖς λαμβάνουσιν ἐν τῷ διδόναι φαινόμενος
 εὐχαρις καὶ φιλόφρωνος. Οὐδὲν γὰρ ἦν οὕτως μι-
 κρόν τι τῶν διδομένων, ὃ μὴ προσεδέξατο προθύμως,
 ἀλλὰ καὶ ῥῶαν μίαν ὑπερφυῆ μεγέθει προσενέγκαντος
 15 Ὡμίσου τινὸς αὐτῷ „Νῆ τὸν Μίθραν“ εἶπεν „οὗτος ὁ
 ἀνὴρ καὶ πόλιν ἂν ἐκ μικρᾶς ταχὺ ποιήσῃε μεγάλην πι-
 στευθεῖς.

V. Ἐπεὶ δὲ ἄλλων ἄλλα προσφερόντων καθ' ὁδὸν
 αὐτουργὸς ἄνθρωπος οὐδὲν ἐπὶ καιροῦ φθάσας εὗρειν
 20 τῷ ποταμῷ προσέδραμε καὶ ταῖν χερσῶν ὑπολαβὼν τοῦ
 ὕδατος προσήνεγκεν, ἠσθεὶς ὁ Ἀρτοξέρξης φιάλην ἐπε-
 ψεν αὐτῷ χρυσῆν καὶ χιλλοὺς δαρεικοὺς. Εὐκλείδα δὲ
 τῷ Λάκωνι πολλὰ παρησιαζομένῳ πρὸς αὐτὸν ἀντα-
 δῶς, ἐκέλευσεν εἶπεν τὸν χιλιάρχον ὅτι „Σοὶ μὲν ἐξε-
 25 στιν εἶπεν ἂ [βασιλεῖ] βούλει, ἐμοὶ δὲ καὶ λέγειν καὶ
 ποιεῖν.“ Ἐν δὲ θήρᾳ τιμὴ Τηριβάξου δεῖξαντος αὐτῷ
 τὸν κἀνδυν ἐσχισμένον ἠρώτησεν, ὅ τι δεῖ ποιεῖν. Ἐκεί-
 νου δὲ εἰπόντος· „Ἄλλον αὐτὸς ἐνδυσαι, τοῦτον δὲ
 ἐμοὶ δός.“ οὕτως ἐποίησεν εἰπὼν· „Δίδωμι μὲν, ὡς Τη-
 30 ρίβαξε, σοὶ τοῦτον, φορεῖν δὲ ἀπαγορεύω.“ Τοῦ δὲ
 Τηριβάξου μὴ φροντίσαντος (ἦν γὰρ οὐ πονηρός, ὑπό-
 κρυφος δὲ καὶ παράφορος), ἀλλὰ τὸν τε κἀνδυν εὐθὺς

ἐκείνον ἐνδύντος καὶ δέραια χρυσᾶ καὶ γυναικεῖα τῶν βασιλικῶν περιθεμένον, πάντες μὲν ἠγανάκτουν, οὐ γὰρ ἐξῆν, ὁ μέντοι βασιλεὺς κατεγέλασε καὶ εἶπε „Αἰδωμί σοι καὶ τὰ χρυσία φορεῖν ὡς γυναικί καὶ τὴν στολὴν ὡς μαινομένῳ.“ Τραπέξης δὲ τῆς αὐτῆς μηδενὸς 5 ματέχοντος, ἀλλ' ἢ μητρὸς βασιλέως ἢ γαμετῆς γυναικός, καθεζομένων τῆς μὲν ὑπ' αὐτόν, τῆς δὲ μητρὸς ὑπὲρ αὐτόν, Ἀρτοξέρξης καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐκάλει τράπεζαν, Ὀσάνην καὶ Ὀξάθρην, νεωτέρους ὄντας. Ἐν δὲ τοῖς μάλιστα κεχαρισμένην ὄψιν παρεῖχε 10 τοῖς Πέρσαις ἢ τῆς γυναικὸς Στατεῖρας ἀρμάμαξα γυμνῆ τῶν παραπετασμάτων ἀεὶ προφερομένη καὶ διδοῦσα ταῖς δημότισιν ἀσπάσασθαι αὐτὴν καὶ προσελθεῖν. ὄθεν ἠγαπᾶτο τοῖς πολλοῖς ἢ βασιλεία.

VI. Τὸν μέντοι Κῦρον οἱ νεωτερισταὶ καὶ πολυ- 15 πράγμονες ὡς λαμπρὸν ἄνδρα τῇ ψυχῇ καὶ πολεμικὸν διαφερόντως καὶ φιλέταιρον ᾤοντο τὰ πράγματα ποθεῖν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας βασιλέως δεῖσθαι φρόνημα καὶ φιλοτιμίαν ἔχοντος. Οὐχ ἦττον οὖν τοῖς ἄνω πιστεύων ὁ Κῦρος ἢ τοῖς περὶ αὐτόν ἐπεχείρει τῷ 20 πολέμῳ· καὶ Λακεδαιμονίοις ἔγραφε παρακαλῶν βοθεῖν καὶ συνεκπέμπειν ἄνδρας, οἷς ἔφη δῶσειν, ἂν μὲν πεζοὶ παρῶσιν, ἵππους, ἂν δὲ ἱππεῖς, συνωρίδας· ἐὰν δ' ἄγρους ἔχωσι, κώμας· ἐὰν δὲ κώμας, πόλεις· μισθοῦ δὲ τοῖς στρατευομένοις οὐκ ἀριθμὸν, ἀλλὰ μέτρον 25 ἔσεσθαι. Μεγαληγορῶν δὲ περὶ αὐτοῦ πολλὰ καὶ καρ- 30
 4 δὶαν ἔφη τοῦ ἀδελφοῦ φορεῖν βαρυτέραν καὶ φιλοσοφεῖν μᾶλλον καὶ μαγεύειν βέλτιον, οἶνον δὲ πλείονα πίνειν καὶ φέρειν· ἐκείνον δὲ ὑπὸ δειλίας καὶ μαλακίας ἐν μὲν τοῖς κυνηγεσίῳις μηδὲ ἐφ' ἵππου, ἐν δὲ τοῖς κιν- 30 δύνουσι μηδὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆσθαι. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν σκυτάλην πρὸς Κλέαρχον ἀπέστειλαν ὑπηρετεῖν

Κύρω πάντα κελεύοντες. Ὁ δὲ Κύρος ἀνέβαινεν ἐπὶ βασιλέα βαρβαρικὴν τε πολλὴν ἔχων δύναμιν καὶ μισθοφόρους Ἑλληνας ὀλίγῳ τρισχιλίων καὶ μυριάων ἀποδέον-
 5 τας, ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ποιούμενος προφάσεις τῆς στρα-
 10 τείας. Οὐ μὴν ἐλαθέ γε εἰς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἤναι βασιλεὶ Τισαφέρηνς ἀντάγγελος· καὶ πολὺς θόρυβος εἶχε τὰ βασίλεια, τῆς τε Παρυσάτιδος τὴν πλείστην αἰτίαν τοῦ πολέμου φερομένης, καὶ τῶν φίλων αὐτῆς ἐν ὑποψίαις ὄντων καὶ διαβολαῖς. Μάλιστα δὲ ἦν ἡ τῆς
 15 Παρυσάτιν ἢ Στάτειρα τῷ πολέμῳ περιπαθοῦσα καὶ βρωῶσα „Ποῦ νῦν αἱ πίστεις ἐκείναι; ποῦ δὲ αἱ δεήσεις; αἷς ἐξελομένη τὸν ἐπιβουλεύσαντα τῷ ἀδελφῷ πολέμου καὶ κακῶν ἐμπέπληκας ἡμᾶς;“ Ἐκ δὲ τούτων μισοῦσα τὴν Στάτειραν ἢ Παρυσάτις, καὶ φύσει βαρύνθυμος οὕτως
 20 καὶ βάρβαρος ἐν ὄργαις καὶ μνησικακίαις, ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν. Ἐπεὶ δὲ Δείνων μὲν ἐν τῷ πολέμῳ συντελεσθῆναι τὴν ἐπιβουλήν εἰρηκε, Κτησίαις δὲ ὕπαιρον, ὃν οὔτε ἀγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκός ἐστι παρόνταίς πράξεσιν, οὔτε ἐκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου
 25 μεταστῆσαι τὸ ἔργον, ὡς ἐπράχθη διηγουόμενος, οἷα πάσχει πολλάκις ὁ λόγος αὐτοῦ πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ἐκτραπέμενος τῆς ἀληθείας, τοῦτο μὲν ἦν ἐπί-
 30 νος ἀπέδωκε χάραν ἔξει.

VII. Κύρω δὲ προσιόντι φῆμαι καὶ λόγοι προσέπι-
 25 πτον, ὡς οὐ μάχεσθαι βασιλέως εὐθύς ἐγνωκότος οὐδὲ συνδραμεῖν εἰς χεῖρας αὐτῷ σπεύδοντος, ἀλλ' ἐν Πέρσαις ὑπομένειν, ἄχρι ἂν αἱ δυνάμεις ἐκεῖ πανταχόθεν συνέλθωσι. Καὶ γὰρ τάφρον εὖρος ὀργυιῶν δέκα καὶ βάθος ἴσων ἐπὶ σταδίου δια τοῦ πεδίου τετρακο-
 30 σίους ἐνέβαλε· καὶ ταύτης τε περιεῖδε τὸν Κύρον ἐντός παρελθόντα καὶ Βαβυλῶνος αὐτῆς οὐ μακρὰν γενόμενον. Τηριβάζου δέ, ὡς φασί, πρώτου τολμήσαντος

εἶπειν, ὡς οὐ δεῖ φυγομαχεῖν οὐδὲ Μηδίας ἐκστάντα καὶ Βαβυλῶνος, ἀλλὰ καὶ Σούσων, ἐνδύεσθαι τῇ Περσίδι, πολλαπλασίαν μὲν ἔχοντα δύναμιν τῶν πολεμίων, μυρίους δὲ σατράπας καὶ στρατηγούς Κύρου καὶ φρονεῖν καὶ μάχεσθαι βελτίονας, ὥρμησε διαγωνίσασθαι τὴν ταχίστην. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξαίφνης καταφανεῖς ἐνενήκοντα μυριάσι στρατοῦ διακεκοσμημέναις λαμπρῶς τοὺς πολεμίους ἀσυντάκτους καὶ ἀνόπλους διὰ τὸ θαρρεῖν καὶ καταφρονεῖν ὁδοιποροῦντας ἐξέπληξε καὶ συνετάραξεν, ὥστε σὺν θορόβῳ καὶ βοῇ πολλῇ μόλις εἰς τάξιν καθίστασθαι τὸν Κύρον· ἔπειτα σιγῇ καὶ σθένει ἐπάγων θαῦμα τοῖς Ἑλλησι τῆς εὐταξίας παρεῖχε, κραυγὰς ἀτάκτους καὶ σκιρτήματα καὶ πολὺν τάραχον αὐτῶν καὶ διασπασμὸν ἐν πλήθει τοσούτῳ προσδεχομένοις. Εὐ δὲ καὶ κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἀντέταξε τῶν δρεπανηφόρων τὰ ῥωμαλεώτατα πρὸ τῆς ἑαυτοῦ φάλαγγος, ὡς πρὶν ἐν χερσὶ γενέσθαι διακόψοντα τὰς τάξεις βίᾳ τῆς εἰσελάσεως.

VIII. Τὴν δὲ μάχην ἐκείνην πολλῶν μὲν ἀπηγγελκώτων, Ξενοφῶντος δὲ μονονουχὶ δεικνύοντος ὄψει, καὶ τοῖς 20 πράγμασιν, ὡς οὐ γεγενημένοις, ἀλλὰ γινομένοις, ἐφίστάντος αἰεὶ τὸν ἀκροατὴν ἐμπαθῆ καὶ συγκινδυνεύοντα διὰ τὴν ἐνάργειαν, οὐκ ἔστι νοῦν ἔχοντος ἐπεξηγεῖσθαι, πλὴν ὅσα τῶν ἀξίων λόγου παρήλθεν εἶπειν ἐκεῖνον. Ὁ 15 μὲν οὖν τόπος, ἐν ᾧ παρετάξαντο, Κούναξα καλεῖται 25 καὶ Βαβυλῶνος ἀπέχει σταδίου πεντακοσίου· Κύρον δὲ πρὸ τῆς μάχης Κλεάρχου παρακαλοῦντος ἐξόπισθεν τῶν μαχομένων εἶναι καὶ μὴ κινδυνεύειν αὐτὸν εἶπειν φασί, „Τί λέγεις, ὦ Κλέαρχε; σὺ κελεύεις με τὸν βασιλείας ὀρεγόμενον ἀνάξιον εἶναι βασιλείας;“ Ἀμαρτόντος δὲ 30 Κύρου μέγα τῷ δύναι προπετῶς εἰς μέσσα τὰ δεινὰ καὶ μὴ φυλάξασθαι τὸν κίνδυνον, οὐχ ἦττον ἤμαρτεν, εἰ

μὴ καὶ μᾶλλον, Κλέαρχος ἀντιτάξει κατὰ τὸν βασιλέα
 μὴ θελήσας τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ προσμίζας τῷ ποταμῷ
 τὸ δεξιόν, ὡς μὴ κυκλωθεῖη. Τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἔξ
 5 ἅπαντος διώκοντα καὶ πλεῖστον λόγον ἔχοντα τοῦ μη-
 σταδίου ἀπὸ θαλάσσης ἐν ὄπλοις ἀναβεβηκῶς μηδενὸς
 ἀναγκάζοντος, ἀλλ' ὅπως Κῦρον εἰς τὸν θρόνον καθίσῃ
 τὸν βασιλείον, εἶτα περισκοπῶν χώραν καὶ τάξιν, οὐκ
 ἀφ' ἧς σώσειε τὸν ἡγεμόνα καὶ μισθοδότην, ἀλλ' ἐν
 10 τίνι θέμενος ἑαυτὸν ἀσφαλῶς μαχεῖται καθ' ἡσυχίαν,
 ὅμοιος ἦν ὑπὸ δέους τῶν παρόντων ἐκβεβληκῶτι τοὺς
 περὶ τῶν ὄλων λογισμοὺς καὶ προεμένῳ τὴν τῆς στρα-
 τείας ὑπόθεσιν. Ὅτι γὰρ οὐδεὶς ἂν ὑπέμεινε τῶν τεταγ-
 μένων περὶ βασιλέα τοὺς Ἕλληνας ἐμπεσόντας, ὡσθέν-
 15 των δ' ἐκείνων καὶ βασιλέως φυγόντος ἢ πεσόντος
 ὑπῆρχε Κύρῳ νικῶντι σώζεσθαι καὶ βασιλεύειν, ἐκ τῶν
 πεπραγμένων δῆλόν ἐστι. Διὸ τὴν Κλεάρχου μᾶλλον
 εὐλάβειαν ἢ τὸ τοῦ Κύρου θράσος αἰτιατέον ὡς τὰ
 πράγματα καὶ Κῦρον ἀπολέσασαν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐσκό-
 20 πει βασιλεύς, ὅπου τάξας τοὺς Ἕλληνας ἀβλαβεστάτοις
 χρήσεται πολεμίοις, οὐκ ἂν ἑτέραν ἐξεῦρεν ἢ τὴν ἀπω-
 τάτω χώραν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ ἑαυτόν, ἀφ' ἧς οὔτε
 νικηθεὶς αὐτὸς ἦσθετο καὶ Κῦρος ἐφθῆ κατακοπεὶς ἢ
 χρησάμενός τι τῇ Κλεάρχου νίκῃ. Καίτοι Κῦρος τὸ
 25 συμφέρον οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλ' ἐκεῖ Κλέαρχον ἐκέλευε
 τάττεσθαι κατὰ μέσον. Ὁ δ' αὐτῷ μέλειν εἰπὼν, ὅπως
 ἔξει κάλλιστα, τὸ πᾶν διέφθειρεν.

IX. Οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες ὅσον ἐβούλοντο τοὺς βαρ-
 βάρους ἐνίκων καὶ διώκοντες ἐπὶ πλεῖστον προῆλθον·
 30 Κύρῳ δὲ γενναῖον ἵππον, ἄστομον δὲ καὶ ὑβριστὴν
 ἐλαύνοντι, Πασακᾶν καλούμενον, ὡς Κτησίας φησὶν.
 ἀντεξήλασεν ὁ Καδουσίαν ἄρχων Ἀρταγέρσης μέγ-

βοῶν „ὦ τὸ κάλλιστον ἐν Πέρσαις ὄνομα Κύρου καται-
 σχύνων, ἀδικώτατε ἀνδρῶν καὶ ἀφρονέστατε, κακοὺς
 μὲν Ἑλληνας ἔρχη κακὴν ὁδὸν ἄγων ἐπὶ τὰ Περσῶν
 ἀγαθὰ, δεσπότην δὲ σεαυτοῦ καὶ ἀδελφὸν ἐλπίζων
 ἀναιρήσειν, ὃς σοῦ μυριάκις μυρίους δούλους ἔχει 5
 κρείσσονας. Αὐτίκα δὲ πειράσῃ· πρότερον γὰρ ἀπολεῖς
 ἐνταῦθα τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν ἢ θεάσασθαι τὸ βασι-
 λέως πρόσωπον.“ Ταῦτα εἰπὼν ἐξηκόντισεν ἐπ’ αὐτόν.
 Ὁ δὲ θώραξ στερεῶς ἀντέσχε, καὶ οὐκ ἐτρώθη μὲν ὁ
 Κύρος, ἐκραδάνθη δὲ τῆς πληγῆς ἰσχυρᾶς προσπεσοῦ- 10
 σης. Ἀποστρέψαντος δὲ τὸν ἵππον τοῦ Ἀρταγέρσου
 βαλὼν ὁ Κύρος ἔτυχε, καὶ διήλασε παρὰ τὴν κλεῖδα διὰ
 τοῦ τραχήλου τὴν αἰχμὴν. Τὸν μὲν οὖν Ἀρταγέρσην
 ἀποθανεῖν ὑπὸ τοῦ Κύρου σχεδὸν ἅπαντες ὁμολογοῦσι·
 περὶ δὲ τῆς αὐτοῦ Κύρου τελευτῆς ἐπεὶ Ξενοφῶν ἀπλῶς 15
 καὶ συντόμως, ἅτε δὴ μὴ παρὼν αὐτός, εἶπεν, οὐδὲν
 ἴσως κωλύει τὰ Δείωνος ἰδίᾳ καὶ πάλιν τὰ Κτησιίου
 διελεθεῖν.

X. Φησὶν οὖν ὁ μὲν Δείων, ὅτι τοῦ Ἀρταγέρσου
 πεσόντος εἰσελάσας βιαίως ὁ Κύρος εἰς τοὺς προτεταγ- 20
 μένους τοῦ βασιλέως κατέτρωσεν αὐτοῦ τὸν ἵππον, ὁ
 δὲ ἀπερρῆν· Τηριβάξου δὲ ἀναβαλόντος αὐτὸν ἐπ’ ἄλ-
 16 λον ἵππον ταχὺ καὶ εἰπόντος „ὦ βασιλεῦ, μέμνησο τῆς
 ἡμέρας ταύτης· οὐ γὰρ ἀξία λήθης ἐστὶ “ πάλιν ὁ Κύ-
 ρος ἐνσείσας τῷ ἵππῳ κατέβαλε τὸν Ἀρτοξέρξην. Πρὸς 25
 δὲ τὴν τρίτην ἐπέλασιν δυσανασχετήσας ὁ βασιλεὺς καὶ
 εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς βέλτιόν ἐστι μὴ ζῆν, ἀν-
 εξήλαννε τῷ Κύρῳ προπετῶς καὶ ἀπερισκέπτως εἰς
 ἐναντία βέλη φερομένῳ. Καὶ βάλλει μὲν αὐτὸς ἀκον-
 τίῳ, βάλλουσι δὲ οἱ περὶ αὐτόν. Πίπτει δὲ ὁ Κύρος, ὡς 30
 μὲν ἔνιοι λέγουσι, πληγείς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὡς δὲ ἕτε-
 ροὶ τινες, Καρὸς ἀνθρώπου πατάξαντος, ᾧ γέρας ἔδωκε

τῆς πράξεως ταύτης ὁ βασιλεὺς ἀλεκτρονῶνα χρυσοῦν ἐπὶ δόρατος ἀεὶ πρὸ τῆς τάξεως ἐν ταῖς στρατείαις κομίζειν· καὶ γὰρ αὐτοὺς τοὺς Κᾶρας ἀλεκτρονῶνας οἱ Πέρσαι διὰ τοὺς λόφους, οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη, προσ-
5 ηγόρευον.

XI. Ἡ δὲ Κτησίῳ διήγησις, ὡς ἐπιτεμόντι πολλὰ συντόμως ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τίς ἐστι. Κῦρος ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην ἤλαυνεν εἰς αὐτὸν βασιλέα τὸν ἵππου, καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνον, ἀμφοτέροι σιωπῇ. Φθάνει
10 δὲ βαλὼν Ἀριαῦς ὁ Κύρου φίλος βασιλέα, καὶ οὐκ ἔτρωσε. Βασιλεὺς δὲ ἀφείλ τὸ δόρυ Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Σατιφέρνην δὲ, πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ ἀπέκτεινε. Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἑξακοντίσας διὰ τοῦ θώρακος ἔτρωσε τὸ στῆθος ὅσον ἐνδύσαι δύο δακτύλους
15 τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δὲ αὐτὸν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. Φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὁ μὲν ἀναστὰς μετ' ὀλίγων, ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἦν, λόφον τινα πλησίον καταλαβὼν ἠσύχαζε· Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνειλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ὑπὸ θυμοῦ
20 μακρὰν, ἤδη σκότους ὄντος ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῶν φίλων. Ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ καὶ μεστὸς ὦν ὀρμῆς καὶ θράσους διεξήλαυε βοῶν „Ἐξίστασθε, πενιχροί.“ Τοῦτο δὲ Περσιστὶ πολ-
λάκις αὐτοῦ βοῶντος, οἱ μὲν ἐξίσταντο προσκυνοῦντες,
25 ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἢ τιὰρα τοῦ Κύρου. Καὶ παρατρέχων νεανίας Πέρσης ὄνομα Μιθριδάτης ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμόν, ἀγνοῶν ὅστις εἴη. Πολὺ δὲ αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἐπεσε. Καὶ ὁ μὲν ἵ-
30 ππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο, τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον ἀπορρυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος αἵματος περίπλεω. Τὸν δὲ Κῦρον ἐκ τῆς πληγῆς

ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις εὐνοῦχοί τινες ὀλίγοι παρόντες ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι καὶ σώζειν. Ἀδυνάτως δ' ἔχοντα καὶ δι' αὐτοῦ προθυμούμενον βαδίζειν ὑπολαβόντες ἤγον, τῷ μὲν σώματι καρῆβαροῦντα καὶ σφαλλόμενον, οἴομενον δὲ νικᾶν ἀκούοντα 5 τῶν φευγόντων ἀνακαλουμένων Κῦρον βασιλέα καὶ φειδεσθαι δεομένων. Ἐν δὲ τούτῳ Καύνιοί τινες ἄνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄποροι καὶ ταπείνων ὑπουργημάτων ἔνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες ἔτυχον συναμιχθέντες ὡς φίλοις τοῖς περὶ τὸν Κῦρον. Ὡς δὲ 10 μόλις συνειδὸν τὰ ἐπιθωρακίδια φοινικᾶ, λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλικῶν ἀπάντων, ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. Εἰς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν τὸν Κῦρον ἀκοντίῳ. Τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναρραγείσης πεσὼν ὁ Κῦρος ἅμα παλεῖ πρὸς τινι 15 λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον καὶ ἀποθνήσκει. Τοιοῦτος μὲν ὁ Κτησίλου λόγος, ᾧ καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνήρηκεν.

XII. Ἦδη δὲ αὐτοῦ τεθνηκότος Ἀρτασύρας ὁ βασιλέως ὀφθαλμὸς ἔτυχεν ἵπῳ παρεξελαύνων. Γνωρίσας 20 οὖν τοὺς εὐνοῦχοις ὀλοφυρομένους ἠρώτησε τὸν πιστότατον αὐτῶν „Τίνα τοῦτον, ὦ Παρίσκα, κλαίεις παρακαθήμενος;“ Ὁ δὲ εἶπεν „Οὐχ ὀρᾶς, ὦ Ἀρτασύρα, Κῦρον τεθνηκότα;“ Θαυμάσας οὖν ὁ Ἀρτασύρας τῷ μὲν εὐνοῦχῳ θαρρεῖν παρεκελεύσατο καὶ φυλάττειν τὸν 25 νεκρὸν, αὐτὸς δὲ συντείνας πρὸς τὸν Ἀρτοξέρεξην, ἀπεγνωκότα μὲν ἤδη τὰ πράγματα, κακῶς δὲ καὶ τὸ σῶμα διακείμενον ὑπὸ τε δίψης καὶ τοῦ τραύματος, χαίρων φράζει, ὡς αὐτὸς ἴδοι τεθνηκότα Κῦρον. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν εὐθύς ὤρμησεν αὐτὸς ἰέναι καὶ τὸν Ἀρτασύραν ἄγειν 30 ἐκέλευσεν ἐπὶ τὸν τόπον· ἐπεὶ δὲ πολὺς ἦν λόγος τῶν Ἑλλήνων καὶ φόβος ὡς διωκόντων καὶ πάντα νικῶντων

καὶ κρατούντων, ἔδοξε πλείονας πέμψαι τοὺς κατοφομένους· καὶ τριάκοντα λαμπάδας ἔχοντες ἐπέμφθησαν. Αὐτῷ δὲ μικρὸν ἀπολείποντι τοῦ τεθνάναι διὰ τὸ διψῆν Σατιβαρζάνης ὁ εὐνοῦχος περιθέων ἐξήτει ποτόν· οὐ γὰρ εἶχε τὸ χωρίον ὕδωρ, οὐδὲ ἦν ἐγγὺς τὸ στρατόπεδον. Μόλις οὖν ἐπιτυγχάνει τῶν Καυνίων ἐκείνων τῶν κακοβίων ἐνὸς ἐν ἀσκήῳ φαύλῳ διεφθαρμένον ὕδωρ καὶ πονηρὸν ἔχοντος, ὅσον ὀκτῶ κοτύλας· καὶ λαβὼν τοῦτο καὶ κομίσας τῷ βασιλεὶ δίδωσιν. Ἐκκίοντα δὲ ἅπαν ἠρώτησεν, εἰ μὴ πάνυ δυσχεραίνει τὸ ποτόν. Ὁ δὲ ᾤμοσε τοὺς θεοὺς μήτε οἶνον ἠδέως οὕτως πώποτε πεπωκέναι μήτε ὕδωρ τὸ κουφότατον καὶ καθαρώτατον. „Ὡστε“ ἔφη „τὸν δόντα σοι τοῦτο ἄνθρωπον, ἂν ἐγὼ μὴ δυνηθῶ ζητήσας ἀμείψασθαι, τοὺς θεοὺς εὐχομαι
15 ποιῆσαι μακάριον καὶ πλούσιον.“

XIII. Ἐν δὲ τούτῳ προσήλαννον οἱ τριάκοντα λαμπροὶ καὶ περιχαρεῖς, ἀναγγέλλοντες αὐτῷ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. Ἦδη δὲ καὶ πλήθει τῶν συντρεχόντων κάλιν πρὸς αὐτὸν καὶ συνισταμένων ἐθάρρει, καὶ κατέβαινεν ἀπὸ τοῦ λόφου φωτὶ πολλῷ περιλαμπόμενος. Ὡς δὲ ἐπέστη τῷ νεκρῷ καὶ κατὰ δὴ τινα νόμον Περσῶν ἢ δεξιὰ χεὶρ ἀπεκόπη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κομισθῆναι· καὶ τῆς κόμης δραξάμενος οὔσης βαθείας καὶ λασίας ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμφιδόξουσιν ἔτι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δὲ ἐθαύμαζον καὶ προσεκύνουν, ὥστε ταχὺ μυριάδας ἑπτὰ περὶ αὐτὸν γενέσθαι καὶ συνεισελάσαι πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐξεληλάκει δέ· ὡς ὁ Κτησίας φησὶν, ἐπὶ τὴν μάχην τεσσαράκοντα μυριάσιν. Οἱ δὲ περὶ Δεῖνωνα καὶ Ξενοφῶντα πολλὰ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τὰς μεμαχημένας. Ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας ἐνακισχιλλοὺς ἀνενεχθῆναι φησὶ πρὸς τὸν Ἄρτοξέρξην, αὐτῷ δὲ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους
30

φανῆναι τοὺς κειμένους. Ταῦτα μὲν οὖν ἔχει διαμφισβήτησιν· ἐκεῖνο δὲ τοῦ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεῦσμα, τὸ πεμφθῆναι φάναι πρὸς τοὺς Ἑλληνας αὐτὸν μετὰ Φαλίνου τοῦ Ζακύνθιου καὶ τινων ἄλλων. Ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο συνδιατρέβοντα βασιλεῖ Κτησίαν· μέμνηται γὰρ αὐτοῦ καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχηκῶς δηλός ἐστιν· οὐκ ἂν οὖν ἐλθόντα καὶ λόγων τοσοῦτων ἐρμηνέα γενόμενον παρῆκεν ἀνώνυμον, Φάλινον δὲ τὸν Ζακύνθιον ὠνόμαξεν. Ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς εἰοικε, φιλότιμος ὦν καὶ οὐχ ἦττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος αἰεὶ τινας ἐν τῇ διηγῆσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν, ἐν αἷς γενόμενος πολλὰ καὶ καλὰ μεμνήσεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαιμόνος.

XIV. Μετὰ δὲ τὴν μάχην δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδί τοῦ πεσόντος 15 ὑπὸ Κύρου, καλῶς δὲ καὶ Κτησίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐτίμησε. Τὸν δὲ Κάνυιον ἐκείνου ἐξανευρών, ὃς ἐπέδωκε τὸ ἄσκιον, ἐξ ἀδόξου καὶ πένητος ἐντιμον καὶ πλούσιον ἐποίησεν. Ἦν δὲ τις ἐπιμέλεια καὶ περὶ τὰς τῶν ἐξα-
 018 μαρτόντων δικαιοῦσεις. Ἀρβάκην μὲν γὰρ τινα Μῆδον 20 ἐν τῇ μάχῃ πρὸς Κύρον φυγόντα καὶ πάλιν ἐκείνου πεσόντος μεταστάντα δειλίαν καὶ μαλακίαν καταγνούς, οὐ προδοσίαν οὐδὲ κακόνοιαν, ἐκέλευσε γυμνὴν ἀναλαβόντα κόρνην περιβάδην ἐπὶ τοῦ τραχήλου δι' ἡμέρας ὅλης ἐν ἀγορᾷ περιφέρειν. Ἐτέρου δὲ πρὸς τῷ μεταστῆναι 25 ψευσαμένου καταβαλεῖν δύο τῶν πολεμίων, προσέταξε διαπεῖραι τρισὶ βελόναις τὴν γλῶτταν. Οἰόμενος δὲ καὶ βουλόμενος δοκεῖν καὶ λέγειν πάντας ἀνθρώπους, ὡς αὐτὸς ἀπεκτόνοι Κύρου, Μιθριδάτη τε τῷ βαλόντι πρῶτῳ Κύρου ἐξέπεμψε δῶρα καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοὺς δι-
 30 δόντας ὡς „Τούτοις σε τιμᾷ βασιλεὺς, ὅτι τὸν ἐπίππειον Κύρου πῖλον εὐρῶν ἀνήνεγκας.“ τοῦ δὲ Καρὸς,

ὑφ' οὗ τὴν ἰγνύαν πληγείς ὁ Κύρος ἔπεσε, καὶ αὐτοῦ
 δωρεὰν αἰτοῦντος, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τοὺς διδόντας ὅτι
 „Σοὶ ταῦτα δίδωσιν βασιλεὺς εὐαγγελίων δευτερεία·
 πρῶτος γὰρ Ἀρτασύρας, μετ' ἐκείνου δὲ σὺ τὴν Κύρου
 5 τελευτὴν ἀπήγγειλας.“ Ὁ μὲν οὖν Μιθριδάτης ἀπῆλθε
 σιωπῇ λυπούμενος· τὸν δὲ ἄθλιον Κᾶρα κοινόν τι πά-
 θος ἐξ ἀβελτερίας κατέσχε. Διαφθαρεῖς γὰρ ὑπὸ τῶν
 παρόντων, ὡς ἔοικεν, ἀγαθῶν, καὶ ἀναπαισθελὲς εὐθύς
 ἀντιποιεῖσθαι τῶν ὑπὲρ αὐτόν, οὐκ ἤξιον τὰ δοθέντα
 10 μισθὸν εὐαγγελίων ἔχειν, ἀλλ' ἠγανάκτει μαρτυρούμενος
 καὶ βοῶν, ὅτι Κύρον οὐδεὶς ἕτερος, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκτι-
 νοὶ καὶ τὴν δόξαν ἀδίκως ἀποστεροῖτο. Ταῦτα δὲ ἀκού-
 σας ὁ βασιλεὺς σφόδρα παρωξύνθη καὶ τὴν κεφαλὴν
 ἐκέλευσεν ἀποτεμεῖν τοῦ ἀνθρώπου. Παρούσα δ' ἡ μή-
 15 τηρ „Μὴ σύ γε“ εἶπεν „οὕτω τὸν Κᾶρα τοῦτον, ὦ βασι-
 λεύ, τὸν ὄλεθρον ἀπαλλάξῃς, ἀλλὰ παρ' ἐμοῦ τὸν ἄξιον
 ἀπολήψεται μισθὸν ὃν τολμᾷ λέγειν.“ Ἐπιτρέψαντος
 δὲ τοῦ βασιλέως ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν ἡ Πα-
 ρύσατις λαβόντας τὸν ἄνθρωπον ἐφ' ἡμέρας δέκα στρε-
 20 βλοῦν, εἶτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορούξαντας εἰς τὰ ὦτα
 θερμὸν ἐντήκειν χαλκὸν ἕως ἀποθάνῃ.

XV. Κακῶς δὲ ἀπώλετο καὶ Μιθριδάτης μετ' ὀλίγον
 χρόνον ἐκ τῆς αὐτῆς ἀβελτερίας. Κληθεῖς γὰρ ἐπὶ
 δεῖπνον, ἐνθα καὶ βασιλέως καὶ τῆς μητρὸς εὐνοῦχου
 25 παρῆσαν, ἦκεν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κεκοσμημένος οἷς
 ἔλαβε παρὰ βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ πίνειν ἀφίκοιτο,
 λέγει πρὸς αὐτόν ὁ μέγιστος δυνάμενος τῶν Παρυσάτι-
 δος εὐνοῦχων· „Ὡς καλὴν μὲν ἐσθῆτά σοι ταύτην, ὦ
 Μιθριδάτα, ὁ βασιλεὺς δέδωκε, καλὰ δὲ στρεπτά καὶ
 30 ψέλια· πολλοῦ δὲ ἄξιος ὁ ἀκιννάκης. Ἡ μακάριόν σε καὶ
 περίβλεπτον ἅπασι πεποίηκεν.“ Ἦδη δὲ μεθύων ὁ Μι-
 θριδάτης „Τί δὲ ταῦτά ἐστιν“ εἶπεν „ὦ Σαραπίη;

μειζόνων γὰρ ἐγὼ καὶ καλλιόνων βασιλεὶ τὴν ἡμέραν
 ἐκείνην ἄξιον ἐμαντὸν παρέσχον.“ Καὶ ὁ Σπαραμίδης
 ἐπιμειδιάσας „Φθόνος μὲν οὐδεὶς, ᾧ Μιθριδάτα“ εἶ-
 πεν· „ἐπεὶ δέ φασιν Ἕλληνες οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι,
 τί λαμπρόν, ᾧ τᾶν, ἧ μέγα, πλὸν εὐρεῖν ἴππου περι- 5
 ρυέντα καὶ τοῦτον ἀνευεγκεῖν;“ Ταῦτα δὲ οὐκ ἀγνοῶν
 τὸ ἀληθὲς ἔλεγεν, ἀλλὰ βουλόμενος ἐκκαλύψαι πρὸς
 τοὺς παρόντας ὑπεκίνει τὴν κουφότητα τοῦ ἀνθρώπου
 λάλου καὶ ἀκρατοῦς γεγονότος διὰ τὸν οἶνον. Εἶπεν
 οὖν μὴ κατασχών· „Ἔμεις μὲν, ὅ τι βούλεσθε, πίλους 10
 λέγετε καὶ φλυάρους· ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω διαρρηθὴν ὑπὸ
 ταύτης ἀνηρησθαι Κῦρον τῆς χειρός. Οὐ γὰρ ὡς Ἀρ-
 ταγέρσης, ἠκόντισα κενὸν καὶ μάταιον, ἀλλὰ τοῦ μὲν
 ὀφθαλμοῦ μικρὸν ἤμαρτον, τοῦ δὲ κροτάφου τυχῶν καὶ
 διελάσας κατέβαλον τὸν ἄνδρα· καὶ τέθνηκεν ὑπ’ ἐκέ- 15
 νου τοῦ τραύματος.“ Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τὸ τέλος ἤδη τοῦ
 Μιθριδάτου καὶ τὴν κακοδαιμονίαν ὀρῶντες εἰς τὴν γῆν
 19 ἔκνυσαν· ὁ δ’ ἐστιῶν αὐτοῦς· „Ὡ τᾶν“ ἔφη „Μιθρι-
 δάτα, πίνωμεν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐσθίωμεν τὸν βασι-
 λέως δαίμονα πρᾶσκνουῦντες, λόγους δὲ μείζους ἢ καθ’ 20
 ἡμᾶς ἑάσωμεν.“

XVI. Ἐκ τούτου τῇ μὲν Παρυσάτιδι φράζει τὸν λό-
 γον ὁ εὐνοῦχος, ἐκείνη δὲ βασιλεῖ· βασιλεὺς δὲ ἡγανά-
 κτησεν ὡσπερ ἐξελεγχόμενος καὶ τὸ κάλλιστον καὶ ἡδι-
 στον ἀπολλύων τῆς νίκης. Ἐβούλετο γὰρ βαρβάρους 25
 ἅπαντας πεπεῖσθαι καὶ Ἕλληνας, ὡς ἐν ταῖς ἐξελάσεσι
 καὶ συμπλοκαῖς δοῦς καὶ λαβῶν πληγὴν ἐτρώθη μὲν αὐ-
 τός, ἔκτεινε δὲ ἐκείνον. Ἐκέλευσεν οὖν τὸν Μιθριδά-
 την ἀποθανεῖν σκαφευθέντα. Τὸ δὲ σκαφευθῆναι τοιοῦ-
 τόν ἐστι· σκάφας δύο πεπονημένας ἐφαρμόξειν ἀλλήλαις 30
 λαβόντες, εἰς τὴν ἑτέραν κατακλίνουσι τὸν κολαζόμενον
 ὕπτιον· εἶτα τὴν ἑτέραν ἐπάγοντες καὶ συναρμόζοντες,

ὥστε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἔξω καὶ τοὺς πόδας ἀπολαμβάνεσθαι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα πᾶν ἀποκεκρῦφθαι, διδόασιν ἐσθίειν τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν μὴ θέλῃ, προσβιάζονται κεντοῦντες τὰ ὄμματα· φαγόντι δὲ πιεῖν μέλι καὶ γάλα συγκεκραμένον ἐγγέουσιν εἰς τὸ στόμα καὶ κατὰ τοῦ προσώπου καταχέουσιν. Εἶτα πρὸς τὸν ἥλιον αἰετρίστρεφουσιν ἐναντία τὰ ὄμματα, καὶ μυιῶν προσκαθημένων πλῆθος πᾶν ἀποκρύπτεται τὸ πρόσωπον. Ἐντὸς δὲ ποιῶντος ὅσα ποιεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐσθίουσας ἀνθρώπους καὶ πίνοντας, εὐλαὶ καὶ σκώληκες ὑπὸ φθορᾶς καὶ σηπεδόνας ἐκ τοῦ περιττώματος ἀναζέουσιν, ὑφ' ὧν ἀναλίσκεται τὸ σῶμα διαδυομένων εἰς τὰ ἐντός. Ὅταν γὰρ ἤδη φανερὸς ἢ τεθνηκὼς ὁ ἀνθρώπος, ἀφαιρεθείσης τῆς ἐπάνω σκάφης ὀρώσι τὴν μὲν σάρκα κατεδεδεσμένην, περὶ δὲ τὰ σπλάγχνα τοιοῦτων θηρίων ἐσμοὺς ἐσθιόντων καὶ προσπεφυκότων. Οὕτως ὁ Μιθριδάτης ἑπτακαίδεκα ἡμέρας φθειρόμενος μόλις ἀπέθανε.

XVII. Λοιπὸς δ' ἦν τῇ Παρυσάτιδι σκοπὸς ὁ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμῶν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Κύρου Μασαβάτης, βασιλέως εὐνοῦχος. Ὡς οὖν αὐτὸς οὐδεμίαν καθ' ἑαυτοῦ λαβὴν παρεδίδου, τοιοῦτον ἐπιβουλῆς τρόπον ἡ Παρυσάτις συνέθηκεν. Ἦν τὰ τε ἄλλα θυμόσοφος γυνὴ καὶ δεινὴ κυβεύειν· διὸ καὶ βασιλεῖ πρὸ τοῦ πολέμου πολλάκις συνεκύβευε· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον διαλυθεῖσα πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔφευγε τὰς φιλοφροσύνας, ἀλλὰ καὶ συνέπαιξε καὶ τῶν ἐρωτικῶν ἐκοινῶνει συμπράττουσα καὶ παροῦσα, καὶ ὅλως μικρότατον αὐτοῦ τῇ Στατείρῃ μετεδίδου χρῆσθαι καὶ συνεῖναι, μισοῦσά τε μάλιστα πάντων ἐκείνην καὶ μέγιστον αὐτῇ βουλομένη δύνασθαι. Λαβοῦσα δὲ ποτε τὸν Ἄρτοξέρξην ὠρμημένον ἀλύει σχολῆς οὔσης προὔκαλειτο περὶ χιλίων δαρεικῶν κυβεῖσαι· καὶ κυβεύοντα περιείδε νικῆσαι καὶ τὸ χρυσίον

ἀπέδωκε. Προσποιουμένη δὲ ἀνιάσθαι καὶ φιλονεικεῖν ἐκέλευσεν αὐτῆς ἐξ ἀρχῆς περὶ εὐνούχου διακυβεῦσαι· κάκεινος ὑπήκουσε. Ποιησάμενοι δὲ συνθήκας πέντε μὲν ἑκάτερον ὑπέξελέσθαι τοὺς πιστοτάτους, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ὃν ἂν ὁ νικῶν ἔληται, δοῦναι τὸν ἠττώμενον, 5 ἐπὶ τούτοις ἐκύβευον. Σφόδρα δὴ γενομένη πρὸς τῷ πράγματι καὶ σπουδάσασα περὶ τὴν παιδιάν, εὖ δὲ πως αὐτῇ καὶ τῶν κύβων πεσόντων, νικήσασα λαμβάνει τὸν Μασαβάτην· οὐ γὰρ ἦν ἐν τοῖς ὑπέξηρημένοις. Καὶ πρὶν ἐν ὑποψία γενέσθαι βασιλέα τοῦ πράγματος ἐγχει- 10 ρίσασα τοῖς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν προσέταξεν ἐκδεῖραι ζῶντα, καὶ τὸ μὲν σῶμα πλάγιον διὰ τριῶν σταυρῶν ἀναπῆξαι, τὸ δὲ δέρμα χωρὶς διαπατταλεῦσαι. Γενομένων δὲ τούτων καὶ βασιλέως χαλεπῶς φέροντος καὶ παροξυνομένου πρὸς αὐτήν, εἰρωνευομένη μετὰ γέλωτος „Ὡς ἡθύς“ 15 ἔφασκεν „εἰ καὶ μακάριος, εἰ χαλεπαίνεις διὰ γέροντα πονηρὸν εὐνούχον, ἐγὼ δὲ χιλίους ἐκκυβευθεῖσα δαρεικούς σιωπῶ καὶ στέργω.“ Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐφ’ οἷς ἐξηπατήθη μεταμελόμενος ἡσυχίαν ἤγεεν, ἡ δὲ Στάτειρα καὶ πρὸς τὰλλα φανερώς ἠναντιοῦτο καὶ τούτοις ἐδυσχέραι- 20 νεν, ὡς ἄνδρας εὐνούχους καὶ πιστοὺς βασιλεῖ διὰ Κῦρον ὁμῶς καὶ παρανόμως ἀπολλυούσης αὐτῆς.

020 XVIII. Ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς Τισαφέρηνς ἐξηπάτησε καὶ παρεσπόνδησεν ὄρκων γενομένων καὶ συλλαβῶν ἀνέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμέ- 25 νους, δεηθῆναί φησιν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας, ὅπως κτενὸς εὐπορήσειε. Τυχόντα δὲ καὶ τμηλήσαντα τὴν κεφαλὴν ἡσθῆναί τε τῇ χρεῖα καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦναι σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαιμονίαι συγγενεῖς καὶ οἰκείους· εἶναι δὲ γλυφὴν ἐν τῇ σφραγίδι 30 Καρυάτιδας ὄρχουμένηας. Τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλέαρχῳ τοὺς συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι

καὶ καταναλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ δίδοντας ἀπ' αὐ-
 τῶν. Ἰάσασθαι δὲ καὶ τοῦτό φησιν ὁ Κτησίας, πλείονα
 τῷ Κλεάρχῳ πέμπεσθαι διαπραξάμενος, ἰδίᾳ δὲ ἕτερα
 τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ὑπουργῆσαι
 5 καὶ παρασχεῖν χάριτι καὶ γνώμῃ τῆς Παρυσάτιδος. Περ-
 πομένου δὲ καθ' ἡμέραν τῷ Κλεάρχῳ κωλῆνος ἐπὶ τοῖς
 σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ διδάσκειν, ὡς χρῆ μικρὸν
 εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον ἀποκρύψαντα πέμψαι
 καὶ μὴ περιῦδειν ἐν τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ
 10 γενόμενον· αὐτὸς δὲ φοβούμενος μὴ ἐθελῆσαι. Βασι-
 λέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραιτουμένη μὴ κτείνειν τὸν Κλεαρ-
 χον ὁμολογῆσαι καὶ ὁμόσαι· πεισθέντα δὲ αὐθις ὑπὸ
 τῆς Στατεῖρας ἀποκτείνει πάντας πλὴν Μένωνος. Ἐκ
 δὲ τούτου τὴν Παρύσατιν ἐπιβουλεῦσαι τῇ Στατεῖρα καὶ
 15 συσκευάσασθαι τὴν φαρμακείαν κατ' αὐτῆς, οὐκ εἰκότα
 λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας, εἰ δει-
 νὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Παρύ-
 σατις διὰ Κλεάρχον, ἀνελεῖν τολμήσασα τὴν γνησίαν βα-
 σιλέως γυναῖκα καὶ τέκνων κοινῶν ἐπὶ βασιλείᾳ τρε-
 20 φομένων. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ἐπιτραγῶδει-
 ται τῇ Κλεάρχου μνήμῃ. Καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ
 τῶν στρατηγῶν τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυνῶν σπαράττε-
 σθαι καὶ ὀρνέων, τῷ δὲ Κλεάρχου νεκρῷ θύελλαν ἀνέ-
 μου γῆς θῖνα πολλὴν φέρουσαν ἐπιχῶσαι καὶ ἐπικρύψαι
 25 τὸ σῶμα· φοινίκων δὲ τινῶν διασπαρέντων ὀλίγῳ χρόνῳ
 θαυμαστὸν ἄλσος ἀναφῦναι καὶ κατασκιᾶσαι τὸν τόπον,
 ὥστε καὶ βασιλεῖ σφόδρα μεταμέλειν, ὡς ἄνδρα θεοῖς
 φίλον ἀνηρηκότι τὸν Κλεάρχον.

XIX. Ἡ δ' οὖν Παρύσατις, μίσους τε πρὸς τὴν Στά-
 30 τειραν ἕξ ἀρχῆς ὑποκειμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὀρῶσα τὴν
 μὲν αὐτῆς δύναμιν αἰδουμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος
 οὔσαν, τὴν δ' ἐκείνης ἐρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυ-

ράν, ἐπεβούλευσεν ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾤετο, παρα-
 βαλλομένη. Θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην παρ'
 αὐτῇ μέγιστον ὄνομα Γίγιν, ἣν ὁ μὲν Δείνων ὑπουργῆ-
 σαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγγνωῶναι δὲ μόνον ἄκουσαν
 ὁ Κτησίας. Τὸν δὲ δόντα τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὄνα- 5
 μάξει Βελιτάραν, ὁ δὲ Δείνων Μελάνταν. Ἐκ δὲ τῆς
 πρόσθεν ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ἀρξάμεναι πάλιν εἰς τὸ
 αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συνδειπνεῖν ἀλλήλαις, ὅμως τῷ δεδιέ-
 ναι καὶ φυλάττεσθαι τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐ-
 τῶν ἐχρῶντο. Γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον, 10
 ᾧ περιττώματος οὐδὲν ἐστίν, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμε-
 λῆς τὰ ἐντός· καὶ νομίζουσιν ἀνέμφω καὶ δρόσῳ τρέφε-
 σθαι τὸ ζῶον· ὀνομάζεται δὲ ῥυντάκης. Τοῦτό φησιν
 ὁ Κτησίας μικρᾶ μαχαιρίδι κεχρισμένη τῷ φαρμάκῳ κατὰ
 θάτερα τὴν Παρύσατιν διαιροῦσαν ἐκμάξαι τῷ ἑτέρῳ μέ- 15
 ρει τὸ φάρμακον· καὶ τὸ μὲν ἄχραντον καὶ καθαρὸν εἰς
 τὸ στόμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐσθίειν, δοῦναι δὲ τῇ Στα-
 τεύρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον· ὁ δὲ Δείνων οὐ τὴν Παρύ-
 σατιν, ἀλλὰ τὸν Μελάνταν τέμνοντα τῷ μαχαιρίῳ τὰ
 φαρμασόμενα τῶν κρεῶν τιθέναι κατὰ τὴν Στάτειραν. 20
 21 Ἀποδνήσκουσα δ' οὖν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων μεγάλων καὶ
 σπαραγμῶν αὐτὴ τε συνησθάνετο τοῦ κακοῦ καὶ βασιλεὶ
 παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρός, εἰδότεί τὸ θηριῶδες
 αὐτῆς καὶ δυσμελίκτον. Ὅθεν εὐθύς ἐπὶ τὴν ζήτησιν
 ὀρμήσας τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τραπεζοκόμους τῆς μη- 25
 τρός συνέλαβε καὶ κατεστρέβλωσε, τὴν δὲ Γίγιν ἢ Πα-
 ρύσατις πολὺν χρόνον εἶχεν οἶκοι μεθ' αὐτῆς καὶ βασι-
 λέως ἐξαιτουῦντος οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς δεη-
 θείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς αἰσθόμενος καὶ
 λόχον ὑφείς συνήρπασε καὶ κατέγνω θάνατον. Ἀπο- 30
 θνήσκουσι δὲ οἱ φαρμακεῖς ἐν Πέρσαις κατὰ νόμον οὐ-
 τως· λίθος ἐστὶ πλατύς, ἐφ' οὗ τὴν κεφαλὴν καταθέν-

τες αὐτῶν ἐτέρῳ λίθῳ παίουσι καὶ πιέξουσιν, ἄχρι οὗ
 συνθλάσῃσι τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἡ [μὲν*]
 οὖν Γίγισ οὕτως ἀπέθανε, τὴν δὲ Παρύσατιν ὁ Ἄρτο-
 ξέρξης ἄλλο μὲν οὐδὲν οὔτε εἶπε κακὸν οὔτε ἐποίησεν,
 5 εἰς δὲ Βαβυλῶνα βουλομένην ἐξέπεμψεν εἰπών, ἕως
 ἐκείνη περιέστιν αὐτὸς οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα. Τὰ μὲν
 κατὰ τὴν οἰκίαν οὕτως εἶχεν.

XX. Ἐπεὶ δὲ τοὺς Κύρῳ συναναβάντας Ἕλληνας
 σπουδάσας λαβεῖν ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ἤττον ἢ Κύρου πε-
 10 ριγενέσθαι καὶ τὴν βασιλείαν κατασχεῖν οὐκ ἔλαβεν,
 ἀλλὰ Κύρου τὸν ἡγεμόνα καὶ τοὺς αὐτῶν στρατηγοὺς
 ἀποβαλόντες ἐξ αὐτῶν μονονουχί τῶν βασιλείων ἐσώθη-
 σαν, ἐξελέξαντες καὶ ἀποφήναντες τὰ Περσῶν καὶ βασι-
 λέως πράγματα χρυσὸν ὄντα πολὺν καὶ τροφὴν καὶ γυ-
 15 ναϊκας, τὰ δὲ ἄλλα τῦφον καὶ ἀλαξονεῖαν, πᾶσα μὲν ἢ
 Ἑλλὰς ἐξεθάρρησε καὶ κατεφρόνησε τῶν βαρβάρων, Δα-
 κεδαιμονίοις δὲ καὶ δεινὸν ἐφαίνετο μὴ νῦν γε δουλείας
 ἐξελέσθαι τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας μὴδὲ
 παῦσαι προπηλακιζομένους ὑπ' αὐτῶν. Πρώτερον δὲ
 20 διὰ Θίμβρωνος, εἶτα διὰ Δερκυλλίδου πολεμοῦντες, οὐ-
 δὲν δὲ πρᾶττοντες ἀξιόλογον, Ἀγησιλάῳ τῷ βασιλεὶ τὸν
 πόλεμον ἐπέτρεψαν. Ὁ δὲ περαιωθεὶς ναυσὶν εἰς Ἀσίαν
 εὐθύς ἦν ἐνεργὸς καὶ δόξαν εἶχε μεγάλην καὶ Τισαφίρ-
 νην παραταξάμενος ἐνίκησε καὶ τὰς πόλεις ἀφίστη. Τοῦ-
 25 τῶν δὲ γενομένων συμφρονήσας ὁ Ἄρτοξέρξης ὄν τρο-
 πικὸν αὐτοῖς ἐστὶ πολεμητέον, ἐπέμψε Τιμοκράτην τὸν
 Ῥόδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα χρυσίον πολὺ κομίζοντα, διδόντα
 καὶ διαφθεῖρειν τοὺς πλείστον ἐν ταῖς πόλεσι δυναμένους
 κελεύσας καὶ πόλεμον Ἑλληνικὸν κινεῖν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν
 30 δαίμονα. Τοῦ δὲ Τιμοκράτους ταῦτα πρᾶττοντος καὶ
 τῶν μεγίστων πόλεων συνισταμένων καὶ τῆς Πελοπον-
 νήσου διαταραττομένης, μετεπέμποντο τὸν Ἀγησίλαον εἰ

τῆς Ἀσίας οἱ ἄρχοντες. Ὅτε δὴ καὶ φασιν αὐτὸν ἀπιόντα πρὸς τοὺς φίλους εἶπειν, ὡς τρισμυριοῖς τοξόταις ἐξελαύνοιτο τῆς Ἀσίας ὑπὸ βασιλέως· τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα τοξότην ἐπίσημον εἶχεν.

XXI. Ἐξέβαλε δὲ καὶ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους 5
 Κόνωνι τῷ Ἀθηναίῳ μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος. Ὁ γὰρ Κόνων διέτριβε μὲν ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, οὐ τὴν ἀσφάλειαν ἀγαπῶν, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολήν, ὥσπερ ἐν πελάγει τροπήν, περιμένων. Ὅρῶν δὲ καὶ τοὺς ἐαν- 10
 τοῦ λογισμοὺς δυνάμεως καὶ τὴν βασιλέως δύναμιν ἀνδρὸς ἔμφρονος δεομένην, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν βασιλεῖ περὶ ᾧν διενόετο. Καὶ ταύτην ἐκέλευσε τὸν κομίζοντα μάλιστα μὲν ἀποδοῦναι διὰ Ζήνωνος τοῦ Κρητὸς ἢ Πολυκρίτου τοῦ Μενδαίου· τούτων δ' ἦν ὁ μὲν Ζήνων 15
 ὀρηχστής, ὁ δὲ Πολύκριτος ἰατρός· ἂν δὲ οὗτοι μὴ παρῶσι, διὰ Κτησίου τοῦ ἰατροῦ. Λέγεται δὲ ὁ Κτησίας τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν παρεγγράψαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἐπεσταλμένοις, ὅπως καὶ Κτησίαν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἀφείλιμον ὄντα ταῖς ἐπὶ θαλάσῃ πράξεσιν. 20
 Ὁ δὲ Κτησίας αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλέα φησὶ προσθεῖ- 22
 ναι τὴν λειτουργίαν αὐτῷ ταύτην. Ἄλλ' ἐπεὶ κρατήσας τῇ περὶ Κυλίδου ναυμαχίᾳ διὰ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος ἀφείλετο τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν Λακεδαιμονίους, ἐπέστρεψε πᾶσαν ὁμοῦ τὴν Ἑλλάδα πρὸς αὐτὸν, ὥστε 25
 καὶ τὴν περιβόητον εἰρήνην βραβεῦσαι τοῖς Ἑλλησι τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου προσαγορευομένην. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας Σπαρτιάτης ἦν, Λέοντος υἱός, καὶ σπουδάσας βασιλεῖ διεπράξατο τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας ἀπάσας καὶ νήσους, ὅσαι προσκυροῦσιν Ἀσίᾳ, παρεῖναι Λακεδαιμο- 30
 νίους αὐτῷ κεκτηῖσθαι φόρων ὑποτελεῖς, εἰρήνης γενομένης τοῖς Ἑλλησιν, εἰ δεῖ τὴν τῆς Ἑλλάδος ὕβριν καὶ

προδοσίαν εἰρήνην καλεῖν, ἥς πόλεμος οὐδεὶς ἀκλεέστερον ἤνεγκε τέλος τοῖς κρατηθεῖσι.

XXII. Διὸ καὶ τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας αἰεὶ βδελυτόμενος ὁ Ἄρτοξέρξης καὶ νομίζων, ὡς φησι Δείνων. 5 ἀνθρώπων ἀπάντων ἀναιδεστάτους εἶναι, τὸν Ἀνταλκίδα ὑπερηγάπησεν εἰς Πέρσας ἀναβάντα. Καὶ ποτε λαβὼν ἕνα τῶν ἀνθινῶν στεφάνων καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστατον ἀπὸ δειπνοῦ ἐπεμψε τῷ Ἀνταλκίδῃ καὶ πάντες ἐθαύμασαν τὴν φιλοφροσύνην. Ἦν δέ, ὡς 10 ἔοικεν, ἐπιτήδειος οὗτος ἐντροφηθῆναι καὶ τοιοῦτον λαβεῖν στέφανον, ἐξορηγούμενος ἐν Πέρσαις τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Καλλικρατίδαν. Ὁ μὲν γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔοικε πρὸς τὸν εἰπόντα· „Φεῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου μηδίζουσιν ἡμῖν οἱ Ἀάκωνες.“ „Οὐ μᾶλλον,“ εἶπεν „οἱ Μή- 15 δοὶ λακωνίζουσι.“ Τοῦ δὲ δῆματος ἡ κομψότης τὴν τοῦ πράγματος αἰσχύνην οὐκ ἀφείλεν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν ἐν Λεύκτροις ἀγωνισάμενοι κακῶς, ἡ δὲ δόξα τῆς Σπάρτης προαπώλετο ταῖς ὁμολογίαις ἐκείναις. Ἄχρι μὲν οὖν ἐπρώτευσεν ἡ Σπάρτη ξένον ἐποιεῖτο καὶ 20 φίλον ἀνόμαζεν ἑαυτοῦ τὸν Ἀνταλκίδα· ἐπεὶ δὲ ἠττήθησαν ἐν Λεύκτροις, ταπεινὰ πράττοντες ἐδέοντο μὲν χρημάτων καὶ τὸν Ἀγησίλαον εἰς Αἴγυπτον ἐξέπεμψαν. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας ἀνέβη πρὸς τὸν Ἄρτοξέρξην παρακαλῶν ἐπαρκέσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις. Ὁ δ' οὕτως ἐξημί- 25 λησε καὶ παρείδε καὶ ἀπέρριψεν αὐτόν, ὥστε καταβάντι καὶ χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, φοβούμενον δὲ κατὰ τοὺς ἐφόρους ἀποκαρτερῆσαι. Ἀνέβη δὲ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Ἰσμηνίας ὁ Θηβαῖος καὶ Πελοπίδας ἤδη τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην νενικηκώς. Ἄλλ' οὗτος μὲν οὐδὲν αἰ- 30 σχρὸν ἐποίησεν· Ἰσμηνίας δὲ προσκυνῆσαι κελευόμενος ἐξέβαλε πρὸ αὐτοῦ χαμᾶζε τὸν δακτύλιον, εἶτα κύπελλον ἀνείλετο καὶ παρέσχε δόξαν προσκυνουόντος. Τιμαγόρῃ

δὲ τῷ Ἀθηναίῳ διὰ Βηλούριδος τοῦ γραμματέως εἰσπέμ-
 φαντι γραμματίδιον ἀπόρρητον ἡσθεὶς μυρούς τε δα-
 ρεικοὺς ἔδωκε καὶ γάλακτος βοείου θεομένῳ δι' ἀσθέ-
 νειαν ὀγδοήκοντα βοῦς ἀμέλγασθαι παρηκολούθουν· ἔτι
 δὲ κλίνην καὶ στρώματα καὶ τοὺς στρωννύντας ἐπεμψεν, 5
 ὡς οὐ μεμαθηκότων Ἑλλήνων ὑποστρωννύναι, καὶ φο-
 ρεῖς τοὺς κομίζοντας αὐτὸν μέχρι θαλάσσης μαλακῶς
 ἔχοντα. Παρόντι δὲ δεῖπνον ἐπέμπετο λαμπρότατον,
 ὥστε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Ὀστάνην „Ὡ Τιμα-
 γόρα“ φάναι „μέμνησο ταύτης τῆς τραπέξης· οὐ γὰρ 10
 ἐπὶ μικροῖς οὕτω σοὶ κεκοσμημένη παράκειται.“ Τοῦτο
 δ' ἦν ὄνειδισμὸς εἰς προδοσίαν μᾶλλον ἢ χάριτος ὑπό-
 μνησις. Τιμαγόρου μὲν οὖν διὰ τὴν δωροδοκίαν Ἀθη-
 ναῖοι θάνατον κατέγνωσαν.

XXIII. Ὁ δὲ Ἀρτοξέρξης ἐν ἀντὶ πάντων ὧν ἐλύπει 15
 τοὺς Ἕλληνας εὐφραϊνε, Τισαφέρην τὸν ἐχθιστὸν αὐ-
 τοῖς καὶ δυσμενέστατον ἀποκτείνας. Ἀπέκτεινε δὲ ταῖς
 διαβολαῖς αὐτοῦ τῆς Παρυσάτιδος συνεπιθερένης. Οὐ
 γὰρ ἐνέμεινε τῇ ὀργῇ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ
 23 διηλλάγη τῇ μητρὶ καὶ μετεπέμψατο νοῦν μὲν ὀρῶν ἔχου- 20
 σαν καὶ φρόνημα βασιλείας ἄξιον, αἰτίας δὲ μηδεμιᾶς
 οὔσης ἐμποδῶν ἔτι δι' ἣν ὑπόφονται συνόντες ἀλλήλοις
 ἢ λυπήσουσιν. Ἐκ δὲ τούτου πάντα πρὸς χάριν ὑπουρ-
 γοῦσα βασιλεῖ, καὶ τῷ πρὸς μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἐπραττε
 δυσκολαίνειν ἔχουσα τὸ δύνασθαι παρ' αὐτῷ καὶ τυγχά- 25
 νειν ἀπάντων, ἦσθετο τῆς ἐτέρας τῶν θυγατέρων, Ἀτίσ-
 σης, ἐρῶντος ἔρωτα δεινόν, ἐπικρουπτομένου δὲ δι' ἐκελ-
 νην οὐχ ἠκίστα καὶ κολάζοντος τὸ πάθος, ὡς φασιν ἐνιοί,
 καίτοι γεγεννημένης ἤδη πρὸς τὴν παρθένον ὀμιλίας αὐ-
 τῷ λαθραίας. Ὡς οὖν ὑπώπτευσεν ἡ Παρυσάτις, τὴν 30
 παῖδα μᾶλλον ἢ πρότερον ἡσπάζετο καὶ πρὸς τὸν Ἀρτο-
 ξέρξην ἐπήνει τό τε κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ ἦθος, ὡς βασι-

λικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς. Τέλος οὖν γῆμαι τὴν κόρην
 ἐπεισε καὶ γνησίαν ἀποδείξει γυναῖκα, χαίρειν ἔσσαντα
 δόξας Ἑλλήνων καὶ νόμους, Πέρσαις δὲ νόμον αὐτὸν
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ δικαιοτὴν ἀσυχρῶν καὶ καλῶν ἀποδε-
 5 δειγμένον. Ἐνιοὶ μέντοι λέγουσιν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἡρα-
 κλείδης ὁ Κυματός, οὐ μίαν μόνον τῶν θυγατέρων, ἀλλὰ
 καὶ δευτέραν, Ἀμυστριν, γῆμαι τὸν Ἀρτοξέρεξην, περὶ
 ἧς ὀλίγον ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν. Τὴν δ' Ἄτοσσαν οὐ-
 τως ἠγάπησεν ὁ πατὴρ συνοικοῦσαν, ὥστε ἀλφουῦ κατα-
 10 νεμηθέντος αὐτῆς τὸ σῶμα δυσχερᾶναι μὲν ἐπὶ τούτῳ
 μὴδ' ὀτιοῦν, εὐχόμενος δὲ περὶ αὐτῆς τῇ Ἡρᾷ προσ-
 κυνηῆσαι μόνην θεῶν ἐκέλευεν ταῖς χερσὶ τῆς γῆς ἀφάμι-
 νος, δῶρά τε τῇ θεῷ τοσαῦτα κέμψαι τοὺς σατράπαις
 καὶ φίλους αὐτοῦ κελεύσαντος, ὥστε τὰ μεταξὺ τοῦ
 15 ἱεροῦ καὶ τῶν βασιλείων ἑκκαίδεκα στάδια χρυσοῦ καὶ
 ἀργύρου καὶ πορφύρας καὶ ἵππων ἐμπλησθῆναι.

XXIV. Πόλεμον δὲ πρὸς μὲν Αἰγυπτίους διὰ Φα-
 ναβάξου καὶ Ἰφικράτους ἐξενεγκὼν ἀπέτυχε, στασια-
 σάντων ἐκείνων· ἐπὶ δὲ Καδουσίους αὐτὸς ἐστράτευσε
 20 τριάκοντα μυριάσι πεζῶν καὶ μυρίοις ἵππεῦσιν. Ἐρ-
 βαλῶν δὲ εἰς χώραν τραχύτητι χαλεπὴν καὶ ὀμιχλώδη
 καὶ τῶν ἀπὸ σπόρου καρπῶν ἄγονον, ἀπλοῖς δὲ καὶ μῆ-
 λοις καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἀκροδρόοις τρέφουσαν ἀνθρώ-
 25 ροὺς πολεμικοὺς καὶ θυμοειδεῖς, ἔλαθε μεγάλας ἀπο-
 ῥαῖς καὶ κινδύνοις περιπεσῶν. Οὐδὲν γὰρ ἐδώδιμον
 ἦν λαμβάνειν οὐδὲ ἐξωθεῖν ἐπεισάγεσθαι, τὰ δὲ ὑποζύ-
 για μόνον κατέκοπτον, ὥστε ὄνου κεφαλὴν μόλις δραχ-
 μῶν ἐξήκοντα ὄνιον εἶναι. Τὸ δὲ βασιλικὸν δαίκνον
 ἐξελεῖφθη· καὶ τῶν ἵππων ὀλίγοι περιῆσαν ἔτι, τοὺς δὲ
 30 ἄλλους ἐσθλόντες κατανηλώκεσαν. Ἐνταῦθα Τηρίβρα-
 ζος, ἀνὴρ πολλάκις μὲν ἐν πρώτῃ δι' ἀνδραγαθίαν τάξει
 γενόμενος, πολλάκις δὲ ἀπορριφθεὶς διὰ κουφότητα καὶ

τότε ταπεινὰ πράττων καὶ περιορῶμενος, ἔσωσε βασιλέα καὶ τὸν στρατὸν. Ὅντων γὰρ δυεῖν ἐν τοῖς Καδουσίοις βασιλέων, ἑκατέρου δὲ χωρὶς στρατοπεδεύοντος, ἐντυχὼν τῷ Ἀρτοξέρξῃ καὶ φράσας περὶ ὧν διενοεῖτο πράττειν, ἐβάδιξεν αὐτὸς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν Καδουσίων καὶ 5 πρὸς τὸν ἕτερον κρύφα τὸν υἱὸν ἔψμπευ. Ἐξηπάτα δὲ ἑκάτερον ἑκάτερος λέγων, ὡς ἄτερος ἐπιπρεσβεύεται πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην φιλίαν μόνῳ πράττων ἑαυτῷ καὶ συμμαχίαν· οὐκοῦν, εἰ σωφρονεῖ, χρῆναι πρότερον ἐντυγχάνειν ἐκείνῳ, αὐτὸν δὲ συμπράξειν ἅπαντα. Τοῦ-10 τοις ἐπέισθησαν ἀμφοτέρω, καὶ φθάνειν ἀλλήλους νομίζοντες ὁ μὲν τῷ Τηριβάξῳ συνέπεμψε πρέσβεις, ὁ δὲ τῷ παιδί τῷ Τηριβάξου. Διατριβῆς δὲ γενομένης ὑποψία καὶ διαβολαὶ κατὰ τοῦ Τηριβάξου τῷ Ἀρτοξέρξῃ προσέπιπτον· αὐτὸς δὲ δυσθύμως εἶχε καὶ μετενόει 15 πιστεύσας τῷ Τηριβάξῳ καὶ τοῖς φθονοῦσιν ἐγκαλεῖν 24 παρδείχεν. Ἐπεὶ δὲ ἦκεν ὁ Τηριβάξος, ἦκε δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοὺς Καδουσίους ἄγοντες, ἐγένοντο δὲ σπονδαὶ πρὸς ἀμφοτέρους καὶ εἰρήνη, μέγας ὧν ὁ Τηριβάξος ἦδη καὶ λαμπρὸς ἀνεξεύγνυε μετὰ τοῦ βασιλέως, ἐπιδεικνυ-20 μένου πᾶσαν τὴν δειλίαν καὶ τὴν μαλακίαν οὐ τρυφῆς καὶ πολυτελείας, ὥσπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἔκγονον οὐσαν, ἀλλὰ μοχθηρᾶς φύσεως καὶ ἀγεννοῦς καὶ δόξαις πονηραῖς ἐπομένης. Οὔτε γὰρ χρυσὸς οὔτε κἀνδύς οὔτε ὁ τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ταλάντων περικείμενος ἀεὶ 25 τῷ βασιλέως σώματι κόσμος ἐκείνου ἀπεκώλυε πονεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν, ὥσπερ οἱ τυχόντες, ἀλλὰ τὴν τε φάρετραν ἐνημέμενος καὶ τὴν πέλιτην φέρων αὐτὸς ἐβάδιζε πρῶτος ὁδοὺς ὄρεινὰς καὶ προσάντεις, ἀπολιπὼν τὸν ἵππον, ὥστε τοὺς ἄλλους πτεροῦσθαι καὶ συνεπικουφίξε- 30 σθαι τὴν ἐκείνου προθυμίαν καὶ φάωμην ὀρῶντας· καὶ

γὰρ διακοσίων καὶ πλειόνων σταδίων κατήνυνεν ἡμέρας
ἐκάστης πορείαν.

XXV. Ἐπεὶ δὲ εἰς σταθμὸν κατέβη βασιλικὸν παρα-
δείσους ἔχοντα θυμαστοὺς καὶ κεκοσμημένους διαπρε-
5 πῶς ἐν τῷ πέριξ ἀδένδρῳ καὶ ψιλῷ χωρίῳ, κρύους ὄν-
τος, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις ἐκ τοῦ παραδείσου ξυλί-
ζεσθαι τὰ δένδρα κόπτοντας, μήτε πεύκης μήτε κυκαρί-
του φειδομένους. Ὀκνοῦντων δὲ καὶ φειδομένων διὰ
τὰ κάλλη καὶ τὰ μεγέθη, λαβὼν πέλεκυν αὐτὸς ὕπερ ἢ
10 μέγιστον καὶ κάλλιστον τῶν φυτῶν ἔκοψεν. Ἐκ δὲ τού-
του ξυλιζόμενοι καὶ πολλὰ πυρὰ ποιοῦντες εὐμαρῶς
ἐνυκτέρευσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀπο-
βαλὼν ἄνδρας, ἵππους δὲ ὁμοῦ τι πάντας ἐπανήλθε.
Καὶ δόξας καταφρονεῖσθαι διὰ τὴν ἀτυχίαν καὶ τὴν ἀπό-
15 τευξιν τῆς στρατείας ἐν ὑποψίαις εἶχε τοὺς πρώτους
καὶ πολλοὺς μὲν ἀνῆρει δι' ὄργην, πλείονας δὲ φοβοί-
μενος. Ἡ γὰρ δειλία φονικώτατόν ἐστιν ἐν ταῖς τυραν-
νίαις, ἴλεων δὲ καὶ πρᾶον καὶ ἀνύποπτον ἢ θαρραλέ-
της. Διὸ καὶ τῶν θηρίων τὰ ἀτιθάσεντα καὶ δυσεξημέ-
20 ρωτα ψοφοδεῆ καὶ δειλά, τὰ δὲ γενναῖα πιστεύοντα μάλ-
λον διὰ τὸ θαρρεῖν οὐ φεύγει τὰς φιλοφροσύνας.

XXVI. Ὁ δὲ Ἄρτοξέρξης ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἤσθάν-
νετο τοὺς υἱοὺς ἀγῶνα περὶ τῆς βασιλείας ἐν τοῖς φί-
λοις καὶ τοῖς δυνατοῖς ἔχοντας. Οἱ μὲν γὰρ εὐγνώμονες
25 ἤξιουν, ὥς ἔλαβεν αὐτός, οὕτως ἀπολιπεῖν πρεσβεία
Δαρείῳ τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ νεώτατος Ὀρχος ὄξυς ὢν καὶ
βίαιος εἶχε μὲν καὶ τῶν περὶ τὸ βασίλειον οὐκ ὀλίγοις
σπουδασίας, ἤλπριζε δὲ μάλιστα κατεργάσεσθαι τὸν πα-
τέρα διὰ τῆς Ἀτόσσης. Ἐκείνην γὰρ ἐθεράπευεν ὡς
30 γαμησομένην καὶ συμβασιλεύσουσαν αὐτῷ μετὰ τὴν τοῦ
πατρὸς τελευτήν. Ἦν δὲ λόγος, ὅτι καὶ ζῶντος ἐλάν-
θανεν αὐτῇ πλησιάζων. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἠγνόησεν ὁ

Ἄρτοξέρξης· ταχὺ δὲ βουλόμενος ἐκκροῦσαι τῆς ἐλπί-
δος τὸν Ὀχον, ὅπως μὴ τὰ αὐτὰ Κύρω τολμήσαντος αὐ-
τοῦ πόλεμοι καὶ ἀγῶνες αὐθις καταλάβωσι τὴν βασι-
λειάν, ἀνέδειξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα πεντηκοστὸν ἔτος
γεγονότα, καὶ τὴν καλουμένην κίταριν ὀρθὴν φέρειν 5
ἔδωκε. Νόμου δὲ ὄντος ἐν Πέρσαις δωρεὰν αἰτεῖν τὸν
ἀναδειχθέντα καὶ διδόναι τὸν ἀναδείξαντα πᾶν τὸ αἰτη-
θέν, ἄνπερ ἢ δυνατόν, ἤτησεν Ἀσπασίαν ὁ Δαρεῖος τὴν
μάλιστα σπουδασθεῖσαν ὑπὸ Κύρου, τότε δὲ βασιλεὶ
παλλακενομένην. Ἦν δὲ Φωκαῖς τὸ γένος ἀπ' Ἰωνίας, 10
ἐλευθέρων γονέων καὶ τεθραμμένη κοσμίως. Ἐπεὶ δὲ
Κύρου δειπνοῦντος εἰσήχθη μεθ' ἑτέρων γυναικῶν, αἱ
μὲν ἄλλαι παρακαθεζόμεναι προσπαίζοντος αὐτοῦ καὶ
ἀπτομένου καὶ σκώπτουτος οὐκ ἀηδῶς ἐνεδέχοντο τὰς
φιλοφροσύνας, ἐκείνη δὲ παρὰ τὴν κλίνην εἰστήκει σιωπῇ 15
καὶ Κύρου καλοῦντος οὐχ ὑπήκουε· βουλομένων δὲ
025 προσάγειν τῶν κατευναστῶν „Οἰμῶζεται μέντοι τού-
των“ εἶπεν „ὃς ἂν ἐμοὶ προσαγάγῃ τὰς χεῖρας.“ Ἔδοξεν
οὖν ἄχαρις τοῖς παροῦσιν εἶναι καὶ ἄγροικος. Ὁ δὲ Κύ-
ρος ἤσθεις ἐγέλασε καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγαγόντα τὰς γυ- 20
ναῖκας „Ἄρα ἤδη συνορᾷς, ὅτι μοι μόνην ταύτην ἐλευ-
θέραν καὶ ἀδιάφθορον ἦκεις κομίζων;“ Ἐκ δὲ τούτου
προσείχεν ἀρξάμενος αὐτῇ, καὶ μάλιστα πασῶν ἔστερξε
καὶ σοφὴν προσηγόρευσεν. Ἐάλω δὲ Κύρου πεσόντος
ἐν τῇ μάχῃ καὶ διαρπαζομένου τοῦ στρατοπέδου. 25

XXVII. Ταύτην ὁ Δαρεῖος αἰτήσας ἠνίασε τὸν πα-
τέρα· δύσζηλα γὰρ τὰ βαρβαρικά δεινῶς περὶ τὸ ἀκό-
λαστον, ὥστε μὴ μόνον τὸν προσελθόντα καὶ θιγόντα
παλλακῆς βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν πορείᾳ προεξελ-
θόντα καὶ διεξελάσαντα τὰς ἀμάξας, ἐφ' αἷς κομίζονται, 30
θανάτῳ κολάζεσθαι. Καίτοι τὴν μὲν Ἄτοσσαν εἶχεν
ἔρωτι ποιησάμενος γυναῖκα παρὰ τὸν νόμον, ἐξήκοντα

δὲ καὶ τριακόσῳ παρειρέφοντο κάλλι διαφέρουσαι
παλλακίδες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἰτηθεὶς ἐκείνην ἔλευ-
θέραν ἔφησεν εἶναι καὶ λαμβάνειν ἐκέλευσε βουλομέ-
νην, ἄκουσαν δὲ μὴ βιάζεσθαι. Μεταπεμφθεῖσης δὲ
5 τῆς Ἀσπασίας καὶ παρ' ἐλπίδας τοῦ βασιλέως ἐλομένης
τὸν Δαρεῖον, ἔδωκε μὲν ὑπ' ἀνάγκης τοῦ νόμου, δούς
δὲ ὀλίγον ὕστερον ἀφείλετο. Τῆς γὰρ Ἀρτέμιδος τῆς
ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀναῖτιν καλοῦσιν, ἰέρειαν ἀνέδειξεν
αὐτήν, ὅπως ἀγνὴ διάγη τὸν ἐπίλοιπον βίον, οἴομενος
10 οὐ χαλεπήν, ἀλλὰ καὶ μετρίαν τινὰ καὶ παιδιᾷ μεμυγμέ-
νην ταύτην λήψεσθαι δίκην παρὰ τοῦ παιδός. Ὁ δ'
ἦνεγκεν οὐ μετρίως, εἴτ' ἔρωτι τῆς Ἀσπασίας περιπα-
θῆς γεγωνῶς, εἴτε ὑβρίσθαι καὶ κεχλευάσθαι νομίζον
ὑπὸ τοῦ πατρός. Αἰσθόμενος δ' αὐτὸν οὕτως ἔχοντα
15 Τηρίβαζος ἐτι μᾶλλον ἐξετράχυνεν ἐν τοῖς ἐκείνου συν-
ιδῶν τὰ καθ' αὐτόν. Ἦν δὲ τοιαῦτα. Πλειόνων οὖ-
σῶν βασιλεῖ θυγατέρων ὠμολόγησε Φαρναβάζῳ μὲν
Ἀπάμαν δῶσειν γυναῖκα, Ῥοδογούνην δὲ Ὀρόντη, Τη-
ριβάζῳ δὲ Ἀμηστριν. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἔδωκε, Τη-
20 ρίβαζον δὲ ἐψεύσατο γήμας αὐτὸς τὴν Ἀμηστριν, ἀνί-
ἐκείνης δὲ τῷ Τηριβάζῳ τὴν νεωτάτην Ἀτοσσαν ἐνε-
γύησεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἐρασθεὶς ἔγημεν, ὡς εἴρη-
ται, παντάπασι θυσμενῶς πρὸς αὐτὸν ὁ Τηρίβαζος ἔσχεν.
οὐδὲ ἄλλως στάσιμος ὦν τὸ ἦθος, ἀλλ' ἀνώμαλος καὶ
25 παράφορος. Διὸ καὶ νῦν μὲν εὐήμερῶν ὅμοια τοῖς προ-
τοις, νῦν δὲ προσκρούων καὶ σκορακιζόμενος οὐδεμίαν
ἔφερεν ἐμμελῶς μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ τιμώμενος ἢ
ἐπαχθῆς ὑπὸ χαννότητος, καὶ τὸ κολουόμενον οὐ ταπει-
νὸν οὐδὲ ἡσυχάζον, ἀλλὰ τραχὺ καὶ ἀγέρωχον εἶχε.

30 XXVIII. Πῦρ οὖν ἐπὶ πῦρ ἐγένετο τῷ νεανίσκῳ
προσκειμένος ὁ Τηρίβαζος αἰεὶ καὶ λέγων, ὡς οὐδὲν ὀνί-
νησιν ἢ κίταρις ἐστῶσα περὶ τῆ κεφαλῇ τοὺς ὑφ' αὐτῶν

μὴ ζητοῦντας ὀρθοῦσθαι τοῖς πράγμασι, κάκεινον ἀβέλ-
 τερα φρονεῖν, εἰ, τοῦ μὲν ἀδελφοῦ διὰ τῆς γυναικωνί-
 τιδος ἐνδυομένου τοῖς πράγμασι, τοῦ δὲ πατρὸς οὕτως
 ἐμπληκτον ἦθος καὶ ἀβέβαιον ἔχοντος, οἴεται βέβαιον
 αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ὑπάρχειν. Ὁ γὰρ Ἑλληνικοῦ χάριν 5
 γυναίου τὸν ἄψευστον ἐν Πέρσαις ψευδάμενος νόμον
 οὐ δὴ πον πιστός ἐστι τὰς περὶ τῶν μεγίστων ὁμολογίας
 ἐμπεδώσειν. Οὐ ταῦτό δ' εἶναι τὸ μὴ τυχεῖν Ὄχῳ κά-
 κείνω τὸ στέρεσθαι τῆς βασιλείας. Ὄχον μὲν γὰρ οὐ-
 δένα κωλύσειν ἰδιώτην βιοῦν μακαρίως, ἐκείνω δ' ἀπο- 10
 δεδειγμένῳ βασιλεὶ βασιλεύειν ἀνάγκη ἢ μηδὲ ζῆν εἶ-
 ναι. Καθόλου μὲν οὖν ἴσως, τὸ Σοφόκλειον,

ταχεῖα κειθῶ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ·

λεῖα γὰρ τις ἢ πορεία καὶ κατάντης ἐπὶ τὸ βουλόμενον.
 βούλονται δὲ οἱ πλείστοι τὰ φαῦλα δι' ἀπειρίαν τῶν κα- 15
 026 λῶν καὶ ἄγνοιαν· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μέγεθος τὸ τῆς ἀρ-
 χῆς καὶ τὸ πρὸς τὸν Ὄχον τοῦ Δαρείου δέος ὑπόθεσιν
 τῷ Τηριβάξῳ παρεῖχε· Κυπρογένεια δ' οὐ πάμπαν ἀναί-
 τιος, ἢ τῆς Ἀσπασίας ἀφαιρέσις.

XXIX. Ἐπέδωκεν οὖν ἑαυτὸν τῷ Τηριβάξῳ· καὶ 20
 πολλῶν ἤδη συνισταμένων εὐνοῦχος ἐδήλωσε τῷ βασι-
 λεὶ τὴν ἐπιβουλήν καὶ τὸν τρόπον, εἰδὼς ἀκριβῶς, ὅτι
 νυκτὸς ἐγνώκασιν ἐν τῷ θαλάμῳ κατακείμενον ἀναιρεῖν
 αὐτὸν ἐπεισελθόντες. Ἀκούσαντι δὲ τῷ Ἀρτοξέρξῳ καὶ
 τὸ παριδεῖν κίνδυνον τηλικούτου, ἀμελήσαντα τῆς δια- 25
 βολῆς, δεινὸν ἐδόκει, καὶ τὸ πιστεῦσαι μηδενὸς ἐλέγχου
 γενομένου δευνότερον. Οὕτως οὖν ἐποίει· τὸν μὲν εὐ-
 νοῦχον ἐκείνοισ ἐκέλευσε παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν,
 αὐτὸς δὲ τοῦ θαλάμου τὸν ὀπισθεν τῆς κλίνης τοῖχον
 ἐκκόψας καὶ θυρώσας κατεκάλυψε ἀυλαία τὰς θύρας. 30
 Ἐνστάσης δὲ τῆς ᾠρας καὶ φράσαντος τοῦ εὐνοῦχου τὸν
 καιρόν, ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπέμεινε καὶ οὐκ ἐξανέστη πρό-

τερον ἢ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένων τὰ πρόσωπα κατιδεῖν
 καὶ γνωρίσαι σαφῶς ἕκαστον. Ὡς δὲ εἶδεν ἐσπασμένους
 τὰ ἐγχειρίδια καὶ προσφερομένους, ταχὺ τὴν αὐλαίαν
 ὑπολαβῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐντὸς οἶκημα καὶ τὰς θύ-
 5 ρας ἐπήρραξε κράζων. Ὀφθέντες οὖν οἱ σφαγεῖς ὑπ'
 αὐτοῦ, πράξαντες δὲ μηθέν, ἀπεχώρουν φυγῇ διὰ θυ-
 ρῶν, καὶ τοὺς περὶ τὸν Τηρίβαζον ἐκέλευον ἀποχωρεῖν
 ὡς φανεροὺς γεγονότας. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διαλυθέντες
 ἔφυγον· ὁ δὲ Τηρίβαζος συλλαμβανόμενος πολλοὺς
 10 ἀπέκτεινε τῶν βασιλέως δορυφόρων καὶ μόγις ἀπο-
 τίῳ πληγῆς πόρρωθεν ἔπεσε. Τῷ δὲ Δαρείῳ μετὰ τῶν
 τέκνων ἀναχθέντι καθίσας τοὺς βασιλεῖους δικαστάς,
 οὐ παρῶν αὐτός, ἀλλ' ἐτέρων κατηγορησάντων, ἐκέλευ-
 σεν ὑπηρέτας τὴν ἐκάστου γραφασμένους ἀπόφασιν ὡς
 15 αὐτὸν ἐπανευρεῖν. Ἀποφνημαμένων δὲ πάντων ὁμοίως
 καὶ καταγνόντων τοῦ Δαρείου θάνατον, οἱ μὲν ὑπηρέ-
 ται συλλαβόντες αὐτὸν εἰς οἶκημα πλησίον ἀπήγαγον, ὁ
 δὲ δῆμιος κληθεὶς ἤκε μὲν ξυρὸν ἔχων, ᾧ τὰς κεφαλὰς
 ἀποτέμνουσι τῶν κολαζομένων, ἰδὼν δὲ τὸν Δαρειὸν
 20 ἔξεπλάγη καὶ ἀνεχώρει πρὸς τὰς θύρας ἀποβλέπων, ὡς
 οὐ δυνησόμενος οὐδὲ τολμήσων αὐτόχειρ γενέσθαι βα-
 σιλέως. Ἐξῶθεν δὲ τῶν δικαστῶν ἀπειλούντων καὶ
 διακελευομένων ἀναστρέφας καὶ τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ δραχά-
 μενος τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ καταγαγὼν ἀπέτεμε τῷ ξυρῷ
 25 τὸν τράχηλον. Ἐνιοὶ δὲ φασὶ τὴν κρίσιν γενέσθαι βα-
 σιλέως αὐτοῦ παρόντος, τὸν δὲ Δαρειὸν, ὡς κατελαβ-
 βάνετο τοῖς ἐλέγχοις, ἐπὶ στόμα πεσόντα δεῖσθαι καὶ
 ἱκετεύειν· τὸν δὲ ὑπ' ὀργῆς ἀναστάντα καὶ σπασάμενον
 τὸν ἀκινάκην τύπτειν, ἕως ἀπέκτεινεν· εἶτα εἰς τὴν
 30 αὐλὴν προελθόντα τὸν Ἥλιον προσκυνῆσαι καὶ εἰπεῖν·
 „Εὐφραίνεσθε ἀπιόντες, ᾧ Πέρσαι, καὶ λέγετε τοῖς ἄλ-

λοις, ὅτι τοῖς ἄθεσμα καὶ παράνομα διανοηθεῖσιν ὁ μέγας Ὠρομάξης δίκην ἐπιτέθεικεν.“

XXX. Ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιοῦτον ἔσχε τέλος. Ὁ δὲ Ὠχος ἤδη μὲν ἦν ταῖς ἐλπίσι λαμπρὸς ὑπὸ τῆς Ἀτόσσης ἐπαιρόμενος, ἔτι δὲ ἐφοβεῖτο τῶν μὲν γνησίων τὸν ὑπόλοιπον Ἀριάσπην, τῶν δὲ νόθων Ἀρσάμην. Ὁ μὲν γὰρ Ἀριάσπης οὐ διὰ τὸ πρεσβύτερος εἶναι τοῦ Ὠχου, πρῶτος δὲ καὶ ἀπλοῦς καὶ φιλόανθρωπος, ἤξιούτο βασιλεύειν ὑπὸ τῶν Περσῶν· ὁ δὲ Ἀρσάμης καὶ νοῦν ἔχειν ἐδόκει καὶ μάλιστα τῷ πατρὶ προσφιλεῖς ὦν οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ὠχον. Ἐπιβουλεύων οὖν ἀμφοτέροις καὶ δολερὸς ὦν ὁμοῦ καὶ φονικὸς ἐχρήσατο τῇ μὲν ἀμότητι τῆς φύσεως πρὸς τὸν Ἀρσάμην, τῇ δὲ κακουργίᾳ καὶ δεινότητι πρὸς τὸν Ἀριάσπην. Ἐπέπεμψε γὰρ πρὸς αὐτὸν εὐνούχους καὶ φίλους βασιλέως ἀπειλὰς τινὰς αἰεὶ καὶ λόγους φοβεροὺς ἀπαγγέλλοντας, ὡς τοῦ πατρὸς ἐγνωκὸτος ἀποκτινῦναι αὐτὸν ὡμῶς καὶ ἐφυβρίστως. Οἱ δὲ ταῦτα καθ' ἡμέραν ἐκφέρειν δοκοῦντες ὡς ἀπόρητα, καὶ τὰ μὲν μέλλειν, τὰ δὲ ὅσον οὕτω πράσσειν βασιλεῖα λέγοντες, οὕτως ἐξέπληξαν τὸν ἄνθρωπον καὶ τοσαύτην ἐνέβαλον πτοίαν αὐτῷ καὶ ταραχὴν καὶ δυσθυμίαν εἰς τοὺς λογισμοὺς, ὥστε φάρμακον σκευάσαντα τῶν θανάσιμων καὶ πιόντα τοῦ ζῆν ἀπαλλαγῆναι. Πυθόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς, ἐκείνου μὲν ἀπέκλαυσε, τὴν δ' αἰτίαν ὑπώπτευεν. Ἐλέγχειν δὲ καὶ ζῆτεῖν ἑξαδυνατῶν διὰ γῆρας ἔτι μᾶλλον ἠσπάζετο τὸν Ἀρσάμην καὶ δῆλος ἦν μάλιστα πιστεύων ἐκείνῳ καὶ παρρησιαζόμενος. Ὅθεν οἱ περὶ τὸν Ὠχον οὐκ ἀνεβάλλοντο τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' Ἀρπάτην υἱὸν Τηριβάξου παρασκευάσαντες ἀπέκτειναν δι' ἐκείνου τὸν ἄνθρωπον. Ἦν μὲν οὖν ἐπὶ ῥοπῆς μικρᾶς ὁ Ἀρτοξέρξης διὰ τὸ γῆρας ἤδη τότε· προσπεσόντος δὲ αὐτῷ τοῦ περὶ τὸν Ἀρσάμην πά-

θους οὐδὲ ὀλίγον ἀντέσχευ, ἀλλ' εὐθύς ὑπὸ λύπης καὶ
 δυσθυμίας ἀπεσβέσθη, βιώσας μὲν ἐνενηκοντα καὶ τέ-
 σαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ δύο καὶ ἐξήκοντα, δόξας δὲ
 5 ὦχον ὁμότητι καὶ μαιφονία πάντας ὑπερβαλλόμενον.

Α Ρ Α Τ Ο Σ.

10

1. Παροιμίαν τινὰ παλαιάν, ᾧ Πολύκρατες, δειδασ-
 μοι δοκεῖ τὸ δύσφημον αὐτῆς, ὁ φιλόσοφος Χρῦσιππος
 οὐχ ὄν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι
 διατίθεται,

- 15 τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;
 Διονυσόδωρος δὲ ὁ Τροιζήνιος ἐλέγχων αὐτὸν ἀντεπι-
 θησι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν·
 τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;
 καὶ φησι τοὺς ἀφ' αὐτῶν οὐθενὸς ἀξιόους ὄντας, ὑπο-
 20 δυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρεταῖς καὶ πλεονάζον-
 τας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστο-
 μιζεσθαι. Ἄλλ' ᾧ γε φύσει τὸ γενναῖον ἐπιπρέπει ἐκ
 πατέρων, κατὰ Πίνδαρον, ὥσπερ σοὶ πρὸς τὸ κάλλιστον
 ἀφομοιοῦντι τῶν οἰκοθεν παραδειγμάτων τὸν βίον, εὐ-
 25 δαιμον ἂν εἴη τὸ μεμνησθαι τῶν ἀπὸ γένους ἀρίστως
 ἀκούοντας περὶ αὐτῶν αἰεὶ τι καὶ λέγοντας. Οὐ γὰρ
 ἰδίῳ ἀπορίᾳ καλῶν ἐξαρτῶσιν ἀλλοτριῶν ἐπαίνων τῆ
 δόξαν, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνων τὰ οἰκεῖα συνάπτοντες, ὡς
 καὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ βίου καθηγεμόνας εὐφημοῦσι.
 30 Διὸ καὶ γὰρ τὸν Ἀράτου τοῦ σοῦ πολίτου καὶ προπάτορος
 βίον, ὃν οὔτε τῆ δόξῃ τῆ περὶ σεαυτὸν οὔτε τῆ δυνάμει
 καταισχύνεις, ἀπέσταλκά σοι συγγραψάμενος, οὐχ ὡς

οὐχὶ πάντων ἀκριβέστατά σοι μεμεληκὸς ἐξ ἀρχῆς ἐπί-
 στασθαι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀλλ' ὅπως οἱ παῖδές σου
 Πολυκράτης καὶ Πυθοκλῆς οἰκείοις παραδείγμασιν ἐν-
 τρέφονται, τὰ μὲν ἀκούοντες, τὰ δὲ ἀναγινώσκοντες,
 ἅπερ αὐτοὺς μιμεῖσθαι προσήκει. Φιλαύτου γὰρ ἀν- 5
 δρός, οὐ φιλονάλου, παντὸς ἀεὶ βέλτιστον ἠγείσθαι.

II. Ἡ Σικυωνίων πόλις, ἐπεὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς
 ἀκράτου καὶ Δωρικῆς ἀριστοκρατίας ὥσπερ ἀρμονίας
 συγχυθείσης εἰς στάσεις ἐνέπεσε καὶ φιλοτιμίας δημα-
 γωγῶν, οὐκ ἐπαύσατο νοσοῦσα καὶ ταραττομένη καὶ 10
 τύραννον ἐκ τυράννου μεταβάλλουσα, μέχρι οὐ Κλέω-
 νος ἀναιρεθέντος εἴλοντο Τιμοκλείδαν ἄρχοντα καὶ
 Κλεινίαν, ἄνδρας ἐνδόξους τὰ μάλιστα καὶ ἐν δυνάμει
 τῶν πολιτῶν ὄντας. Ἦδη δὲ τινα τῆς πολιτείας κα-
 28 τάστασιν ἔχειν δοκούσης Τιμοκλείδας μὲν ἀπέθανεν, 15
 Ἄβαντίδας δὲ ὁ Πασέου τυραννίδα πράττων ἑαυτῷ τὸν
 Κλεινίαν ἀπέκτεινε καὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων τοὺς
 μὲν ἐξέβαλε, τοὺς δὲ ἀνείλεν. Ἐξήτει δὲ καὶ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ, Ἄρατον, ἀνελεῖν, ἑπταετῆ καταλελειμμένον.
 Ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν οἰκίαν ταραχῇ συνεκπεσῶν τοῖς φεύ- 20
 γουσιν ὁ παῖς καὶ πλανώμενος ἐν τῇ πόλει περίφοβος
 καὶ ἀβοήθητος κατὰ τύχην ἔλαθεν εἰς οἰκίαν παρελθὼν
 γυναικός, ἀδελφῆς μὲν Ἄβαντίδου, Προφάντῳ δὲ τῷ
 Κλεινίου ἀδελφῷ γεγαμημένης, ὄνομα Σωσοῦς. Αὕτη
 δὲ καὶ τὸ ἦθος οὔσα γενναία καὶ σὺν θεῷ τιμὴν τὸ παι- 25
 δίον οἰομένη καταπεφευγῆναι πρὸς αὐτὴν ἀπέκρυψεν
 ἔνδον, εἶτα νυκτὸς εἰς Ἄργος ὑπεξέπεμψεν.

III. Οὕτω δ' ἐκκλαπέντι τῷ Ἄρατῳ καὶ διαφυγόντι
 τὸν κίνδυνον εὐθύς μὲν ἐνεφύετο καὶ συνηύξετο τὸ
 σφοδρὸν καὶ διάπυρον μῖσος ἐπὶ τοὺς τυράννους. Τρε- 30
 φόμενος δὲ παρὰ τοῖς ἐν Ἄργει ξένοις καὶ φίλοις πα-
 τρώοις ἐλευθερίως, καὶ τὸ σῶμα βλαστάνον ὀρῶν εἰς

εὐξίαν καὶ μέγεθος, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ἀσκήσει τῇ περὶ
 παλαιστραν, ὥστε καὶ πένταθλον ἀγωνίσασθαι καὶ στε-
 φάνων τυχεῖν. Ἐπιφαίνεται δ' ἀμέλει καὶ ταῖς εἰκόσιν
 ἀθλητικῇ τις ἰδέα, καὶ τὸ συνετὸν τοῦ προσώπου καὶ
 5 βασιλικὸν οὐ παντάπασιν ἀρνείται τὴν ἀθηφαγίαν καὶ τὸ
 σκαφεῖον. Ὅθεν ἐνδεέστερον ἴσως ἢ πολιτικῶ προσῆκον
 ἦν ἀνδρὶ περὶ τὸν λόγον ἐσπούδασε· καίτοι γεγονέναι
 κομψότερον εἰπεῖν ἢ δοκεῖ τισιν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων
 κρίνουσιν, ἃ παρέργως καὶ ὑπὸ χεῖρα διὰ τῶν ἐπιτυ-
 10 χόντων ὀνομάτων ἀμιλλησάμενος κατέλιπε. Χρόνῳ δὲ
 ὕστερον Ἀβαντίδαν μὲν οἱ περὶ Δεινίαν καὶ Ἀριστοτέλη
 τὸν διαλεκτικόν, εἰωθότα τοῖς λόγοις αὐτῶν κατ' ἀγο-
 ρὰν σχολαζόντων ἐκάστοτε παρεῖναι καὶ συμφιλονεικεῖν,
 ἐμβalόντες εἰς τοιαύτην διατριβὴν καὶ κατασκευάσαν-
 15 τες ἐπιβουλήν ἀνεῖλον, Πασέαν δὲ τὸν Ἀβαντίδου πα-
 τέρα τὴν ἀρχὴν ὑπολαβόντα Νικοκλῆς δολοφονήσας
 ἑαυτὸν ἀνέδειξε τύραννον. Τοῦτον ἐμπερέστατον λέ-
 γουσι τὴν ὄψιν Περιάνδρῳ τῷ Κυψέλου γενέσθαι, κα-
 θάπερ Ἀλκμαίωνι μὲν τῷ Ἀμφιάρῳ τὸν Πέρσην Ὀρόν-
 20 την, Ἐκτορι δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον νεανίσκον, ὃν ἴστο-
 ρεῖ Μυρτίλος ὑπὸ πλήθους τῶν θεωμένων, ὡς τοῦτο
 ἔγνωσαν, κατακατηθῆναι.

IV. Τοῦ δὲ Νικοκλέους τέσσαρας μῆνας τυραννοῦν-
 τος, ἐν οἷς πολλὰ κακὰ τὴν πόλιν ἐργασάμενος ἐκινδύ-
 25 νευσεν ὑπὸ Αἰτωλῶν ἐπιβουλεuoμένην αὐτὴν ἀποβαλεῖν.
 ἤδη μειράκιον ὁ Ἄρατος ὦν ἀξίωμα λαμπρὸν εἶχε δι'
 εὐγένειαν καὶ φρόνημα, ὃ διέφαινεν οὐ μικρὸν οὐδὲ
 ἀργόν, ἐμβριθὲς δὲ καὶ παρ' ἡλικίαν ἀσφαλεστέρα γνώ-
 μη κεκραμένον. Ὅθεν οἱ τε φυγάδες μάλιστα τὸν νοῦν
 30 ἐκείνῳ προσεῖχον, ὃ τε Νικοκλῆς οὐκ ἡμέλει τῶν πρα-
 τομένων, ἀλλ' ἀδήλως ἀπεθεώρει καὶ παρεφύλαττεν
 αὐτοῦ τὴν ὁρμήν, τόλμημα μὲν οὐδὲν τηλικούτων δε-

διῶς οὐδὲ ἔργον οὐδὲν οὕτω παρακεκινδυνευμένοι, ὑποπτέυων δὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτὸν διαλέγεσθαι φίλοις οὔσι καὶ ξένοις πατρώοις. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ὁ Ἄρατος ἐπεχείρησε τὴν ὁδὸν ἐκείνην βαδίζειν. Ὡς δὲ Ἀντίγονος μὲν ὑπισχνούμενος ἡμέλει καὶ παρήκε τὸν χρό- 5 νον, αἱ δὲ ἀπ' Αἰγύπτου καὶ παρὰ Πτολεμαίου μακρὰν ἦσαν ἐλπίδες, ἔγνω δι' αὐτοῦ καταλύειν τὸν τύραννον.

V. Πρώτοις δὲ κοινοῦται τὴν γνώμην Ἀριστομάχῳ καὶ Ἐκδηλῷ. Τούτων ὁ μὲν ἐκ Σικυῶνος ἦν φυγάς, ὁ δὲ Ἐκδηλος Ἀρκὰς ἐκ Μεγάλης πόλεως, ἀνὴρ φιλόσο- 10 φος καὶ πρακτικός, Ἀρκεσιλάου τοῦ Ἀκαδημιακοῦ γεγονώς ἐν ἄστει συνήθης. Δεξαμένων δὲ τούτων προθύμως διελέγετο τοῖς ἄλλοις φυγάσιν, ὧν ὀλίγοι μὲν αἰσχυνθέντες ἐγκαταλιπεῖν τὴν ἐλπίδα μετεῖχον τῶν 9 πραττομένων, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὸν Ἄρατον ἐπειρῶντο 15 κατακωλύειν ὡς ἀπειρία πραγμάτων θρασυνόμενον. Βουλευομένου δ' αὐτοῦ χωρίον τι τῆς Σικυωνίας καταλαβεῖν, ὃθεν ὠρμημένος διαπολεμήσει πρὸς τὸν τύραννον, ἦκεν εἰς Ἄργος ἀνὴρ Σικυώνιος ἐκ τῆς εἰρκτηῆς ἀποδεδρακώς· ἦν δὲ τῶν φυγάδων ἐνὸς Ξενοκλέους 20 ἀδελφός· καὶ τῷ Ἀράτῳ προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ξενοκλέους ἔλεγε τοῦ τείχους καθ' ὃν ὑπερβὰς αὐτὸς ἐσώθη τόπον, ἐντὸς μὲν ὀλίγου δεῖν ἐπίπεδον εἶναι, προσπεφυκῶτα χωρίοις πετρώδεσι καὶ ὑψηλοῖς, τὸ δὲ ἔξωθεν ὕψος ὑπὸ κλιμάκων οὐ πάνυ ἀνέφικτον. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ 25 Ἄρατος, ἐκπέμπει μετὰ τοῦ Ξενοκλέους οἰκέτας ἰδίους δύο, Σευθᾶν τε καὶ Τέχνωνα, κατασκευσομένους τὸ τεῖχος, ἐγνωκώς, εἰ δύναιτο, κρύφα καὶ πρὸς ἕνα κίνδυνον ὀξέως τὸ πᾶν ἀναρρῆσαι μᾶλλον ἢ μακρῷ πολέμῳ καὶ φανεροῖς ἀγῶσιν ἰδιώτης ἀντικαθίστασθαι πρὸς τύ- 30 ραννον. Ὡς δ' ἐπανῆλθον οἱ περὶ τὸν Ξενοκλέα τοῦ μὲν τείχους εἰληφότες μέτρα καὶ τοῦ τόπου τὴν φύσιν

ἀπαγγέλλοντες οὐκ ἄπορον οὐδὲ χαλεπὴν, τὸ δὲ λαθεῖν προσελθόντας ἐργῶδες εἶναι φάσκοντες ὑπὸ κηπουροῦ τινος κυναρίων, μικρῶν μὲν, ἐκτόπως δὲ μαχίμων καὶ ἀπαρηγορήτων, εὐθύς ἐνίστατο τὴν πρᾶξι.

- 5 VI. Ἡ μὲν οὖν τῶν ὄπλων παρασκευὴ συνήθης ἦν πάντων, ὡς ἔπος εἶπεν, τότε κλωπεταῖς χρωμένων καὶ καταδρομαῖς ἐπ' ἀλλήλους· τὰς δὲ κλίμακας Εὐφράτης ὁ μηχανοποιὸς ἀναφανδὸν ἐκήξατο, τῆς τέχνης αὐτῷ ἀνύποπτον διδούσης, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν τῶν φυγάδων.
- 10 Ἄνδρας δὲ αὐτῷ τῶν μὲν ἐν Ἄργει φίλων ἕκαστος ἑὸν ὀλίγων δέκα παρέσχεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἰδίων οἰκετῶν τριάκοντα καθώπλισεν. Ἐμισθώσατο δὲ καὶ διὰ πρώτου Ξενοφίλου τῶν ἀρχικλώπων οὐ πολλοὺς στρατιώτας, οἷς διεδόθη λόγος, ὡς ἐπὶ τὰς ἵππους τὰς βασιλικὰς εἰς τὴν Σικυωνίαν ἔξοδος ἔσοιτο. Καὶ προεξέ-
- 15 φθησαν οἱ πολλοὶ σποράδες ἐπὶ τὸν Πολυγνώτου πύργον, ἐκεῖ κελευσθέντες περιμεῖναι. Προεπέμφθη δὲ καὶ Καφισίας ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τεσσάρων ἄλλων εὐζώντων οὓς ἔδει πρὸς τὸν κηπουρὸν ἀφικέσθαι σκοταίους φέ-
- 20 σκοντας ὀδοιπόρους εἶναι καὶ καταυλισαμένους αὐτὸν τε συγκλεῖσαι καὶ τοὺς κύνας· οὐ γὰρ ἦν ἄλλη παρελθεῖν. Τὰς δὲ κλίμακας διαλυτὰς οὖσας ἐμβαλόντες εἰς ἀράματα καὶ κατακαλύψαντες ἐφ' ἀμαξῶν προαπέστειλαν. Ἐν τούτῳ δὲ κατασκόπων τινῶν ἐν Ἄργει τοῦ Νικοκλέους
- 25 φανέντων καὶ περιέειναι λεγομένων ἀδήλως καὶ παραφυλάττειν τὸν Ἄρατον, ἃμ' ἡμέρα προελθὼν καὶ φανερὸς ὢν ἐν ἀγορᾷ διέτριβε μετὰ τῶν φίλων· εἴτ' ἀλειψάμενος ἐν τῷ γυμνασίῳ καὶ παραλαβὼν τινὰς ἐκ τῆς παιλαίστρας τῶν εἰωθότων πίνειν καὶ ῥαθυμεῖν μετ' αὐτοῦ
- 30 νεανίσκων ἀπῆγεν οἴκαδε· καὶ μετὰ μικρὸν ἐωρᾶτο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ δι' ἀγορᾶς ὁ μὲν στεφάνους φέρων, ὁ δὲ λαμπάδας ἄνούμενος, ὁ δὲ τοῖς εἰθισμένοις παρ-

πότον ψάλλειν καὶ αὐλεῖν γυνάλοισ διαλεγόμενος. Ταῦτα δὲ οἱ κατάσκοποι πάντα ὀρώντες ἐξηπάτηντο καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀναγελῶντες ἔλεγον· „Οὐδὲν ἦν ἄρα τυράννου δειλότερον, εἰ καὶ Νικοκλῆς τηλικαύτην πόλιν ἔχων καὶ τοσαύτην δύναμιν ὀρρωδεῖ μειράκιον εἰς ἡδονὰς καὶ 5 πότους μεθημερινούς τὰ τῆς φυγῆς ἐφόδια καταχρῶμενον.“

VII. Οἱ μὲν οὖν οὕτω παραλογισθέντες ἀπηλλάγησαν· ὁ δὲ Ἄρατος εὐθύς μετ' ἄριστον ἐξελεθῶν καὶ συνάψας πρὸς τὸν Πολυγνώτου πύργον τοῖς στρατιώταις 10 εἰς Νεμέαν προῆγεν, ὅπου τὴν πρᾶξιμ ἐξέφηνε τοῖς πολλοῖς τότε πρῶτον, ὑποσχέσεις τε καὶ παρακλήσεις ἐποίησατο· καὶ σύνθημα παραδούς Ἀπόλλωνα ὑπερδέξιον προῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν, συμμέτρως τῇ περιφορᾷ τῆς σελήνης ἐπιταχύνων καὶ πάλιν ἀνιείς τὴν πορείαν, ὥστε 15 τῷ μὲν φωτὶ χρῆσθαι καθ' ὁδόν, ἤδη δὲ δυομένης περὶ τὸν κῆπον εἶναι πλησίον τοῦ τείχους. Ἐνταῦθα Καφισίας ἀπήντησεν αὐτῷ, τῶν μὲν κυναρίων οὐ κρατήσας (ἔφθη γὰρ ἀποσηδήσαντα), τὸν δὲ κηπουρὸν ἐγκεκλεικώς. Ἀθύμους δὲ τοὺς πλείστους γενομένους καὶ κε- 20 λεύοντας ἀπαλλάττεσθαι παρεθάρρυνεν ὁ Ἄρατος, ὡς ἀπάξων, ἂν οἱ κύνες ἄγαν ἐνοχλῶσιν αὐτοῖς. Ἄμα δὲ τοὺς τὰς κλίμακας φέροντας προπέμψας, ὧν Ἐκδηλος ἠγείτο καὶ Μνασίθεος, αὐτὸς ἐπηκολούθει σχολαίως, ἤδη τῶν κυναρίων εὐτόνως ὑλακτούντων καὶ συμπαρα- 25 τρεχόντων τοῖς περὶ τὸν Ἐκδηλον. Οὐ μὴν ἀλλὰ προσέμιξάν τε τῷ τείχει καὶ προσήρειςαν τὰς κλίμακας ἀσφαλῶς. Ἀναβαινόντων δὲ τῶν πρώτων, ὁ τὴν ἐωθινήν φυλακὴν παραδιδούς ἐφώθευε κώδωνι, καὶ φῶτα πολλὰ καὶ θόρυβος ἦν τῶν ἐπιπορευομένων. Οἱ δέ, ὥσπερ 30 εἶχον, αὐτοῦ πτήξαντες ἐπὶ τῶν κλιμάκων τούτους μὲν οὐ χαλεπῶς ἔλαθον, ἄλλης δὲ φυλακῆς ἐναντίας ταύτη

προσερχομένης εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἦλθον. Ὡς δὲ κάκεινην διέφυγον παρελθοῦσαν, εὐθύς ἀνέβαινον οἱ πρῶτοι Μνασίθεος καὶ Ἐκδηλος, καὶ τὰς ἐκατέρωθεν ὁδοὺς τοῦ τείχους διαλαβόντες ἀπέστελλον Τέχων 5 πρὸς Ἄρατον ἐπείγεσθαι κελεύοντες

VIII. Ἦν δὲ οὐ πολὺ διάστημα ἀπὸ τοῦ κήπου πρὸς τὸ τείχος καὶ τὸν πύργον, ἐν ᾧ κύων μέγας ἐφρούρει θηρατικός. Αὐτὸς μὲν οὖν οὐκ ἤσθετο τὴν ἐφοδον, εἰτε φύσει νωθῆς ὢν, εἰτε μεθ' ἡμέραν κατάκοπος γεγωνῶς. 10 Τῶν δὲ τοῦ κηπουροῦ κυναρίων κάτωθεν ἐκκαλουμένων αὐτὸν ὑπεφθέγγετο τυφλὸν καὶ ἄσημον τὸ πρῶτον. εἶτα μᾶλλον ἐπέτεινε παρερχομένων· καὶ κατείχεν ἦδη πολὺς ὑλαγμὸς τὸ χωρίον, ὥστε τὸν πέραν φύλακ κραυγῇ μεγάλη πυνθάνεσθαι τοῦ κυνηγοῦ, πρὸς τίνα 15 τραχέως οὕτως ὁ κύων ὑλακτεῖ, καὶ μὴ τι γίνεται καινότερον. Ὁ δ' [ἀπὸ τοῦ πύργου αὐτῷ] ἀντεφώνησε μηδὲν εἶναι δεινόν, ἀλλὰ τὸν κύνα πρὸς τὸ φῶς τῶν τεχοφυλάκων καὶ τὸν ψόφον τοῦ κώδωνος παρωξύνθαι. Τοῦτο μάλιστα τοὺς Ἄρατου στρατιώτας ἐκέρρωσεν, οἰ- 20 ομένους τὸν κυνηγὸν ἐπικρύπτειν κοινωνοῦντα τῇ πράξει, εἶναι δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους ἐν τῇ πόλει τοὺς σιτιεργοῦντας. Οὐ μὲν ἄλλὰ τῷ τείχει προσβαλόντων χαλεπὸς ἦν ὁ κίνδυνος καὶ μῆκος ἐλάμβανε τῶν κλιμάκων κραδαινομένων, εἰ μὴ καθ' ἓνα καὶ σχολαίως ἀναβαί- 25 νοιεν· ἡ δὲ ὄρα κατήπειγεν ἦδη φθεγγομένων ἀλεκτρούων καὶ ὅσον οὐπω τῶν ἐξ ἀγροῦ τι φέρειν εἰσώδων πρὸς ἀγορὰν ἐπερχομένων. Διὸ καὶ σπεύδων ὁ Ἄρατος ἀνέβαινε, τεσσαράκοντα τῶν πάντων ἀναβεβηκότων πρὸ αὐτοῦ· καὶ προσδεξάμενος εἰ τῶν κάτωθεν 30 ὀλίγους ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ τυράννου καὶ τὸ στρατήγιον ἀνῆλθεν· ἐνταῦθα γὰρ οἱ μισθοφόροι παρενυκτέρευον. Ἄφνω δὲ ἐπιπεσὼν αὐτοῖς καὶ συλλαβὼν ἅπαντας, οὐ-

δένα δὲ ἀποκτείνας, εὐθύς διεπέμπετο πρὸς τοὺς φίλους ἀνακαλούμενος ἕκαστον ἀπ' οἰκίας. Καὶ συνδραμόντων πανταχόθεν ἡμέρα μὲν ὑπέλαμπεν ἤδη καὶ τὸ θέατρον ἦν ὄχλου μεστόν, ἔτι πρὸς τὴν ἄδηλον αἰωρουμένων φήμην καὶ σαφὲς οὐδὲν εἰδότεων ὑπὲρ τῶν πρατομέων, πρὶν γε δὴ προελθῶν ὁ κήρυξ εἶπεν, ὡς Ἄρατος ὁ Κλεινίου παρακαλεῖ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν.

IX. Τότε δὲ πιστεύσαντες ἤκειν ἅ πάλαι προσεδόκων, ὤρμησαν ἀθρόοι πρὸς τὰς θύρας τοῦ τυράννου πύρ 10 ἐπιφέροντες. Ἦρθη δὲ φλόξ μεγάλη καὶ καταφανῆς μέχρι Κορίνθου τῆς οἰκίας ἀναφθείσης, ὥστε θαυμάσαντας τοὺς ἐν Κορίνθῳ παρὰ μικρὸν ὀρμηῆσαι πρὸς τὴν βοήθειαν. Ὁ μὲν οὖν Νικοκλῆς ἔλαθε διὰ τινων ὑπόνομων ὑπεκδύς καὶ ἀποδράς ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δὲ στρα- 15 τιῶται κατακλύσαντες μετὰ τῶν Σικυωνίων τὸ πύρ διήρπαζον τὴν οἰκίαν. Καὶ οὔτε ταῦτα ἐκώλυσεν ὁ Ἄρατος, τὰ τε λοιπὰ χρήματα τῶν τυράννων εἰς μέσον ἔθηκε τοῖς πολίταις. Ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς οὐδὲ ἐτρώθη τοπαράπαν τῶν ἐπελθόντων οὐδὲ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ 20 καθαρὰν καὶ ἄθικτον αἵματος ἐμφυλίου τὴν πράξιν ἢ τύχην διεφύλαξε. Κατήγαγε δὲ φυγάδας τοὺς μὲν ὑπὸ Νικοκλέους ἐκπεπτωκότας ὀγδοήκοντα, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθεν τυράννων οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, οἷς μακρὰ μὲν ἢ πλάνη καὶ ὁμοῦ τι πεντηκονταετῆς ἐγεγ- 25 νει, κατελθόντες δὲ οἱ πλεῖστοι πένητες ὧν κύριοι πρότερον ἦσαν ἐπελαμβάνοντο· καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας δεινὴν ἀπορίαν τῷ Ἀράτῳ παρεῖχον, ἐπιβουλευομένην μὲν ἔξωθεν καὶ φθονουμένην ὑπ' Ἀντιγόνου τὴν πόλιν ὀρώντι διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τα- 30 ρατομένην δὲ ὑφ' αὐτῆς καὶ στασιάζουσιν. Ὅθεν ἐκ τῶν παρόντων ἄριστα κρίνας προσέμιξεν αὐτὴν φέρων

τοῖς Ἀχαιοῖς· καὶ Δωριεῖς ὄντες ὑπέδυσαν ἐκουσίως ὄνομα καὶ πολιτείαν τὴν Ἀχαιῶν οὔτε ἀξίωμα λαμπρὸν οὔτε μεγάλην ἰσχὺν ἔχόντων τότε. Μικροπολιταὶ γὰρ ἦσαν οἱ πολλοί, καὶ γῆν οὔτε χρηστὴν οὔτε ἄφθονον 5 ἐκέκτηντο, καὶ θαλάττῃ προσώκουν ἀλιμένα, τὰ πολλὰ κατὰ φαχίας ἐκφερομένη πρὸς τὴν ἤπειρον. Ἀλλὰ μάλιστα δὴ διέδειξαν οὗτοι τὴν Ἑλληνικὴν ἀλκὴν ἀπρόσμαχον οὔσαν, ὅσάκις τύχοι κόσμου καὶ συντάξεως ὁμοφρονούσης καὶ νοῦν ἔχοντος ἡγεμόνος, οἱ τῆς μὲν πάλει 10 τῶν Ἑλλήνων ἀκμῆς οὐδέν, ὡς εἶπειν, μέρος ὄντες, ἐν δὲ τῷ τότε μιᾷς ἀξιολόγου πόλεως σύμπαντες ὁμοῦ δύναμιν οὐκ ἔχοντες, εὐβουλία καὶ ὁμονοία καὶ ὅτι τῷ πρώτῳ κατ' ἀρετὴν ἐδύναντο μὴ φθονεῖν, ἀλλὰ πείθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν, οὐ μόνον αὐτοὺς ἐν μέσῳ πόλεων 15 καὶ δυνάμεων τηλικούτων καὶ τυραννίδων διεφύλαξαν ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὡς πλείστους ἐλευθεροῦντες καὶ σώζοντες διετέλουν.

Χ. Ἦν δὲ Ἄρατος τῷ τρόπῳ πολιτικός, μεγαλόφρων, ἀκριβέστερος εἰς τὰ κοινὰ μᾶλλον τῶν ἰδίων, 20 κρῶς μισοτύραννος, ἐχθρὰς ὄρφ καὶ φιλίας ἀεὶ τῷ κοινῷ συμφέροντι χρώμενος. Ὅθεν οὐχ οὕτως δοκεῖ γεγονέναι φίλος ἀκριβῆς, ὡς ἐχθρὸς ἐγγνώμων καὶ πρῶος, ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπ' ἀμφοτέρω τῷ καιρῷ μεταβαλλόμενος, ὁμονοίας ἔθνῶν καὶ κοινωνίας πόλεων καὶ συν- 25 ἐδρίου καὶ θεάτρου μίαν φωνὴν ἀφιέντος ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν καλῶν ἐραστής, πολέμῳ καὶ ἀγῶνι χρήσασθαι φανερώς ἀδαρσῆς καὶ δύσελπης, κλέψαι δὲ πράγματα καὶ συσκευάσασθαι κρύφα πόλεις καὶ τυράννους ἐπηβολώτατος. Διὸ καὶ πολλὰ τῶν ἀνελπίστων κατορ- 30 θώσας ἐν οἷς ἐτόλμησεν, οὐκ ἐλάττονα δοκεῖ τῶν δυνατῶν ἐγκαταλιπεῖν δι' εὐλάβειαν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς εἶποι, θηρίων τινῶν ὄψεις ἐνεργοὶ διὰ σκότους οὔσαι

μεθ' ἡμέραν ἀποτυφλοῦνται ξηρότητι καὶ λεπτότητι τῆς περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὑγρότητος μὴ φερούσης τὴν πρὸς τὸ φῶς σύγκρασιν, ἀλλὰ καὶ δεινότης τίς ἐστὶν ἀνθρώπου καὶ σύνεσις ἐν τοῖς ὑπαίθεροις καὶ διακεκηρυγμένοις εὐτάρακτος φύσει, πρὸς δὲ τὰς ἐπικρύφους καὶ λαθραίους ἀναδαρσοῦσα πράξεις. Τὴν δὲ τοιαύτην ἀνωμαλίαν ἐνδεια λόγου φιλοσόφου περὶ τὰς εὐφύλιας ἀπεργάζεται, τὴν ἀρετὴν, ὡσπερ καρπὸν αὐτοφυῆ καὶ ἀγεώργητον, ἐκφερούσας δίχα τῆς ἐπιστήμης. Ταῦτα μὲν οὖν ἐξεταζέσθω τοῖς παραδείγμασιν. 10

XI. Ὁ δὲ Ἄρατος, ἐπεὶ κατέμιξε τοῖς Ἀχαιοῖς ἑαυτὸν καὶ τὴν πόλιν, ἐν τοῖς ἱππεῦσι στρατευόμενος ἤγαπᾶτο δι' εὐπειθείαν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, ὅτι, καίπερ συμβολὰς τῷ κοινῷ μεγάλας δεδωκὼς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ τὴν τῆς πατρίδος δύναμιν, ὡς ἐνὶ τῶν ἐπιτυ- 15 χόντων χρῆσθαι παρείχεν αὐτῷ τῷ ἀεὶ στρατηγοῦντι τῶν Ἀχαιῶν, εἴτε Δυμαῖος, εἴτε Τριταιεὺς, εἴτε μικροτέρας τινὸς ὧν τύχοι πόλεως. Ἦκε δὲ αὐτῷ καὶ χρημάτων δωρεὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα. Ταῦτα ἔλαβε μὲν ὁ Ἄρατος, λαβὼν δὲ τοῖς ἑαυτοῦ πο- 20 λίταις ἐπέδωκεν ἀπορουμένοις εἰς τε τᾶλλα καὶ λύτρωσιν αἰχμαλώτων.

XII. Ἐπεὶ δὲ οἱ φυγάδες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι τοῖς ἔχουσι τὰς κτήσεις ἐνοχλοῦντες, ἢ τε πόλις ἐκινδύνευεν ἀνάστατος γενέσθαι, μίαν ὁρῶν ἐλπίδα τὴν Πτολεμαίου 25 φιλανθρωπίαν ὤρμησεν ἐκπλεῦσαι καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως, ὅπως αὐτῷ χρήματα συμβάληται πρὸς τὰς διαλύσεις. Ἀνήχθη μὲν οὖν ἀπὸ Μοθώνης ὑπὲρ Μαλέας, ὡς τῷ διὰ πόρου δρόμῳ χρησόμενος. Πρὸς δὲ μέγα πνεῦμα καὶ πολλὴν θάλασσαν ἐκ πέλάγους κατι- 30 οῦσαν ἐνδόντος τοῦ κυβερνήτου, παραφερόμενος μόλις ἤψατο τῆς Ἀδρίας πολεμίας οὔσης. Ἐκρατεῖτο γὰρ ὑπὸ

Ἀντιγόνου καὶ φυλακὴν εἶχεν· ἦν φθάσας ἀπέβη, καὶ τὴν ναῦν καταλιπὼν ἀπεχώρησε μακρὰν ἀπὸ θαλάσσης ἔχων ἓνα τῶν φίλων σὺν αὐτῷ Τιμάνθην. Καὶ καταβαλόντες ἑαυτοὺς εἰς τινα τόπον ὕλης γέμοντα χαλεπᾶς ἐνυκτέρευον. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ὁ φρούραρχος ἐπειθὼν καὶ ζητῶν τὸν Ἄρατον ὑπὸ τῶν θεραπεύοντων ἐξηπατήθη τῶν ἐκείνου, δεδιδαγμένων λέγειν, ὡς εὐθύς ἀποδράς εἰς Εὐβοίαν ἐξέπλευσε. Τὰ μέντοι κομιζόμενα καὶ τὴν ναῦν καὶ τοὺς θεράποντας ἀπέφηνε πολέμα
 10 καὶ κατέσχε. Μετὰ δὲ ἡμέρας οὐ πολλὰς ἐν ἀπόροις ὄντι τῷ Ἀράτῳ γίνεται τις εὐτυχία Ῥωμαϊκῆς νεῶς παραβαλοῦσης κατὰ τὸν τόπον, ἐν ᾗ τὰ μὲν ἐπὶ σκοπῇ ἀνιῶν, τὰ δὲ κρυπτόμενος διῆγαν. Ἐπλεῖ μὲν οὖν ἡ ναῦς εἰς Σύριαν, ἐπέβη δὲ πείσας τὸν ναύκληρον ἄξι
 15 Καρίας διακομισθῆναι· καὶ διεκομίσθη κινδύνους ἀθις οὐκ ἐλάττωσι χρησάμενος κατὰ θάλατταν. Ἐκ δὲ Καρίας χρόνῳ πολλῷ περαιωθεὶς εἰς Αἴγυπτον ἀντόθητε τῷ βασιλεῖ διακειμένῳ πρὸς αὐτὸν οἰκείως ἐνέτυχε καὶ τεθεραπευμένῳ γραφαῖς καὶ πίναξιν ἀπὸ τῆς Ἑλλά-
 20 δος, ἐν οἷς κρίσιν ἔχων οὐκ ἄμουσον ὁ Ἄρατος αἰεὶ τῶν τεχνικῶν καὶ περιττῶν, μάλιστα δὲ Παμφίλου καὶ Μελάνθου, συνάγων καὶ κτώμενος ἀπέστελλεν.

XIII. Ἦνθει γὰρ ἔτι δόξα τῆς Σικυωνίας μουσῆς καὶ χρηστογραφίας, ὡς μόνης ἀδιάφθορον ἐχούσης τὴν
 25 καλόν, ὥστε καὶ Ἀπελλῆν ἐκείνου ἤδη θαυμαζόμενον ἀφικέσθαι καὶ συγγενέσθαι τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ ταλάνῳ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τῆς τέχνης δεόμενον μεταλαβεῖν. Διὸ τὰς μὲν ἄλλας εἰκόνας τῶν τυράννων ἀνεῖλεν εὐθύς ὁ Ἄρατος, ὅτε τὴν πόλιν ἠλευθέρωσε, περὶ δὲ τῆς
 30 Ἀριστράτου κατὰ Φίλιππον ἀκμάσαντος ἐβουλεύσατο πολὺν χρόνον. Ἐγράφη μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων τῶν περὶ τὸν Μελάνθου ἄρματι νικηφόρῳ παρεστῶς ὁ Ἀριστρά-

τος, Ἀπελλοῦ συνεφασαμένον τῆς γραφῆς, ὡς Πολέμων ὁ περιηγητὴς ἰστόρηκεν. Ἦν δὲ τὸ ἔργον ἀξιοθέατον, ὥστε γνάμπτεσθαι τὸν Ἄρατον ὑπὸ τῆς τέχνης, αὐθίς τε μίσει τῷ πρὸς τοὺς τυράννους ἐξαγόμενον κελεύειν καθαιρεῖν. Τὸν οὖν ζωγράφον Νεάλκη φίλον ὄντα τοῦ 5 Ἄράτου καρατεῖσθαι φασὶ καὶ δακρῦειν, ὡς δ' οὐκ ἐπειθεν, εἰπεῖν, ὅτι τοῖς τυράννοις πολεμητέον, οὐ τοῖς τῶν τυράννων. „Ἐάσωμεν οὖν τὸ ἄρμα καὶ τὴν Νίκην, 13 αὐτὸν δὲ σοὶ παρέξω τὸν Ἀρίστρατον ἐγὼ παραχωροῦντια τοῦ πίνακος.“ Ἐπιτρέψαντος οὖν τοῦ Ἄράτου 10 διήλειψεν ὁ Νεάλκης τὸν Ἀρίστρατον, εἰς δὲ τὴν χώραν φοίνικα μόνον ἐνέγραψεν, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐτόλμησε παραβαλεῖν. Τοὺς δὲ πόδας ἐξαλειφομένου τοῦ Ἀριστράτου διαλαθεῖν ὑπὸ τὸ ἄρμα λέγουσιν. Ἐκ τε δὴ τούτων ὁ Ἄρατος ἠγαπᾶτο, καὶ διδοὺς πείραν ἐτι μᾶλλον ἤψατο 15 τοῦ βασιλέως, καὶ θωρεᾶν ἔλαβε τῇ πόλει πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα. Καὶ τούτων τεσσαράκοντα μὲν εὐθύς μεθ' ἑαυτοῦ κομίζων εἰς Πελοπόννησον κατῆρε, τὰ δὲ λοιπὰ διελὼν εἰς θόσις ὁ βασιλεὺς ὕστερον κατὰ μέρος ἀπέστειλεν. 20

XIV. Ἦν μὲν οὖν μέγα καὶ τὸ χρήματα τσαῦτα πορίσαι τοῖς πολίταις, ὅσων μικρὸν μέρος ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ δημαγωγοὶ λαμβάνοντες παρὰ βασιλέων ἠδίκουν καὶ κατεδουλοῦντο καὶ προέπινον αὐτοῖς τὰς πατρίδας, μεζῶν δὲ ἢ διὰ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευασθεῖσα 25 τοῖς μὲν ἀπόροις πρὸς τοὺς πλουσίους διάλυσις καὶ ὁμόνοια, τῷ δὲ δήμῳ παντὶ σωτηρία καὶ ἀσφάλεια, θαυμαστή δὲ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἐν δυνάμει τσαύτη μετριότης. Ἀποδειχθεὶς γὰρ αὐτοκράτωρ διαλλακτῆς καὶ κύριος ὅλως ἐπὶ τὰς φυγαδικὰς οἰκονομίαις μόνος οὐκ ὑπέμενε 30 νεν, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα τῶν πολιτῶν προσκατέλεξεν ἑαυτῷ, μεθ' ὧν πόνῳ πολλῷ καὶ μεγάλαις πραγματείαις

κατειργάσατο καὶ συνήρμοσε φιλίαν καὶ εἰρήνην τοῖς πολίταις. Ἐφ' οἷς οὐ μόνον κοινῇ σύμπαντες οἱ πολῖται τιμὰς ἀπέδωσαν αὐτῷ πρεπούσας, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν οἱ φυγάδες εἰκόνα χαλκῆν ἀναστήσαντες ἐπέγραψαν τότε τὸ ἔλεγειον·

βουλαὶ μὲν καὶ ἄεθλα καὶ ἅ περὶ Ἑλλάδος ἄλλα
τοῦδ' ἀνδρὸς στάλαις πλάθεται Ἡρακλέους·
ἄμμες δ' εἰκόν', Ἄρατε, τεὰν νόστοιο τυχόντες
στάσαμεν ἀντ' ἀρετᾶς ἠδὲ δικαιοσύνας·
10 σωτήρης σωτήρσι θεοῖς, ὅτι πατρίδι τᾶ σᾶ
δαιμόνιον θείαν τ' ὄπασας εὐνομίαν.

XV. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Ἄρατος τοῦ μὲν πολιτικοῦ φθόνου μείζων ἐγεγόνει διὰ τὰς χάριτας, Ἀντιγονος δ' ὁ βασιλεὺς ἀνιῶμενος ἐπ' αὐτῷ καὶ βουλόμενος ἢ μετάγειν ὄλως τῇ φιλίᾳ πρὸς αὐτὸν ἢ διαβάλλειν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἄλλας τε φιλανθρωπίας ἐνεδείκνυτο μὴ πάνυ προσιεμένῳ καὶ θύων θεοῖς ἐν Κορίνθῳ μερίδας εἰς Σικυῶνα τῷ Ἀράτῳ διέπεμπε. Καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον, ἐστιωμένων πολλῶν, εἰς μέσον φθεγξάμενος „Ὡμην“ ἔφη „τὸν Σικυῶνιον τοῦτον νεανίσκου ἐλευθέριον εἶναι τῇ φύσει μόνον καὶ φιλοπολίτην· ὁ δὲ καὶ βίῳν ἔοικε καὶ πραγμάτων βασιλικῶν ἱκανὸς εἶναι κριτῆς. Πρῶτερον γὰρ ἡμᾶς ὑπερεώρα ταῖς ἐλπίσιν ἕξω βλέπων καὶ τὸν Αἰγύπτιον ἐθαύμαζε πλοῦτον, ἐλέφαντας καὶ στόλους καὶ αὐλὰς ἀκούων, νυκτὶ δὲ ὑπὸ σκηνῆν ἑωρακῶς πάντα τὰ ἐκεῖ πράγματα τραγωδίαν ὄντα καὶ σκηνογραφίαν ὅλος ἡμῖν προσκεχώρηκεν. Αὐτὸς τε οὖν ἀποδέχομαι τὸ μειράκιον ἐγνωκῶς εἰς ἅπαντα χοῆσθαι, καὶ ὑμᾶς ἀξιῶ φίλον νομίζειν.“ Τούτους τοὺς λόγους ὑπόθεσιν λαβόντες οἱ φθονεροὶ καὶ κακοῆθεις διημιλλῶντο ταῖς ἐπιστολαῖς ἀλλήλοις πολλὰ καὶ δυσχερῆ κατὰ τοῦ Ἀράτου τῷ Πτολεμαίῳ γράφοντες, ὥστε κα-

κεῖνον ἐγκαλοῦντα πέμψαι. Ταῖς μὲν οὖν περιμαχήτοις καὶ διαπύροις τοξευομέναις ἔρωσι φιλίαις βασιλέων καὶ τυράννων τοσοῦτον προσῆν φθόνου καὶ κακοηθείας.

XVI. Ὁ δὲ Ἄρατος ἀφρεθεὶς στρατηγὸς τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν τὴν μὲν ἀντιπέρας Λοκρίδα καὶ Καλυ-
δωνίαν ἐπόρθησε, Βοιωτοῖς δὲ μετὰ μυρίων στρατιω-
34 τῶν βοηθῶν ὑστέρησε τῆς μάχης, ἣν ὑπὸ Αἰτωλῶν περὶ
Χαιρώνειαν ἠττήθησαν, Ἀβιοωκρίτου τε τοῦ βοιωτάρ-
χου καὶ χιλίων σὺν αὐτῷ πεσόντων. Ἐνιαυτῷ δὲ ὕστε-
ρον αὐθις στρατηγῶν ἐνίστατο τὴν περὶ τὸν Ἀκροκό-
10 ρινθον πρᾶξι, οὐ Σικυωνίων οὐδ' Ἀχαιῶν κηδόμενος,
ἀλλὰ κοινήν τινα τῆς Ἑλλάδος ὅλης τυραννίδα, τὴν
Μακεδόνων φρουράν, ἐκεῖθεν ἐξελάσαι διανοούμενος.
Χάρης μὲν γὰρ ὁ Ἀθηναῖος ἐν τινι μάχῃ πρὸς τοὺς βα-
σιλέως στρατηγούς εὐτυχήσας ἔγραψε τῷ δήμῳ τῶν 15
Ἀθηναίων, ὡς νενικήκοι τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ἀδελ-
φὴν· ταύτην δὲ τὴν πρᾶξι οὐκ ἂν ἀμάρτοι τις ἀδελ-
φὴν προσειπῶν τῆς Πελοπίδου τοῦ Θηβαίου καὶ Θρα-
συβούλου τοῦ Ἀθηναίου τυραννοκτονίας, πλὴν ὅτι τῷ
μὴ πρὸς Ἕλληνας, ἀλλὰ ἐπακτὸν ἀρχὴν γεγονέναι καὶ 20
ἀλλόφυλον αὕτη διήνεγκεν. Ὁ μὲν γὰρ Ἰσθμὸς ἐμ-
φράσσω τὰς θαλάσσας εἰς ταὐτὸ συνάγει τῷ τόπῳ καὶ
συνάπτει τὴν ἡπειρον ἡμῶν, ὁ δὲ Ἀκροκόρινθος, ὑψη-
λὸν ὄρος, ἐκ μέσης ἀναπεφυκῶς τῆς Ἑλλάδος, ὅταν
λάβῃ φρουράν, ἐνίσταται καὶ ἀποκόπτει τὴν ἐντὸς 25
Ἰσθμοῦ πᾶσαν ἐπιμιξιῶν τε καὶ παρόδων καὶ στρατειῶν
ἐργασίας τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἓνα κύ-
ριον ποιεῖ τὸν ἄρχοντα καὶ κατέχοντα φρουρᾶ τὸ χωρίον,
ᾧστε μὴ παύοντα δοκεῖν τὸν νεώτερον Φίλιππον, ἀλλ'
ἀληθῶς ἐκάστοτε πέδας τῆς Ἑλλάδος τὴν Κορινθίων 30
πόλιν προσαγορεύειν.

XVII. Πᾶσι μὲν οὖν περιμάχητος ἦν ὁ τόπος αἰεὶ

καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις, ἣ δὲ Ἀντιγότου σπουδῇ
περὶ αὐτὸν οὐδὲν ἀπέλιπε πάθει τῶν ἐμμανεστάτων
ἐρώτων, ἀλλ' ὅλος ἀνήρτητο ταῖς φροντίσιν, ὅπως ἀφαι-
ρήσεται δόλῳ τοὺς ἔχοντας, ἐπεὶ φανερῶς ἀνέλπιστος
5 ἦν ἢ ἐπιχειρήσει. Ἀλεξάνδρου γάρ, ὑφ' ὃν τὸ χωρὶν
ἦν, ἀποθανόντος, ὡς λέγεται, φαρμάκοις ὑπ' αὐτοῦ.
Νικαίας δὲ τῆς ἐκείνου γυναικὸς ἐπὶ τῶν πραγμάτων
γενομένης καὶ φυλαττούσης τὸν Ἀκροκόρινθον, εὐθὺς
ὑποπέμπων Δημήτριον τὸν υἱὸν αὐτῆ καὶ γλυκείας ἐλ-
10 πίδας ἐνδιδούς γάμων βασιλικῶν καὶ συμβιώσεως πρό-
σὺν ἀηδὲς ἐντυχεῖν γυναικὶ πρεσβυτέρῃ μειράκιον, αὐ-
τὴν μὲν ἤρῃκει τῷ παιδί χρησάμενος ὥσπερ ἄλλῳ τι
τῶν δελεασμάτων ἐκ' αὐτῆ, τὸν δὲ τόπον οὐ προσημί-
νης, ἀλλ' ἐγκρατῶς φυλαττούσης, ἀμελεῖν προσποιού-
15 μενος ἔθυε γάμους αὐτῶν ἐν Κορίνθῳ καὶ θεῆας ἐπετέλει
καὶ πότους συνῆγε καθ' ἡμέραν, ὡς ἂν τις μάλιστα παί-
ξειν καὶ σχολάζειν τὴν διάνοιαν ὑφ' ἡδονῆς καὶ φιλο-
φροσύνης ἀφεικῶς. Ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν, ἄδοντος Ἀραι-
βέως ἐν τῷ θεάτρῳ, παρέπεμπε τὴν Νίκαιαν αὐτὸς ἐπὶ
20 τὴν θέαν ἐν φορεῖῳ κεκοσμημένῳ βασιλικῶς, ἀγαλλοπέ-
νην τε τῇ τιμῇ καὶ πορρωτάτῳ τοῦ μέλλοντος οὖσαν.
Γενόμενος δὲ τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τὴν ἄνω φέ-
ρουσαν, ἐκείνην μὲν ἐκέλευσε προάγειν εἰς τὸ θέατρον.
αὐτὸς δὲ χαίρειν μὲν Ἀμοιβέα, χαίρειν δὲ τοὺς γάμους
25 ἐάσας ἀνῆει πρὸς τὸν Ἀκροκόρινθον ἀμιλλώμενος παρ'
ἡλικίαν· καὶ κεκλεισμένην τὴν κύλην εὐρῶν ἔκοπτε τι
βακτηρίᾳ κελεύων ἀνοίγειν. Οἱ δ' ἐνδον ἀνέφξαν κα-
ταπλαγέντες. Οὕτω δὲ τοῦ τόπου κρατήσας οὐ κατέ-
σχευεν αὐτόν, ἀλλ' ἐπινε παίζων ὑπὸ χαρᾶς ἐν τοῖς στε-
30 νωποῖς, καὶ δι' ἀγορᾶς ἀυλητρίδας ἔχων καὶ στεφάνοις
περικείμενος, ἀνὴρ γέρων καὶ τηλικαύταις πραγμάτων
μεταβολαῖς κεχρημένος, ἐκώμαζε δεξιούμενος καὶ προσ-

αγορεύων τοὺς ἀπαντῶντας. Οὕτως ἄρα καὶ λύπης καὶ φόβου μᾶλλον ἐξίστησι καὶ σάλον παρέχει τῇ ψυχῇ τὸ χαίρειν ἄνευ λογισμοῦ παραγινόμενον.

XVIII. Ἄλλὰ γὰρ Ἀντίγονος μὲν, ὥσπερ εἴρηται, κτησάμενος τὸν Ἀκροκόρινθον ἐφύλαττε μετὰ τῶν ἄλ- 5
 35 λων, οἷς ἐπίστευε μάλιστα, καὶ Περσαῶν ἐπιστήσας ἄρχοντα τὸν φιλόσοφον. Ὁ δὲ Ἄρατος ἐτι μὲν καὶ Ἀλεξάνδρου ζῶντος ἐπεχείρησε τῇ πράξει, γενομένης δὲ συμμαχίας τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπαύσατο. Τότε δὲ αὐθις ἐξ ὑπαρχῆς ἐτέραν ἔλαβε τῆς πράξεως 10 ὑπόθεσιν τοιαύτην. Ἦσαν ἐν Κορίνθῳ τέσσαρες ἀδελφοὶ Σύροι τὸ γένος, ὧν εἷς ὄνομα Διοκλῆς ἐν τῷ φρουρίῳ μισθοφορῶν διέτριβεν. Οἱ δὲ τρεῖς κλέψαντες βασιλικὸν χρυσίον ἦλθον εἰς Σικυῶνα πρὸς Αἰγίαν τινὰ τραπεζίτην, ᾧ διὰ τὴν ἐργασίαν ὁ Ἄρατος ἐχορῆτο. Καὶ 15 μέρος μὲν εὐθύς διέθεντο τοῦ χρυσίου, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς αὐτῶν Ἐργίνος ἐπιφοιτῶν ἠσυχῇ κατήλλαττεν. Ἐκ δὲ τούτου γενόμενος τῷ Αἰγία συνήθης καὶ προαχθεὶς εἰς λόγον ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς φρουρᾶς ἔφη πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀναβαίνων πρὸς τὸ κρημνωῶδες ἐντομὴν καθεωρα- 20 κέναι πλαγίαν, ἄγουσαν ἢ χθαμαλώτατον ἐπωκοδόμηται τῷ φρουρίῳ τὸ τεῖχος. Προσπαλξάντος δὲ αὐτῷ τοῦ Αἰγίου καὶ εἰπόντος· „Εἶτα, ὦ βέλτιστε, διὰ μικρὸν οὕτω χρυσίον ἀνασπᾶτε τὰς βασιλικὰς πράξεις δυνάμενοι μίαν ᾧραν πολλῶν ἀποδόσθαι χρημάτων; ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ τοι- 25 χωρύχοις καὶ προδόταις ἀλοῦσιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ὑπάρχει;“ γελᾶσας ὁ Ἐργίνος τότε μὲν ὠμολόγησεν ἀποπειρᾶσθαι τοῦ Διοκλέους, τοῖς γὰρ ἄλλοις ἀδελφοῖς μὴ πάνυ τι πιστεύειν, ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ἐπανελθὼν συντίθεται τὸν Ἄρατον ἄξειν πρὸς τὸ τεῖχος, ὅπου 30 τὸ ὕψος οὐ μείζον ἦν πεντεκαίδεκα ποδῶν, καὶ τᾶλλα συμπράξειν μετὰ τοῦ Διοκλέους.

XIX. Ὁ δὲ Ἄρατος ἐκείνοις μὲν ἐξήκοντα τάλαντα δώσειν κατορθώσας ὠμολόγησεν, ἣν δὲ ἀποτύχη, σωθῆ δὲ μετ' ἐκείνων, οἰκίαν ἑκατέρωφ καὶ τάλαντον. Ἐπει δὲ ἔδει παρὰ τῷ Ἀλγία τὰ ἐξήκοντα τάλαντα κείσθαι τοῖς
 5 περὶ τὸν Ἐργίνον, ὁ δὲ Ἄρατος οὔτε αὐτὸς εἶχεν οὔτε ἐβούλετο δανειζόμενος αἰσθησιν ἑτέρωφ τῆς πράξεως παρασχεῖν, λαβὼν τῶν ἐκπωμάτων τὰ πολλὰ καὶ τὰ χρυσία τῆς γυναικὸς ὑπέθηκε τῷ Ἀλγία πρὸς τὸ ἀργύριον. Οὕτω γὰρ ἐπῆρτο τῇ ψυχῇ καὶ τοσοῦτον ἔρωτα τῶν καλῶν
 10 πράξεων εἶχεν, ὥστε τὸν Φωκίωνα καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐπιστάμενος Ἑλλήνων δικαιοτάτους καὶ κρατίστους γεγονέναι δοκοῦντας ἐπὶ τῷ διώσασθαι δωρεὰς μεγάλας καὶ μὴ προέσθαι χρημάτων τὸ καλόν, αὐτὸς εἰς ταῦτα δαπανᾶσθαι κρύφα καὶ προεισφέρειν, ἐν οἷς ἐκινδύνευε
 15 μόνος ὑπὲρ πάντων οὐδὲ εἰδότεων τὰ πραττόμενα, ἤρειτο. Τίς γὰρ οὐκ ἂν θαναμάσειε καὶ συναγωνίσαιτο ἔτι νῦν τῇ μεγαλοψυχίᾳ τοῦ ἀνδρός, ὠνούμενου χρημάτων τοσοῦτων κίνδυνον τηλικούτου καὶ τὰ τιμιώτατα δοκοῦντα τῶν κτημάτων ὑποτιθέντος, ὅπως παρειαχθεῖς νυκτὸς
 20 εἰς τοὺς πολεμίους διαγωνίσηται περὶ τῆς ψυχῆς, ἐνέχρον λαβὼν τὴν ἐλπίδα τοῦ καλοῦ παρ' αὐτῶν, ἄλλο δὲ οὐδέν;

XX. Οὕσαν δὲ καθ' αὐτὴν ἐπισφαλῆ τὴν πράξιν ἐπισφαλεστέραν ἐποίησεν ἁμαρτία τις εὐθύς ἐν ἀρχῇ
 25 συμβᾶσα δι' ἄγνοιαν. Ὁ γὰρ οἰκέτης τοῦ Ἀράτου Τέχων ἐπέμφθη μὲν ὡς μετὰ τοῦ Διοκλέους κατασκευόμενος τὸ τεῖχος, οὕτω δ' ἦν τῷ Διοκλεῖ πρότερον ἐντετυχηκῶς κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν μορφὴν αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος δοκῶν κατέχειν ἕξ ὧν ὁ Ἐργίνος ἐπεσήμηεν οὐ-
 30 λοκόμην καὶ μελάγχρουν καὶ ἀγένειον, ἐλθὼν [οὖν,] ὅπου συνετέτακτο, τὸν Ἐργίνον ὡς ἀφιζόμενον μετὰ τοῦ Διοκλέους ἀνέμενε πρὸ τῆς πόλεως πρὸ τοῦ καλουμένου

Ὅρνιθος. Ἐν δὲ τούτῳ πρῶτος ἀδελφὸς Ἐργίνου καὶ Διοκλέους ὄνομα Διονύσιος οὐ συνειδῶς τὴν προᾶξιν οὐδὲ κοινωνῶν, ὅμοιος δὲ τῷ Διοκλεῖ, προσήει κατὰ τύχην. Ὁ δὲ Τέχνων πρὸς τὰ σημεῖα τῆς μορφῆς τῆς
 36 ὁμοιότητι κινήθεις ἠρώτησε τὸν ἄνθρωπον, εἴ τι συμ- 5
 βόλαιον αὐτῷ πρὸς Ἐργίνον εἶη. Φήσαντος δὲ ἀδελφὸν εἶναι, παντάπασιν ὁ Τέχνων ἐπέισθη τῷ Διοκλεῖ διαλέγεσθαι· καὶ μήτε τοῦνομα πυθόμενος μήτ' ἄλλο μηδὲν προσμείνας τεκμήριον ἐμβάλλει τε τὴν δεξιὰν αὐτῷ καὶ περὶ τῶν συγκειμένων πρὸς τὸν Ἐργίνον ἐλάλει κάκει- 10
 νον ἀνέκρινεν. Ὁ δὲ δεξάμενος αὐτοῦ τὴν ἀμαρτίαν πανούργως ὠμολόγει τε πάντα καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἀναστρέψας ὑπήγεν ἀνυπόπτως διαλεγόμενος. Ἦδη δὲ πλησίον ὄντος αὐτοῦ καὶ μέλλοντος ὅσον οὔπω τὸν Τέχνωνα διαλαμβάνειν, ἀπὸ τύχης αὐτὸν πάλιν ὁ Ἐργίνος αὐτοῖς 15
 ἀπήνητησεν. Αἰσθόμενος δὲ τὴν ἀπάτην καὶ τὸν κίνδυνον διὰ νεύματος ἐδήλωσε τῷ Τέχνωνι φεύγειν· καὶ ἀποπηδήσαντες ἀμφοτέροι δρόμῳ πρὸς τὸν Ἄρατον ἀπεσώθησαν. Οὐ μὴν ἀπέκαμε ταῖς ἐλπίσιν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐπεμψεν εὐθύς τὸν Ἐργίνον χρυσίον τε τῷ Διονυσίῳ 20
 κομίζοντα καὶ δεησόμενον αὐτοῦ σιωπᾶν. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο ἐποίησε καὶ τὸν Διονύσιον ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Ἄρατον ἦλθεν. Ἐλθόντα δὲ αὐτὸν οὐκέτι διηκάν, ἀλλὰ δήσαντες ἐφύλαττον ἐν οἰκίσκῳ κατακεκλεισμένον· αὐτοὶ δὲ παρσεκευάζοντο πρὸς τὴν ἐπίθεσιν. 25

XXI. Ἐπεὶ δὲ ἦν ἕτοιμα πάντα, τὴν μὲν ἄλλην δύναμιν ἐκέλευσεν ἐπὶ τῶν ὄπλων νυκτερεύειν, ἀναλαβὼν δὲ λογάδας τετρακοσίους οὐδ' αὐτοὺς εἰδότας τὰ πρατόμενα, πλὴν ὀλίγων, ἦγε πρὸς τὰς πύλας παρὰ τὸ Ἡραῖον. Ἦν δὲ τοῦ ἔτους ἡ περὶ θέρος ἀκμάζον ὥρα, 30
 τοῦ δὲ μηνὸς πανσέληνος, ἡ δὲ νύξ ἀνέφελος καὶ καταφανής, ὥστε καὶ φόβον τὰ ὄπλα παρέχειν ἀντιλάμποντα

πρὸς τὴν σελήνην, μὴ τοὺς φύλακας οὐ λάθωσιν. Ἦδη δὲ τῶν πρώτων ἐγγύς ὄντων ἀπὸ θαλάσσης ἀνέδραμε νέφη καὶ κατέσχε τὴν τε πόλιν αὐτὴν καὶ τὸν ἔξω τόπον ἐπίσκιον γενόμενον. Ἐνταῦθα δὲ οἱ μὲν ἄλλοι συγκαθί-
 5 σαιαντες ὑπελύοντο τὰς κρηλίδας· οὔτε γὰρ ψόφον ποιῶσα πολὺν οὔτ' ὀλισθήματα λαμβάνουσι γυμνοῖς τοῖς ποσὶν ἀντιλαμβανόμενοι τῶν κλιμάκων· ὁ δὲ Ἐργυρος ἐπι-
 λαβὼν νεανίσκους ἐσταλμένους ὁδοιπορικῶς ἔλαθε τὴν πύλην προσμίξας. Καὶ τὸν πυλωρὸν ἀποκτιννύουσι καὶ
 10 τοὺς μετ' αὐτοῦ φύλακας. Ἄμα δὲ αἶτε κλίμακες προσ-
 ετίθεντο καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ Ἄρατος ὑπερβιβάσας ἐκ-
 τὸν ἄνδρας, τοὺς δ' ἄλλους ἐπεσθαι κελεύσας ὡς ἂν ἐν-
 νωνται τάχιστα, τὰς κλίμακας ἀναρπάσας ἐχώρει διὰ
 τῆς πόλεως μετὰ τῶν ἑκατὸν ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἣδη περιγε-
 15 ρῆς διὰ τὸ λανθάνειν ὡς κατορθῶν. Καὶ πῶς ἔτι προ-
 σῶθεν αὐτοῖς ἀπῆντα σὺν φωτὶ φυλακῇ τεσσάρων ἐν-
 δρῶν οὐ καθορωμένοις· ἔτι γὰρ ἦσαν ἐν τῷ σκιαζομένῳ
 τῆς σελήνης· ἐκείνους δὲ προσιόντας ἐξ ἐναντίας καθο-
 ρῶσι. Μικρὸν οὖν ὑποστείλας τειχίοις τισὶ καὶ οὐκ
 20 πέδοις ἐνέδραν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας καθίζει. Καὶ τρεῖς μὲν
 αὐτῶν ἐμπεσόντες ἀποθνήσκουσιν, ὁ δὲ τέταρτος πλη-
 γεῖς ξίφει τὴν κεφαλὴν ἐφυγε, βοῶν ἔνδον εἶναι τοῖς
 πολεμίοις. Καὶ μετὰ μικρὸν αἶτε σάλπιγγες ἐπεσήμαι-
 νον, ἣ τε πόλις ἐξανίστατο πρὸς τὰ γινόμενα, πλήρεις τε
 25 ἦσαν οἱ [τε] στενωποὶ διαθεόντων, καὶ φῶτα πολλὰ, τὰ
 μὲν κάτωθεν ἦδη, τὰ δὲ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ἄκρας περι-
 λαμπε, καὶ κραυγὴ συνερογγίντο πανταχόθεν ἄσημος.

XXII. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ μὲν Ἄρατος ἐμφύς τῇ πορείᾳ
 παρὰ τὸ κρημνῶδες ἡμιλλᾶτο, βραδέως καὶ ταλαιπώρως
 30 τὸ πρῶτον, οὐ κατακρατῶν, ἀλλ' ἀποπλανώμενος τῷ
 τρίβῳ παντάπασιν ἐνδεδυκός καὶ περισκιαζόμενος
 ταῖς τραχύτησι καὶ διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν καὶ περι-

βολῶν περαίνοντος πρὸς τὸ τεῖχος. Εἶτα θαυμάσιον οἶον ἢ σελήνη λέγεται διαστέλλουσα τὰ νέφη καὶ ὑπολαβοῦσα τῆς ὁδοῦ τὸ χαλεπώτατον σαφηνίζειν, ἕως ἤψατο τοῦ τεύχους καθ' ὃν ἔδει τόπον· ἐκεῖ δὲ πάλιν συνεσκίασε καὶ ἀπέκρυψε νεφῶν συνελθόντων. Οἱ δὲ 5 περὶ τὰς πύλας ἔξω περὶ τὸ Ἑραῖον ἀπολειφθέντες τοῦ Ἄρατου στρατιῶται τριακόσιοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὡς ποτε 7 παρεισέπεσον εἰς τὴν πόλιν θορύβου τε παντοδαποῦ καὶ φάτων γέμουσαν, οὐ δυνηθέντες ἔξανευρεῖν τὸν αὐτὸν τρίβον οὐδ' εἰς ἕκτος ἐμβῆναι τῆς ἐκείνων πο- 10 ρείας, ἔπτηξαν ἀθρόοι πρὸς τινι παλινσκήφῳ λαγόνι τοῦ κρημνοῦ συστείλαντες ἑαυτούς, καὶ διεκαρτέρουν ἐνταῦθα περιπαθοῦντες καὶ δυσανασχετοῦντες. Βαλλομένων γὰρ ἀπὸ τῆς ἄκρας ἤδη τῶν περὶ τὸν Ἄρατου καὶ μαχομένων, ἀλαλαγμὸς ἐναγώνιος ἐχώρει κάτω καὶ 15 κραυγὴ περιήχει διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἀνάκλασιν συγκεχυμένη καὶ ἄδηλος ὅθεν εἴληφε τὴν ἀρχήν. Διαπορούντων δὲ αὐτῶν, ἐφ' ὅτι χρὴ τραπέσθαι μέρος, Ἀρχέλαος ὁ τῶν βασιλικῶν ἡγεμῶν στρατιώτας ἔχων πολλοὺς μετὰ κραυγῆς ἀνέβαινε καὶ σαλπύγγων, ἐπιφερόμε- 20 νος τοῖς περὶ τὸν Ἄρατον, καὶ παρήλλαττε τοὺς τριακοσίους. Οἱ δὲ ὡσπερ ἐξ ἐνέδρας ἀναστάντες ἐμβάλλουσιν αὐτῷ καὶ διαφθείρουσιν οἷς ἐπέθεντο πρώτοις, τοὺς δὲ ἄλλους καὶ τὸν Ἀρχέλαον φοβήσαντες ἐτρέψαντο καὶ κατεδίωξαν ἄχρι τοῦ σκεδασθῆναι περὶ τὴν πόλιν δια- 25 λυθέντας. Ἄρτι δὲ τούτων νενικηκότων Ἐργῖνος ἀπὸ τῶν ἄνω μαχομένων ἦλθεν, ἀγγέλλων συμπεπλέχθαι τοῖς πολεμίοις τὸν Ἄρατον ἀμυνομένοις εὐρώστως, καὶ μέγαν ἀγῶνα περὶ αὐτὸ τὸ τεῖχος εἶναι καὶ τάχους δεῖν τῆς βοηθείας. Οἱ δὲ εὐθύς ἐκέλευον ἡγεῖσθαι· καὶ 30 προσβαίνοντες ἅμα φωνῇ διεσήμαινον ἑαυτούς, ἐπιθαροῦντες τοὺς φίλους· ἢ τε πανσέληνος ἀπέφαινε τὰ

ὄπλα πλείονα φαινόμενα τοῖς πολεμίοις διὰ τὸ μῆκος τῆς πορείας, καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ἠχῶδες τὸν ἀλαλαγμὸν ἀπὸ πολλαπλασιῶν ἢ τοσοῦτων ἐπολεῖ δοκεῖν φέρεσθαι. Τέλος δὲ συνερείσαντες ἔξωθοῦσι τοὺς πολεμίους 5 καὶ καθυπέρτεροι τῆς ἄκρας ἦσαν καὶ τὸ φρούριον εἶπον ἡμέρας ἤδη διαφυγούσης, ὃ τε ἥλιος εὐθύς ἐπέλαμπε τῷ ἔργῳ, καὶ παρῆν ἐκ Σικυῶνος ἢ λοιπὴ δύναμις τῷ Ἀράτῳ, δεχομένων κατὰ πύλας τῶν Κορινθίων προθύμους καὶ τοὺς βασιλικοὺς συλλαμβανόντων.

- 10 XXIII. Ἐπεὶ δὲ ἀσφαλῶς ἐδόκει πάντα εἶχειν, κατέβαινον εἰς τὸ θέατρον ἀπὸ τῆς ἄκρας, πλήθους ἀκείρους συρρέοντος ἐπιθυμία τῆς τε ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶν λόγων, οἷς ἔμελλε χρῆσθαι πρὸς τοὺς Κορινθίους. Ἐπιστήσας δὲ ταῖς παρόδοις ἐκατέρωθεν τοὺς Ἀχαιοὺς αὐτοὺς 15 ἀπὸ τῆς σκηνῆς εἰς μέσον προῆλθε, τεθωρακισμένος καὶ τῷ προσώπῳ διὰ τὸν κόπον καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ἡλλοιωμένος, ὥστε τῆς ψυχῆς τὸ γαυρούμενον καὶ χαῖρον ἀπὸ τῆς περὶ τὸ σῶμα βαρύτητος κατακρατεῖσθαι. Τῶν δὲ ἀνθρώπων ἅμα τῷ προσελθεῖν αὐτὸν ἐκχυθέντων ταῖς 20 φιλοφροσύναις, μεταλαβὼν εἰς τὴν δεξιὰν τὸ δόρυ, καὶ τὸ γόνυ καὶ τὸ σῶμα τῇ ῥοπῇ μικρὸν ἐγκλίνας καὶ ἀπειρισάμενος εἰστήκει πολὺν χρόνον σιωπῇ δεχόμενος αὐτῶν τοὺς κρότους καὶ τὰς ἐπιβοήσεις, ἐπαινούντων μὲν τὴν ἀρετὴν, ζηλούντων δὲ τὴν τύχην. Ὡς δὲ ἐπαύσαντο 25 καὶ κατέστησαν, συναγαγὼν ἑαυτὸν διεξῆλθε λόγῳ ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν τῇ πράξει πρέποντα, καὶ συνέπειαι τοὺς Κορινθίους Ἀχαιοὺς γενέσθαι, καὶ τῶν πυλῶν τὰς κλεῖς ἀπέδωκε τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Φιλιππικῶν κειρωῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένης. Τῶν δὲ Ἀντιγόνου στρα- 30 τηγῶν Ἀρχέλαον μὲν ἀφῆκεν ὑποχείριον γενόμενος, Θεόφραστον δὲ ἀνεῖλεν οὐ βουλόμενον ἀπαλλάττεσθαι. Περσαῖος δὲ τῆς ἄκρας ἀλίσκομένης εἰς Κεγχρεὰς διεξ-

πεσεν. Ὅστερον δὲ λέγεται σχολάζων πρὸς τὸν εἰπόντα μόνον αὐτῷ δοκεῖν στρατηγὸν εἶναι τὸν σοφόν „Ἀλλὰ νῆ θεοῦς“ φάναι „τοῦτο μάλιστα κάμοι ποτε τῶν Ζήνωνος ἤρεσκε δογμάτων· νῦν δὲ μεταβάλλομαι νουθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σικυωνίου νεανίου.“ Ταῦτα μὲν περὶ 5 Περσαίου πλείονες ἱστοροῦσιν.

XXIV. Ὁ δὲ Ἄρατος εὐθύς τό τε Ἑραῖον ὑφ' ἑαυτῷ 38 καὶ τὸ Δέχαιον ἐποίησατο· καὶ νεῶν μὲν εἰκοσιπέντε βασιλικῶν ἐκυρίευσεν, ἵππους δὲ πεντακοσίους καὶ Σύρους τετρακοσίους ἀπέδοτο· τὸν τε Ἀκροκόρινθον ἐφύ- 10 λαττον οἱ Ἀχαιοὶ τετρακοσίοις ὀπλίταις καὶ πεντήκοντα κυσὶ καὶ κυνηγοῖς ἴσοις ἐν τῷ φρουρίῳ τρεφομένοις. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τὸν Φιλοποίμενα θαυμάζοντες Ἑλλήνων ἔσχατον προσηγόρευον, ὡς μηδενὸς μεγάλου μετ' ἐκείνου ἐν τοῖς Ἑλλησι γενομένου· ἐγὼ δὲ τῶν Ἑλληνι- 15 κῶν πράξεων ταύτην ἔσχάτην καὶ νεωτάτην φαίην ἂν πεπεραῆθαι, τοῦτο μὲν τόλμη, τοῦτο δὲ τύχη ταῖς ἀρίσταις ἐνάμιλλον, ὡς ἐδήλωσεν εὐθύς τὰ γινόμενα. Μεγαρεῖς τε γὰρ ἀποστάντες Ἀντιγόνου τῷ Ἀράτῳ προσέθεντο, καὶ Τροιζήνιοι μετὰ Ἐπιδαυρίων συνετάχθησαν 20 εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἔξοδόν τε πρώτην θέμενος εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐνέβαλε καὶ τὴν Σαλαμίνα διαβάς ἐλεηλάτησεν, ὥσπερ ἐξ εἰρκτῆς λελυμένη τῇ δυνάμει τῶν Ἀχαιῶν ἐφ' ὃ τι βούλοιο χρώμενος. Ἀθηναίοις δὲ τοὺς ἐλευθέρους ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων, ἀρχὰς ἀποστάσεως ἐνδιδούς αὐτοῖς. 25 Πτολεμαῖον δὲ σύμμαχον ἐποίησε τῶν Ἀχαιῶν ἡγεμονίαν ἔχοντα πολέμου καὶ κατὰ γῆν καὶ θάλατταν. Οὕτω δὲ ἰσχυσεν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ὥστ' ἐὶ μὴ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξῆν, παρ' ἐνιαυτὸν αἰρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτόν, ἔργῳ δὲ καὶ γνώμῃ διὰ παντὸς ἄρχειν. Ἐώρων γὰρ αὐτόν οὐ πλου- 30 τον, οὐ δόξαν, οὐ φιλίαν βασιλικήν, οὐ τὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος συμφέρον, οὐκ ἄλλο τι τῆς αὐξήσεως τῶν

Ἀχαιῶν ἐπίπροσθεν ποιούμενον. Ἦγειτο γὰρ ἀσθενεῖς
 ἰδίᾳ τὰς πόλεις ὑπαρχούσας σῶζεσθαι δι' ἀλλήλων ὥσπερ
 ἐνδεδεμένους τῷ κοινῷ συμφέροντι, καὶ καθάπερ τὰ μέρη
 τοῦ σώματος ζῶντα καὶ συμπνέοντα διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλα
 5 συμφυῖαν, ὅταν ἀποσπασθῇ καὶ γένηται χωρὶς, ἀτροφεῖ
 καὶ σήπεται, παραπλησίως τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι μὲν
 ὑπὸ τῶν διασπώντων τὸ κοινόν, αὔξεσθαι δὲ ὑπ' ἀλλή-
 λων, ὅταν ὅλου τινὸς μεγάλου μέρη γενόμενα κοινῆς
 προνοίας τυγχάνωσιν.

- 10 XXV. Ὅρων δὲ τοὺς ἀρίστους τῶν προσοίκων εὐ-
 τονομουμένους, Ἀργείοις δὲ δουλεύουσιν ἀχθόμενος,
 ἐπεβούλευεν ἀνελεῖν τὸν τύραννον αὐτῶν Ἀριστόμαχον,
 ἅμα τῇ τε πόλει θρεπτήρια τὴν ἐλευθερίαν ἀποδοῦναι
 φιλοτιμούμενος καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς προσκομίσαι τὴν πό-
 15 λιν. Οἱ μὲν οὖν τολμῶντες εὐρέθησαν, ὧν Αἰσχύλος
 προειστήκει καὶ Χαριμένης ὁ μάντις, ξίφη δὲ οὐκ ἔ-
 χον, ἀλλ' ἀπειρήτο κεκτηῆσθαι καὶ ζημίαι μεγάλαι τοῖς
 κεκτημένοις ἐπῆσαν ὑπὸ τοῦ τυράννου. Κατασκευάσας
 οὖν ὁ Ἄρατος αὐτοῖς ἐν Κορίνθῳ μικρὰς παραξίφιδας
 20 ἐνέγραψεν εἰς σάγματα· καὶ ταῦτα περιθεῖς ὑποξυγίαις
 σκευὴ τινὰ παρημελημένα κομίζουσιν εἰς Ἄρατος ἀπέ-
 στειλε. Χαριμένους δὲ τοῦ μάντεως προσλαβόντος ἐπὶ
 τὴν πρᾶξιν ἄνθρωπον, οἱ περὶ τὸν Αἰσχύλον ἠγανάκτη-
 σαν καὶ δι' ἑαυτῶν ἔπραττον, τοῦ Χαριμένου καταγνόν-
 25 τες. Αἰσθόμενος δὲ ἐκεῖνος ὀργῇ κατεμήνυσε τοὺς ἄν-
 δρας ἤδη βαδίζοντας ἐπὶ τὸν τύραννον· ὧν οἱ πλεῖστοι
 φθάσαντες ἐξ ἀγορᾶς ἀπέφυγον καὶ διεξέπεσον εἰς Κό-
 ρινθον. Οὐ μὴν ἀλλὰ χρόνου βραχείος διελθόντος ἀπε-
 θνήσκει μὲν ὑπὸ δούλων Ἀριστόμαχος, ὑπολαμβάνει δὲ
 30 τὴν ἀρχὴν φθάσας Ἀρίστιππος, ἐξωλέστερος ἐκείνου τύ-
 ραννος. Ὅσοι δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐν ἡλικίᾳ παρόντες ἔτι-
 χον, τούτους ἀναλαβὼν ὁ Ἄρατος ἐβοήθει πρὸς τὴν πό-

λιν ὀξέως, οἴομενος εὐρήσειν τὰ τῶν Ἀργείων πρόθυμα.
 Τῶν δὲ πολλῶν ἤδη διὰ συνήθειαν ἐθελοδούλως ἐχόν-
 των καὶ μηδενὸς ἀφισταμένου πρὸς αὐτόν, ἀνεχώρησεν
 ἐγκλημα κατεσκευασκῶς τοῖς Ἀχαιοῖς, ὡς ἐν εἰρήνῃ πόλε-
 μον ἐξενηροχόσι. Καὶ δίκην ἔσχον ἐπὶ τούτῳ παρὰ Μαν- 5
 39 τινεῦσιν, ἣν Ἀράτου μὴ παρόντος Ἀρίστικπος εἶλε
 διώκων καὶ μνῶν ἐτιμήθη τριάκοντα. Τὸν δὲ Ἄρατον
 αὐτὸν ἄμα καὶ μισῶν καὶ δεδοικῶς ἐπεβούλευεν ἀνελεῖν
 συνεργοῦντος Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως· καὶ πανταχοῦ
 σχεδὸν ἦσαν οἱ τοῦτο πράττοντες αὐτοῖς καὶ καιρὸν ἐπι- 10
 τηροῦντες. Ἄλλ' οὐδὲν οἶον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὐ-
 νοια φυλακτῆριον ἀνδρὸς ἄρχοντος. Ὅταν γὰρ ἐθισθῶ-
 σιν οἱ τε πολλοὶ καὶ οἱ δυνατοὶ μὴ τὸν ἡγούμενον, ἀλλ'
 ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου δεδιέναι, πολλοῖς μὲν ὄμμασιν ὄρα,
 διὰ πολλῶν δὲ ὤτων ἀκούει καὶ προαισθάνεται τὰ γι- 15
 νόμενα. Διὸ καὶ βούλομαι τὸν λόγον ἐπιστήσας ἐνταῦθά
 που διεξελθεῖν περὶ τῆς Ἀριστικπου διαίτης, ἣν ἡ ζηλο-
 τυπουμένη τυραννὶς αὐτῷ καὶ ὁ τῆς μακαρίας καὶ περι-
 βοήτου μοναρχίας ὄγκος περιέδηκεν.

XXVI. Ἐκείνος γὰρ Ἀντίγονον μὲν ἔχων σύμμαχον, 20
 τρέφων δὲ πολλοὺς ἕνεκα τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας,
 οὐδένα δὲ ἐν τῇ πόλει ζῶντα τῶν ἐχθρῶν ὑπολελοιπῶς,
 τοὺς μὲν δορυφόρους καὶ φύλακας ἔξω παρεμβάλλειν
 ἐκέλευεν ἐν τῷ περιστύλῳ, τοὺς δὲ οἰκέτας, ὅποτε δει-
 πνήσαι, τάχιστα πάντας ἐξελαύνων καὶ τὴν μέταυλον 25
 ἀποκλείων μετὰ τῆς ἐρωμένης αὐτὸς εἰς οἴκημα κατε-
 δύετο μικρὸν ὑπερῶον θύρα καταφρακτῆ κλειόμενον·
 ἥς ὑπεράνω τὴν κλίνην ἐπιτιθεὶς ἐκάθευδεν, ὡς εἰκὸς
 καθεύδειν τὸν οὕτως ἔχοντα, ταραχωδῶς καὶ περιφό-
 βως. Τὸ δὲ κλιμάκιον ἢ τῆς ἐρωμένης μήτηρ ὑφαιρούσα 30
 κατέκλειεν εἰς ἕτερον οἴκημα καὶ πάλιν ἄμ' ἡμέρα προσ-
 ετίθει καὶ κατεκάλει τὸν θαυμαστὸν τύραννον, ὥσπερ

ἀρετὸν ἐκ φωλεοῦ κατερχόμενον. Ὁ δὲ οὐχ ὄπλοις καταβίαν, νόμῳ δὲ ὑπ' ἀρετῆς ἀκατάπαυστον ἀρχὴν περιποιημένος ἐν ἱματίῳ καὶ χλαμυδίῳ τῷ τυχόντι, τῶν ποτε τυράννων κοινὸς ἀποδεδειγμένος ἐχθρὸς, ἄχρι τῆς 5 τήμερον ἡμέρας γένος εὐδοκιμώτατον ἀπολέλοιπεν ἑτοίς Ἑλλήσιν. Ἐκείνων δὲ τῶν τὰς ἄκρας καταλαμβάνοντων καὶ τοὺς δορυφόρους τρεφόντων καὶ τὰ ὄπλι καὶ τὰς πύλας καὶ τοὺς καταρράκτας προβαλλομένῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας ὀλίγοι τὸν ἐκ πληγῆς 10 θάνατον, ὥσπερ οἱ λαγωοί, διέφυγον· οἶκος δὲ ἢ γένος ἢ τάφος ἔχων τιμωμένην μνήμην οὐδενὸς λέλειπται.

XXVII. Πρὸς δ' οὖν τὸν Ἀρίστιππον ὁ Ἄρατος κρυφὰ πολλάκις καὶ φανερῶς προσέπαισεν ἐπιχειρήσας καταλαμβάνειν τὸ Ἄργος. Ἄπαξ δὲ κλίμακας προσθείς 15 μετ' ὀλίγων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέβη παραβόλως, καὶ τοὺς βοηθοῦντας ἐνταῦθα τῶν φυλάκων ἀπέκτεινεν. Ἐπὶ ἡμέρας ἐπιφανείσης καὶ τοῦ τυράννου πανταχόθεν ἀπὸ προσβάλλοντος, οἱ μὲν Ἄργεοι, καθάπερ οὐχ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας τῆς μάχης οὔσης, ἀλλ' ὡς τὸν ἀγῶνα 20 τῶν Νεμείων βραβεύοντες, ἴσοι καὶ δίκαιοι θεαταὶ καθῆντο τῶν γινομένων, πολλὴν ἠσυχίαν ἄγοντες, ὁ δὲ Ἄρατος εὐρώστως ἀμυνόμενος λόγῃ μὲν ἐκ χειρὸς διελευνεται τὸν μηρόν, ἐκράτησε δὲ τῶν τόπων, ἐν οἷς ἦν, καὶ οὐκ ἐξεώσθη μέχρι νυκτὸς ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν πολι- 25 μίων. Εἰ δὲ καὶ τὴν νύκτα τῷ πόνῳ προσεταλαιπώρησεν, οὐκ ἂν διήμαρτεν· ὁ γὰρ τύραννος ἤδη περὶ δρασμὸν εἶχε καὶ πολλὰ τῶν ἰδίων ἐπὶ θάλασσαν προεξέπεμψε· νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐδενὸς ἐξαγγείλαντος πρὸς τὸν Ἄρατον, ὕδατος δὲ ἐπιλιπόντος, ἑαυτῷ δὲ χρήσε- 30 σθαὶ διὰ τὸ τραῦμα μὴ δυνάμενος ἀπήγαγε τοὺς στρατιώτας.

XXVIII. Ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀπέγνω τὴν ὁδόν, ἐμβα-

λῶν φανερῶς τῷ στρατοπέδῳ τὴν Ἀργολίδα χώραν ἐπόρθει· καὶ περὶ τὸν Χάρητα ποταμὸν ἰσχυρᾶς μάχης γενομένης πρὸς Ἀρίστιππον αἰτίαν ἔσχευ ὡς ἐγκαταλιπὼν τὸν ἀγῶνα καὶ προέμενος τὸ νίκημα. Τῆς γὰρ ἄλλο 5
 λης δυνάμεως ὁμολογουμένως ἐπικρατούσης καὶ τῷ 5
 διωγμῷ πολὺ προελθούσης εἰς τοῦμπροσθεν, αὐτὸς οὐχ οὔτως ἐκβιασθεὶς ὑπὸ τῶν καθ' αὐτόν, ὡς ἀπιστῶν τῷ κατορθώματι καὶ φοβηθεὶς ἀνεχώρησε τεταραγμένος εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῆς διώξεως ἐπανελθόντες οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἔφερον, ὅτι τρεψάμενοι τοὺς πο- 10
 λεμίους καὶ πολὺ πλείονας ἐκείνων καταβαλόντες ἢ σφῶν αὐτῶν ἀπολέσαντες παραλελοίπασι τοῖς ἠττημένοις στη-
 σαι κατ' αὐτῶν τρόποιον, αἰσχυνθεὶς πάλιν ἐγνω διαμάχεσθαι περὶ τοῦ τροπαίου, καὶ μίαν ἡμέραν διαλιπὼν αὐτίς ἐξέτασσε τὴν στρατιάν. Ὡς δὲ ἤσθητο πλείονας 15
 γεγονότας καὶ θαρραλεώτερον ἀνδισταμένους τοὺς περὶ τὸν τύραννον, οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἀπῆλθε τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῇ περὶ τὴν ὀμί-
 λIAN καὶ πολιτείαν ἐμπειρία καὶ χάριτι τὴν διαμαρτίαν ταύτην ἀναμαχόμενος προσηγάγετο τὰς Κλεωνᾶς τοῖς 20
 Ἀχαιοῖς, καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Νεμείων ἤγαγεν ἐν Κλεωναῖς, ὡς πάτριον ὄντα καὶ μᾶλλον προσήκοντα τούτοις. Ἦγαγον δὲ καὶ Ἀργεῖοι, καὶ συνεχύθη τότε πρῶτον ἡ δεδομένη τοῖς ἀγωνισταῖς ἀσυλία καὶ ἀσφάλεια, πάντας τῶν Ἀχαιῶν, ὅσους ἔλαβον ἠγωνισμένους ἐν Ἀργεῖ, διὰ 25
 τῆς χώρας πορευομένους ὡς πολεμίους ἀποδομένων. Οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπαραιτήτος ἐν τῷ μισεῖν τοὺς τυράννους.

XXIX. Ὀλίγω δὲ ὕστερον ἀκούσας τὸν Ἀρίστιππον ἐπιβουλεύειν μὲν ταῖς Κλεωναῖς, φοβείσθαι δὲ ἐκείνον 30
 ἐν Κορίνθῳ καθεζόμενον, ἤθροισεν ἐκ παραγγέλματος στρατείαν. Καὶ σιτία κελεύσας πλείονων ἡμερῶν κο-

XXXIV.

Ιερᾶς ἐλαίας
 Κλεφύδρας
 τούτῳ δὲ Πά-
 5 Πάρθων αὐ-
 τίδιος ἐν τῇ
 πόλλους, ἐν-
 γον ἐν τοῖς
 κατὰ Κράσσο-
 10 Πάρθους αὐ-
 στείλα, τρισὶ
 Οὐεντίδιος δ'
 φθόνου ἄντι
 κατεστρέφετο
 15 Σαμοβάτοις
 δοῦναι καὶ π-
 πέμπειν πρὸς
 τὸν Οὐεντίδι-
 20 μενος ἐν γε
 καὶ μὴ πάντι
 πολιορκίας μ-
 ἔγνωσαν τὰς
 των οὐδέν,
 ἀγαπητῶς ἐπ-
 25 Ἄντιοχον· κ-
 Ἄθηνas ἐπαι-
 σασ ἐπεμφεν
 ἄχρι δεῦρο τ-
 νῆς, ἀπολαύ-
 30 μὰς πράξεων
 βαίωσα τὸν π-
 γον, ὡς εὐτι-

: πρότερον μὲν ἤττον ἐπεποιθεῖν, νῦν δ' ἑμαυτὴν
 νωκα καὶ πρὸς πόνον ἀήττητον εἶναι.“ Ταῦτ' εἰποῦ-
 δείκνυσιν αὐτῷ τὸ τραῦμα καὶ διηγείται τὴν πείραν.
 δ' ἐκπλαγείς καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας ἐπεύξατο δοῦ-
 τοὺς θεοὺς αὐτῷ κατορθοῦντι τὴν πράξιν ἀνδρῶν
 ρκίας ἀξίῳ φανῆναι. Καὶ τότε μὲν ἀνελάμβανε τὴν
 ναλκα.

XIV. Προγραφείσης δὲ βουλῆς, εἰς ἣν ἐπίδοξος ἦν
 ἔσεσθαι Καῖσαρ, ἔγνωσαν ἐπιχειρεῖν· καὶ γὰρ ἄθροοι
 ἄλλήλων ἀνυπόπτως ἔσεσθαι τότε καὶ πάντας ἔξειν 10
 ἢ τοὺς ἀρίστους καὶ πρώτους ἄνδρας, ἔργου μεγάλου
 εχθέντος εὐθύς ἀντιλαμβανομένους τῆς ἐλευθερίας.
 ἴκει δὲ καὶ τὸ τοῦ τόπου θεῖον εἶναι καὶ πρὸς αὐτῶν.
 ἵα γὰρ ἦν μία τῶν περὶ τὸ θέατρον ἐξέδραν ἔχουσα,
 ἣ Πομπηίου τις εἰκὼν εἰσθήκει, τῆς πόλεως στησαμέ- 15

ῶτε ταῖς στοαῖς καὶ τῷ θεάτρῳ τὸν τόπον ἐκείνου
 σμησεν. Εἰς ταύτην οὖν ἡ σύγκλητος ἐκαλεῖτο τοῦ
 ρτίου μηνὸς μάλιστα μεσοῦντος (εἰδοὺς Μαρτίας
 ἡμέραν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ὥστε καὶ δαίμων τις
 κεί τὸν ἄνδρα τῇ Πομπηίου δίκῃ προσάξειν. Ἐλ- 20
 σης δὲ τῆς ἡμέρας Βροῦτος μὲν ὑποξωσάμενος ἐγγει-
 ον μόνης συνειδυίας τῆς γυναικὸς προῆλθεν, οἱ δ'
 οὐ πρὸς Κάσσιον ἀθροισθέντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸ
 οῦμενον ἀνδρεῖον ἱμάτιον ἀναλαμβάνοντα κατήγον
 ἔγοράν. Ἐκεῖθεν δὲ πάντες εἰς τὴν Πομπηίου στοάν 25
 κλόντες διέτριβον, ὡς αὐτίκα Καῖσαρος ἀφιζομένου
 τὴν σύγκλητον. Ἐνθα δὴ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν τὸ
 θῆς καὶ παρὰ τὰ δεινὰ καθεστηκὸς ἐθαύμασεν ἄν
 εἰδὼς τὸ μέλλον, ὅτι πολλοῖς διὰ τὸ στρατηγεῖν
 γκαζόμενοι χρηματίζειν οὐ μόνον πράως ἠκροῶντο 30
 ἐντυγχανόντων καὶ διαφερομένων ὥσπερ σχολά-
 σς, ἀλλὰ καὶ τὰς κρίσεις ἐκάστοις ἀκριβεῖς καὶ μετὰ

μίξιν εἰς Κεγχρεᾶς κατήλθεν ἐκκαλούμενος δι' ἀπάτης
 τὸν Ἀρίστιππον ὡς αὐτοῦ μὴ παρόντος ἐπιθέσθαι τοῖς
 Κλεωναίοις· ὃ καὶ συνέβη. Παρῆν γὰρ εὐθύς ἐξ Ἄρ-
 γους ἔχων τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Ἄρατος εἰς Κόρινθον ἦδη
 5 σκοταῖος ἐκ Κεγχρεῶν ὑποστρέψας, καὶ τὰς ὁδοὺς φυλα-
 καῖς διαλαβὼν, ἤγε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπομένους οὕτω μὲν
 εὐτάκτως, οὕτω δὲ ταχέως καὶ προθύμως, ὥστε μὴ μό-
 νον ὁδεύοντας, ἀλλὰ καὶ παρελθόντας εἰς τὰς Κλεωνάς·
 ἔτι νυκτὸς οὔσης καὶ συνταξαμένους ἐπὶ μάχην ἀγνοεῖ-
 10 σθαι καὶ λανθάνειν τὸν Ἀρίστιππον. Ἄμα δὲ ἡμέρα τῶν
 πυλῶν ἀνοιχθεῖσῶν καὶ τῆς σάλπιγγος ἐγκελευσαμένης
 δρόμῳ καὶ ἀλαλαγμῷ προσπεσὼν τοῖς πολεμίοις εὐθύς
 ἐτρέψατο, καὶ κατεῖχε διώκων ἢ μάλιστα φεύγειν ὑπενόη-
 τὸν Ἀρίστιππον, ἐκτροπὰς πολλὰς τῶν χωρίων ἐχόντων.
 15 Γενομένης δὲ τῆς διώξεως ἄχρι Μυκηνηῶν, ὃ μὲν τύραν-
 νος ὑπὸ Κρητὸς τινος, ὡς Δεινίας ἱστορεῖ, τοῦτομα
 Τραγίσκου καταληφθεὶς ἀποσφάττεται, τῶν δὲ ἄλλων
 ἔπεσον ὑπὲρ χιλίους πεντακοσίους. Ὁ δὲ Ἄρατος οὕτω
 λαμπρῶς εὐτυχήσας καὶ μηδένα τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν
 20 ἀποβαλὼν, ὅμως οὐκ ἔλαβε τὸ Ἄργος οὐδὲ ἠλευθέρωσε,
 τῶν περὶ Ἀγίαν καὶ τὸν νεώτερον Ἀριστόμαχον μετὰ
 δυνάμεως βασιλικῆς παρεισπεσόντων καὶ κατασχόντων
 τὰ πράγματα. Τὸ μὲν οὖν πολὺ τῆς διαβολῆς καὶ λό-
 γους καὶ σκώμματα καὶ βωμολοχίας παρείλετο τῶν κολε-
 25 κευόντων τοὺς τυράννους καὶ διεξιόντων, ἐκείνοις χαρι-
 ζομένων, ὡς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐκταράττοιτο
 μὲν ἢ κοιλία παρὰ τὰς μάχας, κάρως δὲ προσπίπτει καὶ
 ἰλιγγος ἅμα τῷ παραστήναι τὸν σαλπικτήν, ἐκτάξας δὲ
 τὴν δύναμιν καὶ τὸ σύνθημα παρεγγυήσας καὶ πυθόμε-
 30 νος τῶν ὑποστρατήγων καὶ λοχαγῶν, μὴ τις αὐτοῦ χρεῖα
 παρόντος (βεβλήσθαι γὰρ τοὺς ἀστραγάλους), ἀπέρχοιτο
 καραδοκῆσων πόρρωθεν τὸ συμβησόμενον. Ταῦτα γὰρ

οὕτως ἰσχυσεν, ὥστε καὶ τοὺς φιλοσόφους ἐν ταῖς σχολαῖς ζητοῦντας, εἰ τὸ πάλλεσθαι τὴν καρδίαν καὶ τὸ χρωῶμα τρέπεσθαι [καὶ τὴν κοιλίαν ἐξυγραίνεσθαι*] παρὰ τὰ φαινόμενα δεινὰ δειλίας ἐστὶν ἢ δυσκρασίας τινὸς περὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχρότητος, ὀνομάζειν αἰεὶ τὸν Ἄρα- 5
τον, ὡς ἀγαθὸν μὲν ὄντα στρατηγόν, αἰεὶ δὲ ταῦτα πά-
σχοντα παρὰ τοὺς ἀγῶνας.

41 XXX. Ὡς δ' οὖν τὸν Ἀρίστιππον ἀνεῖλεν, εὐθύς ἐπεβούλευσε Λυδιάδῃ τῷ Μεγαλοπολίτῃ τυραννοῦντι τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος. Ὁ δὲ οὐκ ἂν ἀγεννῆς οὐδὲ ἀφι- 10
λότιμος τὴν φύσιν, οὐδὲ ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν μονάρχων ἀκρασία καὶ πλεονεξία πρὸς ταύτην φυεῖς τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' ἐπαρθεῖς ἔρωτι δόξης ἔτι νέος καὶ λόγους ψευδεῖς καὶ κενοὺς λεγομένους περὶ τυραννίδος, ὡς μακαρίου καὶ θαυμαστοῦ πράγματος, εἰς μέγα φρόνημα παραδε- 15
ξάμενος ἀνοήτως, καὶ καταστήσας ἑαυτὸν τύραννον ταχὺ μεστός ἦν τῆς ἐκ μοναρχίας βαρύτητος. Ἄμα δὲ ξηλῶν εὐήμεροῦντα καὶ δεδοικῶς ἐπιβουλεύοντα τὸν Ἄρατον ὤρμησε καλλίστην ὄρμην μεταβαλόμενος, πρῶτον μὲν ἑαυτὸν ἐλευθερῶσαι μίσους καὶ φόβου καὶ φρουρᾶς καὶ 20
δορυφόρων, εἶτα τῆς πατρίδος εὐεργέτης γενέσθαι. Καὶ μεταπεμψάμενος τὸν Ἄρατον ἀφῆκε τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς μετεκόμισεν. Ἐφ' οἷς μεγαλύνοντες αὐτὸν οἱ Ἀχαιοὶ στρατηγὸν εἶλοντο. Φιλοτιμούμενος δὲ εὐθύς ὑπερβαλεῖν δόξῃ τὸν Ἄρατον ἄλλας τε 25
πολλὰς πράξεις οὐκ ἀναγκαίας εἶναι δοκούσας καὶ στρατεῖαν ἐπὶ Λακεδαιμονίους παρήγγελλεν. Ἐνιστάμενος δὲ ὁ Ἄρατος αὐτῷ φθονεῖν ἐδόκει· καὶ τό γε δεύτερον ὁ Λυδιάδης στρατηγὸς ἠρέθη, ἀντιπράττοντος ἀντικρὺς Ἄρατου καὶ σπουδάζοντος ἑτέρῳ παραδοθῆναι τὴν ἀρ- 30
χήν. Αὐτὸς μὲν γάρ, ὡς εἴρηται, παρ' ἑνιαυτὸν ἤρχε. Μέχρι μὲν οὖν τρίτης στρατηγίας ὁ Λυδιάδης εὐ φερό-

μενος διετέλει καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἤρχεν ἐναλλάξ τῷ Ἀράτῳ στρατηγῶν· φανερὰν δὲ ἐξενεγκάμενος ἐχθρὰ καὶ πολλάκις αὐτοῦ κατηγορήσας ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπερίφη καὶ παρῳφθη, πεπλασμένῳ δοκῶν ἦθει πρὸς ἀλθρινὴν καὶ ἀκέραιον ἀρετὴν ἀμιλλᾶσθαι. Καὶ καθάπερ τῷ κόκκυγι φησὶν Ἀίσωπος ἐρωτῶντι τοὺς λεπτοὺς ὄρνιθας, ὅτι φεύγοιεν αὐτόν, εἰπεῖν ἐκείνους, ὡς ἔστι ποτὲ ἰέραξ, οὕτως εἴοικε τῷ Ἀνδιιάδῃ παρακολουθεῖν εἰ τῆς τυραννίδος ὑποψία βλάπτουσα τὴν φύσιν αὐτοῦ τῆς μεταβολῆς.

XXXI. Ὁ δὲ Ἄρατος εὐδοκίμησε καὶ περὶ τὰς Ἀιτωλικὰς πράξεις, ὅτε συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς πρὸ τῆς Μεγαρικῆς ὄρμημένων τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος ἀφικομένου μετὰ δυνάμεως καὶ 15 συνεξορμῶντος ἐπὶ τὴν μάχην τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐναντιωθῆς καὶ πολλὰ μὲν ὀνειδῆ, πολλὰ δ' εἰς μαλακίαν καὶ ἀταμίαν καὶ σκώμματα καὶ χλευασμὸν ὑπομείνας οὐ προήκατο τὸν τοῦ συμφέροντος λογισμὸν διὰ τὸ φαινόμενον αἰσχρὸν, ἀλλὰ παρεχώρησε τοῖς πολεμίοις ὑπερβαλοῦσα 20 τὴν Γεράνειαν ἀμαχεὶ παρελθεῖν εἰς Πελοπόννησον. Ὁ μόντοι παρελθόντες ἐξαίφνης Πελλήνην κατέλαβον, οὐκέτ' ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ' ἐμελλε διατρίβων καὶ περιμένων ἀθροισθῆναι καὶ συνελθεῖν εἰς ταῦτ' οὐκ ἀποκρίθην τῆς δυνάμιν, ἀλλ' εὐθύς ὤρμησε μετὰ τῶν παρόντων εἰς 25 τοὺς πολεμίους ἐν τῷ κρατεῖν ἀσθενεστάτους δι' ἐπιβίαν καὶ ὕβριν ὄντας. Ἄμα γὰρ τῷ παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν οἱ μὲν στρατιῶται διασπαρέντες ἐν ταῖς οἰκίαις ἦσαν, ἐξωθοῦντες ἀλλήλους καὶ διαμαχόμενοι περὶ τῶν χρημάτων, ἡγεμόνες δὲ καὶ λοχαγοὶ τὰς γυναῖκας καὶ 30 τὰς θυγατέρας τῶν Πελληνέων περιμόντες ἤρπαζον, καὶ τὰ κράνη τὰ αὐτῶν ἀφαιροῦντες ἐκείναις περιετίθειεν τοῦ μηδένα λαβεῖν ἄλλον, ἀλλὰ τῷ κράνει δῆλον εἶπε

·ὄν δεσπότην ἐκάστης. Οὕτω δὲ διακειμένοις αὐτοῖς
καὶ ταῦτα πράττουσιν ἐξαίφνης ὁ Ἄρατος ἐπιπεσὼν
προσηγγέλθη. Καὶ γενομένης ἐκπλήξεως, οἷαν εἰκὸς ἐν
ἕταξίᾳ τοιαύτῃ, πρὶν ἢ πάντας πυθέσθαι τὸν κίνδυνον
οἱ πρῶτοι περὶ τὰς πύλας τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τὰ προάστεια 5
2 συμπεσόντες ἐφευγόν ἤδη νευικημένοι, καὶ κατεπίμ-
πλασαν ἐλαννόμενοι προτροπάδην ἀπορίας τοὺς συν-
εσταμένους καὶ προσβοηθοῦντας.

XXXII. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ ταραχῶ μία τῶν αἰχμαλώ-
των, Ἐπιγῆθους ἀνδρὸς ἐνδόξου θυγάτηρ, αὐτὴ δὲ κάλ- 10
λει καὶ μεγέθει σώματος εὐπρεπῆς, ἐτυχε μὲν ἐν τῷ
ἱερῷ καθεζομένη τῆς Ἀρτέμιδος, οὐ κατέστησεν αὐτὴν ὁ
ἐπιλεκτάρχης ἐλὼν ἑαυτῷ καὶ περιθρεῖς τὴν τριλοφίαν,
ἄφνω δὲ ἐκδραμοῦσα πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἔστι πρὸ
τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ κατέβλεψεν εἰς τοὺς μαχομέ- 15
νους ἄνωθεν ἔχουσα τὴν τριλοφίαν, αὐτοῖς τε τοῖς πο-
λίταις θέαμα σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπον ἐφάνη, καὶ
τοῖς πολεμίοις φάσμα θεῖον ὄραν δοκοῦσι φρίκην ἐνέβαλε
καὶ θάμβος, ὥστε μηδένα τρέπεσθαι πρὸς ἀλκὴν. Αὐτοὶ
δὲ Πελληνεῖς λέγουσι τὸ βρέτας τῆς θεοῦ τὸν μὲν ἄλλον 20
ἀποκείσθαι χρόνον ἄψαυστον, ὅταν δὲ κινήθην ὑπὸ τῆς
ἱερείας ἐκφέρηται, μηδένα προσβλέπειν ἐναντίον, ἀλλ'
ἀποτρέπεσθαι πάντας· οὐ γὰρ ἀνθρώποις μόνον ὄραμα
φρικτὸν εἶναι καὶ χαλεπὸν, ἀλλὰ καὶ δένδρα ποιεῖν
ἄφορα καὶ καρποὺς ἀπαμβλίσκειν, δι' ὧν ἂν κομίζηται. 25
Τοῦτο δὴ τότε τὴν ἱερείαν ἐξενεγκαμένην καὶ τρέπουσαν
ἄει κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀντιπρόσωπον ἐκφρονας κατα-
στήσαι καὶ παρελέσθαι τὸν λογισμὸν. Ὁ δὲ Ἄρατος οὐ-
δὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἶρηκε τοιοῦτον, ἀλλὰ φησι
τρεψάμενος τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ φεύγουσι συνεισπεσῶν 30
εἰς τὴν πόλιν ἐξελάσαι κατὰ κράτος, ἑπτακοσίους δὲ ἀπο-
κτείνει. Τὸ δὲ ἔργον ἐν τοῖς μεγίστοις διεβοήθη, καὶ

Τιμάνθης ὁ ζωγράφος ἐποίησεν ἐμφαντικῶς τῇ διαθέσει τὴν μάχην ἔχουσαν.

XXXIII. Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλῶν ἔθνῶν καὶ δυναστῶν ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς συνισταμένων εὐθύς ὁ Ἄρατος ἔπρατι φίλιαν πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ Πανταλέοντι τῷ πλείστον Αἰτωλῶν δυναμένῳ συνεργῶ χρησάμενος οὐ μόνον εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς ἐποίησε. Τοὺς δὲ Ἀθηναίους σπουδάζει ἐλευθερωθῆαι διεβλήθη καὶ κακῶς ἤκουσεν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι σπουδὰς πεποιημένων αὐτῶν πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ ἀνοχὰς ἀγόντων ἐπεχείρησε τὸν Πειραιᾶ καταλαβεῖν. Αὐτὸς δὲ ἀρνούμενος ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν οἷς ἀπολέλοιπεν Ἐργίνον αἰτιᾶται, μεθ' οὗ τὰ περὶ τὸν Ἀκροκόρινθον ἔπραξεν. Ἐκείνον γὰρ ἰδίᾳ τῷ Πειραιεὶ προσβαλόντα καὶ τῆς κλίμακος συντριβείσης διακόμενον ὀνομάζειν καὶ καλεῖν συνεχῶς Ἄρατον ὥσπερ παρόντα, καὶ διαφυγεῖν οὕτως ἔξαπατήσαντα τοὺς πολέμιους. Οὐ μὴν δοκεῖ πιθανῶς ἀπολογεῖσθαι. Τὸν γὰρ Ἐργίνον, ἄνθρωπον ἰδιώτην καὶ Σύρον, ἀπ' οὐθενὸς ἢ εἰκότος ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν τηλικαύτην πρᾶξιν. εἰ μὴ τὸν Ἄρατον εἶχεν ἠγεμόνα καὶ παρ' ἐκείνου τὴν δύναμιν καὶ τὸν καιρὸν εἰλήφει πρὸς τὴν ἐπίθεσιν Ἐδήλωσε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρατος οὐδὲς οὐδὲ τρεῖς, ἀλλὲ πολλὰκις, ὥσπερ οἱ δυσέρωτες, ἐπιχειρήσας τῷ Πειραιεὶ καὶ πρὸς τὰς διαμαρτίας οὐκ ἀποκαμών, ἀλλὰ τῷ περὶ μικρὸν αἶψα καὶ σύνεγγυς ἀποσφάλλεσθαι τῶν ἐλπίδων πρὸς τὸ θαρρεῖν ἀνακαλούμενος. Ἄπαξ δὲ καὶ τὸ σκέλος ἔσπασε διὰ τοῦ Θριασίου φεύγων· καὶ τομὰς ἔλαβε πολὺν χρόνον ἐν φορεῖᾳ κομζόμενος ἐποιεῖτο τὰς στρατείας.

XXXIV. Ἀντιγόνου δὲ ἀποθανόντος καὶ Δημητρίου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἐτι μᾶλλον ἐνέκειτο τῷ

Ἀθήναις καὶ ὅλως κατεφρόνει τῶν Μακεδόνων. Διὸ καὶ κρατηθέντος αὐτοῦ μάχη περὶ Φυλακίαν ὑπὸ Βίθνος τοῦ Δημητρίου στρατηγοῦ καὶ λόγου γενομένου πολλοῦ ἔμην, ὡς ἐάλωκε, πολλοῦ δὲ ὡς τέθνηκεν, ὁ μὲν τὸν Πειραιᾶ φρουρῶν Διογένης ἐπεμψεν ἐπιστολὴν εἰς Κό- 5 ρινθον ἐξίστασθαι τῆς πόλεως κελεύων τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπειδὴ Ἄρατος ἀπέθανεν· ἔτυχε δὲ τῶν γραμμάτων κομισθέντων παρῶν αὐτὸς ἐν Κορίνθῳ, καὶ διατριβὴν οἱ τοῦ Διογένης καὶ γέλωτα πολὺν παρασχόντες ἀπηλλάγησαν. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ Μακεδονίας ναῦν ἐπεμ- 10 ψεν, ἐφ' ἧς κομισθήσεται πρὸς αὐτὸν ὁ Ἄρατος δεδεμένως. Πᾶσαν δὲ Ἀθηναῖοι κουφότητα κολακείας τῆς πρὸς Μακεδόνας ὑπερβάλλοντες ἐστεφανηφόρησαν, ὅτε πρῶτον ἠγγέλθη τεθνηκώς. Διὸ καὶ πρὸς ὄργην εὐθύς ἐκστρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἄχρι τῆς Ἀκαδημείας προῆλθεν· 15 εἶτα πεισθεὶς οὐδὲν ἠδίκησεν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι συμφρονήσαντες αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν, ἐπεὶ Δημητρίου τελευτήσαντος ὤρμησαν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἐκείνον ἐκάλουν. Οὗ δέ, καίπερ ἑτέρου μὲν ἄρχοντος τότε τῶν Ἀχαιῶν, αὐτὸς δὲ ἀρρωστία μακρᾶ κληνῆρης ὑπάρχων, ὅμως ἐν 20 φορεῖῳ κομιζόμενος ὑπήντησε τῇ πόλει πρὸς τὴν χρεῖαν, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς φρουρᾶς Διογένη συνέπεισεν ἀποδοῦναι τὸν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνυχίαν καὶ τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸ Σούνιον τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ταλάντοις, ὧν αὐτὸς ὁ Ἄρατος εἴκοσι τῇ πόλει συνε- 25 βάλετο. Προσεχώρησαν δ' εὐθύς Αἰγινῆται καὶ Ἐρμιονεῖς τοῖς Ἀχαιοῖς, ἧ τε πλείστη τῆς Ἀρκαδίας αὐτοῖς συνετέλει. Καὶ Μακεδόνων μὲν ἀσχόλων ὄντων διὰ τινὰς προσοίκους καὶ ὁμόρους πολέμους, Αἰτωλῶν δὲ συμμαχούντων, ἐπίδοσιν μεγάλην ἢ τῶν Ἀχαιῶν ἐλάμβανε 30 δύναμις.

XXXV. Ὁ δὲ Ἄρατος ἐξεργαζόμενος τὴν παλαιὰν

ὑπόθεσιν, καὶ δυσανασχετῶν τὴν ἐν Ἄργει τυραννίδα
 γειννῶσαν αὐτοῖς, ἐπειθε πέμπων τὸν Ἀριστόμαχον εἰς
 μέσον θείναι καὶ προσαγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν πόλιν
 καὶ ζηλώσαντα Λυδιάδην ἔθνους τηλικούτου μετ' εἰ-
 5 φημίας καὶ τιμῆς στρατηγὸν εἶναι μᾶλλον ἢ μιᾶς πόλεως
 κινδυνεύοντα καὶ μισούμενον τύραννον. Ἐπακούσαν-
 τος δὲ τοῦ Ἀριστομάχου καὶ κελεύσαντος αὐτῷ πενή-
 κοντα τάλαντα πέμψαι τὸν Ἄρατον, ὅπως ἀπαλλάξῃ καὶ
 διαλύσῃται τοὺς παρ' αὐτῷ στρατενομένους, καὶ τῶν
 10 χρημάτων ποριζομένων, ὁ Λυδιάδης ἐτι στρατηγῶν καὶ
 φιλοτιμούμενος ἴδιον αὐτοῦ πολίτευμα τοῦτο πρὸς τοῖς
 Ἀχαιοὺς γενέσθαι τοῦ μὲν Ἀράτου κατηγορεῖ πρὸς
 Ἀριστόμαχον ὡς δυσμενῶς καὶ ἀδιαλλάκτως ἀεὶ πρὸς
 τοὺς τυράννους ἔχοντος, αὐτῷ δὲ πείσας τὴν πρᾶξιν ἐπι-
 15 τρέψαι προσήγαγε τοῖς Ἀχαιοῖς τὸν ἄνθρωπον. Ἐνθα
 δὴ μάλιστα φανεράν ἐποίησαν οἱ σύεδροι τῶν Ἀχαιῶν
 τὴν πρὸς τὸν Ἄρατον εὖνοιαν καὶ πίστιν. Ἀντικρί-
 ντος μὲν γὰρ αὐτοῦ δι' ὀργὴν ἀπήλασαν τοὺς περὶ τοῦ
 Ἀριστομάχου· ἐπεὶ δὲ συμπεισθεῖς πάλιν αὐτὸς ἤρξατο
 20 περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι παρῶν, πάντα ταχέως καὶ προ-
 θύμως ἐψηφίσαντο, καὶ προσεδέξαντο μὲν τοὺς Ἀργεῖους
 καὶ Φλιασίους εἰς τὴν πολιτείαν, ἐνιαυτῷ δὲ ὕστερον καὶ
 τὸν Ἀριστόμαχον εἶλοντο στρατηγόν. Ὁ δὲ εὐήμερῶν
 παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ βουλόμενος εἰς τὴν Λακωνικὴν
 25 ἐμβαλεῖν ἐκάλεε τὸν Ἄρατον ἐξ Ἀθηναίων. Ὁ δὲ ἐγραφε
 μὲν αὐτῷ τὴν στρατείαν ἀπαγορεύων [καὶ] τῷ Κλεομένει
 θράσος ἔχοντι καὶ παραβόλως ἀύξανομένῳ συμπλέεσθαι
 τοὺς Ἀχαιοὺς μὴ βουλόμενος, ὠρμημένου δὲ πάντως
 ὑπήκουσε καὶ παρῶν συνεστράτευεν. Ὅτε δὴ καὶ κα-
 30 λύσας περὶ τὸ Παλλάντιον τοῦ Κλεομένου ἐπιφανέντος
 αὐτοῖς μάχην συνάψαι τὸν Ἀριστόμαχον ὑπὸ Λυδιάδου
 κατηγορήθη, καὶ περὶ τῆς στρατηγίας εἰς ἀγῶνα καὶ

ἀντιπαραγγέλαιαν αὐτῷ καταστάς ἐκράτησε τῇ χειροτονίᾳ
καὶ τὸ δωδέκατον ἤφειθη στρατηγός.

XXXVI. Ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ περὶ τὸ Λύκαιον
44 ἤττηθεις ὑπὸ τοῦ Κλεομένουσ ἐφυγε· καὶ πλανηθεὶς
νυκτὸς ἔδοξε μὲν τεθνᾶναι καὶ πάλιν οὔτος ὁ λόγος κατ' 5
αὐτοῦ πολὺς ἐξεφοίτησεν εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἀνασωθεὶς
δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν οὐκ ἠγάπησεν ἀσφα-
λῶς ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος οὐδε-
νὸς προσδοκῶντος οὐδὲ συλλογιζομένου τὸ μέλλον ἐξ-
αίφνης ἐπέπεσε Μαντινεῦσι συμμάχοις οὔσι τοῦ Κλεο- 10
μένουσ· καὶ τὴν πόλιν ἐλὼν φρουρὰν ἐνέβαλε καὶ τοὺς
μετοίκους πολίτας ἐποίησεν αὐτῶν, καὶ μόνος ἂ νικῶν-
τες οὐκ ἂν ραδίως ἔσχον ἐκτήσατο νενικημένοισ τοῖς
'Αχαιοῖσ. Αὐτίσ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ Μεγάλῃν
πόλιν στρατευσάντων βοηθήσας ὤκνει μὲν ἀψιμαχοῦντι 15
τῷ Κλεομένει λαβὴν παρασχεῖν καὶ τοῖσ Μεγαλοπολίταισ
βιαζομένοισ ἀντεῖχεν, οὔτε ἄλλωσ πρὸς τὰσ κατὰ στόμα
μάχασ εὐ πεφυκῶσ καὶ τότε λειπόμενός τε πλήθει καὶ
πρὸς ἄνδρα τολμητὴν καὶ νέον ἤδη παρακμάζουσι τῷ
θυμῷ καὶ κεκολασμένη τῇ φιλοτιμίᾳ συνεστηκῶσ, καὶ 20
νομίζων ἦν διὰ τοῦ τολμᾶν ἐκεῖνοσ ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων
ἐκτᾶτο δόξαν αὐτῷ κεκτημένῳ φυλακτέον εἶναι διὰ τῆσ
εὐλαβείασ·

XXXVII. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ψιλῶν ἐκδραμόντων καὶ
ὄσαμένων τοὺς Σπαρτιάτασ ἄχρι τοῦ στρατοπέδου καὶ 25
περὶ τὰσ σκηνὰσ διασπαρέντων, ὁ μὲν Ἄρατοσ οὐδ' ὡσ
ἐπήγαγεν, ἀλλ' ἐν μέσῳ λαβὼν χαράδραν ἐπέστησε καὶ
κατεκώλυσε διαβῆναι τοὺς ὀπλίτασ· ὁ δὲ Λυδιαάδῃσ πε-
ριπαθῶν πρὸς τὰ γιγνόμενα καὶ τὸν Ἄρατον κακίζων
ἀνεκαλεῖτο τοὺς ἵππεισ ὡσ αὐτόν, ἀξιῶν ἐπιφανῆναι τοῖσ 30
διώκουσι καὶ μὴ προέσθαι τὸ νίκημα μηδὲ ἐγκαταλιπεῖν
αὐτόν ὑπὲρ τῆσ πατρίδοσ ἀγωνιζόμενον. Πολλῶν δὲ

συστραφέντων καὶ ἀγαθῶν ἐπιρρωσθεὶς ἐνέβαλε τῷ δε-
 ξιῷ τῶν πολεμίων καὶ τρεψάμενος ἐδίωκεν, ὑπὸ θυμοῦ
 καὶ φιλοτιμίας ἀταμιεύτως ἐπισπασθεὶς εἰς χωρία σο-
 λιά καὶ μεστὰ δένδρων πεφυτευμένων καὶ τάφρων πλα-
 5 τειῶν, ἐν οἷς ἐπιθεμένου τοῦ Κλεομένου ἐπεσε λαμ-
 πρῶς ἀγωνισάμενος τὸν κάλλιστον τῶν ἀγῶνων ἐπὶ θύ-
 ραις τῆς πατρίδος. Οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες εἰς τὴν γά-
 λαγγα καὶ συνταράξαντες τοὺς ὀπλίτας ὅλον τὸ στρα-
 τευμα τῆς ἡττης ἐνέπλησαν. Αἰτίαν δὲ μεγάλην ὁ Ἄρα-
 10 τος ἔλαβε δόξας προέσθαι τὸν Λυδιαῶν· καὶ βιασθεὶς
 ὑπὸ τῶν Ἀχαιοῶν ἀπερχομένων πρὸς ὄργην ἠκολούθη-
 σεν αὐτοῖς εἰς Αἴγιον. Ἐκεῖ δὲ συνελθόντες ἐψηφίσαντο
 μὴ διδόναι χρήματα αὐτῷ μηδὲ μισθοφόρους τρέφαν,
 ἀλλ' αὐτῷ πορίζειν, εἰ θέοιτο πολεμεῖν.

15 XXXVIII. Οὕτω δὲ προπηλακισθεὶς ἐβουλευσατο
 μὲν εὐθύς ἀποθέσθαι τὴν σφραγίδα καὶ τὴν στρατηγίαν
 ἀφείναι, λογισμῷ δὲ χρησάμενος τότε μὲν ὑπέμεινε καὶ
 πρὸς Ὀρχομενὸν ἐξαγαγὼν τοὺς Ἀχαιοὺς μάχην ἔθετο
 πρὸς Μεγιστόνουν τὸν Κλεομένου πατρῶον, ἐν ἣ
 20 κρατήσας τριακοσίους μὲν ἀπέκτεινε, ζῶντα δὲ τὸν Με-
 γιστόνουν συνέλαβεν. Εἰδῶθώς δὲ στρατηγεῖν παρ' ἐπι-
 αὐτόν, ὡς ἡ τάξις αὐτῷ περιῆλθε, καλούμενος ἐξωμό-
 σατο, καὶ Τιμόξενος ἠρέθη στρατηγός. Ἐδόκει δὲ ἡ μὲν
 πρὸς τοὺς ὄχλους ὄργη πρόφασις εἶναι λεγομένη τῆς
 25 ἐξωμοσίας ἀπίθανος, αἰτία δ' ἀληθῆς τὰ περιεστῶτα
 τοὺς Ἀχαιοὺς, οὐκ ἐθ' ὡς πρότερον ἀτρέμα καὶ σθένη
 τοῦ Κλεομένου ἐπιβαίνοντος οὐδ' ἐμπλεκόμενου ταῖς
 πολιτικαῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς ἐφόρους ἀποκτείναι
 καὶ τὴν χώραν ἀναδασάμενος καὶ πολλοὺς τῶν μετοί-
 30 κων ἐμβαλὼν εἰς τὴν πολιτείαν ἔσχεν ἰσχὺν ἀνυπεύθυν-
 νον, εὐθύς ἐπικειμένου τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τῆς ἡγεμονίας
 ἑαυτὸν ἀξιούντος. Διὸ καὶ μέμφονται τὸν Ἄρατον ἐ

σάλῳ μεγάλῳ καὶ χειμῶνι τῶν πραγμάτων φερομένων
 45 ὥσπερ κυβερνήτην ἀφέντα καὶ προέμενον ἑτέρῳ τοὺς
 οἰακας, ὅτε καλῶς εἶχε καὶ ἀκόντων ἐπιστάντα σώζειν
 τὸ κοινόν· [εἰ δ' *] ἀπεγνωάκει τὰ πράγματα καὶ τὴν δύ-
 ναμιν τῶν Ἀχαιῶν, εἶξαι τῷ Κλεομένει καὶ μὴ πάλιν 5
 τὴν Πελοπόννησον ἐβαρβαρῶσαι φρουραῖς Μακεδό-
 νων, μηδὲ πληρῶσαι τὸν Ἀκροκόρινθον Ἰλλυρικῶν
 ὄπλων καὶ Γαλατικῶν, μηδὲ οὓς αὐτὸς ἐν ταῖς πράξεσι
 καταστρατηγῶν καὶ καταπολιτευόμενος, ἐν δὲ τοῖς ὑπο-
 μνήμασι λαιδορῶν διετέλει, τούτους ἐπάγεσθαι δεσπό- 10
 τας ταῖς πόλεσι συμμάχους ὑποκοριζόμενον. Εἰ δὲ
 Κλεομένης ἦν, λεγέσθω γὰρ οὕτως, παράνομος καὶ τυ-
 ραννικός, ἀλλ' Ἡρακλεῖδαι πατέρες αὐτῷ καὶ Σπάρτη
 πατρίς, ἧς τὸν ἀφανέστατον ἄξιον ἀντὶ τοῦ πρώτου
 Μακεδόνων ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοὺς ἐν τινι λόγῳ τὴν 15
 Ἑλληνικὴν τιθεμένους εὐγένειαν. Καίτοι Κλεομένης
 ἦτει τὴν ἀρχὴν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὡς πολλὰ ποιήσων
 ἀγαθὰ τὰς πόλεις ἀντὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς προσηγορίας
 ἐκείνης, Ἀντίγονος δὲ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν
 αὐτοκράτῳ ἡγεμῶν ἀναγορευθεὶς οὐχ ὑπήκουσε πρὶν 20
 τὸν μισθὸν αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας ὁμολογηθῆναι τὸν Ἀκρο-
 κόρινθον, ἀτεχνῶς τὸν Αἰσώπου μιμησάμενος κυνηγόν.
 Οὐ γὰρ πρότερον ἐπέβη τοῖς Ἀχαιοῖς δεομένοις καὶ ὑπο-
 βάλλουσιν αὐτοὺς διὰ τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν ψηφι-
 σμάτων ἢ τῇ φρουρᾷ καὶ τοῖς ὁμήροις ὥσπερ χαλινου- 25
 μένους ἀνασχέσθαι. Καίτοι πᾶσαν ὁ Ἄρατος ἀφήσει
 φωνὴν ἀπολογιζόμενος τὴν ἀνάγκην. Ὁ Πολύβιος δὲ
 αὐτὸν ἐκ πολλοῦ φησι καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης ὑφορώμε-
 νον τὸ θράσος τὸ τοῦ Κλεομένου κρύφα τῷ Ἀντιγόνῳ
 διαλέγεσθαι καὶ τοὺς Μεγαλοπολίτας προκαθιέναι δεο- 30
 μένους Ἀχαιῶν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Ἀντίγονον. Οὗτοι
 γὰρ ἐπιέζοντο τῷ πολέμῳ μάλιστα συνεχῶς ἄγοντος αὐ-

τούς καὶ φέροντος τοῦ Κλεομένου. Ὁμοίως δὲ καὶ Φελαρχος ἰστόρηκε περὶ τούτων, ᾧ μὴ τοῦ Πολυβίου μαρτυροῦντος οὐ πάνυ τι πιστεύειν ἄξιον ἦν. Ἐνθουσαί γάρ, ὅταν ἄψηται τοῦ Κλεομένου, ὑπ' εὐνοίας, καὶ περὶ 5 θάπερ ἐν δίκῃ τῇ ἱστορίᾳ τῷ μὲν ἀντιδικῶν διατελεῖ τῷ δὲ συναγορεύων.

XXXIX. Ἀπέβαλον δ' οὖν οἱ Ἀχαιοὶ τὴν Μαντινείαν, πάλιν ἐλόντος αὐτὴν τοῦ Κλεομένου, καὶ μὲν μεγάλη περὶ τὸ ἑκατόμβαιον ἠτήθ έντες οὕτω κατεπλάγησαν, ὥστε πέμπειν εὐθύς ἐφ' ἡγεμονία τὸν Κλεομένην καλοῦντες εἰς Ἄργος. Ὁ δὲ Ἄρατος ὡς ἤσθετο βαδίζοντα καὶ περὶ Λέρναν ὄντα μετὰ τῆς δυνάμει, φοβηθεὶς ἀπέστειλε πρέσβεις τοὺς ἀξιούντας ὡς κατὰ φίλους καὶ συμμάχους αὐτὸν ἦκειν μετὰ τριακοσίων 15 εἰ δὲ ἀπιστεῖ, λαβεῖν ὁμήρους. Ταῦτα ὕβριν εἶναι καὶ χλευασμὸν αὐτοῦ φήσας ὁ Κλεομένης ἀνέξευξεν, ἐπιστολὴν γράψας τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγκλήματα πολλὰ κατὰ τοῦ Ἄρατου καὶ διαβολὰς ἔχουσαν. Ἐγραφε δὲ κακείνος ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Κλεομένου· καὶ ἐφέροντο λοιδορῶν 20 ραὶ καὶ βλασφημίαι μέχρι γάμων καὶ γυναικῶν ἀλλήλους κακῶς λεγόντων. Ἐκ τούτου κήρυκα πέμψας ὁ Κλεομένης πόλεμον προερούντα τοῖς Ἀχαιοῖς, μικροῦ μὲν ἔλαθε τὴν Σικωνίων πόλιν ἀρπάσας διὰ προδοσίας, ἔγγυθεν δὲ ἀποτραπεὶς Πελλήνην προσέβαλε καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐκπεσόντος ἔσχε τὴν πόλιν. 25 Ὀλίγω δὲ ὕστερον καὶ Φενεὸν ἔλαβε καὶ Πεντέλειον. Εἰτ' εὐθύς Ἀργεῖοι προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ Φλιάσιοι φρουρὰν ἐδέξαντο· καὶ ὅλως οὐδὲν ἐτι τῶν ἐπικτητῶν βέβαιον ἦν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἀλλὰ θόρυβος πολὺς ἄφρω 30 περιεστῆκει τὸν Ἄρατον ὀρῶντα τὴν Πελοπόννησον κραδαινομένην καὶ τὰς πόλεις ἐξανισταμένας ὑπὸ τῶν νεωτεριζόντων πανταχόθεν.

XL. Ἦτρέμει γὰρ οὐδὲν οὐδὲ ἔστεργεν ἐπὶ τοῖς πα-
 ῖροῦσιν, ἀλλὰ καὶ Σικυωνίων αὐτῶν καὶ Κορινθίων ἐγέ-
 νοντο πολλοὶ καταφανεῖς διειλεγμένοι τῷ Κλεομένει καὶ
 πάσαι πρὸς τὸ κοινὸν ἰδίων ἐπιθυμίᾳ δυναστειῶν ὑπού-
 λως ἔχοντες. Ἐπὶ τούτους ἔξουσίαν ἀνυπεύθυνον ὁ 5
 Ἄρατος λαβὼν τοὺς μὲν ἐν Σικυῶνι διεφθαρμένους ἀπέ-
 κτεινε, τοὺς δὲ ἐν Κορίνθῳ πειρώμενος ἀναζητεῖν καὶ
 κολάζειν ἐξηγρῆαινε τὸ πλῆθος ἤδη νοσοῦν καὶ βαρυ-
 νόμον τὴν ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς πολιτεῖαν. Συνδραμόν-
 τες οὖν εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν μετεπέμποντο τὸν 10
 Ἄρατον, ἀνελεῖν ἢ συλλαβεῖν πρὸ τῆς ἀποστάσεως ἐγνω-
 κότες. Ὁ δὲ ἦκε μὲν αὐτὸς ἐφελκόμενος τὸν ἵππον ὡς
 οὐκ ἀπιστῶν οὐδὲ ὑποπτέων, ἀναπηδησάντων δὲ πολ-
 λῶν καὶ λοιδορουμένων αὐτῷ καὶ κατηγορούντων εὖ-
 πως καθέστωι τῷ προσώπῳ καὶ τῷ λόγῳ πράως ἐκέ- 15
 λευε καθίσει καὶ μὴ βοᾶν ἀτάκτως ἐστῶτας, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς περὶ θύρας ὄντας εἰσω παριέναι· καὶ ταῦθ' ἅμα
 λέγων ὑπεξῆει βᾶδην ὡς παραδώσων τινὶ τὸν ἵππον.
 Οὕτως δὲ ὑπεκδύς καὶ τοῖς ὑπαντῶσι τῶν Κορινθίων
 ἀθορύβως διαλεγόμενος καὶ κελεύων πρὸς τὸ Ἀπολλώ- 20
 νιον βαδίζειν, ὡς ἔλαθε πλησίον τῆς ἄκρας γενόμενος,
 ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον καὶ Κλεοπάτρῳ τῷ ἄρχοντι
 τῆς φρουρᾶς διακελευσάμενος ἐγκρατῶς φυλάττειν
 ἀπίπτειν εἰς Σικυῶνα, τριάκοντα μὲν αὐτῷ στρα-
 τιωτῶν ἐπομένων, τῶν δὲ ἄλλων ἐγκαταλιπόντων καὶ 25
 διαρρυσάντων. Αἰσθόμενοι δ' οἱ Κορίνθιοι μετ' ὀλίγον
 τὴν ἀπόδρασιν αὐτοῦ καὶ διώξαντες, ὡς οὐ κατέλαβον,
 μετεπέμψαντο τὸν Κλεομένη καὶ παρέδωσαν τὴν πόλιν
 οὐδὲν οἰομένῳ λαμβάνειν παρ' αὐτῶν τοσοῦτον, ὅσου
 διήμαρτεν ἀφέντων Ἄρατον. Οὗτος μὲν οὖν, προσγε- 30
 νομένων αὐτῷ τῶν τὴν λεγομένην Ἀκτὴν κατοικούντων

καὶ τὰς πόλεις ἐγχειρισάντων, ἀπεσταύρου καὶ περι-
τείχιζε τὸν Ἀκροκόρινθον.

XLI. Τῷ δὲ Ἀράτῳ συνῆλθον εἰς Σικυῶνα τῶν
Ἀχαιῶν οἱ πολλοί· καὶ γενομένης ἐκκλησίας ἤρέθη στρα-
5 τηγὸς αὐτοκράτῳ. Καὶ περιεστήσατο φρουρὰν ἐκ τῶν
ἑαυτοῦ πολιτῶν, τριάκοντα μὲν ἔτη καὶ τρία πεπολιτε-
μένος ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, πεπρωτευκῶς δὲ καὶ δυνάμει καὶ
δόξῃ τῶν Ἑλλήνων, τότε δὲ ἔρημος καὶ ἄπορος συντι-
τριμμένος, ὥσπερ ἐπὶ ναυαγίου τῆς πατρίδος ἐν το-
10 σούτῳ σάλῳ καὶ κινδύνῳ διαφερόμενος. Καὶ γὰρ Αἰ-
τωλοὶ δεομένου βοηθεῖν ἀπέλιπαντο, καὶ τὴν Ἀθηναίων
πόλιν χάριτι τοῦ Ἀράτου πρόθυμον οὔσαν οἱ περὶ Βε-
ρυκλείδην καὶ Μικίωνα διεκώλυσαν. Ὀντων δὲ τῷ Ἀρά-
τῳ καὶ χρημάτων ἐν Κορίνθῳ καὶ οἰκίας, ὁ Κλεομένης
15 ἤφατο μὲν οὐδενὸς οὐδὲ ἄλλον εἶασε, μεταπεμφάμετος
δὲ τοὺς φίλους αὐτοῦ καὶ τοὺς διοικητὰς ἐκέλευε πάντα
ποιεῖν καὶ φυλάσσειν ὡς Ἀράτῳ λόγον ὑφέξοντας· ἰδί-
α δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπεμψε Τρίπυλον καὶ κάλιν Μεγιστό-
νουν τὸν πατρῶν ὑπισχνούμενος ἄλλα τε πολλὰ καὶ
20 δῶδεκα τάλαντα σύνταξιν ἐνιαύσιον, ὑπερβαλλόμενος
τῷ ἡμίσει Πτολεμαῖον· ἐκεῖνος γὰρ ἕξ τάλαντα τῷ Ἀρά-
τῳ κατ' ἐνιαυτὸν ἀπέστελλεν. Ἡξίου δὲ τῶν Ἀχαιῶν
ἡγεμῶν ἀναγορευθῆναι καὶ κοινῇ μετ' αὐτῶν φυλάσ-
σειν τὸν Ἀκροκόρινθον. Τοῦ δὲ Ἀράτου φήσαντος, ὡς
25 οὐκ ἔχοι τὰ πράγματα, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτῶν ἔχοιτο, καὶ
κατειρωνεύσασθαι δόξαντος, ἐμβαλὼν εὐθύς τὴν Σι-
κυωνίαν ἐπόρθει καὶ κατέφθειρε καὶ προσεκάθητο τῇ
πόλει τρεῖς μῆνας, ἐγκαρτεροῦντος τοῦ Ἀράτου καὶ
διαποροῦντος, εἰ δέξεται τὸν Ἀντίγονον ἐπὶ τῷ παρα-
30 δοῦναι τὸν Ἀκροκόρινθον· ἄλλως γὰρ οὐκ ἐβούλετο
βοηθεῖν

XLII. Οἱ μὲν οὖν Ἀχαιοὶ συνεληλυθότες εἰς Αἴγαιον

ἐκεῖ τὸν Ἄρατον ἐκάλουν. Ἦν δὲ κίνδυνος τοῦ Κλεο-
 μένουσ πρὸς τῇ πόλει στρατοπεδεύοντος διελθεῖν. Καὶ
 7 κατεῖχον οἱ πολῖται δεόμενοι καὶ προήσασθαι τὸ σῶμα
 τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων οὐ φάσκοντες· ἐξήρτηντο
 δὲ αὐτοῦ καὶ γυναῖκες ἤδη καὶ παῖδες ὥσπερ πατὴρ 5
 κοινοῦ καὶ σωτῆρος περιεχόμενοι καὶ θαυμάζοντες. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ θαρρύνας καὶ παραμυθησάμενος αὐτοὺς ἐξίπ-
 πευσεν ἐπὶ τὴν θάλατταν, ἔχων δέκα φίλους καὶ τὸν
 υἱὸν ἤδη νεανίαν ὄντα· καὶ παρορμούντων ἐκεῖ πλοίων
 ἐπιβάντες εἰς Αἴγιον παρεκομίσθησαν ἐπὶ τὴν ἐκκλη- 10
 σίαν, ἐν ἣ καλεῖν τὸν Ἀντίγονον ἐψηφίσαντο καὶ πα-
 ραδιδόναι τὸν Ἀκροκόρινθον. Ἐπεμψε δὲ καὶ τὸν υἱὸν
 Ἄρατος πρὸς αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ὁμήρων. Ἐφ' οἷς
 οἱ Κορίνθιοι χαλεπῶς φέροντες τὰ τε χρήματα διήρπα-
 σαν αὐτοῦ καὶ τὴν οἰκίαν τῷ Κλεομένει δωρεὰν ἔδωκαν. 15

XLIII. Τοῦ δ' Ἀντιγόπου προσιόντος ἤδη μετὰ τῆς
 δυνάμεως (ἦγε δὲ πεζοὺς δισμυρίους Μακεδόνας, ἰπ-
 πεῖς δὲ χιλίους καὶ τριακοσίους) ἀπήντα μετὰ τῶν δη-
 μιουργῶν ὁ Ἄρατος αὐτῷ κατὰ θάλατταν εἰς Πηγάς,
 λαθῶν τοὺς πολεμίους, οὐ πάνυ τι θαρρῶν τὸν Ἀντί- 20
 γονον οὐδὲ πιστεύων τοῖς Μακεδόσιν. Ἦιδει γὰρ ἠν-
 ξημένον ἑαυτὸν ἐξ ὧν ἐκείνους κακῶς ἐποίησε καὶ πρῶ-
 την εἰληφῶτα μεγίστην ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας τὴν πρὸς
 Ἀντίγονον τὸν παλαιὸν ἐχθρῶν. Ἀλλὰ ὁρῶν ἀπαραί-
 τητον ἐπικειμένην ἀνάγκην καὶ τὸν καιρὸν, ᾧ δουλεύ- 25
 ουσιν οἱ δοκοῦντες ἄρχειν, ἐχώρει πρὸς τὸ δεινόν. Ὁ δὲ
 Ἀντίγονος, ὡς τις αὐτῷ προσιόντα τὸν Ἄρατον ἔφρασε,
 τοὺς μὲν ἄλλους ἠσπάσατο μετρίως καὶ κοινῶς, ἐκείνον
 δὲ καὶ περὶ τὴν πρῶτην ἀπάντησιν ἐδέξατο τῇ τιμῇ πε-
 ριτῶς, καὶ τὰλλα πειρώμενος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ νοῦν 30
 ἔχοντος ἐνδοτέρῳ τῆς χρείας προσηγάγετο. Καὶ γὰρ ἦν
 ὁ Ἄρατος οὐ μόνον ἐν πράγμασι μεγάλοις ἀφέλιμος,

ἀλλὰ καὶ σχολάζουσι βασιλεῖ συγγενέσθαι παρ' ὄντι-
 οῦν ἐπίχαρις. Διὸ, καίπερ ὦν νέος ὁ Ἀντίγονος, ὡς
 κατενόησε τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρὸς μηδὲν ἀργὸν εἰς φι-
 5 λίαν βασιλικὴν οὖσαν, οὐ μόνον Ἀχαιῶν, ἀλλὰ καὶ Με-
 κεδόνων τῶν σὺν αὐτῷ πάντα χρώμενος ἐκείνῳ διετί-
 λει· καὶ τὸ σημεῖον ἀπέβαινε, ὡς ὁ θεὸς ἐπὶ τῶν ἱερῶν
 ἔδειξε. Λέγεται γὰρ οὐκ πρό πολλοῦ θύοντι τῷ Ἀράτῳ
 δύο χολὰς ἐν ἥπατι φανῆναι μιᾷ πιμελῇ περιεχομέναι·
 καὶ τὸν μάντιν εἰπεῖν, ὡς ταχὺ πρὸς τὰ ἐχθίστα καὶ πο-
 10 λεμιώτατα σύνεισιν εἰς ἄκραν φιλίαν. Τότε μὲν οὐκ
 παρήνευκε τὸ φηθέν, οὐδὲ ἄλλως πολὺ νέμων πίστεως
 ἱεροῖς καὶ μαντεύμασιν, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ χρώμενος.
 Ἐπεὶ δὲ ὕστερον εὐ χωροῦντι τῷ πολέμῳ συναγαγὼν ὁ
 Ἀντίγονος ἐστίασιν ἐν Κορίνθῳ καὶ πολλοὺς ὑποδεχό-
 15 μενος τὸν Ἀρατὸν ἐπάνω κατέκλινεν ἑαυτοῦ, καὶ μετὰ
 μικρὸν αἰτήσας περιβόλαιον ἠρώτησεν, εἰ δοκεῖ κάκεινος
 ψῦχος εἶναι, τοῦ δὲ καὶ πάνυ ριγοῦν φήσαντος, ἐπέ-
 λευσε προσχωρεῖν ἐγγυτέρῳ καὶ δάπιδος κομισθείσης
 ἀμφοτέρους ὁμοῦ περιέβαλον οἱ παῖδες, τότε δὴ τὸν
 20 Ἀρατὸν ἀναμνησθέντα τῶν ἱερῶν ἐκείνων γέλωσ ἐλαβε,
 καὶ διηγέτο τῷ βασιλεῖ τὸ σημεῖον καὶ τὴν προαγορευ-
 σιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθη χρόνοις ὕστερον.

XLIV. Ἐν δὲ ταῖς Πηγαῖς δόντες καὶ λαβόντες ὄρ-
 κους εὐθύς ἐβάδιζον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Καὶ περὶ τὴν
 25 πόλιν ἀγῶνες ἦσαν, εὐ πεφραγμένου τοῦ Κλεομένου
 καὶ τῶν Κορινθίων ἀμυνομένων προθύμως. Ἐν τούτῳ
 δὲ Ἀριστοτέλης ὁ Ἀργεῖος φίλος ὦν Ἀράτου διαπέμπε-
 ται κρύφα πρὸς αὐτόν, ὡς ἀποστήσῃ τὴν πόλιν, εἰ
 στρατιώτας ἐκεῖνος ἔχων ἔλθοι. Τοῦ δὲ Ἀράτου φρά-
 30 σαντος τῷ Ἀντιγόνῳ καὶ μετὰ χιλλίων καὶ πεντακοσίων
 εἰς Ἐπίδανρον ἐξ Ἰσθμοῦ πλοίοις κομιζομένου κατὰ τά-
 χος, οἱ μὲν Ἀργεῖοι προεξαναστάντες ἐπέθεντο τοῖς τοῦ 104

Κλεομένους και κατέκλεισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὃ δὲ Κλεομένης πυθόμενος ταῦτα και δεισας, μὴ κατασχόν-
τες οἱ πολέμιοι τὸ Ἄργος ἀποκόψωσιν αὐτὸν τῆς οἰκαδε
σωτηρίας, ἐκλιπῶν τὸν Ἀκροκόρινθον ἔτι νυκτὸς ἐβοή-
θει. Καὶ παρελθὼν μὲν εἰς Ἄργος ἔφθη και τροπήν
τινα τῶν πολεμίων ἐποίησεν, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Ἀράτου
προσφερομένου και τοῦ βασιλέως ἐπιφαινομένου μετὰ
τῆς δυνάμεως ἀπεχώρησεν εἰς Μαντίνειαν. Ἐκ τούτου
τοῖς μὲν Ἀχαιοῖς πάλιν αἱ πόλεις ἅπασαι προσεχώρησαν,
Ἀντίγονος δὲ τὸν Ἀκροκόρινθον παρέλαβεν, Ἄρατος 10
δὲ στρατηγὸς αἰρεθεὶς ὑπ' Ἀργείων ἐπεισεν αὐτοὺς Ἀν-
τιγόνῳ τὰ τε τῶν τυράννων και τὰ τῶν προδοτῶν χρή-
ματα δωρεὰν δοῦναι. Τὸν δὲ Ἀριστόμαχον ἐν Κεγχρε-
αῖς στρεβλώσαντες κατεπόντισαν, ἐφ' ᾧ και μάλιστα
κακῶς ἤκουσεν ὁ Ἄρατος, ὡς ἄνθρωπον οὐ πονηρόν, 15
ἀλλὰ και κεχρημένον ἐκείνῳ και πεπεισμένον ἀφείναι
τὴν ἀρχὴν και προσαγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν πόλιν ὁμῶς
περιθῶν παρανόμως ἀπολλύμενον.

XLV. Ἦδη δὲ και τῶν ἄλλων ἐκείνῳ τὰς αἰτίας ἐπέ-
φερον, οἷον ὅτι τὴν μὲν Κορινθίων πόλιν Ἀντιγόνῳ 20
δωρεὰν ἔδωκαν, ὥσπερ κώμην τὴν τυχοῦσαν, τὸν Ὀρ-
χομενὸν δὲ συνεχώρησαν αὐτῷ διαρπάσαντι φρουρὰν
ἐμβαλεῖν Μακεδονικὴν, ἐψηφίσαντο δὲ ἄλλῳ μὴ γρά-
φειν βασιλεὶ μηδὲ πρεσβεύειν πρὸς ἄλλον ἄκοντος Ἀν-
τιγόνου, τρέφειν τε και μισθοδοτεῖν ἠναγκάζοντο τοὺς 25
Μακεδόνας, θυσίας δὲ και πομπὰς και ἀγῶνας Ἀντι-
γόνῳ συνετέλουν, ἀρξαμένων τῶν Ἀράτου πολιτῶν και
δεξαμένων τῇ πόλει τὸν Ἀντίγονον ὑπ' Ἀράτου ξενιζό-
μενον, ἡτιῶντο πάντων ἐκείνου, ἀγνοοῦντες, ὅτι τὰς
ἡνίας ἐκείνῳ παραδεδωκὼς και τῇ φύμῃ τῆς βασιλικῆς 30
ἐφελκόμενος ἐξουσίας οὐδενὸς ἦν ἢ μόνης φωνῆς ἔτι
κύριος ἐπισφαλῆ τὴν παρρησίαν ἐχούσης. Ἐπεὶ φανε-

ρῶς γε πολλὰ τῶν πραττομένων ἐλύπει τον Ἄρατον.
 ὥσπερ τὸ περὶ τῶν εἰκόνων· ὁ γὰρ Ἀντίγονος τὰς με-
 τῶν ἐν Ἀργεὶ τυράννων καταβεβλημένας ἀνέστησε.
 τὰς δὲ τῶν ἐλόντων τὸν Ἀκροκόρινθον ἐστῶσας ἀ-
 5 τρεψε πλὴν μιᾶς τῆς ἐκείνου· καὶ πολλὰ περὶ τούτων
 δεηθεὶς ὁ Ἄρατος οὐκ ἐπεισεν. Ἐδόκει δὲ καὶ τὰ περὶ
 Μαντίνειαν οὐχ Ἑλληνικῶς διωκῆσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς.
 Κρατήσαντες γὰρ αὐτῶν δι' Ἀντιγόνου τοὺς μὲν ἐνδο-
 ξοτάτους καὶ πρώτους ἀπέκτειναν, τῶν δ' ἄλλων τοῖς
 10 μὲν ἀπέδοντο, τοὺς δ' εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλαν [ἐν
 πέδαις δεδεμένους, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραποδι-
 σαντο, τοῦ δὲ συναχθέντος ἀργυρίου τὸ τρίτον αὐτοῖς
 διείλοντο, τὰς δὲ δύο μοίρας ἔνειμαν τοῖς Μακεδόσι.
 Καὶ ταῦτα μὲν ἔσχε τὸν τῆς ἀμύνης νόμον· καὶ γὰρ
 15 δεινὸν ἄνδρας ὁμοφύλους καὶ συγγενεῖς οὕτω μειχα-
 ρίσασθαι δι' ὀργήν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκαις γλυκὺ γίνεται
 καὶ οὐ σκληρόν, κατὰ Σιμωνίδην, ὥσπερ ἀλγοῦντι τὸ
 θυμῷ καὶ φλεγμαίνοντι θεραπείαν καὶ ἀναπλήρωσιν
 προσφερόντων. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πραχθέντα περὶ τῆς
 20 πόλιν οὗτ' εἰς καλὴν οὗτ' εἰς ἀναγκαίαν ἐστὶ θεῖσθαι
 τῷ Ἀράτῳ πρόφασιν. Τῶν γὰρ Ἀχαιῶν τὴν πόλιν
 παρ' Ἀντιγόνου δωρεὰν λαβόντων καὶ κατοικῆσαι
 ἐγνωκότων αὐτὸς οἰκιστὴς αἰρεθεὶς καὶ στρατηγὸς ὅτι
 ἐψηφίσατο μηκέτι καλεῖν Μαντίνειαν, ἀλλ' Ἀντιγ-
 25 νειαν, ὃ καὶ μέχρι νῦν καλεῖται. Καὶ δοκεῖ δι' ἐκείνου
 ἢ μὲν ἐρατεινὴ Μαντίνεια παντάπασιν ἐξαληλίφθαι,
 διαμένει δὲ ἡ πόλις ἐπώνυμος τῶν ἀπολεσάντων καὶ
 ἀνελόντων τοὺς πολίτας.

XLVI. Ἐκ τούτου Κλεομένης μὲν ἠττηθεὶς μάτ-
 30 μεγάλη περὶ Σελλασίαν ἐξέλιπε τὴν Σπάρτην καὶ ἀπέ-
 πλευσεν εἰς Αἴγυπτον, Ἀντίγονος δὲ πάντα τὰ δίκαια
 καὶ φιλάνθρωπα τῷ Ἀράτῳ πεποιηκῶς ἀνέβηξεν εἰς 164

Μακεδονίαν, κάκει νοσῶν ἤδη τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας Φίλιππον οὐπω πάνυ μειράκιον ὄντα πέμπων εἰς Πελοπόννησον Ἀράτῳ μάλιστα προσέχειν ἐκέλευσε καὶ δι' ἐκείνου ταῖς πόλεσιν ἐντυχεῖν καὶ γνωρισθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς. Καὶ μέντοι καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἄρατος 5 οὕτως διέσθηκεν, ὥστε πολλῆς μὲν εὐνοίας πρὸς αὐτόν, πολλῆς δὲ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις φιλοτιμίας καὶ ὁρμῆς μεστὸν εἰς Μακεδονίαν ἀποστεῖλαι.

XLVII. Τελευτήσαντος δὲ Ἀντιγόνου καταφρονήσαντες Αἰτωλοὶ τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὴν ῥαθυμίαν (ἐθι- 10 σθέντες γὰρ ἀλλοτρίαις σώζεσθαι χερσὶ καὶ τοῖς Μακεδόνων ὅπλοις αὐτοὺς ὑπεσταλκότες ἐν ἀργίᾳ πολλῇ καὶ ἀταξίᾳ διηγῶν) ἐπέθεντο τοῖς κατὰ Πελοπόννησον πράγμασι· καὶ τὴν μὲν Πατρέων καὶ Λυμαίων λεηλασίαν ὁδοῦ πάρεργον ἐποιήσαντο, τὴν δὲ Μεσσήνην ἐμβα- 15 λόντες ἐπόρθουν. Ἐφ' οἷς ὁ Ἄρατος ἀγανακτῶν καὶ τὸν στρατηγοῦντα τότε τῶν Ἀχαιῶν Τιμόξενον ὄρων ὄκνοῦντα καὶ διατρίβοντα τὸν χρόνον, ἤδη τῆς στρατηγίας αὐτῷ τελευτώσης, αὐτὸς ἠρημένος ἄρχειν μετ' ἐκείνον προέλαβεν ἡμέραις πέντε τὴν ἀρχὴν ἕνεκα τοῦ 20 βοηθῆσαι Μεσσηνίοις. Καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀχαιοὺς τοῖς τε σώμασιν ἀγυμνάστους ὄντας καὶ ταῖς διανοίαις ἐκλελυμένους πρὸς τὸν πόλεμον ἠτιᾶται περὶ Καφύας· καὶ θυμικώτερον ἐστρατηγηκέναι δόξας οὕτως αὐτὸν πάλιν ἀπημβλύνθη καὶ προήκατο τὰ πράγματα καὶ τὰς ἐλπί- 25 δας, ὥστε πολλάκις λαβὴν τοὺς Αἰτωλοὺς παρασχόντας ἀνέχεσθαι καὶ περιορᾶν ὥσπερ κωμάζοντας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μετὰ πολλῆς ἀσελγείας καὶ θρασύτητος. Αὐθις οὖν τὰς χεῖρας ὀρέγοντες εἰς Μακεδονίαν ἐπεσπῶντο καὶ κατήγον ἐπὶ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις τὸν Φίλιπ- 30 πον, οὐχ ἥκιστα διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἄρατον εὐνοίαν αὐ-

τοῦ καὶ πίστιν ἐλπίζοντες εὐκόλῳ περὶ πάντα χρήσεσθαι καὶ χειροῆθαι.

XLVIII. Καὶ τότε πρῶτον Ἀπελλοῦ καὶ Μεγαλέως καὶ τινων ἀνλικῶν ἄλλων διαβαλλόντων τὸν Ἄρατον ἀναπεισθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ συναρχαιρεσιάσας τοῖς ἐπὶ τῆς ἐναντίας στάσεως ἐσπούδασε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐλεῶσαι στρατηγὸν Ἐπήρατον. Ὡς δ' ἐκείνου μὲν καταφρονομένου τελέως ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, τοῦ δὲ Ἀράτου παρεμελοῦντος ἐγένετο τῶν χρησίμων οὐδέν, ἔγνω διαμερῶν τάνων τοῦ παντός ὁ Φίλιππος. Καὶ ἀναχρουσάμενος αὐτίς ἐπὶ τὸν Ἄρατον ὅλος ἦν ἐκείνου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ πρὸς τε δύναμιν καὶ πρὸς εὐδοξίαν ἐκιδιδόντων ἐξήρητο τοῦ ἀνδρός, ὡς δι' ἐκείνου εὐδαιμονῶν καὶ αὐξόμενος. Ἐδόκει τε πᾶσιν ὁ Ἄρατος οὐ μόνον δημοκρατίας, ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἀγαθὸς εἶναι παιδαγωγός. Ἡ γὰρ προαίρεσις αὐτοῦ καὶ τὸ ἦθος ὡς χρῆμα ταῖς πράξεσι τοῦ βασιλέως ἐπεφαίνετο. Καὶ γὰρ ἰπρὸς Λακεδαιμονίους ἀμαρτόντας μετριότης τοῦ νεώσκου καὶ ἡ πρὸς Κρητῶν ὁμιλία, δι' ἧς ὄλην προσήγετο τὴν νῆσον ἡμέραις ὀλίγαις, ἧ τε πρὸς Αἰτωλοῖς στρατεία γενομένη θαυμαστῶς ἐνεργὸς εὐπειθείας μὲν τῷ Φίλιππῳ δόξαν, εὐβουλίας δὲ τῷ Ἀράτῳ προσετίθει. Καὶ διὰ ταῦτα μᾶλλον οἱ βασιλικοὶ φθονοῦντες, ὡς οὐδὲν ἐπέβαινον κρύφα διαβάλλοντες, ἀναφανδὸν ἐλαδοροῦντο καὶ προσέκρουον αὐτῷ παρὰ τοὺς πότους μετὶ πολλῆς ἀσελγείας καὶ βωμολοχίας· ἅπαξ δὲ καὶ λίθος βάλλοντες ἀπίοντα εἰς τὴν σκηνὴν μετὰ τὸ δεῖπνον κατεδίωξαν. Ἐφ' οἷς ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς εὐθύς μὲν αὐτοὺς ἐξημίωσεν εἰκοσι ταλάντοις, ὕστερον δὲ λυμαινέσθαι τὰ πράγματα καὶ ταράττειν δοκοῦντας ἀπέκτεινε.

XLIX. Ἐπεὶ δὲ τῆς τύχης εὐφοροῦσης ἐκαιρόμενος τοῖς πράγμασι πολλὰς μὲν ἀνέφυε καὶ μεγάλας ἐκιδυ-

Ὁ μίας, ἡ δ' ἔμφυτος κακία τὸν παρὰ φύσιν σχηματισμὸν ἐκβιαζομένη καὶ ἀναδύουσα κατὰ μικρὸν ἀπεγύμνου καὶ διέφαινεν αὐτοῦ τὸ ἥθος, πρῶτον μὲν ἰδίᾳ τὸν νεώτερον Ἄρατον ἠδίκηει περὶ τὴν γυναικα καὶ πολὺν χρόνον ἐλάνθανεν ἐφέστιος ὧν καὶ ξενιζόμενος ὑπ' αὐτῶν· ὅ ἔπειτα πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἐξετραχύνετο πολιτείας καὶ φανερός ἦν ἤδη τὸν Ἄρατον ἀποσειόμενος. Ἀρχὴν δὲ ὑποψίας τὰ Μεσσηνιακὰ παρέσχε. Στασιασάντων γὰρ αὐτῶν ὁ μὲν Ἄρατος ὑστέρει βοηθῶν, ὁ δὲ Φίλιππος ἡμέρα μιᾷ πρότερον ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν εὐθύς οἰστρόν 10 τινα κατ' ἀλλήλων ἐνέβαλε τοῖς ἀνθρώποις, ἰδίᾳ μὲν ἐρωτῶν τοὺς στρατηγούς τῶν Μεσσηνίων, εἰ νόμους κατὰ τῶν πολλῶν οὐκ ἔχουσιν, ἰδίᾳ δὲ πάλιν τοὺς τῶν πολλῶν προεστῶτας, εἰ χεῖρας κατὰ τῶν τυραννούντων οὐκ ἔχουσιν. Ἐκ δὲ τούτου θαρρήσαντες οἱ μὲν ἄρχον- 15 τες ἐπελαμβάνοντο τῶν δημαγωγῶν, ἐκεῖνοι δὲ μετὰ τῶν πολλῶν ἐπελθόντες τοὺς τε ἄρχοντας ἀπέκτειναν καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγον ἀπολείποντας διακοσίων.

L. Οὕτω δὲ δεινὸν ἔργον ἐξειργασμένου τοῦ Φιλίππου καὶ συγκρούοντος ἔτι μᾶλλον ἑαυτοῖς τοὺς Μεσ- 20 σηνίους ἐπελθὼν ὁ Ἄρατος αὐτός τε δῆλος ἦν φέρων βαρέως καὶ τὸν νῖδον ἐπιτιμῶντα πικρῶς τῷ Φιλίππῳ καὶ λοιδορούμενον οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐδόκει δὲ ὁ νεανίσκος ἐρᾶν τοῦ Φιλίππου· καὶ τότε λέγων εἶπε πρὸς αὐτόν, ὡς οὐδὲ καλὸς ἔτι φαίνοιτο τὴν ὄψιν αὐτῷ τοιαῦτα 25 δράσας, ἀλλὰ πάντων αἰσχιστος. Ὁ δὲ Φίλιππος ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀντεῖπε, καίπερ ἐπίδοξος ὧν ὑπ' ὀργῆς καὶ πολλάκις ἐξυλακτήσας λέγοντος αὐτοῦ, τὸν δὲ πρεσβύτερον, ὡς ἐνηνοχῶς πράως τὰ λεχθέντα καὶ τις ὧν μέτριος καὶ πολιτικὸς τὴν φύσιν, ἀνέστησεν ἐκ τοῦ θεά- 30 τρου τὴν δεξιὰν ἐμβαλὼν, καὶ προσῆγεν εἰς τὸν Ἰθωμάταν τῷ τε Διὶ θύσων καὶ θεωρήσων τὸν τόπον. Ἔστι

γὰρ οὐχ ἦττον εὐερκῆς τοῦ Ἀκροκορίνθου, καὶ λαβὼν
 φρουρὰν γίνεται χαλεπὸς καὶ δυσεκβίαστος τοῖς παρο-
 κοῦσιν. Ἀναβάς δὲ καὶ θύσας, ὡς προσήνεγκεν αὐτῷ
 τὰ σπλάγχνα τοῦ βοῦς ὁ μάντις, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ
 5 ὑπολαβὼν ἐδείκνυε τῷ τε Ἀράτῳ καὶ τῷ Φαρίῳ Δημη-
 τρίῳ, παρὰ μέρος ἀποκλίνων εἰς ἑκάτερον καὶ πυνθη-
 νόμενος, τί καθορῶσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς, κρατοῦντα τῆς
 ἄκρας αὐτὸν ἢ τοῖς Μεσσηνίοις ἀποδιδόντα. Γέλῃσθε
 οὖν ὁ Δημήτριος, „Εἰ μὲν“ ἔφη, „μάντεως ἔχῃς ψυχῆ.
 10 ἀφήσεις τὸν τόπον· εἰ δὲ βασιλέως, ἀμφοτέρων τῶν κ-
 ράτων τὸν βοῦν καθέξεις,“ αἰνιττόμενος τὴν Πελοπόν-
 νησον, ὡς, εἰ προσλάβοι τὸν Ἰθωμάταν τῷ Ἀκροκορί-
 νθῳ, παντάπασιν ἐσομένην ὑποχείριον καὶ ταπεινῆν.
 Ὁ δὲ Ἄρατος ἐπὶ πολὺ μὲν ἠσύχαζε, δεομένου δὲ τοῦ
 15 Φιλίππου τὸ φαινόμενον λέγειν „Πολλὰ μὲν“ εἶπεν „ὦ
 Φίλιππε, Κρητῶν ὄρη καὶ μεγάλα, πολλαὶ δὲ Βοιωτῶν
 ἄκραι καὶ Φωκέων ἐκπεφύκασι τῆς γῆς· εἰσὶ δὲ πο-
 πολλοὶ καὶ τῆς Ἀκαρνανῶν τοῦτο μὲν χερσαῖοι, τοῦτο δ'
 20 ἔναλοι τόποι θαυμαστάς ὀχυρότητας ἔχοντες· ἀλλ' οὐδέ-
 να τούτων κατείληφας καὶ πάντες ἐκουσίως σοι ποιῶσι
 τὸ προστασσόμενον. Ἀησται γὰρ ἐμφύονται πέτραις καὶ
 κρημνῶν περιέχονται, βασιλεὶ δὲ πίστεως καὶ χάριτος
 ἰσχυρότερον οὐδὲν οὐδὲ ὀχυρώτερον. Ταῦτά σοι τὴν
 Κρητικὸν ἀνοίγει πέλαγος, ταῦτα τὴν Πελοπόννησον.
 25 Ἀπὸ τούτων ὀρμώμενος σὺ τοσοῦτος ἡλικίαν τῶν μὲν
 ἡγεμῶν, τῶν δὲ κύριος ἤδη καθέστηκας.“ Ἔτι λέγον-
 τος αὐτοῦ τὰ μὲν σπλάγχνα τῷ μάντι παρῆδωκεν ὁ Φί-
 λιππος, ἐκείνον δὲ τῆς χειρὸς ἐπισπασάμενος „Δεῦρθε
 τοίνυν“ ἔφη, „τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴωμεν.“ ὣσπερ ἐπι-
 30 βιασμένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν ἀφηρημένος.

LI. Ὁ δὲ Ἄρατος ἀπορρέων ἤδη τῆς αὐλῆς καὶ
 κατὰ μικρὸν ἑαυτὸν ἀνακομιζόμενος ἐκ τῆς πρὸς τὸν

1 Φίλιππον συνηθείας, διαβαίνοντος εἰς Ἑπειρον αὐτοῦ
καὶ δεομένου συστρατεύειν, ἀπέπατο καὶ κατέμεινε δε-
διῶς ἀναπλησθῆναι δόξης πονηρᾶς ἀφ' ὧν ἐκεῖνος
ἔπραττεν. Ἐπεὶ δὲ τὰς τε ναῦς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπολέσας
αἰσχίστα καὶ ὄλως ἀποτυχῶν ταῖς πράξεσιν ἐπανῆλθεν 5
εἰς Πελοπόννησον καὶ τοὺς Μεσσηνίους αὐτίς ἐπιχει-
ρήσας φενακίζειν καὶ μὴ λαθῶν ἠδίκηει φανερωῶς καὶ τὴν
χώραν αὐτῶν ἐπόρθει, παντάπασιν ὁ Ἄρατος ἀπε-
στράφη καὶ διεβλήθη πρὸς αὐτόν, ἦδη καὶ τῶν περὶ τὴν
γυναικωνίτιν ἀδικημάτων αἰσθόμενος καὶ φέρων ἀνία-10
ρῶς αὐτὸς, ἀποκρυπτόμενος δὲ τὸν υἱόν· εἰδέναι γὰρ
ὑβρισμένον περιῆν, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἀμύνασθαι μὴ δυ-
ναμένῳ. Μεγίστην γὰρ ὁ Φίλιππος δοκεῖ καὶ παραλο-
γωτάτην μεταβαλέσθαι μεταβολήν, ἐξ ἡμέρου βασιλέως
καὶ μεираκίου σώφρονος ἀνὴρ ἀσελγῆς καὶ τύραννος 15
ἐξώλης γενόμενος. Τὸ δὲ οὐκ ἦν ἄρα μεταβολὴ φύ-
σεως, ἀλλ' ἐπίδειξις ἐν ἀδείᾳ κακίας πολὺν χρόνον διὰ
φόβου ἀγνοηθείσης.

LII. Ὅτι γὰρ ἦν μεμιγμένον αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ τὸ
πρὸς τὸν Ἄρατον αὐτοῦ πάθος ἀπ' ἀρχῆς συντεθραμ-20
μένον, ἐδήλωσεν οἷς ἔπραξε περὶ αὐτόν. Ἐπιθυμῶν
γὰρ ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα καὶ νομίζων οὐδ' ἂν ἐλεύθερος
ἐκείνου ζῶντος εἶναι, μὴ τί γε τύραννος ἢ βασιλεύς,
βία μὲν οὐδὲν ἐπεχείρησε, Ταυρίωνα δὲ τῶν στρατηγῶν
τινα καὶ φίλων ἐκέλευσεν [ἐν] ἀδήλῳ τρόπῳ τοῦτο πρᾶ-25
ξαι, μάλιστα διὰ φαρμάκων, αὐτοῦ μὴ παρόντος. Ὁ δὲ
ποιησάμενος τὸν Ἄρατον συνήθη φάρμακον αὐτῷ δί-
δωσιν, οὐκ ὄξυ καὶ σφοδρὸν, ἀλλὰ τῶν θέρμας τε μα-
λακὰς τὸ πρῶτον ἐν τῷ σώματι καὶ βῆχα κινούντων ἀμ-
βλείαν, εἶτα οὕτως κατὰ μικρὸν εἰς φθορὰν περαινόν-30
των. Οὐ μὴν ἔλαθέ γε τὸν Ἄρατον· ἀλλ' ὡς οὐδὲν ἦν
ὄφελος ἐλέγχοντι πρᾶως καὶ σιωπῇ τὸ πάθος, ὡς δὴ τινα

νόσον κοινήν καὶ συνήθη νοσῶν διήντλει. Πλὴν ἐνός γε τῶν συνήθων ἐν τῷ δωματίῳ παρόντος ἀναπτύσας δίαίμον, ἰδόντος ἐκείνου καὶ θαυμάσαντος, „Ταῦτά εἶπεν „ὦ Κεφάλων, ἐπίχειρα τῆς βασιλικῆς φιλίας.“

5 LIII. Οὕτω δὲ αὐτοῦ τελευτήσαντος ἐν Αἰγίῳ τὸ ἑπτακαίδέκατον στρατηγούντος, καὶ τῶν Ἀχαιοῶν φιλοτιμουμένων ἐκεῖ γενέσθαι ταφὰς καὶ μνήματα κρέποντι τῷ βίῳ τοῦ ἀνδρός, Σικυῶνιοι συμφορὰν ἐποιοῦντο μὴ παρ' αὐτοῖς τεθῆναι τὸ σῶμα. Καὶ τοὺς μὲν Ἀχαιοὶ 10 ἔπεισαν ἐφίεσθαι, νόμον δὲ ὄντος ἀρχαίου μηδένα θεπτεσθαι τειχῶν ἐντός, ἰσχυρᾶς τε τῷ νόμῳ θεισιδαίμονίας προσοῦσης, ἔπεμψαν εἰς Δελφοὺς ὑπὲρ τούτων ἐρησόμενοι τὴν Πυθίαν. Ἡ δὲ αὐτοῖς ἀναιρεῖ τὸν χρησμὸν τόνδε·

15 βουλευῆ, Σικυῶν, ζωάργιον αἰὲν Ἀράτου,
ἀμφ' ὅσῃ θαλίῃ τε κατοικομένοιο ἄνακτος;
ὡς τὸ βαρυνόμενον τῷδ' ἀνέρι καὶ τὸ βαρῦνον
γαίης ἔστ' ἀσέβημα καὶ οὐρανοῦ ἠδὲ θαλάσσης.

Κομισθείσης δὲ τῆς μαντείας οἱ τε Ἀχαιοὶ σύμπαντες 20 ἦσθησαν, καὶ διαφερόντως οἱ Σικυῶνιοι μεταβαλόντες εἰς ἑορτὴν τὸ πένθος εὐθύς ἐκ τοῦ Αἰγίου τὸν νεκρὸν ἔστεφανωμένοι καὶ λευχειμονοῦντες ὑπὸ παιάνων καὶ χορῶν εἰς τὴν πόλιν ἀνῆγον, καὶ τόπον ἐξελόμενοι περιόπτον ὥσπερ οἰκιστὴν καὶ σωτῆρα τῆς πόλεως ἐπέδευσαν. Καὶ καλεῖται μέχρι νῦν Ἀράτειον, καὶ θύουσιν αὐτῷ θυσίαν, τὴν μὲν, ἢ τὴν πόλιν ἀπῆλλαξε τῆς τεραυνίδος ἡμέρα πέμπτη Δαισίου μηνός, ὃν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἀνθεστηριῶνα, καὶ τὴν θυσίαν ἐκείνην Σωτήρια προσαγορεύουσι, τὴν δὲ τοῦ μηνός ἐν ἣ γενέσθαι 30 τὸν ἄνδρα διαμνημονεύουσι. Τῆς μὲν οὖν προτέρας τοῦ Διὸς τοῦ Σωτήρος κατήρχετο θυηπόλος, τῆς δὲ δευτέρας ὁ τοῦ Ἀράτου, στροφίον οὐχ ὀλόλευκον. ἀλλὰ μετ-

πόρφυρον ἔχων, μέλη δὲ ἤθετο πρὸς κιδάραν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, καὶ συνεπόμενευεν ὁ γυμνασίαρχος ἡγούμενος τῶν τε παίδων καὶ τῶν ἐφήβων, εἶτα ἐφέλιπετο ἢ βουλὴ στεφανηφοροῦσα καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὁ βουλούμενος. Ὡν ἔτι δείγματα μικρὰ ταῖς ἡμέ- 5 ραῖς ἐκείναις ἐξοσιούμενοι διαφυλάττουσιν· αἱ δὲ πλεῖσται τῶν τιμῶν ὑπὲρ χρόνον καὶ πραγμάτων ἄλλων ἐκλελοίπασιν.

LIV. Ἄλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἄρατος οὕτω βιωῶσαι καὶ τοιοῦτος γενέσθαι τὴν φύσιν ἱστορεῖται· τὸν 10 δὲ υἱὸν αὐτοῦ μιὰρὸς ὦν φύσει καὶ μετ' ὠμότητος ὑβριστῆς ὁ Φίλιππος οὐ θανασίμοις, ἀλλὰ μανικοῖς ἐξέστησε τοῦ λογισμοῦ φαρμάκοις· καὶ παρέτρεψεν εἰς δεινὰς καὶ ἀλλοκότους ἐπιφορὰς πράξεων ἀτόπων καὶ σὺν αἰσχύνῃ παθῶν ὀλεσθρίων ὀρεγόμενον, ὥστε τὸν θάνατον 15 αὐτῷ, καίπερ ὄντι νέῳ καὶ ἀνθοῦντι, μὴ συμφορᾶν, ἀλλ' ἀπόλυσιν κακῶν καὶ σωτηρίαν γενέσθαι. Δίκας γε μὴν ὁ Φίλιππος οὐ μεμπτὰς Διὶ ξενίῳ καὶ φιλίῳ τῆς ἀνοσιουργίας ταύτης τίνων διετέλεσε. Καταπολεμηθεῖς μὲν γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπέτρεψεν ἐκείνοις τὰ καθ' 20 αὐτόν, ἐκπεσὼν δὲ τῆς ἄλλης ἀρχῆς καὶ τὰς ναῦς πλήν πέντε πάσας προέμενος καὶ χίλια προσεκτίσειν ὁμολογήσας τάλαντα καὶ τὸν υἱὸν ὀμηρεύσοντα παραδοῦς δι' οἶκτον ἔτυχε Μακεδονίας καὶ τῶν συντελούντων. Ἀποκτείνων δὲ αἰεὶ τοὺς ἀρίστους καὶ συγγενεστάτους φρί- 25 κης ἐνέπλησε καὶ μίσους ὄλην τὴν βασιλείαν πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ μόνον ἐν τοσοῦτοις κακοῖς εὐτύχημα κτησάμενος, υἱὸν ἀρετῇ διαφέροντα, τοῦτον φθόνῳ καὶ ζηλοτυπίᾳ τῆς παρὰ Ῥωμαίους τιμῆς ἀνεῖλε, Περσεὶ δὲ θατέρῳ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, ὃν οὐ γνήσιον, ἀλλ' 30 ὑπόβλητον εἶναι φασιν, ἐκ Γναθαινίου τινὸς ἀκεστρίας γενόμενον. Τοῦτον Αἰμίλιος ἐθριάμβευσε· καὶ κατέ-

στρεψεν ἐνταῦθα τῆς Ἀντιγονικῆς βασιλείας ἡ διαδοχή.
Τὸ δὲ Ἀράτου γένος ἐν τῇ Σικυῶνι καὶ τῇ Πελλήνῃ δι-
μεινε καθ' ἡμᾶς.

5

Γ Α Λ Β Α Σ.

10 I. Ὁ μὲν Ἀθηναῖος Ἰφικράτης τὸν μισθοφόρον ἡ-
ξίου στρατιώτην καὶ φιλόπλουτον εἶναι καὶ φιλήδοτον.
ὅπως ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγίαν ἐπιζητῶν ἀγωνίζηται
παραβολώτερον, οἱ δὲ πλειστοὶ, καθάπερ ἐρωμένον
σῶμα, τὸ στρατιωτικὸν ἀξιοῦσιν ἰδίᾳ μηδέποτε χρω-
15 νον ὀρμῇ συγκινεῖσθαι τῇ τοῦ στρατηγοῦ. Διὸ καὶ
Παῦλον Αἰμίλιον λέγουσι τὴν ἐν Μακεδονίᾳ δύναμιν
παραλαβόντα λαλιᾶς καὶ περιεργίας, οἷον διαστρατη-
γοῦσαν, ἀνάπλεων, παρεγγυῆσαι τὴν χεῖρα ποιεῖν ἐπι-
20 λων μελήσειν. Ὁ δὲ Πλάτων οὐδὲν ἔργον ὀρῶν ἄρχον-
τος ἀγαθοῦ καὶ στρατηγοῦ στρατιᾶς μὴ σωφρονούσης
μηδὲ ὀμοπαθοῦσης, ἀλλὰ τὴν πειθαρχικὴν ἀρετὴν ὀμοί-
ως τῇ βασιλικῇ νομίζων φύσεως γενναίας καὶ τροφῆ
φιλοσόφου δεῖσθαι, μάλιστα τῷ πράττειν καὶ φιλανθρωπεῖν
25 τὸ θυμοειδὲς καὶ δραστήριον ἐμμελῶς ἀνακεραυννῆ-
ναι, ἀλλὰ τε πάθη πολλὰ καὶ τὰ Ῥωμαίοις συμπεσόντα
μετὰ τὴν Νέρωνος τελευτὴν ἔχει μαρτύρια καὶ παρ-
δείγματα τοῦ μηδὲν εἶναι φοβερώτερον ἀπαυδέντα·
χρωμένης καὶ ἀλόγοις ὀρμαῖς ἐν ἡγεμονίᾳ στρατιωτικῆς
30 δυνάμεως. Δημάδης μὲν γὰρ Ἀλεξάνδρου τελευτήσαν-
τος εἴκαζε τὴν Μακεδόνων στρατιάν ἐκτετυφλωμένῃ τῷ
Κύκλωπι, πολλὰς κινουμένην ὀρῶν κινήσεις ἀτάκτους

καὶ παραφόρους· τὴν δὲ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὅμοια τοῖς λεγομένοις Τιτανικοῖς πάθεσι καὶ κινήμασι κατελάμβανεν, εἰς πολλὰ διασπωμένην ἅμα καὶ πολλαχόθεν αὐτῆς ἑαυτῇ συμπίπτουσαν, οὐχ οὕτως ὑπὸ φιλαρχίας τῶν ἀναγορευομένων αὐτοκρατόρων, ὡς φιλοπλουτίας καὶ ἀκολασίας τοῦ στρατιωτικοῦ δι' ἀλλήλων ὥσπερ ἦλους τοὺς ἡγεμόνας ἐκκρούοντος. Καίτοι Διονύσιος Φεραῖον ἄρξαντα Θετταλῶν δέκα μῆνας, εἶτα εὐθύς ἀναιρεθέντα, τὸν τραγικὸν ἀνεκάλει τύραννον, ἐπισκώπτων τὸ τάχος τῆς μεταβολῆς. Ἡ δὲ τῶν Καισάρων ἐστία, τὸ Παλάτιον, ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ τέσσαρας αὐτοκράτορας ὑπεδέξατο, τὸν μὲν εἰσαγόντων ὥσπερ διὰ σκηνῆς, τὸν δ' ἐξαγόντων. Ἄλλ' ἦν γε παραμυθία τοῖς κακῶς πάσχουσι μίᾳ τὸ μὴ δεηθῆναι δίκης ἐτέρας ἐπὶ τοὺς αἰτίους, ἀλλ' ὄραν αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν φονευομένους, πρῶτον δὲ καὶ δικαιοτάτα πάντων τὸν δελεάσαντα καὶ διδάξαντα τοσοῦτον ἐλπίζειν ἐπὶ μεταβολῇ Καίσαρος, ὅσον αὐτὸς ὑπέσχετο, κάλλιστον ἔργον διαβαλῶν τῷ μισθῷ, τὴν ἀπὸ Νέρωνος ἀποστασίαν προδοσίαν γενομένην.

20

II. Νυμφίδιος γὰρ Σαβίνος ὢν ἑπαρχος, ὥσπερ εἴρηται, μετὰ Τιγελλίνου τῆς αὐλῆς, ἐπεὶ τὰ Νέρωνος ἀπέγνωστο παντάπασι καὶ δῆλος ἦν ἀποδρασόμενος εἰς Αἴγυπτον, ἐπεισε τὸ στρατιωτικόν, ὡς μηκέτι παρόντος, ἀλλ' ἤδη πεφευγότες, αὐτοκράτορα Γάλβαν ἀναγορεῦσαι, καὶ δωρεὰν ὑπέσχετο κατ' ἄνδρα τοῖς αὐλικοῖς καὶ στρατηγικοῖς προσαγορευομένοις δραχμὰς ἑπτακισχιλίας πεντακοσίας, τοῖς δὲ ἐκτὸς στρατευομένοις πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ χιλίαις, ὅσον ἀμήχανον ἦν συναγαγεῖν μὴ πλείονα μυριάκις κακὰ παρασχόντα πᾶσιν ἀνθρώποις ὢν Νέρων παρέσχε. Τοῦτο γὰρ εὐθύς μὲν ἀπώλεσε Νέρωνα, μετ' ὀλίγον δὲ Γάλβαν.

154

τὸν μὲν γὰρ ὡς ληψόμενοι προήκοντο, τὸν δὲ μὴ λαμβάνοντες ἀπέκτειναν. Εἶτα τὸν τοσοῦτον δάσονται ζητούντες ἐφθησαν ἐν ταῖς ἀποστάσεσι καὶ προδοσίαις ἀναλώσαντες αὐτοὺς ἢ τυχόντες ὧν ἤλπισαν. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα τῶν γενομένων ἀπαγγέλλειν ἀκριβῶς τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ἐστίν, ὅσα δὲ ἄξια λόγου τοῖς τῶν Καισάρων ἔργοις καὶ πάθεσι συμπέπτωκεν, οὐδὲ ἐμοὶ προσήκει παρελθεῖν.

III. Γάλλος Σουλπίκιος ὅτι μὲν ἰδιώτης πλοσιώ-
 10 τατος ἀπάντων εἰς τὸν Καισάρων παρήλθεν οἶκον, ὁμολογεῖται· μέγα δὲ ἔχων εὐγενείας ἀξίωμα τὸν Σερούϊον οἶκον, αὐτὸς ἐφρόνει μεῖζον ἐπὶ τῇ Κάλου συγγενείᾳ, πρωτεύσαντος ἀνδρὸς ἀρετῆ καὶ δόξῃ τῶν καθ' ἑαυτὸν. εἰ καὶ τὸ δύνασθαι μᾶλλον ἐκῶν ἑτέροις παρήκεν. Ἦν
 15 δέ τι καὶ Λιβία τῇ Καίσαρος γυναικὶ κατὰ γένος προσήκων ὁ Γάλλος, καὶ διὰ τοῦτο Λιβίας παρασχούσης ὑπατος ἐκ Παλατίου προῆλθε. Λέγεται δὲ καὶ στρατεύματος ἐν Γερμανίᾳ καλῶς ἄρξαι καὶ Λιβύης ἀνθύπατος γε-
 20 τοῦ τῆς διαίτης καὶ φειδωλὸν ἐν δαπάναις καὶ ἀπέριττον αἰτίαν ἔσχεν αὐτοκράτορος γενομένου μικρολογίας, τῆ ἔαλόν τινα δόξαν εὐταξίας ἔφερε καὶ σωφροσύνης. Ἐπέμφθη δὲ ὑπὸ Νέρωνος Ἰβηρίας ἄρχων, οὐκ ἔπειτα δεδι-
 25 λιτῶν. Ἐκεῖνῳ δὲ καὶ φύσει δοκοῦντι πρῶτον γεγονέναι προσετίθει πίστιν εὐλαβείας τὸ γῆρας.

IV. Ἐκεῖ δὲ τῶν ἀλιτηρίων ἐπιτρόπων ὡμῶς καὶ ἀγρίως τὰς ἐπαρχίας ἐκεῖνῳ διαφοροῦντων ἄλλο μὲν εἶ-
 30 χεν οὐδὲν βοηθεῖν, αὐτῷ δὲ τῷ φανερὸς εἶναι συναλιγῶν καὶ συναδικούμενος ἀμῶς γέ πως ἀνακνοῆν τινα καὶ παραμυθίαν τοῖς καταδικαζομένοις καὶ πωλουμένοις παρέσχε· καὶ ποιημάτων εἰς Νέρωνα γενομένων καὶ

πολλαχού περιφερομένων και ἄδομένων, οὐκ ἐκώλυεν οὐδὲ συνηγανάκει τοῖς ἐπιτρόποις· ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ἠγαπάτο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ ἦν ἤδη συνήθης ἔτος ὄγδοον ἐκεῖνο τὴν ἀρχὴν ἔχων, ἐν ᾧ Ἰούνιος Οὐίνδιξ ἐπανεῖστη Νέρωνι Γαλατίας ὡς στρατηγός. Λέγεται 5 μὲν οὖν καὶ πρὸ τῆς ἐμφανοῦς ἀποστάσεως γράμματα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι παρὰ τοῦ Οὐίνδικος, οἷς μῆτε πιστεῦσαι μῆτε μηνῦσαι καὶ κατειπεῖν, ὡς ἕτεροι τῶν ἡγεμονικῶν ἐπιστολὰς αὐτοῖς γραφείσας ἐπεμψαν πρὸς Νέρωνα καὶ διέφθειραν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὴν πρᾶξιν, 10 ἧς ὕστερον μετασχόντες ἠμολόγησαν αὐτῶν οὐδὲν ἦττον ἢ ἐκεῖνου προδοταὶ γεγονέναι. Ἄλλ' ἐπειδὴ λαμπρῶς τὸν πόλεμον ἐκφήνας ὁ Οὐίνδιξ ἔγραψε τῷ Γάλβᾳ παρακαλῶν ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν καὶ παρασχεῖν ἑαυτὸν ἰσχυρῶ σῶματι ζητοῦντι κεφαλὴν, ταῖς Γαλατίαις 15 δέκα μυριάδας ἀνδρῶν ὠπλισμένων ἐχούσαις ἄλλας τε πλείονας ὀπλίσας δυναμέναις, προὔθηκε βουλὴν τοῖς φίλοις. Ὡν οἱ μὲν ἤξιον περιμένειν καρδοκοῦντα, τίνα κίνησιν ἢ Ῥώμῃ καὶ φορὰν ἔξει πρὸς τὸν νεωτερισμόν· Τίτος δὲ Οὐίνιος ὁ τοῦ στρατηγικοῦ τάγματος ἡγεμῶν 20 αὐτὸς εἶπεν „ὦ Γάλβα, τίνα τρόπον βουλευέσθῃς; τὸ γὰρ ζητεῖν, Νέρωνι εἰ πιστοὶ μενοῦμεν, οὐκ ἤδη μενόντων ἐστίν. Ὡς οὖν ὑπάρχοντος ἐχθροῦ Νέρωνος οὐ δὴ προετέον τὴν τοῦ Οὐίνδικος φιλίαν, ἢ καὶ κατηγορητέον εὐθύς αὐτοῦ καὶ πολεμητέον, ὅτι σὲ βούλεται Ῥωμαίους 25 ἔχειν ἄρχοντα μᾶλλον ἢ Νέρωνα τύραννον.“

V. Ἐκ τούτου προγράμματι μὲν ἐδήλωσεν ὁ Γάλβας 55 ἡμέραν, ἐν ἧ τὰς κατὰ μέρος ἐλευθερώσεις ἀποδώσει τοῖς δεομένοις, λαλιὰ δὲ καὶ φήμη προεκπεσοῦσα πλῆθος ἀνθρώπων ἠθροίσει προθύμων ἐπὶ τὸν νεωτερισμόν. 30 Οὐκ ἐφθῆ γοῦν φανερός ἐπὶ τοῦ βήματος γενόμενος καὶ πάντες αὐτὸν ὁμοφώνως αὐτοκράτορα προσείπον. Ὁ δὲ

ταύτην μὲν εὐθύς οὐ προσεδέξατο τὴν προσηγορίαν, κατηγορήσας δὲ τοῦ Νέρωνος καὶ τῶν ἀνηρημένων ἀνδρῶν ὑπ' αὐτοῦ τοὺς ἐπιφανεστάτους ὀλοφυράμενος ὠμολόγησεν ἐπιδώσειν τῇ πατρίδι τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν. 5 οὔτε Καίσαρ οὔτ' αὐτοκράτωρ, στρατηγὸς δὲ συγκλητὸς καὶ δῆμου Ῥωμαίων ὀνομαζόμενος. Ὅτι δ' ὀρθῶς ὁ Οὐλνιδιξ καὶ λελογισμένως ἐξεκαλείτο τὸν Γάλβαν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, ἐπιστώσατο μάρτυρι τῷ Νέρωνι. Προσποιούμενος γὰρ ἐκείνου καταφρονεῖν καὶ παρ' οὐδὲν 10 ἡγείσθαι τὰ Γαλατῶν, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ περὶ Γάλβαν (ἔτυχε δὲ λελουμένος καὶ ἀριστῶν) ἀνέτρεψε τὴν ἰσχυρίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ συγκλητὸς ψηφισαμένης πολέμου τὸν Γάλβαν αὐτὸς τε παίξειν καὶ θρασύνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους βουλόμενος, οὐ φάυλην ἔφη πρόρρησιν ἐμπεπτω- 15 κέναι λογισμοῦ δεομένῳ χρημάτων αὐτῷ· καὶ τὰ μὲν Γαλατῶν, ὅταν ὑποχείριοι γένωνται, λαφυραγωγῆσθεαι [καὶ λίσαν], ἡ δὲ Γάλβα πάρεστιν οὐσία χρῆσθαι καὶ πωλεῖν ἤδη πολεμίου πεφηνότος. Οὗτός τε δὴ τὰ Γάλβα πιπράσκειν ἐκέλευε, καὶ Γάλβας ἀκούσας ὅσα Νέρωνος ἦν 20 ἐν Ἰβηρίᾳ κηρύττων εὑρίσκει πολλοὺς προθυμοτέρους ὠνητάς.

VI. Ἀφισταμένων δὲ πολλῶν τοῦ Νέρωνος καὶ πάντων ἐπιεικῶς τῷ Γάλβᾳ προστιθεμένων, μόνος Κλώδιος Μάκρος ἐν Λιβύῃ καὶ Οὐεργίνιος Ῥοῦφος ἐν Γαλατίαι 25 τοῦ Γερμανικοῦ στρατεύματος ἡγούμενος αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐπραττον, οὐ τὴν αὐτὴν αἴρεσιν ἔχοντες. Ἄλλ' ὁ μὲν Κλώδιος ἐν ἀρπαγαῖς πραγμάτων γεγωνὸς καὶ φόνοις ἀνδρῶν δι' ὀμότητα καὶ πλεονεξίαν δῆλος ἦν ἐν τῷ μῆτε κατέχειν μῆτε ἀφιέναι τὴν ἀρχὴν δύνασθαι περι- 30 φερόμενος, Οὐεργίνιος δὲ ταγματῶν ἐπιστατῶν διπλωτάτων πολλάκις αὐτὸν ἀναγορευόντων αὐτοκράτορα καὶ βιαζομένων οὔτε αὐτὸς ἔφη λήψεσθαι τὴν ἡγεμονίαν

οὔτε ἄλλω περιόψεσθαι διδομένην, ὃν ἂν μὴ ἡ συγκλη-
τος ἔληται. Ταῦτα τὸν Γάλβαν οὐ μετρίως ἐθορύβει τὸ
πρῶτον· ἐπεὶ δὲ τὰ Οὐεργινίου καὶ Οὐίνδικος στρα-
τεύματα τρόπον τινὰ βία τοὺς ἡγεμόνας, ὥσπερ [τοὺς]
ἡνιόχους κρατῆσαι χαλινῶν μὴ δυνηθέντας, εἰς μάχην 5
ἐξευεγκόντα μεγάλην συνέραξαν, καὶ Οὐίνδικος ἑαυτὸν
ἀνελόντος ἐπὶ δισμυρίοις Γαλατῶν πεσοῦσι διῆλθε λό-
γος, ὡς βουλομένων πάντων ἐπὶ νίκη τοσαύτη τὸν Οὐερ-
γίνιον ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν ἢ πάλιν μεταβαλου-
μένων πρὸς Νέρωνα, τότε δὴ παντάπασι περίφοβος γε- 10
νόμενος ὁ Γάλβας ἔγραψε τῷ Οὐεργινίῳ, παρακαλῶν κοι-
νοπραγεῖν καὶ διαφυλάσσειν ἅμα τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν
ἐλευθερίαν Ῥωμαίοις· αὐτίς δὲ μετὰ τῶν φίλων εἰς
Κλονίαν, Ἰβηρικὴν πόλιν, ἀναχωρήσας ἐν τῷ μετα-
νοεῖν περὶ τῶν γεγονότων καὶ ποθεῖν τὴν συνήθη καὶ 15
σύντροφον ἀπραγμοσύνην μᾶλλον ἢ πράττειν τι τῶν
ἀναγκαίων διέτριβεν.

VII. Ἦν δὲ θέρος ἤδη, καὶ βραχὺ πρὸ δειλῆς ἦκεν
ἀπὸ Ῥώμης Ἰκελος ἀνὴρ ἀπελεύθερος ἑβδοματός. Πυ-
θόμενος δὲ τὸν Γάλβαν ἀναπαύεσθαι καθ' ἑαυτὸν ἐβά- 20
διξε συντόμως ἐπὶ τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, καὶ βία τῶν θα-
λαμηπόλων ἀνοίξας καὶ παρελθὼν ἀπήγγειλεν, ὅτι καὶ
ξῶντος ἐτι τοῦ Νέρωνος, οὐκ ὄντος δὲ φανεροῦ, τὸ
στράτευμα πρῶτον, εἶτα ὁ δῆμος καὶ ἡ σύγκλητος αὐ-
τοκράτορα τὸν Γάλβαν ἀναγορεύσειεν, ὀλίγον δὲ ὕστε- 25
ρον ἀπαγγελθεὶς τεθνηκῶς ἐκεῖνος· οὐ μὴν αὐτός γε
πιστεύσας ἔφη τοῖς ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ ἐπελθὼν τῷ
νεκρῷ καὶ κείμενον θεασάμενος, οὕτως ἐξελεθεῖν. Ταῦτα
ἀπαγγελλόμενα λαμπρὸν ἦρε τὸν Γάλβαν, καὶ συνέδραμε
ἰδ πληθὸς ἀνδρῶν ἐπὶ θύρας ἐκτεταρορηκῶτων ὑπ' αὐτοῦ 30
βεβαίως. Καίτοι τὸ τάχος ἦν ἄπιστον. Ἀλλὰ καὶ δυσὶν ἡμέ-
ραις Οὐίνιος Τίτος πολλὰ... τῶν ἀπὸ στρατοπέδου μεθ'

ἐτέρων ἀφίκετο τα δόξαντα τῇ συγκλήτῳ καθ' ἑαστοὶ ἀπαγγέλλων. Οὗτος μὲν οὖν εἰς τάξιν ἐντιμον προήχθη· τῷ δ' ἀπελευθέρῳ δακτυλίους τε χρυσοῦς ἔδωκε καὶ Μαρκιανὸς ὁ Ἰκελος ἤδη καλούμενος εἶχε τὴν πρώτην
5 ἐν τοῖς ἀπελευθέροις δύναμιν.

VIII. Ἐν δὲ Ῥώμῃ Νυμφίδιος Σαβίνος οὐκ ἤριμα καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλὰ συλλήβδην ὁμοῦ πάντα πράγματα φέρων περιήνεγκεν εἰς ἑαυτόν, ὡς Γάλβαν μὲν ὄντα πρεσβύτην καὶ μόλις εἰς Ῥώμην ἐξαρκέσοντα φοραδὴν
10 κομισθῆναι διὰ γῆρας· ἦν γὰρ ἑτῶν τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα· τὰ δὲ αὐτόθι στρατεύματα καὶ πάλαι πρὸς αὐτὸν εὐνόως ἔχοντα καὶ νῦν ἐνὸς ἐξηρημένα μόνου διὰ τὸ τῆς δωρεᾶς μέγεθος εὐεργέτην ἐκείνου ἠγείσθαι. Γάλβαν δὲ χρεωφειλέτην. Εὐθύς οὖν Τιγελλίνῳ μὲν
15 τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποδέσθαι τὸ ξίφος, ὑποδοχᾶς δὲ ποιούμενος ἐδείπνιζε τοὺς ὑπατικούς καὶ τοὺς ἡγεμονικούς, ἔτι τὸ Γάλβα προστιθεὶς ὄνομα ταῖς κλισίαις, ἐν τε τῷ στρατοπέδῳ πολλοὺς παρεσκεύασε λίγαινας, ὡς πεμπτέον ἐστὶ πρὸς Γάλβαν αἰτουμένους ἔπε-
20 χον εἰσαεὶ Νυμφίδιον ἄνευ συνάρχοντος. Ἄδδ' ἡ συγκλητος εἰς τιμὴν ἔκραττεν αὐτοῦ καὶ δύναμιν, ἀνακαλοῦσα εὐεργέτην καὶ συντρέχουσα καθ' ἡμέραν ἐπὶ θύρας καὶ παντὸς ἐξάρχειν δόγματος ἀξιούσα καὶ βεβαιοῦν, ἔτι περαιτέρῳ τόλμῃς ἀνῆγεν αὐτόν, ὥστε ὀλίγου χρόνου
25 τοῖς θεραπεύουσι μὴ μόνον ἐπίφθονον, ἀλλὰ καὶ φοβερὸν εἶναι. Τῶν δ' ὑπάτων οἰκέτας δημοσίους προχειρισμένων τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα σεσημασμένα δόντων, ἃ γνωρίζοντες οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημάτων
30 ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμματεφύρων, οὐ μετρίως ἠγανάκτησεν, ὅτι μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ σφραγίδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν, ἀλλὰ

λέγεται καὶ βουλευσασθαι περὶ τῶν ὑπάτων, εἶτα τὴν ὄργην ἀπολογησαμένοις καὶ δεηθεῖσιν ἀνῆκε. Τῷ δὲ δῆμῳ χαριζόμενος οὐκ ἐκώλυε τὸν παραπίπτοντα τῶν Νέρωνος ἀποτυμπανίζειν. Σπῆκλον μὲν οὖν τὸν μονομάχον ἀνδριάσι Νέρωνος ἐλκομένοις ὑποβαλόντες ἐν 5 ἀγορᾷ διέφθειραν, Ἀπόνιον δὲ τινὰ τῶν κατηγορικῶν ἀνατρέψαντες ἀμάξας λιθοφόρους ἐπήγαγον, ἄλλους δὲ διέσπασαν πολλούς, ἐνίους μὴδὲν ἀδικοῦντας, ὥστε καὶ Μαύρικον, ἄνδρα τῶν ἀρίστων καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα, πρὸς τὴν σύγκλητον εἰπεῖν, ὅτι φοβεῖται, μὴ 10 ταχὺ Νέρωνα ζητήσωσιν.

IX. Οὕτω δὲ προσάγων ὁ Νυμφιδίος ἐγγυτέρω ταῖς ἐλπίσιν οὐκ ἔφευγε Γαίου Καίσαρος υἱὸς λέγεσθαι τοῦ μετὰ Τιβέριον ἄρξαντος. Ἐγνώκει γὰρ ὁ Γάιος, ὡς ἔοικε, τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι μειράκιον ὦν οὐκ ἀειδῆ 15 τὴν ὄψιν οὔσαν, ἐκ δ' ἀκεστρίας ἐπιμισθίου Καλλίστῳ, Καίσαρος ἀπελευθέρῳ, γεγεννημένην. Ἄλλ' ἦν ἢ πρὸς Γάιον ἐντευξις αὐτῆς, ὡς ἔοικε, νεωτέρα τῆς Νυμφιδίου γενέσεως, αἰτίαν δὲ ἔσχεν ἐκ Μαρτιανοῦ τοῦ μονομάχου γεγενῆσθαι, τῆς Νυμφιδίας ἐρασθείσης διὰ δό- 20 ξαν αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον ἐδόκει καθ' ὁμοιότητα τῆς ιδέας ἐκείνῳ προσήκειν. Ἄλλ' ὁμολογῶν γε Νυμφιδίας εἶναι μητρὸς ἔργον μὲν αὐτοῦ μόνου τὴν Νέρωνος ἐποιεῖτο κατάλυσιν, ἄθλα δὲ αὐτῆς οὐ νομίζων ἱκανὰ καρποῦσθαι τὰς τιμὰς καὶ τὰ χρήματα καὶ τὸ Σπόρῳ τοῦ Νέρωνος 25 συγκαθεύδειν, ὃν εὐθύς ἀπὸ τῆς πυρᾶς ἔτι καιομένου τοῦ νεκροῦ μεταπεμψάμενος ἐκεῖνος ἐν γαμειῆς εἶχε 27 τάξει καὶ Ποπκαίαν προσηγόρευεν, ἐπὶ τὴν διαδοχὴν παρεδύετο τῆς ἡγεμονίας. Καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ διὰ τῶν φίλων ὑπειργάζετο, καὶ γυναικῶν τινῶν αὐτῷ 30 καὶ συγκλητικῶν ἀνδρῶν κρύφα συλλαμβανομένων, εἶνα

δὲ τῶν φίλων, Γελλιανόν, εἰς Ἰβηρίαν ἐπεμφε[ν καὶ
 παρείκει] κατασκευσόμενον.

Χ. Τῷ δὲ Γάλβᾳ μετὰ τὴν Νέρωνος τελευταίην
 ἐχώρει πάντα. Οὐεργίνιος δὲ Ῥοῦφος ἀμφίβουλος ὢν ἐν
 5 φροντίδα παρείχε, μὴ τῷ δυνάμεως πολλῆς καὶ μαχιμω-
 τάτης ἄρχειν προσειληφῶς τὸ νενικηκέναι Οὐίνδικα καὶ
 κεχειρῶσθαι μέγα μέρος τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἐν
 σάλῳ γενομένην ἀποστατικῷ Γαλατίαν ἄπασαν, ὑπακού-
 σαι τοῖς παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Οὐδεὶς
 10 γὰρ ἦν ὄνομα μείζον οὐδὲ εἶχε δόξαν οὐδεὶς ὄσην ὁ
 Οὐεργίνιος, ὡς μεγίστη βροχὴ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι
 τυραννίδος ὁμοῦ χαλεπῆς καὶ Γαλατικῶν πολέμων ἀκαί-
 λαγῆ γενόμενος. Ἄλλ' ἐκεῖνος τότε τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐρμί-
 νων λογισμοῖς ἐφύλαττε τῇ συγκλήτῳ τὴν αἴρεσιν τοῦ
 15 αὐτοκράτορος. Καίτοι φανερᾶς γε τῆς Νέρωνος τελευ-
 τῆς γενομένης τό τε πλῆθος ἐνέκειτο τῷ Οὐεργίνιῳ κά-
 λι, καὶ τῶν χιλιάρχων τις τῶν ἐν τῇ σκηνῇ σπασάμετος
 τὸ ξίφος ἐκέλευε τὸν Οὐεργίνιον δέχεσθαι τὴν ἡγεμο-
 νίαν ἢ τὸν σίδηρον. Ἐπεὶ δὲ Φάβιος Οὐάλης ἄρχων ἐνός
 20 τάγματος ὤρκωσε πρῶτος εἰς Γάλβαν καὶ γράμματα ἤεν
 ἀπὸ Ῥώμης περὶ ὧν ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, χαλεπῶς
 μὲν καὶ μόλις, ἐπεισε δ' οὖν τοὺς στρατιώτας αὐτοκρά-
 τορα τὸν Γάλβαν [ἀν*]εἰπεῖν· καὶ πέμψαντος αὐτοῦ
 διάδοχον Φλάκκον Ὀρδεώνιον ἐδέξατο. Καὶ παραδοῦς
 25 ἐκείνῳ τὴν δύναμιν αὐτὸς ἀπήντησε τῷ Γάλβᾳ πρόσθε
 χωροῦντι καὶ συνανέστρεφεν οὔτε ὀργῆς οὔτε τιμῆς ἐπι-
 δήλου τυγχάνων. Αἴτιος δὲ τοῦ μὲν αὐτὸς ὁ Γάλβης
 αἰδούμενος τὸν ἄνδρα, τοῦ δὲ οἱ φίλοι καὶ μάλιστα Οὐί-
 νιος Τίτος, ὑπὸ φθόνου τὸν Οὐεργίνιον οἰόμενος μὲν
 30 κολούειν, ἡγνόει δὲ ἄρα τῷ Οὐεργίνιου χρηστῷ δαι-
 μοιι συνεργῶν, ἤδη τὸν ἄνδρα πολέμων καὶ κακῶν.
 ὅσα τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας κατέσχευ, ἐκτὸς εἰς βίον

ἀκύμονα καὶ γῆρας εἰρήνης καὶ ἡσυχίας μεστὸν ὑπεκτι-
θεμένῳ.

XI. Γάλβαν δὲ περὶ Νάρβωνα, πόλιν Γαλατικὴν, οἱ
παρὰ τῆς συγκλήτου πρέσβεις ἐντυχόντες ἡσπάζοντο καὶ
παρεκάλουν ἐπιφανῆσαι τῷ δήμῳ ποθοῦντι ταχέως. Ὁ 5
δὲ τὰς τε ἄλλας παρεῖχεν ἐντεῦξεις καὶ συνουσίας αὐτοῖς
φιλανθρωποῦς καὶ δημοτικὰς, πρὸς τε τὰς ἐστιάσεις πολ-
λῆς κατασκευῆς καὶ θεραπείας βασιλικῆς παρούσης, ἣν
ἐκ τῶν Νέρωνος ὁ Νυμφίδιος αὐτῷ προσέπεμψεν, οὐ-
δενὶ χρώμενος ἐκείνων, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῦ πᾶσιν, εὐδο- 10
κίμει, μεγαλόφρων ἀνὴρ καὶ κρείττων ἀπειροκαλίας
φαινόμενος. Ταχὺ μέντοι τὰ γενναῖα ταῦτα καὶ ἄτυφα
καὶ πολιτικὰ δημαγωγίαν Οὐίνιος ἀποφαίνων καὶ κομ-
ψότητα μεγάλων ἀπαξιούσαν αὐτὴν ἐπεισε χρήμασί τε
χρηῆσθαι τοῖς Νέρωνος καὶ περὶ τὰς ὑποδοχὰς μὴ φείδε- 15
σθαι τῆς βασιλικῆς πολυτελείας. Καὶ ὅλως αἰσθησιν
αὐτοῦ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῷ Οὐνίῳ γενησομένου παρεῖ-
χεν ὁ πρεσβύτης.

XII. Ἦν δὲ Οὐίνιος ἀργυρίου μὲν ἐσχάτως καὶ παρ'
ὄντινον ἦττων, ἐνοχος δὲ καὶ τοῖς περὶ γυναικας ἄμαρ- 20
τήμασιν. Ἔτι γὰρ ὢν νέος καὶ στρατευόμενος ὑπὸ Καλ-
βισίῳ Σαβίνῳ τὴν πρώτην στρατείαν ἀκόλαστον οὖσαν
τὴν γυναῖκα τοῦ ἡγεμόνος παρεισήγαγε νύκτωρ εἰς τὸ
στρατόπεδον ἐν ἐσθῆτι στρατιωτικῇ καὶ διέφθειρεν ἐν
τοῖς ἀρχείοις, ἃ πριγκίπια καλοῦσι Ῥωμαῖοι. Ἐπὶ τούτῳ 25
δὲ Γάιος Καῖσαρ ἐδῆσεν αὐτόν· ἐκείνου δὲ ἀποθανόν-
158 τος εὐτυχία χρησάμενος ἀπελύθη. Δειπνῶν δὲ παρὰ
Κλαυδίῳ Καίσαρι ποτήριον ἀργυροῦν ὑφείλετο· πυθό-
μενος δὲ ὁ Καῖσαρ τῇ ὑστεραία πάλιν αὐτόν ἐπὶ δεῖπνον
ἐκάλεσεν, ἐλθόντι δὲ ἐκέλευσεν ἐκείνῳ μηδὲν ἀργυροῦν, 30
ἀλλὰ κεράμεια πάντα προσφέρειν καὶ παρατιθέναι τοὺς
ὑπηρέτας. Τοῦτο μὲν οὖν διὰ τὴν Καίσαρος μετριότητα

καμικωτέραν γενομένην γέλωτος, οὐκ ὀργῆς ἄξιον ἔδοξεν· ἃ δὲ τὸν Γάλβαν ἔχων ὑφ' αὐτῷ καὶ δυνάμενος μέγιστον ἐπὶ χρήμασιν ἔπραττε, τραγικῶν παθῶν καὶ συμφορῶν μεγάλων τοῖς μὲν αἰτίαν, τοῖς δὲ πρόφασιν
δ παρέσχεν.

XIII. Ὁ γὰρ Νυμφίδιος εὐθύς ἐπανελθόντος τοῦ Γελλιανοῦ πρὸς αὐτόν, ὃν ἔπεμψε τοῦ Γάλβα τρόπον τινα κατάσκοπον, ἀκούσας τῆς μὲν αὐλῆς καὶ τῶν δορυφόρων ἔπαρχον ἀποδεδειχθαι Κορνήλιον Λάκωνα, τὸ δὲ
10 σύμπαν εἶναι τοῦ Οὐινίου κράτος, αὐτῷ δὲ μηδέποτε τοῦ Γάλβα στήναι πλησίον ἐγγεγονέναι μηδὲ ἐντυχεῖν ἰδίᾳ, πάντων αὐτὸν ὑφορωμένων καὶ διαφυλαττόντων, ἔθορυβήθη· καὶ συναγαγὼν τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος ἔφη Γάλβαν μὲν αὐτὸν εἶναι πρεσβύτην ἐπι-
15 εικῆ καὶ μέτριον, ἐλάχιστα δὲ τοῖς αὐτοῦ χρώμενον λογισμοῖς ὑπὸ Οὐινίου καὶ Λάκωνος οὐκ εὖ διοικεῖσθαι. Πρὶν οὖν λαθεῖν αὐτοὺς ἦν ἔσχε Τιγελλίνος ἰσχυρὸν ἐν τοῖς πράγμασι κτησαμένους πεμπτέον εἶναι πρὸς τὸν ἡγεμόνα πρέσβεις ἀπὸ στρατοπέδου τοὺς διδάξοντας, οἱ
20 τῶν φίλων δύο μόνους τούτους ἀποσκευασάμενος ἠδὲ παρῆσται πᾶσι καὶ ποθεινότερος. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα λέγει οὐκ ἐπειθεν, ἀλλ' ἄτοπον ἔδοκει καὶ ἀλλόκοτον ἡγεμόνα πρεσβύτην, ὥσπερ ἄρτι γενόμενον ἐξουσίας μεираκιω. οἷς χρήσεται φίλοις ἢ μή, ῥυθμιζεῖν, ἑτέραν ὁδὸν τρα-
25 πόμενος ἔγραψε τῷ Γάλβᾳ δεδιττόμενος, νῦν μὲν, ὡς ὑπουλα καὶ μετέωρα πολλὰ τῆς πόλεως ἐχούσης, νῦν δὲ Κλώδιον Μάκρον ἐν Λιβύῃ τὰ σιτηγὰ κατέχειν, αὐτῷ δὲ παρακινεῖν τὰ Γερμανικὰ τάγματα καὶ περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Ἰουδαίᾳ δυνάμεων ὁμοία πυνθάνεσθαι. Τοῖς
30 δὲ Γάλβα μὴ πάνυ τὸν νοῦν προσέχοντος αὐτῷ μηδὲ πιστεύοντος ἔγνω προεπιχειρεῖν· καίτοι Κλώδιος Κέλσος Ἀντιοχεύς, ἀνήρ ἔμφορον, εὐνοῦς δὲ ἐκείνῳ καὶ

πιστός, ἀπηγόρευε, λέγων οὐκ ἂν οἴεσθαι μίαν ἐν Ῥώμῃ
 συνοικίαν Καίσαρα προσειπεῖν Νυμφίδιον. Ἄλλὰ πολ-
 λοι κατεγέλων, καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντικὸς ἐπισκώπτων
 τὴν φαλακρότητα καὶ ἑυσσύτητα τοῦ Γάλβα νῦν ἔφη
 τινὰ δοκεῖν εἶναι Ῥωμαίοις, ὄφθέντα δὲ φανείσθαι τῶν 5
 ἡμερῶν τούτων, ἃς καλεῖται Καῖσαρ, ὄνειδος.

XIV. Ἔδοξεν οὖν περὶ μέσας νύκτας εἰς τὴν παρεμ-
 βολὴν παραγαγόντας ἀναδεικνύειν αὐτοκράτορα τὸν
 Νυμφίδιον. Πρῶτος δὲ τῶν χιλιάρχων Ἀντώνιος Ὀνω-
 ράτος ἐσπέρας γενομένης τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ στρατιώτας 10
 συναγαγὼν ἐκάκιζε μὲν αὐτόν, ἐκάκιζε δὲ ἐκείνους ἐν
 ὀλίγῳ χρόνῳ τροπᾶς τοσαύτας τρεπομένους κατ' οὐδένα
 λογισμὸν οὐδὲ αἴρεσιν ἀμεινόνων, ἀλλὰ δαίμονός τινος
 αὐτοὺς ἐκ προδοσίας εἰς προδοσίαν ἐλαύνοντος. Καὶ
 τὰ μὲν πρῶτα προφάσεις ἔχειν τὰ Νέρωνος ἐγκλήματα 15
 νῦν δὲ Γάλβαν προδιδόναι, τίνα φόγον μητρὸς ἐγκα-
 λούντας ἢ σφαγὴν γυναικός, ἢ ποίαν αἰδουμένους θυ-
 μέλην ἢ τραγωδίαν τοῦ αὐτοκράτορος; „Ἄλλ' οὐδὲ
 ἐκείνου ἐπὶ τούτοις ὑπεμείναμεν ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλὰ
 Νυμφιδίῳ πεισθέντες, ὅτι πρῶτος ἡμᾶς ἐγκατέλιπε καὶ 20
 πέφευγεν εἰς Αἴγυπτον. Πότερον οὖν Νέρωνι Γάλβαν
 ἐπιθυσώμεθα καὶ τὸν ἐκ Νυμφιδίας ἐλόμενοι Καίσαρα
 τὸν ἐκ Αἰβίας ἀνέλωμεν, ὡς τὸ ἐξ Ἀγριππίνης ἀνεί-
 λωμεν; ἢ τούτῳ δίκην ἐπιθέντες ὧν δέδρακε, τιμωροί
 159 μὲν Νέρωνος, Γάλβα δὲ φύλακες ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ 25
 φανώμεν;“ Ταῦτα λέγοντι τῷ χιλιάρχῳ προσέθεντο
 πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ τοὺς ἄλλους προσιόντες ἐμμέ-
 νειν παρεκάλουν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πίστει· καὶ
 τοὺς πλείους μετέστησαν. Ἀρθείσης δὲ βοῆς, εἴτε πει-
 σθεῖς ὁ Νυμφίδιος, ὡς φασιν ἔνιοι, καλεῖν αὐτὸν ἤδη 30
 τοὺς στρατιώτας, εἴτε προλαβεῖν σπεύδων τὸ θορυβοῦν
 ἔτι καὶ δισταξόν, ὑπὸ φωτὶ πολλῷ προήει, λόγον τινὰ

κομίζων ἐν βιβλίῳ γεγραμμένον ὑπὸ Κιργωνίου Βάρβα-
 νος, ὃν ἐκμεμελετήκει πρὸς τοὺς στρατιώτας εἶπειν.
 Ἴδὼν δὲ κεκλεισμένας τοῦ στρατοπέδου τὰς πύλας καὶ
 περὶ τὰ τείχη πολλοὺς ὀπλισμένους ἔδρασε· καὶ προσιών
 5 ἠρώτα, τί βούλονται καὶ τίνας κελεύσαντος ἐν ὄπλοις
 γεγόνασιν. Ἀπαντώσης δ' αὐτῷ παρὰ πάντων μιᾶς φω-
 νῆς, Γάλβαν αὐτοκράτορα γινώσκειν, κάκεινος ὁμοί-
 χωρῶν ἐπευφήμει καὶ τοὺς ἐπομένους ἐκέλευε. Τῶν δὲ
 παρὰ τὰς πύλας παρέντων αὐτὸν εἰσελθεῖν μετ' ὕλλιστον
 10 αὐτὸς ἀκοντίζεται λόγχῃ· καὶ ταύτην μὲν ἐδέξατο πρὸ
 αὐτοῦ θυρεῷ Σεπτίμιος, ἄλλων δὲ γυμνοῖς ξίφεσιν ἐπι-
 φερομένων φυγῶν καὶ διωχθεῖς ἐν οἰκίῳ στρατιώται
 σφάττεται. Καὶ τὸν νεκρὸν εἰς μέσον ἐκλύσαντες καὶ
 περιβαλόντες κιγκλίδα θέαμα τοῖς βουλομένοις μεθ' ἡμέ-
 15 ραν παρέσχον.

XV. Οὕτω δὲ τοῦ Νυμφιδίου καταστρέψαντος ὁ
 Γάλβας πνθόμενος καὶ τῶν συνωμοτῶν αὐτοῦ κελεύσας
 ἀποθανεῖν ὅσοι μὴ δι' αὐτῶν εὐθύς ἀπέθανον, ἐν οἷς
 ἦν καὶ Κιργώνιος ὁ τὸν λόγον γράψας καὶ Μιθριδάτης
 20 ὁ Ποντικός, ἔδοξε μὴ νομίμως, εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δη-
 μοτικῶς ἀνηρηκέναι πρὸ κρίσεως ἄνδρας οὐκ ἀσήμους.
 Ἔτερον γὰρ ἡγεμονίας σχῆμα προσεδέχοντο πάντες, ἔξα-
 πατάμενοι συνήθως ὑπὸ τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων. Ἐπι-
 25 στὸς ἀποθανεῖν κελευσθεῖς, Πετρώνιος Τουρκιλιανός.
 Μάκρωνα γὰρ ἐν Λιβύῃ διὰ Τρεβωνιανοῦ καὶ Φοντήτου
 ἐν Γερμανίᾳ διὰ Οὐάλεντος ἀνελὼν πρόφασιν εἶχεν ἐν
 ὄπλοις καὶ στρατοπέδοις ὄντας φοβηθῆναι. Τουρκιλι-
 νὸν δέ, γέροντα γυμνὸν καὶ ἄνοπλον, λόγου μεταλαβεῖν
 30 οὐδὲν ἐκώλυεν, εἰ τις ἦν ἐπαγγέλλεται μετριότητα τοῖς
 γράμμασιν ἔργῳ φυλάξειν ἔμελλε. Ταῦτα μὲν οὖν τοιαύ-
 τας ἔχει μέμψεις. Ἐπεὶ δὲ προσιών ἀπειχε τῆς πόλεως

περὶ πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους, ἐνετύγγανεν ἀκοσμία καὶ θορύβῳ τῶν ἐρετῶν τὴν ὁδὸν προκατεχόντων καὶ περικεχυμένων πανταχόθεν. Οὗτοι δὲ ἦσαν, οὓς εἰς ἓν τάγμα ὁ Νέρων συλλοχίσας ἀπέφηνε στρατιώτας· καὶ τότε παρόντες ἐκβεβαιώσασθαι τὴν στρατείαν οὗτ' ὄφθῃ- 5 ναι τοῖς ἀπαντῶσιν οὗτ' ἀκουσθῆναι παρίεσαν τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἐθορύβουν βοῇ σημεῖα τῷ τάγματι καὶ χῶραν αἰτοῦντες. Ἐκείνου δὲ ὑπερτιθεμένου καὶ πάλιν εἰπεῖν κελεύσαντος, ἀρνήσεως σχῆμα τὴν ἀναβολὴν εἶναι φάσκοντες ἠγανάκτου καὶ παρείποντο μὴ φειδόμενοι 10 βοῆς. Ἐνίων δὲ καὶ τὰς μαχαίρας σπασαμένων ἐκέλευσε τοὺς ἵπκεις ἐμβαλεῖν αὐτοῖς ὁ Γάλβας. Ἐπίστη δὲ οὐδεις ἐκείνων, ἀλλ' οἱ μὲν εὐθύς ἀνατραπέντες, οἱ δὲ φεύγοντες διεφθάρησαν, οὐ χρηστὸν οὐδὲ αἰσιον ποιούντες τῷ Γάλβῳ τὸν οἰωνὸν εἰσιόντι διὰ πολλοῦ φόνου καὶ 15 νεκρῶν τοσούτων εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλ' εἰ καὶ τις αὐτοῦ κατεφρόνει πρότερον ἀσθενοῦς καὶ γέροντος ὄρωμένου, τότε πᾶσι φορικῶδης καὶ φοβερός ἐγένετο.

XVI. Βουλόμενος δὲ τῆς περὶ τὰς δωρεὰς ἀμετρίας καὶ πολυτελείας τοῦ Νέρωνος ἀποδεικνύναι μεγάλην 20 μεταβολὴν ἀστοχεῖν ἐδόκει τοῦ πρέποντος. Κάνου γὰρ ἀυλήσαντος αὐτῷ παρὰ δειπνον (ἀκρόαμα δὲ ἦν ὁ Κάνος εὐδοκιμούμενον) ἐπαινέσας καὶ ἀποδεξάμενος ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθῆναι τὸ γλωσσόκομον· καὶ λαβὼν χρυσοῦς τινὰς ἐπέδωκε τῷ Κάνῳ, φήσας ἐκ τῶν ἰδίων, οὐκ ἐκ τῶν 25 δημοσίων χαρίζεσθαι. Τὰς δὲ δωρεὰς, ἃς Νέρων ἔδωκε τοῖς περὶ σκηνὴν καὶ παλαίστραν, ἀπαιτεῖσθαι συντόνως κελεύσας πλὴν τοῦ δεκάτου μέρους, εἶτα μικρὰ καὶ γλί- σχρα κομιζόμενος (ἀνηλώκεσαν γὰρ οἱ πλειστοὶ τῶν λαβόντων, ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βλοῖς ἄνθρωποι) 30 τοὺς πριαμένους παρ' αὐτῶν ἢ λαβόντας ὅτιοῦν ἀνεξή- τει καὶ παρ' ἐκείνων ἐξέπραττε. Τοῦ δὲ πράγματος ὄρον

οὐκ ἔχοντος, ἀλλὰ πόρρω νεμομένου καὶ προλιόντος ἐπὶ πολλούς, αὐτὸς μὲν ἠδόμενος, φθόνον δὲ καὶ μίσος εἶχε Οὐίνιος, ὡς τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνελεύθερον παρέχων τὸν ἡγεμόνα καὶ μικρολόγον, αὐτὸς δὲ χρωόμενος ἀσώτως καὶ λαμβάνων πάντα καὶ πικρῶσκων. Ὁ μὲν γὰρ Ἑσίοδος

ἀρχομένου τε πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι φησὶ δεῖν, ὁ δὲ Οὐίνιος ὄρων ἀσθενῆ καὶ γέροντα τὴν Γάλβαν ἐνεπίμπλατο τῆς τύχης, ὡς ἅμα μὲν ἀρχομένης·
10 ἅμα δὲ φθινούσης.

XVII. Ὁ δὲ πρεσβύτης ἠδίκητο τὰ μὲν πρῶτα τοῦ Οὐίνιου κακῶς διοικούντος, ἃ δὲ αὐτὸς ὀρθῶς προηγεῖτο διαβάλλοντος ἢ κωλύοντος· οἷον ἦν τὸ περὶ τὰς καλῆσεις τῶν Νερωνιανῶν. Ἀπέκτεινε γὰρ τοὺς πονηροὺς·
15 ἐν οἷς ἦν ὁ Ἥλιος καὶ Πολύκλειτος καὶ Πετίνος καὶ Πατρόβιος. Ὁ δὲ δῆμος ἐκρότει, καὶ δι' ἀγορᾶς αὐτῶν ἀγομένων ἐβόα καλὴν μὲν εἶναι καὶ θεοφιλῆ πομπήν, ἀπατεῖν δὲ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὸν διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν τῆς τυραννίδος Τιγελλίτων. Ἐφθάκει δὲ
20 ὁ γενναῖος προσηληφῶς ἀρραβῶσι μεγάλοις τὸν Οὐίνιον Εἶτα Τουρπιλιανὸς μὲν, ὅτι μὴ προεδίδου μηδὲ ἐμίση τὸν ἡγεμόνα τοιοῦτον ὄντα μισούμενος, ἄλλο δὲ μηδὲ ἐν μέγα συναδικήσας, ἀπέθανεν· ὁ δὲ καὶ ποιήσας ἄξιον θανάτου Νέρωνα καὶ γενόμενον τοιοῦτον ἐγκατα-
25 λιπὼν καὶ προδοὺς περιῆν, μέγα δίδαγμα τοῦ μηδὲν ἄπρακτον εἶναι παρὰ Οὐίνιῳ μηδὲ ἀνέλπιστον τοῖς διδοῦσιν. Οὐδενὸς γὰρ οὕτω θεάματος ἐρασθεῖς ὁ Ῥωμαίων δῆμος, ὡς τοῦ Τιγελλίτων ἰδεῖν ἀπαγόμενον, οἷδι παυσάμενος ἐν πᾶσι θεάτροις καὶ σταδίοις αἰτούμενος
30 ἐκεῖνον, ἐπεπλήχθη διαγράμματι τοῦ αὐτοκράτορος Τιγελλίτων μὲν οὐ πολὺν ἔτι βιώσεσθαι φάσκοντος χρόνον ὑπὸ φθινιάδος νόσου δαπανώμενον, ἐκείνους δὲ παρα-

τουμένου μὴ διαγριαίνειν μηδὲ τυραννικὴν ποιεῖν τὴν ἡγεμονίαν. Ἀχθομένου δὲ τοῦ δήμου καταγελῶντες ὁ μὲν Τιγελλίνος ἔθυσε σωτήρια καὶ παρεσκεύασε λαμπρὰν ἐστίασιν, ὁ δὲ Οὐίνιος ἀναστὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ δεῖπνον ἐκώμασεν ὡς ἐκείνον ἄγων τὴν 5 θυγατέρα χήραν οὔσαν. Καὶ προὔπιεν ὁ Τιγελλίνος αὐτῇ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀργυρίου, καὶ τῶν παλλακίδων τὴν ἀγελαρχοῦσαν ἐκέλευσε τὸν περιδέριον κόσμον ἀφελομένην ἐκείνη περιάψαι, πεντεκαίδεκα μυριάδων εἶναι λεγόμενον. 10

XVIII. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ μετρίως πραττόμενα διαβδλήν εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας Οὐίνδικι συναραμένους. Ἐδόκουν γὰρ οὐ φιλανθρωπία τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ ὠνούμενοι παρὰ Οὐίνιου τυγχάνειν ἀνέσεώς τε δασμῶν καὶ πολιτείας. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ 15 διὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἡγεμονίαν ἀπηχθάνοντο, τοὺς δὲ στρατιώτας τὴν δωρεὰν μὴ κομιζομένους ἐν ἀρχῇ μὲν ἐλπὶς παρῆγεν, ὡς, εἰ καὶ μὴ τοσοῦτον, ἀλλ' ὅσον Νέρων ἔδωκεν, ἀποδώσοντος. Ἐπεὶ δὲ μεμφομένους ἀκούσας ἀφῆκε φωνὴν ἡγεμονίᾳ μεγάλῃ πρέπουσαν, εἰπὼν 20 51 εἰωθέναι καταλέγειν στρατιώτας, οὐκ ἀγοράζειν, πνυθομένοις τοῦτο δεινὸν εἰσῆλθε μῖσος καὶ ἄγριον πρὸς αὐτόν. Ἐδόκει γὰρ οὐκ αὐτὸς ἀποστρεφῆναι μόνος, ἀλλὰ νομοθετεῖν καὶ διδάσκειν τοὺς μεθ' αὐτόν αὐτοκράτορας. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν Ῥώμῃ τυφλὸν ἦν ἔτι κίνημα, καὶ 25 τις αἰδῶς ἅμα πρὸς παρόντα τὸν Γάλβαν ἀμβλύτητα καὶ μέλλησιν ἐνεποίει τῷ νεωτερισμῷ, καὶ τὸ μηδεμίαν ἀρχὴν ἐμφανῆ μεταβολῆς ὀρᾶσθαι συνέστελλε καὶ συνέκρυπτεν ἁμῶς γέ πως τὴν δυσμένειαν αὐτῶν. Οἱ δὲ πρότερον ὑπὸ Οὐεργινίῳ γενόμενοι, τότε δ' ὄντες ὑπὸ Φλάκκῳ 30 περὶ Γερμανίαν, μεγάλων μὲν ἀξιούντες αὐτούς διὰ τὴν μάχην, ἣν ἐμαχέσαντο πρὸς Οὐίνδικα, μηδενοὺς δὲ τυγχά-

νοντες, ἀπαρηγόρητοι τοῖς ἄρχουσιν ἦσαν. Αὐτὸν δὲ τὸν Φλάκκον ὑπὸ συντόνου ποδάγρας ἀδύνατον ὄντα τῷ σώματι καὶ πραγμάτων ἄπειρον ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὸ παράπαν ἐποιοῦντο. Καί ποτε θέας οὔσης, καὶ τῶν χιλιάρων καὶ λοχαγῶν τὸ Ῥωμαίοις σὺνήθες εὐτυχίαν ἐπευχομένων τῷ αὐτοκράτορι Γάλβᾳ, διεθορύβησαν οἱ πολλοὶ τὸ πρῶτον, εἶτα ταῖς εὐχαῖς ἐπιμενονόντων ἐκείνων ἀντεφώνουν „Εἰ ἄξιος.“

XIX. Τοιαῦτα δὲ ἕτερα καὶ τῶν ὑπὸ Τιγελλίνῳ
 10 ταγματῶν ὑβρίζόντων πολλάκις ἐπέμπετο γράμματα τῷ Γάλβᾳ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων· ὁ δὲ φοβηθείς, ὡς μὴ μόνον διὰ τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν καταφρονούμενος, ἐβουλεύετο παῖδα θέσθαι τῶν ἐπιφανῶν τινα νεανίσκον καὶ διάδοχον ἀποδειξαι τῆς ἀρχῆς. Ἦν δὲ
 15 Μάρκος Ὄθων, ἀνὴρ γένει μὲν οὐκ ἀφανῆς, τρυφῇ δὲ καὶ φιληθουσίαις εὐθύς ἐκ παιδῶν ἐν ὀλίγοις Ῥωμαίων διεφθαρμένος, ὡς δὲ τὸν Ἀλέξανδρον Ὅμηρος Ἐλένης πόσιν ἠϋκόμοιο, μηδὲν ἔχοντα πρὸς δόξαν ἄλλο σεμνύνων ἀπὸ τῆς γυναικός, ὀνομάζει πολλάκις, οὕτως
 20 γεγωνὸς περιβόητος ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸν Ποππαίας γάμον, ἧς ἦρα μὲν ὁ Νέρων Κρισπίνῳ συνούσης, ἐτι δ' αἰδούμενος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα φοβούμενος ὑψῆκε τὸν Ὄθωνα πειρῶντα τὴν Ποππαίαν. Φίλῳ δὲ τῷ Ὄθωνι καὶ συμβιωτῇ διὰ τὴν ἀσωτίαν ἐχρήτο, καὶ
 25 σκωπτόμενος ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις εἰς μικρολογίαν καὶ ἀνελευθερίαν ἔχαιρε. Λέγεται δὲ ποτε μύρω τῶν πολυτελῶν χρυσαμένου τοῦ Νέρωνος καὶ τὸν Ὄθωνα καταβρέξαντος, ἐκεῖνος πάλιν τῇ ὑστεραῖα δεχόμενος αὐτὸν ἅμα πολλαχόθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς προβαλεῖν ἄφνω
 30 σωλῆνας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον ἐκχέοντας καὶ κατακλύζοντας. Ἀλλὰ τὴν γε Ποππαίαν προμοιχεύσας τῷ Νέρωνι καὶ διαφθείρας ταῖς εἰς ἐκείνον ἐλπίσιν ἐπεισεν

ποστιῆναι τοῦ ἀνδρός. Ἐλθούσης δὲ παρ' αὐτὸν ὡς γα-
 .ετῆς οὐκ ἠγάπα μετέχων, ἀλλ' ἤσχαλλε μεταδιδούς,
 ὑδὲ αὐτῆς ἀχθομένης, ὡς φασι, τῇ ζηλοτυπία τῆς Ποπ-
 ταιίας. Καὶ γὰρ ἀποκλείσαι τὸν Νέρωνα λέγεται μὴ
 παρόντος τοῦ Ὀθωνος, εἴτε τῆς ἡδονῆς ἀφαιρουῖσα τὸ 5
 πλήσμιον, εἴτε, ὡς φασιν ἔνιοι, βαρυνομένη τὸν Καί-
 σαρος γάμον, ἐραστῇ δὲ μὴ φεύγουσα χρῆσθαι διὰ τὸ
 φιλακόλαστον. Ἐκινδύνευσεν οὖν ὁ Ὀθων ἀποθανεῖν·
 καὶ παράλογον ἦν, ὅτι τὴν γυναῖκα καὶ ἀδελφὴν ἀπο-
 κτείνας διὰ τὸν Ποππαίας γάμον ἐφείσατο τοῦ Ὀθωνος. 10

XX. Σενέκαν δὲ εἶχεν εὖνουν· κάκεινον τὸν Νέ-
 ρωνα πείσαντος καὶ παραινέσαντος ἐξεπέμφθη Λυσिता-
 νῶν στρατηγὸς ἐπὶ τὸν Ὠκεανόν. Καὶ παρέσχεν ἑαυ-
 τὸν οὐκ ἄχαριν οὐδὲ ἐπαχθῆ τοῖς ὑπηκόοις, εἰδὼς φυγῆς
 ὑποκόρισμα καὶ παρακάλυμμα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δεδομέ- 15
 νην. Ἀποστάντος δὲ Γάλβα πρῶτος αὐτὸς προσεχώρησε
 τῶν ἡγεμόνων, καὶ φέρων ὅσον εἶχεν ἐν ἐκπώμασι καὶ
 τραπέξαις ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἔδωκε κατακόψαι ποιου-
 62 μένῳ νόμισμα, καὶ τῶν οἰκετῶν ἔδωρήσατο τοὺς εἰθι-
 σμένους περὶ δίαιταν ἡγεμόνι ἐμμελῶς ὑπουργεῖν. Καὶ 20
 τὰ ἄλλα πιστὸς ἦν αὐτῷ, καὶ διδούς πείραν οὐδενὸς ἤτ-
 τον ἐδόκει πραγμάτων ἔμπειρος εἶναι· καὶ βαδίζοντι
 τὴν ὁδὸν ἄπασαν ἐφ' ἡμέρας πολλὰς συνοχούμενος διε-
 τέλσεν. Ἐν δὲ τῇ συνοδίᾳ καὶ τῇ συνηθείᾳ τὸν Οὐίνιον
 ἐξεθεράπευσεν ὁμιλία καὶ δῶροις, μάλιστα δὲ τῶν πρω- 25
 τείων ὑφιέμενος αὐτῷ τό γε μετ' ἐκείνον δύνασθαι δι'
 ἐκείνον εἶχε βεβαίως. Τῷ δὲ ἀνεπιφθόνῳ περιῆν, προῖκα
 συμπράττων πάντα τοῖς δεομένοις, καὶ παρέχων ἑαυτὸν
 εὐπροσήγορον καὶ φιλάνθρωπον ἅπασι. Πλεῖστα δὲ τοῖς
 στρατιωτικοῖς συνελάμβανε καὶ προῆγε πολλοὺς ἐφ' ἡγε- 30
 μονίας, τὰ μὲν αἰτούμενος ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ δὲ
 τὸν Οὐίνιον καὶ τοὺς ἀπελευθέρους παρακαλῶν Ἴμελον

καὶ Ἀσιατικόν· οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐν δυνάμει μάλιστα τῶν περὶ τὴν αὐλήν. Ὅσακις δὲ τὸν Γάλβαν εἰστία, τὴν περαφυλάττουσαν αἰεὶ σπειραν ἐδέκαζε χρυσοῦν ἑκάστη διανέμων, οἷς τιμᾶν αὐτὸν ἐδόκει καταπολιτευόμενος
5 καὶ δημαγωγῶν τὸ στρατιωτικόν.

XXI. Ἄλλ' οὖν βουλευομένου γε τοῦ Γάλβα περὶ διαδόχου τὸν Ὄθωνα παρεισηγεν ὁ Οὐίνιος, οὐδὲ τοῖσι προῖκα πράσσων, ἀλλ' ἐπὶ γάμφῃ τῆς θυγατρὸς, ὁμοιογίας γενομένης γαμεῖν αὐτὴν τὸν Ὄθωνα παῖδα τοῦ
10 Γάλβα καὶ διαδόχου ἀποδειχθέντα τῆς ἡγεμονίας. Ὁ δὲ Γάλβας αἰεὶ μὲν ἦν δῆλος πρὸ τοῦ ἰδίου τὸ κοινὸν τιθέμενος καὶ ζητῶν οὐχ αὐτῷ θέσθαι τὸν ἡδιστον, ἀλλ' Ῥωμαίοις τὸν ὀφελιμώτατον. Δοκεῖ δὲ μὴδ' ἂν ἐπὶ τῆς ἰδίοις χρήμασι μόνον ἐλέσθαι τὸν Ὄθωνα κληρονόμον.
15 ἀκόλαστον εἰδῶς καὶ πολυτελεῆ καὶ πεντακισχιλίων μυριάδων ὀφλήμασι βεβαπτισμένον. Ὄθεν ἀκούσας τῆς Οὐίνιου σιωπῆ καὶ πράως ὑπερέθετο τὴν διάθεσιν. Ἀποδείξας δ' αὐτὸν ὕπατον καὶ συνάρχοντα τὸν Οὐίνιον ἐπίδοξος ἦν ἔτους ἀρχῇ τὸν διάδοχον ἀναγορεύσειν. Καὶ
20 τὸ στρατιωτικόν ἠδέως εἶχε τὸν Ὄθωνα παρ' ὄντιοντι ἄλλον ἀναγορευθῆναι.

XXII. Καταλαμβάνει δ' αὐτὸν ἐτι μέλλοντα καὶ βουλευόμενον ἐκραγέντα τὰ Γερμανικά. Κοινῇ γὰρ ἄκαρτες οἱ στρατευόμενοι τὸν Γάλβαν ἐμίσουν οὐκ ἀποθ
25 δόντα τὴν δωρεάν, ἰδίας δὲ ἐκείνοι προφάσεις ἐποιοῦντο Οὐεργίνιον τε Ροῦφον ἀπερριμμένον ἀτίμως καὶ Γαλιτῶν τοὺς πολεμήσαντας αὐτοῖς δωρεῶν τυγχάνοντες. ὅσοι δὲ μὴ προσέθετο Οὐίνδιки κολαζομένους, ᾧ μόνον τὸν Γάλβαν χάριν εἰδέναί καὶ τιμᾶν τεθνηκότα καὶ γ
30 ραίρειν δημοσίοις ἐναγισμοῖς, ὡς ὑπ' ἐκείνου Ῥωμαίων ἀποδεδειγμένον αὐτοκράτορα. Τοιούτων ἀναφανδῶς ἤδη λόγων ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιφερομένων ἐπῆλθε

ἡ νομηγία τοῦ πρώτου μηνός, ἦν καλάνδας Ἰανουαρίας καλοῦσι· τοῦ δὲ Φλάκκου συναγαγόντος αὐτοὺς ἐπὶ τὸν ὄρκον, ὃν ἔθος ἐστὶν ὀμνύειν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰς μὲν εἰκόνας τοῦ Γάλβα προσελθόντες ἀνέτρεψαν καὶ κατέσπασαν, αὐτοὶ δὲ ὁμόσαντες ὑπὲρ συγκλήτου καὶ 5 δῆμου Ῥωμαίων διελύθησαν. Εἶτα τοῖς ἡγεμονικοῖς παρίστατο δεδοικέναι τὴν ἀναρχίαν ὡς ἀπόστασιν. Λέγει δὲ τις ἐν αὐτοῖς· „Τί πάσχομεν, ᾧ συστρατιῶται, μῆτ' ἄλλον ἡγεμόνα ποιούμενοι μῆτε τὸν νῦν ὄντα φυλάττοντες, ὥσπερ οὐ Γάλβαν, ἀλλ' ὅλως ἄρχοντα καὶ 10 τὸ ἄρχεσθαι φεύγοντες; Φλάκκον μὲν οὖν Ὀρδεώνιον οὐδὲν ἄλλο ἢ σκιὰν ὄντα Γάλβα καὶ εἰδωλον ἐατέον, ἡμέρας δὲ μιᾶς ὁδὸν ἀφέστηκεν ἡμῶν Οὐτιέλλιος, ὁ τῆς ἐτέρας Γερμανίας ἡγούμενος, πατρός τε τιμητοῦ καὶ τρεῖς 3 ὑπάτου γενομένου καὶ Κλαυδίῳ Καίσαρι τρόπον τινὰ 15 συνάρξαντος, αὐτός τε τὴν λοιδορουμένην ὑπ' ἐνίων πενίαν δειγμα λαμπρὸν ἔχων χρηστότητος καὶ μεγαλοφροσύνης. Φέρε, τοῦτον ἐλόμενοι δεῖξωμεν ἀνθρώποις πᾶσιν, ὡς Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν ἀμείνους ἐσμέν αὐτοκράτορα αἰρεῖσθαι.“ Ταῦτα τῶν μὲν ἤδη προσιεμένων, 20 τῶν δ' οὐ προσιεμένων, εἰς ὑπεξελθῶν σημαιοφόρος ἀπήγγειλε τῷ Οὐτιέλλῳ νυκτὸς ἐστιωμένων πολλῶν παρ' αὐτῷ. Τοῦ δὲ λόγου διαπεσόντος εἰς τὰ στρατεύματα πρῶτος Φάβιος Οὐάλης, ἡγεμῶν ἐνὸς τάγματος, τῇ ὑστεραία μετὰ ἱππέων συχνῶν ἐλάσας αὐτοκράτορα 25 τὸν Οὐτιέλλιον προσεῖπεν. Ὁ δὲ τὰς μὲν ἐμπροσθεν ἡμέρας ἐδόκει διωθεῖσθαι καὶ ἀναδύεσθαι τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς φοβούμενος, τότε δὲ φασιν οἴνου διάπλεων καὶ τροφῆς ὄντα μεσημβρινῆς προελθεῖν καὶ ὑπακοῦσαι Γερμανικὸν ὄνομα θεμένων αὐτῷ, τὸ δὲ Καίσαρος οὐ 30 προσδεξάμενον. Εὐθύς δὲ καὶ τὸ μετὰ Φλάκκου στρατεύμα τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ δημοκρατικούς εἰς σύγ-

κλητον ὄρκους ἀφέντες ὤμοσαν Οὐτέλλιω τῷ αὐτοκράτορι ποιήσειν τὸ προστασόμενον.

XXIII. Οὕτω μὲν ἀνηγορεύθη Οὐτέλλιος αὐτοκράτωρ ἐν Γερμανία. Πυθόμενος δὲ τὸν ἐκεῖ νεωτεριστὴν ὁ Γάλβας οὐκέτι τὴν εἰσποίησιν ἀνεβάλλετο. Γινώσκων δὲ τῶν φίλων ἐνόους μὲν ὑπὲρ Δολοβέλλα, τοὺς δὲ πλείστους ὑπὲρ Ὄθωνος ἀρχαιρεσιάζοντας, ὧν οὐδέτερον ἐδοκίμαζεν αὐτός, ἄφνω μὴδὲν προειπὼν μετεπέμψατο Πείσωνα, Κράσσου καὶ Σκριβωνίας ἔκγονον, οὗς Νέρων ἀνηγήκει, νεανίαν ἐν τῇ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν εὐφρῆς τὸ κόσμιον καὶ αὐστηρὸν ἐμφανέστατα ἔχοντα· κατέβαινον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκεῖνον ἀποδείξων Καίσαρα καὶ διάδοχον. Καίτοι μεγάλοι μὲν εὐθύς ἐξίοντι διοσημίαι παρηκολούθουν, ἀρξαμένου δὲ τὰ μὲν λέγειν ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ, τὰ δὲ ἀναγινώσκειν, τοσαυτάκις ἐβροίτησε καὶ κατήστραψε, καὶ τοσοῦτος ὄμβρος καὶ ζέφυρος ἐξεχύθη εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν πόλιν, ὥς καταδύλον εἶναι μὴ προσιέμενον μὴδὲ ἐπαινοῦν τὸ δαιμόνιον γινομένην οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν εἰσποίησιν. Ἦν δὲ καὶ τε
20 τῶν στρατιωτῶν ὑπουλα καὶ σκυθρωπὰ μὴδὲ τότε δορεῆς αὐτοῖς δοθείσης. Τοῦ δὲ Πείσωνος οἱ παρόντες ἐθαύμασαν τῇ τε φωνῇ τεκμαιρόμενοι καὶ τῷ προσώπῳ τὸ τηλικαύτην χάριν ἀνεμπλήκτως, οὐ μὴν ἀναισθήτως δεχόμενον, ὥσπερ αὐ τοῦ Ὄθωνος ἐπεφαίνετο πολιτικὰ
25 σημεῖα τῇ μορφῇ πικρῶς καὶ σὺν ὀργῇ τῆς ἐλπίδος τῆ ἀπύτευξιν φέροντος, ἧς πρῶτος ἀξιοθῆεις καὶ τοῦ πεχεῖν ἐγγυτάτω γενόμενος τὸ μὴ τυχεῖν ἐποιεῖτο σημεῖον ἐχθροῦ ἅμα καὶ κακονοίας τοῦ Γάλβα πρὸς αὐτόν. Ὄθων οὐδὲ ἄφοβος ἦν περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν Πείσωνα δεδιώς καὶ τὸν Γάλβαν προβαλλόμενος καὶ τῷ
30 Οὐνίῳ χαλεπαίνων ἀπήει πολλῶν παθῶν πλήρης. Ὅτι γὰρ τὸ ἐλπίζον ἐκλιπεῖν οὐδὲ ἀπαγορευσαί παντάκως

εἰων οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες αἰεὶ μάντιες καὶ Χαλδαῖοι, εἰς τὰ μάλιστα δὲ Πτολεμαῖος ἰσχυριζόμενος τῷ προειπεῖν πολλάκις, ὡς οὐκ ἀποκτενεῖ Νέρων αὐτόν, ἀλλὰ τεθνήσκειται πρότερος, αὐτὸς δὲ περιέσται καὶ ἄρξει Ῥωμαίων· ἐκεῖνο γὰρ ἀληθὲς ἀποδείξας ἤξελον μηδὲ ταῦτα ἀπελπί- 5 ζειν· οὐχ ἦκιστα δ' οἱ συναχθόμενοι κρύφα καὶ συνεπιστένοντες ὡς ἀχάριστα πεπονθότες· πλείστοι δὲ τῶν περὶ Τιγελλίνον καὶ Νυμφίδιον ἐν τιμῇ γεγονότων ἀπερριμμένοι τότε καὶ ταπεινὰ πράττοντες ἐφθείροντο πρὸς αὐτόν καὶ συνηγανάκτουν καὶ παρώξυνον. 16

XXIV. Ἐν δὲ τούτοις Οὐετούριος καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπίων, ὁ δὲ τεσσεράριος· οὕτω γὰρ καλοῦνται οἱ διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. Μεθ' 4 ὧν Ὄθωνος ἀπελεύθερος Ὀνόμαστος ἐπιφοιτῶν τοὺς μὲν ἀργυρίῳ, τοὺς δὲ ἐλπίσι διέφθειρεν ἤδη σαθροὺς 15 ὄντας καὶ δεομένους προφάσεως. Οὐ γὰρ ἦν ἡμερῶν τεσσάρων ἔργον ὑγιαίνοντος στρατοπέδου μεταστῆσαι πίστιν, ὅσαι μεταξὺ τῆς εἰσποιήσεως ἐγένοντο καὶ τῆς σφαγῆς. Ἐκτῆ γὰρ ἀνηρέθησαν, ἦν ἄγουσι Ῥωμαῖοι πρὸ δεκαοκτῶ καλανδῶν Φεβρουαρίων. Ἐκείνη γὰρ 20 ἔωθεν εὐθύς ὁ μὲν Γάλβας ἔθυεν ἐν Παλατίῳ τῶν φίλων παρόντων, ὁ δὲ θύτης Ὀμβρίκιος ἅμα τῷ λαβεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἱερείου τὰ σπλάγχνα καὶ προσιδεῖν οὐδὲ αἰνιγμῶν, ἀλλ' ἀντικρὺς ἔφη σημεῖα μεγάλης ταραχῆς καὶ μετὰ δόλου κίνδυνον ἐκ κεφαλῆς ἐπικείμενον τῷ 25 αὐτοκράτορι, μονονουχὶ τὸν Ὄθωνα τοῦ θεοῦ χειρὶ ληπτὸν παραδιδόντος. Παρῆν γὰρ ὀπισθεν τοῦ Γάλβα καὶ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις καὶ δεικνυμένοις ὑπὸ τοῦ Ὀμβρικίου. Θορυβουμένῳ δὲ αὐτῷ καὶ χροᾶς ἀμείβοντι παντοδαπὰς ὑπὸ δέους παραστάς Ὀνόμαστος ἀπελεύθε- 30 ρος ἦκειν ἔφη καὶ περιμένειν αὐτόν οἰκοὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας. Ἦν δὲ σύμβολον καιροῦ, πρὸς ὃν ἔδει ἀπαν-

τῆσαι τὸν Ὀθωνα τοῖς στρατιώταις. Εἰπὼν οὖν, ὅτι παλαιὰν ἐωνημένος οἰκίαν βούλεται τὰ ὑποπτα δεῖξαι τοῖς πωληταῖς, ἀπῆλθε, καὶ διὰ τῆς Τιβερίου καλουμένης οἰκίας καταβάς ἐβάδιζεν εἰς ἀγοράν, οὗ χρυσοῦς εἰστίγ-
5 κει κίων, εἰς ὃν αἱ τετμημένοι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσιν.

XXV. Ἐνταῦθα τοὺς πρώτους ἐκδεξαμένους αὐτὸν καὶ προσειπόντας αὐτοκράτορά φασι μὴ πλείους τριῶν καὶ εἴκοσι γενέσθαι. Διὸ, καίπερ οὐ κατὰ τὴν τοῦ σά-
10 ματος μαλακίαν καὶ θηλότητα τῆ ψυχῆ διατεθρυμμένος, ἀλλὰ ἰταμὸς ὢν πρὸς τὰ θεινὰ καὶ ἄτρεπτος, ἀπεδειλία-
σεν. Οἱ δὲ παρόντες οὐκ εἶων, ἀλλὰ τοῖς ξίφεσι γυμνοῖς περιλόντες αὐτοῦ τὸ φορεῖον ἐκέλευον αἰρεσθαι, παρα-
φθεγγομένου πολλάκις ἀπολωλέναι καὶ τοὺς φορειαφό-
15 ρους ἐπιταχύνοντος. Ἐξήκουον γὰρ ἔνιοι θαυμάζοντες μᾶλλον ἢ ταραττόμενοι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀποτετολ-
μημένων. Φερομένῳ δὲ οὕτω δι' ἀγορᾶς ἀπήνησαν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ πάλιν κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας ἄλ-
λοι προσεπέλαζον. Εἶτα συνανέστρεφον ἅπαντες ἀνα-
20 καλούμενοι Καίσαρα καὶ γυμνὰ τὰ ξίφη προϊσχύμενοι. Τῶν δὲ χιλιάρχων ὁ τὴν φυλακὴν ἔχων τοῦ στρατοπέ-
δου Μαρτίαλις, ὡς φασι, μὴ συνειδῶς, ἐκπλαγεὶς δὲ τῷ ἀπροσδοκῆτῳ καὶ φοβηθεὶς ἐφῆκεν εἰσελθεῖν. Γενο-
μένῳ δὲ ἐντὸς οὐδεὶς ἀντέπεσεν. Οἱ γὰρ ἀγνοοῦντες τὰ
25 πραττόμενα τοῖς εἰδόσι καὶ συνεστῶσιν ἐκ παρασκευῆς ἐμπεριεχόμενοι καθ' ἓνα καὶ δύο σποράδες ὑπὸ δέους τὸ πρῶτον, εἶτα πεισθέντες ἐπηκολούθησαν. Εἰς δὲ τὸ Παλάτιον εὐθύς μὲν ἀπηγγέλη τῷ Γάλβᾳ παρόντος ἐπι-
τοῦ θύτου καὶ τῶν ἱερῶν ἐν χερσὶν ὄντων, ὥστε καὶ
30 τοὺς πάνυ πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσπείθῳ καὶ ἀτενῳ ἔχον-
τας ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν τὸ θεῖον· ὄχλου δὲ παντοδαποῦ συρρέοντος ἐξ ἀγορᾶς, αὐτῷ μὲν Οὐίνιος

καὶ Λάκων καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἐνιοὶ γυμνὰ τὰ ξίφη προισχόμενοι παρέστησαν, ὁ δὲ Πείσων προελθὼν τοῖς φυλάττουσι τὴν αὐλὴν δορυφόροις ἐνετύγχανε. Τοῦ δ' Ἰλλυρικοῦ τάγματος ἐν τῇ καλουμένῃ παστάδι Βιφανία στρατοπεδεύοντος ἀπεστάλη Μάριος Κέλσος, ἀνὴρ ἀγα- 5
θός, προκαταληψόμενος.

XXVI. Βουλευομένου δὲ τοῦ Γάλβα προελθεῖν, καὶ Οὐνίου μὲν οὐκ ἔωτος, Κέλσου δὲ καὶ Λάκωνος παρορμώντων καὶ σφοδρότερον τοῦ Οὐνίου καθαρτομένων, θροῦς διήλθε πολὺς, ὡς ἀνηρημένου τοῦ Ὄθωνος 10 ἐν τῷ στρατοπέδῳ· καὶ μετὰ μικρὸν ὥφθη Ἰούλιος Ἄττικός τῶν οὐκ ἀσήμων ἐν τοῖς δορυφόροις στρατευόμενος γυμνῷ τῷ ξίφει προσφερόμενος καὶ βοῶν ἀνηρηκέ- 65
ναι τὸν Καίσαρος πολέμιον· ὡσάμενος δὲ διὰ τῶν προεστῶτων ἔδειξε τῷ Γάλβα τὸ ξίφος ἡμαγμένον. Ὁ δὲ 15 βλέψας πρὸς αὐτόν „Τίς σε“ εἶπεν „ἐκέλευσε;“ Τοῦ δὲ ἀνθρώπου τὴν πίστιν εἰπόντος καὶ τὸν ὄρκον, ὃν ὥμοσε, καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοῶντος, ὡς εὖ, καὶ κροτοῦντος, ἐμβὰς εἰς τὸ φορεῖον ἐκομίζετο τῷ τε Διὶ θῦσαι καὶ φανῆναι τοῖς πολίταις βουλόμενος. Ἐμβαλόντος δὲ εἰς τὴν 20 ἀγορὰν, ὥσπερ τροπαία πνεύματος, ἀπήντησε φήμη κρατεῖν τὸν Ὄθωνα τοῦ στρατεύματος. Οἷα δὲ ἐν πλήθει τοσοῦτο, τῶν μὲν ἀναστρέφειν, τῶν δὲ προλεῖναι, τῶν δὲ θαρρεῖν, τῶν δὲ ἀπιστεῖν βοῶντων, καὶ τοῦ φορείου, καθάπερ ἐν κλύδωνι, δεῦρο κάκει διαφερομένου 25 καὶ πυκνὸν ἀπνεύοντος, ἐφαίνοντο πρῶτον ἰππεῖς, εἶτα ὀπλιταὶ διὰ τῆς Παύλου βασιλικῆς προσφερόμενοι, μιᾷ φωνῇ μέγα βοῶντες ἐκποδῶν ἴστασθαι τὸν ἰδιώτην. Τῶν μὲν οὖν πολλῶν δρόμος ἦν, οὐ φυγῇ σκιδναμένων, ἀλλ' ἐπὶ τὰς στοᾶς καὶ τὰ μετέωρα τῆς ἀγορᾶς 30 ὥσπερ θεῶν καταλαμβανόντων. Ἀτιλλίου δὲ Βεργελλίανος εἰκόνα Γάλβα προσουδίσαντος ἀρχὴν τοῦ πολέ-

μου ποιησάμενοι περιηκόντισαν τὸ φορεῖον· ὡς δ' οἱ
 ἔτυχον αὐτοῦ, προσῆγον ἔσπασμένοις τοῖς ἕξοφει.
 Ἦμυνε δὲ οὐδεις οὐδὲ ὑπέστη πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν μὲ-
 νον ἦλιος ἐπέιδεν ἐν μυριάσι τοσαύταις ἄξιον τῆς Ῥο-
 5 μαίων ἡγεμονίας· Σεμπρώνιος ἦν Δῆνος ἑκατοντά-
 χης, οὐδὲν ἰδίᾳ χρηστὸν ὑπὸ Γάλβα πεπονθώς, τῷ δὲ
 καλῷ καὶ τῷ νόμῳ βοηθῶν προέστη τοῦ φορείου. Καί
 τὸ κλῆμα πρῶτον, ᾧ κολάζουσιν ἑκατοντάρχαι τοὺς κλη-
 γῶν δεομένους, ἐπαράμενος τοῖς ἐπιφερομένοις ἔβη
 10 καὶ διεκελεύετο φεῖδασθαι τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκαστὸν
 συμπλεκόμενων αὐτῷ σπασάμενος τὸ ξίφος ἡμῖνα
 πολὺν χρόνον, ἕως τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἐπεσε.

XXVII. Τὸν δὲ Γάλβαν ἀποκλιθέντος τοῦ φορείου
 περὶ τὸν Κουρτίου καλούμενον λάκκον ἐκκυλισθέντα
 15 τεθωρακισμένον ἔτυπτον ἐπιδραμόντες. Ὁ δὲ τὴν σφί-
 γην προτείνας „Δραῖτε“ εἶπεν „εἰ τοῦτο τῷ δήμῳ Ῥο-
 μαίων ἄμεινόν ἐστι.“ Πολλὰς μὲν οὖν ἔλαβε πληγὰς
 εἰς τε τὰ σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας, ἀπέσφαξε δὲ αὐτὸν
 ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, Καμούριός τις ἐκ τοῦ πεντακ-
 20 δεκάτου τάγματος. Ἐνιοὶ δὲ Τερέντιον, οἱ δ' Ἀεκιάνου
 ἱστοροῦσιν, οἱ δὲ Φάβιον Φάβουλον, ὃν καὶ φασὶν ἀπο-
 κόψαντα τὴν κεφαλὴν κομίζειν τῷ ἱματίῳ συλλαβόντι
 διὰ τὴν ψιλότητα δυσπερίληπτον οὖσαν· ἔπειτα τῶν σὶν
 αὐτῷ κρύπτειν οὐκ ἐώντων, ἀλλ' ἐκφανῆ πᾶσι ποιῆν
 25 τὴν ἀνδραγαθίαν, περιπέραντα περὶ λόγχην καὶ ἀπο-
 πήλαντα πρεσβύτου πρόσωπον ἄφροντός τε κοσμίον καὶ
 ἀρχιερέως καὶ ὑπάτου δρόμῳ χωρεῖν, ὥσπερ αἱ βάρη
 πολλάκις μεταστρεφόμενον καὶ κραδαίνοντα τὴν λόγχην
 αἵματι καταρροεμένην. Τὸν δ' Ὄθωνα, τῆς κεφαλῆς
 30 κομισθείσης, ἀνακραγεῖν λέγουσιν „Οὐδὲν ἐστι τοῦτο,
 ᾧ συστρατιῶται, τὴν Πείσωνός μοι κεφαλὴν δεῖξατε.“
 Μετ' ὀλίγον δὲ ἦκε κομιζομένη· τρωθεὶς γὰρ ἐφηνε

ὁ νεανίσκος καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ Μούρκου τινὸς ἀπεσφάγη πρὸς τῷ Ιερῷ τῆς Ἐστίας. Ἀπεσφάττετο δὲ καὶ Οὐίνιος ὁμολογῶν κοινανὸς γεγονέναι τῆς ἐπὶ τὸν Γάλβαν συνωμοσίας· ἐβόα γὰρ ἀποθνήσκειν παρὰ τὴν Ὀθωνος γνώμην. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἀπο- 5 τεμόντες καὶ Λάκωνος ἐκόμισαν πρὸς τὸν Ὀθωνα δωρεὰς αἰτοῦντες. Ὡς δέ φησιν Ἀρχιλόχος·

ἑπτὰ γὰρ νεκρῶν πεσόντων, οὓς ἐμάρψαμεν ποσίν,
χίλιοι φονῆς ἐσμέν·

οὕτως τότε πολλοὶ τοῦ φόνου μὴ συνεφαψάμενοι, χεῖ- 10 ρας δὲ καὶ ξίφη καθαιμάσσοντες ἐπεδείκνυντο καὶ δωρεὰς ἤτουν βιβλία διδόντες τῷ Ὀθωνι. Εἰκοσι γοῦν καὶ ἑκατὸν εὐρέθησαν ὕστερον ἐκ τῶν γραμματίων, οὓς ὁ Οὐτέλλιος ἀναζητήσας ἅπαντας ἀπέκτεινεν. Ἦκε δὲ καὶ Μάριος Κέλσος εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ πολλῶν 15 αὐτοῦ κατηγορούντων, ὅτι τοὺς στρατιώτας ἐπειθε τῷ Γάλβῳ βοηθεῖν, καὶ τοῦ πλήθους ἀποκτινύειν βοῶντος, Ὀθων οὐκ ἐβούλετο· φοβούμενος δὲ ἀντιλέγειν 066 οὐχ οὕτως ἔφη ταχέως ἀποκτενεῖν αὐτόν· εἶναι γὰρ ἂν δεῖ πρότερον ἐκπυθέσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρός. Ἐκέλευ- 20 σεν οὖν δῆσαντας φυλάττειν καὶ παρέδωκε τοῖς μάλιστα πιστευομένοις.

XXVIII. Εὐθύς δὲ βουλὴ συνεκαλεῖτο. Καὶ καθάπερ ἄλλοι γεγονότες ἢ θεῶν ἄλλων γεγονότων συνελθόντες ᾧμνον ὄρκον ὑπὲρ τοῦ Ὀθωνος, ὃν αὐτὸς ὁμώ- 25 σας οὐκ ἐτήρησε· καὶ Καίσαρα καὶ Σεβαστὸν ἀνηγόρευον ἔτι τῶν νεκρῶν ἀκεφάλων ἐν ταῖς ὑπατικαῖς ἐσθῆσιν ἐρριμμένων ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Ταῖς δὲ κεφαλαῖς ὡς οὐδὲν εἶχον ἔτι χρῆσθαι, τὴν μὲν Οὐίνιου τῆ θυγατρὶ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν ἀπέδοντο, τὴν 30 δὲ Πείσωνος ἢ γυνὴ ἔλαβεν Οὐερανία δεηθεῖσα, τὴν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίου [καὶ Οὐτέλλιου] δούλοις ἔδωρή-

σαντο. Λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι καὶ πάντα τρόπον αἰκισμένοι καὶ καθυβρίζαντες ἔρριψαν ἢ τοὺς ὑπὸ τῶν Κασάρων κολαζομένους θανατοῦσιν· ὁ δὲ τόπος Σεσαριον καλεῖται. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Γάλβα Πρίσκος Ἐλβιδιος ἀνέλλετο τοῦ Ὀθωνος ἐπιτρέψαντος· ἔθαψε δὲ νεκτὸς Ἀργεῖος ἀπελεύθερος.

XXIX. Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν Γάλβαν, ἄνδρα μὴ γένει μῆτε πλούτῳ πολλῶν ἀπολειφθέντα Ῥωμαίων. ὁμοῦ δὲ πλούτῳ καὶ γένει πρωτεύσαντα πάντων τῶν καθ' αὐτόν, πέντε αὐτοκρατόρων ἡγεμονίας ἐμβύσαντα μετὰ τιμῆς καὶ δόξης, ὥστε τῇ δόξῃ μᾶλλον ἢ τῇ δυνάμει καθελὼν Νέρωνα τῶν συνεπιτιθεμένων τῶν τοὺς μὲν οὐδεὶς ἠξίωσε τῆς ἡγεμονίας, οἱ δ' ἑαυτοὺς ἀπῆξίωσαν, Γάλβας δὲ καὶ κληθεὶς καὶ ὑπακούσας αὐτοκράτωρ καὶ τῇ Οὐϊνδικος ἐμπαρασχῶν ὄνομα τόλμη, κίνημα καὶ νεωτερισμὸν αὐτοῦ λεγομένην τὴν ἀπόστασιν ἐποίησε πόλεμον ἐμφύλιον ἀνδρὸς ἡγεμονικοῦ τηροῦσαν. Ὅθεν οὐχ ἑαυτῷ τὰ πράγματα λαμβάνειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτὸν οἰόμενος διδόναι τοῖς πράγμασιν, ἄρχων ἠξίλου τῶν ὑπὸ Τιγελλίνου καὶ Νυμφιδίου τετιθεσμένων ὡς Σκηπίων ἦρχε καὶ Φαβρίκιος καὶ Κάμιλλος τῶν τότε Ῥωμαίων. Ὑπερειπόμενος δὲ τῷ γῆρα ἄρχων τῶν ὀπλων καὶ τῶν στρατευμάτων ἄκρατος ἦν καὶ ἀρχαῖος αὐτοκράτωρ, Οὐϊνίῳ δὲ καὶ Λάκωνι καὶ τοῖς ἀπλευθέροις πάντα τὰ πράγματα πωλοῦσι παρέχων ἑαυτὸν οἶον Νέρων παρεῖχε τοῖς ἀπληστοτάτοις, οὐδέποτε ποθοῦντα τὴν ἀρχήν, οἰκτείραντας δὲ τοὺς πολλοὺς τὸ θάνατον ἀπέλιπεν.

Ο Θ Ω Ν.

I. Ὁ δὲ νεώτερος αὐτοκράτωρ ἄμ' ἡμέρα προελθὼν 5
 εἰς τὸ Καπιτώλιον ἔδυσε· καὶ κελεύσας Μάριον Κέλσον
 ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἠσπάσατο καὶ διελέχθη φιλανθρω-
 πως, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθῆσθαι μᾶλλον ἢ
 τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. Τοῦ δὲ Κέλσου μῆτ' ἀγεν-
 νῶς ἀποκριναμένου μῆτ' ἀναισθήτως, ἀλλὰ φήσαντος 10
 αὐτὸ τοῦ τρόπου διδόναι τὸ ἐγκλημα πίστιν, ἐγκεκλή-
 σθαι γὰρ ὅτι Γάλβα βέβαιον ἑαυτὸν παρέσχεν, ὃ χά-
 ριν οὐδεμίαν ὄφειλεν, ἠγάσθησαν οἱ παρόντες ἀμφο-
 τέρων καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐπήνεσεν. Ἐν δὲ συγκλήτῳ
 πολλὰ δημοτικὰ καὶ φιλάνθρωπα διαλεχθεῖς, ὃν μὲν 15
 αὐτὸς ὑπατεύειν χρόνον ἠμελλε, τούτου μέρος ἐνειμεν
 Οὐεργινίῳ Ρούφῳ, τοῖς δὲ ἀποδεδειγμένοις ὑπὸ Νέ-
 ρωνος ἢ Γάλβα πᾶσιν ἐτήρησε τὰς ὑπατείας. Ἰερωσύ-
 ναις δὲ τοὺς καθ' ἡλικίαν προήκοντας ἢ δόξαν ἐκό-
 67 σμησε. Τοῖς δὲ ἐπὶ Νέρωνος φηγοῦσι καὶ κατελθοῦσιν 20
 ἐπὶ Γάλβα συγκλητικοῖς πᾶσιν ἀπέδωκεν ὅσα μὴ πε-
 πραμένα τῶν κτημάτων ἐκάστων ἐξεύρισκεν. Ὅθεν οἱ
 πρῶτοι καὶ κράτιστοι πεφρικότες πρότερον, ὡς οὐκ ἀν-
 δρός, ἀλλὰ τινος ἢ Ποινῆς ἢ παλαμναίου δαίμονος
 ἄφνω τοῖς πράγμασιν ἐπιπεπτωκότος, ἠδίλους ἐγένοντο 25
 ταῖς ἐλπίσι πρὸς τὴν ἡγεμονίαν ὥσπερ διαμειδιῶσαν.

II. Ὁμοῦ δὲ Ῥωμαίους πάντας οὐδὲν εὐφρανεν οὐ-
 τως οὐδὲ ἄκείωσατο πρὸς αὐτὸν ὡς τὰ περὶ Τιγελλί-
 νον. Ἐλελήθει μὲν γὰρ ἤδη κολαζόμενος αὐτῷ τῷ φό-
 βῳ τῆς κολάσεως, ἣν ὡς χρέος ἀπῆτει δημόσιον ἢ πόλις, 30
 καὶ νοσήμασιν ἀνηκέστοις σώματος, αὐτὰς τε τὰς ἀνο-
 σίλους καὶ ἀρρήτους ἐν γυναιξὶ πόρναις καὶ ἀκαθάρτοις

ἐγκυλινθήσεις, αἷς ἔτι προσέσπαιρε δυσθανατοῦντος αὐ-
 τοῦ τὸ ἀκόλαστον ἐπιδραττόμενον, ἐσχάτην τιμωρίαν
 ἐποιοῦντο καὶ πολλῶν ἀντάξια θανάτων οἱ σωφρονοῦ-
 ντες. Ἡνία δὲ τοὺς πολλοὺς ὁμως τὸν ἥλιον ὄρων μετὰ το-
 5 σούτους καὶ τοιούτους δι' αὐτὸν οὐχ ὄρωντας. Ἐπεμφ-
 οῦν ἐπ' αὐτὸν ὁ Ὄθων εἰς τοὺς περὶ Σινόεσσαν ἀγρούς·
 ἐκεῖ γὰρ διητᾶτο πλοίων παρορμούντων, ὡς φευξόμε-
 νος ἀπωτέρω. Καὶ τὸν γε πεμφθέντα χρυσίῳ πολλῷ κεί-
 θειν ἐπεχείρησε παρεῖναι· μὴ κεισθέντι δὲ δῶρα μὲν
 10 ἔδωκεν οὐδὲν ἦντον, ἐδέηθη δὲ ὑπομεῖναι, ἕως ἂν ἀπο-
 ξύρηται τὸ γένειον· καὶ λαβὼν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐλαιμοτό-
 μησεν.

III. Οὕτω δὲ τῷ δήμῳ τὴν δικαιοτάτην ἡδονὴν ἀπο-
 δοὺς ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἰδίας ἐχθρας οὐδενὶ τοπαράκην
 15 ἐμνησικακήσῃ, τοῖς δὲ πολλοῖς χαριζόμενος οὐκ ἐφευγε
 τὸ πρῶτον ἐν τοῖς θεάτροις Νέρων προσαγορεύεσθαι·
 καὶ τινων εἰκόνας Νέρωνος εἰς τοῦ μφανῆς προθεμένον
 οὐκ ἐκώλυσε. Κλούβιος δὲ Ῥοῦφος εἰς Ἴβηρίαν φησὶ
 κομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμμα-
 20 τηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος θετὸν ὄνομα προσγεγραμμέ-
 νον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὄθωνος. Οὐ μὲν ἀλλὰ τοὺς πρῶ-
 τους καὶ κρατίστους αἰσθόμενος ἐπὶ τούτῳ δυσχεραί-
 νοντας ἐπαύσατο. Τοιαύτην δὲ τῆς ἡγεμονίας κατάστα-
 σιν αὐτῷ λαμβανούσης οἱ μισθοφόροι χαλεποὺς παρε-
 25 χον ἑαυτούς, ἀπιστεῖν παρακελευόμενοι καὶ φυλάττεσθαι
 καὶ κολοῦειν τοὺς ἀξιολόγους, εἰτ' ἀληθῶς φοβούμενοι
 δι' εὐνοίαν, εἰτε προφάσει χρώμενοι ταύτη τοῦ ταράττειν
 καὶ πολεμοποιεῖν. Κρισπίνον δὲ πέμψαντος αὐτοῦ τὴν
 ἐπτακαίδεκάτην σπεῖραν Ὠστίας ἀπάξοντα, κάκεινον εν-
 30 κτὸς ἔτι συσκευαζομένον καὶ τὰ ὄπλα ταῖς ἀμάξαις ἐπι-
 θέντος, οἱ θρασύτατοι πάντες ἐβόων οὐδὲν ὑγιᾶς τὸν Κρι-
 σπίνον ἦκειν διανοούμενον, ἀλλὰ τὴν σύγκλητον ἐπιχει-

φείν πράγμασι νεωτέροις καὶ τὰ ὄπλα κατὰ Καίσαρος, οὐ
 Καίσαρι παρακομιζέσθαι. Τοῦ δὲ λόγου πολλῶν ἀπτο-
 μένου καὶ παροξύνοντος οἱ μὲν ἐπελαμβάνοντο τῶν
 ἀμαξῶν, οἱ δὲ τοὺς ἐνισταμένους ἑκατοντάρχας δύο καὶ
 τὸν Κρισπίνον αὐτὸν ἀπέκτειναν, πάντες δὲ διασκευα- 5
 σάμενοι καὶ παρακαλέσαντες ἀλλήλους Καίσαρι βοή-
 θειν ἤλαυνον εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ πνυθόμενοι παρ' αὐτῷ
 δειπνεῖν ὀγδοήκοντα συγκλητικούς ἐφέροντο πρὸς τὰ
 βασίλεια, νῦν καιρὸν εἶναι λέγοντες ἐν ταύτῳ πάντας
 ἀνελεῖν τοὺς Καίσαρος πολέμιους. Ἡ μὲν οὖν πόλις ὡς 10
 αὐτίκα διαρπαγησομένη θόρυβον εἶχε πολύν, ἐν δὲ τοῖς
 βασιλείοις ἦσαν διαδρομαὶ καὶ τὸν Ὀθωνα δευνὴ κατε-
 λάμβανεν ἀπορία. Φοβούμενος γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν
 αὐτὸς ἦν φοβερὸς ἐκείνοις, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνηρημέ-
 νους ἑώρα ταῖς ὄψεσιν ἀναύδους καὶ περιδεεῖς, ἐνίους 15
 καὶ μετὰ γυναικῶν ἤκοντας ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Ἄμα δὲ
 τοὺς ἐπάρχους ἀπέστειλλε τοῖς στρατιώταις διαλέγεσθαι
 καὶ πρᾶννειν κελύσας, ἅμα δὲ τοὺς κεκλημένους ἄν-
 δρας ἀναστήσας καθ' ἑτέρας θύρας ἀφῆκε· καὶ μικρὸν
 ἐφθησαν ὑπεκφυγόντες διὰ τῶν μισθοφόρων ὠθουμέ- 20
 νων εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ πνυθανομένων, τί γεγόνασιν
 οἱ Καίσαρος πολέμιοι. Τότε μὲν οὖν ὀρθὸς ἀπὸ τῆς
 68 κλίνης πολλὰ παρηγορήσας καὶ δεηθεὶς καὶ μηδὲ δα-
 κρύων φεισάμενος μόλις ἀπέπεμψεν αὐτούς· τῇ δ' ὑστε-
 ραίᾳ δωρησάμενος ἅπαντας κατ' ἄνδρα χιλίαις καὶ δια- 25
 κοσίαις καὶ πεντήκοντα δραχμαῖς εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον, καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἐπήνεσεν, ὡς πρὸς αὐτὸν
 εὖνον καὶ πρόθυμον, ὀλίγους δὲ τινὰς οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ
 φήσας ὑποικουρεῖν διαβάλλοντας αὐτοῦ τὴν μετριότητα
 καὶ τὴν ἐκείνων εὐστάθειαν ἡξίου συναγανακτεῖν καὶ 30
 συγκολάζειν. Ἐπαινούντων δὲ πάντων καὶ κελευόντων

δύο μόνους παραλαβὼν, οἷς οὐδεὶς ἔμελλεν ἄχθεσθαι
κολασθεῖσιν, ἀπηλλάγη.

IV. Ταῦτα οἱ μὲν ἀγαπῶντες ἤδη καὶ πιστεύοντες
ἐθαύμαζον τὴν μεταβολὴν, οἱ δ' ἀναγκαῖα πολιτεύματα
5 πρὸς τὸν καιρὸν ἠγοῦντο δημαγωγούντος αὐτοῦ διὰ τὸν
πόλεμον. Ἦδη γὰρ ἠγγέλλετο βεβαίως Οὐτέλλιος ἀξι-
ωμα καὶ δύναμιν αὐτοκράτορος ἀνειληφώς· καὶ πτερο-
φόροι συνεχῶς ἐφοίτων αἰεὶ τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φρά-
ζοντες, ἕτεροι [δὲ*] τὰ Παννονικὰ καὶ τὰ Δαλματικὰ
10 καὶ τὰ περὶ Μυσίαν στρατεύματα δηλοῦντες ἠρῆσθαι
μετὰ τῶν ἡγεμόνων Ὀθωνα. Ταχὺ δὲ ἀφίκετο καὶ παρὰ
Μουκιανοῦ γράμματα καὶ παρὰ Οὐεσπεσιανοῦ φίλια,
τοῦ μὲν ἐν Συρίᾳ, τοῦ δὲ ἐν Ἰουδαίᾳ μεγάλας δυνάμεις
ἐχόντων. Ὑφ' ὧν ἐπαιρόμενος ἔγραψεν Οὐτέλλιῳ κα-
15 ραιῶν στρατιωτικὰ φρονεῖν, ὡς χρήματα πολλὰ δώσον-
τος αὐτοῦ καὶ πόλιν, ἐν ἣ βιώσεται ῥᾶστον καὶ ἡδιστον
βίον μεθ' ἡσυχίας. Ἀντέγραψε δὲ καὶ κείνος αὐτῷ κα-
τειρωνευόμενος ἡσυχῇ πρῶτον· ἐκ δὲ τούτου διερεθι-
ζόμενοι πολλὰ βλάσφημα καὶ ἀσελγῆ χλευάζοντες ἀλλή-
20 λοις ἔγραφον, οὐ ψευδῶς μὲν, ἀνοήτως δὲ καὶ γελοίως
θατέρον τὸν ἕτερον ἢ προσῆν ἀμφοτέροις ὀνειδῆ λαιδο-
ροῦντος. Ἀσωτίας γὰρ καὶ μαλακίας καὶ ἀπειρίας πο-
λέμων καὶ τῶν πρόσθεν ἐπὶ πενίᾳ χρεῶν πλήθους ἔρ-
γον ἦν εἰπεῖν ὀποτέρῳ μείον αὐτῶν μέτεστι. Σημείων
25 δὲ καὶ φαντασμάτων πολλῶν λεγομένων, τὰ μὲν ἄλλα
φήμας ἀδεσπότους καὶ ἀμφιβόλους εἶχεν, ἐν δὲ Καπι-
τωλίῳ Νίκης ἐφεστῶσης ἄρματι τὰς ἡνίας πάντες εἶδον
ἀφειμένας ἐκ τῶν χειρῶν, ὥσπερ κρατεῖν μὴ δυναμέ-
νης, καὶ τὸν ἐν μεσοποταμίᾳ νήσῳ Γαίου Καίσαρος ἀν-
30 δριάντα μήτε σεισμοῦ γεγονότος μήτε πνεύματος ἀφ'
ἐσπέρας μεταστραφέντα πρὸς τὰς ἀνατολάς· ὃ φασὶ
συμβῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐν αἷς οἱ περὶ Οὐε-

σπεσιανον ἐμφανῶς ἤδη τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνοντο. Καὶ τὸ περὶ τὸν Θύμβριον δὲ σύμπτωμα σημείον ἐποιοῦντο οἱ πολλοὶ μοχθηρόν. Ἦν μὲν γὰρ ὥρα, περὶ ἣν μάλιστα οἱ ποταμοὶ πλήθουσιν, ἀλλ' οὐπω τοσοῦτος ἦρθη πρότερον οὐδὲ ἀπώλεσε τοσαῦτα καὶ διέφθειρεν 5 ὑπερχυθεὶς καὶ κατακλύσας πολὺ μέρος τῆς πόλεως, πλεῖστον δὲ ἐν ᾧ τὸν ἐπὶ πράσει διαπωλοῦσι σίτον, ὡς δεινὴν ἀπορίαν ἡμερῶν συχνῶν κατασχέιν.

V. Ἐπεὶ δὲ τὰς Ἄλπεις κατέχοντες ἤδη προσηγγέλλοντο Κεκίνας καὶ Οὐάλης Οὐτέλλιῳ στρατηγοῦντες, 10 ἐν Ῥώμῃ Δολοβέλλας, εὐπατρίδης ἀνὴρ, ὑποψίαν παρεῖχε τοῖς μισθοφόροις νεώτερα φρονεῖν. Ἐκείνον μὲν οὖν εἶτε αὐτὸν εἶτε ἄλλον δεδοικῶς εἰς πόλιν Ἀκύνιον παρέπεμψε παραθαρρύνας. Καταλέγων δὲ τῶν ἐν τέλει συνεκδήμους ἔταξεν ἐν τούτοις καὶ Λεύκιον τὸν Οὐτέλ- 15 λίου ἀδελφόν, οὔτε προσθεὶς οὐδὲν οὔτε ἀφελὼν ἧς εἶχε τιμῆς. Ἰσχυρῶς δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐπεμελήθη τοῦ Οὐτέλλιου καὶ τῆς γυναικός, ὅπως μηδὲν φοβήσονται περὶ αὐτῶν. Τῆς δὲ Ῥώμης φύλακα Φλαοῦιον Σαβῖνον, ἀδελφὸν Οὐεσπεσιανοῦ, κατέστησεν, εἶτε καὶ τοῦτο πράξας 20 ἐπὶ τιμῇ Νέρωνος (παρ' ἐκείνου γὰρ εἰλήφει τὴν ἀρχὴν ὁ Σαβῖνος, ἀφείλετο δὲ Γάλβας αὐτόν), εἶτε μᾶλλον εὐνοϊαν ἐνεδεικνυτο Οὐεσπεσιανῶ καὶ πίστιν αὐξῶν Σαβῖνον. Αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Βριξίλλῳ, πόλει τῆς Ἰταλίας περὶ τὸν Ἡριδανὸν ἀπελείφθη, στρατηγούς δὲ τῶν δυ- 25 69 νάμεων ἐξέπεμψε Μάριόν τε Κέλσον καὶ Σουητώνιον Παυλίνον ἐτι τε Γάλλον καὶ Σπουρίναν, ἄνδρας ἐνδόξους, χρήσασθαι δὲ μὴ δυνηθέντας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὡς προηροῦντο τοῖς ἑαυτῶν λογισμοῖς δι' ἀταξίαν καὶ θρασύτητα τῶν στρατιωτῶν. Οὐ γὰρ ἠξίου ἐτέρων 30 ἀκούειν, ὡς παρ' αὐτῶν τοῦ αὐτοκράτορος τὸ ἄρχεῖν ἔχοντος. Ἦν μὲν οὖν οὐδὲ τὰ τῶν πολεμίων ὑγιαίνοντα

παντίπασιν οὐδὲ χειροῆθη τοῖς ἡγεμόσιν, ἀλλ' ἐμπληκτα
 καὶ σοβαρὰ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεί-
 νοις ἐμπειρία γε παρῆν τοῦ μάχεσθαι καὶ τοῦ κάμνειν
 ἐθάδες ὄντες οὐκ ἔφευγον, οὔτοι δὲ μαλακοὶ μὲν ἦσαν
 5 ὑπὸ σχολῆς καὶ διαίτης ἀπολέμου πλείστον χρόνον ἐν
 θεάτροις καὶ πανηγύρεσι καὶ παρὰ σκηνὴν βεβιωκότες,
 ὕβρει δὲ καὶ κόμπῳ ἐπαμπέχειν ἐβούλοντο, προσποιή-
 σασθαι τὰς λειτουργίας ὡς κρείττονες ἀπαξιοῦντες, οὐ
 ὡς ἀδύνατοι φέρειν. Ὁ δὲ Σκουρίνας προσβιαζόμενος
 10 αὐτοὺς ἐκινδύνευσε μικρὸν ἐλθόντας ἀνελεῖν αὐτόν.
 Ἔβρεως δὲ καὶ βλασφημίας οὐδεμιᾶς ἐφείσαντο, προδό-
 την καὶ λυμεῶνα τῶν Καίσαρος καιρῶν καὶ πραγμάτων
 λέγοντες. Ἔνιοι δὲ καὶ μεθυσθέντες ἤδη νυκτὸς ἤλθον
 ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐφόδιον αἰτοῦντες· εἶναι γὰρ αὐτοῖς
 15 πρὸς Καίσαρα βαδιστέον, ὅπως ἐκείνου κατηγορήσωσιν.

VI. Ὄνησε δὲ τὰ πράγματα καὶ Σκουρίναν ἐν τῷ
 παραντίκῳ λουδορίῳ περὶ Πλακεντίαν γενομένη τῶν
 στρατιωτῶν. Οἱ γὰρ Οὐτέλλιόν τοῖς τείχεσι προσβάλ-
 λοντες ἐχλεύαζον τοὺς Ὀθωνος ἐστῶτας παρὰ τὰς ἐπάλ-
 20 ξεις, σκηνικοὺς καὶ πυρριχιστὰς καὶ Πυθίων καὶ Ὀλυμ-
 πίων θεωροῦς, πολέμου δὲ καὶ στρατείας ἀπείρους καὶ
 ἀθεάτους ἀποκαλοῦντες, καὶ μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ
 γέροντος ἀνόπλου κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, τὸν Γάλβαν λέ-
 γοντες, εἰς δὲ ἀγῶνα καὶ μάχην ἀνδρῶν οὐκ ἂν ἐκφανῶς
 25 καταβάντας. Οὕτω γὰρ ἐταράχθησαν ὑπὸ τούτων τῶν
 ὄνειδῶν καὶ διεκάησαν, ὥστε προσπεσεῖν τῷ Σκουρίνῳ
 δεόμενοι χρῆσθαι καὶ προστάττειν αὐτοῖς οὐδένα κίν-
 δυνον οὐδὲ πόνον ἀπολεγομένοις. Ἰσχυρᾶς δὲ συστάσης
 τειχομαχίας καὶ μηχανημάτων πολλῶν προσαχθέντων
 30 ἐκράτησαν οἱ τοῦ Σκουρίνα, καὶ φόνῳ πολλῷ τοὺς ἐναν-
 τίους ἀποκρουσάμενοι διετήρησαν ἐνδοξον πόλιν καὶ
 τῶν Ἰταλῶν οὐδεμιᾶς ἤττον ἀνθούσαν. Ἦσαν δὲ καὶ

τὰ ἄλλα τῶν Οὐτέλλου στρατηγῶν οἱ Ὅθωνος ἐντυχεῖν ἄλυπότεροι καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις· ἐκείνων δὲ Κεκίνας μὲν οὔτε φωνὴν οὔτε σχῆμα δημοτικός, ἀλλ' ἐπαχθῆς καὶ ἀλλόκοτος, σώματος μεγάλου, Γαλατικῶς ἀναξυρίσι καὶ χειρῶσιν ἐνεσκευασμένος, σημείοις καὶ ἄρχουσι Ῥωμαϊκοῖς διαλεγόμενος. Καὶ τὴν γυναῖκα παρέπεμπον αὐτῷ λογάδην ἱππεῖς ὄχουμένην ἱππῶ κεκοσμημένην ἐπιφανῶς· Φάβιον δὲ Οὐάλεντα τὸν ἕτερον στρατηγὸν οὔτε ἀρπαγαὶ πολεμίων οὔτε κλοπαὶ καὶ δωροδοκίαι παρὰ συμμάχων ἐνεκίμπλασαν χρηματιζόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐδόκει διὰ τοῦτο βραδέως ὀδεύων ὑστερῆσαι τῆς προτέρας μάχης. Οἱ δὲ τὸν Κεκίναν αἰτιῶνται σπεύδοντα τὴν νίκην ἑαυτοῦ γενέσθαι, πρὶν ἐκεῖνον ἐλθεῖν, ἄλλοις τε μικροτέροις περιπεσεῖν ἁμαρτήμασι καὶ μάχην οὐ κατὰ καιρὸν οὐδὲ γενναίως συνάψαι μικροῦ πάντα τὰ πρᾶγματα διαφθείρασαν αὐτοῖς.

VII. Ἐπεὶ γὰρ ἀποκρουσθεῖς τῆς Πλακεντίας ὁ Κεκίνας ἐπὶ Κρεμώνην ὤρμησεν, ἑτέραν πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πρῶτος μὲν Ἄννιος Γάλλος πρὸς Πλακεντίαν Σπουρίνα βοηθῶν, ὡς ἤκουσε καθ' ὁδὸν τοὺς Πλακεντίνους περιγεγονέναι, κινδυνεύειν δὲ τοὺς ἐν Κρεμώνῃ, μετήγαγεν ἐκεῖ τὸ στράτευμα καὶ κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῶν πολεμίων· ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ἐβοήθει τῷ στρατηγῷ. Τοῦ δὲ Κεκίνα λοχίσαντος εἰς λάσια χωρία καὶ ὑλώδη πολλοὺς ὀπλίτας, ἱππεῖς δὲ προεξελάσαι κελεύσαντος, κἄν συνάψωσιν οἱ πολεμιοὶ κατὰ μικρὸν ἀναχωρεῖν καὶ ἀναφεύγειν, ἄχρι ἂν ὑπάγοντες οὕτως ἐμβάλωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐνέδραν, ἐξήγγειλαν αὐτόμολοι τῷ Κέλσῳ. Καὶ οὗτος μὲν ἱππεῦσιν ἀγαθοῖς ἀντεξελάσας, πεφυλαγμένως δὲ χρώμενος τῇ διώξει καὶ τὴν ἐνέδραν περισχῶν καὶ συνταράξας ἐκάλει τοὺς ὀπλίτας ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Καὶ δοκοῦσιν

ἂν ἐπελθόντες ἐν καιρῷ μηδένα λιπεῖν τῶν πολεμίων.
 ἀλλὰ πᾶν τὸ μετὰ Κεκίνα στρατεύμα συντριῖται καὶ ἀνε-
 λειν ἐπισπόμενοι τοῖς ἱππεῦσι· νυκτὶ δὲ ὁ Παυλῖνος ὄψε
 καὶ σχολῇ προσβοηθήσας αἰτίαν ἔσχεν ἐνδεέστερον τῆς
 5 δόξης στρατηγήσαι δι' εὐλάβειαν. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν
 στρατιωτῶν καὶ προδοσίαν ἐνεκάλουν αὐτῷ, καὶ παρώ-
 ξυνον τὸν Ὄθωνα μεγαληγοροῦντες, ὡς νενικηκότες
 αὐτῶν, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἐπὶ πᾶν προελθούσης κακίαι
 τῶν στρατηγῶν. Ὁ δὲ Ὄθων οὐχ οὕτως ἐπίστευεν αὐ-
 10 τοῖς, ὡς ἐβούλετο μὴ δοκεῖν ἀπιστεῖν. Ἐπεμφεν οὖν
 Τιτιανὸν ἐπὶ τὰ στρατεύματα τὸν ἀδελφὸν καὶ Πρόκλον
 τὸν ἐπαρχον, ὃς εἶχεν ἔργῳ τὴν πᾶσαν ἀρχήν, πρόσχημα
 δὲ ἦν ὁ Τιτιανός. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κέλσον καὶ Παυλῖνον
 ἄλλως ἐφείλκοντο συμβούλων ὄνομα καὶ φίλων, ἐξουσίαν
 15 καὶ δύναμιν ἐν τοῖς πράγμασι μηδεμίαν ἔχοντες. Ἦν
 δὲ θορυβώδη καὶ τὰ παρὰ τοῖς πολεμίοις, μάλιστα δὲ
 τοῖς ὑπὸ τῷ Οὐάλεντι· καὶ τῆς περὶ τὴν ἐνέδραν μάχης
 ἀπαγγελθείσης ἐχαλέπαινον, ὅτι μὴ παρεγέροντο μηδὲ
 ἤμυναν ἀνδρῶν τοσούτων ἀποθανόντων. Μόλις δὲ πεί-
 20 σας καὶ παραιτησάμενος ὠρμημένους αὐτοὺς βάλλειν
 ἀνέξευξε καὶ συνῆψε τοῖς περὶ Κεκίναν.

VIII. Ὁ δὲ Ὄθων παραγεγόμενος εἰς Βητριακὸν
 εἰς τὸ στρατόπεδον (ἔστι δὲ πολίχνη πλησίον Κρεμῶνης
 τὸ Βητριακόν) ἐβουλεύετο περὶ τῆς μάχης. Καὶ Πρόκλος
 25 μὲν ἐδόκει καὶ Τιτιανῷ, τῶν στρατευμάτων ὄντων προ-
 θύμων καὶ προσφάτου τῆς νίκης, διαγωνίσασθαι καὶ μὴ
 καθῆσθαι τὴν ἀκμὴν ἀμβλύνοντα τῆς δυνάμεως καὶ πε-
 ριμένοντα Οὐτέλλιον αὐτὸν ἐκ Γαλατίας ἐπελθεῖν· Παυ-
 λῖνος δὲ τοῖς μὲν πολεμίοις ἔφη πάντα, μεθ' ὧν μαχοῦν-
 30 ται, παρεῖναι καὶ μηδὲν ἐνδεῖν, Ὄθωνι δὲ τῆς ἤδη
 παρούσης οὐκ ἐλάττονα προσδόκιμον εἶναι δύναμιν ἐκ
 Μυσίας καὶ Παννονίας, ἂν τὸν αὐτοῦ περιμένῃ καιρὸν,

ἀλλὰ μὴ στρατηγῇ πρὸς τὸν τῶν πολεμίων. Οὐ γὰρ ἀμβλυτέροις γε χρήσεσθαι τότε τοῖς νῦν θαρροῦσιν ἀπ' ἐλαττόνων, ἂν πλείονας τοὺς ἀγωνιζομένους προσλάβωσιν, ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἀγωνιεῖσθαι· καὶ χωρὶς δὲ τούτου τὴν διατριβὴν εἶναι πρὸς αὐτῶν ἐν ἀφθόνοις πᾶσιν ὄντων, ἐκείνοις δὲ τὸν χρόνον ἀπορίαν παρέξειν τῶν ἀναγκαίων ἐν πολεμίᾳ καθεζομένοις. Ταῦτα λέγουσι Παυλίνῳ Μάριος Κέλσος ἐγένετο σύμψηφος. Ἄννιος δὲ Γάλλος οὐ παρῆν μὲν, ἀλλ' ἐθεραπεύετο πεπτωκῶς ἀφ' ἵππου, γράψαντος δὲ Ὀθωνος αὐτῷ συνεβούλευσε μὴ σπεύδειν, ἀλλὰ τὴν ἐκ Μυσίας περιμένειν δύναμιν ἣδη καθ' ὁδὸν οὔσαν. Οὐ μὲν ἐπείθετο τούτοις, ἀλλὰ ἐκράτησαν οἱ πρὸς τὴν μάχην παρορμῶντες.

ΙΧ. Αἰτίαι δὲ πλείονες ἄλλαι ὑπ' ἄλλων λέγονται· προδήλως δὲ οἱ στρατηγικοὶ προσαγορευόμενοι καὶ τάξιν 15 ἔχοντες δορυφόρων, τότε μᾶλλον ἀληθινῆς γευόμενοι στρατείας καὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ διατριβὰς καὶ διαίτας ἀπολέμους καὶ πανηγυρικὰς ποθοῦντες, οὐκ ἦσαν καθεκτοὶ σπεύδοντες ἐπὶ τὴν μάχην, ὡς εὐθύς ἐξ ἐπιδρομῆς ἀναρπασόμενοι τοὺς ἐναντίους. Δοκεῖ δὲ μηδὲ αὐτὸς Ὀθων 20 ἐξαναφέρειν εἶτι πρὸς τὴν ἀθλιότητα μηδὲ ὑπομένειν ἀηθείᾳ καὶ μαλακότητι τοὺς περὶ τῶν δεινῶν λογισμούς, ἐκπονούμενος δὲ ταῖς φροντίσι σπεύδειν ἐγκαλυψάμενος, ὥσπερ ἀπὸ κρημνοῦ, μεθεῖναι τὰ πράγματα πρὸς τὸ συντυχόν. Καὶ τοῦτο μὲν διηγείτο Σεκοῦνδος 25 ὁ φήτωρ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν γενόμενος τοῦ Ὀθωνος· ἐτέρων δὲ ἦν ἀκούειν, ὅτι τοῖς στρατεύμασιν ἀμφοτέ-

1071 ροῖς παρίσταντο ὄρμαλ πολλαί, ὡς εἰς ταῦτὸ συνελθεῖν· καὶ μάλιστα μὲν αὐτοὺς ὁμοφρονήσαντας ἐκ τῶν παρόντων ἡγεμονικῶν ἐλέσθαι τὸν ἄριστον, εἰ δὲ μή, 30 τὴν σύγκλητον ὁμοῦ καθίσαντας ἐφείναι τὴν αἴρεσιν ἐκείνην τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ οὐκ ἀπεικός ἐστι μηδε-

τέρου τότε τῶν προσαγορευομένων αυτοκρατόρων εὐδο-
 κμοῦντος ἐπιπίπτειν τοιούτους διαλογισμούς [τοῖς] |
 γνησίοις καὶ διακόνοις καὶ σωφρονοῦσι τῶν στρατιω-
 τῶν, ὡς ἐχθιστον εἶη καὶ δεινόν, ἃ πάλαι διὰ Σύλλα
 5 καὶ Μάριον, εἶτα Καίσαρα καὶ Πομπήιον ἔπτείροντο
 δρωῦντες ἀλλήλους καὶ πάσχοντες οἱ πολῖται, ταῦτα τὸν
 ὑπομένειν ἢ Οὐτέλλω λαιμαργίας καὶ οἴνοφλυγίας ἢ
 τρυφῆς καὶ ἀκολασίας Ὅθωνι τὴν ἡγεμονίαν χορήγημα
 προθεμένους. Ταῦτ' οὖν ὑπονοοῦσι τοὺς τε περὶ τὸν
 10 Κέλσον αἰσθανομένους ἐμβαλεῖν διατριβήν, ἐλπίζοντα
 ἄνευ μάχης καὶ πόνων κριθῆσθεσθαι τὰ πράγματα, καὶ
 τοὺς περὶ τὸν Ὅθωνα φοβουμένους ἐπιταχῦναι τὴν
 μάχην.

Χ. Αὐτὸς δὲ πάλιν εἰς Βριξίλλον ἀνεχώρησε, καὶ
 15 τοῦτο προσεξαμαρτῶν, οὐχ ὅτι μόνον τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς
 αὐτοῦ παρόντος αἰδῶ καὶ φιλοτιμίαν ἀφείλε τῶν ἀγαν-
 ζομένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρωμενεστάτους καὶ προθυμ-
 τάτους δι' αὐτὸν ἰππεῖς καὶ πεζοὺς ἀπαγαγὼν φυλακί-
 τοῦ σώματος ὡσπερὲν στόμα τῆς δυνάμεως ἀπέκοψε.
 20 Συνέβη δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ περὶ τὸν Ἡριδατὸν
 ἀγῶνα γενέσθαι, τοῦ μὲν Κελίνα ζευγνύντος τὴν δι-
 βασιν, τῶν δὲ Ὅθωνος εἰργόντων καὶ προσμαχομένων.
 Ὡς δὲ οὐδὲν ἐπέβαινον, ἐνθεμένων εἰς τὰ πλοῖα δαΐ-
 θείου καὶ πίττης ἀνάπλεων διὰ τοῦ πόρου πνεῦμα προ-
 25 πεσὸν ἄφνω τὴν παρεσκευασμένην ὕλην ἐπὶ τοὺς πολε-
 μίους ἐξερρίπιζε. Καπνοῦ δὲ πρῶτον, εἶτα λαμπρῆς
 φλογὸς ἐκπεσοῦσης, ταραττόμενοι καὶ ἀποκηδῶντες εἰς
 τὸν ποταμὸν τὰς τε ναῦς ἀνέτρεπον καὶ τὰ σώματα τοῖς
 πολεμίοις μετὰ γέλωτος καρεῖχον. Οἱ δὲ Γερμανοὶ τοῖς
 30 Ὅθωνος μονομάχοις περὶ νησίδα τοῦ ποταμοῦ προ-
 μίξαντες ἐκράτησαν καὶ διέφθειραν αὐτῶν οὐκ ὀλίγους.

ΧΙ. Γενομένων δὲ τούτων καὶ τῶν ἐν Βητρικαῖ

στρατιωτῶν τοῦ Ὄθωνος ἐκφερομένων μετ' ὀργῆς ἐπὶ τὴν μάχην προήγαγεν αὐτοὺς ὁ Πρόκλος ἐκ τοῦ Βητριακοῦ, καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἀπὸ πεντήκοντα σταδίων οὕτως ἀλείφως καὶ καταγελάστως, ὥστε, τῆς μὲν ὄρας ἐαρινῆς οὔσης, τῶν δὲ κύκλω πεδίων πολλὰ νάματα καὶ 5 ποταμοὺς ἀεννάους ἔχοντων, ὕδατος σπάνει πιέζεσθαι. Τῇ δὲ ὑστεραία βουλόμενον προάγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὁδὸν οὐκ ἐλάττονα σταδίων ἑκατὸν οἱ περὶ τὸν Παυλίον οὐκ εἶων, ἀλλ' ᾗοντο δεῖν περιμένειν καὶ μὴ προκονεῖν ἑαυτοὺς, μηδὲ εὐθύς ἐκ πορείας μάχην τίθεσθαι 10 πρὸς ἄνδρας ὀπλισμένους καὶ παρατταγμένους καθ' ἡσυχίαν, ἐν ὅσῳ χρόνῳ προτασιν αὐτοὶ τοσαύτην ὁδὸν ἀναμεμιγμένων ὑπόζυγιων καὶ ἀκολούθων. Οὔσης δὲ περὶ τούτων ἀντιλογίας ἐν τοῖς στρατηγοῖς ἦλθε παρ' Ὄθωνος ἱππεὺς τῶν καλουμένων Νομάδων γράμματα 15 κομιζῶν κελεύοντα μὴ μένειν μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ' ἄγειν εὐθύς ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἄραντες ἐχώρουν, ὁ δὲ Κερίνας πνθόμενος τὴν ἐφοδοσ αὐτῶν ἐθορυβήθη, καὶ κατὰ σπουδὴν ἀπολιπὼν τὰ ἔργα καὶ τὸν ποταμὸν ἤκεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὀπλισμένων 20 δὲ ἤδη τῶν πολλῶν, καὶ τὸ σύνθημα παραλαμβάνόντων παρὰ τοῦ Οὐάλεντος, ἐν ὅσῳ τὴν τάξιν διελάγχανε τὰ τάγματα, τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων προεξέπεμψαν.

XII. Ἐρπίπτει δὲ τοῖς προτεταγμένοις τῶν Ὄθωνος ἐκ δὴ τιως αἰτίας δόξα καὶ λόγος, ὡς μεταβαλουμένων 25 τῶν Οὐίτελλίου στρατηγῶν πρὸς αὐτοὺς. Ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν, ἠσπάσαντο φιλίως συστρατιώτας προσαγορεύσαντες. Ἐκείνων δὲ τὴν προσαγόρευσιν οὐκ εὐμενῶς, ἀλλὰ μετὰ θυμοῦ καὶ φωνῆς πολεμικῆς ἀμειψαμένων, τοῖς μὲν ἀσπασαμένοις ἀθυμία, τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπόνοια 30 072 κατὰ τῶν ἀσπασαμένων ὡς προδιδόντων καρέστη. Καὶ τοῦτο πρῶτον αὐτοὺς ἐτάραξεν ἤδη τῶν πολεμίων ἐν

χερσίν ὄντων. Εἷτα τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦν κόσμῳ γινόμενον, ἀλλὰ πολλὴν μὲν ἀταξίαν τὰ σκευοφόρα τοῖς μαχομένοις ἐμπλαζόμενα παρείχε, πολλοὺς δὲ τὰ χωρία διασπασμοὺς ἐποίει τάφρων ὄντα μεσιὰ καὶ ὀρυγμάτων,

5 ἂ φοβούμενοι καὶ περιιόντες ἠναγκάζοντο φύρδην καὶ κατὰ μέρη πολλὰ συμπλέκεσθαι τοῖς ἐναντίοις. Μόνα δὲ δύο λεγεῶνες (οὕτω γὰρ τὰ τάγματα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ἐπίκλησιν ἢ μὲν Οὐτέλλιου Ἄρπαξ, ἢ δὲ Ὀθωνος Βοηθός, εἰς πεδίον ἐξελίξασαι ψιλὸν καὶ ἀναπεπταμένον

10 νόμιμόν τινα μάχην συμπεσοῦσαι φαλαγγηθὸν ἐμάχοντο πολὺν χρόνον. Οἱ μὲν οὖν Ὀθωνος ἄνδρες ἦσαν εὖρωστοὶ καὶ ἀγαθοί, πολέμου δὲ καὶ μάχης τότε πρῶτον πείραν λαμβάνοντες, οἱ δὲ Οὐτέλλιου πολλῶν ἀγῶνων ἐθάδες, ἤδη δὲ γηραιοὶ καὶ παρακμάζοντες. Ὀρμήσαντες οὖν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ὀθωνος ἐώσαντο καὶ τὸν αἰετὸν ἀφείλοντο, πάντας ὁμοῦ τι τοὺς προμάχους ἀποκτείναντες· οἱ δὲ ὑπὸ αἰσχύνῃς καὶ ὀργῆς ἐμπεσόντες αὐτοῖς τὸν τε πρεσβευτὴν τοῦ τάγματος Ὀρφίδιον ἐκτείναν καὶ

15 πολλὰ τῶν σημείων ἤρπασαν. Τοῖς δὲ μονομάχοις ἐμπειρίαν τε καὶ θάρσος ἔχειν πρὸς τὰς συμπλοκὰς δοκοῦσιν ἐπήγαγεν Οὐάρος Ἀλφῆνος τοὺς καλουμένους Βατάβους. Εἰσὶ δὲ Γερμανῶν ἱππεῖς ἄριστοὶ, νῆσον ὀκοῦντες ὑπὸ τοῦ Ῥήνου περιορρομένην. Τούτους ὀλίγοι μὲν τῶν μονομάχων ὑπέστησαν, οἱ δὲ πλείστοι φεύγοντες ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐμπίπτουσιν εἰς σπείρας τῶν πολεμίων αὐτόθι τεταγμένας, ὑφ' ὧν ἀμυνόμενοι πάντες ὀμαλῶς διεφθάρησαν. Αἰσχίστα δὲ ἠγωνίσαντο πάντων οἱ στρατηγικοί, μὴδὲ ὅσον ἐν χερσὶ γενέσθαι τοὺς ἐναντίους ὑπομείναντες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀητιήτους ἐτι φόβου

30 καὶ ταραχῆς ἀνεπίμπλασαν φεύγοντες δι' αὐτῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοὶ γε τῶν Ὀθωνος νενικηκότες τοὺς καθ'

αὐτοὺς ἐβιάσαντο καὶ διεξέπεσον διὰ τῶν πολεμίων κρατούντων εἰς τὸ στρατόπεδον.

XIII. Τῶν δὲ στρατηγῶν οὔτε Πρόκλος οὔτε Παυλῆνος συνεισελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιναν φοβούμενοι τοὺς στρατιώτας ἤδη τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοὺς στρατηγούς τρέποντας. Ἄννιος δὲ Γάλλος ἀνελάμβανεν ἐν τῇ πόλει καὶ παρεμυθεῖτο τοὺς ἐκ τῆς μάχης συλληγομένους, ὡς ἀγχωμάλου γεγεννημένης καὶ πολλοῖς κεκρατηκότας μέρεσι τῶν πολεμίων. Μάριος δὲ Κέλσος τοὺς ἐν τέλει συναγαγὼν ἐκέλευσε σκοπεῖν τὸ κοινόν, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ¹⁰ τηλικαύτῃ καὶ φόνῳ τοσοῦτον πολιτῶν μηδὲ Ὄθωνος, εἰπερ ἄνηρ ἀγαθός ἐστιν, ἐθελήσουτος ἐτι πειραῶσθαι τῆς τύχης, ὅπου καὶ Κάτων καὶ Σκηπίων Καίσαρι κρατοῦντι μετὰ Φάρσαλον εἶξαι μὴ θελήσαντες αἰτίαν ἔχουσιν, ὡς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν Λιβύῃ παραναλώσαντες¹⁵ οὐκ ἀναγκαίως, καίπερ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας. Τὰ γὰρ ἄλλα κοινὴν ἢ τύχην παρέχουσα πᾶσιν ἑαυτὴν ἐν οὐκ ἀφαιρεῖται τῶν ἀγαθῶν, τὸ κἂν παίσῳσιν εὐλογιστεῖν πρὸς τὰ συντυγχάνοντα. Ταῦτα λέγων ἐπειθε τοὺς ἡγεμονικούς. Ἐπεὶ δὲ πειρωμένοι τοὺς²⁰ στρατιώτας ἐώρων εἰρήνης δεομένους καὶ Τιτιανὸς ἐκέλευε πρεσβεύειν ὑπὲρ ὁμονοίας, ἔδοξε Κέλσῳ καὶ Γάλλῳ βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι τοῖς περὶ τὸν Κεκίαν καὶ Οὐάλεντα. Βαδίζουσι δὲ αὐτοῖς ἀπήντησαν ἑκατοντάρχοι τὴν μὲν δύναμιν ἤδη κεινημένην λέγοντες ἐρχομένην ἐπὶ τὸ Βητριακόν, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἀπεστάλθαι περὶ ὁμονοίας. Ἐπαινέσαντες οὖν οἱ περὶ τὸν Κέλσον ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἀναστρέψαντας πάλιν ἀπαντᾶν μετ' αὐτῶν τοῖς περὶ τὸν Κεκίαν. Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦσαν, ἐκινδύνευσεν ὁ Κέλσος. Ἐτυχον γὰρ οἱ³⁰ περὶ τὴν ἐνέδραν ἠττημένοι πρότερον ἰππεῖς προεξελαύνοντες. Ὡς οὖν προσιόντα τὸν Κέλσον κατεῖδον, εὐθύς

βοήσαντες ὤρμησαν ἐπ' αὐτόν. Οἱ δὲ ἑκατοντάρχη προέστησαν ἀνείργοντες· καὶ τῶν ἄλλων λοχαγῶν φέδεσθαι βουόντων οἱ περὶ τὸν Κεκίναν πυθόμενοι καὶ προσελάσαντες τὴν ἀκοσμίαν ταχὺ τῶν ἱπέων ἔπαι-
 5 σαν, τὸν δὲ Κέλσον ἀσπασάμενοι φιλοφρόνως ἐβάδιζον μετ' αὐτῶν εἰς τὸ Βητριακόν. Ἐν δὲ τούτῳ μετάνοια Τιτιανὸν ἔσχεν ἐκπέμψαντα τοὺς πρέσβεις· καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς θρασυνομένους αὐθις ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ τοὺς ἄλλους παρεκάλει βοηθεῖν. Τοῦ δὲ
 10 Κεκίνα προσελάσαντος τῷ ἵπῳ καὶ τὴν δεξιὰν ὀρέγοντος οὐδεὶς ἀντέσχεν, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠσκάζοντο τοὺς στρατιώτας, οἱ δὲ τὰς πύλας ἀνοιξάντες ἐξήσαν καὶ ἀνემίγνυντο τοῖς προσήκουσιν. Ἡδίκηει δὲ οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ φιλοφροσύναι καὶ δεξιώσεις ἦσαν, ὥμοσαν
 15 δὲ πάντες περὶ τοῦ Οὐίτελλίου καὶ προσεχώρησαν.

XIV. Οὕτω μὲν οἱ πλείστοι τῶν παραγενομένων ἀπαγγέλλουσι γενέσθαι τὴν μάχην, οὐδὲ αὐτοὶ σαφῶς ὁμολογοῦντες εἰδέναί τὰ καθ' ἕκαστα διὰ τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἀνωμαλίαν. Ἐμοὶ δὲ ὕστερον ὀδεύοντι διὰ τοῦ
 20 πεδίου Μέστριος Φιλῶρος, ἀνὴρ ὑπατικός τῶν τότε μὴ κατὰ γνώμην, ἀλλ' ἀνάγκη μετὰ τοῦ Ὄθωνος γενομένων, νεῶν ὄντα παλαιὸν ἐπιδειξας διηγείτο μετὰ τὴν μάχην ἐπελθὼν ἰδεῖν νεκρῶν σωρὸν τηλικούτον, ὥστε τοὺς ἐπιπολῆς ἄπτεσθαι τῶν αἰετῶν. Καὶ τὴν αἰτίαν
 25 ἔφη ζητῶν οὔτε αὐτὸς εὔρειν οὔτε παρ' ἄλλου του πυθέσθαι. Θνήσκειν μὲν γὰρ παρὰ τοὺς ἐμφυλίους κολέμους, ὅταν τροπὴ γένηται, πλείονας εἰκός ἐστι τῷ μηδένα ζωρεῖν, χρῆσθαι γὰρ οὐκ ἐστι τοῖς ἀλισκομένοις, ἢ δ' ἐπὶ τοσοῦτο σωρεία καὶ συμφόρησις οὐκ ἔχει τὴν αἰ-
 30 τίαν εὐσυλλόγιστον.

XV. Τῷ δὲ Ὄθωνι πρῶτον μὲν ἀσαφής, ὥσπερ εἰώθει περὶ τῶν τηλικούτων, προσέπεσε λόγος· ἐπεὶ δὲ καὶ

τετραμένοι τινὲς ἦκον ἐκ τῆς μάχης ἀπαγγέλλοντες, τοὺς
 μὲν φίλους ἦττον ἂν τις ἐθαύμασεν οὐκ ἐῶντας ἀπαγο-
 ρεύειν, ἀλλὰ θαρρεῖν παρακελευομένους, τὸ δὲ τῶν
 στρατιωτῶν πάθος ἅπασαν ὑπερέβαλε πίστιν, ὡς οὐκ
 ἀπῆλθεν οὐδεὶς οὐδὲ μετέστη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, 5
 οὐδ' ὄφθη τὸ καθ' αὐτὸν ζητῶν ἀπεγνωσμένου τοῦ ἡγε-
 μόνος, πάντες δ' ὁμαλῶς ἐπὶ θύρας ἦλθον, ἐκάλουν
 αὐτοκράτορα, προελθόντος ἐγίνοντο προστρόπαιοι, μετὰ
 βοῆς καὶ ἰκεσίας χειρῶν ἦπτοντο, προσέπιπτον, ἐδά-
 κρουν, ἐδέοντο μὴ σφᾶς ἐγκαταλιπεῖν, μὴ προδοῦναι 10
 τοῖς πολεμοῖς, ἀλλὰ χρῆσθαι μέχρι ἂν ἐμπνέωσι καὶ
 ψυχαῖς καὶ σώμασιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ταῦτα ὁμοῦ πάντες
 ἰκέτευον. Εἰς δὲ τῶν ἀφανεστέρων ἀνατίνας τὸ ξίφος
 καὶ εἰπὼν, „Ἰσθι, Καῖσαρ, οὕτως ὑπὲρ σοῦ παρατεταγ-
 μένους ἅπαντας“ ἀπέσφαξεν ἑαυτόν. Ἄλλὰ τούτων οὐ- 15
 δὲν ἐπέκλασε τὸν Ὀθωνα, φαιδρῶ δὲ καὶ καθεστῶτι
 προσώπῳ πανταχόσε τὰς ὄψεις περιαγαγὼν „Ταύτην“
 εἶπεν „ὦ συστρατιῶται, τὴν ἡμέραν ἐκείνης, ἐν ἧ με
 πρῶτον ἐποιήσατε αὐτοκράτορα, μακαριωτέραν ἡγοῦμαι
 τοιούτους ὄρων ὑμᾶς καὶ τηλικούτων ἀξιούμενος. Ἄλλὰ 20
 μὴ μείζονος ἀποστερεῖτε τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ το-
 σούτων καὶ τοιούτων πολιτῶν. Εἰ τῆς Ῥωμαίων ἡγε-
 μονίας ἄξιος γέγονα, δεῖ με τῆς ἐμῆς ψυχῆς ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος ἀφειδεῖν. Οἶδα τὴν νίκην τοῖς ἐναντοῖς οὔτε
 βεβαίαν οὔτε ἰσχυρὰν οὔσαν. Ἀπαγγέλλουσι τὴν ἐκ 25
 Μυσίας ἡμῶν δύναμιν οὐ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν
 ἦδη καταβαίνουσιν ἐπὶ τὸν Ἀδριαν. Ἀσία καὶ Συρία
 καὶ Αἴγυπτος καὶ τὰ πολεμοῦντα Ἰουδαίους στρατεύματα
 μεθ' ἡμῶν, ἧ τε σύγκλητος παρ' ἡμῖν καὶ τέκνα τῶν
 ἐναντίων καὶ γυναῖκες. Ἄλλ' οὐκ ἔστι πρὸς Ἀννίβαν 30
 οὐδὲ Πύρρον οὐδὲ Κίμβρους ὁ πόλεμος ὑπὲρ τῆς Ἰτα-
 λίας, ἀλλὰ Ῥωμαίους πολεμοῦντες ἀμφοτέροι τὴν πα-

τρίδα καὶ νικῶντες ἀδικοῦμεν καὶ νικῶμενοι. Καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κρατοῦντος ἐκείνη κακὸν ἐστὶ. Πιστεύσατε πολλάκις, ὅτι δύναμαι κάλλιον ἀποθανεῖν ἢ ἄρχειν. Οὐ γὰρ ὕρῳ, τί τηλικούτων Ῥωμαίους ὄφελος ἔσομαι κρα-
 5 τήσας, ἢ λίκον ἐπιδοῦς ἑμαυτὸν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ ὁμο- 1074
 νοίας καὶ τοῦ μὴ κάλιν ἡμέραν τοιαύτην ἐπιδεῖν τὴν Ἰταλίαν.“

XVI. Τοιαῦτα διαλεχθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἐνίστασθαι καὶ παρακαλεῖν ἐπιχειροῦντας ἀπισχυρισάμενος τοὺς τε
 10 φίλους ἐκέλευεν ἀπαλλάττεσθαι καὶ τῶν συγκλητικῶν
 τοὺς παρόντας· τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν ἐπέστελλε καὶ γράμ-
 ματα πρὸς τὰς πόλεις, ὅπως παρακομισθῶσιν ἐντίμως
 καὶ μετὰ ἀσφαλείας. Προσαγόμενος δὲ τὸν ἀδελφιδοῦν
 Κοκκήλον ἔτι μειράκιον ὄντα θαρρεῖν παρεκάλει καὶ μὴ
 15 δεδιέναι Οὐτιέλλιον, [οὐ*] καὶ μητέρα καὶ γενεὰν καὶ
 γυναῖκα αὐτός, ὥσπερ οἰκείων κηδόμενος, διαφυλάξει.
 Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ θέσθαι παῖδα βουλόμενος αὐτόν,
 ἀλλ' ἀναβαλέσθαι τὴν εἰσποίησιν, ὅπως συνάροχοι κρα-
 τήσαντος αὐτοῦ, μὴ προσαπόλοιο πταίσαντος. „Ἐκεῖνο
 20 δὲ“ εἶπεν „ὦ παῖ, παρεγγυῶμαί σοι τελευταῖον, μήτε
 ἐπιλαθέσθαι παντάπασιν μήτε ἄγαν μνημονεύειν, ὅτι
 Καίσαρα θεῖον ἔσχες.“ Γενόμενος δὲ ἀπὸ τούτων μετὰ
 μικρὸν ἤκουσε θορυβίου καὶ βοῆς ἐπὶ θύραις. Οἱ γὰρ
 στρατιῶται τῶν συγκλητικῶν τοῖς ἀπιοῦσι διηπεῖλλον
 25 ἀποσφάξουσιν, εἰ μὴ παραμενοῦσιν, ἀλλὰ οἰχθήσονται τὸν
 αὐτοκράτορα καταλιπόντες. Πάλιν οὖν προῆλθεν ὑπὲρ
 τῶν ἀνδρῶν φοβηθεὶς, καὶ τοὺς στρατιώτας οὐκέτι δεη-
 τικὸς οὐδὲ πρᾶος, ἀλλὰ τραχὺς ὄφθεις καὶ μετ' ὀργῆς
 εἰς τὸ θορυβοῦν μάλιστα διαβλέψας ἀπελθεῖν ἐποίησεν
 30 εἴξαντας καὶ διατρέσαντας.

XVII. Ἦδη δὲ ἑσπέρας οὔσης ἐδίψησε, καὶ πῶν ὀλί-
 γον ὕδατος, δεῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν, ἑκατέρου κατε-

μάνθανε τὸ σπᾶσμα πολὺν χρόνον, καὶ τὸ ἕτερον ἀπέ-
 δωκε, θάτερον δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναλαβὼν τοὺς οἰκέ-
 τας προσεκαλεῖτο. Καὶ φιλοφρονούμενος διένεμε τῶν
 χρημάτων τῷ μὲν πλέον, τῷ δὲ ἔλαττον, οὐχ ὥσπερ ἄλ-
 λοτριῶν ἀφειδῶν, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν καὶ τὸ μέτριον 5
 ἐπιμελῶς φυλάττων. Ἀποπέμψας δὲ τούτους ἤδη τὸ
 λοιπὸν ἀνεπαύετο τῆς νυκτός, ὥσπερ τοὺς κατευναστάς
 αἰσθάνεσθαι βαθέως αὐτοῦ καθεύδοντος. Ὁρθροῦ δὲ
 καλέσας ἀπελεύθερον, ᾧ συνδιώκησε τὰ περὶ τοὺς συγ-
 κλητικούς, μαθεῖν προσέταξε· καὶ πυθόμενος γερονέ- 10
 ναι τοῖς ἀπερχομένοις ὧν ἕκαστος ἐχρηξεν, „Ἰθι τοίνυν“
 ἔφη „σύ, καὶ ποίει τοῖς στρατιώταις ἐμφανῆ σεαυτὸν,
 εἰ μὴ θέλεις κακῶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν ὡς ἐμοὶ συμ-
 πράξας τὸν θάνατον.“ Ἐξελθόντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου
 τὸ ξίφος ὑποστήσας ὀρθρὸν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ 15
 περιπεσὼν ἄνωθεν ὅσον ἄπαξ στενάξαι μόνον ἤσθητο
 τοῦ πόνου καὶ τοῖς ἐκτὸς αἰσθησιν παρέσχεν. Ἀραμέ-
 νων δὲ τῶν παιδῶν οἰμωγὴν εὐθύς ἄπαν τὸ στρατόπε-
 δον καὶ τὴν πόλιν ἐπέιχε κλαυθμὸς· καὶ μετὰ βοῆς οἱ
 στρατιῶται εἰσέπεσον ἐπὶ τὰς θύρας καὶ ᾠλοφύροντο 20
 περιπαθοῦντες καὶ λοιδοροῦντες ἑαυτοὺς μὴ φυλάξαν-
 τας τὸν αὐτοκράτορα μηδὲ κωλύσαντας ἀποθανεῖν ὑπὲρ
 αὐτῶν. Ἀπέστη δὲ οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν ἐγγύς ὄντων
 τῶν πολεμίων, ἀλλὰ κοσμήσαντες τὸ σῶμα καὶ πυρὰν
 κατασκευάσαντες ἐξεκόμενον ἐν τοῖς ὄπλοις οἱ φθάσαντες 25
 ὑποδῦναι καὶ βαστάσαι τὸ λέχος ἐπιγαυρούμενοι. Τῶν
 δὲ ἄλλων οἱ μὲν τὸ τραῦμα τοῦ νεκροῦ κατεφίλουν προσ-
 πίπτοντες, οἱ δὲ ἤπτοντο τῶν χειρῶν, οἱ δὲ προσεκύ-
 νουν πόρρωθεν. Ἐνιοὶ δὲ τῇ πυρᾷ λαμπάδας ὑφέντες
 ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν, οὐδὲν ἐκδήλως οὔτε πεπονθότες 30
 χρηστὸν ὑπὸ τοῦ τεθνηκότος οὔτε πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ
 τοῦ κρατοῦντος δεδιότες. Ἄλλ' ἔοικε μηδενὶ τῶν πῶ-

ποτε τυράννων ἢ βασιλέων δεινὸς οὕτως ἔρως ἐγγενέ-
σθαι καὶ περιμανῆς τοῦ ἄρχειν, ὡς ἐκεῖνοι τοῦ ἄρχε-
σθαι καὶ ὑπακούειν Ὁθωνος ἠράσθησαν· οὓς γε μὴδ'
ἀποθανόντος ὁ πόθος προὔλιπεν, ἀλλὰ παρέμεινεν εἰς
5 ἀνήκεστον ἐχθὸς Οὐτέλλῳ τελευτήσας.

XVIII. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα καιρὸν οἰκτεῖον ἔχει λεχθῆ-
ναι· κρύψαντες δὲ τῇ γῇ τὰ λείψανα τοῦ Ὁθωνος οὔτε
μεγέθει σήματος οὔτ' ἐπιγραφῆς ὄγκῳ τὸν τάφον 1075
ἐποίησαν ἐπίφθονον. Εἶδον δὲ ἐν Βριξίλλῳ γενόμενος
10 καὶ μνήμα μέτριον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτως ἔχουσαν,
εἰ μεταφρασθεῖη· „Δηλώσει Μάρκου Ὁθωνος.“ Ἀπέ-
θανε δὲ Ὁθων ἔτη μὲν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βιώσας, ἄφ-
ξας δὲ τρεῖς μῆνας, ἀπολιπὼν δὲ μὴ χείρονας μὴδ' ἐλά-
τους τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων τοὺς ἐκαινοῦντας
15 τὸν θάνατον. Βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρω-
νος ἀπέθανεν εὐγενέστερον. Οἱ δὲ στρατιῶται Πολλίω-
νος τοῦ ἐτέρου τῶν ἐπάρχων ὀμνύειν εὐθύς εἰς τὸν Οὐ-
τέλλιον κελεύσαντος ἐδυσχέραινον· καὶ πυθόμενοι τῶν
συγκλητικῶν ἐνίους ἔτι παρεῖναι τοὺς μὲν ἄλλους ἀφή-
20 καν, Οὐεργινίῳ δὲ Ρούφῳ πράγματα παρεῖχον ἅμα τοῖς
ὄπλοις ἐλθόντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν καὶ κατακαλοῦντες αὐ-
θις καὶ [κατα]κελεύοντες ἄρχειν ἢ πρεσβεύειν ὑπὲρ αὐ-
τῶν. Ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἠττωμένων παραλαβεῖν νε-
νικηκότων πρότερον μὴ θελήσας μανικὸν ἤγετο· πρε-
25 σβεύειν δὲ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς δεδιὼς πολλὰ βεβιά-
σθαι παρὰ γνώμην ὑπ' αὐτοῦ δοκοῦντας ἔλαθε δι'
ἐτέρων θυρῶν ἐκποδῶν ποιήσας ἑαυτόν. Ὡς δὲ τοῦτο
ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, τοὺς τε ὄρκους ἐδέξαντο καὶ
τοῖς περὶ τὸν Κεκίαν προσέθεντο συγγνώμης τυχόντες.

INDEX NOMINUM.

(Volumen, pagina, versus.)

- Abantes I, 4, 9. 10.
abantidas, Pascae fl. V, 137, 16.
23. 138, 11 15.
abas fl. III, 225, 26.
abillius, Romuli f. I, 50, 20.
aboecritus bæotarcha V, 149, 8.
abolus fl. II, 33, 28.
abriorix III, 388, 12.
abrotomum I, 219, 5. 8.
abulites III, 355, 10. 12. 16.
abydus I, 404, 21. 406, 30. III,
431, 32. Abydena scorta I, 414,
20.
Academia I, 29, 21. 25. 155, 17.
II, 234, 12. 432, 22. 487, 15.
550, 5. 552, 28. IV, 4, 18. 13,
26. 239, 32. 241, 5. 419, 5. V,
1, 5. 11, 31. 13, 32. 17, 6. 19,
8. 41, 20. 45, 27. 46, 2. 52, 28.
167, 15. Academicus πρόπος IV,
289, 2.
Academus I, 29, 17. 22.
Acamantis tribus I, 300, 26.
Acanthii II, 383, 5. 6. 401, 12.
Acarnean I, 141, 27. III, 166, 22.
284, 2. IV, 153, 16. 21. V, 182,
18.
Acarmania I, 319, 4. 320, 23. II,
290, 21. III, 166, 20.
Acastus, Peliae f. II, 463, 14.
Acca Laurentia I, 37, 29.
Acerræ, urbs Italiae II, 126, 11.
15.
Acestodorus scr. I, 232, 26.
Achaei I, 319, 6. II, 115, 17. 120,
9. 235, 1. 238, 9. 19. 240, 6.
13. 241, 3. 12. 29. 242, 1. 243.
17. 25. 28. 244, 30. 245, 25.
246, 1. 12. 247, 2. 15. 22. 248,
1. 26. 249, 9. 19. 27. 28. 250,
26. 251, 7. 252, 9. 13. 22. 23.
30. 253, 2. 7. 21. 255, 12. 20.
26. 256, 12. 17. 29. 30. 257, 8.
262, 22. 272, 16. 23. 273, 2.
276, 1. 6. 17. 20. 27. 282, 22.
284, 2. III, 166, 20. 23. 28. IV,
118, 31. 119, 2. 30. 128, 24. 26.
129, 2. 30. 130, 4. 13. 14. 131,
11. 15. 23. 30. 132, 1. 19. 136,
11. 138, 19. 23. 27. 31. 32. 139,
3. 5. 10. 14. 20. 31. 141, 3. 16.
19. 21. 28. 30. 143, 9. 18. 24.
29. 144, 2. 145, 2. 25. 147, 19.
148, 2. 149, 21. 24. 28. 150, 6.
12. 152, 27. 153, 4. 158, 24.
224, 2. V, 1, 3. 19, 29. 144, 1.
2. 145, 11. 17. 149, 5. 11. 151.
9. 156, 14. 26. 27. 157, 11. 21.
23. 26. 28. 158, 1. 14. 31. 159,
4. 161, 21. 25. 162, 6. 26. 163,
23. 24. 164, 3. 13. 15. 165, 5.
166, 4. 7. 10. 167, 6. 19. 27. 30.
168, 3. 12. 15. 16. 24. 28. 169,
14. 170, 11. 18. 26. 31. 171, 5.
17. 23. 31. 172, 7. 17. 22. 25.
29. 173, 9. 174, 4. 7. 22. 23.
176, 4. 177, 9. 17. 178, 7. 21.
179, 5. 10. 17. 21. 180, 6. 8.
184, 6. 9. 19. Achaei Phthiotæ
II, 268, 28. Achæorum portus II
510, 4.
Achaia I, 320, 21. II, 204, 10. 16.
20. 249, 30. 251, 18. III, 217,
10. IV, 140, 25. 141, 26

- Achaica institutio II, 251, 26. 32.
 Achaicus, Muminii cognomen II, 329, 28.
 Acharnae I, 333, 21. Acharnenses Aristophanis I, 330, 32.
 Achelous I, 320, 23.
 Achilles Aegyptius III, 270, 17. 271, 1. 14. 26. 272, 15. 273, 25. 412, 8. 11.
 Achilles I, 31, 6. 264, 25. 398, 31. 449, 22. II, 169, 19. 234, 7. 243, 7. 284, 31. 285, 4. [286, 21.] 292, 3. 298, 22. 468, 32. III, 147, 1. 217, 32. [284, 3. Alexander ita dictus.] IV, 159, 9. Achilles monumentum III, 294, 11. [17.]
 Acilius, C., scr. I, 61, 28. III, 379, 7. M. Bruti amicus V, 72, 11. cf. Caius et Manius.
 Acontius mons II, 440, 5. 443, 9.
 Acradina II, 19, 7. 12. 16. 21, 32. 241, 1. V, 25, 19. 27, 24. 32, 7. 36, 19.
 Aerae V, 24, 8.
 Acrillae, Siciliae urbs II, 140, 11.
 Acrocorinthus IV, 140, 9. 143, 18. 30. 141, 3. V, 149, 10. 23. 150, 8. 25. 151, 5. 157, 10. 166, 14. 171, 7. 21. 174, 2. 24. 30. 175, 12. 177, 4. 10. 178, 4. 182, 1. 12.
 Acron, Ceninensium rex I, 52, 12. 53, 1. 18. 73, 28. II, 129, 5.
 Acrorion (*Ἀκροῦριον*) mons IV, 31, 17.
 Acrotatus, Arei fil. II, 319, 4. 321, 15. 22. 27. IV, 110, 9. Cleomenis f. IV, 110, 6. 8.
 Actaeon heros II, 174, 7. Actaeones duo III, 88, 11.
 Acte IV, 315, 21. V, 173, 31.
 Actium III, 212, 11. IV, 403, 1. 12. 408, 22. 410, 10. 411, 20. V, 100, 23. 27.
 Acuphis III, 345, 10. 12. 15.
 Ada, Cariae regina III, 303, 29.
 Adaeus, Agesilai scriba III, 156, 3.
 Adiabeni II, 528, 27. 529. 11. 531, 21.
 Adimantus archon I, 224, 6. du Ath. I, 414, 32.
 Admetus, rex Pheraeus I, 122, 7. rex Molossorum I, 242, 30. 243, 5. 12.
 Adonidis sacra I, 392, 22. III, 16, 17.
 Adranitae II, 17, 7.
 Adranum et Adranus deus II, 12, 8. 9. 18. 13, 5. 17, 5.
 Adrasteae mons II, 506, 17.
 Adrastus I, 26, 17. 26. IV, 264, 29.
 Adria opp. I, 266, 27. mare I, 266, 27. 295, 4. II, 47, 14. IV, 401, 6. V, 10, 11. 227, 27.
 Adrianus, Luculli legatus II, 515, 30. 516, 5.
 Adrumetum IV, 94, 3.
 Aeacidae I, 234, 24. II, 318, 13. III, 279, 24.
 Aeacides, Arybae f. II, 285, 12. 16. 18. 20. 286, 28. Molossorum rex IV, 315, 25.
 Aeacus I. 8, 16. 20. Aeaci sacrum. τὸ *Ἀεακίων* IV, 233, 1.
 Aeantis tribus II, 184, 17. 19.
 Aedepsus II, 450, 21.
 Aedui III, 390, 7.
 Aegae, opp. Aeolicum I, 244, 19. II, 318, 15.
 Aegæum mare II, 479, 31.
 Aegeis tribus I, 395, 26. III, 17, 21.
 Aegesta I, 16, 9.
 Aegestei I, 1, 26. 19, 11.
 Aegeus, Thesei pater I, 3, 4. 30. 9, 22. 24. 25. 10, 1. 6. 8. 10. 12. 13, 3. 12. 31. 18, 6. 18. 20, 11. 76, 13. 77, 26. II, 480, 1.
 Aegialia ins. IV, 155, 14. Aegialia (plur.) IV, 156, 28.
 Aegias, trapezita Sicyonius V, 151, 14. 18. 22. 152, 4. 8.
 Aegicorae, tribus Atheus, v. Caprari

- egienses II, 208, 7.
 egina I, 234, 22. 236, 5. 238. 6.
 306, 30. II, 170. 5. 390, 28. IV,
 209, 10. 232, 23. 233, 31. 235,
 1. 324, 26. V, 4, 27. 29. Aegine-
 tae I, 222, 17. 19. 23. 329,
 24. 334, 29. II, 397, 6. III, 8,
 25. 86, 31. V, 167, 26.
 egium, urbs Achaiae IV, 141, 20.
 150, 7. V, 170, 12. 174, 32. 175,
 10. 184, 5. 21.
 eglia I, 16, 15. 26, 3.
 egos fluvius I, 415, 2. II, 391,
 12. 394, 8. V, 125, 8.
 egyptus I, 156, 19. 181, 25. 250,
 20. 321, 11. II, 288, 9. 492, 30.
 493, 23. 26. 494, 11. 497, 11.
 27. 498, 8. 555, 16. III, 54, 19.
 126, 2. 183, 13. 241, 15. 269, 21.
 270, 3. 273, 21. 28. 278, 3. 21.
 308, 17. 26. 311, 5. 312. 8. 326,
 4. 345, 19. 412, 30. IV, 69, 17.
 70, 3. 76, 15. 89, 31. 90, 5.
 146. 24. 147, 16. 156, 1. 7. 157,
 16. 159, 19. 163, 17. 277, 8.
 308, 21. 318, 15. 345, 25. 348,
 1. 375, 7. 379, 18. 395, 29. 397,
 8. 400, 15. 409, 22. 410, 2. 412,
 22. 24. V, 56, 4. 6. 76, 26. 81,
 1. 18. 126, 22. 139, 6. 146, 17.
 178, 31. 187, 24. 197, 21. 227,
 28. Aegyptii I, 82, 12. 17. 121,
 30. 137. 13. 141, 27. 338, 13.
 III, 11. 2. 183, 15. 184, 6. 11. 20.
 29. 186. 3. 6. 14. 187, 9. 272,
 26. 278, 6. 24. 25. 409, 15. 411,
 23. 412, 21. IV, 155, 28. 348,
 12. 22. 392, 30. 397, 13. 404,
 19. 27. V, 128, 17. Aegyptius
 vir IV, 375, 16. 21. Aegyptia
 (Cleopatra) IV, 367, 26. 372, 6.
 373, 22. Aegyptiorum mensis
 Choeac I, 47, 5. Aegyptia lingua
 IV, 369, 26. Aegyptiae divitiae
 V, 118, 24. Aegyptiacus Caesaris
 triumphus III, 416, 31.
 Aelia, Syllae uxor II, 425, 15.
 Aelii II, 43, 4. Aeliorum domus II,
 68, 26.
 Aelius Tubero II, 43, 1. 66, 19. 68,
 23. 24. cf. Sextus.
 Aemilia, L. Pauli filia II, 40, 9.
 Scauri filia II, 460, 3. Pompeii
 uxor III, 195, 31. 196, 3. 11. cf.
 Aemylia.
 Aemiliorum familia I, 128. 17. nomea
 unde II, 39, 31. cf. Marcus, Quin-
 tus et Paulus.
 Aemilius praecox II, 78, 3. quaestor
 I, 129, 16.
 Aemylia, Aeneae filia I, 35. 6.
 Aenaria ins. II, 369, 31. 373, 17.
 Aeneas I, 34, 21. 22. 31. 35, 7. 36,
 10. 76, 6. 272, 29. 32. 445, 27.
 Aeneadas, cognomen Titi Qu. Flamin-
 II, 271, 22. 28.
 Aenobarbus, cognomen L. Domitii
 II, 64, 18.
 Aenus, urbs Thraciae IV, 44, 32
 45, 12.
 Aeoles I, 244, 21.
 Aeoli insulae I, 261, 11.
 Aepea I, 182, 11.
 Aequi I, 253. 16. 285, 30. 289, 2.
 457, 7.
 Aëropus II, 293, 10. Macedo IV,
 310, 29.
 Aeschines orator I, 164, 27. 324, 1.
 332, 26. IV, 211, 20. 216, 8.
 220, 1. 222, 22. 24. 223, 8. 228,
 2. 229, 1. 230, 23. Aeschines
 Lamptrensis II, 176, 22. Aeschi-
 nes Socraticus II, 192, 4.
 Aeschylus poeta I, 1, 17. 26. 27. 44,
 19. 233, 18. II, 164, 8. 480, 22.
 III, 188, 7. 286, 26. IV, 326,
 11. Aeschylus Corinthius II, 5. 9.
 Argivus V, 158, 15. 23.
 Aesculapius I, 122, 16. eius templum
 III, 212, 9.
 Aesion IV, 218, 19.
 Aeson fl. II, 55, 11.
 Aesopus, fabularum scriptor I, 160,
 8. 184, 21. II, 119, 18. III, 80,

30. V, 164, 6. 171, 22. *histrion* IV, 242, 24. 25.
- Aesuvia prata* I, 197, 32.
- Aethiopia* IV, 402, 11. 419, 22. *Aethiops* V, 96, 15. *Aethiopes* II, 473, 21. IV, 369, 23.
- Aethra, Thesei mater* I, 3, 13. 27. 4, 26. 5, 2. 6. 16. 30, 27. 31. 31, 2. 5. 9.
- Aetoli* II, 210, 4. 240, 26. 249, 23. 262, 24. 264, 15. 266, 9. 21. 267, 3. 8. 268, 8. 273, 27. 274, 9. 12. 17. 28. 282, 27. 283, 25. 291, 22. III, 336, 1. 3. 5. IV, 118, 32. 135, 21. 142, 25. 332, 6. 15. V, 138, 25. 149, 7. 165, 27. 30. 166, 5. 6. 8. 167, 29. 174, 10. 179, 10. 26. 180, 20.
- Aetolicae παράσις* V, 164, 11.
- Aetolicum bellum* IV, 158, 23.
- Aetolica clades* III, 7, 30.
- Afranius, Lucius* III, 107, 21. 108, 2. 8. 224, 18. 226, 19. 229, 9. 234, 20. 258, 16. 259, 20. 400, 10. 405, 7. 415, 11. 19.
- Africani fici* II, 226, 12.
- Africanus, Scipionis cognomen* II, 329, 29. *Africanorum domus* III, 414, 18.
- Agamemnon* I, 328, 24. II, 104, 8. 329, 29. III, 7, 8. 88, 16. 146, 32. 148, 2. 151, 17. 259, 15. 277, 20. 404, 32.
- Agarista, Xanthippi uxor, Periclis mater* I, 300, 29.
- Agatharchus pictor* I, 312, 27. 390, 17.
- Agathocles Syracusanus* II, 293, 29. 30. 300. 26. 31. IV, 316, 12. *Lysimachi f.* IV, 322, 22. 338, 27. 31. 339, 17.
- Agathoclia, Ptolemaei Philopat. pellex* IV, 157, 26.
- Agave in Euripidis Bacchis* III, 81, 21.
- Agesias Acharnensis* II, 176, 22.
- Agesi ai regis vita* III, 142—187. comp. c. *Pompeio* ib. 274—278. adde: I, 93, 19. 115, 12. II, 35, 16. 31. 104, 8. 114, 5. 269, 31. 406, 15. 16. 30. 407, 1. 14. 19. 22. 27. 408. 12. 27. 409, 2. 5. 11. 14. 17. 412, 4. 494, 30. IV. 3, 31. V. 124, 21. 32. 126. 12. 22. *Agesilaus, ephorus Spart.* IV. 109, 19. 21. 110, 25. 112. 11. 16. 21. 25. 30. 114, 19. 117, 31. 118, 4. 10. 21. 25. 29. 119, 13. 120, 10. 25. 122, 23. 123, 28. 206, 15.
- Agesipolis, Pausaniae f., rex Sparta* II. 86, 28. III. 164, 5. 11. 168, 22. IV, 109, 32. *Cleombroti f.* IV, 110, 3. 5.
- Agesistrata, Agidis mater* IV, 110, 27. 122, 32. 124, 24. 125, 2. 11. 13.
- Agidae* II, 409, 25. 416, 23.
- Agias* V, 162, 21.
- Agiasis, Gylippi filia* IV, 126, 19. 146, 13.
- Agidis vita* IV, 107—126. adde: I, 91, 10. 101, 29. 103, 4. 114. 2. 7. 399, 2. 12. 25. 400. 21. 412. 14. 417, 12. II, 390, 30. 396, 26. 406, 14. 20. 21. III. 142, 26. 28. 144, 5. 9. 17. 18. 21. 145, 12. 15. 158, 13. 187. 29. IV, 109, 23. 24. 126, 26. 29. 31. 127, 13. 128, 9. 15. 130. 23. 27. 230, 11. 13. V, 164. 14.
- Aglaia* I, 105, 1.
- Agra, vicus prope Athenas* IV. 317, 1.
- Agraulensis Alcmaeon* I, 241, 11. *Theano* I, 397, 21.
- Agraulos* I, 389, 21.
- Agrigentum* I, 34, 32. II, 312. 14. ἡ *Ἀργυρίνη* V, 43, 6. *Agrigentini* V, 23, 7.
- Agrippa* IV, 290, 25. 377, 15. 405. 10. 406, 21. 413, 26. 424, 11. 15. 19. 21. 22. cf. *Marcus et Mene-nius*.

- ppina IV, 424, 30. V, 197,
 .
 aeus, ephorus Spart. IV, 133,
 11.
 a v. Servilius Ahala.
 I, 26, 1. 163, 27. 31. 376,
 III, 264, 30.
 neus, Molossorum rex I, 31, 11.
 .
 i pisces et oppidum II, 450, 25.
 . 31.
 omenius mensis II, 187, 4.
 I, 36, 10. 40, 16. 42, 6. 43,
 18. 61, 24. 67, 7. 69, 2. 73,
 . III, 421, 24. IV, 401, 7.
 ni I, 35, 9. 67, 10. 267, 18.
 , 529, 14. III, 224, 21. 22.
 5, 19. 226, 7. 228, 26. 235, 4.
 . IV, 377, 4.
 num, villa II, 459, 1. III, 244,
 . 274, 2.
 nus lacus I, 254, 26. 255, 4.
 6, 8. 10. mons II, 145, 13. IV,
 9, 4.
 nus V, 61, 15. Anlus Posthumius
 , 424, 30. Spurius Posthumius
 . 337, 3. vide praef. ad II, 303,
 et Brutus, Decimus, Laevinus,
 icinus, Posthumius.
 ens poeta II, 266, 25. 28. 31.
 urdianus III, 227, 28.
 nder I, 89, 28. 90, 2. 4.
 tas II, 285, 11. Perdiccae frater
 I, 121, 17. 19. 126, 19. 342,
 .
 i biadis vita I, 376—418. comp.
 Marcio Coriolano ib. 457—461.
 lde: I, 98, 6. 128, 24. 321, 15.
 8, 2. II, 85, 32. 168, 24. 193,
 1. 269, 32. 384, 28. 385, 20.
 6, 10. 13. 23. 28. 392, 5. 18.
 2, 32. 406, 19. 469, 8. III, 10,
 . 11, 5. 10. 13, 2. 16. 14, 13.
 . 24. 15, 15. 16, 2. 7. 12. 28.
 . 17, 2. et saepius in Niciae
 ta. 83, 26. 84, 16. 144, 5. 9.
 . 17. IV, 3. 28. 209, 2. 234,
 4. 292, 6. 410, 25. eius vita ci-
 tatur III, 14, 26.
 Alcidamas, artis rhetor. praeceptor
 IV, 213, 15.
 Alcimenes Achaeus V, 19, 28.
 Alcimus I, 252, 16. Epirota IV, 312,
 14.
 Alcmaeon I, 164, 28. 185, 22. 241,
 27. Atheniensis II, 192, 14. Am-
 phiarai f. V, 138, 19.
 Alcmaeonidae I, 187, 28. 376, 5
 Alcman poeta I, 112, 9. II, 463,
 15.
 Alcmena I, 6, 17. 70, 10. Alcme-
 nae *μνημειον* II, 414, 3.
 Alcyoneus, Antigoni f. II, 328, 31.
 329, 8.
 Alea tumulus II, 414, 2.
 Alesia III, 390, 24. 29. 391, 4. 11.
 19.
 Alexander, Macedoniae rex Aristi-
 dis tempore II, 178, 20. 29.
 179, 2.
 Alexander, Amyntae fil., rex Mace-
 doniae II, 109, 14.
 Alexander Pheraeus II, 108, 27. 109,
 5. 110, 1. 26. 111, 24. 112, 3.
 10. 24. 115, 15. 116, 1. 6. 12.
 23. 117, 9. 120, 7. 28. 121, 6.
 Alexandri Magni vita III, 279—
 364. adde: I, 4, 22. 270, 30.
 271, 15. II, 45, 7. 50, 8. 13. 63,
 5. 67, 1. 71, 5. 119, 3. 175, 13.
 237, 3. 264, 22. 25. 281, 2. 288,
 11. 295, 25. [298, 8.] 307. 20.
 26. 487, 31. III, 87, 3. 117, 10.
 17. 23. 27. 31. 118, 1. 15. 30.
 119, 3. 30. 122. 22. 24. [123, 12.]
 124, 19. 132, [2.] 17. 26. 133,
 1. 137, 13. 139, 9. 158, 2.
 4. 12. 189, 1. [4.] 225, 10
 236, 4. 7. 275, 29. 374, 28. 31.
 IV, 9, 24. 15, 23. 30. 16, 12.
 20. 17, 4. 22. 29. 18, 1. 19. 14
 22. 20, 27. 32. 26, 22. 27, 17
 155, 25. 216, 12. 227, 2. 229,
 10. 17. 20. 28. 230, 9. et saepius

- in Demosthenis vita. 296, 3. 297, 14. 24. 302, 17. 305, 18. 316, 1. 4. 318, 1. 320, 2. 328, 18. 332, 28. 335, 21. 336, 11. 351, 24. 396, 8. 418, 31. 427, 15. V, 186, 30.
- Alexander, Polysperchontis f. IV, 30, 23. 31. 301, 6.
- Alexander, Demetrii Poliorc. ex Deidamia f. IV, 345, 24.
- Alexander, Cassandri f. II, 290, 16. 291, 9. 292, 20. 25. IV, 327, 1. 14. 16. 20. 22. 26. 31. 328, 4. 428, 11.
- Alexander, Pyrrhi f. II, 293, 32.
- Alexander, Persei f. II, 77, 8.
- Alexander Myndius, scr. II, 346, 27.
- Alexander, Crassi praeceptor et comes III, 42, 6.
- Alexander libertus III, 191, 3.
- Alexander Corinthum tenens V, 150, 5. 151, 7. 9.
- Alexander, Antonii ex Cleopatra f. IV, 378, 26. 396, 1. 5.
- Alexander Antiochensis, Antonii amicus IV, 389, 4. 6. 390, 14. 18.
- Alexander Paris I, 31, 5. 77, 19. III, 294, 16. V, 202, 17.
- Alexander, Thracum dux II, 56, 32.
- Alexander, miles Alexandri M. III, 314, 30.
- Alexandria II, 497, 29. III, 410, 26. IV, 69, 19. 156, 30. 159, 12. 370, 3. 10. 392, 28. 394, 31. 395, 24. 399, 17. 409, 32. 412, 1. Alexandrini III, 241, 7. 308, 15. 412, 31. IV, 161, 24. 164, 17. 349, 1. 371, 30.
- Alexandrides Delphicus v. Anaxandrides.
- Alexandristes Apollo ap. Tyrios dictus III, 306, 7.
- Alexandropolis III, 287, 12.
- Alexas Syrus IV, 407, 7. Laodicensis IV, 412, 26. 413, 4.
- Alexicrates II, 289, 16.
- Alexippus medicus III, 327, 15.
- Allia flumen I, 269, 26. 276, 31.
- Alliensis dies I, 270, 9.
- Allobroges IV, 255, 3. 22.
- Alopecensis curia I, 309, 32. II, 16, 24. (*Ἀλωπεκῆθεον*.)
- Alopecus collis II, 416, 5.
- Alpes I, 265, 29. 266, 3. 24. 348, 8. II, 43, 20. 126, 8. 340, 27. 344, 8. 347, 27. 348, 8. 353, 13. 355, 16. 420, 27. III, 49, 17. 52. 242, 14. 251, 15. 252, 15. 52. 3. 374, 18. 377, 18. 384, 3. 387, 7. 25. 396, 14. IV, 74, 9. 287, 7. 361, 5. 362, 3. V, 217, 2.
- Alphenus v. Varus Alphenus.
- Alsaea opp. IV, 132, 18.
- Alycus, Scironis f. I, 29, 29. 31. 30, 1. 3.
- Amantius v. Amintius.
- Amanus mons III, 229, 9. IV, 274, 14. 341, 2. 25.
- Amarsyadas Phereclus I, 14, 2.
- Amathusii I, 17, 11.
- Amazones I, 22, 23. 27. 29. 31. 23. 29. 24, 13. 16. 32. 25. 6. 7. 13. 17. 19. 73, 30. 76, 25. 331. 29. 32. II, 525, 4. III, 226, 1. [4.] 331, 16. 26. 29. IV, 226, 1.
- Amazonium I, 24, 14. 25, 2.
- Ambiorix III, 388, 12.
- Ambracia I, 319, 4. II, 290, 29. 293, 16.
- Ambrones II, 344, 27. 30. 349, 2. 10. 20. 350, 8. 18.
- Ambustus v. Fabius.
- Ameria, opp. Ital. II, 347, 3.
- Amestris, Artoxerxis filia V, 123, 7. 132, 19. 20.
- Amfidius v. Tullus.
- Amilcar II, 25, 28. Barcae II, 203, 31.
- Aminias Deceleensis I, 234, 8. II, 228, 31. Phocensis II, 323, 10.
- Amintius, Caesaris amicus III, 413, 12. 26.
- Amisus, urbs Ponti II, 512, 3. 513, 9. 518, 26. 540, 3. III, 228, 8.

- 2, 7. Aniseni II, 519, 25. 530,
 .
 ion, Iupiter, et eius oraculum
 404, 23. 27. 29. 410, 21. 494,
 III, 17, 15. 281, 1. 309, 17.
 O, 16. 333, 13. 337, 11. 350,
 — Iovis ex Pasiphae f. IV,
 4, 27.
 onius philosophus I, 252, 18.
 aeus IV, 53, 23.
 ebeum carmen V, 150, 18. 24.
 mpharetus I, 164, 15. II, 180,
 . 181, 3. 10. 19.
 . κερωννοφόρος I, 390, 1.
 oris statua in Academia I, 155,
 . Amores IV, 368, 16.
 rgus insula IV, 303, 12.
 hares IV, 122, 26. 30. 123,
 . 24. 124, 23. 29. 125, 10. 20.
 hiaraus II, 164, 8. V. 138, 19.
 is fanum et adytum II, 183,
 . 31.
 hicrates orator II, 523, 32.
 hictyones I, 164, 23. 239, 12.
 . II. 208, 18. 432, 27. 433, 1.
 . 479, 25.
 hilochia II, 200, 21.
 hipolis I, 108, 31. II, 63, 2.
 . 479, 18. III, 11, 17. 13, 10.
 7, 4.
 hitropensis Diophantus II, 192,
 .
 hissa IV, 224, 14.
 hitheus II, 412, 9.
 hitruo II, 414, 5.
 lius I, 36, 11. 12. 15. 26. 27.
 , 23. 39, 3. 31. 40, 17. 31.
 . 11. 22. 43, 8. 61, 18. 73,
 .
 cla I, 97, 7. 376, 17.
 clas, Daphnes pater IV, 114,
 .
 atas, Antiochi f., Macedo III,
 O, 5. 14. alius Macedo IV, 224,
 . Lycaonum et Galatarum rex
 , 401, 32. 403, 25.
 es I, 30, 18. 24. 135, 29.
 Anacharsis I, 158, 21. 23. 27. 32.
 159, 11. 12.
 Anacreon I, 300, 2. 327, 14.
 Analius v. Lucius Analius.
 Anapus flumen II, 21, 31. V, 24, 9.
 Anaxagoras I, 220, 14. 18. 302
 15. 303, 18. 31. 304, 4. 306, 1.
 318, 1. 10. 17. 332, 16. 28. II.
 394, 10. 28. III, 31, 6. 13.
 Anaxandrides Delphicus scr. II, 401,
 14.
 Anaxarchus III, 287, 4. Abderita
 III, 339, 1. 4. 15. 23. 27. so-
 phista III, 311, 25. 30.
 Anaxenor citharoedus IV, 365, 29.
 Anaxidamus II, 410, 28. 443, 25.
 Anaxilaus I, 164, 15. 408, 26. 409.
 17.
 Anaximenes I, 199, 12. IV, 234,
 29. 290, 8.
 Anaxo Troezenia I, 25, 30. 76, 20.
 Ancharia, Octaviae mater IV, 373,
 15.
 Ancharius II, 377, 31.
 Ancilia I, 135, 19.
 Ancus Marcius I, 145, 30. 418, 25.
 Andocides I, 251, 23. 395, 21. 23.
 28. 29. 396, 1. 9. 13. III, 17,
 20. 22.
 Andria Cretensium I, 90, 27. V,
 ~ 145, 32. (v. praeef.).
 Andrii I, 239, 29.
 Androcles I, 393, 8. 18.
 Androclides I, 87, 2. 14. 88, 1. II,
 285, 22. 390, 6. 412, 8.
 Androclion II, 285, 26.
 Androcottus III, 349, 3. 18.
 Androcyydes Cyzicenus II, 108. 4.
 Androcrates heros II, 174, 6. 175, 5.
 Androgeus I, 11, 14. 12, 4. 74, 1.
 Andromache II, 113, 12. V, 72, 8.
 12. Euripidis III, 338, 12.
 Andromachus II. 10, 25. 11. 9. 13.
 III, 76, 11. 14. 17. 21. 32.
 Andron Halicarn. scr. I, 22, 20.
 Andronicus Rhodius II, 450, 10.
 Androtrion I, 10. 25. IV, 222, 13.

- Andrus, Andrii I, 310, 24. 413, 8. II, 83, 27.
- Angelus II, 285, 22.
- Anicius v. Lucius Anicius.
- Anienus III, 420, 10.
- Anio amnis I, 212, 9. 295, 28. 423, 2. Anius? [Aous] III, 401, 32.
- Anitis Diana V, 132, 8.
- Annibal I, 342—374. II, 44, 31. 84, 19. 122, 7. 130, 3. 7. 27. 32. 131, 12. 132, 12. 18. 23. 133, 26. 32. 134, 8. 12. 17. 148, 3. 8. 17. 18. 23. 28. 32. 149, 5. 11. 32. 150, 7. 151, 1. 8. 24. 29. 153, 7. 9. 21. 31. 155, 18. 31. 157, 31. 158, 2. 8. 20. 159, 3. 11. 195, 29. 207, 25. 233, 4. 258, 18. 260, 4. 267, 18. 30. 272. 27. 279, 10. 11. 19. 23. 24. 28. 280, 17. 21. 25. 30. 281, 1. 5. 10. 24. 282, 3. 292, 30. 537, 2. 538, 31. III, 88, 25. 28. 112, 8. 158, 10. IV, 105, 12. V, 227, 30.
- Annius II, 379, 8. 11. 19. Annius Gallus V, 219, 19. cf. Gallus. 221, 8. 225, 6. Annius Milo, tr. pl. IV, 271, 2. 26. 29. 273, 2. 14. 19. v. Caius et Titus.
- Anno Carthag. II, 19, 24.
- Antaeus I, 9, 5. III, 96, 13. 18.
- Antagoras Chius II, 189, 10.
- Antalcidas I, 93, 23. II, 97, 10. 114, 15. III, 167, 2. 6. 171, 8. 177, 4. 12. 125, 27. 126, 5. 8. 20. 23.
- Antemna I, 53, 31. II, 456, 26. 28.
- Antenor I, 128, 13.
- Anthedon urbs II, 450, 28.
- Authemion I, 379, 23. 431, 13.
- Anthemocritus I, 330, 21. 28. 29.
- Anthesterion mensis II, 436, 12. IV, 316, 26. 31. 317, 2. V, 184, 27.
- Antho I, 36, 24.
- Antlates I, 426, 12. 430, 15. 436, 21. 24. 437, 28. 456, 9. 14. Antias v. Valerius.
- Anticato Caesaris III, 416, 23. IV, 277, 21.
- Anticlides scr. III, 331, 20. cf. Antoclidides.
- Anticrates Laced. III, 182, 1. 3.
- Anticyra urbs IV, 409, 15. — Anticyra retri IV, 314, 15.
- Antigenes scr. III, 132, 9. 23. 133, 21. 331, 18. — ὁ ἑρεγοπόλις III, 357, 1. 6.
- Antigenidas IV, 294, 11.
- Antigone, Philippi ex Berenice Pyrrhi uxor II, 288, 17. 21. 289, 290, 8. 293, 26. 31. — Pyrrhi oriunda III, 334, 4. 17.
- Antigonia i. q. Mantinea V, 149, 24. Antigonia sacra IV, 149, 24.
- Antigonides, vasa II, 73, 14.
- Antigonis tribus IV, 302, 26.
- Antigonus, Philippi f., Demetrius pater I, 54, 17. II, 45, 7. 80, 82, 16. 23. 83, 27. 287, 31. 288, 28. 317, 13. 329, 4. III, 88, 27. 119, 17. 19. 126, 6. 127, 15. 23. 25. 32. 128, 13. 129, 3. 4. 5. 8. 11. 22. 131, 12. 16. 20. 28. 132, 1. 5. 133, 22. 29. 134, 29. 135, 5. 12. 136, 5. 7. 137, 16. 21. 31. 138, 12. 18. 29. 130, 13. 31. 140, 14. 19. 141. 32. 363, 1. 142, 26. 24. 27. 28, 20. 140, 6. 141, 7. 144, 1. 3. 7. 13. 144, 145, 10. 20. 28. 146, 5. 147, 17. 25. 31. 148, 3. 150, 6. 22. 24. 31. 151, 7. 18. 152, 21. 24. 32. 153, 15. 22. 29. 154, 11. 28. 155, 11. 21. 27. 31. 156, 9. 157, 7. 158, 23. 160, 30. 22. 29. 295, 1. 3. 25. 28. 296, 6. 297, 19. 20. 297, 5. 17. 18. 298, 27. 299, 4. 27. 29. 302, 14. 303, 1. 304, 2. 307, 30. 308, 7. 309, 14. 18. 309, 10. 14. 16. 310, 6. 313, 15. 318, 30. 319,

- 320, 6. 23. 31. 322, 27. 339, 8. 425, 14.
- Antigonus Gonatas, Demetrii f., Maced. rex II, 45, 10. 317, 18. 22. 24. 318, 2. 11. 26. 319, 17. 323, 10. 24. 324, 32. 325, 3. 10. 28. 328, 21. 329, 2. 10. IV, 331, 11. 14. 23. 343, 22. 24. 345, 1. 16. 21. V, 139, 4. 143, 30. 146, 1. 148, 13. 150, 1. 151, 4. 156, 29. 157, 19. 159, 9. 20. 166, 31. 175, 24.
- Antigonus Dason, Maced. rex I, 428, 12. II, 45, 14. 18. 238, 8. 230, 21. 25. 29. 241, 18. V, 171, 19. 29. 31. 174, 29. 175, 11. 16. 20. 27. 176, 2. 14. 30. 177, 10. 12. 20. 24. 26. 28. 178, 2. 8. 22. 31. 179, 9. [186, 1.]
- Antigonus, Iudaeae rex IV, 378, 21.
- Antigonus scr. I, 55, 5.
- Antilibanus III, 306, 16.
- Antiochus, poeta mediocris II, 401, 31.
- Antimachus Teius I, 46, 17. Colophonius II, 35, 25. 402, 1. 4. 5.
- Antiochia, ἡ ἐπὶ Δάφνης, urbs Syriae II, 521, 21. Mygdonica, urbs Mesopotamiae II, 539, 4.
- Antiochia III, 229, 31. IV, 46, 27. 323, 13.
- Antiochis tribus II, 160, 23. 161, 8. 166, 7. 10.
- Antiochus Ascalonites II, 533, 12. 550, 9. IV, 241, 1. 5. 19. V, 52, 29.
- Antiochus Commagenus IV, 376, 14. 18. 25.
- Antiochus, Alcibiadis gubernator I, 384, 5. 413, 29. 414, 7. II, 386, 14. 15.
- Antiochus Magnus II, 41, 21. 44, 25. 207, 23. 208, 24. 210, 12. 229, 4. 232, 17. 250, 30. 252, 3. 5. 12. 20. 267, 19. 26. 268, 6. 270, 21. 273, 25. 274, 10. 275, 1. 276, 20. 279, 12. 433, 15. 469, 8. 509, 12. 537, 3. III, 72, 30.
- Antiochus, Seleuci f., Soter IV, 320, 12. 322, 19. 328, 28. 30. 329, 10. 32. 330, 3. 10. 17. 343, 17. 344, 1.
- Antiopa I, 22, 24. 23, 4. 8. 10. 24, 26. 32. 25, 19. 21. 23. 76, 28.
- Antiorus, Lycurgi f. I, 116, 25.
- Antipater Macedo I, 271, 6. 459, 25. II, 290, 14. 23. 25. 29. III, 119, 24. 32. 120, 7. 121, 11. 21. 122, 1. 4. 7. 14. 28. 126, 6. 10. 17. 131, 4. 158, 13. 290, 22. 301, 2. 325, 24. 29. 30. 331, 24. 332, 12. 336, 1. 342, 13. 344, 10. 355, 2. 358, 15. 360, 23. 31. 363, 9. IV, 1. 6. 13. 16. 30. 21, 25. 23, 12. 21. 23. 29. 24, 3. 10. 23. 26. 25. 6. 8. 10. 16. 26, 18. 30. 27, 3. 22. 24. 25. 28, 9. 13. 17. 22. 29. 29, 1. 4. 108, 6. 109, 24. 233, 9. 11. 234, 18. 22. 235, 2. 8. 30. 236. 4. 13. 237, 30. 292, 9. 24. 305. 16. 326, 28. 328, 14. 20. 425, 29.
- Antipater Tarsensis II, 381, 32. IV, 172, 6. Tyrius IV, 39, 32. scr. II, 229, 21.
- Antiphanes, poeta com. IV, 212, 7. 217, 8.
- Antiphilus IV, 22, 9. 23, 14.
- Antiphates I, 237, 3.
- Antiphon Rhamnusius, orator I, 378, 13. III, 7, 16. — IV, 221. 28. 370, 5.
- Antisthenes Socraticus I, 115. 22. 299, 22. 376, 18.
- Antistia III, 192, 3. 195, 30. 196, 5. IV, 168, 2.
- Antistius praetor III, 191, 11. 17. 196, 7. V, 73, 21.
- Antium I, 342, 17. 439, 8. 442, 28. 455, 30. V, 70, 13.
- Anton, Herculis f. IV, 349, 9.

- Antonia, Antonii ex Octavia filia IV, 424, 25.
 Antonias, navis Cleopatrae IV, 401, 18.
 Antoniorum familia IV, 349, 9. cf. Caius, Lucius, Marcus, Publius.
 Antonius Sertorium pugione feriens III, 115, 25.
 Antonius, Marcus, orator, triumviri avus IV, 346, 6. eius filia III, 212, 21.
 Antonius Creticus, triumviri pater IV, 346, 8.
 Antonii, Marci, triumviri vita IV, 346—425. comp. c. Demetrio ib. 425—428. adde: I, 143, 23. II, 77, 18. III, 394, 22. 31. 395, 16. 402, 23. 407, 8. 413, 27. 422, 31. 424, 21. 426, 7. 427, 30. 429, 14. 26. 432, 16. IV, 105, 32. 280, 17. 25. 32. 281, 9. 11. 18. 28. 32. 282, 7. 283, 15. 21. 28. 284, 1. 6. 23. 28. 30. 285, 7. 287, 17. 19. 22. 27. 288, 9. 12. [13.] 15. 294, 17. V, 57, 30. 66, 9. 67. 7. 15. 18. 68, 15. 19. 22. 26. 69, 2. 6. 9. 15. 70, 11. 20. 71, 14. 17. 27. 31. 73, 26. 75, 18. 24. 76, 8. 15. 78, 7. 19. 85, 23. 26. 88, 25. 90, 2. 93, 1. 94, 12. 32. 97, 25. 30. 98, 2. 5. 11. 100, 30. 104, 16. 32.
 Antonius, Caius, triumv. avunculus, Ciceronis in consulatu collega IV, 353, 32. (cf. Caius.)
 Antonius, Lucius, concitat in Germania seditionem contra Domitianum II, 64. 20. 24.
 Antonius, Publius, a Caesare accusatus III, 366, 24.
 Antonius, Iulius, Antonii ex Fulvia f. IV, 424, 9. 12. 22.
 Antonius Honoratus V, 197, 9.
 Antyllus v. Quintus Antyllus.
 Antyllus, Antonii ex Cleopatra f. IV, 411, 31. 410, 14. 424, 5.
 Anytus, Anthemionis f. I, 379, 27. 380, 1. 2. 431, 13.
 Aollius, Romuli f. I, 50, 18.
 Aous fluvius, v. Anius.
 Apama III, 117. 24. V, 132. Seleuci uxor IV, 322, 18.
 Apelles III, 282, 3. IV, 313, 7. 146, 25. 147, 1. aulicus V, 189.
 Apellicon (Teius) II, 450, 5.
 Apeananthus IV, 410. 26. 29. 31.
 Aperanti II, 274, 16.
 Aphepsion v. Apsephion.
 Aphetae I, 225. 32.
 Aphidnae I, 29, 17. 28. 30, 1. 8. 9. 77, 17.
 Aphidnus I, 28, 18. 30, 17.
 Aphrodisium (simulacrum) I, 24.
 Aphrodite I, 14, 19. v. Venus.
 Aphytaeorum urbs in Thracia II, 446. —aei ib. 28.
 Apis Aegypt. IV, 159, 3.
 Apollo I, 14, 13. 18. 25. 122. 378, 5. II, 271, 24. 275. 18. 22. 2. 325. 17. 411, 4. 18. 22. 446, 21. 456. 4. 459. 19. 25. 11. III, 212, 10. 306. 2. IV, 30. 114. 31. 286, 12. V, 19. 73, 17. 141, 13. 173. 10.
 Apollo *δαφνηφόρος* I, 234.
 Delphinus I, 10, 32. *ἑκατόν* II, 271, 28. Ismenius I, 158. II, 415, 28. Lycius (*λύκιος*) I, 326, 26. Pythius II, 54. I, 46. 20. 443, 30. 456. 6. Tegyria II, 98, 19. Thurius II, 440, 16.
 Apollo, coenaculum II, 549, 12. 13.
 Apollocrates, Dionysii tyr. f. V, 14. 44, [12.] 27. 48, 26.
 Apollodorus IV, 222, 6. 7. 10. 16. Babylonis praefectus III, 30. 30. Siculus III, 411, 26. 30. Scriptor I, 78, 15. Phalereus IV, 15.
 Apollonia, urbs Siciliae II, 25. 1. Illyriae II, 451, 6. III, 401. 24. IV, 282, 5. 350, 20. V, 7.

9. 74, 1. 23. 75, 11. Bithyniae II, 509, 5. 518, 24. 31. 32.
 Coloniatae V, 74, 25.
 Coloniades Stoicus IV, 100, 3. 30. 32. 102, 27. Demetrii familiaris IV, 342, 17. 30.
 Colonus tyrannus III, 59, 10.
 Colonus, Molonis f., rhetor et sophista III, 366, 5. IV, 241, 27. 28. 242, 2.
 Colophonius Cyzicenus III, 154, 27.
 Colothernis I, 116, 21.
 Cononius V, 193, 6.
 Κορία I, 239, 32.
 Corthetae I, 97, 24.
 Coropia via III, 368, 17.
 Coropii II, 77, 27. cf. Marcus.
 Coropius I, 373, 30. II, 77, 24. 30. 34, 5. 135, 16. Luculli legatus I, 518, 24. 31. 32. Sardiniae praetor III, 385, 21.
 Coropius Claudius I, 196, 26. 436, 28. II, 307, 3. 308, 5. II, 455, 1. 521, 13. 14. 522, 18. 27. 24, 18. 535, 5. III, 249, 26. V, 167, 26. 168, 1. 173, 1. 77, 8.
 Coropius Clausus I, 211, 11. 25. 32. 112, 9. 17.
 Coropius I, 37, 31. 64, 14. 42, 11. 14. 15.
 Coropion archon II, 480, 14.
 Coropius fluvius II, 260, 9. 17.
 Coropura, Cretae urbs II, 324, 10.
 Coropius v. Lucius Ap.
 Coropius II, 148, 19.
 Coropius Sextiae II, 348, 7.
 Coropius, Pyrrhi cognomen II, 294, 1.
 Coropius I, 192, 21. 193, 5. 8. 18. 94, 9. 13. 195, 24. cf. Manius Aq.
 Coropius, trib. pl. (Publ. Aq. Gallus) V, 77, 4.
 Coropius v. Marcus Aq.
 Coropium (Κορόπιον), urbs V, 217, 3.
- Aquinus, Metelli legatus III, 101, 8. 10. 13.
 Arabes, Arabia I, 4, 11. II, 528, 15. 17. 529, 13. 534, 32. 555, 10. III, 63, 12. 66, 3. 75, 26. 76, 23. 80, 5. 228, 21. 229, 9. 230, 31. 232, 6. 235, 6. 306, 16. 354, 24. IV, 298, 30. 369, 24. 378, 17. 379, 19. 401, 31. 410, 10. Scenitae II, 522, 18. Arabicus sinus IV, 410, 7.
 Aracus II, 389, 7.
 Arar fluvius III, 382, 3. 389, 23.
 Arachosia III, 140, 21.
 Ἀρατήριον I, 32, 3.
 Ἀράσειον Sicyone V, 184, 25.
 Arati vita V, 136—186. adde: II, 234, 16. 241, 3. 16. 22. (eius vita citatur II, 241, 25.) IV, 119, 2. 23. 29. 120, 1. 2. 6. 128, 25. 129, 9. 12. 20. 28. 130, 3. 16. 17. 131, 12. 15. 136, 11. 138, 24. 26. 139, 6. 25. 140, 29. 141, 6. 16. 17. 20. 24. 143, 5. 13. 21. 25. 30. 32. 144, 5. 25. 30. 150, 8.
 Aratus iunior V, 181, 4. [22. 23. 183, 11. 185, 11.]
 Araxes amnis II, 529, 15. III, 223, 11. 224, 30. 31. IV, 391, 28. 393, 24.
 Arbaces Medus V, 117, 20.
 Arbela I, 270, 25. III, 315, 15.
 Arbelitis III, 226, 20.
 Arcades, Arcadia I, 8, 30. 29, 24. 61, 1. 79, 10. 121, 22. 141, 27. 329, 14. 420, 20. II, 86, 17. 103, 21. 106, 2. 25. 29. 107, 12. 247, 24. 249, 18. 272, 19. III, 158, 6. 15. 166, 19. 176, 3. 178, 25. 179, 20. IV, 128, 32. 129, 2. 25. 132, 22. 138, 22. 233, 17. 315, 21. V, 167, 27. Arcadicum festum Lycaea III, 422, 23.
 Arcadius vid. Lecanius.
 Arcesilaus Academicus II, 234, 11. V, 139, 11.

- Arcesilaus Spartanus II**, 482, 22. IV, 122, 26.
Archedamus Aetolus II, 62, 27.
Archedemus Aetolus II, 283, 26. V, 15, 17.
Archelaus, Antigoni dux V, 155, 18. 24. 156, 30. Berenices Aegyptiae maritus, Mithridatici Archelai f. IV, 348, 29. Cappadociae rex IV, 401, 28. Deliacus mercator II, 446, 16. Mithridatis praefectus II, 366, 20. 431, 18. 26. 436, 29. 437, 31. 439, 12. 440, 4. 442. 20. 28. 443, 7. 22. 444, 12. 16. 21. 445, 3. 21. 446, 18. 20. 22. 28. 29. 447, 1. 5. 17. 23. 448, 6. 13. 28. 449, 7. 469, 5. 505, 10. 507, 11. 509, 14. physicus II, 475, 26. poeta II, 474, 1. Spartanorum rex I, 83, 25. — locus II, 440, 7.
Archeptolis I, 251, 14. 21.
Archestratus I, 390, 29. II, 161, 9. 28. 403, 1. IV, 31, 12.
Archias Hierophanta II, 92, 25. Thebanus II, 87, 4. 25. 88, 29. 90, 28. 91, 3. 92, 6. 11. 15. 23. 26. 30. 93, 1. 11. 19. tyrannus III, 168, 11. 19. Phygadotheras IV, 234, 23. 28. 30. 235, 11. 14. 16. 18. 28. 236, 1. 19.
Archibiades Laconistes IV, 9, 27. 10, 4.
Archibius, Cleopatrae amicus IV, 424, 1.
Archidamia II, 320, 13. Agidis avia IV, 110, 28. 124, 31.
Archidamidas I, 102, 29. 103, 14.
Archidamus, Lacedaemoniorum rex I, 271, 9. 306, 21. 329, 31. 333, 13. 15. 20. III, 41, 10. 179, 31. 181, 10. 187, 28. IV, 325, 32.
Agesilai fl. III, 169, 26. 170, 6. 11. 22. 179, 18. IV, 109, 21. 22. 207, 13. Agidis pater I, 114, 2.
Agidis frater IV, 126, 13. 130, 23. 28. Agidis fl. IV, 109, 26.
- ὁ παλαιός IV**, 152, 11. Zenodami f. II, 490, 3. 17. III, 142. 24. 144, 1.
Archilochus poeta I, 4, 15. 122. 14. 300, 3. 328, 20. II, 352, 9. IV, 7, 16. 42, 14. 326, 19. V, 211. 7.
Archimedes II, 135, 22. 26. 137. 13. 27. 137, 4. 32. 138, 18. 28. 139, 3. 7. 140, 7. 141, 27.
Archippa, Themistoclis uxor I, 251. 14.
Archippus poeta I, 377, 1.
Architeles I, 226, 12. 16.
Archonides V, 37, 1. 11.
Archytas Pythagoreus II, 135, 31. V, 15, 14. 16, 29.
Arcissus II, 95, 19.
Ardea I, 275, 22. Ardeatae I, 267. 19. 275, 27. 276, 7. 16. 277. 1. 5.
Ardeus I, 24, 22.
Areopagitae I, 174, 3. 17.
Areopagus I, 173, 21. 32. 174. 7. 12. 13. 14. 177, 30. 188. 25. 229, 14. 305, 25. 307, 31. 308. 3. II, 483, 9. 488, 22. IV, 15. 4. 221, 29. 232, 4. 261, 29.
Ares v. Mars.
Arctaeus, Dionis f. V, 28, 9.
Arete, Dionysii mai. filia. Diana uxor II, 33, 24. V, 5, 14. 15. 17. 17, 30. 28, 10. 44, 31. 45. 3. 51, 1.
Arethusa, Macedoniae urbs I, 116. 16. Syriae IV, 379, 12.
Arens, rex Spartaee II, 319. 1. 4. 320, 4. 323, 13. 30. 325. 31. Cleomenis nepos, Acrotati f. IV, 110, 7. 8.
Argas Demosthenes dictus IV, 212. 11. poeta ib. 15.
Ἄργεα IV, 150, 24.
Argi (Argos) I, 241, 25. 300, 2. 385, 13. 389, 5. 397, 25. II, 106. 2. 246, 1. 253, 23. 270, 25. 283. 22. 25. 29. 324, 32. 325, 8. 327. 22. III, 212, 12. IV, 141, 3. 19.

32. 142, 1. 14. 143, 3. 13. 22.
144, 24. 145, 6. 11. 14. 16. 21.
150. 16. 23. 151, 19. 315, 21.
23. V, 137, 27. 31. 139, 19. 140,
10. 24. 158, 21. 160, 14. 161,
25. 162, 3. 20. 168, 1. 172, 11.
177, 3. 5. 178, 3.
- Argileonis* I, 108, 30.
- Arginusae* I, 338, 28. II, 388, 31.
- Argivi* I, 86, 12. 239, 16. 385, 13.
387, 9. 388, 27. 393, 22. 458,
16. II, 4, 17. 106, 25. 325, 11.
16. 27. 326, 19. 27. 328, 10.
383, 11. 406, 1. III, 13, 12. 30.
14, 2. 15. 161, 4. 9. 164, 21.
29. 32. 177, 8. IV, 144, 26. 145,
7. 150, 26. 28. 151, 10. V, 158,
11. 159, 1. 160, 18. 161, 23.
168, 21. 172, 27. 176, 32. 177,
11.
- Argius libertus* V, 212, 6.
- Argolis* III, 177, 10. IV, 129, 29.
148, 9. V, 161, 1. *Argolica* mu-
lier II, 46, 18. *Argolica scuta* I,
60, 11.
- Argus navis* I, 15, 16.
- Argyraspides* III, 132, 10. 136, 21.
137. 10 sqq. 138, 3. 5. 139, 5.
140. 20.
- Ariadna* I, 14, 24. 27. 15, 7. 16,
5. 10. 21. 28. 32. 17. 6. 18. 25.
19, 30. 26, 4. 74, 9. 76, 19.
- Ariadnae duae* I, 17, 13. *Ariadne*
Aphrodite I, 17, 12.
- Ariarxes*, *Cyri minoris amicus* V, 114,
10.
- Ariamenes* I, 234, 5.
- Ariamnes Arabs* III, 63, 12.
- Ariarathes*, *Mithridatis* f. II, 431,
15. III, 119, 16. 120. 17. 227,
27. 232, 18.
- Ariaspes*, *Artoxerxis* II. f. V, 135,
6. 7. 14.
- Arimanius* I, 247, 12.
- Arianius* II, 124, 14. III, 252, 10.
395, 32. 396, 13. 29. 397, 1.
IV, 85, 25.
- Arimnestus*, *Plataeensium praetor* II,
174, 20. 28. 175, 9. *Spartanus*
II, 183, 26.
- Ariobarzanes* II, 421, 26. 32. 422,
8. 447, 10. 449, 8. IV, 273, 29.
296, 16.
- Ariomandes*, *Gobryae* f. II, 485, 12.
- Ariovistus* III, 382, 24. 383, 11. 27.
- Ariphron*, *Periclis frater* I, 376, 10.
378, 15.
- Aristaeus* II, 247, 15. *Megalopolita*
II, 252, 21. 27.
- Aristagoras ludimagister* II, 508, 1.
- Aristander Telmesius*, *vates* III, 280,
7. 293, 16. 307, 9. 27. 315, 27.
318, 12. 336, 18. 338, 28.
- Aristeas Argivus* II, 323, 22. 24.
325, 22. *Proconnesius* I, 69, 23.
24. 27.
- Aristidis vita* II, 160—194.
comp. c. *Catone* ib. 227—233.
adde: I, 221, 18. 26. 224, 18.
230, 7. 232, 8. 17. 235, 6. 10.
236, 1. 239. 5. 7. 240, 7. 304.
28. 458, 30. 461, 12. II, 85, 31.
476, 24. 477, 8. 483, 8. 10. III,
15, 23. 83, 8. IV, 3, 30. 7, 13.
221, 10.
- Aristides Locrus* II, 6, 29.
- Aristidis Milesiaca* III, 80, 24.
- Aristion tyrannus* I, 130, 3. II, 432,
7. 434, 13. 447, 22. [519, 29.]
- Aristippus tyrannus* II, 323, 23. V,
158, 30. 159, 6. 17. 160, 2. 161,
3. 29. 162, 2. 10. 14. 163, 8.
- Aristippus Cyrenaeus* V, 16, 3. 18.
- Aristo*, *Pisistrati adiutor* I, 187, 8.
(II, 519, 29.) *philosophus* I, 221,
22. II, 215, 26. *Corinthius* III,
27, 20. 33, 17. *Aristo Chius*, scr.
II, 162, 28. IV, 217, 14. 236, 9.
- Aristo*, *Paeonum dux* III, 324, 14.
- Aristobule Diana* v. *Diana*.
- Aristobulus*, *rex Indaeorum* III, 229,
13. 235, 22. IV, 347, 27. 32.
Aristobulus scr. III, 293, 25. 206,
11. 298, 7. 302, 29. 331, 19.

- 362, 2. Aristobalus Cassandrinus, scr. IV, 230, 1.
- Aristoclitus, Lysandri pater II, 383, 20.
- Aristocrates, Hipparchi f. I, 82, 21. 116, 29. scr. II, 251, 14. contra quem Demosthenes IV, 220, 28. 222, 13. orator IV, 409, 24.
- Aristocritus III, 288, 23.
- Aristodemus I, 79, 12. III, 162, 29. Aristodemus tyrannus II, 234, 15. IV, 110, 11. Aristodemus Milesius IV, 300, 28. 307, 23. 308, 4. 9.
- Aristodicus Tanagraeus I, 309, 25.
- Aristogiton II, 194, 9. Aristogiton sycophanta IV, 10, 2. 7. 28. 11, 1. contra quem Demosthenes IV, 222, 17.
- Aristomache, Dionis soror II, 33, 25. V, 2, 29. 3, 8. 11. 5, 13. 19. 6, 11. 11, 22. 44, 30. 45, 3. 10. 51, 1.
- Aristomachus IV, 129, 31. V, 139, 8. Argivorum tyrannus V, 158, 12. 29. 177, 13. minor V, 162, 21. 168, 2. 7. 13. 19. 23. 31.
- Aristomenes Messenius I, 65, 31. IV, 125, 20.
- Aristonicus, Mithridatis navarchus II, 509, 17. Attali frater, Eumenis f. II, 281, 19. IV, 184, 32. Marathonius IV, 234, 31.
- Aristonus citharoedus II, 402, 9.
- Aristophanes, poeta com. I, 238, 22. 326, 27. 330, 32. 376, 28. 390, 5. II, 490, 29. III, 6. 4. 10. 13. IV, 303, 23. 410, 22. miles Alexandri III, 338, 2.
- Aristophon archon IV, 230, 17. orator IV, 7, 9. pictor I, 390, 24.
- Aristoteles Stagiritia I, 3, 1. 12, 11. 21, 23. 78, 11. 84, 9. 85, 1. 93, 31. 111, 14. 30. 116, 9. 164, 23. 180. 20. 189, 32. 229, 13. 274, 18. 301. 23. 307, 28. 309, 26. 326, 18. 327, 31. 459, 26. II, 84, 31. 101, 12. 193, 25. 26. 223. 20. 384, 5. 450, 6. 14. 481, 31. III, 2, 4. 19. 42, 5. 285, 18. 29. 24. 31. 286, 1. 8. 14. 20. 28. 297, 26. 338, 32. 340, 30. 341. 4. 342, 18. 20. 24. 361, 5. 363. 8. IV, 133, 19. 261, 12. V, 13. 4. Aristoteles Argivus IV, 144, 27. 31. V, 176, 27. dialecticus (Sicyonius) V, 138, 11.
- Aristoxenus, musicus et scr. I, 116, 22. 23. II, 15, 20. 193, 24. III, 282, 10.
- Aristratus, tyrannus Sicyonis V, 146, 30. 32. 147, 9. 11. 13.
- Aristus V, 52, 31.
- Arius philosophus IV, 418, 24. 2. 419, 2. 8. 11. 25.
- Armenia, Armenii I, 271, 20. II, 421, 31. 473, 21. 507, 6. 512, 20. 21. 513, 7. 518, 21. 521, 25. 29. 525, 19. 528, 22. 529, 10. 530, 12. 533, 32. 535, 9. 536, 25. 537, 4. 13. 540, 13. 541. 20. 544, 15. (Armenia ἡ μικρὰ II, 518, 23.) III, 61, 6. 18. 33. 31. 64, 4. 9. 65, 16. 20. 76, 8. 80, 9. 120, 29. 121, 15. 137, 5. 217, 8. 218. 23. 223, 5. 9. 224. 18. 30. 226, 15 (ἡ μικρὰ). 229. 18. 235, 3. 20. 413, 5. IV, 247. 24. 338, 28. 339, 1. 377, 3. 379. 19. 21. 380, 4. 9. 384, 6. 391. 29. 396, 2. 9. 10. 28. 32. 397. 23. 402, 5. bellum Armenium III, 221, 4.
- Armilustrum I, 63, 22.
- Arnaces I, 235, 24. II, 171, 27.
- Arpates, Tiribazi f. V, 135, 29.
- Arpinum (ἐν Ἀρπυσι) IV, 245, 15. Arpinas ager II, 331, 7.
- Arrhenides, Calliclis pater IV, 231, 32.
- Arrhidaeus, Philippi f. III, 288, 22. 26. 363, 29.
- Arrius v. Quintus Arrius.
- Arruntius, Lucius IV, 406, 24.

- Arsaces II, 422, 3. III, 60, 12. 18.
 73, 22. 269, 26. IV, 425, 32.
 Arsacidæ III, 81, 9.
 Arsames V, 135, 6. 9. 13. 26. 32.
 Arsanias fluv. II, 537, 16.
 Arsicæ (Artoxerxes) V, 105, 32.
 106, 13. 22.
 Arsius fluvius III, 104, 7.
 Artabaces, Armeniae rex III, 61, 18.
 cf. Artavasdes.
 Artabanus I, 245, 24. 246, 6. 11.
 14.
 Artabazus II, 184, 14. III, 117, 22.
 124. 1. 302, 27. IV, 428, 10. 13.
 Artageres, Cadusiorum dux V, 112,
 32. 113, 11. 13. 19. 114, 8. 117,
 15. 119, 12.
 Artasyras V, 115, 19. 23. 24. 30.
 118, 4.
 Artavasdes, Armeniae rex III, 64,
 5. 8. 65, 12. 21. 81, 11. 16. IV,
 379, 22. 380, 31. 392, 14. (22.)
 cf. Artabaces.
 Artaxas, Armeniae rex II, 537. 4. 8.
 Artaxata, urbs Armeniae II, 536,
 31. 537, 17.
 Artayctus I, 233, 2.
 Artemidorus, Graecus II, 513, 26.
 Cnidius III, 427, 3. 16.
 Artemis v. Diana.
 Artemisia I, 234, 14.
 Artemisium I, 225, 20. 227, 2. 6.
 22. 228, 9. 376, 7.
 Artemisius mensis III, 294, 30.
 Artemius Colophonius III, 337, 24.
 Artemon Periphoretus I, 327, 10
 15. 17.
 Arthmiadas I, 83, 19.
 Arthmius Zelites I, 225, 2.
 Artorius v. Marcus Artorius.
 Artoxerxes I. Longimanus I, 416,
 8. V. 105, 22. 23.
 Artoxerxis II. Mnemous vita V,
 105—136. adde: II, 114, 6.
 Arvernus III, 369, 17. 390, 19.
 Aruns, Porsenae f. I, 208, 27. 209,
 24. — Aruns Galios in Italiam
 evocat I, 266, 6. 11. — Aruns,
 Tarquinii f. I, 196, 1.
 Arybas, Arymbas, rex Epiri II, 285,
 11. III, 279, 29.
 Ἀσβολώμενοι II, 472, 7.
 Ascalis, Iphthae f. III, 95, 32. 96,
 3. 7. 8. 11.
 Ascanius I, 34, 22.
 Asclepiades grammaticus I, 154, 24.
 — Hipparchi f. IV, 20, 26. 32.
 Asculum II, 310, 29. 311, 26. III,
 191, 5. 6.
 Asdrubal II, 25, 27. 260, 4.
 Asia I, 81, 29. etc. II, 24, 2. etc.
 III, 46, 28. etc. IV, 17, 30. etc.
 V, 68, 30. etc. Asiatici oratores
 IV, 241, 25. Asiaticae urbes III,
 113, 15.
 Asia, Themistoclis filia I, 251, 26
 Asiaticus, libertus V, 204, 1.
 Asinarium festum III, 36, 28.
 Asinarus amnis III, 35, 29.
 Asinius IV, 353, 27. 354, 1. Asi-
 nius Pollio III, 265, 9. 396, 21.
 409, 23. 415, 2. IV, 87, 2. 11.
 Asopiae ager I, 162, 26.
 Asopis II, 525, 12.
 Asopus amnis II, 173, 29. 178, 14.
 Aspasia Atheniensis I, 323, 14. 27.
 324, 3. 9. 14. 20. 29. 325, 7.
 330, 30. 331, 4. 332, 10. 25. —
 Phocensis. Cyri pellex I, 324, 32.
 V, 131, 8. 132, 5. 12. 133, 19.
 Aspendus I, 403, 32.
 Aspetus (Achilles) II, 285, 5.
 Ἀσφάλιος Neptunus I, 33, 22.
 Aspis II, 325, 28. 326, 13. IV,
 142, 5. 145, 24.
 Assia II, 440, 6.
 Assus amnis II, 430, 6. 440, 3.
 Assyrii II, 528, 28. III, 66. 3.
 Asteria Salaminia II, 475, 17.
 Asteropus IV, 134, 25.
 Astura, χωρίον παράλιον τοῦ Κι-
 κέρωνος IV, 285, 13. 27. 286, 2.
 Astyochnus I, 401, 21. 25. 32. 402, 4.
 Astyphilus Posidoniates II, 493, 8.

- Asylum, Asylaesus deus I, 43, 25.
 Ateius, trib. pl. III, 58, 3. 12. 16.
 26. cf. Marcus Ateius.
 Athamani II, 274, 16. III, 258, 8.
 Athanis scr. II, 24, 16. 37, 19.
 Athenae, Atheniensis I, 1, 19. 2,
 12. 3. 6. 11. 32. etc. II, 28. etc.
 III, 1, 19. 4, 16. etc. IV, 1, 5.
 4, 20. etc. V, 4, 28. 9, 18. etc.
 Athenaeum et Athene v. Minerva.
 Athenodorus, Sandonis f., scr. I, 208,
 15.
 Athenodorus Cordylion IV, 44, 16.
 49, 10.
 Athenodorus histrio III, 312, 17.
 20. 23.
 Athenodorus Imbrius IV, 17. 26.
 Athenophanes Atheniensis III, 320,
 22.
 Athesis v. Atison.
 Athos mons III, 359, 13. 16.
 Atison fluvius (Athesis) II, 353, 15.
 354, 11.
 Atilii II, 228, 8. — Marcus Atilius
 I, 143, 23. — Atilius Vergilio V,
 209, 31.
 Atillius, M. Bruti amicus V, 87, 6.
 11.
 Atlanticae insulae III, 95, 10. Atlan-
 ticum mare II, 21, 8. III, 95, 7.
 113, 6. 228, 26. 387, 15. Atlan-
 ticus sermo I, 181, 30. 189, 3.
 15. 22. Atlantides IV, 114, 26.
 Atossa V, 127, 26. 128, 8. 130, 29.
 131, 31. 132, 21. 135, 4.
 Atrous in tragoedia IV, 242, 27.
 Atridae II, 478, 31.
 Atropatene IV, 380, 9. cf. II, 537,
 32.
 Attalia, urbs Pamphyliae III, 268,
 26.
 Attalus, Cleopatrae avunculus III,
 287, 27. 29. 289, 12. 342, 10.
 Attalus, rex Pergami II, 263, 28.
 29. Attalus Philometor I, 271,
 21. IV, 178, 6. 310, 30. Attali
 colossus IV, 401, 15.
 Atteius v. Ateius.
 Attes I, 121, 21.
 Attia, Caesaris Aug. mater IV, 383,
 6. 373, 15.
 Attica I, 11, 15. 18, 3. etc. II. 94,
 15. etc. IV, 14, 29. etc. V. 157,
 21. etc. — Attica choenix IV, 383,
 2. mulier III, 323, 20. navis I,
 163, 14. III, 32, 13. theatra I,
 12, 25. Atticae drachmae II, 418,
 9. Attici IV, 209, 11. 212, 10.
 Attici medimni II, 201, 15. III,
 416, 29. poetae I, 301, 6. Am-
 cum bellum II, 34, 32. 384, 14.
 Atticus, epistolae Bruti ad eum IV,
 283, 20. V, 78, 13.
 Atticus, Iulius V, 209, 11.
 Attilia, Sorani filia, Catonis mi-
 uxor IV, 42, 15. 43, 11. 15. 58,
 11.
 Attis I, 121, 21. Atties duo, alter
 Syrus alter Arcas III, 88, 9.
 Attius Tullus, Volscorum rex II,
 238, 16.
 Attius Varus IV, 90, 14. 30. 91,
 12.
 Aventinus mons I, 44, 3. 59, 24.
 63, 22. 138, 8. IV, 199, 19.
 Aufidius III, 114, 25. 27. 116, 22.
 Aufidius amnis I, 358, 6.
 Augures II, 40, 25. 122, 20. IV,
 167, 24. 273, 24. 350, 13.
 Augustus I, 142, 27. 143, 22. vide
 Caesar Octavianus.
 Augustus mensis I, 51, 30. 142. 27,
 II, 357, 29.
 Aulis II, 104, 10. 412, 7. III, 147,
 30.
 Aulus Gabinus IV, 68, 11. Aulus
 Pompeius, trib. pl. II, 347, 16.
 19.
 Aura (Ἄβρα) IV, 265, 30.
 Aurelia, Caesaris mater III, 372, 8.
 373, 4. 11. IV, 265, 27.
 Aurelius v. Caius, Onatius et Quintus.
 Autoclidis ἐξηγητικὰ III, 31, 31.
 Autoleon, Paeonium rex II, 298, 7.

- atolycus athleta II, 399, 1. 6. Autolycus, Sinopes conditor II, 524, 28. 525, 2. 4.
 automatia v. Fortuna.
 auxiliaris legio Othonis V, 224, 9.
 aximum, urbs Piceni III, 193, 8.
 xiochus I, 323, 20.
 xius flumen IV, 262, 32. 263, 1. (3.) Axii pons IV, 333, 25.
 xones Solonis I, 180, 17. 25.
 babyce I, 84, 25, 32. 85, 2. II, 100, 14.
 babilon II, 529, 13. III, 59, 26. 86, 26. 119, 8. III, 356, 7. 359, 22. 25. 30. 360, 4. V, 110, 31. 111, 2. 26. 124, 5. 6. Babylonia III, 320, 7. 321, 22. IV, 299, 4. 9. 388, 17. Babylonii III, 343, 25. Babylonica vestis II, 199, 23.
 acchae IV, 366, 5.
 acchiadae II, 383, 14.
 acchides eunuchus II, 517, 18. 31. 518, 5. 11.
 acchus I, 16, 13. 17, 14. 19. 30. 189, 11. 257, 4. II, 99, 2. 146, 3. 412, 22. 413, 30. 450, 22. 472, 20. 473, 20. 493, 15. 534, 17. III, 4, 2. 292, 14. 372, 15. IV, 295, 18. 303, 25. 366, 8. 368, 26. 401, 13. (14.) Bacchus Euius v. Euius. Omestes I, 233, 7. II, 104, 6. 171, 11. Bacchi mysteria III, 48, 11. 280, 18. festum (*Διονύσια*) III, 312, 25. cf. Liberalia. Bacchi statua V, 401, 11. templa II, 161, 6. III, 3, 32. — *οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῆται* IV, 136, 20. 397, 25. 398, 4. V, 70, 30. 185, 2.
 acchylides I, 122, 26.
 actra III, 86, 17. IV, 379, 28.
 Bactri III, 57, 30. Bactrianus equitatus III, 317, 5.
 acchius v. Marcus.
 actica III, 99, 10.
 Baetis fluvius II, 206, 4. III, 95, 6. 99, 10.
 Bagoas eunuchus III, 325, 22. alius III, 354, 16.
 Baiae II, 365, 28.
 Balbus II, 455, 14. v. Cornelius et Posthumius.
 Balinus III, 334, 28.
 Balissus III, 66, 32.
 Balta nympa I, 165, 29.
 Bambyce IV, 379, 12.
 Bandius, Lucius II, 131, 9. 15. 21. 23. 24. 29. 132, 6.
 Bantia, urbs Apuliae II, 153, 20.
 Barbuius V, 207, 11.
 Barca, Catonis minoris amicus IV, 71, 26. 29.
 Barcas Poenus I, 360, 30. cf. Amilcar Barcas.
 Bardyaei II, 377, 29. 379, 30.
 Bardyllis Illyrius II, 293, 28.
 Barylietae II, 270, 18.
 Barsine, Artabazi filia, Alexandri et Memnonis ux. III, 117, 22. 302, 24. Eumenis III, 117, 25.
 Basilica II, 216, 17. v. etiam Porcia basilica.
 Basillus v. Lucius.
 Basternae II, 47, 10. 49, 15.
 Bataces, sacerdos Idaeae matris II, 347, 10. 14.
 Batalus IV, 212, 4. 5. 8. (poeta, tibicen et Demosthenis cognomen.)
 Batavi V, 224, 21.
 Bathycles I, 158, 19.
 Batiatus Lentulus III, 47, 26.
 Bato Sinopensis, scr. IV, 119, 32.
 Batton Eudaemon I, 428, 11.
 Belaeus II, 373, 13.
 Belbina urbs IV, 129, 6. 15.
 Belgae III, 242, 2. 384, 11.
 Belitaras Persa V, 123, 6.
 Bellerophontes I, 449, 26.
 Bellinus III, 212, 19.
 Bellona (*Ἐρνώ*) II, 429, 2. 452, 11. eius templum II, 427, 3. 457, 4. IV, 250, 17.

- scriba V, 127, 1.
 , 298, 23.
 um II, 316, 8.
 , Mithridatis uxor II, 288,
 . 290, 7. Chia II, 517, 21.
 i. 10.
 , oppidum Epiri II, 290,

 I, 295, 22. 296, 1. 9. urbs
 oniae III, 255, 29. IV,
 2.
 IV, 393, 3.
 II, 328, 17. 329, 26.
 Luc. Calpurnius II, 337, 3.
 l. IV, 260, 6.
 m opp. V, 220, 22. 24.
 2. 223, 2. 225, 26. 226, 6.
 39, 31.
 158, 8. 14. 15. 16.
 ca Alexandrina III, 412, 17
 i II. 549, 25. Pergamensis
 99, 21.
 M. Calpurnius III, 238, 1.
 26. 239, 7. 246, 12. IV,
 7. 59, 5. 7. 66, 5. 19. 81,
 8, 17. 350, 19. Porciae f.
 2, 9. 72, 21. cf. Calpurnius
 blicius.
 22, 29.
 t II, 293, 28. 294, 1.
 Thracibus coloniam mittit
 es I, 310, 25.
 , urbs Thraciae I, 414, 23.
 , Bithyni I, 23, 3. 121, 21.
 8. 10. 416, 4. 6. II. 204,
 9, 14. 26. 431, 10. 447, 10.
 31. 503, 14. 504, 16. 508,
 10, 26. 511, 21. 540, 13.
 112, 24. 113, 9. 218, 16.
 1. 413, 4. V, 68. 30. 76,

 Demetrii dux V, 167, 2.
 183, 30.
 , philosophus, Cumanus IV,
 4. 182, 1. 184, 22.
 is iudicium V, 318, 14. 19.
 , Numidarum rex II, 337,
 28. 338, 6. 18. 364, 14. 419, 20
 22. 31. 420, 11. 421, 13. 422
 25. Libyrum rex IV, 401, 27.
 Boëdromia I, 24, 11.
 Boëdromion mensis I, 24, 10. 276
 22. 26. 271, 16. II, 184, 32. III
 315, 21. IV, 6, 19. 25, 24. 234
 16. 316, 27. 317, 3.
 Boeorix, Cimbrorum rex II, 35
 29.
 Boeotarchae II, 95, 10. 102, 22
 103, 3. 105, 28. 29. 31. 106, 2
 III, 148, 15. 169, 6. 178, 2
 IV, 225, 6. Boeotarchia II, 167
 10. 27. 119, 30.
 Boeotia, Boeoti I, 93, 21. 225, 17
 228, 8. 270, 16. 271, 3. 319, 2
 23. 333, 25. 375, 7. 376, 8. 377
 17. 25. 399, 20. 409, 7. 2. 3
 88, 10. 11. 96, 6. 97, 5. 11. 102
 27. 144, 17. 169, 22. 172, 2
 185, 1. 186, 21. 187, 4. 246, 2
 263, 16. 264, 2. 375, 4. 406, 2
 412, 23. 26. 413, 19. 415, 4
 416, 4. 431, 27. 32. 437, 2. 6
 13. 444, 10. 23. 447, 4. 450, 2
 468, 16. 469, 24. 470, 24. 503
 11. III, 12, 28. 13, 9. 28. 31
 148, 14. 17. 150, 13. 160, 4
 21. 162, 8. 166, 6. 167, 14. 168
 22. 171, 6. 173, 2. 5. IV, 9. 2
 14, 7. 21, 24. 22, 16. 229, 12
 313, 25. 330, 23. 26. 30. 331, 8
 11. 20. V, 149, 6. 182, 16. Boe
 ticum bellum II, 412, 4. II
 275, 4.
 Boii I, 55, 15.
 Bola I, 445, 5.
 Bollae I, 445, 11.
 Bona dea (*Γορνακεία*) III, 372, 1.
 IV, 256, 10
 Bononia IV, 284, 32.
 Bosphorus I, 24, 3. II, 431, 13. 535
 26. 555, 20. III, 221, 9. 30. 225
 18. 228, 13. 229, 2.
 Bottiaei I, 12, 11. 20. 21.
 Brachylles II, 263, 18.

- asidas I, 108, 29. 32. 109, 3.
 II, 383, 6. 8. 401, 11. III, 11,
 13.
 auron I, 164, 1.
 avennus, Gallorum rex I, 267, 14.
 32. 268, 11. 273, 31. 274, 23.
 281, 4. 11. 282. 1. 8. 13.
 avareus (Archimedes) II, 138, 23.
 avigines V, 92, 30.
 avitannia, Britannii III, 86, 14. 242,
 3. 379, 20. 387, 13.
 avitomartus, Gallorum rex I, 53,
 20. Britomatus II, 126, 13. 129, 7.
 avixillum V, 217, 24. 222, 14.
 230, 9.
 avrundusium, Brundasini II, 75, 29.
 211, 1. 451, 5. III, 58, 28. 215,
 16. 26. 254, 18. 24. 255, 2. 15.
 257, 4. 399, 7. 401, 4. 17. 28.
 402, 24. IV, 49, 4. 270, 12. 277,
 7. 10. 279, 11. 352, 15. 377, 9.
 402, 23.
 avrutii I, 365, 25. 30. 366, 6. 14.
 15. 17. 22. 32. 367, 2. 10. 12.
 II, 16, 31. 19, 26. 20, 7. 30,
 29. III, 45, 25. IV, 86, 8.
 avrutius Sura II, 431, 24. 432, 3.
 avrutus, Lucius Iunius I, 190, 22.
 27. 32. 191, 2. 15. 192, 5. 9.
 24. 25. 193, 23. 194, 27. 29.
 195, 32. 196, 8. 198, 2. 199, 15.
 19. 21. 205, 30. III, 423, 14.
 avrutus, Iunius, primus trib. pl. I,
 423, 30. 429, 28.
 avruti, Marci, vita V, 51—101.
 comp. c. Dione ib. 101—105.
 adde: III, 203, 18. 20. 25. 204,
 1. 2. 4. 409, 31. 416, 13. 419,
 3. 423, 21. 424, 2. 5. 12. 13. 16.
 25. 426, 11. 427, 5. 428, 1. 26.
 29. 429, 8. 16. 30. 430, 2. 6.
 431, 2. 5. 30. 432, 12. 13. 20.
 IV, 70, 18. 106, 6. 9. 12. 185,
 9. 280, 9. 14. 22. 281. 3. 283,
 19. 24. 285, 15. 292, 12. 356,
 21. 357, 17. 27. 358, 9. 11. 19.
 32. 364, 6. 10. 13. 21. 23. 25.
 27. 29. 30. 409, 26. 27. 426,
 10. 20. V, 1, 7. 2, 8.
 Brutus ὁ ἑταρος, Decimus Iunius
 Br. Albinus IV, 356, 5. V, 61,
 14. 68, 31. 76, 13.
 Brutus, Bruti filius, Pompeii partes
 sequitur III, 256, 9.
 Brutus, Carbonis dux III, 193, 23. 27.
 Brutus praetor, contra Syllam missus
 II, 428, 15.
 Brutus, liber Empyli de Caesaris
 caeda V, 53, 5.
 Brutus v. Decimus, Iunius, Marcus.
 Bubulcus I, 201, 22.
 Bucatius mensis II, 107, 10.
 Bucephalas equus III, 284, 6. 296,
 6. 318, 3. 330, 15. 348, 12.
 Bucephalia urbs III, 348, 19.
 Busiris I, 9, 4.
 Butas poeta I, 61, 16. Butas liber
 tus IV, 103, 20. 26. 31. 104,
 3. 6.
 Buteo v. Fabius Buteo.
 Butes, dux Persicus II, 478, 12.
 Buthrotum, urbs Epiri V, 74, 26.
 Byllis, urbs Illyriae V, 74, 28.
 Byzantium, Byzantini I, 319, 1. 408,
 25. 409, 3. 6. 13. 19. 20. 22.
 II, 189, 10. 477, 12. 28. 481, 4.
 III, 287, 7. IV, 13, 8. 15. 23.
 25. 69, 5. 70, 17. 20. 223, 20.
 262, 10. 272, 22.
 Cabiri, urbs et arx II, 512, 20. 513,
 11. 29. 517, 8. 555, 6.
 Cabiri dii II, 156, 11.
 Καδδύχοσ I, 92, 1.
 Cadmia, arx Thebarum I, 26, 17.
 II, 87, 8. 21. 95, 1. 13. 97, 24.
 100, 22. III, 167, 17. 168, 10.
 290, 27. IV, 24, 3.
 Cadmia, Neoptolemi soror II, 280,
 23.
 Cadmilus v. praef. ad I, 126, 15.
 Cadmus II, 440, 19.
 Cadusii V, 112, 32. 128, 19. 129,
 2. 5. 18.

- Caeci cognomen I, 428, 30.
 Caecias ventus III, 104, 24. 105, 7. 14.
 Caecilia, Metelli filia, Syllae uxor II, 425. 9. — Caecilia, Luculli mater II, 495, 21.
 Caecilius Metellus II, 331, 29. 332, 8. 9. 11. 334, 21. 25. 26. 335, 18. 20. 29. 32. 336, 3. 5. 8. 20. 337, 16. 23. 26. 338, 22. 360, 5. 13. 17. 361, 5. 8. 13. 27. 362, 6. 9. 15. (16.) 363, 12. 16. III, 189, 20. 195, 1. 4. 5. 8.
 Caecilius (Qu. Caec. Niger) IV, 244, 27.
 Caecilius orator IV, 210, 28. 274, 16. 289, 14.
 Caenon (Καινόν) arx III. 227, 23.
 Caepio I, 271, 19. II, 346, 4. 349, 2. 531, 26. III, 89, 18. 238, 15. 17. — Catonis minoris frater IV, 36, 13. 37, 21. 39, 20. 23. 42, 23. 45, 5. 21. 49, 5. cf. Servilius Caepio.
 Caesaris, C. Iulii, vita III, 364—432. adde: I, 142, 25. 298, 28. II, 77, 18. 334, 9. 11. 550, 29. III, 41, 29. 46, 25. 27. 31. etc. in vita Crassi. 197, 5. 11. 204, 3. 213, 26. 236, 17. 237, 11. 24. 29. 238, 3. 13. 14. 19. 239, 1. 5. 21. 240, 18. 242. 1. 19. 23. 26. etc. 279, 6. IV, 56, 20. 57, 3. 26. 28. 31. 58, 1. 3. 6. 59, 26. 60, 32. 61, 15. 23. 65, 5. 6—106. 257, 16—283. 350, 6—361, 9. 367, 29. 375, 3. 395, 31. 402, 31. 425, 18. 426, 8. V, 51, 30. 52, 9. 53, 5. 54, 7. 8. 12. 18. 55, 1. 13. 14. 16. 18. etc. in Bruti vita. 222, 5. 225, 13.
 Caesar Augustus Octavianus I, 54, 19. II, 156, 6. 21. 22. 24. 26. 158, 5. III, 356, 12. 429, 26. 432, 16. 17. IV, 105, 32. 282, 5—292, 10. 359, 18—377, 30. 393, 26—424, 26. V, 71, 6. 17. 21. 28. 31. 75, 18. 76, 8. 83, 23—90, 14. 94, 13. 32. 95, 6. 31. 97, 26. 100, 19. 20. 22. 25. 28. 105, 1. 3. 9. 188, 15. cf. Octavianus.
 Caesar, Caius (Caligula) I, 60, 3. cf. Caius.
 Caesar, Sextus Iul. II, 421, 21. 22.
 Caesar cf. Lucius.
 Caesares I, 375, 25. Caesarum forum V, 187, 10. cf. Palatium.
 Caesario, Caesaris ex Cleopatra I. III, 412, 31. IV, 395, 30. 413, 20.
 Caii Sempronii Gracchi vita IV. 186—203. comp. eius et Tiberi Gr. cum Agide et Cleomene ib. 204—208. adde: IV, 108, 22. et in Tiberii vita passim, cf. praesertim p. 166.
 Caius, nomen Romae vulgatum I. 71, 17. C. Acilius II, 221, 24. C. Annius III, 94, 10. 15. 23. 24. C. Antonius, triumviri avunculus Ciceronis in cons. coll. IV, 24, 18. 24. 249, 10. 17. 253, 21. 260, 1. 261, 23. 279, 27. (cf. Antonius.) C. Antonius praetor triumviri frater IV, 359, 15. 364, 26. V, 73, 31. 74, 22. 32. 75, 5. 76, 13. C. Aurelius III, 21, 13. (cf. Onatius.) C. Fabricius I. 306, 10. 308, 22. 27. 309, 1. 13. 24. 27. 310, 1. 6. 10. 19. C. Caesar, Tiberii successor in imperio V, 193, 13. 14. 17. 216, 29. C. Cannicius III, 51, 30. C. Cannelius III, 410, 9. C. Crassianus s. Crassinius III, 263, 20. 32, 408, 4. 5. C. Fabricius II, 231, 29. C. Fannius IV, 192, 29. 31. 193, 3. 195, 30. 196, 11. 19. C. Flaminius I, 342, 23. 343, 6. 21. 25. 344, 3. Caius, Germanici I. IV, 424, 28. C. Herennius II, 333, 14. 21. C. Laelius (Sapient) IV, 171, 30. C. Ligarius V, 60, 16.

1. C. Lusius II, 342, 30. 343.
 1. C. (Hostilius) Mancinus IV,
 68, 25. 169, 7. 170, 32. C. Mar-
 cellus II, 156, 23. IV, 373, 17.
 D. Marcius II, 125, 6. v. Corio-
 lanus. C. Marius II, 281, 24. 27.
 cf. Marius. C. Memmius II, 544,
 28. 31. v. Memmius. C. Metellus
 II, 457, 30. 458, 4. 6. C. Minu-
 cius I, 192, 9. C. Mummius II,
 429, 14. C. Octavius III, 429, 24.
 C. Oppius v. Oppius. C. Paccia-
 nus III, 80, 13. C. Piso scr. II,
 381, 7. C. Popilius III, 367, 22.
 C. Sulpicius IV, 255, 28. C. Tre-
 bonius IV, 76, 13. 30. 77, 1. C.
 Vergilius IV, 270, 9. C. Veturius
 IV, 189, 13. C. Villius IV, 184,
 20. Caius aliquis cum Mithridate
 educatus III, 232, 18.
 alanus III, 287, 5. 352, 10. 20.
 23. 355, 32.
 alauria II, 32, 5. 8. III, 212, 10.
 IV, 26, 20. 235, 6. 237, 9.
 alendae I, 46, 5. 120, 21. 142, 12.
 198, 31. IV, 239, 6.
 aleus (Qu. Fufius) III, 406, 11.
 V, 58, 16.
 allaeschrus I, 411, 4.
 allaici III, 375, 5.
 alliades III, 7, 29.
 allias I, 324, 11. 382, 19. 30. 383,
 2. II, 166, 23. 27. 32. 191, 12.
 20. 24. 29. 102, 1. 4. 232, 6.
 475, 11. 14. 487, 2. IV, 213, 14.
 allibius harmosta II, 398. 32. 399,
 6. 7.
 allicles, Arrhenidae f. IV, 8, 19.
 231, 31.
 allicrates I. 313, 11. 19. II, 181,
 28. III, 23, 18. 21. 182, 8.
 allicratidas I, 115, 11. II, 83, 20.
 24. 387, 11. 20. 23. 388, 2. 13.
 16. 28. 389, 14. V, 126, 12.
 allidromus mons II, 209, 11.
 allimachus Atheniensis II, 228, 32.
 Amisenus II, 518, 27. 539, 7. 11.
 poeta IV, 411, 16.
 Callimedon Carabus IV, 25, 14. 31,
 4. 33, 16. 26. 233, 10.
 Callinicus, cognomen I, 428, 8. II,
 330, 12.
 Calliphon Atheniensis exsul II, 436, 4.
 Callippides histrio I, 410, 7. III, 165,
 8. 15.
 Callippus Ath., Syrac. tyr. II, 11,
 29. 81, 6. 11. III, 20, 3. V, 14,
 1. 25, 6. 47, 11. 48, 3. 6. 23.
 49, 5. 12. 50, 6. 16. 32.
 Callisthenes philos. et scr., Olyu-
 thius I, 271, 2. II, 99, 19. 193,
 22. 463, 16. 485, 11. 486, 25.
 III, 180, 28. 310, 13. 318, 9.
 319. 15. 338, 31. 339, 1. 18. 21.
 29. 340, 12. 27. 30. 31. 341, 4.
 17. 23. 27. 342, 9. 13. Callisthe-
 nes orator IV, 229, 24. Callisthe-
 nes, Luculli libertus II, 551, 21.
 Callistratus, Mithridatis consiliarius
 II, 517, 4. orator IV, 212, 19.
 30. 220, 15.
 Callistus, C. Caesaris libertus V,
 193, 16.
 Calpurnia, Pisonis filia, Caesaris
 uxor III, 238, 19. 377, 6. 425,
 22. 20. 426, 5. 22. 32. IV, 359, 2.
 Calpurnius Bibulus III, 376, 14.
 377, 13. Calpurnius Lanarius III,
 94, 13. cf. Piso.
 Calpus, Numae f., et Calpurnia gens I,
 145, 12. 15.
 Calvinus v. Domitius et Lucius.
 Calvisius, Caesaris Octaviani amicus
 IV, 399, 18. 400, 4. Calvisius
 Sabinus V, 195, 21. cf. Domitius.
 Calydonia V, 149, 5.
 Camarinaei V, 24, 1.
 Cambyses III, 309, 22.
 Camerium, Camerini I, 62, 2. 5. 64,
 28. 32. II, 359, 26.
 Camilli vita I, 252—298. adde:
 I, 71, 22. 130, 23. 134, 13. 343,
 8. V, 212, 21. Camillus quid I.

- 126, 14. 15. Camilli nomen II, 329, 32.
- Campania, Campani I, 347, 23. 373, 29. II, 151, 26. 451, 27. III, 65, 32. IV, 67, 20. 243. 17. 263. 17. V, 24, 4.
- Camulatus V, 96, 26.
- Camurius V, 210, 19.
- Canathra quid III, 162, 30. 31.
- Canethus I, 22, 13.
- Canidius (Caninius) III, 241, 5. IV, 69, 11. 70, 18. 71, 6. 12. 16. 20. 377, 2. 385, 19. 397, 1. 10. 403, 28. 405, 11. 408, 6. 409, 5. 411, 20. V. 53, 26. 31.
- Caninius Rebilis cons. III, 419, 23.
- Canis sepulcrum (Κυνός σῆμα) I, 230, 4. II. 200, 29.
- Cannae I, 352, 10. 358, 6. II, 130, 5. 9. 25. 134, 7. 148, 5.
- Cannicius v. Caius.
- Canobus, urbs Aegypti IV, 161, 4. 372, 14. 427, 9. Canobicum Nili ostium I, 181, 27. III. 308. 28.
- Cantharus portus IV, 26, 9.
- Canuleia, virgo Ves'alis I, 130, 25.
- Canus V, 199, 21. 22. 25.
- Canusium II, 130, 6. 11. 150, 1.
- Canutius histrio V, 70, 32.
- Capaneus apud Euripidein II, 85, 8.
- Capenates I, 254, 21. 257, 7. 267, 20.
- Caphesias V, 140, 18. 141, 17.
- Caphis Phocensis II, 432, 31. 32. 433, 6. 437, 13.
- Caphisias tibicen II, 293, 6.
- Caphyae, urbs Arcadiae IV, 129, 28. V, 179, 23.
- Capitae (εἰς Καπίτας) IV, 286, 9.
- Capito v. Fonteius Capito.
- Capitolinus aedilis, Marcelli collega II, 122, 26. 123, 8. cf. Manlius et Quintus.
- Capitolium I, 54, 9. 55, 8. 10. 23. 66, 14. 125, 20. 134, 12. 203, 17. 204, 3. 10. 205. 6. 18. 264, 20. 272, 9. 11. 274, 23. 275, 8. 16. 277, 10. 16. 22. 278, 2. 280, 24. 283, 1. 284, 8. 290, 7. 291, 6. 9. 297, 27. 360, 26. 367, 24. II, 70, 15. 146, 21. 341, 27. 363, 1. 364, 15. 422, 27. 451, 23. 452, 13. III, 368, 31. 369, 11. 423, 8. 429, 19. IV, 73, 27. 179, 25. 181, 24. 182, 9. 183, 17. 184, 26. 189, 16. 197, 27. 198, 18. 269, 25. 272, 12. 282, 21. 358, 7. 360, 6. V, 51, 27. 67, 20. 28. 68, 10. 20. 213. 6. 216, 26.
- Cappadocia, Cappadoces II. 363. 16. 368, 18. 421, 25. 31. 429, 1. 431, 10. 447, 10. 469, 31. 502, 17. 513, 6. 522, 6. 528, 26. 542, 24. III, 61, 6. 112, 24. 113. 9. 119, 14. 120, 15. 121, 14. 16. 123, 9. 127, 14. 128, 30. 131. 22. 132, 5. 137, 6. 218, 22. 235, 3. 298, 10. 413, 5. IV, 105. 19. 273, 29. 291, 1. 24. 297, 4. 491, 28. Cappadox (Archelaus) II, 446, 29. 447, 24.
- Caprae palus I, 68, 13. 118, 11. 287, 23.
- Caprarii I, 179, 2. 201, 22.
- Capratinae Nonae I, 71, 14. 72, 12. 118, 9. 287, 13. 20.
- Capua I, 361, 8. 373, 29. II. 452, 6. III, 47, 26. 48, 15. IV, 193, 5.
- Carabus v. Callimedon.
- Caranus III, 279, 24.
- Carbilius v. Spurius.
- Carbo II, 346, 3. 446, 6. 453, 15. 454, 26. 455, 22. III, 93, 3. 94, 6. 110, 29. 192, 17. 193, 1. 10. 14. 21. 194, 7. 196, 16. 27. V. 78, 3.
- Cardiani III, 117, 3. 119, 22. 30.
- Cardianus Eumenes III, 89, 3. 116, 31.
- Caria, Cares I, 7, 23. 219, 8. 10. 213, 28. II, 183, 29. III. 151. 1. 30. 288, 29. 28. 289, 5. 303, 30. IV, 274, 20. 338, 17. V, 113,

32. 114, 3. 117, 32. 118, 6. 15. 146, 15. 17. Carica lingua II, 183, 30.
- crinna, dux Carbonis III, 193, 23.
- ermania III, 353, 28.
- ermenta, Carmentalia I, 60, 16.
20. 23. Carmentalis porta I, 278, 1.
- rneades Academicus II, 220, 32.
- 221, 7. 222, 3. 550, 7. IV, 241, 5.
- rueus mensis III, 36, 30.
- rnutes III, 389, 17.
- rrae, urbs Mesopotamiae III, 71, 9. 74, 21. 75, 13. 15. 76, 23.
- incolae III, 75, 19. 76, 10.
- arthago I, 321, 15. 369, 30. 371, 29. 372, 6. 391, 18. 26. II, 141, 23. 225, 18. 226, 17. 20. 258, 2. 279, 12. 25. 300, 31. 373, 29. 374, 10. 546, 18. III, 198, 7. 419, 14. IV, 191, 21. 195, 15. 197, 13. 206, 7. V, 5, 30. 45, 22. Carthago Armeniorum II, 538, 30. Carthago nova III, 94, 16.
- Carthaginenses I, 270, 31. 271, 11. 346, 18. 355, 16. 358, 9. 25. 359, 1. 369, 23. 370, 18. 371, 14. 374, 17. 30. II, 2, 30. 3, 10. 15. 7, 22. 29. 9, 7. 18. 25. 31. 10, 15. 11, 3. 18. 20. 12, 12. 16, 28. 18, 7. 16. 19. 23. 29. 21, 5. 26. 23, 17. 24, 27. 25, 1. 14. 18. 26, 11. 27, 19. 28. 28, 4. 17. 29, 3. 13. 22. 25. 30, 21. 23. 31, 2. 6. 11. 33, 31. 35, 1. 62, 1. 80, 9. 18. 122, 6. 8. 123, 10. 131, 10. 133, 17. 134, 1. 135, 2. 140, 14. 150, 8. 151, 19. 159, 31. 225, 21. 226, 4. 26. 227, 3. 233, 3. 312, 15. 313, 30. 314, 24. 315, 2. 6. 341, 4. III, 16, 20. 88, 13. 198, 14. 201, 10. V, 4, 32. 12, 5. 14. 22, 17.
- arvilius v. Spurius.
- aryatides saltantes V, 121, 31.
- arystus, urbs Euboeae V, 73, 6.
- asca III, 428, 10. 15. V, 64, 10.
12. 14. 16. 66, 18. 21. 25. cf. Publius.
- Caspium mare II, 529, 13. III, 84, 23. 223, 14. 224, 23. 31. 226, 13. 330, 12. 420, 4. IV, 425, 26.
- Cassander II, 286, 28. 287, 7. 290, 14. III, 131, 5. 360, 25. 32. 361, 2. 8. IV, 28, 18. 24. 30. 31. 29, 14. 220, 18. 237, 32. 299, 21. 300, 4. 301, 5. 308, 27. 313, 17. 20. 27. 322, 28. 323, 14. 326, 25. 328, 18.
- Cassandra, Priami filia IV, 114, 27.
- Cassandria, urbs Thraciae IV, 337, 4.
- Cassilinum I, 347, 24.
- Cassinus ager I, 347, 21.
- Cassius, praetor in Gallia III, 49, 31. Cassius, C., Crassi quaestor III, 63, 2. 65, 22. 66, 30. 74, 8. 75, 22. 26. 28. 32. 76, 7. 22. 204, 3. 419, 4. 423, 32. 424, 1. 13. 19. 25. 426, 11. 427, 25. 431, 3. 18. IV, 280, 14. 22. 356, 21. 357, 17. 358, 8. 11. 364, 6. 10. 17. 19. 367, 20. 426, 9. V, 52, 1. 56, 7. et saepe in Bruti vita. Cassius Sabaco II, 333, 5. 7. Cassius Scaeva III, 379, 12. vide Quintus.
- Castor et Pollux v. Dioscuri.
- Καστόρειον μέλος I, 105, 27.
- Castulo, Celtiberorum urbs III, 90, 5.
- Castus, dux Crassi III, 51, 31.
- Καταιβάτης Demetrius IV, 302, 25.
- Catana, urbs Siciliae I, 394, 22. II, 13, 15. 18, 27. 31. 19, 14. 30, 31. 33, 28. 34, 8. 156, 9. III, 20, 21. 21, 1. 4. 12. 16. 22, 8. V, 50, 20. Catanaei III, 20, 29.
- Cataonia IV, 340, 10.
- Catilina, L. Sergius II, 546, 17. III, 54, 22. 31. III, 370, 10. 11. 26. IV, 56, 5. 7. 12. 60, 6. 253, 9. 16. 24. 254, 11. 19. 255, 8. 10. 12. 258, 1. 259, 29. 261, 2.

- Charopus Machata II, 261, 7.
 Charybdis V, 15, 26.
 Chelidoniae insulae II, 484, 26. 486,
 24. 30.
 Chersonesus I, 310, 23. 320. 3. 9.
 II, 386, 26. 391, 9. 392, 6. 487,
 19. 24. 500, 18. 525, 7. III, 116,
 32. IV, 13. 7. 322, 10. Cherso-
 nesitae II, 394, 10. III, 139, 7.
 141, 11.
 Chersonesus Syriae, urbs IV, 343,
 8. 344, 23.
 Chileus Arcas I, 225, 8.
 Chilo, Catonis servus II, 218, 5.
 Chilonis, Leotychidae filia II, 319,
 2. 321, 1. 25. 27. Leonidae filia
 IV, 121, 4. 122, 5.
 Chiron I, 302, 4.
 Chius, Chii I, 399, 19. 22. 413, 16.
 II, 189, 2. 480, 27. 485, 4. 498,
 32. IV. 6, 2. Chiorum urbs I,
 385, 6. Chium vinum IV, 310, 7.
 Chlidon Thebanus II, 90, 4. 10.
 Choaeac mensis I, 47, 5.
 Choerilus poeta II, 401, 30.
 Choes, festum Ath. IV, 410, 30.
 Cholargensis curia I, 300, 27. III,
 15, 32. Cholargensis Xenocles I,
 313, 17.
 Chrysa I, 24, 15.
 Chrysantes in Cyropaedia II, 159,
 11.
 Chrysermus IV, 160, 13. 31.
 Chrysippus philosophus V, 136, 12.
 Chrysis scortum IV, 314, 14.
 Chrysgonius I, 410, 6. L. Cornelius
 Chr., Syllae libertus IV, 240, 11.
 18.
 Chthonia Ceres III, 212, 8.
 Ciceronis, M. Tullii, vita IV, 238
 —288. comp. c. Demosthene ib.
 288 — 292. adde: II, 48, 14.
 214, 16. 278, 3. 546, 16. 548,
 30. 549, 2. 550, 11. 551, 14. III,
 41. 30. 54, 26. 29. 32. 55, 3.
 13. 237, 5. 9. 239, 20. 240, 7.
 19. 24. 252, 2. 255, 11. 256, 13.
 366, 6. 15. 367, 13. 370, 9. 19.
 25. 371, 6. 9. 12. 378, 7. 8.
 395, 9. 416, 12. 16. 418, 22.
 419, 6. 25. 421, 12. IV, 3. 8.
 41. 20. 53, 11. 13. 55, 20. 56,
 3. 10. (17.) 57, 13. 66, 5. 67, 3.
 13. 68, 8. 20. 69, 8. 73, 19. 74.
 5. 84, 11. 89, 23. 24. 27. 29.
 187, 14. 210, 23. 29. 32. 345.
 26. 28. 31. 347, 1. 351, 13.
 354, 1. 9. 360, 2. 16. 362, 8.
 18. 363, 1. 364, 28. 428, 6. 2.
 V, 60, 29. 68, 16. 71, 3. 16. 12.
 25. 75, 7. 76, 10. 13. 17. Cice-
 ronis epistolae III, 233. 15. Cato
 maior v. Cato.
 Cicero, M. Tullius, oratoris f. V,
 72, 32. 74, 30.
 Cicero, Qu. Tullius III, 388, 14. 20.
 cf. Quintus.
 Cilicia, Cilices I, 250, 22. II. 394.
 25. 493, 25. 502, 12. 15. 505,
 4. 522, 6. 524, 21. 31. 525, 1.
 17. 528, 26. 540, 12. III, 50. 23.
 29. 94, 22. 95, 31. 120, 28.
 122, 28. 211, 14. 215, 7. 216,
 18. 217, 6. 18. 218, 22. 224, 1.
 235, 5. 252, 2. 268, 28. 297, 7.
 298, 30. 300, 15. 328, 2. 334.
 1. 365, 11. 395, 9. 11. IV, 273.
 27. 32. 274, 17. 19. 291, 1. 322.
 25. 323, 13. 21. 339, 32. 341, 1.
 367, 18. 26. 378, 16. 396, 4.
 401, 27. (ἡ ἄνω.) V, 54, 15.
 Cilles, Ptolemaei dux IV, 298, 13.
 25.
 Cimber Tullius III, 428, 3. 7. cf.
 Tullius Cimber.
 Cimbri I, 271, 18. II, 339, 4. 18.
 340, 13. 344, 25. 28. 353, 11.
 355, 11. 17. 29. 356, 2. 19. 357,
 23. 372, 16. 379, 23. 531, 27.
 III, 89, 17. 90, 3. 381, 30. 385,
 3. (389, 28.) V, 227, 31. Cim-
 bricae victoriae II, 546, 11. III,
 369, 2.
 Cimberii II, 339, 29. 340, 12.

- nmerius bosporus I, 24, 3.
 monis vita II, 470—495 comp.
 Lucullo ib. 552—556. adde:
 1, 32, 29. 33, 3. 223, 28 239,
 25. 243, 16. 250, 22. 32. 303,
 3. 304, 29. 305, 3. 307, 20. 308,
 3. 16. 22. 25. 309, 1. 2. 3. 6.
 14. 27. 310, 1. 3. 317, 11. 328,
 18. 329, 5. 6. 12. 373, 6. 375,
 1. II, 85, 32. 173, 21. 188, 13.
 17. 22. 192, 7. 14. 200, 24. 270,
 3. IV, 221, 5. 10. Cimón, Cimo-
 nis avus II, 474, 17. Cinonia
 monumenta II, 495, 8.
 ceas Thessalus II, 290, 32. 300,
 3. 16. 21. 25. 27. 301, 3. 10.
 16. 19. 302, 24. 306, 21. 26.
 308, 6. 11. 23. 309, 7. 310, 21.
 312, 25. IV, 12, 17.
 gonius Varro V, 198, 1. 19.
 ana, L. Cornelius II, 375, 6. 8.
 21. 25. 376, 3. 377, 12. 13. 19.
 178, 7. 380, 2. 446, 6. III, 42,
 5. 44, 12. 91, 18. 24. 30. 32.
 32, 8. 16. 19. 23. 33, 1. 190,
 10. 12. 191, 7. 192, 4. 8. 16.
 164, 11. 430, 32. IV, 254, 15.
 V, 68, 7. 9. (70, 8.) 73, 24. 78,
 3. cf. Lucius.
 ana, C. Helvius, poeta III, 430,
 21. V, 69, 31. 70, 8. 17.
 caeum I, 444, 27. II, 368, 19.
 II, 420, 13. IV, 285, 29.
 ce I, 34, 24.
 ci Romanorum II, 72, 4. Circus
 Flaminius II, 152, 12. 545, 8.
 Circus maximus I, 59, 20.
 caeton II, 331, 6.
 rha, Cirrhaei I, 116, 21. 122, 9.
 164. 20.
 sus III, 327, 22.
 susa fons II, 413, 28.
 ραϕις, insigne regum asiat. I,
 248, 16. 19. III, 223, 27.
 haeron II, 174, 13. 31. 175, 3.
 176, 30. 413, 8. IV, 229, 18.
 Citium II, 494, 15. Citiei II, 495, 8.
 eorum rex III, 317, 27.
 Cius, urbs Asiae IV, 17, 30.
 Clarium fanum III, 212, 7.
 Clarius amnis I, 182, 3.
 Clastidium, vicus Gallicus II, 126,
 20.
 Claudia IV, 168, 3.
 Claudiorum gens I, 212, 14.
 Claudius, nomen Romanum I, 428,
 30. cf. Appius.
 Claudius Caesar V, 195, 28. 205,
 15. Claudius, Drusi filius, impe-
 rator IV, 424, 27. 31. 32. Clau-
 dius Marcellus I. 53, 20. 21. 362,
 29. (31. 367, 28.) 363, 12. 14.
 20. 24. 366, 25. 367, 25. II, 350,
 30. 351, 22. cf. Marcellus.
 Clazomenae I, 405, 12. III, 17, 32.
 Cleaenetus, Cleomedontis f. IV, 314,
 29.
 Cleander II, 233, 31.
 Cleandridas I, 322, 11. 18. Gylippi
 pater III, 37, 2.
 Cleanthes Stoicus I, 381, 3. Clean-
 thes medicus, Catonis libertus IV,
 103, 19.
 Clearchus Macedo IV, 224, 23. La-
 cedaemonius V, 109, 32. 111, 27.
 29. 112, 1. 17. 24. 25. 117, 12.
 121, 23. 26. 32. 122, 1. 3. 6
 11. 18. 21. 23. 28.
 Clementiae templum III, 418, 32.
 Cleobis I, 183, 29.
 Cleocritus Corinthius II, 170, 27.
 185, 18.
 Cleodaeus, Hylli f. II, 285, 3.
 Cleomantis Laco, vates III, 336, 19.
 Cleombrotus, rex Spartaë II, 95, 16.
 102, 24. 105, 7. 13. 468, 22.
 III, 168 21. 171, 4. 173, 15. 32.
 IV, 121, 3. 6. 9. 17. 122, 6. 9.
 16. 18. 125, 28. Cleombrotus iu-
 nior, Leonidae gener IV, 110, 2.
 117, 8. 11. 14. 120, 28.
 Cleomedes Astypalensis I, 69, 23.
 28. 70, 8.

- Cleomedon IV, 314, 29. 315, 2.
 Cleomenes Spartanus I, 164, 16.
 Cleomenes demagogus Ath. II, 397, 26.
 Cleomenis vita IV, 126 — 164.
 adde: II, 237, 18. 25. 28. 238, 1. 5. 9. 21. IV, 109, 4. 110, 3. 4. 8. V, 168, 26. 30. 169, 4. 10. 16. 170, 5. 19. 20. 27. 171, 5. 12. 16. 29. 172, 1. 4. 8. 10. 16. 19. 22. 173, 3. 28. 174, 14. 175, 1. 15. 176, 25. 177, 1. 2. 178, 29.
 Cleon Atheniensis I, 334, 11. 21. 336, 20. III, 3, 2. 4. 23. 6, 4. 9, 6. 11. 10, 21. 11, 7. 13. 84. 8. 20. 85, 16. IV, 166, 19. 303. 6. Cleon Halicarnassensis II, 410. 11. 16. III, 163, 23. Cleon. Sicyonis tyrannus V, 137, 11.
 Cleonae, Cleonaei II, 4, 17. 401, 13. IV, 26, 21. 143, 4. 235, 2. V, 161, 20. 21. 30. 162, 3. 8.
 Cleonice Byzantina II, 477, 13. 30.
 Cleonymus Spartanus II, 318, 28. 30. 319, 4. 6. 13. 32. 320, 9. 321, 3. Sphodriae f. III, 169, 25. 30. 170, 4. 7. 12. 21. 174, 2.
 Cleonides, Ptolemaei dux IV, 306. 1.
 Cleonymus, Cleomenis f. IV, 110, 7. 13. Spartanus IV, 330, 24. 30.
 Cleopater V, 173, 22.
 Cleopatra, Philippi uxor III, 287. 27. 31. 289. 12. 22. 307, 29. 355, 2. 4. Alexandri M. soror III, 120, 5. 126, 15. Mithridatis filia II, 524, 5. 8. Aegypti regina III, 411, 3. 7. 24. 412, 1. 30. IV, 355, 17. 367, 13. et saepissime in Antonii vita. Cleopatra, Antonii ex Cleopatra filia IV, 318, 26. 424, 8.
 Cleophanes Ath. IV, 12, 19.
 Cleophantus I, 251, 15.
 Cleoptolemus II, 275, 4.
 Cleora, Agesilaus uxor III, 163, 7.
 Clepsydra, fons Athen. IV, 376, 3.
 Clidemus scr. I, 15, 13. 24, 12. 229, 16. II, 184, 16.
 Climax III, 297, 20.
 Clinias, Alcibiadis pater I, 170. 1. 376, 7. 384, 29. Arati pater I, 137, 13. 17. 24. 143, 7.
 Clisthenes I, 300, 29. II, 162, 11. 488, 29.
 Clitarchus scr. I, 245, 19. III, 33. 17.
 Clitomachus Academicus IV, 24. 1. 241, 8.
 Clitoria, Cimonis uxor II, 489, 12.
 Clitorii I, 79, 12.
 Clitus III, 292, 11. 295, 28. (ὁ ἄλλος.) 336, 7. 11. 14. 21. 23. 2. 337, 2. 6. 8. 20. 26. 338, 9. 1. 30. IV, 32, 10. 15. 22. 33, 14. Bruti servus V, 99, 22. 23.
 Clodia, Luculli uxor II, 545, 28. 51.
 Clodii sorores IV, 266, 15. 19. 29. (Quadrantula.) Caesaris Octavianii uxor IV, 362, 31.
 Clodius (Appius Clodius Glaber sae. Florum) III, 48, 18. 21. Clodius Celsus Antiochiensis V, 19. 31. Clodius Macer V, 196, 2. 27. 196, 27. (198, 26. Maxima sae.) Publius Clodius demagogus III, 236, 31. 239, 18. 240, 9. 12. 20. 23. 30. IV, 53, 8. 12. 13. 19. 67, 13. 68, 7. 20. 30. 61. 5. 73, 20. 21. 22. 24. 25. 26. 74. 1. 79, 22. 265, 16. 17. 24. 27. 1. 4. 14. 21. 22. 26. 28. 27. 2. 11. 17. 21. 268, 3. 12. 1. 30. 269, 3. 16. 22. 31. 271. 4. 15. 23. 26. 32. 272, 11. 14. 18. 26. 347, 11. 15. 355, 13. 31. 19. V, 69, 21. Clodius scr. I, 117, 12. Clodius V, 95, 29. 61. Appius et Publius.
 Clodones III, 280, 19.
 Cloelia I, 209, 10. 20. 32. 210. 4. Syllae uxor II, 425, 15. 18.
 Cloeliae fossae I, 446, 13.

- Cloelius, dux Carbonis III, 193, 23.
 cf. praef.
 Clunia, urbs Iberiae V, 191, 14.
 Clusium, Clusini I, 133, 30. 134, 2.
 205, 31. 267, 5. 13. 15. 28. 208,
 1. 4. 14.
 Cluvius Rufus, Marcus V, 214, 18.
 Clymene I, 30, 31.
 Cnacion amnis I, 84, 25. 32. 85,
 2. II, 100, 15.
 Cneius Cornelius II, 126, 3. 128,
 14. Cn. Fulvius II, 148, 18. 27.
 Cn. Octavius II, 65, 6. 30. Cn.
 Pompeius, Pompeii M. f. III, 254,
 21. 267, 6. IV, 367, 29.
 Cnidus, Cnidii I, 404, 14. II, 484,
 27. 498, 31. III, 160, 24. 410,
 23. V, 125, 23.
 Coossus I, 16, 2.
 Coalemus (Cimon) II, 474, 18.
 Cocceius V, 228, 14.
 Cocles I, 206, 24. 27. 32.
 Codrus I, 154, 30.
 Coelesyria IV, 378, 15. 395, 29.
 Coelius. M. Coel. Caldus, *v. praef.*
 ad III, 193, 23. — IV, 405, 8.
 Coenus III, 347, 18.
 Coi I, 157, 28. 158. 6. II, 498, 30.
 Colchi, Colchis I, 26, 11. II, 513,
 5. III, 223, 7. 235, 4. ἡ ἄνω
 III, 218, 23. Colchica terra III,
 225, 14.
 Colias I, 162, 3. 8.
 Collatinus *v. Tarquinius.*
 Collina porta I, 131, 19. 274, 4. II,
 455, 7.
 Colonis vicus II, 253, 22.
 Colophonii II, 35, 26. 499, 1.
 Colyttus IV, 218, 29.
 Comias I, 189, 26. 28.
 Cominius I, 424, 10. 14. 426, 6. 9.
 427, 29. *cf. Pontius.*
 Comitium I, 45, 15. 58, 24. 147,
 11.
 Commagene, Syriae provincia III,
 235, 24. IV, 376, 14. 401, 29.
 Concordiae (*Ἐπιφωλας*) aedes I,
 297, 29. 298, 5. IV, 202, 18.
 255, 24.
 Connidas, Thesei paedagogus I, 3,
 31.
 Conon I, 170, 19. 415, 29. II, 393,
 4. 14. 23. 423, 9. III, 160, 25
 166, 29. V, 125, 6. 7. 18. 23.
 Conopion IV, 35, 5.
 Consa oppidum II, 258, 24.
 Considius III, 377, 30. 378, 1.
 Consta *v. Publius Consta.*
 Consualia festum I, 51, 31.
 Consus deus I, 49, 19.
 Copillus, Tectosagum dux II, 420,
 19.
 Coponius III, 74, 22. 28.
 Coracesium, promontor. Ciliciae III,
 216, 18.
 Corcyne, Ariadnae nutrix I, 17, 17.
 Corcyra, Corcyraei I, 328, 32. II,
 75, 30. 293, 30. 295, 9. 12. IV, 72,
 21, 89, 22. 224, 3. Corcyraeae
 naves II, 8, 17.
 Corduba III, 380, 20.
 Cordylion *v. Athenodorus.*
 Κόρη I, 28, 23. *v. Proserpina.*
 Corea, τὰ Κόρεια, festum Proserpi-
 nae V, 49, 15.
 Corinium III, 398, 22.
 Corfluus, Caesaris amicus III, 406,
 9. 413, 27.
 Corinthus, Corinthii I, 9, 23. 22,
 16. 93, 12. 157, 24. 224, 14.
 242, 24. 26. 328, 32. 329, 19.
 28. 387, 25. 392, 28. II, 3, 1.
 13. 19. 4, 18. 29. 5, 21. 7, 19.
 25. 26. 8, 1. 10. 9, 17. 21. 10,
 8. 15. 11, 1. 10. 12. 3. 8. 13,
 20. 22. 14, 5. 16. 25. 15, 2. 9.
 14. 16, 4. 26. 17, 3. 29. 18, 20.
 19, 22. 29. 20, 3. 7. 21, 1. 12.
 22, 3. 9. 16. 23, 14. 25. 29. 24,
 4. 5. 11. 12. 25, 5. 11. 27. 26,
 23. 27, 10. 30, 11. 19. 33, 5.
 6. 10. 36, 13. 38, 8. 185, 19.
 21. 208. 7. 257, 12. 268, 5. 27.
 271, 30. 31. 32. 323, 11. 329,

27. 383, 14. 406, 9. 491, 9. III, 8, 10. 11. 12, 28. 24, 31. 25, 29 27, 21. 85, 4. 158, 6. 159, 26. 160, 14. 164, 19. 21. 24. 165, 24. 166, 8. 12. 14. 289, 7. 292, 23. 303, 15. 419, 15. IV, 110, 9. 119, 23. 141, 31. 143, 5. 12. 15. 23. 144, 5. 145, 10. 19. 224, 2. 306, 3. 13. 315, 22. 335, 1. 343, 21. 345, 7. 18. 408, 15. 20. V, 1, 2. 4. 46, 21. 23. 30. 143, 12. 13. 148, 17. 149, 30. 150, 15. 151, 11. 156, 8. 13. 27. 158, 19. 27. 161, 31. 162, 4. 167. 5. 8. 173, 2. 7. 19. 26. 174, 14. 175, 14. 176, 14. 26. 177, 20. Corinthiae naves II, 8, 17. Corinthia terra III, 8, 10.
- Coriolani, C. Marci, vita I, 418 — 457. comp. c. Alcibiade ib. 457—461.
- Corioli I, 424, 9. Coriolani I, 424, 17.
- Cornelia, Cinnae filia III, 364, 11. 368, 11.
- Cornelia, Marii coniux II, 366, 1.
- Cornelia, Scipionis Afr. filia, mater Gracchorum IV, 165, 12. 19. 24. 25. 168, 11. 172, 9. 190, 4. 5. 7. 10. 13. 197, 23. 203, 9.
- Cornelia, Scipionis Metelli filia, Pompeii uxor III, 247, 4. 15. 258, 14. 267, 6. 8. 24. 32. 268, 1. 271, 22. 272, 9. 274, 1.
- Cornelius Balbus III, 422, 16.
- Cornelius Cethegus II, 129, 6.
- Cornelius Cossus I, 53, 18. 21. II, 129, 6.
- Cornelius Dolabella IV, 421, 14.
- Cornelius Laco V, 196, 9. 16. 209, 1. 8. 211, 6. 212, 24.
- Cornelius Lentulus I, 360, 6. 12. 17. Corn. Lent. Sura IV, 253, 25. 30. 254, 5. 20. 255, 5. 256, 1. 258, 26. 259, 1. 31. 261, 2. 268, 15. 346, 26. 30.
- Cornelius Merula II, 375, 7. 380, 20.
- Cornelius Nepos II, 156, 5. 158, 4. cf. Nepos.
- Cornelius [Phagita sec. Sueton.] Syllae libertus III, 364, 31.
- Cornelius, Publius, consul I, 147, 2.
- Cornelius Scipio v. Scipio.
- Cornelius, nomen II, 330, 7. v. etiam Caius et Cneius.
- Cornificius v. Lucius.
- Cornua (*Κέραια*) I, 232, 27.
- Cornutus II, 378, 16. 21.
- Coroebus I, 313, 13.
- Coronea I, 319, 31. 376, 9. II. 415, 22. III, 158, 6. 160, 22.
- Corrhagus (legebatur Corrhæus) Stratonices pater IV, 294, 30. Demetrii Pol. ex Eurydice fil. IV, 345, 25.
- Corsica III, 215, 11. 258, 20.
- Corvinus v. Messala et Valerius.
- Corynetes I, 6, 30. 73, 18.
- Cos I, 404, 15.
- Cosconius III, 413, 22.
- Cosis, regis Albanorum frater III 225, 29.
- Cossa v. Consa.
- Cossus v. Cornelius et Licinius.
- Cossinius III, 49, 7. 13.
- Cothurnus, Theramenis cognomen III, 2, 25.
- Cotta, Luc. Aurelius, consul II. 350. 1. 7. — praetor in Hispania II. 99, 8. — L. Aurunculeius Cottae Caesaris legatus III, 388. 13. v. etiam Lucius et Marcus.
- Cotylon v. Varius.
- Craneum (*Κρανεῖον*), lucus prope Corinthum III, 292, 24.
- Crannon, urbs Thessaliae I, 271. 3. IV, 23, 18. 234, 15. *ἡ πρὸ Κραννῶνα μάχη* IV, 302, 8.
- Crassianus, Crassinius v. Caius.
- Crassi, M. Licinii, vita III, 39—82. comp. c. Nicia ib. 82—87. adde: I, 370, 16. 22. II, 544, 13.

22. 546, 21. 548, 11. 550, 20.
 29. 454, 22. 455, 28. 456, 24.
 III, 1, 1. 208, 5. 11. 209, 6. 16.
 210, 13. 20. 26. 221, 3. 233, 20.
 237, 15. 242, 18. 21. 32. 243,
 26. 30. 245, 5. 269, 27. 374. 12.
 15. 375, 32. 376, 12. 23. 385,
 21. 25. 386, 4. 391, 30. IV, 53,
 24. 74. 8. 23. 75, 10. 76, 7. 103,
 27. (Pontifex Max. 172, 31.) 245,
 32. 246, 9. 14. 251, 31. 252, 2.
 5. 6. 262, 18. 23. 28. 31. 263,
 4. 5. 12. 267, 29. 272, 6. 376,
 9. 379, 17. 389, 13. IV, 91, 28.
 206, 9. P. Lic. Crassus filius IV,
 200, 9. cf. Publius.
- Craterus scr. II, 192, 22. 193, 1.
 collector *ψηφισμάτων* II, 486,
 31. Macedo III, 121, 11. 22. 122,
 1. 5. 9. 18. 22. 28. 123, 6. 32.
 124, 6. 12. 18. 125, 19. 32. 129,
 22. 326, 24. 327, 13. 15. 18.
 328, 3. 332, 32. 333, 4. 12. 334,
 11. 342, 10. IV, 17, 29. 23, 16.
 24, 6. 234, 18. 305, 17.
- Crates philosophus IV, 338, 11.
- Cratesiclea, Cleomenis mater IV, 131,
 6. 147, 7. 162, 31. 163, 19.
- Cratesipolis, Alexandri uxor, Poly-
 perchontis filia IV, 301, 7.
- Cratinus, poeta com. I, 180, 20.
 301, 9. 12. 313, 20. 27. 324. 18.
 II, 482, 8.
- Cratippus, philosophus Peripateticus
 III, 268, 12. 15. IV, 261, 27.
 262, 1. V, 72, 26.
- Craugis, Philopoemenis pater II,
 234, 2.
- Cremona V, 219, 18. 21. 220, 23.
- Creon, Menoecei pater II, 103, 32.
 in Sophoclis Antig. IV, 236, 2.
- Creophylus I, 82, 4.
- Creta, Cretenses I, 11, 13. 25. 12,
 2. 13. 14. 14, 23. 15, 6. 31. 16,
 1. 7. 17. 23. 33, 13. 81, 13. 29.
 90, 27. 116, 22. 24. 31. 165, 25.
 II, 53, 22. 54, 14. 62, 28. 31.
- 63, 6. 9. 142, 28. 240, 2. 246,
 23. 31. 247, 23. 282, 19. 283,
 17. 320, 5. 12. 323, 13. 325, 32.
 404, 7. (*ἀσὶ ψευσαί.*) 497, 16.
 III, 180, 29. 217, 13. 16. IV,
 131, 20. 145, 28. V, 68, 29.
 162, 16. 180, 19. 182, 16. Cre-
 ticum mare V, 182, 24. Cretica
 civitatis forma V, 46. 27. vitae
 ratio I, 81, 30. Cretici mores II,
 247, 25. *τοξόται* IV, 200, 29.
στόμας II, 413. 32. Creticum
 telum II, 322, 31. Creticae *πάλται*
 II, 72, 20. naves I, 14, 29. Cre-
 ticum tributum I, 73, 31.
- Crimesus, fl. Siciliae II, 26, 10. 27,
 15. 29, 10.
- Crispinus II, 154, 22. 155, 5. 14.
 V, 202, 21. 214, 28. 31. 215, 5.
- Critias, Callaeschri f. I, 411, 4.
 tyrannus 417, 4. scr. I, 88, 22.
 II, 491, 2.
- Critolaidas I, 164, 15.
- Critolaus, philos. Perip. I, 305, 22.
- Criton II, 162, 13.
- Crobylus, puer Corinth. III, 303, 14.
 demagogus Ath. IV, 223, 31.
- Croesus I, 158, 18. 182, 22. 30.
 183, 4. 10. 17. 23. 184, 5. 20.
 22. 27. 185, 3. 15. 17. 214, 22.
- Crommyonia sus I, 7, 26. 8, 3.
- Cronius mensis I, 9, 19.
- Croton I, 69, 28. Crotoniatæ III,
 319, 32.
- Crustumerium I, 53, 31.
- Cryptia Lacedaemoniorum I, 111,
 12. 112, 19.
- Ctesias historicus V, 106, 1. 110,
 17. 112, 31. 113, 17. 114. 6. 17.
 115, 17. 116, 28. 31. 117. 2. 5.
 9. 16. 121, 26. 122, 2. 123, 5.
 14. 125, 17. 19. 21.
- Ctesibius scr. IV, 213, 13.
- Ctesiphon IV, 230, 15.
- Ctesippus, Chabriae f. IV, 6, 30.
 222, 18.
- Ctesium, portus II, 479, 23.

- Culleo III, 240, 16. v. Terentius Culeo.
 Cumanii III, 423, 20. Cumanus (*Κυμαῖος*) IV, 172, 6. 182, 1. 184, 22. cf. Blossius.
 Cunaxa, vicus Babyloniae V, -111, 25.
 Cures, opp. Sabin. I, 120, 15.
 Cures novus I, 165, 30.
 Curio II, 436, 17. 20. Scribonius Curio, trib. pl. III, 250, 17. 19. 25. 251, 2. 8. 371, 8. 393, 17. 394, 20. 395, 16. IV, 48, 12. 13. 16. 347, 2. 9. 350, 7.
 Curius aedilis IV, 81, 4. Curii II, 228, 8. v. Manius.
 Curtius Sabinus I, 56, 5.
 Curtius lacus I, 56, 11. V, 210, 14.
 Cussaeorum gens III, 359, 4.
 Cyanaea insulae II, 486, 24.
 Cybernesia I, 14, 10.
 Cybisthus I, 160, 18.
 Cychreus I, 8, 17. 19. 162, 29.
 Cyclades II, 431, 19. IV, 321, 12.
 Cyclops I, 206, 30. II, 204, 23. V, 186, 32.
 Cydneus fl. III, 298, 32. IV, 368, 10.
 Cygnus latro I, 9, 5.
 Cyinda, arx Ciliciae IV, 323, 2.
 Cyllarabis, gymnasium II, 326, 3. Cyllarabium IV, 141, 11. Cyllarabis IV, 151, 15.
 Cylonium scelus I, 164, 30. 166, 19. Cylon I, 164, 31. 165, 8.
 Cyme I, 244, 14.
 Cynaegiri II, 228, 32.
 Cynisca III, 163, 12.
 Cynosarges, gymnasium Herculis I, 219, 11. 15.
 Cynosephalae I, 25, 15. II, 116, 18. 265, 11.
 Cypris I, 182, 19. II, 35, 23.
 Cyprogenia V, 133, 18. cf. Venus.
 Cyprus Cyprii I, 181, 32. 250, 21. 309, 27. 326, 7. II, 270. 6. 393, 15. 485, 15. 492, 30. 494, 3. 498, 15. 23. 551, 15. III, 239, 21. 270, 4. 273, 15. 305, 28. 312, 12. 385, 32. IV, 68, 25. 69. 4. 12. 70, 14. 17. 20. 71, 9. 73. 30. 79, 24. 27. 272, 22. 297, 19. 305, 31. 306, 6. 16. 307, 26. 308, 12. 309, 11. 312, 8. 324. 28. 326, 16. 378, 16. 395, 29. V, 53, 23. 28. 125, 7.
 Cypselus, Periadri pater V, 138, 18.
Κυρβεις I, 180, 20. 23. 25.
 Cyrene, Cyrenaei II, 234, 17. 497. 16. 23. 26. IV, 90, 11. 155, 14. 160, 4. 305, 10. 345, 23. 402. 11.
 Cyrnus fluvius III, 224, 28. 225, 21.
 Cyrnus v. Corsica.
 Cyrrhastica, Syriae provincia II, 341, 3. 376, 6.
 Cyropaedia II, 159, 11.
 Cyrus I, 16, 27. 184, 28. 31. 185. 1. 15. IV, 351, 24. V, 105. 30. 106, 32. Cyri thronus III, 314, 26. sepulcrum III, 355, 22. (28.)
 Cyrus minor, Darii f. I, 324. 30. 325, 2. 413, 26. II, 385, 16. 21. 27. 31. 386. 1. 387, 21. 388. 12. 15. 389, 4. 390, 15. 401. 12. 468, 23. V, 105, 28. 29. 106. 7. 15. 22. 25. 107, 6. 9. 14. 108. 1. 109, 20. 110, 1. 24. 30. 111. 4. 11. 26. 31. 112, 7. 16. 18. 19. 23. 24. 30. 113. (1.) 10. 12. 14. 15. 20. 24. 28. 30. 114. 7. 10. 11. 12. 13. 18. 25. 29. 31. 32. 115, 6. 10. 14. 15. 24. 27. 117, 16. 21. 29. 30. 32. 118. 1. 4. 11. 119, 12. 120, 19. 121. 21. 124, 8. 9. 11. 131, 2. 9. 12. 16. 19. 24.
 Cythera ins. III, 8, 5. 85, 14. 177. 13. IV, 155, 13.
 Cytheris (Volumnia) IV, 354, 19.
 Cyzicus, Cyziceni I, 399, 20. 21. 405, 15. 29. 406, 12. II, 506. 12. 28. 507, 24. 30. 508, 5. 13. 20. 509, 27. 540, 3. V, 76, 23

- acyli Idaei I, 138, 15.
 adalus I, 15, 18. 22. 25. 30.
 aesius mensis III, 294, 28. 362,
 4. 6. V, 184, 27.
 amachus Plataeensis I, 217, 16.
 II, 394, 28. 395, 8.
 amatici exercitus V, 216, 9.
 anagoras II, 500. 5. 8.
 anascus III, 301. 12. 25. 305, 18.
 333, 32.
 anastes Procrustes I, 8, 31.
 anastes scr. I, 271, 2.
 anippus Spartanus II, 140, 15.
 anochares IV, 122, 26. 123, 14.
 124. 6.
 anoclidas Thebanus II, 89, 12.
 93, 9.
 anocrates heros II, 174, 7. Laca-
 daemonius IV, 129, 22.
 anomon I, 301, 22. 25. 29. II, 162,
 1. III, 7, 15. Macedo III, 303,
 17. Damon Peripoltas II, 470, 32.
 171, 9. 20. 28. 472, 7. 12.
 anonides I, 307, 28.
 anophantus Eleus II, 240, 27. 30.
 anoteles IV, 153, 22. 25.
 anonyrias fluv. II, 32, 11.
 anoi II, 479, 1.
 anous II, 326, 20. 23.
 anodamis III, 287, 5. 352, 14.
 18.
 anodarii II, 514, 22. 23. 515, 4.
 anochus Thessalus IV, 224, 23.
 anophne IV, 114, 30.
 anordani II, 47, 6.
 anordanus I, 272, 30. ὁ ὑπασπιστῆς
 Brutus V, 99. 6. 24.
 anordanus, urbs Troadis II, 448, 21.
 anordius I, 222, 20. II, 165, 20. III,
 58, 2. 14. 294, 20. 296, 30. 298,
 2. 15. 26. 299, 12. 300, 4. 6.
 9. 15. 19. 32. 301, 6. 13. 17.
 10. 302, 3. 4. 5. 18. 20. 303,
 23. 308, 9. 312, 30. 313, 5. 8.
 14. 29. 314, 1. 18. 30. 315, 3.
 1. 14. 23. 316, 13. 16. 317, 1.
 118, 21. 32. 322, 20. 323, 14.
 15. 325, 18. 21. 328, 16. 329,
 14. 30. 334, 1. 342, 32. 356, 24.
 IV, 16, 27. Darius II. Nothus V,
 105, 26. 106, 23. 27. Darius, Ar-
 toxerxis II. f. V, 130, 26. 131,
 4. 8. 26. 132, 6. 133, 17. 134,
 11. 16. 19. 26. Darici nummi II,
 483, 18.
 Dascylitis palus II, 507, 19.
 Dassaretis II, 260, 23.
 Datis II, 165, 20.
 Decelea I, 398, 5. 412, 5. II, 390,
 31.
 December mensis I, 142, 3. 25.
 Dechas, supplicii locus IV, 124, 4.
 Decimus Brutus III, 426, 8. (vs. 9.
 Albinus dictus) 27. 427, 31.
 Deianira (Aspasia) I, 324, 17.
 Deidamia, Pirithoi uxor I, 27, 10.
 Aeacidis filia, Pyrrhi soror II,
 285, 16. 287, 32. 291, 20. IV,
 315, 26. 321, 9. 15. 323, 16. 23.
 345, 24.
 Deimachus, Autolycei pater II, 525, 5.
 Deioneus I, 7, 20.
 Deiotarus rex III, 58. 32. 266, 25.
 IV, 46, 5. 48, 19. 49, 3. 403,
 25.
 Delium I, 382, 13. II, 415, 29. 416,
 3. 446, 21. III, 7, 31.
 Dellius, scr. hist. IV, 367, 21. 29.
 400, 22.
 Delphi I. 4, 5. 6. 12, 15. 14. 18.
 21, 2. 23, 18. 70. 6. 83, 5. 84,
 20. 113, 5. 10. 130, 1. 5. 157,
 23. 158, 16. 162, 23. 164, 19.
 21. 28. 167, 6. 180. 29. 256, 12.
 260, 27. 321, 25. 28. 362, 12.
 II, 8, 11. 31, 15. 67, 24. 75, 31.
 129, 30. 174, 3. 186, 3. 8. 234,
 29. 244, 30. 271. 18. 383, 5.
 401, 9. 411, 13. 415, 7. 432, 27.
 32. 456, 4. 491. 26. III, 17, 25.
 30. 162, 16. 280, 31. 293, 4.
 326, 24. 361, 11. IV, 8, 6. 116.
 31. 242, 11. 304, 29. 332, 6. V,
 184, 12.

- Delphinium I, 10, 5. 14, 13. 17.
 II, 275, 18.
- Delus mons II, 98, 23. Delus, Delii
 I, 17, 23. 26. 30. 18, 1. 311, 8.
 II, 191, 5. III, 4, 7. 19. 25.
 28.
- Demades orator I, 172, 5. IV, 1, 5.
 12. 15, 8. 19, 7. 20, 27. 23, 25.
 27, 27. 31. 28, 14. 19. 152, 7.
 216, 5. 7. 217, 11. 17. 218, 27.
 220, 11. 230, 2. 7. 234, 21. 237,
 23. V, 186, 30.
- Demaenetus II, 36, 24. 29.
- Demaratus V, 106, 21. Spartanus I,
 103, 1. (248, 15. 19. 21.) Corinthius
 III, 157, 32. 288, 10. 18.
 323, 10. 342, 28. Rhodius IV,
 17, 26. Tarquinius pater I, 53, 24.
 203, 22.
- Demaretus Corinthius II, 22, 2. 25,
 14. 27, 27.
- Demarista, Timol. mater II, 4, 1.
- Demeas, Demadis f. IV, 28, 4.
- Demeter v. Ceres.
- Demetria, festum IV, 303, 31.
- Demetrias, urbs II, 268, 5. IV, 315,
 30. 345, 18. V, 73, 25. dies IV,
 303, 29. tribus IV, 302, 26.
- Demetron mensis IV, 303, 29.
- Demetrii Poliorcetae vita IV, 293
 —345. comp. c. Antonio ib. 425
 —428. adde: II, 45, 9. 11. 287,
 30. 288, 3. 4. 7. 290, 16. 17.
 291, 10. 14. 22. 27. 32. 294, 14.
 19. 26. 295, 3. 5. 13. 19. 23.
 296, 3. 14. 24. 32. 297, 19. 27.
 32. III, 139, 27. IV, 220, 19.
 V, 150, 9. 166, 31. 167, 3. 17.
- Demetrius, Antigoni Gonatae pater
 II, 317, 19. 329, 5.
- Demetrius ὁ Ἀσπρὸς, Dem. Pol. f.
 IV, 345, 22.
- Demetrius libertus III, 189, 23. 229,
 27. 230, 11. 15. 23. IV, 47, 8. 9.
- Demetrius, Cassii famulus V, 93, 1.
- Demetrius Magnes, scr. IV, 222, 21.
 234, 2. (20.)
- Demetrius Peripateticus IV. 100. 3
 102, 26. 103, 12.
- Demetrius Phalereus I, 19, 10. 104,
 25. 178, 25. II, 160, 29. 161, 22.
 162, 6. 9. 167, 1. 193, 23. 31
 194, 5. IV, 33, 25. 216, 29. 31
 217, 31. 218, 18. 221, 12. 234
 32. 300, 3. 24. 29. 302, 10.
- Demetrius Pharius V, 182, 5. 2.
- Demetrius Phido dictus III, 341, 29.
- Demetrius, Philippi f. II, 46, 11.
 20. 267, 16.
- Demetrius praeco II, 39, 5.
- Demo scortum IV, 314, 14. 318. 7.
- Demochares, Demosthenis necessa-
 rius, scr. IV, 236, 26. Demochar-
 es ὁ Ἀσπυνοεὺς IV, 315. 12. 14.
 Demochares Soliensis IV, 317. 26.
- Democles IV, 314, 17. 20.
- Democrates I, 378, 14.
- Democritus II, 1, 12.
- Demoleon II, 525, 6.
- Demon scr. I, 14, 30. 20, 5. orator
 IV, 229, 24. ὁ Παναγιώτης
 IV, 233, 29.
- Demonax II, 507, 11.
- Demophilus Athen. IV, 35, 21.
- Demophon, Thesei f. I, 25, 23. 24.
 1. 182, 3.
- Demopolis I, 252, 1.
- Demosthenes, Alcisthenis f. III. 7.
 30. 8, 27. 10, 5. 26, 21. 27. 11.
 15. 26. 28, 6. 25. 27. 29. 29.
 30, 17. 35, 15. 17. 37, 18.
- Demosthenes, Demosthenis pater I.
 211, 17.
- Demosthenis, oratoris, vita IV,
 209—238. comp. c. Ciceroe ib.
 288—292. adde: I. 25. 12. 37.
 13. II, 197, 8. (198, 32. C. 1
 300, 1. III, 290, 15. IV, 5. 1.
 20. 7, 10. 9, 12. 14, 28. 15. 33.
 31. 23, 24. 24, 31. 26, 20. 24.
 23. 261, 16. 21. eius vita clausa
 IV, 26, 21. (ἐν ἄλλοις.)
- Demostratus orator I. 392, 18. 11.
 17, 6. cf. praef. ad III, 158, 23.

- census v. Sempronius.
 Percetaeus IV, 417, 13.
 Percyllidas I, 95, 14. V, 124, 20.
 Percyllus IV, 29, 26.
 Deucalion, Minois f. I, 15, 21. 16,
 4. Deucalion et Pyrrha II, 284, 29.
 Dexitheia I, 34, 31.
 Dexous II, 305, 13.
 Diacrii I, 166, 23. 185, 23.
 Diadematus v. Metellus.
 Diagoras II, 119, 22. 24.
 Diamperes, porta Argis II. 325, 21.
 Diana I, 227, 17. II, 140, 24. III,
 98, 14. Diana Anitis V, 132, 7.
 Aristobule I, 241, 8. 15. Ephesia
 III, 281, 12. 16. Euclia II, 186,
 15. 18. Orientalis I, 227, 9. Or-
 thia I. 28, 9. 100, 23. Persica II,
 526, 26. Priapina II, 511, 17.
 Dianae ἀκρωτήρια IV, 26, 3.
 templa III, 177, 30. IV, 201, 3.
 V, 165, 12.
 Dicaearchia, urbs Campaniae, Puteoli
 II 464, 3.
 Dicaearchus scr. I, 17, 30. 29, 22.
 III, 163, 3.
 Δίκη dea III, 339, 12.
 Dicomas, Getarum rex IV, 403, 31.
 Didius (Tullius) praetor III, 90, 1.
 418, 3.
 Didymaeum templum III, 212, 7.
 Didymus grammaticus I, 154, 23.
 Dieutychidas I, 79, 6.
 Dinarchus Corinthius II. 22, 2. 25,
 13. IV, 31, 8. 11. 20. 237, 31.
 Dindymene, mater deum I, 249, 28.
 Dinias V, 138, 11. scr. V. 162, 16.
 Dino scr. I, 245, 19. III, 322, 13.
 V, 106, 1. 110, 16. 113, 17. 19.
 116, 29. 123, 3. 6. 18. 126, 4.
 Dinocrates Messenius II, 253, 18.
 30. 254, 24. 255, 3. 5. 24. 256,
 18. 276, 14.
 Dinomacha, mater Alcibiadis I, 376, 6.
 Dionis vita V, 1—51. comp. c.
 Marco Bruto ib. 101—105. adde:
 U, 2, 5. 7. 14, 8. (15.) 22, 20.
 33, 23. 24. (26.) 81, 1. 11. 161,
 15. III, 20, 3. 31, 20.
 Diocles archon I, 8, 28. Pepartheius
 I, 36, 7. 43, 1. Syrus V, 151,
 12. 28. 32. 152, 26. 27. 31. 153.
 2. 3. 7. Themistoclis f. I, 251, 18.
 Diocliides I, 395, 4. 8.
 Diodorus Periegetes I, 33, 16. 252,
 3. II, 489, 15. Diodorus, Sophas-
 cis f. III, 96, 22. 27.
 Diogenes Sinopensis I, 116, 1. 352,
 25. II. 16, 5. 8. 9. III, 292, 22.
 293, 3. 352, 9. 15. Stoicus II,
 221, 1. Archelai privignus II, 445
 21. dux Macedon. Athenis V, 167,
 5. 9. 22.
 Diogito Thebanus II, 120, 6.
 Diomedes Ath. I, 34. 25. 385, 10.
 16. 20. Cleopatrae scriba IV, 416,
 13.
 Dionassa I. 79, 6.
 Dionysia, festum IV, 303, 30. 304, 6.
 Dionysius I., Syrac. tyrannus I, 175,
 20. II, 6, 31. 7, 2. 15, 32. 116,
 5. 119. 1. 224, 25. 384, 15. V,
 2, 21. 26. 30. 3, 7. 9. 4, 4. 23.
 31. 5, 4. 10. 12. 18. 6. 24. 7.
 32. 10, 4. 8. (17. 32.) 18, 6.
 46, 10. 187. 17. Dionysii regiae
 aedes II, 38, 29.
 Dionysius II., Syrac. tyr. II, 2, 6. 14.
 7, 23. 9, 4. 11, 22. 13, 17. 32.
 14, 16. 15, 1. 26. 16, 2. 5. 7.
 21. 24. 33, 23. 80, 16. 81, 10.
 III, 31, 21. V, 5, 15. 25. 32. 6,
 4. 7. 25. 9. 16. 18. 29. 10, 24.
 11, 12. 21. 28. 12, 4. 6. 9. 24.
 13, 6. 14, 22. 15, 1. 17. 23. 32.
 16. 4. 9. 21. 23. 26. 31. 17, 1.
 13. 14. 24. 18, 20. 32. 19. 18.
 20, 20. 28. 22, 29. 23, 10. 12.
 19. 31. 25, 23. 26, 6. 11. 18. 21.
 27. 28, 6. 16. 29, 11. 30. 6. 30.
 32. 31, 23. 33, 4. 13. 35, 26.
 38, 11. 39, 1. 42, 29. 44, 23.
 48, 26. 102, 15. 26. 103, 12. 23.
 27. 29. 104, 3. 4.

- Dionysius Chalcus, poeta III, 6, 24.
 Dionysius Colophonius, pictor II, 35, 25.
 Dionysius Corinthius II, 25, 12.
 Dionysius Halicarnasseus I, 53, 23, 458, 19, II, 305, 25, 28, 311, 25.
 Dionysius Magnes IV, 241, 25.
 Dionysius Messenius III, 360, 13.
 Dionysius Syrus V, 153, 2, 20, 22.
 Dionysodorus Troezenius V, 136, 16.
 Dionysus v. Bacchus.
 Diophanes, Achaeorum dux II, 250, 26, 29, 251, 2, 275, 32, 284, 4, rhetor IV, 172, 3, 5, 184, 19.
 Diophantus Amphitropensis II, 192, 28.
 Diopithes I, 332, 14, II, 406, 32, 407, 9, III, 144, 28, IV, 7, 11, 290, 23.
 Dioscorides I, 90, 21, III, 182, 2.
 Dioscuri I, 28, 4, 29, 30, 135, 29, 420, 30, 421, 2, II, 63, 14, 64, 12, 304, 3, 401, 10, 427, 28, III, 189, 21, 336, 26, IV, 61, 13, 166, 7, eorum templ. IV, 62, 13.
 Dioscureum II, 460, 12.
 Diphilus poeta III, 1, 16, sacerdos τῶν Σωτηρίων IV, 338, 4.
 Diphridas, ephorus Spart. III, 160, 8.
 Dipylos Athenis I, 330, 28, II, 435, 28.
 Dirades I, 401, 15.
 Jircae fons IV, 337, 32.
 Dium, urbs Maced. IV, 327, 4.
 Docimus III, 126, 10.
 Dodona II, 284, 29. Dodonaeus Iupiter v. Iupiter. Dodonides II, 410, 20, IV, 26, 2.
 Dolabella II, 453, 26, 455, 20, 466, 30, III, 366, 19, 21, 413, 26, 424, 21, IV, 281, 7, 12, 353, 23, 30, 354, 2, 5, 355, 3, 356, 10, V, 53, 11, 57, 30, 73, 24, 206, 6, 217, 11, cf. Cornelius.
 Dolia Vestalium I, 273, 3. Doliola (Πιθίσκων) I, 273, 9.
 Dolopes I, 32, 29, II, 274, 15, 479, 19, 31.
 Domitianus I, 142, 29, 205, 7, 19, 24, II, 64, 20, 32.
 Domitius III, 56, 14, 22, 24, 31, 57, 6, 83, 30, 196, 16, 197, 24, 198, 21, 25, 199, 10, 12, 24, 15, 260, 4, 261, 18, 277, 1, 398, 21, 399, 3, 405, 28, 407, 16, IV, 276, 7, 383, 17, 397, 7, 403, 17, 22, 424, 24, 30 cf. Acbarbus et Lucius. — Domitius visivius III, 99, 11, 407, 8, 410, 1.
 Doris, Doreas I, 90, 20, 228, 3, 318, 31, II, 409, 21, III, 176, 14, IV, 125, 21, V, 144, 1, Doria aristocratia V, 137, 8, riverratio IV, 140, 19. Doricus II, 3, 15.
 Doris, Dionysii I. tyr. uxor V, 2, 2.
 Dorylaeus, Mithridatis legatus II, 411, 7, 16, 516, 13.
 Doston v. Antigonus.
 Draco I, 171, 31, 172, 6, 174, 2, 180, 22.
 Dracontides I, 332, 18.
 Dromichaetes Thrax IV, 331, 6, 341, 28.
 Dromocles Sphettius IV, 304, 2, orator IV, 325, 22.
 Drusus, Octaviani privignus IV, 37, 17, 166, 29, 424, 25, cf. Livius.
 Dryas nympa III, 372, 14.
 Duodecim dii III, 17, 23.
 Duris Samius, scr. I, 327, 28, 328, 4, 410, 4, II, 401, 21, III, 116, 31, 144, 11, 293, 25, 331, 2, IV, 4, 22, 16, 27, 225, 28, 229, 21.
 Duris equus (Δουρεῖος) III, 88, 1.
 Dyme, Dymaei III, 217, 10, IV, 152, 28, 30, V, 145, 17, 179, 14.
 Dyrhachium II, 451, 5, III, 254, 20, 267, 10, 379, 12, 399, 1, IV, 87, 6, 88, 20, 89, 9, 16, 270, 12, 15, 276, 31.
 Ebraei IV, 369, 24.
 Ecbatana II, 114, 5, III, 157, 15

- 20, 9. 358, 19. IV, 221, 15. V, 32, 8.
 Ielus Arcas V, 139, 9. 10. 141, 23. 26. 142, 3.
 Iemus Megalopolitanus II, 234. 10.
 Iecratides II, 98, 21.
 Iecratides sophista IV, 17, 25.
 Iedemia I, 29, 24.
 Iemus I, 29, 22.
 Iomum, arx Siciliae V, 23, 8.
 Iphanes, Mandroclidae pater IV, 112, 10.
 Iprepes IV, 116, 6.
 Iressa II, 291, 18. 298, 3. IV, 334, 21.
 Ionides III, 280, 20.
 Iulius mons II, 439, 6. 440, 4. 6.
 Ieria Numae I, 121, 17. 134, 21. 138, 32.
 Ion urbs II, 478, 5. 22. 179, 17.
 Ἰωνες I, 99, 19. 20. 22. 100, 24. 101, 5.
 Irea, fons II, 98, 26. urbs Asiae II, 500, 32. IV, 17, 31.
 Irea IV, 31, 11. 224, 14. Elatici campi II, 437, 24.
 Irius ephorus I, 86, 2.
 Iria II, 398, 20.
 Iria regio II, 35, 3. in Italia, Velia II, 78, 26. V, 72, 3. cf. Velia.
 Iria I, 103, 5. 6. 115, 19. 388, 28. II, 106, 25. 240, 27. III, 14, 14. IV, 128, 32. 130, 12. 139, 4.
 Iriphenor I, 31, 32. 32, 17.
 Iria, Cimonis f. I, 329, 14. II, 480, 12.
 Iria Chersonesi II, 391, 9.
 Iria I, 8, 26. 30. 26, 25. 231, 16. 313, 12. 397, 18. II, 96, 29. 174, 23. III, 169, 14. IV, 20. 16. 25, 25. 35, 6. 324, 18.
 Iria I, 26, 24.
 Iria festum II, 186, 28.
 Iria II, 47, 4.
 Iria I, 116, 21. II, 106, 2.
 Iria pinice, Cimonis soror I, 309, 2. 6. 10. 11. 328, 14. 19. II, 474, 9. 30. 475, 2. 9. 15. 488, 8. 11. 489, 5.
 Irymaei III, 226, 16.
 Irysii campi III, 95, 26.
 Emathia, provincia Maced. II, 266, 23.
 Emathion I, 34, 25.
 Empedocles IV, 297, 11.
 Empylus, orator et ser. V, 53, 1.
 Enarsphorus, Hippocoontis f. I, 28, 5.
 Endeis, Acaci coniux I, 8, 21.
 Endymion . 121, 21.
 Enguium, oppidum Siciliae II, 112. 26. 143, 30.
 Enna, Siciliae urbs II, 142, 22.
 Enyalius I, 71, 4. 163. 17. v. Mars.
 Enyo v. Bellona.
 Epaminondas Thebanus I, 93, 1. 372, 14. 421, 25. 461, 12. II, 35, 17. 30. 84, 27. 85, 4. 12. 24. 86. 3. 22. 87, 15. 88, 30. 94, 21. 95, 4. 103, 1. 105, 4. 11. 23. 28. 106, 10. 107, 15. 26. 108. 11. 31. 109. 2. 26. 111. 9. 112, 14. 22. 113, 14. 144. 16. 157, 14. 158, 31. 161, 10. 16. 203, 30. 231, 28. 235, 18. 248, 3. 5. 468, 23. III, 163, 4. 172, 21. 173. 2. 6. 21. 175, 6. 176, 9. 177, 21. 25. 180, 10. 23. 181, 7. 31. 182, 5. 9. IV, 3, 28. 226, 11. V, 152, 10. eius vita a Plut. conscripta citatur III, 173, 21.
 Epaphroditus (Sylla) II, 460, 29. 31. — Caesaris Octaviani libertus IV, 418, 20.
 Eperatus, Achaeorum dux V, 180, 7.
 Ephesus, Ephesii I, 383, 15. 385, 5. 406, 23. 25. 414, 2. II, 144, 17. 280, 29. 385, 3. 386, 29. 450, 3. 524, 14. 527, 19. III, 148, 23. 151, 9. 281, 17. IV, 47, 21. 321, 4. 366, 5. 397, 3. 399, 24. Ephesiorum portus II, 386, 17.
 Ephetae I, 174, 3. 8. 17.
 Ephialtes I, 305, 25. 308, 5. 309, 10. 22. 317. 11. II, 483, 8. 11.

- 486, 29. 488, 21. 490, 31. III, 327, 21. IV, 221, 10. 229, 23.
- Ephori Spart. I, 111, 31. 114, 3. 238, 3. 406, 16. II, 173, 10. V, 170, 28.
- Ephorus, scr. hist. I, 245, 18. 271, 2. 327, 9. 30. 410, 11. II, 5, 11. 90, 18. 400, 4. 405, 4. 410, 19. 416, 18. 485, 10. 21. V, 31, 30. 32, 26.
- Epicharmus poeta I, 128, 12. 205, 21.
- Epicles citharoedus I, 223, 24.
- Epicrates Acharnensis I, 243, 15. — *σχενοπόρος* II, 115, 2.
- Epicurus philos. II, 309, 7. 552, 30. III, 427, 27. IV, 325, 9. V, 84, 21. 86, 24. — Atheniensis IV, 35, 21.
- Epicycles I, 224, 23. 29.
- Epicydidas Spartanus III, 157, 22.
- Epidamnus V, 73, 32. 74, 5.
- Epidauria I, 6, 29.
- Epidaurus, Epidaurii I, 336, 9. II, 432, 25. III, 212, 9. IV, 143, 23. 144, 31. V, 157, 20. 176. 31.
- Epigethes V, 165, 10.
- Epigonus, Colophoniorum tyrannus II, 499, 2.
- Epilycus Ath. I, 336, 30.
- Epimenides Phaestius I, 165, 25. 166, 15.
- Epipolae II, 22, 2. III, 22, 19. 28, 28. V, 24, 3. 26. 4.
- Epirus, Epirotae I, 28, 21. 242, 27. II, 69, 2. 260, 6. 261, 7. 262, 7. 284, 28. 285, 4. 287. 9. 288, 22. 289, 1. 290, 1. 9. 291, 27. 292, 10. 294, 11. 298, 10. 17. 299, 23. 30. 306, 11. 310, 28. 317, 15. 329, 15. III, 288, 9. 355, 3. 401, 22. IV, 326, 30. 332, 18. 403, 2. V, 183, 1.
- Epitadeus, ephorus Spart. IV, 111, 14.
- Epitimus Pharsalius I, 337, 7.
- Epiragia, Veneris cognomen I, 14, 22.
- Epixyes Persa I, 249, 6.
- Equus *Δουρείος* (Troianus) III, 16.
- Erasistratus I, 385, 23. — Phas. f. III, 158, 23. cf. praef. — *dicus* IV, 329, 5. 19. 27. 330, 5. 6.
- Eratosthenes scr. I, 78, 15. 246. III, 281, 5. 315, 13. IV, 216. 29. 236, 21.
- Erechtheus I, 2, 18. 15, 27. 28. 76, 24. Erechthidae I, 10, 13.
- Eretria, Eretrienses I, 231, 6. 24. 16. IV, 12, 24.
- Ἐργάδεις*, tribus Ath. I, 179.
- Erginus Syrus V, 151, 17. 27. 5. 29. 31. 153, 1. 6. 10. 15. 154, 7. 155, 26. 166, 13. 17.
- Ergoteles Aetolus I, 244, 16.
- Erianthus Thebanus II, 398, 14.
- Ericius II, 439, 20. 441, 13.
- Eridanus fl. II, 354, 30. V, 68. cf. Padus.
- [Erigyius] III, 289, 9. cf. Phrygia.
- Eros v. Amor.
- Eros, Antonii servus IV, 416, 2.
- Erycinus ager II, 373, 20.
- Eryx, Siciliae opp. II, 313, 6.
- Esquilinus collis II, 429, 15.
- Eteocles Lacedaemonius II, 402, 4.
- Etesiae IV, 286, 11. V, 19, 31.
- Etymocles III, 170, 15. 18.
- Euagoras II, 393, 15.
- Eualcus Lacedaemonius II, 324. 20. 25.
- Euander Arcas I, 47, 32. 60. 14. 61, 1. Cretensis II, 62, 26. 14. andri tumulus II, 253, 29.
- Euangelus, Periclis famulus I, 317. 31. scr. II, 237, 3.
- Euanthes Samius I, 164, 26.
- Euboea, Euboeenses I, 4, 20. 2. 32. 163, 2. 168, 12. 226. 227, 5. 305, 29. 319, 5. 322. 7. 323, 3. 373, 28. II, 268. 28. 431, 21. 447, 25. IV, 11, 11. 223, 17. 224, 2. V, 146, 8.
- Eubulus orator IV, 7, 9.

- chidas Plataeensis II, 186, 6. 16.
 dia Diana II, 186, 15. 17.
 dides Corinthius II, 13, 22. 161,
 17. Cleomenis frater II, 238, 20.
 V, 136, 8. 153, 18. 154, 1. 4.
 107, 12. Spartanus V, 108, 22.
 otus II, 62, 22.
 laemon, cognomen I, 428, 10.
 lamidas. Agidis pater IV, 109,
 9. Archidami senioris f. IV, 109,
 13. Archidami iun. f. IV, 109,
 16. 27.
 lamus, elephantorum praefectus
 II, 136, 26.
 lemus Pergamenus IV, 178, 7.
 3. 17. Cyprius V, 19, 4.
 loxus Cyzicenus II, 135, 30.
 lrgetes, cognomen I, 428, 9.
 us Bacchus II, 146, 4.
 us tibicen III, 117, 29.
 aeus II, 62, 22.
 neli f. Xenagoras II, 54, 5.
 menis vita III, 116—140. comp.
 . Sertorio ib. 140—142. adde:
 I, 203, 22. 281, 19. III, 89, 3.
 lumenis colossus IV, 401, 15
 nenidum templum I, 24, 20.
 nolpus II, 434. 32. Eumolpidae
 . 397, 17. 411, 19. 412, 18.
 neos Ath. I, 23, 7.
 nomus, Lycurgi pater I, 78, 31.
 9, 1. 4. Thriasius IV, 214, 11.
 us II, 463, 20.
 ohemides I, 224, 24.
 ohorion I, 154, 25.
 ohranor V, 140, 7.
 obrantides vates I, 233, 3. II,
 71, 11.
 obrates II, 422, 2. 521, 21. 526,
 2. 26. 32. 527, 3. 544, 10. III,
 9. 8. 221. 24. 26. 223, 7. 12.
 24. 14. 269, 32. 312, 32. 314,
 9. 354, 23. 359, 23. 360, 5. IV,
 99, 9. 372, 22. 402, 5.
 ohronius IV, 412, 26.
 olemus, Hicetae f. II, 32, 32.
 oolia, Agesilai filia III, 163, 7.
 Melesippidae f., Archidami uxor
 III, 142, 27.
 Eupolis poeta I, 301, 17. 324, 23
 385. 30. II, 489, 1. III, 5, 26.
 Euripides poeta I, 3, 2. 11, 29
 26, 18. 26. 116, 15. 18. 151, 15.
 177, 20. 361, 11. 376, 23. 384,
 26. 28. II, 85, 8. 113, 7. 145, 1.
 159, 19. [294, 6.] 300, 5. 398,
 17. 421, 4. 474, 27. III, 23, 1.
 38, 6. 12. 20. 81, 21. 86, 28.
 286, 26. 338, 12. 340, 14. IV,
 86. 19. 209, 2. 214, 27. 305, 22.
 337, 30. 427, 2. [V, 98, 29.]
 Europa I, 235, 9. 20. 265, 28. 318,
 23. II, 171, 21. 297, 9. III, 235, 31.
 Eurotas I, 92, 9. 97, 14. 99, 4.
 II, 100, 14. 106, 12. 114, 3. 158,
 30. III, 162, 21. 177, 7. 18.
 181, 1.
 Eurybiades Spartanus I, 225, 21.
 25. 226, 1. 10. 230, 13. 18. 24.
 231, 5. 236, 12. II, 170, 1. 24.
 Eurycles Syracusanus III, 36, 26.
 Spartanus, Lacharis f. IV, 407,
 17. 21. 24.
 Euryclides Athen. V, 171, 12.
 Euryclidas Spartanus IV, 132, 27. 32.
 Eurydice, Miltiadis ἀπογόνος. O-
 pheltae vidua, Demetrii uxor IV,
 305, 9. Philae soror IV, 338, 18,
 21. 345, 26.
 Eurylochus Aegaeus III, 327, 24. 29.
 Eurymedon fluv. II, 270, 6. 485, 13.
 Eurymedon, Atheniensium dux III,
 26, 22. 32, 17.
 Eurypon I, 79, 3. 23.
 Eurypontidae I, 79, 22. II, 409, 25.
 416, 23. III, 275, 11. IV, 109,
 18.
 Euryptolemus I, 305, 12. 410, 16.
 Megaclis f. II, 475, 21. 489, 17.
 Eurylaces, Aiakis f. I, 163, 31.
 376, 4.
 Eurytus I, 7, 20.
 Euterpe, Themistoclis mater I, 219, 8.
 Euthippus Anaphlystius II, 492, 4.

- Euthydemus**, Atheniensium dux III, 26, 25. 27. 13.
Euthymus Leucadius II, 31. 12. Hicetae dux II, 32. 32. 33, 3.
Euthynous Thespiensis III, 180, 28.
Eutychus IV, 405, 22.
Euxinus pontus I, 22, 21. II, 366, 18. 380, 23. 500, 21. IV, 296, 25.
Exathres, Darii frater III, 330, 1.
Excectides, pater Solonis I. 154, 27.
Fabia, Terentiae, Ciceronis uxoris, soror IV, 53, 10.
Fabiorum gens I, 267, 8. 268, 5. 270, 7. III, 378, 18.
Fabius propraetor IV, 191. 16. 18.
Fabius, Luculli legatus, a Mithridate victus II, 541, 25.
Fabius Ambustus I, 133, 31. 134, 6. 256, 14. 268, 5. 21. 30. 32.
Fabius Buteo dictator I, 352, 14.
Fabius Fabulus V, 210, 21.
Fabii Maximi, Qu., vita I, 340
 —372. comp. c. Pericle ib. 372
 —375. adde: II, 42, 29. 130, 15. 25. 27. 144, 23. 148, 10. 149, 31. 196, 27. 198, 4. 8. 21.
Fabius Maximus, Qu., filius I, 368. 21. 369, 17.
Fabius Maximus Aemilianus, Qu. II, 42. 13. 53. 14. 75, 1.
Fabius Pictor I. 36, 7. 42. 32.
Fabius pontifex maximus I, 273, 27.
Fabius Rullus, Qu., Maximus dictus III, 201, 3.
Fabius Valens V. 194, 19. 205, 24. 219, 8. cf. Valens.
Fabricii II, 228, 8.
Fabricius, C. V, 212, 21. v. Caius.
Fabulus v. Fabius.
Falerii I, 254, 21. 261, 28. 262, 12. 263, 19. 22. 342, 19.
Falernum vinum IV, 400, 26.
Falisci I, 257, 6. 261, 21. 27. 262, 2. 10. 263, 1. 20. 267, 20. IV, 189, 11.
Fama (Φήμη and Κληθόμενος) I, 283, 10.
Fannia, Marii custos II, 371, 14. 24. 28. 372, 2. 11.
Fannius v. Caius.
Fannius scr. IV, 168, 19.
Faunus I. 61. 30. 138. 11. III, 372. 1.
Favonius, M. III, 253. 4. 254. 266, 24. 28. 277, 19. 385. 397, 21. 405, 4. IV, 67, 18. 14. 22. 32. 81, 5. 7. V, 61. 7. cf. Marcus.
Fausta, Syllae filia II. 461, 1.
Faustulus I, 36, 29. 37, 29. 39. 41, 1. 19. 42, 3. 45, 3. 4.
Faustus, Syllae f. II, 461, 1. 232, 19. 238, 18. 274, 21. 375, 5. IV, 265, 10. V, 58, 28. 59, 3.
Februarius mensis I, 60, 29. 13. 15. 22. 25. 142, 6. 143, 2. 207, 28. **Februariae Calendae** V. 207, 28.
Februata dies I, 60, 31.
Felix Sylla cognominatus (Εὐχρηστος) II, 460, 27.
Feuastella scr. II, 454, 15. III, 41.
Ferentina porta I, 64, 27.
Feretrius Iupiter I, 53, 9. cf. Iupiter.
Feriae Latinae v. Latinae.
Fetiales I, 133, 11. 13. 18. 134. 268, 22. 25.
Fidenae, Fidenates I, 53, 31. 3. 65, 14. 20. 22. 24. 212. 213, 17. 20. 267, 19.
Fidentia II, 452, 17.
Fides, eius fanum I, 139, 9. 19.
Fimbria II, 281, 21. 434, 1. 434. 16. 449, 18. 20. 22. 25. 494. 8. 21. 27. 32. 503, 21. 23. 30. 32. III, 112. 28. **Fimbriantes** II, 503, 19. 540, 29. 542. 7.
Firmiani II, 209, 22. 30.
Flaccus, L. Valer., consul II, 44. 1. 444, 1. 448, 17. 503, 21. 542. 1. cf. Valerius.
Flaccus poeta, Horatius II, 547, 2.

- Flaccus Hordeonius V, 194, 24. 201, 30. 202, 2. 205, 2. 11. 31.
 Flaccus v. Flavius.
 Flamen Quirinalis I, 126, 7. Flamines I, 126, 8. II, 125, 25.
 Flaminius v. Titus et Lucius Quintius.
 Flaminius, Caius, consul II, 124, 10. 21. mag. equitum II, 125, 27. 32. cf. Caius.
 Flaminius circus II, 545, 8. cf. Circus.
 Flavius, chiliarchus Rom. sub Marcello II, 151, 12. tribunus plebis III, 423, 10. Flavius Flaccus IV, 182, 19. Flavius Gallus IV, 385, 2. 13. 16. 31. Flavius, Bruti praefectus fabrorum V, 98, 32. 99, 2. Flavius Sabinus, Vespasiani frater V, 217, 19. 22. 23.
 Flora scortum III, 189, 7. 11. 244, 15.
 Florus v. Mestrius Florus.
 Fodii olim dicti Fabii I, 341, 5.
 Fonteius Capito IV, 378, 13. V, 198, 26.
 Fortuna (*Τύχη*) dea II, 423, 11. 17. eius templum II, 36, 8. V, 69, 13.
 Fortunatae insulae III, 95, 12.
 Fossae Cloeliae I, 446, 13.
 Fregellae, Fregellani II, 154, 25. 155, 3. 8. 160, 2. IV, 188, 27.
 Fuffius II, 458, 6. III, 99, 10.
 Fulcinia, Marii mater II, 331, 5.
 Fulvia IV, 253, 1. Clodii vidua, Antonii uxor IV, 355, 12. 17. 27. 362. 30. 369. 30. 370, 27. 372, 18. 25. 29. 32. 373, 5. 19. 374, 5. 378, 4. 395, 17. 398, 16. 411, 32. 419, 13. 424, 9.
 Fulvia basilica III, 393, 21.
 Fulvius I, 373, 30. trib. pleb. II, 258, 30. *ἀνὴρ ὑπατικός* IV, 175, 14. 186, 1. 194, 25. 26. 32. 195, 6. 26. 197, 16. 28. 198. 31. 199, 7. 9. 15. 200, 11. 25. 28. 31. 201, 32. 202, 6. 13. 26. cf. Cneius et Quintus.
 Furia (*Ἐριννὸς τραγική*) V, 48, 13.
- Ποινὴ* V, 213, 24. *Ἐριννίαν ἱερὸν ἄλσος* IV, 201, 22.
 Furi I, 253, 14. Furius Camillus v. Camillus. Lucius F. I, 291, 25. Furius consul II, 124, 10. III, 49, 5.
 Furnius orator IV, 399, 28.
 Gabeni III, 135, 10.
 Gabii I, 39, 8.
 Gabinia via I, 282, 16.
 Gabinus II. 439, 15. 17. 19. 441, 2. Aul. Gab., trib. pl. III, 213, 8. 215. 23. 239, 5. IV, 267, 26. 269, 14. 347. 23. 32. 348, 4. 8. 352, 16. 18. cf. Aulus.
 Gaditanum fretum III, 95, 5.
Γαίηοχος Neptunus I, 33, 22.
 Gaesatae II, 123, 16. 126, 7. 12. 19. 128, 15.
 Gaesylyus Spartanus V, 43, 24. (29) 44, 2. 4.
 Galata mons IV, 31, 17.
 Galatia, Galatae v. Gallia. Galli.
 Galba, Syllae legatus II, 441, 6.
 Galbae, Servii Sulpicii, vita V, 186—212. adde: III, 413, 22. V, 213, 12. 18. 21. 217, 22. 218, 23. et cf. Servius.
 Galepsus, urbs Macedoniae II, 63, 2.
 Gallia, Galli I, 53, 20. 134, 5. 156, 16. 205, 19. 22. 266, 21. 267, 1. 4. 10. 14. 29. 268, 7. 271, 31. 274, 29. 275, 15. 278, 11. 25. 281, 8. 342. 27. II, 43, 22. 32. 47, 9. 14. 50. 23. 122. 6. 123. 15. 19. 24. 124, 4. 6. 126, 4. 127, 14. 18. 129, 8. 214, 18. 277, 29. 312. 18. 317, 17. 24. 318, 6. 10. 16. 17. 321, 8. 13. 323. 31. 325, 23. 326, 1. 3. 330, 15. 339, 15. 340, 22. 354, 29. 363, 17. 372, 16. 378, 22. 501, 21. 511, 22. 23. 532, 9. 540, 13. 543, 19. III, 47, 27. 49, 19. 32. 55, 23. 56, 1. 58, 2. 31. 59, 3. 21. 70, 16. 25. 89, 18. 90,

28. 110, 5. 203, 17. 20. 218, 22.
219, 31. 220, 19. 224. 1. 239,
2. 21. 243, 29. 249, 27. 252, 3.
256, 9. 10. 258, 20. 260, 10.
378, 11. 30. 381, 29. 382, 27.
383, 32. 384, 15. 385, 13. 387,
fl. 21. 388, 9. 31. 389, 4. 19.
25. 390, 14. 28. 393. 10. 396,
14. IV. 46, 4. 48, 19. 27. 68, 3.
80, 4. 83, 10. 199, 17. 248, 7.
249, 16. 255, 7. 267, 32. 350, 7.
362, 5. 401. 32. 402. 9. V, 56,
24. 68, 31. 105, 3. 13. 189, 5.
15. 190, 10. 16. 24. 191, 7. 194.
8. 201, 12. 204, 26. 220, 28. cf.
Celtae. Gallia Narbonensis III, 99.
18. Gallica armæ IV, 205, 27.
V, 171, 8. 219, 4. Gallica bella
I, 297, 7. II, 123, 11. 27. 470,
31. V, 194, 12. Gallicae divitiae
Caesaris III, 393, 15. Gallica po-
cula et tentoria III, 391. 15.
Gallicae urbs Mediolanum II, 128, 11.
- Gallus, Cornelius IV, 418, 2. 7. —
Othonis dux V, 217, 27. 225, 22.
— Syllae legatus v. Galba. cf.
Annius et Flavius.
- Gandaritæ III, 349, 2.
- Ganges, fl. Indiae III, 348, 27.
349, 9.
- Gannicius v. praef. ad III, 51, 31.
- Gargettus I, 10, 17. 32, 1.
- Gaugamela, Assyriae vicus III, 315,
16.
- Gaza, urbs Syriae III, 307, 22. IV,
297, 26.
- Gedeontes I, 179, 2.
- Gedrosia III, 353, 24. 354, 14.
- Gegania, virgo Vestalis I, 130, 25.
v. etiam Getania.
- Gelae, III, 226, 8.
- Gelas, urbs Siciliae II, 34, 32. 480, 25.
- Gelanor II, 326, 27.
- Gellianus V, 194, 1. 196, 7.
- Gellius, L., consul III, 49, 26. IV,
42, 21. 30. censor III, 209, 28.
v. Lucius et Marcus.
- Gelo, Siciliae tyrannus I, 432, 26.
II, 289, 6. 10. 17. 19. V, 3. 4
7. 9. Gelonis statua II, 24, 24.
- Geloi V, 23, 8.
- Geminus II, 368, 12. 371. 7. —
III, 189, 12. 14. 15. 19. 203. 20
— IV, 400, 6. 8. 17. 18.
- Genthius, Illyr. rex II, 47, 11. 5
24. 28. 31.
- Genucius, trib. pleb. IV, 189, 12.
- Geradas Spartanus I, 97, 8. 13.
- Geraestus urbs III, 147, 30.
- Gerandas Spartanus II, 108, 14.
- Gerania IV, 144, 8. V, 164, 20.
- Gergithus, urbs Asiae IV, 17, 30.
- Germania, Germani II, 64, 21. 339.
16. 19. III, 49, 26. 86. 13. 20
260, 10. 382, 20. 22. 383, 11.
19. 386, 8. 26. 387, 8. 12. 420.
6. IV, 84, 23. 85. 9. V, 186.
18. 198, 27. 201, 31. 205, 14
206, 4. 222, 29. 224, 22. 230.
25. Germanica bella III, 263, 3
Germanicae legiones V, 190, 25
196, 28. 204, 23.
- Germanicus, Drusi f. IV, 424, 27.
28. ita dictus Vitellius V, 205. 30
cf. Nero.
- Germanus locus I, 37, 5.
- Gesco I, 358, 15. 18. 19. 20. E.
31, 4. 33, 31.
- Getae IV, 403, 32.
- Getania I, 152, 16. cf. Gegania.
- Gigantes II, 104, 16.
- Gigis ancilla V, 123, 3. 26. 124. 3.
- Glabrio, M'. Acilius III, 218, 16. cf.
Manius.
- Glauca, C. Servilius II, 360, 9.
465, 25.
- Glucias, rex Illyr. II, 286, 25. 32
287, 2. 4. 26.
- Glauippus, Hyperidis f. IV, 4. 13.
- Glaucus, Bellerophontis nepos V.
1, 3. Glaucus medicus III, 358.
24. IV, 400, 23. Gl., Polymedis
f. IV, 12, 17.
- Glycon I, 332, 7.

- aethaenium V, 185, 31. — II, 46, 8.
 alyas II, 485, 12.
 amphipoli, opp. Thessal. III, 405, 15.
 Antigonas v. Antigonus.
 Apollonius Corinthius III, 24, 31. 25, 29.
 Atrium, urbs Phrygiae III, 297, 29.
 Atrium II, 421, 32.
 Atrium montes III, 315, 31.
 Atrium, Gordyeni II, 521, 26. 28, 28. 529, 11. 535, 1. 10. 36, 5. 541, 22. III, 226, 18.
 Atrium Leontinus II, 482, 16. Eumenis legatus III, 124, 23. orator IV, 262, 2. 6.
 Atrium II, 94, 21. 95, 4. 96, 12. 100, 20. 102, 6.
 Atrium, Leonidae uxor I, 94, 30.
 Atrium, Spart. dux II, 99, 21.
 Atrium caput in scuto Minervae, 229, 19.
 Atrium II, 35, 3.
 Atrium mensis I, 17, 8.
 Atrium II, 246, 23. 247, 4. 24. 250, 5.
 Atrium v. Caius et Tiberius.
 Atrium III, 114, 29.
 Atrium v. Hellenes. Graeci senes II, 104, 15. Graecum mare II, 509, 7. III, 140, 24. 157, 17.
 Atrium (Γραικός), Ciceronis epith. V, 242, 17.
 Atrium amnis I, 270, 30 II, 509, 3. III, 294, 22. 295, 1.
 Atrium, Marii privignus II, 367, 31. 369, 30. 373, 17. Granus Petronius quaestor III, 380, 1. Gr. praetor II, 464, 6.
 Atrium (Χάριτες) II, 330, 29. IV, 168, 18.
 Atrium, cognomen I, 428, 9. II, 130, 12.
 Atrium, Tigranis frater II, 539, 6. 10.
 Atrium, Syracusani agri pars (τὸ καλούμενον Γύαρτα) V, 33, 9.
 Atrium Spartanus I, 115, 10. 322, PLUT. VIT. V. 20. 398, 2. II, 81, 3. 399, 13. 23. 27. III, 24, 7. 18. 25, 1. 3. et saepe in Niciae vita. IV, 126, 19. V, 43, 26.
 Gylon, Demosthenis avus IV, 211, 21.
 Gymnosophistae I, 82, 20. III, 351, 4.
 Gynaecia dea IV, 256, 11.
 Γυναικονόμοι I, 177, 8.
 Gyrisoeni III, 90, 9.
 Gythium II, 248, 20. IV, 154, 25.
 Haemes v. Pluto.
 Haemon fl. I, 25, 11. IV, 225, 23.
 Haemus mons III, 280, 21.
 Hagnus Atheniensis I, 332, 22. Theramenis pater II, 397, 25. III, 2, 22. — III, 303, 14. Teius III, 326, 2. 341, 28.
 Hagnonides sycophanta IV, 27, 6. 31, 2. 12. 24. 33, 7.
 Hagnothemis III, 363, 10.
 Hagnusa I, 10, 19. 24.
 Halae IV, 411, 9.
 Halaei v. Alaei.
 Haliartus, urbs Boeotiae II, 413, 13. 15. 20. 414, 1. 6. 21. 415, 21. 25. 30. 416, 6. 468, 16.
 Halicarnassus I, 219, 10. III, 296, 27. IV, 299, 17.
 Halimusius (Thucydides) II, 474, 10.
 Halonesus, Demosthenis de eo oratio IV, 217, 7.
 Hannibal v. Annibal.
 Hanno v. Anno.
 Harmonia, Martis et Veneris filia II, 102, 1. 5.
 Harpalus II, 53, 22. III, 286, 24. 289, 8. 321, 26. 327, 20. IV, 19, 21. 30. 20, 11. 17. (22.) 230, 26. 231, 3. 6. 10. 13. 17. 28. 291, 17.
 Harpax, Vitellii legio IV, 224, 8.
 Harpyiae II, 504, 20.
 Hebraei v. Ebraei.
 Hecale I, 11, 1. 4.
 Hecalesium sacrum I, 11, 3.
 Hecaline I, 11, 5.

- Hecalus Iupiter I, 11, 4.
 Hecataeus rhetor I, 102, 29. Car-
 diae tyrannus III, 119, 22. 26.
 29. 120, 1. Eretriensis, scr. III,
 331, 21.
 Hecatombaeon mensis I, 9, 19, 20,
 31. 33, 15. 270, 17. III, 173, 30.
 281, 11.
 Hecatombaeum I, 21, 29. IV, 138,
 28. V, 172, 9.
 Hecatompedon II, 200, 17. V, 39, 29.
 Hector I, 31, 7. III, 218, 3. V, 72,
 8. 12. 14. 17. 138, 20.
 Hecuba I, 77, 20. II, 113, 12.
 Hedylius mons v. Edylius.
 Hegemon Atheniensis IV, 31, 32.
 32, 4. 33, 25.
 Hegesias Magnesius, scr. III, 281, 13.
 Hegesipyla, Cimonis mater, Thressa
 II, 473, 31.
 Hegestratus archon I, 189, 27.
 Helena I, 26, 5. 27, 31. 28, 2. 6.
 14. 30, 5. 29. 76, 21. 157, 31.
 IV, 351, 14. V, 202, 17.
 Helenus, Pyrrhi f. II, 293, 32. 327,
 1. 329, 8. 14.
 Helepolis dicta Lamia IV, 317, 24.
 Heliæa IV, 14, 23.
 Helicon mons II, 416, 6. III, 161, 31.
 Helicon artifex III, 317, 31.
 Helicon Cyzicenus V, 16, 15.
 Heliçus IV, 148, 12.
 Heliopolis I, 181, 28.
 Helius, Neronis famulus V, 200, 15.
 Hellanicus historicus I, 13, 15. 22,
 19. 25. 24, 3. 27, 31. 395, 21.
 Hellanicus Syracusanus V, 37, 2. 12.
 Hellas, Hellenes I, 5, 29. etc. 8, 16.
 etc. II, 3, 1. 7. etc. III, 11, 12.
 22. etc. IV, 1, 18. etc. 6, 8. etc.
 V, 1, 5. etc. 4, 22. etc.
 Hellespontus I, 235, 8. 27. 319, 1.
 403, 19. 404, 16. 406, 13. 407,
 21. II, 171, 21. 172. 1. 391, 3.
 404, 2. 409, 10. 447, 16. 509,
 29. III, 150. 5. 159, 1. 294, 9.
 32. IV, 13, 6. 22. 32.
 Helotæ I, 107, 19. 111, 21. 32. 11.
 8. 16. 149, 3. 150, 7. 177, 2.
 II, 179, 18. 490, 22. 491.
 IV, 293, 25.
 Helvetii III, 381, 27. 382, 3.
 Helvia, Ciceronis mater IV, 238.
 Helvidius v. Priscus.
 Heniocha I, 22, 13.
 Hephaestion II, 119, 3. III, 117,
 28. 29. 118, 3. 5. 21. 22.
 311, 31. 325, 14. 327, 11. 331,
 31. 333, 4. 9. 335, 23. 341,
 26. 358, 23. 359, 2. 6. 361.
 Hephaestus v. Vulcanus.
 Hephaeus mons Campaniae II, 451.
 Heptachalcus Athenis II, 435.
 Hera v. Iuno.
 Heraclea, urbes II, 274, 17. 274,
 17. 477, 29. 511, 10. IV, 313.
 Heracles v. Hercules.
 Heracleum (Thessaliae) II, 53.
 (Patris) IV, 401, 10.
 Heraclidae I, 19, 6. 78, 23. 24.
 II, 330, 7. 383, 22. 406, 18.
 12. 409, 22. 410, 2. III, 143,
 279, 24. IV, 116, 22. 205,
 349, 8. V, 171, 13.
 Heraclides Alexandrinus III, 306.
 Heraclides, Dionis socius V, 16.
 29, 3. 4. 21. 26. 31. 33. 18.
 13. 39, 19. 41, 5. 12. 15.
 28. 42. 5. 14. 18. 23. 26.
 4. 9. 16. 21. 44. 3. 5. 46.
 32. 47, 10. 19. 48. 31.
 Heraclides ὁ Κυμαῖος, scr. V, 178.
 Heraclides Ponticus I, 154, 31. 178,
 2. 188, 29. 189, 24. 245,
 274, 10. 16. 327, 13. 336.
 Heraclides, puer Syracusanus III, 12.
 Heraclitus I, 70, 22. 270, 11. 455.
 Heraea, Arcadiae urbs II, 406.
 IV, 132, 18.
 Heraea festum II, 401, 29. IV, 315.
 Heraeum promontorium III, 165.
 166, 6. IV, 144, 21. V, 153.
 155, 6. 157, 7.

- Hercules I**, 5, 21. 24. 6, 4. 11. 7, 2. 9, 2. 22, 6. 22. 26. 25, 20. 26, 15. 22. 23. 27, 22. 27. 30, 16. 18. 31, 12. 14. 22. 34, 21. 38, 2. 44, 12. 78, 26. 79, 7. 114, 15. 171, 6. 219, 12. 341, 1. II, 56, 17. 58, 9. 99, 2. 101, 10. 104, 1. 145, 2. 151, 1. 186, 18. 275, 16. 309, 13. 313, 10. 384, 7. 389, 20. 410, 4. 5. 412, 22. 461, 22. 473, 20. 474, 27. 525, 5. III, 1, 24. 32, 31. 33, 4. 40, 4. 53, 28. 88, 15. 96, 19. 24. 188, 8. 305. 32. IV, 86, 21. 22. 137, 21. 140, 16. 155, 26. 349, 7. 9. 378, 32. 401, 13. 427, 5. V, 148, 7. eius sacra I, 31, 23. templum I, 232, 25. III, 32, 30. IV, 225, 24. colossus I, 367, 23. poculum III, 361, 30. Herculis columnae II, 21, 8. 43, 25. III, 16, 21. 213, 12. 354, 25. IV, 402, 10.
- Hercules, Alexandri M. f. III**, 117, 23.
- Hercynia sylva II**, 340, 4.
- Hereas Megarensis I**, 16, 17. 29, 32. 164, 7.
- Herenniorum domus II**, 333, 18.
- Caius Herennius III**, 205, 22. cf. **Caius**. — **Herennius centurio, Ciceronis percussor IV**, 286, 29. 287, 8. 14.
- Herippidas II**, 95, 19. **Spartanus III**, 153, 23. 25.
- Hermæ I**, 10, 7. 392, 26. 394, 27. 395, 13. 24. 25. 396, 15. II, 478, 19. III, 1, 21. 17, 19.
- Hermæus aruspex II**, 516, 15.
- Hermagoras sophista III**, 232, 32.
- Hermenius I**, 206, 25.
- ἐν Ἐρεμῆ* locus I, 8, 32.
- Hermione (ap. Sophocl.) I**, 151, 25.
- Hermione oppidum I**, 223, 25. III, 212, 8. **Hermionenses IV**, 143, 23. V, 167, 26. **Hermionica purpura III**, 322, 6.
- Hermippus I**, 83, 17. 106, 29. 155, 20. 160, 7. 164, 26. 332, 11. 334, 14. III, 340, 29. IV, 213, 11. 218, 19. 234, 27. 236, 11.
- Hermium IV**, 20, 16.
- Hermo I**, 402, 17. 20. **Hermocratis pater III**, 1, 23.
- Hermocrates, Hermonis f. III**, 1, 22. 21, 21. 34, 2. 37, 4. 20. **Syracusanus V**, 2, 22.
- Hermolaus III**, 341, 32. 342, 5. 8.
- Hermotimus, Aspasiae iun. pater I**, 325, 1.
- Hermus I**, 23, 25. 26.
- Hero, Callisthenis mater, Aristotelis consobrina III**, 342, 20.
- Herodes Athen., Ciceronis amicus IV**, 261, 32. **Herodes Iudaeus IV**, 401, 31. 411, 21. 412, 31. 413, 1. 2.
- Herodorus scr. I**, 22, 25. 26, 9. 27, 18. 44, 11.
- Herodotus Bithynus I**, 121, 21.
- Herodotus scr. I**, 226, 10. 236. 6. 239, 29. II, 179, 9. 184, 22. 228, 29.
- Herophytus Samius II**, 481, 10.
- Herostratus, Bruti socius V**, 72, 30.
- Hersilia, Romuli uxor I**, 50, 10. 13. 56, 14. 58, 18. 76, 29.
- Hesiodus I**, 2, 29. 12, 26. 16, 16. 122, 15. 156, 11. 270, 12. II, 230, 11. V, 200, 6.
- Hestia v. Vesta**.
- Hestiaea I**, 227, 6. 323, 6.
- Hesychia III**, 18, 2.
- Hetruria, Hetrusci v. Tyrrhenia, Tyrreni**.
- Hexapyla Syracusis II**, 140, 28. 141, 3.
- Hicetes, Leontinorum tyrannus II**, 2, 24. 3, 8. 7, 20. 8, 2. 9, 3. 15. 23. 25. 28. 11, 16. 21. 12, 11. 15. 22. 13, 18. 14, 2. 17. 1. 18, 5. 19. 31. 19, 14. 21. 9. 10. 27. 22, 4. 24, 32. 30, 31. 32, 6. 11. 31. 33, 2. 17. 23. V, 51, 2.
- Hidrieus Car III**, 156, 16.

- Hiempsal, rex Numid. II, 373, 27.
 374, 13. III, 199, 13.
 Hierae oppidum II, 31, 11.
 Hierapolis III, 59, 32. urbs Syriae
 IV, 379, 12.
 Hiero, Syracusarum rex I, 243, 20.
 22. 26. II, 130, 1. 135, 25. 136,
 13. 18. in Niciae domo educatus
 III, 6, 22. 27.
 Hieronymus, Syrac. tyr. II, 134, 3.
 Hieronymus Cardianus III, 131, 9.
 IV, 331, 1. Rhodius II, 193, 21.
 III, 156, 25. scr. II, 305, 27. 29.
 311, 23. 320, 28. Crassi iun. co-
 mes III, 71, 9.
 Himera fluvius II, 24, 27.
 Himeracae III, 197, 16.
 Himeracae, Demetrii Phal. frater
 IV, 234, 32.
 Ἰππάρχα τελευτῶντες I, 172, 18.
 Hipparchus, Aristocratis pater I, 82,
 21. 116, 30. Cholargensis III,
 15, 31. Asclepiadis pater IV, 20,
 26. Theophili f., Antonii libertus
 IV, 408, 17. 413, 19.
 Hippareta, Alcibiadis uxor I, 382,
 29. 31. 383, 5.
 Hipparinus, Dionis f. V, 2, 29. 28, 8.
 Hippias Eleus I, 118, 3. sophista
 I, 106, 9. mimus IV, 354, 14.
 Hippias quidam II, 285, 27.
 Hippicum spatium I, 179, 7. 8.
 Hippitas IV, 161, 20. 26. 162, 14.
 Hippo, Messenes tyrannus II, 34, 9.
 11. 37, 20. demagogus Syracusa-
 nus V, 33, 19.
 Hippobotae I, 323, 5.
 Hippoclus, Pelopidae pater II, 84, 26.
 Hippocoon I, 28, 5.
 Hippocrates, ἀρμοστής Lacedaemo-
 nius I, 407, 15. 19. dux Athen.
 III, 7, 31. mathematicus I, 156,
 18. medicus II, 222, 21. Pisistrati
 pater I, 187, 3. Syracusanorum
 praetor II, 135, 2. 7. 15. 140, 11.
 Hippodamia I, 6, 18.
 Hippodromius mensis I, 270, 16.
 Hippolyta I, 24, 25.
 Hippolytus I, 3, 2. Sicyonius I, 122,
 8. 12. Thesei f. I, 25, 22.
 Hippomachus ὁ ἀλεῖπτης V, 1, 15.
 Hippomedon, Agesilai f. IV, 112,
 18. 120, 25.
 Hipponicus I, 170, 19. 324, 10. 32,
 19. 25. 30.
 Hipponium, Lucaniae urbs IV, 270, 4.
 Hipposthenidas II, 89, 24.
 Hirtius II, 77, 17. IV, 281, 9. 13,
 283, 30. 360, 20.
 Hispania I, 369, 22. 371, 3. II, 11,
 24. 205, 24. Hispanicum bellum
 II, 501, 25. cf. Iberia.
 Hissorion v. Issorium.
 Homerus I, 4, 9. 12, 27. 16. 18,
 21, 25. 30, 30. 78, 20. 21. 82,
 2. 163, 25. 181, 5. 187, 4. 363,
 2. 381, 21. 25. 27. 28. 439. 363,
 449, 5. 17. II, 35, 28. 67, 2-
 74, 29. 83, 8. 100. 28. 122. 2,
 230, 14. 234, 6. 236, 32. 243,
 6. 313, 19. 340, 10. 479, 1. II,
 88, 20. 95, 27. 146. 31. 308, 17.
 309, 1. IV, 133, 30. [159, 8. 10,
 185. 31 sq. 334, 8. 367, 26. V,
 702, 14. 15. 18. 73, 14.] 82, 26.
 172, 17.
 Homoloichus Chaeronensis II, 440,
 27. 443, 24.
 Honoratus v. Antonius.
 Honoris templum II, 152, 26.
 Hoplias fluvius (Isomantus) II, 415,
 24.
 Hoplitae, tribus Atheniensis I, 179, 1.
 Hoplites amnis II, 415, 10. 12. 13,
 19. 21.
 Horatius Cocles I, 206, 24. 25.
 Marcus Horatius v. Marcus.
 Ὁρκωμόσιον I, 25, 5.
 Hordeonius v. Flaccus.
 Hortensius, Lucius. Syllae legatus
 II, 437, 10. 13. 20. 441, 6. 442,
 21. 29. 443, 4. Quintus. orator
 II, 462, 10. 496, 18. IV, 245. 1.
 273, 11. cf. Quintus. — Quintus II,

- Caesaris cohorti praefectus III, 396,
2. IV, 364, 28. 20. praetor V,
73, 28. 76, 12. 15.
- Hostilius, avus Hostilii regis I, 50,
14. 56, 14. rex I, 56, 15. 145,
27. — A. Host. Mancinus II, 47, 3.
- Hostius v. Ostius.
- Iacincthia sacra II, 173, 11.
- Iacincthus I, 122, 6.
- Iybla, urbs Siciliae III, 20, 20.
- Iybreas IV, 366, 17.
- Iycgara, oppidum Siciliae I, 418, 9.
III, 20, 22.
- Iydaspes fluvius III, 346, 17. 29.
348, 19.
- Iydrus II, 486, 16.
- Iyllus II, 285, 3.
- Iymenaeus I, 50, 32.
- Iypates Thebanus II, 93, 9. 94,
10.
- Iyperbates, Achacorum dux IV, 138,
25.
- Iyperbolus *Περειβοιδης* I, 386, 5.
19. 22. 25. II, 168, 22. 23. 28.
III, 15, 5. 18. 24. 31. 16, 7.
84, 8.
- Iyperborei I, 274, 13. 18.
- Iyperides orator IV, 7, 10. 10, 13.
15, 31. 21, 13. 23, 24. 24, 32.
26, 20. 220, 2. 221, 4. 234, 30.
235, 3.
- Iypsaeus, Plautius III, 248, 6. IV,
81, 14.
- Iypscidas I, 164, 15.
- Iypticratia, Mithridatis pellex III,
222, 25. 27.
- Iyption heros II, 174, 7.
- Iyrcania, Hyrcani III, 63, 29. 86,
27. 225, 11. 226, 7. 13. 228, 27.
330, 4. 332, 4. 420, 3. Hyrcania
mare II, 544, 11. III, 330,
12.
- Iyrodus, rex Parthiae III, 60, 25.
64, 3. 24. 65, 13. 16. 79, 8. 80,
9. 81, 10. 16. 82, 11. 13. IV,
375, 28. 379, 5.
- Iyrsiae urbs II, 174, 30.
- Iacchus I, 234, 18. 271, 17. 412, 9.
IV, 25, 25. Iacchi templum (*ἱεῖον*
Ἰακχίου) II, 194, 2.
- Ialysus I, 240, 13. IV, 312, 32.
- Ianiculus I, 146, 14. II, 376, 13.
- Ianuarius mensis I, 141, 21. 24.
142, 6. 143, 6. III, 401, 1. Iannu-
ariae Calendae II, 341, 7. 380, 12.
V, 205, 1.
- Ianus I, 143, 7. 10. Iani templum
I, 143, 16. 153, 28.
- Iaonia I, 164, 13.
- Iapygia promontorium I, 12, 19. II
301, 32. V, 21, 20. 31, 23.
- Iarbas (Iarphas) rex III, 199, 12.
- Iason Argonauta I, 15, 16. 26, 11.
II, 473, 21. — Iason, Thebae
pater II, 111, 24. 112, 1. — Ias-
son Trallianus III, 81, 20. 26,
82, 8.
- Iberia, Iberes I, 82, 18. 349, 16.
II, 29, 26. 43, 22. 79, 15. 133,
24. 159, 31. 201, 9. 206, 8. 26,
28. 260, 3. 329, 26. 333, 31.
334, 1. 342, 19. 501, 23. 27.
505, 20. 529, 14. 537, 23. 541,
13. III, 42, 23. 46, 31. 51, 26.
53, 10. 57, 15. 16. 90, 5. 26.
93, 13. 23. 94, 21. 95, 6. 8. 97,
29. 99, 12. 100, 32. 101, 15.
102, 10. 15. 17. 109, 18. 111,
5. 19. 112, 13. 113, 24. 114, 5.
17. 115, 30. 141, 10. 200, 25.
201, 10. 204, 10. 32. 206, 31.
208, 15. 217, 15. 224, 21. 225,
6. 10. 227, 19. 228, 25. 235, 4.
24. 243, 28. 254, 17. 255, 9. 20.
257, 1. 258, 20. 259, 20. 368, 7.
374, 10. 27. 375, 3. 385, 22.
392, 31. 400, 9. 405, 7. 417, 17.
IV, 65, 22. 76, 14. 94, 7. 169,
13. 191, 16. 275, 21. 351, 28.
352, 11. 355, 22. 356, 1. 357,
21. 377, 3. 379, 25. 402, 10. V,
188, 23. 190, 20. 194, 1. 205,
19. 214, 18. Ibericum bellum II,
229, 2. Iberici milites III, 99, 23.

- montes III, 224, 28. mores III, 102, 4. Ibericae urbes II, 232, 18. cf. Hispania.
 Iberus fl. III, 102, 31.
 Ibycus I, 151, 15.
 Icelus libertus V, 191, 19. Marcianus Icelus dictus V, 192, 4. 203. 32.
 Ictes, Leontinorum tyr., v. Hicetes.
 Ichnae opp. III, 71, 11.
 Ictinus I, 313, 12.
 Ida mons III, 126, 8.
 Idaei Dactyli I, 138, 14.
 Idaeus scribe v. Adaeus.
 Idas I, 28, 2.
 Idomeneus scr. I, 309, 15. 336, 20. II, 162, 4. 165, 1. 173, 20. IV, 4, 12. 222, 23. 229, 21.
 Idus Martiae III, 425, 8. 12. etc. Iuliae I, 421, 2. Septembres I. 204, 7.
 Ignatius, Crassi legatus III, 74, 20.
 Iliā, Romuli mater I, 36, 20. 42, 7. — Syllae uxor II, 425, 14.
 Ilias Homeri III, 286, 19. 308, 13.
 Illicium I, 139, 1.
 Ilium I, 31, 2. 32, 17. 271, 1. II, 508, 12. (incolae v. 17.) 510, 3. III, 88, 15. (incolae v. 18.) 291. 10. V, 1, 2.
 Illyria, Illyrii, Illyricum II, 47, 11. 50, 24. 71, 4. 238, 14. 18. 23. 26. 286, 25. 293, 28. III, 239, 3. 252, 4. 281, 23. 288, 9. 290, 15. 377, 19. 395, 7. IV, 68, 3. 135, 21. 152, 23. 153, 15. 20. 397, 24. 402, 6. 7. Illyrica arma IV, 205, 26. V, 171, 7. Illyricus ensis II, 328, 24. III. legio V, 209, 4. mulier IV, 345, 23.
 India, Indi I, 82, 19. II, 50, 13. III, 57, 30. 117, 13. 263, 3. 6. 292, 12. 333, 6. 342, 26. 343, 7. 345, 18. 346, 5. 348, 24. 349, 6. 29. 353, 11. 16. 356, 12. 13. IV, 299, 6. 323, 24. 379, 28. 419, 22. V, 104, 9. Indica lingua III, 352, 22. Indicum mare III, 84. 24. 86, 14.
 Ino I, 257, 5.
 Insteius v. Marcus.
 Insubres II, 123, 13. 124, 12. 126. —
 Insula inter duos Tiberis postes I, 197, 19. — Insula, Syracasum pars II, 9, 6. — Insulae formae III, 95, 12.
 Intercalaris mensis I, 141, 16.
 Interregnum I, 119, 24. Interrex 125, 16.
 Iolas, Antipatri f., pincernarum Alexandri princeps III, 360, 24. 363. —
 Iolaus, Herculis amasius II, 101, 13. 13.
 Iolcus IV, 345, 20.
 Ion, Persei amasius II, 65, 23.
 Ion poeta, Chius I, 16, 22. 178, 3. 303, 6. 11. 328, 24. 458, 22. I. 476, 14. 480, 26. 491, 5. IV. 210, 27.
 Ionia, Iones I, 22, 3. 5. 227, 31. 228, 3. 245, 14. 318, 31. 321. 328, 26. 398, 21. 399, 2. 31. 403, 18. 408, 30. 413, 17. II, 192, 30. 32. 408, 30. 484, 21. 488, 1. IV, 18, 19. 230, 25. 372. 23. V, 81, 9. 131, 10. Ionia luxuria I, 81, 31. scorta I. 41. 21. III, 81, 9. Ionium mare 75, 29. 301, 26. 444, 2. III. 402. 2. IV, 352, 15. 373, 8. 402. 403, 2.
 Ionides II, 517, 20.
 Iopa, Iphiclis filia I, 26, 2.
 Iophou, Pisistrati f. II, 224, 11.
 Ios urbs III, 88, 20.
 Ioxus, Thesei nepos, Ioxides I. 22. 23. 24.
 Iphicles I, 26, 2.
 Iphicrates Atheniensis II, 83, 15. III, 165, 32. V, 128, 18. 186, 1.
 Iphitus I, 5, 25. 78, 9. 106, 2. 107, 4.
 Iphthes, Ascalis pater III, 96, 1.
 Ipsus II, 288, 3. IV, 324, 2.

- Cleopatrae tonstrix IV, 401,
 2. 422, 28.
 sione I, 19, 3.
 reus orator IV, 213, 6. 9.
 uricus, P. Servilius III, 369, 27.
 400, 22. cf. Servilius.
 hnae v. Ichuae.
 as Corinthius II, 22, 1.
 das, Phoeidae f. III, 181, 14.
 dorus, Mithridatis dux II, 510, 6.
 is et Isis nova (Cleopatra) IV, 396.
 13. Isidis templum IV, 414, 4.
 meni aqua IV, 337, 32.
 menias tibicea I, 299, 23. Ismenias
 Thebanus II. 87, 2. 12. 110, 2.
 113, 21. IV, 294, 8. V, 126, 28. 30.
 menius Apollo I, 158, 12. II, 415,
 28.
 ocrates orator I, 385, 18. II, 222,
 10. IV, 213, 6. 8. 15. 290, 8.
 odice, Euryptolemi filia II, 475,
 20. 489, 16.
 omantus fl. II, 415, 24.
 orium III, 177, 30. 178, 9.
 sus III, 305, 17. 317, 23.
 ster fl. II, 47, 9. 207, 22. III, 290,
 11. 322, 14.
 ster scr. I, 31. 4. III, 331, 18.
 sthmia I, 22, 7. 11. 17. 178, 22.
 II, 26, 24. 25. 268, 18. 272, 1.
 III, 164, 22. 29.
 sthmus I, 7, 6. 21, 32. 228, 11. 12.
 230, 16. 231, 21. 236, 8. 240,
 18. III, 212, 9. 292, 18. 420, 10.
 IV, 144, 8. 315, 30. 322, 7. 330,
 22. V, 149, 21. 26. 176, 31.
 talia, Itali I, 12, 18. etc. II, 8, 23.
 etc. 53, 19. etc. III, 6, 26. etc.
 24, 10. etc. IV, 38, 3. etc. 190,
 25. etc. V, 3, 23. etc. 218, 32. etc.
 Italia, Themistoclis filia I, 251, 22.
 Italus I, 34, 20.
 Ithoma II, 106, 32. 491, 19.
 Ithomata, Messeniorum arx V, 181,
 31. 182, 12.
 Itonia Minerva v. Minerva.
 Iuba rex et ei. f., scr. historicus I,
 50, 7. 51, 8. 54, 32. 126, 13.
 135, 25. II, 158, 6. 439, 19. III,
 96, 25. 269, 19. 414, 2. 415, 11.
 20. 416, 32. 417, 1. IV, 90, 14.
 31. 91, 9. 20. 93, 1. 95, 2. 96,
 6. 12. 20. 97, 3. 424, 8.
 Iubius, Pompeii amicus III, 257, 6.
 Iudaea, Iudaei III, 229, 12. 235, 6.
 22. IV, 244, 28. 347, 27. 378,
 16. V, 196, 29. 216, 13. 227, 28.
 Ιουδαίειν IV, 244, 27.
 Iugurtha, Numidarum rex II, 334,
 22. 335, 25. 336, 22. 337, 19.
 29. 338, 10. 12. 18. 339, 3. 341,
 9. 364, 16. 419, 17. 24. 27. 420,
 3. 12. 422, 28. IV, 202, 29.
 Iulia, Antonii triumv. mater, τῷ
 Καίσαρων οἴκῳ IV, 346, 23. —
 Caesaris filia, Pompeii ux. III,
 238, 14. 240, 17. 263, 14. 377,
 2. 388, 3. 417, 9. IV, 66, 1. —
 Marii ux., ἧς ἦν ἀδελφίδους
 Καίσαρ II, 334, 8. III, 364, 15.
 367, 24.
 Iulius, oppidum Cei IV, 209, 9.
 Iulius Atticus v. Atticus. — Iulius
 Caesar v. Caesar. — Iulius cen-
 sor I, 265, 8. — Iulius Proculus
 I, 69, 2. 11. — Iulius Salinator
 III, 94, 9. 11. 13.
 Iulius mensis I, 67, 24. 142, 26.
 287, 2. 421, 2. Nonae Iuliae II,
 452, 15.
 Iuncus (var. lect. Iunius) III, 365, 28.
 Iunia, M. Bruti soror, Cassii ux. V,
 57, 6.
 Iunius Brutus V, 51, 19. 52, 11
 16. 19. 59, 10. 11. 12. cf. Brutus.
 — Iunius Silanus IV, 255, 25. —
 Iunius Vindex V, 189, 4. 7. 13
 24. 190, 7. 191, 3. 6. 194, 6
 201, 12. 32. 204, 28. 212, 15
 — Marcus Iunius v. Marcus.
 Iunius mensis I, 142, 19.
 Iuno I, 142, 19. III, 60, 5. 281, 10
 IV, 107, 8. V, 128, 11. Iuno Aspa-
 sia I, 324, 18. 20. Cithaeronia II.

- 174, 5. 182, 17. Quiritis I, 71, 7. — Iunonis festum v. Heraea. statua I, 258, 14. 300, 1. templa (Ἡραιῶν) I, 184, 1. 257, 16. 279, 20. II, 182, 16. III, 212, 11. IV, 151, 22.
- Iunonia urbs, Carthago IV, 195, 16.
- Iupiter I, 12, 27. 22, 7. 52, 21. 30. 55, 21. 56, 27. 126, 6. 14. 138, 7. 25. 30. 157, 11. 248, 21. 257, 32. 301, 12. 441, 6. II, 174, 5. 215, 4. 220, 12. 271, 20. 275, 26. III, 54, 2. [165, 19. 22. 23.] 210, 17. 264, 30. 311, 4. 26. [318, 10.] 339, 12. 352, 13. IV, 34, 26. 114, 26. 234, 8. 261, 14. 282, 22. 304, 1. 320, 4. 334, 10. II. V, 21, 8. 181, 32. 209, 19. — Iupiter Ἄρειος II, 288, 32. Capitolinus I, 202, 24. 203, 21. 450, 11. Dodonaeus I, 247, 4. Feretrius I, 53, 9. II, 127, 12. 30. 129, 2. 9 sqq. 21. Hecalus I, 11, 4. 8. Inferus II, 187, 19. Liberator (Ἐλευθέριος) II, 184, 31. 185, 4. 32. Olympius II, 440, 2. 443, 30. III, 19, 27. Πολιεύς I, 420, 23. IV, 334, 15. Πολιούχος ib. v. 16. Soter II, 174, 21. V, 184, 31. Stator I, 56, 32. IV, 253, 5. Syllanius I, 84, 21. Σένιος καὶ Φίλιος V, 185, 18. cf. Ammon. Iovis templa II, 152, 32. IV, 93, 13. eius statua a Phidia facta I, 300, 1. II, 67, 29.
- Ixionis fabula IV, 107, 7.
- Labeo III, 256, 8. (v. l. Labienus.) — Bruti socius V, 61, 11. 13. 18. 98, 32. 99, 1.
- Labienus, T. III, 260, 16. 382, 2. 398, 16. IV, 90, 12. 276, 25. eius fil. IV, 369, 32. 372, 21. 375, 27.
- Labyrinthus I, 11, 26. 12, 2. 6. 14, 26. 16, 3. 17, 27.
- Laccopluti II, 166, 30.
- Lacedaemon, Lacedaemonii I, 24. 20. 30, 28. etc. II, 11, 30. etc. III, 8, 6. etc. 13, 14. etc. 15. 19, 4. etc. 110, 29. etc. V, 13. 21. etc. 43, 25. etc.
- Lacedaemonius, Cimonis f. I, 329. 5. 8. 13. II, 489, 11.
- Lacetani II, 206, 32.
- Lachares IV, 324, 4. 30. 407. 21. 22.
- Lachartus Corinthius II, 491, 2. 13. 17.
- Laciadae I, 397, 9. II, 474, 11. 481, 32.
- Lacinium III, 212, 12.
- Laco v. Cornelius Laco.
- Laconica, Lacones I, 76, 25. 87. 2. 17. etc. II, 81, 2. 106, 3. 107. 12. 236, 14. 251, 3. III, 8. 24. 14, 16. 166, 31. 173, 4. 176, 8. 12. 177, 11. 178. 24. 180, 14. IV, 129, 7. 135. 24. 142, 25. 27. 145, 18. 147. 27. 151, 7. 152, 1. 156, 5. 326. 2.
- Laconica βακτηρία III, 25. 14. breviloquentia I, 102, 2. II. 496. 1. V, 53, 8. civitas IV, 19. 2. machaera I, 101, 30. poemata 104, 22. Laconicus legislator 146, 9. modus III, 37, 10. poe. I, 105, 5. Laconismus I, 308. 1. 24. 329, 9. Lacaemae II, 321, 2.
- Lacratidas Athen. I, 336, 21. ephrus Spart. II, 416, 27.
- Lacritus orator IV, 234, 28.
- Lacus Curtius I, 56, 11.
- Laelius IV, 42, 16. 292, 10. 361. 19. cf. Caius.
- Laena v. Popilius.
- Laertes IV, 278, 22.
- Laevinus, P. Valerius, consul 303, 6. 14. 305, 14. 306, 9. 11. 308, 10.
- Lagobritarum obsidio III, 100, 23.
- Lais Corinthia meretrix I, 418. 6. III, 20, 23.
- Laius, Oedipi pater II, 101, 26.

- amachus, Athen. dux I, 321, 4.
 376, 14. 392, 12. 394, 20. 396,
 26. III, 16, 28. 17, 3. etc. in Ni-
 ciae vita saepe.
 amachus Myrinaeus, orator IV, 216,
 12.
 amia, Demetrii scortum IV, 307, 6.
 310, 1. 3. 314, 14. 316, 18. 317,
 15. 20. 24. [26.] 318, 4. 6. 8.
 11. 14. 23. 26. 426, 28.
 amia oppidum III, 119, 24. IV,
 21, 25. 24, 13. 233, 9.
 amiacum bellum II, 285, 14. IV,
 301, 8.
 ampido, Archidami ux. III, 142,
 26.
 ampo vates I, 303, 27. 304, 5.
 amponius Lucanus II, 454, 31.
 469, 16.
 amprias, Plutarchi avus IV, 370,
 9. [371, 16.]
 ampsacus, Lampsaceni I, 249, 2.
 415, 3. II, 391, 4. 10. 13. 393, 25.
 auarius v. Calpurnius.
 anassa, Cleodaei filia II, 285, 2.
 293, 28. 32. 295, 11. 15.
 angon, opp. Elidis IV, 139, 3.
 aodice, Priami filia I, 31, 1. II,
 475, 2.
 aomedon Troianus II, 480, 27. III,
 2, 1. eius equi III, 88, 15. Orcho-
 meuius IV, 213, 26.
 aphystius Syrac. II, 36, 24. 25.
 apithae I, 26, 10. 27, 12. 15. 29.
 arcus v. Titus.
 arissa II, 109, 4. 447, 18. III, 159,
 18. 22. 265, 29. IV, 327, 24.
 379, 12. V, 55, 28.
 arissus fl. II, 240, 16.
 arymna, urbs Boeotiae II, 450, 28.
 athyrus v. Ptolemaeus.
 atini I, 34, 26. 37, 20. 27. 12.
 26. etc. II, 64, 9. etc. 266, 21.
 IV, 193, 6. 194, 3. 4. 238, 22.
 etc. Feriae latinae I, 298, 8.
 latinnus I, 35, 5. cf. Titus.
 latomiae Syrac. V, 32, 8.
 Latona I, 240, 9. V, 73, 14. Lato-
 nae filius II, 271, 27.
 Lattamyas Thessalus I, 270, 21.
 Laverna II, 424, 7.
 Lavinia I, 35, 7.
 Lavinium I, 63, 18. 445, 23.
 Lavinius v. praef. ad II, 303, 6.
 Laurentia, Laurentialia I, 37, 30.
 32. 38, 1. 10. 20. 25. 39, 1.
 41, 2.
 Laurentum I, 63, 8. 24. 64, 20.
 Laureotica metalla I, 222, 13. cf. III,
 5, 10.
 Lauron urbs III, 106, 7. 205, 18.
 Lauronitae III, 106, 15.
 Lebadia II, 413, 12. 438, 21. 439, 22.
 Lecanius V, 210, 20.
 Lechaeum, Corinthi portus IV, 144,
 16. V, 157, 8.
 Lectus, Troadis locus II, 500, 1.
 Leges, gens ad Caucasum III, 226, 8.
 Lemnus I, 325, 13. II, 194, 9. 510, 5.
 Lentulus II, 270, 18. III, 251, 23.
 32. 252, 6. IV, 56, 10. 59, 25.
 consul III, 49, 28. IV, 351, 4.
 censor III, 209, 28. L. Corn. Len-
 tulus III, 370, 15. 393, 7. 395,
 1. 15. 397, 20. Lentulus Spiather
 III, 429, 25. IV, 271, 18. 276,
 16. Ciceronis gener IV, 279, 32.
 Lentulus uterque III, 266, 24. cf.
 Batiatus, Cornelius et Lucius.
 Leo v. Valerius Leo.
 Leobotes, Alcmaeonis f. I, 241, 27.
 Leochares artifex III, 326, 27.
 Leocrates I, 317, 11. 373, 7. II,
 185, 13.
 Leon Byzantius, philos. III, 30, 12.
 IV, 13, 25.
 Leon, Antalcidae pater V, 125, 28.
 Leonidas Spart. I, 81, 3. 94, 30.
 102, 23. 227, 23. II, 104, 3. IV,
 127, 21. V, 126, 11. — Cleony-
 mi f. III, 187, 31. IV, 109, 18.
 27. 110, 13. 18. 113, 23. 26.
 115, 15. 25. 116, 16. 21. 24.
 117, 2. 9. 10. 17. 118, 3. 6.

- 119, 14. 120, 22. 30. 121, 5.
122, 8. 19. 123, 2. 18. 125, 19.
126, 4. 14. 23. 127, 30. 129, 1.
— Alexandri nutricius III, 283,
27. 304, 3. 307, 30. 32.
Leonnatus III, 119, 17. 21. 120, 2.
8. 13. 302, 2. 326, 3. IV, 23, 12.
13. — Macedo II, 304, 14. 23. 26.
Leontidas Thebanus II, 87, 4. 25.
29. 93, 9. 25. 31. 94, 10. III,
168, 11 19.
Leontini II, 2, 25. 17, 22. 25, 2.
32, 30. 33, 8. 135, 4. 5. 8. 13.
II, 312, 14. III, 16, 10. 19, 23.
20, 30. V, 24, 4. 35, 5. 15. 20.
36, 25. 37, 3. 7.
Leontis tribus I, 219, 3. II, 166,
7. 9.
Leontocephalon urbs I, 249, 9.
Leos Hagnusius I, 10, 19. cf. v.
26.
Leosthenes Athen. II, 6, 25. 285,
15. IV, 7, 11. 21, 4. 10. 18. 23.
22, 3. 24, 13. 233, 8. 290, 23.
Leotychidas Spart. I, 93, 12. 240,
7. 399, 5. 16. 17. II, 319, 3. 406.
16. 18. 23. 27. 30. 407, 8. 555,
32. III. 144, 13. 24. 145, 7. 11.
13. 16. 274, 17. 275, 10.
Lepida Catoni nubit IV, 42, 5.
Lepidus, M. Aemilius III, 202, 16.
22. 31. 203, 4. 16. 21. 204, 5.
10. 221, 2. 274, 21. IV, 284, 23.
29. 285, 6. 351, 31. 355, 5. 358,
9. 361, 8. 14. 16. 22. 23. 26.
29. 362, 21. 22. 363, 18. 364,
7. 396, 21. 26. V, 68, 23. 76, 8.
cf. Marcus et Marcus Aemilius.
Leptines, Apolloniae tyr. II, 16, 14.
25, 3. — Dionysii mai. frater V,
8, 7. 10, 5. 9. — Callippi inter-
ceptor V, 50, 28.
Lerna IV, 139, 16. V, 172, 12.
Lernaea hydra II, 308, 17.
Lesbos, Lesbii I, 318, 32. 385, 7.
399, 10. 21. II, 189, 2. III, 7,
18. 258, 14.
Lesche, locus Spartae I, 107. 31.
108, 6.
Leucadii II, 8, 18. IV, 224, 3. Le-
cadius Euthymus II, 31. 12.
Leucaria I, 34, 20.
Leucas I, 242, 26. II, 15, 8. III,
212, 11.
Leucaspides IV, 147, 31.
Λευκή κώμη IV, 393, 3.
Leucon heros II, 174, 7.
Leucothea I, 256. 32.
Leuctra, Leuctron I, 115, 23. 274,
19. 421, 26. II, 98, 3. 103, 7. 9.
17. 20. 22. 108, 3. 113, 20. 157.
25. 158, 2. 32. 401, 11. 468, 22.
III, 158, 5. 173, 31. 174, 17.
187, 23. 275, 15. 276, 19. IV,
125, 28. V, 126, 17. 21. 29. —
τῆς Μεγαλοπολίτιδος χωρίον IV,
131, 11.
Leuctridum historia II, 103, 10.
Leucus, fl. Macedoniae II, 55. II,
61, 1.
Liberalia fest. III, 417, 31.
Libertatis templum IV, 271, 6.
Libethra, opp. Macedoniae III, 233,
14.
Libitina dea I, 132, 30.
Libo IV, 352, 21.
Liburnides naves IV, 407, 14.
Libya, Libyes I, 82, 18. 351, 15.
369, 30. 371, 6. 29. 372, 2. 391,
18. 26. II, 21, 19. 23, 17. 29.
26. 43, 21. (158, 10.) 198, 11.
260, 4. 279, 25. 280, 25. 281,
28. 300, 30. 312, 24. 314, 5.
334, 22. 335, 14. 337, 3. 340,
341, 6. 368, 9. 373, 18. 29. 374,
3. 375, 11. 376, 20. 404, 2.
410, 25. 27. 28. 417, 26. 418,
16. 454, 27. 497, 11. III, 16, 15.
21. 44, 18. 91, 29. 94, 18. 96,
12. 32. 96, 13. 97, 28. 98, 3.
107, 31. 116, 21. 187, 17. 190,
16. 197, 30. 32. 199, 18. 200,
200, 22. 201, 30. 228, 24. 235,
30. 241, 23. 243, 27. 268, 31.

- 269, 18. 354, 24. 379, 32. 392, 32. 414, 1. 14. (28.) 416, 25. IV, 76, 15. 89, 32. 90, 3. 15. 26. 91, 18. 92, 15. 93, 12. 156, 29. 168, 13. 188, 4. 194, 23. 195, 15. 263, 23. 355, 8. 373, 9. 395, 29. 401, 27. 402, 9. 408, 9. 409, 21. 30. 410, 3. 413, 31. V, 5, 32. 22, 3. 15. 56, 8. 23. 68, 29. 188, 18. 190, 24. 196, 27. 198, 26. 225, 15. Libycus ἀλλήτης II, 508, 2. Lib. Caesaris triumphus III, 416, 81. Libycum bellum II, 123, 18. Lib. mare II, 301, 31. 314, 2. III, 215, 10. Libycae gentes III, 96, 22. Lib. bestiae II, 421, 15.
- ibys, Lysandri pater IV, 112, 10. ibyssa, Bithyniae vicus II, 279, 24. 27.
- ichas Spartanns II, 482, 23.
- icinia, Crassi filia, C. Gracchi uxor IV, 185, 8. 200, 4. 202, 11.
- icinia Vestalis III, 39, 20. 21. 27.
- icinius v. Publius. Licinius Cossus I, 256, 14. — Lic., C. Gracchi amicus IV, 201, 5. — Lic. Macer IV, 246, 8. — Lic. Murena, Luc. IV, 273, 9. — Lic. οὐλίτης IV, 167, 5. — Lic. Philonicus v. Philonicus. — Lic. Stolo I, 293, 26. 294, 25. 28.
- icyonii sepulchrum II, 328, 19.
- igarius v. Caius et Quintus.
- igures I, 342, 7. II, 43, 16. 31. 57, 1. 71, 4. 79, 15. Ligustini II, 43, 16.
- igyes II, 344, 28. 349, 12. 15. 22. 23.
- ilybaeum II, 25, 19.
- imnaeus III, 350, 15.
- imnus Macedo, Chalaestra oriundus III, 334, 24. 335, 3. 7. 12.
- indas II, 156, 11.
- ingonum terra (τὰ Αἰγγονικά) III, 390, 12.
- iparense I, 261, 10.
- Liris fl. II, 370, 10.
- Lissus, urbs Dalmatiae IV, 353, 5.
- Lituus I, 62, 15. 285, 20.
- Livia, Caesaris Augusti ux. IV, 421, 7. 424, 11. 26. V, 188, 15. 16. 197, 23.
- Livius scr. I, 258, 10. II, 98, 10. 99, 9. 132, 27. 148, 23. 156, 6. 158, 5. 214, 17. 277, 28. 280, 9. 425, 12. 533, 17. 538, 8. III, 410, 10. 12. 20. 425, 28. cf. Titus.
- Livius v. Marcus. — Livius Drusus IV, 36, 15. 193, 10. 19. 29. 194, 1. 6. 12. 15. 23. 195, 26. — Liv. Posthumius, Latinorum dux I, 71, 25.
- Locris, Locri I, 319, 3. II, 186, 21. 268, 27. V, 2, 28. 3, 11. 149, 5. Locri Epizephyrii II, 153, 23.
- Lollius v. Marcus.
- Lothronus fl. I, 347, 24.
- Lous mensis III, 281, 11.
- Luca urbs III, 55, 32. 242, 15. 385, 20.
- Lucana palus III, 51, 19.
- Lucania, Lucani I, 34, 5. 148, 28. 364, 30. 365, 9. II, 299, 26. 303, 7. 306, 4. 316, 6. 9. 455, 23. III, 50, 24. 52, 18. IV, 54, 2. 269, 28. 270, 5. V, 72, 3.
- Luceres, tribus I, 58, 31.
- Lucilius, trib. pleb. III, 245, 31. — M. Bruti amicus IV, 409, 25. V, 97, 20. 98, 4. 10. 18.
- Lucinus v. Sextus Lucinus.
- Lucius v. Afranius, Domitius, Valerius Flaccus. — Lucius Albinus I, 273, 13. 21. L. Analius III, 84, 2. L. Anicius II, 51, 4. L. Antonius, trib. pl., Marci Ant. frater IV, 350, 15. 372, 18. L. Apuleius I, 264, 4. cf. L. Saturninus. L. Bandius v. Bandius. L. Basilus II, 429, 13. 17. L. Brutus v. Brutus. L. Caesar IV, 100, 9. 21. 285, 6. 362, 20. 363, 8. 12. 1.

- Calvinas III, 261, 17. L., Camilli f. I, 288, 32. L. Catilina II, 459, 12. IV, 247, 27. 248, 16. 24. 27. 249, 12. 250, 21. 26. 32. 251, 7. 8. 24. 252, 7. 10. 29. L. Censorinus IV, 365, 22. L. Cinna II, 430, 21. 434, 1. L. Cornificius V, 75, 31. L. Cotta IV, 264, 30. L. Domitius III, 243, 8. 14. 18. 246, 7. IV, 74, 18. 26. 29. 31. 75, 2. 8. (Ahenobarbi f.) 424, 30. L. Furius, trib. mil. I, 291, 25. 31. 292, 6. 293, 3. L. Gellius IV, 263, 19. 22. L. Lentulus III, 273, 14. L. Lucretius I, 284, 24. 27. 285, 1. L. Lucullus (cf. Lucullus) II, 224, 19. 366, 2. 424, 2. 431, 29. 452, 28. 471, 23. 472, 16. 17. 20. 473, 12. 18. L. Manlius II, 209, 4. III, 99, 18. L. Mummius II, 329, 27. L. Murena IV, 55, 7. 12. 21. 27. 62, 10. L. Octavius III, 217, 26. 218, 8. L. Opimius IV, 195, 28. 197, 12. 25. 198, 5. 13. 27. 200, 18. 26. 201, 30. 202, 2. 18. L. Ostius I, 63, 3. L. Paulus II, 40, 3. L. Pella V, 83, 7. L. Philippus, orator III, 189, 5. 6. 204, 26. 29. L. Quintius II, 213, 25. 30. 214, 8. 18. 21. 25. 228, 19. 260, 2. 502, 5. 540, 17. L. Rufus IV, 183, 32. L. Saturninus II, 343. 26. 30. 360, 9. 26. 28. 361, 15. 30. 362, 5. 18. 26. 366, 29. cf. L. Apuleius. L., Scipionis Afr. frater II, 211, 16. 215, 6. 282, 1. L. Sextius consul I, 298, 12. L. Terentius III, 190, 10. 16. 19. L., Titi Flaminini frater II, 277, 13. 18. 22. 28. 31. 278, 6. 16. 17. 30. L., Vitellii frater V, 217, 15.
- Lucretia, Numae uxor I, 145, 22. Lucretiae casus I, 190, 21. 191, 2. 202, 14. Lucretius, Lucretiae pater I, 202, 14. 19. 212, 31. 213, 6. — Lucius Lucretius v. Lucius. Ius Lucretius I, 206, 7. 25. — Lucretius Ofella II, 456, 19. 46. 6. 466, 31.
- Luculli, L., vita II, 495—507 comp. c. Cimone ib. 552—576 adde: I, 271, 20. II, 281, 25. III, 57, 28. 72, 29. 86, 16. 196. 5. 6. 207, 4. 248, 14. 24. 27. 219, 20. 26. 220, 2. 5. 9. 10. 17. 19. 24. 27. 30. 221, 8. 223, 16. 228, 10. 229, 8. 236, 19. 239. 23. 239, 1. 12. 277, 32. IV, 44. 28. 53, 25. 58, 8. 63, 17. 29. 65, 12. 15. 66, 4. 87. 2. 266, 24. 26. 269, 20. — Marcus Lucullus III, 51, 25. 61, 7. 204. 24. 373, 25. — Lucullus uterque III, 85, 29. 378, 20. — Lucullus II, 524, 16. — cf. Lucius et Marcus.
- Lucumo I, 266, 10. 20. Luna dea II, 429, 2. Lunae deus I, 30. 27. 31, 21. Lupa quid I, 37, 26. Lupercalia I, 60, 27. 143, 5. 144. 422, 21. IV, 356, 26. cf. Lycæa.
- Luperci I, 61, 4. 16. 32. 62, 8. Lusitania, Lusitani III, 97, 2. 27. 98, 32. 99, 1. 114, 6. 141. 142. 375, 6. IV, 185, 10. V, 203. 1. 205, 19.
- Lusius v. Caius. Lutatius Catulus II, 344, 4. 26. 3. 27. 8. 11. 354, 3. 16. 27. 356, 7. 27. 14. 17. 357, 8. 18. 358, 5. 27. 29. 32. 359, 2. 12. 14. 379, 22. III, 54, 17. 20. 56, 13. 369, 16. 27. 31. 370, 9. 371, 2. IV, 24. 31. 50, 6. 9. 16. 258, 13. 267, 2.
- Lycæa festum I, 60, 32. Arcadiae III, 422, 23. Romanum v. Lupercalia. Lycaenum, mons Arcadiae IV, 134, 13. περί τὸ Λύκαιον V, 169, 3. Lycaonia, Lycaones II, 525, 16. III, 128, 30. 218, 21. IV, 401, 32.

- ceum Argis II, 325, 17. Athenis II, 432, 23. IV, 35, 26.
 cia, Lycii III, 297, 1. 322, 22. V, 79, 6. 27. 80, 19. 81, 8.
 cium I, 24, 22.
 co histrio, Scarphensis III, 312, 27. — Syracusanus V, 49, 31.
 comedes, Scyriorum rex I, 32, 5. 9. II, 480, 2. — Atheniensis I, 234, 25. — Lycomidae, gens attica I, 219, 18.
 scopron, Thebæ frater II, 120, 19. — Corinthiorum dux III, 8, 12.
 geortas, Achæorum dux II, 256, 4. 15. 21.
 yurgi vita I. 78—117. comp. c. Numa ib. 148—154. adde: I, 1, 12. 122, 21. 28. 171, 4. 177, 18. 398, 31. II, 162, 17. 229, 28. 251, 25. 28. (383. 17.) 400, 20. III, 171, 14. 179, 16. [145, 26. 164, 15.] IV, 19, 13. 111, 9. 112, 8. 115, 3. 21. 22. 27. 116. 4. 123, 30. 134, 11. 135, 6. 10. 12. 140, 20. 142, 19. 30. [137, 2.] 205, 19. 207, 17. 22.
 yurgus Athen. I, 185, 22. — orator II, 271, 2. 5. III, 83, 10. IV, 7, 10. 9, 22. 15, 31. 229, 23.
 yurgus Byzantius I, 408, 27.
 ycus, opp. Illyriæ II, 260, 23.
 ycus, fl. Phrygiæ et Ponti II, 34, 1. 513, 15. IV, 339, 3.
 ydia, Lydi I, 5, 25. 27. 34, 27. 184, 8. 250, 7. II, 50, 7. 182, 7. 12. 183, 29. 31. 385, 6. 388, 11. 481, 19. III, 126, 14. 151, 27. IV, 338, 18. 372, 23. V, 106, 25. Lydius currus III, 1, 13.
 ydiades, tyr. Megalopolit. IV, 131, 16. 21. 25. 28. V, 163, 9. 29. 32. 164, 8. 168, 4. 10. 31. 169, 28. 170, 10.
 ygdamis II, 339, 32.
 ynceus I, 28, 2. Samius, scr. IV, 317, 23.
 yra, sidus III, 421, 14.
- Lysandri vita II, 383—417. comp. c. Sylla ib. 465—470. adde: I, 114, 9. 115, 11. [322, 24.] 413, 24. 414, 4. 10. 415, 3. 28. 32. 416, 18. 417, 9. 14. 418, 12. II, 269, 32. III, 37, 14. [17.] 143, 12. 144, 21. 145, 5. 147, 10. 24. 26. 148, 24. 29. 149, 7. 12. 16. 22. 31. 150, 1. 15. 163, 19. 24. 24. 274, 23. 25. 275, 13. IV, 116, 20. 117, 2. 15. 18. 118, 20. 119, 14. 123, 28. Lysandria, festum II, 401, 29. poemata II, 402, 3.
 Lysander Alopecensis I, 251, 14. 19.
 Lysander, Libyis f. IV, 112, 10. 12. 114, 2. 18.
 Lysandridas IV, 149, 1. 4. 9. 11. 27.
 Lysanoridas Spartanus II, 95, 20.
 Lysiades v. Lydiades.
 Lysias orator II, 202, 8.
 Lysicles I, 324, 1.
 Lysidice, Pelopis filia I, 6, 17.
 Lysimachus, Aristidis pater I, 221, 18. 232, 9. II, 160, 23. 161, 25. 191, 16. 476, 24. Aristidis f. II, 193, 17. 21. nepos II, 194, 1. — Lysimachus rex II, 290, 24. 30. 291, 2. 295, 20. 23. 296, 31. 297, 3. 28. 298, 1. 322, 11. III, 331, 28. 29. IV, 304, 17. 20. 308, 25. 311, 16. 316, 11. 14. 17. 317, 30. 322, 11. 14. 21. 326, 14. 335, 23. 30. 336, 1. 8. 337, 1. 338, 17. 25. 27. 340, 23. 343, 30. 344, 29. 427, 16. — Lysimachus Acarnan, Alexandri paedagogus III, 284, 1. 306, 17. 21. 341, 28.
 Lysippus, Achæorum dux II, 246, 12. — sculptor III, 281, 29. 296, 14. 326, 27.
- Macaria, Herculis filia II, 103, 32.
 Macedonia, Macedones I, 4, 24. 116, 16. 271, 16. II, 44, 30. 45, 3. 13. 21. 46, 28. 49, 13. 23. 50,

15. 54, 17. 56, 6. 57, 17. 27.
 30. 58, 7. 59, 26. 60, 8. 63, 15.
 18. 29. 67, 30. 68, 31. 71, 5.
 75, 32. 79, 15. 80, 9. 10. 109,
 13. 14. 110. 6. 178, 20. 179, 3.
 207, 32. 212, 6. 239, 21. 241,
 17. 242, 8. 249, 21. 259. 5. 9.
 24. 261, 21. 263, 1. 13. 17. 264,
 21. 23. 265, 25. 266, 4. 267, 4.
 268, 25. 270, 32. 274, 14. 23.
 282, 22. 283, 28. 285, 29. 290,
 13. 19. 291, 15. 21. 292, 13. 16.
 294, 15. 25. 30. 295, 6. 21. 296,
 4. 6. 8. 13. 21. 30. 297, 2. 30.
 298, 6. 7. 8. 11. 18. 301, 4. 307,
 25. 31. 312, 19. 317, 18. 30.
 318, 24. 322, 23. 431, 16. 25.
 433, 16. 436, 27. 447, 16. 448,
 13. 451, 3. 472, 13. 487, 29.
 III, 117, 19. 118, 7. 119, 16.
 24. 120, 5. 121, 1. 8. 21. 122,
 19. 123, 32. 124, 6. 125, 30.
 126, 1. 4. 127, 1. 7. 128, 1. 19.
 129, 20. 131, 5. 11. 19. 30. 132.
 1. 32. 133, 5. 19. 134, 1. (26.)
 138, 14. 18. 139, 8. 140, 23.
 141, 11. 158, 4. 159, 13. 225,
 10. 256, 17. 281, 11. 285, 8. et
 saepius in Alexandri vita. 366,
 25. 404, 6. IV, 1. 6. 11, 12. 15.
 17, 29. 22. 29. 23, 12. 25, 18.
 28, 16. 21. 31, 27. 43, 8. 139,
 24. 140, 7. 14. 141, 25. 144, 10.
 150, 21. 151, 30. 152, 22. 24.
 153, 5. 30. 155, 1. 28. 216, 18.
 221, 14. 222, 32. 223, 3. 20. 21.
 227, 1. 233, 16. 20. 236, 4. 28.
 237, 24. 29. 249, 15. 267, 26.
 285, 15. 292, 1. 4. 9. 305, 18.
 313, 23. 326, 27. 32. 328, 8.
 15. 16. 17. 330, 20. 332, 11. 26.
 27. 333. 8. 27. 334. 20. 335, 24.
 30. 32. 336, 3. 12. 24. 337, 1.
 338, 7. 345, 28. (29.) 352, 17.
 364, 6. 27. 396, 11. 403, 31.
 408, 7. 426, 15. 427, 15. 428,
 21. V, 54, 19. 72, 29. 73, 29.
 76, 11. 77, 3. 149, 13. 166, 11.
 167, 1. 10. 13. 28. 171, 6. 15.
 175, 17. 21. 176, 4. 177. 2.
 178, 10. 13. 179, 1. 8. 11. 23.
 185, 24. 186, 16. 31. Macedonia
 arma II, 72, 15. 273, 13. IV, 147.
 30. dialecticus IV, 369, 27. *opores*
 V, 177, 23. *praecepta* IV, 140.
 24. Macedoniae *παρῆσις* II, 77.
 13. urbes III, 403, 31. Macedo-
 nicum bellum II, 48, 4. *regnum*
 II, 267, 12. *Macedonicus triplex*
 IV, 235, 19.
Macedonicus, Metelli cognomen
 II, 329, 29.
Macer v. Clodius et Licinius.
Machaeriones III, 182, 3.
Machanidas, tyr. Laced. II, 243. I.
 24. 244, 9. 11. 25. 246, 9.
Machares, Mithridatis f. II. 525, 23.
Macrini nomen II, 330, 10.
Maecenas IV, 290, 25. 377, 15.
Maedica Thraciae II, 49, 19. 48.
 12. *Maedi* III, 287, 9.
Maemacterion mensis II, 187, 3.
Maeotis lacus II, 339, 22. 32. 431.
 14. 514, 24. III, 225, 18. 300.
 7. IV. 397, 23.
Magaenus, Pharnabazi frater I, 117.
 15. 24.
Magas, Ptolemaei Philop. frater IV.
 157, 30. 158, 7.
Magna Mater II, 347, 10.
Magnesia, Magnetes I, 249, 1. 2.
 250, 16. 26. 251, 7. 25. 27. 252.
 16. II, 115, 18. 120, 9. 266, 2.
 270, 23. 274, 15. IV, 366. 14.
Mago, Carthaginensium dux II, 1.
 10. 31. 19, 14. 20, 20. 21. 1.
 25. 23, 18.
Maia, Mercurii mater I, 142, 18.
Malus mensis I, 120, 21. 142, 16.
Malaca, urbs Hispaniae III. 44. 15.
Malchus, rex Arabiae IV, 401. 31.
Malcites Thebanus II, 120. 6.
Malea promontorium II, 431, 20. IV.
 114, 6. V, 145, 28.

- laeus sinus I, 319, 6.
 lalli Oxhydracae III, 342, 26. 349, 29. 354, 29.
 lamercorum gens I, 145, 16. Mamercus, Pythagorae vel Numae regis f. I. 128, 16. 145, 12. 16. II, 39, 30. 32. Mamercus, Cataniae tyrannus II, 13, 14. 30, 30. 31, 31. 33, 27. 34, 4. 15. 37, 20.
 lamertini II, 313, 24. 314, 24. 315, 8. III, 196, 22.
 lamurius v. Veturius.
 lancinus v. Caius.
 landyrium, opp. Italiae IV, 109, 22.
 laudroclidas Spartanus II, 319, 27. Ecphanis f. IV, 112, 10. 13. 11-1, 19. 117, 18.
 lania dicta Demo IV, 318, 7.
 lanilius II, 214, 32. — C. Manilius, trib. pl. III, 218, 14. IV, 246, 26. 27. 247, 4. 10.
 lanius II, 500, 29. M'. Acilius II, 207, 23. 208, 4. 210, 10. 27. 252, 28. 31. 257, 18. 274, 3. 12. 16. 27. 32. 275, 10. M'. Antonius v. praef. ad III, 114, 20. M'. Aquilius II, 343, 24. 433, 14. M'. Curius II, 196, 12. 203, 30. 231, 29. 316, 7. 19. 23. cf. Manilius. M'. Glabrio II, 460, 5.
 lanius v. Lucius, Marcus, Spurius, Titus. — Manlii nomen II, 330, 7. ἀνήρ ὑπατικός IV, 175, 13. coniurationis Catilinae particeps IV, 250, 30. 252, 16. 29. 253, 18. Sertorii dux III, 114, 20. 28. 32. 116, 22. Titus Manlius I, 143, 24. Torquatus I, 351, 32. — trib. pl. II, 258, 30. Manlius et Caepio II, 349, 1.
 lantinea, Mantinei I, 388, 28. 32. 393, 22. 458, 16. II, 86, 17. 233, 31. 243, 20. 245, 2. III, 14, 14. 176, 4. 179, 28. 180, 21. 25. 181, 30. IV, 130, 18. 132, 20. 138, 17. 147, 26. 315, 21. 325, 32. V, 159, 5. 169, 10. 172, 7. 177, 8. 178, 7. 24. 26. Mantinens Salius I, 135, 9.
 Marathon I, 26, 32. 29, 25. 32, 21. 270, 22. II, 165, 22. 166, 16. 167, 6. 179, 31. 180, 4. 228, 22. 28. 232, 16. 476, 18. V, 149, 16.
 Marathonia pugna I, 222, 1. 8. victoria II, 270, 4. Marathonius taurus I, 10, 29. 21, 27.
 Marathus Arcas I, 29, 23.
 Marcellinus III, 56, 14. 242, 28. 243, 2. 4.
 Marcellus, nomen Romae vulgatum I, 71, 17. II, 329, 32. cf. Caius, Claudius, Marcus.
 Marcelli, M. Claudii, vita II, 121 —156. comp. c. Pelopida ib. 157 —160. adde: II, 84, 15. 258, 19. 277, 2. III, [53, 15.] 250, 31. 251, 13. 19. 393, 6. 11. 15. — IV, 52. 3. 6. 10. Caesaris Aug. affinis IV, 282, 10. consul IV, 350, 15. Fulviae maritus IV, 424, 12. Marcelli ex Fulvia f. IV, 424, 14. 16.
 Marcia, Catonis Uticensis uxor IV, 58, 14. 59, 15. 19. 21. 71, 25. 32. 72, 3. 73, 15. 18. 86, 11. 25.
 Marcianus v. Icelus.
 Marcus v. Ancus, Censorinus, Coriolanus, Publius, Quintus. — Marciorum familia I, 418, 23. Marcus I, 123. 15. 124, 17. 129, 18. 145, 23. 24. 28. IV, 276, 18. Marcus Philippus II, 78, 21. Marcus Rex IV, 252. 30. 266, 28.
 Marcus (Μάρκιον ὄρος) I, 286, 2. 287, 31.
 Marcus Aemilius I, 298, 12. M. Aemilius Lepidus II, 78, 18. M. Agrippa V, 75, 31. M. Antonius orator, triumviri avus II, 378, 23. 379, 1. 5. 10. 13. 19. triumv. III, 250, 18. 251, 2. 28. 261, 16. cf. Antonius. M. Appius IV, 264. 19. M. Aquinius IV, 264, 28. M. Artorius V, 89, 14. M. Ateius II,

- 435, 14. M. Attilius I, 143, 23. M. Baebius I, 147, 3. M. Brutus III, 273, 30. cf. Brutus.
- Marci Catonis censoris vita II, 194—227. comp. c. Aristide ib. 227—233. adde: II, 277, 10. 12. 28. 278, 1. 4. 5. 11. 13. 18. 21. cf. Cato.
- Marcus, Catonis f., V, 97, 13. Aemilii γαμβρός II, 60, 15. M., Porcii Catonis pater II, 194, 25. M. Cato Salonianus II, 227, 16. M. Cedicius I, 265, 12. 18. 283, 13. M. Cotta II, 501, 17. 19. 503, 12. 504, 25. 505, 2. 6. M. Crassus v. Crassus. M. Favonius V, 82, 16. 19. 83, 1. M. Gellius IV, 265, 6. M. Horatius I, 202, 20. 203, 32. 204, 2. 10. 17. 21. 27. M. Insteius IV, 405, 9. M. Iunius dictator I, 352, 11. M. Lepidus II, 461, 11. 16. 19. 464, 18. III, 425, 14. 429, 14. M. Livius I, 368, 10. M. Lollius IV, 50, 14. 19. M. Lucullus II, 452, 16. 28. 496, 25. 544, 28. M. Manlius I, 279, 31. 280, 9. 290, 16. 20. 23. 26. 28. (Capitolinus dictus 290, 8.) 291, 9. M. Marcellus, M. Claudii Marcelli pater II, 121, 24. M. Marcellus IV, 251, 31. M. Marius II, 459, 16. M. Marius, Sertorii legatus III, 113, 14. M. Minucius quaestor I, 202, 10. 344, 18. 346, 27. 32. 350, 1. 24. 351, 6. 9. 21. 23. 31. 352, 7. 21. 353, 6. 13. 354, 1. 5. 16. 32. 355, 3. 14. 24. 356, 15. M. Octavius IV, 99, 12. 174, 3. 17. 24. 28. 175, 23. 29. 176, 2. 5. 9. 14. 16. 21. 29. 30. 177, 1. 179, 13. 189, 30. 190, 4. 405, 9. M. Otho IV, 250, 8. 11. 19. cf. Otho. M. Papius I, 274, 32. 275, 2. M. Rubrius IV, 96, 15. 28. M. Servilius II, 70, 31. M. Silanus IV, 400, 22. M. Teius v. M. Ateius. M. Valerius I, 204, 13. 21. 210, 16. 19. 22. 13.
- Mardi II, 537, 23. Mardus IV, 389, 23. 384, 4. 9. 389, 17. 390, 1. 391, 3.
- Mardio eunuchus IV, 401, 1.
- Mardonius I, 223, 11. 236, 2. 16. 167, 4. 172, 1. 31. 173, 4. 176. 28. 178, 6. 10. 23. 180, 7. 15. 32. 181, 11. 183, 26. 29. IV, 109, 30.
- Margianum ferrum III, 67, 31.
- Margitas, Alexandri cogn. IV, 225, 10.
- Marica nympa II, 373, 4.
- Maricas, Eupolidis comoedia III, 5, 26.
- Marii, C., vita II, 329—382. adde: II, 419, 15. 28. 420, 4. 5. 6. 14. 21. 24. 30. 32. 422, 24. 25. 423, 3. 425, 3. 20. 28. 427, 10. 23. 25. 31. 428, 3. 4. 8. 13. 22. 429, 29. 430, 2. 5. 8. 433, 31. 453, 22. 469, 11. 14. 501, 7. 546, 11. III, 41, 11. 42, 15. 26. 89, 27. 32. 91, 16. 19. 22. 29. 92, 2. 5. 10. 12. 16. 19. 23. 25. 93, 1. 277, 32. 364, 15. 16. 367. 24. 27. 32. 368, 30. 369, 12. 14. 378, 19. 383, 4. IV, 346, 7. V, 78, 3. 222, 5. Mariana factio III, 368, 26. Mariani III, 369, 9. muli Mariani II, 342, 5. 16. cf. Caius.
- Marius, C., iun., Marii f. II, (373. 25.) 374, 15. 19. 382, 21. (24.) 452, 2. 453, 23. 454, 4. 12. 15. 455, 1. 22. 456, 17. 457, 13. 459, 4. 460, 7. III, 93, 2. 94. 6. 194, 26. 197, 31. 200, 13. 361. 17.
- Marius Celsus V, 209, 5. 8. 211. 15. 213, 6. 9. 217, 26. 219, 29. 220, 13. 221, 8. 222, 10. 223. 9. 22. 28. 30. 32. 226, 5.
- Marius, M., a Sertorio ablegatus II, 505, 19. 510, 20. cf. Marcus.

- arphadates Cappadox IV, 105, 20.
 26.
 arrucini II, 59, 14.
 ars I, 4, 17. 35, 7. 37, 19. 21.
 71, 8. 103, 23. 126, 6. 142, 10.
 143, 8. 150, 2. 342, 22. II. 102,
 1. 129, 22. 184, 29. 266, 21.
 443, 18. III, 157, 11. IV, 7, 17.
 ('Ενυάλιος θεός). 334, 6. (tyran-
 nus). 427, 2. cf. Enyalius. Mars
 i. q. bellum II, 478, 23. Martis
 orchestra Boeotia II, 144, 17. (20.)
 Martis Enyalii templum I, 163, 17.
 285, 14. Martialis triumphus II,
 145, 23. Martis f. dictus Marius
 iun. II, 382, 24. Mars Macedo i.
 e. Alexander IV, 237, 7.
 arsi I, 364, 11. II, 420, 20. III,
 44, 25. Marsicum bellum II, 496,
 22. 24. 31. III, 90, 28. IV,
 240, 6.
 arsyas scr. IV, 224, 22. — Sy-
 racusanus V, 8, 13.
 artha, mulier Syra II, 346, 12.
 artiales i. q. Mamertini II, 313, 27.
 artialis i. q. Marcellus II, 121, 26.
 artialis *χιλιάρχων* V, 208, 22.
 artianus gladiator V, 193, 19.
 artius campus I, 196, 31. II, 465,
 1. 551, 28. III, 244, 29. 388, 4.
 V, 283, 2.
 artius mensis I, 135, 13. 141, 20.
 142, 4. 7. 9. 143, 7. 198, 31.
 II, 425, 8. 12. V, 59, 30. 63,
 8. Calendae Martiae II, 436, 10.
 dus V, 63, 18. '83, 15. 88, 12.
 tullus, trib. pl. III, 423, 11. 18.
 abates eunuchus V, 120, 19.
 21, 9.
 asinissa II, 225, 22. 31.
 astius Persa II, 177, 19. 25.
 78, 3.
 aso (Papirius) II, 42, 9.
 asanassa v. Masinissa.
 asilia I, 156, 16. III, 379, 8.
Γασσαλιῆται II, 352, 3.
 PLUT. VII. V.
- Mater deum I, 249, 10. 32. cf.
 Dindymene.
 Mater Matuta I, 256, 30.
 Matres deae II, 142, 27. 143, 7. 20.
 Matronalia I, 60, 14.
 Matuta v. Mater Matuta.
 Mauricus (Mauriscus v. I.), senator
 Romanus V, 193, 9.
 Mauritania, Mauri III, 94, 18. 96,
 1. 6. 101, 1. 116, 21. Maurusii
 equites II, 375, 11.
 Maximus i. e. Fabius III, 277, 32.
 419, 21.
 Mazaeus III, 317, 7. 325, 18.
 Medea I, 9, 22. Medeae venenum
 III, 321, 10. Medea Euripidis III,
 289, 18.
 Media, Medi I, 32, 21. 24. 130, 6.
 224, 20. 227, 16. 239, 15. 240,
 32. 328. 17. II, 64, 8. 171, 25.
 173, 3. 390, 20. 473, 21. 476,
 2. 27. 478, 21. 493. 13. 14. 507,
 7. 512, 23. 513, 7. 529, 11. 531,
 21. 555, 8. III, 86, 26. 137, 5.
 139, 16. 167, 11. 225, 9. 226,
 16. 235, 4. 335, 26. 358, 19.
 IV, 338, 29. 339, 1. 369, 20.
 376, 10. 380, 7. 18. 382, 9.
 388, 25. 391, 29. 392, 16. 393,
 13. 15. 23. 394, 20. 32. 396, 2.
 8. 29. 402, 1. V, 111, 1. 126,
 14. Medica virgo III, 337, 18.
 Medicus mos III, 68, 3. Medicum
 aurum I, 225, 5. Medica vesti-
 menta II, 438, 6. III, 330, 28.
 31. IV, 396, 5. Medicae *ἐπιδρομαί*
 II, 470, 30. Medicum bellum II,
 98, 20. 161, 29. 175, 18. III,
 320, 2. Medicae victoriae II, 435,
 1. Medica praeda III, 17, 27. Me-
 dismus I, 323, 26.
 Mediolanum II, 128, 11. 16. III, 381,
 13. V, 105, 2.
 Mediterraneum mare (*ἡ ἐντὸς θαλάσσο*) III, 354, 25.
 Medius, Antigoni amicus IV, 309,

14. Medius, Larissa in Thessalia oriundus III, 361, 28. 362, 9.
- Megabacchus III, 69, 16. 71, 19.
- Megabates, Spithridatis f. III, 153, 13. 154, 6. 11. 21.
- Megabyzus III, 328, 4.
- Megacles I, 164, 32. 165, 4. 10. 185, 22. 187, 27. 376, 6. II, 303, 22. 305, 4. 12. 475, 21. 489, 17. Dionis frater V, 25, 6. 15.
- Megalaeus aulicus V, 180, 3.
- Megalophanes Megalopolitanus II, 234, 10.
- Megalopolis, Megalopolitani II, 103, 21. 234, 1. 10. 237, 28. 239, 24. 246, 27. 247, 13. 16. 250, 9. 251, 16. 21. 253, 24. 256, 14. 257, 3. 319, 16. IV, 109, 24. 110, 11. 129, 8. 131, 10. 28. 136, 17. 147, 32. 148, 5. 10. 15. 21. 149, 3. 14. 19. 23. 150, 10. 151, 17. 154, 17. 162, 17. V, 139, 10. 169, 14. 16. 171, 30.
- Megara, Megarenses I, 8. 6. 11. 27. 25, 7. 161, 13. 162, 8. 9. 18. 163, 3. 7. 11. 19. 21. 164, 4. 6. 8. 10. 165, 19. 217, 16. 329, 21. 330, 3. 5. 15. 19. 22. 24. 29. 331, 1. 3. 409, 7. II, 95, 16. 140, 9. 142, 22. (Sicil.) 176, 31. 177, 8. 13. 234, 30. 246, 4. 285, 28. (Maced.) 406, 4. 491, 13. III, 8. 8. 172, 3. 406, 11. IV, 14, 6. 9. 12. 35, 7. 224, 3. 301, 5. 17. 19. 321, 15. 330, 22. 365, 16. V, 58, 16. 18. 157, 18. Megaris I, 21. 31. 29, 31. 232, 27. 320, 14. 330, 27. 335, 3. IV, 35, 7. 119. 1. 301, 9. V, 164, 12.
- Megellus II, 35, 2.
- Megistonus, Cleomenis vitricus IV, 132, 2. 135, 24. 143, 16. 145, 5. 9. 13. V, 170, 19. 174, 18.
- Melanippus, Thesei f. I, 7, 20. 22.
- Melanopus, demagogus Athen. IV, 220. 14.
- Melantas V, 123, 6. 19.
- Melanthus poeta II, 474, 1. 475. 6. 18. choragus IV, 18, 14.
- Melanthus pictor V, 146, 22. 32.
- Melas fl. II, 98, 16. 24. 444. 26.
- Meleager I, 26, 12.
- Melesippidas, Agesilai avus III, 142. 27.
- Melesias v. Thucydides
- Meliboea, opp. Thessaliae II, 113. 2.
- Melicertes I, 22, 9.
- Melii I, 390, 20. 23. II. 397, 8. II. 85, 14.
- Melissus philosophus I, 220, 15. 17. Ithagenis f. I, 326. 10. 18. 2.
- Melita I, 164, 1. 241, 11. IV, 18.
- Melitea, urbs Thessaliae II, 444. 5.
- Mellaria, urbs Hispaniae III, 99. 2.
- Μελλεΐδες* I, 99, 21.
- Melo Thebanus II, 89, 12. 90. 93, 10. 94, 14. 95, 10. 107. 31. III, 169, 6.
- Memmius III, 109, 9. 198, 3. IV. 41, 18. 63, 20. 25. 28. cf. Memmius.
- Memnon, Darii dux III, 296. 1. 302, 25.
- Memphis II, 498, 7.
- Menander, dux Atticus I, 414. 32. III, 26, 25. 27, 13. Mithridatis legatus II, 515, 27. Antigonae dux III, 128, 5. 10. 15. I. Alexandri M. socius III, 343. 1. poeta com. III, 297, 14.
- Menas pirata IV, 374, 2. 22. 27.
- Mende III, 86, 30. urbs Aegypti II. 185, 10. Mendesium III, 185, 22.
- Meneclidas orator II, 107, 20. 15. 9. 20. 22.
- Menecrates scr. I, 23, 2. medicus III, 165, 18. 22. pirata IV, 374. 2.
- Menedemus II, 515, 12. 18.
- Menelai portus III, 187, 18.
- Menelaus, Ptolemaei L. frater IV. 306, 6. 21. 307, 13. — Menelaus apud Sophoclem IV, 337. 12.
- Menemachus, Mithridatis legatus. 515, 32.

- Menenii Agrippae oratio de concordia** I, 423, 11.
Menestheus I, 14, 7. 28, 30. 30. 10. 32, 10. 16. 18. II, 478, 31. dux Atheniensis IV, 7, 11.
Menexenus Platonis I, 324, 3.
Meninx insula II, 373, 24.
Menippus Atheniensis I, 314, 25. Car, Ciceronis praeceptor IV, 241, 26.
Meno Atheniensis I, 331, 10. 332, 7. Menonis filia Theano I, 397, 21.
Meno Thessalus II, 285, 12. IV, 23. 15. V, 122, 13.
Menoecus, Creontis f. II, 103, 32.
Menoetius II, 186, 19.
Mentor, Alexandri satelles III, 117, 32.
Menyllus, praesidii Macedonici dux IV, 25, 19. 26, 13. 27, 16. 20. 28, 32.
Mercedonius mensis III, 421, 2.
Mercidinus, mensis intercalaris I, 141, 16.
Mercurius I, 126, 15. 142, 19. 395, 6. Mercurius Inferus II, 187, 19. Mercurii statuæ v. Hermae.
Meriones II, 142, 29.
Merope, Daedali mater I, 15, 26.
Merula v. Cornelius.
Mesopotamia I, 522, 5. 535, 29. III, 59, 9. 60, 27. 61, 30. 75, 30. 235, 5. IV, 299, 8. 369, 32. 376, 10.
Messala II, 462, 9. III, 246, 7. Messalæ I, 214, 29. Messala Corvinus V, 87, 15. 20. 25. 88, 22. 89, 9. 90, 12. 92, 31. 93, 23. 100, 18. 24.
Messana, Messanenses II, 20, 16. 31, 9. 34, 8. 13. 313, 24. III, 196, 23. IV, 87, 3. V, 42, 27. 50, 22.
Messapii II, 299, 26. 302, 18. IV, 109, 22.
Messene, Messenii I, 65, 31. 86, 8. 112, 16. 396, 29. II, 106, 30. 31. 107, 11. 114, 21. 115, 13. 237, 28. 246, 9. 13. 21. 253, 21. 29. 32. 255, 21. 27. 256, 16. 257, 9. 276, 17. 283, 3. 284, 3. 490, 26. 491, 19. III, 180, 9. 182, 11. 15. 23. 276, 6. 360, 14. IV, 125, 28. 130, 23. 134, 14. 136, 20. 148, 31. 149, 19. 27. 207, 14. 324, 13. V, 179, 15. 21. 160, 12. 20. 181, 8. 182, 8. 183, 6.
Mestrius Florus, Plutarchi amicus V, 226, 20.
Μεταγενεσιών mensis I, 204, 9. 271, 3. 8. III, 36, 31. IV, 234, 15.
Metagenes Xypetius I, 313, 15.
Metapontum I, 363, 29.
Metella, Syllae uxor II, 425, 17. 19. 22. 24. 434, 12. 446, 10. 460, 4. 32. 461, 27. 463, 30. 32. 464, 12. III, 195, 29. 31. IV, 38, 21.
Metelli II, 465, 25. III, 378, 18.
Metellorum *οἰκία* IV, 60, 13. — cf. Caecilius, Caius, Quintus, Scipio.
Metellus ὁ ἀρχιερεὺς III, 369, 25.
Celer I, 428, 16. IV, 266, 29.
Dalmatici f. III, 206, 25. 217, 13. 14. 19. 23. 25. 32. 218, 7. 221, 3. Diadematus I, 428, 14. Macedonicus II, 329, 29. Nepos IV, 54, 5. 10. 18. 55, 2. 263, 25. 264, 9. 13. Numidicus II, 495, 20. IV, 66, 30. (ὁ παλαιός.) Pius II, 224, 19. 376, 19. 25. 27. 423, 31. 425, 9. 454, 23. 503, 9. III, 44, 19. 21. 85, 3. 29. 88, 32. 99, 14. 15. 21. 100, 18. 101, 6. 14. 102, 20. 104, 16. 105, 23. 25. 107, 12. 14. 16. 108, 10. 109, 12. 110, 14. 111, 12. 115, 32. 204, 14. 23. 205, 7. 9. 28. 30. 206, 13. 19. 21. Quintus I, 45, 7. 461, 12. Scipio, Corneliae pater, Nasicae f. III, 247, 4. 26. 29. trib. pl. III, 254, 11. 15. 276, 29. 399, 22. 31. 400, 2. 6. IV, 60, 3. 10. 15. 23. 28. 61, 15. 23. 32. 62, 2. 5. 14. 21. 27. 31. 63. 10. 12. 260, 6.

- saepe in Syllae vita. 499, 3. et saepius in Luculli vita. III, 57, 29. 91, 17. 111, 32. 112, 2. 9. 13. 25. 113, 3. 9. 11. 15. 207, 8. 218, 16. 24. 220, 29. 221, 11. 20. 27. 222, 23. 32. 224, 20. 225, 8. 17. 226, 20. 28. 227, 24. 228, 13. 29. 229, 5. 231, 5. 29. 232, 3. 9. 19. 235, 22. 413, 2. Mithridaticum bellum I, 130, 6. II, 365, 22. 380, 7. 381, 16. 425, 27. 427, 25. 446, 16. 497, 5. 501, 19. 503, 7. III, 207, 6. 211, 5. — Mithridates Ponticus Galbae tempore V, 197, 3. 198, 19: Mithrobarzanes, Tigranis dux II, 527, 24. 528, 6. 7. Mithropaustes Persa I, 248, 18. Mitylene, Mitylenaei I, 168, 12. II, 500, 27. 501, 3. III, 232, 24. 267, 5. 268, 8. Mitylenaeus *φυγάς* IV, 172, 6. Mnasiheus V, 141, 24. 142, 3. Mnemon, nomen II, 330, 11. Mnesicles architectus I, 314, 6. Mnesiphilus Phrearius I, 220, 19. Mnesiptolema, Themistoclis filia I, 249, 13. 28. 251, 20. Mnestra II, 475, 18. Moerocles orator IV, 221, 4. 229, 23. Molon, Apollonii pater III, 366, 5. IV, 241, 27. Molossi I, 28, 22. 242, 30. 243, 8. II, 284, 26. 30. 285, 18. 287, 27. 295, 8. 307, 25. 323, 32. 324, 17. IV, 315, 26. Molossus Aidoneus I, 31, 11. Pyrrhus II, 318, 9. — Molottis II, 288, 32. Molossus Atheniensis IV, 13, 3. Molpadia Amazon I, 24, 28. Molus amnis II, 440, 16. 443, 22. Monaeses Parthus IV, 379, 7. 14. 389, 1. 6. Moneta dea I, 59, 18. 291, 13. Monima Milesia, Mithridatis uxor II, 517, 21. III, 227, 31. Mons sacer I, 423, 1. Morius amnis v. Molus. Mortis (*Θανάτου*) templum IV, 133, 14. Moschius mons III, 224, 22. Mothone V, 145, 28. Mucia, Pompeii uxor III, 233, 10. Mucianus V, 216, 12. Mucius I, 207, 18. 208, 14. IV, 240, 2. Marii uxoris pater II, 367, 28. 368, 1. *ὁ νομικός* II, 463, 17. *ὁ νομοδότης* IV, 172, 32. — trib. pl. IV, 177, 13. 182, 15. Mummius II, 257, 16. 519, 19. III, 50, 8. 14. 85, 3. cf. Caius et Lucius. Munatius IV, 43, 11. 14. 17. 58, 18. 61, 21. 64, 11. 15. 20. 70, 31. 71, 4. 30. 262, 13. 16. Munatius Plancus IV, 82, 29. 32. 86, 9. 361, 32. Munda urbs III, 417, 22. Mundus, fossae nomen I, 45, 21. Munychia I, 166, 8. II, 436, 30. IV, 25, 2. 29, 2. 30, 19. 234, 17. 300, 4. 301, 4. 31. 325, 26. V, 167, 23. Munychion mensis I, 14, 16. II, 398, 5. IV, 34, 25. 303, 28. 316 32. 317, 2. Mynyus I, 31, 1. Murcus V, 211, 1. Murena cons. (L. Licinius) II, 440, 9. 441, 6. 22. 442, 31. 443, 3. 10. 513, 10. 520, 3. 8. 528, 13. 18. 530, 17. IV, 251, 25. 289, 19. cf. Licinius et Lucius. Murus longus I, 313, 17. 416, 1. Musae I, 105, 1. 6. 122, 15. 127, 22. 23. 134, 22. 26. etc. II, 549, 29. IV, 7, 18. etc. Numa Musa I, 148, 32. Musaeus poeta II, 369, 18. Museum I, 24, 1. 16. Athen. IV, 325, 28. prope Thurium II, 440, 31. Mutina III, 203, 19. IV, 360, 22.

- Mycale promontor. I, 270, 28. 300, 28. II, 64, 8.
 Mycenae V, 162, 15. Mycenaei III, 96, 24.
 Mygdonia regio II, 539, 1.
 Mylae, urbs Siciliae II, 37, 21.
 Mylasa, urbs Asiae IV, 17, 31.
 Myro, Mithridatis legatus II, 515, 32.
 Myro Phlyensis I, 165, 16.
 Myronides I, 317, 11. 324, 26. 373, 6. II, 173, 22. 185, 14.
 Myrsillus, scr. hist. V, 138, 21.
 Myrtilus pocillator II, 289, 8. 10. 14.
 Myrto, uxor Herculis II, 186, 19. uxor Socratis II, 193, 27.
 Mysia V, 216, 10. 230, 32. 221, 11. 227, 26. Mysi I, 4, 12.
 Mythus dictus Demetrius IV, 317, 26.
 Myus I, 249, 2.
 Nabataei III, 260, 7. IV, 298, 31. 378, 17.
 Nabis, Lacedaemoniorum tyrannus II, 246, 8. 18. 25. 248, 1. 25. 249, 10. 22. 23. 32. 255, 2. 272, 6. 284, 2.
 Narbo, urbs Galliae V, 195, 3.
 Narnia opp. II, 258, 24.
 Narthacium III, 160, 4.
 Nasica v. Publius et Scipio.
 Naucrates Lycius, demagogus V, 79, 7.
 Naupactus II, 274, 17.
 Nauplia II, 325, 2.
 Nausicrates orator II, 495, 9.
 Nausithous I, 14, 4. 8.
 Naxos, Naxii I, 16, 12. 17. 12. 14. 16. 244. 1. 270, 25. 310, 24. III, 4, 30. 22, 5. urbs Siciliae IV, 6, 9.
 Nealces pictor V, 147, 5. 11.
 Neander II, 285, 27.
 Neanthes Cyzicenus scr. I, 219, 9. 249, 3.
 Neapolis, Syracusarum pars II, 141, 2. 547, 6. 558, 6. Neapolis II, 131, 3. III, 249, 6. IV, 245, 15. πόλις τῆς Ἀκραγανθίνης V, 45. 6. 70, 31. Neapolitani II, 131, III, 249, 8.
 Nearchus Tarentinus II, 196, 29. Cretensis III, 118, 5. 139, 27. Macedo III, 289, 9. 353, 12. 354. 21. 355, 7. 359, 22. 360, 3. 361. 27. 362, 12.
 Nectanabis III, 184, 9. 25. 165, 1. 11. 13. 23. 186, 26. 29.
 Neleus Scepsius II, 450, 15.
 Nemea I, 320, 19. V, 141, 11.
 Nemea meretrix I, 300, 25.
 Nemei ludi II, 26, 26. 244, 3. 270, 25. IV, 142, 1. V, 160, 2. 161, 21.
 Nemesis II, 253, 13.
 Neo Boeotus II, 62, 28. Corinth. II, 19, 2.
 Neochorus II, 415, 25.
 Neocles, Themistoclis pater I, 216. 2. II, 162, 19. Themistoclis filius I, 251, 17. cf. 252, 1.
 Neocomum (Noviocomum), incolae III, 393, 9.
 Neoptolemus II, 287, 28. — Achilles f. II, 284, 31. III, 279, 5. cf. Pyrrhus. — Alcestae f. II, 28. 19. 288, 24. 26. 290, 6. 12. 26. 30. 32. 290, 3. 6. — Ἰσχυροκασπίου III, 117, 16. 12. 30. 121, 18. 23. 28. 31. 122. 30. 123, 8. 124, 9. 13. 14. 125, 4. 6. 21. — Mithridatis filius II, 366, 20. 500, 3. 7. 17.
 Nepos, Cornelius II, 551, 17. 518, 8. cf. Cornelius et v. Metellus.
 Nepos, Iberiae praefectus III, 335, 2.
 Neptunus ἀσπάλιος I, 33, 22. γαλαξος I, 33, 22. equestris I, 49. adde: I, 4, 28. 29. 22, 8. 33. 18. 238, 21. III, 145, 10. IV, 120, 29. eius templa III, 212. IV, 147, 8. 235, 6. 236, 3.
 Nereides IV, 368, 18.
 Nero imperator II, 271, 32. 272, 2.

- V, 186, 27. 187, 19. 22. 31. 32.
 188, 23. 32. 189, 5. 10. 22. 23.
 26. 190, 2. 8. 19. 22. 191, 10.
 23. 193, 4. 5. 11. 23. 25. 194,
 3. 15. 195, 9. 15. 197, 15. 21.
 25. 198, 24. 199, 4. 20. 26. 200,
 [14.] 24. 201, 18. 202, 21. 27.
 31. 203, 4. 11. 206, 9. 207, 3.
 212, 12. 26. 213, 17. 20. 214.
 [16.] 17. [20.] 217, 21. 230, 15.
 Nero Germanicus IV, 424, 32.
 Nervii III, 384, 21. 385, 3.
 Nesaëus equus (*Νησαίος Ἴππος*) II,
 295, 31.
 Nestor II, 100, 28. 212, 2. V, 82,
 26.
 Nicaea, Bithyniae urbs I, 23, 3.
 Nicaea, Alexandri Corinth. ux. V,
 150, 7. 19.
 Nicagoras I, 229, 12. Messenius IV,
 159, 12. 20. 25. 30. 160, 1. 5.
 Nicanor III, 138, 13. IV, 28, 32.
 29, 6. 8. 25. 31. 30, 8. 11. 19.
 24. 32.
 Nicarchus, Plutarchi *πρόπαππος* IV,
 409, 13.
 Nicator v. Seleucus.
 Niceratus, Niciae pater I, 385, 24.
 III, 2, 21. 5, 25. Niceratus Hera-
 cleota poeta II, 402, 2. 3.
 Niciae vita III, 1—39. comp. c.
 Crasso ib. 82—87. adde: I, 376,
 13. 385, 24. 386, 19. 21. 31. 387,
 3. 6. 20. 28. 388, 13. 23. 391,
 16. 392, 7. 11. 16. 394, 20. 396,
 24. II, 85, 32. 168, 24. 269, 32.
 III, 156, 17. Niciaea pax I, 387,
 7. III, 12, 22.
 Nicias, civis Engyii II, 142, 32. 143,
 5. 12. 32. 144, 3.
 Nicias, ὁ οἰκόνομος τῶν βασιλικῶν
 Ptolemaei IV, 73, 12.
 Nico, Crateri servus III, 328, 3.
 Nico, elephantis nomen II, 327, 18.
 asiæ IV, 405, 22.
 Nicocles, tyr. Sicyon. II. 234. 16.
 IV, 16, 4. 33, 25. 34, 13. 16.
 V, 138, 16. 23. 30. 140, 24. 141,
 4. 143, 14. 23.
 Nicocreon, rex Salaminus III, 312,
 14. 17.
 Nicodemus Thebanus, caecus et clau-
 dus II, 85, 20. — Messenius IV,
 220, 17.
 Nicogenes I, 244, 20. 24. 245, 3.
 247, 3.
 Nicolaus philosophus V, 101, 3. 12.
 Nicomacha, Themistoclis filia I, 251,
 23.
 Nicomachus pictor II, 35, 27. —
 Carrensis III, 71, 9. — alius III,
 334, 25.
 Nicomedes Atheniensis I, 251, 23.
 — rex Bithyniae II, 447, 10. 449,
 9. III, 365, 1.
 Nicomedia II, 510, 29.
 Niconidas Thessalus II, 508, 7.
 Nicopolis scortum II, 419, 9.
 Nicopolis urbs IV, 403, 1.
 Nicostrata I, 60, 21.
 Niger, Antonii amicus IV, 394, 6.
 Nigidius v. Publius.
 Nigri nomen I, 428, 29.
 Nilus I, 181, 27. II, 444, 29. III,
 322, 14.
 Niphates III, 315, 30.
 Nisaea I, 165, 20. III, 8, 10. IV,
 14, 13.
 Nisibis, urbs Mesopotamiae II, 539,
 4. 544, 19. 555, 7.
 Nola, Nolani II, 131, 3. 5. 132, 10.
 133, 9. 428, 4. 24.
 Nomades v. Numidae.
 Nomades Thraces III, 48, 4. (65,
 27.)
 Nonacris, opp. Arcadiae III, 363, 13.
 Nonae Capratinae I, 118, 9.
 Nonius II, 360. 27. 430, 14.
 Nonnius IV, 276, 22.
 Nora castellum III, 128, 29. 129,
 28. 131, 22.
 Norbanus (C. Iunius) II, 452, 2. 6.
 III, 93, 4. V, 85, 19.
 Noricum II, 344, 26.

- November mensis I, 142, 25. II, 124, 5.
- Numa Pompilius. eius vita I, 117—147. comp. c. Lycurgo ib. 148—154. adde: I, 1, 13, 56, 15. [60, 8.] 62, 13. 268, 25. 272, 14. 21. 284, 5. 418, 25. 442, 11. 457, 4. II, 39, 32. 129, 19. III, 421, 2. [5.] IV, 3, 31.
- Numantia, Numantini II, 62, 2. 331, 11. 342, 7. 546, 18. IV, 168, 26. 169, 2. 14. 21. 26. 29. 170, 4. 28. 171, 1. 8. 172, 20. 177, 10. 185, 30. 199, 31. 206, 8.
- Numerius II, 367, 30. III, 255, 14. 16.
- Numidia, Numidae I, 354, 19. 355, 7. 371, 10. II, 29, 27. 133, 24. 155, 28. 156, 1. 159, 31. 225, 22. 31. 226, 8. 373, 27. 374, 14. 419, 19. 20. III, 199, 14. 414, 26. 415, 20. 417, 3. V, 223, 15.
- Numistro, opp. Lucaniae II, 148, 29.
- Numitor I, 36, 11. 15. 16. 39, 5. 30. 40, 2. 7. 10. 11. 18. 41, 14. 24. 42, 12. 18. 16. 67, 1.
- Nursia, Sabinorum urbs III, 89, 10.
- Nussa v. Nursia.
- Nymphaea v. Stymphaea.
- Nymphaeum II, 451, 6.
- Nymphidia V, 193, 20. 22. 197, 22.
- Nymphidius Sabinus V, 187, 21. 192, 6. 20. 193, 12. 18. 195, 9. 196, 6. 197, 2. 9. 20. 30. 198, 16. 207, 8. 212, 20.
- Nympholepti II, 174, 16.
- Nysius Neapolitanus V, 35, 26. 36, 1. 38, 26. 40, 28.
- Nysa arx III, 345, 2.
- Nysacus, Syracusarum tyr. II, 2, 16.
- Nyssa, Mithridatis soror II, 517, 14.
- Θαρσες (Artoxerxes) V, 106, 1.
- Oceanus, τὴν οἰκουμένην πανταχόθεν περιών III, 228, 23. — indicus III, 353, 5. — occidentalis III, 387, 14. V, 203, 13. — III, 420, 9.
- Ochus, Artoxerxis II. f. III, 355, 2. V, 130, 26. 131, 2. 133, 8. 9. 17. 135, 4. 7. 11. 28. 136, 5.
- Octavia, Caesaris Octaviani soror I, 208, 16. IV, 373, 13. 23. 29. 375, 23. 377, 10. 31. 378, 2. 393, 25. 394, 9. 23. 395, 7. 397, 9. 398, 6. 8. 13. 20. 400, 9. 412, 30. 421, 7. 424, 6. 18. 20.
- Octavianus, postea Caesar dictus IV, 356, 6. cf. Caesar Augustus et Octavius.
- Octavius II, 433, 32. IV, 263, 22. Crassi legatus III, 74, 7. 76. 31. 77, 5. 9. 10. 78, 16. 22. 79. 14. 21. 23. — consul III, 91, 18. 21. 23. 28. — Caius Octavius, Caesaris Augusti pater IV, 263, 22. cf. Caius. — Cneius Oct. II, 37. 6. 20. 376, 14. 21. 22. 28. 377, 9. 380, 19. cf. Cneius. — Lucius Oct. II, 502, 12. cf. Lucius Octavius dictus Caesar ὁ νεώτερος V, 78, 21. — cf. Marcus.
- October mensis I, 66, 10. 142, 2. 31. Nonae Octobres II, 531, 29.
- Odeum I, 313, 23. 314, 4.
- Odyssaeus v. Ulysses.
- Oea (Ὀῖθηρον) I, 307, 28.
- Oechalia I, 7, 20.
- Oedipus (trag. Soph. Oed. Col.) V, 339, 6. Oedipi fons II, 442, 2.
- Oenanthes leno IV, 157, 28.
- Oenarus I, 16, 13.
- Oeneadae I, 320, 24. III, 336, 34.
- Oeneis tribus II, 491, 29.
- Oenopion, Thesei f. I, 16, 21. 23.
- Oenus I, 85, 1.
- Oetaei I, 319, 5.
- Ofella v. Lucretius.
- Olbiani III, 96, 24.
- Olbius I, 244, 24.
- Oligyrtum IV, 151, 26.
- Olizon, urbs Thessaliae I, 227, 2.

- crus mons II, 59, 19.
 rus, Cimonis avus, rex Thraciae
 I, 473, 32. — Thucydidis pater
 I, 474, 3.
 iacus II, 514, 23. 515, 14.
 mpeum Athenis I, 189, 21.
 mpia I, 78, 12. 223, 28. 243,
 6. II. 67, 28. 119, 23. 175. 15.
 32, 25. IV, 80, 26. 116, 32.
 16, 15. 303, 3. templum Olym-
 piae I, 24, 29. — ludi Olympici
 , 22, 7. 103, 5. 106, 6. 117, 25.
 18, 2. 127, 14. 178, 23. 236,
 6. 384, 24. 385, 12. II, 200, 24.
 II. 156, 10. 163, 13. 281, 24.
 82, 25. 28. V, 218, 20. Olym-
 picae victoriae II, 119, 25. IV,
 09, 1. Olympicae indutiae I, 78,
 0. 106, 27. — Olympias prima
 , 78, 17.
 mpias, Philippi uxor, Alexandri
 f. mater III, 131, 15. 18. 132,
 . 279, 26. 280, 10. 23. 281, 5.
 83, 28. 287, 24. 288, 9. 289,
 4. 23. 307, 29. 325, 9. 13. 355,
 . 3. 363, 6. 364, 3. IV, 312, 26.
 mpieum prope Syracusas III, 21,
 8.
 mpiodorus Ath. II, 177, 16
 mpionicae II, 193, 23.
 mpius (Pericles) I, 306, 9. 340, 1.
 mpus, medicus Cleopatrae IV,
 20, 6. 7.
 mpus mons II, 51, 10. 29. 53,
 0. 54, 1. 55, 20. 119, 25.
 mpus, urbs Lyciae III, 212, 13.
 nthii IV, 216, 14.
 ises Persa V, 108, 15.
 phale I, 5, 26. IV, 427, 5. Om-
 hale nova (Aspasia) I, 324, 17.
 stius Aurelius III, 53, 32. cf.
 raef. ad h. l.
 sicritus III, 293, 26. ἄρξι-
 σερήτης III, 353, 12. scr. III,
 86, 23. 331, 18. 27. 347, 3.
 48, 15. 352, 8. 9.
 i montes IV, 144, 9.
 Onomarchus II, 31, 15. III, 139,
 31. 140, 1. 6.
 Onomastus, Othonis libertus V, 207,
 14. 30.
 Opheltas rex II, 470, 25. IV, 305,
 10.
 Opima spolia II, 129, 4—27.
 Opimius v. Lucius.
 Oplacus Ferentanus II, 304, 31.
 Oppius, Caius, scr. III, 197, 4. 11.
 381, 7. 24.
 Optilitis Minerva I, 90, 19.
 Opuntii II, 262, 24.
 Orchalides tumulus II, 416, 2. 4.
 Orchomenus, Orchomenii II, 98, 7.
 II. 99, 8. 100, 1. 157, 16. 413,
 11. 472, 9. 444, 21. 24. 27. 445,
 15. 446, 5. 447, 3. 450, 26. 499,
 19. 509, 13. III, 161, 2. 8. IV,
 129, 11. 132, 19. 147, 26. 151,
 27. V, 170, 18. 177, 21.
 Orcini (Charonitae) IV, 359, 11.
 Orcynia in Cappadocia III, 127, 14.
 Orestes consul IV, 187, 3. 188, 9.
 Oresteum, opp. Arcadiae II, 173, 16.
 Oreus s. Oreum, opp. Euboeae II,
 46, 31.
 Orexartes fl. III, 331, 12.
 Oricum, urbs Illyriae II, 69, 21. III,
 257, 6. 401, 3.
 Oritae, gens Asiae III, 353, 13.
 Orneus, Erechthei f. I, 28, 31.
 Ornis, locus prope Corinthum V,
 153, 1.
 Ornytus I, 7, 22.
 Oroandes Cretensis II, 65, 9. 19.
 Orobazus Parthus II, 422, 2. 8.
 10. 13.
 Oroesus v. Oryssus.
 Oromasdes (Oromazes), Persarum
 deus III, 313, 25. V, 135, 2.
 Orontes Persa V, 132, 18. 138, 19.
 Oropus, Oropii II, 221, 3. IV, 212,
 20.
 Orphens II, 552, 21. Orphei statua
 III, 293, 14. Orphica mysteria III,
 280, 18. 372, 20.

- Orphidius V, 224, 18.
 Orsodates Persa III, 843, 22.
 Orthagoras Corinthius II, 5, 12.
 Orthia Diana I, 100, 23.
 Orthopagus, mons Boeotiae II, 440, 15.
 Oryssus Cretensis II, 324, 9.
 Osca, urbs Hispaniae III, 101, 26, 114, 16.
 Osochophoria festum I, 19, 17.
 Ostanus, Artoxerxis II, frater V, 105, 29, 109, 9, 127, 9.
 Ostia II, 367, 29, 376, 8. V, 214, 29. ἡ Ὀστυανὴ ἡτῶν III, 420, 20.
 Ostius, L. I, 63, 3.
 Ostracismus I, 241, 17, 21, 304, 25, 308, 12, 315, 20, 317, 13, etc. descriptus II, 168, 32 sqq. cf. III, 15, 30—32.
 Otacilius, Marcelli frater II, 122, 16.
 Othonis vita V, 218—230. adde: V, 202, 15, 23, 24, 27, 203, 5, 8, 10, 204, 7, 9, 14, 20, 206, 7, 21, 207, 14, 26, 208, 1, 209, 10, 22, 210, 29, 211, 4, 6, 12, 18, 25, 212, 5. cf. Marcus.
 Otrya, Phrygiae locus II, 505, 29.
 Oviculae cognomen I, 341, 14.
 Oxathres V, 105, 29, 109, 9.
 Oxus, fl. Asiae III, 314, 1, 7.
 Oxyartes III, 344, 24, 25, 355, 11.
 Paccianus, Syllae legatus III, 96, 8, 10. cf. Caius et Vibius.
 Paccius II, 206, 21.
 Paches, Atheu. dux II, 193, 7, III, 7, 17.
 Pachynus, promont. Siciliae V, 21, 22, 29.
 Paciacus (Paccianus) Vibius v. Vibius et Paccianus.
 Pacis ara II, 487, 11.
 Pacorus, Hyrodis f. III, 81, 12, 82, 14, IV, 376, 4, 7.
 Padus I, 55, 16, II, 126, 11, 13, III, 49, 32, 90, 28, 203, 28, 383, 32, 385, 14, 389, 3, V, 217, 222, 20. cf. Eridanus.
 Paeon II, 275, 28. ἡ Παιωνία 401, 28.
 Paecania, Demosthenes Παιωνία 226, 23. Demo item IV, 233, 2.
 Paedareus Spartanus I, 103, 23.
 Paeon Amathusius, scr. I, 16, 3.
 Paeones II, 57, 16, 293, 27, III, 2, 8, 324, 15.
 Pagae v. Pegae.
 Pagasae, portus Thessaliae I, 23.
 Palaescepsis, urbs Mysiae I, 26.
 Palaestina II, 512, 24, III, 23.
 Palatium I, 56, 21, 59, 21, 62, 210, 3, 23, 285, 15, III, 113, IV, 196, 6, 245, 29, 253, 6, 255, 25, V, 187, 11, 188, 17, 21, 21, 208, 28.
 Palilia v. Parilia.
 Palladium I, 24, 21, 272, 25.
 Acropolis III, 3, 29. Delphica 17, 25.
 Pallantidae I, 3, 23, 10, 9, 29.
 Pallantium I, 34, 10, IV, 13, V, 168, 30.
 Pallas Atheniensis I, 10, 22.
 Pallantidae.
 Pallonaei I, 10, 23.
 Pammenes Thebanus II, 100, 2, 109, 25.
 Pamphilus pictor V, 146, 21.
 Pamphylia II, 484, 22, 24, III, 27, 297, 8, V, 53, 29.
 Pan I, 122, 13, 138, 12, II, 174.
 Panes IV, 366, 6.
 Panactus arx I, 387, 17, III, 13, IV, 313, 26.
 Panaetius I, 232, 20. philosoꝝ Stoicus II, 161, 21, 31, 193, 475, 25, IV, 220, 25.
 Panathenaea I, 20, 29, 314, 1, 18, 24.
 Pandosta, opp. Italiae II, 303, 1.
 Panellenes II, 482, 12.
 Panemus mensis I, 271, 4, II, 165.
 Pannonia V, 220, 32.

- nonnici exercitus V, 216, 9.
 nopaei II, 415, 5. 438, 20.
 nopeus I, 16, 15. 26, 3.
 nsa consul II, 77, 17. IV, 281.
 9. 283, 30. 360, 20.
 ntaleon Aetolus V, 166, 5.
 ntauchus, Demetrii dux II, 291, 23.
 28. 30. 292, 5. 9. IV, 332, 15. 19.
 nteus Spartanus IV, 148, 13. 17.
 162. 17. 22. 163, 10. 12. 28.
 nthoedes Spartanus II, 97, 26.
 nphlagonia, Paphlagones II, 447,
 9. 30. 32. 540, 13. III, 119, 14.
 123, 10. 153, 8. 9. 28. 235, 4.
 298, 10. IV, 401, 28.
 nphus (ἡ ἐν Πάφῳ θεός, Venus)
 IV, 69, 15.
 npiria II, 42, 9. 26.
 npirius v. Marcus.
 nppus scr. IV, 236, 10.
 nraetonium IV, 409, 22.
 nrali I, 166, 25. 185, 22.
 nralus, Periclis f. I, 324, 12. 337,
 23. — Paralus navis II, 393, 23.
 nrapotamii II, 439, 4.
 nrauaea II, 290, 17.
 nriilia I, 60, 26.
 nris Troianus I, 31, 6. II, 468, 32.
 IV, 427, 10. 12. cf. Alexander.
 nriscaes eunuclus V, 115, 22.
 narmenides I, 302, 6.
 narmenio, Philippi dux, pater Phi-
 lotae III, 281, 24. 289, 3. 294,
 31. 299, 10. 302, 28. 303, 18.
 313. 2. 5. 315. 29. 316, 25. 317,
 5. 9. 14. 20. 319, 9. 12. 325,
 22. 333, 18. 29. 334, 21. 335,
 26. 336, 23.
 narmenses II, 358, 31.
 narnassus II, 437, 15.
 narrhasius pictor I, 4, 2.
 nathenon I. 313, 11. IV, 313, 32.
 317, 7. 427, 27.
 narthi II, 422, (2.) 6. 10. 512, 22.
 522, 4. 535, 23. 26. 31. 536, 20.
 544, 12. 19. 23. III, 40, 7. 57,
 27. 59, 4. 26. 60, 17. 61, 6. 27.
 63, 1. 64, 16. 23. 24. 67, 19.
 68, 5. 18. 28. 69, 12. 71, 21. 26.
 74, 24. 75, 3. 76, 4. 13. 77, 15.
 18. 79, 32. 81, 7. 24. 87, 14.
 139, 16. 226, 17. 228, 18. 229,
 18. 243, 26. 245, 5. 247, 7. 263,
 5. 267, 28. 269, 15. 23. 391, 31.
 420, 3. 421. 22. IV, 273, 26.
 (32.) 311, 4. 350, 19. 372, 22.
 25. et saepe in vita Antonii. V,
 57, 11. 71, 10. 91, 30. Parthia
 III, 61, 24. 330, 21. IV, 396, 30.
 Parthica lingua IV, 389, 3. Par-
 thicum bellum III, 57, 32. 86, 11.
 249, 2. 263, 2. IV, 367, 17. 377,
 30. V, 73, 27. Parthicus exercitus
 IV, 369, 31. ἀυτόκρατωρ IV,
 370, 1. Parthica infortunia III,
 1, 2.
 Parthyaei IV, 369, 24. V, 104, 9.
 Parysatis, Darii II. uxor, mater Ar-
 toxerxis II. et Cyri minoris V, 105,
 27. 106, 20. 110, 7. 10. 14. 118,
 18. 27. 119, 22. 120, 18. 21.
 122, 5. 14. 17. 29. 123, 15. 18.
 26. 124, 3. 127, 18. 30.
 Pasacas, Cyri min. equus V, 112,
 31.
 Pasargadae, urbs Persiae V, 106, 28.
 Pascaes, Abantidae pater V, 137, 16.
 138, 15.
 Pasicrates Solensis III, 312, 15. 17.
 Pasiphaë I, 15, 4. IV, 114, 24. 29.
 132, 8.
 Pasiphon scr. III, 5, 5.
 Pasitigris fl. III, 133, 28.
 Passaron urbs II, 288, 31.
 Pataecus scr. I, 160, 8.
 Patavium III, 410, 8.
 Patara (ἡ Παταρέων πόλις) V, 80,
 26. Patarenses V, 53, 15. 17. 19.
 Patrae I, 389, 15. IV, 301, 7. 401.
 9. Patrenses I, 389, 16. II, 208,
 7. V, 179, 14.
 Patro I, 47, 31.
 Patrobis, Neronis famulus V, 200,
 15. 211, 32.

- Patrocles (Procles) I, 79, 2. 7. V, 339, 25.
 Patroclus, Menoetii f. I, 31, 6. II, 186, 19. III, 331, 3.
 Patronis locus II, 437, 21.
 Pauli Aemilii vita II, 39—79. comp. c. Timoleonte ib. 80—82. adde: I, 357, 14. 22. 29. 358, 3. 359, 21. 30. 360, 13. II, 212, 6. 218, 32. 219, 7. 10. 223, 9. 433, 14. III, 250, 15. 393, 18. IV, 285, 6. 362, 21. 22. V, 185, 32. 186, 16. Pauli basilica V, 209, 27.
 Paulinus V, 220, 3. 13. 28. 221, 8. 223, 8. 225, 3. cf. Suetonius.
 Paupertas v. *Πειρία*.
 Pausanias, dux Laced. I, 240, 6. 241, 25. 29. 242, 4. 9. II, 173, 25. 32. 177, 4. 6. 178, 31. 179, 5. 9. 17. 180, 12. 181, 1. 4. 6. 16. 182, 6. 9. 14. 21. 183, 8. 185, 26. 188, 14. 23. 32. 189, 11. 228, 30. 396, 26. 405, 20. IV, 109, 29. 30. 227, 31. rex II, 413, 7. 8. 13. 23. 414, 10. 23. 30. 476, 29. 32. 477, 9. 12. 14. 17. 22. 555, 31. — Pausanias, Plistonactis f., Pausaniae eius nepos, qui Mardonium vic. IV, 109, 31. Seleuci dux IV, 343, 5. Pausanias medicus III, 327, 18. Pausanias Macedo III, 289, 11. 17.
 Pax v. Pacis ara.
 Peculium I, 201, 19.
 Pedalion locus II, 525, 8.
 Pediaei I, 166, 24. 185, 21.
 Pedum, urbs Latinorum I, 445, 5.
 Pegae urbs et portus I, 320, 14. V, 175, 19. 176, 23.
 Pelagon I, 226, 8.
 Pelasgi I, 33, 30
 Pelasgus II, 284, 28.
 Peleus I, 8, 18. 21. Philippus ita dictus III, 284, 4.
 Pelias, Acasti pater II, 463, 14.
 Peligni II, 59, 2. 4. 14.
 Pella II, 62, 7. 21. III, 120, 6. IV, 334, 20. 335, 1.
 Pella v. Lucius.
 Pellenae, urbs Arcadiae IV, 114, 141, 27. V, 164, 21. 172, 2. 186, 2. incolae V, 164, 30. 186, 20.
 Pelopidae II, 330, 8. Theseus I, 2. 11.
 Pelopidas. eius vita II, 82—120. comp. c. Marcello ib. 157—160. adde: II, 35, 16. 161, 16. III, 169, 6. V, 126, 28. 149, 18.
 Peloponnesus I, 2, 21. 5, 32. etc. II, 3, 11. etc. III, 20, 24. etc. IV, 27, 5. etc. V, 12, 31. etc.
 Peloponnesii II, 243, 19. III, 28. IV, 128, 27. 151, 31. 156, 3. V, 36, 25. 37, 7. 22. Peloponnesiacus II, 474, 24. bellum Peloponnesiacum I, 328, 31. 431, 14. II, 161, 23. 29. 384, 24. 415, 29. IV, 152, 11. 410, 21.
 Pelops I, 2, 20. 6, 18. Pelops Byzantius IV, 262, 5. 8.
 Pelusium III, 270, 8. IV, 348, 16. 21. 413, 31. V, 81, 13.
 Penelope, Lysimachi pellex IV, 316, 21.
 Peneus fl. II, 260, 18.
Πειρία I, 239, 32.
 Pentacosimedimni I, 172, 16. II, 161, 2.
 Pentapyla (Syracusia) V, 25, 23.
 Pentelium, urbs Arcadiae IV, 141, 29. V, 172, 26. Pentelicum marmor I, 205, 13.
 Pentheus in Euripidis Bacchis III, 81, 26.
 Percote, urbs Troadis I, 249, 3.
 Perdiccas III, 84, 17. 117, 14. 15. 119, 20. 120, 13. 16. 21. 25. 121, 12. 14. 122, 9. 125. 32. 126, 2. 293, 32. 294, 4. 327. 12. 363, 28. IV, 237, 28.
 Pergamia, urbs Cretae I, 116, 24.
 Pergamus II, 431, 2. 11. 448, 4.

- 9, 3. III, 365, 26. 32. IV, 44,
 1. 185, 25. 399, 21. Pergameni
 , 431, 4. V, 53, 10.
 ander sapiens I, 157, 24. 165,
 7. Cypseli f., Corinthi tyr. V,
 18, 18.
 boea, Aiakis mater I, 26, 1.
 iclis vita I, 298—340. comp.
 Fabio Max. ib. 372—375. ad-
 e: I, 98, 9. 220, 16. 229, 32.
 76, 10. 378, 16. 381, 15. 20.
 37, 5. 391, 6. II, 85, 32. 162,
 190, 10. 13. 192, 7. 193, 6.
 03, 30. 486, 28. 488, 9. 25.
 89, 14. 492, 17. III, 2, 25. 29.
 1. 3, 19. 7, 15. 8, 1. 12, 18.
 1, 13. 83, 8. 255, 12. IV, 7,
 3. 214, 12. 216, 21. 221, 6.
 26, 12. 277, 19.
 iclididas Spartanus II, 490, 28.
 igune I, 7, 10.
 inthus, Perinthii III, 357, 7. IV,
 3, 7. 223, 21.
 ipateticus IV, 101, 14. cf. De-
 netrius.
 iphemus heros I, 162, 29.
 iphetes (Corynetes) I, 6. 29.
 iphoretus (Artemon) I, 327, 13.
 5. 23.
 ipoltas vates II, 470, 24. cf. Da-
 non Peripoltas.
 ρισκυλακισμὸς I, 62, 4.
 itas, canis Alexandri M. et urbs
 II, 348. 20.
 ithoedes I, 386, 5. III, 15, 6.
 penna III, 102, 16. 22. 26. 29.
 113, 27. 114, 19. 29. 115, 1. 8.
 2. 116, 1. 17. 19. 196, 13. 20.
 205, 22. 207, 11. 16. 21. 25.
 30.
 rhaebia II, 53, 7. 269, 29.
 sae I, 184, 31. 222, 21. 245, 4.
 246, 8. 24. 31. 247, 8. 249, 6.
 250, 17. 270, 22. 324, 31. 400.
 12. II, 114, 5. 173, 1. 18. 177,
 31. 178, 9. 179, 11. 180, 10.
 182, 32. 183, 25. 184, 30. 264.
 24. 407, 17. 478, 5. 8. 481, 11
 486, 6. 487, 18. 23. 495, 2. 554,
 5. 555, 13. 30. III, 147, 9. 150,
 6. 156, 11. 167, 13. 222, 28.
 225, 9. 283, 4. 10. 292, 19.
 297, 5. 302, 8. 305, 19. 27. 313,
 16. 22. 32. 314, 13. 14. 20. 25.
 319, 24. 322, 19. 22. 25. 323,
 25. 31. 326, 12. 337, 19. 355.
 17. 19. 21. 28. 357, 31. IV, 226,
 29. 379, 10. V, 105, 22. 31.
 106, 29. 107, 8. 109, 11. 110,
 26. 113, 1. 3. 114, 4. 26. 116,
 21. 123, 10. 31. 124, 13. 126.
 6. 11. 128, 3. 131, 6. 133, 6.
 134, 31. 135, 9. Persides mulie-
 res III, 117, 25. 303, 1. Persis
 terra III, 86, 27. 134, 4. 322, 18.
 V, 111, 2. Persica lingua I, 248,
 4. *περσιον* V, 114, 23. Persici
 mores II, 385, 5. nummi III, 158,
 27. V, 125, 3. Persicae divitiae
 II, 50, 15. res I, 248, 25. Persica
 luxuria I, 398, 24. III, 122, 25.
 vestimenta III, 315, 13. 330, 30.
 ζώνη III, 337, 30. arma II, 484,
 22. Persicum bellum II, 161, 23.
 III, 85, 9. V, 80, 25. Persica
περιήλυσις II, 208, 29. praeda
 Alexandri III, 296, 21. — Per-
 sae Timothei poetae II, 245, 13.
 Persaeus, philosophus Stoicus V, 151,
 6. 156, 32. 157, 6.
 Persephone v. Proserpina.
 Perseus, Iovis ex Danae f. II, 473,
 20.
 Perseus, rex Macedoniae II, 44, 21.
 32. 46, 13. 48, 5. 49, 10. 26.
 50, 18. 80. 54, 12. 26. 55, 4.
 58, 19. 31. 62, 7. 63, 25. 28.
 65, 8. 9. 15. 24. 67, 25. 69, 3.
 73, 16. 25. 30. 74, 4. 76, 22.
 27. 80, 15. 212, 6. 218, 31. IV,
 345, 27. V, 185, 29.
 Perseus, canis Tertiae II, 48, 10.
 Persis, Persides v. in Persae.

- Pessinus, urbs Galatiae II, 347, 10.
 IV, 48, 25.
 Petelia, opp. Italiae II, 153, 24.
 Petelinus lucus I, 291, 5. III, 52, 9.
 Peteus, Menesthei pater I, 28, 30.
 Peticus, nauclerus Rom. III, 266,
 8, 17.
 Petilius praetor I, 147, 8.
 Petillius, trib. pl. II, 211, 13.
 Petinus, Neronis famulus V, 200, 15.
 Petra locus II, 58, 8. urbs Arabiae
 III, 230, 31. 231. 4. 14. IV, 410, 9.
 Petrachus prope Chaeroneam II, 440,
 31.
 Petronius legatus III, 78, 16. 79,
 18. 24. Petronius Turpilianus V,
 198, 25. 28. 200, 21. — cf. Gra-
 nius Petronius.
 Peucestes III, 132, 29. 134, 4. 135,
 23. 137, 22. 327, 6. 14. 328, 3.
 350, 14. 16.
 Pexodorus v. Pixodorus.
 Phaea, sus Crommyonia I, 7, 26.
 8, 1.
 Phaeax I, 14, 5. 8. Erasistrati pa-
 ter 385, 23. 26. 386, 1. 21. III,
 16, 7. 158, 23.
 Phaedimus, Eumenis socius III, 136,
 27.
 Phaedon I, 32, 24.
 Phaedra, Thesei uxor I, 25, 18. 22.
 Phaenareta, Samonis uxor II, 289, 25.
 Φαινομηρίδης I, 151, 14.
 Phaestius I, 165, 25.
 Phaethon II, 284, 27.
 Phalerus I, 14, 9. 18, 9. 231, 16.
 Φαληροί II, 160, 30. 193, 12.
 Phalinus Zacynthius V, 117, 3. 8.
 Phanius Eresius scr. I, 189, 25. 28.
 Lesbius I, 167, 17. 219, 7. 226,
 23. 233, 16. 246, 15. 249, 3.
 Phanippus, archon Ath. II, 167, 6.
 Phanodemus scr. I, 232, 24. II,
 485, 20. 494, 21.
 Pharax Spartanus II, 11, 29. 81, 6.
 10. V, 42, 30. 43, 6.
 Pharmacusa insula III, 365, 3.
 Pharmuthi mensis I, 47, 9.
 Pharnabazus I, 399, 21. 404, 29.
 405, 15. 406, 8. 10. 12. 29. 407,
 3. 14. 18. 408, 18. 20. 21. 23.
 416, 13. 417, 14. 418, 12. II,
 403, 5. 404, 3. 8. 15. 17. 405,
 13. III, 124, 1. 150, 6. 153, 4.
 11. 18. 154, 25. 30. 155, 3. 9.
 19. 26. 28. 160, 25. 166, 29. 23.
 V, 125, 6. 23. 128, 17. 132, 17.
 Pharnaces, Mithridatis f. III. 231.
 29. 30. 232, 8. 21. 413, 2. 3.
 Pharnapates, Parthorum rex IV. 373,
 27.
 Pharsalus, urbs Thessaliae II. II,
 23. 25. 111, 1. 116, 11. III, 414,
 1. 423, 27. IV, 89, 17. 90, 21.
 276, 29. 277, 31. 353, 14. 405,
 30. V, 55, 24. 225, 14. Pharsali-
 III, 160, 1. Pharsalicus campus
 III, 260, 15. 263, 17. 277, 25.
 405, 21.
 Pharus insula III, 308, 26. 372,
 412, 19. IV, 372, 13. (Φαρίαν
 βασιλεύσαν.) 410; 14.
 Pharyx in Phocide IV, 31, 26.
 Phaselis II, 485, 1. (5. 7.) III, 277,
 21. (23.)
 Phasis fl. II, 540, 14. 555, 8. III,
 225, 15.
 Phayllus III, 320, 1.
 Phegaeensis Theodorus I, 397, 15.
 Pheneus, urbs Arcadiae IV, 141, 27.
 V, 172, 26.
 Pherae, Pheraei II, 108, 27. 117,
 10. 13. 121, 16. IV, 138, 23.
 Pheraeus V, 187, 7.
 Pheraeboea I, 26, 2.
 Pheracles II, 410, 21.
 Pherocles v. Amarsyadas.
 Pherecydes I, 14, 28. 22, 25. II,
 104, 1. 463, 15. IV, 116, 3.
 Pharendates Persa II, 485, 11.
 Pherenicus Thebanus II, 87, 14.
 89, 6.
 Pheristus Eleus II, 85, 2.
 Phernacia, urbs Ponti II, 517, 14.

- ersephone, Persephone v. Proserpina.
 idias plastes I, 300, 1. 313, 9. 314, 17. 23. 331, 14. 19. 21. 25. 28. 332, 4. 29. II, 67, 29.
 iditia unde dicta I, 90, 28.
 ido v. Demetrius Phido.
 ila, Demetrii uxor IV, 305, 16. 26. 312, 21. 318, 4. 322, 17. 323, 5. 14. 328, 21. 337, 5. 338, 19. 345, 21. 425, 29.
 iladelphii nomen I, 428, 9.
 iladelphus, Paphlagoniae rex IV, 401, 28.
 ilaeus I, 163, 30. 164, 2.
 ilagrus IV, 264, 16.
 ilaidae, tribus Attica I, 164, 2.
 ilargyrus, Catonis libertus IV, 72, 19.
 ilarus fl. II, 415, 22.
 iletas poeta I, 300, 2.
 ilidas scriba v. Phillidas.
 ilides I, 223, 19.
 ilinna scortum III, 363, 31.
 ilippi II, 448, 14. III, 431, 19. 432, 12. 15. IV, 105, 31. 106, 13. 409, 26. V, 73, 16. 76, 15. 84, 16. 85, 13. 28. 100, 26.
 ilippicae orationes Ciceronis IV, 261, 24. 279, 28. 287, 18. 19. 20. 351, 13. Demosthenis IV, 219, 10. 220, 29.
 ilippides comicus IV, 304, 10. 17. 23. 317, 5.
 ilippus, Amyntae f., Macedoniae rex, Alexandri M. pater I, 271, 7. 299, 25. II, 15, 29. 50, 8. 12. 71, 6. 101, 18. 109, 19. 23. 31. III, 88, 24. 26. 117, 2. 6. 8. 137, 13. 139, 9. 279, 26. 280, 1. 6. 11. 30. 281, 21. 282, 24. 283, 5. 11. 14. 284, 4. 7. 11. 12. 16. 285, 3. etc. in vita Alexandri. IV, 9, 16. 11, 11. 13, 6. 32, 14. 17. 21. 15, 7. 10. 14. 19. 16, 14. 26, 23. 155, 25. 216, 13. 217, 10. 219, 26. 31. 221, 14. 31. 223, 2. et saepe in Demosthenis vita. 290, 31. 302, 16. 312, 24. 316, 1. 333, 28. 427, 15. V, 146, 30. Philippi tempora IV, 125, 27. V, 156, 28.
 Philippus, Cassandri f., Macedoniae rex IV, 326, 26.
 Philippus, Demetrii f., Macedoniae rex II, 44, 29. 45, 4. 12. 15. 19. 46, 17. 207, 32. 213, 28. 241, 18. 245, 31. 247, 32. 249, 21. 259, 5. 9. 13. 27. 260, 8. 26. 30. 261, 8. 262, 11. 22. 263, 8. 12. 264, 4. 10. 13. 16. 25. 20. 265, 18. 266, 8. 23. 25. 28. 267, 6. 9. 26. 268, 9. 25. 270. 20. 273, 20. 22. 274, 13. 21. 276. 9. 282, 20. 26. 283, 6. 288, 18. III, 132. 4. V, 149, 29. 179, 2. 30. 180, 10. 22. 28. 181, 9. 19. 22. 24. 26. 182, 15. 16. 27. 183, 1. 13. 185, 12. 18.
 Philippus Thebanus II, 87, 5. 88, 29. 92, 6. 93, 11. 19.
 Philippus Acarnanae, medicus III, 299, 4. 12. 17. 23. 300, 1.
 Philippus Theauegensis (v. I. ὁ εἰσαγγελεὺς) scr. III, 331, 20.
 Philippus Chalcidensis, scr. III, 331, 22.
 Philippus, Alexandri satrapa III, 348, 11.
 Philippus, Pompeii libertus III. 271, 24. 272. 13. 30. 273, 16.
 Philippus, Antigoni f., Demetrii Pol. frater IV, 294, 31. 295, 5. 296, 8. 314, 3.
 Philippus, L. Marcius IV, 58, 14. 59, 18. 19. 73, 15. cf. Marcius.
 Philippus, vitricus Octaviani Augusti IV, 282, 9.
 Philistus scr. II, 10, 13. 118, 32. III, 1, 9. 2, 3. 8. 5, 5. 25, 26. 37, 20. 286, 25. V, 9, 30. 10, 1. 8. 10. 11, 14. 12, 9. 15, 29. 21, 19. 31, 23. 29. 32, 3. 18. 27. 33, 2. 4.

- Philidas scriba II, 88, 28, 90, 25.
 91, 2, 92, 15, 93, 3, 20.
 Philo Atheniensis, eius armamentarium II, 436, 24.
 Philo, philos. acad. II, 550, 7, 11.
 IV, 239, 31, 241, 8.
 Philo Thebaeus, scr. III, 331, 20.
 Philoboeotus collis II, 437, 25.
 Philochorus scr. I, 11, 12, 12, 1.
 14, 3, 15, 1, 26, 20, 31, 23.
 III, 31, 27.
 Philocles, Atheniensium dux II, 391,
 14, 395, 21, 469, 9.
 Philocles scr. I, 154, 24.
 Philocrates, C. Gracchi servus IV,
 201, 18, 28.
 Philocrates orator IV, 223, 8.
 Philoctetes I, 175, 28, 227, 8.
 Philocyprus, rex Cypri I, 182, 1,
 10, 14.
 Philologus, Qu. Ciceronis libertus
 IV, 287, 4, 28, 288, 2.
 Philombrotus, archon Athen. I, 167,
 23.
 Philomedes v. Philomelus.
 Philomelus Lamptrensis IV, 30, 16.
 Philomelus Phocensis II, 31, 15.
 Philometor Attalus v. Attalus.
 Philonicus, Scipionis Afr. iun. amicus
 II, 78, 3. Philonicus Thessalus
 III, 284, 6.
 Philopoemenis vita II, 233—
 257. comp. c. T. Quintio Flaminio
 ib. 282—284. adde: II, 275,
 32, IV, 149, 23, 27. [29.] V,
 157, 13.
 Philostephanus scr. I, 106, 21.
 Philostratus philosophus IV, 91, 7,
 419, 3, 12.
 Philotas, Parmenionis f. III, 289,
 3, 290, 22, 315, 9, 326, 5, 333,
 18, 334, 5, 13, 16, 334, 20, 28,
 30, 335, 1, 4, 10, 18, 22, 24,
 25, 336, 7.
 Philotas Amphissensis IV, 370, 10,
 24, 371, 3, 16.
 Philotis serva I, 72, 3, 7, 9, 12,
 286, 16, 25.
 Philoxenus, Alexandri dux III, 363,
 5, 9, 11.
 Philoxenus, Ptolemaei f. II, 110, 19.
 Philoxenus poeta III, 286, 27.
 Phlius, Phliasii III, 168, 26, IV,
 143, 4, 151, 25, V, 168, 2,
 172, 27.
 Phlogidas, ephorus Spart. II, 400, 1.
 Phlogius II, 525, 6.
 Phlyae I, 219, 18. Φλυῆαι I, 23,
 27. Phlyensis Myro I, 165, 16.
 Φόβος deus I, 24, 9, III, 315, 28.
 Phocaea I, 325, 1, II, 386, 13.
 Phocionis vita IV, 1—36. adde:
 II, 6, 25, III, 324, 27, IV, 166,
 6, 7, 217, 21, 23, 221, 7, 13,
 V, 152, 10.
 Phocia, Phocenses I, 228, 5, 6, 319,
 3, 321, 25, 27, II, 268, 27, 30,
 17, 412, 11, 413, 10, 415, 8,
 437, 18, 472, 6, 491, 26, IV,
 160, 20, 173, 15, 291, 2, IV, 31,
 16, 224, 15, V, 182, 17. Phocensis
 Aspasia V, 131, 10. Phocicum
 bellum IV, 219, 9, 224,
 8, 27.
 Phocus I, 168, 16. Phocionis f. IV,
 18, 23, 19, 1, 27, 19, 20, 34, 12.
 Phoebidas, dux Spartanus II, 87, 6,
 19, 97, 24, III, 167, 16, 20, 22,
 168, 8, 12, 14, 32, 181, 14, 274, 32.
 Phoebis Spartanus IV, 132, 30.
 Phoebus I, 85, 23, IV, 265, 5.
 Phoenicia, Phoenices I, 328, 17, 3,
 9, 22, 11, 6, 33, 31, 50, 7, (33,
 11, 143, 5, 313, 5, Carth.) 390,
 25, 440, 22, 521, 23, III, 164,
 7, 221, 9, 224, 1, 235, 5, 237,
 7, 305, 30, 312, 8, IV, 97, 5,
 372, 25, 378, 15, 396, 3, 404,
 27. Phoeniciae naves I, 326, 5,
 401, 5, 403, 28, II, 485, 15,
 486, 15, 493, 25.
 Phoenix, Achillis praeceptor II, 294,
 7, III, 284, 3, 306, 18.

- oenix Tenedius III, 124, 2.
 oenix Thebanus III, 290, 19.
 oenix fons II, 98, 26.
 orbas I, 34, 31. 122, 6.
 ormio I, 376, 14. IV, 222, 8. 9.
 291, 15.
 raata, urbs Mediae IV, 380, 17.
 382, 4. 392, 10.
 raates Parthus, Hyrodia f. III, 82,
 15. 19. 224, 12. IV, 379, 5. 15.
 380, 22. 382, 18. 30. 383, 30.
 raortes Parthus IV, 393, 14.
 rasicles I, 251, 23.
 rearii I, 219, 3. cf. 220, 20.
 224, 5.
 rixus Spartanus III, 178, 29.
 rygia, Phryges I, 121, 20. 249,
 f. (ἡ ἄνω.) 416, 14. 417, 17.
 I, 279, 13. 481, 19. 504, 27.
 505, 29. III, 119, 21. 126, 18.
 151, 3. 152, 24. 153, 17. 218,
 1. 297, 29. 372, 12. IV, 26, 26.
 297, 18. 338, 28.
 rygius Macedonia expulsus v. Eri-
 rygius.
 ynichus, Atheniensium dux I,
 401, 15. 27. 28. 30. 402, 3. 5.
 12. 15. 16. 19.
 ynichus comicus I, 224, 6. 395,
 III, 6, 6.
 ynus musicus IV, 116, 6.
 ynia, Admeti uxor I, 243, 9. —
 lenonis Thessali f., Pyrrhi mater
 I, 285, 13. 15.
 ynotae I, 319, 6. II, 115, 17.
 20, 9. 268, 28.
 yracia, Atticae locus V, 167, 2.
 yracium meretrix IV, 303, 8.
 ylarthus scr. I, 251, 31. 271, 2,
 320, 28. IV, 114, 29. 130,
 1. 153, 13. 155, 7. 233, 19. V,
 72, 1.
 yle, arx Atticae II, 405, 13. 412,
 0. IV, 313, 26.
 ylius Spartanus II, 321, 30.
 yscio, cognomen I, 428, 8.
 ytalidae I, 9, 14. 20, 8.
 PLUT. VIT. V.
- Picenus ager II, 124, 12. III, 50, 7.
 192, 23. incolae III, 192, 32
 Picinae II, 429, 7.
 Pictor, Fabii Max. propinquus I, 362,
 13.
 Picus daemon I, 138, 11.
 Pierion poeta III, 336, 28.
 Pigres III, 123, 9.
 Pinarii I, 145, 15.
 Pinarius I, 152, 15.
 Pinarus fl. III, 300, 23.
 Pindarus poeta I, 25, 23. 70, 16.
 104, 26. 31. 122, 13. 227, 1. II,
 144, 19. 154, 22. 361. 10. III,
 1, 15. IV, 334, 8. V, 136, 23.
 οἱ ἀπὸ Πινδάρου γεγονότες III,
 291, 5.
 Pindarus, Cassii libertus IV, 364, 19.
 V, 91, 28—92, 1.
 Pinus, filius Numae I, 145, 12. 14.
 Piraeus I, 229, 18. 238, 13. 23.
 24. 252, 5. 306, 31. 403, 7. II,
 96, 22. 397, 11. 19. 398, 30.
 432, 8. 436, 23. 450, 4. 469, 4.
 III, 38, 24. 169, 3. 13. IV, 29,
 25. 30, 13. 15. 20. 209, 11. 214,
 10. 233, 31. 300, 6. 325, 26,
 334, 32. V, 77, 2. 166, 11. 14.
 24. 167, 5. 23.
 Piraica porta I, 24, 19. II, 435, 20.
 Piraticum bellum II, 545, 23.
 Pirithous I, 16, 19. 26, 29. 31. 27,
 4. 10. 28, 20. 26. 28. 31, 12. 16.
 Pisa I, 290, 32.
 Pisander I, 402, 23. — heros II,
 174, 7. — Spartanus III, 152,
 32. 153, 4. 160, 24.
 Pisaura, opp. ad mare Adriat. IV,
 401, 4.
 Pisiaction porticus II, 474, 32.
 Pisidae I, 249, 8. 20. III, 297, 28.
 Pisis Thespiensis IV, 330, 26. 331. 2.
 Pistratidae I, 300, 30. novi I, 316,
 29.
 Pistratus I, 16, 16. 154, 31. 155,
 3. 16. 161, 31. 162, 4. 164, 3
 185, 23. 186, 2. 30. 187, 7. 9.

17. 24. 188, 19. 31. 32. 189.
24. 27. 217, 9. 304, 20. II, 224, 9.
Piso cons. III, 215, 14. 22. 234, 8.
238, 20. 239, 4. 251, 3. 370, 9.
377, 7. 400, 20. (Caesaris socer.)
IV, 64, 4. 68, 10. 255, 28. 267,
26. 269, 5. 15. 280, 1. Piso
Frugi Licinianus V, 206, 9. 21.
29. 209, 2. 210, 31. 211, 31. —
scr. I, 146, 2. cf. Caius.
Pissuthnes Persa I, 325, 17. 22.
Pitane, urbs Mysiae II, 499, 4.
Pitho (Πειθώ) I, 239, 31.
Pittacus tyrannus I, 168, 13.
Pittheus, Thesei avus I, 2, 24. 31.
3, 2. 3. 8. 12. 14. 30. 4, 28. 6.
1. 16. 17. 15, 29. 22, 14. 30, 31.
Pityocampes I, 7, 6.
Pityusa insula III, 94, 23.
Pius v. Metellus Pius.
Pixodarus, Cariae satrapa III, 288,
20. 29. 31.
Placentia V, 218, 17. 219, 17. 19.
Placentini V, 219, 20.
Plancus (T. Munatius) III, 247, 32.
248, 5, cf. Munatius. Lucius Plan-
cus, Antonii amicus IV, 309, 2.
— L. Mun. Pl. V, 68, 15.
Plataeae, Plataeenses I, 236, 3. 270,
23. II, 64, 8. 97, 23. 108, 2.
162, 5. 167, 3. 4. 173, 25. 174,
12. 20. 26. 175, 8. 9. 12. 15.
16. 176, 12. 180, 24. 181, 9.
182, 18. 185, 3. 4. 22. 28. 186,
6. 10. 14. 26. 30. 32. 187, 12.
25. 189, 16. 228, 23. 29. 232,
16. 270, 5. 413, 14. 414, 20.
468, 18. 486, 13. III, 291, 3.
319, 30. IV, 109, 29.
Plato comicus I, 252, 10. 302, 1.
386, 24. III, 15, 26. IV, 410, 22.
Plato philosophus I, 73, 13. 83, 30.
85, 32. 95, 6. 98, 8. 111, 14.
112, 25. 115, 32. 126, 20. 132,
21. 144, 21. 156, 18. 181, 31.
189, 5. 13. 21. 222, 31. 251, 15.
305, 20. 306, 4. 316, 15. 324,
4. 376, 19. 379, 18. 432, 7. 433,
31. II, 6, 30. 15, 17. 18. 21. 22,
16, 4. 101, 15. 136, 6. 161, 1.
192, 5. 196, 32. 202, 3. 245, 1.
330, 27. 381, 27. 384, 7. 413,
5. 497, 18. 552, 20. 554, 27.
III, 2, 4. 31, 15. IV, 3, 8. 9.
16. 101, 31. 205, 9. 212, 17.
213, 12. 239, 18. 261, 13. 262,
10. 294, 18. 323, 28. 371, 15.
378, 11. V, 1, 8. 9. 3, 20. 31,
26. 27. 4, 6. 9. 21. 28. 7. 12. 13.
17. 9, 15. 17. 23. 32. 10. 11,
30. 11, 14. 20. 13, 6. 12. 13,
23. 26. 31. 14. 5. 9. 12. 13. 14,
8. 13. 15. 18. 20. 23. 24. 25,
16, 5. 6. 9. 15. 21. 23. 28. 29,
3. 8. 12. 14. 20. 29. 18, 16. 17,
45, 28. 31. 46, 9. 26. 47. 48,
52, 27. 103, 21. 104, 29. 186,
Plemmyrium oppidum III, 26, 2.
27, 2.
Plesianaction porticus v. praef. I,
II, 474, 32. cf. Pisanaction.
Plistarchus, Cassandri frater IV, 32,
26. 28. 323, 15.
Plistinus, Faustuli frater I, 45, 3.
Plistonax, Pausaniae f. I, 103, 3.
322, 5. 10. IV, 109, 30. 31.
Plotius Liciniam accusat III, 39, 2.
Plutarchi liber περὶ Ἡρακλέους I, 2,
23. de quaestionibus I, 51. 2.
περὶ ἡμερῶν I, 270, 28. κ.
αἰτιῶν Ῥωμαίων I, 271, 23.
Plutarchus Eretriensis IV, 11, 1.
12, 1. 6. 24.
Pluto I, 211, 7.
Plynteria Minervae I, 411, 26.
Pnyx I, 24, 1. 15. 238, 27.
Ποικίλη στοά II, 475, 1.
Polemo Macedo III, 126, 19. — —
Ponti IV, 380, 27. 401, 34. —
ὁ περιηγητής V, 147, 1.
Polias v. Minerva.
Pollichus Syracusanus III, 32, 14. I.
Pollio, praefectus praetorio V, 23,
16. — cf. Asinius.

- ollis Spartanus V, 4, 22. 23. 27
 olus Aegineta IV, 234, 26.
 olyaenus II, 244, 22.
 olyalces I, 330, 10.
 olyarehus I, 238, 16.
 olybius scr., ducis Achaeorum f.
 II, 53, 16. 54, 19. 58, 8. 99,
 20. 158, 3. 204, 11. 18. 22.
 206, 3. 251, 13. 256, 29. 257,
 15. IV, 150, 20. 153, 7. 168, 8.
 V, 54, 32. 171, 27. 172, 2.
 olycletus, Neronis famulus V, 200,
 15. — scr. III, 331, 18. — sta-
 tuarius I, 300, 2.
 olycrates Samius I, 326, 25. II,
 390, 10. — Polycrates, cui Arati
 vitam dedicavit Plutarchus V, 136,
 11. eius f. V, 137, 3.
 olycratidas I, 108, 26.
 olycrita, Aristidis neptis II, 193, 21.
 olycritus Mendaeus, scr. V, 125,
 14. 16.
 olydectes I, 79, 4. 32.
 olydorus, rex Spartaë I, 85, 14.
 87, 7.
 olyenotus, Themistoclis f. I, 251, 15.
 olyenotus Sphectius IV, 5, 10. 9,
 14. 217, 18. 221, 4. 229, 23.
 olygnotus pictor II, 474, 31. 475,
 3. — Polygnoti turris V, 140, 16.
 141, 10.
 olyidus heros II, 174, 8.
 olymachus Πελλαῖος III, 355, 25.
 olymedes IV, 12, 17.
 olyperchon IV, 301, 6. V, 50, 28.
 olyphron II, 113, 4.
 olysperchon II, 293, 6. III, 131, 6.
 132. 4. IV, 28, 29. 29, 12. 19.
 30, 23. 31, 7. 9. 15. 18. 30. 32,
 1. 2. 5.
 olystratus, Alexandri miles III, 329,
 17. 23.
 olytion Atheniensis I, 393, 11.
 397, 14.
 olyxenus Syracusanus, Dionysii so-
 roris maritus V, 17, 32. 18, 9.
 olyzelia villa III, 35, 16.
 Polyzelus Rhodius, scr. I, 170, 30.
 Pomaxathres Parthus III, 79, 26. 82, 5.
 Pometium (Πομεντινον, cf. praef.)
 III, 420, 16.
 Pomoerium I, 45, 29.
 Pompaedius Silo IV, 37, 16. 23.
 28. 38, 1.
 Pompeia, Caesaris uxor III, 368, 10.
 372, 6. 27. 373, 1. 7. 29. IV,
 265, 19. 25. 29. 266, 3.
 Pompeii urbs IV, 245, 15.
 Pompeius, nomen II, 330, 6.
 Pompeius, Aulus, v. Aulus.
 Pompeius, Cn., Magnus, eius
 vita III, 188—274, comp. c. Age-
 silao ib. 274—278, adde: I, 142,
 26. 271, 21. II, 454, 22. 455, 2.
 460, 1. 6. 461, 11. 13. 20. 464,
 19. 496, 16. 501, 13. 23. 503,
 9. 541, 22. 543, 5. 15. 22. 25.
 30. 544, 3. 545, 22. 546, 3. 22.
 547, 14. 32. 548, 5. 31. 32. 549,
 20. 550, 21. 24. 28. 551, 3. 6.
 555, 19. 22. 24. III, 41, 29. 45,
 3. 4. 46, 1. et saepe in Crassi
 vita. 88, 32. 99, 19. 102, 23.
 105, 27. 106, 1. 9. 12. 18. 24.
 25. 107, 2. 11. 13. 15. 20. 22.
 28. 29. 108, 5. 109, 9. 110, 5.
 10. 111, 13. 115, 32. 116, 4. 7.
 11. 20. 142, 2. 279, 6. 368, 11.
 374, 14. 375, 32. 376, 5. 13.
 24. 27. 377, 1. 3. 4. 16. 378,
 20. 384, 8. 385, 20. 25. 386, 3.
 387, 29. 30. 389, 2. 391, 30. et
 saepe in vita Caesaris. [409, 15.]
 IV, 38. 22. 44, 28. 47, 9. 10.
 19. 24. 32. 52, 26. 54, 10. 60,
 4. 8. 20. 30. 63, 5. 10. 17. 19.
 21. 31. 32. 64, 7. 9. 21. 24.
 28. 65, 1. 6. 9. 13. 16. 32. 66,
 7. 68, 12. 69, 20. 74, 8. 23. 29.
 75, 10. 27. 76, 7. 77, 9. 13. 19.
 20. 79, 20. 23. 25. 28. 31. 80,
 13. 81, 19. 21. 26. 32. 82, 4.
 7. 12. 18. 25. 83, 13. 85, 16.
 28. 86, 1. 3. 5. 26. 87, 5. 8.

16. 20. 23. 88, 3. 5. 7. 15. 20. 89, 1. [2.] 8. 19. 31. 90, 6. 13. 15. 92, 6. 95, 24. 28. 178, 16. 245, 32. 246, 2. 28. 247, 11. 13. 23. 249, 5. 250, 24. 254, 23. 25. 260, 18. 264, 14. 267, 30. 268. 12. 269, 3. 7. 271, 11. 12. 24. 272, 30. 273, 15. 274, 32. 275, 2. 8. 22. 24. 31. 276, 1. 20. 23. 26. 30. 278, 28. 31. 282, 19. 290, 24. 350, 5. 16. 20. 26. 27. 30. 351, 26. 28. 29. 30. 353, 18. 355, 5. 363, 22. 374, 17. 402, 32. V, 54, 6. 9. 11. 13. 18. 20. 23. 25. 32. 56, 3. 5. 59, 1. 60. 16. 63, 15. 20. 25. 66, 7. 73, 22. 77, 26. 81, 13. 23. 27. 87, 20. 103, 4. 24. 222, 5. cf. Cneius. Pompeiani milites II, 541, 9. 551, 1.
- Pompeius, Cn., Strabo, Pompeii Magni pater III, 188, 11.
- Pompeius, Qu., Rufus v. Quintus.
- Pompeius, Sextus, Pompeii Magni f. IV, 89, 25. 94, 8. 277, 6. cf. Sextus.
- Pompilia, Numae filia I, 145, 10. 20. 23. 29.
- Pompilius v. Numa.
- Pompo, Numae f. I, 145, 11. 14.
- Pomponia gens I, 145, 14.
- Pomponia, Qu. Ciceronis uxor IV, 287, 28.
- Pomponius, Numae pater I, 120, 17. — praetor I, 343, 32. — a Mithridate captus II, 513, 17. — C. Gracchi amicus IV, 201, 5.
- Pontifices I, 128, 28. 31. 129, 19. 132, 25. Pontifex maximus I, 129, 19. 131, 16.
- Pontius Cominius I, 277, 19. 278, 14. 26.
- Pontius Glaucus, Ciceronis poema II, 239, 23.
- Pontius Silvii II, 452, 10. Pontius Telesinus v. Telesinus.
- Pontus II. 192, 19. 411, 4. 431, 13. 446, 23. 449, 11. 505, 13. 524, 19. 536, 4. 11. 540, 13. 541, 20. 542, 27. III, 112. 11. 224, 22. 225, 16. 231, 17. 237, 3. 413, 3. 9. 420, 5. IV, 63, 1. 247, 23. 401, 30. Pontici reges I, 92, 6. IV, 297, 7. Pontica Beraclaea II, 511, 18. Ponticus trabeus II, 508, 3. Ponticus piscivorus IV, 372, 11. τὰ Ποντικά II, 523, 29. Ponticum bellum III, 221, 4. Pontica praeda II, 333, 27. Ponticus Caesaris triumphus III, 419, 31.
- Pontus Euxinus I, 320, 29. IV, 296, 25. cf. Euxinus. — Pontus I, 510, 32. III, 330, 5. Ponticus mare III, 119, 15. 221, 29.
- Popedius Silo v. Publius Silo.
- Popilius, Ciceronis percussor I, 286, 29. Popilius Laena IV, 190, 32. 190, 1. V, 64, 18. 65, 19. 29. 66, 1. — cf. Caius Popilius.
- Poplicola, P. Valerius, eius uxor I, 190—214. comp. c. Solone et 214—218. adde: I, 53, 27. 41, 12. 14. et confer Publius Valerius.
- Poplicola, Antonii dux in pugna Actiaca IV, 405, 8. 406, 22.
- Populifugia I, 71, 13.
- Poppaea Sabina V, 202, 20. 23. 31, 203, 3. 10. cf. Sporus.
- Porcia, Catonis Utic. soror IV, 287, 13. 74, 13. — eiusdem filia III, 58, 27. M. Bruti uxor V, 62, 12. 63, 6. 64, 25. 72, 4. 10. 19, 21. 101, 2. 10.
- Porcia basilica II, 216, 19. IV, 40, 14.
- Porcius I, 201, 22. M. Catonis filius II, 195, 9. v. Cato.
- Porsena I, 205, 31. 206, 9. 14, 207, 12. 15. 21. 28. 30. 206, 3. 10. 19. 25. 26. 209, 3. 14. 17, 26. 210, 5. 11. 217, 29.
- Porus rex III, 346, 15. 18. 30, 13. 24. 348, 3. 12. 23.
- Ποσειδών mensis III, 401, 1.

- oseidon v. Neptunus.
 osidonius philosophus, scr. I, 363, 11. II, 58, 17. 31. 59. 19. 61, 5. 121, 26. 130, 25. 144, 4. 156, 13. 329, 30. 330, 5. 381, 5. III, 232, 31. IV, 241, 28. V, 52, 14.
 osthuma, Syllae filia II, 464, 14.
 osthumius Albinus II, 208, 15. Posthumius Balbus I, 212, 28. 213, 4. Livius Posthumius I, 71, 25. Mucius Scaevola Posth. I, 208, 16. Posth. Tubertus I, 210, 17. 253, 17. Posthumius vates II, 428, 17. cf. Spurius.
 osthumus, cognomen I, 428, 26.
 otamon Lesbicus, scr. III, 348, 22.
 otamus, Atticae locus II, 194, 11.
 othinus eunuchus III, 270, 12. 15. 273, 25. III, 411, 5. 21. 412, 9. 10. IV, 401, 1.
 othidaea I, 329, 27. 382, 3. III, 281, 22.
 otitus v. Valerius.
 otaecia, infamis Romae mulier II, 502, 22. 32. 503, 5.
 otaeneste II, 382, 26. 454, 12. 32. 459, 5. Praenestini I, 291, 27.
 otaesii, gens Indiae III, 349, 2. 17.
 otanichus poeta III, 336, 27.
 otanaxagoras III, 249, 7.
 otaxiargidae I, 411, 27.
 otaxiamus IV, 114, 27.
 otaxiene I, 158, 13. 325, 8. IV, 398, 4.
 otaxima, Romuli filia I. 50, 16.
 otincipia in castris Romanorum V, 195, 25.
 otiscus, M. Catonis nomen II, 195, 3. Priscus Helvidius V, 212, 4.
 otocles v. Patrocles.
 otocconnesus I, 405, 20.
 otocrustes I, 8. 32. 73, 18.
 otoculeius (Προκλήσιος) IV, 417, 6. 11. 23. 27. 418, 4. 11. 14.
 otoculus, cognomen I, 428, 25. cf. Iulius. adde: I, 118, 25. 123, 5. 7. V, 220, 11. 24. 223, 2. 225, 3.
 otolyta, Ageilai filia III, 163, 7.
 Promachus III, 356, 18.
 Promathion scr. I, 36, 19.
 Prometheus Aeschylus III, 188, 7.
 Prophantus, Cliniae frater V, 137, 23.
 Propontis II, 503, 14.
 Propylaea I, 314, 5.
 Proserpina (Κόρη) I, 28, 23. 132, 31. 397, 10. II, 8, 6. 27. 174, 9. 32. 195, 9. III, 1, 25. eius festum apud Cyzicenos (ἡ τῶν Φερεφαιτῶν ἑορτή) II, 507, 26.
 Protagoras I, 337, 9. III, 31, 12.
 Proteas III, 325, 2.
 Prothous Lacedaemonius III, 173, 22.
 Prothytes Thebanus III, 290, 20.
 Protogenes Caunius, pictor IV, 312, 31. 313, 6.
 Protus (Protis) I, 156, 16. — ὁ κυβερνήτης V, 21, 23.
 Proxenus Macedo III, 343, 32.
 Prusias, Bithyniae rex II, 279, 15. 19. 20. 29.
 Prytanes I, 174, 17. 332, 20. Prytaneum I, 174, 8. 180, 19. IV, 237, 3.
 Prytanis, Lycurgi pater I, 78, 32. 79, 3.
 Psammon philosophus III, 311, 5.
 Psenophis I, 181, 28.
 Psiltucis insula III, 353, 6.
 Psyche, Marphadatis uxor IV, 105, 27.
 Psylli, gens Libyae IV, 90, 19.
 Psyttalia insula II, 171, 2. 6. 17.
 Ptoeodorus Megarensis V, 14, 25. 27.
 Ptolemaeus II, 497, 32. 498, 13. — Alorites, Macedo II, 109, 13. 110, 7. 12. 13. — Ptolemaeus ab Antigono avunculo obses datus Eumeni III, 129, 11. — Pt., Pyrrhi f. ex Antigona II, 290, 8. 293, 31. 321, 8. 16. 324, 4. 6. — Pt. Ceraunus, Macedoniae rex II, 312, 17. — Pt., Lagi f. II, 247, 7. 288, 9. 10. 13. 18. 290, 7. 26.

27. 32. III, 117, 24. 121, 14. 289, 9. 323, 19. (scr. III, 331, 19.) IV, 113, 3. 297, 18. 19. 29. 298, 2. 8. 13. 27. 299, 17. 21. (300, 8.) 305, 30. 306, 2. 6. 7. 19. 29. 308, 12. 22. 309, 12. 25. 312, 23. 313, 16. 316, 11. 322, 21. 323, 18. 20. 324, 27. 30. 326, 16. 328, 26. 335, 22. 29. 338, 19. 426, 22. 427, 17. — Pt. Euergetes II, 241, 18. IV, 143, 32. 146, 24. 147, 17. 20. 23. 155, 27. 32. 156, 3. 31. 157, 6. 18. — Pt. Philopator IV, 157, 30. 158, 13. 160, 6. 161, 4. 163, 8. 335, 7. — Ptolemaeus Lathyrus I, 428, 12. IV, 165, 29. — Pt., Lathyrus f., Auletæ frater, rex Cypri IV, 68, 26. 69, 4. 13. 70, 14. V, 53, 23. — Pt. Auletæ III, 241, 4. 11. 13. IV, 69, 17. 24. 348, 1. 6. 20. — Pt. Diouysius, Auletæ f. III, 269, 21. 270, 7. 10. 272, 8. — Pt., Cleopatras f. IV, 396, 3. 6. (Philadelphus.) V, 139, 6. 145, 25. 148, 16. 32. 157, 26. 174, 21. — Pt. eunuchus II, 516, 21. — Pt., Chrysermi f. IV, 160, 13. 24. 27. — Pt. vates V, 207, 2. — Pt. ὁ φυλάσων τὴν πόλιν (Alexandriam) IV, 161, 32.
- Ptolemais, Ptolemaei ex Enrydice filia IV, 323, 19. 338, 20. 845, 24.
- Ptoon II, 98, 28.
- Publicius Bibulus II, 152, 1. 12.
- Publius III, 232, 17. P. Antonius III, 366, 23. 26. P. Casca V, 93, 27. 94, 1. P. Clodius II, 540, 22. 541, 2. III, 372, 3. 28. 373, 2. 7. 14. 20. 22. 27. 31. 374, 4. 378, 5. 9. cf. Clodius. P. Consta IV, 264, 5. P. Cornelius cons. I, 147, 2. P. Crassus IV, 185, 7. 9. cf. Crassus et P. Licinius. P., M. Crassi f. III, 55, 2. 66, 30. 69, 5. 8. 70, 7. 29. 71, 8. 13.
23. 26. 72, 1. 4. 12. 247. 5. 27. 28. IV, 272, 8. 273, 23. P. Cincius (Crassus) II, 46, 27. P. Marcius I, 418, 26. P. Nasica I, 177, 20. 183, 7. 13. 184, 21. 185, 14. 21. 25. P. Nigidius IV, 257, 10. P. Satureius IV, 180, 30. P. Scipio Nasica II, 226, 21. P. Sestius IV, 263, 32. 264, 1. P. Silicius V, 76, 5. P. Silius I, 365, 8. P. Valerius I, 199, 6. P. Varinus III, 49, 4. P. Verrinus I, 202, 10. P. (Villius Tappulus) IV, 259, 23. 260, 7. 11. 270, 20. P. Volumnii philosophus (scr.) IV, 96, 5. 28. 99, 5. 8. 25. 28.
- Pyaneption mensis I, 18, 26. II, 12. IV, 234, 17. 236, 30.
- Pydna I, 243, 31. II, 54, 29. III, 7. 63, 25. III, 334, 3.
- Pylades oitharoedus II, 245, 12.
- Pylæ (Thermopylæ, q. v.) III, 19, 20. 290, 14.
- Pythagoras I, 239, 19.
- Pylius Herculem adoptat I, 30, 1.
- Pylus I, 387, 2. 431, 13. III, 27. 9, 17. 11, 31. 14, 10. 15, 84, 17.
- Pyramia. τὰ Πυράμια τῆς Θεσσαλίας II, 326, 21.
- Pyrenæi montes I, 265, 29. III, 8. 14. 102, 23. 105, 27.
- Pyrilampes I, 314, 26.
- Pyrrha II, 284, 29.
- Pyrrhidae II, 285, 1.
- Pyrrhi vita II, 284—329. add. 196, 17. 262, 28. 280, 14. 281, 3. III, 112. 9. IV, 142, 15. 143, 26. 322, 10. 326, 30. 31. 331, 1. 332, 17. 334, 21. 335, 23. 27. 336, 2. 9. 12. 14. 32. 338, 5. V, 227, 31.
- Pyrrhus, Neoptolemi nomen II, 285, 1. — Neoptolemi f. II, 285, 1.
- Pythagoras philosophus I, 117, 21. 23. 24. 30. 127, 7. 11. 14. 26. 28. 128, 7. 11. 14. 16. 24.

- 146, 29. II, 39, 30. 32. III, 352, 15. Pythagorei I, 132, 16. 136. 14. 28. 146, 22. II, 196, 30. V, 9, 20. 15, 14.
- Pythagoras vates III, 359, 31. 360, 2. Pytheas, orator Athen. IV, 19, 18. 215, 26. 29. 226, 18. 233, 10. 18. 21. 280, 8.
- Pythia I, 3, 4. 23, 18. 32, 25. 70. 7. 83, 7. 122, 10. 158, 4. 164, 12. II, 410, 19. III, 322, 24. IV, 225, 15. 226, 10. 242, 12. V, 184, 13. Pythici Iudi II, 402, 10. III, 162, 16. IV, 832, 4. V, 218, 20. Pythicae victoriae II, 119, 26. Pythius Apollo II, 129, 29. 185. 32. IV, 205, 20. cf. Apollo. eius templum, Pythium II, 53, 8. 29. IV, 365, 20. Pytho, Πυθωνόθεον I, 85, 23. Πυθῶδες II, 186, 16. Πυθοί IV, 303, 3.
- Pytho, Alexandri dux III, 362, 30. Pytho Byzantius, orator IV, 216, 10. Pytho tubicen II, 293, 5. Pythocles IV, 33, 25. Polycratis f. V, 137, 3.
- Pythocles I, 301, 24. Pythodorus I, 244, 16. — ὁ Πυθῶν-ζος IV, 316, 30.
- Pytholaus, Thebae frater II, 120, 19. Python draco II, 98, 30. Pythonica meretrix IV, 20, 10. Pythopolis, urbs Bithyniae I, 23, 21. Pythopolitae ib. vs. 26.
- Quadrantula Clodii soror appellata IV, 266, 30.
- Quinda III, 132, 6. IV, 323, 2.
- Quintilis mensis I, 67, 25. 142, 5. 8. 24. 25. 282, 27. 287, 2. Nonae Quintiles II, 452, 15.
- Quintio, Catonis libertus II, 220, 17.
- Quintius v. Lucius.
- Quintius Capitolinus I, 290, 19.
- Quintius, T., Flamininus. eius vita II, 257—282. comp. c. Philopœmene ib. 282—284.
- Quintus Aemilius cons. II, 310, 10. Qu. Antyllus IV, 197, 27. 32. 198, 10. 20. 207, 7. Qu. Arrius IV, 252, 15. Qu. Aurelius II, 458, 29. Qu. Cassius (Longinus) IV, 351, 7. 20. Qu. Cicero IV, 257, 9. 271, 20. 285, 19. 25. 287, 3. 28. Qu., Crassi legatus III, 52, 10. Qu. Fabius Ambustus I, 268, 5. Qu. Fulvius II, 149, 12. 27. Qu. Hortensius IV, 58, 22. 59, 8. 17. 86, 12. 17. Qu. Ligarius IV, 277, 22. Qu. Marcius I, 418, 27. Qu. Metellus I, 45, 7. IV, 178, 19. 252, 24. Qu. Pompeius II, 425, 7. 427, 30. 32. ei. fil. II, 427, 29. Qu. Sertorius II, 329, 26. Qu. Sulpicius II, 125, 23. Q. Titius II, 439, 26. Qu. Valerius III, 197, 5. 8.
- Quirinalis collis I, 71, 12. 136, 10. Quirinalis flamen I, 126, 7.
- Quirinus (Romulus) I, 69, 17. 21. 71, 4. 10. 118, 27. 119, 19. II, 129, 22. ei. templum I, 273, 8.
- Quirites I, 58, 22. 71, 5. 120, 16. Quiritis Iuno I, 71, 6.
- Ramnenses I, 58, 30.
- Ratumena porta I, 203, 18.
- Ravenna in Gallia II, 330, 15.
- Rebilus v. Canisius.
- Regia Romae I, 57, 3. 71, 7. 136, 6.
- Remonium I, 44, 4.
- Remoria I, 45, 11.
- Remus I, 61, 24. cf. Romus.
- Rex I, 145, 17. cf. Marcius Rex.
- Rhadamanthus I, 12, 31. II, 414, 1. 4.
- Rhamnus IV, 22, 30. 324, 18.
- Rhamnus, Antonii libertus IV, 390, 32.
- Rhea, Romuli mater I, 36, 20.
- Rhea, Sertorii mater III, 89, 12.
- Rhægium I, 366, 21. 394, 19. II, 9. 11. 20. 11, 3. 19, 27. 20, 8. V, 50, 26. ἡ Πηλυῶν V, 23, 18.

- Rhegini II, 10, 2. 7. 21. 11, 5.
 Rheginorum peninsula III, 50, 32.
 Rhenea insula III, 4, 14. 19.
 Rhenus III, 383, 24. 28. 386, 9.
 28. V, 224, 23.
 Rhetra, rhetrae I, 84, 21. 85, 15.
 92, 16. 29. 93, 16. 26. III, 171,
 15.
 Rhodanus I, 156, 17. II, 344, 9.
 15. III, 89, 21. 381, 2.
 Rhodogune, Artoxerxis filia V, 132,
 18.
 Rhodon IV, 419, 23.
 Rhodus, Rhodii I, 318, 32. II, 362,
 15. 498, 29. 30. III, 232, 29.
 317, 31. 366, 5. IV, 69, 16. 88,
 3. 230, 25. 241, 24. 27. 274, 22.
 276, 12. 311, 20. 25. 312, 17.
 19. 30. 313, 2. 12. 15. V, 53,
 25. 79, 2. 81, 3. Rhodiae naves
 II, 497, 13. 500, 4.
 Rhoetium, Arcadiae vicus IV, 148,
 11.
 Ῥομβοειδὲς, τὸ, Megaris I, 25, 8.
 Rhopoperperethra Demosthenes dictus
 IV, 217, 2.
 Rhossus, urbs Syriae IV, 323, 5.
 Rhus, locus Megaris I, 25, 8.
 Rhymitalces Thirax I, 54, 19.
 Rhyndacus fl. II, 509, 3.
 Rhyntaces avis V, 123, 13.
 Rignarium I, 44, 4.
 Riphaei montes I, 265, 27.
 Risus (Ῥέλωτος) templum IV, 133,
 14. simulacrum I, 108, 14.
 Roesaces Persa II, 483, 14. III, 295,
 18. 19. 29.
 Roma, Romani I, 1, 21. 2, 11. etc.
 37, 30. etc. II, 39, 27. etc. 40,
 26. etc. III, 39, 19. etc. 40, 17.
 22. etc. IV, 36, 11. etc. 37, 15.
 etc. V, 1, 5. etc. 54, 5. etc.
 Roma, mulier I, 34, 7. 13. 20. 35, 4.
 Romanus, Ulyssis ex Circe f. I,
 31, 23.
 Romis, Latinorum tyrannus I, 34, 26.
 Romuli vita I, 33—73. comp. c.
 Theseo ib. 73—77. adde: I. 1.
 14. 2. 6. 118, 8. 10. 15. 24. 25.
 119, 4. 9. 120, 20. 121, 2. 122,
 7. 21. 25. 124, 4. 28. 126, 2. 6.
 139, 18. 23. 140, 28. 141, 4. 12.
 142, 10. 151, 31. 195, 18. 200,
 30. 284, 5. 285, 18. 287, 7. 2.
 II, 129, 5. III, 213, 30. 17. 3. 9.
 cf. Quirinus.
 Romus, Emathionis f. I, 34, 24.
 Romus (Remus), Romuli frater I,
 35, 1. 39, 10. 40, 7. 11. 18. 41,
 20. 42, 15. 28. 44, 3. 7. 8. 9.
 29. 45, 11. 76, 3.
 Roscii duo fratres III, 78, 32.
 Roscius histrio II, 462, 31. — trib.
 pl. III, 214, 8. — IV, 240, 15.
 18. — comoedus IV, 242, 24.
 Roxane, Alexandri M. uxor II, 28.
 I. III, 332, 24. 363, 22. — E.
 xane, Mithridatis soror II, 517, 14.
 Roxanes Persa, chiliarchus I, 247,
 19.
 Rubicon fl. III, 252, 18. 384, 2.
 396, 15.
 Rubrius, M., praetor IV, 43, 9. c.
 Marcus. — trib. pl. IV, 194, 27.
 Rubrum mare III, 228, 22. 28. IV,
 348, 13. 410, 2.
 Rufi cognomen I, 428, 29. cf. Ce-
 vus, Lucius, Verginius.
 Rufinus, P. Cornel. II, 417, 17.
 Rullus I, 341, 10.
 Rumilia dea I, 37, 14.
 Ruminalis I, 37, 8.
 Rustius (Roscius) III, 80, 26. 81, 7.
 Rutilius, Metelli legatus II, 337, 22.
 — P. Rut. Rufus, scr. II, 366,
 13. III, 228, 1. 4. 6.
 Sabaco v. Cassius Sabaco.
 Sabba, rex Indiae III, 351, 5. 18.
 Sabini I, 49, 7. 14. 50, 3. 51, 13.
 32. 52, 10. 53, 30. 54, 6. 13. 17.
 26. 55, 3. 6. 25. 56, 4. 12. 24.
 57, 2. 8. 14. 58, 20. 27. 60, 7.
 63, 80. 71, 31. 73, 28. 75, 17.

- 117, 31. 119, 5. 7. 120, 5. 8. 11.
 15. 17. 121, 6. 125, 3. 140, 27.
 190, 9. 203, 22. 210, 15. 211,
 2. 11. 22. 212, 4. 15. 30. 213,
 8. 16. 422, 12. 450, 30. II, 194,
 23. III, 89, 10. 191, 22. 364, 27.
- sabinus, Ciceronis amicus IV, 262,
 14. — cf. Calvisius, Flavius et
 Nymphidius.
- sacer mons I, 423, 1.
- saculio scurra V, 93, 18.
- sadalas, Thraciae rex IV, 401, 29.
- sagra, fl. Italiae II, 64, 6.
- sais I, 181, 29. 189, 4.
- salamis I, 14, 4. 161. 13. 16. 26.
 162, 6. 163, 2. 3. 27. 164, 13.
 165, 21. 189, 30. 217, 20. 32.
 228, 32. 230, 3. 235, 5. 270, 27.
 II, 104, 6. 170, 1. 171, 2. 173.
 5. 180, 4. 200, 27. 228, 20. 232,
 16. 270, 4. 390, 29. 398, 5. 476,
 4. 486, 13. III, 320, 4. IV, 30,
 14. 306, 20. 307, 13. (326, 17.
 urbs Cypri.) V, 157, 22. 167,
 23. Salaminia navis I, 305, 22.
 396, 17. Salaminus Cychreus I,
 8, 18.
- salamis, Solonis poema I, 161. 28.
- salii I, 133, 11. 134, 15. 135, 7.
 136, 1.
- salinae III, 49, 9.
- salinator v. Iulius Salinator.
- salius, Pelignorum dux, v. Salvius.
- salius Samothrax vel Mantinensis I,
 135, 9.
- sallutio v. Scipio Sallutio.
- saloninus scriba, Catonis censoris
 socer II, 223, 18. 25. — Salonin-
 us, Catonis cens. f. II, 224, 14.
 227, 14. 15.
- salvenius, Syllae miles II, 439, 31.
- salvius, Pelignorum dux II, 59, 2.
 — Salvius III, 271, 3. 272, 15.
- salustius scr. II, 467, 15. 509, 10.
 540, 1.
- salutis aedes II, 216, 21.
- samaena, navigii genus I, 326, 22.
- Sambuca, machina muralis II, 137,
 22.
- Samia, Demosthenis uxor IV, 222, 20.
- Samnium, Samnites II, 196, 21. 299,
 27. 306, 4. 308, 4. 309, 14. 310,
 24. 311, 29. 314, 26. 315, 31.
 316, 1. 455, 23. IV, 170, 20.
- Samnitum urbes II, 148, 15.
- Samonis uxor Phaenareta II, 289, 25.
- Samos, Samii I, 220, 18. 307, 5.
 323, 12. 15. 325, 6. 9. 12. 17.
 20. 32. 326, 3. 6. 11. 14. 19.
 25. 28. 327, 16. 24. 27. 32. 328,
 8. 24. 29. 373, 27. 400, 32. 401,
 9. 28. 402, 22. 403, 6. 404, 14.
 414, 9. II, 84, 4. 189, 2. 191, 6.
 386, 13. 25. 387, 28. 31. 396,
 31. 401, 29. 498, 32. III, 212,
 12. 311, 15. IV, 397, 21. 26. V,
 53, 13.
- Samosata, urbs Syriae IV, 376, 15.
- Samothracia I, 272, 30. II, 63, 13.
 65, 7. 156, 10. 510, 29. III, 270,
 26. Samothracium templum III,
 212, 7. Samothrax Salius I, 135, 8.
- Sandauca, Xerxis soror I, 233, 1.
 II, 171, 9.
- Sapha, Mesopotamiae locus II, 524, 9.
- Sappho IV, 329, 14.
- Sarapis III, 360, 17. Sarapium III,
 362, 31.
- Sardes, urbs Lydiae II, 182, 30.
 184, 22. 248, 18. 249, 30. 405,
 8. II, 165, 21. 385, 16. 387, 23.
 390, 15. III, 126, 13. 151, 32.
 153, 28. 296, 24. IV, 17. 28. 227,
 2. 338, 24. V, 82, 4.
- Sardinia, Sardi I, 66, 16. 17. II,
 201, 18. III, 204, 6. 215, 10.
 241, 22. 258, 19. 385. 21. IV,
 187, 3. 20. 26. 188, 6. 206, 11.
 374, 9. 25. V, 83, 8. Sardoni-
 us IV, 197, 9.
- Sarmentus, Caesaris Octav. deliciae
 IV, 400, 26. 27.
- Sarpedon, Catonis min. paedagogus
 IV, 37, 13. 38, 30. 39, 10.

- Satibarzaues eunuchus V, 116, 4.
 Satiphernes V, 114, 11.
 Satrapeni v. Atropateni.
 Satria, opp. Latii I, 292, 19.
 Satureius v. Publius.
 Saturnalia I, 149, 7. II, 309, 30.
 442, 14. III, 224, 26. IV, 254, 28.
 Saturninus, trib. pl. II, 465, 25. cf.
 Lucius.
 Saturnus I, 149, 11. 301, 10. II,
 483, 2. Saturni templum I, 202,
 7. IV, 174, 30. Saturni aevum II,
 190, 5.
 Satyri I, 138, 11. IV, 366, 6.
 Satyrus Corinthius II, 5, 11. Satyrus
 histrio IV, 214, 19. 26. 29.
 Scaeva v. Cassius Scaeva.
 Scaevola I, 203, 2. 14. cf. Mucius.
 Scambonides I, 397, 9.
 Scandia III, 86, 30.
 Σαππη ἄλη, Thraciae locus II,
 474, 6.
 Scaurus II, 460, 3. III, 195, 32.
 Scauri IV, 238, 29.
 Scedasus II, 103, 26. eius filiae II,
 103, 10.
 Scellius, Antonii comes IV, 407, 8.
 Scenitae Arabes II, 522, 8.
 Sciahus ins. I, 226, 3.
 Scillustis ins. III, 353, 6.
 Scionaei II, 397, 8.
 Scipiones III, 88, 13. 378, 18. P.
 Cornelius Scipio, Camilli mag. eq.
 I, 256, 27. — P. Corn. Sc. I,
 369, 22. 370, 6. 15. 16. 20. 26.
 29. 371, 6. 16. 17. 30. 372, 4.
 374, 17. Sc. Africanus I, 67, 29.
 68, 3. II, 277, 10. 280, 23. 32.
 281, 4. 5. 292, 32. (eius vita a
 Plutarcho conscripta II, 293, 1.)
 senior II, 40, 9. 42, 31. 53, 11.
 77, 24. 30. 78, 4. 79, 27. 198,
 7. 17. 22. 26. 204, 11. 206, 26.
 207, 2. 9. 211, 13. 212, 3. 215,
 8. 224, 21. 225, 25. 228, 18.
 229, 9. 233, 2. 509, 12. III, 72,
 30. 201, 9. IV, 165, 11. 168, 7.
 9. 172, 11. 203, 19. Junior E.
 42, 12. 32. 61, 27. 62, 1. 74.
 32. 79, 26. 158, 5. 212, 5. 213,
 11. 223, 9. 225, 19. 227, 1.
 260, 3. 331, 10. 14. 20. 22. 34.
 3. 6. 546, 17. III, 379, 32. IV,
 165, 32. 168, 13. 170, 29. 171,
 7. 30. 177, 10. 182, 3. 183, 2.
 (eius vita IV, 186, 7.) 194, 2.
 195, 2. 7. V, 56, 24. Scipio N.
 sica II, 53, 11. 17. 21. 51, 1.
 20. 55, 14. 20. 57. 7. 61, 6. 62,
 28. 125, 5. cf. Publius. L. Ce-
 nelius Sc. (cf. Lucius), Sylla
 adversarius III, 93, 4. 9. 11. Am-
 ticus, cons. II, 453, 1. 4. 11. 1.
 Sc. Metellus III, 254, 21. 256,
 26. 260, 4. 261, 16. 269, 2.
 274, 29. 278, 14. 394, 25. 395,
 1. 401, 5. 8. 405, 29. 407, 1.
 413, 32. 414, (13.) 15. 415, 14.
 416, 32. IV, 42, 6. 7. 9. 13. 17.
 81. 14. 90, 13. 29. 91, 2. 4. 10.
 12. 16. 18. 19. 25. 92, 7. 10.
 18. 20. 27. 93, 1. 95, 2. 6. 96,
 6. 251, 31. V, 212, 21. 225, 13.
 contra Pompeium III, 194, 4.
 6. 26. Scipio Sallutius III, 414, 1.
 Sciradium promontorium I, 163, 16.
 Sciraphidas, ephorus Spart. II, 300, 4.
 Sciro praedo I, 8, 6. 14. 19. 2.
 28. 22, 11. 13. 14. 29, 20. 7.
 18.
 Scirophorion mensis III, 173, 29.
 Scirus I, 14, 3. 7. 9.
 Scopades II, 482, 20.
 Scopas Thessalus II, 215, 26.
 Scotusa, urbs Thessaliae II, 45, 27.
 113, 2. 264, 18. III, 200, 3.
 407, 1.
 Scotussaea I, 25, 14.
 Scribonia V, 206, 9.
 Scrofa, Crassi quaestor III, 52, 4.
 Scylla V, 15, 25.
 Seyros ins., Scyrii I, 32, 3. 5. 1.
 479, 18. 480, 1. 6.

- cytala Laconica I, 114, 18. II, 403, 11—32.
 cytha Spartanus III, 159, 19.
 cythes, Pompeii minister III, 271, 25.
 cythia, Scythae II, 339, 31. III, 63. 29. 68, (5.) 29. 231, 8. 263, 3. 5. 331, 13. 25. 420, 5. IV, 310, 14. Scythia Pontica II, 339, 23. Scythicae mulieres III, 235, 23. Scythici *χαιτώνες* II, 438, 7. Scythicum gelu I, 1, 5.
 secundus, orator V, 221, 25.
 Segruntini III, 109, 5.
Ἐισάχθεια I, 169, 21. 27. 171, 24. Seismatias II, 490, 15.
 Selasia, Sellasia, urbs Lacon. II, 238, 10. IV, 114, 6. 148, 9. 152, 30. 156, 6. V, 178, 30.
 Selene v. Luna.
 Selencia ad Tigrim fl. II, 524, 2. III, 59, 26. 60, 21. 24. 63, 6. 64, 25. 80, 10. Seleucensis navis III, 270, 4.
 Seleucus II, 207, 26. 512, 24. III, 328, 2. 349, 4. III, 362, 31. IV, 110, 20. 113, 4. 117, 3. 299, 3. 11. 15. 308, 25. 316, 10. 320, 12. 18. 322, 16. 23. 30. 323, 6. 8. 12. 19. 21. 324, 3. 328, 27. 28. 31. 329, 13. 23. 28. 32. 330, 4. 8. 335, 22. 338, 21. 339, 14. 18. 22. 25. 32. 340, 2. 9. 15. 21. 341, 4. 13. 15. 342, 5. 9. 11. 17. 24. 343, 1. 7. 10. 15. 26. 31. 344, 26. — IV, 413. 32. Cleopatrae *ἐπίτροπος* IV, 420, 31. Seleucidae *φιάλαι* II, 73, 14.
 Selinus, urbs Siciliae I, 103, 24.
 Sellasia v. Selasia.
 Selybria I, 407, 21. 31. 408, 4. 11. 15.
 Sempronius v. Tiberius. — Sempronius Densus V, 210, 5.
 Seneca philosophus V, 203, 11.
 Senecio v. Sossius.
 Sennones I, 265, 30.
 Sentius II, 431, 25. 32.
 September mensis I, 142, 24. 31. 204, 8.
 Septempagium I, 66, 6.
 Septimius III, 271, 2. 13. 272, 2. 14. — V, 198, 11.
 Septimuleius IV, 201. 30. 202, 1. 4.
 Sequani II, 355, 16. III, 383, 30. 390. 13.
 Serapion iuuenis III, 324, 29. 31.
 Serapis v. Sarapis.
 Serbonidis paludes IV, 348, 11.
 Sergius mimus IV, 354, 18.
 Seriphus I, 237, 9. 12.
 Serranus, Atiliae pater IV, 42, 15.
 Sertorii, Qu., vita III, 87—116. comp. c. Eumene ib. 140—142. adde: II, 380, 2. 501, 28. 503, 9. 505, 20. 510, 20. III, 53. 10. 200, 26. 204, 11. 18. 205, 3. 4. 18. 23. 27. 206, 1. 13. 16. 207, 8. 10. 25. 28. 208, 15. 221, 2. cf. Quintus.
 Serveius II, 430, 15.
 Servilia gens III, 423, 23.
 Serviliae, Catonis min. s. v. v. altera Lucalli uxor, altera M. Bruti mater II, 545. 29. IV, 36. 14. 55, 6. 57, 32. 58, 7. 63, 24. 87, 27. 88, 4. V, 52, 2. 22. 55, 6. 7. 19. 23. 101, 2.
 Servilius III, 202, 3. 225, 15. Servilius Ahala V, 52, 3. Servilius augur II, 495, 25. 498, 2. Servilius Caepio III, 377, 2. 4. Servilius Glaucii II, 428, 15. 454, 23. Servilius Isauricus III, 400, 29. — cf. Marcus.
 Servius, rex Rom. I, 130, 26. — Servius Galba II, 70, 2. 13. 71, 24. 211, 32. 228, 18. Serviorum domus V, 188, 11. cf. Galba.
 Sessorium V, 212, 3.
 Sestius V, 54, 16.
 Sestus, Sestii I, 415, 9. 15. II, 391, 10. 392, 10. 11. 396, 32. 397, 1. 4. 481, 4.
 Setia, urbs Volscorum III, 420, 16.

- Seuthas, Arati servus V, 130, 27.
 Sextiae aquae II, 348, 7.
 Sextilis mensis I, 51, 30. 65, 2.
 142, 5. 24. 27. II, 357, 30.
 Sextilius praetor II, 373, 30. 374.
 2. 527, 32. 528, 5. 15. 16. III,
 212, 19.
 Sextius Sylla Carthaginensis I, 51,
 2. — cf. Lucius, Publius et Ti-
 dius.
 Sextus Aelius II, 259, 3. Sextus
 Lucinus II, 380, 13.
 Sextus Pompeius, Cnei f. IV, 90, 4.
 373, 32. 374, 7. 9. 13. 16. 22.
 26. 378, 3. 396. 18. cf. Pompeius.
 — Sextus, Pompeii ἀδελφιδούς
 IV, 38, 23. 25.
 Sibylla I, 21, 8. Sibyllina oracula
 IV, 225, 16. Sibyllini libri I, 211,
 6. 345, 11. II, 124, 3. III, 421,
 21. IV, 254, 13. σιβυλλισαὶ Χαλ-
 δαῖοι II, 376, 28.
 Sibyrtius Athen. I, 378, 19. Aracho-
 siae praefectus III, 140, 21.
 Sicambri III, 386, 26.
 Sicilia, Siculi I, 15, 20. 115, 10.
 243, 19. 270, 31. 321, 13. 322.
 20. 366, 24. 371, 3. 391, 6. 16.
 21. 393, 21. 394, 21. 399, 18.
 410, 26. II, 2, 5. 10. 31. 32. etc.
 III, 16, 11. etc. 22, 6. etc. IV,
 87, 1. etc. 244, 15. etc. V, 3,
 20. etc. 18, 32. etc. Siculum
 mare II, 301, 31. IV, 402, 9. Si-
 cula infortunia III, 1, 2. Sicula
 vestis III, 317, 22. Siculum στέαρ
 III, 1, 17.
 Sicinius, Cneius III, 47, 18. Sicinius
 Vellutus I, 423, 30. 429, 27. 435,
 19. 436, 5. 11.
 Sicinus I, 231, 26. 27. 232, 14.
 Sicyon, Sicyonii I, 122, 9. 320, 19.
 II, 221, 3. 234, 16. IV, 140, 20.
 141, 31. 143, 12. 144, 4. 22. 145,
 2. 306, 2. 13. 315, 22. 27. 29.
 373, 1. V, 137, 7. 139, 9. 17.
 19. 140, 15. 143, 16. 146, 23.
 148, 18. 20. 149, 11. 151, 13.
 156, 7. 157, 5. 172, 23. 173, 3.
 6. 24. 174, 3. 26. 184. 8. 15. 2.
 186, 2. Sicyonias Hippolytus
 122, 8.
 Sidon IV, 323, 23. 393, 3.
 Sigliuria, Italiae opp. I, 206, 9.
 Signium, Italiae opp. II, 453, 13.
 Silanio sculptor I, 4. 2.
 Silanus, Dec. Iun. IV, 55, 5. 251.
 25. 257, 14. 258, 9. cf. Iunias
 Marcus.
 Silenus II, 411, 8. 21. 29.
 Silicius v. Publius.
 Sillaces Parthus III, 64, 1. 81, 3.
 25.
 Silo v. Pompaedius et Publius
 Silvia I, 36, 20. cf. Phea.
 Silvium, Italiae opp. II, 452, 16.
 Simaetha meretrix I, 331, 1.
 Simmias Athen. I, 336, 21. — Ph-
 lopoemenis comes II, 244, 22.
 Simonides poeta I, 8, 13. 13. 3.
 14, 3. 78, 31. 219, 21. 224, 1.
 14. 234, 30. II, 36, 22. III, 14.
 32. V, 1, 1. 178, 17.
 Simylus poeta I, 55, 6—18.
 Sinnaca, Mesopotamiae regio III, 7.
 28. 77, 7.
 Sinnis Pityocamptes I, 7, 6. 10. 2.
 14. 25. 31. 73, 18.
 Sinope, Sinopenses I, 321, 4. 6.
 II, 524, 20. 22. 525, 3. 2. 55.
 6. III, 232, 14.
 Sinope, Asopidis filia II, 525, 11.
 Sinoria (εἰς χωρίον Σίνωρα) I,
 222, 31.
 Sinuessa, Campaniae opp. II, 15.
 27. V, 214, 6.
 Sippus IV, 39, 27.
 Siris fl. II, 303, 18.
 Sisenna, Luc., scr. II, 496, 19.
 Sisimithres III, 344, 22. 24. 28.
 Smyrna, urbs Asiae III, 88, 20.
 77, 1. 78, 25.
 Sochares Decelensis II, 479, 9.
 Socles v. Sosicles.

- crates I, 313, 18. 323, 29. 376, 12. 378, 26. 379, 7. 14. 20. 380, 28. 381, 1. 18. 382, 3. 6. 8. 10. 15. 391, 26. II, 162, 10. 193, 27. 31. 202, 3. 217, 27. 222, 6. 381, 31. 384, 7. III, 18, 11. 31, 14. 352, 15. IV, 35, 31. 80, 15. Socrates, liber Demetrii Phalerei II, 160, 29.
- deus V, 134, 30.
- di. urbs Ciliciae III, 217, 7. IV, 311, 18. urbs Cypri I, 182, 12. incolae vs. 15.
- lonis vita I, 154 — 189. comp. c. Poplicola ib. 214 — 218. adde: 1. 190, 4. 199, 12. 220, 25. IV, 7, 13. 142, 19. eius leges IV, 379, 2.
- lon Plataeensis IV, 31, 8.
- lonium, Marii praedium II, 367, 27.
- loon Atheniensis I, 23, 7. 13. 22. onchis I, 181, 29.
- ophanes II, 228, 31.
- ophax, Herculis f. III, 96, 20. 21. 27.
- ophene, regio Armeniae II, 527, 6. III, 224, 1. 3. incolae II, 535, 1. 4.
- ophocles poeta I, 122, 16. 151, 22. 307, 1. 3. II, 35, 22. 480, 14. 22. III, 20, 14. 271, 27. 285, 15. 286, 26. IV, 1, 19. 107, 13. 214, 28. 337, 12. (octo versus.) V, 133, 12. Sophocleia urbs i. e. Thebae IV, 366, 3.
- ophrosyne, Dionysii sen. filia V, 5, 14.
- orex mimus II, 462, 32.
- ornatus, Luculli legatus II, 515, 26. 525, 29. 536, 4. 541, 26.
- osibius scr. I, 108, 14. — Ptolemaei aulicus IV, 158, 5. 30. 159, 31. 160, 5.
- osicles (Socles) Pediaeus I, 234, 9.
- osigenes, Demetrii amicus IV, 341, 30.
- Sosis Syracusanus V, 50, 11. 30. 31, 2. 6. 10. 15. 19.
- Sosisstratus Syracusanus II, 314, 14. 19.
- Soso, Prophanti uxor V, 137, 24.
- Sossius, C., Antonii legatus IV, 377, 1. Sossius Senecio I, 1, 1. IV, 209, 3. 238, 5. V, 1, 1.
- Soter, cognomen I, 428, 8. Demetrii IV, 305, 1. 2.
- Soteria, festum Sicyoniorum V, 184, 28.
- Sotion scr. III, 348, 22.
- Sous, unus maiorum Lycurgi I, 79, 3. 9. 11.
- Spanus Lusitanus III, 98, 2.
- Sparamizes eunuchus V, 118, 32. 119, 2.
- Sparta, Spartani I, 28, 8. etc. 164, 14. etc. II, 82, 28. 83, 23. etc. III, 8, 30. 14, 4. etc. IV, 109, 16. 135, 19. etc. V, 14, 22. 126, 18. etc.
- Spartacus III, 48, 4. 10. 49, 8. 27. 28. 50, 7. 23. 51, 9. 17. 23. 52, 8. 13. 26. 84, 32. 221, 2. Spartacium bellum III, 47, 24. IV, 42, 21.
- Sparto Boeotus III, 162, 8. — Rhodius IV, 17, 26.
- Spondon, poeta Spart. I, 112, 9.
- Sperchius I, 31, 7.
- Spensippus philosophus V, 14, 3. 7. 18, 20. 24. 19, 1. 32, 1.
- Sphacteria insula I, 387, 21. III, 8. 29.
- Sphaerus Borysthenites, philos. et scr. I, 84, 11. IV, 127, 15. 18. 136, 2.
- Sphetta I, 10, 16.
- Sphines gymnosophista III, 352, 21.
- Sphinx eburnea IV, 245, 4. 6.
- Sphodrias Spartanus II, 96, 14. 27. III, 168, 28. 169, 8. 20. 25. 29. 170, 14. 23. 30. 174, 2. 274, 30.
- Sphragitides nymphae II, 174, 6. 12. 184, 19.

- Spiculus gladiator V, 193, 4.
 Spinther III, 241, 2. 13. 260, 4.
 405, 29. cf. Lentulus.
 Spithridates Persa II, 409, 12. III,
 150, 5. 153, 10. 22. 27. 31. 295,
 18. 21. 27. 337, 9.
 Sporus eunuchus V, 193, 25. Pop-
 paea dictus ib. vs. 28.
 Sprina, Othonis legatus V, 217,
 27. 218, 9. 16. 26. 30. 219, 20.
 Spurius Carvilius I, 77, 10. 152,
 13. — Sp. Manlius V, 52, 4. —
 Sp. Posthumus IV, 172, 12. —
 Sp. Vettius interrex I, 125, 16.
 Stagira, urbs Macedoniae III, 285,
 19.
 Staphylus, Thesei f. I, 16, 21. 17, 15.
 Stasicrates architectus III, 359, 10.
 Statianus, Antonii legatus IV, 380,
 16. 25.
 Statilius IV, 99, 31. 100, 28. 30.
 106, 9. V, 99, 12. 16. 18. Sta-
 tilius Epicureus V, 61, 3. 8.
 Statira, Darii uxor III, 313, 23. 314,
 3. — Darii filia, Alexandri M.
 uxor III, 356, 24. 363, 24. —
 Artoxerxis uxor V, 109, 11. 110,
 10. 14. 120, 27. 121, 19. 122,
 13. 14. 29. 123, 17. 20. — Mi-
 thridatis soror II, 517. 19. 518, 14.
 Stator Iupiter I, 56, 32.
 Statyllius v. Statilius.
 Stena (*ἐν τοῖς Στενοῖς*) V, 85, 19.
 Stephanus puer III, 320, 28. 29.
 — Demosthenis oratio πρὸς Στέ-
 φανον IV, 222, 8.
 Stertinius II, 270, 19.
 Stesilaus Cens I, 221, 21. II, 162, 30.
 Stesimbrotus Thasius, scr. I, 220,
 14. 223, 4. 243, 17. 307, 4.
 314, 32. 326, 7. 337, 13. II, 474,
 19. 28. 488, 7. 489, 13. 31.
 Sthenis statuarius II, 525, 2. —
 Sthenis demagogus III, 197, 18. 21.
 Stilbides vates III, 31, 26.
 Stilpo philosophus IV, 301, 21. 24.
 28.
 Stiris in Phocide II, 472, 6.
 Stoa IV, 40, 1. Stoica philosophi
 IV, 44, 17. 127, 26. 241, 4.
 289, 20. Stoici IV, 55, 22. 16.
 12. 262, 28.
 Stolo v. Licinius.
 Strabo, Pompeii pater III, 186. 1.
 190, 32.
 Strabo philosophus et scr. II, 45
 20. 533, 14. III, 424, 31.
 Strato, M. Bruti familiaris V, 10
 10. 14. 18.
 Stratocles demagogus IV, 302, 3.
 303, 5. 20. 24. 304, 11. 315. 1.
 14. 316, 31. 317, 5.
 Stratonice, Antigoni uxor, Demetrii
 Pol. mater IV, 294, 29. —
 metrii ex Phila filia IV, 322, 15.
 323, 12. 328, 30. 329, 13. 330,
 330, 11. 18. 343, 17. 344, 1.
 345, 22. — Mithridatis pater
 226, 24. 227, 14. 18.
 Stratoniceus I, 115, 17.
 Stroebus III, 340. 30.
 Strymon fl. II, 478, 6. 9. 22.
 Stympheae II, 290, 19.
 Sucre amnis III, 107, 10. 13. 205, 2.
 Suetonius Paulinus V, 217, 26.
 Suevi III, 242, 2. 387, 8.
 Suill I, 201, 21.
 Sulpicius, trib. mil. I, 281, 4. 1.
 — trib. pl. II, 259, 23. 365, 1.
 366, 28. 367, 9. 13. 427, 1.
 428, 1. 13. 430, 3. 9. — Scri-
 cius interrex III, 246, 26. IV, 5
 19. — Sulpicius Galba, scr. I. 5
 1. cf. Caius, Galba et Quinius.
 Sunium V, 167, 24.
 Sura v. Cornelius Lentulus S.
 Surena Parthus III, 63, 32. 64,
 11. 13. 67, 15. 68, 1. 73, 1.
 22. 29. 76, 1. 3. 77, 18. 77, 1.
 1. 28. 79, 1. 8. 80, 2. 8. 26. 7
 82, 11. 12.
 Sus Crommyonia I, 7, 26. 8, 3.
 Susa, urbs Persiae II, 114, 5. 1.
 86, 27. 157, 19. 298, 15. 322.

29. 325, 23. 356, 23. IV, 221, 15. V, 111, 2.
- Susamithres I**, 417, 16.
- Sutrium, Sutri** I, 285, 32. 289, 4. 15. 28.
- Sybaris, Themistoclis filia I**, 251, 22.
- Sybaris opp. I**, 310, 26. **Sybaritae II**, 82, 27. 30. — **Sybaris Parthica III**, 80, 32.
- Sycophanta unde dictus I**, 179, 31. —465. comp. c. **Lysandro ib.** 465 —470. adde: I, 204, 29. 30. 205, 3. [428, 29.] II, 281, 21. [330, 11.] 337. 25. [28.] 338, 6. 8. 11. 12. 15. 16. 23. 356, 10. 357, 13. 21. 364, 11. 17. 18. 20. 20. 365, 27. 367, 2. 7. 16. 17. 21. 24. 375, 3. 22. 380, 6. 21. 382, 26. 496, 3. 497, 1. 8. 499, 18. 500, 18. 22. 24. 501, 7. 10. 16. 502, 6. 503, 23. 519, 16. 521, 3. 525, 13. 544, 29. 551, 29. III, 40, 12. 44, 21. 23. 27. 45, 2. 8. 17. 18. 21. 26. 27. 82, 32. 88, 32. 91, 14. 16. 18. 93, 4. 9. 94, 5. 10. 96. 7. 106, 2. 17. 110, 29. 112, 2. 18. 29. 113, 31. 192, 18. 28. 193, 18. 194, 12. 19. 26. 195, 22. 31. 196, 2. 7. 197, 14. 20. 199, 26. 31. 200, 10. 24. 201, 8. 16. 19. 22. 202, 14. 20. 27. 203, 3. 7. 208, 20. 27. 219, 9. 274, 13. 19. 24. 364, 12. 14. 19. 22. 29. 366, 3. 367, 28. 368, 26. 378, 19. 400, 24. IV, 38, 17. 22. 24. 27. 32. 51, 7. 17. 19. 240, 5. 10. 12. 16. 19. 25. 241, 14. 247. 17. 30. 248, 30. 32. 250, 26. 31. 259. 31. 254, 1. 16. 265, 10. 346, 7. V, 58, 28. 222, 4.
- Sylla, Sextius, Carthaginensis v. Sextius.**
- Syllanius, Syllania v. Iupiter et Minerva.**
- Sylvia v. Silvia.**
- Symbolon mons V**, 85, 20.
- Synalus, dux Carthaginensis V**, 22, 18. (23.) 26. 23, 4. 26, 7.
- Syracusae, Syracusani I**, 391, 9. 17. 392, 29. 396, 31. 398, 1. 432, 25. II, 2, 4. 7. 15. 21. 28. etc. 9, 4. etc. III, 1, 24. 19, 6. etc. IV, 87, 1. 15. etc. V, 2, 24. 3. 24. etc.
- Syria, Syri II**, 44, 27. 252, 7. 276, 29. 298, 1. 346, 12. 512, 23. 521, 18. 525, 10. III, 57, 15. 16. 27. 59, 20. 28. 76, 26. 224, 1. 228, 21. 229, 10. 235, 4. 243, 26. 254, 21. 300, 16. 307, 22. 412, 32. IV, 46, 26. 76, 15. 249, 5. 263, 5. 264, 15. 267, 27. 274, 1. 281, 8. 297, 20. 298, 14. 27. 306, 17. 322, 25. 323, 25. 340, 12. 18. 347, 23. 350, 19. 369, 24. 370, 2. 372, 22. 376, 5. 25. 377, 1. 378, 10. 14. 394, 20. 396, 4. 397, 23. 413, 30. 421. 18. V, 76, 25. 77, 2. 146, 14. 151, 12. 157, 9. 166, 19. 196, 29. 216, 13. 227, 27
- Syria lingua IV**, 389, 4.
- Syrmus, Triballorum rex III**, 290, 11.
- Syrtis magna V**, 22, 9.
- Syrus, Apollinis f. II**, 525, 11.
- Syssitiorum Spartae institutio I**, 88, 31. 90, 27. 91, 7. 9. 15. 24. 92, 13. 99, 27. 102, 30. 109, 32. 112, 3.
- Tachos Aegyptius III**, 182, 25. 183, 10. 32. 184, 4. 10. 15. 17. 24. 32. 185, 9.
- Tacita, Musa I**, 127, 24.
- Taenarus, promont. IV**, 27, 5. 147, 5. 163, 16. 407, 31. 408, 8. **Taenarium templum III**, 212, 9.
- Tagonius fl. III**, 104, 5.
- Talasius, vox nuptialis I**, 50, 26. 30. 31. 51, 2. 5. 19. III, 191, 21. 27. 28. 31. 192, 1.
- Talaura, urbs Ponti II**, 518, 20.
- Tamynae, opp. Euboeae IV**, 11, 21.

- Tanagra**, urbs Boeotiae I, 308, 14.
 309, 20. II, 97, 25. 491, 27. 492,
 14.
Tanais fl. III, 331, 13.
Tanusius scr. III, 386, 19.
Taphosiris IV, 427, 9.
Tarchetius, Albanorum rex I, 35, 8.
 13. 16. 19. 25. 27. 36, 2.
Tarcondemus, rex Ciliciae superioris
 IV, 401, 27.
Tarentum, Tarentini I, 365, 21. 23.
 26. 29. 366, 14. 28. 30. 367, 8.
 16. 22. 23. 24. 368, 11. 13. 16.
 373, 27. II, 144, 24. 28. 149,
 31. 196, 28. 211, 2. 243, 26.
 258. 21. 298, 26. 299, 11. 17.
 27. 301, 19. 22. 302, 23. 26.
 306, 7. 31. 308. 4. 310, 24. 312,
 27. 314, 26. 315. 29. 30. 451,
 25. IV, 131, 20. 193, 4. 277, 9.
 377, 10. 23. 402, 22.
Tarpeia I, 54, 10. 12. 25. 55, 1.
 7. 10. 19. 22. 23. **Tarpeia** **Vestalis**
 I, 130, 26.
Tarpeius dux I, 54, 9. 31.
Tarpeius collis I, 55, 20. 125. 21.
Tarquinius Vestalis I, 197, 23.
Tarquinius II, 64, 9. V, 51, 22. 52, 11.
Tarquinius Collatinus I, 191, 2. 192,
 3. 23. 193, 24. 194, 28. 195, 23.
 32. 196, 14.
Tarquinius, Demarati f. I, 53, 24.
 203, 22.
Tarquinius Priscus I, 55, 20.
Tarquinius Superbus I, 152, 16. 190,
 17. usque ad 209, 17. 420, 7.
 IV, 180, 2.
Tarrutius I, 38, 19. 46, 21. 31.
Tarsus II, 381, 32. IV, 339, 13.
Tatia, Numae uxor I, 121, 3. 6. 145,
 9. 20.
Tatiensis tribus I, 58, 31.
Tatius, Sabinorum dux I, 54, 6. 16.
 25. 55, 2. 26. 58, 22. 30. 59,
 18. 63, 6. 12. 17. 21. 25. 64, 21.
 119, 8. 121, 2. 123, 8. 23. 124,
 28. 140, 27.
Taureas I, 390, 19.
Taurion, Philippi, ultimi regis Macedonum
 et amicus V, 183, 24.
Tauromenium, urbs Siciliae II, 11,
 23. 11, 7. 23. 12, 17.
Taurus, Caesariano peditatus praefectus
 IV, 405, 12.
Taurus Marathionius I, 21, 27.
Taurus, Minois dux I, 12, 8. 11,
 30. 15. 2. 10.
Taurus mons II, 44, 26. 527, 16.
 528, 11. 530, 7. 536, 22. 537,
 1. 555, 4. III, 216, 16. IV, 339,
 17. 340, 3.
Taxiles, Indorum rex III, 345, 16.
 352, 20. **Taxiles** s. **Taxilles**,
 Thracidarum dux II, 430, 26. 442, 2.
 529, 7. 10. 531, 5. 7. 14.
Taygetes II, 490, 7.
Taygetus mons I, 97, 13. 16. 2,
 II, 114, 3. IV, 114, 6.
Technon, Arati servus V, 139, 2.
 142, 4. 152, 26. 153, 4. 7. 14. 17.
Tectosages II, 420, 18.
Tegea, **Tegeata** I, 28. 11. II, 17,
 20. 24. 179. 21. 184, 22. 419,
 10. III, 180, 25. IV, 109, 32. 114,
 3. 6. 120, 22. 120, 10. 138, 21.
 141. 4. 146, 9. 20. 147, 21.
 151, 6.
Tegyrae II, 98, 3. 15. 99. 7. 104,
 11. 157, 25. 158. 2. III, 174,
 17. **Tegyraeus Apollo** v. **Apollo**.
Telamon I, 8. 18. 21.
Telamon, portus Tyrrheniae II, 37,
 14.
Teleclides Corinthius II, 7. 13.
Teleclides poeta I, 301, 13. 317, 1.
 III, 5, 19.
Telemachus Corinthius I, 35, 5. I,
 13, 22.
Telephus, Herculis f. I, 34, 21.
Teles I, 334, 18.
Telesides V, 37, 1.
Telesinus Samnis II, 454, 29. 466,
 16.
Telesippa meretrix III, 327, 26. 31

- estes poeta III, 286, 27.
 eutias, Agesilai frater III, 164,
 18. 21.
 us Ath. I, 183, 19. 20. 28. 214,
 31. 31.
 luris aedes II, 429, 30. V, 68, 15.
 mentides portae Syrac. V, 25, 13.
 npe I, 225, 14. II, 260, 13. III,
 265, 30. 32.
 nedus II, 500, 2. Tenedia navis
 r. Tenia. ●
 oia navis I, 232, 20.
 ateritae, gens Germanica III, 386,
 10.
 rarius I, 35, 27.
 rentia, Ciceronis uxor IV, 53, 11.
 245, 16. 256, 32. 257, 4. 266,
 13. 19. 268, 5. 279, 7. 17. 20.
 — Clodii soror, Marci Regis
 uxor IV, 266, 28.
 rentius Culeo II, 277, 6. — Te-
 rentius miles V, 210, 20. — Te-
 rentius Varro I, 357, 1. 14. 19.
 22. 358, 4. 359, 29. 360, 16. —
 cf. Lucius.
 rmerium malum I, 9, 7.
 rmerus I, 9, 6. 9.
 rmini templum I, 139, 9. 12.
 xpander poeta I, 104, 25. 112, 9.
 IV, 116, 2.
 erracina, Italiae opp. II, 368, 13.
 14. 371, 7. III, 420, 13.
 ertia, Aemilii Pauli filia II, 48, 7.
 219, 11.
 ethys fatidica I, 35, 12.
 etrapolis I, 10, 30.
 eucer I, 395, 4. 9.
 eutamus, Argyraspidum dux III,
 132, 9. 23. 136, 22. 138, 2.
 eutones II, 339, 3. 344, 27. 29.
 347, 23. 351, 4. 354, 31. 355, 6.
 11. 15. III, 89, 17. 90, 4. 381,
 30.
 eais meretrix III, 323, 19.
 ealaea I, 152, 15.
 ealamae, opp. Lacon. IV, 114,
 25.
 Thales Cretensis I, 81, 19. IV, 116,
 3. — Thales Milesius I, 156, 17.
 157, 20. 158, 6. 8. 11. 15. 22.
 159, 15. 17. 160, 3. 15.
 Thallus, Cineae f. IV, 12, 17.
 Thapsacum III, 354, 26.
 Thapsus III, 22, 18. — urbs III,
 415, 13. IV, 92, 31.
 Thargelia I, 323, 21. 22.
 Thargelion mensis I, 270, 29. 31.
 271, 1. 411, 27. II, 27, 4. IV
 300, 6.
 Tharrhytas, Epiri rex II, 285, 8.
 10.
 Thasus, Thasii II, 487, 25. 28. V,
 85, 18. 92, 14. Thasium marmor
 IV, 45, 11. Thasium vinum IV,
 310, 7.
 Theagenes Thebanus III, 291, 25.
 Theano sacerdos I, 397, 21.
 Thearidas Spartanus IV, 149, 2.
 26.
 Thearides, Dionysii sen. frater V,
 5, 15. 16.
 Theatrum Marcelli II, 156, 27. Thea-
 trum Pompeii III, 230, 26. cf.
 232, 27. 243, 31. 427, 22.
 Thebae, Thebani I, 26, 19. 93, 21.
 24. 112, 7. 115, 23. 158, 11.
 239, 16. 271, 14. 372, 14. 378,
 3. II, 84, 27. 85, 11. 86, 16.
 32. 87, 11. 24. 88, 8. 12. 22.
 24. 25. 95, 17. 18. 96, 7. 10.
 18. 25. 97, 2. 4. 12. 15. 99, 7.
 22. 28. 100, 1. 101, 26. 102, 23.
 26. 106, 16. 26. 107, 23. 108,
 6. 9. 17. 21. 29. 109, 21. 22.
 25. 110, 17. 20. 30. 111, 7. 112,
 11. 113, 19. 22. 114, 21. 115, 7.
 20. 21. 116, 8. 12. 117, 26. 118,
 17. 24. 28. 120, 2. 11. 12. 157,
 16. 29. 158, 1. 160, 7. 183, 20.
 184, 5. 263, 16. 24. 29. 412, 6.
 7. 13. 21. 27. 31. 32. 413, 1.
 16. 26. 414, 6. 11. 14. 22. 31.
 415, 27. 443, 26. 28. III, 148,
 19. 158, 30. 161. 3. 8. 12. 25.
 21

30. 162, 11. 165, 27. 31. 167, 14. 168, 8. 17. 27. 169, 1. 171, 5. 7. 9. 11. 19. 172, 4. 18. 25. 173. 9. 16. 25. 174, 4. 6. 176, 23. 177, 20. 178, 24. 180, 17. 22. 23. 274, 32. 276, 6. 278, 2. 8. 287, 14. 290, 12. 18. 21. 26. 291, 3. 32. 292, 9. 14. 17. IV, 15, 24. 30. 16, 8. 9. 24, 16. 216, 13. 16. 224, 4. 10. 19. 22. 25. 225, 7. 226, 11. 229, 4. 14. 300, 32. 330, 25. 28. 331, 11. 17. 31. 332, 3. 337, 29. 338, 3. V, 14, 24.
- Thebe, Jasonis filia, Alexandri Phœraei uxor II, 111, 24. 116, 2. 120, 14. 26.
- Themis dea III, 339, 13.
- Themiscyra II, 511, 31.
- Themistoclis vita I, 219—252. adde: I, 6, 9. 304, 28. 416, 8. 458, 30. II, 85, 31. 104, 5. 162, 19. 163, 4. 16. 21. 23. 27. 164, 1. 29. 166, 8. 168, 7. 169, 30. 170, 6. 8. 19. 28. 30. 171, 10. 18. 28. 187, 32. 188, 4. 8. 11. 190, 20. 23. 26. 192, 7. 10. 23. 193, 5. 202, 28. 203, 30. 228, 15. 28. 229, 12. 232, 32. 280, 8. 397, 27. 30. 475, 30. 476, 2. 21. 26. 479, 7. 480, 30. 483, 6. 484, 28. 489, 18. 493, 28. 31. 555, 31. III, 85, 8. 255, 11. 277, 25. IV, 3, 29. 292, 5. 379, 9.
- Theocritus, vates Thebanus II, 104, 28.
- Theodectes Phaselites III, 297, 22.
- Theodorus atheista IV, 35, 25. — Theodorus pædagogus IV, 419, 14. 23. — Theodorus Phegaeensis I, 393. 11. 397, 15. — Theodorus pontifex I, 411. 21. — Theodorus Tarentinus III, 303, 6. 12.
- Theodotes Syracusanus V, 10, 20. 39, 20. 41, 5.
- Theodotus aruspex II, 291, 6. — Theodotus Chius, sophista III, 279, 15. 24. 273, 27. 410, 26. V, 8. 18. 27. 31.
- Theogito Megarensis II, 183, 15.
- Theomnestus, philos. Acad. V, 72, 26.
- Theophanes Lesbicus, scr. III, 228, 1. 3. 232, 25. 241, 15. 17. 209, 19. 271, 8. IV, 276, 11.
- Theophilus artifex III, 317, 25. — Theophilus Coriuthius, Hipparchi pater IV, 408, 15. 17.
- Theophrastus scr. I, 89, 9. 158, 13. 188, 31. 243, 24. 244, 11. 322, 29. 336, 21. 339, 3. 384, 14. 15. 191, 1. 395, 28. 402, 32. 450, 6. 14. 16. III, 12, 28. 16, 6. 100, 21. 144, 1. 183, 29. 282, 13. IV, 71, 14. 107, 31. 217, 14. 223, 30. 261, 15. — Theophrastus, Antigoni Gonatae dux V, 156, 31.
- Theopompus Cnidius, mythogr. II, 410, 23. — poeta com. II, 326, 15. — scr. hist. I, 238, 2. 244, 10. 250, 15. 410, 11. II, 5, 11. 400, 3. 416, 16. III, 152, 30. 176, 19. 178, 28. 179, 4. IV, 211, 19. 220, 4. 221, 23. 224, 28. 225, 10. 227, 14. 232, 2. V, 21, 11. — Spartanus I, 85, 15. 86, 2. 103, 7. 114, 28. II, 90, 21. rex IV, 125, 28. — Theopompus II, 89, 12.
- Theoris sacerdos IV, 222, 1.
- Theorus I, 376, 29.
- Theramenes I, 376, 15. 409, 11. Hagnonis f. II, 397, 24. III, 22. IV, 277, 20.
- Thericlea vasa II, 73, 14. 242, 26.
- Thermodon fl. I, 25, 11. II, 511, 31. 226, 2. 9. IV, 225, 17. 23. 28. 31. 226, 3.
- Thermopylae I, 227, 22. II, 208, 24. 229, 3. 262, 21. 270, 5. 274,

11. IV, 313, 21. 24. 331, 14.
 cf. Pylae.
 hermus v. Minucius Th.
 hersippus Atheniensis I, 188, 30.
 herycion Spartanus IV, 132, 20. 155, 15. 156, 9. 25.
 hesaurus, carcer Messen. II, 255, 8.
 hesea, ae, locus Delphis I, 4, 7.
 hesea. orum, sacra I, 3, 32. 25, 6. 31, 22.
 heseis, poema I, 25, 17.
 heseis, tonsurae genus I, 4, 10.
 heseum I, 25, 4.
 heseus. eius vita I, 1—33. comp c. Romulo ib. 73—77. adde: II, 434, 32. 479, 32. 480, 4. Thesei f. Demophon I, 182, 3.
 iesmophoria festum II, 87, 11. IV, 236, 31.
σμωφόροι (Ceres et Proserpina). *τῶν Θ. τέμενος* V, 49, 9.
 esmothetae I, 180, 27.
 espiae II, 96, 17. 32. 97, 23. 114, 20. III, 168, 29. 169, 18. V, 331, 4.
 espis, poeta trag. I, 186, 17. 22. 25.
 esproti, gens Epiri II, 284, 26.
 essalia, Thessali I, 25, 13. 31, 34, 37. 225, 15. 17. 239, 15. 70, 21. 319. 6. 398, 22. II, 44, 9. 47, 4. 108, 28. 32. 109, 4. 12. 32. 110, 4. 25. 112, 12. 6. 115, 16. 27. 116, 14. 24. 17, 21. 30. 118, 16. 20. 24. 19, 31. 120, 8. 169, 22. 172, 262, 12. 20. 264, 13. 266, 20. 18, 28. 291, 16. 297, 29. 431, 2. 437, 11. 444, 4. 447, 16. 11, 3. 470. 24. 479, 22. 488, 525, 5. III, 159, 17. 23. 258, 27. 277, 26. 290, 17. 305, 20. 8, 6. 328, 18. 410, 21. IV, 11. 89, 8. 317, 18. 327, 24. O, 20. 331, 13. 16. V, 73, 22. 187, 8. Thessalicus equitatus II, 305, 24. Thessalicae urbes III, 403, 32. 405, 15.
 Thessalonica, Cassandriuxor II, 290, 15. IV, 326, 29.
 Thessalonica urbs IV, 45, 3. V, 94, 9.
 Thessalus, Cimonis f. I, 329, 13. 393, 15. 397, 8. II, 489, 16. — Pisistrati f. II, 224, 12. — histrio tragicus III, 288, 28. 289, 7. 312, 18. 23.
 Theste, Dionysii sen. soror, V, 18, 1. 11.
 Thetes I, 172, 21.
 Thetidium, Thessaliae opp. II, 116, 15.
 Thimbro, dux Spartanus V, 124, 20.
 Thoas I, 23, 7.
 Thoenon Syracusanus II, 314, 14. 20.
 Thonis meretrix IV, 318, 16. 18.
 Thoranius, Metelli legatus III, 99, 13.
 Thorax Larissaeus IV, 320, 20. — Spartanus II, 391, 4. 403, 9.
 Thothis mensis I, 47, 7.
 Thracia, Thraces, Thressae I, 12. 20. 219, 5. 7. 310, 25. 319, 1. 320, 9. 398, 22. 408, 12. 414, 23. 29. 415, 24. 416, 7. II, 53, 22. 54, 21. 56, 32. 57, 9. 14. 207, 21. 270, 19. 295, 21. 399, 10. 404, 26. 431, 15. 436, 27. 474, 5. 6. 478, 4. 9. 487, 19. 23. 506, 20. 532, 9. III, 7, 28. 8, 7. 47, 27. 48, 4. 49, 19. 51, 25. 84, 17. 124, 21. 159, 2. 280, 21. 291, 10. 18. 21. IV, 26, 18. 44, 31. 235, 7. 236, 15. 331, 7. 335, 30. 401, 30. 403, 30. Thracia γέγρα II, 72, 21. Thracius mons Athos III, 359, 13.
 Thraceas scr. IV, 58, 18. 71, 8.
 Thraso I, 414, 13.

- Thrasybulus I, 376, 14. II, 88, 21.
 95, 23. 412, 30. 414, 21. V,
 1-19, 18. — Thr. ὁ Στρατιεὺς I,
 403, 25. — Thr., Thrasonis f. I,
 414, 13.
- Thrasydaeus, Philippi legatus IV,
 224, 24.
- Thrasyllus Atheniensis I, 406, 24.
 26. 32.
- Θρᾶμβος, Bacchi cognomen II, 146, 4.
- Thriasia porta I, 330, 28. Thriasius
 campus I, 234, 17. II, 89, 7. III,
 169, 12. V, 166, 28.
- Thucydides Alopecensis I 309, 32.
 315, 9. 19. 317, 12. — Melesii fil.
 I, 306, 17. 19. III, 2, 21. 26.
 Periclis adversarius I, 303, 30.
 304, 5. 375, 1. II, 15, 23. —
 scr. hist. I, 110, 30. 111, 24.
 243, 30. 245, 16. 21. 307, 11.
 316, 20. 27. 327, 30. 328, 28.
 333, 8. 342, 2. 381, 8. 384, 26.
 386, 7. 395, 3. 458, 13. II, 190,
 11. 197, 7. 474, 2. 10. III, 1, 5.
 8. 2, 8. 25, 25. 27, 22. 37, 20.
 179, 29. IV, 213, 20. 221, 5.
- Thudippus, Phocionis amicus IV, 33,
 25. 34, 7.
- Thurii II, 310, 27. 396, 32. 397,
 26. II, 16, 27. (31.) 19, 22. III,
 6, 26.
- Thurion II, 440, 14. 28. 32. 441,
 15. 21. 23.
- Thurius Archias IV, 234, 24. Apollo
 Thurius II, 440, 16.
- Thuro, Chaeronis mater II, 440,
 17.
- Thyatira II, 449, 20.
- Thyestes in tragoedia IV, 242, 27.
- Thymaetae I, 15, 28.
- Thymbris fl. v. Tiberis.
- Thyraea III, 8, 25.
- Thyreatis II, 326, 21.
- Thyrsus, Caesaris Octaviani libertus
 IV, 413, 10.
- Tibareni II, 512, 5. 513, 5. 518,
 23.
- Tiberis fl. I, 34, 4. 209, 27. 341
 1. II, 69, 23. III, 420, 11. V
 217, 2.
- Tiberius, L. Bruti f., v. Valerius.
- Tiberius Gracchus, eius vita IV
 165 — 186. comp. ei. et Ca.
 Gracchi cum Agide et Cloves
 ib. 204—208. — in vita Cuii Gr.
 passim. adde: IV, 168, 22.
- Tiberius Gracchus, pater Gracch-
 rum IV, 165, 8. et in sqq. 166
 6. 169, 12.
- Tiberius imperator V, 193, 14. Ti-
 beriana domus V, 208, 3.
- Tiberius Sempronius (Gracchus) II
 125, 8. 14. — Tib. Sempronius
 consul II, 207, 21.
- Tidius Sextius III, 256, 16.
- Tifata, Campaniae mons II, 451, 2.
- Tigellinus V, 187, 22. 192, 14. 193,
 17. 200, 19. 28. 30. 201, 3. 202,
 202, 9. 207, 8. 212, 20. 213, 2.
- Tigenna s. Tingis III, 96, 11. 7.
 gennitae ib. 18. v. praef.
- Tigranes I, 271, 20. II, 452, 2.
 507, 7. 512, 21. 29. 513, 3. 518,
 22. 25. 521, 13. 22. 522, 2. 523,
 523, 4. 15. 19. 21. 24. 30. 31. 524,
 524, 5. 18. 525, 16. 527, 15. 19. 528,
 19. 528, 9. 14. 18. 21. 529, 3. 22. 530,
 22. 530, 13. 23. 29. 531, 5. 17. 533,
 533, 1. 8. 25. 32. 534, 4. 17. 535,
 535, 6. 12. 28. 29. 536, 21. 7. 31. 537,
 537, 2. 14. 24. 29. 539, 1. 540,
 540, 14. 541, 11. 19. 542, 4. 24. 543,
 543, 6. 544, 12. 21. 555, 7. 21. 556,
 556, 2. III, 57, 29. 72, 2. 217, 8. 218,
 217, 8. 218, 17. 25. 223, 5. 17. 24. 224,
 224, 4. 15. 226, 19. 23. 20. 21. 260,
 260, 6. 276, 11. Tigranes iunior III,
 223, 10. 31. 223, 20. 239, 24.
- Tigranocerta II, 528, 10. 24. 530,
 8. 534, 9. 544, 19. 555, 6.
- Tigris fl. II, 524, 2. 527, 12. 555, 7.
- Tigrini III, 381, 27. 382, 1.

- Gillius Cimber III, 428, 3. 7. V, 66, 12. 16. 68, 30.
 Gilphossium, mons Boeotiae II, 441, 18.
 Gimaeca, Agidis regis uxor I, 399, 2. II, 406, 20. III, 144, 8. 10. 14.
 Gimaeus, scr. hist. I, 78, 17. 116, 22. 396, 1. 9. II, 5, 12. 10, 26. 35, 22. 81, 3. III, 1, 8. 25, 16. 37, 11. 19. V, 5, 21. 12, 10. 28, 9. 32, 17.
 Gimagenes or. et scr. III, 241, 13. IV, 412, 27.
 Gimagoras Atheniensis II, 114, 25. V, 126, 32. 127, 9. 13.
 Gimandra meretrix I, 417, 18. 418, 5.
 Gimanthra pictor V, 146, 3. 166, 1.
 Gimasilaus I, 321, 5.
 Gimesitheus I, 261, 16.
 Timoclea Thebana III, 291, 11.
 Timoclidas Sicyonius V, 137, 12. 15.
 Timocrates, contra quem Demosthenes IV, 222, 13. — Dionysii iun. amicus V, 17, 30. 23, 9. 24, 3. 6. 31. — Rhodius V, 124, 26. 30.
 Timocreon Rhodius, poeta lyricus I, 240, 1. 10. 24. 29. 32.
 Timodemus, Timoleontis pater II, 3, 27. 4, 1.
 Timolaus II, 250, 8.
 Timoleontis vita II, 1—39. comp. c. Aemilio Paulo ib. 80—82. adde: I, 270, 32. V, 51, 10. 12.
 Timoleonteum gymnasium II, 30, 16.
 Timon misanthropus I, 390, 30. IV, 410, 16. 20. 32. 411, 17. 19.
 Timon Phliasius scr. I, 127, 16. 302, 8. IV, 14, 9. (*ἐν τοῖς Ἑλλοῖς.*)
 Timonassa, Pisistrati uxor II, 224; 11.
 Timoneum IV, 411, 27.
 Timonides Leucadius V, 19, 6. 31, 31. 27, 21. 28, 10.
 Timophanes, Timoleontis frater II, 4, 6. 19. 25. 31.
 Timotheus II, 35, 15. IV, 116, 8. 222, 5. — Cononis f. II, 83, 32. 423, 9. 17. — Macedo III, 303, 17. — poeta II, 245, 13. III, 157, 10.
 Timoxenus, Achaeorum dux IV, 145, 2. V, 170, 23. 179, 17.
 Tingae, Antaei uxor III, 96, 19.
 Tinnius v. Titinius.
 Tiresos eunuchus III, 313, 14. 314, 8.
 Tiribazus III, 167, 2. V, 108, 26. 29. 31. 110, 32. 113, 22. 128, 30. 129, 12. 13. 14. 16. 17. 19. 132, 15. 18. 19. 21. 23. 31. 133, 18. 20. 134, 7. 9. 135, 29.
 Tiro, Ciceronis libertus IV, 279, 20. 288, 1.
 Tisamenus Eleus II, 174, 1.
 Tisander I, 336, 30.
 Tisias I, 385, 20.
 Tisiphonus, Thebae frater II, 120, 19.
 Tissaphernes I, 398, 23. 400, 3. 12. 22. 401, 4. 10. 25. 402, 26. 403, 32. 405, 2. 5. 12. 459, 16. II. 385, 17. 22. III, 150, 22. 32. 151, 28. 152, 1. 13. 23. V, 107, 5. 108, 2. 110, 6. 121, 24. 124, 23. 127, 16.
 Titanes (*Τιτανικά πάθη*) V, 117, 2.
 Tithora urbs II, 437, 15.
 Tithraustes II, 485, 10. III, 152, 15. 22.
 Titianus, Othonis frater V, 220, 11. 13. 25. 225, 21. 226, 7.
 Titinius, Fanniae maritus II, 371, 20. — V, 91, 16. 24. 92, 4.
 Titius, M., Antonii amicus IV, 399, 1. — Titius quaestor IV, 385, 11. 15. cf. Quintus.

- Titurius, Caesaris legatus III, 388, 13.
 Titus Annius IV, 178, 25. 31. 179, 4. — Titus Crotoniata IV, 255, 12. 21. 32. — Titus Flaminius II, 45, 24. 206, 5. 213, 28. 216, 11. 235, 10. 247, 32. 249, 17. 22. 251, 3. 252. 31. 253, 2. 257, 18. 433, 14. cf. Quintus Flaminius. — T. Lartius I, 424, 15. 425, 14. 426, 31. 427, 5. — Titus Latinus I, 441, 3. 442, 4. — Titus (Livius) scr. II, 425, 12. — Titus, L. Bruti f. I, 194, 30. — Titus Lucretius I, 206, 7. 19. 25. (vid. praef.) — Titus Manlius cons. I, 143, 24. — Titus Vinus V, 180, 20. 191, 32. 191, 28. 195, 13. 17. 19. 196. 10. 16. 200, 3. 8. 12. 20. 26. 201, 4. 14. 203, 21. 32. 204, 7. 17. 18. 206, 31. 208, 32. 209, 8. 9. 211, 3. 29. 212, 24.
 Tityus II, 98, 30.
 Tolerini I, 445, 4.
 Tolmides I, 317, 12. 319, 20. 31. 320, 16. 373, 7. 375, 7. III, 162, 9.
 Tolumnius Etruscus I, 53, 19. II, 129, 6.
 Torquatus, nomen II, 330, 11. — II, 455, 20. cf. Manlius.
 Toryna, locus Epiri IV, 403, 3.
 Trachin I, 27, 22.
 Tragia insula I, 325, 27.
 Tragiscus Cretensis V, 162, 17.
 Tralles, Thraciae populus III, 159, 6. 410, 4.
 Trapezus III, 119, 15.
 Trasimenus lacus I, 343, 14.
 Trebati IV, 275, 12.
 Trebellius IV, 353, 28.
 Trebia I, 342, 11. 343, 28.
 Trebonianus V, 198, 26.
 Trebonius II, 343, 1. 3. 8. 15. III, 243, 24. IV, 357. 20. V, 66, 8. 68, 29. cf. Caius.
 Triarius, Luculli legatus II, 541, 26. 27. 542, I. III, 229, 5.
 Triballi III, 290, 12. 16.
 Triginta tyranni I, 238, 29
 Triopius II, 484, 27.
 Tripylus V, 174, 18.
 Tritaeenses IV, 140, 21. V, 145, 17.
 Tritymallus Messenius IV, 143, 28.
 Troades Euripidis II, 113, 7. Polygnotti pictura II, 475, 1.
 Troas regio II, 448, 21. 500, 1. 509, 30.
 Troezen, Troezenii I, 2, 25. 3. 8. 4, 29. 15. 29. 25, 31. 31, 8. 33. 14. 73, 10. 76, 20. 25. 229, 8. IV, 143, 23. 232, 23. V, 157, 20.
 Troglodytae IV, 369, 23.
 Troia, Troiani I, 30, 29. 30. 34. I. 25. 36, 13. 77, 19. 157, 32. 272, 31. III, 1, 27. Troianae mulieres I, 35, 5. Troianus campus II, 478, 32. Troianum bellum IV, 351, 14. Troianum Palladium v. Palladium. — Troia ludus IV, 38, 18.
 Troias, Aeacidæ mater II, 285, 12 eiusd. filia ib. 16.
 Trophonius II, 183, 29. 439, 22. 29.
 Tubero Stoicus II, 547, 10. cf. Aelius.
 Tubertus v. Posthumius.
 Tuder, Tudertum, opp. Umbriae II, 347, 3. III, 45, 15.
 Tuditanus scr. II, 273, 15.
 Tullia, Ciceronis filia IV, 280, 6.
 Tullius v. Cicero. — Tullius Cimber v. Tillius.
 Tullus (L. Volcatius T.) III, 252. 30. 253, 2. — Tullus Amfidius . . 439, 10. 17. 26. 31. 440, 3. 25. 442, 28. 443, 9. 16. 23. 444. 21. 22. 447, 16. 455, 32. 456, 4. 15. 457, 9. — Tullus, Ciceronis amicus IV, 266, 16. — Tullus

- Hostilius rex I, 145, 30. 147, 20. 418, 25. cf. Hostilius. — vide Attius Tullus.
 Iurpilianus v. Petronius.
 Iurpilius II, 335, 19. 26.
 Iusculum, Tusculani, Tusculanum I, 292, 31. 293, 8. II, 194, 21. 547, 11. 551, 32. III, 259, 19. 405, 6. IV, 278, 21. 285, 12.
 Iutola ancilla I, 72, 4. 286, 15. 24.
 Iuttia III, 107, 11. cf. praef. ad h. l.
 Iyche I, 454, 21. cf. Fortuna.
 Iyche, pars Syracusarum II, 141, 2.
 Iychon, Alexandri Pher. hasta II, 113, 6.
 Iydeus, Atheniensium dux I, 414, 32. 415, 16. II, 392, 15.
 Iydaridae I, 29, 11. 19. 23. 30, 11. II, 271, 21. cf. Dioscuri.
 Iydarus, Helenae pater I, 28, 4.
 Iynnondas I, 168, 12.
 Iyphones II, 104, 15.
 Iyphonis exhalationes, Aegypti locus IV, 348, 12.
 Iyrannio grammaticus II, 450, 8. 520, 2.
 Iyrrhenia, Tyrrheni I, 34, 3. 26. 35, 12. 45, 5. 12. 65, 12. 66, 16. 17. 197, 29. 198, 21. 23. 202, 23. 27. 29. 207, 13. 16. 22. 208, 20. 210, 2. 7. 253, 32. 257. 18. 266, 24. 267, 1. 270, 8. 285, 32. 288, 8. 289, 6. 292, 19. 24. 321, 15. 342, 12. 343, 15. 370, 21. II, 152, 24. 154, 25. 155, 3. 339, 12. 375, 15. 426, 14. 32. III, 215, 17. IV, 172, 20. 248, 6. 251, 27. 252, 16. Tyrrhenus Tolumnius I, 53, 19. — Tyrrhenae urbes I, 266, 27. 267, 4. IV, 250, 28. Tyrrhena bona I, 264, 5. Tyrrhenum bellum I, 254, 23. Tyrrhenum mare I, 266, 28. II, 43, 20. III, 215, 10. IV, 402, 8.
 Tyrtaeus poeta I, 85, 21. IV, 127, 23.
 Tyrus, Tyrii III, 305, 30. 306, 1. 13. 307, 20. IV, 323, 23.
 Vaccae III, 110, 5.
 Vaga urbs II, 335, 22.
 Vagises Parthus III, 60, 22.
 Valens V, 198, 27. 217, 10. 220, 17. 223, 22. 225, 24. cf. Fabius Valens.
 Valentia III, 205, 24.
 Valeria gens I, 214, 30.
 Valeria, Poplicolae filia I, 209, 2. 20. 210, 4. — Poplicolae soror I, 450, 14. 16. 451, 6. — Messalae filia, Hortensii oratoris soror Syllae uxor II, 462, 11. 464, 13.
 Valerius Antias scr. I, 50, 6. 146, 31. II, 277, 26.
 Valerius Corvinus II, 360, 20.
 Valerius Flaccus II, 197, 16. 31. 198, 2. 205, 22. 213, 12. 20. 24. 360, 18.
 Valerius Leo III, 381, 14.
 Valerius, L. Bruti f. I, 194, 31. cf. Tiberius.
 Valerius Maximus scr. II, 156, 5. V, 101, 4.
 Valerius, Poplicolae frater, Maximus dictus III, 201, 2.
 Valerius Potitus I, 256, 14.
 Valerius (Volesus), Poplicolae avus I, 190, 7.
 Valerius cf. Marcus et Quintus.
 Varguntinus, Crassi legatus III, 75, 8.
 Varinus v. Publius.
 Varius Cotylon, Antonii socius IV, 362, 5.
 Varro philosophus I, 46, 19. 24. 53, 12.
 Varro, Pompeii legatus III, 400, 10.
 Varro v. Cingonius et Terentius.
 Varus Alphenus V, 224, 21. -- cf. Attius Varus.

- Vatinius III, 243, 22. IV, 75, 32. 246, 18. 263, 9. 11. 13. V, 74, 1.
- Ubbi v. praef. ad III, 387, 10.
- Veii, Velentes I, 65, 13. 66. 11. 17. 67, 20. 202, 28. 203, 5. 19. 253, 31. 255, 17. 257, 8. 260, 5. 267, 19. 270, 2. 276, 31. 278, 22. 283, 22.
- Velabrum I, 38, 26. velatura ib. 29.
- Vesulus I, 123, 6. 8.
- Velia I, 199, 25. 214, 8. cf. Elea.
- Velitrae, urbs Volscorum I, 297, 9. 429, 10. 16.
- Vellutus v. Sicinius.
- Ventidius (Publ.) IV, 374, 32. 375, 25. 376, 5. 12. 18. 20. 26. Ventidii, duo fratres III, 193, 9.
- Vento v. Perpenna Vento.
- Venus I, 132, 32. 142, 12. 14. II, 102, 1. 145, 30. 443, 18. III, 60, 5. 260, 24. IV, 368, 15. 26. Epitragia I, 14, 22. *Κυπρογενής* I, 189, 11. Paphia IV, 69, 15. victrix III, 260, 21. — Veneris templum II, 509, 31. — Veneris f. dictus Marius iun. II, 382, 25. — Venus in lusu talorum IV, 41, 11.
- Venusia, urbs Apuliae I, 359, 30. II, 153, 21.
- Verania, Pisonis uxor V, 211, 31.
- Vercellae, opp. Italiae II, 356, 4.
- Vercingetorix, Gallorum dux III, 389, 19. 391, 22.
- Verenia Vestalis I, 130, 25.
- Vergilia, Coriolani uxor I, 450, 25. 451, 19.
- Vergilio v. Atilius Vergilio.
- Vergilius v. Caius Vergilius.
- Verginius Rufus V, 190, 24. 30. 191, 3. 8. 11. 194, 4. 11. 16. 18. 20. 30. 201, 30. 204, 26. 213, 17. 230, 20.
- Verrus IV, 244, 13. 17. 25. 28. 29. 32. 245, 2. 7.
- Verrucosi cognomen I, 341, 13.
- Vespasianus I, 205, 1. 5. V, 216. 12. 32. 217, 20. 23.
- Vesta I. 35, 20. 36, 18. 132, 15. 17. Vestae ignis I, 272, 12. 284, 10. Vestae templum I, 57, 3. 132, 13. 136, 6. V, 211, 2.
- Vestales virgines I, 36, 22. 62, 12. 120, 25. 26. 134, 30. 197, 23. 272, 27. 362, 13. II, 218, 19. III, 39, 20. IV, 256, 13. 364, 2. 399, 7.
- Vettius II, 551, 2. IV, 186, 29. cf. Spurius.
- Veturius V, 207, 11. — cf. Caius Veturius. — Veturius Mamurios I, 135, 3. 31. 136, 2. — P. Veturius I, 202, 10.
- Vetus praetor III, 368, 7.
- Vibius, Ciceronis amicus IV, 270, 6.
- Vibius Paciacus III, 42, 28. 30. 31. 43, 24. 44, 4. 7.
- Vibo oppidum IV, 270, 5.
- Vicana I, 445, 5.
- Vicapota I, 200, 12.
- Victoria (*Νίκη*) I, 65, 7. II, 431, 3. (*σπαρσφσρος*) 443, 18. IV, 324, 4. V, 86, 18. 147, 8. 216, 27. Victoriae III, 110, 25. 368, 30. Victoriae signa II, 364, 15. Victoriae templum III, 410, 5.
- Vicus publicus v. Vicapota.
- Villius v. Caius et Publius.
- Vindex v. Iunius Vindex.
- Vindicius I, 193, 10. 20. 32. 194. 23. 195, 25. 196, 5. 22. 28.
- Vindicta unde dicta I, 196, 27.
- Vindius (*Ονήδιος*) III, 193, 2. 5.
- Vinius v. Titus.
- Vipsania porticus V, 209, 4.
- Virginius, trib. pl. II, 430, 29.
- Virtutis templum II, 152, 27.
- Vitellii I, 192, 22. 24. 27. Vitellius I, 204, 31. — V, 205, 13. 22. 26. (Germanicus dictus ib. 30.)

- 206, 1. 3. 211, 14. 32. 216, 6.
14. 217, 10. 15. 17. 218, 18.
219, 1. 220, 28. 222, 7. 223, 26.
224, 8. 13. 226, 15. 228, 15.
230, 5. 17.
- Ὀύλαμῶς** I, 106, 21. 23.
- Diades Samius** II, 189, 9.
- Ilmix** v. Ulysses.
- Ulysses** I, 34, 23. 187, 4. 395, 22.
439, 22. II, 142, 30. 204, 22.
404, 21. III, 146, 32.
- Imbria** III, 45, 15.
- Imbricius** (Ὀμβρῆκιος) V, 207,
22. 28.
- Iconius, Luculli legatus** II, 510,
27. 29. IV, 265, 2.
- Polsci** I, 253, 17. 267, 20. 285, 31.
287, 29. 288, 4. 289, 3. 291,
27. 424, 8—460, 24. IV, 238,
17.
- Columnia, Coriolani mater** I, 421,
31. 450, 21. 24. 451, 7. 452, 5.
453, 10. 12.
- Columnius mimus** V, 93, 18. — cf.
Publius.
- Opiscus, cognomen** I, 428, 28.
- Ὀυρσον ἄλσος** I, 197, 32.
- Isipetes** III, 386, 9.
- Utica** (Ἰτύκη), Uticenses II, 336,
13. III, 198, 7. 199, 25. 416, 4.
IV, 91, 20. 32. 94, 2. 95, 4. 7.
27. 96, 7. 10. 13. 18. 97, 5. 10.
98, 10. 99, 19. 24. 101, 8. 104,
24. 105, 4.
- Vulcani aedes** I, 65, 6. 68, 7. 10.
207, 10.
- Vulturinus fl.** I, 347, 25.
- Xanthippides archon** II, 167, 4.
- Xanthippus, Periclis pater** I, 229
32. 240, 6. 300, 28. 376, 10. II,
173, 22. 200, 27. — Periclis ex
Aspasia f. I, 324, 12. 336, 28.
337. 3. 12. 16.
- Xanthus, Xanthii** V, 53, 15. 20. 79,
16. 21. 80, 7. 21. Xanthiorum
urbs in Lycia III, 207, 2.
- Xenagoras, Eumeli f.** II, 54, 6. 9.
- Xenarchus scr.** III, 1, 18.
- Xenares, Cleomenis amicus** IV, 128,
7. 11. 16. 20.
- Xenocles Adramytenus** IV, 241, 25.
Cholargensis I, 313, 16. Sicyonius
V, 139, 20. 21. 26. 31. Sparta-
nus III, 159, 19.
- Xenocrates philosophus** II, 271, 1.
330, 25. 27. 552, 29. III, 287, 4.
IV, 4, 17. 24, 16. 18. 21. 24.
25, 4. 27, 12.
- Xenodochus Cardianus** III, 337,
23.
- Xenophantus tibicen** IV, 345, 11.
- Xenophilus, Aristidis cuiusd. pater**
II, 161, 26. — praedo V, 140,
13.
- Xenophon, Euripidis f.** III, 7, 29.
— Xenophon, phil. et scr. I, 78.
22. 410, 11. II, 144, 17. 399, 2.
III, 145, 20. 150, 28. 161, 4.
162, 30. 163, 2. 15. 174, 10.
180, 29. 276, 1. IV, 388, 16. V,
107, 29. 111, 20. 113, 15. 116,
29. 117, 4.
- Xerxes I,** 222, 26. 223, 9. 227, 24.
228, 4. 231, 29. 232, 3. 23. 233,
20. 234, 5. 235, 3. 236, 2. 239,
2. 245, 17. 20. II, 169, 22. 171,
32. 232, 17. 437, 18. III, 159, 7.
323. 26. V, 105, 24. 106, 21.
- Xerxis statua** III, 322, 31. —
Xerxes in toga i. e. Lucullus II,
547, 10.
- Xuthus tibicen** IV, 365, 29.
- Xypetius Metagenes** I, 313, 15.
- Zacynthus, Zacynthii** II, 276, 7. III,
31, 21. V, 19, 11. 20, 3. 49,
23. 31.
- Zaleucus** I, 122, 20.
- Zarbienus, Gordyenaes rex** II, 521,
26. 535, 4. 11. 17.
- Zaretra, arx Euboeae** IV, 12, 21.
- Zela, urbs Ponti** I, 225, 2. III,
413, 8.

- Zeno Eleates I, 116, 1. 302, 5. II. 303, 14. IV, 5, 7. — ὁ Κιτιεὺς IV, 127, 19. — Ζήνωνος δόγματα V, 157, 3. — Zeno Oretensis V, 125, 14. 15.
- Zenodotia, urbs Mesopotamiae III, 59, 13.
- Zenodotus Troezenius, scr. I, 50, 20.
- Ζευῖται I, 172, 18. II, 228, 5.
- Zeugma, urbs ad Euphratem III, 62, 1. 74, 25.
- Zeus v. Iupiter.
- Zeuxidamus II, 490, 3. III, 142, 24.
- Zeuxis I, 312, 29.
- Zoilus opifex IV, 312, 10.
- Zopyrus, miles Antigoni II, 328, 20. 24. 26. — Alcibiadis paedagogus I, 98, 8. 376, 18.
- Zoroastres I, 122, 20.
- Zosime, Tigranis uxor III, 236, 21.

STAMPED BELOW

AN INITIAL FINE OF 25 CENTS

WILL BE ASSESSED FOR FAILURE TO RETURN
THIS BOOK ON THE DATE DUE. THE PENALTY
WILL INCREASE TO 50 CENTS ON THE FOURTH
DAY AND TO \$1.00 ON THE SEVENTH DAY
OVERDUE.

31 1957

260c '59 EGS

REC'D LD

APR 7 1960

23 Sep '60 GC

REC'D LD

DEC 22 1960

12, '48 (8796p)

YB 40804

4163

2c

13-5

